

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
MINUM SS. PATRUM, DOCTORUM Scriptorumque ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆGORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA INNOCENTII III (ANNO 1216) PRO LATINIS
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT.

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA.

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM
DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;
OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES TUM TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS
MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET
TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATE-
RIÆ IN SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO
AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;
DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SIGUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS,
STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE,
LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRE-
BERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO,
QUIQUID NON SOLUM TALIS TALIS PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM
OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ
SACRAE, EX QVO LECTORI COMPFERE SIT OSVIM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM
SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO
GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPsis, COMMENTATI sint.

EDITIO ACCURATISSIMA, CETERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM
NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIE DECURSU CONSTANTE
SIMILIS, PRETHI EXIGUITAS, PRÆSENTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,
SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORVMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM
IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ARTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE
PERTINENTIBUS COADUNATORUM.

SERIES LATINA

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE LATINE
A TERTULLIANO AD INNOCENTIUM III.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECA CLERI UNIVERSAE

SIVE SCURUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIAE ECCLESIASTICÆ RAMOS ED TORE.

PATROLOGIÆ LATINAÆ TOMUS CCXV

INNOCENTIUS III PONTIFEX ROMANUS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES, EDITORES ET J.-P. MIGNE SUCCESSORES,
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208

BR
60
.M4
t.215

AIRPLANE
JOONIE

SÆCULUM XIII

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

OPERA OMNIA

TOMIS QUATUOR DISTRIBUTA

QUORUM PRIORES TRES REGESTORUM BALUZIANAM RECENSIONEM COMPLECTUNTUR, ACCEDENTIBUS ANECDOTARUM EPISTOLARUM LIBRIS, QUOS FRUSTRÀ OLIM A BALUZIO EXPETITOS EX BIBLIOTHECA VATICANA IN LUCEM EMISERUNT LA PORTE DUTHEIL ET BREQUIGNY; QUARTO VOLUMINI INSUNT EPISTOLÆ EXTRA REGESTUM VAGANTES, PONTIFICIS DENIQUE SERMONES ET OPUSCULA VARIA, TUM JAM OLIM EDITA, TUM RECENTIUS AB EMINENTISSIMO CARDINALI MAIO, D. LUIGI TOSTI, ETC., ETC., TYPIS MANDATA.

ACCURANTE J.-P. MIGNE

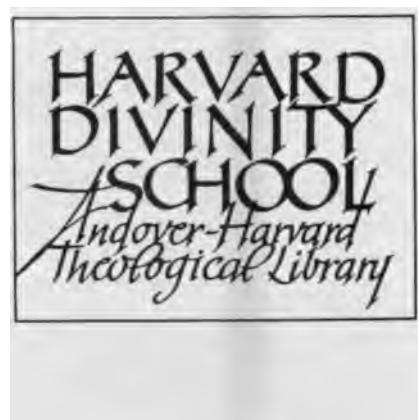
Bibliotheca Cleri universae

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE

TOMUS SECUNDUS

—
1891

terræ fuerit, liceat vobis clavis januis, exclusis ex-
communicatis et interdictis, etc., usque celebrare.
Prohibemus autem ne episcopus vel praesulatus alius,
absque manifesta rationali causa, personas ve-
stras excommunicare, aut ecclesias vestras pre-
sumat subjecere interdicto. Sane qui ecclesia B.
Martini Trecensis fuerit præferendue, aliunde nul-
latenus eligatur nisi de ecclesia Beati Lupi Trecen-
sis, aut etiam Sancti Martini, sicut est hactenus
observatum et a prædecessoribus nostris indulatum,
dummodo in alterutra earum ad abbatis regimen
quis idoneus valeat reperiri; si, quod absit! a
suis status integritate et religionis vigore deciderit,
per disciplinam et ordinem ecclesie B. Lupi, ad ho-
nestatem et religionem pristinam reparetur. Ut au-
tem religionis integritas in ecclesia Beati Lupi futu-
ris temporibus conservetur, liberam damus abbatii
et suis successoribus facultatem, juxta ordinem pro-
fessionis acceptæ, ipsius ecclesiæ canonicos corri-
gendi, et eos, sive in capite, sive in membris ec-
clesiæ memoratæ consistant, secundum quod suorum
exegerit qualitas meritorum, appellationis obstatu-
interposito in elusionem ecclesiasticæ disciplina ne-
quaquam obstante, regulariter judicandi. Libertates
præterea, et immunitates antiquas, et rationabiles
consuetudines ecclesiæ vestræ concessas, et hactenus
observatas, necnon privilegia et indulgentias a præ-
decessoribus nostris, Romanis pontificibus, vobis
indultas, ratae habemus, et eas perpetuis temporibus
illibatas permanere sancimus. Sepulturam præterea
ipsius loci liberam esse decernimus, etc., usque
obsistat; salva tamen justitia illarum ecclesiarum a
quibus mortuorum corpora assumuntur. Decerni-
mus ergo, etc., usque profutura; salva sedis apos-
tolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica
justitia. Si qua igitur.... Cunctis autem, etc.

Datum Laterani, per manum Blasii, Turritani
electi, x Kal. Martii, inductione vi, Incarnationis
Dominicae anno 1202, pontificatus vero domini In-
nocentii papæ III anno quinto.

IV (9.)

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS IN REGNO UNGARICÆ CON-
STITUTIS.

*Ut, Henrico rege ad bellum sacrum illico, carent
fidem a populis Ladislao ejus filio exhiberi.*

(Laterani, v Kal. Martii.)

Ecce charissimus in Christo filius noster. II., Un-
garicæ rex illustris, assumpta cruce Christum sequi
proponit, regnum temporale dimittens, ut aeternum
acquirat, propriaque relinquit, ut ab hereditate
Domini excutiat Pharaonem, et libere virgam her-
editatis ipsius et ejus signa demonstret his qui pro-
phetam non esse testantur qui eos ultra cognoscat.
Jamque manum in superbiam elevavit eorum, ne
deinceps qui Christum oderant, glorientur, sed di-
cant potius durum esse contra stimulum calcitrare,

A aut pugnare hominem contra Deum. Ut igitur in
absentia tanti principis, qui peregrinatur a regno
ut ducat in patriam peregrinos, ad regni tutelam
et defensionem taliter pontificalis acoingatur auto-
ritas, quod regnum ejus transferri non possit ad
hostes, sed potius conservetur eidem, fraternitati
vestre per apostolica scripta mandamus et districte
præcipimus, quatenus, antequam rex ipse iter pere-
grinationis arripiat, cum, juxta doctrinam Apostoli,
sit regi tanquam priocellenti ab omnibus deferendum,
Ladislao, filio ejus, quem Dominus per gratiam
suam illi concessit heredem, debitum juramentum
fidelitatis exhibere curatis, omnes, tam clericos
quam laicos, qui post recessum predicti regis contra
præstitum juramentum fidelitas venire præsumpe-
rint, omni occasione et appellatione postposita, per
excommunicationis sententiam compescentes; illis
etiam, quos idem rex, tam ad filii sui curam, quem
annuente Domino exspectamus et optamus heredem
et patri succcessorem in regno quam administrationem
regni reverentiam debitam exhibere curatis, et si
forte regem ipsum, quod Christus avertat! in pere-
grinatione sua persolvere debitum conditionis hu-
manæ contingere. nullus vestrum ab illorum ordi-
natione se subtrahat, donec dilectus filius ejus ad
annos perveniat ætatis illius, quod sedere possit
potenter in solio regni sui, et illud feliciter guber-
nare.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nos-
tri anno sexto.

V.

AURIENSI EPISCOPO.

*Transactionem inter eundem episcopum et archiepi-
scopum Compostellanum initiam approbat.*

(Laterani, X. Kal. Martii.)

Qui tenemur jurgiis et contentiobus finem im-
ponere, ex officio administrationis injunctæ, provi-
dendum est ne contentiones inter personæ dignitate
præditas existentes, amicabili compositione scipitæ,
valeant denuo suscitari, et sic ad litigandum iterum
succingantur, super his de quibus ad amicabilem
concordiam devenerunt. Sane, cum inter te et ve-
nerabilem fratrem nostrum.... Compostellanum ar-
chiepiscopum, super votis (sic) Auriensis episcopatu-
s quæstio emersisset, tandem super his amicabili-
ter componere studiustis, sicut tam ex tuis quam
ejusdem archiepiscopi litteris authenticis cognovi-
mus evidenter. Nos igitur, tuis justis postulationibus
annuentes, compositionem ipsam, sicut sine pravi-
tate provide facta est, et ab utraque parte sponte
recepta, et hacenus observata, auctoritate aposto-
lica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio
communimus. Nulli ergo.... hanc paginam nostræ
confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Martii.

(9) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 19, et si epistolam hanc numero peculiari designatam non
audet.

VI
EIDFM.

Sententiam ab apostolicis delegatis, de lite inter monasterium Cellæ-novæ et episcopum Ovetensem, latum confirmat.

(Laterani, xvi Kal. Martii.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri... Astoricensis episcopi, et diloctorum filiorum, sancti Isidori Legiensis et... de Carraceto abbatum, nuper accepimus, quod cum causam, quæ inter te ex una parte, et venerabilem fratrem nostrum... Ovetensem episcopum ex altera, super monasterio Cellæ-novæ vertebatur, eisdem commisissemus sine debito terminandam, ipsi, juxta mandatum apostoli. cum procedentes, partes ad suam præsentiam concocarunt, et rationibus hinc inde plenus auditis et cognitis, pro Auriensi ecclesia sententiam protulerunt, eidem Ovetensi super hoc perpetuum silentium imponentes. Venerabilis etiam frater noster... Ovetensis episcopus, omni juri si quid in dicto monasterio, vel in quaunque parte Auriensis episcopatus, suæ ecclesiæ competebat, de communi consensu sui capitule voluntarie cessit, sicut tam dictorum judicium, quam ipsius etiam nobis præsentata authentica litteræ continebant, conventum ipsius monasterii ab obedientia et jurisdictione sua reddens per suas litteras penitus absolutum. Nosigitur, quod per eosdem judices provide factum est, firmitatem volentes debitam obtinere sententiam ipsam, sicut est justa, nec legitima provocatio suspensa, nec non cessionem Ovetensis episcopi legitime factam de communi consensu capituli sui, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum... hanc paginam nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

H. ILLUSTRI REGI UNGARORUM

Ut promoti ad præpositurus quæ apostolicæ sedi in spiritualibus immediate subsunt, infra annum ad apostolicam sedem accendant.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Regalis magnificentia nuper nobis persuas litteras supplicavit, ut cum regales præpositoræ, quæ sunt in Ungaria, sicut ad te in temporalibus, sic ad nos in spiritualibus nullo pertineant mediante, statuere dignaremur, ut novus præpositorius ad sedem apostolicam infra annum vel in persona propria, vel per idoneum nuntium cum litteris regalis assensu, accedat, conferentis gratiam ostensurus. Nos ergo tuis precibus incolinati, præsertim cum consonent canonis institutis, præsentium auctoritate statuimus ut quicunque de cetero ad regimen præpositoriarum illarum, quæ ad nos in spiritualibus nullo pertinent mediante, fuerit evocati, ad apostolicæ sedis præsentiam, infra annum, in personis propriis, vel per idoneos nuntios, cum litteris regalis assensu, ac-

(10) Laudat Raynaldus, anno 1203, § 19.

(11) De istis jam dictum est supra.

(12) De argumento epistolæ hujus, consulendi

Acedant, pro confirmationis munere obtainendo; ita, quod interim in spiritualibus non ministrent; qui, si forte infra prædictum terminum venire neglexerint, extunc præposituris illis se noverint spoliandos. Nulli ergo... hanc paginam nostræ constitutionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Martii, anno sexto.

VIII (10).

REGI UNGARORUM.

Ungarorum regi crucem sumptuoso promittit se curatur, ne scandula et lites eo absente orientur.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Dum personam tuam, interchristianissimos reges, et catholicos principes, speciali dilectionis prærogativa in Domino amplexemur, preces et petitiones tuas, in quibus possumus, libenti animo exaudimus, et ad ea grataanter intendimus, quæ serenitati regiæ novimus complacere. Fuit sane propositum coram nobis ex parte magnitudinis tuæ, quod cum pro subventione Terræ sanctæ crucem assumpseris, et Domino proposueris reddere quod vovisti, ne regnum tuum interim aliqua posset seditione turbari, venerabilibus fratribus nostris... Strigionensi et... Colocensi archiepiscopis injungere dignaremur, ne in absentia tua ecclesiarum occasione suarum aliquas lites moverent, per quas in regno dissensiones et scandala orrarentur, nec nos etiam ad eas, quæ jam ortæ sunt, cognoscendas, veletiam committendas, usque ad redditum tuum intendere curaremus. Licet autem petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, præstare velimus assensum pariter et favorem, quia tamen sapientibus et insipientibus sumus, secundum Apostolum, præsertim in iustitia, debitores, petitioni tuæ taliter respondemus, quod in his eam discretionem et cautelam curabimus adhibere, ut si aliquæ inter personas ecclesiasticas regni tui lites emerserint, taliter auctore Domino procedemus, quod nostri occasione processus regnum ipsum nullum poterit scandalum formidare, cum ad illud in tuis fidelite pacifice conservandum, quodecunq; cum honestate poterimus consilium et auxilium impertiri, prompta simus voluntate parati.

Datum Laterani, ii Kal. Martii.

IX.

EPISCOPIS CABILONENSI ET SILVANECTENSI;

ABBATI TRIUM-FONTIUM (11).

D Causam electionis Philippi Belvacensis episcopi in archiepiscopum Remensem examinandam ipsis commitit (12).

(Laterani, v Kal. Martii.)

Venientes ad apostolicam sedem dilecti filii... decanus (13), et alii quidam Remenses canonici, litteras nobis suffraganeorum Remensis ecclesiæ, cathedralium capitolorum, necnon archiepiscoporum quorumdam, abbatum etiam, et aliorum religiosorum virorum, humiliter præsentarunt, cum eis suppliciter implorantes, ut postulationem quam fecerant

Marlotus et novæ Gallæ Christiansæ auctores; sed epistola ipsa eis proorsus incognita fuit.

(13) De isto jam dictum etiam supra.

de venerabili fratre nostro Philippo, Belvacensi episcopo, ad Remensem metropolim transferendo, propter evidentem utilitatem et urgentem necessitatem ejusdem ecclesie, misericorditer admittere dignaremur, ostendentes per postulationis decretum canonicorum subscriptionibus roboratum, quod duæ partes canoniconum quantum ad numerum, et tres quantum ad dignitatem, et longe plures quantum ad ordinem, hujusmodi postulationis convenere consensum. Hoc ipsum charissimus in Christo filius noster Philippus, rex Francorum illustris, per dilectum filium. F. (14), Aurelianensem decanum, quem propter hoc cum litteris suis et multorum nobilium ad Romanam Ecclesiam specialiter destinavit, ex multo devotiois affectu petebat. Postmodum autem, dilectus filius, T (15), de Pertico, Remensis archidiaconus, cum quibusdam canonicis ejusdem ecclesie supervenit, proponens postulationem hujusmodi recipiendam nonesse, quia post applicationes ad nos legitime interpositas fuerat celebrata. Cumque super appellationum juribus coram nobis et fratribus nostris aliquandiu disputassent, nos, au ditis quæ fuerant hinc inde proposita, interlocuti fuimus, propter hujusmodi appellationis objectum non debere postulationis officium impediri, cum causa, propter quas fuerat appellatum, ostensa sint falsæ, secundum exhibita juramenta. Verum idem archidiaconus consequenter, et in factum et in personam quædam objicit, et alia volebat objicere, quæ quoniā coram nobis tunc probare non poterat, inquisitionem et decisionem ejusdem negotii oportuit ex necessitate committi. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus partes ad pacem diligenter et efficaciter inducatis, quatenus quod, si forte, quod absit! infra octo dies non poterit provenire, vos extunc, ut utrique parti jus suum per omnia conserventur, ad locum convenientes communem audiatis quæ binc inde duxerint prop̄nenda, et eis examinatis prudenter, nisi ex parte contradicentium aliquid canonicum fuerit sufficienter ostensum, propter quod hujusmodi postulatio admitti non debeat, auctoritate nostra suffulti, omni contradictione et appellatione remota, postulationem approbantes eamdem, præfatum episcopum ad Remensem metropolim transferatis, facientes ei reverentiam et obedientiam debitam exhiberi; contradictores, si qui fuerint, per distinctionem ecclesiasticam, applicatione postposita, compescentes. Alioquin, postulatione prædicta nequaquam obstante, volumus eidem Ecclesie de persona idonea secundum formam canonicam provideri. Si qua vero partium legitime citata non venerit, vos juxta formam prescriptam nihilominus procedatis, attentius provisuri, ne ultra festum apostolorum Petri et Pauli proxime ventrum mandatum apostolicum prorogetur. Quod si non omnes... valueritis aut volueritis interesse, duo

(14) Falconem l, de quo et alias.

(15) Thomas de Pertico, ex auctoribus citatis.

A vestrum ea nihilominus exsequantur, ita quod, s vel vos non conveneritis in unam sententiam, vel partes noui consenserint ut sententiam proferatis negotium sufficienter instructum ad sedem apostolica remittatis, praesigentes partibus terminum competentem, quo recepiunt sententiam nostro se respectui representent, ad quem, si forsam earum aliqua venire neglexerit, nos nihilominus sicut justum fuerit procedemus.

Datum Laterani, v Kal. Martii, pontificatus nostri anno sexto.

X (16).

**ADELPHONI AURIENSIS EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS
CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM
Recipitur sub protectione apostolice sedis. Privilegia
et bona confirmantur.**

(Laterani, v Kal. Martii,)

Cum simus viris ecclesiasticis, imo Christi fidelibus universis de suscepto ministerio debitores, fratribus et coepiscopis nostris tanto propensius volunt et debemus adesse, quanto digniorem obtineat in Ecclesia locum, et plura in salutem et profectum cleri et populi per eorum ministerium procurantur. Eapropter, venerabilis in Christo frater, postulationibus tuis clementer annuimus, et ecclesiam Auriensem, cui, auctore Deo praeesse dignosceris, ad exemplar felicis recordationis praedecessorum notorum, Lucii et Urbani PP. sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in praesentiарum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis; totum Limium quæ alio nomine Palla aurea dicitur; ecclesias de Penna Cornuria; ecclesias de Orzelon; ecclesias de Cusanc.; Castellum Buvalum, Caldelas, Intertisam, et alias ecclesias. quæ sunt sub castello de Portello citra flumen Tueba; Lumba, Baruncelo, Soutouerimni; monasterium Cellæ-novæ per judices delegatos a nobis adjudicatum ecclesie Auriensi; abbatiam de monte de Rama; abbatiam Sancti Stephani de ripa Sili; abbatiam Sanctæ Christinæ; abbatiam Sancti Claudi; abbatiam de Bouada; monasterium de Junçaria; prioratum Sancti Martini de Grou; prioratum de Junçaria; prioratum Sancti Petri de Rocas; prioratum Sanctæ Columbæ; monasterium de Ramirans; monasterium de Arnoia; ecclesiam de Villaruvin, cum tota villa; ecclesias de Armentar. Jougues; ecclesiam de Masidi; ecclesiam de Eires; monasterium Servi, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Monte; ecclesiam Sancti Jacobi de Aleris;

(16) Indicata apud Raynaldum, anno 1203, § 67,

ecclesiam Sancti Stephani in eadem villa; ecclesiam Sanctæ Matrinæ de Frigidofonte; rivum Calidum, cum pertinentiis suis; Lovios; hereditates Sanctæ Mariae de Palo; Pereiram malam, Parietes rubeos, monasterium Sanctæ Mariæ de Palo, Goestei, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Nicolai de Portu Auriensi, cum hereditatibus suis; Canedo; Nugariam; Mauriscum; Nidum Aquilæ; Padernum; ecclesias Sancti Georgii et Sanctæ Leocadæ, cum hereditatibus suis; ecclesiam Sancti Petri de Meashitacum pertinentiis suis; totam hereditatem Cantoris Aviæ; castellum de Araugis, cum omnijuris dictione sua, sicut rex Ferdinandus tibi et successoribus tuis in perpetuam ipsum eleemosynam dedit; aliam medietatem de Rivo Calido, sicut idem rex ecclesiae Auriensi donavit; omne vetus Cantum et novum, et omnes alias hereditates, quas eadem ecclesia juste possidere dignoscitur. Ad hæc indemnitat volentes commissa tibi ecclesia providere, auctoritate apostolica prohibemus ne monachi, canonici regulares, Hospitalarii, Templarii, fratres militia Beati Jacobi, fratres Sepulcri Dominici, seu quilibet alii religiosi, ecclesias episcopatus tui vel decimas, te vel tuis successoribus in consultis ac contradicentibus, auctoritate propria vel concessione laica vendicare præsumant; quod si fecerint, nullam factum eorum habeat firmitatem, sed ad potestatem et dispositionem vestram sine contradictione aliqua revertantur, nisi præscriptione legitima vel alia se potuerint rationabili causa tueri. Interdicimus etiam, ne excommunicatos vel interdictos a vobis, salva indulgentia quæ concessa est religiosis aliquibus de aperiendis ecclesiis semel in anno, cum terræ generale fuerit interdictum, et divinis celebrandis, excommunicatis exclusis, ad divina officia vel ad sepulturam admittant. Si qui vero parochianorum ecclesie tuæ apud eos elegerint sepeliri ecclesiæ a quibus mortuorum corpora assumuntur canonicam præcipimus justitiam reservari. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum licet præfata ecclesiam temere perturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur... cunctis autem, etc.

Datum Laterani, per manum Blasii, Turritani electi, v Kal. Martii, inductione vi, Incarnationis Dominicæ anno 1202, pontificatus vero domini Innocentii PP. III anno sexto.

XI

.....EPISCOPO (17), ET CAPITULO HILDESEMENSIBUS.
Monet et mandat ut Hermanum diaconum in canonum recipientiam.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Cum nos favorabiles quandoque inveneritis et benignos, vos in precum exauditione nostrarum crederemus invenire devotos, et nobis obedientiæ debitum exhibituros humiliter, cum rogamus, nec expectaturos coactionem apostolicæ jussionis, ut de obedientia cito nobis exhibita potius commendari, quam de rebellione ac duritia vestra reprehendi pos-

A setis. Recolimus enim, pro dilecto filio, Hermano, diacono, preces vobis apostolicas destinasse, ut eum, ob reverentiam beati Petri et nostram, in canonicum reciperetis et fratrem, et mandatum postmodum inculcasse precibus et præceptum, sed nec præceptum nec preces apud vos valuisse noscuntur, sicut ejusdem diaconi labor indicat iteratus. Ne igitur quod de ipso diacono pro Deo, et propter Deum inchoasse dignoscitur, dimittamus aliquatenus imperfectum, devotionem vestram iterato monemus attenuans et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus diaconum ipsum divinæ pietatis intuitu et precum obtentu nostrarum, in canonicum et fratrem recipere non tardetis, præbendam, quam bonæ memorie C. (48), Heripolensis episcopus, imperialis aulæ cancellarius, in ecclesia vestra tenebat, cum vacare dicatur, ei sine difficultate qualibet conferentes. Alioquin noveritis nos dilectis filiis..., abbatii de Valle Sancti Georgii..., præposito Sancti Severi, et..., decano sanctæ Mariæ de Erfordia Maguntin. dioceseos, in mandatis dedisse, ut vobis in executione mandati nostri cessantibus, ipsi præbendam illam eidem diacono, si eam vacantem invenerint, vel aliam, si qua vacat ad præsens, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstantibus, conferant et assignent, vos ad recipiendum illum in canonicum et fratrem, et assignandum in capitulo locum et stallum in choro, ecclesiastica distictione cogentes.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, anno sexto.

Scriptum est illis super hoc.

XII.

MAXIMO, CLERICIO.

Indulget, ut aliquid ex preventibus ecclesiæ Sancti Michaelis de Oliveto possit percipere.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Dilectis filiis, R...., tituli sanctorum Marcellini et Petri presbytero cardinali...., abbatii et conventui Cassinen. scripta recolimus apostolica destinasse, ut ob reverentiam beati Petri et nostram tibi ecclesiam Sancti Michaelis de Oliveto conferrent. Idem vero conventus, tam per suas litteras, quam etiam per monachos ad nostram præsentiam destinatos, asseneravere constanter, quod præfatus abbas, de communis fratribus consilio, ad usus infirmorum, eamdem ecclesiam duxerat irrevocabiliter conferendam, quam petebant humiliter ab eorum usibus minime subtrahi, cum absque ipsis redditibus non valeant infirmis fratribus necessaria ministrari. Abbas autem persuas nobis litteras intimavit, quod nostram nolens offensam incurrire, nostris paratus erat obediens mandatis. Ne igitur remaneat penitus imperfectum quod de te sedes duxit apostolica inchoandum, neve quod infirmorum usibus deliberatione provida, communique fratribus consilio, fuerat deputatum, contingere improvide revocari, tam tibi quam ipsis conventui, paterna sollicitudine taliter duximus prævidendum, quod de preventibus ipsis ecclesiæ annis

(17) Vide supra, lib. v, epist. 14, not.

(18) Vide etiam supra, lib. v, epist. 99, not.

singulis, in festo Sancti Michaelis in Septembri, in duodecim uncias auri præfati abbas et conventus tibi providere procurent, donec tibi fuerit per eos in majori beneficio ecclesiastico, vel equivalenti provisum. Ad indicium autem hujus nostræ provisionis, presentes litteras tibi duximus in testimonium concedendas. Nulli ergo... banc paginam nostræ provisionis.

Datum Laterani, v Kal. Martii.

XIII.

EPISCOPO MUTINENSI (19).

Mandat, ut Cremonenses, ob curles Guastallæ et Luciarie. de quibus cum monasterio Sancti Sixti Cremonensi item moverant, publice excommunicati denuntientur; civitas Cremonensis ecclesiastico interdicto subdatur, et contumaces presbyteri ab officiis et beneficiis amoveantur.

(Laterani, ii Kal. Martii.)

Qualiter in causa, quæ inter monasterium Sancti Sixti et Cremonenses, super curtibus Guastallæ et Luciarie mota fuerat, sit processum, tua fraternitas non ignorat, cui fuit per sedem apostolicam delegata. Cum ergo Cremonenses in sua contumacia perseverent, latus in potestates, consules et consiliarios excommunicationis, et civitatem interdicti, sententias contemnentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus potestatem, consules et consiliarios antedictos, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, usque ad satisfactionem condignam, excommunicatos publice ac solemniter nunties, et mandes a vicinis omnibus, tam in mercimonii quam aliis, arctius evitari, sub Interminatione anathematis inhibens; ne aliqua civitatum ulrum de prædictis excommuniicatis in potestatem assumat, vel assumptum audeat retinere; civitatem etiam Cremonensem denunties suppositam interdicto. Quia vero Joannes, presbyter in majori ecclesia... Præpositus quoque sanctæ Lucie... sancti Apollinaris... sancti Michaelis... Sancti Pauli, et... sancti Salvatoris, presbyteri, post sententiam interdicti publice præsumperunt in Ecclesiis suis celebrare divina, volumus, et sub eadem tibi districione mandamus ut tam eos quam archipresbyterum, et... archidiaconum Cremonenses, qui auctoritatem huic temeritati præstisso dicuntur, si res ita se habet, ab omni officio et beneficio, sublato appellationis obstaculo, suspendere non postponas, et cogas per censuram ecclesiasticam, cum litteristuis reiseriem continentibus ad nos venire suspensus. Ne autem jus monasterii memorati per defectum testium valeat deperire, volumus et mandamus, ut testes senes et

(19) Episcopum Mutinensem, iunc temporis, Ægidium agnoscit Ughellus, quem electum fuisse anno 1195 asserit. Idem postea ad metropolitanam Ravennatum eodem anno 1206 translatus est. Bononiensem, e Garzonia gente fuisse asserit Paschalinus. Ital. sacr., t. II, col. 150. Ad hunc saepius scripsit Innocentius.

(20) Relata inter Decretales, lib. III, tit. 17, *De emptione et venditione*, cap. 5. Quæ Italicocharactere notantur, desunt in editionibus Decretalium.

A valetudinarios, quos dilectus filius... abbas Sancti Sisti, duxerit producendos, omni occasione appellatione et excusatione cessantibus, recipias, et depositiones eorum in scriptis per manum publicam redigere non postponas, eos, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, ad perhibendum testimonium veritati, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

Datum Laterani, ii Kal. Martii.

XIV.

COMITISSÆ VIROMANDENSIS

Gratiouse requiril ab ea, quæ jus patronatus habebat, unam præbendam primo vacaturam, quam ex gratia recognoscit, licet de sua potestate disponere possit

(Laterani.)

B Sicut preces tuas apud nos credis et speras paternum invenire favorem, sic credimus et speramus quod nostræ, nec immerito, apud te devotionem inveniant filialem. Rogamus igitur nobilitatem tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus præbendam, si qua vacat ad præsens, vel primo vacaturam in ecclesia Sancti Quintini, in qua jus patronatus habere dignosceris, nostræ donationi facias reservari personæ idoneæ conferendam, de tuis partibus oriundæ. Quod licet de plenitudine potestatis, quam nobis Dominus in Beato Petro concessit, possemus facere per nos ipsos, tuæ tamen nobilitati deferre volentes, maluimus apud te quod intendimus precibus obtinere, quam apostolica nunc exsequi potestate. Sic autem velis precum nostrarum primitias exaudire, quod apud nobilitatem tuam non videamus sustinere repulsam.

Datum Laterani.

Scriptum est super hoc . . . deoano, et capitulo Sancti Quiutini, in eumdem fere modum ut supra usque in finem. Ideoque discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ad præbendam, si qua in ecclesia vestra vacat ad præsens vel primo vacaturam, nullum in canonicum recipere præsumatis, nisi cui eam duxerimus conferendam.

Datum Laterani. . . . anno sexto.

XV (20).

POLINIANENSI (21) EPISCOPO.

Mandat ut cognoscat de stipulatione quadam, an sit contra canones.

(Laterani, iv Non, Martii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod cum R.... Laicus de Mar. (22) mulcum recipere voluisset..... creditor Tranensis diæcœsos, ne per

(21) In collectione Gregoriana, *Pallienst*, in Innocentiana, *Pallionensi*, hic, *Polinianensi* episcopo, inscribitur hæc epistola; incorrecte ubique, ut nobis videtur. Legendum potius *Polymniacensi* (de Polignano). Civitatis enim alicuius Tranensi vicinus episcopo dirigi debuit epistola nostra. Verum, de Polymniacensibus circa hæc tempora episcopis, apud Ughellum nihil.

(22) Decret. *lator præsentium*, ab M.

canonem contra usurarios aditum posset in posterum conveniri, domus et olivas *ipsius* recepit ab eo titulo emptionis, cum revera contractus usurarius ageretur, quod patet ex eo quod creditor, *sicut publicum continet instrumentum*, debitori promisit, quod, quandocunque a septennio usque ad novenium daret ei sexaginta uncias Tarenorum, quæ vix dimidiam justi pretii contingebant, domos ei restitueret et olivas. Quia igitur *fraus et dolus cuiquam patrocinari non debent*, *fraternitati tux per apostolica scripta mandamus*, quatenus, si res ita se habet, instrumento conditionis confecto in fraudem canonis promulgati contra usurarios non obstante, prædictum M... ad restituendum domos et olivas prædictas ei, ad quem debent hereditario jure devolvit, cum debitor viam sit universæ carnis ingressus, per pœnam in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatam, appellatione remota, compellat.

Datum Laterani, iv Non. Martii
XVI (23).

**ARCHIEPISCOPI, EPISCOPIS, ET ECCLESIARUM PRÆLATIS
ET UNIVERSIS CLERICIS PER SARDINIAM CONSTITUTIS.**

Indulget ne cogantur extra Sardiniam per litteras apostolicæ sedis respondere, nisi aliter caveatur.

(Laterani, v Id. Martii.)

Licet quod legalis sancit auctoritas, ut quis in sua debeat provincia conveniri, apostolicæ non præjudicet potestati, quominus controversias subjectorum, et quibus, et ubi voluerint, valeat delegare, sic tamen apostolica sedes auctoritatem propriam moderatur, ut plus quod expedit quam quod licet attendens, potentiam suam publicæ utilitati conformet, ibique causas, quæ fuerint ad ipsam delatae, deleget, ubi sine partium poterunt gravamine pertractari. Eapropter, vestris precibus annuentes, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut non cogamini per litteras apostolicæ sedis extra Sardiniam respondere, nisi de hac fecerint indulgentia mentionem. Nulli ergo... hanc paginam nostræ concessionis, et.

Datum Laterani, v Id. Martii.

XVII.

**ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPIS, IN SARDINIA CONSTITUTIS
Jubet, ut interfectores episcopi Plavacensis et aliorum
publicè excommunicatos denuntient, nec in Sardi-
nia commorari patientur** (24).

(Laterani, vi Id. Martii.)

Quoniam impunitas criminis inctionem generat delinquendi, vestræ potest negligentia imputari, quod sicut accepimus, in Sardinia scelus nefarium usque adeo inolevit, ut ductum sit in consuetudinem, vobis tacentibus frequenter, cum passim jam in partibus illis ecclesiastici viri mactentur, nec his

(23) Laudata a Reynaldo, an. 1203, § 67.

(24) In hac epistola Innocentius mentionem facit vicarii prioris Camaldulensis, qui barbare in Sardinia interfectus fuerat, de qua re nullum superest ultius monumentum. Fama tantum est, circa hæc tem-

A parcat etiam iniquitas præsumptorum, qui ejus vices exercent in terris, qui parcit semper et miseretur in cœlis. Sane, cum in partibus illis, bonæ memoriarum.... Plavacensis episcopus..... abbas de Sergio, et.... Camaldulensis prioris vicarius, fuerint nequiter interficti, vos, quod dolentes referimus, tanquam canes muti non valentes latrare, nihil in eos, sicut dicitur, statuistis. Quia vero tantæ temeritatis excessum dissimulare nec volumus nec debemus, fraternitati vostra per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus eos, quitalia præsumpserunt, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nuntietis, et mandetis ab omnibus articulis evitari, donec apostolico se conspectui præsenterint absolvendi. Nobiles viros judices Sardinie per censuram ecclesiasticam compellentes, uteos ad satisfaciendum juxta formam canonicam tradita sibi potestate compellant nec permittant, donec satisferent competenter, hujusmodi sceleratos in suo iudicatu, si ab alio iudicatu se transferant, commorari in quaunque autem civitate, villa, vel oppido hujus modi moram fecerint homicidæ, quandiu præsentes fuerint, divina prohibeatæ officia celebrari. Illos vero, qui manus in clericos injecerint violentas, secundum præscriptam formam excommunicatos publice nuntietis. Similiter de cætero processuri, si, quod absit! simile quid contingat.

Datum Laterani, vi Id. Martii.

XVIII.

**PISANO ARCHIEPISCOPO (25); ET SUFFRAGANEIS EJUS,
Significat se recepisse sub apostolicæ sedis protectione
judicem Turritanum.**

(Laterani, vi Id. Martii.)

Nobilis viri.... judicis Turritani, devotione prometur, ut, in quantum honeste possumus, favorem ei apostolicum impendamus. Cum ergo ipsum.... filium et terram ipsius, cum omnibus bonis suis, sub protectione sedis apostolicæ duxerimus admittendum, fraternitatem vestram monemus et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta præcipimus, quatenus ipsam terram et homines ejus, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, in jure suo manutene ac defendere, et ab iniquorum conatibus, quantum pastoralis officii gravitas patitur, tueri curetis; parochianos vestros ab ipsis et terræ suæ infestatione per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes, nec permittentes eum ab ipsis, quantum in vobis fuerit, indebito molestari.

Datum Laterani ut supra.

—

pora plures monachos Camaldulensis et Vullumbrense congregationis, trucidatos fuisse a Saracenis Sardiniam invadentibus vel depopulantibus. MITTAREL. Annal. Camald. t. IV, p. 192.

(25) De eo dictum multoties.

XIX.

ABRATI DOLENSI (26) ; E. SUBDIACONO PAPÆ, PRIORI DE
LEPROSO.

Ut non obstante episcopi Nivernensis morte, præbendam in ecclesia Nivernensi P. nepoti archiepiscopi Turritani, iuxta tenorem mandati apostolici de hoc ad dictum episcopum Nivernensem directi, faciant assignari.

(Later. v Id. Maii, potius Martii)

Bonæ memorie.... episcopo (27), et dilectis filiis, capitulo Nivernensibus, scripsisse recolimus, ut dilectum filium, P. nepotem venerabilis fratris nostri.... archiepiscopi Turritani (28), in possessionem præbendæ vacantia, quodam nostræ donationi servatæ, obtenu B... de Sancto Porciano, qui viam est universe carnis ingressus, inducere procurarent, vobis super hoc ex executoribus assignatis eidem. Unde, præfatis canonicis præcipiendo mandavimus, ut, non obstante quod prædictus episcopus Nivernensis interim fuit ab hac luce subtractus, mandatum apostolicum exequi non postponant. Quorū circa, discretioni vestre per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus, si canonici memoriati mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos in ipso negotio, nullius contradictione vel appellatione obstante, iuxta tenorem prioris mandati procedere non tardetis: contradictores distinctione ecclesiastica compescentes. Quod si non ambo... alter vestrum, etc.

Datum Laterani, v Id. Maii (26), anno sexto.

XX.

EIDEM.

De argumento simili, in favorem L. in ecclesia Liniacensi.

(Laterani, ut supra.)

Dilectus filius, C. [al. J.] de Pertico, decanus Beati Martini Turonensis, ad quem ecclesie Liniacensis pertinere dicitur donatio præbendarum, quamdam præbendam ibi vacantem dilecto filio, L. nepoti venerabilis fratris nostri, B., archiepiscopi Turritani, concessit, litteras eius super hoc conferens proprio sigillo signatas. Unde, dilectis filiis.... Præposito et capitulo ejusdem ecclesie, per apostolica scripta præcipiendo mandavimus, ut, quod ab ipso decano super hoc provide factum est ratum et firmum habentes, ipsum L. vel magistrum P. de Vico ipsius nomine, in canonicum recipiant et fratrem, vacantem, præbendam ab ipso decano collatam cum integritate solventes eidem, stallum quiescibi in choro et locum in capitulo non differant assignare, non

(26) De abbate Dolensi dictum est supra.

(27) Vide epistolam libri quinti 131.

(28) Notandum quod Blasius (agitur enim hic de ipso, quanquam tacito nomine), qui paulo ante, v Kal. Martii (Vid. epist. bujusce librix), adhuc vocabatur *electus nunc* (v Id. Martii) *archiepiscopus Turritanus* dicitur. Vid. not. seq.

(29) Legendum omnino videtur Martii, cum plures tam superiores quam posteriores numero epistolæ, mense Martio date diserte dicantur.

(30) Macchabæum, abbatem monasterii S. Mariæ

A obstante quod in choro B. Martini debet primitus installari, cum illuc propter guerrarum tumultusire non possit. Quorū circa, discretioni vestre per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus, si ipsi quod mandavimus neglexerint adimplere, vos super hoc, remoto appellationis obstaculo, mandatum apostolicum exequi non tardetis, contradictores, etc., ut supra.

Datum ut supra.

XXI.

ABBATI ET FRATRIBUS SANCTÆ MARIE FORIS PORTAM,
FAVENTINIS (30).

Recepientur sub protectione, Privilegia confirmantur-
(Laterani, v Idus Martii.)

Solet annuere, etc., usque assensu, monasterium vestrum, cum omnibus bonis que in praesentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem plebes Sanctæ Reparatæ et Sancti Andreæ, cum consuetis portionibus decimarum, primitiarum et oblationum; capellam Sancti Andreæ in Lacuna; ecclesias Sanctæ Mariæ in Nocareto, Sanctæ Mariæ in Casanico, Sancti Martini in Fundo Rasonis, Sancti Laurentii in Manzanico, Sancti Michaelis in Bacagnano, Sancti Georgii, Sanctæ Mariæ in Campora, Sanctæ Mariæ de Casale, Sanctæ Mariæ in Vezano, Sanctæ Felicitatis in Mucello, Sancti Blasii Ravennatis, Sanctæ Mariæ in Runcis, Sanctæ Apollinaris, Sanctæ Mariæ in Andecimo, cum omnibus possessionibus et pertinentiis earum; Massam Amboniacam, quæ dicitur Populanum, Massam in alpe Casalia, cum possessionibus earumque pertinentiis; curtem de Cuturn, cum pertinentiis suis, villas, videlicet, de Adilian. et de Nocareto, de Rosan. Huminis, de Mintignagno, de Militian. de Viulo, de Capezan., eum omnibus possessionibus et pertinentiis earum; Castella, videlicet, Varnellum et Andecimum, cum pertinentiis suis; fundos, scilicet Galiani de Casanola, de Lacuna viridi, de Sidero, de Albaret de Loreto, de valle Appiolis, et de Vicelo, cum omnibus pertinentiis suis, et quidquid juris habetis in fundo de Vincereto; sicut ea omnia juste ac pacifie possidetis, vobis, et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad hæc, rationabiles consuetudines et antiquas in monasterio vestro pacifie hactenus observatas, vobis et eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus, di-

foris portam, anno 1202, xvii mensis Martii, agnoscent chartæ hujus loci (Fasc. vi). Mox, eodem anno 1202, intrante mense Octobris, indictione v, reperitur Theodinus abbas (*ibid.*); et abhinc, anno 1203, necnon anno 1204, die v intrante mense Februario, indictione vi, idem Theodinus, in instrumentis continua serie, actor vel testis adest. Verum, anno 1205, die 5 intrante mense Decembri, indictione viii, Macchabæus abbas, velut redivivus, iterum diserte nominatur. Hujusmodi difficultatem solvore non ad nos pertinet. Vide *Monum. Faven.* col. 493.

strictius inhibentes, ne quis vos audeat contra eas indebitate molestare. Præterea, præsentium vobis auctoritate concedimus, ut aliquem virum idoneum monasterio vestro œconomum statuatis, qui monasterii causas tractet, et ubi, opus fuerit, præstet calumniæjuramentum. Nulli ergo omnino hominum. hanc paginam nostræ protectionis, confirmationis, inhibitionis et concessionis infringere, etc.

Datum Laterani, v Id. Martii, pontificatus anno sexto.

XXII.

EISDEM.

Mandat, ut bona monasterii in emphyteusim locata juxta emphyteuseos leges, ad monasterium revertantur (31).

(Laterani, Kal. Martii.)

Proposuisti nobis, fili abbas, in nostra præsentia constitutus, quod cum ecclesia tua multas in emphyteusim possessiones locaverit, et is, qui taliter illas recepit, eidem ecclesiæ velit dimittere, pro suorum remedio peccatorum, ut finito tempore ad ecclesiam revertantur, nepotes vel propinquai ejus illas invadunt, et quandiu aliquas fuerit de progenie illa superest, easdem possessiones reverti ad ecclesiam non permittunt. Nos igitur, gravamini Ecclesiæ tuae paterna volentes sollicitudine providere, auctoritate præsentium inhibemus, ut nulli licet occasione constitutionis ipsius, quam, utpote factam contra canonicas sanctiones irritam reputamus, possessiones ejusdem ecclesiæ detinere, sed libere ad ipsam ecclesiam prout ad eam pertinent revertantur. Statuentes, ut si illi, qui possessiones aliquas a tua ecclesia taliter receperunt, ipsi voluerint ecclesiæ derelinquere, vel in ultima voluntate legare, liberam habeant potestatem. Nulli ergo... hanc paginam nostræ constitutionis et inhibitionis infringere, etc.

Dat. Laterani, Kal. Martii.

XXIII.

ABBATI (32) ET MONACHIS SANCTI GERMANI AUTISSIODORENSIS.

Indulget eis, ut tempore interdicti defunctos fratres cum certis honoribus sepelire possent.

(Laterani. xii Kal. Aprilis.)

Devotionis vestræ merita promerentur, ut in quibus honeste possumus favorem vobis apostolicum impendamus. Vestræ igitur precibus annuentes, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut, si aliquis vestrum, vel successorum vestrorum, tempore obseruit interdicti, ad ejus exequias die depositionis ipsius campanam unicam tunc pulsetis, ita quod nec multum sit intervallum, nec pulsatio sit pro-

(31) His quæ diximus in nota ad epistolam superiorem adde, si vis, quod de istis Innocentii epistolis mentio nulla habetur in monumentis a Mittarello collectis (*loc. cit.*), ubi tamen diversas ejusdem, pontificis epistolas legere est quæ in Regestis frustra requiruntur.

(32) S. Germani Autissiodorensis abbatum, tunc temporis, regebat Radulfus, ex diœcesi Nivernensi in pago qui dicitur Baseium ortus. Electus anno 118,

A lixa, cum hoc ipsum in Autissiodorensi civitate monasterio Sancti Juliani per diœcesanum episcopum sit indultum, et id ipsum cathedralis sedes observet. Nulli ergo, etc.

Dat. Laterani, xii Kal. Aprilis, anno sexto.

XXIV (33).

NOBILI VIRO W., MEGANIPPANO SERVIE.

Nonet ut ad catholicam fidem redeat, et obedientiam, ac reverentiam pontificis vice archiepiscopo Coloniensi exhibeat.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Mediator Dei et hominum, Deus homo Christus Jesus (*I Tim. ii*), apostolice sedis primatum in beato Petro apostolorum principe stabilivit, qui et ante passionem suam inquit ad ipsum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in cælis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis (*Math. xvi*).* Et circa passionem suam dixit eidem: *Simon, Sulunas expelivis vos ut cribraret sicut triticum; sed ergo pro te rogavi ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos (*Luc. xxii*).* Et, post passionem suam, vocabulo tertio repetito præcepit: *Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce oves meas (*Joh. xxii*);* non distinguens inter has oves et illas, ut ab ovili Christi se sciat esse penitus alienum, qui beatum Petrum recusat habere pastorem, et qui claves ejus contemnit, ipse sibi regni cœlestis januam intercludit, nec Satanæ potest cribrum effugere, qui per eum renuit in fide catholica confirmari. Nos igitur, qui, licet indigni, beato Petro successimus in apostolatus officio, per quod facti sumus sapientibus et insipientibus debitores, de tua salute solliciti, decrevimus te per venerabilem fratrem nostrum, J... Colocensem archiepiscopum, virum utique litteratum, providum et honestum, cui vices nostras in hac parte commisimus, visitare; quatenus te, corpore quidem a nobis remotum, sed mente propinquum, in orthodoxa fide confirmet, et a te, nomine nostro, spiritualem obedientiam et reverentiam recipiens corporalem, ad apostolicum ovile reducat, in quo post Christum, præcipuum et primum pastorem, beatus Petrus secundarius et secundus pastor existit. Monemus igitur nobilitatem tuam altente et hortamur, per apostolica scripta mandantes, quatenus præstatum archiepiscopum vice nostra benigne recipias et honores, ejusque salubria monita et mandata studeas humiliter adimplere, ut sic in arca receptus diluvium non incurras, et nos ad honorem et profectum tuum debeamus efficaciter aspirare.

summa cum laude usque ad annum 1203 præfuit; sed postea, natis ex invidia episcopi inter abbatem et monachos dissidiis, tribulationibus, multis per quatuor annos vexatus, ad summum pontificem causam dicturus Romanam perrexit, unde rediens, Placentia extinctus, ipsodie Natalis Domini 25 Decembris anno 1208, ibidem sepulturam habuit. *Call. Christi. XII, col. 384.*

(33) Laudata a Raynaldo, anno 1293, § 49.

Dat. Laterani, xi (34) Kal. Aprilis.

In eumdem modum scriptum est archiepiscopis, episcopis et baronis per Serviam constitutis.

XXV (35).

COLOCENSI ARCHIEPISCOPO.

De eodem argumento.

(Laterani, xi Kal. Aprilis).

Mediator Dei, etc., in eumdem modum usque debitores, de salute nobilis viri, W... Meganippani Serviæ, et tam prælatorum ecclesiæ quam nobilium terræ, imo et omnium morantium in Servia, solliciti, per te ipsos decrevimus visitare. Ideoque fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, in hoc vices nostras auctoritate præsentium committentes, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus accedens personaliter in Serviam, Meganippum ipsum, prælatos et nobiles universos, in orthodoxa fide confimes, et ab eis juratoriam recipias cautionem, quod nobis et successoribus nostris, sanctæque Romanæ apostolicæ sedi, bona fide curabunt de cætero in spiritualibus obedire, recipiensque ab eis reverentiam corporalem, illos, auctoritate nostra suffultus, et obedientiæ vinculo, quo videbantur patriarchæ Constantinopolitano teneri, denunties penitus absolutos, quia, cum ipse debitam nobis obedientiam non impendat, nec ipsi demeritam sibi tenentur reverentiam exhibere.

Datum Laterani, ut supra.

Scriptum est super hoc Ungarorum illustri.

XXVI (36).

PRIORI (37) SANCTI GREGORII SPOLETANI.

Mandat, ut quæ fuerant L. et fratribus ejus ob furti suspicionem ablata, eis restituantur.

(Laterani, ut supra).

[Significantibus V... laico, et fratribus ejus, ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, cum quidam eos super furti crimen accusaret, cum eo præter terræ consuetudinem coactis in ire duellum, in quo, aliis peccatis suis præpedientibus, ceciderunt, propter quod post appellationem ad nos interpositam, per consules Spolestanos bonis fuerunt propriis spoliati, nunc vero furtum apud alios est inventum, et quod ipsi fuerint innocentes, faciente Domino, revelatum; unde consulibus ipsis dedimus in mandatis, ut ablata eis restituant universa.] Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si ipsi mandatum nostrum neglexerint adimplere, tu partibus convocatis..., quod justum fuerit, appellatione remota, faciens..., per censuram ecclesiasticam.

Datum Laterani, ut supra.

(34) Sic diserte legitur in apographo Conti. Raynaldum (*loc. cit.*) legisse ii (pro 2), sunt qui credere possunt.

(35) Vide Raynaldum, *ibidem*.

(36) Exstat, sed mutila, inter Decretales, lib. v, it. 35, *De purgatione vulgati*, cap. 1, ubi ad prio-

A

XXVII

B. ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Committit, ut Turritanus judex, qui cum pœnitentiaz signis decessit, veritate cognita absolvatur, et ecclesiasticæ sepulturæ tradatur.

B

Ex parte dilecti filii nostri nobilis viri... judicis Turritani, fuit propositum coram nobis, quod cum Pisani quandam Turritanam provinciam invasissent tunc fratri eidem judici Turritano quam plurima damna gravia intulerunt. Cumque postmodum cum eis componere voluisse, illi sub spe pacis et conœderationis prætextu, castrum de Monte Cossiano, contra juramentum proprium venientes, invadere præsumperunt, et ab aliis omnibus bonis eis... uxori ipsius in Kalarim duxere captivam, ubi, sicut, Domino placuit, exspiravit. Insuper, nobilis vir.... Kalarianus judex, ad cuius manus devenerat castrum ipsum, prædictum judicem graviter molestabat. Cumque postmodum venerabilis frater noster, Pisanius archiepiscopus (38), in Sardiniam accessisset, ut discordantes ad concordiam revocaret, a Kalairitano judice castrum ipsum, et a judice Turritano quædam alia pignora, in manu sua de partium voluntate præcepit. Sed antequam procederetur ad pacem, idem Turritanus castrum memoratum invaginat, quod quia restituere noluit archiepiscopo repetenti, ille in eum excommunicationis sententiam promulgavit. Cæterum post aliquantulum temporis spatium idem judex Turritanus in lecto ægritudinis constitutus, ut pœnitentiam acciperet de commissis et absolutionis beneficium obtineret, bona memoria Turritanum archiepiscopum, prædecessorem tuum, et.... Surranum episcopum, ad suam fecit præsentiam evocari; sed antequam optatam eorum copiam habuisset, viam fuit universæ carnis ingressus, et extra cœmeterium ecclesiæ tumulatus. Quia vero nobis non constat de præmissis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiras super iis diligentius veritatem, et si tibi constiterit quod in eo pœnitentiæ signa præcesserint, cum ex hoc credendus sit apud Dominum absolutus, ut Ecclesia judicio divino concordet, defuncto, cum pœnitentiali psalmo, oratione solita, et aspersione aquæ, benedictæ, a fratre ipsius condigna satisfactione recepta, beneficium absolutionis impendas; sive illi poteris sepulturam ecclesiasticam exhibere; provisurus stentius, ut constitutionem, quam super hoc olim de consilio fratrum nostrorum edidimus, diligenter observes.

D

Datum.

rem S. Sergii, errore manifesto, inscribitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt, Italico charactere distinctis iis quæ desunt.

(37) Vide epistolæ libri secundi 15 et 16.

(38) Vide lib. iii, epist. 9, not.

XXVIII

NOBILI VIRO... JUDICI TURRITANO.

Ne cogat laicos et ecclesiasticos provinciaz Turritanæ solvere Pisanis quæcunque ab eis postulaverint.

Ad nostram neveris audientiam pervenisse, jussate olim ad instantiam Pisanorum, ut si quando eorum aliquis super debito quolibet, vel bullatas litteras, vel publicum exhibuerit instrumentum extuno infra viginti dies ei satisfieri facias, juxia quod instrumentum continet quod inducit. Tu igitur, timens ne contra hujusmodi venias juramentum, non solum laicos, sed clericos, et ecclesias, et venerabiles fratres et coepiscopos nostros, in Turritana provincia constitutos, juris ordine prætermisso, compellis Pisanis solvere quæcunque ab eis duxerint postulanda, dum tamen super hoc, vel litteras sigillatas, vel publicum exhibeant instrumentum; sicque contingit ut et multa indebita, et quædam credita, bis vel ter cum usuris gravissimis exsolvantur. Cum igitur per hujusmodi juramentum tibi nihil penitus accreverit potestatis, nec Pisani potuerint clericos aut ecclesias tuæ subjicere ditioni, ut coram te debeant contra jus canonicum conveniri, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, et per apostolica scripta tibi mandamus, quatenus occasione hujusmodi viros ecclesiasticos de cætero non molestes, ne dum vis placare Pisanos Deum offendas, et incurras apostolica sedis offensam, que hoc non posset æquanimiter tolerare.

Datum.

XXIX (39).

NOBILIUS VIRI.... TURRITANO, CALARITANO ET.... ARBORENSI (40) JUDICIBUS.

Præcipit ut que mandaverit Turritanus archiepiscopus efficeret curent.

[Quanto Sardinia specialius ad Romanam Ecclesiæ noscitur pertinere, utpote cui tam in spirituallibus quam temporalibus est subjecta, tanto propensius recavere volumus et debemus, ne quid attentetur in ea per quod et status perturbetur ipsius, et Dominus graviter offendatur.] Sane, cum diutius in se ipsa divisa, et hostes cæteros exterius perpessa fuerit, et familiares interius inimicos, satisque jam sit meminisse malorum, ad tollenda ea que scandulum generant, et plantanda que pacis pariunt incrementum, diligentiam impendere tenemur sollicitam et sollicitudinem diligenter. Verum, quia id non possumus personaliter, adimplere venerabili fratri nostro.... Turritano archiepiscopo, cuius pignus et prudentiam sumus in nullæ expeti, de ipsius discretione confisi, duximus committendas. [Monemus igitur nobilitatem vestram, et exhortamur attentius, et per apostolica Jobis scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum ob reverentiam apo-

(39) Exstat, sed mutila, apud Raynaldum anno 1203, § 68. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(40) Arboreensem judicem, Constantinum, anno 1200, agnoscit instrumentum quoddam apud Mitta-

A stolicæ sedis et nostram recipientes humiliter, et honorifice pertractantes, quæ super judicatis Gallurensi et Arboreæ, et nobili muliere..... filia quondam judicis Gallurensis, tradenda nuptui cum ad nubiles annos pervenerit, et aliis, vobis ex parte nostra proponet, cum super omnibus plene nostram neverit voluntatem, credere ac efficeret procuretis; ita quod devotionem vestram in hoc plenius cognoscamus et per ipsius sollicitudinem toti provinciaz pax proveniat exoptata.

Datum.

XXX (41).

NOBILIBUS VIRIS JUDICIBUS SARDINIAE.

Ut archiepiscopo Turritano pontificis nomine fidei juramentum exhibeant.

Vestra nobilitas non ignorat qualiter Sardinia sedi apostolicæ temporaliter etiam sits subjecta, propter quod antecessores vestri prædecessoribus nostris fidelitatem consueverant exhibere. Ne igitur jus Ecclesiæ Romanæ negligere videamur, qui aliis etiam in sua justitia consuevimus providere, nobilitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus in manus venerabilis fratri nostri..... archiepiscopi Turritani, de cuius prudencia et honestate plenam fiduciam obtinemus, et quem ad hoc duximus deputandum, nobis, successoribus nostris, et Ecclesiæ Romanæ, sub ea forma quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusam, fidelitatem juramenta præstetis, mandatum apostolicum taliter impleturi, quod ad honorem vestrum intendere merito teneamur. Alioquin sententiam, quam tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus inviolabiliter observari.

Datum.

XXXI (42)

ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIBUS, ET NOBILIBUS VIRIS JUDICIBUS, ET ALIIS IN SARDINIA CONSTITUTIS.

Ut censum Ecclesiæ Romanæ persolvant.

(Laterani.)

Quanto de fervore fidei et devotionis constantia venerabilis fratri nostri..... archiepiscopi Turritani, plenorem fiduciam obtinemus, tanto ei apostolicæ sedis negotia confidentius committimus exequenda Ideoque universitatil vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus de censu, quæcunque Ecclesiæ Romanæ debetis, ei curetis sine difficultate qualibet respondere, ita quod ex hoc devotionem vestram commendare merito debeamus Alioquin, etc.:
: Datum Laterani.

rellum, *Annal. Camaldul.* t. IV, app. col. 240, ch. cxlix.

(41) Laudata a Raynaldo, an. 1203, § 68.

(42) Laudata a Raynaldo, anno 1203, § 68.

XXXII (43).

EPISCOPI PARISIENSI, ABBATI SANCTÆ GENOVEFÆ,
EORUMQUE CAPITULIS.

Confirmatio concordiae inter ipsos initæ.

(Laterani, vii Kal. Aprilis.)

Cum inter vos super jure parochiali in parochia de Monte super cappella Sanctæ Genovefæ sita in civitate Parisiensi, et super procurationibus quas tu, frater episcope, in parochialibus ecclesiis tuæ dioceseos, ad predictam ecclesiam Sanctæ Genovefæ de Monte spectantibus, requirebas, fuissest quæstio diutius agitata, et post labores varios et expensas multiplices, quas propter hoc sustinuitis, utrinque mediantibus bonis viris, salva tamen apostolicæ sedis reverentia, amicabili fuerit compositione solita, tandem vobis humiliiter postulantibus, ut eidem compositioni, vobis et ecclesiis vestris necessariæ, manum nostræ confirmationis apponere dignaremur, dilectis filiis... abbati Sancti Columbae Senonensis, et J. magistro scholarum Aurelianensem, nostris deditimus litteris in mandatis, ut si compositionem ipsam sine pravitate provide factam cognoscerent, et hinc inde sponte receptam. nec in præjudicium apostolice sedis, ad quam ecclesia Sancta Genovefæ nullo mediante pertinere dignoscitur, redundaret, vice nostra eam auctoritate apostolica confirmarent, id nobis postmodum per suas litteras intimantes, ut et nos confirmaremus easdem, cum essemus plenius per eorum relationem instructi. Qui, sicut obedientiæ filii, legitime in commissio sibi negotio procedentes, forma compositionis ejusdem et privilegiis ecclesiæ Sanctæ Genovefæ diligenter inspectis, compositionem ipsam invenientes secundum quod præmisimus factam et hinc inde receptam. eam auctoritate nostra confirmare curarunt, sicut in eorum litteris plenius perspeximus contineri. Unde, pari desiderio et unanimi voluntate nobis humiliiter supplicastis, ut eidem compositioni manum confirmationis nostræ, de benignitate sedis apostolicae, apponere dignaremur. Nos igitur, quod per delegatos eosdem secundum formam mandati nostri factum est ratum et firmum habentes, sepedictam compositionem, sicut sine pravitate provide facta est, et a vobis sponte reepta, et in scriptis authenticis exinde confectis plenius continentur, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vii Kalendas Aprilis, anno sexto.

XXXIII.

CONSULIBUS ET POPULO JANII (44)

De solutione census.

(Laterani, vii Kal. Aprilis.)

Solet annuere, etc., in modum protectionis. Ad

(43) Vide notas ad epistolam libri quinti C. Hanc hujusmodi libri sexti epistolam 32, cum apographo, ad fidem autographi, quod in archivis abbatie S. Genovefæ asservatur, a docto regiae inscriptionum et humaniorum litterarum Accademie Socio, D. Monges, diligenter exscripto, nobisque humanissime

A indicium autem, quod de Patrimonio beati Petri et nostro domini existatis, duos solidos affortiatorum annuatim de singulis domibus, nomine census nostræ cameræ persolvetis. nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vu Kal. Aprilis

XXXIV.

DECANO BEATÆ MARIE MEDII MONASTERII (45), ET ARCHIDIACONO, BITURICENSIBUS.

Mandat ut faciant justitiam cuidam clericu, super quodam consuetudine in diocesi Bituricensi, ne cuiquam patrimonium suum vendere liceat, nisi tali qui sit ei propinquior in linea parentele.

(Laterani, vii Kal. Aprilis.)

B Ex relatione dilecti filii, magistri O... Mainel, canonici Beatæ Mariæ de Salis Bituricensis, accepimus quod, cum consuetudo in Bituricensi diocesi habeatur, ne cuiquam patrimonium suum vendere liceat nisi tali qui sit ei propinquior in linea parentele, si forte sufficiat ad emendum, B.... quoniam avunculus ejus, portionem hereditatis sue P... militi, Buricensis dioceseos, præsumpsit vendere in ipsius præjudicium et gravamen, cum et ipsius justo pretio emisset eamdem, si fuissest ab eo super hoc requisitus. Quia vero præfatus clericus non iuri civili, sed provinciali consuetudini, volens inniti, postulavit a nobis sibi justitiam exhiberi, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quantum partibus convocatis, etc., quod justum fuerit... facientes... firmiter observari. Nullis litteris etc.

Datum Laterani, vii Kal. Aprilis, anno sexto

XXXV.

C ABBATI SANCTI JULIANI, MAJORI ARCHIDIACONO, TURONENSIBUS.

Sententiam, a J. magistro scholarum Aurelianensem, ad hoc a papa delegato, in causa electionis prioratus Graciacensis latam, auctoritate apostolica confirmat (46).

D Cum olim inter dilectos filios magistrum P... de Vico, et A... Archenaud, super electione vel nominatione prioratus Graciacensis quæstio verteretur, ipsis apud sedem apostolicam constitutis, quoniam de meritis causæ nobis constare non poterat, eam dilecto filio J... magistro scholarum Aurelianensem, sub certa forma, de assensu partium duximus committendam. Ipse vero, mandato nostro recepto, partes ad præsentiam suam Parisius convocavit, et proposito coram eo negotio examinato diligenter, et plene discesso postquam per depositiones testium solemniter publicatas, et partium instrumenta, decreto etiam electionis canonicorum subscriptiōnibus robatur, et alias rationes de singulis habuit notitiam pleniorē, ultraque parle præsente, ac sententiam instantius postulante, habitu multorum Parisius juradocentium, et aliorum prudentum consilio, electionem vel nominationem factam de

communicato, attente contulimus. Nulla omnino inest discrepantia.

(44) Sic. Legend. forte Fani.

(45) De monasterio Mediano Bituricensi, vide Gall. Christ. t. II, col. 121.

(46) Vide epistolam libri quinti 37.

ipso A... in præfata ecclesia reprobavit certis de causis, et quatenus processerat de facto cassavit, electionem vero magistri P. approbavit auctoritate nostra et canonicam judicavit, deditque capitulo Beati Austregisili Bituricensi, ad quod præfata Ecclesia pertinet, in mandatis, ut, non obstante decani⁽⁴⁷⁾ absentia, qui Bononiæ morabatur, electionem magistri P. quam ipse approbaverat confirmaret; aloquin ipse id auctoritate rescripti apostolici adimpleret. Contradictores etiam excommunicationi subjecit, juxta nostrarum continentiam litterarum, injungens auctoritate nostra dilecto filio, R... Bituricensi archipresbytero, et R... archidiacono Borbonensi. ut ad præmissam ecclesiam Beati Austregisili accedentes, ipsius capitulum, ut parcer latæ sententiae efficaciter inducere procurarent, contra dictorum et rebellium nomina, si qui essent, et processum sibi negotii rescripturi: qui sèpius illuc euntes omnes præster ipsum A. invenere concordes latæ pro magistro P. sententiae sponte parentes, canonicos insuper Gracienses in hoc reperere unanimes, illos etiam, qui prius sibi fuerant adversati, quemadmodum suis etiam litteris fideliter rescripsere. Dictus vero A. sèpius requisitus et monitus, ipsi magistro P. contumaciter se opponit. Unde, cum incidenter in latam, secundam formam rescripti nostri, excommunicationis sententiam in rebelles, eum excommunicatum publice nuntiavit, et fecit per alios nuntiari ab omnibus evitandum; sèpedictum vero magistrum ad prædictam remisit Graciensem ecclesiam confirmatum, sicut a nobis receperat in mandatis, ubi concorditer et unanimiter est receptus, sicut capitulum nobis litteris patentibus.

(47) De Decanis S. Austregisili de Castro, Bituricen. circa hæc tempora, hæc apud Galliæ Christianæ autores reperiuntur.

» II. Willelmus, cui Alexander PP. III. anno 1173, privilegium concessit, quod, non obstante interdicto, sepulturæ ecclesiastice cadavera tradantur, reperitur adhuc in quibusdam chartis an. 1188, 1190, 1199. »

» III. Henricus, Decanus S. Austregisili, frater Simonis, Cantoris, Bituricensis, et avunculus Henrici de Poliaco, repetitur in variis actis ab anno 1208 ad annum 1221. Sed jam obiit anno 1223, a quo ejus anniversarium celebrari reperitur. » Ista quidem hic præteriisse nobis religio fuit, ideo quia in notis ad epistolam libri quinti⁽³⁷⁾, quæ de decano S. Austregisili intelligenda erant, de decano cathedrali ecclesie Bituricensis, per oscitantiam accepimus.

(48) Epistole hæc extat, sed valde mutila, inter Decretales, duobus in locis; 1° Lib. I, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 22; 2° lib. II, tit. 27, *De sententia et re judicata*, cap. 19. Quæ in utroque loco leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(49) Vide epistolam libri quinti, 8 not.

(50) Forte legendum, *de Cappenberg*, ordinis Præmonstratensis illustris cenobium, fundatum in avita ariis locum a Gofrido, comite de Cappenberg, anno 1186. BUCEL. *Germam. sacr.* part. II, pag. II, 159. Huic monasterio, tunc temporis, præserat Hermannus, ex nobili comitis Lotharii Arensis et Merensis et Hildesheimensis stirpe nobilissimus filius, qui quadraginta annis præsulatum miro omnium favore et amore administratum moriendo reliquit anno 1210 *Annal. Præmonstr.* tom. I, col. 436.

A bus intimavit. Cum igitur de præmissis delegatus idem nos litteris suis curavit reddere certiores, nos quod ab eo tam provide factum est obtinere volentes debitam firmitatem, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus tam diffinitivam, uti jus est, auctoritate nostra, per censuram ecclesiasticam firmiter observari, quam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter est prolata, usque ad satisfactionem debitam appellatione postposita, faciat.

Dat..... an. sexto.

XXX (48).

..... PRÆNESTINO EPISCOPO (49), APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO..... DE CAPEMBACH (50), ET.... . DE SCELDE (51) ABBATIBUS, IN COLONIENSI ET MONASTERIENSI DIOECESIBUS CONSTITUTIS.

Mandat ut idoneum ad præposituram ecclesie Coloniensis prefici curent.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

(52) [In causis quæ summi pontificis judicio deciduntur, et ordo juris et vigor æquitatis est suahiliter observandus; cum in similibus casibus cæteri teneantur similiter judicare, nisi forte cum aliquid, causæ necessitatis et utilitatis inspecta, dispensative duxerit statuendum]. Dudum ergo majore Coloniensis ecclesiæ præpositura vacante⁽⁵⁵⁾, cum ad tractandum de substitutione præpositi canonici convenisset in duas partes, eorum suere vota divisa; quibusdam sanctorum apostolorum præpositum (54), aliis autem præpositum Sancti Georgii (55), ad præposituram eligentibus memoratam; missisque propter hoc nuntiis ad apostolicam sedem, de ipsorum assensu, ad di-

C (51) De abbatia ista nihil apud Bucelinum. *Germ. sacr.* Sed forte legendum de Scheida, al. Sceida, al. Degor, quæ est abbatia Præmonstratensis ordinis filia Cappenbergæ; sita est in Angaria et comitatu Marcano diocesae Coloniensis. *Gall. Christ.* t. III, col. 802. Quis abbatia de Scheida tunc fuerit abbas, in ambiguo relinquunt Annales Præmonstratenses. Hermanum II an. 1296, mox, anno incerto, sed ineunte sæculo XII. Volmarum agnoscunt, virum singularis prudentie, doctrinæ et rerum agendarum peritis. *Annal. Præmonstr.* tom. II, col. 773.

(52) Vide *Decret. lib. II, loc. cit.*

(53) Verisimiliter per obitum Ludovici, qui major præpositus testis legitur, cum Udono decano, in charta fœderis initii inter Adolfum, Coloniensem archiepiscopum, et Windekindum, Corbeianum Sexonicæ abbatem, Aquisgranii IV Non. Jul. in die coronationis Othonis, Romanorum regis IV, an. Incarn. Domini 1198, indict. I. Post eum, Theodoricum Heinsbergensem memorant autores Galliæ Christianæ, qui ex præposito factus est archiepiscopus post Brunonem IV, an. 1208. *Gall. Christ.* t. III, col. 717.

(54) *Theodoricum* nomine, ex litteris Guidonis, cardinalis episcopi Prænestini, ubi testis adest eidem cardinali bona abbatis Paynensis confirmantis, anno 1202. *HONTHEIM. Hist. Trevir.* t. I. p. 642, *instr.* 449.

(55) *Engelbertum* nomine; ex iisdem litteris. Vide epistolam libri tertii 54, not. et epistolam libri quinti 71 not.

lectos filios, A... de lacu (56), J... de Claustro (57), et J... de Valle Sancti Petri (58) in Herterbach [al. Heisterback], abbates, sub ea forma commissio est obtenta, quod, auditis quæ præponerentur hinc inde, si de partium procederet voluntate, diffinitivam sententiam promulgarent, alioquin causam sufficienter instructam ad nostram remitterent audienciam, statuentes partibus terminum competenter, quo per se vel responsales idoneos ad apostolicam sedem accederent, sententiam recepturæ.

[*Ipsi vero, mandatum apostolicum fideliter exsequi cupientes* (59), partes ad suam presentiam convocarunt, receperunt testes *hinc inde productos* (60), examinarunt eligentium conscientias, audierunt allegationes utrinque. Et quoniam prepositus Sancti Georgii ipsorum sententiæ se tandem asseruit nolle stare, *depositiones testium hinc inde receptas, et allegationes partis alterius, sub sigillis suis* (61) ad sedem apostolicam destinarunt], partibus festum Beati Michaelis, tunc proximo futurum, veniendi ad sedem apostolicam terminum præfigentes, quem præpositus Sanctorum apostolorum, allegans quod terminus tam prolixus dispendium ecclesie generat, ad festum Santi Servatii breviavit. [Cumque nuntii præpositi Sanctorum Apostolorum ad nostram presentiam accessissent, præpositus Sancti Georgii nec venit, nec misit idoneum responsalem]; sed venerabilis frater noster (62).... Coloniensis archiepiscopus ejus absentiam excusavit, asserens eum captum, arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, a nobili viro, W., Juliacensi comite, detineri. Nos autem, ne aliquid disponere in ejus præjudicium videremur, per dilectos filios.... Præpositum Sancti Geronis (63), et B. concanonicum suum mandavimus ad festum resurrectionis Dominicæ sub peremptorio partem utramque citari. Qui, sicut ex

(56) Abbatiam de Lacu, tunc temporis, regebat Albertus, « ab insigni sapientia, virtutum cultu, devotione et solertia laudatus, qui occurrit circa annum 1199 in litteris Joannis, archiepiscopi Trevrensis. Moderatus annis 19, mortallitatem exiit anno 1219. » Hactenus auctores Galliæ Christianæ; (tom. XIII, col. 606). qui quidem Bucelinum (*German. sacr. part. II*, pag. 203), secuti sunt. Verum, Hontheimius instrumentum quoddam edidit, quod ipse datum ante annum 1193 existimat, in quo *Albertus, Lacensis abbas*, testis diserte memoratur. *Hist. Trevir.*, tom. I, pag. 621, instr. 434.

(57) Legendum omnino videtur non J. sed H. Hermannus: enim, tunc temporis, monasterii de Claustro, sive Hemmerodiensis, abbas reperitur. Vir nobilis sanguine natus, ex canonico Bonnensi primum monachus Claustræ factus, de hinc ad prioris munus delectus est. Postea Heisterbachii monasterii anno 1188 abbas, demum, ante annum 1190, Claustrum rovocatus, ibidem abbatis officium egit, nec non nisi anno 1215, ampliandæ religionis zelo, trans Rhenum ad constructionem loci S. Mariæ abbas migravit, in qua functione expeditis octo annis, plenus dierum meritisque dives, spiritum Creatori reddidit. *Gall. Christ. t. XIII, col. 635*. Quæ quidem confirmantur ex instrumentis apud Browne. *Annal. Trevir.* t. II, p. 110.

(58) Hic etiam erratum esse videtur in littera ini-

A litteris ipsorum accepimus, Sanctorum apostolorum præpositum viva voce, præpositum vero Sancti Georgii per litteras et nuntios, pariter citaverunt, qui, citatione recepta, se scripsit ad sedem apostolicam accessurum. Verum, cum nec ad terminum, nec ultra terminum, etiam per octo hebdomadas expectatus, venerit, vel miserit idoneum responsiblem, eum reputavimus contumacem, eumdem in expensas legitimas parti condemnantes adversæ.

Visis igitur attestacionibus, et [gestis judicū diligenter inspectis, invenimus, quod pro præposito sanctorum apostolorum auctoritas, pro præposito vero Sancti Georgii numerus eligentium, faciebat; cum primus, a quatuordecim tum personis tum canonici, qui alios tam ætate quam dignitate ac ordine (64) præcedebant; secundus vero, a viginti quatuor fuisset electus.] Objiciebatur autem præposito Sancti Georgii minor scientia, defectus ætatis, et quod in minoribus erat ordinibus constitutus. Unde, cum præposituræ illi esset archidiaconatus annexus, non erat ei dignitas conferenda, ratione cuius cogebatur infra præfixum a canonibus spatiū in diaconum promoveri. Proponebatur autem pro altero, quod vir erat ætate, scientia et moribus commendandus. Unde, meliori ducti zelo propter hoc electores ipsius in cum se confessi fuerant convenisse, nec solum sui, sed quidam alterius etiam electores, eum prudentiorem esse, præsertim in spiritualibus, asserebant, quamvis alium magis utilem, maxime circa temporalia propter potentiam, fuerint protestati. [Cum autem allegationes pro eodem præposito Sancti Georgii coram judicibus ipsis propriae, nobis non fuerint præsentatae, propter quod non potuimus per nos scire quid objecerit, vel quid responderit ad objecta, sicque causa remissa non fuerit ad nos sufficienter instructa, tunc (65) ad

C tiali qua designatur nomen abbatis monasterii de Valle S. Petri, seu Heisterbacensis. Constat enim *Gerardum*, seu *Gebardum*, olim canonicum S. Mariæ ad Gradum, deinde monachum Hemmerensem (seu Claustrensem), demum Hermanno, primo abbati Heisterbacensi, ad Claustræ regimen translato, ante annum 1190 suffectum fuisse. Anno vero 1202; monasterii quod nunc est, fundamenta jecit, septimoque incœpi operis anno, prælature sue decimo tertio, Christi natu 1208, xv Kal. Martii, migravit ad Dominum. De eo multa apud Cœsarium, lib. XII *Dialog. c. 5*. Vide *Gall. Christ. tom. II*, col. 792.

(59) *Decret. I. i.*, desunt.

(60) Desunt.

(61) *Decret.*, *processum loco d. t. h. i. r. et abl. p. a. s. d. s.*

(62) Adolphus I (de Altena) filius Everardi, comitis Altenensis, et Margarite Juliacensis, quem ex majoris eccl. siæ præposito ad Coloniensem thronum anno 1193 evectum, usque ad annum 1205 sedisse notum est. *Gall. Christ. t. III, col. 683*.

(63) Ili nomen erat *Theodorus*, non *Arnoldus*, prout conjecteramus in notis ad epistolam libri tertii 54, not. Vide *HONTHEIM. loc. cit.*

(64) *Decretal.*, *tempore*.

(65) Deest hoc verb. *Decretal.*

diffinitivam sententiam nonduximus procedendum, sed decisionem ipsius causæ dilectis filiis.... Sancti Geronis, etc (66) Sancti Severini præpositis Coloniensibus etc.... decanos Bunensi (67) duximus committendam, per apostolica scripta mandantes eisdem, quatenus (68) si vel esset notorium, vel per jam acta (69) constaret quod jam dictus præpositus Sancti Georgii, dum electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel scientia, vcl ætate, defectum, qui eum juxta sanctiones canonicas impediret ad hujusmodi officium promoveri, ei, sublato appellationis obstaculo (70), non obstante illius absentia corporali, silentium imponentes, præposito sanctorum apostolorum præpositoram adjudicarent eamdem, et eum in corporalem possessionem mittentes, pacifice facerent possessione gaudere (71). Alioquin, cum in eum non solum plures, sed duæpene partes convenerint, et, impedimentis cessantibus, præsumi deberet (72), quod eum elegerint bono zelo, præpositi sanctorum apostolorum electione, appellatione remota (73), cassata, electionem confirmarent illius, et ei facerent præpositoram assignari prædicatam, et de cælero tanquam præposito responderi.] Contradictores, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Quod si non omnes his exsequendis present pariter interesse, duo eorum ea nihilominus adimplerent. Delegati vero partes ad suam presentiam citaverunt, coram quibus fuit pro jam dicto præposito Sancti Georgii allegatum, quod sub eorum non tenebatur examine litigare, cum unus ipsorum adversario suo esset proxima consanguinitate coniunctus, alias vero, concanonicus ejus, nimia sibi familiaritate constrictus; unde, tanquam suspectos illos recusans, ad nostram audientiam provocavit, recusatione hujusmodi coram nobis se asserens probaturum. Ipsi vero interpositæ appellationi minime deferentes, testes alios super defectu ætatis et ordinis receperunt, quorum depositionibus publicatis, contra sæpedictum præpositum Sancti Georgii definitivam sententiam protulerunt, electionem alterius confirmantes. Idem autem præpositus ad præsentiam nostram accedens, causam eamdem sub certa forma obtinuit delegari, secundum quam tam non exstitit aliquatenus in ipsa processum, sed post redditum ejus, cum in die festo Pentecostes, occasione dissensionis hujusmodi, gravis esset tumultus in clero ac populo suscitatus, compulsa sunt partes ad sedem apostolicam iterum laborare. Sæpedictus ergo præpositus Sancti Georgii per se ipsum præpositus vero sanctorum apostolorum per procuratorem idoneum, nostro se conspectui præsentavit, quibus in auditorio nostro plenam conces-

(66) Nomine Hermanno. Vide Hontheim, loc. cit.

(67) De isto, nihil omnino ad manum babeamus.

(68) Decretal. tantum habent, *Judicibus commissus ut.*

A simus audientiam et benignam. Præfatus autem præpositus Sancti Georgii memoratam sententiam, aut irritam esse, aut irritandam fore dicebat, allegans appellationem suam fuisse canonicam, propter duas recusationes prædictas, et inordinatum fuisse delegatorum præcessum, propter duas præcipue rationes, quia videlicet delegati testes de novo super defectu ætatis et ordinis, contra juris formam, postquam fuerat coram primis judicibus omnino conclusum, et contra commissionis nostræ tenorem, qua fuerat expressum, ut procederent contra eum, si defectus oppositus, aut esset notorius, aut per jam acta probatus, recipere præsumperunt. Unde, cum, ex eo quod, testes fuerunt super utroque defectu recepti, constaret ipsum non esse notorium, et attestaciones præscripto modo receptæ sibi de jure præjudicare non possent, petebat, quod, non obstante prædicta sententia, sua confirmaretur electio, contra quam nihil canonicum erat sufficienter ostensum, sed nec præpositus Sanctorum apostolorum poterat ei defectus objicere memoratos, cum eum in alia ecclesia jam præpositum inter Colonienses priores (sic) approbando receperit, cessante prorsus hujusmodi quæstione.

B Ad hæc autem pars respondit adversa, quod recusationes prædictæ legitimæ non fuerunt, quoniam altera fuit falsa, et reliqua fuit frivola, cum delegati nepos illius, qui, tanquam suspectus, consanguinitatis recusabatur obtenuit, nepotem præpositi Sanctorum apostolorum solemniter duxerit in uxorem, et liberos genuerit ex eadem, contra quorum conjugium, licet aliquando fuerit de consanguinitate propositum, nondum tamen erat Ecclesiæ judicio retractatum. Alterum vero de jure suspectum illa familiaris amicitia non reddebat, quod videlicet in quadam ecclesia fuerat decanus, in qua præpositus Sanctorum apostolorum fuerat canonicus, et quod ad sua negotia pertractanda tanquam amicum eum consueverat quandoque vocare, cum judex non inimicus esse debeat sed amicus. Porro, qualescumque fuerint recusationes hujusmodi, noluit tamen eas coram arbitris communiter electis probare, secundum quod pariter dictant jus canonicum et civile, quod non in favorem illius, qui causa frustratoriæ dilationis nititur declinare judicium, sed eidem est potius introductum, contra quem malitiose molitur judicium declinare, cum non sit hominum malitiis indulgendum. Testes autem ad probandum defecutum ætatis et ordinis non ideo receperunt, tanquam non esset notorium impedimentum utrumque sed eos ad majorem cautelam ex super abundantia recipere decreverunt. Unde, cum judex non secundum unam tantum probationis speciem animi sui motum

(69) Decreta..., ea quæ jam dicta erant.

(70) Desunt Decret,

(71) Desunt Decret.

(72) Decretal., appareat.

(73) Desunt hæc verba in Decr.

informet, si etiam testes illos delegati minus provide recepissent, propter evidentiam tamen notariam legitime processerunt, præsertim cum propter hæc non fuerit appellatum. Cæterum, contra sententiam replicabatur eorum, quod cum coram primis judicibus contra electionem s̄pedicti Sanctorum apostolorum præpositi fuisset objectum, quod ejus electio præsumpta fuerat contra canonicas sanctiones, quibus cautum est evidenter ut tunc alter de altera eligatur ecclesia, cum in ea, quod tamen vix creditur, nullus idoneus invenitur, idem præpositus, qui non erat de corpore cathedralis ecclesiæ, in qua multi reperiebantur idonei, contra duarum penae partium voluntatem, quæ suo privilegio renuntiare nolebant, ad præpositoram ipsius in earum præjudicium non debebat assumi, præsertim cum, juxta statuta canonica, non posset præpositoram cui alligatus erat dimittere absque sui auctoritate pontificis, et ad aliam se transferre. Sed responsum est econtrario, quod electores præpositi Sancti Georgii, pro eo quod ipsum elegerant infra ordinem, et æstatem, in pœnam inciderant constitutionis canonicæ in Lateranensi concilio promulgatæ, per quam hujusmodi præsumptores decernuntur, et electionis ea vice potestate privati per triennium, et a beneficiorum suorum perceptione suspensi, unde pones alios eligendis untaxat noscitur remansisse potestas, qui extraneum eligendo juri suo generaliter omnes renuntiare quiverint, præsertim cum nullum de prædictis præsumptoribus eligere debuissent. Verum, hæc ratio poterat forte locum habere, si prædictus præpositus Sancti Georgii prius fuisset electus, sed ecntra præsumitur quod alias prius a prioribus electus fuisset, qui prius debebant, secundum ordinem, nominare. Ideoque, si vel mistim electi fuerunt, nondum illi fuerant eligendi potestate privati, quando in eorum præjudicium isti extraneum eligere præsumperunt, sed nec illud de jure valebat, quod in commissione nostra fuerat sine conditione mandatum, ut si vel unus uni de tribus obstareret defectibus, alterum confirmarent, cum illud tacita fuerit veritate subreptum, nec nos intelligebamus exceptiones legitimas exclusisse, quæ poterant, vel in personam objici, vel in factum. Nos igitur, super iis et aliis, quæ partes in auditorio nostro proponere curaverunt, cum fratribus nostris deliberavimus diligenter, et, quoniam, præter alias rationes, ex eo etiam non immerito movebamur, quod ex hac dissensione grave scandalum imminebat, cum uni de duobus electis plures de canoniciis irrevocabiliter adhærerent, quibus et metropolitanus tota intentione favebat, alterum vero majores sine revocatione fovebant, quibus et priores Colonienses suam præstabant ex toto favorem, electionem unius præcipue propter defectum ætatis, qui quantus

(74) Epistolam hanc laudat Bzovius, *Annal. tom. XIII.*, pag. 101, § 11.

(75) Lib. v, epist. 52, not.

A electionis tempore fuerit ex inspectione corporis perspicue monstrabatur, et propter defectum ordinis, quem electionis suæ tempore confessus est habuisse, cum postea fuerit in subdiaconum ordinatus; electionem autem alterius, præsertim propter contradictionem multorum volentium de idoneis corporis sui membris præfici sibi caput, et propter contradictionem archiepiscopi prædicti, qui non consentiebat ecclesiæ suæ privilegio derogari, auctoritate apostolica decrevimus irritandam. Ne vero contingat Coloniensem ecclesiam ex iterata dissensione gravius conturbari, discretioni vestram per apostolica scripta mandamus, quatenus capitulum ipsius ecclesiæ ad electionem canonicam et concordem moneatis attentius, et efficaciter inducatis, qualiter si forte, quod absit! provenire non poterit infra mensem, extunc, auctoritate nostra suffulti, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, personam idoneam eis in præpositum præficere studeatis. Contradictores, etc. Quod si non omnes his exsequendis potueritis, aut volueritis interesse, duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Id. Aprilis.

XXXVII (74).

ARCHIEPISCOPO BITURICENSEI (75); PRIORI EXOLDUNENSI.
Ut W. Gervasii, subdiabonum, præbenda in Xantonensi ecclesia spoliatum, sub excommunicationis pœna restituì faciat.

(Laterani, xviii Kal. Februarii.)

Cum olim dilectus filius, W... Gervasii, subdiaconus, ad sedem apostolicam accessisset, ipsi restitutionem canonicæ Xantonensis, qua injuste fuerat spoliatus, humiliter postulanti, et..... Alnisiensi archidiacono subdiacono nostro, eidem super hoc pro Xantonensi ecclesia resistenti, dilectum filium nostrum, P. (76) tituli Sanctæ Cæcilie presbyterum cardinalem, concessimus auditorem, qui cum ea quæ hinc inde proposita fuerant nobis plene et fideliter retulisset, cognito ipsum eadem canonica prætermisso juris ordine destitutum, et a bonæ memorie Lucio papa, prædecessore nostro, postmodum sententialiter restitutum, sicut ipse probabat per ejusdem litteras, quas super hoc in medium ostendebat, de consilio fratrum nostrorum, ejusdem prædecessoris nostris intentiam circa restitutionem ipsius decrevimus executioni mandandam, salvis tamen in aliis exceptionibus ecclesiæ memoratæ legitimis, si quas contra eum ejusdem ecclesiæ canonici opponendas ducerent et probandas; præcipientes episcopo, decano et capitulo Xantonensibus, ut eumdem subdiaconum tanquam canonicum suum plenarie restitutum, in canonicum et fratrem reciperent, et fraterna eam charitate tractarent, eidem stallum chori et locum capituli, sublato appellationis diffugio, assignantes; nihilominus, venerabili fratri.... episcopo (77), et dilecto filio...decano Pictaviensi (78),

(76) Lib. iii, epist. 32, not.

(77) De isto agimus alibi.

(78) De isto etiam agitur alibi.

per scripta nostra mandantes, ut, si nollent super hoc mandatum apostolicum adimplere, ipsi eos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam cogere non different. Cumque memoratus subdiaconus jam dictis.... episcopo (79), decano (80) et capitulo Xanthonensis, tam nostras quam exsecutorum litteras præsentasset, ipsi, spredo mandato apostolico et admonitionibus eorumdem, cuiusdam frustratoria appellatio prætextu, cum ipsa in litteris esset inhibita, ipsum recipere contempserunt; quare prænominati exsecutores, tam eorum ecclesiam quam personas contradicentium et non expresse consentientium, supposuerunt ecclesiastico interdicto, sicut eorum litteræ nobis exhibitæ continabant, qui sententiam parvipedentes eamdem, in contemptum apostolicæ sedis et nostrum, nihilominus divina præsumunt officia celebrare. Quoniam igitur ferro abscindenda sunt membra, quæ fomentorum non sentiunt medicinam, discretioni vestram per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus interdictum ipsum, remoto cujuslibet contradictionis et appellatio obstatculo, faciat inviolabiliter observari. Quod si forsan, quod non credimus, observare noluerint, sed potius contumaciter duxerint resistendum, vos, ipsos, omni appellatio et contradictione remola, excommunicationis vinculo innodetis, et excommunicatos tandem faciat publice nuntiari, donec et præfatum W. subdiaconum, per nos sententialiter restitutum, duxerint admittendum, et ad nostram præsentiam cum vestrarum litterarum testimonio accedentes, nobis de suo contemptu et contumacia satisfecerint competenter. Nullis litteris obstantibus harum tenore tacito, etc. Quod si non ambo... tu, frater archiepiscopi, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto.

XXXVIII (81).

MAGISTRO PRÆPOSITINO, MAGUNTINO SCHOLASTICO, SPERITUM CONSILII SANIORIS.

Bortatur, et mandat ut ad bonam frugem redeat, et archiepiscopo Maguntino pareat, alias beneficiis ecclesiasticis spoliabitur.

(Laterani, iv Id. Aprilis.)

Credebamus hactenus quod sapientia regnaret in senibus, et ornaret prudentia litteratos; sed in te jam, quod dolentes didicimus, econtrario experimur, D quod senio desipis, qui tempore sapueras juventutis, et multæ litteræ ad insipientiam te adducunt. Nunquid etenim non legisti, quod crimen ariolandii est nolle acquiescere, et scelus idolatriæ nolle obedire? Nunquid similiter non legisti, quod obedientia victimis antefertur? Ut nunc, obedientiæ semita derelicta, scienter ad inobedientiæ devia

(79) Lib. v, epist. 116, not.

(80) Gaufridus I, decanus Santonensis, notus in instrumentis ab anno 1199 usque ad annum 1207. Gall. Christ. tom. II, col. 1088.

(81) Vide Reynaldum, anno 1203, § 50.

A declinari, et malueris contra stimulum calcitrare, quam statutis Ecclesiæ Romanae parere? Nunquid non nosti quod venerabilis frater noster, S. (82) archiepiscopus Maguntinus, pallium ab Ecclesia Romana recepit? Nunquid te latuit, quod publice dictum fuit, ut nunc, sicut accipimus, litteras, quas ipsi concessimus, asseras esse falsas, sive tacite saltem defendas illas improvidus, quæ ad perhibendum testimonium falsitati sunt a falsariis impetratae? An nostrum fortasse præsumis judicium reprobare, judicando de nobis, qui a nobis, es potius judicandus? An oblitus fortasse es illius, quod sœpe non solum legisti sed etiam docuisti, quod servus suo domino stat aut cadit, et qui nos judicat Dominus est, et instar est sacrilegii de judicio principis judicare? Quamvis, etsi ab bujusmodi liberi simus ex collata nobis cœlitus potestate, prompti tamen ex apostolica humilitate fuerimus sufficientes super his reddere rationes. Licet igitur in pœnam tuam gravius procedere de jure possemus, volentes te tamen ad obedientiam revocare, per apostolica tibi scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus reversus ad mentem, ad prædicti archiepiscopi reverentiam celeriter et humiliiter redcas, et in ipsa firmiter et devote persistas; alioquin, noveris nos eidem archiepiscopo mandavisse, ut, nisi infra mentem post susceptionem præsentium impleveris quod mandamus, extunc te, sublatu appellatio obstatculo, auctoritate nostra suffultus, omnibus ecclesiasticis beneficiis spoliare procurest, et ea personis idoneis faciat assignari. Ideo autem graviter te corripimus, et utinam efficaciter corrigamus! quia dolemus te conversum esse in arcum perversum, de quo apostolica sedes aliud cogitavit.

Datum Laterani, iv Id. Aprilis.

XXXIX (83).

CANONICIS ET UNIVERSO CLERO ET POPULO, IN MAGUNTINA DIOCESI CONSTITUTIS, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Mandat ut archiepiscopum Maguntinum recipiant.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Quod vobis subtrahimus nostræ salutationis allocutum, et apostolicæ benedictionis gratiam denegamus, non duritiæ nostræ, sed illorum contumaciæ potius imputetis, qui elegerunt magis sententiam excommunicationis incurre, quam mandatis apostolicis obedire. Sane, universitatem vestram credimus meminisse, qualiter super discordia Ecclesiæ Maguntinæ dolentes, causam ipsius venerabili fratri nostro, G. (84) episcopo Prænestino, apostolicæ sedis legato, duximus committendam; qualiter ipse in mandati nostri excommunicationem procedens, electionem factam de venerabili fratre nostro, S. (85) archiepiscopo Maguntino curaverit confirmare, et nos

(82) Vide epistolam libri quinti 45, not.

(83) Vide Raynaldum, anno 1203, § 50.

(84) Vide epistolam libri quinti 8, not.

(85) Epist. libri quinti 14, not.

tandem ratum habentes quod factum fuerat ab eo-
dem, archiepiscopo ipsi pallium duximus conceden-
dum. Meministis etiam, qualiter vos mandaveri-
mus eidem archiepiscopo reverentiam et honorem
debitum exhibere, exsecutionem mandati nostri cæ-
teris executoribus committentes, qui vos ad illud
cogereut exsequendum. Verum, quia nondum ad
ipsius archiepiscopi reverentiam accessistis, univer-
sitatem vestram monemus, et per apostolica vobis
scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus
ad civitatem et ecclesiam Maguntinam admittatis
eumdem, et reverentiam ei debitam exhibentes,
contra molestatores suos ei potenter et viriliter assi-
statis, nec impediatis quominus liberam administra-
tionem ejusdem Ecclesia tam in spiritualibus quam
in temporalibus valeat exercere. Alioquin, præter
districcionem, quam executores nostri jam exer-
cuerunt in aliquos vestrum et imposterum exerce-
bunt, poteritis non immerito formidare, ne sedes
archiepiscopal, propter inobedientiam vestram, ad
locum aliquem in quo sint obedientiæ filii, trans-
feratur.

Datum Laterani, v Id. Aprilis.

XL (86).

S. (87) ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO.

*Indulget ut irrita decernat, quæ in ecclesia Ma-
guntina Warmaciensis episcopus contra fas per-
egit.*

(Laterani, ut supra.)

Cum, juxta legitimas sanctiones, non teneat ac-
cessorium ubi non tenuerit principale, firmitatem
sortiri non debet, quod Warmaciensis episcopus (88)
in ecclesia Maguntina præsumpsit, in qua temere
se intrusit, cum postulatio ejus a nobis admissa
non fuerit, et intrusio sacris sit canonibus inimica.
Ideoque, fraternitati tuae auctoritate præsentium
indulgemus, ut quidquid in donationibus, conces-
sionibus, vel aliis, tam in ecclesia Maguntina
quam aliis ejusdem dieceseos, dictus episcopus
attentavit, sublatu appellacionis obstaculo, in irri-
tum rovoces, vel denunties potius non tenere. Nulli
ergo..... concessionis, etc.

Dat. ut supra.

XLI (89).

SIFFRIDO ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO.

*Graviter cum monet, ut ad officium suum diligenter
incumbat.*

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Ad hoc onus pastoralis officii suscepisti, ut eos
Christi, cuius es ministerio deputatus, verbo pascas
pariter et exemplo, qui, cum eas Scripturæ paveris
saorsæ pane, vere val'as dici pastor. Ideoque frater-

(76) Vide Raynaldum, anno 1203, § 50.

(87) Lib. v, epist. 14, not.

(88) Ibid. not.

(89) Epistolam hanc integrum exhibet Raynaldus,
anno 1203, § 51.

(90) Laudat Raynaldus, anno 1203, § 37.

(90) Sic in apogr.

(91) Guillelmus II abbatiam de Becco rexit annis
tredecim, mensibus duobus, et duabus hebdomadis,

A nitatem tuam per apostolica scripta monemus, qua-
tenus ad officium tuum species, diœcessim visites
Maguntinam, ut et parvulis lac potum tribuas, et
solidum cibum proiectis apponas. Ne autem cor-
rumpat fermenti modicum totam massam, et infici-
at ovis morbida tantum gregem, si quos in eain-
veneris simoniace institutos, ipsos, sublatu appella-
tionis obstaculo, canonice punias, et si fuerint spo-
liandi post canonice punias, et si fuerint spo-
liandi post canonicam destitutionem illorum, eorum
beneficia personis idoneis facias assignari. Præterea,
tam subditos quam prælatos super excessibus suis
canonice corrigas, et hæreses pullulantes studeas
penitus confutare.

Datum Laterani, v Id. Aprilis.

XLII (90).

LANTGRAVIO THURINGIÆ.

Recipitur sub protectione.

(Laterani, iii Id. Aprilis.)

Tuæ devotionis merita promerentur, ut in quibus
honeste possumus favorem tibi apostolicam impen-
damus. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis preci-
bus annuentes, personam tuam cum omnibus bonis
suscipimus, etc., in modum protectionis, auctoritate
tibi præsentium indulgentes, ne quis in te vel ter-
ram tuam excommunicationis vel interdicti senten-
tiā, absque manifesta et rationabili causa, proferre
præsumat. Semper etiam admonitio canonica præ-
mittatnr, nisi fuerit talis excessus, qui judiciorum
ordinem non requirat. Concedimus insuper ut, quo-
ties te gravari præsenseris, libere tibi liceat se-
dem apostolicam appellare. Quod si quisquam in te
vel terram tuam, post appellationem ad nos legitime
interpositam, sententiam aliquam duxerit pro-
mulgandam, eam decernimus nullam esse. Tandiu
autem indulgentiam nostram robur obtinere volu-
mus firmitatis, quandiu nobis et Ecclesiæ Romanæ
obediens fueris et devotus. Nulli ergo protectionis
et concessionis, etc.

Datum Laterani, iii Id. Aprilis.

XLIII.

ABBATI (91), ET MONACHIS DE BECCO

Confirmat eis ecclesiam S. Albini,

(Laterani, iv Non. Maii.)

D Cum a nobis petitur quod justum est et honestum
tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, ut
id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perdu-
catur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii,
verbris justis postulationibus inclinati, donationem,
quam vobis fecit bona memoriam. (92) Ebroicensis
episcopus, qui videlicet ecclesiam Sancti Albini de
Crovill, cum capellis, et pertinentiis suis, vobis pia-
uno die excepto, obiitque xiv Kal. Octobros anno
1211. *Call. Christ. t. XI, col. 231.*

92 Agitur hic, verisimiliter, de Guarino (*de Cier-
rey*) qui anno 1293, tempore detentionis Richardi,
regis Angliæ, in Alemannia, Ebroicensis episcopus
electus, defunctus est anno 1281 (ex chronico Ut-
icensi); hujus nomen, anno 1498, in chartis mona-
sterii de Becco occurrere dicitur ab auctoribus
Gallia Christianæ, l. XI, col. 481.

liberalitate concessit, sicut sine pravitate provide facta est, et in ejus authenticō plenius continetur, vobis et per vos ecclesiae vestræ, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, iv Non. Martii, anno sexto.

XLIV.

HENRICO, PRÆPOSITO SANCTI PETRI DE MAGUNTIA,
NEPOTI NOBILIS VIRI.... COMITIS DE LINIG.

Ei confirmat præposituram Sancti Petri de Maguntia.

(Laterani, v Id. Maii.

Solet annuere, etc., usque assensu; concessionem præposituræ ecclesiae Sancti Petri De Maguntia tibi a venerabili fratre nostro.... (93) Præncestimo episcopo, apostolicæ sedis legato, de assensu venerabilis fratris nostri, S. (93) Maguntini archiepiscopi, collata, sicut canonice facta est, auctoritate tibi apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

XLIV.

POTESTATIBUS, CONSULIBUS ET CONSIGLIARIIS LOMBARDIÆ,
TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS.

*Anathema, et alias canonicas penas eis comminatur,
si clericos et ecclesias exactionibus et injuriis vexaverint.*

(Laterani, xvi Kal. Maii).

Exspectavimus hactenus et speravimus, quod provincia Lombardia, tanquam hortus irriguus et vinea gratirosa, fructus germinaret acceptos; sed, quod dolentes referimus, pro uvarum dulcedine propinavit amaritudinem labruscarum, et pro rosa-rum odore fetorem papaverum exhalavit. Olim siquidem, Pharaon, rex Ægypti, cæteris servituti subactis, sacerdotes suos et possessiones eorum non solum servavit in pristina libertate, sed etiam alimoniam eis de publico ministrevit. et rex Persiæ, Artaxerxes, universis sacerdotibus, levitis, can-toribus, janitoribus, nathinæis (96), et ministris domus Dei, vetuit vectigal, tributum et annonam imponi. Vos autem, sicut frequenter accepimus, in opprobrium et gravamen tam ecclesiarum quam etiam clericorum, non causas ut causas assumitis; ut eis collectas aut tallias imponatis, turpibus ipsos angariis opprimentes, quas si forsitan solvere vel subire noluerint, aut bannitis eosdem, ut exponantur incuribus malignorum, aut usum eis tam rerum quam officiorum communium interdicatis, aut aliter ad prædicta trahitis violenter, ut, inevitabilis quasi necessitate compulsi, satisfaciant vel iuviti. Ne igitur sacerdotium deterioris hodie conditionis existat in populo Christiano, quam olim apud Iudeos fuerat vel gentiles universitatí vestræ, sub obtostatione divinijudicij, districte præcipiendo man-

A damus, quatenus a prædictis exactionibus et injuriis abstinentes, clericos et ecclesias ad hujusmodi onera nullatenus compellantis, sed recipiat humiliter, cum actionibus gratiarum, si quando forsan episcopus, simul et cleruS tantam necessitatem vel utilitatem inspicerint, et absque ulla coactione ad relevandas utilitates et necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias duxerint conferenda. Alioquin, cum et Late-ranense concilium talia sub excommunicatione prohibeat attentari, et utique justum existat, ut laicis spiritualia subtrahantur, qui temporalia clericis subripere non verentur, si qui vestrum de cætero contra mandatum nostrum venire præsumperint, excommunicationis se neverint vinculis innodatos,] nec unquam, sine mandato sedis apostolicæ speciali, B contemptores hujusmodi absolutionis beneficium consequantur, donec, satisfacti plenarie in personis propriis, apostolico se conspectui repræsentent. constitutiones insuper et sententias, quæ ab ipsis excommunicatis, vel de ipsis mandato, fuerint promulgatae, decernimus irritas et inanes, nullo unquam tempore valituras. Quia vero fraus et dolus cuiquam patrocinari non debent, nullus vestrum vano dicipiatur errore, ut infra tempus regiminis sustinet anathema, quasi post illud ipse non sit ad exhibendum satisfactionis debitum compellendus. Nam et ipsum qui satisfacere recusat, et successorem ipsius, nisi satisfaciat infra mensem, manere decernimus ecclesiastica districione conclusum, donec ecclesiæ congrue satisfaciat, cum succedat in onore qui substituitur in honore. Ut autem civitas illa, quæ mandato nostro restiterit, sentiat manus nostras in se durius aggravandas, cives ipsius, cum suis mercimoniis ad nundinas accedentes, mandabimus usque ad satisfactionem debitam detineri.

Datum Laterani, xvi Kal. Maii.

XLVI (97).

. . . . ARCHIEPISCOPO MEDOLANENSI (98); EPISCOPIS,
ABBATIBUS, PRIORIBUS, PRÆPOSITIS, ET ALIIS ECCLÉ-SIARUM PRÆLATIS, IN LOMBARDIA CONSTITUTIS.

Conqueritur, quod consulibus, et aliis Lombardiz magistratibus, clericos ad onera solvenda compellantibus, non obstiterint.

(Laterani, ut supra.)

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et gravi D meroe turbati, quod inter vos vix hactenus aliqui sunt reperti, qui in urum pro domo Domini se opponant, et, tanquam turris David contra Damascum erecta, resistant viriliter his qui Ecclesiam pretioso sanguine Christi redemptam moluntur omnimodis ancillare. Licet enim potestates, consules et consiliarii Lombardia vos et ecclesias, ac clericos vestros

petuo famulitio addicti fuerunt decreto, de quo Josue, cap. ix; tumque dicti Nathonæi, cum David constituit ut levitis servirent, sicut levites sacerdotibus. GANG. GLOSS. t. IV, col. 1447.

(97) Vide Raynaldum, anno 1203, § 65

(98) Lib. III, epist. 6, not.

(93) Lib. v, epist. 8, not.

(94) Ibid., epist. 14, not.

(95) Fragmentum edidit Raynaldus, an. 1203, § 65; quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(96) Id est acolythis, vel deditiis. Gabaonitæ, per-

multipliciter aggravaverint, neminem tamen verum audivimus ipsis pro defensione suæ ecclesiæ restitisse, sed tanquam canes muti, non valentes latrare, maluistis vestras ecclesias ancillari, quam pro ipsarum libertate tuenda subire tribulationes. angustias et pressuras. Monemus igitur discretionem vestram consulimus et exhortamur, per apostolica vobis scripta, in virtute obedientiæ, districte præcipiendo mandantes quatenus, murum vos pro Ecclesia Dei deinceps opposentes, non permittatis vos ipsos, ecclesias vel clericos vestros axactionis onere aggravari, cum parati simus vobis in necessitatibus vestris patrocinium apostolicum impertiri. Nos enim dilectis filiis, potestatibus, consulibus et consiliaris Lombardiaæ, tam presentibus quam futuris, sub obtestatione divini judicij districte dedimus in mandatis, ut, a prædictis injuriis penitus abstinentes, clericis et ecclesiis nullatenus onera axactionum imponant. Alioquin, cum et Lateranense concilium, etc., in eundem fere modum usque in finem. Quocirca igitur discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsam sententiam nuntietis, et mandare curetis ab omnibus inviolabiliter observari.

Datum, ut supra.

XLVII

ABBATI DE ABENTON (99), PRIORI DE HENLI, ET MAGISTRO M. CANONICO DE BERLINTON, BANGORENSIS DIOCESEOS.

Confirmat sententiam de sponsalibus inter filiam principis Insularum et principem Norwalliæ.

(Laterani, XIII, Kal. Maii.)

Olim dilectus filius, nobilis vir, N. (100), princeps Norwalliæ, a nobis humiliiter postulavit, ut de concessione nostra liceret eidem filiam nobilis viri principis Insularum, quam se subarrhasse scribebat, ducere in uxorem, etc. In eundem fere modum, sicut in Regesto secundi anni (101), mense Decembri usque poterit copulare. Partibus itaque in prædictorum judicum præsentia constitutis, sicut ipsi per suas nobis litteras intimarunt, eis per testes constitut evidenter, quod puella, completis octo annis, a L. principe Norwalliæ, tam suo quam suorum consensu parentum, subarrhata fuerat, sed eo ex necessitate traducere differente, a patruo sine suo consensu postmodum despontata, qui, ea nequaquam carnaliter cognita, viam fuerat universæ D carnis ingressus. Unde, ipsi judices, communicato

(99) De abbatibus hujus monasterii, circa hæc in quibus versamur tempora, nihil apud auctores Monastic. Angl.

(100) Qui hic initiali N. alibi (vid. not. seq.) R. littera designatur; sed forsitan utrobique male. Reetus, ut infra, in hac ipsa epistola L. Lewellinus enim Norwalliæ principem, circa hæc tempora diserte nominat auctor coetaneus, et ipse patria Wallensis Giraldus, *De jure et statu Menevensis eccles.* part. II, pag. 554. Lewellinus, item, fundator abbatiæ Aberconwayensis in agro Camarthensi, prodit in charta data anno 1198, principatus sui decimo, VII Id. Januarii. *Monastic. Anglic.*, tom. I, pag. 918. An

A prudentum virorum consilio, pueram eamdem a L. prædicto, Norwalliæ principe, sententialiter concesserunt auctoritate apostolica despontari, ne discordia inter illos olim exorta, nunc autem sopita, iterum oriatur, sicut nobis per suas litteras intimarunt. Nos igitur eorumdem sententiam, nisi aliud rationabile quid obsistat, ratam et firmam habentes præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus ipsam faciat, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes... duo, etc.

XLVIII (102).

P. (103) TITULI S. MARCELLI PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Respondet super quibusdam articulis de quibus responsum petierat.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Inter illa, quæ nobis per tuas litteras intimasti, super tribus articulis, de quibus præcipue dubitabas nostrum postulasti responsum, timens ne Veneti tanquam satui renuant absolutionis beneficium obtinere, quodque te nolint tanquam apostolicæ sedis habere legatum, et quod, sicut accepisti pro certo, cum filio. . . . quondam imperatoris Constantino-politani, quem ducere secum intendunt, velint in Græciā proficiisci. Nos igitur, tuæ discretioni super hoc breviter respondentes, per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus nisi juxta formam, quam tibi per litteras alias dignoscimur expressisse, absolutionem acceperint, et promiserint firmiter, ne contra Christianos arma movere præsumant, teque receperint et tractaverint tanquam apostolicæ sedis legatum, obedientes tibi humiliter et devote, tu ne illorum videatis nequitiae consentire, illorum exercitum, tanquam reprobatum a Domino, et elongatum ab ejus benedictionibus, derelinquens, versus Hierosolymam dirigas iter tuum. Cum Francis autem, si sequi voluerint perfidiam Venetorum, secure procedas, et super absolutione baronum, si forte successores vel hæredes suos noluerint obligare, provide facias, quod tibi Deus dignabitur inspirare.

Datum Laterani, xi Kal. Maii.

XLIX

..... PRIORI ET FRATRIBUS ECCLESÆ SANCTI SALVATORIS DE PILLER.

Recipit eos sub protectione, cum annuo censu. Solet annuere, etc., usque assensu; ecclesias et

idem ac Lewellinus, princeps Wenedociæ, cui Ioannes, Anglorum rex, Annam filiam suam in uxorem dederat, et munitiones ac oppida sua abstulisse dicitur anno 1211, cum Norwalliam magno exercitu stipatus adiisset? *Annal. eccles. Menens. ad ann. 1211.* (Vide etiam *Annal. eccles. Wigorn.*, *Angl. sacr. part. I*, pag. 481 et 482).

(101) Epistola 233, ad Mannensem (legendum, forsitan Menevensem) episcopum, archidiaconum Bangorensem, et priorem de insula Glannavo, directa.

(102) Epistolam hanc laudant Bzovius (*Annal. t. XIII*, p. 99, § 5), et Raynaldus, anno 1203, § 9.

(103) De eo jam dictum sœpius.

personas vestras, etc., in modum protectionis. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis obtenta, duas libras ceram nobis gratis oblate, nobis et successoribus nostris ab ipsa ecclesiæ annis singulis persolvantur. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Maii.

In eundem modum..... priori ecclesiæ Sancti Jacobi, etc., in modum protectionis. Ad indicium autem. etc. Duæ libras ceram, etc.

L (104).

EPISCOPO FLorentino (105), ET ABBATI VALLIS-UMBROSE (106).

De translatione ecclesiæ cathedrali Arelinæ infra ejusdem civitatis mœnia.

(Laterani, x Kal. Maii.

Ex parte venerabilis fratris nostri..... (107), episcopi, et dilectorum, filiorum præpositi canonico-rum, et nobilis viri, A..... potestatis Aretinorum, fuit nobis sœpe petitio presentata, et tam per litteras quam per nuntium supplicatum, ut pro pace civitatis et ecclesiæ Arelinæ ac utilitate communi, eis licentiam præberemus, cathedrali ecclesiam, cum canonicorum residentia, et omni jure ac universis privilegiis suis, ad locum ad quem convenirent ad invicem infra civitatis mœnia transferendi. Nos autem, habito cum fratribus nostri diligent tractatu, petitionem hujusmodi sub eo tenore non duximus admittendam. Quod si forsitan eidem Ecclesiæ aliam, infra civitatem positam, peterent in unam ecclesiam cathedrali uniri, nobis erat quæ Ecclesia ipsi jungi deberet primitus intimandum, et utrum ipsa tantum ad jus pertineret ecclesiæ Arelinæ, an alii esset subjecta, ut sine illius assensu cui subdita esset non consurgeret in ecclesiam cathedrali. Præterea, exponendum erat nobis privilegium libertatis, juris et honoris augmentum, quod eadem ecclesia consequeretur ex hujusmodi unione, ut, super omnibus per eorum relationem instructi, discerneremus melius quid amplius expediret. Ipsi vero, super hoc nostra responsione recepta, nobis humiliter intimarunt, quod ad sedandam discordiam, et inveteratum odium extinguendum, quod tam ecclesiam Arelinam quam civitatem semper turbavit ecclesiam Sancti Petri Majoris, cum omni jure et perlinentiis suis, quæ habet tam in civitate quam extra, parvoto et voluntate concordi, elegerant

A uniendam ecclesiæ cathedrali (ita quidem, ut monasterium Sanctæ Horæ, ad ecclesiam Arelinam nullo pertinens mediante, cui Ecclesia illa noscitur esse subjecta; servitorum omnium quæ annuatim ex ea percipere consuevit recompensationem, juxta boni viri arbitrium, recipere debeat competentem): quam sibi, supplicatione devota, in ecclesiam cathedrali a benignitate apostolicæ sedis postulavere concedi; firmiter promittentes quod Ecclesiæ nominatae, tam in festivitatibus, quam honoribus singulis qui ab aliis civitatibus suis cathedralibus ecclesiis exhibentur, tam a clero quam populo civitatis Arelinæ de cætero reverentiam omnimodam et honores constituant exhiberi, non obstante quod ab eis observatum est hactenus usque ad hæc tempora, propter dissidium quod inter civitatem et Ecclesiam jam dictas emersit. Præterea potesias, cum toto consilio et communis Arelinæ civitatis, de mera et consona voluntate, predictam ecclesiam ab omnibus angariis et exactionibus statuit liberam et immunitam omni tempore permanere; jura quoque ac castella episcopatus et canonicarum Arelinarum honores, cum possessionibus aliis a communi civitatis ipsius ubique manuteneri statuit et defendi. Nos igitur concordiæ civitatis et utilitati Ecclesiæ providere volentes, præsertim cum diota ecclesia Sancti Petri sit Arelinæ diocesana lege subjecta, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus abbatem et fratres monasterii memorati monere attentius ac inducere, et si necesse fuerit, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, compellere procuretis, ut ad hoc quod ecclesia illa cathedrali ecclesiæ uniatur, favorem præbeant et assensum, de ipsa prius juxta bonorum virorum arbitrium, competenti recompensatione recepta, præpositumque ac canonicos Arelinos in corporalem possessionem, nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate apostolica, inducatis, ita quod ad minus quatuor canonici et duo clerici in ecclesia priori permaneant, per quos ei sufficienter et congrue serviantur. Præterea, eidem ecclesiæ super libertatibus et immunitatibus et aliis supra scriptis sufficientissime caveatis, ne super eis aliquo unquam tempore valeat molestarum.

Datum Laterani, x Kal. Maii,

(104) Epistolam hanc jam vulgavit Ughellus *Ital. sacr.* t. I, col. 469.

(105) « Petrus Florentinam Ecclesiam rexit, ab anno 1189 usque ad annum 1205 in quo decessit, nec, præter aliquot concessiones, aliquid reperitur de eo. » Hactenus Ughellus (*Ital. sacr.* t. III, col. 137). Verum difficultas inest. In actis autographis exaratis anno 1211, Petrus, episcopus Florentinus, velut adhuc sedens, diserte nominatur. Vide *Mittar. Annal. Camald.* t IV, pag. 180. Et quod magis mirandum est, in quadam Innocentii littera, quæ hodie non reperitur, data anno 1202, 14 Augusti ex monasterio Sublacensi, pontifex *Joanni*, episcopo Florentino, et præposito ejusdem Ecclesiæ, mandabat, ut debito fine compleverent quæstionem motam

D de decimis et de quibusdam aliis contra Camaldulensem eremum ab abbatte Vallis-Umbrosæ, *Id. ibid.* p. 190.

(106) De abbatte Vallis-Umbrosæ nihil in promptu habemus.

(107) Amedeus Aretinus episcopus electus est anno 1183, die decima sexta Januarii, in locum Gualandi, qui anno antedecenti postulatus episcopus, post obitum Heliotti defuncti die 6 Decembris anni 1181, episcopalem sarcinam deposuerat die 25 Decembris anni 1182. Obiit paulo post datas ab Innocentio hasce litteras, scilicet circa finem Maii; et v Kal. Junii, in ejus locum suffectus est Gregorius. *Mittar. Annal. Camald.* t IV, pag. 105 et 193.

LI (100).

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS HAS LITTERAS INSPE-
CTURIS.

*De pœnitentia eorum qui C. Herbipolensem episco-
pum interfecerunt.*

(Laterani, xiv Kal. Maii.)

Quam execrabile facinus et piaculare flagitium perpetraverint, qui ausu sacrilego manus impias in christum Domini nequiter injecerunt, bona memoria C. (109) Herbipolensem episcopum, imperialis aula cancellarium, crudeliter occidentes, flere libet potius quam referre. Verum, cum divina pietas humanam impietatem excedat, et miserationibus Domini misericordia hominum comparari non possint, cum nolit Dominus mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, upote qui patiens et multum misericordia est, et præstabilis super malitia, nos qui, licet indigni, vices ejus exercemus in terris, scientes quod majus gaudium est angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia, quantumcunque hujusmodi deliquerint homicidæ, non potuimus tamen nec debuimus pœnitentibus aditum venie denegare, cum neverimus dixisse Dominum per prophetam: Quacunque hora peccator versus fuerit et ingemuerit, omnium iniquitatum ejus non recordabor. [Bodonem] igitur. Hen. Fuson vassalum ejus, milites, cum Henrodo [al. Heroldo]. et Conrado, servientibus suis, ad nostram præsentiam venientes, ac confitentes se prædictum episcopum occidisse, cum de suis excessibus lacrymabili pœniterent, et humiliiter postularent pœnitentiam sibi pro tanta sceleris immanitate a nobis injungi, quia pœnitentibus non est misericordia janua præcludenda, de fratum nostrorum consilio, dilecto filio, H. (10) titulo Sancti Martini presbytero cardinali, commisimus audiendos, qui, confessione illorum auditæ, postquam fecit eos nudos in brachis tortas habentes in collo, coram nobis diebus aliquot in frequentia populorum astare, de mandato nostro talem pœnam illis injunxit, ut nunquam de cætero, nisi contra Saracenos, vel ad defensionem vitæ suæ, armis utantur, varium, grisium, ermelinum, et pannos coloratos non portent, ad publica spectacula non accedant, et conjugati non contrahant post mortem uxorum, eantque, quam cito poterunt, in Hierosolymitanam provinciam, per quatuor annos ibi contra Saracenos Domino servituri. Bodo vero, qui major exstitit, tres vel duos milites, vel unum saltem, in suis expensis secum adducat, et donec ipsi quatuor execrables homicidæ Hierosolymitanum iter arripiant, sicut publice pœnitentes, dis calceati et laneis induiti vestimentis incedant; secundam, quartam et sextam feriam, Quatuor Tempora, vigiliasque sanctorum, in pane et aqua jeju-

(108) Partem epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, an. 1203, § 46. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(109) Vide epistolam libri quinti 155.

A bient; tres in anno Quadragesimas, videlicet ante nativitatem et resurrectionem Domini, et post Pentecosten, faciant; caribus non tantum in eisdem tribus solemnitatis non vescantur, eaque die qua prædictus fuit episcopus interfactus, sed carnes non comedant in æternum; orationem Dominicam decantent centies inter diem et noctem, et genuflexiones faciant quinquaginta; corpus et sanguinem Domini, nisi in ultimo mortis articulo, recipere non præsumant. Cum fuerint ultra mare, quartam et sextam feriam, sanctorum vigilias et quatuor tempora (sicut dictum est), in cibo quadragesimali jejunent, carnes comedant die Dominicæ et quinta feria tantum orationem Dominicam dicant, et genuflexiones semper faciant prætaxatas. Quandocunque aliquam Alemanniæ civitatem poterunt intrare secure, ad majorem ecclesiam nudi procedant, tantum in brachis, cum torta in collo et virgis in manu, et a canonicis ejusdem Ecclesiæ recipient disciplinam. Si vero quæsitum fuerit cur hoc faciant? dicant se hoc facere pro sceleris perpetratione jam dicti, et quando forte in civitate Herbipolensi poterunt esse securi, in Resurrectione, Pentecoste, Nativitate Domini, ac in solemnitate majoris Ecclesiæ, videlicet Sancti Pauliani, exeat civitatem, et tamen nudi, cum brachis tantum, tortam in collo et virgas deferentes in manu, in missæ celebratione majoris ad ecclesiam cathedralem accendant, et se ante altare coram episcopo et canonicis prosternentes in terram, petant humiliter et recipient disciplinam ab eis. Cum autem de partibus redierint transmarinis, ad apostolicam sedem accendant, recepturi consilium et mandatum.

Datum Laterani, xiv Kal. Maii.

LII (111).

..... ARCHIEPISCOPO MESSANENSI (112), REGIO FAMILIARI.

Eum laudat ob ejectum e Sicilia Marcualdum. et Messanum in fidem apostolicæ sedis et regiam redactam.

(Laterani.)

Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod elationis filio de Sicilia per tuum studium effugato, civitas Messana in devotione nostra et regia fidelitate persistit, quam in hujus devotionis proposito in brevi tota Sicilia, dante Domino, reddita tranquillitate sequeretur. Super hoc igitur, ei a quo bonum omne procedit, quas possumus gratiarum exsolvimus actiones, sollicitudinis tuæ studium commendantes, quæ non deficit sed proficit potius in adversis, ita quod per Dei gratiam, in Philistæum illum labiis incircumcisum prævaluuit, qui filiorum Israel agminibus exprobribat. Non est autem tibi vel aliis de constantia sedis apostolicæ dubitandum, quæ supra firmam petram a Christo

(110) Vide lib. iii, epist. 44, not.

(111) Vide Raynaldum, anno 1203, § 69.

(112) De eo vid. epist. libri quinti 60, not..

petra fundata, nec ventis novit cedere, nec pluviis A
emolliri, utope quæ notam vitat penitus levitatis.
Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur
attente, et per apostolica tibi scripta mandamus,
quatenus in nostra et Ecclesiæ Romanæ devotione
persistens, non deficias, sed proficias potius, et
enam neveris esse scriptum, finis non pugna coro-
nat (*sic*), perseveres in finem, ut secundum labo-
rem tuum mercedem accipere merearis. Nos enim,
dante Domino, ad honorem et profectum tuum ta-
liter intendemus, quod gaudebis te pro honore se-
dis apostolice laborasse.

Datum Laterani.

LIII (113).

EIDEM.

*Ut juramentum Balii ab universis per Siciliam co-
mitibus, etc., et aliis pontifici præstandum re-
cipiat.*

(Laterani.)

Tuæ fidei puritatem et constantiam devotionis
experti, sine qualibet tibi dubitatione committimus,
quæ ad honorem apostolicæ sedis et nostram, et
exaltationem regiam credimus promovenda. Ideo-
que fraternitati tuæ per apostolica scripta man-
damus atque præcipimus, quatenus ab universis
comitibus, baronibus, civibus, et aliis qui nondum
nobis juramentum Balii præstiterunt, illud exigere
ac recipere nostro nomine non moreris. Contradi-
ctores, etc.

Datum Laterani.

LIV (114).

**NOBILIBUS VIRIS COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS, ET
ALIIS IN SICILIA CONSTITUTIS.**

*Ut juramentum quod balii dicitur, coram archiepi-
scopo Messanensi præsent.*

(Laterani.)

Quantum apostolica sedes pro defensione ac pace
regni, ad exaltationem charissimi in Christo filii
nostrí, F. Siciliæ regis illustris, hactenus labora-
vit, vestra universitas non ignorat. Cum igitur jam
pro parte majori videamur Dominus votis nostris
annuisse, monemus universitatem et exhortamur
attentius, et per apostolica vobis scripta man-
damus, quatenus universi qui nondum nobis jura-
mentum balii præstiterunt, illud in manus venera-
bilis fratris nostri..... archiepiscopi Messanensis,
ad fidelitatem regiam non differant exhibere. Nos
igitur ei dedimus in mandatis, ut illud exigere et
accipere non omittat. Contradictores, etc.

Datum, ut supra.

LV (115).
STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO.
Jus coronandi reges Ungarorum et alia ei confirmat.
(Præneste, iii Non. Maii.)

Justis potentium, etc., usque, assensu. Jus quod a
bonæ memorie Alexandro papa prædecessore nostro
et inclytæ recordationis Bela, Ungarorum rege, ac
ecclesia Colocensi, videlicet ut Ungarici reges ab
archiepiscopis Strigoniensibus semper debeant coro-
nari, Strigoniensi metropoli fuit manifeste recogni-
tum, sicut in eorum authenticis continetur, et felicis
recordationis Clemens et Cœlestinus prædecessores
nostrí, suis litteris confirmarunt; jus quoque quod
habes in conferendis ecclesiasticis sacramentis
regibus et reginis Ungariæ, achaereditibuseorumdem;
et jurisdictionem ecclesiasticam, quam in præpositos
officiales regiæ domus habes, quam et idem præ-
decessor uoster Cœlestinus ecclesiam tuam habere
decrevit; jurisdictionem etiam quam obtines in
abbatiis et præpositoris regalibus ecclesiæ Strigo-
niensi per Ungariam ubique subjectis; decimas
insuper, primitias, et incensum, quæ de Camera
regis Ecclesiæ memoratae debentur: sicut omnia de
ratione vel consuetudine a de ecclesiam tuam pertinere
noscuntur, tibi et successoribus tuis, auctoritate
apostolica, confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Præneste, iii Non. Maii.

LVI (116).
STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO.
De regiis præposituris (117).
(vii Id. Maii.)

Cum olim charissimus in Christo filius noster,
H. rex Ungarorum illustris, nobis tam per nuntios
suos quam litteras regias intimasset, quod abbatiæ
quædam et præpositorum regales ad eum in tempo-
ralibus, et ad nos in spiritualibus, nullo mediante
spectarent, ad petitionem ejus ipsi scripsimus in hac
forma. Regalis magnificentia, etc., *ut in præcedenti
epistola 7 usque in finem.* Tu vero, ad apostolicam
sedem consequenter accedens, in nostra et fratrum
nostrorum proposuisti præsentia, viva voce, quod
in abbatiis et præpositoris regalibus ad te ac
Strigoniensem Ecclesiam jurisdictione ecclesiastica
pertinebat. Volentes igitur tibi et eidem Ecclesiæ
impostorum præcavere, præsentium auctoritate de-
cernimus, ut occasione litterarum, quas primo
direximus circa præpositoras et abbatias regales
Ecclesiæ Strigoniensi per Ungariam ubique
subjectas, nullum tibi vel successoribus tuis præ-
judicium generetur. Nulli ergo, etc. vii Idus
Maii (118).

(113) Raynaldus, *loc. cit.*

(114) Raynaldus, *ibidem.*

(115) Vide Raynaldum, anno 1203, § 19.

(116) Vide Raynaldum, anno 1203, § 19.

(117) Vide epistolam hujuscem libri sexti 7.

(118) Ad calcem epistolæ hujus, in apographo

Conti legitur hæc notula: *Prorogatur terminus ve-
nicendi ad apostolicam sedem.... Palaviensi episcopo,
usque ad festum sancti Lucæ proxime futurum; quam
quidem ad epistolam omnino diversam pertinere
manifestum est.*

LVII (119).

ANDREÆ (120), ARCHIEPISCOPO ACHERONTINO, EJUSQUE
SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS, IN PER-
PETUUM.

*Cathedralem apud Materam erigit ac Acherontinæ
jungit* (121).

(Præneste, Non Maii.)

Fratres et coepiscopos nostros, etc., ad hæc, propter evidenter utilitatem et necessitatem urgente, de communis fratrum nostrorum consilio, cathedralem ecclesiam apud Materam sic duximus statuendam, ut illa priori cathedræ uniatur. Usum quoque pallii, etc.

Datum Præneste, per manum Joannis, etc. Non.
Maii, an. sexto.

LVIII (122).

PRIORI SANCTI FRIDIANI LUCANO, ET MAGISTRO
B. PISANO CANONICO.

De electo Lucano rejiciendo (123).

(Ferentini, ii Id. Maii.)

[Tam litteris vestris quam depositionibus testium diligenter auditis, intelleximus evidenter, nihil esse contra dilectum filium... Lucanum, electum, sufficienter ostensum, nisi de auditu tantum et fama, cum super aliis, si qua forte videantur esse probata, testes sint vel soli, vel tales, qui non potuerunt ea legitime comprobare. Quia vero super matrimonio quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, testes non fuere recepti, propter *appellationem obiectam* (124), ne videlicet laici vel feminæ in tali recipierent articulo contra ipsum, *sicut vestris nobis litteris intimasti*, licet nuntii ejusdem electi coram nobis probare aliud niterentur (125); nos, ut tantæ irregularitatis objectio non remaneat indiscussa, *discretioni vestræ per apostolica scripta*, mandamus atque præcipimus, quatenus testes, sive laicos sive feminas (duntaxat idoneos), qui ad hoc fuerint probandum infra mensem inducti, recipiatis legaliter et examinetis prudenter, excommunicantes solemniter, si quis eos impedire præsumpserit quominus testimonium perhibeant veritati. Deinde (126), attestationibus publicatis, si forte constiterit irre-

(119) Epistolam hanc vulgavit Ughellus, *Ital. sacr.* t. VII, col. 56.

(120) Andreas proxime successerat Raynaldo, ex Acheruntino archidiacono delectus archiepiscopus anno 1200, et ab Innocentio confirmatus anno 1201, privilegio quod refert Ughellus (*loc. cit. col. 53*). Hoc autem anno 1203, urgente necessitate et utilitate Acheruntinæ ecclesiæ, tunc temporis pene desolatae, Innocentius cathedralem apud Materam erexit, ac priori Acheruntinæ cathedrali cum usu pallii univit. Andreas, sub Honorio PP. III, anno 1217, de simonia et collusione accusatus, officio ac beneficio privatus, cum neglexisset apostolico se conspectui præsentare, deinde ex Honorii benignitate absolutus et dignitati restitutus, ad vomitum rediit sub Gregorio IX, qui eum, anno 1231, denuo ad sedem apostolicam citavit. Verum Andreas, conscientia teste, cum ante apostolicos delegatos se haud præsentare voluisset, volens nolens archiepiscopali dignitate privatus, misere deinde vitam finiit, eodem Gregorio ad clavum sedente. UGHELL. *loc. cit.*

A gularitatem hujusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam *super his quæ in commissione vobis factu comprehensa fuerunt, et in attestationibus, quas robis, sub bulla nostro remittimus, sunt expressa* (127), per septem canonicos majoris Ecclesiæ, vel priores Ecclesiarum sodalium (128), civitatis Lucanæ, presbyteros seu diaconos bonæ famæ, præstandum; qua recepta, præfigatis ei terminum competentem, quo consecrandum nostro se conspectui representet. Si vero vel irregularitatis fuerit impedimentum probatum, vel infra mensem non præstiterit purgationem indictam, vos eum, *auctoritate nostra suffulti, remoto cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo*, a prælatione Lucanæ ecclesiæ penitus amoventes, mandetis ex parte nostra capitulo, ut electionem de alio non differant canonice celebrare. Archipresbyterum autem Lucanum, et G. Amoss. sacristam, qui contra prædictum electum litteras nobis sub nomine longe majoris partis capituli destinarunt, cum constet per attestationes prædictas longe majorem partem capituli non fuisse conscientiam hujusmodi litterarum, ab officio et beneficio denuntiet esse suspensos, donec nostram mereantur indulgentiam obtinere.] Inquiratis præterea diligenter, utrum sacerdotius electus, post appellationem ad nos interpositam, litteras quæ nobis dirigebantur aperire præsumpserit, et quod super hoc inveneritis nobis fideliter intimetis.

LIX (129).

.....EBORACENSI ARCHIEPISCOPO.
Archiepiscopo Ragusino beneficia in episcopatu Car-
leolensi confirmat.

C Ad supplicationem instantem (130) venerabilis fratri nostri... archiepiscopi Ragusini, eum a cura et sollicitudine, qua tenebatur ecclesia Ragusina duximus absolvendum (131), eo videlicet quod ibi non poterat secure morari, et, si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminebat. Ne vero idem archiepiscopus in vituperium ministerii nostri defectum in rebus temporibus patiatur, fraterni-

(121) Vide epistolas libri secundi 159 et 164.

(122) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. II, tit 20, *De testibus et attestationibus*, cap. 33. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ lectiones indicantur.

D (123) Conferendæ omnino epistolæ libri quinti 140 et 153.

(124) In Decretal. legitur: *appellationi; obstaculum.*

(125) Desunt verba Italico charactere distincta hic et infra.

(126) Decret. *demum.*

(127) In Decret. legitur tantum *de objectis.*

(128) Hanc vocem om. Decretal.

(129) Exstat integra inter Decretales, lib. I, tit. 9, *De renuntiatione*, cap. 9. Variæ lectiones dantur, etiamsi nullius momenti. Cæterum, conferenda omnino cum epistola libri quinti 17, quam vide.

(130) Omittuntur in Decretal. verb. Italico charactere distincta, hic et infra.

(131) Vide notas ad epistolam supra citatam.

tatem tuam monemus attente, ac per apostolica tibi scripta mandamus, qualenus (132), quod de munificencia et liberalitate charissimi in Christo filii nostri, J. regis Anglorum illustris (133), ac concessione tua, in episcopatu Carleoli (134), et ecclesia de Maleborn. (135) est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius. Nos enim ei de sedis apostolicæ benignitate (136) concessimus, ut in ipso episcopatu, absque usu pallii, officium episcopale valeat exercere, tibi tanquam metropolitano reverentiam et obedientiam impensurus.

LX.

W. CLERICO.

De anno censu.

Solet annuere, etc., usque assensu. Hospital, quod in proprio fundo ad receptionem pauperum propriis sumptibus construxisti, etc., in modum protectionis. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptæ, bisantium unum gratia oblatum, etc. Nulli, etc.

LXI.

PRIORI SANCTI FRIDIANI LUCANI, ET MAGISTRO B. CANONICO PISANO.

De eodem arguento ac supra, epistola 58.

Tam litteris vestris, quam depositionibus testium, etc., ut in tertia præcedenti usque sunt expressa, per septem inter episcopos Tuscæ, vel canonicos majoris Ecclesie, seu priores ecclesiarum sodalium civitatis Lucanæ, presbyteros aut diaconos bonæ famæ, præstandam. Non obstantibus litteris, quas non habita de episcopis mentione adversarii reportarunt. Qua purgatione recepta, etc., usque in finem.

LXII (137).

EPISCOPO (138), ET CAPITULO WIGORNIENSI.

Sanctio de S. Wulstano in sanctorum albo relato.

(Ferentini, ii [al. vii] Id. Maii.)

Cum secundum evangelicam veritatem, etc., ut in secundo libro Regestorum uique (139) : inter quos piæ memorie Wulstanus (140), Wigorniensis episcopus, degens olim in mundo magnis meritis præpollebat, et nunc vivens in cœlo, multis coruscat miraculis, ut ejus sanctitas certis indicis comprobetur, etc., in eundem modum usque : Sane, cum ad audientiam nostram tanti viri merita et miracula

(132) In Decret. add. *beneficium*.(133) Decretal. leg. *regia*, loco ch. in C. f. n. J. r. A. i.

(134) Carleolum, olim Luguballiam, ab Henrico Anglorum rega I in episcopalem sedem erectam narrant Matthæus Paris. et Matthæus Westmonastensis, ad annum 1131. Vide etiam Rogerium de Hoved. ad an. 1134.

(135) Decret. *Malebros*.

(136) In Decretal. cui, loco n. e. e. d. s. a. b.

(137) Reperitur fere integra apud Raynaldum, anno 1203, § 62.

(138) De isto jam dictum est supra, epist. libri quinti 23, not.

(139) Sic in apographo Conti. Verum epistola illa, ad quam hic remandamur, in libro II frustra requiritur.

A pervenissent, maturius procedere cupientes, cum divinum sit judicium hujusmodi potius quam humum, venerabili fratri, Cantuariensi archiepiscopo, et episcopo Eliensi, et dilectis filiis, Sancti Edmundi et de Wiburn. (141) abbatibus, dedimus in mandatis, ut, ad Wigorniensem ecclesiam pariter accedentes, universo collegio vestro et populo civitatis jejunium indicenter triduanum, infra quod omnes unanimiter peteretis ab eo, qui via, veritas est et vita, aperiri super hoc viam veritatis ad vitam, ac deinde, non per testimonia tantum, sed per testes et famam vulgatam et scripturam authenticam, de virtute morum et veritate signorum, operibus videlicet miraculis, diligenter inquirerent veritatem, et nobis fideliter intimarent. Ipsi ergo, cum ad Wigorniensem ecclesiam accessissent, juxta mandatum ecclesiasticum processerunt, et qui (142) pauca de multis miraculis ejus, super quibus testes deposuerentur, et in quorum testimonio tota civitas acclamabat, scripturam quoque authenticam de vita ipsius ante centum annos Anglicana lingua conscriptam, sub sigillis suis per te, frater episcope, nobis dirigere procurarunt. Qui postmodum in nostra praesentia constitutus, nobis humiliter suppliasti, ut prædictum episcopum ascriberemus sanctorum catalogo venerandum. Patuit ergo nobis per scripturam authenticam et depositiones testium, quod ad sepulorum ejus muti loquaciam, leprosus mundationem, hydropticus et paralyticus receperant sanitatem, et quod quamplura miracula Dominus, invocantibus nomen ejus et prædicti episcopi, jugiter operatur. Quare, de meritis et miraculis ejus, multis et magnis non solum testimoniis, sed et testibus, certiores effecti, cum, secundum Prophetam, laudandus sit Dominus in sanctis suis, de fratribus nostrorum consilio, ipsum beatum pontificem et confessorem Wulstanum catalogo sanctorum ascrivimus, ejusque memoriam inter sanctos decrevimus celebrandam. Quapropter, universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quod nos solemniter et caute statuimus, vos humiliter et devote servetis, ut, meritis ejus et precibus, apud misericordissimum judicem nos et vos indulgentiam consequamur. Collectam autem in commemoratione

D (140) Wulstanus, sanctitate notissimus, ex priore ecclesiæ Wigorniensis episcopus electus anno 1062, 29 Augusti, obiit anno 1095, 19 Januarii. De vita S. Wulstani, episcopi Wigorniensis, notitiam breuem, auctore Hemmingo, monacho Wigorniensi, vulgavit Wharton, *Angl. sacr. part. I*, pag. 541. Peculiarem vero ejusdem præsulis vita historiam contexuit Willermus Malmesburiensis, quam apud eundem Wharton reperire est. *Ibid. part. II*, pag. 241. Vide etiam Rogerium de Hoved, *passim*.(141) Forte legendum Woburn. Hic enim agi videtur de abbe monasterii Woburnensis, in agro Bedfordensi, fundati anno 1145. Vid. *Monastic. Anglic. t. I*, p. 829.

(142) Sic et apud Raynaldum. Legendum videatur atque.

nem ejus dicendam edimus, quam in hac pagina duximus subscribendam. « Spiritum nobis, Domine, tue charitatis infunde, ut, intercedente beato Wulstano, confessore tuo atque pontifice, tuam mereamur dulcedinem in eterna felicitate gustare. Per, etc. »

Datum Ferentini, secundo Idus Maii.

LXIII (143).

JOHANNI, REGI ANGLORUM ILLUSTRI.

Conqueritur, quod nondum archiepiscopum Dublinensem in gratiam receperit; interdicti paenam ei minatur.

(Ferentini, xii Kal. Junii.)

Miserabilem clamorem venerabilis fratris nostri, Dublinensis archiepiscopi, jam in cœlum credimus ascendisse, et utinam, quia tantum regiae serenitati detulimus, nostrum non offenderimus Creatorem. Cum enim eudem archiepiscopum, antequam promotus esses in regem, ab Ecclesia sua coegeris exsulare, atque, ab Ecclesia Romana sæpe communitus, eum in gratiam tuam recipere non curaris, postquam te Dominus ex alto respiciens in regni solium sublimavit, credebas eidem archiepiscopo, divino intuitu, magnificentiam regiam provisuram, et recepturam ipsum in gratiam cui providentia divina magnifice sic providit; sed nostra suimus opinione frustati, quia nec intuitu Dei, nec precum nostrarum obtentu, quas pro eodem archiepiscopo sèpius recepisti, eidem gratiam regiam restituere procurasti, nec, ut ad ecclesiam suam ipsum redire permetteres, et bona sibi restitueres, ablata, quibuslibet potuisti, quia noluisti, precibus inclinari. Cæterum, cum senex sit et decrepitus, cuius pro senectute debueras specialiter misereri, ipsum extra universum regnum tuum compellis vita necessaria mendicare, pro quibus omnibus in quantum Creatorem tuum offenderis, qui tantam in terris tibi tribuit potestatem, si diligenter attendis, timendum est tibi, ne ipse, qui in servis suis se ipsum honorari asserit, et contemni, illatas injurias servis suis, et ex parte vindicet in præsenti, ut tibi saltem vexatio tribuat intellectum, et etiam reservet sibi vindictam aliam in futuro. Ut autem afflito afflictionem adderes graviorem, et Creatorem tuum amplius provocares, non contentus existens quod ipsum rebus temporalibus spoliaras, manus ad illicita extendisti mandans justitiario Iberniæ, ut per venerabilem fratrem nostrum, Cassellensem archiepiscopum, spiritualia Dublinensis Ecclesiæ faceret ministrari, sicut in rescripto litterarum tuarum evidenter apparet, quod serenitati tuæ in his litteris dirigimus interclusum. Quoniam igitur tantum archiepiscopi prædicti gravamen clausis de cætero non possumus oculis pertransire, mansuetudinem

A regiam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccatum injungentes, quatenus ad Deum habens debita consideratione respectum, prædictum archiepiscopum in gratiam tuam benigne recipias, et ei ablata restitu facias universa; taliter hac vice mandatum apostolicum impleturus, quod subsequens correctio præteriorum offensam valeat expiare, et Deum, quem non modicum offendisti, exinde tibi reddas propitium et placatum. Alioquin, quantumcunque regiae velimus serenitatide ferre, quia tamen ejusdem archiepiscopi exsilium et gravamen omittere de cætero non possumus incorrectum, si infra mensem post receptionem præsentium eidem non fuerit satisfactum, ad quemcunque episcopatum tuæ jurisdictioni subjectum deveneris, quandiu fueris ibi præsens, divina noveris esse officia interdicta. Quod si nec sic regius poterit animus emolliiri, eidem archiepiscopo curabimus aliter, auctore Domino, prout expedire vide-rimus, providere.

Datum Ferentini, xii Kal. Junii.

LXIV (144).

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO ELIENSI.

De eodem arguento.

Scriptum est..... Quod si mandatum nostrum non fuerit adimpletum, prædictam interdicti sententiam denuntient firmiter ab omnibus observandam.

LXV (145).

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (146).

Ut in ecclesiis sibi subjectis emendet et corrigat quæ emendanda sunt.

(Ferentini, xii Kal. Junii.)

D Ad subditorum excessus prout convenit corrigen-dos, tanto fraternitas tua debet sollicitius insudare quanto a te esset a Domino durius requirendum, si eorum curam negligere videretis quorum tibi est sollicitudo commissa. Nane ad nostram noveris au-dientiam pervenisse, quod multa in ecclesiis tuæ provinciæ nequiter committuntur, quæ videntur correctione non modica indigere, et per quæ, non tam populo scandalum, quam eisdem ecclesiis pro-venit non modicum detrimentum. Nos igitur, volen-tes hæc per tuæ fraternitatis industriam emendari, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut liceat tibi in ecclesiis lege tibi dicæsanæ subjectis auto-ritate nostra corrigere, tam in capite quam in mem-bris, quæ in eis inveneris corrigenda, non obstante appellationis diffugio interposito in elusionem eccl-easiasticæ disciplinæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessiouis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferent., xii Kal. Junii, anno sexto.

(143) Epistolam hanc laudavit Raynaldus, an. 1203. § 61. Vide etiam epistolem libri quinti 160.

(144) Vide Raynaldum, *ibidem*.

(145) Vide Bzovium, Annal. t. XIII, p. 101, § II.

(146) De eo jam dictum sèpius.

LXVI (147).

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI (148), EPISCOPO AUTISSIO-
DORENSI (148), ABBATI FONTIS MORIGNIANI (149).

*Causam Charitatensium de hæretica labe suspectorum
ipsis committit* (150).

(Ferentini, XII Kal. Junii).

Qualiter sit et quantum in causa quorundam Bur-
gensium de Charitate, qui de crimine hæreseos
fuerant accusati, tibi, frater archiepiscopi, ac bonæ
memoriæ... Nivernensi episcopo, necnon et dilecto
filio... abbatii Cluniacensi, sub certa forma com-
missa processum, per tuas litteras et ejusdem abba-
tis intelleximus evidenter. Nos igitur, tenore earum-
dem litterarum diligenter inspecto, G... de Lorriz,
B... Macandi, et R... Caraille, propter hoc ad no-
stram præsentiam destinatos, ad vos, qui rei veri-
tatem plenius indagastis, cum litteris memoratis
processum negotii continentibus, quas vobis sub
bulla nostra remittimus interclusas, duximus remit-
tendos, per apostolica vobis scripta præcipiendo
mandantes, quatenus his quos, examinatione præ-
missa, post confessiones eorum, tu, frater archi-
episcopi, catholicos judicasti, sicut in prædictis
litteris continetur expressum, pro suis injungatis
delictis pœnitentiam competentem, non permittentes
eos propter hanc causam ab aliquibus indebile ag-
gravari, sed ipsos potius a malignorum incurisibus
defendatis; circa reliquos autem, auctoritate freli
apostolica, procedatis, sicut ad eorum salutem et
fieri firmamentum noveritis expedire.

Datum Ferentini, XII Kal. Junii, pontificatus no-
stri anno sexto.

LXVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANTTI PAULI.

*Montem Porcium, in agro Tusculano, monasterio
Sancti Pauli extra urbem, via Hostiensi, assignat
et confirmat.*

Inter loca divino cultui deputata, Beati Pauli
basilikam, in qua sub habitu regulari Domino mili-
tatis, tanto volumus et debemus specialius vene-
rari, quanto is, cuius honorabili gaudet vocabulo et
speciali protectione lætatur, Ecclesiam Dei, cui li-
cet immeriti præsidemus, decoravit amplius vita
pariter et doctrina, et in propagatione fidei Christia-
nae plus cæteris apostolis laboravit. Quia vero non
ab homine habuit, sed accepit a Domino quod tra-
dedit ipse nobis, facta est lingua ejus velut calamus D
scribæ velociter scribentis, ut in omnem terram
exiret sonus ipsius, et semen eloquiorum Domini
seminiverbius seminaret. Licet enim princeps apo-
stolorum, beatus Petrus apostolus, plenitudinem ac-
ceperit ecclesiasticæ potestatis, iste tamen, vocatus
vas electionis a Domino, cæteris abundantius gra-

(147) Vide Raynaldum, anno 1203, § 51.

(148) De istis jam dictum supra.

(149) De abbatibus Fontis-Morigniani, circa haec
tempora, pauca reperiuntur apud auctores *Gallia Christianæ*, t. II, col. 199. V. E. abbas reperitur in
quibusdam chartis anni 1200 et 1202.

« VI. Guido abbas, anno 1205, privilegium insigne

A tiam prædicationis accepit, ut portaret nomen ejus
coram gentibus, et regibus, et filiis Israel, de Saulo
Paulus et persecutore prædicator effectus. Qui, cum
apostolatum in gentibus accepisset, tandem eum-
dem apostolorum principem subsecutus, factus est
ei, et in prædicatione socius; et in passione collega,
ut ambo simul Romanam ecclesiam suo sanguine
dedicarent. Ut igitur devotionis affectum quem ad
eum gerimus, per effectum licet tenuem ostenda-
mus, qualicunque munusculo basilicam ejus hono-
rare proponimus, modicum, saltem tribuentes ipsi
de suo, cum nihil tribuere de proprio valeamus.
Speramus autem quod is, qui ad Abel et munera
respexit ipsius, et duo minuta pauperculæ viduæ
acceptavit, ejus intervenientibus meritis, non mu-
neris quantitatem respiciet, sed devotionem potius
offerentis. Consideratione igitur hac inducti, mon-
tem Porcium in territorio Tusculano cum pertinen-
tiis suis, sicut de concessione nostra vobis fuerat
assignatus, vobis, et per vos, monasterio vestro,
auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli
ergo, etc.

LXVIII (151).

REGI FRANCORUM

Ut pacem faciat cum rege Anglorum.

(Ferentini, VII Kal. Junii).

Cum regia serenitas non ignoret quod apud nos
esse non debeat acceptio personarum, inde credi-
mus eam non graviter sustinere, si circa ipsam
pastoralis officii debitum exsequamur, ne præter
divinæ majestatis offensam, quam si negligentes
fuerimus incurremus, apud homines quoque mi-
nisterium nostrum vituperari contingat, si etiam
circa reges et principes aliquid ex contingentibus
omittamus, voluntati eorum consulentes potius
quam saluti. Siquidem esse non debet in ore nostro
verbū Domini alligatum, sed liberum potius, ut
corripiamus libere inquietos, et verbum Apostoli
quoties expedit impleamus, quod tanto magis nobis
intelligimus esse dictum, quanto majorem, imo su-
premum locum in Ecclesia obtainemus, utpote qui,
vocatis ceteris in partem sollicitudinis, soli plen-
itudinem accepimus potestatis. Apostoli enim verbum
est argue: *Obsec.incr. in o.pa. et doct.* (151*) et nobis
loquitur Dominus in Propheta: Clama, ne ces-
ces quasi t. ex v.t. (sic). Quia ergo cœpit Jesus fa-
cere et docere nobis relinquens ex v. se. v. (sic).
ejus. Oportet ut nos, qui vicem ejus, licet indigni,
exercemus in ferris, ambulemus quemadmodum
ambulavit, quantum tamen fragilitas humana per-
mittit, et vestigia sequamur ipsius, cum, Tu me
sequere inter universos apostolos, Petro noverimus

obtinet ab Innocentio PP. III. »

(150) Vide epistolam libri quinti 36, et notas ibi-
dem.

(151) Hanc et sequentes duas epistolas, 59 et 60,
laudat Raynaldus anno 1203, § 64.

(151*) Sic in apogr. Vaticanæ et Conti.

esse dictum. Novit autem regia celsitudo, quod inter ipsas Dominicæ Nativitatis primitias, pacem angelus bona voluntatis hominibus nuntiavit, et in articulo passionis pacem Dominus in discipulos, quasi hæreditario jure transfudit, dum, quasi ultimum testamentum conficiens, inquit eis : Pacem meam de vobis *pa. re. v* (sic) et, quod moriturus dixerat confirmaret postmodum immortalis post resurrectionem suam hac primum voce ad discipulos fuit usus : Pax vobis, et iterum dico pax vobis. Ne igitur nos, qui sumus secundum Apostolum hæredes Dei, cohæredes autem Christi, relictæ nobis hæreditatis exhibeamus indignos et gratiae, quam in nos abundantius *præparticipibus nostris* (sic) effudit, ostendamus ingratos, pacem evangelizare teneamus filiis pacis præsertim, ut super eos nostra secundum verbum evangelicum requiescat, cum et, secundum Prophetam, inquirere pacem et eam persequi teneamur. Hoc autem tanto confidentius circa regiam serenitatem exequimur, quanto dilectum filium, P. (152) tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalis, apostolicæ sedis legatum, quondam pro simili causa transmissum, benignius receperisse te novimus, et sollicitudinem nostram in eo amplius approbasse. Nostri etenim, utpote qui hoc in libro experientiæ quotidiane legisti, quanta mala ex dissensione, quæ inter te et charissimum in Christo filium nostrum, J. regem Angelorum illustrem, peccatis exigentibus, exorta, non solum communiter regnis vestris, sed generaliter universo provenerint populo Christiano. Ecce etenim, vobis ad invicem decertantibus, destruuntur ecclesiæ, pauperantur divites, pauperes opprimuntur, et, dum nec regionis nec sexui parcitur, viri religiosi qui consueverant orationi vacare, mendicare coguntur, et illæ prostituuntur, quod dolentes dicimus, voluptati prædonum, que virginitatem suam voverant virginitatis auctori. Jam quoque in Christianos sumunt audaciam Saraceni, et qui placatis et peccatis vobis ad invicem exsilium formidabant, animis ex vestra dissensione resumptis, fortiores in Christianorum exterminium surrexerunt, præsertim, cum principes Gallicani, de quibus apud majestatem divinam et tuam serenitatem querelam deponimus, a bono proposito recedentes, contra prohibitionem nostram in Christianos converterint arma sua, nec adhuc adjiciant ut resurgent, sed perjora prioribus, sicut nostris est auribus intimatum, proposuerint attentari. Insuper, ex dissensione hujusmodi, et strages corporum sequitur, et pernicië animarum, de quo tanto amplius condolemus, quanto anima pretiosior est quam corpus, cum, iuxta testimonium veritatis, nil prospicit horaini si universum mundum lucretur, et patiatur suæ animæ detrimentum. Ne igitur sanguis tot populorum de nostris manibus requiratur, ne rei tot mortium, ut

(152) De isto jam dictum sèpius,

(153) De abbate Casemarii, sèpius in Regestis Innocentii.

A sic loqui liceat, videamur, si quod absit ! *tanquam canes muli non valentes latrare tacuerimus* in tanta necessitate populi Christiani, et, velut adhæserit lingua nostra fauibus nostris, arguere neglexerimus arguenda, dilectum filium . . . abbatem Casemarii (153), virum religiosum, providum, et fidelem nobis, et fratribus nostris merito suæ honestatis acceptum, ad præsentiam tuam duximus destinandum, cui dilectos filios . . . (154) Trium-Fontium, et de Duno (155), abbates duximus adjungendos, rogantes serenitatem regiam, et exhortantes in Domino, et in remissionem tibi peccatum injungentes, quatenus ad commonitionem ipsorum, imo nostram verius, cum prædicto rege vel statuas firmam pacem, vel treugas ineas congruentes, ut interim de pace inter vos perpetuo reformanda, salva justitia utriusque, licentius, possit et securius pertractari. Alioquin, quantumcunque tam te quam ipsum in Dominodiligamus dissimulare tamen nulla ratione poterimus, quin ea, quæ dictus nuntius noster, iuxta formam sibi datam a nobis, duxerit statuenda, faciamus inviolabiter observari. Rogamus autem serenitatem regiam, ut dictum nuntium nostrum benigne recipias, et pro reverentia apostolicæ sedis et nostra studeas propensius honorare.

Datum Ferentini, vii Kal. Junii, pontificatus nostri anno sexto.

LXIX.

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

De eodem negotio.

Cum regia, etc., usque requiescat. Nostri etenim, etc., usque surrexerunt. Insuper ex dissensione, etc., usque in finem.

Datum *ut supra*.

LXX

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS, CONSTITUTIS IN REGNO FRANCORUM.

De eodem negotio.

Cum regia, etc., usque requiescat. Nostis etenim, etc., in eundem fere modum usque surrexerunt. Insuper ex dissensione, etc., in eundem modum usque pertractari. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attente, et per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus, eidem nuntio nostro fidelerit et efficaciter assistentes, apud prædictum regem Francorum prudenter et utiliter insistatis, ut commonitioni vestræ humiliiter acquiescat. Alioquin, ea quæ dictus nuntius, iuxta formam sibi datam a nobis, duxerit statuenda, recipiat humiliter et inviolabiliter observetis, nec præsumatis contra ea qualibet levitate venire. Volamus autem nihilominus, et districte præcipiendo mandamus, quatenus sæpedictum nuntium nostrum benigno recipiat et tractetis affectu, et studeatis taliter honorare, quod id gratum habere possimus,

(154) De abbatे Trium-Fontium jam egimus supra.

(155) De isto nihil ad manum habemus.

et vobis et Ecclesiis vestris propter hoc grata de-
beamus vicissitudine respondere, upote qui devo-
tionis affectum nuntiis nostris exhibut, nobis
reputamus impensum, et nos in eis credimus ho-
norari.

LXXI (156).

GUALTERO, REGNI SICILIÆ CANCELLARIO (157).
*Recipit ipsum in gratium, et de quatuor cautionibus
per ipsum oblatis nullam acceptat, nisi ut opera
confirmet quod verbo promisit, et quæ faciunt pro
jure Romanæ Ecclesiæ.*

(Ferentini.)

Licet graviter offenderis nos in multis, quia ta-
men illius, licet immergit, gerimus vicem in terris,
qui, cum iratus fuerit, non obliviscitur miserori,
te, utinam tunc de corde puro et conscientia bona
et fide non facta reversum a vinculo fecimus ex-
communicationis absolvit. Nunc autem litteras tuas
quas per Jacobum, clericum tuum, latorem pre-
sentium (158) destinasti, benigne recepimus, et
earum tenorem pleno concepimus intellectu, diligenter
attendentes ea quæ ipsi nobis de mandato
tuo proponere curaverunt. Dixerunt enim te amodo
fidem puram, devotionem sinceram et omnimodam
obedientiam nobis et sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ
vele humiliter exhibere, atque pro veritate ser-
vanda, nobis ex parte tua obtulerunt quatuor cau-
tiones: primo, juratoriam a te et fratribus tuis,
nobilibus viris, M. et G. comitibus, exhibendam;
secundo, fiducijsoriam super tanta summa pecuniæ
quantam nos taxare vellemus, sub obligatione nobi-
lium virorum, P. Colonensis (158), Et R. Thea-
tini, comitum, si contra præsumeres attentare præ-
standam; tertio, dationem obsidum, duorum vide-
licet nepotum tuorum, unius de fratre, alterius de
sorore; quarto, tenimentum unius munitionis quam
vellemus eligere de duabus, de facto nobilis viri,
Gualteri, Brenensis'comitis, spondentes te mandatis
nostris omnimodis paritum. Quia vero magis
spontaneam devotionem requirimus quam coactam,
non curavimus ad præsens hujusmodi recipere
cautiones, probare volentes si absque compulsione
aliqua, quod sermone promittis, opere vel prose-
quente complere (169). Monemus igitur discretio-
nem tuam, consulimus et exhortamur, quatenus in
obedientia, fidelitate ac devotione apostolicæ sedis
et nostræ de cætero perseveres firmiter et constan-
ter, nec circa obsequia nostra vacilles. Ex profectu
namque multorum nobilium et procerum regni, qui

(156) Epistolam hanc taudat Raynaldus, anno
1202, § 5. Laudat iterum, et fragmentum ejus exhibet, anno 1203, § 69. Pauca quæ illic leguntur, hic
uncis inclusa sunt.

(157) De isto jam egimus ad epistolam libri quinti
39.

(158) Addendum videtur et alios.

(158*) Sic forte legendum Celanensis.

(159) Sic in apog.

(160) Exstat hujus epistolæ fragmentum, quod hic
uncis includitur, in Decretalibus, lib. iv, tit. 43, *De
eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ vel sponsæ*

A nobis et Ecclesiæ humiliter paruerunt, et ex illorum
defectu qui conati sunt in spiritu superbie contra
stimum calcitrare, liquido cognoscere potes com-
moda et incommoda, quæ de gratia et offensa no-
stra tibi ac tuis et provenerunt hactenus et pote-
runt provenire.] Scis enim quanta consecuti sunt
incrementa, quos nobis fidei sua sinceritas com-
mendavit, et quomodo de minimis ad maxima con-
scenderunt; nec ignoras quanta passi sunt detri-
menta, quos infidelitas et arrogantia concitatavit, et
quomodo, de magnis in minima corruentes, fere ad
nihilum sunt redacti, non solum de his et illis in-
digene, sed etiam alieni; quod nimis in te ipso,
quod dolentes dicimus; per experientiam compro-
basti. Quia vero ex præteritis potes considerare
futura, quod improvide deliquisti, cum tanta dili-
gentia studeas emendare, quod omnium quæ per te
male gesta sunt et pessime dicta prorsus obliti,
cum bona conscientia et libera fronte gratiam no-
stram tibi valeamus benignius imperfiri, de qua
utique poteris esse securus, si monita nostra, quæ
præsens tibi charta suadet, verbo et opere curaveris
adimplere. Largas enim et amplas per Dei gratiam
manus habemus, ut, sicut iram, tua promerente
culpa, sensisti, sic benignitatem in gratia, tua ex-
gente satisfactione, cognoscas.

Datum Ferentini.

LXXII (160).

ARCHIEPISCOPO BISINTINO (161).

*Ipsi sedem apostolicam super tribus articulis consu-
lenti respondet.*

(Ferentini, xii Kal. Junii.)

[Fraternitati tue] super tribus capitulis sedem
consulenti apostolicam, ad cuius consilium est in
rebus dubiis a cunctis fidelibus recurrentum, scrip-
tis præsentibus respondemus. In primo, [divortii
sententiam approbantes (162) quam in eum can-
onice promulgasti, qui illam sibi postea copulare
præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem
contractis sponsalibus extraordinaria libidine nosci-
tur polluisse] [presbyteros autem, et alios clericos
diæceseos tuæ (163), qui pro suis excessibus a tenexu
anathematis canonice innodati præsumpsérunt, vel
præsumunt celebrare divina, rationabiliter potes
(164) omnibus ecclesiasticis beneficiis priva-
tos denuntiare]. Priorem quoque [quem a schi-
smatico asseris ordinatum, ab officio repellere po-
teris incunctanter, nisi legitime probaverit secum

cap. 7. Alterum ejusdem epistolæ fragmentum
uncis item distinctum, reperitur etiam in Decretali-
bus, lib. v, tit. 27, *De clero excommunicato, depo-
sito, vel interdum ministrante*, cap. 6. Tertium deni-
que et ultimum fragmentum, legitur ibid. tit. 8 *De
schismatis et ordinatis ab eis*, cap. 11.

(161) Vide epistolam libri quinti 107, not.

(162) In Decretal. legitur *approbatum*.

(163) Hæc verba non leguntur in Decretal.

(164) In. Decretal., poteris et infra *spoliare pro
denuntiare*.

fuisse misericorditer dispensatum, et ab ea persona, qui super hoc potestatem habuerit dispensandi.]

Datum Ferentini, xii Kal Junii, anno sexto.

LXXII.I (166).

ROTHOMAGENSI ARCHIEPISCOPO (165).

Ut, si rex Angliae non recipiat Sagiensem episcopum in gratiam, supponat interdictio totam Normanniam quæ est suæ jurisdictionis.

(Ferentini, ix Kal. Junii.)

Cum in juventute tua viriliter steteris pro tuenda Ecclesiæ libertate, postquam ad senectudem permittente Domino devenisti, tanto debes his, qui pro simili causa laborare videntur, tuum patrocinium fortius impertiri, quanto gratius in hoc Deo servitum exhibetur. Sane, cum venerabilis frater noster... Senonensis archiepiscopus (167), venerabilem fratrem nostrum..... Sagiensem episcopum, tunc electum (168), quem nos, exigente justitia, in favorem ecclesiastice libertatis duximus confirmandum, consecraverit juxta quod ei dedimus in mandatis, fraternitati tuæ grave non debet existere, vel molestum, cum id in præjudicium tuum factum non fuerit, sed pro tuenda ecclesiastica libertate, et in consecratione ipsius juxta mandatum nostrum Rothomagensi Ecclesiæ sua sit justitia reservata. Rogamus igitur fraternitatem tuam, monemus, consulumus et hortamur, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, quatenus pro reverentia beati Petri et nostra, præfatum episcopum, omni rancore deposito, in gratiam tuam clementer admittens, charissimum in Christo filium nostrum, J. Anglorum regem illustrem, monere diligentius et inducere non moreris, ut eum in gratiam suam recipiat, et ipsum episcopatus Sagiensis pacifica faciens possessione gaudere, iam ei quam canonici Ecclesiæ Sagieni ablata restitu faciat universa. Alioquin, quantumcunque regiam excellentiam in Domino diligamus, et ipsius velimus honori deferre, quia tamen dimittere non possumus incorrectum, quod præsumitur in sugillationem ecclesiastice libertatis, volumus, et fraternitati tuæ præsentium auctoritate districte præcipiendo mandamus, quatenus, si forsan prædictus rex, infra mensem postquam litteras nostras receperit, mandatum nostrum non curaverit exsecutioni mandare, totam Northmanniam, quæ tuæ jurisdictionis existit, denunties esse suppositam ecclesiastico interdicto, ipsumque facias per distri-

(165) Vide Bzovium, *Annal.* t. XIII, pag. 101, § 11. Vide etiam Raynaldum, anno 1203, § 61.

(166) De Rothomagensi archiepiscopo, vide epistolam libri quinti 31 not.

(167) De isto jam dictum sæpius.

(168) Vide epistolam libri quinti 70, et notas.

(169) Epistolam hanc, cum pluribus aliis quæ in Regestis Innocentii hodie non reperiuntur, legere est in libello, *De jure et statu Menevensis ecclesie*, apud Wharton. *Angl. sacr.* part. II, p. 54.

(170) Vide epistolam libri quinti 54.

(171) Ibid. epist. 23 not.

(172) Petro, episcopo Menevensi, anno 1199, quasi in principio autumni, defuncto, gravissimæ circa successoris electionem subiectæ fuerant diffi-

ctionem ecclesiasticam usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inviolabiliter observari. Præfato quoque Senonensi archiepiscopo nostris damus, litteris in mandatis, ut hoc ipsum exequi non omittat.

Datum Ferentini, viii Kal. Junii, anno sexto.

LXXIV (169).

ELIENSI (170), ET WIGORNIENSI (171) EPISCOPIS.
Cassata duorum in episcopum Menevensem electione, mandat ut ad novam electionem celebrandam canonicæ Menevenses inducantur (172).

(Ferentini, vii Kal. Junii.)

Causam, quæ vertebatur inter dilectos filios..... abbatem Sancti Domuel. (al. Dogmaelis) et G... archidiaconum de Bretheno (al. de Brechene), quorum uterque se asserebat electum in episcopum B Menevensem, coram delegatis a nobis judicibus aliquandiu ventilatam, nos tandem in consistorio examinavimus diligenter. Auditis ergo, et intellectis attestationibus, et allegationibus partium, de communis fratum nostrorum consilio, electionem cassavimus utriusque (173). Ne vero contingat ecclesiam Menevensem exiterata dissensione gravius perturbari, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus canonicos Menevenses ad electionem concordem de persona idonea infra duos menses canonice celebrandam monere, ac inducere procuratis; quæ si taliter facta fuerit, per metropolitatum proprium confirmetur. Alioquin, vos, auctoritate nostra suffulti, sublatocujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, præficiatis eis personam in pastorem, et faciatis eam per metropolitanum eundem in episcopum consecrari; attentius provisuri, ne idem archiepiscopus aliquam ab eo recipiat cautionem, propter quam prosequi nequeant causam status ecclesiæ Menevensis. Quod si non ambo... alter vestrum, etc.

Datum Ferentini, vii Kal. Junii.

LXXV (174).

CARSLE, OSCENSI EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Controversiam, quæ inter ipsum et Gombaldum, Ilerensem episcopum, super Oscensis et Ilerdensis Ecclesiam juribus vertebatur, auctoritate apostolica, ex ipsorum assensu, dirimit.

(Ferentini, vi Kal. Junii.)

D Ne lites amicabili concordia terminatae, partes denuo recidiva contentione fatigent, diffinitionis

cultates, cum Giraldus, archidiaconus de Brechene, potiori jure et a majore capituli parte electus videatur, Walterus vero, L. Dogmaelis abbas, ab archiepiscopo Cantuariensi nominatus fuisse. Totam rerum in hac causa gestarum seriem narrat ipse Giraldus, *Historia de rebus a se gestis*, cap. 4 et seq.; necnon in opere, cui titulus *Distinctiones 7 de jure et statu Menevensis ecclesie*.

(173) Sententia ipsius, a pontifice, feria tertia post clausum Pascha, in consistorio promulgata, tenorem habet Apud Giraldum, *De jure et statu Menev. eccles.* pag. 584.

(174) Conferenda cum epistola quæ inter Decretales reperitur, lib. I, tit. 41 *De in integrum restituzione*, cap. 5.

earum apostolico convenit præsidio communiri, quatenus tanto minus malignari volentibus contra eas locus pateat malignandi, quanto majus robur majoris fuerint auctoritate sortitæ. Sane cum venisset olim ad apostolicam sedem dilectus filius, magister Ar. canonicus Ilerdensis, ex parte Ilerdensis ecclesiæ proposuit coram nobis, quod eadem ecclesia per sententiam felicis recordationis Eugenii papæ, prædecessoris nostri super ecclesiis de Barbastro, Belsa, Gestan. et Alkezal, cum pertinentis suis, graviter erat læsa; unde ipsam ad audientiam restitui postulavit, cum ad eam videtur fuisse prædecessorum nostrorum temporibus restituta. Nam, primo bonæ memorie Anastasius papa, prædecessor noster, qui eidem Eugenio immediate successit, et piæ recordationis Alexander, successor ipsius, felicis memorie Cœlestino papa, prædecessore nostro, tunc Sanctæ Mariæ in Cosmedin diacono cardinali, apostolice sedis legato, causam ipsam diversis temporibus commiserunt, qui eam sine debito terminasset, nisi fuisset ab eo, ex parte Oscensis ecclesiæ, provocatum, sicut in ejus litteris continetur, et ipse coram nobibis et fratribus nostris viva voce sæpius testabatur. Idem quoque ad apicem summi pontificos assumptus, bonæ memorie Gre. Sancti Angeli diacono cardinali, apostolice sedis legato, causam super hoc sub eo tenore commisit, ut inspectis, rescriptis ecclesiæ Ilerdensis, et rationibus et allegationibus partium diligenter auditis, non obstante sententia memorata vel quibusdam rescriptis, tam occasione illius sententiæ quam alio modo, in præjudicium juris Ilerdensis ecclesiæ a sede apostolica, vel quomodolibet, impetratis, mora, contradictione et appellatione, tam super principali quam incidenti quæstione, remotis, diffinitivam proferret sententiam, et eam exsecutioni mandando faceret per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabiliter observari. Sub eodem quoque tenore, venerabilibus nostris, Tirasonensi. Oxomensi...et...Calaguritano episcopis, litteras destinasvit, juxta formam processuris eamdem, si legatus de Hispaniæ partibus recessisset. Nos igitur, cum fratribus nostris aliisque viris prudentibus et in utroque jure peritis, super petitione hujusmodi deliberatione habita diligentè, quosdam audivimus asserentes, quod, cum jam dictus Cœlestinus papa, prædecessor noster, contra prædictam sententiam visus fuerit Ilerdensi ecclesiæ restitutionis beneficium indulsisse, utpote cum, ea non obstante, causam duxerit committendam, supplicationem ipsius ecclesiæ admittere debebamus, quia per statuta canonica sententia sedis apostolice non negatur posse in melius commutari, cum aut subreptum aliiquid fuerit, aut ipsa pro consideratione temporum et æstatum, seu necessitatem gravium, aliiquid dispensatoriæ ordinare decrevit, et secundum jura civilia, principes contra res

A sic judicata in auditorio suo examinari restitutio nem in integrum permiserunt. Nos autem, tam Herdensi quam Oscensi ecclesiæ, in sua volentes justitia providere, quia causarum merita partium assertione panduntur, in utriusque partis præsentia decrevimus discernendum, utrum restitutio esset data, vel danda contra sententiam memoratam. Ideoque tibi, et dilectis filiis, Oscensi capitulo, per iterata scripta dedimus in mandatis (175), ut usque ad festum Beati Lucae proximo tunc futurum, vel in personis propriis, vel per sufficientem et idoneum responsalem, nostro vos curaretis conspectui præsentare, ostensuri, si possetis, quod non deberet dicta sententia retractari, vel, si forsitan exigente foret justitia retractanda, per vos vel responsalem eumdem appareretis sufficienter instructi, ut canonicæ procederetur in negotio principali, pro certo scituri, quod, cum litibus finem imponere cupemus, et in quæstione præmissa, propter multam locorum distantiam, non posset ad nos sine magnis laboribus et expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis duxeramus peremptorium assignandum, injuncta contemneretis implere, nos nihilominus in ipso negotio, quantum possemus, de jure procedere curaremus. Cum igitur diutius exspectatus, tandem ad præsentiam nostram personaliter accessisses, et venerabilis frater noster, Gob, episcopus Ilerdensis, qui te dudum prævenerat, ecclesiam suam ad audientiam proponebat restitutam et restitui de gratia peteret, si plene forsitan restituta non esset, tu vero econtra rario dices, nec audientiam ei contra sententiam esse datam, nec de cætero esse dandam, cum fuisset super iis in nostra præsentia disceptatum, et inductæ variæ rationes utrinque, de consilio fratrum nostrorum, eidem episcopo audientiæ restitutionem duximus concedendam. Proposuit igitur in nostra præsentia constitutus, lite tam super possessorio quam petitorio contestata, quod, cum olim Saraceni majorum partem Hispaniæ occupassent, bonæ memorie tunc episcopus Ilerdensis, transiens ad montana, in quodam oppido, quod Rota dicitur, episcopalem cathedram collocavit.

B Episcopus quoque, qui tunc temporis ecclesiæ Oscensi præerat, similiter ad montana descendens, in villa quæ Jacca dicitur se recepit, et in ea posuit sedem suam. Tandem vero, cum inclytæ recordationis Sanctius, rex Aragoniæ, Saracenos cœpisset in fortimano et extento brachio debellare, ita ut de illius terræ recuperatione jam spem certam conciperent Christiani, inter Rotensem et Jaccensem episcopos controversia super limitibus est exorta, Rotensi episcopo asserente, quod Alkanadre fluvius, Jaccensi vero contrario proponente, quod Cinga fluvius ipsorum diœceses limitaret. Controversia igitur hac in regis audientia recitata, ipse, qui novaverat terræ situm, de utriusque partis assensu præ-

(175) Vide Decretales, loc. cit.

dictis diœcesis certos dimites assignavit, sicut publicum continet instrumentum. Rege vero apud obcidionem Oscæ percusso sagitta, et, sicut Domino placuit, interempto, inclytæ recordationis Petrus, rex Aragonie, natus ejus, Oscam de Saracenorum manibus liberavit, et pontificalem in ea restituit dignitatem, et a Rota, quantum in eo fuit, sedem transalpum in Barbastrum, quod felicis recordationis Urbanus et Paschalis, prædecessores nostri, auctoritate apostolica confirmarunt. Idem quoque rex per P... Barbastrensem fecit ecclesiam dedicari, et eam velut ecclesiam cathedralem dotavit pariter et ditavit, et certis ei terminis assignatis, immunitates etiam regia liberalitate concessit. Cumque Barbastrenses episcopi ecclesiam Barbastrensem longo tempore pacifice possedissent, bona memoriae Gaufr. sextus et ultimus episcopus Barbastrensis, a Barbastro fuit per Oscensem ecclesiam violenter expulsus. Successore igitur ejus, ille viam universæ carnis ingresso, et Oscensi episcopo temporibus prædicti Eugenii, prædecessoris nostri, propter hoc apud sedem apostolicam constitutis, cum episcopus Barbastrensis cathedralam suam, a qua fuerat violenter expulsus, coram bona memoria G. sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinale qui auditor partibus datus erat, sibi restitui postularet, et Oscensis episcopus restitutionem peteret ecclesiarum de Belsa et Gestan. quibus spoliatum se dicebat inuste, licet eorum uteque tantum possessorum intentaret, idem tamen episcopus Barbastrensis, tam super possessione quam proprietate ecclesiæ Barbastrensis, et de Belsa et Gestan. Ecclesiarum, fuit minus legitime condemnatus.

Ipse autem, prædicto Eugenio viam universæ carnis ingresso, præfato Anastasio, successori ejus supplicavit humiliter, et ad memoratum Coelestium, prædecessorem nostrum, tunc apostolicæ sedis legatum, commissionis litteras impetravit, quicum usque ad diffinitivam sententiam processisset, appellationi Oscensis ecclesiæ deferens, negotio superedit. Iterum eodem modo processit, a prædicto Alejandro, prædecessore nostro legatus in Hispaniam et super hoc negotio specialiter delegatus.

Ipse præterea, cum in summum pontificem fuisse presumptus, causam super hoc memorato G. tunc Sancti Angeli diacono cardinali, apostolicæ sedis legato et prædictis... Tirannoensi, Oxoniensi..., etc... Calaguritano episcopis, sub tenore superiorius expresso commisit, et licet, cardinale legationis sue fines egresso, episcopi usque ad receptionem testium præsentibus partibus processissent, quia tamen ex parte Oscensis ecclesiæ fuit ad sedem apostolicam appellatum, ipsi judices causam ad sedem apostolicam remiserunt. Quamvis autem bona memoriae... prædecessor tuus et prædictus episcopus Herdenis, ad ejusdem C. prædecessoris nostri præsentiam accessissent, non fuit tamen finaliter in causa processum, sed ea in suo statu manente, in terræ sub-

A sidium, quam tunc nitibantur invadere Saraceni, partes ad propria sunt remissæ.

Super iis igitur Herdensis episcopus allegabat, quod cum prædictæ diœceses de assensu partium fuerint limitatae, ac facta limitatio videntibus et scientibus, tam episcopis quam canonici Oscensis ecclesiæ, per sexaginta annos et amplius fuerit observata, Herdensi ecclesiæ ea quæ petierat ratione limitationis hujusmodi competebant, quæ, si ab initio forsitan ex aliqua causa fuisse invalida, processu tamen temporis per silentium partis alterius legitimum fuerat sortita valorem, præsertim, cum de assensu partium facta fuerit, et per Romanam Ecclesiam exstiterit confirmata. Præterea, etsi limitatio hujusmodi nullatenus tenuisset, quia tamen per quadragesima annos, et amplius, quæ per limitationem ei obvenerant bona fide acjusto titulo Ecclesia possederat Herdensis, absque aliarum rationum suffragio sola se poterat præscriptione tueri; nec nocet quod objicitur ex adverso, limites prescribi non posse, cum limitatio, quam pars Oscensis ecclesiæ allegabat, nulla fuerit, nec posset ostendi, quæ non tenuit si etiam facta fuit, quia præter assensum partium de rebus subjectis dominio aliorum, quas nec habebat tunc temporis, nec habuit postmodum, hujusmodi limitatio fuerat attemptata. Insuper cum flumen publicum esset limes, illud non perscriperat ecclesiæ Herdensi, sed quæ infra limites habebantur, quod a canone non vetatur. Poterat quoque utramque limitatio simul stare, cum limitatio quam pars tua, frater episcope, inducebat, Cingam fluvium illa vero, quam Herdensis allegabat ecclesia, Alkanadre flumen limiten: appellaret, et revera pro majori parte Cinga, pro minori vero Alkanadre fluvius fluvius Oscensem diœcесim limitaret. Item, etsi Cinga tanquam limes divideret diœceses memoratas et limitatio, quam Oscensis dicebat ecclesia præcessisse, aliquando tenuisset, et per sedem fuerit apostolicam confirmata, nunc tamen illa dicebat limitatio prævalere, quæ de consensu partium postmodum facta erat, et diutissime observata. Nam in finalibus quæstionibus statur veteribus munimentis, nisi varietate successionum vel possessionum arbitrio fines probentur fuisse mutati. Præterea, sententia prædicti Eugenii contra ecclesiam Herdensem inducta non nocet, cum lata fuerit per negligentiam vel errorem, contra res antea judicatas, a quibus non fuerat appellatum. Vrum, donatio Barbastri, facta ecclesiæ Herdensi liberalitate regali, et per sedem apostolicam confirmata, erat inviolabiliter observanda, cum in privilegiis etiam partis alterius auctoritate apostolica firmaretur. Contra hæc autem, frater episcope, proponebus, quod inclytæ recordationis Ranimirus, rex Aragonie, cum Sanctio, filio suo, prius prædictas diœceses limitarat, imo declaraverat limitationem, quæ facta fuerat ab antiquo, et in ejus privilegio continetur, in quo Rotensis episcopus et alii octo episcopis subscripterunt; quare Sanctius ipse contra factum suum venire non po-

tuit postmodum cum effectu, præsertim, cum limitatio ipsa fuisse per bonæ memorie Gregorium et Urbanum, Romanos pontifices, confirmata; nec nocet quod objicitur ex adverso, eumdem Urbanum Oscensi ecclesiæ omnia quæ Ranimirus rex illi concesserat confirmasse, iis duntaxat exceptis, quæ Sanctius rex Aragoniæ cum P., filio suo de prædecessorum tuorum assensu, de prædicti regis patris sui constitutione mutavit, eum ea non exceperit pro Rotensi ecclesia, sed capella potius in honorem Domini nostri Jesu Nazareni constructa, utpote inter quam et Oscensem ecclesiam quæstio diutius fuerat ventilata. Nec minus etiam limitari loca illa, quia tenebantur ab hostibus, potuerunt, aut limitata monstrari, cum res quæ apud hostes existunt, posse legari propter spem postliminii sanciat jus civile. Nec obest similiter si econtrario proponatur, quod, etsi limitatio ista præcesserit, prius tamen pars altera Barbastri fuerat possessionem adepta, quia, cum privilegium ecclesiarum existat, ut dominium etiam præter possessionem acquirant, patet Oscensem ecclesiam, sicut tempore prior fuerat, in jure fuisse similiter potiorem. Eodem quoque modo non obest objecta transactio, cum nec Rotensis nec Jaccensis episcopus eam subscriptione propria roboravit, nec accesserit clericorum assensus, qui super eo non minus quam in alienatione fuerat requirendus. Præterea, privilegia Urbani et Paschalisi, in quibus sedes episcopalibus apud Barbastrum legitur confirmata, nequaquam obsistunt, cum cassata intelligentur cum aliis, quæ prædictus Eugenius sentiendo cassavit, et prædictus Alexander asserat ea falsa, licet quoad scripturam reperiantur integra in Regestis, quod ex negligentia quoque potuit provenire. Illud etiam quod pars adversa proponit, se videlicet ad audientiam restitutam, sic debet intelligi, ut concessum ipse fuerit iniquum, forsan, si posset latam sententiam demonstrare; quare, si pars ipsa concessionem hujusmodi non est usus, sententia debet in suo robore permanere. Insuper, etsi ab initio tantummodo possessorum fuerit intentatum post modum possessione et proprietate pariter fuit actum, cum privilegia exhiberentur utrinque per quæ non possessio sed proprietas comprobatur.

Præscriptio autem, quæ objicitur ex adverso, probata non fuit nec potuit comprobari, imo nec objici cum effectu, cum pars eadem allegarit ad se rerum illarum, quas se præscripsisse asserebat, dominum ex causa alia provenisse. Constat autem, quod rem suam nemo præscriptabat, nisi prius destinat esse sua, nec erat sub disjunctione illius partis petitio admittenda, cum de jure suo actor debeat esse certus etsi aliquando propter factum et contumaciam rei, plures actiones sub alternatione posse proponi legantur. Item, nocere non poterat, si objiceret pars adversa, quod causa, quæ inter P. Itegem, et S. Oscensem episcopum vertebatur, commissa fuerat Po. episcopo Barbastrensi, cum Oscen-

A sis episcopus eum petivisse judicem non probetur, et si petivisset etiam, delictum personæ non esset in damnum Ecclesiæ retorquendum. Attestationes vero per quas Herdensis ecclesia visa fuerat comprobare se de Barbastro violenter expulsam, non poterant de jure valere, utpote quæ fuerant lite non contestata receptæ, sicut ex prædictis Cœlestini papæ prædecessoris nostri, ut dicunt, litteris comprobatur. Prædictæ quoque attestations non debuerant apperiri, quoniam, etsi Herdensis ecclesia per eas quod intenderat comprobasset, debebat tamen loco suo possessio remanere, cum proprietas ad Oscensem ecclesiam ratione sententiæ pertinebet; quare prius quam attestations aperirentur prædictæ, fuerat de sententia cognoscendum, quia dolo quis petit quod restituere statim debet.

Allegabat igitur pars Oscensis ecclesiæ pro se: primo limitationem Ranimiri, et Sanctii, filii ejus, Regum Aragoniæ, non tam factam ab eis quam per eos qualiter facta fuerit antiquitus declaratam: secundo, privilegia prædictorum Gregorii et Urbani, prædecessorum nostrorum, qui non solum confirmationem hujusmodi confirmarunt, sed statuerant, ut taliter imposterum servaretur; tertio, sententiam dicti Eugenii, prædecessoris nostri, quæ fuerat cardinalium subscriptionibus roborata de qua temerarium, imo sacrilegum esset presumere, quod lata legitimate non fuisse, cum instar sacrilegii sit de statutis principum judicare; et licet contra sententiam ipsam audientia data fuerit Ecclesiæ Herdensi, ipsa tamen retractata non fuerat, imo nec debuerat retractari, cum nec ostenderetur aliquid fuisse subreptum, nec quod dictus Eugenius pro necessitate locorum, temporum vel etatum, super hoc duxerit dispensandum; quarto, præscriptione se Oscensis ecclesia tuebatur, cum habuerit ex sententia bonam fidem, et a tempore ipsius sententiæ quinquaginta octo anni fuisse elapsei, nec interrupcio econtrario probaretur, cum super commissione prædicti Anastasii nihil penitus pars altera comprobavit, et commissio sæpedicti Alexandri fuerit revocata; ipse quoque Cœlestinus, prædecessor noster, ut dicunt, in litteris sue confirmationis asseruit, quod a tempore latæ sententiæ lis non fuerat contestata; præterea, sæpedictus Alexander eidem induxit, ne respondere super hoc aliquatenus cogeretur, et silentium imposuit ecclesiæ Herdensi, felicis autem recordationis Lucius et Clemens, prædecessores nostri, sententiam Eugenii confirmarunt. Demum, eadem pars adjecit, quod ecclesiæ de Belsa et de Gestan, tempore limitationis possederat ecclesia de Alkezar fuerat data ipsi, cum fuit de Saracenorum manibus liberata. Nos igitur, auditis his et aliis quæ fuerant hinc inde proposita, priusquam plenius examinaretur negotium præliberatum, te ac prædictum episcopum Herdensem ad compositionem induximus, et obtinuimus tandem a vobis, et vestris voluntatibus requisitis, ut nostris consiliis pareretis. Nos ergo, postquam vestras dili-

genter investigavimus voluntates, de provida cōsiliī A deliberatione statuimus, ut Barbarstrensis ecclesia cum terminis sua, sicut a p̄dicto P. rege Barbastro fuerant assignati, tibi et, per te, Oscensi Ecclesiae, in perpetuum remaneret; confirmantes ecclesiam Ilerdensi omnia quae inter Cingam et Alkanandrum fluvios possidebat. Omnes autem ecclesias, quas tu, a Serra, Arbi inferius (176) inter p̄dictos fluvios, possidebas, cum ecclesiis de Belsa, et Gestan. in duas partes dividi jussimus: et medietatem Oscensi ecclesiae, aliam vero medietatem Ilerdensi p̄ceperimus assignari, et pr̄terea, de assensu ejusdem Ilerdensis episcopi, possessiones quas habebat ejus ecclesia apud Jaccam, tibi, et ecclesiae tuae pro bono pacis tradi p̄ceperimus in perpetuum possidendas. De iis autem ecclesiis inter vos hujusmodi compo- sitio intervenit, ut ecclesiae de Presigneg. Torres, Peralta, Pertusa, Perdicaria, Monte Rubeo, Almerge, Castrum, et Ecclesia de Fornell. cum omnibus terminis suis, et omnes ecclesiae quae sunt, vel erunt ioposterum inter Cingam et Alkanadrum ab ipsis inferius, cum ecclesiis Vallium de Belsa, et Gestan. Ilerdensi ecclesiae perpetuo jure cedant, exceptis ecclesiis de Berbegal. Lacunarota, Juerto, et Caxcorba, quae cum omni jure, et universis terminis suis Oscensi ecclesiae in perpetuum sint subjectae. Ecclesia quoque de Alkesar cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis, et omnes ecclesiae quae sunt, vel erunt inter Cingam, et Alkanadrum fluvios, a terminis de Pertusa, Perdicaria Monte Rubeo, et Almerge, et Fornellis, superius, usque ad Pirenos montes, eidem Oscensi ecclesiae perpetuo subjacebunt, pr̄ter ecclesiis de Azlor, Alberola, Avosca, et Colungo, quae cum omni jure ac universis terminis suis perpetuo suberunt ecclesiae Ilerdensi.

Decernimus ergo, statuimus et sancimus, ut hæc compositio seu divisio facta per nos, utriusque partis assensu, perpetuam obtineat firmitatem, nec unquam Oscensis Ecclesia contra Ilerdensem, vel Ilerdensis contra Oscensem moveat quæstionem. Ne autem causa ipsa de cætero valeat in contentionis scrupulum refricari, universa instrumenta vel argumenta, quae pro alterutra parte vel hactenussunt inventa, vel amodo poterunt inveniri, nos, auctoritate apostolica, nihil penitus contra hæc valitura conseamus. Nulli ergo... nostræ constitutonis in- fringere, etc. Si quis autem, etc. Amen amen, amen.

Datum Ferentini; per manum Joannis S. R. E. subdiaconi et notarii, vi Kal. Junii, indict. vi, Incarnationis Domini anno 1203, pontificatus vero, etc.

In eundem fere modum scripta est Gombaldo, Ilerdensi episcopo.

—

(176) Sic. Sed mendum inesse videtur.

LXXVI

CARSILÆ, OSCENSI EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS
CANONICE SUBSTITUENDIS, IN PERPETUUM.

Ipsum et ipsius Ecclesiam recipit sub protectione B.
Petri, et enumerantur bona ad ecclesiam Oscensem
pertinentia.

(Ferentini, vii Kal. Junii.)

In eminenti sedis apostolicæ specula, licet imme-
riti, etc., usque Eapropter, venerabilis in Christo
frater, tuis justis postulationibus clementer annui-
mus, et Oscensem Ecclesiam cui Deo auctore præesse
dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione
suscipimus, et presentis scripti privilegio commu-
nimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo cano-
nicus, qui secundum Deum et beati Augustini regu-
lam, etc., usque observetur. Præterea, quascunque
possessiones, etc., usque consistant. In quibus hæc
propriis duximus, etc., usque vocabulis. Locum
ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est, cum omni-
bus pertinentiis suis; ecclesiam de Lacunarota;
ecclesiam de Berbegal; ecclesiam de Cazcorba; ec-
clesiam de Javerco, cum omnibus pertinentiis suis
ecclesiam de Alkasef; ecclesiam de Lacellis; eccl-
esiā de Poio, cum omnibus pertinentiis suis; eccl-
esiā de Arbos; ecclesiam de Crescenzan. Eccle-
siā de Oz, cum omnibus pertinentiis suis; eccl-
esiā de Salvato; ecclesiam de Costean; ecclesiam
de Figarolis, cum omnibus pertinentiis suis; eccl-
esiā de Enat; ecclesiam de Coscollela; ecclesiam
de Padul, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam
de Solvas; ecclesiam de Aissa. cum omnibus eccl-
esiis de Suprarbi, et pertinentiis suis; archidiaconatum
de Valle, cum omnibus ecclesiis et pertinentiis
suis; prioratum de Ravaga, cum omnibus pertinentiis
suis; ecclesiam et villas de Pertinellis et de
Borres, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam
et villam de Avos, et medietatem villæ de Japsa,
cum omnibus pertinentiis suis; prioratum de Liert;
ecclesiam de Castelo, cum omnibus pertinentiis
suis; prioratum de Sasave, cum omnibus ecclesiis et
villis; vallem de Borao, cum aliis ecclesiis et villis
sibi subjectis, et omnibus pertinentiis suis; priora-
tum Sancti Petri de Siressa, cum omnibus ecclesiis,
villis, et aliis pertinentiis suis; archidiaconatum de
Anco, cum omnibus ecclesiis et pertinentiis eius;
ecclesiam de Maxons, cum villa de Boliola, et aliis
pertinentiis suis; archidiaconatum de Sodorol, cum
omnibus ecclesiis et pertinentiis suis; ecclesiam et
castrum Sancti Felicis, cum omnibus pertinentiis
suis; prioratum de Lasieso, cum omnibus pertinen-
tiis suis; prioratum Sanctæ Mariæ de Latre, cum
villa de Stallo, et aliis pertinentiis suis; ecclesiam
Sancti Emeterii; ecclesiam et villam de Marcella-
nico, cum omnibus pertinentiis suis; villam de
Laios; molendina de Berdon ad ecclesiam de Ma-
xons pertinentia; villam de Aravos, cum omnibus
pertinentiis suis; villam de Centenero; villam de
Isus; villam de Idries, cum omnibus pertinentiis

C
D

suis; villam de Alborego; villam de Banarei; vil-
lam de Tabernas, cum omnibus pertinentiis suis;
ecclesiam de Arascos; ecclesiam de Kinsano, cum
omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Nisano, cum
omnibus pertinentiis suis; castrum de Escanella,
cum omnibus pertinentiis suis; castrum de Sessa,
cum omnibus pertinentiis suis; castrum de Fananas
cum omnibus pertinentiis suis; castrum de Alkalu;
castrum de Zelun. cum omnibus pertinentiis suis;
ecclesiam et hæreditatem de Pallarolo, cum omnibus
pertinentiis suis; prioratum Sanctorum Massa-
rum, cum decimis et pertinentiis suis; hæreditatis
de Monzon et de Abrisen, cum omnibus pertinentiis
suis; et monasterium Monialium Sanctæ Crucis; et
ecclesiam de Peralta, cum pertinentiis suis, et
omnes alias ecclesias, villas et possessiones, ad
mensam canonorum Oscensium pertinentes cum
libertatibus et immunitatibus suis. Præterea, quod
de communi assensu capitulo tui, vel parti consilii
sanioris in tua diœcesi per te fuerit canonice in-
stitutum, ratum et firmum volumus permanere.
Prohibemus autem, ne laicus quilibet de cætero in
Oscensem canonicum admittatur, cuius receptio-
nem, si deinceps facta fuerit, irritam esse decer-
nimus et inanem; nihilominus statuentes, ne aliquis
clericus sacerularis in eadem ecclesia, contra ipsius
conuetudinem approbatam, in prioratu vel archi-
diaconatu, seu alia dignitate qualibet ministrare
præsumat. Cœmeteria quoque ecclesiærum et eccle-
siastico beneficio nullus hæreditario jure possideat;
quod si quis facere forte contendenter, censura ca-
nonica compescatur. Decernimus ergo, ut nulli
omnino hominum liceat præfata ecclesia, etc.,
usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate.
Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat.
Cunctis autem...usque inveniant. Amen. amen, amen

Datum Ferentini, vi Kal. Junii, permanum Joani-
nis S. R E. subdiaconi et notarii.

LXXVII.

...EPISCOPO DORTOSENSI.

*Præcipit ut ecclesiæ quasdam episcopo Oscensi
restituat.*

(Feren., vii: Kal. Junii.)

Olim piæ recordationis Alexander papa prædeces-
sor noster..... prædecessori tuo per suas dedit lit-
teras in mandatis, sicut in eisdem perspeximus
contineri, ut episcopo Oscensi ecclesiæ de Alkezar
per bonæ memorie Eugenium papam, prædecesso-
rem nostrum, adjudicatas eidem, quas idem præde-
cessor tuus auctoritate regia contra justitiam
detinebat, infra duos menses post susceptionem
litterarum suarum, qualibet occasione, et appella-
tione cessantibus, restituere, ac in pace dimittere
non tardaret. Ipse vero, mandati apostolici surdus
auditor existens, id efficere non curavit, sicut vene-
rabilis fratri nostri, Carsiæ, Oscensis episcopi, in
nostra præsentia constituti, conquestio nobis expo-

A sita patefecit. Cum igitur omnibus simus in sua
justitia debitores, volentes unicuique sua jura ser-
vare, fraternitatì tuae per apostolica scripta præci-
piendo mandamus, quatenus memoratas ecclesiæ
cum pertinentiis suis, infra duos menses post
susceptionem præsentium, præfato episcopo resti-
tuere, sublato cujuslibet contradictionis et appella-
tionis obstaculo, non postponas, vel usque ad festum
Purificationis beatæ Mariæ proximo venturum apo-
stolico conspectui te præsentes, super his exhibitu-
rus eidem quod postulat ordo juris; districtius
inhibentes, ne, cum ad præsens habeas possessio-
nem earumdem, dolo possidere dimittas, ut cogi-
nor debeat super his eidem justitiam exhibere.
Alioquin, cum dolus patrocinari nemini debeat, te
noveris poena legitima percellendum.

B Datum Ferentini, viii Kal. Junii.

LXXVIII.

VERCELLENSI EPISCOPO (177)

*Sententiam ab episcopo Pergamensi, in causu quæ
super ecclesia de Scvitio vertebatur, latam aucto-
ritate apostolica confirmat.*

(Feren., x Kal. Junii.)

Cum venissent ad apostolicam sedem dilecti filii,
V. et L. et super ecclesia de Sevitio, qua idem L.
se asserit contra justitiam spoliatum, vellent ad
invicem litigare, dilectum filium, J. subdiaconum
et capellani nostrum, eis concessimus auditorem
Cumque in ipsius essent præsentia constituti, præ-
fatus V... procurator dilecti filii, V. Rendevaccæ,
proposuit, allegando, quod cum idem L. publica
laboraret infamia, focariam in domo, nec non et
tabernum haberet, et usuras nihilominus exercebat
venerabilis frater noster..... Pergamensis episco-
pus, judex ordinarius, per dilectum filium..... ar-
chidiaconum ecclesiæ Pergamensis, et quosdam
alios eum citavit ut satisfacturus super præmissis
ipsius se conspectui præsentaret, qui contemnens
mandatum episcopi memorati, venire penitus recu-
savit. Pæfatus vero episcopus, habito consilio ar-
chidiaconi et aliorum, tulit sententiam contra eum
et eumdem spolians ecclesia Sancti Andreæ, eidem
V. Rendevaccæ assignavit eamdem, sicut appetet
per publicum instrumentum; quam sententiam
procurator præfati V. Rendevaccæ confirmari pe-
tebat. Cæterum, præfatus L. proposuit ex adverso,
quod cum eadem ecclesia esset prætermisso juris
ordine spoliatus, ad apostolicam sedem accedens,
ad dilectos filios..... abbatem Sancti Laurentii No-
variensis, et magistrum F. de Trino, Sancti Pro-
tasti canonicum, litteras impetravit, ut si ita esset,
supradicto V. et procuratore suo amoto a præfata
ecclesia, vel qualibet alio illicito detentore, eam
cum fructibus inde perceptis restitui facherent cle-
rico conquerenti. Cumque prædicti judices præfa-
tum episcopum multoties citavissent, tandem, post
multas citationes, quemdam responsalem mittere

procuravit, qui propter pignora, et quædam alia, quæ ab ipsis judicibus petebantur, non fuit admis-
sus, cum eadem nollet aliquatenus exhibere. Tan-
dem vero terminum eidem episcopo peremptorium
præfixerunt, sed idem nec venit, nec aliquem cu-
ravit mittere responsalem, propter quod judices
ipsi testes præfati L. recipere procurarunt, per
quos cum legitime probatum fuisset, quod idem
L...., per decem annos pacificam possessionem ha-
buisset Ecclesiæ membra, restituerunt ei Eccle-
siam ipsam, et amoto eodem V. ipsum in corpora-
lem possessionem induxerunt ejusdem, quilibet apostolicas ad delegandos judices impetravit, ut
sententiam ipsam, sicut esset justa, auctoritate
apostolica confirmarent, quam idem, sicut in
eorum scripto apparet, confirmare curarunt. Præ-
terea, dictus L. alias ad venerabilem fratrem no-
strum... Pergamensem episcopum, litteras impetra-
vit, ut a prædicta ecclesia jam dicto V... amoto,
eam ipsi restituere non differret, quod episcopus,
memorato V... non citato, nec præsente, per sen-
tentiam adimplevit. Verum, quia prima delegato-
rum sententia prolata contra jurisordinem inveni-
tur, eo quod in absentem et non citatum, et lite
non contestata, proferri non debuit, maxime cum
ipsius causæ emolumenitum, sive detrimentum ad
ipsum V. tantum pertinet, et in sententia mino-
rati episcopi Pergamensis litteræ apostolicæ in
judicio non probantur ostensæ, utramque senten-
tiæ duximus irritandam, mandantes quatenus sen-
tentiam episcopi Pergamensis pro V... Rendevacca
et contra L. latam, sicut est justa, facias auctori-
tate nostra per censuram ecclesiasticam firmiter
observari. Postmodum vero, convocatis, etc., can-
onicis fine, etc. Testes, etc. Nullis litteris obstan-
tibus præter assensum patrum, etc.

Datum Ferentini. x Kal. Junii.

LXXIX.

.... DE WENELOC (178), ET DE HENLI, PRIORIBUS.
HEREFORDENSIS ET BANGORENSIS DIOCESIUM.

*Causam quæ inter episcopum et electum Bangorenses
vertebatur ipsis committi.*

(Ferentini, iv Kal. Junii.)

*Causam, quæ vertitur inter venerabilem fratrem
nostrum.... Bangorensem episcopum (179), et di-
lectum filium R. quondam subpriorum de Alber-
conwe, longo jam tempore motam, et nondum finem
debitum assecutam, ne diutius maneat indecisa, de
utriusque partis assensu vobis sub certa forma
duximus committendam. Ideoque discretioni vestræ
per apostolica scripta mandamus, quatenus alter*

(178) Apud Wenlock in agro Salopiensi, fuit anti-
quissima sanctimonialium habitatio. Ibi beatissima
Milburga, filia Merewaldi, fratri Wlpheri, Merciorum
regis, soror S. Mildredæ, transegit vitam et
sita est. Sed post adventum Normannorum ali-
quandiu locus omnino desertus remanserat. Sed
postea, versus sæculum duodecimum, Rogerus, co-
mes de Monte-Gomerico, monachos Cluniacenses
ibi congregavit. *Monastic.* *Anglic.* t. I, p. 613. Vide
etiam *WILLEM.* Malmesb. *De gest. pontif.* *Angl.*

A vestrum ipsius episcopi testes in Anglia, et reliquos
testes subprioris in Wallia, super omnibus omnino
articulis, tam principalibus quam incidentibus,
appellatione remota, recipiat et examinet diligenter,
ita quod si alteruter forte nequiverit personaliter
interesse, per procuratorem idoneum suam justitiam
prosequatur. Attestationes autem, confes-
siones et allegationes in scriptis redactas, nobis sub
sigillis vestris inclusas mittere procuretis, præfi-
gentes partibus terminum competentem, quo cum
ipsis, perse vel idoneos responsales, ad præsentiam
nostram accedant, sententiam auctore Domino re-
ceptura. Si qua vero partium legitime citata præ-
sentiam vestram adire noluerit, vos nihilominus
juxta mandatum nostrum in ipso negotio proce-
datis. Nullis litteris obstantibus præter assensum
partium, etc.

Datum Ferentini, iv Kal. Junii.

LXXX (180).

REGI CASTELLÆ

*Ut filiam suam regi Legionensi incestuose copulatam
revocet, et mandatis apostolicis pareat.*

(Ferentini, Non. Junii.)

Bonorum omnium largitori, qui dat omnibus affluenter, et non improperat, distribuens gratias et
dona dispensans, regia serenitas actiones tenetur
exsolvare gratiarum, quod fecit ei nomen grande
juxta nomen Magnorum qui sunt in terra, et tam
potentiam quam prudentiam tibi gratuita largitate
concessit, ut, dum utraque per reliquam juvaretur,
nec prudentia esset sterilis vigore potentiae desti-
tuta, nec potentia noxia sapore prudentiae non con-
dita. Verum, quia non est prudentia neque consilium
centra Deum, in his quea Dei sunt, et secundum
Deum laudabiliter possunt agi, tuam debes
prudentiam exercere, ne, si aliter egeris, stultam
faciat Dominus sapientiam hujus mundi, privilegio
te privans indulto, si, tot gratiarum ingratius, donis
ejus abusus fueris contra eum. Sane, licet olim di-
lectum filium, fratrem Rainierum, virum religiosum,
providum et fidelem, ad dissolvendam incestuosæ
conjunctionis copulam, quæ inter regem Legionen-
sem et filium tuam, in divinæ majestatis offensam,
Ecclesiæ scandalum, et contemptum canonice san-
ctionis, contracta fuerat, in Hispaniam curaverimus
destinare, tanquam nos, imo Deum labores honorares,
cum tamen cortuum esset longe a mandatis nostris,
vel divinis verius, exequendis, verbis placabilibus
ejus elusisti censuram, et refundens in alium cul-
pam tuam, Ecclesiæ judicium effugisti. Verum, sicut
frequenti relatione dicimus et publica fama cla-

lib. iv, pag. 287, lin. 47.

(179) Erat is Robertus nomine; super causa, quæ
inter ipsum et R. quondam subpriorum Albercon-
weyensis monasteri vertebarunt, vid. *GIRALD.* *Cambr.*
in libello *De jure et statu Menevens. eccles.* pag. 552.
555, et passim.

(180) Fragmentum edidit Raynaldus, anno 1203,
§ 63. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa
sunt.

mat, usque adeo illaqueasti regem eumdem, et sic circumvenisti simplicitatem ipsius, ut sine multo dispendio regni sui, filiam tuam a se, si velit etiam, non valeat separare, cum plures et meliores munitio[n]es regni Legionensis nomine prædictæ filiæ tuæ receperis, et per tuos feceris et facias custodiri, eidem tuæ filiæ remansuras, si fuerit a rege relicta. Præterea, cum prolem ex hujusmodi copula incestuosa susceptam denuntiaverimus spuriam, et secundum constitutiones legitimas in bona paterna nullo unquam tempore successuram, tu, de quo miramur non modicum, callide procurasti ut ei pene penitus totum regnum Legionense juraret. Cum enim prædicto regi de terra tua consiliarios deputaris, et fere universæ munitio[n]is ipsius detineantur a tuis, tanquam frenum in os ejus posueris, ipsum pro tuæ voluntatis arbitrio circumducis, et quasi non minus de terra ejus quam de proprio regno disponis. Quid igitur tantum apostolicæ sedis, imo Ecclesiæ generalis, opprobrium alterius dissimilare nec volumus nec debemus, monemus serenitatem regiam et exhortamur attentius, et sub divini judicij obtestatione mandamus, quatenus omnes colligationes iniquitatis hujusmodi omnino dissolvas, quæ fasciculos habent annexos, usque in infernum inferiorem animas deprimentes, et recipias, imo revokes etiam natam tuam, ut subductam incestuosis amplexibus cuivis tantum in Domino matrimoniali possis fædere copulare. Alioquin, ne tam anima tua quam filia tuæ ac regis ipsius de nostris manibus requiratur, in te ac in terram tuam, sicut expedire viderimus, procedemus, et admonitionem acrior sequetur vindicta quam credas.

Datum Ferentini, Non. Junii.

LXXXI (181).

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI (182).

Ut abbatum seu archiepiscopatum di mittat cum utriusque præesse non possit (183).

(Ferentini, iii Kal. Junii.)

Si notasses melius quod legisti, quoniam privilegium mereret amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, gratia sedis apostolicæ non fuisses abusus, nec per abusionem perderes quod per usum poteras retinere. Olim sane, sicut accepimus, apostolica tibi sedes induxit, ut sic ad dignitatem ascenderes pastoralem, quod abbatiam Montis Aragonum cui antea præfueras nihilominus retineres. Credidit enim ecclesia Romana in honore quem fraternitati tuæ non sine multa dispensationis gratia deferebat, tuæ Narbonensis metropoleos quam abbatiam Montis Aragonum, onera relevare, et utriusque sine alterius jactura consulere, imo utramque juvare per reliquam, et neutri per alteram derogare, sperans quod sic præesses et prodesses utriusque, quod neutri deesses penitus vel obesses. Verum, quod dolentes

(181) Laudata a Bzovio, *Annal.* t. XIII, pag. 101, § 11, necnon a Raynaldo, anno 1203, § 51.

(182) De archiepiscopo Narbonensi jam egimus supra. lib. iii, epist. 24, not.

(183) Conferenda omnino hæc epistola cum his

A referimus, sic præses earum utriusque, ut pene penitus neutri prosis, et dum sequeris sanguinis et carnis effectus, spiritalem affectionem et pastorale debitum quasi persequi (183) videaris. Ecce etenim, Narbonensi ecclesia derelicta, in prædicta resides abbatis, et dum eos nimis tenere diligis quos caro reddidit tibi charos, illos quodammodo probaris odisse, quos charitas tibi reddidisse debuerat chariores. Sane, si populi tui et domus tui patris oblitus, suscitasses semen fratri defuncto pro patribus tuis, filii tibi nati fuissent, qui posteritatis tuæ gloriam melius propagarent. Verum, quoniam de terra et de cognatione tua vel non vis egredi vel non potes, maledictum divinæ legis inieris, quo maledicitor omnibus qui semen non reliquerint super terram; et dum parvulis potentibus panem, juxta quod ad officium pertinet pastorale, non frangis, probaris eos quos non paversas occidisse. Invaserunt enim jam gregem tibi commissum lupi rapaces, ex eo in tuum amplius saevientes ovile, quod, velut canis mutus latraro non valens, nec eos latratu deterret, nec, boni pastoris exemplo, animam tuam pro ovi bus tuis ponis, sed fugis potius, eis luporum morsibus derelictis. Ecce etenim, dum opus Dei negligenter exerces, vulpes parvulæ demoliuntur vineam et messem Dominicam facibus colligatis ad caudas adurunt, et bono semini quod seminatum fuerat zizania homo superseminat inimicus, dum haeretici, absentia tuæ opportunitate captata, cujus utinam vel præsentiam evitarent, perversa dogmata publice jam in provincia Narbonensi proponunt, quos, dum eis minus resistitur, multa sequitur populi multitudo. Ne igitur eorum sanguinem Dominus de manu nostra requirat, si negligentiam tuam sustinuerimus negligenter, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus vel, relicta penitus abbatia Montis Aragonum, ut de persona idonea ordinetur, residias in ecclesia Narbonensi, et in ea pastoralis officii debitum laudabiliter exsequaris, vel, contentus, si malueris, abbatia metropoliticæ renunties dignitati, cum nolimus ulterius sustinere tantum dispendium ecclesiæ Narbonensis, imo potius populi Christiani, nec debeamus aliquatenus tolerare, quod eadem Ecclesia viduitatis opprobrium defleat te vivente, sed, nisi ei debitum exhibueris conjugale, potius tali nubat, qui consoletur eam inter angustias constitutam, et purget ab haeretica pravitate.

Datum Ferent., iii Kal. Junii, anno sexto.

LXXXI (184).

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Indulget ei ut possit absolvere laicos judices qui errantes clericos muletarant,

(Ferentini, viii Id. Junii.)

Boni pastoris officium exequi comprobaris, dum quæ de isto Narbonensi præsule referuntur apud autores *Galliarum Christianarum*, t. VI, col. 58.

(186) Sic; mendose, ut videtur.

(184) Vide Raynaldum anno 1203, § 67.

ecclesiasticæ severitatis rigorem per mansuetudinis spiritum nitaris temperare, ut deceptas rectitudinis specie oves tuas, et positas extra caulas, ad gremium matris Ecclesiæ revokes et reducas, ne, si rigor exerceatur in eas ecclesiasticæ disciplinæ, in profundum veniant, et contemnant potius, quam medicinam suspiciant salutarem. Sane, per tuas nobis litteras intimasti, quod tuae justitiarii civitatis, habentes multitudinem sociam, et zelum justitiae, et officio suo sibi hoc licere credentes, in clericos criminibus irretitos injecere aliquando manus suas, laicorum eos pena mulctantes, quos coquinans facinus ipsis consimiles fecerat et æquales. Verum, cum tu nuntiasses eisdem, quod inciderant in canonem sententia promulgatae, tibi nullo modo crediderunt, cum se non existiment peccavisse pro eo quod eos, velut malefactores, animadversione legitima, quasi justitia dictante, mulctarunt, propter quod nullatenus possunt induci, ut ad sedem veniant apostolicam absolvendi. Unde, cum sit commune contagium, et timeas, ne ab ipsis aliquid deterius committatur, si eis absolutionis beneficium non præstetur, a nobis humiliter postulasti, ut eos per te, vel aliquem suffraganeorum tuorum, faceremus absolvi, quatenus justitia per misericordiam temperetur, et disciplina penitus non vilescat. Nos igitur, attendentes quod illius, licet immeriti, gerimus vicem in terris, qui non obliviscitur misereri, quia multitudo dicitur esse in causa, ne cadat super eos ignis, et non videant vernum solem, de benignitate apostolice sedis præsentium tibi auctoritate duximus indulgendum, ut, ab eis recepta secundum formam Ecclesiæ cautione, ipsis, nostra fratre auctoritate, absolutionis munus impendas; provisurus attentius, ut ab hujusmodi et consimili de cætero præsumptione quiescant, et expensas, quas essent in veniendo ad apostolicam sedem facturi, secundum tuam providentiam mittant in auxilium terræ sanctæ, vel eorum, qui repugnant in Hispania Moabitis. Nulli ergo..., nostræ concessionis, etc.

Datum Ferentini, viii Id Junii.

LXXXIII (185).

EIDEM.

Facultas absolvendi debiles ætate vel sexu, et infirmos, de violenta manuum in clericos injectione.

(Ferentini, iii Non. Junii.)

Debitum prosequeris pastoralis officii, dum oves languidas tuis humeris reportare studies ad caulas, et eorumdem imbecillitatem per tuae sollicitudinis diligentiam niteris revelare. Hinc est igitur, quod concedi tibia nobis humiliter postulasti, ut si forte contingat aliquem tuae dioceseos debilem ætate vel sexu, vel infirmitate corporis laborantem, in clericos manus injicere violentas, de nostræ permissionis clementia tibi liceat ipsis absolutionis benefi-

A cium impertiri; hoc idem tibi proleviter manus injicientibus in eosdem indulgeri deposcens. Nos igitur, de tuae discretionis plenitudine confidentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut ejusmodi sacrilegos secundum Ecclesiæ formam absolvias, et injungas eisdem, quod canonice fuerit injungendum, ita quod passis injuriam satisfacient competenter, et tam sumptus itineris, quam redemptionem laboris, quos ad sedem apostolicam veniendo subirent, juxta tuae provisionis arbitrium in opera pietatis expendant. Ceterum, graviter et enorriter delinquentes, qui pro absolutionis munere obtinendo ad sedem apostolicam prævalent laborare, occasione præscriptæ indulgentiæ non absolvias, ne forte nervus ecclesiasticæ disciplinæ, qui per violentiam flecti potest, per insolentiam dissolvatur.

LXXXIV (186).

PETRO, COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Privilegium ecclesiæ Compostellanæ a Cœlestino papa datum de prescriptione votorum aliquot, quæ Hispania S. Jacobo sanxerat, firmum reddit.

(Ferentini, iii Non Junii).

C Ex litteris bonæ memorie Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, cognovimus evidenter, eum in favorem ecclesiæ tuae pro reverentia B. Jacobi statuisse, ut cum in lege continetur humana, quod in tributis et publicis functionibus nullum præscriptionis locum obtinet, et illa vota sint quasi tributa, quæ Deo et præfato ejus apostolo Hispania statuit annis singulis exsolvenda, præscriptione illa, quæ tibi et ecclesiæ tuae super eisdem votis objicitur, locum non habeat aut vigorem. Nos igitur, quantum cum Deo possumus, tuae volentes fraternali defere, præsenti pagina indulgemus, ut in quibus illa constitutio Cœlestini papæ locum habet, ea licenter utaris. Nulli ergo..., nostræ concessionis, etc.

Datum Ferentini, iii Non. Junii.

LXXXV (187).

INSEBURGIS, FRANCIE REGINE, AD PAPAM.

Miserrimum ejus statum exprimit, et papæ operam atque auctoritatem implorat.

Spirituali Patri ac domino suo, Innocentio, Dei gratia summo pontifici, filiarum ejus minima, In seburges, Francie, nomine solo, regina, se ipsam ad pedes in omni humilitate. In spiritu humilitatis et in animo contrito æppissime vestre piæ paternitati miseras meas, tam per me quam per meos, explanare curavi, et quia convere in ærumna mea jugum Domini, non grave sed gravissimum, assidue porto, adhuc, Pater sanctissime recogitabo vobis omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, in qua jugiter permanens dilectum meum, fasciculum myrræ mihi factum, inter ubera comorantem sustineo, remedium amaritudinis, per

(185) Vide Raynaldum, anno 1203, § 67.

(186) Id. ibid.

(187) Edita a Raynaldo, anno 1203, § 59.

vos Christi vicarium, desiderans obtinere. Vos si-
quidem per Dei gratiam estis successor Petri, col-
lega Pauli, qui Corinthium gladio spiritus trucidare
minime formidavit, Phinees imitator, mons in ver-
tice montium positus, ad quem oculi levandi, tui-
tio oppressorum, refugium miserorum. Unde ad
vos Patrem sanctissimum configio, ut utinam mihi
datum fuisset desuper, ut pedes Elisci mihi compati-
entis amplecti valerem, lacrymis rigarem, capillis
extergendo, angustiam animi mei expressius opere
quam litterulis exponeremus. Eripite itaque me,
Pater juste, ut non infigar, liberate me ab his qui
oderunt me, et de profundis aquarum quæ gratis
persesequuntur me. Persequitur medominus maritus
meus, Philippus, illustris rex Francorum, qui non
solum me sicut uxorem non videt, sed solitudine
carceris meam desiderans fastidire juventutem,
opprobriis et calumniis per suos satellites me irri-
tare non cessat, ad indignationem spiritus, ut ci-
contra matrimonii jura et legem Christi consentiam,
per præambulos Antichristi, qui, speciem pietatis
habentes, virtutem ejus abnegant, me provocare
nullatenus erubescit. Sciatis autem, Pater sancte,
quod in nostro carcere nullum est mihi solatium,
et innumeræ et importabiles molestias patior; nec
enim me audet aliquis ibi visitare, nisi aliqua re-
ligiosa persona, ad me consolandam accedere, nec
de ore alicujus verbum Dei ad reficiendam animam
meam possum audire, nec copiam habeo alicui sa-
cerdoti confessionem meam faciendi; missam raro
audire possum, alias horos, nunquam. Insuper
nulla persona vel nuntius de terra nativitatis meæ
cum litteris, vel sine litteris, ad me venire vel mihi
loqui permittitur; victus mihi aliquando arctus ni-
mium ministratur; pane tribulationis et potu an-
gustiæ quotidie utor; nil medicinale, prout expedit
fragilitati humanæ, nec qui de salute corporis mihi
consulat, vel faciat quod mihi prosit, possum ha-
bere. Balneum intrare non sinor; si volo minuere
mihi sanguinem, facere non possum; et propterea
timeo mihi de visu, et ne graves infirmitates mihi
superveniant: vestimentorum copia non adest, nec
talia sunt qualia deceret habere reginam. Accedit
ad cumulum miseriae meæ, quod illæ personæ ad-
modum viles, quæ mecum ex voluntate regia con-
versantur, nunquam bona mihi verba proponunt,
sed contumeliosiss sermonibus et injuriosis affligunt,
de quibus etiam audivi et scio, quod, præterquam
a me recesserint, mihi compatiuntur, sed inde ni-
hil mihi consolationis impendunt, sed tristem jugi-
ter me compellunt remanere. In quadam domo sum
clausa, nec inde possum exire. Quid plura? Miseras
meas non possem per singula prosequi, quia ea
mihi denegantur, quæ nulli Christianæ mulieri
deberent denegari, et ea mihi flunt, quæ nulli fieri
deberent, quantumcunque abjectæ, personæ. Lit-
teras, quas sanctitas vestra mihi mandavit, habere

A non potui. His namque et similibus, quæ vestræ
ad præsens non valeo exponere sanctitati, ita quod
tædeat me vivere afflita, cum ignorem quid agere
debeam, oculi mei ad vos sunt. Pater sanctissime,
ne preream. Preterea, dico non corpore, sed spi-
ritu: cum enim quotidie morior per gloriam vestram,
et propter jura matrimonii illibata servanda, quam
dulcis, quam jucunda, quam suavis mihi miseræ,
mihi desolatæ, mihi ab omnibus repudiatæ et eje-
ctæ, unica mora corporalis adveniret, quæ tot mor-
tuum discrimina aufugere possem. Verum, quoniam
angustiæ mihi sunt undique, quia si contra Deum
agere mors mihi est, si autem non egro non effu-
giā manus persecutorum, a vobis, qui pater estis
consolationis, consolationem peto. Hoc vestræ; ut
jam per me et clericos meos insinuatum est, si-
gnificans sanctitati, et rogans et protestans, quod,
si minis acterribus compulsa, feminea fragilitate,
contra jura matrimonii mihi aliquid proposuero,
non sit in præjudicium prænominati matrimonii,
et a vobis qui persecutor estis confessionis extortæ,
nequaquam recipiatur, sed in manu forti et brachio
extento ab hac me curetis absolvere miseria, Pater
benigne, ut, si forte dominus meus, Philippus,
rex Francorum illustris, diabolica fraude deceptus,
contra me super sæpe fato matrimonio denuo agere
tentaverit, tali loco me procuret sisti vestra pater-
nitatis, in quo, pristinæ libertati et primis parenti-
bus restituta, libere meam possim in omnibus de-
clarare voluntatem, si, fide interposita vel sa-
cramento interveniente, hoc, quod prædixi, fuero
timore intercedente confessa, ab illa obligatione,
apostolica miserationis obtentu, me liberare dignemini.
Ita vero faciatis, Pater sancte, ut consolatio-
nem vestram, sententiam et justitiam quam omni-
bus exhibitis, mihi nullatenus subtrahatis, ut in
extremo examine præmium condignum ab omnipo-
tenti Deo recipere valeatis. Valeas, Pater sancte.

C LXXXVI (188).

PHILIPPO, ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Scribit ei in favorem Inseburgis reginæ, et abbatem
Casemarii legatum militi.

(Ferentini).

D Inter Deum et hominem constituti, dum figmen-
tum sigillum reveretur, et metuit factura factorem,
ac rursum diligit caro carnem, et nimis tenere pater
filium amplexatur, pene ambigimus quid agamus,
verentes ne, si detulerimus homini contra Deum,
aut etiam distulerimus propter eum officii nostri
debitum exercere, gravem incurrimus divinæ maje-
statis offensam, et sanguinis illius de nostris manibus
requiratur, et rursum si etiam exigente justitia,
hujusmodi hominem aggravemus, molestemus eos
gravius, sine quibus non potest de facili molestari.
Si enim hoc egerimus per quod homini placeamus,
quia Deo displacebimus, mors est nobis, nec hominis
forsan effugiemus offensam si Deo voluerimus com-

placere. Verum, licet magis Deo quam homini nos conveniat obedire, ne jugum servitutis ipsius a nobis excutere videamur, et mendaciter nos servos servorum Dei, si servi Christi non fuerimus, appellare, qui, si placeremus hominibus, servi Christi secundum Apostolum, non essemus, medium tamen viam duximus eligendam, volentes, si desuper datum fuerit, et reconciliare hominem Deo, et Deum homini complacere, ut utrique pariter placeamus. Hoc autem tanto facilius credimus obtinere, quanto, etsi caro concupiscat adversus spiritum, et spiritus contra carnem, interior tamen homo divinæ per omnia expositus voluntati, exteriorem facilius ad se trahat, uti, cum uterque adhæserit Deo, unus spiritus sit cum ipso. Quamvis vero invita, non libener, referat auditori, et aures regias regi detrahentium lingua vitet, novit tamen, ut credimus, regia celsitudo, quantum ei, super facto charissimæ in Christo filiæ nostræ, I. reginæ Francorum illustris, non solum ab extraneis, sed regnisui habitatoribus, et domesticis etiam, detrabatur, quantum etiam ex hoc scandalum patiatur Ecclesia generalis, et qualiter in nos culpam universi refundant, asserentes, quod per patientiam nostram circa eam amplius induraris, cui per restitutionem, quam destinationem magis vocant, non solummodo non profuisse nos dicunt, sed potius obfuisse. Ecce etenim, sic publica fama clamat, deterius est hodie in Castro regio restitutæ, quam in monasterio destitutæ fuisse, cum ibi moniales ei essent solatio, cum quibus in lege Domini die meditabatur et nocte, ambulans cum eis in lege Domini cum consensu. Hic autem mulieres, quæ ipsius sunt qualicunque obsequio depulatae, scandalio sunt eidem, et ei jugiter imprecantes exasperant eam verbis, et factis offendunt; ita, ut jam quasi anima ejus teneat vitæ suæ, cum non solum eidem reginæ non serviat regaliter, sed ab aliquibus, quasi serva, serviliter pertractetur. Insuper, præter hoc quod nec in vestibus, nec in cibis, sicut reginam deceret prævidetur eidem, religiosis etiam ne consolentur eam inter angustias constitutam, et dolores ipsius consolatione possint divinæ paginae relevare, adeundi eam inhibita est facultas, ita ut, dum non invenit consolantem, videatur carcere mancipata, et lacrymæ ejus die ac nocte sunt panes ipsius. Sane, si nec timor Domini, nec reverentia sedis apostolice matris tuæ, nec nobilitas generis, nec sanctitas vita ipsius reginæ te sufficienter inducerent, ut eam faceres regaliter pertractari, saltem, ut linguas effugeres detractorum, et nomen bonum, quod multis antefertur divitiis, tibi perpetuo reservares, deberes eidem per honorabiles ministros tuos regaliter et liberaliter providere, nec deputare tales ad ejus obsequium, qui tanquam oderint vitam ejus, ipsius miseriam verbis contumeliosis adaugeant, afflictiones addentes afflictæ, sed qui mœstitudinem ejus consolationis antidoto relevant. Cæterum, ut laceamus ad

A præsens quantum ex hoc oculos divinæ majestatis offendas, quantum aggraves famam nostram scandalizes Ecclesiam generalem, et laedas potius temet ipsum, hoc saltem duximus exprimendum, quod si de regina ipsa quidquam humanitus eveniret, contra te ora omnium laxarentur, quod in necem ipsius fuisses callide machinatus, sicque dicereris partem tui corporis occidisse, nec posses ad alia vota de cætero convolare. Ut igitur ab opprobriis exprobantum nobis et tibi, vel verius pro te nobis, et nos liberes et te ipsum, rogamus serenitatem regiam, monemus, et exhortamur in Domino, quatenus reginam ipsam de cætero, sicut te decet et ipsam, regaliter facias pertractari, ut ex hoc et Deum tibi reddas propitium, et favorem hominum merearis. Sicut enim ad Dominum conversus fueris, ipse ad te propitius convertetur; sed profecto, si persistiteris in ejus offensa, potius te offendes, et manus ejus, quam in donis sensisti hactenus, senties forsitan in flagellis, cum virgam peccatorum super sortem justorum Dominus non relinquat. Utinam ergo monita nostra, quæ de corde puro, conscientia bona, et fide non ficta procedunt, non ficta sed vera devotione suscipient, et taliter studeas adimplere quod divinam ex hoc gratiam plenius merearis. Ad hæc, dilecto filio... abbati Casemarii, nuntio nostro, quem super hoc monitorem duximus deputandum, adeundi reginam ipsam cum viris religiosis liberam tribuas facultatem, ut eam ex parte nostra valcat consolari.

C Ferentini, mense Junio.

LXXXVII.

.... PRÆPOSITO.... DECANO, ET CAPITULO MERSENBURGENSIBUS.

Archidiaconi Mersenburgen sis in episcopum electionem confirmat.

(Præneste, v Non. Maii).

D Cassata quondam electione, quam dedilecto filio... Mersenburgeni archidiacono, temere feceratis, pro eo quod ipse, minus legitime natus, a vobis eligi non debuerat, sed a nobis poterat postulari, in hoc vobis et ei gratiam duximus faciendam, ut, si denuo conveniretis in eum a sede apostolica postulandum, venerabilis frater noster... Magdeburgensis archiepiscopus (189), inquireret diligenter, si consensus vester esset canonicus, vel extortus, et si vigeret in archidiacono ipso tam morum honestas, quam scientia litterarum, et id nobis per suas litteras intimaret. Cum ergo convenissetis in ipsum a sede apostolica postulandum, dictus archiepiscopus tam a canonico, quam ab omnibus prælatis Mersenburgenibus excepto præposito, qui jurare nolebat, ut ferret super his testimonium veritati, recepit juratorium cautionem, quorum depositiones nobis misit suis litteris interclusas, significans etiam, quod præpositus ipse, licet jurare noluerit, confessus tamen fuerat coram eo, se in eumdem archidiaconum con-

venisse cum aliis, et tunc etiam convenire. Nos igitur, inspectis depositionibus juratorum, et diligenter intellectis, didicimus ex eisdem, quod sponte convenerant in archidiaconum memoratum, et quod idem archidiaconus et honestus erat in moribus, et in scientia competenter istructus, et utilis hacten- pestate praesertim ad regimen ecclesiae memoratae. Quapropter, Mersenburgensi volentes Ecclesiae pro- videre, propter evidentem utilitatem et necessitatem urgentem, de benignitate sedis apostolicæ gratiam vobis duximus faciendam, postulationem vestram de fratrum nostrorum consilio misericorditer admit- tentes (190). Monemus igitur discretionem vestram, et exhortan- tur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus eidem archidiacono, tanquam electo vestro, debitam reverentiam et ho- norificientiam impendatis, salubria monita et statuta ipsius recipientes humiliter et inviolabiliter obser- vanties. Volumus etiam et mandamus, ut electum ipsum praedicto archiepiscopo presentis statutis temporibus ordinandum in presbyterum, et in episcopum consecrandum.

Datum Prænest, v Non. Maii.

LXXXVIII (191).

SANCTO PAULO.

*Recipitur monasterium S. Pauli de urbe sub protec-
tione Romane Ecclesiæ, et enumerantur bona ad
eum spectantia.*

(Ferentini, Kal. Junii).

Domino sancto, meritoque beato, prædicatori præcipuo, egregioque doctori, Paulo apostolo, Innocentius, indignus episcopus, servus servorum Dei, reverentiae votum cum devotione perenni. Cum aliqua tibi, beatissime Paule, vas electionis, et gratias prædicator, per privilegii paginam conferre vide- mur, non nostra concedimus, sed tua potius confir- mamus; quia bona omnia quæ habemus, tuis intervenientibus meritis, a Patre lumenum, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, nos accepisse fatemur. Ideoque magis tua reputa- mus esse quam nostra, et utinam ita nostra sint tua, ut tua quoque sint nostra, quatenus qui tuum officium exsequendum suscepimus, ad tuum etiam suscipiamur consortium obtinendum. Sacratissimum itaque monasterium, in quo tuum venerabile corpus celebri memoria requiescit, ad jus et proprietalem apostolicæ sedis jure pertinens spirituali, sub beati Petri coapostolitui et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus, in pri- mis siquidem statuentes, ut ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam, etc.. usque observetur.

Præterea, quascunque possessiones, quecumque bona idem monasterium in presentiarum in, usque

(190) De episcopo Mersenburgensi, cuius electio- nem hic confirmat pontifex, nihil in promptu habe- mus. Nominum seriem, sed usque vel minima chrono- logica nota, exhibet Bucelinus, *German. sacr. part. 1. pag. 42.*

(191) Privilegium istud editum est a Margarino

A poterit adipisci, firma semper et illibata eidem mo- nasterio perseverent. In quibus propriis duximus vocabulis exprimenda: locum ipsum in quo præfa- tum monasterium situm est; burgum ejusdem, cum mola et aliis possessionibus adjacentibus; oblationes, tam majoris altaris quam confessionis ipsius et aliorum altarium; Sanctum Mennatem, cum ter- ris et vineis ab utraque parte via Scilicet usque ad pontem Pisinnan. Centum montes, cum vineis et pratis juxta cœnobium memoratum; Floran. cum suis pertinentiis; turrem Joannis de Petro, cum suis pertinentiis quæ antiquo nomine appellantur Draconi Mandram, cum ecclesia et aliis suis perti- nentiis; ecclesiam Sancti Proculi, cum Gualdo, Lapigio et Scizanello, et aliis suis pertinentiis; Ardeam, cum Rocca sua et turre majori, et ecclæsiis suis et aliis pertinentiis; Paticam, cum ecclæsiis et pertinentiis in Ostiensi civitate; ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ Salinarum: Paria septem in Urbe vetere, et decem Paria posita in Al- binea, et Paria duo posita in eodem territorio, cum Casamassancia suisque mancipiis; castrum decimi, cum ecclæsiis suis, et fila Salinarum in Campo ma- jori et apud Hostiam; item monasterium Sancti Clementis, cum villa sua; castrum Fuscianum, cum suis pertinentiis; possessiones in civitate Vel- letri, cum ecclesia Sanctæ Mariæ ac cellulis suis; turrem positam in Terrerevello Lucembrucæ, cum suis pertinentiis; possessiones in Aricia, cum vi- neis, hortis, et tenimentis et molis; in Albano, cel- lam Sancti Nicolai et cellam Sanctæ Mariæ mino- ris, et totum palatum, cum suis ecclæsiis et perti- nentiis; Castellion. cum suis pertinentiis; tertiam partem Laci Caprulaci, Villeram et Casam novam, cum suis pertinentiis; castrum Ose; castrum Longitiæ; sanctum Julianum; sanctam Victoriam Cortorulam; medietatem Laci Borani; Passaran. et mon- tem Porculum, cum omnibus ad prædicta castra pertinentibus; ecclæsiam Sancti Laurentii sub colunna, et ecclæsiam Sanctæ Mariæ in Oliveto, cum omnibus ecclæsiis suprascriptorum castrorum, intus et extra; casam in Anagnia, cum omnibus posses- sionibus præfato monasterio ibidem collatis; sextam partem in Castellan. de Duscignan.

In civitate Tiburtin. ecclæsiam Sanctæ Agathæ, et molas duas in Cornute, et unam in Vesta, et unam in Forma ad portam obscuram, et vineas et oliveta et alias possessiones; Montem Alban. cum omnibus tenimentis ipsius; podium Sancti Christi; castrum Nomentan. et Sanctum Primum, et alias ecclæsias, et cryptam Marocham, cum omnibus ad suprascripta castra vel loca pertinentibus; sanctum Marcellin. et podium Caribnæ; montem Fabalem et castrum Sancti Pauli, cum omnibus ad præscripta- tom. I *Bullar. Casin.* constit., 22. Laudatum etiam a Raynaldo, anno 1203, § 67, ubi fragmentum legi- tur quod hic uncis includitur. Nomina locorum hic recensitorum ab editione Margarini sepe differunt; sed lectiones apographi, ex officiis nostri ratione, fi- deliter a nobis exhibendæ fuerunt.

castra pertinentibus; monasterium Sanctæ Mariæ montis Dominici, cum suis ecclesiis et pertinentiis; in Marsia, eremum Sanctæ Mariæ montis Armeniæ, cum cellulis suis, tenimentis et omnibus pertinentiis; ecclesiam Sancti Gregorii de Sublone, cum pertinentiis suis; sanctam Mariam in Casis, cum Girata id est Piscaria in Fucino; sanctum Leonardum supra in Cantora, cum cellulis, villis et molis, et aliis pertinentiis; in Anritemo, hospitale de Casas; in solo Sabinensis, quartam partem Castripozi; in civitate Interamnensi, ecclesiam Sancti Laurentii ad perlem Cæsæ; hospitale apostolorum Jacobi et Bartholomæi, in civitate Tudertina, monasterium Sanctæ Margaritæ, cum suis pertinentiis; apud Struncon. Ecclesiam Sancti Antimi, cum omnibus possessionibus quæ fuerunt Guidon, de sancto Antimo; in comitatu Narniensi, medietatem castri sancti Urbani; apud Ameriam, hospitale Sancti Jacobi de Redden. Ecclesiam Sancti Magni in Ponte, et ecclesiam Sancti Cathaldi prope castrum Toran. cum eorum pertinentiis; in civitate Castellana, dominia et possessiones quæ fuerunt Rainaldi Guideruldi, cum ecclesiis Sancti Eutitii intus, et Sancti Joannis extra; ecclesiam Sancti Stephani in castello et burgo suo juxta civitatem Struinam, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus suis; castrum Sanctæ Severæ, cum ecclesia et pertinentiis suis; monasterium Sancti Benedicti Nepsin. Positum in Pentorn. et massam quæ vocatur Ulmetum, et massam quæ vocatur Malan. positas in territorio Nepsin. et quidquid habet a Ponte Nepsin. usque ad montem Rosulum, et lacum qui vocatur Janula; castrum vacaritiæ, cum ecclesia Sanctæ Christinæ, et aliis ecclesiis et pertinentiis suis; castrum Lepriniani, cum suis ecclesiis et pertinentiis; Flaianum, cum suis pertinentiis, civitatem Colorum, cum suis ecclesiis et pertinentiis; civitatem Stertinian. cum ecclesia Sancti Joannis, et lacu cum suis pertinentiis; in Episcopatu Narnien. Ecclesiam Sancti Nicolai de monte Maselan. Castrum Raian. cum suis pertinentiis, et castrum novum, et castrum Tornelli; Romæ, ecclesiam Sancti Nicolai de Forma; ecclesiam Sancti Sergii in Surbura, Piscarias in flumine, in loco qui dicitur Marmorata, Anditum dominicum, et Postam, et alias in eodem flumine, subter Roma, pensiones et hortos, et omnia quæ inter urbem et extra idem monasterium noscitur obtinere. Ad hoc, libertates et immunitates eidem monasterio usque confirmamus.

Statuimus insuper, ut præfatum monasterium nulli prosus in aliquo nisi Romano tantum pontifici sit subjectum, nec ibi aliquis præter eum quamlibet jurisdictionem exerceat, aut aliquam vindicet potestatem. Abbatì vero ipsius venerabilis loci, præsentis privilegi auctoritate concedimus, ut ad honorem et laudem Altissimi, cum mitra et annulo, sandaliis, tunica et dalmatica, missarum solemnia pro tuæ celebret reverentia sanctitatis, et astanti clero ac populo benedicat, ita quidem ut, si per

A manus Romani pontificis in sacerdotem fuit ordinatus super majus altare licentiam habeat celebrandi; consecrationes autem altarium et ordinationes monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a quoconque maluerint abbas et monachi ejusdem monasterii catholico duntaxat episcopo, apostolica fredi auctoritate, suscipiant, quas sine difficultate ac pravitate præcipimus exhiberi. Minoris autem ordines, monachis suis idem abbas, dummodo sit presbyter, de nostra poterit indulgentia, cum necesse fuerit, exhibere; cui benedicendi etiam indumenta, quæ ad usum altaris in eodem monasterio fuerint necessaria; concedimus potestatem. Interdicimus quoque præsenti decreto, ut nulus omnino sine speciali mandato Romani pontificis in abbatem in monachos ejusdem cœnobii, ubiunque morantes, suspensionis aut excommunicationis sententiam promulgare, vel eos ad synodus vocare præsumat, sed neque clericos, præsertim oblatos, in illis ecclesiis permanentes, in quibus non ad episcopos sed ad ipsum abbatem instituto et destinatio ac correctio dignoscitur pertinere. Quod si quisquam in eos bujusmodi sententias promulgaret, illas decernimus irritas et inanes. Obeunte vero ejusdem loci abbate, nullus ibi qualibet astutia seu violenta præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratum pars major consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam, de ipsa congregazione, si tamen in ea per examinationem Romani pontificis reperiatur idoneus, duxerint eligendum. Si vero, quod absit! in eodem monasterio non posset quisquam idoneus reperiri, tunc Romanus pontifex de alia congregazione præfato monasterio personam idoneam præficiat in abbatem. Præterea, felicia recordationis Gregorii papæ, prædecessoris nostri, vestigiis inharentes, remittimus monasterio memorato debitum vini, verris et vaccæ, quod antiquis temporibus prædecessoribus nostris consueverat exhiberi; salvis gratuitis obsequiis et consuetis exeniis; quæ in festo Nativitatis et Resurrectionis Dominicæ apostolicæ sedi debent annuatim impendi. Liceat quoque abbati, et conventui monasterii memorati fratrum suorum testimoniis in propriis causis uti, sive civilem sive criminalem contineant quæstionem, etc., usque deperire; clericos etiam, sive laicos liberos et absolutos, et sacerdotes fugientes, liceat ad conversionem recipiant et eos absque aliqua contradictione retinent.

Cum autem generale fuerit interdictum, lieitum sit eisdem ibique manentibus, exclusis excommunicationis et interdictis, submissa voce non pulsatis campanis divina officia celebrare. Cæterum, cum idem monasterium spirituale membrum apostolicæ sedis et propria Romani pontificis sedes existat, statuimus et sancimus, ut, sicut contra Romanam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio, secundum constitutiones canonicas et legitimas sanctiones, ita quoque præfato monasterio minoris temporis præscriptio non obsistat. Sepultrum

quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eo-
rum. etc., usque a quibus assumpta fuerint corpora
mortuorum. Decernimus ergo, ut nulli omnino ho-
minum liceat præfatum monasterium, etc., usque
profutura salva sedis apostolicæ auctoritate, ac in
parochialibus ecclesiis diœcesanorum episcoporum
justitia consueta, illis exceptis in quibus plenum jus
idem monasterium hactenus dignoscitur habuisse. Si
quaigitur in futurum, etc., usque subjaceant: cunctis
autem, etc., usque inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Ferentini, per manum Joannis, sanctæ
Romanæ ecclesiæ, subdiaconi et notarii, primo Ju-
nii, inductione vi, Incarnationis Dominicæ anno
1203, pontificatus vero domini Innocentii papæ III
anno sexto.

LXXXIX (192).

.....DUNELMENSI EPISCOPO; DECANO, ET..... PRIORI
SANCTÆ TRINITATIS EBORACENSIBUS.

*Ut testes, in causa quæ super statu ecclesiæ Mene-
vensis verlebatur, audiant.*

(Ferentini, xiv Kal. Julii.)

[Cum olim *dilectus filius* (193) G. archidiaconus
Menevensis, adversus *venerabilem fratrem nostrum*...
Cantuariensem archiepiscopum, super statu Mene-
vensis ecclesiæ proposuisset in nostra et fratrum nos-
trorum præsentia (194) quæstionem:] archiepiscopo
ipsi per litteras nostras dedimus in mandatis, ut,
per se vel procuratorem idoneum, ad præsentiam
nostram super hoc accederet responsurus. Verum,
cum ipse nec venisset nec misisset propter hoc ido-
neum responsalem; volentes Menevensi Ecclesiæ
paterna sollicitudine providere, causam super hoc
venerabili fratri nostro.... episcopo Eliensi, et dile-
ctis filiis.... Londonensi decano, et... archidiacono
de Botingham, sub certa forma duximus commit-
tendam (195), a quibus non fuit hactenus juxta man-
datum nostrum in ipsa processum. Ne igitur causa
ipsa remaneat indecisa, discretioni vestre per apo-
stolica scripta [mandamus quatenus, nisi pars
adversa prædictum archidiaconum per exceptionem
legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, si
poterit fieri, vel procuratoribus earum, ad locum
idoneum et securum per nuntios vestros et litteras
convocatis, et lite legitime contestata, testes quos
archiepiscopus duxerit producendos in Anglia, et
quos archidiaconus producere voluerit contra eum
(196) in Wallia, recipere procuretis. Verum, si ar-
chiepiscopus citatus legitimate, *coram vobis*, per se
vel procuratorem idoneum, noluerit comparere aut
item etiam contestari, vos *nihilominus* (197) senes
et valetudinarios quos archidiaconus, per se vel

(192) Exstat in libello *De jure et statu Menevens.
eccles.* pag. 590. Vide epistolam bujuscem librisexti 74.
Refertur etiam, sed mutila, inter *Decretales*, lib. ii
tit. 20, *De testibus et attestationibus*, cap. 34. Quæ
illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(193) Desunt in *Decretal.* verba *dil. fil.*, et mo-
do, *ven. fr. n.*

(194) *Decretal.* legunt *præposuerit*, omitt. *in n.*
et f. n. pr.

A procuratorem suum, duxerit producendos, enblato
cujuslibet contradictionis (198) et appellationis obs-
tagulo, admittatis, depositiones eorum conscrip-
tas, et *vestris sigillis inclusas*, ad sedem curetis apo-
stolicam destinare, statuentes partibus perempto-
rium terminum *competentem*, quo, per se vel res-
ponsales idoneos, nostro se *conspectui* repræsen-
tent, justitiam recepturæ], etc. Testes, etc. Nullis,
etc. Quod si tu ea, etc. frater episcope, cum eorum
altero.

Datum Ferentini, xiv Kal. Julii, pontificatus no-
stri anno sexto.

XC.

..... EXONIENSI (199) EPISCOPO, ET ELECTO..... BUR-
GENSI.

B *Ut inquirant adversus episcopum Astoricensem.*
(Ferentini, xv Kal. Julii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, D...
Astoricensis canonicus, contra venerabilem fratrem
nostrum..... Astoricensem episcopum, enormia
multa proposuit coram nobis, super quibus eum in-
tendit criminabiliter accusare; videlicet quod, suo
adhuc prædecessore vivente, ac a sede sua violenter
ejecto, et episcopatu etiam spoliato, locum ejus per
ambitionem temerarius usurpavit; quodquesit per-
jurii crimine ac simoniæ pravitate pollutus; duos
insuper homicidas promoverit, unum in archidia-
conum, et alterum non legitime natum ad officium
diaconatus assumens. Præterea, quod super homi-
cadio publica laboraret infamia, videlicet quod ma-
gistrum Michaelem, legum doctorem, interfici fece-
rit veneni maleficio procurato. Quia igitur enormi-
tates hujusmodi sub dissimulatione transiri non
debent, discretioni vestre per apostolica scripta
mandamus, quatenus, partibus convocatis, et au-
ditis hinc inde propositis, causam ipsam usque ad
diffinitionis calculum diligenter examinare cure-
tis, ipsamqne sufficienter instructam ad nostram
præsentiam remittatis, præfigentes partibus ter-
minum competentem, quo venient quod justitia
dictaverit recepturæ; ad quem si venire neglexer-
int, nos, quantum de jure poterimus, nihilomi-
nus procedemus.

Datum Ferentini, xv kal. Julii.

XCI.

D *NOBILI VIRO..... COMITI DUNECANO.*
Compositionem inter ipsum et ecclesiam S. Andreæ
provide factam confirmat.

Solet annuere, etc. usque impertiri. Cum autem
inter te et ecclesiam S. Andreæ, super jure patro-
natus quarundam ecclesiarum et terris, controver-

(195) Litterarum, de quibus hic agitur, frag-
mentum exhibet Giraldus in libello jam citato pag.
550.

(196) *Decretal.* legunt, *duxerit producendos*, et
infra, vel pro cor. vob.

(197) In *Decretal.*, *testes maxime*.

(198) Desunt in *Decretal.* hæc verba, et infra que
charactere Italico distinguimus.

(199) Legendum videtur *Oxonensi*.

sia fuisset diutius ventilata, tandem in præsentia dilecti filii, J. tituli S. Stephani in Cœlio monte presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, et charissimi in Christo filii nostri, W. illustris regis Scotiæ, bonæ memoriarum R. tunc temporis episcopi ejusdem Ecclesiæ, accedente consensu, inter te et ipsam ecclesiam amicabiliter compositio intervenit, quam apostolico postulasti confirmari rescripto. Nos igitur, nobilitatis tuae præcibus annuentes, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta et pacifice hactenus observata, et in scriptis exinde confessis plenarie continentur, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nuli ergo, etc. Dat. Ferentini, xv Kal. Julii.

XCII.

EPISCOPO GERUNDINENSI (200).

De uno qui matrem et filiam carnaliter cognoverat.
(Ferentini, xiii Kal. Julii.)

[Ex litteris tuæ fraternalitatis accepimus, (201) G. lator earum, *aperta nobis confessione monstravit, quod* (202)... matrem cuiusdam pueræ quam infra nubiles annos despontaverat in uxorem carnaliter sepe cognovit, et postmodum carnali commissione pueram tractarit adultam]. Unde ipsius viri animæ provideri humiliiter postulasti, et utrum mulieri ad secundas nuptias, ipso vivente, liceat convolare, cum hoc factum publicum et notorium habeatur. Nos autem eidem viro pœnitentiam injungimmo pro peccato: consultationi tuae taliter respondentes, quod, si res ita se habet, eis ad invicem penitus separatis, mulier alteri viro non nubat, si, postquam novit viri et matris delictum, se carnaliter illi non erubuit commisceri. Vir etiam et mater mulieris ipsius nunquam debent ad alias nuptias convolare, sed semper continentiam servare tenentur, et enorme deflere delictum, quod ex tam nefanda libidine contraxerunt, præsertim, si circa personas hujusmodi de lapsu carnis mihiime timeatur.

Datum Ferentini, xiii Kal. Julii.

XCIII (203).

MONACHIS MONTI REGALIS, JATI ET CALATETRASHI CASTELLA TENENTIBUS, ET COMPLICIBUS EORUM: SINE SALUTATIONE.

Ut ipsorum archiepiscopo, ab ipsis graviter offenso, satisfactionem condignam exhibeant.
(Ferentini, xv Kal. Julii.)

Quod vobis apostolicæ salutationis alloquium non impendimus, ex vestra noveritis nequitia provenire. Gravissimam etenim ex parte venerabilis fratris nostri, archiepiscopi vestri (204), noveritis nos accepisse querelam, quod, ei rebelles effecti, prædicta castella et thesaurum ecclesiæ nequiter detinetis, et ea vivendo luxuriose vastatis, de quibus excommunicatis et hostibus ad oppressionem ejus-

(200) Exstat, sed aliquantum mutila, inter Decretales, lib. iv, tit. 13. *De eo qui cognoverit consanguineam uxoris suæ vel sponsæ,* cap. 8.

(201) In Decret., quod.

(202) Desunt hæc verba in Decretalibus.

A dem archiepiscopi largissime ministrantes, ipsi nec in modico subvenitis. Cancellario primo, et fratri ejus secundo, damnatae memoriarum Marcualdo, et nunc tertio, W. Capparono, jurastis, et, contra præstatum juramentum, secretum quoddam quod debebat caute celari, non expavistis nequiter revelare, unde mala omnia, quæ Panormi et per Siciliam ab eodem Marcualdo sunt perpetrata, provenisse videntur. Insuper, thesauro ecclesiæ profligato, præfatum archiepiscopum per mensem et amplius obseditis, et, cum nihil potuisseis in obsidione proficere, erogata pecunia prædictum Capparonum ad ipsum obsidendum adducere minime dubitastis, quem, datis uxori sue magnis cupis argenteis et dalmatica de bulla (205), valente plus quam mille tarenos, ad hoc induxitis, ut homines ipsius archiepiscopi caperet, torqueret et mutilaret, et amicos et consanguineos ejus faceret exsulare. Nuntios quoque ipsius ad sedem apostolicam venientes anno præterito apud Messanam capi fecistis et male torqueri. Obedientias etiam Ecclesiæ quæ vobis sunt attributæ, cupiditate rapacissimæ destruentes, redditus earum, contra Regulam beati Benedicti, in vestram proprietatem convertistis, archiepiscopo nihil aut modicum erogantes, cum sint redditus earum decem milium tarenorum. Ad hæc, sepulcrum bona memoriae G. archiepiscopi, prædecessoris, ejus, præsumptione sacrilega violasti, et subtractis inde archiepiscopalibus induimentis, et sepulcro semi-tecto relicto, estis in cum similia comminati. Pro quibus et aliis multis excessibus, et quia mandato nostro doluistis aliquatenus obedire, in vos excommunicationis sententiam promulgavit, sed vos, in malitia vestra damnableiter obstinati, pastoris vestri censuram nullatenus formidatis. Quia igitur tanta sclera nec volumus nec debemus ultius sustinere, per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus prædicta castra pariter et thesaurum jam dicto archiepiscopo, omni occasione et excusatione ac dilatione cessantibus, resignetis, eique de universis excessibus memoratis satisfactionem congruam studeatis humiliiter exhibere, ipsi tanquam Patri et pastori vestro debitam obedientiam et reverentiam exhibendo. Quod si in obstinatione et contumacia vestra duxeritis persistendum, sententiam, quam ipse in vos can-

B dice promulgavit, nos ratam et firmam habentes, eam faciemus auctore Domino inviolabiter observari, et potestis insuper formidare, ne, vobis, vestra promerente malitia, prorsus exclusis, idem archiepiscopus, auctoritate sedis apostolicæ, vel regulares canonicos in ipsa ecclesia, vel clericos instituat sæculares.

Datum Ferentini, xv Kal. Julii.

(203) Epistolam hanc laudant Raynaldus, anno 1203, § 64; et Roc Pirrus, *Sicil. Sacr.* t. I, pag. 405.

(204) Vide supra epist. libri quinti 89, not.

(205) Sic in apogr.

XCIV.

ILLISTR. REGI CASTELLÆ.

Abbatem et conventum Trianenses ipsi commendat.

(Ferentini, xiv Kal. Julii)

Quanto majorem ille, per quem reges regnant et principes dominantur, inter homines tibi contunit potestatem, tanto ecclesias et monasteria regni tui in quibus pro vivis ac defunctis assidue Dominus exoratur, benignius debes et studiosius consovere, ut viri religiosi sint orationibus pro tua populi que tibi subjecti salute libere ac libenter intenti, cum a molestationibus seculi regia fuerint protectione securi. Hac igitur confidentia provocati, dilectum filium... abbatem, et conventum Trianensis Ecclesiæ, regali celsitudini propensius commendantes, per apostolica scripta rogamus, monemus attente, et in remissionem tibi injungimus peccatorum, quatenus divino intuitu, et pro reverentia B. Petri et nostra, predictam Ecclesiam, tanquam Romanæ Ecclesiæ filiam specialem, nec non memoratos abbatem et conventum, eorumque jura, ab omnium injusto gravamine et indebita molestatione defendas, eosque in ordine suo et concessa sibi ab apostolica sede libertate conserves, sicut in privilegio, ad precum tuarum instantiam a bone memoria Cœlestino papa, predecessor nostro, ipsis indulto noscitur contineri. Nolumus autem regiam excellentiam reputare molestum, quod petitionem tuam super eo, quod saepidetam ecclesiam in potestatem Monasterii S. Facundii redigi postulabas, non duximus admittendam, cum id de jure facere non possemus.

Dat. Ferentini. xiv Kal. Julii.

XCV.

CANTORI, POENITENTIARIO, WILLELMO ALBOINI, SUBDIA CONO PAPÆ, CANONICO, LEMOVICENSESIBUS.

Ut A. Taines, subdiaconum, in canonicum et fratrem a præposito et capitulo S. Juniani, juxta tenorem mandati apostolici de hoc jam dati, recipi faciant.

(Ferentini, xiv, Kal. Julii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, A. Taines, subdiaconus, nostris auribus intimavit, quod, cum olim dilectis filiis... præposito, et capitulo Sancti Juniani scripserimus, ut eum in canonicum reciperent et in fratrem, dilecto filio... abbatem D Vosiensi (206), illi procuratore concesso, ut eos, nisi causam ostenderent sufficientem et justam quare non esset recipiendus ab eis, per districti onem ecclesiasticam omni appellatione et dilatione cessante, compelleret ad receptionem ipsius, idem abbas diem partibus saepius assignavit. In cuius tandem præsentia quibusdam ex canonicis ipsius ecclesiæ ex parte universitatis, et ipso subdiacono

(206) Petrus V. abbas Vosiensis, anno 1202, in dictione v; mox Raimundus, anno 1205, in instrumentis reperiuntur *Gall. Christ. t. II, col. 596.*

(207) Sic in apogr.

(208) Vide epistolam libri tertii 54, not.

A constitutis, ipsi subdiacono fuit objectum, quod manus injecerat in clericum violentas, et quod non suppeterant ecclesiæ facultates. Verum subdiaconus, ipse, cum ad probandam injectionem manuum violentiarum tantum testes de auditu inducti fuisse, purgationem suæ innocentiae presentavit; et licet per testes partis ostenderetur adversæ, ecclesiæ non suppeterat facultates, evidenter tamen probavit econtra, quod, postquam super receptione ipsius apostolicum mandatum receperant, quatuor qui residentiam in eadem ecclesia faciebant, duosque non residentes canonicos, et unum præbendarium residentem etiam decesisse (207). Cumque super his aliis fuisse coram eodem litigatum abbatem, tandem, cum super prolatione sententiæ dubitaret, negotium ipsum apostolicæ sedis præsionis remisit. Nos autem, eidem subdiacono, et P. presbytero, qui pro parte venit adversa, dilectum filium, B. (208) tituli S. Susanna presbyterum cardinalem, dedimus auditorem, in cuius præsentia cum multa fuissent ab utraque parte proposita, et nobis postmodum ab ipso relata, quia in litteris jam dicti continebatur abbatis, quod de canonico rum obitu prædictorum ei constitut manifeste, sicut superius est expressum, nihilque fuerat contra subdiaconum probatum eumdem, quominus haberetur idoneus ad ecclesiasticum beneficium obtinendum ne præsione, in qua ei apostolicæ sedis benignitas subveniri mandaverat, fraudaretur, eum loco unius defunctorum decrevimus admittendum. Ideoque, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, nisi dicti præpositus et capitulum, ad monitionem vestram, subdiaconum ipsum, prout est decretum a nobis, in canonicum receperint et in fratrem, vos, auctoritate nostra suffulti, eum in præbenda possessionem illius corporaliter inducentes, ei stallum in choro et locum in Capitulo, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, assignetis. Contradictores... nec obstet præpositi jam dicti absentia, cum Parisiis morari dicatur, si capitulum eam ad elusionem mandati nostri duxerint allegandam. Taliter autem mandatum apostolicum impletatis, quod idem subdiaconus non cogatur propter hoc ad sedem apostolicam amplius laborare. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum xiv Kal. Julii, anno sexto.

XCVI

EPISCOPO ELIENSI (209), ABBATI DE TARRETON (210), ET DECANO LINCOLNIENSI (11).

Ut clerici a priore et canonici de Hikerham, in ipsorum ecclesiis præsentati ab archiepiscopo Ebora censi admittantur.

(Ferentini, xi Kal. Julii.)

Dilecti filii... prior et canonici de Hikerham

(209) De episcopo Eliensi dictum est, lib. v, epist. 54.

(210) De abbatibus Tarretanensibus, nihil in

promptu habemus.

(211) Vide supra.

transmissa nobis petitione monstrarunt, quod venerabilis frater noster, archiepiscopus Eboracensis, et officiales ejus, in ecclesiis suis ad presentationem eorum clericos, contra tenorem privilegiorum suorum, contemnunt admittere pro sua arbitrio voluntatis. Nolentes igitur, ut propter hoc dictorum fratrum Ecclesiae sustineant detrimentum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quantum si predictus archiepiscopus, et officiales ejus personas idoneas sibi a fratribus ipsis canonice presentatas admittere ad regimen ecclesiarum illorum malitiose distulerint, vos eas ad canonicam presentationem eorum, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante, admittere procureatis; ita tamen, quod propter hoc successoribus ejusdem archiepiscopii nullum imposterum præjudicium generetur. Quod si non omnes, etc. Tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Ferentini, xi Kal. Julii.

XCVII (212).

ARCHIEPISCOPO BITURICENSE (213), EPISCOPO CATURCENSIS (214).

Ut capellanos et Burgenses castri Lemovicensis corrigant.

Olim primo vobis, et secundo tibi et suffraganeis tuis, frater archiepiscope, dedimus in mandatis, ut sententias interdicti in Burgenses et castrum Lemovicenses, propter excessus multiplices et enormes, et suspensionis et excommunicationis in capellanos dicti castri, propter inobedientiam eorum et contumaciam, a venerabili fratre nostro, Lemovicensi (215) episcopo, promulgatas, sicut rationabiliter latè fuerint, faceretis per Bituricensem provinciam, usque ad satisfactionem idoneam, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabilitate observari. Adjecimus etiam in secundo mandato, ut, si dicti clerici et capellani admoniti, episcopo suo contemnerent infra mensem satisfactionem debitam exhibere, compellereatis eosdem per eamdem censuram, appellatione cessante, ad sedem apostolicam cum vestrarum testimonio litterarum venire suspensos. Licet autem mandatum apostolicum quantum fuit in vobis devote fueritis executi, dicti tamen capellani et clerici, non redeuntes ad eam, sed illud cum Pharaone potius indurantes, non solum in sua pertinacia persistenterunt, sed de die in diem obstinationes effecti, ut novissimus error deterior sit priore, in ecclesiis dicti castri ea, quæ damnatam heresim sapiunt, predicant manifeste, qui excommunicati divina non metuunt officia celebrare; Burgenses ius super, sicut ex litteris episcopi præfati accepimus, capellanis ecclesiarum et monachis Sancti Martialis

(212) Laudatur hæc epistola a Bzovio, *Annal. tom. XIII, pag. 101, § 41;* nec non a Raynaldo, anno 1203, § 51.

(213) Vide epistolam libri tertii 43, not.

(214) Guillelmi III. episcopi Cadurcensis, mention fit in instrumentis, ann. 1199 et 1202. Sed vaca-

A expulsis, bona ceperunt eorum, matronas et alios qui excommunicationis sententiam metuentes ad eorum officium non accedunt, eos etiam, qui in die Paschæ ab ipsorum manibus corpus Christi recipere noluerunt, poena pecuniaria punientes. Cum igitur novorum curationi morborum novis semper sit remediis occurrentum, et ferrum apponendum sit vulnus, quod fomenti remedium non admittit, ne pars sincera trahatur, cum morbus pestilens jam subrepatur, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quantum, si clerici et capellani predicti ad commonitionem vestram, infra mensem post susceptionem præsentium, non satisficerint juxta priori mandati nostri tenorem, vos eos, auctoritate nostra suffulti, beneficiis, appellatione remota, privetis. Quod si nec sic eis vexatio dederit intellectum, et infra mensem aliud a sua noluerint iniquitate desistere, vos ipsos auctoritate apostolica solemniter ab officiis deponatis, uti sic inobedientes, et contumaces, qui hæc audierint, terreantur, et in partibus illis, quæ jam quasi extincta videtur scintilla correctionis ecclesiastice reviviscat.

Datum Ferentini vi Idus Junii, anno sexto.

XCVIII.

EPISCOPO (216), ET WILLELMO ALBOINI, CANONICO, LUMOVICENSIBUS.

Causam Assaliti clerici decanum et capitulum Sancti Aredii molestantis examinandum ipsis committit.

(Ferentini, xii Kal. Julii.)

Ex parte decani et capituli ecclesie S. Aredii nostris fuit auribus intimatum, quod cum venerabilis frater noster, O.(217) Hostiensis episcopus, olim in partibus vestris apostolice sedis legatus, eis deridet in mandatis ut Assalitum clericum in canonicum reciperent et in fratrem; tandem, quia contra eumdem clericum fuit exceptum ab illis quod esset ex duplice adulterio procreatus, ipsumque propter hoc recipere recusarent, præsentim cum juramento teneantur astricti nullum in canonicum recipere tales, episcopus ipse, sicut in ejus litteris perspeximus contineri, factum ejus duxit in patientia tolerandum, dummodo Hel. nepos Hel. fratri Grandimontensis, recipetur ab illis; quo ad preces ejus benigne recepto, episcopus Assalito jam dicto, ne spe quam de precibus ejus conceperat frustraretur, in ecclesia Sancti Frontonis, supradicta ecclesia longe nobiliori, providit. Cæterum, idem A. ut prædictos decanum et capitulum super receptione sua iterum infestaret, ad apostolicam sedem accedit, ad venerabilem fratrem nostrum, Burdegalensem archiepiscopum, et dilectum filium..... abbatem Albeterensem, litteras veritate tacita impe-travit; quo auditio decanus et capitulum, antequam

D bat sedes Cadurcensis Ecclesie, anno 1206. *Gall. Christ. tom. I, col. 131.*

(215) Vide epistolam libri quinti 68, not.

(216) Vide epistolam libri quinti 78, not.

(217) Epist. lib. tertii 11, not.

per ipsas litteras citarentur, sedem apostolicam appellarent. Judices vero, appellatione contempta, licet ad eos nequaquam accedere, nec ipsi etiam ire possent propter guerrarum tumulus ad illos, mandarunt eos tanquam excommunicatos ab omnibus evitari. Bernardo ergo, presbytero, pro jam dictis decano et capitulo, et magistro P. Aimerici Boiol pro parte altera, procuratoribus in nostra praesentia constitutis, et potentibus eorum rationes audiri, dilectum filium, L. (218) tituli S. Crucis presbyterum cardinalem, dedimus auditorem, qui ea quæ fuerunt coram ipso proposita nobis retulit diligenter. Nos autem, nolentes aliquem injuste gravari, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus inquisita super præmissis diligentius veritate, si vobis constiterit Assalito jam dicto, postquam fuit contra eum, sicut superius continetur, exceptum, in supradicta ecclesia Sanctis Frontonis per præfatum episcopum fuisse provisum, et alterum in ecclesia Sancti Areddii ad preces episcopi receptum ejusdem, vos ipsum Assalitum, a molestatione decani et capituli prædictorum faciatis per discretionem ecclesiasticam, appellatione remota, cessare; illi super hoc perpetuum silentium imponentes, et reducentes in irritum quidquid contra eos et illorum ecclesiam, prædictarum litterarum occasione, temere noveritis attemptatum. Alioquin, eum recipi faciatis in canonicum et in fratrem, dummodo nihil ei obstet de canonicis institutis; contradictores monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Ferentini, xii Kal. Julii anno sexto.

XCIX (219).

L TTERÆ CRUCESIGNATORUM AD PAPAM.

De absolutione facti Jaderæ.

Sanctissimo Patri et charissimo domino, I. Dei gratia summo pontifici, B. Flandriæ et Hainoviæ, L. Blezensis et Claromontensis, et H. S. Pauli comites, milites sui, cum promptissima ad omne obsequium voluntate, oscula pedum. Intellecto paternitatis vestrae mandato, et iam vestris quam venerabilis Patris, P. tituli S. Marcelli presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, litteris per nuntium ipsius et nostros veneratione condigna receptis, prompta sumus devotione in omnibus executi, et secundum formam expressam in litteris vestris juramento præstito, sive recognito, absolutionis apostolicæ sumus beneficium consecuti, et litteras quas petistis, juxta mandatum dicti legati eidem remisimus, quarum etiam tenorem per latorem præsentium apostolatui vestro duximus inti-mandum, de vestra apostolica pietate confisi, quod mandatum vestrum, quantumcunque ex paterna severitate dure sonet exterius, pro obedientia filio-

A rum et devotione promptissima nihil nobis vel hæ-redibus nostris interius continere debeat captio-sum. Tenor siquidem dictarum litterarum hic est (220). [B. Flandr. et Hain. L. Blezen. et Clar. et H. S. Pauli comites, Oddo de Chanlet, et W. frater ejus omnibus ad quos litteræ istæ pervene-rent, salutem in Domino. Notum fieri volumus, quod super eo quod apud Jaderam incurrimus ex-communicationem apostolicam, vel incurrisse nos timemus, tam nos quam successores nostros sedi apostolicae obligamus, quod ad mandatum ejus satisfactionem curabimus exhibere.

Datum apud Jaderam, anno Domini 1203, mense Aprilis.]

Sane, litteris istis sigilla nostra comitum sine contradictione libenter appendimus, sed baronum sequentium, hoc est Od et W. fratri ejus intelleximus defuisse, licet et barones se esse confessi sint, sicut ab illis accepimus, quibus fuit absolu-tionis vestra officium delegatum, et illis injunctum fuerit, in virtute præstiti juramenti statim absolu-tione concessa, ut litteras quas recepistis emit-terent. Super facto autem illustris viri ac principis exercitus nostri, marchionis Montisferrati, quo videlicet, pro apostolica reverentia et de conser-vatione stolii vestra voluntate complenda, ostensionem litterarum vestrarum humiliiter impedivit ad tempus, donec videlicet iterata jussione sanctitas vestra præciperet quod in hac tempestate super his agendum foret, supplicamus piissime paternitati vestrae, ut divini amoris intuitu non feratis indigne; certissime tenentibus vobis, quod, si ostensæ fuis-sent litteræ.... duci et Venetiis, eo loco et tempore, quod ipsa die, et stolium ruptum, et nunc fuisse dissolutus exercitus. Sane, per magistrum Joannem Noviomensem, nuntium nostrum, accepimus, quod ipse pro dissimulanda excommunicatione Veneto-rum ad tempus pro ipso periculo dissolutionis exercitus, paternitati vestrae propensius supplicas-set, et non fuisse auditus, et quod super hoc im-posuisset ei præceptio vestra silentium. Nihilominus tamen voluntatem vestram inquirere iterata consulta-tione maluimus, quam in corporum et ani-marum nostrarum periculum, et terræ sanctæ de-solationem, et inimicorum crucis insultationem atque derisum, contra voluntatem etiam vestram, sicut omnino credimus, et per nuntios vestros intelleximus, per dictarum ostensionem litterarum stolium scinderetur. Illud autem certissime teneat paternitatis vestrae discretio, quod quidquid super litteris eisdem præceperit jussione, quidquid inde contingere debeat, sive dictus marchio, sive cuicunque ex nobis injunxeritis, faciet incun-ctanter.

(218) Vide epistolam libri quinti 5, not.

(219) Vide Raynaldum, anno 1203 § 5. Vide

etiam Bzovium Annal. t. XIII, pag. 99, § 3.

(220) Hæc apud Raynaldum leguntur.

C (221).

LITTERÆ MARCHIONIS MONTISFERRATAI.

Litterarum pontificis suppressionem excusat.

[Sanctissimo Patri et domino I, divina Providentia summo pontifici, Bonifacius. marchio Montisferrati, cum osculo pedum paratam ad omne obsequium voluntatem. Paternitatis vestræ litteris a baronibus exercitus signatorum acceptis, et cum omni reverentia et devotione præstito, sive recognito, juramento, absolutionis beneficium apostolicæ consecutis, per nuntium venerabilis Patris nostri, P. tituli S. Marcelli presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, communicato baronum consilio, intellexi super facto Jaderæ per eumdem nuntium ad ducem et Venetos a sede apostolica excommunicationis litteras emanasse. Attendens igitur, imo tenens pro certo quod eo loco et tempore litteræ vestræ nullatenus possent ostendi, quin statim noster dissolveretur exercitus et stolium rumperetur, remnisceasque de consilio vestro multa dissimulanda fore loco et tempore, si Veneti ad dissolutionem stolii aspirarent, divini amoris intuitu, nec non et pro sedis apostolicæ reverentia, a qua stolium et nuntium habuit, et postea firmamentum, consilium habui litteras illas ad tempus suppressendas, donec mandatum vestrum atque consilium iterata perciperem jussione, easque de manu nuntii vestri cum omni humilitate, flexi genibus, magno compunctionis et devotionis spiritu suscepimus, viroque religioso... abbatii Laudensi, ad tempus tradidi conservandas, super hoc potius obedientiæ filialis expectans meritum, quam apostolicæ indignationis offensam ex pia intentionis actu necessari incurrisse. Intellexi etiam a duce et a quibusdam Venetis, familiaribus meis, quod super facto Jaderæ nuntium proprium incontinenti vestræ transmitterent sanctitati, qui utrum hactenus ad sedem apostolicam pervenerit ignoramus, qua spe suspensus nuntium hactenus distuli transmittendum. Hinc est quod paternitati vestræ cum omni devotionis et humilitatis affectu supplico, ut vestrarum suppressio litterarum, quæ quidem humilitatis meæ ministerio facta est, et discretionis ac pietatis vestræ confidentia, pacis vestræ tranquillitatem in aliquo non moveat vel conturbet, præsertim cum ego et barones exercitus mandatum vestrum parati sumus exequi, quidquid iterata nobis injunxeritis jussione. Considerimus etenim quod circumspectioni vestræ magis complacet ex sustentia modica stolium similiter stare, quam ex litterarum vestrarum ostensione subita deperisse.] Cæterum, simplicitatem hujus nuntii sic excuso, quod ea tempestate et tanta difficultate meatus non habui promptiorem.

—

(221) Epistola hæc fere integra legitur apud Raynaldum., anno 1203, § 6. Eamdem laudavit Bzovius, Annal. t. XIII, p. 99, § III.

A

CI (222).

MARCHIONI MONTISFERRATI, B. FLANDRIÆ, L. BLESENSI ET H. SANCTI PAULI COMITIBUS.

Ut in subsidium Terræ sanctæ transfralent.

(Ferentini, an. VI.)

[Cum in manu valida et extento brachio egressi fueritis de Ægypto, ut vos ipsos Domino in sacrificium offerretis, doluimus non modicum et dolemus quod Pharaon vos persequitur fugientes, vel vos potius sequimini Pharaonem, qui vos, sub quadam necessitatibus specie ac velamine pietatis, sub jugo peccati vetustæ nititur subdere servituti.] Doluimus autem sicut præmisimus, et dolemus pro nobis pariter et vobis et pro universo populo Christiano. Pro nobis, quia, dum quod seminaverimus in lacrymis, per legatos et litteras nostras, vobis et aliis saepius, non absque quadam amaritudine cordis et corporis anxietate non modica, verbum Domini proponentes, et exhortantes nominis Christiani cultores ad vindicandam injuriam Jesu Christi, credebamus nos in exultatione messuros, ex improviso messi nostræ inimicus homo superseminavit zizania, etsic semina vitiavit, ut in lolium degenerasse triticum videatur. Pro vobis autem, quoniam, cum expurgassetis vetus fermentum, et crederemini jam penitus veterem hominem cum suis actibus exuisse, modicum fermenti, et utinam modicum, corrupti denuo totam massam, et dum vestimenta vestra candida non servatis quasi veterem reinduistis amictum, manum retrahentes ab aratro, et respicientes cum conjugi Loth retrorsum; ita ut jam apti non videbemini, secundum Apostolum, regno Dei. [Pro populo autem Christiano doluimus et dolemus, quoniam inde humiliatur amplius unde credebatur potius exaltari. Cum enim multi qui vos præcesserant in Terræ sanctæ succursum, quod non ascenderatis auditio, ad propria sunt reversi de proximo vestro passagio diffidentes: Saraceni de accessu vestro dubii, et illorum recessu securi, contra Christianos animos assumpserunt, et qualiter peccatis exigentibus prævaluerint contra eos referre nolumus, cum sit fere ubilibet divulgatum. Gaudemus autem quod, receptis litteris nostris, erraneum in vobis intelligentes excessum, devote ac humiliiter mandatum estis apostolicum executi, et, juramento præstito vel recognito; absolutionis beneficium percepistis, vos et successores vestros, filii comites, cum duobus baronibus Gallicanis, ad satisfaciendum juxta mandatum nostrum, super eo quod apud Jaderam excommunicationis sententiam incurristis per patentes litteras obligantes. Utinam autem poenitentia vestra sit vera, ut sic poenitentis videlicet de commissis, quod a similibus de cætero caveatis; quoniam qui adhuc agit quod poenitet, non est poenitens, sed illusor, et cani reverso ad vomitum comparatur poenitens rediens ad peccatum. Est quoque levivius peccatum

(222) Legitur integra in Gestis Innocentii, n. LXXXVIII. Laudat Bzovius. Annal. t. XIII, pag. 90, § 4 Nutila edidit Raynaldus, ad annum 1203, § 13.

quod semel committitur, quam quod commissum semel postmodum iteratur. Nullus itaque vestrum sibi temere blandiator, quod terram Græcorum occupare sibi licet vel prædari, tanquam minus sit apostolici sedis subjecta, et quod imperator Constantinopolitanus, deposito, fratre suo, et etiam excæato, imperium usurpavit. Sane, quantumcumque in hoc vel aliis idem imperator, et homines ejus jurisdictioni commissi delinquent, non est tamen vestrum de ipsorum judicare delictis, nec ad hoc crucis signaculum assumpsisti, ut hanc vindicaretis injuriam, sed opprobrium potius crucifixi, cuius vos obsequio specialiter deputasti.]

Monemus igitur nobilitatem vestram, exhortamur attente, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus nec decipiatis vos ipsos, nec ab aliis decipi permittatis, ut sub specie pietatis agatis illa, quod absit! quæ redundent in vestrarum perniciem animarum, sed cessantibus potius occasionibus frivolis et necessitatibus simulatis, in Terræ sanctæ transealis subsidium, et crucis injuriam vindicetis, accepturi de hostium spoliis quæ vos, si moram feceritis in partibus Romanis, oporteret forsitan a fratribus extorquere. Aliter enim quia non possumus nec debemus, remissionis vobis gratiam nullatenus pollicemur. Inhibitionis autem nostræ tenorem, qua vobis, sub excommunicationis interminatione, vetuimus ne terras Christianorum invadere vel lædere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequierit impedirent, vel alia justa et necessaria causa forsan occurreret, propter quam aliud agere, interveniente legati nostri consilio, valeretis, memoriter retinere vos volumus, et monemus ne contra eam leviter veniat. Ne autem culpa ducis et populi Venetorum in poenam vestram redundet, volumus et mandamus ut litteras nostras, quos ipsis assignandas duxerimus, et quæ adhuc apud vos esse noscuntur, assignari faciatis eisdem, ne ipsis excusationem in peccatis assumant.

Datum Fer..... anno sexto.

CII (223).

CRUCESIGNATIS.

Consilium quod papa ipsis mittit sine bulla.

[Si vere] vos pœnitent de commisso, et plene propontis satisfacere de peccato, Dominum vobis credimus, imo novimus jam placatum. Si ergo (224). Veneti potuerint ad satisfactionem induci, et absolutionis beneficium meruerint obtinere, secure cum eis navigare poteritis et prælium Domini præliari. [Quod si (225) nec satisfacere forte (226) voluerint nec absolvi, utpote qui non doleres sed gaudere dicuntur potius de commisso, permittimus vobis ut cum ipsis usque in terram Saracenorum, vel Hierosoly-

(223) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. v, tit. 39, *De sententia excommunicationis*, cap. 39. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

Exstat integra in Gestis Innocentii III, § 87, sed cum aliquibus discrepantiis quas etiam in margine adnotavimus.

Fragmentum ejusdem epistole exhibet Raynaldus,

A milanam provinciam, juxta quod inter vos et ipsos convenit vel honeste convenerit, navigio transeatis, quanto minus poteritis, cum dolore tamen et amaritudine cordis, et sub spe venie, communicantes eisdem. Cum enim jam a vobis majorem nauis recuperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci aut etiam coarctari, si aliter fieret, videremini vos damnum ex pœnitentia, ipsi autem præmium ex contumacia, reportare; cum ad hoc debitum exsolvendum ipsi vobis maneant obligati, et ab excommunicatis exigi possit et recipi quod debetur. Est autem cautum in jure, quod, si quisquam per terram hereticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Præterea, si paterfamilias domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, a participatione ipsius familia excusat. Licit ergo dux Veterorum dominus navium, tanquam paterfamilias domus, in excommunicatione persistat, vos tamen, tanquam ipsius familia, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non contingat, et excusabiles eritis apud Deum, si, in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis sub spe pœnitentie excommunicatis ipsis communicaveritis, in quibus communionem eorum nequiveretis evitare.] Verum, cum vel in terram Saracenorum vel Hierosolymitanam provinciam de navibus vos descendere contingat, nisi Veneti ad satisfaciendum, et recipiendum juxta formam Ecclesie absolutionis beneficium, induci fuerint vel compulsi, cum eis nullatenus presumatis prælium Domini præliari, ne, si, eis habentibus aliquid de anathemate in crucis insurrexeritis inimicos, non prævaleatis in eos sed, terga vertentes fugiatis potius et cadatis. Nam in libro Josue legitur, quod, cum Achan, filius Charmi, pallium coccineum valde bonum et ducentos siclos argenti, regulamente auream quinquaginta siclorum de Jerico-anathemate rapuisse, iratus est Dominus Israelli. Unde cum adversus Hai assendissent tria millia pugnatorum, statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis Hai, et conruerunt ex eis triginta et sex homines; persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes nec prius Dominus urbem Hai in manus tradidit Israel, quam Achan populus lapidavit, et omnia quæ illius fuerant igne consumpsit. In Paralipomenon etiam, cum Josaphat, rex Judæ, cum Ochosia, rege Israel, cujus opera pessima fuerant, amicitias inivisset, fecissentque naves quæ irent Tharsis, Eliezer, filius Dodaci de Maressa, ad Josaphat prophetasse legitur et dixisse: *Quia habuisti fœdus cum Ochosia, percussit Dominus opera tua, con-*

ad annum 1203. § 7 et 8, quod hic duplice ad initium cujusque lineæ virgula distinctum est.

(224) In Gestis Innocentii, vero.

(225) In Decret. add. Veneti.

(226) Decretal. omittant quæ hic et infra charactere cursivo distinguuntur.

tritæque sunt naves, nec poluerunt ire Tharsis A
(*II Par. xx*)

In libro autem Macbabæorum legitur, quod, cum Judas contra Gorgiam, præpositum Idumeæ, cum tribus milibus peditum et quadringentis equitibus ascendisset, in congressu contingit paucos ruere Judæorum (226); cumque postmodum Judas prostratorum corpora in paternis sepulcris ponere voluisset, invenit de idolorum donariis quæ apud Jamniam fuerant, et a quibus prohibet lex Judæos, sub tuniciis occisorum. Factum est igitur omnibus manifestum ob hanc causam eos qui ruerant, corruisse. Ne autem victualia vobis desint, charissimo in Christo filio nostro imperatori Constantinopolitano scribemus, ut, juxta quod per litteras suas nobis ipse promisit, victualia vobis faciat exhiberi. B Quod si forsan ea vobis contingeret denerari, cum tamen vos devoveritis ad commune obsequium Crucifixi, cuius est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi qui habitant in ea, posset utique non absurdum videri ad similitudinem imperatoris terræ, de quo carnum est in jure civili quod si ejus exercitus indiguerit alimentis, ea possit accipere undecunque, possitis et vos cum timore Domini, sub satisfaciendi proposito, ad necessitatem tantum, ea sine personarum accipere læsione. C In libro namque Iudiciorum reperitur, quod cum Gedeon Zebee et Salmana reges Median persequeretur instanter, et primo a viris Socoth, ac secundo ab habitatoribus Phanuel, panes pro populo qui secum venerat, et jam quasi defecerat, postalasset, quia ei quod postulaverat denegarunt, vixit reversus tulit seniores civitatis Socoth et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis atque comminavit viros Socoth; turrim quoque Phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. Nec essitas enim, maxime cum insistitur operi necessario, multum (128) et in multis excusat. Cum enim Dominus Sabbato per sata transiret, et velle rent discipuli ejus splices, ac manducarent manibus confricantes, et quidam Phariseorum ad discipulos: *Quid facilis quod non licet in Sabbatis* (*Luc. vi*) proclamarent, Jesus eis legitur respondisse: *Nec hoc legistis quod fecit David, cum esuriret ipse et qui cum eo erant, quomodo venit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit et manducavit, et dedit his qui cum ipso erant, quos non licebat nisi tantum sacerdotibus manducare?* (*Ibid.*) Et consequenter adjectit, quia Filius hominis dominus est etiam Sabbati. Sed et hoc negotium Filii hominis est, et præsum Domini quod intenditis præliari. Hæc autem exempla de Scripturis sanctis induximus non ut concedamus rapinam, sed ut toleremus quod ex gravi necessitate sine grandi dispendio vitari non

posset. Provideatis autem prudenter et caute, ut si forte Veneti voluerint occasiones aliquas invenire quod exercitus dissolvatur, multa pro tempore dissimilares ac tolerare curetis, donec ad locum perveneritis destinatum, ubi, opportunitate accepta, eorum, ut expedit, malitiam comprimatis.

CIII (229).

NORWICENSIS EPISCOPO (230).

Ut clericos conjugatos beneficiis privare possit.
[Diversis fallaciis] circumventi, Deo et Mammonæ famulari conantur, cum tamen, secundum evangeliacam veritatem, nemo possit duobus dominis deservire, quoniam, si unum dilexerit, alium habebit excessum (*sic*), aut, uno contempto, alium sustinebit. [Acceptimus enim (230*) quod quidam clerici tuæ dioceseos, qui solemniter in conspectu Ecclesiaz matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt, in quorum conversatione cithara cum psalterio male concordat. Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, et ideo minus quæ Dei sunt valeat cogitare, cum, quasi divisus in duo, plenam sui non habeat potestatem, ut ei a quo stipendum recipit plenus famuletur, fraternitatì tuæ auctoritate præsentium indulgemus, ut hujusmodi clericos beneficiis ecclesiasticis, quæ in tua diocesi sunt adepti, auctoritate nostra suffullus, valeas (231), appellatione remota, privare, præsertim, cum rerum ecclesiasticarum substantia soleat deperire pertales, nisi forte tu talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia, quibus eos, non per te sed superiorē, decernin musspoliandos]. Nulliergo... nostræ concessione. etc.

Datum Ferentini, xii Kal. Julii.

CIV.

PLEBANO, ET FRATRIBUS PLEBIS DE CALCINARIA.
Causam, quæ inter ipsos et capellanum de Monteculo ratione Ecclesiarum suarum, vertebatur, disjudicat.
(Ferentini, xii Kal. Julii.)

Cum olim inter bonæ memoriarum.... prædecessorem tuum, fili Plebane, et magistrum R. capellanum de Monteculo, ecclesiarum vestrarum nominibus, super præstations obedientiæ, quam idem prædecessor tuus exigebat ab ipso magistro, et quibusdam aliis capitulis, quæstio verteretur, nos causam ipsam dilecto filio..... priori Sancti Fridiani Lucani, sub certa forma duximus committendam. Lite igitur contestata, receptis testibus hinc inde productis, et attestacionibus publicatis, tandem in eundem priorem, velut in arbitrium, sub eo tenore fuit a Partibus compromissum, ut, quidquid arbitrando diceret de præmissis, illi, tam per sequam pro suis ecclesiis, sub pena quæ ipsi priori placeret, omni tempore ratum haberent et firmiter observarent. Fuit autem idem prior sub pena centum librarium

(227) Deest in Gestis vox Judæorum.

(228) Deest in Gestis vox multum.

(229) Reperitur, sed in aliquibus mutila, inter Decretales, lib. iii, tit 3, *De clericis conjugatis*, cap. 5.

cap. 5.

(230) Vide supra.

(230*) In Decret., autem

(231) In Decretal. desunt verba a.n.s.v.

Pisanarum monetæ inter alia taliter arbitratus, quod magister R. tanquam Plebanum suum præfatum S. recognoscens, ei obedientiam exhiberet, et quod de terris illis, quas habet plebs de Calcinaria in territorio de Monteculo, cum eis propriis sumptibus Plebanus excolet, nullus decimas Ecclesiæ de Monteculo solvere teneretur. Alia insuper statuit observanda, sicut ex rescripto ipsius arbitrii perpenditur evidenter. Cæterum, prædictus magister, credens ex ipso arbitrio Ecclesiæ suæ gravem imminere jacturam, ei protinus contradixit, vocem ad nos appellationis emitens. Partibus ergo in nostra præsentia constitutis, dilectum filium, B. (232) tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem, dedimus auditorem. Quarum rationibus et allegationibus ex relatione cardinalis cuiusdem plenius intellectis, nos, pensantes moderationis canonicae amplius æquitatem quam subtilitatem juris civilis, præfatum magistrum ecclesiæ suæ nomine, in expensis a tempore contradictionis ipsius arbitrii usque ad tempus nostræ pronuntiationis provide factis, dicto, prædecessori tuo duximus sententialiter condemnandum; restituentes benigne præfatum ecclesiam de Monteculo, ut, antelato arbitrio non obstante, suam posset prosequi rationem. Unde, dilectis filiis, magistris Robertino, Rob. de Pipafracta, et E. Lucan. canonicis nostris (*sic.*) dedimus litteris in mandatis, ut ipsi, partibus ad suam præsentiam convocalis, et auditis hinc inde propositis, mutuas quæstiones, secundum attestationes receptas et alias, si quas de jure cognoscerent admittendas, appellatione remota, sine canonico terminarent. Qui, cum partes ad suam præsentiam legitimis citationibus ascivissent, tu, fili Plebane, eodem S. rebus humanis exempto, canonice substitutus, post multas altercationes utriusque partis et varias, ecclesiæ tuæ nomine postulasti, ut judices ipsi obedientiam, a capellaniis ecclesiæ de Monteculo prædecessoribus tuis Plebanis exhibitam, a prædicto magistro ejusdem ecclesiæ capellano, tibi facerent exhiberi, tuæ postulationi subjungens, ut corpus cujusdam mulieris ad tuam referrotur ecclesiam, quod in ejus præjudicium idem magister in ecclesiæ suæ cœmeterio sepelivit. Fuit autem ad ultimum per te cum instantia postulatum, ut in die Sabbati S. veniat jam dictus capellanus ad plebem, ad celebranda solemnia sacri baptismatis cum aliis capellaniis plebis ejusdem. Cappellanus vero dicebat econtra ecclesiam suam in nullo plebi prædictæ teneri. Unde, cum non esset illi subjecta, eam ab impetitione illius petebat absolvit. Judices autem, postquam fuit diutius litigatum utrinque super quæstionibus universis, certiores effecti, pro plebe vestra de prudentium viorum consilio diffinitivam sententiam protulerunt, quam, cum per Al. priorem vestrum, ad sedem apostolicam destinatum, confirmari peteretis a nobis, prædictus capellanus superveniens contradixit;

(232) Vide epistolam libri tertii 54, not,

(233) Legitur inter Decretales, lib. v, tit. 40. De

A sed nos, contradictionem ejus frivolam attentes' sententiam illam duximus confirmandam, articulum illum quem in ea perspeximus contineri, videlicet quod in die Sabbati sancti capellanus ecclesiæ de Monteculo vadat ad plebem de calcinaria ad celebraanda solemnia sacri baptismatis, taliter expli-cantes, ut pueris baptizandis intersit. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc.

Datum Ferentini, xii Kal. Julii

CV.

S. ROMAN. CARZOLI, COGNATO NOSTRO, APOSTOLICI PATRIMONII RECTORI IN TUSCIA.

Munitionis et castri montis Flasconis gubernationem ipsi committit.

(Ferentini, II Kal. Julii.)

B Inter omnes munitiones, et castra, quæ Romana tenet Ecclesia, munitionem, et castrum Montis Flascon. non solum intendit, sed cupit, et providens gubernari et studiosius custodiri. Cum ergo de tuæ fidei puritate indubitam fiduciam habeamus, et de tuæ discretionis industria notitiam geramus expertam, custodiam et gubernationem ipsius munitionis, et castri tibi quandiu nobis a successoribus nostris placuerit, tanquam fideli, et vassallo nostro duximus committendam; per apostolica scripta mandantes, quatenus, sicut charam hales gratiam divinam et nostram, munitionem ipsam et castrum cum omni diligentia et cautela custodias et gubernes, adhibens universa quæ fuerint necessaria, ita ut de contingentibus nihil omissitas. Nos enim dilecto filio, B. Castellano Montis Flascon, per apostolica scripta mandamus, ut palatum, cum omnibus quæ sunt in eo, resignet, et servientibus universis ut tibi reverenter intendant, consulimus etiam, atque populo, quod tibi tanquam suo respondent castellano.

Datum Ferentini, II Kal. Julii.

CVI (233).

..... ARCHIDIACONO..... PRÆPOSITO, ET CAPITULO PLACENTINIS.

De interpretatione juramenti clericorum.

(Ferentini, vi Non. Julii.)

[Cum clerici Placentini juramentum præsent sub hac forma verborum, ego talis, ab hac hora in antea, fidelis ero et obediens sanctæ Placentinæ ecclesiæ, et domino meo episcopo Placentino; per vestras nos litteras consulere voluistis, utrum intellegi debeat cleris totius diocesis, an capitulum tantum ecclesiæ cathedralis? Nos igitur discretissimæ præsentipagina(234)respondemus, quod per ecclesiæ Placentinæ vocabulum in forma juramenti præscripti non debet intelligi totius dioceseos cleris, etsi capitulum intelligitur ecclesiæ cathedralis; istamen qui præstat hujusmodi juramentum, episcopo tanquam capiti obligatur.]

Datum Ferentini, vi Non. Julii.

verborum significatione; cap. 19.

(234) Decret. taliter, pro. d. v. p. p.

CVIII.

GUIDONI RECTORI, ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI
SPIRITUS MALAGONENSIS
Privilegia quædam confirmat.
(Ferentini, Kal. Julii).

Cum sitis operibus pietatis intenti, et habeatis cœmeterium benedictum, et clericos in vestro conventu professos, absonum esset utororio careretis. Quocirca, præsentium vobis auctoritate, concedimus, ut, non obstante compositione, quæ facta fuisse proponitur inver vos et Magalonensem ecclesiam, per bonæ memorie G. (235) tituli sancti Angeli diaconum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, infra septa domus vestræ oratorium habeatis, in quo per clericos vestrum divinum vobis officium celebretur. Presbyterorum autem, quem ad animas consulendas duxeritis deputandum, dicce-sano episcopo præsentetis, qui curam animarum illi committat. Statuimus autem, ut deoblationibus universis, quæ in Nativitate Domini, Epiphania, Yponti, Ascensione, natalicio S. Joannis Baptiste, festivitatibus B. Mariæ, apostolorum solemnitatibus, commemoratione omnium sanctorum, omnibus diebus Dominicis, et aliis præcipuis festivitatibus loci, ab habitatoribus Montispessulani ad altare oratrii vestri, vel munus presbyteri, dum celebribuntur officia divina, devenerint, quartam partem, matrici ecclesiæ, vel aliis ad quas pertinet, sine difficultate reddatis, exceptis ustensilibus, quæ nominatim ad usum pauperum offerentur. Oblationes autem cœterorum dierum, et generaliter omnes, quas cœteri largiuntur, vobis ex nostra concessione integre habeatis. Ad hæc præsenti pagina districtius inhibemus, ne aliquem ad sepulturam cœmeterii vestri suscipere præsumatis nisi frater vester, aut de familia vestra fuerit, aut eliam peregrinus, qui libera sepulturam habere debet ubique. Alios autem ad sepulturam nullatenus admittatis, nisi fuerit de voluntate prælati, a cuius ecclesia corpus assumetur defuncti, qui postmodum de legatis præcipimus restituï quartam. Nulli ergo concessionis et constitutionis, etc.

Datum Ferentini, Kal. Julii.

CVIII (236).

ARCHIEPISCOPO TERRACONENSIS.
Causam matrimonialem dijudicat.

(Ferentini, XII Kal. Julii),

[Tua nos duxit fraternalis consulendos quid tibi sit super hoc articulo (237) faciendum, videlicet,

(235) De Gregorio, tituli S. Angeli in Piscina diacono cardinali, quædam supra annotavimus. Annus quo obiit ex hac Innocentii epistola assignatur.

(236) Legitur fere integra inter Decretales, lib. III, tit. 24, *De jure jurando*, cap. 24.

(237) Deest hæc vox Decretal., ut modo verbum ridelicet.

(238) In Decretal., B. et A. Desunt infra verba charactere cursivo distincta.

(239) In Decretal., illam, loco. p. u. f.

(240) Hujus epistole fragmenta leguntur in De-

A quod R. de Bel'oloco et Agnes (238) uxor ipsius, olim ad invicem juraverunt se non unquam mutuo petiluros; idem vero non repetit illam instanter, ea econtrario affirmante, quod prius se faceret Saracenam, et perderet animam suam, quam redire ad eum), sed adulterum cui adhæsit postquam recessit ab eo liberter dimitteret, et castitatem promitteret et juraret. (Nos igitur, fraternali tibi scripta mandamus, quatenus utrumque ad continentiam observandam moneas attentius et inducas; quam si promittere voluerint et servare, utrumque dimittas sine alio commorari. Alioquin si vir noluerit continere, tu prædictam uxorem ipsius (239) ut revertatur ad eum, et tanquam uxor cum viro moretur, per excommunicationis sententiam, appellatione remota, compellas, cum et temerarium fuerit hujusmsdiumentum, et adulterum sit utrinque commissum).

Datum Ferentini, XII Kal. Julii.

CIX (240).

EPISCOPRI COLIMBRIENSI.

Litterem inter ipsum et conventum S. Crucis dirimit.
(Ferentini, vi Kal. Julii).

(Cum olim ad sedem apostolicam accessisses, et super quæstionibus (241) quas aduersus dilectos filios.... Priorem et canonicos Ecclesiæ sanctæ Crucis, habebas, pro quibus fuerat ad nostram audientiam appellatum, moram feceris longiorem, quia pro parte altera nullus comparuit responsalis, eisdem priori et fratribus in virtute obdientiæ districte præcipimus, ut usque ad festum omnium sanctorum proximo tunc futurum, per se vel sufficietes et idoneos responsales, ad præsentiam nostram accederent (243), super privilegiis omnibus et libertatibus, quæ a Romanis pontificibus, vel ab M. quondam Colimbrien. Episcopo se habere dicebant, et super aliis quæstionibus aduersus eos a Colimbriensi ecclesia intentatis, definitivam sententiam recepturi). Ut autem veritas facilius appareret, authentica et originalia, cum bullis suis, nobis usque ad eumdem terminum sub eadem districtione præcepimus exhiberi. (Interim tamen utrique parti liceret eoram dilectis filiis... (245) de Alcobatia, et.... de Seira abbatibus, et F. Menende, monacho Alcobatiæ, quibus causa sub certa forma prius fuerat delegata, et testes utrumque producti, D proponere ac probare, si quod aliud proponendum ducerent ac probandum). Prædicatum autem terminum eis peremptorium curavimus assignare, ad

cretalibus, lib. v. tit. 33, *De privilegiis et excessibus privilegiatorum*, cap. 14. Conferenda sunt epistolæ libri primi 327 et ultima; libri secundi 203 et 204.

(241) Decretal. tantum habent, propter quæstiones et om. dilectos filios. Infra pro ecclesiæ legunt monasterii.

(242) Sic legunt Decretal.: certum terminum duimus præfigendum, in quo venirent vel mitterent.

(243) Decretal. add. tuis. Infra sarra legunt pro Seira et reliqua omittunt quæ charactere cursivo distinximus.

quem si venire vel mittere forte contemnerent, nos nihilominus, quantum possemus de jure in eodem negotio procedere curaremus. Eisdem quoque iudicibus dedimus in mandatis, ut, si de partium voluntate procederent, receptis aliis testibus, si quos super privilegiis, libertatibus et aliis articulis, ducent producendos, usque ad definitivam sententiam producentes, gesta omnia sub sigillis suis ad sedem apostolicam destinarent. Cumque postmodum ad sedem apostolicam accessisses, supervenerunt duo canonici S. Crucis, qui nec litteras habebant de rato, nec procuratores ad hanc causam fuerant destinati. Unde, nos, parlem S. Crucis contumacem reputans, ut erat, utpote quæ non idoneos responsales ad causam, sed ad nos qualesque nuntios destinabant, attestationes receptas a iudicibus delegatis jussimus aperiri, ut tandem, si nobis de meritis causæ liqueret, sententiam proferremus, Verum, tu, animum charissimi in Christo filii nostri.... Portugallensis regis illustris, qui contra te fuerat ex hoc motus, placatum reddere tibi, volens, convenisti cum prædictis canoniciis in hac forma, ut videlicet venerabili fratri nostro... Zamorensi episcopo, et dilectis filiis.... Zamorensi et Auriensi decanis, tam super principali quam incidenti sublato appellationis obstaculo, causa comitteretur eodem terminanda, sic tamen, ut pars Sanctæ Crucis, infra quadraginta dies post susceptionem litterarum nostrarum, super articulis illis, in quibus tu in ejus absentia produxeras testes tuos, instrumenta producere posset et teates. Alterautem non licet eisdem attestationes columnari receperas vel excipere, quasi fuisse in hac causa, lice non contestata processum.

Nos erga, dictis episcopo et decanis præcipiendo dedimus in mandatis, ut, si pars Sanctæ Crucis ratum vellet habere quod a dictis canoniciis erat actum, receptis testibus et instrumentis ipsius super capitulis supradictis, si tamen infra quadraginta dies post susceptionem litterarum nostrarum eaducerent exhibenda, et tuis attestationibus publicatis secundum formam prædictam, in causam procederent, et eam, appellatione postposita, sine debitum terminarent. Quod si forsan ratum nollent habere quod a prædictis canoniciis erat actum, cum eorum contumacia non intelligeretur purgata, sed aucta, in eos tanquam in contumaces, procederent, et receptis attestationibus diligenter inspectis, causam ipsam, appellatione remota, deciderent, et sententiam quam ferrent exsecutioni mandarent. Quia vero causa hæc extra regnum erat Portugallense tractanda, partibus primo competentem terminum sub dicto curarent peremptorio assignare, ne propter remotionem locorum et distantiam personarum laborare diutius coegerentur. Quod si partem S. Crucis per alios citare non possent, canonicos ejus in regno Legionensi manentes, ad citationis et litteras presentandas, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, attestatione remota, compellere procurarent; nullis

A litteris veritati et justitiæ præjudicantibus, si quæ apparerent a sede apostolica impetratae. Quod si non omnes iis exsequendis interesse valerent, episcopus nihilominus exsequeretur ea cum altero aliorum. Patribus ad certum terminum convocatis, et convenientibus ad eundem, prædicti episcopus et decanus Zamorenses, quoniam Auriensis decanus non poterat interesse, a priore S. Crucis querere curaverunt, an ratum haberet quod fuerat a canoniciis suis actum; quibus suit ex ipsius parte responsum, quod locus interrogationi non erat, cum paratus esset in continenti probare, rescriptum nostrum per precum mendatia impetratum. Nam, eum Colimbriensis decanus ad prædictos de Seira abbatem, et dilectum filium, H. Froldiz, monachum Alcobatiæ, contra monasterium Sanctæ Crucis undecim commissionum litteris reportasset, licet pars ecclesie Sanctæ Crucis primo inducias p̄tinuerit postulatas, quia secundo tamen non potuit pro singulis commissionibus singularis inducias obtinere, quamvis appellatio esset in litteris nostris inhibita, propter hoc tamen ad nostram audientiam appellavit. Tandem vero, pars ipsa et Colimbriensis decanus in prædictum regem Portugallensem.... de Costa, et..... de Rimaran. priores, et prædictos judices compromittere curaverunt, duobus cautis pene nomine obligatis utrinque; sicutque prior attestationi renuntiavit cum assensu suorum, litteris nostris renuntiante decano.

B Utrinque præterea duodecim canonici juraverunt super toto negotio perhibere testimonium veritati, Receptis igitur testibus et depositionibus eorum redactis in scriptum, rex noluit interesse, sed commisit prædictis..... de Costa et de Rimaranis prioribus vices suas, et proposuit partibus, ut per Romanam Ecclesiam vel peralios, prosequerentur jus suum, quoniam ad eum causa hujusmodi non spectabat. Tu vero, coram prædictis episcopo et decano Zamorensibus proponebas, nec renuntiationem Colimbriensis decani, qui non ad renuntiandum sed agendum potius datus fuerat procurator, nec compromissum etiam tenuisse, tum quia judices esse arbitri non debebant, tum quoniam de rebus ecclesiasticis fuerat in laicum compromissum, tum etiam qui idem sibi alios subrogavit, cum de hoc in compromissione tractatum penitus non fuisset. Verum, pars S. Crucis proposuit ex adverso, quod tenuerat compromissum, quia nos pronuntiassese posse agere ipsius pœna dicebat, adjiciens ratam to renuntiationem habuisse decani, et quod, hoc suppresso, prædictas litteras impetratas, quas non potuisses aliquatenus obtinere, si super hoc nobis exposuisses plenius veritatem. Et licet pars eadem quatuor testes induxerit, qui simpliciter et absolute dixerunt, ratum te habuisse quod factum fuerat a decano, sex tamen testes, quod tu induxeras, deponere curaverunt, hujusmodi ratione habitionem te non simpliciter sed conditionaliter expresse, si videlicet secundum attestationes confessas negotium finiretur. Ceterum, Joannes Cæsar, canonicus Sanctæ

Crucis, fuerat testis inductus, et Michael Petri, et alii, quos tu induxeras, deposuere jurati, quod nos omnem hujus negotii veritatem feceramus per primos judices delegatos inquire, et ad nos universa referri, sicque pronuntiaveramus, omnibus diligenter inspectis, non impediri tnum propositum per objecta. Idem quoque Joannes, et Michael Petri, utrum renuntiationem decani ratum habueris requisihi, dixerunt se de hoc penitus nihil scire: sed contra hos fuit ex parte Sanctæ Crucis objectum, eos sibi contrarios existisse, cum prius dixissent se nobis totam veritatem negotii retulisse, ac secundo quod de rati habitione, quæ erat quasi præcipua pars hujus negotii, non fecerant mentionem. Tu vero dicebas, quod testi, quem pars Sanctæ Crucis induxerat, credendum erat merito contra eam. Judices igitur, attentes in litteris nostris appellationem fuisse prohibitam, nec existisse conditio nem, sub qua ratum habere te dixeras, quod factum fuerat a decano, et quod nos, inspecta totius negotii veritate, pronuntiaveramus, causam tuam non debere per ea, quæ canonici Sanctæ Crucis objecerant impediri, considerantes etiam, quod pars Sanctæ Crucis prædictum Joannem, quem ipsa produxerat et qui judices ipsos super iis, quæ coram nobis acta fuerant, instruebat, plenius reprobasset, interlocuti sunt de prudenti consilio, processum negotii, quod eis fuerat delegatum, impediri de jure non posse occasione oppositæ falsitatis.

Deinde, cum vellent in principali procedere, prior Sanctæ Crucis multiplices recusationum causas opposuit, quas quia judices frivolas reputantes admittere noluerunt, prior, omni causæ suæ defensione neglecta, se contumaciter absentavit: sed et nos recusationes prædictas ea postmodum ratione invalidas reputavimus, quod contumacia partis Sanctæ Crucis non fuit diminuta sed aucta. **Judices ergo** (244), sufficienter actum esse de causa credentes, *attestationibus et rationibus utriusque partis diligenter inspectis*, monasterium Sanctæ Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione hujus negotii juraveras te fecisse, et quæ quinquaginta marcarum auri summam attingunt, tibi de prudentum virorum consilio condemnarunt (245), infirmantes sua sentential libertatem, quam prædictus Colimbriensis episcopus in enorme detrimentum Colimbriensis ecclesie (246), contulerat monasterio Sanctæ Crucis, canonicorum assensu per præconem episcopi, et portarium regis, extorto. Præterea, quia idem M. (247). fuerat canonicus regularis, et duo millia marabutinorum, que acquisierat, in episcopum jam promotus, monasterio dederat memorato, monasterium ipsum ad restitutionem eorum judices condemnarunt.

Insuper, tam decimas quam ecclesias omnes, quas de manu regis, vel aliorum laicorum sive clericorum

(244) Decretal. hanc vocem omittunt, ut infra attest..... insp.

(245) Decretal. damnarunt.

A monasterium præter episcopi Colimbriensis assensum receperat, et quæ in Latren. vel aliis locis in *attestationibus comprehensis*, propria auctoritate fundarat, scilicet capellam Sancti Joannis in suburbio Colimbriensi constructam, ecclesiam de Taaveiro, de Laurizal, de Mira, de Sorenes, Sancti Facundi, Hernidam Sancti Martini de Agoada, ecclesiam de Mortedi, de Travancha, Sanctæ Marinæ in Sena, Sancti Romani cum utroque jure, ecclesiam Sancti Sebastiani, et omnes ecclesias in Castro Leirene, et terminis ejus fundatas, hæreditates quoque in *attestationibus comprehensas* proprietatis jure, videlicet hæreditates de Lavaes cum ecclesia sua de Buarchos, de Cassaira, de Eimedi, de Sancto Verissimo, de Cambima, quia pars Sanctæ Crucis nec prescriptione, nec defensione probationibus contra se factis obstiterat, judicarunt in jus Colimbriensis ecclesie cum fructibus medii temporis revocari, duo corpora mortuorum, qui excommunicati decesserant, de cœmeterio monasterii extumulari mandantes, et a monasterio penitus amoveri. Decreverunt etiam partes parochiarum Sancti Jacobi, et S. Justæ, quæ de mandato regio præter auctoritatem Ecclesiæ divisæ fuerant, et capellæ Sancti Joannis adjectæ, ad statum integratatis primæ reduci, et capellam Sancti Joannis quantum ad jus parochiale pertinet Colimbriensis ecclesie jurisdictioni supponi, partem de bonis deoedentium, secundum terræ consuetudinem, ecclesiis illis restituendam esse censerent, a quibus viventes ecclesiastica percepérunt sacramenta.

C **Judicarunt** insuper vineam, quam quondam Dominicus Rozocida in præstimonio ab ecclesia Colimbriensi tenuerat, et contulerat monasterio Sanctæ Crucis, ad jus Colimbriensem ecclesie revocari, ipsumque Colimbriensem ecclesiam ad jus processionalis restitui, ad quam, sicut fuerat testibus comprobatum, singulis diebus Dominicis ire consueverant canonici Sanctæ Crucis; similiter decernentes, ut pro dominibus Portæ novæ, in quibus olim parochiale jus Ecclesia Colimbriensis habebat, monasterium Sanctæ Crucis tantumdem juris loco alio competenti, quantum in prædictis dominibus ecclesia Colimbriensis amiserat, recompenset. Verum, ecclesiam de Quijos, quam prædictus M. Colimbriensis episcopus, de canonicorum suorum assensu concesserat monasterio Sanctæ Crucis, monasterio ipsi adjudicare curarunt. Partem de Pavca villa, licet nomine Colimbriensis ecclesie de pecunia M. quondam prioris ipsius, empta fuerit, et postmodum eidem testamento relicta, quia tu tamen, cum ipsam possideret, monasterium occupasti, salvo jure proprietatis Colimbriensis ecclesie, monasterio restitui decernentes, reliquam vero partem villæ ipsius, quam Pelagius F. olim contulerat monasterio S. Crucis, adjudicantes ipsi monasterio pleno jure;

(246) Hæc verba desunt in Decretal.

(247) Decretal. add. *prædecessor tuus*, et om. voices cursive charactere distinctas infra.

præterea. tres casales in Sancto Joannino, salva quæstione proprietatis ecclesiæ Colimbriensis, monasterio restitui censuerunt, ipsum a petitione duodecimæ modiorum frumenti, quos petiveras, absolventes. Tandem vero, cum tu et pars altera propter hoc ad sedem apostolicam venissetis (258), procurator monasterii S. Crucis proposuit sententiam non (249) tenere, quia, cum sufficientes recusationum causas, quas proposuerunt ad judices removendos, et quas volueret, probare, non admitterent judices delegati, nec permitterent, ut coram arbitris probarentur, ideoque pars monasterii duxerit ad sedem apostolicam appellandum, constat eos post appellacionem legitime interpositam processisse (250). Quod si alias etiam sententia memorata teneret, quia tamen monasterium fuerat indefensum, sicut ipsi judices per suas litteras protestarunt (251) nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis, ne delictum personæ in damnum ecclesiæ redundaret, debebat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti; quod sibi concedi de solita benignitate sedis apostolice postulavit. Nos igitur, attendentes quod eadem privilegia, non solummodo pro libertate monasterii faciebant, sed (252) exprimebant jus nostrum, et Ecclesiæ Romanæ justitiam tuebantur; ne in nos monasterii læsio redundaret, ad privilegia exhibenda, partem ejus de gratia duximus admittendam. Ut autem plenius de processu judicium possemus intelligere veritatem, gesta omnia, sicut acta fuerant coram eis, utrique nobis jussimus exhiberi. Proposuit igitur monasterii procurator, quod prædictus M. Colimbriensis episcopus, monasterio Sanctæ Crucis cum parochiis, parochianis et confratribus suis, ab omni episcopalijure et exactione plenam concesserat libertatem et concessionem suam in scriptis redegerat, et Colimbriensium canonicorum, quoniam in hoc assensum præstiterant, subscriptionibus roborarat. Quod si hujusmodi concessio per se forsitan fuisse invalida, per confirmationem tamen felicis recordationis A. papæ, prædecessoris nostri, qui eam per privilegium suum usque adeo ex certa scientia confirmarat, ut non solum tenorem ejus expresserit, sed usus fuerit verbis ejus, robur sortita fuerat perpetuæ firmitatis, cum Cœlestinus eum super hoc postmodum tuerit imitatus, et concessionem illam, sicut ille confirmaverat, confirmavit. Verum, ad hoc fuit ex tua parte responsum, quod prædicta concessio non tenebat, tum quia dictus episcopus non potuerat ecclesiam suam tam enomiter cum effectu gravare, tum quia canonicorum assensus per fraudes ejus, qui, ut eos ad consensum suum facilius traheret, asserebat monasterium semper liberum extitisse, subreptus fuerat, et per potentiam tam ejus quam regis extortus, cum portarius regis proscriptionem

A rerum, et episcopi præco exsilium canoniciis mina retur.

Insuper, non plene poterat de concessionis illius tenore constare, nec erat illi scripto credendum quod pars monasterii præsentabat, cum juxta quod deposuerant quidam testes, pagina concessionis illius quam Michael fecerat, in aliquot lineis fuisse abrasa, et singuli canonicorum qui subscripserant manu propria subscriptissent; in scripto autem quod fuerat nobis exhibutum, nulla rasura penitus appareret, et universæ subscriptiones eadem essent manu conscriptæ. Nec nocebat quod prædictus Alexander, prædecessor noster, concessionem hujusmodi confirmarat, et usus fuerat verbis ejus, quoniam, etsi verborum conscius fuerit, erat tamen factorum ignarus, utpote qui non noverat extortum fuisse canonicorum assensum, et concessionis ejusdem paginam variatam. Cæterum, pars altera replicavit, quod, si nec concessio hujusmodi nec confirmatio tenuisset, poterat tamen per privilegia de vera et veteri monasterii libertate constare, cum bonæ memorie Innocentius papa prædecessor noster, illud in B. Petri tutelam protectionemque suscepit, et, cum illud exprimit censuale subjungat: ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Ecclesia libertatis, duos bizantios annis singulis nobis nostrisque successoribus persolvat. Hoc autem felicis recordationis Lucius, Eugenius et Adrianus suis privilegiis expresserunt, licet Lucii et Eugenii nobis non fuerint authentica præsentata. Contra hoc autem, tu, frater episcope, proponebas, quod dicti prædecessores nostri nullam penitus prædicto monasterio concesserant libertatem, sed illud tantum sub protectione receperant, de libertate non habita mentione, nisi ubi dicitur: ad indicium autem perceptæ hujus a sede apostolica libertatis; quod ecclesiæ tuae nocere non poterat, si subtiliter pensaretur. Cum enim hoc pronomen *hujus*, ibi ad oculum nihil demonstraret, sed ad intellectum potius demonstrationem facere dignoscatur, ne peregrinus sit penitus intellectus, si a superioribus non formetur, videtur pronomen ipsum demonstrationem quasi facere relativam, ac protectionem et confirmationem, de quibus in parte superiori fit mentio, nominet libertatem, quamvis libertas quedam cum confirmatione pariter conferatur, ut videlicet, iuxta prædicti Alexandri sententiam, præter auctoritatem apostolicæ sedis super illis non possit aliquis conveniri, que ipsi fuerint per sedem apostolicam confirmata, sive quod in privilegio legitur, intelligi possit de hujusmodi libertate. Quod autem is debebat esse sensus, ex privilegiis ipsis patet, cum et Innocentius diocesani episcopi reverentiam exprimat esse salvam, et Lucius et Eugenius post protectionem indultam, et confirmationem quarundam

(248) Hæc verba Decretales omittunt.

(249) Decretal. ad. valere nec.

(250) Desuunt hæc omnia Decretal. Infra, fuit pro

fuerat.

(251) Omittunt Decretal.

(252) Decretal. add. etiam.

ecclesiarum expressam, jus suum episcopo diœce-
sano conservant.

Porro, pars altera proposuit ex adverso, quod si prædictus Innocentius *protectionem* nominare voluisse peregrino vocabulo *libertatem*, ubi *libertatis* posuit, *protectionis* ponere potuisse. Nec nocet quod de pronomine demonstrativo proponitur, cum antiquitus illas duntaxat ecclesias in specialem protectionem, propriamque tutelam apostolica sedes reciparet, quas speciales, et proprias reputabat. Unde cum, tam per primum capitulum, ubi monasterium in B. Petri tutela protectioneque suscipitur, quam per quædam alia quæ sequuntur, *libertas* monasterio ipsi noscatur indulta, *libertatem* ipsam, intellectam melius quam expressam, ad intellectum pronomen demonstrativum ostendit. Absit enim ut apostolica sedes voluisse monasterium circumvenire credatur, ut censum ab eo sub nomine libertatis reciperet, et libertatem ei vel nullam, vel semi plenam, ut est ex adverso propositum, indulgeret. Nec obest, sed prodest potius, quod sæpedictus Innocentius diœcesani episcopi reverentiam voluit esse salvam, cum ex eo quod exresse ipsi reverentiam reservavit, intelligatur cætera dene-gasse. In hoc autem reverentiam ei voluit exhiberi, ut sicut successores illius Romani pontifices, quod obscure dictum fuerat, interpretari volentes, in suis privilegiis expisserunt, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, et quædam alia in privilegiis eisdem expressa, canonici Sanctæ Crucis ab episcopo diœcesano suscipiant, si catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis, et absque ulla pravitate voluerit exhibere. Nec nocet similiter, si Lucius et Eugenius, connumeratis quibusdam ecclesiis, jus diœcesani episcopi dixerint esse salvum, cum hoc non intellexerint de capite, sed de membris, sicut et Adrianus diœcesanis episcopis canonicanam justitiam reservavit, quod intelligi de capite non valeret, cum constet nullam ecclesiarum plures episcopos diœcesanos habere Alexander autem, et successores ipsius, ut penitus super hoc dubitationis scrupulum amoverent, non fecerunt, nisi de auctoritate sedis apostolicæ, mentionem. Cæterum, si nec tot, et tanta sufficerent, sola præscriptio Sanctæ Crucis ecclesiam tuebatur.

Nos igitur, iis et aliis auditis, et intellectis quæ fuerunt hinc inde proposita, [distinguente]nt inter libertatem per prædictum episcopum ecclesiæ ipsi concessam, et libertatem quam ei longe ante tempus ipsius episcopi apostolica sedes indulxit, *sicut patet ex privilegiis antedictis* (253), quia nobis constitut evidenter extortum fuisse in episcopi concessione canonicorum assensum, et concessionis paginam in aliquod lineis habuisse rasuram (254), et subscriptiones singulas fuisse singulis subscriptentium ma-

A nibus adnotatas; scriptum autem, quod nobis exhibutum fuerat, nec rasuram pretendere, nec variis manibus et subscriptionibus variatum, sed a primo ad ultimum eadem *potius* manu conscriptum, libertatem ab episcopo ipso concessam, irritam decernimus et inanem, super hoc delegatorum judicum sententiam confirmantes. Quia vero evidenter cognovimus ex privilegiis antedictis, prædecessores nostros ecclesiæ Sanctæ Crucis libertatis privilegium indulsisse, ac quod ea in possessione tardiuerat libertatis, quod aliis etiam cessantibus præscripsisset, libertatem et a prædecessoribus nostris indultam auctoritate apostolica confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes. In hoc autem in nullo sententiæ delegatorum judicum derogamus, cum B ipsi de hac non cognoverint libertate.] Post hæc vero procurator ecclesiæ Sanctæ Crucis proposuit coram nobis, quod cum inclytæ recordationis... Dux Portugallensis, universas ecclesias, quæ vel fundatæ jam erant, vel fundandæ in postcrum in castro Leiren, ac ejus territorio, et universa jura ecclesiastica eidem ecclesiæ concessisset, confecto super hoc publico instrumento, quod ipse dicebat usitato terræ vocabulo testamentum, et tam Bracarensis archiepiscopus metropolitanus provinciæ, quam Colimbrensis episcopus, concessioni hujusmodi subscrississet, delegati judices, non inspectis privilegiis Sanctæ Crucis, licet super eisdem ecclesiis eis causa non fuerit specialiter delegata, contra ecclesiam Sanctæ Crucis nunquam sententiam protulerunt. Et licet Colimbrensis episcopus, ut diœcesanus subscrisebit concessioni prædictæ, quia Ulixbonensem civitatem, ad cuius diœcesim pertinere noscuntur, detinebant, tunc temporis Saraceni, ea tamen per industriam, ducis ipsius redditæ postmodum Christianis, Ulixbonensis episcopus, velut verus diœcesanus, donationem... ducis privilegio proprio confirmavit quod prædictus Adrianus papadiligerenter attendens, omnes ecclesias tam in castro Leiren, quam territorio ejus sitas, cum omnibus pertinentiis ad easdem sicut charta ducis ipsius et prædicti episcopi confirmatione continebant ecclesiæ Sanctæ Crucis suo duxit privilegio confirmandas. Verum, pro parte tua fuit propositum ex adverso, quod concessio ducis non tenuit, cum laicus ecclesiastica jura, et præsertim spiritualia, conferendi non habuerit potestatem. Nec valet, quod Bracharensis archiepiscopus et episcopus Colimbrensis in ducis charta subscriptione dicuntur, cum nec charta ipsa publica sitmannu confecta, nec illorum sigilla dependant ex eadem, quare fidem penitus demeretur. Nec nocet etiam, quod prædictus Adrianus papa prædictas ecclesias cum pertinentiis suis, juxta quod in charta ducis ipsius, et confirmatione Ulixbonensis episcopi continetur, confirmavit ecclesiæ Sanctæ Crucis, cum credidit ducem ipsum jus patronatus et temporalia, et epi-

(253) Decretal. om. hæc verba et infra vocem evidenter.

(254) Decretal., rasuras, et infra om. verbum *potius*.

scopum, tanquam diœcesanum, spirituale concessisse. Constat autem ex confessione partis alterius, et ex tenore privilegiorum prædictorum Alexandri et Cœlestini, prædecessorum nostrorum, prædictas ecclesias ad Colimbriensem diœcesim pertinere cum eis, et quibusdam aliis numeratis in eorum privilegiis, subjungatur, quæ omnes in episcopatu Colimbriensi consistunt. Unde, cum pars altera pro se iis privilegiis uteretur et illa etiam impetravit, ea nec debebat in hoc, nec poterat reprobare.

Præterea, privilegium Adriani novum jus non contulerat monasterio, sed habitum confirmarat; unde, concessio ducis ipsius, quæ prius erat invalida, non suscepereat ex ipsius confirmatione valorem. Adversus hæc autem, pars altera replicavit, quod tandem ecclesias ipsas et ecclesiam Sancti Joannis positam in civitatis Colimbriensi surburbio possederat ecclesia Sanctæ Crucis, quod præscriptione legitima poterat se tueri, cum etiam ex illo tempore, quod Adrianus easdem ei ecclesias confirmarat, et quo ipsi bona fide illas potuerant possidere, usque ad tempus litis conceptæ, fuissent quadraginta anni et aliquot menses elapsi. Constituit ergo nobis, omnibus diligenter inspectis, ex forma quoque sententiae judicium prædictorum, quod monasterium Sanctæ Crucis, sumpedi ducis tempore, prædictarum ecclesiarum fuerat possessionem adeptum, cum ipse omnes ecclesias, quas monasterium de manu regis receperat, ad jus Colimbriensis ecclesiae præceperit revocari, et receptio ad possessionem pertinere noscatur. Constituit etiam ex forma petitionis tuæ, qui eas tibi restitui postulabas, ipsam adhuc easdem ecclesias possidere. Similiter quoque constituit, ipsam eas medio tempore posse disse, ac quod etiam a tempore prædicti Adriani, quieas confirmarat eidem spatium quadraginta annorum fuerat, tempore motæ litis, elapsum; et, licet assureruit pars altera in judicio coram nobis, bonæ memorie G. (255) Sancti Angeli diaconum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, tibi super his omnibus imposuisse silentium, sic videretur quod lis contestata fuerit coram eo, tamen, tum ex depositionibus testium nobis plene fuit veritas patefacta, videlicet quod nec lis contestata fuisset, nec sententia promulgata, cum, inspectis privilegiis pontificum Romanorum, super his noluerit te audire. Cum ego longe ante quadraginta annos, et postmodum medio tempore, monasterium Sanctæ Crucis prædictas constet ecclesias possedisse, ac nunc etiam possidere, nec ex adverso interruptio sit probata, tam prædictas ecclesias de Leiren, quam ecclesiam Sancti Joannis Colimbriensis, de fratribus nostrorum consilio, adjudicamus monasterio Sanctæ Crucis, super eis tibi silentium imponen-

(255) Vide supra, epist. 107 not.

(256) Decretal. om. verba Italico charactere distinetæ.

(257) Exstat inter Decretales, lib. III, tit. 21, *De pignoribus et aliis cautionibus*, cap. 4.

A tes. In hoc quoque non derogamus judicibus delegatis, cùm coram eis exhibitum non fuerit privilegium Adriani, cuius auctoritate canonici Sanctæ Crucis se credere potuerunt bona fidei possessores, nec alia etiam instrumenta. Super eo vero, quod in quinquaginta marcis auri expensarum nomine, ac duobus millibus aureorum, quos sumpeditus M. Colimbriensis episcopus contulerat ecclesiae Sanctæ Crucis, tibi eamdem ecclesiam condemnarunt, de voluntate partium eorum sententiam taliter curavimus moderari, ut de quinquaginta marcis auri, viginti, et de duorum millibus aureorum, mille monasterium tibi solvere teneatur. [Cum autem libertatem a prædecessoribus nostris indultam monasterio confirmemus, ad jus possessionis, quod est contrarium libertati, monasterium decrevimus non teneri, non derogantes judicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant presentata.] Ceterum, super eo quod idem judices decreverunt, ut pro domibus Portæ novæ, in quibus parochiale jus ecclesiae Colimbriensis habuerat, monasterium tantum juris recompensaret eidem in loco alio competenti, quantum amiserat in domibus memoratis, omnino corrigimus sententiam quam tulerunt, ad id censentes monasterium non teneri. [In ceteris autem, latam a prædictis judicibus sententiam, tam pro Colimbriensis ecclesia, quam monasterio Sanctæ Crucis, auctoritate apostolica (256) confirmamus.] etc. Nulli ergo diffinitionis et confirmatio- nis, etc. Si quis, etc.

Datum Ferentini, vi Kal. Julii.

CX (256).

GUALANDO, SUBDIACONO NOSTRO, ET B. VITALI,
CANONICI PISANIS.

Litem quamdam inter privatos super quibusdam terris dirimit.

(Ferentini, v Non. Jalii.)

[I]lio vos credimus scientiam dono vigere], quod super eo, de quo nos consulere volueritis, quid juris sit liquido cognoscatis. Quia tamen nostro postulatis edoceri responso, ne sub ipsis exspectatione responsi decisione negotii prorogetur, præsentibus vobis litteris duximus respondendum. [Sane, per vestras nobis (258) litteras intimatis, quod, cum causam, quæ vertitur inter Henr. et Bandum, filios Guidonis (259) de Cosa, et G. filiam Taberti (260), et hæredes ipsius, super quibusdam vincis (261), præfatis personis pro viginti quatuor libris pignori obligatis, vobis duxerimus committendam], dantes vobis per nostras litteras in mandatis, ut ipsam G. et hæredes ipsius ad restituendas vinea, et quidquid ultra sortem percepérant ex eisdem, restituere conquerentibus, per pœnam in Lateranensi concilio contra usurarios promulgatam, cogere curaretis,

(258) Decretal. om. vocem nobis et modo cum. Decretal. H. et B.... G.

(259) Addit. ex una parte.

(260) Decretal. T. et hær. ips. ex altera.

(261) Decretal. terris et infra tribus pro quatuor.

vos, ut juxta mandatum nostrum procederetis in negotio memorato, partes citare curastis. Cumque essent in vestra praesentia constitutae, [pro parte] prædictæ G. et hæredum suorum, fuit propositum coram vobis (262-65), terras quas idem H. et B. repelebant, ab eis non esse pignori obligatas, sed pure venditas, sicut in instrumento confecto exinde plenius continetur, præfatus vero Henr. pro se ac fratre suo firmiter asserebat, terras non esse pure venditas, sed pignori obligatas, cum venditioni prædictæ talis fuerit adjecta conditio, ut si a tempore contractus usque ad duos proximos annos, præfato T. emptio displiceret, G. pater Henr. abinde usque ad annum unum (264) viginti sex libras, perceptis fructibus computatis in ipsis, dare deberet, sicut in eodem instrumento asserebat firmiter contineri (265), (266). Verum quia, sicut in eisdem litteris denostatis ambigitis utrum pura sit et absolute venditio; an præfactus contractus pignus debeat judicari, per nostras postulatis litteras edoceri. Nos autem, consultationi vestrae taliter (267) respondemus, quod, qualiscunque fuerit intentio contrahentium, ex forma contractus venditio non appareat (268) conditonalis, sed pura, quamvis possit per conditionem resolvi. Ex duabus tamen quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet quod fructus percepti deberent in solvenda pecunia numerari, et quod ultra summam receptam quadraginta (269) solidi debent persolvi, contra ipsum emporem presumitur vehementer, præsertim, si usuras consueverit exercere, fraudemque committere usurarum.

Datum Ferentini, v Non. Julii.

CXI.

J. (270) PRIOR, ET CLERICIS SANCTI GREGORII SPOLETANI.

Causam quæ inter ipsos et fratres cujusdam hospitalis verlebatur dijudicat.

Cum tu, fili prior, ad nostram præsentiam accessisses, causam quam habebas adversus fratres hospitalis quod est iuxta ecclesiam vestram sicutum, dilecto filio, L. (271) tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali, commissimus terminipandam. Proposuisti ergo in nostra præsentia constitutus, quo R. prædecessor tuus, vacare volens operibus pietatis, quoniam honestum non erat ut in dormitorio fratrum pauperes reciparet et infirmos, locum quemdam positum infra claustrum hospitalis specialiter deputavit.

Ascitis igitur Petro et Gir. laicis, qui, etsi bona conversationis essent, nec habitum tamen religionis acceperant, nec alicui loco religioso, vel ordini, vinculo erant professionis astricti et eis ecclesia B. Gregorii offerentibus se et sua, et obedientiam et

A reverentiam priori promittentibus memorato, ipse religiosa eis tradidit vestimenta, et ad hospitalitatem ædificium deputavit. Hospital autem sumptibus ecclesiæ vestrae constructum ecclesia eadem usque ad tempora motæ litis in pace possedit, ordinando, corrigendo et disponendo pro sua arbitrio voluntatis et omnes, qui se ad hospitalis obsequium conferabant, se offerebant ecclesiæ vestrae prius, et priori qui erat pro tempore reverentiam et obedientiam promittebant, et ordinabantur et instituebantur in singulis officiis ab eodem hospitalis priore. Licet prædicto R. et successoribus ejus obedientiam et reverentiem promisisset (272), ea tamen tibi, fili prior, penitus denegata, sine licentia vestra prioris sibi officium usurpavit. Præterea, cum R. quondam frater hospitalis ipsius, ecclesiæ vestrae fuisse oblatus, oblationes quas ad sepulcrum ejus fratres hospitalis receperant vester coeconomus repeatebat, et petebat instanter ut opus novæ capellæ destrui faceremus, quod dicti fratres supersepultura eidem R. contra libertates et immunitates ecclesiæ vestrae, post interpositam ad nos appellationem, erexerant in vestrum præjudicium et gravamen. Corpus etiam ipsius oblati sibi restitui postulabat. Ad hæc, cum quidam oblatus ecclesiæ vestrae capellam Sancti Nicolai de Ponte Manubia construxisset, et ipsam contulisset eidem ecclesiæ, sicut publicum continet instrumentum, et dicæsanæ episcopi jus suum vobis contulissent in ea ipsaque vobis postmodum per sedem fuerit apostolicam confirmata, et vos eam diu possederitis sine lite, quoniam hospitalarii clericos vestros ex ipsa ejecerant violenter, restitutio nem ejus et terrarum quæ in Salian. consistunt, idem coeconomus cum fructibus inde perceptis cum instantia postulabat. Cæterum procurator hospitalis ipsius, præsentibus quibusdam fratribus hospitalis cruciferorum Bononien, proposuit ex adverso, quod prædictus R. quondam ecclesia vestra prior, de canonicorum ipsorum assensu, fratri Cleto, et tam Petro quam omnibus ministris et officialibus ejus libere quoddam concederat tenimentum, in quo licet eis construere hospitale ad usus pauperum et religionis cruciferorum augmentum, quod, cum fuisse illorum sollicitudine consummatum, tam ipsi quam successore eorum illud per quadraginta annos pacifice suo nomine possederunt, ordinando et disponendo pro propria voluntate; sed nunc tu fili prior, occasione prædicti R. quondam fratris hospitalis ipsius, qui a quibusdam creditur esse sanctus adversus eos movebas indebitè questionem, volens illud in jus ecclesiæ Sancti Gregorii revocare. Capellam quoque sancti Nicolai de Ponte Manubia in-

C
D

(262-63) Decretal. om.
(264) Decretal. om.
(265) Desunt Decretal.
(266) Desunt Decretal.
(267) In Decretal. om.; adiutur et post contrah.
(268) Decretal. appareat.
(269) Decretal., LX.

(270) Ad eum saepius scripsit Innocentius; vid. Epist. libri quinti 5, et libri sexti 26.
(271) Ex ista Innocentii Epistola eruitur, Leonem de quo vide Epistol. libri quinti v, not., ante annum 1203 titulum S. Luciæ in Septi-solio cum titulo S. Crucis permutavisse.
(272) Sic in Apogr., sed deest aliquid.

juste petebas, cum fundator ipsius hospitalis, frater exstiterit, et eam ad maiorem cautelam obtulerit hospitali.

Adjecit etiam, quod super terris de Salian. ipsos contra justitiam impetebas, cum non ad ecclesiam Sancti Gregorii, sed ad hospitale potius pertinerent. Nosigitur, intellectis per cardinalem eumdem hiset aliis quæ fuerunt hinc inde proposita, et episcoporum authenticis rationibus, attestationibus et allegationibus partium diligenter auditis, vobis, et per vos ecclesiæ vestræ, adjudicamus hospitale prædictum, ita, ut novas exactiones non faciatis in eo, cum bona ipsius ex consuetudine hactenus observata debeant pauperum usibus applicari. A restitutione autem oblationum, quas petebatis a fratribus hospitalis, ipsos de consilio fratrum nostrorum absolvimus, cum, et si prædictus R. oblatus vester fuissest, nihilominus tamen frater fuerit hospitalis. Quia vero ex depositionibus testium constitit evidenter, quod, post appellationem ad nos interpositam, in præjudicium ecclesiæ vestræ opus fuerat novæ capellæ constructum, illud destruendum præsentium auctoritate censemus. Restitutionem autem corporis locum decernimus non habere, quoniam, cum per testes vestros fuerit sufficienter ostensum, corpus prædicti R. in vestro fuisse cœmeterio tumulatum, et probatum similiter ex adverso cum esse in hospitalis solo sepultum, nec translatio corporis propria fuit vel probata, constat illud adhuc esse in sepultura priori. Capellam vero Sancti Nicolai de Ponte Manubiæ, nullo medio ad domum hospitalis ejusdem, et eo mediante ad ecclesiam vestram, pertinere censemus, cum fuerit ex hospitalis parte probatum, Tantinum, quondam fratrem ipsius, eam ad opus cruciatorum et pauperum construxisse, et præcessisse donationem quam fecerat hospitali, donationem quam ecclesiæ vestræ fecit, collatis ad invicem confectis super donationibus ipsis publicis instrumentis, salvo tamen episcopali jure, quod ad vos in ea ex donatione diocesanorum episcoporum noscitur pertinere. Ad restitutionem autem terrarum de Salian. fratres hospitalis ipsius, vobis, et per vos ecclesiæ Sancti Gregorii condemnatus. Nulli ergo... diffinitionis, etc.

Datum Ferentini, viii Id. Julii.

CXII. (273).

PRIORI SANCTI FRIDIANI (274,) C. ET C. CANONICIS LUCANENSIBUS.

Causam electionis prioris ecclesiæ S. Petri Lucanensis disjudicata.

(Ferentini, viii id. Julii).

Cum causam, quæ inter presbyterum Bonum, et Brunum, canonicum ecclesiæ Sancti Petri Lucanensis vertitur, super eo quod supradictus præbyter

(273) Exstat, sed mutila, inter Decretales, lib. i., *De electione et electi potestate*, cap. 27.

(274) Vide supra.

(275) Decret. om. et igitur legunt pro vero.

(276) Decretal. omittunt.

A Bonus a majori parte canonicorum ejusdem ecclesiæ, prædicto Bruno; et quodam alio contradicentibus, in priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duxerimus committendam; vos, sicut ex literis vestris accepimus, partes citare curastis, ut juxta mandatum nostrum causam ipsam fine possitis canonico terminare. Cumque in vestra essent præsentia constitutæ, dictus presbyter Bonus cum instantia postulabat, ut electionem de se factam auctoritate curaretis apostolica confirmare. Sed præfatus Brunus contrario respondebat illum non esse dignum regimine prioratus, crimen ei objiciens Simoniæ, quodque ipsius electio non erat canonice celebrata, et quia professus non erat, ipsum affrebat merito repellendum. Verum, cum de Simonia nihil fuissest probatum, nec aliquid contra modum electionis ostensum, movit vos vehementer ipsius ecclesiæ privilegium, in quo continebatur expressum, ut nullus ibi, qualibet subreptionis astutia, reponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et B. Augustini regulam, providerint eligendum; unde, [quamvis multi priores continue unus post alium in ipsa ecclesia per multa et longa tempora fuerint non professi, quia tamen præfatus presbyter Bonus non est professus observantiam regularem, dubitastis, et merito, nobis inconsulis procedere contra privilegium sedis apostolicæ concessum ecclesiæ memoratæ] (275). Quiavero debemus attendere non solum modo quid sit factum sed quid sit potius faciendum, consultationi vestræ taliter respondemus, quod, cum secundum legem divinam non sit in bove arandum et asino, nec quisquam debeat vestem induere de lana linoque contextam, electionem prædictam, subiato cuiuslibet appellationis obstaculo (276), irritetis, et compellatis præfatum presbyterum aliosque clericos non professos, ut vel B. Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam profiteantur et servent aut ipsam ecclesiam omnino dimittant]. Contradictores, monitione præmissa, percensuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Nullis, litteris, veritatis... quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, viii Id. Julii.

CXIII. (277).

SALSEBURGENSI ARCHIEPISCOPO, ET SUFFRAGANEIS EJUS.
Adversus occisores episcopi Heripolensis, et de eorum pena.

(Ferentini, v Non. Julii).

Sicut impietatem sub specie pietatis oxercent, qui impios in impietibus suis fovent, sic pii esse impiis comprobantur, quieorum nequitiam temporaliiter vindicant, ne gravius in eos aeternaliter vindicetur, in vindicta etiam retribuentis eis bona pro

(277) Partem epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, an. 1203, § 48. Quæ apud ipsum leguntur, hic unicis inclusa sunt. Conferendæ omnino Epistolæ, libri quinti 155, et libri sexti 51.

malis, et a similibus alios cohibentes. Sane, ad vindictam malefactorum est etiam Petri gladius exercendus, ne, si bunc rubigo consumat, trahat in Ecclesiæ corpore pars corrupta sinceram, ut non solum per impunitatis licentiam flant, iniquiores iniqui, sed et quis etiam agendi materiu nequiter tribuantur, si latentur alii cum male fecerint, et in rebus pessimis glorientur. Siquidem, cum luporum rapacitas non solum in ovile dominicum grassetur et oves, sed in ipsis jam pastores ovium et custodes ovilis insidias molierunt, sitiens eorum sanguinem, et insidians animabus, mercenarii dicemur verius quam pastores, si sugeremus, ovibus nostris et compastoribus derelictis, et stragem eorum a longe siccis oculis videremus, nec ponemus nos murum pro domo Domini ascendentibus ex adverso. Quantæ autem temeritatis audaciam, et quantæ immanitatis flagitium viri nequam, filii Bellial, in occasione bonæ memorie C... Herbiopolensis episcopi, imperialis aulæ cancellarii, perpetravit, vobis novimus esse notum, nobis autem deflere libet potius quam referre. Non enim suffecerat sceleratis quod christum Domini manibus peremerant violenter, nisi deservirent etiam in peremptum, et tanquam viveret in membris occisus, in eis ipsum rursus occiderint, et corpus exanime in frusta dividenter minutatim. Utinam autem aliqui zelum Dei secundum scientiam habuissent, ut exemplo levitæ singula frusta cadaveris, quæ prædicti fecerant homicidæ, ad singulas partes Theutoniæ destinassent, ut sic saltem ecclesiæ filios potuissent ad vindictam tanti sceleris excitare. [Ceterum, licet in homicidas hujusmodi et autores eorum, per priores litteras quos super hoc vobis meminimus destinasse, spiritualliter duximus procedendum, ut tamen temporaliter etiam puniantur, et sicut eorum excessus est notiorius, sic memorialis sit in generatione et generationem sceleris perpetrati vindicta, præsentium auctoritate statuimus, ut tam homicidæ ipsi quam heredes eorum, universis feudis et beneficiis Herbiopolensis ecclesiæ, quam specialiter offenderunt, ecclesiarum etiam ceterarum, cum in ea læserint ecclesiæ generalem, careant in perpetuum, nec illa ullo unquam tempore assequantur, nisi forsitan aliquando de sedis apostolice indulgentia securata posteritas misericordiam mercatur. Adjicimus etiam ut si beneficia vel feuda quælibet ecclesiarum ubi fuerint obtinuerint, universa diœcesis, in qua id attentare præsumperunt, subjaceat interdicto ita, quod nullum in ea divinum officium vel sacramentum ecclesiasticum, præter baptismum parvolorum et pœnitentiam morientium, celebretur, sed nec mortuorum corpora tradantur sepulturæ, donec vel illi a sua presumptione desistant, vel habitatores ejusdem diœceseos eorum co natibus se opponant.

Volumus etiam, ut, cum in Herbiopolensi ecclesia episcopus de novo fuerit institutus, non prius ei facilitatem laici faciant, aut obedientiam clerici re-

A promittant, quam id se juravit servaturum. Præterra, cum nomen castri Ravennesbure, quod in fundo Herbiopolensis ecclesiæ, sicut dicitur, est fundatum, ipsum episcopum occidentes in signum bellum, quasi concrepantes classicis, exclamarint, se per hoc ad intersectionem ejus, tanquam ad gloriosum triumphum certaminis, animantes, sententiam quam nobiles ipsius diœcessos super ipsius castriet aliarum munitionum, domorum et possessionum suarum demolitione tulerunt, ratam et gratam habentes, districte præcipimus executioni mandari, et ad id nobiles ipsius diœceseos et ministeriales ecclesiæ ac vicinos omnes per interdictum terræ compelli, quod sub prædicta districione servetur. Ceterum, cum quidam, statim post occisionem episcopi memorati, cum armis in auxilium concurrerint occisorum, ut eos contra ministeriales ecclesiæ ac nobiles terræ foverent, illos præcipimus excommunicationis sententiæ subjacere, ac singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, excommunicatos publice nuntiari, donec satisfacti apostolico se conspectui præsentarint. Eos autem, de quibus vehementer præsumitur quod in necem ejus consilium præstiterint, vel assensum, quos frater, et consanguinei occisi propriis nominibus duxerint exprimendos, per excommunicationis et interdicti sententiam ad purgationem compelli volumus exhibendam, in quasi forte defecerint, excommunicatos eos sicut alios supradictos præcipimus nuntiari, et ubicunque præsentes exsisterint, eis præsentibus divina celebrari vetamus. Ad hæc, cum nec tutum, nec honestum existat, ut... filius Henr. de Ravenesbure, fratris Bosonis, cuius pater et patruus fuerunt in necem ejusdem episcopi machinati, consiliis ecclesiæ Herbiopolensis intersit, venerabili fratri nostro, G.... Prænestino episcopo, apostolicae sedis legato, dedimus in mandatis, ut ei auctoritate nostra suffultus per commutationem idoneam in alia ecclesia, quæ sit ab Herbiopolensi remota, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, non differat providere, præbendam illius aliis collaturus. Monemus igitur fraternitatem vestram, et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta districte præcipientes mandamus, quatenus tenorem litterarum nostrarum frequenter, et solemniter publicantes, faciat is ea quæ prædiximus adimpleri. Contradictores per excommunicationis et interdicti sententias, sublata appellatione, compellentes. Nullis litteris obstantibus, siquæ apparuerint harum mentione non habita.

Datum Ferentini, iv Non. Julii.

CXIV (278).

O. HERBIPOLENSI PRÆPOSITO; NOBILI VIRO G. BURGRAVIO, ET EORUM CONSANGUINEIS.

De eodem arguento ac in epistola superiori.

(Ferentini, viii Id. Julii.)

Dolet, et doluit Ecclesia generalis, et nos cum ea et pro ea doluimus, et dolemus, quod, dici super

(278) Epistolæ hujus fragmenta edidit Raynaldus, anno 1203, § 49. Vide epistolam superiorem.

ex crescente malitia, filii matrem eviscerant, et paternum sanguinem sitiunt genima viperarum. Ecce etenim, reverentia divina postposita, et non solum clericali honestate neglecta, sed pontificali etiam auctoritate contempta, spretis legibus, et canonibus vacuatis, filii in patrem armantur, et in pastorem proprium oves, vel lupi potius sub ovina polle latentes insidias moliuntur, tendentes laqueos quibus capiant innocentes, sicut in occasione bonæ memoriam C. Herbipolensis episcopi, imperialis aulae cancellarii, novimus accidisse. [Attendentes siquidem quidam iniquitatis filii, quod idem episcopus contrarius esset eorum operibus, nec anima ejus in eorum veniret assensum, qualiter eum perderent cogitabant] ; et quoniam nocere non poterant inimici, ac scientes quod familiaris nocet amplius inimicus, amicitias simularent, et tunc insurrexerunt in eum, cum credebat a priori iniquitatis proposito recidisse. Licet autem super nece ipsius condoleamus vobis dolentibus, et per nos etiam doleamus, ea præcipue ratione, quod ad consequentiam trahitur scelus istud, et impunitas criminis incentivum traxit delinquendi, in eo tamen consolationem accipimus, et vos similiter consolamur, quod, sicut de divina miseratione speramus, unde per mortem ipsius militia est militantis Ecclesiæ minorata, inde triumphus Ecclesiæ triumphantis est auctus, et quod Idem episcopus, mortuo in eo quod mortale fuerat, et quod potuerat corrupti corrupto, immortalitatem et incorruptionem indutus, temporalia in æterna, in coelestia terrena, viam in patriam, et exsilium commutavit in perpetuam mansionem, ubi neque clamor, neque luctus, neque dolor erit ultra, quæ prima, eo transeunte de mundo ad Patrem pariter transierunt. [Quia enim bonum certamen certavit, cursum consummavit, fidem servavit, de cætero deposita est ei corona justitiae quam reddet illi Dominus justus judex. Nam, si quid humanæ fecis ex humana infirmitate vel diabolica suggestione contraxit, hoc in eo sanguinis lavacrum abluit, et supplicium, quod pro tuenda ecclesiæ suæ libertate sustinuit, expiavit.] Monemos igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, quatenus in eo qui consolatur nos in omni tribulatione vestra consolationis suscipiat solatum, et in verbis istis studeatis invicem consolari, cum ei sit merito congaudentum cuius gaudium non mutabitur de cælero indolorem nec detrimentum sentiet, sed augmentum. Qualiter autem ad vindicandam hujusmodi immanitatem sceleris duxerimus procedendum, per litteras nostras vestræ poterit inquisitioni patere.

Datum Ferentini, viii Id. Julii.

(279) Epistolam hanc laudat Raynaldus, anno 1203, § 67.

(288) Agitur hic (saltem opiniatur) de prioratu de Bodmin, ordinis S. Augustini, in agro Cornubiensi sito. De monasterio isto nihil reperitur in *Monastic. Anglic.*, tom. II pag. 5, præter chartam unam Henrici regis III, *Manerium de Niverton*, (forte idem ac ecclesiam quæ hic vocatur de Nivelunen). Canonis

A

CXV (279).
PRIORI ET CONVENTUI DE BOMIN (280).
Recipit eos sub protectione, et bona ipsorum confirmat
(Ferentini, viii Id. Julii.)

Consuevit annuere sedes apostolica, etc., usque assensu. Ecclesiam vestram et personas inibi Domino famulantes, cum omnibus quæ in praesenti arum rationabiliter possidetis, aut, etc., usque suscipimus; statuentes, ut canonicus qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eadem, etc., usque observetur. Præterea, ecclesiam parochiale mundi Bomin, cum capellis de Lanhedroc, Sanctæ Margarite de Biri, Sancti Thomæ, Sancti Michaelis, et aliis appenditiis suis; ecclesiam de Aldestowe, cum capellis Sancti Cadoci et Sancti Petroci de Trerofait, portu et portus sultagio, et ceteris appenditiis suis; ecclesiam de Helinton, cum appenditiis suis; jus quod habetis in ecclesia Sanctæ Marmuræ, in capellis et appenditiis suis; ecclesiam de Widiel, cum pertineniis suis; ecclesiam Sanctæ Thetae, cum appenditiis suis; jus quod habetis in ecclesia de Heglos-seil, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Holecumbe, cum appenditiis suis; ecclesiam de Niven-tunen, cum appenditiis suis: villam de Bomin, cum Landa, Bosco de Bodan, et appenditiis suis; Rielton, cum Hondemannaria (281) de Pedestre, libertatibus, consuetudinibus et appenditiis suis; Helinton, cum consuetudinibus et appenditiis suis; Aldestorwe, cum libertatibus et appenditiis suis; Lanwledie, cum appenditiis suis; Rietterhe, cum appenditiis suis; Widiel, cum appenditiis suis; Bendere, cum piscaria super Alan. et aliis appenditiis suis; Pentir, cum appenditiis suis; Tredernou, cum appenditiis suis; Lanhidroc, cum appenditiis suis; quidquid habetis in Bodinie; Fosnewit, cum appenditiis suis; Holeinse, cum pertinentiis suis; Niventon, cum appenditiis suis, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis, et per vos Ecclesie vestre, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Sane, novallum vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus collitis, sive de bortis, etc., usque presumat. Libertates quoque et immunitates antiquas, et rationabiles consuetudines Ecclesie vestre concessas, etc. perpetuis temporibus manere sancimus. Prohibemus insuper, ut nulli licet in vos vel in ecclesiam vestram excommunicationis vel interdicti sententiam, sine manifesta et rationabili causa proferre, vel vos novis et indebitis exactionibus aggravare. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, etc., usque celebrare. Liceat quoque vobis ad ecclesias vestras capellanos eligere, ac diocesano episcopo presentare, quibus si idonei

nios de Bodmin olim concessum confirmantis.

(281) Hondemannaria sic diserte legitur in apographo Conti. Vox incognita, tum Spelmanno, tum Cangio, forte exponi posset *Manerio centum hominum* cum *Hondredus*, seu *Hundredum*, seo *Hondreda*, Anglis dicatur *Centena*, vel *Centuria*. *Vine Spelman*, pag. 302. Vide etiam *Cang.*, toma III, col. 1255.

fuerint, episcopus curam animarum committat, ut A ei despiritualibus, vobis autem de temporalibus debant respondere. Obeyente vero, te nunc ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, etc. usque eligendum. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis percepta, bisantium unum gratis oblatum persolvetis nobis, nostrisque successoribus annuatim. Decernimus ergo, ut nulli omnino... nostra protectionis concessionis, et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, viii Id. Julii.

CXVI.

PALENTINO, ET..... ZAMORENSI EPISCOPIS, ET P. SUEVI ARCHIDIACONO ASTORICENSI.

Ut adversus magistrum scholarum Astoricensis eccl^{esi}az, de falsitate suspectum inquirant.

(Ferentini, v Id. Julii.)

Cum Christus sit veritas, et diabolus in veritate non steterit, profecto tanquam membrum diaboli contra Christum esse convincitur, qui veritatem odiens committit vitium falsitatis. Unde, crimen istud tanto est severius puniendum, quanto per ipsum magis offenditur proximus, et amplius contemnitur ipse Deus. Cum ergo N. magister scholarum Astoricensis eccl^{esi}az, apud nos propter pr^{es}umptions multiplices vehementer sit de falsitate suspectus, licet in pr^{es}entia nostra nihil plene probatum fuerit contra eum, ne tamen tantum dissimilare vitium videamur, eum a delegatis nostris ab offici^e execuzione suspensem, a perceptione beneficiorum, in detestationem tanti criminis, duximus suspendendum; discretioni vestra per apostolica scripta districte pr^{ec}ipiendo mandantes, quatenus in Astoricensi et omnibus circumpositis diocesisbus faciat publice ac solemniter nuntiari, ut, si quis contra eum voluerit agere super crimine falsitatis, infra tres menses a tempore facta denuntiationis coram vobis appareat et proponat; et vos eumdem magistrum scholarum, si super hoc convictus fuerit vel confessus, aut etiam notorium esset crimen, juxta constitutionem a nobis contra falsarios editam, puniatis; alioquin, purgationem ei canonica^m indicatis, in qua si forte defecerit, juxta constitutionem eamdem, appellatione remota, procedatis in illum. Si vero canonice se purgaverit, tam ad officium quam beneficia ipsum auctoritate nostra restituere procuretis. Nullis litteris veritatis, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, v Id. Julii.

(282) Joannes, natione Longobardus, tituli S. Clementis presbyter cardinalis, a Clemente PP. III, anno 1188; a Coelestino vero PP. III, anno 1193, episcopus Viterbiensis; demum anno 1199, ab Innocentio, episcopus Albanensis renuntiatus est. Anno 1210, Romae e vita excessit. *Oldoin. ad Ciacon. t. I, col. 1143.*

(283) Epistolam hanc laudat Raynaldus, anno 1203, § 67. Argumentum tantummodo exhibemus. Quo casu in collectione nostra tenor ipsius epistolæ hodie non reperiatur, nescire fatemur. Certe, in indice apographi Conti quem fidaliter describi curavimus, ad paginam codicis 459 extare dicuntur.

CXVII.

VITELLO, SUBDIACONO NOSTRO, CASTELLANO LARIANI. Ut super ordinatione duorum canonicorum in ecclesia Sanctæ Mariæ de Neme inquirant.

(Ferentini.)

Conquesti sunt nobis dilecti filii, N. et J. quod cum per venerabilem fratrem nostrum, J. (282) Abalnensem episcopum, in ecclesia Sanctæ Mariæ de Neme fuissent canonici ordinati prior et fratres sancti Anastasii eos de ipsa contra justitiam ejecerunt. Unde, petebant ut ipsos in ea restitui faceremus. Prior autem cum alio fratre in nostra pr^{es}entia constitutus quoddam publicum instrumentum ostendit, per quod nitebatur probare institutionem et destitutionem clericorum in ecclesia memorata, non ad episcopum Albanensem, sed ad monasterium Sancti Anastasii pertinere; sed econtra predicti clerci allegabant, quod scientibus, et non contradicentibus monachis, de mandato episcopi antedicti fuerant in eadem ecclesia instituti, et aliquanto tempore pacifice commorati, quod predicti prior, et monachus omnino negabant. Quia vero pro publico pr^{es}umitur instrumento, donec in contrarium legitime probetur, discretioni tua per apostolica scripta mandamus, quatenus testes quos super iis utraque pars duxerit producendos, studiose recipias et examines diligenter, circumstantias prudenter inquirens, et attestations fideliter scriptas sub tuo sigillo nobis mittas inclusas, praefigente partibus terminum competentem, quo receperat sententiam nostro se conspectui representent. Tu vero, sine personarum acceptione mandatum apostolicum fiducialiter exsequaris, testes qui nominati fuerint, si gratia, timore, vel odio se subtraxerint, cogens per censuram ecclesiasticam veritati testimoniū perhibere.

Ferentini.

CXVIII (283).

J. DOMUS S. TRINITATIS CERVI - FRIGIDI MINISTRO EJUSQUE PRATRIBUS.

Recipit eos in protectionem B. Petri.

CXIX (284).

MARSICANO EPISCOPO (285).

Causam matrimonialem dijudicandam ipsi committit.

(Ferentini, ii Id. Julii.)

D Per tuas nobis (286) litteras intimasti, quod cum in pr^{es}entia tua quedam mulier Pacifica (287) nomine, quedam nomine Nicolaum postularet in virum, asserens inter se mutuum de pr^{es}.

(284) Legitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iv, tit. 5, *De conditionibus appositis in despousatione vel in aliis contractibus*, cap. 6.

(285) Benedictus, patria Romanus, creditur vixisse post Joannem VI, circa annum Domini 1200; quo fortasse sedente, Jacobus comes, magnus Apulie justitiarius, confirmasse legitur bona ecclesie S. Thomæ Cantuariensis, anno 1208. UGHEL. in serie episcoporum Marsicanorum, *Ital. sacr. t. VII*, col. 708.

(286) Decretal. om., ut infra i. p. t.

(287) Decretal. P. el modo N.

senti consensum, et carnalem copulam accessisse, vir ipse, quamvis contractum sponsalium et carnis copulam non negaret, asserebat tamen se illam in uxorem ducere non teneri, quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerant conditione contracta, si vide licet (288) pater ejus et patruus sponsalibus consentirent. Sed ipsi quam cito neverunt, et sponso contradixerunt et sponsa, quod idem vir idoneis niteatur testibus comprobare. Verum mulier replicabat, quod licet fides praestita fuerit ab utroque sub conditione prescripta, non tamen sibi fuerat a patre viri, vel patruo aliquando contradictum, et ante tempus contradictionis expressum a testibus, et post illud dicebat inter se carnalem copulam accessisse; addebat præterea, quod licet a principio conditionaliter contraxissent, temporis tamen processu sine conditionis adjectione pure in matrimonium consenserunt, et hoc asserebat se testibus probaturam. Recepisti itaque testibus utriusque, cum attestations mulieris, coram te praesentibus duobus examinatorebus, faceres publicari, testes, quorum dicta legebantur, illico proclamarunt quod ipsi quem legebantur non dixerant, et quem deposituerant, scripta non erant, sed ab uno examinatorum tunc contra eos fuit fortius obviatum, et ab hoc mulier postulabat, ut idem testes, vel alii super eisdem capitulis iterum audirentur. Tu autem, hac nevitate commotus, sequentem diem partibus praefixisti, quibus in tua praesentia constitutis, omnes examinatores convocari jussisti, sub interminatione anathematis illos obtestans, ut dicarent, si essent illæ verae attestations quibus obviaverant testes: qui continuo alias attestations in medium produxerunt, quibus cum per advacatum viri fuisse objectum, sicut prioribus fuerat a testibus obviatum, post allegationes multiplices, secundæ attestations a partibus admissæ fuerunt, et attestations viri postea publicatae. Porro, mulier illi præcipue articulo insistebat, quod ante renuntiationem sponsalium et post, idem vir carnaliter ipsam cognoverat, et ex ea filiam procrearat, quod proprio nitebatur ostendere juramento. Quia vero super his opiniones non solum varias, sed contrarias accepisti, ad magisterium apostolicæ sedis recurrens, humiliter postulasti quid sentendum sit in talibus edoceri. Nos autem, inspectis attestations admissis a partibus, quas nobis tuis misisti litteris interclusas] consultationi tue taliter respondemus; quod, cum liquido constet, per confessionem tam viri quam mulieris, quod post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio quidem præsumendum est vehementer, quia videtur a conditione interposita recessisse. Nam, etsi probatum sit utcunque per testes, quod postquam pater et patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali commissio-

(288) Decretal. om. verba cursivo charactere distingota hic et infra.

(289) Guillelmus II, abbas de Becco, qui obiit xiv Kal. Octobris anno 1211, sedit, ex Chronogra-

A ne cognovit, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognovisset eadem, pater ejus et patruus contradicere curavissent.

Datum Ferentini, ii Id. Julii.

CXX.

R. CANTORI; ET R. PRIORI DE MONTE-LEPROSORUM;
J., DE SAGIO, CANONICO; ROTHOMAGENSIBUS.

Litteras a R. sacerdote de Colevill. fraudulenter obtentas revocat.

(Ferentini, iv Id. Julii.)

B Ex tenore litterarum, quas nobis per dilectum filium, Ph. latorem praesentium, destinatis, intelleximus evidenter, R. sacerdotem de Colevill. ac dilectos filios, de Prato.... de Monte-Leprosorum, et Sancti Laudi priores, Rothomagenses, super quæstionem, quem inter ipsum et dilectum filium, abbatem (289) et conventum de Becco, super manerio de Colevill. et rebus aliis vertitur, litteras apostolicas impetrasse, qui, cum partem citassent adversam, dictus presbyter coram eis noluit litigare. Postmodum vero, idem presbyter super eodem negotio vobis nostras litteras praesentavit, in quibus de prioribus mentio non flebat. Cumque vos in causæ cognitione velletis procedere, partibus ad vestram praesentiam convocatis, memoratus abbas proposuit coram vobis, quod non teneretur per illas litteras sspedicto presbytero respondere, cum per alias fuisset citatus, quem auctoritate illarum non fuerant revocatae. Verum, quia super hoc dubitastis, sedem duxistis apostolicam consulendam. Nos igitur, attentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super eodem negotio impearantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua, quia fraus et dolus ei patrocinari non debent, decernimus ut ipse commodo careat utriusque.

C Datum Ferentini, iv Idus Julii, anno sexto.

CXXI (290).

CAPITULO NOVARIENSI

Pacta quedam canonibus repugnantia dissolvit.

(Ferentini, xii Kal. Augusti.)

Cum piæ recordationis C. prædecessor noster, quamdam ordinationem iniquam, quam de instituendis canonicis ad beneficia non vacantia feceratis, ita videlicet, quod quilibet vestrum nepotem suum, consanguineum vel amicum in ipsa ecclesia ordinarat, justitia cassaverit exigente, nunc, sicut accepimus, D contra cassationem hujusmodi fraudem adhibentes et dolum, ad ordinationem eamdem vel consilium processistis, cum præbendam vacare contingit, unum eligendo de illis, quorum ordinatio est cassata, qui, vel alius pro eo, pactionibus vel stipulationibus obligatur, quod illius præbenda proventus rediget in communis, et nihil amplius inde quam unus aliorum percipiet cassatorum, et hoc juramento firmastis quod ad electionem seu ordinationem alte-

pho, annis 13, mensibus 2, et duabus hebdomadis, uno die excepto. Gall. Christ. t. XI, col. 231.

(290) Vide Raynaldum, anno 1203, § 66.

rius nullatenus procedatis, donec quilibet de cassatione integrum beneficium obtinebit; unum etiam pro alio permutatis illicite, et statum apostolicum evanescere possitis, sanctuarium Dei, quasi hereditario jure possidere conantes. Licet autem ex illa cassatione sententia hujusmodi personae cassatae non reddantur indignae, quominus valeant ecclesiastica beneficia obtinere, quia tamen fraus, et dolus alicui patrocinari non debent, et nos, secundum prophetam, dissolvere debemus colligationes impietas et fasciculos deprimentes (*sic!*), per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus collusionem hujusmodi penitus rescindatis. Alioquin, omnes eos qui ad hoc aliquo pacto, vel juramento, vel alio quolibet vinculo tenentur astricti, nisi infra quindecim dies post receptionem præsentium colligationem talem dissolverint, tanquam sacris canonibus inimicam, excommunicationis sententia decerninus subjacere.

Datum Ferentini, xii Kal. Augusti.

Scriptum est archiepiscopo Mediolanensi et episcopo Nuvarieensi, ut premissa auctoritate apostolica publicare procurent.

Datum, ut supra.

CXXII.

R. LUCANO ELECTO.

Ipsum ad sedem apostolicam sacerdotii gradum et consecrationis beneficium susceptorum vocal (291).

(Ferentini, x Kal. Augusti.)

Dilecti filii, J. prior Sancti Fridiani Lucani, et B. Pasolus, canonicus Pisanus, per suas nobis litteras intimarunt, quod, receptis litteris quas eis super causa tua curavimus destinare, per unius mensis spatium exspectarunt, si quis forsitan appareret. qui aliquid proponeret et probaret super matrimonio quod contraxisse cum vidua dicebaris, excommunicantes solemniter, et excommunicationem suam facientes per universas Lucanæ civitatis ecclesias nuntiari, si quis impedire præsumeret, quominus testes perhiberent testimonium veritati. Verum, clapsa fere jam mense, cum tui eis adversarii suggestissent, quod Ingerannus potestas, R. consiliarius et M. notarius civitatis Lucanæ, ab eis qui contra te latriferant testimonium, exegerant et receperant juramentum, ne quid contra te proponerent coram ipsis, et prædicti prior et B. Pisanus canonicos, id tibi fecissent, sicut debuerant, nuntiari; potestas, consiliarius, et notarius, memorati, ad eorum præsentiam accedentes, tactis sacrosanctis Evangelii, juraverunt quod nullus super hoc eis tenebatur astrictus, quominus veritatem testimonium peribberet, et quod ipsi, nec per se, nec per alios, quemquam cogerent aut cogi permitterent, nec aliquem impeditirent, quominus procederet ad testimonium proferendum, universos, quantum in eis fuerat, absolventes, si qui eis super hoc aliquatenus tenerentur. Cumque nec sic contra te aliquis pro-

A cessisset, delegati prædicti, te ab impetitione matrimonii absolventes, auctoritate tibi apostolica mandaverunt, ut infra mensem sequentem, juxta mandatum nostrum, purgationem canonicam exhiberes. Cæterum, adversarii tui ad nostram audienciam appellarentur, ne delegati tuam purgationem admitterent, nisi compurgatores tecum duos saltem episcopos adhiberes, cum in litteris nostris mentio de episcopis haberetur, similiter prohibentes, ne quosdam, quos te compurgaturos audierant, ad purgationem admitterent, cum parati essent dicere contra eos. Et, licet delegati sepius nominati a dictioni hujusmodi non duxerint deferendum, quoniam in litteris nostris obstaculum fuerat a dictionis amotum, et jam eis de malitia et odio quo adversarii tui te persequebantur inique constabat, cum et bonæ famæ prædicti compurgatores existarent, et in suis gradibus, ecclesiis et honoribus tolerarentur ab Ecclesia, nec delegati aliquid sinistri de ipsis audiissent, verbum tamen quoddam, quod fuerat in litteris nostris appositum, vehementius eos movit, ubi videlicet scriptum erat, quod per septem inter episcopos Tusciam, vel canonicos majoris Ecclesiæ, seu priores ecclesiarum sodalium civitatis Lucanæ, presbyteros, aut diaconos bonæ famæ, tuam purgationem reciperent, non obstantibus litteris, quas, de episcopis non habita mentione, tui adversarii reportarant. Ex hoc enim videbatur eisdem, quod ad purgationem tuam duo saltem essent episcopi adhibendi. Verum, dilecti filii, J. canonicus Santi Martini, H... presbyter, prior S. Reparatæ, et magister J. canonicus Sanctæ Mariæ Forisportam, in delegatorum præsentia juraverunt, quod verbum illud, de adjectione videlicet episcoporum fuerat ad petitionem ipsorum a nobis adjectum, ita tamen quod, si possis alios septem inter canonicos et priores ecclesiarum sodalium compurgatores habere, adhibere ad purgationem episcopos nullatenus tenereris, sicut ab ore nostro se audisse dicebant; addentes, quod ideo in capitulo ipso suppressa fuerat copulativa conjunctio, et posita disjunctiva. Deinde vero, cum ad ecclesiam Sancti Fridiani, prædicto priore aliquantula infirmitate gravato, ad ejus, et condelegati sui præsentiam accessisset, dilecto filio, P. basilicæ duodecim Apostolorum presbytero cardinali, majori parte cleri Lucani potestate, ac aliis multis præsentibus et clamantibus quod tuam vellent innocentiam compurgare, coram altari B. Fridiani, tactis sacrosanctis Evangelii, juravisti, quod neque cum vidua, neque cum alia muliere matrimonium contraxeras, nec uxorem alterius cognoveras te sciente, nec perjurium, vel excommunicationem scienter incurras, super his præsertim de quibus fueras impeditus. Generaliter quoque de omnibus, quæ tibi objecta fuerant, te solemniter purgavisti. Ad hæc, Tolemeus cantor, J. presbyter, magister Palmarius, et Opizo diaconus,

(291) Vide epistolas, libri quinti 140, 153, libri sexti 58, 112.

et canonici Santi Martini, S. Reparatæ, Sancti Michaelis, et Sanctæ Mariæ Forisportam priores, qui sacerdotii funguntur honore, publice juraverunt, quod te verum jurasse credebant super omnibus, quæ te non commisisse juraras. Quia igitur rectis dispositionibus nihil moræ, vel difficultatis debet afferri, ne gregi dominico diu desit cura pastoris, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus usque ad ferias Qualuor Temporum nunc proximo venturas nostro te conspectui representantes sacerdotii gradum, et consecrationis beneficium suscepturus.

Datum Ferentini, x Kal. Augusti.

CXXIII.

..... ABBATI SANCTI BOSCIANI ; ET DE CERRETO LAUDENSIS DIOCESEOS, ET SANCTI GABRIELIS B CREMONENSIS PRIORIBUS.

Ut inquirat de electione abbatis S. Petri de Pado
(Ferentini.)

Per litteras dilectorum filiorum, capituli monasterii Sancti Petri de Pado... abbatis Sancti Sigismundi... archidiaconi, et.... Præpositi S. Luciæ Cremonensis, quos ad recipiendam resignationem dilecti filii, Lanf. ipsius monasterii tunc abbatis, duximus deputandos, nostris est auribus intimatum, quod cum dictus Lanf. de nostra licentia resignasset regimiui abbatiæ, fratres ejusdem loci convenientes in unum, dilectum filium, J. monachum, in pastorem suum unanimiter elegerunt, cujus electionem suppliciter postulabant auctoritate apostolica confirmari. Verum, quia de idoneitate personæ nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si eamdem electionem de persona idonea inveneritis canonice celebratam, ipsam vice nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, confirmatis. Quod si non omnes his... duo vestrum, etc.

Datum Ferentini.

CXXIV.

NOBILI VIRO J. COMITI TRICARICENSI,
Ut terram, quam de manu hostium Theutonicorum recuperabit, servet ad dispositionem Romanæ Ecclesiæ.

(Ferentini.)

Nobilitati tuæ, quam hactenus fidelem ac devotam sumus experti, et amodo fideliores ac devotiores experiri speramus, provida dispensatione concedimus, ut terram, quam de manibus hostium, Theutonicorum videlicet, ac fautorum ipsorum poteris liberare, ad nostræ dispositionis arbitrium, et regiæfidelitatis obsequium tencas, et conserves, et donec expensas recupereres, quas pro ipsis acquisitione te utiliter præter debitum fecisse monstraveris, infra terminum competentem, cum super hoc fueris requisitus, restituere non cogaris. Nulli ergo banc nostræ concessionis, etc.

Datum Ferentini.

(292) Berengarius II Villæmagnense conobium, ab anno 1173 usque ad annum saltem 1205, rexisse ex

CXXV.
MAGISTRO GUALFREDO, CLERICU SANCTI MAURICII DE TARDUBIATO.

Suscipit eum in protectionem.
(Ferentini, iv Id. Julii.)

Solet annuere, etc., in modum protectione usque suscepimus. Specialiter autem ecclesiam Sancti Mauricii de Tardubiato, sicut ipsam justè possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus. Nulli ergo nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, iv Id. Julii.

CXXVI.

ABBATI (292) ET CONVENTU VILLÆ MAGNE
Ne quis in monasterium eorum ipsis invitî intrudatur.

(Ferentini, viii Id. Augusti.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod quidam in monasterium vestrum consanguineos et amicos suos, vobis invitî, intrudere moluntur, et ad receptionem eorum vos minis et terroribus non solum inducere sed compellere non formidant. Eapropter, dilecti in Domino filii, monasterio vestro providere volentes, auctoritate præsentium inhibemus, ne quis in monasterium ipsum aliquos, præter vestrum vel majoris partis consilii sanioris assensum, intrudat. Nulli ergo... inhibitionis, etc.

Datum Ferentini, viii Id. Augusti.

CXXVII.

EISDEM.
Jurisdictionem temporalem in Villa magna ipsis confirmat.

(Ferentini, viii Id. Augusti.)

Sicut nostris est auribus intimatum, licet tu, filius abbas, et prædecessores tui temporalem jurisdictionem in Villa magna, quæ ad monasterium vestrum nullo pertinet mediante, libere consueveritis exercere, habitatores ipsius pro suis excessibus temporaliter punientes; nunc tamen quidam eorum, volentes contra stimulum calcitrare, auctoritatem vestram eludere moluntur, et ad aliorum protectionem confugiunt, ut vestram subfugiant potestatem. Quia vero pati nec volumus nec debemus, ut monasterium ipsum sui juris sustineat læsionem, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus in habitatores Villæ prædictæ, secundum antiquam et approbatam consuetudinem, jurisdictionem exerceatis libere temporalem.

Datum Ferentini, viii Id. Augusti.

CXXVIII.

..... ABBATI SUBLACENSI (293)
De provisione Ecclesiæ de Scanzano.
(Ferentini, ii Id. Augusti.)

Cum dilectus filius, Nicolaus miles, nobis olim proposuerit conquerendo, quod venerabilis frater instrumentis comprobatur, Gall. Christ. t. VI, col. 405.
(293) Vide epistolam libri quinti 82.

noster, Marciānus episcopus (294), Bonum hominem presbyterum in Ecclesia de Scanzano ad præsentationem quorumdam instituerit patronorum, eo irrevīsito, inscio et contempto, qui non minimus patronorum existit, dilecto filio... præposito Sancti Salvatoris de Paterno, et magistro Joanni, canonico Celanensi, causam super hoc duximus committendam, qui, partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, licet perassertiones partium constiterit eisdem, in contemptum ipsius militis, patroni ejusdem ecclesie, jam dictum fuisse presbyterum institutum, institutionem tamen ipsius ob reverentiam episcopi non cassantes, utrique partius suum decreverunt illæsum servari. Nos igitur, intellecto quod institutio ejusdem presbyteri facta fuerit prædicto Nicolao, patrono, irrevīsito, inscio et contempto, per episcopum qui non ignoraverat jus ipsius, eam exigente justitia decrevimus irritandam, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, ne dicta ecclesia maneat desolata rectore, prædicto Nicolao et aliis patronis auctoritate nostra p̄cipias, ut unanimiter in personam convenientes idoneam, eam instituendam in eadem Ecclesia memorato episcopo repræsentent. Si vero super hoc concordare noluerint, jam dictus episcopus ecclesiam ipsam de persona idonea secundum statuta canonica poterit ordinare.

Datum Ferentini, ii Id. Augusti.

CXXIX (295).

s. (296) TITULI S. PRAXEDIS PRESBYTERO CARDINALI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Exhortatur eum ad subeundum patriarchatum Hierosolymitanum quem pro sui integritate, recusabat.

(Ferentini, xvii Kal. Septembri.)

Ut lapsum humani generis repararet unigenitus Dei Filius, Jesus Christus, cum in forma Dei esset, exinanivit, ut testatur Apostolus, semetipsum, formam servi suscipiens, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo, et elegit sibi Hierosolymam passionei, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis, et peccata nostra in corpore suo pertulit super lignum, reputatus cum ini quis, et cum latronibus crucifixus. Nisi ergo de ingratitudinis vitio servus voluerit inutilis condemnari, nec jugum, nec jugulum recusabit subire pro Domino, cum Dominus tradiderit se pro servo morte tarpissima condemnatus. Sane (ut omnem occasio nem nobis Dominus tolleret, nec ad excusandas excusationes in peccato negligentia locum aliquem reservaret, quidquid servus pati potuisset pro Domino, pene passus est Dominus ante pro servo. Quis ergo terrena omnia non relinquit pro eo quem descendisse novit a cœlestibus ad terrena? Quis

(294) Supra; epistol. hujusce libri sexti 119.

(295) Diversa epistola hujus fragmenta exhibet Raynaldus, anno 1203, § 10. Quæ apud ipsum leguntur, hic, de more, uncis inclusa sunt.

Ampliorem et continuata serie expressam, legere est in Gestis, § LXXXVIII. Sed et illic quædam duobus in locis differunt, quædam in fine omnino desunt.

A animam suam non ponat pro illo, qui pro eo spiritum emisit in cruce? Siquidem, ut retribuamus ei aliquid pro omnibus quæ tribuit ipse nobis, nec tribulatio, nec angustia, nec mors, nec gladius nos debet aliquatenus retardare, quominus si necessitas exigat, et deposcat utilitas, gustumus pro eo calicem passionis.]

Si enim quemadmodum ambulavit ambulare dis ponimus, et vestigia ejus sequi, nec opprobria expobantum, nec hostis familiaris insidias, nec iniuncti sæventis potentiam debemus aliquatenus formidare, qui in viis ambulemus ipsius, et pedes nostros in ejus semitis dirigamus. passo compati entes ad tempus, ut in æternum regnanti feliciter conregnemus. Novimus etsenam, et certum tenemus, tam ex propheta quam evangelica lectione, quod impropter exspectavit cor ejus, cum ei lingua maledicentiam exprobraret, quod filius fabri esset, potator vini, et publicanorum amicus. Novimus, quod qui edebat panes ejus erexit calcaneum contra ipsum. Novimus, qualiter sputo conspersus, caesus colaphis, spinis coronatus, Pilati tyrannidem pertulit patienter, crucifixus ad ultimum, et lancea perforatus. [Nunquid ergo tuo te factori negabis, ut recuses onus Ecclesie Hierosolymitanæ subire, quam ipse suo sanguine consecravit? Si te sibi dignatus est quodammodo eligere successorem, nunquid non adibis hereditatem ipsius, nec suscitatibus semen fratri defuncto, qui per te dispositus forsitan in terram peregrinationis, et prædicationis suæ semen evangelicum propagare?] Absit, ut labores, dolores et timores evites, paupertates, anxietates et necessitates effugias, ne subeas onus illud, a quod es divina dispositione vocatus! Absit, ut pro illo labores evites, qui pro te per prophetam se asserit laborasse, dicens in psalmo: *Laboravi sustinens* (Jer. vi), et de quo evangelista testatur quod hora quasi sexta sedebat supra puteum ex itinere fatigatus! Absit, ut pro eo dolores evites, quem pro te non dubitas doluisse, juxta quod ipse asserit in propheta: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor similis sicut dolor meus* (Ithren. i); et qui de se ipso in Evangelio protestatur: *Tristis est anima mea usque ad mortem* (Philipp. ii)! Absit, ut pro illo timores evites qui de se legitur in Psalmo dixisse: *Timor et tremor venerunt super me* (Psal. LIV), et de quo in Evangelio loquitur quod cœpit pavere et tædere! Absit, ut pro eo fugias paupertatem, qui pro te pauper est factus, juxta quod asserit in Propheta: *Pauper, et dolens ego sum* (Psal. LXVIII), et in Evangelio: *Vulpes soveas habent et volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinat* (Matth. VIII).

Integrali et numeris omnibus absolutam exhibemus ex apographis indubitate fidei, Vaticano et Conti. Ea quæ in Gestis vel aliter leguntur vel desunt, dupli c ad initium cujusque lineæ virgula in margine apposita distinximus.

(296) De eo sœpius jam dictum est.

absit ut pro eo anxietates refugias, in cuius persona loquens Propheta sic ait: *Auxiliatus est in me spiritus meus, et in me turbatum est cor meum (Psal. cxlii)*, et qui asserit de seipso: *Baptisma habeo baptizari, et coarctor donec perficiatur (Luc. xiii)*! [Absit, ut pro eo necessitates effugias, qui pro te, ut alia taceamus, se in famis et sitiis necessitatim induxit, juxta quod legitur in Propheta: *Dederunt in escam meam fel, et in siti mea polaverunt me acelo (Psal. lxviii)*], et sicut de eo evangelista testatur. quod cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus postea esuruit, et qui cum clamasset in cruce: *Sitio (Joan. xviii)*, acetum, sive virum mirratum, sive etiam felle mistum, crucifigentium dextera propinavit. Si forte te moveat, quod ad illius Ecclesiae præsulatum vocaris, cuius ad præsens non poteris possessionem adire, utpote quæ fere tota nunc ab hostibus detinetur, ad tempus illud reducas oculos tuæ mentis, quo Jacobus frater Domini, suscepit Hierosolymam gubernandam, non quidein faventem sibi, sed potius repugnantem; utpote in qua illi tenebant eo tempore potentatum, qui et Dominum crucifixerant extra urbem, et circa templum postmodum ipsum Jacobum occiderunt. Et, licet Joannes et Thaddæus secundum carnem fuerint fratres Domini, Jacobus tamen specialiter dicitur frater ejus, utpote qui relictam fratris defuncti duxit uxorem, ut semen ei juxta legem Mosaycam suscitaret; qui etiam non incongrue dicitur supplantator, cum quodam modo apostolos supplantavit, utpote qui quamvis primus inter alios non fuisset, cæteris tamen quasi jus primogeniturae præripuerit, dum primogenitam suscepit ecclesiam gubernandam, de quo videlicet Propheta testatur, quod de Sion exivit lex, et verbum Domini de Jerusalem. Hæc est civitas Regis magni, de qua multa dicta sunt gloriosa, et illud quasi præcipuum quod subjungitur: *Mater Sion dicit homo, et homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (Psal. lxxxvi)*.

Præterea, licet pars ipsius ecclesie, quod dolentes referimus, in excidio terre sanctæ capta fuerit, et ab hostibus trucidata, pars tamen quæ manus evasit hostiles, imo etiam ipsa ecclesia quæ per novam est sobolem renovata, in pastorem te sibi expedit, et exspectat. Non ergo deloco causeris, cum personas habeas, quas gubernes, quia nomen Ecclesie ad personas refertur amplius quam ad locum, licet ad hoc spiritualiter postuleris, ut de loco sollicitus ad recuperationem ipsius, et re-

(297) Hæc differunt ab his quæ leguntur in Gestis, loc. cit.

(298) Agitur hic de *Monacho*. Monachus, de Florentina civitate oriundus, cum Hierosolymam devotionis causa venisset, a patriarcha primum cancellarius, deinde archiepiscopus Cæsariensis creatus fuerat, ex qua ecclesia ad Hierosolymitanam transit anno 1194, et obiit anno 1203. Hunc Cæsariensem archiepiscopum electum, missum Antiochiam cum Eraclio, patriarcha Hierosolymitano, et aliquot aliis episcopis, a Balduino IV, ut Boamundum principem

A integrationem terræ Nativitatis Dominicæ totis veribus elabores. Accedentes enim ad præsentiam nostram dilecti filii.... prior, et canonici se-pulcri Dominicæ, tam vive voce, quam per litteras (297): » Capituli sui, suffraganeorum Ecclesie Hierosolymitanæ, charissimi in Christo filii vestri, A. regis Hierosolymitani illustris, et plurium aliorum, nobis humiliter intimarunt, quod bonæ memorie M. (298). Patriarcha Hierosolymitani, viam universæ carnis ingresso, convenerunt in unum, ut de præficiendo sibi pontifice pariter pertractarent. Cumque tales quererent, qui tantam posset ecclesiam in hujus tempestatis articulo provide gubernare, factum est, Domino faciente, quod in te contulerunt unanimiter vota sua, nobis humiliter supplicantes, ut et tibi districte præcipere dignaremur, quatenus eorum desideriis assentires, et pallium tibi ad perfectionem pontificalis officii mitteremus. Addiderunt insuper, quod nisi te in patriarcham concederemus eisdem, tota orientalis Ecclesia dissolucionem honestatis, et religionis enervationem incurret, et a notitia matris suæ, videlicet Romana Ecclesie, in confusionem propriam contumacius aberraret. Licet autem propter evidentem utilitatem Ecclesie Romanae, cuius te membrum magnum et honorabile reputamus, grave sit nobis, et fratribus nostris non modicum, et molestum, te ad postulationem eorum Ecclesie Hierosolymitanæ concedere in pastorem, cum valde necessarius nobis existas, tanquam vir nobilis, et honestus, facundus, et literatus, et tam in temporalibus providus, quam spiritualibus circumspectus, maxime propter illum specialis devotionis effectum quam ad personam nostram habere dignosceris, et propter illam familiaris dilectionis dulcedinem, quam erga te probamus habere; propter urgentem tamen (299) necessitatem, non solum Ecclesie Hierosolymitanæ, sed totius orientalis provincie, quamdam nobis quasi violentiam inferentes, monemus discretionem tuam et exhortamur attente, et in remissionem injungimus peccatorum, obsecrantes per aspersio-nem sanguinis Iesu Christi, quatenus, divinæ vocationi consentiens, prædictorum omnium desideriis condescendas, et electionem recipias de te factam; ne, si aliter egeris, voluntati divinæ resistere videaris, que tamen et a volentibus et a nolentibus semper impletur; prudenter attendens, ne, si persona minus idonea, vel forsan ipdigna, eidem præficeretur ecclesie, juxta desiderium aliquorum, tibi propter contradictionem tuam posset non im-

D cum suo patriarcha Aymerico reconciliare conarentur, refert *Willemus Tyrius*, lib. xxii, c. 7. Ad eum, jam ad patriarchatum evectum, spectant non nullæ Innocentii epistolas, lib. i et ii. Eius quoque meminit *ALBERICUS, Chronic.* an. 1153, pag. 324. Videndus insuper *Ughellus, Ital. sacr.*, t. III, col. 487, et t. IV, col. 1097. Qui plura velit, adeat *Ls QUIEN, Or. Christ.*, t. III, col. 1252.

(299) Quæ sequuntur, his concinunt quæ leguntur in Gestis, loc. cit.

merito imputari. Nec laborem istum refugias tan- quam proficere nequeas ut exoptas, quia Deus non tam profectum remunerat quam laborem, propter quod dicit Apostolus : *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem* (*II Cor. iii*), et alia Scriptura testatur : *Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum*. Unde caute dixit Apostolus : *Plus omnibus laboravi* (*I Cor. xv*), nec dixit omnibus plus profeci; quanquam ex laboribus tuis profectus speremus non modicos proventuros. « (300) Nos ergo, pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, dilecto filio nostro, P. (301) tituli S. Marcelli presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, per præsentium latores dirigimus, tibi juxta formam solitam, quam ei subulla nostra mittimus, conferendum. Tu vero, vel a suffraganeis, vel aliis quibuslibet catholicois duntaxat episcopis auctoritate nostra te facias in episcopum consecrari, cum nolimus ut ad nos, pro munere consecrationis obtinendo, labores, et Ecclesia Hierosolymitana tantarum dispendia subeat expensarum. Ut autem benevolentia nostra non remitti, sed augeri circa te potius videatur, volumus ut injuncte tibi legationis officium: cum prædicto legato nihilominus exequaris, cum ita Ecclesiæ Hierosolymite te conferre velimus, ut Ecclesiæ Romanae te nolimus auferre.

Datum Ferentini, xvii Kal. Septembbris, anno sexto.
« *Scriptum est cardinali, ut eum ad hoc moneat et inducat, hoc addito, quod si forsitan ad id induci nulla potuerit ratione, tu et ipse apud vos pallium reservetis, procurantes, ut prior, et canonici seculaci Dominici aliam sibi personam idoneam, et Ecclesiæ Romanae devotam eligant in pastorem, cui tandem, negotii serie nobis plenus intimata, juxta quod a nobis repperitis in mandatis, pallium conferatis.*

Dat., ut supra. »

CXXX

s. TITULI SANCTÆ PRAXEDIS PRESBYTERO CARDINALI.
Exhortatur eum ad patienter sustinendum labores pro terra sancta præferendos.
(Ferentini, iv Idus Augusti.)

Si aliquando in hoc mari magno et spatiose, ubi reptilia, quorum non est numerus, animalia quoque pusilla et magna terrent saepius navigantes, mens tua discretionis concutitur, incursus fluctuum et ventorum formidans impulsus, non miramur aliquatenus, nec movemur, cum in mari timeat omnis homo, ita ut ipse apostolorum princeps, cui concessum a Domino fuerat, ut super undas maris ad eum veniens ambularet, videns ventum validum venientem, non solum timuerit, sed fuerit pene submersus, nisi divina eum dextera erexisset. Fluctuat enim hic mundus ut mare, nec est facile ut quis in fluctuanti non fluctuet, aut in eo, qui in

(300) Ab hinc usque ad finem rursus differunt Gesta, loc. cit.

(301) De eo jam egimus supra.

A eodem statu non permanet, immobilis perseveret, præsentim, cum nec invisibilis etiam hostes desint, qui et per se invisiibiliter, et visibiliter per hostes visibilis quos immittunt, eos maxime non terrere solummodo, sed dejicere moluntur, qui manum mittunt ad fortia, et, posteriorum oblii, ad anteriores jugiter se extendunt. Sane, si de mundo fuisse, mundus quod suum erat forsitan dilexisset, ut omnia tibi mundana succederent, et nihil tuum de siderium præteriret. Verum, quia non es de mundo, ut mundana sectoris, cum non quæ tua sunt quæras sed quæ sunt potius Jesu Christi, nec gloriam propriam expetas, sed crucis verius crucifixi, cum Apostolo, etsi non exterius voce, tamen interius mente clamans : *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi!* odit te mundus, et quem per prospera sibi conciliare non potuit, adversis nititur perturbare. Non est igitur nobis vel tibi mirandum, si crucis obsequio specialiter deputatus, et in terra crucifigentium constitutus, mente ac corpore cruciaris, cum non cruciari nequeat crucis bajulus, dum infirmitati compatitur proximorum, et dolet causam negligi crucifixi. Ipse siquidem Moses, qui eduxit populum de Ægypto, et serpentem in eremo exaltavit, murmurationes suorum sustinuit, et insidias hostium est perpassus, et Apostolo, qui gloriabatur in cruce, angelus Satanæ fuit ad stimulum deputatus, ne illum revelationum extolleret magnitudo. Quia vero secundum laborem proprium mercedem recipiet unusquisque, nec sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, non debes vel inter nimios labores desicere, vel inter onera quæ quasi solus in partibus illis sustines desperare, sed in eo qui consolatur nos in omni tribulatione nostra potius consolari, utpote quem dixisse legisti : *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* (*Math. xi*); cum nec ignores quod non coronabitur, nisi qui legitime decertarit. Si doleas igitur domum Dominis factam esse speluncam latronum, et hereditatem nostram, imo verius Jesu Christi, non solum ad extraneos, sed ad inimicos etiam catholicæ fidei esse versam, in hoc ejus imitator existes, qui de se ipso asserit in Propheta : *Zelus domus tuæ comedit me* (*Psal. LXXVIII*); et cui hereditas propria est præclara. Si tristaris quod terram passionis et resurrectionis Dominicæ possident Sarraceni, templum coquinant, et veluti impune sanguinem sanctorum effundunt, ejus inhæres vestigiis qui deplorat in psalmo : *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templo sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam* (*Psal. LXXVIII*). Si moeres quod principes et alii qui signaculum crucis assumpserant, tanquam filii Ephrem, intendentis arcum et mittentes sagittas, sint in die belli conversi, et a

(302) Legitur, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1203, § 9. Quæ apud ipsum leguntur, hic unicus inclusa sunt.

puritate prioris propositi recedentes, negligere vi- A deantur reliquias terræ sanctæ, nobiscum mcerebis pariter et cum illo qui eis exprobrat in propheta : *Filios, inquiens, enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me* (isa. 1); illique succedere te ostendes, qui civitatem Dei ab amicis etiam asserit inter angustias destitutam. Sit igitur tibi hæc tristitia materia gaudii, et mceror in lætitiam convertatur, nec doleas si non omnia tibi succedunt ad votum, cum ex contingentibus nil omittas. Gaudeas quoque, si pro eo fatigeris ad tempus qui pro nobis exinanivit, ut Apostolus asserit, semetipsum, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo, si pro omnibus quæ tribuit ipse tibi, etiam calicem quem hiberat ipse bibas, cum ipse pro te calicem gustaverit passionis. Nos autem, non tantum indigni vicarii, sed inutiles servi ejus, et compatimur passionibus tuis, et doloribus condolemus, et labores tuos, in quibus possumus, intendimus relevare, nec obliviscimur tui aut reliquiarum terræ Nativitatis Dominicæ, licet propter locorum distantiam et raritatem nuntiorum te non paleamus, ut volumus, per nuntios aut litteras sæpius visitare. Nec diffidas ex eo quod exercitus signatorum in Græciam dicitur divertisse, quoniam nos, quantum possumus, de terra sanctæ sumus subventione solliciti, et ad ejus subsidium totis nisibus aspiramus. Nosse quoque te volumus, quod, licet P. tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, cum Venetis non potuerit transfretare, ante adventum tamen a præsentia nostra recessit, ita quod, cum litteras tuæ devotionis receperimus, navem transfretationis intrarat.] Qualiter autem super facto Tyrensis Ecclesiæ duxerimus procedendum, et litterarum, quas super hoc dirigimus, tibi poterit inspectione patere.

Datum Ferentini, iv Idus Augusti, anno sexto.

CXXXI.

TYRENSI ELECTO (303).

Arguit, quod vix ad archiepiscopalem sedem electus, inobedientia et præsumptionis vitium non vitaverit.

(Ferentini, ii Id. Augusti).

Cum te non solum legisse sed docuisse credamus, quod omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur, debueras humilitatem in exaltatione sectari, ne cum Propheta, si aliter ageres, deploras : *Exaltatus autem, humiliatus sum et confusus* (Psal. LXXXVII). Inter tuæ quoque promotionis primitias, et tantæ primordia novitalis, tenebaris cautius providere, ne promotus cornua elevationis assumeres, et contra eum temere superbires, qui, post Deum tuæ promotionis actor, et electionis fuerat confirmator : ne, si statim ad aquilonem poneres sedem tuam, cum angelo apostala

A statum converteres in ruinam. Accepimus enim quod, cum in terram Nativitatis Dominice tanquam peregrinus et advena navigasses, dilectus filius noster, S. tituli S. Praxedis presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, apud dilectos filios, Tyrenses canonicos, quantum permittebat honestas, interposuit partes suas, ut te sibi eligerent in pastorem. Cumque fuisses electus a canonicis, et a legato ipso postmodum confirmatus, qui tibi etiam spiritualium et temporalium administrationem commisit, mutatus es in virum alterum, sicut legitur de Saule, cuius utinam inobedientiam non sequaris, et casum similem non incurras ! Legato igitur protinus te opponens, nobis, et apostolicæ sedi cuius auctoritate fungitur, in eo te opponere præsumpsisti, et ingratus gratiæ tibi factæ, inobedientia vitium non vitasti. Contra consilium quoque cardinalis ipsius, te fecisti postmodum in episcopum consecrari, et in die solemni solemniter in pontificalibus celebrasti. Unde, propter hoc et alia quædam, legatus ipse in te suspensionis sententiam promulgavit, donec ejus te conspectui presentares. Et, licet ipse sententiam illam relaxarit ex parte, tu tamen in tua contumacia perseverans, in ejus distulisti diutius præsentia comparere. Quamvis autem tantæ indevolutionis initia vix bona credantur novissima secutura, plus tamen necessitatem Hierosolymitanæ provinciæ attendentes, pallium, insignie videlicet plenitudinis pontificalis officii, prædicto et dilecto filio P... tituli S. Marcelli presbytero cardinali, apostolicæ sedis legatis, duximus destinandum, ut de ipso, prout viderint expedire, disponant, sic videlicet, ut illud, juxta formam quam eis sub bulla nostra transmittimus interclusam, tuæ devotioni conferant, si tibi fuerit merito conferendum. Utinam ergo te talem exhibeas, ut non inbonorari debeas, sed merearis potius honori !

Datum Ferentini, ii Id. Augusti.

CXXXII.

REGI HIERUSALEM ET CYPRI.

Commendat ei ecclesiam Tyensem.

(Ferentini, ii Idus Augusti.)

Etsi te devotum neverimus principem et fidelem, te tamen ad opera pietatis sollicitius invitamus, ut tanto ferventior ab bonas operationes assurgas, quanto de salute tua majorem sollicitudinem neveris nos habere. Inde est, quod celsitudinem regiam monemus attentius et hortamur, quatenus Tyrensem ecclesiam, quæ, peccatis exigentibus, pro terra Hierosolymitanæ miseria lacrymari videtur, et, illa captiva, consolari non potest, habeas propensius commendatam, et ejus sublevans paupertatem qua laborat ad præsens, sibi decimas et alia debita jura et tu ipsu persolvias, et persolvi facias a

LE QUIEN, *Or. Christ.* t. III, col. 1316; sed quis ipsi et quando fuerit datus successor, nescire fatetur.

(303) De Tyensi electo, ad quem hæc dirigitur epistola, nihil apud auctores Joricum, al. Josium, al. Jorsium; al. Josephum, Tyensem archiepiscopum, ab anno 1179 usque ad annum 1190 agnoscit

subjectis. Verum, quia Ecclesia ipsa patriarchæ A Hierosolymitano de mandato apostolicæ sedis obedit, diligentि sollicitudine studeas providere, ne, occasione subjectionis illius, Ecclesia illa justitię vel dignitatis suę patiatur contra justitiam detrimentum.

Datum Ferentini, ii Id. Augusti.

CXXXIII.

S. TITULI SANCTÆ PRAXEDIS, ET P. TITULI SANCTI MARCELLI, PRESBYTERIS CARDINALIBUS, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Ut Tyrensis ecclesiz jura tueantur.

(Ferentini, vii Id. Augusti.)

Ut Tyrensis ecclesia, quæ, peccatis exigentibus, multis est calamitibus et jacturis oppressa, per vos in justitiis suis auxilium habeat opportunum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus de questionibus omnibus quas ipsa ecclesia coram vobis super diœcesibus, vel aliis duxerit proponendas, ei per censuram ecclesiasticam justitiam faciat subtato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo exhiberi. Testes autem, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non ambo, etc.

Datum Ferentini, vii Id. Augusti.

CXXXIV.

C. EPISCOPO, IN ARCHIEPISCOPUM TYRENSEM ELECTO (304).

Ipsi et ecclesiz Tyrensi decimas confirmat.

(Ferentini, xvii Kal. Septembris.)

Solet annuere, etc., præsentium auctoritate statuimus, ut, si qua terrarum, aut vinearum, vel aliarum rerum possessio, de quibus ecclesia Tyrensis provinciæ decimas recipere consueverunt, ad aliorum devenerit potestatem, tu, Tyrensis ecclesia, et suffraganei tui, nullum de decimis consuetis patiamenti detrimentum, dummodo talis sit ipsius consuetudo provinciæ, ut non tam personarum quam prædiorum obtentu decimæ persolvantur, salvis tamem privilegiis et indulgentiis pontificum Romanorum. Nulli ergo, etc.

Datum Ferentini, xvii Kal. Septembris.

(304) Vide supra, epist. 131.

(305) • Lucas, natione Campanus, monachus Cisterciensis, tunc abbas Sambucinæ, Andreæ (de quo jam dictum est, epist. libri quinti 106), immediate successerat. Hic vir, singularis doctrinæ, et pietate insignis, monachum induit in Casamarii ejusdem Cisterciensis familiæ apud Verulas illustri cœnobio, ubi aliquando prior effectus, cum B. Joachimo, tunc abbate Coratii, ob similitudinem monium et studiorum convenientiam, necessitudinem habuit. Ab ipso summopere adamatus, in scribam electus est; et in Calabriam deductus, apud ipsum diu mansit, suorumque studiorum sedulus coadjutor, donec in abbatem Sambucinæ, sui ordinis, electus et in Simeonis prædefuncti locum, anno 1197. Inclaruit ejus virtus apud pontifices maximos præcipue apud Innocentium III. In multis legationibus, quibus perfunctus est, ea celebrior fuit in Sicilia et Calabria anno 1199, una cum Syracusano episcopo Laurentio, ut sua prædicatione cierent populos, et crucem prædicarent in hostes crucis.

CXXXV.

ABBATISSÆ, AC MONIALIBUS SANCTÆ MARIE MAJORIS DE HIERUSALEM.

Confirmatio bonorum et capellæ cuiusdam.

(Ferentini, xix Kal. Septembris.)

Quoties a nobis petitur, etc., in modum protectionis. Specialiter autem cappellam, quam de concessione dilecti filii, S. tituli Sanctæ Praxedis presbyteri cardinalis, apostolica sedis legati, apud Achon, in domo vobis a charissima in Christo filia, illustri regina Hierosolymitana, collata intuitu pietatis, nuper construere incœpistis, sicut eam juste ac pacifice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

CXXXVI.

B RECTORI HOSPITALIS DE ROCHELLES (al. DE ROCHELLO).

Recipit eum sub protectione, cum censu unius obuli aurei.

(Ferentini, viii Kal. Septembris.)

Solet annuere, etc., usque assensu, personam tuam et ipsum hospitale de Rochelles, quod de novo nosceris construxisse, cum omnibus, etc., in modum protectionis. Ad indicium autem hujus ab apostolica sede protectionis obtentæ, obulum aureum nobis gratis oblatum, nobis et successoribus nostris singulis annis exsolves. Nulli ergo, etc.

Datum Ferentini, viii Kal. Septembris.

CXXXVII.

ARCHIEPISCOPO (305) ET CAPITULO CUSENTINIS.

Ut abbatu et conventu de Flare locum Botranum, in concambium ipsorum monasterii, assignent.

(Ferentini, Kal. Sept.

Cum in habitu regulari sub religionis monasticæ disciplina, tu, frater archiepiscope, portaveris jugum Domini ab adolescentia tua, et sic fueris fidelis in pauca, quod constitui merueris supra multa, ut in futuro supra plurima statuaris, illorum debes necessitatibus specialiter subvenire, qui sedentes secus pedes Domini cum Maria, in lege ipsius jugiter meditantur, partem optimam eligentes. Sane, significantibus dilectis, abbate ac fratribus mo-

Idem postea Innocentius, anno 1202, Lucæ per totam Italiam legationem commisit ad prædicationem prosequendam, quam cum ardentissime prosequetur, Andreas archiepiscopus fato defungitur circa finem anni 1203, vel initio subsequentis (imo initio anni 1203, ut patet ex hac Innocentii epistola data Kal. Septembris anno 1203). Tunc Lucas, celeberrimus verbi Dei declamator, per cleri collationem et Innocentii concessionem, Cusentinum archiepiscopatum iniit, congratulantibus cunctis qui probe hominem noverant, et bene congruunt acta Lucæ cum isto calculo. Quippe annus 1215 fuit Lucæ pontificatus duodecimus, ut patet ex documento in Honorii III bulla inserto. Ab anno igitur 1203, cœpit Lucas suum pastorale munus in ecclesia Cusentina digne et laudabiliter exercere, cum paulo ante cum cœteris cœnobii Sambucinæ monachis B. Joachim transiit non solum adfuisse, sed vitam ipsius conscripsisse ipsemet testatur in procœmio. Anno 1206, Lucas, instante Matthæo, secundo Florensi abbe, omnium monasteriorum

nasterii de Flore, nos noveritis accepisse, quod monasterium ipsum, positum in montanis, usque adeo est ventis expositum, ut præ acerbitate et assiduitate frigoris hiems non solum sibi ver vendicatur et autumnum, sed in menses aestivos suos terminos dilatavit. Patet etiam locus ipse incuribus malignorum, per hoc modicum (306) quieti fratrum aduersus, et per primum contrarius sospitati. Cum ergo locus quidam, qui Botranus dicitur et ad ecclesiam pernitet Cusentinam, religioni esse idoneus referatur, devotionem vestram monemus et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus ab abbe fratribus ipsis. juxta estimationem tuam, frater, archiepiscopo, recepto excambio competenti, prædictum locum cum pertinentiis suis ipsis assignare curetis, illud in eos ita libere conferentes, sicut excambium ad vos libere devolvetur, ut, sicut monasterium Floris ad nos nullo pertinet mediante, sic monasterium quod in Botrano consurget, nobis nullo medio supponatur, alioquin, noveris nos dilectis filiis, Sancti Spiritus et de Coracio abbatibus, et fratri R. de Torcian. dedisse firmiter in mandatis, ut vos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Datum Ferentini, Kal. Septembri.
CXXXVIII.

ABBATI (307) ET CONVENTUI DE FLORE.

Ipsorum possessiones confirmat.
(Ferentini Kal. Sept.)

Solet annuere, etc., usque assensu ecclesias Sancti C

Florensis ordinis apostolicus visitator destinatus, ea omnia lustravit, atque una cum eodem Matthæo et abbe S. Spiritus Fanormi, aliqua saluberrimasta-tuta in posterum observanda sanxerunt, ab Innocentio III deinde confirmata, sub *Datum Laterani, II Kal. Martii, sui pontificatus anno xvii.* Cæterum, Lucas ecclesiam sibi creditam summo amore summoque jure administravit. Anno 1223, mense Martio, sui archipræsulatus anno xxi, summo labore et industria jamdiu sua Ecclesiæ quæsita monumenta iuraque, et bona ejusdem, in unum volumen collegit et compilavit, quod plantam omnium suæ dicceseos ecclesiæ, sive matriculam nuncupavit, successorum suorum fulcimentum futurum. Asservatur codex, qua par est diligentia, in sanctiori ecclesiæ Cusentinæ tabulario. Ultima est Luce mentione in bulla Honorii III, an. 1224, vii Kal. April. pontificatus anno vii. Creditur hoc ipso anno ad cœlum evolasse, et Sambucinae in templo relatus ibi quiescere. Præsul sane dignissimus, et præcipua sanctimonia vita clarus, ordinis sui Cisterciensis ac Cusentinæ ecclesiæ fuigentissimum sidus, qui a Mariofitto in Calabriæ descriptione inter beatos reconsenserunt. »

Hactenus UGHELLUS, *Ital. sacr.*, t. IX, col. 274 et seq.

(306) Sic in apogr.

(307) Erat is, Matthæus, B. Joachimi successor, ut patet ex instrumentis apud Ughellum, *Ital. sacr.* t. IX, col. 837.

(308) Richardus, claræ memorie Tropiensis epiponus, electus anno 1198, vixit sub Innocentio III, a quo, anno 1200, pro se suisque successoribus privilegium habuit. Primis hujus antistitis annis,

A Petri et Sanctæ Dominicæ apud flumen Frigidum constitutas, a venerabili fratre nostro, Troperensi episcopo (308), de communi capituli sui consensu: possessiones quoque a nobili viro, S. de Mamistra, vobis pia liberalitate concessas, sicut in eorum authenticis continetur (309), et vos eas juste ac pacifice possidetis, nobis, et per vos monasterio vestro, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Ferentini, Kal. Septembri.

CXXXIX (310).

ACHERONTINO ARCHIEPISCOPO (311)

De confirmatione episcopi Anglonensis, etsi pater ejus fuisset in minoribus constitutus.

(Ferentini, Non. Septembri.)

[Cum olim ad nostram audientiam pervenisset quod canonici Anglonenses *dilectum filium* (312)... cantorem Tricaricensem (313), sibi elegerant in pastorem] tibi dedimus in mandatis, ut, examinata electione diligentius et persona, si electionem canonicam et personam idoneam invenires, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmares, sicut metropolitanus in cæteris processurus. [Licit autem tibi de forma electionis canonice ac idoneitate personæ in illis constitisset, movit te tamen, et ad nos consulendos induxit] (314), quod cum pater ejusdem cantoris Græcus fuerit, et iuxta ritum Græcorum uxorem duxerit in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur, attentes quod Orientalis Ecclesia votum continentiae non admisit, quin (315) Orientales in minoribus ordinibus contra-

nempe salutis nostræ 1291, fundatum est in hac diœcesi Tropeiensi, ex consensu Richardi, monasterium Fontis Laureati, in pertinentiis Fluminis Frigidi, Ordinis Florensis, ex filiatione Cisterciensis ordinis. Fundatores fuere Simon de Mamistra, et Gattegrima, ejus uxor, domini Fluminis Frigidi, juxta ecclesiam S. Dominicæ, ubi jamdum constructum fuerat monasterium tunc temporis pene obsoletum. Ad locum extrudendum, idem Simon tenimentum satis amplum cum pluribus aliis bonis obtulit Joachimo, viro prophetæ dono ac doctrina illustri, abbati Florensis monasterii, ex ordine Cisterciensi a quo Florensis ordo dimanavit, cuius rei causa Simon donationis ac fundationis documentum scriptis, quod exstat in tabulario ejusdem monasterii. UGHELLUS. *Ital. sacr.*, t. IX, col. 633. Richardus viam universæ carnis ingressus est, circa annum 1215.

(309) Donationem Simonis de Mamistra (de qua in nota superiore) neconon concessionem episcopi Tropeiensis, quas hic confirmat pontifex, exhibet Ughellus, *loc. cit.*

(310) Exstat, sed mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 3. *De clericis conjugatis*, cap. 6. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur in textu.

(311) Vide epistolam hujusce libri sexti 57, not. (312) Desunt hæc in Decretal.

(313) De isto nihil aliud, præter hanc ipsam Innocentii III epistolam, memorat UGHELLUS, *Ital. sacr.*, t. VII, col. 122.

(314) Desunt hæc in Decretal., et infra verbum cantoris.

(315) Decretal., quoniam; infra contrahunt pro

nam et in superioribus utantur matrimonio jam contracto; fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi pro eo quod inter latinos Graeci hujusmodi conversantur regionis consuetudo repugnet, si aliud (316) non ob sistit, ad confirmationem et consecrationem ejusdem cantoris sine dubitatione procedas.

Datum Ferentini, Non. Septembris.

CXL (317)

LITTERÆ JOANNIS DE CASEM. AD D. PAPAM.

Rationem redditū legationis suę in regnum Bosinę facit eum certiorē de donatione Sibilię, uxoris Prætextati Constantinopolitani, proponit ut novos episcopatus creet et ordinet.

[Tractato negotio illorum quondam Patarinorum in Bosna, sicut jam pridem scripsi sanctitati vestre, fui in Ungaria aliquantis diebus ex voluntate regia Interim autem nuntii illius magni viri Calojoannis venerunt ad regem, cum quibus Deo' duce spero me ire ad ipsum, et Christianissimus rex fecit eos super Evangelia jurare in ecclesia coram altari, quod me securum usque ad præsentiam ejus ducerent.] Confido autem in Domino quod sequenti die, quod erit festum Beati Barnabæ, incipiems iter, vestris nos orationibus comitantibus et subsequentes benedictione. Dicitur vero a multis et ab ipso rege, quod devotionem habeat ille ad Romanam Ecclesiam et isti qui mecum sunt, modo firmiter asserunt et affirmant. Unde, recepi securitatem, quod, si voluerit mittere nuntios ad sanctitatem vestram, in eundo et redeundo nullam per totum regnum Ungariae et amicitia ipsius et parentela læsionem patientur. [Noveritis præterea, quod in regno Bani Culini de Bosna, non est nisi unus episcopatus, et episcopus modo mortuus est. Si posset fieri quod aliquis latinus ibi poneretur, et aliqui etiam ibi tres vel quatuor crearentur novi, non modicum exinde utilitati acreceret ecclesiasticæ, quia regnum est ipsius ad minus diætarum decem et plus. Ad hoc, sciat sanctitas vestra, quod nobilis mulier, Sibilia, uxor quondam potestatis Constantinopolitanæ, in ultima voluntate de dote sua legatum reliquit Romanæ Ecclesiam,] dicit quidam presbyter, quem inveni in Ungaria, viginti millia perparorum, quod verum videtur, quia ipsa proprio suo mihi retulit ore, quod totam dotem suam volebat vobis et Ecclesie Romane delegare; quod idcirco significantem duxi, ut, si contigit illuc mittere legatum, et viderit expedire, debeat, vestra auctoritate fultus, requirere et viriliter repetere.

CXLI (318).

Instrumentum quo Bosniæ monachi schismatici promittunt servare constitutiones Ecclesie Romane.

(In insula Regia, ii Kal. Maii.)

[In nomine Dei æterni, Creatoris omnium, et humerant et uantur pro utantur, et om. verba frat. .. scripta.

(316) Decretal. add. canoniciam, infra legunt ob sisit pro ob sistit, et verbum cantoris omittunt.

(317) Fragmenta istius epistole vulgavit Raynal-

A mani generis Redemptoris, anno ab ipsius Incarnatione 1203, domini vero Innocentii papæ III anno sexto. Nos, priores illorum hominum, qui hactenus singulariter Christiani nominis prærogativa vocati sumus in territorio Bosnæ, omnium vice constituti, pro omnibus qui supra de nostra societate fraternitatis in præsentia domini J.... de Casem. Capellani summi pontificis et Romanæ Ecclesie, in Bosna propter hoc delegati, præsente patrono, Bano Culino, domino Bosnæ, promittimus coram Deo et sanctis ejus stare ordinationi et mandatis sancte Romanæ Ecclesie, tam de vita et conversatione nostra, quam ipsius obsecundare obedientiæ et vivere institutis, obligantes nos pro omnibus qui sunt de nostra societate et loca nostra cum possessionibus et rebus omnibus si aliquo tempore deinceps sectati fuerimus haereticam pravitatem. In primis, abrenuntiamus schismati quo ducimur infamati, et Romanam Ecclesiam, matrem nostram, caput totius ecclesiasticae unitatis recognoscimus; et in omnibus locis nostris, ubi fratrum conventus commoratur, oratoria habebimus, in quibus fratres de nocte ad Matutinas, et diebus ad Horas cantandas publice simul conveniemus. In omnibus autem ecclesiis habebimus altaria et cruces; libros vero tam Novi quam Veteris Testamenti, sicut facit Ecclesia Romana, legemus. Per singula loca nostra habebimus sacerdotes, qui Dominicis et festivis diebus ad minus missas secundum ordinem ecclesiasticum debeant celebrare, confessiones audire et pœnitentias tribuere. Cœmeteria habebimus juxta oratoria, in quibus fratres sepellantur, et adventantes, si casu ibi obierint. Septies in anno ad minus corpus Domini de manu sacerdotis accipiemus, scilicet in Natali Domini, Pascha, Pentecoste, Natali apostolorum Petri et Pauli, Assumptione Virginis Mariæ, Nativitate ejusdem, et omnium sanctorum commemoratione, quæ celebratur in Kalendis Novembribus. Jejunia constituta ab Ecclesia observabimus, et ea quæ majores nostri provide præcepérunt, custodiemus. Femine vero, quæ de nostra erunt religione, a viris separate erunt, tam in dormitoris quam refectoriis, et nullus frater solus cum sola confabulabitur, unde possit sinistra suspicio suboriri. Neque de cætero recipiemus aliquem, vel aliquam conjugatam, nisi mutuo consensu, continentia promissa, anubo pariter convertantur. Festivitates autem sanctorum a sanctis Patribus ordinatas celebrabimus, et nullum deinceps ex certa scientia Manichæum, vel alium haereticum ad habitandum nobiscum recipiemus. Et, sicut separamur ab aliis sæcularibus vita et conversatione ita etiam habitu secernemur vestimentorum; quæ vestimenta erunt clausa, non colorata, usque ad talos mensurata. Nos autem de cætero, non Christianos, sicut hactenus, sed fratres nos nominabimus, ad annum 1203, § 22. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(318) Fragmentum edidit Raynaldus, ad annum 1203, § 23. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

mus. ne singularitate nominis aliis Christianis injuria inferatur. Mortuo vero magistro, dehinc usque in perpetuum, priores cum consilio fratrum Deum timentium, eligerent prælatum, a Romano tantum pontifice confirmandum; et, si quid aliud Ecclesia Romana addere vel minuere voluerit, cum devotione recipiemus et observabimus. Quod ut in perpetuum robur obtineat, nostra subscriptione firmamus. Actum apud Bosnam, juxta flumen, loco qui vocatur Bolino Poili, sexto Id. Aprilis. Dragite, Lubin, Brageta, Pribis, Luben, Rados, Bladosius, Banus Culinus, Marinus, archidiaconus Ragusii, subscriptissimus. Deinde nos, Lubin et Brageta, ex voluntate omnium fratrum nostrorum in Bosna, et ipsius Bani Culini, cum eodem Domino J. capellano ad H. illustrem Ungariæ et Christianissimum regem euntes, in præsentia ipsius regis, et venerabilis... Colocensis archiepiscopi, et Quinquecclesiensis episcopi, et aliorum multorum, in persona omnium juravimus hæc statuta servare, et si qua alia Ecclesia Romana super nos ordinare voluerit, et secundum fidem catholicam constituere.

Actum in insula Regia, ii Kal. Maii.

CXLII (319).

LITTERÆ CALOJOANNIS IMPERATORIS BULGARORUM
AD PAPAM

Se Romanæ Ecclesiæ submittit.

Calojoannes, imperator Bulgarorum, sanctissimo domino, fidei Christianorum ab Oriente usque ad Occidentem patriarchæ, papæ Romano: ego chartam mitto tibi, gaudens si nuntius meus inveniet te sanum et lætum, cum omnibus, qui sunt tecum, et omnibus consanguineis, et amicis tuis. Ego sanus sum per virtutem Domini, et beatæ Virginis, et per orationes sanctorum Petri et Pauli apostolorum, et per sanctas orationes tuas. Intelligo ego Calojoannes imperator Bulgarorum, quod tu habes potestatem a Deo ligandi, et solvendi, sicut habuit beatus Petrus apostolus, cui dixit Dominus: *Quodcumque ligaveris super terram etc.* (*Math. xvi*), sic tibi contulit Deus gratiam istam; unde, quem ligaveris ligatus est, et quem solveris, solitus, Notum facio sanctitati tuæ quod elapsi sunt sex anni, quod ego semel, secundo, et tertio misi ad vos, sed nuntii mei non potuerunt ad sanctitatem tuam accedere, et proponere verbum meum, et referre mihi consolationem tuam. Inspiravit Dominus sanctitatem tuam ut mitteret mihi Dominicum, archipresbyterum Brandusinum, per quem intellexi, quod non es oblitus mei, servi tui, quem honoravi sicut hominem tuum, et dedi ei lit-

(319) Epistolam hanc vulgavit Raynaldus, ad annum 1203, § 20.

(320) Huc usque Raynaldus; (*loc. cit.*) addit: *Subjecta sunt Basili, Bulgorum archiepiscopi, litteræ (Regest. post eamdem epistolam) quas cum ad sedem apostolicam cum ingentibus ac pretiosissimis muneribus deferret, emensoque longissim, itinere pervenisset Dyrrachium, a Græcis, qui invidia perciti Bulgros a Romanæ Ecclesiæ conjugione distrahere nitebantur, prohibitus est ne in Occidentem trajiceret;*

A teras, quas tuæ sanctitati deficeret, quas utrum attulerit, vel non attulerit. Deus novit. Ex quo sciverunt istud Græci, miserunt mihi patriarcham, et imperator: Veni ad nos, coronabimus te in imperatorem, et faciemus tibi patriarcham quia imperium sine patriarcha non staret; sed ego non volui, imo recurri ad sanctitatem tuam, quia volo esse servus sancti Petri, et tuæ sanctitatis; et sciat sanitas tua, quod ego misi ad te archiepiscopum meum cum omni ordinatione et pecunia, et pannis sericis, cera, et argento, equis et mulis, ut adoret sanctitatem tuam pro me servo tuo. Et rogo per orationes beati apostoli Petri, et per sanctas orationes tuas, ut tu mittas cardinales, quibus præcipiat sanctitas tua, ut me coronent in imperatorem, et in terra mea faciant patriarcham, ut sim servus tuus tempore vite mee (320).

B Ad hæc. noverit sanctitas tua, quod ego archiepiscopus Basilii, veniebam cum ista pecunia adorare sanctitatem tuam, et usque ad Durachium perveni, ubi vidi nuntios comitis Walterii mecum pariter congaudentes. et disponentes mecum pariter transfretare; sed Græcus, qui veniebat cum illis, non permisit me transire cum illis, habito consilio ducis Durachii, asserens quod molestum imperatori existaret si transirem. Quo auditio, archidiaconus, et clerici Latinorum qui sunt Durachii, consuluerunt similiter ne transirem, et si aliter agerem, res omitterem et personam. Unde, misi ad te bonos homines, fideles imperatoris, Sergium comestabularium et Constanti presbyterum, quibus injunctum est, ut tibi veritatem proponant. Inspiret tibi Dominus, ut bene te super hoc servitio intromittas.

CXLIII (321).

B. ARCHIEPISCOPO DE ZAGORA.

Respondet epistolæ superiori.

(Ferentini, IV Id. Septembbris.)

C Recepitis litteris, quas sub nomine nobilis viri Celo joannis, domini Bulgarorum, per dilectum filium Constantinum presbyterum, et Sergium comestabularium tua nobis fraternitas destinavit, lætitiam suscepimus pleniorem, intelligentes ex eis quod ambo pariter recte de clavibus Ecclesiæ sentientes, Ecclesiæ Romanæ primatum, ac nobis ligandi et solvendi recognoscitis potestatem, et magisterium ecclesiasticae disciplinæ. Intelligentes etenim, quod nobis non solum in beato Petro est dictum a Domino: *Tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram etc.* (*Math. xvi*), sed nobis etiam dicitur in propheta: Ecce

D tunc vero tyrannus Alexius erexit Isaacio sceptrum adhuc tenebat, ob cuius metum archiepiscopus legatione perfungi non potuit, sed fidissimos nuntios ad Innocentium transmisit. Quæ quidem de his quæ nos hic exhibemus intelligi debent: verum in apographo Conti, continua serie, indistinctaque, ac velut ipsius Calojoannis litterarum pars altera, leguntur.

(321) Partem epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, ad annum 1203, § 21. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

constitui te hodie super gentes et regna, ut destruas et dissipes, et disperdas, aedifices, et plantes; a nobis petitis, et regium diadema, et patriarchalis praeeminentiam dignitatis, cum idem nobilis auctoritate nostra sibi velit coronam imponi, et in terra sua per nos institui patriarcham. Nos autem, jamdudum, ut de ipsis et subjectorum ejus devotione, ac statu terrae possemus effici certiores, cum non velimus simpliciter, sed optamus etiam, ut, sicut descendit ex nobili prosapia Romana, sic etiam Ecclesiæ Romanae instituta sequatur, et ab ea magisterium catholicæ fidei et honoris sui suscipiat incrementum, [dilectum filium, dominicum archipresbyterum Brundusimum, ad ejusdem nobilis duximus præsentiam destinandum.] Illo quoque cum litteris ejusdem domini Bulgarorum, tuis etiam, et Bellotæ principis, ad sedem apostolicam redeunte, de prædictis certiores effecti, dilectum filium, J. Cappellanum nostrum, Ecclesiæ Romana legatum ad eum duximus destinandum, [plena ei facultate concessa, ut in tota terra ipsius quoad spiritualia corrigeret, quæ corrigenda cognosceret, et statueret, quæ forent secundum Dominum statuenda. Per ipsum quoque uni archiepiscoporum terræ ipsius pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, duximus destinandum; mandantes eidem, ut si qui forsan in terra illa promovendi ad ordines essent, vel in episcopum consecrandi, per vicinos catholicos duntaxat episcopos in ordinandorum ordinatione et consecratione consecrandorum procedere non tarderet. Eadem etiam dedimus in mandatis ut de corona progenitoribus nobilis saepedicti ab Ecclesia Romana concessa, iuqueret diligenter veritatem, et tractaret de omnibus cum eodem, quæ cognosceret pertractanda, ut per ipsum tandem, et nuntiose ejusdem nobilis de omnibus redditici certiores, consultius et maturius super hoc procedere valeamus. Nuper autem idem legatus noster nuntiis ejusdem nobilis obviavit ad charissimum ad Christo filium nostrum, H.... illustrem regem Ungarie, destinatis, cum quibus ad eorum dominum sine mora se asseruit profecturum. Licet igitur prædictos Const. presbyterum, et Sergium commestabilem ad præsentiam nostram duxeris destinando, quia tamen tibi specialiter memoratus nobilis veniendo ad nos laborem imposuit, et onus suæ legationis injunxit, monemus fraternitatem tuam, et exhortamur attentius, et per apostolica scripta mandamus, quatenus, si unquam fieri potest, familiæ aquitatarum multitudine si oporteat direlicta, nostro te conspectui reppresentes. Credimus etenim, quod usque adeo per te certificabimus super his de quibus volumus effici certiores, quod non oportebit nos forsitan prædicti legati redditum expectare, imo nostrum tecum poterimus destinare legatum, per quem desiderio et petitioni domini Bulgarorum ple-

A nius satisfiet. Studeas igitur in Apuliam navigare, quoniam exinde ad præsentiam nostram te faciemus secure conducti, et vel aliunde per mare, vel terram, ad partes tuas sub seculo conductu remitti, ut te non oportat de reditu dubitare.

Datum Ferentini, iv Id. Septembris.

CXLIV (322).

CALOJOANNI, DOMINO BULGARORUM.

De eodem arguento

(Datum ut supra.)

B In eundem fere modum, usque in finem. Cum ergo archiepiscopus ipse ad nos accesserit, ut sperramus, petitionibus tuis et ejus, quantum cum Deo et honestate nostra poterimus, annuemus, ut poto qui proponimus, tam te quam populum tuæ jurisdicti commissum, et in fide confirmare catholicæ, et in devotione sedis apostolicæ radicare, ac honore personam tuam sicut Ecclesiæ filium speciale. Ad hæc, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, quatenus cum dilecto filio, nobili viro, Wlco, pacis studeas federa reformare, ne, occasione discordiæ, terra tua vel ejus, incurrat irreparabile detrimentum.

Datum ut supra.

CXLV.

JUDICI KALARITANO.

C Da matrimonio filiæ quondam judicis Gallurensis (323).

Ferentini, xvii Kal Octobris.)

Gratum gerimus et acceptum, quod, sicut venerabilis frater noster, B. Turritanus archiepiscopus, per suas nobis litteras intimavit, ad removendum scandalum quod in Sardinia motum fuerat, et concordiam reformandam, cognatum tuum a terra Gallure provide removisti. Ne igitur fiat novissimus error pejor priore, ac occasione judicatus Gallurensis Sardinia denuo perturhetur, nobilitatem tuam monemus exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus non permittas nobilem mulierem... filiam quondam judicis Gallurensis, nubere personæ suspectæ, præsertim Isidoro fratri nobilis viri... judicis Turritani, qui eam, sic ut dicitur, proxima linea consanguitatis attingit: sed sicut per alias litteras tibi et aliis judicibus de Sardinia dedimus in mandatis, super hoc statutis et monitis ejusdem archiepiscopi humiliiter acquiescas, ita, quod in hoc tuæ devotionis intelligamus affectum, et ad honorem tuum propterea specialius intendere teneamur.

Datum Ferentini, xvii Kal. Octobris.

CXLVI.

NOBILI VIRO JUDICI TURRITANO.

De eodem arguento.

(Datum ut supra.)

Cum, juxta testimonium veritatis, nil proposit homini, si mundum lucratus fuerit universum, et in-

(322) Lpistolam hanc laudat Raynaldus ad annum 1203, § 21.

(323) Vide epistolam hujusce libri sexti 29.

curret animæ detrimentum, non debes propter A commodum temporale sempiterna bona vegligere, ac fratris honorem timori Domini anteferre, cum, nisi fratrem et cuncta que habes Christo postponas, eo dignus, sicut ipse asserit, non existas. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus, cum dilecta in Christo filia, nobilis mulier.... filia quondam judicis Gallurensis, nobilem virum, Isidorum, fratrem tuum, proxima linea sanguinitatis attingat, non permittas ut ei, cum matrimonialiter nequeat, incestuose jungatur, et, cum non possit legitimate, illicite desponsetur; sed super ea potius tradenda nuptui, venerabilis fratris nostri, B... Turritani archiepiscopi, statutis et monitis acquiescas, et sicut de tua devotione confidimus, operam efficiacem impendas, ut juxta ejus arbitrium viro legitimo conjugatur. Taliter autem mandatum apostolicum exsequaris, quod in hoc tuae devotionis intelligamus affectum, et ad houorem tuum specialius intendere teneamur.

Datum, ut supra.

CXLVII. (324).

NOBILI VIRO JUDICI KALARITANO,
Dei juramento praestando (325).

[Ea te credimus discretione vigere, ut intelligas per te ipsum quod onus non remittetur sed augetur, cum cuiquam improvide solvitur, quod alii ex debito est praestandum. Sane, *venerabilis frater noster* (326), archiepiscopus Turritanus, *per suas nobis litteras intimavit, quod, cum a te nostro nomine juramentum fidelitatis, sicut a nobis in mandatis acceptat, exegisset, illud exhibere in ejus manibus disculisti, asserens quod venerabili fratri nostro..... Pisano archiepiscopo, salvo apostolicæ sedis honore, hujusmodi præstiteras juramentum. Cum igitur nobis et ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, sicut tua etiam prudentia recognoscit, si præstitum furamentum, ei quod a te nobis tauquam debitum est præstandum, contrarium reputes, illud illicitum judicabis; et, illico non obstante, quod licite, imo ex debito petitur exhibebis; vel, si præstitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis.] Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta D*

(324) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 68.

Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. II, tit. 24, *De jurejurando*, cap. 22. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt: variæ etiam lectiones dantur.

(325) Vide epistolas hujuscemlibri sexti 26, 30, 31.

(326) Decretales legunt cum loco *ven. fr. n.*; omitunt quæ sequitur Italico charactere distincta, et pro in *mandatis mandatum* legunt.

(327) Epistolam hanc, nec non et sequentes 150, 151, 152, laudat Bzovius, *Annal. t. XIII* pag. 101, § ii.

Partem vnlgavit Raynaldus ad annum 1203, § 52; quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

mandamus atque præcipimus, quatenus, omni occasione et excusatione cessante, in manibus ejusdem archiepiscopi fidelitatis nobis et Ecclesiæ Romanæ exhibeas juramentum.

Datum Ferentini, xvii Kal. Octobris.

CXLVIII.

B. ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Ut adversus ecclesiæ suæ debitores procedere possit.
(Ferentini, xvii Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu: auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut eos qui census ecclesiæ tuæ debitos substraxerint amodo, vel hactenus substraxerunt, possessionibus sub censu eisdem ab Ecclesia Turritana concessis, juxta legitimas spoliæ sanctiones. Nulli ergo, etc.

B Datum Ferentini, xvii Kal. Octobris.

CXLIX (327).

COMITI ALTISSIODORENSI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.
Epistola comminatoria, ut revocet episcopum Altissiodorensem quem exsulare precepit (328).

(Agnaniæ.)

Dum, propriæ salutis oblitus: in pernicie tuæ animæ conjuraris, minari non debes, si tibi salutationis alloquium denegamus. Ecce etenim, non tuis meritis, sed divinis potius beneficiis exaltatus, eum qui te exaltaverat reliquisti, et nisus es contra stimulum calcitrare, retribuens ei mala pro bonis, et tyrannidem quam non potes in caput in membris exercens. Sane, quem facis te ipsum ut in Dei grasseris Ecclesiam, et ecclesiasticam persecutus liberatatem, in christum Domini præsumpsis deservire, ac venerabilem fratrem nostrum.... Antissiodorensem episcopum magnum Ecclesiæ Dei membrum, virum scientia præditum, honestate præclarum, et tam sancta religionis observantia quam episcopalis dignitatis præminentia reverendum, a tota diœcesi sua coegeris exulare? Ille quidem, quia veritas mentiri non novit, beatus erit, si persecutionem propter iustitiam patiatur, et coronabitur a Domino, si legitimate decertarit. Tu autem, secundum impunitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ire et revelationis magni judicii Dei, cum, conscientia tua contra testimonium perhibente, ligatis manibus et pedibus mitteris in tenebras exteriore, ibique, flammis ultricibus cruciatus, in vacuum postulabis, ut idem episcopus intingat extremum digiti sui in aquam, et

(328) De episcopo Altissiodorensi jam egimus supra. Argumento hujuscemlibre concinunt quæ leguntur apud auctores novæ *Gallicæ Christianæ*, tom. XII, col. 299. « Graves (Hugo de Noeriis) et diuturnas cum Petro Curiiniacensi exercuit lites, viro impotentis animi, et in sacra Ecclesiarum jura vastæ cupidinis, quem cum diro anathemate ob interdictum violatum Hugo feriisset ad annum 1203, tandem suas Guillelmi, Bituricensis archiepiscopi, ejus avunculi, resipiscerent post exactam publice pœnitentiam ecclesiæ restituit, et ab eo impetravit ut Iudei Antissiodoro pellerentur, conversa in sœdem synagoga, an. 1204; cui SS. Nicolaus et Reinoberthus nomen imposuere. »

refrigeret linguam tuam. Audies enim tunc forsan a Domino: Quod uni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti, et me in ministerio meo es graviter persecutus; et quia cum irreverenter præsumpsisti contingere, pupillam mei oculi contigisti; sed ecce dies retributionis et ultionis advenit, quo secundo cum senatoribus populi mei tibi et unicuique juxta merita redditurus. Quam tunc miser excusationem prætendes, quam pro te allegationem induces, cum per se opera tua fuerint manifesta, nec latuerint quæ agis in tenebris, filius tenebrarum, inaccessiblem lucem Christi? [Tanto igitur ibi districtius punieris, quanto, velut nunc omnia impune præsumeres, majoris perditionis exemplum transmittis ad posteros, et famosissimum regnum Francorum infamas, dum ecclesiasticam persequeris libertatem, quam inclite recordationis reges Francorum non solum amplecti consueverant, sed etiam defensare, ibi autem cogis episcopum exsulare, ubi episcopi exsulantes solebant hactenus tutum refugium et honorabile receptaculum invenire. Ut quid miser pallias culpam tuam, et in charissimum in Christo filium nostrum, Philippum, regem Francorum illustrem, refundis temere crimem tuum? Nam, sicut in litteris tuis perspeximus contineri, eumdem episcopum regis serenitatis nominas detractorem, et tanquam in ultionem injuriæ regiae contra eum innuis te commotum, cum ex eo potius motus fueris contra ipsum, quod iniquitatibus tuis et excessibus parcere noluit. Sed, quoniam Ecclesiam: S. Adriani everteras funditus et quemdam vassalum ipsius in ejus odium et præjudicium ecclesiasticae libertatis exocularare præsnmpseras, et tam in bonis ecclesiasticisquam aliis depreddationes exercueras et rapinas, excommunicationis in te sententiam protulit, et tam tibi quam hominibus tuis prohibuit ecclesiasticam sepulturam.]

Tu vero, cum debuisses intelligere per te ipsum, quod meliora sunt corrigentis verba quam oscula blandientis, et cum Propheta clamare: Corripiet me justus in misericordia; o. a. p. n. in. c. m. (329) ex correctione ipsius amplius obstinatus, domum ejus in cæmeterium convertere voluisti, dum in ea corpus cuiusdam triduanum forsan et fastidum in ejus fecisti opprobrium tumulari. Nec suffecit imprudentia tua, quod eumdem episcopum a sede propria exsulare compuleras, nisi eum denuo a Pontiniacensi monasterio, ad quod confugerat, exire cogeret fugientem, et fines diocesanos Altissiodorensis ecclesiæ egressum, ad diocesim aliam declinare. In personas quoque Altissiodorensis ecclesiæ desiderans deservire, eas per tuos fusti satellites insecurus, qui ad prioratum in quo ille se prius receperat accedentes, portas ipsius securi et ascia dejecerunt subtiliter, omnia perscrutantes ubi inventos occiderent, et jussa tua in eorum occisione completerent. Licet igitur in Deum, et generalem Ecclesiam, et nos ipsos graviter, sed in te ipsum

(329) Sic in apog. Vatic. et Conti.

(330) Vide epistolam superiorum 149.

A gravius deliquisse noscaris, qui tamen rectitudinis semitam revocare tenemur errantes, monemus nobilitatem tuam et exhortamur attente, et per apostolica tibi scripta sub divini judicii obtestatione præcipiendo mandamus, quatenus, sicut eumdem episcopum turpiter ejecisti, sic eum honorifice revoces, et de universis damnis et injuriis ei et ecclesiis suis hactenus irrogatis, tam debitam quam devotam stisfactiouem impendas, ut per eum merearis absolutionis beneficium obtainere. Alioquin, noveris, quod nos venerabilibus fratribus nostris.... archiepiscopo Senonensi.... Carnotensi et.... Cathalaunensi episcopis, per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, ut tam te quam universos principales conciliarios et fautores tuos, nisi satisficeris de prædictis, singulis diebus Dominicis et festivis, excommuniicatos publice nuntient, et mandent ab omnibus arctius evitari; universam quoque terram tuam denuntient auctoritate nostra, usque ad satisfactionem condignam interdicto generali subjectam, et quocunque extra terram tuam deveneris, quandiu ibi præsens exstiteris, universa divina officia, et ecclesiastica sacramenta, præter baptismum parvulorum et poenitentias morientium, prohibeant celebrari. Quod si nec sic a tua præsumptione cessaris, in te aggravabimus fortius manus nostras.

Datum Anagniæ.... pontificatus nostri anno sexto.

CL (330).

REGI FRANCORUM.

Ut comitem Altissiodorensem inducat ad revocandum episcopum Altissiodorensem, quem exsulare hic comes fecerat.

(Anagniæ.)

Disperdat Dominus universa labia dolos et lingua maliloquam, quæ regalis animi puritatem susurrationibus venenosis inflicere moluntur, et famam, non tam regis quam regni Francorum, suis iniquitatibus offuscare. [Meruerat enim perpetuæ laudis titulos regnum ipsum; ex eo quod ecclesias et viros ecclesiasticos in suis immunitatibus conservabat, defendebat ecclesiasticam libertatem, et non solum non sæviebat in suos, sed alienos etiam undique concurrentes, qui propter justitiam sustinebant exsilium, recipiebat hilariter et honorifice pertractabat, suis copiis eorum in opiam sublevando Hoc autem apostolica sedes non solum in membris suis, sed in se ipsa etiam est experta, cum in suo separationis tempore (331) et necessitatis articulo refugium ad regnum Francorum habuit, ibique devote suscepit et honorifice pertractata, non parum a suis angustiis respiravit, imo etiam vires resumpsit, per quos, faciente tamen Domino et justitiam in judicium convertente, in statum felicitatis antiquæ, quæ cecidisse visa fuerit, fortior resurrexit.]

Utinam ergo, si quid oporteat in regno ipso mutari, dexteræ, fiat Excelsi mutatio, ne aureum ver-

(331) Sic in apographo; verum apud Raynaldum docunt.

tur in scoriā, et color optimus immutetur, nec apud serenitatem regiam prævaleant machinationes illorum, qui dicentes bonum malum et malum bonum, lucem tenebras et tenebras lucem ponere moluntur, animi tui lucem obtenebrare volentes. Cæterum, gratias agimus Deo nostro, quod apud in clytæ recordationis L. patrem tuum, regem Francorum, nunquam potuit talium loquacitas obtainere, ut anima ejus veniret in consensum ipsorum, vel rectitudo ejus ad dexteram vel sinistram a semita recta declinare. Quoniam non posuerat in lubrico pedem suum, sed sic firmaverat in timore Domini gressus suos, ut regnum suum ejus servitum reputaret, et libertatem ecclesiasticam pro viribus tueretur, obtainuit ille, non tam precibus quam meritis apud eum, ut ipsi jam seni filius nasceretur, utpote qui non tam regni hæredem quam morum desideraverat successorem, cupiens ut de fructu ventris ipsius poneret Dominus super sedem regni Francorum, qui divinæ legis regulas custodiret, ne transgrederetur terminos quos in cultu divini nominis, et ecclesiarum et virorum ecclesiasticorum reverentia posuerat pater ejus. Nunc vero, quod dolentes referimus, quidam iniuritatis filii, quorum est studium Domini calcare præcepta, et tradere traditiones iniquas, ut fiat oratio prædicti regis incassum, nec faciat filius quod patrem viderat facientem, puritatem regiam suis nituntur pravitatis deprivare, ipsam inducere cupientes, ut faveat homini contra Deum, et eos soveat similia facientes, vel assentiens eorum operibus, vel per dissimulationem saltem in sua sustinens iniuritate perver sos. Dolemus enim, et non sine dolore referimus et mœrore, quod, sicut veridica quorumdam relatione nostris est auribus intimatum, imo sicut quorumdam etiam opera manifestant, ea nunc, peccatis exigentibus, attentantur in regno Francorum, quæ non solum in regnis intentata, sunt aliis, sed etiam inaudita. Sane, cum venerabilis frater noster... Altissiodoren. episcopus, in P.... Altissiodoren. comitem, quoniam ecclesiam Sancti Adriani evertit funditus, et tam in bonis ecclesiarum quam privatarum etiam personarum deprædationes exercuerat et rapinas, et, in odium ejusdem episcopi et ecclesiastice libertatis, exoculaverat quemdam vasallum ipsius, excommunicationis sententiam promulgasset et prohibuisset tam ei quam hominibus ejus, si decederent, ecclesiasticam sepulturam, ipse, ut in cæmeterium converteret domum ejus, in ea cadaver quoddam exanime tumulavit. Cumque se promisisset satisfacturum eidem, simulans quod reconciliari vellet ecclesiasticæ unitati, et ad diem præfixum ad hoc tam idem episcopus, quam dilecti filii... decanus... archidiaconus... cantor, sacrista et aliae personæ Altissiodorensis ecclesiæ accessissent, quia tandem juxta promissionem suam satisfacere non curavit, ut iniuritatem iniuritati adjiceret et fieret novissimus error ejus peior priore, decanum et personas alias ad propriū redicontes

A per suos fuit satellites insecurus. Et, licet illi, ejus præscentes malitiam, a prioratu quondam in quo se prius receperant et proposuerant pernoctare, ad locum alium divertissent, satellites tamen ejus, ut Jussa complerent, portas prioratus ipsius in securi et ascia dejecerunt, universa cellaria et cameras perscrutantes. Præterea, cum sepeditus episcopus, propter persecutiones ipsius, ab ejus facie Pontiniacum, aufugis et comes ipse, sicut in litteris ejus perspeximus contineri, euin tam contra se, quam contra serenitatem regiam, et venerabilem fratrem nostrum... episcopum Belvacensem, nominans seductorem, ab eodem mandavite jici prioratu, multa per litteras, et plura per nuntios committit, utpote qui monasterium Pontiniacense ac possessiones ipsius prædonibus exponere non expavit, propter quod idem episcopus a tota diœcesi sua cogitur exsulare. Dolemus autem amplius, et movemur, quod, sicut accepimus, serenitas regia in eum sine causa commota [nisi forsan, non causam ut causam assumens, rancorem conceperit contra ipsum, quia dilectum filium, J. de Pertico, consobrinum tuum, quein non excommunicaverat, excommunicatum noluit nuntiare, ne falsitati testimonium perhiberet,] bona confiscavit ipsius, et regalia omnia occupavit.

B Ne igitur ex hoc amplius divinam incurras offensam, et famam regni Francorum offusces, inonemus serenitatem regiam et exhortamur attente, quatenus, omni prorsus rancore postposito, ne ad posteros tuos transmittas perditionis exemplum, sed subdilis tuis formam præbeas salutarem, prædictum episcopum in gratiam regalem admittas, et tam regalia quam omnia quæ diceris confiscasse, ipsi restituere non postponas. Præterea, ne non careas scrupulo societatis occultæ, si manifesto facinori nolis cum valeas obviare, prædictum comitem ab ejus pœnituis molestatione, ac ecclesiæ sua persecutione compescas, et cegas eumdem de damnis, et injuriis prædicto episcopo et ejus ecclesiæ irrogatis satisfactionem impendere tam debitam quam devotam. Nos autem, venerabilibus fratribus nostris... archiepiscopo Senonensi... Carnotensi, et... Cathalaunensi episcopis, etc., ut in præcedenti, n° CXLIX, usque manus nostras. Verum, tuæ serenitati deferre volentes, circa te non mandamus ad præsens districtionem aliquam exerceri; serenitati tuæ paterna dulcedine suadentes, ut sicut catholicus princeps, taliter prædicta corrigas per te ipsum, quod contra te non cogantur manum correctionis apponere, vel charissimam nobis serenitatem regiam aggravare. Alioquin, quanto amplius ad præsens tibi deferimus, tanto minus in posterum deferimus, et eligimus potius regi Deo, quam regi homini complacere. Erit autem celsitudini tuæ non immerito formidandum, ne in favorem hæreticorum contra quos idem episcopus agebat viriliter et legitimate decertabat, eum persequi videaris.

Datum Anagniæ... anno sexto.

CLI (332).

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (333).

Reprehendit eum acriter, quia contra comitem Altissiodoreensem, qui episcopum expulerat, non processerat. Mandat procedi.

(Anagniæ.)

Credebamus nos hactenus in promotione tua, non solum Ecclesiam Senonensi, sed toti provinciæ Gallicanæ utiliter providisse, lucernam prius sub nodio positam in candelabrum nos exaltasse putantes, et gregi Dominico non deputasse mercenarium sed pastorem. Sed ecce, quod non sine dolore referimus et mœrore, lucerna tua velut extincta jam fumigat, nec lucet his qui in domo sunt positi, sed eos potius in tenebris errare permittit, dum in mercenarium pastor degenerans, non opponis te murum pro domo Domini ascendentibus ex adverso, sed viso lupo dimittis oves, et fugis, cani muto qui latrare non prævalet comparandus. Putabamus etenim, quod in ore tuo esset sermo Domini vivax, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiuti, ut sine cessatione clamares, et exaltares velut tuba vehemens vocem tuam, nec esset apud te acceptio personarum, quin annuntiales impietatem suam impio, et scelera propria sceleratis et pro (334)... massuetis argueres et corriperes inquietos. Verum, sicut tuorum operum exhibitio manifestat, lingua tua faucibus jam adhæsit, ut in ore tuo sit verbum Domini alligatum, nec eructare neveris verbum bonum ad faciendam vindictam in nationibus et increspationes in populis, nec præsumis arguere coram omnibus delinquentem, ejus oblitus, quod non solum novisti dixisse Apostolum, sed etiam docuisti: Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina, qui etiam alibi dure asserit argendum. Sane, si comedederet te zelus domus Domini, et super te opprobria illi exprobrantium cecidissent, foras mississet a te charitas perfecta timorem, et in nobilem virum... comitem Altissiodoreensem, qui ecclesias destruit, possessiones et bona diripit earumdem, ecclesiasticam persequitur libertatem, et venerabilem fratrem nostrum... Altissiodoreensem episcopum, suffraganeum tuum, exsulare compellit, eam exercuisse intrepidus ultionem, quod prius ad audienciam nostram vindicta tanti criminis quam querimonia pervenisset. Ceterum, quoniam cum Heli forsitan senuisti, palpas magis quam punias (*sic*) vitia subditorum, liniens parietem iniquitatis quem construunt, cum deberes illum potius demoliri. Jam enim apud te gladium Petri rubigo consumit, ut evellere, destruere ac disperdere nequeas, quæ evelli, destrui aut disperdi Dominus præcipit in Prophetæ: Ecce, inquiens, posui te hodie super gentes et regna, ut eellas, destruas et disperdas, adfices et plantes. Ne igitur, si tantam in te negligentiam videamur æquanimiter sustinere, nobis tantum Ec-

A olesia Gallicanæ dispendium imputetur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, a sommo quo torpuisti bactenus excitatus, instes opportune, importune, opus Evangelistarum facias, nec vituperes ministerium nostrum, sed pastorale potius officium laudabiliter exequaris, consecrans manus tuas in fratre ac filio per dignam sceleris ultiōnem, ut benedictio tibi detur; cum venerabilibus quoque fratribus nostris... Carnotensi et Cathalaunensi episcopis, prædictum comitem, qui ab eodem episcopo excommunicatus est mucrone percussus, cum universis principilibus consiliariis et sautoribus suis, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatum publice nuntiatis, et per B universam Senonensem provinciam sub solemnitate premissa facias solemniter nuntiari, totam terram ipsius denuntians auctoritate nostra, usque ad satisfactionem condignam, interdicto generali subjectam; et, quoconque idem comes extra terram suam devenerit, quandiu ibi præsens extiterit, divina officia et ecclesiastica sacramenta, præter baptismum parvulorum et pœnitentias morientium, prohibeas celebrari. Charissimum quoque in Christo filium nostrum, Philippum, illustrem regem Francorum, diligenter moneas et inducas, ut eidem episcopo, bona quæ confiscavit ipsius, et regalia quæ accepit, sine diminutione restituat et eum in plenitudine gratia regalis admittat, ne, si aliter egerit, in favorem hæreticorum, contra quos episcopus idem agebat viriliter hactenus et fortiter dimicabat, eum persequi videatur. Taliter igitur super his mandatum apostolicum exsequaris, ne sicut nesciis in fructuose radici, si de cætero terram inutiliter occupavit, securim apponere compellamur, et male perdere malum agricolam, et locare alii ecclesiam Senonensem, qui non in sudario talentum sibi traditum liget, sed erget potius ad usuras, non timens eos qui corpus occidunt, sed illum potius qui potest corpus et animam perdere in gehennam.

Datum Anagniæ... anno sexto.

CLII (334*).

EPISCOPO ALTISSIDORENSI.

Epistola consolatoria et catholica.

(Anagniæ.)

D Recogitantes in amaritudine annos nostros, et præsentis diei malitiam attendentes, vix causam tanti doloris inventimus, quantum in susceptione tuarum concepimus litterarum. Dolemus etenim pro te, sicut venerabili fratre nostro, et eo quem visceribus gerimus Jesu Christi, persecutions tuas proprias reputantes, cum caput non compati nequeat tanto membro, utpote quod cum Apostolo cum scandalizatis fratribus uritur, et cum infirmatibus infirmatur. Dolemus etiam et pro regno Francorum, de quo, sicut rei veritas se habebat, sic in

(332) Vide epistolam 149.

(333) De archiepiscopo Senonensi, jam egimus non semel.

(334) Sic in apogr.

(334*) Vide epistolam 149.

omnem terram sonus exivit, et in fines orbis terræ suma devenit, quod in eo præcipue libertas vigeret ecclesiastica, et clericorum immunitas servaretur. In eo etenim usque adeo spiritualis et materialis gladius amica connexione sibi fuerant mutuo fœderati, ut materialis in nullo se spirituali opponeret, sed ei potius, imo Deo, gratum subsidium, et auxilium necessarium exhiberet, indignum non reputans si temporalis potentia ecclesiastice dignitati deferret, et ejus honoribus deserviret. Dolemus quoque pro charissimo in Christo filio nostro, Ph. rege Francorum illustri, cuius potentia, vel negligentia potius, quidquid a quoquam perperam attentatur in regno, ab aliquibus imputatur, dissimulationem ejus reputantibus pro favore, nec carere ipsum dicentibus scrupulo societatis occultæ, cum manifesto facinori desinat obviare. Olim etenim, inclytæ recordationis progenitores ipsius episcopos exsulantes devote suscepere consueverant, et non solum tractare honorifice, sed munifice procurare; nunca autem in injuriam ejus cedit, quod sub oculis ejus exsulare compelleris, et extra Ecclesiam et diœcensem tuam aliena suffragia mendicare (335). [Verum, in eo quod tibi compatimur, evangelicæ consolacionis nos lectio consolatur, in qua novimus esse scriptum: Beati qui persecutionem propter justitiam patiuntur. Si enim verbum veritatis est verum, imo quia verbum veritatis est verum, cum persecutionem propter justitiam patiaris, beatitudo persecutionem hujusmodi limitabit. Gaudeas igitur, ut et nos tecum fariter gaudeamus, quod dignus inventus es contumeliam pati pro nomine Jesu Christi, cuius ministerium sic geris in terris, ut ad ejus consortium, cui laudabiliter in ministerio ipso ministras, assumi merearis in celis, ipso in Evangelio protestante: Volo, pater, ut ubi ego sum, illuc sit minister meus. Gloriare cum Apostolo in cruce Domini nostri Jesu Christi, gaudens, si, quæ desunt passionum Christi, in tuo corpore supplerantur, quoniam si compateris, conregnabis. Sciens ergo quod unusquisque mercedem secundum suum laborem accipiet, nec sunt condigæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, gaudie quoniam felici commercio terrena in cœlestia commutabis, et pro temporalibus recipies sempiterna. Cæterum, super insania comitis persequentis tristamur quodammodo inconsolabili, et ex intimo corde dolemus, quod datus in reprobum sensum Pharaonem in contumacia sequitur, et in Ecclesiæ persecutione Neronem.

Cum enim elatus in superbiam contra stimulum non timeat calcitrare, veremur ne, cum in profundum venerit vitiorum contemnat, nec adjiciat, ut resurgat, sed tempestas demergat eumdem, et os suum puteus urgeat super eum. Monemus igitur fraternalitatem tuam, et exhortamur attente, et per

(335) Hæc apud Raynaldum, loc. cit.

(336) Huc usque Raynaldus.

(337) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iv, tit. 13, *De eo qui cognovit consanguineam*

A apostolica tibi scripta mandamus, quatenus non deficitas, sed proficias potius, nec movearis a constantia tua mentis, sed in ea potius perseveres, non timens quid faciat tibi homo, cum Deum habeas adjutorem. Stes sicut stetisti hactenus pro Ecclesiæ libertate, et pro ea murum te defensionis opponas, nec cedas ascendentibus ex adverso, sed viriliter procedas in eos, animam tuam si necesse fuerit pro omnibus positurus (336).]

B Credimus autem quod Dominus non patietur te tentari ultra id quod valeas sustinere, sed faciet in tentatione proventum, et circa te, ac Ecclesiam tuam, animum regium serenabit, ut, te in plenitudine gratiæ regalis admittens, tibi non solum regalia, et bona confiscata restituat, sed in persecutorem tuum, nisi resipuerit, dignam exerceat ultionem. Quidquid vero egerit rex prædictus, tibi sedes apostolica non deerit, quæ propriam reputat causam tuam, et infringi dolet ecclesiasticam libertatem. Scribimus autem venerabilibus fratribus nostris... archiepiscopo Senonensi... Carnotensi, et... Cathalaunensi episcopis, et tam regi, quam comiti memorato, prout ex rescriptis litterarum, quæ præsentibus tibi mittimus litteris interclusa, tuæ poterit inspectioni patere.

Datum Anagniæ... anno sexto.

CLIII.

... ABBATI S. PETRI DE PADO;.. PRIORI S. GABRIELIS,
ET... PREPOSITO S. LUCIE CREMONENSIS.

Ut A. abbatis S. Thomæ Cremonensis cessionem admittere possint.

(Anagniæ, xii Kal. Novembris.)

Ex parte dilecti, filii, A. abbatis S. Thomæ Cremonensis, fuit a nobis humiliiter postulatum, ut, cum sit adeo debilitate ac senectute confectus, quod ad regimen abbatiæ impotens habeatur, resignationem ejus admittere dignaremur. Nos igitur, eidem abbati et ipsi ecclesiæ providere volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, ad ipsum monasterium accedentes, si ad nos, ut dicitur, nullo pertinet mediante, ac idem abbas resignare voluerit, non vi vel metu coactus, sed inductus propria voluntate, resignationem ejus, si tamen utilitati expedierit abbatiæ, auctoritate nostra suffulti, admittere procuretis, mandantes conventui, ut eidem abbatiæ per electionem canonicam studeant de persona idonea providera. Quod si non omnes, duo, etc.

Datum Anagniæ, xii Kal. Novembris.

CLIV (337).

... ARCHIEPISCOPO SALSEBURGENSI.

De pænitentia injungenda ei qui sororem uxoris suæ carnaliter oogoverat.

(Anagniæ, vii Id. Octobris.)

[Veniens ad apostolicam sedem Corradus (338), laicus, *lator præsentium, humili nobis confessione uxoris suæ, vel sponsæ*, cap. 9. Ubi archiepiscopo Magdeburgensi directa dicitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt. Variæ etiam lectiones dantur.

(338) In decretal., E. loco *lator... monstravit,*

monstravit, quod, cum olim, tempore infantiae suæ, de consilio amicorum, quamdam pueram ducturum se juraverit in uxorem, quam cito ad legitimam perveniret ætatem, pater puellæ, confederacione hujusmodi fiducijsorum obligatione hinc inde firmata eum in propria domo recepit, ipsum nutriens insimul cum puerla, Denum vero (339), ex conversatione diutina totius domus familiaritatem adeptus, sorori puerla, cui se juraverat foremaritum, instinctu generis seductoris humani carnaliter se conjunxit. Aveniente autem ætate, qua quod juraverat poterat adimplere, amici sui, ejus excessus ignari, pro adimplendo matrimonio institerunt; qui, conscius corum quæ fecerat, quibusdam ex ipsis quod cum sorore puerla commiserat enarravit. Sed, illis nequaquam credentibus verbis ejus, et graviter in crepantibus eum, [ipse, illorum devictus consilio (350)], quam juraverat in uxorem accepit, et, nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas exhibebat, cognoscebat utramque. Verum, licet in praesentia tua super hoc fuerit accusatus, convinci tamen non potuit, nec voluit suum confiteri delictum. nunc autem reversus ad cor et pœnitens de commissis, saluti suæ consilium requirit impendi, ne tanquam equus et mulus, quibus nullus est intellectus, in animæ suæ periculum videatur errare. Cum igitur non tantum a malo sed etiam ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinendum, fraternitatı tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus, prædicto (341) pro hujusmodi enormitatis excessu iuncta pœnitentia competenti, consulas ei, monens illum salubriter et inducens, ut de cætero abstineat ab utraque.

Datum Anagniæ, vii Id. Octobris.

CLV (342).

REGI UNGARIAE.

Hortatur ut Andreæ duci, fratri suo, subveniat, ad volum crucis exsequendum.

(Anagniæ, Non. Novembri).

Ad audientiam nostram, dilecto filio, nobili viro, A. duce, fratre tuo, intimante, pervenit, quod, cum inclytæ recordationis B. pater vester, morte preventus, votum quod emiserat non potuerit personaliter adimplere, ut in filio saltem mortuus redderet Domino quod voverat ipse vivens, illud exsequendum eidem duci commisit, et imponi fecit ejus humeris signum crucis. Licet autem ipse in votis habuerit exequi votum patris, et mandatum ejus filiali devotione complere, quia tamen inter serenitatem tuam et ipsum, peccatis exigentibus, dissensionis scrupulus intervenit, nondum est quod proposuerat exsecutus præsertim cum ab hoc eum defectus retraxerit expensarum. Quamvis igitur celsitudinam tuam ad volum paternum exsequen-

(339) Decretal. *deinde, et infra om. quæ charactere cursivo distinximus.*

(340) Decretal. *tandem amicorum suorum devictus instantia, et infram om. ne... errare.*

(341) Decret., E.

A dum sumptu non modico noverimus indigere, ad instantiam tamen petitionis ipsius, magnificentiam tuam monemus et exhortamur attentius, quatenus ei ad votum peregrinationis explendum, nisi forte post te provida deliberatione in regno remanserit, juxta facultates tuas et necessitatem ipsius in expensis subvenias competenter, taliter extendens manum liberalitatis regiæ circa eum, quod ex hoc etiam ad devotionem tuam amplius inducatur, et nos liberalitatem tuam debeamus merito commendare.

Datum Anagniæ, Non. Novembri.

CLVI (342).

NOBILI VIRO A. DUCI

Compositam inter eum regemque fratrem concordiam confirmat.

(Anagniæ, Non. Novembri.)

Solet, etc. usque assensu. Compositionem inter te, et charissimum in Christo filium nostrum.... illustrem regem Ungariæ in dilecti filii, G... (344) tituli sancti Vitalis presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, manibus initam, et ab eo postmodum confirmatam, sicut sine pravitate provide facta est, ab utraque parte sponte recepta, et pacifice hactenus observata, et in ejusdem cardinalis litteris plenius continetur, autoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, Non Novembri.

CLVII (345).

EIDEM

Ipsum in clientelum admittit.

(Anagniæ, Non. Novembri.)

Cum inter tuæ primordia juventutis tam ex mandato paterno, quam voto proprio, militiae tuæ primicias voveris Iesu Christo, esse non debes gratias illius immunis, quam apostolica sedes universis crucesignatis indulxit. Eapropter, dilectein Domino fili, tuis inducti meritis et precibus inclinati, cum, voto peregrinationis emisso, proposueris in terra sanctæ subsidium proficiisci, personam tuam cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, statuentes, ut ex quo iter fueris peregrinationis aggressus, donec de tuo reditu vel obitu certissime cognoscatur, terra et omnia bona tua sub nostra et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei D specialius defensione secura consistant. Volumus etiam, ut si Dominus interim masculum tibi dare dignetur heredem, in tuo tibi ducatu succedat, et donec ad legitimam ætatem pervenerit, apostolicæ sedis præsidio specialius foveatur. Nulli ergo protectionis, et constitutionis, etc.

Datum Anagniæ, Non, Novembri.

(342) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 19.

(343) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 19.

(344) Vide epistolam libri quinti 60. not.

(345) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 19.

CLVIII.

CAPITULO AUGUSTENSI.

H. Ratisponensis ecclesiae vicedominum, ipsis in episcopum concedit (346).

(Anagniæ, ii Kal. Novemb.)

Cassata quondam electione, quam de dilecto filio, H. Ratisponensis ecclesiam vicedomino feceratis, sicut fuerat de jure cassanda, quia non de legitimo matrimonio natus erat. licet juxta vestrarum testimonium litterarum, probatae ac inculpatae opinionis existeret, et esset tam scientia quam moribus et estate provectus, ut vobis et ecclesiae vestrae, (ob) cuius evidentem utilitatem et necessitatem urgentem in electione predicta nimis propere processistis, timentes ne dissensionem dilatio pareret, et dissensio detrimentum ecclesiae generare,) misericordiam post judicium faceremus, licet merueritis et eligendi potestate privari, et suspendi ab ecclesiasticis beneficiis per tres annos, ne tamen eadem ecclesia, ob defectum rectoris, gravem incurreret lesionem, sustinuimus patienter, ut nominata persona, quam circumspectam esse acceptimus et discretam, non tanquam electus, sed tanquam concanonicus vester, prourationem gereret tam ecclesie quam diocesis Augustensis; et, si denuo convenirentis in eum a sede apostolica postulandum, venerabilem fratrum nostrorum, S. Maguntini archiepiscopi, et bone memorie episcopi Herbipolensis, et dilecti filii.... abbatis de Salem, conspectibus vos curaretia humiliiter presentare.

Illis autem dedimus in mandatis, ut, tam de statu ecclesiae memoratae quam meritis et natalibus nominatae personæ, que inquirenda forent inquirerent diligenter, et, omnia fideliter redigentes in scriptis, infra quatuor menses ad nostram audientiam destinarent, cum quibus ad nos vestrum aliqui proferrent aequitatis judicium recepturi. Predicto igitur Herbipolensi episcopo a filii perditionis occiso, et eodem abbate de Salem committente predicto archiepiscopo vices suas, quoniam occupatus aliis his non poterat interesse cum ad ipsius metropolitani vestri presentiam duos ex concanonicis vestris, et dilectum filium.... Sancti Georgii Augustensis praepositum, misissetis, ipse in presentia venerabilis fratri nostri... Prænestini episcopi, apostolice sedis legati, postulationem coram se propositam examinare curavit, sicut transmissæ ad nos ejus litteræ continebant. Fuit igitur ipsi, sicut per easdem nobis litteras intimavit, sufficiens facta fides, quod ad episcopale regimen, quantum homini sciri permittitur, idoneus esset vicedominus memoratus, nisi premissus tamen articulus impediret. Verum, quia eum obedientiæ filium noverat, et mandatis ecclesiae obedire paratum, propter turbationem temporis, ecclesiae desolationem, et dissenzioniem personæ, cum eo humiliiter petiti dispensari,

(346) Vide epistolam libri quinti 99, de eodem argumento.

A adjiciens tu margine litterarum, quod nullus hoc tempore præter eum posset ad regimen ecclesie Augustensis assumi, sine multo ejus dispendio et jactura. Super processu quoque negotii legatus noster nos instruens, et cum Maguntino concordans, ad dispensationem nos suppliciter incitavit, quam et vos per litteras vestras et nuntios humiliiter postulasti, abbate de Salem, qui Maguntino commiserat vices suas, idem eum instantia requirente, Nos igitur, attendeentes quod Maguntinus ipse non planenos superimpedito natalium instruxisset. a dilectis filiis, R. archidiacono, F. subdiacono nostro, concanonicō vestro, et magistro L. qui venerat nuntius cum eisdem, per fratres nostros exegimus et receperimus juramentum, ut testimonium dicent veritati. Ipsi ergo deposuere jurati, quod, sicut ab antiquioribus ecclesie Ratisponensis et Augustensis audierant, et credebat ipsi etiam verum esse, idem vicedominus ex simplici fuerat fornicatione susceptus, cum pater ejus in minoribus esset ordinibus constitutus, quod ex eo plenius patuisse dicebant, quod postea fuit in subdiaconum ordinatus. Mater vero licet in claustris posita fuerit, juxta terræ consuetudinem nutrienda, et tandem habitum induerit monachalem, tunc tamen nec alicui nupserat, nec volum emiserat castitatis. Nos ergo, habito super his fratrum nostrorum consilio, propter urgentem necessitatem, et evidentem utilitatem ecclesie Augustensis, et discretionem et honestatem nominatae personæ, de qua nobis predictus legatus noster, etc... archiepiscopus Maguntinus, et quampuckles alii laudabile duxerunt testimonium perhibendum, de solita benignitate sedis apostolice gratiam vobis facimus, et cum eodem vicedomino dispensantes ipsum vobis concedimus in pastorem, salvo in omnibus jure tam archiepiscopi quam ecclesie Maguntinæ. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus ei de cetero tanquam pastori vestro debitam exhibeat reverentiam et honorem, et salubria monita et mandata ipsius recipiat humiliter et inviolabiliter observetis.

Datum Anagniæ, ii Kal. Novembries.

CLIX (347).

D P. EPISCOPO IN ARCHIEPISCOPUM PANORMITANUM ELECTO (348), REGIO FAMILIARI.

Ipsum plurimum commendat, quod inter seculi et regni tumultus, qui tum etiam servebant, fidem pontifici regique servasset.

(Anagniæ.)

Si exigente diei malitia sit vita hominis super terram, ut non inveniat requiem tempore inquieto; si in valle lacrymatiæ et fletus riget lacrymæ stratum suum, nec taceat pupilla oculi lacrymantis; licet condoleamus dolentibus, nec non compati pa-

(347) Vide Ranwaldum, ad annum 1203, § 69.

(348) Vide epistolam libri quinti 39.

tientibus non possimns, non movemur tamen ni-
mium, vel miramur, cum non verum esse nequeat
testimonium veritatis, quæ iram superventuram
universo orbi prædictit, et non solum gentem sur-
recturam in gentem, et inimicos hominis domesti-
cos ejus fore, sed et virtutes cœlorum prænuntiavit
in fine temporum commovendas, quod in Sicilia
jam videmus quasi ad litteram adimpleri. {Ecce eter-
nus, ibi non solum gens insurgit in gentem, sed
frater armatur in fratrem, ita ut familiaris noceat
amplius inimicus, est dum nulla fides est regni sociis
virtutes cœlorum contra se invicem commoventur,
dum majores eccliarum prælati, ac regnifprincipes,
qui videbantur esse columnæ, nutantes non stant
in die Domini, nec opponunt se ascendentibus ex
adverso, sed cedentes, vel deficiente potius, non
timent cum his facere sibi partes, qui partiri re-
giam tunicam moluntur sub nomine regio non quæ
regis sunt, sed potius quæ sunt sua querentes.
Quia igitur regnum est in se ipsum divisum, non
est mirum si desoleatur, et domus decidat supra
domum, cum ad desolationem ejus plus domesticorum
dissensio, quam offesa facit cœterorum. Licet
igitur declinarint et inutiles facti sint pene penitus
universi, et vix qui faciat bonum, etiam usque ad
enam, gaudemus tamen, quod tuæ fidelitatis integrinae,
et constantia devotionis, annuntiatur per omne
regnum Siciliæ, ac a mari ad mare publice prædicatur,
quod in persecutione proficeris, nec cesseris
persequenti. Quamvis enim dixerit inimicus : Per-
sequar, et comprehendam, partibor (349) spolia, in-
terficiam gladio, et dominabitur manus mea ; quamvis
impiæ cogitaverint occidere virum justum injuste
et tamen fortius contra ipsos feruit fides tua, quo
amplius contra te ipsorum ira servebat, sioque sa-
gittas parvolorum reputasti plagas eorum, et non
solum linguas, sed et manus eorum pro nihilo ha-
bueri. Nam ille qui oraverat ne deficeret fides Petri
b Petrum ne in hujus maris fluctibus mergeretur
erexit, et adhuc, nisi modice fidei fuerit, eum faciet
tumentum procellas undarum sicco' vestigio et
incenso pedere calcare. Si insultent igitur tibi qui
oderunt te gratis, et pro bonis mala rependunt, si
dicatur, ubi est Deus tuus, non exaudias beneficia
incantatum, nec eorum seductionibus acquiescas
qui ut gloriam tuam evacuent, tuum studentanum
fascinare. Sit gloria sicut filia regum ab intus in
fimbriis aureis, et conscientia tua pro te testimo-
nium perhibeat apud Deum, et nos etiam, indignos
vicarios ejus, qui labores tuos et dolores attendimus,
et tibi proponimus juxta tua merita respondere.
Nec credas, quod hominem nos fecisse penitentia
qui nullam nobis penitentia causam præstat,
aut quod velimus abire retrosum, et quod differimus
proponamus afferre, quod differtur potius ut
opportuno tempore gloriolus conferatur. Nam su-

(349) Sic in apogr.

(350) Epistolam hanc laudat, fragmentulumque
exhibit Raynaldus, ad annum 1203, § 50. Pauca
que apud specum leguntur, hic circa finem uncis

A per flumina Babylonis organa suspenduntur, nec
est Domini canticum in terra aliena, vel verius alienata,
cantandum. Monemus igitur fraternitatem
tuam, et exhortamur attentius, et per apostolica tibi
scripta mandamus, quatenus in solita fidelitatis virtute
persistens, non deficias sed proficias potius, ut
magis armata trita fragrent, et aurum examinetur
melius, et probetur verius in fornace. Speramus au-
tem in eo, qui in se sperantes non deserit, quod non
dormiet, nec dormitabit qui custodit Israel, nec
relinquet virginem peccatorum super sortem justorum
sed consolabitur in servis suis, faciens in
tentatione proventum, et post lacrymationem et
fletum, gaudium, et exultationem induceris. Quod si
forsitan peccatis exigentibus usque adeo invalesceret
inimicus, ut ei resistere, vel contra eum stare sine
periculo non valeres, non negamus quin modum
invenias, qui sine fidelitatis tua ac fidei læsione
animam tuam exaltet.

Datum Anagniæ.

CLX (350).

DE NOVO BURGO ET DE SALEM (350*) ABBATIBUS.

*Ut ducem Sueviæ a fovendo Liupuldo in Magunti-
nam sedem intruso deterreat. (351).*

(Anagniæ, vi Kal. Novembris.)

Inauditæ præsumptionis excessum quem nobilis
vir, Philippus, dux Sueviæ, in apostolicæ sedis in-
juriam attentavit, Liupuldum, quondam Varmatiensem
episcopum, ad Maguntinam ecclesiam quantum
in eo fuerat transferendo, et fovendo eum in sus-
temeritatis excessu, etiam postquam illius postula-
tio a nobis justo fuerat judicio reprobata, in pa-
tientia toleravimus hactenus, credentes quod erro-
rem suum corrigeret per se ipsum, et idolum zeli
quod erexerat in templo Dei velut abominationem
stantem in loco sancto, de ipso eliminare curaret,
nec usurparet sibi quod nullus imperatorum vel
principium hactenus attentavit. Novit enim, vel po-
tuit aut debuit ipse noscere, quod apostolicæ sedi
tantum a Domino transferendi episcopos est potes-
tas indulta; ideoque in messem nostram non de-
buit, mittere falcam suam, et nostrum sibi officium
vindicare, quod licet fecit hactenus, nos tamen, ne
moveri contra eum potius esstu amaritudinis quam
zelo rectitudinis videamur, id discimulavimus ha-
ctenus et laboravimus sustinentes.

D Verum prædictus Liupuldus, quia nimis præ-
sumperat, nec monitus a sua præsumptione cessa-
bat, excommunicationis primo, et postmodum senten-
tiam depositionis exceptit; quam quia contumax
non observat, et dux ipse in contumacia sovet
eum, juxta sanctorum Patrum sententias utramque
notam et noxam erroris incurrit. Nos autem, adhuc
eidem duci deferre volentes, per vos eum duximus
commonendum, si forsitan ductus consilio seniori
bujusmodi præsumptione desistat, nec Deo et Ec-
clusa sunt.

(350*) Vide epistolam libri quinti 99.

(351) Vide epistolam libri quinti 14.

olesiae se opponat, et apostolicam sedem, quam ratione saltem christianitatis debet humiliter revereri, de cetero irreverenter impugnet. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur attente, et per apostolica scripta mandantes in virtute sanctae obedientiae districte præcipimus, quatenus ad eum per sonaliter accedentes, ipsum ex parte nostra moneatis attentius et effouciter inducatis, ut eidem Lupuldo nullum de cetero tribuat auxilium vel favorem, sed potius tanquam depositum illum abjiciat, et velut excommunicatum eviet. Alioquin [denuntiat] eidem, quod in ipsum et terram suam amplius forsitan quam existimet, secundum officii nostri debitum, manum nostram curabimus aggravare, cum id ultius non debeamus in patientia sustinere.] Quod autem inveneritis apud eum, per litteras et fidelem nuntium nobis quanto citius poteritis. Quod si non ambo... alter, etc.

Datum Anagniæ, vi Kal. Novembris.

CLXI.

..... DECANO ET CAPITULO LESMORRENSIBUS.

Ut M. abbatem S. Benedicti, in episcopum ab ipsis electum recipiant.

(Anagniæ, Non. Novembris.)

Dilecti filii... archidiaconus, et quidam clerici Lesmorrenses, cum litteris vestris ad sedem apostolicam venientes, nostris auribus intimarunt, quod postquam F.... quondam episcopus vester, in manibus dilecti filii, J. (352) tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, episcopatus regimen resignavit, vos convenientes in unum, in venerabilem fratrem nostrum, M. nunc episcopum, tunc vero abbatem Sancti Benedicti Cisterciensis ordinis, invocata sancti Spiritus gratia, unanimiter convenientis, eum in vestrum episcopum eligentes, quanquam ecclesia vestra cum ipsa diœcesi a... Watafordensi episcopo detineretur invasa. Nos autem, tam per juramenta, quam etiam instrumenta, super canonice electionis processu, et idoneitate personæ a vobis electæ certiores effecti, confirmavimus electiōnem ipsius, et ei munere consecrationis impenso, ipsum cum plenitudine gratiæ nostræ ad vestram ecclesiam duximus remittendum. Ideoque vobis per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ipsum episcopum, tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum recipientes humiliiter, et reverentiam ci debitam, et obedientiam impendentes, salubria ejus monita, et... sic irrefragabiliter observetis. Alioquin sententiam quam in rebellis et obedientes rationabiliter promulgaret, ratam faceremus haberi.

Datum Anagniæ, Non. Novembris.

—

(352) Vide epistolam libri quinti 83.

(353) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 64,

A

CLXII (353).

..... ARCHIEPISCOPO GUAMENSI, ET DUACENSI,
ET..... FERNENSI EPISCOPIS.

Ul anathematis sententiam adversus Watafordensem episcopum ferant. (354).

(Anagniæ. Non Novembris.)

Flagitiosam et detestabilem nimium contra..... Watafordensem episcopum, accepimus quæstionem, quod venerabilem fratrem nostrum.... nunc Lemorrensem episcopum, tunc electum, eum se ad iter accingeret ad sedem apostolicam veniendi, ei partis insidiis, præsumpsit capere violenter, et nequiter spoliare, et manibus propriis usque ad effusionem sanguinis injectis in eum, in carcere positum et compedibus alligatum, duris verberibus fecit affligi. Quia igitur tantæ præsumptionis audaciam, vel nequitiam potius hujusmodi temeritatis immensæ non possumus, nec debemus subdissimulatione transire cum hac nobis sint nota et vobis notoria, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Watafordensem episcopum, et alios, qui in eumdem episcopum manus temerarias injecerunt, nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate nostra suslulti, tardiū denuntiat excommunicationis vinculo subjacere, donec passo injuriam congrue satisfiant... vestiarum etc. usque absolvendi. Prædictum Watafordensem nihilominus per distinctionem ecclesiasticam compellentes, ut ecclesiam cum diœcesi Lemorrensem, quam violenter invasam dicitur occupasse, præfato Lemorrensi episcopo sine difficultate restituat pacifice possidendam, ac de dannis et illatis satisfaciat competenter, non obstante quod dilectus filius noster, J. tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, ei diœcesim commiserat Lemorrensem, cum illam prædecessor ejus violenter invaserit, et ipso nimium præsumptuose per invasionem diutius tenuerit occupatam. Quod si non omnes, etc. Duo, etc.

Datum Anagniæ, Non. Novembris.

CLXIII (355).

REGI FRANCORUM.

Epistola responsiva, quia rex dixerat, quod de jure feudi stare non debebat mundus apostolicus; et alia multa de pace cum regis Anglie.

(Anagniæ, ii Kal. Novembris.)

D Ex divina lectione tenentes, quod pulchri sunt pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona, dilectum filium, abbatem Casemarii, virum religiosum et providum, ad partes direximus Gallicarum, ut evangelizaret tibi et charissimo in Christo filio nostro, J. regi Anglorum illustri, dissidentibus vobis ab invicem, bonum pacis, et opportune ac importune instaret, ut vel firmam inter discordantes concordiam reformaret, vel ad minus treugas statueret congruentes, quatenus medio tempore, mediatis nobis et aliis viris prudenti-

(354) Vide epistolam superiorum.

(355) Epistolam hanc, necnon sequentes episto-

bus, et apud vos interponentibus partes suas, plena inter vos pacis connexio proveniret. Ex illo autem super hoc fuisse exemplo confisi, quod, cum olim inclitæ recordationis Ricc. rex Angelorum, contra guerram haberet, dilectum filium. P. tituli Sancti Marcelli presbyterum, tunc Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, ad vestram curavimus præsentiam destinare, quem tum primus jucunde suscipiens ad primam exhortationem ipsius, quod in manibus ejus pacem vel treugam inires, libera voluntate firmasti. Et, licet prædictus rex ad hoc fuerit vix inductus, ut pote qui, antequam de peregrinatione crucifixi rediret, graviter lœsus erat, apostolicis tamen jussionibus parens, treugas tecum iniit quinqueniales.

Ceterum, quamvis abbas ipse proposuisset in tua serenitatis auribus verbum nostrum, et causam adventus sui publice nuntiasset, nolueristi tamen protinus ei finaliter respondere, sed usque ad octavas Assumptionis beatæ Mariæ proximo præteritas ejus animum suspendisti, apud Medon.... (356) celebrato archiepiscopum, episcoporum et aliorum magnatum tuorum consilio ei statuens responsurum. Adveniente igitur die data, et tam ecclesiarum prælatis quam principibus regni tui convocatis, et congregatis in unum, præhabito quorumdam consilio. respondisti, quod de juro feudi et homine (357) tuo stare mandato sedis apostolicae vel judicio non teneris, et quod nihil ad nos pertinet de negotio quod vertitur inter reges. Nosigitur, responsionis hujusmodi tenere plenius intellecto, mirati sumus non modicum et turbati, quod consilium iniisse videris, et concinnasse responsum contra sedis apostolicae potestatem, tanquam jurisdictionem ejus velis aut valeas coarctare, quam non homo sed Deus, imo verius Deus-Homo, in spiritualibus usque adeo dilatavit, ut nequeat amplius ampliari, cum adjectionem non recipiat plenitudo [Utinam considerasses salubrissim et diligentissim attendisses, quod apostolica sedes, nec tibi, nec progenitoribus tuis aut regno Francorum damnosam hactenus, sed utilem potius se studuit exhibere! Utinam in die bonorum malorum immemor non fuisses, et cum bellorum dubius sit eventus, inconstantiam prosperitatis humanae, non tantum ex statu præsenti, sed ex eo etiam qui variis modis et ex causis diversis præsertim potest succedere, mensus essem, et cavissem sollicite ne responsio tua contra te vel posteros tuos posset in posterum allegari! Nec hoc dicimus, tanquam nobis potestatem velimus indebitam usurpare, vel quidquam injungere quod ad officii nostri non pertineat potestatem. Quid enim monuimus, quid suggestimus? Num quid dishonestum, num quid injustum? Certe, si bene recolimus, ut faceretis pacem vel

las. 146, 165, 166, 167, laudat Bzovius, *Annal. t. XLII, pag. 99, § 6-*
Diversæ ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1203, § 55. Quæ ab ipsum leguntur, hic

A treugas, salva justitia utriusqne. Licet autem cau- sam tecum intrare nolimus, et super hoc in judicio litigare, ne tamen responsio regia ex nostra sortia tur taciturnitate valorem, ei breviter cogimur re- spondere; nihil contraeam tanquam proprium con- flingentes, sed inducentes potius ex armario S. Spi- ritus validas rationes. Quod enim evangelizare pa- cem ex injuncto nobis officio teneamur, Psalmista nos docet: *Inquire, inquiens, pacem et persequere eam* (*Psal. xxxiii*), id est donec inveneris, insequa- ris: et Angeli qui Dominicæ Nativitatis primitias pa- storibus intimarunt, per novæ laudis canticum ex- presserunt, in ortu ejus, cuius vices in terris licet immeriti gerimus, pacem bona voluntatis homini- bus nuntiantes. Ipse quoque Dominus Jesus Christus, B quod nascens per ministerium fecerat angelorum, gustatus calicem passionis, exsecutus est expres- sius per se ipsum; cum discipulis suis inquit: *Pa- cem meam do vobis, pacem relinquo vobis* (*Joan. xiv*); et resurgens, hac voce primum ad aposto- los fuit usus: *Pax vobis* (*Luc. xxiv*); et iterum dico, *pax vobis*. Idem quoque, cum discipulos de forma prædicationis instrueret, pacem eos evange- lizare præmonuit, dicens eis: *In quacunque domum ingressi fueritis, primum dicit: Pax huic domui; et, si ibi fuerit filius pacis, requiescat super eum pax vestra* (*Luc. x*).—Quicunque autem aon rece- perint vos nee audierint sermones vestros, exenteles foras excutite pulverem de pedibus vestris, in testi- monium illius (*Marc. viii*): exire præcipitoras, ut eis ecclesiastica communio denegetur, pulverem illux- cti excludendum denuntians contra eos qui nou recipiunt verba pacis, qui, Moyse cinerem de camino spargente, fuit ad plagam vulneris super omnem terram Ægypti. Quam gravis autem distinctionis sententia in ultimo sint examine feriendi qui non recipiunt sermones eorum, per seipsa Veritas con- sequenter ostendit, non simpliciter, sed cum qua- dam affirmatione proponens: *Amen dico vobis, tole- rabilius erit terra Sodomorum et Gomorhæorum in die iudicii, quam illi civitali* (*Matth. x*): in civitate cives intelligens, a quibus non excipit ipsos reges Præterea, nullus dubitat sanæ mentis, quin nostrum sit de iis quæ ad salutem vel damnationem animæ pertinent judicare. Nunquid autem non meritorium et damnationis perpetuæ, ac demeritorum salutis æternæ sovere discordiam, fidei domesticos impu- gnare, domos religiosas destruere, bona religiosorum virorum necessitatibus et utilitatibus depu- tata, exponere voluptati prædonum, virgines Deo dicatas opprimere, cogere illos qui, posteriorum obliiti, ad anteriora se jugiter extendebant, abire re- trorsum, et denuo se sacerularibus negotiis immisce- re, qui Domino cœperant militare, affligere paupe- res, depauperare potentes, sanguinem humanum

D uncis inclusa sunt.
(356) Sic in apographis Vaticano et Conti.
(357) Sic, *ibid.*

effundere, ac ecclesiā profanare ?] Sane, si super hoc in ore nostro fuerit verbum Domini alligatum, non indigne vocabimur canes muti, non valentes latrare, nec immerito sanguis tot millium hominum de nostris manibus requiretur. Nonne siquidem nobis loquitur Dominus in Propheta, qui sicut ex sacerdotibus Anathot : *Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas, et destruas, et dissipes, et ædifices, et plantes* (Jer. 1) ; ut jam non evellamus vitiorum germina, virtutum sarculos plantaturi ? Rursus, cum monasteria et alia pia loca nostræ præcipue protectioni commissa, non vastari solummodo, sed pene penitus destrui videamus, cum Ecclesiæ filios, qui Marthæ officio derelicto elegerant sedere secus pedes Domini cum Maria, et abjecti esse in domo Domini m. q. b. i. t. p. (358) per inquietudines bellicas et iniquitates bellantium intelligamus a pio proposito revocari, si ascenderet noluerimus ex adverso, et pro domo Domini murum opponere nosmetipos, nonne dicemur mercenarii verius quam pastores, cum, lupos venire vedentes, ut dispergant oves et maent, fugerimus præsidium subtrahendo, velut lac et lanam querentes in eis, nec de ipsarum salute curantes ? [Audias denique, fili charissime, verbum, non nostrum, sed Verbi potius quod erat in principio apud Deum, et quod tandem caro factum est et habitavit in nobis, in Evangelio protestantis : *Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te et ipsum solum : si te audierit, lucratus eris fratre tuum ; si te non audierit, adhibe tecum duos vel tres testes, ut in ore duorum vel trium testium sit omne verbum ; quod si eos non audierit, dic Ecclesiæ ; quod, si Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (Matth. xviii). Ecce, conqueritur rex Angliæ, frater tuus ; frater, inquam, non cognatione carnis, sed fideli unione, quod peccas in eum, et in gravamen ipsius extendas et extenderis manus tuas. Corripuit te inter te aliquando et se solum, cum tam litteris quam viva voce, non semel solummodo sed frequenter commonuit, ut ab ejus dissisteres læsione. Adhibuit quoque non solum duos vel tres testes, sed multos magnates induxit, ut inter te ac ipsum ruptæ pacis fœdera reformarent, et apud te, ut ab ejus cessares offensa, interponerent partes suas. Verum, quia per hoc (339) apud celsitudinem tuam penitus nil profecit, quod in eum peccaveras, Ecclesiæ, juxta verbum evangelicum, nuntiavit. Ecclesia vero uti circa te maluit affectio ne paterna, quam judicaria potestate. Ideoque serenitatem tuam per prædictum abbatem non protestative corripuit, sed benigne commonuit, ut a fratri cessares injuria, et cum eo, vel in vera pacis fœdera, vel congruentes treugarum inducias convenires. Quid igitur restat de cætero, nisi quod, si Ecclesiæ non audieris, sicut hactenus non audi sti, te sicut ethnicum et publicanum, quod dolentes redicimus, habeat, et post primam et secundam cor-

A reactionem evitet ? Cum, si offendere nos oporteat te vel Deum, velimus ipsum de tua potius offensione placare, quam per divini regis offensam homini complacere. Sed dies forsitan, quod non peccas in eum ; sed et ille replicabit in contrarium, quia peccas. Quid ergo in hujusmodi contradictionis articulo faciemus ? Nunquid, inquisita plenius et cognita veritate, procedere juxta mandatum Domini omittemus ? Nunquid dissimulabimus stragem corporum et perniciem animarum, nec annuntiabimus impietatem suam impiis, et cohíebimus a violentia violentos ?] Ne igitur a præcepto videamur evangelico deviare, monemus serenitatem regiam et exhortamur in Domino, salubriter consulentes, quatenus non acquiescas peccatoribus qui te la ctant, nec oleum peccatoris tuum caput impinguet, sed monitis nostris, quæ de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta procedunt, au rem præbeas facilem et benignam, et, juxta com monitionem prædicti abbatis, vel nostram potius, imo Dei, cum prædicto rege vel solidam pacem reformes, vel trægas in eas competentes, ut, si forsitan asseras quod non pecces in regem præ dictum, sed in eum utaris potius jure tuo, cum ille queratur quod graviter pecces in eum, et non jus sed injuriam exerceas contra ipsum, ne in hoc quasi dubio vel humanum præcipitare judicium, vel mandatum divinum negligere videamur, humili ter patiaris, ut abbas prædictus, cum venerabili fratre nostro.... Bituricensi archiepiscopo, super hoc de piano cognoscat, non ratione feudi, cuius ad te spectat judicium, sed occasione peccati, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, ut cognita veritate, si querela prædicti regis fuerit ratione suffulta, tu, qui peccas in fratrem, per censuram Ecclesiæ cogaris, juxta verbum evan gelicum, ab ejus offensa cessare ; alioquin, tan quam injusta querela hujusmodi repellatur, et Ecclesia in tua tibi justitia, si necesse fuerit, suffragetur. Quod si forsitan sedis apostolicæ, matris tuæ, verba te ad hoc non potuerint emollire, quæ lenitate adhuc apud te uitur, et hactenus fuit usa, ut patris sentias severitatem in verbere, qui de cætero in odium filii virgas parcere non decrevit, quidquid valeat provenire, cum non timeamus hominem contra Deum, nec pati persecutio nem propter justitiam, si oporteam, evitemus, aut fugiamus scandalum in præjudicium veritatis, per prædictum abbatem officii nostri debitum exsequemur.

Datum Anagniæ, secundo Kal. Novembris, pon tificatus nostri anno sexto.

CLXIV (360).

ARCHIEPISCOPO SENONENSI

*Et publicet sententiam excommunicacionis contra
moventes arma in regem Anglie, etiam contra re-
gem Francie.*

(Anagniæ, ii Kal. Novembris.)

*Ex divina lectione tenentes, etc. ut in epistola
103, usque præjudicium veritatis, eidem abbatii de-
dimus in mandatis, ut, nisi rex ipse ab eo commo-
nitus, in reformato pace vel statuendis treugis
fecerit quod monemus, publice, sub pena districti
anathematis, ex parte nostra prohibeat, ne quis
contra prædictum regem Anglorum, pacem et treu-
gas humiliiter offerentem, ac terram ejus arma mo-
vere præsumat. Si quis autem contrarium præsum-
perit, excommunicationis se noverit sententia in-
nodatum, et totam familiam suam suppositam inter-
dicto, ita quod, præter baptismum parvulorum et po-
nitentias morientium, nullum eis divinum celebretur
officium, aut exhibeat ecclesiasticum sacramen-
tum, se i nec impeditat decedentibus ecclesiastica
sepultura. Ideoque fraternitati tua per apostolica
scripta mandamus, et in obedientia virtute districte
præcipimus, quatenus, postquam idem abbas super
hoc mandatum fuerit apostolicum exsecutus, sen-
tentiam ejus, in nostram verius, pulsatis campanis
et candelis accensis, singulis diebus Dominicis et
festivis, solemniter publicetis, et faciat inviolabi-
liter observari; scituri; quod si secus egeritis ino-
bedientiam vestram graviter puniemus.*

Datum Anagniæ, secundo Kal. Novembris, anno
sexto.

*In eodem modo... capitulo Remensi et suffraganeis
Remensis ecclesie.*

*Item... archiepiscopo Bituricensi, et suffraganeis
ejus.*

CLXV (361).

ABBATI CASEMARII.

*Ut se interponat pro pace seu treuga inter reges; sin
exequi potuerit, excommunicet.*

(Anagniæ, ii Kal. Novembris.)

*Recepimus litteras, quas tua nobis discretio desti-
nauit, benignitate qua decuit, et quæ significasti
per eas notavimus diligenter. Quid autem charis-
simus in Christo filio nostro, Phillipo regi Franco-
rum illustri, et venerabilibus fratribus nostris...
Senonensi et Bituricensi archiepiscopis, et dilectis D
filii, capitulo Remensi, et suffraganeis Remensis,
Senonensis et Bituricensis ecclesiarum, scribamus,
ex patentibus litteris quas prælati ipsis dirigimus.
tue poterit inspectioni patere. Monemus igitur dis-
cretionem tuam, et exhortamur attento, et per apo-
stolica tibi scripta mandamus, quatenus adhuc apud
regem ipsum, tam per te quam prælatos ipsos ac
alios viros prudentes, interponas, non semel solum-
modo sed sèpius, partes tuas, ut juxta formam lit-*

(360) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 58.

(361) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 57.

(362) Id. ibid.

*A terarum quas ipsi dirigimus, cum charissimo in
Christo filio, J. rege Anglorum, statuat firmam
pacem, vel treugas ineat congruentes. Quod si for-
san ad id induci nequiverit sèpius requisitus, pu-
blice sub pena districti anathematis, etc. in eodem
fere modo, usque sepultura. Taliter igitur super hoc,
sicut de tua discretione confidimus, mandatum
apostolicum exsequaris, quod diligentiam et obe-
dientiam tuam debeam merito commendare.*

Datum Anagniæ, ii Kal. Novembris, anno sexto.

CLXVI (362).

ARCHIEPISCOPO BITURICENSE, ET ABBATI CASEMARII

Ut de querela regum cognoscant.

(Anagniæ, ii Kal. Novembris.)

*Quid charissimo in Christo filio nostro, Phillipo
B illustri regi Franconum, scribamus, ex litteris quas
prælati ipsis dirigimus, plenius cognoscetis. Quali-
ter quoque in facto regum procedere debetas, fili
abbas, in litteris nostris clausis, quas super hoo
tibi mittimus, plene duximus exprimendum, unde
non oportet eadem toties replicare. Monemus igitur
discretionem vestram et exhortamur attento, et per
apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus,
quatenus, cum prædictus rex Francorum ad hoc
saltem treugas concesserit congruentes, ut de que-
rela regis Anglorum et ejus exceptione, utrum sit
justa interim cognoscatur, non ratione feudi, cuius
ad eum spectat judicium, sed occasione peccati,
cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, vos,
omni gratia et timore postpositis, sine personarum
acceptione, super hoc cognoscere procuretis, et, si
querelam ipsis inveneritis esse justam, tu, fili
abbas, juxta formam litterarum nostrarum, appella-
tione remota, procedas; alioquin, ipsis regi Franco-
rum, ad obtinendum jus suum, si necesse fuerit,
prudenter et patienter assistas,*

Datum, ut supra.

CLXVII (363).

J. REGI ANGLORUM.

*Explicatur causa belli initi per regem Francie con-
tra eum, et eum PP. reprehendit, quod debebat
comparere coram dicto rege, cum sit ejus ligius
homo.*

(Anagniæ, ii Kal. Novembris.)

*Quid tuis meritis debeamus conscientia te regalis
edoceat, quæ novit ad plenum, quod in multis gratiæ
nostræ reddideris te integratum nec retribueris
nobis juxta quod tribuimus ipsis tibi, nec Romanam
Ecclesiam juxta progenitorum et prædecessorum
tuorum consuetudinem curaveris, prout debueras,
honorare. Verum, quia plus quid nos deceat quam
quid facias tu notamus, non tuis meritis responde-
tes, sed exsequentes debitum officii pastoralis, ac
credentes quod ex hoc amodo nobis et Ecclesie
Romana obsequiosum et devotum amplius te stu-
deas exhibere, super negotio quod inter te et charis-*

(363) Epistolam banc, sed mutilam, exhibet Ray-
naldus, ad annum 1203, § 57. Quæ apud ipsum lo-
guntur, hic uncis inclusa sunt.

simum in Christo filium nostrum, Ph. regem Francorum illustrem, vertitur, quantum potuimus, cum honestate processimus, ultra etiam quam ab aliquibus crederetur, sicut dilectus filius... abbas Casemarii, nuntius noster, qui super hoc novit plenius veritatem, serenitati tuae poterit intimare. Verum, (nosse te volumus, quod rex ipse non se sed te potius culpabilem esse dicit discordia suscitata, ac quod non occasionem solummodo sed causam præstiteris dissensionis, affirmet. Nuper enim nobis per suas litteras et nuntios intimavit, quod, cum ecclesia Beati Martini Turonensis, quæ ab eo quidquid habet in temporalibus recognoscit, damna non modica et quamplures injurias intulisses, et homines tui quemdam ipsius hominem occidissent, licet requisitus super hoc saepius ut id faceres emendari, tres vel quatuor terminos petieris et acceperis successive, et rex ipse semper ad datam diem suos nuntios destinasset, nunquam emendationem a te potuit obtinere, imo per dilationes hujusmodi ultra unius anni spatium ejus animum suspendisti. Præterea, cum hominibus qui spectant ad feudum ejus, castella et terras suas, sine ratione, pro motu voluntatis propriæ, abstulisses, ipse, tanquam superior, spoliatorum querela pulsatus, tibi non semel solummodo sed saepè mandavit ut id faceres emendari, quod, licet promiseris te facturum, non fecisti tamen, sed gravatos amplius aggravasti, quod ipse sustinuit ultra annum, satisfactionem expetens et exspectans. Cumque, communicato cum baronibus et hominibus suis consilio, certum tibi terminum statuisset, ut in ejus præsentia compareres, quod jus dictaret sine retractatione facturus, licet esses ligius homo ejus, nec ivisti tamen ad diem statutum, nec misisti aliquem responsalem, sed mandatum ejus penitus cantempsti. Consequenter vero, personaliter te convenit, et super his communiuit viva voce, cum non haberet in votis ut ficeret tibi guerram, si talem te circa eum qualem tenebaris ex debito exhiberes. Verum, cum nec sic satisfacere voluisses, licet te de baronum et hominum suorum consilio diffidasset, mota tamen guerra ad te quatuor ex militibus suis misit, volens certificari per eos, si velles ea quæ in ipsum commiseras, emendare. Alioquin, notum tibi esse volebat, quod extunc contra te fœdus cum hominibus tuis ubicumque posset iniret. Tu autem a facie te quærentium abscondisti, et captasti absentiam, ita quod te videre nullatenus potuerunt. Homines vero tui occurentes quærentibus nuntiarunt, se præscire quid eis a rege ipso suisset injunctum, et quod non poterant loqui tecum. Adjecit insuper, quod eo

(364) Vide Bzovium, *Annal.* tom. XIII, pag. 400, § 7. Epistolam hanc laudat Malingre (*Antiq. Paris.* pag. 452).

(365) S. Victoris abbatiam tunc temporis regebat Johannes I, quem vulgo *Teutonicum* dicunt; natus quippe erat in diœcesi Trevirensi, unde juvenis Lutetiam Parisiorum accessit, ubi post aliquod tempus Victorinæ familiæ nomen dedit sub Garino abbato,

A tempore cum nullo ex hominibus suis confederationem inierat, nec hominia receperat ab eisdem; sed postmodum confederatus est cum quibusdam eorum, et quibusdam recepisse hominia se fatetur, quod contumacia tuae asserit imputandum, licet adhuc paratus existat in curia sua, si petieris, tibi justitiae plenitudinem exhibere, sufficientitamen cautione recepta, quod judicio curiae acquiescas. Monemus igitur serenitatem regiam, et exhortamur in Domino, quatenus ad ea quæ pacis sunt devotus intendas, et non solum recipias pacem vei treugas, si tibi forsitan offerantur, sed eas etiam offerre nullatus erubescas. Caveas autem sollicite, non cum injuriosum tibi asseras dictum regem, tu ei potius injuriosus existas, et debitam ei reverentiam subtrahas et honorem, quoniam, cognita veritate, sicut in tua tibi assistimus ratione, sic ei non possemus in sua justitia non adesse.) Ad hoc dilectum filium, S. de Fossanova Eboracensem canonicum, nuntium tuum, serenitati tuae propensius commendamus, cum apud nos in negotiis tuis sollicitudinem adhibuerit diligentem.

Datum Anagniæ. ii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno sexto.

CLXVIII (364).

SANCTI VICTORIS (365), ET SANCTÆ GENOVEÆ (366)
ABBATIBUS.

Reducit in gratiam Crucesignatum comitem Augi, qui crucem ejecerat ne iret in Terram sanctam.

(Anagniæ, ii Id. Novembris.)

Cum is qui macula spiritualis lepræ respersus, non ipsius contagio grex Dominicus maculetur, de medio fidelium tollitur, et ponitur extra castra, non ad confusione ejicitur sempiternam sed ad erubescientiam gloriam adducentem (367), ut prævaricator revertatur ad cor, et se offerat sacerdoti ad gremium matris Ecclesiæ ipsius judicio revocandus. Non enim Petri gladius ad intermissionem exeritur delinquens, sed ut servus, amputata sibi auricula dextera, fiat Malchus, ut videlicet se regat, et dirigat in Dei semitam mandatorum. Licet igitur, nobilis vir... comes Augi, fuerit Satanæ traditus in interitum carnis, et a fidelium consortio separatus, pro eo quod signum crucis, quod suis affixerat humeris in Terræ sanctæ subsidium profecturus, depositus, quia tamen ad mentem rediens se offert mandatis Ecclesiæ paritum, castrorum Dei sibi non debet præcludi regressus, cum ad hoc fuerit exclusus ab illis, ut saltem erubescientia motus quod deliquerat emendaret. Quocirca, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus, ab eo sufficienti secundum formam Ecclesiæ canitione recepta, super

tandemque post obitum Absalonis, (de quo ad epistolam libri tertii xli, not.) anno 1203 dictus est abbas. Sex et virginis annos Victorinæ domus administrationem gessit. Ejus obitum Annales Victorini consignant anno 1229, cum paulo ante magistratu sponte abisset. *Gall. Christ. t. VIII, col. 675.*
(366) Lib. iii, epist. xlvi, not.
(368) Sic in apographo.

bis pro quibus laqueum excommunicationis incurrit
absolutionis ei beneficium impendatis, injungentes
eidem ut reddat Domino quod promisit, peregrina-
tionis votum adimplens in subsidium Terræ sanctæ.
Quod si forsitan se probabiliter excusaverit, excu-
sationes suas nobis significare non differat, sub
vestrarum testimonio litterarum, ut mandatum quod
a nobis processerit, irrefragabiliter exsequatur.

Datum Anagniæ II Idus Novembri, pontificatus
nostræ anno sexto.

CLXIX (368).

..... ARCHIDIACONO.... ARCHIPRESBYTERO, ET UNIVERSO
CAPITULO GARGANICÆ ECCLESIAE.

Recipit eos sub protectione B. Petri.

(Anagniæ, xvii Kal. Decemb.)

Suscepti regiminis administratione compelli-
mur, et pietatis officio commonemur, circa uni-
versum corpus Ecclesiæ aciem nostræ considera-
tionis extendere, et, ne sacræ Dei ecclesiæ indebitis
aliquorum molestiis agitantur, sollicitam curam et
diligentiam adhibere; ut qui sumus ad universalis
Ecclesiæ regimen supernæ dispositionis providentia
deputati, pro singularum statu pastorali sollicitudine
satagere videamur. Ex parte siquidem vestra fuit
nobis olim humiliter supplicatum, ut super digni-
tatis ecclesiæ vestræ, archidiaconatu videlicet et
archipresbyteratu, consueta et canonica nominatio-
ne, ac representatione, et aliis antiquis et rationa-
bilibus consuetudinibus ecclesiæ vestræ, ne super
his possetis ab aliquibus contra justitiam fatigari,
apostolicæ provisionis dignaremur præsidium adhi-
bere. Nos igitur, paterna vobis super iis volentes
impostorum sollicitudine providere, auctoritate præ-
sentium districtius inhibemus, ne cui liceat vos, vel
ecclesiam ipsam super dignitatibus antedictis et
honestis consuetudinibus hactenus observatis inde-
bite molestare. Nulli ergo... nostræ inhibitionis,
etc.

Datum Anagniæ, xvii Kal. Decembri.

CLXX (369).

..... EPISCOPO PANENSI (370).

Super inobedientiam ejus, ut a molestando priore S. Stephani Fanensi desistat.

(Anagniæ, Id. Nov.)

Si attenderes, ut deberes, quantum Ecclesiæ Ro-
manæ teneris, et qualiter nobis nullo subjaceas me-
diante, moderatius forsitan in tuis excessibus te
haberes, nec contra nos præsumeres calcitrare,
qui possumus in freno et camo non approximantium

(368) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 67.

(369) Epistolam hanclaudat Raynaldus, ad annum 1203, § 64; sed perperam ipisco Watafordensi directam dicit, nec non argumentum plane diver-
sum declarat.

(370) Erat is. Monaldus, de que hæc apud Ughel-
lum. *Ital. sacr.* t. I, col. 710:

• XIV. Monaldus concilio Romano interfuit sub
Alexandro III, anno 1179. Testis fuit donatione Hen-
rici imperatoris VI. Berardo, Asculano archidiacono,
factæ anno 1195. Præsens fuit consecrationi ecclie-
siæ S. Crucis de Avellana anno 1197. Idem M. Fa-

A nobis maxillas astringere, ac rebelles, si necesse
fuerit, in Babylone curare (371). Verum patientia
nostra et benignitas apostolice sedis ad imponen-
tentiam te adducit, et quanto mitius tecum agi-
mus, tanto amplius desævis in eos qui invocant
nomen nostrum, et, quod molestius ferimus, ut
nostram jurisdictionem evacues, sedem innam ponis
in lateribus aquilonis, quod auctoritate nostra in-
firmatur confirmans, et judicium nostrum impu-
denter eludens. Sane, cum olim dilectus filius.....
prior Sancti Stephani Fanensis, ad nostram præ-
sentiam accessisset, et postulasset a nobis scriptum
quoddam authenticum, quod bonæ memorie C.
papa, predecessor noster, ecclesiæ sue concesserat,
innovari, tu, volens ejus propositum impedire,
B per tuas nobis litteras intimasti, scriptum illud
fuisse per subreptionem obtentum. Cumque certum
tibi terminum dedissemus, quo ad præsentiam no-
stram, per te vel sufficientem procuratorem, acce-
deres, et intentionem tuam proponeres et probares.
quia id facere noluisti, per simplicem nuntium po-
stulans examinationem scripti ejusdem in partibus
tuis judicibus delegari, ex certis indiciis te reputa-
vimus contumacem, et in expensas condemnavimus
moderatas, quas ultimo fecerat prior ipse.
Quamvis autem tibi dederimus in mandatis ut ex-
pensas eis restitueres memoratas, non solum autem
id facere contempsisti, sed præsumpsisti ejus nuntio
respondere, quod eum ligari faceres ad columnam,
et in gravamen ipsius Ecclesiæ, cui præest, exten-
disti fortius manus tuas. Præterea, cum olim idem
prior te pro causa, que inter te ac ipsum vertebar-
tur, apud sedem apostolicam diutius expectasset,
quia tunc urbem volebamus exire, ipse tibi, nobis
inducias impetravit. Cumque propter hoc apud te
debuisset gratiam invenire, cum nostras tibi litteras
porrexisset, ipsum absque rationabili causa officio
beneficioque privasti. clericis præcipiens universis,
ne ipsi vel ejus fratribus loquerentur, quos interdi-
ctos et excommunicatos fecisti postmodum nuntia-
ri. Præterea, in solemni quadam festivitate, in
eudem et fratres ipsius coram omni populo ex-
communicationis sententiam protulisti, verbis con-
tumeliosis tonans in eos, et ipsis pejora prioribus
commendo. Nos autem, etsi non deberemus hæc
in potentia sustinere, tibi tamen deferre volentes
D tibi dedimus in mandatis, ut si res taliter se habe-
ret sententiam ipsam denuntiares penitus nullam
esse, dilecto filio (372)... priori de Fonte Avellano,

nensis episcopuss sic nominatur in litteris Innocentii
III, anno 1203. v Kal. Martii, priori S. Sophiæ
Fanensis.»

Litteras illas in libro septimo. n. xxvii, mox ex-
hibebimus; sed ibi de ecclesia S. Stephani, non S.
Sophiæ agitur.

(371) Sic in apogr.

(372) Et nomen erat Nicolans: « Novimus, ex
schedis Romualdi Blanci, ex Veitrensi urbe, anno
quinto sui pontificatus, Innocentium III privilegium
exemptionis et apostolicæ tutelæ concessisse mona-
sterio Avellanensi, et Nicolao, ejus loci priori, qui

mandantes, ut mandatum nostrum super hoo, si tu A illud negligeres, adimpleret, quod ipse fideliter exequens in defectum tuum, sententiam illam denunciavit, veritate cognita, nullam esse. Tu vero in proposito priori persistens, priorem ipsum excommunicatum frequenter et publice nuntiasti, sicutque, cum reversus a nobis, et ad cuiusdam nobilis exequias invitatus, vellet missarum solemnia celebrare, R... presbyter Sancti Andreæ altare in conspectu cleri et populi denudavit. Tu quoque, quodam de canonice ejus viam universæ carnis ingresso, non permisisti juxta consuetudinem ecclesiarum pulsare campanas, sed universis clericis ne ad exequias ejus accederent, vetuisti, nec permisisti corpus mulieris cuiusdam, quæ apud ecclesiam ejus sibi elegerat sepulturam, in illius cœmeterio tumulari. B Præterea, per parochiales perbyteros facis infirmantibus ihiberi ne quid ecclesiæ memoratas relinquant, quia si aliter agerent, clericoi ad eorum exequias non venirent. Processiones quoque solitas ad ecclesiam ipsam fieri vetuisti, et cum in initio Quadragesimæ priori ipsum excommunicatum, leprosum, perjurum et fornicatorem coram omni populo exclamasses, addere præsumpsisti, quod de bonis ecclesiæ sum apud apostolicam expenderat centum libras, nec quinque solidorum proficerat ad valorem, in eum etiam alia vice insultum faciens in platea, regulam, quam gestabas in manu, in oculum ejus impingere voluisti, sed manu errante palpebras ejus rasis, et in multis aliis eum et ecclesiam ejus contrajustitiam molestasti. Quia igitur, ex injuncto nobis officio apostolatus incumbit liberare pauperem a potente, et inopi, cuinon est adjutorium, subvenire, fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus eidem priori, et expensas juxta tenorem sententiae nostræ restituas, et prædictam excommunicationis sententiam, quam delegatus noster asseruit non tenere, denunties nullam esse, ipsique de dannis et injuriis illi per te vel tuos illatis satisfaciens competenter, ab ejus de cætero molestatione desistas, et in prædictum presbyterum, qui coram populo denudavit altare, debitam exerceas ultiōem. Alioquin, usque ad festum Epiphaniæ proxime venturum responsurus, eidem nostro te conspectui repræsentes. Quod si forsitan mandatum nostrum non fueris exsecutus, extunc te noveris ab officio pontificali suspensum.

Datum, Anag. Id. Novem.

tum Alberico, de quo anno 1197, tum Joanni, generali præsidi, Avellanensibus prioribus, suffectus fuerat. » MITTAREL. Annal. Camaldul. t. IV, pag. 190, b.

(373) Otho, Alexandrinus patria, Bobiensis ecclesiæ antistes fuit anno 1185. Ad archiepiscopalem Januensem sedem fuit translatus anno 1203. UGHELL. Ital. sacr. t. IV, col. 1293.

Ejusdem memoria exstat in capitulo *De arbitrio*. (Vid. Decret. lib. I, tit. 43, *De arbitris*, cap. 19,

CLXXI.

CAPITULO JANUENSI.

Episcopi Bobiensis ad archiepiscopatum Januensem translationem admilit. Dispensat cum eo de lege ad apostolicam sedem veniendi, et pallium militit (373).

(Anagnæ, xiv Kal. Decembri).

Speciosus forma præ filii hominum, cuius labia gratiæ plenitudo diffundit, iniquitatem odiens et diligens æquitatem, sedem Ecclesiæ, videlicet sponsæ sue, in apostolorum principe stabilivit, ut inde post eam regi virginis adducantur pro patribus ei filios procreantes qui sint principes super terram. Sane, cum ecclesia Januensis sit apostolicæ sedis filia specialis, qui ad ejus regimen vocabatur, pro confirmationis munere, consecrationis beneficio et dono pallii, juxta morem hactenus approbatum, apostolicam sedem consueverat personaliter visitare, ut tanquam a domo parentis exiret sponsus ad sponsam dotibus insignibus exornatus. Unde, secundum laudabilem consuetudinem hactenus observatam, potueramus venerabilem fratrem nostrum ad nostram præsentiam evocare, ut, examinata postulatione ipsius, prout est examinanda, de more præsens, translationis munus acciperet, et donum pallii coram positus obtineret. Sed cum ipsam ecclesiam ac civitatem Januensem specialiter diligamus, et personam ipsius archiepiscopi acceptam habeamus in Christo, gratiam utriusque disposuimus facere specialem: præterquam etiam, ne vos ac civitatis Januensis homines, cum circa urbem moremur ad præsens, propter viarum discrimina, et rancorem qui inter Romanos et ipsos Januenses existit, possitis incurrire detrimentum ad sedem apostolicam veniendo, nobis aliquid in hac parte substraximus, ut vestris utilitatibus deferremus, ac postulationem quam de persona ipsius archiepiscopi nobis fecistis humiliter, cum circa ipsam per diligentem examinationem omnia invenerimus rite facta, de benignitate sedis apostolicæ duximus admittendam, et ipsum ab ecclesia Bobensi penitus absolventes ad ecclesiam transferimus Januensem. Ul autem eidem archiepiscopo et ecclesiæ vestræ, ac toti civitati gratiam faciamus, pallium de corpore beati Petri sumptum, videlicet officii pontificalis insigne, dilecto filio, P. tituli Sanctæ Cæciliae presbytero cardinali per dilectum filium, magistrum Angelum, fratrem Cisterciensis ordinis, Tedisium et Oglerium, canonicos Januenses, transmittimus, ut ipsum eidem archiepiscopo juxta formam, quam ei sub bulla

Epist ad Pisanum archiepiscopum.) Commisit præterea Innocentius ut Januenses diris devoveret, nisi misse sibi munera a Balduino imperatore Constantinopolito et ab ipsis ablata restituerent, de qua re legendus Raynaldus ad annum 1204. Diversas præterea ad eum scripsit Innocentius litteras. Decessit Otho, postquam laudabiliter Januensem ecclesiam sex et triginta annis rexisset, hoc est anno 1230. Id. ibid. col. 1221.)

nostra mittimus interclusam, conferat vice nostra; A dilectum filium, M. magistrum scholarum Januensem, Parmensem archidiaconum, subdiaconum nostrum, ei super assignatione ipsius pallii adjungentes, qui cum ad postulationem ipsius archiepiscopi a vobis cum absens esset, vocatus non fuerit, nec sit ei in hac parte delatum, nos, qui eum specialis dilectionis brachii amplexamur, et ejus affectamus honorem, ipsum super his duximus honorandum, ut quod a vobis est omissum in uno, in alio ei de nostra gratia suppleatur. Ideoque universitati vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus eidem archiepiscopo reverentiam et obedientiam debitam impendatis, salubribus monitis et statutis parentes ipsius, ita quod vobis, et aliis sibi subjectis in officii prosecutione proficiat in salutem.

Datum Anagniæ, xv Kal. Decembris.

CLXXII. (374).

ABBATI ET CONVENTU DE CARACETO.

Factam unionem illius ordinis cum Cisterciensi confirmat.

CLXXIII.

EISDEM.

Recipit eos sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

CLXXIV.

EPISCOPO CABILONENSI (375), ABBATI CLUNIACENSI (376), ET PRIORI DE SCILLO, CARTHUSIENSIS ORDINIS.

Manat visitari ecclæsim et terram Matisconenses enormibus vitiis repletas.

(Anagniæ, x Kal. Decembris.)

Si diligenter attenderent hi, super quos funes Domini ceciderunt, interpretationem sui nominis et fastigium dignitatis, totis viribus anhelarent se præclaros Domino exhibere, ac dormire inter medios claros, ut fierent ipsi pennis columbae deargentatae, ac posteriora dorsi eorum in speciem auri. Verum quidam eorum, quod non sine gravi dolore referimus, non solum se clericos actibus esse negant, verum etiam quod sint homines non agnoscent, abeuntes in dissimilitudinis regionem, comparati jumentis insipientibus, dum compertrescunt in stercore suo, similes illis facti. Cum enim faciem euntes in Jerusalem deberent ostendere, recedentes de Oriente tendunt in campum, in terram videlicet Sennaar, et fugientes a Christo, cui nomen est Oriens, discurrunt per campum licentia sine obice atque freno, in habitantes Sennaar terram, gastrimargia dediti, et setore libidinis inquinati, ut sit ignis sulfur, et spiritus procellarum pars calicis eorum. In terra namque prædicta pro saxis lateres faciunt, carnales voluptates videlicet excoentes, ut

(374) Epistolam hanc, nec non et sequentem 173, laudat Raynaldus ad annum 1203, § 67. Argumentum tantummodo utriusque hic exhibere possumus, cum apographum, quod ex apographo Conti exscribi curaveramus, quo casu neascimus, e manibus nostris exciderit. Verum e schedis nostris, hasce epistolas in codice archivii Vaticani, f° 89, reperiri compertum habemus.

(375) Epist. libri quinti 16, not.

A sic sibi turrim confusionis ædificant, quæ cœlum usque pertingat superbia, namque natione cœlestis (367); quæ ab ipsis comit injuria Creatoris, et ad confusionem permanet creature, sic corda eorum invasit, quod ea non erubescunt committere publice quæ laici expavescerent exercere, ut illud propheticum, scilicet, Erubescere, Sidon, ait, mare (378) impletum ad ipsorum ignominiam videatur. Peccatum equidem suum, sicut Sodoma, prædicant, nec abscondunt, sed illud perpetrant cum clamore, et est eorum culpa cum libertate, per quos inter laicos saepè nomen Domini blasphematur. Sicut enim venerabilis frater noster.... (379) Matisconensis episcopus, sua nobis insinuatione monstravit, Ecclesia sibi commissa, cui de rore cœli et pinguedine terræ benedictionem dederat Dominus, sic est a malitia inhabitantium in eadem in utroque collapsa, quod a planta pedis usque ad verticem in ea sanitas non remansit; omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt, ut non sit ibidem qui faciat bonum, nec etiam usque ad unum. Cum igitur speculatores simus super domum Domini constituti, et sollicitudo ecclesiarum omnium nobis imminet generalis, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus, ad Ecclesiam ipsam pariter accedentes, statum ipsius perscrutemini diligenter, et quæ super his inveneritis, per vestras nobis litteras intimare curetis, ut per relationem vestram instructi, ad correctionem ipsius, prout procedendum fuerit, procedamus. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

B Datum Anagniæ, x Kal. Decemb. anno sexto.

CLXXV.

PRÆPOTITO SANCTI STEPHANI DE BROLIO.

Committit ei causam quæ inter Al. de Daverio et G. presbyterum Mediolanensem, super quædam beneficia, vertebatur.

(Anagniæ, vii Kal. Decembris.)

C Ex litteris bonæ memorie C. papæ, prædecessoris nostri, quas oculis nostris perspeximus, accepimus evidenter quod idem prædecessor noster, Al. de Daverio, pro eo quod falsas litteras sub ipsis nomine exhibuerat super quodam beneficio, quod in plebe de Bribia sibi postulabat earum auctoritate conferri, perpetuum silentium per dilectum filium... canonicum Mediolanensem, imponi mandavit, et eum omni officio beneficio, sublatu appellationis obstaculo, auctoritate apostolica, spoliari. Dictus vero A. sicut dilectus filius, G... presbyteri in nostra præsentia constitutus, nobis significare curavit, suis tacitis ad Mediolanensem archiepiscopum (380) lit-

D (376) Hugo V, ex abbate Radengensi evasit Cluniacensis anno 1199, suo conseniente decessore in extremis posito, E vivis excessit anno 1207. Biblioth. Cluniac., col. 1626 et 1663.

(377) Sic in apographis Vaticano et Conti.

(378) Sic in apogr.

(379) De eo jam dictum est supra, epistola libri quinti 36, not.

(380) De eo jam dictum supra.

teras impetravit a nobis, quarum auctoritate ipsum coram eo super predicto beneficio traxit in causam. Cum igitur partes ipsius essent praesentia constitutae, ac dictus presbyter proponeret coram eo, quod illi super beneficio illo nequaquam respondere deberet, pro eo quod ipsi super hoc silentium fuerat impositum, et ad hoc probandum inducias postularet, idem archiepiscopus eas sibi concedere recusavit; quare saepedictus presbyter ad sedem duxit apostolicam appellandum. Quia igitur vitium falsitatis tolerare non possumus nec debemus, cum sit ab omnibus detestandum, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, revocato in irritum quidquid factum est auctoritate litterarum illarum, quae fuerunt tacita veritate obtentae, ab impetitione ipsius. A presbyterum antedictum absolvias, nec permittas ipsum ab eo super hoc de cætero molestari.

Datum Anagniæ, vii Kal Decembris.

CLXXVI.

..... EPISCOPO (381) ET MAGISTRO ALBERTO DE BOGES, CANONICO, MAURINIANENSIBUS; ET..... PRIORI DE AQUA BELLA MAURINIANENSIS DIOCESEOS.

Ut P. subdiacono p̄z benda a capitulo Augustensi concedatur.

(Anagniæ, vii Kal. Decemb.)

Ad petitionem dilecti filii, P. subdiaconi, dilectis filiis capitulo Augustensi dicimus subea forma scripsisse, per quam ab ordinatoribus vel praesentatoribus provideri volumus ordinatis. Sed ipsi, sicut nobis venerabilis frater noster.... Augustensis (382) episcopus, et dilecti filii... Sancti Ursi, et.... Sancti Benigni priores, concessi auditores eidem, suis litteris intimarunt, nec ad nostrum voluere mandatum nec ad monitionum suarum frequentiam, ipsi subdiacono, qui repertus idoneus fuerat ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, juxta quod eis mandavimus providere, licet tunc temporis duæ p̄z bendas in ecclesia eorum vacassent, quarum una ei libere potuit assignari, præsertim cum dilecti filii, G... præpositus, et A. archidiaconus Augustenses, eidem super hoc assensum suum præbuerint et favorem, sicut ex litteris eorumdem perpendimus

(381) Imperfecta in vetera Gallia Christiana tom. III, pag. 692, Maurianensem episcoporum series, post Lambertum defunctum anno 1198, Aymarum immediate memorat, quem, ex abbate S. Petri Viennensis, Ecclesiam Maurianæ rexisse annos 45 affirmat, mortuumque esse anno 1245, cum ad archiepiscopatum Ebredunensem jam ab anno 1236 translatus fuisset.

(382) De Augustensibus episcopis, circa hæc tempora, pauca hæc apud Ughbellum reperiuntur, Ital. sacr. tom. IV, col. 1337:

« XXII. Germanus anno 1189.

« XXIII. Jacobus de Portia, hujus ecclesiæ episcopus anno 1216. Translatus est deinde ad ecclesiam Astensem anno 1219. »

(383) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. I, tit. 20, de testibus et attestacionibus. cap. 25, ubi *Priori de Bolonia. et J. Rectori Ecclesiae de Borell,* directa dicitur. Quæ illuc leguntur, hic uncis in-

A evidenter. Nolentes igitur, quod de dicto subdiacono misericorditer inchoasse dignoscimur, relinquere imperfectum, discretioni vestre per apostolica præcipiendo mandamus, quatenus dictum capitulum, ut p̄z bendarum quæ in illorum ecclesia, sicut dicitur, vacat ad præsens, ipsi sublatu appellatiois obstaculo conferant, et assignent, vel si non vacat, eidem juxta mandatum nostrum provideant in ecclesiastico beneficio competenti, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis, pœna simili compescentes, si qui se duxerint opponendos. Testes autem, etc. Nullis, etc. Quod si non omnes. etc. Tu frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Anagniæ, vii Kal. Decembris.

Scriptum est capitulo super hoc.

CLXXVII (383).

..... PRIORI DE BOELTUM, ET J. RECTORI ECCLESIE DE GOILLIS [al. TOILLIS].

De testibus admittendis in causa matrimoniali.

(Anagniæ, viii Kal. Decembris.)

[Ex tenore vestrarum accepimus litterarum, quod cum vobis, et dilecto filio.... abbatu (383) de Furnejo (385) causam, quæ vertitur inter R. filium W. de Eston, militem, et M. mulierem, sororem W. de Arches commiserimus sine debito terminandam], prædicto abbate se rationabiliter excusante, quod cognitioni ejusdem causæ interesse non posset, partes ad vestram præsentiam citavistis. Quibus in vestra præsentia constitutis, pars mulieris proposuit, quod dictus miles (386) corporale præstitit juramentum, quod ipsam duceret in uxorem, et eam postmodum carnaliter cognitam traduxit in domum, et prolem suscepit ex ea. Miles vero prædictus, hoc inficiabatur omnino, adjiciens, quod etsi vera essent quæ proponebantur ab ipsa, eam tamen de jure habere non potuit, eo quod aliam tunc viventem prius duxerat in uxorem. *Testibus itaque ab utraque parte receptis, et attestationibus publicatis,* cum per testes militis saepedicti videretur fuisse (387) probatum, quod ipse ante festum Purificationis beatæ Virginis, M. Belet mulierem solemniter accepit in uxorem, et testes M. mulieris de Arches (388) dicent, quod

clusa sunt; variæ lectiones dantur.

(384) Forte legendum abbatu de Furnesio; hic enim agi videtur de monasterio Furnesiensi, in agro Lancastrensi, fundato anno 1127. Quod si admittitur, tunc credi posset abbatem cui causam istam matrimonialem pontifex commiserat, fuisse Richardum de S. Quintino. Hunc enim Furnesiensis monasterii decimum tertium abbatem, post duodecimum, Michaelem de Dalton, cui privilegium scriptit Cœlestinus PP. III, agnoscent autores Monastici Anglicani. tom. I. pag. 704.

(385) Haec in Decretal. desunt, ut infra verba fil... de E. et Sor. de W. de A.

(386) Decretal. add. prius, et om. sequentia charactere cursivo distincta.

(387) Decretal. esse legunt, B. loco M. Belet, et accepit pro accepit.

(388) Hæc verba om. Decretal., infra præstiterit legunt pro præstitit.

in septimana paschali sequente festum prædictum, de ea ducenda *præstiterit* juramentum, prædictus miles ab impietate ipsius absolví cum instantia postulabat. Verum, ex parte sæpedictæ mulieris exstitit replicatum, quod eo tempore, nec non et ante, quo testes dicti militis dixerunt eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracensi provincia commoratus, cum testes ipsi dicerent, hoc longe extra dictam provinciam actum esse, determinantes tempus et locum, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex adverso responsum, quod, cum attestations essent hinc inde solemniter publicatae, pruductioni testimoniū jam locus non erat. Quia igitur dubitastis, utrum post publicationem attestacionum super illo articulo deberent testes admitti, nos inquisitioni vestræ auctoritate præsentium respondemus, *quod ad probandum illum articulum testes mulieris sunt admittendi* (389).

CLXXVIII.

MAGISTRO PETRO MUNION. DECANO LEGIONENSIS.

Recipit eum sub protectione.

(Anagniæ, XII Kal. Decembris.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Personam tuam, cum omnibus quæ impræsentiarium, etc., in modum protectionis. Specialiter autem decanatum Legionensis ecclesiæ, cum omnibus pertinentiis suis, sicut illum juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, XII Kal. Decembris.

CLXXIX.

MAGISTRO PETRO MUNION (390) ARCHIDIACONO COMPOSTELLANO.

Recipit eum sub protectione.

(Anagniæ, Kal. Decembris.)

Solet, etc., in modum protectionis. Specialiter autem archidiaconatum ecclesiæ Compostellano, cum omnibus pertinentiis suis, sicut illum juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, Kal. Decembris.

CLXXX (391).

COELESTINO, ABBATI S. COLUMBÆ DE HAY INSULA (392), EJUSUQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Recipit eos sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Anagniæ, v Id. Decembris.)

Religiosam vitam eligentibus, usque clementer annuimus, et prædictum monasterium Sanctæ Columbæ, in quo divino mancipati estis obsequio, sub

(389) *Decretal. legunt testes mulieris ad probandum illum articulum admittendos.*

(390) *Sic in apog.*

(391) *Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 67.*

(392) *Abbat. S. Columba de Hay insula.* Agitur hic verisimiliter de monasterio Hiiensi, cuius fundator exstitit S. Columba versus annum 590. Hiiensem enim insulam a Pictis, qui eas Britanniæ (imo

beatii Petri et nostra protectione suscipimus, etc., usque communimus; imprimis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui in eodem loco secundum Deum et beati Benedicti Regulam institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quascunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo prædictum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclæsias de Insegal, de Mule, de Colvansel, de Cheldubsenaig, de Chelcenneg, ei de Ile; Insulas Hay. Mule, Colvansei, Orvansei, Canei et Calvo, terras de Magemburg, de Mangecheles, de Morimeam, de Gostensdal; terras Abberad, in Ille, de Markarna et de Camusnarnesre. Sane, novalium, etc., usque extorquere præsumat. Sepulturam preterea, etc; usque corpora assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, etc., usque providerint eligendum. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis perceptæ, duos bisantios gratis obiatos solvetis nobis notrisque successoribus aannuam. Decernimus ergo, etc., usque profutura: salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur, etc., usque subjaceant. Cunctis autem; etc. Amen, amen, amen.

Datum Anagniæ, per manum Joannis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, v Idus Decembris, indictione vii, Incarnationis Dominicæ anno 1203, pontificatus vero domini Iunocentii PP. III anno sexto.

CLXXXI (393).

REGI DANORUM.

De liberatione Waldemari episcopi Saleswicensis (393).

(Anagniæ, Non. Dec.)

Ulinam non fuisset homo ille, videlicet Waldemarus, Saleswicensis episcopus, qui, postposita pontificalis officii gravitate, ut in se regnum sacerdotio counire, essetque multorum capitum bellua, contra claræ memorie K. regem Danorum, fratrem tuum, cui juramento fidelitatis tenebatur astrictus, temere conjuravit, adversus eum cujus panes edebat supplantationem magnificans, et cornua elationis assumens, ut cornu justi confringeret, et nominis ejus memoriam aboleret! Ulinam, quoniam, retrahens manum ab aratro, denuo se sacerularibus negotiis immiscebat, retrorsus aversus, conversus fuisset in salis imaginem, ut defluens ipse solus in aquas, solus confusionem propriam deploraret, ne in maxillis Ecclesiæ lacrymas, nec in pontificali orationibus, ploras incolebant, S. Columba donatam fuisse tradit venerabilis Beda (lib. 1, cap. 1). De fundatione hujus monasterii, vid. MABILLONIUM, Annal. Benedicti, tom. I. pag. 210.

(393) *Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 64.*

(393) *Vide nostas Bangerri, ad Arnold. Lubecens, lib. vi, cap. 18.*

dine maculas posuisset! Tolerabilius enim esset, si periisset proprio gladio, cum gladium materialem accepit, et sic incidisset in foveam quam pararat, ut sua non maculasset manus regias captione, nec famam ejus de mentione divina denigrasset, aut fodisset eis foveam, qui non tam culpam ejus quam p̄sonam attendunt captivitatis, ejus exemplo in libertatem ecclesiasticam pr̄sumptionis arma sumentes, ut audacter et impune de c̄stero privilegium clericalis immunitatis infringant. Verum justus Iudex, Dominus Deus noster, qui retribuit illi secundum opera sua, nec passus est superbiam ejus semper ascendere. sed, quoniam ambularat in magnis et in mirabilibus supra se, proprias conditionis oblitus, humiliatus est divino iudicio et confusus, et quia ejus in elatione sua vestigis inhærebat, qui, ut esset Altissimo similis, sedem ponere voluit in lateribus aquilonis, exemplo ejus inferius corruit, et in carcere positus, iniquitatem propriam, sicut credimus, recognoscit. C̄t̄erum, cum Dominus in dejectione illius corroboraverit solium pr̄dicti regis, et regnum ejus dignatus fuerit stabilire, vellemus ut ipse non acceperet gratiam ejus in vacuum, neo ingratus tanti beneficii exstitisset, aut exten-disset in illius injuriam manum suam, et usque in finem tenuisset extentam, qui ejus justitiam conservaret, et de manu omnium qui eum oderant ipsum propitijs eruens, animam ejus salvarat a morte. Tenebatur enim attendere, quod servus suo Domino stat aut cadit, ideoque non debuerat servum alterius judicare, vel in episcopum tanquam vile mancipium, desavire, sed Ecclesiam Romanam deferre, ac sedi apostolicā reliquere judicandum et servare innoxias manus suas. Nec eratei aliqua tenus dubitandum, quod idem episcopus judicium apostolicā sedis eluderet, vel effugeret disciplinam, ex cuius ore procedit gladius bis acutus, penetrabillor omni gladio anicipi, et a mari ad mare vibratilis in momento, utpote qui tanquam in iotu oculi mare transvolat, universos montes et colles transcendit, ligans quos percutit non in terris solummodo, sed in celis. Nec hoc dicimus, quasi vellemus ut nutrisset serpentes in gremio, vel hosti gladium in suum jugulum porrexisset, aut ex eo quod ipsum, sicut dicitur, cepit in armis regnum suum nequiter invadentem, ipsum culpabilem reputemus, sed ut sicut abstulisset ei nocendi causam D et materiam rebellandi, illi ut humiliiter dedulisset, qui asserit in ministris suis non se simpliciter, sed pupillam oculi sui tangi.

Sane, quantumcumque idem episcopus delinquisset, quid peccaverat apostolica sedes, vel quid commiserat Ecclesia generalis, ut utriusque in eo privilegium laederetur? Nunquid ex delicto suo lucratus fuerat libertatem, ut minus jurisdictioni nostre quia peccaverat, subjaceret? Nunquid propter peccatum ipsius punienda fuerat Ecclesia generalis, et suo privilegio spolianda, et non magis puniri debuerat anima quae peccaverat? Cum nec pater aut

A mater filii, nec filius patris aut matris iniquitatem portare debeat vel deflere. Nunquid resina non erat in Galaeth, et medicus non erat in ipsa, qui et vulneribus filiorum Ecclesiae oleum et vinum infundaret, et ferrum adhiberet ulceribus, quae fomentorum remedia non sentirent? Verum rex ipse, licet ei Dominus porrexerit dexteram ne periret, et firmasset super universam Daniam regnum ejus, velut modicā fidei dubitavit, et dum formidavit ubi non fuerat formidandum, magis tinuit eum quem credebat velle corpus occidere, quam Deum, quem sciebat posse tam corpus quam animam perdere in gehennam; siue oblitus ejus quod legerat vel audierat in Psalmista: *Nolite tangere Christos meos* (Psal: civ), non solum irreverenter tetigit eundem episcopum, sed arcem custodiam mancipavit alligans forsitan pedes ejus compedibus, et manicis ferreis manus sacrae saltem unctionis gratia reverendas. In hoc autem non solum graviter illum offendit, qui quod uni ex minimis ejus sit sibi fieri protestatur, sed toti Ecclesiae, ac Romanas pressertim, plurimum derogavit, dum multorum armavit linguas in eam, et occasionem praebuit, ut non solum supra dorsum ejus fabricarent suas fabribas peccatores, sed intus etiam in misericordia increparent, quod eam non comedederet selus domus Domini, nec se murum opponeret escendentibus ex adverso, sed esset velut canis mutus latrare non valens, et peccata dissimilans subjectorum. Nec potuit usque adeo id reges terra latere, quin ad excusandas excusationes in peccatis ex hoc quasi quamdam defensionem qua suum tuentur errorem, assumerent, et captionem ac detentionem ipsius episcopi contra mandatum apostolicum in similibus allegarent, cum H. quondam imperator, qui venerabilem fratrem nostrum.. Salernitanum archiepiscopum, in exsilium destinat, bonae memorie C. papae, predecessori nostro, pro liberatione ipsius instanti per nuntios suos et litteras apud eum, non dubitaverit respondere, quod prius et fortius fuerat apud regem Donorum instantum, ut predictus Saleswicensis episcopus restitueretur pristinā libertati, qui prius raptus fuerat, et in vinculis tenebatur, quam pro eo, quem ipse, ne vita vel regno ejus insidiari valeret, faciebat in Teutonia citra vincula, et carceres comorari. Credimus autem, quod eidem episcopovratio dederit intellectum, et sic jam sit in Babylone curatus, quod de c̄stero non adjiciat, ut resurgat ad ea, per quae se meminit in lacum miseris descendisse, nec denuo contra torrentem dirigat brachia, vel audeat contra stimulum calcitrare, propter quod non est regiae serenitati timendum, ut de c̄stero revertatur ad vomitum et laqueos pedibus tuis pareat, quibus se sciret potius periturum, pressertim cum brachium in quo ipse pr̄ceptus confidebat, et de quo predictus rex potius dubitabat, in ipsius H. imperatoris sit morte confractum, et talis surrexerit loco ejus, qui, cum tibi sit non solum amicitia sed affinitate conjunctus, non ad detri-

mentum, sed incrementum potius regni Danorum intendet. Ne igitur induretur cor tuum super hominem ipso, sed mollescat potius, et audiat, et exaudiat verba nostra, et ei reverenter deferat et devote, per quem reges regnant, et principes dominantur, et qui potest non solum convertere corda patrum in filios, et filiorum animos in parentes, sed episcopum affectus in reges, ut eis tanquam præcellentibus, et ducibus missis ab eis, humiliter deferant, et pro eis quos prius impugnaverant, si oportuerit, animas suas ponant.

Cum enim homo nunquam in eodem statu permaneat, et vix idem die meditetur ac nocte, sed mirabiliores et freqentiores elationibus maris mentis ejus elationes existant, non est de conversione aliquorum desperandum, cum affectus, quos anni afferunt venientes, recedentes auferunt, et mores vestras alteret alterata. Nam interdum annorum docet multitudine scientiam, et in senio sapiunt, qui desipuerant tempore juventutis. Alioquin, nec verlerentur impii et non essent (394), nec amicitiae rumperetur vinculum, nec aliquod odium moveretur. Sane, majoris dissensionis materiam, et ranoris scrupulum inter charissimum in Christo filium nostrum, H. regem Ungariæ illustrem, et nobilem virum, A. ducem, fratrem ipsius, homo suscitaverat inimicus, eraque plus utrique de altero formidandum, cum ipse dux post patris obitum insurrexit contra fratrem, et, multis sibi per conspirationem adjunctis, usque adeo processerit contra eum, ut regni partem invaserit, et regium sibi usurpaverit diadema, sed tandem, legato sedis apostolicæ mediante, inter discordantes plena est per Dei gratiam concordia reformata; ita, quod nunc fraterno se tractent affectu, qui se prius hostiliter impugnabant, et dux ipse in regia fidelitate persistat. Mittimus igitur serenitati tuae formam compositionis initia inter ipsos, licet indemnitatibus tuae ac regni Danorum velimus plenus providere. Proponimus enim præter cautiones, quas idem episcopus per se, vel alios tibi exhibere valebit, tam ipsum quam universos, qui cum eo te, vel regnum tuum, præsumperint impugnare, Satanæ in interitum carnis tradere, ita, ut quicunque contra præsumperint, in canonem incident sententiæ promulgatur, idque singulis annis, semel, in omnibus cathedralibus ecclesiis regni tui solemniter publicetur, et nos etiam in præcipuis festivitatibus innovemus. Præterea, compellantur per distictionem ecclesiasticam, si necesse fuerit, universi magnates regni Danorum, ut juratoriam exhibeant cautionem, quod nunquam ei super hoc prætent auxilium, vel favorem; ad omnem etiam suspicionem omnino tollendam, idem episcopus, in partibus Italie commoratur, in Daniam nullo tempore redditurus, nisi a te, vel successori bustis de nostro vel successorum

A nostrorum assensu redeundi licentiam obtineret Verum, ne in opprobrium pontificalis officii mendicare cogatur, vicarium aliquem tuæ serenitati devotum in episcopatu suo de tua instituâ voluntate qui ei ad sustentationem suam necessarios redditus subministret, et exequatur in ejus diœcesi quantum potuerit vices ejus. Monemus igitur serenitatem tuam, et exhortamur in Domino et in remissionem injungimus peccatorum, quatenus ut famæ tuæ consulâ, et saluti, et per opera pietatis subvenias etiam super hoc animæ fratris tui, ad ejusdem episcopi liberationem intendas, et super his nobis non differas respondere, ut indemnitatibus tuae quantum honeste poterimus caveamus. Hoc autem scire te volumus; quod detentionem ipsius non possemus B ulterius æquanimiter sustinere, cum redundet in divinæ majestatis offensam apostolicæ sedis opprobrium, et contumeliam Ecclesiæ generalis.

Datum Anagniæ, Non Decembri.

CLXXXII (395).

PHILIPPO, ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Miserabilis epistola super facta uxoris sue ab eo derelictæ.

(Anagniæ, v Id. Decembri.)

Utinam labor improbus vinceret universa, et gutta lapidem non vi sed sæpe cadendo cavaret, ut saltem propter improbitatem nostram te vinceres, et monitis nostris aurém facilem adhiberes! Sane, si rem grandem a te multiplicatis intercessionibus toties apostolica sedes postulasset, facere debuisse, quanto magis, quia scripsit tibi jam sèpius, ut charissimam in Christo filiam nostram. J. reginam Francorum illustrem. uxorem tuam, regali faceres honorificentia pertractari. Sed ecce, quod dolentes referimus, omnino confringere diceris calamum conquassatum, et conterere duplice contritione reginam, contra quam ex eo tribulatio duplex surgit, quod, præter personæ tuae copiam quam non habet, eorum quoque quæ usui quotidiano deserviunt inopia dicitur laborare. Cum fletu igitur temperat potum suum, et maxillas ejus rivus irrigat lacrymarum, eo quod, inter angustias constituta, te quem quæsivit non invenit consolantem, nec alios consolatores admittit, utpote in solitudine posita, et in castro regio, tanquam in quodam carcere, relegata. Reliquerat siquidem fratres et sorores, ut tibi matrimonialiter adhæreret, essetisque duo in carne una et conjugalis uniret affectus binarium (396) personarum. Quid ergo, si frustraretur debito maritali, ne sit læva tua sub capite ejus, et dextera ipsam, ut speraverat, amplectetur, nunquid ideo frustrabitur ceteris, nec apud te recompensationem aliquam pro omnibus que reliquerat obtinebit? Certe, Veritatis est verbum, quam juxta tuæ possibilitatis mensuram imitari deberes, in Evangelio protestantis: *Omnis qui reliquerit patrem, matrem,*

(394) Sic in apogr.

(345) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 60. Vide etiam Bzovium, Annal. tom.

XIII, pag. 401.

(396) Sic in apogr.

fratres et sorores propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc seculo, et vitam possidebit æternam. Tu autem longe aliter retribuis reginae prædictæ, quam, quoniam pro te universa reliquit, relicta, sicut dicitur reputas et abjectam, et, in dispensum tuæ famæ, procuras ut tecum videatur omnia perdidisse.

Cæterum, etsi ad compassionem ejus nihil aliud te moveret, hoc saltem quod ex reguli prosapia genita regi nupsit, te inducere debuisset, ut non ad deres afflictionem afflictæ, nec ei, cui debitum subtrahis conjugale, regalem honorificentiam in aliis denegares; sed ejus saltem obtenu, qui nullum bonum irremuneratum dimittit, et nullum malum de scrit impunitum, eam deberes regaliter pertractare. Quod si nec istud tangeret efficaciter mentem tuam ad iteratas sæpius preces nostras cor tuum mollescere debuisset, ut non solum reginam ipsam, sed extraneam quamlibet et abjectam, tractari honestius faceres et amplius honorari. Sed ecce, prout publica fama clamat, relicta est sicut lugurium in cucumerario, et sicut passer unicus in ædificio; non regalem sed pauperem vitam ducit, ita ut teneat animam ejus vita suæ, ac dissolvi cupiat, et malit esse cum Christo quam in castro Stamparum tanquam in ergastulo, macerari, ubi qui eam comedunt non dormiunt, et qui ejus sunt ministerio vel miseria potius deputati, mentem ejus linguæ suæ sagitta transfigunt, dum in potum ei propinanacetum, et pro pane lapidem et pro ovo porrigunt scorponem, ubi etiam nec nuntiis fratri sui, nec religiosis viris, aut prælatis etiam regni tui liber ad ipsam patet accessus, nec potest eam quilibet in tanta mœstia consolari. Utinam igitur sic ei hujusmodi miseriæ moriatur (*sic*), quod ipsa in hac miseria non decedat, nec eum apud homineas decedens infamet, qui causa diceretur mortis ipsius, si hoo tempore moreretur quoniam non crederetur mortua simpliciter sed occisa Monemus igitur serenitatem regiam, et hortamur attentius in Domino, quatenus, famæ tuæ consulens et saluti, vim facias tibi ipsi, et cum fortior sit sapiens viro forti et qui dominatur animo suo expugnatore urbium, unicum tuum vincas, de hac victoria magis quam de cæteris commendandus, et faciens quodammodo de necessitate virtutem, reginam ipsam, sicut te decet et eam, regali facias honorificentia pertractari. Sic igitur consiliis nostris et monitis acquiescas quod divinam evites offensam, et linguas effugias detractorum, nec in nos eorum ora relaxes, qui negligenter nostræ tuam duritiam imputant, asserentes quod patientia nostra de die in diem amplius ad impenitentiam te adducit. Ecce etenim, improperia pro te nobis exprobantium jugiter suscitamus, dicentium, quod, tanquam canes muti non valentes latrare, non annuntiamus impietatem

(397) Exstat, sed multa, inter Decretales. lib v. tit. 39. *De sententia excommunicationis*, cap. 35, ubi episcopo Londonensi directa dicitur. Quæ illic

A suam impiis, unde tuum sanguinem de manu nostra prædicant requirendum ab eo, cui te nos inquietunt prætulisse. Addunt quoque, quod, quia tibi nimis placere volumus. Deo qui non irridetur plurimum displicemus, et quod ab ejus semitis deviamus, qui asserit de se ipso: *Si hominibus placerem, Christi servus non essem* (Gal. 1). Plueat igitur tibi consilium nostrum, eteficias quod monemus, neis qui laborans sustinet et tacitus tuam correctionem expectat, si semel iratus fuerit, rapiat, nec sit qui eripiatur, vel ejus iracundia se opponat. Alioquin, ulteriorius non poterimus ejus dissimulare miseriam, et tantam Dei et apostolicæ sedis, imo etiam ecclesiæ generalis injuriam in patientia sustinere, sed absque personarum acceptione officii nostri debitum B exsequemur, non de mundana potentia, sed de divina virtute confisi, quia, si Dominus fuerit nobis adjutor, non timebimus quid faciat nobis homo.

Datum Anagniæ, v Id. Decembris.

CLXXXIII (397).

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

Super pœnis clericis graviter excedentibus infligendis.

(Anagniæ, iv Id. Decembris.)

[Ut famæ tuæ] consulas et saluti, et sic malorum audaciam comprimas, et ab eis bonorum innocentiam tuearis, super his nos humiliter consulis, quæ officium pastorale contingunt, ut de nostra responsione securus, injunctæ tibi sollicitudinis debitum laudabiliter exsequaris. [Sane tua nos duxit, fraternalitas consulendos, (398) utrum clerici graviter excedentes, qui tute non possent monasteriis ad agendum pœnitentiam deputari, quoniam, cum non pœnitent de commissis, opportunitate fugiendi captata, carcerem claustræ fugerent, et prioribus se sceleribus scelestius immisererent, a te vel aliis prælati suis arcta possint custodiæ mancipari,] et utrum laici, si clericos in magnis sceleribus reprehendant, in canonem incident sententiæ promulgatae, cum, nec comprehendere, nec ad judices trahere ipsos possint, nisi manus in eos injecerint violentas. Ad primum igitur [respondemus, quod cum prælati excessus corrigerem debent subditorum. et publicæ auctoritatis intersit, ne crimina remaneant impunita, et per impunitatis audaciam siant, qui nequam fuerant, nequiores, non solum possunt, sed debent etiam superiores clericos illos, postquam fuerint de D crimen canonice condemnati, sub arcta custodia detinere, qui, cum sint incorrigibiles, nec in monasteriis valeant custodiri, ad similia vel pejora defaci laberentur. Laici vero citra excommunicatiois sententiam capere clericos, et ad judicium trahere poterunt, si oporteat etiam violenter, dum tamen de mandato id faciant prælatorum, quorum illi sunt jurisdictioni subjecti, et quorum est corrigerem criminosos; cum hoc non ipsi, sed illi, quorum auctoritate id faciunt, facere videantur; dum

leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae etiam lectio-nes dantur.

(398) In Decret., *consuluisti nos.*

tamen non amplius eorum violentia se extendat, A quam defensio, vel rebellio potius exegerit clero- rum.]

Datum Anagniæ, iv Id. Decembris.

CLXXXIV.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS LOMBARDIÆ.

Ut Ecclesiam Pergamensem[al. Bergomensem] aduersus molestantes tueantur ac defendant.

(Anagniæ, xviii Kal. Januarii.)

Ascendit ad nos gemitus Ecclesiæ Pergamensis, exponentis miseriam suam nobis et afflictiones, quas patitur tota die, non ab hostibus sed a filiis, non ab extraneis sed a suis et familiaribus inimicis. Filii etenim quos exaltare studuit et nutrire, retrahentes eis mala pro bonis, et pro dilectione odium rependentes, non solummodo hanc spreverant, sed velut genimina viperarum conjuraruat in matrem, ejus sanguinem sitientes cuius consueverant mammilla lactari. Deduxerat enim eos in cellaria sua, parvulis potum tribuerat et non escam, provectis cibum solidum ministrarat, ad refectionem eorum panes de mensa propositionis assumens, et aquam eis sapientiæ salutaris exponens; sed illi jam incrassati et jam dilatati, recedentes ab ipsa, erigunt calcaneum contra matrem, contrastulum calcitrant, et ei, cuius panes edebant, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, et pro ovo porrigunt scorpionem. Utquid igitur, Domine, recessisti longe, cur in opportunitatibus et tribulatione despicias, cur non respicias in faciem Christi tui, cur te zelus non commedit domus tuæ, ut exsurgas quasi potens crapulatus a vino, et judices causam tuam, memor impropriorum quæ in ministris sustines tota die? Ecce etenim patientia tua Pergamenses ad pœnitentiam non adducit; sed quanto patientius eos sustines, tanto amplius thesaurizant sibi iram in die iræ, indignationem tuam in se fortius provocantes; sed, ne obliviscaris in finem, Domine, et ne avertas faciem tuam a nobis, memento testamenti tui, et Ecclesiæ quæ facta est de domina gentium sub tributo. Ne parcas, Domine, virgæ tuæ, sed, qui quos amas arguiset castigas, castiga hujusmodi pœniteniores, ne ipsorum malitia maculet gregem tuum, ideoque peccatorum virgam super sortem justorum diutius non relinquas. Vertas, impia, ut non sint, nec velis mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, sic implens ignominia vultum eorum, ut querant, Domine, nomen tuum. Sane, sicut ex litteris multorum accepimus, Pergamenses inter sanctum et profanum nullatenus distinguentes, ut Pergamensem ecclesiam ancillarent et subjacerent liberam servituti, receptis et perfectis litteris nostris, quas super ecclesiarum immunitate; tam eis quam Lombardis aliis nos meminimus desti-

(399-400) Erat is Lafranchus, qui ex monacho ordinis S. Benedicti episcopus Bergomensis (seu, ut hic legitur, Pergamensis), anno 1186 renuntiatus fuerat. Vir vere pius ac probatissimus moribus, eujus 25 annorum administratio visa est omnem in-

A nasce, possessiones non solum ecclesiarum omnium, sed universorum religiosorum locorum quæsitæ sunt in civitate vel diœcesi Pergamensi, pro sue voluntatis arbitrio æstimantes, ab eis duodecim denarios, et a clericis quindecim pro libra qualibet exegerunt. Cumque venerabilis frater noster...episcopus (399-400), et dilecti filii, canonici et clerici Pergamenses, nollent colla submittere tanto iugo, W. Lazar, Potestas, Alberius Pazolus, judeæ, et alii Pergamenses, infames quosdam et male opinionis viros colligendis ecclesiarum proventibus deputarunt, administrationem episcopo et clericis auferentes.

Præterea, ut ecclesia supra nominata fieret opprobrium hominum et abjectio plebis, et quæ domus orationis fuerat, in sterquilinium verteretur, iuxta parietes ejus in cœmeterio communes posuere latrinas, utres suos in eis et uteros, utinam visceribus, purgaturi. Non sic in ecclesiæ et loca religiosa desæviunt Saraceni, sed ea reverenter et devote custodiunt, et interdum etiam venerantur, nolentes polluere domos illas, quas noverant ad invocandum nomen Domini deputatas. Verum, quia familiaritas parit multa contemptum, et inimici hominis domestici ejus, ecclesiam alienigenis etiam reverendam filii persequuntur, si tamen filii sint dicendi, qui affectu deposito filiali, hostilem animum inderunt, maledicentes patri et matri, non tam verbis quam factis, ut morte perpetua moriantur. Licet autem ex his non solum ecclesiasticam sed divinam etiam meruerint ultionem, ut tamen malos in bono vincamus, nec relinquamus eis materiam, qua in peccatis suas excusationes excusent, volumus, et præsentium auctoritate districte præcipiendo mandamus, quatenus tu, frater, Mediolanensis archiepiscope (401), personaliter ad civitatem ipsam accedens, potestatem, judices, consiliarios et populum moneas attentius et inducas, et ex parte Dei omnipotentis, sub obtestatione divini judicij, eisdem injungas, ut ab ecclesiæ et viris ecclesiasticis sic extorta sine diminutione restituant, et prorsus extorquenda dimittant, et latrinas, quæ latere debent potius quam patere, a cœmeterio ecclesiæ Pergamensis removeant sine mora. Quod si hujusmodi non potuerint monitis emolliri, universitatì vestre in virtute obedientiæ districte præcipimus, quatenus civitatem eorum interdicti sententiæ supponatis, ita quod, præter baptismā parvolorum et pœnitentias morientium, nullum in ea divinum celebretur officium, vel exhibeat ecclesiasticum sacramentum, et tam Potestatem quam consules, consiliarios et æstimatores, et nominatim prædictum A., judicem, Fridericum Colion., L. de Mozo, P. Moizon, C. de Roario, qui super ecclesiæ et

vidiam superasse. Fato functus est anno 1210, die 30 mensis Octobris, UGHELL. Ital. sacr. t. IV, col. 669.

(401) Vide supra.

clericos severius cæteris, sicut dicitur sævierunt, et hujus inconsulti consilii quasi præcipue fuerunt auctores, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nuntietis, et mandatis ab universis civitatibus et civibus Lombardiæ tam in colloquiis quam contractibus omnibus, sicut excommunicatos arctius evitari, ita, quod si quis eis communicare præsumperint, sententiam excommunicationis incurvant, quam vos postmodum solemniter publicetis, denuntiantes similiter, sic prædictos Potestatem, consules, consiliarios, et estimatores Pergamenses excommunicationi subesse, ut non possint absolutionis beneficium obtinere, nisi satisfacturi plenarie de præmissis apostolico se conspectui personaliter præsentarint. Constitutiones insuper, et sententias, quæ ab excommunicatis ipsis, vel de ipsorum mandato, fuerint promulgatae, decernatis irritas et inanes, nullo unquam tempore valituras, et illos, qui eis in prædictorum officiorum administratione successerint, in communicationis sententia successuros, nisi satisficerint infra mensem, cum succedant in onere qui substituuntur in honore. Cumque prædicti Potestas, consules et consiliarii, graviter persequantur ecclesiasticam libertatem, præsentium auctoritate decernimus, ut, nisi resipuerint infra mensem, filii eorum usque in tertiam et quartam generationem ad honores ecclesiasticos et beneficia, de cætero nullatenus assumantur. Ut autem quam moleste tantam Dei et Ecclesie generalis feramus injuriam sentiant plenius in affectum, denuntietis eisdem, quod nisi resipuerint infra mensem, civitatem ipsorum episcopali privabimus dignitate, ac sedem ipsorum ad locum alium transferemus. Quod si nec infra mensem alium potuerunt ad satisfactionem induci, ne ad recuperandam dignitatem amissam valeant aspirare, per vicinos episcopatus Pergamensem diœcesim dividemus, et divisionem mandabimus in perpetuum observari. Adjicimus etiam, ut vos, fratres Mediolanensis archiepiscope et episcope Vercellensis (402), canonicos, clericos et universos viros religiosos, tam exemptos quam alios, in civitate Pergamensi et ejus districtu manentes, cum ab eodem episcopo Pergamensi fueritis requisiti, civitatem et ejus districtum egredi nec regredi ad eosdem, donec fuerit satisfactum, per suspensionis et excommunicationis sententiam, sublato appellationis obstaculo, compellatis, et eis, cum non tam pro sua quam Ecclesie generalis exsulaverint libertate, faciat per universas ecclesias Lombardia, juxta vestrum discretionis arbitrium, congrue provideri, contradictores censura ecclesiastica compescentes. Præterea, tam Hierosolymitanæ quam militæ Templi fratres coggatis, appellatione remota, non obstantibus privilegiis.

(402) Vide etiam supra.

(403) Laudata a Raynaldo, ad annum 1203, § 67.

A giis et indulgentiis suis, interdicti sententiam inviolabiliter observare.

Datum Anagniæ, xvii Kal. Januarii.

CLXXXV (403).

EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS IN QUORUM PAROCHIIS MONASTERIUM CASIN. ECCLesiAS, VEL POSSESSIONES ALIAS HABERE DIGNOScitur.

Confirmat privilegium, quo abbas et fratres Casinensis monasterii in rerum monasterii invasores excommunicationis sententiam promulgare possint.

(Anagniæ, xviii Kal. Januarii.)

Comissa nobis, licet insufficientibus meritis, Ecclesiarum omnium sollicitudo requirit ut, ad tuitionem earum contra malignorum incursus, nostræ considerationis aciem extendamus. Specialiter autem monasterio Casinensi, quod nobis est nullo mediante subjectum, adesse volumus et prodesse, ne personæ sedentes ibidem secus pedes Domini cum Maria, et nocte ac die in lege Domini meditantes, a religionis suæ proposito revocentur molestationibus aliquorum indebitis, et eis pars optima quam elegrant auferatur. Inde est, quod, cum dilectus filius noster, R. (404) tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbyter cardinalis, Casinensis abbas, in malefactors suos, si qui forte, timore Dei postposito, ad diripienda bona monasterii Casinensis violenter extenderint manus suas, si diœcesani malefactorum ipsorum episcopi, ad monitionem ejus vel fratum suorum, eidem de ipsis noluerint aut malitiose distulerint exhibere justitiae complementum, de auctoritate nostra et felicis memorie prædecessorum nostrorum, Calisti et Alexandri PP. excommunicationis sententiam promulgandi liberam habeat facultatem, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si qui parochianorum vestrorum possessiones vel bona monasterii memorati abstulerint vel invaserint violenter, audita exinde querimonia per abbatem vel fratres Casinenses, de ipsis, nullius contradictionis vel appellationis obstaculo, districtam justitiam facere minime differatis. Alioquin sententiam excommunicationis quam prædictus abbas in eos, juxta tenorem privilegiorum suorum quæ Casinensi Ecclesiæ apostolica sedes indulxit, propter hoc duxerit promulgandam, omni occasione et contradictione cessantibus, firmiter observetis, et per episcopatus vestros vos, fratres archiepiscopi et episcopi, faciat tandem inviolabiliter observari, donec pereundem abbatem et fratres suos vobis constiterit, eis esse super his satisfactum, pro quibus vinculo fuerant excommunicationis astricti.

Datum Anagniæ, xviii Kal. Januarii.

(404) De eo jam dictum est sæpius.

CLXXXVI.

MAGISTRO SYM. CLERICU VENERABILIS FBATRIS NOSTRI,
G. (405) PRÆNESTINI EPISCOPI, APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATI.

*Scholastriæ ecclesiæ Maguntinæ ipsi confirmat.
(Anagniæ, ii Id. Decembris.)*

Solet annuere, etc. usque assensu. Concessionem Scholastriæ ecclesiæ Maguntinæ, cum præbenda et aliis pertinentiis suis, per venerabilem fratrem nostrum, S. (406) Maguntinum archiepiscopum, tibi factam, sicut canonice facta est, auctoritate tibi apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, ii Id. Decembris.

CLXXXVII.

ABBATI CORBEIENSI (417).

*Privilegia ipsi confirmat.
(Anagniæ, ii Id. Decembris.)*

Solet annuere, etc. usque assensu. Libertates, immunitates et dignitates monasterio Corbeensi per prædecessores nostros indultas, et eorum privilegiis confirmatas, exemptiones etiam sæcularium exactiōnum per principes sæculares concessas eidem auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, ii Id. Decembris, anno sexto.

CLXXXVIII (408).

EIDEM.

Concedit facultatem utendi annulo.

(Anagniæ, ii Id. Decembris.)

Apostolica sedes, cui, auctore Domino, licet im-
meriti, præsidemus, in plenitudinem ecclesiasticæ
dignitatis assumpia, sic in filios gratiam benedi-
ctionis paternæ transfundit, ut de plenitudine ipsius
accipiant universi, et sicut eis injunctæ sibi sollici-
tudinis onus participat, sic etiam acceptæ dignitatis
honores communicat et ornatus, dotans in filiis
filias, et filios in filiabus adornans. Circa illos autem
se magis exhibet liberalem, et in eos copiosius sua
dona diffundit, qui acceptæ gratiæ non ingratæ vitium
ingratitudinis fugiunt, et honorantibus se assur-
gentes in actionibus gratiarum, ut gratia eis detur
ex gratia promerentur. Cum igitur factam tibi et
monasterio tuo ab apostolica sede gratiam recon-
goscas, quæ predecessoribus tuis, et eorum successo-
ribus usum mitræ, chirothecarum et sandaliorum
indulsit, tam meritis tuis, quam precibus charissimi

(405) De eo jam dictum est sapius.

(406) Idem.

(407) « Hugoldus (tricesimus secundus monasterii Corbiensis abbas), reginem tenuit annis 29, corporis sarcinam deponens anno 1229. » BUCEL. *Germ. sacr.* t. II, pag. 165.

Agitur enim hic de monasterio Corbeensi in Germania.

(408) Laudata a Raynaldo, ad annum 1203. § 67.

(409) De episcopo Pictaviensi jam egimus supra.

(410) Guillelmum I, Pictaviensem decanum, an. 1198 et 1200 agnoscunt auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. II, col. 1216; mox Philippum anno 1211 immediate memorant.

(411) Conferenda hæc epistola cum iis quæ refe-

A in Christo filii nostri, illestris regis O., in Romanum imperatorem electi, in cuius fidelitate ac devotione persistis, inducti, ut de cætero ularis annulo auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, ii Idus Decembris, anno sexto.

CLXXXIX.

EPISOPO (409), DECANO (410); ET MAGISTRO WILOTO,
CANONICO, PICTAVIENSIBUS.

*Causam electionis episcopi Engolismensis ipsis com-
mittit (411).*

(Anagniæ, iv Id. Decembris.)

Quoniam, Ecclesia Engolismensi vacante, in varia se vota eligentium variare (412), coacta est in canonicorum suorum personis ad sedem apostolicam la-
borare. Fuit igitur ex una parte propositum coram nobis, quod cum bonæ memoriæ... (413) Engoli-
smensis episcopus, viam fuisse universæ carnis in-
gressus, canonici sæpius de præficiendi sibi ponti-
ficis electione tractantes dilectum filium... abba-
tem Sancti Eparchii (414), laudabilis vitæ, virum eruditum, in spiritualibus et in temporalibus cir-
cumspicuum, citra solemnitatem electionis commu-
niter nominarunt. Verum, ejus electione dilata, in
quatuor exconcanonicis suis contulerunt arbitrium
eligendi, ab eis juramento recepto, quod de gremio
Engolismensis ecclesiæ quem utiliorem crederent
infra certum tempus eligerent in pastorem; cano-
nicis quoque firmantibus juramento, quod eum sine
contradictione reciperent in electum, quem præ-
dicti quatuor infra certum diem juxta formam eli-
gerent sibi datum. Cæterum, quia prius fuit elapsus
terminus eis datus, quam in unum electorum qua-
ternarius convenisset, non fuit ab eis in electione
processum, sed a compromisso polius se adinvicem
absolverunt. Canonici ergo, denuo convenientes in
unum, in dilectum filium... archidiaconum... præ-
centorem, et... Xanthonensem archidiaconum, cano-
nicum Engolismensem, eligendi contulerunt liberam
facultatem, ita tamen, quod duo sine tertio nihil
possent, sed posset tertius duos absolvere si nequi-
rent pariter convenire. Quamvis autem præcentor
ipse se dicere jurare paratum utiliorem episcopatuī
nominare, vel recipere nominatum ab aliis, si quem
nominarent utiliorem suo nominato jurarent, neuter
tamen id recipere voluit, nec potuerunt in aliquem
consentire, propter quod a compromisso se invicem

D

runtur apud auctores novæ Galliæ, tom. H. col. 1007,
(412) Sic in apographis Vaticano et Conti.

(413) Joannes I de S. Vallio, Gallice, *de S. Val.*
vir egregiis moribus et virtutibus conspicuus, diem
obierat supremum hoc ipso anno 1203, 7 Martii, ut
dicitur in Fastis monasterii de Corona. *Gall. Christ.*
t. II, col. 1006. Vide epistolam libri quinti 133,
not.

(414) Ranulfum, abbatem monasterii S. Eparchii
ab anno 1471 usque ad annum 1218 sedisse tradunt
auctores novæ Galliæ Christianæ, ex chronico Ber-
nardi Itherii, juxta dom. Estiennot in fragmentis
mss. Aquitaniae, nulla de hac ejus in episcopum
Engolismensem electione habita mentione. *Gall. Christ.* *ibid.*, col. 1034.

absolverunt, Archidiaconus igitur, qui unicus est in Engolismensi Ecclesia... thesaurarius... cantor, et... penitentiarus, et antiquiores canonici, imo major et senior pars eorum qui consueverant in Ecclesia residere, attendantes, deliberatione prehabita, quod in predictum abbatem Sancti Eparchii prius convenerant pene omnes, invocata sancti Spiritus gratia, eum in episcopum elegerunt, et se ac electionem suam protectioni sedis apostolicæ supponentes, ne quis contra eos vel electionem suam aliquid attentaret, ad nostram audientiam appellarent. Verum, cum ecclesiam cum laudibus solitis introissent quidam, qui, cum interfuerint electioni jam factæ, in nullo tamen eligentibus obviarant, Burdegalensem decanum (415), etate minorem, illitteratum et insufficientem ad episcopatus regimen, in episcopum temere nominarunt. Unde, quia in eundem abbatem pene omnes personæ ipsius ecclesiae ac canonici residentes fere convenerant, universi electionem ipsius, que fuerat facta prius, confirmari petebant et cassari quod factum fuerat de decano. Ceterum, contra hoc fuit propositum ex adverso, quod cum Engolismenses canonici, ubi de praeficiendo sibi pastore tractarent, pariter convenissent juramento firmare, quod nullus in nominationem primo prorumpere, nisi cum tractatu omnium et singulorum assensu, et se ad id sub excommunicationis vinculo astringentes, in eos qui contra præsumerent per venerabilem fratrem nostrum.... Burdegalensem archiepiscopum (416), metropolitanum suum, obtinuerunt excommunicationis sententiam promulgari. Cumque postmodum eligendi sibi pontificis contulerint potestatem, timens magister scholarum ne si pro ubi (417), primi non convenerant electores, non possent convenire secundi, aliquid minus canonicum ageretur, ne quis sine communi consilio et assensu in electione procederet, ad nostram audientiam provocavit. Verum, cum predicti tres quod non convenerant capitulo retulissent, archidiaconus et sequaces ipsius appellationi nullatenus deferentes, predictum abbatem in episcopum protinus nominarunt.

Attendentes igitur alii plures numero et consilio saniores, quod illi reatum perjurii, et excommunicationis sententiam incurrisserint et quod eis, tum ex hoc tum ex eo quod appellationi non duxerant referendum, et eis elegerant inconsultis, eligendi potestate privatis, ad ipsos tantum esset lectio devoluta, cum illi appellationem de cetero non posset objicere contra eos, quoniam venerant contra ipsam, quoniam frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, in predictum decanum, virum ad reginem episcopatus idoneum, unanimiter convenerunt, cuius electio fuit postmodum auctoritate predicti archiepiscopi confirmata, sicut ex lit-

(415) Erat is versimiliter Geraldus II de Malmorte; ipsum enim immediate post Stephanum, de quo nihil post annum 1195, memorant auctores novæ Galliæ Christianæ, tom II, col. 856.

A teris ejus in nostra præsentia recitatis evidentius apparebat.

Cum ergo abbas Sancti Eparchii a decem tantum excommunicatis et perjuris, post appellationem ad nos interpositam, inconsultis aliis, fuerit nominatus, decanus autem ab undecim consilii senioris fuisset electus, electionem decani confirmari petebant, et irritum nuntiari quod factum fuerat de abbatे. Verum, contra hoc fuit econtrario replicatum, quod nec perjurium, nec excommunicationem abbatis incurserant electores, cum excommunicationis sententia per predictum fuerit archiepiscopum relaxata, sicut juramento firmarunt, nec jurarent canonici, sicut fuerat propositum ex adverso, se sine consilio et assensu singulorum et omnium, vel sine communi consilio, ad electionem nullatenus processuros, sicut venerabilis frater noster Xantonensis (418) episcopus, per suas litteras exprimebat, quibus pro se pars utebatur adversa. Unde, cum universæ personæ, una duntaxat excepta, et antiquiores canonici, ac pene penitus omnes qui in ecclesia residentiam faciebant, in predictum convenienter abbatem, de communi canonorum consilio, tauquam majoris et senioris partis, in ejus fuerate electione processum. Licet autem pro hac eiagentium parte nullus comparuit procurator, sed simplices nuntii, qui quod factum fuerat proponebant, unde pars decani ab eis et parte sua instanter petebat expensas, quia tamen predictus abbas sufficientem miserat responsalem, audivimus hæc et alia quæ fuerunt hinc inde proposita, et motum nostri animi formavimus ex eisdem. Constitit autem nobis ex confessionibus partium, quod post appellationem ad nos legitime interpositam a paucioribus electus fuerat idem abbas, quia, cum ad electionem viginti et unus canonici convenissent, decem tantum convenerant in eundem, reliquis inconsultis, propter quod electionem ipsius duximus irritandam. Quia vero Burdegalensis decanus per partem electus adversam, ad exequendum pontificatus officium insufficiens dicitur, et eum asseritur tam in etate quam scientia sustinere defectum, quod ad tantæ dignitatis apicem non debat promoveri, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus, solum Deum habentes præ oculis, ad locum idoneum, utrique partis securum, convenientes in unum decano ipso et partibus, si citatæ voluerint comparere, in vestra præsentia constitutis, inquiratis sine personarum acceptione super præmissis impedimentis diligentius veritatem, et si partes consenserint, definitivam sententiam proferatis. Alioquin, causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis, præfigentes terminum competentem, quo partes ad sedem apostolicam veniant senten-

(416) De eo jam dictum est sèpius. Vid. epist. libri quinti 96.

(417) Sic in apographis.

(418) Vide etiam ibidem,

tiam recepturæ, ad quam personaliter prænomina-
tus electus accedat, nisi aliquo justo impedimen-
to constititer detineri; cuius electio si fuerit forsan
de jure cassanda, partes, universitatis nomine, sint
paratæ, vel cum consilio nostro electionem canonici-
cam celebrare, vel, si ratio postulaverit, personam
idoneam a nobis recipere in pastorem. Quod si non
omnes, etc. Tu, frater, episcope, etc.

Datum Anagniæ, iv Id. Decembri, anno sexto.
CXC.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (419).

*Tenorem litterarum apostolicarum certis in casibus
interpretatur.*

(Anagniæ, xv Kal. Januarii).

Sedes apostolica consuevit exhibere se potenti-
bus liberalem, sed quidam ejus gratia nequiter abu-
tuntur, dum quod ipsa de benignitate concedit ipsi
ad malignitatem intorquent. Quidam enim malignari
volentes in commissionibus nostris, minores et vi-
liores personas propriis nominibus exprimunt; ma-
iores autem et digniores specialibus vocabulis non
designant, sed eas sub quodam generalitatis involu-
cro comprehendunt, uti commissiones ipsas a no-
bis facilius impetrant, sub hac forma: conquerentur
tales de isto vel illo, et aliis quibusdam propriis
nominibus exprimendis, qui eis super tali negotio
et quibusdam aliis rebus injuriosi minus et graves
existunt. Nos igitur, eorum volentes malitiis obvia-
re, decernimus ut, cum in commissionibus nostris
minores et viliores personæ solummodo designan-
tur, majores et digniores sub generali clausura non
intelligantur includi, sed nec liceat occasione gene-
ralitatis hujusmodi multitudinem effrenatam in
iudicium evocare, nec super majoribus et gravioribus
negotiis audiantur, qui de levioribus et minoribus
tantum faciunt mentionem. Si quis vero ma-
iores personas expresserit, non ut velit cum eis
in iudicio experiri, sed ut descendere valeat ad
minores, quia fraus et dolus ei patrocinari non
debet, tanquam mendax peccator, careat impe-
ratrice.

Datum Anagniæ, xv Kal. Januarii, anno sexto.
CXCI (420).

ARCHIEPISCOPO (421), ABBATI SANCTI ANDREÆ, ET
POPULO BRUNDUSINIS.

*Acri ter eis objurgat quod conjuraverint contra comi-
tem Brennensem, et, castellano occiso, proditorie
castellum occupaverint.*

(Anagniæ).

Mirari cogimur non modicum et moveri, quod,
cum inter universos in Apulia constitutor, dilectum
filium, nobilem virum, Walterum, comitem Bren-
nensem, magistrum justiciarum Apuliæ et Terræ

(419) De eo jam dictum sæpius.

(420) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1203,
§ 70.

(421) Quis fuerit archiepiscopus Brundusinus, ad
quem hæc dirigitur epistola, pro certo statuere in
promptu non habemus. Gerardum ad annum 1198
memorat UGHELLUS, Ital. sacr. t. IX, col. 46. Mox ad-
ducit Dominicum, moribus, ut ait, et rerum geren-

A Laboris, receperitis quasi primi, et eum curaveritis
amplius honorare, nescimus quorum seducti consi-
lio, et quo errore decepti, arersi (sic) retrorsum,
non tam contra eum quam contra nos et regem cal-
caneum erexitis, et, castellano ipsius comitis non
absque vitio proditionis occiso, universi pariter re-
bellastis. Sane cum in accessu ipsius comitis hostes qui
prius discurrebant per regnum impune, et non solum
spolia rapiebant, sed in personæ etiam sævientes, ab
eis per tormenta non tantum omnia quæ habebant sed
et quæ habere non poterant extorquebant, quos vole-
bant etiam sicut pecora trucidantes, dextra Domini
faciente virtutem, per industriam et prudentiam
ipsius comitis, auctoritate sedis apostolicæ accedente
mirabiliter contriti fuerint et dispersi, debuerat
apud vos tantam gratiam invenisse, ut non solum
non rebellaretis in eum, sed pro ipso etiam animas
poneretis, cum ipse pro vobis quodam modo suam
animam posuisset. Verum, ut quem circa eum et
nos animum gereretis monstraretis plenus per ef-
fectum, cum nos in lecto ægritudinis positos visi-
tasset, nos mortuos consingentes, conjurastis in
eum, et castellum quod ipse tenuerat occupastis,
nec potuit pardus suam varietatem deponere, aut
tigris exuere pelle suam, cum tu, frater archi-
episcope, infidelitatis vitium, quod sub multis devo-
tionis specie, donec palleum a nobis reciperes, pallia-
ras, exercueris palleatus, auctor perjurii et perdi-
tionis effectus, qui nobis saltem fidelitatem debue-
ras observare. Verum, quod verebamur accidit,
quod timebamus evenit, et quasi prodigaliter est
effectum, ut infidelitatem, quam sine pallo pallia-
ras, detegeres palleatus, quoniam palleum pallea-
tionis impatiens patere te fecit, et ut quod faciebas
faceres citius imperavit. Ut autem jaceretis rete
ante oculos pennatorum, statim, proditione com-
missa, juramentum balii nobis præstitum, sicut au-
divimus, innovasti, tanquam potius verbis vestris
quam operibus crederemus, nec sic sciremus inter
opera et verba distinguere, ut cognosceremus aperte
qui labiis nos honorent, cum longe sit cor eorum a
nobis. Verum, forsan ad id ea ratio vos induxit,
quod, cum vos conscientia remorderet, et cognos-
ceretis melius per vos ipsos quod contra juramen-
tum nobis præstitum veneratis, pœnitentes forsitan
de commisso, aliud, quod servetis in posterum, præ-
stisti.

Cæterum, si comes ipse contra vos in aliquo de-
liquisset, non debuerat per vos ipsos hujusmodi
sumere ultiōrem, sed ad nos recurrere, et ab eo
satisfactionem et justitiā postulare. Nam, quan-
tumcunque ipsum dilexerimus hactenus, et nunc

darum prudentia clarum, ab Innocentio in Bulga-
riam apostolicæ sedis legatum, hoc ipso anno 1203,
missum. Sed, pace ejus dixerimus, inire hallucina-
tus est. Dominicum enim, non archiepiscopum, sed
archipresbyterum Brundisinum, diserte nominat
pontifex. Vide epistolam hujuscæ libri sexti 143.
Nec, etiamsi admitti posset archiepiscopum fuisse
legatum in Bulgariam, de eodem hic agi posset.

etiam diligamus, per vos tamen intelligere poteratis, quod plus regem diligebamus et regnum, nec pateremur ipsum aliquid in præjudicium regis et regni dispendium attentare. Quia vero justus etiam cadit in die septies, et resurgit, nec potest homo in eodem statu jugiter permanere, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta mandamus, atque sub debito quo nobis et regi tenemini districte præcipimus, quatenus, redeentes ad mentem, et quod forsitan inconsulte fecistis seniori consilio corrigentes, a lapsu proprio resurgatis, et ab eodem comite, securitate recepta, quod pro hac offensa nec cives offendat nec opprimat civitatem, redeatis ad fidelitatem ipsius, et castellum in ejus manibus resignetis. Alioquin, vos, frater archiepiscopi, et filii abbas Sancti Andreæ, usque ad mensem post susceptionem præsentium nostro vos conspectui præsentis, pœnam vel præmium pro meritis recepturi. Quod si forsitan distuleritis vel notueritis adimplere, noveritis vos extunc vinculo excommunicationis astrictos. Vos quoque, cives, nisi infra eundem terminum mandatum fueritis apostolicum exsecuti, civitatem vestram noveritis interdictam, et universos principales hujus prædictionis consiliarios et auctores excommunicationis vinculo innovatos. Ut autem spirituali gladio gladius materialis accedat, universis comitibus, baronibus et civibus, constitutis per Apuliam et Terram Laboris, tam ex parte nostra quam regia, districte præcipiendo mandamus, ut nullum vobis auxilium tribuant et favorent, sed eidem comiti contra vos viriliter et potenter asistant. Eligite igitur obedire potius, ut vivatis, quam in contumacia vestra persistere ac perire.

Datum Anagniæ.

In eundem fere modum..... archiepiscopo (422) et populo Hydruntinis, usque : contra nos et regem erexitis calcaneum, et temere rebellastis, etc., in eundem modum usque in fine, excepto quod non fuit ibi mentio de abbe.

In eundem modum..... episcopo (423) et civibus Gallipolitanis.

CXCII.

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET NOBILIBUS VIRIS, COMITIBUS, BARONIBUS, ET CIVIBUS, CONSTITUTIS PER APULIAM, ET TERRAM LABORIS.

De eodem argumento.

(Anagniæ.)

Nisi statum vestrum negligenter et famam, proditores filios, qui, per innata sibi prædictionis vitium, totum Apulia ac Terram Laboris gentem infamant, taliter puniretis, nobis etiam tacentibus, per vos ipsos, quod gentis purgaretis opprobrium, et

(422) Nimium imperfæcta apud UGHELLUM, Ital. sacr. t. IX, col. 43, Hydruntinorum archiepiscoporum series, Jonatham annis 1163 et 1179, mox, immediate, Tancredum de Anibaldis anno 1219, memorat.

A ostenderetis vos in infidelium persecutione fideles. Ecce etenim, licet anima quæ peccaverit mortis sententiam mereatur, nec puniendus sit pro patre filius, vel filius pro parente, juxta consuetudinem tamen paucorum crimen in multis diffunditur, et in paucis et vilibus plures ac meliores immerito diffamantur. Quamvis etenim nos, qui merita personarum novimus, et inter gentem et gentem, civitatem et civitatem distinguimus, et inter sanctum discernimus et profanum, segregare neverimus a fidelibus infideles, ne dicamus bonum malum, nec malum bonum, parati etiam potius delinquentibus parcere si a contumacia resipiscant, quam bonis dum perseverant irasci, remoti tamen, et qui provinciæ nomen tenent, ignorantes nomina civitatum, quod Brundusini, Materani, Baronitani, Hidrontini et Gallipolitani proditorie commiserunt, vos asserunt commisisse, in totam provinciam paucarum civitatum crimina retorquentes. Quidam etiam, etsi provinciam neverint, et viderint civitates, et neverint etiam qui peccarint, taciturnitatem tamen innocentium accusant, et vertunt dissimulationem in culpam contra vos, verbum illud canonicum suientes, negligere, cum possint perturbare perversos, nihil est aliud quam fovere, nec caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinunt obviare. Sane, si comes ipse contra illos in aliquo deliqueret, etc. In eundem fere modum usque attentare, qui quantum contulerit tali regno, vos non credimus ignorare. Nam in ejus adventu hostes, qui prius discurrebant per regnum impune, etc. In eundem fere modum usque contriti sunt mirabiliter et dispersi ; propter quod proditores prædicti fideles ei non infideles debuerant existisse. Ut igitur non solum vos, sed universos in regno Siciliæ constitutos ab opprobrii hujus improprio liberetis, universitatem vestram monemus, et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandantes, sub debito quo nobis et regi tenemini, districte præcipimus, quatenus nisi Baronitani, Brundusini, Hidrontini et Gallipolitani, mandatum nostrum, quod per litteras nostras eis dirigimus, infra mensem post susceptionem præsentium fuerint exseculi, vos, fratres archiepiscopi et episcopi, terras eorum denuntietis interdicto subjectas, et universos principales prædictionis hujus consiliarios et auctores, excommunicationis sententia subjacere; tam interdicti quam excommunicationis sententias, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, tam in cathedralibus ecclesiis quam aliis parochialibus, in civitatibus vestris vel diocesis constitutis, publicari solemniter scientes, et vos etiam personaliter publicantes. Brundusinum autem et Hidrontinum archiepiscopos, etc.

(423) Post Melchisedech, qui interfuit et subscripsit concilio Nicæno, per multa saecula, et usque ad annum 1325, Gallipolitanorum episcoporum desiderantur acta et nomina. UGHEL. Ital. sacr. t. IX, col. 135.

Gallipolitanum episcopum, nisi, prout prodictionis causa fuisse dicuntur, sic etiam sicut conversionis auctores, et vel apud cives suos efficiant ut mandatum apostolicum exsequantur, vel ipsi personaliter infra mensem post susceptionem praesentium nostros se conspectui presentarint, pœnam vel præmium pro meritis receperint, excommunicatos sub solemnitate simili nuntietis, et faciat in locis quæ prædiximus nuntiari. Vos vero, filii comites, barones, et cives, sicut de gratia nostra confiditis, et nos de vestra devotione speramus, contra proditores et rebelles hujusmodi, prædicto comiti, qui super hoc causam nostram, regis, et suam specialiter procurabit, assistatis viriliter, et potenter, in forti manu, et extento brachio, rebellium deprimentes superbiat, et in freno et in camo constringentes maxillas eorum, ut ad fidelitatis semitam ab infidelitatis invio revertantur. Nullus quoque vestrorum eis interiorum aliqua necessaria ministrare præsumat, vel auxilium eis tribuat aut favorem, sed taliter potius excessum eorum, et injuriam vestram vindicetis in eos, ut quantum vitium præditionis vobis displiceat, in puniendis proditoribus ostendatis; contra Maternos sicut per alias litteras vobis mandavimus processuri. Quia vero nobilibus viris, S. Gentili comiti, Rob. de Butaro, Nic. de Fontanellis, et fratribus ejus, Pandulfo de Aquirio, et Tor. filiis comitis S. Felicis, parati sumus, tam de comite ipso quam aliis, contra quos movere voluerint questionem, plenam justitiam exhibere, quod per vos eis volumus nuntiari. Volumus et sub eadem vobis distributione mandamus, quatenus vos, fratres archiepiscopi et episcopi, nisi ad commonitionem vestram a sua rebellione desisterint, et regnum desierint suis seductoribus et impugnatoribus perturbare, et contra comitem machinari, excommunicationis eos sententia feratis quam singulis diebus Dominicis et festis, pulsatis campanis et candelis accensis, faciat sollemniter publicari, eos simili sententiæ supponentes, qui virtualia eis, aut alia necessaria, prece, vel pretio, aut aliter subministrant, aut aliter eis auxilium tribuunt, et favorem. Vos vero, filii barones et cives, et cum comite ipso, et per vos etiam eorum malitiam comprimatis.

Datum Anagniæ.

CXCIII (424).

J. QUONDAM LUGDUNENSI ARCHIEPISCOPO (425).

Respondit ad plura postulata, quibus apostolicam sedem archiepiscopus pulsaverat, illiusque oraculum exquisierat.

(Anagniæ, xi Kal. Januarii.)

[Quod pietatem colendo in mandatis divinis te libenter exerceas, et in lege Domini meditando juixeris consideres vias ejus, epistolarum tuarum verba

(424) Singularis admodum, et lectu dignissima epistola. Illam quidem, sed majori et meliori parte mutilam, vulgavit Raynaldus, ad annum 1203, § 71. Integrum exhibemus, ex apographo Conti, nec non ex collatione codicis Bibliothecæ Vaticanæ, in

A demonstrant, et testantur fortius quæstiones quibus apostolicam sedem pulsas, ut pulsantianuam veritatis aperiat, et quæ obscura videntur suæ responsionis verbis illustret. Sane, per tuas nos duxisti litteras consulendos, cur Psalmista tertiae diei nullum psalmum inscripsit, cum ab eo, in laudem operis singulorum, singuli psalmi ceteris sint diebus inscripti.] Nam, in prima Sabbati vicesimum tertium, in secunda quadragesimum septimum, in quarta nonagesimum tertium, in quinta octagesimum, in die ante Sabbatum, scilicet sexta Sabbati, nonagesimum secundum, et in die Sabbati, nonagesimum primum psalmum inscribit; tertia Sabbati penitus pretermissa in quo latere credis aliquod sacramentum. Puteus altus est, nec sumus sufficietes ex nobis haurire aquam de fontibus Salvatoris, sed ut postulemus ab eo qui dat omnibus affluenter et non improperal, ut dignetur nobis immemorit revelare, quod sapientibus hactenus, sicut dispositus illi Pater, abscondit. [Credimus autem, quod, cum tertia dies sit inter cætera commendabilis maxime propter sacrosanctum mysterium Trinitatis, Psalmographus, licet intellexerit super senes, et sicut calamus scribæ velociter scribentis lingua ejus, ut tamen mysterium illud ineffabile, imo ineffabilissimum, demonstraret, laudes tertiae diei omnino suppressit, malens super hoc prorsus silere quam tenuiter balbutire. Ad quod utique designandum, et Paulus apostolus, cum usque ad tertium cœlum raptus fuisset, audivit arcana verba quæ non licuit homini loqui. Tacens vero tantum mysterium, altius quidem extulit et fortius commendavit. Unde præceptum ligatur Danieli: *Signa librum et clauile mysteria, pertransibunt plurimi et multiplex erit scientia* (Dan. xii). Clausus enim existit liber et signata mysteria, donec Leo de tribu Iuda librum aperuit, ejusque signacula solvit. Triplex autem est Trinitas, personarum in Deo, substantiarum in Christo, et specierum in sacramento. In prima, tres sunt personæ in una substantia, Pater, Filius, et Spiritus sanctus; quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt. In secunda, tres substantias in una persona, divinitas, corpus et anima; nam, sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. In tertia, tres sunt species in uno sacramento, panis, vinum et aqua; quia nec panis in corpus sinesanguine transit, nec vinum et aqua in sanguinem sine corpore commutantur, cum neutrum sine reliquo esse non possit, sed potius totum in toto, et in toto (426) totum existat. Tertia igitur ineffabilis, secunda ineffabilior, prima ineffabilissima, utila loquamur, existit. Sunt autem comparatione hujus ineffabilissimæ Trinitatis trini-

quo continetur *Formularium Berardi de Napoli*. Quæ apud Raynaldum leguntur, hic unicus inclusa sunt.

(425) Vide epistolam libri quinti 72. not.

(426) Lege parte.

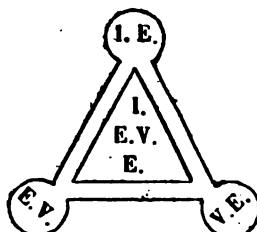
tates cæteræ diminutæ.] Unde, licet occulta, certa tamen fuit ratione provisum, ut, cum tres ternarii sint in novem ordinib[us] angelorum in quotidiana præfatione, medio substracto, de singulis sex tamen secundum ordines ponerentur.

Nam Dionysius tres esse angelorum ordines protestatur, ternos in singulis comprehendens, ut similitudo Trinitatis in eis insinuetur impressa. Tres enim superiores, tres inferiores, et medii tres existunt: superiores, seraphim, cherubim, throni; medii, dominationes, principatus et potestates; inferiores, virtutes, angeli, archangeli, nominantur. De superioribus igitur cherubim, de mediis principatus; de inferioribus archangeli subtrahuntur, quia comparatione Trinitatis æternæ, cuius majestas ibi præcipue commendatur, diminuta quælibet et imperfecta alia trinitas reperitur. Nam, quis in nubibus æquabitur Domino, aut quis similis erit Deo inter filios Dei? Sic etenim ibi legitur: *Per quem majestatem tuam laudant angeli, adorant dominationes, tremunt potestates, cali cœlorumque virtutes, ac beata Seraphim socia exultatione concelebrant;* throni puipe cœlorum nomine designantur. Sane, quoddam increatæ Trinitatis vestigium relucet in omnibus creaturis, videlicet tam in angelo quam in homine et in mundo. Ad angelum namque dicitur per prophetam: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et decor perfectus, in deliciis Dei paradisi fuisti* (Ezech. xxviii). De homine Scriptura testatur: *Fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam* (Gen. i). De mundo Apostolus confitetur, quod *invisibilita Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspicuntur* (Rom. i). Quælibet autem harum trinitatum, sive spiritualis in angelis, sive corporalis in mundo, sive spiritualis et corporalis in homine, similitudinem quamdam divinæ Trinitatis ostendit; sed ipsius similitudinis non perficit veritatem. Fecit enim Deus duas principales creaturem, angelicam et mundanam; sed quarum primam spiritualis condidit, alteram corporalem. Prima similitudinem suam indidit, alteri vero imaginem divinam impressit; in ultraque vero quasi speculum quoddam æternæ Trinitatis effulget. Nam in angelica est potentia, scientia et voluntas, quæ sic se invicem amplectuntur, ut quælibet reliquias comprehendat, cum possit angelis tam scire quam velle, sciat tam velle quam posse, velit tam posse quam scire. In summa quoque et individua Trinitate attribuitur Patri potentia, Filio sapientia, et Spiritui sancto voluntas; et tres in deitate personæ ita sibi cohærent adinvicem, ut sint, sicut tenent fidescatholica, unus Deus; nam Pater est in Filio et Spiritu sancto; Spiritus sanctus est in Patre et Filio; Filius est in Patre et Spiritu sancto. Juxta quod in Evangelio ipse dicit: *Ego in Patre, et Pater in me est* (Joan. xiv). Similiter etiam in creatura humana sive mundana, quamdam relucet quasi summæ Trinitatis imago; cum magnus, pulcher, et utilis mundus existat, per magnitudinem conditoris potentiam per pulchritudi-

A nem sapientiam disponentis, per utilitatem vero benevolentiam innuens gubernantis, quia, juxta sententiam Sapientis: A magnitudine speciei et creaturæ cognoscibiliter potest horum videri Creator. Inter creaturam vero angelicam et mundanam, homo quasi medius est creatus, qui secundum carnem est corporalis cum mundo, cuius imaginem in se gerit, et secundum animam est spiritualis cum angelo, cuius similitudinem repræsentat. Unde, secundum philosophum, dicitur microcosmus, et secundum Psalmographum, paulo minus ab angelis minoratus. Unde, congrue in Genesi legitur, quod *fecit Deus hominem ad imaginem et similitudinem suam*.

Præterea, etsi fideles antiqui ante legem aliquam habuerint notitiam Trinitatis, unde Abram tres vidisse describitur, et unum legitur adorasse; sub lege vero aliquanto majorem, unde Isaías seraphim clamantes audivit unum ad alterum: *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth* (Isa. vi); sumius tamen mysterium, quod nec nobis etiam est revelatum ad plenum, nec plene cuiquam revelabitur in presenti, eis erat, licet non prorsus valde, tunc occultum, quod pro Patre Filius revelarit, cum discipulis suis inquit: *Ego in Patre, et Pater in me est, et si quid petieritis in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio. Et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneal vobiscum in æternum, Spiritum veritatis* (Joan. xiv). Et iterum Cum autem venerit Paracletus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me (Joan. xv); illudque præsertim: *Euntes, doceite omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Fili, et Spiritus sancti* (Math. xxviii), et plurima in hunc medium. Revelabit autem Filius mysterium Trinitatis plenius in futuro, cum electis suis, sicut promittit ipse in Evangelio, manifestaverit semetipsum, cum eruant omnes dociles Dei; cum videbimus non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem, et sicut cognoscimur cognoscemus. Ad hoc igitur designandum Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Ego Deus qui apparui Abraham, Isaac et Jacob, in Deo omnipotente, et nomen meum Adonai non indicavi eis* (Exod. vi). Non enim nomen Adonai primis fuit Patribus inauditum, sed mysterium trinitatis et unitatis in Deo eis non fuerat, nisi forte tenuiter, indicatum, quod et nomine illo expressius designatur, quod Græci Tetragrammaton dicunt, quia quatuor litteris figuratur I. E. V. E. pro quo Judæi proferrunt Adonai. Cum enim dicant ineffabile nomen illud, ipsum proferre non audent, sed aliud proferrunt loco ejus. Nam hoc nomen Adonai sex litteris scribitur, illud autem quatuor solummodo figuratur I. E. V. E. Licet enim populo Judæorum multipliciter omnipotentem se Dominus ostendisset, eis tamen non indicavit hoc nomen, donec Moysi, qui gregem inviavit ad interiora deserti, et in montem Dei Oreb gregis ductor ascendit, pro parte revelavit mysterium Trinitatis. Est enim hoc nomen I. E. V. E.

antæ virtutis, sicut peritissimi asserunt Hebreorum quod si distinguatur in tres dictiones, ut sigillatim quælibet proferatur, integratem sui nominis repræsentet : et sic secunda sumatur a prima, ut tertia quidquid habet a prima recipiat et secunda. Quod ad exprimendum trinitatis et unitatis mysterium, in subjecta figura potest plenius denotari.

Per hoc ergo, quod quælibet distinctio habet aliquid commune cum reliquis, et nulla prorsus est ab aliis aliena, quælibet in deitate persona consubstantialis cuiilibet alii demonstratur, et per hoc, quod secunda distinctio primam sumit vocalem a prima, et ultima primam recipit a secunda, et secundam mutuat a priore, signatur expressius quod Filius a Patre gignitur, et Spiritus sanctus progreditur ab utroque. Præterea, cum quælibet distinctio per se nomen unicum representet, integrum tamen unum nomen non diversa figurant. Nam et in Trinitate persona quælibet et dicitur et Deus est, non tamen tres colimus deos, sed unum potius adoramus, non confundentes personas neque substantialiam separantes. Rursus, in hoc nomine sunt tres litteræ, sed media geminatur, quia in Deo sunt tres personæ, sed media, id est Filius, geminum habet relationis respectum, quoniam ipse est ab alio et alius ab eo est. Quia ergo, priusquam *vetus* (427) Moyses, rex et legifer noster, veniret in carnem, et fieret obediens Patri usque ad mortem, occultum erat mysterium Trinitatis, cum nondum velum templi scissum esset a summo usque deorsum, neque lapis revolutus ab ostio monumenti, non est mirum si Psalmographus non expressit, quod etiam tempore suo semiplene fuerat indicatum. Ad hoc etiam innendum, magi Pharaonis in tertio signo, *imo* verius in signo tertiaræ plagiæ, defecisse leguntur. Tria namque signa fecerunt quæ fecerat Moyses, primum, quando virgas verterunt in colubros; secundum, quando aquam mutaverunt in sanguinem; tertium, quando ranas adduxerunt super terram Egypti. Sed primum signum plagiæ non fuit, et tertiaræ plagiæ signum facere nequiverrunt, ut pulverem in scinifera transformarent, dicentes ad Pharaonem : *Digitus Dei est hic* (Exod. viii).

Naturales quippe philosophi ductu rationis perverunt ad notitiam Patris et Filii, quos ipsi *togalon et noym* (428) appellabant, sed ad cognitionem tertiaræ personæ videlicet Spiritus sancti minime perverunt, qui *digitus Dei* dicitur. Juxta quod in Evan-

(427) Sic in apographis; tegendum *novus*.

(428) Sic in apographis; sed legendum videtur

A gelio Veritas manifestat: *Si ego in dígito Dei ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt?* (Luc. xi.) Unde pro dígito alius evangelista dicit in *Spiritu*. Illi Dei dígítum nominabant quem ignorabant; ideoque tertiaræ plagiæ signum facere non valebant. [Quisquis igitur ad notitiam individuæ Trinitatis sine prædicatione vel lectione pervenit, hanc ei non humana ratio sed divina inspiratio revelavit, ut ei, qui perhibetur dixisse: « Prima monas secundam monadem genuit: prima et secunda suum in se reflectunt ardorem. » Unde, cum Petrus dixisset: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, audire promeruit: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est* (Matth. xvi). Denique, per septem primitivos dies septem præcipua tempora designantur, patriarcharum videlicet, judicum, regum, apostolorum, martyrum, confessorum et virginum; quorum assignationem ad præsens omittimus, ne potius librum texere quam epistolam scribere videamus. Unde, quia tertio loco tempus regum occurrit idcirco David, a quo tempus regum incœpit, tertiaræ diei laudes omnino subticuit, nullum ei psalmum inscribens, ne laus in ejus ore sordesceret, si forte se ipsum in tertia Sabbati commendaret malens aliena quam propria lingua laudari.]

Secundo quæsisti, cum orationes quædam ad totam Trinitatem communiter, quædam ad Patrem, quædam ad Filium dirigantur specialiter, cur nulla singulariter ad personam sancti Spiritus referatur, cum in hymnis, sive metricis sive rhythmicis, quibus Ecclesia utitur, sèpius invocetur.] Ad hoc igitur respondemus, quod ideo ad Spiritum sanctum collecta non dirigitur specialis, quia peccatum in Spiritum sanctum est peccatum illud ad mortem, de quo Joannes apostolus protestatur: *Est peccatum ad mortem, quod pro eo dico, ne quis oret, quoniam peccatum in Spiritum sanctum non remittitur in hoc sæculo neque etiam in futuro, juxta testimonium Veritatis. Patri namque appropriatur potentia, tanquam principio; Filio sapientia, tanquam verbo; Spiritui sancto benignitas, tanquam dono; vel Patri potentia, ne tanquam senex impotens videretur; Filio sapientia, ne tanquam puer putaretur insipiens; Spiritui sancto benignitas, ne tanquam inflatus crederetur malignus.* Unde, qui peccat per fragilitatem vel impotentiam, peccat in Patrem; qui delinquit per simplicitatem vel ignorantiam, delinquit in Filium; qui vero blasphemat per malignitatem vel invidentiam, in Spiritum sanctum blasphemat. Ideoque peccatum in Patrem et Filium, dicitur remissibile, quia fragilitas vel simplicitas quamdam excusationem prætendit. Peccatum autem in Spiritum sanctum irremissibile, dicitur, quia malignitas omninodam accusationem inducit. Quia ergo Patris potentiam nihil effugit, et Filii sapientiam nihil latet, oportuit in collectis Patri et Filio supplicari.

Verum, quoniam, secundum Apostolum, Spiritus

T' *agathon et noym*: pro Græcis, τ' ἀγαθὸν καὶ νοῦν, Vid. Aristot. Eudem. lib. i, cap. 8.

sancti benignitas inenarrabilibus semper pro nobis gemitibus postulat, faciens nos inenarrabilibus gemitibus postulare, ad distinguendas appropriationes melius in personis divinis, necesse non fuit ad Spiritum sanctum propriam dictare Collectam, quamquam tamen in hymnis, sicut ad Patrem et Filium sic ad Spiritum sanctum frequenter oratio dirigatur, quoniam hymnus non ad supplicandum sed jubilandum principaliter est inventus; Collecta vero, non ad jubilandum sed ad supplicandum est specialiter instituta. Quemadmodum in officio missæ Antiphona quæ cantatur ad Introitum, desiderium antiquorum de adventu Christi designat, non semper intellectu litteræ sed jubilo cantilenæ: nam, sicut ingressus pontificis ad altare significat adventum Redemptoris in mundum, sic missalis Introitus illorum exprimit desiderium, de quibus Dominus inquit apostolis: *Multi reges et prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis. et non viderunt; et audire quæ vos auditis, et non audierunt* (Luc. vi). Ex eorum ergo persona cantatur Introitus per quos Christus intravit in mundum, juxta quod inquit Apostolus *Et cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei* (Hebr. i). Vel [ob hoc ad Spiritum sanctum Collecta non dirigitur specialis, quoniam antiquitus in Ecclesia primitiva omnes ad solum Patrem Collectæ fiebant, propter auctoritatem principii, quam Christus in Evangelio ei totam attribuit, a quo et Filius ipse nascitur, et Spiritus Sanctus procedit; Qui credit, inquit, in me, non credit in me, sed in eum qui misit me] (Joan. xi). Item *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me* (Joan. vii), quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mandatum dedit mihi, quid dicam, aut quid loquar (Joan. xii). Et iterum: *Verba quæ ego loquor vobis a me ipso non loquor; Pater enim in me manens ipse faciliter opera* (Joan. xiv). Solus enim Pater est innascibilis et ingenitus, quoniam ipse solus a nullo est, et omnia sunt ab ipso sive per generationem ut Filius, sive per processiōnem ut Spiritus sanctus, sive per creationem, ut mundus. Hoc ipsum in Præfationibus usque hodie observatur, quæ ad solum Patrem universaliter referuntur. Quia vero quidam heretici dogmatizare cœperunt quod Christus non est verus Deus, sed purus homo, interalias sui erroris causas, hanc etiam assignantes, quod Collectæ non siebant ad Filium, sicut siebant ad patrem, quasi Filius non esset Deus sicut est Pater: ideo, ad confutandm hujus persistatem erroris, Ecclesia prudenter instituit, ut sicut ad Patrem sic et ad Filium dirigerentur Collectæ, ad majorem deitatis expressionem, talem conclusionis formam adjungentes: *Qui cum Patre et Spiritu santo vivis et regnas, Deus, per omnia sæcula sæculorum*; et etiam hanc ipsam conclusionis formam ad cæteras collectas extendit, ut in cæteris quoque collectis eadem Patris et Filii deitas demonstretur. Verum, quia fuerunt et alii quidam heretici

A qui Spiritum sanctum Deum non esso dixerunt, sed erraverunt, idcirco in hymnis, et litaniis, sicut ad Patrem et Filium, sic et ad Spitem sanctum Ecclesia posmodum proprias et speciales orationes instituit, antiqua et consueta in Collectis forma servata. Inveniuntur autem et aliæ quædam orationes ad Spiritum sanctum directæ, sed non authenticæ reputantur, nec Ecclesia utitur illis in nocturnis officiis vel diurnis.] Ecce, fraternitati tuæ communicavimus ex charitate quod sentimus, monentes, ut si minus sufficienter respondimus, nostræ imperfectioni ac assiduis occupationibus imputes, quibus cum Martha jugiter occupamur, sic Liæ lippitudini dediti, ut raro possimus Rachelis attingere venustem.

B Datum Anagniæ. xi Kal. Januarii.

CXCIV (429).

REGI ANGLORUM.

Ut obserret concordiam initam cum uxore fratris sui, prædefuncti regis, super dote sua, quia fere mendicabat.

(Anagniæ, ii Non. Januarii.)

Quanto personam tuam ferventiori charitate diligimus, tanto majori dolore turbamur, quoties ea de regia serenitate nos audire contingit, quæ tuam famam obnubilant apud homines, et conscientiam maculant apud Deum. Inter cætera siquidem, quod dolentes referimus, nostris est auribus intimatum quod, cum, olim inclytæ recordationis rege, Ricardo fratre tuo, viam universæ carnis ingresso, charissima in Christo filia, B., quondam regina Anglorum relicta ejus, super dote, ac medietate mobilium, quæ ipsam de jure ac consuetudine contingebant, nostras litteras impetrasset, tu de his amicabilem compositionem iniisti cum ea, ita tamen, quod, si tu vel tui hæredes ipsam inviolabiliter non servarent, eidem reginæ ad dotem et alia repetenda liber pateret regressus: quam postmodum compositionem obtinuisti apostolico munimine roborari; sed tamen illibatam noluisti eamdem, prout regiam decuit magnituduem, custodire, injuriosius existens præfatæ reginæ multipliciteret molestus. Unde cum memorata regina, subtractis sibi redditibus a te in ipsa compositione concessis, de quibus sustentari valeat non haberet, coacta est egredi terram tuam, et apud nobilem, mulierem B. comitissam Trecensem, sororem suam, quasi abjecta et pauperula mendicare, in quo et Deum graviter offendisse videris et apud homines infamiam incuruisse. cum non deberes esse viduarum oppressor, sed mœrentium consolator. Quocirca, serenitatem tuam rogamus attente et monemus, et in remissionem tibi tuorum injungimus peccatorum, quatenus, divinæ pietatis intuitu, et nostrarum precum obtentu sæpedictæ reginæ oblata restitutas universa, eidem super his taliter satisfaciens, quod majestatem divinam, quam per hæc graviter offendisti, valeas complacare, ac laudem et gloriam in conspectu hominum promerer. Alioquin, quia viduis et orphanis

(429) Epist. hanc laudat Bzovius, Annat. I. XIII, pag. 114 §. 13. Vide etiam Raynaldum, ad an. 1203, § 61.

specialiter sumus in sua justitia debitores, tuæ saluti potius consulentes, dilectis filiis.... Casemarii..... majoris monasterii Turonensis, et.... de Versun (430), Bituricensis diœcescon, abbatibus, dedimus in mandatis, ut ipsi te ad restitutionem omnium ablitorum, et ad jutitiam superdote, medicitate mobilium, damnis aliis et injuriis irrogatis, coram eis plenariam exhibendam, monitione præmissa, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Datum Anagniæ, ii Non Januarii, anno sexto.

CXCV.

...PRIORI SANCTÆ MARIE NOVÆ MONTIS-PILOSI.
Et se pontificis conspectui reprobant, ad rationes cleri et populi audiendas.

(Anagniæ, iii Non. Januarii.)

Sicut dileoti filii, clerus et populus Montis-pilosi, nobis intimare curarunt, ex sententia illa, quam felicis memorie Cœl. papa, prædecessor noster, protulit contra eos, non modicum reputant se gravatos, pro eo quod causæ meritum ipsis non fuit plenarie patefactum; quare nobis humiliter supplicarunt, ut eis super hoc dignaremur paterna sollicitudine providere. Licet autem contra latam a dicto prædecessore nostro sententiam non sit aliquid temere præsumendum, quia tamen justum clamorem eorum nec debemus nec volumus obaudire, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, infra mensem, per te vel sufficientem responsalem, nostro te conspectui reprobantes, ut te vel tuo responsali præsente, rationes illas proponant, quibus intendant nos ad restituendam eis audienciam inclinare. Nos enim, auctores Deo, veritate cognita, procedemus, sicut de provido fuerit consilio procedendum.

Datum Anagniæ, iii Non. Januarii.

CXCVI.

....QUINQUEECCLESIENSI EPISCOPO.

Ut famæ suæ attenius consulat.

(Anagniæ, vii Id. Januarii.)

Licet multoties ab illo crimen detestabili contra te nobis proposito, quod inficiaris omnino fuisse commissum, averterimus aures nostræ, et negaverimus sæpe committere inquisitionem ipsius præsertim cum talia de fraternitate tua nullatenus crederemus et adhuc etiam non credamus, cum tamen hujusmodi delatio non cessaret et pulsaret nostrum auditorium importune, tandem offici nostri debitum non potuimus denegare, cum, secundum Apostolum, facti simus sapientibus et insipientibus debitores; et, in quibus cum honestate nostra potuimus, tibi parcentes, venerabili fratri nostro... Geuriensi episcopo (sic), super illo cri-

(430) Lrg. de Virzione: hic enim agi videtur de monasterio Virzionensi, cuius tunc temporis abbas erat Guillelmus I. Guillelmum enim, ab anno 1185 usque ad annum 1209, quo obiit iii Non. Januar. memorant auctores novæ Galliæ Christianæ, t. II, col. 138.

(431) Abbatiam de Pratea tunc temporis regebat Evrardus, de quo haec pauca apud auctores novæ

A mine inquisitionem secreto mandavimus faciendam, per quod samam tuam purgari volumus, ut obloquentum iniqua perversitas confusa maneret. Cum igitur venerabiles fratres nostri, C. Agriem. B. Watiens. H. Varen. K. Vespermien. et J. Histrien. episcopi, ac multi alii Ecclesiarum prælati, et idem etiam Geuriens. te super his apud nos studuerint excusare, ac tuam satis de honestate morum et aliis commendare personam, fraternitatem tuam moneamus attentius et exhortamur, quatenus ita nomen hujusmodi criminis delere procures, et tales studeas exhibere, quod præcedens delatio frivola videatur, et fama tui nominis oblocutionis iniquæ labe detersa, clarior in laudem assurgat, et mendaces appareant, qui se singebant in fraude veraces.

Datum Anagniæ, iii Id. Januarii.

CXCVII.

ABBATI DE PRATEA (431) PRIORIBUS EXOLDUNENSI, ET NUNDRIACENSI, BITURICENSIS DIOCESEOS.

Ut W. de Securo ab episcopo et decano Claromontenibus in canonicum et fratrem recipi faciant.

(Anagniæ, Non. Januarii.)

Benignitate apostolicæ sedis induci, quæ consuevit indigentibus providere... episcopo (432), et capitulo Claromontenibus dedimus in mandatis, ut præbendam, quam dilectus filius, A... Parisiensis canonicus, in eorum habebat Ecclesia, ad liberam resignationem ipsius, dilecto filio, W. de Securo, tunc diacono, nunc vero presbytero, de cuius idoneitate testimonium multorum accepimus, sine difficultate conferrent.

Mandavimus insuper venerabili fratri nostro... archiepiscopo (433), et dilecto filio.... decano, Bituricensibus, ut, si mandatum nostrum nollet executioni mandare, ipsi mandatum nostrum super hoc, nullius contradictione vel appellatione obstante, exequi non tardarent, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Verum, cum idem episcopus et capitulum, per ipsum archiepiscopum et decanum saepius requisiti, ad liberam resignationem ipsius A., sicut ex litteris eorum accepimus, nec præhendam eidem W. conferre, nec in illorum comparero præsentia, vel rationabilem causam vellent ostendere contra illum, tandem ipsi eumdem presbyterum auctoritate nostra de ipsa præbenda investire curarunt, ipsis episcopo et capitulo injungentes, ut eum in canonicum et fratrem reciperent, et fraterna charitate tractarent. Sane, cum episcopus et capitulum mandato nostro contumaciter nimis, quod eos non decebat, resistarent, ipsi archiepiscopus et decanus Claromontensem ecclesiam, et alias ecclesias ad capitulum spiritualiter pertinentes, de prudentium viro Galliæ Christianæ, tom. II, col. 208.

» VIII, Evrardus anno 1202, ex charla Guillelmi, archiepiscopi Bituricensis. Anno 1206, Odbnem dominum beneficium experitur.»

(432) De eo jam dictum est supra. Vid. epistolam libri quinti 136, not.

(433) Vid. epist. libri quinti 52, not.

rum consilio, ecclesiastico interdicto supponere curaverunt. Ipsi vero in majori ecclesia, vilipensa sententia interdicti, divina postmodum officia celebrarunt. Cum igitur animadvertisendum sit in eos qui mandatis apostolicis coutumaces existunt, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus inquiratis de præmissis diligentius veritatem, et, si præfatos episcopum et capitulum temere venisse constiterit contra sententiam interdicti, atque in interdicta ecclesia celebrosse ipsum episcopum a pontificali officio, et capitulum ab omni officio et beneficio suspendatis, et faciatis tandem manere suspensos, donec idem episcopus in persona propria, vel saltem per idoneum responsalem et capitulum per quatuor aut tres de suis nomine universitatis ad presentiam nostram accedant, de tanto satisfacturi nobis excessu, et præfatum presbyterum nihilominus recipient in canonicum et in fratrem, et debita charitate pertrahent. Testes autem, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Anagniæ, Non Junuarii, anno sexto (434.)

CXCVIII

....LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut clerum ad castitatem inducat

(Anagniæ, xvi Kal. Januarii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, cum detestabile fornicationis vitium persequaris, et munditiam ministris altaris indicas, si multi ad exhortationem et correctionem tuam a voluntabro luti surrexerint et proposuerint in castitate corporis et puritate cordis Domino deservire, quidam tamen in sordibus suis sordescunt adhuc, et redeunt ad vomitum suum, plures etiam cathedralium ecclesiarum canonici publice tenent in suis domibus concubinas, et quasi effectum eis exhibent conjugalem. Volentes igitur, quantum in nobis fuerit, adhibere remedium huic morbo, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus tam canonicos ipsos quam alios clericos in tua provincia constitutos, si tamen eorum episcopos super hoc inveneris negligentes, ut fociarias quas publice tenent abjicant, monitione præmissa, per suspensionem, et privationem, si necesse fuerit, beneficiorum suorum, appellatione remota, compellas Ad recipiendas autem hujusmodi mulieres, patres, fratres et consanguineos moneas diligentius et inducas, et cogas etiam, prout videris expedire.

Datum Anagniæ, xvi Kal. Januarii.

CXCIX.

EIDEM.

De paenitentia clero falso accusato injungenda.

(Anagniæ, xvi Kal. Januarii.)

Ex parte tua suit propositum coram nobis, quod clericus quidam ad regios se transtulit inimicos, et

(434) Vid. epist. libri quati 37, not.

A eis si qua de secretis regiis noverat revelavit. Cumque fuisse sæpe prohibitus ne rediret ad regem, quia prohibitioni non detulit, sed impudenter familiarum ejus conspectui se ingessit, captus fuit, et a ministris regis sicut ejus exigebat iniquitas verberatus. Quia quæris igitur, utrum verberatores ipsius in canonem incident sententiæ promulgatae, quod indicent respondemus. Cæterum quia, ut meritaria sit, spontanea debet esse paenitentia, non coacta, non credimus clericum illum invitum ad paenitentiam compellendum, qui falso accusatus de crimine, ac convictus secundum terræ consuetudinem pecunialiter satisfacit.

Datum Anagniæ, xvi Kal. Januarii.

CC.

DECANO (455), ET CAPITULO REMENSI.

Repulsa Joannis, Belvacensis episcopi, in archiepiscopum Remensem electione, præcipit ut ad alteram electionem absque mora procedant.

(Anagniæ, iv Id. Januarii.)

Post obitum bonæ memorie W...Remensis archiepiscopi, statuta die de pastoris substitutione tractantes, cum nequivisset unanimiter convenire, tu, fili decane, et alii, numero plures et dignitate maiores, in postulatione venerabilis fratris nostri Joannis, Belvacensis episcopi, concordastis. Sed Theobaldus de Pertico, major archidiaconus, et quidam alii, noluerunt in postulatione hujusmodi consentire. Unde, cum fuisse utrinque ad sedem apostolicam appellatum, et prius coram nobis, ac postmodum coram delegatis judicibus aliquandiu litigatum fuisse, tandem ab illis ad nos fuit eadem causa remissa. Nos igitur, plenam vobis et parti alteri audientiam concedentes, intelleximus diligenter quacunque proponere voluisti, et tandem rationibus, attestationibus et confessionibus utriusque partis auditis, quia constituit evidenter, quod post appellationem ad nos legitime interpositam, per impetuosa presumptionem ex indiscreto zelo ad prædiciam postulationem fuit ordinata processum, de communione fratrum nostrorum consilio postulationem ipsam, exigente justitia, duximus repellendam. Ne vero Ecclesia vestra duitius remaneat viduata pastore, universiti vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, infra mensem post suspectiōnem litterarum nostrarum, convenientes in unum, invocata Spiritus sancti gratia, personam idoneam eligatis vobis canonice in pastorem, et faciat per suffraganeos Remensis Ecclesiae, quantocius fieri poterit, opportune in pontificem consecrari. Requirat autem a vobis Altissimus in examine districti judicii, nisi humano favore ac mundano timore postpositis, personam in spiritualibus et temporibus secundum conscientiam vestram idoneam eidem Ecclesiae præficere satagatis. Quod si forte mandatum nostrum neglexeritis adimplere, noveri-

(455) Vide epistolam hujus libri sexti 9.

ti nos venerabili fratri nostro...episcopo Autissiodorensi, et dilectis filiis...abbati de Persenia, et magistro R. de Corson, canonico Noviomensi, per scripta nostra mandasse, ut ipsi, auctoritate nostra suffulti, omni contradictione vel appellatione cesseante, Deum habentes præ oculis, personam idoneam, quæ tanto congruat oneri et honori, in pontificem vobis assignent, eum per suffraganeos Remensis Ecclesiae consecrari juxta quod præmissum est facientes, et contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant.

Datum Anagniæ, iv Id. Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

Scriptum est illis super hoc.

CC1

NOBILI, VIRO, DUCI AUSTRIÆ.

Confirmatio sententia, quod teneatur matrimonium contrahere juramento promissum cum filia ducis Bohemiæ, quia conditio adimpta non fuerat.

(Anagniæ, v. i Id. Januarii.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod olim... filiam nobilis viri... ducis Bohemiæ, sub conditione desponsans, firmiter promisisti, imo etiam juramento firmasti, quod eam duceres in uxorem. dummodo matrem ejus a se nullatenus separaret. Verum, cum dux ipse matrem ejus a se penitus separasset, contrahero cum filia noluisti, sed, duce ipso a juramento quod prætiterat absoluto, ab eo quoque fuisti a juramento quod ipsi præstiteras absolutus. Cumque postmodum, ad petitionem tuam, inquisitionem horum venerabili fratri nostro... Salzburgensi archiepiscopo, duxerimus committendam, ut statueret quod crederet expedire, ipse, cognita plenius veritate, te denuntiavit ad copulam hujusmodii non teneri. Nos igitur, denuntiationem ipsam, sicut inquisita et cognita veritate rationabiliter facta est, ratam haberivolumus et mandamus, et ne qui veniat contra eam, auctoritate apostolica prohibemus.

Datum Anagniæ, vii Id. Januarii.

CCII.

ARCHIDIACONO VICENTINO

Ipsum in archidiaconatu confirmat.

(Anagniæ, iii Non, Januar.)

Cum olim quæstio, quæ inter te ex una parte, ac dilectos filios...archipresbyterum et canonicos ecclesiæ Vicentianæ ex altera, super archidiaconatu ejusdem ecclesiæ vertebatur, bonæ memoriae (436). Feltrensi episcopo, commissa fuisset a nobis, et idem episcopus, utriusque partis rationibus intellectis, archidiaconum ipsum cum stallo chori tibi per sententiam adjudicare curasset, eos excommunicationi subjiciens, qui te super hoc præsumerent de cætero molestare, ac postmodum utriusque partis procuratoribus in nostra præsentia constitutis,

A coram dilecto filio, O... subdiacono et capellano nostro, quem eis deputavimus auditorem, ab eis fuisset aliquandiu litigatum, de assensu procuratorum ipsorum, dilectis filiis, magistro R. Tropen decano, et Viviano Veronensi, et Walpero Tarvisino, canonicis, qui tunc Bononiæ morabantur, causam ipsam duximus committendam, mandantes eisdem, ut juxta priorum commissionem tenorem prævia ratione procedere, sublato appellationis obstaculo, procurarent, ita, quod dictus decanus cum altero eorum id exequi non omitteret, si non posset cum eis tertius interesse. Cumque ab ipsis decano, et Viviano, pro parte tua receptus testibus, fuisset in causa processum, et cum ipsis attestationibus et aliis instrumentis ad causam facientibus, tam tuus

B quam ipsorum canonicorum procurator ad nostram præsentiam iterum accessissent. Nos eis dilectum filium, B. (437), tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem, concessimus auditorem, coram quo tuus asseruit procurator, quod, cum dicti judices vellent juxta mandatum nostrum in causæ cognitione procedere, et canonici Vicentini, vocati ab eis, venire Bononiæ recusarent, viarum pericula pretendentis, idem judices, tum ad eorum malitiam convincentiam, tum ut melius possent de negotii cognoscere veritatem, Vicentiam accesserunt, et canonicis ipse malitiose subjacentibus, quod causa ipsa non decebat, nisi Bononiæ ubi fuerat commissa, tractari, eorum cognita malitia, et eisdem per contumaciam se absentibus, de consilio prudentium, et peritorum in jura procedentes in causam, allegationibus et rationibus tuis plenius intellectis, inspectis etiam instrumentis et dictis testimoniis qui ex parte tua producti fuerunt, te judicarunt juxta sententiam prædicti Feltrensis episcopi, in ipsius achidiaconatus possessione tuendum, præcipientes auctoritatem nostra, sub pena excommunicationis, ne super possessione archidiaconatus, intra civitatem Vicentinam vel extra, tibi aliqua molestatio inferretur.

Procurator vero canonicorum ad prædicta respondit, quod, cum prædicti judices deliberatorias industrias canonicis denegarent, ab eis quinquaginta librarum pignora postulantes, nec ipsi canonici possent apostolici copiam habere rescripti, quam instantius postulabant, ut deliberarent utrum velentes contendere velcedere quæstionem, propter hoc D sentientes se prægravari, sedem apostolicam appellarent, et dictum Vivianum recusantes tanquam suspectum, inter eum et te consanguinitatem esse parati fuerunt incontinenti probare; sed, licet præfatus Walpertus admiserit appellationem eorum, reliqui duo, spreta appellatione, nihilominus ad ferendam sententiam processerunt, a qua fuit ex parte canonicorum iterum appellatum. Cum igitur prædictus cardinalis hoc coram nobis fideliter recitasset, quoniam per ipsas attestationes nobis constitit evidenter, quod ab episcopis Vicentinis archi-

(436) Vide epistolam libri tertii 39, not.

(437) Vide epistolam libri tertii 54, not.

diaconatus ipse sine reclamatione canonorum continuo duobus archidiaconis, antequam tibi, fuerat assignatus, et quia canonici predictum judicem recusare vel postulare rescripti copiam minime debuerunt, cum causa predictis judicibus delegata fuisse de utriusque partis procuratorum assensu, et ab eisdem rescriptura esset communiter impetratum nec deliberatorias inducias petere, cum apud sedem apostolicam per procuratores utriusque partis lis contestata fuisse, predictum archidiaconatum non obstantibus hujusmodi frivolis exceptionibus, tibi per diffinitivam sententiam adjudicare curavimus, canonice Vicentinis contra te super eodem archidiaconatu, stallo etiam archidiacono deputato, et aliis pertinentiis suis perpetuum silentium impentes, reservata tamen eis quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si forte super ea contendere voluerint adversus episcopum Vicentinum (438), cum res inter alios acta non debeat alias prejudicium generare.

Datum Anagniæ, iii Non, Januarii.

Scriptum est venerabilibus fratibus... Veronensi, sanctæ Romanae Ecclesiae cardinali (439), et.... Feltrensi (440), et Bellunensi (441) episcopis, ut predictam sententiam observari, et ipsum F. facient archidiaconatum ipsum, stallum etiam, in choro archidiacono deputatum, cum omnibus aliis pertinentiis suis per censuram ecclesiasticam, appellatione, remota, pacifice possidere.

Datum, *ut supra.*

CCII.

.... OXOMENSI BURGENSI ET.... ZAMORENSI EPISCOPIS,
Accusationem contra episcopum Aristoricensem intentatam ipsis commilit.

(Anagniæ, ii Id. Januarii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, D. Aristoricensis canonicus, contra venerabilem fratrem nostrum, L. Aristoricensem episcopum, enormia multa proposuit coram nobis, super quibus eum intendit criminaliter accusare, videlicet quod, suo adhuc predecessor vivente, aca sede sua violenter rejecto, et episcopatu etiam spoliato, locum ejus perambulationem tenerarius usurpavit, quodque sit perjurii criminis, ac simoniaca pravitate pollutus, duos insuper homicidas promoverit, unum in archidiaconum et alterum non legitime natum ad officium diaconatus assumens. Præterea, quod super homicidio publica laboret infamia, videlicet quod magistrum Michaelem, legem doctorem, intersiri fecerit, veneni maleficio procurato. Econtra vero, dilecti filii, F. Joannes archidiaconus et P. canonicus, Astorienses, excipiendo pro episcopo, responderunt præ-

(438) Vide epistolam libri quinti 126, not.

(439) Vide epistolam libri tertii 39, not.

(440) *Ibid.* not.

(441) *Ibid.* not.

(442) S. Albani abbatiæ tunc præterat Joannes I (dictus de Cella) monasterii hujus vicesimus primus abbas. Qui Guarino abbati, anno 1195, iii Kal. Maii defuncto, successor datus, obiit anno Domini 1214.

A dictum D. perjurium incurrisse, et proupisso ad accusationem episcopi nulla commonitione præmissa. Proposuerunt etiam ipsum laicum esse, indisciplinatum, percuseorem, rixatorem et clericalis honestatis expertem, conspirationem, infamia sodomitici criminis denotatum, asserentes illum in hoc nefando vitio reprehensum, et eumdem Romæ homicidium incurrisse. Quia vero enormitates hujusmodi non debent sub dissimulatione transire, causam ipsam de consensu predicti D. et procuratorum episcopi memorati, vestro duximus examini committendam, per apostolica vobis scripta mandantes. qualenus, partibus ad locum idoneum convocatis, audiatis quæ duxerint proponendi, et, nisi præfatus D. per exceptionem legitimam possit ab accusatione repelliri, causam, ipsam, appellatione remota, usque ad diffinitionis calculum diligenter examinare curatis, ipsamque sufficienter instructam nostram præsentiam transmittatis, præfigentes partibus terminum competentem, quo veniant quod justitia dictaeaverit recepturæ, ad quem si qua forte venire neglexerit, nos quantum de jure poterimus nihilominus procedemus. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium.... quod si omnes.... duo verstrum, etc.

Datum Anagniæ ii Id. Januarii.

CCIV.

.... ABBATI (442), ET CONVENTUI S. ALBANI.

Ut ecclesiam quamdam ad solvenda defuncti possessoris, crucesignati, debita, recipient.

(Anagniæ, xviii Kal. Februarii.)

C Grave gerimus et molestum, quod occasione quarundam litterarom a nobis veritate tacita obtentarum, ecclesiam quam bonæ memorie Rog. de S. Edmundo tenebat a vobis, post obitum ejus alii concessistis, contempto mandato apostolice sedie, ac statuto quod super quibusdam debitibus de beneficiis ejus solvendis, secundum ejus indulgentiam factam crucesignatis in Anglia, solemniter emanarat; cum, etsi eadem ecclesia fuisse interim alii conferenda, potius ei reddi debuerit, quem, antequam predictus Ro. eam per favorem regium accepisset, ad ipsam, sicut accepimus, canonice præsentastis, jure sibi ex sola præsentatione vestra in eadem ecclesia secundum canones acquisito, quia jus patronulus pinguius a clericis quam a laicis D possidetur. Quocirca, devotioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eamdem ecclesiam, omni contradictione, appellatione et excusatione cessantibus, nostra fredi auctoritate, ad manus vestras accipere studeatis, renoto ab ea quolibet detentore, proventus ipsius

Vir (inquit Matth. Paris.) eximiae pietatis, amat orationis et vigoris disciplina claustralium. In juventute scholarum Parisiensium frequentator assiduus, ad electorum consortium magistrorum meruit attingere, unde, cum viriis esset etatis, in Grammatica Priscianis, in Metrico Ovidius, in Physica censerit potuit Galenus. MATTH. Par., Vit. 23. abbat. S. Albani operum tom. I, pag. 103.

fideliter colligentes, ut ad mandatum nostrum in A solutionem pecuniae convertantur, pro qua eos, de nostra indulgentia speciali, praeter communem indulgentiam concessam a prædecessoribus nostris erucesignatis, præfatus R. usque ad triennium obligavit; nullis litteris obstantibus a sede apostolica impetratis, cum hoc mandatum a nobis de conscientia certa procedat. Unde, si forte super eadem ecclesia sunt a nobis exsecutores obtenti, executiones eorum firmitatem nolumus obtainere, cum secundum constitutiones ecclesiasticas et civiles, mendax peccator carere debeat impetratis. Si vero mandatum nostrum timore vel gratia, quod non credimus, neglexeritis adimplere, in caput vestrum procul dubio redundabit, cum contradictores, si qui fuerint, coercendi potestatem vobis plenariam, B appellatione postposita, concedamus.

Datum Anagniæ, xviii Kal. Februarii.

CCV.

MAGISTRO MARTINO, CLERICO S. CRUCIS COLIMBRIENSIS.

Recisit eum suh protectione.

(Anagniæ, ix Kal. Februarii.)

Justis petentium, etc., usque anuentes, personam tuam cum omnibus, etc., in modum protectionis, usque suscipimus. Specialiter autem beneficium quod habes ab ecclesia Sanctæ Crucis Colimbris, sicut illud juste possides et quiete, devotioni tue auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, xi Kal Februarii.

CCVI (443).

NOBILIBUS VIRIS, MANUELII, JACOBO, ODONI, CENFIO, ET DEODATO, FRAJAPANIS.

Controversias inter ipsos et Terracinenses dirimit.

(Anagniæ, xiv Kal. Febr.)

Cum Traversam per Romanam Ecclesiam teneatis, Terracinesis populus vobis eam subripere curaverunt. Quod, postquam ad notitiam nostram pervenit, ad eos dilectum filium, P. Saxonis, subdiaconum et capellanum nostrum, direximus, eis firmiter inhibentes, ne ipsam præsumerent aliquatenus demoliri, qui mandato nostro acquiescere penitus noluerunt. Verum Nos cum eis agentes benignius, dilectum filium, Hug. tituli Sancti Martini presbyterum cardinalem, ad eos duximus dirigendum, monentes ipsos per eum, et firmiter injungentes, ut quod impetuose fecerant, consultius emendarent. Sed ipsi, mandata nostra et monita cardinalis prædicti, sicut eos non decuit, contemnentes, id efficerre non curarunt. Nos autem, in bono volentes vincere malum, per litteras nostras eis dedimus in mandatis, ut saltem vobis sub examine nostro justitiam exhiberent. Quod, cum facere nollent, quasdam excusationes frivolas prætendendo, Nos eorum contumaciam attendentes, consules Terracinenses, consiliarios et principales fautores eorum, vinculo excommunicationis astrinximus, et populum diffi-

davimus universum, mandantes universis fidelibus nostris per Campaniam et Maritimam constitutis, ut vobis ad debellandos Terracinenses consilium et auxilium exhiberent. Cumque postmodum per vos et alias fideles nostros offensi fuissent, et incœpisset illis vexatio tribuere intellectum, nobis et Ecclesiæ Romanae juramenta fidelitatis humiliter præstiterunt, sub debito juramento firmiter promittentes, quod vobis in præsentia nostra justitiae plenitudinem exhiberent. Cum autem postmodum, ad terminum quem vobis et eis præfiximus, tam vos quam syndicus Terracinensis, cum quibusdam de majoribus civitatis, in nostra et fratribus nostrorum essetis præsentia constituti, restitutionem Traversæ cum instantia petebatis, et de illatis damnis et irrogatis injuriis satisfactionem vobis congruam exhiberet.

Cæterum, syndicus Terracinensis per advacatum suum econtrario respondebat, quod vos et progenitores vestri per ipsam Traversam Terracinibus multas et magnas injurias et jacturas, grandia et enormia gravamina et opprobria intulistis; unde, licet eis erat occupare Traversam, quæ totius erat iniquitatis fomentum, ad declinandum periculum quod aliter non poterant evitare, postulans restitutionem sibi fieri captivorum, postquam de facienda justitia nostro juraverant parere mandato. Præterea, cum per progenitores vestros juramenta fidelitatis, quibus tenebantur sedi apostolicæ, ad quæ specialiter spectabat dominium Terracinæ, coacti fuerint abjurare, et vobis et ipsis contra omnes homines fidelitatis facere juramentum, cum illis qui dominis suis fidem non servant fides non sit aliquatenus servanda, licuerat eis dominationem vestram abjicere, et ad ecclesiæ dominium, ad quam dignoscitur spectare proprietas, cum omni, quæ posseant, celeritate redire. Adjiciebat etiam idem syndicus, quod, si forte super his quæ fecerant nostram indignationem incurrerant, vel offensam, patrati erant satisfacere nobis pro nostræ beneplacito voluntatis. Asserebat insuper, quod, cum de progenitoribus vestris prædecessoribus nostris sèpius conquesti fuissent, et illata eis gravamina et injurias intimassent, quidam ex eis indolserant ciedem, ut si possent, Traversam ad vitanda hujusmodi pericula occuparent. Vos autem, per advacatum vestrum hæc omnia negabatis, asserentes quod s' etiam probata fuissent, de jure non possent restitutionis beneficium impedire, multis super hoc rationibus et legibus allegatis, præsertim, cum majores ab illis pertulissetis injurias, quam illi a vobis percussi fuissent. Cum ab ultraque partium fuisset coram nobis aliquandiu disceptatum, nos, auditis utriusque partis rationibus et plenius intellectis, de fratribus nostrorum consilio sententiando decrevimus, faciendam vobis restitutionem Traver-

(443) Epistolam hanc laudat, nec non instrumenti, quo Terracinenses fidei sacramentum pontifici ex-

hibent, tenorem refert Raynaldus, ad annum 1201, § 76.

sæ cum satisfactione damnorum, ita ut restaurantes eamdem ipsam nobis tenendam assignent, donec, de illatis damnis et injuriis irrogatis hinc et inde plenarie cognoscentes, quæstiones ipsas, mediante justitia et amicabili concordia, terminemus, utriusque parti secu ritatem, et pacem omnimodam providendo, vobis nihilominus injungentes, ut captivos eorum in nostris manibus resignetis, et ipsi nequaquam impedian, quominus utamini justitiis consuetis, sicut eas usque ad tempus spoliationis in Terracina noscimini percepisse. Ut autem sententia ipsa, quam provida deliberatione protulimus, inviolabiliter observetur, eam auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, xiv Kal. Februarii.

TENOR INSTRUMENTI.

Quo Terracinenses fidei sacramentum pontifici exhibent.

[In nomine Christi. Amen. Nos consules, et populus Terracinenses, ab hac hora in antea erimus recti fideles, et ligii homines domini papæ Innocentii, et successorum suorum, et Ecclesiæ Romanæ. Non erimus in dicto, vel facto, consilio vel assensu, ut perdant vitam vel membrum, aut capiantur mala captione. Consilium quod nobis crediderunt, ad eorum dænum nulli manifestabimus; ipsorum certum malum, si forte sciverimus, impediemus pro posse. Quod si forsitan illud per nos nequiverimus impedire, significabimus illud per nos, vel litteras, aut nuntios nostros, quam cito poterimus eis, vel tali personæ, per quam credamus quod eis debeat fideliter intimari. Papatum Romanum, et regalia beati Petri, quæ habet tam in urbe quam extra urbem, et nominatim Terracinam cum omnibus pertinentiis suis adjutores erimus ad retinendum, et defendendum, et quæ non habet ad recuperandum contra omnes homines. Præterea, guerram et pacem ad mandatum ipsorum contra omnes homines faciemus. Restituemus ipsi domino papæ roccam Circepii, et assignabimus quibus ipse mandaverit. Munitiones quoque, quas circa civitatem habemus, scilicet Pesulum montanum, et Ferronum, dahimus ad opus et mandatum ipsius domini papæ tenendas, nec vi, nec dolo auferemus eas illis, qui de ipsius mandato ipsas tenebunt. Reddemus etiam ad mandatum ipsius universa regalia, et jura, quæ in ipsa civitate cum pertinentiis suis Romana Ecclesia consuevit et debet habero. Si Frangipani institerint, faciemus eis justitiam sub examine domini papæ, dummodo et ipsi justitiam nobis exhibeant coram eo. Hæc omnia supradicta juramus nos amodo servaturos bona fide et recta intentione; sic nos Deus ajuvet, et hæc sancta Dei Evangelia.]

CCVII (444).

GON SALDO, PRIORI ECCLESIE SANCTÆ CRUCIS COLIMBRIENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM

A FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETTUUM.

Recipit eos sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Anagniæ, Id. Januarii.)

Ad hoc universalis Ecclesiæ cura nobis a provisore omnium bonorum Deo concessa est, ut religiosas diligamus personas, et beneplacentem Deo religionem studeamus modis omnibus propagare. Nec enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, nisi ex charitatis radice procedens a puritate religionis fuerit conservatus. Eapropter, dilecte in Domino fili, etc., usque annuimus, et præfatam ecclesiam, quæ ad jus et proprietatem beati Petri pertinere dignoscitur, ad exemplar felicis recordationis Innocentii secundi, Lucii, Eugenii, Adriani, Alexandri, Urbani et Cœlestini, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, in speciale apostolicæ sedis tutelam suscipimus, etc., usque communibus. In primis siquidem statuentes, etc. Præterea, quascunque, etc. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis; capellam Sancti Joannis in suburbio Colimbriæ sitam, ad prædictam ecclesiam Sanctæ Crucis pertinentem, sicut a bonæ memorie Joanne Bracarensi archiepiscopo, et B. Colimbriensi episcopo, assentiente illustris memorie Ad. Portugalen. duce vobis dignoscitur esse concessa; omnes etiam ecclesias de Lairen. tam in castro quam in territorio ejus sitas, cum omnibus ad eas pertinentibus, sicut in charta jam dicti ducis, et in confirmatione bonæ memorie Gilberli Ulixbonensis episcopi, continetur; ecclesiam de Quiajos, domos etiam, quas emistis ad tuitionem corporum regum, propter metum Saracenorum, et partem de Villa Panci sicut vobis contra venerabilem fratrem nostrum Colimbriensem episcopum, per sententiam nostram hæc omnia supradicta adjudicata fuerunt; Hermidan de Arganil; Ecclesia de Alcuba in Visensi episcopatu, ex concessione Civitatis episcopi consentiente illustris memorie Fernand. de rege Legionensi; civitate Roderici, ecclesiam sancti Michaelis, et ecclesiam Sanctæ Crucis de Cortes, et quidquid habetis in terminis ejusdem civitatis; quidquid etiam prædictus dux de jure suo vobis concessit in Colimbriensi civitate; videlicet, Almoniam cum suis redditibus; redditus de Eiras; et duas vineas ibidem, liberas ab omni redditu; parlem omnium reddituum molen dinorum suorum, quæ sunt in eadem civitate; unam aceniam in matilas cum quatuor canariis integris partem omnium piscium qui dicuntur savales (*sic*); vineam, quam dedit vobis Fernandus Petri cum assensu ejusdem ducis; villam de Quiajos; villam de Laurizal; villam de Mosceti; villam de Talazeiro; quidquid habetis circa maritima; villam

(444) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 81.

de Sancto Romano ; villam de Sancta Marina; vil-
lam de Lagares; villam de Candaosa; quidquid ha-
betis in termino Sene, et in Gaudela, et in Linares,
et in Celorico, et in Covilian. et in Ablantes, et in
Scarnen. et in Alanquer, et in Ulixbona, et in Synt-
ria, et in Jorres, et in Jamugia, et in Alcanedi, et
in terminis omnium istorum; quidquid habetis in
Bisen. episcopatu; omnes hereditates, quas dedit
vobis illustris memoria A. Portugallen. rex in Al-
vorie, et in Germanelo, et in Atcania; vallem que
dicitur Alzazer, per suos terminos; insulam quoque,
que dicitur Ozerroa; et quicquid habetis in termino
Colimbris, usque ad flumen quod dicitur Dorium,
et in termino Brachare. Sane, ad instar praedicto-
rum praedecessorum nostrorum, Eugenii et Lucii,
districtius inhibemus, ut de laboribus vestris, etc.

Prohibemus insuper, ut nulli fratum vestro-
rum, etc. Si quis autem liber et absolutus ad eccl-
esiast vestram converti, et ibidem habitum assumere
regularer, si qua etiam clericalis vel sacerdotalis per-
sona vobis aliqua de bonis suis pietatis intuitu con-
ferre voluerit, nullus audeat prohibere. Ceterum,
ad exemplar præfati Coelestini, praedecessoris nostri,
arctius interdicimus, ut in ecclesiis, que ad vos
jure fundi (*sic*) pertinere noscuntur, nullus episco-
pus, nisi ad presentationem vestram aliquem audeat
ordinare, nec in ecclesiast vestras, aut personas,
earum, interdicti vel excommunicationis senten-
tias, sine manifesta causa et rationabili, promul-
gare, aut eas novis et indebitis exactiōibus aggra-
vare præsumat. Prædicti etiam Adriani vestigiis in-
harentes, vobis concedimus, ut decimas frugum ve-
strarum, que infra fines vestre parochie continen-
tur, hospitali vestro libere conferre possitis. Cum
autem generale interdictum, etc. Chrisma vero, etc.
Obeunte vero te, etc. Sepulturam præterea illius
loci etc. Paci quoque, etc. Præterea, libertatis, etc.
Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ au-
ctoritate, et in prædictis ecclesiis dicēsanorum
episcoporum canonica justitia. Ad indicium autem
hujus perceptæ a sede apostolica libertatis, duos
bisantios pro iure Romanæ Ecclesiæ, nobis nostris-
que successoribus, annis singulis exsolvetis. Si qua
igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Anagniæ, per manum Joannis, sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, Idibus Janua-
rii, indictione septima, Incarnationis Dominicæ
anno 1203.

CCVIII.

CAPITULO WELLENSII.

*Ut magistrum Rog. Porretanum in canonicum
et fratrem recipient.*

(Anagniæ, xviii Kal. Februarii.)

Accedens ad presentiam nostram dilectus filius,
magister Rog. Porretanus, subdiaconus, nobis hu-
miliiter intimavit, quod, cum in ecclesia vestra præ-
bendam fuisset canonice adeptus, et quidam laici

A super ea graves ei molestias irrogarent, venerabilis
frater noster.... Bathoniensis episcopus (445), solli-
citatus precibus religiosorum virorum ut aliam ei
præbendam conferret, quam posset pacifice possi-
dere, defuncto W. de Pleiz, canonico Wellensi, ipsius
præbendam, videlicet ecclesiam Sancti Decumani
cum pertinentiis suis, ipsi concessit, et, facta resi-
gnatione præbendæ quam prius habuerat, de illa
coram venerabili fratre nostro.... Cantuariensi archi-
episcopo, et multis aliis, eum curavit solemniter
investire, resignatam præbendam cuidam clericu
ejusdem archiepiscopi, habenti alia beneficia, con-
sequenter assignans.

Quo facto, idem R. ne aliquid in præjudicium ejus
fleret, super eadem præbenda nostram audientiam
B appellavit. Verum, quidam clericus, J. nomine, lit-
teras episcopi Bathoniensis super secunda vacatura
præbenda se habere proponens, in quibus contine-
batur, quod super hoc esset idem archiepiscopus
executor, contra præfatum R. vocem ad nos
appellationis emisit, et W. de Wrotham, Serviens
charissimi in Christo filii nostri, J. regis Anglorum
illustris, qui hactenus, ut dicitur, tanquam laicus
vivere consuevit, ut impedit ipius R. ad appella-
tionis diffugium convolavit, asserens quod, post
quam prædictus W. de Pleiz dictam fuit præbendam
adeptus, episcopus Bathoniensis constituit inter eos
ut W. de Pleiz, dum viveret, ei de preventibus
ejusdem præbendæ quinque marcas impenderet an-
nuatim, et post mortem ejus, W. de Wrotham in-
tegre totam præbendam haberet. Cum autem episco-
pus ipse per.... Vice-archidiaconum loci mandasset
præfatum R. in ejusdem præbendæ corporalem pos-
sessionem induci, et quædam capella, pertinens ad
præbendam, ei per ipsum assignata fuisset, et ad
matricem ecclesiam ambo pariter accessissent, ut
similiter assignaretur eidem, ibi ex parte dicti
W. de Wrotham invenerunt armatos, qui, manibus
in eos violenter injectis, ipsos de parochia turpiter
ejecterunt, unde Bathoniensis episcopus eos excom-
municatos fecit persuam dicēsanum publice nuntiari,
et præfatum ecclesiam, quam per intrusionem idem
W. de Wrotham occupaverat, supposuit interdicto;
subsequenter vero, elapsso mense, in grave ipius R.
præjudicium prædicta sententia relaxata, præfato

W. de Wrotham super ipsa præbenda instrumentum
de novo confecit. Quoniam igitur de litteratura et
moribus prædicti R. tam ab ipso Bathoniensi episcopo
quam archidiacono loci, et a multis aliis prælatis,
per litteras eorum audivimus testimonium laudabile
perhiberi, qui super præmissis etiam nobis scribere
curaverunt, et nimis esset indignum, ut, taliter per
fraudem hujusmodi circumventus, cum nullum aliud
beneficium habeat, provisionis sua beneficio frau-
daretur, discretioni vestre per apostolica scripta
mandamus, atque præcipimus, quatenus prædictum
R. sicut fratrem, et canonicum vestrum benigne

(445) Vide epistolam libri quinti 90, not.

tractetis, nec permittatis eum, quantum in vobis fuerit, super ipsa præbenda, vel justitiis ad eam pertinentibus, impediri.

Datum Anagniæ, xviii Kal. Februarii

CCIX (446).

P. TITULI S. MARCELLI PRESBYTERO CARDINALI,
APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Gaudet quod Cyprum appulerat pro subsidio terræ sauctæ, et remittit arbitrio suo utrum debeat communicare cum Venetis excommunicatis.

(Anagniæ, x Kal. Februarii.)

Quod, imperante Domino, ventis et mari facta est te navigante tranquillitas, et is qui B. Petrum ambularem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, te post maris transitum in portum deduxit optatum, quod vice nostra confirmasti fratres et episcopos nostros in Cypro, et, correctis quæ inter ipso fuerant corrigenda, quæ ad divini nominis gloriam, fidei Christianæ profectum, apostolicæ sedis honorem, et salutem illorum noveras expedire, plantasti, et, guerra sedata, quæ apud Acon fuerat inter Pisanos et Januenses exorta, inter eos treugas non sine sollicitudine ac labore nimio statuisti, gaudemus, et ei gratiarum exsolviimus actiones, sine quo neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, et a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum, et quis nos etiam, cum deficit virtus nostra, non deserit, dirigit gressus nostros, et actus sibi reddit acceptos. Devotionem quoque tuam in Domino commendamus, utpote qui, nec personæ parcens nec rebus, inunctæ tibi legationis officium studies laudabiliter exercere, ita ut populi per quos transis, vi dentes opera tua bona, glorificant patrem tuum qui est in cœlis, et in te Romanam ecclesiam humiliter reverentur. Recepimus autem litteras, quas tua nobis devotio destinavit, benignitate qua decuit, et quæ per eastam super processu exercitus Christiani, quam imperii Constantinopolitani negotio, statu Hierosolymitanæ provinciæ, nuntiis Christianorum ad Saladinum directis, et aliis intimasti, notavimus diligenter. Quia vero dubitas, cum in signatorum subsidium fueris destinatus, si vel exercitus ad partes Hierosolymitanas accesserit, vel tu perveneris ad eumdem, utrum Venetis adhuc in excommunicatione manentibus, communicare valeas, cum eos sine scandalo nequeas evitare, utpote quorum etiam nuntii super scandalizati fuerunt, quia communicare ipsis ad te venientibus noluisti, et super hoc consilium nostrum devote requiris, [tibi] breviter respondemus, ut ducem et Venetos diligenter moneas et inducas, quatenus pœnitent de commisso, et secundum formam Ecclesiæ absolutionis beneficium consequantur. Quod si forsitan contumacia sua duxerint persistendum, tibi, qui Orientalis provinciæ necessitates, circumstantias negotiorum, et personarum qualitates, tanquam præsens, poteris melius

(446) Partem epistolæ hujus exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 24. Quæ apud ipsum leguntur, hac uncis inclusa sunt.

A intueri, duximus relinquendum, ut sine labe peccati hoc agas quod magis neveris expedire, cum sit etiam cautum in jure, quod, si quisquam per terram hæreticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit communicare in emendis et recipiendis necessariis possit eis, et super participatione patris familias excommunicati familia excusat, necessitas enim, maxime cum insistitur operi necessario, multum, et in multis excusat.] Cum enim Dominus sicut in Evangelio legisse te novimus, Sabbato per sata transiret, et vellerent discipuli ejus spicas ac manducarent manibus confricantes, et quidam Pharisæorum in discipulos: *Quid facitis quod non licet in Sabbatis* (*Luc. iv?*) proclamarent, Jesus eis legitur respondisse: *Nec hoc legistis quod fecit David cum esuriret ipse, et qui cum eo erant, quomodo intravit in Domum Dei, et pares propositionis sumpsit, et dedil illis qui cum ipso erant, quos non licebat, nisi tantum sacerdotibus, manducare?* (*Ibid.*) Et consequenter adjicit: *Et Filius hominis Dominus est etiam Sabbati* (*ibid.*); sed et hoc negotium est Filii hominis. Unde, si propter urgentem necessitatem oporteat communicare te Venetis, in quibus sine gravi scandalo, et grandi dispendio illos non poteris evitare, de indulgentia nostra securus, labem peccati propter hoc nullatenus pertimescas. Monemus igitur discretionem tuam, exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus legationem Christi, qua fungeris, et pro qua quodammodo abnegasti te ipsum, taliter exsequaris, quod et gloriam in praesenti, et in futuro præmium consequaris eternum, nosque ad honorem tuum de die in diem amplius intendere teneamur.

Datum Anagniæ, x Kal. Februarii.

CCX (447)

LITTERA ALEXII IMPERATORIS CONSTANTINOPOLITANI.
Recognoscit Romanum pontificem caput universalis Ecclesie, et jural devotionem.

Dat. in Urbe regia, viii Kal. Septemb.

Sanctissimo patri et domino, I. Dei gratia summo pontifici, ALEXIUS, fidelis in Christo imperator, a Deo coronatus, Roman. moderator et semper augustus, reverentiae filialis devotum obsequium. Quanta mihi fecerit Dominus his diebus secundum misericordiam suam, beatitudini vestre potissimum credidi explicandum, quæ locum ejus in terris noscitur obtinere, in cuius manibus sunt omnium potestates, et omnium jura regnum, ac tam Deo et sanctitati vestra in gratiarum actione devotus, quam merito teneor et in perpetuum tenebor obnoxius. Novit plenius sanctitas vestra, parricidio in fratrem commisso, occupatum diutius, et pollutum imperium, neque ipsum felici exsilio detestabilem evasisse tyrannidem, in quo et mihi cœlitus datum est vestram apostolicam videre personam; sed nec illud vestrum effugit auditum, quod peregrinorum beata societas,

(446) Epistolæ hujus partem exhibet Bzovius, *Annal. t. XLIII, pag. 97, § 1.* Integrum vulgavit Raynaldus, ad annum 1203, § 47.

eruditatem abominata sceleris inauditi, amore fraterno, seu potius miseratione paterna, exsiliū meū, et causam justissimam quidem, sed apud homines desperatam, tam misericorditer quam viriliter adorsa fuerit sublevare. Et nunc, qualiter in manibus eorum tam mea, quam petris a Domino prosperata sit salus, sublevatum de carcere ejusdem illustris patris mei caput ostendit imperialibus ut decet insignibus decoratum, et restitutum capiti meo cum solemnitate debita imperii diadema, noctu elapsō per fugam detestabili parricida, qui fasces imperii inaudita tyrannidis incubatione polluerat. Hic profecto suspirantem ad nos urbem regiam, sermonibus adeo inficerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antiquæ publice latinos assereret adventare, qui apostolatui vestro locum, et gentem restituere laborarent, meque in odium traherent etiam amicorum, cuius occasione, et studio opus tam insperatum Latinitas inchoasset.

Hæc, fateor, causa potissimum ad subsidium nostrum peregrinorum animos inclinavit, quod, promissione spontanea, subjuris jurandi religione, christiana sumus devotione polliciti, totius Christianitatis ecclesiasticum caput, Romanum videlicet pontificem, apostolorum principis Petri catholicum successorem, nos humiliter agnitos, et ad hoc ipsam Orientalem ecclesiam pro viribus inducturos, si debitum nobis divina miseratio restituisset imperium, intelligentes profecto, quod accedere debeat plurimum honoris, et utilitatis imperio, et nomini nostro decus æternum, si tunica Domini inconsutile suam nostris temporibus, et operibus recipiat unitatem. Et hoc quidem, ut dictum est, tam peregrinis vestris sub juramento promisimus, quam paternitati vestræ exhibere plenus præoptamus, omnem vobis et successoribus vestris canonice substituendi devotionem per præsentes litteras promittentes, quam antecessores nostri, imperatores catholici, prædecessoribus vestris, Patribus ethodoxis, Romanis pontificibus, antiquitatem exhibuisse noscuntur; illud pariter promittentes, quod, opportunitate nobis a Domino præstata salutari, ad idem Orientalem Ecclesiam tam prudenter inclinabimus, quam potenter; super quo prudentiæ vestræ consilio desideramus inniti, ad hæc prædicta inducti præcipue consiliis salutaribus et monitis venerabilium Patrum N. Suessionem. C. Halbestr. et S. Trecen. episcoporum.... abbatis de Luced. et magistri Joannis Novionen.

Datum in Urbe regia, viii Kal. Septembbris.

CCXI (448)

LITTERÆ CRUCESIGNATORUM.

Excidium Jaderæ, et imperii, ab Isaachii occisoribus occupati, restitutio Alexio imperatori, qui promittit reverentiam Ecclesiæ Romanæ.

INNOC. etc.

(448) Epistolam hanc referunt Gesta Innocentii, § 90. sed non absque mendis aliquibus. Patrem eamdemque emendatiorem, exhibet Raynaldus, ad

Quanta fecerit nobis Dominus, imo non nobis, sed nomini suo quantam dederit gloriam his diebus, quanta possumus brevitate perstringimus, ipso prenotantes initio, quia ex quo urbem transgressionis exivimus (sic enim Jaderam nominamus, cuius excidium vidimus dolentes quidem, et necessitate compulsi), nihil inter nos ordinatum esse meminimus, quod communiter ad utilitatem pertineret exercitus, quin illud in melius providentia divina mutaverit, sibique totum vindicans stultam fecerit sapientiam nostram. Hinc est, quod eorum quæ facta sunt apud nos gloria omnia nobis gloriam jure repellimus, quippe qui operis adhibuimus parvum, consilii nihil. Unde necesse est ut si quis ex nobis voluerit gloriari, in Domino glorieatur, non in se vel in altero. Fœdere igitur Jaderæ confirmato cum illustri Constantinopolitani quondam imperatoris, Isaachii, filio Alexio, cum victualibus omnibus et rebus egentes. Terræ sanctæ videremur gravamen potius illaturi, sicut et alii ex nobis qui nos præcesserant, quam juvanten aliquod allaturi, nec terræ Sarracenorum in tanta egestate nos crederemus applicare potentes, verisimilibus quidem rumoribus et argumentis inducti, quod dicti Alexii suspiraret adventum regiæ pars potior civitatis, et pondus imperii, quem electione concordi cum solemnitate debita imperiali diademate sublimasset, contra consuetum ordinem temporis aura favente, obedientibus Domino ventis et mari, ad urbem regiam præter omnem spem prospere applicavimus, et in brevi. Sed nec adventavimus improvisi, qui usque ad sexaginta millia equitum, præter pedites, in urbe reperimus. et transientes loca tutissima, pontes, turre et flumina, sine damno nostrorum, terra et mari obsedimus civitatem, et tyrannum pariter, qui, commisso in fratrem parricidio, fasces imperii diutina incubatione polluerat. Præterigitur omnium opinionem, universorum civium mentes contra nos invenimus obfirmatas, nec aliter contra dominum suum civitatem muris et machinis obscuratam, quam si adventasset populus infidelis, qui loca sancta polluere, et religionem proponeret inexorabiliter evellere Christianam. Imperii siquidem crudelissimus incubator, domini sui et fratri, imperatoris, orbator et proditor, qui eumdem carcere perpetuo sine crimine condemnasset, idem filio ejus illustri facturus Alexio, si non eumdem a manibus ejus felix eripuisset exsiliū, præhabita in populo detestabili concione, potentes simul et plebem sermonibus adeo inficerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antiquæ Latinos assereret adventare, qui Romano pontifici locum et gentem restituere properarent, et Latinorum legibus imperium subjugare. Hæc profectores sic omnes contra nos animavit pariter et armavit, ut contra nos et exsulem nostrum viderentur

annum 4203, § 15. Integrum, omnique vitio purgatum damus ex apographis Vaticano et Conti. Quæ apud Raynaldum leguntur, hic unicus inclusa sunt.

omnes pariter conjurasse. [S]epius ergo per nuntios nostros, imo per ipsum exsulem nostrum, et barones nostros a civibus postulantes audiri, nec adventus nostri causam, nec petitionis modum potuimus explicare, sed quoties terra vel mari stantibus in muro sermones obtulimus, toties retulimus tela proverbis. Considerantes igitur, quod præter spem nostram cuncta contingenter, in eum statum necessitatis impacti, ut statim necesse haberemus aut perire aut vincere, cum obsidionem ipsam nulla ratione in quindecim dies protelare possemus, quos victualium omnium incredibilis urgeret angustia, non ex desperatione quidem sed inspirata quadam securitate divinitus, susprire copimus ad bella, paucissimi (449) periculis nos audacter opponere, et incredibiliter in omnibus obtainere, ad conflictum etiam campestrem s[ecundu]m ordinati in aestimabilem multitudinem fuga in urbe ignominiosa conclusimus.

Aptatis igitur interim terra et mari bellicis instrumentis, die obsidionis octavo violenter civitas introitur, grassatur incendium, disponit in campo contra nos acies imperator, et paratis nobis excipere venientem, constantiam nostram cum paucitate miratus, ignominiose frena reflectit, in urbem retrogressus ardenter. Ipsa nocte fugam cum paucis aggreditur, suamque in urbe relinquit uxorem et parvulam prolem. Eadem re comperta, nescientibus nobis, Græcorum proceres in palatio congregantur, et exsulis nostri solemnis celebratur electio, seu potius restitutio declaratur, insperatamque lœtitiam copiosa in palatio luminaria protestantur.

Mane facto, prodit in castra copiosa Græcorum procerum multudo, suumque gaudio querit electum, restitutam civitati asserit libertatem, et regrediendi filio ad fasces imperii, cum gaudio in aestimabili, sublevatum de carcere caput patris Isaachii, quondam imperatoris, ostendunt. Præordinatis itaque quæ necessaria videbantur, ad ecclesiam Sanctæ Sophiæ novus imperator cum solemni processione deducitur, exsuli nostro sine omni contradictione imperiale restituitur diadema cum plenitudine potestatis. His peractis, ad solutionem promissorum prosilit imperator, et missa rebus accumulat, victualia servitio Domini profutura nobis omnibus præbet in annum; ducenta marcarum millia nobis solvere pergit, et Venetis sumptibus suis stolium prolongat in annum, seque juramento astringit, D quod erigere nobiscum debeat regale vexillum, et in passagio Martii nobiscum ad servitium Domino proficiaci, cum quantis poterit milibus armatorum, et sub eadem promissione concludit, quod eam reverentiam præstare debeat Romano pontifici, quam antecessores sui, imperatores catholici, prædecessoribus suis pontificibus pridem impendisse noscuntur, et Ecclesiam Orientalem ad hoc idem proviribus inclinare, ac toto vitæ sue tempore, milites quin-

A gentes cum sumptibus suis in terra sancta honorifice provisurum ad servitium Redemptoris.

CXII (450).

REGIS UNGARIE AD PAPAM.

Notum ei facit, quod Culinus Banus se firmiter obli-gaverat, quod si de cætero hæreticos defendere in terra sua præsumpsert, mille marcas argenti, quo-rum medietatem sedi apostolicæ, alteram vero ejus-dem regis fisco, persolvet (451).

Licet universi qui Christianæ fidei religione censemur, sacrosanctam Romanam Ecclesiam tanquam piam matrem venerari ac plurimum diligere teneantur nos tamen, quos inter devotos filios eadem Ecclesia spiritualibus fovet et amplectitur, ipsius honori et utilitati præ ceteris potius ac devotius pro posse nostro cupimus intendere. Hinc est, quod, cum humili ac fidelis sanctitatis vestre capellanus, Joannes, ad præsentiam nostram accedens, duos principiores ex his, qui in terra Culini Bani, prout ferebatur, damnatam hæreticorum sectam fovebant, secum duxisset, nos, inspectis orthodoxæ fidei articulis, quos ad ipsius Joannis exhortationem illi, ad quos missus fuerat, jam suscooperant, eadem capitula sub sigillo nostro contenta, domino illius terræ, filio scilicet memorati Culini, qui tunc aquid noserat dedimus, districte præcipientes, ut ea et alia, si qua Romana sedes eis de cætero secundum Deum transmittere decreverit, ab omnibus in terra sua faciat inviolabiliter observari. Idem etiam, cum hoc juxta voluntatem nostram admisisset, se in manu nostra, ac J. archiepiscopi Colocensis, subsequenter obligavit, quod, si de cætero supradictos vel alios homines in hæresi scienter manuteneret vel defendere in terra sua præsumpsert, mille marcas argenti persolvet, quarum medietas vobis, altera vero fisco nostro medietas obveniet. Illi præterea duo priores, qui cum præfato capellano vestro Joanne venerunt, tam pro se quam pro fratribus suis, a quibus missi fuerant, in præsentia nostra juraverunt, quod constitutiones, a jam dicto fidi legato vestro promulgatas et sibi traditas, firmiter observabunt in perpetuum.

CXIII.

. . . PRIORISSÆ MONASTERII DE CLARETIS, EJUSQUE SORORIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, MONASTICAM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

*Recipit eas sub protectione.
(Anagniæ, VII Kal. Febr.)*

Prudentibus virginibus, etc., usque annuimus, et præfatum monasterium de Claretis, in quo divino estis obsequio mancipata sub beati Petri, etc. In primis si quibus statuentes, etc., usque regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio, etc. Præterea, quascunque possessiones, etc., usque vocabulis; locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis; terras de Boveria cum omnibus pertinentiis

(449) Rayn., et Gest., *promptissimi.*

(450) Epistolam hanc integrum iam vulgavit Ray-

naldus, ad annum 1202, § 8.

(451) Vide epistolam libri quinti 410.

suis a dilecta in Christo filia, nobili muliere; M. Comitissa de Pertico, fundatrice loci ejusdem, vobis concessas, sicut in instrumento ipsius comitis plenius continetur. Sane, laborum vestrorum, etc. Ad haec, liberas et absolutas mulieres, etc. Nulli quoque post factam, etc. Obeunte vero te, etc. Benedictiones vero, etc. Alioquin, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicae auctoritate, etc. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Anagniæ, per manum Joannis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, VII Kal. Februarii, inductione septima, Incarnationis Dominicæ anno 1203, pontificatus vero D. Innocentii PP. III anno sexto.

CCXIV.

...NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO, ET SUFFRAGANEIS EJUS. **B** Gaudet papa de morte regis Sueri, qui regnum usurpaverat multosque bonos relegaverat, et de successione filii, qui eos revocaverat. Demum, increpat valde archiepiscopum, qui absolverat quos absolvere non poterat.

(Anagniæ, ix Kal. Febr.)

Exultavit cor nostrum in Domino et letati sumus gaudio magnè valde, omnipotenti Deo dignas gratias referentes, quod post nubilum serenum, et post tempestatem tranquillum induxit. Accepimus enim, et accipisse gaudemus, quod, defuncto Suero, qui regnum Norwagiæ usurpaverat violenter, per quem toti terræ imminebat confusio et turbatio generalis, ita quod plures de majoribus et melioribus, præter infinitam stragem quam plurium aliorum, propter hoc ab eo fuerant in exsilium relegati, filius ejus, in regno non in proposito succedens eidem, his qui propter hoc exsulabant ad propria revocatis, ecclesias et ecclesiasticas personas diligit et honorat, terram ipsam et populum in plena pacis tranquillitate gubernans. Porro, non modica sumus admiratione commoti, quod tu, frater archiepiscope, ipsum et complices ejus ab excommunicationis sententia, qua fuerant auctoritate nostra ligati, usurpando quod tuum non erat, nec ad te ulla tenus pertinebat, absolvere, temeritate propria minime dubitasti, et ad modum simiæ, que simulat actus humanos, simulasti te velle facere quod non poteras, nec de jure debebas, super quo non solum tu incidi sed dignosceris in errorem, sed et ipsi, qui cum ligati amplius teneantur, se falso aestimant absolutos. Quncirca, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus **D** atque præcipimus, quatenus absolutionem illam publice nuntietis irritam, et inanem, et postmodum ab eis juratoria cautione recepta, secundum formam Ecclesiæ, auctoritate nostra, illis absolutionis bene-

(452) Leodienses infulas tunc gerebat Hugo II, filius Hugonis, domini de Petraponte et de Wasnadio, ex Agatha Clementia de Rethel, filia Manassis comitis Rethelii, et Beatrixis de Namurco. Fratres habuit Mathemum Vassadum, et Robertum Petrapontis dominos. Hugo, factus episcopus anno 1200, sedit 29 annis, et, licet in primis fuerit solitus, vitam suam correxit, et postea multa bona facta sunt per eum in episcopatu laude digna; et ipse

A ficium impendatis, aliquot ex eis, tam pro se quam pro aliis, cum testimonio litterarum vestrarum ad nostram præsentiam destinantes.

CCXV.

...LEODIENDI EPISCOPO (452).

Ut episcopum Trajectensem ad satisfaciendum creditoribus ecclesiæ sua, sub excommunicationis nec non depositionis pena, cogat.

(Anagniæ, ii Kal. Februarii.)

Licet super solutione mille ducentarum et quinquaginta marcarum, quas tempore felicis recordationis C. papæ, prædecessoris nostri, dilecti filii, Parentius, Ja. de Tosto, J. Petrinus, et Bellushomo, Romani cives, Alexius Vincençastri, et Garnellotus, mercatores Senenses, et eorum socii, bonæ memorie.... Trajectensi episcopo (453), mutuo concesserant.... episcopo Trajectensi (454) qui nunc præest, saepius miserimus scripta nostra, ac in eum, nisi satisfaceret creditoribus, suspensionis officii et beneficii duxerimus sententiam promulgandam, et tandem, quoniam ad præsentiam nostram proprium nuntium destinavit, ad preces ejus dilationes ad solutionem faciendam concesserimus competentes, ipse tamen debitæ obediencie ac devotionis oblitus, nec ad mandatum nostrum, nec ad monitionem venerabilis fratris nostr.... Prænestini episcopi, apostolicae sedis legati, cui ejusdem negotii executionem commisimus, creditoribus satisfacere procuravit; imo, sicut in ejusdem episcopi litteris perspeximus contineri, creditores ipsi dilationes ad solutionem saepius concesserunt; sed, licet ipse promiserit pecuniam solvcre prætaxatam, de promissione tamen ejus nullum creditores commodum reportarunt; propter quod idem legatus, creditorum compatiens laboribus et expensis, juxta tenorem mandati nostrie episcopum ipsum denuntiavit excommunicationis sententiæ subjacere, eidem districte præcipiens, ut usque ad festum Ascensionis Dominicæ, quæ tunc erat futura, nunc præterita, nostro se conspectui præsentaret, qui haec omnia surdis auribus pertransiens, ut audiamus; nec se pro excommunicato habuit, et nostram adire præsentiam recusavit.

Cum igitur idem episcopus datus in sensum reprobum videatur, et sicut ille qui in profundum vitiorum venerat, jam contemnat, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus firmiterque præcipimus, quatenus, nisi præfatus episcopus infra annum post susceptionem præsentium (ita quod per singulos quatuor menses ipsius anni tertia pars apud Iprum antedictis creditoribus, usuris omnino ces-

tandem consummatus est fine laudabili. *Alberic. Chronic. ad an. 1200.*

(453) Si agitur hic (prout videtur) de episcopis Ultrajectensis, erat is Theodoricus, comes Hollandiæ, frater Balduini (qui et ipse fuerat episcopus), defunctus anno 1199. *BUCEL. Germ. sacr. t. I., parl. I., pag. 60.*

(454) Theodorico, de quo supra, successit Theodoricus de Are, qui obiit anno 1210. *Id. ibid.*

santibus, persolvatur), satisfecerit de prætaxatæ pecuniæ quantitate, et a prædicto legato nostro ab excommunicationis vinculo, quo tenetur, absolutio nis beneficium meruerit, obtinere, tu excommunicationem ejus per universam Coloniensem provinciam, singulis diebus Dominicis et festivis, puleatis campanis et candelis accensis, faciens publice nuntiari, universis de Trajectensi diœcesi tam clericis quam laicis, auctoritate nostra, sub pena excommunicationis injungas, ut eidem episcopo sua servitia subtrahentes, nullam ei episcopo debitam exhibeant obedientiam, reverentiam, vel honorem; si vero aliquem de diœcesi sua duxerit ad exhibendum sibi servitium compellendum, tu, nisi post comminationem tuam infra mensem id curaverit emendare, vel nisi satisfecerit secundum formam superioris prælibatam, cum arbor mala eradicanda sit penitus, et ignis usibus applicanda, in eum, servato juris ordine, auctoritate nostra, sublatu contradictionis et appellationis obstaculo, depositionis sententiam non differas promulgare, et facias Trajectensi Ecclesie per electionem canonicam de persona idonea provideri.

Datum Anagniæ, x Kal. Februarii.

CCXVI (455).

ARCHIEPISCOPO, DECANO (456), ET ARCHIDIACONO BITURICENSIBUS.

Dat eis provinciam inquirendi in archiepiscopum Burdegalem de quo ferebantur turpiora.

(Anagniæ, v Kal. Februarii.)

Frequenter accepimus, adversus H. (457), archiepiscopum Burdegalem, clamare terram ipsius, et sulcos ejus cum ipsa deflere, cum adeo perversa in subjectos exerceat, ut contra injustitiam ejus rudes et simplices, quorum animas persecutus est et afflitus, in murmurationis voces erumpant, et, conquerente multitudine subditorum, tota vicinia cum ipsis perveniat ad lamenta, eum persecutorem sustineant quem debant habere rectorem. Fuit enim nostris auribus intimatum, et replicatum saepius assertione multorum, quod cum olim a pia recordationis Clemente papa, prædecessore nostro, propter ingressum, quem dicebatur Simoniacum habuisse, canonica illi fuerit indicta purgatio, non purgatus pastorale præsumpsit regimen exercere. Post obitum insuper inclita recordationis R. regis Anglorum, cum gens illius terræ, propter obitum Regis ejusdem, sese reperit ad loca munita, nec quisquam ad consuetos labores et agriculturam etiam exercendum, timendo sibi et rebus, vellet exire, idem archiepiscopus, Marchaderium et Ar. Vasconem, ruptarios, et alios quos humani generis

(455) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1204, § 68.

(456) De archiepiscopo et decano Bituricensibus, jam dictum est supra.

(457) De archiepiscopo Burdegalem, Helia I, de Malamorte, jam egimus, ad epistolam libri quinti 96, not. Quæ hic de ipso leguntur, non concinunt his quæ de ipso apud auctores novæ Galliæ refuntur.

A inimicus misit in mundum ad suam iniuriam explendam, in terram illam induxit, et, convocans totius diœceseos sue plebem, dixit se pacem sub illis maledictis hominibus velle firmare. Pace igitur simulata, cum homines fecisset de pace securos, et ipsi reversi fuissent ad propria, et tanquam nullum timentes periculum, se ipsos et sua disperserint per domos et agros, præfati ruptarii, colloquio habito cum ipso archiepiscopo, post tertium diem per universam terram suos transmisere cursores, qui, diripientes prædas et homines capientes, spoliantes ecclesiæ, et subtrahentes de sanctuario Domini pallias, vestes sacerdotiales et libros, totam terram paupertati et inopia submiserunt, spolia cum ipso archiepiscopo dividentes; eosque cum ipsa præda idem archiepiscopus in castro cuiusdam nepotis sui recipiens, ibi per annum et ultra refugium concessit eisdem, unde, ad circumiacentem populum et remotum etiam exeuntes, terram omnino vastabant, et rapiebant quæ poterant invenire. Nunc etiam, cum personis hujusmodi couversatur, et, cum excommunicati sint, sicut qui crudeliorem, quam illi qui nomen Domini non noverunt, tyrannidem in Christianos exercent, aperte ipsis communicat, et, ut illorum videatur iniuriantibus consentire, proprium eis presbyterum assignavit, qui corpora defunctorum tradit ecclesiastice sepulturæ. Super quibus si reprehendatur ab aliquo, auctoritatem a nobis se asserit accepisse, tanquam nos suis faciat servire peccatis, et præbeat nobis in sua iniuriate labore; quibus etiam hominibus secularibus nefaria temeritate dicuntur concessisse, ut de quolibet presbytero sive clero, quem eos contingeret capere, decem solidorum redemtionem haberent; in hoc ecclesiasticam libertatem infringens, et immunitatem enervans, quam universis clericali charactere insignitis consueverunt etiam perfidi conservare.

Præterea, sicut accepimus, in dilectum filium (458).... abbatem de Clariaco, eo quod in questionem ecclesiæ de Molinis cum venerabili fratre nostro.... (459) episcopo Agenensi, auctoritate nostræ delegationis processerat, manus violentas injecit, et eum prius de domo quadam expellens, a quibusdam laicis fecit capi et inhonestie tractari; ad cuius monasterium postmodum rupte, de voluntate ipsius et mandato venerunt, et monasterium ipsum et villam dissipavere penitus, rebus inde omnibus asportatis. Ad abbatiam insuper Sancti Eparchii cum ruptis nuper accedens, equos, animalia, meretrices, et alias personas infames in claustrum, et

(458) Abbatem de Clariaco, Arnaldum, ab anno 1187 usque ad annum 1190, mox, immediate, Petrum ab anno 1244 usque ad annum, saltem, 1228, ex instrumentis memorant auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. II, col. 942.

(459) Quis fuerit, tunc temporis, episcopus Agenensis, in dubio relinquunt auctores novæ Galliæ Christianæ, ibid. col. 912.

alias officinas induxit, et ibi per tres faciens dies A morari, villam et monasterium adeo spoliavit, quod post recensum illius nulla ibi fuerunt inventa, unde monachi, et habitatores loci sustentari valerent. Quoddam præterea, sicut accepimus, enorme commisit, quod divino infert injuriam sacramento, quia, eum quamdam intraret ecclesiam, et audiret presbyterum in missarum solemnibus, usque ad hymnum divinæ gloriæ qui præstationi sequitur processisse, presbyterum ipsum a consilio, quod cum divina incepérat maiestate, amovere præsumens, officium fecit iterum inchoari. Accepimus etiam, quod inter quosdam conjunctos legitime divortium celebravit, et alii alterius copulavit uxorem, et cùdám, qui propriam uxorem dimiserat, consortium superinductæ concessit, unde quemdam presbyterum in plena synodo verberarat, quem interfuisse conjunctioni accepérat eorumdem. Alia insuper committit enormia, et in ipsis gloriari videtur, quæ nobis reputamus scribere verecundum, cum ad aures omnium, ut asseritur, ea deferat sermo vulgaris, et diffundat sparsim loquacitas histrionum. Quia vero, si vera sunt, hæc non debemus sub dissimulatione transire, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus inquiratis super his, appellatione remota, diligissime veritatem, et quæ probationes legitimæ, aut famam vulgarem, seu notoriam evidentiam, eum claruerit commisisse, vestris nobis litteris fideliter intimetis, ut per vestram inquisitionem instructi, securius in hoc negotio procedamus, præfigentes eidem terminum eompetentem, quo per se ipsum, vel responsalem idoneum, nostro se conspiciui repræsentet. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Anagniæ, v Kal. Februarii, anno sexto.

CCXVII.

ABBATIBUS DE TENALIA (460), ET DE MADIO (461);
CANTORI XANCTONENSI.

Reformationem et ordinationem monasterii Albaterrensis ipsis committit.

(Anagniæ, v. Kal. Februarii.)

Olim J. de Cella, Albaterrensis abbas (462), tempore bonæ memorie C. pape, prædecessoris nostri, ad apostolicam sedem accendens, ut suam ecclesiam cum consilio Burdegalensis archiepiscopi (463), metropolitani sui, de personis ideonis ordinaret, indulgentiam, sicut dicitur, impetravit. Verum, quidam canonici Albaterrensis ecclesiæ, ante regresum abbatis, ipsius abbatis proventus residentibus in ea canonicis nul fatenus posse tunc

(460) Imperfecta nimium, apud auctores novæ *Gallicæ Christianæ*, tom. II, col. 1122 abbatum de Tenalia series, nullum inter Guillelmum II, anno 1189, et Amelinum vel Amelinum, anno 1286, hujus monasterii abbatem memorat.

(461) Idem dicendum est de chronologica serie abbatum monasterii de Madion. Quis ei dederit initium, quove tempore, prorsus sibi ignotum esse continentur auctores doctissimi; nullumque monasterii hujus abbatem ante annum 1231 memorat. *Id.*

A temporis, sicut neo adhuc possunt, sufficere attentes, ad sedem apostolicam appellarunt, B. de Luco, concanonicum suum, pro appellatione interposita prosequenda ad ipsius prædecessoris nostri præsentiam destinantes; quo apud sedem apostolicam viam universæ carnis ingresso, jam dicti canonici, propter urgentissimam ecclesiæ paupertatem, appellationem suam per alium prosequi nequiverunt. Ceterum, abbas ad suam reversus ecclesiam, præfatum archiepiscopum illuc venire rogavit, qui quosdam de canonicis minis et terroribus, quosdam vero recepta ab eis juratoria cautione, arbitrio suo stare coegit.

B Quo facto, ut ipse abbas octo canonicos in eadem Ecclesia ordinaret, et de bonis ipsius, pro expensis quas ad sedem apostolicam veniendo in gravem jacturam ejusdem ecclesiæ fecerat, quingentos solidos acciperet, est ipse archiepiscopus arbitratus: cuius occasione arbitrii, archiepiscopus et abbas, P. Grossum, qui tactis sacrosanctis evangeliiis propria voluntate juraret, se nunquam habiturum vel etiam petiturum ecclesiæ Albaterrensis canonicum, contra voluntatem canonicorum illius, ipsis nolentibus, ac etiam W. ejusdem Petri germanum, qui de furti criminè dicitur infamatus, duos parvulos, Willelmum videlicet Rossinol, cuiusdam clerici archiepiscopi prædicti nepotem, W. de Verdellis, consanguineum abbatis ejusdem. II. Cazor, virum fere illitteratum, P. Petum, interveniente pecunia quam ipse abbas proponitur habuisse, P. de Rosseenac, qui, excommunicationis vinculo innodatus, se fecit in presbyterum ordinari, et adhuc, diabolica fraude deceptus, excommunicatus divina celebrare præsumit, et quemdam alium, ignotum eisdem canonicis, canonicare in ipsa ecclesia contra justitiam præsumpsérunt; et insuper, idem abbas quingentos solidos, juxta tenorem ipsius arbitrii, et trecentos, quos in procurando ipsum archiepiscopum commorantem ibidem se expendisse dicebat, de ipsis ecclesiæ bonis extorsit, in canonicorum grave dispendium et jacturam, nihilominus etiam, eis contradicentibus et invitis, redditus in utilitatem ecclesiæ convertendos suis usibus applicare, et multa præterea damna et gravamina dictis canonicis contra justitiam irrogare præsumens.

C Præterea, sumplicitus abbas, H. de Burna, qui, ecclesiæ Albaterrensis canonica in ipsis manibus resignata, et, a populo ejusdem castri expedita licentia et accepta, votum emiserat de suscipiendo in monasterio beatæ Mariæ de Fæsia habitu monachali, in eadem ecclesia juxta ollas carnium in canonico.

ibid. col. 1426.

(462) Incognitus prorsus auctoriibus novæ *Gallicæ Christianæ* hic Albaterrensis abbas. Nullum agnoscunt inter Willelmum anno 1188, et Americum anno 1229. *Ibid.*, col. 1488. Monasterium Albaterrense, olim a B. Mauro institutum, nunc est ecclesia collegiata S. Salvatori dicata.

(463) De archiepiscopo Burdegalensi jam dictum est sæpius.

corum scandalo dicuntur detinere. Archiepiscopus quoque præfatus, pro receptione R. de Belundo, clerici sui, qui fere illiteratus esse proponitur, dicens se super hoc ex parte nostra litteras executorialias suscepisse, quarum copiam sèpius requisitus facere denegavit; dictos canonicos, excommunicationis in eos sententiam proferendo, et multa eis gravamina irrogando, contra justiam molestare non cessat. Nos autem, cum hæc non possemus sub dissimulatione transire, venerabili fratri nostro, episcopo, et dilectis filiis, L. et Riccardo, archidiaconis Petragoricensibus, dedimus in mandatis, ut, convocatis dilectis filiis.... de Borneto (464).... de Corona (465), et.... de Cancellata (466), Abbatibus, et aliis viris religiosis Deum timentibus, quos noscerent evocando, ad ecclesiam ipsam accederent, et inquisita de præmissis, tam per canonicos ejusdem loci quam per alios, veritate, quod invenirent per suas nobis litteras intimarent, ut, per eorum relationem instructi, in ipso negotio securius procedere valeremus. Idem vero, super his apostolico recepto mandato, accedentes ad locum, et dictos abbates et alios religiosos quos vocando cognovere vocantes, cum abbates de Corona et de Borneto copiam habere non possent, Castrensi (467) tamen abate.... de Borneto.... de Septemfontibus, prioribus et multis viris prudentibus eisdem astantibus, cum quibusdam canonicis Albaterrensis ecclesiæ, quanto diligentius potuerunt, super institutione, modo instituendi, ac etiam institutis ipsius rei, studuerunt inquirere veritatem, et attestations receptas scripturæ memorie commendantes, eas nobis transmittere curaverunt. Verum, cum multi, tam clerici quam laici, requisiuti ut ferrent testimonium veritati, essent in castro Blbaterensi, et vellent accedere, nuntiis ipsius abbatis claudentibus portas castri, exire minime potuerunt. Ipse quoque abbas et H. de Burno se absentarunt pro sua arbitrio voluntatis. Nos igitur, inquisitione super præmissis diligenter inspecta, quia per eam intelleximus evidenter, quod idem abbas dilectum filium, magistrum B. Albaterensem canonicum, post appellationem ad nos interpositam, et iter arreptum ab ipso, ecclesia Sancti Jacobi spoliarat, vinum de vineis ejus acceperat, nec permiseraat eas postmodum excoli, unde fuerant inculce dimisæ, restitutionem plenariam ablatorum, et satisfactionem de injuriis et damnis illatis ei ab ipso abbatte decrevimus faciendam. Cum autem canonicarum ipsorum ordinatio supradicta, post appellationem ad sedem apostolicam in-

(464) Anno 1201, Raymundus I erat abbas de Borneto, ex codice, 2870 Biblioth. Colbertina, f° 169, o. 2, teste Baluzio.

(465) Vide epistolam libri quinti 96.

(466) Petrus I Raimundi, abbas de Cancedata reperitur ab anno 1199 usque ad annum 1218, quo mortuus est, potius abdicavit. *Gall. Christ.* t. II, col. 1503.

(467) Agitur hic, procul dubio, de abbate monasterii B. M. de Castris, quod ad diœcesin Petroco-

A terpositam, de personis minus idoneis et indignis fraudulenter fuerit celebrata, nec ipsius ecclesiæ ad receptionem eorum suppeterent facilitates, nisi in testes contra ipsos receptos, et processum inquisitionis, quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusam, rationabile aliquid objecerint et probarent, volumus, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, ut ordinationem seu institutionem eorum, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictionis vel appellationis obstaculo, penitus irritetis.

B De benignitatæ tamen apostolicæ sedis, eidem ecclesiæ ac ipsis providere volentes, concedimus, ut hi, qui fuerint idonei, si tamen Ecclesiæ suppeditunt facultates, de novo in Ecclesia recipiuntur eadem, et fraternali charitate tractentur; eos autem, qui super iustermitate aliqua præsumpserint contrarie, per distinctionem ecclesiasticam, monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, compescendo Cæterum, si præfatus archiepiscopus apostolicas litteras, quas de canonicando in eadem ecclesia R. de Belundo clericu, se recepisse proponit, non duxerit exhibendas, aut tenor earum fuerit legitime comprobatus, ab imputatione ipsius archiepiscopi, auctoritate nostra, eamdem ecclesiam, nullius contradictionis vel appellationis obstaculo, absolvere non tardetis, et si quid ab ipso hac occasione factum est, irritum denuntietis penitus et inane. Præfatum vero H. de Burno qui canonicam Albaterrensis ecclesiæ dicitur resignasse, ac votum emisisse suscipiendo habitum monachalem, per distinctionem cogatis ecclesiasticam, appellatione remota, ut monasterium quod vovit intrare, vel aliud regulare sine dilatione qualibet adeat, ibi regularem habitum suscepturus. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint harum temore tacito a sede apostolica impetratæ. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

D Datum Anagniæ, v Kal. Febr. pontificatus nostri anno sexto.

CCXVIII.

EISDEM.

Ut abbatem Albaterensem ad restituendam B. Albaterrensi canonico ecclesiam S. Jacobi compellant.

(Anagniæ, v Kal. Februarii.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri..... episcopi (468) et dilectorum filiorum, L. et R. archidiaconorum Petragoricensium, nostris est auribus intimatum, quod cum ad querelam dilecti filii, magistri B. Albaterrensis canonici, eis dederimus in mandatis, ut..... abbatem Albaterensem (469).

riensem pertinet. Vide auctores novæ *Gallæ Christianæ*, t. II, col. 1504. Post Stephanum anno 1179, Petrum, anno incerto, mox R. anno 1223, hujus monasterii abbates memorant.

(468) Raimundus IV de Chateauneuf, Petragoricensis insulas gessit ab anno 1197, usque ad annum 1208, quo, ex mandato Innocentii, episcopaliter dignitate propter excessus suos exulus est. *Gall. Christ.* t. II, col. 1471.

(469) Vide notas ad epistolam superiorum.

uctoritate nostra compellarent ad restitutionem ecclesie Sancti Jacobi, et rerum aliarum, quibus idem magister se dicebat fuisse spoliatum injuste, ipsi pro eodem magistro sententiam protulerunt, adjudicantes illam ecclesiam restituendam eidem; cui sententiae eodem abbe presumtamente temere contraire, ipsi judices ipsum abbatem et presbyteros, qui in ipsa ecclesia celebrabant, excommunicationis vinculo astrinxere, contra quam temere venientes in eadem ecclesia divina celebrare presumunt tanquam jumenta in suo stercore putrescentes. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus prædictam restitutionis sententiam, quam nos eidem magistro per alias litteras decrevimus faciendam, ac sententiam excommunicationis latam in presbyteros.... abbatem, et alios contradicentes, sicut rationabiliter est prolata, faciat per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, usque ad satisfactionem idoneam irrefragabiliter observari, eis, si, post excommunicationis sententiae latam in ipsos constiterit temere celebrasse divina pœnam canonicam, auctoritate nostra suffulti, sublato appellationis obstaculo, infligentes. Testes autem, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrū, etc.

Datum Anagniæ, v Kal. Februarii, anno sexto.

CCXIX (470).

ALATRINO EPISCOPO (471).

De irritando juramento pro satisfactione injuriæ illicite extorto.

(Anagniæ, iii Non. Februarii.)

Quintavallis vicarius (472) nostris auribus intimavit, quod cum olim filiæ suæ cum Giborga et Venetia, filiabus Joannis Bertii, ad verba et etiam verbera devenissent, idem Quintavallis pro offensa quam filiæ ipsius aliis (473) irrogarunt satisfacere cupiente de consilio vicinorum mulieribus illis et consanguineis suis præstitit juramentum, ut pro ipsa offensa earum mandato pareret, quæ ab ipso juramento recepto (474) tale illi sub debito juramenti dedere mandatum quod si quando filii, vel filiæ, aut uxor illius ali-

(470) Reperitur inter Decretales, lib. III, tit. 24, *De jurejurando*, cap. 23. Varias lectiones damus.

(471) Leander, episcopus Alatinus, sedebat anno 1200. Decessit circa annum 1222. Ughell. Ital. sacr. t. I, col. 329.

(472) Deest hæc vox in Decretal., ut infra cum olim... Quintavallis.

(473) Decretal. add. muleribus, et legunt infra quodearum mandato pareret, præstitit juramentum.

(474) Decretal. om. ab. i. j. r., et infra: vel filiæ.

(475) Decretal. legunt filias et filios exhæredaret, et omittunt quæ infra cursivo charactere distinctimus.

(476) Decretal., cum.

(477) Quis fuerit tunc temporis, Marturanensis episcopus, ignoratur. Michaelem, quintum Marturaniani antistitem, anno 1179, œcumenicu Lateranensi concilio interfusse docet Ughellus: mox, Philippum, sextum ejusdem ecclesie præsulē sed anno tantum 1220, memorat. Ital. sacr. t. IX, col. 359.

(478) Legendum forsitan, *De Curatio*. Ad Matura-

A quod factum, aut verbum contumeliosum mulieribus illis objicerent, idem Quintavallis, et filios suos exhæredaret et filias (475), et a se propriam removeret uxorem. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiras de præmissis diligentius veritatem, et, si rem noveris ita esse, cum lioitum fuerit juramentum, sed mandatum illicitum, prædictis filiabus Joannis Bertii ut revocent mandatum illud injungas. Alioquin, prædictum Quintavalle.n (476), ad mandati observacionem illius, auctoritate nostra suffulus, denunties non teneri.

Datum Anagniæ, iii Non. Februarii.

CCXX.

B ... MARTURANENSI EPISCOPO (477), ET..... DE CORATIO (478), ET..... SANCTÆ MARIE DE AQUAFORMOSA ABBATIBUS, ET THESAURARIO MARTURANENSI.

Ut inquirant de permutatione ecclesie de Botrono, inter abbatem conventumque Florensem, et archiepiscopum ecclesiumque Cusentinam.

(Anagniæ, viii Id. Februarii.)

C Significientibus olim dilectis filiis..... abbate et fratribus monasterii Florensis (379), accepimus, quod monasterium ipsum positum in montanis usque adeo est ventis expositum, ut, præ acerbitate et assiduitate frigoris, hiems non solum sibi vindicaverit et autumnum, sed in menses aestivos suos terminos dilatarit. Patet etiam locus ipse incursibus malignorum, per hoc non modicum quieti fratrum adversus, et perplurimum contrarius sospitati. Cumque locus quidam, qui Botranus dicitur, et ad ecclesiam pertinet Cusentiam religioni esse idoneus referretur, idem abbas et fratres nobis humiliter supplicarunt, ut eis super hoc paterna dignaremur sollicitudine providere. Nos igitur, ut flostransiretin botrum, in favorem religionis eorum petitionibus annuentes, venerabili fratri nostro.... archiepiscopo, et dilectis filiis capitulo, Cusentinis (480), nostris dedimus litteris in mandatis, ut ab abbe ac fratribus ipsis, juxta estimationem ipsius archiepiscopi, recepto escambio competenti, prædictum locum cum pertinentiis ipsis assignare

nensem ecclesiam, anno 1170, pertinebat abbatia S. Mariæ *De Curatio*, ordinis Cisterciensis: ubi eo tempore B. Joachimus abbas fuerat ordinatus, præcipue gratia pollebat apud optimum Marturaniani antistitem, Michaelem, a quo non tam indultum obtinuit, quam assensum in ea privilegia quæ Alexander PP. III ordini Cistercensi concessisset; vid. Ughel. loc. cit. Jacet hæc abbatia *Curati* ad ripas fluvii Crotalis in diœcesi Marturanensi, olim ingens monasterium, et jam ab Ughelli temporibus exiguum, ut reliqua Calabriæ sub Commendarum et Commendatorum gementia onere. Fundatam fuisse ante annum 1060 a Rogerio Marturanensi, constat ex litteris Honorii PP. II. Curatium ordinis Cisterciensi incorporatum fuit circa annum 1162. juxta Mauriquez. (Annal. ord. Cisterc. tom. II.) Hujus cœnobii primus Cisterciensis abbas memoratur Columbus, cui successit Joachimus, qui evasit prius Florensis abbas.

(479) Vide epistolam hujusce libri sexti 137.

(480) Vide notas ad epistolam supra citatam.

curarent, illud in eos ita libere conferentes, sicut escambium ad ipsos libere deveniret, ut, sicut monasterium Floris ad nos nullo pertinet mediante, sic monasterium quod consurget in Botrano ad nos nullo medio pertineret, dilectis quoque filiis.... S. Spiritus, et.... de Coratio abbatibus, et fratri R. de Fotian. dedimus in præceptis, ut ipsi eos ad id monitione præmissa, percensuram ecclesiasticam compellere non differrent. Cæterum, sicut ex litteris præfati archiepiscopi et dictorum abbatum acceptius, idem archiepiscopus mandatum nostrum executioni demandans, ecclesiam Botraui cum tenimento suo, et nemore, ad utilitatem mensæ suæ, in ejusdem nemoris parte certis finibus designata usu lignorum in perpetuum reservato, assignavit abbati et fratribus memoratis, et recepit ab eis ecclesiam Bottul. cuin tenimento suo, et alio tenimento, quod Canale vocatur, et ecclesiam Sancti Martini de Jore cum pertinentiis suis, quam prædecessor ejus cum consensu capituli fratribus eisdem concederat, et tenimentum in Sylæ magna, quod multis nominibus nuncupatur, sicut in instrumentis confectis exinde plenius continentur. Ut autem commutationis utilitatem nobis brevius intimaret, constanter asseruit, quod pro terris, quas dedit, meliores et plures in quadruplo, pro uno molendino duo cum fulla una, pro nemore nemus majus et melius, pro vineis vineas meliores et plures ab eis recepit, sed sola tantum tenimenti Sylæ distantia in considerando escambio arbitrium impedivit, cum defectus, qui propter loci remotionem infertur, recompensationis magnitudine suppleatur. Prædicti vero canonici renientes, dicto escambio assensum minime præbuerunt, asserentes non esse commutationem bujuscemodi competentem, nec opportunam, aut utilem ecclesiæ Cusentinæ, utpote quæ in suis brachiis amputatur, et mutilatur in membris, ut deformis appareat, et omnibus aspicientibus, pateat in derisum. Proposuerunt etiam, quod locus Botroni adeo est utilis, necessarius, et vicinus ecclesiæ Cusentinæ, quod, in his hostilitatibus temporibus, in contumelias victualibus, incidendis lignis, et percipientibus aliis usibus Ecclesia non laborat, et illud quod ipsis pro escambio offerunt abbas et monachi memorati, in tantum est a civitate remotum, quod vix per diætam illud potest adiri. Dant etenim partem tenimenti, quod habent in Sylis, a bona memoria regre Tancredo concessam eisdem cum scando Cusentinorum omnium, qui suas consuetudines et usus in Syla habentes, suo se jure privari nullatenus patarentur, asserentes, quod locum, quem dant habere non posse propter frigus et guerras, non dese-

A runt, sed suis usibus detinent, et intendunt habitacula facere in meditullio diœcœs Cusentinæ, et a loco pristine nolunt aliquatenus separari. Cum, autem propter hoc tam dictus abbas cum quibusdam ex fratribus suis, quam quidam ex canonici ex parte capituli, ad nostram præsentiam accessissent quæ coram nobis proponere voluerunt, intelleximus diligenter. Nos vero, licet eisdem abbati et fratribus, suæ religionis intuitu, paterna velimus sollicitudine providere, quia tamen pati nolumus, nec debemus ut lœdature enormiter ecclesia Cusentina, attendentes etiam, quod idem archiepiscopus, in favorem religionis, sine speciali mandato nostro, ex ipsa permissione canonica certam partem possessionum suarum conferre valuerit per se ipsum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super præmissis diligentius veritatem, et, si competens est recompensatio, quam recepit archiepiscopus memoratus, aut competens offeratur, ipsa recepta, commutationem prædictam faciat per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstatculo, firmiter observari. Alioquin, cum absque competenti recompensatione, juxta mandati nostri tenorem, fieri non debuerit, eam in irritum revocetis. Quod si non omnes... tres, etc.

Datum Anagniæ, viii Idus Februarii.

CCXXI.

ARCHIEPISCOPO (481), ET CANONICIS EBREDUNENSIBUS.
Ut magistrum P. scriptorem papæ in canonicum et fratrem recipiant.

(Anagniæ, iv Non. Februarii.)

Cum vobis dedimus in mandatis, ut dilectum filium, magistrum P. scriptorem nostrum, in canonicum recuperetis et fratrem, et præbendam, que in Ebredunensi ecclesia tunc vacabat, procuratori ejus ob nostram et apostolicæ sedis reverentiam conferretis: cumque vos mandatum nostrum noluissetis implere; verum (sic) super hoo ad vos mandatum apostolicum emanavit, dilectis filiis.... Clusin. et..... Boscodunens. (482) abbatib., et..... præposito Ultien. executoribus deputatis, per quos etiam irritum mandavimus nuntiari, si quid de præbenda post primi mandati nostri receptionem aliter ageretur. Voe autem proposuistis, in executorum præsentia constituti, quod ex indulgentia sedis apostolicæ certus canonicorum numerus in Ebredunensi ecclesia fuerat institutus; qui, quoniam erat plenus, nec litteræ nostræ faciebant de institutione hujusmodi mentionem, ad ampliandum eum non eratis aliquatenus compellendi. Verum, cum instantia rogavistis, ut significant nobis per suas litteras veritatem, humiliter promittentes vos eumdem

col. 1075.

(482) Legendum videtur Boscodunensem. Monasterium Boscodunense tunc regebat W. notus ab anno 1201; cuius temporibus Joannes, de S. Paulo cardinalis, apostolicæ sedis legatus, monasterium illud invisit. Memoratur adhuc anno 1205. Ibid. col. 1404.

(481) Archiepiscopales Ebreduni infulas tunc temporis gerebat Guillelmus IV, de Benevento, antea episcopus Diniensis, uti volunt aliqui; ex canonico Foro Juliensi, Carthusianum professus est in Carthusia Montis Rivii, in qua et priorem egit; inde ad episcopatum raptus, tandem archiepiscopus Ebredunensis eligitur anno 1184. Pervenit ad annum 1208. Gall. Christ. t. III,

scriptorem in fratrem et canonicum recepturos, si, A prædicta indulgentia non obstante, ipsum recipi mandaremus.

Nobis quoque per vestras litteras intimastis, quod, cum duo ex concanonicis vestris præbendam in eadem eccllesia non haberent, alter eorum præbendam vacantem cum instantia postulabat, addentes quod tres ex vobis præbendas in eadem eccllesia per sedem apostolicam fuerant assecuti. Verum, quia nuntius ejusdem scriptoris proposuit coram nobis, quod præbenda ipsa tanti jam vacarat, quod ad Nos ejus fuerat donatio devoluta, ne remaneret quod de eodem scriptore inceptum fuerat inexppletum, vobis præcipiendo mandavimus, ut, si præbenda ipsa tanti vacavisset, ipsam, et stallum in choro et locum in capitulo assignare ipsius nuntio curaretis, super hoc prædictis executorialibus exequendi auctoritatem, et compescendi eos qui resisterent, concedentes. Cæterum, prædicti abbas Boscoldunensis, et præpositus Ultiensis, per suas nobis litteras intimarunt, quod cum coexecutore eorum interesse non posset, Ebredunum ipsi pariter convenerunt, ubi, repetentibus vobis exceptiones prædictas, et proponentibus coram eis, tam super institutione numeri, quam ejus completionem et indulgentiam veritatem, fuit eis sufficiens facta fides, in numero tamen ipso quodam episcopo, et nobili viro, R. de Bellojoco, et quodam regulari canonico computatis. Constitut quoque ipsis, sicut per easdem nobis litteras intimarunt, quod dicta præbenda tanti jam vacarat, quod ad nos ejus erat donatio devoluta. Cum autem executores ipsi deliberare super propositis noluissent, ab eis humiliter postulastis, ut significarent nobis super his omnibus veritatem, quoniam parati eratis ipsum in canonicum et fratrem recipere, si de nostra procederet voluntate, non obstantibus exceptionibus supradictis, licet eas rationabiles crederetis. Quamvis autem, ex eo quod præbenda illa, quam quendam canoniconum vestrorum petere, qui nondum fuerat præbendam adeptus, per vestras nobis litteras intimastis, sicut executores ipsi nobis significare curarunt, ad donationem nostram fuerat devoluta, et personæ illæ ad excusationem tantam inter canonicos computantur, et quia statutum ab eccllesia vestrâ numerum post obtentam indulgentiam excessistis, de jure possemus aliter processisse, quia tamen vos mandatis nostris exponitis, et paratis nostrum beneplacitum adimplere, de nostro vobis meritum comparantes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus eundem scriptorem nostrum, qui vobis et ecclesiæ vestræ in multis existere poterit fructuosus, in fratrem vestrum et canonicum admittatis, nuntio ejus stallum in choro, et locum in capitulo, et prædictam præbendam, omni dilatione et excusatione cessante, assignetis; ex hoc autem

(483) Vide notas ad epistolam hujuscem libri sexti 137.

A nullum præjudicium vobis contra indulgentiam vestram in posterum volumus generari. Quod si nec nunc etiam quod scribimus curaveritis adimplere, noveritis nos eidem executorialibus per apostolica scripta districte præcipiendo mandasse, ut ipsi mandatum apostolicum, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exequantur, contradictores, si qui fuerint, aut rebelles, per suspensionis ab officio et beneficio et excommunicationis sententias compescentes. Tanto autem ferremus molestius, si contra mandatum nostrum aliquid ageretis, quanto non tam eidem scriptori nostro quam nobis videremini turpius illusisse, si, cum mandato nostro semel et iterum vos duxeritis exponendos, nunc illud exequi difterretis.

B *Illis scriptum est in eodem fere modo, usque compescentes. Taliter igitur mandatum apostolicum impletatis, ne provisio dicti scriptoris, quæ non absque negligentia vestra dilata videtur hucusque, ulterius differatur, nec nos de cætero super hoc scribere compellamur. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.*

Datum Anagniæ, iv Non. Februarii, pontificatus nostri anno sexto.

CCXXII.

ARCHIEPISCOPO CUSENTINO (483).

Ne antiquas Ecclesiæ suæ consuetudines permute.

(Anagniæ, Non. Februarii.)

In diversis Ecclesiis diversæ consuetudines observantur, sicut tua discretio non ignorat, quas Romana Ecclesia non respuit vel condemnat, nisi canonici non obvierit institutis. Sane, dilecti filii, canonici Cusentini, nobis humiliè intimarunt, quod, cum Ecclesia Cusentina sit una de antiquioribus Ecclesiis regni Siciliæ, suasque consuetudines sacris canonibus non discordes circa celebrationem divinorum, constitutionem vicariorum, et obsequia clericorum, habuerit ab antiquo, quas prædecessores tui, archiepiscopi Cusentini, litterati et providi, noluerunt aliquatenus immutare, tu, nequaquam prædecessorum tuorum exemplis adhærens, multa proponis de antiquis et approbatis Ecclesiæ tuæ consuetudinibus immutare. Quocirca fraternitatem tuam monemus, consulimus et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus rationabiles ecclesiæ tuæ consuetudines et antiquas teneas et observes, nec tu ipse eas immutes, nec permittas ab aliis, quantum in te fuerit, immutari.

Datum Anagniæ, Non. Februarii.

CCXXIII.

DECANO (484) ET CAPITULO EBROICENSI.

Indulget eis ut si quid contra ipsorum jura in litteris apostolicis impetratum fuerit irritum censes.

(Anagniæ, viii Id, Februarii.)

Sicut nostro imminent officio providendum, ut quæ

(484) « XVI. Rudulfus de Cierrey, anno 1204, in Regesto 31 chartarum thesauri, solo primo apice

in ecclesiis Dei rationabiliter statuuntur, de favore apostolico debitam obtineant firmitatem, ita providere nos convenit, ut ex his, quæ contra rationabilia Ecclesiarum statuta, veritate tacita, impetrantur, nullum ipsis Ecclesiis præjudicium generetur. Ideoque, ad exemplar felicis recordationis Lucii papæ, prædecessoris nostri, præsentium auctoritate statuimus, ut, si contra antiquas et rationabiles. et auctoritate sedis apostolicae confirmatas consuetudines Ecclesiæ vestræ, aliquid fuerit, ipsarum consuetudinum mentione non habita, impetratum in præjudicium juris vestri, viribus caret, nec ullam habeat firmitatem, nisi forte Romanus pontifex aliud ex certa conscientia duxerit ordinandum. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, viii Idus Februarii, anno B sexto.

CCXXIV.

E I S D E M.

Indulgentia similis.

(Anagniæ viii Id. Februarii.)

Cum boni judicis sit lites dirimere, non augere, nos, sicut ad nostrum spectat officium, quæstiones quæ inter ecclesiasticos viros emergunt, libentius volumus sine debito terminari, quam pro defectu testium remaneant indecisa. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus annuentes, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut, cum inter vos et episcopum vestrum super consuetudinibus Ecclesiæ vestræ aliqua fuerit exorta contentio, liceat procuratori vestro tres vel quatuorde canonicis ejusdem Ecclesiæ, viros omni exceptione maiores, inducere, ad perhibendum testimonium veritati, quibus tanquam legitimis testibus sine dubitatione credatur. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCXXV.

ABBATI DE PERSENI, H. ARCHIDIACONO, S. DE BAIRO,
CANONICO CARNOTENSIO.

Ut pravam consuetudinem in diaecesi Ebroici super parochiales ecclesiæ aboleri carent.

(Anagniæ viii Id. Februarii)

Sicut rationabiles consuetudines et honestas firmatatem volumus omnimodam obtinere, sic ea quæ

R. notus. testis fuit cum Luca episcopo compositio-
nis factæ inter Joannem, abbatem S. Taurini, et
Thomam de Loiis. Reperitur adhuc annis 1207,
1209 et 1219, in variis chartulariis. Fit ultimo
hoc anno episcopus. » *Gall. Christ.* tom. XI,
col. 624.

(484*) Vide epistolam 223.

(485) Lucas, ex canonico archidiaconus, ex ar-
chidiacono decanus, ex decano episcopus anno 1203
ex chronico Uticensi, et confirmatus die 16 Februa-
rii ab apostolica sede, præfuit usque ad annum
1220, 30 Januarii. *Gall. Christ.* t. XI, col. 582.

(486) De abbatibus Alneti, circa hæc tempora,
sic apud auctores novæ *Gallæ Christianæ*, tom. XI,
col. 443.

« III. Joannes I, abbas tertius, quod sedente in ho-
nore B. M. dedicata est ecclesia iii Kal. Maii 1490.
Sedebat adhuc annis 1200 et 1201.

A in Ecclesia Dei temeritate cujuslibet perperam at-
tentantur volumus et intendimus, prout ad no-
strum spectat officium, extirpare. Dilectis siquidem
filii... Decano (484*) et capitulo Ebroicensibus,
significantibus nobis, accipimus, quod in Ebroensi
diœcesi a paucis retro temporibus quedam consue-
tudo pessima inolevit, ut videlicet, cum aliquam
parochiale Ecclesiam vacare contigerit, ac post-
modum alicui fuerit canonica collatione donata,
venerabilis frater noster.., Ebroicensis episcopus
(485), fructus et proventus ipsius Ecclesiæ per
totum illum annum post institutionem personæ, cum
integritate percipiat; unde contingit aliquando, ut,
pro habenda possessione continua et quieta, Per-
sonæ fructus Ecclesiarum ultra quam valeant redi-
mant ab episcopo memorato, et sibi querant victum
etiam aliunde. Rurales præterea decanatus episco-
pus idem, ut dicitur, ad firmam vendere non for-
midat. Cum igitur hæc procul dubio detestabilem
sapiant pravitatem, et a domo Domini sit hujus-
modi vitium penitus repellendum, discretioni ve-
stræ per apostolica scripta mandamus, quatenus
eidem episcopo ex parte nostra curetis districtius
inhibere, ut attemptare talia non præsumat, ipsum
ad hoc, si necesse fuerit, appellatione remota, di-
strictione canonica compellentes. Quod si non om-
nes, etc., duo vestrum, etc.

CCXXVI.

ABBATIBUS DE ALNETO (486), DE ARDENNA (487), ET DE
FONTANETO (488).

C *Mandat eis, ut abbatem et conventum Sancti Audoeni Rothomagensis a prmissionibus beneficiorum con- tra statuta Lateranen. conciliis facitis absolvant.*

(Anagniæ, ii Non. Februarii).

Sicut statuta sacrorum canonum desideramus ab omnibus illibata servari, sic quæ contra ea præ-
sumptione cujuslibet attentantur volumus firmitate
carere, illorum severitate debite punientes excessum, qui, voluntatem vel utilitatem propriam atten-
dentes, vigorem ecclesiasticum non metunt ener-
vare. Ad audientiam siquidem nostram dilectorum
filiorum... abbatis (489) et conventus Sancti Audoeni
Rothomagensis, significazione pervenit, quod, oc-

« IV. Henricus præferat annis 1209 et 1210. Ca-
pitulo Bajocensi dedit anno 1211 jus patronatus, de-
cimas et terras ad suum monasterium pertinentes
in parochia de Longivillers. »

(437) Robertus II, abbas de Ardena, virginti sex annis summa laude monasterium rexit, et anno 1206 omnium calculo dignus inventus est, quid ad totius ordinis apicem ascenderet. Vita posterior electi spem delusit electorum; luxui, dissolutioni, liberalitati licentius indulgens, loco et dignitate motus est. *Annal. Præmonstrat.* tom. I, col. 190.

(488) Pauca de abbatibus Fontaneti memorant auctores novæ *Gallæ Christianæ*, tom. XI, col. 414.

« VI. Robertus II.., ex abbate Fontaneti, anno 1193 factus est abbas Fontanelensis. VII. Gaufridus II, ex priore Cadomensi fit abbas Fontaneti. VIII. Alexander sedebat anno 1213, etc. »

(489) Gaufridus, abbas S. Audoeni, occurrit in

catione promissionum factarum olim a prædeces- A soribus suis et ipsis contra Lateranense concilium, de beneficiis non vacantibus et pensionibus interim exsolvendis, adeo aggravantur, quod inter haec et alia guerrarum incommoda constituti, non poterunt exsilibus monasterii redditibus sustentari, nisi eis per sedem apostolicam celeriter succurratur. Cum igitur, ex injuncto nobis apostolatus officio, Ecclesiæ omnium gravaminibus paterna teneamur sollicitudine providere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos abbatem et monachos a promissionibus beneficiorum, et pensionum, factis contra statuta prædicti concilii, auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, absolventes, non permittatis eos occasione hujusmodi ab aliquibus molestari. Illos vero quos vobis promissiones ipsas fecisse constiterit poena non differatis debita castigare. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Anagniæ, ii Non. Februarii, anno sexto.

CCXXVII.

EPISCOPO GEBENNENSI (490).

Sententia in causa, quæ inter ipsum et abbatem de Siz vertebatur, lata: irritat.

(Anagniæ, vii Id. Februarii).

Cum dilecti filii... abbas de Siz, et Noradinus, procurator tuus, subdiaconus noster, pro quæstionibus quæ vertuntur inter te et eumdem abbatem, ad nostram præsentiam accessissent, nos eis dilectum filium, Hugonem (491), tituli Sancti Martini presbyterum cardinalem, concessimus auditorem, in cuius audience proposuit dictus abbas, quod, cum ecclesia de Semoing a bonæ memorie Ar. (492) prædecessore tuo, monasterio de Siz concessa fuisset, eam diu possedisset in pace, tu ipsum eadem ecclesia contra justitiam spoliavisti; super quo cum ad venerabilem fratrem nostrum... episcopum (493), et dilectos filios... præpositum et archidiaconum Augustenses, a nobis litteras impetrasset, et pluries peremptorie fuisses citatus ab eis, nec venisses ad eos, nec misisses idoneum responsalem, tandem, receptis testibus, habito prudentum consilio, causa rei servandæ adjudicaverunt monasterio de Siz possessionem ecclesiæ supradictæ.

Proposuit insuper, quod cum contra te obtinuissest litteras apostolicas ad eosdem episcopum, et archidiaconum, et.... priorem S. Ursi Augustenses, super eo quod ad tui metropolitani mandatum ei nolueras impendere justitiam de W. (494). Comite Gebennensi, cuius ministeriales de mandato ipsius in abbatem non timuerunt manus injicere violentas, instrumentis mense Februario anni 1191. Ad ipsum scripsit Innocentius anno 1199. (Vid. lib. II, epist. 78.) Extinctus est anno 1208. Gall. Christ. t. XI, col. 147.

(490) Nantellinus, vel Namelmus, ex priore Vallonensi ordinis Carthusiensis, fuit episcopus Gebennensis anno 1185. Sedit annis 20 et 7 mensibus, sublatu e vivis anno 1205 Idib. Februarii. Gall. Christ. vet., tom. II, f. 595, t. n. 56.

A duas equitaturas auferentes eidem, sed comiti communicare viventi, et mortuo exsequias fideliter debitas non dubitaveras exhibere, præfati episcopus et archidiaconus, cum prior S. Ursi ullenus interesse non posset, et tu, sexties peremptorie citatus ab eis, noluisses per te vel per nuntium in eorum præsentia comparere, tibi ecclesiæ propter hoc interdixerunt ingressum. Præterea, dictus abbas prædictorum, episcopi, præpositi, et archidiaconi Augustensium, litteras nobis exhibuit utramque sententiam continentem, in quibus sigilla tantum episcopi et archidiaconi, et quasdam alias, super restitutione ecclesiæ de Semoing, in quibus eorumdem trium dependebant sigilla. Verum, e contrario tuus asseruit procurator, quod sententia lata contra te super ecclesiæ de Semoing debebat irrita judicari, quia fuerat promulgata tum post appellationem ad nos legitime interpositam, pro eo quod locus erat tibi de jure suspectus, cum propter hostilitatem ad eum securus accedere non valeres, tum contra juris ordinem consuetum, pro eo quod lite non contestata testes recepti fuerint et sententia quasi diffinitio dictata, tum etiam tantummodo ad duobus, cum tertius in rescripto sententia non apposuisset sigillum, licet sub ejus nomine sententia promulgata fuisset, nec ostenderetur quod noluisset, aut nequivisset ipsi negotio interesse. Interdicti quoque sententiam asserebat nullius esse momenti, cum a duabus tantum fuisset judicibus promulgata, nec constaret, quod tertius noluerit vel nequierit interesse, præsertim, cum instrumentum sententiae contineret, quod ipsa sententia interdicti lata fuisset ab episcopo, præposito et archidiacono Augustensibus, et in ea causa non præpositus Augustensis, sed prior Sancti Ursi fuisset cum aliis delegatus; unde, quia noluerunt procedere cum quo procedere potuerunt, cum quo procedere voluerunt procedere nequierunt. Nos igitur, per diligentem relationem cardinalis prædicti, et exhibitionem instrumentorum ipsorum, his et aliis diligenter auditis, et plenius intellectis, utramque sententiam decrevimus irritam, et inanem.

Datum Anagniæ vii Id. Februarii.

CCXXVIII.

MICHAELI SUBDIACONO.

Beneficii in ecclesia de Castris, ipsi ab episcopo Magalonensi, concessi possessionem auctoritate apostolica confirmat.

(Anagniæ, vii Id. Februarii.)

Solet annuere, etc., usque annuentes, beneficium, quod in ecclesia de Castris per bonæ memorie... Magalonensem episcopum (495) ad mandatum aposto-

(491) Vide epistolam libri tertii 41, not.

(492) Arducius de Foucigny, de quo vide Gall. Christ. vet. ibid.

(493) Vide epist. hujuscemlibri sexti 176, not.

(494) Willelmus, comes Gebennensis, filius Amati. Vide Spon. Histor. Gebenn. tom. I, pag. 46, not.

(495) Vide epistolam libri tertii 34, not.

licum es adeptus, sicut illud juste possides et quiete, auctoritate, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, vii Id Februarii.

CCXXIX (496).

ALEXIO, IMPERATORI CONSTANTINOPOLITANO.

Epistola responsiva (497).

(Anagniæ.)

Recipimus litteras, quas nobis imperialis excellētia destinavit, affectione paterna, et quæ significavit per eas notavimus diligenter. Gaudemus autem in Domino, et ei qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit dabit illud, gratiarum exsolviimus actiones, quod pium tibi propitiis inspiravit affectum, ut desiderares ecclesiasticam unitatem, et ut membrum ad caput et filia reveratur ad matrem, et Constantinopolitana Ecclesia, quæ apostolicæ sedi multo tempore devotionis debitum denegavit, reverentiam ei, obedientiam et honorem exhibeat affectares, sicut etiam, adhuc exsul cum esses, in nostra præsentia constitutus asserebas te totis visceribus affectare. Ut autem desiderium tuum plenius demonstrares, et ad id populostibi subditos exemplo induceres melius quam sermone, semel exsul, et iterum sublimatus, jumento firmasti, te omnem devotionem nobis, et nostris successoribus impensurum, quam antecessores tui, imperatores catholici, prædecessoribus nostris, patribus orthodoxis, Romanis pontificibus, noscuntur antiquitus impendisse: promisso pariter quod, opportunitate conceesa, orientalem Ecclesiam ad id prudenter inclinabis; pariter et potenter, sicut per imperiales nobis litteras intimasti. Sane, si dictis facta compenses, et quod polliceris verbis operibus exsequeris Deum tibi reddes propitium, quem in honoriscentia suæ sponsæ probaris honorare, ac præter id quod ipse imperium tuum solidabit in pace, apostolica sedes illud studebit efficaciter robورare. Cum enim per Latinorum auxilium post divinum sis imperio restitutus, debes non immerito Romanam ecclesiam honorare, cuius filii tibi taliter astierunt, et quæ post Deum, tibi et Constantinopolitano imperio præcipue poterit necessarium patrocinium impartiri.] Hoc autem dicimus, non ut ambitiose dominium affectemus, sed ut officiose ministerium impendamus. ejus exemplo, qui non venit ministrari, sed ministrare, nec ut dominemur in clero, sed forma gregis efficiamur ex animo; quia, principes gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent inter eos beneficii nuncupantur; inter discipulos autem Christi non sic, sed qui major est inter eos omnium servus existit, et qui præcessor tanquam sit ministrator. [Monemus igitur imperiale celsitudinem, et hortamur in Domino, quatenus sic in apostolicæ sedis devotione consistas, sic efficias quod jurasti, ne forte quæ de

A tuis labiis processerunt irrita facere videaris, sed verax appareas in promisso, et in juramenti fidelis. Siquidem, si in timore Domini et apostolicæ sedis reverentia imperium tuum fuerit roboratum, non vacillabit, sicut hactenus vacillavit, sed in illius petræ soliditate fundatum, a qua princeps apostolorum dictus est Petrus, et de qua inquit Apostolus: *Petra autem erat Christus* (*I Cor. x*), perpetua firmitate consistet, nec ventorum flatus, nec fluminis impetus, nec pluviarum formidabit incursus. Alioquin, ne vano decipiariis errore, scire te volumus, quod non solum inimicorum tuorum rebellionem non poteris subjugare, sed ante ipsorum faciem non subsistes.

Datum Anagniæ,] .. anno sexto.

CCXXX (498).

NOBILIBUS VIRIS, B. MARCHIONI MONTIS FERRATI, ET B. FLANDRIÆ, L. BLESENSI, ET H. SANCTI PAULI, COMITIBUS, ET ALIIS BARONIBUS, ET MILITIBUS CRUCESIGNATIS: SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Super promissione imperatoris Constantinopolitani, et quod debeat jurare obedientiam et reverentiam Romanæ Ecclesiae, et patriarcha sumere pallium de corpore S. Petri.

(Anagniæ, ut supra.)

Quia veremur vos iterato excommunicationis esse labe pollutos, et utinam non incurreretis fidei læsionem, ideo ad cautelam vobis *spiritum sanioris consilii* loco salutationis et benedictionis optamus. Licet enim, sicut ex litteris vestris accepimus, apud charissimum in Christo filium nostrum, Alexium, Constantinopolitanum imperatorem illustrem, institeritis, et obtinueritis ab eodem, ut juramento firmaret se omnem devotionem nobis et successoribus nostris substituendis canonice impensurum, etc., *ut in praecedenti, usque* potenter. Valde tamen præsumitur a quibusdam quod id potius ad excusationem vestram feceritis, ut per hoc vestrum velaretis excessum, quam ut ad matrem filia, membrum ad caput, et pars redire ad corpus. Verum, quia opera testimonium perhibent veritati, qua id intentione feceritis melius effectus subsequens demonstrabit, si videlicet imperator ipse se juramentum hujusmodi præstisset per litteras confiteatur apertas, quas nobis dirigat in testimonium reservandas, si apud patriarcham efficiat, ut per solemnes nuntios Ecclesiae Romanæ primatum et magisterium recognoscat, et reverentiam nobis et obedientiam repermittat, et pallium de corpore B. Petri sumptum, sine quo patriarchale officium exercere rite non potest, ab apostolica sede requirat. Quod si forsan hoc devotionis primordium circa suæ promotionis initia denegarit, et noluerit quod scribimus adimplere, nec oculus vester simplex fuisse videbitur, nec intentio ejus pura, imo primæ transgressioni, quam apud Jaderam incurritis, videbimini addidisse

(496) Epistolam hanc, fere integrum, exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 1. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(497) Vide epistolam hujuscem libri sexti 210.

(498) Partem epistolæ hujus vulgavit Reynaldus, ad annum 1204, § 2. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

secundum, dum arma, quæ in hostes crucis credebamini assumptisse, in Christianorum excidium iterum convertistis], nisi forsan ad extenuandam culpam et penam, ex zelo quem circa matrem vestram Ecclesiam Romanam habetis, cui fuerant inde voti, quod de Græcorum inchoasti Ecclesia studueritis consummare. Istud igitur erit et verum devotionis ejusdem imperatoris indicium, et vestra simplicitatis evidens argumentum. Ceterum, licet optemus, ut per studium et sollicitudinem vestram, ad devotionem et reverentiam apostolicæ sedis Constantinopolitana Ecclesia revertatur, quia tamen ad subsidium terræ sanctæ propensius aspiramus, ne succursus ejus dilatus hactenus diutius differatur, nonnemus universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, reconciliati ecclesiastice unitati, peccatorum vestrorum maculas poenitentiae lacrymis expiatis, ut a criminum labo purgati, bellum Domini possitis, juxta primum mentis vestrae propositum, in puritate cordis et corporis laudabiliter praehaberi. Ad recuperationem igitur terræ sanctæ totis viribus insistatis, quoniam id erit vobis potissimum et apud Deum meritorium, et apud homines gloriosum. Nos autem, quod ipsi terræ viderimus expedire, studevimus, dante Domino, efficaciter procurare.

Datum Anagniæ, *ut supra.*

CCXXXI (499).

EPISCOPIS SUSSIONENSI ET TRECensi (500).

De eodem argomento ac in epistola.

(Datum, *ut supra.*)

De mentis vestrae sinceritate confisi, et devotionis puritate sperantes, pro certo tenemus, quod ad honorem apostolicæ sedis intenditis et profectum, et exaltationem ejus tanquam propriam affectatis, unde nullatenus dubitamus quin, inter pia desideria vestra, desideretis ardenter ut Græcorum Ecclesia redeat ad Romanam, et membrum ad caput, et ad matrem filia revertatur, flatque unum ovile et unus pastor, nec sit distinctio de cætero inter Latinos et Græcos, sed tam in fide catholica quam in unitate ecclesiastica uniantur. Verum, quantumcunque ad hoc crucesignati se asserant laborasse, videtur tamen aliquibus, quod potius in excusationem suam quam ob devotionem Ecclesiæ fecerint quod fecerunt, ne in eos videlicet propter secundam transgressionem, sicut propter primam moti fuimus, moveremur. Nam, si oculum simplicem habuissent, et laborassent principaliter pro ecclesiastica unitate, tam devote quam efficaciter procurassent, ut imperator nuntios suos ad nos cum potentibus litteris transmisisset, in quibus se confiteretur, sicut jurasse dicitur, juravisse; fecissent etiam ut patriarcha per

A nuntios et apices suos apostolicæ sedis magisterium recognosceret et primatum; et, tam et quam nobis et successoribus nostris reverentiam et obedientiam repromittens, a nobis pallium sumptum de beati Petri corpore postularet, sine quo nec ipse ne aliquis rite potest patriarchale officium exercere. Monemus igitur fraternalitatem vestram et exhortamur attente, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, ut quod minus est actum hactenus suppleatur efficaciter laboretis; nisi enim praesentibus vobis fiat (501)... de facili juramentum vel promissio imperatoris effectum debitum sortietur, et vos secundæ transgressioni sicut et primæ videbimini consensisse.

Datum Anagniæ..... anno sexto.

CCXXXII (502).

EISDEM.

Ut crucesignatos ad poenitentiam inducant.

(Datum, *ut supra.*)

C um olim tu, frater Suessionensis, et dilectus filius magister Jo... Noviomensis (503), cum quibusdam aliis ex parte crucesignatorum, ad sedem apostolicam venissetis, quam difficiles in vestra receptione fuerimus, et quam moleste tulerimus quod apud Juderam exercitus attentaret, te credimus meminisse. Quia enim contra prohibitionem apostolicæ sedis venire præsumperant, quæ per suas litteras nuntiarat, omnes illos excommunicationis vinculo innodatos, et indulgentiæ quam apostolica sedes crucesignatis induxit immunes, qui terras Christianorum invadere vel lèdere attentarent, nisi vel ipsi eorum iter nequiter impedirent, vel alia justa vel necessaria causa forsan occurreret, propter quam aliud agere, accidente consilio apostolicæ sedis legati, valerent, excommunicationis sententiam incurserant ipso facto, nosque postmodum absoluti nem illam nuntiavimus nullam esse; quam a nobis se accepisse credebant, cum sententiam apostolicæ sedis præter auctoritatem ipsius nullus possit penitus relaxare. Volentes autem eis in hujus necessitatibus articulo subvenire, dilecto filio nostro, P.... tituli Sancti Marcelli presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, dedimus in mandatis, ut per se vel alium virum discretum, recepta juratoria cautione ab his qui nondum juraverant nostris stare mandatis, et confessione illorum qui jurarent auditæ, quod recognoscerent scilicet se aliter juravisse, absoluti nis ei beneficium exhiberet. Inter cætera vero, quæ sub debitojuramenti mandatipræcepimusabsolutis, hoc nos meminimus expressisse, ut, cætero a similibus penitus abstinentes, terras Christianorum, nisi ex prædictis causis et sub conditione præmissa, invadere vel lèdere non auderent. Postmodum vero, cum comites et barones per suas nobis litteras in-

(499) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1202. § 4. Vide etiam Bzovium. Annal. t. XIII, pag. 101, § 4.

(500) De episcopis Suessionensi et Trecensi jam egimus sèpius.

(501) Sic in apographis Vaticano et Conti.

(502) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204,

§ 4.

(503) De episcopo Suessionensi, et J. Noviomensi, jam egimus supra.

timassent, quod juxta mandatum nostrum absolucionis fuerant beneficium assecuti, et quod universi et duo barones ad satisfaciendum juxta mandatum nostrum, super eo quod apud Jaderam sententiam excommunicationis incurrerant, per patentes litteras se ac suos obligaverant successores, in litteris quas ipsis remisimus, notavimus hoc expresse, ut nullus eorum sibi tenere blandiretur, quod terram Græcorum occupare sibi vel prædari liceret, tanquam minus apostolicæ sedi devotam, et quod imperator Constantinopolitanus, deposito fratre suo et etiam excæcato, imperium usurparat, cum eorum non esset de ipsorum judicare delictis, neo ad hoc crucis signaculum assumpsissent, inhibitionem quoque præmissam, quæ ipsis sub interminatione anathematis facta erat, eos mandavimus memoriter retinere. Licet igitur optaremus, ut per studium et sollicitudinem eorumdem Constantinopolitana Ecclesia ad devotionem Ecclesiarum Romanarum rediret, quia tamen eos circumvenire nec volumus neo debemus, veremur eos denuo excommunicationis sententiam incurrisse, multisque videtur, quod a reatu perjurii nullatenus sint immunes, quod contra id venire præsumpserint, quod eis prohibitum fuerat sub debito juramenti. Quia vero ipsorum salutis sollicitudinem gerimus pastoralem, monemus fraternalitatem vestram, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus instetis monitis et exhortationibus apud eos, ut per legatos nostros, vel eorum alterum, vel alium virum discretum, quem uterque vel aliter eorum ad hoc duxerit delegandum, absolutionis beneficium devote quæsitum percipere in vera cordis contritione procurent, et sic reconciliati ecclesiasticæ unitati, et sic purgati a labore criminum, in obsequium Iesu Christi procedant, cui aliter, sicut credimus, non placerent. Vos quoque, si consentiendo eorum actibus excommunicationis maculam incurriatis, simili modo vos faciatis absolviti. Quamvis autem, ut veritas eos liberet, noluerimus supprimere veritatem, vos tamen, ut alienis, et maxime Græcis, sua verenda non detegant, sollicite procuretis, ne forte scintilla devotionis, quæ in ipso imperatore videtur accensa, in jacturam, non tam nostram quam suam, possit extingui.

Datum Anagniæ.... anno sexto.

CCXXXIII.

**ABBATI (504) ET CONVENTUI DE ALBÆMARLA.
Privilegium.**

Justis petentium, etc., usque assensu. Ecclesiæ de plaga, et de Flames, quas de concessione diœcesanorum episcoporum cum earumdem patronorum assensu in usus proprios convertistis, sicut eas juste, etc. Nulli ergo, etc.

(504) Robertus, Albæmarla abbas in Normannia, sedis dicitur annis 1190 et 1204; occurrit in instrumentis anno 1198, mense Junio. *Gall. Christ. t. XI, col. 276.* Sed fortasse bio agitur de abbatia S. Martini Albæmarlae in Anglia, de qua quæ-

CCXXXIV.

CONVENTUI SANCTÆ EUPHEMIE.

*Ut Joannem, capellanum PP. in abbatem recipiant.
(Anagniæ, Non. Februarii.)*

Cum filii dissidentes, patre viam universæ carnis ingresso, non lenirent dolorem matris, sicut deuerant, sed augerent, ejus tunicam rumpere molientes, quia non erat eis cor unum et anima una, non potuerunt habitare fratres in unum, imo varia sibi tabernacula, quantum in eis fuerat, fabricantes, et devidentes ovile, pastores sibi varios nominarunt, homines secundum cor suum suis capitibus imponentes, nec curantes, si forsitan in duos matris divideretur affectus, ut esset una duorum, dummodo quilibet vel modicum quid de hereditate matris acciperet, et juxta suæ voluntatis arbitrium non communem conventui, sed sibi et parti suæ potius patrem eligerent specialem. Sic igitur, facientibus vobis, est factum, ut, dum quilibet vestrum non quæ Jesu Christi fuerant, sed sua potius, quereret, et non communem matris utilitatem, sed propria comoda procuraret, mater vestra viduata pastore viduitatis opipropterum diutius sustineret: et, quoniam trahebatur in partes, et diversis cogebatur amatoribus deservire, cogeretur tandem ad nos suam quærimoniā destinare, cum inter nominatos a vobis contentio fieret, uter esset potior, et deberet potius obtinere. Licet autem, post commissiones quam plures a nobis sub certa forma, sicut plene novistis, obtentas, nominatio fuerit utraque cassata, quidam tamen vestrum hominem, qui vestris non conveniebat actibus; utpote professionis alterius, videlicet dilectum filium abbatem Cucracii (505), sibi præsumpserunt eligere in abbatem.

Cæterum, quamvis abbatem ipsum virum reliquum esse noverimus et instructum, in spirituallibus et in temporalibus circunspectum, quia tamen Cisterciensis ordinis monachi, etsi Regulam beati Benedicti sequantur, habent tamen propria instituta, et a vobis tam habitu quam ritu differunt in quibusdam, scientes quod non bene aratur in bove et asino, nec induenda est vestis ex lana ligno contexta, et, juxta sententiam ethnici:

Non bene inæquales veniunt ad aratra juvenci.

(OVID.)

D Electionem hujusmodi non duximus approbandam. Ne autem Ecclesia vestra diutius ex vestra dissensione vacaret, et vidua in filiorum etiam dispendium remaneret, de tribu, et cognatione sua virum ei duximus providendum, qui tanto majoris ei dilectionis exhiberet effectum, et illius in se necessitates susciperet, et roboraret in firma, quanto ad id amplius ratione duplixi tenetur. Dilectum itaque filium, J. quondam capellum nostrum, virum re-

dam referuntur in *Monastico Anglicano*, t. III, p. 452.

(505) Vide epistolam hujusce libri sexti, 220 not.

ligione conspicuum et scientia commendandum in monasterio Cavensi et in capellania nostra probatum nobis, et fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, de gremio apostolicæ sedis accepimus, ejus filiæ, videlicet ecclesiæ vestræ in virum concessimus, et vobis in patrem præfeccimus et abbatem, sperantes, quod per industriam et sollicitudinem ejus in spiritualibus et temporalibus monasterium vestrum, dante Domino, suscipiet incrementum. Monemus igitur universitatem vestram, et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus abbatem ipsum ad gerendam ipsius monasterii sollicitudinem cum gratiæ nostræ plenitudine venientem, sicut patrem et pastorem recipiatis bilariter, et benigne tractetis, salubria monita et statuta ipsius suscipi, humiliter et inviolabiter servaturi, ut cum in vobis filialis affectus fuerit devotionem expertus, paternæ dilectionis gratiam vobis impendere tenetur, non tanquam in clero dominans, sed factus potius ex animo forma gregis. Alioquin, sentontiam quam regulariter tulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Anagniæ, Nonis Februarii.

Scriptum est clero et populo jurisdictioni monasterii Sanctæ Euphemie subjectis, *in eundem fere modum, usque tractetis*; ei de cætero sicut prædecessori ejus hactenus intendentis, et assistentes eidem in negotiis monasterii procurandis, cui etiam juramentum fidelitatis secundum vestram, et progenitorum vestrorum consuetudinem, cum a vobis exactum fuerit, impendere non tardetis; si quid contra fidelitatem eidem monasterio debitam juravistis, illud tanquam illicitum nullatenus observantes; mandatum apostolicum taliter impleturi, quod idem abbas vos, sicut speciales ecclesiæ filios, diligere debeat et fovere. Alioquin, etc., *ut supra*.

Datum Anagniæ, vii Id. Februarii.

CCXXXV (506).

.... ILLUSTRI REGI ARRAGONUM.

Llegationem in Hispaniam in aliud tempus differt.
(Anagniæ, vii Kal. Martii.)

Divinæ legis injuria, et zelus domus Domini cor regium tetigisse videtur, cum ad eorum aspiras suspiria et interitum ardenter intendis, qui filios Israel graviter persequuntur, et de terra vellent Christi nominis memoriam abolere. Consideras etenim, quod ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, materialem gladium accepisti, et ideo niteris, ne illum accepisse in vacuum videaris, terram illam de manibus eorum eripere, quam olim Christianissimi reges et Catholici principes effusione proprii sanguinis compararunt. Quia vero ad

(506) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1204, § 74.

(507) Sic in apogr.

(508) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum

A id insufficientem te reputas, nisi aliorum regum auxilio fulciaris, sitque vobis cor unum, et anima una, et faciat vindictam in nationibus, et ultiones in populis, qui nobiscum non congregant, sed locum nostrum et gentem tollere moliuntur, quia ipsi super hoc tecum non sentiunt, imo longe alia mens est eis, ita, ut quidam eorum hostes crucis fovere in malum sibimetipsis retinere videantur, postulabas a nobis, ut propter hoc legatum nostrum in Hispaniam mitteremus, qui corda regum ipsorum ad te converteret, et te ipsis fortius couniret, si retque societas vestra, quasi civitas firma, dum fratres se invicem adjuvarent, nec de facili funiculus multiplex rumperetur. Nos autem, jampridem, cum primo videlicet superhoctuum nobis intimasti B propositum (attendentes, quod, diei superecrescere malitia, multorum charitas refrigescit, cum non sit qui faciat bonum, vix etiam usque ad unum et reges Hispaniarum in quibusdam non solum diversa sapient, sed adversa, nec pax pectoris vigeat inter eos, sed pax potius peccatoris), tibi tunc duimus consulendum, ut hoc tempore contra Christianos (507) fortius excitares; nunc quoque tanto fortius in proposito nostro persistimus, et priori consilio, quod adhuc salubre credimus, adhæremus, quanto pars hostilia videtur ex eo amplius roborata, quod rex Marrochitanus de rege Majoricarum, sicut accepimus, triumphavit, et conjunctis duobus regnis in unum, cum potentia malitia ejusdem Marrochitani regis excrevit; unde, ad præsens, ex causa predicta, legatum in Hispaniam, non proponimus destinare. Monemus igitur serenitatem regiam, et exhortamur in Domino quatenus, Deum habens præ oculis, adolescentiam tuam ei studeas dedicare, sique ipsi studiose deservias, ut a temporalis regni solio ad regnum pervenias sempiternum.

Datum Anagniæ, xvi Kal. Martii.

CCXXXVI (508).

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Reddit rationes cur alias nimis dure scripserit, et eum consolatur (509).

(Anagniæ, vii Kal. Martii).

Licet epistola, quam pro venerabili fratre nostro Antissiodoreni episco, contra nobilem virum comitem Antissiodorensem, tuæ fraternitati D direximus, gravis fuerit, et, quasi penetrabilior omni gladio aincipiti, tuum animum penetrarit, ita quod ipsa recepta, quodammodo animam tuam tuæ vitæ tæderet, upote quæ multum amaritudinis et nihil dulcedinis continebat, plus aloes quam mellis habens, imo, nescia prorsus mellis, quod ad sacrificium lex Mosaica non admittit, salem solummodo, quod apponitur in omni sacrificio, sapiebat; non tamen nos pœnitit sic scripsisse; sed ad horam te

4104, § 57.

(509) De argumento, vide epistolas hujus l*lxx* i*lli* sexti 149, 150, 151, 152.

contristasse gaudemus, non quia contristatus es tantum, sed quia contristatus es ad pœnitentiam, vel quod non minus cupimus, ad cautelam. Quamvis autem causas, propter quas tibi tam dure scripsierimus, supprimere melius crederemus, quam aliquas exprimere rationes, ne tamen abundantiori absorbareis tristitia, et consolari nolens, si quos queris non invenias consolantes, penitus confundaris et cogarit abire retrorsum, et manum ab aro tro revocare, quare te sic exasperandum duxerimus, præsentibus explicamus. Sane, cum idem comes nobilis sit et potens, imo de potentioribus et nobiliaribus regni Francorum existat, non ad confusione tuam, sed ad provisionem sic scripsimus, ut severitatem, quam in eum postmodum auctoritate apostolica exerceres, litterarum nostrarum asperitas excusaret, et ejus consanguinei et amici, non tibi sed nobis, si quid faceres imputarent. Præterea, cum plurimi prælatorum, quod dolentes referimus, non solum, ut legitur, prohibeant a sanguine manus suas, sed, velut lingua eorum adhæserit faucibus, facti sunt sicut canes muti non valentes latrare, illos in te ac per te fortius excitare voluimus ad faciendam vindictam in nationibus et increpationes in populo, ad annuntiandam impietatem suam impiis et scelera sceleratis, ad exerendum Petri gladium, quem rubigo consumperat apud eos, ad vindictam malefactorum lau... vo.... bo.... (510) et ab opus Dei non negligenter sed diligenter potius peragendum, ne vituperaretur ministerium nostrum in eis, si non punirent de cætero, sed palparent vitæ subditorum, et esset apud eos acceptio personarum; quia, cum notum sit universo regno Francorum, quod inter fratres et coepiscopos nostros tespeciali quadam dilectione complectimur, et tuum amplius zelamus honorem, per prædictam epistolam negligentiam increpavimus aliorum, intelligentium per se ipsos, quod, si tibi non parcimus, nec eis in casu simili parceremus. Nam, qui naturalibus ramis olivæ non parcit, quomodo parceret oleastri surculis adoptivis? Insuper, cum novi languores novas exigant medicinas, et inauditum sit hactenus, ut aliquis ita dure contra stimulum calcitraret, et sic persecutus fuerit ecclesiasticam disciplinam, ut, quia diœcessanus episcopus, exigentibus culpis ejus, terram ipsius subjecerat interdicto, et decedentibus in eadem ecclesiasticam inhibuerit sepulturam, cameram ejus in cœmeterium verteret, et in ea mortuorum corpora sepeliret, cum prompti essemus, et vellemus te similiter esse promptum, tantam præsumptionem ulosci, et in præsumptorem severitatem ecclesiasticam severius exercere, in te dure reprehendimus negligentiam præcedentem, ne mandatum nostrum negligeres adimplere. Habet enim redarguentis sermo plus energiæ quam monentis, et ad parentum movet amplius auditorem, quia ea quæ velut

A placato animo protulit monitor, ab extremis labiis videntur expulata (511), redargutor vero ea abundantia cordis verbum eructare creditur, ut irascens. Quia ergo tum pravis initii fortiter fuerat obviandum, ne quid in eum remissius ageres, te non remisse monendum, sed aspere duximus increpandum. Nam, etsi poeticum sit, est tamen quasi propheticum et morale, quod legitur in Poeta:

*Principiis obsla, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.*

Ovid.

Esset autem eidem comiti, propter immanitatem sceleris perpetrati, præter alia injungendum, ut cadaver, quod in cameram episcopi fecit tumulandum inferri, propriis humeris asportaret, quatenus, sicut excessus ejus est notus, sic pœnitentia notaretur, ne facilitas venias cuiquam incentivum tribueret delinquendi. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortiamur attente, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus non decidat vultus tuus, nec de nostra dilectione diffidas, de qua tanto confidere magis debes, quanto severius te duximus arguendum, cum noveris esso scriptum: *Pater filium quem diligit corripit* (*Prov. iii*), etc. Qui parcit virgæ filium suum odit (*Prov. xiii*); nam et Deus quos amat arguit et castigat. Noveris igitur, quod, quantumcunque verba ipsa tibi aspera videantur, non tamen ex indignationis amaritudine, sed de reclusitudinis zelo correctio tam dura processit. Volumus etiam, et mandamus, ut, si quem rancorem adversus eudem episcopum concepisti, deponas, pro quo veritati testimonium perhibemus, quod litteras a nobis sub hac forma non petuit, sed de comite nobis tantum lacrymabilem querimoniam destinavit. Cæterum, non possumus non mirari, quod verbum quoddam, quod in litteris quas tibi direximus habebatur, quidam charissimo in Christo filio nostro, illustri regi Francorum, non exponere sed pervertere præsumperint; tanquam nos haberemus eudem super hæreticorum defensione suspectum, quos scimus ipsum potius impugnare. Verum, cum non solum a malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinentiam, ne vel inimici etiam quod in eo reprehenderent invenirent, voluimus, ut, sicut est immunis a culpa, sic se immunem ab infamia exhiberet, et taliter provideret episcopo propter malitiam comitis exsulanti, ut per revocationem ipsius hæreticos persequi videretur, quigaudium suum ejus exsiliū reputabant. Personaliter igitur accedens ad regem, fideliter ei mentis nostra puritatē exponas, et ab intellectu illo perverso studeas revocare, excusans prædictum episcopum apud eum, cum non ad petitionem ipsius verbum illud fuerit litteris memoratis insertum. Demum, licet ad consolationem tuam præsentes tibi litteras dirigamus, ne nimia forte tristitia tuum animum absorberet, priorum tamen te volumus recordari.

(510) Sic in apographis Vaticano et Conti.

(511) Sic in apographis Vaticano et Conti.

ut opponas te murum pro domo Domini ascenden-
tibus ex adverso, ita quod zelus ejus te comedere
videatur.

Datum Anagniæ, xvi Kal. Martii, pontificatus
 nostri anno sexto.

CCXXXVII.

MONACHIS MONASTERII MOLISMENSIS.

Ne pecuniam mutuo, absque abbatis et conventus
assensu accipient.

(Anagniæ, xi Kal. Martii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse,
 quod quidam vestrum, præter sui abbatis (512) et
 conventus assensum, quamdam mutuo receperunt
 pecuniæ quantitatem, unde monasterium vestrum
 et obedientiæ ipsi subjectæ gravi premuntur onere
 debitorum. Quocirca, præsentium vobis auctoritate
 districte inhibemus, ne quis monachus vel conver-
 sus, sub professione vestræ domus astrictus, sine
 consensu et licentia abbatis et majoris partis capituli
 vestri, pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pe-
 cuniâ mutuo accipiat, ultra pretium capituli vestri
 providentia constitutum, nisi propter manifestam
 domus vestrae utilitatem. Quod si facere forte præ-
 sumperit, non teneatur conventus pro iis aliquatenus respondere.

Datum Anagniæ, xi Kal. Martii.

CCXXXVIII.

DECANO (513), ET CAPITULO EBROICENSI.

Quod nulli laico jus patronatus habenti in ecclesiis
liceat decimas exigere.

(Anagniæ, vii Id. Februarii.)

Ad augmentationem ecclesiarum sollicitudinem C nos habere convenit efficacem, si officii nostri de-
 bitam prosequi volumus actionem, et illis grataanter auxilium apostolicum impertiri, qui earum intendere satagunt incrementis. Cum igitur, sicut accipimus, multi laici sint in Ebroicensi diœcesi, qui jus in ec-
 clesiis possident patronatus, et ex mala consuetu-
 dine decimationes in locis pluribus, quasi hæreditario jure, detineant; volentes ecclesiæ vestræ paterna benignitate consulere, auctoritate vobis præ-
 sentium indulgemus, ut si qui laicorum illorum, jus patronatus ecclesiarum, seu decimationes præ-
 scripto modo detinent, si ad reddendum illas ecclesiæ suis induci non possunt et Ebroicensi capitulo dare forte voluerint, liceat vobis eas, de assensu episcopi (514) vestri, nullius contradictione vel appellatione obstante, recipere, ac pacifice posside-
 re. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, vii Id. Februarii, anno sexto.

CCXXXI (515).

Ut ad extirpandam hæreticam pravitatem
insurgat.

EPISCOPO ANTISSIODORENSI (516).

(Anagniæ, xi Kal. Martii.)

Edificavit sicut tinea domum suam, et fecit (512) Monasterio Molismensi, tunc temporis, præter Galcherus, qui sedet ad anno 1197 usque ad annum 1209. Gal. Christ. tom. IV, col. 736.
 (513) Vide epistolam hujuscem libri sexti 223.
 (514) Vide epistolam 225.

A umbraculum sicut custos hæreticorum perversitas, mentes hominum pravis persuasionibus corrumpendo, et subtrahendo eis per prædicationem erro-
 ris fidei fundamentum, ut, irruente vento a regione deserti, corrupta domus obsistere nequeat, et quod fundamento non adhæret umbraculum penitus ex-
 suffletur, sive corrupti cum corruptoribus suis descendant ad interna viventes. Licet igitur, tibi et venerabili fratri nostro..... Bituricensi archiepi-
 scopo, et dilectis filiis... abbati Cluniacensi, cum quibuslibet aliis, inquisitionem et correctionem eorum duxerimus committendam, qui, more tineæ, super sacerdotale vestimentum nisi sunt construere locum suum, leprosorum specie in Evangelio designati, quorum sano colori candor aspergitur vitiosus, cum misceant sanis insana, et diversitate colo-
 ris varientur in verbis: cum tamen eorum diœcesanus exsistat, et, tanquam proprius medicus, unde illis infirmitates eveniant, et ad quid earum tendant symptomata, cognoscere tencaris, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus, quatenus per te ipsum ad inquisitionem infirmatis hujusmodi, et curationem ipsius sollicitudine diligent procedas, quia si putredinem vulneris aperitione non ejicias, sana caro nequaquam in loco putredinis coalescat, vel si sentes campi, culturæ cuius es deputatus, vomeris scissione non eruis, terra in segetem se-
 mina non producet accepta; quia, ubi tacet qui datus est prædictor, arguenda non arguens, nec corrigenda, culpam approbasse videtur, quæ crescent datur aliis in exemplum, cum eam pastoris lingua non secat. Vigila ergo, venerabilis frater in Christo, et ut nudus non ambules tua cu-
 stodias vestimenta, ne tinea corruptionis illa pes-
 sundet, et ibi locum ædificet corruptelæ, si plebem tibi commissam hæretici, tanquam indoctam, a ve-
 lamine fidei pestifera prædicatione denudent, nu-
 damque dimittant, indumenta tollentes, ut frigus pravitatis interimat quam calor virtutis divinæ fo-
 vebat.

Datum Anagniæ, xi Kal. Martii, anno sexto.

CCXL.

GRADENSI ELECTO (517).

Reprehendit eum quod differat munus consecrationis,
et minatur.

(Anagniæ, x Kal. Martii).

Si juxta tuorum exigentiam meritorum, et dis-
 trictione canonica tecum agere curassemus, pro te petitio facta hodie locum non haberet, quia, nou-
 solum non posses in episcopum promoveri, sed a prælationis officio dejici debuisses. Tanto namque tempore distulisti, post confirmationem electionis, munus consecrationis accipere, quod, si vel igno-
 rans, fecisti, tanquam ignorans debes penitus igno-
 rari, vel tanquam negligens negligi, aut tanquam contempnens contemni, cum infra tempus canonicum

(515) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 57.

(516) De eo jam dictum sèpius.

(517) De Gradensi patriarcha, circa, hæc, in quibus versamur, tempora, pauca admodum apud

consecrationem accipere non curasti, sed neclonge A post tempus petere noluisti, ut de paleo taceamus. Verum, quia tenebræ ante lucem occultari non possunt, quamvis valeant effucari, cur hoc feceris non potuit nos latere, sed quo magis petisti latibulum, eo magis in propalatum devenisti. Reversa, sicut ex tuis et aliorum litteris acceperimus evidenter, infirmitas et pinguedo, sed magis cordis quam corporis, plus mentis, quam ventris, te hactenus potuerunt, imo plus poterunt de cetero, impedire. Sufficiat ergo tibi, quod es hactenus toleratus, et pro magno reputes stare qui non ascendere sed descendere meruisti. Nos tamen auctore Domino, super hoc statuimus quod viderimus statuendum propter cautelam utique necessariam malentes dimittere suspensum in dubio, quam ab officio reddere te suspensum.

Datum Anagniæ, x Kal. Martii.

CCXLI (518).

ABATIBUS SANCTI APRI (591) ET SANCTI LEONIS (529); MAGISTRO R. ARCHIDIACONO, TULLENSIBUS.

ut apostolicæ sedis legatus patronis etiam inconsultis sacerdotia conferre possit.

(Anagniæ, x Kal. Martii).

Dilectus filius, R. Metensis canonicus, nobis humiliter intimavit, quod cum venerabilis frater noster... Prænestinus episcopus, apostolicæ sedis legatus, ecclesiam Sancti Trudonis eidem ad resignationem proprii pastoris in manibus ejus factam, liberaliter contulisset, dilectus filius, B. Metensis archidiaconus, ad quem illius ecclesia præsentatio pertinebat, asserens, quod eodem inconsulto conferri non potuit a legato, donationi ejus minus rationabiliter se opponens, canonicum ipsum super eadem ecclesia indebitate molestare præsumpsit. Cum igitur plus juris habeat in concessione prælatus, quam in præsentatione patronus, nec præjudicetur prælato, si quando per apostolicæ sedis legatum, eo inconsulto, ecclesia concedatur, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus dictum archidiacorum, ut ab ejus super hoc indebita molestatione desistat, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Anagniæ, x Kal. Martii, anno sexto.

UGHELLUM, Ital. sacr. t. V, col. 4208.

“ XXXIX. Joannes Signale... cui Innocentius PP. III diversas epistolas scripsit anno pontificatus sui III, Dominicæ vero Incarnationis 1200 excessit e vivis sub eodem Innocentio.

“ XL. Benedictus Falarius, ex primicerio S. Marci, toto consentiente clero, Gradensis patriarcha electus est, et ab Innocentio pallium et benedictionem accepit, post annum 1201, extremisque annis ejusdem pontificis excessit e vivis, fuitque vir nobilitate generis ac pietate eximia prædictus.”

(518) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1204, § 66.

(519) S. Apri monasterium rexit Garinus, al. Warinus, vel Warnerius, ab anno salem 1195 usque ad annum 1227. Factus est postea episcopus Tullensis. Gall. Christ. t. XIII, col. 1079.

(520) Clemens, abbas S. Leonis, reperitur anno

CCXLII.

EPISCOPO AGATHENSI (521); ABBATI SANCTI PONTII (522).

Sententiam suspensionis in episcopum Biterrensem a P. de Castronovo et Raduljo, monachis Fontisfrigidæ, apostolicæ sedis legalis, latam, auctoritate apostolica confirmat (523).

(Anagniæ, XII Kal. Martii).

Sicut ex tenore litterarum dilectorum filiorum, P. de Castro-novo et Radulfi, monachorum Fontisfrigidæ, nobis innotuit, cum de mandato nostro ad extirpandos haereticos de provincia Narbonensi, si-
c ut viri discreti et Dei zelum habentes, et pro fide Christiani nominis apprehendentes arma et scutum, diligenter et sollicite laborarent.... Bitterrensis (524) episcopus, requisitus ab illis, cum eis ire noluit ad commonendum super hoc nobilem virum... comitem Tolosanum, et postmodum rogatus ab ipsis, ut consules civitatis Bitterrensis ad haeresim abjurandam, et ad defendendam contra haereticos Ecclesiæ Dei, cum eis pariter admoneret, non solum non acquievit eorum monitionibus, sed id fieri præpedivit, Christi se constituens inimicorum, cum ipse ad hoc per se pro debito sui officii teneretur; et cum, auctoritate nostra convocato clero, injunxit eis, ut, nisi usque ad diem præfixum haereses dicti consules abjurassent, ipsos non differret excommunicationis vinculo innodare, licet hoc promiserit se facturum, id tamen effectui minime mancipavit, propter quod dicti P. et R. ipsum ab administratione, nec non et episcopali officio suspenderunt, donec se nostro conspectui præsentaret, clero Bitterrensi, ne interim sibi obedirent in aliquo, in virtute obedientiæ, sub excommunicationis poena, districtius inhibentes. Licet igitur quamplures enormitates de ipso audiverimus, quas non possumus nec debemus sub dissimulatione transire, quoniam ad extirpandum crimen haereseos, per quod blasphematur divina majestas, se non solum negligentem sed et contumacem ostendit, prædictam suspensio-
nis sententiam ratam habentes, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus eum denuntietis et faciatis per

1204, quo ecclesia de Manili a Matthæo episcopo donatus fuit. Ibid. col. 4105.

(521) Agathensi ecclesiæ, tunc temporis, præcerat Raimundus II, ex illustri et pervetusta toparchorum Montispezzulani familia oriundus. Episcopale pedum tenuit ab anno 1192 usque ad annum 1213. Gall. Christ. t. VI, col. 679.

(522) Hermengaudus, abbas S. Pontii, præfuit ab anno 1181, usque ad annum 1205, quo ad episcopatum Biterrensem evectus est. Ibid. col. 232.

(523) Epistolam hanc laudant, sed non referunt, auctores novæ Galliae Christianæ, ibid. col. 324.

(524) Guillelmus IV, de Roquosello, de Roquesel, ex abbate S. Afrodisiæ, et canonico S... Nazarii, episcopus Biterrensis electus fuit anno 1199. Sed sit usque ad annum 1205, quo occisus dicitur famulorum suorum fraude. Ibid. col. 325.

omnes ecclesias diocesos Biterrensis suspensum ab omni officio et beneficio, appellatione remota, publice nuntiari, donec ad presentiam nostram cum litteris eorumdem monachorum suspensus accedat, universo clero et populo diocesos Biterrensis, ne illi obedientiam aliquam exhibeant, auctoritate nostra firmiter injungentes. Ne vero Biterrensis ecclesia dispendium patiatur, aliquibus personis, quas ad hoc idoneas esse noveritis, administrationem ipsius, auctoritate nostra suffulti, sublato appellationis obstaculo, interim committatis, contradicentes per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Anagniæ, xii Kal. Martii, anno sexto.

CCXLIII (525)

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO (526).

Lamentabilis epistola, quod tota ejus provincia sit hæreticis repleta.

(Anagniæ, iv Kal Februarii.)

Mirabilis architectus Christi Dei virtus et sapientia, domum sibi excisis columnis septem, et fundamento se lapide primario collocato, construxit. spe cum sermone prophetico parietes erigente, ac ponente consummationis tectum doctrina evangelica charitate, constituensque in quatuor angulis virtutes quatuor cardinales, eam nihilominus vario virtutum ornatu depinxit, interius, ut ab intus omnis gloria filiæ regis esset. Verum ille, qui a principio in veritate non stetit, hujus ædificii structuram mirabilem non sustinens patienter, validum ventum misit a se, regione deserti, ut, concussis quatuor angulis domus, si posset, everteret fundamentum. Sed, licet domus multipliciter quatatur, pati non potest omnino ruinam, cum sit supra firmam petram mirabiliter constituta: arietibus tamen aliquando datis in gyro, aliquos lapides executit a structura, dum pugnant filii contra matrem, plus quam civile prælrium exercentes, et Christi tunicam inconsutilem laniant, quæ sorte potius uni fuerat concedenda. Advenerunt namque musca, quæ est in extremo fluminis Ægypti, et apis, quæ est in terra Assur, torrentes vallum occupantes, et quiescentes in petrarum cavernis et foraminibus universi. Non enim in eos, qui solidæ petræ adhærent, solidati ab ea, possunt aliquid usurpare, sed in vaccis populorum taurorum congregatio debachatur. Verumtamen, hujus domus custodiæ deputati, et pastores gregis dominici constituti, non ascendunt hodie ex adverso, ut pro domo Israel se murum opponant, contra hostes hujusmodi pugnantes cum terræ bestiis pro eadem. Nullus fere potest amodo inveniri, qui cum Moyse ponat gladium super femur in ultionem injuria Redemptoris, contra eos qui vitulum conflatilem constituant adorandum, nec Phinees pugione configit Hebræum cum Madianite coemunt. Banias quoque in diebus nivis, ut leonem in media cisterna percussat, non descendit, nec Samson prosternit

(525) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204,
¶ 57.

A asini mandibula Philistæos. Abiit etiam contra Egion, regem Moab; siccam non exerit ambidextram, nec Simeon et Levi gladiis accinguntur, ut sororis stuprum studeant vindicare. Pastores, ante semetipsos pascentes, gregi dominico pabula non ministrant; quod est infirmum consolidare non student, nec sanant quod est ægrotum; alligant quod est fractum, et quod perit non requirunt; gladium vero suum a sanguine prohibent et opus Dei faciunt negligenter. Facta est autem famæ in terra, et parvuli querunt panem, sed qui frangat eis vix aliquis invenitur. Labe igitur hæreticæ pravitatis provincia tua infecta, non solum supersemnata zizania de agro tuo, sicut audivimus, eradicare non studies, qui deberes Nabot exemplo morti potius

B exponere temet ipsum, quam horum olerum vineam tuam facere permetteres Achab regem; verum etiam, dilectis filiis, fratri R. et fratri P. de Castroviano, monachis Fontis-frigidi, qui ad extirpandas hæreticas pravitates illuc a sede apostolica sunt transmissi, tuum denegas auxilium et favorem, nolens eis in suis necessitatibus subvenire, cum os bovi trituranti non debeat alligari, nec his qui, non quæsua quærentes, sed quæ sunt potius Jesu Christi, verbo insistunt pariter et doctrinæ, minime te deceat denegare, quos etiam, ctsi a nobis missi non essent, ex injuncto tibi officio deberes amplecti, et recipere in visceribus charitatis. Rogatus autem ab eis, ut cum ipsis ad dilectum filium, nobilem virum..... comitem Tolosanum accederes, ut tam tua, quam ipsorum persuasione posset induci ad jurandum, quod hæreticos expugnaret in defensionem ecclesiastice unitatis, eis acquiescere nullo modo voluisti, cum tu ipse rogare deberes potius quam rogari, sed nec etiam unam eis saltem equitaturam tunc voluisti concedere, ad opus quod incœperant peragendum, licet postmodum ad multam instantiam, et importunitatem ipsorum, unam sibi duxeris concedendam. Cum igitur his, qui dant psalmum, typanum non debeat denegari, nec prohiberi carnalia metere, qui student spiritualia seminare, fraternali tua per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, cum dictos monachos ad te venire contigerit, eos benigne suscipiens, tam in equitaturis, quam aliis necessariis, ipsis honeste studeas providere, nihilominus contra ipsos hæreticos taliter assistas eisdem, ut et ipsi opus incœptum laudabiliter valeat consummare, ac tu non possis de negligentia ulterius reprehendi; sciturus, quod si secus, quod non credimus, egeris, indignationem nostram poteris formidare.

Datum Anagniæ, iv Kal. Februarii, pontificatus nostri anno sexto.

Scriptum est super hoc, in eundem fere modum, episcopis, abbatibus, prioribus, et aliis ecclesiarum prælatis per Narbonensem provinciam constitutis. Scriptum est,.... abbati Vallis-Magnæ, et magistro

(526) De archiepiscopo Narbonensi jam egimus sæpius.

Rodulfo, canonico Narbonensi, *ut, cum a dictis fratribus fuerint requisiti, accingantur ad laborem cum eis in messem Dominicam profecturi.*

Scriptum est..... abbati Cisterciensi, ut si quos in ordine suo ad prædicationis officium idoneos esse cognoverit, cum a dictis fratribus fuerit requisitus in adjutorium corundem mittere non postponat.

CCXLIV (527)

MAGISTRO ROBERTO.

Epistolam decretalem. Licet Heli, exponit.

[Per tuas nobis litteras intimasti, te plurimum (528) dubitare super quadam epistola decretali, quam nos asseris edidisse de testibus admittendis contra Simoniacam pravitatem. Noveris igitur *incunclanter*, quod nos illam epistolam, quæ sic incipit: *Quamvis ad abolendam, nequaquam edidimus; sed aliam, quæ sic incipit: Licet Heli* (529), nos edidisse fatemur. Ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, utrum is, contra quem agitur de Simoniaca pravitate, denuntietur simpliciter, an (530) criminaliter accusetur, et utrum agatur secundum juris rigorem, an secundum temperantiam æquitatis. Item, utrum sit ipse regularis, qui jam renuntiaverit mundo, an sacerularis, qui adhuc in mundo *consistit*, et utrum inferioris sit gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc, utrum antea fuisset clarae opinionis ac bonæ famæ, an graviter infamatus et valde suspectus, et utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Præterea, utrum testes sint honesti, an criminosi; et utrum jam sint emendati de criminis, an adhuc in criminis perseverent. Rursus, utrum crimina sint eadem vel minora, an paria vel majora; utrumve testes ex zelo justitiae, an ex malignitatis somite deposuisse credantur. Denique, utrum ad Simoniacam heresim detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius epistolæ distinguenda, sicut ex ipsius serie potest perpendere diligens indagator (531). Ille namque Pomposianus abbas, qui jam pridem renuntiaverat mundo, erat de simonia, perjurio, dilapidatione ac insufficiencia graviter infamatus. Cumque per monachos, qui juraverant perhibere testimonium veritati, simonia multis modis *contra ipsum abbatem* videretur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones oposuit, conspirationes videlicet et inimicitias capitales, furtum et adulterium, ut eos a testimonio removeret. Nos vero, ne innocentiae puritas confusa succumberet, vel simonia pravitas effugoret impunita, illas dun-

(527) Reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 3 : *De simonia, et ne aliquid pro spiritubus exigatur vel promittatur*, cap. 32. Varias lectiones, pro majori diligentia, indicamus.

(528) Hanc vocem Decretales omittunt, et infra incunct.

(529) Vide epistolam libri secundi 260, quæ et inter Decretales reperitur, loc. cit. cap. 31.

(530) Decretales legunt aut; infra exstisti pro consistit, et an pro utrum exhibent.

(531) Hæc desunt in Decretal.; infra legunt qui-

A taxatexceptiones probandas admisisimus, quibus forte probatis, testes non de zelo justitiae, de malignitatis somite processisse constaret, ut conspirationes et inimicitias capitales. Cæteras autem exceptiones oppositis, ut furti et adulterii, propter immanitatem hereseos Simoniace, ad cuius comparationem cetera crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas, quoniam, et si probatae fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuarent ex toto, aliis adminiculis suffragantibus, praesertim, cum testes de criminis jam fuerint emendati. Tales igitur contra tales duximus taliter admittendos, non secundum juris rigorem, sed secundum temperantiam æquitatis, cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine, sed civiliter, ut ab administratione removeretur, tanquam immeritus, et damnosus. Et utique tales prelati ex levioribus causis possunt ab administrationibus amoveri, maxime per summum pontificem, qui potestatem habet non solummodo judicandi, sed etiam disponenti (532), sicut quorundam religiosorum approbata consuetudo depositit. Unde, prædictus abbas, non exspectata sententia, quasi male concius sibi cessit.

CCXLV.

ABBATI DE CANCELLOTA (533); MAGISTRO B. CANONICO ALDETERRENSI, PETRAGORICENSIS DIOCESEOS; A. DE LA FAIA, CANONICO SANCTI FRONTONIS PETRAGORICENSIS.

C Ut J. Morelli, clericum, in ecclesia Engolismensi, in canonicum et fratrem nominatum, præbenda frui current.

(Anagniæ, vii Id. Februarii.)

Cum dilectis filiis.... de Nentolio (534), et.... de Beanis (535) abbatibus, et.... cantori Xanctouensi, nostras litteras misissemus pro dilecto filio, J. Morelli clericu, super restitutione Engolismensis præbendæ, qua se asserit a canonicis ejusdem ecclesie spoliatum, idem judices, sicut nobis innotuit ex suarum continentia litterarum, super institutione ipsius J. testes recipere curaverunt, et attestations ipsas sub suis apostolatui nostro transmisere sigillis cum quibus eodem J. ad nostram præsentiam accedente, ipsi, dilecto fillio El. canonico Engolismensi, dilectum filium, Odonem, subdiaconum et capellani nostrum, dedimus auditorem, et ipso E. item nonante super hoc contestari, eo præsente attestations ipsæ apertæ fuerunt, per quas constitit evidenter, quod præfatus J. auctoritate apostolica fuit Engolismensis ecclesiæ canonicus institutus, et per

D dem pro namque, et om. contra ip. abb.

(532) Hæc Decretales omittunt.

(533) Vide epistolam hujuscem libri sexti 227, not. (534) Post Bernardum, de Nentolio abbatem, anno 1187, Willelmum, anno 1215, immediate memorant auctores novæ Galiae Christianæ, tom. II, col. 1293.

(535) Idem fere ac in nota superiori. Guillelmum, abbatem de Beanis, anno 1188 memoratum, immediate excipit P. cuius nomen nonnisi anno 1219 in Instrumentis legitur. Ibid. col. 1119.

procuratorem de præbenda ejusdem ecclesiæ corporaliter investitus. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si vobis constiterit eumdem J. esse prædicta præbenda spoliatum injuste, vel contra justitiam non admitti, ipsam ei, appellatione remota, restitu faciat; contradictores, si qui fuerint, aut rebelles, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Præterea, quoniam canonici Engolismenses super hoc ad nostram audientiam

A appellarent, nec fuerunt appellationem interpositam prosecuti, super restituendis expensis memorato J. quod canonicum fuerit, sublatu appellationis obstaculo, decernatis, facientes quod decreveritis per distinctionem eamdem firmiter observari. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Anagniæ, vi Id. Februarii, pontificatus nostri anno sexto.

INNOCENTII III ROMANI PONTIFICIS REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER SEPTIMUS.

PONTIFICATUS ANNO VII, CHRISTI 1204.

I (1).

CALOJOANNI BULCARUM ET BLACORUM REGI, EJUSQUE POSTERIS.

Privilegium, quo Leoni, tituli S. Crucis presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, conceditur facultas ipsum in regem ungendi et coronandi.

(Anagniæ, vi Kal. Martii.)

Calojoanni, illustri Bulgarorum et Blacorum regi ejusque posteris ei tam in regno quam in devotione sedis apostolicæ successuris, in perpetuum. Rex regum et Dominus dominantium, Jesus Christus, sacerdos in eternum secundum ordinem Melchise-dech, cui dedit omnia Pater in manu, pedibus ejus subjiciens universa, cuius est terra et plenitudo ejus orbis terrarum et omnes habitantes in eo, imo cui flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, et infernorum, summum apostolicæ sedis et Ecclesiæ Romanæ pontificem, quem in beato Petro sibi vicarium ordinavit, super gentes et regna constituit, evellendi, destruendi, disperdendi, et dissipandi, et ædificandi, et plantandi ei conferens potestatem, loquens ad eum in propheta. qui fuit de sacerdotibus Anatoth : *Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et destruas et disperdas, et dissipas et ædifices et plantas* (Jer. 1). Ut autem id expressius demonstraret, non per alium, sed seipsum, cum pro hominibus carnem assumpsisset humanam, et calceamentum suum extendisset in lumen, ut ei allophyli subderentur, et oves suas quæ de hoc

B ovili non erant adduceret, et fieret unus ovile et unus pastor, in se, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, universalis Ecclesiæ posuit fundatum, ejusque apostolorum principi Petro magisterium contulit et primatum, dicens ad eum : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam et tibi dabo claves regni cœlorum* (Matt. xvii). Ubi etiam consequenter adjecit : *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis* (ibid.).

Post passionem quoque suum, ascensurus in cœlum, ovile suum, videlicet Ecclesiam, ei committens et commendans in omnibus, dixit ei : *Pasce oves meas* (Joan. xxi), vocabulo tertio repetito : per hoc patenter ostendens quod ad ejus ovile non pertinent oves illæ quæ se commissas et sujectas esse beato Petro contumaciter denegarent, et ejus noluerint erudiri doctrina et magisterio subiacere. Siquidem Ecclesia est illa arca, in qua paucæ animæ, pereuntibus cœteris in diluvio, sunt salvatæ. Unde, sicut omnes quos arca non cepit, in diluvio perierunt, sic omnes qui extra Ecclesiam inventi fuerint, in judicio damnabuntur. Arca enim Ecclesiam, cataclysmus judicium, et pastorem Ecclesiæ Petrum Noe rector arcae figurant. Ille cum Domino legitur ambulasse hic autem super undas maris, quod hunc

(1) Epistola hæc refertur in Gestis Innocentii III, § 73, sed non absque mendis aliquibus. Ejusdem epistole partem vulgavit Raynaldus ad annum

1204, § 34. Integrum, nec non emendatiorem, ex apographo Conti exhibemus. Quæ apud Raynaldum leguntur hic uncis inclusa sunt.

mundum significat, ad Dominum scribitur perver-
nisce. In quo etiam expresse notatur, quod Petro non
specialiter aliqua specialis Ecclesia, sed totus mun-
dus commissus fuerit et Ecclesia generalis. Nam,
sicut aquæ multæ sunt populi multi sic mare ma-
gnum et spatiosum mundum significat universum.
Unde, vocatis cæteris in partem sollicitudinis, hunc
assumpsit Dominus in plenitudinem potestatis, cum
inquit ad eum : *Tu vocaberis Cephas quod Petrus
interpretatur (Joan. i.) et caput, ut Petrum caput
Ecclesiæ demonstraret, qui sicut unguentum quod
a capite Aaron descendit in barbam, in membra
diffunderet, ut nihil sibi penitus deperiret, quoniam
in capite viget sensuum plenitudo, ad membra vero
pars eorum aliqua derivatur. Insuper, quærenti
Petro si quoties peccaret in eum frater ejus dimit-
teret ei usque septies, Dominus legitur respondisse:
*Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies
septies (Matth. xviii).**

Sane, cum omne tempus se-
ptem dierum numero concludatur, multiplicatus in
seipsum septenarius in hoc loco notat universa
peccata universorum, cum solus Petrus non solum
omnia sed et omnium possit crimina relaxare. Ipsi
enim, et non alii, dictum a Domino reperitur : *Tu
me sequere (Matth. viii); id est in veri pastoris offi-
cio et potestatis ecclesiasticæ plenitudine imitare;*
quia eum in officio vicarium sibi substituit Dominus
et in magisterio successorem, sic hereditatem, in
cujus præclaris funes (2) ejus ceciderant, transfe-
rens in eumdem, ut aliis possit per eum et sub eo
quasi patrem (3) facere de hereditate legata. [Cum
igitur, licet immeriti ejus vices geramus in terris
qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit
dabit illud, utpote per quem reges regnant et prin-
cipes dominantur, cum Petro et successoribus suis,
et nobis in eo, neverimus esse dictum : *Ego pro te
rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando
conversus confirma fratres tuos (Luc. xxii); cum ex
præcepto Domini oves ejus pascere teneamur, po-
polis Bulgarorum et Blacorum, qui multo jam tem-
pore ab uberibus matris suæ alienati fuerunt, in
spiritualibus et temporalibus paterna sollicitudine
providere volentes, ejus auctoritate consisi per quem
Samuel David in regem inunxit, regem te statui-
mus super eos, et per dilectum filium, Leonem (4),
tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, apo-
stolicæ sedis legatum, virum providum et honestum
nobis inter cæteros fratres nostros acceptum, sce-
ptrum regni ac regium tibi mittimus diadema, ejus
quasi nostris tibi manibus imponendum, recipiendo
a te juratoriam cautionem quod nobis et successo-
ribus nostris et Ecclesiæ Romanæ devolutus et obe-
diens permanebis, et cunctas terras et gentes tuo*

(2) Sic in apographis, et in Gestis.

(3) Sic et in apographo Conti.

(4) De Leone cardinali jam egimus supra epistola
libri quinti 5, not. Sed ex hac hujus libri septimi
epistola 1, patet Leonem tituluS. Crucis antea unum
1204, non vero anno 1205, prout illic ex Oldoino
retulimus, insignitum fuisse.

A subjecta imperio in obedientia et devotione sedis
apostolicæ conservabis. Ad petitionem insuper ve-
nerabilis fratris nostri, Blasii, Brandizuberensis
episcopi, quem ad sedem apostolicam destinasti,
publicam in regno tuo cudendi monetam tuo cha-
ractere insignitam liberam tibi concedimus faculta-
tem. Venerabili etiam fratri nostro archiepiscopo
Trinovitano, in terris in quibus imperis universis
privilegium concedimas primatiæ, qui, et succes-
sores ipsius, tuos in posterum successores, similiab
eis juramenta recepto, apostolicæ sedis auctoritate
coronent, et in terra tua primatus obtineant digni-
tatem, eique metropolitani tam in Bulgariae quam
Blaciæ provinciis constituti subjaceant, et iuxta
formam canonicam reverentiam primati debitam
exhibeant et honorem. Sic ergo, fili charissime,
gratiam quam apostolica sedes mater tua tibi facit
agnoscas, sic retribuas nobis pro omnibus quæ tri-
buimus tibi, sic regnum tuum in apostolicæ sedis
subjectione ac devotione confirmes, ut, cum sub
beato Petro in illius petræ fuerit firmitate fundatum
de qua inquit Apostolus : *Petra autem erat Christus
(I Cor. x), nec pluviarum imbres, nec impulsus
ventorum, nec fluminum formidet in cursus, tu quo-
que, præter auxilium apostolicæ sedis, quod juxta
devotionem tuam senties in praesenti, de temporali
regno ad regnum pervenias sempiternum. Decerni-
mus ergo ut nullus omnino... hoc privilegium no-
stræ constitutionis et confirmationis infringere, vel
ei, etc. Si quis autem, etc.*

C Datum Anagniæ, per manum Joannis sanctæ,
Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, vi Kal.
Martii, indict. vii, Incarnationis Dominicæ anno
1203, pontificatus vero domini Innocentii papæ III
anno septimo.

II (5).

ARCHIEPISCOPO TRINOVITANO.

Constituit etiam Trinovitanum archiepiscopum pri-
matem totius Bulgariae et Blaciæ, mittitque illi
privilegium hujusmodi per dictum legatum..

(Anagniæ, ut supra.)

D Archiepiscopo Trinovitano, Bulgarorum et Bla-
corum primati, ejusque successoribus canonice sub-
stituendis in devotione sedis apostolicæ successuris
in perpetuum. Rex regum, etc., usque ad Samuel
David in regem inunxit, charissimum in Christo
filium nostrum, Calojoannem, hactenus ipsorum
dominum, regem statuimus super eos, per dilectum
filium, etc., usque devotione sedis apostolicæ con-
servabit. [Te quoque in regno Bulgarorum et Bla-
corum primatæ statuimus, ecclesiæ Trinovitane
præsentí privilegic auctoritatem concedimus prima-
tiæ statuentes, ut tu, et successores tui, qui tibi
in apostolicæ sedis devotione successerint, cæteros

(5) Legitur in Gestis Innocentii, § lxxv, sed non
absque mendis aliquibus. Eamdem fere integrum
exhibit Raynaldus, ad annum 1204, § 37. Nos nu-
meris omnibus absolutam damus ex apographo
Conti. Quæ apud Raynaldum leguntur, hic uncis
inclusinus.

metropolitanos Bulgariorum et Blaciæ præcellatis ratione primatiæ, et ipsi tibi et eis juxta formam canoniam reverentiam primati debitam exhibeant et honorem, fraternitatem tuam scire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, primas et patriarcha, pene penitus idem sonant, cum patriarchæ et primates teneant unam formam, licet eorum nomina sint diversa. Præsentि quicque privilegio, tibi et per te tuis successoribus, inungendi, benedicendi et coronandi reges Bulgarorum et Blacorum in posterum liberam concedimus facultatem. Obeunte vero te, nunc ecclesiæ memoratæ primate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia præponatur, nisi qui canonice fuerit electus ad eam secundum consuetudinem approbatam. Electus autem, per metropolitanum et alios suffraganeos ejusdem ecclesiæ, qui poterunt interesse, in episcopum solemniter consecratur. Consecratus vero, ad sedem apostolicam nuntios suos mittat, pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, petituros: in cujus susceptione juramentum illud nobis, et successoribus nostris, et Ecclesiæ Romanæ præstabit, quod alii primates et metropolitanæ, secundum generalem consuetudinem, nobis præstant, et tu ipse in susceptione pallii præstasti: cuius formam bulla nostra signatam ad perpetuam memoriam destinamus, exprimentes in ea, ut, cum in regem quemlibet ex prædicti regis successoribus coronarint, præscriptum ab eo recipientur juramentum. Cum autem aliquis metropolitanorum, qui tibi jure subjacent primatiæ, viam fuerit universæ carnis ingressus, confirmabis electionem canonica de persona idonea celebratam, et personam electam in episcopum consecrabis. Pro pallo vero, nuntios tuos cum nuntiis ecclesiæ cui præst, ad apostolicam sedem mittes, nosque illud tibi per eos libenter et hilariter transmittemus, per te metropolitanum episcopo, juxta formam sub bulla nostra recipies, solemniter conferendum; ita tamen, quod, si legatum vel nuntium nostrum contigerit interesse, id eum eo pariter exsequaris, Chrisma vero et oleum catechumenorum et infirmorum singulis annis in cœna Domini, tam in ecclesia tua quam in qualibet Ecclesia Blaciæ (6), fieri secundum consuetudinem Ecclesiæ Romanæ concedimus, ut,

(6) Gest. Bulgariæ quam Blaciæ.

(7) Edita est sæpius hæc Epistola. Legitur, sed mutile, in tertia collectione Decretalium, et inde in Gregoriana, nec non in Innocentiana collectione, lib. I, tit. 15, *De sacra unctione*, cap. unico.

Legitur integra, sed non absque mendis aliquibus, in Gestis Innocentii, § 76.

Eamdem etiam sere integrum et emendatiorem exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 39.

Nos numeris omnibus absolutam ex fide apographi Conti damus. Quæ in editionibus Decretalium leguntur, hic uncis, de more, inclusa sunt, variis etiam lectionibus appositis. Ea vero quæ retulit Raynaldus, virgulis ad initium cujusque lineæ signatis distincta sunt. Varias etiam, et variis codicibus, lectiones, quas ad marginem Libri sui, in sua Gestorum editione, notavit Baluzius, ad majo-

A quoties necesse fuerit, qui baptizandi fuerint baptizentur, et confirmentur per diocesanos episcopos qui fuerint confirmandi, nec episcoporum consecratio, nec ordinatio sacerdotum, propter defectum hujusmodi, vel impediatur penitus, vel diutius deferatur, quia, licet hactenus apud vos nec in sua ordinatione presbyteri, neo in consecratione sua episcopi consueverint sacram recipere unctionem, volumus tamen, ut deinceps, non tam ritum nostrum quam mandatum divinum sequentes, per quod in lege præcipitur ut pontifices et sacerdotes ungantur, manus eorum qui ordinandi sunt in presbyteros, et tam manus quam caput eorum qui consecrandi sunt in episcopos, solemniter inungantur. Præterea, crucem, vexillum videlicet Dominicæ passionis, ante te per totam Bulgaria et Blaciæ deferendi fraternitati tuae licentiam ipmartimur.] Decernimus ergo, etc.

Datum, Ut supra.

III (7).

B. ARCHIEPISCOPO TRINOVITANO BULGARORUM ET BLACORUM PRIMATI.

Significat ei, quod episcopum Brandizuberensem fecit inungi. Mandat ut in posterum tam primas quam metropolitani episcopi et presbyteri ipsius provincie recipiant unctionem, etc.

(Datum, ut supra.)

« [Cum venisset ad apostolicam sedem venerabilis fratér noster, episcopus Brandizuberensis, clara nobis insinuatione monstravít quod (8) in consecratione sua sacram non receperat unctionem, quoniam apud vos non consuevere pontifices, cum consecrantur, inungi. Nos ergo, quod illi defuerat mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus et manus per venerabilem fratrem nostrum, Joannem, Albanensem episcopum (9), assistentiis ei duobus episcopis, secundum morem ecclesiasticum, sacro chrismate deliniri.] Hoc enim Catholica tenet Ecclesia, non solum ex præcepto divino, verum etiam apostolorum exemplo. In Exodo quippe legitur præcepisse Dominus Moysi ut Aaron et filios ejus inungeret, quatenus ei sacerdotio fungerentur. Et Anacletus, natione Græcus, qui a beato Petro fuit in presbyterum ordinatus, et postea in apostolatus officio Clementi successit, tradit (10) in ordinatione sua

rem diligentiam addidimus.

(8) In Decretal., Bracarenus episcopus qui; sanctam pro sacram et acceperat pro receperat legunt, et infra ven... Joann. omittunt.

(9) Joannes, natione Longobardus, tituli S. Clementis presbyter a Clemente PP. III assumptus, a Coelestino vero III, Viterbiæ tunc temporis degente anno 1193, episcopus Viterbiensis renuntiatus deinde est. Ecclesiæ sue regimen operet exemplo laudabiliter gerens, Innocentium III pontificem, Coelestini successorem, Viterbiæ exceptis anno 1198; et cum ab ecclesia Viterbiensi approbata Innocentio, se liberasset, ab eodem renuntiatus est anno 1209 episcopus Albanensis. Anno 1210, Romæ vita excessit. OLDOIN. ad Ciacon. Tom. I, col. 1143.

(10) Anaclet., ep. 2.

« ungendos episcopos, more apostolorum et Moysis; « quia omnis sanctificatio in Spiritu sancto consistit, cuius invisibilis virtus sancto chrismati est permista. Unde [scire te volumus duas esse species unctionis: exteriorem, quae materialis est et visibilis: et interiorem, quae est spiritualis et invisibilis. Exteriore visibiliter unctionis corporis, interiore invisibiliter unctionis cor. De prima Jacobus apostolus ait: « Infirmitur quis in vobis? (Jac. v.) » Inducat presbyteros ecclesiam, et orient super eum, unctiones eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Joannes (11) apostolus ait: « Vos, unctionem quam accepistis ab eo, mancat in vobis, et non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus vos docet de omnibus (I Joan. II). » Unctio visibilis et exterior, signum est interioris et invisibilis unctionis; unctio; vero invisibilis et interior, non solummodo est signum, sed etiam sacramentum; quia, si digne sumatur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. Ad exhibendum (12) igitur exteriorem et visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catherumenorum vel infirmorum, et conficitur chrisma, quod ex oleo fit et balsamo, mystica ratione. Per oleum enim, nitor conscientiae designatur, juxta quod legitur: « Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus (Math. xxv); » per balsamum autem, exprimitur odor famae, propter quod dicitur: « Sicut balsamum aromatizans odorem dedi (Eccli. xxiv). » Hoc igitur chrismate ungi debet episcopus, non tam in corpore quam in corde, ut et interius habeat nitorem conscientiae quoad Deum (13), et exterius habeat odorem famae quoad proximum. De nitore conscientiae dicit Apostolus: « Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae (II Cor. i). » Nam omnis gloria filii Regis ab initio. De odore famae idem Apostolus ait: « Christi bonus odor sumus in omni loco, et aliis sumus odor vitae in vitam, alii odor mortis in mortem (II Cor. ii). » Debet enim episcopum bonum habere testimonium et ab his qui sunt intus, et ab his qui sunt foris, ut cortina cornicam trahat, et qui audit dicat: Veni. Hoc unguento caput et manus episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud: « Unge caput tuum, et faciem tuam lava (Math. vi). » Per manus opera designantur, secundum illud: « Manus meas distillaverunt myrrham (Cant. x). » Manus igitur unctionis oleo pietatis, ut episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domésticos fidei. Caput autem inungitur balsamo cha-

A « ritatis, ut episcopus diligit Deum ex toto corde, et ex tota mente (14), et ex tota anima, et proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter auctoritatem et dignitatem, manus propter ministerium et officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius representare personam, de quo dicitur per prophetam: « Sicut unguentum in capite ejus, quod descendit in barbam, barbam Aaron (Psal. cxxxii). » Caput enim viri Christus, caput Christi Deus est, qui de se dicit: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evan gelizare pauperibus misit me (Luc. iv). » Manus unguntur episcopo, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi et consecrandi. Unde, cum eas consecrator inungit: « Consecrare, inquit, et sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam sanctam unctionem et nostram benedictionem, ut quæcumque consecraverint consecrentur et quæcumque benedixerint benedicantur in nomine Domini. » Verum (15), in Veteri testamento non solum ungebatur sacerdos, sed et rex, et propheta, sicut in libro Regum præcipit dominus Eliás: « Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum; cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, et Jehu, filium Namsi, unges Regem super Israel; Elisæum autem, filium Saphat, qui est de Abel-mala (16), unges prophetam pro te (III Reg. xix.) » Sed ubi Jesus Nazarenus, quem unxit Deus Spiritu sancto sicut in actibus apostolorum habetur, unctus est oleo (17) præ consortibus suis, qui secundum Apostolum, est caput Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, principis unctio a capite scilicet in brachium est translatæ, ut princeps extunc non ungatur (18) in capite, sed in brachio, sive in humero vel in armo, in quibus principatus congrue designatur, juxta quod legitur: « Et (19) factus est principatus super humorum ejus (Isa. ix). » Ad quod etiam designandum, Samuel fecit ponitum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos fuerant invitati. In capite vero pontificis sacramentalis est delibatio conservata, quia personam capitinis pontificali officio representat. Differt (20) autem inter pontificis et principis unctionem, quia caput pontificis chrismate consecratur, brachium vero principis oleo delinatur, ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem pontificis et principis potestatem. Quia vero Christus in sanguine suo fecit nos Deo nostro regnum et sacerdotes, propter quod Petrus apostolus ait: « Vos estis genus electum, regale sacerdotium (I Petr. ii); idcirco, in Novo Testamento, non solum sacerdotes et reges regem.

(11) Tert. collect., Jacobus.

(12) Decret., exhibendum et infra om. autem.

(13) Cod. Reg., eum.

(14) Decretal: add. sua; infra om. est et sanctam.

(15) Decretal., unde; infra legunt etiam, pro et, domum pro viam, et Hazael in regem, et unges in

(16) Decretal., Abel.

(17) Decretal., add. pietatis.

(18) Cod. reg. Principes extunc non unguntur.

(19) Decretal.. om.

(20) Cod. Reg. et Pod. resert.

« unguntur, sed omnes etiam Christiani bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, et bis post baptismum, scilicet chrismate sacro, primum in vertice, deinde in fronte. In pectore namque ungitur baptizandus, ut per Spiritus sancti donum abjectat errorē et ignorantiam, et suscipiat fidem rectam, quia « justus ex fide vivit (Rom. 1). » Inter scapulas autem baptizandus inungitur (21), ut per Spiritus sancti gratiam (22) excutiat negligētiam et torporem, et bonam operationem exerceat, quia « fides sine operibus mortua est (Jac. 2), » etc. (23), ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem secundum Apostolum, operetur. In vertice vero baptizatus iungitur, ut sit paratus omni poscenti (24) de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens juxta quod legitur: Oculi sapientis in capite ejus; cuius superior pars est ratio, et inferior sensualitas. Unde, bone per verticem, qui est suprema pars capitatis, intelligitur ratio, quae superior pars est mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit, quia corde creditur ad justitiam, ore autem (25) sit confessio ad salutem: memor ejus quod Dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus confiteror et ego eum coram Patre meo (Matth. x.); » Ante baptismum vero inungitur oleo benedicto, et post baptismum chrismate sacro, quia christum soli competit Christiano. Christus enim a christate dicitur, vel potius a Christo dicitur christma, non secundum nominis formam, sed secundum fideli rationem. A christo enim Christiani dicuntur, tanquam uncti deriventur ab unctione; ut omnes currant in odorem unguentorum illius (26), cuius nomen oleum est effusum. Per frontis christationem manus impositio designatur, quae alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur et robur. Unde, cum cæteras unctiones simplex sacerdos, id est presbyter, valeat exhibere, hanc nonnisummus sacerdos, id est episcopus, debet conferre, quia de solis apostolis legitur, quorum vicarii sunt episcopi, quod permanens impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum apostolorum lectio manifestat. « Cum audissent, inquit apostoli qui erant Hierosolymis quia recipisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem: quicum venissent, oraverunt pro ipsis

(21) Hæc Decretal. omittunt.

(22) Cod. Colbert. et Andegav. donum.

(23) Decretal. et post mortua est, et addunt ante per operis.

(24) Decretal. petenti, et infra quæ est superior pro qui est suprema.

(25) Decretal., vero; omittunt infra conf. et c. e. c. P. m.; et ergo pro vero legunt, et inferius vero pro enim.

(26) Decretal. add.: unguenti: infra vel legunt

A « ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tandem erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum (Act. viii); » cuius adventus per unctionis mysterium designatur, quam columba in qua Spīritus sanctus super Christum in baptismo descendit ad vesperam, in cataclymso revertens ramum retulit virentis olivæ. Cujus utique sacramentum David propheta prænoscens, exhilarans faciem in oleo prædicavit. Unguntur (27) præterea secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, et cum benedicatur calix, non solum ex mandato legis divinæ, verum etiam exemplo beati Silvestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Præcepit enim Dominus Moysi ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret tabernaculum testimonii (28), et arcum testamenti, mensamque cum vasis. De quibus eliam unctionibus si forsitan dubitaveris, cum a te fuerimus requisiti, fraternalitatem tuam plenius instruemus. Verumtamen (29) unctionis sacramentum aliud quidem efficit et figuram tam in Novo quam in Veteri Testamento. Unde, non judaizat Ecclesia cum unctionis celebrat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque Scripturas neque Dei nomine veritatem Moneamus igitur fraternalitatem tuam et exhortan:ur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ad mandatum dilecti filii nostri, Leonis, tituli Sancte Crucis presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, tu quoque sacram suscipias (30) unctionem, ne quid tibi desit ad plenitudinem sacramenti; ut, cum sacro fueris christmate delibutus, archiepiscopos et episcopos tuos similiter unguas, et per eos facias manus sacerdotum in ungione benedicto, illum de cetero [in ordinandis presbyteris et consecrandis episcopis morem serians et faciem (31) observari, quem apostolica sedes observat], quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra. Mittimus autem tibi per cardinalia predictum pontificalia ornamenta, caligas et sandalia, amictum et albam, cingulum et succinctorium, orarium et manipulum, tunicam et dalmaticam, chirothecas et annulum, planetam et mitram. Pallium vero per dilectum filium, Ioannem, capellanum nostrum, antea miseramus. Et, licet Romanus pontifex non utatur baculo pastorali, tum propter historicam (32), tum etiam propter mysticam rationem (quod (33) idem car-

pro id est.

(27) In Decretal., ungitur; et infra deest vocula et.

(28) Codd. Colb. et Andeg. ostium tabernaculi.

(29) Verum in Decretal., omissis quæ præcedunt, et infra virtutem pro veritatem.

(30) Cod. Reg. recipias.

(31) Decretal., serves et facies.

(32) Decretal., historicam.

(33) Tert. Collect., quorum omnium rationem.

« dinalis, sicut a nobis accepit poterit edoceri (34).]»
Tutamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo uti.

Datum, ut supra.

IV (35).

Instrumentum quo rex Bulgariz et Blaciz imperium suum Ecclesiaz Romanae subhicit.

(Anno 1204, indictione vii.)

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen. Cum placuit Domino nostro Iesu Christo, me dominum et imperatorem totius Bulgariae et Blacie facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas et libros, et beatæ memorie imperatorum nostrorum prædecessorum leges, unde ipsi sumpserunt regnum Bulgarorum et firmamentum imperiale, coronam super caput eorum et patriarchalem benedictionem; et diligenter perscrutantes, in eorum invenimus scripturis, quod beatæ memorie illi imperatores Bulgariae et Blacorum, Simeon, Petrus et Samuel, et nostri prædecessores, coronam imperii (36) eorum, et patriarchalem benedictionem acceperunt a sanctissima Dei Romana Ecclesia, et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro. Sed imperium meum voluit benedictionem, et imperiale firmamentum coronæ capitis imperii sui suscipere, et patriarcham benedictionem ab Ecclesia Romana, ab apostolica sedis principe apostolorum Petro, et a sanctissimo Patre nostro, universalis papa tertio Innocentio. Et a quoque patriachalis benedictioni et mandatum (sic). in civitate imperii mei Trinovi, data et concessa fuerit a Domino papa, faciendo et consecrandi archiepiscopos, metropolitas, et episcopos, et reliquas ecclesiasticas obsecutiones sacramentales, concedit imperium meum, ut plenissimam in omni tenimento et imperii mei pertinentiis (37) habeant potestatem Ecclesiaz (38) enim omnes totius imperii mei et testamenti, et patriarcha meus metropolitanus, episcopi, archiepiscopi, et cuncti sacerdotes Romanæ subsint Ecclesiaz, et teneant legem, et consuetudinem, et observationem (39), quas tenuerunt beatæ memorie imperatores totius Bulgariae et Blacie, prisci illi nostri prædecessores, et nos eodem modo vestigia eorum imitantes. Subsignat autem imperium meum ad securitatem chrysobolum suum, quod nunquam ad Ecclesia Romana et ab apostolica sede, principe apostolorum Petro, ipsum videlicet, D imperium meum discedet, neque alii imperii mei principes disgregabuntur; sed ut vocatus dilectus filius sacrosanctæ et apostolicae Romanae sedis principis apostolorum Petri ero. Et deinceps, quaque terras Christianorum seu paganorum meum

(34) Desunt Docretal.

(35) Legitur in Gestis §. LXX, et apud Raynaldum, ad annum 1204, § 28.

(36) Apogr. Conti et Cod. reg. pro imperio.

(37) Apogr. Conti add. ipsi.

(38) Gest. et Rayn. ecce.

(39) Apogr. Conti obsecutionem.

(40) Epistolam hanc legere est, sed in fine mutilam, in Gestis, § LXXII. Quæ illuc leguntur, hic

A acquisiverit imperium, sub potestate et mandato ejusdem sacrosanctæ Romanae Ecclesie et apostolice sedis erunt. Et, ut praesens chrysobolum imperii mei ratum et firmum habeatur, dedi imperium meum in manibus reverendissimi viri Joannis, sacrosanctæ Romanae sedis legati, et domini papæ capellani, in quo et nostrum pium et a Deo promotum subsignavit imperium, anno sex millesimo septingentesimo duodecimo, indictione vii.

V (40).

Litteræ Basili archiepiscopi Trinovitani. — Sribit, quod cum se conferre voluisset ad sedem apostoliticam, Durachii impeditus ei fuit transitus: deinde revocatus ab imperatore, mense Septembri, in festo Nativitatis, palico insignitus fuit.

« Multas inclinationes et magnas preces Domino, B et gloriosissimo, et concathedrali apostolice sedis, Patri totius Christianitatis, et domino meo, « Innocentio tertio papæ, archiepiscopus Basilius, « de minoribus et humillimis totius Bulgariae et « Blacie, vestram perfectam benedictionem. Adoro « clementissimum Deum, et beatissimam Dei Genitricem, ut sanam et gaudentem vestram sanctitatem meum inveniat scriptum, et, quod mea anima desideravit per octavum decimum annum, « ecce hodie dedit nobis Deus, et sancta tua oratio, « benedictionem sedis beati apostoli Petri et tue sanctitatis. Noscat sanctitas tua, qualiter ego conversatus sum tuam querens benedictionem. « Mota est per mensem Julii quarta die, sex millesimo septingentesimo undecimo indictione sexta. C « mea humilitas ad sanctum et gloriosissimum Patrem nostrum, Innocentium papam Romanum, et fui dies triginta in Dyrrachio juxta mare. Et cum vellem introire navim gratia transfretandi, tunc retinuerunt me Græci, et non dimiserunt transire (51), sed tenuerunt me apud Dyrrachium per octo dies, et multa mea deprecatione erga Deum et beatissimum principem apostolorum Petrum, per sanctas tuas orationes, dimiserunt me Latini; nam consilium acceperant projiciendi me in mare, sed eripuit me Dominus tuaque sancta oratio. Exiens autem de civitate, reversus sum in villa nuncupata Cavatochori, et ibi dies quindecim permansi, et inde misi duos bonos homines meos Romam sanctitati luæ, et utrum transierunt necne novit Deus; sed (52) litteræ mihi ex parte domini mei imperatoris venerunt, domini Joannis, dicentes mihi: Revertere cito, quia hic pervenit cardinalis a domino papa. Legens ego litteras imperatoris, et videns quoniam me vocabat, reversus sum, et perveni Drinaum (43) mensem Septembrem, et inveni virum sanctum, justum et rectum, auncis inclusa sunt. Ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 32, ea duplice virgula ad initium cujusque lineæ apposita distinximus.

(44) Huc usque Raynaldus.

(42) Rursus Raynald.

(45) Apogr. Cont. Tinon; legendum videtur, Trinovum.

« tua sanctitate directum ; nomen ejus, Joannes capellanus ; et dedit mihi omnes litteras ex parte vestræ sanctitatis, et perfectæ mihi fuerunt. « Unde valde anima mea est lætata, et manus meas ad cœlum extendens, gratias Deo egi, quia visitavit Dominus plebem suam, et Pater noster beatus papa, quærens ovem quæ perierat, ut et eam reducat in sancto ovili. Et sicuti continebatur in litteris vestræ sanctitatis, sic dominus Joannes capellanus fecit, secundum editum magnæ vestræ sanctitatis, vestram mihi dedit benedictionem, et largiens pallium ad plenitudinem pontificalis officii, mense Septembbris, octava die in festo Nativitatis sanctissimæ nostræ Dei Genitricis. Et ego cum multa devotionis humilitate recepto palleo, exhibui fidelitatis obedientiam, presentibus episcopis qui scribunt sanctitati vestræ, et principi nostro, et multis aliis in ecclesia assistentibus. Et iterum, Pater sancte, vestram rogo sanctitatem, ut dispenses, et adimpleas ordinem ecclesiasticum, et qualiter debeamus regere ovile quod mihi est commissum (44) a Deo et sanctitate tua. Sanctum chrisma non habemus, imo a Græcis receperamus : sed de cætero nos tanquam et vos Græci exosos habent. Et sciatis, domine mi, quoniam hæc omnia in sanctitate tua remanserunt, quod debeat in omnibus dispensare, et de sancto christmate nos doceas, qualiter gentem baptizare debeamus, et ne remaneat gens absque christmate sancto, et erit peccatum. Sed in omnibus nos filios tuos, perditos et percuntes monneas, et mittas mihi, Pater bone, pallea ad opus duorum metropolitanorum Priosthlavæ et Belebusdii, et quidquid aliud noverit vestra sanctitas, quæ sit ad opus mei pontificalis officii plenitudinem, mihi illud vestra dirigat sanctitas (45)].

Litteræ Anastasiæ archiepiscopi Belesbudiensis, archiepiscopi Proslave (46), et suffraganeorum episcoporum.

Colla eorum sui dominii bravio supponentes, ut sanctissimo Patri, et domino, domino papæ, prona cervice flexisque politibus inclinationem. In primis peccator et humiliis metropolitanus sanctissimæ ecclesiæ Belesbudiæ Anastasius ; post eum peccator et humiliis metropolitanus Saccas magnæ ecclesiæ Prostave ; et episcopus, licet indignus, sanctissimæ ecclesiæ Dei Genitricis de Scopia Marinus ; humiliis episcopus sanctissimi episcopatus (47) sanctissimæ, ecclesia beati et glorioissimi magni martyris Procopii de Niso Kiricus ; et indignus episcopus atque peccator sanctissimæ ecclesiæ Dei Genitricis Hydmens. Clemens : ut nostrum singularem pastorem,

(44) Apogr. Cont. creditum.

(45) Hactenus Raynaldus.

(46) Sic in apgr. Legeudum forte, Priosthlavæ.

(47) Prisdiani Abraham. Peccator et humiliis episcopus.

(48) Vide Gesta Innocentii, § Lxxi, Raynaldum, ad annum 120 § 30, et notas ad epistolam superiorem.

A et universalem patrem et dominum, quatenus pallium ad pontificalis officii plenitudinem mittere dignemini humotenus rogitarum, ut et nos omnibus diebus vita nostra pro vestra magnificentia orare non desistamus.

VI (48).

Litteræ Calojoannis Innocentio papæ. — De eodem argumento ac in epistola superiori.

« Sanctissimo et dominatori et universalis papæ sedenti in sede beati Petri, et domino patri regni mei, tertio Innocentio, papæ sedis apostolicæ et Ecclesiæ Romanæ, et magistro totius mundi. « Spero in Deum Salvatorem omnium quod bene et nullum bene valeat sanctitas tua, cum omnibus sedentibus circa thronum sanctitatis tuæ, cardinalibus sanctæ ecclesiæ Romanæ. Noverit magna sanctitas tua, quod ego (40), filius tuus et Romanæ Ecclesiæ, imperator omnium Bulgarorum et Blacorum, cum omnibus principibus imperii mei, multum bene sum per Deum et (50) orationem tuam. Multoties misit imperium meum numerosuos ad sanctitatem tuam, sed non inventur opportunitatem transeundi ad sanctitatem tuam (51). » Ideo certe non potuerunt transire, quia illi qui non habebant pacem cum imperio meo servabant vias. Postea, mense Junii præterito, imperium meum (misit) archiepiscopum meum et totius Bulgariae regionis, et universalem sanctæ et magnæ ecclesiæ (52) Trinovæ, et magnum hominem imperii mei merito nominatum primatæ, et archiepiscopum totius Bulgariae et Blaciæ, nomine Basilium : qui, cum pervenisset Durachium, non fuit permisus transire ad sanctitatem tuam, ut compleret desiderium imperii mei sanctitas tua, secundum consuetudinem prædecessorum meorum, imperatorum Bulgarorum et Blacorum, Simeonis, Petri, et Samuelis, progenitorum meorum et cæterorum omnium imperatorum Bulgarorum. (53) Verum, Deo adjuvante, et intervenientibus orationibus sanctitatis tuæ, venit ad me præsens nuntius apostolicæ cathedræ, et primæ sedis principis apostolorum, et sanctæ et universalis Ecclesiæ Romanæ, Joannes, capellanus, et detulit mihi litteras (54) ex præcepto sanctitatis vestræ et apostolicæ sedis, et palleavit dictum archiepiscopum, et fecit eum primatæ totius Bulgariae et Blaciæ, et portavit imperio meo litteras sanctitatis tuæ, et exposuit quidquid ei sanctitas vestra mandavit ; et repletum est cor meum gaudio magno, quoniam secundum voluntatem imperii mei donavit mihi Deus et sanctitas tua. Et rogo et deprecor magnam sanctitatem (55) tuam ut compleat

(49) Apogr. Cont. deest.

(50) Apogr. Cont. add. sanctam.

(51) Huc usque Raynaldus.

(52) Gest. deest hoc verbum.

(53) Rursus Raynaldus.

(54) Apogr. Cont., palleum.

(55) Apogr. Cont. magnificentiam.

« desiderium imperii mei, et mittat virgam pasto-
 « ralem ad congregandas oves, et cætera quæ pa-
 « triarcha consuevit habere, et faciat præsentem
 « primatem et patriarcham in sancta et magna ec-
 « clesia Trinovæ, primæ civitatis totius Bulgariae,
 « et habeat ecclesia ipsa etiam post mortem istius
 « patriarchæ patriarcham in perpetuum, ex præ-
 « cepto sanctitatis tuæ. Et quoniam grave esset,
 « propter longitudinem viæ et guerram hominum,
 « in obitu cujusque (56) patriarchæ recurrere
 « ad Ecclesiam Romanam, concedatur ab Ec-
 « clesia Romana ecclesiæ Trinovæ, ut sibi possit
 « eligere et consecrare patriarcham, ne ex ejus ab-
 « sentia terra illa sine benedictione remaneat, et
 « tua consecratio imperfecta, et redundet peccatum
 « in sanctitatem tuam. Nunc autem petimus ut fiat
 « chrisma ex præcepto sanctitatis tua in sancta et
 « magna ecclesia civitatis Trinovæ, pro baptismate
 « Christianorum. Sciat sanctitas tua quod cum
 « sciverint Romæ (57) quod receperimus conse-
 « crationem a sanctitate tua, non dabunt mihi
 « chrisma. Et aliud peto a sanctitate tua, ut mittas
 « cardinalem ad imperium meum, seu istum qui
 « venit ad me, sive alium a sede apostolica, et des-
 « eiadiem et sceptrum secundum apostolicæ sedis
 « et apostolorum principis benedictionem, et mittas
 « privilegium bullatum aurea bulla ad exemplar ip-
 « sius servandum perpetuo in ecclesia Trinovæ; et
 « hæc omnia dent imperio meo, et consecrent et
 « coronent imperium meum. Omnia autem predicta,
 « quæ (58) mitti debent ad imperium meum a ean-
 « citate tua, videat præsens nuntius, episcopus
 « Brandizuberensis, Blasius, ut possit referre quid
 « tu scriperis manu propria. Et si hæc omnia im-
 « pleverit sanctitas tua ita reputabo cum prosapia
 « imperii mei et omnium Bulgarorum et Blacorum,
 « quod sumus (59) dilecti filii orthodoxæ sanctæ Ro-
 « manæ ecclesiæ. Et de confusione Ungariæ, Bulgariae,
 « et Blaciæ relinquojudicio sanctitatis tuæ ut dirigas
 « negotium istud recte et juste, ut non habeat pec-
 « catum anima sanctitatis tuæ, et ita habeat impe-
 « riuum meum justicias Bulgariae et Blaciæ, quod
 « rex Ungariæ habeat justicias Ungariæ, et cessent
 « occisiones Christianorum in me et imperium (60).
 « Sciat autem sanctitas tua quod quinque episcopa-
 « tus Bulgariae pertinent ad imperium meum, quos
 « invasit et detinet rex Ungariæ cum justitiis ec-
 « clesiarum; et ipsi episcopatus sunt annihilati; et
 « si justum est hoc fiat. Quidquid dicturus est præ-
 « sens nuntius imperii mei, episcopus Brandizube-
 « rensis, Blasius, sanctitati tuae, habeas verum;
 « quoniam ex parte mea dicet. Misi sanctitati tuæ
 « examita (61) dupla tria, et cuppam auream,

(56) Apogr. Cont. libet.

(57) Id est, Constantinopolitani.

(58) Gest. deest.

(59) Apogr. Cont. sint.

(60) Sic in Gestis. Verum in apogr. Conti, et apud Baynaldum, legitur ipsum.

(61) Examitum, al. Exameatum, panus holo-

A « et yperperorum (62) libras quatuor, et scutellas
 « argenteas tres, et gradale (63) argenteum. Impe-
 « rator Bulgariæ Calojoannes. »

VII.

ANASTASIO ARCHIEPISCOPO BELLEBUSDIENSI.
Mittit ei pallium.

Cum omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, nec omnia membra eumdem actum habere noscantur, sed non solum in officiis sed in forma et a se distent, distantia hujusmodi, vel differentia potius, non deformitatem corporis sed decorem potius operante, cum stella etiam in claritate distet a stella, decet, ut qui majorem locum in Ecclesia Dei tenent, honorentur amplius, et specialibus honoris insignibus adornentur. Cum igitur venerabilem fratrem nostrum.... archiepiscopum Trinovitanensem in omnibus terris, in quibus charissimus in Christo filius noster, Calojoannes, rex Bulgarorum et Blacorum illustris, imperat, primatem duxerimus statuendum, honoris insignia, quæ ad officium ejus spectant, et juxta sedis apostolicæ consuetudinem concedentes; ut te quoque, tanquam honorabile membrum ecclesiæ Trinovitanensis, et metropolitani Bolebusdiensis ecclesiæ, ac suffraganeis ejus metropolitico jure prælatum, specialiter honoremus, per dilectum filium, L. tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum honestatem morum et dote scientiæ commendatum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamus, pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, tibi dirigimus conferendum juxta formam bullæ nostræ munimine roboratam. Non enim igitur fraternitatem tuam, et exhortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus illud humilietur et devote suscipias, et eo, non ad elationem sed humilitatem potius, infra ecclesiam tua in missarum solemnibus, diebus illis utaris, quos idem tibi cardinalis exponet, talemque te studias exhibere, ut interior virtutum ornatus exterioriorem vestium ornatum excedat, et amictus exteriori interiorementis habitum, non imaginaria tantum simulatione sed vera potius expressione, figuret.

VIII.

ILLUSTRI REGI BULGARORVM ET BLACORVM.

D *Significat ei quod mandavit legato ut ipsum inungeret et regalia ei concederet.*

Licet, ex eo quod, per apostolorum principis merita, universalis Ecclesia sub eo sumus pastore pastores, qui oves alias, quæ de ipsius ovili non fuerant, in unum adduxit ovile, ac pascendas eas Petro pastori commisit: *Pasce, inquiens, oves meas (Joan. xxi)*, instantia nostra quotidiana sit

sericus, Græcis recentioribus ἔχαμιτος.

(62) Moneta imperatorum Byzantinorum aurea, sic appellata, quasi ex auro eximie rutilo et recco-
 cto confecta esset, CANG., tom. III, col. 1275.

(63) Librum continens *Gradalia* vel *Gradualia*, id est *Antiphonarium*.

universarum ecclesiarum sollicitudo continuo, et A circa nos et Romanam ecclesiam habere te credimus, in effectu operis cognoscamus.

profectus omnium populorum, quos mater Ecclesia, fermento veteri expurgato, in novam regeneravit infantiam, et in sinum suum, sicut gallina pullos suos congregat, congregavit; Bulgarorum et Blacorum populis tanto nos reputamus specialibus debitores, quantum non solum fidem catholicam per sedem apostolicam olim devotius receperunt, sed descendiderunt etiam ex sanguine Romanorum, quorum sumus profectui et ministerio specialius deputati, qui tanquam peculiaris populus noster, nobis tam in spiritualibus quam temporalibus nullo subjacent mediante. Ut igitur ejus magisterium recognoscant, a qua sciunt se spiritualiter didicisse quod credunt, et quod sunt caroaliter accepisse, cum secundum carnem desconderint ex nobilibus Romanorum, nos, pro quibus Dominus tanquam beati Petri successoribus exoravit, ne deficiat fides nostra, sed fratres nostros conversi aliquando confirmemus, eos confirmare volumus in fide catholica, et in devotione sedis apostolicae roborare. Ut autem paternae dilectionis affectu, quem gerimus circa ipsos, omnibus innotescat, et in filiis matris liberalitas commendetur, in spiritualibus et temporalibus eos tanquam speciales Ecclesiae Romanae filios volumus honorare, ideoque dilectum filium, L. tituli Sanctae Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum litteratura conspicuum et præditum honestate, quem inter cæteros fratres nostros specialis dulcedinis brachiis amplexamur, in Bulgariam et Blaciā a nostro latere destinamus, qui te auctoritate ac vice nostra inungat, sceptrum tibi regale tribuat, et imponat regium diadema. Cumque venerabili fratri nostro... archiepiscopo Trinovitanensi, per dilectum filium, J. capellani nostrum, pallium duxerimus destinandum, et statuerimus eum totius Bulgariæ ac Blaciæ primatem, per eumdem legatum metropolitanis, quos idem capellanus instituens ei de novo subjectit, pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, destinamus, eis juxta formam, quam sub bulla nostra interclusam mittimus, conferendum; eidem quoque legato plenam contulimus facultatem corrigendi quæ corrigena cognoverit, et statuendi quæ duxerit statuenda, mandantes eisdem, ut tam clerum quam populum, in his quæ pertinent ad fidei Christianæ prosectorum, informent, et de benevolentia nostra efficiant certiores. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur attentius, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos et beatum Petrum in ipso, benigne recipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens et observans, et ab universa terra tua recipi faciens et servari; taliter super hoc quod scribimus impleturus, ut devotionis affectum, quem

ARCHIEPISCOPO TRINOVITANENSI, TOTIUS BULGARIÆ ET BLACIÆ PRIMATI, ET ALIIS ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, CLERO, ET POPULO IN BULGARIA, ET BLACIA CONSTITUTIS.

Mittit ei pallium.

Licet ex eo, etc., usque certiores. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus legatum ipsum, etc., usque honorifice pertractatis, ea quæ inter vos corrigenda duxerit vel etiam statuenda, suscipientes hilariter et inviolabiliter observantes, ut, etsi fueritis hactenus sicut oves errantes, ex quo tamen conversi estis ad episcopum et pastorem animarum vestrarum, ejus sequamini doctrinam et formam, cui Dominus totius Ecclesiae magisterium contulit et primatum. Cavete autem, ne de facili moveamini a constantia mentis vestrae, sed in bono perseverantes proposito, in devotione sedis apostolicae humiliter persistatis, ut in illius videamini petre soliditate firmati, supra quam Dominus Ecclesiae posuit fundamentum, claves regni celorum concedens, ut esset, quibus Petrus apriret, apertum, et quibus clauderet, non pateret.

X (64).

Forma qua pallium tradi debet archiepiscopis Belebudiensi et Trinovitano.

[Ad honorem Dei] omnipotentis et beatæ Mariæ Virginis, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et domini papæ Innocentii, et Romanæ Ecclesiae, neo non et Ecclesiae tibi commissæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, quo ad missarum solemnia infra ecclesias tibi subjectas utaris in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, circumcisione Domini, Epiphanie, Hypapanti, Dominica in Ramis palmarum, Cœna Domini, Sabato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione Domini, Pentecoste, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, Natali beati Joannis Baptiste, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione omnium sanctorum, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum, ecclesiae tuæ principalibus festivitatibus, et anniversario consecrationis tuæ. [Sane, solus Romanus pontifex in missarum solemnitiis pallio semper utitur, et utique, quoniam assumpsit est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium figuratur. Alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua, in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis].

(64) Fragmentum hujus epistolæ reperitur inter Decretales, lib. I, tit. 8, *De auctoritate et usu pallii*,

cap. 4. Integra legitur in Gestis, § LXXVII. Quæ in Decretalibus exhibentur, hic uncis inclusa sunt.

XI (65).

*Forma juramenti ab archiepiscopo Trinovitano
præstili.*

Ego, archiepiscopus Trinovitanus, primas totius Bulgariae et Blaciæ, ab hac hora in antea ero fidelis et obediens beato Petro sanctæque Romanæ et apostolicæ sedi, et domino meo (66) Innocentio ejusque Catholicis successoribus. Non ero in facto, vel consilio, vel consensu, ut perdant vitam aut membrum, vel capiantur aut spolientur. Consilium quod mihi crediderint, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Eorum certum malum si scivero, impedire studebo. Quod si non potero impedire, eis, quam cito potero, *intimare curabo* (67). Papatum Romanum, honores, dignitates et rationes apostolicæ sedis defendam pro posse, salvo ordine meo, contra omnem viventem. Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditione canonica fuerim impeditus. Apostolorum limina singulis quadrienniis per me vel per meum nuntium visitabo, nisi eorum absolvat licentia. Legatum apostolicæ sedis, quem pro certo sci- vero esse legatum, devote suscipiam, et in suis necessitatibus adjuvabo. Cum quemlibet de meis suffraganeis (68) consecravero, faciam illi jurare ut Romano pontifici et Ecclesiæ Romanæ perpetuam obedientiam et debitum honorem impendat. Cæterum, cum aliquem coronavero in regem Bulgarorum et Blacorum, juxta indulgentiam mihi et successoribus meis ab apostolica sede concessam, ab eo juratoriam recipiam cautionem, quod ei qui tunc apostolicæ sedi præfuerit, successoribus ejus, et Ecclesiæ Romanæ devotus et obediens permanebit, et cunctas terras et gentes suo subjectus imperio, in obedientia et devotione sedis apostolicæ conservabit. Hæc omnia bona fide servabo. Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Evangelia in præsenti et in futuro. Amen.

XII (69).

CALOJOANNI REGI BULGARORVM ET BLACORVM ILLUSTRI.
Militi ei vexillum.

Ut in cruce Domini nostri Jesu Christi cum apostolo glori eris, et non tibi, sed ei cui slectitur omne genus, tuos de cætero triumphos ascribas, qui docet manus ad prælium et digitos movet ad bellum, et inter varios bellorum eventus ejus suffragio sentias te muniri, cui Dominus claves regni cælorum et ligandi atque solvendi contulit potestatem, præter regiae dignitatis insignia, quæ tibi per dilectum filium, Leonem, tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum providum et honestum, [tuæ serenitati dirigimus, per eundem, vexillum, quo contra illos utaris qui honorant labiis Crucifixum, cor autem eorum est lon-

(65) Legitur in Gestis, § LXXVII, et apud Raynaldum, ad annum 1204, § 44.

(66) Apogr. Cont. add. *papæ.*

(67) Apogr. Cont. *nuntiare intimabo.*

(68) Apogr. Cont. add. *in episcopum.*

(69) Exstat in Gestis, § LXXIV. Eamdem etiam, sed non integrum exhibet Raynaldus, ad annum

A ginquum ab ipso, ad petitionem venerabilis fratris nostri, B. (70) Brandizuberensis episcopi, tibi duximus destinandum. Prætendit autem non sine mysterio crucem et claves, qui beatus Petrus apostolus et crucem pro (71) Christo sustinuit, et claves a Christo suscepit. Repræsentat itaque signum crucis, in quo Christus, utpote qui vincit, regnat et imperat, debellavit aereas potestates, et in quo capiens præda prædonem absorbuit, moriens vita mortem et Behemoth cepit in suis oculis quasi hamo. Clavem autem geminam repræsentat, discretionis alteram reliquam potestatis, ut cum discreveris inter bonum et malum, lucem et tenebras, sanctum et profanum, commissum tibi materiale gladium ad vindictam malefactorum, in (72) laudem vero bonorum exercetas, et arma contra illos apprehendas et scutum qui non posuerunt Deum adjutorem sibi, sed in feritate sua et multitudine confidentes, nituntur contra stimulum calcitrare. Monemus igitur serenitatem regiam et hortamur attenius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eodem vexillo in humilitate cordis utaris, et inter acies bellicas memor Dominicæ Passionis existas, ejusque magisterium recognoscas, cui Dominus ipse dixit : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam; et tibi dabo claves regni cælorum* (Matth. xviii). Sic enim inimici tui non solum contra te prævalere non poterunt, sed ante faciem tuam dante Domino non subsistent.

XIII (73).

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIIS ECCLESIASTRUM PRÆLATIS, ET OMNIBUS TAM CLERICIS QUAM LAICIS, IN REGNO UNGARIÆ CONSTITUTIS.

Scribit eis super reductione Bulgarorum, et ut legatum bene tractent.

Volens apostolica sedes filios suos per varias mundi partes in unum, seu gallina sub aliis pullos suos congregat, congregare ut ipsa suas oves agnoscat, et agnoscat ab eis, fiatque unum ovile, ac unus pastor, sicut Dominus ipse dicit, Bulgarorum, et Blacorum Ecclesiam, quæ, tanquam non cognosceret semetipsam, illo pastore relicto, cui Christus pascendas commiserat oves suas : *Pasce, inquiens, oves meas* (Joan. xxi), post vestigia gregum aberat, et velut ovis errans recesserat ab ovili, ad se desiderat revocare, ut sit, juxta verbum propheticum, bonum pariter et jucundum habitare fratres in unum, fiatque majus gaudium ecclesiæ Dei super ecclesia illa, cum ad apostolicæ sedis devotionem redierit, et reconciliata fuerit ecclesiasticæ veritati, quam supra nonaginta novem aliis, quas nec mors, nec gladius ab Ecclesiæ Romanæ reverentia

1204, § 36. Quæ apud ipsum leguntur, hic de more uncis inclusa sunt.

(70) In Gestis deest.

(71) Gest. in.

(72) Gest. deest. Rayn. et.

(73) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 45.

separavit. Ut igitur, ejus exemplo, qui filium prodigum redeuntem induit stola prima, et annulum dedit ei, Bulgarorum et Blacorum populos ad devotionem et reverentiam sedis apostolicæ redeuentes, in spiritualibus et temporalibus honoremus, per dilectum filium, L. tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem apostolicæ sedis legatum, virum providum et honestum, et inter cæteros fratres nostros prærogativa quadam dilectionis acceptum, ipsos duximus visitandos, qui eos in fide catholica et Ecclesiæ Romanæ devotione studeat confirmare. Ne autem primogenito scandalum pariat, et his qui nobiscum sunt semper quamdam velut invidiam moveat, si ecclesiam illam cum primogenito ad matris ubera redeuntem taliter honoremus, occidentes in ejus reditu vitulum saginatum, ei autem nec hædum etiam quem cum amicis suis comedat tribuamus, sed ipse gaudeat, et pariter epuletur, quoniam epulari eum convenient, et gaudere, quia frater ejus qui mortuus fuerat jam revixit, et qui perierat est inventus; eidem legato plenam concessimus facultatem, ut in provinciis per quas transit, causas quæ ad ejus audientiam perferentur, audiat et decidat, si potuerit, vel deleget, metatque in earum decisione et delegatione de ipsis omnia scandala; et seminans semen pacis cunctroversias studeat sepelire, et fiat odor virtutis in vita omnibus per quos transit. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus cardinalem ipsum sicut apostolicæ sedis legatum recipiatis hilariter et honorifice pertractetis, et tam in eundo, quam redeundo in necessariis omnibus, et securò conductu ita liberaliter provideatis eidem, ut patronum eum de cætero apud sedem apostolicam habeatis, tantoque citius ab ea exaudiatur pro vobis, quanto a vobis pro ipsa fuerit amplius honoratus.

XIV (73).

ARCHEPISCOPIIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS, ET UNIVERSO CLERO, IN SERVIA PROVINCIA CONSTITUTIS.

De eodem argumento.

Volens apostolica sedes, etc., in eundem fere modum, usque est inventus. In Servia quoque ipsi legationis officium duximus injungendum, ut evellet, destruat, disperdat et dissipet, sedis et plantet, juxta quod ad profectum catholicæ fidei, statum ecclesiæ, correctionem et utilitatem vestram viderit expedire. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in eo recipientes, hilariter et honorifice pertractantes, statuta et mandata ipsis suscipiatis humiliter et inviolabili-

(74) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 45.

(75) De Eliensi episcopo et abate S. Edmundi, jam dictum est supra.

(76) Lib, x, epist. 135.

A liter observetis; alioquin, sententiam quam tñlerit in rebelles ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, inviolabiter observari.

XV (75).

ELIENSI EPISCOPO, ET.... ABBATI SANCTI EDMUNDI (76).
Ut mercatoribus Romanis super pecunia, ipsis a Rogero de S. Edmundo debita, satisfieri curent.

(Anagniæ, vi Non. Maii.)

Etsi devotionem illius in Domino commendemus qui mandatorum nostrorum est diligens executor, quia tamen intentionis nostræ non est injusta mandare, ne inde nascantur injuriæ unde jura nascuntur, mirari cogimur et moveri, si quando forte mandata persubceptionem a nobis fraudulenter extorta scienter execucioni demandet, cum non debeat ignorare, quod, secundum canonicas et legitimas sanctiones nostras, mendax precator carere debet penitus impetratis, quia fraus vel dolus alicui patrocinari non debet, et jura non deceptoribus subveniunt, sed deceptis. Gravem itaque nobis dilecti filii, Jacobus de Josto, S. Bobonis de Maximo, M. Guidonis Marronics, S. Joannis Pantaleonis, et H. frater ipsius, S. Capharellus, Nich. Octavianus Deustegardet, et L. Pizulinus, mercatores Romani, proposuere querelam, quod, cum bonæ memorie Ro. de Sancto Edmundo, ex illa licentia generali quam apostolica sedes omnibus crucis signatis indulxit, et ex alia speciali quam nos eidem crucis signato concessimus, usque ad 3ma obligasset eisdem sua beneficia universa pro certa pecunia quantitate, quam recepit ab eis in terra sanctæ subsidium profecturus, et inde, post ejus decessum, generaliter mandaverimus omnia beneficia, quæ tempore mortis habebat, praedictis mercatoribus assignari, ut de ipsis præventibus pecuniam reciperent, usuris cessantibus, mutuatam, venerabilis frater noster... Dunelmensis episcopus (76), qui pro mercatoribus ipsis primo secundoque apostolicum mandatum suscepit, occasione mandati ad ipsum vel ad dilectum filium... abbatem Sancti Albani (77), pronepotem venerabilis fratris nostri, S. Albanensis episcopi (78), praedictorum omnium veritate tacita, impretrati, super ecclesia, quam idem R. ab ejusdem abbatis possederat monasterio (79), ipsius episcopi conferenda nepoti, eadem illi ecclesiam dicitur assignasse, qui per procuratorem suum non solum illum accepit, verum etiam percipit fructus ipsius in præjudicium mercatorum, qui de præventibus ipsius ecclesiæ potuissent plenius quietari. Unde, per effectum operis patet qualis fuit impenitantis affectus. Recolimus etiam, ipsum abbatem ad primum mandatum nostrum id facere noluisse, sicut per suas nobis litteras intimavit: tum quia, priusquam prædictus Rog. ipsam ecclesiam per favorem regium

(77) Conferenda omnia in ea quæ diximus ad epistolam libri sexti 204, not.

(78) Vide epistolam hujusmodi libri septimi 3, not.

(79) Sic in apogr.

accepisset, ipse ad illam vacantem quemdam clericum canonice præsentavit, jure sibi ex sola præsentatione sua in eadem ecclesia secundum canones acquisito, quia jus patronatus pinguis a clericis quam a laicis possidetur; tum etiam quia eadem ecclesia, que curam habet animalium annexam, maxime cum sit magna debet ad regimen suum non mercenarium sed pastorem habere. Cumque prædictus clericus super jure suo sibi reintegrando litteras apostolicas impetrasset, nulla de litteris ipsis in primo mandato mentio facta fuit. De quibus licet in secundo mandato fecerimus mentionem, quia proponebantur per vitium facilitatis obtentæ, mandavimus tamen cum inquisitione procedi, ne posset eidem clero prejudicium generari, sed ipse, sicut accepimus, conqueritur vehementer grave sibi prejudicium esse factum, sive per fraudem exhibitam, sive per violentiam irrogatam. Quia vero, sicut de dubiis judicare non possumus, donec plene certificemur de illis, ita de certis ambigere non debemus, quin de illis libere decernamus; prædictis episcopo et abbatii per scripta nostra præcipimus, ut, cum, exigente justitia, carere debeat robore firmitatis, quod occasione mandati per subreptionem obtenti noscitur attentatum, memoratam ecclesiam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, idem episcopus ad manus ejusdem abbatis, et ipse abbas ad manus suas non differat revocare, remoto ab eo procuratore seu vicario nepotis prædicti episcopi Albanensis, vel alio quolibet detentore, proventus ipsius fideliter colligentes, ut ad mandatum nostrum in solutionem prælibata pecuniae convertantur; fructus quoque medio tempore perceptos ex ea recipere et accipere non postponant, et fructus quos idem episcopus inde percepit, eidem abbatii tribuat nihilominus conservandos, contradictores, si qui fuerint, per excommunicationis sententiam, appellatione postposita, compescendo. Interim autem ipsam ecclesiam nulli penitus assignare præsumant, donec de ipsa nostræ receperint beneplacitum voluntatis, mandatum apostolicum taliter impleturi, ut diligentius exsequantur quod de scientia certa procedit, quam quod de tacita veritate prorupit. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si prænominati episcopus et abbas mandatum nostrum infra viginti dies neglexerint adimplere, vos, omni contradictione, appellatione et excusatione cessante.

(80) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204,
§ 81.

(81) Sic in apogr.

(82) Bernardus I., cognominatus, *de Sadarico*, ex abbe S. Petri Generensis, paulo post annum 1170, ad episcopatum Olorensem provectus fuit. Occurrit nomen ejus in instrumentis usque ad annum 1205. *Gall. Chr.* tom. I, col. 1269.

(83) De plane Silve abbatibus, rauca sane referuntur, sive in *Annalibus Præmonstrat.*; tom. II, col. 571, sive apud auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. II, col. 892.

A illud exequi nullatenus omittatis, non obstantibus litteris, quas super hoc ipso negotio alia vice eisdem episcopo et abbatii meminimus destinasse, si tamen eadem ad ipsos litteræ pervenerunt; sed nec quibuslibet aliis, si quæ apparuerint harum tenore tacito impetratae. Nosque nihilominus eorum curaremus pro meritis inobedientiam castigare, quia, quantumcumque prædictum Albanensem episcopum tanquam honorabile membrum ecclesiæ diligamus, plus tamen Deum cœli timemus, qui jubet ne sit apud nos acceptio personarum, aut in manu nostra pondus et pondus quasi statera dolosa. Quod si non ambo, alter, etc.

Datum Anagniæ, vi Nonas Maii.

XVI (80).

PRIORI ET FRATRIBUS HOSPITALIS DE THUREGANO.

Recipit eos sub protectione cum anno censu unius aurei.
(Laterani, iii Id Maii.)

Solet annuere, etc., usque annuentes personas, et hospitale vestrum quod dilectus filius nobilis vir... dux Zeringiæ (81) pro suorum peccatorum remedio fabricavit, cum omnibus bonis, quæ impresentiarum, etc. in modum protectionis usque communimus. Ad indicium autem hujus protectionis a nobis obtentæ, aureum unum nobis, nostrisque successoribus, annis singulis persolvetis. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, iii Id Maii.

XVII.

EPISCOPO OLORENSI (8), ABBATIBUS DE PLANA SILVA (83),
ET SANCTI SEVERI (84).

C Ut archiepiscopo Auxitano, morbo caduco laboranti, coadjutorem assignent (85).
(Laterani, iii Id. Martii.)

Ad audientiam nostram, dilecto filio G. Donati, canonico Auxitanensis ecclesiæ significanti, pervenit, quod venerabilis frater noster... Auxitanensis archiepiscopus, vinculo excommunicationis astricte pallium usurpavit, et ab eo tempore usque modo nolensa se jugum excommunicationis excutere per tractavit ecclesiastica sacramenta. Idem etiam postquam pallium sic accepit, morbo laboravit caduco, et perjurii crimen indignationem in se Altissimi provocavit. Quia vero nobis super præmissis non potuit fieri plena fides, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita super his diligentius veritate, si eumdem archiepiscopum inveneritis laborare, auctoritate nostra coadjutorem assignetis eidem juxta canonicas sanctiones, super

(84) Duo sunt S. Severi monasteria, ad quorum abbates dirigi potuit hæc epistola.

S. Severi, in capite Vasconia, Adurense diœcesos, abbas decimusquintus numeratur Arsarius, anno circiter 1200, qui idem Lascurrensis episcopus obiit iii Nonas Augusti, ann. 1213, ex S. Severi monumentis. Vid. *Gall. Christ.*, t. I col 1177.

S. Severi de Russitano, in diœcesi Tarbensi, abbatum series nimis imperfecta, nullum, circa hæc tempora, abbatem exhibit. Vid. *ibid.*, col. 1244.

(85) Conferenda omnino ea quæ diximus ad epistolam libri quinti 96, not.

aliis quod canonicum fuerit sublatu appellationis obstaculo statuentes. Ceterum, quia dictus canonius cum eum tali morbo sciverit laborare in susceptione pallei minime reclamavit, imo fraudulenter veritatem suppressisse videtur, volumus, et mandamus, ut, si vobis ita esse constiterit, ipsum, remoto appellationis obstaculo, canonice puniatis. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, iii Id. Martii, anno septimo.

XVIII.

NOBILI VIRO... DUCI VENETORUM, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ipsum ac Venetos ad resipiscendum, et ad pœnitentiam agendam, propter facinus quod adversus Jaderam commiserant hortatur.

(Anagniæ, vi Kal. Martii.)

Prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes, qui civitatem Venetiarum in pluribus honorarunt, ad honorem ejus intendimus et profectum, nec difficiles nos exhibuimus in petitionibus nobis pro ipsa porrectis, sed eas, quantum cum Deo, et honestate potuimus, curavimus promovere, sicut et ipsi novimus, et te credimus meminisse. Verum quanto magis ad ejus aspiravimus commodum, et augmentum, tanto desideravimus amplius, ne illius in se provocaret offensam, qui exaltathumiles, et humiliat exaltatos. Noverat autem tua nobilitas, noverat et populus Venetorum, qualiter charissimus in Christo filius noster, H, rex Ungarorum illustris, et nobilis vir A. dux, frater ipsius, assumpserant signum crucis, et in terra sanctæ subsidium proposuerant transfractare, quorum profectus vobis impedientibus hactenus est dilatus. Præterea, te, ac Venetos non latebat, qualiter, post excidium terræ sanctæ, apostolica sedes universos qui ejus reliquias subvenirent a die qua signum crucis acciperent, usque ab obtutum, vel redditum eorumdem, in sua protectione suscepit, et tam familias eorum, quam bona sub ecclesiastica defensione præcepit manere secura. Ad notitiam quoque tuam novimus pervenisse, qualiter eti rex ipse, ac terra ipsius, ex eo quod crucem assumpserat, auctoritate constitutionis super hoc a prædecessoribus nostris editæ, apostolica protectione gauderet, qui tamen plus timeri solet quod specialiter pollicetur, quam quod generaliter concluditur sponsione, protectionis nostræ litteras specialiter petierit, et recepit ad cautelam, quas si nec potuimus, nec debuimus denegare, ne illi subtrahere videremur quod signatis omnibus est indultum. Credimus etiam te novisse, qualiter nuntiis tuis, qui ad sedem apostolicam cum crucesignatorum nuntiis accesserunt, potentibus pactiones inter vos initias confirmari, et per eos tibi, et Venetis duxerimus inhibendum, ne terras regis ipsius aliquatenus laederetis. Insuper, ut iter Domini fieret in timore, nec modicum fermenti corrumperet totam massam per litteras nostras, quas ad audientiam tuam et Venetorum credimus pervenisse, curavimus districtius

A inhibere, ne terras Christianorum invadere, vel laedere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequiererint, vel alia justa et necessaria causa tamen occurreret, propter quam aliud agere, accedentes consilio apostolicæ sedis legati, possetis; si qui autem contra præsumerent, se scirent excommunicationis vinculo innodatos, et indulgentiæ, quam sedes apostolica crucesignatis indulxit, immunes. Tu autem et tui, omnibus his despactis, et legato nostro repulso, contra regem ipsum primo impetum facientes, ante Jaderam primas acies expandistis, et in auxilium vestrum convocantes exercitum Galorum obtinuistis ab eis ut vestrīs consentirent, et manus suas fraterno sanguine macularent. Cepistis igitur, et evertistis per violentiam civitatem, destruxistis ecclesias, et altaria suffodistis, et in divinæ majestatis offensam, et Ecclesiae Romanæ contumplum, commisistis facinus jam notorium pene penitus toti mundo. Non enim crucem sumpsistis, aut sumere debuistis in obsequium Jesu Christi, ut expugnaretis Christianos, sed potius Agarenos, crucis ipsius perfidos inimicos. Hæc autem ad correctionem vestrā referimus ex charitate sincera, quia pater filium, quem diligit, corripit, et Deus quos amat arguit et castigat. Recepimus vero litteras Constantinopolitani imperatoris et tuas, et quæ significastiis per eas notavimus diligenter. Verum, quamvis optemus ut per studium, et sollicitudinem tuam, ad devotionem apostolicæ sedis Constantinopolitana ecclesia revertatur, quia tamen ad subsidium terræ sanctæ propensius aspiramus, ne succoursus ejus dilatus hactenus diutius differatur, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus, qualenus, tu, et Veneti, reconciliati ecclesiasticæ unitati, peccatorum vestrorum maculas pœnitentiæ lacrymis expietis, ut, a criminum labo purgati, bellum Domini possitis in puritate cordis et corporis præliari, nec de multitudine, vel potentia vestra, vel ex eo quod prospere vobis successit hactenus, præsumatis, sed quanto plura Dominus vobis præter merita vestra concessit, tanto vos amplius in ejus oculis humiliare curetis, et patientia ejus ad pœnitentiam vos adducat, ut, absolutione in humilitate quæsita, et cum devotione suscepit, recuperationi terræ sanctæ totis viribus insistatis, quoniam id potissimum erit vobis et meritorium apud Deum et apud homines gloriosum. Nos autem quod ipsi terræ videbimus expedire, studebimus, dante Domino, efficaciter procurare.

Datum Anagniæ, vi Kal. Martii.

XIX.

PRIORISSÆ ET MONIALIBUS DE RUESPERRA.

Recipit eas sub protectione.

(Anagniæ, ii Non Martii.)

Solet annuere, etc. usque assensu. Personas vestrás cum omnibus bonis vestrisque impræsentiarum, etc., in modum protectionis, usque communis, districtius inhibentes, ne quis de novâibus

vestris, quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animelium nutrimentis a vobis exigere præsumat. Nulli ergo, etc.

Datum Anagniæ, ii Non. Martii.

XX (86).

EPISCOPO FESULANO (87).

Ne obediat consulibus Florentinis, qui dictum episcopatum transferre in civitatem Florentinam ordinaverant, subasserto jure patronatus, quod rescindi mandat.

(Laterani, iii Id. Martii.)

Lacrymabilem dilectorum in Christo filiarum, monialium Sancti Petri Florentini, querelam accepimus, quod consules civitatis ejusdem juramento se illico astrinxerunt, ut episcopatum Fesulanum ad suam transferant civitatem, proponentes sedem episcopatus ipsius in eodem monasterio collocare. In suis etiam constitutionibus addiderunt, ut de jure patronatus cognitio ad eorum referatur examen, ecclesiastico judicio prætermisso. Unde dilecto filio... priori Sancti Fridiani Lucanensis dedimus in mandatis, ut consulibus ipsis ex parte nostra districtius inhiberet, ne translationem Fesulanensis sedis facere attentarent, cum hoc, si etiam fieri ad locum oporteret idoneum, non ad eos, sed ad nos specialiter pertineret; et eisdem injungeret, ut constitutiones illas rescinderent, quas super jure patronatus in præjudicium ecclesiastici juris fecisse dicuntur, tibi etiam et capitulo tuo firmiter inhibendo, ne super his consulibus acquiesceretis eidem Verum, cum idem prior consules et populum Florentinum ab hac præsumptione desistere monuisset, ipsis, monitiones non attendentes ipsius, nec majestati divinæ, nec apostolicæ sedis, nec muliebri sexui deferentes, moniales ipsas suum exire monasterium compulerunt, et ipsis monialibus in capella quadam intrusis, ipsum tibi monasterium tradidere. Sane, cum nobis et Ecclesiae Romanæ juramento fidelitatis tenearis astrictus, in quo continetur expressum, ut papatum Romanum, salvo ordine tuo, contra omnem hominem pro posse defendas, et malum nostrum, si nosti, studeas impeditre, de tua discretione mirari cogimur et moveri, quod, cum episcopalis sedis mutatio, sicut scire te novimus, et alios etiam docuisse, ad Romanum tantum pontificem de jure pertineat, et consuetudine approbata, tu papatum Romanum in hac parte non defendis ut debes, sed magis impugnas, nec malum nostrum impedis, sed procuras, dum, præter auctoritatem nostram, imo contra prohibitionem expressam, cum prædictis consulibus machinaris Fesulanensem sedem ad Florentinam civitatem in monasterio memorato transferre. In quo etiam graviter lœ-

(86) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 77.

(87) Raynerius, præsul Fesulanorum erat ab anno 1193. Anno 1218, variis crimibus initiatu apud Honorium PP. III, ab abbatibus S. Galgani et S. Michaelis, super iis apostolicis commissariis con-

A dis ecclesiasticam libertatem, dum monasterium illud quoconque modo de manu recipis laicali, cum scias quod laicis, quantumcumque religiosis, non est de rebus ecclesiasticis disponendi attributa facultas. Licet autem archidiaconus tuus ad præsentiam nostram accesserit, et visus sit te multipliciter excusare, quia tamen non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiæ districte præcipimus, quatenus receptis litteris istis, ad civitatem accedas persona liter Florentinam, et quod est de prædicto monasterio taliter attentatum, vel de cætero fuerit atten-tandum, auctoritate nostra denunties irritum et inane; consules etiam et populum Florentinum ex parte nostra moneas diligenter, ut, monialibus ipsis prædicto monasterio restituendo, de damnis et injuriis irrogatis infra quindecim dies satisfacere non postponant, et rescindant constitutiones quas super jure patronatus ecclesiistarum contra libertatem ecclesiasticam statuisse dicuntur; alioquin, consules ipsos, consiliarios et principales fautores ipsorum, vinculo excommunicationis innodes, et facias excommunicationis sententiam latam in eos, per tuam diœcensem, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, usque ad satisfactiō-nem idoneam solemniter publicari. Quod si prætermiseris adimplere, ab officio pontificali suspensus, infra mensem in persona propria te nostro conspectui repræsentes, nobis de tanto satisfacturus excessu, quia, coram nobis positus, pro certo cognoscas utrum pecunia tua, sicut dicitur te jactasse, possit apud nos redimere culpam tuam.

Datum Laterani, iii Idus Martii.

XXI (88).

PRIORI SANCTI FRIDIANI LUCANENSIS (89).

De eodem argumento.

(Laterani, Id. Martii.)

Lacrymabilem, etc., in eundem fere modum, usq ue tradidere. Dolemus autem, non tam pro monialibus ipsis quam pro consulibus memoratis, cum non sit minus injuriam perpetrare quam perpeti, magis vero dolemus propter apostolicam sedem, cuius singulare privilegium violare nituntur, cum ad eam tantum pertinebat episcopalis sedis mutatio, et propter universalem Ecclesiam, cuius intendunt infringere libertatem, cum laicie nulla sit de rebus ecclesiasticis disponendi attributa facultas. Unde, nos eidem episcopo in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandavimus, ut, receptis litteris nostris, etc., usque excessu. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus prædictos consules et populum Florentinum, nisi ad

stitutis, mœrore animi tabefactus, diem obiit sequenti anno 1219. UGHELL. Ital. sacr., tom. III, col. 321.

(88) Vide Raynaldum, ibidem.

(89) De eo jam dictum sœpius.

commonitionem tuam prædictam curaverint ad-
implere (90), tu consules ipsos et principales sauto-
res eorum vinculo excommunicationis astringas, et
sententiam ipsam facias per circumadjacentes civi-
tates, pulsatis campanis et candelis accensis, solem-
niter publicari, quibus auctoritate nostra districtius
facias inhiberi, ne cum illis aliqua contrahant mer-
cimonia, sed eos potius tanquam excommunicatos
evitent, ipsisque consulibus et toti populo Floren-
tino ex parte nostra denunties, quod si forte in sua
pertinacia duxerint persistendum, mercatores eo-
rum per terras, ad quas devenerint, capi ac detineri
cum omnibus mercimonii faciemus; et, cum duos
episcopos in sua velint statuere civitate, illis erit
merito formidandum, ne unicum episcopatum eo-
rum dividamus in duos.

Datum Laterani, Idibus Martii.

XXII

ARCHIPRESBYTERO, ET G. ET R. MAGISTRIS CANONICIS
LUCANENSIBUS.

*In favorem Noradi, subdiaconi, ne ipsum molestatione
vexari sinant.*

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

Significavit nobis dilectus filius Noradus, subdia-
conus noster, quod, cum inter ipsum ex una parte
et S. et S. fratres suo controversia suborta fuisse, C
B. avunculus, R. et C. cognati eorum quod eorum
super hoc essent arbitrio parituri sibi astrinxerunt
eos per juratoriam cautionem, et eidem subdiacono
sub debito juramenti secreto postmodum injunxe-
runt, ut, relicto habitu clericali, matrimonium con-
trahere non differret, et usque ad sexdecim annos
aliquam hereditatis sue non peteret portionem,
quorum arbitrio prædictus subdiaconus noluit, sicut
nec debuit, obediens. Cum igitur mandatum hujus-
modi fuerit illicitum et iniquum, discretioni vestrae
per apostolica scripta mandamus quatenus eum su-
per hoc non permittatis alicujus infamiae molesta-
tione vexari, cum sint ipsi potius, qui non sunt veri-
titaliter arbitrium promulgare; culpabiles judices,
et, prædicto juramento vel arbitrio non obstante,
faciat eisdem per censuram ecclesiasticam, appella-
tionem remota, patrimonii sui portionem debitam
exhiberi. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Laterani, xiv Kalendas Aprilis.

XXIII.

CONSULIBUS ET POPULO CAMERANENSIBUS.

*Ut recuperent et conservent possessionem Romanæ
Ecclesiae in castro Cameranensi.*

(Laterani, viii Kal. Aprilis.)

Ad audienciam nostram noveritis pervenisse quod

(90) Sic in apogr., sed deest aliquid.

(91) Laudata apud Raynaldum, ab anno 1204,
§ 82.

(92) Lunensem ecclesiam regebat Gualterus, seu
Walterus, jam ab anno saltem 1198. Exstant con-
stitutiones pro bono regimine oppidi Sarzanensis,
ab ipso factæ an 1200. Sequenti anno, concessit ec-
clesias S. Andreæ et S. Basiliæ, cum pertinentiis

A possessiones et jura, quæ in castro Cameranensi
habemus, male tractantur, et per incuriam et negli-
gentiam perduntur. Quocirca, universitati vestrae
per apostolica scripta mandamus atque præcipimus,
quatenus dilecto filio Bald. civi Anconitano, de
possessionibus et justitiis omnibus quas habemus in
castro, vel ejus pertinentiis, respondere curetis.
Ipse enim Bald. nobis juravit quod possessiones et
jura ad ecclesiam Romanam spectantia in castro
prædicto, et circa illud, et in ejus pertinentiis con-
stituta, bona fide recuperabit ad nomen et utilitatem
Romanæ Ecclesie, et quæcunque ad manus suas
sive jam acquisita, sive in posterum acquirenda, in
supradicto castro et ejus pertinentiis, quocunque
modo pervenerint, bona fide ad nomen et utilitatem
Romanæ Ecclesie conservare, non minuere, non
alienare, nec alienanti consentire, sed ad manda-
tum nostrum, vel successorum nostrorum, ea omnia
cum integritate qualibet et augmento restituere sub
eadem fidei religione promisit. Nos autem, ne pos-
sessiones vel jura ipsius castri alienari possint vel
minui, omnem alium contractum decernimus irri-
tum et inanem.

B Datum Laterani, viii Kal. Aprilis.

XXIV (91).

EPISCOPO (92), ET CAPITULO LUNENSIIBUS.

*Translationem episcopatus Lunensis ad Sarzanam
auctoritate apostolica confirmat*

(Laterani, viii Kal. Aprilis.)

Per litteras vestras olim nostro apostolatu præ-
sentatas, intelleximus evidenter, quod, cum Lu-
nensis civitas, in qua sedes esse dignoscitur cathe-
dralis, sic suos habitatores devoret et consumat,
quod pauci vel nulli commorenentur in ea, nec sit
populus qui jura et libertates ecclesie vestrae pro-
tegat et defendat. Deliberato tandem consilio sta-
tuistis, si vobis hoc sedes apostolica indulgeret,
ut ad locum alium populosum, Sarzanam nomine,
episcopalem cathedram transferretis, et tempore
sanctæ memoriae Gregorii papæ, prædecessoris no-
stri, usque adeo proposuistis fuisse processum,
quod, cum ille per partes illas transitum faceret,
ipsius translationis licentiam apostolica vobis au-
toritate concessit, et pro construenda ecclesia de-
dit vobis, filii canonici, lapidem benedictum. Sed,
quia post paucos dies idem prædecessor nosterviam

D fuit universæ carnis ingressus, vos in ipso negotio
procedere dubitastis, credentes mandatum ejus in
ipsius obitu expirasse, propter quod considerantes
attentius utilitatem et necessitatem cleri, et populi
ecclesie Lunensi commissi, ad præsentiam nostram
dilectum filium, Ph. vestrum canonicum, transmi-

suis, capitulo Lunensi. Cathedram antiquam ab
ecclesia S. Basillii Lunensis, ad S. Andream Sarza-
nensem transtulit auctoritate Innocentii PP III, 1204,
anno 1204 (ut habetur in hac ista epistola libri se-
ptimi 24. Numerum canonicorum ad 16 redigit anno
1205. Anno 1202 (potius 1203), pontificatus sui vi.
Non. Martii, idem Innocentius ipsi confirmavit om-
nia jura et bona Lunensis ecclesie, nec non conven-

sistis, per eum devote ac humiliter supplicantes, ut vobis transferendi sedem episcopalem ad locum prædictum licentiam præberemus. Nos autem, petitionem vestram favore sedis apostolicæ prosequentes, de fratum nostrorum consilio, ut sedem episcopalem, nullius contradictione vel appellatione obstante, ad locum prædictum auctoritate apostolica transferretis, liberam vobis concessimus facultatem. Cumque juxta indulgentiam nostram in eodem negotio procedere curassetis, tu, frater episcope, cum quibusdam ex canoniciis tuis ad apostolicam sedem accedens, humiliter supplicasti, ut quod autoritate nostra factum fuerat de translatione prædicta, apostolico dignaremur munimine robore. Tuis igitur, et canonicorum ipsorum precebus inclinati, translationem episcopalim sedis in Sarzanam ex indulgentia sedis apostolicæ factam, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, viii Kalendas Aprilis.

XXV.

ABBATI SANCTI STEPHANI, ET MAGISTRO LANFRANCO,
CANONICO BONONIENSI.

De sententia, in causa quadam, quæ hic non declaratur, abroganda.

(Laterani, xv Kal., Aprilis.)

Dilecto filio, C. clero, etc. usque mandamus, quatenus inquiratis de præmissis diligentius veritatem, et, si eidem mulieri noveritis a prædictis canoniciis, non obstante appellatione, quam super hoc ab ipso abbatte se asserunt emisse, cum illi per subsequentem concessionem parendo sententiæ renuntiasse penitus videantur, faciat per censuram ecclesiasticam sine difficultate concedi. Alioquin, ipsius abbatis sententiam, auctoritate nostra suffulti, quoad hunc articulum, penitus irretetis, cum in hac parte contra peracti tenorem sit expresse protata. In aliis autem articulis, latam sententiam mandamus firmiter observandum. Testes, etc. Nullis litteris, etc.

Datum Laterini, xv Kalendas Aprilis.

XXVI.

N... (93)

Ut inquiratur super privilegiis et indulgentiis suspectis.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

Cum sint diligentius inquirenda quæ gravem suspicionem inducunt, unde posset grave scandalum suboriri, si prætermitterentur segniter indiscussa,

tiones et permutationes inter ipsum ac canonicos Lunenses, diplomate quod quidem legere est apud Ughellum, sed in regestis frustra requiretur. Peruenit Gualterus ad annum 1212, quod e vivis sublatus est, præsul aeterna memoria dignus UGHELL. Ital. *sacr. t. I, col. 916.*

(93) Desideratur inscriptio.

(94) Fragmentum hujus epistolæ reperitur inter Decretales, lib. iii, tit. 39, *De censibus, exactionibus et procurationibus*, cap. 21. Quæ illic leguntur, hicuncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

(95) Vide epistolam libri sexti 180, not.

A fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus personas provinciæ tuæ, quæ privilegia seu indulgentias ab apostolica sede asserunt se habere, de quibus suspicio merito habetur, ad ostensionem eorum, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas. Quæ si fuerint de ratione suspecta, nostro præcipias conspectui præsentari, aut ipsa tandiu apud reliquias detineri personas, donec per scriptum eorum de ipsis plenam notiam habeamus,

Datum Laterani, iii Kalendas Aprilis.

XXVII (94)

PRIORI SANCTI STEPHANI FANENSIS.

Causam, quæ inter ipsum et M. episcopum Fanensem super ecclesia S. Stephani vertebaratur, auctoritate apostolica dirimit.

(Anagniæ, v Kal. Martii.)

[Cum venerabilis frater noster, M. (95) *Fanensis* (96) episcopus] et tu, in nostra essetis præsentia constituti, et de quæstione, quæ inter vos super ecclesia Sancti Stephani Fanensis vertebaratur, velletis ad invicem litigare, dilectum filium, J. (97) tituli Sanctæ Prisci presbyterum, et J. (98) Sanctæ Mariæ in Cosmedino diaconum, cardinales, vobis concessimus auditores, coram quibus allegando proponere curavisti, quod cum prædicta ecclesia Sancti Stephani, quarumdam monialium, quæ in ea videbantur sub religionis habitu conversari, malitia faciente, fuerit fere ad desolationem redacta, illas bone memorie C. (99) *Fanensis* episcopus, auctoritate felicis recordationis Eugenii Papæ prædecessoris nostri, ab ecclesia memorata removit, et canonicos in ipsa instituit regulares, statuens ut ordo canonicus perpetuis in ea temporibus debeat observari, et eam ab omni exactione, tam sua quam successorum suorum et *Fanensis* ecclesiæ prorsus absolvit, retento sibi et ecclesiæ suæ uno cero trium librarum, ab ea annis singulis exsolvendo; et, quia prædictus episcopus te super libertate prædicta, tam a felicis memorie Cœlestino papa, prædecessore nostro, quam a nobis etiam confirmata, multipliciter aggravabat, apostolicum tibi petivisti patrocinium suffragari. Prædictus vero episcopus proposuit ex adverso, quod privilegium prædicti prædecessoris sui sibi et ecclesiæ suæ nullum præjudicium inferebat, quia eo tempore quo illud indulxit ecclesiæ memoratae episcopatui resignarat, et habitum in ipsa ecclesia receperat regularem, et post

(96) In *decret. Favensis*,

(97) De isto jam dictum est sæpius.

(98) Joannes, comes Anagninus, Jacobi comitis et Andreæ germanus frater, Innocentii PP. III affinis, ex Capellano, anno 1200, renuntiatus fuit diaconus carnadilis S. Mariæ in Cosmedino, et sanctæ Romanae ecclesiæ cancellarius. Excessit e vita anno 1213.

(99) Imperfecta nimium episcoporum *Fanensium* series chronologica, apud Ughellum (*Ital. sacr. t. I, col. 710*) nullum, circa tempora Eugenii PP. III, id est ab anno 1145, usque ad annum 1153, *Fanensem* episcopum memorat.

tres dies pœnitens, illud privilegium revocavit; A tu, et canonici illius ecclesiæ, non estis privilegio illo usi, sed omnia obsequia, sicut ante indulatum privilegium, sic et post, universis successoribus illius episcopi, et sibi præsentim, in hospitiis usque ad hæc tempora curavistis sine difficultate qualibet exhibere: asserens confirmationem prædicti prædecessoris nostri fuisse per subreptionem elicitam, et hactenus occultatam; propter quod, si forsitan in aliquo lœsa erat Fanensis ecclesia, restitutionem sibi fieri humiliiter postulabat. Cæterum, ad proposita sic respondere curasti, quod ipsum privilegium de jure valebat, quia episcopus dum illud concessit, nec episcopatui resignaverat, nec habitum receperat regularem, et ipsum de canonicorum suorum indulserat voluntate, sicut ex eodem instrumento evidenter apparet, in quo nomina canoniconrum ecclesiæ Fanensis sunt subscripta, et idem in palatio Fanensi datum fuerit, sicut in eo continetur expressum. Nos autem, cum dicti cardinales ea quæ audierant nobis fideleret retulissent, dicto instrumento diligenter inspecto, revera cognovimus, quod prædictus episcopus spallas (100), quas ab eadem ecclesia, tam ipse, quam prædecessores sui recipere consueverant, ecclesiæ prædictæ remisit, et statuit, quod aliud ei servitium non imponeret, sibi et ecclesiæ quæ annuatim trium librarum cereo pensionis nomine reservato. Quia vero (101) visitationi annexa est procuratio, cum nemo suis stipendiis beat militare, nec os bovi alligandum sit trivianti, et episcopus, ratione spiritualis jurisdictionis, quam habet in ea, teneatur causa correctionis prædictam ecclesiam visitare, nec intelligatur quasi novum imponi quod ab ipsa fundatione de communi fuerat jure impositum, de consilio fratrum nostrorum decrevimus, quod idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiam causa correctionis accesserit, moderatam ab ea pro curationem percipiat bis in anno, sed nihil aliud, præter pensionem, et procurationes præscriptas, idem episcopus ab eadem ecclesia exigere valeat, aut etiam extorquere (102).] Decernimus ergo, ut nulli, etc.

Datum Anagniæ, v Kalendas Martii,

XXVIII.

R. DE GECLEWERDS, G. DE DRICURG. ET MAGISTRO
T. RECTORI ECCLESIE DE LILLESCHÆ (103).

Causam, quæ inter abbatem et monachos de Melros
et nobilem virum Albanum vertebatur, dijudi-
candam ipsis comilit.

(Anagniæ, ii Non. Martii.)

Cum dilecti filii.... abbas, et monachi de Melros,
proposuerint coram nobis, quod nobilis vir Albanus
quædam terras Willelmo quondam patre ipsius

(100) Spalla, idem quod *spadula*, Ital. *sdalla*, Gallis *espaula*, armus. In plerisque veterum chartarum sumitur pro armo, aut membro ferarum, vel aprorum, aut cervorum, quod domino præstari solet, pro jure vel facultate venandi in silvis dominicis. *Cang.*, Tom. VI col. 619.

A eorum ecclesiæ de Machelin in eleemosynam assignatas, violenter redigere cupiens in forestam, eos super ipsis indebito molestaret, vobis dedisse recolimus in mandatis, ut ipsum A. ab ipsorum super illis terris indebita molestatione desistere, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, cogeretis. Verum, ut super causa ipsa mandatum apostolicum impleretis, diligentius procedentes in causam, partibus in vestra præsentia constitutis, testes receperitis hinc inde, ac super attestationibus eorum, ut etiam instrumentis, diu disputationibus, ac disceptationibus habitis, in causa ipsa usque ad sententia calculum processistis, et causam ipsam sufficienter instructam, ad nostram audientiam remittentes, octavas Sancti Andreae B proximo præteritas pro termino partibus assignatis Parte igitur abbatis, et monachorum ad ipsum terminum veniente, tandem, quia pars adversa diutius exspectata non venit, super instrumentis jam dictis, depositionibus testium, et partiis allegationibus utriusque, cum fratribus nostris tractatum habuimus diligentem, et inquisita veritate diligenter, et discussa, evidenter agnovimus, super ipsa causa sententiam pro jam dicto monasterio esse dandam. Ut autem per diligentiam vestram finis cause imponatur eidem, instrumentorum tenorem, depositiones testium, allegationes etiam, prout ea receperamus sigillorum vestrorum munimine consignata, vobis sub bulla nostra remittimus interclusa, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus, auctoritate nostra suffulti, ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, non obstante contradictione vel appellatione cuiuslibet, procedatis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescentes, et facientes, quod judicaveritis, auctoritate nostra firmiter observari, cum ex tenore instrumenti evidenter appareat, quod hæc fuit mens, et intentio donatoris, ut clausula de Foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorum donationem, quæ tam libera et pura fuit, ut immunis esset ab omni exactione ac consuetudine sacerulari, sed ad inferiorem concessiōnem, quæ pensionem et determinationem habet insertam, juxta sanum referri debeat intellectum, quia in contractibus plena, in testamentis plenior, in beneficiis quoque Plenissima est interpretatio D adhibenda. Quod si non omnes, etc.

Datum Anagniæ, ii Nonas Martii.

XXXIX (104.)

.... CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

Respondet ei super appellationibus.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

[Super quæstionum articulis, de quibus nos con-

(101) In Decretal., ergo; omittunt infra quæ curioso charactere distinximus.

(102) Decretal. legunt, vel extorquere præsumat.

(103) Sic in apogr.

(104) Repertur inter Decretales, lib. i, tit. 29, *De officio et potestate judicis delegati*, cap. 27. Variæ lectiones dantur.

sulere voluisti *fraternitatituz* (105) taliter respondeamus, quod per constitutionem nostram consultationi *bonæ memorie* Alexandri pape (106), *prædecessoris nostri*, nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur, imo in ista, verius, quæ in illa fuerant prætermissa, supplentur. Ipse namque respondit, quod si super causa, quæ alicui ex apostolica delegatione comittitur, a personis ecclesiasticis, una vel pluribus, quibus delegatus, ut parcat laboribus partium et expensis, causæ cognitionem ipsius, et testium *examinationem* (107) sententia sibi reservata, committit: appellatio fuerit interposita; hujus appellationis intuitu causam *indifinitam* relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod, licet is, cui causa committitur appellatione remota, non possit eam aliis sine provocationis obstaculo delegare, si tamen delegatus a nobis, aut judex quicunque, non tam cognitorem, quam executorem, ad aliquem certum articulum quempiam deputarit, ab eo, nisi modum excedat, non licet appellari; dummodo de partium deputetur, vel recipiat assensu. Quod si delegatus a nobis vel litis exordium, vel causæ finem, nedum totum (108), ei duxerit committendum, ab ipso tanquam a judice liceo provocetur; cum et lis ante judicem debeat contestari, et causa per judicem *diffiniri*. Intentionis igitur nostra fuit, sicut extenore constitutionis præmissæ potest liquido deprehendi, quod ut judicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus a nobis liceo possit et principium et finem, et medium cause sibi commissæ, non solum conjunctim, sed et divisim alii delegare, non obstante quod dicitur, *quia* (109) *judex* debet cognoscere per se ipsum in principio, et in medio, et in fine, cum antequam ferat sententiam, universa, quæ acta sunt in iudicio, investigare debeat diligenter. Verum, cum totam causam committit alicui, vel principium, vel finem ipsius, ab eo, tanquam (110) judice potest liceo provocari. Cum autem alicui *media* tantum committit, ab ipso tanquam auditore provocari non potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus; unde, ne valeat recusari, provide constituimus, ut de partium detur vel recipiat rassensu. Porro, cum delegatus nobis jurisdictionem suam in altum transfert totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debebit. Cum autem aliquid sibi de jurisdictione reservat, si causa sit ei, appellatione remota, commissa, non ad nos sed ad eum de jure poterit appellari. Unde; si *forsitan* *appelletur* (111), ab eo, cui media quæque committit, sive cognitor aut executor dicatur, vel,

(105) Decretalibus desunt, ut infra; verba *bun. nem. et præd. n.*

(106) Constitutio hæc Alexandrini PP. III, de quo hic agitur, legitur in Decretalium Gregoriana collectione, lib. I, tit. eod. cap. 18, *Cum te consulonte.*

(107) Decretal. legunt *examinationes*.

(108) In Decretal. add. *negotium*.

(109) Decretal. legunt *quod*, et infra om. et.

(110) Decretal. add. a. infra *medium pro me-*

A quod melius est, auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suspectus, nihilominus tamen delegatus a nobis juxta consultationem præmissam causam poterit diffinire, ut parcatur laboribus partium, et expensis. Eum vero, quem delegatus a nobis deputaverit auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi coram eo justam recusationis causam ostendat. Si ergo (113) duo sunt a principe delegati, et unus committit alteri vices suas, ille nec potest (113), appellatione remota, procedere, nec causam alii delegare, quamvis in commissione facta duobus contineatur expressum, ut appellatione remota alter possit procedere sine reliquo, si non possint ambo pariter interesse; quia quod potest ex sola jurisdictione sibi B a principe delegata, non potest cum jurisdictione a condelegato sibi *concessa*. Unde, si ab eo fuerit appellandum, licet aliquibus visum fuerit, quod ad condelegatum etiam valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegatum, propter rationem superioris assignatam. Ejus igitur (114) appellatio, de quo tua fraternitas ncbis scripsit, si nostræ constitutionis occasione ad nostram audientiam appellavit, pro eo quod delegatus a nobis, reservata sibi diffinitiva sententia, audiontiam causæ commisit quibusdam, qui de *ipsius* assensu nec dati sunt nec recepti, nisi contru eos justam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram judice delegato, non debuit impedire, quominus procederent auditores. Qui si etiam tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen a nobis nihilominus potuisset, sublatto, appellationis diffugio, causam ipsam jūdicialiter expedire. Quod si justam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum *audiri* cogebat, a tali gravamine liceo potuit ad nostram audientiam appellare; quodque post appellationem hujusmodi est præsumptum, judicari debet irritum et inane.]

Datum Lateranensi, vi Kal. Aprilis.

XXX (115).

DECANO ET CANONICIS SANCTÆ CRUCIS DE STAMPIS.

Recipit eos sub protectione.

(Laterani, vi Kal. Apirlis).

Loca divinis cultibus mancipata, et ea maxime, quæ post Judaicæ perfidiæ cæcitatem lumen gratiæ sub Christianæ fidei titulo perceperunt, apostolicis sunt munienda præsiis, et perpetuæ donanda munere libertatis, cum constet non jam esse filios ancillæ, sed liberæ, qui elegerunt ibi in libertate spiritus Domino deservire. Eapropter, dilecti in diu legunt.

(111) Decretal., *forsan appellaretur*, et modo, causæ pro quæque legunt, et infra vel omittunt.

(112) Decretal., *vero*.

(113) Decretal. add. *nec debet*; infra possunt legunt pro possint, et commissa pro concessa.

(114) Decretal., *ergo*, et infra partium pro *ipsius*, et *liligare pro audiri* legunt.

(115) Laudata apud Itaynaldum, ad annum 1204, § 68.

Domino filii, prædictam ecclesiam vestram, quam echarissimus in christo filius noster, Ph. rex Francorum illustris, de assensu bona memoriae G. Senonensis archiepiscopi, in synagoga de qua Judæos ejecerat, in honorem victoriosissimæ crucis ædificari constituit, cum omnibus quæ in præsentiarum, etc., usque adipisci, ad instar felicis recordationis Lucii et Urbani, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc., usque communibus; statuentes, ut clerici, qui in circumpositis morantur ecclesiis, sicut nihil in loco ipso Judæis possidentibus capiebant, ita deinceps ecclesiæ inibi constituta, conditionem aliquam vel gravamen in libertatis præjudicium non imponant, ne deterior efficiatur status Ecclesiæ, si ea, quæ fuerat Judæis inhabitantibus libera, sub observantia fiet Christianæ pietatis ancilla. Præterea, ut magisterium scholarum unum in musica, et aliud in aliis disciplinis, sine contradictione qualibet habeatis, ad exemplar dictorum prædecessorum nostrorum, auctoritate vobis apostolica indulgemus, prohibentes, ut de novalibus vestris et animalium nutrimentis, nullus a vobis de cætero extorquere præsumat. Prohibemus insuper, ne de possessionibus vestris de cætero a laicis exigantur. Ad hæc, præsentium auctoritate decernimus, ne quis in ipsam Ecclesiam interdicti, vel in canonicosejus excommunicationis aut suspensionis sententiam, absque manifesta et rationabili causa, promulget. Cum autem generale interdictum, etc., usque celebrare. Concedimus quoque vobis cœmeterium, in quo decadentium fratrum et familiæ corpora tumulentur. Libertates quoque, etc., usque sancimus Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum, etc.

Datum Laterani, vi Kalendas Aprilis, anno sc̄ptimo.

XXXI.

ARCHIEPISCOPO (116) ET DECANO (117) ROTHOMAGENSIBUS.

Ut fratribus Hierosolymitani Hospitalis justitiam requisiti facere possint.

(Laterani, x Kal. Aprilis).

Quoniam nimis dispendiosum esset et grave dilectis filiis, fratribus Hierosolymitani Hospitalis de Normannia, cum sint in remotis partibus constituti pro singulis querelis apostolicam sedem adire, cum frequenter a multis, tam clericis quam laicis, gravibus (118) sint in remotis partibus constituti, ad supplicationem eorum super hoc eis duximus prævidendum. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, cum a dictis fratribus fueritis requisiiti, malefactores

(116) De eo jam dictum est saepius.

(117) Richardus i de Malpalud decanus Rothomagensis, sedebat anno 1200. Occurrit adhuc in Tabulario ecclesiæ Rothomagensis, Non. Octob. et iv Non. Februarii anno 1206.

(118) Sic in apogr. sed mendose.

(119) Vide epistolam libri quinti 96, not., ubi de

A eorum, in Rothomagenei provincia constitutos, ut eis ablata restituant, et de damnis et injuriis irrogatis satisfaciant competenter, vel in aliquos compromittant, qui, appellatione remota, justitia mediante, procedant, per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis diffugio, compescendo, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non ambo.. tu, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, x Kalendas Aprilis, anno sc̄ptimo.

XXXII.

... ABBATI DE CORONA (119) .. ARCHIDIACONO BRIOCENSIS; ET... SUBDECANO BEATI PETRI, PICTAVENSIBUS.

Ut ad monasterium Sancti Hilarii de Cella accedentes, illud reformat.

(Anagniæ, Kal. Martii.)

Dilectus filius... prior (120) Sancti Hilarii de Cella Pictavensis, per suas nobis litteras intimavit, quod, cum in ecclesia sua Regula beati Augustini a retroactis temporibus fuerit instituta, et Ordo canonicius, secundum eamdem Regulam institutus ibi dem, a nostris prædecessoribus confirmatus, et fratres ipsius sub ejusdem professione Regulæ habitum induerint regularem, contra institutionem sui ordinis proprium sibi retinere præsumunt, prosilientes a claustris exeunt ad plateas, et more sacerularium, negotiationibus se immiscent, alienarum causarum litigis insistentes, et in splendore vestium et ornatu se potius sacerulares quam regulares ostendunt, in aliis pluribus Deum multipliciter offendentes. Verum, ecclesia ipsa ædificia congrua non habente, et ipsis etiam, quæ solebat habere, fere colapsis, cum idem prior ad innovationem eorum, et reformationem ordinis, velit operam adhibere, ipsis, non solum ad hoc non assentiunt faciendum, verum etiam ne fiat se violenter opponunt. Quia igitur ea quæ in ecclesiis perperam attentantur, sunt severius corrigenda, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, ad ipsam ecclesiam pariter accedentes, et eum habentes præ oculis qui secreta cordium scrutatur et renes, de consilio præfati prioris, tam in capite quam in membris, quæ regulariter fuerint corrigenda, auctoritate nostra suffulti, appellatione postposita, corrigatis, et statuatis quod ad religionis augmentum et gloriam nominis Domini videritis statuendum, faciat quod statueritis auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam firmiter observari, religiosas personas de aliis ecclesiis evocantes, et in ipsa instantes ecclesia, si necesse fuerit, et regularis observantia id requirat; quod si aliquos contradictores inveneritis aut rebelles, eos a præsumptione sua per distinctionem ecclesiasticam, appellatione

Roberto, qui præcerat anno 1200. Sed fortasse, hoc anno 1204, jam sedebat Ademarus, quem non nisi anno 1210 memorant auctores Galliae Christianæ, t. II, col 1046.

(120) Seguinum, Cellæ Hilarii priorem (de quo nihil aliud), hoc anno 1204, agnoscent iudicem auctores. *Ibid.* col. 1336.

postposita, compescendo, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Anagniæ, Kalendis Martii, anno septimo.

XXXIII.

J. PRIORI, ET FRATRIBUS ECCLESIE SANCTI STEPHANI FANENSIS (121).

Recipit eos in protectione.

(Anagniæ, xiii Kal. Aprilis).

Quoniam elegistis abjecti esse in domo Domini, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum, et eorum estis vitam professi, quibus erat cor unum et anima una, quieti vestra paterna volumus sollicitudine providere, ne, cum partem optimam elegeritis cum Mariæ, per inquitudines aliquorum cogamini, ultraquam deceat, cum Martha satagere circa multa. Ideoque, paci vestrae imposterum provideres, auctoritate præsentium districte inhibemus, ne quis in vos vel ecclesiam vestram, si manifesta et rationabili causa, interdicti, suspensionis vel excommunicationis, sententiam audeat promulgare, vel canonicos ejusdem ecclesie, absque præsentione vel assensu tuo, fili prior, ad ordines promovere, vel eorum aliquem in protectione recipere in elusionem canonicae disciplinæ, quominus in eum, cum excesserit, distinctionem exerceas regularem. Similiter etiam, districte vetamus, ne qui molestatores vestros et ecclesiae vestrae, ac invasores bonorum ipsius, cum per nos aut delegatos ab apostolica sede judices interdicti vel excommunicati fuerint, præter debitam satisfactionem absolutavt, aut vos in divinorum celebratione, in exequiis mortuorum et aliis rationabilibus consuetudinibus ecclesiae vestrae, indebita molestatione fatiget. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xiii Kalendas Aprilis.

XXXIV.

.... CANTUARENSI ARCHIEPISCOPO ; EPISCOPO ELIENSI,
ET... ABBATI SANCTI EDMUNDI.

Sententiam in causa ecclesie de Filebi latam confirmat.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis).

Ex litteris, tuis, frater archiepiscope, nostris est auribus relatum, quod, cum Jo. de Burgo, clericus Ernaldum Bil. laicum, super præsentione Roberti de Brom. clerici, ad ecclesiam de Filebi, in qua idem F. jus obtinet patronatus, molestaret injuste, idem E. super hoc ad dilectum filium... abbatem de Sibeton (122), et conjugices suos, per nuntium suum litteras apostolicas impetravit, qui causæ meritæ diligenter inspectis et cognitis, contra clericum ipsum diffinitivam sententiam protulerunt. Elapsò vero postmodum spatio temporis aliquanti, prædictus J. litteras illas, quas, sicut proposuerat, semper suspectas habuerat, cœpit impetrare falsitatis, instanter postulans, quod earum auctoritate fuerat

(121) Vide epistolam hujusce libri septimi 27.

(122) Sibonensis abbatia, in agro Norfolciensi situata, fundata fuit anno 1158, sed de ipsius abbatis nihil apud auctores *Monastici Anglicani*, tom. I, pag. 866

A attentatum, in irritum revocari, propter quod judicæ ipsi prædictas litteras, quamvis a tempore latæ sententiæ superinductis atramenti lineis cancellatas ab ipsis, tibi, qui super hujusmodi falsitatis cognitione recepisti mandatum apostolicum speciale, per fidem auctum transmiserunt. Cum autem prædictus Jo. in præsentia tua eadem proponeret esse falsas, adversa pars clericum quemdam, W. de Brom nomine, ad sui defensionem exhibuit, qui litteras ipsas a nobis se proposuit impetrasse. Recepta igitur ab utraque parte sufficienti super his quæ proposuerat cautione, litteras ipsas, sub sigillis partium atque tuo fideliter interclusas, per dilectum filium, R. latorem, P. de Maregni (sic), ad hoc electum de unanimi voluntate partium, nostro fecisti conspectui præsentari, quas nos in stylo, et filio, charta et bulla comperimus esse veras. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, denuntiantes ipsas litteras esse veras, prædictum E. super juste lata, ipsarum litterarum auctoritate, sententia non permittatis ab aliquo indebito molestari, quin potius faciatis sententiam ipsam, sicut est justa, sublato appellationis obstaculo, firmiter observari. Contradictores, etc.

Datum Laterani, xvi Kalendas Aprilis.

XXXV (123).

.... ELIENSI EPISCOPO (124); ABBATI SANCTI EDMUNDI (124); ET DECANO CISTERCIENSI.

Ut inquirant super privilegia capitulo Eboracensi concessa.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

C Quia omne regnum in se ipsum divisum, juxta verbum evangelicum, desolatur, proximam Eboracensis ecclesiae desolationem ex diutina ejus divisione timemus, in qua filii, quod dolentes referimus, in patrem insurgunt, et armatur pater in dispendium filiorum. Invalente siquidem multorum malitia charitas refriguit inter eos, et, super seminante inter ipsis zizania homine inimico, concordia in discordiam transiit, dilectio periret, etodium apud eos pro dilectione regnavit. Quamvis autem apostolica sedes ad removendam ab ipsis dissensionis materiam sæpius laboravit, quia tamen inveteraverat morbus, et cicatrix induruerat, non profecit, nec sanavit, quia ferrum distulit adhibere radici, vel, quod verius esse credimus quoniam caueam ignoravit ulceris non curavit. Quia ergo boni judicis est lites minuere, non augere, ut extinguiamus penitus discordie somitem, et odii materiam auferamus, causas discordie plenitus perscrutari proponimus, et rimari profundius vias morbi, ut extirpata radice, arbor prorsus pereat et siccatur, quæ, hactenus in suis semiputata ramusculis, uberiori partu fortius pullulavit, facta secundior suodamno. Videtur otenim, et

D (123) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 69.

(124) De Eliensi episcopo et abbe S. Edmundi, jam dictum est sæpius.

est verum, quod privilegium illud, quod bona me-
moriæ C. papa, prædecessor noster, dilectis filiis...
decano (425) et canonici Eboracensibus olim indul-
sit, et per quod eis dignitates, libertates, immuni-
tates et consuetudines proprias confirmavit, inter
eos et venerabilem fratrem nostrum Ebora-
censem (425) archiepiscopum scandalum foveat, et
originem pariat jurgiorum. Verum, quamvis habeant
singula fere capitula conditionem insertam, ita ut
omnia quæ in eodem privilegio conceduntur, pen-
dere de antiqua Eboracensis ecclesiæ dignitate, im-
munitate capituli, et approbata ejusdem ecclesiæ
consuetudine videantur, sicut per inspectionem pri-
vilegii plenius poteritis edoceri, et archiepiscopus
universa deducat in dubium, et super eis moveat
questionem; decanus tamen et canonici, sicut idem
archiepiscopus nostris auribus intimavit, tanquam
de conditione constaret, non solum privilegio utun-
tur eodem, sed etiam abutuntur, et quædam, quæ
recte intelligi poterant, depravantes, adversus ar-
chiepiscopum cornua elationis assurnunt, et fere
omnino modam sibi vindicant libertatem jurisdictionem
archiepiscopalem pene penitus vacantes. Ne igitur
nascuntur injuriæ unde jura nascuntur, et apostolica
sedes, quæ pacem alii prædicat, occasione hujus-
modi privilegii actrix et auctrix discordiæ censeatur,
discretioni vestræ per apostolicas scriptas mandamus
atque præcipimus, quatenus, non obstantibus litteris
tibi, frater episcope, ac coniunctibus tuis, contra
dictum archiepiscopum, super facienda inquisitione
directis, partibus convocatis inquiratis, appellatione
remota, super dignitatibus, immunitatibus et con-
suetudinibus Eboracensis ecclesiæ ac canonorum
ipsius, et archiepiscopali jurisdictione ac jure, et
utrum prædicti decanus et capitulum prædicto pri-
vilegio abusi fuerint, sollicite veritatem recipiatis
quos testes partes coram vobis duxerint producen-
dos, et examinetis omnia diligenter, et quod inven-
neritis, nobis per litteras vestras fideliter intimetis,
ut, per vestram relationem instructi, Eboracensi
ecclesiæ melius consulamus. Statuatis autem parti-
bus, etc. Quod si non omnes duo, etc.

Datum Laterani, Kal. Aprilis.

XXXVI.

**ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ABBATIBUS, COMITIBUS, BA-
RONIBUS, ET UNIVERSO CLERO, ET POPULO IN SICILIA
ET CALABRIA CONSTITUTIS.**

**G. tituli S. Adriani dioconum cardinalis, apostolicæ
sedi legatum ad eos militit, illumque eis commen-
dat.**

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Egressus Satan a facie Domini, et non solum su-
per omnibus quæ possidere videbamini, sed et in
personis quorumdam ex vobis, ab eo potestate
suscepta, cribravit vos hactenus sicut triticum, et ut
manipulum palearum excussit, ita, ut nihil incon-
cussum relinquoret, sed, immisso vento a regione
deserti, elementa et in concussionem vestram, et

A exidium commoveret. Licet enim noverit Dominus
qui sunt ejus, utpote cui secreta et cordium sunt
aperta, probare tamen voluit, et probavit an fides
vestra proficeret an desiceret in adversis, et utrum
resisteretis flatibus aquilonis, qui, flante austro, vi-
debamini floruisse. Utinam igitur vexatio vobis de-
derit intellectum; utinam in hac sitis cibratione
purgati, ut probatio fidei vestræ sit multo pretiosior
quam aurum quod per ignem probatur, et quoniam in
quibusdam ex vobis aurum æruginaverat, et arg-
entum, nunc saltem, consumpta rubigine, ac sco-
ria expurgata, utrumque splendidius elucescat!
Sane, quia non fuerat vita vobis aliena magistra, ut
non longe de cætero peteretis exempla in vobisipsis
vos voluit Dominus experiri quod omne regnum
in se divisum desolatur, et domus concidit supra
domum, et quod ea quæ per concordiam crescent,
per discordiam dilabuntur. Siquidem, si fuissestis
unanimes, et alterins onera portassetis, nec invidus
suam reputasset gloriam miseriam fratris sui, sed
putasset agi rem propriam, cum paries vicinus ar-
deret, in pace servassetis atrium vestrum, ut fortis
armati, nec timuissetis impetum fortioris. Verum,
quia fere singuli singulas fecerant sibi partes, nec
restitistis communiter inimicis, sed singulariter
potius confovisti, rediit caput ad caudam, et pri-
mis novissimis, ac novissimis primis effectis, facti
sunt in capite hostes vestri, et haereditatibus vestris
ad alienos, et dominibus ad extraneos devolutis, no-
bilium et sublimium collaignobiles et dejecti calcar-
runt, et servi eliam supervos dominium acceperunt.
C Et quoniam asperius nihil est humili, cum surgit in
altum, utpote qui desævit in omnes, ut se posse
potent, et tyrannideum potentiam suam ponit, multi
inter vos cæci, et imbecilles, et gigantes vestri
gemunt sub aquis, et magnates ignibus traditi, vix
sic etiam servorum illorum rabiem placaverunt, qui
superiorum in vos indignationem et odium concita-
bant. Potuerat autem in vobis tantæ, non humanæ,
sed divinæ animadversionis, vindicta, peccatorum
vestrorum multitudinem expiassæ, nisi crevisset in
aliquibus infidelitatis vitium sub flagello, et qui in
profundum peccatorum venerant contempsisserent,
ita ut, in suam etiam perniciem indurati, mallent
hostibus contra fratres, quam contra hostes fratri-
bus adhærere. Ideoque in omnibus his non est aver-
D sus furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta,
nisi per viam aliam redeatis et per concordiam
resurgatis in statum felicitatis antiquæ, a qua per
discordiam decidistis. Siquidem, sicut plenitudo
legis est dilectio, sic odium non solum legem eva-
cuat, sed reges et regna expugnat, et non minus
quam mus in pera, ignis in gremio, serpens in sinu
male suos remunerat hospites, sed gravius in pro-
prios desæviautores, cum gladius eorum intrat in
cor ipsorum, et laqueo proprio pereunt, dum inci-
idunt in loveam quam pararunt. Licet autem, pro-

pter offensas multiplices et immoderatos excessus aliquorum ex vobis, qui gloriaantur cum male fecerint, et in pessimis rebus exsultant, vestram possemus dissimulare jacturam, quia tamen innocentis regis infantiae deesse. nec volumus, nec debemus, et tantam regni miseriam clausis oculis pertransire, ne puniatur justus pro impio, et pro patre filius vel pater pro filio condemnetur sed anima quæ peccaverat, nisi adjiciat ut resurgat, in iniquitate propria moriatur, dilectum filium, C. (125) Sancti Adriani diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum providum et honestum, quem inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexa mur, ad vox duximus destinandum, vices nostras ei tam in spiritualibus quam temporalibus committentes, ut confirmet in devotione nostra et regia fidelitate fideles, errantes revocet, in eos quos revocare non poterit, tam spiritualiter quem temporaliter aggravet manus suas. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta mandamus, quatenus legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos in eo recipientes hilariiter et honorifice pertractantes, quæ inter vos in spiritualibus vel temporalibus duxerit statuenda, suscipiatis humiliter, et inviolabiliter observetis. Aliquin, sententiam quam spiritualiter vel temporaliter tulerit in rebelles, faciemus auctore Domino firmiter observari.

Datum Laterani, Kalendis Aprilis.

XXXVII.

ABBATI ET MONACHIS SANCTI JULIANI, HOSPITALARIIS CRUCIFERIS, ET ALIIS CLERICIS ARIMINENSIS DIOCESEOS.

Ut sententiam excommunicationis ab episcopo Ariminensi in hæreticos latam observent.

(Laterani, Non. Aprilis.)

Cum pastoris sententia sit servanda, et merito puniendus qui contra eam venire præsumit, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eos, in quos venerabilis frater nost... (127) Ariminensis episcopus, excommunicationis vel interdicti sententias pro hærescos crimine promulgaverit, ad divina nullatenus admittatis, nec corpora defunctorum tradatis ecclesiasticæ sepulturæ, non obstantibus privilegiis super his vobis induitis, cum propter immanitatem hujus acerleris, quod etiam leges civiles fortius perseguuntur, hoc de certa scientia injungamus. Nos enim venerabili fratri nostro, Populiensi (128) episcopo,

(126) Vide epistolam libri quinti 140. not.

(127) Bonaventura, alias Ventura, e pervetusta apud Vicentinos Trissinagente, fuit Ariminensis ecclesiæ antistes. Anno 1194, electus vocatur in bulla canonizationis S. Joannis Gualberti. Confirmationem omnium privilegiorum ecclesiæ sue olim induitorum ab Innocentio pontifice obtinuit anno 1204, vi Id Aprilis. Hic Xenodochium S. Spiritus olim fundavit, sedusque cum Bononiensibus junxit anno 1216. Ariminensem ecclesiam adminisravit usque ad annum 1130. Quippe grandævus factus eo se exsolvit

A dedimus in mandatis, ut sententiam, quam propter hoc idem episcopus in vos de licentia nostra rationabiliter promulgaverit, usque ad satisfactionem debitam faciat, appellatione remota, inviolabiliter observari.

XXXVIII.

SIPONTINO (129) ARCHIEPISCOPO.

De quadam muliere, quæ marito impotente alium superinduxit; primo mortuo, secundus eam recusabat, licet ex ea prolem haberet: papa mandat fieri non posse.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

B Sicut ex litteris tuis nobis præsentatis accepimus cum quedam puella tua diœcesis fuisse cuidam viro nature frigidæ matrimonialiter copulata, et in ejus domum traducta, quia continere non poterat, quemdam juvenem adamavit, et, antequam de impotentia viri quem acceperat apud ecclesiam proclamasset, se ad juvenem transtulit memoratum, qui eam despontavit de facto, et ipsam carnis commissione cognovit; quod ut ad notitiam tuam pervenit juvenem ipsum ab ea discedere compulisti et jumento firmare, quod eam non teneret, nec tangeret commissione carnali, viro prædicto vivente, a quo non fuerat per sententiam separata. Vir vero primus eam in suam iterato recipiens, præ impotentia verecundus, habitum religionis suscepit, et post dies aliquot exsolvit carnis debitum universæ. Juvenis autem, qui eam, sicut præmissum, desponsaverat, eamdem recipiens et dicens in domum propriam, ipsam maritali affectione tractavit, et, cum prolem suscepit ex eadem, nunc querit ab ea discedere, ac aliam ducere in uxorem. Unde, quid faciendum sit super hoc articulo, nostris postulasti litteris edoceri. Cum igitur multa sint, quæ, licet in principio non valeant, postmodum temen allis causis emergentibus convalescant, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si res ita se habet, antedictum juvenem ut mulierem prædictam tanquam uxorem teneat, et maritali affectione pertractet, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

Datum Laterani, Kalendis Aprilis.

—

vividatæque ecclesiæ optimum attribuendum pastorem curavit. UGHEL. *Ital. sacr.*, t. II, col. 425.

(128) Erat is, Guelphus Belmontius de Belmontiis Draconis filius, Ariminensis, teste Vecchiazzano, qui, ob patris virtutem ac claritudinem generis, a clero, post Lanfrandim mortem, episcopus Populensis electus fuerat anno 1203. Excessit ex humanis anno circiter 1213. Rub., lib. vi.

(129) Erat is nomine Hugo, quisedit usque ad annum 1216, juxta Ugbellum, *Ital. sacr.*, tom. VII, col. 1124.

XXXIX. (130).

VENTURE (131), ARIMINENSI EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS, IN PERPETUUM.

Recipit eum in protectione, et bona ipsius ecclesiæ confirmat.

(Laterani, vi Id. Aprilis.)

Ex commisso nobis apostolatus officio, etc. usque salvo in omnibus jure ac reverentia Romanæ ecclesiæ, eidem et Ariminensi ecclesiæ locamus portam Sancti Donati, quæ vocatur Sancti Andreæ; totam in integrum medietatem de porta Gallica, quæ vocatur Sancti Petri; porticum totum integrum per quod pergitur ad mare et porticum, unde ingressus est episcoporum; medietatem totam ex integro ripæ littoris maris, cum medietate de districto suo, quæ ad ripas littoris pertinet, sive de Judæis, sive de Christianis; verum et littus maris a flumicello decurrens usque ad fluvium, qui vocatur maricula. De prædictis autem rebus juris Sanctæ Romanæ ecclesiæ, quas prædicta Ariminensis ecclesia detinet, tu et successores tui, pro pensione libram unam argenti nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Ad hæc, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, acut ab eis sancitum est ita et nos mansurum in perpetuum de cætero sancimus, ut Ariminensis ecclesia nulli alii metropoli, nisi tantum sanctæ Romanæ Ecclesiæ sit subjecta, ipsiusque antistes tantum a Romano pontifice omni tempore concretetur. Plebem vero Sancti Paterniani, cum decimis et cæteris suis pertinentiis, ac cum aliis quæ beati Petri pariter juris existunt in fundo Argirarie, sub anno censu viginti quatuor denariorum Lucen. Nobis nostrisque successoribus annualiter persolvendo, tibi et successoribus tuis committimus, et præsentis scripti pagina confirmamus. Præterea, sententiam, etc. usque in finem.

Datum Laterani, per manum Joannis, sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi et notarii, vi Idus Aprilis, indictione vii, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno septimo.

XL (132).

ABBATI, ET CONVENTUI CASÆDEI.

De episcopatu in ecclesia de Montepiloso restituendo.

(Laterani.)

Gravem, et lacrymabilem dilectorum filiorum, clericorum et laicorum de Montepiloso, recepimus questionem, quod cum ipsorum civitas inter vicinas sit populosior civitates, licet olim episcopali donata fuerit dignitate, ac episcopalis sedes ei fuerit multorum prædecessorum, nostrorum privilegiis confirmata, imo etiam aliquoties restituta, tandem bone memorie C. papa, prædecessor no-

(130) Laudata apud Raynaldum, an annum 1204, § 82.

(131) Vide notas ad epistolam hujusce librise p-

A ster, super hoc sententiam protulit contra eos, et sede prius habita spoliavit, quod ad infamiam redundat, et perniciem animarum. In hoc autem ecclesiam suam asserunt enormiter esse læsam, cum coram eodem prædecessore nostro pars eorum fuerit indefensa, utpote cum plures, et potiores rationes ipsius in judicio exhibite non fuissent, quare ad audientiam de gratia nostra restitui postulabant. Nos autem, inspecis rescriptis privilegiorum, quæ super hoc ecclesiæ de Montepiloso fuerant a prædecessoribus nostris indulta, invenimus, quod bonæ memorie Cœl. papa, prædecessor noster, modum congruentem invenit, per quem tam ecclesiæ Sanctæ Mariæ Novæ, quam vos apud Montempilosum habetis, quem ecclesiæ Sanctæ Mariæ Veteris honori fuerat, et utilitati provisum, cum suo privilegio statuisset, ut utraque uniuersaliter sedis dignitate, ac nomine censeretur, et ad episcopatus officium per electionem monachorum, et clericorum pariter assumeretur aliquis monachorum, qui ambabus ecclesiis præsideret, et tam episcopi quam abbatis officio fungeretur, quod postmodum felicis recordationis Innocentius papa, prædecessor noster, suo privilegio confirmavit. Verum, quoniam abbatia in prioratum fuit postmodum immutata, nec decebat ut episcopus ubbati cuiquam subjaceret, forma ipsa convenienter non potuit observari. Licet autem contra latam a dicto prædecessore nostro sententiam non sit aliquid temere præsumendum, quia tamen justum clamorem cleri, et populi Montispilosi nec debuimus, nec voluimus obaudire, dilecto filio....

B priori Sanctæ Mariæ Novæ Montispilosi, dedimus in mandatis, quatenus infra mensem, per se, vel idoneum responsalem, nostro se conspectui presentaret, ut, ipso, vel ejus responsale præsente, illi præponerent rationes, per quas nos intendunt ad restituendam sibi audientiam inclinare. Ipse vero, per suas nobis duxit litteras respondendum, quod, cum prioratus ipse ad vestrum monasterium pertineret, et ipse per vos in eo prior fuerit institutus per mandatum vestrum, respondere super tam arduo negotio non auderet. Monemus igitur discretionem vestram, et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus aliquem virum idoneum infra duos menses post susceptionem præsentium ad nostram præsentiam destinets, cum

C D quo super his plenius tractare possimus. Cum enim in prioratu ipso fere penitus ordo deperierit regularis, ita, ut in eo vix etiam religionis vestigia videantur, et ex ipso monasterium vestrum vel nihil vel modicum consequatur, tantaque populi multitudo ex defectu pastoris in spiritualibus sustineat detrimentum; et, quia sunt tanquam oves errantes, merito timeant periculum animarum, tam vobis, quam eis credimus expedire, ut de ordine vestro aliquis ejusdem loci episcopum assumatur,

timi 37.

(132) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 77.

et, ne in hoc vestrum videatur monasterium aggraveri, competens statuatur pensio vobis annis singulis exsolvenda, vel alius modus inveniatur idoneus, per quem vobis, et ipsis salubriter consulatur. Quod si forsitan mandatum nostrum neglexeritis exaudire, nos, magis quod animarum saluti, quam quod temporalibus utilitatibus vestris expediat, attendentes, super iis, dante Domino, statuemus quod viderimus statuendum.

Datum Laterani.

XLI (133).

..... ARCHIEPISCOPO RAVENNATI (134).

Ut potestatem et consules Mutinenses ecclesiasticam libertatem in civitate Mutinensi violantes compescat.

(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Si judicaret Dominus causam suam, ne is, cui omne judicium dedit Pater, eos judicaret gravius in futuro, qui, a facie sua judicium et justitiam afferentes, injuste judicant, et domum orationis quoniam liberam, utpote quam Filius liberavit, sub jugo redigunt servitutem, tam pridem sicut Sodomam et Gomorrah, Lombardia provinciam subvertisset, ut ipsum in pena saltem cognosceret, quem in donis non vult, sicut debuerat, revereri. Siquidem, ex adipe procedit iniquitas, et multa Dei benignitas Lombardos provocat ad contemptum, qui, quoniam confregit jugum servitutis eorum, et arcum fortium infirmavit, cui erant tanquam signum ad sagittam expositi, dilatati jam et incrassati, non solum a Deo recesserint, sed in ipsum converterint manus suas, et sponsam ejus, Ecclesiam scilicet, nitantur modis omnibus ancillare. Ecce qualiter Dei beneficia recognoscunt, ecce qualiter retribuunt Domino pro omnibus quae retribuit ipse illis, qui quoniam cessare fecit exactorem ab eis, ipsi facti sunt exactores in eum, et liberam sponsam ejus, qui eos de inimicorum manibus liberavit, nituntur facere sub tributo Gemit etenim Geminianus (135), et muliari se dolet ecclesia Mutinensis, dum ejus filii, subacti jugo pessimum servitutis, publicis functionibus fatigantur, patent violentiae laicorum, gravantur exactioribus, et angariis et perangariis opprimuntur. Sane, sicut venerabilis frater noster Mutinensis (136) episcopus, per suas nobis litteras intimavit... Mutinensis potestas, ut duplice contritione tam ecclasiam quam clericos conterat, et addat afflictionem afflictis, oneribus, quibus praedecessores ejus interdum fatigant ecclesiam Mutinensem, superaddit onera graviora. Nam, non solum clericos exactioribus subjecere, ac effodiendis fossatis servire compellit, sed, terminis quos patres ejus posuerant non contentus, episcopalem jurisdictionem proreus evacuat, nec attendens quod servus suo domino stat aut cadit, clericos in foro saeculari respondere, ac in causis laicorum testimonium perhibere compellit. Praeterea,

(133) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204,
§ 77.

(134) Vid. epist., libri quinti 6, not.

A ut divinæ legis regulas vacuaret, in divinæ majestatis offensam, tam Vetus quam Novum volens solvere Testamentum, decimas et primitias, quas Dominus in horrea sua præcepit inferri, et filiorum Levi usibus applicari, clericis et ecclesiis sub voce præconia prohibuit exhiberi, et alia debita vetuit eis solvi; addens, quod nulli clero de laico justitiam faceret, nisi clerici sub ejus examine responderent. Cumque dilectus filius Guid. de Manfr. subdiaconus noster, canonicus Mutinensis, ei restitisset in facie, ac dixisset, quod ejus judicium non subiret, potestas eum protinus capi fecit, et custodiae mancipari, de qua non prius liberavit quam amici ejus sub pena quadraginta librarum promitteret, quod eum standi mandatis ejus juratoriam prestare ficerent cautionem.

B Clericos quoque publico banno subdit, et ne campanæ addivina pulsenturo officia prætere Jesus arbitrium, sub pena peccunaria interdictit, et in castris episcopi potestatem sibi præsumit indebitam usurpare, habitatores eorum pro sue puniens arbitrio voluntatis. Quia igitur hæc nec debemus nec volumus æquanimiter sustinere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, personaliter ad civitatem ipsam accedens, tam potestatem et consules, quam consiliarios et populum universum, moneas attentius et inducas, ne ecclesias et ecclesiasticos viros exactioribus subjacere compellant, vel fodiendis fossatis, et hujusmodi servilibus officiis deservire, sed eis potius violenter extorta restituant, et extorquenda dimittant. Quod si hujusmodi non potuerint monitis emolliiri, civitatem eorum interdicto supponas, ita, quod præter baptisma parvolorum et paenitentias morientium, nullum in ea divinum celebretur officium, vel exhibeat ecclesiasticum sacramentum, et tam potestatem quam consules et consiliarios, et omnes principales auctores et autores iniquitatis ipsius, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nuntias, et per totam provinciam tuam facias sub solemnitate simili nuntiari. Quos etiam ab universis civitatibus, et civibus Lombardiæ, tam in colloquiis quam contractibus omnibus sicut excommunicatos arctius evitari præcipias, ita, quod si qui eis communicare præsumperint, sententiam excommunicationis incurvant, quam tu postmodum solemniter publices, D nuntians similiter sic prædictos potestatem, consules, et consiliarios Mutinenses excommunicationi subesse, ut non possint absolutionis beneficium obtinere, nisi satisfacturi plenarie de commissis apostolico se conspectui personaliter præsentarint. Constitutiones insuper, ac sententias quae ab excommunicatis ipsis, vel de ipsis mandato fuerint promulgatae, decernas irritas et inanes, nullo unquam tempore valituras, et illos, qui eis in prædictorum officiorum administratione successerint, in

(135) Alludit ad nomen S. Geminiani qui a Mutinensis præcipue colitur.

(136) Vide epistolam libri tertii, 32 not.

excommunicationis sententia successuros, nisi satifecerint infra mensem, cum succedat in onere, qui substituitur in honore, cumque predicti potestas, consules et consiliarii graviter persequantur ecclesiasticam libertatem, praesentium auctoritate, ut, nisi resipuerint infra mensem, filii eorum usque in tertiam et quartam generationem ad honores ecclesiasticos, et beneficia de cetero nullatenus assumantur. Ut autem quam moleste Dei, et Ecclesiae generalis feramus injuriam, sentiant plenius in effectu, denunties eisdem, quod nisi resipuerint infra mensem, civitatem ipsorum episcopali privabimus dignitate, ac sedem ipsorum ad locum alium transferemus Quod. si nec infra mensem, alium poterunt ad satisfactionem induci, ne ad recuperandam dimissam dignitatem ullo tempore valeant aspirare, per vicinos episcopatus Mutinensem diocesim dividemus, et divisionem mandabimus inviolabiter observari. Adjicimus etiam, ut canonicos, clericos, et universos viros ecclesiasticos, tam exemptos quam alios, in civitate Mutinensi, et ejus districtu manentes, cum ab eodem episcopo fueris requisitus, civitatem, et ejus districtum egredi, nec regredi ad eodem donec fuerit satisfactum, per suspensionis et excommunicationis sententiam, sublato appellationis impedimento compescas, et eis, cum non tam pro sua, quam Ecclesiae generalis exsulaverint libertate, facias per ecclesias tuas provincias juxta tuas discretionis arbitrium congrue provideri, contradictores ecclesiastica distictione compescens. Prætereat, tam Hierosolymitani Hospitalis, quam fratum militum Templi Fratres, cogas, appellatione remota, non obstantibus privilegiis, vel indulgentiis suis interdicti sententiam inviolabiter observare.

Scriptum est W. Balistario regio, justitiario civitatis Montis Sancti Angeli, ut illis, qui regios redditus in eadem civitate distrahere non verentur, viriliter se opponens, eos auctoritate nostra, quan- diu nobis placuerit, recipiat fideliter, et conservet.

Datum Laterani, ii Id. Aprilis.

XLI (137).

ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPI PER FRANCIA
CONSTITUTIS

De eodem arguento ac in epistola 164, 165, 166.
libri iv.

(Laterani.)

Novit ille, qui nihil ignorat, qui scrutator est cordium ac conscientia secretorum, quod charissimum in Christo filium nostrum, Ph. regem Francorum illustrem, de corde puro, et conscientia bona et fide non facta diligimus, et ad honorem ac profectum et incrementum ipsius efficaciter aspiramus exaltationem regni Francorum sublimationem sedis apostolicæ reputantes, cum hoc regnum benedictum a Deo semper in ipsius devotione permanserit, et ab

A ejus devotione nullo, sicut credimus, sit tempore discessorum, quia licet interdum hinc inde fiant immissiones per angelos malos nos tamen, qui Satanæ non ignoramus astutias, circumventiones ipsius studebimus evitare, credentes quod idem rex illius seduci se fallaciis non permittet. Non ergo putet aliquis, quod jurisdictionem aut potestatem ipsius minuere vel perturbare velimus, cum ipse jurisdictionem et potestatem nostram impeditre non debeat, aut etiam coarctare, cumque jurisdictionem propriam non sufficiamus explere, cur alienam usurpare vellemus? Sed, cum Dominus dicat in Evangelio: *Si peccaverit in te frater tuus, vade et corrripe* (138) *eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si te autem non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum; quod si non audierit eos, dic ecclesiaz; si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus* (Matth. xviii): et rex Angliæ, sicut asserit, sit paratus sufficienter ostendere, quod rex Francorum peccat in eum, et ipse circa illum in correctione processit secundum regulam evangelicam, et tandem, quia nullo modo proficit, dicat Ecclesiam, quomodo, nos, qui sumus ad regimen universalis Ecclesiae superna dispositione vocati, mandatum divinum possumus exaudire, ut non procedamus secundum formam ipsius, nisi forsan ipse coram nobis vel delegato nostro sufficientem in contrarium rationem ostendat? Non enim intendimus judicare de fundo, cuius ad ipsum spectat judicium, nisi forte juri eorum (139) per speciale privilegium vel contrarium consuetudinem aliquid sit detractum, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus et debemus. Non igitur injuriosum sibi debet regia sublimitas reputare, si super hoc apostolico judicio se committat, cum Valentianus, inclitus imperator, suffraganeus Mediolanensis ecclesie dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procurate, cui et nos qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus suscipiamus necessario velut medicamenta curantie; ut illud humiliter omittamus, quod Theodosius statuit imperator, et Carolus innovavit de C ejus genere rex ipse noscitur descendisse. Quicunque videlicet litem habens, sive petitor fuit vel in initio litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam cœperit promi sententia, si judicium elegerit sacrosantæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi pars alia refragaverit, ad episcoporum Judicium cum sermone litigantium dirigatur, cum non humanæ constitutioni sed divinæ legi potiu innitamur, quia nostra potestas non est ex homine sed ex Deo. Nullus enim, qui sit sanæ mentis,

(137) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1203,

§ 58.

(138) Sic in apogr.

(139) Sic in apogr.

ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quo-
cunque peccato mortali corripere quemlibet Chri-
stianum, et, si correctionem contempserit, ipsum
per distinctionem ecclesiasticam coercere. Quod
enim debemus corripere ac possimus, ex utraque
patet pagina testamenti, cum clamet Dominus per
prophetam : *Clama, ne ceses, quasi tuba ex. . . . vo. . . . t. . . . et a. . . . po. . . . m. . . .* (140) *scelera eorum*
(Isa. lviii), et suh jungat ibidem : Nisi annuntiaveris
impio iniquitatem suam, ipse in iniuste quam
operatorus est morietur, sanguinem autem ejus de
tua manu requiram. Apostolus quoque nos monet
corripere inquietos, et alibi dicit idem : *Argue, ob-
seca, increpa in omni patientia et doctrina* (II
*Tim. iv). Quod autem possimus et debeamus etiam
coercere, patet ex eo quod inquit Dominus ad pro-
phetam, qui fuit de sacerdotibus Anathot : *Ecce
constitui te super gentes et regna, ut evelles et de-
struas, et dissipes, et edifices et plantes* (Jer. 1). Con-
stat vero, quod evelendum, destruendum et dissipa-
endum est omne mortale peccatum. Præterea, cum
Dominus claves regni cœlorum beato Petro tradidit,
dixit ei : *Quocunque ligaveris super terram, erit
ligatum et in cœlis, et quocunque solveris super
terram, erit solutum et in cœlis* (Math. xvi). Verum,
nullus dubitat, quin omnis mortaliter peccans apud
Dominum sit ligatus. Ut ergo Petrus divinum judi-
cium imitetur, ligare debet in terris, quos legatos
esse constat in cœlis. Sed forsitan dicetur, quod
sliter cum regibus, et aliter cum aliis est agendum.*

Cœterum, scriptum novimus in lege divina : Ita
magnum judicabis, ut parvum, non erit apud te
acceptio personarum, quam beatus Jacobus inter-
venire testatur, si dixeris ei qui indutus est veste
præclara : Tu sede hic bene; pauperi autem : Tu
sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum. Et
licet hoc modo procedere valeamus super quolibet
criminali peccato, ut peccatorem revocemus ab
errore ad veritatem, et a vitio ad virtutem, præ-
cipue tamen cum contra pacem peccatur, quæ est
vinculum charitatis, de qua Christus specialiter
præcipit apostolis : *In quocunque domum intra-
veritis, primum dicite : Pax huic domui, et si fuerit
ibi filius pacis, requiescat super illum pax vestra*
(Luc. x); *Quicunque autem non receperint vos, nec
audierint sermones vestros, exeunte foras, excutite
pulverem de pedibus vestris in testimonium illis* D
(Marc. vi). Quid enim est a talibus exire foras apo-
stolos, nisi communionem eis apostolicam dene-
gare? Quid est excutere pulverem de pedibus euis,
nisi distinctionem ecclesiasticam exercere? Hic est
etenim pulvis ille, qui Moyse cinerem de camino
spargente, fuit ad plagam ulceris super omnem
terram Ægypti. Quam gravis autem distinctionis
sententia in ultimo sint examine feriendi, qui non
recipiunt pacis nuntios, nec audiunt sermones
eorum, per se ipsa veritas consequenter ostendit,

(140) Sic in apogr.
(141) Sic in apogr.

A non simpliciter, sed cum quadam affirmatione pro-
ponens : *Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ So-
domorum, et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi
civitati* (Matth. x); in civitate cives intelligens, a
quibus non exceptit ipsos reges. Porro, cum secun-
dum legitimas sanctiones, quod quisque juris in
alterum statuit, alias eo uti valeat contra illum, et
sapiens protestetur parere legi (141), quam ipse
tuleris, et rex ipse Francorum contra claræ me-
moriæ R. quondam Anglorum regem, qui ut salva
ipsius regis paceloquamus, quia non ad confusionem
ejus, sed ad excusationem nostram hoc dicimus,
non erat eo deterioris conditionis, in bello fuit
officio; et beneficio nostro usus, quomodo quod pro
se adversus illum admisit contra se pro alio non
admittet? Nunquid apud nos debet esse pondus
et pondus, mensura et mensura, quorum utrumque
est abominabile apud Dicum? Postremo, cum inter
reges ipsos formata fuerint pacis fœdera, et utrinque
præstito juramento firmata, quæ tamen servata
usque ad præfixum terminum non fuerunt, nunquid
non poterimus de juramenti religione cognoscere,
quod ad judicium Ecclesiæ non est dubium perti-
nere ut ruptæ pacis fœdera reformatur? Ne igitur
tantam discordiam videamus sub dissimulatione
fovere, dissimilare religiosorum locorum excidium,
et stragam negligere populi Christiani, dilecto
filio.... abbati Casemarii, dedimus in præceptis,
ut, nisi rex ipse vel solidam pacem cum prædicto
rege reformat, vel treugas ineat competentes, vel
saltem humiliter patiatur, ut idem abbas, et venera-
bilis frater noster..... archiepiscopus Bituricensis,
de pleno cognoscant utrum justa sit quærimonia,
quam contra eum proponit apud Ecclesiam rex An-
glorum, vel ejus exemptio sit legitima quam contra
illum per suas nobis duxit litteras exprimendam,
juxta formam sibi datam a nobis procedere non
omittat. Ideoque, universitatibus vestris per aposto-
lica scripta mandamus, et in virtute obedientiæ
districte præcipimus, quatenus, postquam idem
abbas super hoc mandatum fuerit apostolicum ex-
secutus, sententiam ejus, imo nostram verius, reci-
pialis humiliiter, et vos ipsi servetis, et faciatis ab
aliis observari, securi, quod si secus egeritis inobe-
dientiam vestram puniemus.

Datum Laterani,..... anno septimo.

XLIII (142).

PETRO DE MALIANO, RECTORI HOSPITALIS DE
PULCHICAVELLIS.

Recipit eos sub protectione cum anno censu.

(Laterani, Non. Aprilis.)

Justis petentium, etc., usque assensu. Personam
tuam et Hospitalis prædictum, quod ad receptionem
pauperum pro tuorum peccaminum remedio fabri-
casti, cum omnibus bonis quæ in præsentiarum, etc.,
usque communimus. Ad indicium autem hujus a sede
apostolica protectionis obtentæ, unam libram § 81.

(142) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204,

coræ gratis oblatam persolvet nobis, nostrisque successoribus annuatim. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Laterani, Nonis Aprilis.

XLIV (143).

ABBATI CASEMARII.

Commissio cognitionis causæ inter reges Francorum et Angliæ.

(Laterani.)

Fidem et prudentiam tuam in Domino commendamus, nec minus acceptamus fidem et prudentiam, imo magis, quia et mandatum prudenter exsequeris, et fideliter consulis quæ consulenda cognoscis, plene nobis circumstantias negotii quod instat exponens. Licet autem status charissimi in Christo filii nostri, regis Ottonis illustris, satis sit per Dei gratiam prosperatus, nondum tamen est roboratus et solidatus in tantum, quod de festinata ejus victoria presumamus. Instabis igitur apud clarissimum in Christo filium nostrum, Ph. regem Francorum illumitem, tam per te quam per alios, quorum studium ad hoc cognoveris fructuosum, non semel solummodo, sed frequenter, ut, juxta formam litterarum nostrarum, cum charissimo in Christo filio nostro, J. rege Anglorum illustri, vel solidam pacem statual, vel treugas ineat competentes, vel saltem humiliiter patiatur, ut de plano tu et venerabilis frater noster.... Bituricensis archiepiscopus, cognoscatis, utrum, juxta quod rex ipse Francorum allegat, rex Anglorum in hac causa discordiae quæ vertitur inter eos, subire curiæ ipsius judicium teneatur, an contra te legitima se possit exceptione tueri; ac per hoc utrum justa sit ejus querela, quam proponit apud Ecclesiam contra illum, an illius exceptio sit legitima, quam nobis contra ipsum exponit. Quod si forsitan nihil horum facere voluerit sepius requisitus, litteras, quas prælatis direximus, et quas nunc etiam destinamus, studeas exhibere, et, si fuerit appellatum appellationi deferas ad cautelam, terminum prosequendi præfigens, quia eo ipso quod ad nostram audientiam appellabitur, melius procedere poterimus, prout fuerit procedendum. Denunties tamen hoc regi Angliæ, ut, ad terminum quem præfixeris, mittas ad nos nuntios sufficienter instructos, qui suas coram nobis rationes allegent. Quod si non fuerit appellatum, et videris quod grave scandalum non sequatur, quod tuæ discretioni committimus intuendum, juxta formam tibi datam in negotio memorato procedas. Cæterum, quidquid dicant aliqui, et quantumlibet extenuent dicta nostra, rationes tamen, quas in litteris nostris posuimus, quasdam probabiles credimus, quasdam vero validas reputamus, unde quasdam earum in aliis litteris, quas

A modo mittimus ad prælatos, expressius duximus exponendas.

Datum Laterani..... anno septimo.

XLV (144).

... COLONIENSI (145) ... TREVERENSI (146), ET ... SENONENSI (147) ARCHIEPISCOPIS, ET CAPITULO REMEN. ET EORUM SUFFRAGANEIS.

Ut sententiam excommunicationis ab episcopo Cameracensi in comitem Namurensem aliosque latam observari faciant.

(Laterani, iv Idus Aprilis.)

Quasi ex adipe prodit iniquitas impiorum, et mala, quæ corde concipiunt, jam exercent publice præsumptiores, dum Ecclesiam, quam Dominus suo sanguine liberavit, moliuntur nefandis præsumptionibus ancillare, personas ecclesiasticas, in quibus se idem Dominus honorari asserit et contemni, et injuriis afficer gravibus, et damnis intolerabilibus non metuant molestare. Insurgunt nunc quidem instinctu diabolico filii contra matrem, et ipse ejus dilaniant viscera, qui eam ab aliorum impugnationibus debuerant defensare, bona ipsius per violentiam rapientes et diripientes etiam per rapinam, ut jam recte mater contra filios, quos regeneravit in Domino, valeat exclamare: *Filios enutrivi, et exaltavi, ipsi autem spreverunt me* ("sa. i), non attendentes quod a Domino dicitur: *Honora patrem tuum et matrem* (Exod. xx), et: *Qui maledixerit patri et matri, morte moriatur* (Exod. xxi). Sane, ad audientiam nostram, venerabili fratre nostro.... Cameracensi episcopo (148), lacrymabiliter significante, pervenit, quod, cum nobilis vir... comes Namurensis, contra eumdem episcopum rancorem indebitum concepisset, occasione domus de Reumont, quæ juxta castellum in Cambresis, contra jus et consuetudinem terræ, fabricata fuerat, in Ecclesiæ Cameracensis præjudicium et jacturam, quam destruxit postmodum episcopus memoratus, licet domus eadem ad jurisdictionem comitis nullatenus pertineret, idem tamen episcopus, volens in bono vincere malum, post multas illatas eidem injurias ab ipso comite, ac deprædationem villaæ de Melin, et incarcerationem hominum ipsius episcopi, cum jam ipse comes in terra episcopi per tres noctes cum magno exercitu jacuisset, ipsi comiti juxta bonorum hominum arbitrium voluit satisfacere competander, vel, si mallet justitiae plenitudinem exhibere, qui, oblatam sibi satisfactionem et justitiam recipere omnino recusans, sicut in testimonialibus litteris, quas a multis super negotio ipso recepimus, perspeximus contineri, cum nobilibus viris.... Lovanis, et... Lembore ducibus... de Aubroc, et... de Los comitibus, et quampluribus aliis propriis nominibus exprimendis, qui cum eo manu armata terram intra-

(143) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204. § 66.

(144) Vide Bzovium, Annul. t. XIII, pag. 413, § 10

(145) Lib. iii, epist. 54, not.

(146) Lib. v, epist. 57, not.

(147) Lib. iii, epist. 45, not.

(148) Lib. v, epist. 19, not.

verant Camerarensis Ecclesiæ, castellum ipsius A super his querela pervenerit, inobedientiam ve-
episcopi, consanguineos, homines, et amicos ipsius,
modis quibus potuit impugnavit, et tam ipse quam
fautores sui, terram Ecclesiæ Cameracensis hostili
prædatione vastantes, quamdam partem ipsius non
timuerunt incendio concremare. Et, licet venerabilis
frater noster, Prænestinus episcopus, apostolicæ
sedis legatus, eidem comiti, post preces, quas illi
direxerat, auctoritate qua fungitur, curaverit distri-
ctius inhibere, ne Cameracensem Ecclesiam, vel
ipsum aliquatenus molestaret, sed cum eo, si vellet,
experiretur de justitia coram ipso, idem tamen
comes, legali nostri preces et inhibitionem obau-
diens, cum prædictis nobilibus, et aliis quos in
favorem suæ iniquitatis vocaverat, ut viderentur in
unum convenisse principes adversus Dominum, et
adversus Christum ejus, qui noscuntur in sua virtute
confidere, ac in suarum divitiarum abundantia
gloriarí, dicentes: *Manus nostra excelsa, et non Deus,*
fecit hæc omnia (Deut. xxxii), terram intravit epi-
scopi antedicti, et in ea nequitiam, quam mente
conceperat, non est veritus exercere. Episcopus au-
tem, quoniam comitem ipsum et fautores suos datos
esse vidit in reprobum sensum, ut non solum nol-
lent malefacta corrigeret, sed ei, et terræ suæ dele-
riora minarentur inferre, in eos excommunicationis
sententiam promulgavit, qui, nec sic a sua malitia
desistentes, sententiam ecclesiasticam parvipendunt
Quia igitur præsumptiones hujusmodi nec debemus,
neo volumus æquāmīter sustinere, universitati ve-
stræ præsentium auctoritate mandamus, firmiter
que præcipimus, quatenus eamdem excommunica-
tionis sententiam, a prædicto episcopo in malefa-
ctores suos rationabiliter promulgatain, per univer-
sas vestras diœceses publicantes, faciatis per censu-
ram ecclesiasticam, sublato cuiuslibet contradictionis
et appellationis obstaculo, usque ad satisfactio-
nem idoneam, inviolabiliter observari, non obstan-
te, si forte quidam eorum alias illi non sint
diœcesana lege subjecti, cum ratione delicti, quod
in ipsis diœcesim perpetrarunt, animadvertere
potuerit in eosdem. Quod si nec infra men-
sem eorum poterit duritia emolliri, ut redeentes
ad cor eidem episcopo satisfaciant de commissis,
terræ eorum subjicientes ecclesiastico interdicto,
ad quemcunque locum comes ipse devenerit, qui
prædictæ malitiæ principalis est actor, eo præsente D
divina prohibitis officia celebrari, ut sic saltem
ejus impleatur facies ignominia, et nomen Domini
querat, cum ei vexatio præbuerit intellectum. Si
vero, quod non credimus, vos in mandati nostri
executione negligentes essetis aliquatenus, vel
remissi, venerabilibus fratribus nostris.... Novio-
mensi et... Silvanectensi episcopis, damus nostris
litteris in præceptis, ut ipsi mandatum nostrum,
sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis
obstaculo, exsequantur, et, cum ad nos de vobis

A super his querela pervenerit, inobedientiam ve-
stram curabimus auctore Domino, severitate debita
castigare. Nullis litteris, etc.

Datum Lateranensi, iv Id Aprilis.

Illis scriptum est super hoc.

XLVI

MAGISTRO THOMÆ DE DISCE, CANONICO VUELLENSI (149).
Præbendam ipsi ab archiepiscopo Eboracensi collatam
auctoritate apostolica confirmat.

Cum Ecclesia Vuellensis in proventibus, et in
clericorum numero penuriam patiatur, venerabilis
frater noster Gaufr. Eboracensis archiepiscopus,
ad supplendum defectum hujusmodi, et cultum
divini nominis ampliandum, cum consensu capituli
ejusdem ecclesiæ, de quadam magna præbenda
in eadem ecclesia lunc vacante, duas præbandas
instituit, duobus clericis in perpetuum confe-
rendas, quarum unam, scilicet ecclesiam de Mu-
scham cum pertinentiis suis, idem archiepiscopus
tibi liberaliter assignavit, quam postulasti tibi per
sedem apostolicam confirmari. Nos igitur, tuis
justis postulationibus grato concurrentes assensu,
præbendam ipsam, sicut eam juste possides, et
quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus,
et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli
ergo, etc.

XLVII

..... VARADIENSI EPISCOPO ET... ABBATI DE PETIS VESPRI-
MENSIS DIOCESEOS.

Ut inquirant an episcopatus in Ecclesiis quibusdam
Græcis regni Ungariæ sit instituendus.

(Laterani, xvi Kal. Maii.)

C Significavit nobis charissimus in Christo filius
noster.... rex Ungarorum illustris, quod quædam
ecclesiæ monachorum Græcorum regno Ungariæ
constitutæ, per incuriam diœcesanorum episcoporum,
et per ipsos Græcos, qui valde sunt, sicut asserit,
dissoluti, penitus destruuntur, a nobis supplicans
humiliter et devote, ut auctoritate nostra unus fieret
episcopatus ex ipsis, qui nobis, nullo mediente,
subasset, vel abbates, aut præpositi Latini consti-
tuerentur in illis, per quorum studium et diligentiam
earumdem ecclesiarum status posset in melius re-
formari. Nos igitur, ejusdem regis petitionibus in-
clinati, discretioni vestræ per apostolica scripta
mandamus, quatenus, ad prædictas ecclesiæ acce-
dentes, inquiratis diligenter veritatem, utrum per
ipsos monachos Græcos eadem monasteria in reli-
gionis observantia valleant reformari. unus fieret
potuerit episcopatus ex illis, qui nobis sit immediate
subjectus, et quod super lis inveneritis, fideliter
conscriptentes, sub testimonio sigillorum vestrorum
ad nostram præsentiam destinatis, ut, per inquisi-
tionem vestram iustificati, securius in eodem negotio
procedere valeamus. Interim autem, ad correctio-
nem eorum impendatis operam efficacem.

Datum Laterani, xvii Kalendas Maii.

XLVIII (150).

ABBATI SANCTI AUBERTI (151), ET S. ARCHIDIACONO, ET
MAGISTRO REN. CANONICO, CAMERACENSIBUS.

De codem argumento ac in epistola hujusce libri 45.
(Laterani, viii Id. Maii.)

Cum, peccatis exigentibus, multa sit bodie malitia hominum super terram, et contra ecclesias et viros ecclesiasticos audaciam habeant non modicam præsumptores, ecclesiarum jura et libertates pervertere molientes, cunctiorum prælati earum, ut ipsorum valeant impugnaciones repellere, et patrimonium et juri ecclesiastica defensare, graves labores subire pariter et expansas, et non solum illa, quæ expendenda fuerant in usus pauperum, stipendiis erogare, imo etiam multa alia recipere sub usuris; nec ecclesiarum status, dum eas iniqui sic aggravant, potest suscipere incrementum. Cum igitur venerabilis frater noster... Cameracensis episcopus, a nobili viro.... comite Namuracensi et aliis nobilibus, sautoribus ejus, multas passus sit injurias evicturas, et terra ejus sit fero et penitus desolata, et pro impugnatione, quam ab hostibus suis substituisse dicitur, non modo prematur onere debitorum, volentes, prout convenit, ejus indigentia subvenire, et utilitatem ecclesiasticam procurare, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, debitorum suorum quantitate taxata, de bonis episcopalibus et redditibus, prout expedire videritis, faciat, auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis et appellacionis obstatu, per eum suis creditoribus assignari, at idem episcopus pro defectu rerum succumbere non cogatur, et creditores, qui ei subvenerunt in necessitatibus, unde promererunt gratiam, detrimentum aliquod non incurvant; contradictores, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Laterani, viii Ides Aprilis, anno septimo.
XLIX (252).

REGI BOHEMORUM ILLUSTRI.

Conceditur ut possit in litteris rex nominari.

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Licet, ante tuæ promotionis tempora, multi fuerint in Bohemia regio diadematæ insigniti, nunquam tamen potuerunt a prædecessoribus nostris, Romanis pontificibus, obtinere, ut reges eos in suis litteris nominarent. Nos quoque, tum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, tum considerentes sollicite, quod a nobili viro. Ph. duce Sueviæ, te feceras coronari, qui, cum coronatus legitime non fuisset, nec te nec alium poterat legitime coronare, regem te hactenus non diximus nominandum. Verum, cum, ad commonitionem apostolice sedis et nostram relieto duce Sueviæ, ad charissimum in Christo filium nostrum, illustrem regem Ottonem,

A in Romanorum imperatorem electum, te convertere, usus consilio saniori, et ipse habeat te pro rege, tam intuitu precum ejus quam tuae devotionis obtenu, regem te de cætero reputare volumus et vocare. Tu igitur, taliter gratiam tibi factam agnoscas, et sic ingratitudinis vitium studeas evitare, ut tua devoatio mereatur, quod et gratia tibi detur ex gratia, et data gratis perpetuo conservetur, provisurus attentius, ut, quam citius poteris, ab eodem rege Ottone te facias solemniter coronari.

Datum Laterani, xiii Kalendas Maii.

L.

ARCHIPRESBYTERO ET CLERICIS PLEBIS ARETINE.

Lites inter ipsos et præpositos canonicosque Aretinos dirimit

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Cum dilectus filius... concanonicus vester, pro plebe vestra, et dilectus filius..... præpositus, et quidam canonici Aretini, pro ecclesia S. Petri, quæ nuper auctoritate nostra unita est ecclesia cathedrali, ad sedem apostolicam accessissent, præsentè venerabili fratre nostro... Aretino episcopo (153), super diversis articulis in nostra præsentia litigaverunt. Sane, vester proposuit procurator, quod, cum festum Beati Donati martyris in plebe vestra solemniter consueverit celebrari, præpositus et canonici Aretini nuper illud apud ecclesiam S. Petri, contra consuetudinem hactenus observatam, in juris vestris præjudicium, solemnius celebrarunt, ut non solum oblationes subtraherent, quæ vobis in festo ipso solebant magnifice provenire, sed et quosdam cœreos, quos census nomine plebi eidem quidam nobiles annatim solvere tenebantur, quorum restitutio procurator ipse vobis fieri postulabat. Addebat etiam, quod minæ vobis inferebantur multiplices, non tam a præposito et canonici, quam protestate ac civibus Aretinis, super capitulo, quod in ecclesia vestra in capite jejuni fieri consuevit, celebratione baptismi, litanis, et aliis dignitatibus, quibus hactenus ecclesia vestra usa fuerat sine lite; unde, super his indemnitati vestre petebat per sedem apostolicam provideri. Verum, præpositus proposuit ex adverso, quod, cum corpus beati Donati, sicut ex multis privilegiis pontificum Romanorum apparet, apud cathedralem ecclesiam requiescat, videretur absurdum, si solemnitate hujusmodi privaretur, vobisque celebrantibus festum ejus ecclesia Sancti Petri, quæ S. Donati ecclesia in unam cathedralem ecclesiam est conjuncta, in specialis patroni sui annua solemnitate sileret. Præterea, cum de unione prædictarum ecclesiarum apud sedem apostolicam tractaretur, mandasse nos alehal, civibus Aretinis, ut honorificentias universas quas cathedralibus ecclesiis exhibent aliæ civitates,

(150) Laudata apud Bzovium, Annal. tom. XIII, pag. 113, § 10 Vide etiam Raynaldum, ad annum 1204, § 82.

(151) Hugo, abbas S. Auberii, reperitur anno 1204 mense Maio, in charta pro Cantiprato nolitiae

Eccles. Belgii, p. 517. Gall. Christ. tom. III, col. 155.

(152) Edita apud Raynaldum, ad annum 1204 § 55.

(153) Vide epistolam libri sexti 50, not.

eidem ecclesiæ Petri humiliter in posterum exhibe- rent, eo nequaquam obstante, quod servatum fuerat hactenus propter odium civitatis, unde ipsi mandatis apostolicis devote parentes, omnes et singuli id se facturos hilariter juraverunt. Cum igitur festum istud sit specialis solemnitas civitatis, capitulum quoque, baptismus, et litanie, in cathedralibus ecclesiis celebrari soleant apud alias civitates, bæc omnia ecclesiæ S. Petri competere auctoritate man- dati nostri, et ratione juramenti a civibus præstiti proponebant: addens, quod cereos, de quibus pro- curator vester querimoniam deposuerat coram no- bis, non ex debito census nomine, sed de gratia spontaneæ devotionis obtenuit, prædicti nobiles offe- rebant, sed, etsi ex debito etiam solverentur, cum ipsi non subtraxerint eos vobis, non ab eis restitu- tionem petere, sed contra debitores jus vestrum pro- sequi debebatis. Nos igitur, auditis his, et aliis, quæ fuerunt utrinque proposita, utriusque partis quieti providere volentes, presentium auctoritate decernimus, ut, cum sedes episcopalis non sit ab ecclesia Beati Donati ad ecclesiam S. Petri translata, sed ecclesia B. Petri ecclesiæ conjuncta, unde illa etsi sua privilegia communicaverit isti, dignitates tamen non amisit antiquas, festum B. Donati de cætero in ipsa primitiva ecclesia, quæ in ejus memoriæ est fundata solemniter ab episcopo et cano- nicis, celebretur, quia, sicut indecens, esset ut festum B. Petri celebraretur ab episcopo et cano- nicis in ecclesia B. Donati, sic procul dubio esset absurdum, ut festum B. Donati celebraretur ab eis in ecclesia S. Petri, cum et nos in similibus id ser- vemus, festum apostolorum principis apud ejus basilicam, et Festum Beati Joannis apud Lateranen- sem ecclesiam celebrantes, licet utraque sit ecclesia cathedralis. Verum, quoniam injuria non fit sancto sed honorificentia potius exhibetur, cum in diversis locis ejus merita fidelis populus veneratur, cele- brandi festum ejusdem martyris in ecclesia vestra vobis non adimimus facultatem, libertatem quibusli- bet relinquentes, utram ecclesiarum ipsarum ma- luerint eo die devotionis gratia visitandi, ut, nec retrahantur ab altera, nec ad reliquam compellan- tur. Ab impietate vero vestra super cereis, et oblationibus, præpositum et canonicos reddimus absolutos; vos tamen super hujusmodi cereis, qui vobis nomine census debantur, convenire poteritis debitores. De capitulo autem id statuimus obser- vandum, ut episcopus illud apud ecclesiam vestram in capite jejunii celebret summo mane, ita, quod, eo congrue celebrato, cum universo clero adeat ecclesiæ S. Petri, officium ibi Cineris expleturus, cum et nos eodem die apud S. Anastasiæ, collectam, et apud S. Sabinam, stationem, et missarum solemnia celebremus. Quia vero nimis videtur absurdum, si baptisma non fieret in ecclesia cathedrali, statuimus ut in ecclesia S. Petri baptis-

A mus solemniter celebretur, vosque juxta consuetu- dinem hactenus observatam in ecclesia vestra, parochianos vestri plebatus, qui vobis præsentali fuerint, baptizetis, cum et nos licet in ecclesia Late- ranensi, baptizantis officium celebremus, nibilomini- nus tamen in titulis urbis exhibeat sacramentum baptismatis baptizandis. Cæterum, cum litanie primo, et tertio die ante festum ascensionis Domini- nicæ apud ecclesiam vestram, secundo vero apud ecclesiam S. Petri consueverint terminari, nos, volentes ecclesiæ cathedrali deferre, ordinem de- cernimus immutandum, ut videlicet primo die apud ecclesiam S. Petri, sequentibus vero apud ecclesiam vestram litanie processio finiatur, sicut etiam apud nos primo die hujusmodi celebratur processio apud ecclesiam primitivam, deinceps, ut Aretina Ec- clesia Ecclesiæ Romanae consuetudinem imitetur, et ejus sequatur exemplar, cui nullo subjacet mediante. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii.

LI (154).

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO (155).
Adversus Maguntinos, et de Metropoli in Bohemia constituenda.

(Laterani, xii Kal. Maii.)

Usque adeo se nobis in facio tuo hactenus pro majori parte opposuit ecclesia Maguntina, et sic contumaciter in sua obstinatione permansit, nec adhuc etiam adjicit ut resurgat, ut, si ei vellemus pro meritis respondere, non solum, qui te caput suum admittere despicit, membris posseamus eam penitus mutilare, sed, quia non intelligit quantæ dignitatis privilegium et honoris augmentum per sedem sibi apostolicam consecuta, deberemus reducere caput ed caudam, et primam novissimam fa- cere, ac novissimam primæ præferre, in perpetuam memoriam rebellionis ipsius, et ejus opprobrium sempiternum, ut ex poena ipsius alii discerent, quod non est tutum contra torrentem brachia dirigere, et contra stimulum calcitrare. Verum, quia personam tuam sincera diligimus in Domino charitate, pro te adhuc eidem ecclesiæ duximus deferendum, licet, quanto magis differimus poenam ejus, tanto simus etiam eam gravius puniti, nisi quanto citius expiaverit culpam suam, et genimina viperarum, quæ in ea latebras suas fovent, pedibus tuis exhibuerint se calcanda, et apud te cum filio prodigo proclamarint: Pater, jam non sumus digni vocari filii tui, fac nos sicut aliquos ex mercenariis tuis, et inter ipsos admittre, qui te pastorem nostrum et animarum nostrarum episcopum non admisisimus hactenus, nec fuimus venerati. Sane, supplicarunt nobis charissimus in Christo filius noster.... illustris rex, et populus Bohemorum, ut, cum tu propter locorum distantiam et diversitatem linguarum minus sufficias circa eos metropoliticum officium exercere, nos, qui vice Christi tenemur universis fidelibus

(154) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 53.

(154) Lib. v, epist. 14 et 15.

providere sollicitudine pastorali, tum propter evidentem utilitatem, tum etiam propter necessitatem urgentem, in Bohemia, cum, spatiose et populosa sit multum, sedem metropoliticam statuere dignaremur, per quam non tam honori eorum quam saluti utiliter consulatur. Licet autem propter contumaciam ecclesiae Maguntinæ petitio hæc accelerari deberet potius quam differti, ne tamen contra te aliquid agere videremur, eam non statim admittendam, sed super his, quæ circa eam inquirenda fuerunt, mandamus inquiri, ut, si forsan evidens utilitas et urgens necessitas id exposcat, provideamus ecclesiae Maguntinæ, dum tamen, a suo resipiscens errore, ad mandatum apostolicum humiliiter revertatur, ut per hoc non tam aliquid honori ejus subtractum, sed additum videatur. Hæc igitur fraternitati tuæ duximus intimanda, ut tuam nobis significes voluntatem, scitorus quod, si super hoc duxerimus procedendum, honori tuo sufficienter, dante Domino, curabimus providere.

Datum Laterani, xii Kalendas Maii.

LII (156).

REGI BOHEMORUM ILLUSTRI

Petitionem ejus de erigenda in Bohemia metropolitica differt, et mandat ut archiepiscopi Maguntini consensum obtinere curet.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Monet nos tuæ nobilitatis devolio, et fidei sinceritas exhortatur, ut, in quibus cum Deo et honestate valemus, petitiones tuas benignius admittamus. Cum enim consiliis nostris acquieveris hactenus, et in posterum mandatis apostolicis te exponas, decet ut in devotioni tuæ delectio nostra respondeat, et sedes apostolica te honoret, cum tu ejus honorem studreas efficaciter promovere. Sane, per tuos nobis nuntios supplicasti, et charissimus in Christo filius noster, Hungariae rex illustris, pro te apud nos suppliciter intercessit, ut in Bohemia metropolim construere dignaretur, cum spatiose et populosa sit terra, et ab ecclesia Maguntina, cui est metropolitico jure subjecta, tam locorum distantia quam linguarum diversitate, divisa, ut, cum per Romanum imperium obtinere meruerit regiam dignitatem, per Romanam Ecclesiam mereatur dignitatem metropoliticam obtinere. [Licet autem tam te quam terram tuam velimus, in quibus honeste possumus, honorare, quia tamen arduum est negotium, et petitio continet novitatem, mirari te nolumus et moveri si non protinus preces tuas duximus consummandas, cum magna deliberatione res egeat, ut quod dispositum fuerit tanto stabilius perserveret, quanto cum majori fuerit maturitate statutum. Siquidem ostendenda nobis est prius et urgens necessitas, et utilitas evidens quæ fieri hoc exposcat, facultas, et voluntas Ecclesiae, in qua sedes debet metropolitica stabiliri, et utrum in Bohemia dioceses possit statui compe-

(156) Epistolæ hujus fragmentus edidit Raynaldus, ad annum 1204, § 53. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

A tener, statuendæ metropoli supponendæ. Praeterea, convenienda et commonenda super hoc est ecclesia Maguntina, ne, si aliter factum fuerit, venerabilem fratrem nostrum, G. Maguntinum archiepiscopum, quem ereximus, dejicere videamur, si ex hoc concitaverimus plus in eum Ecclesie sue odium et scandalum civitatis.] Ut reddamur igitur de omnibus certiores, dilectum filium, T... subdiaconum et capellani nostrum, virum utique litteratum, providum et discretum, nobis et fratribus nostris merito sue probitatis acceptum, in Bohemia destinamus, qui super his et aliis, de quibus viderit inquirendum, inquirat, et plene nobis super his quæ contigunt negotium ipsum, significet veritatem. Tu quoque, non tantum per litteras tuas et populi, sed per solemnes nuntios tuos, et episcopos, ac ecclesiae quos talia petere deceat, petitionem tuam poteris innovare, ut super his melius procedere valeamus, prout viderimus expedire. Nos enim promptam gerimus voluntatem, in his et aliis petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, exaudire. Tu ergo, facias eudem subdiaconum secure ad presentiam prædicti archiepiscopi Maguntini produci, et præsentari litteras nostras capitulo Maguntino, ne, si aliquid omissum fuerit ex his quæ ipsi inquira renda commisimus, in negotio ipso plene procedere non possimus.

Datum Laterani, xi Kal. Maii.

LIII (157).

CANONICIS, ET MINISTERIALIBUS MAGUNTINIS SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Multa super rebellione per eos facta adversus Ecclesiam et archiepiscopum.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Supplicarunt nobis humiliiter, et devote, etc., ut in ea quæ mittitur archiepiscopo, in eudem fere modum, usque consultatur, ut sicut per Romanum imperium obtinere meruit regiam dignitatem, ita quoque per Romanam Ecclesiam mereatur dignitatem metropoliticam obtinere. Licet autem multi de ecclesia Maguntina, si tamen dicendi sunt de Ecclesia, qui suis exigentibus culpis præcisi sunt ab ecclesiastica unitate, propter rebellionis excessum, et inobedientiae vitium, in quo contra majestatem divinam. Romanam, et Ecclesiam archiepiscopum suum obstinata mente perdurant, gravi meruerint D animadversione puniri, nos tamen, qui correctionem paterno desideramus affectu, memores ejus, quæ filia specialis, et honorabile membrum apostolicæ sedis existit, non statim petitionem hujusmodi duximus admittendam, sed prius inquirere disposuimus, quæ super iis fuerint inquirenda, ut, si forte petitionem ipsam admittendam esse noverimus, provideamus in ea, sicut expedire viderimus ecclesiae Maguntinæ, dum tamen a suo resipiscens errore, se non reddit indignam. [Alioquin non nobis, sed vo-

(157) Fragmentum hujusce epistolæ exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 54. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

bis merito poteritis imputare, sic forte qui caput A
abjecitis, membrum aliquod amittatis.] Vestrum
igitur erit taliter honori nostro deferre, ut et nos
vestro debeamus deferre, honori, providentes vobis
in tempore opportuno, ne forte post tempus, non
providentiae, sed paenitentiae vobis locus merito re-
seretur.

Datum Laterani, xi Kalendas Maii.

LIV (158).

ILLUSTRI REGI BOHEMORUM

Privilegia ipsi ab imperatoribus concessa, et ab Ottono nuper confirmata, auctoritate etiam apostolica confirmata.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

Sic sibi spiritualis et materialis gladius mulieræ mutuant subventionis auxilium, et vicissim communianter viros suas, ut defectus ope vicaria suppleant, B
et ultius alterius perficial imperfectum. Decet enim ut sibi ad invicem suffragentur, et apud eos qui gladium spirituale non timent, jus ipsius armis gladius materialis alleget, et spiritualis temporali cum necesse fuerit, auctoritatis suæ robur impendat, et tribuat super his quæ minus essent valida sine ipso valorem. Cum igitur charissimus in Christo filius noster, illustris rex Otto, in Romanorum imperium electus, jura et privilegia quæ ab antiquo tibi et tuis prædecessoribus ab imperatoribus fuere concessa, suo tibi duxerit privilegio confirmanda, et tam tiberiales, quam terras et castra, et alia tibi concesserit, ut dispositioni regiae auctoritatis pontificalis accedat, concessiones ipsas, sicut ad honorem tam Ecclesiæ quam imperii sunt, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xvii Kalendas Maii.

LV (159).

..... ERAGENSI ET..... OLOMUCENSI EPISCOPIS, ET..... ARCHIDIACONO DE BEHIN.

Ut si quis Bohemorum regi damnum aliquod inferre tentaverit, censuris ecclesiasticis compescant.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Cum charissimus in Christo filius noster, P.... Illustris rex Bohemiae, juxta mandatum nostrum, ad subsidium charissimi in Christo filii nostri, illustris regis Ottonis, in Romanorum imperatorem electi, sit expositus et paratus pati, nolumus nec debemus, ut ab aliquibus prægravetur, maxime dum in ejus fuerit obsequio constitutus. Ut autem indemnitati ipsius auctoritate apostolica consulatur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, si qui forsitan in præjudicium ejus aliquid præsumperint machinari, unusquisque vestrum parochianos suos laicos per censuram ecclesiasticam, clericos vero per subtractionem beneficiorum, sublato appellationis obstaculo, ab hujusmodi præsumptione auctoritate nostra compescat.

Datum Laterani, etc., xi Kalendas Maii.

(158) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 55.

(159) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 55.

LVI.
STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO.
De translatione præpositoræ cuiusdam.
(Laterani, viii Kal. Maii.)

Supplicavit nobis ebarissimus in Christo filius noster... rex Ungarorum illustris, ut, quia in quodam castro suo Posomensi præpositura consistit, et ex accessu hominum ad eamdem, timet sibi de castro ipso periculum provenire, ei licentiam concedero dignaremur, ut præposituram ipsam extra munitionem construere, ei licentia nostra valeret. Nos autem, ejus petitionibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, super translatione ipsius præpositoræ, illud auctoritate nostra statuas, quod necessitatibus regni et utilitati Ecclesiæ noveris expedire, provisurus ne corpus beati martyris qui in dicta ecclesia requiescit, debita veneratione fraudetur.

Datum Laterani, viii Kalendas Maii.

LVII (160).

EIDEM.

Ut coronet filium regis Ungariæ cum ipse in terram sanctam ire proposuerit.

(Laterani, viii Kal. Maii.)

Supplicavit nobis, etc., ut supra usque ut, quia transire proposuit in subsidium Terræ sanctæ, ne regnum suum remonneret quasi regimine destitutum, tibi scribere dignarentur, ut charissimum in Christo filium nostrum... natum suum, regali dialemente insignires. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus] cum ab eodem rege fueris requisitus, juxta petitionem suam prædictum filium ejus, quamvis minorem, non differas coronare, recepturus ab ipso patre, filii sui vice, corporaliter juramentum super apostolicæ sedis obedientiam, quam super Ecclesiæ Ungaricæ libertate, sicut progenitores sui cum humilitate ac devotione debita impenderunt.

Datum ut supra.

LVIII.

REGI UNGARORUM ILLUSTRI
Explicat mandatum quod jam emiseral super præposituram regni Ungr. iæ (161).
(Laterani, viii Kal. Maii.)

Olim nobis regalis magnitudo tibi per suas litteras supplicavit, ut, cum regales præp situræ quæ sunt in Ungaria, sicut ad te in temporalibus, sic ad nos in spiritualibus nulla pertineant mediante, statuero dignaremur, quatenus novus præpositus ad sedem apostolicam infra annum, vel in persona propria, vel per idoneum nuntium cum litteris regalis assensus accederet, confirmationis gratiam obtenturus. Nos ergo, tuis preoibus inclinati, statuimus, ut quicunque de cælero ad regimen præpositoriarum illarum, quæ ad nos in spiritualibus nullo pertineant mediante, fuerint evocati, ad apostolicæ sedis præsentiam infra annum, in personis propriis vel per

(160) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 47.

(161) Vide epistolas libri quinti 402, et libri sexti 7, 56.

Idoneum nuntium eum litteris regalis assensus accedant, pro confirmationis munere obtinendo, ita quod interim in spiritualibus non ministrarent; quod si forte infra dictum terminum venire neglexerint, extunc præposituris illis se neverint expoliandos. Consequenter autem, bonæ memorie J. Strigoniensis archiepiscopus, ad præsentiam nostram accedens, in nostra et fratrum nostrorum præsentia proposuit viva voce, quod in abbatis et præpositoris regalibus ad eum et Strigoniensem Ecclesiam juridictio ecclesiastica pertinebat, unde petebat, constitutionem præscriptam, tanquam per subreptionem elicitam, revocari. Nos autem, viam medium eligentes, provida deliberatione decrevimus, ut occasione litterarum, quas primo direximus circa præpositorias et abbatis Ecclesiae Strigoniensis per Ungariam ubique subjectas, nullum ei vel successoribus suis præjudicium generetur. Regalem igitur excellentiā volumus non latere, quod nec per secundas litteras juri, tam nostro quam regio, nec per primas, ipsius archiepiscopi et Strigoniensis Ecclesiae justitiae derogetur, eum in primis fuerit constitutum de illis quae in spiritualibus ad nos nullo mediante pertinere noscuntur, in secundis vero decreto de iis quae Strigoniensi Ecclesiae asseruntur esse subjectæ.

Datum, ut supra.

LIX (162).

HUG. ABBATI MONASTERII SANCTI AUGUSTINI DE MONTE ALTO, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS RECOLAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Quoties a nobis petitur, etc. usque: annuentes, prædictum monasterium Sancti Augustini, in quo diurno estis obsequio inscapiti, sub beati Petri, et nostra protectione suscipimus, et ad exemplar pia recordationis Alexandri papæ II, prædecessoris nostri, translationem ipsius monasterii a Monte Castello in Montem Gentilem auctoritate apostolica confirmamus, etc., usque communimus; statuentes, ut quascunque possessiones, etc., usque vocabulis; locum ipsum in quo prædictum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, cum pratis, terris, vineis, nemoribus usuagiis, et pascuis in bosco et piano, in aquis et molendinis, in viis, et semitis, et omnibus aliis libertatibus, et immunitatibus suis; ecclesias Sanctæ Mariæ et Sancti Joannis, positas in Monte-alto; ecclesias Sancti Nicolai. Sancti Leo-

(162) Vide Raynaldum ad annum 1204, § 81, ubi epistolam hanc numero tantummodo indicat.

(163) De Linconiensi et Wigorniensi episcopis jam egimus supra.

(164) Gregorius, Tuscus, de Monte-Carello, filius Lotharii de Albertis tituli S. Georgii ad Volum Aureum, al. in Velabro, diaconus cardinalis, a Clemente PP. III, anno 1190, in tertia cardinalium creatione, renuntiatus est, Innocentii PP. III jussu,

A nardi, Sancti Petri de Podio, Sancti Pauli juxta mare, et Sancti Manuliani, cum cellis et totum silvam de Anglo, et domum Leprosorum de Monte-alto; ecclesiam Sancti Nicolai de Ponteclo; plebem de Valentano; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Bulzia; Sancti Stephani de Piscia, et Sancti Petri de Cannino ecclesias, cum omnibus pertinentiis suis; jura quoque et consuetudines quas habetis in Monte-alto; portum de Morallis, et portum fluminis Montis-alti, et redditus quos habetis ex eis. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum, etc. Discedentes vero, etc. Licitum præterea vobis a quocunque malueritis, etc. Obeunte vero te, etc. Præterea, omnes libertates, etc., usque communimus. Ad indicium autem hujus privilegii ab apostolica sede obtentis, obolum unum aureum nobis annis singulis persolvetis. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicae auctoritate, et in prædictis capitulis dioecesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

B Datum Laterani, per manum Joannis, sanctæ Romanæ Ecclesiae subdiaconi et notarii, iv Kal. Maii, indictione vii, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno septimo.

LX.

. . . LINCOLNIENSI, ET . . . WIGORNIENSI (163)

EPISCOPIS.

In favorem canonici cujusdam; ne eum ab archiepiscopo Eboracensi molestari sinant.

(Laterani, v Id. Maii.)

C Cum olim venerabili fratri nostro . . . Eboracensi archiepiscopo, dederimus in præceptis, ut nuntio dilecti filii . . . nepotis dilecti filii nostri, G. (1:4) Sancti Georgii ad Volum Aureum, etc., usque districte præcipiendo mandamus, qualenus, Inquisita super illis diligentius veritate, nisi constituerit fructus sæpedictos ex approbata consuetudine cedere debuisse in solutionem debitorum canonici prædefuncti, eos cum blado oblato, per censuram ecclesiasticam faciat restituiri nuntio cardinalis prædicti, de damnis tam in domibus præbendæ, quam in aliis rebus datis, facientes eidem satisfactionem congruam exhiberi, nihilominus inquirentes de injuriis ejusdem cardinalis nuntii irrogatis, et si archiepiscopus post sæpedictam sententiam missarum solemnia celebrarit, et quod super his inveneritis per vestras nobis litteras intimare (165), et nuntium nepotis cardinalis ejusdem facientes pacifica ipsius præbendæ possessione gaudere, ipsum a molestatione cujuslibet defendatis; quia, si quis in sæpefata præ-

legatione functus est in Tuscia et Umbria cum Petro urbis præfecto, ut eas provincias constitueret et regeret. Hunc Innocentius, virum providum, prudenter, honestate morum et generositate natalium commendatam suis scribit. E vivis excessit sub Innocentio III, post annum salutis humanæ 1210. Oldoin, ad Ciacon. t. I., col 1146.

(163) Sic in apographo, sed deest aliquid.

benda se jus habere confidit, per nos suam poterit justitiam obtinere; mandatum apostolicum taliter impleturi, quod obedientiam vestram possimus merito commendare. Testes, etc. Quod si non ambo, etc. Nullis litteris . . . harum mentione non habita, etc.

Datum Laterani, vi Id. Maii.

LXI.

Ne a quoquam, nisi in duplice casu, excommunicari possint.

(Laterani, vi Id. Maii.)

Etsi Ecclesiarum omnium sollicitudo [nobis] immeat generalis, cum speculatori simus super domum Domini constituti, eis tamen specialiter adesse tenemur, quæ apostolicæ sedis sunt filiæ specialis. Cum igitur Ecclesia vestra nos nullo respiciat mediante, volentes vobis paterna sollicitudine præcavere, districtius iahibemus, ne quis in vos, vel ecclesiam vestram, præter auctoritatem apostolicæ sedis, excommunicationis, vel interdicti sententias audeat promulgare, nisi forte ratione alterius beneficii, vel occasione delicti alibi perpetrati, sed nec sic absque manifesta et rationabili causa sententias hujusmodi quisquam in vos ferre presumat, quas si quis alio modo ferre præsumpsert, in primo casu decernimus irritas, in secundo decernimus irritandas. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Idus Maii.

LXII.

Antiquas eorum Ecclesiæ consuetudines confirmat.

(Laterani, vi Id. Maii.)

Suscepiti regiminis administratione compellimur, etc., usque satagere videamus. Ex parte siquidem vestra fuit nobis olim humiliiter supplicatum, ut super dignitatibus, ecclesiæ vestræ, parochia videlicet et festivitatibus, archidiaconatu et archipresbyteratu consueta, et canonica nominatione, et representatione et aliis antiquis, et rationalibus consuetudinibus ecclesiæ vestræ, ne super his possetis ab aliquibus contra justitiam, fatigari, apostolicæ provisionis dignaremur præsidium adhibere. Nos igitur, paterna vobis super his volentes in posterum sollicitudine providere, auctoritate præsentium districte D inhibemus, ne cui liceat vos, vel ecclesiam ipsam, super dignitatibus antedictis, et honestis consuetu-

(166) Quis fuerit, tunc temporis, decanus sacrae capellæ Divionensis, pro certo statuere non possumus. Hugonem I de Lippo usque ad annum 1195, mox immediate, sed non ante annum 1214, Robertum I d'Ancenoys, ex instrumentis, memorant autores *Gallæ Christinæ*, tom. IV. col. 85.

(167) Vide epistolam libri quinti 43.

(168) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 81.

(169) Vide Raynaldum ad annum 1204, § 77.

(170) Henricus ad Mantuanam sedem electus fuit

A dinibus hactenus observatis indebito molestari. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Id. Maii.

LXIII (168).

Recipit eos sub protectione.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc. usque : annuentes, personas vestras et hospitale de Bokekeg, ab A. de Raze, et H. uxore ipsius, fundatoribus ejus, Hospitali Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Jerusalem pia liberalitate concessum, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ in præsentiarum, etc. in modum protectionis, usque communimus. Ad indicium autem hujus protectionis a nobis obtendæ, B quinquaginta et unum denarios Trisacensis monetæ, gratis oblatos, nobis, nostrisque successoribus annis singulis persolvetus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Junii.

LXIV (169).

Ut terras comitissæ Mathildis in sua diœcesi consistentes nomine pontificis recipiat.

(Laterani, ii Id. Maii.)

Fidem et devotionem tuam in multis experti, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut terras quæ fuerunt bonæ memorie comitissæ Mathildis in tua diœcesi consistentes, vel et tuo episcopatu adjacentes, nomine nostro recipias, et possessionem ingrediaris earum, et fructus ex illis percipias, C prout videris expedire.

Datum Laterani, ii Idus Maii.

LXV.

Recipit eos sub protectione.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Justis potentium, etc., usque assensu, personas et monasterium vestrum cum omnibus bonis quæ in præsentiarum, etc., usque communis. Null ergo, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Junii.

LXVI (172.)

Ut inquirant de W. Trajectensi decano, qui ex regulari vita ad sæcularem transferat.

(Laterani, Idib. Maii.)

[Consulti sumus frequenter a multis, utrum is qui

anno 1194. Præfuit usque ad annum 1227, saltem usque ad annum 1220. UCHELL. Ital. sacr. t. I, col. 933.

(171) Vide epistolam libri quinti 96, not.

(172) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 31, *De egregiaribus et transeuntibus ad religionem*, cap. 20, ubi abbati de Affligensi, et magistris R. et G. canoniciis Trajectensibus, directa diciunt. Quæ illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectio-nes dantur.

monasterium est ingressus, habitum *assumendo* (173) non novitii, si ante possessionem emissam infra tempus probationis voluerit exire, licet possit, absque apostasiæ nota vel noxa, præsentim cùm debita morum correctione, ad sacerdolum remeare. Licet autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum, utrum is proposuerit absolute vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur, an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum, si (174) sibi placuerit, profiteatur ordinis disciplinam, aut si forsitan non placuerit, moribus emendatus ad statum pristinum revertatur. In primo casu debet, ut regulariter vival, ad laxiorem saltem regulam pertransire. In secundo potest ad sacerdolum, non tamen ut vival sacerdulariter, remeare. Ut ergo quæ sit ejus intentio plenus agnoscatur, propositum suum in principio protestetur.] Hac ergo distinctione diligenti meditatione pensata, circa dilectum filium W. Trajectensem decanum, inquiratis sollicite quæ videretis inquirenda, et statuatis canonice quæ statuenda noveritis, facientes, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Maii.

LXVII (175).

..... ARCHIEPISCOPO TOLETANO, ET..... BURGENSI,
ET..... ZAMORENSI EPISCOPIS.

Præcipit ut B. natam regis Castellæ, quæ a rege Legionensi recesserat, et beneficium absolutionis poscebat, absolvant.

(Laterani, xi Kal. Junii.)

Cum ejus locum, licet immeriti, teneamus in terris, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, et qui etiam, cum iratus fuerit, non obliviscitur miserereri, decet nos circa illos misericorditer agere, qui ad gremium matris Ecclesiæ humiliter redire desiderant, et de commissis satisfactionem debitam exhibere. Licet autem nobilis mulier, B. nata charissimi in Christo filii nostri.... illustris regis Castellæ, graviter suum offenderit Creatorem, ex eo quod illustri regi Legionensi adhærere præsumpsit per incestum, ac propter hoc excommunicationis meruerit vinculo innodari, quia tamen, sicut ex litteris vestris, fratres, archiepiscopi, et episcopi Burgensis, accepimus, ad cor rediens, ab eo ex toto recessit, et, de commissis satisfactionem promittens debitam exhibere, abso-

(173) In Decret. sumendo.

(174) Decretal. add. *intra annum.*

(175) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 70. Vide etiam *Gesta Innocentii*, § 68.

(176) Fragmentum epistolæ hujus reperitur inter Decretales, lib. 1, tit. 28, *De appellatiōnibus, recu-sationibus et relationib⁹*, cap. 48. Quæ illuc leguntur hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(177) Egidius [al. Cilda], filius Wilhelmi de Breus, electus episcopus Herefordensis, anno 1199, consecratus fuit anno 1200. Anno 1208, tempore quo per præceptum papæ sententia geneneralis interdicti in Anglia promulgata fuit, una cum Eustachio Eliensi, Wilhelmo Londoniensi, et Maugero Wigorniensi, episcopis, gratis exsilium subeuntibus, migravit in Galliam. Postea redux, anno 1214, Hugonem, prio-

lutionis beneficium humiliter sibi postulat indulgeri, ipsius petitioni misericorditer duximus an-nendum. Quocirca, fraternali vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, ab ea publice ac solemniter juxta formam Ecclesiæ juratoria cau-tione recepta, quod nostris debeat parere mandatis, auctoritate nostra eidem absolutionis beneficium impendere procuretis, injungentes eidem sub debito juramenti, salvis aliis mandatis quæ sibi duximus facienda, ut ad prædictum regem nullatenus rever-tatur. Quod si non omnes... duo, etc.

Datum Laterani, x Kalendas Junii.

LXVIII (176).

..... EPISCOPO (177), DECANO, ET..... PRÆCENTORI HERE ORDENSIB⁹.

Ut inquirant de causa Joannis, magistri hospitalis Eboracensis.

(Laterani, ii Id. Maii.)

[Significavit nobis *dilectus filius, Joannes* (178), magister hospitalis Eboracensis] quod, cum P. quon-dam rector Hospitalis ipsius, diem clausisset extremum, venerabilis frater noster..... Eboracensis ar-chiepiscopus, ad quem et prædecessores suos Hos-pitalis ejusdem ordinatio pertinuit ab antiquo, no-lens ipsum ex defectu rectoris dispendium sustinere, dictum Joannem, presbyterum ejusdem domus, a suis fratribus unanimiter in rectorem electum, præferit ibidem, sperans quod domus ipsa per ipsum tam in temporalibus quam spiritualibus susciperet incrementum. Procedente vero tempore... decanus, et capitulum Eboracensis Ecclesiæ, tan-quam ad ipsos Hospitalis ejusdem ordinatio perti-nere, magistrum ipsum a sua administrationis officio removere volentes, litteras apostolicas super hoc ad..... decanum Lincolnensem, et suos conju-dices impetrarunt, quarum auctoritate in jus vocari forceunt tam archiepiscopum quam rectorem. Par-tibus igitur, dio sibi pereinptorie assignata, coram ipsis judicibus constitulis, judices vices suas aliiis commiserunt, sola sibi diffinitiva sententia reservata. [Præterea, capitulum Eboracense, auctoritate qua-rumdam litterarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulo illud noscatur habere (179), per ipsum (180) quemdam constituebat actorem. Sed, licet pars allegasset adversa, quod idem occasione litterarum illarum auctor non debebat admitti, et

D rem. Theokesbiriae, electum in abbatem ejusdem domus, benedixit in ecclesia W. Wigorniensi, ad man-datum W. Wigorniensi epioepi. Vide apud Whar-ton, *Angl. sacr.* I, I. pag. 394, 479, 480, 482 et 634.

(178) Decretales omittunt hæc verba.

(179) « Capituli est habere sigillum, et sigillum capituli est authenticum, id est fidem facit sine testium subscriptione. Plerumque capitulum du-plici sigillo utilit, majori et minori; et sigillo con-stituto ad certos actus puta ad citationes, tides non adhibetur in aliis rebus, ut bic. » Altcs. *not. ad loc. cit.*

(180) Decretales omittunt, et infra idem magister allegaverit legunt pro pars alleg. adv.; idem omittunt, et deberet pro debebat exhibent.

insuper adjunxit, quod, auctoritate litterarum quarumdam a nodis super hoc ad venerabilem fratrem nostrum.... Eliensem episcopum, et suos coniudicem (181) obtentorum, prius era conventa quare non debuit per litteras posteriores, in quibus nulla siebat mentio de prioribus, conveniri, judices tamen exceptiones hujusmodi admittere noluerunt, quadpropter pars eadem (182) vocem ad nos appellationis emisi. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super praemissis diligentius veritatem, et, si vobis constiterit ob dictas causas vel ob earum aliquam ad nostram fuisse sententiam appellatum, in irritum revocato quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam inveneritis attentatum (183), partes] ad vestram praesentiam convocetis, et audiatis diligenter, appellatione remota, quae hinc inde duxerint proponenda, et, si partes consenserint, ad diffinitivam sententiam procedatis; alioquin, omnia in scriptis fideliter redigentes, eadem nobis sub sigillis vestris inclusa mittere procuretis præfigentes partibus terminum competentem, quo cum ipsis recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Nullis litteris obstantibus harum tenore tacito, etc. Quod si non omnes.... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, ii Idus Maii.

LXIX.

EISDEM.

De eodem argumento ac in epistola 68.

(Laterani, xiii Kal. Junii.)

Significarunt nobis dilecti filii, fratres et sorores Hospitalis Eboracensis, quod, cum inter venerabilem fratrem nostrum, Eboracensem archiepiscopum et J. rectorem Hospitalis ex una parte, et..... deodenum et capitulum Eboracenses ex altera, super amotione ipsius rectoris, coram dilecto filio..... decano Lincolnensi, et suis coniudicibus delegatis a nobis, questio verteretur ipsi, ne idem J. quem elegerant unanimiter in rectorem, amoveretur in eorum præjudicium et gravamen, neve quisquam in seculari habitu constitulus, eis invitatis et reclamantibus, domus sue administrationem per diotos decanum et capitulum usurparet, quia, de quibus in litteris nostris nulla mentio babebatur, non erat inhibitus appellare nostram audientiam appellarent. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis de praemissis diligentius veritatem, et, si rem noveritis ita esse, in irritum proficeret, quia tandem vos in elusionem mandati nostri ad electionem procedere velle cognovit, nam propter hoc conveneratis frequenter, sed nondum vota vestra concurrebant in unum, vobis ex parte nostra districte prohibuit, ne præsumeretis electionem aliquam facere de præbendis, quarum ad nos erat donatio devoluta, nisi magistrum ipsum in una trium illarum præbendarum, quam malleis, in canonicum recipieret et fratrem; sed et idem magister, ne quid fieret in suum præjudicium et contemptum mandati nostri, sedem apostolicam appellavit. Vos autem, dicentes quod jus electionis ab imperatoribus haberetis, nec debetis super hoc, per aliquem impediri, vel cogi, et negantes nobis jus aliquod in ecclesia vestra de-

(181) Decretal., ad alios judices, pro s. h. a. v. f. n. E. ep. e. s. c., et infra, conventionis pro er. conv. q.

(182) Decretal., propter quod, pro quap. pars ead. et infra discretioni.... scripta, et inquiratis.... vertationem omittunt.

(183) Decretal. lenunt; hujusmodi noveritis esse

A diffinitivam sententiam proferatis; alioquin, gesta omnia in scriptis si leliter redigentes, ea-lem nobis sub sigillis vestris inclusa mittere procuretis, præfigentes partibus terminum competentem, quo cum ipsis recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Nullis litteris obstantibus harum tenore tacito, etc. Quod si non omnes.... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, xiii Kalendas Junii.

LXX.

Ut Ricc. scriptori papæ præbendum juxta mandatum apostolicum confirmaret.

(Laterani, v Non. Maii.)

B Eisi rem grandem postulassemus a vobis non credamus sustinere repulsam, sed, ut videmus, ingratitudinis vitium non vitialis, nec voluistis facere de necessitate virtutem, cum precum nostrarum primicias, quas pro dilecto filio magistro Ricc. scriptore nostro, vobis porrexiimus, repulisti. Ut autem preces et præceptum nostrum ulcumque posselis eludere, imperatorum indulgentiam allegastis, in suggillationem ecclesiasticæ potestatis, cui si forsitan in hoc articulo deferretur, scandalizarentur de cætero cæteri, executionem mandati nostri penitus impeditirent; sicque melior esset status rebellium, quam conditio devotorum. Sane, cum olim pro eodem scriptore nostro scripta vobis apostolica misissemus, ut unam de tribus præbendis, quæ in ecclesia vestra vacabant, ei pro reverentia beati Petri et nostra libera liter conferretis, mandatum nostrum surdis auribus transeuntes id efficere non curatis. Venerabilis quoque fratris nostri, G., (185) Præuestini episcopi, apostolicæ sedis legati, cui per hoc commisimus vices nostras, et litteris apostolicis dedimus in mandatis, ut vos ad id monero attentius et inducere procuraret, preces et monita penitus obaudistis. Qui, cum post diligentem commonitionem apud vos in nullo proficeret, quia tandem vos in elusionem mandati nostri ad electionem procedere velle cognovit, nam propter hoc conveneratis frequenter, sed nondum vota vestra concurrebant in unum, vobis ex parte nostra districte prohibuit, ne præsumeretis electionem aliquam facere de præbendis, quarum ad nos erat donatio devoluta, nisi magistrum ipsum in una trium illarum præbendarum, quam malleis, in canonicum recipieret et fratrem; sed et idem magister, ne quid fieret in suum præjudicium et contemptum mandati nostri, sedem apostolicam appellavit. Vos autem, dicentes quod jus electionis ab imperatoribus haberetis, nec debetis super hoc, per aliquem impediri, vel cogi, et negantes nobis jus aliquod in ecclesia vestra de-

factum.

(184) In apographo Conti legitur *Priori*, sed ex ipsis episologis contextu patet legendum esse *Præposito*. De præposito S. Gereonis vide epistolam libri quinti 71, not.

(185) De eo jam dictum est sepius.

longa præbendarum vacatione deberi, mandato nostro, prohibitione legati, et appellatione ipsius magistri contemplis, duos pueros in duabus præbendarum illarum, et in tertia quemdam extraneum elegistis, quibus, post iteratam appellationem ejusdem magistri, tu, fili præposite, donum panis, et tu, fili decane (186), stallum chori, et locum capituli contulisti. Quare, prædictus legatus rebellionem vestram expertus in opere, ac grave ferens se presentem fuisse contemptum, venerabilis fratre nostro.... archiepiscopo (187), et universo fero clero Coloniensisbus, congregatis in unum, eundem magistrum de præbenda, quæ diu in ecclesia ipsa vacaverat, auctoritate apostolica investivit. Licet autem quod a vobis præsumptum fuerat, multis de c'ero plurimum displiceret, tamen H. scholasticus, et Everardus canonicus vestri, semper contumaciter resistierunt, et ei cum quibusdam suis fautoribus minabantur. Unde, dictus magister, eo quod propter metum illorum ad ecclesiam illam accedere non valebat, nominaliter eosdem Scholasticum et Everardum, qui precipue rebellantium caput errant, ad sedem apostolicam appellavit, festum Beati Joannis Baptiste proximo præteritum suæ terminum appellationi præfigens, ad quem nec venerunt, nec pro se curaverunt mittere responsalem. Volentes igitur adhuc, utrum aliqua in vobis obedientia scintilla remanserit experiri, univeritatem vestram per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus, ducti consilio seniorum, eundem scriptorem nostrum saltēm hac vice pro reverentia beati Petri et nostra intuitu quoque ipsius, qui vobis, et ecclesiam vestram in multis potest existere fructuosus, recipiatis in canonicum et fratrem, et præbendam a prædicto episcopo eidem auctoritate nostra collatam, amoto ab eadem quolibet illico detentore, ipsi vel procuratori ejus nomine suo, sublato cuiuslibet contradictionis, excusationis, et appellationis obstaculo, assignetis, et faciat pacifice possidere, et vos, præposite et decane, donum panis, stallum in choro, et locum in capitulo ei, prout est ecclesiam vestram consuetudinis, conferatis. Alioquin, quia quod de ipso incipimus, reliquere nolumus imperfectum, et quæ in contemplum nostrum temere alienatur, clausis, non possumus, sicut nec debemus oculis pertransire, electionem a vobis factam post prohibitionem prædicti legati, et appellationem ad nos interpositam, de præbendis, quæ vacaverunt ultra tem-

(186) Gerardus, decanus S. Geronis, anno 1202 reperitur in instrumento, apud HONTHAIM, *Hist. Trevir.* tom. I, pag. 643.

(187) Lib. iii, epist. 54, not. 187.

(188) Theodoricus, prepositus S. Andreæ, anno 1202, reperitur instrumento, apud HONTH. *loc. cit.*

(189) Vide lib. v, *loc. cit.*

(190) Yvo, decanus SS. Apostolorum, anno 1202, reperitur apud HONTHAIM, *loc. cit.*

(191) Heribertus II de Burem, abbas monasterii Werbinensis, al. de Werda, seu de Werdene, anno 1198, cum Theodorico, episcopo Traiectensi, ac Thiedmario Mindensi, insertuit Aquisgrani corona-

A pus in Lateranensi concilio dissinitum, apostolica auctoritate cassata in et, vos a collatione præbendarum noveritis esse suspensos, quia privilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur protestate. Cæterum, ne facilitas veniecentium parat delinquendi, cum ferro abscondenda sint vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam, volumus et præcipiendo mandamus, ut tu, fili præposite, cum prædictis scholastico et Everardo concanonicis tcis, usque ad festum beati Lucæ proximo venturum, satisfactorius de contemptu, nostro te conspectui repræsentes. Quod si nec sic vexatio vobis deberit intellectum, noveritis, contradicentes et rebelles extunc excommunicationis vinculo innodatos, et ecclesiam vestram suppositam interdicto. Nos enim, dilectis filiis.... Præposito Sancti Andreæ (188), et.... Bunnensi (189), et.... Sanctorum Apostolorum decano (190), Coloniensisbus, nostris damus litteris in mandatis, ut, vobis in executione mandati nostri cessantibus tam suspensionibus quam excommunicationis et interdicti sententias non differant publicare, ac prædicti magistri procuratorem in stallum chori, et locum capituli corporaliter inducentes, per districtiones jam dictas, auctoritate nostra, sublato appellatio-nis obstaculo, tueantur inductum. Prioribus quoque Coloniensisbus præcipiendo mandamus, ut, cum delegati nostri sententias a nobis in vos, et ecclesiam vestram latae duxerint publicandas, et ipsi eas studeant sine refragatione servare, ac faciant a clero Coloniensi auctoritate nostra firmiter observari.

Datum Laterani, v Nonas Maii.

Scriptum est super hoc.... præposito Sancti Andreæ, etc.... Bunnensi, et Sanctorum Apostolorum decanis Coloniensisbus.

Scriptum est etiam prioribus Coloniensisbus.

LXXI.

..... ABBATI DE WERDEN (191), COLONIENSIS DIOCESEOS, ETC...., BUNNENSI (192), ETC... SANCTI CUNIBERTI (193) PRÆPOSITIS, COLONIENSIBUS.

Electionem episcopi Monasteriensis examinandam ipsius committit.

(Laterani, v Kal. Junii.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri, G. (194).. Prænestini episcopi, apostolice sedis legali, et dilectorum filiorum... præpositi... decani, et majoris, ut asseritur, partis canonorum Monasteriensis ecclesiae, ac quorundam abbatum, accepimus,

tioni Ottonis, Romanorum regis. Anno sequente, monasterium S. Liudgeri Holmstatiense incendio conflagravit. Anno 1204, xviii Kal. Februarii, Innocentius III de usu pontificalium Heriberto bulle concessit, datum Anagniæ, pontificatus ejus anno vi, quam quidem in Regestis non reperimus. Obiisse dicitur circiter annum 1230. *Gall. Christ. tom. III, col. 729.*

(192) Lib. v, epist. 71, not.

(193) Theodoricus, præpositus S. Cuniberti, anno 1202, reperitur in instrumento, apud H. *Hist. Trevir.* tom. I, pag. 643.

(194) De eo jam dictum est sapientius.

quod, cum bone memoria.... Monasteriensis episcopus (195), in commissione sibi administrationis officio dies suos feliciter consummasset, canonici ejusdem ecclesiae ad electionem de substituendo pontifice faciendam, statuo termino convenerunt, suorum pars quædam dilectum filium.... Bremensem, altera vero Claboltensem, praepositum nominavit, unde fuit ex parte ipsius Bremensis praepositi ad ejusdem legati audientiam appellatum. Partibus igitur in ejus præsentia constitutis, electores prædicti Bremensis praepositi, suum ei præsentantes electum, proponere curaverunt, quod.... praepositus, etc.... decanus, cum cæteris ecclesiae suæ prælati, ac duplo major, et senior pars capituli Monasteriensis, abbatibus totius episcopatus consentientibus, in capitulo ipsum elegerant unanimiter in pastorem. Quia ergo Bremensis praepositus fuerat a majori parte capituli, utpote a duplo, imo multo pluribus, et a prælati Ecclesiae, scilicet praeposito majore, decano, cantore, custode, parti alteri nullo consentiente prælato, et antiquioribus ecclesiae, quoniam electores ipsius, omnibus alterius partis electoribus, uno excepto, errant in introitu, et stallo priores, a seniori quoque parte capituli, quia consilio abbatum totius episcopatus in anima tua hoc consulentium, et judicio conscientiae suæ respicientum ad solam utilitatem monasteriensis ecclesiae, a jejunis in loco congruo, bono per omnia zelo, remota omni affectione consanguinitatis et familiaritatis, electus, et quia dictus Claboltensis praepositus electus non fuerat a prælati, imo pauci canonici, multa ei familiaritate ac consanguinitate conjuncti, post prandium loco indebito, videlicet extra civitatem, post appellationem ad prædictum legatum interpositam, eumdem perperam nominarunt, postulabant instantius Bremensis praepositi electores, ut, alterius partis electione cassata, electionem eorum dictus legatus auctoritate apostolica confirmaret. Præterea, dilecti filii, nuntii ejusdem Bremensis praepositi, eoram nobis asseververe constanter, quod idem Claboltensis praepositus de legitimo non fuerat matrimonio procreatus, et hoc erat in suis partibus manifestum. Licet autem ab altera parte, primitus in ejusdem legati præsentia constituta, fuisse præpositum, quamdam inter ministeriales et canonicos compromissionem fuisse illicite celebratam, et quod canonici, qui jus in electione habebant, contempti fuerant, nec etiam advocati consensus, et quorundam allorum nobilium, et virorum religiosorum,

(195) Quis fuerit Monasteriensis episcopatus, de quo hic agitur, pro certo statuere nequadam aggredimur. BUCELLINUS, *German. sacr.* tom. I, pag. 27, refert Godescalcum Saxonem, humili genere natum, sed virtutibus illustrem, (quem post Ludovicum, comitem de Teckenberg, anno 1190 notum, et de ecclesia sua meritissimum, collocat), obiisse anno 1200. Mox, immediate idem auctor memorat Hermannum, comitem de Catzenlenbogen, vulgo *Ter* (ut ait Bucellinus), ob insignem in omnes benevolentiam appellatum, qui imperatorem in Ita-

A prout fieri debuit, fuerat requisitus, et quod ministeriales, et cives Monasteriensis portas civitatis suæ serari (196), ac turres muniri fecerunt præsidii, cum deberet electio celebrari, quare pars eadem cum quibusdam nobilibus coacta fuit ad locum alium se transferre, ac processit in electionem ibidem, nihil tamen pro electione sua, vel pro suo allegabat electo, sed instanter inducias postulabat; ad quod pars respondit adversa, quod ei jam fuerant induciæ decem et octo septimanarum indulitæ, quapropter super induciis quas petebat, ejus erat petitio reprobanda; præsertim, cum ex viduatione pastoris magnum Monasteriensi Ecclesiae periculum immineret. Prædictus vero episcopus, auditus, quæ in ejus præsentia fuerant allegata, quia propter ardua negotia, quæ ipsi fuerant a nobis injuncta, idem non poterat negotium terminare, ne partes fatigarentur inanibus laboribus, et expensis, eisdem injunxit, ut Dominica qua cantatur *Invocavit*, proximo præterita, nostro se conspectui præsentarent. Nos, ergo, licet nuntii prædicti Bremensis praepositi cum litteris ejusdem legati nostro se conspectui præsentarint, quia tamen pro parte altera nullus comparuit responsalis, et ideo de præmissis nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, veritate plenius inquisita, electionem, quam de persona idonea inveneritis canonice celebratam, sublato appellationis obstaculo, confirmatis, reliqua penitus reprobata; contradictores censura ecclesiastica compescentes. Si vero ultraque fueri electio reprobanda, cassetis utramque, facientes eidem Ecclesiae infra quindecim dies de persona idonea per electionem canonicam provideri; quam si forte infra idem tempus Monasterienses canonici neglexerint celebrare, vos, auctoritate nostra suffulti, virum idoneum præficiatis eidem ecclesiae in pastorem; ita, quod si vobis constiterit dictum Claboltensem praepositum fuisse illegitime natum, cum in Lateranensi concilio sit statutum, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui jam ætatis annum tricesimum egerit, et de legitimo sit matrimonio natus, et qui etiam vita et scientia commendabilis demonstretur, et clerici, qui contra formam istam quemquam elegerint, et eligendi tunc potestate privatos, et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos, ante omnia electionem illam non tam irritandam quam irritam indicetis, clericos qui eum eligere præsumperunt, poena prædicta, sublato appellationis obstaculo, punientes. Unde, si nova forsitan

liam secutus, titulum principis et potestatem gladii sæcularis primus meruit, nec obiit (juxta eundem Bucellinum) ante annum 1246. Verum, instrumento, quod ut authenticum et idem intubitatem fideli refert HONTHEIMIUS, *Histor. Trevir.* I. I, pag. 612, n° 435, Hermanus, Monasteriensis episcopus, jam ab anno 1182, diserte nominatur et subscribitur; et in altero diplomate, apud eundem auctorem, *ibid.* pag. 657, n° 456, anno 1220 Theodorus Monasteriensis episcopus reperitur.

(196) Sic in apogri.

occurrerat electio celebranda, illis exclusis, qui ad electionem contra statutum Lateranensis concilii processerunt, cæteris injungatis, ut juxta præscriptam formam electionem non different celebrare. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kal. Junii.

LXXII.

. ZAMORENSI EPISCOPO.

De casu quodam unius pueri potentis promoveri ad sacros ordines, cum fuerit in causa mortis unius.

(Laterani, XII Kal. Junii.)

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod, cum quidam puer quemdam canem perculeret, alter puer, cuius erat canis, illum in facie manu percussit qui percusserat ejus canem, sed, cum ille fustem arriperet ut repercuteret illum a quo fuerat ipse percussus, et ambo fustem tenerent binc inde, pater illius qui canem percusserat, supervenit ut filium castigaret. Pueri vero, in fugam conversi, fustem quem tenebant ad invicem dimiserunt, et, cum per aliquantulum spatium essent ab eodem jam loco remoti, jam dictus pater unius in fustem illum taliter incidit, quod per unum oculum casu inopinato fustis intravit, ex quo cerebro statim emissio de medio est sublatus. Postmodum autem, puer qui canem percusserat, habitum religionis assumpsit, et, cum ad ordines recipiendos accederet, per ejus et aliorum multorum confessionem quæstio incidit hujus facti, quæ tibi tantum dubitationis induxit, quod nos consulere voluisti, utrum hoc facto non impediente ad sacros ordines valeat promoveri. Nos igitur tuæ fraternitati super hoc taliter respondemus, quod ex præmissis puerum illum non credimus ita esse culpabilem, ut ejus ordinatio de jure valeat impediri.

Datum Laterani, XII Kalendas Junii.

LXXIII.

CAPITULO SANCTÆ CÆCILÆ.

Sententiam quæ in causa, inter ipsos et archipresbyterum ecclesie S. Laurentii in Pusciola vertente, in ipsorum favorem lata fuerat, auctoritate apostolica confirmat.

(Laterani, vi Kal. Junii.)

Cum olim inter vos et M. archipresbyterum ecclesie Sancti Laurentii in Pusciola, super subjectione quam in ipsa ecclesia petebatis, quæstio verteretur nos, auditis quæ fuerunt hinc inde proposita, economum ejusdem ecclesiæ syndico vestro (197) con-

(197) Sic in apogr. Conti.

(198) Vide epist. libri sexti 240.

(199) De patriarcha Gradensi, qui tunc temporis sedebat, hæc refert UGHELLUS, Ital. Sacr. tom. V, col. 1209. « XL. Benedictus Falerius, ex primicerio S. Marci, toto consentiente clero, Gradensis patriarcha electus est, et ab Innocentio pallium et benedictionem accepit post annum 1201, extremisque annis ejusdem pontificis excessit e vivis. Fuit vir nobilitate generis ac pietate eximia præditus. » Hactenus Ughellus: Recite quidem, cum Benedictum ex primicerio S. Marci ad patriarchatum Gradensem

A demnavimus, in processionibus, scrutinio et baptismo, ita tamen ut hoc Ecclesiæ Romane nullum præjudicium generaret, si quando jus suum duceret prosequendum. In institutione autem, et destitutione, ac capitulo, economum ejusdem ecclesiæ Sancti Laurentii ab imputatione syndici vestri prorsus absolvimus, eidem syndico super hoc perpetuum silentium imponentes. Quia vero archipresbyter et clerici ejusdem ecclesiæ interduum latè sententia non parebant, ne de cætero lucrum ex sua rebellione reportent, suspensionis sententiam ferimus in rebelles, auctoritate vobis præsentium indulgentes, ut quoties debitum vobis obsequium in scrutinio, baptismos et processionibus denegarint, latam a nobis in eos suspensionis sententiam publicetis. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Laterani, vi Kalendas Junii.

LXXIV (198).

. ELECTO GRADENZI (199).

Epistola comminatoria, quod consecrationem et pallii petitionem distulerat, et propter excessum Venetorum.

(Laterani, Kal. Junii.)

C Ilicet, præter negligentia tuæ culpam, quia videbilest contra canonicas sanctiones consecrationis beneficium et pallii ornamenti petere distulisti, propter excessum etiam Venetorum, quem in Deum, et Romanam Ecclesiam, et charissimum in Christo filium nostrum..... regem Ungarorum illustrem, imo totum populum Christianum temere commiscrunt, et adhuc contra Christianos committere non desistunt, non solum differre consecrationem tuam, sed spem tibi promotionis auferre merito valeremus, ut de personæ tuæ meritis taceamus; quia tamen correctionem Venetorum paterno desideramus affectu, circa te ad præsens non duximus aliud disponendum, nisi ut in eo statu permaneas, quem es ex electione tua et confirmatione pariter assecutus, donec aliud disponamus.

Datum Laterani, Kalendis Junii.

—
ejectum fuisse asserit. hoc enim diserte affirmat Marinus Sanutus, *Vit. de Duc. di Venez.* tom. XXII, *Rer. Italic. Script.*, col. 528: recte, si vis, cum addit ipsum nonnisi post annum 1201 pallium et benedictionem ab Innocentio accepisse; hoc enim ex Innocentii epistola confirmatur: an recte etiam, cum innuit pariter euodem tantummodo post annum 1201 ad patriarchatum ejectum fuisse, nescimus. Illius enim electionem ad annum Henrici Danduli ducatus octavum, id est incarnationis Dominicæ 1200, referre videtur Andreæ Danduli *Chronicon.* Vid. *MURATOR. Rer. Italic. Script.*, tom. XII, col. 319.

LXXV (200).

..... ABBATI CISTERCIENSI (201), ET P. ET R. MONACHIS
FONTIS-FRIGIDI, APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

*Ut adversus archiepiscopum Narbonensem pluribus
vitiis et accusationibus infamatum inquirant.*

(Laterani, v Kal. Junii.)

Quia omne caput languidum, et omne cor mœrens, a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas, ut propheticæ vox testatur, non est mirum, si membra capite languente languescunt, et ad subditos derivatur corruptio prælatorum, præser-tim, cum canes muti non valentes latrare, ad vomitum redeunt, vel quæ vomuisse debuerant amplexan-tur, et pastores, pascentes potius semeipsos, nec voce, nec baculo fugant lupos in ovile dominicum sœvientes. Sane, si sacerdos peccaverit, faciet de-linquere populum, et cum fuerit sacerdos ut populus pastore tam in mente quam lingua percusso, disper-guntur oviculæ ac perduntur, et, cum non habeant doctorem in bono, declinant ad dogmata seducto-rum, et insidianum præda flunt. Sicut enim nostris est auribus intimatum..... (202) archiepiscopus Nar-bonensis, in tantum est in pontificalis officii exse-cutione remissus, ut non immerito videatur, tan-quam arbor sterilis, tertam inutiliter occupare, cum Narbonensem ecclesiam jam per trædecim an-nos tenuerit occupatam, et nec semel etiam Nar-bonensem provinciam vel diçcesim visitarit. Unde, cum non sit qui pro domo Domini se murum oppo-nat ascendentibus ex adverso, ejusdem archiepi-scoxi negligientia faciente, in partibus illis hæretica pravitas plurimum pullullavit ; ita, ut hæretici passim et publice dogmatizent, et seducant incau-tos, quos tanto facilius post se trahunt, quanto ex vita ipsius archiepiscopi et aliorum prælatorum Ecclesiæ, contra Ecclesiam sumunt perniciosus argumentum, et aliquorum crima refundunt in Ecclesiam generalem. Nam, idem archiepisco-pus tanquam non bene notaverit qualem se debeat episcopus exhibere, neglecta pontificalis officii honestate, quasi ad idolatriam se convertit dum servil avaritiae, non doctrinæ, et docere præsu-mit, quod non sapiat hæresim Simonia, quod ipse non saparet, si quid super hoc sentiant canones sa-puisset. Præterea, cum in Lateranensi concilio sit statutum, ut qui Brabantones, Aragonenses, Na-varros, Basculos (203), et Cotarellos conducere præ-sumpserint vel sovire, per ecclesias, in diebus Do-

(200) Epistolam banc laudat Raynaldus, ad an. 1204, § 57. Integræ vulgavit Angel. Maurique, *Annal. Cistere.* ad annum 1204, cap. iv, § 2, l. III, pag. 404; sed non absque mendis, nec non omissione aliquibus, quæ quidem omnia, ad majorem diligen-tiam, in margine notavimus.

(201) Lib. v epist. 16, not.

(202) Vide epistolam libri sexti 84, not.

(203) Sic in apogr. Apud Maurique, *Barellos.*

(204) Apud Maurique, *Cum insuper.*

(205) Erat is verisimiliter. Artaldus, quem ab anno circiter 1198 usque ad annum 1201, Helemen-ses insulas gessisse compertum habemus. *Gall. Christ.* tom. VI, col. 1050.

A minicis et aliis solemnitatibus, excommunicati pu-blice nuntientur, et eidem omnino cum eis senten-tiæ ac pœnæ subjaceant, nec ad communionem re-cipientur Ecclesiæ, nisi societate illa pessima et hæresi abjuratis ; archiepiscopus ipse, non solum hujusmodi non evitat, sed Nicolaum, duce Arago-nensium, et popularem patriæ, et monasteriorum et ecclesiarum quasi assiduum destructorem, quem bonæ memoriarum... prædecessor ipsius archiepiscopi, excommunicatum publice nuntiavit, in duobus ca-stris suis, videlicet: Capitis stagni et de Cruscadas, ubi de novo pedagium statuit, villicum stabilivit, qui, archiepiscopo præsente, prædam, quam de quodam castro Catholicorum abduxerat, ad unum castrorum ipsorum ducere non expavit. Cumque (204), juxta verbum Apostoli, episcopum esse oporteat hospitalarem, ipse hospitalitatem non exhibet, et eleemosynam non largitur, et corpore sæpe sanus per unam vel duas hebdomadas ad ecclesiam non accedit, unde a quibusdam hæreticus reputatur. In-super, ecclesias Capitis-Stagni et de Montell. cum dudum vacaverint, in manu sua contra canonicas delinet sanctiones, et a..... quondam Elenensi (205) episcopo, ecclesiam de Jessous, priusquam eum con-sécraret, extorsit, quam adhuc delinet occupatam (206) Similiter etiam a.... quondam Magalonensi (207) episcopo, priusquam ei consecrationis munus im-penderet, exegit et accepit solidos quadringentos prout Magalonenses canonici parati fuerunt coram venerabili fratre nostro..... (208) tunc Massiliensi præposito, nunc episcopo Forjuliensi, probare. Præterea, cum decem et octo canonici antiquitus esse soleant in ecclesia Narbonensi, nunc per ne-gligentiam vel malitiam potius archiepiscopi memo-rati, dimidiatus est numerus, cum jam non sint canonici, nisi novem, quorum tres, licet alibi, suas habeant dignitates, præbendas tamen ibidem detinere præsumunt, in Ecclesiæ detrimentum, quæ defectum maximum patitur ministrorum. In tantum autom idem archiepiscopus se in spiritualibus exhibet negligentem, licet sit in temporalibus circum-spectus, ut non solum non inhibeat, sed permittat ut Berengarius de Morian (209), licet sit canonicus regularis, immo a biennio jam prælatus sit canonici regularibus in abbatem, archidiaconatum, et tamen locum quam redditus vestiarii defineat in ecclesia Narbonensi, et quatuor vel quinque parochiales eccle-sias, et caronicas Bitternenses (210). Similiter etiam

(206) Apud Manrique desunt.

(207) Lib. iii epist. 24, not.

(208) Raimundus de Petreolis, præpositus Massiliensis, occurrit in instrumentis ab anno 1180 usque ad annum 1201, *Gal. Christ.* vel. tom. III, pag. 675 Raimundum, episcopum Forjuliensem, jam ab anno saltem, 1203, agnoscut novæ Galliæ Christianæ auctiores, tom. I, col. 431, sed cum ex aliquo reli-gioso ordine ad episcopatum assumptum autumnauit quod quidem quo pacio cum hac Innocentii episto-la conciliari possit, nescimus.

(209) Apud Maurique, *Monan.*

(210) Apud Maurique. *Caronicam Bitterensem.*

magister P. (211) licet abbas sit in ecclesia Sancti A Pauli, et in eadem majorem obtineat sacristiam, ar chidiaconatum tamen detinet Narbonensem; cumque ratione abbatiae, deberet esse sacerdos, nondum tamen in presbyterum est promotus. Et, quamvis annus integer sit elapsus, quod magister B.... quondam archidiaconus Narbonensis, viam fuit universæ carnis ingressus, nullus tamen adhuc archidiaconus quem ipse habuerat est collatus. W. etiam de Boian, licet focariam publice teneat, ex qua filios et filias, populo scientes, suscepit, canonica detinet Narbonensem, qui, cum archidiaconatum detineat Biterrensem, nondum tamen in subdiaconum est promotus (212). Tantam autem ex infirmitate capitis membra contrabunt corruptelam, ut multi monachi et canonici regulares, et alii viri religiosi, habitu religionis abjecto, focarias publice teneant, quarum quadam substraxerunt ab amplexibus maritorum, usuras exerceant, aleis et venationibus vacent, advocates, assessores et judices in causis sacerularibus pro certa pecunia summa siant, personas in se joculatorum assumant, et usurpent officium medicorum. Ex hoc quoque perditionis exemplum ad laicos derivatur, cum plerique viventibus uxoribus propriis adulteris superducant, quas personæ quædam ecclesiastice, in scandalum populi et insultationem hæreticorum, ad processionem recipere non verentur, et quamplures (213) prælati ecclesias suas hæreticorum fautoribus committere non formidant. Quia igitur tantæ temeritatis et enormitatis excessus dissimulare nec volumus nec delémus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus (214), quatenus, ad Narbonensem Ecclesiam accedentes, inquireatis, super his et aliis quæ fuerint inquirendis, plenius veritatem, et, si vobis constituerit de præmissis vel aliquibus prædictorum, propter quæ idem archiepiscopus sit merito deponendus, ponentes ad radicem arboris infructuosæ securim, ipsum, auctoritate nostra suffulti, sublato appellationis obstaculo, deponatis; mandantes his ad quos jus pertinet eligendi, ut de consilio vestro personam idoneam sibi eligant in pastorem. Quod si consiliis vestris acquiescere forte noluerint infra mensem, vos, Deum habentes præ oculis, non obstante contradictione vel (215) appellacione illorum, personam talem præficiatis Ecclesiæ Narbonensi, quæ, facta forma gregis ex animo, subditorum vitam verbo instruat et exemplo, nec tam præcesse noverit quam prædolere. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Kalendas Junii, anno septimo.

(214) Petrum III, S. Pauli Narbonensis abbatem, ex instrumentis, ab anno 1204 ad annum 1221 agnoscunt autores nove Gallæ Christianæ, tom. VI, col. 146. Concoxit Necrologium, quod laudant idem autores: Anno 1221, obiit magister Petrus, abbas S. Pauli, et archidiaconus, etc.

(212) Apud Maurique desunt.

(213) Apud Maurique neque, quod pefus est.

(214) Apud Maurique desunt.

LXXVI (216).

ABBATI CISTERCIENSI 217, ET MONACHIS-FRIGID
APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.
Ut procedant contra hæreticos.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

Esi nostri navicula piscatoris interdum jacetur fluctibus, et ventorum impulsibus quatatur, cum ab his qui foris existunt persecutio[n]es patitur et pressuras, de illius tamen protectione confisa, qui Petrum ambulante[m] in fluctibus ne mergeretur erexit, et promissione secura quæ ait: *Portæ inferi non prævaleunt adversus eam* (Math. xvi), exterius non timet naufragium, sed interius periculum in falsis fratribus plus veretur. Ecce etsi enim, inconsutile vestis Christi, cui manus crucifigentium pepercunt, per eos rumpitur, qui eum in membris suis iterum crucifigunt, et, non præ multitudine, sed malitia piscium, scinditur rete Petri, dum conversi qui oves putabantur in lupos, oves rapiunt et dissipunt, et exeunt a nobis qui non erant ex nobis, nos tanto gravius persequuntur, quanto familiaris nocet amplius inimicus, ut lupi minus vitantur ab ovinis in ovium vestimentis. Ecce reptilia, quorum non est numerus, quæ olim, licet insidiarentur calcaneo ut cum equo prosternent ascensorem, occulæ tamen repentina in pulvere letabitant, nunc insurgunt in faciem et apertas insidias moluntur: animalia quoque pusilla, quæ, suas foventes foveas, vineam Domini latenter consueverant demoliri, nunc messem Dei, facibus ad caudas ligatis palenter exurunt, et, non sicut catulus leonis in abditis habitans, sed sicut leo patratus ad prædam, animalia magna circumeunt, et quærrunt quos devorent, concepta fiducia, quod Jordanis in os inflat eorumdem. Ecce frumentum, quod palterfamilias evangelicus seminarat, excrescentibus zizaniis, quæ inimicus homo superseminaverat, suffocatur, et bruchus et locusta consumunt quæ videbantur fructum centesimum polliceri, et Dathan et Abiron in Moysen et Aaron impudenter insurgunt, et oves post vestigia gregum abeunt, et unicum unius pastoris ovile contemnunt, diversas sibi tabernacula facientes; et, licet sic quodammodo innovari videantur tempora Dominicæ passionis, cum rursus in necem Christi Herodes convenienter et Pilatus, Eimont tamen, tanquam graventur somno ejus oculi, adhuc dormit, nec exerit in Malchum gladium, sed torpore ipsum patitur in vagina, dum hi, quos in partem sollicitudinis evocavit, ut Israel populum custodirent, super grege suo vigilias noctis non vigilant, sed dormiunt potius et dormitant, et prohibent a sanguine manus suas, licet in eorum oculis

(215) Apud Mansique desunt.

(216) Laudata apud Bzovium, Annal. t. XIII, p. 424, § 22. Vide etiam Raynaldum, ad annum 1204, § 57.

Integrali vulgavit Angel Maurique, Annal. Cisterc. ad annum 1205, cap. 2, § 6, tom. III, pag. 418; sed, prout ad epistolam proxime superiorum jam monuimus, non absque mendis aliquibus, quibusdam etiam omissis.

(217) Vide notas ad epistolam superiorum 75.

cum Medianitide coeat vir Judæus. In mercenarium quoque pastor degenerat, dum, pascens non populum sed seipsum, querit in ovibus lac et lanam, nec lupis in ovile insurgentibus se opponit, nec se objicit obicem aut murum pro domo Domini ascendentibus ex adverso; sed, quia mercenarius est conversus in fugam, cum possit perturbare perversos et negligat, eorum convincitur iniquitati favere. Cumque declinaverint fere omnes, et facti simul inutiles sint quamplures, vix est qui cum Moyse causam Dei gladio in populo exsequatur, et causam populi alleget precibus apud Deum, vel cum Phinee sanguine proximi Deum placet, et in populis faciat ultionem. Gaudemus autem, et honorum omnium largitori quas possumus gratiarum exsolvimus actiones, quod in Ordine vestro multi reperiuntur habentes zelum Dei secundum scientiam, potentes in opere et sermone, ac parati de ea quæ in nobis est fide, et spe, omni poscenti reddere rationem, in quibus eliam eam vigore credimus charitatem, ut animas suas pro fratribus suis ponant, si necessitas Ecclesiæ postularit, qui tanto sunt ad confutandos fabricatores perversorum dogmatum aptiores, quanto minus in eis quid reprehendere valeat, valebit æmulus invenire, cum bonum testimonium habeant ab his eliam qui sunt foris, quod in eis vita sanctorum sanæ doctrinæ concordet, et non minus vivificet vita doctrinam, ut sit videlicet sermo eorum vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipi, quam doctrina vitam informet, ut hoc in eorum legatur moribus, quod sermonibus explicatur. Licit igitur, ad conferendum caput reptilium, vulpes parvulas capiendas, et sæventis lupi, et rugientes leonis maxillas in freno cohibendas et camo, ne lacerarent de cætero vestem Christi, et Ecclesiam laniarent, vos, filii, R. et P. ad verbum exhortationis nostræ duxeritis laborandum, nec fuerit labor vester inanis, cum Dominus dixerit gressus vestros, quia tamen messis est multa, operarii autem pauci, tibi, fili, abbas, onus sollicitudinis hujus in remissionem tuorum peccaminum, de consilio fratrum nostrorum, imponimus; discretioni vestre per apostolica scripta mandantes quatenus omnes pariter ad extirpandam hæreticam pravitatem in nomine Domini procedatis, ut ad ovile Christi oves redactis errantes, et, si quæ in contumacia sua forte persistant, quæ vocem pastoris illius, qui beato Petro successit in officio pastorali non audiant, nec redire velint ad ecclesiasticam unitatem, Satanæ in interitum carnis traditas nuntietis, et expositas personas earum exilio, et judicio sæculari, et bona confiscationi subjecta; ad confiscationem bonorum ipsorum, et proscriptionem perpetuam personarum, tam charissimum in Christo filium nostrum, Ph. regem Francorum illustrem, et L. notum ipsius, quam

(218) Vide Bzovium et Raynaldum, *loc. cit.*, epistola 76.

(219) Vide Raynaldum, *loc. cit.*

Fragmentum ejusdem epistolæ exhibet Angel. Maurique, *Annal. Cisterc.*, ad. an. 1204, cap. 4, §

A comites, vicecomites, et barones in ipsis partibus constitutos ad id ex parte nostra propensius componentes, et injungentes eis in remissionem omnium peccatorum; cum illos, qui contra hæreticos fideliter laborarint, eadem indulgentia gaudere velimus, quam in Terræ sanctæ subsidium transfraternibus indulgemus. Ut autem injunctæ vobis, non tam nostræ quam divinæ, legationis officium possitis melius et liberius exercere, plenam vobis in Aquensi, Arelatensi et Narbonensi provinciis, et vicinis etiam diocesisibus, si quæ sunt hæreticorum labi pollutæ, concedimus facultatem destruendi, disperdendi et ezellendi, quæ destruenda, disperdenda, et ezellenda noveritis, et ædificandi, et plantandi quæ ædificanda fuerint, et plantanda, sub interpositione anathematis prohibentes, ne qui pro ecclesiasticis sacramentis quidquam audeant extorquere (218), illos qui contra prohibitionem vestram venire præsumpserint canonice puniti. Si qui vero pro violenta manuum injectione in latæ sententiae canonem inciderint, auctoritate nostra suffulti eis absolutionis beneficium impendatis; injungentes eisdem ut contra hæreticos accingantur. Si quid vero difficile vobis occurrerit, quod consilium apostolicæ sedis exposcat, nos super eo per vestras litteras consulatis. Taliter autem vos procedere volamus, et monemus, ut modestia vestra, cum nota fuerit universis, ohmutescere faciat imprudentum hominum ignorantiam, nec appareat quidquam in verbis vel actibus vestris, quod hæreticus etiam valeat reprobare. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kalendas Junii, anno septimo.

LXXVII (218.)

Scriptum est... Aquensi... Arelatensi.... Narbonensi archiepiscopis, et suffraganeis eorum, et abbatibus prioribus, decanis, archidiaconis, et aliis Ecclesiærum prælatis in eorum provinciis constitutis. — De eodem argumento ac in epistola superiori,

In virtute obedientiæ districtu præcipiendo, nt prædictis... abbati et monachis tanquam apostolicæ sedis legalis potenter, et efficaciter assistentes, quæ inter eos, præsertim ad fidei catholicæ munimentum et impugnationem hæreticæ pravitatis, duxerint statuenda, recipiatis humiliiter, et inviolabiliter observare procuretis, correctionem eorum sine contradictione qualibet admittentes. Alioquin, sententiam, quam illi tulerint in rebellis, ratam habebinus, et faciemus auctore Domino inviolabili ter observari.

LXXVIII (219).

ARCHIEPISCOPO NARBONENSI (220).

Privatur abbatia montis Aragoni, quæ sibi prius commendata fuerat, propter incompatibilitatem.

(Lalerani, iv Kal. Junii.)

Sicut is qui inventus est in pauca fidelis, consti-

13, tom. III, pag. 426; quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(220) Vide epistolas libri tertii 24, not.; libri sexti 81, 243; libri septimi 75, 76, 77.

tū meruit supra multa, ita servus, qui talentum sibi creditum non tradit nummulariis ad usuras, sed in sudario religavit, eo est sententia divina privatus. Hoc autem pro te dicimus, qui, non attendens quando dominus tuus venturus sit, et positurus tecum districtissimam rationem, talento tibi credito, ut in sudario sordeat, religato, tanquam canis mutus latrare non valens, non opponis te murum pro domo Domini ascendentibus ex adverso, sed,] occasione abbatiae montis Aragoni, super quam olim tecum sedes apostolica dispensavit, debitum officii pastoralis substrabis tam ecclesiae quam provinciae Narbonensis, et dum præesse cupis utriusque, quod dolentes dicimus, neutri prodes, utpote qui vix uni sufficiis providere. Nos autem, jampidem volentes incommodis quæ ex hoc sequuntur occurere, ne commissis tibi grex dominicus luporum pateret morsibus, et heretica pravitas in provincia Narbonensi amplius pullularet, tibi dedimus in mandatis (221-22), ut, relicta penitus abbatia, contentus essem ecclesia Narbonensi, cui sic tanto posses melius providere, quanto te de cætero minus sollicitudo traheret abbatiae. Quia vero nondum es mandatum apostolicum exsecutus, attendantes sollicite, quod privilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate, nos ipsi eadem te abbatia privamus; mandantes canonicis constitutis in ea, ut personam idoneam canonice sibi eligant in abbatem. Venerabili quoque fratri nostro... archiepiscopo Terraconensi, mandamus, ut, nisi illis mandatum nostrum exsecuti fuerint infra mensem; ipse illis personam idoneam præficial, quæ ipsis non tam præesse noverit quam prodesse.

Datum Laterani, iv Kal. Junii, anno septimo.

Scriptum est illis super hoc.

LXXIX (223).

REGI FRANCORUM.

Ut assistat legatis apostolicis contra hæreticos.
(Laterani, v Kal. Junii.)

[Ad sponsæ suæ, universalis videlicet Ecclesiæ, munimentum, pontificalem et regiam Dominus instituit dignitatem, unam quæ soveret filios, aliam quæ adversarios expugnaret; unam quæ subditorum vitam verbo instrueret et exemplo, aliam quæ iniquorum maxillæ in freno cohiceret et camo, ne pacem Ecclesiæ pertubarent; unam quæ inimicos diligenter et pro persecutoribus etiam exoraret, aliam quæ ad vindictam malefactorum et laudem bonorum gladium materialem exereret et armis quietem ecclesiasticam tueretur. Expedit igitur, ut et spiritualis auctoritas, et sæcularis potestas, suæ causam institutionis attendantes, concurrant ad Ecclesiæ defensionem in unum, et ultraque alteri suffragetur, ut, quos a majo ecclesiastica non revo-

(221-22) Lib. vi, epist. 81.

(223) Epistolam hanc laudat Bzovius, loc. cit. Ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 64. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis

PATROL. CCXV

A cal disciplina, brachium sæculare compescat, et eos qui, de feritate propria confidentes, gladium materialem non timent, spiritualis ultio subsequatur. Ne igitur sine causa portare gladium videaris, oportet ut, apprehendens arma et scutum, in adiutorium ejus potenter assurgas, cujus vestis, quod dolentes referimus, in rostro Francorum scissuram patitur, cujus vineam vulpes parvula demolitur, et cujus oves luporum insultibus exponuntur. [Intrarunt etenim regnum ipsum lupi rapaces in ovium vestimentis, qui oves rapiunt et desperrunt, et, cum ecclesiasticam non timeant disciplinam, ut pote ab Ecclesia separati, tanto in ovile Christi licentius debacchantur, quanto minus invenerunt hactenus qui temporaliter ipsis resisteret, et causam Dei apud eos gladiis allegaret. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum, quatenus, vel per te ipsum, si fieri poterit, vel per charissimum in Christo filium nostrum, L. natum tuum, aut alium virum prudentem, perversitati eorum potenter occurrentis, quantum ecclesiasticam diligas unitalem, patenter ostendas, et tam comites quam barones, ut eorum bona confiscent et personas proscriptant, tradita tibi cœlitus potestate compellas. [Cæterum, quia non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare, ut facientes et consentientes par poena constringat, si qui comitum, baronum, vel civium eos de terra sua eliminare noluerint, aut eos receptare præsumperint, aut ausi fuerint confovere, ipsorum bona confisces, et totam terram eorum domanio regio non differas applicare.] Dilectis quoque filiis... Cisterciensi abbatii, et P. et R. monachis Fontis-Frigidi, apostolicæ sedis legatis, quos ad hoc specialiter destinamus, sic assistat regia magnitudo, ut gladii spiritualis defectum materialis supplere gladius comprobetur, et tu, præter gloriam temporalem, quam ex tam pio et laudabili opere conqueriris, eam obtineas veniam peccatorum, quam in terræ sanctæ subsidium transfrangentibus indulgemus.

Datum Laterani, v Kalendas Junii, pontificatus nostri anno septimo.

LXXX (224).

PETRO DE PARISIO, CAPELLANO SUPRA PONTEM LINCOLNIENSEM.

D Recipit eum sub protectione B. Petri, cum annuo censu unius bisantii
(Laterani, Kal. Junii).

Cum a nobis petitur, etc. usque inclinati, capellam, quam W. de Parisio, quondam pater tuus, supra pontem civitatis Lincolnensis, quem ipse construxit propriis sumptibus, in honore beati Thomæ martyris, ædificare incœpit, et tu etiam consummare proponis eamdem, et possessionibus

inclusa sunt.

Integrum vulgavit Angel. Maurique, Annal. Cisterc. ad annum 1204, cap. 2, § 12, tom III, p. 419.
(224) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 81.

augmentare, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Præterea possessiones quas tu vel idem pater tuus eidem capellæ legitimæ contulisti, sicut eas juste possidet et quiete, auctoritate ipsi apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus protectionis ab apostolica sede perceptæ, bisantium unum, nobis gratis oblatum, singulis annis nobis, et successoribus nostris capella memorata persolvet. Nulli ergo... nostræ protectionis, et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, Kal. Junii.

LXXXI (225).

CANONICIS CUSENTINIS.

Ut permutationi ecclesiæ de Botrano consensum præbeant (226).

(Laterani, ii Non. Junii.)

Attendentes olim, quod novæ religionis plantatio, quam bonæ memoriarum... abbas Joachim, imo Deus ministerio ejus, plantaverat et rigarat, tribuens ei misericorditer incrementum, floreret in flore, ne intemperies frigoris, quæ in partibus illis non solum ver sibi vindicat et autumnum, sed menses etiam metitur aestivos, florentem Dei vineam congelaret, sed flos potius transiret in botrum, et botrus fructum odoris et honestatis afferret, venerabili fratri nostro... archiepiscopo vestro, dedimus in mandatis, ut a dilectis filiis... abbate et fratribus Florensis monasterii, competenti recompensatione recepta, locum Botrani, religioni congruum, pertinente ad ecclesiam Cusentinam, cum pertinentiis suis, eis liberum assignaret, dilectis filiis... Sancti Spiritus, et... de Coratio abbatius, et fratre R. de Tortian. super hoc exsecutoribus deputatis. Idem autem archiepiscopus, tanquam obedientiae filius, malens humiliter obedire quam contra stimulum calcitrare, certa recompensatione, nec æquivalenti solummodo sed in quadruplum meliori, recepta locum Botrani prædictis fratribus assignavit; sed vos commutationi hujusmodi vestrum denegasti assensum, propter quod exsecutores ipsi vos a perceptione præbendarum vestrarum auctoritate apostolica suspendarum. Cumque postmodum quidam ex vobis propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, abbate ipso præsente vicinitatem loci Botrani, et ex vicinitate multum ecclesiæ vestrae commodum, et remotionem excambii, et ex ea plurimum incommodum, et civium scardalum allegarunt, qui consuetudine quam habebant in Sila, non patarentur æquanimiter se privari. Nos autem, tam Florensibus fratribus quam ecclesiæ vestrae providere volentes, licet archiepiscopus ex permissione canonica certam partem possessionum suarum in favorem religionis conferre potuisse eidem, venerabili tamen fratri nostro... Marturanensi episcopo et prædicto... de Coratio, et... Sanctæ Mariæ de Formosa, abbatibus, et... thesaurio

A Marturanensi, dedimus in mandatis, ut inquirerent de præmissis diligentius veritatem, et, si competens esset recompensatio, quam archiepiscopus ipse recuperat, vel competens offerretur, ipsa recepta, commutationem prædictam facerent per censuram ecclesiasticam, appellatione remota inviolabiliter observari; alioquin, cum juxta mandati nostri tenorem absque recompensatione congrua fieri minime debulset, ipsam in irritum revocarent; quod si non omnes his exequendis interresse valerent, tres eorum ea nihilominus exequi procurarent. Quamvis autem unus exsecutor ipsorum viam fuerit universæ carnis ingressus, duo tamen, dissentiente tertio, recompensationem congruam judicarunt. Movemur igitur non modicum et miramur, quod mandatum nostrum, quod vobis esse debuerat odor vitæ in vitam, factum est vobis odor mortis in mortem, cum nec prædicatorum fratrum religio vos inovere, nec emollire apostoliæ sedis auctoritas potuisse, ut non consentiens operibus pietatis propositum vestrum mutaret in melius, et, tanquam membra consentientia capiti, unum et idem cum eodem archiepiscopo sentiretis. Quod autem nec zelus Dei, nec indemnitas ecclesiæ Cusentinæ noveat vos ad istud, ex eo evidenter appareat, quod prædecessoribus archiepiscopi memorati, super concessionibus quas consanguineis suis fecisso noscuntur, non solum præstititis assensum, sed eas propriis subscriptionibus roborastis. Sed timetis forsitan, ne per religiosorum virorum accessum vestra irreligio detegatur, et honestas ipsorum ex vicinitate locorum in honestatem vestram amplius manifestet. Sane, cum eundem archiepiscopum in patrem vobis assumpseritis et pastorem, et ei administrationem commiseritis totius ecclesiæ Cusentinæ, ac de ipso laudabile nobis testimonium curaveritis perhibere, potuissemus nos, quod vir sinceræ opinionis et ad probatæ vitæ super modica possessione fecerat, approbare. Præterea, cuum duo ex exsecutoribus nostris, uno viam universæ, carnis ingresso, commutationem ipsam duxerint approbandam, licet tertius dissentiret, quia tamen sententia plurium tenet secundum canonicas sanctiones, possemus de jure quod ipsi approbaverant, approbare, ac in vos animadvertere gravius, quia latum in vos a primis exsecutoribus suspensionis sententiam non servastis

B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
S
T
U
V
W
X
Y
Z
T
U
V
W
X
Y
Z
U
V
W
X
Y
Z
V
W
X
Y
Z
W
X
Y
Z
X
Y
Z
Y
Z
Z

Volentes autem in bono vincere malum, et invitis etiam beneficium exhibere, ac facere vos participes orationum fratrum Florensinum, cum translati fuerint in Botrano, monemus universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus commutationi eidem sine difficultate qualibet vestrum tributatis assensum, et, facti voluntarii de invitis, tam pio et laudabili operi vestras accommodetis hilariiter voluntates. Nos enim, si hoc ad commonitionem nostram feceritis et mandatum, acceptabimus ve-

(225) Laudata apud Raynaidum, ad annum 1204,
§ 582.

(De argumen e istius epistolæ, vide epistolam libri sexto 220.

stram obedientiam licet seram, et in vestris et cœlesiae vestræ negotiis propter hoc libentius vos curabimus exaudire. Alioquin quod expedire viderimus, ex collata nobis potestatis plenitudine statuemus, eritque vobis non immerito formidandum, ne inde nostram incurritis offensam, unde mereri gratiam potestatis. Unitam igitur eligatis obedientiæ polius viam sequi, ut et benevolentia nostræ digni, et orationum Florensum fratrum mereamini esse consortes, quam in contumacia persistentes debeatis de inobedientia reprehendi, nec minus auctoritate apostolica compleatur, quod voluntarie per vos exequi poteratis!

Datum, etc. II Nonas Junii.

LXXXII.

CIVIBUS CUBENTINIS.

De eodem argumento.

(Laterani, II Non. Junii.)

Attendentes olim, etc., in eumdem fere modum, usque indicarunt. Cum igitur spiritualiter et temporaliter vobis expedire credamus, ut religiosorum virorum monasterium in diœcesi Cusentina consurgat, utpote quorum orationibus apud Deum, et suffragiis apud homines in vestris poteritis opportunitatibus et duvari, monemus universitatem vestram, et exhortamur attentius, et in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus non solum non impediatis opus hujusmodi pietatis, sed expediatis potius, et in aliis apud canonicos Cusentinos, ut prædictæ cœmmutationi præsent assensum, et præcedentem duritiam per obedientiam expient subsequantem. Quod si ad id nequierint emolliri, eis saltem materiam auferatis, ne in excusationem suam vestram sioc hactenus contradictionem allegent, et in vos contumaciam suæ causam valeant retorquere. Hoc autem universitatis vestræ discrecio non ignorat, quod si super hoc commonitioni nostræ parueritis et mandato, in communibus et privatis negotiis vestris, quantum honestas permiserit, favorem vobis apostolicam propter hoc libentius impendemus, et civitatem vestram diligere curabimus et sovere.

Datum Laterani, etc.

LXXXIII (227).

POTESTATI ET POPULO ABISINATIBUS.

De juramento ipsorum standi mandatis sedis apostolicæ, et alia multa.

(Laterani, VIII Id. Junii.)

Gratiani gerimus, et acceptum, et devotionem vestram in Domino commendamus, quod, sicut dilectus filius noster, L. (228) tituli Sanctæ Crucis

(227) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 77.

(228) Vid. epistolas libri quinti 5, not.; et libri sexti 1, not.

(229) Vide BZOVIA, Annal. Icm. XIII, pag. 121, § 22. Vide etiam Raynaldum ad annum 1204, § 68.

(230) Vide nota ad epistolam libri sexti 121.

(231) Conferenda hæc epistola, cum epistola libri secundi 34.

(232) Agitur hic de Petro, cognominato Grimaldi, quem episcopum Vencensem, ab anno 1193 usque ad annum 1202, agnoscent auctores novæ Galliæ

A presbyter cardinalis, apostolicæ, sedis legatus, per suas nobis litteras intimavit, eum hilariter et humiliter recepisti et studiisti honorifice pertractare. Tu quoque, fili Potestas, cum quinquaginta de majoribus et melioribus civitatibus, quos ipse nominatum expressisti, stare mandatis apostolicis juravisti, super eo pro quo civitas vestra fuerat interdicta, et hoc idem unus pro populo, non consentiente solummodo, sed mandante, juravit, vosque postmodum, juxta quod cardinalis vobis injunxerat, dilectum filium, magistrum Barnabam, et nobilem virum, magistrum Michaelem, ad nostram præsentiam destinasti, pro vobis mandatum apostolicum recepturos. Attendentes igitur, quod propleura civilas vestras fuerat interdicta, quod Gerardum Giliberti excommunicatum

B a nobis in potestatem recipere præsumpsisti, et, nec moniti, heo jussi a nobis sæpius, eum ante statulum terminum removisti ab officio rectoratus, ut vos, in eo, in quo nostram incurristis offensam, paterno corrigamus affectu, sicut eisdem nuntiis præcepimus viva voce, sie nunc per apostolica vobis scripta mandamus, et præcepimus sub debito jura menti, quatenus de cætero nullum excommunicatum vel Ecclesiæ inimicum scienter ad civitatis vestræ regimen assumatis. Ne autem in hoc ex ignorantia delinquere vos contingat, cum libere vobis aliquem elegeritis in rectorem, antequam recipiatis ipsum, vel jurectis eidem, ipsum per nuntios vestros a sede apostolica humiliiter postuletis, quæ vobis eum, nisi vel excommunicatus, vel Ecclesiæ furit inimicus, sine difficultate concedet. Si vero aliquos ex civibus vestris, vassalis nostris, qui nobis fideles sint et devoti, duxeritis in consules eligendos, nolumus ut pro eis ex debito juramenti ad sedem apostolicam laboretis. Sud eadem quoque districtione mandamus, quatenus per litteras vestras apertas nobis infra quindecim dies significare curetis, nos mandatum hujusmodi recepisse.

Datum Laterani, VIII Idus Junii.

LXXXIV (229).

....EBREDUNENSI (230) ARCHIEPISCOPO, ET DILECTO FILIO.... ABBATI BOSCAUDUNENSI (230).

Ut de excessibus episcopi Venciensis diligenter inquirant (231).

(Laterani, VI Id. Junii.)

Cum tu, frater archiepiscope, bona memoriæ,

D C. papæ, predecessori nostro, excessus et enormitates.... episcopi Vinciensis (232) per tuas litteras intimasses, idem predecessor noster tibi et venerabilibus fratribus nostris.... Diniensi (233), et.... Se-

Christianæ, I. III, col. 1219. Ipsum ulterius sedisse, ex hac Innocentii epistola evincitur.

(233) B. id est Bertrandum de Turrias, episcopum Diniensem, quem ab anno 1192 agnoscent, non ultra annum 1196 memorant auctores novæ Galliæ Christianæ, ibid. col. 1113; imo ipsius obitum eodem anno 1196 assignare videntur. Bertrandum vitam et præsulatum saltem usque ad annum, in quo nunc versamur, 1204, produxisse, probat hæc Innocentii epistola.

necensi (234) episcopis, mandare curavit, quod si vobis de ejus inbonesta conversatione constaret, ipsum, ab officio et administratione suspensum, ad sedem apostolicam cum vestiarum litterarum testimonio mitteretis, procuratoribus eidem Ecclesiae deputatis, qui de officio et rebus ecclesiasticis disponerent sollicitudine Diligenti. Subsequenter vero, tu nebis tuas litteras destinati, per eas nobis insinuans, quod tu et prædicti episcopi dictum episcopum Venciensem inveneratis gravioribus et deterioribus maculatum quam sedi apostolicae nuntiasses, unde præceperatis ipsi, ut suspensus apostolico se conspectui præsentaret, qui tamen neque ad Ecclesiam Romanam accessit, neque propter suspensionem episcopaliam desit exercere; qua de causa nos tibi districte præcipiendo mandavimus, ut prædictum episcopum qui suspensionis sententiam in se latam contempserat observare, excommunicatum publice nuntiares, et faceres ab omnibus arctius evitari, donec ad presentiam nostram accederet cum tuarum testimonio litterarum, coram nobis super his responsurus. Porro tu, licet nobis rescripseras, quod ejus inobedientias, rebelliones et enormitates excessum nemo est quod ignoret, et ejus error pejor priore quotidie reperitur, tamen juxta mandatum nostrum, unde miramur plurimum et movemur, procedere non curasti, sed tanquam inobediens, et districti nostri præcepti contemptor, prædicta non dubitas sub dissimulatione transire, quæ poteras, et debueras sine speciali mandato nostro exsecutioni mandare. Unde, ex patre dilectorum filiorum.... Præpositi (235), et canonicorum ecclesiae Venciensis, fuit in auditorio nostro lacrymabilis conquestio replicata, quod ecclesia Venciensis propter culpam episcopi est fere usque ad fundamentum ad extremam inanitionem deducta, cum per eum ædificia ecclesiæ sint pene penitus dissipata, nec aliter ibi quam in aliqua parochiali ecclesia divina officia celebrentur; et idem episcopus quadam vidua publice in mensa, et in domo, sicut et notorium, abutatur, licet eam ad tuam instantiam abjuravit, unde manifeste perjurium dicitur incurisse, et alias tam in execuzione, sui ordinis, quam in aliis sit adeo dissolutus, quod ex hoc tota diœcesis, maxime in spiritualibus, grave sustinet detrimentum, et non solum per Ebedunensem provinciam, sed per alias remoliores meritosuæ conversationis est ejus infamia divulgata, ita ut ab omnibus reputetur episcopalibus opprobrium dignitatis. Quoniam igitur putridi deutes excutiendi sunt de fauibus ecclesiæ, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientie districte præcipimus, quatenus super his et

(234) Manrellium anno 1189, mox et immediate Guillelmum I, anno 1213, episcopos Senecenses memorant autores supra laudati, *ibid.* col. 1252, de cæteris tacent.

(235) Imperfecta præpositorum ecclesiæ Venciensis series, apud autores sæpius laudatos. (*ibid.* col. 1232) nullum ante D. quem sub anno 1239 collocant, præpositum Venciensem exhibet.

A aliis, quæ super hoc fuerint inquirenda, studeatis veritatem indagatione sollicita perscrutari, et, si cum noveritis deponendum, ipsum, auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, deponatis, dantes canoniciis licentiam personam idoneam in episcopum eligendi. Nullis litteris, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii, anno septimo.

LXXXV.

PRIORI DE ESSEBI, ET MAGISTRO H. DE GILLEVILLIS, CANONICO LINCOLNIENSI; ET MAGISTRO A. DE WILNA, RECTORI ECCLESIE DE BARESUH, LINCOLNIENSIS DIOCESEOS.

Ut in causa Agnetis mulieris, quam pater et noverca in monasterium detruserant invitam, procedatur.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

B Litteras vestras accepimus, continentes, quod, cum Agnes mulier in nostra fecisset præsentia recitari, quod . . . pater, et . . . noverca ipsius, Lincolniensis dioceses, ut eam sua bæreditate fraudarent, renitentem penitus et invitam in monasterium de Hawerholm detruserunt, et fecerunt ibidem in vinculis diutius retineri, unde, quam citius fuit a vinculis expedita, recessit, nos vobis super hoc causam duximus committendam, coram quibus, cum ipsa testibus fide dignis, et omni exceptione majoribus, prædicta omnia in jure probasset, canonici et moniales ordinis de Sempingham, in quorum monasterio dicebatur fuisse detrusa, firmiter asserabant, eam devote religionis habitum suscepisse, suam tamen assertionem simplicem sacramento semper affirmare negantes; quare merito dubitassis, utrum esset eorum simplici assertioni credendum, et utrum veritas esset ab actricis adversariis elicienda, de quorum injuria suam semper deposuerat quæstionem. Nos igitur, attentes, quod contra despositiones testium juratorum eorum simplici non est assertioni credendum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus in eodem negotio, si res ita se habet, secundum attestaciones receiptas, ratione prævia, appellatione postposita, procedatis. Nullis litteris, etc. Quod si nou omnes . . . duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Kalendas Junii.

LXXXVI.

PRIORI, ET MONACHIS SANCTI ANDREÆ DE ARCE (236). Recipiteos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Laterani, vii Kal. Junii.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Monasterium Sancti Andreæ, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ præsentiarum justæ

(236) *S. Andreæ de Arce*: legendum fossan de Ardes, vel in Arde, prout scribitur in charta qua abbas et conventus S. Mariae de Lonleya Cenomanen. cellam seu prioratum S. Andreæ en le Arde, in. Ultonia, ad ipsos pertinente, Ricardo, archiepiscopo Armachano, concedunt. *Monastic. Anglican.* t. II, p. 1019. Vide infra epist. 88.

A et canonice possidet, aut in futurum justis modis, etc. **A** usque suscipimus. Specialiter autem ecclesiam de Ynchemackargi, ecclesiam de Archien, ecclesiam de Donanacht, ecclesiam Sancti Andreæ de Duero, ecclesiam Sancti Nicolai in arce, ecclesiam de Kilkokinerau, ecclesiam de Kilbracti, ecclesiam Sancti Corcani, ecclesiam de Stakerole et ecclesiam de Erderacheth, et omnes ecclesias et ecclesiastica beneficia totius dominici Joannis de Curcei, ab aqua de Dalcarnard usque ad aquam de Kerlingford, excepta ecclesia castelli de Maicone, per diocesanos episcopos propriis monachorum usibus deputata, sicut in ipsorum episcoporum authenticis continetur, et ea juste et pacifice possidetis, vobis, et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo . . . hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vii Kalendas Junii.

LXXXVII.

. . . PRIORI ET MONACHIS DE FOLKESTAN (237).

De argumento simili.

(Laterani, vii Kal. Junii.

Solet annuere, etc., usque assensu. Monasterium de Folkestan, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ impræsentiarum juste et canonice possidet, etc., usque suscipimus. Specialiter autem ecclesiam de Kaneking (238), ecclesiam de Aukeham (238), mediæatem decimationum de Niwelton (238), decimas de Teteringham [al. Sterlingham], de Waleton. [al. Walton], de Northbewode et de Standene, et tertiam partem decimationum de Flote, sicut eas iuste ac pacifice possidetis, vobis, et per vos monasterio vestro, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo . . . paginam nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vii Kalendas Junii.

—

(237) Folkestanense cœnobium, in agro Cantiano, fundaverunt Nigellus de Munevila cum uxore sua Emma, in honore et amore Dei, et Sanctæ Mariæ, et sanctæ Eanswythæ, et ecclesiae B. Mariæ de Lonley Cœnoman, cui tunc temporis præcrai Ranulphus abbas, addictum et donatum voluerunt, anno Dominicæ Incarnationis 1095. Vido *Monastic. Anglic.* tom. I, pag. 569. Cœnobium idem, cum aliis prioratibus alienigenis, Leicestensi Parliamento suppressum fuit, anno Henrici regis quinti secundo, J. C. 1414.

(238) Ecclesiae istæ nusquam dominantur in charta fundationis, nec in charta confirmationis quam emitit Willermus de Abrincis, dominus de Folkestan, unus e Nigelli de Munevilla successoribus. Vide *ibid.*

(239) Legendum de Stokecursy. Prioratus S. Andreæ de Stokecursy, in agro Devonensi, sicut et cœnobium Folkestanense, de quo supra, olim spectabat ad abbatiam B. Mariæ de Lonley Ceno-

LXXXVIII.

. . . PRIORI ET MONACHIS MONASTERII SANCTI ANDREÆ DE STOKES (239).

De argumento simili.

(Laterani, iii Id. Junii.)

B Justis potentiis, etc., usque assensu. Personas vestras, cum omnibus bonis quæ in præsentiarum, etc. usque suscipimus. Specialiter autem ecclesiam de Wotene [fors. Wytonæ], ecclesiam de Lullingstone [al. Lullingstoke], ecclesiam de Hoilefort et ecclesiam de Hichestochæ, cum omnibus pertinentiis suis, duas partes decimæ de Corniton. totam decimam unius faldæ de Cumbe; duas partes decimæ de Wileton. duas partes decimæ de Lullingstone; jus quod habetis in cappellania castelli de Stokes; in territorio ejusdem castelli, unam bidam terræ; terram de Tinelande; unum ferlingum terræ, unam acram prati, dimidiam virgatam de Brechei [al. Breche], et molendinum novum; in Walliis, jus patronatus ecclesiae de Traigru [al. Tregru]; in Hibernia apud Woltoniam, omnes ecclesias et ecclesiastica beneficia totius dominici Joannis de Curci (240), ab aqua de Dalnart [al. Darnart] usque ad aquam de Ketlingfort [al. Carlingsford], excepto castello de Maincove; decem carrucatas terræ in Arte [al. de l'Art], in terra scilicet Maccolokan [al. Maccolouqua]; in Dalboing. in Haile scilicet, villam et ecclesiam de Arderashac, cum pertinentiis suis, et decem carrucatas terræ, in Kinclmolan, tres carucatas terræ, sicut ea omnia iuste et pacifice possidetis, vobis, et per vos, monasterio vestro, et auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum . . . paginam nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis, etc.

Datum Laterani, iii Idus Junii.

LXXXIX.

. . . ABBATI DE SELEM (241).

De absolutione episcopi Constantiensis.

(Laterani, xvii Kal. Julii.)

Sicut nostris est auribus intimatum, nisi in Constantiensem (242) episcopum fuerit excommu-

manen. et una cum supradicto cœnobio suppressum fuit. Vide *Monastic. Anglic.* tom. I, pag. 577.

(240) Charta, qua Joannes de Curceio beneficia hic memorata ecclesie S. Andreæ de Stokes concedit, habetur in *Monastic. Anglican.* tom. II, pag. 1019. Sed, quod miramus, istius operis autores instrumentum illud, non velut ad ecclesiam S. Andreæ de Stokes, in agro Devonensi in Angha, sed velut ad ecclesiam S. Andreæ de Ardes (de qua supra, in epistola 88), in Hibernia sitam pertinens, referunt.

(241) Lib. v, epist. 99, not.

(242) Conferenda omnino haec epistola, cum his quæ apud autores novæ Galliæ, tom. V, col. 915, referuntur de Diethelmo de Cleggoia, al. de Weissenburg et de Crenkingen. Hunc etenim præsumem, quem, ex Anglæ-divilis abbate, Constantiensem episcopum ab anno 1191 vel 1192, ex instrumentis agnoscent, episcopatum Constantiensem magna cum laude per 15 annos rexisse dicunt.

nicationis sententia promulgata, id tamen ad ejus audientiam non pervenit priusquam.... Bambergensis (243) episcopus, cui fuerat apud sedem apostolicam objectum quod ab ipso excommunicato diaconatus ordinem suscepisset, ad propria remearet. Quia vero reconciliari desiderat ecclesiastice unitati, et absolutionis sibi postulat beneficium exhiberi, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, ab eo publice jura toria cautione recepta, quod mandatis nostris pareat super eo, pro quo est excommunicationis vinculo innodatus, ei, auctoritate nostra, juxta formam ecclesiæ, beneficium absolutionis impendas, et processum tuum cum litteris ejus patentibus nobis infra duos menses cures fideliiter intimare.

Datum Laterani, xvii Kalendas Julii.

XC. (244).

..... ABBATI DE SALEM (241).

Super collatione præbendarum quarundam in ecclesia Astensi.

(Laterani, xvii Kal. Julii).

Ex parte Astensis ecclesiæ fuit nostris auribus intimatum, quod, cum quædam præbendæ in ipsa per quatuor annos et amplius vacavissent, venerabilis, frater noster (246), Astensis episcopus (247), canonicos suos monuit diligenter, ut ecclesia ordinarent, quibus non admittentibus monitionem ipsius, episcopus quosdam in ecclesia ipsa (248) instituit, credens hoc sibi ex concilio Lateranensi licere. Instituti autem sentientes non esse firmam institutionem hujusmodi, ad venerabilem fratrem nostrum (249), Mediolanensem archiepiscopum (250), recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinavit, et iu corporalem præbendarum possessionem induxit, capitulo ejusdem ecclesiæ præbente consensum, tribus tantum exceptis, quibus contra institutionem illam proponere in praesentia nostra volentibus, et parti ecclesiæ ipsam defensare paratæ, dilectum filium G. (251) tituli

(243) Post Conradum, in Bamberensem episcopum electum anno 1202, et sequenti statim ab electione die mortuum, Eckembertus, sive Erimbertus, Stephani, Ungarorum regis, frater, filius Bertholdi, Meraviæ, ducis, huic ecclesiæ præfuit laudabiliter 32 annis. Bellum gessit contra Bernardum, Carinthia ducem, cuius ditiones vastans captus est, cerulis autem pacis conditionibus dimissus. Obiit anno 1235. Buelin., German. sacr. tom. I, part. II, pag. 24.

(244) Reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. III, tit. 8, *De concessione præbendarum et ecclesiæ non vacantis*, cap. 10. Quæ illic leguntur, hic unois inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(245) Erat is Bernardus, cognominaus apud Pancirolum aliasque multos, Circa apud Ughellum, Balbus; qui, ex præposito Papiensi, electus fuit episcopus Faventinus, anno circiter 1192, deinde ad Papiensem sedem translatus versus annum 1198, (vid. epistolam libri primi 324) oblitus cum sanctitatis odore anno 1213. Decretistarum princeps et antesignanus fuit Bernardus, de quo vide Mitterellum, *De litteratura Faventina* col. 22. Vide etiam Ughellum, Ital. sacr. tom. I, part. sign. * col. 31.

(246) Hæc Decretales omittunt, et quæ sequuntur, canonicos, etc.

A Sancti Vitalis presbyterum cardinalem, dedimus auditorem, in cuius præsentia tres illi dicebant electionem illam debere cassari, quia nec episcopus, nec archiepiscopus supradictus de concessione Lateranensis concilii potuerat præfatam ecclesiam ordinare, cum ulerque circa tempus eis indultum a canone in ordinatione illa negligens fuerit, et remissus. Pars vero altera dicebat econtra, quod, licet institutio episcopi non valeret, archiepiscopi tamen ordinatio de jure valebat, quia ei tempus indultum a canone, nisi a tempore, quo illi declaratum fuerat non currebat, ad quod probandum inducebat multipliores rationes. His autem utrinque propositis, tandem utraque pars concorditer est confessa, quod in prædicta ecclesia non erant distinctæ præbendas, nec canonicorum numerus erat certus. Nos igitur, his et aliis, quæ fuerunt utrinque proposita, diligenter auditis (252), intelleximus, evidenter, statutum Lateranensis concilii de beneficiis ultra sex menses vacantibus, locum in hoc articulo nullatenus habuiisse, cum, etsi farsan Astensis ecclesia canonicorum pateretur defectum, nullæ tamen in ea præbendæ vacabant, cum in illa nec sint distinctiones præbendarum, nec canonicorum numerus diffinitus (253). Unde, institutio per episcopum et archiepiscopum facta occasione concilii memorati, carere debebat robore firmitatis. Quia tamen totum capitulum, tribus tantum (254) exceptis, prædictorum receptionem approbat et affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos objectum est et ostensum, discretioni vestre, per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita diligentius veritate, si Asteni ecclesiæ suppeditum facultat, secundum consuetudinem hanc observatam, prædictos clericos, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, pro canoniciis faciat haberi; contradictiones, etc. Quod si non amba, elo. Tu, frater episcope, elo.

Datum Laterani, xvii Kalendas Julii.

(247) Defuncto, circa annum, 1198, Nazario II, Bonifacius, monachus antea S. Benedicti, factus est episcopus Astensis. Cum plura loca ac jura suæ ecclesiæ in grave ejus præjudicium alienasset, re ad Innocentium PP. III delata, ipse volens nolensve episcopatu[m] cessit, anno 1205 (vel potius 1206), ut patet ejusdem Innocentii epistola libri octavii 200, quam suo loco exhibebimus. Ughel. Ital. sacr. I. IV, col. 532.

(248) Decretales ibidem legunt pro in eccl. ipsa, et infra scientes pro sentientes.

(249) Desunt hæc in Decretal., et infra qui se pro quibus, et hujusmodi opponere curaverunt pro illam prop.

(250) Lib. III, epist., not.

(251) Lib. V, epist. 60, not.

(252) Desunt hæc in Decretalibus, ut infra cum, et verba nullæ... diffinitus.

(253) Decretal. legunt vel, et infra debet pro debebat.

(254) Hanc vocem Decretal. omittunt, ut infra verba cursivo charactere distincta. Pro suppeditant legunt suppeditant.

XCI.

..... ABBATI ET CONVENTUI CASÆDELI.

*Terminum peremptorium assignat ad respondendum
super factu Montispelosi (255).*

(Laterani, xv Kal. Julii.)

Grave gerimus et indignum, quod cum vos super factu Montispelosi duxerimus peremptorio edicto citandos, ad nostram venire praesentiam noluitis, quasdam tantum excusationes prætendentes per litteras vestras, quod ad præsens ad nos non poteratis accessum habere, quia messes habebatis præ manibus, et intemperiem aeris timebatis, unde, nos rogabatis suppliciter, ut a facta citatione vobis parceremus dignaremur ad præsens. Unam igitur illarum excusationum frivolam reputantes, aliam de gratia duximus admittendam, ut, nisi veneritis interim, post fervorem saltem aestatis, in festo Sancti Michaelis proximo venturo, quod vobis pro peremptorio assignamus, ad nostram venire praesentiam sine dilatione ac excusatione aliqua non tardetis, aut pro vobis mittatis idoneos responsales. Alioquin, pro certo noveritis, quod nos extunc in ipso negotio, cum ipsum amplius protelari nolimus, vobis absentibus, nec super hoc requisitis, de cætero procedemus.

Patum Laterani, xv Kalendas Julii.

XCII.

..... ARCHIEPISCOPO (256), ET PRÆPOSITO SANCTÆ
MARIE DE ALBARIO, JANUENSIBUS.

*Ut S. suoceram N. de Camilla, matrimonium generi
sui accusantem, compescant.*

(Laterani, xvii Kal. Julii.)

Significante N. de Camilla, civi Januensi, nostro est et apostolatui declaratum, quod, cum ipse J. mulierem, duxisset legitime in uxorem, S. mater mulieris ipsius, nisa et matrimonium accusare, ut ab eo pecuniam extorqueret, et, licet intellectui suo prava non possint opera respondere, nihilominus tamen vult habere pecuniam, ut a matrimonio ejusdem de cætero accusatione desistat. Cum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si verum est quod proponitur, prædictam mulierem ab accusatione ipsius matrimonii repellentes, eidem super hoc silentium imponatis. Testes, etc. Quod si non omnes, etc. Tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, xvii Kalendas Julii.

XCIII (257).

..... COMPOSTELLANO, ET TOLETANO ARCHIEPISCOPI
..... TIRASONENSIS, ET COLIMBRIENSIS EPI-
SCOPIS.

*Ul natam regis Castellæ inducanti ad restituenda regi
Legionensi oppida, quæ, sive dotis titulo, sive do-*

(255) Vide epistolam hujusce libri septimi 40.

(256) Lib. vi, epist. 171.

(257) De argumento istius epistolæ, vide Gesta Innocentii, § 68. Vide etiam Raynaldum, ad au-

A nationis propter nuptias, ab ipso sibi assignata fuerant.

(Laterani, xii Kal. Julii.)

Cum olim ad nostram audientiam pervenisset, quod rex Legionensis, qui a nata charissimi in Christo filii regis Portugalensis illustris, quam incestuose duxerat, fuerat separatus, filiam charissimi in Christo filii nostri Castellæ regis illustris, neptem videlicet propriam, sibi præsumperat copulare, dilectum filium, fratrem Rainerium, in Hispaniam duximus destinandum, ut, juxta verbum propheticum, solveret colligationes impietas, solveret fasciculos deprimentes (258). Ipse igitur, ingressus Hispaniam, regem Legionensem semel et iterum ex parte nostra commonuit, ut a tam detestanda et nefanda copula resiliret, universis obligationibus dissolutis, quæ fuerant pro ipsa copula consummada contractæ. Verum, cum apud eum nihil penitus profecisset, nec rex ipse die sibi et loco præfixo ejus se conspectui præsentasset ultra terminum etiam expectatus, ipse, juxta formam mandati nostri procedens, in regem excommunicationis, et in regnum ejus interdicti sententias promulgavit. In regem vero Castellæ, ac terram ipsius, cum se mandatis ejus exponeret, et filiam suam, si sibi redderetur, se assereret recepturam, non duxit aliquatenus procedendum. Postmodum autem, rex ipse Castellæ, per te, frater Toletane, ac venerabilem fratrem nostrum episcopum Palentinum, et rex Legionensis, per venerabilem fratrem nostrum Zamorensem episcopum, no-

C bis humiliiter supplicarunt, ut dignaremur super hujusmodi copula dispensare. Sed, cum in hac petitione fuissent passi repulsam, postulatis a nobis, ut relaxaremus saltem sententiam interdicti, cum ex eo toti regno periculum imminaret. Nos igitur, probare volentes spiritus si essent ex Deo, et utrum ex hoc sperata et a vobis proposita utilitas prove-niret, relaxavimus, non ex toto nec perpetuo, sed in una parte solummodo et ad tempus, quandiu scilicet expediret et placitum nobis esset, sententiam interdicti; sic videlicet, ut in regno ipso di-vina celebrarentur officia, sed decadentium corpora non traderentur ecclesiasticæ sepulturæ, clericis duntaxat exceptis, quibus de gratia concessimus speciali ut possent in ecclesiastico cœmeterio tumulari, solita tamen solemnitate cessante. Ne vero remittere pœnam, sed commutare potius videre-mur, dictum regem Legionensem, et memorantam filiam regis Castellæ, ac omnes principales eorum consiliarios et fautores, vinculo excommunicationis astrinximus, et, ad quamcunque civitatem, villam vel oppidum devenirent, divina in eis, illis præsen-tibus, velutimus officia celebrari. Quia vero castra quædam, quæ rex Legionensis filia regis Castellæ

num 1204, §. Insuper conferenda epistola hujusce libri septimi 67.

(258) Sic in apographo.

tradidisse dicebatur in dolem, vel in donationem potius, propter nuptias, ita ut, si eam aliqua occasione relinquaret, ipsa cederent in jus ejus, videbantur dissolutionem bujusmodi complere plurimum impedire, cum castra ipsa non tam ob turpem quam ob nullam causam potius essent data, utpote cum manifeste constaret, quod matrimonium non existet inter eos, et ideo nec dos, nec donatio propter nuptias, ne filiae regis Castellæ ad commodum cederet, quod in pœnam ejus debebat potius retroueri, restitui voluimus castra ipsa, et ad id eam per excommunicationis sententiam coarctari, auctoritate apostolica decernentes, ut, si proles suscepta esset tunc temporis, vel susciperetur in posterum ex tam incestuosa copulata et damnata, spuria et illegitima penitus haberetur, quæ in bonis paternis nulla occasione succedit secundum legitimas sanctiones. Cæterum, rex Castellæ, de quo miramur non modicum, callide procuravit, ut totum regnum Legionense proli ex copula tam incestuosa susceptæ juraret, unde, nos ei sub divini iudicij obtestatione mandavimus, ut dissolueret penitus colligationes iniquitatis istius, et non solum recipere natam suam, sed etiam revocaret, ut subductam incestuosam amplexibus, cui vellet, tantum in Domino, jungere fratrem conjugali; alioquin, in eum et terram ipsius, prout videremus expedire procedere curarem, et admonitionem nostram acrior vindicta, quam crederet, sequeretur. Ipse autem, per dilectum filium, magistrum L. nuntium suum, se natus est multipliciter excursare, ne castra predicta restituere cogeretur, cum non ab eo, sed ab ejus filia tenerentur. Licet igitur bujusmodi sit copula dissoluta, unde tam regem Legionensem quam filiam regis Castellæ mandavimus a vinculo excommunicationis absolví, et regnum ejus a sententia interdicti, praestita secundum formam ecclesiæ juratoria cautione, quod nostris debeant parere mandatis; ut tamen penitus dissolvatur quidquid ob illam incestuosam copulam nequiter fuerat colligatum, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiae districte precipimus, quatenus, postquam rex Legionensis fuerit absolutus, sepelictam filiam regis Castellæ monere diligentius et inducere procureatis, praecipientes hoc ei ex parte nostra, sub debito praestiti juramenti, ut castra ipsa, sive in dolem, sive in donationem propter nuptias, vel quoconque modo propter hujusmodi copulam data fuerint, ipsi regi Legionensi restituat, vel saltem, si quid fuit questionis, assignet et tradat in manibus vestris, tandem delinenda, donec per arbitros electos communiter, vel si noluerint vel nequierint in arbitrios convenire, per nos mediante justitia terminetur. Quod si mandatis nostris et monitis vestris noluerit obedire, ipsam, omni gratia

(259) Vide *Gesta Innocentii, et Raynaldum, loc. cit., ad epistolam 93.*

(260) Laudata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 77. Vide *Gesta Innocentii, § 144.*

A et timore postpositis, sublato appellationis obstaculo, in excommunicationis sententiam reducatis eadem sententia ferientes tam patrem et matrem ipsius, regem et reginam Castellæ, quam omne qui presumperint impedire quominus mandatur apostolicum super hoc valeat adimpleri, et a quocunque locum devenerint, eis presentibus divina prohibeat officia celebrari. Quod si non omnino nolueritis aut potueritis interesse ... tres vestrum ea, etc.

Datum Laterani, xii Kalendas Julii.

XCIV (259).

..... ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLANO; ZAMORENSI.
ET PALENTINO EPISCOPIS.

Ut regem Legionensem resipiscerent absolvant.

(Laterani, xiii Kal. Julii.)

Cum ejus locum, licet immeriti, teneamus in terris, qui non vult mortem peccatoris, sed ut conpertatur, et vivat, et qui etiam cum iratus fuerit non obliscitur misereri, decet nos circa illos misericorditer agere qui ad gremium matris Ecclesie humiliter redire desiderant, et de commissis satisfactionem debitam exhibere. Licet autem.... illistris rex Legionensis graviter suum offenderet. Creatorem, [ex eo quod nobili mulieri natu] charissimi in Christo filii nostri, illustris regis Castellæ, adherere presumperat per incestum, ac propter hoc excommunicationis meruerit vinculo in nodari, quia tamen, sicut accepimus, ad eorū diens, ab ea ex toto recessit, et, de commissis promittens satisfactionem debitam exhibere, absolutionis beneficium humiliter sibi postulat indulgeri. ipsius petitioni misericorditer duximus annuendum. Quocirca, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ab eo, et principalibus consiliariis, et fautoribus ejus, qui eandem secum propter hoc sententiam subierunt, necnon et ab illis qui communicaverunt eidem, publice a solemniter juxta formam Ecclesiæ juratoria cautione recepta, quod nostris debeant parere mandatis, auctoritate nostra eis absolutionis beneficium impendatis, et latam in regnum ipsius relaxetis sententiam interdicti, injungentes ipsi sub debito juramenti, salvis aliis mandatis nostris, quæ sibi duxerimus facienda, quod ad predictam nobilem nullatenus revertatur, nec illam recipiat etiam redire volentem. D. Quod si non omnes valueritis, aut volueritis, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiii Kalendas Julii.

XCV (260).

GUIDONI, MAGISTRO HOSPITALIS SANCTÆ MARIE IN SAXIA (261), EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Hospitale Sanctæ Mariæ in Saxia unit cum Monte-

(261) Conferenda omnino hec epistola cum his quæ in *Historia Occitanæ* leguntur, tom. III, pag. 43 et seqq.

pessurano Sancti Spiritus, pro salute Romani pontificis et cardinalium; et multa privilegia.

(Laterani, xiv Kal. Julii.)

Inter opera pietatis, quæ, secundum Apostolum, promissionem habent vitæ, quæ nunc est, pariter et futuræ, hospitalitatem nobis specialiter et frequenter divina Scriptura commendat, utpote quæ illa omnia comprehendit, propter quæ Dominus in ultimæ discussionis examine remuneraturum se bonos, et malos asserit puniturum. Hæc enim pascit esurientes, sitiens potat, colligit hospites, nudos vestit, et non solum infirmos visitat, sed, eorum in se infirmitates assumens, infirmantium curam agit, in carcere positis subvenit, et quibus vivis in infirmitate communicat, participat in sepultura defunctis. Per hanc quidam angelis recepis hospitio placuerunt, cum Abraham et Loth hospitalitati vacantes angelos meruerunt hospitali, per quos Abraham jam senex futuræ sobolis promissionem accepit, et Loth fuit de incendio Sodomæ liberatus. Duo quoque discipuli, qui Jesum hospitio coegerunt, quem in expositione Scripturæ non noverant, in panis fractione noverunt. Per hanc, superflua divitum, quæ congregata forte servarentur ad mortem, in necessitates pauperum erogatur ad vitam. Per hanc, terrena in coelestia, et transitoria in æterna felici commercio commutantur, dum per manus pauperum thesaurizamus in cœlis, ubi nec ærugo nec linea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec surantur, et facimus nobis de mammona iniquitatis amicos, qui cum defecerimus, in æterna tabernacula nos admittant. Hæc igitur attendentes, non solum pro nostra, sed prædecessorum ac successorum, et fratrum nostrorum, episcoporum, presbyterorum atque diaconum Romanæ Ecclesiæ cardinalium, tam vivorum quam etiam defunctorum salute apud Sanctam Mariam in Saxia, locum utique satis idoneum ad hospitalitatis officium exercendum eleemosynis Ecclesiæ Romanæ venerabile construximus hospitale, in quo futuris temporibus, dante Domino, recipiantur et resificantur pauperes et infirmi, et exhibeantur alia opera pietatis; stantientes, ut regularis ordo, qui secundum Deum et institutionem fratrum hospitalis Sancti Spiritus in eodem loco per nos institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur: hoc tamen adjectio, ut in eadem ecclesia quatuor semper ad minus sint clerici, regulam ejusdem hospitali professi, qui, pro nobis, et prædecessoribus, et fratribus nostris, vivis pariter ac defunctis, specialiter obsecrant, omnia spiritualia libere administrent, et super his nullius, nisi Romani pontificis, correctioni subjaceant, ad quem, quoties expedierit, monitione præmissa, charitativa fiat a fratribus proclamation propter Deum, ut ipse, cognita veritate, decernat quod suo prudenti consilio duxerit providendum. Ipsi autem, victu et vestitu contenti, quem eis secundum eamdem regulam præcipimus exhiberi, divinis vacent officiis, et intendant

A ecclesiasticis sacramentis, ita, quod de aliis hospitalis negotiis, præter concessionem magistri, se nullatenus intromittant, sed omnia dispositioni tuæ, fili magister, et successorum tuorum, vel eorum qui per te vel eos ad hoc fuerint deputati, sine contradictione ac murinuratione relinquant. Cæterum, quoniam in hospitali Sancti Spiritus diebus nostris per Dei gratiæ hospitalitas valde viget, illud isti, et istud illi de concilio fratrum nostrorum unimus, ut et istud illi tanto utilius munimen impendat, quanto vicinius nobis existens defensionem nostram illi facilis poterit implorare, illudque isti tanto commodius subveniat in ministris, quanto personæ conversantes in illo ad hospitalitatis sunt officium aptiores; ita tamen, ut per hanc unionem prædictum Sancti B Spiritus hospitale jurisdictioni Magalonensis ecclesiæ minime subtrabatur, illa duntaxat constitutione servata, quam inter eamdem Magalonensem ecclesiam, et prædictum Sancti Spiritus hospitale decrevimus observandam.

Statuimus insuper ut unus tantum magister hospitalibus præficiatur ambobus, qui utrumque visitet annuatim, et quæ statuenda vel emendata viderit statuat et emendet, et transferendi fratres, ubicunque fuerint, prout melius viderit expedire, liberam habeat facultatem. Qui si forsitan apud urbem, vel ubilibet citra montes, viam fuerit universæ carnis ingressus, fratres hospitalis Sanctæ Mariæ in Saxia, fratribus hospitalis Sancti Spiritus ejus non differant obitum nuntiare, illique Romam duos vel tres C de fratribus suis mittant, qui cum fratribus hospitalis Sanctæ Mariæ in Saxia electionem celebrant regularem. Quod si forsitan apud Montem Pessulanum obierit, vel ubilibet ultra montes, per fratres Sancti Spiritus fratribus Sanctæ Mariæ ipsius obitus nuntietur, qui, ut prædictimus, duos vel tres de fratribus suis Montem Pessulanum transmittant ad electionem regulariter celebrandam. Cæterum, cum ecclesia Sanctæ Mariæ in Saxia, et hospitalis constructum ibidem ad nos nullo pertineant mediante, salvo quod clerici ejusdem ecclesiæ D debent ex nostro mandato basilicæ principis apostolorum, in scrutinio, baptismo et litania, ne disparis conditionis homo præferatur eidem, et servus, qui alii domino stet aut cadat, præponatur hospitali prædicto, quod nostræ tantum est jurisdictioni subjectum, personam tuam, fili magister, et successorum tuorum a quorumlibet prælatorum eximus potestate, ut nullus in te vel eos interdicti vel excommunicationis sententiam, sine mandato sedis apostolieæ, audeat promulgare; quam, si aliter prædicta hospitalia uniamus, ne tamen hujusmodi unio confusionem inducat, cum, etsi unio Deo sit placita, discrelio tamen ei nihilominus sit accepta, privilegio præsenti statuimus ut fratres, qui colligendis eleemosynis pro pauperibus hospitalis Sanctæ Mariæ in Saxia fuerint deputati, tantum Italia, et Sicilia, et Anglia, et Hungaria sint contenti. Fratres

antem hospitalis Sancti Spiritus in Monte Pessulano libere in provinciis aliis eleemosynarum statuant collectores, ita, quod utrique suis terminis sint contenti, nec invadant alteri terminos aliorum, nec eleemosynæ, quæ pro hospitali Sanctæ Mariæ in Saxia collectæ fuerint, ad hospitale Sancti Spiritus transferantur, nec quæ fuerint illi fidelium devotione collatæ, occasione qualibet deferantur ad istud. Si qui vero fratrum vestrorum, qui destinati fuerint ad eleemosinas colligendas in quamlibet civitatem, castellum, vel vicum advenerint, si forte locus ille a divinis fuerit officiis interdictus, pro omnipotenti Dei reverendia, in eorum adventu jucundo, semel in anno, pulsatis campanis, aperiantur ecclesiæ, ut super eleemosynis acquirendis verbum exhortationis ad populum in ecclesia proponatur. Decernimus insuper ut receptores fraternitatum sive collectarum vestrarum, salvo jure dominorum suorum, in beati Petri, et nostra protectione consistant, et pace in terris in quibus fuerint potiantur. Simili etiam modo sancimus ut quicunque in vestra fuerit fraternitate receptus, si forsitan parochialis ecclesia, cuius ipse parochianus existiterit, a divinis fuerit officiis interdicta, cumque mori contigerit, ipsi sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Decimas autem de terris et vineis, quas ad opus infirmorum et pauperum, propriis manibus, aut sumptibus collatis, sive de nutrimentis animalium, seu de fructibus hortorum vestrorum nullus exigere, vel extorquere presumat. Liceat autem vobis in dominibus vestris, quas in presentiarum habetis, vel in futurum eritis habitari, ad opus vestrum, et familiæ vestræ, nec non infirmorum, et pauperum ibidem manentium, oratorium, et cæmeterium, sine impedimento cuiuslibet contradictionis, habere. Chrisma vero... a diocesanis episcopis, etc. Alioquin, liceat vobis quemcumque malueritis, etc. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat in ecclesiis vestris, etc. usque celebrari. Liceat quoque vobis liberas et absolutas personas e sæculo fugientes, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in locis vestris possessionem, fas sit absque magistri sui licentia inde discedere, nisi arctioris religionis obtentu; discedentem vero, etc., usque relinere. Si qui vero fratrum vestrorum, post factam professionem, turbatores religionis vestræ, vel inutiles fuerint fortassis inventi, liceat tibi, fili magister, et successoribus tuis, eos, cum assensu et consilio sanioris partis capituli, amovere, ipsique dare licentiam ad alium ordinem, ubi secundum Deum vivere valeant, transiundi, et loco eorum alios subrogandi, qui unius anni spatio in vestra societate

(262) Uticenses infulas gessit Abrardus II, ab anno 1203 usque ad annum 1207 *Gall. Christ.*, tom. VI, col. 623. Vide etiam *Histor. Occitan.*, tom. III, pag. 121.

(265) Bernardus, præpositus Uticensis, notus est in instrumentis anno 1203. Sed anno 1205 occurrit Albericus, qui et Albricius et Alancus *al.* nomina-

A probentur; quo peracto, si mores eorum exegerint, et ipsi utiles fuerint ad servitium hospitalis inventi. professionem faciant regularem. Ad hæc, districtius inhibemus ne a te, fili magister, vel successoribus tuis et fratribus hospitalium eorumdem exigat ulla ecclesiastica, sæcularisve persona fidelitates, hominæ, juramenta, vel securitates reliquas, quæ a laicis frequentatur. Postremo, decimas, quas consilio et assensu episcoporum a clericis, vel laicis potueritis obtinere, illasque quas consentientibus diœcesanis episcopis et clericis, ad quos pertinent acquiretis, auctoritate vobis apostolica confirmamns, Nulli ergo omnino hominum liceat prædicta loca... salva in omnibus apostolicae sedis auctoritate. De cætero, successores nostros obsecramus, et obtestamur in Christo Jesu, qui venturus est judicare vivos et mortuos, ut loca vestra cum personis, et rebus ad hospitalitatis officium deputatis, tanquam speciales patroni specialiter soveant, et defendant, quoniam, etsi cæteris piis locis teneantur ex apostolicæ servitutis officio providere, huic tamen hospitali, quod de bonis Ecclesiæ Romanae fundatum est, et dotatum, et tam nostris quam successorum nostrorum diebus credimus ampliandum, curam debent impendere specialem. Si qua igitur... cunctis autem eisdem locis, etc.

B Datum Laterani, per manum Joannis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, xv Kalendas Julii, inductione vii, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno septimo.

XCVI

..... EPISCOPO (262), ET..... PRÆPOSITO (263) UTICENSIBVS.

Litteras confirmationis super administratione quorumdam canonicorum Nemausens. obtendas irritat.

(Laterani, xvii Kal. Julii.)

C Ad audiendum nostram, dilecto filio.... præposito Nemausensi (264), significante, pervenit quod quidam canonici Nemausensis ecclesiæ, super dilapidatione vel aliis criminibus infamati, a nobis litteras confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis ac professionis suæ conditione suppressa. Cum igitur irregularibus personis non consueverit apostolica sedes aliqua personaliter confirmare, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis, cum regulares existant, noveritis taliter impetratas, auctoritate nostra suffulti, denuntiatis irritas et inanes. Quod si non ambo... tu, frater episcopo, etc.

D Datum Laterani, xviii Kalendas Julii, anno septimo.

tur. *Gall. Christ. loc. cit. col. 648.*

(264) Erat is verisimilis Frotardus, quem anno 1199 memorant autores novæ Galliæ Christianæ, *ibid. col. 466.* Successor ejus, Guillelmus de Casulis, nonnisi anno 1233 in instrumentis occurrat. *Ibid.*

XCVII.

..... EPISCOPO (264), ET CAPITULO LAUDENENSIBUS.

*U*l admittant ad sacerdotalem præbendam personam illam quam Hubaldus, subdiaconus, ecclesie^æ Laudensis canonicus, duxerit nominandam tempore vacationis, propter potestatem ipsi ab episcopo datum.

(Laterani, x Kal. Julii.)

Constitutus in praesentia nostra dilectus filius Hubaldus, subdiaconus noster, ecclesie^æ vestrae canonicus, nobis humiliter intimavit quod tu, frater episcope, potestatem ipsi dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quæ primo in vestra esset ecclesia vacatura, et bona memorie W. (266). Remensis archiepiscopus, tunc apostolice^æ sedis legatus, vobis, filii capitulum, auctoritate nostra districte præcepit, sicut per litteras suas ad vos directas apparet, quæ coram nobis lectæ fuerunt, ut, cum sacerdotalis præbenda in ecclesia vestra vacaret, personam illam, eji præfatus subdiaconus vellet illam conferre, recipieretis ad eam sine alterius interpositione personæ, et eamdem personam curaristis de illa sine difficultate qualibet investire. Afferuit etiam idem subdiaconus quod, cum esset ad sedem apostolicaem accessurus, ipse præcavens appellavit, ne tu, frater episcope, si forte interim aliquam sacerdotalem contingere^t vacare præbendam, eam ulli conferres, nec vos, filii, capitulum, recipieretis aliquem præsentatum ad illam, nisi quem duxerit præfatus subdiaconus præsentandum. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus qualenus personam illam, cui memoratus subdiaconus sacerdotalem præbendam, cum contigerit illam vacare, duxerit canonice conferendam, sine contradictione qualibet admittetis, tibi, frater episcope, firmiter inhibentes ne interim aliquam sacerdotalem præbendam alicui contra formam concessionis tue conferre præsumas. Alioquin, noveritis nos dilectis filiis.... cancellario, et Helvin et Adæ, canoniciis Parisiensibus, in mandatis dedisse ut vos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant, in irritum reducentes, si quid, post appellationem a præfato subdiacono ad nos legitime interpositam, contra concessionem sibi factam de sacerdotali præbenda noverint attentatum. Quia vero concessiones hujusmodi, si ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraudem canonice^æ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi, sive promitti, antequam videntur, nullum quod hujus occasione mandati, quod gratiam continet personalem, fraudem adhibere volentibus licentia concedatur.

Datum Laterani, x Kal. Julii, anno septimo.

(265) Lauduni, tunc temporis, sedebat Reginaldus I (cognomine Surdelle), quem huic Ecclesie, ab anno 1201 usque ad annum 1210 præfuisse, et instrumentis comperimus. Gall. Christ.

A

XCVII.

CAPITULO VICENTINO.

Præposituram Vicentinam Nicolao, subdiacono suo, auctoritate apostolica confert.

(Laterani, viii Kal. Julii.)

De singulorum provisione solliciti, circa illos benedictionis apostolicæ rorem diffusus instillare debemus in quibus dulci quadam mistura bonorum scientia et honestas sociali fœdere conjuguntur. Tales enim, qui scientia condunt honestatem, et scientiam honestate decorant, tanto debent ad ecclesiastica beneficia facilius promoveri, quanto per provisionem talium, non minus Ecclesiarum, in quibus recepti fuerint, quam ipsorum utilitas procuratur. Sane, cum præpositura ecclesie^æ vestrae, sicut nuper nostris auribus est relatum, tandem vacavisset, quod juxta Lateranensis statula concilii, ad nos ejus esset donatio devoluta, de nostro volentes vobis gratiam facero specialem, proposuimus vos litteris commonere, ac commonendo præcipere, ut ipsam dilecto filio Nicolao, subdiacono nostro quem suæ devotionis intuitu, quam ad nos et Romanam Ecclesiam habere dignoscitur, obharum habemus pariter et acceptum, præsertim cum multi vestrum in eum, siout nobis intimatum fuerat consentirent, pro reverentia beati Petri et nostra, sublato cujuslibet contradictionis obstaculo, conferretis, de nostro vobis gratiam comparantes. Cumque super hoc litteræ conscriptæ fuissent, et in audience publice recitatæ... clericus supervenit, et ex parte vestra, filii archidiacone, Al. de Bantiagois Gabriel Piza, Clari et A. presbyter, litteras exhibuit continentem nos quibusdam vestris fratribus præcepisse, quod eundem N. sibi præficere in præpositum intenderent, licet nulla in Ecclesia vestra vacaret dignitas, vel præbenda, præterquam unius canonici simplicis, qui hoc anno fuerat viam universæ carnis ingressus. Hoc etiam prædictæ litteræ continebant quod præpositura, nec dignitas nec personatus fuerat in Ecclesia Vicentina, sed administratio quedam simplex, quæ interdum clericis, interdum Laicis conferri juxta canonorum arbitrium consuevit. Novissime vero, cum hujusmodi administrationis officium fuisse olim magistro Guidoni commissum, quia prudenter injunctam sibi sollicitudinem exercebat, non prius fuit eodem officio quam vita privatus, nec ante cessit administrationi hujusmodi, quam decessit. Cæterum, cum idem P. ex parte quorundam vestrum litteras procuratorias exhiberet, per dilectum filium, M. (267) Sancti Theodori diaconum cardinalem, quem ei concessimus auditorum, intelleximus quæ proponeo voluit, et quæ prædictæ litteræ continebant. Attendantes igitur, quod non minor est auctoritas nostra quam vestra in gratia facienda, gratiam,

tom. IX, col. 536.

(266) Lib. III, epist. 14.

(267) Lib. III, epist. 45, not.

quam vos prædicto magistro fecistis, eidem subdiacono facientes, administrationis officium, quod idem magister habuit in ecclesia Vicentina, ipsi eommittimus, quandiu vixerit, et bene administraverit delinendum. Si vero, quod absit! inventus fuerit prodigus dispensator, nec prudenter officium suum fuerit exsecutus, ad querimoniam vestram, inquisita super hoc et cognita veritate, ipsum ab eodem officio, juxta suorum exigentiam meritorum, curabimus amovere. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus non impediatis, quominus commissum sibi a nobis officium laudabiliter exequatur, scituri nos dilectis filiis. Bono Joanni, Sanctæ Mariæ Vercellensis, et Tisoni Tarvisino, subdiaconis nostris, et Dionysio, Paduano, canonicis, præcipiendo mandasse, et in corporalem ejus possessionem inducant, et auctoritate nostra tueantur inductum, contradicentes per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes.

Datum Laterani, viii Kalendas Julii.

Scriptum est illis super hoc.

XCIIX (268).

... PATAVIENSI EPISCOPO (269),

Facultatem ipsi tribuit, cum electus fuisse in Aquilegensem patriarcham, suo arbitrio, vel ad istam metropolim transeundi, vel in Pataviensi sede remanendi.

(Laterani, viii Julii.)

Cum bona memoria P. Aquilegensis patriarcha, nuper sicut Domino placuit, viam fuerit universæ carnis ingressus, canonici Aquilegensis Ecclesiæ, convenientes in unum, assentientibus nobilibus, et ministerialibus, in te postulandum a nobis unanimiter convenerunt, et ad impetrandum postulationis tuæ apostolica sedis assensum, venerabilem fratrem nostrum... Concordiensem episcopum (270), et dilectos filios, S. magistrum scholarum, et W. canonicos Aquilegenses, et quosdam vassallos et ministere-

(268) Laudata apud Raynaldum, ad an. 1204, § 75.

(269) Wolfkerns, *al.* Walterus, *al.* Wolbertus, vir nobilis de Ellenbrechtskirchen, antea præpositus Collensis, item Pataviensis canonicus, anno 1191, in locum Dietpoldi, concordibus omnium votis electus fuerat episcopus Pataviensis, vir, ut aiunt, divino prædictus eloquio, eruditissimus in divinis litteris. Anno 1197, in Orientem pro fectus erat, unde, anno 1198, redux, Philippi Sueviæ partibus adhæsit. Pacis inter Eimricum, *al.* Hemeradum, Hungariæ regem, ejusque fratrem, Audeam, anno 1200, præcipuus auctor fuit. Anno 1202, Romum citatus fuit, cum aliis antistitibus qui Philippo pertinaciter favebant. Wolfkerus accepto mandato paruit, Romam venit, seseque purgavit, facta simul sponsione, se in negotio, quod tunc servebat, imperii, voluntati pontificie obsecuturum. Quam quidem sponsionem juribus imperii fraudi non fore, ipsi testimonium perhibuit Innocentius, litteris hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1204, datis xi Kal. Junii, quas legere est in Regesto de Negot. imper. epist. 110.

Hactenus de Wolfkerio Patavii episcopo; et ea ex Hansizio, *German. sacr. tom. I.* pag. 337 et seqq. deprompsimus. Paucia de eodem ad Aquileensem

A riales Aquilegensis ecclesiæ, ad nostram præsentiam destinarunt. Nos autem, licet nobis de prudencia tua et honestate constaret, quia tamen de proposito non constabat, non potuimus, sicut nec debuimus, postulationem hujusmodi absolute protinus approbare, ne in honoris tui redundaret dispendium, potius quam augmentum. Sane, cum Pataviensi Ecclesiæ, sponsæ tuæ, spiritualis conjugii vinculo sis astrictus, non possis alii nubere secundum canonicas sanctiones, nisi prius a lege prioris, et priori ligamine solvereris; unde, si prius spirituale conjugium, quod inter te ac Pataviensem Ecclesiam, furiente Domino, intervenit, nos ejus Vicarii solveremus, quam nobis constaret, utrum in Aquilegensem Ecclesiam consentires, et tu, soluto hujusmodi vinculo, non patereris ad Aquilegensem metropolim te transferri, sicadmitteres alteram, quod reliquam non haberes, et in honoris tui vergeret detrimentum, quod crederetur in augmentum amplioris honoris et onoris procuratum. Volentes igitur Aquilegensi Ecclesiæ, quæ filia est sedis apostolicæ specialis, sine Pataviensis Ecclesiæ consulerere læsione, et tuæ nihilominus honestati deferre, fraternitatem tuam monemus, et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus quæcaus, diligenter utriusque statu pensato, si absque detimento Pataviensis Ecclesiae Aquileensi metropoli te credideris profuturum, factæ de te postulationi non dieras, infra octo dies postquam requisitus fueris, consentire. Alioquin, si altera juvari nequivit absque alterius læsione, tutius est juvaro neutram, quam alteram lädere, sicut novibus te legisse. Ne autem Aquilegensis Ecclesia, pro te denuo postulando, ad sedem apostolicam rursum laborare cogatur, venerabili fratri nostro... Salseburgensi (271) archiepiscopo, et episcopo Gurcensi (272), dedimus in mandatis, ut si postulationi hujusmodi assensum tuum duxeris impendendum, ipsi auctoritate nostra suffulti a vinculo, quo tibi juncta fuerat,

patriarchatum electio addenda.

Wolkerum ad patriarchalem Aquilegensem sedem vocatum, non nisi hoc anno 1204 transire potuisse, fidem faciunt authentica et indubitate fidei, quas nunc exhibemus, Innocentii litteræ. Unde, erroris in nolis chronologicis convincitur instrumentum illud, quod ex Tabulario S. Matthiæ de Muriano depromptum vulgavit Mittarellus, *Annal. Camaldul. tom. IV, Append. col. 256*, in quo Wolkerius, patriarcha Aquilegensis, definitionem sententiam, in causa quadam adversus monasterium S. Michaelis de Lemo, emittit, anno, prout ibi dicitur, 1203, *indictione vi, die vero quarto intrante Novembri*: legendum esse patet 1204. Uticunque sit, Wolkerus, patriarchalibus insulis ornatus, Innocentio, et post Innocentium, Honorio PP. III perbarus exsilit, quorum legatus de latere Venelos Paduanosque conciliavit, interfuitque concilio Lateranensi anno 1215. Obiit circa annum 1219. UGHELL. *Ital. sacr. t. V, col. 71.*

(270) Woldericus, notus in instrumentis circa haec, in quibus versamur, tempora. UGHELL. *Ital. sacr. t. V, col. 332.*

(271) De eo jam dictum est sèpius.

(272) Wernherus creatus an. 1192, obiit an. 1212. BUCELIN. *German. sacr. part. I, p. 49.*

Ecclesiam Pataviensem absolvant, et tibi ea si-
militer absoluto licentiam tribuant ad Aquilegensem
ecclesiam transeundi.

Datum Laterani, viii Kalendas Julii.

Scriptum est illis super hoc.

C.

J. EPISCOPO FURCONIENSI (273).

*Donationem casalis S. Gusani [al. Eusani], epi-
scopo Furconiensi, a Rogerio, rege Siciliæ, factum,
auctoritate apostolica confirmat. Inseritur dona-
tionis instrumentum.*

Laterani, xvii Kal. Julii.

Solet annuere, etc., usque impetriri. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus annuentes, donationem casalis Sancti Gusani, ab inclitæ recordiationis Rog. rege Siciliæ factam bonæ memorie Berardo, episcopo Furconiensi (274), prout in ejusdem regis authentico continentur, auctoritate apostolica confirmamus, etc., usque communimus. Ad majorem autem hujus rei firmitatem habendam, authenticum regis prædicti de verbo ad verbum huic nostræ paginæ duximus inserendum, cuius tenor talis existit: In nomine Domini Dei æterni, et Salvatoris nostri, Jesu Christi, Roger. divina faciente clementia rex Siciliæ, ducatus Apuliæ et principatus Capuæ. Residentibus nobis in palatio nostro Terracin [al. Tarentino], apud Salernum cum charissimo filio nostro, Rog. duce Apuliæ, et comitibus et magnatibus, aliisque baronibus regni nostri, Berardus, venerabilis Furconiensis episcopus, ad nos veniens, nostram admodum deprecatus est clementiam, quatenus in territorio sui episcopatus castellum fieri ei concederemus quod Collepaydonis vocatur. Nos autem, de more solito precibus ejus annuentes, ei postulata concessimus. Insuper etiam, casale Sancti Gusani de quo alteratio inter prædictum episcopum et Sinicensem coram nostra præsentia facta fuit, et judicio curiæ ad nostra regalia pervenit, eidem episcopo ex nostra solita largitate et pietate concessimus, credentes prædictum episcopum fore inde fideliores et obedientiores regno nostro. Ad hujus sane da-

(273) De episcopatu, olim Furconiensi, nunc Aquilano, consulendus Ughell. *Ital. sacr.* tom. I, col. 415. Joannes, episcopus Furconiensis, ad quem dirigitur hæc epistola, nec non epistola, mox exhibenda, hujusque libri septimi 112, translatius fuit ad ecclesiam Prænestinum anno 1208. *Ibid. ibid.* col. 422.

(274) Idem Berardus, anno 1187, si Ughello fides, obtulit Guillelmo Bono, regi Siciliæ pro servitio terræ sanctæ milites sex, et servientes duodecim, ratione feudorum quæ ab ipso rege tenebat. *Ibid. col. 422.*

(275) Rostagni II, de Margaritis, episcopi Avenionensis, nomen primum legitur in instrumentis ab anno 1185. Pro asserenda Avenionensium civium libertate multa utiliter constituit, deditque litteras in quibus plurimæ immunitates ipsis conceduntur anno 1198. Obiisse dicitur ii Kal. Julii anno 1209. in ipsius epitaphio. *Gall. Christ. tom. I, col. 815.*

(276) Bertrandus, cognomen sortitus ab urbeula pagi Tricastinensis, Petralata (Gallice, *Pierre-late*),

A tionis et concessionis nostræ memoriam, et inviolabile firmamentum, præsens scriptum sigillo nostro insigniri, et per inanum Roberti notarii nostri scribi fecimus.

Datum in civitate Salerni, per manum Roberti cancellarii, anno Incarnationis Dominicæ 1147, mense Novembri, indictione xi, anno vero regni domini Rog. Dei gratia gloriosissimi regis Siciliæ, ducatus Apuliæ, et principatus Capuæ xvii, feliciter. Amen, amen, amen. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostræ confirmationis, etc. Si quis au- tem, etc.

Datum Laterani, xvii Kal. Julli.

CI.

... AVENIONENSI (275)... TRICASTRINENSI (276), ET... CAVALLICENSI (275) EPISCOPIS.

*Ut sententiam interdicti adversus præpositum et ca-
nonicos Sistaricenses, in causa, quæ inter ipsos et
fratres Templi militiæ super oratorio quodam
vertebatur, latam firmiter observari faciunt.*

Laterani, xi Kal. Julii

Cum olim inter dilectos filios, fratres militiæ. Templi, ex una parte, et... præpositum (278) et ca-
nonicos Sistaricenses, ex altera, super construc-
tionem oratorii, quod apud Sistaricensem civitatem
construere proponebant, fuisset quæstio diutius agi-
tata, tandem, ultraque parte in nostra præsentia
constituta, et eorum rationibus plenius intellectis,
de communi fratrum nostrorum consilio, taliter
duximus super ipso negotio statuendum, ut præpo-
situs et capitulum Sistaricenses, si vellent, a Tem-
plariis infra duos menses sufficientem recipieren-
t cautionem, quod de oratorio illo damnum aut præ-
judicium nullatenus posset matrici ecclesiæ gene-
rari, et ita, secundum quod in eorum habetur pri-
vilegiis, liberam facultatem haberent præfatum
oratorium consummandi. Quod si forte prædicti
præpositus et canonici cautionem ipsam non duce-
rent admittendam, Templariis ipsis auctoritate de-
dimus apostolica potestatem, ultra locum illum in
quo construere incooperant, ubicumque inallent, in

D dicta sive quod inde esset oriundius, sive quod il-
lius dominium ad ipsius gentem perineret, exceptit
Guillelmum I, cognominatum Hugouem, post annum
1192, et ante annum 1198. Adhuc sedebat anno
1205. Ante mortem legitur abdicasse, ut in secessu
Deo sibiique viveret, donec anima corpore soluta
migraret ad cœlum; quod contigit anno circiter
1206. De eo notatur, ipsum suis in litteris su-
pernum se de dominum passim nuncupasse. *Ibid.* col. 713.

(277) Ecclesiæ Cavallicensi seu Cabellicensi, tunc
temporis præerat Bertrandus I, quem S. Andreæ ta-
bule docent cognominatum suis de Duro forti
(Gallice, *Durefort*), et, antequam fieret, anno circi-
ter 1203, episcopus, in ecclesia Cavallicensi sacrissimæ
officium fudetur. Sedem tenuit usque ad annum 1222.
Ibid. col. 946.

(278) Willelmus II, præpositus Sistaricensi me-
moratur in instrumentis, ann. 1174, 1202 et 1205,
xi Kal. Maii. *Ibid. col. 506.*

suo tamen solo, non obstante contradictione vel ap-
pellatione cuiuslibet, juxta privilegiorum suorum
tenorem, oratorium fabricandi. Vobis etiam, fratres
Avenionensis et Tricastrensis, dedimus in manda-
tis, ut præfatos præpositum et canonicos moneratis
attentius, et inducere curaretis, ut sibi et Sisteri-
ensi Ecclesiae a Templariorum, ut dictum est, recipie-
rent cautionem, et constructionem oratorii ultra lo-
cum illum, sicut superius est distinctum, de cæstro
nullatenus impedirent, eos, si forte contra hoo
venire præsumerent, censura ecclæsiastica compe-
scentes. Vos autem, sicut ex litterarum vestrarum
tenore nobis innotuit, cum prædicti præpositus et
canonici a vobis per litteras vestras tertio fuissent
commoniti diligenter, ne fratres ipsos oratorium in
solo suo ædificare volentes aliquatenus impedirent,
ipsi, admonitiones vestras penitus contemnentes,
litteras transmissas a vobis turpiter projecerunt, et
incoepium opus oratorii armata manu non sunt ve-
rati demoliri; propter quod in eos, tanquam in con-
tumaces, interdicti sententias protulisti, quam
ipsi observare minime voluerunt. Ne igitur de sua
rebellione valeant impune lætari, et qui nolunt per
devotionem, saltem per pœnam severitatis ecclæ-
siasticæ ad obedientiam revocentur, si forte datum
eis fuerit ut redeant ad cor suum, et vexatio dederit
intellectum, fraternitatì vestræ per apostolica scri-
pta mandamus et districte præcipimus, quatenus
prædictam interdicti sententiam facientes firmiter
observari, præfatos præpositum et canonicos, ut de
damnis et injuriis irrogatis fratribus domus militiæ
Templi plenariam satisfactionem impendant, ab
eorum super oratorio construendo, juxta formam
datam a nobis, molestatione deinceps omnino ces-
santes, per excommunicationis sententiam et pri-
vationem beneficiorum suorum, sublato cuiuslibet
occasionalis et appollationis obstaculo, compellatis,
et præscriptas sententias mandetis et faciatis, per
Ecclesiæ vicinarum diceceseon, singulis Dominicis
et festivis diebus, pulsatis campanis et candelis
accensis, publice nuntiari, donec, a suo resipi-
scentes errore, cum debita humilitate ad mandatum
ecclesiæ revertantur; nihilominus etiam complices
et fautores eorum, ut prædictis fratribus super hoc
debitam satisfactionem impendant, ab ipsorum
fratrum infestatione penitus desistentes per consu-
ram ecclæsiasticam, appellatione postposita, com-
pellatis. Quod si non omnes..... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xi Kalendas Julii, anno se-
ptimo.

CII (279).

NOBILI VIRO, JOANNI ODDONIS, CONSOBRINO NOSTRO.
Montorii, alteriusque castri, cui Caminaras nomen,
de urbanorum iudicium consilio, dominium tribuit.
(Inseritur consilium judicum.)

(Laterani, viii Kal. Julii.)

Jastis potentium, etc., usque completere. Recepimus

(279) Laudata apud Raynaldum, ad annum 12^o4,
§ 77.

A sane consilium, quod sapientes urbis super tuo
nobis negotio præbuerunt, ad majorem illud cau-
tolam præsentibus literis inserentes: In nomine
Domini, Amen. Damus consilium vobis, domine
Innocenti, Dei gratia summo et universali papæ,
nos judices, videlicet, Henr. Transtiberim, Paulus
Consalini. Oddo de Insula, Petrus Malpili, Andreas
Transtiberim, et Andreus Bulgaminum; dativi et
advocati, Nicolaus Tullii, Joannes Bartholomæi;
Oddo Joannis Tiniosi, Bartholomæus Petri Nicolai,
Nicolaus Joannis Bonifacii, quatenus investitatis
Joannem Oddonis, Romanum, de toto castro, qnod
dicitur Montorium, intus et deforis, cum omnibus
possessionibus, pertinentiis et tenimentis ipsorum
castrorum, et ipsum Joannem dictorum oasirorum,
B possessionum et tenimentorum eorum verum posses-
sorem faciatis et constitutatis, ipsumque in posses-
sione jam dicta, vos, et successores vestri, qui pro
tempore erunt, perpetuo defendatis et viriliter de-
fendere faciatis, quia liquet nobis quod, cum ad
conquestiōnem dicti Joannis Oddonis, Abaiamontem
de Montorio, et O. filium ejus, qui dicta castra,
videlicet Montorium et Caminatas [et. Caminaras],
per violentiam destinare præsumunt, plures legi-
time citari feceritis, ut jamdicto Joanni Oddoni
super dictis castris, possessionibus, pertinentiis et
tenimentis ipsorum coram vobis justitiam exhiberent,
eisdem prædictis Abaiamonti, et O. ejus filio, ple-
nissimum securitatem in eundo, redundo ac litigando
præstantes, ipse vero venire et juri parere
contempserint, et semper contumaces extiterunt et
rebelles, propter quod ipsos Abaiamontem, et Oddo-
nem, filium ejus, excommunicasti, et excommuni-
cationem publicari fecisti. Ipsi autem, in reprobum
sensus dati, in prædictis anathemate et excommuni-
catione per plures annos pertinaciter perdurarunt,
et adhuc in eisdem perdurare non desinunt, et
semper contumaces extiterunt, et existunt adhuc,
et cognoscimus hoc ita de jure et consuetudine fieri
debere, et hanc chartam sigillo sanctæ Romanæ
Ecclesiæ imprimi faciatis.

Datum coram domino Hug (280). Dei gratia Sancti
Eustachii diaconi cardinale, anno vero pontificatus
nostræ (281) vii, indictione vii, mense Junii die ix,
de communī voluntate et mandato prælibatorum
judicium ac advocateum scriptum per manus An-
dreæ, dativi judicis de Transtiberim. Nos igitur,
juxta præscripti tenorem consili, te per dilectos
filios, nobiles viros, Od. de Palumbaria, et Rayner.
Joannis de Paulio, fecimus in corporalem possessionem
prædictarum rerum induci, et, ex secundo decreto,
de ipsis verum te constituimus possessorem. Nulli
ergo... hanc paginam nostræ constitutionis et in-
vestitionis infregere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, viii Kalendas Julii.

(280) Lib. III, epist. 15, not.

(281) Leg. forte vestri.

CIII.

ROBILI MULIERI... FILIAE QUONDAM JUDICIS GALLURENSIS.
Ut super matrimonio contrahendo consiliis Turritani archiepiscopi acquiescasat (282).
 (Laterani, vi Non. Junii.)

Gratum gerimus et acceptum, quod vestigis quondam... patris tui, judicis Gallurensis, inhaerens, in Ecclesiam devotione persistis, et juxta providentiam et consilium ejus disponere desideras actus tuos.

Ille siquidem tam te quam terram suam sub apostolicæ sedis tutelam reliquit. Tu vero in contraheendo matrimonio, nostro concilio te committis, propter quod ad honorem tuum tanto amplius aspiramus, quanto ex hoc majoris sumimus tuæ devotionis indicium, et reverentiae certius argumentum. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus, sicut de tua devotione confidimus, et tu de gratia nostra speras, super hoc venerabilis fratris nostri, Turritani archiepiscopi consiliis acquiescas.

Datum Laterani, vi Nonas Julii.

In eundem fere modum... matri pueræ scriptum est usque mandamus, quatenus, super hoc beneplacitum et mandatum nostrum exspectans, eam non præsumas cuiquam copulare, sed potius venerabilem fratrem nostrum... Civitatensem episcopum, ad præsentiam nostram mittas, cum quo disponamus plenius quod fuerit disponendum, et quod fuerit dispositum impleamus.

CIV.

..GALARITANO ARCHIEPISCOPO.

De eodem argumendo
 (Laterani, vi Non. Julii.)

Fraternitatem tuam novimus non latere, qualiter... quondam Gallurensis judex, in mortis articulo constitutus, tam terram quam filiam suam sub apostolicæ sedis tutela reliquit. Nos igitur, eidem pueræ juxta intentionem patris sui providere volentes, eam viro legitimo, per quem nulla in Sardinia suscitetur discordia, sed potius sopiaatur, et qui nulli judicium merito sit suspectus, ideoque judicatum Gallurensim in pace melius valeat gubernare, tradere proponimus in uxorem, Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, cum tu delineas castra ejus, ea nulli prius assignare præsumas, quam pueræ ipsi præderimus in maritum, sed super hoc venerabilis fratris nostri... Territani archiepiscopi, consiliis et monitis acquiescas; alioquin, satisfacturus de tanto contemptu, nostro te conspectui repræsentes. Ut autem intentio nostra melius compleatur, interim venerabilem fratrem nostrum... Civitatensem episcopum, ad præsentiam nostram mittas, cum quo disponamus plenius quod fuerit disponendum, et quod fuerit dispositum impleamus.

Datum Laterani, ut supra.

(282) Vide lib. vi, epist. 29, 144, et seqq.

A

CV.

EPISCOPIS, ET NOBILIBUS VIRIS, LIBERIS, IN GALLURENSI EXISTANTIBUS JUDICATU.

De eodem argumendo.

Universitatem vestram novimus non latere, etc. usque: in uxorem. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus super hoc mandatum nostrum et beneplacitum, etc., ut in ea quæ mittitur matri pueræ.

CVI.

NOBILI VIRO... JUDICI GALARITANO.

De eodem argumendo

(Laterani, v Non. Julii.)

B Quod ad tollendum scandalum, quod in Sardinia motum fuerat, et concordiam reformatam, nobilem virum, G. marchionem, qui nobilem mulierem, II. filiam... quondam judicis Gallurensis, duocere volebat uxorem, a Judicatu Gallurensi provide removisti, et... filium quondam judicis Arborensis, ad preces et mandatum apostolicum liberasti, tanto habemus gratius et acceptius reputamus, quanto ex hoc majus sumimus tuæ devotionis indicium, et sinceritatis expressius argumentum. Super eo quoque prudentiam tuam in Domino commandamus, quod nec per tuas litteras exorasti, ut prædictam pueram quam memoratus pater ipsius sub nostra tutela reliquit, non suspectæ personæ in conjugem tradermus, quæ nobis exhiberet debitum famulatum, et cujus occasione Sardinia denuo nequeat perturbari.

C Quia igitur consilium tuum, quod salubre credimus acceptamus, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, et per apostolica scripta mandamus, quatenus pueram ipsam non permittas cuiquam matrimonialiter copulari, cum nos in brevi, dante Domino, in viro idoneo ei providore velimus, qui nec tibi, nec nobili viro... judici Turritano, merito sit suspectus. Taliter igitur super hoc mandatum apostolicum exsequearis, quod propter hoo ad honorem et profectum tum speciatiter intendere debeamus.

Datum Laterani, v Nonas Julii.

In eudem fere modum, judicio Turritano.

CVII (283).

...ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Cum Turritanus judex et uxor eius quarto et quinto consanguinitatis gradu conjuncti essent, et grave alioqui scandalum ex divorcio immineret, præsulis arbitrio causam committit.

(Laterani, vi Non. Julii.)

D Per tuas nobis litteras intimasti, quod nobilis vir... Turritanus judex, et... uxor ipsius, in quarto et quinto gradu consanguinitatis invicem se attingunt, et tandem conjugalem sibi exhibuerunt affectum, quod filium, cui jam terra juravit, et duas filias suscepserunt, quarum altera viro nupsit. Cumque mulier ipsa mater sit nobilis viri, Hug. de Basso, judicis Arboreæ, si celebretur divorium inter illos,

(283) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 79.

hujusmodi scandalum formidatur, quod et illis etiam creditur displicere, cum a tempore felicis recordationis A. papæ, prædecessoris nostri, manserint sic conjuncti. Verumtamen judex hoc petii, ut vel cum uxore sua ei de permissione nostra licet remanere, vel, celebrato divortio, ad alias nuptias convolare, quo facto, dimissurum se asserit concubinas, quos, quoniam a conjugé jamdudum abstinuit, secundum pravam terræ consuetudinem detinet, et quas interim non posse dimittere se testatur. Cum igitur tu de jure non dubites, nos autem de scandalo dubitemus, negotium ipsum tuæ discretioni committimus, ut, auctoritate nostra fretus, id agas quod magis videris expedire.

Datum Laterani, vi Nonas Julii.

CVIII (284).

AACHIEPISCOPI, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS, PER SARDINIAM CONSTITUTIS

Ipsos archiepiscopo Turritano pro Romano pontifice laboranti ad victimum necessaria suppeditare jubes.

(Laterani, v Non. Julii.)

Cum nemo suis cogatur stipendiis militare, miramur non modicum et movemur, quod, quando venerabilis frater noster... Turritanus archiepiscopus, pro negotiis nostris ad diversas Sardiniae partes aecedit, necessaria ei cupiditate detestabili denegatis, licet exhibere vos debeatis tam ipso quam aliis hospitalis, præsertim cum in quibusdam Sardiniae partibus victualia nequeant venalia reperiri. Quia igitur id in apostolicæ sedis redundant dispendium et contemptum, universitati vestra per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, cum idem archiepiscopus ad negotia nostra exiverit procuranda, si ad vos forsitan declinarit, in moderatis expensis taliter provideatis eidem, quod devotionem vestram merito valeat commendare; alioquin, novelis nos eidem archiepiscopo mandavisse ut per suspensionis sententiam vos compellat, satisfacturos de tanto contemptu, idoneos nuntios ad sedem apostolicam destinare.

Datum Laterani, v Nonas Julii.

CIX (285).

...PISANO ARCHIEPISCOPO (286).

Ut marchio Calaritanus juret fidelitatem Romanæ Ecclesiæ, cum Sardinia sit juris et proprietatis ejusdem ecclesiæ.

(Laterani, v Non. Julii.)

[Quod insula Sardiniae juris, ac proprietatis apostolicæ sedis existat, et judices ejus Ecclesiæ Romanæ juramentum fidelitatis debeant, et soleant exhibere, tua fraternitas non ignorat.] Unde, cum jura nostra defendere tenearis, non possumus non mirari, quod ne nobilis vir... marchio Calaritanus, nobis, et Ecclesiæ Romanæ juraret, exacti et re-

(284) Vide Raynaldum ad annum 1204, § 79.

(285) Epistolæ hujus fragmentum, hic, initio, uncis inclusum, exhibet Raynaldus, ad annum 1204 § 79. Vide libri sexti epist. 17, 18, 27, 28, et seqq.

A cepti ab eo juramenti occasione, diceris impedisce; licet ei jam secundo dederimus in mandatis ut, juramento tibi exhibito non obstante, præstaret nobis fidelitatis debitæ juramentum. Quia igitur jura nostra tibi usurpare, vel aliter turbare non debes, fraternitatì tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eidem marchioni per litteras tuas mandes, ut juramento, quod tibi exhibuit, non obstante, fidelitatem nobis et Ecclesiæ Romanæ, siou mandavimus jam bis ipsi, juraro procuret, sollicite provisirus, ne, si aliter egeris, dum fidelitatem ab ipso recepiram ultra debitum tibi volueris observari, juramentum fidelitatis Ecclesiæ Romanæ præstitum male serves, siveque privilegium mercarisi amittere, dum permissa tibi abusus fueris potestate.

B

CX (287).

...ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Quod non deferre debeat archiepiscopo Pisano, nisi fuerit in provincia Turritana, licet habeat privilegia a sede apostolica legationis ei primatiæ in Sardinia.

(Laterani, v Non. Julii.)

Licet venerabilem fratrem nostrum... Pisanum archiepiscopum, et ejus Ecclesiam non velimus super collato sibi a predecessoribus nostris privilegio legationis, et primatiæ, quod nos postmodum confirmavimus, molestrare; pati tamen nec volumus, nec debemus, ut beneficio sedis apostolice abutatur et in gravamen subditorum assumat, quod ei ad illorum provisionem, et commodum est indultum. Cum igitur certis temporibus auctoritate nostra legationis officium in Sardinia valeat exercere, fraternitatì tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum terram ipsam, juxta tenorem privilegii ecclesiæ Pisanae concessi, datis temporibus, visitarit, quandiu in eadem provincia fuerit, ei tanquam legato apostolicæ sedis intendas, absentia autem, vel alio tempore venienti, non teneberis auctoritate legationis aliquatenus respondere. Auctoritate vero primatiæ, non plus potest in provincia Turritana, quam primatibus universis concedunt canonice sanctiones.

Datum, ut supra.

CXI (288).

EXEMPTARUM ECCLESIARUM PRÆLATIS IN SARDINIA CONS-TITUTIS

Increpat quod sæculare tribunal adeant
(Laterani, v Non. Julii.)

Cum diligibus Deum omnia cooperentur in bonum, ex eo quod Deum non diligatis conjicimus, quod bona vobis cooperantur in malum, et libertas in pessimam degenerat servitatem. Accepimus ele-

(286) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(287) Vide Raynaldum ad annum 1204, § 79.

(288) Epistolam hanc, sed multilam, exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 80.

nim, quod, exemptionis occasione, qua sedes apostolica vos donavit, in libertatem, quem vera servitus est, vos et ecclesias vestras nitimini vendicare, dum ecclesiasticum forum contemnitis, et super causis ecclesiasticis etiam contenditis coram judice sacerdotali, nec aliis quam terrenis judicibus vos asseritis subjacere. [Quia vero in præjudicium Ecclesiæ libertatis insolentia hæc redundat, universitatibus vestras per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus cum inter vos aliquid habueritis quæstionis, ad sæculare forum contra sanctiones canonicas vos invicem non trahatis, nec coram terræ judicibus vel officialibus eorumdem, præsertim super causis ecclesiasticis, contendatis, sed per nos, vel legatum nostrum, cum in Sardinia fuerit, aut arbitros electos a patribus, vestrum prosequamini adversus personas ecclesiasticas rationem. Alioquin, quia privilegium meretur amittere, qui permisssibili abutitur potestate, quoniam ut libertate nescitis, redigimus vos in perpetuam servitutem.]

Datum, ut supra.

CXII (289).

.... TURRITANO ARCHIEPICOPO.

Facultatem tribuit ei perditos et dissolutos clericos corrugendi.

(Laterani, v Non. Julii.)

Si ab agro Dominico, cuius culture te Dominus deputavit, spinas et tribulos eradicare desideras, ut semen, quod est verbum Dei, in spineta non cadal, sed tanto fructificet amplius, quanto terra, in quam cecidit, profundius purgata fuerit, et magis diligenter exculta, laudabiliter officium tuum imples, illudque notasse non superficie tenus, sed medullitus te ostendis, quod ait Dominus ad prophetam : *Ecce constitui te super gentes et regna, ut evellas et destruas, et disperdas, et edifices, et plantes* (Jer. 1). Gaudemus ergo quod, perditis male malis, vineam tuam aliis agricolis vis locare, amolisque ab ecclesia Turritana..... archipresbytero et canonicis, qui nil canonicum sapiunt, sed desipiunt potius, et mundanis illecebris se involvunt, plantare in ea palmites canonicae religionis intendis. Quia ergo rectis dispositionibus nihil moræ debet, vel difficultatis afferri, fraternitatibus tue præsentium auctoritate concedimus, ut, si absque scandalo fieri poterit, in eadem ecclesia, sublato appellationis obstaculo, juxta plumbum tuum mentis propositum, canonicos institutas regulares, archipresbytero, et canonicis memoratis alibi congrue provisurus, nisi forsan eorum aliqui velint in ea iem ecclesia induero religionis amictum, et in ea de cætero regulariter conversari. Quod si ex hoc scandalum sequeretur, ad correctionem archipresbyteri et canonicorum ipsorum sicut ad te noscitur perlinere, diligenter ac prudenter intendas, eos qui correctioni tuae se duxerint opponendos, monitione

A præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compescens.

Datum, ut supra.

CXIII (290).

NOBILI VIRO.... JUDICI TURRITANO.

Ne se intromittat in litibus clericorum et ecclesiasticam libertatem impeditat.

(Laterani, v Non. Julii.)

Cum lex inhibeat naturalis ne aliis facias quod fieri non vis tibi, debes studiosius præcavere, ne in divinam attentas injuriam, quod in offensam hominis facero prohiberis. Sane, pondus et pondus, mensura et mensura utrumque (291) sit abominabile apud Deum, sollicita debos meditatione pensare, ne aliter metiari Domino, quam tibi homines vis metiari (291), et in ministros ejus eam tibi jurisdictionem usurpes, quam in ministros tuos non patareris alias vindicare. Licet enim aliqui clericorum clericalem non sapient honestatem, sed militie clericalis insignia infami turpis vitæ titulo dehonestent, eorum tamen infamia divinae ipsos auctoritate non subtrahit, quominus ecclesiastico subsint iudicio, quod est ejus ; et, sicut servus stat suo domino, sic et cadat, sicut in familiaribus et servis tuis familiare tibi jugiter demonstrat exemplum, ut magnis minima comparemus. Si enim deliquerit servus tuus, et merito super commisso criminis fuerit infamatus, namque ideo jurisdictionis tua devolvetur ad alium, ut cui subditus tuus fuerat ante culpam, in servitatem alterius transeat post delictum, et excessum non valeas vindicare, neo animadvertere in eumdein, quantumcumque graviter te offendat ? Dolemus autem quod, hoc minus quam decaret attendens, tanquam in parem tibi Dominum repuleros clericos in sortem vocatos ipsius, et qui sunt hereditas Domini, et Dominus hereditas eorumdem, non solummodo ipse judicas, sed a tuis facis subditis judicari, et in eam ipsos redigis servitatem, ut ad laicale mandatum cogantur in causis civilibus coram sæculari judge testimonium perhibere. Cumque carentis ferri et aquæ frigidæ ac similia iudicia lex canonica non admittat, benedicere ac interesse talibus compelluntur miseri sacerdotes, et si compellentibus parero noluerint, a curatoribus, in quorum habitant jurisdictione, poena pecuniaria percelluntur. Praeterea, quamvis Ecclesiæ secundum terræ consuetudinem habeant servos suos, in eos tamen non possunt jurisdictionem debitam exercere, cum tam in causis civilibus quam aliis subire sæculare iudicium compellantur. Insuper, quod est pejus, non solum simplices sacerdotes judicas, sed maiores, et in christos Domini, et per eos in Christum Dominum, jurisdictionem tibi niteris vindicare. Utinam, fili charissime, diligenter attenderes, quam horribile sit in manus Dei viventis incidere, thesau-

(289) Vide Raynaldum. ad annum 1204, § 79.

(290) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 80.

(291) Sic : deest aliquid.

rizare iram in die iræ, ac indignationem in te Altissimi provocare! Utinam diligenter meditatione pensares quod nil prodest homini, si universum mundum lucretur, et patiatur suæ animæ detrimentum, nec potest homo dignam commutationem pro anima sua dare! Utinam memoreris novissima tua, juxta sententiam sapientis, ut cum intelligeres quod nulla est redemptio in inferno, nunc, dum tempus habes, operareris bonum ad omnes, et præsertim ecclesias et viros ecclesiasticos honores, et soveres in propria libertate, tamen sollicite, ne si Ecclesiam despiceris in præsenti, frustra requiras ejus suffragium in futura, nec valeas obtinere ut aliquis simplicium sacerdotum intingat extremum digiti sui in aqua, et refrigeret linguam tuam, si nunc illos superbe contemnas in quibus Dominus honorari se asserit et coquemini, et quibus in Evangelio ipse dicit: Qui vos tangit me tangit, et qui tangit vos tangit pupillam oculi mei! Monemus igitur nobilitatem tuam ei exhortiamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum, quatenus, cum omne datum optimum, et omnem donum perfectum a Patre lumen sit desursum, contra eum qui terrenum tibi contulit potentatum non extendas improvidas manus tuas, hec in ministris et servos ipsius indebitam tibi jurisdictionem usurpes, ne spolieris propriis, dum in blaveris alienis; sciens quod privilegium meretur amittere, qui permitta sibi abutitur potestate. Sic igitur præsumptionis et abusionis hujusmodi vitium de terra tua studeas extirpare, sique viros ecclesiasticos et ecclesias in sua libertate conserves, ecclesiastico iudicio relinquent eosdem, ut cum Dei ministros honoraris in terris, honorari ab eo merearis in ecclesiis, illudque non cum reprobis, sed cum justis audire: Quod uni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti (Mdtth. xv.). Nos autem venerabilibus fratribus nostris..... Turritano, et..... Calaritano, et..... Arborensi archiepiscopis, et eorum suffraganeis præcipiendo mandavimus, ut tam te quam alios Sardiniæ judices, qui clericos in sacerdotali foro contra sanctiones canonicas coegerint litigare, vel in aliis temere violaverunt privilegium clericorum, nisi ad commonitionem eorum destiteris a prædictis, excommunicationis sententia feriant, et excommunicatos faciant publice nuntiari.

Datum, ut supra.

CXIV (291).

....HILDESEMENS: (292) EPISCOPO, ET PRÆPOSITO MAGDEBURGENSI.

De absolutione electi Mersenburghensis.
(Laterani, Kal. Julii.)

Ex litteris.... electi Mesenburghensis (293) acceptimus quod venerabilis frater fratris G. (294), Prænestinus episcopus, apostolicæ sedis legatus, in eum,

(291) Landata apud Raynaldum, ad annum 1204, § 56. Vide epist. libri sexti 87.

(292) Vide libri v, epist. 14, not.

(293) De episcopi Mersenburghensis, circa haec in quibus versamur tempora, nihil certi reperimus

A cum ejus non posset obedire mandatis, post appellationem ad nos interpositam, excommunicationis sententiam promulgavit; unde idem electus humiliator postulavit a nobis, ut misericorditer ei, cum mandatis nostris paratus sit in omnibus obedire, faceremus absolutiois beneficium exhiberi. Quocirca discretioni vestra, de qua plene confidimus, per apostolicæ scripta mandamus, quatenus ab ipso electo juratoria cautione recepta, quod nosris mandatis obediat absolute, absolutouis ei beneficium impendatis, juramenti tenorem ejusdem in litteris redigi facientes, in quibus idem constiteatur electus, se hujusmodi juramentum in nostris manibus præstasse, ac litteras ipsas ejus sigillo signatas nobis mittere non tardetis. Verum, si Magdeburgensis archiepiscopus (295) infra duos menses post receptionem præsentium non redierit ad Ecclesiam unitalem, ut absolutiois beneficium mereatur, extunc, tu, frater episcope, associaris tibi duabus episcopis, eidem electo, postquam a te fuerit ordinatus in presbyterum, juxta canonicas sanctiones, auctoritate nostra suffultus, sublato appellationis obstaculo, munus consecrationis impendas, et consecrato distictius inhibere procures, ne ipsi archiepiscopo, dum contumax nobis et rebellis extiterit, obedientiam exhibeat vel honorem.

Datum Laterani, Kalendis Julii.

CXV (296).

J. FURGONENSI EPISCOPO EJUSDEM SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Recipit cum sub protectione, et enumerantur bona ad ipsius Ecclesiam spectantia
(Laterani, Kal. Julii).

In eminenti apostolicæ sedis specula divina disponente clementia constituti, fratres et coepiscopus nostros ampliori debemus charitate diligere, et ecclesias eorum gubernationi commissas apostolica patrocinio communire. Eapropter, etc., usque et ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ, predecessoris nostri ecclesiam Furconensem, cui, auctore Deo, præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc., usque communimus: statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia, etc., usque vocabulis exprimentia: ecclesiam majorem Sancti Martini cum villa quæ vocatur civitas, cuius medietas est ejusdem

D ecclesiae, cum hominibus et possessionibus suis; ecclesiam Sancti Eusani cum capella, et hominibus, et tenimentis suis; castrum Collepaydonis, cum ecclesia et tenimentis suis; Podium, cum ecclesiis et tenimentis suis; ecclesiam Sanctæ Justæ, cum capella, et hominibus suis, et tenimentis; ecclesiam Sancti Justiniani, cum hominibus et tenimentis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Paganica, cum capellis,

apud Bucelinum, Germ. sacr., part. II, pag. 42.

(294) Lib. v, epist. 8, not.

(295) Vide epistolam libri quinti 8, not.

(296) Vide notas ad epistolam hujusce libri septimi 100.

hominiis, et tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Euphemieæ, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Guasto, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Petri de Guasto, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Nicolai de Sagelica, cum possessionibus suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Picentia, cum possessionibus suis; ecclesiam Sancti Martini de Picentia, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Angli de Besegne, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Petri de Limignam, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Nuntii, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Luciæ, cum capella, hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Martini de Oruella, cum capellis hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Scholasticeæ, cum tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Unda, cum tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Candidi, cum capellis, et hominibus, et tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ in Planula, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Mariæ de Banne, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Martini, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Laurentii de Saxa, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Barano, cum hominibus et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Felicis de Monte, cum tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Thomæ de Troila, cum tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Stephani de Roccha, cum capellis, et hominibus, et tenimentiis suis. Præterea, subscripta capella dicesana tibi lege subjecta (297), sicut ea rationabiliter possides, tibi nihilominus confirmamus; Bagnum, scilicet, cum villis, ecclesiis, et pertinentiis suis; Castellian. Bagagnum et Paganicam, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Teletum, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Interveram, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Carmadam, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Podium et villam de Picentia, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Guastum, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Collebrengun., cum ecclesiis et pertinentiis suis; Ragnum, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Pesoumavire, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Sinicum, cum Sancto Demetrio, et Sancto Joanne et Sancto Martino, et Sancto Mauro, cum pertinentiis suis; Stisiam, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Bamili, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Roccam Atonescam, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Pere et Fossem, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Villam de Unda, cum ecclesiis et pertinentiis suis; Turrim cum ecclesiis, villis et suis pertinentiis; Gegnarum, cum ecclesiis, villis et suis pertinentiis; Rodium, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Pile, cum ecclesiis, villis et pertinentiis

A suis; Saxam, cum ecclesiis, villis et suis pertinentiis; Podium Sanctæ Mariæ, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Luculum, cum ecclesiis, villis et aliis pertinentiis suis; Colementum, cum ecclesiis, villis et pertinentiis suis; Tornamparte, cum ecclesiis, civitatem Forulæ, cum villis et pertinentes suis; duabus ecclesiis et pertinentiis suis; Roccam Sancti Stephani, cum villis suis; Castellion de Ballo, cum ecclesiis et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Joannis de Colementis, cum cappellis, et hominibus, et tenimentiis suis; ecclesiam Sancti Angeli de Tupeselu, cum capellis, et hominibus, et tenimentiis suis. Statuimus præterea, ut nullus clericus, cujuscunque ordinis, etc., usque irritum habeatur. Prohibemus autem, ne præpositi vel, etc., usque revocetur. Ad B hoc, præsenti decreto inbibemus, ne aliquis in dicēsi tua ecclesiam vel oratorium aliquod, sine tuo vel successorum tuorum assensu, construere de novo præsumat, salvis tamen privilegiis pontificatum Romanorum. Libertates præterea et immunitates, a prædecessoribus nostris, etc., usque communimus, Decernimus ergo . . . salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Laterani, per manum Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiae subdiaconi et notarii, Kalendas Julii in dictione vii, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III auno septimo.

Eidemque diplomati hæ subscriptiones adjectæ.

Ego, Innocentius, catholica Ecclesiae episcopus. Ego, Octavianus, Ostien. et Velletron. episcopus. E. Petrus, Portuen. et Sanctæ Rusinæ episcopus. E. Joannes, Albanen, episcopus. E. Petrus, tituli Sanctæ Ceciliae presbyter cardinalis. E. Guido, presbyter cardinalis. Sanctæ Mariæ Transtiberim et Calixti. E. Hugo, presbyter cardinalis Sancti Martini et Equitii. E. Joannes, tituli Sancti Stephani in Coelio monte presbyter cardinalis. E. Joannes, tituli Sanctæ Priscæ presbyter cardinalis. E. Cencius, sanctorum Joannis et Pauli presbyter cardinalis, et Pammachii. E. Benedictus, Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis. E. Gratianus sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis. E. Gregorius Sancti Georgii Ad Velum aureum diaconus cardinalis. E. Ugo, Sancti Eustachii diaconus cardinalis. E. Joannes. in Cosmedin. cardinalis.

CXVI (293).

CAPITULO REMENSI

Obiicit multa super electione archiepiscopi, et G. cardinalem, episcopum Prænestinum, modo ipse consenserit, ipse in archiepiscopum providit.

(Laterani, ii Non Julii).

Licet nec reprehensibile sit nec novum, quod in electionibus prelatorum vota eligentium variantur

(297) Sic in apogr.

(298) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1204, § 68. Integrum vulgavit Ugueltus, *Ital. sacr.* t. I, col. 232. Et ex eo Sammarthani in *veteri Gallia Christiana*, tom. I, pag. 520. Recudi curaverunt

auctores novæ *Gallæ Christianæ*, tom. X, inter instrumenta, col. 54. ch. LVII. Accuratio rem nunc exhibemus ex apographis Vaticano et Conti. Conferendæ sunt omnino epistolæ libri sexti 9 et 200.

per hujusmodi tamen schismata, quæ interdum potius ex impetuosa levitate quam bono zelo procedunt, ecclesiæ solent incurrire detrimentum, sicut ecclesiæ vestræ accidisse conspicimus et dolemus. Sane, cum honore memorie W. archiepiscopus vester, universæ carnis debitum exsolvisset, quia non potuistis in unum omnes pariter convenire? sed, contradicentibus quibusdam ex vobis, quidam Venerabilem fratrem nostrum . . . Belvacensem episcopum, per impetuosam præsumptionem, ex indiscreto zelo, post appellationem ad nos interpositam, in archiepiscopum nominarunt, laboravit Remensis ecclesia, et expensis se gravibus oneravit.

Nos autem, partibus in nostra præsentia constitutis, et inquisita plenius et cognita veritate, postulationem factam de episcopo Belvacensi, exigente justitia, repellentes, de gratia vobis electionem liberam duximus concedendam, per apostolica vobis scripta mandantes, ut, infra mensem post susceptionem litterarum nostrarum convenientes in unum invocata Spiritus sancti gratia, canonice vobis eligeretis personam idoneam in pastorem, et faceretis quam citius posset fieri opportune, in pontificem consecrari. Adjecimus etiam, ut in examine districti judicij a vobis requireret Dominus, nisi humano favore ac mundano timore postpositis, personam in spiritualibus et temporalibus, secundum conscientiam vestram, idoneam vobis præficeretur curaretis. Venerabili fratri nostro quoque. . . . Antissiodoreni (299) episcopo, et dilectis filiis. . . . abbatii de Persenii (299), et magistro R. de Corzon (299), canonico Noviomensi, dedimus in mandatis ut, si negligenter forsitan mandatum apostolicum adimplere, ipsi, auctoritate nostra suffulti, contradictione qualibet et appellatione cessante, Deum habentes præ oculis, personam, quæ tanto congrueret oneri et honori, vobis in pontificem assignarent, et eum facerent per suffraganeos Remensis ecclesiæ consecrari. Vos autem, receptis litteris nostris, loco convenientes eodem, sed animo discordantes, utpote qui nondum ab oculis cordis vestri prioris rancoris nebulam terseratis, personas vobis varias nominastis, quibusdam ex vobis. . . . Præpositum (300), quibusdam majorem archidiaconum (301) eligentibus in pastorem. Quia igitur, prædictorum executorum audientiam et præsentiam evitantes, maluistis ad sedem apostolicam laborare, discordantium partium concordia nostrum judicium eligente, dilecto filio, J. (202). . . . de Porta carceris

(299) Vide not. ad epist. cit.

(300) Quis fuerit, tunc temporis, præpositus Remensis, pro certo statuere nondum possumus. Balduinus II oræsedisse dicitur in instrumentis, ab anno 1192 usque ad annum 1206. Verum, exstant apud Martenium, *Anecdot. tom. III*, pag. 988, litteræ, rœ M. præpositi, B. decani, totiusq[ue] capitulo Remensis, scriptæ anno 1202, saltem 1203, ex quibus conjecture est, Milonem (*de Nanteuii*), filium Galcheri Castilionei, et Helvidiæ dominæ Nantolii, præpositum item Roicti, quem Balduino successisse comperimus habemus, jam ab anno 1202 vel 1203,

A procuratori partis illius quæ præpositum duxerat eligendum, et sociis ejus, et O. procuratori partis adversæ, et collegis ipsius audientiam concedentes, propositiones partium et confessiones audivimus, recepimus testes, et publicantes depositiones eorum, examinavimus omnia diligenter. Fuit ergo propositum eoram nobis, quod pars illa, quæ præpositum nominarat, non solum adversa parte contempla, sed neglectis etiam quibusdam ex illis, qui cum eis postmodum in electione præpositi concordarunt, in domo Hug. de Sparmaco, concanonicæ sui, seorsum habuerant super electione tractatum; communiter statuentes, quod, si non possent in personam eamdem omnes pariter convenire, illum, ex compromisso, reciperent in pastorem, quem decanus (303) et *prædictus* (304) J. de Porta carceris, et Gervasius, præpositi nepos, in quos compromiserunt communiter, sub hac forma, eis in archiepiscopum nominarent. Adjectum est etiam, quod cum..... Vicedominus, *prædictum archidiaconum* elegisset, appellans ne quis in *præjudicium* electionis ipsius aliquid attentaret, decanus, velut in furorem conversus, nullo prorsus concilio de præposito in capitulo habito, nec communi deliberatione præmissa, subito præpositum capiens, et nos (305) istum, inquit sociis, *capiamus* (306); sicque capientes cum, quidam alii dum decano intronizaverunt eundem, et laudes solitas decantarunt. Sive igitur ex deliberatione in domo Hug. extra capitulum habita, sive (307) repente in capitulo nulla deliberatione præmissa, decanus præpositum nominavit, patet cum præter formam electionis canonicæ nominalum. Objectum est insuper, quod præpositus erat super Simonie vitio infamatus, quod abusus fuerat sigillo capitulo, quod tanquam *herniosus* (308) rupturæ vitio laborabat, et quod medio digito sinistræ manus fuerat mutilatus, licet testes super hoc varia retulissent, deponentibus quibusdam eorum, quod tantum extrema uncia digiti carebat ejusdem, et addentibus aliis quod secundam integrum non habebat. Canonibus igitur revolutis, inventi sunt diversi super hoc articulo non adversi. Nam, etsi aliqui habeant, quod quidam corpore vitiati, et hi specialiter qui casu partem digiti amiserunt, ad clericatus officium admittantur, aliqui tamen habent, quod qui membrorum sunt damna perpessi, sunt a sacris ordinibus prohibendi qui super hoc sibi nullatenus adversantur, cum multi ad minores possint ordines promoveri, qui

præposituram Remensem obtinisse. Milo factus est episcopus Belvarensis anno 1217. *Gall. Christ.*, i. IX, col. 147.

(301) Lib. vi, epist. 9, not.

(302) Apud Ughell. et Sammarth. *T.*

(303) Vid. lib. v, epist. 149, not.

(304) Apud Ughell. et Sammarth. *prædecessor. T.*

(305) Apud Ughell. et Sammarth. *non.*

(306) Apud Ughell. et Sammarth. *expiamus.*

(307) Apud Ughell. et Sammarth. *fuisse.*

(308) Apud Ughell. et Sammarth. *criminosus.*

ad superiores cum effectu non debent aliquatenus aspirare. Nam major sufficientia in his requiritur qui ad sacros sunt ordines promovendi, quam in his qui sunt in minoribus ordinibus constituti, sicut et major in presbytero, quam diacono, episcopo quam presbytero, archiepiscopo quam episcopo, primate quam archiepiscopo, et major his omnibus est in summo pontifice perfectio requirenda. Quatuor igitur opposita sunt in factum, et quatuor in personam. In factum, illicita compromissio, contemptus fratrum, canonica provocatio, et impetuosus processus; in personam, infamia Simoniae, abusus sigilli, rupturae vitium, et digitii mutilatio. Licet autem contra personam archidiaconi nihil ostensum fuerit vel objectum, imo multipliciter a multis fuerit commendata, contra factum tamen electionis ipsius fuit propositum ex adverso, quod, cum decanus ad sedem apostolicam appellasset, ne quis sine communi vel majoris et senioris partis assensu ad electionem procederet celebrandam, vicedominus, et sequaces ipsius, pauciores numero, cum vix tercia pars capituli sequeretur eundem, et dignitate minores, cum nulla personarum Remensis ecclesiae vice-lomino consentiret, et inferiores ordine, cum nullus presbyterorum faveret eidem, eudem archidiaconum nominarat, et quod ad hoc zelo processerat indiscreto, cum pars altera tam Remensem quam Carnotensem (309) decanum, Ecclesiae Remensis canonicum, qui quondam in priori negotio eidem archidiacono faverat, eligendum, et quamplures viros providos et honestos postulandos a nobis duxerint nominandos, quorum nullum pars ipsius archidiaconi voluit acceptare, utpote quæ non ad utilitatem Ecclesiae, sed promotionem illius potius intendebat. Præterea, ex utriusque confessione patebat, quod archidiaconus ipse in subdiaconatus erat ordine constitutus: canon autem subdiaconos, quia et ipsi ministrant altaribus, exigente opportunitate, concedit, spectatæ religionis et scientiæ fuerint, non tamen sine Romani pontificis vel metropolitani scientia, in episcopos eligendos; unde, cum Remensis ecclesia metropolitanum non babeat alium, quam Romanum pontificem, nec nos concilii esseimus electionis ipsius, constabat eam contra formam canonicam attinaciam. Cumque super his et aliis coram nobis suisset varie disceptatum, nos attestacionibus, confessionibus et allegationibus diligenter auditis et plenarie intellectis, de communis fratrum nostrorum consilio, exigente justitia, electionem ultramque curavimus reprobare. Verum,

(309) Hugo II, decanus Carnotensis, jam dicitur anno 1203 mense Februario, et reperitur adhuc xv Kal. Maii, anno 1206. *Gall. Christ.* tom. VIII, col. 1404.

(310) Lib. v epist. 8, not.

(311) Vide epistolam libri tertii 14, not.

(312) Vide lib. v, epist. 109, not.

(313) Vide lib. vi, epist. 168, not.

(314) Deest inscriptio, tam in apographo Vaticano quam in apographo Conti.

(315) Girardus, vel Giraudus, vel Geraldus, de

A quoniam officii nostri debitum, et Remensis ecclesiæ commodum requirebat ut ei provideremus personam idoneam in pastorem, ne, si denuo restitueremus vobis licentiam eligendi, denuo apostolicæ sedis beneficio abutentes, Remensem scinderetis ecclesiam, et, labores novos veteribus laboribus cumulantes, afflictionem adderetis afflictæ, ad venerabilem fratrem nostrum, G. (310). Prænestin. episcopum, apostolicæ sedis legalum, virum providum et honestum, oriundum de regno Francorum, qui fuerat in Cisterciensi ordine primus abbas, et, summa religionis exigentibus meritis, a nobis assumptus fuerat in episcopum Prænestinum, virum utique coram Deo et hominibus potenter in opere ac sermone, oculos nostræ considerationis extendimus, et vobis et eidem ecclesiæ providimus in rectorem, dum tamen ejus super hoc accedat a sensus, quem invitum cogere nolumus, sed consentientem assumim. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, si episcopus ipse dispositioni nostræ consenserit, ipsum sicut pastorem et episcopum animarum vestrarum recipiat humiliter et honorifice per tractatiss, debitam ei obedientiam et reverentiam impendentes; scituri, nos venerabilibus fratri nostro... Senonensi (311) archiepiscopo, et dilectis filiis.... Clarevallensi (312), et . . . Sanctis Victoris (313) Parisiensis abbatibus, dedisse firmiter in mandatis, ut, si qui, quod non credimus, facto nostro se duxerint opponendos, eos per distinctionem ecclesiasticam, sublati appellationis impedimento, compescant; eisdemque mandavimus, ut, si forsitan idem episcopus non pateretur ad Remensem ecclesiam se transferri omni gratia et timore postpositis, personam idoneam, et honori tanto et oneri congruentem, solum Deum habentes præ oculis, auctoritate nostra suffulti, vobis, appellatione postposita, præficiant in pastorem, contradictores modo simili compescentes.

Datum Laterani, secundo Nonas Julii, pontificatus nostri anno septimo.

CXVII.

. (314).

Causam inter G. (315) de Cros archidiaconum Claromontensem ex una, et capitulum Claromontense, Parentiumque, papæ subdiacorum, ab altera parte, super ecclesiae Claromontensis decanatum, vertentem ipsi commitit (316).

(Laterrani, iv Id. Julii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, G.

Cros (al. Wigrini), ex archidiacono (vide libellum supplicem, oblatum archiepiscopo Bituricensi anno 1195, apud BALUZIUM, *Prob. Hist. dom. Arvern.* pag. 72), decanus Claromontensis, prout ex hac Innocentii epistola cernitur, demum, anno 1209 defuncto Guillermo, Bituricensi archiepiscopo, successor ei datus fuit. *Gall. Christ.* tom. II, col. 63.

(316) Conferenda sunt cum argumento istius epistolæ ea quæ leguntur in Gallia Christiana,

de Cros, archidiaconus Claromontensis, nobis humiliiter supplicavit, ut sententiam per venerabilem fratrem nostrum... Lemovicensem episcopum (317), super decanatu Claromontensis ecclesiae, pro eo rationabiliter latam, quae jam in parte fuerat executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem dilecti filii..., abbas (318), et G. Dalmas, canonicus Claromontensis, procuratores dilectorum filiorum, capituli Claromontensis, in nostra essent praesentia constituti, nobis proponere curaverunt, quod sententia illa contra justitiam, et post appellationem ad nos legitime interpositam, fuerat promulgata; et ideo idem archidiaconus in petitione sua non erat aliquatenus audiendus. Idem vero archidiaconus proposuit ex adverso, quod dicti.... abbas et canonicus, tanquam procuratores recipi non debebant, cum tam ipsi quam illi pro quibus venerant, excommunicationis essent vinculo innodati, quia praedictus episcopus omnes illos excommunicationis vinculo innodarat, qui sententiae per eum pro memorato archidiacono latet se ducent oppendoros, et, cum super hoc stisset aliquandiu litigatum, tandem ad cautelam procuratores absolviri fecimus antedictos. Postmodum vero, cum idem abbas, et canonicus vellent agere contra illum, ipse archidiaconus nec sic eos, ut procuratores admittere voluit, pro eo quod illorum se procuratores gerebant, qui adhuc erant excommunicationis vinculo innodati, et ideo pro eis in jure non poterant experiri. Cumque idem archidiaconus ipsos tanquam procuratores nollet admittere, vel dictis eorum aliquatenus respondere, dilectus filius Parentius (319), subdiaconus noster, basilicae principis apostolorum canonicus, se ipsi opposuit ex adverso; asserens canonice se fuisse in decanum ecclesiae Claromontensis electum, propter quod dictus archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus, quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat. Ad quod memoratus archidiaconus replicabat, quod donec sententia lata pro ipso plenariae foret executioni mandata, praedictus P. ad impedientiam executionem sententiae non debebat audiri. Ad hoc dictus P. respondebat, sententiam pro ipso archidiacono a supradicto episcopo latam nullum sibi prejudicin generare, cum res inter alios acta non praesudiceret

ibid. col. 313, in serie decanorum Claromontium.

« XIII. Guillelmus I, archidiaconus Claromontensis, et Petrus Parent, canonicus S. Genesii, de decanatu Claromontensi contenderunt, ineunte saeculo XIII, pro qua dirimenda lite, Innocentius PP. III instituit cognitores et judices Hugonem d'Anglars, abb. Casae Dei, et abbatem Novem-Fontium, ordinis Praemonstratensis.

« XIV. Geraldus vel Girardus de Cros, [al. Wigrini], postea archiepiscopus Bituricensis, anno circa 1209. »

(317) Lib. v, epist. 68, not.

(318) Capitulum Claromontense, juram a saeculo decimo, tres dignitates, praepositum, abbatem, decanum, habuisse notum est. De abbatibus, circa

A aliis, sed legitimas sanctiones (320). Cumque super his alliquandiu disceptassent interlocuti fuimus, ut dictus P. si posset incontinenti suam intentionem fundaret, qui demum ad suam intentionem fundam testes et instrumenta produxit; super quibus cum utrinque fuisse aliquandiu disputatum, nos interloquendo pronuntiavimus, quoniam per ea que fuerant ostensa constabat, quod sui intererat ut idem Parentius se opponeret archidiacono memorato. Lite igitur inter eos, tam super electione, quam super sententia, legitime contestata, quæsitum fuit ab ipso archidiacono coram nobis, utrum attestaciones prius exhibitas in articulo supradicto in hoc judicio vellet admittere; qui, præhabita deliberatione respondit, quod vellet, dummodo posset, objicere tam in personas testium quam in dicta. Quo auditio, pars adversa respondit, quod attestacionibus illis in hoc judicio uti solebat, cum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuisse, lite non contesta, receptæ; unde, super toto negotio, vel illos, vel alios volebat producere testes. Pars autem respondit adversa, quod cum testes illi tam super sententia quam super electione dixissent, et eorum attestaciones fuisse in judicio publicatae, non licet eidem, postquam testificata didicerat, super eisdem articulis alios producere testes, præserlim, cum in hoc ipso judicio pars eadem attestacionibus illis usa fuisse. Nos igitur, auditis que fuerunt hinc inde proposita, justitia pronuntiavimus exigente, quod testes essent recipiendi super toto negotio, quos utraque pars duceret producendos. Quorcica, discretioni vestre, per apostolica scripta mandamus, quatenus, receptis testibus, et instrumentis inspectis, et confessionibus et allegationibus diligenter auditis, causam ipsam, tam super principali, quam super incidenti, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstatculo, sine canonico terminetis, facientes quod decreveritis firmiter observari. Quia vero que in capitulo aguntur non facile possunt, nisi per canonicos ipsos probari, volumus et mandamus, ut ad cautelam absolvatis eosdem, ut vocati ad testimonium libere valeant pro utralibet parte testari. Testes, etc. Nullis litteris, etc.

Datum Laterani, iv Idus Julii, anno septimo (321).

Innocentii PP. III tempora, pauca haec reperiuntur, in Gall. Christ. loc. cit. col. 308.

« VIII. Bertrandus de Murol, an. 1203, in Chartario S. Illidii.

« IX. Guillelmus d'Aubusson, in charta Roberli episcopi, an. 1207. »

(319) Vide supra, not. 316.

(320) Sic legitur in apographo Vaticano, mendose.

(321) Notandum est, quas, ad argumentum de quo hic agitur spectantes, epistolas reperiri inter Decretales; unam (que ad abbates de Novofonte et Casu Dœi directa dicitur), lib. ii, iii, 20, *De testibus et attestacionibus*, cap. 38; alteram (que in collectione Gregoriana Lemovicensi et Caturensi: in Innocentiana vero Alteserræ, Lemovicensi et

CXVIII.

N (322).

Ubi priorem et monachos Dunelmenses ad exhibendam episcopo debitam obedientiam inducans.

(Laterani, xiv Kal. Julii.)

Conquerente venerabili fratre nostro . . . episcopo Dunelmensi (323), ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod prior... (324) et monachi Dunelmenses ei consuetam obedientiam, et debitam reverentiam subtrahunt, et jura ipsius, ac liberates aliquas, et laudabiles consuetudines et hactenus observatas temere perturbantes, et attentus plurima contra inhibitionem nostram factam eisdem, ipsi super his, et multis aliis injuriosi et graves existunt. Nos igitur, fratribus, et episcopis nostris in sua volentes ratione adesse, qui sumus omnibus in justitia debitores, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos priorem et monachos, ut eidem episcopo reverentiam, et obedientiam debitam, et consuetam exhibeant humiliiter et devote, et de damnis, et injuriis irrogatis satisfiant competenter, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis; reducentes in statum pristinum quidquid contra jura ipsius episcopi, libertas solitas, et laudabiles consuetudines, et hactenus observatas, ac inhibitionem nostram ab eisdem temere noveritis attentatum. Nullis literis, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiv Kalendas Julii.

CXIX.

*ASSALITO CANONICO . . .**Dispensatio pro defectu Natalium* (325).

(Laterani, iii Kal. Augusti.)

Ad hoc Deus in apostolica sede constituit plenitudinem ecclesiasticam potestatis, ut, diligenter inspectis variis circumstantiis, personarum et rerum, temporum et locorum, nunc rigorem exerceat, nunc mansuetudinem anteponat, interdum exequatur iustitia; interdum gratiam largiatur, prout in causis diversis diverso modo viderit dispensandum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis amaris devicti lacrymis, et devolis supplicationibus inclinati, cum pro te multorum religiosorum virorum laudabile recuperimus testimonium, et nos ipsi noverimus te in litterali scientia laudabiliter profecisse, devotioni tuae auctoritate praesentiq[ue] indulgemus, ut, non obstante defectu Natalium, usque ad sacerdotii gradum per ecclesiasticos ordines valeas promoveri, et tam præbendas, quam dignitates recipere, quibus ordo

Cantuariensi episcopis inscribitur, lib. II, tit. 28, *De appellationibus recusationibus et relationibus*, cap. 45.

(322) Deest inscriptio tam in apographo Vaticano quam in apographo Conti.

(323) Vide epistolam libri sexti 89.

(324) Jam observavimus priorem Dunelmensis ecclesiae, tunc temporis fuisse Bertramum I., WARTH. Angl. sacr. tom. II, pag 788. Sed male concordat hec Innocentii epistola, cum historia episcoporum

A non fuerit sacerdotalis annexus, ita duntaxat, ut vitam ducas honestam, ne paternæ incontinentiæ appareas imitator, quatenus cum magis te reddideris gratiosum, majorem gratiam debeas obtinere. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostræ dispensationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, iii Kal. Augusti, anno septimo

CXX.

N (326).

De eodem argumento.

(Laterani, vii Kal. Augusti.)

Ad hoc Deus, etc., in eodem sere modo, usque oblitore. Verum, cum venerabilis frater noster O. (227), Hostiensis episcopus, olim in partibus vestris apostolicæ sedis legatus, vobis dederit in mandatis, ut præstatum Assalitum in canonicum recipieritis et fratrem, tandem, quia contra ipsum fuit exceptum a vobis, quod ei natalium defectus obstatet, ipsumque propter hoc recusaretis recipere, idem A. ad præsentiam nostram accedens, ad . . . Burdegalensem archiepiscopum, et . . . Albaterensem abbatem litteras impeiravit, ut compelleremini ad receptionem illius, sed vos, ad nos voce appellationis emissa, Bernardum pro vobis presbyterum, et ipse pro se magistrum P. Haimerici Boloi, ad nostram præsentiam destinatis, quibus potentibus suas rationes audiri dilectum filium, L. (328) tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, dedimus auditorem, per quem auditis quæ fuerunt proposita coram eo, venerabili fratri nostro . . . episcopo, et dilectis filiis,

C W. Alboini, subdiacono nostro, canonico Lemovicensi. sub expressa forma litteras duximus destinandas, a quorum examine idem A. cum sibi videret imminere gravamen, vocem ad nos appellationis emisit. Cum igitur quam prætendebatis adversus eum exceptio, sit per nostram dispensationem abolita, prout superius est expressum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum, pro reverentia beati Petri et nostra, in canonicum et fratrem, nisi aliud obstat canonicum, admittatis, ne apostolicae benignitati, quæ illum ad beneficium ecclesiasticum percipiendum admittit, videamini contrarie. Alioquin noveritis nos dilectis filiis . . . cantori, et Arnaldo de Montel et Gaidoni Guahan canoniciis, Lemovicibus, in mandatis dedisse, ut vos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Datum, ut supra.

illis scriptum est super hoc.

Dunelmensium. Vide Gaufr. de Goldingham, *Hist. Dunelm.* cap. 43 et seqq.

(325) Vide epistolam libri sexti 98.

(326) Deest inscriptio, tam in apographo Vaticano quam in apographo Conti: verum, ex epistola libri sexti jam citata, patet decano et capitulo ecclesie S. Areddii directam fuisse.

(327) De eo jam dictu est sepius.

(328) Vide epistolas libri quinti 5, not., libri secundi 1, not.

CXXI.

N (329)

De ordinatione presbyterorum, tam græcorum quam Latinorum, ab episcopis Græcis facta.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod quidam presbyteri, Græci pariter et Latini, a Græcis episcopis, absque unctione manuum se faciunt ordinari, et simul accipiunt omnes ordines extra quatuor tempora, contra canonicas sanctiones. Cum igitur hujusmodi præsumptio sit sagaciter extirpanda, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus hujusmodi presbyters tuae diœceseos ab executione ordinis sic suscepti appellatione remota, nostra fretus auctoritate suspendas, nisi forsitan aliqui de tua, vel prædecessoris tui licentia fuerint ab episcopis Græcis taliter ordinati, circa quos supplex quod ab illis fuerat prætermisum. Provideas tamen attente, ne clericos tuæ diœceseos ab episcopis Græcis ulterius ordinari permillas, et, si qui præter tuam licentiam ab eis se fecerint ordinari, tu eos suspendas perpetuo ab executione ordinum taliter susceptorum.

Datum Laterani, vi Nonas Augusti.

CXXII.

N N (330).

Sententiam, qua G. diacono, decima ipsi ab episcopo Ambianensi collata adjudicata fuit, contra J. de Canduatre, Noviomensis diœceseos, quia eamdem decimam iniuste occuparat, latam, auctoritate apostolica confirmat, et mandat ut dictum G. ab omni molestatione tueantur, ablataque ei restituui faciant

Laterani, iv Kal. Augusti.

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius, G. diaconus, nobis humiliter intimavit, quod, cum quedam decima, quæ a venerabili fratre nostro.... Ambianensi episcopo (331), sibi collata fuerat intuitu pietatis, quam etiam J. de Canduatre, Noviomensis diœceseos, postmodum contra justitiam occupavit, illam bæreditario jure ad se asserens pertinere, a dilecto filio... abbate Longipontis (332), et W. Normano, Suessionensi canonico, per diffinitivam sententiam eidem G. adjudicata fuisse et

(329) Deest inscriptio in apographo Conti.

(330) Desideratur inscriptio.

(331) « Theobaldo III (d'Heilly), hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1204, defuncto, successor datus fuit Richardus, ex antiqua vicedominorum de Gerboredo familia, Eustachio milite et Ermentrude parentibus natus. Germanos habuit Gervasium et Guillelmum milites. In ecclesia Ambianensi a juventute enutritus, ex canonico factus fuerat Decanus, ex decano autem episcopus. Sedit usque ad annum 1210, quo Ambianensis sedes in instrumentis vacare dicitur. » Hactenus auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. X, col. 1180. Verum, difficultas quedam inest. Theobaldum III, anno 1204 inuenire, ultima aprilis, defunctum asserunt. Mox, Richardum anno 1205, nondum consecratum dicunt. Atqui præsulem Ambianensem, hic diserte, episcopum non electum (prout de anstiste nondum consecrato dixisset), vocal Innocentius. Dicendum igitur, Theobaldum anno 1204, sed vetere stylo, id est anno revera, juxta nostrum computandi morem,

A in ipsum J. quia restituere noblebat ablata, et ab ejus molestatione cessare, excommunicationis sententia promulgata, et demum per dilectos filios. decanum (333), et.... præpositum (334), et... archidiaconum Ambianenses, auctoritate nostra, tam diffinitiva quam excommunicationis sententia confirmata fuisset, et executioni mandata, tandem præfatus J. ad venerabilem fratrem nostrum... Noviomensem episcopum, et conjudices suos, præmissorum tacita veritate, litteras impetravit a nobis (335) per quas se asserit absolutum; propter quod supradictus G. ad sedem apostolicam tertio laboravit, et ultra quam per octo menses, non sine magno rerum dispedio, fecit moram, sed pro parte altera nullus comparuit idoneus responsalis. Nos igitur, prædictam diffinitivam sententiam, sicut est justa, ratam habentes, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, cum de præmissis, tam per delegatorum, quam prædicti Ambianensis episcopi litteras, nobis facta sit plena fides, sæpedictum J... patrem, et sautores ipsius, ab ejusdem G. indebita molestatione cessare, et ablata cum integritate restituere universa, et illos etiam, ad quos pertinet, decimam solvere memoratam, ut ipsam eidem G. sine diffinitate persolvant, per excommunicationis sententiam, appellatione remota, cogatis; mandatum nostrum taliter impleturi, quod idem G. pro defectu justitiae ad nos non cogatur iterum laborare. Nullis litteris obstantibus, etc. Quod si non omnes... duo vestrum ea nibilominus exsequantur.

C Datum Laterani, vi Kalendas Augusti, anno septimo.

CXXIII.

N (336).

Roberto Vaisliaci, diacono, omni beneficio ecclesiastico carenti, præbendam in ecclesia Suessionensi primo vacaturam assignat.

(Laterani, xvii Kal. Septembris.)

Et officii nostri severitas, quo debitores sumus omnibus, nos inducit, et clericorum conditio, qui sunt in Dominicam sortem assumpti, ac vivere debent de patrimonio Iesu Christi, nos vehementer

1205, obiisse, et de ipso adhuc agi in hac Innocentii epistola, quæ anno 1204 data fuit.

(332) Galcherus de Ochies, Longipontis abbas, reperitur in instrumentis ab anno 1201, sallem(nam decessor eius, Adam I, obiisse dicitur circa annum 1198), usque ad annum 1219, quo ad Cisterciensis ordinis culmen evectus est. *Gall. Christ.. t. IX, col. 476.*

(333) Ex his quæ duximus, nota, conjicitur decanum Ambianensem, tunc temporis, fuisse ipsum Richardum de Gerboredo (*de Gerberoy*), qui mox episcopus factus est. Concinunt ea quæ leguntur apud auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. X, col. 1248, ubi Richardus, decanus ab anno 1194, usque ad annum 1204 mense Novembri, aut nomine expresso, aut littera initiali R. designatus, in instrumentis reperiri dicitur.

(334) De præpositis Ambianensibus, apud auctores novæ Galliæ Christianæ, nihil.

(335) Lib. v, epist. 41, no1.

(336) Desideratur inscriptio.

bortatur ut eos rore provisionis apostolicæ perfundamus, illosque præserlim, quos morum honestas informat, et commendabiles reddit scientia litterarum. Inde siquidem est, quod pro dilecto filio, Roberto Vaisiaci, diacono, ecclesiasticum beneficium non habente, discretionem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus eidem, pro reverentia beati Petri et nostra, præbendam in ecclesia Suessionensi, si qua vacat ibidem, sine difficultate qualibet liberaliter conferatis. Alioquin, primo vacaturam donationi nostræ præcipimus reservari, personæ idoneæ conferendam.

Datum Lateri., xvii Kal. Septembbris, anno septimo.

Scriptum est super hoc... præposito (337).... B decano (338). et capitulo, in eodem fere modo, usque conferendam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus ad præbendam, si qua in ecclesia vestra vacat ad præsens, vel primo vacaturam, nullum in canonicum recipere præsumatis, nisi cui eam duxerimus conferendam.

Scriptum est super hoc... decano (339), succen- tori, et Bliardo de Acreio, canonico, Remensis, in eodem fere modo, usque in finem, hoc addito: Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præceptum nostrum denuntietis inviolabiliter observandum, mandatum apostolicum taliter adimplentes, ut devotione vestra per effectum operis comprobetur, et obedientiam vestram debeamus dignis in Domino laudibus commendare.

CXXIV.

NN. (340).

Ut Rog. de Bisatiis a civibus Bisin. in rectorem, sed absque violentia, recipit procurant.

(Laterani, Kal. Sept.)

Dilectus filius, Jacobus, consobrinus et marescaleus noster, magister justitiarius Apuliæ et terræ Laboris, nobis humiliiter supplicavit, ut cum nobilis vir, Rog. de Bisatiis, nobis semper fidelis existiterit et devotus, et mandatorum nostrorum diligens executor, ita quod ad mandatum nostrum, et monitionem dilecti filii, nobilis viri, G... comitis Brenensis, qui pro eo nobis pariter supplicavit, civitatem Minerbiæ, quam ipse tenebat, eidem reliquerit Marescalco, in recompensationem ipsius, ei civitatem Bisin, concedere dignaremur, cum ipsius concessio sine aliquo gravamine fieri valeat et offensa. Verum, quia voluntatis nostræ non est, nec aliquando fuit, domania regis distrahere, sicut

(337) Lib. III, epist. 41, not.

(338) Ibid., not.

(339) Vid. epist. libri quinti 149, not.

(340) Desideratur inscriptio.

(341) Desideratur inscriptio, sed ex epistola 124, patet hanc *Civibus Bisin*, directam fuisse.

(342) Epistola hac inserta reperitur in Gestis Innocentii, § LXXXVIII, sed nec integra, nec satis emenda.

Fragmentum ejusdem exhibet Raynaldus, ad an-

A quidem fecisse noscuntur, qui potius dissipatores fuere, nolumus, ut homines civitatis ipsius ad hoc aliqua violentia compellantur, sed, si de ipsorum fierit poterit voluntate, ipsi curam civitatis illius usque ad ætatem legitimam charissimi in Christo filii nostri, F. Siciliæ regis, illustris, auctoritate nostra concedas, ita quod, cum dictus rex ætatis legitimæ fuerit, de civitate ipsa disponat juxta suæ voluntatis beneplacitum. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cives ipsos ad hoc moneas et inducas, et, ut ei tanquam rectori suo intendant humiliiter et devote, operum tribus efficacem.

Datum Laterani, Kalendi Septembbris.

CXXV.

..... (341).

De eodem argumento ac in epistola 124.

(Laterani, Kal. Sept.)

Cum dilectus filius, nobilis vir R. de Bisatiis, nobis et charissimo in Christo filio nostro, F. illustris Siciliæ regi, fidelis semper existiterit et devotus, et in ejus servitio laudabiliter insudarit, civitatem vestram sub ipsis regimine suscipere posse credimus incrementum. Quocirca, universitatem vestram monemus, et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ipsi tanquam rectori, usque ad ætatem legitimam regis ipsius, intendatis humiliiter et devote, ut per ejus industrias civitatis vestra valeat melius gubernari.

Datum, ut supra.

CXXVI (342).

H. UNGARIE REGI

Summopere dolet quod in finibus Ungariz injuriose impeditset cardinalitegato transitum ad Bulgariae, monet eum de tali errore emendando, ne in ipsum animadvertere cogatur (343).

D [Inter alios reges catholicos et principes Christianos, de le specialiter, fili charissime, gloriatur, quod Deo fidelis nobisque devotus existas, ita, ut tu merito valeas gloriari, quod gratiam et favorem apostolicæ se 'is obtineas specialem, sicut hinc inde plurima probant non solum indicia, sed exempla. Rediens enim ad apostolicam sedem, Joannes, tunc capellanus noster, nunc Furconiensis episcopus (345) constanti nobis assertione suggestit, quod, a te cum ingenti honore et devotione suscepit, clementer oblinuit, non solum quod circa negotium Culini Bani (342) a regia celsitudine] requisivit, verum etiam impetravit, quod tam ipse quam altis Ecclesiæ Romanæ nuntiis et legatis liber pateret

num 1204, § 45. Quæ in Gestis legatur, hic uncis inclusa sunt. Quæ apud Raynaldum, hic duplice ad iditum cujusque lineæ virgula distinximus. Variæ etiam lectiones dantur.

(343) De argumento hujus epistolæ, vide epistolæ libri septimi 7, 8, 9, 10, 11.

(344) Vide epistolæ bujuscæ libri septimi 100 et 115.

(345) Gest. Columbani.

per regnum tuum progressus pariter et regressus in Bulgariam et Blachiam. Tu quoque, si bene recolimus, suggestisti, quod tuae serenitati placebat, ut Megajuppanus Serviae, debitam et devotam apostolica sedi reverentiam et obedientiam exhiberet, et a nobis, salvo in temporalibus jure tuo, regium susciperet diadema. Unde, nos hujus executionem negotii venerabili fratri nostro Colocensi archiepiscopo, meminimus injunxisse. Per has ergo, non tam generales quam speciales causas inducti, dilectum filium nostrum, Leonem, tituli Sanctae Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, in Bulgariam et Blachiam per regnum tuum ad propagationem fidel Christianam duximus destinandum, qui, sicut nobis suis litteris intimavit, a tua regia celsitudine, ultra etiam quam credidest, exstisit honoratus, ita ut, quasi deposita gravitate regali, universa conareris efficere quæ sibi crederes complacere, dato prius cum omni jucunditate ducatu nuntiis, quos in Bulgariam duxerat transmittendos; datoque pacis osculo, et foata cum magno gaudio mutua promissione amicitiae specialis, ac muneribus elargitis, non solum lenitatem obtinuit transeundi, verum etiam nuntiis tuis præcepisti, ut eum transferrent in Bulgariam cum honore, promittens quod tuum sibi scriptum in confinio destinares, quod ipse apud se secretius retineret, et secundum illud ad reformationem pacis fideliter laboraret. Procedens ergo cum nuntiis tuis usque ad regni terminum, pervenit ad castrum quod vocatur Keve, ubi solo Danubio mediante, regnum Ungarie a Bulgarorum provincia separatur, multis eum cum desiderio expectantibus ex altera parte, sed post unius horam diel, nuntios tuos ex insperato recepit, qui, cum festinatione maxima venientes, sibi et . . . episcopo Bulgaro, transitum fecerunt omnino præcludi, ex parte regia proponentes, ut ad quoddam tuum predium retroiret, quod itinere trium dierum reliquerat jam post regnum, ibique morans Dominum Bulgarorum per nuntios demandaret, quod ad quendam insulam festinus accederet, in confinio constitutam, ut ibi prius de eontroversia quæ vertitur inter vos plene cognoscere, et eaq; fine debito terminaret. *alias* (346) ei transitus non patet. Ipse vero cardinalis inter multa respondit, quod hoc tali modo facere non debebat, tum quia, si eum cum hujusmodi passionibus reciperet ad matris ubera redeuntem, cum super hoc non tam seculare quam spirituale negotium ageretur, videtur intervenire species Simoniacæ pravitatis, tum quia non posset eum compellere ad aliquid faciendum, donec obligatus esset apostolicæ sedi por vinculum *speciale* (347). Unde, cum nollet ab incœpto itinere retroire, protinus exiit edictum a comite Castri, quod qui-

(346) Cod. Pod. cit. a Baluzio, *aliter*.(347) Gest. *spiritualis*.(348) Raynaldus, *loc. cit.*(349) Gest. *regia*.

(350) Hactenus Raynaldus.

A cunque sibi et suis, aut etiam episcopo memorato auderent aliquid vendere, seu aliquid humanitatis solatium exhibere, pœnam incurrerent personarum et rerum, et ipso cardinalis cum episcopo s̄æpedicte a trecentis ad minus circumfusis satellitibus custoditur, qui adeo ipsum comprimunt, quod osium cameræ, si camera dici debet, observant, ut laceamus quæ sibi et suis circa necessaria naturæ viliter irrogantur. « (348) Heu! heu! tibi charissime, ubi « est regalis (349) clementia, ubi religio Christiana, « ubi specialis devotio quam ad nos et Romanam « Ecclesiam prædicaris habere? Mutatus est color « optimus, et aurum in scoriam est conversum. « Parcat igitur eis Deus, qui animum tuum tam « pravo consilio seduxerint, volentibus inter regnum B « et sacerdotium discordiam seminare! Sed nos « pro certo speramus, quod aut per te ipsum jam « errata correxeris, aut ad commotionem nostram « taliter debeas emendare, ut injurya transeat in « honorem et offensa in gratiam convertatur (350).»] Quocirca, serenitatem regiam, de qua plene (351) confidimus, rogamus attentius, et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus injuriam cardinali prædicto, imo verius nobis in ipso, quin potius illatam Domino Jesus Christo in nobis, ita satagas abolere, ut nos in hoc devotionem tuam experiri possimus, et non cogamur propter hoc aliquid agere quod tibi possit esse molestum, quia quantumcunque nobis molestum existeret te in aliquo molestare, non possemus tam perversum exemplum relinquere incorrectum, et propositum nostrum, quod auctore Deo inchoavimus (352-253), nihilominus exsequemur.

C *Scriptum est*, suffraganeis Strigoniensis Ecclesiæ, ut ipsum regem ad hoc maneat attentius, et inducant, et tales se circa negotium istud, omni gratia et timore postpositis, exhibere procurent, quod fidem et devotionem, quam erga matrem suam Romonam Ecclesiam habere tenentur, in opere cognoscamus.

Hæc cedula fuit interclusa in litteris ad prædictum regem transmissis.

D (354) « Mitius et benegnius tibi scribimus, quam instans materia postularet, ne quis forte litteras nostras inspiciens estimaret apostolicæ sedis favorem tibi esse subtractum, quod utique utilitati ac honori tuo nullatenus expediret, quia multa gesta sunt, et geruntur in regno tuo, quæ, si deducerentur ad limam, correctionem exposcerent graviorem, non solum de voto tuo, captione fraterna, et electionibus prælatorum, sed etiam multis aliis, quia, ne nimium conturberis ad præsens duximus supprimenda (355). Provideas ergo tibi, ne in eam te difficultatem inducas, de qua non valeas expediri. »

(351) Gest. *plane*.(352-3) Gest. *auctore Domino*.

(354) Rursus Raynaldus.

(355) Sic in Gestis, et apud Raynald. In apogr. Conti, *expendenda*.

CXXVII (356).

L. TITULI SANCTÆ CRUCIS PRESBYTERO CARDINALI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Respondet querelis regis Ungariæ.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Octopris.)

Ad litteras quas nobis charissimus in Christo filius noster.... rex Ungariæ, destinavit, rescribimus in hunc modum.

[Regia celsitudinis litteras, quas nobis per dilectum filium, nobitem virum, E. militem, destinasti, benignè recepimus, et quæ significasti per eas, notavimus diligenter. Ad primum ergo capitulum, respondemus quod utique piæ recordationis progenitores tui, ex quo regnum Ungariæ et catholicæ fidei unitatem, per beati Stephani, regis, diligentiam, divina gratia præcedente, pervenit, cum multa devotione sedem sunt apostolicam venerant, et omnes qui ex ejus progenie descenderunt, sicut in regno ita sibi et in reverentia beati Petri successoribus exhibenda pariter successerunt, præserium inclyta recordationis Bela, rex pater tuus, qui toto tempore vita sua sedem apostolicam studuit honorare, cui tu, tam in regno quam in devotione, succedens, ea facere studiisti, quæ ad ipsius procederent commodam et honorem. Porro, sicut nos ea quæ dicta sunt absque dubio recognoscimus esse vera, ita ut ea, quæ sunt dicenda vera esse procul dubio recognoscas. Licit enim prædecessores nostri progenitores tuos inter alios reges catholicos diligere ac honorare studuerint quadam gratia speciali, satagentes illis secundum Deum in omni necessitate favere, specialiter tamen clarae memorie patrem tuum apostolicę sedes ioto conamine promovere curavit, ita quod, cum propter quasdam causas, sicut credimus, tibi notas regalem non posset obtinere coronam, felicis recordationis Alexander papa, prædecessor noster, post multas exhortationes, præcepiones et commonitiones Strigoniensi archiepiscopo factas, ut ei regium diadema conferret, cum ipse non posset ad hoc aliquatenus inclinari, tandem.... Cologensi archiepiscopo districte præcepit, ut ipse illum absque præjudicio Strigoniensis ecclesiæ coronaret in regem, et sic ad mandatum apostolicę sedis obtinuit coronari. Quantum etiam, circa principium regni tui, quod utique propter dissensiones multorum non leviter existit perturbatum, apostolica sedes tibi curaverit subvenire, ipse rerum ostendit effectus, quæ tandem, per legatum suum ad hoc specialiter destinatum, te ac tuos ex una parte, nec non et fratrem tuum ac fautores ejus ex altera reduxit ad pacem, quæ hoc formata fuerit et formata, utinam tamen melius observata fuisset! Ad secundum vero capitulum, respondemus hoc modo, quod reverto nuntiis nostris in terram Joannitiæ, domini Bulgarorum; et ipsius nuntiis ad Ecclesiam Romanam

A ire volentibus, per terram tuam securum conductum et liberum transitum concessisti, dimittens exercitum ad preces legati nostri, quem congregaveras contra ipsum, sumptibus frustra consumplis, super quibus serenitati tuæ copiosas gratiarum referimus actiones. Quod autem scripsisti, quoniam prædictus Joannitus terram, quam pater tuus.... sorori tuæ, imperatrici Græcorum, dedit in dolem, detinet occupatam, et terram Serviæ, tuæ coronæ subjectam, adjuncta sibi paganorum multitudine copiosa, crudeliter devastavit, ita quod præter eos, qui per ejus tyrannidem sunt perempti, non pauci Christiani sunt in paganorum captivitatem deducti, eo videlicet tempore, quo precibus nostris inductus, rege Bohemia a Philippi consorio separato, et regi Ottoni conjuncto, cum ipso, pro isto, validum contra illum exercitum destinasti, certissime noveris, nobis esse valde molestum, quidquid in tuam injuriam et jacturam noscitur attentatum, et ut tibi congrue satistiat, nos diligens studium impensuros et operam efficacem. Ad tertium vero capitulum, taliter respondemus quoniam, et si scriperis, quod prædictus Joannitus nullius terræ de jure sit dominus, licet aliquam partem tui, et aliam alterius regni ad tempus destineat occupatam, unde miraris, quod tam manifestum inimicum tuum, te inconsulto, tam subito in regem proposuerimus coronare, secus est tamen ex aliqua parte, ut salva tui pace loquamor, cum super hoc non plene noveris veritatem. Nam antiquitus in Bulgaria mali reges successive fuerunt auctoritate apostolica coronati, sicut Petrus, et Samuel, et alii nonnulli post illos. Nam, et ad prædicationem sanctæ memorie Nicolai pspæ, prædecessoris nostri, rex Bulgarorum, ad quorum consulta sepissime respondebat, cum toto regno suo commisso meruit baptizari, sed tandem, prævalentibus Græcis, Bulgari perdiderunt regiam dignitatem, quinquo compulsi sunt gravi sub iugo imperatori Constantinopolitano servire, donec novissime duo fratres, Petrus videlicet et Joannitus, de priorum regum prosapia descendentes, terram patrum suorum non tam occupare quam recuperare cooperant, ita, quod una die de magnis principibus, et innumeris populis mirabilem sunt victoram consecuti. Non ergo negamus, quin forsitan aliquam partem terræ violenter invaserunt, sed constanter asserimus quod plurimam terræ partem de jure recuperaverem paterno. Unde, nos eum non super alienam terram sed super propriam ad instar prædecessorum nostrorum regem intendimus coronare, volentes, ut et ipse terram restitual in iuste detentam, et terra iuste detenta restituatur eidem, cum ipse postulaverit hec a nobis, ut de terris invasionis facias inter te et ipsum utriusque partu justitiam exhiberi. Cum igitur nuntiis nostris ad eum, et nuntiis

(356) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1204, § 46.

Legitur in Gestis Innocentii, § 78, sed aliquanto mutila, nec non mendis aliquibus vitiata.

Integral, numerisque omnibus absolutam, ex collatione apographi Contii et codicis Vaticanani exhibemus.

eius ad nos, non solum liberum concesseris transitum, verum etiam securum ducatum, non debuimus opinari, quod ipse tibi eset infestissimus inimicus, licet (357) per nostræ sollicitudinæ studium, inimicitarum occasione sublata, de inimicis fieri valeatis amici, nec repente processimus ad hoc negotium, consummandum, cum frequenter ad eum nuntios cum litteris nostris propter hoc curaverimus destinare, ut filliam revocaremus ad matrem, et membrum reduceremus ad caput, quatenus eset unum ovile et unus pastor. Verum, et illud non abs re potuissestus attendere in hoc casu, quod cum nobilis vir, Stephanus, *Meganippanus* (358) Sarviæ, per honorabiles nuntios nobis humiliiter supplicaverit, ut in terram suam dirigemus legatum qui eam ad obedientiam Ecclesiæ Romanæ reduceret, et regium sibi diadema conserret, nosque petitionem ipsius de communi fratrum nostrorum consilio decreverimus admittendam, hujus legationis officium venerabili fratri nostro, J. Albanensi episopo, injungentes, intellecto tandem quod hoc tuæ *sublimitati* (359) plurimum displiceret, ob cui gratiam non sine quadam nostri confusione destitimus ab incepto. Tu, vero postquam expugnasti Sarviam, amolo Stephano, et Vulco substituto in locum ipsius, per tuos *nobis* (360) nuntios *intimasti* (361), quod terram illam ad obedientiam Ecclesiæ Romanæ reducere cuperbas, et salvo in temporaliter jure tuo, aequanimitate sustinebas, ut dictus Vulcus regalem suscipieret ab apostolica sede coronam. Unde, nos hujus exsecutionem negotii de consilio nuntiorum tuorum venerabili fratri nostro.... Colocen. archiepiscopo, duximus committendam; sed, cum jam biennium sit transactum, in nullo novimus esse processum. Ad quartum vero capitulum, respondemus hoc modo, quod licet dilectum filium, L. tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, devote receperis et honoraveris studiose, ita quod eum in osculo pacis benigne dimissum fecisti usque ad regni fines honeste conduci, ut jam non superesset nisi Danubii transitus de Ungaria in Bulgariam, quia tamen, iuxta verbum poetum :

Turpius ejicitur quam non admittitur hospes

(OVID. *Trist.* 5, 6, 43.)

Miramur non modicum et movemur, magis quidem pro te, quam pro nobis, quod mox eum retroducere præcepisti, cum minus indecens extitisset si non admisses eum, quam admissum non sineres proficisci. Rationibus ergos, quas ob hoc in tuis litteris expressisti, sufficeret illud Salomonicum respondere : *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum* (*Prov.* 1) nisi respondere nos oportaret ad illud, quod per litteras tuas suppliciter postulasti, ut, vel a proposito coronationis illius desisteremus omnino,

(357) Sic, et cod. Reg. et Pod, cit. a Baluzio; in Gest. sed.

(358) Gest. *Megajuppanus*.

(359) Sic, et in Gest. cod. Pod. cit. a Baluzio, *serenitati*.

A vel saltem tandem cessaremus, donec discordia inter vos, judicio posset, vel arbitrio terminari, cum tu paratus existas judicio, vel arbitrio legati nostri parere. Reddemus ergo paucissimas de plurimis rationes, ne nimis expressa responsio te nimium conturbaret. Cum enim cardinalis prædictus in regno tuo longam fecerit moram, et tam a te, quam ab aliis non solum honeste receptus, sed et magnifice fuerit honoratus, profecto non posset esse mediator communis ad concordiam reformandam aut judex æqualis ad controversiam dirimeudam, nisi par modo in terra sua reciperetur ab illo, ut omnis suspicio tolleretur. Præterea, non posset illum compellere ad faciendam concordiam, vel justitiam exhibendam, antequam jugum suspiceret apostolicæ disciplinæ, nostroque se subjiceret magisterio et præcepto. Ad hæc, cum idem legatus procedat ad propagandum Christianæ fidei sacramentum, et promovendum apostolicæ sedis honorem, si forsitan impediros eumdem, profecto divinam indignationem incurres, et nostram mereroris offensam, illumque tibi redderes amplius inimicum, nihilque proficeres, quia nos modo alio possemus nostræ voluntatis propositum adimplere. Attende nihilominus diligenter quale denique reputares, si nos impedire vellemus, ne filius tuus carnalis coronari posset in regem, et tale nos reputare cognosce, si tu impedire conoris ne filius noster spiritualis in regem valeat coronari; filius, inquam, prodigus, qui olim cum meretricibus vivendo luxuriose substantiam dissipavit, sed tandem ad se ipsum reversus patrem revertitur, qui accurens *amplectitur* (362), et osculatur filium revertentem, præcipiens servis suis, ut eum induant stolam primam, et dent annulum in manu ejus, et calceamenta in pede ipsius, occidentaque vitulum saginatum ut manducent, et epulentur, quia filius ejus mortuus fuerat, et revixit, perierat et inventus est. Qualiter ergo pater indignationem sedaverit filii senioris, parabola te doceat evangelica, cujus doctrinam te cupimus, et in hoc et in aliis imitari. Quod si forsitan verearis, ne postquam coronam acceperit, insolentior fiat subito sublimatus, scire debes (363) pro certo, quod non tantum ex procurata fraude proficeret, quantum desiceret ex fide mentita, nosque minus dicimus tibi, ut tu intelligas per te magis. Ad quintum ergo capitulum, respondemus quoniam, etsi scripseris, quod de iis, qui sedis apostolicæ sententiam contemnentes, tibi sub securitate nostra contra fraudem inimicorum nil providenti, Jaderam destruxerunt, elapsò jam fere biennio, nihil adhuc justitiæ super tam irreparabili damno per Romanam Ecclesiam consequi potuisti; unde, si permitteres prædictum Joannitium coronari, antequam inter te et ipsum discordia sopiretur,

(360) Gest. deest.

(361) Sic in Gest. in apogr. Conti *destinasli*.

(362) Sic in Gest. apogr. Conti, *amplexit*.

(363) Gest. *te decet*.

nunquam amplius per Romanam Ecclesiam tibi A posset justitia exhiberi, nolumus te, fili charissime, ignorare, quod tam stolium Venetorum, quam Francorum exercitum propter destructionem Jaderæ anathematis vinculo curavimus' innodare. Cumque majores exercitus Gallicani absolutionis beneficium postularent, non prius potuerunt absolvi, quam juraverint nostris stare (364) mandatis, et obligaverint non solum se ipsos, sed suos etiam successores per litteras authenticas et patentes, quod ad mandatum nostrum super illo excessu satisfacere procurabunt. Quia vero... dux Venetorum, et sui nondum absolutionis gratiam postularunt, nos in tantum jam processimus contra eos, quod dilectum filium..... suum patriarcham electum, nolimus consecrare; imo cum ad nos personaliter accessisset, remisimus eum non sine multo pudore confusum. Significavimus quoque tibi, ut apud Jaderam, quæ hacenus cum tota provincia sua subjecta fuit patriarchæ Graden. faceres electionem canonicam de persona idonea celebrari, et electum ad nos consecrandum, et palliandum dirigeres, ut sic inciperemus punire superbiam Venetorum. Pari modo prædictus Joannitius puniretur, si post susceptionem coronæ nolle super discordia, quæ vertitur inter vos, arbitrio, vel judicio legali nostri parere, fierentque novissima sua deteriora prioribus, et error novissimus pejor priore. Quia vero quantumque sæpedictum Joannitium diligamus, te tamen diligimus incomparabiliter magis; modum, sicut credimus, invenimus congruentem, per quem honori, et juri tuo debeat provideri, sicut per litteras, quas super hoc modo dirigimus, advertere poteris evidenter. Quocirca, serenitatem regiam rogamus attente, et monemus, quatenus, Deo dans gloriam et nobis honorem, non impediás propagationem fidei catholicæ (365), nec dilationem apostolicæ sedis, cuius consilium experieris absque dubio fructuosum.] Hactenus regi prædicto. De cætero devotioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prædictum Joannitium non super alienam terram, sed super propriam corones in regem, et ad terminandam discordiam, quæ vertitur inter ipsum, et prædictum regem Ungarie, cognita plenius veritate, justitia mediante, procedas, faciens, quod decreveris, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, firmiter observari.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kalendas Octobris.

CXXVIII.

....ILLUSTRI REGI UNGARIE.

De electione abbatis S. Egidii de Ungaria.

(Apud S. Petrum, xviii Kal. Octobris.)

Venientes ad apostolicam sedem dilecti filii, H... G... A... et D... monachi Sancti Egidii de Ungaria, nobis lacrymabiliter intimarunt quod, eorum abbatे defuncto, alium sibi, secundum antiquum et appro-

B alum morem sui monasterii, elegerunt, quod hancenam tam abbates quam monachos consuevit habere Latinos; sed, tu, fili charissime, quod cum devotione ac reverentia retulerunt, regium sibi noluisti præbere consensum affirmans quod in alium quam Ungarum minime consentires. Venerabilis autem frater noster, B... Spalatensis archiepiscopus, hoc attendens, ad præsentiam tuæ serenitatis accessit et monasterium ipsum velociter impetravit, de quo, si verum est, valde miramur, qui, licet professione sit monachus, et natione Latinus, cum tamen pontificis gerat officium, abbatis non debuit ministerium usurpare, præsertim et in aliena diœcesi, et per laicam potestatem; qui, non multo post, cum servis monasterii memorati, monachos universos super thesauro monasterii apud regiam celsitudinem graviter accusavit, sed ipsi, voluntatem præsentientes illius, statim, ipso præsente, cuidam homini tuo, quem ipse secum adduxerat, et multis aliis bonis viris, thesaurum Ecclesiae non solum integrum assignarunt, sed etiam augmentatum. Verum, idem archiepiscopus, voluntatem suam cipiens adimplere, opportunitate, captata, in eos armata manu irruit violenter, et quosdam ex ipsis manu propria flagellavit, quosdam vero conjecit in vincula, cunctisque penitus destitutis, monachos Ungaros pro sua instituit voluntate, appellationi non deferens, quam idem monachi super tanto gravamine ad sedem apostolicam emiserunt, terminum in Assumptione beatæ Mariæ proximo præteritæ præfigentes. Quia vero nec novum est nec absurdum ut in regno tuo diversarum nationum conventus unius domino sub regulari habitu famulentur, licet hoc unum sit tibi Latinorum cœnobium, cum tamen ibidem sint multa Græcorum, serenitatem regiam rogamus attentius et moneimus, quatenus, in statum debitum revocato quod non tam proprio motu quam alieno consilio diceris concessisse, non impediás, nec impediiri permittas, quominus, prædicti monachi secundum consuetudinem hacenus observatam, assumant sibi personam idoneam per electionem canonicam in abbatem. Nos enim, venerabili fratri nostro... Waradiensi episcopo, et dilectis filiis..... abbati de Buccano, et.... præposito Strigoniensi, damus firmiter in mandatis, ut, inquisita diligenter veritate, si rem inveneriūt taliter processisse, D nisi prædictus Spalatensis archiepiscopus ad commotionem eorum excessum suum per se ipsum curaverit emendare, ipsi ei pro tanta præsumptione canonicam pœnam infligant, et, eo a prælibato monasterio prorsus excluso, faciant illud juxta formam præscriptam, appellatione postposita, ordinari; contradictores, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xviii Kalendas Octobris.

Illi scriptum est super hoc, districte præcipiendo, ut, omni gratia et timore postpositis, etc.

(364) Sic in Gest. Apogr. Conti, parere.

(365) Gest. Christianæ.

Scriptum est B., Spalatensi archiepiscopo, in eundem sere modum, usque præfigentes. Ecce qualiter ecclesiasticam libertatem diligis et defendis, qualiter apostolicæ sedis honorem promoves et procuras, qualiter pontificalem modestiam exhibes et observas, qualiter monasticam regulam prosequeris et zolaris! Certe, nisi præscriptos excessus per te ipsum corrigas et emendes, et a similibus abstineas, et attendas, nos, quanto familiarius te diligimus, tanto districtius puniemus, ut pena unius sit cautela multorum, et justi lavent manus suas in sanguine peccatoris.

CXXIX (366).

.....ILLUSTRI REGI SICILIE.

Milit G. tituli S. Adriani presbyterum cardinalem, ut ea tractet quæ sunt tractanda cum ipso rege et pacem componat.

(Romæ, iv Non. Octobris.)

Regiae celsitudinis litteras, quas nobis per dilectum filium..... abbatem de Resesia, et Alb. præpositum, adjunctis sibi venerabili fratre nostro Anselmo (367), Neapolitano archiepiscopo, et dilecto filio, Thoma de Gaieta, regio justitiario, destinasti, paterna benignitate receperimus, et quæ significata sunt nobis tam per nuntios quam per litteras, notavimus diligenter, gaudentes in eo, qui est Dei virtus et sapientia, quod de die in diem sicut etiam sapientia proficis et virtute. Cum igitur ad honorem et salutem personæ tuæ, regni quoque tui tranquillitatem et pacem efficaciter aspiremus, misimus nuper ad tuæ serenitatis præsentiam dilectum filium, G. (368). Sancti Adriani diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum prævidum et honestum, qui vice nostra illa tractet et agat, quæ tam tibi quam regno tuo debeant expidire. Unde, nos ea quæ per nuntios memoratos oblata et postulata fuerunt, referimus ad eundem, exprimentes ei nostræ beneplacitum voluntatis, ut utrinque concessis quæ fuerint opportuna, pax procuretur et salus, ne miserabile regnum continuis guerrarum cladibus destruatur. Quocirca, serenitatem regiam rogamus attentius et monemus, quatenus ejusdem cardinalis consiliis et monitis acquiescas, sciturus pro certo, quod nos, qui pro defensione personæ ac terræ tuæ multos et magnos labores hactenus sustinuimus, grandes quoque fecimus ac graves expensas, nunquam tibi derimus, quin, ad honorem et profectum tuum efficaciter intendentes, contra maligantum incursum apostolicum tibi patrocinium impendamus.

Datum Romæ, etc., iv Nonas Octobris.

CXXX (369).

NOBILI VIRO, W. CAPARONI SPIRITUM CONCILII SANIORIS.

De eodem argomento ac in epistola superiori.

(Romæ, iv Non Octobris.)

Quoniam Marcualdus cum fautoribus suis excom-

(366) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 75.
Vide etiam Gestæ Innocentii, § 38.

(367) Lib. iii, epist. 49 not.

missionis fuit vinculo innodatus, et tu ei pro posse favisti, mirari non debes, si tibi, antequam absolutionis gratiam merearis, salutationem et benedictionem apostolicam denegamus. Recepimus tamen benignitate paterna nuntios, quos cum litteris regis ad nostram præsentiam destinasti, et quæ non tam promissa, quam requisita fuerunt, pensavimus diligenter. Porro, si non solum ex æquo, verum etiam e vicino respondissent postulatis oblata, satisficeremus utique postulatis, cum ad regis salutem, et regni pacem efficaciter aspiremus tuum quoque, si per te ipsum non steterit, procurare velimus honorem pariter et proiectum. Sperantes igitur, quod tu, intellecto beneplacito nostro, sine difficultate debes nostræ acquiescere voluntati, tractatæ pacis negotium ad dilectum filium, G..... B Sancti Adriani, diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, duximus referendum, quem in Siciliam ad regis præsentiam curavimus destinare. Quocirca, nobilitatem tuam monemus attentius, per apostolica tibi scripta mandates, quatenus ejusdem cardinalis montis et consilii acquiescas, et ad consummationem pacis utique necessaria eum eodem cardinale, cui beneplacitum nostrum expressimus, diligens studium, et operam effeacem impendas, sciturus pro certo, quod apud Deum, et apud homines, et in præsenti, et in futuro gratia nostra tibi poterit plurimum esse fructuosa. Sin vero, correctionem, et admonitionem divinam et indignationem apostolicam poteris gravissime formidare.

Datum, ut in alia.

CXXXI (380).

L. REGIO PROTONOTARIO

De argomento simili.

(Romæ, iv Non. Octobris.)

Licet Marcualdus cum fautoribus suis excommunicationis vinculo fuerit innodatus, quia tamen ne seimus utrum faveris illi præsertim in malo, cum potius audierimus, quod fidelis et devotus nobis existas, salutationis et benedictionis nostræ tibi gratiam impertimur, super quo tamen si conscientia te remordet, per dilectum filium, G. Sancti Adriani diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, facias te absolviri. Ut ergo devotioni tuæ debitum gratiarum non tam verbo quam opere rependamus, discretionem tuam rogamus attentius, et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus erga matrem tuam, Romanam Ecclesiam, de bono procedens in melius, ea salagias operari, quæ ad honorem et proiectum ejus accedant, regis quoque ac regni pacem respiciant et salutem; sciturus pro certo quod nos gratia tibi vicissitudine curabimus respondere, ita quod de gratia nostra merito poteris gloriari.

Datum, ut in alia.

(368) De eo jam egimus supra.

(369) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 75.

(370) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 75.

CXXXII.

(371) LEMOVICENSES EPISCOPO (371).

*Ut magistrum W. Brunater, in canonicum in ecclesia Engolimen. recipi faciant.
(Romæ, Non. Octobris).*

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, magister W. Brunater, pro quo canonicando in Engolimensi ecclesia scripsaramus (372), nostris auribus intimavit, quod cum venerabilis frater noster Henricus, Xanthonensis episcopus (373), et dilectus filius G., subdiaconus noster, archidiaconus Aliniensis, quos super Engolimensi canonica executores concesseramus eidem, diutius apud ejusdem ecclesia canonicos laborarint, ut de ipso canonicando magistro mandatum apostolicum adimplerent, eisdem canonicis non admittentibus monitiones eorum, nec proponentibus rationabile aliquid, cur a mandati nostri executione cessarent, ipsum magistrum, auctoritate nostra suffulti, de ipsa canonica investire curarunt, contradictores excommunicationis sententia innocentis, sed ipsi canonice eum recipere contempserunt; unde, nobis idem magister graviter querebatur. Arnaudus vero Chatel, clericus, ab ipsis canonicis destinatus, proponebat econtra, quod ipsi executores favorabiles erant nimium jam dicto magistro, et ecclesia ipsi suspecti, ac tu, qui juxta mandatum apostolicum debueras arbitros eligere non suspectos, per quos de suspicione inquireretur executorum ipsorum, tales pro tuo beneplacito elegisti, qui executores ipsos reverebantur in tantum, ut potius eos super isto facto et alio justos esse assererent quam suspectos. Proposuit etiam idem Ar... quod, cum ecclesia ipsa sit viduata pastore, ad receptionem ipsius magistri compelli capitulum non debebat, cum ipsum, vel alium, dum vacaret Ecclesia, recipere non valerent, nec etiam ad ipsum recipientum suppeterabant Ecclesiæ facultates, unde ipsam ecclesiam ab ejus impenitentia, petebat absolviri. Verum, cum idem Ar... requireretur a nobis, si proponere vellet aliquid in personam, aut aliquid coram prælatis exexecutoribus suiset propositum contra eum, respondit quod nihil contra eum proponere intendebat nec sciebat aliquid fuisse propositum, nisi quod eum Ecclesiæ facultates non tolerant sustinere. Nos igitur, attendentes quod liberalis et larga debet esse manus principis ad beneficia conferenda, ipsum magistrum, cuius provisione bentignius inten-

(371) Vide epistolam libri quinti, 68, not.

(372) Vide epistolam libri quinti 133.

(373) Lib. v, edist. 96, not.

(374) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 77.

(375) Rolandus Bandinellus, filius Ranutii, nobilis Senensis, ex clero Ecclesiæ Pisanæ subdiaconus apostolicus primus, deinde ab Eugenio PP. III, in prima creatione, anno 1185, tituli 88. Cosmæ et Damiani diaconus, posse ab eodem tituli S. Marci presbyter cardinalis, et S. R. E. cancellarius renuntiatus, demum Romanus pontifex electus, Alexander III dictus fuit. OLDOIN ad Ciacon. tom. I, col. 1044.

(376) Boso, natione Anglus, Adriani PP. IV nepos

Adere cooperamus, de canonica Engolimensis ecclesiæ manu propria curavimus investire; et, ut eidem ecclesiæ parceremus, cuius facultates propter guerrarum discrimina diminutæ dicebantur ad præsens, injunximus ei, ut tardi a perceptione fructuum abstineret, donec de ipsis, secundum solidum cursum Ecclesiæ, illi sicut et aliis, debita et consueta provisio posset impendi. Ideoque, fraternitatè tue per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus ipsum magistrum a canonicis ipsis, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictionis et appellationis obstaculo, facias tanquam canonicum suum et fratrem benigne tractari, et recipi ac illa plenissime quæ pertinent ad canoniciatus honorem; contradictores per suspensionis et excommunicationis sententiam, appellatione remota, compescens, et faciens sententiam quam protuleris, per Engolimensem diœcesim solemniter publicari. De facultatibus autem ipsius ecclesiæ inquiras diligentius veritatem, et, si eas secundum consuetudinem observatam sufficere posse cognoveris, facias ei de illis, sicut uni ex aliis, provideri. Alioquin si eas constituerit adeo imminunitas, quod secundum cursum consuetum ecclesiæ provideri non possint, eidem tu, postquam ad illum statem redierint secundum quem possit consueta provisio singulis ministrari, canonicos ipsos, vel eos qui pro tempore fuerint, ut eidem magistro canonicalem portionem impendant, per distinctionem ecclesiasticam appellatione remota compellas.

Datum Romæ, etc., Nonis Octobris, anno septimo.

CXXXIII (374).

NOBILI VIRO, RICCARDO, GERMANO NOSTRO.

Diversas possessiones ipsi confirmat.

(Apud S. Petrum, vii Id. Octobris.)

Ex publico instrumento scripto per manum Astaldi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ scrinarii, cognovimus evidenter quod Rolandus (375), presbyter cardinalis tituli Sancti Marci. Romanæ Ecclesiæ cancellarius, et Boso, sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis (376), felicis memorie Adriani papæ, prædecessoris nostris, camerarius, ex mandato ejus et voluntate concesserunt, et inventientes tradiderunt in feudum Odoni de Polo et hæredibus ejus legitimis, et hæredibus hæredum suorum, quos in testamento sibi constituerent, in

et scriba, ex monacho S. Benedicti ad S. Albanum tit. 88. Cosmæ et Damiani diaconus, ac S. R. E. camerarius, ab Adriano PP. IV in prima creatione anno 1155, deinde ab Alexandre PP. III, S. Pudentianæ titulo pastoris presbyter cardinalis renuntiatus est. Adriano PP. IV gratissimum fuit, coque defuncto, præcipius amator electionis Alexandri III fuit, quem semper secutus est, et præsertim Venetas, atque omnibus pacis actionibus functus est. Obiit circa annum nostræ salutis 1181: vir pius et eruditus, et qui inter præcipios sui temporis theologos a scriptoribus Anglis merito numeretur. OLDOIN ad Ciacon, l. I, col. 1064.

perpetuum, videlicet Polum Justinianum, Anticulum, Roccam de Niblis, Montem-Magnum, Guadannolum, Sarracenescum, Roccam de Sorrecis, Castellam novum, cum omnibus pertinentiis et utilitatibus suis, tali tenore, quod ipse, ac hæredes sui, et hæredes hæredum suorum, in perpetuum, prædictio Romano pontifici, et successoribus suis, sine alio feudo fidelitatem p̄starent, ita quod idem pontifex, et successores ipsius, prædicto nobili et hæredibus suis non possent prædictum feudum auferre, nisi nobilis ipse, vel hæredes ipsius, in eum vel successores ejusdem aliquid tale committerent, propter quod judicio bonorum suorum parium, non habentium inimicitias contra ipsos, feudum deberent amittere p̄libatum. Cum igitur prædictus Odo, et Gregorius, filius ejus, prædecessoribus nostris qui pro tempore fuerant, pro supradicto feudo fidelitatem jurassent, et illud ultra quadraginta annos per Romanam Ecclesiam possedissent; tandem temporibus nostris, dilectus filius.... abbas monasterii Cliviscauri, prænominatum Odonem et Gregorium, filium ejus, coram senatore urbis impetrans, eos super terris præscriptis traxit in causam, qui, ad nostram præsentiam recurrentes, postulaverunt instanter a nobis, ut eos super feudo quod ab Ecclesia Romana tenebant, non permittemus coram alio conveniri, sed potius feudum ipsum defendemus eisdem. Nos igitur, eos a senatus curia retrahentes, quia non poteramus prædicto monasterio justitiam denegare, causam inter eos in curia nostra tractandam commisimus bonæ memorie Saxonii, judicium primicerio, et Petro, Joannis Adæ advocate, nec non Marsicano, subdiacono nostro, coram quibus in Lateranensi palatio per advocatos suos aliquandiu disceptarunt. Interim, autem prædictus Odo de Polo, vivente patre ac post decessum ipsius. su er conjugali copula contrahenda inter filium tuum et filiam suam tecum cœpit habere tractatum, et, multis pactis intercedentibus, tandem coram venerabili fratre nostro, Octaviano, Ostiensi episcopo (377), ipsoque mediante, apud Sanctam Martinam in ejus palatio ad invicem convenistis. Cumque præscriptam terram, quam ipse ac progenitores ipsius multis debitibus obli-gaverant, tua debitorum onere liberasses, ipse ac fratres ejus, qui, cum terra subjaceret debitum obligata, vix poterant ex ea tenuem ducere vitam, cœperunt ad eam anxius aspirare. Vitam, cum suam contra te querelam proponerent coram nobis, tu sæpiissime respondisti, quod paratus eras sub examine nostro, vel fratrum nostrorum, aut judicium, vel etiam ad arbitrium honorum vivorum sive communium personarum, plenariam eis justitiam exhibere, nosque necessarios sibi sumptus in lite promissimus misericorditer elargiri. Sed ipsi, pravo duoti consilio, cœperunt non solum contrate te, verum etiam contra nos multa confingere falsa, ut quasi sub specie pie-

A tatis clamorem populi concitarent, ita quod nudati per urbem frequenter cum crucibus ad ecclesiæ discurrebant. Et, licet prohibiti fuissent a nobis ne contra non tale aliquid attentarent, ab incepito tamen desistere noluerunt, sed pejora prioribus atten-tantes, secunda feria post Pascha, tumultum et se-ditionem populi concitarunt, ita, quod blasphemis clanioribus incessanter emissis, in ipsa Beati Petri basilica divinum officium perturbarunt. Et, cum de more coronati reverteremur per urbem, quot et quantas sustinuerimus insidias et injurias, referre nos pudet, quamvis pene omnibus fuerint manifestæ. Porro, nec his contenti fuere, sed, ut error novissimus esset pejor priore, cum Romanus populus quibusdam subreptionibus esset coram senatore in Capitolio congregatus, sæpedictam terram, ad jus et proprietatem sedis apostolicæ pertinentem, verbo, quia facto non poterant, et scripto, quia jure nequibant, senatu populoque Romano, quantum in eis erat, concedere præsumperunt. Sed nos, incontinenti, jus nostrum, convocato populo, per quosdam fratrum nostrorum fecimus protestari; et, ne jus Ecclesiæ deperiret, præcepimus tibi ut terram ipsam per Romanam Ecclesiam recognoscens, eam defenderes et munires. Verum, ipsi, cum complicibus suis, falsis contra te commentis populum seducentes, ipsum adversum te adeo commovere-unt, ut, armis ad conflictum assumptis, turrem tuam acriter expagnarent, ita quod eam, te vix tandem per fugam liberato, cœperunt, et adhuc quidam sub nomine communitalis detinent occupata, multis, tam tibi quam adjutoribus tuis, damnis et injuriis irrogatis. Licet ergo filii Gregorii de Polo nos et Romanam Ecclesiam vehementer offenderint, eis tamen præjudicare minime volumus, cum nondum in curia nostra fuerint judicati. Verum, paterna tibi volentes sollicitudine providere, de communis fratrum nostrorum consilio et assensu, concedimus et mandamus, ut terram præscriptam teneas et pos-sideas, donec de damnis, quæ te propter hoc incurrisse monstrabis, et expensis, quas te fecisse propter idem ostendes, maxime postquam tibi præcepimus, ut terram ipsam ad opus Ecclesiæ Romanæ defen-deres et munires, tibi fuerit congrue satisfactum, salva tibi nihilominus omni alia ratione, quamcumque habes in terra prædicta, ita, quod tu de ipsa facias guerram et pacem ad mandatum Romani pontificis, et ipse te manu teneat, et defendat, sicut, secundum bonam et approbatam consuetudinem dominus debet defendere, ac manutenere vassallum. Tu vero, de terra ipsa nullam transactionem facere intentabis, absque ipsius licentia speciali, quam tamen ipse tibi concedet, si vel urgens necessitas, vel evidens utilitas postulabit. Quia vero inter Ecclesiæ Romanam, et urbem, et te, ac nobiles memo-ratos pacem et concordiam affectamus, si forte necessitas faciendæ pacis exegerit, ut ipsam terram,

(377) De eo jam dictum est sèp̄ius.

vel partem ipsius accipiamus ad manus nostras, tu recepta satisfactione pecuniae, vel excambio competenti, eam nobis propter hanc causam tradere procurabis. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostram concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, vii Idus Octobris.

CXXXIV (378).

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI, PER FRANCIA M CONSTITUTIS

Ipsos et sententia interdicti ab abate.... Casemarii, in negotio pacis inter reges Angliae et Franciae, lata immunes pronuntiat (379).

(Laterani, vii Id. Augusti.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod cum dilectus filius, abbas Casemarii, nuntius noster, vos Meldis ad colloquium convocasset, exhibitis litteris, quae vobis pro reformanda pace inter charismos in Christo filios nostros. Ph. Francorum, et J... Anglorum reges illustres a sede apostolica militabantur, habito concilio respondistis quod cum praedictus rex Angliae juxta nostrarum continentiam litterarum minime processisset, vos, propter perplexitates multas et magnas calamitates, quas imminenter verebantur Ecclesie Gallicanæ, nos consulere decrevistis, et, ne interim praefatus abbas procederet, ad nostram audientiam appellatis, certum appellationi terminum præfigentes, ad quam prosequendam, data fide in manu ejusdem abbatis, vos per pacis osculum astrinxistis, ita quod post terminum esset ab officio pontificali suspensus, si quis appellationem ipsam in termino prosegi non curaret, praesentibus nuntii regis vestri, qui hoc ipsum vobiscum pariter approbabant. Utrum autem praefatus abbas exigeret hujusmodi cautionem, an vos spontanei obiuleritis, ignoramus. Comendamus tamen et in illo zelum, si gratis receperit oblationem, et in vobis devotionem, si spontaneam obtulisti. Verum, quia fidem et obedientiam vestram nos, et praedecessores nostri sumus frequenter experti, ut ostendamus affectum, quem non volum ad vos, et ecclesias Gallicanas, verum etiam ad ipsum regem, ac regnum Francorum habemus, nolumus vos hoc vinculo tenere ligatos, sed appellationem interpositam prosequamini, prout regno et sacerdotio noveritis expedire, quia nos ita volumus sacerdotii jura integra conservare, ut etiam regni jura custodiamus illæsa.

Datum Laterani, vii Idus Augusti, anno septimo.

CXXXV (380).

C. SANCTI ADRIANI DIAONO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De eodem argomento ac in epistola hujusce libri septimi 129.

(Apud S. Petrum, iv Non. Octobris.)

Recepimus nuntios quos ex parte regia Wille-

(378) Vide *Gesta Innocentii*, § 129. Vide etiam *Raynaldum*, ad annum 1204, § 67.

(379) Vide epistolam hujusce libri septimi 44.

(380) Vide *Raynaldum* ad annum 1204, § 75. Vide etiam notas ad epistolam hujusce libri septimi 129.

A mus Capparonis nuper ad nostram presentiam desinavit, abbatem videlicet de Refesia, et Alberini num praepositum, quibus per mandatum regale feci adjungi venerabilem fratrem nostrum, Anselmum, Neapolitanum archiepiscopum, et dilectum filium, Thounam, regium justitiarum de Gaieta, diligentique meditatione pensavimus quæ per eos petita sunt, et oblata, insuperque promissa, quæ omnia cum iis quæ requisivimus schedula continet interclusa. Volentes autem tibi deferre, cui commisimus vices nostras, noluimus eis finale dare responsum, sed ad te cuncta decrevimus referenda, discretioni tuae per apostolica scripta mandantes, quatenus, statu Siciliæ prudenti meditatione pensato, tractatum pacis aut consummes, art rumpas, seu protrahas, sicut videris expedire, quod totem idcirco tuae discretioni sub tria disjunctione committimus faciendum, quia tu plenius causarum et temporum, neo non rerum, ac personarum potes circumstantias intueri. Tu ergo, de plenitudine gratiae nostræ securus, Deum habens præ oculis, nos etiam, ac te ipsum, et tam apostolicæ sedis honorem, quam regis salutem, et regni quietem attendens, studiose procedas ad omnia cum illorum concilio, quos fideles expertus es ac devotos, primam a Deo, et secundam a nobis receptorurus pro tuo labore mercedem. Ad haec scribimus universis, quibus scriendum per tuas litteras suggestisti, per apostolica tibi scripta mandantes, ut negotium Romanum et Messanen. studeas temperare, prout necessitas postulaverit utrorumque.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Non. Octobris.

CXXXVI (381).

P. EPISCOPO PANORMITANO ELECTO (392-83).

Ipsum ad pacem comperendam hortatur.

(Apud S. Petrum, iii Non. Octobris.)

Cum gratiam nostram sis in multis expertus, dubitare non debes quin personam tuam in Dominio diligamus, et cum in nobis virtus constantia sit probata, mobilitatis non debet vitium formidari. Verum, discretio, quæ virtutum est condimentum, inter adversos eventus diversa nos cogit pro tempore temperare. Tu ergo, de gratias nostra securus, ea studeas operari, per quæ magis ac magis in te fidei puritas, ac devotionis sinceritas elucescant, quia nos nihil, auctore Deo, quantum homini datur, de contingentibus omittemus, quin erga fideles et devotos ex una parte, ac infideles et indevotos ex altera, æquitatis lancea pensata, regio tramite procedamus. Quia vero frequenter angelus Satanæ transfigurat se in angelum lucis, non facile credas omni spiritui, donec veraciter probes utrum hujusmodi spiritus sit ex Deo, ne forte, maligno deceptus errore, dicas bonum malum, aut malum bonum,

(381) Vide *Raynaldum*, ad annum 1204, § 75. Vide etiam notas ad epistolam hujusce lib. septimi 129.

(382-83) Lib. v, epist. 29, not.

ponasque lucem tenebras, aut tenebras, lucem. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Non. Octobris.

CXXXVII.

..... ILLUSTRI REGI UNGARIAE.

Gratulatur quod legato transitum concesserit; hortatur ut eum benigne et honorifice tractet (384).

(Apud S. Petrum.)

Gratum gerimus, et acceptum, et serenitatem tuam in Domino commendamus, quod licet primo quibusdam occasionibus motus, dilecto filio, L. tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, transitum feceris denegari, ne procederet ad coronandum Joannitium, dominum Bulgarorum, donec controversiam quæ inter te et illum, super terrarum terminis vertitur, judicio vel concordia terminares, postmodum tamen, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, usus concilio saniori, ei transeundi pro voto concessisti liberam facultatem. Sane, quam oīto verbum illud ad aures nostras pervenit, quasi prævidimus et prædiximus quod nunc videmus, et gaudemus impletum, quod videlicet non receptis litteris nostris, nec etiam tuis nuntiis expectatis, corrigeres per te ipsum quod in injuriam apostolicæ sedis videri poterat attentatum. Cum igitur cardinalem prædictum devote receperis, et honorifice pertractaris, ut bonum initium meliori fine concludas, celsitudinem tuam rogamus attentius et monemus, quatenus eum in reditu suo benigne recipiens et honeste pertractans, per regnum tuum facias secure conduciri, ut, et ipse, qui magnum in Ecclesia Dei obtinet locum, et nobis inter cæteros fratres nostros charus existit, ad honorem et profectum tuum fortius obligetur, et nos, qui personæ nostræ reputamus impensum quidquid honoris exhibetur eidem, magnificentiam tuam propter hoc debeamus propensius commendare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.

CXXXVIII.

ARCHIDIACONO PAPIENSI.

Ut in causa, quæ inter Guillenmum de Tabaco et abbatem de Clavat. Mediolanensis diœcesos vertebarat et ipsi commissa fuerat, procedere possit.

(Apud S. Petrum, Non. Octobris.)

Significante dilecto filio, Guillermo de Tabaco, nos accepisse cognoscas, quod cum ipse, et.... abbas de Clavat. Mediolanensis diœceseos, super quodam feudo sub examine venerabilis fratris nostri, Mediolanensis archiepiscopi (385), judicis ordinarii, litigarent, idem archiepiscopus eamdem causam P. Menelotio, canonico Mediolanensi, commisit sine debito decidendam, qui contra eundem G... sententiam promulgavit, a qua sicut ab ipso G... ad nostram auctoritatem appellatum. Quamvis autem procurator

(384) De argumento hujus epistolæ, vide epistolas bujuscemodi libri septimi 128, et seqq. cum notis.

(385) De eo iam dictum est supra.

(386) Vide Raynalduin, ad annum 1204, § 56.

(387) Erat is, verisimiliter, Gerardus, comes de Lippia, qui, primo episcopus Osnaburgensis, bellum

A ipsius, ad apostolicam sedem accedens, ad te commissionis litteras impetraverit, nullam de appellatione prædicta facientes mentionem, ne tamen propter hoc tua possit jurisdicçio impediri, discretionis tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, legitime in appellationis causa procedens, sententiam ipsam, appellatione remota, sicut justum fuerit, confirmare vel infirmare procures. Nullis litteris veritati, etc

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Octobris.

CXXXIX (386).

..... ARCHIEPISCOPI BREMENSI (387), ET SUFFRAGANEIS EJUS, ET ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESIA-RUM PRÆLATIS, IN BREMENSI PROVINCIA CONSTITUTIS.

Ut fideles ad se contra Livoniæ barbaros cruce signando invitet

(Apud S. Petrum, vi Id. Octobris.)

Elsi verba evangelizantium pacem, et evangelizantium bona in omnem terram exierint, et in fines etiam orbis terræ, ita quod mundus merito argui possit de justitia et peccato, Behemoth tamen sub umbra calami dormiens, qui cum flumen absorbeat non miratur, sed fiduci m habet quod Jordanis influat in os ejus, sic quosdam a veritatis lumine reddidit alienos, et mentes infidelium excæcavit, ut illuminatio Evangelii gloria Christi fulgere non possit in illos, nec ipsi eum cognoscere valeant, qui splendescere de tenebris

C facit lucem, traditi in reprobum sensum, ut ira Dei de celo super impietatem eorum et injustitiam reveletur, eo quod in injustitia detinent veritatem. Likel enim lumen vultus Dei signatum sit super eos, ut invisibilia ejus possent conspicere intellecta, quia tamen, cum cognovissent Dominum, ipsum sicut Deum glorificare minime curaverunt, facti sunt velut arida in Adam opere maledicta, spinas et tribulos germinans, quæ fructum afferre debuit tricesimum, sexagesimum, et centesimum. Verum, Dominus, qui non angelos sed semem Abrabæ apprehendit, ut fieret pontifex fidelis ad Deum, ne omnino perderet quod crearat, dedit in solitudine cedrum, spinam, myrtum pariter et olivam, ut terram sine aqua in aquarum exitu collocaret. Sane, cum Livonum gens usque ad hæc tempora fuisse infidelitatis tenebris involuta, et ad agitionem non venerit veritatis, ut quasi solido fructum boni operis non afferret, nuper in ea Dominus misit sanctæ prædicationis fluens, ut ipsam, ad quam, pro asperitate propriæ siccitatis, via prædicatoribus non patuit usque modo, acquis quæ pertransirent inter medium mon-

cum Stettinensis, Christiani nominis hostibus, tempore Friderici imperatoris gessisse, d'inde, ad metropolitanam Bremensem, sedem (quo anno incertum) translatus, an. 39 præfuisse dicitur. BUCERIUS, German. sacr. tom. I, part. 1, pag. 32 et 55 [33].

tium feliciter irrigaret, ex quibus jam bestie agri potuit, quas Petrus mactans incorporando fideli catbolicae manducavit. In ipsa siquidem Dominus dedit cedrum, eos videlicet qui virtutibus præminent et Christi sunt bonus odor, spinam et posuit in eadem, ut per sanctæ prædicationis officium et communionem judicii, mentes ipsorum compunctionis dolore quasi quibusdam aculeis perforen- tur, qui lacrymas quasi sanguinem animæ ab eorum oculis faciant emanare. Myrrum quoque posuit et olivam, eos videlicet qui desolatos consolari valeant in pressura, ne pro immoderata tribulatione desperent, et illos qui, misericordiae operibus insistendo, indigentibus satagant subvenire. Verum, qui ex parte compluit Dominus terram illam, et ex parte ipsam reliquit hancenam incomplutam, venerabilis frater noster, Al eorumdem episcopus, ad conversionem illorum operam tribuens efficacem, tres religiosorum ordines, Cisterciensem videlicet, monachorum, et canonicorum regularium, qui, disciplinæ insistentes pariter et doctrinæ, spiritualibus armis contra bestias terre pugnant, et fidelium laicorum, qui, sub Templariorum habitu, Barbaris infestantibus ibi novellam plantationem fidei Christianæ resistant viriliter et potenter, studuit ordinare, ad agnitionem fidei revocare pro viribus saevens aberrantes. At, cum messis sit multa, operarii vero pauci, a nobis idem episcopus humiliiter postulavit, ut sacerdotes et clericos circumadjacentium regionum, qui a filio suis humeris signo crucis, voverunt Hierosolymatum proficisci, in messem ipsius ad annuntiandum gentibus Iesum Christum mittere dignarentur, et nihilominus laicos, qui, propter rerum defectum et corporum debilitatem, terram Hierosolymitanam adire non possunt, permitteremus in Livoniam contra barbaros proficisci, voto in votum de nostra licentia commutato. Nos igitur, ejus precibus benevolum præbentes favorem, postulata ipsi duximus indulgen- da, ut sermo Dei in eos currere valeat, et Christiana religio propagari, adjicientes insuper, ut, cum dictus episcopus divini verbi seminatores in gentem illam duxerit destinandos, in quamcunque Bremensis provinciæ civitatem, castellum vel vicum intraverint, si locus ille fuerit superpositus interdicto, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur ecclesiæ, et excommunicatis et nominatim interdictis exclusis, divina ibi officia celebrantur, propter Evangelii reverentiam, quod assumpserunt in gentibus prædicandum, per quod, abolito vetustatis errore, ad viam ab invio, et a tenebris reducantur ad lucem, liberati a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, et ipsius revelata facie gloriam speculantes, in eamdem imaginem transformentur. Quoniam autem qui seminat et qui meit, non erit vacuus a mercede, volentes vos participes fieri mercedis eorum, universitatí vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, eis in evangelizando

A præbentes auxilium opportunum, quæ a nobis eisdem misericorditer sunt indulta, per vestras parochias nuntiari et observari firmiter faciatis, ad subventionem eorum nihilominus commissum vobis populum exhortando, ut eentes flendo qui semina sua mittunt, cum exultatione veniant manipulos reportantes.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Octobris.

CXL.

.... ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Ut Ytchor de Thorum, qui acolythum sibi ignotum interemerat, absoluvi facial.

(Apud S. Petrum, iii Id Octobris.)

B Sua nobis Ytchor de Thorum significatione monstravit, quod cum bonæ memoriarum.... Empuriensis episcopus, quondam acolythum a domo sua, propter excessus quosdam, et enormia quæ commiserat, expulisset, ipse, habitum adjiciens clericalem, intenso crine, et sine corona, in laicali habitu incedebat. Ipse autem.... et.... pater ejus, qui adversus eundem Y. graves inimicitiis exercabant, sibi quamdam vineam fere totaliter incidentem, quamdam in ea partiunculam relinquente. Cumque postmodum dictus acolythus partiunculam illam quæ remanserat, et quam se destructorum prædixerat, devastaret, idem Y. casu fortuito superveniens, ipsum acolythum, instigante diabolo interemit. Super quo cum injunctam sibi pœnitentiā peregisset, et tu eum adhuc excommunicatiois laqueo propter hoc asseras innodatum, humiliiter postulavit a nobis, ut eum, cum ad nostram præsentiam venire non possit, faceremus absolvī. Quocirca, fraternitatì tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, cum, secundum prædicta, ex habitu vel tonsura in eo deprehendere non potuerit ordinem clericatus, nisi per alia tibi constiterit argumenta, quod eum clericum esse cognosceret, nec tu ipsum tanquam excommunicatum evites, nec ab aliis facias evitari; alioquin, eum secundum Ecclesiæ formam absolvas, et eidem, injuncto quod talibus consuevit injungi, expensas quas facturus fuisset ad sedem apostolicam veniendo, itineris nihilominus redempto labore, in opera pietatis facias erogari.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Id. Octobris.

C X L I .

EIDEM.

Ne debitu, quæ conversa in usus ecclesiæ non probantur, solvere teneatur.

(Apud S. Petrum, ii Id. Octobris.)

D Ad audientiam nostram, pluribus referentibus, est delatam, quod bona memoria, B. prædecessor tuus, quidusdam quedam instrumenta concessit, per quæ non modicani compelleris persolvere pecunie qualitatem, propter quod Turritana ecclesia incurrit non modicum detrinquetum. Volentes igitur Turritanæ ecclesiæ, sicut tenemur, in-

lemnitatibus præcavere, auctoritate tibi præsen-
tium indulgemus, ne debita illa solvere juxta san-
ctiones legitimas tenearis, quæ conversa in usus
Ecclesiæ non probantur. Nulli ergo... nostræ con-
cessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CXLII.

POPONI, PATAVIENSI ELECTO (388).

**Plebes S. Agathæ et de Stadeloit episcopoli mensæ
deputatas ipsi confirmat.**

(Apud S. Petrum, Idib. Octobris.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod
tres prædecessores tui propter destructionem, et
inopium episcopatus Pataviensis in Krhems (389),
Sanctæ Agathæ, et in Stadeloit (389) plebes episco-
pali mensæ liberaliter contulerunt, quas quadraginta
annorum spatio habuerunt continue, ac pacifice pos-
sederunt. Quare nobis humiliter supplicasti, ut
easdem plebes tam tibi quam Ecclesiæ tuæ auctorita-
tale dignaremur apostolica confirmare. Nos igitur,
tuis precibus inclinati, præsentium tibi auctoritate
concedimus, ut, salvo apostolicæ sedis mandato,
plebes teneas memoratas, sicut prædecessores tui
descendunt hactenus pacifice possedisse. Decernim-
us ergo, etc. Hanc nostræ concessionis, etc. Si
quis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus
Octobris.

CXLIII.

EIDEM (390).

**Jus patronatus ecclesiæ S. Mariæ Pataviensis ipsi
confirmat.**

(Apud S. Petrum, Idib. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc usque; assensu, jus
patronatus ecclesiæ Sanctæ Mariæ Pataviensis in
qua moniales morantur, quod Henricus, quondam
imperator bonæ memorie, Wolkero, prædecessori
suo, et ecclesiæ Pataviensi concessit (391) intuitu
pietatis, cum pertinentiis suis, sicut illud juste pos-
sides, et quiete, tibi et Ecclesiæ tuæ auctoritas apo-
stolica confirmamus, etc. Decernimus nostræ con-
firmationis, etc. Si quis, etc.

Datum, ut in alia.

CXLIV.

CAROLO, CANONICO AQUILEGENSIO.

Recipit eum sub protectione.

(Apud S. Petrum, Idib. Octobris.)

Justis potentiis, etc., usque assensu; personam

(388) Translato ad patriarchatum Aquilegensem
Woltkere (de quod vid. epist. hujuscemodi septini 99),
Popo, al. Popo, præpositus Aquilegensis, atque,
(ut Schrittovinus scribit,) abbas, (cujus autem cenobi-
bit, aduc ignotum,) ipsi suffectus est, hoc ipso, in
quo nunc versamus, anno 1204, sub finem mensis
Junii. Obiisse primo ordinacionis suæ anno, scribitur
in Fas is Molicensibus. Quidam dicunt sedisse an-
num unum et menses sex, obiisse die septimi Kal.
Januarii, anno, non 1206 (quod non cohæret),
sed 1205. Hansiz., German. sacr. I. I., pag. 350.
Vide etiam BUCELIN, German. sacr. tom. I, part. I,
pag. 45.

A tuam, etc., usque suscipimus. Specialiter autem
præbendam quam habes in Aquileensi Ecclesia
sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi
apostolica confirmamus etc. Nulli ergo, etc. Haec
paginam nostræ protectionis et confirmationis, etc.
Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CXLV.

**HERLUINO, LETHGLENNENSI EPISCOPO, EJUSQUE SUCCES-
SORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.**

Recipit eum sub protectione.

(Apud S. Petrum, Idib. Octobris.)

Iu ementi apostolicæ sedis specula, etc. usque
providere. Exproprier, etc., usque annuimus, et præ-
dictam Lethglenensem Ecclesiam, cui, auctore Deo,
etc., usque communimus. Statuentes, ut quascunque
possessiones, etc., usque vocabulis exprimenda :
Ipsum Lethglenensem civitatem, in qua cathedralis
sedes est, cum ecclesiis, possessionibus, nativis et
omnibus aliis pertinentiis suis; Clavam Eidne, cum
ecclesiis, possessionibus, et nativis, et aliis perti-
nentiis suis; Thechmochua, cum ecclesiis, posse-
ssionibus, et nativis, et aliis pertinentiis suis;
Thechmocdoch in Nuacongball, cum ecclesiis, pos-
sessionibus, et nativis, et omnibus aliis pertinentiis
suis; Domnachescrach, Tulac et Collabain, cum
ecclesiis, possessionibus et nativis, et omnibus per-
tinentiis suis; Strutar, Glondussen, cum aliis ec-
clesiis, possessionibus, et nativis, et omniibus aliis
pertinentiis suis; Cetorloch Stebre, cum ecclesiis,
possessionibus, et nativis, et omnibus aliis perti-
nentiis suis; Glotach, cum ecclesiis, possessionibus,
nativis, et aliis pertinentiis suis; Cluainerena,
Achadarglaiss, cum ecclesiis, possessionibus, nativis,
et aliis pertinentiis suis; Jurnaide, Lenidruim,
Urard, cum ecclesiis, possessionibus, nativis, et
omnibus aliis pertinentiis suis; Techmolling, cum
ecclesiis, possessionibus, et nativis, et omnibus aliis
pertinentiis suis; Midessel, cum ecclesiis, posse-
ssionibus, nativis, et omnibus aliis pertinentiis suis;
Berrech, cum ecclesiis, possessionibus, nativis, et
omnibus aliis pertinentiis suis; Athsadat, Cillasnad
et Artingenœda, lirecellend, cum ecclesiis, posse-
ssionibus, nativis, et omnibus aliis pertinentiis suis;
Dissurtrich, Balanna, cum ecclesiis, possessionibus,
nativis, et omnibus aliis pertinentiis suis; Celle-
derggida, Radmor, cum ecclesiis, possessionibus,
nativis, et omnibus aliis pertinentiis suis; Tilach-

(389) Sic legitur in apogr. Legendum forte : In
comitatus S. A. et de S.

(390) Vide notas ad epistolam superiorem.

(391) Habetur diploma apud Hansirium, German.
sacr. tom. I, pag. 339. Sed ibi, ecclesiam S. Marie
(quoniam dieit abbatiam), pro prælio Mendingensi,
Woltkero tradit imperator, vel potius restitut, ob
religionem in ea reformandam. Datum dicitur di-
ploma, anno ab Incarnatione Domini 1193, ind. xi,
regnante domino Henrico sexto, Rom. imper. invictissi-
mo anno regni ejus xxiii, imperii vero secundo.
Datum Spiræ per manum Sigeloi, imperialis aulæ....
(sic) protonotarii, in sancta die Paschæ, v. Kal.

fortibus, Cuammormædoc. cum ecclesiis, posses-
sionibus, nativis, et omnibus aliis pertinentiis suis;
Acha Jadell, cum ecclesiis, possessionibus, nativis,
et omnibus aliis pertinentiis suis; **Druimeosinti,**
et ecclesiam Dathilec, et Celmeccachail, in parochia
Hubargaðhuby, Leus, Hosclmeth, Fodereth, Odron,
cum Thathmolig, possessionibus, nativis, et omnibus
aliis pertinentiis suis; decernimus ergo, etc., usque
profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et
Dublinensis archiepiscopi debita reverentia. Si qua
igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum
Joannis, sanctæ Romæ Ecclesiæ subdiaconi et
notarii, Idibus Octobris, indictione viii, Incarna-
tionis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero do-
mini Innocentii papæ III anno septimo.

CXLVI (392).

**JOANNI PRESBYTERO, RECTORI, ET FRATRIBUS HOSPITALIS
RIVI GENERARII [al. RIVICENERATI].**

Recipit eos in protectionem sub anno censu.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Novembris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque inclinati, per-
sonas vestras et hospitale Rivi Generarii, in quo
divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ
in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in fu-
turu justis modis, etc., usque suscipimus, et præ-
sentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium
autem hujus protectionis perceptæ, nobis et succes-
soribus nostris tres solidos Mucanensis monetæ
gratis oblatis annis singulis persolveritis. Nulli ergo,
etc. nostræ protectionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalen-
das Novembries.

CXLVII (393).

... POTESTATI, ET POPULO JANUENSIBUS.

**Ut prædatores munerum a Balduino missorum ad
restituendam prædam cogant.**

(Apud S. Petrum, ii Non. Novembries.)

Grave gerimus et indignum, nec alterius possu-
mus sub dissimulatione transire, quod plurimi
Januenses nobis injuriam pro honore, offensam pro
gratia, et maleficia pro beneficiis rependentes,
sacrosanctam Romanam Ecclesiam, tam in capite
quam in membris graviter persequuntur, benigni-
tate nostra nequier abutentes, ut, quia nos ad in-
dulgendum sibi sæpe faciles ac favorabiles invene-
runt, ipsi ad offendendum nos proni semper inve-
niantur, et prompti. Nuper enim, [cum charissimus
in Christo filius noster, Balduinus, Constantinopo-
litanus imperator illustris, per dilectum filium,
fratrem Barrochium, dudum in Lombardia domo-
rum Tempri magistrum, ad exhibendas suæ devo-
tionis primitias quædam nobis donaria destinaret,
videlicet, carbunculum unum emptum, ut asserit,
mille marc. argenti, unum annulum pretiosum,

Aprilis. Anno quidem 1193, dies Paschæ incidit in
diem 28 mensis Martii. Vide l'art de vérif. les dates,
tom. I, nouv. édit., pag. 24.

(392) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 81.

(393) Fragmentum hujus epistolæ exhibit Ray-
naldus, ad annum 1204, § 23. Quæ apud ipsum le-

A examita quinque, palliumque pectorum ad alta-
ris ornatum, et per eundem ad opus templi
transmitteret duas iconas, unam habentem tres
marcas auri, et aliam decem marcas argenti, cum
ligno vivificæ crucis et multis lapidibus pretiosis
duas cruces aureas, et inter topazios, smaragdos,
et rubinos pene ducentos, unam crystallinam am-
pullam, et duos scyphos argenteos, unam sacellam
desuper deauratam, duas capsellas, et unam am-
pullam argenteas, et insuper quinquaginta marcas
argenti, Henr. Belamulo, et W. Portus, cives vestri,
cum septem Galeis in portu de Motbone, ei supra-
dicta omnia nequier abstulerunt, quamvis ex parte
nostra et imperatoris prædicti fortiter reclamare,
et diligenter exponeret, quantum civitas Jauensis
propter hoc posset incurere detrimentum; qui,
cum nullo modo proficeret apud illos, tandem eis
videntibus universa distinxit, ostendens quæ ad dom-
um Tempri, et quæ ad sedem apostolicam perti-
nerent. Cum igitur apostolicæ sedis injuria, et præ-
dicti imperatoris offensa, vobis nec ad honorem pro-
ficiat, nec ad profectum accedit, devotionem
vestram moneamus, et hortamur attentius, per apo-
stolica vobis scripta mandantes, quatenus prænomi-
natos cives vestros ad restituenda oblata efficaciter
compellatis,] et eo in manu venerabilis fratris
nostræ . . . archiepiscopi vestri (394), faciatis inte-
gre resignari. Alioquin, cum negligere perturbare
perversos nihil sit aliud quam fovere, nec carent
scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori
desinit obviare, noveritis, nos eidem archiepiscopo,
sub debito fidelitatæ, in virtute obedientiæ, injun-
xisse, ut, remoto cuiuslibet appellationis obstaculo
malefactores prædictos cum complicibus suis, pulsa-
tis campanis et candelis accensis, excommunica-
tionis mucrone percussat, et civitatem vestram
generali subjicit interdicto; ita, quæ præter
baptisma parvolorum, et pœnitentias morientium,
nullum in ea divinum officium celebratur; et, si
nec sic fuerit satisfactum, manus nostras in vos
curabimus durius aggravare, prædictus etiam im-
perator dignam sumet de vobis pro tanta præsum-
ptione vindictam.

Datum Romæ, apud S. Petrum, ii Non. Nov.

CXLVIII (395).

**MATTHÆO ET FRATRIBUS MONASTERII SANCTÆ MARIE
DE BOTRANO.**

*Communionem locorum Floris et Botrani, inter
ipsos ab una, et Archiepiscum Capilolumque Cu-
sentinos, ab altera parte, factam, auctoritate
apostolica confirmat. (Insertum est ipsum commu-
nationis instrumentum.)*

(Apud S. Petrum, iii Kal. Novembries.)

Ut palmes, quem Pater coëstis plantaverat, non
tam floreret in Flore, quam fructificaret in Botro,
et uberiorem fructum odoris et honestatis afferret,

guntur, hic uncis inclusa sunt.

(394) Lib. vi, epist. 171.

(395) De argumento hujus et sequentis epistola conser epistolas libri sexti 137 et 120, libri septimi 81. Vide etiam notas ad easdem.

pluresque currerent in odorem suavitatis illius, si abundantius Auster perflaret hortum aromatum, nec patret vinea Domini Sabaoth flatibus Aquilonis, venerabili fratri nostro, Lucae, archiepiscopo, et dilectis filiis, capitulo, Cusentinis, dedimus in mandatis (396), ut, quoniam in loco Floris non solum ver et autummum acerbitas sibi frigoris vendicabat, sed menses etiam metiebatur aestivos, locusque Botrani, ad Ecclesiam pertinens Cusentinam, religioni congruus dicebatur, a vobis juxta estimationem ipsius archiepiscopi recepto excambio competenti, praedictum locum cum pertinentiis suis vobis assignare curarent, illum in vos ita libere conferentes, sicut excambium ad ipsos libere transferreatur, ut sicut monasterium Floris ad nos nullo medio pertinebat sic monasterium, quod in Botrano consurgeret, ad nos nullo mediante spectaret, dilectis etiam filiis . . . Sancti Spiritus, et . . . de Coratio abbatibus, et fratri Rog. de Tarcian. dedimus firmiter in mandatis, ut eos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellerent procurarent. Cumque idem archiepiscopus mandatum nostrum, quantum id eo fuit, humiliter fuerit executus, canonici vero ejus contradicerent voluntati, executores praedicti canonicos ipsos a perceptione praebendarum suarum, auctoritate apostolica, suspenderunt. Quamvis autem quidam ex canonicis ipsis tecum, fili abbas, in nostra præsentia constituti, vicinitatem Botrani, et compensationis distantiam, et scandalum civium allegassent, nos tamen, vobis providere volentes, cum archiepiscopus vobis in favore in religionis certain partem possessionum suarum conterre de canonica permissione valeret, venerabili fratri nostro . . . Marturanensi episcopo, et praedicto . . . de Corratio, et . . . de Formosa abbatibus, et . . . thesaurario Marturanensi, mandavimus (397), ut inquirerent super his sollicite veritatem, et, si competens esset excambium quod archiepiscopus idem receperat, vel competens offerretur, ipso recepto, commutationem hujusmodi facerent inviolabiliter observari: alioquin, cum juxta mandati nostri tenorem, absque recompensatione congrua fieri minime debuisse, eam in irritum revocarent, ita quod, si non omnes his exsequendis interesse valerent, tres eorum ex nihilominus adimplerent. Licit vero unus executorum ipsorum viam fuerit universæ carnis ingressus et tertius dissentiret, duo tamen recompensationem congruam judicarunt. Quia ergo tenet sententia plurium, secundum canonicas sanctiones, licet potuissemus de jure, quod praedicti duo dissentiente tertio, approbaverant, approbare, ac in canonicos animadvertere gravius, quia latam in se a primis executoribus sententiam non servabant in bono tamen malum vincere cupientes, eis præcipiendo mandavimus (398), ut commutationi eidem sine difficultate qualibet consentirent. Ipsi

A ergo, sicut in eorum litteris perspeximus contineri auctoritate mandati nostri, et operis pietate prospeta, considerata quoque multa utilitate possessionis de Syla, quam vos obtulistis eisdem de assensu et voluntate communi, quod mandavimus humiliiter exsequentes, locum Botrani certis terminis limitatum, cum ecclesiis ibidem positis, vobis libero concesserunt, possessione de Syla certis distincta limitibus ecclesia Sancti Nicolai de Botulo, cum omnibus testamentis suis, et ecclesia Sancti Martino de Jove, cum testamentis suis, quodam molendino in fluvio Cardon, posito, et tenimento, quod Canale vocatur, a vobis pro commutatione receptis. Ut igitur quod de mandato nostro laudabiliter est impletum, auctoritate nostra robur majoris oblineat firmitatis, commutationem ipsam, sicut in partium authenticis continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Cæterum, ne de forma commutationis ipsius in posterum dubitetur, authenticum a praedictis archiepiscopo et capitulo Cusentinis super ipsa confectum de verbo ad verbum huic confirmationi nostræ duximus subscribendum, cuius tenor est talis.
 « In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, æternæ, omnipotentis et individuæ Trinitatis. Amen.
 « Apostolica sedes, quæ principale tenet in orbe dominium, potestate sibi tradicta, salubre semper subditis dat mandatum, cui nullus, qui justitiae semitas proponit incedere, pertinaci debet animo contraire. Paterna siquidem pietas, quæ diversos filiorum ordines indifferenter in suo gremio colligit, cunctis omni tempore sic providet, ut, bonis temporalibus convenienti statu dispositis, donis perpetuis fideles per ea gaudeant acquisitis. Hinc est, quod dominus papa, precibus venerabilium abbatis et frarum de Flore pulsatus, nobis, archiepiscopo et capitulo Cusentinis, hujusmodi litteras destinavit, (399) Innocentius, episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri . . . archiepiscopo, et dilectis filiis, capitulo Cusentinis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum in habitu regulari, sub religionis monasticae disciplina tu, frater archiepiscopo, portaveris jugum Domini ab adolesentia tua, et sic fueris fidelis in pauca, quod constitui merueris supra multa, ut in futuro supra plurima statuaris, illorum debes necessitatibus specialiter subvenire, qui, sedentes secus pedes Domini cum Maria, in lege ipsius jugiter meditantur, partem optimam eligentes. Sane, significantibus dilectis filiis . . . abbate ac fratribus monasterii de Flore, nos noveritis accepisse, quod monasterium ipsum, positum in montanis, usque adeo est ventis expositum, ut, præ acerbitate et assiduitate frigoris, hiems non solum sibi ver venit, et autummum, sed in menses aestivos suos terminos dilatarit. Patel etiam locus ipse in cursibus malignorum; per hoc non modicum quieti

(396) Lib. vi, epist. 137.

(397) Lib. vi, epist. 220.

(398) Lib. vi, epist. 81.

(399) Vide epist. libri sexti 157.

« fratrum adversus, et per primum contrarius so-
« spitati. Cum ergo locus quidam, qui Botranus di-
« citur, et ad ecclesiam pertinet Cusentinam, reli-
« gioni esse idoneus referatur, devotionem vestram
« monemus et exhortatur attentius, et per apo-
« stolica vobis scripta mandamus atque præcipimus,
« quatenus, ab abbate ac fratribus ipsis, juxta aesti-
« mationem tuam, frater archiepiscope, recepio ex-
« cambio competenti, prædictum locum cum perti-
« nentiis suis ipsis assignare cureatis, illud in eos
« ita libere conferentes, sic excambium ad vos libere
« devolvetur, ut, sicut monasterium Floris ad nos
« nullo pertinet mediante, sic monasterium quod in
« Botrano consurget nobis nullo medio supponatur.
« Alioquin, noveritis nos dilectis filiis . . . Sancti
« Spiritus, et . . . de Coratio abbatibus, et fratribus
« Rog. de Turcian. dedisse firmiter in mandatis, ut
« vos ad id, monitione premissa, per censuram ec-
« clesiasticam, appellatione remota, compellant.

« Datum Ferentini, Kalendis Septembris, pontifi-
« catus nostri anno sexto.

« His ergo receptis litteris, cum ego prædictus
« archiepiscopus, recepto ab antedictis fratribus
« competenti excambio, mandatum apostolicum
« executioni mandassem, sed canonici nostri pro
« ipsa mandati magnitudine minus facile ad id
« possent induci, ad sedem apostolicam quibus-
« dam ex ipsis euntibus, commutationis arbitrium
« aliis a domino papa executoribus est commissum.
« Quibus renuntiantibus, quod esset competens com-
« mutatio, et summo pontifice, ut, fieret, iterum, per
« apostolica scripta jubente, prospecta pietate simul
« et virtute mandati, et considerata multa utilitate
« possessionis quam in Syla nobis memorati abbas,
« et fratres Floris longe melius, quam prius ostend-
« erant, obtulerunt, de communi tandem voluntate
« atque consensu, mandatum apostolicum humiliter
« et fideliter, sicut debuimus, curavimus adimplere.
« Damus itaque vobis, domine Matthæe, venerabilis
« abbas Floris, et fratribus successoribus vestris in
« perpetuum, ecclesiam Sanctæ Mariæ, et ecclesiam
« Sancti Nicolai, et ecclesiam Sancti Angeli, positas
« in tenimento Botrani, cum ipso tenimento quod
« bis divisus et finibus terminatur. Incipit a fonte
« Sancti Joannis de Clauco, et ascendit ab orientali
« parte per viam publicam usque ad petras fixas,
« quæ dividunt inter nemus Botran, et nemus Cre-
« pisciti, et a meridie vadit quædam semita per me-
« dium ipsius nemoris et descendit ad flumen Aias-
« sœ, transitque ipsum flumen per terminum Sancti
« Vitalis, et ferit ad Vallon. tornaricum, et ascen-
« dit per ipsum Vallon. ad viam de Pantanellis, et
« vadit ipsa via usque ad locum, qui dicitur tres
« aræ. Et a parte occidentali descendit per Vallon-
« cell. de Bubernet, qui conjungitur cum Vallon. de
« Ursata, et descendit a parte septentriolanti per
« ipsum Vallon. de Ursai, usque ad memoratum
« flumen usque ad Vallonem, qui dicitur de Clauc.
« et ascendit per ipsum Vallon, usque ad terras quæ

A « vocantur de Abjuso, et ascendit per fines ipsarum
« terrarum, et ferit ad viam, quæ vadit ad Casale
« Pulian. et vadit ipsa via usque ad terminum terræ
« Jac. de Pulian. et vadit per ipsum terminum us-
« que ad Valloncell. siccum, qui descendit usque
« ad Vallon. de Clauc. et ascendit per ipsum Vallon.
« usque ad prædictum fontem Sanctis Joannis de
« Clauco, et concludit in priori fine. Hoc tenimen-
« tum commutatus et concedimus vobis cum ne-
« more, vineis, arboribus, aquis, molendino, et
« omnibus quæ ibidem Cusentin. Ecclesia in episco-
« palis mensæ demanio pacifice hactenus, ac libere
« tenuit et possedit, concedentes nihilominus vobis
« vestrisque posteris potestatem construendi ibidem
« monasterium, sicut in prænotatis litteris apostoli-
« ois continetur, et possidendi locum ipsum libere
« ac pacifice sicut possedit et habuit hactenus ec-
« clesia Cusentin. et faciendo in eo, et de eo quid-
« quid vobis posterisque vestris placuerit, reservato
« Ecclesiæ nostræ tantum usu incidentorum ligno-
« rum in parte nemoris bis finibus designata. Inci-
« pit a fonte Sancti Joannis de Clauco, et descendit
« ipsum Vallon. Clauc. usque ad rivulum Serron.
« alli, et ascendit per ipsum rivulum usque ad viam
« Serræ, et vadit ipsa via juxta Serram versus
« orientem, usque ad viam publicam et revertitur
« per ipsam viam, et concludit in priori fine. Nihil
« autem juris, seu potestatis infra bujus partis fi-
« nem nobis, et nostræ ecclesiæ reservamus, neo li-
« cebit nobis nostrique posteris glandes gibi percipi-
« pere, vel in terra ipsa, quam vobis, sicut totam
C « aliam concedimus, aliquid construere, aut in da-
« mnum, et scandalum vestri monasterii aliquate-
« nus operari, sed soli usu lignorum, sicut dictum
« est, contenti erimus, vobis in perpetuum usu glan-
« dium, et fundi proprietate relicita. Hoc totum te-
« nimentum, sicut superius descriptum est, vobis
« commutando concedimus, et tam vobis, quam ve-
« stris posteris, sicut iustum fuerit, omni tempore
« defendemus. Recepimus autem a vobis ecclesiam
« Sancti Nicolai de Bottulo, cum tenimento ipso,
« vincis, arboribus, fulla, et molendino, quæ tibi
« sunt, et alio molendino in fluvio Cardonis positio-,
D « et tenimentum quod Canale vocatur, cum ecclesia
« Sancti Martini de Jove cum tenimento suo, quam
« vobis bonaæ memorie And. prædecessor noster,
« cum communis capituli consensu concesserat, sub
« annus censu libix unius oeræ, quem nos recepta
« ipsa ecclesia vobis absolute remisimus, et teni-
« mentum in Syla, quod bis divisus et finibus termi-
« natur. Incipit in flumine, quod dicitur Loric. et
« vadit a meridie via publica per Vallemonam us-
« que ad flumen Argentiol, et transit per eandem
« viam ad rivum qui dicitur Cassand. et inde vadit
« usque ad Macla. de Aren. A parte autem orientis,
« ascendit a prædicta Macla de Aren. et tendit per
« nemus usque ad Serrem, quæ dicitur Sancti An-
« geli, et ferit ad Orisias, quæ dividunt Mesocam-
« pam, et Trag. et descendit in directum ad flumen

« Garg. in districto ipsius fluminis per caput Macla-
 « rum, et inde transito flumine Garg. per directum
 « ascendit ad cacumen montis, et inde descendit
 « regio usque ad flumen Net. et ab aquilone ascen-
 « dit ipse fluvius usque ad vadum Castili de Selavis,
 « et ab Occidente revertitur via publica per Tri-
 « giam, et per petram Caroli Magni, et per Serram
 « de Grimald, usque ad predictum fluvium Loric.
 « concludit in priori fine. Hoc totum tenimentum
 « cum nemoribus, aquis, et omnibus, quae infra se
 « continet, a vobis recipimus, sicut illud monaste-
 « rium Floris ex imperiali done hactenus tenuit, et
 « possedit. Ut autem haec comunitatio, de mandato
 « domini papæ et voluntate nostra unanimi ad utrius-
 « que Ecclesiæ communodum facta, inviolabile robur
 « obtineat, omnes qui pro parte Ecclesiæ nostræ
 « aliquo tempore illam impedire, vel irritare præ-
 « sumperint, nisi bis et ter admoniti resipuerint,
 « excommunicationis poena subjaceret decernimus,
 « et præses privilegium per manum Alberti scripto-
 « ris nostri scribere præcipimus impressione sigilli
 « Ecclesiæ nostræ, neenon nostra, et fratum no-
 « strorum subscriptione munitum. Anno ab Incar-
 « natione Domini nostri Jesu Christi 1204, Frederici,
 « gloriissimi regis Siciliæ, ducatus Apuliæ et
 « principatus Capuæ anno vii, mense Julii, inductione
 « vii, pontificatus autem nostri anno primo. Ego
 « Lucas Dei gratia Cusentinus archiepiscopus, pro-
 « pria manu subscrispsi. Ego Jac. Cusentin. deca-
 « nus. Ego, Petrus cantor Cusentin. Ego, Michael
 « thesaurarius. Ego, Ruf. Cusentin. canonicus. Ego.
 « Pag. Cusentin. canonicus. Ego, Bern. Cusentin.
 « canonicus. Ego, Snardus Cusentin. canonicus.
 « Ego Isaac Cusentin. canonicus. Ego, Nic. Cusen-
 « tin. canonicus. Ego, W. Cusentin. canonicus.
 « Ego, magister Romualdus Cusentin canonicus. »
 Nulli erga, etc., nostræ confirmationis, etc. Sis quis
 aulem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Novembbris.

CXLIX (400).

MATTHÆO, ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARIE DE BO-
 TRANO, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM
 FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPE-
 TUUM.

*Recipit ipso sub protectione, et enumerantur bona ad
 ipsos spectantia.*

(Apud S. Petrum, iii Non. Novembbris.)

His qui objecti esse malunt in domo Domini,
 quam habitare in tabernaculis peccatorum, et sub
 regulari habitu ei, cui servire regnare est, humiliiter
 deservire, quam per seculares illecebras evagari,
 apostolicum convenit tam præsidium quam subsi-
 dium adhiberi, ut tanto licentius in lege Domini me-
 ditentur, quanto utilius eis in necessitatibus suis
 sollicitudine nostra fuerit et auctoritate Provisum.
 Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris olim po-

A stulationibus inclinati, ut palmes, quem Pater cœ-
 lessis, etc., usque ad nos nullo mediante spectaret.
 Quia ergo archiepiscopus et canonici memorati
 mandatum nostrum tandem receperunt humiliiter, et
 unanimiter impleverunt, ut quod auctoritate nostra
 laudabiliter est impletum, favoris nostri gratia fortius
 roboremus, monasterium Sanctæ Marie in Bot-
 ran. in jus et proprietatem beati Petri, et sub ejus
 et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti
 privilegio communimus; in primis siquidem statuen-
 tes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et
 beati Benedicti Regulam in eodem monasterio, etc.,
 usque observetur. Præterea, quascunque posses-
 siones, etc., usque vocabulis exprimenda: locum
 ipsum Botran. cum ecclesiis Sancti Nicolai et Sancti
 Angeli, et aliis omnibus suis pertinentiis, sicut
 B vobis est ab eisdem archiepiscopo et canonici assigna-
 tis; locum Floris, cum pertinentiis suis; locum,
 qui dicitur Calosub, cum pertinentiis suis; locum,
 qui dicitur Paraclomitus, et alium locum, qui dicitur
 Semigari, cum suis pertinentiis; locum, qui
 dicitur Eremita, cum suis pertinentiis; locum, qui
 dicitur Campus de Manna, cum alio loco, qui dicitur
 Misdi, cum omnibus pertinentiis suis; locum,
 qui dicitur Gimellaria, cum omnibus pertinentiis
 suis; tenimenta de Garga; tenimenta de Fragullis,
 de Tassetan, et de Caput roseæ, cum omnibus per-
 tentiis suis; terras laboratorias, pascua, silvas,
 aquas, et quidquid contingit a flumine, quod dicitur
 Lorica, et vadit per viam publicam a parte occiden-
 tali usque ad Serranicum, et descendit per ipsam
 C viam usque ad flumen Sabuti, et ascendit per ipsum
 flumen usque ad fontem, et vadit inde terminus
 usque ad flumen Ampulini, quod est a meridie, et
 descendit ipsum flumen usque ad eum locum, ubi
 jungitur cum flumine Neto, et ascendit per ipsum
 flumen usque ad Serram, quæ respicit Gimellara, et
 est in finibus monasterii Sancti Tripedii a parte
 orientis, et inde vadit terminus per fines monasterii
 abbatis Marci, usque ad viam quæ venit a Cheren-
 tea, et vadit per porticum, quæ videlicet via manet
 in confinio a parte aquilonis usque ad locum, qui
 dicitur Frassinetum, ex quo loco ascendit terminus
 per flumen Netum, et ascendit per ipsum flumen
 usque ad eum locum, qui respicit ad Cristas, ubi
 dicitur Tria Capita, et vadit in directum ad Cristas,
 D quæ dividunt Mesocampum et Fragulum, et vadit ad
 Serram, quæ dicitur Sancti Angeli, et descendit ad
 viam publicam, ubi dicitur Macula de Arena, et va-
 dit per ipsam viam de Vallebona, et concludit in
 priori fine; Tenimentum Flucæ, cum omnibus teni-
 mentis suis; redditum Salinæ de Neto, quinqua-
 ginta videlicet aureorum bisantiorum; monasterium
 abbatis Marci, et obedientiam Sancti Martini de
 Neto, et quidquid habetis in tenimento fluminis Fri-
 gidi; domos, quas habetis in civitate Cusentia;
 domum etiam, quam emistis in arce Cusentia;

Casalinos sitos circa domum eamdem, vobis a A W. justitiario intuitu pietatis collatos, et domum, quam monasterio vestro obtulit frater Joannes de Rubian. Statuimus, et præsentí decreta sancimus, ut monasterium vostrum nulli, nisi Romanæ Ecclesiæ cuius juris existit, debeat subjacere. Sane, lanoram vestrorum quos propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum nullis, etc., usque præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, etc. Prohibemus insuper, etc., far sit absque abbatis licentia de eodem loco discedere. Discedente viro, etc., usque retinere; illud districtius inhibentes, ne terras etc. Si quæ vero donationes etc. Ad bœc etiam, prohibemus, ne aliquis monachus, etc., usque utilitatem. Quod si facere forte præsumperit, etc., usque respondere. Licitum præterea sit vobis in causis propriis, etc., usque desperire. Insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne nullus episcopus, etc. usque vel removendo eo, qui pro tempore fuerit, sine mandato Romani pontificis, se aliquatenus intromittat. Prohibeminius insuper, ut nullus archiepiscopus, episcopus, vel alii ecclesiarum rectores in vostrum monasterium interdicti, vel in fratres inibi constitutos suspensionis vel excommunicationis sententiam audeat promulgare. Quod si factum fuerit, irritam sententiam illam decernimus, et ianam. Porro, si in mercenarios vestros, pro eo quod decimas non solvitis, sive aliqua occasione eorum, etc., usque: duximus irritandam. Cum autem generale interdictum, etc. Chrisma vero, etc., usque ordinaciones clericorum, et cartera ecclesiastica sacramenta a quocunque malueritis catholico suscipiatis episcopo gratiam alque communionem apostolicæ sedis habente, qui nostra suffulsius auctoritate vobis quod postulatur impendat. Obeunte vero, etc., usque eligendum. Electus autem, a Romano pontifice, vel a quo ipse præceperit, munus benedictionis accipiat. Paci quoque, etc. Decernimus ergo, etc., salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Ad indicium autem quod idem monasterium specialiter beati Petri juris existat, annuatim unum aureum nobis, nostris ue successoribus persolvetis. Si qua ixitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, III Nonas Novembbris, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno septimo.

(401) Epistole hujus prima pars reperitur inter Decretales, lib. III, tit. 46, *De observatione jejuniorum*, cap. 1.

Pars altera reperitur etiam, sed admodum mutila, inter Decretales, lib. III, tit. 41, *De celebratione missæ et sacramento Eucharistiae, et divinis officiis*, cap. 5. Quæ in utroque loco leguntur, hic uncis inclusa sunt. Ide etiam Raynaldum ad annum 1204, § 68.

(402) Vid. Decret. lib. III, tit. 46, cap. 1.

(403) In Decretal. desunt hœc verba.

CL (401).

CLERICIS SANCTI PETRI IN MAGDALONA.

Rescribit eis, quoties in Dominicum diem pœvigilium incideret, Sabbato jejunandum, atque pridie S. Matthiæ festu die jejuniū religionem servandam.

(Apud S. Petrum, Nonis Novem.)

(402) [Ex parte vestra fuit quæsitum a nobis (403), utrum, si Navitatem Domini, vel Assumptionem beatæ Virginis, vel festivitatem alicujus apostolorum in secunda feria contigerit evenire, die Sabbati præcedenti vigilia debeat jejunari, et utrum in beati Matthiæ apostoli vigilia sit jejunium injungendum. Ad quod breviter duximus respondendum, quod et (404) die Sabbati prælibatas festivitates secundæ feriæ præcedentis, et beati Matthiæ debet vigilia jejunari.] Insuper postulatis, quando sacerdos in Missa perfundere debeat, per litteras apostolicas edoceri. Ad quod taliter respondemus (405), [quod] semper sacerdos debet vino perfundere, postquam totum percepit (406) Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare, ne, si forte vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Novembbris.

CLI.

... EPISCOPO TERMULANO (407), ET ABBATI SANCTI JOANNIS IN LAMIS.

Querelas Fogitanorum adversus Trojanos et Trojanum episcopum examinandus ipsis committit.

(Apud S. Petrum, IV Kal. Octobris.)

C Proposuit nobis dilectus filius. . archipresbyter Fogitanus, ex parte tam cleri quam populi de Fogia, conquerendo, quod, cum in eo loco, in quo Arpa, quondam civitas populosa et magna fuerat, sit Fogia constituta, sicut ex antiquis ædificiis et fossatorum ambitu demonstratur, gravamen non modicum reputant, quod ille præseditur ipsis, qui eis nequaquam præesse deberet. Nam, post destructionem civitatis ipsius, partem diœcœsus suæ Sipontus, et pariem Luceria occupavit; quare aliquanto tempore fuerunt ecclesias Lucerinæ subjecti. Postmodum vero, Troja, quæ fuerat diœcœsus Lucerinæ, a sede apostolica impetravit, episcopali cathedra insigniri; et, cum Lucerinus episcopus, ipsius civitate destructa, apud Alesin. latitaret, Trojanus episcopus, et populus sibi commissus, Fogitanam ecclesiam, quæ tunc sub nullius erat constituta regimine, occuparunt; Fogiam, quæ, sicut Arpensis civitas, fuerat de Came-

D (404) Deest in Decretal. particula bœo, et infra verbum prælibatas, et post festivitates add. prælibatas.

(405) Vid. ibid., tit. 41, cap. 5.

(406) Decretal. legunt accepit.

(407) Interrupta, jejunaque Termulanorum episcoporum scripsit, apud UGHELLUM, Ital. sacr. tom. VIII, col. 530, Aliforum memorial circa annum 1169, ex monumentis monasterii Casæ-novæ. Pennensis diœcœsus; mox Joannem, sed non nisi anno 1265.

ra principum, me ipsius ecclesiæ dominio privarentur, semel sub Roberto Guiscardo, secundo sub duce Rainone, tertio sub imperatore Lothario, quarto sub claræ memoriae rege Rogerio, penitus destruentes. Verumtamen, episcopus ipse, contradicentibus clero et populo Fogitanis, nunquam episcopalium possessionem pacificam potuit obtinere, nec maximam partem Lucerinæ dioceseos, quam occupaverat, possidet; sed sive illa exsisterit Lucerinæ dioceseos, sive fuerit de Arpensi, Luciferinus episcopus ipsam possidet sine lite, quare, Trojanus episcopus ad Fogiam transitum habere non potest, nisi per diocesim Lucerinam. At, ubi regni tempestas fuit tranquillitate sedata, et Fogia effecta est, auxiliante Domino, populosa, a regibus, qui per tempora regnauerunt, obtinuerunt privilegia libertatis. Unde, cum episcopus et populus Trojani a regibus non possent aliquatenus impetrare, ut Fogiam eorum jurisdictioni submitterent, ipsorum furor est accusus in tantum, quod ad destructionem ipsius inimicos regni iterum et iterum adduxerunt. Tempore namque quo inclytæ recordationis rex W. viam est universæ carnis ingressus, adducentes quoctunque inimicos regni potuerunt ad eorum excidium congregare, exceptis hominibus intersectis (*sic*), damna intulerunt eisdem viginti millium unciarum, et destruentes ecclesias extra Fogiam constitutas, altare quoddam, quod bonæ memorie Alexander papa, prædecessor noster, consecrarat in honore beati Joannis, non sunt veriti violare, sanctorum reliquias in eodem reconditas auferentes. Cumque ipsis nequaquam possint resistere, eo quod Fogia, sicut aliae civitates regni, eo tempore non menita fuerat, episcopo et capitulo obtulerunt, quod parati erant ipsorum stare mandatis, et eis, tam in temporalibus, licet fieri non deberet de jure, quam etiam spiritualibus obediare, persuos eisdem nuntios supplicantes, ut, si terræ parcere forte nollet, ad ecclesias saltem miserationis oculos inclinarent, ecituri pro certo, quod, si ab ecclesiarum nollent destructione cessare, ipsis in spiritualibus de cætero nullatenus responderent. Ipsi vero una cum populo responderunt, quod non solum terram destruere, sed ecclesias ipsas reverttere, et campanas, et sanctorum reliquias apud Trojam proposuerant asportare, nolentes de cætero jus aliquod temporale vel spirituale in Fogia obtinere, eo quod locus ipse per eos fieri habebat inhabitabilis, ab ipsis in pascuum aut terram arabilem redigendus. Tandem vero, ipsis sicut Domino placuit, effugatis, et cum confusione reversi ad propria, seriem claræ memoriae regi Tancredo exponere curaverunt, qui, confirmans eisdem privilegia libertatis, adjunxit ut, sicut ex ipsis concessione poterat fieri, uiceretur de cætero Fogia vo-

A cabulo civitatis, scribens et supplicans honæ memorie Clementi et Cœlestino, prædecessoribus nostris, ut eis episcopum concedere dignarentur, qui, eorum votis favorem præstantes benignum, quo i eis pontificali deberent insula decorare, spem ipsis per suas litteras tribuerunt. Verum, cum imperator Henricus regnum fuisse adeptus, et cancellarius regui esset Trojanus antistes (408), ab imperatore prædicto Fogiam impetravit, et Fogitanorum bona Trojanis ab eodem fecit imperatore concedi. Obtinuit etiam ab eodem, mœnia Fogiae dirui, ut sic saltem eam postmodum destruere possent ex toto. Qnod cum ad eorum audientiam pervenisset, ut possent a servitute hujusmodi liberari, octo millia uncianum auri prædicto imperatori dederunt, qui sic B eis privilegium contulit libertatis, retinens eos in demanio suo, sicut fecerant reges, prædecessores ipsius. Altamen, eo tempore, clerici Fogitani ab eodem fuere imperatore coacti Trojanensi episcopo respondero; quos cum idem episcopus in custodia coarctasset, trecentas uncias auri ab ipsis extorsit, hunc eis vicarium statuens, quem nunc habet Ecclesia Trojanæ pastorem (409), qui, cum sit ambitiosus, sicut asserunt, pariter et protervus, beneficia clericis abstulit Fogitanis et Trojanis ea studuit assignare. Libertates quoque ac privilegia ecclesie supradictæ penitus destruens, quanta gravamina in vicaria et in præsatu postmodum, prædecessorum suorum sequens vestigia, eisdem intulerit ex subsequentibus poterit elucere. Nam cum ipse pater communis esse daberet, idem, velut hostis et inimicus, cum non possit persecuti eos armis, astutis utilit contra eos, ut, sub prætextu gladii spiritualis, eos valeat aggravare, interdicti et excommunicationis sententias in eos sine causa promulgat, et, juris ordine prætermisso, clericos etiam occasione levissima, et nulla, quandoque vocal ac Trojam, et quod gravissimum reputant, ipsis inter inimicos suos faciens commorari, eis officium vel beneficium nequaquam restituit, nisi precibus Trojanorum, quibus eos necessitate compulso supplicare oportet, ut sic per Trojanos destitui et restitui videantur. Iusuper, terram ipsorum, quæ membrum est suæ dioceseos, sicut idem episcopus asserit, speciosum, debitis et certis temporalibus visitare non curat, imo nullatus accedit ad ipsam, ut sic eos Trojanam adire compellat, et se coram Trojanis, non pastorem, sed hostem exhibeat eorumdem. Cum igitur pretiosiora membra digna sint amplius honorari, ex præmissis colligitur manifeste, quod idem nec pater est neque pastor, cum eis nullum honorem exhibeat, sed tantum ipsis opprobrii inferat et gravamen. Præterea, cum Fogitani, pro justitia alicui exhibenda, secundum pri-

D episcopum Trojanum post Gualterum de Polena, anno 1195 memorat, cujusque successorem, Philippum, murus consecrationis anno 1212, in Id. Octobris, accepisse asserit UGHELLUS, Ital. sacr. tom. I, part. sign. * col. 237.

(408) Jam observavimus, Gualterum de Polena, regni Siciliae cancellarium, ex Trojana ad Cataniensem Ecclesiam translatum fuisse. Vide lib. v, epist. 99, not.

(409) Erat is, verisimiliter, Gualbertus, quem

vilegia sibi concessa, Fogiam non teneantur exire. A nisi de nostro vel regis speciali mandato, et episcopus ipse clericorum correctiones et confirmationes infantium in Fogia debeat exercere, et causas matrimoniales cognoscere, prout in eorum privilegiis continetur, idem eos Trojanam adire compellit, ibique matrimonii causas audit, nullatenus parcens eorum laboribus vel expensis, nec periculis, quæ ipsis a castrorum latronibus inferuntur. Et, cum Fogia per quindecim millaria distet a Troja, pueri, qui ad confirmandum illuc a matribus deferuntur, inter ulnas ipsarum multoties deficiunt in eundo. Cæterum, cum, secundum privilegia ipsis indulta, sine rationabili causa et ordine judiciario clericos Fogitanos non debeat officio beneficioque privare, idem in eos nunc depositionis, nunc suspensionis et excommunicationis sententias profert, juris ordine prætermisso, pro sua arbitrio voluntatis, juri vel consuetudini, seu privilegio nullatenus deferens, nec appellationi legitime ad apostolicam sedem ab eisdem emissæ. Archipresbyterum quoque, cunctorem et præbendarios instituere præsumit et destituere, irrequisita capitulo voluntate, licet electio ejusdem archipresbyteri ad capitulum ipsum, et institutio canctoris et præbendarium, ex privilegiis et consuetudine approbata, ad archipresbyterum pertinere noscatur. Exigit insuper a singulis ecclesiis Fogitanis de decimis duas quartas, cum in una ei solummodo teneantur et cathedralico respondere, non erubescens eorum temporalia metere, quibus minime studet spiritualia seininare. Libertates etiam et dignitates ecclesiarum Fogitanarum, sicut ex compositione quadam inita inter ipsos, et roborata per publicum instrumentum, non solum observare contemnit, verum etiam, quantum potest, evacuat et infringit. Cumque nullam ecclesiam in eorumdem parochia in ipsorum præjudicium construi permettere debeat, idem ad illorum destructionem indifferenter omnibus licentiam tribuit ecclesias construendi, ut sic a parochianis ipsorum non possint percipere debitas rationes, dictis parochianis apud loca religiosa eligentibus sepulturam. Ut autem aildat afflictionem afflictis, quasdam petias terræ ad Fogitanam ecclesiam pertinentes, prout prædicti regis Tancredi authentico demonstratur, ipsis conatur auferre, pro ratione constituens propriam voluntatem. Trecentas insuper uncias, quas tum nomine mutui, tum imperiali potentia suus ab eisdem clericis prædecessor extorsit, solvere contradicit, licet idem prædecessor ipsius in pignus eis suos redditus obligaverit, de quibus episcopus ipse pro solutione hujusmodi debiti eos aliquid percipere non permittit. Sane, legatos apostolicae sedis apud Fogiam de redditibus ad hoc specialiter deputatis procurare contemnit, ut ipsos contra eorum consuetudinem sit necesse prædictos legatos de bonis propriis procurare. Ad majus autem opprobrium eorumdem, cum eum ordinationes clericorum celebrare contingit, pest omnes clericos suæ dioeceseos

A vocal ad ordines Fogitanos. Sanctum chrisma ipsis conferens subsannando, prius illud casalibus tribuit, et castelis. Unde exclamant alii contra eos, in eorum capite stercora projicientes et herbas, equorum stramenta quandoque, ac ipsos equos multoties subtrahendo. Sed, ut episcopi, qui præfuerunt per tempora, ignominia Fogitanorum facies adimplerent, juxta ostium suæ domus Fogiam fecere depingi, ut quasi tam in spiritualibus quam temporalibus fuerit ecclesiæ Trojanæ commissa, desuper scriptitantes Trojanæ Fogiae casale concessum.

B Præterea, ipsorum ecclesias dedicare, ac consecrare altaria prætermittit, nec patitur eas ab aliis episcopis consecrari. Licet autem bona memoria Cœlestinus papa, prædecessor noster, eis duxerit indulgendum, ut donec discordia, quæ inter Trojanos et eos existit, pacis esset reformatione sedata, chrisma, oleum sanctum, et alia ecclesiastica sacramenta a quocumque catholico mallent episcopo, qui gratiam apostolicae sedis haberet, perciperent, idem tamen episcopus omnibus prohibet, ne ministrent eis sacramenta prædicta, quare in Sabato vigilia Paschæ multoties non celebravere baptisma et infantes sine sacramento decessere prædicto, et chrismatis unctione. Adjecit insuper archipresbyter memoratus, quod si ad statum antiquum vellemus babere respectum, restituendi potius essent Luciferæ, quæ utcumque ipsos primus habuit, et pessedit. Si vero ad statum antiquiorem et debitum prospicere dignaremus, terram ipsorum in statum pristinum reducentes, ipsis concederemus

C antistitem quem civitatem Arpensem, in qua Fogia est constructa, constat aliquando habuisse. Cum enim propter destructionem terræ, ac defectus populi, cathedralem amiserint dignitatem, alii propter paucitatem adjuncit; a rationis tramite nullatenus discordaremus, si eandem per Dei gratiam populosam effectam curaremus dignitate pristina insignire. At si ad gravamina per Trojanam ecclesiam eisdem illata nostrum extenderemus intuitum, eos ab ipsis jurisdictione eximeremus omnino, co quod privilegia suæ dignitatis merent amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Ut igitur tantæ dissensionis scandalum cœpiatur, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus personaliter iam Trojanam quam Fogiam ad-

D eunes, ad reformandam inter eos pacem efficaciter intendatis, et, si tractatum pacis admiserint, ut vel potior pars discordie amicabili possit conventione sedari, vos, universa redigentes in scriptum, ad sedem apostolicam transmittatis, ut modicum illud discordie, quod remanserit, auctoritatis nostræ arbitrio deleatur. Alioquin, super præmissis et aliis, quæ partes duxerint proponenda, inquiratis diligentissime veritatem, et quæ inveneritis per vestras nobis litteras fideliter intimatis, præfigentes eis terminum competentem, quo cum eisdem litteris nostro se conspectui representent.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kal. Oct.

CLII (110).

..... LITTERÆ BALDUINI IMPERATORIS AD PAPAM.

Significat ei, quo modo Constantinopolitanum imperium occupatum sit a Latinis.

[« Sanctissimo in Christo (411) Patri, et domino charissimo Innocentio, Dei gratia summo pontifici, Balduinus, eadem gratia Constantinopolitanus imperator, et semper Augustus, Flandrensis et Hainonix comes, miles suus, cum devota et semper (412) obsequii voluntate oscula pedum. Cum, paternæ sollicitudinis zelo, et nostræ congregationalis in id ipsum amore speciali, quæ circa nos aguntur sanctitas vestra scire desideret, se riati vobis declarandum esse decrevimus, quam mira circa nos usa est divina clementia bonitate, quamque, non nobis quidem, sed nomini suo gloriam dederit, omnibus sæculis admirandam. Mirabilibus ejus circa nos semper mirabiliora succedunt, ut etiam infidelibus dubium esse non debat, quin manus Domini operetur hæc omnia, cum nihil a nobis speratum aut provisum ante contigerit, sed tunc demum nova nobis Dominus procuravit auxilia, cum nihil humani videretur superesse consili. Et quidem, si bene meminerimus, per litteras paternitati vestræ transmissas, nostri progressus et status narrationem eo usque deduximus, ut, urbe populosa capta violenter, a paucis Tyranno fugato, ac filio Isachii, Alexio, coronato, mora promissa foret et ordinata per hiemem, ut potenter obruerentur (413), si qui resistere viderentur Alexio; et nunc breviter narranda suscipimus, quæ circa nos postea contigerunt, et, prænotato, quod, sicut, non opera hominum fuere, sed Dei, quæ Græcis intulimus, ita non hominum opera fuere sed dæmonum, quæ cum imperatore novo, Græcoque per omnia, Græcia nobis ex perfidia consueta retrahuit. Nos mitem ministraret moribus nostris adversa barbaries, de civitate exeentes, ex adverso civatis (414) interacente portu (415), ad preces imperatoris castra posuimus, et ex insperato, seu innata malitia, seu Græcorum seductus perfidia, animo recedit a nobis, cui tanta beneficia contimus, imperator, et in omnibus, cum patre patriarcha et mole nobilium, nobis promissis perjuris et mendax, tot incurrit peruria, quot nobis

(410) Legitur in Gestis Innocentii, § 91. sed non absque mendis aliquibus. Integrum, nec non emendatiorem, exhibet Raynaldus, ad annum 1204, § 6. Ideo hic uncis inclusa, duplique ad initium cujusque lineæ virgula in margine distincta exhibetur.

Eamdem recitat Arnoldus Lubecensis, Chron. Stav. lib. vi, cap. 20, cum aliqua discrepantia. Nos numeris omnibus absolutam, ac fidem apographi Couti, nec non codicis Vallicellani, diligenter exscriptam damus.

(411) In Gestis deest.

A « præstilit juramenta. Unde, nostro tandem destinatus auxilio, prælia contra nos meditatur in cassum, et navigii, quod eum adduxerat et sublimaverat ad coronam, procurat incendia, sed volo tam crudeli, Deo non protegente, fraudatur. Fit pars sua per cuncta deterior, et hominum suorum cædes, incendia et rapines proveniunt. Imminente foris pugna, intus timoribus contractatur. Imperatorem ei ænulum parantibus Græcie, ea occasione captata, quod nullum ad auxillium nostrum deberet habere consiguum (416). Cam que eidem evadendi spes unica restaret in nobis, juratum sibi quemdam, Marculsum nomine, sagine sibi propinquum, de quo pro beneficiis impensis, super omnes alios considebat, mittit ad exercitum nostrum, qui Blakernæ palatum nobis sub imperatoris et suo juramento promittit obsidium, donec nobis cuncta promissa reddantur: accedit ad palatum recipiendum nobilis marchio, illudit Alexius marchioni et quos jam nobis derat, spretis obsidibus, consueta perjuria non veretur. Nocte insecura, Marcalfus, domino suo perjurus et nobis, Græcis reddendi nobis palatii revelat arcana, atque ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem, et ad hoc modis omnibus venientium esse declarat, nisi dejiciatur Alexius. Cujus proditionis merito tertius in urbe imperator, attollitur; in domiu[m] dormientem et reinescum sacrilegas mittit manus, eumque carcere tetro concludens (417), tertium Nicolaum quemdam, qui apud Sanctam Sophiam imperiales insulas noviter usurparat, traditum sibi Græcorum qui eum creaverant, proditione, rursus incarcerat, mortuoque postmodum Isachio, qui animum filii sui a nobis præ omniis, ut dicebatur, averterat, acclamante clero Græcorum, et populo, ut de terra tolleremur, in brevi, tantum sanguinem nostrum sicutlibus Græcis, prælia contra nos proditor jam dictus instaurat, urbem machinis et propugnaculis munit, quorum similia nemo viderit unquam. Cumque murus miræ latitudinis lapidibus minutis, cæmentoque tenacitati, et firmatis antiquæ constructus, in altum valde surgens, turres haberet amplissimas, pedibus circa quinquagenis, paulo plus minusve, distantes inter quaslibet duas a parte maris, quo noster timebatur assaltus (418), turris lignea erigitur super murum, stationibus tribus aut quatuor multitudinem continentibus armatorum. Nihilominus

(412) In Gestis deest.

(413) In Gestis, et apud Raynaldum, obtineruntur.

(414) In Gestis, add. in.

(415) Sic in Gestis; legendum censem Raynaldus, monte.

(416) Cod. Reg. citatus a Baluzio, refugium.

(417) Sic et apud Raynaldum; in Gestis, add. ac conductens.

(418) Sic et apud Raynaldum; in Gestis, assaltus.

etiam inter quaslibet duas turres, seu petraria, A seu mangonellus erigitur. Turribus autem supereriguntur ligneæ turres altissimæ stationum sex, superque supremam stationem aversus nos porrigitur scalæ appodiaciones ex ultraque parte et propugnacula continentes, paulominus excelsis scalarum capitibus, quam jacere in altum posset arcus a terra. Murum etiam ipsum murus circumcingit inferior (419), duplexque fossatum ne muris ulla applicari possent ingenia sub quibus valerent latitare fossores. Interim, terra marique nos tentat perfidus imperator, nos (420) semper Domino protegente et suos frustrante conatus. Nam, propter ordinationem nostram, ad prædam victualium procul excentibus nostris, usque ad mille animas hominum pugnatorum, imperator occurrerit in multitudine gravi, primoque congressu dissipaturomaino. Cœsis captisque non paucis, sine damno nostrorum, fuga ignominiosa consulens sibi clypeum adjicit, arma deponit, et nostris vexillum imperiale dimittit, nobilemque, quam sibi præferri fabiebat, iconiam, quam ordini Cisterciensi nostri dedicare victores. Iterato navigium nostrum flammis aggreditur, intempestæque noctis silentio sedecim suas naves incensas, velis in altum expansis et inferius colligatis ad proram, flante forte titer Austro, nostras mittit in naves; sed Domino faciente (421) cum multo nostrorum labore, cum stodimur indemnes, et ardentibus navibus clavis infixis catenis hærentibus, nostrorum reningio trabuntur in pelagum, et ab imminenti mortis periculo a Domino liberamur. Nos igitur, terrestrem eum provocamus ad pugnam, et ponte atque aene transmisso, qui exercitum nostrum separabat a Græcis, cuneis ordiratis, ante portam diu stetimus regiæ civitatis, et palati imperialis, quod Blakerna nuncupatur, in nomine Domini, agmina Israel prædecente cruce vivifica, parati ad prælium Græcos excipere si eis placuerit exire. Et quidem pro militiæ exercitio excentem nobilem queindam nostri pedestre strucidarunt. Sic in castra reversi, terra marique saepius provocamus, sed, dante Domino, semper, ac triumphaliter obtinemus. Mittit ad nos pacis fictæ legatos perfidus incubator imperii, postulat, et obtinet cum duce colloquium. Cumque eidem dux magnanimus objecisset quod nulla cum eo pacis posset esse securitas, qui dominum suum carcere conclusisset, postposita jusjurandi religione et fidei, ac fœderis inter quantumlibet intideles firmiter obtinentis, et ipsi præripuisset imperium, eidemque bona consuleret tide, ut dominum suum restitueret et tumiliter veniam postularet, nostras etiam pro se promitteret preces, et quod cum eodem domino suo misericorditer, si vellet, agere

(419) Sic legitur in Gestis, et apud Raynaldum ; in apographo Conti, *inferiorem*

(420) Sic legitur in Gestis, et apud Raynaldum in apographo Conti, *nosque*.

deberemus, ac quidquid contra nos egerat veneno, si rediret ad animum, imputare vellemus ætati, lapsuive consilii, ille vana verba subintulit, quia quæ responderet rationabiliter non haberet. Obedientiam autem Romanæ Ecclesiæ, et subventionem terræ sanctæ, quam juramento et scripto imperiali firmarat Alexius, adeo refutavit, ut viam amittere præeligeret, Græciamque subverti quam quod Latinis pontificibus orientalis ecclesia subderetur. Nocte igitur insequenti, dominum suum latenter laqueo suffocat in carcere, cum quo ipsa die prandium sumpserat Judæ (422), et clava ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis, et costas inaudita crudelitate confringit, casuque vitam, quam laqueo extorserat, contingit eternam, ac imperiali sepultura concessa, propalatum omnibus scelus, funeris honore dissimulat. Sic nobis hiems tota perlicitur, donec navibus nostris scalis aptatis, et instrumentis bellicis præparatis, nos et nostra recipientes in navibus, v Idus Aprilis, hoc est feria sexta ante passionem Domini, unanimiter pro honore sanctæ Romanæ Ecclesiæ et subventione terræ sanctæ, navali prælio invadimus civitatem, et ea die, sine multo tamen nostrorum sanguine, fuimus tanta persessi, ut inimicis nostris in opprobrium vertemur, quorum ea die pars fuit per cuncta superiora, adeo ut tracia in terram Græcis compellere mur, bellica nostra machiuamenta relinquere, et infecto negotio ad ripam redire cogeremur adversam, ea die, ut videbatur inutiliter fatigati. C turbati ergo plurimum, et conterriti, sed demum in Domino roborati, definito concilio rursus instauramus ad pugnam, et quarto die, ii Idus Aprilis, hoc est feria secunda post passionem Domini, flante Borea, rursus applicamur ad muros, scalis navium, scalis turrium applicatis, cum multo labore nostrorum, permultum resistentibus Græcis. Sed ex quo cominus gladios sensere nostrorum, noa diu belli anceps duravit eventus; duæ siquidem naves pariter colligatae, quæ nostros episcopos Suessionensem, videlicet et Trecentensem, defrebant, quarum erant insignia paradisus et peregrina, primæ scalis suis scalas turrium attigerunt, et felici augurio peregrinos pro paradyso certantes hostibus admoverunt. Prima muros obtinet vexilla pontificium, ministrisque cœlestium secretorum prima conceeditur de cœlo Victoria; irruentibus igitur nostris, cedit, Domino jubente, multitudo insluita perpauca, et propugnacula relinquentibus Græcis, nostri audacter militibus portas aperiunt; quorum cum imperator, qui non procul a muris in tentoriis stabat armatus, conspicaretur ingressum, statim tentoria dereliquit, et fugit; nostri cœdi-

(421) Sic in Gestis, apud Raynaldum, et in apogr. Conti; verum in cod. Valicell. *favente*.

(422) Sic in apographis, et apud Raynaldum : in Gestis, add. *similis*.

bus occupantur, civitas capitur populosa, reo-
- pientur in palatiis imperialibus qui nostrorum
- enses effugiunt, multaque cæde facta Græcorum
- nostri sese recolligunt ad vesperascente jam die,
- arma fessi deponunt, de assultu palatiorum in
- crastino tractaturi. Suos recolligit imperator, et
- crastinam hortatur ad pugnam, asserens quod
- nostros in potestate nunc habeat intra murorum
- septa conclusos. Sed nocte latenter dat terga de-
- victus. Quo comperto, Græcorum plebs altonita
- de substituendo imperatore pertractat, et, dum,
- mane facto, ad nominationem ejusdam Constan-
- tini procedunt, pedites nostri, non expectata
- deliberatione majorum ad arma prosiliunt, et,
- terga dantibus Græcis, fortissima et munitissima
- politia relinquuntur, totaque in momento civitas
- obtinetur. Diripiunt equorum innumera multitudo,
- auri et argenti, sericorum, pretiosarumque ve-
- sium, atque gemmarum, et omnium eorum quæ
- ab hominibus inter divitias computantur, tam
- inestimabilis abundantia reperitur, ut tantum tota
- non videretur possidere Latinitas, et, quæ admo-
- dum (423) pauca negaverant, cuncta nobis divino
- iudicio reliquerunt, ut secure dicamus, quia ma-
- jora his mirabilia, circa bellorum casus nulla
- unquam narrat historia, ut impleta prophetia ma-
- nifeste videatur in nobis, quæ dicit, persecutur
- unus ex vobis centum alienos; quia, si inter sin-
- gulos victoriam partiamur, quilibet ex nostris non
- pauciores quam centum et obsedit et vicit. Nunc
- autem, non nobis victoriam usurpamus, quia sal-
- vavit sibi dextera Domini, et brachium virtutis ejus
- revelatum est in nobis. A Domino tantum (424)
- factum est istud, et super omnia mirabilia mirabile
- est in oculis nostris. Ordinalis igitur diligenter
- quæ disponenda rerum poscebat eventus, ad ele-
- ctionem imperatoris unanimiter et devote proce-
- dimus, et omni ambitione seclusa, cum sex haro-
- nibus Venetorum, venerabiles viros, episcopos
- nostros Suessionensem, Halberstatensem,
- Trecensem, dominumque Betbleemitanum, qui a
- partibus transmarinis auctoritate apostolica nobis
- fuerat delegatus, Acconensem electum, abbatem-
- que Lucedii, imperatoris nostri sub Domino con-
- stituimus electores. Qui, oratione præmissa, ut
- decuit, Dominica, misericordia Domini personam
- nostram, quod a nostris meritis procul erat, una-
- nimiter ac solemniter elegerunt, divinis laudibus
- clero et populo pariter acclamante: sequentique
- Dominica (425), qua Jubilate cantatur, præcipiente
- apostolo Petro regem honorari, eique obediri
- quasi præcellentem, et Evangelio nuntiante, quod
- gaudium nostrum neino tollit a nobis, cum ingenti

(423) In Gest. quia admodum: apud Raynaldum, quemadmodum.

(424) Sic in cod. Vallicell. In Gestis, et apud Raynaldum, nec non; in apographo Conti, *tamen*.

(425) In Gestis, acclamante. Sequenti Dominica.

(426) Sic in cod. Vallicell. In Gestis et apud Raynaldum, nec non; in apographo Conti, utrique

A « honore atque tripudio, more etiam suo applau-
- dentibus Græcis ad honorem Dei et sanctæ Ro-
- manæ Ecclesiæ, ac subventionem Terræ sanctæ,
- gloriose coronatum, ad imperii fastigia, Deo et ho-
- minibus amabiles Patres, memorati pontifices,
- cum universorum applausu et piis lacrymis subli-
- marunt. Aderant incolæ Terræ sanctæ, ecclesias-
- ticæ militaresque personæ, quorum præ omnibus
- inestimabilis erat et gratulabunda lætitia, exhibi-
- bitumque Deo gratius obsequium asserebant, quam
- si civitas sancta Christianis esset cultibus restitu-
- ta, eum ad confusionem perpetua inimicorum crucis
- sanctæ Romanæ Ecclesiæ Terræque Hierosolymi-
- tanæ sese regia civitas devoveret, quæ tandem jam
- potenter adversariastetit, et contradixit utique (426)
B « Hæc est enim, quæ spurcissimo gentilium ritu,
- pro fraterna (427) societate, sanguinibus alternis
- ehibitis, cum infidelibus ausa est saepius amicilias
- firmare ferales, et eosdem in amilla diu lactavit
- uberrima, et extulit in superbiam sæculorum, arma,
- naves et victualia ministrando. Quid econtrario
- fecerit peregrinis, magis edoceres sufficiunt in omni
- Latinorum gente exempla, quam verba. Hæc est,
- quæ, in odium apostolici culminis, apostolorum
- principis nomen audire vix poterat, nec unam
- eidem inter Græcos Ecclesiam concedebat, qui
- omnium Ecclesiarum accepit ab ipso Domino prin-
- cipatum (428). Hæc est, quæ Christum solis didi-
- cerat honorare picturis, et, inter ritus nefandos,
- quos sibi, spreta Scripturarum auctoritate, con-
- finixerat, etiam lavacri salutaris plerumque facere
C « præsuinebat iterando jacturam. Hæc est, quæ
- Latinos omnes non hominum nomine dignabatur
- sed canum, quorum sanguinem effundere pene
- inter merita reputabant, nec ulla penitentiæ sa-
- tisfactione pensabant laici, monachive penes quos,
- sacerdotibus spretis (429), tota ligandi atque sol-
- vendi consistebat auctoritas. Hæc, et hujusmodi
- deliramenta, quæ epistolaris explicare non valet
- augustia, impletis iniquitatibus corum, quæ ipsum
- Dominum ad nauseam provocabant, divina Justi-
- tia nostro ministerio digna ultione percussit, et,
- expulsis hominibus Deum odientibus, et amantibus
- sese, terram nobis dedit omnium honorum copiis
- affluentem, frumento, vino et aleo stabilitam, fru-
- citibus opulentis, memoribus, aquis et pascuis spe-
D « ciosam, spatiosissimam ad manendum, et cui
- similem non continet orbis acre temperatam. Sed
- nec in his desideria nostra subsistunt nec ab
- humeris nostris sustinebimus vexillum regale de-
- ponit, donec, terra ipsa incolatu stabilita nostro-
- rum, partes debeamus invisere transmarinas, et
- Deo dante, propositum peregrinationis explere.

(427) Sic in apogr. Conti, in cod. Vallicell., in cod. reg., nec non apud Arnold. Lubec. cit. a Baluzio. In Gest. vero, *superna*.

(428) Hic quedam alia inserta esse apud Arnold. Lubecen. monet Baluzius.

(429) Arnold., *summotis*. Cod. reg. *sumptis*. Cod. Pod. *perspetis*.

« Speramus enim in Domino Iesu, quod qui cœpit A
 « in nobis opus bonum ad laudem et gloriam no-
 « minis sui, inimicorum crucis depressionem perpe-
 « tuam perficiat, confirmabit soliditatem. Paterni-
 « latem igitur vestram propensius exoramus et ob-
 « secramus in Domino, ut gloriae hujus atque victo-
 « riae, et spes præoptatae, cuius ostium magnum
 « nobis apertum est, principes esse velitis et duces
 « vestrisque temporibus et operibus ascribatis decus
 « aeternum, quod absque ulla dubitatione vobis con-
 « tinget, si apostolice sanctitati devotos, vestri
 « præcipue incolas occidentis, nobiles et ignobiles,
 « cuiuslibet conditionis aut sexus, eidem desideriis
 « accensos, ad veras immensasque divitias cape-
 « scendas, temporales pariter et aeternas, salutari-
 « bus monitis accendatis, proposita venientibus
 « omnibus apostolica indulgentia, nobis et imperio
 « nostro, aut temporaliter, aut perpetuo fideliter
 « servituis. Universis enim, Deo dante, sufficimus
 « quos nobis Christianæ religionis zelus adduxerit;
 « universos volumus simul et possumus, secundum
 « status suos varietatemque naturalium, et augero
 « divitias, et honoribus ampliare. Specialiter autem,
 « Deo amabiles, ecclesiasticos viros, cuiuslibet reli-
 « gionis aut ritus, sollicitudo vestra paterna poten-
 « ter inducat, ut ad idem populum prædicationibus
 « publicis et potentibus verbis accendant, et exem-
 « plis edoceant, catervatimque et ipsi venire festi-
 « ment in locis amoenissimis et uberrimis, non jam
 « in sanguine, sed in multa libertate, et pace, om-
 « niumque bonorum affluentia Ecclesiam plantaturi,
 « salva semper, ut decet, suorum canonica licentia
 « prælatorum. Ad laudem et gloriam Redem-
 « ptoris, et sanctitatis vestrae perpetuum decus,
 « utilitatemque præcipuam generalis Ecclesiae per-
 « tinere credeat nullus ambigeret, si in civitate
 « Constantinopolitana, veteribus honorata conciliis,
 « vestra paternitas generale concilium convocaret,
 « beatissimæ personæ vestra præsentia confirmans
 « dum, novamque Romanam veteri couniret sanctio-
 « nibus sacris, et perpetuo valituris. Jam enim ad
 « concilium Græciam rebellem vos invitasse didi-
 « ciimus, quasi quæ nunc videtis tempora præsignan-
 « do, licet, sive pro rebellione Græcorum, sive pro
 « utilitatibus mundi, et variis occupationibus, inte-
 « rim videamini distutuisse. Ecce nunc tempus ac-
 « ceptabile, Pater sancte, ecce nunc dies salutis. D
 « Cogitasse videtur Dominus temporibus vestris
 « cogitationes pacis, qui sebellum pedum vestro-
 « rum vestros posuit inimicos. Canite, quæsumus,
 « tuba sacerdotali in Sion, amantissime Pater,
 « vocate cœlum, congregate populum, coadunate
 « senes et sugentes ubera, saeculitate diem acce-
 « ptabilem Domino, diem stabiliendæ unitatis et
 « pacis, et, quam ad Dominum custodimus, nostræ
 « fortitudinis confiruandæ. Quantumlibet enim in-

« sufficietes simus et nobis, sperare audemus in
 « Domino, quod gaudium Domini sit fortitudo nostra
 « ad evacuandum scandalum crucis, et subjiciendum
 « in terris omnem adversarium potestatem erigen-
 « tem se adversus Dominum et adversus Christum
 « ejus. Recordamini, Pater sancte, cathedræ vestrae
 « sessorum, quorum in cœlo gaudent animæ, et in
 « terris vivit gloria memoria, Joannis, Agapeti,
 « et Leonis, et aliorum qui ex variis causis Con-
 « stantinopolitanam leguntur Ecclesiam præsentiali-
 « ter visitasse, sicut in apostolicis continetur ar-
 « chiviis, et invenietis manifeste, si nos qui asserunt
 « se legisse, non fallunt, quod pro causis longe mi-
 « noribus eorum quilibet adventarit. Si quidem ex
 « ardenti desiderio, ultra quam decet, ingerimus, ex
 « benignitate consueta, reverende Pater, ignoscite,
 « affectumque nostrum, apicemque negotii, ulterius
 « et potius quam verba, spectate. Illud autem silere
 « nulla ratione debemus, quod reverendi pontifices,
 « et abbates nostri, et inferioris status venerabilis
 « clerus, tam magnifice ac decenter, tam honeste
 « inter nos se habuit ac prudenter, et armis Deo
 « potentibus tam constanter ac triumphaliter dimi-
 « cavit, ut coronam Victoriae de manu Domini merito
 « debeant exspectare, et eorum in perpetuum esse
 « meruerit in benedictione memoria, et, ne quid eis
 « in ulla gratia desit, apostolici favoris, et gratia
 « cumulum pro tam bene meritis evidentius repor-
 « tare illustrem virum, H. Dandal, ducem Veneto-
 « rum, dilectum nobis ac merito diligendum, cum
 « amicis ac sociis nostris Venetis quos fideles ac
 « industrios per cuncta reperimus, paternitati vestrae
 « pro sue probitatis merite plurimum commendan-
 « mus. »]

CLIII (430).

BALDUINO, ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERA-
 TORI.

Respondet epistolæ superiori.

(Apud S. Petrum, vii Id. Novembris.)

[Litteras imperatoræ dignitatis, quas nobis per
 dilectum filium, Barochium, Fratrem militiæ Tem-
 pli, tua devotio destinavit, paterna benignitate re-
 cepimus, earumque tenore plenissime intellecto,
 gravis sumus in Domino, et in potentia virtutis
 ipsius, quod is, qui superbis resistit, humilibus autem
 dat gratiam, magnifica tecum miracula dignatus est
 D operari, ad laudem et gloriam nominis sui, ad ho-
 norem et profectum apostolicæ sedis, et ad utilitatem
 et exaltationem populi Christiani, ut de tua taceamus
 magnificentia et virtute. Illud autem inter cætera
 nobis gratum est et acceptum, et super eo tuam pru-
 dentiam commendamus, quod potentia tua parum
 aut nihil, Deo autem et nobis totum ascribis, ut ex-
 allet humilitas, quem superbia non extollit.] Spe-
 rantes igitur, imo pro certo tenentes, quod ut
 sacrosanctam Romanam Ecclesiam, quæ cunctorum

(430) Fragmentum hujus epistolæ exhibit Raynaldus ad annum 1204, § 20. Quæ apud ipsum legun-
 tur, hic unicus inclusa sunt.

fidelium mater est et magistra, de corde puro, et conscientia bona, et fides non licita, semper cupias venerari, ad honorem et profectum tuum diligens studium impendere volumus et operam efficacem. Unde, tam te quam terras et homines tuos, sub principali beati Petri et speciali nostra protectione suscipimus, dantes firmiter in praecptis universis archiepiscopis et episcopis, nec non aliis ecclesiarum praelatis regibus quoque, ducibus ac comitibus, ceterisque principibus, et populis universis, ut terras et homines tuos manuteneant et defendant, nec eos ipsi molestent, nec ab aliis faciant molestari, sed archiepiscopi et episcopi molestatores eorum per distinctionem ecclesiasticam appellatione remota, compescant, et eos ad satisfaciouem omnimodam tam per excommunicationem in personas, quam per interdictum in terras, omni occasione cessante, compellant. Universis etiam, tam clericis quam laicis crucesignatis, consistentibus tecum in exercitu Christiano, sub spe remissionis et indulgentiae, quam eis apostolica sedes pollicetur, injungimus et mandamus, ut ad defendendum et retinendum Constantinopolitanum imperium, per cuius subventionis auxilium terra sancta facilius poterit de paganorum manibus liberari, tibi prudenter et potenter assistant, et nos interim, de succursu tibi pro utraque terra mittendo, ita disponere satagamus, quod affectum animi nostri per exhibitionem operis comprobabis. Illud autem, fili charissime, sollicita debes meditatione pensare, quod postquam regnum Graecorum ab obedientia sedis apostolicae deviavit, de malo semper declinavit in pejus, donec a superbis ad humiles, ab inobedientibus ad devotos, a schismaticis ad Catholicos justo Dei iudicio est translatum, ut per obedientiae virtutem resurgat a bonum, quod per inobedientiae vitium defluxit ad malum. Quocirca, sublimitatem tuam monemus et exhortamur atten-
tius, in remissionem tibi peccatorum injungentes, quatenus Graecorum Ecclesiam et Constantinopolitanum imperium, quod ad invocationem apostolicæ sedis gratia sibi divina subjecit, in ipsis obedientia studeas conservare, per quam et ipsum imperium tibi melius conservabis; attenius provisurus, ut ecclesiastica bona, tam immobilia quam mobilia, diligenter facias et fideliter custodiri, donec per nostræ dispositionis arbitrium salubriter ordinentur, ut quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo, sine confusione reddantur.

Datuin Romæ, apud S. Petrum, vii Idus Nov.

CLIV (431).

EPISCOPIS, ABBATIBUS, CETERISQUE CLERIS, IN EXERCITU CRUCESIGNATORUM APUD CONSTANTINOPOLIM EXISTENTIBUS.

Gratulatur a Graecis ad Latinos traductum esse impe-

(431) Fragmenta hujus epistolæ refert Raynaldus, ad annum 1204, § 24. Quæ apud ipsum leguntur, hic unicus inclusa sunt.

rium, et de Graecorum circa fidem errore disserit.

(Apud S. Petrum, Idib. Novembris.)

Legimus in Daniele propheta quod est Deus in celo, qui revelat mysteria, ipse mutat tempora, et transfert regna. Hoc autem in regno Graecorum, temporibus nostris, videmus et gaudemus impleri, quoniam is qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit dabit illud, Constantinopolitanum imperium a superbis ad humiles, ab inobedientibus ad devotos, a schismaticis ad Catholicos, a Graecis videlicet transluit ad Latinos. Sane, a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris. Haec est profecto dexteræ Excelsi mutatio, in qua dextera Domini fecit virtutem, ut sacrosanctam Romanam Ecclesiam exaltaret, dum filiam reducit ad matrem, partem ad totum, et membrum ad caput.] (432) Tempus enim advenisse videtur, in quo, destructis virtutis aureis, Israel revertatur ad Judam, et ad Jerusalem Samaria convertatur, quatenus atrio, quod secundum Apocalypsim Joannis, est extra templum, foras ejecto, non iam in Dan et Bethel, sed in montem Sion ad Dominum ascendatur. Nos igitur, ei, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum, etsi non quantas debemus, quantas lucem valemus, gratiarum solvimus actiones, et ei labiorum nostrorum vitulos immolamus, quitemporibus nostris dedit hanc gloriam nomini suo sancto et glorioso, quod invocatum est super nos (433).] Jam enim secundum spiritum adimpletur, quod etsi secundum litteram existit consummatum. Legitur enim quod Maria Magdalene mane, cum adhuc tenebrae essent, venit ad monumentum, et vidit lapidem sublatum a monumento, et cetera quæ sequuntur in evangelica lectione. Sane, per Mariam Magdalenam intelligitur Synagoga, per monumentum vero velut accipitur testamentum; per lapidem monumenti legis litera designatur, quæ fuit in tabulis lapideis exarata. Maria igitur, videlicet Synagoga, mano, id est tempore primitivo, cum adhuc tenebrae essent, tempus videlicet cœcitatæ et ignorantiae, antequam lex per Moysen data fuisset, de qua dicit Apostolus: *Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupiscere (Rom. vii)*; venit ad monumentum, id est Velut Testamentum accepit, in quo mysteria Scripturarum clausa, tanquam corpora in monumento, latebant, et rarescentibus tandem tenebris, et illuminante plenius vero die, luce videlicet illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: in cujus eclipsi petræ scissæ, ac monumenta leguntur aperta, vidit in primitivis fidelibus, qui ex circumcisione fuerunt; nam salus ex Iudeis est, lapidem amolum ab ostio monumenti, videlicet intelligentiam litteræ a Veteri Testamento discretam,

(432) Raynaldus, loc. cit.

(433) Haec tenus Raynaldus.

Aquia legem non tam litteraliter quam spiritualiter intelligendam esse cognovit per doctores evangelicae veritatis, sicut unus ex eis, videlicet Paulus apostolus, protestatur : *Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii)*, et sicut idem alibi dicit : *Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera; sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera per reprobationem : quæ sunt per allegoriam dicta (Gal. iv)*. Itemque : *Non omnes qui ex Israel, hi sunt Israelites, neque qui sunt semen Abraham, omnes filii, sed in Isaac vocabitur tibi semen (Rom. ix)*; item : *Non qui filii sunt promissionis estimantur in semine (ibid.)*. Currens igitur Maria Magdalena, venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem amabat Jesus, et dicit eis : *Tulerunt Dominum meum, et nescimus ubi posuerunt eum (Joan. xx)*. Sicut per Mariam Magdalenam Judæorum intelligitur Synagoga, ita per Petrum, qui ad Latinos est specialiter destinatus, et apud eos Romæ sepulturam accepit populus intelligitur Latinorum. Græcorum vero populus per Joannem, qui missus ad Græcas, Ephesi tandem in Domino requievit. Petrus unam construxit Ecclesiam, videlicet Ecclesiarum omnium unum caput. Unde, Dominus dixit et : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi)*. Joannes autem in Asia plures Ecclesias stabilivit, tanquam unius capitulis multa membra. Unde in Apocalypsi facit de septem ecclesiis, et earum singulis mentionem, ut sicut multa membra gubernantur sub uno capite, ita multæ particulares ecclesiæ sub una universalis regantur. Venit ergo Maria ad Petrum pariter, et Joannem, quia Synagoga per primitivos apostolos, qui ex ipsa crediderant, tam Latinis, quam Græcis verbum Evangelii prædicavit. Nam in omnem terram exiit sonus eorum, et ideo dicitur cucurrisse Maria, quia velociter sermo prædicationis currebat. Venit, inquam, et dicit eis. *Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum (Joan. xx)*, ac si diceret manifestius : Scribæ, et Pharisæi veritatem, quæ Christus est, occidentes, sepelierunt in Veteri Testamento, ut in eo nulla de illo secundum ipsos mentio habeatur, et ita, secundum expositionem ipsorum, ubi Christus in Veteri Testamento sit positus, ignoratur. Exiit ergo Petrus, et ille alias discipulus, et venerunt ad monumentum. Currebant duo simul, et ille alias discipulus præcucurrit citius Petro et venit primus ad monumentum, et cum se inclinasset vidi posita linteamina, non tamen introiit. Ad prædicationem enim illius Ecclesiæ quæ de circumvoisione crediderat, audiuerunt gentes, quæ prædestinatae erant ad vitam, Græci videlicet et Latini, et cucurserunt certatim ad intelligentiam Veteris Testamenti, ut per illud agnoscerent tantarum rerum quam Deus ostenderat veritatem. Sed, quamvis Græcorum populus prius

Brecepisset Vetus Testamentum sibi primitus nuntiatum, et ad ejus se intelligentiam inclinasset, atque humanitatis Christi mysteria prius intellecterit, quam Latinus, quoniam ad eum prius et plures apostoli pervenerunt, ut Paulus, Barnabas, et Joannes, non tamen monumentum intravit, nec sudarium, quod seorsum erat, involutum in unum locum aspergit, quia doctores Græcorum ad plenam intelligentiam Veteris Testamenti, et profunda mysteria Deitatis, nec bactenus, nec nunc etiam pervenerunt, nisi forte per pauci. Per linteamina enim, quibus corpus Jesu fuerit involutum, humanitas Christi mysteria designantur, per sudarium, quod fuerat super caput ipsius, intelligitur mysterium Deitatis. Nam, secundum Apostolum : *Caput viri Christus, caput Christi Deus (I Cor. xi)*. [Unde legitur in Isaia, quod duo Cherubim, qui sex alas habere scribuntur, duabus aliis faciem, et duabus pedes velabant, duabus aliis volitantes, quia mysteria Deitatis, quæ per caput, sive faciem designantur, et ea, quæ ante mundi creationem fecit Dominus Deus, et quæ facturus est post judicium, sunt occulta, sed media magis patent, et circa ea nos etiam volitamus. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introiit in monumentum, quia Latinus populus usque ad interiora, et profundiora Veteris Testimenti mysteria penetravit, et ideo vidit linteamina posita, et sudarium, quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum, in unum locum (434) quoniam inter humanitatis et Deitatis sacramenta discrevit, ut, sicut in Deo non distinguit naturam, sed distinguit personas, ita in Christo non distinguit personam, sed distinguat naturas. Græcus ergo, licet credit tres in divinitate personas, et unam in deitate substantiam, quod tampon Spiritus sanctus procedat a Filio, sicut procedit a Patre, non credit (435).] Unde, non ad injuriam propriam, sed Græcorum opprobrium Joannes de se ipso subiungit : *Nondum enim sciebat Scripturam (Joan. xx)*. Quid est autem, quod Judæorum populus electus est prius ad culturam unius Dei, duo vero circa fines sæculorum assumpti, nisi quod una est in Trinitate persona, quæ a nullo mittitur, quoniam est a nullo, duæ vero, quæ ab uno sunt, et ab uno mituntur. Quod si populus Judaicus, qui est electus in Patribus, typum gerit illius, a quo omnis potestas in cœlo, et in terra nominatur, cuius typum gerit Latinus, cui datus est Christi vicarius, nisi ipsius Filii, qui traditur occurrisse beato Petro, et tam ipsi, quam pro ipso dixisse : *Venio Romanum iterum crucifigi? Quia vero Græcorum populo datus est beatus Joannes, a quo et incepit perfectorum religio monachorum, bene typum gerit illius Spiritus, qui querit et diligit spiritales. Ceterum, si est ita, quid est, quod Græci nondum acceperunt posse credere, procedere Spiritum sanctum a Filio, sicut a Patre, nisi quod humiliiter quidem acceperunt*

doctrinam a populo Judaico, qui gerit mysterium Dei Patris, sed hactenus sprevit humiliter recipere a Latino, qui habet in hac parte similitudinem Dei Filii, ut quomodo idem Spiritus accipere dicitur a Filio, quod annuntiet, ita Græcorum populus, qui doctrinam accepit aliquando ab Hebreo accipiat tandem similiter a Latino? [(436) Ideonamque Pater summe diligit Filium, quia quidquid habet Pater totum contulit Filio, et ideo Filius summe diligit Patrem, quia quidquid habet Filius totum accepit a Patre, pari ratione Pater, et Spiritus sanctus summe se diligunt, quia quidquid habet Pater, totum Spiritui sancto dedit, et quidquid Spiritus sanctus habet, a Patre totum accepit. Nisi ergo talis habitudo inter Filium, et Spiritum sanctum existaret, profecto non se summe diligenterent, et ita Filius magis diligenteret Patrem, quam Spiritum sanctum, et Spiritus sanctus magis diligenteret Patrem quam Filium, quod est inconveniens, et absurdum, et penitus impossibile. Nam cum ipsi tres sint unum et idem, in nullo varium vel diversum, non est aliquid amplius in uno, quam in alio diligendum, cum inæqualitatem indemnitas non admittat. Ut ergo summe se diligent advincent ipsi tres, oportet ut Spiritus sanctus, sicut procedit a Patre, ita procedat a Filio, quatenus sicut Pater a nullo est, et duo alii sunt ab eo, ita Spiritus sanctus sit a duobus aliis, et nullus ab eo, ac per hoc sit inter omnes relativa distinctio in personis, sicut est inter omnes substantialis identitas in natura (437)]. Hoc plane mysterium si fuisset intellectum a Græcis, jam cum Latinis in monumentum intraserent, scientes, quod non est Deus dissensionis, sed pacis. At, quia nesciebat adhuc Scripturam Iohannes quod videlicet oporteret Christum a mortuis resurgere, non est mirum, si Græci adhuc nesciunt mortuam esse litteram, ubi Spiritus Christi vivit; scient autem in proximo, sicut credimus et speramus, scient, utique scient, et convertentur ex eis reliquæ in loco corde suo, et venient in Sion quærentes Dominum, et David regem suum, et adorabunt in altari, quod erectum est Romæ, in titulum sempiternum, et extunc manus Domini erit cum eis. Tandem enim implebitur, et forte jam incipit adimpleri, quod Evangelista subjungit: *Tunc ergo intravit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum, et vidi et credidit (ibid.)*, et sic facti sunt primi novissimi, et novissimi primi. Videbit enim quod Petrus viderat, et credet quod credit Ecclesia Latinorum, ut amodo simul ambulent in domo Domini cum consensu. Maria vero stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se et prospexit in monumentum, et vidi duos angelos in albis sedentes, unum ad caput et unum ad pedes, ubi possum fuerat corpus Jesu. Populo quippe Græcorum intrante, Synagoga Judæorum stat foris, quia exteriorem litteræ corticem intuetur,

y nec dum ad interiorem veritatis medullam attingunt. Liber enim, quem manus missa ad Ezechiel expandit, scriptus erat intus et foris. Et ideo quasi famelica plorat, qui dum exteriorem corticem masticat, nequaquam reficitur interiori medulla, et quæ externa sectatur, non apprehendit interna. Cum ergo sua se viderit exspectatione deceptam, in fine sæculorum inclinabit se ipsam a cordis duritia, et tanquam in monumentum prospiciens, discussus subtilius legem suam, et videbit duos angelos sedentes in albis, unum ad caput et unum ad pedes, id est expositores tam Novi quam Veteris Testamentis concorditer et aperte de divinitate et humanitate Christi loquentes, nec ipsa quæret ab eis, sed illi increpabunt ipsam dicentes: *Quid quæritis viventem cum mortuis?* (Luc. xxiv.) B Quocirca, mulierem illam appellant, quæ non intellectu virili, sec sensu femineo meditatur, et ideo dicit eis: *Tulerunt Dominum meum et nescio ubi posuerunt eum* (Joan. xx). Paulatim progreditur ad intelligentiam veritatis, dum incipit intelligere quod tulerunt Jesum, salvator qui vel *salutaris* interpretatur, de Veteri Testamento, quia lex *vetus* neminem ad perfectum perduxit, nec justificabitur ex operibus ejus quisquam, sed adhuc nescit ubi posuerunt eum, quia nondum evangelio plene credit, in quo Jesus reperitur. Tandem vero conversa retrorsum ad Evangelii veritatem, Jesum stantem non quidem jacentem videbit, sed nec adhuc sciet eum esse Jesum, quoniam ipsum fuisse Messiam, et venisse jam crebet. Unde et appellat eum Dominum C suum, sed non intelligit quod sit Deus. Tunc vero Jesus quærit ab ea: *Mulier quid ploras? quem quæris?* (ibid.) quia præveniet gratia Christi eam; sed illa eum existimans hortulanum, dicit ei: *Dominne, si tu susciliisti eum* (ibid.), etc. Non fallitur in hac existimatione Maria. Nam Jesus illius horti cultor et custos existit, de quo legitur in Canticis canticorum: *Hortus conclusus, fons signatus* (Cant. iv). Demum Jesus eam vocabit ex nomine, quando convertet corda patrum in filios, ut reliquæ Israel salvæ fiant, et illa respondente, *Rabboni* (Joan. xx), subiungit: *Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum* (ibid.), quasi diceret: D Licet Messiam esse me credas, a lego ac prophetis omnibus repromissum tamen Deo Patri me non credis æqualem. Vade igitur ad fratres meos, per concussum videlicet ad prædicatores evangelicæ veritatis, et dic eis, hoc est clama, et crede cum eis, quoniam ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum, id est in divinitate Deo Patri consubstantialis et æqualis existo. Ecce jam, fratres et filii, colligere potestis aperte, quia Deus, quod ab æterno prævidit, et in Evangelio præsignavit, per vos tandem in nobis sa-

eramentum adimpler supertus prælibatum, ut intel- ligetis quod cum quasi casi fortuito, sed alto quidem consilio Deos hoc mysterium per vestrum ministerium operatur, quatenus de cætero sit unum ovile et unus pastor, provida namque dispensatione conditor temporum, tempora distribuit universa, ut cum plenitudo gentium ad fidem intraverit, tunc etiam omnis Israel salvus fiat. Non enim igitur universitatem vestram, et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, ad accendendum devotionis affectum, quem erga matrem suam Romanam Ecclesiam habet exercitus Christianus præscripla ei fideliter exponatis, et tam charissimum in Christo filium nostrum, B.... Constantinopolitanum imperatorem illustrem, quam maiores et minores in ipso exercitu constitutos inducere procuretis, ut regnum Græcorum in obedientia sedis apostolicæ studeant stabilire, per quam unique poterit, et sine qua minime posset ab eis ipsius dominum retineri.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Idibus Novembbris.

CLV (438).

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut census Romanæ Ecclesiæ per regnum Daciæ et Sueviæ colligat.

(Apud S. Petrum, Idib. Novembbris.)

Ut tuæ fraternitatis devotio, quam perfectam habemus in multis, nobis sit obnoxior, tibi ducimus committenda, per quæ nobis et apostolicæ sedis possis et debeas amplius complacere. Ideoque fraternitatem tuam, de qua plene confidimus, rogamus attentius et monemus, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus istud onus pro nobis assumas ut censum beati Petri per regna Daciæ ac Sueviæ fideliter colligas et reserves, ipsum nobis per fidelem nuntium transmissurus vel assignaturus eis, quibus per litteras nostras tibi duxerimus injungendum. Ut autem hoc pleni et liberius possis efficiere, plenam et liberam tibi concedimus facultatem, ut contradictores, si qui fuerint, per ecclesiasticam censuram, appellatione remota, compescas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Novembbris.

CLVI (439).

EIDEM

Ut villicum, qui presbytero cum uxore sua turpiter agenti nasum absciderat ac lingua lœserat, anathemate solvat sub certis conditionibus.

(Apud S. Petrum. Idib. Novembbris.)

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod quidam sacerdos, dum consuesceret cum uxore cojusdam tui villici nefariam rem habere, captus fuit a villico, qui ei nasum abscidit et lœsit ipsum in lingua, nec tamen loquela amisisit. Unde presbyter ipse ad ostium se translutit monachorum, ut suam salvare posset animam inter eos. Verum,

A cum vilicus ipse super hujusmodi facto sibi petat absolutionem impendi, a nobis, ut eum ppssis absolvere, postulasti, Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si res ita se habet, villicum ipsum, qui tanquam excommunicatus vitatur, communioni restituas, ita quod expensas, quas esset facturus in itinere ad sedem propter hoc apostolicam veniendi, mittat in subsidium Terræ sanctæ, vel in Christianorum auxilium qui laborant in partibus illis, contra perfidiam paganorum, et nihilominus laborem itincriis redimat juxta proprias facultates.

Datum Romæ, apud Sauctum Petrum Idibus Novembbris.

CLVII (440).

EIDEM.

Facultas reformandi Lundensem et Upsallensem ecclesias.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Decemb.)

Ad hoc nos honestas tuæ fraternitatis inducit, ut tibi benignius concedamus quæ personis sunt ecclesiasticis concedenda. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuæ fraternitati concedimus, ut in Lundensem et Upsallensem archiepiscopatus vice nostra evellas et destruas, disperdas et dissipes, ædifices et plantes, sicut ad honorem Def, exaltationem Ecclesiæ, ac salutem populi tibi commissi videris expedire. In his ergo et aliis te talem exhibeat, ut fama tui nominis, quæ suavem diffundit odorem, per biem tribulationum temporalium non marcescat sed in actibus suis ver potius et æstatem ostendat, quæ suo agricultor vineam committenti fructum reddant uberrimum in autumno.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Decembbris.

CLVIII (441).

EIDEM.

Mittit ei pallenm, Upsallensi archiepiscopo, ejus quod incendio perierat loco, tradendum.

(Apud S. Petruin, xii Kal. Decembbris.)

Significasti nobis per litteras, quod venerabilis frater noster.... archiepiscopus Upsallensis, per incendium palleum quod habebat, amisit, unde, pro ipso humiliiter per litteras et nuntios postulasti, ut aliud illi mittere dignaremur, cum ipse et Ecclesia ejus multa paupertate laborent, propter quod speciale non potuit nuntium ad sedem apostolicam destinare. Licet autem tibi per privilegium sedis apostolicæ sit concessum, ut Upsallensi sede vacante, cum aliquem ibi subrogari contingit, nuntiis tuis et Ecclesiæ Upsallensis ad sedem apostolicam accedentibus, palleum concedatur, per te subrogato pontifici conferendum, quia tamen sedes illa non vacat, nec ipsum dandum de novo requiritur, ut tu tantum pro petitione ipsius tuos destinasti nuntios, et non ille, de jure potuimus postulato negare. Verum, ut supplicationi tuæ, cui volumus, quantum

(438) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 56.

(439) Vide Raynaldum, ad annum 1204. § 56.

(440) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 55.

(441) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 56.

possimus cum Domino, deferre, gratiam faciamus, A palleum ipsum tibi per tuos nuntios duximus destinandum, per te archiepiscopo assignandum eidem, ita tamen, quod hoc in posterum ad consequentiam non trahatur.

Datum Romæ, apud sanctum Petrum, xii Kalendas Decembris.

CLIX (442).

CAPITULO STRIGONIENSI.

Vocal eos ad præsentiam suam, ut de postulatione archiepiscopi Colocensis in archiepiscopum Strigoniensem sententiam audiant.

(Apud S. Petrum, x Kal. Decembris.)

[Postulationi, quam celebrastis] de venerabili fratre nostro, J... Colocensi archiepiscopo, ad Strigoniensem metropolim transferendo, venerabiles fratres nostri, ejusdem metropolis suffraganei, videlicet C. Quinquecensiensis, B... Watiensis, R... Vesprimensis, et J... Nitriensis, episcopi, penitus contradicunt, per suas nobis litteras intimantes, quod V., bonæ memoriorum, archiepiscopo vestro, viam universæ carnis ingresso, eis inconsultis, vos, habito ad invicem consilio diligent, quodam de concanonicis vestris ad charissimi in Christo filii nostri, II. Ungarorum regis illustris, præsentiam destinatis, et quem vobis præfici voletatis, nomine tenus expressisti. Post dilationem vero non longam, cum ad festum Beati Stephani regis iidem episcopi solemniter convenissent, et super electione Strigoniensis ecclesiæ unanimi deliberatione tractarent, vos, ab eisdem episcopis requisiti, quem illi sedi velletis præfici ac præponi, taliter respondistis, quod nullum auderetis eligere, nisi qui plenam regis gratiam obtineret, et protinus prædictum Colocensem archiepiscopum, in quem jampridem cum rege conveneratis prædicto, nominare curastis, adjicientes quod in electione archiepiscopi suffraganei nihil juris haberent quibus ipsi suffraganei responderunt, quod a prima Christianitatis institutione in regno Ungariæ usque ad ista tempora, nullus ad eadem Strigoniensem fuerat electus, nisi suffraganeis una cum canonicis eligentibus, juxta constitutionem canonicam et consuetudinem approbatam. Dixerunt etiam, quod prius inquire debaret, utrum de gremio illius ecclesiæ posset utilis et idoneus reperiri, asserentes, quod in ea multi sunt viri honesti, discreti et litterati, qui possent illi ecclesiæ decentius præsidere. Illud insuper per easdem nobis litteris intimarunt, quod, cum prædictus Colocensis archiepiscopus, usque ad hæc tempora, Colocensem ecclesiam strigoniensi metropoli asseruerit esse parem, eique tam verbo quam opere varias et intolerabiles injurias irrogavit, non modicum formidabant, ne, si ad memoratam metropolim transferretur, propriæ confessionis ei assertionis non immemor, quasi rubore perfusus, ne sibi ipsi con-

B trarius videretur, negotia Strigoniensis ecclesiæ minus efficaciter assumeret promovenda. et ipsos episcopos, qui ejus verbis et actibus juxta debitum suum dure quandoque restiterant, opprimere non cessaret cum tamen, juxta canonicas sanctiones, judex aliquibus non debeat dari suspectus, Porro, dilecti filii.... abbas de Bucco, et magister Petrus, pro rege prædicto, nec non et... præpositus Posonen, et.... thesaurarius Ecclesiæ vestræ, pro vobis in contrarium allegantes, assuerere constanter, ea, quæ ab ipsis episcopis proposita fuerant, penitus esse falsa, firmiter proponendo, quod per eundem præpositum et alios ante communem tractatum vocati fuerunt solemniter, et venerunt, eorumque de gratia multoties fuit requisitus assensus; sed, cum super ecclesiæ vestræ provisione consilium et auxilium vobis congruum denegarent, vos, ipsi ecclesiæ desolatae providere volentes, vocatis prædictis episcopis, convenientis in unum et vota vestra in prædictum Colocensem archiepiscopum, ut ipsum postularetis a nobis, unanimiter, eis præsentibus, contulistis, suppliciter exorantes, ut nos suis litteris pro postulatione vestra rogarent, quod ipsi facere penitus recusarunt. Prænominatis autem nuntiis asserentibus, quod translationem ipsius archiepiscopi urgens necessitas ei evidens utilitas exigebant, in ipsa disceptatione fuit propositum coram nobis, quod memoratus archiepiscopus Colocensis, in grave Strigoniensis ecclesiæ præjudicium, vobis reclamantibus et confirmationes sedis apostolicæ ostendentibus, filium prædicti regis coronavit in regem, cum non ad Colocensem cœlesiam, sed ad metropolim vestram coronatio regis Ungariæ pertinere noscatur; vnde tanquam alieni juris invasor et apostolici statuti contemptor, debebat graviter castigari, poteratque verisimili conjectura præsumi, quod, cum ipse querelam contra se ipsum et contra factum proprium non esset moturus, jus ecclesiæ vestræ super hoc prætermitteret indefensum, per quod ei grave posset præjudicium generari, quamvis econtrario fuerit replicatum, quod, absque contradictione cuiuslibet et præjudicio alicujus, præscripta coronatio ab universitate fuerat celebrata. [Licet ergo per postulationem hujusmodi nullum jus sit alicui acquisitum, ideoque sine præjudicio alicujus postulationem potuissemus repellere memoratam, ut tamea vobis, quantum cum Deo possumus, de speciali gratia consulamus, ita duximus providendam, quod, si prædicti pontifices in contradictione persistierint, et vos ad postulationem institeritis oblinendam, quia nobis non constitit de præmissis, usque ad Septuagesimam proximo ventram (443), per procuratores idoneos, ad omnia sufficienter instruclos, nostro vos conspecui præsentelis, quatenus, utraque parte præsenti, quod justum fuerit decernamus.] Si autem illi duxerint

D inclusa sunt. Eamdem epistolam laudat Raynaldus, ad an. 1204, § 47.

(443) Hæc in Decretalibus desunt.

a contradictione cessandum, et vos insistere volueritis ad postulationis gratiam obtainendam, nihilominus infra prescriptum terminum personas idoneas ad nostram presentiam destinatis, quae nobis fidem facere velint et valeant, super his quae fuerint opportuna. Quod si, contradicentibus episcopis memoratis, vos minus de jure videritis confidendum, ne incassum laborem subeat pariter et dolorem, aliam vobis personam idoneam providentias canonice in pastorem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Decembris.

Scriptum est super hoc regi, hoc addito: Monemus igitur celsitudinem tuam, quatenus predictos episcopos non impediatis nec impediri permitatis, quoniam minus episcopi supradicti suam apud nos justitiam libere prosequantur.

Datum, ut in alia.

CLX (444).

M..... PRIORI SANCTÆ MARIE MAGDALENÆ DE VALLEFARES.

Concedit ei Ecclesiam ab Alexandro PP. fabricatam, e. sub proprietate B. Petri relictam, sub annuo censu duarum librarum ceræ.

(Apud S. Petrum, viii Kal. Decemb.).

Sicut in authentico felicis memoriae Cœlestini papæ, predecessoris nostri, perspeximus contineri nobilis vir, P... de Lacopessel, fundum de Vallefares Ecclesiae Romanæ obtulit, in quo ecclesia beatae Marie Magdalena, constructa a bonæ memorie Alexandro papa, predecessorre nostro, in ius sicut et proprietatem beati Petri recepta. Nos igitur, C eorumdem predecessorum nostrorum vestigiis inharentes, eamdem ecclesiam sub nostra protectione suscipimus, etc. usque, communimus. Ad indicium autem, quod eadem ecclesia beati Petri juris et proprietatis existat, nobis et successoribus nostris, quas libras ceræ singulis annis exsolves. Nulli ergo.... nostræ protectionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalendas Decembris.

CLX.

..... EPISCOPO § (445), ET CAPITULO NOVARIENSIBUS. Concessionem præbendæ cuiusdam ab archiepiscopo Mediolanensi factam irritat.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Decembris.)

In litteris venerabilis fratris nostri... Mediolanensis archiepiscopi (446), perspeximus contineri, quod D dilectus filius, M... Bruxard, ad presentiam ejus accedens, ab eo humiliter postulavit, ut quamdam præbendam, quæ in Novariensi ecclesia de jure vacabat, et ad ipsum, ex statuto Lateranensis concilio, ejus erat donatio devoluta, ipsi conferre mi-

(444) Laudata a Raynaldo, ad annum 1204, § 81.

(445) Petrus, ex cathedralis canonico Novariensem emersit ad sedem versus annum 1196. Quatuordecim annos Novariensem Ecclesiam administrasse dicitur, defunctus anno. 1210 UGHELL. Ital. sac. tom. IV, col. 968. Vide etiam lib. III, epist. 6.

(446) Ibidem.

(447) Guillermo III, de Bonilis, ex priore 8.

A sericorditer dignaretur. Cumque multi ejusdem M... amici, tam clerici quam laici, apud dictum archiepiscopum institissent, asserentes concorditer ita esse, idem, ipsorum precibus fatigatus, dicto M... prædictam concessit præbendam. Verum, dilectus filius, magister Guido, Novariensis canonicus, memorato archiepiscopo postmodum intimavit, quod ei fuerat falso suggestum, videlicet quod præbenda vacaret, cum inter M... nepotem ejusdem magistri, et Joandom Bruxard, patruum predicti M... super eadem præbenda, coram judicibus a sede apostolica delegatis eo tempore quæstio verteretur; unde dicebat donationem illam nullius esse momenti cum fuerit tacita veritate subrepta, et, multa insuper super prædictis proponens, ad sedem apostolicam appellavit, postulans, ut per litteras suas nobis rei seriemi nuntiaret, cujus petitioni præbens assensum, ipsi postulata concessit, predictis etiam delegatis suas litteras intimavit, quod ipse nemini voluit facere præjudicium; consulens illis, ut in dicta causa procederent secundum apostolici mandati tenorem. Nos igitur, attendentes quod fraus et dolus nulli debet patrocinium impertiri, concessionem memoratae præbendæ ab eodem archiepiscopo factam, lité pendente, irritam decernimus et inanem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Decembris.

CLXII.

W. (447) ABBATI MONASTERII MONTIS-MAJORIS, EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recepit eos sub protectione, et enumeratur bona ad ipsos spectantia.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Decembris).

Cum nos universis catholicæ Ecclesiæ filiis debitores, ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio, existimemus, illis tamen locis atque personis propensiiori nos convenit charitatis studio imminere, quæ ad sedem apostolicam noscuntur specialius pertinere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris, etc. usque: clementer annuimus, et predecessorum nostrorum felicis memorie, Urbani, Pascalis, Gelasii, Calisti, Eugenii et Lucii, Romanorum pontificum, vestigiis inharentes, predictum monasterium, in quo divino, etc., usque communimus; stantientes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque exprimenda vocabulis, in comitatu Arelatensi monasterium ipsum Sancti Petri Montis-majoris, cum pertinentiis suis; Castelletum, cum omni territorio suo; ecclesiam Sancti Isidori infra muros civitatis Arelaten. sitam, cum parochia et cœmitorio; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Mari,

Antonii, electus Montis-majoris abbas, hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1204, in mense Octobris, ad sedem apostolicam una cum Petro rege Arragonum, Arelatensi archiepiscopo, et præposito prefectus, inaugurationem et benedictionem accepit sine controversia. Praefuit usque ad annum 1233. Gall. Christ. tom. I, col. 608.

cum omnibus pertinentiis suis : castrum de Mira-
mars et ecclesias ejusdem castri, cum omnibus per-
tinentiis suis ; ecclesiam et villam Sancti Genesii,
cum pertinentiis suis ecclesiam Sancti Martini pa-
rochialem de Lauria, cum omnibus pertinentiis suis ;
ecclesiam Sancti Laurentii, cum omnibus per-
tinentiis suis ; ecclesiam sancti Romani, cum
omnibus pertinentiis suis ; ecclesiam Sancti Jacobi
de Moriers, cum omnibus pertinentiis suis ; eccl-
esiad de Pellicana, cum pertinentiis suis ; ecclesiam
Sancti Sereni, cum pertinentiis suis ; et eccl-
esiad Sancti Petri de Mallan. cum omnibus per-
tinentiis suis. In episcopatu Avinionem. omnia jura,
et possessiones, quas in castro Tarasconis et Belli-
cadri habetis ; omnia jura quæ in villa et in territorio
de Laurada, habetis ; ecclesiam Sanctæ Mariæ de
villa Sancti Remigii, cum medietate ejusdem villæ,
et cum omnibus pertinentiis suis ; ecclesiam Sancti
Genesii de Romanino ; omnia jura, quæ habetis in
villa de Cabannis, et ejusdem territorio ; ecclesiam
Sancti Sepulcri de Verquerilis, cum pertinentiis suis,
et cætera, quæ in eadem villa habetis ; omnia jura
et possessiones, quas habetis in villa Sancti Andeoli
et ejusdem territorio ; omnia jura, et posses-
siones, quas habetis in villa de Moleges, et ejusdem
territorio, ecclesiam Sancti Verani, quæ est in ter-
ritorio de Airaga, cum omnibus pertinentiis suis ;
omnia jura, et possessiones, quas habetis in villa
et territorio de Gravesons, et in villa et territorio
de Lagoses. In episcopatu Cavellicen. ecclesiam
Sancti Petri de Menomenas, cum omnibus pertinentiis
suis ; ecclesiam Sancti Joannis de Cleu ; omnia
jura et possessiones, quas in villa et territorio de
Insulta, et omnia jura, quæ in territorio de Avello-
negues habetis. In episcopatu Carpenteraten. eccl-
esiad Sancti Petri de Paternis ; ecclesiam Sancti
Mauricii de Vennasca, cum pertinentiis suis ; eccl-
esiad Sancti Laurentii de Marmorem. cum pertinentiis
suis, ecclesiam Sanctæ Fidei, cum pertinentiis suis ;
monasterium Sancti Antonii, et medictatem castri
de Bedonio, cum omnibus pertinentiis suis ; mon-
asterium Sancti Jacobi de Valle-saltus, cum per-
tinentiis suis ; ecclesiam Sancti Michaelis de Anesca,
cum pertinentiis suis, ecclesias Sancti Martini et
Sanctæ Mariæ de Montiliis, cum omnibus pertinen-
tiis suis. In episcopatu Vasionen. ecclesiam Sanctæ
Mariæ de Forcas, cum omnibus pertinentiis suis ;
ecclesiam Sancti Andreæ de Ramera, cum per-
tentiis suis ; ecclesiam de Dolonn. et villam,
cum omnibus pertinentiis suis ; ecclesiam San-
cti Andeoli de Cairan. cum peritnentiis suis, et
ecclesiam Sancti Petri de Revello, cum perti-
nentiis suis. In episcopatu Aurasicen. eccl-
esiad Sancti Marcelli de Sirinnam. cum per-
tentiis suis ; ecclesiam Sancti Petri de Velloricha,
cum pertentiis suis ; omnia jura, et possessiones,
quas in civitate Auraviken. habetis. In comitatu
Aquin. ecclesiam Sancti Petri de Areno, cum per-
tentiis suis ; ecclesiam Sancti Michaelis de Mala-

A mort. cum pertinentiis suis ; ecclesiam Sanctæ
Mariæ de Roccarossa ; ecclesiam Sanctæ Mariæ de
Plano, cum omnibus pertinentiis suis ; ecclesiam
Sancti Stephani de Ronnas ; ecclesiam Sancti
Joannis de Salietas ; ecclesiam Sancti Petri de
Mari, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Chalican.
cum omnibus pertinentiis suis ; monasterium
Sancti Honorati de Rocca-fraudosa, cum per-
tentiis suis ; ecclesiam Sancti Juliani de Agulla,
cum pertinentiis suis ; ecclsiad de Vellaus ; eccl-
esiad de Cabrer. et ecclesiam Sancti Petri de Pino,
cum omnibus pertinentiis suis, quidquid juris
habetis in ecclesia de Oleras, et quartam partem
ejusdem castri ; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Sesols ;
ecclesiam de Balcodenas ; ecclesiam de Balles, et
ecclesiam Sanctæ Mariæ de Tous, cum omnibus per-
tentiis suis ; ecclesiam Sancti Juliani quæ est ini
territorio de Joquas, cum pertinentiis suis ; ca-
strum de Pertisio, [cum omni villa adjacente, et
cum territorio culto et inculo ; omnes ecclesias in
eodem castro, cum pernentiis suis, et cum omni
dominio totius castri in omnibus intus et extra, et
portum Durentiæ ; ecclesiam Sanctæ Mariæ de
Alneu, et ecclesiam Sancti Laurentii de Robians,
cum omnibus pertinentiis suis ; monasterium San-
ctæ Mariæ de Carocolo, cum omnibus pertinentiis
suis ; ecclesias de Castro Rellan. Sancti Petri, San-
ctæ Mariæ, et Sancti Donysii, cum omnibus per-
tentiis suis ; ecclesiam Sanctæ Crucis de Aurihell.
ecclesiam Sancti S:hephani de Crau, quæ est sita in
territorio castri Sancti Saturnini, cum omnibus
pertinentiis suis. In episcopatu Forojulien. mona-
sterium de Correns, cum omnibus pertinentiis suis ;
in castro Villapiscis, ecclesiam Sancti Michaelis,
cum parochia sua ; in castro Roca-bruna paro-
chiam ; in castro Flachan, ecclesias, cum paro-
chiis suis ; quidquid juris habetis in ecclesia San-
ctæ Mariæ de Aurete, et ecclesias de Bersa, cum
omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Regen.
monasterium Sancti Petri de Stublon. cum omnibus
pertinentiis suis ; ecclesiam Sancti Vincentii de
Mesello ; ecclesiam Sancti Petris de Riolas ; eccl-
esiad Sancti Pontii de Castronovo, cum pertinentiis
suis ; ecclesiam Sancti Martini de Bruneto, cum
pertinentiis suis ; ecclesiam Sancti Petri de Vileta,
cum pertinentiis suis ; ecclesiam Sancti Honorati
de Pallarols, et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Villa-
nova, cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu
Senecen. castrum, quod dicitur Noranta, cum
omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Sistericen.
ecclesiam Sancti Petri de Saumana, cum per-
tentiis suis, et ecclesiam Sancti Salvatoris de
Valbaines, cum pertinentiis suis. In episcopatu
Vapicen. ecclesiam Sanctæ Mariæ de Antonavas,
cum omnibus pertinentiis suis, et ecclesiam Sancti
Laugerii de Jaubia, cum pertinentiis suis. In dia-
cesi Viennen. ecclesiam Sancti Antonii de Mota,
cum parochia sua, et cum omnibus aliis pertinentiis
suis, et domum eleemosynariam, quæ in ejus pa-

Fochia sita est, et proprietate, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Montanea; ecclesiam Sancti Marcellini; ecclesiam Sancti Joannis de Formental. ecclesiam Sancti Martini de Vunai; ecclesiam Sancti Perri de Monteluser; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Quincem; ecclesiam Sancti Desiderii de Castro; ecclesiam Sancti Cypriani; ecclesiam Sanctæ Mariæ Magdeleinæ de Baen, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Petri de Lausonna; ecclesiam de Capreriis, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesias Sancti Evodii, Sancti Boniti, Sancti Hilarii, Sancti Salvatoris, et Sanctæ Mariæ de Lechis, cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Gratianopolitan. ecclesiam Sancti Justi; ecclesiam castri de Rouo, et dominium ejusdem castri, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Romani de Cranenco, cum omnibus pertinentiis suis; monasterium Sancti Stephani de Nacon, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Joannis de Exarto; ecclesiam de Reneuvell. Ecclesiam de Connis; ecclesiam Sancti Justi, et ecclesiam Sanctæ Mariæ; et Albaripa, cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Dien. monasterium Sancti Johannis de Roms; ecclesiam Sancti Martini de Coronel. cum pertinentiis suis, et quidquid juris habetis in ecclesia Sanctæ Mariæ de Auriolo. In episcopatu Valentiæ, ecclesiam Sancti Petri de Mota, Sancti Thomæ, et Sanctæ Mariæ de Jallans, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Mairmanis; ecclesiam de Cerna, et ecclesiam de Podio Rigaudo, cum omnibus pertinentiis suis. in comitatu Vigintimilien. justa mare, abbatiam Beati Appellen. cum omnibus pertinientiis suis. Sane, novalium vestrorum, quæ propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animantium vestrorum, nullus, etc. usque: præsumat. Præsentí nibilominns decreto prohibemus, ut nullus intra parochias vestrarum, absque diocesanis episcopi et vestro assensu, ecclesiam de novo ædificare præsumat, salvis tamen privilegiis pontificum Romanorum; in parochialibus autem ecclesiis, etc. usque: idonei fuerint tantum ad repræsentationem vestrarum animarum curam committat, ut de plebis quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus debeat respondere. Sepulturam quoque, etc. usque: obsistat, salva tamen justitia matricis ecclesie. Obeunte vero te, etc. usque beati Benedicti Regulam, providerint eligendum, qui videlicet aut a Romano pontifice, aut ab eo, cui permiserit, professione deposita ordinetur. Nulli etiam episcopo facultas sit sine Romani pontificis aut legati ejus mandato idem monasterium excommunicationi, vel interdictio

A subjecere. Decernimus ergo, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesanorum episcoporum canonica justitia in supradictis capellis. Ad indicium autem hujus a se de apostolica perceptæ libertatis, quatuor solidos Mergurien. monetæ veteris nobis, nostrisque successoribus, annis singulis persolvetis. Si qua igitur, etc. Cunctis, autem, etc,

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, III Kalendas Decembris, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno septimo.

CLXIII.

..... PARMENSI EPISCOPO (448).

Compositionem inter abbatem sancti Sixti et communitatem Cremonensem initam auctoritate apostolica confirmat. (Insertum est ipsum compositionis instrumentum.)

(Apud S. Petrum, VIII Id. Decemb.)

Cum dilectus filius, G. abbas Sancti Sixti, nuper ad sedem apostolicam accessisset, de Cremonensis depositurus in praesentia nostra querelam, pro cuius monasterio civitas fuerat interdicta, et potestates, et consules, ac consiliari vinculo excommunicationis astricti, dilectus filius, Johannes Bonus, pro ipsa civitate advenit, qui cum ipso abbat, ad admonitionem nostram, amicalem curavit compositionem inire. Nos ergo, postmodum ad postulationem utriusque partis, interdictum, cui erat civitas ipsa supposita, duximus relaxandum; fraternali luce per apostolica scripta mandantes, qualenus interdictum ipsum denunties relaxatum a nobis, etc., ab excommunicatis juratoria cautione recepta, quod nostris curent obedire mandatis, beneficium eis absolutionis impendas, injungens eis sub debito præstigi juramenti, ut inviolabiliter prædictam compositionem observent, quam tamen salvo in omnibus jure apostolicæ sedis, volumus observari. Tenor autem illius compositionis est talis. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Abbas monasterii Sancti Sixti, mediante domino papa et auctoritatem præstante, propria voluntate et consensu prioris P. tale pactum init cum nuntio Cremonensi, Johanne Bono, videlicet super factio Guastallæ et Luciaræ, scilicet, quod ipse abbas nomine suo et monasterii sui promisit, D quod nec ipse, nec monasterium suum movebit aliquam questionem seu litem contra communitatem Cremonensem super prædictis villis, donec imperator fuerit a romano pontifice coronatus, salvo sibi et ecclesiæ sua omni jure quod habet in prædictis Curtibus, et in omnibus fructibus præ-

(448) Opizzo Sanvitalis, Ugonis equitis filius, ex perillustri vetustoque procerum Parmensium in Italia genere, Bernardum, anno 1194 die 8 mensis Novembris defunctum, ad episcopalem. Parmensis Ecclesie sedem confessim secutus est. Vir fuit Opizzo eloquentissimus, in utroque jure peritissimus, et in rebus tractandis sagax et prudens, erga divinum sanctorumque cultum pious: corpus enim

S. Domini, anno 1207, in oppidum Burhi solemini pompa transulit, quod inde oppidum S. Domini nomen accepit. Singulari gratia apud Othonem imperatorem IV valuit. Ipsius mentio frequens habetur in Regesto Honorii PP. III, Excessi e vita anno 1224, II Kal. Junii, sepultusque est in Cathedrali. UCELLI. Ital. sacr. tom. II, col. 220.

terili temporis; ita tamen, quod quidquid usque A modo actum est per dominum Reginensem (449), vel per dominum Mutinensem (450), delegatos domini papæ, super prædicta quærela, nihil noceat vel præjudicet Cremonensibus in jure suo, seu possessione, præterquam in temporis interruptione et actionis perpetuatione. Dicta vero testium productorum ab abbe coram episcopo Mutinensi tantum valeant, quantum de jure valere debebunt, et pro hac dilatione et concordia accepit prædictus abbas centum sexaginta libras imperiales a Cremonensibus, et coram summo pontifice confessus est, se recepisse prædictam pecuniam, renuntians, exceptioni non numeratae pecuniae, et præterea securitatem et cautionem recepit de viginti libris imperialibus, quas singulis annis recipere debebit a Cremonensibus in festo Sancti Michaelis usque ad terminum supradictum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Decembris.

CLXIV (451).

EPISCOPIS, ET ABBATIBUS IN EXERCITU CHRISTIANO APUD CONSTANTINOPOLIM CONSTITUTIS.

Ut in ecclesiam a Graecis sacerdotes Latini consti-tuantur, et rectorem faciant eligere
(Apud S. Petrum, vii Id. Decembris.)

Quia non minor est virtus, quam querere, parta tueri, ad meritum vobis credimus profuturum, Constantinopolitano imperio ad augmentum, et generali Ecclesiæ ad honorem, si ecclesiæ, a Graecis relatas, de Latinis clericis ordinatis, ad cultum divini nominis sub orthodoxæ fidei regula in devotione sedis apostolicæ conservandas. Turpe si quidem esset, in ultimæ discussionis examine ulci-scendum, si sic Graecorum terminos exiretis, ut, inordinatis ecclesiis, regnum quasi sine sacerdotio remaneret, nec essent qui Latinorum populo ibidem, dante Domino, perpetuo remansero, juxta suum ritum divina rite celebrarent Officia, et exhiberent ecclesiastica sacramenta. Monemus igitur discretionem vestram et exhortiamur in Domino, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus, convenientes in unum, in ecclesiis Constantinopolitanæ civitatis, in quibus Latini hactenus non fuerunt, auctoritate nostra suffulti, Latinos clericos instituere procuretis, qui et dignum Deo impendant obsequium, et ecclesiastica bona conservent, et in apostolicæ sedis devotione persistant et parochianis eorum in divinis officiis et ecclesiasticis provideant sacramentis. Quia vero membra sine capite non subsistunt, ne ille D C dem clerici, si absque rectore fuerint, acephali

(449) Petrus ad Regiensem (sic enim potius legendum videtur) sedem promotus est anno 1187. Postremam diem obiit anno 1212. UGBELL. Ital. Sacr. tom. II, col. 303.

(450) Lib. iii, epist. 32, not. 430.

(451) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 22.

(452) Relata, sed nimium multa, inter Decreta-les, lib. i, tit. 10, de supplenda negligentia Prae-la-

videantur, volumus et mandamus, quatenus universis Latinis clericis, cuiuscumque regionis et gentis, apud Constantinopolim constitutis, convocatis in unum, de præficiendo eis idoneo provi-sore, viro videlicet Deum timente, tam aetate ma-turo, quam scientia reverendo, tractatum cum eis pariter habeatis, et eum, in quem canonice con-cordarint, auctoritate nostra rectorem præficiatis eisdem, a nobis vel legatis nostris, quos Constan-tinopolim in proximo destinare disponimus, con-firmandum, ut per nos vel eos, quod defuerit plenius suppleatur. Personam autem, quæ ad hoc onus, fuerit nominata, ad suscipiendum quod ei fuerit auctoritate nostra impositum, non solum inducere, sed, monitione permissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellere procuretis; mandatum nostrum taliter impleturi, quod non de negligentia reprehendi, sed de di- ligentia debeat potius commendari. Quod si non omnes.... tres vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Decembris, anno septimo.

CLXV (452).

P. DE CASTRONOVO, ET RODULPHO, MONACHIS FONTIS- FRIGIDI, APOSTOLICE SEDIS LEGATIS.

Omissa sacerdotiorum provisione, eam ad pontificem devolutam declarat

(Apud S. Petrum, viii Id. Decemb.)

Litteras vestræ discretionis accepimus, quibus, responsum apostolicum imploratis super his quæ am-bigua vobis existunt, videlicet (455), quod, cum in quibusdam Ecclesiis, legationi vestræ subjeclis, quædam beneficia et dignitates tanto tempore va-cavissent, quod tam prælati quam capitula, se-cundum tenorem Lateranensis concilii, essent jure instituendi privati, postquam vester adventus illis innotuit, in Beneficiis illis personas minus ido-neas instituere præsumperunt.] Unde, cum reci-peretis consilium a viris peritis, ut tales institu-tiones, ab his quorum non intererat, et qui pro-pria culpa jure instituendi se privaverant, factas, auctoritate apostolica cassaretis, nostrum prius in hoc consilium decrevit habere. Proposuitis præterea, quod consuetudo in quibusdam eccl-eziis inolevit, ut lectisternia, in quibus corpora defunctorum ad ecclesiæ deferuntur, cedant in usus ecclesiæ ministrorum, nec autem (451), re-frigescente populi charitate, ac devotione cessan-te, inter clerum et populum occasione lectorum sœpe scandalum generatur. Item, cum multi, qui in sententiæ latæ canonem inciderunt, et qui vobis legationis ratione non subsunt, ad vos pro Bene-

torum, cap. 4. Quæ illico leguntur, hic, de more, un-cis inclusa sunt; varie etiam lectiones dantur.

Ejusdem fragmentum exhibet Raynaldus, ad an-num 1204, § 66.

(453) Hæc in Decret. desunt, ut infra vox illis.

(454) Sic, et in apographo Vaticano; sed men-dose, ut videtur.

ficio absolutionis accedant, volentes contra hæreticorum pravitem accingi, ac etiam, cum quidam claustrales, propter interjectionem manuum in clericos sæculares, excommunicationis vinculo tenentur astricti, nec accingi contra hæreticos valent, nec habeant facultatem sedem apostolicam adeundi, et postulenti a vobis absolví, quid vos super hoc oporteat facere requisiſtis. [Nos igitur, inquisitioni vestrae (455) breviter respondentes, per apostolica vobis scripta mandamus, « (456) quatenus, si beneficia vel dignitates ipsas noveritis personis idoneis assignatae, ea de patientia permit-tatis ab ipsis pacifice possideri; alioquin, personas ipsas (457) amoventes prorsus ab illis, ea de personis idoneis, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictionis vel appellationis obſtaculo (458), non differatis quantocius ordinare (459) »] contradictione per censuram ecclesiasticam compescentes. Clericos autem diligenter moneatis, ne super lectis qui ad eorum ecclesias cum defunctorum corporibus deferuntur, molestam exactiōnem, aut inbonestan importunitatem exerceant, laicos quoque ut in his laudabilem consuetudinem ex devotione fidelium hactenus observatam obseruant, monitione curetis inducere diligentem, eos ad hæc si necesse fuerit per distinctionem ecclesiasticam appellatione postposita compellentes. Ad hæc, cum apostolica sedes consueverit legatis suis ex gratia speciali committere absolutionem illorum, qui pro injectione manuum violenta vin-

(455) Decretal. *discretioni vestrae.*

(456) Hæc apud Raynaldum.

(457) Deest hoc verbum.

(458) Desunt hæc.

(459) Hactenus Raynaldus.

(460) Exstat inter Decretales, lib. III, tit. 6, *de clericis ægrorante vel debilito*, cap. 5. Variæ lectiones dantur, quæ Italico charactere distinguuntur desunt in Decretalibus.

Eamdem epistolam latdat Raynaldus, ad annum 1204, § 68. Sed error inest in indicatione marginali numeri.

(461) Archiepiscopalem Arelatensem sedem tunc obtinebat Michael de Moresio, de quo, jam egimus in notis ad epistolulas libri quinti 74 et 128, ubi de ipsis in archiepiscopum Arelatensem electionis epocha fusa disputavimus. Utrum anno 1202 aseignando sit hæc electio, ambigitur; sed ultra annum 1203 differri nequit, ut ex instrumentis apud autores novæ Galliæ Christianæ (tom. I, col. 565), citatis evincitur. Michael enim usque ad annum 1247 sedisse pro tempore habemus. Verum, ex notis chronologis epistolarum Innocentii diversæ oriuntur difficultates; quasdam jam attigimus. alias hic breviter indicamus: sed easdem aliis solvendas relinquimus.

Ex epistola libri quinti 128, quæ quidem nullam peculiaris anni nec diei notam chronologicam exhibet, sed quam non nisi post vii Id. Septembris anno 1202 dari potuisse probavimus, eruitur, archiepiscopum Arelatensem tunc temporis apud se dem apostolicam versatum fuisse.

Notum est aliunde, ut ex instrumento mox, in hoc libro septimo, n° 229, exhibendo palebit, Arelatensem presulem, anno 1204, jam a iv Idus Novembris Romæ presentem fuisse, uua cum Petro, Aragonum rege, quem ad curiam Romanam, ut co-

culo sunt excommunicationis astricti, volumus emandamus, ut super his procedatis, prout illorum saluti videritis expedire, nisi excessus eorum esset difficilis et enormis, utpote si sit ad mutilationem membra, vel sanguinis effusionem processum, aut violenta manus in episcopum vel abbatem injecta, cum excessus tales et similes sine scando nequeant praeteriri. Cæterum, super his, de quibus nostrum consilium ultimo requisistis, videlicet contra illos, qui, suorum privilegiorum obtentu, ab omni legatorum correctione subtrahunt, nisi ad eos specialiter fuerint destinati, cum infamia conversationis eorum, et similibus scandalum, et hæreticis insultandi vobis præstet maximum argumentum, consulimus, et monemus, ut, super negotio vobis injuncto venementius intendentis, non requiratis in aliis qui possint impedire commissa, ne unum quod inevitabilem necessitatem inducit, per aliud, quod est tolerabile, impedimentum assumat.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Decembris, anno septimo.

CLXVI (460).

ARCHIPISCOPO ARELATENSI (461).

Ut episcopo Aurasicensi, gravi alique incurabili moho laboranti (462), socium et coadjutorem adjungat.

(Apud S. Petrum, iv Non. Decemb.)

[Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod cum venerabilis frater noster.... Aurasicensis (463) episcopus gravi, et incurabili morbo fere jam per

Cronam acciperet, accedentem secutus fuerat.

Demum, hæc, de qua nunc agimus, ejusdem libri septimi epistola 176, quæ, iv Non. Decembris, anno pontificatus Innocentii septimo, id est anno Christi 1204, data diserte dicitur, ad antisitem, non Romæ commorantem, sed in diocesi sua præsentem, directa fuisse videtur.

(462) Conferenda sunt omnino cum his quæ hic leguntur, ea quæ a novæ Galliæ Christianæ auctoribus referuntur. Arnulphum, tricesimum secundum episcopum Arausicensem, jam ab anno 1182, ex instrumentis agnoscant. Mox addunt: « Cum leprosa laboraret hic episcopus, coadjutorem accepit jussu Innocentii PP. III, occasionemque præbuit huic pontificis juris decisioni: Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadjutor, nec afflito officio est addenda, tamen potius ipsius miserix miserandum. Ipse vero morbosus antistes rus concessit, duabus leucis ab Arausione in loco suburbano, inter loca Montis-Draconis et Mornasse, ibique domum extruxit, ut reliquum vitæ exigeret, quæ in eremum versa est S. Lupi. Quando vero, morbo cogente, ab administratione sive Ecclesiæ abstinerit, nescimus. Adsum an. 1184, Guillelmus de Baucio, privilegia canonicas Arausicanis concedenti, quo tempore verisimile est eum sanum fuisse, nec adhuc recessisse ab hominum consortio. Innocentius III cathedram S. Petri non concendat, nisi an. 1198, quo paulo post de coadjutore illi dando decretum fecit

« XXXIII. Guillelmus Elias, quem Prevotius, post Ughellum, dicit monachum fuisse Cisterciensem. ex coadjutore Arnulfi factus est episcopus anno 1200.... Migravit ex hac vita anno 1221, ut notat Albericus, eum virum honestum et religiosum vocans.»

(403) Decretal., *Aurasicensis.*

quadiennium laboravit, ita quod pastorale officium A non potuit, nec potest ullatenus exercere, nobilis vir.... de Baucio, princeps terræ illius, consules, ac cives civitatis ejusdem, a te postulant incessanter, ut tam ipsis, quam Aurasicensi ecclesiam, cum sis metropolitanus eorum, studeas providere. Verum, cum tu prædictum episcopum (464) ad cessionem compellere nec possis, nec debebas ullo modo, nec afflictio afflictio sit addenda, imo potius sit ipsius miseriæ miserandum, eo quod idem vir bonus extiterit et honestus, et ecclesiam sibi commissam salubriter gubernavit (465), quid super his agere debeas sedem duxisti apostolicam consulendam. Nos igitur, volentes tam præfato episcopo quam Ecclesiæ suæ salubriter provideri (466), fraternitatitam taliter respondemus, et apostolica scripta mandamus, quatenus illi coadjutorem associes, virum providum et honestum, per quem tam episcopo quam populo sibi commisso salubriter (467) consularū.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Non. Decembris, pontificatus nostri anno septimo.

CLXVII.

UNIVERSIS HAS LITTERAS INSPECTURIS.

Ne abbatissæ Urbis, inconsulto papa vel ejus vicario immobilia vendere, alienare, et in feudum tradere presumant.

(Apud S. Petrum, vii Idus Decemb.)

Quia nonnullæ abbatissæ cœnobiorum Urbis, reverentis divina postposita, utpote propriæ salutis oblitæ, super possessionibus, et aliis bonis ad monasteria spectantibus, quibus præsunt, alienationes faciunt, in eorum gravissimam læsionem; nos, eorum indemnitatibus, quorum nobis cura specialis imminet, consulere cupientes, de communi fratrum nostrorum concilio, præsenti constitutione decernimus, ut universæ abbatissæ Urbis a potestate vendendi, obligandi, infundandi atque locandi, seu alienandi quoconque modo res immobiles, sint suspensæ, ita quod omnis venditio, obligatio, infundatio, locatio, seu alienatio rerum immobilium ab eisdem quomodolibet celebrata, ipso jure irrita censeatur, nisi forsitan Romani pontificis, vel ejus vicarii, qui pro tempore fuerit, licentia intervenerit specialis in publicam scripturam redacta. Nulli ergo... hanc paginam nostræ constitutionis, etc., usque incursum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Decembris, pontificatus nostri anno septimo.

CLXVIII (468).

.... ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI (469), ELIENSI (470), ET WIGORNIENSI (471) EPISCOPIS.

Commissionis causæ restitutionis dotis, per regem An-

(464) Decretal. *ipsum*, pro t. p. ep.

(465) Decretal. *gubernaverit*.

(466) Decretal. *providero*.

(467) Decretal. *utiliter*, om. *sibi com.*

(468) Hanc. epist. laudat Raynaldus, ad an. 1204, § 69.

Vide etiam Angel. Maurique, *Annal. Cisterc.*, t. III, pag. 448, col. 2, ad annum 1205, cap. 4, § 4.

(469) De eo jam dictum est sepius.

A glorum uxori ejus fratris regis prædefuncti faciendæ.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Januarii.)

Si judex, qui nec Deum timebat, nec hominem rebatur, commotus ad instantiam viduæ conquerentis, de adversario suo vindictam fecit eidem, quanto magis nos a clamoribus viduarum non debemus avertere aures nostras, qui, licet immeriti, ejus locum tenemus in terris, qui omnibus injuriā patientibus, sine personarum acceptione, facit judicium, et voce prophetica subveniri jubet oppresso, et viduam defensari? Licet autem, ut novit ille qui scrutatur renes et corda, J. regem Anglorum illustrem, sicut charissimum filium diligamus, contra justitiam tamen magnitudini sua deferre non possumus, cum, gratia et timore postpositis, eam non debeamus alieni denegare, in ipsa facti sapientibus et insipientibus debitores, ex susceptæ officio servitutis. Plus enim serenitatem regiam crederemus offendere, si ei parceremus aliquatenus in hac parte, quam gratiam impartiri, eo quod occasionem videbemus præstare ipsius impediendi salutem, ad quam tenemur ipsum modis omnibus exhortari. Cum igitur charissima in Christo filia, B.. quondam Anglorum regina illustris, multiplicatis querelis pulsari fecerit aures nostras, quod rex ipse dotalitium ejus, et alia quædam ad ipsam de jure spectantia, pro suæ voluntatis arbitrio detineret, nos, quantum cum Dominō potuimus, celsitudini regiæ deferentes, per nostras eum curavimus litteras commonere, ut super his eidem regiæ satisfacere procuraret, eo quod in his divinam offenderat majestatem, et in conspectu hominum reprehensibilis apparebat. Ab ipse, claræ memorie A... matrem suam (472), dotalitium ipsum detinere proponens, tandem post commonitiones nostras et preces multorum, amicabilem compositionem super prædictis initiv cum ea, quam licet auctoritate impetraverit apostolica confirmari, eam tamen inviolabiliter observare, prout constantiam magnitudinis regiæ decuit, non curavit, redditus, quos in compositione prædicta assignarat, eidem ipsi subtrahens universos. Cumque iterum eadem super his nobis replicari fecerit questionem, nos, per euandem hæc corrigi cupientes, eum rogavimus et monuimus, in remissionem ei suorum peccatorum injungentes, ut conquerendi sic satisfacere non difficeret, quod Altissimum quem offenderat, complacaret, et in conspectu hominum ex hoc promereri posset gloriam et honorem. Et, ejus volentes potius saluti consulere, dilectis filiis... Casemarii (473)... majoris Monasterii Turon (474), et... de Virson (475), abbatibus, nihilominus dedimus in mandatis, ut

(470) Lib. v, epist. 54.

(471) Lib. v, epist. 23, not.

(472) Sic in Apographo, sed mendose, ut videtur.

(473) De abate Casemarii (Joanne), sæplus in Regestis.

(474) Majoris monasterii abbates enumerantur ab auctoribus veteris Galliz Christianæ t. IV, pag. 592, col. 1, lit. A et B.

(475) Monasterium Virzionale (hic enim agi videtur de abate hujus monasterii, al. Doverensis),

cum super dotalitio, medietate mobilium, damnis et A
injuriis reginæ illatis, ad justitiæ plenitudinem ex-
hibendam, per distinctionem ecclesiasticam, appelle-
latione remota, cogere procurarent. Verum, licet
prædictus Casemarii abbas ipsum ad id monuerit
viva voce, idem tamen memoratæ reginæ adhuc sa-
tisfacere non curavit, sicut ipsius ad nos querela
indicat iterata, cum saltem illud eum movere debe-
ret, quod.... uxor quondam fratris ejus, qui tantus
exstiterat, quasi paupercula et abjecta, apud nobis
mulierem, B.... comitissam Campaniæ, sororem
suam, cogitur mendicare. Cæterum, cum supradicta
mater regis ejusdem viam sit universæ carnis In-
gressa et dotalitium, quod delinebat, ad ipsius regis
manus sit in ejus obitu devolutum, se de cætero ex
hoc nou poterit rationabiliter excusare, si sæpe-
dictæ reginæ dotalitium ipsum non duxerit assi-
gnandum. Quapropter, magnificientiam regiam ro-
gamus per nostras litteras et moremus, et in re-
missionem ei suorum injungimus peccatorum, ut,
divinæ pietatis intuitu et nostrarum precum ob-
lentu, præmemorate reginæ dotalitium ipsum assi-
gnare non differat, de damnis et injuriis eidem illa-
tis, et quæstionibus aliis, quas adversus eum se
proponit habere, satisfactionem congruam impen-
dendo. Alioquin, quia viduis et orphanis specialiter
sumus in sua justitia debitores, fraternitatì vestræ
per apostolica scripta districte præcipiendo manda-
mus, ut tam super dotalitio, quam aliis quæstionib-
us, duas adversus eumdem regem sæpedicta regina
duxerit proponendas, inquiratis, appellatione re-
mota, diligentius veritatem, et usque ad calculum
diffinitivæ sententiæ procedentes, gesta omnia fide-
liter redacta in scriptis, sub sigillis vestris nobis
transmittere non tardetis, et assignetis partibus
terminum competentem, quo per responsales ido-
neos nostro se conspectui repræsentent, sententiam
recepturæ; contradictores censura ecclesiastica,
sublato appellationis obstaculo, nihilominus com-
pescentes. Volumus etiam nihilominus et manda-
mus, ut, cum procurator et Nuntii prædictæ reginæ
propter maris et viarum discrimina ad vos acces-
sum frequenter habere non possint, ipsis, et parti
adversæ, uno edicto pro omnibus, appellatione ces-
sante, terminum peremptorium assignetis, spatij
longitudinem attendentes. Testes autem, etc. Nullis
litteris veritati et justitiæ, etc. Quod si non omnes D
duo vestrum etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kalendas Januarii, anno septimo.

tunc temporis regebat Guillelmus I, notus in instru-
mentis jam ab anno 1185. Obiit anno 1169, iii Non.
Januarii. *Gall. Christ. nov.*, tom. II, col. 138.

(476) Epistola hæc, fere tota, sed in partes divisa,
reperitur inter Decretales iu diversis locis, prout si-
gillatim in nobis sequentibus indicabitur. Quæ in
Decretales leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ
etiam lectiones dantur.

(477) De isto jam dictum est sæpius.

(478) Vide Decretales, lib. I, tit. 29, *De officio et
potestate judicis delegati*, cap. 28.

CLXIX (476).

..... EPISCOPO ELIENSI (477).

Diversis ejus consultati-nibus respondet.

(Apud S. Petrum. xix Kal. Januarii.)

(478) [Pastoralis officii] diligentia et sollicitudo,
quam geris circa executionem mandatorum nostro-
rum, et zelus tuæ rectitudinis nos invitans, ut,
quamvis simus multiplicibus negotiorum, occupatio-
nibus præpediti, eisdem tamen ad horam subtraha-
mus ipsos, in qua tuis intendamus consultationibus
responsuri.

Consultit etenim nos tuæ fraternitatis discretio,
utrum, si delegatus a principe causam sibi commis-
sam alii delegare voluerit, nolentem delegationem
suscipere ad ipsam susciendum valeat coarctare?

B Ad quod tibi de fratribus nostrorum concilio ta-
liter (479) [duximus respondendum, quod, cum de-
legato (488) a principe juridictio dandi *judicem* sit
a lege concessa, dummodo idem exonerare se ipsum
malitiose non querat, potest compellere renuentem
eo quod jurisdictione illa nullius videretur esse mo-
menti, si *cohortationem* aliquam non haberet. *Debet*
tamen delegatus prædictus sollicite providere, ut, si
personis superioribus, exigente necessitate, nego-
tium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis
dignitati deferat et personæ.]

Subsequenter etiam quæsivisti, utrum cui voluerit
delegatus, cum viderit expedire, possit injungere,
ut ad suam præsentiam citet partes, et eis, si obe-
dire contempserint, puniam infligere pro contemptu.

C Ad quod tuæ fraternitati breviter respondemus,
quod (481) [cum toluum negotium alii possit com-
mittere (482), sicut superior est expressum, citatio-
nis officium potest cuilibet, discretione prævia, de
mandare, ac punire merito contemptorem].

(483) [Ex parte tua sicut insuper requisitum (484),
utrum, si aliqua causa fuerit ad archiepiscum per
appellationem delata, possit eamdem iure ordinariæ
potestatis suffraganei sui subdito delegare, vel anim-
adverte in eumdem si causam renuerit suscipere
delegatam? Ad quod utique respondemus, quod ar-
chiepiscopus ipsum ad susciendum delegationem
hujusmodi compellere nequit invitum, cum in eum,
exceptis quibusdam certis articulis, nullam habeat
potestalem, licet episcopus suus eidem sit metropo-
litico lege subjectus.]

(485) [Postulasti præterea per sedem apostolicam
edoceri, si, cum a sententia lata litterarum auctorita-
tate nostrarum, in quibus appellatio est inhibita

(479) Ibid. loc. cit.

(480) Decretales legunt delegata, et invicem pro
judicem; infra verbum esse omittunt et delegatus
tamen debet legunt pro D. t. d. p.

(481) Ibid. loc. cit.

(482) Omitunt Decretales hoc verbum.

(483) Ibid. I, tit. 31, *De officio judicis ordi-
narii*, cap. 44.

(484) Decretales legunt quæsilam; mox om. ver-
bum unctione et in infra per sed. ap, ed.

(485) Ibid. lib. I, tit. 29, loc. et cap. cit.

fuerit appellatum, et litteræ post appellationem ad judices alios emanarint (486), ad mandatum posteriorum judicum execucio sententiæ a prioribus demandata debeat retardari, ut priores judices ipsam neque per se, neque per alios exsequantur? Nos autem inquisitioni *tuae sic duximus respondendum* (487), quod, cum *nos* appellationis causam ex certa scientia judicibus aliis committimus cognoscendam, appellationem videmur recipere, ac jurisdictionem priorum judicum revocare, ut interim execucio sententiæ suspendatur, donec appellationis merita plenius sint discussa.]

(488) [Præterea quæsivisti, quando de revocatione ambigitur litterarum, utrum judicum priores, anteriores cognoscere debeant? Utrum per secundas sint primæ litteræ revocatæ? Ad quod *taliter respondemus* (489), quod nisi posteriores prioribus, vel e converso, duxerint deferendum, simul utrius cognoscant; et si forte nequierint in unam sententiam concordare, quamvis plures sint ex una parte, quam altera, per arbitrios communiter electos a partibus hujusmodi concertatio sopiatur.

Quoniam autem (490) sub hujusmodi forma, videlicet, causam, quam talis adversus talem, et quosdam alios super hoc et quibusdam aliis se proponit *habere*, duximus committendam, a nobis litteræ multoties impetrantur, sollicite quæsivisti, an judex, ex delegatione hujusmodi ante personarum, vel rerum expressionem, super personis vel rebus exprimendis habeat potestatem; adjiciens, utrum, si antequam personæ, vel res expressæ fuerint nominatim, super non expressis in commissione priori, sed generaliter comprehensis, speciales litteræ, quæ de priori commissione nullam faciant mentionem, ad alios judices a sede apostolica emanarint, eumdem rigorem debeant obtinere? Nos igitur, ad hæc duo *taliter* (491) respondemus, quod, cum generali per speciale procul dubio derogetur, jurisdictione per speciales litteras attributa, per speciales, quantum ad ea quæ specialiter exprimuntur, penitus enervatur, licet de prioribus non faciant mentionem. Unde, superflua relinquitur prima quæstio, etsi merito dici possit, quod, donec jurisdictione revocetur, eam super rerum vel personarum articulis exprimendis obtinet delegatus, sed antequam exprimantur personæ, vel res, delegatus nequit jurisdictionem hujusmodi exercere].

(492) [Quia vero sœpe contingit, quod execucio sententiæ Ordinario demandatur, Sedem duxisti apostolicam consulendam, utrum, si Ordinarius (493)

(486) Decretal. add. an.

(487) Decretal. t. t. r., et mox omittunt vocem nos.

(488) Ibid. lib. I, tit. 3, *De rescriptis*, cap. 44.

(489) Decretal., *tibi respondeo*.

(490) Decretal., *vero*, et mox add. *tibi post habere*.

(491) Decretal., *tibi*.

(492) Ibid. lib. I, tit. 29, loc. et cap. cit.

(493) Decretal., quæsivisti, an si, loco s. d. a. e., u. s. ord.

(494) Decretal., *demandatur*, et mox *respondemus*,

A ipsam injustam esse cognoverit, debeat eam executioni mandare? An sit ei potius subsistendum? Attendentes itaque, quod non cognitio, sed execucio tantum *demandetur* (494) eidem, *inquisitioni tue taliter duximus respondendum*, quod, cum Ordinarius *obsequi* (495) leneatur, etsi sciant sententiam illam injustam, exequi nihilominus tenetur eamdem, nisi apud *Judicem* possit efficere, ut ab hoc onere ipsum absolvat.]

B Edoceri (496) [præterea postulasti, an alicui liceat sine speciali mandato apostolice sedis, delegato, qui reum propter contumaciam manifestam excommunicationis vinculo innodavit, vel petitorem causas rei servandæ in possessionem petitorum induxit, rebus humanis exemplo, eidem volenti juri parere, absolutionis beneficium impertiri, vel possessionem restituere infra annum, sufficienti recepta primitus cautione? Ad quod *utique* (497) dicimus, quod, cum delegatus quantum ad illud major sit ordinario, sine mandato summi pontificis excommunicatus ab hujusmodi delegato non potest per alium, præterquam in mortis articulo, absolutionis gratiam obtainere, nisi forsitan delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onore ac honore; nec per alium, quam per summum pontificem recuperare poterit possessionem amissam. Verumtamen, ne alius post annum verus efficiatur possessior, coram ordinario, vel si ejus copiam habere nequierit, coram publicis et honestis personis, ut quasi præscriptionem interrumpat annalem, offerre ac præstare, quod juri parabit, poterit cautionem, ut sic post annum recuperare possessionem per sedem apostolicam mereatur.]

C (498) [Quæsivisti etiam diligenter, utrum, quando inhibitetur appellatione in rescripto frustratoria, tantum appellatione inhibita videatur, ut ab omni gravamine liceat appellare, an omnis appellatione videatur exclusa, nisi tantum in casibus expressis a jure? Nos igitur, attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiamsi non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, diligenter tue breviter respondemus, quod qualibet provocatio intelligitur removeri, quæ a jure non indulgetur expresse; sed, si appellans fuerit gravatus injuste, gravamen hujusmodi per superiorum poterit emendari. Verum, quia multoties quis ad tempus per appellationem legitimam a judicis sui quoad aliquem certum articulum eximitur potestate, tue fraternitatis nos duxit discretio consulendos (499), utrum, si clericus excommunicatiois sententia innodatus ante denuntiationem ipsius,

D pro *ing. t. t. d. resp.*

(495) Decretal. add. *delegato*, et mox *sciat* pro sciant., infra *eum* legunt pro *judicem*, et post alicui add. *ordinario*.

(496) Ibid. lib. I, tit. 34, loc. et cap. cit.

(497) Decretal. omittunt, ut et infra verba curioso charactere distincta.

(498) Ibid. lib. II, tit. 28, *De appellationibus, recusationibus et relationibus*, cap. 53.

(499) Decretal., stricilius, *consulisti nos*, et mox quis legit pro *cleric*.

ab ea, tanquam minus rationabiliter promulgata, in eo casu, in quo ante sententiam appellatio vires obtinuisse videtur, curaverit provocare, eo quod per appellationem interpositam excommunicantis videtur jurisdictione dormitasse, tempore (500) denunciare possit eamdem, et ad tempus ecclesiasticis beneficiis spoliare, cum per provocationem taliter factam suo effectu excommunicatione non privetur? Nos itaque inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod, cum executionem excommunicationis secum trahat, et excommunicatus per denuntiationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denuntiare non immrito potest (501), ut ab aliis evitetur, et illi nimis proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.]

Cum autem sœpe contingat patronos Ecclesiarum laicos, nunc unum, nunc alium ad vacantes ecclesiæ præsentare, sollicite (502) [postulasti per sedem apostolicam explicari (502), un clericus, ad aliquam Ecclesiæ a patrono laico præsentatus, si diœcesanus ejus ipsum non duxerit admittendum, et hujusmodi præsentatione aliquid juris assequatur in illa; et, si forte idem ad sedem apostolicam appellari, et post appellationem ab ipso interpositam idem patronus alium curaverit præsentare, ac episcopus secundo instituerit præsentatum, idem ab ipsa merito debeat amoveri? Nos igitur, bona memoria (504) Alexandri papæ prædecessoris nostri vestigis pro sui reverentia inhærentes, qui inter præsentatos a laico et clerico patronis distinguens, in præsentatis a laico conditionem possidentis censuit potiorem, dicimus, quod institutio præsentati secundo loco a laico patrono robur oblinet firmitatis. Verumtamen, constituimus, ut episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse.]

(505) [Interrogasti præterea (506), utrum viris religiosis, quibus a sede apostolica est indulatum, ut ecclesiæ suas in propriis usus possint convertere, decedentibus personis earum, liceat auctoritate propria possessionem earumdem ecclesiarum intrare, vel per diœcesanum in ipsam sint potius inducendi? Ad quod utique respondemus quod, nisi forte in indulgentia summi pontificis id contineatur expressum, suo

(500) Decretal., ipse, et mox eundem pro eamdem: infra legunt beneficii, clericum spoliare, et omittunt cum in privetur; respondemus pro respondend.

(501) Decretal., strictius, potes, et mox nimis pro om.

(502) Ibid. lib. iii, tit. 48, De jure patronatus, cap.

(503) Decretal., edoceri, et mox episcopus legit pro ejus et appellavit pro appellavit.

(504) Hæc om. Decretal. ut et sequentia prædecess. et pro sui rev. infra, Inter præsentatos legunt pro in præsentatis, et meliorem pro potiorem.

A episcopo inconsulto, in possessionem ipsarum eis non est licitum introire, quia per indulgentiam hujusmodi episcopali juri non credimus derogari

Sollicite (507) præterea quæsivisti, cum auctoritate Dionysii fuerint parochiæ limitatae, quatenus singularum parochiarum provenitus, in usus Ecclesiæ cederent necessarios et stipendia ministrorum; si episcopo liceat sine auctoritate summi pontificis, vel saltem absque sui capituli voluntate, viris religiosis conferre obventiones alicujus parochialis Ecclesiæ, sustentatione vicarii reservata; et, cum Lateranis concilii statuta prohibeant Ecclesiæ novam imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an episcopus valeat locis (508) religiosis, consentiente patrono, totam ecclesiam vel de novo conferre aliquam portionem? Ad quæ breviter respondemus, quod, salva constitutione canonica de concedenda pils locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum facero potest episcopus, nisi de licentia Romani pontificis, præter sui capituli voluntatem.]

C (409) [Tua insuper nos duxit discrelio consulenos, si episcopus, consentiente patrono, viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo, bac utatur simplicitate verborum; Concedimus vobis illam ecclesiam, utrum eo ipso videatur ecclesia illa in eorum usus fuisse concessa, vel jus tantummodo patronatus? Nos autem tuæ inquisitioni duximus taliter respondendum, quod, si episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum est, conferre videtur, jus videlicet patronatus, et episcopus confert illud, quod ipse oblinet temporaliter in eadem, ut, si fructuum ejusdem ecclesiæ aliquam percipiat portionem, in eorum usus illa portio convertatur. Quod si ex ipsius proventibus nullam debeat episcopus portionem habere, omnes proventus præter cathedricum in eorum usus credimus convertendos. Sed, ut episcopi donatio sit legitima, consensus est suis capituli requirendus.]

D (540) [Explicari præterea postulasti, utrum quis possit de molendinis, et piscariis necessarias expensas deducere, priusquam solvat decimas ex eisdem, sicut est in negotiacione concessum? Ad quod, sine præjudicio melioris sententiaz. respondemus, quod, licet circa res acquisitas, vel factas de pecunia

(505) Ibid. lib. v, tit. 49, De privilegiis et excessibus privilegiatorum, cap. 9.

(506) Hoc verbum Decretal. om. ut infra utique.

(507) Ibid. lib. iii, tit. 40, De his, quæ fiunt a prælati, sine consensu capituli, cap. 9.

(508) Hoc verbum infra Decretal. om., et mox quod legit pro quæ. Desunt infra vœuba Italico charactere distincta.

(509) Ibid. lib. iii. tit. 24 De donationibus, cap. 7.

(510) Ibid. lib. iii. tit. 30, De decimis, primitis et oblationibus, cap. 28.

decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas expensas, et de residuo quasi de lucro decimas persolvendas, ut, si vendatus domus, ager, vinea, cibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces; expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiendis ex illis, de quibus fructus proveniunt, non credimus deduceendas, etiamsi fuerint decimatæ; quoniam salva decima fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas: fructus autem ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimatarum, nec pro restaurando detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persolvuntur, credimus deducendas expensas, de preventibus decimandis, quia penes dominum res permanent restauratæ, ut si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus cibanus destruatur.]

Quæsivisti etiam, quibus indiciis fides babenda sit decretalibus, de quarum auctoritate judex potest non immittere dubitare, cum plures inveniantur in compilatione scholarium, et allegentur in causis, de quibus per bullam non constituit, nec ipsæ per metropoles insinuatæ fuerunt? Quia igitur, sæpe contigit, quod etiam coram nobis decretales bujusmodi proponuntur, quas esse authenticas dubitamus, fraternitati tuæ benignius respondentes (511), [auctoritate præsentium duximus statuendum, ut cum aliqua Decretalis, de qua judex merito dubitet allegatur, si eadem juri communi sit consona, secundum eam nou metuat judicare; verum, si juri communi sit dissona, secundum ipsam non C judicet, sed superiorem consulat super ipsa.]

(512) Quoniam autem (513) per dilatorias exceptiones malitiose nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ respondendo decernimus, ut infra certum tempus a judice assignandum omnes dilatoriæ proponantur; ita quod si partes extunc alias voluerint proponere, quas non fuerint protestatæ, nullatenus audiantur, nisi forte de novo aliqua fuerint exorta, vel is, qui eam voluerit opponere, fidem faciat juramento, se postmodum ad illius notitiam pervenisse.]

(514) [Statuimus praeterea, ut principales personæ non per advocatos, sed per se ipsos (515) factum proponant, nisi forte adeo fuerint indiscretæ, ut earum defectus de judicis licentia per alios supplicatur.] Cum autem sæpe contingat ad diem quem judex delegatus a nobis partibus assignavit, earum altera procurante ut negotium prorogetur, judicem ipsum a rege vel archiepiscopo evocari, nos, perversorum volentes malignitatibus obviare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicujus partis malitia procuratum, ipsam puniat animad-

(511) Ibid. lib. II, tit. 22, *De fide instrumentum*, cap. 8.

(512) Ibid. lib. II, tit. 25, *De exceptionibus*, cap. 4.

(513) Decretal. legunt eam, et infra aliqua de novo sibi competens exorta fuerit, pro de nov. al. f. ex.

(514) Decretal., ipsas, et infra sint pro fuerint.

A versione condigna, et, ne aliquid luorum ex hujusmodi fraude reportet, personæ neutri parti suspectæ quantum ad diem illum committat ipsum negotium audientium, quæ in ipso, appellatione remota, procedat, nisi forte partes ipsæ consenserint negotium prorogari.

Præterea, nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, si quis sine impositione manuum fuit ad ordinem diaconatus assumptus, et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo de linitus? Ad quam fraternalitati tuæ breviter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Januarii.

CLXX.

ANICIENSI EPISCOPO (516).

*Ut de facto P. cantoris, cum muliere quadam, inquirat
(Apud S. Petrum, xvii Kal. Januarii.)*

Ex litteris tuæ fraternalitatis accepimus, quod, cum Aniciensis Ecclesia sacerdotibus indigeret, dilectum filium, P... cantorem ejusdem ecclesie, virum literatum et moribus insignitum, ordinare in presbyterum voluisti; sed ipse respondit, quod non fieret nisi de nostra permissione sacerdos, eo videlicet quod olim quædam mulier dixit ei, quod eam cum pede percuesserat semel in tergo, quare fecit aborsum, et cantor ipse credebat, quod hanc vel aliam cum pede semel in dorso percuserit, sed eam nunquam aborsum fecisse credebat, mulierem quoque, ut quereret plenus veritatem ab ea, ad pénitentiarium Anicieasem adduxit, qui, quæsitus attentius quæ super iis fuerant inquirenda, nihil certum potuit ab ipsa percipere, sed credebat, quod mulier ipsa talia fingeret, ut extorqueret pecuniam a cantore; qua de causa ad ordinationem ipsius procedere noluisti, donec super hoc apostolicum resum haberes. Quocirca, fraternalitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiras super iis diligentius veritatem, et, si assertionem præfatae mulieris non constiterit esse veram, cantorem ipsum si alias habeatur idoneus, et super hoc non fuerit infamatus, ac eum conscientia non remordet, ad presbyteratus cures officium promovere.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kalendas Januarii, anno septimo.

CLXXI (517).

REGI ANGLORUM.

Ut reducat in gratiam Dublinensem archiepiscopum, et ei omnia ablata restituat, cum comminatione interdicti ubicunque permanserit.

(Apud S. Petrum, Idibus Decemb.)

Non tam miserabilis quam miseranda conquestio

(515) Ibid. lib. II. tit. 1, *De judiciis*, cap. 14.

(516) Bertrandus I, al. Bernardus, (*de Chalençon*), versus annum 1202, Odiloni (*de Mercœur*) in Aniciensi sede successit. Notus est in instrumentis usque ad annum 1213, quo obiisse dicitur die 21 Decembris, Gall. Christ.. tom. II, col. 708.

(517) Fragmentum hujus epistole exhibet Ray-

venerabilis fratris nostri... Dublinensis archiepi-
scopi, graviter propulsavit saepius aures nostras,
nec adhuc propulsare desisti, clamorem suum lacry-
mosis inculcans gemitibus et amaris, ita ut magnitu-
dinem clamoris ipsius ad aures Domini Sabaoth
ascendisse credamus, qui utinam, si delinquimus,
parcat nobis, quod tantum perpeccimus homini, qui,
in suis ei non deferens, tandiū ministrum ejus af-
fixit, et adhuc afflito non parcit! [Novit enim regia
celsitudo, et satis potest memoriter retinere, quoties
suavibus verbis et blandis eam pro ipso archiepi-
scopo duxerimus commonendam (518), et per alios
fecerimus commoneri, et quot et quantas porrexe-
rimus tibi preces, ut eum, quem per septem annos
extra regnum exsulare fecisti, et, in afflictione non
modica et officii erubescientia pastoralis, per partes
ignotas aliorum suffragia mendicare, in gratiam
tuam reciperes, et ei ablata restitui faceres uni-
versa. Quid autem super hoc nostrae valuerint moni-
tiones et preces, subsequens rerum affectus evi-
denter ostendit, cum exauditi non simus,] sed inde-
center potius obauditi, et, quod pejus est, Creator
offensus, qui suam non dimittet offensam inultam,
quin injuriam servi sui ex parte vindicet in præ-
senti, et etiam reservet sibi vindictam aliam in fu-
turo. Sane, ne super litterarum inculcatione no-
strarum, quas tibi saepenumero super hac curavimus
destinare, plurimum immoremur, cum libi de ipsis,
ut credimus, plene constet (519), nuper, cum te
dilectus filius, N... abbas Casemarii, ex parte nostra
monuerit, coram multis et magnis viris, et etiam
corripuerit, quia mandatum nostrum non adimple-
veras in hao parte, tu ei emendaturum omnia te
firmiter promisisti. Sed, cum idem archiepiscopus,
de tua promissione confidens, reverti vellet ad pro-
pria, et tecum fecerit per aliquot dies moram, ac
tu ipsum de die in diem protraxeris vanis verbis,
nec velles ei quod promiseras adimplere, tristis, et
vacuus a spe sua, coactus est Parisius remeare (520)],
cujus plagæ cum suavitatis oleum superponere de-
buisse, asperitatis vinum opponere curavisti, ut
calatum conquassatum omnino confringeres, et
senectutem ipsius cogeres desicere paupertate. A
procuratoribus enim ejus centum libras sterlin-
gorum, quas ad solutionem debitorum ejus cum
labore multo collagerant, sicut dicitur, extorsisti,
et mandasti etiam archiepiscopo Cassellen. ut ad-
ministrationem susciperet dioceses Dublinensis.
Ut igitur regia celsitudo, quæ fuit in nostrarum pre-
cum exauditione tam dura, paternas super hoc
monitiones recipiat, licet tarde, serenitatem tuam
rogamus, monemus et hortatur in Domino, in re-
missionem tibi peccaminum injungentes, quatenus
ad Dominum Jesum Christum, qui carnem nostræ

A mortalitatis assumpsit, ut nos suos in Patris gloria
faceret cohæredes, Romanam Ecclesiam insuper,
quam in beato Petro, apostolorum principe, stabi-
livit, et nos etiam, quos in agendis tuis, si bene
recolas, invenisti favorabiles et benignos, habens
debita consideratione respectum, præfatum archi-
episcopum in gratiam tuam liberaliter benegnitato recip-
ias, et ei ablata restitui facias universas, taliter
quod ex officio pastorali mandamus, et pleno cordis
affectione monemus, adimpleteurus hac vice, quod tua
super hoc, vel sera, correctio præteriorum offensam
valeat expiare. Alioquin, cum in hoc deinceps par-
cere tibi nolimus, qui, eo quod tantum pepercimus,
incurrisse timemus Creatoris offensam, neveris nos
venerabilibus fratribus nostris... Cantuariensi archi-
episcopo, et... episcopo Eliensi, districte præcipiendo
mandasse, quos etiam propter prioria mandati no-
stri neglectum graviter redarguimus, ut, si forsitan
eidem archiepiscopo infra duos menses post recep-
tionem præsentium a te non fuerit congrue satis-
factum, episcopatum ad quemcunque tuæ jurisdic-
tioni subjectum locum deveneris, quandiu fueris ibi
præsens, auctoritate nostræ, sublatio appellationis
obstaculo, denuntiant interdictum; quod si nec sic
ad hoc induci potueris, totam etiam provinciam
Dublinensem interdictio concludant: pro certo sci-
turus, quod, si mandatum bujusmodi pertransieris
aure surda, et durum te nobis ostenderis, ubi te
benignum invenire debemus, causam Ecclesiæ, imo
Dei, non dimitemus adeo indefensam, quin cognoscere
tibi demus, quid manus vicarii Jesu Christi
valeat operari. Quod si vellemus alterius quasi tibi
deferendo differre, procul dubio videremur te non
diligere sed odire, quia pater filium quem diligit
corripit, et Deus quos amat arguit et castigat.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus
Decembris, anno septimo.

CLXXII

DECANO ET CAPITULO NIGELLENSIBUS.

*Mandat, quod Renelmo et Roberto canonici præ-
bendas omnino integrare non differant.*

(Apud S. Petrum, Kal. Decembris.)

D Accendens ad præsentiam nostram dilectus filius,
Renelmus, canonicus Ecclesiæ vestræ, sua nobis
insinuatione monstravit, quod, cum ipse et Robertus
auctoritate apostolica in eadem Ecclesia canonici
fuerint institui, utrique dimidiæ præbendæ beneficio
assignato tam auctoritate litterarum nostrarum,
quam concilii Turonensis, quod beneficiorum inhibet sectionem, ut vos suas eis integraretis præ-
bendas, cum instantia postularunt; quibus vos

naldus, ad annum 1204, § 69. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

Alterum ejusdem fragmentum legere est apud Angel. Maurique, *Annal. Cisterc.*, tom. III. pag. 448, col. 2, ad annum 1205, cap. iv, § 4.

(518) Vid. epist. libri quinti 160 et libri sexti 63, 64.

(519) Hæc apud Maurique.

(520) Hactenus Maurique.

benignum præbentes assensum, sicut etiam vestræ litteræ continebant, promisistiis eisdem, quod, quam cito se facultas offerret, eorum præbendas curaretis sine interpositione alterius integrare. Verum, magister W. de litteris nostris, quas idem Renelmus super conferenda sibi præbenda integra, et Roleretus super integrationes præbendæ suæ obtinuerant a nobis, non habita mentione, ad vos nostras litteras reportavit, ut eidem in aliqua præbendarum Ecclesiæ vestræ studeret liberaliter providere. Cæterum, cum dictus Renelmus ad nostram præsentiam accessisset, et pro se et præfato Roberto nobis humiliter supplicasset, ut per litteras illas integrationes præbendarum suarum non sineremus aliquatenus impediri, dictus magister eidem se super hoc opponere procuravit. Nos igitur eis dilectum filium nostrum, II. (521) Sancti Eustachii diaconum cardinalem, concessimus auditorem, qui, auditis hinc inde propositis, et habito prudentum vivorum consilio, super contradictione integrationis præbendarum illarum, de mandato nostro, eidem magistro duxit silentium imponendum, cum magis esset consentaneum rationi eorum integrari præbendas, qui jamdudum canonici fuerant instituti, quam ei conferri, qui eam ex rigore juris petere non valebat. Quocirca, universitali vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus præbendas eorum diversas contra statuta consilii Turonensis, contradictione et appellatione cessantibus, integrare, cum se facultas obtulerit, juxta promissionem vestram, minime differatis; cautiis provisuri, ut propter integrationem eorum præbendas alias dividere non temptetis, ne sic, semper aliqua præbenda ibidem existente divisa, mandatum possit apostolicum impediri. Alioquin, dilectis filiis..... abbatii Sancti Auberli (522), et magistris P. de Sancto Symphoriano, et R. de Bekerel, canoniois Cameracensis, præcipiendo mandavimus, ut, vobis in executione mandati nostri cessantibus, illud, sublato appellationis obstaculo, studeant effectui mancipare; contradictores... nullis litteris veritati, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendas Decembris, anno septimo.

CLXXIII (523).

..... MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO (524), ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Placentinos tanquam excommunicatos faciant evitari.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Januarii.)

Cum olim sumus iniqutatis Placentinorum civium oculos apostolicae speculationis offenderit, nec potuerimus illum in pluvia paternæ monitionis supprimere, quin fortius elevaretur in altum, ita quod partes inficeret vicinas pariter et remotas, modum alium cogimur invenire, ut qui pluviam non admittit,

(521) Vide epistolam libri quinti 29, not.

(522) Erat is, nomine, Hugo. Vid. Gall. Christ. tom. III, col. 155.

(523) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 77.

(524) Lib. III, epist. 6, not.

A corruat sub procella, quia forsitan evaporare desistet, ubi non invenerit quo respiret. Satis siquidem audivistiis, ad quantum miseriam episcopum (525), clerum et Ecclesiam Placentinos, adduxerint, et sub quantis afflictionibus et ærumnis eos vivere potius quam desicere, quod sine cordis amaritudine non possumus proferre, compellant. Ne igitur vapor iniqutatis eorum se ad parletes vicinos extendat, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiæ districte præcipimus, quatenus cives iam dictos, ad quemcunque locum provinciæ Mediolanensis devenerint, in colloquiis, hospitiis atque contractibus, tanquam excommunicatos faciat arctius evitari, et teneri etiam bona illorum, ubicunque illa contigerit inventari, donec per satisfactionem condignam reconciliari Ecclesiæ mereantur: sic mandatum apostolicum impleturi, ne illius videamini contemptores.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalendas Januarii.

CLXXIV (526).

ABBATIRUS, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS,
PER LOMBARDIAM CONSTITUTIS.

Ut episcopo Placentino exsulanti de censu apostolicæ sedi debito subveniant.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Januarii.)

Compatientes laboribus et pressuris, quas venerabilis frater noster... episcopus Placentinus, ad præsens extra ecclesiam Placentinam a suis civibus cogitur sustinere, ipsi, cum de suo sustentari non possit, volumus providere de nostro. Ideoque per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus censem apostolicæ sedis, quem de vestris debetis Ecclesiis, cum ab ipso fueritis requisihi, et assignare curetis, quandiu extra ecclesiam suam coactus fuerit exsulare; nuntiis ejus, quos propter hoc destinaverit, tam in necessariis quam seculo conductu, liberaliter providentes.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalendas Januarii.

In eundem modum, abbatibus, etc. per Ravennensem provinciam constitutis.

CLXXV (527).

EPISCOPO PLACENTINO (528).

Indulget, ut dum ab ecclesia sua exsulat, tam vacantes quam vacaturas præbendas retinere possit.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Januarii.)

Compatientes tuis afflictionibus et pressuris, qua ad præsens extra ecclesiam Placentinam a civibus tuis cogeris sustinere, auctoritate tibi præsentiū indulgemus, ut tam vacantes in tuo episcopatu præbendas, quam etiam vacaturas, dum fueris in exsilio, ad sustentationem tuam et clericorum Ecclesiarum illarum, tibi liceat retinere; ita tamen, ut postmodum illæ, quæ ad donationem tuam pertinent, per

(525) Lib. v, epist. 73, not.

(526) Vide Raynaldum ad annum 1204, § 77.

(527) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 77.

(528) Vide notas ad epistolam superiores.

te, aliaeque, per illos qui eas conferre tenentur, **A** ab episcopum suorum potestate minime subtra-personis idoneis conseruantur. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis, etc.

Datum, ut supra.

CLXXVI.

NOBILI VIRO GUIDONI COMITI.

Sententiam in causa, quæ inter ipsum et electam ac sorores monasterii de Rosan. verlebat, latam, auctoritate apostolica confirmat.

(Apud S. Petrum, XIII Kal. Januarii.)

Ex parte tua, ei... electæ, et sororum monasterii de Rosan. nuntii ad nostram præsentiam destinati humiliter postularunt, ut eis audientiam concedere dignaremur, quibus dilectum filium, Hu. Sancti Eustachii diaconum cardinalem, dedimus auditorem. In cuius præsentia cum aliquandiu fuerit litigatum binc inde, tam per instrumenta quam per litteras constitit evidenter, quod super causa, quæ inter te et electam prædictam adinvicem vertebatur, per dilectos filios, J. priorem Sancti Fridiani, et.... archipresbyterum Florent. et J... Pisan. canonicum, quibus fuerat de utriusque partis assensu commissa, diffinitiva fuerat sententia promulgata. Nos autem, per assertionem cardinalis ipsius super promulgatione ipsius sententiæ certiores effecti, eam, sicut justa est, auctoritate apostolica confirmamus, etc. usque communimus; salva quæstione proprietatis alteri parti, si tamen super possessionem tantum sententiam ipsam constiterit promulgatam. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Januarii.

CLXXVII (629).

... EPISCOPO AUSONENSI.

Quod clerici vel laici, per litteras protectionis a jurisdictione episcopi non subrahuntur.

(Apud S. Petrum, Idib. Decemb.)

[Ex parte tua fuit quæsitum a nobis (530), utrum clerici, vel laici, qui litteras protectionis ostendunt, in quibus personas suas ex nomine cum omnibus rebus suis sub apostolica protectione consistere declaratur, a jurisdictione diocesani episcopi sint exempti? Nos autem, inquisitioni tuæ per hoc taliter respondemus (531), quod per litteras hujusmodi, quas quandoque aliquibus personaliter indulgemus,

(529) Exstat inter Decretales, lib. v, tit. 33, *De privilegiis et excessibus privilegiorum*, cap. 18.

(530) Hæc in *Decret.* desunt; mox et legunt pro rel.; infra, personæ suæ expresso pro personas suas ex, et declarantur pro declaratur.

(531) *Decretal. respondemus tibi*, pro i. t. s. h. l. r.; et mox om. quas indulgem.

(532) Gerardus Pomedella, nobilis Patavinus, ad Patavinam, seu Paduanam episcopalem sedem provectus est, anno 1169, iætantibus civibus Patavinis, qui de Gerardo, tametsi adhuc juvene, magnam egregiamque spem conceperant, quam vicissim nec ipse infelit. Pluribus enim salutaribus scriptis legibus, et clerum suum optime instituit, inque discordantes cives, pace facta, diu mansurum fœdus percessit. Venetiis fuit anno 1177, cum inter Alexan-

drum PP. III, Fridericumque imperatorem I, pacis fœdus percuteretur, et Lateranensi concilio interfuit anno 1179. Patavinæ Ecclesiæ egregio præfuit Gerardus anno XLV, et, senio gravis, episcopatus se abdicavit anno 1214; pauloque post mortem obiit: quem virum in opere et sermone potentem, prudentem quoque, et sanctæ memorie appellat Rolandinus, in Chronico lib. i. UGHELL. Ital. sacr. tom. V, col. 419i

(533) De Castellano episcopo jam egimus alias.

(534) De Odone, episcopo Parisiensis, jam egimus sœpius.

(535) Litteræ ipsius Odonis de hac reformatione, habentur in Historia Ecclesiæ Parisiensis, tom. II, pag.

(536) Deest aliquid.

CLXXVIII.

..... PADUANO EPISCOPO (532).

Ut monachos e claustrō egressos ad claustra redire compellat.

(Apud S. Petrum, x Kal. Januarii.)

Ad audientiam nostram, dilecto filio nostro.... abbate de Columba Cisterciensis ordinis significante, pervenit, quod quidam monachi ejusdem ordinis claustrum non ex petita suorum abbatum licentia exeuntes, in provincia Venetorum sibi reclusoria præpararunt, non arctioris religionis obtentu, sed

But vitam transigant laxiore. Unde, nos venerabili fratri nostro.... Castellano episcopo (533), deditus in mandatis, ut eos compelleret ad claustra relicta per censuram ecclesiasticam remeare, sed ipse quod mandavimus exequi prætermisit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quoniam, si res ita se habet, prædictos reclusos, ut ad claustra redeant derelicta, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellere non omittas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Januarii.

CLXXIX.

ODONI, EPISCOPO PARISIENSIS (534).

De undecim præbendis ecclesiæ de Campellis viginti duas creandi potestatem ipsi facit (535).

(Apud S. Petrum, III Kal. Januarii.)

Cura suscepti regiminis nos hortatur, ut ecclesiæ utilitatibus intendentis, paterna curemus sollicitudine providere, ne ipsæ debito ministrorum cultu fraudentur. Cum igitur in ecclesia de Campellis duodenus tantummodo sit numeros præbendarum, quorum quælibet valentiam fere quinquaginta librarum excedit, et ipsius canonici, eo quod sit villa campestris, vix unquam faciant residentiam in eadem, ne ipsa diutius divinis obsequiis defraudetur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, quatenus cum consilio capituli tui, si res ita se habet, ex illarum undecim viginti duas præbendas (536), ap-

pellatione remota, canonicis totidem perpetuis temporibus assignandas, duodecima ecclesiam Beati Victoris, sicut eam nunc canonice possidet, in integrum reservata, salvisque fructibus præbendarum integraliter his, qui nunc eas possidere noscuntur, nisi forte ipsi consentire voluerint, ut eis viventibus, medietas fructuum aliis conferentur. Præterea, ne propter canonorum absentiam prædicta ecclesia de Campbell. et Sanoti Marcelli, Sancti Germani Altissiodorensis, et Sancti Clodoaldi ecclesiæ, in quibus collatio præbendarum ad te dignoscitur pertinere, debita divinorum celebratione priventur, devotioni tua duximus indulgendum, quatenus in memoratis ecclesiis, de consilio et consensu capituli parisiensis ecclesiæ, necnon capitulorum ecclesiærum dictarum, appellatione cessante, constituas, ut canonici debitam faciant residentiam in eisdem, sicut cum ipsis capitulis, vel majori et seniori parte ipsorum, deliberatione provida duxeris ordinandum, salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato. Nulliergo... han paginam... nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Januarii, anno septimo.

CLXXX.

PRIORI (537) ET MONACHIS DE LENTON. [al. LANTHON.]
Recepit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia (538).

(Apud S. Petrum, vii Id. Januarii.)

Justis potentium Jesideris, etc., usque assensu. Ecclesiam de Falmarchsam, cum capellis de Papecha, et de Rauewell, et omnibus eorum pertinentiis; ecclesias de Maperthesal, de Hecha, de Rassen-den, de Hirencestr. de Curtenhal. de Herleston. de Wichencestum. de Fostum et de Bruchton. cum omnibus earum pertinentiis; capellam Sancti Edmundi de Bruchton. Ex dono Ricc. de Daivill, duas carucatas terræ in Abebi; ex dono Ricc. Buisel duodecim buovata terrenæ in Bruchton, et quamdam partem Gardini sui, et quindecim acras terræ, et unam acram prati, et dimidiad; intra Lelund, tres virgatas terræ et tres homines vobis a W. Poverell. intuitu

(537) Exstat apud Warthon, *Angl. sac. part. ii.*, pag. 321, successio priorum Lanthoniorum, al. Lentoniæ, quæ ex *Historia prioratus Lanthoniæ ms. in Bibliotheca Cottoniana de prompta dicuntur*. Imperfecta nimium illa chronologica series, post Galfridum de Henelawie (qui ipse, post Rogeri obitum, prioratum Lanthoniæ, prior septimus, sortitus, dein episcopus Menevensis factus est anno 1204), Martinum, priorem octavum memorat; sed iali successioni fidem fere admittit et ipse Wharton; addit enim, in historiis et monumentis occurre nonnulla de prioribus Lanthoniensibus, quæ cum ea minime conciliari possunt.

(538) Diploma Eduardi regis II, bona Lanthonensis prioratus, in agro Notighamensi, confirmantis, habetur in *Monastic. Angl. loc. cit.* Giraldum autem, archiepiscopalem Eboraci insulas gessisse, eodem tempore quo Robertus, dictus Cloeth, Lincolniensi præcerat ecclesiæ, compertum est. Vide Giraldum Cambrensem, *De vita episcoporum Lincolniensium*, cap. 21. Vide etiam varia monumenta apud Wharton, *Angl. sac. tom. I.*

(539) Agitur hic de Roberto cognomine Blveth, prout conjici potest ex *Synchronismis*, *Robertus* enim, *Lincolniensis episcopus*, una cum Giraldo, archiepiscopo Eboracensi, testis adest Willermo Pe-

A pietatis concessos; decimas in Blidesword. in Neu-bothe, in Duston, in Ernebi, in Bareswrd. in Cottis, in Hottun. et in Piria decimam molendini, quod vocatur Tuigrisl. decima in Molentun, in Desburch. in Blaculuesle, in Aversham, et in territorio de Empingeham, a bone memorie Roberto (539) Lincolniensi episcopo monasterio vestro pia liberalitate concessas, sicut in ejusdem authentico plenius continetur, et vos ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis, et per vos eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Si quis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Januarii.

CLXXXI.

EISDEM.

De eodem argomento ac in epistola superiori.

(Apud S. Petrum, vii Id. Januarii.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Nothingha. Sancti Petri, et Sancti Nicolai ejusdem villæ, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesias de Radeford, de Langare, de Torluavestun. de Lindebi et de Barton. et de Oscington. cum omnibus earum pertinentiis; quidquid juris habetis in ecclesiis de Acdingbure et de Cotgrave: decimas quas habetis in Chillewell. in Watinho, in Aspele, in Suthon. in Baseford. in Jorpb, in Gunveston, in Stapelfort, in Langelaia, in Rudington. et in Boneia, sicut ea omnis ex concessione bonæ memorie W. Eboracensis archiepiscopi (540), juste ac pacifice possidetis, et in ejus litteris plenius continetur, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc. Si quis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Id. Januarii.

CLXXXII (541).

.... LONDONIENSI EPISCOPO (542).

Dignitatem ecclesiæ Londonensis confirmat.

(Apud S. Petrum, Ibid. Decemb.)

Cum longa consuetudine temporis ecclesia Londonerel monachis de Lenton, bona largienti, in charta fundationis; *Monastic. Angl. loc. cit.* Giraldum autem, archiepiscopales Eboraci insulas gessisse, eodem tempore quo Robertus, dictus Cloeth, Lincolniensi præcerat ecclesiæ, compertum est. Vide Giraldum Cambrensem, *De vita episcoporum Lincolniensium*, cap. 21. Vide etiam varia monumenta apud Wharton, *Angl. sac. tom. I.*

(540) Willelmus, clericus, ad archiepiscopatum Eboracensem evectus est a rege Anglorum Stephano anno 1142, prout legitur in *Historia anonymi* contro-versiæ inter sedes Cantuariensem et Eboracensem de primatu, apud Warthon, *Angl. sac. tom. I.*, pag. 71, non vero anno 1140, etsi hoc affirmetur a Rogerio de Hoveden, *Annal. par pr. pag. 485.* lin. 32 et seqq. Sed propter illegitiman electionem depositus fuit anno 1137. Ad archiepiscopalem sedem, anno 1154, assentiente Anastasio PP., reversus, eodem anno in solemnitate Pentecostes, inter missarum solemnia veneno interfactus est. Vide Chronic. S. Crucis Edinburgens. ad an. 1154.

(541) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 69.

(542) Erat is nomine Willelmus de S. Maria,

dioniensis, sicut oblata nobis petitio continebat, ea prærogativa sua sit hactenus libertatis, ut episcopus, qui pro tempore resedit ibidem, inter comprovincia- lium episcoporum conventus, in sessionibus, proces- sionibus, responsionibus, et suscriptionibus, tan- quam dignitate primus obtinere consueverit primum locum, a nobis humiliter postulasti, ut dignitatem hujusmodi eidem Ecclesiæ dignaremur confirmare. Nos autem, tuis justis postulationibus annuentes, dignitatem ipsam, sicut eam eadem ecclesia ex antiqua consuetudine approbata hactenus, et obtenta, contradictione possedit, tibi, et per te ipsi ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Decernimus ergo, etc.

Datum Romæ, apud S. Petrum, Idibus Decembris.
CLXXXIII.

....ARCHIPRESBYTERO EDUENSI,PRIORI SANCTI SYM-
PHORIANI, EDUENSIS DIOCESEOS, ET MAGISTRO R. DE
DENCEVOI, CANONICO DIVIONENSI, LINGONENSIS DIO-
CESEOS.

*Mandat eis ut sententiam in causa, quæ inter abbatem
et monachos Clarævallenses ab una, et monachos
Sancti Benigni Divionensis ab altera parte verte-
bantur, latam, observari faciant.*

(Apud S. Petrum).

Ex litteris dilecti filii, P. (543).... monasterii Cellensis, et D. (544)... Sancti Lupi Trecensis, ab- batum accepimus, quod, cum eis, et venerabili fra- tri nostro... (545) Trecensi episcopo, causam quæ inter abbatem (546) et monachos Clarævallenses ex una parte, et .. (547) abbatem, et monachos Sancti Benigni Divionensis, Lingonensis diœcseos, ex al- tera, super domo de Moreins vertebaratur, commisi- mus terminanda n. ipsi partes debita citatione voca- runt, et Clarævallenses miserunt in possessionem causa rei servandæ, pro Divionensium contumacia vel defectu. Postmodum vero, nobilem mulierem... dominam Suessifont, quæ ex parte Divionensium intraverat domum ipsam, denuntiaverunt excommuni- cationi subjectam, quandiu in ea domo præsumeret commorari. Interim autem, ipso episcopo viam suæ peregrinationis aggresso, Divionenses, biennio jam elapso, venerunt ad ipsos abbates, eis querimo- niam deponentes quod Clarævallenses illos super jam dicta domo præsumerent molestare, asserentes se probare paratos, quod litteras, quas eis de pos- sessione Clarævallenses destinaverant, receperissent tunc primo, cum præterito biennio essent factæ.

prout eriutur ex Annalibus ecclesiæ Wigorniensis, ad annum 1208, apud Wharton, *Angl. sacr.* tom. I, pag. 480. Richardo Nigello defuncto die decima Septembris 1198, successerat Willelmus de S. Ma- ria, genero Northmannus, canonicus D. Pauli, regis Richardi primi quandoque secretarius, qui conse- cratus est 22 Junii 1199. Hic unus fuit ex illis qui universum regnum pontificis nomine sacris inter- dixerunt, et excommunicatum pronuntiaverunt Joannem regem, qui, præterea quod eam ob cau- sam quinquennali exilio multe uil eum, arcem ejus Stratfordensem, quam sedi Londinensi con- tulerauit Guillelmus primus, demolivit anno 1211, et penitus destruxit. Episcopatum Guillelmus sponte

A Proponebant autem Clarævallenses econtra, se per testes idoneos posse probare, quod abbas Divionensis eas infra duos menses ex quo factæ fuerant, pro- priis manibus receperisset, et prior etiam domus ipsius. Cumque Divionenses, quoquo modo rei veritas se haberet, sufficientem quod starent juri cautionem offerrent, iidem abbates, cum episcopus absens esset, cui erat specialiter causa commissa, ut potest qui cum illorum altero poterat in causa procedere, et ipsi non poterant sine ipso, se super hoc deinceps intromittere noluerunt. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictam sententiam, sicut est justa, faciatis inviolabiliter observari, et, inquisita de præmissis dili- gentius veritate, si prædictos Divionenses vobis con- stiterit adeo contumaces, ut etiam infra annum nullam obtulerint cautionem, Clarævallenses con- stituatis auctoritate apostolica possessores, adver- sarioris super jure proprietatis defensione legitima reservata. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.... anno septimo.

CLXXX (548).

ABBATI MONASTERII SANCTI VINCENTII CENOMANENSIS.
*Monasterium Sancti Vincentii Cenomanensis recipit
sub protectione beati Petri, et enumerantur bona
ad idem monasterium spectantia.*

(Apud S. Petrum, v Id. Januarii).

C Religiosam vitam eligentibus apostolicum conve- nit adesse præsidium, etc., usque : mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis recordationis Eugenii papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et no- stra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio con. munimus; statuentes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium etc., usque vocabulis exprimenda : ecclesiam de Contiliaco; ecclesiam Sancti Lenogisili, cum capella Sancti Joannis Leprosorum, et capella Sancti Martini de Fossart; ecclesiam de Sagonia, cum capella Sancti Karilephi; ecclesiam de Curgea; ecclesiam de Noento; ecclesiam de Doscella; ecclesiam Sancti Cornelii de Balniolo; ecclesiam Sancti Petri de Tuseio; capellam Sancti Hilarii prope Tuseium; ecclesiam Sancti Petri de Soldaio; ecclesiam de Tricione; ecclesiam Sancti Vincentii de Labora- torio; ecclesiam de Sarciaco; capellam Sancti Ger- vasii de Belino; et in his omnibus, synodalia et

D abdicavit 26 Januarii incunte. Vide Matth. Paris.

(543) Petrus II, monasterii Cellensis abbas, occurrat in instrumentis, ab anno 1191, usque ad annum 1206. Vid. *Gall. Christ.* tom. XII, col. 545.

(544) Drogo, abbas S. Lupi, innotescit ab anno saltem 1196, usque ad annum 1206. *Ibid.* col. 588.

(545) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(546) Epist. libri quinti 10, not.

(547) Nivardus, ex abbate S. Sequani, Petro III

de Granceio, abbatii S. Benigni cedenti successor

datus anno 1203, cessit ipse anno 1206, vel potius

1205. Vid. *Gall. Christ.* tom. IV, col. 684.

(548) Vide Haynaldum, ad annum 1205, § 68.

circadalia; ecclesiam de Crucis Monte; ecclesiam de Maceris, ecclesiam Sancti Petri de Laboratorio; et in his tribus, medietatem synodalium et circadalium (549); capellam Sanctæ Mariæ de Abbatia; capellam Sancti Flocelli; capellam de Campaniaco; ecclesiam de Coneraio, cum duabus partibus oblationum altaris in quinque solemnitatibus, et duabus partibus primitiarum totius anni; ecclesiam de Cels; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Curte dominica; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Villana, juxta Luceum; capellam Sancti Petri de Valenceliis; ecclesiam de Toreio; ecclesiam de Flacio, prope castrum Liguris; capellam Sancti Petri; ecclesiam Sancti Germani; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Noviommo; ecclesiam de Colungiaco, cum duabus partibus oblationum altaris in quinque festivitatibus, cum duabus partibus primitiarum totius anni; ecclesiam de Pilimilio, cum tertia parte decimæ de Chenseles; medietatem decimæ et primiceriarum de Malmissestere; ecclesiam Sancti Maximi de Mosterioto, cum capella de Paleis; ecclesiam Sancti Victuri de Basogeris, cum capella Sanctæ Mariæ; ecclesiam de Altanoisia, cum duabus partibus oblationum altaris in septem solemnitatibus, et cum duabus partibus primitiarum totius anni; ecclesiam de Nuiliaco; ecclesiam de Ham, cum duabus partibus oblationum altaris in sex solemnitatibus, et cum duabus partibus decimæ et primiceriarum totius anni; ecclesiam de Meuldin; ecclesiam Sancti Patricii; ecclesiam Sancti Karilephi de Curia Dode; ecclesiam Sancti Leonardi; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ace; ecclesiam de Piace; ecclesiam de Juliaco; ecclesiam de Sancto Marcello; capellam Sancti Domnoli juxta Segrejum; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ceyeneio; capellam Sancti Andoeni de Ponte Baladonia, juxta pontem Baladonis; terras, prata, et aquam ad piscandum usque ad medium amnis, quanta est longitudine carumdem terrarum et pratorum, quæ de jure suo dedit ecclesiæ vestræ Odo de Aleriis, pro centum solidis Cenomanensis monetæ, et decimam partis prædicti Odonis de molitura molendini de Cuce, et ibidem cœmeterium; ecclesiam Sancti Martini de Dongolio, cum capella de Magneniis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Mairoliis; ecclesiam de Aenis; ecclesiam Sancti Martini de Bellifagio; capellam Sanctæ Trinitatis de Novemfontibus, cum duabus partibus decimæ ac primitiarum de terra et animalibus vestris; ecclesiam de Sabla; capellam Sancti Remigii prope Tuselium, cum duabus partibus oblationum in quinque festivitatibus, et primitiarum totius anni; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Morciliaco; ecclesiam de Reneo;

(549) Vox incognita Cangio, nec non Carpenterio, sed quæ hic usurpatur pro *circadarum*, vel *circatarum*. *Circada*, vel *circata*, census qui solvebatur episcopo aut archidiacono, pro visitatione; ita dictus a *circumeundo*, quod episcopio aut archidiaconi dioceses suas visitent circumendo. *Cang.*, t. II, col. 628.

Synodalia, idem intelligitur de censu qui epi-

A ecclesiam de Toreio super Blane; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Parvencheris; capellam Sancti Georgii de Castello; capellam de Vizaio; capellam de Grableio, cum decimis et omnibus pertinentiis suis; præbendam, quam habetis in ecclesia Sancti Juliani Cenomanensis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Berthivini, et ecclesiam sanctorum martyrum Vincentii et Laurentii de Landa patriæ (550), cum earum pertinentiis; jus quod habetis in ecclesia de Gevre; jus quod habetis in ecclesia de Monte Bretonis; jus quod habetis in ecclesia Sancti Rigomeri de Soliniaco, in ecclesia Sancti Juliani de Tanet; sextam partem decimæ in ecclesia Sancti Martini de Soliniaco prope Baladon; sextam partem oblationum altaris in quatuor festivitatibus in eadem parochia; decimam Hug. de Curtaben. decimam Gauterii de Valle, et decimam Pagani de Soliniaco, atque decimam Haimonis juxta montem Dublelli; decimam de Musaldio, in parochia Sanctæ Mariæ de Novavill, de terra Garini Morant duas partes decimæ et primitiarum; de terra Fulconis de Chaneveroliis, duas partes decimæ ac primitiarum; de terra Hervei de Sancto Denogisilo, duas partes decimæ ac primitiarum; de terra Pagani de Novavill. duas partes decimæ; de terra Willelmi de Tusca medietatem decimæ ac primitiarum; de terra Willelmi Faucilum, duas partes decimæ, ac primitiarum; de terra Villanæ, duas partes decimæ, et primitiarum; de terra de Allendreis, quæ est monasterii vestri, decimas omnes et primitias; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Monte Dublelio, cum appendiciis suis; in ecclesia Sancti Sulpitii de Mosteriolo, duas partes decimæ; in parochia Sancti Martini de Lamanai; de terra Reginandi de Nuisement, duas partes decimæ; in parochia de Buisseio, sextam partem decimæ ecclesiæ et quamdam vineam juxta cancellum ecclesiæ; in eadem parochia de terra de Roucheria, duas partes decimæ, et primitiarum; in parochia de Wlurcio, tertiam partem decimæ de terra de Piro, et decimatorem (551); in parochia de Dunel, tertiam partem decimæ de feudo de Dunel; in eadem parochia de terra Huberti Espechel, quæ dicitur Landas, duas partes decimæ et primitiarum; in ecclesia de Madre, nonam partem decimæ; in ecclesia de Quinta tertiam partem oblationum in quinque solemnitatibus, et primitiarum totius anni, et decimæ, cum jure quod habetis in cœmterio, quamdam plateam eidem ecclesiæ junctam; in ecclesia de Attanay, duas partes oblationum in tribus solemnitatibus, et primitiarum et cœmterium libere, et oscham (552) Fredeberti; in parochia Sancti Aniani, duas partes decimæ de terra Pagani

scopo a clericis venientibus ad annuas synodos quibus interesse tenebantur pendis solebat. *Id. tom. VI*, col. 934 et 935.

(550) Sic in apogr.

(551) Sic in apogr.

(552) Sic diserte legitur in apograffo. Verum, nonne legendum oschiam? vel olchiam, vel olcham, vel olquam, vel olcam; Gallice, ousche, vel oche;

de Tiron, et de una parte terræ Albini; decimam pasturæ pororum in foresta Pagani de monte Du-b'elli, quæ dicitur Tiron.

Præterea, necessitatibus vestris in posterum providere volentes, apostolica auctoritate statuimus ut nec vobis, nec successoribus vestris aliquando liceat obedientiam de Campaniaco, aut alias possessiones ecclesiæ vestre donare, vendere, aut quomodolibet ab ipsa ecclesia alienare. Decernimus ergo ut nulli, etc., usque: profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur, in futurum, ecclesiastica sacerdotalis persona hanc nostræ constitutionis. . . . paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honoris que sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniuritate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac Domini Redemptoris nostri Jesu Christi, aliena fiat, atque in extremo examine districte subjaceat ultioni. Cunctis autem, eisdem locis sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Roma, apud sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in via Lata diaconi cardinalis (553), v Idus Januarii, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero dominis Innocentii papæ III annos septimo.

CLXXXV (554).

HEGONI SANCTI PETRI CLUNIACENSIS (555).

Confirmat privilegia quæ enumerantur, una cum eius pertinentiis.

(Apud S. Petrum, Idib. Januarii.)

Religionis monasticæ modernis temporibus speculum, et in Galliarum partibus documentum, beati Petri Cluniacensis monasterium, ab ipso suo fundationis exordio, sedi apostolica in jus proprium est oblatum. Proinde, prædecessores nostri, Romani pontifices, locum ipsum singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, et universa ei pertinentia privilegiorum suorum sanctionibus munierunt. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum Cluniacense monasterium, quod specialiter

quæ quidem voces intelliguntur de terræ portione arabili, fossis vel sepibus undique clausa. Vide Cangium, Glossar. tom. IV, col. 1338 et 1339; ubi quidem oscham agnoscit ex tabulario monasterii S. Vincentii Cenomanensis, fol. 68 verso.

(553) Joannes, ex subdiacono, notario et pontifici sacerdote, tituli S. Mariae in Via Lata diaconus cardinalis et procancellarius, ab Innocentio PP. III, in quarta creatione, hoc ipso Innocentii pontificatus anno septimo, mense Martio, ut vult Panvinius, vel mense Decembri, juxta Ciaconii sententiam, renuntiatus est. Hunc Joanne, rege Anglorum, clericos acriter persequente, idem Innocentius in Angliam legavit, ad suadendum regi ut ab injuria clericorum cessaret. Ad eundem cardinalem qui biennio mansit in Anglia, plures scripsit episto-

A beati Petrij juris exsilit sub ejusdem beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti patrocinio communimus; in primis siquidem stantentes ut ordo monasticus, qui secundum Deumet Beati Benedicti regulam ac institutionem Cluniacensem fratrum, in eodem loco institutus, etc., usque observetur. Præterea, quascunque possessiones, etc., usque vocabulis exprimenda: locum ipsum, in quo præfatum vestrum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; in Burgundia, Karumlocum, Marcinac. Pared. Sanctum Marcellum Cabilonensem, Virgiac. Troald. et omnes alias prioratus, et cellas, et possessiones, et jura quæ habetis in provincia Lugdunen. ultra Ararim; Nantuac. Ginniac. monasterium de vallibus Poliniaci, monasterium de Altapetra; Vallemclusam ultra vigum Roman. monasterium Paterniacum; insulas et omnes prioratus et cellas, possessiones et jura quæ in illa parte Burgundiae sive in Teutonia possidetis; in provincia Viennen. Sanctum Victorum Gebennen. Condamin. Burget. Dominam (556) Lavard. et omni loca et jura quæ in ipsa Viennen. provincia possidetis; in Provincia, Sanctum Saturninum, Tornac. Podium de Canagobia; extra Montem Pesulan. Cluniset. et cetera loca vestra in Provincia constituta; in Guasconia, Karenacum Moriac. Sanctum Montem, et omnia loca vestra quæ in Guasconia possidetis; præterea, Silviniac. monasterium Celsimen. Sanctum Florum, Voltam, Sanctum Eutropium, Mogon. Agiam, monasterium de Charitate, cum omnibus pertinentiis suis; Sanctum Stephanum; Sanctum Salvatorem Nivernen., Sanctum Martinum de Campis; Longumpontem; Gaiam; Sanctam Margaritam in Campania, cum grangiis de Macrericuria et de Sancta Petronilla, et omnibus pertinentiis suis; Crispian. Consiacum Lehunum, cum prioratibus Sancti Laurentii et Sancti Nicolai, quos .. prior Lehun. monasterio suo cum eorum pertinentiis noviter acquisivit; Sanctam Margaritam in Codun. Mondiderium; Abbatisvillam; Sanctum Lupum; monasterium Sanctorum Cosmæ et Damiani; Froewill. Renargias, et quidquid in Bituricen., Burdegalen., Senonem., Remen., Treveren. et Rothomagen. provinciis possidetis; monasterium Lowen., Lenton., Montem-acutum, Testord., Labdecumbam, Apesford. et Tikesore villas, cum omnibus ap-

D las Innocentius. Peracta Anglicana legatione, una cum Petro, tituli S. Marcelli presbytero cardinali, legatione functus est in Gallia, ad componendam ac firmandam pacem inter reges Francorum Philippum et Anglorum Joannem, atque ad Philippo suadendum ut injuste dimissam uxorem reciporet. Lucis usuram amisit sub eodem Innocentio; Panvinius enim, cum cardinales nominet qui comitiis interfuerunt, atque Honorium in Romanum pontificem elegerunt, Joannem hunc prætermittit, neque ulla post annum 1210 amplius illius memoria exstat. Oldoin. ad Ciacon. II, col. 24.

(554) Vide Raynaldum ad annum 1205, § 68.

(555) Vide epistolam libri sexti 174, not.

(556) Sic in apogr.

pendiciis earum; Sanctam Mariam de Nagera, Sanctum Zoilum de Carrion., Villam francam, Sanctam Columbam de Burgis, Cornelian. Monasterium Pontiden. Monasterium Sancti Maiolis Papien., Sancti Gabrielis Cremonen. et monasterium Sancti Pauli de Argon. Cellam de Bertreis, et cellam de Namarchia, et quidquid in Anglia, Hispania, Lombardia, et in Leodien. diocesi possidetis; in Tuscia, juxta cryptas, Sanctam Mariam de Aquaviva; in civitate Tuscanen. Sanctum Joannem de Podio, Sanctum Petrum de Alian. in episcopatu Tusculanem., Sanctam Mariam de Pesselo; et in Sicilia, prioratum de Sacco, cum omnibus pertinentiis suis. Sane, laborum vestrorum decimas, pro quibus tam vos quam alios monasticæ religionis viros inquietare episcopi consueverunt, illorum videlicet quos dominicaturas appellant, et vestro sumptu a monasterii et cellarum vestrarum clientibus excoluntur, sine omni episcoporum et episcopalium ministrorum contradictione, deinceps habeatis quietis, qui vestra peregrinis fratribus et pauperibus erogatis. Liceat quoque vobis clericos et laicos, liberos, etc. Prohibemus, insuper, etc. Discedentem vero, absque communi litterarum vestrarum cautione, nullus audeat retinere. Quod si quis forte, etc., usque: promulgare. Ad hæc etiam, prohibemus ne aliquis monachus, etc., usque domus vestra utilitatem. Quod si facere præsumperit, etc., usque: reddere. Licitum præterea sit vobis in causis propriis, etc., usque: deperire. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus episcopus vel alia quæcunque persona ad synodos vel conventus vos ire compellat, nec ad domos vestrarum, etc., usque: convocandi, vel missas etiam celebrandi, nisi ab abbate fuerit invitatus, accedat. Statuimus etiam ut ecclesiæ omnes, cœmeteria, monachi, clerici et laici universi, intra terminos habitantes, qui sunt a rivo de Salnai, et ab ecclesia Lusiaci, et cruce de Lornant, a termino quoque molendini de Tornasach, per villam quæ dicitur Varenna, cum nemore Burserio; a termino etiam qui dicitur Perois, usque ad rivum de Salnai, sub apostolicæ tantum sedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipsius Cluniacensis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cuiuslibet, nisi Romani pontificis, vel ejus legati, et Cluniacensis abbatis, cogantur ire synodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum seu clericorum, infra prædictos terminos habitantium, ordinatione, pro chrismatis confectione, pro sacri olei, ecclesiarum et altarium consecratione, et cœmteriorum benedictione, Cluniacense monasterium, quem maluerit antistitem convocet, gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem; Cluniacenses vero monachos, ubilibet habitantes, nulla omnino persona, præter Romanam pontificem, et legatum qui ad hoc missus fuerit, excommunicet aut etiam interdicat, ita tamen, ut circa legatos apostolicæ sedis obedientia vel reverentia debita per hoc nullatenus minuatur. Tibi etiam, filii abbas, et per te monaste-

Ario Cluniacensi, concedimus, ut in processionibus missarumque solemnis, tam tu quam successores tui, mitra, annulo, chirothecis, sandaliis, et aliis pontificalibus insigniis uti possitis, benedictionemque solemnem super populum facere ad divini nominis gloriam et monasterii Cluniacensis honorem. Illud autem districtius inbibemus, ne quis possessiones, jura, vel bona monasterii vestri, præter sedis apostolicæ conscientiam, cui specialiter est subiectum, quolibet modo alienare, vel antiquas et rationabiles ipsius monasterii consuetudines, et hactenus observatas, violare præsumat. Si quævero donaciones, etc. usque: censemus. Decimas præterea, et possessiones, ad jus ecclesiarum vestrarum spectantes, quæ a laicis detinentur, redimendi et legitimate liberandi de manibus eorum, et ad ecclesias ad quas pertinent revocandi, libera sit vobis de nostra auctoritate facultas. Percussuram quoque proprii numismatis, vel monetæ, sicut hactenus est obtentum, vobis auctoritate apostolica confirmamus. Ad hæc, adjicimus, ut in omnibus prioratibus, et cellis quæ nunc sine proprio abbate vestro regminisunt subjectæ, nullus unquam futuris temporibus abbatem ordinare præsumat, sed tam prioratus ipsi et cellæ, quam et cætera in quibuslibet locis omnia, quibus Cluniacensis ecclesia, tempore Avernensis concilii, quod per felicis memorie Urbanum papam, prædecessorem nostrum, celebratum est, investita erat, de quibus tunc nulla quæstio mota est, tam tibi, fili abbas, quam successoribus tuis, in pace semper, et quiete serventur, illis duntaxat exceptis, quæ per auctoritatem sedis apostolicæ sunt ab illo statu mutata. Pro altaribus et ecclesiis, sive decimis vestrīs, nulli episcoporum facultas sit gravamen vobis indebitum irrogare. Sed, sicut eorum permissione quædam ex parte, quædam ex integro habuistis, ita futuris temporibus habeatis. Cælerum, omnes ecclesiæ, quæ ubilibet positæ sunt, seu capellæ vestræ, cœmeteria libera sint, et omnis exactionis immunita, præter consuetam episcopi paratam, et justitiam canonicam in presbyteros, qui adversus ordinis sui offenderint dignitatem. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis, liceat vobis, seu fratribus vestrīs sacerdotes eligere, et diocesanō episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus, debeant respondere. Quam si committere illis, quod absit! ex pravitate noluerint, tunc presbyteri ex apostolicæ sedis benignitate officia celebrandi, dummodo sint idonei, licentiam consequantur. Ecclesiarum vero, seu altarium consecrationes, si diocesani episcopi gratis noluerint exhibere, a quolibet catholico suscipiat episcopo, gratiam et communionem apostolicæ sedis habente. Nec cellarum vestrarum ubilibet positarum fratres, pro qualibet interdictione, vel excommunicatione, divinorum officiorum suspensionem aliquatenus patiantur; sed, tam monachi ipsi quam et famuli eorum.

et qui se professioni monasticæ devoverunt, clausis ecclesiarum jaruis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrent, et peragant debita sepulturae. Ceterum, abbatias, quas prædecessores nostri, Romani pontifices, vestris prædecessoribus concesserunt, nos quoque vobis et successoribus vestris duximus concedendas, ut per industriam vestram religionis status in eis, auctore Domino, conservetur; videlicet, abbatias Sancti Martialis Lemovicenensis, Monasterii novi Pictavensis, Sancti Joannis Angliacensis, monasterii Lesacensis, Moisiacensis, Figiacensis, Mauziacensis, Tiernensis, et Sancti Germani Antissiodorensis; illud nihilominus statuentes, ut in eis sine abbatis Cluniacensis consilio abbas nullatenus eligatur. Paci quoque, et tranquillitati vestre paterna imposterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus, ut infra terminos sacri banni, quos supradictus Urbanus papa distinxit, seu infra clausuras locorum, vel grangiarum vestrarum, nullus homo, cujuscunque conditionis aut potestatis existat, invasionem, prædam, aut rapinam, vel furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere, seu homicidium perpetrare præsumat. Præterea, omnes libertates, et immunitates, etc., usque communimus. Decernimus ergo, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate, et diocesanorum episcoporum canonica justitia in ecclesia non exemptis. Si qua igitur in futurum, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis (557), Sanctæ Mariæ in via Lata diaconi cardinalis, Idibus Januarii, inductione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno septimo.

CLXXXVI (558).

REGI FRANCORUM.

Ut compescat insolentiam Judæorum in regno commorantium, et contra hæreticos insurgat.

(Apud S. Petrum, xvii, Kal. Febr.)

(559) [Etsi non displiceat Domino, sed ei potius sit acceptum ut sub catholicis regibus et principibus christianis vivat, et serviat dispersio Judæorum, cuius tunc tandem reliquæ salvæ sicut cum in diebus illis salvabitur Jude, et Israel habitaverit confidenter, venementer tamen oculos divina majestatis offendunt, qui crucifigentium filios, contra quos adhuc sanguis clamat in Patris auribus, crucifixi Christi cohæredibus præferunt, et tanquam ancillæ filius cum filio liberæ possit, et, debeat hæres esse, Judaicam servitutem illorum libertali præponunt, quos Filius liberavit. Sane, ad nostram noveris abundantiam pervenisse, quod in regno Francorum Judæi adeo insolescunt, ut, sub specie usurariæ

A pravitatis, per quam non solum usuras, sed usuras usurarum extorquent, ecclesiarum bona et possessiones Christianorum usurpent, sicutque illud implementum in Christianorum populo videatur, quod in Judæorum persona propheta deplorat: *Hæreditas, inquiens, nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos* (*Thren. v.*) Præterea, cum in Lateranensi concilio sit statutum, ut Judæi, nec sub alienorum puerorum obtentu, nec pro servitio, nec alia qualibet causa, in dominibus suis habere permittantur mancipia christiana, sed excommunicentur qui cum eis præsumperint habitare, ipsi et servos Christianos habere non dubitant, et nutrices, cum quibus eas interdum abominationes exercent, quas te potius punire convenient quam nos deceat explicare. Insuper, cum idem concilium testimonium Christianorum adversus Judæos in communibus causis, cum et illi adversus Christianos testibus Judæis utantur, censuerit admittendum, et anathemato feriri decreverit quicunque Judæos Christianis in hac parte præferret, usque adeo eis desertur in regno Francorum, ut non credatur Christianis testibus contra ipsos, sed ipsi contra Christianos ad testimonium admittantur.

B Quod si aliquando hi, quibus suam credunt pecuniam sub usuris, Christianos testes super facta solutione producant, plus creditur instrumento, quod apud eos per negligentiam, aut incuriam debitor reliquerat indiscretus, quam testibus introductis; imo, non recipiuntur etiam testes in hoc articulo contra eos, usque adeo etiam, quod cum rubore referimus, insolescunt, ut Senon. juxta quamdam ecclesiam veterem novam construxerint Synagogam, ecclesia non modicum altiore, in qua, non, sicut olim priusquam fuissent ejecti de regno, demissa voce, sed cum magno clamore secundum ritum Judaicum sua officia celebrantes, divinorum celebrationem in eadem ecclesia non dubitant impediare (559').] Quinimo, nomen Domini blasphemantes, publice Christianis insultant, quod credant in rusticum quemdam suspensum a populo Judæorum, quem quidem nec nos pro nobis suspensum ambigimus, cum peccata nostra ipse tulerit in suo corpore super lignum, sed rusticum moribus aut genere non fatemur, imo nec ipsi diffiteri valerent quin ipse secundum carnem de sacerdotali stirpo descenderit ac regali, et mores ejus præclarci fuerint, et honesti. In die quoque parascives, Judæi contra veterem consuetudinem per vicos, et plateas publice discurrentes, concurrentes, juxta morem, undique Christianos ut adorent crucifixum in cruce, derident, et eos per improperia sua student ub adorationis officio revocare. Patent quoque latronibus usque ad noctem dimidiâ ostia Judæorum, nec, si quid furto sublatum inventum fuerit apud eos,

D leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(559) Hæc apud Raynaldum, loc. cit.

(559') Hactenus Raynaldus.

(557) Vide epistolam superiorum 184, not.

(558) Epistolam hanc laudat Bzovijs, *Annal. t. XIII*, pag. 131, § x. Eamdem, sed mutilam, edidit Raynaldus, ad annum 1205, § 57. Quæ apud ipsum

quisquam de illis potest justitiam obtinere. Abutuntur ergo Judæi patientia regia, et, cum inter Christianos positi remaneant, hospites suos male eum opportunitate captata Christianos latenter occidunt, sicut nuper dicitur, accidisse, cum quidam pauper scholaris in eorum latrina mortuus est repertus. Ne igitur per eos nomen Domini blasphemetur, nec deterior sit Christianorum libertas, quam servitus Judæorum, monemus serenitatem regiam et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum, quatenus sic Judæos super his et similibus a sua præsumptione compescas, sic abusiones hujusmodi de regno Francorum studeas abolere, quod habere zelum Dei secundum scientiam videaris, et cum leges etiam sacerdiciales gravius animadvertant in eos, qui nomen Domini blasphemant, sic animadvertis in blasphemos hujusmodi, quod aliquorum pena metus sit omnium, nec facilitas venie incentivum tribuat delinquendi. (560) [Ad eliminandos insuper hereticos de regno Francorum potenter insurgas, nec lupos, ad perdendas oves sub ovina pelle latentes, in terra sua latere permittat regia celsitudo, sed in eorum demonstret persecutione fervorem quo fidem prosequitur Christianam.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kal. Februarii, anno septimo.]

CLXXXVII.

.... EPISCOPO (561) ET CANONICIS FELTRENSIBUS.

Statutum de decem canoniceis in ipsorum ecclesia instituendis confirmat.

(Apud S. Petrum, v Id. Januarii.)

Solet annuere, etc., usque : impetriri. Ex parte siquidem vestra nobis fuit humiliiter supplicatum, ut canonicorum denarium nummum, quem juxta facultates Ecclesiae vestrae, cum octo canonici fuerint hactenus, in eadem, deliberatione provida, statuistis, dignaremur vobis auctoritate apostolica confirmare; præsertim, cum hoc ipsi Ecclesiae videatur plurimum expedire. Nos igitur, vestris postulationibus annuentes, constitutionem ipsam, sicut ad utilitatem Feltrensis Ecclesiae provide facta est, auctoritate vobis apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus, nisi facultates ejusdem Ecclesiae in tantum excreverint, quod merito idem sit numerus augmentandus, salvis tamen in omnibus apostolicæ sedis mandatis. Nulli ergo, etc. Si quis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Idus Januarii.

(560) Rursus Raynaldus, loc. cit. nsque ad finem.

(561) De episcopo Feltensi, Torentino de Curte, jam egimus ad epistolam libri tertii 39, not. Torentinum de Curte, usque ad annum 1205 sedisse, ex instrumentis compertum habemus. Successor eius, Philippus Patavinus, non nisi anno 1209 innotescit. Vid. UGHELLI. Ital. sacr. tom. V, col. 344.

CLXXXVIII.

EISDEM.

Privilegia confirmat.

(Datum, ut supra.)

Solet annuere, usque : impetriri. Ea propter, vestris justis precibus inclinati, libertates et immunitates Ecclesiae vestrae concessas, nec non antiquas et rationabiles consuetudines, tam vobis et servientibus, quam possessionibus vestris hactenus observatas, ratas habentes, eas futuris temporibus illibatas decernimus permanere. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CLXXXIX.

.... ILLUSTRI REGI ARMENIAE.

B *Ut satisfaciat de dannis per ipsum illatis fratribus militiæ Templi.*

(Apud S. Petrum, xv Kal. Februarii.)

Gravem in praesentia nostra dilecti filii.... magister et fratres militiæ Templi, depositure querelam, quod tu, quædam casalia eorum sine rationabili cause succendens, bestias et bladum suum ipsis per violentiam abstulisti, damnum eis ad valens quinquaginta millia bisantiorum pro tua voluntatis arbitrio inferendo. Præterea, quosdam de fratribus suis rebus propriis spoliatos, et verberibus ac plagiis afflitos, carcerali fecisti custodiae mancipari, duobus insuper castris eorum, rupi videlicet Wilhelmi, et rupi Ruissoli, quæ hostili obsidione vallaras, grave damnum, tam in personis quam rebus, et jacturam non modicam irrogasti. Volentes igitur in hac parte animæ tuae saluti consulere, et honori ac famæ serenitatis regiæ nihilominus providere, rogamus excellentiam tuam et exhortamur in Domino, quatenus super damnis et iniuriis memoratis fratribus irrogatis, satisfactionem ipsis exhibeas competentem, et ab eorum gravamine manum pariter et animum retrahas, nec patiaris eos ab aliis, quantum in te fuerit, molestari. Alioquin, neveris nos venerabilibus fratribus nostris.... Bibliensi, et.... Valaniensi episcopis, in mandatis dedisse, ut, partibus convocatis, causam audiant, et, appellatione remota, justitia mediante, decidant, et faciant quod decreverint per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalendas Februarii.

CXC (562).

RICARDO (563), ABBATI COMPENDIENSII.

Indulget usum mitræ et annuli.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Februarii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et ho-

(562) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(563) Ricardus I, ex monacho abbas Compendiensis, ex instrumentis innotescit ab anno 1197, usque ad annum 1212. Quidam defunctum volunt 21 Sept. 1215, aut 1217; verum successor eius Galterius memoratur anno 1213. Gall. Christ., tom. IX, col. 437.

neatis potentium desideriis favorem benivolum impertiri. Ea propter, dilecte fili, tuis precibus grato concurrentes assensu, usum mitre ac annuli tibi personaliter de benignitate sedis apostolice indulgemus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalend. Februarii, anno septimo.

CXCI.

PRIORI CAMALDULENSI, ET..... MAGISTRO GUALANDO CANONICO PISANO.

Super translatione episcopatus Fesulanii (564).

(Apud. S. Petrum, xiii Kal. Februarii.)

Cum super translatione Fesulanæ sedis ad locum magis commodum facienda sit multoties laboratum nos, paci et utilitati, tam Ecclesiæ Fesulanæ quam Florentinæ civitatis, intendere cupientes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, vocatis episcopo et capitulo Fesulanis, potestate, consulibus et consiliariis Florentinis, habeatis cum ipsis diligenter tractatum, et, si locum idoneum in ipsa diocesi ad translationem Fesulanæ sedis utiliter faciendum, cum assensu dictorum episcopi et capitulo, et pace prædictorum potestatis, consulum et consiliariorum valueritis invenire, per vestras nobis litteras intimetis, per vestram relationem instructi, in ipso negotio melius procedere valeamus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Februarii.

CXII (565).

..... OLOMUCENSI EPISCOPO.

Scribit in favorem P. qui ad sacerdotii ordinem diaconatus gradu prætermisso promotus fuerat.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Februarii.)

Tu, nobis præsentatae (566), litteræ continebant, quod, sicut ex relatione quorundam bonorum virorum acceperas, P. presbyter, lator præsentium, diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad gradum (567) sacerdotii promoveri. Cumque super hoc ab ipso quæsiisses diligentius veritatem, ipse tibi secreto est humiliiter confessus, se pro certo nescire, si res taliter se haberet. Sed, ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, credebat assertioni eorum, eo quod ipse (568), tempore quo ordines inferiores suscepit, infra annos discretionis fuerat, constitutus. Tu igitur, ipsum ad apostolicam sedem transmittens, nobis humiliiter supplicasti, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur, ejus miserere condolentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus condi-

(564) Vide epistolam hujusce libri 20 et 21, et quæ ibi adnotata sunt.

(565) Reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 29, *De clero per saltum promoto*, cap. I, ubi ad episcopum Bonon. directa dicitur.

(566) In Decret. desunt hæc verba et mox bon. vir. acc., et lat. præs.

(567) Decretal. legunt ordinem, et mox omissis verbis cumque... veritatem, addunt quoque post tibi. Deest vox humiliiter.

Agnam pœnitentiam pro hujusmodi negligentia injungas eidem, et, ea peracta, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinare procures, et sic de misericordia eumdem ministrare permittas in ordine sacerdotis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas Februarii.

CXCIII.

..... CABELONENSI EPISCOPO (569), ET..... ABBATI CLUNIACENSI (570).

Causam electionis abbatis sancti Martini Trecensis examinandam ipsi committit.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Februarii.)

B Olim, pro dilecto filio P. capellano venerabilis fratris nostri..... Senonensis archiepiscopi (571), et M. canonico Sancti Lupi Trecensis, quorum uterque ad reginem ecclesiæ Sancti Martini Trecensis canonice se dicit electum, O..... P..... et H..... ad nostram præsentiam destinatis, et potentibus sibi audientiam exhiberi, dilectum filium, M. (572) Sancti Theodori diaconum cardinalem, dedimus auditorem, qui cum ea quæ coram ipso fuere proposita nobis fideliter retulisset volbis per scripta nostra dedimus in mandatis, ut inquireretis super omnibus diligentius veritatem, et, si quam de duabus electionibus inveniretis de persona idonea canonice celebratam, confirmaretis eamdem, appellationis diffusio non obstante, contradictores censura ecclesiastica, appellatione postposita, compescentes, alioquin, ultraque cassata, faceretis eidem ecclesiæ per electionem canonicanam de persona idonea prævideri; ante omnia provisuri, ut, nisi vobis constaret præsumptum capellanum suisse canonicanum ecclesiæ Sancti Lupi, vel Sancti Martini Trecensis, quando fuit in abbatem electus, ejus electionem, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante irritaretis omnino, ne per illam tenori privilegiorum apostolicae sedis posset præjudicium generari, in quibus habetur, quod, altera illarum vacante, electio aliunde non fiat, nisi de fratribus earumdem, donec ibidem aliquis idoneus reperitur. Licet igitur ecclesiæ Sancti Lupi hujusmodi privilegium sit concessum, ea videlicet ratione, quoniam de monasterio Sancti Martini descendit, quia tamen simile privilegium Cantamerulensi ecclesiæ (573) pari potuit ratione concedi, cum ab eodem monasterio Sancti Martini fuerit derrivata, nos, paritatem in similibus attendentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus electionem prædictam, si alias fuerit in-

(568) Decretal, om. ipse, et mox verba tu... scripta; infra, qua legunt pro et ea.

(569) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(570) Lib. vi, epist. 174, not.

(571) De eo jam actum est sepius.

(572) Lib. iii, epist 54, not.

(573) Qua ratione, hic, de Cantamerulensi ecclesia mentio fiat, non satis intelligitur; nisi quis dicere velit, electum, de quo hic agitur, scilicet P. capellanum archiepiscopi Senonensis, Cantamerulensi ecclesiæ insimul addictum fuisse.

venta canonica, non obstante prædicto privilegio confirmatis (573*), cui tam per hoc mandatum nolumus in posterum derogari, cum ex prædicta similitudine non declarandijus, sed faciendi gratiam traxerimus argumentum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalendas Februarii, anno septimo.

CXIV.

MAGISTRO PETRO, PRESBYTERO DE SINTA COLUMBA.

Ne mancipia parochiæ suæ Judæis cohabitare sinat.
(Apud. S. Petrum, xiii Kal. Februarii.)

Non decet eos, quos unda baptismatis regeneravit in Christo et adoptavit in filios veræ lucis, ut cohabent illis, quos duritia cordis ab agnitione veri luminis excœcavit, ne in eorum obtenebrentur errore, quos vera fides introduxit ad lucem. Eapropter, dilecte in Domino fili, qui zelum Dei secundum scientiam videris habere, devotionit tue, auctoritate præsentium indulgemus, ut, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, Christiana mancipia, quæ in parochia tua præsumperint cohabitare Judæis, a præsumptione possis hujusmodi per excommunicationis sententiam coercere, secundum canonicas sanctiones, ut sic a tali servitio retrahantur, quos a gratia libertatis in servitutis opprobrium redigere nititur Judaismus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Februarii.

CXCV.

Ut fideicommissarii decadentium voluntatem non ad impletibus, ipse adimpleat.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Februarii.)

Solat annuere sedes apostolica piis volis, et honestatis potentium desideriis favorem benevolum imperiri. Sane, sicut ex tua relatione didicimus, quam plures tuæ dioceses viri, cum eis aliqui decedentes pro suorum remedio peccatorum bona sua distribuenda committunt, per annum et amplius eorum solutionem protendunt, plurimique insuper fideicommissarii suis usibus præsumunt applicare legata. Eapropter, venerabilis frater, tuis precibus grato concurrentes assensu, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut, si hujusmodi fidei commissarii ad monitionem tuam juxta legitimas decadentium voluntates ecclesiæ et clericis noluerint impariari legata, extunc tibi licet, sublato cujuslibet contra-

(573*) P. electionem a judicibus, hic a pontifice delegatis, confirmatam fuisse, ex abbatum S. Martini serie conjicitur. Petrum enim, ab anno saltem 1207, usque ad annum 1222 præfuisse, ex instrumentis probatur. Vid. *Gall. Christ.* tom. XII, col. 581.

(574) Lib. III, epist. 14, not.

(575) Lib. III, epist. 9, not.

(576) Legendum videtur Bujanenses, ex litteris Honorii PP. III, apud MITTARELLUM, *Annal. Camaldul.* t. IV, pag. 279.

(577) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 59.

(578) De decanis Bellovacensibus, circa hæc, in quibus versamur, tempora, pauca admodum repe-

A dictionis et appellationis diffugio, prævia ratione, pias adimplere morientium voluntates. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Februarii, anno septimo.

CXCVI.

.....PISANO ARCHIEPISCOPO (575).

Causam de plebe Bujanensi ipsi soli judicandam committit.

(Apud S. Petrum, vii Kal. Februarii.)

Causam, quæ inter homines de Massabivani, ex una parte, ac Bugianenses (576), ex altera, super plebe ipsius loci noscitur agitari, tibi, et.... priori Sancti Alexandri Lucan. dicimur commissee. Verum, quia pars altera memoratum priorem se dicit habere suspectum, eo quod fautor, et advocatus fuerit partis adversæ, fraternali tua per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate, si rem inveneris ita esse, remoto priore prædicto, tu solus in eadem causa, secundum formam litterarum, appellatione postposita, prævia ratione procedas. Testes, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Februarii.

CXCVII (577).

DECANO (578), ET CAPITULO BELVACENSIBUS.

Ne, quandiu ipsorum episcopus iuri parere voluerit adversus eum a divinis cessen.

(Apud S. Petrum, x Kal. Februarii.)

Cum vigor districtionis ecclesiasticæ ad puniendam inobedientiam contumaciam sit repertus sic illum convenient moderari, ut, sublata de medio contumacia, pœna quoque contumacibus debita relegate; ne, si vel bonum malum, vel malum bonum dicatur, impietatem contingat fieri sub specie pietatis. Sane, referente venerabili fratre nostro. episcopo 579) vestro, nostris est auribus intinatum, quod in ipsis contemptum ea præsumitis attendare, quæ penitus obviant rationi, ut, quandiu paratus est stare juri, organa contra ipsum ecclesiastica suspendatis, quod in odium contumacium est admisum. Ne igitur episcopus, quem speciali charitate diligimus, a vobis super hujusmodi de cætero contra justitiam prægravetur, universitali vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ei, tanquam patri et pastori animarum vestiarum, devolam obedientiam et debitam reverentiam impendere procuretis, et, quandiu juri

riuntur apud novæ Galliæ Christianæ auctores, tom. IX, col. 770.

« XIX. Waleranus, seu Galerannus, ab anno 1194, annum 1204. Verumtamen, Odo quidam præterat, ex Sammarthanis, anno 1203. Edidit Walerannus anno 1202 statuta pro residentia canonorum.

• XX. Joannes I, ab anno 1205, ad annum 1218. Verumtamen, Dionysius Simon, in supplemento Historiæ Bellovacensis, p. 106, asserit illum obiisse anno 1217. Ad eum scripsit Innocentius PP. III anno 1213, Capitulum *Tua nos*, 34, De simonia. »

(579) Vide epistolam libri quinti 149, not.

parere voluerit, a divinis contra episcopum neque a vos ipsi cassetis, nec cessare alios faciatis, nisi talis sit causa, quæ judiciarium ordinem non requirat. Alioquin, cum nolimus eum contra justitiam prægravari, qui singulis in jure suo existimus debitores, interdictum hujusmodi præcipimus non servandum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Februarii, anno septimo.

CXCVIII (580).

. BELVACENSI EPISCOPO (581).

Commissione exactionis decimarum, etiam lanarum, agnorum, fructuum et feni.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Februarii.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod quamplures laici tue diœceseos decimas lanarum, agnorum, fructuum et feni ecclesiis et personis, quibus debentur, solvere contradicunt, ad sui excusationem illud solummodo allegantes, quod nec in Belvacensi diœcesi fuerunt hujusmodi decimas hactenus requisitæ, nec in viciniis diœcesibus requiruntur. Cum igitur talis exceptio, imo potius execusatio in peccatis, eos non debeat a decimaru[m] ipsarum præstatione tueri, ut ipsos, ad præfatas decimas ecclesiis et personis, quibus debentur, sine contradictione solvendas, possia per censuram ecclæsiasticam, appellatione remota, compellere, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Februarii, anno septimo.

CXCIX (582).

FRATRIBUS HOPITALIS SANCTI JACOBI DE COLLE
BERTANNI.

Recipit eos in protectionem, sub annuo censu unius bisantii.

(Apud S. Petrum, vi Kal. Februarii.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Personas vestras, et hospitale ipsum cum pertinentiis suis, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus a sede apostolica protectionis obtentæ, bisantium unum gratis oblatum solvetis nobis nostrisque successoribus annuatim. Decernimus ergo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Kalendas Februarii.

CC (583).

FERRARIENSI EPISCOPO (584).

Ut Venetias adeat, et de consecrando electo Gradensi inquirat.

(Apud S. Petrum, v Kal. Februarii.)

Licet dilectus filius... Gradensis electus (585), per dilectum filium, P. (586) tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum

(580) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 59.

(581) Lib. v, epist. 149, not.

(582) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(583) Vide Raynaldum, ad annum 1204, § 25.

(584) Vide epistolam libri tertii 39, not.

A fuerit confirmatus, quia tamen infra tempus a canonibus diffinitam consecrationis munus postulare neglexit, nos consecrationem ipsius non solum differre potimus, verum etiam omnino negare, ut prætereamus Venetorum excessus, qui Romanam Ecclesiam multiplicititer offenderunt, tum quia legatum prædictum, accedentem ad ipsos, noluerunt recipere ut apostolicæ sedis legatum, tum etiam quia Jaderam, contra inhibitionem nostram sub interminatione anthematis factum, evertore præsumperunt. Verum, quia ejus locum, licet immrito, tenemus in terris, qui, cum iratus fuerit, misericordiæ recordatur, etsi graviter offensi fuerimus, nolentes tamen in ira misericordiam continere, ipso tandem ad nostram præsentiam accedente, ita duximus disponendum, ut, correctionem Venetorum interim expectantes, possemus impostrum gratiam impertiri, quatenus idem electus in eo statu maneret, quem ex sua electione fuerat et confirmatione pariter assecutus. Quia igitur dilectus filius, nobilis vir,..... dux Venetorum, ad mandatum Ecclesie rediens, sicut per sua nobis litteras intimavit, per... nuntium legati prædicti, absolutionis beneficium est adiutor, fraternalitati tuæ per apostolicæ scripta mandamus, quatenus, Vene[tias] personaliter adiuns, quoniam contra personam ipsius electi quædam sinistra dicuntur, inquiras super his diligenter veritatem, cum, secundum apostolum, nemini debeat cito manus imponi, et, si nihil eidem videris obviare de canoniciis institutis, ne idem electus ad nos iterum laborare cogatur, Gradensis Ecclesiæ suffraganeis convocatis, ipsi, vice nostra, munus consecrationis impendas. Quod si canonicum aliquid propositum fuerit contra eum, audias quæ fuerint utrinque proposita, et ea nobis studeas fideliter intimare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kalendas Februarii.

CCI (587).

BALDUINI IMPERATORIS AD PAPAM.

Pactorum inter eum et Venetos initiorum confirmationem postulat.

[Sanotissimo Patri et Domino, l. Dei providentia summo pontifici, B. eadem gratia fidelissimus in Christo Constantinopolitanus imperator a Deo coronatus, Romanorum moderator, et semper augustus, D. Flandriæ Haynaque comes, cum debita subjectione obedientiam humilem et devotam. Statum et processum exercitus Christiani, et nostrum, nuntiis et litteris nostris paternitatib[us] vestrib[us] plenius explanasse meminimus. Nunc autem conventiones inter nos, et peregrinos ex una parte, et...ducem Venetorum et Venetos ex altera, ante expugnationem regiæ civitatis habitas, sigilli nostri munimine roboratas, vobis curavimus destinare; sanctitatem vestram,

(585) Vide epistolam libri sexti 240, not.

(586) De eo jam dictum sèpius.

(587) Epistolam hanc exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 1.

sicut tenemur, atq[ue]t iustus rogantes, ut dictas conventiones ratas habeatis, et eas auctoritatis apostolicæ munimine confirmetis. Sanctitatem etenim vestram nosse volumus, quod cum memorato duce et Venetis societatem bonam et fidem insimul habuimus, et eos cooperatores probissimos et efficaces ad honorem Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et imperii nostri, sicut ipsa opera demonstrant, inventimus, et in futuro desideramus habere, cum et ad regimen imperii nostri, et ad subventionem terræ sanctæ, et ad unitatem Ecclesiæ conservandam, societas eorum utilis sit et necessaria, nec sine eorum societate et amore imperium nostrum ad honorem Dei, et vestræ sanctæ sedis regi valeat competenter.]

CCII (588).

DUCIS VENETORUM AD PAPAM.

Excusat se de excisa Jadera, et de expugnata Constantinopoli rationem reddit; exinde supplicat ut petitiones quas ei facit per nuntios benigne exaudiat.

[Venerabili in Christo Patri, et Domino, I. Dei gratia sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici, H. Dandulus Dalmatiæ atque Croatiae dux, vester humilis et devotus, cum omni devotione servitum. Notum facio sanctitati vestræ, quod, cum crucem assumpserim pro servitio Jesu Christi et sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et transmeandi gratia de Venetiis iter arripuerim, necessitate temporis hiemalis ingruente, oportuit me cum stilio meo, et peregrinorum apud Jaderam hiemare, quæ cum esset rebellis mihi et Veneticis longo tempore injuste per prodictionem contra juramenta præstita, de civitate et civibus, secundum quod moris est invicem se inimicantium, juste, ut existimavi, sumpsi ultionem. Verum, quia, ut dicebatur, in vestra erant protectione, quod ideo non credebant, quia non existimo vos, nec antecessores vestros, illos sub protectione recipere qui crucem accipiunt tantum ut eam portent, non etiam iter perficiant, propter quod peregrini solent crucem accipere, sed et aliena inveniant, et injuste detineant, paternitati vestræ contra me, et Venetos sententiam excommunicationis placuit promulgare, quam patienter et humiliter sustinuimus, usquequo per Dominum P. tituli Sancti Marcelle presbyterum cardinalem, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatum, præstita condigna D satisfactione, meruimus absolutionem, sicut secundum ordinationem vestrorum nuntiorum, et scriptorum paginam vestræ poterit sanctitati clarius innotescere. Superveniente autem inspiratione divina, magis quam humano, ut opinamur, consilio, Alexic, filio quondam Isachii imperatoris Constantinopolitani, eundi in Romaniam iter arripuiimus, et ipsum, sicut Domino placuit, præstita ab eo curatione de obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ex-

A pulso Alexio avunculo suo, captaque Constantinopolitana civitate, cum magno periculo et labore, obtinere curavimus prius ab Isachio patre ipsius et parentibus ejus, et pluribus aliis magnatibus civitatis, eadem securitate accepta, qui cum in dicta promissione mendaces, et fallaces existerent, ipsos tanquam inimicantes, sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et Christianitatis proditores diffidavimus quibus scilicet patre et filio per Græcorum proditionem extinctis, aliisque Græculis sublimatis, Græcorum sustinentes molestias, et infestationes assiduas, tam per mare mittentium ad nos naves accensas, ut nostrum navigium comburerent, et diuturna bella inferentium, quam per terram multis variisque modis, communicato consilio omnium clericorum et laicorum exercitus, convenientibus quibusdam inter nos et ipsos præmissis, sicut ex tenore exempli dictarum pactionum sanctitas vestra poterit clarius cognoscere, civitatem Constantinopolitan. ad honorem Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et Christianitatis subventionem decrevimus debellandam, quod, et Christi suffragante misericordia, vestroque merito, nostroque laborioso studio præcipue præ cæteris viventibus, contra omnium opinionem perfectum est. Capta igitur civitate, multaque strage Græcorum interveniente, Marcolus, qui tunc erat imperator, cum suis sequacibus de civitate aufugit, et secundum inter nos scriptum constitutum, et sacramentum adimplevimus. Cognoscat igitur sanctitas vestra, quod ego una cum Veneto populo, quidquid fecimus, ad honorem Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et vestrum laboravimus,

B et in nostra voluntati habemus similiter laborare. Unde, supplico sanctitati vestræ, quatenus petitio-nes, quas nuntii mei, viri nobiles et discreti, scilicet Leonardus Naugaiosus, dilectus meus nepos, et Andreas de Mulin. quos ad pedes vestras sanctitatis transmittimus, fecerint, benigne exaudire dignetur vestra sanctitas et effectui mancipare.

CCIII (589-590).

EPISCOPIS ET ABBATIBUS, CÆTERISQUE CLERICIS, APUD CONSTANTINOPOLIM EXISTENTIBUS.

Lætatur de reditu Ecclesiæ Constantinopolitanæ ad obedientiam apostolicæ sedis, et electionem Patriarchæ ab ipsis factam decernens irritam eumdem uectorilitate apostolica eligit.

(Apud S. Petrum, XII Kal. Februarii.)

Evangelica docente Scriptura, didicimus, quod ascendens Jesus in unam navem, quæ erat Simonis, rogavit eam reducere a terra pusillum, et sedans docebat de navicula turbas. Sicut per mare aëculum, ita per navem Ecclesia, et per rete prædicatio designatur. Navis ergo Simonis est Ecclesia Petri, quæ benedicitur una, quia catholica Ecclesia una est, quam Christus commisit Petru regendam, ut unitas divisionem excludat. Ascendit autem Jesus

(588) Epistolam hanc exhibet Raynaldus, ad am 1205 § 2.

(589-590) Epistolæ hujus fragmentum legere est

in Gestis Innocentii, § xcvi; sed pertinet ad epistolam sequentem 204, ubi eadem verba, quæ hic uncis inclusa sunt, repetuntur.

per effectum in navem Simonis, cum Ecclesiam Petri fecit ascendere, quod a tempore Constantini apparuit evidenter, et extunc regnare dignatus est qui poterat imperare, ut dulcius per preces qnam per præceptum induceret, quatenus reducerunt pusillum navium a terra hoc est, paulatim transferrent Ecclesiam a terrena consuetudine ad cœlestem, vel potius a litterali ad spiritualem doctrinam; et sedens docebat de navicula turbas, quia extunc fecit Petrum stabilem sedem habere, sive in Laterano, sive in Vaticano, fecitque illum docere, quia extunc in Ecclesia Petri cœperunt multiplicari doctores, ut Leo, Gregorius, Gelasius, Innocentius, et alii multi post eos. Cessavit autem ad tempus loqui, cum sermo prædictionis in Ecclesia Petri cessavit, non tam forte propter indignitatem præsulum, quam propter malitiam subditorum, juxta quod Dominus inquit prophetæ: *Linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, et eris mutus, nee quasi vir objurgans, quia domus exasperans est: cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum* (Ezech. iii); et ideo, ut cessavit loqui, dixit ad Simonem: *Duc in altum, et laxa retia in capturam* (Luc. v). Tunc ducitur navis in altum, cum Ecclesia in sublimem doctrinam attollitur, vel in statum provehitur meliorem. Utrum autem diebus istis navis sit in altum adducta, malo tacere, ne me ipsum videar commendare; sed hoc unum audacter affirmo, quia laxavi retia in capturum. Simon ergo, qui, tanquam servus obediens, preces magistri reputat esse præceptum, respondens dixit ad illum: *Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete* (ibid.). Certe, nox adversitatis nimium impedivit, ut, licet prædecessores mei plurimum laborarint, ipsi tamen pene penitus nihil cuperint: sed, ubi ergo in verbo Dei laxavi rete, conclusimus, ergo et fratres mei, piscium multitudinem copiosam, sive in Livonia, convertendo paganos per prædicatores illuc directos ad fidem, sive in Bulgaria et Blachio, reducendo diversos ad unitatem, seu etiam in Armenia, requirendo diutius derelictos per legatos ad hos populos destinatos. Quid est autem quod subditur: *Quia rumpebatur eorum rete* (ibid.), nisi quod hæretici moliuntur prædicationem apostolicam enervare, ita quod aliqui pisces de retibus elabuntur? Sed, licet aliquantulum invaluerint, non tamen ad ultimum prævalebunt adversus eam. Cum autem conclusissent multitudinem piscium copiosam, annuerunt sociis qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Alia navis, erat Græcorum Ecclesia, quæ fecit se aliam, cum ab unitate universalis Ecclesiæ se alienare præsumpsit. Et illis quidem innuimus, cum eos per litteras et nuntios nostros monuimus, ut venirent, et adjuvarent nos, id est, ut revertentes resumerent partem sollicitudinis nostræ, tanquam coadjutores dispensationis nobis injunctæ. Venerunt autem per Dei gratiam, quia, postquam diebus istis Constantinopolitanum impe-

rium a Græcis translatum est ad Latinos, Ecclesia quoque Constantinopolitana rediit ad obedientiam apostolicæ sedis, tanquam ad matrem filia, et membrum ad caput, ut inter nos et illos societas indisa de cætero perseveret. Sane, fatemur illos fratres, socios et amicos, quia, licet super eos prælationis officium habeamus, hæc tamen prælatio non inducit dominium, sed potius servitutem, juxta quod Dominus inquit apostolis: *Principes gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos beneficî vocantur; vos autem, non sic, sed qui major est inter vos, eris omnium servus, et qui præcessor, tanquam ministrator* (Luc. xxii). Unde, beatus Petrus Apostolus ait: *Non quasi dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo* (I Petr. v). Venientes ergo socii nostri venerunt, et adhuc sunt veniendo venturi, ut impleatur quod sequitur: *Et impleverunt ambas naviculas, ita, ut pene mergerentur* (Luc. v). Certe, utraque navicula est impleta, quoniam et ad sedem Romanam, et ad Constantinopolitanam Ecclesiam revertentur, qui se ab utriusque obedientia subtraxerunt, et tunc pene mergetur utraque, quia necesse est ut scandala veniant; sed fidelis est Deus, qui fideles suos tentari non patitur supra vires. Cum autem hoc viderit Simon Ptrus, procedit ad genua Jesu, dicens: *Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdabis eum, et omnes qui erunt cum illo* (ibid.). Et ego, vldens, quod jam incipiunt ista compleri, procedere debo per humilitatem et devotionem ad genua Salvatoris, ut pro tanta gratia gratiarum ei referam actiones. Dicere quoque possum, quod, cum sim homo peccator, indignus sum frui ejus præsentia tam præclara. Magno quippe stupore circumdor, cum omnibus qui sunt mecum, pro tanti miraculi novitate, quod diebus istis evenit. Sed, ue forte pro nimio stupore confundar, notare debo diligenter, quod Jesus inquit ad Simonem: *Noli timere, quoniam ex hoc jam homines eris capiens* (ibid.), quasi dicat: Pro certo confide, quia, postquam coperis pisces, id est postquam reduxeris Christianos, extunc homines capies, id est Judæos et paganos convertes. Pisces enim, qui vivunt in aqua, Christianos designant, qui ex aqua et spiritu renascuntur; homines autem, qui vivunt in terra Judæos et paganos significant, qui terrenis inhiant et inhærent. Sed postquam ad obedientiam apostolicæ sedis omnes omnino reversi fuerint Christiani, tunc multitudine gentium intrabit ad fidem, et sic omnis Israel salvus fiet. Ecce ergo, socii nostri venient ut adjuvent nos, quia Græcorum Ecclesia redit ad obedientiam apostolicæ sedis, ut, eorum adjuta subsidio, liberet duas ejus sorores, Alexandrinam videlicet et Hierosolymitanam Ecclesias, quæ captivæ tenentur sub jugo regis Ægypti, et invitæ serviunt Pharaoni. Cæterum, licet quinque sint patriarchatus in orbe, Romanus scilicet, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus et Hierosolymitanus, hic tamen tres tan-

tum apostoli nominantur, videlicet Petrus, Jacobus et Joannes, qui simili prohibentur stupore correpti, quia nimis tres ex illis specialiter spectant ad Petrum, qui Antiochenam et Romanam Ecclesias consecravit praesentialiter per se ipsum, Alexandrinam vero, per Marcum, discipulum suum, quem illuc personaliter destinavit; Constantinopolitana vero Ecclesia specialiter pertinet ad Joannem, qui et Graecis praedicavit in Asia, et apud Graecos fuit Ephesi tumulatus; Ecclesia vero Hierosolymitana proprie spectat ad Jacobum, sive filium Zebedaei, qui, primus inter apostolos interfactus, Hierosolymam suo martyrio dedicavit, sive filium Alphaei, quem apostoli Hierosolymorum episcopum ordinaverunt. Et ob hoc forte tres istos apostolos Jesus asumpsit in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos, nec alienum a ratione videtur, quod, cum propter causam predictam Romanus pontifex habeat quinque patriarchales sedes in orbe, apud tres tantum illarum solemniter coronatur. Patet igitur ex premissis, quod socii nostri veniunt, ut adjuvent nos, quoniam, ubi (591) [d]extera Domini, quae glorificata est in virtute, Constantinopolitanum imperium a Graecis transtulit ad Latinos, volentes hi, qui fuerant in exercitu Latinorum, imperio ipsi de persona idonea providere, de (592) principibus Galliarum imperatorem concorditer elegerunt. Ut autem Veneti, qui fuerant laboris participes, essent pariter consortes honoris, placuit Latinis in communi, ut de clero Venetiarum assumeretur vir idoneus, et praesiceretur Constantinopolitanæ Ecclesiæ patriarcha. Cum ergo quidam clerici Venetorum fuissent ecclesiæ Sanctæ Sophiæ servitio deputati, ne acephali sine capite viderentur, de praesciendo sibi pastores tractantes, convenerunt in unum, et dilectum filium, T. (593) subdiaconum nostrum, in patriarcham unanimiter (594) elegerunt, et confirmationem electionis sue per nuntios proprios a nobis humiliiter postularunt, nobili viro... duce Venetorum, per solennes nuntios suos idem cum instantia requirente. Imperialis quoque sublimitas persuas nobis litteras supplicavit, ut conventiones inter eum ac peregrinos, ex una parte, ipsum quod eum ac Venetos, ex altera, initas ante debellationem regiae civitatis, siue sigilli munimine roboratas, nos ratas dignaremur habere, ac eas auctoritatis apostolicae munimine roborare; scire nos volens, ut ejus verbis utamur, quod, cum memorato duce ac Venetis bonam societatem habuerat et fidem, et eos cooperatores probissimos, et efficaces ad honorem Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac imperii Constantinopolitani, sicut eorum opera testabantur, invenerat, et in futuro desiderabat habere, cum ad imperii regi-

A men, et subventionem terræ sanctæ, ac unitatem Ecclesiæ conservandam, utilis et necessaria esset societas eorumdem, nec sine societate ipsorum pariter et amore, ad honorem Dei, et apostolicæ sedis, regi posset idem imperium competenter. Idem quoque nobis sub verbis eisdem nobiles viri, B. marchio Montisferrati, L. Blesen. et... Sancti Pauli comites, per suas litteras intimarunt. Nos ergo, scriptum conventionum ipsarum ejusdem imperatoris, et ipsorum marchionis et comitum sigillis munitum, coram nobis perlegi facientes, contineri perspeximus in eisdem, ut clerici partis illius, de qua non continget imperatorem assumi, libere sibi eligerent patriarcham. Cum ergo hujusmodi nobis fuisse electio praesentata, licet de persona electa, ex mora diutina quam apud sedem apostolicam fecit olim, nos et fratres nostri sufficienter notitiam habemus, utpote quam noveramus genere nobilem, honestam moribus, providentia circumspectam, et competenter litteris eruditam, electionem tamen examinavimus juxta morem, et eam invenimus contra formam canonicam attentatam, non tam ex eo quod a multis existit contradictum, et ab aliquibus etiam appellatum, etsi postmodum fuerit a contradictione pariter et appellatione recessum, quam pro eo quod, cum laicis, quantumcumque religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, auctoritate alicujus principis secularis in Constantinopolitanæ Ecclesiæ, nec debuerat, nec potuerat eligi patriarcha. Sed, nec clerici Venetiarum, qui ecclesiæ Sanctæ Sophiæ se canonicos electos appellant, in eadem ecclesia jus abuerant eligendi, cum in ea neque per nos, neque per legatos, aut delegatos nostros, fuerint instituti; propter quod electionem ipsam, de communis fratribus nostrorum consilio, curavimus in publico consistorio reprobare. Verum, cum personarum delictum in damnum ecclesiarum non debeat redundare, nec idem subdiaconus in aliquo delinquisset, utpote qui absens fuerat et irquisitus electus, memores precum iudicis imperatoris, que non solum utilitatem, verum etiam necessitatem innuere videbantur, et eidem ecclesiæ, cuius ad nos ordinatio specialiter pertinebat, providere volentes, ac sub ea spe Venetis gratiam exhibere, ut ad obsequium crucis Christi fortius accingantur, ex collata nobis plenitudine potestatis, eumdem subdiaconum nostrum, tanquam membrum apostolicæ sedis, elegimus, et confirmavimus eidem Ecclesiæ patriarcham (595).] (596) Monemus igitur universitatem vestram attenius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus quod nos provida deliberatione statuimus, vos prompta devotione servetis.

(591) Vide Gesta Innocentii, § xcvi.

(592) Gest. ex.

(593) Thonam.

(594) Deest in Gestis.

(595) Hactenus in Gestis.

(596) Quædeinde sequuntur, sic leguntur in Gestis Innocentii, § xcvi.

Monemus igitur imperatorm dignitatem, consulimus, et exhortamur, quatenus patriarcham ipsum, cum ad Constantinopolitanam accesserit civitatem,

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalen- A das Februarii.

CCIV (597).

B. ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.
De confirmatione patriarchæ Constantinopolitani.
(Apud S. Petrum, xii Kal. Februarii.)

Postquam dextera Domini quæ glorificata est in virtute, etc., ut supra usque confirmavimus eidem ecclesiæ patriarcham. Monemus igitur imperatoriam dignitatem, consulimus, et hortamur, quatenus Patriarcham ipsum, cum ad Constantinopolitanam accesserit civitatem, benigne recipias, et honores, et tanquam episcopum et pastorem animæ tuæ humiliter venereris, et in justitiis suis, et Ecclesiæ sibi commissæ, manuteneas et defendas taliter in terris honoraturus eundem, ut ab eo cuius minister existit, merearis in cœlestibus honorari.

Datum, ut in alia.

In eundem modum scriptum est nobili viro, duci Venetorum.

CCV (598).

Instrumentum concordiz, inter comites Flandriæ, etc., Marchionem Montisferrati, et Venetos.

(Mense Martii, indictione VII.)

[In nomine Domini, amen. Nos quidem, B. Montis-ferrati marchio, et Bald. Flandr. et Aynæ (599), L. Blesen. et Claramontis, II. Sancti Pauli, comites pro parte nostra vobiscum, vir inclite, domine H. Dandule, Venetiæ, Dalmatiæ atque Croatiæ dux, et cum parte vestra, ad hoc, ut unitas et firma inter nos possit esse concordia, et ad omnem materiam scandali evitandam, ipso cooperante quiescat pax nostra, et fecit utraque unum, ad ejus laudem et gloriam talem duximus ordinem observandum, utraque parte juramento astricta. In primis, omnium (600) armata manu, Christi invocato nomine, civitatem expugnare debemus, et, si, divina auxiliante potentia, civitatem intraverimus, sub eorum regimine debemus manere et ire, qui fuerint super exercitum præelecti, eos sequi, secundum quod fuerit ordinatum. Totum quidem (601) havere, quod in civitate inventum fuerit a quolibet, duci debet et ponni in commune, eo loco quo fuerit ordinatum, de quo tamen havere vobis et hominibus Venetis tres partes debent solvi, pro illo havere, quod Alexius, quondam imperator; vobis et nobis solvere tenebatur. Quartam vero partem nobis retinere debemus donec fuerimus in ipsa solutione cœquales. Si autem aliiquid residuum fuerit, debemus per mediata-

benigne recipias et honores et tanquam episcopum et pastorem animæ tuæ humiliter venereris, et in justitiis suis, et Ecclesiæ sibi commissæ, manuteneas et defendas, taliter in cœstis honoraturus; ut ab eo cuius minister existit, merearis hono- rari.

(597) Epistola hæc reperitur in Gestis Innocentii, § xcvi.

Eadem laudat Raynaldus, ad annum 1205 § 14.

(598) Reperitur in Gestis Innocentii, § xcii. Legi-

tem inter vos et nos dividere, donec fueritis *apacati* (602). Si viro minus fuerit, ita quod non possit sufficere ad memoratum debitum persolvendum, unde cunque fuerit prius havere acquisitum, ex eo debeamus dictum ordinem observare; salvis tamen victualibus, quæ debent observari et dividi tam vestris quam nostris æqualiter, ita quod utrue pars possit inde congrue sustentari. Quod autem residuum fuerit partiri debet in alio havere juxta ordinem prænominatum. Vos etiam, et homines Venetiæ libere et absolute, absque omni controversia, per totum imperium habere debetis omnes honorificentias et possessiones, quas quondam consuevistis habere, tam in spiritualibus quam in temporalibus, et omnes rationes sive consuetudines, quæ sunt in scripto (603), et sine scripto. Debent etiam sex homines eligi pro parte vestra, et sex pro nostra, qui jumento astricti, eam personam eligere debent in exercitu, quam credant melius scire tenere (604), et melius posse tenere, et melius scire ordinare terram et imperium ad honorem Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et imperii, et, si fuerint in uno concordes, illum debemus imperatorem habere, quem ipsi concorditer elegerint. Si vero sex in una parte, et sex in alia concordaverint, sors mitti debet, et super quem sors ceciderit, debemus pro imperator habere; et, si plures consenserint in una parte quam in alia, illum imperatorem habebimus, in quem major pars consenserit. Si vero plures partes fuerint quam duæ, super quem major pars concordaverit, sitimperator. Debet vero iete imperator habere universam quartam partem acquisiti imperii, et palatum Blachernæ, et Buccam Leonis. Reliquæ vero tres partes per medietatem inter nos et vos dividantur. Scendum eliam (605), quod clerici, qui de parte illa fuerint, de qua non fuerit imperator electus, protestatem habebunt ecclesiam Sanctæ Sophiæ ordinandi, et patriarcham elegendi ad honorem Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et imperii. Clerici vero utriusque partis illas ecclesias ordinare debent, quæ suæ parti contigerint. De possessionibus vero ecclesiæ, tot et tantum clericis et ecclesiis debent provideri, quod honorifice possint vivere et sustentari. Reliquæ vero possessiones ecclesiæ dividi et partiri debent secundum ordinem præsignatum. Insuper enim jurare debemus, tam ex nostra parte quam ex vestra, quod ab ultimo die instantis mensis Martii morari debemus usque ad annum expletum, ad imperium et imperatorem manutendum ad honorem Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et

tur etiam apud Raynaldum, et annum 1205, § 4. Variæ lectiones dantur.

(599) In Gestis, Hainoviz, apud Raynaldum, Han-noniz.

(600) Raynald. *omnes.*

(601) Gest. *que.*

(602) Gest. *apagati.* Raynaldus legendum censet, placati.

(603) Apogr. Cont. in Scripturis.

(604) Gest. et Raynald. *deest.*

(605) Gest. *est.*

imperii. Deinde vero in antea omnes, qui imperio remanserint, ipsi imperatori astringi debent juramento, secundum bonam et rationabilem consuetudinem; et illi qui tunc imperio remanserint, ut praedictum est, jurare debent, quod firmas et stabiles partes et partitiones quae factae fuerint, habebunt. Est autem et sciendum, quod a nostra vestra parte duodecim homines, vel plures, pro partes eligi debent, qui, juramento astricti, feuda et honorificentias inter homines distribuere debent, et servitia assignare, quae ipsi homines imperatori facere debent secundum quod illis bono videbitur, et conveniens apparebit. Feudum vero, quod unicuique assignatum fuerit, libere et absolute possidere debent de haerede in haeredem, tam in masculo quam in femina, et plenam habeant potestatem ad faciendum inde quidquid suae fuerit voluntatis; salvo tamen jure et servitio imperatoris et imperii. Imperator vero reliqua servitia facere debet quae fuerint facienda, praeter ea quae ipsi facient, qui feuda et honorificentias possidebunt, secundum ordinem sibi injunctum. Statutum est etiam, quod nemo hominum alicujus gentis, quae communem guerram vobiscum et successoribus vestris, vel populo Veneto habuerit, recipiatur in imperio, donec guerra illa fuerit pacificata. Teneat igitur utraque pars ad dandam operam bona fide, ut hoc a Domino papa possit impetrari, ut, si aliquis contra hanc institutionem irritaverit, sit excommunicationis vinculo innodatus. Insuper, imperator jurare debet, quod firmas et stabiles partitiones et dationes quae factae fuerint, irrevocabiliter habebit, secundum ordinem superius distinctum (606). Si vero aliquid in istis omnibus fuerit addendum, vel minuendum, in potestate et discretione vestra, et vestrorum sex consiliatorum, et domini marchionis, et ejus sex consiliatorum, consistat. Sciendum est etiam, quod vos, praedicti (607) domine dux, non debetis imperatori qui fuerit electus, vel imperio, ad aliqua servitia facienda, juramentum praestare, propter aliquod datum vel feudum, sive honorificentiam, quae vobis debeant assignari, tamen illi, vel ille, quem vel quos loco vestro statueritis super his quae vobis fuerint assignata, debeant juramento teneri ad omne servitium imperatori et imperio faciendum, juxta omnem ordinem superius declaratum.

Datum anno Domini 1204, mense Martii, indictione VII.

CCVI (608).

NOBILI VIRO..... DUCI VENETORUM.

Respondet petenti ipsi pactiones inter Francos et Venetos initias confirmari.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Februarii.)

[Venientes ad apostolicam sedem, dilectos filios,

(606) Apogr. Conti, ordinem supra dictum.

(607) Gest. et Raynald. praefate.

(608) Partem epistolæ hujus legere est in Gestis Innocentii, § xvii. Quae illico leguntur, hic uncis inclusa sunt. Ejusdem epistolæ fragmenta exhibet Raynaldus, ad an. 1205, § 9. Ea duplice virgula ad in-

A E. et (609) A nobiles cives Venetorum, nuntios tuos, benigne recepimus, et, quae coram nobis proponere curaverunt, audivimus diligenter. In nostra igitur praesentia constituti conventiones quasdam inter te ac Venetos ex una parte, de charissimum in Christo filium nostrum, B. Constantinopolitanum imperatorem illustrem, et Francos ex altera, concorditer initas asserebant, quas ne quis violare præsumeret, petebant sub pena excommunicationis per sedem apostolicam inhiberi, ut quicunque videlicet veniret de cetero contra eas excommunicationis sententiæ subjaceret. Super hac autem prima petitione cum fratribus nostris habitu diligent tractatu, tria invenimus quae ipsi petitioni penitus contradicunt. Hoc enim in conventionibus ipsis capitulum est expressum, ut inter Venetos et Francigenas possessiones ecclesiasticæ dividantur, reservata clericis portione, de qua possint honorifice sustentari. Sane,

B « (609) cum Ecclesiarum thesauris non sine Creatoris offensa manus diripuerit violenta, majorem culpam incurrerent, qui spoliatas thesauris ecclesiasticis suis possessionibus mutilarent, nec deceret apostolicam sedem illos hoc modo defendere, qui sic ecclesiasticam offenderent dignitatem. Praeterea, cum ad honorem Ecclesiae Romanæ hujusmodi sint initia pactiones, et fere in singulis capitulis hoc expressum, ut ad honorem ejus omnia provenirent, nec debuimus nec potuimus confirmare, quod, contra juramentum ab utraque parte communiter praestitum, honori sedis apostolicæ derogaret (610). » Insuper, cum in te, ac in sex de consiliariis tuis, et nobilem virum... marchionem Montis-Ferrati, ac sex de consiliariis suis, addendi vel minuendi sit collata facultas, qualiter in laicorum arbitrio nostram sententiam poneremus, ut illi sententiam excommunicationis incurrerent, qui nobis ignotas, et sacris forsitan canonibus inimicas, constitutiones laicas non servarent? Cumque dilectus filius, T. Constantinopolitanus electus, in proximo Constantinopolim sit venturus, non fuerat de possessionibus Ecclesiae Constantinopolitanæ ante adventum ipsius aliquid disponendum (611) a laicis, vel confirmandum a nobis, quod posset in jurisejus injuriā, et Ecclesiae sua dispendium redundare.] Secundo vero, iidem nuntii a nobis ex parte tua humiliter postularunt, ut, cum sis confectus senio-

C D et labore confractus, a voto peregrinationis assumptæ te absolvere dignaremur, cum nibilominus velis et possis efficaciter procurare, ut ad terræ sanctæ successum exercitus naviget signatorum. « Nos igitur (612) attendentes, quod tuæ circumspetto probitatis, subtilitas vivacis ingenii, et consilii maturitas senioris, exercitui Christiano multum sit in posterum profutura, cum imperator praedictus et

tium cujusque linea margini apposita distinximus.

(609) In Gest. desunt.

(609*) Haec apud Raynaldum.

(610) Hactenus Raynaldus.

(611) Cod. reg. citatus a Baluzio, ordinandum.

(612) Rursus Raynaldus.

«crucesignati studium et sollicitudinem tuam vehe-
 «menter extollant, et inter homines de tua præ-
 «sertim discretione confidant, petitioni hujusmodi
 «ad præsens non duximus annuendum, ne vel nobis
 «imputaretur ab aliquo, si hac occasione dissolue-
 «retur exercitus in terra sancte subsidium præpa-
 «ratus, vel tibi posset ab aliquo derogari, quod
 «non in obsequium crucifixi assumptær signum
 «crucis, si, tuam et tuorum jam ultus injuriam,
 «non ulciscereris opprobrium Jesu Christi, et de-
 «bellatis hostibus tuis, hostes fidei negligeres de-
 «bellare. Verum, cum, sicut credimus, crucesignati
 «ad huc peregrinationis propositum differre propo-
 «nunt, et ad solidandum imperium remanere am-
 «plius in partibus Romaniæ, circa statum tuum, et
 «necessitatem exercitus cogitabimus amplius et sta-
 «tuemus, dante Domino, quod viderimus expedire
 » (613) ». Monemus igitur nobilitatem tuam, et ex-
 «hortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta
 «mandamus, quatenus, cum mundo servieris hacte-
 «nus; et ex hoc non modicam gloriam fueris assecutus,
 «de cætero Domino fideliter servias et non tibi,
 «sed ejus nomini des honorem, honorans ministros
 «ipsius, et ecclesiæ in sua ratione defendens, ut ab
 «eo defendi et protegi merearis, qui nullum bonum
 «irremuneratum relinquit, et nullum malum deserit
 «impunitum; sciturus pro certo, quod, quantum cum
 «bonestate nostra poterimus, ad honorem tuum effi-
 «cacer intenderemus.

Datum Romæ, apud Sauctum Petrum, iv Kalendas Februarii.

CCVII.

NOBILI VERO, H. DUCI VENETORUM.

Ipsius absolutionem confirmat.

(Apud Sauctum Petrum, iv Kal. Februarii.)

Per tuas nobis litteras intimasti, quod de man-
 dato dilecti filii, P. tituli Sancti Marcelli presbyteri
 cardinalis, apostolica sedis legati, tu cum tuis ab-
 solutionis beneficium es adeptus. Nos igitur fidem
 dictis litteris adhibentes, te ac tuos reputamus, ab
 excommunicationis vinculo absolutos, et, si solita
 forma Ecclesiæ in vestra fuit absolutione servata,
 gratum gerimus et acceptum. Alioquin, quod defuit
 suppleri volumus, et mandamus, ne in persona tua
 videamus aliquid omisisse, quod in Ecclesiæ præju-
 dicium possit in posterum allegari. Super hoc autem
 ex responsione cardinalis ejusdem exspectamus ef-
 fici certiores.

CCVIII (614).

B. ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI,
*Pactiones, quoad divisionem possessionum ecclesias-
 sticarum, irritat.*

(Apud S. Petrum.)

Qualiter circa negotium dilecti filii, T. Constan-
 tinopolitani electi duximus procedendum, per alias
 litteras, quas tuæ imperiali sublimitati transmisimus
 plenius tibi poterit elucere. Verum, quia inter te et

(613) Huc usque Raynaldus.

(614) Epist. hanc laudat Bzovius, Annal. t. XIII, p. 106, § 4. Vide etiam Raynaldum, ad an. 1205, § 9.

A peregrinos ex una parte, ac nobilem virum, H. du-
 cem, et Venetos, ex altera, quasdam pactiones fuisse
 initas, et juramento firmatas in scripto conventio-
 num ipsarum, tuo et nobilium virorum, B. marchio-
 nis Montis-Ferrati... Bleen, et. . Sancti Pauli
 comitum sigillis munito, quod coram nobis perlegi
 fecimus, perspeximus contineri, per quas si firmiter
 servarentur, Constantinopolitana Ecclesia non mo-
 dicum laderetur, et derogaretur apostolicæ digni-
 tati, cum caput expers esse non possit doloris mem-
 brorum, nec idem dolere quin compatiantur, et
 membra, nos, eidem Ecclesiæ, sicut tenemur, vo-
 lentes adesse, supplicationem, quam pro eisdem
 pactionibus confirmandis nobis porrige reprocurasti,
 non duximus admittendam. In eis namque contine-
 batur expresse, quod inter Francos et Venetos di-
 vidi debent possessiones ecclesiasticæ, reservata
 clericis portione, de qua possent honorifice su-
 stentari. Cum hoc igitur attentari non posset sine
 injuria Creatoris, iuramentum super hoc præstitum,
 illicitum penitus appareret, et posset perjurium
 potius appellari, nisi, salvo apostolica sedis ho-
 nore, in eodem juramento fuisse abjectum. Quia
 ergo honor Ecclesiæ Romanæ non servaretur illæ-
 sus, si Constantinopolitana ecclesia, quæ membrum
 est sedis apostolica speciale, in mutilatione posses-
 sionum suarum sustineat detrimentum, serenita-
 tem tuam rogamus attentius, et monemus, et in
 remissionem tibi tuorum injungimus peccatorum,
 quatenus, illius intuitu, qui te ad imperium subli-
 mavit, ipsius sponsam habens propensius commen-
 datum, ad deviationem possessionum suarum ullaten-
 nus non procedas, et ipsas ab aliis dividi non per-
 mittas, ut jure ipsius Ecclesiæ illæso, sicut conve-
 nit, conservato, ab eo præter remunerationem
 cœlestem merearis in imperii solo confirmari,
 cuius sponsam curaveris honorare. Id autem tanto
 debes libentius observare, quanto in coronatione
 tuæ ex majori devotione jurasti, quod in jure suo
 manuteneres ecclesiæ, et in suis eas rationibus
 defensares.

C Datum, ad deviationem possessionum suarum ulla-
 tenus non procedas, et ipsas ab aliis dividi non per-
 mittas, ut jure ipsius Ecclesiæ illæso, sicut conve-
 nit, conservato, ab eo præter remunerationem
 cœlestem merearis in imperii solo confirmari,
 cuius sponsam curaveris honorare. Id autem tanto
 debes libentius observare, quanto in coronatione
 tuæ ex majori devotione jurasti, quod in jure suo
 manuteneres ecclesiæ, et in suis eas rationibus
 defensares.

Datum Romæ, apud Sauctum Petrum.

In eundem fere modum, nobili viro.... duci Ve-
 netorum, usque monemus, per apostolica tibi scri-
 pta in virtute Dei districtius inhibentes, quatenus
 ad divisionem possessionum ecclesiarum procedere
 non attentes, nec permittas, quantum in te fuerit,
 id ab aliis attentari. Alioquin, quia hoc non possu-
 mus nec debemus in patientia tolerare, episcopis
 et abbatibus in exercitu Christiano apud Constan-
 tinopolim existentibus, dedimus firmiter in manda-
 tis, ut tam te, quam alios, qui ad divisionem ec-
 clesiasticarum possessionum intendenterint, ab hujus-
 modi præsumptione cessare per censuram ecclesias-
 ticam, sublato cuiuslibet contradictionis et appelle-
 nationis impedimento, compellent, et, si fuerit

uttenatum, illud faciant per distinctionem eamdem in statum pristinum revocari.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Id. Februarii.

Scriptum est episcopis et abbatibus ipsius super hoc.

In eundem modum nobilibus viris.... marchioni Montis-Ferrati, et universis comitibus exercitus Christiani.

CCIX (615).

CAPITULO VIVARIENSI.

De cessione facta ab eorum episcopo, et de nova electione facienda.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Februarii.)

Scripta Moyses, minister Domini, cura et sollicitudine totius Israëlitici populi, quia solus laborem non poterat sustinere, de omni populo Israel viros Deum timentes elegit, quos principes populi constituit, et tribunos, centuriones, quinquagenarios, et decanos, ut, faciliora tantummodo judicantes, ad Moysen deferrent quod erat gravius vindicandum. Ad illius sane similitudinem, vicarius Jesu Christi, accepta in Petro plenitudine ecclesiastica potestatis, et ecclesiarum omnium sibi sollicitudine incumbente, ut in his quæ ad Deum pertinent melius valeat interesse, quosdam in partem sollicitudinis convocavit, judicio sibi difficultum reservato. Verum, quin saepe contingit, quod hi, qui ad regendum et corrigendum alios sunt assumpti, offendunt graviter, et aliis prebent materiam delinquendi, et clamor iniquitatis eorum ad ipsius aures ascendit, cum per se ipsum non possit descendere ac videre, suos angelos mittit, qui vitia evellement et destruant, virtutes edificent atque plantent, quasi membra capiti obsequentes. Nos igitur, licet immeriti, ad hujusmodi onus, disponente Domino, evocati, officii nostri debitum exequi cipientes, quoniam provinciam Viennensem et quasdam alias infectas esse accepimus scabra rubigine vetustatis, dilectos filios, fratrem R. et fratrem P. de Castronovo, monachos Frontis-frigidi apostolicæ sedis legatos, ad eas duximus destinando, ut vice nostra corrigenda corrigenda, quæ secundum Deum ordinanda cognoscerent statuentes. Ipsi vero, sicut per suas nobis litteras intimarunt, ad vestram ecclesiam accedentes, ut juxta mandati nostri tenuerem, tam in capite quam in membris, appellatione

(615) *Epistolam hanc vulgavit Angelus Maurique, Annal. Cisterc. ad an. 1205, cap. 11, § 10 tom. III, pag. 445.*

(616) *Quis fuerit tunc temporis episcopus Vivariensis, non satis compertum est. Imperfecta apud veteris Galliæ Christianæ auctores (tom. III, pag. 1182), Vivariensium antistitum series, Nicolaum ab anno 1177, usque ad annum 1198, ex instrumentis, memorat. Eumdem usque ad annum 1202 agnoscere videtur Colom. De episcop. Vivariensi. Ab anno 1202, usque ad annum 1206, tacent instrumenta; nec ante annum 1206, Bernonis seu Burnonis, quem immediate post Nicolaum memorant idem veteris Galliæ Christianæ auctores (loc. cit.) nomen legitur. Verum de Nicolao hic agi doctissimo*

A remota, corrigenda corrigent, a..... quondam episcopo (616) vestro, vobis, et clericis civitatis, receperunt corporaliter, juramentum, ut plenam de ipsius episcopi et vestris excessibus, tam vos quam illi dicenter veritatem. Tunc vero, cum quidam canonicorum vestrorum multa gravia contra episcopum proposuissent eundem, et de eis, tum per confessionem ipsius, tum per depositionem testium juratorum, pro parte non modica constaret eisdem, venerabilis frater noster.... archiepiscopus Viennensis (617), ad ecclesiam vestram accedens, ipsis legatis humiliter supplicavit, ut non ad depositio nem dirigeretur ipsorum intentio, sed ad ipsius episcopi potius cessionem. At ipsi, considerantes, quod hoc utilitatib[us] Vivariensis ecclesiae potius expediret, cum dictus episcopus potens esset et nobilis, et episcopatus totus pereclitari sub ipsius posset potentia, et per eum expensis gravibus onerari, causamque in longum protrahere, non sine gravi damno ecclesiasticæ honestatis, preces duxerunt memorati episcopi admittendas, et idem episcopus, ejusdem acquiescens consilio, loco cessat, pontificali sibi officio reservato. Eo vero cedeute, cum vos ad exigendum vobis pastorem velletis in capitulo convenire, ipsi vobis auctoritate apostolica inhibe curarunt, ne in electione attentaretis procedere, donec per litteras nostras constaret non approbassemus ipsius episcopi cessionem, sicut viri providi et discreti arduajudicio sedis apostolicæ reservantes, eo quod nullus episcoporum loco vel officio potest cedere, nisi de licentia sedis apostolicæ speciali. Verum, quia ex pastoris absentia ecclesiæ vestre periculum non modicum noscitur imminere, ne tyranni terræ ipsius in patrimonium ejusdem ecclesiæ libere valeant debacchari, nobis humiliter supplicarunt, ut concedere dignaremur vobis virum idoneum in pastorem. Nos igitur, eorum sollicitudinem et zelum rectitudinis in Domino commendantes, et quod ab eis pro utilitate ecclesiæ vestre super cessione ipsius factum est, ratum habentes universitatem vestram per apostolica scripta principiendo mandamus, quatenus, solum Deum habentes præ oculis, cum consilio prædictorum legatorum nostrorum infra octo dies virum idoneum, qui non tam præesse, quam prodesse velit et possit, vobis concorditer, ac canonice in ponti-

Historiæ Occitanæ Scriptori videtur (*Hist. de Langued., tom II, pag. 242.*)

(617) *De archiepiscopis Viennensis, circa haec in quibus versamur tempora, pauca admodum referunt veteris Galliæ Christianæ auctores, tom. I, pag. 802.*

LXVII. Aynardus rescriptum immunitatis privilegiorum ab Henrico imperatore accepit 1196, tau rini, v K 1. Aug. præsentibus Annone Tarentasiensi, et Angelo Tarentino archiepiscopis.

LXVIII. Ilmbertus II, religionem professus in Carthusia Cellionis, prope Burgum, ad apicem pontificatus evehitur, cuius mentio est in Historia Antonianorum, sub anno 1208 et 1214 in diplomate Frederici.

flicem eligatis. Alioquin, legatis eisdem nostris damus litteris in mandatis ut ipsis extunc vobis personam idoneam, appellatione remota, præficiant in pastorem. Contradictores, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kal. Februarii, anno septimo.

CCX (618).

FRATRI P. DE CASTRONOVO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.
De patienter et acriter fungenda legatione.

(Apud S. Petrum, viii Kal. Februarii.)

[Debitum charitatis, quæ non quæ sua sunt quærit, exposcit, ut is, qui Rachelem amplectitur contemplationis speculum ascendendo, in necessitatibus articulo, Læ, quamvis lippæ, non refutet amplexus, actionis onera subeundo; quia, licet illa sit pulchra hæc tamen est utilis propter gratiam filiorum, sibi et aliis commodum afferens et profectum. Licet enim Mariæ sedentis secus pedes Domini otium, Martha ministerio præferatur, eo quod sit status ille securior, utpote a sæcularium strepitu segregatus: activa tamen potest utilior judicari, eo quod sibi proficiens et aliis, tribulationes sustinet, et pressuras, per quas virtutes suscipiunt incrementum; quoniam, sicut ait apostolus: *Tristitia patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit* (Rom. v). Et plerumque contingit, quod, sicut virtus in infirmitate perficitur, et auditui præbet vexatio intellectum, sic eadem ex tranquillitate tepescit. Nam Abel esse desinit, quem Cain non exercet; et David, quem bella non vicierant, otium superavit. Cum igitur, exigente necessitate, te a contemplationis otio, quo elegeras, ad tempus duxerimus evocandum, ut, in ministerium missus, pro nobis, imo pro Christo, legatione fungaris, quatenus obsecres eos reconciliari Domino, quorum mentes angelus tenebrarum excæcans a cogitatione veri luminis reddidit alienos, non debes recusare laborem, licet gens, ad quam missus es, dura et incorrigibilis videatur, quia potens est Dominus ex lapidibus Abrabæ filios suscitare. Licet autem adhuc in gentem illam secundum tuam non proficeris voluntatem, non tamen minorem potes expectare mercedem, quia Deus non profectum remunerat, sed laborem, juxta quod Scriptura testatur: *Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum, labori non profectui præmium reprobans.* Unde, Apostolus non se profecisse plus omnibus gloriatur, sed plus omnibus laborasse. Quia igitur firmiter speramus in Domino, cuius est incrementum præbere, quod labori tuo dabit profectum, devotionem tuam monemus, et exhortumur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus opportune, importune, instans, arguens et obsecrans, increpando in omni patientia et doctrina, opus evan-

A gelistæ, ac ministerium tibi commissum studeas adimplere, firmiter sperans in Domino Iesu Christo, quod ipse, qui affectum tibi præstil laborandi, neutus labor inutilis habeatur, effectum tribuet, et profectum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Februarii.]

CCXI.

ABBATI CLUNIACENSI (619).

Concedit ei facultatem, ut in abbatis ad Cluniacense monasterium pertinentibus possit corriger corrigenda, secundum Deum, et B. Benedicti Regulam.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Februarii.)

B Solet annuere sedes apostolica, etc., usque inclinati, ad exemplar felicis recordationis, Cœl. papæ, predecessoris nostri, ut in abbatis ad Cluniacense monasterium pertinentibus liceat ibique secundum Deum, et beati Benedicti Regulam et statuta ordinis videris corrígenda, corrígere, et ibidem statuere statuenda, liberam tibi, contradictione et appellatione cœssentibus, auctoritate præsentium concedimus facultatem; sententiam quoque quam in contumaces et rebelles duxeris canonice promulgandam, ratam habentes, et firmam, ipsam faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Nulli ergo... hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kal. Februarii, anno septimo.

CCXII (620).

REGI FRANCORUM.

Super extirpatione hæreticorum

(Apud S. Petrum, vii Id. Februarii.)

[Ne populus Israel in Hierusalem ascenderet Dominum oraturus, Jeroboam, filius Nabath, in Bethel vitulum aureum statuit adorandum, fanum et altare construens in excelsis, compellendo prædictum populum ad peccandum. Cum autem solemnitatem, prout in corde fixerat, fecisset filii Israel, et ascendisset super altare, ut adoleret incensum in sermone Domini, vir Dei accessit ad eum, ut ipsum ab humi sceleri revocaret; sed, quia idem, per prophetam commonitus, corriger noluit quod commisit, suscitavit postmodum Dominus spiritum Josiæ, regis Juda, qui altare, quod Jeroboam fecerat in Bethel, omnino destruxit, et locum quem plantaverat ex toto succidit. Jeroboam siquidem imitanter vestigia, quidam filii Belial, cum sint lupi rapaces regnum tuum in vestimentis ovium intraverunt, qui, ut populus renatus fonte baptismatis exuat quem in ipso baptismate induit Iesum Christum, et in Hierusalem de cœtero non ascendat, vitulum in Bethel, in eos videlicet quos inhabitaverat Dominus constitunt, adorantes perverso dogmate, quasi

t. XIII, § 10.

Vide etiam Raynaldum, ad annum 1205, § 57.

Integralē edidit Angelus Mauri, Annal. Cisterc. ad annum 1205, cap. 8, § 5, tom. III, pag. 445, sex mendis aliquibus non immunem.

(618) Epistolam hanc edidit Agel. Manrique, Annal. Cisterc. ad an. 1205, cap. 1, § 3, tom. III, pag. 443. Sed apud ipsum menlis aliquibus scatet.

(619) Vide epistolam libri sexti 174, not.

(620) Epistolam hanc laudat Bzovius, Annal.

altari constructo per superbiam in excelsis, super quo immolant oves Christi, quas extrahunt ab ovili. Nos igitur, affectu paterno compatientes eisdem et ad lucem ipsos volentes a tenebris, propterea ad nostrum officium pertinet revocare, dilectos filios.... Cisterc. (621) abbatem, P. et R. monachos Fontisfrigidi, apostolicas sedis legatos, ad illos in sermone Domini duximus destinandos, ut instantes opportune, importune, arguerent, obsecrarent, et increparerent eosdem in omni patientia et doctrina. Verum sicut dicti legati per suas nobis litteras intimarunt, iidem sanam doctrinam nequadam recipiunt, sed, ad sua desideria coacervantes sibi magistros auribus prurientes, a veritate auditum avertunt, in ovile Christi tanto licentius debacchantes, quanto sibi amputari dexteram auriculam non formidant, eo quod gladium, quem Petrus per seipsum exercet, non metunt, qui sunt extra ovile Domini constituti. Quia igitur hi qui laniant vestem inconsutilem Jesu Christi, deteriores sunt Pilati militibus, qui tunicam ipsam scindere minime attenterunt, obturantes, quasi aspides, aures suas, ne voces sapienter audiant incantatum, expedit, ut saecularis gladius potestatis, qui ad malefactorum vindictam a regibus et principibus bajulatur, ad vindicandam evaginetur injuriam Salvatoris, et qui Domini est accingat gladium super femur, ut cum Josia evertere properet altare a Jeroboam inique constructum, et excidere lucum contra prohibitionem Domini complantatum. Ut igitur gladium, quem Dominus tibi tradidit, a quo est omnis potestas, non videaris sine causa portare; sed patienti capiti compati te demonstros, oportet ut, apprehensis armis et scuto, causam Dei alleges gladiis apud eos, qui, habentes caudas quasi vulpeculae colligatus, meenses in regno Francorum comburere inciperunt, dum pugnant quasi filii contra matrem. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domini, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus, si fieri poterit, per te ipsum, vel per charissimum in Christo filium nostrum, Ludovicum, natum tuum, aut etiam alium virum idoneum, contra prelatas belluas potenter assurgas, quatenus filiam regis assistentem ad dexteram sponsi varietate circumamictam, ut Catholicus filius, sinceritatis brachiis amplexeris, per exhibitionem operis manifestans, tam comites quam barones, ut illorum bona D confiscant, et proscribant personas, potestate tibi cœlitu tradita compellendo. Quoniam autem facinus quos coquinat, aqua, cum error, cui non resistitur, approbetur, ut par poena facientibus et conscientibus infligatur, si qui comitum vel baronum vel etiam civium, hujusmodi sani dogmatis perversores de terra sua noluerint expellere, aut eos exceptare presumperint vel fovere, confiscare bona ipsorum, et totam terram domum regio applicare,

(621) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(622) Gusvimus, archidiaconus Tornacensis, Stephano successit anno 1203, et diem clausit extre-

A nullatenus verearis. Ut autem defectus gladii spiritualis per materialem accipiat supplementum, memoratis legis tua regalis sublimitas auxillium potenter exhibeat et favorem, ut, praeter hoc, quod ex tam commendabili opere apud homines consequeris gloriam et honorem, eam obtinere peccatum veniam merearis, quam euntibus in terre sanctæ subsidium duximus indulgandam.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Februarii, anno septimo.]

CCXIII.

..... TORNACENSI EPISCOPO (622).

Hortatur, et facultates tribuit, ut clericorum excessus compescat

(Apud S. Petrum, vii Id. Februarii.)

B Diligens debet esse cura pastoris, ut in gregi sibi commisso morbi non sit ovis, per quam contagium imminet toti gregi, quia cum sanguis sanguinem tangat, trahatque cortina cortinam, saepè prodit malum ex malo, et virtus incrementum recipit a virtute. Accepimus autem, quod in dioecesi tua multi clerici multipliciter sunt infames, quia quidam usuras vel lucrum turpe sectantur, quidam adulterari non timent, quidam in domibus suis publice focarias secum habent, et alia multa commitunt, quæ honestat sunt contraria clericali. Ne igitur mercenarius judiceris ab illo, cujus gregis sollicitudinem acceperisti, si per negligentiam tuam maculosus appareat, quem a macula mundare teneris, fraternitati tua præsentium auctoritate mandamus, quatenus ad hujusmodi corrigendos excessus te talem exhibeas, quod in tuo comproberis officio circumspectus. Ut autem mandatum apostolicum plenius exsequaris, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut eos, qui se tibi super hoc temere duxerint oppendos, per censuram ecclesiasticam valeas coercere. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc.

Datum, etc., ut in alia.

CCXIV.

EIDEM (623).

Facultas dedicationes ecclesiis impendendi, tam diebus Dominicis quam privatis.

(Apud S. Petrum, vii Id Februarii.)

Tua fraternitas requiri facit a nobis, utrum tibi dedicationes ecclesiarum tam diebus Dominicis, quam privatis, celebrare liceret? Super quo tibi breviter respondemur, quod diecesi tua tam diebus Dominicis, quam privatis, ecclesiis dedicationes impendere tibi licet.

Datum, etc., ut in alia.

CCXV.

..... (Deest inscriptio.)

Committit causam, quæ inter Fratres Hospitalis Hierosolymitani, et abbatissum Sanctæ Mariæ Andegavensis, super domo eleemosynaria verlebatur

(Apud S. Petrum, vi Id, Februarii.).

*Significaverunt nobis dilecti filii, Fratres Hospita-*lum anno 1218. *Gall. Christ. tom. III' col. 216.*

(623) Vide epistolam superiorem, not.

lis Hierosolymitani, quod cum dilecta in Christo filia..... abbatissa Sanctæ Mariæ Andegavensis eorum domo elemosynaria, quam per donationem bona memoria, R. regis Anglorum, fuerunt adepti, et aliquandiu pacifice possederunt post appellationem ad nos interpositam, spoliari fecisset per potentiam laicalem, et illam detineret illicite occupatam, dilectis filiis..... cancellario..... archidiacono, et praeposito de Armeliaco, Carnotensibus, scripsimus in hac forma, ut, si res taliter se haberet, domum ipsam cum fructibus perceptis ex ea, amoto exinde quolibet illicito detentore, percensuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstatculo, nominatis fratribus, mediante justitia, restituis facerent, in statum pristinum reducentes quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam invenirent temere attentatum. Quia vero processum judicum predictorum, cum post appellationem ad nos legitime interpositam, lite non contestata processerint, duximus irritandum, causam ipsam de communi assensu partium vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus, partibus convocatione, et rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, causam eamdem, appellatione remota, fine debito terminetis, facientes, etc. Testes, etc Nullis litteris veritate et iustitia, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Id. Februarii.

CCXVI.

.... ABRINCENSI EPISCOPO (624), ET ... DE MONTEMORELLO (625), ET DE LUCERNA (626) ABBATIBUS, C ABRINCENSIS DICECESEOS.

Causam, quæ inter priorem et canonicos sanctæ Barbaræ ab una, et W. Camerarium de Tamkarvill. Rothomagensis dicæses ab altera parte, super Mainerio de Monvill. vertebatur examinandam ipsis commilit.

(Apud S. Petrum, iv Id. Februarii.)

Ex insinuatione dilectorum filiorum..... prioris (627) et canonorum Sanctæ Barbaræ, nobis innotuisse noscatis, quod, cum inter ipsos ex una parte, et W. Camerarium de Tankarvill. Rothomagensis dicæses, ex altera, super Mainerio de Monvill. coram... judice ordinario, non ex delega-

(634) Ecclesiæ Abrincensi tunc temporis præterat Guillermus III, *De Tollermen*, cuius electio, primum ab Innocentio cassata anno pontificatus secundo postea confirmata fuerat. Obit anno 1210. Vid. *Gall. Christ.* tom. XI, col. 483.

(625) Tualdus, anno 1200 memoratus, Radulfo, monasterii de Montemorello fundatori et abbati, successit in septem annos, ex Necrologio in quo notatur obitus ejus die 27 Augusti. *Id. ibid.* col. 557.

(626) Ansogotus monasterio de Lucerna per XLIX annos præfuit, ab anno 1157 usque ad annum 1206, quo, Vigilia apostolorum Simonis et Judæ, de bona sua voluntate resignavit. Vid. *Gall. Christ.* ibid. col. 537.

(627) De prioribus S. Barbaræ (in Algia), circa haec in quibus vereamur tempora, pauca haec reperiuntur apud autores novæ *Gallicæ Christianæ*, ibid. col. 859.

IV. Galterus rem habuit cum Lisiardo episcopo

A tione nostra, quæstio verteretur, idem camerarius ad nostram audientiam appellaverit ab eodem, suæ appellationi terminum aliquem non præfigens, idem ordinarius, qui causam ejusdem camerarii sovere videbatur latenter, eo quod quidam clericus, commensalis suus, jam dicti camerarii in eadem causa fuerat advocatus, deceptorie, et contra consuetudinem, hunc terminum appellationi præfixit, ut ad festum purificationis beatæ Marie utraque pars esset ab appellationis prosecutione reversa, licet nobis non potuerit legem imponere, ut eum teneremur infra dictum terminum expedire, cum, et secundum legitimas sanctiones, lis quæ in consistorium principis speratur inferri, absque damno moræ intacta permaneat, donec ipse faciat introduci, et a proceribus dirimi juxta morem. Interim autem, nuntius camerarii supradicti, præveniens nuntium eorumdem, nec ipso usque ad legitimum terminum exspectato, impetravit litteras, et recessit. Quia vero fraus et dolus alicui patrocinari non debent, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si ita est, partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, causam super his, appellatione remota, mediante juramento, terminetis, facientes quod decreveritis firmiter observari. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... tu, frater episcope, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Februarii, anno septimo.

CCXVII (628).

.... ABBATI MOLISMENSI (629).

Super litteris confirmationis.

(Apud S. Petrum, v Id. Februarii.)

[Porrecta nobis ex parte tua petitio continebat quod plures ex monachis tuis, qui prioratibus (630) præsunt, a nobis, super ipsis prioratibus quoad vixerint possidendi, confirmationis litteras se asservant impetrasse, quarum occasione bona ipsorum prioratum distribunt et consumunt, asserentes se tibi quoad prioratus illos nulla ratione subesse (631). Cum igitur a cancellaria nostra non credamus hujusmodi litteras emanasse, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus illos, qui tales Sagiensi, et cum abbe Troarnensi, pro abbatia Conchensi, circa 1195. Obiit 18 Aprilis.

V. Guillermus II, eremita, notatur annis 1209 et 1210. Obiit 29 Januarii.

(628) Reperitur inter Decretales, lib. II, tit. 30, *De confirmatione utili, vel inutili, cap. 6.* Variae lectiones dantur.

(626) Gaucherus, al. Galcherus, Molismensis abbas, primitus circa annum 1188, rexit quinque annos, inde depositus cessit anno 1191 vel 1192; postea factus prior S. Quintini, demum iterum, post Odonem, sufficius, versus annum 1297, præfuit annis 12 et tribus mensibus, et cessit anno 1209. Vid. *Gall. Christ.* tom. IV, col 755. Vide etiam epis- tolam libri sexi 237 et notam.

(630) In Decret., add. et aliis administrationibus, et mox verbum prioratibus omittunt.

(631) Desunt haec in Decretal., ut mox verba discretioni tuæ.

litteras exhibuerint, in quibus *prioratus* (632) tan- quam *monachis* confirmantur eisdem, punias tanquam falsitatis auctores. Si vero in eis non sit mentio *prioratus*, vel *monachatus*, illas tanquam tacita veritate subreptas denunties non valere.

Datum Romæ, apud sanctum Petrum, v Idus Februarii.]

CCXVIII (633)

PRIORI (634) AC FRATRIBUS VALLIS-CAULIUM.

Recipit eos sub protectione beati Petri.

(Apud S. Petrum, iv Id. Februarii.)

Solet annuere, etc., usque impartiri. Ex litteris sane venerabilis fratri nostri, G. (635) electi Remensis accepimus, quod, dum transiret per diœcœsim Lingonensem, vos inventi in Valle-Caulium novellam institutionem ordinis assumpsisse, de cuius meritis diligenter inquirens, nil in eo nisi religiosum comperit, et honestum. Invenit siquidem prout eadem litteræ continebant, quod inter vos unus monachorum, quem vos, filii monachi, eligetis, debeat esse prior, cui omnes, monachi videlicet et conversi, quorum societas vicesimum numerum non transcendet, tanquam spirituali patri reverentiam et obedientiam curabit exhibere; nullus vestrum proprium possidebit; in conventu singulis diebus missa, et horæ canonicae cantabuntur; privatas quoque missas, qui voluerint celebrabunt; capitulum tenebitis omni die, facturi duodecim lectiones temporibus constitutis; simul laborabilitis; et simul in refectorio comedetis, carnis et sagamine non utentes. Prior vobis cum in eodem refectorio comedet simili cibo et ueste contentus. A festo resurrectionis Dominicæ usque ad exaltationem sanctæ Crucis bis comedetis in die, residuum temporis sub jejuniorum abstinentia transcurseri pane, aqua, et uno pulmento contenti sexta feria existente. In die Nativitatis Dominicæ non jejunabis, nec sexta feria in estate, ubi festum intervenit duodecim lectionum. Vivetis de redditibus, silentium servaturi; feminæ interiores terminos non intrabunt, nee vos, exteriores, excepto

(632) *Decretal. add. vel administrationes, et mox legunt religiosis; infra religionis ipsorum pro prior vel monach.*

(633) Epistolam hanc laudat Raynaldus ad annum 1205, § 68. Integræ vulgavit Angel. Manrique *Annal. Cisterc.* ad annum 1207, cap. 4, § 3, tom. III, pag. 478; quam quidem ex Archivis Vaticanis sibi missam ait; sed, quo pacio in suo exemplari anno Innocentii pontificatus nono tributa fuerit, cum in Regestis anno septimo data diserte dicatur non facile intelligitur. Kamdeni typis mandaverunt auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. IV., *Instrum. ch.* 111, col. 197.

(634) Cuidone, al. Viardo, fundatore ac primo Priore Vallis Caulium, qui præcerat adhuc an. 1213, vid. *Gall. Christ. nov.* tom. IV, col. 742.

(635) Vid. epistolam libri septimi 116.

(636) Epistola hæc reperitur, sed valde mutila, inter *Decretales*, lib. III, tit. 21, *De pignoribus et aliis cautionibus*, cap. 5. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ lectiones dantur.

(637) De episcopis Aquinatibus, circa hæc tem-

A priore, niscausa ordinis transcendetis. Prior tamen, si occupatus fuerit, vel ægrotans, et urgens necessitas, vel evidens utilitas postularit, poterit unum quem voluerit destinare. Cilicia inductis ad carnem, eos qui ferre non poterunt non cogentes; lineas et cannabinas vestes nullatenus induetus, grossæ lñæ vestes, non linetas, et pellitias habituri. Cum tunicis, cingulo, et caligis omnes jacebitis, et, præter hæc, vos, filii monachi, cum cuculla nusquam, et nunquam super calcitræ quiescentes. Erunt novitii vestri in probatione per annum, et vos, filii monachi; a matutinis usque ad horam laboris, et a vesperis usque ad occasum solis lectioni, orationi et contemplationi vacabitis, exceptis quos prioris discretio pro aliqua certa et necessaria causa duxerit retrahendos. Nos autem, vestris justis postulationibus annuentes, personas vestras, et locum in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ impræsentiarum rationabiliter possidelis, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum, etc., usque suscipimus: specialiter autem ordinem ipsum, provida deliberatione de essensi episcopi diœcesani statutum, auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Februarii, anno septimo.

CCXIX (636).

, EPISCOPO AQUITANI (637).

Litem quamdam, inter R. de Georgio, et R. mulierem de S. Germano, dirimit.

(Apud S. Petrum, ii Id. Februarii.)

[Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, quod cum (638) causam, quæ vertitur inter R. de Georgio, et R. mulierem de sancto Germano, tibi duixerimus committendam,] cum fere per biennium studiasses, ut eadem causa concordia finiretur, partibus non acquiescentibus, ascitis viris prudentibus, prædictæ causæ meritis diligentius examinatis,

pora, pauca admodum resert UGHELLUS, *Ital. sacr.* tom. I, col. 443.

« XIV. Gregorius, Florentinus, monachus ordinis Vallis-Umbrosæ, abbas S. Joanni, Guelberto proximus affinis, a Cœlestino III summo pontifice episcopus electus est circa annum Domini 1194. Aquiūm ecclesiam magna cum laude prudentiæ administravit; ejus obitus incidit in secundam diem Februarii.

« XV. Gregorius Gregorio succedit, cum monachus esset decanusque Montis-Casini, Innocentio III, sedente, anno 1206; et, ut ipse dicit in quodam suo diplomate, dat. Laterani Kal. Aprilis, cum, difficili morbo præpeditus, lectio decumberet, eumdem Casinensem Gregorium non potuit ipse per se ordinare, ut habebat in votis, sed Hebdomadæ sanctæ septimo die, per episcopum cardinalem Ostiensem, ipso die Paschatis, consecrandum curavit. »

(638) In *Decretal.* deest, ut mox verba de Georgio. Loco R. legunt A; infra de S. Germ. om. et duximus habent pro dixerimus.

idem negotium de prudentium consilio ad nostram præsentiam remittendum, ea maxime ratione, quia videtur hoc ad regium judicium specialiter pertinere. [Si quidem probatum est *evidenter* (639), quod, pro facinore a marito prædictæ mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater mariti prædictus, videlicet R. quam ipsa mulier; licet minus juste, ab R. *comite Casertan.* tunc regio justitario, capti fuerint, et de ipsius mandato omnium honorum deliquentis fuit facta distractio, et soluta est (640) pecunia mercatori, qui a marito dictæ mulieris vulneratus fuerat, et rebus propriis spoliatus. Per prædictum autem R. *illorum bonorum venditio facta fuit, de mandato tamen justitiarii antedicti,* sed quædam possessiones penes eumdem R. mulieris sororum, remanserunt (641), quas idem R. de mandato curiæ retinuit, soluta pro eis pecunia mercatori, quia emptor alias, sicut dicit, propter possessionum minutias non exstebat. Pars, vero mulieris firmiter allegabat, quod, cum dos omnibus creditoribus præferatur, et omnia bona mariti eidem mulieri propter dotem fuerint obligata, cum mulier in hoc non fuisset culpabilis, dotem suam amittere non debet, propter quod estimationem ejus (642) instantius petebat sibi conferri, vel in possessiones, quæ mariti fuerant, ex officio delegationis induci]. asserens culpam viri sui nequam sibi de jure debere nocere. Pars autem viri e contrario respondebat se non debere ipsi super his aliquo modo respondere, quia nihil voluntate vel auctoritate sua distractum fuerat de bonis mariti mulieris ipsius, sed fiscus ea capi fecerat, et mandaverat distrahenda, quod et testium assertione probavit. Sane, cum pars mulieris diceret, de possessionibus viri sui aliqua remansisse, quæ distracta non fuerant, et ex eis sibi satisfieri postularerit, ab utroque studiosius inquisisti, quanta fuisse pecunia, quæ soluta fuerat mercatori, et ex confessione tibi consistit utriusque, quod de immobilibus usque ad viginti quatuor uncias auri alienatum exstiterat, sed præscriptus R. dicebat se decem et octo uncias illis viginti quatuor uncias addisse, et quadraginta duarum unciarum auri complevisse numerum mercatori. Allegabat quoque præ-

A dictus R. quod, cum quinque filii essent unius patris, et omnes in bonis paternis succederent, facia estimatione totius hereditatis, non proveniebat ad maritum mulieris ipsius de hereditate paterna, quod ultra viginti quatuor uncias auri valeret. Quia vero ad nos eadem causa remissa non fuit sufficienter instructa, nec nobis constituit, utrum, decem libras tarenorum (643), quas patebat mulier, dedisset in dotem, aut idem R. aliquid possidebat de bonis pertinentibus ad fratrem suum, virum mulieris prædictæ, neo potuissemus examinationi cause insistere, tum quia in præsentia tua renuntiatum fuerat allegationibus et probationibus sicut dicis, tum quia idonei et sufficietes ad nostram præsentiam non venerant responsales, eamdem causam tuo duximus examini remittendam, per apostolica tibiscripta præcipiendo [*mandantes* (644), quatenus, si tibi constiterit ex his, quæ in præsentia tua fuerint proposita, et probata, quod mulier quantum dicit, viro dedisset in dotem, et prædiculum R. de bonis fratris aliqua possidere, cum mulieribus favor multus in recuperandis dotibus debeatur, et cautum etiam sit in jure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debet indotata, cum etiam bona viri mulieri pro dote tacite obligata cum suo onere transiverint ad quemlibet possidentem, prædictum R. eidem mulieri ad restitutionem dotis, eatenus, appellatione remota, condemnes, quatenus de bonis prædicti fratris sui noscitur possidere.]

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Id. Februarii.

CCXX.

..... ELIENSIS (645). NORVENSIS (645), ET DE SANCTO ASAPH (646), EPISCOPIS.

C Ut causam matrimonii, inter filiam principis Insularum, et principem Norwalliæ, vertentem terminent (647).

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Martii.)

Cum olim dilectus filius, nobilis vir... princeps Norwalliæ, a nobis humiliter postulasset, ut de nostra sibi permissione liceret filiam nobilis viri... principis Insularum, quam se asseruit subarrasse, ducere in uxorem, non obstante, quod... patruo

(639) Deest in Decretal., ut infra veroa R. com. Casert. tunc.

(640) Decretales om. verbum hoc et infra Per... antedicti.

(641) Decretal. remanserant, legunt pro mul. s. rem.; infra verba firmiler... quod omittunt.

(642) Decretal. legunt dotis, et mox restitui pro conferri.

(643) Est nummi Saracenici genus, quod Siculi utrebantur, ut notat Albericus in suo Lexico Juris, Eiusdem meminit Leo Ostiensis, Chronic. Cassinensis. lib. II, cap. 74. « Et mille tarenos ab abbate donatus Aversam ad socerum redit. » Et idem. lib. III, cap. 57. « Bysantios sexcentos et duo millia tarenos Africanos. » Et idem, lib. IV, cap. 99. « Monasterio innovavit privilegium de relaxatione quinquaginta

D tarenorum. » Et ipse Innocentius, lib. I, epist. 257, qua confirmatur statutum Beneventanorum, ut iudices pro salario nihil accipiant ultra vicesimam litis, nec de subscriptione testamentorum vel aliis contractibus judges ipsi a civibus plusquam duos tarenos, aut notarii nisi unum.

(644) Decretal., mandamus.

(645) De istis jam actum est sæpius.

(646) Adamo, episcopo Asaphensi (de quo agit Giraldus Cambrensis in libello, de rebus a se gestis lib. I, cap. 6, apud Wharton, Angl. sacr. part. II, pag. 471), defuncto Oxonia anno 1180, successisse videtur Reinerus quidam, qui vixit usque ad annum 1220. Godwin. de presulib. Angl., pag. 635.

(647) Vide epistolam libri sex; i 47, et quæ ad eamdem adnotavimus.

ejus eadem mulier infra nubiles annos fuerat de- sponsata, cum neuter eorum transduxisset eamdem, bonæ memoriæ... Mannen. episcopo, et dilectis fi- liis... archidiacono, et... priori de Insula Glannav. sub certa forma causam ipsam commisimus (648) terminandam. Partibus itaque in prædictorum judi- cum præsentia constitutis, sicut ipsi per suas nobis litteras intimarunt, per testes ejus constitit eviden- ter, quod prædicta puella, octo annis expletis, ab L. principe Norwalliæ, tam suo quam suorum as- sensu parentum, fuerat subarrhata, sed, eo ex ne- cessitate ipsam transducere differente, ejusdem L. patruus ipsam sine consensu ejus postmodum de- sponsavit, qui, ea nequaquam carnaliter cognita, viam fuerat universæ carnis ingressus. Judices ergo prædicti, communicato prudentium virorum consi- lio, prædicto Norwalliæ principi auctoritate aposto- lica concesserunt, ut puellam desponsaret eamdem, ne discordia inter ipsum et parentes puellæ olim exorta, et tunc sopita, iterum oriretur. Nos igitur, eorumdem sententiam, nisi alius rationabile qui- dem obstaret, volentes firmitatem debitam obtinere. dilectis filiis... abbati de Abenton... priori de Henli, et magistro M. canonico de Berlinton. Bangorensis dioceseos, dedimus (649) in mandatis, ut ipsam facerent, appellatione remota, per censuram ec- clesiasticam firmiter observari. Abbas vero prædi- catus, et conjugices sui, propter conditionem in litteris nostris expressam, super matrimonio illo, sicut in eorum litteris perspeximus contineri, stu- diose ac sollicite, receptis testibus, veritatem in- quirere curaverunt. Habitibus ergo quatuor produc- tionibus testium, et redactis in scriptis depositio- nibus eorumdem, ea, quæ ad decisionem causæ credebant sufficere, de utriusque partis assensu, nobis transmittere curaverunt, ut nobis rei veritas eluceret, et consuleretur conscientiæ principis supradicti, qui priores judices, et præsertim archi- diaconum et priorem dicebat juris ignaros, et lit- teras nostras per falsam suggestionem obtentas, nec se credebat cum eadem puella posse salvari, quæ patruo ejus tradita in uxorem in uno lecto sèpius fuerat cum eodem. Nos igitur, depositionibus te- stium diligenter inspectis, probatum inverimus per easdem, quod idem L. puellam ipsam ducturum se juraverat in uxorem, sed necipiam transduxerat, nec probatur per teste, quod benedictus fuerit, aut in una terra fuerit cum eadem, utpote quorum ter- ras mare medium dividebat. In actis quoque judi- cum perspeximus contineri, quod sufficientibus te- stimoniis probatum fuerat coram ipsis, octo anno- rum fuisse puellam, quando idem L. eam juraverat seducturum. Cumque pater puellæ filiam suam in Norwalliam ad statuim terminum ducere distulisse, idem L. sororem nobilis viri... comitis Castriæ, sine contradictione qualibet, circa finem illius anni duxerat in uxorem, et R. patruus ejus puellam de-

A sponsaverat memoratam, et post annum in facie Ecclesiæ, cum illa contraxerat, et a principio Maii usque ad festum beati Viti martyris, quoties ei pla- cuit, in eodem lecto jacuerat cum eadem, et in Walliam fuerat elapsò tempore aliquanto reversus. Cæterum, transacto secundo anno a tempore despon- sationis, primo vero a tempore nuptiarum, in Manniam rediens, pacifice cohabitavit uxori, et eam secum per terram et mare deduxit, sed, ea tandem sub parentum cura relicta, in Walliam re- diit, ibique fuit viam universæ carnis ingressus. Ex dictis igitur testium collegerunt judices supradicti, quod prædictus R. puellam eamdem a tempore de- sponsationis babuerat per triennium, et tres menses, sed per biennium, duos menses, et dies quin- decim a tempore nuptiarum; fuit autem diversitas inter testes, cum quidam, ex eo quod puella erat tunc temporis macilenta, quod non fuisse carnaliter cognita existimarent, licet esset aetate nubilis, et toro matura; quidam autem nescire se dicerent, si carnaliter cognita exstisset, quidam vero crede- rent, quod cognita non fuisse, quidam vero ab ipso R. assererent se audisse, quod eam carnaliter non cognovit; licet adjicerent se nescire, utrum postmodum fuerit cum eadem. Verum, prædictus episcopus Manniæ, sicut in scriptis ejus, et suorum conjudicium secundo delegati perspexerant contineri, conjudicibus ejus absentibus, tam ex ipsis puellæ quaen parentum, nutricis et familiarum ejus didicito juramentis, quod prædictus R. puellam ipsam car- naliter non cognovit. Patruo ergo viam universæ carnis ingresso, cum prædictus L. a rege Manniæ juniores filiam in conjugem postulasset, nec id obtainere potuisset ab eo, utpote cum ipsa fuisse alii copulata, sèpedictam puellam de assensu priorum judicium sibi postmodum copulavit. Constitit igitur ex prædictis quod inter sèpedictum L. et prædictam puellam, dum octo esset annorum, cuius tamen consensus non invenire expressus, antequam cum ipsa ejusdem L. patruus contraxisset, tantummodo per verba de futuro fuerunt sponsalia cele- brata, ita quod nec idem L. transduxerat aut sub- arrbarat eamdem, nec cum ipsa fuerat benedictus, quin'imo nec in eamdem fuerant terra simul, utpote quorum terras, sicut superius est expressum, mare medium dividebat: unde præsumi non potest quod aliquid attenterint quod non potuerint consummare. Consistit etiam per prædicta quod puella ipsa non non anno sèpedicto R. desponsata fuerat, et in decimo ab ipso transducta, et ultra biennium in uno lecto frequenter fuerat cum eodem. Unde colligitur mani- feste quod primæ litteræ per falsam fuerunt sug- gestionem obtentæ, cum contineatur in illis quod neuter eorum transduxit eamdem. Cumque tandem simul in uno lecto fuisse, de jure præsumitur quod facti fuerint una caro, cum etiam in duodecimo anno, in quo libero et legitimum habet in hujus-

(648) Vide epistolam libri secundi 233.

(649) Vide epistolam jam supra laudatam libri sexti 47.

modi puella consensum, voluntarie fuerit cum eodem, patet eam in ejus matrimonium legitime consenseris, nec potuisse contrahere postmodum cum nepote. Unde idem l. ducere ipsam de jure non potuit, et, si de facto ipsam sibi post mortem patrui copulavit, ab eo merito separandus. Ideoque fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, vocatis qui propter hoc fuerint evocandi, causam ipsam secundum praescriptam formam, appellatione postposita, terminitis, facientes, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kal. Martii.

CCXXI.

**PRIORI (650) MONASTERII BEATÆ MARÍÆ DE CHARITATE,
EJUSQUE FRATRIBUS.**

**Confirmatio privilegiorum, et enumeratio omnium ad
eos spectantium.**

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Martii.)

Quoties a filiis nostris, quos pro sua religione et honestate, speciali prærogativa diligimus charitatis, aliquid a nobis devotione debita postulatur, quod religioni et honestati non obviat, ad concedendum quod petitur tanto facilius debemus concurrere, quanto magis id ex injuncto nobis officio dignoscitur convenire. Cum enim, licet indigni, auctoritatem geramus apostolicæ sedis, sic omnium ecclesiarum utilitati compellimur providere, sic de ipsarum quiete attentius cogitare, ut earum jura illæsa serventur, et que a predecessoribus nostris acta sunt, firma et inconvulta stabilitate debeant permanere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus gratum impartientes assensum, monasterium beatissimæ Mariæ, semper virginis, de Charitate, cui, largiente Domino, deservitis, ad exemplar felicis memorie Urbani, Paschalis, Lucil et Adriani, prædecessorum nostrorum, Romanum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes ut quasunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque vocabulis exprimenda: In Antissiodorensi episcopatu, apud Boniac. ecclesiam Sancti Petri et Sancti Aniani, cum omnibus possessionibus et appenditiis suis; apud dominam Mariam, Sanctæ Mariæ et Sancti Amatoris; apud Balbiacum, Sancti Stephani; apud Septemfontes, Sancti Petri; apud Conam, Sancti Aniani ecclesiam de novo Vico; apud Poliac., Sancti Petri, apud Mevam, Sancti Juliani; apud Beluciac; Sancti Martini; apud Nartiac., Sancti Marcelli, apud Varenam, Sancti Martini; juxta Varenam, Sancti Silvani; apud dominum Petrum, Sancti Petri; apud Murliacum, Sancti Martini; in bosco Britanniae, Sancti Vincentii; apud Castrum-Novum, Sancti Symphoriani; apud Sulliacum, Sancti Symphoriani juxta Sulliacum; apud Virgultum, Sancti Germani et Sancti Aniani; apud Manniacum, Sancti Petri;

(650) Guillelmus II, primus prior de Sesanna, deinde simul de Charitate, notus est instrumentis ab anno 1198. Successoris ejus, Gaufridi, nomen

A apud Aonam, Sanctæ Mariæ; apud Cren., Sancti Stephani; apud Colongias super Joviam, Sanctæ Mariæ ecclesiam de Circum; apud Nannai, Sancti Simeonis; apud Alniacum, Sancti Saturnini; apud Festiniacum, Sancti Cyrici; ecclesiam de Vi Sancti Stephani; apud Mannas, Sancti Martini; apud Cel-lam, Sancti Juliani; in episcopatu Nivernen; ecclesiam Sancti Aniani de Albiniaco, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Sulpitii de Capella super Ligerim, de Partiaco, Sancti Victoris de Nivernis, de Bischis, de Jancuriaco, de Sancto Sulpitio, de Bellomonte, de Roi, de Patingiis, de Monteniaco, de Salviniaco, de Cerciac, de Colon-giis, super castrum Cerciac. In archiepiscopatu Bituricen., ecclesiam de Monastello, cum burgo et cum omnibus pertinentiis suis; de Sancta Montana, de Argento, cujus castellum et cetera in terra monachorum sunt; de Partiaco, ecclesias de Sancto Celso, cum burgo et omnibus pertinentiis suis; de campo Faraldi; de Sancto Florentio; de Cyolio; item, de Brolio; de Valeniac; de Bardai; de Zan-conio; de Ulmeriac; de Ponteniac, castrum Sancti Cirici; de Blec. de Neruda; de Pera; de Birriaco; ecclesias Sanctæ Mariæ et Sancti Martini; apud Montem Falconis, de Coola, in episcopatu Eduen. in suburbio ecclesiam Sancti Rozi; ecclesias de Rocta, de Monte Ausberti, cum villa de Brazi; de Viverio, de Sancto Honorio; de Larzeneia; in episcopatu Aurelaniensi, ecclesias in suburbio Sancti Laurentii, cum omnibus pertinentiis suis, et de Bolio; in Carnotensi episcopatu, ecclesias in sub-urbis Sanctæ Mariæ Belli-loci; apud Morvillam Sancti Joannis; in diœcesi Turonensi, ecclesias sancti Michaelis, Sancti Medardi, de Ewra; in diœcesi Senonensi, ecclesias Sanctæ Mariæ de Porta Leonis, cum omnibus pertinentiis suis; de Curtiniaco, Sancti Petri, cum pertinentiis suis; de Dictiaco; de Castro Rainardi, Sancti Nicolai; ecclesias de Monte Boio, cum omnibus pertinentiis suis de Castellione; de Chavennis; de Joveniac, cum omnibus pertinentiis suis; de Sancto Sidronio, cum omnibus pertinentiis suis, de Branchiis; de Contentione; de Ladit; de Castello Beliot, de Venesiaco; de Cruce, cum omnibus pertinentiis suis; de Jovis-villa; de Julliac; de capella Fagi; in Trecensi episcopatu; ecclesias Sancti Sepulcri, cum omnibus pertinentiis suis; de Sancto Justo; de Senzannia, cum omnibus pertinentiis suis, in episcopatu Sues-sionensi, ecclesias de Bren, cum omnibus pertinentiis suis; de Villerias, cum omnibus pertinentiis suis; in episcopatu Catalaunensi, ecclesiam de Monte Mauru; in episcopatu Meldensi, ecclesias de Rodo-lio, cum omnibus pertinentiis suis; de Firmitate; Ansulsi; de Calli; Chamini; de Bussei; de Bellovidere et Sancti Christophori in suburbio; in episcopatu Parisiensi, ecclesiam Sancti Yonii, cum omnibus pertinentiis suis; in episcopatu Belvacensi, non ante annum 1209 legitur Gall. Christ. tom. XII, pag. 407.

ecclesiam Sancti Christophori, cum omnibus pertinentiis suis; in diœcesi Rothomagensi, ecclesiam de Longavilla, cum pertinentiis suis; in Venetia, ecclesiam Sanctæ Crucis, cum pertinentiis suis; in Hispania, ecclesiam Sancti Petri de Arratis, cum pertinentiis suis; in Anglia, in episcopatu Wintonien., ecclesiam Sancti Salvatoris de Bermundesia, cum pertinentiis suis; in episcopatu Lincolnien., ecclesias Sancti Andræ de Norhamton, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Darentia, cum pertinentiis suis; in episcopatu Ereforden., ecclesiam Sanctæ Milburgæ in Wene loc, cum tota villa et aliis pertinentiis suis; in archiepiscopatu Eboracensi, ecclesiam de Pontefracto, cum pertinentiis suis; alias quoque ecclesias et capellas et decimas de Laurentio et de Mena, et cæteras omnes quas canonicæ possidetis, vobis nihilominus auctoritate apostolica confirmamus. Liceat præterea vobis in ecclesiis vestris presbyteros eligere, qui, si idonei fuerint, ab episcopis, gratis et absque ulla pravitate, curam suscipiant animarum, eisque de spiritualibus, vobis vero de temporalibus, debitam sujectionem impendant. Præsenti quoque decreto districtius inhibemus ut nulli episcopo liceat in vos et in locum vestrum, qui videlicet de Charitate nominatur, excommunicationis vel interdicti sententiam, nisi de mandato sedis apostolicæ, promulgare. Ad exemplar etiam felicis memoriae prædecessorum nostrorum, Innocentii et Adriani, Romanorum pontificum, concedimus vobis vestrisque successoribus in perpetuum, ut, parochiis pertinentibus ad jus vestrum, nullus futuris temporibus ordo seu religio, nisi vestra, ponatur. Prohibemus insuper ut, infra parochias ad jus vestri monasterii pertinentes, absque prioris et capituli vestri assensu, nullus ecclesiam vel capellam, seu cœmeterium, salvia privilegiis apostolicæ sedis, ædificare præsumat. Decimas etiam ecclesiarum vestrarum, quæ a laicis obtinentur, si secundum Deum eorum potestati subtrahere vestras religionis reverentia poterit, ad vestram et pauperum gubernationem vobis liceat possidere. Consecrationes vero altarium seu ecclesiarum vestrarum; ordinationes etiam clericorum, etc., usque exhibere. Alioquin, quemcunque malueritis, etc., usque impen dat. Pro altaris vero et ecclesiis, sive decimis vestris, nulli episcoporum facultas sit, gravamen indebitum vobis aut molestias irrogare, sed, sicut eorum permissione, quædam ex parte, quædam ex integro canonice habuistis, ita et in posterum habeatis. Decernimus ergo, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et in supradictis capellis diœcesanorum episcoporum canonica justitia. Si quis igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in via Iata diaconi cardinalis, xiv Kalendas Martii, inductione viii, In-

(651) Epistola hæc legitur in Gestis Innocentiti, § LXXXVIII.
Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 27

A carnationis Dominice anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno septimo.

CCXXII (651).

..... VERCELLENSI EPISCOPO (652).

Monet, et roga: ut patriarchatum Hierosolymitanum acceptet.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Februarii.)

[Ut lapsus humani generis, etc. ut in ea quæmittitur Siff. tituli Sanctæ Praxedis presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, in Regesto sexti anni (653), in eumdem modum usque labores. Accidentes enim ad præsentiam nostram dilecti filii prior, et canonici Sepulcri Dominici, tam viva voce, quam per litteras quas tulerunt, nobis humiliter intimarunt, quod, cum dilectus filius noster, S. tituli Sanctæ Praxedis presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, non potuisset inducit, ut electioni de factæ de ipso ad Hierosolymitanam ecclesia mconsentiret, convenientes in unum, te in patriarcham unanimiter postularunt, quorum postulationi et charissimus in Christo filius noster, A. illustris rex Hierosolymitorum, assensum præstit, et archiepiscopi et episcopi consenserunt, per suas nobis litteras supplicantes, ut te non solum inducere, sed et cogere dignaremur, ut postulationi eorum humiliter consentires. Idem, quoque, Sanctæ Praxedis et dilectus filius noster, P... tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinales, apostolicæ sedis legati, per suas nobis litteras intimarunt, quod, cum suffraganei Ecclesiæ Hierosolymitanæ in electione vocem se assererent habere, prior autem et canonici Sepulcri Dominici hoc negarent, factum est taudem, ut, nominatus duabus personis, vices et voces suas in eos devote conferrent, et ex illis quam magis idoneam crederent, eis eligerent patriarcham. Similiter et prælati Provinciæ in eos, si quid juris in electione habebant, concorditer contulerunt. Ipsi ergo, deliberatione præhabita, de duabus nominatis personis, te potius eligentes, nominarunt eidem Ecclesiæ in pastorem. Licet autem valde nobis necessarius sis in partibus Lombardia, utpote cui secure in arduis etiam negotiis committimus vices nostras, propter urgentem tamen necessitatem non solum Ecclesiæ Hierosolymitatæ, sed totius Orientalis provinciæ, etc. usque proventuros. Taliter igitur pro Deo et propter Deum super hoc mandatum apostolicum exequaris, quod manum districtioris severitatis nos non oporteat adhibere. Nam, etsi, secundum statuta canonica, nullus invitus crescere compellatur, tamen juxta legitimas sanctiones, aliquid ad publica munera trahuntur inviti. Interest autem, tam apostolicæ sedis quam Ecclesiæ generalis, immo etiam generaliter omnium et singulariter singulorum fidelium crucifixi, ut eidem Ecclesiæ persona præficiatur idonea in pastorem, nec tu tuam ad honorem assu-

(652) Vide epistolam libri tertii 38, nec.

(653) Vide epistolum libri sexti 129, et quæ ibi adnotata sunt.

meris quam ad onus, cum Ecclesia illa hodie plus habeat oneris quam honoris. Necturberis in aliquo, vel causeris, quod praedictus cardinalis Sanctæ Praxedis factam de se postulationem a canonicis Sepulcri Dominici non admisit, quia forsitan, sicut Sara Tobiæ, sic et ipsa viro fuit alii divino iudicio reservata, vel fortassis hoc eum ad hujus oneris recusationem induxit, ne, cum in partibus illis praeditis existeret, videretur promotionem propriam procurasse, ac ex eo præsertim notam ambitionis incurreret, quod, cum ad remotionem cujusdam perversæ personæ, quæ ad eamdem ecclesiam fuerat improbe nominata, opportune ac importune, sicut ad ejus pertinebat officium, institisset, amota illa, factam de se postulationem postmodum acceptaret.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalen- das Martii.

CCXXXIII.

P. TITULI SANCTI MARCELLI PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Reprehendit eum, quod una cum S. tituli S. Praxedis presbytero cardinali, reliquerit terrum sanctam, et Constantinopolim accesserit. **Mandat** tamen, ut, cum in urbe illa esset, omnia illic ordinet usque ad adventum alterius legati, non omessa, interea, cura Hierosolitanarum rerum.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Martii.)

Accepimus ex relatione multorum, et tuus nobis nuntius intimavit, quod tu et dilectus filius, S. tituli Sanctæ Praxedis presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, a Hierosolitanâ provincia Constantinopolim accessistis. Nos igitur, distinguentes utrum pro necessario terræ sanctæ succursu ad exercitum crucesignatorum, super quos legationis accepistis officium, accesseritis, an pro Græcorum ordinandis ecclesiis, ad partes transieritis memoratas; in primo casu vestrum non reprobamus accessum, in secundo vero, ut salva pace vestra loquamur, ipsum temerarium reputamus, non tam nos, quam etiam fratres nostri, cum super his nullam a nobis receperitis potestatem, nisi forte vos articulus insperatae novitatis excusel, præsertim, cum charissimus in Christo filius noster, B. Constantinopolitanus imperator illustris, per litteras nobis et pontios supplicaverit, ut ad partes illas mittere dignaremur a latere nostro legatos, quod et nos, de fratribus nostrorum consilio, facere disposuimus tempore opportuno. Ut autem de gratia speciali vestro provideamus honori, ne nimium confundamini, utque Constantinopolitanæ provinciæ per vestram sollicitudinem consulamus, ne diu careat provisore, concedimus nobis, ut interim operemini vice nostra, quæ ad divini nominis gloriam, apostolicæ sedis honorem et salutem tam cleri quam populi videritis expedire attentius provisuri, ne

(654) Fragmentum hujus epistolæ reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 39, *De sententia excommunicationis*, cap. 41. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

Eadem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 65.

A Hierosolitanam provinciam, ad quam fuisti specialiter deputati, relinquatis quasi penitus desolata, præsertim, cum in accessu vestro patriarcham haberet, qui pastoralem in ea sollicitudinem exercebat, in vestro vero recessu careat patriarcha, unde nullus remansit in illa, qui super eam pastore officium exsequatur. Quocirca, discretioni tua per apostolica scripta mandamus, quatenus cum prædicto legato diligenter efficias, ut, donec illi terra fuerit alio modo consultum, per alterum vestrum salubriter consulatur eidem nec ad redditum properetis, antequam super hoc mandatum recipiatis apostolicum speciale.

Datum, ut in atia.

CCXXIV (654).

B UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER LOMBARDIAM CONSTITUTIS.

Declarat, quod excommunicati a sede apostolica, non censeri debent absoluti, si litteræ eis a Pontifice diriguntur cum salutationis alloquio.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Martii.)

[Si aliquando forte contingit (655), quod eis, qui auctoritate apostolica sunt excommunicationi subjecti, nostræ litteræ cum salutationis alloquio destinantur, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata, cum per ignorantiam, vel negligenciam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat hujusmodi litteras impetrari] sicut nuper in Placentin. dicitur contigisse, qui, cum sint propter iniquitatem, quam in Deum et ejus Ecclesiam commiserunt, excommunicationis vinculo innodati, se quasi absolutos per hujusmodi litteras, quas eis pro Templaribus misisse dicimur, gloriantur, quamvis non simus memores talium litterarum; cum, etsi eis jam excommunicationis exhibet fuerint, forsan tamen prius fuerant impetratae. Quocirca, universitatib[us] vestræ, per apostolica scripta mandamus, quatenus eos sicut excommunicatos arctius evitatis, donec a suo resipiscant errore, in similibus, si quando forte contigerit, simile judicium observantes.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum xi Kalendas Martii.

CCXXV (656).

..... PLACENTINO (657), ET TERDONENSI (658) EPISCOPIS.

Facultas absolvendi Placentinos.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Martii.)

Cum petentibus veniam claudinon debeant viscera pietatis, auctoritate volis præsentiam liberam concedimus facultatem, ut, si Placentini, qui Deum et ejus Ecclesiam graviter offenderunt, ad mandatum Ecclesiæ redirentur, sat: facere curaverint de commissis, vos eis secundum formam Ecclesiæ absolu-

(655) In Decretal. contigerit.

(656) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 65.

(657) Lib. v. epist. 75, not.

(658) Ibid. epist. 73, not.

tionis beneficium impendatis, ita, quod propter paucos non rumpatur inter multos nervus ecclesias- tice disciplinæ.

Datum, ut in alia..

CCXXVI (659).

LITTERÆ ANDRÆ, GUBERNATORIS UNGARIAE.

De translatione archiepiscopi Cologensis ad archiepi- scopatum Strigoniensem.

Reverendo in Christo Patri, Innocentio, Dei gratia, sacrosantæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici, A. eadem gratia Dalmat. et Croac. dux, et totius regni Ungariæ gubernator, salutem et filialem in omnibus reverentiam. Cum, expiæ recordationis fratris, nostri, H. quondam Ungariæ regis, dispositione, ob teneram: filii ejus regis Ladislai ætatem, pueri curam et regni regimen suscepimus, prom- ptam gerimus voluntatem, quæ bene constituta sunt observare, et quæ per fratrem nostrum laudabiliter noverimus inchoata, quantum in nobis est, feliciter effectui mancipare. Hinc est, quod, cum a benignitate sedis apostolicæ memoratus fraternoster petierit, ut archiepiscopus Cologensis in Strigonien- sem transferatur archiepiscopatum (660), nos id utrisque ecclesiæ utilitatice dederemus plenus agnoscentes a pia paternitate vestra petimus attentius, quatenus intuitu Dei et precum nostrarum obtentu, sine dilatione, si nondum concessistis, concedatis, ut archiepiscopus Cologensis ad Strigoniensem metropolim transferatur, et ut, cum post susceptum regni gu- bernaculum, hanc primam petitionem nostram no- verimus exauditam, Romanæ Ecclesiæ tanto simus in omnibus devoteiores, quanto per hoc plenius in- tellexerimus quod speciali quadam affectione nos amplectitur vestra benignitas. Quod autem sub si- gillo fratris nostri præsentes litteras vobis transmit- mus, novitati nostræ, non faleitati ascribatis.

CCXXVII (661).

.... DE CURIA DEI (662), ET.... DE ELEEMOSYNA (663)

(669) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 54 et 56.

(660) Vide epistolam hujuscemodi libri septimi 159.

(661) Fragmenta epistolæ hujus reperuntur inter Decretales, lib. II, tit. 6, *Ut lite non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam, cap. 4.* Quæ illic leguntur, hic uncis incluse sunt; variæ lectiones dantur.

(662) Quis fuerit, tunc temporis, abbas monas- terii de Curia-Dei, pro certo statuere non possumus. Hugonem I, ab anno 1181, usque ad annum 1189, ex instrumentis, memorant auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. VIII, col. 1584; ejus obitum XII Kal. Novembris, sed anno incerto, ex necrolo- gio, assignantes. Mox, Hervæ nomen, in instru- mento quodam, verum non expressis notis chrono- logicis, legi asserunt. Deinde, Hugonem II, sed non ante annum 1209, adducunt.

(665) • VII. Radulfus II obtinuit, vi Kalend. Martii, anno 1203, confirmationem ab Innocentio III, xl librarum Andegavensium a Ludovico comite Claro- montensi eleemosynæ legatum pro Adelicia matre.

« IX. Hamericus, seu Aymericus. anno 1205, Bullam adeptus est ab Innocentio papa. Rursus repe- rimus H. anno 1209, mense Novemb. Testis fuit do- nationis factæ Stellæ a Joanne, comite Vindocinensi, anno 1211. Regebat adhuc anno 1222. » *Gall. Christ.*

ABBATIBUS AURELIANENSIS ET CARNOTENSIS (664)
DIOCESEON, ET CANTORI AURELIANENSI.

Causam, inter W. vicecomitem Benaci [al. Cenacii], el Eustachiam uxorem ejus, vertentem, ipsis com- mittit.

(Apud S. Petrum, XIII Kal. Martii).

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius nobilis vir, W. Vicecomes Benaci (665), humili nobis conquestione monstravit, quod, cum nobilem mulierem Eustachiam duxisset legitime in uxorem et duas filias suscepisset ex ipsa, tandem ipsa nobilis, suadente humani generis inimico, divertit ab ipso. Cumque a venerabili fratre nostro.. Pictaviensi (666) episcopo, diocesanu suo, non posset super hoc justitiam obtainere, nos, ad petitionem nuntiorum ipsius et mulieris ejusdem, causam, quæ inter ipsos super eorum matrimonio vertebaratur, dilectis filiis... abbati (667) Sancti Leodegarii... decano Sancti Petri (668), etc... priori (669) Sancti Hilarii de cella, Pictavensibus, duximus commit- tendam, qui, sicut nobis suis litteris intimarunt, cum eis liquido constitisset prælatam E. a viro suo de quo duas suscepserat filias, auctoritate propria divertisse, habito prudentium virorum consilio, de- creverunt eadem E. ad virum suum debere reverti, reservata sibi accusandi matrimonium post rever- sionem suam, si vellet, plenaria potestate. Quod, cum facere noluisset, excommunicationis eam vin- cculo astrinxerunt supponentes terram ejus et fami- liam ecclesiastico interdicto. Verum, cum senten- tiam ipsam præcepissemus postmodum, sicut ratio- nabiliter lata erat, usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari, tandem, eadem E. ad sug- gestionem venerabilis fratris nostri... Andegavensis episcopi (670), et dilectorum filiorum... de Granateria (671), et.., de Bellofonte (672) abbatum causam ipsam venerabili fratri nostro... episcopo (673), et dilectis filiis, G. archidiacono Corisopitensibus, et

tom. VIII, col. 1398.

(664) Nunc Blesensis.

(665) In Decretal. deest, hoo verbum, præterea legendum Cenacii. ex notis Alteserra.

(666) Lib. v, epist. 28

(667) Arnaldus II, S. Leodegarii abbas memorata in instrumentis ab anno 1187, usque ad annum 1244. Vide *Biblioth. Cluniac.*

(668) Si agitur hic de decano ecclesiæ metropoli- tanæ Pictavensis S. Petro dict. tñ, eratis vel Guill- elmus I, qui versus annum 1200, in instrumentis memoratur, vel Philippus cuius nomem, ab anno 1211, usque ad annum 1222, quo factus fuit episco- pus, in chartis legitur. Vide *Gall. Christ.* tom. II, col. 1216.

(669) Cellæ S. Hilarii prior Seguinus, anno 1204, dicitur, in imperfecta hujuscemodi monasterii priorum serie. *Ibid.* col. 1336.

(670) Vide epist. lib. quinti 28, not.

(671) Monasterio de Granateria Joannes I, præ- erat anno 1201; memoratur quoque 1225, et 1246. *Gall. Christ.* tom. II, col. 1450.

(672) Nullum Bellontis abbatem, circa hæc, in quibus versamur, tempora, memoraut auctores novæ *Gallæ Christianæ*, tom. II, col. 1385.

(673) Guillelmus, episcopus Corisopitensis circa annum 1203 memoratur. *Hist. Britan.* tom. I,

magistro P. de Buter, canonico Andegavensi, sub hæc forma obtulit delegari, ut, si eis constaret, quod eadem mulier, sicut nobis scripserant idem episcopus et abbates, loco sibi p̄fīxō nequiverit ad p̄dictos judices accedere propter guerras, et quod in confinio Pictaviensis et Andegavensis episcopatum securum adversæ parti conductum dare voluerit, et p̄stare sufficientissimam cautionem quod eos servaret indemnes, in irritum revocato quidquid in ejus p̄judicium post appellationem ad nos legitimam interpositam invenerunt temere attentatum, non obstante commissione p̄dicta, partes antes uam convocarent p̄sentiam, et, rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, causam appellatione remota, fine debito terminarent, facientes quod decernerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Ipsi vero, sicut in eorum litteris perspeximus contineri; cum partibus apud Voentum, et postmodum apud Lucion. terminum assignassent, idem vicecomes, se per litteras et procuratorem excusans, asseruit, quod ad loca illa, cum inimici ejus ibidem haberent dominum, propter mortis periculum accedere non audebat, cui adversa pars et barones, qui ibidem aderant, responderunt, quod ipsi eidem vicecomiti litteras de conductu cum litteris... vicecomitis Toarcii, Sene-scalli Pictaviæ, per nuntium destinarent; quibus procurator vicecomitis replicavit, quod propter litteras ad suspectum sibi locum non audebat accedere, sed tutum locum assignari sibi et restitutionem uxoris fieri postulabat, quod si facere nollent judices dominum suum gravari dicebat, propter quod ad appellationis remedium convolavit, nec voluit postmodum, licet fuerit requisitus coram ipsis judicibus respondere, ipsos asserens manifeste suspectos, et innovavit appellationem emissam. Judices autem, credentes appellationem non esse legitimam et per testes postmodum cognoscentes, quod sententia fuerat post appellationem in dictam mulierem prolata, eam denuntiaverunt penitus non tene-re. Tandem vero, apud Pozaugins peremptorio partibus assignato... Turonensis decanus (674), avunculus ejusdem vicecomitis, se obtulit pro ipso venturum, si securus eidem concederetur conductus, per litteras nihilominus contrajudices causas suspicionis allegans, videlicet, episcopum ipsum esse consanguineum nobilis viri. G. de Toarcio, comitis Britanniæ, qui causæ ipsius mulieris se nimium immiscebatur, et ipsius cornitis subditum potestati, archidiaconum vero, clericum ipsius comitis commensalem et magistrum P. de Bucer, oriundum de

pag. 132. Diem clausit, extremum pridie Non. De-cemb. 1219 Gall. Christ. vet tom II, pag. 351.

(674) De decanis Turonensis, pauca hæc reperiuntur in Gallia Christiana vetere. t. I, pag. 789, col 1, A. « Theobalillus p̄sens definitioni Gaufridi comitis Pertensis, annuentibus Thoma filio, et Guillelmo p̄posito Carnotensi, pro fundatione Ecclesiae Collegiatæ castri de Mauritania anno 1202.

« Joannes, de Faye, I anno 1206, ex decano in

A terra mulieris ipsius. Judices autem, postmodum alio peremptorio partibus assignato, super consanguinitate testes receperunt mulieris ejusdem, et alio termino apud Malleonium partibus assignato, attestaciones publicari fecerunt, vicecomite se per suas litteras excusante. Ad ultimum vero, cum terminus ad recipiendam sententiam fuisse partibus assignatus, nuntiis mulieris, etc., archidiacono Turonensi, fratre ipsius vicecomitis, in ipsorum præsentia constitutis, nuntiis ipsius mulieris sententiam postulantibus et ipso archidiacono pro fratre suo terminum requirente, de prudentium consilio terminum partibus assignarunt, quo deberet secundum juris ordinem in causa procedi, sed nuntiis mulieris, contumaciter recedentes, altera die B nostram audientiam appellarunt, dicentes, dominus susa gravamen inferri, eo quod judices non interfuerant apud Malleonium, ubi terminum assignarant ad sententiam perforendam, et quia locum extra provinciam assignabant, cum ipsis essent de provincia Turonensi. Judicibus autem appellationi defertibus, nuntius mulieris ad apostolicam sedem accedens proposuit, quod, cum super causa ipsa judices p̄libati eumdem vicecomitem ad præsentiam tuam pluries peremptorio ad loca competentia et intervallis legitimis citavissent, nec idem vicecomes, muliere comparente p̄fata, venire voluerit vel sufficientem mittere responsalem, ipsis testes mulieris receperunt, vicecomitem ipsum iterato per duo peremptoria edicta citantes, ut coram ipsis dicturus contra testes, vel dicta testium, compareret. Sed, cum ipse nec venerit, nec sufficientem nuntium destinarat, attestacionibus publicatis ab ipsis, et partibus citatis ad sententiam audiendum mulier eadē, dicto vicecomite se contumaciter absentante, sibi darisententiam postulavit, ad quam procedere, licet requisiti s̄p̄ius, noluerunt propter quod pars mulieris, sibi sentiens imminere gravamen, ad nostram audientiam appellavit. Nos vero, credentes quod eadem mulier pro matrimonio labaret, eisdem ad petitionem nuntii duximus injungendum, ut, in eadem causa secundum attestaciones receptas legitime procedentes, ipsam, sublatu cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, sine debito terminarent, dilectis filiis... de Granateria... de Insula Calveti (675), etc. de Alba Coronana (676) abbatibus, dantes nihilominus in mandatis, ut, si p̄fati judices in executione mandati nostri negligentes existarent, vel remissi, ipsis, secundum attestaciones receptas ab ipsis, in eodem negotio ad diffinitivam sententiam, sublatu appellata pontificem assumptius, anno 1208, uti scribitur in Chronico Turonensi. »

(675) Nullus, circa hæc, in quibus versamur, tempora, monasterii Insula-Calveti abbas memoratur apud auctores novæ Galilæ Christianæ, tom. II, col. 1432.

(676) De abbatibus Albæ Coronæ, apud auctores veteris Gallæ Christianæ, nihil, tom. IV, pag. 17, col. 2.

tionis obstaculo, procedere non tardarent. Ceterum, dictus vicecomes Benaici in nostra praesentia constitutus, gravem coram nobis, contradictores judices [exposuit questionem (677), quod, cum dictus Corisopitensis episcopus nubilem virum Guid. de Toarcie, comitem Britan., proxima linea consanguinitatis attingat, et archidiaconusejus sit clericus commensalis; qui eidem vicecomiti est adversarius principalis, ut qui uxorem suam et terram publice detinere presumit, et magister P. de Buter (678) de terra uxoris sua oriundus existat, namis favens eidem et omnes sub districtu, et potestate ipsius G. existant, nec nisi per districtum ipsius ei pateretur accessus ad eos ipsis (679) nunquam ei voluerunt nisi in terra inimicorum suorum locum et terminum assignare, ubi sine mortis periculo accedere non audebat; et, licet litteras non habuerit de conductu, si tamen ei missae fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis. Insuper, cum eis certam formam duxerimus praesigendam, ipsi post appellationem ad nos legitime interpositam reliquentes formam, quam præfixeramus eisdem, de appellatione tandemmodo, prætermisso juris ordine, inquirentes, cum non fuisse ostensum ipsam esse legitimam, neo temere aliquid attulatum, nec de aliis injunctis sibi capitulis inquisissent, sententiam in ipsam mulierem rite latam minus juste irritam nuntiarunt, et, lite non contestata, testes super principali recipere præsumentes et recusantes legitimas exceptiones ipsius, allegationes ejus pro majori parte, et maxime quæ faciebant ad causam, in suis litteris tacuerunt, pro adversa parte multa quæ coram eis allegata non fuerant opposentes. Præterea, adversa pars, quæ per falsis suggestionem ipsis causam obtinuerat delegari, fraudulenter intendens per testes reprobos ipsius vicecomitis justitiam enervare, sub frivolæ appellationis prætextu, furtim ad eosdem et prædictos de Franateria, de insula Calveti, et... de Alba Corona abbates, super terrena sententia litteras impetravit, ipso vicecomite, super prosequenda appellatione sua, existente in itinere ad sedem apostolicam veniendi. Unde, cum fraus adversariorum suorum eis patrocinari non debeat, nec ipsi præjudicium generare, cumque constet judices ipsos, in causa, post appellationem ad nos legitime interpositam, præter formam mandati nostri, tanquam manifeste suspectos, temere processisse, idem vicecomes petebat instanter, ut, revocato in irritum quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam, per ipsos judices, vel alios, in ejus præ-

(677) Verbum hoc Decretales omittunt, ut infra dictus et nob. vir. Guid. de T.; mox utpote legunt pro ut.

(678) Desunt in Decretal., quæ infra existant camitis memorati legunt pro el pot. ip. G. ex.; mox pateat pro potuerit, et conjunctionem add. post eos.

(679) Decretal. add.: quibus causa inter ipsum et uxorem suam commissa fuerat); et mox voluerint pro

A dicum fuerat attentatum, revocatis etiam litteris, quæ ipso veniente ad nos fuerant per mendacium imputata, uxorem suam reverti ad ipsum per excommunicationis sententiam, et interdictum terræ compellere dignaremur, detentores ipsius et terræ, eadem distictione cogentes, ipsam et terram restituere cum fructibus perceptis ex ipsa, faceremus sententias, singulis diebus Dominicis et festis, per Turonensem et Burdegalem provincias publicari et firmiter observari, usque ad satisfactionem condignam. Cum igitur in matrimonialibus causis ad conjugendum quam disjungendum debeamus existere proniores, ne forte quod Deus conjunxit homo separare præsumat, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo [mandamus, quatenus, cum, sicut idem asserit vicecomes (680), propinquiores sitis terræ nobilis jam dictæ quam suæ, ac causa ipsa per vos commodius valeat terminari, cum ad vos securus pateat accessus utrique, partes ad vestram præsentiam convocetis, et, inquisita super præmissis diligentius veritate, si vobis constituti, quod ante litem legitime contestatam, vel post appellationem rationabiliter interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium (681) recepti fuissent, vos attestations hujusmodi decernatis irritas et inanes, appellatione cessante, compellentes censura ecclesiastica prædictam nobilem, ut revertatur ad virum (682), quem inconsulte dimisit mandatum apostolicum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, impleturi, ita, quod, postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit tam uxoris, quam terræ, causam super matrimonio audiatis, eamque fine canonico terminatis.] Contradictores, etc. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Romanæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Martii, anno septimo.

CCXXVIII.

..... POTESTATI ET POPULO ANCONITANO.

Ut intruso Maguntino resistant.

Licet nefandæ memorie Marculdus, dives et potens astutus et audax, totius obtineret Marchie principatum, vos tamen et alii Marchian. jugum ejus importabile cognoscentes, non sine multis laboribus et expensis prudenter et potenter illud de vestris cervicibus excussistis, ad naturale apostolicæ sedis dominium revertentes, quæ de se vere dicere potest. Jugum meum suave est, et onus meum leve. Miramur ergo non modicum et movemur, quod, etsi constantes in nostra fidelitate manseritis, negligentes tamen adversus illorum nequitiam extitistis,

voluerunt quo pro ubi habuit pro habuerit legunt.

(680) Desunt hæc in Decretal. quæ mox utrinque partibus convocatis pro utr. p. a. v. p. c. et ei i. s. p. d. v. legunt et ex præmissis causis pro rationab.

(681) Decret. add. absque culpa contumaciæ, et mox appell. cess. omittunt ut verba cens. eccl.

(682) Decretal. add. suum et mox om. mandatum impleturi.

qui venerunt vestram subvertere libertatem, imo verius extinguerem vitam, ut vos in servitutem redigant viliorum quin potius crudeliorum mortem adducant. Nec vere potestis propter illorum potentiam de vestra vos impotentia excusare, cum revera potentia vestra sufficiat ad eorum impotentiam comprimendam, dummodo cessest inter vos livor invidiae, quæ sola vos poterit impedire, neque terreri debetis de vanis rumoribus ultramodum, quia sicut frequenter estis experti, quidam, cum viribus nocere non possint, fraudibus superare nituntur, singentes multa de paucis et magna de parvis, imo nonnunquam quedam de nullis, sed eorum mendacium sicut fumus evanescit. Præterea, cum ad defensionem vestram justitia vos debeat amplius animare, de qua Scriptura sacra testatur: Quod beati sunt qui persecutionem propter justitiam patientur, noveritis, nos dilecto filio, C. (683) tituli Sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali, apostolice sedis legato, quoddam insinuasse capitulum ex testamento imperatoris Henrici vobis fideliter expendum, quod vos de justitia poterit reddere certiores. Cumque duæ partes sint in imperio, utraque favorum nostrum desiderans, marchiam nobis dimittere vult quietam, cum neutra pars coronam imperii nisi per nostrum favorem valeat obtinere. Unde, si constantes et fortes in nostra fidelitate manseritis, profecto nos libertati vestrae sufficienter providere curabimus, quemcunque status imperii sortiatur effectum. Alioquin, merito formidare potestatis, ne novissima vestra siant deteriora prioribus et error novissimus sit pejor priore. Quocirca, devotionem vestram monemus attentius, et per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, prædicto cardinali vice nostra efficaciter intendentes, ad defensionem vestram contra Maguntinum intrusum, vos viriliter accingatis, quia, quantumcunque se jactet, si vos, dum tempus babetis, illum dejicere studueritis, non adjicet ulterius ut resurgat, nec aliud post illum accedit, cum viderit sui intentione frustratum, et sic optata poteritis perfungi libertate, sollicita meditatione pensantes, quod justo judicio sœpe contingit, ut qui nolunt cum possunt, cum velint, non possint. Illius ergo vos minæ non terrant, et promissiones non fallant, quia, sicut fulgura convertuntur in pluvias, ita promissiones ipsius in deceptions vertuntur; unde consultius est et melius, ut ad præsens per minores labores et pauciores expensas vestrum propositum implealis, quam postmodum cum multis laboribus et magnis expensis vestrum nequeatis periculum evitare, quia

(683) Vide epistolam libri tertii 31. not.

(684) Narratio hæc, nec non instrumenta ibi inserta, leguntur in Gestis Innocentii, § cxx.

Exhibitentur apud Raynaldum, ad annum 1204, § 71.

Vide etiam Hist. Ocrisan. tom. III, pag. 126.

(685) De archiepiscopo Arelatensi, vide supra, epistola libri septimi 162, not.

(686) Erat is Guido de Ventadour, filius Ebuli III

A sicut scriptum testatur: Nocuit semper differre patratis.

Datum, etc.

CCXXIX (684.)

Ordo coronationis Petri regis Aragonum.

(Romæ, iv [al. iii] Id. Novembri.)

[Anno septimo pontificatus domini Innocentii III papa, mense Novembri, Petrus rex Aragonum ad apostolicam sedem accessit, ut ab eodem domino papa militare cingulum et regnum acciperet diadema. Venit autem per mare cum quinque galeis et applicuit apud insulam inter Portum et Hostiam, aductus secum Arelatensem archiepiscopum (685), præpositum Magalonensem (686), cum quibus intersuit elecu Montis majoris (687) et alii quidam clerici nobiles et prudentes. Proceres quoque secum adduxit, Sanctum patrum suum, Ugonem de Baucio. Roselinum de Marsilia, Arnaldum de Potian, et alios mullos nobiles et potentes. Missis autem ad illum equitaturis et somariis pene ducentis, fecit eum apud Sanctum Petrum ad potentiam suam idem dominus papa v-nire, mittens in occursum ipsius quosdam cardinales, senatorem Urbis et alios multos nobiles et magnates, fecitque illum apud Sanctum Petrum in domo canonorum honorabiliter hospitari. Tertio vero die, in festo videlicet Sa:cti Martini, prædictus Dominus papa, cum episcopis, presbyteris et diaconibus cardinalibus, primicerio, et cantoribus, senatore, justitiariis, judicibus, advocatis et scribaniis, multisque nobilibus ac populo copioso, ad monasterium Sancti Pencratii martyris prope Transliberim est profectus, ibique prædictum regem per manum Petri Portuensis episcopi fecit inungi, quem postmodum ipse manu propria coronavit, largiens ei regalia insignia universa, mantum videlicet et colobium, sceptrum et polum, coronam et mitram, corporale ab eo recipiens juramentum, cuius tenor est talis: Ego, Petrus rex Aragonum, profiteor et polliceor quod semper ero fidelis et obediens domino meo papæ Innocentio, ejusque catholici successoribus et Ecclesiæ Romanæ, regnumque meum in ipsius obedientia fideliter conservabo, defendens fidem catholicam et persequens hereticam pravitatem. Libertatem et immunitatem ecclesiarum custodiam et earum jura defendam. In omni terra meæ potestati subjecta justitiam et pacem servare studebo, sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei Evangelia. Deinde, prædictus rex, cum multo laudis præconio et favoris applausu, coronatus rediit iuxta dominum papam ad basilicam Sancti Petri, super cuius altare sceptrum et diadema depositus et ne manu ejusdem domini papæ

de Ventadour et Aleidis de Montepessulano, frater autem Ebuli IV, vicecomitis de Ventadour et Ebuli abbatis Figeacensis, qui, ex canonico Magalonensi, factus præpositus, jam ab anno 1190, usque ad annum saltem 1205, in instrumentis memoratur. Vide Gall. Christ. tom. VI, col. 825.

(687) Vide epistolam hujusce libri septimi 162, not.

militarem ensem accepit regnumque suum beato Petro apostolorum principi obtulit, illudque sibi constituit censuale, per privilegii paginam, quam eidem domino papæ tradidit super ipsum altare, cuius tenor est talis: Cum corde credam, et ore confitear quod Romanus pontifex, qui est beati Petri successor, vicarius sit illius, per quem reges regnant et principes principiantur, qui dominatur in regno hominum et cui voluerit, dabit illud; Ego, Petrus Dei gratia, rex Aragonum, comes Barchinonie, et dominus Montis-Pessulan, cupiens principali (688) post Deum beati Petri et apostolicæ sedis protectione muniri, tibi, reverendissime Pater et domine summe pontifex, Innocentii et per te sacrosanctæ Romanæ apostolicæ sedi (689), offero regnum meum, illudque tibi et successoribus tuis in perpetuum, divini amoris intuitu et pro remedio animæ meæ et progenitorum meorum, constituo censuale, ut annuatim de camera regis ducentæ quinquaginta (690) mussemulinæ (691) apostolicæ sedi reddantur, et ego ac successores mei specialiter ei fideles et obnoxii teneamur. Hoc autem lge perpetua servandum fore decerno, quia spero firmiter et confido, quod tu et successores tui me ac successores meos et regnum predictum auctoritate apostolica defendetis, præsertim cum, ex multo devotionis affectu me ad sedem apostolicam accedentem, tuis, quasi beati Petri, manibus in regem duxeritis solemniter coronandum. Ut autem hæc regalis concessio inviolabilem obtineat firmitatem, de consilio procerum curiæ meæ, præsente venerabili patre meo... Arelatense archiepiscopo et Sanctio patruo meo et Hugone de Baucio et Arnaldo de Fotian., baronibus meis, sigilli mei feci munimine robouri.

Actum Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo quarto
iv Id. Novembris, anno regni mei octavo. *His omnibus rite peractis, fecit eum dominus papa per Urbem ad ecclesiam Sancti Pauli deduci, ubi galeas inventi præparatas intravit, et apostolica benedictione munitus ad propria meruit cum prosperitate redire.]*

CCXXX (692).

LITTERÆ CALOJOANNIS, REGIS BULGARIÆ AD PAPAM.
Significat ei legati adventum, a quo deinde recepit coronam, et aliqua dona ei mittit.

[Calojoannes, rex totius Bulgariæ et Blachiæ, ad

(688) Sic et in Gestis, et apud Raynald. In cod. vero Vallicellano, signato lit. B. n. xii, *principaliter.*

(689) Sic, et apud Raynaldum; in *Gestis Ecclesiæ.*

(690) In *Gest. Massenutine*; apud Raynaldum, nec non in cod. Pod. cit. a Baluzio, in margine *Massemutinæ*. Vide not.

(691) *Al. Masmordinæ*; moneta Saracenica, de qua vide *Cangium, Gloss. t. IV, col. 577.*

(692) Epistola hæc integra legitur in *Gestis Innocentii, § LXXX*, et ideo hic uncis inclusa exhibetur.

A a Deo promotum et sanctissimum et in Christo dilectum et honorificentissimum patrem regni mei, tertium Innocentium et sacerrimum papam Romanum et successorem principis apostoli Petri. Legatus apostolicæ sedis, dominus Leo, cardinalis (693), sanctitatis tuae scriptum meo obtulit imperio; *addicens quoque* (694) de cujus sanitatem et incolumentate, omnipotenti Deo et sanctissimæ Matri sua glorificavit (695). Et utinam quod scriptum imperii mei inveniat sanctitatem tuam viventem et degentem cum omni gaudio et hilaritate; et imperium meum, per gratiam omnipotentis Dei et beatissimæ Dei genitricis, et per intercessiones sanctitatis vestre, sanum est et multum bene omni gaudio et exultatione (696). « Iloc autem notum sit sanctitati vestre, pater specialis regni mei, domine papa (697) « quod dominus Leo, legatus apostolicæ sedis, venit ad imperium meum, sibi afferens coronam « et eam benedicens super caput imperii mei impausit, in manibus meis dedit mihi sceptrum atque vexillum, et benedixit sanctissimo patriarchæ regni mei et totius Bulgariae ex præcepto vestre sanctitatis; et valde Deo et beatissimæ Dei genitrici, neconon et circumspectioni vestre sanctitatis glorificavimus (698),» eo quod secundum petitionem imperii mei sanctitas vestra totum suum velie adimplevit. Et universa Bulgaria atque Blachia et omnis imperii mei pertinentia, valde glorificavit et vestram sanctitatem magnificavit (699). « Scribo autem vobis et de *Ungaria* (700), quoniam imperium meum non habet aliquam societatem regionum, vel aliquam rem cum eo, neque ei non cet, ita ipse parvipendet et nocet regionibus imperii mei. Et dominus Leo, cardinalis, vidit, et vestre sanctitatis annuntiabit justum velinjustum quod est ab imperio meo, aut si ego parvipendo Ungarum, vel si ipse meum imperium parvipendit. Et scribat ei sanctitas vestra, quatenus distet a regno meo, quoniam imperium meum nec eum habet parvipendere nec contra terras ejus abire. Si vero ipse venerit contra terras imperii mei, et Deus adjuverit ut vincatur, non habeat sanctitas vestra imperium meum suspicatum, sed sim liber. De Lalinis quoque, qui Constantinopolim introierunt, scribo sanctitati vestre, ut eis scribatis quatenus distent ab imperio meo, et sicut imperium meum nullum malum eis facit, neque ipsi nobis parvipendant. Si

Eiusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 23. Quæ apud ipsum leguntur, hic, duplice ad initium cujusque lineæ virgula, ad marginem apposita distinximus.

(693) Vide epistolæ, libri quinti 5, not.; libri septimi 1, not.

(694) In *Gestis, addiscentesque.*

(695) *Glorificavimus.*

(696) Hæc apud Raynaldum.

(697) *Patri spirituali regni mei, domino papæ.*

(698) Hacenus Raynaldus.

(699) Rurus Raynaldus.

(700) *Ungaro, apud Raynaldus. Hungaro.*

• forte ipsi conati fuerint contra imperium meum, A et parvipenderint eum, et occidetur ex eis, non
 • habeat sanctitas vestra imperium meum suspe- ctum, sed sint universa libera. Nisi autem ad
 • tuam magnam sanctitatem pueros duos; unus vero
 • nominatur Basilius, alias Bithlehem; et dentur
 • ex præcepto ejus, ut addiscant in scholis litteras
 • Latinas, quoniam hic grammaticos non habemus,
 • qui possint litteras, quas mittitis, nobis transferre;
 • et postquam ipsi addiscerint, remittantur ad im- perium meum. » (701) Misi autem ad præsens, in signo (702) parva recordationis, examita duo, episima (703) dupla, unum est rubeum, et aliud al- bum, camelum unum. Cum vero mittam legatos ad sanctitatem vestram, semper vestram sanctitatem recordabor.

CCXXXI (704).

LITTERÆ BASILII, BULGARORUM PRIMATIS, AD PAPAM.
Significat ei sea cardinali legato fuisse sacra unctione munitum.

[Multas inclinationes et multas sanitates, a me, Basilio, humili Bulgarorum et Blachorum primate, erga patrem universorum, et dominum, et patrem meum, magnificentissimum et sanctissimum papam Innocentium. Oramus omnipotentem Deum, et sanctissimam Dei Genitricem, et beatissimos apostolos Petrum et Paulum, ut cum sanitate et sospitate inveniat vos scriptum meæ humilitatis; et per vestri dominii (705) magnificentiam vivo et ego, per Dei gratiam, magnis involutus delictis. Notum sit ergo vestram magnam sanctitati, quoniam Leo, cardinalis

(701) Hactenus Raynald.

(702) Signum.

(703) De examinatis jam egimus in not. ad epistolam hujusce libri septimi 6; hic episima dicuntur ex Gr. ἔπιστος, et sunt tesserae ex auro lexis vel purpureis clarata; ita, ἐπίσημον λογῆτα, apud Laer- lium, in Aristotle, lib. v, Segm. 1, interpretantur viri docti. Cang. Gloss. tom. III, col. iii.

A (706), sanus et sospes pervenit, delegatus a vestra sanctitate et apostolica, sede, et usque ad nostram magnam civitatem Trinovæ tetendit *quinto decimo* (707) die mensis *Octobris* (708), et portavit universam plenitudinem patriarchalis dignitatis, et paramenta omnia, quæ mibi a vestra magna sanctitate fuerunt delegata; tradidit similiter et annulum, et privilegium, et scripta et instructiones. Et præcepto vestram sanctitatis unxit me chrismate, mibi benedicens, et conservavit me in patriarcham, mense Novembris, *septimo* die, in festivitate scilicet sancti apostoli Jacobi, fratris Domini, et ego illa die duos unxi metropolitanos, et cæteros episcopos, magno cum gaudio, et duabus de metropolitanis benedixit cardinalis, et tradidit illis palium atque mitras, et reliquis in caput eorum mitras imposuit. Octavo vero die ejusdem mensis, in festivitate videlicet Sancti Michaelis, coronavit, et benedixit imperatori Calojoanni, domino omnium Bulgarorum, atque Blachorum, et super posuit capiti suo regiam corona, et sceptrum suis manibus imponens. Omnia haec complevit et perfecit secundum sanctitatis vestram velle, et benedicens nobis, segregatus est a nobis mensis Novembris die *quintodecimo*. Interea, sciat vestra magna sanctitas, quod duos pueros ex præcepto domini imperatoris vobis mitto; unus est presbyteri Constantini filius, alias vero regis; ut ex præcepto vestram sanctitatis litteras Latinas addiscant. Et quidquid meditari valetis ad honorem imperatoris, faciatis. Manuteneat enim Deus vestram sanctitatem per multa et longæva tempora.]

C

(704) Epistola haec integra legitur in Gestis Innocentii, § 81. Ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 23.

(705) In Gestis nostri Domini.

(706) Vide notam ad epistolam superiorem 230.

(707) Quinta decima.

(708) Sic et in cod. Reg. citato apud Baluzium, in Gestis vero, Septembribus.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER SEPTIMUS.

PONNTIFICATUS ANNO VIII, CRRISTI 1205.

(1).

DE LUCEDIO ET DE MONTE THABOR (2) ABBATIBUS, ET
NOBILIBUS VIRIS, COMITI BERTHOLD (3) ET C. DE
FORNIVALL (4).

Causam, quæ inter regem Armeniz et comitem Tripolitanum super Antiochiæ principatu verteberunt, disjudicandum ipsis committit.

(Apud S. petrum, iii Non. Martii.)

Etsi semper inter eos odium sit mortale, qui tenentur amare proximos ut se ipsos, et inimicos etiam diligere propter Deum, hoc tamen tempore discordia inter nominis Christiani cultores, constitutos præsertim in partibus transmarinis, non solum ipsis, sed Ecclesiæ generali tanto amplius est damnosa, quanto per eam negotium terræ sanctæ potius impeditur. Usque adeo enim inimici nominis Christiani, qui nunc, peccatis exigentibus, detinent et coinquicant templum Dei, urbes et castra, quæ se de Christianorum manibus extorsisse in gladio gloriantur, viris et viribus minuerunt, quod sufficeret dispositionis nostræ reliquis, etiamsi conjugalis (5) manibus, uno animo, et pari desiderio ferrentur in hostes, si possent crucis injuriam aliquatenus vindicare, ac hæreditatem Christi liberare de manibus paganorum. Verum ipsi, hoc minus quam deceat attendentes, quasi neglecta prorsus injuria Cruc-

(1) Epistola hæc legitur, sed non absque mendis aliquibus, nec non notis chronologicis destituta, in Gestis Innocentii. § 119. Eamdem laudat Raynaldus ad annum 1205. § 35. Eamdem exhibet Angel Manrique, Anat. Cisterc. tom. III, pag. 449, ad annum 1200, cap. 4, n. 6.

Nos integrum exhibemus, ad fidem apographi Conti; varias etiam lectiones, e codice ms. Vallicellano, signato lit. B, n. xii, ad majorem diligentiam, in margine adnotavimus; sed eas, quæ apud Angel. Maurique reperiuntur, utpote levioris momente, censuto omisimus.

(2) In monte Thabor Cisterciense Institutum suo, id est hoc in quo versamur, tempore, floruisse, testatur cardinalis Jacobus de Vitriaco, in sua Occidental Historia (cap. 15), his plane verbis: *De ordinibus etiam Cisterciensium et Præmonstratensium in locis idoneis (scilicet ejusdem montis) monasteria constructa.*

A fixi proprias injurias prosequuntur, et utilitali (6) communi voluntates (7) privatas, in totius Christianitatis dispendium, anteponunt, sicque se odio prosequuntur iniquo, et sic ab invicem sunt divisi ut, propter eorum discordias, terræ sanctæ verbum sit evangelicum non modicum formidandum, quo dicitur: *Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus concidet supra domum (Luc. xi).* Ecce etenim, occasione discordiæ, quæ inter charissimum in Christo filium nostrum L. (8) regem Armeniorum illustrem nomine... sororis suæ viduæ et. nepotis orphani ex una parte, ac nobilem virum... comitem Tripolitanum, ex altera, super principatu Antiochiæ, vertitur, impeditur quasi penitus terræ sanctæ profectus, cum ipsis, pugnantes ad invicem, hostes crucis nequeant impugnare, aliisque facientibus sibi cum paribus portionem (9), et questionem illorum reputantibus causam suam, reliqui laborent incassum, ut inter discordantes concordiam valcant (10) reformare. Nos autem, jampridem his malis obviere volentes, causam super hoc dilectis filiis, S. (11) tituli S. Praxedis (12). et P. (13) tituli Sancti Marcelli (14), presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, commisimus terminandam. Sed ipsis (15), licet nec labores propter hoc vitaverint, nec expensas, imo uterque per se et ambo pa-

(3) Sic apud Maurique. In Gest. Bercoboc, apud Raynaldum vero, in margine Berrohoc.

(4) In Gestis. Furinale: apud Raynaldum vero, Furinall; et in cod. Vallicell. Firruallis, apud Manrique, Foravalle.

(5) In codice Vullicellano, conjugatis.

(6) Voluntati.

(7) Sic et in Gestis; sed legendum forte, utilitales.

(8) Leonem.

(9) Sic et in Gestis; in codice Vallicellano præcationem.

(10) Gest. deest.

(11) Soffredo.

(12) Vide epistolam libri quinti 6, not.

(13) Petro.

(14) Vide epistolam libri tertii 20, not.

(15) In cod. Vallicellano. add. legati.

riter (16) diutius laborassent, in nullo tamen apud partes, quia datum non fuerat desuper, profecerunt. Nuper ergo, idem rex per suas nobis litteras (17) intimavit, quod per legatos nostros non potuerat justitiam obtainere, licet eam saepius postularit et semper paratus fuerit stare juri. Unde, cum ipse mandatis legatorum ipsorum, qui eum pro multo minori negotio excommunicaverant, et interdixerant terram ejus, tandem humiliter paruisse, postulabat ne repelleremus ipsum pulsantem ad apostolicæ sedis januam, et justitiam postulantem, cum simus omnibus in justitia debitores. Nos igitur, attendentes quod apud nos esse non debeat acceptio personarum, et quod inter virum et virum facere justitiam teneamur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus partem convenientes utramque, diligenter commonere curetis, ut, vel inter se super eodem principatu convenient, vel in arbitros compromittant, qui usque ad tres menses post commonitionem vestram debeat arbitrari. Alioquin, vos, extunc partibus convocatis, audiatis utrinque proposita, et causam ipsam, sublato appellationis obstaculo, si partes consenserint, terminetis. Alioquin, remittatis nobis causam sufficienter instructam, partibus terminum præfigentes, quo per responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent, sententiam recepturæ. Verum, ne judicio simul experiantur et bello, partes ad treugas interim observandas auctoritate apostolica compellatis. Quod si alterutra partium se exhibuerit contumacem, in eam spiritualiter et temporaliter per vos, et omnes Christianos qui in partibus illis existunt, quanto districtius poteritis procedentes, inhibeatis tam charissimo in Christo filio nostro... regi Hierosolymorum illustri, quam Hospitalariis et Templariis, et omnibus communiter Christianis, ne parti contumaci auxilium vel favorem impendant, sed subtrahant potius et parti quæ parata fuerit stare, juri viriliter et potenter assistant. Quod si non omnes... tres vestrum, vel duo saltem, quorum unus sit laicus, et alter clericus, mandatum apostolicum exequantur. Verum tandem, volumus et mandamus, ut, si quis interim in patriarcham Hierosolymitanum fuerit institutus, his vobiscum exequendis intersit.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Nonas Martii, pontificatus nostri anno octavo.

II (18).

L. REGI ARMENIORUM ILLUSTRI.

De eodem argumento ac in epistola superiori.

(Apud S. Petrum, iii Non. Martii. [19].)

[Gratum gerimus et acceptum, quod, auctorita-

(16) In Gestis, utræque personæ et ambo; in codice Vallicellano, cum utræque personæ et ambo.

(17) Litteræ istæ non existant in Regestis Innocentii, sed referuntur in Gestis, § 116. Reperiuntur etiam in codice Vaticano. Easdem exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 36.

(18) Vide Raynaldum ad annum 1205, § 35. Partem ejusdem epistolæ exhibet Angel. Manrique,

A tem sedis apostolicæ recognoscens, ejus judicio humiliter te exponis, et per eam tibi postulas nomine ... sororis tuæ viduæ, ac... nepotis tui orphani, justitiam exhiberi. Nos autem, licet simus singulis in justitia debitores, tanto tamen amplius super hoc tibi favorem apostolicam exhibeinus, quanto devotio rem te circa nos et Romanam Ecclesiam jugiter experimur, et opera tua testimonium perhibent veritati, quod in devotione sedis apostolicæ sis fortius radicatus. Qualiter autem super hoc olim dilectis filii, S. tituli Sanctæ Praxedis (20), et P. (21) tituli S. Marcelli, presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, scripserimus, et qualiter processum fuerit ab iisdem, superfluum esset litteris explicare, cum id plenius ipse noris, et totum rei gestæ processum per eorum nobis litteras intimarisi. Quia vero per eos, etsi laboratum, ut dicitur, fuerit multipliciter, non fuit tamen in causa processum, petitioni tuæ satisfacere cupientes, dilectis filiis de Lucedio, et... de Monte Thabor abbatibus, et nobilibus viris, comiti Bertold et G. de Fornival (22), præcipiendo mandamus, ut ipsi, partem convenientes utramque, diligenter commonere procurent ut, vel tu, et pars adversa, super eodem principatu conveniatis, vel compromittatis in arbitros, qui usque ad tres menses post commonitionem eorum debeat arbitrari. Alioquin, ipsi, ex tunc partibus convocatis, audiant utrinque proposita, et causam ipsam, sublato appellationis obstaculo, si tu, et pars adversa consenseritis, studeant terminare; alioquin remittant nobis causam sufficienter instructam, tam

C tibi quam parti adverse terminum præfigentes, quo per responsales idoneos nostro vos conspectui praesentatis, sententiam recepturi, et ne judicio experiemini simul et bello, tam te quam partem adversam ad treugam interim observandam auctoritate nostra compellant. Quod si alterutra partium se exhibuerit contumacem, ipsi in eam spiritualiter et temporaliter per se ac omnes Christianos, qui in partibus illis existunt, quanto districtius potuerint procedentes, inhibeant, tam charissimo in Christo filio nostro... regi Hierosolymorum illustri, quam Hospitalariis, et Templariis, et omnibus communiter Christianis, ne parti contumaci auxilium vel favorem impendant, sed subtrahant potius, et parti quæ parata fuerit stare juri, viriliter et potenter assistant. Monemus igitur serenitatem regiam, et

D exhortamur in Domino, quatenus de die in diem in Ecclesiæ Romanæ dilectione proficias, et sic in ejus devotione stabilias regnum tuum, ut et nos ad prospectum et incrementum tuum intenders merito de-

Annal. Cisterc. tom. III, pag. 449, ad annum 1205, cap. 4, n. 10. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(19) Hæc apud Manrique.

(20) Lib. v, epist. 6, not.

(21) Lib. iii, epist. 20, not.

(22) Apud Manrique de Foravalle.

beamus, sciturus quod ecclesia Romanam in tua
tibi justitia non deerit.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Non.
Martii, pontificatus nostri anno octavo.

III.

... HETEWARDENSI, ET DE HEGEN. ABBATIBUS, ET PRÆ-
POSITO GUSMARIENSI, PADEBURN. ET MAGUNTIN. DIOE-
CESEON.

*Causam electionis abbatissæ Herrisiensis Ecclesiæ di-
judicandum ipsi committit.*

(Apud S. Petrum, vi Nou. Martii.

Dilectis in Christo filiis, R... custodi Herisiensis Ecclesiæ, et V... clero, qui venerat contra eam, petentibus sibi audientiam exhiberi, dilectum filium, M. (23) S. Theodori diaconum cardinalem, dedimus auditorem. In cuius præsentia custos ipsa proposuit, quod, Herrisiensis ecclesiæ abbatissa defuncta, sorores et canonici ejusdem ecclesiæ ad monitionem bonæ memorie... Padeburnensis episcopi (24), diœcesani eorum, qui ad sepulturam ve- nerat abbatissæ, pro electione facienda insimul consederunt, vocantes ad se Th. Padeburnensem scholasticum, ut vota examinaret eorum. Verum, cum in unius electione dissenserint, octo sorores de decem et septem, quæ tunc fuere præsentes, et omnes canonici, qui sunt in ipsa ecclesia quatuordecim, ipsam elegere custodem; advocato, et ministerialibus. ac toto populo favorem suum præben-tibus et assensu; septem vero de sororibus nomina-verant in abbatissam præpositam ejusdem ecclesiæ; ex adverso. Utraque igitur a parte sua jam dicto episcopo præsentata, pro confirmationis munere obtinendo, episcopus partes commonuit diligenter, ut ad pacem intenderent, et superelectione ad invicem concordarent, eis quinque dierum spatium super hoc deliberandi concedens. Sexto autem die, cum concordare non possent, partibus injunxit episcopus, ut post alios quinque dies, exhibituræ super suis electionibus rationes, se Padeburnensi capitulo præsentarent. Ipsa ergo custode atque præpositissa, cum electricibus suis in Padeburnensi capitulo constitutis, ipsa præpositissa et septem electrices ipsius, G... monialem, quæ de quodam nigro mona-sterio fuit, et in quadam ecclesia in abbatissam confirmata, et etiam benedicta præsentavere tunc primam episcopo, se illam elegisse dicentes. Unde, D parte altera nimium stupefacta, cum audiret eas, illis nescientibns, nec etiam requisitis, mutasse quod fecerant, ipsa custos ad proponendam causam suam et etiam defendendam, secundo et tertio ab ipso capitulo concedi sibi petiti advacatum, quem non potuit obtinere. Adversæ vero parti plures fuerunt advacati concessi, et tunc præpositissa confessa est manifester, quod electioni suæ renuntiarat omnino, et in ipsam G. monialem, cum septem

(23) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(24) « Bernardus II ab Osyde, alias Dysede, deci-mus octavus episcopus Padeburnensis, obiit anno

A electricibus suis unanimi consenserat voluntate. Præfata vero custos, hæc audiens, et cognoscens quod episcopus et multi de capitulo, cum essent consanguinei monialis ejusdem, ad ejus promocio-nem vellent judicium declinare, postquam super jure Herrisiensis Ecclesiæ, et sua sibi justitia con-servanda, fuit aliquandiu allegatum, ne super elec-tione sua præjudicium patretur, vocem ad nos appellationis emitis; sed episcopus, appellationi non deferens, pro jam dicta moniali, consanguinea sua, sententiam promulgavit, et eam fecit per nuntios suos in abbatiæ possessionem induci. Sane, præ-fatus clericus, procurator partis adversæ, propone-bate contra, quod, cum præfata G. monialis, a majori, quoniam ab undecim, et saniore parte capitulo, scilicet præpositissa scholastica et decana, et aliis quibusdam sororibus, cassatis tamen prius a jam dicto episcopo duabus frivolis nominationibus, bono zelo fuisse in Herrisiensem abbatissam electa, et confirmata per ipsum episcopum, præfata R. custos, eam super hoc molestare præsumit, in eadem ecclesia se volens intrudere per potentiam laicalem. Unde, idem procurator pro ipsa moniali petebat, ut confirmationem de ipsa factam ficeremus in violabiliter ob-servari, noceres ibi asserens non debere, quod sit monialis, et aliae, videlicet Herrisienses sorores, canoniciibus indumentis utantur, et quod confirmata et be-nedicta sit alibi abbatissa, cum de consuetudine illius regionis existat, quod nigræ moniales assumantur ad hujusmodi abbatias, et quandoque contingat, ca-nonica mulier nigrarum monialium teneat abbatiam, asserens hoc etiam a bonæ memorie Cœlestino papa, prædecessore nostro, sibi fuisse concessum, ut ad abbatiam aliam posset assumi. Custos autem repli-cabat econtra, quod eamdem monialis non debebat assumi, nec poterat, ad ipsarum regimèn abbatie, cum non esset soror illius ecclesiæ, sed de quodam monasterio nigro, et in abbatissam honorabilioris ecclesiæ confirmata et etiam benedicta, a cuius regimine non sine culpa crodebatur expulsa, et con-cessionem, quam a prædecessore nostro se dicit ha-bere, ostendere non valebat; unde, patebat instan-ter, ut quod erat factum de ipsa, irritum ficeremus haberi, præsertim cum in litteris jam dicti episcopi, quas idem procurator in suæ partis defensionem habebat, contineretur expresse, ipsum episcopum ad confirmationem electionis illius post appellatio-nem ad nos interpositam processisse, ac eadem ap-pellatio legitima videretur, cum consanguinitas, quam in litteris suis idem episcopus cum ipsa mo-niali se recognoscet habere, manifestam indi-caret suspicionem in eum, præter hoc, quod, quan-docunque a diœcesano suo gravaretur in aliquo, eibi appellare licebat. Nos autem, ab ipso cardinale dili-genter auditis his et aliis quæ fuerunt proposita co-ram ipso, discretioni vestre per apostolica scripta

mandamus, quatenus quidquid super electione prædictæ monialis factum est, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante, denuntietis irritum et inane, et, super ipsius electione custodis veritate diligentius requisita, si electionem ipsam inveneritis esse canoniam, et personam ejus idoneam, eam auctoritate apostolica confirmetis; contradictores, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Nonas Martii, etc.

IV (25).

....PRIORI (26) ET MONACHIS WINTONIENSIS MONASTERII, TAM PROSENTIBUS QUAM FUTURIS IN PERPETUUM.

Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Apud S. Petrum, v Non. Martii.)

[Cum a nobis petitur, etc., usque (27) vestris justis postulationibus clementer annuimus, et Wintoniensem Ecclesiam, in qua divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis memorie Lucii papæ II, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, etc. (28), usque vocabulis exprimenda: Chiltecumbam, et omnem decimam ejus; Estonam, Wordiam (29), Wensiestonam, Acintonam, Meones minores, Brockenesford, Extynam, Entonam, Helwarestoke, Haveunte, Crundelam, Hodigaton, Wutron, Hennentonam, Cilbodintonam, Michelemareis, Nhutsilinges, Melebroc, Hetonam, Stoctonam, Enedeford, Patengam, Awetonam, Fifhidam, Ellendonam, Hinneltonam, Wuturichesonam, Westwudam, Bludunam, Hammam, Husseburnam, Wittcherche; redditus in urbe Wintoniæ, et in suburbio; piscaturam apud Brenford. Clivam, Brandebiriam; omnem decimam dominicorum ejusdem ecclesiæ, ad opera (30) Ecclesiae et domorum eidem ecclesiæ pertinentium; Portland, terras, feuda et

(25) Vide Raynaldum, annum 1205, § 62.

Epistolam banc integrum, sed notis chronologicis destitutam, legere est in *Monastic. Anglic.* tom. I, inter addenda: pag. 980, ubi ex *Chron. D. Swythini Widton.*, pag. 8, eruta dicitur.

(25) De prioribus. Ecclesia Wintoniensis, circa hæc, in quibus versamur, tempora, nil reperitur in monumento, ad istam ecclesiam pertinentibus, apud Wharton., *Angl. sacr. part. i.* Hoc tantummodo legitur in *Annalibus Eccles. Winton.* apud eumdem, *ibid.* pag. 302:

“Anno 1187... Joannes prior Wintoniensis ecclesiæ, virbone simplicitatis, migravit ad Dominum; cui successit Robertus filius Henrici.”

(27) Quæ desunt, suppleri possunt ex *Monast. Anglic. loc. cit.*

(28) Idem.

(29) In *Monast. Anglic. Wasingtonam, Aufutoniam, Mænes, Brekford, Hentonam, Halwarstokis, Havents, Crondolam, Hodingtonam, Waltonam, Henneton, Chilbolton, Mitteshultengs; Melbroc, Estonam, Stocton, Enesford, Asidam, Wosnerichston, Westwod, Dludon, Harnie, Husseburg, Wentana, Chise.*

A servitia militum ad eadem ecclesiam pertinentia; consuetudines, libertates rationabiles, tam in emendo et vendendo quam in aliis, per chartas regum concessas; pensionem annuam (31) viginti librarum de nundinis S. Egidii; pensionem annuam decem marcarum de hospitali Sanctæ Crucis, ad luminaria Ecclesiae facienda; ecclesiam de Drokeneford; ecclesiam de Crundel (32); ecclesiam de Haveunte; ecclesiam de Withale (33); ecclesiam de S. Fide, ecclesiam Sancti Egidii; ecclesiam Sancti Jacobi, et omnes oblationes *Pentecostes* (34); ad anniversarium bonæ memorie H. (35) episcopi faciendum, *Capellas de Chiltecumba* (36) ecclesiam de Camptona, et ecclesiam de Abo (37) monasterio; ad anniversarium regis Henrici II faciendum, terram de Cnoe; ad anniversarium bonæ memorie Godfridi (38) episcopi, terram de Childecnoel; ad libros faciendo, ecclesiam de Elendona, ad religiosos hospites suscipiendos, ecclesiam de Littletona. Obeunte vero ejusdem loci episcopo, nullus ibi, qualibet subreptionis astutia, vel violentia, præponatur; sed liceat vobis episcopum, absque contradictione alicujus, una cum archidiaconis, communi consilio, vel partis consilii sanioris, eligere, secundum Dei timorem et sacrorum canonum instituta. Decernimus ergo, etc., usque (39) profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc. (40). Cunctis autem, etc.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis, v Nonis Martii, indictione viii, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno octavo.

V (41).

...CANTUARIENSI (42), ARCHIEPISCOPO, ET... ELIENSI (43), ET... LONDINIENSI (44) EPISCOPIS.

Ut rex Anglie monachis Wintoniensibus liberam ad episcopi electionem procedendi facultatem permitiat.

(Apud S. Petrum, vii Id. Martii.)

Si diligenter attenderent, quod Ozias, rex Judæ,

(30) Monast., operum.

(31) Monast., pensiones annuas.

(32) Monast., Cromal.

(33) Monast., de Winchale.

(34) Monast. om.

D (35) Henricus Blesensis, frater regis Stephani, ex abbate Glastoniensi, Willelmo Gyffard successit in episcopatum Wintoniæ, anno 1129. Sedit annis XLIII. Vide apud Warthon, *Angl. sacr. part. i.* pag. 282, 285, 299. Vide etiam notam ad Innocentii epistolam libri quinti 104.

(36) Monast., cappellam de Eddecunta.

(37) Monast., Abo.

(38) Godfridus de Lucy, episcopus Wintoniensis, obierat anno 1204, iii Id. Septembbris. *Annal. Eccles. Winton.* Apud Warthon, *loc. cit.*, pag. 305.

(39) Quæ desunt, suppleri possunt ex *Monastic. Anglic.*, *loc. cit.*

(40) Idem.

(41) Raynaldum, ad annum 1205, § 61.

(42) Vide epistolas libri quinti 54 et 104, not.

(43) Vide epistolam libri quinti 54, not.

(44) Vide epistolam libri septimi 182, not.

fuit in facie lepra percussus, pro eo quod indutus **A** *Ephod* incensum adulere præsumpsit, non præsumerent sacerdotes super rebus ecclesiasticis, quæ ad ipsos non spectant, jurisdictionem aliquam exercere. Verum, charissimus in Christo filius noster, Joannes, rex Anglorum illustris, sicut nostris auribus est relatum, volens sibi minus licite usurpare quod non spectat ad ipsum, non permittit dilectos filios, conventum et archidiaconos ecclesiae Wintoniensis, super electione pontificis (45) in ipsa ecclesia liberum habere processum. Cum igitur regiam non deceat celsitudinem, ut de pontificis electione disponat, quæ libere debet per illos ad quos pertinet celebrari, fraternaliter vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus regem ipsum, ut monachos et archidiaconos memoratos eligendi pontificem habere permittat liberam facultatem, monachis attentius et efficaciter inducere procuretis. Alioquin, monachos ipsos et archidiaconos, ut infra quadraginta dies post susceptionem litterarum nostrarum, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ipsis Ecclesiae Wintonensi provideant canonice in pastorem, per censuram ecclesiasticam compellatis, turbatores, si qui fuerint, distinctione simili compescentes. Quod si non omnes ... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Martii.

VI.

....ELIENSI (46) EPISCOPO, ABBATI S. EDMUNDI (47), ET.... DECANO CICESTRENSI.

Ut archiepiscopo Eboracensi sententia excommunicacionis, in ipsum, ob violentiam in clericos manuum injectionem, latet, absolutionem impendat.

(Apud L. Petrum, iv Kal. Martii.)

Venerabilis frater noster, Eboracensis (48) archiepiscopus, sua nobis fecit insinuatione monstrari, quod cum causam, quæ inter ipsum ex una parte, et decanum et capitulum Eboracenses ex altera, super damnis et injuriis sibi ab eisdem illatis, noscitur agitari, vobis commiserimus (49) fine debito terminandam, quia dicti decanus et capitulum, ut negotii possent impedire processum, eidem archiepiscopo pluries objecerunt, quod in quemdam sacerdotem, et alios clericos manus mandaverat injici violentas, vos in causam ipsam procedere distulistis. Quocirca, discretioni vestra per aposto-

(45) Vide notam ad epistolam superiorem.

(46) De eo jam dictum est saepius.

(47) Vide epistolam libri quinti 90, not.

(48) Vide epistolas libri quinti 54, 56, 70, 129.

(49) Vide epistolam libri septimi 35. quæ iisdem, Eliensi episcopo, abbati S. Edmundi, et decano Cicestrensi (sic enim legendum, non prout ibi, per errerem, edidimus Cisterciensi), inscripta dicitur.

(50) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 59.

(51) Vide epistolam libri quinti 31, not.

(52) Vide epistolam libri septimi 226, not.

(53) Vide epistolam libri quinti 70 not.

(54) Constantiensi Ecclesiae tunc præterat Vivenus, qui inunctus anno 1202 (ex chronographo Blancaelandæ), præfuit usque ad annum 1208, quo defunctus est 15 Februar. Gall. Christ. tom. XI, col. 877.

B lica scripta mandamus, quatenus, cum ab eodem archiepiscopo propter hoc fueritis requisiti, vos, ab eo sufficienti secundum formam Ecclesiae cautione recepta, vice nostra, eidem absolutionis beneficium impendatis, et, inquisita diligentius veritate, quod super his inveneritis, per vestras nobis litteras intimetis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kalendas Martii, etc., anno octavo.

VII (50).

....ROTHOMAGENSI (51) ARCHIEPISCOPO, ET..... ABRINCENSI (52) LEXOVIENSI (53) CONSTANTIENSI (54), ET SAGIENSI (55) EPISCOPIES.

Rescribitur, quod, super præstatione fidelitatis per eos regi Franciæ facienda, agant quod de jure et consuetudine solitum est.

(Apud S. Petrum, Non. Martii.)

In litteris quas ad nostram præsentiam destinatis, perspeximus contineri, quod, cum charissimus in Christo filius noster, Philippes rex Francorum illustris, terram Normanniae jam suæ subjugaverit ditioni, et tam a baronibus, quam omnibus laicis fidelitates acceperit, nunc a vobis fidelitatem, quæ duci Normanniae fieri consuevit ab episcopis regionis ipsius, cum instantia postulare non cessat, asserens quod, justitia præeunte, per sententiam Coriæ suæ Normanniam acquisivit, ideoque vos ad fidelitatem ei teneri præstandam. Unde qui vobis sit in hoc articulo faciendum, per nostras edoceri litteras postulastis. Quia vero, nec de jure, nec de consuetudine nobis constat, utpote qui causam, modum et ordinem, aliasque circumstantias ignoramus, idcirco, super re dubia vobis non possumus certum dare responsum, nisi, quod vos, qui rei veritatem potestis plenius indagare, illud prudenter agatis, quod secundum Deum de jure, vel consuetudine faciendum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Martii, anno octavo.

VIII (56).

....ABBATI DE BONGAR (57) ET PRÆPOSITO S. ARBOGASTI ARGENTINENSIS DIOCESEOS, ET CUSTODI S. THOMÆ ARGENTINENSIS.

Causum super Ecclesia de Westhusen dijudicat.

(Apud S. Petrum, Id. Martii.)

[Cum Bertholdus miles curiam (58) suam, sive fun-

D (55) Vide epistolam libri quinti 70, not.

(56) Epistola hæc, sed valde mutile et incorrecta, reperitur inter Decretales, lib. II, tit. 27, *De sententia et re judicata*, cap. 18. Eamdem integrum vulgavit Schœfflinus, *Alsat. diplom.* t. I, pag. 312, dipl. 372. Sed ibi, *Cantuariensi archiepiscopo, Eliensi et Londoniensi episcopis* inscribitur.

(57) Agitur hic de monasterio de Pomario, seu Pomerio, vulgo Baumgardem, vel Baumgart, Gallice Verger, seu S. Bernardi in Pomerio, hodie collapso. Imperfecta hujus monasterii abbatum series, apud auctores novæ Gallizæ Christianæ, tom. V, col. 850, nullum, circa hæc in quibus versamur tempora, præter Maximianum, anno 1495, abbatem memorat.

(58) Curia, est villa, seu manerium, cum manso.

dum in Westhusen quondam Peregrino (59) militi pignori obligasset, eodem Bertoldo (60) sublatu de medio, Hartongus (61), nepos ejus, qui successit eidem, argentinensis diæceseos, vacante ecclesia ejusdem loci, in Westhusen, asserens quod jus patronatus cum universitate transisset in eum, Brunonem (62), clericum ejusdem diæceseos, ad preces bonæ memoriz C. (63) Argentinensis episcopi, ejusdem loci archidiacono ad supradictam Ecclesiam præsentavit; qui de consensu et voluntate (64) episcopi ipsum instituit in eadem, in possessionem induci eum faciens corporalem. Prædictus vero Bertoldus (65), dominus fundi, asserens quod sibi retinuerat jus patronatus expresse cum fundum obligaverat creditori, T... sacerdotem, memorato episcopo præsentavit; sed episcopus ipsum admittere renuit pro suæ arbitrio voluntatis. Cum autem præfatus episcopus viam quisset universæ carnis ingressus, dictus T. adversum memoratum Brunonem (66) super prædicta ecclesia coram substituto (67) electo quæsticem deposituit, a cuius examine fuit postmodum ad venerabilem fratrem nostrum.... Remensem archiepiscopum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem, tunc episcopum Prænestinum (68), legatum sedis apostolicæ, appellatum, qui dilectis filiis.... abbatii Novi Castri (69), et.... decano S. Thomæ Argenti-

Abbas Uspergen. in Lothar. Saz. « Cujus curiæ mille et centum mansus sunt, uno mallo comprehensi. » Cujus diminutivum *curtis* eadem significatio Trodoard in *Chronic.* ad annum 937. « Quidam presbyter de Bononis curte, sic enim villa vocatur. » Et Adamus Bremen. lib. iv. « Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit archiepiscopus, ex quibus Walde maxima unius mensis persolvit servitium, cæterum Ambergon minima xiv dierum. » Cangius vero, (*Glossar.* t. II, col. 1252), interpretatur: « Prædium rusticum, possessio, *curtis*, mansus. »

(59) In Decret. P.

(60) In Decret. P. Apud Schœfflinum, *Peregrino*.

(61) In Decret., A., quæ mox Arg. diæc. et in Westh. omitunt.

(62) Decretal. D. Mox om. verba ad preces.... episcopi.

(63) Conrillus II, vel III, ex nobili baronum d'Hunnenberh in Alsatia genere ortus, electus episcopus Argentinensis anno 1190, cum in schismate imperii vero Philippo Suæviæ duci (qui ambo fuerant electi Romanorum reges), multa passus est a civibus, etiam carcerem, in iisque tandem ærumnis vitam finivit anno 1202.

(64) Decretal. om. hanc vocem.

(65) Decretal. C.; mox verba asserens... creditori omittunt, et non admisit. legunt pro ad. r. p. s. a. v.

(66) Decretal. om.; mox D. legunt pro Bruno-nem, et rursus verba coram substituto electo omit-tunt.

(67) Henricus, nobilis Suevus, ex illustri comitum de Veringen progenie status, antequam ad episcopatum Argentinensem sublimaretur, canonicus erat Moguntinensis Ecclesiæ (*Georg. Christianus* in syllabo canoniconum hujuscce ecclesiæ, pag. 405). Custos idem Argentinensis Ecclesiæ dicitur in *Histor. Alsatiæ*. Electus fuit anno 1292, quanquam nonnisi anno 1206, vel etiam 1207, ab archiepiscopo Senonensi, jubente papa, consecratus est. Causa scilicet ferendæ consecrationis fuit schisma Mo-

A nensis mandavit, ut audiret: hinc inde proposita, et receptis testibus, ad eum remitterent causam sufficienter instructam, partibus terminum peremptorium assignantes, quo ejus se conspectui præsentarent, sententiam, recepturæ. Ipsi vero, receptis testibus et redactis in scriptis depositionibus eorumdem, eas sub sigillis suis miserunt ad archiepiscopum memoratum, partibus termino peremptorio assignato, ad quem cum sacerdictus Bruno cum suis attestationibus accessisset, nec per se, nec per responsalem idoneum, dictus T... coram eo comparere curasset (70), ipse, attestationibus ejusdem Brunonis, sicut in ipsius litteris perspeximus contineri, diligenter inspectis (71), ipsum ab impetitione sacerdici T... sententiando reddidit absolutum, eidem T... imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum autem, sacerdictus T. ad ejusdem archiepiscopi præsentiam cum attestationibus suis infra breve tempus accedens, justam causam absentia allegavit. Archiepiscopus vero, prædicto Argentinensi electo, et dilectis filiis (72)... Altæ Sylvæ, et.... (73) Turceburnensi abbatibus, per suas dedit litteras in mandatis, ut, si præfatus (74) justam absentia causam ostenderet coram eis, prædictam sententiam nullius decernent esse valoris, et utriusque partis attestationibus diligenter inspectis (75), causam ipsum sine debito

guntinensis Ecclesiæ; ab archiepiscopo enim Moguntino confirmari et consecrationem recipere debet. Sane, Henricus solum Argentinensis electus nuncupatus, testis est anno 1204, pridie Idus Januarii, in charta Philippi, Romanorum regis, plurima confirmantis Adolfo Colonensi archiepiscopo. Vir bonus ac religiosus, clericus defensor, fato suo functus anno 1222, v. Id. Martii, sepulturam accepit in sacello S. Andreæ ad cathedralem, in qua sedit annis 21.

(68) De isto jam dictum est sacerpius. Vide epistolani libri quinti 8, not., et præsertim epistolam libri septimi 121.

(69) Petrus I, abbas Novi Castri, seu Neoburgi, reperitur in instrumentis anno 1201. Anno 1205 obtinuit duo præcepta ab imperatore Philippo, et unum ab Innocentio PP. III, datum iii Non. Maii, indictione, xi, pontificatus anno xi, hoc est 1208. Occurrit adhuc 1209, 1211 et 1202; ac tandem 1214, die 7 Octobris, post decem et octo regiminis annos a sæculo migravit. *Gall. Christ. tom. V, col. 886.*

(70) Decretal. legunt deposuerit, Remen. episcopus, apost. sedis leg. judicibus negotium delegavit: D ad quem cum attestationes utrinque receptas per partes postmodum remisissent, et præfato D. cum suis attestationibus accedente, dictus T. nec per se, nee per responsalem idoneum comparare curaret.

(71) Decretal., inspectis clerici memorati. Mox sententialiter pro sententiando.

(72) Decretal., idem presbyter ad pro sacer. d. T. ad ej.; mox om. verba cum attestat. suis, et Argentino pro præd. Argentin. legunt.

(73) De abbatis Altæ-Sylvæ, et Turceburnensi, prout hic legitur, vel Altæ-Sylvæ, et Tudebernensi juxta lectionem quam exhibent Decretales, nihil ad manum habemus.

(74) Decretal. om. verba dilectis filiis; mox legunt Altæ sylvæ et Turceburn. et infra suis dedit litteris pro p. s. d. l.

(75) Decretal. om. verbum præfatus et mox ad-dunt ille post causam. Decretales verba ultriusque

terminarent; alioquin sententiam quam ipse tulerat, facerent firmiter observari. Verum, cum dictus electus, aliis negotiis impeditus, interesse non posset, vices suas R.... canonico Argentinensi, commisit, praefatis abbatibus suas committentibus.... majori praeposito (76), et.... scholastiro Argentinensi, qui, in negotio procedentes, testes super praedicto articulo receperunt, et, eorum depositionibus redactis in scriptis, praedictus B... assereus se gravari ab eis (77), vocem ad nos appellationis emisit. Cum igitur utramque pars cum attestationibus signatis sigillis judicatum praedictorum ad nostram praesentiam accessisset (78), licet dictus T. justam causam absentia minus sufficienter probasset, nec tamen praejudicaret opinio veritati, volentes in veritate procedere, cum Christus sit veritas, dilectum filium, R... S. Mariz in Dominica (79) diaconum cardinalem (80), eis concessimus auditorem. Qui, cum ea, quæ coram ipso proposita fuerant, nobis plene ac fideliter retulisset, nos, utriusque partis attestationibus ac sententia praefati archiepiscopi diligenter inspectis, quia sumdem archiepiscopum ex tenore ipsius sententia invenimus circumventum, tum quia continebatur in illa, quod per attestations ipsius B. (81) fuerat sufficienter probatum, quod praefatus Hartongus in possessione jurispatronatus extiterat, cum eumdem Brunonem ad praedictam ecclesiam praesentavit, cum tamen per attestations illas nihil aliud super hoc fuerit ostensum, nisi quod pro quadam jure, quod de illa ecclesia consuevit exhiberi patronis, praedicti Peregrinus et Hartongus (82) annuatim decem solidos acceperunt, quos tamen Plebanus ejusdem loci semper contradicebat præbere; tum quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T... penitus in probatione defecit, cum per attestations suas appareat manifeste ipsum suam intentionem sufficienter probasse; tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam, cum unius tantum partis attestations receperit, quæ parum faciebant ad causam; his et aliis intellectis (83), sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T... adjudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestations, vocem ipsam quæ sequitur, denique quam ipse tulerat... firmiter omittunt.

(78) « XI. Albertus I, anno 1205 praepositus Argentinensis, cuius tempore instituti sunt in Argentinensi Ecclesia septem archidiaconi.

« XII. Arnoldus 1209. » Gall. Christ. tom. V. col. 823.

(77) Decretales legunt: *Dicto electo, et praefatis abbatibus committentibus aliis vices suas, ipsi subdelegatis testes super praedicto articulo receperunt: a quibus dictus clericus.*

(78) Decretales om. cum igitur... accessisset, autem legunt pro dictus T. et presbyter interserunt post sufficienter.

(79) Decretal. verba volentes... Dominica et mox ea quæ... fuerant omittunt; infra omnia legunt pro plene ac. Deest mox verbum ipsius.

(80) R. S. Mariz in Dominica diaconum cardinalem, vel, R. diaconum cardinalem. Sic diserte legitur in apographo Conti, et in Decretalibus: mendose utrobique. Quis sit S. Mariz in Dominica titu-

A tiones nobis constiterit evidenter, ipsum a vero patrone fuisse ad sœpafatam ecclesiam præsentatum,] adversario super ea perpetuum silentium imponentes. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, auctoritate nostra suffulti, sententiam nostram faciat inviolabiliter observari! præfatum T. in corporalem possessionem ejusdem ecclesiæ inducentes, et tuentes inductum. Contradictores. . . nullis litteris, etc. Quod si non omnes... duo verstrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Martii.

IX (84).

REGI ARAGONUM.

B Ut desistat a quibusdam molestationibus Ecclesiæ Holenensis. Adduntur multa, quibus dignoscitur eum astriculum esse ad servandam fidelitatem Romanæ Ecclesiæ.

(Apud. S. Petrum, iv Id. Martii.)

C Absit a te, filii charissime, ut illa possit id te historia retorqueri, quæ Achab regem denuntiat, vienam Nabot Israelitæ vicinam regali domui sibi postulasse a possessore concedi, ut faceret olerum hortum in ea; quam cum obtinere non posset, ipsam tamen possessore possedit occiso. Accepimus enim quod Helenensem Ecclesiam, prætextu occasionis illius, quod ad celebrandam electionem episcopi (85) sine te canonici processerunt, graviter molestasti, castra, et possessiones ejus per violentiam occupando, et deprædando terram illius, donec inde redemptionem acciperes, juxta tuæ arbitrium voluntatis. Et, licet super hoc tibi alia vice scripserimus, et rogaverimus diligenter, ac etiam in remissionem injunxerimus peccatorum ut episcopo et capitulo ejusdem ecclesiæ sine cuiuslibet difficultatis obstaculo, oblata restituere universa, nec aliquid in ipsa ecclesia deinceps in tuæ salutis dispendium usurpare, imo tam ipsam quam alias in tuo regno positas defensares propensius et moveres; tu, a mandatis nostris tanquam ad parietem faciem regalem avertens, nos exaudire super his

D lus, juxta ignorantes scire nos fatemur. Legendum forsitan S. Mariz in Cosmedino. Verum, tunc temporis, hoc titulo Joannes, comes Anagninus, de quo jam egimus supra, insignitus erat, nec littera initiali R. designari potuit.

(81) Decretal. legunt clerici, et mox A. pro Hartongus. Infra Brunonem omittunt et verba super hoc.

(82) Decretal. A. et P. et omittunt quæ sequuntur charactere cursivo distincta.

(83) Decretal. legunt unde pro h. e. a. i.

(84) Epistole hujus fragmentum exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 63. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(85) Incerta Helenensium episcoporum, circa hæc in quibus versamur tempora, series, Berengarium V anno 1205 exhibet, apud auclores novæ Galliæ Christianæ, tom. VI, col. 1050. Sed anno 1206 reperitur Guillelmus de Ortasano, ejusdem sedis antistes, qui obiit anno 1209.

aliquatenus nolusti, sollicitus, ut Ecclesiam illam tanquam vineam tuæ habitationi vicinam tibi appropries, et redigas illam in hortum, qui olera tibi continuas videlicet servitutes, quas eidem imponis incessanter, exsolvat, ac in eam insurrexisti feruentior, postquam pro ea mandatum apostolicum intercessit, non attendens, quod eidem ecclesiæ pluribus de causis fidelitate tenebris astrictus, et cui deberes esse devotus, te in omnibus inde votum ostendas. Nunc etiam tot et tantas exactiones exerces in ea, ipsamque affligis in tantum, quod, [quasi, lapidato rectore, tibi videris vineam vindicasse. Ne igitur taliter tibi appetas aliena, vel potius ea quibus debes tuum patrocinium specialiter exhibere, serenitatem regiam monemus attente et hortamur, ac per apostolica tibi scripta mandamus in remissionem peccaminum injungentes, quatenus ab ipsius ecclesiæ super his et aliis indebita molestatione desistas, et electiones episcoporum illius, qui pro tempore fuerint, nequaquam impediatis, nec ab aliis quantum in te fuerit, impediri permittas; restituas etiam universa qua illi abstulisse dignosceris, vel auferri fecisse, ut inde verum vineæ possesseorem, videlicet Jesum Christum, qui ad ejus culturam diversis horis diversos operarios introduxit odio non videaris habere. Videas itaque, charissime in Christo fili, quod super hoc tuæ saluti expeditat et honori, quia, si vineam Nabot taliter occupaveris, in te propheticam illud merito poterit retrorqueri: Occidisti insuper et possedisti; si vineam libertalis in hortum redegeris servitutis. [Nos autem, qui tuam nolumus impediri salutem, sed ipsam propensius desideramus in Christo, dilectis filiis, abbati Cisterciensi (86), P... de Castro Novo, et R... monachis Fontis Frigidi, apostolicae sedis legatis, injungimus, ut te ad hæc vice nostra diligenter moneant et inducant, et, si necesse fuerit, distinctione qua viderint expedire, cessante, applicazione compellant.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Martii, pontificatus anno octavo.

Illiis scriptum est super hoc.

X (87).

c. (88) REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI.

Imperat ut in provinciali concilio archidiaconos, et decanos, ad sacros suscipiendos ordines adigat.

(Apud S. Petrum, iii Nonas Martii.)

Cum honori sit onus annexum, exequi debet officium, qui beneficium est sortitus. Eapropter, venerabilis in Christo frater, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut, postquam in provinciali concilio solemniter injunxeris coepiscopis tuis, ut ipsi tam archidiaconos quam decanos ad suspiciendo ordines in quibus tenentur domino deservire compellant, juxta Lateranensis concilii sanctiones, si

(86) Vide epistolam libri quinti 109.

(87) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 59.

(88) Vid. epistolam libri septimi 121.

A forsan infra sex menses ipsi neglexerint hæc implere, tu extunc, sublato appellationis obstaculo, id exsequi non omittas. Si vero noluerint ordinari, beneficia eorumdem sit tibi licitum aliis conferre personis, prout est in eodem consilio institutum. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Nonas Martii, pontificatus anno octavo.

XI (89).

EIDEM.

Ne aliquem abbatem regularem fiducjubere sinat.

(Apud S. Petrum, Non. Martii.)

Accepimus, quod, tam in diœcesi quam in provincia Remensi, ad tantam exinanitionem monasteria devenerunt, personis ac prælatis eorum

B pecuniam recipientibus mutuo sub usuris, et expendientibus eam ubi non licet, quod obligatis eorum possessionibus, et distractis servitoribus suis non possint sufficere sicut solent. Ideoque, fraternitati tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, ne quis abbatum, priorum aut monachorum, vel etiam canonicorum regularium tuæ provinciæ, pro aliquo fidejubeat, vel pecuniam mutuo a quoquam accipiat, ultra pretium capitulorum suorum providentia constitutum, nisi propter manifestam domorum utilitatem, auctoritate nostra cures districtius inhibere, et, si quid factum fuerit, ad solutionem deunties non teneri conventus. Ut autem prohibitio nostra majorem oblineat firmatatem præsentium tibi auctoritate concedimus, ut eos qui præsumpserint contraire, nullius contradictione vel appellatione obstante, per censuram ecclesiasticam a sua præsumptione compescas. Nulli ergo, etc. Hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Non. Martii, anno octavo.

XII (90).

C..... REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI.

Facultas corrigendi corrigenda in monasteriis provinciæ Remensis.

(Apud S. Petrum, viii Id. Martii.)

Talis debet esse sollicitudo rectoris, ut providentiam internorem in exteriorum occupatione non minuat, et exteriorum curam internorum sollicitudine non relinquat, sic solerter invigilet, ut, foris alii necessariam utilitatem impendens, interius utillem sibi necessitatem observeat. Eapropter, venerabilis in Christo frater, ut plenius super his valeas adimplere quod debes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut in ecclesiis ac monasteriis Remensis provinciæ, quorum quedam et intus et foris grave dispendium patiuntur tam in capitibus quam in membris, auctoritate apostolica corrigas, quæ secundum Deum fuerint corrigenda, et consuetudines juris et utilitatis ecclesiarum tibi eadem auctoritate sit licitum in

(89) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 59.

(90) Ibidem.

melius, de prudentium virorum consilio, commutare A si forsitan ad quos immediate pertinet eorum corre-
ctio, super his fuerint negligentes, non obstante ali-
cujus appellationis objectu contra regularis observan-
tiam discipline, sic in hujusmodi Ecclesiæ utilitatis
serviens, quod discipline proficias regulari. Siquis
autem etc. Nulli ergo, etc. Nostra concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus
Martii.

XII.

G.... REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ EC-
CLÆ CARDINALI.

*Ut concilii Lateranensis statuta, quoad vacantes ec-
clesias et præbendas, sequatur.*

(Apud S. Petrum, viii Id. Martii.)

Lateranensis concilii decrevita auctoritas, ut, cum ecclesias et præbendas, seu qualibet officia, in aliqua ecclesia vacare contigerit, non diu maneat in suspenso, sed infra sex menses personis, quæ digne administrare valeant, conferantur; si autem episcopos, ubi ad eum spectaverint, conferre distulerit. per capitulum ordinentur; quod si ad capitulo electio pertinuerit, et infra prescriptum terminum hoc neglexerit adimplere, episcopus hæc cum viro- rum religiosorum consilio exequatur: quod si omnes forte neglexerint. metropolitanus, secundum Deum, de ipsis, absque illorum contradictione, dis- ponat. Quia igitur plus solent prodesse, quæ spe- cialiter indulgentur, quam quæ generaliter conce- dentur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgendum, ut instituta jam dilectioni concilii, tam in diœcesi quam in provincia Remensi, sine contradictione et appellatione qualibet, exequaris. Nulli ergo... hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus
Martii, anno octavo.

XIV.

G.... REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLÆ CARDINALI.

Ut alienationes a prædecessoribus ejus illicite factas revocare possit.

(Apud S. Petrum, viii Id. Martii.)

Annuere solet sedes apostolica, etc., usque imper-
tiri. Eapropter, etc., usque annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut ea, quæ de pertinentibus ad archiepiscopalem mensam, et alias ad archiepiscopi juridictionem spectantibus, tam in feudis quam aliis, a bonæ memorie W. prædeces-
sore tuo, minus licite alienata repereris, nullius contradictione vel appellatione obstante, legitimate valeas revocare. Nulli ergo... hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum viii Idus
Martii, anno octavo.

(91) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib.
ii, tit. 24, *De jurejurando*, cap. 20.

(92) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(93) Decretales omittunt verba charactere Italico
distincta usque ad condiderit testam.

(94) Decretal., probarent, et mox eis legunt pro

XV.
G... REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLÆ CARDINALI.

Ut concessiones a prædecessoribus illicite factas revocare possit.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Aprillis.)

Sollicitudini pastoris incumbit, ut taliter provi-
deat juri suo, quod ipsum per alios non detineatur
injuste, ne ibi sit negligens ubi sedulus esse debet,
cum incrementum sedulitas, et negligentia detri-
mentum importet. Eapropter venerabilis in Christo
frater, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut
altaria, decimas, redditus, jurisdictiones, et alia,
quæ bonæ memorie W. prædecessor tuus, suæ et
successorum suorum donationi ac potestati subtra-
xit, ea ecclesiis et monasteriis in perpetuum, et
quibusdam personis, tam ecclesiasticis quam sœcu-
laribus, illicite concedendo, tibi liceat, nullius con-
tradictionis vel appellationis obstaculo, ad potesta-
tem et manum tuam canonice revocare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas
Aprilis, anno octavo.

XVI (94).

... PISANO ARCHIEPISCOPO (92).

*Super juramento quodam de usuris non
repetendis.*

(Apud S. Petrum, Idib. Martii.)

C [Ad nostram noveris audientiam pervenisse,
quod, eum J. Pellar (93), et G. filius ejus, Petro
Socian usuras non modicas persolvissent, præstilo
juramento firmarunt, quod nec perse nec per alium
prædictas usuras repeterent, vel apud ecclesiasticum
judicem, seu etiam sœcularem, super eis deponerent
quæstionem. Cumque creditor ipse, in mortis articulo
constitutus, condiderit testamentum, suis præ-
cepit hæredibus, ut omnibus qui rationabiliter
possent probare (94), se dedisse usuras eidem, ipsas
eisdem restituere procurarent. Unde, cum prædicti
J. et G. usuras repeterere non attinent propter hujus-
modi juramentum, hæredes prædicti P. eis negli-
gunt satisfacere de usuris. Ideoque fraternitati tuæ
per apostolica scripta (95) mandamus, quatenus sub
pœna excommunicationis publice in Ecclesia propri-
tatis facias vel proponas, ut qui super hoc noverint veri-
tatem procedant ad testimonium proferendum, et,
si per dicta testimonia, vel alia documenta, tibi legiti-
time constiterit de præmissis, hæredes ejusdem P.
(96) ut usuras, quas a prædictis J. et G. (97) pater
eorum, accepit, restituant universas, monitione præ-
missa, per censuram ecclesiasticam, appellatione
remota, compellas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus
Martii.

eisdem. Infra add. et ante vocem hæredes et negligi-
cant habent pro negligunt.

(95) Hæc desunt in Decretal.

(96) Decretal., illius.

(97) Desunt in Decretal., quæ mox legunt ecclesi-
astica censura pro mon. p., p. o. e., app. rem.

XVII

EPISCOPO (98), ET DILECTIS FILIIS... CANTORI, ET... ARCHIDIACONO DOLENSIBUS.

Ut W. præbytero, cui, præter vulnera inficta, genitalia amputata fuerant, sacerdotale officium exequendi licentiam tribuant, et adversas tale facinus perpetrantes sententiam excommunicationis ferant.

(Apud S. Petrum, v, Kal. Aprilis.)

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius, W... presbyter, gravi nobis conquestione monstravit, quod, cum olim in diebus Dominicæ Passionis per villam Avortii transitum faciens, ad domum Pelochini militis, pro sedanda siti quam ex labore viae incurrerat, divertisset, homines ipsius militis, qui longe ante pro decimis et quodam debito rixatus fuerat contra eum, W... miles, filii ejus, et quidam alii Andegavensis diocesanos, ut prædicto Pelochino placerent, præbyterum ipsum temere capientes, graviter vulnerarent, et ligatum per totum diem nimium in honeste tractantes, tandem, amputatis ei virilibus, dimiserunt rebus omnibus spoliatum. Nos igitur, cum afflictio misericordiam facientes, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si rem noveritis ita esse, ac aliud canonicum non obsistat, ei auctoritate nostra sacerdotale officium exequendi licentiam tribuat. Dictos vero sacrilegos tandiu, appellatione remota, etc., usque absolvendi, eos nihilominus ad restitutionem debitam ablatorum, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis. Testes... nullis litteris, etc. Quod si omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalendas Aprilis, anno octavo.

XVIII.

...EPISCOPO URBEVETANO (99).

Quod in causa matrimonii inter Jacobum, militem de Castro Plebis, et M. mulierem. non obstante decretanti quadam Alexandri PP. cuius sensum hic declarat, procedere possit.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Aprilis.)

Per tuas nobis litteras intimasti, quod, cum causam, que inter Jacob militem, de Castro Plebis, et M. mulierem, super matrimonio vertebatur, ad nos per appellationem delataru, tibi commiserimus terminandam, miles ipse, qui matrimonium accusabat quod eamdem contigeret mulierem in quarto et quinto consanguinitatis gradu probavit. Mulier vero per testes sufficienter ostendit, quod matrimonialiter per decem et octo annos, vel ultra, cohabitarat militi memorato, et ad minus tres filios suscepserat ex eodem. Unde, secundum decretalem bonæ me-

(98) Joannes, *de la Mousche*, V, Dolensi Ecclesiæ præfuit ab anno 1199. usque ad annum 1224. *Gall. Christ. vet.*, tom. II, pag. 567.

(99) Mattheus Albericus in episcopatu Urbevetano Riccardo successit anno 1204. Successoris ejus, Joannis Castelli, Bononiensis, nomen non nisi anno 1214 legitur. UGHELL. *Ital. sacr.*, tom. I,

A moriæ Alexandri pape, prædecessoris nostri, se dicebat ab eo non debere occasione hujusmodi separari. Licet autem utraque partium instanter sententiam postularet, noluisti tamen annuere postulatis, sed nos duxisti super hoc humiliiter consulendos, cum decretalis illa contradicere antiquis canonibus videbatur. Nos igitur, eam coram nobis perlegi facientes, ex ejus tenore conjecimus, quod in eo casu intelligitur decretalis, in quo nondum lis est coram judice contestata, cum dicatur ibidem: Quod si aliquis duxit in Ecclesiæ facie mulierem, et longo tempore cohabitavit eidem, non debet ad accusationem admitti, nisi aliae idoneæ personæ suspicione carentes appareant, quæ velint et valeant legitimate matrimonium accusare, sed nec eadem debent admitti, si vir et mulier per viginti, vel decem et octo annos, insimul sine quæ stione manse-runt. Ecce hic dicitur, quod ad accusationem non sunt personæ hujusmodi simpliciter admittendæ. Unde, sicut præmisimus, tunc habet locum hujusmodi Decretalis, cum nondum contra matrimonium accusatio est admissa. Tunc enim Ecclesia propter temporis diuturnitatem quodammodo dispensando dissimulat, et dissimulando dispensat. Verum, ubi pars, cui competit, uti neglexerit illius beneficio Decretalis, sed post legitimam litis contestationem partes produxerint testes suos, et depositionibus publicatis fuerit renuntiatum utrinque, nec jam restat nisi sententia proferenda, non videmus quod judex causam propositam in sua præsentia, et discussam secundum veteres canones, non debeat terminare, maxime, cum utraque pars. vel altera, institerit ut sententia proferatur.

Datum Romæ, xii Kalendas Aprilis.

XIX (100).

THOMÆ, PATRIARCHE CONSTANTINOPOLITANO.

Agit de consecratione patriarchæ Constantinopolitani
(Apud S. Petrum, iii Kal. Apriliis.)

(101) « Prærogativa dilectionis et gratiæ, quam apostolica sedes exhibuit Ecclesiæ Bizantinæ, cum eam in patriarchalem sedem erexit, ecclesiasticæ plenitudine potestatis, quam non homo, sed Deus imo verius Deus homo, in beato Petro Ecclesiæ Romanæ concessit, evidenter attestatur, et quod Romanus pontifex ejus vicarius sit ostendit, qui et primos novissimos et novissimos facit primos. Sane, cum eadem Ecclesia, que tunc Bizantzena, nunc Constantinopolitana vocatur, nec nomen, nec locum inter sedes apostolicas patriarchales haberet, apostolica sedes fecit ei nomen grande juxta nomen magnorum qui sunt in terra, et ip-

part. sign. * col. 386.

(100) Legitur in Gestis Innocentii, § 93; ideoque hic uncis includitur. Fragmentum ejusdem exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 16. Quæ apud ipsum leguntur, duplice ad initium cujusque linea virgula, in margine apposita, distinximus.

(101) Hæc apud Raynaldum,

« sam, quasi de pulvere suscitata, usque adeo sublimavit, ut eam, tam Ecclesiæ Alexandrinæ quam Antiochenæ et Hierosolymitanæ dignitatis privilegio anteferret, atque post se præ ceteris exaltaret, ita, quod, cum multæ filiæ divitias congregaverint, hæc sola per matris gratiam specialiter supergressa fuerit universas. Licet autem eadem Ecclesia interdum ab obedientia sedis apostolicæ declinavit, quia tamen ad eam per Deigratiam humiliter est reversa, tuis precibus annuentes, eamdem Ecclesiam, cui, Deo auctore Domino, præmisse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti pagina communimus (102). » Præterea, quæcunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum, et ecclesiasticorum seu etiam sacerdotalium personarum, cujuscunque conditionis aut status, poterit adipisci, firma tibi et tuis successoribus illibata permaneant. Libertates quoque et immunitates ejusdem Ecclesiæ ac consuetudines rationabiles et antiquas, quæ apostolicæ sedis non obviant institutis, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Palleum quoque, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, fraternitati tuæ, de apostolicæ sedis libertate, largimur, quo, intra ecclesias tuæ juridictioni subjectas, in solemnis missarum utaris, diebus inferius denotatis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Ypopanti, Dominicæ in Ramis palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus beatæ Mariæ, Natali Joannis Baptiste, solemnitatibus omnium apostolorum, commemoratione sanctorum omnium, dedicationibus ecclesiarum, episcoporum, consecrationibus, ordinationibus clericorum, principalibus festivitatibus ecclesiarum tuarum, et in anniversario consecrationis tuæ die, et tam imperatoris quam aliorum magnatum principum sepulturis. Ad indicium etiam gratiæ plenoris, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut archiepiscopis, suffraganeis tuis, usum pallii presentis indulgentiæ auctoritate concedas ab eis pro te quod canonicum fuerit, pro nobis autem et Ecclesia Romana sponsonem obedientiæ, receperimus. Porro crucem, videlicet vexillum Domini- cum, per quemcunque locum te transire contigerit, excepta urbe Romana, et loco in quo fuerit Romanus antistes, ante te deferendi, fraternitati tuæ licentiam impertimur, et in processionibus tuis tibi concedimus usum nacci (103), præsenti scripto nihilominus statuentes, ut universi clerici, cujuscun-

A que nationis et gentis, in civitate et diœcesi Constantinopolitana ecclesias vel ecclesiastica beneficia obtinentes, tibi et Ecclesiæ Constantinopolitana reverentiam debitam et honorem devotum exhibeant salva in omnibus auctoritate sedis apostolicæ reverentia et honore. Nulli ergo, nostræ concessionis et protectionis, etc. Si quis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XX (104).

EIDEM THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANINOPOLITANO.

Concedit facultatem absolvensi a censuris ob percussionem clerici, et inungendi imperatorem Constantinopolitanum.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

B [Sicut Dominus in Romanam Ecclesiam per beati Petri merita sua dona diffundit, sic ejus privilegium ampliavit, ut, quantumlibet in alios liberalis, nec detrimentum tamen honoris timeat, nec dispendium potestatis, utpote quæ nihil sibi subtrahit, cum aliquibus etiam maxima elargitur, nec auferit quod confert, nec quod donat, amittit. Ipsa etenim in eos, quos in partem suæ sollicitudinis evocat, sic dispendat onera et honores, ut non minus eam omnium ecclesiarum cura sollicitet, et plenitudo ecclesiasticæ potestatis adornet, quam non patitur Petri privilegium minonari. Cum igitur ad apostolicam sedem personaliter laboraris (105), et per impositionem manuum nostrarum diaconatus et presbyteratus suscepseris ordinis, et (106) in episcopum tandem fueris consecratus, speciale tibi gratiam facere volumus, et te personaliter intendimus honnore. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis petitionibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut subditos tuos qui in clericos et alios viros religiosos manus injecerint violentas, auctoritate ac vice nostra secundum Ecclesiæ formam absolvamus, nisi forsitan ita fuerit enormis excessus, ut merito credas eos ad sedem apostolicam destinandos : falsarium quoque absolutionem tuæ frateritati committimus, si forsitan in sigillo tuo vel subditorum tuorum vitium commiserint falsitatis. Ut autem tanquam sponsus de thalamo matris procedas ad sponsam, circumdatu varietatibus et indulgentiarum nostrarum decoratus amictu, tibi personaliter indulgemus, ut, si qui reges in Constantinopolitano imperio fuerint inungendi, dum tamen a te inunctio postuletur, et assensus imperialis accedat, inungas. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc.]

Datum Romæ, apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis, anno octavo.

vide CANONIUM, Glossar. tom. V, col. 1134.

(104) Legitur in Gestis, § 98, ideoque hic unicis incuditur. Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 16.

(105) Sic et in Gestis, in cod. vero Reg. citato a Baluzio in marg. accesseris.

(106) Cod. Reg. cit. add. apud ipsam.

(102) Hactenus Raynaldus.

(103) Sic in apographo Conti. Sic etiam in codice manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ, ex quo epistolas, quæ in Formulario Berardi Napolitaní reperientur, exscribi curavimus : verum utrobique mendose. Legendum *nacti*. *Nactum enim*, vel *nactus* est stragulum quo totus equus insternitur, de quo

XXI (107).

THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Dat facultatem provehendi ad ordines, et idoneos in ministerio præficiendi.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

[Quia dantur gratiae ex gratia, quod apud nos fueris gratiosus, effusa super te monstrabit copia gratiarum. Tuis igitur precibus annuentes, fraternitati tuæ specialiter indulgemus, et ut in diebus Dominicis, et præcipuis solemnitatibus, cum necesse fuerit, personas idoneas in subdiaconos valeas promovere, et, cum in ecclesia Constantinopolitana vel nulli aut pauci sint canonice instituti, ad eam, sublatto appellationis obstaculo, idoneos viros assumas, nec carni et sanguini aliter quam deceat acquiescas, sed merita ponderes, et litteraturam attendas, quoniam, in omni gente, qui facit justitiam, accep- plus est Deo.] Nulli ergo... indulgentiæ nostræ, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XXII (108).

THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Ut de consilio prudentium virorum statuere valeat, prout viderit expedire, de bonis Ecclesiæ sue, quin recursum super his habeat ad sedem apostolicam.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

Licet in forma juramenti, quod nobis in suscep- tione pallii, secundum generalem consuetudinem, præstisti, hoc specialiter sit expressum, ut posses- siones ad mensam tui episcopatus spectantes nec vendas, nec dones, nec pignori obliges, nec de novo inteodes, nec aliquo modo, inconsulto Romano pon- tifice, alienes; quia tamen novitatem tuam, et ec- clesiæ Constantinopolitanae necessitatem ac totius terræ turbationem allegans, super his nos duxisti humiliiter consulendos, ne pro singulis negotiis ad nas recurrere compellaris, ut, in talibus, cum ne- cessesse fuerit, de prudentiū virorum consilio sta- tuas, quod eidem ecclesiæ ac tibi videris expedire, auctoritate tibi præsentium (109) licentiam imperti- mur. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalen- das Aprilis, anno octavo.

XXIII (110).

THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Statuit quid sit agendum in electione patriarcharum Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

[Auctoritate præsentium inhibemus, ne, obeunte te, nunc Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcha, vel tubrum quolibet successorum, ullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia proponatur, nisi qui fuerit electus secundum canonicas sanctiones.

(107) Legitur, sed continuata serie cum epistola proxime superiori 20, et absque notis chronologicis, in Gestis, § 98; ideoque hic uncis includitur. Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 16.

(108) Legitur, sed continuata serie cum duabus proxime superioribus epistolis 21 et 28, omissisque notis chronologicis, in Gestis, § 98, ideoque hic uncis includitur. Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 16.

A Cum autem secundum morem ecclesiasticum fuerit consecratus, ad apostolicam sedem nuntios suos mittat, pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, peti- turus. Iu cuius susceptione, juramentum nobis et successoribus nostris, secundum apostolicæ sedis consuetudinem, quod tu ipse nobis, suscepto pallio, præstisti, sine contradictione qualibet exhibebit. Ad hæc, tuæ fraternitati concedimus, ut libere a subditis tuis, cum necesse fuerit, ad tuam audienciam appelletur, nisicum negotium fuerit ab apostoli- ca sede commissum; ita, quod tu appellationibus ad Romanam Ecclesiam interpositis humiliter defera- rat et devote.] Nulli ergo... nostræ inhibitionis et concessionis, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XXIV.

THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Permitti sacerdotiorum retentionem, et ut possit utili opera clericorum qui secum ad partes illas acces- sere.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

C Licet Constantinopolitanum imperium per Dei gratiam a Græcis translatum fuerit ad Latinos, quia tamen nondum est adeo solidatum, quin ex parte aliqua fluctuet status ejus; necessitati tuæ, quantum honeste possumus, volumus, providere. Ideoque, fraternitati tuæ præsentium auctoritate concedimus, ut beneficia quæ hactenus habuisti, integre sicut hucusque possideas, et plene percipias fructus qui provenerint ex eisdem, donec de statu tam imperii quam Ecclesiæ Constantinopolitanæ redditu fuerimus certiores, et super hoc aliud duxerimus statuendum; cumque peritorum egeas collegio, et consilio clericorum, qui tibi cooperatores providi et pruden- tes coadjutores existant, præsenti pagina indul- gemus, ut clerici, qui tecum ad partes Constantinopolitanas accesserint, sua beneficia non amittant, sed proventus ipsorum eis integre persolvantur, donec status terræ illius nobis plenius innotescat; dum tamen ex hoc propter numerositatem clericorum tecum transire volentium aliqua Ecclesia enor- miter non gravetur. Nulli ergo... nostræ concessio- nis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XXV (111).

THOMÆ, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Ne, ex eo quod ipse pontifex patriarcham eligit, Ecclesiæ Constantinopolitanæ juribus derogetur.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

[Licet nulli penitus injuriam faciamus, cum uti-

(109) Sic et in Gestis, et in cod. mss. Biblio- thecas Vaticanæ supra citato; sed in cod. Vallicel- lano, etiam supra citato, præmissa.

(110) Legitur, sed continuata serie cum tribus proximæ superioribus epistolis 22, 24, 20, omissis- que notis chronologicis, in Gestis, § 98; ideoque hic uncis includitur. Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 16.

(111) Legitur, sed continuata serie cum Epistolis

mur jure nostro, nec depereat quidquam aliquibus, cum collatam nobis ecclesiasticæ potestatis plenitudinem exercemus, Constantinopolitanæ tamen Ecclesiæ providere volumus ad cautelam, et dolosa labia et linguam malignam habentibus, materiam subtrahere murmurandi. Quamvis igitur, ejusdem Ecclesiæ utilitate ac necessitate cogente, utpote quæ, postquam Constantinopolitanum imperium devolutum fuerat ad Latinos, non fuerat ordinata, unde non ad alium, sed ad nos tantum ejus ordinatio pertinebat, te in Constantinopolitanum elegerimus, et eligendo confirmaverimus patriarcham, et munus tandem consecrationis tibi duxerimus impendendum, quia tamen eidem Ecclesiæ auferre nolumus electionis canonice libertatem, in qua ipsam potius manutenerem proponimus et fovere, nolumus ut ex facto nostro aliquid et prejudicium generetur, quominus, cum eam vacare contigerit, canonice ordinetur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XXVI.

GRADENSI PATERARCHÆ (112), ET SUFFRAGANEIS EJUS.
Certiorum eum reddit, a se decretum fuisse ne clerici, qui sunt apud patriarcham Constantinopolitanum, sacerdotia amillant.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Aprilis.)

Cum Ecclesia Constantinopolitana in novem nunc quodammodo infantiam renascatur, et, tanquam parvula, nec habens ubera officiosa, matris sollicitudine noscatur plurimum indigere, ipsam uberibus consolationis nostræ lactare disponimus, et ex divitiis nostris ejus inopiam relevare. Cum igitur indigat clericis prudentibus et peritis, qui laicorum vitam verbo edificant et exemplo, ad petitionem venerabilis fratris nostri, patriarchæ Constantino-politani, concessimus, ut clerici, qui cum eo ab partes Constantinopolitanas accesserint, sua beneficia non amittant, sed proventus eorum ipsis integre persolvantur, donec status terræ illius nobis plenus innotescat, dum tamen ex hoc propter numerositatem clericorum volentium transire cum eo, aliqua Ecclesia enormiter non gravetur. Monemus igitur fraternitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus clericos illos, qui voluerint sequi eum, nec vos contra tenorem indulgentiæ nostræ aliquatenus molestetis, nec permittatis aut faciatis ab aliis molestari, D quin potius, si qui eos molestare præsumperint, præsumptionem eorum, monitione præmissa, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis.

quas vide, 23, 22, 21, 20, omissisque notis chronologicis, in Gestie, § 98; ideoque hic unicus includitur. Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 16.

(112) Vide epistolas, libri sexti 240, not., et libri septimi 74, 200.

(113) Vide epistolam libri quinti 132.

(114) Leodegarius, archiepiscopus Bituricensis ab anno 1096 usque ad annum 1120.

A Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Aprilis, anno octavo.

XXVII.

PRIORI (113) ET CAPITULO SANCTI SILVANI DE LEPROSO.
Recipit sub protectione beati Petri, et enumerantur ad eum spectantia.

(Apud S. Petrum, vii Kal. Martii.)

Apostolicæ sedis auctoritas nos inducit et compellit etiam officii debitum pastoralis, ab statum universarum ecclesiarum aciem nostræ considerationis extendere, ne in bonis suis sustineant detrimentum, quæ illis debent illibata servari. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris supplicationibus inclinati, beati Silvani, gloriosi confessoris, Ecclesiæ, in qua divino estis mancipati obsequio, ad exemplar felicis memorie Calisti papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut quæcumque possessiones, quæcumque bona, et quæcumque prædia ex bonæ memorie Leodegarii (114), Bituricensis archiepiscopi, concesione, vel aliorum fidelium legitimis donationibus ecclesia vestra possidet, aut in futurum concesione pontificum, liberalitate principum, oblatione fidelium, etc., usque adipisci, quieta ei et illibata serventur, in quibus hæc propriis vocabulis duximus exprimenda; ecclesias Sancti Petri, et Sanctæ Mariæ de Nolendinis; ecclesias Sancti Laurentii, et Sancti Martini de Vico, super Naum; ecclesiam Sancti Aniani de Langiaco; ecclesiam Sanctæ Columbae, et ecclesiam Sancti Falerii, cum pertinentiis earum; ecclesiasticam etiam dignitatem, quam Ecclesia vestra in Paludensi Beatae Mencildis ecclesia, dignoscitur obtinere, nec non illud, quod Rad.... dominus Delensis, tam in hominibus suis, in firmis hæredibus, ac rebus eorum, quam in possessionibus, et alisis, ecclesiæ vestræ intuitu contulit pietatis. Sepulturam quoque, etc., usque obsistat, salvatamen justitia, etc., usque assumuntur. Devenimus ergo, ut nulli... hanc paginam nostræ protectionis, confirmationis et cœconstitutionis, infringere, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Martii, anno octavo.

..... **SANCTI JULIANI (115), ET DE TURPINIACO (116)**
ABBATIBUS ET MAGISTRO BALD..... CANONICO BEATI MARTINI TURONENSIS.

Causam magistri Petri de Vico, super præbenda ipsis in Ecclesia Bituricensi concessa, definitam ipsis commitit.

(Apud S. Petrum, viii Kal. Aprilis.)
Retulit nobis dilectus filius, magister P... subdia-

(115) S. Juliani abbates, Gaufridus I, annis 1173 et 1182; mox, et immediate, Reginaldus annis 1207 et 1209, memorantur in *Gallia Christiana vetere*, t. IV, pag. 546, col. D.

(116) Foundationem monasterii de Turpinaco non nisi ab anno 1208 repetunt Sammarthani. *Gall. Christ. vet.* tom. IV, pag. 885, col. 5. A. Altius repetandam esse evincit ure bac Innocentii epistola.

conus et capellanus noster, quem dilecto filio, magistro P. de Vico, dedimus auditorem, quod, cum venerabilis frater noster.... archiepiscopus (117), et dilecti filii, capitulum Bituricense, quibus, sicut idem magister proposuit coram eo, per nostras dedimus litteras in mandatis, ut, ipsum in fratrem et canonicum admittentes fraterna charitate tractarent, verba in elusionem mandati apostolici tribuentes eidem, se illum pollutici fuerint recepturos, quia tandem noblebant quod promiserant adimplere, accedens ad praesentiam nostram, ad eosdem preceptorias litteras reportavit, dilectis filiis... de Domo Dei... de Nigro-Lacu (118), et... de Fonte-Mauriniacensi (119) abbatibus, obtentis monitoribus ad eosdem, et, quoniam quidam ex capitulo, sicut dictorum monitorum transmissae nobis litterae continebant, super receptione ipsius magistri malitiose resistere nitebantur (120), ad dilectos filios... abbatem Dolensem (121), et Rug. subdiaconum nostrum, priorem de Leproso, litteras direximus continentis quod si major pars capitulo convenisset in eum, vacantem prebendam conferrent eidem, ipsum in canonicum admittentes et fratrem. Pro cuius denique receptione, sicut idem executores per suas nobis litteras intimarunt, ea videlicet ratione, quod idem magister a pueritiae sua tempore devotum impenderat in ipsa ecclesia famulatum, et sacros ordines usque ad diaconatum suscepereat in eadem. Cumque archiepiscopus et capitulum memorati, post inhibitionem ex parte nostra ab eisdem exsecutoribus factam, prebendam, quae tunc in Ecclesia Bituricensi vacabat, magistro P. Petit, pro suæ voluntatis arbitrio, contulissent, et idem executores concessionem insirmassent eamdem, dictus magister P. Petit, et R.. procurator prefati magistri P. de Vico, ad nostram praesentiam accedentes, causam ipsam veneribili fratri nostro, Nivernensi episcopo (122), et dilectis filiis... abbati de Pratea (123), et... priori de Fonte-Mauriniacensi, de communi voluntate obtinuere committi, qui, eodem abbatे nequaquam præsente, sed suam absentiam per litteras excusante, testibus hinc inde receptis, et dictis publicatis eorum, cum jam ad sententiam præpararent. cancellarius Bituricensis, nomine capitulo memorati, ad appellationis subterfugium convolavit, ad quam prosequendam, cum idem magister, non sine magnis laboribus et expensis, procuratore nemine comparente pro parte capitulo, accessisset, humiliiter postulabat a nobis, ut, cum Ecclesiæ Bituricensis servitiis, sicut major pars capitulo affirmabat, a pueritiae suæ tempore institisset, sacros ordines usque

(117) Vide epistolam lib. quinti 52, not.

(118) *De Domo Dei..... De Nigro Lacu*. Sic in apographis Vaticano et Conti diserte legitur; sed veremur ne legendum sit.... *De Domo Dei de Nigro Lacu*. Monasterium enim *de Domo Dei*, unum idemque est ac monasterium *de Nigro Lacu*, alias *Nerlacense*, de quo vides auctores novæ *Gallie Christianæ*, tom. II, col. 195, huic monasterio praeerat, tunc temporis, Willelmus, notus in instrumentis ab anno 1178, usque ad annum 1215. Vide *Gall. Christ.*

A ad diaconatum suscipiens in eadem, et nos, absolute ac sine conditione aliqua, præbendam sibi mandaverimus assignari, ac in praesentia prædictorum judicum ostensum fuerit et probatum, quod pars major capitulo convenerat in eundem, quod confirmare ac ostendere nitebatur per quædam scripta, quæ in ipsius praesentia exhibuit auditoris, præbendam super qua ligatum fuerat, sibi, de solita sedis apostolice clementia, concedere dignaremur. Cujus denique petitioni, quia de communi assensu partium causa fuerat, judicibus delegata, et ab eis usque ad testium publicationem super ipsa processum, litpendente, ac absente parte altera, non duximus annuendum. Verum, ne idem magister in veniendo ad praesentiam nostram laborasse videretur incassum, per apostolica vocis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, secundum tenorem litterarum ad dictum Nivernensem episcopum, et dilectos filios, abbatem Dolensem, et eorum conjudices obtentrum, attestations ac rationes receiptas ab eis, in causa procedere procuretis. Nos autem illos canonicos in receptione ipsius intelligimus consensisse, qui per suas nos litteras rogaverunt, ut ipsum recipi faceremus. Cæterum, quia dictum capitulum appellationem ad nos interpositam prosequi voluit, et idem magister eam prosequi procuravit, ipsum capitulum, juxta Lateranensis instituta concilii, eidem magistro in expensis legitimis, sublato appellationis obstaculo, condemnatis, reduceentes in irritum, si quid... in ejusdem magistri præjudicium tenere... attentius provisuri, ut taliter mandatum apostolicum exequi studeatis, quod idem magister pro defectu justitiae non cogatur propter hoc ultius ad sedem apostolicam laborare. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalend. Aprilis, anno octavo.

XXIX

NOBILI VIRO, MATTHÆ DE ARGENT.

C Sententiam, in causa quæ inter ipsum et Joannem de Zita, super terra quadam et molendino vertebarum, a G. tituli S. Mariæ in Porticu diacono cardinali, latam, confirmat.

(Apud S. Petrum, vii Kal. Aprilis.)

D Sæpe nobis, ac sèpius replicata querela pro A... nepte tua, cuius tutelam agebas, terram et molendina posita in Valle rotunda, territorio Sancti Germani, a Joanne de Zita tibi cum fructibus inde perceptis restitu postulasti, asserens ipsum J. ea quondam legitime vendidisse ac tradidisse magistro Petro de Fundis, cuius haeres remanserat neptis ipsa. Joannes autem

non., ibid.

(119) Guido, abbas Fontis Morignaci, innotescit ab anno 1205, usque ad annum saltem 1208. Vide epistolam libri sexti 66, not.

(120) Vide epistolam, libri quinti 122, et quæ ibi adnotata sunt; 142; libri sexti, 19; 35.

(121) Vide epistolam libri quinti 72, not.

(122) Vide epistolam libri quinti 11, not.

(123) Vide epistolam libri sexti 197, not.

proponebat econtra, illam venditionem in fraudem usurarum factam fuisse, quia, cum aliter pecuniam mutuo ab eodem magistro habere non posset, conventum est aliter inter eos, ut, quandocumque tantam pecuniam restituere vellet emptori, emptor ei revendere teneretur, sicut ex postfacto apparuit. Nam idem magister, pecunia recepta quam dederat, eidem J. revendidit quæ emerat ab eodem, sicut per instrumentum publicum apparebat, quod in præsencia dilecti filii, R. (124) tituli SS. Marcellini et Petri, presbyteri cardinalis, Casinensis abbatis, judicis ordinarii, demonstravit. Sed, quia instrumentum illud suspectum aiebas, et abbas declinare ad partem tuam potius videbatur, idem J. ne gravaretur ab eo, sedem apostolicam appellavit. Tibi ergo et parti alteri in nostra præsentia constitutis, dilecto filio, II. (125) Sancti Eustachii diacono cardinale, auditore concesso, idem J. proposuit se velle testes producere, tam ad fidem instrumenti, quam seriem totius negotii plenissime comprobandam. Tu vero, ad elidendam exceptionem hujusmodi, te testibus uti velle dicebas, et sic ad... archidiaconum Aquinatem, pro recipiendis testibus utriusque partis, litteras impetrasti, a quo testibus utrinque productis, et eorum attestationibus ad audientiam nostram remissis, iterum partibus dilectum filium, O., subdiaconum et capellum, nostrum dedimus auditorem. Qui, cum instrumenta quæ ab utraque parte receperat, de mandato nostro eidem remitteret cardinali, dictus Joannes instrumenta tua per se

(124) Vide epistolam libri quinti 108.

(125) Vide epistolam libri tertii 41, not.

(126) Gregorius Galgamus de S. Apostolo, tituli S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, a Clemente PP. III, anno 1188, in prima creatione, renuntiatus est. Ejusdem pontificis jussu, legatione primo functus est in Gallia Cisalpina, qua in legatione, constitutione aliquot contra hereticos edidit. Deinde. Celestini PP. III jussu, in Hungaria atque (*ex Baronio*) in Germania, et sub Innocentio PP. III, iterum in Gallia Cisalpina, ut Placentinos ad satisfaciendum de injuriis Petro, tituli S. Mariæ in Vialata diacono cardinali, illatis induceret. Mortua paulo post Constantia Augusta, Siciliæ regina, quæ pupilli filii sui, Frederici regis II, tutorem Innocentium PP. III instituerat, quartam in regnum ab eodem pontifice legationem obtinuit, ut totius regni curam, et pueri pupili custodiam susciperet, atque apostolicae sedis in omnibus vicem gereret.

Ciaconius (*Vid. Oldoin. ad Ciacon. tom. I, col. 1139.*) scribit, Gregorium hunc renuntiatum esse ab Innocentio PP. III tituli S. Anastasiæ presbyterum cardinalem, etsub eodem Innocentio supremum diem obiisse. Econtra, Oldoinus, contendit frustra esse Ciaconium. Nam, ait Oldoinus, Grægorius tituli S. Mariæ in Porticu anno nostræ salutis 1225, sub Honorio PP. III, Innocentii successore, Honori litteras, datas Gualterio archiepiscopo Ravennati, firmavit, ut affirmat Ferdinandus Ughellus, qui in tom. II. *Ital. sacr.* litteras illas rescripsit. Sed, pace Oldoini dixerimus, valde ipse hallucinatus est. Literæ enim quas exhibet Ughellus; *Ital. sacr.* tom. II col. 365, Honori sunt PP. II non III, dateque fuerunt anno 1125, non 1225. Nil obstat igitur quomodo Gregorius, de quo hic agitur idem sit ac Gregorius ille, tituli S. Anastasiæ presbyter cardinalis, cuius (*ex ipso Oldoino*) meminere Innocentii PP. III

A vel alium malitiosos subtraxit, ea retinere præsumens. Absente igitur interim cappellano jam dicto, procuratori tuo et eidem Joanni dilectus filius, G. (126) sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis est datum auditor, ut causam audirst, et fine debito terminaret, in cuius præsentia procurator tuus sibi restitu postulabat quæ illi Joannes subtraxerat instrumenta. Sed Joannes constanter hoc esse falsum dicebat, et, ad suspicionem tollendam, offerebat intrepide juramentum. Nos autem, hujusmodi altercatione recepta, et cognito, tam ex relatione jam dicti cardinalis Sancti Bustachii, quam capellani ejusdem et aliorum etiam, omnia illa instrumenta ad ipsum pervenisse Joannem, præcipimus quod, nisi infra certum tempus procuratori tuo tuaredderet instrumenta, condemnaretur in omnibus, ut convictus. Qui metuens, accepta dilatione, restituit non universa, sed quædam. Verum, licet vederetur propter non redditia condemnandus, quia tamen sponte confiteri tenorem videbatur, eorum, interlocutum est ut, illo non obstante, super principali procederetur in causa. Ex tua igitur fuit parte propositum, quod, cum de venditione ac traditione facta jam dicto magistro constaret per publicum instrumentum, et etiam per attestations tuas, quod procurator ipsius magistri fructus terræ, de qua quæstio agitur, ad opus hæreditis ipsius magistri perceperit, et quod ipse Joannes terram illam occupaverit violenter, et percepit fructus ex ea, molendina jam dicta, et terram, cum fructibus ac pœna inva-

B C diplomata data anno 1216, et quem, (sed cognomine, Theodulum, non Galganum, ac velut prima vice, nulloque alio ante insignitum titulo,) tituli S. Anastasiæ presbyterum cardinalem, post obitum Rogerii (de quo vide infra, epistolam hujusmodi libri octavi 31) anno 1212 vel 1213, in Octava Innocentii creatione, renuntiatum fuisse refert Ciaconus, ut agnoscit ipse Oldoinus. (*Ibid. tom. II, col. 33.*) Verum, ac admissa identitate, falsum semper erit Gregorium nostrum sub Innocentio PP. III diem obiisse supremum. Grægorius enim tituli S. Anastasiæ presbyter cardinalis, (sine ipsum cognomine Galganum, et, ex tituli S. Mariæ in Porticu diacono cardinali, tituli S. Anastasiæ presbyterum cardinalem; sive cognomine Theodulum, ac primum tituli S. Anastasiæ presbyterum cardinalem, renuntiatum fuisse dixeris) vitam produxit, ut ex instrumentis contemptum est, usque ad annum 1224.

Fatetur tamen aliam inesse difficultatem.

In litteris Honori PP. II, ab Ughello *loc. cit.* recitatis, tituli S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis dicitur *Gregorius*. Verum, circa annum 1125, ante et post, hoc in titulo insignitus non *Gregorius*, sed *Romanus* repræcitur, qui, teste Ciaconio, nec irrefragante Oldoino, a Paschale PP. II, tituli S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis renuntiatus, in schismate Anacleti Innocentio adhuc sit, subscripsit Calisti II, Honori II et Innocentii II diplomatis, datis pro Ecclesia Januensi, Fesulano episcopo, archiepiscopo Pisano, et episcopo Veronensis, Senas, ac Pisas se contulit una cum Innocentio PP. II, sub quo diem obiit supremum post annum nostræ salutis 1134. *Vid. Old ad Ciacon. t. I, col. 923.*

Nodus istum solvere non aggredimur; satis superque forsitan fuerit illum, Ciaconique ac Oldoini hallucinationes, lectori diligenti indicavisse

sionis, tibi adjudicari debere. Joannes autem allegavit econtra, se super his debere prorsus abeolvi, cum per testes suos sufficienter sit de facta reventione probatum. Prædictus igitur cardinalis, his et alis quæ coram eo fuere proposita, diligenter auditis, præfatum Joannem in restitutione molendinorum et terræ jam dictæ, cum fructibus ab invasionis tempore de ipsa terra perceptis, per sententiam condemnavit. Nos autem, ipsam sententiam approbantes, eam auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Siquis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Aprilis.

XX.

SPOLETANO (127) EPISCOPO.

Sententiam adversus ipsum, in causa quæ inter ipsum et syndicum Lateranensis Ecclesiae super jure episcopali in Ecclesia de Scilian. latam, irritat.

(Datum v Kal. Aprilis.)

Cum dilectus filius, J. procurator tuus, coram dilecto filio, J. (128) Sanctæ Mariæ in Cosmedin. diacono cardinale, quem sibi et syndico Lateranensis Ecclesiae dedimus auditorem, jus episcopale in ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Scilian. ex eo ad te assereret pertinere, quod, intra fines tue diœceseos constituta, non probatur exempta, et quod latam a prædecessoribus tuis sententiam interdicti commorantes inibi observarunt, ubi etiam quidam prædecessorum tuorum instituerunt abbatem, hospitia et procriptiones, sicut in aliis monasteriis diœcesara sibi lege subjectis, recipientes ibidem, ethæc sufficienter idem procurator se pertestes iusteos assereret probaturum; pars adversa, præter præscriptionem qua se fortius nitebatur, proponebat econtra, quod, tu, propter quoddam antiquum privilegium, tum propter instrumentum, quod prædecessor tuus Ecclesiae Lateranensi concesserat jus quod habebat in ecclesia sæpe dicta, tum etiam quia turatum habueras quod idem tuus fecerat prædecessor, in nullo tibi tenebatur eadem ecclesia respondere. His igitur idem cardinalis et alii rationibus, allegationibus et depositionibus testium utriusque partis, ea qua decuit diligentia, intellectis, nobis eadem retulit diligenter. Nos autem, attentes quod Lateranensis Ecclesia privilegium illud antiquum, per quod eadem ecclesia proponebatur exempta, in

(127) Vide epistolam libri quinti 5, not.

(128) Vide epistolam libri septimi 27, not.

(129) Vide epistolam libri tertii 44, not.

(130) Vide epistolam libri quinti 36, not.

(131) Vide epistolam libri quinti 98, not.

(132) Rogerius, tituli S. Anastasia presbyter cardinalis; post Romanum, qui eodem titulo insignitus fuit, ab Innocentio PP. III. anno, vel 1205, mense Decembri, si Ciaconio fides, renuntiatus, legatione, ejusdem Innocentii jussu, in Sicilia functus est. Videlicet habitus fuit; et Gregorius, abbas de Monte-Sacro (cujus opera mss. asservabantur, teste Ferdinando Ughello, in additionibus ad Ciaconium, in bibliotheca reverendissimi domini de Ruinis, nunc

A publicum non ostendit, et instrumentum a prædecessore tuo factum non esse clericorum subscriptiōnibus ruboratum, et præscriptio sufficienter probata non erat, instrumentum concessionis cassantes, quod tuus fecerat prædecessor procuratori tuo, in episcopalijure super eadem Ecclesia Lateranensi syndicu duximus condemnandum.

Datum v Kal. Aprilis.

XXXI.

..... ABBATI SANCTÆ GENOVOFÆ (129), ET DMCANO (130), ET..... CANCELLARIO (131) PARISIENSIBUS.

Causam inter comitis Blesensem, et capitulum Ecclesiae Carnotensis super latronis captura verten tem, ipsi comitit.

(Apud S. Petrum, Kal. Aprilis.)

B Dilecti filii, W. et Simon, clerici, ex parte dilectorum in Christo filiæ, nobilis mulieris, comitissæ Blesensis, ad nostram præsentiam destinati, sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audiremus injurias quas ei et suis infert Ecclesia Carnotensis, quibus, et dilecto filio, S. de Bero, Carnotensicanonico, qui pro ipso stabat ecclesia, dilectum filium, R. (132) tituli Sanctæ Anastasie presbyterum cardinalem, dedimus auditorem. In cuius præsentia proposuerunt nuntii comitissæ, quod, cum ipsius comitissæ præpositus de Firmitate, de villa Nolio quondam latronem ceperit, qui furtum commiserat, et justitia fuerit inde facta, latro fuit a comitissæ Balivis per capitulum Carnotense post factam justitiam requisitus, quia capitulum eum in terra sua captum fuisse dicebat, asserentibus Balivis econtra ipsum fuisse captum in terra in qua jus capiendi latrones et alios malefactores habet eadem comitissa, quoniam vir ejusdem, antequam signaculum crucis assumeret, erat in possessione juris illius, ut in loco illo in quo captus ab ipso capitulo dicebatur, hujusmodi jurisdictionem haberet, quod erant probare parati. Verum, cum super hoc de parendo juris sufficientem cautionem offerrent, canonici Carnotenses nihil minus terram ejusdem comitissæ fecerunt per... Dunensem archidiaconum, interdicto supponi, qui, postmodum requisiti, ut, ab eis sufficienti cautione recepta juri parendi, terram absolverent, eam recipere noluerunt, nisi prius solveretur emenda. Consequenter, venerabilis fraternoeter.... Carnotensis episcopus (133), super hoc requisitus, et per litteras

D vero industria Complutensium ducis, apud sedem apostolicam olim Catholicis regis oratoris, in Hispaniam delata), in dedicatoria suorum operum ad Thomam, tituli S. Sabine presbyterum cardinalem, Rogerium, tituli S. Anastasie presbyterum cardinalem, Magistrum nominat, eundemque virum scientia clarissimum facit. Cum firmasset Innocentii litteras, missas xi Kal. Maii, anno 1205, ad Albertum, Eugubinum episcopum, et vii Id. Junii 1209, ad Michaelem, abbatem S. Michaelis Verruensis, Pis. næ dœcessus, sub eodem Innocentio, lucis usum amisit. OLDORN. in Ciacon., tom. II, col. 19. Vide epistolam hujusce libri octavi 29, not.

(133) Vide epistolam libri 14, not.

metropolitani sui (134) monitus diligenter, ut tali-
ter comitissæ terram absolveret, sicut de jure pote-
rat et debebat, idem a capitulojam dicto prohibitus,
hoc facere recusavit. Dicebat enim capitulo, hoc
in privilegio Carnotensis Ecclesiæ contineri, quod
nemini liceat excommunicatis vel nominatim inter-
dictis pro canoniciis Carnotensibus, absque congrua
satisfactione, absolutionis beneficium indulgere. Vi-
dentes autem nuntii comitissæ, quod, data cautione,
absolvi non poterant, ut deberent, tam super hoc
quam aliis causis inter comitissam et capitulo agitatis, metropolitani audientiam appellarunt, tam
ipsam comitissam, quam terram et balivos ipsius
sub ejus protectione ponentes. Interim... decanus
de Castroduni comitissæ præpositum Castroduni
convenit, ut res hominis cuiusdam quas ceperat,
reddere vel recredere procuraret. Qui cum eas
paratus esset recredere, decanus, prius litteris
quibusdam inspectis, quas ex parte capituli Car-
notensis receperat, noluit ut præpositus ipse res
illas recrederet, sed redderet absolute; quod præ-
positus nolens efficere, ne jus in hoc comitissæ pa-
riret, decano inhibuit ne ultra procederet, et ad
metropolitani audientiam vocem appellationis en-
situ, terram comitissæ et balivos ipsius suo protectio-
ne ponens ejusdem, et diem appellationi præfigens.
Decanus vero, in crastinu[m] castellatum Castriduni,
sicut præpositus fecerat, requisivit, qui respondeo
ei dato consimili, appellavit, promittens cum ipso
præposito super hoc Ecclesiæ stare mandato. Deca-
nus autem, asserens mandatum a capitulo recepisse,
castrum illud in vespere supposuit interdicto. Par-
tibus itaque a metropolitano citatis et in ejus præ-
sentia constitutis, procurator comitissæ jam dicte
pro ipsa proposuit conquerendo, quod capitulo
Carnotense ea non citatam, vel requisitam in
aliquo, taliter aggravabat, quod terram ejus pro
qualibet causa, ea nullatenus requisita, interdicto
sepius supponebat. Conquestus est etiam, quod
cum ipsa, velejus balivi pro causis citantur capituli
coram ordinario judice responsuri, jam coguntur in
capitulo respondere, et cum castrum Firmitatis in-
juste fuerit suppositum interdicto, ab ea nolebant
dejuri parendo sufficientem quam offerebat recipere
cautionem, cum etiam esset probare parata, quod
jure suo usa fuisset. Conquerebatur insuper, quod
Castrum duni post appellationem fuerat interdictum,
et probationem idoneam offerebat, quod in capien-
dis rebus jam dictis jure suo usa fuerat comitissa,
illo jure videlicet in cuius possessione vir erat ipsius
tempore crucis assumptæ. Ceterum, cum a metro-
politano recepti fuerint super hoc Parisius (sic)
quidam testes et comitissæ procurator ipsius postu-
laret instanter, ut terram absolveret, sufficienti
cautione recepta, procurator capituli dicebat econtra,
quod metropolitano vel alii terram absolvere
non licet, jam dicti privilegi tenorem allegans;

A volens super hoc testes producere, sicut produxerat
comitissa. Die igitur alio apud Noliacum partibus
assignato, ut producerent testes et privilegium ex-
hiberent, metropolitanus, cum partes essent in die
præfixa præsentes, privilegio diligenter inspecto,
testes hinc inde reoepit, quibus ab officiali metro-
politani examinatis ipsius, et die iterum partibus
assignato, procurator comitissæ cum instantia po-
stulabat attestations publicari receptas, ex abund-
anti de juri parendo sufficientem offerens cautio-
nem, ut relaxaretur sententia interdicti; sed pro-
curator capitulo econtrario allegabat, quod, jam dicti
privilegii ratione, ab ipso terra non poterat, nec
debebat absolviri, nisi prius capitulo facta fuisse
emenda, interpretando verbum illud, quod in privi-
legio continetur, videlicet satisfactione congrua pro
emenda. Litigatio ergo diutius super hujusmodi clau-
sula, interlocutus est metropolitanus jam dictus, se
velle hujusmodi expositionem apostolico examini
reservare, et super hoc diem pratibus assignavit,
voluit tamen cognoscere per se, vel officiale suum,
appellationis ratione prædictæ, utrum injuste, an
juste castra illa interdicta fuissent. Instante itaque
procuratore comitissæ præfata, ut, cautione re-
cepta et attestations publicatis, relaxaretur sen-
tentia interdicti, prædictus Simon cum procuratore
capituli, ut alios testes producerent ad probandum
justum esse quod fecerant, inducias postulavit, qui-
bus concessis eidem comitissæ procurator ipsius,
in die partibus super hoc assignato instante, sicut
sepius fecerat, attestations petiti publicari et in-
terdicti relaxari sententiam, cautione recepta. Re-
quisitus autem procurator capituli utrum vellet per
probationem ostendere, quod super hoc capitulo
fecerat, esse justum, coram officialibus metropoli-
tani jam dicti, constanter asseruit, nec aliquid se
velle probare, nec etiam auditurum attestations
partis adversæ, sed ne terram absolverent appellati-
bat, octavas Beati Martini proximo præteritas suæ
terminum appellationi præfigens. Officiales, si qui-
dein attendentes non esse appellationi hujusmodi
deferendum, cautione recepta usque ad centum
marcas de juri parendo, terram absolvire jam dic-
tam. Præfatus igitur Simon, cum procuratoris lit-
teras non habere, dilectis filiis, abbate Sancti
Joannis de Valeta et Thoma, archidiacono Droc-
ensi, sivejuribus assignatis, in centum marcarum
pœna damnandis, si, quod ipse faceret, capitulo
ratum habere non vellet econtra proposuit, asse-
rens quod cum castra prædicta pro Carnotensi ca-
pitulo interdicta fuissent, coram metropolitano pro
ipso capitulo fuerat allegatum, quod illius clausula
ratione, quæ superius est expressa, terram interdi-
ctam pro ipsis absolvire non poterat, nec debebat,
propter quod clausula interpretationem ejusdem
distictioni apostolicæ reservaret, sed, volens co-
gnoscere utrum juste an injuste latum fuerit interdi-
chiepiscopo Senonensi jam egimus ad epistolam
libri tertii 45, not.

(134) Carnotensis Ecclesia, tunc temporis, Seno-
nensi sedi metropolitano jure subjecta erat. De ar-

cum diem partibus assignavit. Verum, cum idem in procinctu esset ad sedem apostolicam veniendi, per procuratorem capituli, magister J. officialis ipsius, quem super negotiis delatis ad ipsum deputaverat auditorem, tanquam suspectus est recusatus. propter manifestas causas, quas ipsi metropolitano non esse credebat ignotas, sed metropolitanus ipsum non removit pro rorsus a causa, imo ei archidiaconum Eduensem adjunxit, tunc de alio adjungendo non habita mentione, praesentibus partibus, archidiaconoque præsente ac per taciturnitatem præbente consensum. Postmodum vero, idem metropolitanus loco archidiaconi, sicut a parte altera dicebatur, Gaufridum, canonicum Senonensem adjunxit, si archidiaconus interesse non posset. Unde, procurator capituli videns præfatum magistrum, qui fuerat recusatus, et dictum Gaufridum, quem loco archidiaconi nesciebat adjunctum, ut de causa cognoscerent, residentes, asseruit se absente archidiacono respondere vel propnere non teneri, et procedere sine ipso volentibus contradixit, vocem appellationis ad sedem apostolicam interponens. Cumque legitime non constaret illum Gaufridum loco archidiaconi substitutum, per quem etiam magistri J. suppressa suspicio non fuisset, nec archidiaconum interesse non posse canonice manifestum existeret, ipsi, videlicet magister J. et dictus Gaufridus, appellatione contempta, relaxarunt sententiam interdicti, cautione recepta, contra tenorem privilegii Ecclesiae Carnotensis, in præjudicium interpretationis, cuius dies assignata pendebat. Unde, idem Simon quidquid per eos super hoc factum erat, debere dicebat in irritum revocari. Procuratores autem comitissæ jam dicte petebant sibi quid sit satisfactio congrua, vel qualiter intelligenda sit per interpretationem apostolicam aperiri, cum hujus occasione vocabuli canonici Carnotenses, quando et quomodo volunt, comitissæ terram ejusdem interdicto supponunt, nec velint sententiam relaxari, donec procedat emenda. Insuper etiam, licet ipsa comitissa sit præsens in villa quam ipsi volunt supponere interdicto, non erit tamen vocata per ves- ne citata legitime, imo, cum placet eis vocant præpositum, vel aliquem de balivis, illi dicentes: Aut tu facies ita vel nos terram interdicti sententia supponemus; etcam ex parte comitissæ proponatur ab eis, hoc, quod ipsi postulant, ad jurisdictionem D comitissæ spectare, et se offerunt Ecclesiae stare mandato, ipsi terram nihilominus interdicunt, sc, si quando super hoc aliquis ex parte comitissæ pro querela capituli a judice ordinario est citatus, non permittunt quod ipse respondeat, nisi in capitulo Carnotensi; unde, procuratores ipsi super gravamib; istis et aliis eidem comitissæ postulabant iustitiam exhiberi. Nos igitur, his et aliis que coram ipso cardinale fuere proposita, diligenter auditis,

A quia nobis non constitit utrum legitima fuerit appellatio, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, partibus convocatis et testibus utrinque receptis, cum nondum sit productioni testium renuntiatum hinc inde, causam ipsam sufficier examinare curritis, eamque, sublato appellationis obstaculo, sine canonico terminare. Si vero capitulum factum ipsius Simonis ratum habere noluerit, vos fidejussores prædictos ad poenam nominatam, auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, condemnetis et faciatis quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari, reducentes in irritum quidquid contra ipsam comitissam, postquam ipsius nuntii iter irripuerunt ad sedem apostolicam veniendi, ex parte capituli perpetram fuerit attentatum. Ad intelligendum autem clausulam privilegii memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti, vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia videlicet citatus noluit stare juri, vel etiam pro offensa, quia videlicet iussus noluit maleficium emendare. In primo casu, credimus congrue satisfieri, ut hujusmodi sententia relaxetur, si sufficiens standi juri cautio tribuatur. In secundo vero casu, si offensa est manifesta, non credimus congrue satisfieri, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eamdem, si parendi mandato competens satisdatio præbeatur. Quod si non omnes his exequendis interesse potueritis, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendas Aprilis.

XXXII. (135).

. . . ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI CABILONENSIS (136), EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.

(Apud S. Petrum, vi Kal. Aprilis.)

D Religiosam vitam, etc. Eapropter, etc., usque communimus. In prius siquidem statuentes, ut ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in codem, etc. Præterea, quascunque possessiones, etc., usque vocabulis exprimenda; locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis eius; ecclesiis Sancti Andreæ in suburbio et S. Georgii infra muros Cabilonenses sicut, Sancti Martini de Frames, de Verdun, de S:iz, de Vosgeio; Sancti Martini de Brixia, de Longovico, de Petru, de Branges, de Joie; Sancti Desiderii, de Montaral, de Velergaudin; Sancti Vincentii in Brixia, Sancti Germani, Sancti Stephæ-

(135) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(136) Girardus, abbas S. Petri Cabilonensis reperitur in instrumentis ab anno 1202 usque ad

annum 1209 saltem. Gall. Christ. tom. IV, col. 963.

ni, Sancti Gervasii de Cropelis, de Cules, de Monte Sancti Martini; monasterii Capasiæ, de Rose, de Moroges, de Gambles, de Marigni Sancti Loci, de Usello, de Bassi, de Marciniaco, et ecclesiam de Nanto, cum omnibus pertinentiis et appenditiis earum; et sepulturam episcoporum, canonicorum, nobilium et aliorum civium totius civitatis Cabiliensis, sicut eam libere ac rationabiliter, hactenus idem monasterium habuit, et nunc ipsam juste et pacifice possidetis; capellam Castri de Branges; capellam de Sencio et capellam de castro Uselli; duas partes oblationis in annualibus festis in cappella de Virdun, et jura parochialia quæ habetis ibidem; tricesimam partem decimarum Perreriarum, quæ est Grangia de Firmitate; duas partes mortuariorum in parochia Sancti Juliani, et duas partes oblationum in solemnitate Omnis Sanctorum ibidem; censum et alias consuetudines, quas habetis in Ecclesia de Lencheris. Sane, novalium vestrorum (137) q... pro m... aut... S... colitis, sive de nutrimentis a... u... nullis, etc. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, etc., usque absque contradictione aliqua retinere. Prohibamus etiam, ut nullus in vos aut monasterium vestrum, aut personas inibi constitutas, suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam absque manifesta et rationabili causa promulgare presumat. Ad hæc, auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne ullus infra fines parochiæ vestræ, sine diocesanis episcopi et vestro assensu, capellam seu oratorium de novo construere audeat, salvis privilegiis pontificum Romanorum. Obeunite vero te, etc., usque providerint eligendum. Libertates præterea, etc., usque sancimus. Decernimus ergo, etc., usque profutura, salva sedis apostolicae auctoritate, et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis, vi Kalendas Aprilis, inductione viii, Incarnationis Dominicæ anno 1205 (138), pontificatis vero domini Innocentii papæ III anno octavo.

XXXII.

... WIGORNIENSI (139) EPISCOPO, ET ABBATI CESTRENSI, ET DECANO EBORACENSI (140).

Super ecclesia de Wdehord nepoli episcopi Albanensis D assignanda.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Aprilis.)

Gravem nobis dilecti filii... prioret conventus de Tinem (141) transmisere querelam, quod, cum ecclesia de Wdehorn pertineat ad presentationem

(137) Sic in apographo Vaticano.

(138) Forte 1204.

(139) Vide epistolam libri quinti 23, not.

(140) Vide epistolam libri quinti 54, not.

(141) Agitur hic de monasterio Tinumetensi, in agro Northumbrensi, cella de S. Albano. Plures ad hoc cœnobium spectantes chartæ exhibentur in *Monastic. Anglic. tom. I.*, pag. 33 et seqq. sed in

A ipsorum venerabilis frater noster... Dunelmensis (142) episcopus, post reclamationem et appellacionem ab eis ad nos interpositam, dilectum filium... nepotem venerabilis fratris nostri, J. (143), Albanensis episcopi, præsumpsit instituere in eadem occasione cujusdam nostri mandati, quod propter tacitam veritatem meruit de certa scientia revocari, quamvis prædictus prior, propter litteras comminatores a venerabili fratre nostro, Eliensi (144) episcopo auctoritate nostra dilecto filio... abbatii Sancti Albani (145), directas, eum præfato Dunelmannensi, episcopo, contradicente conventu, per litteras ejusdem abbatis sui coactus præsentaverit et invitatus, ita quod illi præsentationi conventus nunquam voluit adhibere consensum; sed potius contradixit. Unde suppliciter postulabat ut quod taliter actum fuerat dignaremur irrevocabiliter irritare. Verum, dilectus filius Wiscardus, procurator memorati nepotis episcopi Albanensis, coram dilecto filio... Sancti Eustachii diacono cardinale (146), quem ei concessimus auditorem, proposuit quod, cum ipse, prætermisso juris ordine, fuissest jam dicta ecclesia per violentiam spoliatus, antequam restitutionis beneficium obtineret, in præjudicium ejus præfati monachi super hujusmodi petitione non debeant audiri, sed, cum restitutionis gratiam impetrasset, paratus erat eis justitia plenitudinem exhibere. Nos igitur, uni gratiam et altari justitiam exhibere volentes, dicto abbatii Sancti Albani, qui prædictam ecclesiam nostri detinet auctoritate mandati, per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictam ecclesiam ex parte nostra nepoti sacerdoti Albanensis episcopi recommendatam a nobis assignet, ita, quod ipse proventus ex Ecclesia sibi recommendata percipiat, eamque sine præjudicio prioris et conventus de Tinem custodiat et gubernet. Postquam autem eamdem ecclesiam obtinuerit recommendatam, vos, partibus convocatis, audiatis, tam super possessorio quam super petitorio, quæ fuerint hinc inde proposita, et, Deum habentes præ oculis, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, quod justum fuerit statutis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Si qua vero partium... testes, etc., nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Aprilis.

—

lis nihil de Ecclesia de qua hic igitur.

(142) Vide epistolas libri quinti 57 et 135, not.

(143) Vide epistolam libri septimi 3, not.

(144) Vide epistolam libri quinti 54, not.

(145) Vide epistolam libri sexti 204, not.

(146) Vide epistolam libri tertii 44, not.

XXXIV (147).

..... ELIENSI EPISCOPO (148), ET ARCHIDIACONO DE CANTABRUGE, ET PRIORI DE BARNOETA ELIENSIS DIOCESEOS.

Causam matrimonalem ipsis committit.

(Apud S. Petrum, v Id. Aprilis.)

[Accodens ad præsentiam nostram *Juliana* (149) mulier, lacrymaliter proposuit corum nobis, quod, cum W. vir ejus, Eliensis diaœses, eam sibi legitime matrimonio copulasset, et, per viginti fere annorum spatum eidem cohabitans, prolem suscepisset ex ea, volens tandem idem vir habitum assumere regularem, postulabat humiliiter ab eadem ut tam proposito faveret ipsius. Quæ propter multa verbera, et aliarum molestationum gravamina, quæ dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis ejus. Cumque idem vir ad domum de (149°) *Wardon* (150), ordinis Cisterciensis, accedens, ibi religionis habitum assumpsisset, mulier ipsa se ad domum transferens (151) monialium, nullo ibi habitu religionis assumpto, vel voto conversionis emisso, permansit *ibidem*; cui pro labore manuum suarum exdem moniales viæ necessaria ministrabant. Processu vero temporis, cum idem vir ad sæculum rediens, religionis habitum reliquisset, et eadem mulier se instanter ab eo peteret (152) reassumi, ipse, illam recipere penitus contradicens, præter verbera, quibus sepius affectit eam, sibi convicia plurima et graves injuriis irrogavit. Quocirca, discretioni vestra per apostolica scripta man-

(147) Reperitur, sed valde mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 32, *De conversione conjugatorum*, cap. 17. Quæ Italico charactere distinguuntur, in Decretalibus desunt, seu varias lectiones indigant.

(148) Vide epistolam libri quinti 54, not.

(149) In Decretal. J.

(149°) *Wardonensi abbatia*, in agro Bedfordensi, fundata anno 1136. Vid, *Monastic. Anglic.* tom. I, pag. 784, col. 2, lin. 10.

(150) Decretal., *Vader.*

(151) Decretal., *in domo loco i. s. a. d. t.*

(152) Decretal., *ipso petiti.*

(153) Epistola hæc reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. i, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 29. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(154) Vide epistolam hujuscem libri octavi 17, not.

(155) *Guillelmus de Douvres*, in monasterio de Savignejo, xxi annis pedum tenuit, ab anno scilicet 1187, usque ad annum 1207, quo obiit, iv Id. Octobris, ex chronico Gofferni, seu 10 Aprilis, ex *Saviniacensi. Gall. Christ. nov.* tom. XI, col. 517.

(156) *Robertus I. monasterii de Ardena abbas secundus*, ab anno 1180, usque ad annum 1206, quo ad ordinis apicem assumptus est, in instrumentis innotescit. *Id. ibid. col. 459.*

(157) Varabat tunc temporis Bajocensis ecclesia per obitum Henrici II, qui, ex decano Sarebriensi, factus episcopus Bajocensis, anno 1184, vitam cum morte commutaverat hoc ipso anno 1205. uti habent chronica S. Stephani Cadomensis.

(158) *Una de Roberto archidiaco, et altera de magistro Roberto.* Sic diserte legitur in apographis Vaticano et Conti; sed veremur ne utrobique mendose. Triplicem electionem, 1 de Guillelmo, canonico de Pezerollis, 2 de Ricardo, postea decano,

A damus, quatenus, si res ita se habet, et dicta mulier illius ætatis existit ut de lapsu carnis ipsius merito valeat dubitari, dictum virum, ut eam recipiat eisque affectum exhibeat conjugalem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatio], nullis litteris, etc. Quod si non omnes, tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Idus Aprilis.

XXXV (153).

..... DOLENSI EPISCOPO (156), ET..... DE SAVIGNEJO (155), ET..... DE ARDENA (156) ABBATIRUS.

Causam electionis episcopi Bajocensis ipsis committit.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

[Auditis, et intellectis meritis causæ de duabus electionibus celebratis in ecclesia Bajocensi (157), una de Roberto (158) archidiaco (159), et altera de magistro Roberto, invenimus utramque contra formam canonicam attentatam. Cum enim, inquisitis voluntatibus singulorum.... Decanus (160) cum paucioribus in Robertum (161), et cantor cum pluribus in W. archidiaconum convenienter, solo cantor magistrum Robertum de Ablegiis nominante, ad nostram suit audientiam appellatum, ne decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel majoris et senioris partis ipsius, ut discordie janua quæ jam videbatur aperta per applicationis obstaculum clauderetur (162), Ipse vero

3 de Roberto, filio Droconis, canonico Bajocensi, celebratam fuisse dicuntauctores supra laudati novæ Galliæ Christianæ (*ibid.*, col. 336). Duplicem tantummodo fuisse ex nostra Innocentii epistola evincitur. Sed, quem hic initio Robertum archidiaconum, mox emdem W. archidiacionum vocat, nec de Ricardo decano, velut etiam electo, verbum facit.

Cessata, de qua hic agitur, seu triplice, ut volunt auctores Galliæ Christianæ, seu tantummodo duplice, si potiori Innocentii epistola auctoritati deferre velimus, electione, Robertum, rursus electum majore suffragiorum numero, a summo pontifice confirmatum fuisse, tradunt sepefati auctores, et ad Ecclesiam Rothomagensem missum ut ibi ordinaretur, quod quidem v Kal. Marii 1205, id est 1206, successisse affirmant. De ceteris vide *Gall. Christ.*, *ibid.*

(159) In Decretal. unum de Gu. archidiac., et mox, alteram de M. R. subdiacono.

(160) Notanda quæ de decano Bajocensi referunt auctores supra laudati (*ibid.* col. 399); nemque enim satis concinit bæc Innocentii epistola.

“VII. Richardus II, de Rohan, aut de Rohon, forte Botion, in actis capitulo annis 1205 et 1207 capellanus et decanus audit. Querelam babuit cum parocho S. Matris Ecclesiae, pro decimis ejusdem ecclesiae, cujus arbitros instituit Innocentius III abbatem Vallis Richerii, et archidiaconum Rajorensem. Electum dicunt episcopum anno 1205 Richardum majori suffragiorum numero cessisse; et decessisse anno 1213.”

(161) Decretal., ipsum R., et mox, dictum Gu. archidiacionum, pro W. Decretal. add. quendam alium, videlicet, et mox Algeditis legit pro Albe-

giis.

(162) Hæc desunt in Decretal., ut verba electio-

nem et statim, infra.

decanus, non habito consensu majoris partis capitulo, sed fonge minoris, subito in electionem prorupit, appellans ne quis contra ipsam electionem aliquid attentaret, quamvis assereret, quod electioni factae statim plures alii consenserunt, cum tamen ex postfacto nequierit convalescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso jure, subsequentem consensum (163), appellatione pedente, non poterat esse rata. Eis igitur ad propria recedentibus, cantor et alii, qui remanserunt in capitulo post illam electionem nondum cassatam, et appellationem ad nos interpositam, a nominatione W. archidiaconi recedentes, de novo magistrum Robertum absque Romani pontificis, vel etiam metropolitani proprii conscientia, cum subd. esset, præsumperunt non solum eligere], verum etiam pulsatis campanis, cum processione solemni, cantando hymnum, in Ecclesiam deportare. Nos igitur, bis et aliis, quæ coram nobis sucre proposita, diligenter auditis, de communis fratum nostrorum consilio [electionem utraque duximus irritandam]. Per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus post redditum decani, archidiaconi et magistri Roberti Balbi, aliorumque canonorum Bajocensis Ecclesie, qui ad nostram præseniam accesserunt, duorum mensium spatium capitulo indicatur, infra quod personam idoneam per electionem canonicam sibi præficiant in pastorem. Alioquin, extunc, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris, vos, auctoritate nostra suffulti, omni appellatione cessante, tam eis personam in episcopum concedatis, quæ tanto congruat oneri et honori; contradictores, etc. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Maii, anno octavo.

XXXVI (164).

DUCI ANDRÆ REGNI HUNGARIE GUBERNATORI.

Respondet litteris ipsius, et Ladislaum regem puerum pupillum et nepotem suum, ipsi commendat (165).

(vii Kal. Maii.)

Post obitum inclitæ recordationis Henrici, regis Hungariae, fratris tui, litteras tuæ devotionis primis gratanter et benigne receperimus, quæ, cum esseut ejusdem regis insignis sigillo, novitati tue non falsitatem petebas a nobis ascribi, in quibus continebatur expresse, ut tuis verbis utamur, quod, cum, ex regis ipsius dispositione, ob teneram filii ejus regis Ladislai ætatem, pueri curam et regimen regni suscepis, promptam geris voluntatem, quæ bene constituta sunt observare, et quæ per ipsum regem laudabiliter noveris inchoata, quantum in te est, feliciter effectui mancipare. Nos igitur, intentionis tuae sinceritatem in Domino collaudantes,

(163) Decretal. add. maxime, et infra *prefatum subdiaconum eligere præsumperunt* legunt pro m. R. a. R. p., v. c. m. p. c. c. s. e., p. n. s. e.

(164) Majorem epistolæ hujus partem exhibet

A [regem ipsum puerum, cui fidelitatem fecisset dignosceris, promissione facta super administratione regni ac tutela suscepta de ipso, tuæ provisionis industria attentius commendamus, ut nomini tuo præconia veræ laudis accrescant, cum idem rex benignum patrem in patruo, et protectorem propitium invenerit in patrono, et ab altissimo Rege, cui puer reges venientes de Saba plena devotionis munera obtulerunt, salus tibi proveniat et remuneratiois æternæ corona. Nec contra ipsum regem, nepotem tuum, pravas aliquorum suggestiones admittas, cui, tanquam filio, pro patre teneris adesse, quemcum sit parvus et puer, tanto debes charioreum habere, ac pro eo regni negotia diligentius procurare, quanto propensius impensa sibi beneficia recognoscet, cum, auctore Deo, adultam pervenerit ad ætatem, qua se patrem non perdidisse cognoverit, sed mutasse.

B Datum vii Kalendas Maii.

XXXVII (166).

EIDEM.

Ut pecuniam quam defunctus rex quibusdam reliquerat, erogandam curet.

(vii Kal. Maii.)

Post obitum, etc., usque mancipare. Accepimus autem, charissima in Christo filia.... regina Hungariae, referente, quod, cum, prædictus rex frater tuus, in ultimis laboraret, coram venerabili fratre nostro, archiepiscopo Colocensi et quibusdam aliis principibus regni, de pecunia, quam in monasterio de Pelle, babebat, ita disposuit, quod duas partes ejusdem fratres domorum Templi et Hospitalis haberent in subsidium terræ sanctæ, et tertia ejus filio conseretur. Cum ergo te deceat voluntatem illius ultimam adimplere, nobilitatem tuam monemus attentius et bortamur, per apostolica scripta mandantes quatenus juxta dispositionem regis ipsius pecuniam illam facias erogari.

C Datum vii Kalendas Maii.

XXXVIII (167).

EIDEM.

Ul redditus quos regi, reginæque matri ipsius promiserat, persolvat.

(vii Kal. Maii.)

Post obitum, etc., usque mancipare. Cum autem eidem regi et charissimæ in Christo filie... reginæ, matre ejus, post fratris tui decessum, quosdam redditus, sicut accepimus, promiseris te daturum, monemus nobilitatem tuam et bortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus illos ei facias cum integrilate persolvi, ut circa eos, et te patrem exhibeas et patronum, tibique propter hoc et præmium salutis æternæ proveniat, et favor humanae laudis accrescat, tum te pium et benignum habuerit, ubi pius et benignus teneris adesse.

Datum xii Kalendas Maii.

Raynaldus, ad annum 1205, § 54.

(165) Vide epistolam libri septimi 226.

(166) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

(167) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

XXXIX (168).

EIDEM, ET UNIVERSIS PRINCIPIBUS IN REGNO CONSTITUTIS EODEM.

Ita pueri regis curam eos gerere monet, ut regias possessiones nulla ratione abalienare audeant.

(VII Kal. Maii.)

Post obitum inclytæ recordationis Henrici, regis Hungariæ, fratris tui, filii dux, litteras tuæ devotionis, etc., usque mancipare. Ut igitur eidem regi regni jura integra conserventur, nos, qui apostolatus officio tenemur tueri pupillum, cum illius, quamvis indigni, vices geramus in terris, cui dicitur per Prophetam: Pupillo tu eris adjutor, obsecramus in Christo Jesu qui venturus est judicare vivos et mortuos, et auctoritate præsentium sub obtestatione divini judicii districtius inhibemus, ne, dum idem rex fuerit in ætate minori, alienentur regalia in detrimentum ipsius, sed ad ea fideliter conservanda diligens studium impendatis et operam efficacem.

Datum, VII Kalendas Maii.

XL. (169).

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ABBATIBUS, PRÆPOSITIS, CÆTERISQUE PRÆLATIS, ATQUE PRINCIPIBUS, CLERO, ET UNIVERSO POPULO REGNI HUNGARIÆ.

Fidem regi servare omnino jubet.

(Apud S. Petrum, VIII Kal. Maii.)

Post obitum inclytæ recordationis Henrici, regis Hungariæ dilecti filii nobilis viri, ducis Andreæ, fratris ipsius, litteris suæ devotionis, etc., usque mancipare. Ut igitur erga regem ipsum, qui post patris decessum vobis dominus remansit et heres, fidelitatis constantiam observeris, auctoritate vobis præsentium districtius inhibemus, ne cui contra coronam ipsius consilium vel auxilium impendatis, sed resistatis omnino, regis defendantis honorem, si quis forsitan contra eum agere tentaret.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, VI Kalendas Maii.

XLI (170).

.....COLOCENSI ARCHIEPISCOPO, ET..... EPISCOPO WARADIENSI.

Ladislai regis ac reginæ familie molestiam exhibentes compescendi provinciam injungit.

(Datum v Kal. Maii.)

Cum sit regi tanquam præcellentí, juxta verbum Apostoli, deferendum, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eos, qui charissimi in Christo filii nostri, Ladislai regis, et... reginæ matris ipsius familiam,

A sive clericos eorumdem indebite molestare præsumperint, tam in possessionibus quam redditibus, regio non deferentes honori, cum familiam et clericos ipsos sub nostra et apostolice sedis protectione velimus consistere, a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis.

Datum v Kalendas Maii.

XLI (171)

SUFFRAGANEIS ECCLESIAE COLOCENSIS.

In fide pueri regis permanere imperat.

(VII Kal. Maii.)

B Ut sitis in fidelitate constantes, et integritatem famæ vestræ conservetis illæsam, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, in omnibus quæ ad tuitionem charissimi in Christi filii nostri Ladislai, regis Hungariæ, ac... reginæ matris ejus et regni pertinent venerabili fratri nostro... Colocensi archiepiscopo fideliter assistatis, ut inde retributionem a Domino, et grates a nobis obtinere possitis.

Datum vii Kalendas Maii.

XLII (172).

M. ABBATISSÆ, ET SOBORIBUS DE GANDERSHEIM (173).

Privilégia ipsis ab Agapito PP. II, et Joanne PP. XIII concessa, renovat et confirmat; inseruntur pontificum diplomata.

(Apud S. Petrum, vi Non. Maii.)

Cum Christus sit veritas, nos, qui, licet indigni, locum ejus tenemus in terris, veritati debemus testimonium perhibere, cum et ipse de se dixisse legitur: *Ego ad hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati (Joan. xviii)* Ex parte siquidem vestra fuit olim a nobis humiliiter postulatum, ut personis aliquibus scriberemus, qui privilegia ecclesiæ vestræ concessa inspicerent diligenter, quæ, tum quia sunt vetustate consumpta, tum quia monasterii vestri continent libertatem, propter viarum discrimina timebatis ad nostram præsentiam destinare. Nos autem, postulationi vestræ benignum impertientes assensum, quatuor episcopis, totidemque abbatibus duximus injungendum, ut, ad vestram ecclesiam accedentes, studiose inspicerent vestræ privilegia libertatis, et eorum rescripta fideliter ad nostram præsentiam destinarent, sigillorum suorum munimine roborata. D Qui, nostro, sicut ex litteris ipsorum accepimus mandato parentes, privilegia bonæ memorie Agapiti et Joannis, prædecessorum nostrorum, sibi

(168) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

(169) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

(170) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

(171) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55.

(172) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(173) Regium omnino virginum Benedictinorum cœnobium, in ducatu Brunsvicensi situm, quod sub A. C. 842 Leutolphus, magnus dux Saxonum, condidit, & Altfridus, Hildesheimensium episcopus, dotavit, et exim maximi Cæsares opibus et favoribus mire extulerunt. Submisere se in hoc cœnobia Augusti sanguinis plurimæ principes, et abjectæ esse in domo Dei elegerunt, tanta contentionis ad-

mitti cupientes, ut, plurimus sæculis, nemini nisi maximis principibus accessus pateret; Otho imperator II binas filias, Sophiam et Adelhaidem, ibidem consecraret, ipsius fundatoris filiæ memorabilis exemplo, tres ibidem se includerent Brunsvicenses; denique alieque Saxonæ principes adeo portas sancti cœnobii illius exambirent, ut amplissimos, præ illius vita professione, principatus contemerent; in quo egregia cum primævo fervore viguit disciplina, donec, superiore sæculo, in præcepta omnia ruerent, sacramque et profanum miscerentur, hoc denique alterum devoraret. » BUCLEIN, German. sacr., part. II, pag. 17.

præsentata subtiliter inspexerint, et, tenorem eorum fideliter consribentes suis consignavere a sigillis nostro conspectui præsentandū. Venerabilis etiam frater noster, G. (174) ... nunc Remensis archiepiscopus, tunc vero episcopus Prænestinus, in partibus illis officium legationis exercens, tibi filia abbatis, cum tunc temporis esses electa, munere benedictionis impenso, tenorem privilegiorum ipsorum in scripto redegit, ipsumque proprio sigillo munitum nostro decrevit conspectui præsentari. Nós igitur, tam eidem legato, quam inquisitoribus ipsis, cum rescripta illorum in omnibus concordarent, fidem debitam adhibentes, et attendentes nihilominus, quod monasterium ipsum in libro censuali Cameræ nostræ inter cætera monasteria libera et exempla dignoscitur adnotatum, et quod etiam nobis et successoribus nostris in duabus stolis albis, quæ auro sint, ad pondus bisantiorum triginta, contextæ, annis singulis teneat, privilegium prædicti Joannis, ne possit super hoc veritas deperire, præsenti pagina duximus inferendum. Joannes (175) episcopus, servus errorum Dei, meritis et sanguinis claritate rutilanti dilectissimæ nobis in Christo filiæ Gerbergæ, venerabili abbatissæ monasterii beatorum confessorum Innocentii et Anastasii, quod Gander-

(174) Vide epistolam libri septimi 116, not.

(175) Joannes XIII, Romanus, Joannis episcopi filius ex legitimo matrimonio creatus, episcopus Narniensis, imperatore Othono magno, pontifex creatus vi Nonas Octobris, anno 965, sedet annos sex, menses undecim, dies quinque. Obiit Romæ viii Id. Septembbris 972; sepultus in basilica S. Pauli apostoli, extra urbem via Ostiensi. CACON. tom. I. col. 725.

(176) Locus potatu dignissimus, et omnino conferendum cum his quæ in Annalibus Italiae celeberrimi Muratorii leguntur, tom. V, part. II, ad annum 907, pag. 233. « Non ha conoscinto il cardinal Barbaro, e ne pur altri, fuorche il Signorio, un concilio di assaiissimi (numero 38 congregatos fuisse ait ipse pontifex) Vescovi Italiani ed Oltremontani, celebrato sul principio di quest anno (967), sed hic difficultas inest quam mox indicabimus, in Roma da papa Giovanni XII. D'esso ci ha conservata memoria un diploma di Ottone' il grande, con cui vengono confermati tutti suoi benie privilegi all'insigne monastero di Subiaco. (Vide Antiquit. Italic. med. ævi, tom. V, col. 465.) Dice ivi l'imperadore che Giorgio, abate di Subiaco, venit in gremium Basilica B. Petri apostolorum principis, ubi cum dom no Joanne XIII, papa, sanctæ Synodo pro utilitate ejusdem ecclesiæ et venerabilium locorum intereramus circum sedentibus cum Ravennate archiepiscopo plurimis episcopis ex Romano territorio, alque Italia et ultramontano regno, nec non præsente Capuano principe, qui et Marchio Camerini et Spoleto ducatus.... Del suddetto concilio Romano si ha anche da intendere il Dandolo. (Vide And. Dand. Chron. lib. VIII, cap. 14, part. XVII, Rer. Italic. script. tom. XII, col. 509) alioch'che scrive, che Pietro Candiano VI, doge di Venezia nell'anno nono del suo ducato, cioè nel presente, mando per suoi ambasciatori Giovanni Contareno, e Giovanni Venerio, diacono. Joanni papæ et Ottoni imperatori Romæ existentibus in Synodo ibi congregata.... »

Hactenus clarissimus Italæ annalistæ; cui quidem, quoad celebrationem synodi Romanae, bellissime et apprime concinit Joannes ipse PF. XIII in hoc, quod hic exhibetur, indubitate fidei pontificio

A seim nuncupatur, atque posteris suis in perpetuum. salutem, benedictionem apostolicam. Si piis votis ac petitionibus assensum præbemus, omnipotenti Deo nos placere credimus. Quapropter, universis sanctæ catholicæ Ecclesiæ filiis præsentibus et futuris notum esse volumus, quod in synodo, que apud corpus beati Petri apostolorum principis acta est in mense Decembri, et indictio XI (176), amabiles Deo ac spirituales filii nostri, Otto major et minor, serenissimi imperatores Augusti, apostolicam paternitatem nostram humiliiter supplicare dignati sunt, coram archiepiscopis et episcopis, videlicet Italici et Ultramontanis numero triginta et sex, quatenus præfatum monasterium Ganderseim, quod constitutus esse sub tuz filiationis regimine, sicut in regno citeriori Saxonæ, ad honorem prædictorem confessorum Christi Innocentii et Anastasii, auctoritatis nostræ præsidio muniremus, et sub tuitione jureque S. sedis apostolicæ perpetim susciperemus. Quorum piis congaudentes petitionibus, alacri mente id fieri decrevimus, præcipientes ex ea, qua, vice clavigeri caelestis regni, fulcimur auctoritate, ut prænominatum ven. cænobium nemo unquam secularium possideat, neque ex decimis et possessionibus ejusdem quidquam sibi aliquis usurpet, non rex, non marchio, non comes,

diplomale. Verum, dubitamus an æque conciliari possint ejusdem diplomatis notæ chronologicæ cum notis chronologicis diplomatis Ottonis, quod exhibit idem auctor loc. cit.

Synodus illam Romanam, de qua tam altum silentium præserunt scriptores ecclesiastici. (Vide BARONIUM, t. X, ad annos 966, 967, 968, pag. 778 usque 779; PAGI CRITICO HISTOR. CHRON., tom. IV, pag. 14 usque 21; HARDUINUM ACT. CONCIL., tom. VI, part. I, col. 643 usque ad (682) actam esse in mense Decembri, INDICIONE UNDECIMA (XI), diserte affirmat ipse pontifex initio diplomaticis, easdemque noctam chronologicam in fine repetit. Ac, ne erratum ab amanuensi fuisse putemus, in subscriptione scribariorum S. R. ECCLESIAE, reperitur eadem (mense Decembri), et INDICIONIS (XI, undecima) nota; in altera vero subscriptione bibliothecarii S. sedis apostolicæ, non tantummodo tercia vice replicatur eadem nota, sed et additur altera, anno IMPERII MAJORIS (Ottonis) sexto. MINORIS VERO PRIMO, qui quidem annus apprime curu indictione undecima, nec non cum anno 967, juxta Chronologistarum, (Vide L'ART DE VÉRIFIER LES DATES, NOUVR. ÉDIT. TOM. I, pag. 20) ipsiusque Italæ annalistæ computum, coincidit. Verum, diplomata Ottonis, quod exhibetur in ANTIQ. ITALIC., loc. cit. has diserte chronologicas notas præfert: DATA III IDVS JANUARIUS, ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS 967, IMPERII VERO DOMINI OTTONIS PISSIMI CÆSARIS V, INDICIONE I, ACTUM ROMÆ IN DEI NOMINE FELICITER AMEN.

Ad solvendam hujusmodi difficultatem nos accingere, ex instituti nostri ratione non est. Imo, fortasse longius in hisce notandis immorati sumus. Sed res aliochus momenti visa fuit, nec indigna quo studiosiore aliquantulum detineret lectorem; cum præsertim, ageretur et de synodo, cujus, non solummodo acta aut periore prorsus, aut adhuc latenter omnino anecdota, sed et ipsa celebratio fere omnibus historicis incognita fuit, et de pontificio ac imperatorio diplomaticis, quorum pontificium, indubitate omnino fidei, nunc primum prodit in lucem, imperatorium vero, erroris in notis chronologicis ex altero manifeste arguitur.

non episcopus, nec quilibet princeps quacunque potestate praeditus, nisi forte luendi ac defendendi causa, et hoc non nisi tua, et ejus, quae pro tempore regularis fuerit abbatissa, sobria fiat permissione. Esto igitur ad laudem omnipotentis regis abbatissa ejusdem monasterii, et subditas tibi sorores ad cœlestis patris gaudia expetenda instigare prouidenti magisterio non cesses. Sit semper eisdem sororibus facultas, sive licentia, ex ipsa sua congregacione, post obitum abbatissæ, aliam sibi matrem, secundum regulam suam, substituere, et quam dignorem viderint, pari animo et consensu, habeant potestatem eligere. Confirmamus vero et corroboramus ipsi sancto monasterio omnes res et possessiones mobiles et immobiles, quas nunc habet, et in antea, Deo opitulante, habere debet, quolibet jure acquisitionis, ita ut, amodo et usque in finem saeculi, licenter eas teneat et possideat, omnium hominum contradictione remota. Si quis autem contra hujus nostri apostolici privilegii tutelam agere tentaverit, et ex his quae a nobis decreta sunt, aliqua pervertere molitus fuerit, hunc cum auxilio sanctæ et individuæ Trinitatis, et interventu beatae Marie semper virginis, omniumque sanctorum, ex auctoritate beatissimi Petri apostolorum principis, cum assensu comprovincialium pontificum et omnium hujus nostræ sanctæ sedis suffraganeorum episcoporum, excommunicamus, et, a limibusc sanctæ Dei Ecclesiae, omniumque Christianorum societate separantes, perpetualiter anathematizamus Scriptum per manum Stephani, scrinarii sanctæ Romanæ Ecclesiae, in mense et inductione supra dicta xi, + Bene valete.

Datum, Kalendis Januarii, per manus Guidonis, episcopi Sanctæ Sylvæ Candidæ Ecclesiae, et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ (178), anno, Deo propilio, pontificatus domini Joannis summi pontificis, et universalis tertii decimi papæ, in sacratissima scle beati Petri apostoli, tertio, imperatoribus serenissimis dominis Ottone majore et minore, anno imperii majoris sexto, minoris vero primo, in mense et indi-

(178*) « VIII Tidonis (pro Guidonis).... episcopi Portuensis et Sylvæ Candidæ, et S. R. E. bibliothecarii, meminere Ferdinandus Ughellus in Italia sacra, et Marius Vipera in chronologia archiepiscoporum Beneventanorum. »

Sic habet Ciaconius, tom. I, col. 730. Ughellus quidem alterum Joannis PP. XIII diploma refert, in Ecclesiae Beneventanae, Landulfique antistitis favorem elargitum, cui subscrispsit Guido noster; et hoc diploma legerer est apud ipsum, in chronologica serie Beneventanorum præsumum, Ital. sacr. tom. VIII, col. 92, ubi illud accuratissime cum suo exemplari collatum subiectere judicavit. Et in fine diplomatis diserte legitur: *Datum vii Kal. Junii, per manum Guidonis (non vero Tidonis), episcopi Sanctæ Sylvæ Candidæ Ecclesiae, et biblioth. S. sedis apostolicæ, etc; idemque Ughellus in chronologica episcoporum Sylvæ Candidæ serie (ibid. tom. I, col. 108), Widonem, non Tidonem, versus annum 963, ex Luithprando Ticinensi, lib. vi, cap. 6, memorat. Vide Luithpr. Ticin., lib. vi, cap. 6, tom. II, Her. Italic. script. part. i, pag. 472, col. 2 lit. D. ubi Wido, non Tido, episcopus Sylvæ Candidæ dicitur.*

(177) « Agapetus II (hic enim agitur de Agapeto II, non I) junior, Romanus, imperatore Othonem magno

actions xi. Quia vero privilegium memorati predecessoris nostri Agapiti papæ (177), plenius videtur exprimere ipsius monasterii libertatem, nos ad veritatis notitiam pleniorem, capitulum illud, quod ad libertatem pertinere dignoscitur, de verbo ad verbum huic paginæ duximus subscribendum Quia, inquit, postulavit a nobis Ademarus, venerabilis abbas (178), ut per ejus interventum, atque deprecationem, nostrum monasterium Ganderseim, situm juxta fluvium Echernan, apostolica auctoritate vobis confirmaremus, ut sub jurisdictione sanctæ Mariæ, cui, Deo auctore, deservimus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius ecclesiæ jurisdictionibus submittatur; pro qua re, piis desideriis faventes, hac nostra auctoritate id quid exposciunt, effectui mancipamus, et ideo omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem, in praefato monasterio ditionem quamlibet habere, auctoritate nostra, praeter sedem apostolicam prohibemus. Auctoritale namque beatissimorum apostolorum Petri et Pauli iuhemus, ut nullus rex habeat licentiam nostrum monasterium aliquibus hominibus in beneficium dare, ut profecto juxta id, quod subiectum apostolicæ sedi firmitate privilegii consistit inconcussus datum permaneat, locis ac rebus tam his, quas moderno tempore habet vel possidet, quam quas futuris temporibus in jure ipsius monasterii divina pietas voluerit augere ex donis, oblationibus, decimisque fidelium, absque ullius personæ contradictione firmitate perpetua perfruatur. Prohibemus igitur ne quis vos aut monasterium vestrum contra tenorem privilegiorum suorum audeat indebito molestare. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Del, etc., usque incursum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Non. Maii.

—
Saxone Augusto, sedit annos novem, menses sex, dies decem, creatus xv Kai. Junii anni 946... Bonis operibus plenus et de omnibus bene meritus, honorifice Romæ obiit, vi Kal. Januarii, ineunte anno Domini 956. Corpus ejus sepultum est in basilica Lateranensi. » Ciac. tom. I, col. 711.

(178) Ademarus, seu Hademarus, Germanus, Fuldensis abbas, ordinis S. Benedicti, et S. R. E. cardinalis, hoc saeculo floruit. Vir pietate ac doctrina clarus, quo nomine principibus charus. Romamad Agapetum pontificem, a S. Brunone Coloniensi antistite, impetrandi pallii causa missum, rediisse ingenti populi Agripinensis gratulatione, pallio non solum cum amplissimo privilegio impetrato, sed importatis quoque de S. Pantaleonis martyris proprio corpore sacratis reliquiis, auctor est Rogerius in Vita ejusdem sancti. Cardinalium fertur numero ascriptus, in Chronico mass. S. Ulralrici Augustani. Reversus in Germaniam, perte moritur anno Christi 956. In occidental coro Fuldensis sepulcrum supra S. Bonifacii cryptam accepit. De eo plur. Witichindus, monachus Corbiensis, In gestis Othonis imperatoris; Sigibertus, ad annum 953; Baroniis, Annal. tom. X.

XLIV.

PIGAVIENSI (179) **GOLREIESI** (180), ET... DE LAPIDE
S. MICHAELIS (181) ABBATIBUS, MERSENBURGENSIS,
PADERBURNENSIS, ET HALBERSTADENSIS DIOCESEN.

Dat eis provinciam inquirendi de subjectione monasterii de Gandersheim Ecclesiae Hildesemensi.

(Apud S. Petrum, v Nonas Maii.)

Ex parte dilectorum in Christo filiarum, M. abbatissæ, ac sororum ecclesiæ de Gandersheim, fuit olim postulatum a nobis, ut personis aliquibus scriberemus, quæ privilegia Ecclesiæ ipsi concessa inspicerent diligenter, quæ, tum quia sunt vetustate consumpta, tum quia ipsius monasterii continent libertates, propter viarum discrimina timebant ad nostram præsentiam destinare. Nos autem, postulationi earum benignum impertientes assensum quatuor episcopis totidemque abbatibus duximus injungendum, ut, ad ipsam ecclesiam accedentes studiose inspicerent ipsius privilegia libertatis, et eorum rescripta fideliter ad nostram præsentiam destinarent, sigillorum suorum munimine roborata. Qui, nostro, sicut ex litteris ipsorum acceperimus, mandato parentes, privilegia bonæ memorie Agapiti et Joannis, prædecessorum nostrorum, sibi præsentata subtiliter inspicerunt, et, tenorem eorum fideliter conscribentes, suis consignavere sigilia nostro conspectui præsentandum. Venerabilis etiam frater noster, G. (182) nunc Remensis archiepiscopus, tunc vero episcopus Prænestinus, in partibus illis officium legationis exercens, eidem abbatisse, cum tunc temporis esset electa, munere benedictionis impenso, tenorem privilegiorum ipsorum in scripto redigit, ipsumque proprio sigillo munitum nostro decrevit conspectui præsentari. Cum autem, tam eidem legato quam inquisitoribus ipsis, cum rescripta illorum concordarent in omnibus, fidem debitam adhibentes et attendentes nibilominus, quod monasterium ipsum in libro censuali Cameræ nostra inter cætera monasteria libera et exempta dignoscitur adnotatum, non videremus quin deberent eadem privilegia innovari, præsentim

(179) Pigavium, seu potius Pregavium, illustris nominis in Saxonia monasterium, cuius meminit in catalogo abbatum imperialium Fridericus imperator III, quibus jus ferendi suffragii in comitiis imperialibus competebat. BUCEL., *Germ. sacr.*, part. II, pag. 69. Vide epistolas libri primi 317, 318.

(180) Vide epistolam libri sexti 187, not.

(181) » Illustræ Benedicti ordinis, sacrae familie Cisterciensis, in Saxonia, monasterium, sic dictum a Campensis, qua tamen ex causa, ignoramus. Illius fundatrix fuit Beatrix, abbatissa Quedlinburgensis. Fuit filia, ut vocant, hæc abbatia monasterii Veteris Montis, inducta inde in illud monachorum colonia. Exstant ad loci abbates diversos litteræ Innocentii III et Honorii III, etc. *Abbatis de Lapide S. Michaelis, Halberstadiensis diocesis*, etc., de quibus consulendus angelus Manrique, » BUGELIN; *Germ. sacr.*, part. II, pag. 206.

(182) Vide notas ad epistolam proxime superiorem.

(183) • Radulfus (*de Neuville*), Viennæ in Gallia natus, Atrebatenus nec non Valentianensis Ecclesiæ archidiaconus, antistes renuntiatus mense Octo-

A cum eadem abbatissa et sorores suam intentionem fundaverint tam ex tenore privilegiorum ipsorum, quam libri nostri testimonio censualis, quia tamen Cor... majoris Ecclesiæ, et J. S. Crucis, canonici Hildesemenses, in nostra constituti præsentia, proponebant, Hildesemensem Ecclesiam in possessionem subjectionis ipsius monasterii per centum annorum spatium et eo amplius extitisse, privilegia ipsa non duximus innovanda, ne Hildesemensi Ecclesia in sua præjudicare justitia videremur, qui, licet procuratores non fuerint, pro Hildesemensi tamen Ecclesia, cui tenentur, devotius supplicabant; ut jus suum conservaretur eidem, et exponebant se ad expensas abbatissæ solvendas, si eorum assertio per Hildesemensem Ecclesiam plene probari non posset. Nos igitur, ut tam eidem monasterio quam ipsi Ecclesiæ suam justitiam conservemus, qui sumus omnibus debitores in ea, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, ad locum idoneum pariter accidentes, et auctoritate nostra citantes eos qui fuerint haec de causa citandi, inquiratis super omnibus diligentius veritatem, et usque ad definitivæ sententiæ calculum præcedentes, gesta omnia, conscripta fideliter sub testimonio litterarum vestrarum, ad sedem apostolicam destinatis, præfigentes partibus terminum competentem, quo, recepturæ sententiæ, nostro se conspectui repræsentent. Hildesemensem autem Ecclesiam, nisi contra monasterium de Gandersheim prædictorum canonicorum assertionem sufficienter probaverit, aut præfatos canonicos, si forte quod ipsi fecerunt, eidem Ecclesia noluerit ratum habere, in expensis legitimis eidem abbatissæ solvendie, juxta constitutionem a nobis super hujusmodi olim emissam, decernimus condemnandos. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Nonas Maii.

XLV.

... ATREBATENSI EPISCOPO (183)... ABBATI SANCTI BER-

bri anni 1203, præfuit usque ad annum 1224, quo, die 26 Martii, ante Pascha mortem oppetiisse legitur. Ipaum Romæ consecratum ab Innocentio PP. III, et in cardinalium collegium sub titulo S. Salbinæ cooptatum refert Locrius in Chronico, pag. 370, cui concinnunt Gazeus in *Hist. Eccles. Belgii, Annales Gallo-Flandriæ*, Frizonius, et post eum Franciscus Quercetanus. De ejus cardinalatu nullia apud Ciaconum mentio. »

Hactenus auctores novæ Gallæ Christianæ, t. III, col. 329, Oldoinus equidem (*ad Ciacon. tom. II, col. 39*), Radulfum inter cardinales incertæ creationis recenset. Radulfum, inter cardinales si unquam ascitus est, non ante annum 1205 hoc eminenti titulo inscinitum fuisse, ex hac Innocentii epistola evincitur. Sed de illius cardinalatu valde dubitasse videtur et ipse Oldoinus; illi enim locum non dat inter cardinales qui electione Honorii PP. III interfueru. (*Ibid. col. 43*.) Verum, inter cardinales sub eodem Honorio PP. III mortuos, Radulfum quemdam, Gallum, S. R. E. cardinalem, anno 1220 defunctum nominat.

TINI (184) MORINENSIS DIOCESES; ET S. DE VALLI-BUS, CANONICO LAUDUNENSI.

Causam electionis episcopi Ambianensis (185) examinandum ipsis committit.

(vi Non. Maii.)

Dilecti filii... p̄eop̄itus (186), archidiaconus et quidam alii canonici Ambianenses, ad nostram pr̄sentiam accedentes, in auditorio nostro proponere curaverunt, quod, cum eorum ecclesia suo esset destituta pastore, et capitulum ejusdem ecclesiae tractaturum de substitutione pontificis convenisset, compromiserunt in tres unanimi voluntate, qui, p̄aestito corporaliter juramento, singulorum inquirerent voluntates, et eum, in quem senior pars capituli conveniret, ab eis eligendum in pontificem minarent, et omnes tenerentur ipsum recipere, ap̄ellatione postposita, in pastorem, quem illi decernerent eligendum, quibus etiam interpretari concesserunt, quæ pars esset potior nominanda. Cum ergo ipsi arbitri voluntates canonicorum omnium quæsivissent, ei ad cuius spectabat officium p̄eceperunt, ut decanum (187) ejusdem ecclesiae ipsis in patrem eligeret (188) et pastorem. Verum, quia compromissio ipsi fuerat interpositione juramenti firmata, quidam eorum in eundem consenserunt expresse, sed ipsi... cancellarius... cantor ejusdem ecclesiae, ac quidam alii, distulerunt adhibere consensum, pro eo quod dictus decanus esset impotens evidenter ad episcopale officium exercendum, cum de ipsis non posset valetudine dubitari. Unde, cum instantia inducias a suis concanicis postularunt, ut apostolicam sedem consulenter, an, ratione p̄aestiti jura-menti, eundem decanum tam imbecille et confractum senio recipere tenerentur, vel ab eo possent licite dissentire, religione juramenti p̄aestiti non obstante. Cumque deliberandi et consulendi superiorem inducias non possent ab eis ullatenus obtinere, ne prima facie objici posset eisdem, quod perjurii maculam incurrisse, infamiae hujusmodi metu, quidam eorum in p̄redictum decanum consenserunt expresse, quibusdam alii sustinentibus, qui non fuerant requisiti. Ceterum, cum pars adversa electionem ipsius a venerabili fratre nostro.... Remensi archiepiscopo (189), sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, apostolicae sedis legato, peteret confirmari, ipsi denuntiarunt eidem, quod dictus decanus impotens esset ad pontificale officium perageendum, et causas impotentiæ assignantes, ipsi

(184) Joannes III de Ipra, Laubiensis monachus. abbas S. Bertini electus fuit anno 1187. Migravit e seculo anno 1230. *Gall. Christ.*, tom. III, col. 500.

(185) Conferenda omnino hæc epistola cum his quæ leguntur apud autores novæ Galliæ Christianæ, tom. X, col. 1180, nec non in Libello cui titulus, *Histoire des évêques d'Amiens*. Par M. J. M. O. S. Paris, 1770, in 12, pag. 420. Vide epistolam libri septimi 122, et quæ ibi adnotata sunt.

(186) De p̄eop̄itis Ambianensibus, nihil apud autores supra laudatos.

(187) *Richardum de Gerberoy*, de quo vide epistolam libri tertii 41, not. et libri septimi 122.

A archiepiscopo humiliter supplicarunt, ut ipsius decani diligenter examinaret personam, parati defectum ejusdem etiam per testes idoneos edocere, Joanne, canonico Sancti Firmini, ne illius confirmaretur electio, ad sedem apostolicam appellante, ac promittente se, ubi deberet, illius impotentiam probaturum, appellatione suæ termino assignato; at, archiepiscopus supra dictus tam ipsis quam decano p̄efato diem Parisiis assignavit, in quo illius se conspectui pr̄äsentarent, et idem ipsius decani personam examinari ficeret diligenter. Sed dictus archiepiscopus ad locum p̄afixum, statuto termino, non accedens, venerabili fratri nostro, Belvacensi episcopo (190), et dilectis filiis, magistris R. de Corthon (191), et R. de Ablegiis, suis dedit litteris in mandatis, ut, si memoratum decanum viderent idoneum, auctoritate ipsius eundem, contradictione et appellatione postposita, confirmarent. Delegatis ergo eisdem in iudicio residentibus, et commissione p̄efati archiepiscopi in publicum recitata, p̄efatus p̄eop̄itus, Andræas, presbyter et magister J. Sancti Firmini Ambianensis canonicus, et J. de Scalaphai, exhiberi sibi litteras memoratas cum instantia postularunt, ut deliberare valerent an illi possent electionem confirmare p̄dictam. Verum, cum iidem eis litterarum copiam denegassent, ipsi, salva exceptione de litteris non ostensis, coram delegatis p̄dictis proponere curaverunt, quod electio decani non erat aliquatenus confirmanda, eo quod cessione quondam Ambianensis episcopi (192), nequaquam tenuerit, utpote citra formam canonican et mandatum apostolicum celebrata, cum ipsam illi quibus non fuerat licitura recepissent. Proposuerunt p̄terea quod dictus decanus impotens erat ad pontificale officium exse- quendum, cum manus ita tremulas habeat, quod sine scandalo et periculo expiere non valeat officium sacerdotis, et quasdam distributiones, quæ flunt in Ambianensi ecclesia, longo tempore absens percepit, quas nullus consuevit recipere nisi p̄sens, vel valetudine p̄gravatus. Adjecerunt insuper contra eum, quod litteræ, quæ nomine capituli fuerant p̄äsentatae, per quas confirmatio p̄ebatur, fuerant captata eorum absentia destinatae, quæ omnia parati erant, ubi deberent, plenius edocere. His igitur rationibus allegatis, tam idem p̄eop̄itus pro se ac sociis suis, quam p̄dicti Andræas et magister J. ad sedem apostolicam appellarunt,

(188) Hoc successisse ante mensem Februarium anni in quo versamur, 1205, ex charta quadam S. Joannis, asserunt autores Gallie Christianæ..

(189) Vide epist. libri septimi 116.

(190) Vide epistolam libri quinti 149, not.

(191) Sic in apographo Vaticano.

(192) Episcopus Ambianensis, cui successit decanus Richardus de Gerboredon, erat Theobaldus III d'Heilly, de quo jam dictum est ad epist. libri tertii 41, not. Sed notandum illud quod hic dicitur de spontanea ejus cessione, de qua nihil apud autores jam sæpe citatos; Theobaldum usque ad ultimum vitæ diem infulas retinuisse asserunt.

et, Dominicam qua cantatur *In roravit me appellata*. A terminis suae terminum praesigentes, delegatis praedictis auctoritate apostolica inhibere curarunt, ne praefatam electionem presumerent confirmare, contra ipsum decanum, ne ipsam electionem recipiret, nihilominus provocantes. De ipius debilitate coram nobis etiam replicarunt, quod, cum idem decanus coram bonae memorie W. (193) Remensi archiepiscopo, fuisse a capitulo accusatus, quod horis canonicas minime interesset, se sufficienter propter debilitatem et senium excusavit. Addiderunt etiam quod iam sunt quatuor anni elapsi, ex quo idem decanus in majori ecclesia missarum solemnia nec privatim nec publice celebravit, et idem multo tunc talem sustinuit in celebratione missarum defecatum, quod in ipsa consecratione Eucharistiae oportuit eum discedere ab altari, et debilitatus est nihilominus ejus visus. Unde petebant electionem ipsius, utpote de persona inutili celebratam, omnino cessari, cum officium exsequi nequeat a sacerdoti. Dilectas vero filios...abbas Sancti Judoci (194), procurator ipsius decani, proposuit ex adverso quod, cum, sede Ambianensis vacante, die statuto electioni, capitulum ejusdem ecclesiae pariter convenisset, in tres personas communis compromiserunt assensu, sicut superius est expressum, qui, recepto a singulis juramento, quod bona fide de substituendo pastore suas exprimerent voluntates, illam personam de gremio Ecclesiae, in qua pars senior consentiret, eisdem in pastorem faceret nominari, et ipsi, secundum quod pars adversa proposuit, possent quam pars esset potior indicare, cum eadem fere in omnibus super forma conveniens compromissi, quam etiam nobis exhibuit sigillo capituli, de communis voluntate omnium, sicut dicitur, communiam. At ipsi arbitri, examinatis voluntatibus singulorum et deliberatione habita diligenter, memoratum decanum nuntiare capitulu in episcopum eligendum; cuius electio, licet quidam ab initio dubitarint, fuit postmodum ab omnibus approbata, et ipsam capitulum per suos nuntios presentavit memorato archiepiscopo confirmandam. Verum archiepiscopus ipse, pro eo quod illi tunc eidem litteras tantum de credentia praesentarunt, in quibus non continebatur series rei gestae, ipsam electionem distulit confirmare. Cumque postmodum idem et alii solemnes nuntii, cum patentibus litteris ejusdem capituli processum totius negotii continentibus, se die statuto Remis ejusdem conspectui praesentassent, et confirmationem electionis ex parte capituli postulasset instanter, praefatus praepositus, M. cancellarius, Bodinus, J. de Cruce, et Walterus de Bolencort, qui consenserant electioni praefatam, et, ab eodem archiepiscopo requisiti, se consensisse, ac etiam tunc consentire publice sunt confessi, denuntiarunt eidem quod, licet persona

A ipsius electi conversatione posset et scientia merito commendari, erat tamen in senio et infirmitate grava, quod omnino non erat ad episcopatus regimen assumenda, cum sacerdotiale officium exequi non valeret. Licet autem de prudentia et honestate ipsius praefatus archiepiscopus nullatenus dubitaret, et de modo electionis ipsius, tam per vivas voces arbitrorum duorum et aliorum, quibus erat fides merito adhibenda, quam etiam per tertii arbitri et capitulo litteras, constaret eidem quia tamen quod idem essem potens ad exsequendum pontificale officium, fuerat propositum coram eo, ne quid de contingentibus omittere videretur, vel in tanto negotio minus quam deceret procedere circumspecte, Sabbato proximo post Epiphaniam proximo preteritam (195) eidem Parisius terminum assignavit, ut et ipsius frueretur alloquio et personam ejus inspiceret diligenter. Verum, quia idem archiepiscopus, quibusdam aliis urgentibus negotiis occupatus, ibidem, praedicto termino, non potuit interesse, nec tunc memoratum negotium expedire, vices suas duxit praefatis judicibus demandare, firmiter eisdem injungens ut electionem praefati decani, nisi tantam ipsius cernerent impotentiam quod repelli de jure deberet, omni contradictione et appellatione postposita, cum contradicatio et appellatio fuisse in forma compromissionis exclusa, freti auctoritate ipsius, quantocius confirmarent; contradictores, si qui post confirmationem existarent, vel rebelles, per censorum ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes, et, si omnes interesse non possent, memoratus episcopus cum eorum altero ea nihilominus exequi procuraret. Cum ergo praefatus episcopus, sicut in ipsius et magistrorum dictorum litteris perspexit contineri, tam propriis quam ipsius archiepiscopi negotiis impeditus, die praefixo, promando archiepiscopi exsequendo Parisius accedere minime potuisse, ibidem cum coniudicibus die sequenti advenit, coram quibus memorato electo, et capituli nuntiis confirmationem petentibus constitutis, prae-nominati praepositus et archidiaconus, cum quibusdam concanonicis suis, qui electioni praefatam non contradicebant expresse, denuntiando dixerunt, quod ipsius decani non debebat electio confirmari, tum quia resignatio....quondam Ambianensis episcopi, non tenebat, tum quia impotens erat persona electi, tum etiam qua non poterat ipsis hujusmodi rei confirmatione delegari, exhiberi sibi commisionis litteras cum instantia postulantes, et nitentes ne praedicta confirmaretur electio modis quibuslibet impedire, saepe dicto praeposito, cum duobus aliis, qui non erant de ipsius Ecclesiae gremio, ne delegati praefati ultra procederent, ad nostram audientiam provocante. At nuntii capituli proposuerunt econtrario coram eis, quod praepositus et archidiaconus memorati cum

(193) Vide epistolam libri tertii 14, not.

(194) Florentius, qui ab anno, saltem 1203, usque ad annum 1210 occurrit in instrumentis. *Gall. Christ., Coid., col. 1293.*

(195) Notandum terminus iste qui partibus dicitur assignatus. Ambianensem enim sedem jam a mense Aprili anni 1204 vacavisse asserunt auctores memorati.

sociis suis interfuerunt et consenserunt resignationi prædicta, et compromissionem de substituendo pastore una cum aliis juramento corporaliter præstato, approbarunt. Postmodum etiam, licet a principio de ipsis electi contradicendo impotentia obiecissent, et super hoc fuisse aliquantulum disputatum, approbarunt tamen eamdem, et, consentientes in eum, pro confirmatione ipsius una cum aliis ad memoratum archiepiscopum nuntios destinarunt.

Unde iidem non erant aliquatenus audiendi; utpote qui, turpitudinem propriam allegantes, et, ad id cui renuntiaverant recurrentes, viderentur sacramentis et confessionibus propriis obviare. Proposuerunt etiam nuntii supradicti, quod eis instrumenti exhibitio fieri non debebat, eo quod cognitio causæ ipsis non erat, sed tantum executio demandata. Nec eorum intererat etiam ex justa et rationabili causa, si forsitan interesset ad vocem illorum, quibus exceptio jurisjurandi, de qua per probationes oblatæ statim constare poterat, obviahat, vel etiam aliorum qui non erant de ipsis Ecclesiæ gremio, de illius impotentia perscrutari, sed tantum metropolitano eisdem officio delegato. Cum ergo ipsi, habito super his omnibus prudentum virorum consilio, parati essent eisdem instrumenti copiam exhibere, ac præciperent ipsis, ut, sequenti die, coram eis, hora statuta, parerent, audituri et facturi quod ordo posceretationis; præpositus et archidiaconus supra dicti, cum sociis suis, ad sedem apostolicam appellantes, ab eorum præsentia contumaciter recesserunt. Verum, delegati prædicti, in crastinum convenientes, hora præfixa, venerabilem fratrem nostrum... Dublinensem archiepiscopum (195°), et dilectos filios... cantorem... cancellarium (196), et quamplures alios magistros Parisienses, ad suam præsentiam vocaverunt, cum quibus communicato consilio, cum fide oculata constitisset eisdem membrorum decanum sufficientem ad officium sacerdotis, et idem, eadem die, ipsis et multis aliis præsentibus, divinum officium celebrasset, quod in eorumdem judicum litteris perspeximus contineri, testes idoneos, quos adduxerat secum Parisius, receperunt, qui dixerunt eumdem una die biennis post Natalem Domini, et ante festum Epiphaniae, per septem leucas vel amplius, totidem die sequenti, ac decem vel amplius tertio, commode perrexisse. Cum igitur eisdem de inquisitione ipsis injuncta, et aliis quæ nuntii præfati capitulo proponebant, plenius constitisset, contradictioni et appellacioni eorum, cum fuissent inhibitæ, duxerunt nullatenus deferendum, præfata electionem communis assensu, cum mora trahere ad se periculum videretur, auctoritate præfati archiepiscopi confirmantes et decernentes contradictores pariter et rebelles, si qui cætero apparerent, excommunicationis sententiæ subjacere Litteras quoque capitulo Ambianensis prædictus

(195) Vide epistolam libri quinti 160.

(196) Vide epistolam libri quinti 98, not.

A nobis exhibuit procurator, in quibus perspeximus contineri, quod, licet idem decanus, anno præterito, gravi ægritudine laborasset, sanitati tamen modo pristinæ restitutus, debitum potest plene officium exercere. Exhibuit in super multorum abbatum sigillis litteras communitas, qui nobis humiliter supplicabant, ut confirmationem de ipso per prædictos judices celebratam, ratam et firmam dignaremur habere, cum in ipso nec corporis vigor deficiat, nec servor devotionis et fidei elangueat. Nos igitur, his et aliis diligenter auditis, quæ partes coram nobis proponere voluerunt, de communis fratum nostrorum consilio, ita duximus providendum, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus, quia debilitas corporis, quæ sola contra dictum electum opponitur, cum in cæteris sufficiens reputetur, per ipsam inspectionem oculata fide potest melius deprehendi, vos, quibus in hac parte vices nostras committimus, cum de vestre discretionis prudentia plurimum consideramus, adhuc iterum ad majorem cautelam facialis vobis eumdem electum personaliter præsentari, et, Deum habentes præ oculis, inspiciat diligenter in eo circumstantias universas, et, nisi cum videritis tanta debilitate gravatum, ut episcopale officium non valeat exercere, vos, omni appellatione cessante, metropolitano suo firmiter injungatis, ut eum non differat consecrare; contradictores etc. Quod si tanta debilitate laborat, ut ad pontificale officium exsequendum impotens habeatur, faciatis illum auctoritate nostra cessare, præcipientes Ambianensi capitulo, ut, infra quindecim dies, cum vestro consilio personam idoneam sibi concorditer eligant in pastorem; et, si forsitan infra prescriptum tempus concordare nequierint, vel in personam minus idoneam concordant, vos, extunc, appellatione remota, personam idoneam, quæ tanto congruat oneri et honori, eis in episcopum assignetis; contradictores, etc. Quod si non omnes tu, frater episcope, cum eorum altero, ea nihilominus exsequaris.

Datum vi Non. Maii.

XLVI.

... COLOCENSI ARCHIEPISCOPO.

De episcopatu quodam, qui hic dicitur in terra filiorum Beloknese (197), ad devotionem apostolicæ sedis reducendo.

(v Non. Maii.)

Ex parte tua nostris fuit auribus intimatum, quod quidam episcopatus in terra filiorum Beloknese consistit, quem, cum nulli subsit metropoli, ad devotionem apostolicæ sedis intendis reducere, ac jurisdictioni Ecclesiæ subdere Colocensis, dummodo tibi super hoc nostrum præberemus assensum. Nos autem, desiderio tuo, quantum cum Deo possumus, annuentes præsentium tibi auctoritate concedimus, ut, si præmissis veritas suffragatur, episcopatum ipsum tibi sit licitum ad devotionem Eccle-

(197) Sic legitur in apographo Conti.

sie Romanæ reducere, ac ipsum Colocensis Ecclesiæ subdere ditioni. Provideas autem attentius, ne episcopatus ille sit Ecclesiæ Constantinopolitanæ subjectus, quia, cum ipsa Constantinopolitana Ecclesia nuper ad apostolicæ sedis redierit unitatem, eam nolumus suo jure privari.

Datum, v Nonas Maii.

XLVII.

... PRIORI ET CANONICIS SANCTI PETRI (198) TURGARCAN (199).

Ecclesiæ de Tithibi [al. Tyltheby]. et de Wettorp [al. de Duthorpe], ipsis adjudicat.

(II Kal. Maii.)

Olim, in præsentia venerabilis fratris nostri, J. (200) Albanensis episcopi, qui Roberto, ecclesiæ vestræ et magistro Columbo, venerabilis fratris nostri,... archiepiscopi Eboracensis (261), procuratoribus, fuerat concessus auditor, super querela quam habebant ad invicem, taliter idem vester proposuit procurator, quod, cum M. et R. (202) de Vilars, milites, vobis jus, quod habebant in ecclesiis de *Tithibi* (203), et de *Wettorp* (204), intuitu contulerint, pietatis, bonæ memorie T. (205) tunc Eboracensis archiepiscopi, accedente consensu, et postmodum bonæ memorie R. (206) qui archiepiscopo successit eidem (207), tam ipsorum militum, quam prædecessoris sui chartis inspectis, ipsas ecclesiæ cum pertinentiis suis vobis concederit, et in perpetuam electionem confirmarit, felicis recordationis Alexander papu, prædecessor noster, vobis induxit, ut in vestris ecclesiis, cum vacarent, tres vel quatuor possetis de concanonicis vestris statuere, quorum unum diœcesano præsentaretis episcopo, ut ab eo curam susciperet animarum, et de spiritualibus ei, vobis autem de temporalibus responderet, et, licet præfatus archiepiscopus, sui prædecessoris in hærens vestigiis, jam vobis concederit et etiam confirmarit, quod ab ipso confirmatum viderat et concessum, vos tamen, timentes, ne quid in vestrum præjudicium attinaret, a gravaminibus ejus sedem apostolicam appellastis, ipsas ecclesiæ et omnia que habebatis protectioni apostolicæ committentes; et quavis appellationem bujusmodi sèpius curaveritis innovare, ipse tamen appellationi non deferens, vos a divinorum celebratione suspendit, et postmodum in Cœna Domini excommunicatos fecit per suos clericos nuntiari; deinde statuit vobis diem, ut ve-

Astra ei studeretis ostendere instrumenta, in quo, cum vestros concanonicos præsentassetis eidem, ut unus ab eo curam animarum susciperet, secundum indulgentiæ prædictæ tenorem, vestris ei tam confirmationibus quam indulgentiæ præsentaris, ipse, vobis cæteris restitutis, indulgentiam jam dictam retinuit, eam asserens esse falsam, propter quod ad nostram audientiam appellastis. Archiepiscopus autem, nibilominus ecclesiarum ipsarum bona fecit diripi violenter, et, exactionibus gravibus vobis impositis, capallanos vestros, qui ei super hoc satisfacere noluerunt, pro sua voluntate suspendit et ecclesiæ interdixit. Verum, cum bonæ memorie G. prior vester, ab eodem archiepiscopo requisitus, an concanonicis vestri auctoritate ipsius, vel vestra, essent in ecclesiis memoratis, humiliter respondisset quod auctoritate indulgentiæ apostolicæ sedis per vos ibi fuerant instituti, idem archiepiscopus præcepit eidem, ut in vos excommunicationis sententiam promulgaret; et, cum ei fuissest a priore responsum quod mallet vos absolvere quam ligare, ac facilius resignaret in ejusdem manibus prioratum, quam vos propter hoc excommunicationis vinculo innodaret, archiepiscopus, licet tunc non reperit prioratum ab eo, post paululum ipsum resignare nolentem a prioratu suspendit, mandans vobis, ne ipsum haberetis de cætero pro priore; sed vos de appellatione confisi, sententiis sic prolatis nullatenus detulistis. Magister autem C. ejusdem archiepiscopi procurator, ex adverso respondit, quod vinculo eratis excommunicationis astricti, tum quia in clericos ejusdem, qui in prædictis ecclesiis morabantur, manus injeceratis temere violentas, tum quia præter assensum diœcesani episcopi ecclesiæ occupaveratis easdem, et in tales, iuxta consuetudinem Ecclesiæ Anglicæ, per se dem apostolicam confirmatam, in silvis et sæpius singulis annis excommunicationis sententia promulgatur. Indulgentiam insuper ipsam proposuit de jure suspectam, et, si suspecta non eset, non fuisse per eam generali terræ consuetudini derogatum, de qua in ipsa mentio non siebat. De consuetudine siquidem Ecclesiæ Anglicæ procedit, ut, decedentibus personis, custodia ecclesiarum vacantium ad diœcesanum episcopum devolvatur. Idem etiam procurator adjectit quod prædictis ecclesiæ archiepiscopum spoliaveritis eumdem. Unde ipsi restitutio competebat. Præterea,

stic. Anglic., ibid., col. 2.

(203) *Tithibi.* In charta supra laudata, *Tyltheby.*

(204) Legendum videtur ex eadem charta, *de Duthorpe.*

(205) Thurstanus, qui Eboracensi Ecclesiæ præfuit ab anno 1114 usque ad annum 1140. Concinit charta Radulfi de Ayncourt supra laudata, not. 197. Goswin., *de præsul Angl.*, pag. 668.

(206) Rogerus, qui sedet ab anno 1154, usque ad annum. 1181. *Id. ibid.*, pag. 675.

(207) Non immediate quidem; nam, inter Thurstanum et Rogerum, Henricus Murdac, et S. Guillelmus, archiepiscopale pedum tenuere.

(198) *De Turgarcan.* Sic legitur in apographo Conti; legendum vero, procul dubio, *De Thurgarton.* Agitur enim hic de prioratu *de Thurgarton*, Ordinis S. Augustini, in agro Notinghamensi. Chartam foundationis prioratus hujus habemus (*Monastic. Anglic.*, tom. II. pag. 92, col. 1), quam emisit Radulfus de Ayncourt, notis quidem chronologicas destitutum, sed, prout ex synchronismis evincitur, datam circa annum 1145.

(199) *Legend. Thurgarton.*

(200) Vide epistolam libri septimi 3, not.

(201) Vide epistolam libri quinti 54.

(202) *M. et R. Matthæus et Ricardus.* Sic enim diserte nominantur in charta que habetur in *Mon-*

etsi predicta indulgentia vera fuisse, asserabat eam ad illas ecclesias solummodo pertinere, quæ ad vos jure pertinebant utroque. non ad illas in quibus jus habebatis tantummodo patronatus. Qui etiam præscriptionem triginta annorum ad ultimum opponebat, asserens indulgentiam illam ad ecclesias pertinere prædictas, cum earum nulla sufficiat tot personæ, et indulgentia ab archiepiscopo ablata non fuerat, sed apud sacram Suellen deposita utsuspecta, per communem ad nos nuntium deferenda, quæ fuit vobis postmodum bis oblata; verum autem non erat, quod archiepiscopus aliquid specialiter ab eisdem ecclesiis exegisset, sed, cum a subditis suis, propter expensas quas in exilio fecerat, sibi peteret subveniri, et ipsi quintam partem reddituum suorum unius anni ei duxerint offerendam, tam præsentium quam absentium fuerunt redditus estimari; per confirmationes vero archiepiscoporum nihil juris ecclesiæ vestræ fuerat acquisitum, sed quod patroni concesserant, jus videlicet patronatus, solummodo confirmatum. Deinde procurator ipse se obtulit probaturum, quod indulgentia illa eidem archiepiscopo a vobis exhibita fuerat, et de vestro

(208) Vide epistola xli libri quinti 54.

(209) Agitur hic, ut videtur, de abbate cœnobii de Pratis, juxta burgum Leicestriæ, ordinis S. Augustini, quod fundatum est anno Domini 114. Vide *Monastic. Anglic.* tom. II, pag. 308, col. 2.

(210) Rupensis abbatia, ordinis Cisterciensis, in agro Eboracensi. fundata fuit anno 1147. Successio abbaticæ habetur in *Monastic. Anglic.* tom. I, pag. 839, col. 2. Ex ea colligitur, abbatem Rupensem, de quo hic agitur, fuisse Osmundum, qui, ex celerario de fontibus, factus abbas versus annum 1184, præfuit 39 annis. Cujus (Osmundi) tempore (sic dicitur in fragmento de *successione abbatum Rupensis*, supra laudato), rex Ricardus, dictæ domui (de Rupe) mille et trecentas marcas de Judaismo, (in quo, paucis ante annis, sedente abbe Hugone de Wladeworth, Osmundi prædecessore, in magnis debitis obligata fuerat), remisit. Cujus (Ricardi regis) autem anno septimo vel octavo, factus est procurator dictus abbas Osmundus Stephanicardinalis, de omnibus proventibus suis in Anglia, ita, quod tam ipse, quam Reginaldus qui quindecim annis abbatavit, et Richardus qui sexdecim, et etiam Walterus qui quatuordecim annis usque ad undecimum annum suum, receperunt de bonis dicti cardinalis, a diversos terminos annuatim, ad sumam 400 marcarum, de qua pecunia sibi competenter providerunt, tam in nutriciis quam in omnibus terris, tenementis, redditibus multiplicandis, et exdictis bonis illius cardinalis, per quinquaginta tres annos, in tantum ditati sunt, quod quasi sapientes, et nullis boni temporalis indigentes comprobantur. »

Hactenus auctor fragmenti bujus, quod ne levioris momenti videri debeat, multum veremur. Male enim inter se concordant synchronismi. Etenim, si de quinquaginta tribus annis, per quos hic dicitur administrata fuisse ab abbatis de Rupe Stephanicardinalis bona, anni 11 Waltero, 16 Ricardio, 15 Reginaldus tribuantur, per undecim tantummodo annos ab Osmundo bona illa administrari debuerunt. Atqui, undecim ultimi Osmundi regiminis anni, nullatenus numerari queunt a septimo vel octavo Ricardi regis anno, quo tamen anno Stephanicardinalis bona ab Osmundo administrari incepisse vult auctor fragmenti nostri. Ex ipsis enim calculis, Osmundus non ante annum 1184, saltem non

A sequestrata consensi, nuntio reddenda communi, quæ eam nostro conspectui presentaret, et quod postmodum ea vobis non in occulto, sed coram pluribus fuerat bis oblata; item, quod idem archiepiscopus predictas ecclesias possidebat, cum vos, clericis ejus de ipsis ejctis ac manibus injectis in eos, per violentiam occupaveratis easdem; præterea, quod dictus prior et vos, post promotionem ejusdem archiepiscopi, tres ei clericos præsentaveratis ad ecclesias membratas, et archiepiscopus illos instituerat in eisdem; similiter, quod vos, post excommunicationem, quam appellatio non præcessit, et post manuum injectionem, divina præsumpsisti officia celebrare, et quod idem prior, postquam in manibus archiepiscopi resignaverat prioratum, administrationem ipsius eosibi usurpaverat prohibente. His igitur coram audictore jam dicto propositis, quia nobis super iis non potuit fieri plena fides, causam ipsam venerabili factri nostro.... Eliensi episcopo (208), et dilectis filiis.... de Leicestre (209), et de Rupe abbatibus (210) duximus committendam, præcipientes eisdem, ut, partibus convocatis, et indulgentia sic detenta recepta, et detentore

B ante annum 1180, abbatie de Rupe regimen suscepisse potuit. Abbatiale vero pedum tenuit annis 39. Ergo, undecimus ante ultimum regiminis sui annus, quo Stephanus cardinalis bona administrare cœpit, cum anno saltem 1207, nisi mavis cum anno etiam 1211, coincidit. Verum, nec annus ipse 1207 colligiari posset cum anno octavo Ricardi regis, utpote ante anni 1200 initium defuncti, Quin, si, pro Ricardi nomine, in fragmento nostro *Joannis regis* nomen legerimus? sane, melius concinet et Historie, Stephanum enim Lancton al. de Langhorne (bio enim agitur de celeberrimo isto Cantuariensi archiepiscopo nec non S. R. E. cardinali), etsi ad cardinalitium apicein, non ante annum 1212 vel 1213, Ciaconius Panviniusque evectum fuisse contendant, admittatque Oldoinus (vid. Oldoin. ad Ciacon. tom. II, col. 27), plurimis ante annis, id est saltem anno 1207, tituli S. Chrysogoni presbyterum cardinalem, al. Innocentio PP. III fuisse renuntiatum, certo certius evincitur. Stephanus enim titulo cardinalitio jam insignitus erat eo tempore quo in archiepiscopum Cantuariensem electus fuit, nec ipsius electioni anno 1207 assignari potest; verisimileque admodum est, versus hoc temporis, scilicet anno circa 1207 vel 1208 (qui quidem apprime cum septimo vel octavo Joannis, non Ricardi, regis anno coincidit), paulo post suam, tum ad cardinalitium apicem, tum ad archiepiscopalem thronum, evectus, Stephanum bonorum suorum administrationem abbati Rupensi commisso.

C Verum nec sic quidem evaescit omnis difficultas. Computando, ab anno 1407 vel 1208, quinquaginta, tres illos annos, per quos Stephanus cardinalis bona ab abbatis de Rupe, cum tanto rerum abbatiali projectu, administrata fuisse dicuntur, usque ad annum 1280 vel 1281 administratione ista ipsos potitos fuisse reperitur. At, quo pacto istud contigisse potuerit, cum Stephanus non ultra annum 1228 vitam produxerit, non facile quivis intelliget. Novum istum nonum solvere non tentabimus. Videant rerum Angliae ecclesiasticarum periti. Nobis, ex insti-tuti nostri ratione, satis, superque forsam, fuerit, difficultates istas curiosioribus indicavisse lectoribus, ne in edendis Innocentii litteris diligenter nostræ nimium defuisse crederetur.

illius ad ejus restitutionem per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, coacto, nisi archiepiscopus exceptions probaret objectas, vel earum aliquas per quas vestrum deberet propositum impediri, cum secundum rerum naturam, vix possent universa probari, eumdem archiepiscopum in moderationes expensas partis contrarie condemnarent, sicut ut justum esset, restitutis ablatis, nihilominus auditurique super principali proponerentur hinc inde, et, inspectis attestationibus, quas eis sub bulla nostra misimus interclusas, quod justum esset, appellatione remota, statuerent et facerent auctoritate nostra firmiter observari. Cæterum, judices ipsi, nostro super his recepto mandato, sicut ex litteris ipsorum accepimus, partes ad suam presentiam convocarunt, et, omnibus judicialibus, sicut decuit, observatis, ad detenta indulgentia restituta, post publicationem attestationum et disputationum habita tam supereis, cum eset allegationibus renuntiatum hinc inde, nisi forte ad interrogationem eorum alterutra partium aliquid duceret allegandum, considerantes quod causa ipsa difficultis haberetur, ad sententiam proferendam procedere noluerunt, sed eam plene instructam de consensu partium remiserunt ad apostolicæ sedis examen. Nuntiis igitur partium in nostra præsentia constitutis, dilectum filium M. (211), Sancti Theodorori diaconum cardinalem, dedimus auditorem, quo referente didicimus, quo ex parte vestra contra ipsum archiepiscopum quatuor principaliter proposita fuerant: quod post appellationem ad nos interpositam sæpe dictum priorem suspenderat, et vos denuntiaverat excommunicationis viuculo sub jacere; bladum etiam de ecclesiis jam dictis extraxerat; et ad redemptionem quemdam vestrum coegerat capellatum; et compulerat vos hac de causa subire magnas expensas; verum, ex altera parte fuerat econtra responsum: quod appellatio vestra nullius fuerat firmitatis, cum contra inhibitionem sub anathematis pena factam in synodo generali, juxta consuetudinem Ecclesiae Anglicanæ, ne quis vacantes ecclesias abeque diccesani consensu sibi præsumeret usurpare, jam dictas ecclesias vobis usurpaveratis post obitum personarum, per quod constabat, vos excommunicationis sententiam incurrisse, unde non poteratis per appellationem interpositam vos tueri, qui ligati fueratis sententia generali; super eo autem quod D. bladum de ecclesiis illis extraxerat, usus fuerat jure suo, cum ecclesiarum vacantium in diœcesi sua sibi custodia competit, secundum antiquam consuetudinem hactenus observatam; nec capellatum vestrum ad redemptionem compulerat, sed receperat ab eo quæde ipsis ecclesiis eum recepisse credebat; neque vos impulerat ad faciendas expensas, sed vos ipsum et vosmetipos ad illas potius impulisti. Non igitur, attestationibus et allegatio-

nibus, indulgentiis et concessionibus, nec non privilegiis et confirmationibus diligenter inspectis, cum de multis appellationibus legitime interpositis plene constiterit, suspensionis et excommunicationis sententias, in jam dictum priorem et vos ab ipso archiepiscopo promulgates, decrevimus non tenere, ipsumque archiepiscopum ad restitutionem omnium, quæ ab ecclesiis illis extraxit, et extorsit a capellano jam dicto, et ad recompensationem etiam expensarum quas vos noscimini hac de causa fecisse, per sententiam duximus condemnandum, adjudicantes vobis, cum suis pertinentiis ecclesiis memoratas. Nulli ergo..., hanc paginam sententiam nostræ infringere, etc. Si qui autem, etc.

Datum II Kalendas Maii.

XLVIII (212).

W. DOMINO DE GUIRCHIA.

Recipit sub protectione beati Petri, cum annuo censu unius bisantii.

(vii Non. Maii.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis, et honestis petentium desideriis favorem benovolum impertiri. Kapropter, dilecte fili, nobilis vir, tuis precibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus protectionis ab apostolica sede perceptæ, unum bisantium gratis oblatum solves nobis nostrisque successoribus annuatim. Nulli ergo, etc.

Datum... III Nonas Maii, anno octavo.

XLIX (213).

ALFERADÆ MULIERI.

Ecclesiam ab ipsa fundatam sub protectione recipit. (v Id. Maii.)

Solet annuere, etc., usque assensu, ecclesiam, quam in honorem Sanctæ Mariæ in Baroli villa fundasti, cum omnibus, honis, etc., usque communimus. Ad indicium autem hujus protectionis a nobis obtentæ, obolum unum auri persolves nobis nostrisque successoribus annuatim. Nulli ergo, etc.

Datum, v Idus Maii.

L (214).

.... REGI CASTELLE.

Ipsum ob Judæos ac Saracenos in honore habitos increpat. (iii Non. Maii.)

Non minus pro illorum peccato qui faciunt, quam pro eorum qui sustinent detimento dolemus et graviter conturbamur, quod regia celsitudo illis se gravem exhibet et severam, quibus benigna et propria debet adesse, illosque molestat, quos præcipue sovere deberet. Accipimus autem, quod, cum universos clericos regni tui ab omni exactione absolveris et collecta, mutata tandem post tempora voluntate, ipsis, pro velle tuo, collectas et exactio-

(211) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(212) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(213) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(214) Fragmentum epistolæ hujus exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 64. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

nes imponis, et, cum servi Judæorum emptitii sive A vernaculae convertuntur ad fidem, licet pretium quod pro talibus dari debet, in canone sit taxatum, per Judæos ipsos tantum facias de bonis episcopalibus detineri, quantum ipsi eosdem servos valuisse firmaverint iuramento. Unde, nuper a venerabili fratre nostro.... Burgensi episcopo, pro quadam Sarracena, Judæi cuiusdam ancilla, quam vix asserit decem solidos valuisse, ducentos aureos recipi mandaxisti, et, licet, super eo quod Judæos et Sarracenos tui regni compelli ad solvendas decimas de possessionibus non permittis, litteras tibi apostolicas duxerimus transmittendas, tu tamen, redum eos nolusti ad decimarum solutionem inducere, verum etiam liberiore in eis decimas non solvendi et emendi ampliores possessiones licentiam tribuisti, ut Synagoga crescente, decrescat ecclesia, et libere præponatur ancilla. Cumque olim idem episcopus in nostra esset præsentia constitutus, tu, ditionem ecclesiam, quæ in sua diœcesi habebatur, tibi cum omnibus pertinentibus ad eamdem usurpans, eam cuicam abbatissæ Cisterciensis ordinis concessisti, et episcopum ipsum, quoniam apud abbatem Cisterciensem moverat contra ipsum abbatissam super eadem ecclesia quæstionem, compulisti ad confirmationem concessionis illius, et tam ipsum etiam quam canonicos ejus, ad concessionem ipsius ecclesiæ, et ad faciendam canoniam abbatissam, minis et terroribus induxisti. Ecclesiam quoque Sancti Juliani de Mena, quam prædecessores ipsius a te pro mille marabotinis redemerant, occupasti, eam illi restituere contradicens, neque via Burgensi Ecclesiæ dare decimas de proventibus, qui tibi ex diœcesi Burgensi proveniunt, licet progenitores tui eas consueverint exhibere. Abbatem etiam et clericos de Covaruvias, qui eidem episcopo rebelles et inobedientes existunt, in suo errore defendis, præbens eis auxilium contra illum. (245) Ne igitur, charissime in Christo fili, ecclesiasticam libertatem deprinmere, et Synagogam, ac Moskitam extollere videaris, neque in Ecclesiam, sponsam Christi, aut ministros ipsius exerceas quæ tuæ fidei puritatem offuscent, serenitatem regiam monemus in Domino et hortamur, quatenus prædicta omnia et in te corrigas per te ipsum, et in aliis corrigi concessa tibi facias potestate. Alioquin, quantumcunque personam tuam in Domino diligamus, quia ecclesiarum oppressionem, quarum est nobiscura commissa, pati nolumus nec debemus, ut regi Ideo potius quam regi homini deferamus, venerabilibus fratribus nostris.... Oscensi, et.... Tirasonensi episcopis, et dilecto filio, decano Tirasonensi, nostris litteris nos neveris injunxisse, ut te ad hujusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellant.

Datum, iii Nonas Maii.

LI.

ARCHIEPISCOPO GNESENSSI.

Consulenti an dispensare posset super matrimonio in sexto consanguinitatis gradu per ignorantiam contracto, respondet, dissimulari posse.

(vi Id. Maii.)

B Providi pastoris exercere officium comprobaris, cum in his quæ tibi dubia sunt, et parere possent periculum animarum, apostolicæ sedis imploras oraculum, ipsius, sicut asseris, paratus adhærere consiliis et jussionibus obedire. Sane, sicut apostolatui nostro ex litteris tuæ fraternitatis innotuit, quidam parochianus tunc, uxore sua viam universæ carnis ingressa, sibi aliam copulavit, quæ in sexto consanguinitatis gradu, eotamen penitus ignorante, priorem contingebat uxorem. Cum autem postmodum ex relatione quorundam, hoc ad utriusque notitiam pervenisset, licet, suscepta prole, jam insimul triennio permansissent, tuum tunc, et perte nostrum, humiliiter consilium postularunt. Nos igitur, fraternitati tua duximus respondendum, quod, nisi aliu impedimentum obsistat, dissimulare potes, ut in copula sic per ignorantiam contracta dispensative valeant remanere.

Datum vi Idus Maii.

LII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (246).

Indulgetur quod visitet provinciam Senonensem et corrigat corrigenda.

(iv Id. Maii.)

C Quia, saeculo senescentes, in sua segnescit meditacione Maria, et, in sororis auxilium inardescens, Marthæ negotiis occupatur, cogunt nos occupationes assidue, quibus in hoc mundi vespero plus solito angimur, et fortius quam hactenus aggravamur, illis committere vices nostras, qui, cum sunt in partem nostræ sollicitudinis evocati, talentum sibi creditum non ligant in sudario, sed erogant potius ad usuras, et in quorum ore non est verbum Domini alligatum, sed eructare norunt potius verbum bonum, et de thesauro cordis sui tam vetera quam nova proferre. De scientia igitur et discretione tua tanto amplius confidentes, quanto familiarius et frequenter in multis sumus et magnis experti, toti Senonensi provincie in te duximus consulendum, D præsenti tibi pagina indulgentes, quatenua, auctoritate non tam tua quam nostra, ipsi provincie officium visitationis impendas, corrigens quæ corrigendas cognoveris, et statuens quæ videris statuenda; cumque nemo cogatur suis stipendiis militare, nec os sit bovi trituranti claudendum, procuraciones accipias moderatas; et beneficia, quæ tanto tempore in ecclesiis ejusdem provincie vacare contigerit, quod ad nos secundum Lateranensis statuta concilii earum donatio devolvatur, quæ jam tandem vacavere, idoneis personis assignes, exami-

(246) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(245) Hæc apud Raynaldum.

naturus causas quæ ad tuam audientiam deferentur, A et fine canonico decisurus. Si quando vero a te fuerit appellatum, competentem terminum statuas appellanti, ad quem nisi appellationem interpositam fuerit prosecutus, extunc in ipso negotio, non obstante hujusmodi appellatione, procedas, eos autem, qui propter sacrilegam manuum injectionem in canonem inciderint sententiæ promulgatae, aut etiam inciderunt, secundum Ecclesiæ formam. auctoritate nostra fretus, absolvias, nisi forsan eorum excessus tam gravis vel enormis existeret, ut eos merito crederes ad sedem apostolicam destinandos. Nos autem, sententiam, quam rationabiliter tuleris in rebelles, ratam haberi volumus, et præcipimus inviolabiliter observari.

Datum, iv Idus Maiis.

LIII (217).

..... TERDONENSI EPISCOPO (218), ET BONO JOANNI,
SUBDIACONO NOSTRO, CANONICO VERCCELLensi.

*Dat eis provinciam inquirendi de episcopatu
Alexandrino.*

(iv Id. Martii.)

[In litteris bona memoriae Alexaudri papæ, prædecessoris nostri, perspeximus contineri, quod ipse precibus consulum, cleri et populi Alexandrinorum volens favorem benovolum impertiri, ad instantiam et petitionem bona memoriae Galdini (219), archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, et consulum Mediolanensem, rectorum etiam Lombardicæ ac Marchiæ, deliberatione præhabita diligenter, Alexandrinam Ecclesiam, et ipsam pariter civitatem, in honorem beati Petri constructam, pontificalis dignitatis titulo insignivit, bona memoria Arduinum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconum, eisdem concedens in episcopum et pastorem, diœcesi sibi nibilominus assignata. Eodem vero electo, nondum in episcopum consecrato, viam universæ carnis ingresso, substitutus est alius, qui consecrationis munus similiter non percepit. Ad consilium autem bona memoria Algisi (220), successoris archiepiscopi memorati, ut scandalum sedaretur, et sopiretur odium, quo multi adversus prædictam conceperant civitatem, idem noster statuit prædecessor, ut Alexandrina et Aquensis Ecclesiæ unirentur, ita, quod Alexandrina prima sedes existeret, et Aquensis se-

(217) Epistola hæc integra, sed incorrecta, legitur apud Ughellum. *Ital. sacr. tom. IV*, col. 449, ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(218) Vide epistolam libri quinti 75, not.

(219) S. Guldinus. Mediolanensis, ex Sala familia natus, a pueritia sacrarum litterarum studiis deditus, primum archidiaconus Mediolanensis Ecclesiæ, et Alberti Pirovani, archiepiscopi Mediolunensis cancellarius, ab Alxandro PP. III, tituli S. Sabine in Aventino (ex Ciaconio et Joanne de Deis), aut S. Susannæ ad duas domos (ex Bironio), presbyter cardinalis, in secunda creatione, anno 1164, vel 1165, d. inde archiepiscopus Mediolanensis, et in Gillia Cisalpina sedis apostolicæ legatus, renuntiatus est. Decem annos Ecclesiam Mediolanensem summa cum laude administravit; senio contractus, cum de suggestu contra Catharorum heresim per-

cunda eidem archiepiscopo suis dans litteris in mandatis, in euodem episcopum (?21), et per eum Ecclesiam suam, ad hoc induceret diligenter. Archiepiscopus autem mandatum apostolicum copiens executionis mandare, cum ipse personaliter Alexandriam nequivisset adire. . . . Medociensem archipresbyterum, illuc studuit destinare; sed, impendiente Alexandrinæ civitatis electo, negotium tunc per eum non potuit consummari. Ne igitur quod pro bono pacis fuerat ordinatum, per malignorum fallaciæ deferreatur, idem archiepiscopus, vocatis Mediolanum præfato episcopo, et quibusdam clericis civitatis prædictis, ecclesiæ prædictas univit statuens, ut Aquensis episcopus in Alexandrina ecclesia episcopalia ministraret, et Alexandrinus episcopus vocaretur, sibi jure Aquensis Ecclesiam reservato; sed hujusmodi unio non est affectum debitum consecuta. Nuper autem dilecti filii, Anselmus presbyter, et nobilis vir, Rufinus, miles, ad nostram præsentiam accedentes, ex parte tam cleri quam populicivitatis ejusdem, nobis humiliter supplicarunt, ut, cum sint tanquam oves sine pastore passim errantes, eo quod non habent proprium, et alienum penitus non admittunt, ne post greges sodalium diutius evagari cogantur, dignaremur eisdem pastorem proprium providere. Nos igitur, quanquam jura prædictæ civitatis ejusdem ab apostolica sede provida deliberatione concessa, firma velimus et inconcessa servari, attendentes tamen, quod, licet duo electi fuerint in civitate prædicta, neuter tamen eorum extitit in episcopum consecratus, et unio postmodum constituta non fuerit effectui mancipata, et quod a tempore prædicti prædecessoris nostri non habuerint episcopum, vel electum, in tanto negotio cum maturitate, de fratribus nostrorum consilio, duximus procedendum, discretioni vestre per apostolica ecripta præcipiendo mandantes, quatenus, vocatis quos propter hoc videritis evocandos, et diligentius inquisitis quæ circa negotium ipsum videritis inquirenda, si fieri poterit absque gravi scandalo et enormi præjudicio aliorum juxta primum modum sive secundum provideatis eisdem, appellatione remota, personam idoneam in pastorem; alioquin omissa, quæ super his inveneritis,

orasset, animam Deo reddidit anno salutis 1177, vel 1178, seu, ex aliis 1175. *Oldoin ad Ciacom. tom. I, col. 4087.*

(220) Algisius, j. m ab anno 1175, si Ughello fides, (*Ibid. coll. 226*) Galdino successit. Ecclesiam sibi creditam egræcie administravit, claususque meritis ad annum pervenit 1185. Dissentient tamen inter se auctores de obitu ejus annos.

(221) Aquensem Ecclesiam tunc regebat Ubertos, qui, cum Friderici Anolari imperatoris partes olim secutus fuisse, et ab Alxandro PP. III excommunicationis tulerat sententiam. Sed, cum deinde inter Fridericum pontificemque iterum gratia rediisset, Ubertos etiam unitati Ecclesiæ fuerat restitutus. Interfuit Lateranensi concilio anno 1179. Memoriarunt etiam anno 1189. *Ughell. ibid. col. 487.*

presentiam transmittatis, ut, per vestram relationem instructi, prout expedire viderimus, in ipso negotio procedamus.

Datum, v Id. Martii.

Instrumentum (222), quo Alexandrint, Alexandro PP. III, successoribusque ejus, ac Romanæ Ecclesiæ, subjectionem, reverentiam ac fidelitatem promulgent.

(Anno 1169, mense Januarii.)

(In nomine Domini, anno Dominicæ Incarnationis 1169, et undecimo anno pontificatus domini nostri Alexandri III, summi pontificis et universalis papæ, mense Januarii, tertia indictione, nos, Rufinus Blancus, et Guilielmus de Bergamasce (223), coniuges de civitate Alexandria, notum facimus quod in presentia dominorum, Bernardi, Portuensis episcopi, ac Ubaldi, tituli Sanctæ Crucis; Joannis, tituli beati Joanis et Pauli; Ildebrandi, tituli Basilicæ duodecim apostolorum; Joannis, tituli Sanctæ Anastasie; Alberti, tituli Sancti Laurentii in Lucina; Guilielmi, tituli Sancti Petri ad Vincula, Bosci (224), tituli Sanctæ Pudentianæ; Petri, tituli Sancti Laurentii in Damaso; Joannis, tituli Sancti Marci, Theodini, tituli Sancti Vitalis, presbyterorum cardinalium; et Jacinthii, Sanctæ Mariæ in Cosmedin; Cencii, Sancti Adriani; Manfredi, Sancti Georgii; Hugonis (225), Sancti Eustachii; et Petri, Sanctæ Mariæ in Aquiro, diaconorum cardinalium; et subscriptorum testium, qui ad hoc rogati venerunt, Petri videlicet Sarraceni Senescalci; Joannis Aeneilæ Dei Manescalci; Petri Butticularii; Alberti, et Albertini Hostiariorum, ex parte omnium consulum, et populi prædictæ civitatis: per fustum offerimus Deo, et beato Petro, et vobis, præfato domino nostro, papæ Alexandro, vestrisque Catholicis successoribus, sancteque Romanæ Ecclesiæ in perpetuum, terram scilicet proprii juris nostri, quæ est infra prædictam civitatem, quam populus ipsius civitatis ad construendam ibi ecclesiam emit; et per eamdem investituram volumus terram ipsam omni tempore Romanæ Ecclesiæ jure proprietario (226) pertinere. Præterea, de communi consilio Consulorum et totius populi mandato, militum domos et mercatorum, et quorum facultas videbitur sufficiens ad boves (227) habendos, de singulis dominibus tres denarios ejusdem terræ in festo Beati Martini exsolvent singulis annis. Cæteri de singulis dominibus unum denarium, et infra octavas beati Martini solvent ei, cui Romanus pontifex jussserit. Consules vero, qui per tempora ibi constituentur, fidelitatem vobis, vestrisque successoribus, omni occasione et contradictione remota, jurabunt. Nos quoque, de mandato aliorum consulum, et populi civitatis, vo-

(222) Instrumentum istud vulgavit UCHELLUS, Ital. sacr. tom. IV, coll. 442. Varias quasdam lectiones notavimus.

(223) Apud Ughel. Bergamonte.

(224) Ugh. Battii.

(225) Ugh. Jacinthi.

A bis fidelitatem fecimus; et nostras manus, licet indignas, inter vestras sacratissimas manus mittentes, vobis hominum fecimus. Et populus terræ, quando communiter jurabunt consulibus, singulis scilicet trienniis; sicut constitutum est, jurabunt pariter et Romano pontifici. Hoc scriptum, quia interfui, scripsi ego Falco, notarius et scriba sacri Beneventini palatii; ego Petrus Sarracenus, senescalcus, testis; ego Guiscardus, testis, ego Petrus, butticularius, testis, ego Albertus, hostiarius, testis; ego Albertinus, hostiarius, testis.)

LIV.

UNIVERSIS ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS BURGENSI ECCLESIE DIOCESEANA LEGE SUBJECTIS.

Ut ad synodum semel in anno accedere non recusat.

(iii Non. Maii.)

Exposita nobis venerabilis fratris nostri... episcopi vestri, petitio continebat; quod ad synodum ejus semel in anno convenire ad cathredalem Ecclesiam recusat, quadam præscriptione longi temporis vos tuentes. Cum igitur talis occasio ad hoc non possit nec debeat vos tueri, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus semel in anno ad synodum, quam idem episcopus apud cathedralem ecclesiam duxit celebrandam, sine contradictione qualibet acceditatis, salubria ejus monita et mandata recipientes humiliter et devote. Alioquin, sententiam, quam idem episcopus in vos propter hoc rationabiliter promulgaret, ratam faceremus haber. C

Datum, III Nonas Maii.

LV (228).

CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Transmittit ad Græcos B. (229) tituli sanctæ Susanæ presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis a latere legatum, illumque imperatori commendat.

(Idib. Maii.)

Divisis aliis vestibus Domini Jesu Christi, tunica inconsutilis uni cessit in sortem, ut ipsius Ecclesia, quam sicut vestimentum induit, una esset, et in ea unus, velut in piscinâ probatica, sanaretur, extra ipsam languentium multitudine remanente. « In circuitu etenim impii ambulant, et in eam intrare nequeunt et sanentur, cum mens divisa impetrare non valeat, et vœ ingrediendi terram duabus viis! » Ut ergo ipsius illibata veritas servaretur, unum eidem Dominus, videlicet beatum Petrum, caput constituit et magistrum, ut quasi Noe archam, extra quam animantia derelicta in diluvio submerguntur, in uno cubito (230) consummaret, pro cuius fide, ne in sua passione deficeret, specialiter exoravit; eidem præcipiens, ut fratres suos conversus aliquando confirmaret. Verumtamen, Græcorum Ecclesia,

(226) Ugh. preiario.

(227) Ugh. bonos.

(228) Vide Raynaldum, ad annum 1205, §. 14.

(229) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(230) Sic in apogr.

usque ad hoc tempus ab unitate declinans, post A greges sodalium evagando, ipsius magistro se subtraxit, et, ut Ephraim facta, quasi columba seducta invocavit Aegytum, et ad Assyrios properavit, et, quæ debuerat propter tempus esse magistra, rursus indigere videtur, ut doceatur quæ sint elementa exordii sermonum Dei; en quod peccavit in illum qui omnem edocet veritatem; et, cum idem sit benignitas Patris et Filii, peccatum commissum in eum ex malignitate præsumitur processisse, cui deest quælibet materia excusandi. Fermentum quoque non ejecit a domo, ut peccaret in eum a quo Spiritum sanctum procedere renuit confiteri, non attendens, ut debuit, quod qui Filium in honoret, injuriatur et Patri qui est unum cum ipso. Ad iracundiam ergo, quasi Ephraim, in amaritudinibus suis Dominum provocavit, ab illius magisterio discedendo, qui Cephas, id est caput, meruit appellari; recedens a Juda, suo in Samaria solio collocato, propter quod super eam venit sanguis ipsius, iniqutate sua, quasi Amorrhæi populi, consummata. Vocavit enim Dominus suos sanctificatos et fortes, et ingressi sunt portas ejus, per quos male perditis malis, vineam suam aliis agricolis, qui sibi suis temporibus reddent fructum, tradidit excolendam, Græcorum imperio ab inobedientibus et superatitiosis translato ad obedientiæ filios et devotos, qui super altari placibili Domino suorum offerant vitulos labiorum. Translato ergo imperio, necessarium ut ritus sacerdotii transferatur, quatenus Ephraim, reversus ad Judam, in azymis sinceritatis et veritatis, expurgato fermento veteri, repuletur. Ut autem in devotione ac fidei puritate, juxta institutiones sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, quam Dominus omnium ecclesiarum matrem constituit et magistrum, prædicta ecclesia plenius informetur, nos, qui curam genere omnium ecclesiarum tenemur, quibus in beato Petro præcipit Dominus pascere oves suas, ipsam tanquam filiam principalem et specialem visitare volentes, quoniam occupationes assidue quibus plus solito prægravamur, nos ad eamdem ecclesiam accedere personaliter non permittunt, etsi audiverimus illuc dilectos filios, S. tituli Sanctæ PraeREDIS, et P. tituli Sancti Marcelli presbyteros cardinales, apostolicæ sedis legatos, de Hierosolymitanis partibus accessisse, quia tamen super hoc mandatum non babuerant speciale, dilectum filium, B. Tituli Sanctæ Susanna presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique providum et discretum, litteratum pariter et honestum, quem inter cæteros fratres nostros sinceritatis brachis amplexamur, ad partes ipsas a latere nostro duximus destinandum, ut, juxta verbum propheticum, efficacius et validius ebellat et destruat,

(231) Apographum epistolarum 56, 57, 58, quod ad finem apographi Conticum cæteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo c. su nescimus, excidit. Ideoque argumenta tantummodo hic exhibere possumus. Verum, e schedis nostris, hasce tres

A sedificet et plantet, prout quælibet suo viderit officio indigere. Nos autem, sententiam, quam canonice protulerit in rebelles, ratam haberi volumus, et præcipimus inviolabiliter observari. Quocirca imperiali magniscentiam rogamus attentius, monemus et exhortamur in Domino, quatenus, ipsum tanquam personam nostram benigne recipiens et honorans, in cuius persona honorari reputamus nos ipsos, eidem, cui dedimus specialiter in mandatis, ut ad honorem et profectum tuum diligenteret prudenter intendat, tuum præbeas auxilium et favorem, ut per ipsius industria te favente, statu illius ecclesiæ reformato, ab eo merearis in solio stabiliri, a cuius dextris in vestitu deaurato regina circumiecta varietate consistit, et nos pro honore ipsi exhibito tua celsitudini teneamur ad gratiarum uberes actiones.

Datum Idibus Maii.

LVI (231).

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ET UNIVERSIS PRÆLATIS, IN IMPERIO CONSTANTINOPOLITANO CONSTITUTIS.

Mandat ut legalum sedis apostolicæ benigne recipient et honorifice pertractent, ejusque statuta observent.

LVII.

MARCHIONI MONTIS-FERRATI.

Ut Romanam Ecclesiam diligat et honoret

LVIII.

LITTERÆ MARCHIONIS MONTIS-FERRATI.

De suo erga Ecclesiam Romanam amore et obsequio oratorem ad papam mittit, et eum de rebus apud Constantinopolim gestis certiore facit.

LIX.

. . . ABBATI ET CONVENTUI CASÆ-DEI.

De episcopatu in civitate Montispilosi instituendo.
(Romæ, xv Kal. Junii.)

D Ad providendum civitati Montispilosi (232) pontificem speciale, duo principaliter nos inducunt, numerosa videlicet populi multitudine, quæ, in periculum animarum suarum, quasi grex sine pastore vagatur, et prioratus vestri defectus, qui tam in spiritualibus quam temporalibus irreparabile detrimentum incurrit. Cum igitur in religionis vestre favorem, quæ tunc temporis in loco illo valde vigebat, fuerit vobis ab apostolica sede concessum, ut episcopalies dignitas cederet ordinis monachali, quia tamen, cessante causa, cessare debet effectus, præsertim ubi periculum imminentia marum, de fratribus nostrorum consilio disposuimus, non ut prædecessorum nostrorum statutis derogare velimus, sed ut animarum saluti prudentius consulamus, pontificalem ipsi loco restituere dignitatem. Cum autem propter hoc semel, et iterum, vos ad præsentiam no-

epistolæ in autographo archivii Vaticani, f. 17 et 18, descriptas esse, pro comperto habemus. Vide Raynaldum, ad annum 1205, §. 14.

(232) Vide epistolæ libri sexti 196, et libri septicimi 40.

stram citaverimus, certam vobis formam scribebendo secundum quam vobis intendimus providere, licet tandem duos de tratribus vestris ad sedem apostolicam direxeritis, quia tamen asserebant se super hoc non habere mandatum, ad majorem cautelam in ipso negotio non duximus procedendum, sed ad omnem excusationis materiam auferendam, ecce nunc tertio peremptorie vos citamus, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus usque ad festum Sancti Michaelis proximo venturum per procuratores idoneos, qui plenam super hoc habent potestatem, nostro vos conspectui præsentetis. Alioquin, extunc, sicut divinus nobis motus ingesserit, etiam vobis absentibus, l'avente Domino, procedemus.

Datum Romæ, xv Kalendas Junii.

LX. (233)

WIGORIENSI EPISCOPO. ET . . . ABBATI CICESTRENSI, ET
. . . DECANO EBORACENSI.

*De eodem argumento ac in epistola hujusc libri octavi
33 (234.)*

(xvii Kal. Junii.)

Meminimus vobis sub hac forma litteras apostolicas destinasse, quod videlicet gravem nobis dilecti filii . . . prior et conventus de Tinemut.. transmisere querelam, quod, cum Ecclesia de Wdehorn pertineat ad præsentationem ipsorum, venerabilis frater noster . . . Dunelmensis episcopus, post reclamationem et appellationem ab eis ad nos interpositam, dilectum filium, nepotem venerabilis fratris nostri, J. Albanensis episcopi, præsumpsit instituere in eadem, occasione cuiusdam nostri mandati, quod propter tacitam veritatem meruit de certa scientia revocari, quamvis prædictus prior, propter litteras comminatoryas a venerabili fratre nostro . . . Eliensi episcopo, auctoritate nostra dilecto filio . . . abbati Sancti Albani, directas, cum præfato Dunelmensi episcopo, contradicentes conveni, per litteras ejusdem abbatis sui coactus præsentavit et invitit, ita, quod illi præsentationi conventus nunquam voluit adhibere consensum, sed penitus contradixit. Unde, suppliciter postulabant, ut quod taliter actum fuerat dignaremur irrevocabiliter irritare. Verum, dilectus filius, Wiscardus, procurator memorali nepotis episcopi Albanensis, coram dilectio filio, H. Sancti Eustachii diacono cardinali, quem ei concessimus auditorem, proposuit, quod, cum ipse, prætermisso juris ordine, fuisse jam dicta ecclesia per violentiam spoliatus, antequam restitutionis beneficium obtineret, in præjudicium ejus præfati mona-

(233) In apographo Conti, ad cuius fidem epistolam hanc exscribi curavimus, legitur in imagine notula ista : cap. Meminimus, De appellatione : quibus verbis Annotator, qualisunque fuerit, Epistolam hanc inter Decretales reperiri innuere voluisse videtur; verum illam, in Decretalium, seu generali Gregorianae, seu peculiari Innocentiana collectione, frustra investigavimus.

(234) Vide hanc epistolam, et quæ ibi annotata sunt.

(235) Epistola hæc reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 8, *De concessione præhendere et Ecclesie non vacantis*, cap. 9. Quæ illic leguntur

A chi super hujusmodi petitione non debebant audiiri, sed, cum restitutio:is gratiam impetrasset, paratus eis justitiae plenitudinem exhibere. Nos igitur, uni gratiam et alteri justitiam exhibere volentes, dicto abbatii Sancti Albani, qui prædictam ecclesiam nostri detinet auctoritate mandati, per apostolicu scripta mandamus, quatenus prædictam ecclesiam ex parte nostra nepoti sæpedicti Albanensis episcopi recommendatam a nobis assignet, ita, quod ipse proventus ex ecclesia sibi recommendata percipiat, eamque sine præjudicio prioris et conventus de Tinem. custodiat et gubernet. Postquam autem eandem ecclesiam obtinuerit recommendatam, vos, partibus convocatis, audiatis, tam super possessorio quam super petitorio, quæ fuerint hinc inde proposita, et Deum habentes

B præ oculis, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, quod justum fuerit statuatis, facientes, etc. Si qua vero partum . . . nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes . . . tu, frater episcope, cum eorum altero, etc. Quia vero nostrum omnibus judicium est commune, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, nisi pars ultraque consenserit, ut per vos juxta formam præscriptam memoratum negotium terminetur, vos appellatione remota, usque ad calculum definitivæ sententiæ procedentes, causam sufficienter instructam ad nostrum referatis examen, præfigentes partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent.

Datum, xvii Kalendas Junii.

C Scriptum est abbatii Sancti Albini, ut prædictam ecclesiam, quam nostri detinet auctoritate mandati ex parte nostro nepoti sæpe dicti Albanensis episcopi, vel procuratori ipsius, recommendatam a nobis assignet.

Scriptum est etiam . . . Eliensi, et . . . Dunelmensi episcopis, ut si abbas eam illi assignare neglexerit, ipsi eam assignent eidem.

LXI (235).

. . . EPISCOPO (236) . . . DECANO ET MAGISTRO E. CANONICO HILDESEMENTIBUS.

De præbenda in Ecclesia ut S. Willehaldi Bremen. Danieli clero assignanda.

(xiv Kal. Junii.)

D [Litteras vestras accepimus, per quas nobis significare curnstis (237), quod, cum pro dilecto filio, Daniele, clero vobis scripserimus, ut eum de præbenda ecclesie (238) Sancti (239) Willehaldi Bre-

bic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(236) Vide epistolam libri quinti 14, not.

(237) Hæc in Decretal. desunt, quæ mox D. tantum habent pro dit. f. D.

(238) Decretal. legunt varante, et mox Uniscardi pro Willehaldi.

(239) Sic recte legitur in iii collectione, perperam S. Unicardi in ea quæ est Raimundi. Ecclesia S. Willehaldi Bremensis, est una de duabus collegiatis Ecclesiis, quas suo sumptu fundavit Adelbertus, Bremensis archiepiscopus, præposituras denominatas, quod præpositum pro antistite haberent. Adams Bremensis, lib. iii, cap. 19: « Igitur, magna

mensis, quam dicebat ad donationem nostram fuisse
juxta Lateranensis statuta concilii devolutam, cura-
retis auctoritate apostolica investire, si canonici,
quibus super hoc scribebamus, hoc exsequi non cura-
rent, Heriberto, præposito, et quibusdam canonicis
eiusdem ecclesie, cum ipso Daniele, et magistro B.
canonico ipsius ecclesie, in vestra propter hoc præ-
sentia constitutis, sic (240) fuit de facto propositum
coram vobis, quod idem *Heribertus* (241), præposi-
tus, quondam eiusdem ecclesie simplex existens ca-
nonicus, de ipsa ecclesia in majoris ecclesie cano-
nicum est electus, et postmodum, unius anni, vel
anni et dimidii, spatio evoluto, in ipsa ecclesia
Sancti Willehaldi (242) in præpositum est assumptus,
priorem præbendam nihilominus retinens, quam
in ipsa ecclesia tunc habebat,] et super hoc patres
consentiebant ad invicem, haec ita fuisse dicentes.
Fuit etiam ab una parte propositum, quod ipse præ-
positus, præter præbendam illam, aliam præbendam
habebat præposituræ connexam, quam idem præpo-
sitius, et sautores ipsius, iniciati sunt esse præben-
dam. Præterea, fuit allegatum de jure, quod, ex quo
idem præpositus de minori Ecclesia vocatus fuerat
ad majorem, prior præbenda incepérat de jure va-
care, juxta canonum instituta. Deinde, fuit ex parte
clericorum allegatum, primam fuisse ordinationem ejus-
dem ecclesie, ut in ea tredecim essent personæ,
præpositus scilicet cum duodecim fratribus, quæ
nullatenus servaretur, nisi diceretur illa præbenda
vacare. Sed [præpositus allegabat econtra, quod
erat fere (243) de consuetudine generali, quod unus
in eadem ecclesia plures præbendas haberet. Adje-
ctum est etiam, præbendam illam ratione alia non
vacare, quia, cum archiepiscopus Bremensis præpo-
situm ipsum de præpositura in plena synodo inve-
stiret, tam præposituram (244), quam præbendam
illam, ei de canonorum confirmavit assensu,] eos
qui super hoc inquietarent eumdem vinculo excom-
municationis astringens. Unde objiciebatur clero
memorato, quod propter hoc sententiam excommu-
nicationis incurrisset; sed, ipse talem confirmationem
intervenisse negabat; quæ si ctiam intervenit,
asserebat eam non tenere de jure, quoniam nemini
res illa rationabiliter poterat confirmari, quæ de
jure obtineri non potest. Dicebat etiam, se propter
hoc excommunicationis sententia nunquam fuisse
ligatum, cum super his experitur auctoritate ma-
joris. (Verum (245), cum vobis dubium videretur,
utrum, cum aliquis de una præbenda eligatur ad

A liam, statim prior vacare incipiat, an per senten-
tiam debeat adjudicari eidem, an propter confirmationem
hujusmodi quæ superiorius est expressa, præ-
benda illa dici debeat non vacare, nos consulere vo-
luistis, priusquam velletis super hoc aliquid definire,
Cum igitur, si est ita, præbenda illa, etsi non defa-
cto, de jure tamen vacare noscatur, discretioni ve-
stræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus,
quatenus jam dictum præpositum, ut præbendam
illam sine difficultate resignet, monitione præmissa,
percensuram ecclesiasticam, appellatione remota co-
gatis, quam, cum de facto vacaverit, clericorum memo-
rato, auctoritate nostra suffulti, sublato appellationis
obstaculo, conferre curetis,] eum in corporalem pos-
sessionem inducentes ipsius, et defendantes in-
ductum; eos autem, qui se temere duxerint oppo-
nendos, per distinctionem ecclesiasticam compes-
catis. Quod si non omnes . . . tu, frater episcope,
cum eorum altero, etc.

Datum, xiv Kalendas Junii.

LXII.

B. TITULI SANCTÆ SUSANNE PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO (246).

*Indulgetur, quod nisi patriarcha Constantinopolita-
nus in ecclesia Constantinopolitanâ idoneos viros
assumat, ipse viros litteratos et honestos institual
in dictâ ecclesia, prout viderit expedire.*

(xiii Kal. Junii.)

His fiducialius et plenius committimus vices
nostras, quorum probitatem et scientiam jugiter
experimur. Cum ergo plenæ legationis officium in
imperio Constantinopolitano tibi, cuius discretio-
nem in multis sumus experti, duxerimus commit-
tendum, ut illud melius et plenius exsequaris, re-
cipiendi cessionem episcoporum, et transferendi eos
undecunque sint, qui ad sedes alias in eodem imperio
constitutas fuerint postulasti, liberam tibi con-
cedimus auctoritate præsentium facultatem; simili-
liter concedentes, ut eos, qui pro violenta manuum
injectione in latè sententie canonem inciderunt,
secundum ecclesiæ formam absolvias. Ad haec, cum
venerabili fratri nostro, patriarcha Constantinopolita-
(249), duxerimus indulgendum, ut ad Eccle-
siam Constantinopolitanam, patriarchalem videlicet
in qua vel nulli, vel pauci erant tunc temporis ca-
nonice instituti, idoneos viros assumeret, addito,
D quod nec carni nec sanguini acquiesceret aliter
quam deceret, sed attenderet merita et scientiam
ponderet, quoniam, in omni gente, qui facit

animi et sumptuum conatibus pugnans, ut Bremam
ceteris coquaret urbibus, statim, ex bonis quæ
ipse acquisivit, duis fecit præpositorias, unam S.
Willehaldo, ubi corpus ejus requiescit, aut transla-
tum est, alteram S. Stephano, cuius se famulum
multoties gloriabatur. Quod iisdem fere verbis re-
petiit Albert. Krantz Metropol. lib. iv, cap. 32.

(240) Haec desunt in Decretal., quæ infra nobis
legunt pro vobis.

(241) Decretal. H. pro id Herb. mox omittunt vo-
ces existens, et infra Uniscardi unius.

(242) Decretal. Uniscardi.

(243) Deest Decret., quæ infra legunt et loco ad-
jectum . . . quia.

(244) Decret. vocem illam hic exhibent et infra
omittunt.

(245) Decret. Unde omittunt postea quæ infra
charactere cursivo distinximus.

(246) Vide epistolam hujusce libri octavi 55; et
quæ ibi adnotata sunt.

(247) Vide epistolam hujusce libri octavi 19.

Justitiam acceptus est Deo, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut, si patriarcha ipse a te commonitus procedere forte neglexerit, vel distulerit, juxta formam indulgentiae sibi datae, tu in eadem ecclesia, que, sicut ecclesias alias in Constantino-politano imperio constitutas dignitate præcellit, sic debet inter eas personarum non tam numero (248) efflorere, de quacunque natione viros litteratos et honestos instituas, prout videris expedire, tam in hoc quam in aliis supra scriptis, sublato appellationis obstaculo, processurus. Nulli ergo, etc.

Datum xii Kal. Junii.

LXIII (249).

UNIVERSO CLERO, ET POPULO IN CHRISTIANO EXERCITU APUD CONSTATINOPOLIM CONSTITUTO.

Mandat, ut super terræ sanctæ recuperatione imperatori Constantinopolitano tribuent auxilium et consilium.

LXIV (249).

PATRIARCHÆ, ET UNIVERSO CLERO CONSTANTINOPOLITANO.

Status. quod universi Prælati conventionalium ecclesiistarum apud Constantinopolim positarum, cum Ecclesiis Constantinopolitanam vacare contigerit, in ecclesia S. Sophiæ convenienter ad tractandum de electione.

LXV (250).

... MAGISTRO ET FRATRIBUS DOMUS HOSPITALIS SANCTI RAINERII.

Iasorum Hospitalis in jus et proprietatem B. Petri recipit.

(viii Kal. Junii.)

Solet annuere, etc. Accipimus autem, dilecto filio. G. (251). Sancti Adriani diacono cardinale, apostolicæ sedis legato, per suas nolis litteras intimante, quod, cum ei locum, in quo postmodum hospitalem domum de ipsius licentia contruxistis, nomine vestro duxeritis offerendum, ut ipsum in jus et proprietatem B. Petri reciperet, idem cardinalis locum eundem taliter recepit oblatum, vobis licentiam auctoritate nostra concedens, ut ibi ecclesiam et coemeterium ad usum fratrum et familie vestre ac pauperum ibi morientium tantum, construere libere valeretis. Nos igitur, quod ab ipso legato super hoc pie ac provide factum est ratum habentes, eamdem domum in jus et proprietatem apostolicæ sedis recipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus ab apostolica sede libertatis obtentæ bisantium unum gratis a vobis oblatum, nobis et successoribus nostris annis singulis exsolvetis. Nulli ergo, etc. Si quis etc.

Datum, viii Kalendas Junii.

(248) Sic in apogr.

(249) Apographum duarum harumce epistolarum, 63, et 64, quod ad finem apographi Conticulum cæteris exscribit curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit, ideoque argumenta hic tantummodo exhibere possumus. Verum, eschedis nostris hasce epistolas in autographo Archivii

A

LXVI (252).

... . . . SAVARICO, BATHONIENSI ET GLASTONIENSI EPISCOPO.

Ordinationem Ecclesie Glastoniensis a Judicibus delegatis factam confirmat. (Inseritur ordinatio.)

(xvi Kal. Junii.)

Solet annuere, etc. Eapropter, etc. usque assensu, ordinationem Glastoniensis Ecclesie, factam a judicibus delegatis a nobis, et possessionum divisionem, tam ex parte tua quam monachorum admissam, sicut in authentico confecto exinde noscitur contineri, et rationabiliter factæ sunt, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus.

B

Ne autem de ordinatione ac divisione prædictis in posterum dubitetur, authenticum ipsum de verbo ad verbum præsenti paginæ duximus inserendum. Universis Christi fidelibus, ad quos præsens scriptum pervenerit, B. Dei gratia, Eliensis episcopus; S. eadem gratia, abbas S. Edmundi; et G. prior sanctæ Trinitatis Cantuariensis; salutem in Domino. Ad omnium volumus notitiam pervenire, quod mandatum Domini Papæ Innocentii III in hac verba suscepimus! «Innocentius, episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri, Eliensi episcopo, et dilecti filii, S. abbati S. Edmundi. et... priori Cantuariensi, salutem et apostolicam benedictionem. Qualiter partibus.» etc. (ut epist. lib. quinti 90, quam vide, usque, anno v.) Hoc igitur mandato suscepto super ordinatione Glastoniensis Ecclesie, et possessionum ad eamdem ecclesiam pertinentium distributione, inter dominum Bathoniensem et Glastoniensem episcopum, et monachos præfatae ecclesie, facienda, ita, quod. ut quarta pars omnium possessionum et proventuum ipsius Ecclesie ad usus episcopi dereniret, partes ut præsentia nostra constitutæ, in subscriptam pacis seu partitionis formum coram nobis in jure consenserunt, quod episcopus habeat insulam de Mere, cum omnibus pertinentiis suis, salva communi piscatione episcopiet conventus in aqua de Ferningemensi, et communi venatu in duodecim hidis Clastoniz; et ut episcopus habeat domos juxta capellam Beatæ Mariæ, quæ fuerunt abbatum, cum clausura sua per murum qui extenditur a Lardario usque ad angulum borealem prædicæ capellæ: et ut fiat porta ejus versus forum Clastoniz; et ut habeat episcopus apud Glastoniam in molis Clastoniz, tam ad braciandum quam ad fornandum, et ad ignem et claustrum. Quod et similiter monachi habeant apud Mere, cum illic forte hospitandi causa advenerint; cætera omnia in insula Clastoniz et duodecim hidis suis, et omnia alia maneria sua ad conventum pertinebunt, cum antiquis

C

Vaticani, l° 19, insertas esse, pro comperto habemus. Vide Reynaldum, ad annum 1205, § 11 et 14.

(250) Vide Reynaldum, ad annum 1205, § 68.

(251) Vide epistolam libri quinti 83. not.

(252) Vide epistolas libri quinti 90, 92, et quæ ibi adnotata sunt.

liberatibus et liberis consuetudinibus suis. De terris quoque extra insulam, istæ subscriptæ ad partem episcopi devenerunt, videlicet Pukelech, Winescumb, Budebir, Eseber, Boceland. Lim, Blucford, Estbrent, Berges, Pravemer. Ut autem episcopus voluntati monachorum plenius cederet, et pro remissione omnium injuriarum, præcedentium et dannorum, de quibus monachi reservaverunt tunc temporis quæstionem coram nobis discutiendam, salvis lumen querelis quas contra quosdem alios habebant ad instantiam et petitionem eorum, episcopus duo eis Maneria, scilicet Estbrent et Berges, quæ in ejus partem devenerant, pro duobus aliis maneriis, scilicet Kinton et Cristemelford, commutavit. Adjecit etiam, de meru liberalitate sua, ut omnia pacifice consopirentur, et in plenum ab eis suciperetur affectum, et pro salute animæ suæ et prædecessorum, et successorum suorum, et ut anniversarium suum singulis annis devotius celebretur, Manerium de Lim, quod antiquitus ad monachorum coquinam pertinebat, cum ecclesia et omnibus aliis pertinentiis suis. De militibus quoque ita ordinatum est, sicut de possessionibus, videlicet, ut episcopus habeat quartam militum, qui scilicet ad feuda et terras assignatæ sibi quartæ portionis pertinere noscuntur. Prior vero et conventus, milites illos, qui tres partes terrarum et feudorum sibi assignatas contingunt, cum homagiis wardiis, et eschætis, et releviis, et eorum servitiis, cum donationibus puellarum et viduarum, libere habebunt, sulvo in omnibus honore D. Regis, et servitiis ei debitis, quæ per manum episcopi vel seneschalchi sui fieri debent; habebunt etiam liberam dispositionem omnium servientium suorum et Balivorum, tam in domo Glastoniæ quam in omnibus terris suis. Omnes etiam obventiones alliarum Glastoniensis Ecclesiæ ad fabricum ejusdem ecclesiæ pertinebunt. De ecclesiis vero ad Glastoniensem Ecclesiam pertineribus, ratum utrinque habuerunt videlicet, ut episcopus habeat jus patronatus in omnibus ecclesiis prædicatorum Maneriorum, quæ eum, ut diximus, per hanc divisionem contingunt. Episcopus autem, pensiones, quas habere solebant in eisdem ecclesiis, eis benigne concessit. Conventus vero, in omnibus aliis ecclesiis suis, ubique simili modo sitæ fuerint simili modo jus habeat patronatus. De prioratibus quoque ad Glastoniensem Ecclesiam spectantibus, ita est ordinatum, ut prioratus de Hibernia ad ordinationem episcopi, prioratus vero de Basselach et de Damechia ad ordinationem conventus pertineant. Omnia autem instrumenta, quæ dicti Monachi antea contra episcopum impetraverunt, bona fide se reddituros promiserunt, salvis sibi litteris de ordinatione Ecclesiæ impetratis, et quod, ratione præcedentium querelarum, injuriarum vel dannorum sibi ab eo illatorum, nullam de cætero per se vel per alios movehant quæstionem. Episcopus etiam fideliter firmiterque promisit, de damnis, querelis et injuriis sibi ab eis illatis, se hoc idem observaturum, et quod litteras, si quas contra eos impetraverit, sine difficultate

tate resignabit, salvis sibi privilegiis et indulgentiis, confirmationibus et statutis apostolicis, super Ecclesiæ Glastoniensi obtentis. Chartas etiam archidiaconus et pensionum ecclesiarum, eis a prædecessore suo factas, bona fide restituet, et priori et conventui, sicuti prius abbati et conventui erant collatae, confirmabit. Prior vero ab episcopo, cum consensu conventus vel majoris et sanioris partis, constituantur, sic et sacrista, sic et camerarius, sic et cellararius; ita quidem, ut nec episcopus sine conventu, nec conventus sine episcopo, aliquam istorum personarum possit constituere. Quæ constitutio, si alter facta fuerit, irrita sit et inanis, et ea auctoritate, qua prædicti prior, sacrista, camerarius et cellararius constituantur, si minus idonei ob causam rationabilem inventi fuerint, amoveantur, ut, sicut consensus episcopi et conventus in eorum constitutione requiritur, ita in eorum motione requiratur. Cæterorum vero omnium officialium et ministrorum monasterii, stipendia de partione monachorum percipientium, liberam prior et conventus habeant constitutionem. Erit autem in eadem Glastoniensi ecclesia unicum et commune marsupium, in quod omnes obventiones et redditus ejusdem ecclesiæ refundantur: quod quidem marsupium quatuor monachi, viri fide digni, a priore et conventu electi, quasi Thesaurarii, in sua habeant custodia, et ex eo, ad omnes usus tam interiores quam exteriores, prædictis tribus et cæteris ministerialibus ab eis lem ministretur; qui omnes de acceptis et traditis, secundum ordinationem prioris et conventus, suis temporibus reddant rationem. Sigillum Ecclesiæ ejusdem sub custodia quatuor clavium habeatur, quarum una penes priorem resideat, duas vero habeant duo monachi ejusdem monasterii fide digni, a conventu electi, quartam semper habeat monachus ejusdem monasterii professus, ad episcopo electus, qui neutri parti debeat esse suspectus, ut sine mora et difficultate ea quæ fuerint consignanda possint signari. Nunquam autem fiat consignatio nisi in capitulo, et in præsentia fratrum. Episcopus in priorem et conventum debitam et canonicum habeat coercitionem et jurisdictionem. Hunc possessionum divisionem partibus placitum, et ordinationem a nobis constitutam, salvo in omnibus auctoritate et privilegio sedis apostolicæ, auctoritate qua fungimur, confirmamus.

Decernimus ergo... nostræ confirmationis, Si quis autem, etc.

Datum xvi Kalendas Junii.

LXVII.

..... EPISCOPO MATISCONIENSI (253), ET.... ABBATI DE

BALMA BIZUNTINENSIS DIOCESEOS

Ut P. Monachum, sancti Benigni Divisionensis ministrum, quo administrante Ecclesia ista dilapidata fuerat, ad prælaturam evehi non sinant.

(Apud S. Petrum, x Kal. Junii.)

Cum recidivi languores graviores prioribus esse soleant accuratis, nobis est sollicite præcavendum,

ne morbus, qui semel Christi maculavit Ecclesiam, iterum, postquam curatus est, in ipsius posset refluere corruptelam. Ad nostram siquidem noveritis audientiam pervenisse, quod, cum olim in Ecclesia S. Benigni Diviōnensis P. monachus ministraret (254), ecclesia ipsa quæ prius et locupletata divitiis et regularibus redimita fuerat disciplinis, eo dilapidante pariter res et mores, in utroque gravissimam sustinuit lassionem. Nunc autem, ipsius ecclesiæ regimine resignato, damnabiliter ad honorem dimittente (255) prælationis aspirans, detestandæ ambitioni suæ non cessat multipliciter dare operam, per quam possit malis recidivantibus in eadem irrumpere prælaturam. Ideoque, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita super his diligenter veritate, si dictum P. memoratam Ecclesiam dilapidasse constiterit, sublatu cujuslibet appellationis obstaculo, super ejusdem ecclesiæ prælatura perpetuum ei silentium imponatis, compescentes per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, tam ipsum quæ ejus fautores, si quando forte præsumpserint propter hoc aliquid machinari. Quod si non ambo his exsequendis.... tu, frater Episcope, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas junii, anno octavo.

LXVIII (256).

ARCHIDIACONO, ET ABBATI SANCTI FAUSTINI MAJORIS, BRIXIENSIBUS.

Scribit in favorem monialium S. Petri de Ripa Brixien. ne Vitalis Humazolus ipsas super usuris molestare possit.

(v Kal. Junii.)

Dilectæ in Christo filiæ, moniales ecclesiæ Sancti Petri de Ripa de civitate Brixensi, transmissa nobis petitione monstrarunt, quod Vitalis Humazolus, Brixensis, ab eis instanter usuras exposcit, pro eo quod quidam familiaris earum, quod commendatam ab ipsis habebat quamdam pecuniaæ quantitatem, ab eodem usuratio usuras exegit, quod sicut eis ignorantibus factum est, ita nihil ex eis penitus receperunt. Quia igitur frustra legis implorat auxilium qui commilit in legem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si vobis constiterit præstatum Vitalcm usuras aliquando recepisse, nisi restituendi eas competentem præsterit cautionem, ei super hoc, sublatu cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, silentium imponatis, ut ab ipsarum monialium inquietatione desistat, eumdem

(254) Conferenda omnino quæ hic dicuntur, cum his quæ referunt auctores Galliæ Christianæ, tom. IV, col. 684.

(255) Sic in apogr. vatic.

(256) Epistola hæc concinit fragmento quod legitur in Decretalibus, lib. v, tit. 19, *De Usuris*, cap. 14.

(257) Epistola hæc integra legitur in Gestis Innocentii, § xciv; sed non nisi mendis aliquibus contaminata. Ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 10. Quæ apud ipsum leguntur, hic dupliquid initium cujusque lideæ virgula in margine distincta sunt. Varias lectiones quæ in Gestis, nec

A per censuram ecclesiasticam compescentes. Nullis litteris veritati, etc.

Datum v Kalendas Junii.

LXIX (257).

..... ARCHIEPISCOPO RENENSI (258), SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut inducat tam clericos quam laicos, ut accedant ad imperatorem Constantinopolitanum pro subsidio terræ sanctæ, et ad expugnandos Barbaros.

[Vir unus de Ramatha duas sibi copuleverat uxores, Annam videlicet et Phœnennam; sed quæ prius fuit prolis gloria decorata, quoniam superbivit, ubi altera cœpit secunditate sobolis in Domino exultare, meruit infirmari, sicut ipsius canticum manifestat. Ea siquidem, quæ sub umbra legis historialiter accidisse leguntur, cum, secundum Apostolum, omnia illis contigerint in figuram, spiritualiter eveniunt in populo Dei, tempore gratiæ revelata (259), ut, a Moysis facie sublatu velamine, per evangelicæ doctrinæ fulgorem tenebrosa aqua in nubibus ueris eluescat, et significatum per (260) significans apparat evidenter. Mediator etenim Dei et hominum, homo Christus Jesus, unus omnino, non confusione substantiæ, sed unitate personæ, duas convocans ad se gentes, Græcum videlicet populum et Latinum ipsis sibi conjunxit per fidei sacramenta. Sed alter eorum videlicet Græcus, qui septeno (261) Ecclesiæ numero gloriatnr, de quibus et earum angelis mentionem facit in Apocalypsi Joannes, ubi Latinorum Ecclesiæ vidit funiculos dilatari, quasi stimulis inuidiæ agitatus, ab unitate (262) discessit, non attendens, quod, cum Sponsus præmisisset in Cantico: Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinæ, et adolescentularum non est numerus, statim subjunxit: Una est columba mea, perfecta mea, una est matru suæ, electa genetrici suæ: viderunt eam filiæ Sion, et beatissimam, prædicaverunt, reginæ et concubinæ, et laudaverunt eam (Cant. vi); nam multæ filiæ congregaverunt divitias; hæc autem « Græcorum populus, rupto vinculo pacis, ab unitate discessit, elanguit etiam circa fidem, renuens confiteri, quod Spiritus sanctus, qui est unitatis æqualitatisque connexio, procedat a Filio, et sicut a Patre procedit. Quia igitur circa processione sionem Spiritus sancti profiteri renuit (264) veritatem, merito tenebras mentis incurrit, cum ipse Spiritus omnem doceat veritatem, sicut Fi-

non in codice ms^o. Vallicellano signato lit. B. n° 13, reperiuntur, ad majorem diligentiam, notavimus.

(258) Vide epistolam libri septimi 116.

(259) Sic, et in cod. ms^o Vallicellano. In Gestis, regulari.

(260) Sic, et in cod. Vallicell. In Gestis desunt.

(261) Sic, et in Gest. In codice Vallicell. septimo.

(262) Sic, et in Gestis: et in cod. Vallicell. in cod. Reg. citat. a Baluzio in marg. veritate.

(263) Hæc apud Raynaldum.

(264) Sic, et in Gestis; in codice. Vallicell. renuit confiteri.

« Ius in Evangelio protestatur. Spirituali etenim « intellectu privatus, quia peccavit in Spiritum, « fermentum non ejecit a domo, ut epularetur in « azymis sinceritatis et veritatis, sed veteri fer- « mento retento, corpus Christi, quantum in ipso « est, comedit fermentatum (265). » Benedictus autem Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui, suam volens Ecclesiam consolari, ut Ephraim convertatur ad Judam, et ad Jerusalem Samaria revertatur, super eundem populum, quasi montem caliginosum, signum dignatus est mirabiliter elevare ac ejus portas sanctificati Domino (266) sunt ingressi, Græcorum imperium a superbis ad humiles, a superstitionis ad religiosos, a schismaticis ad catholicos, ab inobedientibus transferens ad devotos. Cum enim Christianus exercitus illuc cum Alexio, filio (267) Ysachii, advenisset, et, capta urbe Constantinopoli, idem fuisse Alexius coronatus, dictus exercitus ibidem proposuit biemare. Sed, quem novus imperator pro beneficio sibi ab eodem collatis retribueret studuerit, longum esset praesenti pagina enarrare. Verum, ut multa brevius perstringamus, eorum malitia, quasi Amorrœorum iniquitate, completa, dextera Domini fecit virtutem, et exaltavit exercitum Christianum, illos digna ultiione persecutio (268), ac eorum terram, auro et argento gemmisque refertam, frumento, vino et oleo stabilitam et bonorum omnium copiis affluentem, exercitu tribuens memorato. Expulseis igitur de Constantinopoli Græcis, et eorum terra pariter subjugata, charissimum in Christo filium nostrum, B. comitem Flandriæ ac Hainoniæ, ad imperii regimen voluntate communi et unanimi sublimarunt, ut videtur in illo completum quod fuerat de Cyro predictum: Subjiciam, inquit, ante faciem ejus gentes, et dorsa regum vertam, aperiam coram eo januas, et portæ non claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terræ humiliabo, portas æreas conteram, et rectes ferreos confingam, et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum (Isa. XLV). » Hic (269) igitur, sublimatus, nobis humiliter supplicavit, ut apostolicæ sedis devotos clericos, simul ac laicos, nobiles et ignobiles, cuiuslibet conditionis et sexus, apostolicis dignaremur exhortationibus invitare, ut ad ipsius accedant imperium, ab eo, secundum qualitates ea merita personarum (270), gratias divitias recepturi. Attendentes igitur, quod mutatio hujus imperii dexteræ mutatio sit Excelsi, et ab eo factum sit istud, qui tempora mutat, et transfert regna, cum per illud terræ sanctæ possit utilius subveniri, quin potius, cum per illud ista credatur posse re-

(265) Huic usque Raynaldus.

(266) Sic, et in cod. Vallicell. In Gestis, *Dro.*

(267) Sic, et in cod. Vallicell. In Gestis deest.

(268) Sic, et in Gest. In cod. Vallicell. *puniens.*(269) *Kursus Raynaldus.*

(270) Sic, et in cod. Vallicell. In Gestis deest.

(271) Hactenus Raynaldus.

(272) Sic, et in Gest. In cod. Vallicell. *reparari*

A « cuperari de levi, fraternitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus tam clericos quam laicos efficaciter inducatis, ut ad capescendas sp̄ rituales pariter et temporales divitias ad præsumptum imperatorem accedant, qui, ut ejus verbis utatur, cum sufficiat universis, quos ad eum Christianæ Religionis zelus adduxerit, singulos vult, et potest, secundum status suos varietatemque natum, et augere divitiis et honoribus ampliare (271), » ut, Constantinopolitano imperio roborato, et in devotione apostolicæ sedis ibidem Ecclesia stabilita, idem imperator ad expugnandas barbaras nationes, quæ terram in qua Deus rex noster ante aetæ nostram dignatus est operaris alutem peccatis exigentibus, detinent occupatam, manu forti et brachio extento valeat properare (272) sperantes in Domino Jesu Christo, quod ipse, qui per eum tam cœpit mirabiliter operari, opus incœptum ad laudem et gloriam sui nominis mirabilius consummabit. Nos enim (273), his qui accedentes ad ipsum in terræ sanctæ subsidium laboraverint, illam concedimus indulgentiam peccatorum quam aliis crucesignatis apostolica sedes indulxit.

Datum Romæ, etc... anno octavo.

In eundem modum... Rothomagensi archiepiscopo, et suffraganeis ejus.

In eundem..., Bituricensi archiepiscopo, et suffraganeis ejus.

In eundem modum... Viennensi, et suffraganeis ejus.

In eundem modum... Senonensi, et suffraganeis ejus.

In eundem modum... Burdegalensi et suffraganeis ejus.

In eundem modum... Lugdunensi, et suffraganeis ejus.

In eundem modum.... Turonensi, et suffraganeis ejus.

LXX (274).

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIIS, ET ALIIS IN FRANCIA

Mandat, ut de singulis Ordinibus viros moribus et scientia commendatos mittant ad partes Græcia, pro firmanda inibi fide Christiana.

(Romæ, viii Kal. Junii.)

D Multifarie multisque modis clementia divina nos excitat, ut de somno mortis evigilemus ad vitam, et de lacu miserie in spem æternæ glorie respiremus. Exultamus siquidem, et merito exultare debet omnis sanctorum Ecclesia, quod visitans visitavit nos Oriens ex alto, ut magna pars orientalis Ecclesiæ, Græcia videlicet pene tota, quæ a longissimis

(273) Sic, et in cod. Vallicel. In Gestis, *igitur.*

(274) Epistolæ hujus partem vulgavit Raynaldus, ad annum 1205, § 11. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

Fragmentum ejusdem exhibet Angel. Manrique. Annal. Cisterc. tom. III, pag. 449, ad annum 1205, cap. 4, § 11. Ea hic duplice ad initium cujusque lineæ in margine virgula distinximus.

retro temporibus matris sue sanctæ Romanæ Ecclesiæ contempserat imitari vestigia, nostris temporibus facta sit de inobediente obediens, et de contemtrice devota.» (275) Ad majorem accedit affluentiam « gaudiorum, quod vir Christianissimus, charissimus in Christo filius noster, B. imperator Constantinus nopolitanus illustris, ad ea totis viribus satagit et intendit, per quæ possit et debeat Christiana religionem propagari, et ut ædificium, jam ex magna parte constructum, non corruat, ardenti laborat studio et sollicitudine diligenter. Nuper siquidem, devotionem suo plantatam in pectore in ramos bona operationis diffundens, nobis humiliiter super plicavit, ut viros religiosos et providos, de ordine Cisterciensi, Cluniacensi, canonicorum Regulæ rium, aliarunque religionum (276), ad fundandam fideli catholicæ veritatem perpetuoque firmandam, ad partes Constantinopolitanas faceremus transmittit, et, ut illuc valeant pervenire, a suis prælatis in necessariis provideri. Postulavit missalia, breviaria, cæterosque libros in quibus officium ecclesiasticum secundum instituta Sanctæ Romanæ Ecclesiae continetur, saltem pro exemplaribus, ad partes illas faceremus transmitti.» (277) Volentes igitur imperatorem eumdem tanto benignius in suis petitionibus exaudire, quanto majorem in majoribus frequenter sumus ejus fidei sinceritatem experti, universitatem vestram rogamus attente et hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, pium ejus desiderium, quantum in vobis fuerit, promoventes, de singulis ordinibus viros moribus et scientia commendandos, ac in religione ferventes, ad partes illas destinare curatis, per quos novella illa plantatio, in disciplina Domini erudita, fructum reddat suis temporibus opportunum, et quod in eis mirabiliter est inceptum, ad laudem et gloriam Redemptoris mirabilius consummetur. Memoratos quoque libros, quibus non solum abundare, sed superabundare vos novimus, ad partes illas, saltem pro exemplaribus, mittere procureatis, ut et vestra abundantia illorum inopiam suppleat, et Orientalis Ecclesia in divinis laudibus ab occidentali non dissonet, sed, sicut est unus Deus et fides una, ita more ipsum laudet et glorifecet Oriens et Oceanus.

Datum Romæ, etc., viii Kalendas Junii, anno octavo.

LXXI (278).

MAGISTRIS ET SCHOLARIBUS PARISIENSIBUS.

Ut in Græciam accedant pro studio reformando unde exordium habuit.

Multifarie, etc., usque supplicavit, ut vos inducere ac monere apostolicis litteris dignamremur, quatenus, in Græciam accedentes, ibi studeretis litterarum studium reformare, unde noscitur exordium ha-

(275) Hæc apud Angel. Manrique.

(276) Apud Manrique desunt.

(277) Hoc usque Angel. Manrique; sequentia vero, apud Raydaldum.

(278) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 11 epi-

buisse. Volentes igitur, etc., usque quatenus, diligentius attendentes quanto maiores vestri difficultates et gravamina sunt perpessi, ut adolescentes suæ primætias imbuerunt litteralibus disciplinis, non tandeat plerosque vestrum ad terram argento et auro gemmisque refertam, frumento, vino et oleo stabilitam, et bonorum omnium copiis affluentem accedere, ut, ad illius honorem et gloriam a quo est omnis scientia donum, sibi et aliis ibidem proficiant, præter temporales divitias et honores æternæ gloriæ præmia recepturi.

Datum... anno octavo.

LXXII.

CAPITULO SUSSIONENSI.

Scribitur, quod, cum præsentia Episcopi Suessionensis sit in Græcia necessaria pro recupera iōne Terræ sanctæ, absentiam ejus sustineant humiliiter et devote.

Gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod, cum sit magnus in magnis, magno gloriose operatur in minimis. et, superbos terræ humiliane, eum timentibus gratiam tribuit, et honorem. Quam potenter siquidem, et quam mirabiliter temporibus nostris ecclesiam suam dignatus fuerit sublimare, Græcorum Ecclesiam potentia dexteræ suæ ad ipsius devotionem reducens, per diversa mundi clima tata satis credimus manifestum, et, totum quod factum est ipsius gloriæ ascribendo, totis et medullatis affectibus ab eo implorare debemus, ut quod gloriose incœpit, gloriosius conservare dignetur. Nos igitur attendentes mutationis istius utilitatem multiplicem et profectum, ad preces charissimi in Christo filii nostri, B. imperatoris Constantinopolitani illustris, venerabili fratri nostro..... episcopo (279) vestro, cuius vita et mores in bono a bonis multipliciter commendantur, cuius quoque præsentia in partibus illis multum et in multis exstitit fructuosa, et ad recuperationem terræ sanctæ profutura speratur, de benignitate sedis apostolicae alterius triennii spatium duximus indulgendum, in quo et percipere debent redditus ad mensam episcopalem spectantes, et suæ devotionis votum ad honorem Christi et gloriam valeat consummare. Universitatem proinde vestram rogamus, monemus et exhortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, licet ipsius præsentia vobis non immerito esse debeat gratiosa, utilitatem tamen communem privato commode præferentes, ipseius absentiam sustineatis humiliiter et devote. Redibit autem ad vos, Deo propitijs, temporis opportunitate suscepit, et spirituales afferet ex agro hujus mundi mandragoras quæ jam in portis nostris odorem suavissimum emiserunt.

Datum Romæ, etc., anno octavo.

In eundem modum..... regi Franciæ, usque valeat

stola hæc incognita fuit diligentissimo Historiæ Universitatis Parisiensis scriptori. Vid. Hist. Univ. Paris., t. III. a pag. 1 usque ad pag. 88.

(279) Vide epistolam libri tertii 11, not.

consumare Serenitatem itaque tuam rogamus, A monemus et exhortamur altente, quatenus, licet ipsius praesentia tibi esse debeat non immerito grata, privato tamen commodo præferens utilitatem communem ejus, absentiam patienter sustineas et devote, episcopales proventus eidem cum integritate faciente assignari. Redibit autem ad te, Deo propilio, temporis opportunitate recepta, et spirituales usseret, etc.

Datum, etc., anno octavo.

LXXIII.

UNIVERSIS ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS RELIGIOSIS PERSONIS, AD QUAS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

Ut P. monacho, ab imperatore Constantinopolitano ad sedem apostolicam misso, in virtualibus provideant..

Cum omnibus teneamini officia charitatis impendere, illis specialiter hoc debitum vos convenit exhibere, quos sicut facit eadem professio in proposito pares, ita debet efficere in affectuum participatione conformes. Ad vestram siquidem duximus notitiam perferendum, quod, cum dilectus filius, P. monachus lator praesentium, a charissimo in Christo filio nostro. B. imperatore Constantinopolitano illustri, ad sedem apostolicam mitteretur, post multa conamina et labores vix octo mensium spatio ad nos potuit pervenire. Cum igitur inopinato labore itineris, et gravium onere expansarum multipliciter asserat se afflictum, devotionem vestram rogamus, monemus attentius ei hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, cum per vos transitum fecerit, ei saltem in virtualibus taliter provide velitis, quod per vestre charitate auxilium injunctum sibi valeat mandatum perficere, et vos gratiam pro gratia a Domino merito exspectare possitis.

Datum, etc.

LXXIV.

ARCHIEPISCOPO TUAMESI (280) EPISCOPO MIGDENSI (281), ET..... ABBATI KENANENSI.

Ut supra questione vertente inter canonici s. Mariæ de Luivid, et H. de Say, militem, statuant quod justum fuerit

(vi Kal. Junii.)

Dilecti filii, canonici Sanctæ Mariæ de Luivid, gravem proposuerunt in nostro auditorio quæstionem, quod, cum terram Balinel-long-fortan ex donatione quondam Okervail, Regis de Criel, adepti fuissent, et eam, tam ante quam postquam Anglici venerunt in partes illas, longo tempore possedissent in pace, H. de Say, miles, Ardmachan. diocesis, eundem terram ex donatione Hugonis de Laci contra justitiam occupavit, et, licet dilectus filius noster J., tituli Sancti Stephani in Celio Monte presbyter

(280) Vide epistolam libri sexti 163.

(281) Sic diserte legitur in apographo Conti.

(282) Vide epistolam libri quinti 83, not.

(283) Epistolam hanc laudat Reynaldus, ad annum 1205, § 59. Integrum vulgavit Marlottus, *Histor. Rcmen Eccles.* tom. II, pag. 461. Eamdem reoudi curaverunt, sed initio mutilam, auctores novæ Gal-

A cardinalis, sedis apostolicæ tunc legatus (282), eidem II, ne terram illam reciperet vel teneret, sub intermissione anathematis inhibuerit, eam nihilominus detinet, et reddere contradicit, allegans le gem ab Anglico introductam, quod videlicet donatio per quemcunque Hibernicum religiosæ domui factam non valeat, postquam rem quæ donatur alicui Anglo rex Anglorum concedit, etiamsi tempore quo per hibernicum donatio ipsa domui religiosæ confertur, is, qñi facit donationem, in plena rei donata possessione fuisse noscatur, et eam possederit ab antiquo. Cum igitur talis lex nō naturalis, nec scripti juris contineat æquitatem, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita super his diligentius veritate, non obstante predicta lege, appellatione remota, quod justum fuerit B statuatis, facientes... nullis litteris veritati. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum, vi Kalendas Junii.

LXXV (283).

GUIDONI REMENSI ARCHIEPISCOPO (284) SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIE CARDINALI, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONIS SUBSTITUENDIS, IN PERPETUUM.

Confirmatio privilegiorum, ipsius inter quæ precipuum illud recensetur, ut solus Francorum reges inungere ac coronare possit.

(Apud S. Petrum. Id. Maii.)

Injuncti nobis a Deo apostolatus officium, et ecclesiastice utilitatis consideratio, nos admonent et hortantur, fratres nostros episcopos, quos honestate ac religione pollere cognoscimus ampliori charitate diligere, majoremque illis honorem jugiter et gratiam exhibere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et Remensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, ad exemplar piæ recordationis Alexandri papæ, prædecessoris nostri, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc. usque communianus; statuentes, ut quascunque (285) possessiones, etc, usque vocabulis exprimenda: Sues-sionem, Laudunensem, Cameracensem, Belvaceensem, Cathakunensem, Silvanectensem, Noviomensem, Ambianensem, Atrebatensem, Tornacensem, et Morinensem episcopatus In propria diœcesi tua; Sancti Remigii, Sancti Nicasii, Sancti Dionysii et Sancti Petri monasteria, intra civitatem Remensem; extra civitatem vero, de Mesomio (286) Sancti Theodorici, Sancti Petri et Altovillari, Sancti Bassoli, et Sanctæ Mariæ Igniacensis monasteria; et in his omnibus monasteriis jura spiritualia et patronatus, cum omni institutione et ordinatione sua, Insuper sutem, de Sparmaco, et de Azenao (287) monasteria; nibilominus etiam, infra episcopatum

liæ Christianæ, tom. IX, col. 102. Variae lectiones damus.

(284) Vide epistolam libri septimi 116.

(285) Marlot. quatescunque.

(286) Marlot. Mosomo; Gall. Christ. Mosomico.

(287) Marlot. et Gall. Christ. Avenayo.

Suessionensem (288), *jus patronatus in monasterio Orbacensi*; *infra episcopatum Tornacensem, jus patronatus in monasterio de Cisun* (289). In Noviomensi et Ambianensi episcopatibus, jurisdictionem in Burgensibus (290) Sancti Quintini, et de Sancto Walrio, hactenus habitam, videlicet ut appellati ad Remensem Curiam veniant; dominium Remensis civitatis, cum omnibus pertinentiis suis; feudum, quod ab ecclesia tua comes Campaniae habere dignoscitur, pro quo, salva fidelitate regis, tibi tenetur ligium hominum facere, videlicet Vitriacum, Virtutum, Regitenum, Castellionem, Sparnacum, Rotiacum, Fimas, Branam, et comitatum castelli in Portianis (291), cum Castellaniis eorum, et alias possessiones, et castra quæ idem comes in propria persona tenet, vel alii tenent ab ipso: feudum quoque de Baillum (292), quod Leodiensis episcopus ab archiepiscopis Remensisibus habere dignoscitur, pro quo etiam manu propria tenetur in manu archiepiscopi Remensis promittere, servitium et justitiam se exhibiturum, et si deliter servaturum (293) et pro quo etiam idem episcopus tenetur efficere quod octo barones illius feudi ho minium eidem archiepiscopo faciant, et, ab archiepiscopo vocatus, ad expugnandos malefactores ejus, auxilium et servitium per milites et homines armatos facere debet, sicut in scriptis authenticis noscitur contine ri; feudum etiam, quod Regitensis comes, videlicet comitatum de Osmonte, et feudum, quod comes Grandis-Prati, et feudum, quod Suessionensis comes, a te habere noscuntur; castrum quoque Mosomii, Attiniacum, Britimvillam (294), Septem-Salices, Curnessiacum, Curvillam, Chuumesiacum (295), et Seanam (296), cum pertinentiis eorum. Insuper etiam apostolica auctoritates statuimus, ut nemini, nisi Remensi archiepiscopo, liceat regem Francorum inungere, vel (297) ei primam coronam imponere, sicut hactenus est obtentum. Appellationibus (298) autem, quæ a quibuscumque jurisdictionis tuæ ad te vel ad curiam tuam fuerint interpositæ, debita præ-

(288) Marlot. in margine, *ad Suessionensem*, et in *textu. Tornacensem*.

(289) Marlot. *de Cisoin. Gall. Christ. de Cisuin.*

(290) Sic et apud Marlot. et in *Gall. Christ.*

(291) In *Gall. Christ.* desunt.

(292) Marlot. *Bouillon. Gall. Christ. Buillon.*

(293) *Gall. Christ. servitum.*

(294) Marlot. *Betigni villam. Gall. Christ. Beti gnivilla.*

(295) *Gall. Christ. Chammisiacum.*

(296) *Gall. Christ. Stonne.*

(297) *Gall. Christ. etc.*

(298) Marlot. *Appellationes.*

(299) Marlot. *deservire.*

(300) Hæc omnia desunt in *Gall. Christ.*

(301) *Gall. Christ.* desunt.

(302) Marlot. deest.

(303) Marlot. et *Gall. Christ.* add. *Commemorations omnium sanctorum.*

(304) Reperitur inter Decretales, lib. v. tit. 1. *De accusationibus, inquisitionibus et denuntiationibus*, cap. 18.

(305) Vide epistolam libri septimi 142, not.

(306) De abbatibus Vallis-magnæ, circa hæc in

cipimus devotione deferri (299), et quod in eisdem appellationibus hactenus (300) Ecclesia tua specia lius, etiam vacante sede, obtinuit, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica confirmamus. Hæc siquidem omnia, sicut prædecessores tui ab antiquo, et tu ipse hactenus habuisses noscimini, tibi tuisque successoribus auctoritate apostolica duximus con firmando. Palleum quoque, videlicet pontificalis officii plenitudinem, tuæ fraternitati apostolicæ sedis liberalitate largimur, quo utique intra tuam ecclesiam uti memineris, eis diebus, quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, videlicet, in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephanus, circumcisione Domini (301), Epiphania, Ypopanti, Dominica in Ramis palmarum, Cœna Domini, Sabato sancto (302), Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus Sanctæ Mariæ, Natali Beati Joannis Baptiste, solemnitate omnium apostolorum (303), dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinatio nibus clericorum, ecclesiæ tuæ principalibus festivitatibus, et anniversario tuæ consecrationis die. Decernimus ergo, etc. usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manus J. sanctæ Mariæ in via lata diaconi cardinalis, Idibus Maii, indictione octava, Incarnationis Dominice 1205, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno octavo.]

LXXVI. (304).

.....ARELATENSI ARCHIEPISCOPO (305), et..... VALLIS MAGNÆ (306), ET..... SANCTI WILLELMI (307) ABBA TIBUS, AGATHENSIS ET LOVENSIS DIOCESEON.

Ut Agathensem Episcopum (308) ab Ecclesia remo veant, et alium elegant.

(VIII KAL. Junii.)

Cum dilecti filii, Cisterciensis abbas (309), et P. et R. monachi Fontisfridi (310), apostolicæ sedis legati, ad Agathensem Ecclesiam accessissent, ut in quibus versamur tempora, præter ea quæ jam ad Epistolam libri quinti 74, not. adnotavimus, hæc adienda hic videntur, ex Gallia Christiana, tom. vi, col. 722.

XI. H. Vallis magnæ abbas vocatur a Guillelmo, Magalonensi episcopo, ad reconciliandos discordantes Petrum regem Aragonum, et cives Monspe lienses, vi Kal. Novembbris 1206. Ita *Hist. Occitan.* t. iii, prob. col. 204. Nisi forte hæc prima nominis littera male scripta fuerit, lectumque H. pro P. Nam.

« XII. Petrus IV noscitur in instrumentis ab anno 1205, usque ad annum 1211. »

(307) Petrus III Raimundi, S. Guillelmi abbas, legitur in Chartis, ab anno 1201 usque ad annum 1211. *G. u. Christ.* t. vi, col. 592.

(308) Conferenda omnino hæc epistola, cum his quæ apud autores novæ Galliæ Christianæ dicuntur de Raimundo II, episcopo Agathensi, quem sedisse dicunt ab anno 1192, usque ad annum 1213. *Ibib.* col. 679.

(309) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(310) De istis jam dictum est sempius.

ea Legationis officium exercearent, quia de *venerabili nostro* (311).... Agathensi episcopo, per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra, voluerint descendere, ac videre si clamorem opere complevisset.] Ideoque tam episcopum quam canonicos juramenti vinculo astrinxerunt, ut super statu Ecclesiae sibi dicerent veritatem, qui depositiones eorum redactas in scriptis, cum idem episcopus appellasset, ad nostram presentiam destinaverunt, praesigentes eidem episcopo terminum competentem, quo nostro se conspectui presentaret, mandatum apostolicum recepturia. Idem autem episcopus, ad presentiam nostram accedens, postquam confessiones suas et aliorum depositiones audivit, nisus est se multipliciter excusare, suas nobis excusationes in scriptis assignans. Nos igitur, habito cum fratribus nostris consilio diligentibus, præsumptum episcopum ab administratione Agathensis Ecclesiae duximus suspendendum, pro eo quod in quibusdam eum culpabilem reprehendimus et confessione ipsius contra eum prima facie faciebant, reddentes eum nobis de jure suspectum, cum nondum suas excusationes probaverit, quas tamen se probaturum firmiter promittebat.] Quia vero nobis non constituit, sub qua forma (312) coram predictis legatis praestitit juramentum, utrum videlicet ita juraverit, ut super statu Ecclesiae plenam et meram diceret veritatem, an ita ut ad inquisita veraciter responderet, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo (313) mandamus, quatenus eisdem legatis ex parte nostra in virtute obedientiaz districte mandetis, ut sub qua forma juraverit vobis studeant fideliter intimare, et, si, secundum responsionem eorum, sub secunda forma juraverit, aut ipse coram vobis sufficienter probaverit se sub illa forma jurasse, per depositiones testium, quos produxit apud sedem apostolicam constitutus, quas vobis sub Bulla nostra mittimus interclusas, aut eliam aliorum, cum nondum depositiones illæ fuerint publicatae, nec ipse productioni testium renuntiare curaverit, quoniam secundum eamdem non teneretur ex debito juramenti nisi ad inquisita solummodo respondere, vos excusationes illas, quas vobis sub Bulla nostra mittimus interclusas, diligenter audire curetis: et, si eas probaverit evidenter, cum excusationes hujusmodi confessiones illas non perimant, sed exponant, quæ tales sunt, ut et ad bonum et ad malum valeant retorqueri, et ideo judicari debent ex causa, eum sublatu appellationis obstaculo, peni-

A tus (314) absolvatis, cum, et si repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamen et pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, hujusmodi levis culpa leviter ei debeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio et simonia, sufficienter probare nequiverit, aut sub prima forma juravit, quia secundum eamdem nec veritatem tacere, nec admiscere debuit falsitatem, vos, non obstantibus excusationibus illis, quas de novo proposuit *coram nobis*, cum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem, quamvis firmiter asseruerit, quod plures ex illis predictis legatis exposuit, quas ipsi scribere non curarunt (315), cum haec se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis, eum, *sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo*, ab administratione Agathensis Ecclesiae removeatis omnino, facientes eidem Ecclesiae, cum concilio legatorum ipsorum, de persona idonea per electionem canonicam provideri; attentius provisuri, ut, Deum habentes præ oculis nec ad sinistram, nec ad dexteram declinetis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, viii Kalendas Junii, anno octavo.

LXXVII (316).

.....MINDENSI (317), ET.....VERDENSI (318) EPISCOPIS,
ET.....ABBATI VERDENSI.

Ut archiepiscopo Magdeburgensi beneficium absolutum impendant, et de quibusdam altis referant, et rescribant.

(viii Kal. Junii.)

Si..... Magdeburgensis archiepiscopus (319), nontasset plenus, quod obedientia victimis antefertur, et inobedientia idolatriæ comparatur, dicente Domino per Prophetam : *Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam auferre adipem arietum; quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere* (*I Reg. XV*), non excessisset in tantum, ut, ex quo apostolica sedes semel ei culpam suam ex mera benignitate remisit, excommunicationis sententiam quam venerabilis frater noster, G. nunc Remensis archiepiscopus (320), sanctæ Ecclesiae cardinalis, tunc vero episcopus Prænestinus, apostolicæ sedis legatus, in eum præsentem protulerat, sua temeritate contemneret, et, postquam sententia ipsa per vos, fratres episcopi, et venerabilem fratrem nostrum.... Hildesemensem episcopum (321), de mandato nostro fuerat publicata, contra claves eo-

(311) Hec Decret. desunt.

(312) Decretales ad episcopos cum canoniciis.

(313) Hec Decretales om., ut infra verba in virtute districte.

(314) Decretales om., et infra coram nobis.

(315) Hec om. Decretal., ut mox verba sub. cuiuslibet obstaculo; infra legunt removere curetis proxim. omni.

(316) Vide Raynaldum, ad annum 1205, §. 53.

(317) Ecclesiae Mindensi tunc præserat S. Diethmarus, miraculis illustris. Sub hoc, repertæ argenti-

fodinæ, quarum parte Dietmarus ab Henrico imperatore VI donatus est. Sub hoc, monasterium de Neudorpæ, ab avunculo S. Diehmari, Simone, preposito, conditum est. Obiit anno 1206. *Bucelium. Germ. sacr. part. I, pag. 31.*

(318) Erat is, versimiliter, Rodulphus, conditor arcis Rodenburg, qui obiisse dicitur anno 1208. *Id. ibid. pag. 23.*

(319) Vide epistolam libri quinti 8, not.

(320) Vide epistolam libri septimi 116.

(321) Vide epistolas libri quinti, 8 not.

desire, quare vires nequaquam ignorare debebat, A divina presumeret officia celebrare. Licet autem magister G. et Albericus clerici, ab ipso ad nostram presentiam destinati, eum apud nos sollicite intenderent excusare quia tamen excusatio ejus ex ipsa negotii qualitate in accusatione potius vertebatur, eam non duximus admittendam, sed frivolum reputavimus et insanem. Ceterum, quoniam archiepiscopus ipse, sicut accepimus, ad gratiam apostolicæ sedis radice dederat, quæ consuevit pulsantibus pietatis ostium aperire, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, ab ipso juratoria cautione recepta, quod mandatis nostris obediatur super his pro quibus eum excommunicatum mandavimus nuntiari, absolutionis ei beneficium impendatis; et, ne delictum ejus remaneat incorrectum, et per impunitatem transeat aliis in exemplum, salvis aliis mandatis nostris, injungatis ei sub debito juramenti, ut vobis aperiat veritatem, utrum post sententiam latam in ipsum, et maxime publicatam, divina officia celebrarit. Dilecto autem filio, R. Magdeburgensi canonico, qui non ut archiepiscopum persecutur eumdem, sed ut Deo potius et sedi apostolicæ obsequatur, ad presentiam nostram accessit et aliis, qui proponere voluerint contra eum, audientiam concedentes, personas et canonicos Magdeburgensis Ecclesiae, ut super his et aliis quæ proposita fuerint testimonium perhibeant veritati, monitione praemissa, per districtiōnem ecclesiasticam, appellatione proposita, compellatis, et, quod inveneritis, per vestras nobis litteras curetis fideliter intimare, ut, per vestram relationem instructi, super hoc prout procedendum fuerit, procedamus. Praefatum autem R. canonicum, propter hæc ab ipso non permittas archiepiscopo vel ab aliis molestari, sed eum, et alios qui proponere voluerint contra illum, auctoritate apostolica defendatis. Quod si non omnes... duo vestrūm, etc.

Datum, viii Kalendas Junii, anno octavo.

LXXVIII.

...PIGAVIENSI (322), ET... SANCTI EGIDI DE BRUNSWIC-
(323) ABBATIBUS, HALBERSTADENSIS ET MERSENBUR.
GENESIS DIOCESEON. ET... DECANO MERSENBURGENSI-
Causam A clericis, de præbenda in Ecclesia Merseburgensi ipsi olim ab archiepiscopo Remensi, tunc apostolicæ sedis legato, concessu, ipsis committit.

(vi Kal. Junii.)

Constitutis in presentia nostra dilecto filio, A. clericis, et C. et R. canonicis Magdeburgensibus,

(322) Vide epistolam hujuscem libri octavi 44, not.
(323) S. Egidii Brunswicensis, ordinis S. Benedicti, splendidum olim cœnobium, fundatum anno 1113 a Gertrude Marchionissa, Henrici comitis de Northeim vidua, cum dono acceptum a Brunone, archiepiscopo Coloniensi. corpus S. auctoris eo loco immobile constitutum. Absolvit adiutium Lotharius, Saxonum dux, qui filiam præfata Gertrudis conjugem habuit, et per Theodoricum, sedis aposto-

dictum filium, L. 324) tituli Sanctæ Crucis, presbyterum cardinalem, dedimus auditorem, in cuius presentia idem, A. proponere procuravit, quod, cum venerabilis frater noster, G. nunc Remensis archiepiscopus (325), tunc episcopus Prænestinus, apostolicæ sedis legatus, de quadam præbendarum tanto tempore in Magdeburgensi Ecclesia vacantium, quod ad nos erat earum devoluta donatio, juxta Lateranensis statuta concilii, investisset eamdem, committens exsecutionem mandati sui venerabili fratri nostro Mersenburgeni episcopo (326), si capitulum Magdeburgense nollet quod mandabat implere, quia idem episcopus per eundem legatum vinculo fuit postmodum excommunicationis astricetus, non potuit procedere in exsecutione mandati.

B Cumque ipse, post absolutionem a nobis obtentam præfatum capitulum semel et iterum monuisset, ut mandatum legati, cuius exsecutionem acceperat, adimplerent, et idem clericus, ne super præbendis ipsis, ejusdem legati mandato pendente, aliquid ordinarent, sedem apostolicam appellasset, dictum capitulum, appellationi non deferens, unam ex ipsis cuidam clericis asegnat. Unde, prænominatus clericus a nobis humiliter postulabat, ut, quod per legatum ipsum super provisione ipsius pia fuerat deliberatione statutum, dignaremurauctoritate apostolica confirmare. Ceterum, proposuerunt supra dicti canonici ex adverso, nullam eo tempore in Magdeburgensi Ecclesia vacavisse præbendam, quo fuerunt capitulo ipsius legati litteræ præsentatae, cum præbendam illam, quam ille tunc vacasse proponebat, cuiusdam Magdeburgensi canonico, qui nondum emancipatus fuerat, fecerimus assignari, et alter quidam canonicorum illorum, videlicet R. pro se proposuit, quod cum dictus A. litteras super conferenda sibi præbenda Magdeburgensis Ecclesiae a dilecto legato per suggestionem obtinere fuit iustitiae, ipse, ante omnem litis ingressum, et ante exhibitionem etiam litterarum ipsarum, contra eundem A. quem de ambitione notabat in jure, et extra jus, sedem apostolicam appellavit. Cumque dictus cardinalis quæ coram eo proposita fuerant nobis fideliter retulisset, quia nobis de predictis fieri non potuit plena fideles, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si dictus A. sufficienter probaverit præbendam, sibi a predicto legaliter concessam, tanto tempore vacavisse, quod ad nos ipsius tuerit donatio devoluta, ipsum auctoritate nostra recipi faciat in canonicum et in fratrem, et pacifica ejusdem præbendarum possessione gaudere, nisi per mandatum nostrum prius alteri collata suis-

C litteræ legatum, et Rheinhardum, episcopum Halberstadiensem, consecrari impetravit anno 1115, quod etiam deinceps magnifice dotavit, et magnis privilegiis communivit. BUGELIN. Germ. Sacr. part. II. pag. 3
D (324) Vide epistolas libri quinti 5, not.; libri septimi 1, not.
(325) Vide epistolam libri septimi 116.
(326) Vide epistolam libri sexti 87, not.

litteræ legatum, et Rheinhardum, episcopum Halberstadiensem, consecrari impetravit anno 1115, quod etiam deinceps magnifice dotavit, et magnis privilegiis communivit. BUGELIN. Germ. Sacr. part. II. pag. 3

(324) Vide epistolas libri quinti 5, not.; libri septimi 1, not.

(325) Vide epistolam libri septimi 116.
(326) Vide epistolam libri sexti 87, not.

set. Contradictores. reducentes in irritum quid- A sunt statuta, firmiter observari, quidquid est ab qui, etc. Testes autem... nullis litteris veritati, etc.

Quod si omnes... duo vestrum, etc.

Datum, vi Kalendas Junii, anno octavo.

LXXIX (327).

ARCHIEPISCOPO PISANO (328).

*Ul absolvat judicem Carolitanum a juramento sibi
præstilo, injungens ipsi ut non differat Ecclesiæ
Romanæ jurare* (329).

LXXX.

J. ARCHIPRESBYTERO PERUSINO.

*Decernit ipsum non tenerit, quidquid a legato sedis
apostolicæ decretum fuerit in Ecclesia Perusina,
contra privilegia per apostolicam sedem concessa.*

(ii Non. Junii.)

In nostra proposuisti præsentia constitutus, quod, B cum dilectus filius, magister Rolandus, subdiaconus et capellanus noster, rector Massan. apostolicæ Sedis legatus, accederet ad Ecclesiam Perusinam, auditis confessionibus tuis et fratum tuorum, super proventibus ipius Ecclesiæ ac expensis, nullo super his juramento recepto, et ordine judiciario non servato, contra privilegium vobis indultum, pro auctæ voluntatis arbitrio sententiam promulgavit, in qua, licet quibus asseris te gravatum proponebis contineri, tamen speciæliter super tribus correctionem apostolici moderaminis implorasti. Continebatur quidem in ea sententia, ut in Ecclesia Perusina prior claustral is ordinari deberet, qui fratres instrueret, ac regularibus observantiiis informaret. Tibi vero inhibebatur, ut per annum ultra viginti solidos expendere non valeres. Insuper, hæc, et alia, quæ prædicta sententia continebat, sub pœna excommunicationis injungebantur firmiter observari. Cum autem illud quod idem rector de prioris institutione sancvit, eidem privilegio nostro contrarium videatur, quod continet, ex octo canoniois qui esse debent in ecclesia ipsa, major archipresbyteri, aliis ordinarii, sequens camerarii officium exequatur, nulla ibi habita deprioratus officio mentione. petiisti, ut id auctoritate dignaromur apostolica vacuare. Illud vero, quod dictus legatus infra tempus unius anni expendere ultra viginti solidos tibi non esse licitum definivit, cum in privilegio nostro determinati temporis spatium non signetur, quod expresse licentiam expendendi prætaxata pecunia comprehendat, interpretari a nobis lucidius flagitasti. Excommunicationis quoque sententiam videri tibi proponebas iniquam, sub cuius pœna præfatus rector præcepit ea quæ statuit observari, cum videatur absurdum, ut quoties quis in eorum observatione deliquerit, toties incideret in pœnam sententiæ promulgatæ. Volentes igitur, ea, quæ per privilegium nostrum deliberatione provida

(327) Apographum epistolæ hujus, quod ad fidem apographi Conti exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus.

Cæterum, repetenda videtur ab epistola quæ legitur, sed mutila, inter Leccetales, lib. i, tit. 26,

A sunt statuta, firmiter observari, quidquid est ab ipso legato decretum, quod sit contra privilegium memoratum, auctoritate apostolica decernimur non servandum; illud, quod ultra viginti solidos sine assensu capitulo tibi expendere non liceat, sic volentes intelligi, ut videlicet præter consensum capituli tui, vel majoris aut sanioris patris ipsius, nil tibi simul expendere ultra summam liceat memoratam, licet super expensa hujusmodi vel minori reddere te velimus in capitulo rationem. Pœnam autem, sub qua dictus legatus ea quæ statuit observari præcepit, intelligi volumus non latæ sententie, sed ferendæ.

Datum iii Nonas Junii.

LXXXI.

...PATRIARCHÆ AQUILEGENSI (330).

Mandat, ut per episcopum Pataviensem inquire faciat contra Plebanum de Gonew. de criminis apostasiæ accusatum.

(ii Non. Junii.)

Quod in his quæmentem tuam aliqua dubitatione propulsant, apostolicæ sedis imploras consilium, tuam in Domino prudentiam commendamus, quia in hoc ejus esse devotus filius comprobaris, cujus desideras adherere consiliis et jussionibus obedire. Ad audientiam sane apostolatus nostri, te significante, pervenit, quod, cum plebanus de Gonew. multoties fuerit super criminis apostasiæ pulsatus, eo quod in ecclesia Sanctæ Mariæ, Pataviensis dieceseos, emiso voto, assumpsisset habitum monachalem, ac postmodum, tam ueste mutata quam mente, se generet tanquam clericum sæcularem, bonæ memorie P. (331) prædecessor tuus, de prudentum virorum consilio, qui tunc Pataviensi Ecclesiæ præsidiabas, rogavit, ut super prædictis ab abbate et Monachis ipsius loci diligenter inquireres veritatem. Procedente vero tempore, cum præfatis abbatis et monachis in virtute obedientiæ præcepisses, ut veritatem super hoc tibi plenius revelarent, concorditer responderunt, præfatum plebanum in voto et habitu monachali in eodem loco per quinquennium permansisse. Cumque continuo adjecisses, cur tanto tempore tacuissent, dixerunt, quod plebanus ille multoties ad eos accesserat, et illi Ecclesiæ contulerat multa bona, ut per eos suum non publicaretur peccatum. Præfato igitur Patriarcha, antequam hæc sibi per te intimata fuissent, viam universæ carnis ingresso, postquam fuiti divina vocatione ad sedem Aquileensem assumptus, solemne capitulum celebrasti, in quo, cum sæpe dictus Plebanus super eodem criminis suisset a suo archipresbytero accusatus, licet publica laboraret infamia, id tamen penitus denegavit. Tandem, totius processu negotio per te coram toto conventu diligenter exposito,

De præscriptionibus. cap. 28. Vide etiam Raynaldum, ad annum 1205, § 66.

(328) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(329) Vide epistolam libri septimi 109.

(330) Vide epistolam libri septimi 99, not.

(331) Vide epistolam libri tertii 26, not.

allegavit idem Plebanus, accusationem istam sibi nequaquam debere obesse, quia, cum judicis loco sederes, tuum contra se non deberet testimonium acceptari, et sic, de prudentum virorum consilio, donec nos inde consuleres, contra ipsum procedere noluisti. Nolentes igitur judiciarium ordinem prætermitti, vel ipsum Plebanum tergiversationibus suis ecclesiasticam effugere disciplinam, fraternitatem tuam consulimus, per apostolica scripta mandantes, quatenus per venerabilem fratrem nostrum... Pataviensem episcopum (332), hujus rei sollicite facias veritatem inquire, eidem Plebano denuntians, ut, si voluerit, inquisitioni studeat interesse, et, sic per ipsum inquisita et cognita veritate, statuas quod canonicum fuerit, et quod statueris facias, appellatione remota, firmiter observari. Ne vero, pro eo quod idem Pataviensis episcopus non est tibi metropolitico jure subjectus, mandatum tuum super inquisitione facienda exequi non curaret auctoritate præsentium id ei poteris delegare.

Datum, ii Nonas Junii.

LXXXII.

...DE HEISTERBACH (333), ET... DE RUMESDORP [at. ROMERSDOFFIO] ABBATIBUS (334), ET.. DECANO BUNNENSI (335), COLONIENSIS DIOCEOS.

Mandat ut inquirant si inter duos comites possit pax reformari per matrimonium inter partes, licet in certo affinitatis gradu se attingant.

(ii Non. Junii.)

Ex litteris dilecti filii... Bunnensis præpositi, nobis innotuisse noscatis quod tantum inter quondam nobiles viros H. et E. comites, fratres suos, et T. comitem de Landesberg. odii ac invidiæ somitem succedit humani generis inimicus, ac adeo pertinaciter alteros in alterum concitat, quod, præter hominum stragem, quæ hinc inde provenit, plurima secundum varios bellorum eventus bona ecclesiarum diriperent, villas plurimas concremarent, auferrent viduis et orphanis spolia, committerent inter se quidquid adhuc crudelius exerceri potuit inter hostes, et in tantum dictus comes, cum potuerit obtinere viribus contra eos, adversus ipsos est callide machinatus, quod per insidias cepit eosdem, ac ipsos carceralibus vinculis mancipatos adeo afflixit enormiter, et depressit, quod alter eorum, videlicet E. ex eo dicitur mortis dispendium incurrisse, quod quidem majoris odii somitem in suos et fratri sui succedit heredes. Quidam autem adolescens, dicti fratri sui filius, quem ad vindicandas patrui et patris injurias et hominum suggesti stimulat, et

(332) Erat is, verisimiliter, Poppo, qui, ex præposito Aquileensi, episcopus Pataviensis factus fuerat anno 1204. Vide HANSIUM, Germ. sacr. tom. I, pag. 350. Concinet Bucelinus, qui Popponem non nisi anno 1206 ubiisse dicit. BUCELIN. Germ. sacr. part. I, pag. 45. Vide etiam epistolam libri septimi 142 et 143.

(333) Vide epistolam libri sexti 36, not.

(334) Reinerus, abbas Romersdolfi, memoratur in instrumentis, ab anno 1202, usque ad annum 1216. Gall. Christ. tom. XIII, col. 655.

A motus animi juvenilis, ut dictum comitem hostiliter more patrio persequatur, tota intentione laborat, et, nisi occurratur principiis, gravia fore in medio et difficilis in fine reputatur occursus Verum, quia dictus comes unicam habet filiam, quam adolescentis praefatus, nisi ea linea consanguinitatis contingat, sibi posset matrimonialiter copulare, idem præpositus humiliter postulavit a nobis, quod ex benigna dispensatione concedere dignaremur, quod contrahatur matrimonium inter eos, cum sic credatur finis tantis periculis imponendus. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super his diligentius veritatem, et, si noveritis quod per matrimonium ipsum pax valeat reformari, et tantis malis finis imponi, et consanguinitatis gradus est dispensabilis, statuatis super hoc, auctoritate nostra, pro tanto malo vitando, quod secundum Deum videritis expedire.

Datum, ii Non. Junii.

LXXXIII (336).

.... PATRIARCHÆ AQUILEGensi (337), ET.... ABBAT.

DE NOVO-CASTRO (338).

Mandat ut moneant ducem Sueviæ, ut nullum tribuat auxilium episcopo Wormaciensi excommunicato.

(Apud S. Petrum, i Nonas Junii.)

C Si filii estis Ecclesiæ, imo quia filii ejus estis, non potest vos non comedere zelus ejus, nec potestis opprobria illi exprobantium et usurpatum jura ejus æquanimiter sustinere. Usque adeo enim estis in timore divini nominis et ecclesiasticæ dignitatis reverentia radicati, ut de vobis nullatenus dubitemus quod si Ecclesiæ causa, præsertim quæ tantum ecclesiastica sit, agatur, persecutio, aut gladius, præsentia, vel futura vos possint ab Ecclesia separare, quominus in die prælii ponatis vos pro domo Domini ascendentibus ex adverso, et contra Damascum vos ipsos in turrim fortitudinis erigatis. Non potestis siquidem, nec debetis illam tempore necessitatis relinquere, quæ vos regeneravit in Christo, et in partem sollicitudinis evocavit, suscitans vos de pulvere, ut cum terræ principibus se deatis ad faciendam vindictam in nationibus, et increpationes in populis exercendas, scientes quod Deo debetis magis quam homini obedire, nec in causa ejus, in qua ipse vobis cooperator et coadjutor existet, timere potestis quid faciat vobis homo. Quod si hostis contra vos persecutionis ollam succenderet, et ad probandam vel comprimendam fortitudinem vestram elementa etiam commoveret, quia non sunt

(335) Vide epistolam libri sexti 36, not.

(336) Epistolam hanc laudat Bzovius, Annal. t. XIII, ad an. 1205. § 17.

Ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad eundem annum 1205. § 52. Quæ ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

Integram vulgavit Angel. Manrique, Annal. Cisterc. tom. III, pag. 450, ad an. 1205, cap. 5, § 2.

(337) Vide epistolam libri septimi 99, not.

(338) Vide epistolam libri octavi 8, not.

condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriæ, quam in nobis prædictit Apostolus revelandam, propter justitiam debetis persecutionem amplecti, etsi oporteret pro clavibus Ecclesiæ ac fide catholica martyrum sustinere, utpote quibus mors monentanea initium vitæ fieret sempiternæ. Sane, didicisse vos credimus ex evangelica lectione, quod is qui Ecclesiam suam super se petram fundavit, claves regni cœlorum beato Petro concessit, inquiens ad eundem: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cœlis* (*Malch. xvi*). Quod autem Luipuldus (339), quondam Wormaciensis episcopus, juste fuerit ligatus a nobis, nullus dubitat qui Petri privilegium non ignorat. Nam, cum ipse, vocatis cæteris in partem sollicitudinis, in solos successores suos transfuderit collatæ sibi a Domino plenitudinem potestatis, per quam episcoporum translatio ad Romanum pontificem tantum spectat, idem Luipuldus, non solum absque licentia nostra, favore nobilis viri, Ph... ducis Sueviae, imo eo illum, quantum in ipso erat, temere transferente, ad Ecclesiam se transtulit Maguntinam, verum etiam, cum tandem ipsius postulatio justo fuisset judicio reprobata, quia, post appellationem ad nos legitime interpositam, in discordia postulatus, sine licentia nostra transivit, eidem incubare præsumpsit, et, cum juxta canonicas sanctiones ultraque meruerit spoliari, non attendens gratiam sibi factam, per quam ipsi concessimus, ut Wormaciensem Ecclesiam retineret, utramque detinuit, et adhuc detinet occupatam. Quia igitur per litteras et delegatos nostros super hoc non semel tantum monitus, sed frequenter, nec mandatis nostris paruit, nec monitis acquievit, manifestum ejus contumaciam attentes, quoniam deposito corde carneo, lapideum cor assumpserat, et obturaverat aures suas, ne intelligeret ut bene ageret, nec adjiceret, ut, sua præsumptione resurgens, satisfaceret de contemptu. primo excommunicationis sententiam, et tandem depositionis, et censuram merito suæ iniqualitatis exceptit, quibus qualiter deserat, satis est omnibus manifestum. (340) Cæterum, idem dux, cum debuisse excommunicatum vitasse, ac depositum abjecisse, tanquam de clavibus Ecclesiæ non recte sentiret, ex eo tempore amplius illum sovet, et non solum in errore suo, tanquam primus et præcipuus actor, participavit eidem, sed, in argumentum gratiæ plenioris, in Italiam officium eiusæ legationis induxit; et, ad impugnandum beati Petri patrimonium, hostem Ecclesiæ destinavit. Ecce qualiter idem dux Romanam honorat Ecclesiam, ecce, qualiter claves Ecclesiæ reveretur, cum, quantum in eo est, Petri privilegio violato, quod nullus principum, nullus etiam imperatorem hacte

A nus attentavit, translationem episcoporum sibi præsumpsit usurpare, ac hominem excommunicatum et damnatum a nobis, tanquam non credit testimoniū Veritatis, quod in collatione clavium de ipsarum viribus protulit ipse Christus, fovere publice ac honoribus studerit ampliare. Cum enim leprosjudicium, secundum legem divinam, ad solos pertineat sacerdotes, quibus, ut inter lepram et lepram dijudicent, est concessum, non debuerat leprosum contingere, aut sacerdotale sibi officium vindicare, ne cum Ozia rege lepra percuteretur in fronte, fieretque nota omnibus ejus culpa. Verum, si virum religione conspicuum, litterarum præclarum, præditum honestate, ac damnatum injuste soveret, licet ejus non esset de nostro judicio judicare, aliquibus tamen excusabilis forsitan videretur; sed, cum laveat homini pestilentii, cuius crimen nec peritia litterarum extenuat, nec morum minorat honestas, nec religio palliat, nec poena excusat inusta, excessus ejus nequit ulla tenus excusari.) (341) Præterea, super hoc eum ignorantia non excusat, cum, etsi forsitan canonicum jus ignoret, recentia tamen exempla, et ea quæ in ejus oculis modernis temporibus acciderunt, cautum eum reddere potuerint et instructum. Novit enim, et per totam fuit Theutoniam divulgatum, qualiter, quia venerabilis frater noster..... Salzburgensis archiepiscopus (342), ad Salburgeusem Ecclesiam postulatus, sine licentia nostra transivit, ejus fuerit postulatio reprobata, et ipse, proprium recognoscens et dannans errorem, redierit ad Ecclesiam Brinxinensem. Qui, licet, intellecto mandato nostro, nobis humiliter paruerit et devote, non tamen prius translationis gratiam potuit obtainere, cum Salzburgensis Ecclesia eum denuo concorditer postulasset, quam ad præsentiam nostram personaliter laboravit. Nec etiam ignorare potuit dux prædictus, cum in partibus illis fuerit publicatum, quod, cum bona memoriae. (333), imperialis aula cancellarius, occasione indulgentiæ, quam a felicis recordationis C. papa, prædecessore nostro, se impetrassæ dicebat, per quam utcumque apud aliquos excusabilis videbatur, ad Herbiopolensem Ecclesiam ab Hildesemensi transisset, quia monitas errorem proprium non correxit, non solum excommunicatus fuit, sed, tam Herbiopolensi quam Hildesemensi Ecclesia spoliatus, licet tandem, ad mandatum nostrum humiliiter et devote reversus, gratiam nostram meruerit obtainere. Nos autem, etsi diu duxerimus expectandum, ut dux idem errorem suum corrigeret perse ipsum, tandem tamen perte, fili abbas, et dilectum filium..... abbatem de Salem (344), eum super hoc mandavimus commoneri, et, licet abbas de Salem, cum tibi litteræ nostræ non fuerint, sicut accepimus, præsentatæ, ipsum monuerit diligenter, cum tamen

B

C

D

(339) Vide epistolam libri quinti 14, not.

(340) Ille apud Reynald.

(341) Huc usque Reynald.

(342) Vide epistolam libri tertii 4, not.

(343) Vide epistolam libri quatuor 99, not.

(344) Vide epistolam libri quinti 99, not.

non potuit emollire, aut flectere mentem ejus, et ab ejusdem damnati et excommunicati favore et participio revocare. (345) [Licet igitur, ex eo quod ejusdem ducis notorius est excessus, et ipse, jam monitus, noluerit ab hujusmodi præsumptione cessare, possemus gravius procedere contra eum, adhuc tamen experiri volentes si nunc saltem, tanquam vir catholicus, aut etiam Christianus, beato Petro, coelestis regni clavigero, magisterium universalis Ecclesie, a nobis in eo claves regni cœlorum fideliter recognoscatur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiae districte præcipimus, quatenus, ad eum, dilatione et excusatione cessante, personaliter accedentes, ipsum secreto prius, et tandem publice, in audiencia tam ecclesiasticorum quam sacerdotalium principum, quos contigerit interesse, diligentius et instantius moneat, ut saep dicto excommunicato nullum de cetero tribuat auxilium vel favorem, sed potius, tanquam depositum, illum abjiciat, et velut damnatum evitet, ac idolum zeli, quod in templo Dei, velut abominationem in loco sancto stantem, erexit, de ipso prorsus eliminare procuret. Alioquin, publice nuntietis eidem quod, nisi, usque ad tres menses post commonitionem vestram, monitis vestris acquiecerit humiliter et devote, in eum et terram ejus manus nostras curabimus, fortius forsan quam extimeti, aggravare.] (345°) cum id non possimus ulterius æquanimiter sustinere, imo, cum, pro justitia sedis apostolicæ defendenda, non solum persecutionem pati, sed animam ponere, licet nil tale nos oporteat formidare, parati essemus, si necessitas posuaret. Universis quoque principibus regni Theutonici, tam ecclesiasticis quam mundanis, meram et plenam super his veritatem diligenter ac fideliter intimetis, ut cum utriusque partis meritum intellexerint, de tenebris falsitatis ad lucis veritatem accendant. Quod si non ambo... tu, frater patriarcha, etc.

Datum Romæ, apud S. Petrum, ii Nonas Junii.

LXXXIV (346).

EISDEM.

Ut ducem Sueviæ, nisi infra tempus resispicat, sarcis interdicant.

(Apud S. Petrum, ii Non. Junii).

Quid vobis super commonione nobilis viri, Ph. ducis Sueviæ, ut a favore ac defensione Luipuldi, quondam Wormaciensis episcopi, nunc excommunicati et depositi, omnino desistat, vobis dederimus in mandatis, vos novimus meminiisse. Quia igitur pati nec volumus nec debemus ut claves Ecclesiæ impune contemnam, et verbo veritatis, qua Petro dicit: *Quodcumque ligaveris (Matth. xvi)*, etc.

(345) Rursus Raynaldus.

(345°) Haec tenus Raynald.

(346) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 53.

(347) Epistola hujus fragmentum legitur inter decretales, lib. v, tit. 7, *De Hereticis*, cap. 11. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt, varœ lectiones dantur.

A etsi non sermone, saltem opere, in suam et aliorum perniciem, contradicat, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiae districte præcipimus, quatenus, nisi forsan infra mensem post commonitionem vestram, ab errore hujusmodi vel heresi resipiscens, eidem Luipuldo suum substraxerit participium et favorem, vos in ecclesiis vestris totam terram, quam in domino suo tenet, denuntietis auctoritate nostra suppositam interdicto, ita quod, præter baptisma parvulorum et penitentias morientium, nullum in ea divinum officium celebretur, vel exhibeatur Ecclesiasticum sacramentum. In omnibus quoque locis, ad quæ ipse devenerit, quandiu in eis præsens existet, divina prohibitis officia celebrari. Id autem singulis diebus Dominicis et festivis, per ecclesiæ vestras, et vicinas dioceses, ac terram ipsius publicari solemniter faciat, addentes quod, si nec sic resipuerit, in personam ipsius et terram omnium eidem in hoc errore faventium aggravabimus fortius manus nostras. Taliter autem mandatum apostolicum impleatis, ut zelus domus Dei vos comedere videatur. Quod si non ambo... tu, frater patriarcha, etc.

Datum Romæ, apud S. Petrum, ii Nonas Junii.

LXXXV (347).

UNIVERSO POPULO VITERBIENSI, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Ut insurgant adversus quosdam Paturenos, nec eis præstant auxilium, consilium vel favorem.

C [Si adversus vos (348) terra consurgeret,] et iniquitates vestras cœli sidera revelarent, et manifestarent vestra sclera toti mundo, ut non solum homines, sed ipsa etiam elementa conjurarent in vestrum excidium et ruinam, et a terræ facie vos delerent, non parcentes sexui vel ætati, ut essetis cunctis gentibus in opprobrium sempiternum, ultio de vobis sumi non posset sufficiens sive digna. Vos enim, nec Deum timetis, nec hominem formidatis, nec discernitis inter profanatum et sanctum, sed ponitis lucem tenebras, et tenebras lucem, et dicitis malum bonum, et bonum malum; vos, famam bonam quæ impinguat osea, et nomen bonum quod in multis divitiis antefertur, procurare contemnitis, et de infamia non curatis, cum sitis atritæ frontis, et impudibundam frontem assumpseritis meretricis. Computruistis namque in peccatis, sicut jumenta in stercore suo, ut fumus, ac fimus putrefactonis vestrae jam fore circum adjacentes regiones infecerit, ac ipsum Dominum, ut credimus, ad nauem in provocaverit (349). «In peccatis quidem excellitis universos. « facti perfidiiores Judæis et crudeliores paganis.

D Partem ejusdem vulgavit Raynaldus, ad annum 1205, § 66. Quæ apud ipsum exhibentur, hic duplo ad initium cujusque lineæ virgula in margine distinximus.

(348) In Decretal. nos.

(349) Haec apud Raynald.

« Judæi siquidem semel Dominum crucis patibulo
 « astinxerunt, sed vos, in membris suis jugiter cruci-
 « fidentes eumdem, opprobriis ipsum et contumelias
 « laceratis, et, cum illi credant, licet sub cæcitate
 « peccati, Deum Patrem omnia visibilia et invisibi-
 « lia condidisse, plerique vestrum a lucifero visi-
 « bilia credunt esse condita et creata. Pagani fure-
 « bant in perimendis Christianorum corporibus et
 « mactandis, sed vos, necare intenditis totum homi-
 « nem, animas fidelium latenter Christo subripien-
 « tes, et utrumque hominem pariter perimentes.
 « Verum, nec isti, nec illi Christum Domini cognos-
 « verunt, propter quod habere videntur excusatio-
 « nem aliquam in peccatis, sed vos, tanquam filii
 « Ephrem intendentis arcum, Christi fuitis cha-
 « ractere insigniti, et adhuc in publico Christiana
 « vultis professione censeri, corde tamen abeuntes
 « retrorsum ac recedentes a fide, conversi estis in
 « arcum perversum, hæreticorum laqueis irretiti,
 « ac eorum pravis dogmatibus deformati (530).»
 Unde, vere in vobis verbum propheticum est imple-
 tum: *Lamix nudaverunt mammas, lactaverunt catu-
 los suos* (*Trem. iv.*). Potati enim estis non vino
 compunctionis, sed felle draconis, vobis ab hæreti-
 cia propinato in aureo calice Babylonis. Jam enim
 inundaverunt aquæ, operueruntque capita vestra
 peccata demersa in barathrum vitiorum. Jam ab-
 sorbuit vos profundum, et urget super vos os suum
 puteus infernalis. In lacum desperationis siquidem
 incidistis, cum contemnatis resurgere a profundo.
 Unde, merito formidamus ne in filios dissidentiae
 veniat ira Dei, et jam excavat sicut fulgor gladium
 suum, et agat de vobis judicium manus sua, nec in
 die furoris, existat misericordia sua memor (351)
 « Nos autem, vestris miseriis compatiens, immi-
 « nenti ruinæ vestre occurrere volumus, et viam
 « patulam exterminii vestri precludere, si valemus,
 « pulsantes Deum precibus, et Abramæ vestigia
 « imitantes, qui a Domino, volente subvertere So-
 « domam et Gomorrah, multiplicatis intercessio-
 « nibus impetravit quod pro decem justis non per-
 « deret universos. Experiri siquidem volumus
 « utrum inter vos aliqui fideles remanserit, qui
 « ante Baal sua genua non curvaverint, et, Ninivi-
 « tarum exemplo, sacco et cinere prosternati, iram
 « Domini mitigent et furorem, ut parcatur multis
 « pro paucis, nec simul pereant universi. Si quis
 « igitur Dei est, adjungat se nobis, nam gestare
 « volumus gladium Phinees, et animadversionem
 « Mosaicam imitari, ac cum Mathathia punire da-
 « monibus immolantes, ut auxiliante Domino elimi-
 « nentur de templo perfidi et indigni, et fermentum
 « hæreticæ pravitatis de massa conspersionis Do-
 « minicæ salubriter expurgetur. Ideoque per apo-

A « stolica vobis scripta mandamus et districte pre-
 « cimus, quatenus, cum quidam vestri concives,
 « filii Belial, in odium Jesu Christi, et contemptum
 « apostolicæ sedis et nostrum, post inhibitionem a
 « nobis factam, quosdam credentes Patarenorum in
 « consules eligere attentant, ipsum etiam hæresiar-
 « cham, videlicet J. Tiniosi, perditionis filium, qui,
 « exigentibus iniuriantibus suis, de mandato nostro
 « jamdudum vinculo existit excommunicationis
 « astrictus, et adhuc in contumacia sua perdurat,
 « camerarium instituere non timentes, in electos ipsos
 « et electores, pariter ac eorum complices viriliter
 « insurgatis, resistentes eis magnanimititer et poten-
 « ter, ac eosdem acriter expugnantes, et ne valeant
 « radicari firma radice, primos ipsorum conatus fru-
 « strare ac contundere laboreis. Ut autem evulsis ra-
 « dicibus stipes arescat penitus et siccelur (552),
 sub interminatione anathematis districtius inhibe-
 mus, ne aliquis eis jurare, tanquam consulibus, vel
 rectoribus vel alio modo, presumat. Illos vero, qui
 eis aliquo juramento tenentur astricti, vel qui eis
 jurare post electionem hujusmodi presumperunt,
 cum nulla esse debeat participatio Christi ad Belial,
 vel lucis ad tenebras, et fidelis apostatae qui fidem
 violavit temere Creatoris, tenere fidem nullo modo
 teneatur, cum hoc cautum in canonibus habeatur,
 eos a tali juramento duximus absolvendos. Licet
 autem a nobis et predecessoribus nostris contra
 hæreticos multa sint edita et statuta, ne habeatis
 excusationem aliquam in peccatis, quasi antiquorum
 oblii fueritis mandatorum, et, (quia plus
 timeri solet quod specialiter injungitur, quam quod
 generaliter imperatur, (353) advocatis et scrinariis
 firmiter inhibemus, ne *præfatis electis, dum fuerint
 in sua contumacia et errore, Palarenis* vero (354)
 credentibus, fautoribus, et defensatoribus eorum-
 dem, *ullo tempore*, in aliquo præstetis auxilium,
 consilium vel favorem, nec eis in *aliquibus causis*,
 vel factis, vel *ultiis litigantibus* sub eorum examine,
 vestrum patrocinium præbeatis, et pro ipsis publica
 instrumenta condere vel aliqua scripta facere nullatenus
 attenteis. Quod si *forte* contra facere præ-
 sumperitis, ab officio vestro suspensos perpetuo
 vos decernimus infamie subjacere.] Cæterum, ne
 judices et scrinarii, qui consenserunt *præfatis elec-
 tis* in hujusmodi præsumptione temeraria sociari,
 de sua nequitia gloriarentur, cum privilegium mere-
 turamittere qui permissa sibi abutitur potestate, eos
 ab officio suo judicamus esse suspensos, decernentes
 irritum et inane quidquid per ipsos et electos præ-
 dictos factum fuerit, vel statutum. Sententias au-
 tem excommunicationis et interdicti, ab episcopo
 et clericis vestris propter excessus hujusmodi latas
 rationabiliter in rebelles et in memoratos electos,

B C D

(350) Hucusque Raynald.

(351) Rursus Raynaldus.

(352) Hactenus Raynaldus.

(353) In Decretal. add. vobis.

(354) Decretal., *hæreticis pro præfatis...vero; mox
 vel legunt pro et; verba ullo tempore, et infra aliqui-
 bus omitunt, aliquibus, pro aliis legunt, et vocem
 forte non habent.*

ratas habemus, easque præcipimus usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari. Alioquin, si nec sic superbia vestra comprimi poterit, et stultitia refrenari, hædis ab ovibus et fidelibus ab infidelibus segregatis, malos male perdemus, vineam nostram aliis agricolis collocantes, qui fructum suum temporibus suis reddant, et tandem manus nostras temporaliter et spiritualiter in vos curabimus durius aggravare, donec per experientiam cognoscatis quid apostolicæ sedis dextera valeat, et quid possit, et a vobis sit hujusmodi eliminata spurcitia et iniquitas extirpata. Recolere quippe debetis quantum periculum incurriteris pro eo quod nostrum consilium contempsistis.

Datum, etc.

LXXXVI (354*).

CLERICIS SANCTÆ AGATHES

Reducuntur ad percipiendam quamdam pensionem annuum in ecclesia S. Salvatoris, et condemnatur presbyter ad solutionem ejusdem pensionis.

(II Non. Junii.)

Querelam, quam dilectus filius (355), G. tituli Sancti Vitalis nunc presbyter, tunc Sancte Marie in Aquiro diaconus cardinalis, per oeconomicum Ecclesiæ vestræ, cuius idem cardinalis est gubernator (355*), contra P... nunc presbyterum, tunc vero diaconum, super Ecclesia Salvatoris quæ dicitur de Cornutis (356*), coram bonæ memoriz C. Papa, prædecessore nostro, proposuit, ipse (357) nobis in minori officio constitutis audiendam et examinandam commisit. Petebat igitur idem oeconomicus, ut præfatus Petrus removeretur ab Ecclesia Salvatoris, quam in præjudicium Ecclesiæ vestræ, ac injuriam cardinalis prædicti præsumpsere occupare, cum ipsa Ecclesia Salvatoris (357*) pleno jure pertineat ad Ecclesiam Sanctæ Agathæ, petens etiam, pensionem sedecim denariorum Papienorum, debitam Ecclesiæ Sanctæ Agathæ, pro Ecclesia Salvatoris et terminis (356*), sibi restituide novo substractam. Prædictus vero P. clericus (358), respondebat quod ipse nullam injuriam irrogaverat cardinali, nec in præjudicium Ecclesiæ Sanctæ Agathæ (358*) acceperat Ecclesiam Salvatoris, cum hæc ad illam nullo jure pertineat nec

(354*) Epistola hæc reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. I, tit. vi, De electione et electi potestate, cap. 24; ideoque hic uncis inclusa exhibetur; variæ lectiones dantur.

(355) Vide epistolam libri quinti 60, not.

(355*) Cardinalibus, propter dignitatem, præter proprium titulum, licet alias Ecclesiæ obtainere, gubernationis seu commendæ nomine, quarum dicuntur gubernatores.

(356) De cornutis. Sic in Apographo; verum, ex sequentibus, legendum esse patet, de Terminis, vel de Thermis.

(356*) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(357) Cardinales in propriis titulis, et capellis eis subjectis, habent jura episcopalia, vel collationem beneficiorum, et alia.

(357*) Hæc desunt in Decretal., ut mox verba nunc, lunc... diaconus, et nunc.

(358) Decretal. legunt ecclesiæ Sancti Salvatoris, et infra ipsa, loco salv. g. d. i. C., c. b. m. C. p. p. n.

(358*) Decretal. C. papa p. n., et mox omittunt verba

A aliquam sibi debeat reddere pensionem, sed ipsis per electionem populi, quæ de antiqua consuetudine pertinet ad eundem, a cardinale Sanctæ Susannæ (359), cui eadem Ecclesia Salvatoris, tanquam capella suo titulo, in spiritualibus est subjecta (259*), canonice fuerat institutus.] Cumque ad suam assertionem probandam utraque pars testes multities produxisset, nos illos recepimus et examinavimus diligenter, quorum depositionibus publicatis, disputationem audivimus super illis; sed, antequam hujusmodi controversia finem accipere potuisset, præfatus, prædecessor noster debitum carnis exsolvit. Demum autem, utraque pars a nobis cum instantia postulavit, ut causam ipsam decidere dignaremur. [Nos igitur, attestationibus, et allegationibus, ac instrumentis (360) utriusque partis diligenter auditis, et plenius intellectis, habito fratrum nostrorum consilio, prædictum presbyterum ab impletione oeconomici vestri, super electione ac institutione dese facta in Ecclesia Salvatoris, absolvimus, et super his præfato oeconomico silentium duximus imponendum, cum per testes idoneos (360*) nobis constiterit evidenter, quod populus in quasi possessione præsentandi clericum ad illam Ecclesiam existebat, quando prædictum clericum (361) ad illam elegit, et eadem Ecclesia spectat ad titulum Sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno jure, salva quæstione super jure patronatus inter Ecclesiam vestram et populum (361*) Salvatoris. Qnia veroper testes, omni exceptione majores (362), fuit liquido comprobatum, quod pensio sedecim denariorum Papiensis monetæ, fuit (362*) clericis Ecclesiæ vestræ, pro Ecclesia Salvatoris et terminis, annuatim per multa tempora persoluta, sed de novo subtracta, nos (363), in eundem statum percipiendi pensionem hujusmodi de Ecclesia Salvatoris et terminis, Ecclesiam vestram decrevimus reducendam, et ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum autedictum, salva quæstione proprietatis inter Ecclesias membritas.] Nulli ergo, etc. nostræ definitionis, etc. Si quis autem, etc.

B Datum, II Nonas Junii.

C et examin. Loco idem legunt præfatus, et præfatum Petrum removeri, infra.

(359) Decret. om. hoc verbum, et mox etiam.

(359*) Sic in Apographo Conti. In Decretalibus vero, pro eudem ecclesia de Thermis.

D (360) Decretal. om. et mox vestræ legunt pro S. Agath., et dictam ecclesiam pro eccl. salv.

(360*) Decretal., rationibns, loco alt. et all. ac ins. Mox dictum P. legunt pro et pl. i., h. f. n. c. p. p.

(361) Decretal. om. ut mox verbum evidenter et infra ad illam eccl.

(361*) Decretal. legunt ipsum presbyterum, pro præd. cler.

(362) Decretal. Add. sæpedieta Ecclesiæ S. et mox om. verba per... maj.

(362*) Decret. legunt fuerit et mox de Thermis pro termin.

(363) Decretal. vos, et mox om. verbum Pensionem infra legunt de Thermis pro et terminis et mox decernimus pro decrev. et condemnamus. pro condemnavimus

LXXXVII (363°).

6..... MAJORI ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO R. POENITENTIARIO S. VICTORIS PARIENSIS, ET MAGISTRO R. DE CORZON, NOVIOMENSICANONICO, PARISIIS COMMORANTI.

Mandat ut episcopum Tullensem absolvant, vinculo excommunicationis, et causam inter dictum episcopum et archidiaconum Tullensem terminent.

(vii Id. Junii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, P. archidiaconus Tullensis, a nobis humiliter postulavit, ut super Tullensem Ecclesiam, quae per incuriam et malam administrationem . Tullensis episcopi (364), in gravem lapsum et exterminium jam devenerat, nostrae provisionis oculos aperire, et, in sterilitatis vindictam, infructuosæ arbori ultricem securim apponere dignaremur, ne terra fructifera per mali cultoris injuriam et neglectum in salsilaginem convertatur. Cum enim venerabilis frater noster... Remensis archiepiscopus (364°), tunc apostolicæ sedis legatus, et dilectus filius... abbas S. Benedicti Metensis (36°) dicæcæos, contra præfatum episcopum litteras apostolicas receperint (365), et archidiaconus memoratus vellet inscribere contra ipsum, archiepiscopus ipse, ejusdem archidiaconi et sociorum ejus periculum reformidans, eos sub hac forma ad concordiam inducere procuravit, ut scilicet idem episcopus in eorum præsentia præstaret corporaliter juramentum, quod de cætero libertatem Ecclesiarum, et jus clericorum tolius dicæcæos conservaret illæsum, nec bona episcopatus alienare præsumaret, vel pignori obligare; præcipiens etiam prioribus et decanis, quod si dictum episcopum venire contingeret contra proprium jumentum, ipsi debitum obedientiae consuetum denerarent eidem; sub pena quoque excommunicationis eidem studuit inhibere, ne de rebus immobilibus Tullensis Ecclesiae de cætero quidquam alienare præsumeret, consensu sui capituli non obtento. Procedente vero tempore, cum idem episcopus in ipsis esset archiepiscopi præsentia constitutus, decanus Tullensis (366) in modo denuntiationis crimen ei dilapidationis objecit, proponens, quod iurisjurandi religioni et excommunicatione contemptis, viginti et duas villas alienare præsumpsit ad mensam episcopi pertinentes, et, cum episcopatus Tullensis in suæ promotionis initio in redditibus mille libras haberet, ad tantam per ipsum fuerit exinanitionem redactus, quod vix ad triginta libras Tullensis monetae ejus possent redditus pervenire. Cum igitur ad hoc idem episcopus respondisset quod non persuam sed capituli sui culpam illarum rerum fuerat alienatio perpetrata, adjecit quod ei placebat ut de statu episcopatus a bonis viris ejusdem dicæcæos fieret inquisitio veritatis, et sic, eum de partis

(363) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 53.

(364) Vide epistolam libri quinti 13, not.

(364°) Vide epistolam libri septimi 116.

(365) Vide epistolam libri quinti 13, not.

(365°) Ibid.

A utriusque assensu ad hoc certa dies constituta fuisse, licet tam archiepiscopus quam episcopus memoriati, sub multorum testimonio prælatorum ipsum decanum in suo receperissent conductu, frater tamen episcopi et servientes ejus, in ipsum decanum manus injicientes sacrilegas, et pedibus ejus sub ventre ronciui ligatis, eum ad episcopum deduxerunt, eumque durissimis vinculis mancipatum non prius absolvere voluerunt, quam idem episcopus propter hoc fuit excommunicatione notatus, et terra ejus supposita interdicto, nisi eum infra certum terminum liberasset. Cumque nec sic proficere potuisset, eo tandem post multa conamina vinculis absoluto, ac die certa partibus assignata, cum jam per clericis populi famam eidem archiepiscopo constitisset, quod in extremis illa Ecclesia laboraret, sæpedictum episcopum, de nimia dilapidatione suspectum, a temporalium administratione, et de perjurio graviter infamatum, a spiritualium executione suspendit, quam suspensionis sententiam quoniam idem episcopus servare contempsit, ipsum postmodum excommunicationis vinculo innoxavit; et cum hæc a Jostrido archidiacono in presentia nostra essent proposita, econtra W. et T. procuratores episcopi sæpedicti, in nostro auditorio allegarunt quod sententia ipsius archiepiscopi nulla fuit multiplici ratione. Cum enim in talibus ordo judicarius consuevit observari, isti modus fuit non tenuisse modum; nam, neque lis contestata fuit, velut juris æquitas suadebat, et, cum idem episcopus usque ad octavas Sancti Michaelis deliberationis obtinuissest inducias, eo penitus ignorantie, interim contra eum inquisitio facta fuit, cum secundum juris ordinem judicis officium conquiscere debuissest, donec petitum temporis curricula defluxissent; ad hoc, cum in omnibus legitima fuerit appellatio interposita ab eodem, nullus videtur ejus fuisse processus, qui appellatio legitimæ remedio enervatur. Præterea, cum objiceretur eidem quod post excommunicationem celebrasset divina, ipsi procuratores inficiabantur omnino, et quod prædictæ villæ alienatæ fuissent, nonculpa episcopi sed capituli contigisse firmabant; unde, quidquid per archiepiscopum factum fuerat, a nobis censeri putabant irritum et inane. Nos igitur, his et aliis diligenter auditis, quæ partes coram nobis proponere voluerunt, quia prædictum legatum rite per omnia cognovimus processisse, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, prædictam suspensionis sententiam facientes auctoritate nostra firmiter observari, procuratorem idoneum statuatis, qui negotia ejusdem episcopatus interim administret, episcopo tamen in justis et moderatis expensis congrue provisurus, dum bujusmodi causam contigerit ventilari; et,

(366) Fredericus de Brixii, decanus Tullensis metnoratur anno 1200; mox, et immediate Theodericus, anno 1216; apud auctores novæ Gallæ Christianæ, tom. XIII, col. 1062.

quoniam productioni testium a neutra parte renuntiatum fuisse didicimus, non attestations receptas vobis clausas remittimus, nihilominus injungentes quod præsumtum episcopum secundum formam Ecclesie ab excommunicationis vinculo absolvatis, et recipiatis testes, quos utraque pars duxerit producendos, quorum attestacionibus una cum prioribus publicatis, causam diligenter examinare curetis, et eam, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, sine canonico terminare; ita, quod si legitime vobis constituerit, prædicta bona Tullensis Ecclesia per culpam ipsius episcopi alienata fuisse, ab eadem ecclesia eum amovere curetis. Alioquin, cum de alienatione jam constet, quamvis idem episcopus culpam refundat in alios, quia tamen super hoc vehementer habitus est suspectus, et graviter infamatus, purgationem ipsi canonicam indicatis; attentius provisuri, ut, si dictus episcopus post excommunicationis sententiam in se latam divina præsumpsit temere celebrare, quia contemptum adjunxit contemptui ad enervationem ecclesiasticæ disciplinæ, vos eum a pontificali officio deponatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, cessante appellatione, cogatis veritati testimonium perhibere: nullis litteris præter assensum partium obstantibus, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum, etc. septimo Idus Junii.

LXXXVIII (366*).

ANDREÆ, DOMINO HUNGARIE.

Excusationem affert, cur ei pro postulato Colocensi archiepiscopo in Strigoniensem archiepiscopum motrem non gerat, aliquique etiæ jubet.

(VIII Kal. Julii.)

Novit ille qui scrutator est cordium et cognitor secretorum, quod ad honorem et profectum tuum ardentissimo desiderio aspiramus, pro certo sperantes quod tu progenitorum tuorum inhaberens vestigiis, sacrosanctam Romanam Ecclesiam, matrem tuam, prompta devotione cupias venerari. Licet ergo per primas litteras, quas nostro apostolatui destinasti, postquam ad regni gubernaculum ascendisti, fraternali sigillo signatas, nos duxeris exorandos pro venerabili fratre nostro; J. Colocensi archiepiscopo, ad Strigoniensem metropolim transferendo, postmodum tamen, per alias litteras, tuo charactere insigntas, nobis humiliter supplicasti, ut postulationem de venerabili fratre nostro, C. Quinqueclesiensis episcopo, ad eamdem metropolim evocato admittere dignaremur; super qua cum fratribus nostris deliberavimus diligenter, et quoniam invenimus eam, post appellationes ad nos legitime interpositas, in multa discordia non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigoniensis Ecclesie, contra formam mandati nostri, regulari ordine præter-

(366) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 55. Vide etiam epistolam libri septimi 226.

(367) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 68.

(367) Epistolam hanc vulgavit Schoepflinus. Alsat.

A missa, temere celebratam, illam, exigente justitia non duximus admittendam, dolentes pro te pariter et pro ipso, quod ad postulationem hujusmodi non est eo modo processum, ut eam secundum Deum approbare possemus. Monemus igitur serenitatem tuam et exhortamur attentius, quatenus in hoc non voluntatis nostræ duritiam, sed canonicæ sanctionis censuram attendas, quam sine personarum acceptione servare volumus, ut debemus, cum in manu nostra non debeat esse pondus et pondus, quasi in statera dolosa; sciturus pro certo quod preces, quas nobis secundum Deum duxeris porrigitas, parati sumus efficaciter exaudire. Ne vero Strigoniensis Ecclesia ulterius remaneat desolata, Strigonensi capitulo per nostras damus litteras in mandatis, ut ad providendum sibi pastorem idoneum, perelectionem canonicam, vel postulationem concordem, requisito suffraganeorum assensu, side antiqua approbata consuetudine fuit requirendus, infra mensem post susceptionem litterarum nostrarum procedere non postponant. Alioquin, extunc, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris, ad providendum eidem Ecclesie pastorem idoneum procedemus, secundum officii nostri debitum ex plenitudine apostolicæ potestatis; in quo, quantum cum honestate nostra poterimus, tuo deferemus honori.

Datum, VIII Kalendas Julii.

LXXXIX (367).

PRIORI, ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTÆ TRINITATIS DE VERNOLIO.

C Recipit eos sub protectione, cum annuo censu unius obuli amrei.

(III Id. Junii.)

Solet annuere, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, personas et donum vestram, cum omnibus bonis, etc., usque suscipimus. Specialiter autem domos, terras, et alia quæ Herveus parvus eidem domui contulit; decem solidos in furno Georgii de Punt. decem solidos annuatim in anniversario Joannis de Saccheni. feudum Cochet, et terras de Faudo; sicut ea juste et pacifice possidetis, vobis, ac, per vos, eidem Hospitali, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hujus perceptæ protectionis a nobis, obulum aureum gratis oblatum nobis, nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Decernimus ergo... nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum..., III Idus Junii, anno octavo.

XC (367*).

S. MAGUNTINENSI ARCHIEPISCOPO (368).

Super consecratione episcopi Argentinensis.

(VIII Id Junii.)

[Solet ad se mora trahere plerumque periculum, Diplom. tom. I, pag. 313, Dipl. 373, ideoque hic uncis includitur.]

(368) Vide epistolam libri quinti 14, not.

et quæ a principio poterant de facili consummari, A longa postmodum dilatione suspensa, graves interdum et difficiles exitus habuerunt. Istud autem dilectus filius, H. Argentinensis electus (368°), non modicum reformidans, non sine multo labore ad præsentiam nostram accessit, nobis reverenter insinuans quod, cum canonice fuerit de unanimi voluntate cleri et populi in episcopum Argentinensem electus, communicato fratrum suorum et prudeatum virorum consilio, ad venerabilem fratrem nostrum, G. (369). Remensem archiepiscopum, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalem, tunc episcopum Prænustum, in partibus Teutoniæ legationis officium exercentem, et ad te, pro electionis confirmatione speciales nuntios destinavit, qualibetiter a nobis obtenta, postmodum, cum idem electus per.... abbatem de Sturzelb (369), et alios, cum litteris ejusdem legati, humiliiter ac reverenter fecerit te rogari, ut ei consecrationis beneficium exhiberes, tu ei per tuas litteras respondisti, quod, deliberatione præhabita, dien ciet locum congruum assignares, ad quem tam tibi quam ei securus patet accessus, ibique tunc illum in episcopum consecrare. Electus autem, promissione tua diutius exspectata, suos ad te nuntios iterato direxit, qui, licet in itinere fuerunt spoliati, ad te tamen pedites nibilominus pervenerunt, consecrationem ipsius sollicite postulantes. Tu vero, ad instantiam tam electi quam nuntiorum ipsius, diem ei apud Andernacum, in Dominica qua cantatur *Oculi mei*, in anno præterito, assignati, promittens te ibi consecrationis ei beneficium impensurum. Cumque idem electus ad locum ipsum die statuto paralus esset accedere, litteras tuas fraternitatibus accepit, in quibus te arduis præpeditum negotiis asserebas, et ideo non posse ad diem assignatam accedere, nec termino præfixo pro consecrationis munere impendendo suæ satisfacere voluntati. Processi vero temporis, idem electus, gravem sibi et Ecclesiæ suæ videns imminere ruinam, ita, quod homines regionis illius in eum, præpositos et abbates, et alios clericos manus injicere non timerent, sumentes ex eo perversitatis audaciam, quod idem electus non esset pastorali præditus dignitate, ad sedem apostolicam nuntium destinavit, postulans, in hac causa sibi et Argentinensi Ecclesiæ, cuius status, tam in spiritualibus quam temporalibus, incurrebat assidue detrimentum, per benignitatem sedis apostolicæ provideri; cui litteras ad te de benignitate paterna concessimus, ut eum in competenti loco et tuto vel in persona propria consecrares, vel faceres per alios consecrari. Tu vero, cum super hoc litteras nostras receperis, et ab ipso electo consecratio sua cum multa precum et devotionis instan-

B C D tia fuerit postuleta, per dilectum filium.... abbatem de Bungart (370), quem ad te propter hoc cum nostris litteris destinavit, ut securum ducatum tibi præstaret, et in ejus consecratione tanquam unus consecratorum staret; cumque idem electus verbum tuum super hoc devote repererit, ab ipso archiepiscopo per nuntium diligentissime postulavit, ut tamen petitioni tuæ quam suæ super hoc præberet assensum; sed id ab eo non potuit aliquatenus impetrare. Unde, idem electus tibi per clericum tuum, qui tunc aderat secum presens, et litteras intimavit, quod archiepiscopus ipse ducatum tibi, sicut petieras, præstare non posset, et ipse paratus erat ad locum securum accedere, quem tu ei propter hoc duceres præfigendum, sed a te responsum aliquod non accepit. Idem igitur electus a nobis humiliiter postulavit ut, quod a te ad presens obtainere non poterat, ei misericorditer impendere dignaremur: præsertim, cum de retardatione consecrationis ipsius, Argentinensi Ecclesiæ, clero et populo totius episcopatus, multa provenerint et adhuc proveniant detrimenta. Nos autem, tuas volentes fraternitati deferre, ad consecrationem ipsius non duximus procedendum, donec de rei serie ac voluntate tua pertuas redderemur litteras certiores. Ideoque fraternitati tuas per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus per litteras meram et simplicem nobis significes veritatem, et tuam etiam voluntatem exponas, ut omnibus intellectis super hoc, prout expedire noverimus, procedamus; sciturus pro certo quod, si procedendum duxerimus ad consecrationem ipsius, honori tuo et juri sufficienter curabimus providere.

Datum, viii Idus Junii, anno octavo.

XCI.

CONSULIBUS ET POPULO MONTIS PESSULANI.

Ut non impedian constructionem oratrii Sancti Spiritus (370°), *epistola communalioria.*

(iii Non. Junii.)

Non sine dolore referimus, nec sine pudore narramus quod quidam in reprobum sensum dati, tanquam impii, qui, cum venerint in profundum vitiorum, contemnunt, ædificationem oratrii Fratrum hospitalis Sancti Spiritus, contra nostrum statutum, imo potius contra divinum mandatum, multipliciter impedire nituntur, non attendentes quam sit impium: et iniquum nequiter operari contra opera pietatis, quæ, secundum Apostolum, promissionem habet vitæ, quæ nunc est, pariter et futuræ. Quia vero tantæ præsumptionis audacia ecclesiastica debet severitate retundi, nos, ex parte Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli, simul ac nostra, excommunicamus et anathematizamus

(368°) Vide epistolam libri octavi 8, not.

(369) Vide epistolam libri septimi 116.

(369°) Forte *Theoloricum* nomine, quem anno 1200 memorant auctores novæ *Galliae Christianæ*, t. XIII,

col. 947.

(370) Vide epistolam libri octavi 8, not.

(370°) Vide epistolam libri sexti 107.

omnes omnino, sive clericos, sive laicos, qui per se ipsos vel alios constructionem ipsius oratorii præsumperiat aliquatenus impedire; auctoritate apostolica statuentes ut, si quisquam in laqueum hujus excommunicationis inciderit, a nemine absolvatur, præterquam in mortis articulo constitutus, donec apostolico se curaverit conspectui præsentare, dignam de tanto facinore pœnitentiam recepturus. Devotionem autem vestram in Domino commendamus, quod, apostolicis exhortationibus informati, prædictis fratribus contra præsumptores hujusmodi potenter hactenus astistitis, impendentes eis auxilium opportunum, ita quod, nisi vestro fuisse favore defenei, oratorium jam inceptum non solum impeditum fuisset, verum etiam omnino destructum. Cupientes igitur vos tanquam filios speciales in bono perseverare proposito, et de virtute semper ascendere in virtutem, charitatem vestram monemus atente, et in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus fratres prædictos contra malignorum molestias defendatis, et ad consummationem oratorijam incepti manum eis auxiliis porrigentes, non permittatis utejus constructio possit ab aliquo impediiri, quatenus per hæc et alia bona que, Domino inspirante, feceritis, æternæ retributionis præmia uberioris consequamini, et apostolicæ sedis gratiam mereamini plenius obtinere.

Datum iii Non. Junii, anno octavo.

XCII (371).

P. REGI ARAGONIAE.

Ipsi et successoribus ejus concedit ut per archipiscopum Tarragonensem apud Cæsaraugastam coronetur.

(xvi Kal. Julii.)

« Cum quanta gloria et honore, tripudio et aplausu, regium Romæ de manu nostra in monasterio B. Pancratii suscepimus diadema, postquam per venerabilem fratrem nostrum, P. (571*) Portuensem episcopum, in regem fecimus te inungi, tua sublimitas non ignorat. Ut autem dilectionis affectum, quem ad tuam habernus personam, per exhibitionem operis evidentius monstraremus, regalia insignia universa, mantum videlicet et colobium, sceptrum et pomum, coronam et mitram, ad opus tuum, non minus pretiosa quam

(371) Epistola hæc incerta est in Gestis Innocentii, § cxxii. Eamdem integrum exhibet etiam Raynaldus, ad annum 1206. § 34. Sed utrobique anno pontificatus Innocentii nono data dicitur; et, quo l'valde mirandum est, in Regesto anni noni n° 101 repetita reperitur, prout suo loco videbitur. Raynaldus loc. cit. addit: *Ascripta huic Diplomati dies in Gestis Innocentii non reperitur, in Regesto vero illa apposita est: Dat. Ferent. xv Kal. Julii Verum, in Gestis diserte legitur: Datum Ferentini, xv Kal. Julii, anno nono.*

(371*) Vide epistolam libri quinti 69, not.

(372) Post hæc verba additur in Gestis et apud Raynaldum: « Et quoniam jure civili statutum est ut mulieres maritorum honoribus decorarentur, præsentium auctoritate concedimus, ut per manus ejusdem archiepiscopi eas licet coronari. Nulli ergo,

A speciosa fecimus præparari, et ea liberaliter tibi donavimus in signum gratiæ specialis. Tu vero tanquam devotus princeps et catholicus rex, super altare beati Petri, apostolorum principis, regnum tuum nobis et per nos apostolicæ sedi, cum multo devotionis affectu per privilegii paginam obtulisti, illud ei constituens in perpetuum censuale, firmiter promittendo quod juramentum fidelitatis et obedientiæ in coronatione tua nobis exhibitum, inviolabiliter observabis, et ad illud exhibendum et conservandum successores tuos obligari volebas. Nos igitur gratiam tibi a nobis exhibitam ad successores tuos derivari volentes, præsentium auctoritate concedimus, ut, cum ipsi decreverint coronari, coronam a sede apostolica requirentes, de speciali mandato per Terraconensem archiepiscopum apud Cæsaraugastam solemniter coronentur, præstata, super prædictis idonea cautione (372). Nulli ergo... nostræ concessionis, etc.

B Si quis autem, etc.

« Datum xvi Kalendas Julii.

XCIII (372*).

EIDEM.

Pollicetur quod, si obtineat insutam Majoricarum, instituetur in ea sedes episcopalis.

XCIV.

EIDEM.

Concedit ei facultatem possidendi licite quidquid de terra Hæreticorum poterit acquirere.

XCV.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS ET PRÆLATIS PER TERRAM ARRAGONEM CONSTITUTIS.

Manlat ut regi in expellendis impiis auxilio consilioque præsto sint.

XCVI (373).

FRATRIBUS DE CALATRAVA, ET DE VELEZ (374).

Mandat ut regi Arragoniae adversus Saracenos opulentur.

(iii Non. Julii.)

[Proposuit coram nobis charissimus in Christo filius noster, P. Arragoniae rex illustris, quod, cum charissimus in Christo filius noster. illustris rex Castellæ, cum Saracenis treguas inierit, vos eisdem de regno ejus guerram facere non audetis; postulans, ut vobis scribere dignaremur, quatenus in ipsius frontieriam veneritis, et ibidem, Saracenos

D etc. Additio hæc lexitur etiam in altero exemplari hujuscemodi epistola, quod reperitur in Regesto anni noni, n° 101.

(372*) Epistolarum 93, 94, 95, quas cum cæteris ad fidem apographi Conti excscribi curaveramus, apographum e manibus nostris, quo casu necimus, excidit; ideoque earum tantummodo argumenta hic exhibero possumus. Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 63.

(373) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1285, § 63. Integrum vulgavit Angel. Maurique, Annal. Cisterc. tom. III, pag. 457, ad an. 1205, cap. 8, § 5.

(374) De Ve'ez. « Additionis hujus occasionem, causave lectori relinquimus perscrutandam. » ANGEL. MAURIQUE, loc. cit.

gio communimus, auctoritate apostolica statuentes. A ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem loco institutus, etc., usque conservetur. Præterea, quascunque possessiones, etc, usque vocabulis exprimenda: Locum ipsum, in quo domus ipsa sita est cum ecclesia, et omnibus pertinentiis suis, terris, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus et molendinis; Radicatam, cum pertinentiis et universis finibus suis: Villar de Torpino, cum omnibus pertinentiis et finibus suis; Ferrariam, cum omnibus pertinentiis et finibus suis; Colmenar, cum omnibus pertinentiis et finibus suis; Almendram sicut, cum piscaria, pascuis, pertinentiis et omnibus finibus suis; Grangiam in Aldea de Ponte sico, cum vineis, agris, pascuis et universis pertinentiis suis. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut, sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, etc. usque presumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, etc. Prohibemus insuper, etc., discedentem usque retinere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu Basilicarum, ordinationes clericorum seu monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a quocunque malueritis catholico suscipietis episcopo communionem et gratiam sedis apostolicæ habente. Sepulturam præterea ipsius loci, etc., usque assumuntur. Præterea, libertates et immunitates a legis, archiepiscopis et episcopis, regibus et principibus, aliisque personis tam ecclesiasticis quam mundanis, provida vobis deliberatione concessas, ratas habemus et auctoritate apostolica confirmamus. Obeunte vero, etc. usque Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate (382). Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Ecclesia libertatis, marapetinum unum singulis annis nobis, nostrisque successoribus pervolvetis. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in via Lata diaconi cardinalis, xvi Kalendas Julii, indictione viii, Incarnationis Dominicæ anno 1205, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno octavo (383).

CI (384).

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPI ET PRÆLATIS, IN HIEROSOLYMITANA PROVINCIA CONSTITUTIS.

Ut legatum sedis apostolicæ missum ad regnum Hierosolymitanum recipiant humiliter ac devote

CH (385).

... PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Facultas, ut absolutionis beneficium impetriri possit universis transfraternibus, quocunque modo et a quocunque fuerint excommunicati.

(iv Kal. Januarii.)

Cum apostolicæ sedis gratiam sis in majoribus assecutus, non decet ut tibi denegentur minora, sed inde semper accipias proficiendi materiam, unde tuæ promotionis dignosceris exordium habuisse. Ne igitur ex auctoritatis defectu profectus, quem a te mater tua, sacrosancta videlicet Romana Ecclesia, expedit et exspectat, in ultramarinis partibus valeat impediri, auctoritate tibi presentium personaliter indulgemus, ut universis, quos zelus fidei christiana ad partes illas adduxerit, vel qui ibi fecerint residentiam, quocunque modo, vel a quocunque fuerint excommunicationis sententia innodati, absolutionis beneficium secundum formam Ecclesiæ valeas impetriri, recepta prius eis idonea cautione super his, pro quibus excommunicatione tenentur, ut satisfaciant competenter; ita tamen, quod, cum ad cismarinæ partes eos transire contigerit, ad sedem apostolicam accedere teneantur cum tuarum testimonio litterarum, nostrum super hoc recepturi mandatum; proviso, ne quid per fraudis astutiam in alterius prejudicium a te valeat obtineri, quia sic alios juvari volumus, ut alii non lœdantur. Nulli ergo, etc.

Datum iv Kalendas Januarii.

CIII (386).

EIDEM.

Ut clerici cum ipso transfrantes fructus præbendarum ad triennium percipere possint.

(iv Kal. Januarii.)

Si ad remotas transmitteris regiones, ut per tuæ probitatis soleriam filium populus merito et numero augatur, necesse est ut in his auxilium apostolicæ sedis obtineas, per quæ tuæ propositum honestatis in melius debeat promoveri. Cum igitur te oporteat clericorum honestam et congruam societatem habere, qui et laboris tui participes esse debent, et mercedis, universis clericis, qui tecum duxerint transire, auctoritate presentium indulgemus, ut eis fructum præbendarum suarum usque ad triennium percipere liceat, vel quibus volunt obligeare.

Datum iv Kalendas Januarii.

(382) Hæc apud Manriq.

(383) Porro, Honorius PP. III, successor Innocentii, eamdem loco confirmans exemptionem, eamdem subdit clausulam, ut non immerito inde conjectemur, solutum revera feendum per annos aliquot, licet post exsolverit, quod etiam contigisse videamus in multis aliis. ANGEL. MANRIQUE, loc. cit.

(384) Apographum epistolæ hujus, quod a fidem apographi Conii cum ceteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, exoidit, ideoque ejus tantummodo argumentum hic exhibere possumus.— Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 27.

(385) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 27.

(386) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 27.

CIV (387).

CONVENTUI WINTONIENSI ET ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET
UNIVERSO CLERO WINTONIENSIS DIOCESEOS.

*Electionem præcentoris Lincolnienis in episcopum
Wintoniensem (388) confirmat.*

(xi Kal. Julii.)

[Cum Wintoniensis Ecclesia pastore vacaret archidiaconi (389 cum auctoribus, suis. Saresberiensem decanum, prior autem, et complices ejus.... præcentorem Lincolnensem, in episcopum elegorunt.] Cumque propter hoc partes ad nostram præsentiam accessissent, quoniam super serie rei gestæ non modicum discordabant, testes utrinque recipi fecimus, et attestations jussimur publicari, quibus perspicaciter intellectis, postquam ab utraque parte sufficienter exstitit allegatum, super se renda sententia cum fratribus nostris deliberavimus diligenter. Invenimus autem, electionem utramque fuisse contra formam canonicam attentatam, et, ut de conjurationibus, appellationibus et excommunicationibus taceamus, primam per inordinatam præsumptionem, secundam vero per violentam impressionem, comperimus esse factam; ideoque, via regia procedentes, utramque duximus, exigente justitia, sententialiter irritandam. Post aliquot vero dies, pars illa, quæ præcentorem Lincolnensem elegerat, ad præsentiam nostram accedens, quoddam sub sigillo capituli protulit instrumentum, in quo continebatur expressum, quod Wintoniensis conventus vices suas priori et quibusdam fratribus, super electione pontificis in nostra præsentia celebranda, commiserat, eisque plenam et liberam eligendi sibi pontificem contulerat potestate; unde, suppliciter postulabat a nobis licentiam eligendi. Nos autem, alteri parti exhiberi fecimus instrumentum, quod cum fuisse ab omnibus comprobatum, quæsivimus utrum isti cum illis eligere vellet, an potius sine illis. Qui, habito consilio, responderunt, quod, salvis exceptionibus quas contra illos habebant, ipsi cum eis electionem volebant unanimem celebrare. [Licet igitur in communi omnes de facienda electione tractaverint, quia tamen nequierunt esse concordes, infecto negotio, ad nos habere recursum; et hi quidem (390) firmiter asserebant; quod ille erant eligendi potestate privati, pro illa maxime causa, quod hominem non legitime natum scienter eligere præsumperunt; unde, secundum statutum Lateranen-

A sis concili, et eligendi hac vice perdiderant potestatem, et per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debeant, suppliciter postulantes, ut super hoc interloqui dignaremur (391). Ille vero taliter respondebant, quod, licet ie, quem elegerant, fuisse minus legitime natus, per gratiam tamen apostolicæ sedis legitimari promeruit, et hoc asserebant se legitime probaturos. Nos igitur, attendentes, quo isti post primam electionem admiserant illos ad celebrandam secundam, et quod decretum concilii memorati decernit, hujusmodi præsumptores una vice duntaxat eligendi potestate privatos; quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non jam secunda, sed tercia occurrebat, ad eligendum illos censuimus admittendos,] ita, ut procurator archidiaconorum sine monachorum præjudicio interesset. Cumque rursus in unum locum ad tractandum super electione facienda communiter convenissent, nequierunt tamen in unum votum concorditer convenire, quamvis in hoc utriusque communiter concordarent, quod, nisi celebraretur electio coram nobis, irreparabile detrimentum Wintonensi Ecclesiæ imminebat. Verum, eo faciente qui fecit utraque unum, ad unanimem tandem concordiam redierunt, præfatum præcentorem sibi pari consensu in episcopum eligentes. Nos autem, et honestati nostræ providere volentes, et ecclesiastice libertati, non prius electionem illam decrevimus confirmandam, quam in consistorio nostro publice juravissent, quod nec per aliquam obligationem erant astricti, nec per aliquam coactionem inducti, ut electionem hujusmodi celebrarent. Juramentis igitur sic receptis, et electionem examinavimus et electum. Cumque per litteras venerabilis fratris nostri.... Turonensis archiepiscopi, neconon aliorum multorum, de ipsis ordinatione canonica et procreatione legitima nobis et fratribus nostris plenissime constitisset, et charissimus in Christo filius noster, J. rex Anglorum illustris, cui libenti animo, quantum possumus, cum honestate deferimus, sicut ex patentibus ejus litteris nobis innotuit, suum præstisset assensum, ceteris regulariter concurrentibus, quia rectis dispositionibus nihil moræ vel difficultatis debet afferri, ne gregi Dominico diu desit cura pastoris, electionem ipsam, de communi fratrum nostrorum consilio, duximus confirmandam. Quocirca, universitatì vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ei,

(387) Epistolæ hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. i, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 25. Quæ illic leguntur hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur. Vide epistolam hujuscem Libri octavi v.

(388) Agitur hic de electione Petri, de Rupibus (*de Rochys*), archidiaconi Pictaviæ, nec non præcentoris Lincolnensis, de quo vide *Annales Ecclesiæ Wintoniensis*, apud Warthon. *Angl. sacr. part. I*, pag. 305. Electus hoc anno 1205, Romæ consecratus fuit Dominica proxima ante festum S. Michaelis, sed non nisi collatis ibi liberaliter veniis, ut habeat

Wesmonast. Prudentius vir magna præditus, et ea apud Henricum regem III auctoritate, ut illis temporibus nemo exstiterit prudentior. Obiit anno 1238 v Id. Junii, auctore Mattheo Parisio. Vide etiam *Goswin. De Prævul. Angl.* pag. 217.

(389) In *Decret. Archidiuconus*, et mox vero pro autem.

(390) Decretal. hic add. qui præcentorem elegerant, et infra legunt quod illi qui decanum elegerant, erant, etc.

(391) Hæc desunt in Decretal.

tanquam pastori vestro, debitam obedientiam et reverentiam impendatis, salubribus monitis et mandatis ipsius parentes humiliter et devote.

Datum..... xi Kalendas Julii, anno octavo.

CV (392).

..... VITERBIENSI (393). ET URBEVETANO (394)
EPISCOPIS.

Ut adversus Patarenos permissam sibi auctoritatem exerceant, Viterbum uadeant, electosque consules magistratu submoveant.

(xvi Kal. Julii.)

Cum lupi rapaces, qui venerant in ovium vestimentis, pascua tua, frater Viterbiensis, non solum tibi p̄eripuerint et immaniter occuparint, sed et oves, quæ pascebantur ibidem, furati sunt pene penitus universas, quasdam ex ipsis mactantes ad suæ voracitatis ingluviem insatiabilem saturandam quasdam exponentes escas volatilibus cœli, et quasdam semivivas relinquentes lupinis morsibus laceratas, imminet tibi ex suspecto officio pastorali vigilare vigilias noctis, non solum super reliquiis salvandis, ne pereant vel furentur, sed ut quæras oves perditas diligenter, donec invenias, et inventas ad caulas revoces et humeris tuis portes, rapacitati luporum occurrens in fortitudine animi et virtute; et, si tantam audaciam assumpserunt, quod latratu canum vel baculo terreri nequeant vel fugari, eis personaliter te opponas, animam tuam pro ovibus tuis ponere non formidans, veri Pastoris vestigia imitando, ne, si cedas hostibus, vel fugias, ovibus derelictis, mercenarius quærens lac et lanam reputeris merito, et non pastor, sterili quoque fidelium comparandus, cui ultrix securis excidium comminatur. Tu autem, frater Urbevetane, non debes a longe siccis oculis attendere angustias fratris tui, sed compati teneris proximo patienti, et animam pro fratribus ponere, sicut animam suam pro nobis posuit ipse Deus. Exurgas ergo in adjutorium ejus et ad auxilium ipsis festina, alter alterius onera portantes ut charitatis vinculo colligati, et sit in vobis vera fraternitas, quæ nullo valeat certamine violari. Cum igitur elegerimus vos duos in ministerium istud, ut pugnetis adversus bestias deserti, quæ sicut locustæ terræ superficiem repleverunt, induatis vos armatura Dei, ut secure stetis contra insidias et impetus inimici, præcincti zona justitiae et scuto fidei præmuniti, salutis galeam assumentes et gladium spiritus quod est verbum Dei. Ideoque, universitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, Viterbum personaliter accedentes, fideles qui sunt ibi corroboretis in verbo Dei pariter et doctrina, et ad expellendos Patarenos inducatis eos

A diligentius, et fortiter animetis, populo Viterbiensi, sub debito fidelitatis quo nobis tenentur astripsi, et excommunicationis pena, districtæ præcipientes, quod excommunicatos illos et credentes Patarenorum, qui ab excommunicatis et concredentibus suis post inhibitionem nostram in consules sunt electi, et J. Tiniosi, perditionis filium, electum in Camerarium, a dominio quod sibi temere usurparunt, ejicere studeant omnimodis et laborent, et procedant tam contra eos, quam contra Patarenos credentes, fautores et defensatores ipsorum, juxta mandatum vestrum, ac secundum quod eis per alias nostras litteras est injunctum. Alioquin, noverint nos universis fidelibus nostris, in civitatibus atque castris circumdajacetibus constitutis, dedisse firmiter in præceptis, ut, nisi dicti Viterbienses infra quindecim dies hæc curaverint adimplere, eis extunc ad mandatum vestrum faciant vivam guerram. Electos autem ipsos, excommunicatos et depositos publice nuntietis, et tam ipsos diffidetis ex parte nostra quam eorum complices et fautores. Quia vero D. Delicate et J. Marchisan. judices, et M. Macarutii, R. sorinarii, noluerunt intelligere, ut bene agerent, sed præfatis electis se temere sociarunt, nec, postquam eos ab officio suo suspendimus, conversi sunt a via sua mala, sed ad iniuritatem extenderunt amplius manus suas, publice denuntiatis eos ab officio suo depositos perpetuo et infames, nisi ad mandatum nostrum infra quindecim dies satisficeriat competenter. Verum, cum nunc expediatur sicut triticum vos cribrari, sollicite caveatis, ne timore aliquo remittatur, vel tepeat fides vestra, quin digne ac laudabiliter exsequamini mandatum vobis injunctum, et, cum timor non sit in charitate, foras a vobis mittat charitas perfecta timorem, illum solum timentes, qui ptest corpus et animam mittere in gehennam.

Datum xvi Kalendas Julii.

CVI (395).

NARBONENSI ARCHIEPISCOPO.

Mandat, ut se apostolico conspectui sistat, tisque se purget quæ objecta essent.

(vi Kal. Julii.)

Cum super his, quæ contra te nobis denuntiata fuerunt, legati nostri diligenter inquirerent veritatem, tu, sicut accepimus, ad nostram audientiam appellasti, ut canonicam eluderes disciplinam. Ipsi vero, malentes appellationi deferre, quam ad sententiam properare, inquisitionem fideliter factam sub suis nobis transmisera sigilia, ut de vultu nostro prodiret judicium æquitatis. Exspectantes igitur exspectavimus, si forte vel per te ipsum accederes, vel saltem idoneum dirigeres responsalem

(392) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 67.
Vide etiam epistolam hujuscem libri octavi 85.

(393) Vide epistolam libri quinti 93, not.

(394) Vide epistolam libri octavi 18, not.

(395) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 59. Eamdem fere integrum vulgavit

Angel. Manrique, *Annal. Cisterc.* tom. III, pag. 425 ad annum 1204, cap. 4, § 10. Quæ apud leguntur, hic uncis incolusa sunt.

Vide etiam epistolam libri septimi 78, et quæ ibi adnotata sunt.

a*l* appellationem interpositam prosequendam, sed tu neutrum facere curavisti. quoniam, etsi quemdam ad nos nuntium destinaveris, illum tamen non ad prosequendum appellationem emissam, sed tuam excusandum moram, misisti. Unde. si juris noluissemus sequi rigorem, potuissemus utique, secundum inquisitionis fidem, in te canonicam exercere censuram. Verum, ut omnem omnino tibi murmurandi materiam auferamus, de gratuita benignitate concedimus, ut usque ad Septuagesimam proximo venturam nostro te conspectui personaliter representes, defensurus te ipsum et justam sententiam recepturus. Quod si propter infirmitatis incommodum, vel etatis defectum, aut aliam justam causam, nequiveris in propria venire persona, postquam de justo impedimento feceris nobis fidem, nos ipsum negotium viris discretis examinandum ac definiendum sub certa forma curabimus delegare, coram quibus tuas possis proponere rationes, ne judicium subreas indefensus.] Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus factam tibi gratiam recognoscens, circa gregem tibi commissum diligentius solito studeas vigilare teque commendabilem reddas vita pariter et doctrina, ut, cum verbo profeceris et exemplo, subsequens diligentia praecedentem videatur negligientiam relevare. [Mandatum autem, quod super abbatia Montis Arragonum dimitienda nos tibi fecisse meminimus, districtius iteramus, ne, si utriusque præsis Ecclesiæ, neutri prosis.

Datum vi Kalendas Julii, anno octavo.

CVII (396).

ANDREÆ DUCI, GUBERNATORI REGNI HUNGARIE.
Excusationem affert cur: ejus postulatis de Papembergensi episcopatu non annuat.

Tam multa fuerunt et magna, tam grata etiam et accepta servitio, quæ progenitores et prædecessores tui sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ impenderunt, ut tibi, quem credimus eis in devotionis et fidei præposito successisse, inter alios mundi principes gratiam velimus impendere speciale, ad honorem et profectum tuum efficaciter intendendo, ita, quod certis indiciis et evidenteribus argumentis agnosces, quam sincero te diligamus affectu. Licet igitur pro venerabili fratre nostro, Papembergensi episcopo, preces tuas nondum potuerimus exaudire, pro eo quod, ante adventum solemnum nuntiorum, quos super negotio imperii destinatos jugiter exspectamus, honori nostro non expedit, nec Ecclesiæ congruit honestati, circa statum ipsius aliquid immutare, cum id ad negotium imperii dignoscamus specialiter pertinere; temporis tamen opportunitate concessa, si se studuerit idoneum exhibere, preces tuas, quantum cum honestate nostra poterimus,

(396) Vide Raynaldum, ad annum 1205. § 55.

(397) Vide Raynaldum, ad annum 1205. § 53.

(398) Cardolfo, civi Bartholodo, defuncto anno 1202, successerat Conradus, qui resignavit anno

A bilariter admittemus. Latorem vero præsentium, clericum tuum, tibi redimus commendatum, qui, quantum in eo fuit, negotium sibi commissum prudenter ac diligenter studuit procurare. Monemus igitur nobilitatem tuam, et exhortamur attentius, et per apostolica scripta mandamus, quatenus in devotione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris tuæ talem te studeas exhibere, quod ad honorem et profectum tuum magis ac magis intenderedebeamus
Datum.

CVIII (397).

..... PRÆPOSITO DECANO ET CAPITULO ECCLESIE HALBERSTADENSI, PRÆLATIS ET UNIVERSO CLERO, IN HALBERSTADENSI DIOECESI CONSTITUTIS ET OMNIBUS FIDELIBUS HALBERSTADENSIS ECCLESIE.

B Significat eis, quod episcopus Halberstadiensis absolutus est a vinculo excommunicationis, et mandat ut ei debitam reverentiam et honorem impendant.
(vi Kal. Julii.)

Cum venerabilis frater noster episcopus vester (398), affixo suis humeris signo crucis, in obsequio Jesu Christi partes visitaverit transmarinas, licet super excommunicationis sententia, quam venerabilis frater noster, G. archiepiscopus Remensis (399), Romanæ Ecclesiæ cardinalis, tunc episcopus Prænestinus, apostolicæ sedis legatus tulerait in eumdem, se multipliciter excusarit, tandem tamen intellecto, quod nos excommunicationem ratam habuimus, a dilectis filiis, S. tituli Sanctæ Præxedis (400), et P. tituli Sancti Marcelli (400) presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis,

C apud Acon absolutionis beneficium impetravit, præstato corporaliter juramento, quod nostris obediret mandatis. Cum igitur ad nos in suo reditu declinaret, et excusationes suas diligenter audiverimus et benigne, nos eum absolvi fecimus ad cautelam; et, quia nihil proponebatur in nostra præsentia contra eum, ipsum cum gratia nostra remittimus ab excommunicationis vinculo absolutum Quocirca, universitatem vestram monemus attentius et hor tamur, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus, exhibentes eidem reverentiam debitam et honorem, sic cum eo perseverare curetis in devotione sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris vestræ, quod gratia nostra erga vos ipsum meritio procedat et crescat.

CIX.

..... WIRSEBURGENSI, ET IN HUSDORP PRÆPOSITIS, ET DECANO SANCTÆ MARIAE IN HERFORDIA MAGUNTIN. DIOECESOS.

Ut magistrum Martinum de præbenda, ipsi in Ecclesia Mindensi per sedem apostolicam collula, pacifica faciant possessione gaudere.

(Idib. Junii.)

Cum dilectus filius, L. procurator venerabilis

1209, et vitæ reliquum in monasterio Sittichenbensi exigit. BUCELIN. Germ. sacr. tom. I, pag. 21.

(399) Vide epistolam libri septimi 116.

(400) De iatis jam dictum est sepius.

fratris nostri.... episcopi Misnensis (401) ex una A parte, et.... præpositus Wrchinensis, Bercer. Ut-ricus et magister Nicolaus, magister Alb. et Alb. procurator quorumdam Misnensium canonicorum ex altera, ad sedem apostolicaum accessissent, di-lectum filium, L. (402) tituli Sanctæ Crucis, pre-sbyterum cardinalem, eis concessimus auditorein, in cujus præsentia cum partes insimul concertarent, magister Martinus, tanquam Misnensis Ecclesiæ canonicus, se arbitrio, de quo contendebant, oppo-suit, asserens illud nullius fuisse momenti, pro eo quod a judicibus a sede apostolica delegatis in irri-tum fuerat revocatum, et quia in ipso approbatur sectio præbendarum, quam reprobavit concilium Tu-ronense; tum etiam quia, cum in arbitrio illos a se minime fuerit compromissum, ipsi in suum præ-judicium, quod Scholastria sibi auferri debeat, statuerunt. Unde, instantius postulabat arbitrium illud nullum penitus judicari. Ad hæc autem pars adversa respondit, quod magister Martinus se op-ponere non poterat arbitrio memorato, quia, cum non sit Misnensis canonicus, ad ea admitti non debet, ad quæ soli canonici vel alii ipsorum nomine admittuntur. Licet enim videbemur sibi Misnen-sis canonicum contulisse, quia tamen, suggestendo fal-sum et veritatem tacendo, nos circumvenire præ-sumpsit, carere debet penitus impeccatis; veritatem quidem tacuit, quia, cum esset sacrilegus et duplici excommunicationis sententia innodatus, hoc nobis exprimere non curavit; falsum vero suggestit, quia, cum Scholastriam de qua sustentari poterat com-petenter, haberet, se nullum habere beneficium ecclesiasticum affirmabat. Cum igitur ex præmissis manifestius ostendatur non esse canonicus, nec ca-noniconum eum esse procuratorem appearat, non est ulla tenus contra arbitrium audiendum. Cumque coram cardinali prædicto super his fuisse diutius disputatum, et ipse quæ hinc inde proposita fuerant nobis fideliter retulisset, nos attendentes, quod ea quæ contra præfatum Martinum proposita fuerant vel frivola erant; vel falsa, ut exclusis ambagibus gratia nostra circa eum plenum sortiatur effectum, præbendam ipsam vacantem ei duximus auctoritate apostolica concedendam, et ipsum de illa manu propria curavimus investire. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo manda-mus, quatenus, auctoritate nostra suffulti, prædi-ctum magistrum faciat plena et pacifica ipsius præbenda possessione gaudere, contradictores, etc. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Idibus Junii.

(401) De episcopo Misnensis, nihil præter no-mina, absque illa chronologica nota, exhibet Bu-celinus, *Germana sacr.* part. 1, pag. 33.

(402) Vide epistolam libri quinti 5, not.

(403) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(404) Monasterii quondam S. Remigii Senonensis abbas, tunc temporis, erat Fulco, notus in instru-

CX. ARCHIEPISCOPO (403), ET SANCTI REMIGII (404), ET SANCTI JOANNIS ABBATIBUS SENONENSI-BUS (405).

Ut ab H. diacono Senonensi recipiant resignationem beneficii cuiusdam, non obstante quod episcopus dioecesanus beneficium illud post mortem dicti diaconi promiserat.

(v Id. Junii.)

Ex parte dilecti filii, H. diaconi Senonensis, nostris est auribus intimatum, quod, cum sus beneficia resignarit, eo quod, senectute confractus, ut oportet, in eis deservire non posset, adhuc tamen in Ecclesia de Alemanchis, Trecensis diœceseos, quoddam beneficium sibi retinuit, quod resignasset jamdudum personæ idoneæ conferendum, nisi R. Trecensis canonicus, qui beneficiis multis abundat ipsum post mortem illius sibi perdiœsanum epi-scopum (406) promitti fecisset, et etiam confirmari. Unde, idem diaconus a nobis humiliter postulavit, ut ad liberam resignationem ipsius beneficium illud mandaremus idoneæ personæ conferri, illo tantum excepto, qui, eo vivente, de ipso beneficio nedum promissionem, sed etiam confirmationem accepit. Nos igitur, ejusdem diaconi petitioni præbentes assensum, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si res ita se habet, beneficium memoratum ad liberam resignationem ejusdem curetis personæ idoneæ assignare, illo tamen excluso, qui, sicut superius est expressum, conces-sionem sive promissionem de beneficio ipso nedum postulare; sed præsumpsit accipere, adhuc posses-sore vivente, cum in hoc desiderare mortem pro-ximi videatur, in cujus locum et beneficium se credidit successorum. Testes... nullis litteris veri-tati, etc. Quod si non omnes... tu, frater archiepi-scope, cum eorum altero, etc.

Datum v Idus Junii.

CXI.

. PRÆPOSITO. DECANO, ET SCHOLASTICO BITURIEN. (407) COLONIENSIS DIOCESEOS.

Ut E. de Hard. moneant et inducent, ac etiam per censuram ecclesiasticam cogant, ut G. mulierem, uxorem suam, recipiat, non obstante juramento illicito per conjuges facto, quod deinceps alter alterum non requirat.

(ii Kal. Julii.)

Veniens ad apostolicam sedem G... mulier, la-trix præsentium, supplici nobis in insinuatione mon-stravit, quod, cum matrimonium cum E. de Hard. Coloniensis diœceseos, in facie Ecclesiæ contraxis-set, et diutius cohabitasset eidein, orta est dissensio inter eos, et, sic suadente humani generis inimico, quod deinceps alter non requireret alterum, uterque

mentis jam ab anno 1201, usque ad annum 1212. Gall. Christ. tom. XII, col. 122.

(405) Guillelmus II abbatiam S. Joannis Senonensis, ab anno 1203, usque ad annum 1224, rexisse dignoscitur. Ibid. col. 197.

(406) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(407) Sio diserte legitur in apographo.

corporaliter præstítit juramentum. Hanc tamen vir ipse causam divortii assignabat, quod quondam ipsius mulieris amitam cognovisset, antequam eam duceret in uxorem: sed, licet hoc asseverarent quamplurimi, non sicut tamen super hoc Ecclesiae facta fides. Cum autem postmodum ad secunda vota convolasset uterque, secundo viro viam universæ carnis ingresso, adhuc priore viro superstite, dicta mulier se fecit in arcto loco ad pœnitentiam agendam includi, ubi, sex annis in devotione peractis, audiens a quibusdam discretis et religiosis personis, quod sic salvari non posset, ad apostolicam sedem accessit, humiliiter postulans et devote, ut ei dignaretur impendere consilium salutare. Nos igitur, attentes, quod illicitum fuit hujusmodi juramentum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatum virum more attentius et inducere procureatis, eum, si necesse fuerit, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, cogentes, ut ea quam superduxit exclusa, præfata recipiat mulierem, audituri postmodum, si quid fuerit questionis, et illud, appellatione remota, fine debito decisuri. Si vero contra matrimonium nihil fuerit sufficierter ostensus, et vir sæculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, ut et illa sic possit in suo sicut desiderat proposito permanere; nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum II Kalendas Julii.

CXII (408).

.... SENONENSI ARCHIEPISCOPO (409), ET.... ABBATI SANCTI MARIANI (410), ET MAGISTRO R. DE CORZON.

Ut de accusatione, quam O. dux Burgundia, super matrimonio consanguineæ cuiusdam suæ cum comite Nivernensi, velut ipsi in quarti consanguinitatis gradu sese contigerent, intendebat, inquirant, et ad sedem apostolicam referant.

(III Non. Julii.)

Significavit nobis dilectus filius, nobilis vir, O. (411) dux Burgundiæ, quod in Ecclesia Gallicana grave scandalum est subortum, ex eo quod dilectus filius, nobilis vir... Nivernensis comes, cum consanguinea sua, quam in quarto gradu contingit, de facto solummodo, quia de jure non potuit, contraxit copulam conjugalem (412). Volens igitur idem dux animæ suæ providere saluti, prout sibia viris prudenteribus est consultum, et in reversionem peccatorum injunctum, paratus est tam incestuosum conubium accusare, cum ipsa mulier consanguinea sit

(408) Vide Raynaldum, ad annum 1205 § 59.

(409) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(410) Bernoaldus, [al. Bernoaldus], ex priore anno 1204 abbas S. Mariæ electus, præfuit annos tres cum novem mensibus. *Annal. Præmonstr.* tom. II, pag. 229. Vide etiam *Gall. Christ.* tom. XII, col. 475.

(411) Odo III, qui Burgundiæ ducatum regere jam ab anno 1190 incœpit, verum, dux, non nisi anno 1193, post Huonum III, patris sui, obitum renuntiatus est, obiit anno 1218, *Art de vérif. les dat.* edit nouv. tom. II, pag. 504.

(412) Comes Vivernensis, tunc temporis, erat

A ipsius, postulans humiliter et devote, ut super hoc ei judices concedere dignaremur. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si accusationem hujusmodi de jure videritis admittendam, audiatis causam, et eam, si partes consenserint, sublato appellationis obstaculo, fine canonico terminetis. Alioquin, gesta omnia conscribentes sub testimonio litterarum vestrarum, ea nobis fideler transmittatis, præfigentes partibus terminum competentem, quo nostro se conspectui representent, justitiam recepturæ. Quod si non omnes his exsequendis... tu, frater archiepiscope, cum eorum altero ea nihilominus exsequaris.

Datum..... in Nonas Junii, anno octavo.

CXIII (413).

.... REGINÆ FRANCORUM.

Litteris et legatione mærentem permulcet.

(Apud S. Petrum, III Nonas Julii.)

[Novit ille, qui nihil ignorat, quod super articulo matrimonii pro te fecimus quidquid homo facere potuit, sed, peccatis exigentibus, parum profecimus quoniam ad exhibendum tibi maritalem affectum, animus charissimi in Christo filii nostri, Philippi, regis Francorum illustris non potest aliquatenus inclinari, neque nos ejus animo amorem possumus inspirare, cum hoc solus Deus facere possit, in cuius manu cor regis existit. Putat igitur ipse rex et multi etiam opinantur, quod perpetuo sit maleficio impeditus. Unde, non solum propter affinitatem verum etiam propter maleficium a te postulat separari. Licet igitur tibi decesserit nolimus, imo, quantum cum Deo possumus. semper velimus adesse, quia tamen dispositionem Dei mutare non possumus, nec expedit, ut in hoc miserabilis statu tu, et rex ipse, diutius maneat, mittimus ad te dilectum filium, magistrum P. capellani nostrum, virum providum et fidem, qui tibi solarium nostræ visitationis impendat et animum tuum subtiliter investiget cui secure tuam aperias voluntatem nobis fideler intimandam, ut, ea cognita, melius tibi providere possimus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, in Nonas Julii.]

—
Hervæus de Gien, qui Mahildem (*Mahaut*), filiam Petri (*de Courtenai*), Nivernensemque cunxitissam, versus annum 1200 in uxorem duxerat, eamdemque tenuit usq; ad annum 1223, quo ipse diem obiit supremum. Vid. *Hist. Altissiad.* tom. II, pag. 126 et seqq. Vide etiam *Art de vérif. les dat.* loc. cit. pag. 565. Quo pacto autem Hervæus de Gien, Mahildem in quarto consanguinitatis gradu contingere dici potuerit, videant rei genealogicæ peritiores.

(413) Epistolam banc vulgavit Raynaldus, ad annum 1205, § 58. Idemque hic uncis includitur.

CXIV.

....ARCHIEPISCOPO ARMACHANO (414), EPISCOPO DUNENSI,
ES. ABBATI DE INES DUNENSIS DIOCESEOS.

Ut H. de Lasci, si injuste bellum moverit adversus Joannem de Curci, occupata restitutat.

(Kal. Julii.)

Sicut oblatus dilecti filii, J. ne Curci (416), nobis tenor expressit, nuper expertus est in seipso, quod fallax hujus vitæ jucunditas, vix aut nunquam statu permanet in eodem, cui quanto confidentius quis inhæret, tanto facilius labitur cum labento. Cum enim tranquilla securitate gauderet, ac spem non modicam in quibusdam suis familiaribus et domesticis posuisset, eorum consilio, quos fidèles esse credebat, nobilis vir, H. de Lasci, terram ipsius ingressus, cum exercitu copioso bellum inivit cum eo, ac, suis deficientibus in congressu, licet ipse cum paucis aliquandiu tantæ multitudini restituisse, tandem tamen retentus ab hostibus, ergastulo fuit carceris mancipatus. Videns igitur sibi mortis periculum imminere, quibusdam religiosis mediantibus inter ipsos, evasit, ita tamen, quod totam Hiberniam terram abjurans, et omni juri vindicationis renuntians, munitiones, homagia, authentica quælibet super eadem terra, tam a sede apostolica quam ab aliis impetrata, dicto H. de Lasci resignaret, et, astigens suis humeris signum crucis, in Hierosolymitanam proficiscoeretur peregre regionem, nunquam in Hiberniam reverseurus. Aggravata est etiam conditio memorata, cum præfatus H. eum non permitteret terram exire, nisi tu, frater archiepiscopi, et quidam suffraganei tui, qui tecum pariter præsentes in partibus illis erant excommunicationis in eos sententiam proferretis, quiconditiones initas inter eos infringerent, vel eis aliquatenus contrarent. Idem vero H. incontinenti juravit, quod. quam cito ipse J. ei munitiones, castella et scripta authentica reddidisset, ipsum et duos nepotes ipsius, quos captivos tenebat in vinculis, sine dilatione dimitteret absolutos, ac nullum exheredaret omnino, cui de terra sua feudum concessisset, sed arma etiam et catalla libere ipsum permetteret secum ferre. Ab eodem autem H. tali præstito juramento, ipse J. consequenter juravit se totam terram et omnia quæ possidebat in Hibernia relictum, juramento prædicto aliud adjiciens juramentum, quod videlicet, nisi saepi pictus H. quod juraverat fideliter observaret in nullo teneretur eidem, sed pro posse suo damnum ejus, et dispendium procuraret. Cumque idem H. jurisjurandi

(414) De archiepiscopo Armachano, vide quæ annotata sunt ad epistolam libri quinti 183.

(415) Multæ donationum chartæ in lavorum cœnobii Dunensis a Joanne de Curci, circa annum 1187, emissæ, habentur in Monastic. Anglican. tom. II, pag. 1020.

(416) Raimundus de Rabastenes, ex archidiacono Agennensi, electus fuerat episcopus Tolosanus versus annum 1202. De ipsis electione, ac postea hoc anno 1205, depositione, vel potius, ut ex hac

A religione contempta, et adhuc nepotes ipsius detinat et arma etiam et catalla sibi restituere non curarit, a juramento, quod ab ipso fuerat metu mortis extortum, instanter postulabat absolvī, præsertim cum ei fides servari non debeat, qui eam aliis negligit observare. Cum igitur simus in eo loco, disponente Domino, constituti, ut, secundum verbum propheticum, debeamus dissolvere colligationes impietatis, et fasciculos deprimentes ac dimittere eos qui contracti sunt, liberos et disrumpere omne onus, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si vobis constituerit, quod prædictus H. injuste bellum moverit contra eum, ipsum H. monere attentius et inducere studeatis, ut et terram ipsius, et alia universa per hujusmodi violentiam occupata, sine dilatione restitutu conquerenti, eum a præstito sibi juramento prorsus absolvens. Quod si monitis vestris acquiescere forte noluerit, ipsum ad hoc, si præmissa veritate nituntur, personam excommunicationis et terram ejus interdicti sententia supponentes, sublatu eujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis. Juramentum autem, quod idem J. ultimo se asserit præstilisse, si de assensu factu est utriusque, eum non ligat qui præstilit, dum ille, cui præstatum fuerat, servare negligit quod promisit. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Kalendas Julii.

CXV.

R. QUONDAM TOLOSANO EPISCOPO (416.)

C Concedit, ut, licet resignaverit administrationem Ecclesiæ Tolosanæ, valeat, sine præjudicio alterius, episcopale officium exercere.

(iii Non. Julii.)

Cum ad consilium nostrum resignaveris administrationem Ecclesiæ Tolosanæ, nos, honori tuo providere volentes, præsentium tibi auctoritatē concedimus, ut in splenibus festis, vel cum a viris ecclesiasticis fueris invitatus, episcopale officium sine alterius præjudicio valeas exercere, dummodo taliter converseris, quod vita consonet dignitati. Ne vero in approbrium tui ordinis mendicare cogaris, statuimus, ut triginta libras Tolosanæ monetæ de bonis episcopalibus ad sustentationem tuam percipias annuatim, ita, quod, orationi diligenter intentus, exerceas temetipsum ad opera pietatis, quæ secundum Apostolum promissionem habet vitæ, quæ nunc est, pariteret futura. Nulli ergo... concessionis et constitutionis, etc. Si quis, etc.

Datum iii Nonas Julii.

Innocentii epistola dici debet resignatione, vide Gall. Christ. t. XIII, col. 21.

Conferendæ sunt etiam Epistolæ Decretales; lib. I, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 26, *abbati Cisterciensi, R et P. monachis Fontis-frigidi*: et ibid. cap. 29, *episcopo Convennarum, Grandis-Silvæ et Bellæ-perticæ abbatis*: nec non apud Baluzium, *Miscell.* tom. III, novæ edition. pag. 91, *tittere Joannis, episcopi Lemovicensis, et collegi*.

CXVI (417.)

..... ABBATI CISTERCIENSI (418), R. ET P. MONACHIS FONTIS-FRIGIDI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.
Ut *Mascaronem a præpositura Tolosana amoveant*
(419.)
(II Non. Julii.)

[Per inquisitionem quam de mandato nostro fecistis super statu episcopatus et episcopi Tolosani, perepicaciter intelleximus, quod *Mascaro cellararius* (420) juratus asseruit se scivisse pro certo *Raymundum*, olim *Tolosanum episcopum* (421) et amicos ipsius, ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canoniciis nominatim expressis, eosque sollicitasse precibus, ut ipsum elegerent in episcopum, seque vidisse pariter et audisse, quando praedictus episcopus *existens in domo Sancti Petri de Coquinis* (421'), recognovit in quorundam canoniciis presentia, se canoniciis illis, qui adversati fuerant suæ primæ electioni, *juramentum in domo Attonis de Montibus præstilisse* (422), credens pro certo quod juramentum illud illicitum fuit, et *factum*, ut idem Raymundus eligeretur ex pacto, et quod ipsem, post primam ipsius electionem cassatam, domum episcopalem ejus nomine detinebat, recipiens quosdam redditus et proventus, quos, de ipsius conscientia et consensu, in ejusdem negotiis expendebat. Cum igitur talem scienter in episcopum eligendo, sicut ipse suo juramento firmavit, ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum, grave gerimus et molestum, quod dilecto filio.... præposito Tolosano (423), in episcopum Convenarum (424) electo, idem *Mascaron* in præpositum asseritur (425) substitutus.] Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, eumdem *Mascaronem* ab officio præpositorum penitus amoventes, faciatis virum idoneum ad officium illud

(417) Epistola hæc reperitur, sed in aliquibus mutila, inter Decretales, lib. I, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 26; ideoque hic uncis inclusa exhibetur. Variæ lectiones dantur.

Eamdem exhibit Angel. Manrique, *Annal. Cisterc.* tom. III, pag. 446, ad annum 1205, cap. 3, § 2, ubi ipsum de electione et depositione episcopi Tolosani, Raymundi, disserentem audire, opere pretium est.

(418) De istis jam dictum est sèpius.

(419) Conferenda omnino hæc epistola, cum his quæ adnotata sunt ad epistolam proximè superioriem 405; sed, præsertim, cum his quæ leguntur apud D auctores novæ *Galliz Christianæ*, tom. XIII, col. 77, ubi diserte asserunt, *Mascaronem, Præpositum Tolosanum* adhuc anno 1216 in instrumentis memorari.

(420) Sic in *Apographo Vaticano*; in *Decret. canonrii*, et mox pro *Raymundum* initialis tantum R. legitur.

(421) Vide epistolam proxime superiorum 415.

(421) In *Decretal.*, hæc desunt.

(422) *Decretal.*, *jurasse pro j. i. d. A. de M. p.*; mox pro *factum* legunt *præstitum*.

(423) Erat ei nomen *Sparagus*. Concinunt auctores novæ *Galliz Christianæ*, qui, loc. cit. *Sparagum*, præpositum electum anno 1201, occurtere adhuc anno 1204, annoque in sequenti episcopum Conven-

A assumi. Contradictores, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum II Nonas Julii, anno octavo.

CXVII.

BERTRANDO, AGENNENSI EPISCOPO (426), EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PEPETUUM. Recipit illum sub protectione beati Petri, et confirmat privilegia ei a rege Anglorum concessa.

(Romæ, II Kal. Julii.)

B Et ordo rationis expostulat, et ecclesiasticæ utilitatis consideratio nos invitat, fratres et coepiscopos nostros ampliori charitate diligere, et commissas eorum gubernationi ecclesias patrocinio sedis apostolicæ propensius communire, quo, ex suscepti executione officii, tanto vigilantiores possint semper existere, quanto pravorum incuribus securiores se viderint permanere. Eapropter, etc. usque annui- mus, et prædecessorum nostrorum, felicis recordationis Urbani II, Paschalis, Eugenii, Alexandri et Urbani III, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, Agenn. beati protomartyris Stephani ecclesiæ. cui, Deo auctore, præesse dignosceris, sub beati Petri, etc. usque communimus; statuentes, ut canonice religionis ordo, qui a prædecessore tuo, bonæ memorie Simone, in eadem et in beati Caprasii martyris ecclesiis per Dei gratiam institutus est, et a præfato prædecessore nostro, Urbano II, auctoritate apostolica confirmatus, perpetuis temporibus in eisdem ecclesiis inviolabiliter observetur, nullusque in eis amplius fiat canonicus, aut ordinatur, nisi qui se victurum canonice professus fuerit. Priorem etiam, seu cujuslibet ministrum dispensationis, ad communitatem fratrum pertinentis, in eisdem ecclesiis constitui, nisi quem communis consensus episcopi et fratrum canonice viventium, elegere, auctoritate apostolica prohibemus. Sanc-

C nensem, demum translatum ad ecclesiam Tarragonensem, diem obiisse supremum 16 Martii 1232, ex necrologio Tolosano, affirmant.

(424) Conferenda cum his quæ de incerto Raimundi Arnaldi, Convenensis episcopi, (cui successor datus fuit Sparagus, præpositus Tolosanus,) obitus anno dicuntur, in *Galliz Christianæ nova*, tom. I, col. 1093.

(425) *Decretal.*, dicitur.

(426) Notanda omnino hæc epistola et conferenda cum his quæ de incerto Bertrandii (*de Beceiras.*) episcopi Agennensis I, obitus anno dicuntur ab auctoribus novæ *Galliz Christianæ*, tom. II, col. 912. Bertrandum usque ad annum saltem 1203 vitam produxisse, ex hac Innocentii epistola, chronologicis indubitate fidei notis vallata, certo certius evincitur. Proinde, ea quæ de obitus ejus die dicuntur, sive in Burdigalensi necrologio, II *Nonas Augusti obiit Bertrandus, Aginnensis episcopus, canonicus hujus Ecclesie*, sive in obituario Silvæ-majoris, IV *Non. Maii*, de anno 1206 intelligenda sunt. Amovendi igitur, et Guillelmus II et Petrus, nec non Joannes, quos in chronologica episcoporum Aginnensium serie, versus an. 1203, 1204 et 1205, collocare quidam volueré, quondam quidem Bertrandum jam ab anno saltem 1187, et usque ad annum 1206, continuato regimine, Aginnensi Ecclesiæ præfuisse, ex monumentis probatur.

mus autem, ut Ecclesiae et terrae et universa quæ ad communitatem fratrum utriusque ecclesie pertinent, secundum quod episcopus cum ipsis melius statuerit, per canonicos regulares disponantur, et ut in omnibus necessariis regulariter professis subveniatur. Præterea, quaecunque possessiones, quæcunque bona eadem Beati Stephani ecclesia in presentiarum, etc., usque firma tibi tuisque successoribus et religiosis fratribus in ipsa ecclesia Deo servientibus, et illibata permaneant. In quibus, etc., usque vocabulis : ecclesiam Sancti Coloni, cum capella Sancti Stephanis secus castrum Bugd. sita, cum burgo et parte castelli ad Agennensem parochiam pertinente; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Curte; ecclesiam Sancti Saturnini de Monacum cum omnibus pertinentiis earum et cum capella infra castrum Penesitis; hospitalem domum, cum capella et omnibus ad eam pertinentibus, quæ videlicet a Jordano milite, juxta civitatem Agennensem constructa et eidem ecclesie oblata est; ecclesiam Sancti Petri de Condat, cum pertinentiis suis; capellam de Fumet; ecclesiam Sancti Bartholdi de Pertica; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Loires; capellam Sanctæ Mariæ de Biron; ecclesiam Sanctæ Mariæ Castri-Mauronis; ecclesiam de Pujons et ecclesiam de Alba-terra; ecclesiam Sanctæ Victoriae de Claramonte; cappellam Sanctæ Mariæ in burgo ejusdem castri; ecclesiam Sancti Hilarii de Dombesca, et quidquid juris Simon, et cœteri Agennenses episcopi, in ecclesia Sancti Vincentii de Furgat hactenus habuisse noscuntur. Porro, ad exemplare eorumdem prædecessorum nostrorum, cœmeterium ejusdem ecclesie Sancti Stephani stabilimus et decaniam, cum bonis omnibus quæ Unaldus, qui vicecomes fuerat, ad monasterium properans, pro ipsis sedis restaurazione noscitur reliquisse; nec ulli omnino facultas sit decaniam ipsam et bona ad ipsam pertinentia, jure, quod absit! hereditario vindicare. Mercatum vero, quod ante præfata ecclesiam Sancti Stephani fieri solet, ut sequenti quoque tempore ibidem fiat, nec aliquorum removeatur emulatio, sancimus, salvis bonis consuetudinibus ecclesia Beati Caprasii; feudum insuper Marconis, cum ecclesiis quæ Francæ nominantur; partem videlicet Agennensis diceseos, sicut in Burdegalensi concilio coram apostolicæ sedis legatis Amato, tunc Olorensi et Hugone, tunc Diniensi episcopis, eidem Ecclesie canonice restituta est; ecclesiam Sancti Hilarii de Agen, ecclesiam de Linarolis, per Raymundum, prædecessorem tuum, de laicali manu erectam; ecclesiam de Ozana, cum tota parochia sua, castelli videlicet de monte Caplis quartas decimatarum et redditus qui Guazii vocantur, tam de annona quam de denariis, sicut prædictus Simon, religionis institutor, ad victum canoniconum regularium in omnibus terris Agennensis episcopatus acquisivit, et ecclesiam ipsam per sexaginta annos et amplius hactenus ca-

A nonice dignoscitur possedisse; præterea, comitalia et monetam; ecclesiam etiam de Canu, cum decimis et primitiis et terris suis; decimas nihilominus Sanctæ Fidilis et de Serinac, quas studio et sollicitudine tua liberatas de manibus laicorum, ab omni possides exactiones quietas; pagnerias quoque molendinorum de Agen et eminas ac redditus earum, quas illustris memorie R. rex Angliæ, dum esset comes Pictaviæ, in eleemosynam tibi pia liberalitate concessit, quæ ad episcopalem mensam perpetuo deputasti, districtus inhibemus, ne cui successorum tuorum a mensa episcopali alienare illa sit licitum, vel in usus alios temere commutare. Prohibemus, insuper, ne interdictos vel excommunicatos, tuos ad officium auto communionem ecclesiasticam recipere quisquam sine congrua satisfactione præsumat, nisi forte periculum mortis immineat, ut, dum præsentiam tuam habere nequiverit, per alium secundum formam Ecclesie, satisfactione præmissa, oporteat ligatum absolvit. Ad hæc, libertates et immunitates, a regibus, principibus et ab aliis personis, tam ecclesiasticis quam mundanis, rationabiliter ecclesie tuæ indultas et antiquas et rationabiles consuetudines hactenus observatas, integras et illibatas manere, præsenti decreto sancimus. Comitalia quoque et monetam, sicut a prædicio R. rege Angliæ, tunc comite Pictavensi, tibi tuisque successoribus pietatis intuitu sunt concessa, auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam quoque episcoporum ecclesie tuæ, qui pro tempore fuerint nihilominus duximus confirmandam, nisi alibi in ultima voluntate elegerint sepeliri. Obeunte vero te, etc. usque secundum Dei timorem et canonicas institutionem providerint eligendum. Decernimus ergo ut nullus omnino hominum liceat præstatum Ecclesiam, etc. usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum J. Sanctæ Mariæ in via Lata diaconi cardinalis, II Kalendas Julii, inductione octava, Incarnationis Dominicæ anno 1205, pontificatus vero domini Innocentii papa III anno octavo.

CXVIII

B. TRANENSI (427) ARCHIEPISCOPO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Dispensationem cum Bartholomæo, diacono, ignorante utrum inferiores ordines recepisset, confirmat et mandat ut minores ordines ei conferantur ad causam.

(Nonis Julii.)

Bartholomæus, pauper diaconus lator præsentium, ad præsentiam nostram accedens, nobis humiliter intimavit, quod, cum ordinatus est in diaconum, erat adeo adolescens, quod ignorat, utrum inferiores ordines recepisset; tandem vero, cum ad annos discretionis pervenit, quia eum super hoc conscientia remordebatur, tibi suam ignorantiam revelavit, quem usque ad dimidium annum ab officio suspendistis, et

postmodum dispensasti cum eo, quam dispensatio-
nem idem diaconus a nobis humiliter confirmari
petebat. Quocirca, fraternitati tuae per apostolica
scripta mandamus, quatenus, si est ita, dispensatio-
nem hujusmodi, de misericordia qua superexaltat
iudicio, firmiter facias observari, minores ordines
illi conferens, ad cautelam, quia non dicitur itera-
tum quod factum esse nescitur.

Datum Nonis Julii.

CXIX (428).

LITTERAE LEONIS, REGIS ARMENORUM AD PAPAM.

Significat papæ, quod pax reformata est inter ipsum ac templarios et quædam alia.

(« Reverendissimo in Christo Patri et domino
Innocentio, Dei gratia summo pontifici et univer-
sali papa, L. (429) per eamdem et R. imperato-
ris (430) gratiam, rex Armeniæ (431), sanctitati
suae devotus et obediens, cum salute, grata servi-
tia et pedum oscula. Cum constet vos, celeberrimi
me pater et domine, totius sanctæ Ecclesiæ et
religiouis Christianæ curam et prælationem, dante
Domino, dignissime gerere, constat utique, nos
ad vestri refugium, tanquam ad tutissimum rece-
ptaculum, debere recurrere, in quo tota spes no-
stra fiducia post Deum dependet, et a beatitu-
dine vestra nostris in necessitatibus præsidium
postulare. Proinde, clementissime Pater et do-
mine, ad pedes sanctitatis vestræ, genibus flexis,
et cum omni supplicatione recurrentes, conque-
rimur et conqueri non cessamus de domino P.
(432) tituli Sancti Marcelli presbytero cardinali,
legato vestro, nostris in causis suspecto, imo
aperto adversario. Cum enim ad partes regni nostri,
tum ex injuncta sibi legatione, tum pro reforma-
tione pacis inter nepotem nostrum et comitem
Tripolitanum, contra justitiam et appellationem
nostram ad apostolicam audientiam factam, An-
tiochenum principatum usurpantem (433), ut cre-
debatur, accessisset, dominus Catholicus, vene-
rabilis in Christo pater noster, cum quibusdam
suffraganeis suis et clero, nos, cum baronibus
fidelibus nostris et pluribus nobilibus peregriniis
astantibus, quinta potuimus honoriscentia et ve-
neratione, ob vestri reverentiam illum suscepimus.
Sequentibus diebus, de obedientia Armenicæ Ec-
clesiæ ad sanctam Romanam Ecclesiam, ad quam

(428) Epistola hec integra inserta et in Gestis
Innocentii, § xcvi, ideoque hic uncis inclusa exhibe-
tur.

Majorem ejusdem partem retulit Raynaldus, ad
annum 1205, § 30. Quæ apud ipsum leguntur, hic
duplici ad initium cujusque lineæ in margine virgula
distincta sunt. Variae etiam lectiones ex Gestis, ex
Raynaldo, nec non e codicibus mss., tum Gallicis,
tum Romanis, etsi levioris momentii, ne quid diligenter
nostræ defuisse videretur, notavimus.

(429) In Gest. L.; apud Raynaldum vero deest.

(430) Id est Romanæ Ecclesie, ut patet ex Gestis,
§ c. In Armenico, haud dubie, erat Romanæ auto-
ritatis gratiam, aut quid simile: pro quo interpres
maie vertit Imperii. In Gestis nec non apud Raynal-
dum legitur Romani imperii.

(431) In Gestis, Armenorum; apud Raynald.

A jamdiu laboravimus, divina auxiliante gratia, de-
liberavimus, et ad hoc cum multo labore indu-
ximus Ecclesiam Armenicam (434), tempore pon-
tificatus vestri, meritorum vestrorum exigentia,
ad quod progenitores nostri multis transactis
temporibus inducere nequiverunt, ut ipse P.
cardinalis, et rerum est testis effectus. Dominus
Catholicus, cum solemnitate celebri et obe-
dientiam et reverentiam per manus ipsius lega-
ti, secundum litterarum vestrarum formam et
mandatum, sanctæ Romanæ Ecclesie et vocis
exhibens, palleum a beatitudine vestra destina-
tum, coram predictis personis astantibus, cum
omni humilitate et devotione suscepit, promit-
tens, in ordine suo singulis quinque annis per
nuntios suos, secundum capitularia apostolica,
sanctam Romanam Ecclesiam visitare, tanquam
matrem et magistrum omnium ecclesiarum, et
in cismarinis conciliis, seu in propria persona,
seu per nuntios suos interesse; et quod non de-
berent celebrari concilia ecclesiastica in cisma-
rinis partibus, absente eo, vel nuntio suo, ab ultra-
que parte statutum est. Quibus peractis, de re-
formatione pacis inter nepotem nostrum et comi-
tem Tripolitanum, tractatur; in quo tractatu
apostolica scripta de commissione (435), ut cau-
sam de qua agebatur sine debito terminarent,
que dominis S. (456) tituli Sanctæ Praxedis, et
P. tituli Sancti Marcelli presbyteris cardinalibus,
et legatis delegatis, eidem P. cardinali repre-
sentavimus, confidentes, secundum mandatum ve-
strum, causam ipsam pereum sine optato termi-
nari, in quibus dominus S. cardinalis, absens,
pro negotio Christianitatis Acon erat, quem in
tota causa æquitatis et justitiae invenimus ama-
torum. Representatis apostolicis scriptis, ut di-
ctum est, causam nepotis nostri ei vices vestras
gerenti commisimus, et, ab initio causæ, semper
ad apostolicam appellavimus audientiam et in ju-
dicio ipsius causam ipsam commisimus, testibus
domino patriarcha Antiocheno, Hospitalariis, Tem-
plariis et aliis viris religiosis (437) Nigræ-mon-
tanæ (438). » Ipse vero P. cardinalis et legatus,
in quo nullam et vere nullam habere sperabamus
suspicionem, comiti Tripolitano, Templariis, et Anti-
ocheinis confederationem privatam faciens, parti

Armenus.

(432) Gesta legunt Petro, et infra post Tripolita-
num add. qui.

(433) Gesta usurpaverat, et mox post dominus ad-
dunt Joannes.

(434) Gesta, Armeniæ; et mox Petrus legunt
pro P.

(435) Raynaldus hic putat addi debere lecta sunt,
sed id utiliter BALUZ., not. in morg. Gest. pag. 74,
col. 2.

(436) Gesta Soffredo hic et infra, ut Petro pro
P.

(437) « De Abbatiis Nigromontanis, vide Odor,
Raynaldum, ad 1105, § 38. » Baluz. not. in morg.
Gest. pag. 74, col. 2. Verum, apud Raynaldum, loco
a Baluzio citato, de Abbatiis Nigro-montanis nihil.
(438) Gesta, Nigro-montanis. Huc usque Raynald

nostræ fraudulenter detrahebat, et parti adversæ in nostri pernicie et jacturam assistebat, manum consilii et auxiliis eis porrigenus. Ex mandato itaque ipsius legati, sub cuius *spe* (439) decepti eramus, ad partes *Antiochenas* secundo ac tertio accessimus pro pace reformanda. Comes Tripolitanus, diverticula quærens ad diem statutum in causa nunquam accedebat. Cognita vero et intellecta fraude confederationis initæ, ipsum *P. legatum*, suspectum, imo apertum adversarium habentes, ad apostolicam *merito* appellavimus audientiam, et causam nepotis nostri judicio vestro commisimus, personam nostram, regnum et gentes nostras, sub protectione Dei et vestra committentes, quod per privilegium a beatitudine vestra delegatum obtainere credebamus. Contigit igitur, nocte quadam ante adventum ipsius *P. cardinalis*, cum ointi exercitu nostro vindicantes hereditatem nepotis nostris, partes *Antiochenas* (440) defectu justitiae infestantes, sicut domino placuit, infra muros *Antiochenos* in manu forti intravimus; et, si ad fusionem Christiani sanguinis, et incendium ipsius civitatis manus potentiae nostræ extenderemus, urbs *Antiochena* capta foret; sed, pietate et Dei timore moti, et Christianitati miserando compatientes, dominum patriarcham. *Antiochenum* ad nos accersitum inter nos et *Antiochenos* rogavimus, optatæ pacis esse mediatorem. Et, dum de pace tractaretur, ecce, Templarii, quos præcibus et mandatis vestris honorabamus, et quibus in tota guerra deferebamus, salvatis possessionibus et tenimentis illorum, quos amicos, non adversarios, tanquam viros religiosos habere sperabamus, sine *dissidencia* (441) facta contra nos dentes acuerunt, turres munierunt, arma excusserunt, exercitum nostrum intus et extra muros civitatis *Antiochenæ* sagittaverunt, vexillum (442) *Balzatum* contra nos paraverunt, et, quod gravius est Christianum effuderunt sanguinem, postposito religionis ordine. *Hæc infra* (443) cum comite Tripolitano et *Antiochenis* (444) unanimes, perfido Soldano Alapiæ sunt confederati; sic suis machinationibus ab acquisita hereditate sua nepotem nostrum, pupill-

(439) Sio, et in cod. Reg. citat. a Baluzio in marg. In Gestis vero, *specie*. Et mox *Antiochæ* pro *Antiochenas*.

(440) Gesta om. hoc verbum; infra *Antiochenorum* legunt pro *Antiochenas*, et *Antiochæ* pro *Antiochenos*.

(441) *Gesta, dissidentia*.

(442) Legendum esse omnino *Ba'danum*, censet *Cangius*, *Gloss.* tom. I, col. 952.

Sic, et in Cod. Reg. citato a Baluz. in marg. cod d. Pod. et Fux, citati ab eodem, *Baloenum*, in Gestis vero *Baldanum*. — « *Baldanum*, vexillum. Epistola Livonis (leg. Leonis), regis Armeniæ, in Gestis Innocentii PP. III, pag. 127 (in edit. vero nostra, pag. 74.) *Sine dissidencia facta contra nos dentes acuerunt.. exercitum nostrum intra et extra muros Antiochæ sagittaverunt, vexillum Baldanum, contra nos paraverunt.* ms. regium *balsanum* Fuxense *balsanum* præferre me monuit V. Cl. Stephan. Baluzius: unde, *Baldaki-*

A lum, orphanum, sub protectione Dei et vestra depatum, alienaverunt, et sic non expectata vulnus ab hoste tulimus; quod moleste ferentes, possessiones et tenimenta, quæ in regno nostro Templarii possidebant, *sustinuimus* (445), et a terra nostra illos eliminavimus. His ita peractis, dominus *P. cardinalis*, Templariis confederatus, inter nos et Templarios pacem reformare quærens, nos ad restitutionem rerum, Templarii nuper ablatarum, primum viva voce, postea secundo ac tertio scriptis et nuntiis, instanter compellebat. Ad quod respondebamus, dicentes: Parati sumus, amore sedis apostolicæ, Templariis restituere nuper ablata, si in ordine suo promiserint se de cætero, neque infra muros neque extra muros *Antiochiae*, justitiae et *drichturæ* (446) nepotis nostri adversari, sed sint, sicut viri religiosi, salvi et securi in domibus et possessionibus suis; contra quæ Templarii, arrogantiæ stimulo suffulti, opponebant, se muros *Antiochenos* (447) contra justitiam et *drichturam* nepotis nostri semper defendere, ordine *religionis* postposito. Cum vero de concordia inter nos et Templarios nihil profici posset, dominus *P. cardinalis*, absente domino Catholico, parte nostro *venerabili Antiochiz* (448) super eadem causa concilium celebravit, et, post appellationem nostram iteratam ad apostolicam audienciam, sententiam excommunicationis in terram nostram promulgavit salvis confessionibus infirmorum, baptisterio et sepelitione mortuorum. Super eadem *sententias suas litteras* (449) ad dominum Catholicum Armenorum destinavit, ut ex abrupto per totum Catholicatum sententiose interdictio promulgaretur. *In tis omnibus non interfuit dominus S. cardinalis et legatus* (450). « (451) Convenientibus itaque domino Catholico, et pluribus suffraganeis Catholicatus in unum, communicato diu consilio, mirati sunt de tanta et tam subita exasperatione, absente Catholico, in Armeniacam Ecclesiam facta; et, reducentes ad memoriam hoc quod statum fuerat inter dominum *P.* (452) cardinalem, et *J.* « *Catholicum Armeniae*, quia de concilio absens fuit ipse Catholicus, ei sine consensu suo data est in

num legendum forte. » *Hactenus Cangius.*

(443) Sic diserte legitur in *Apographo Conti*. Quid sibi velint hæc verba, nos non satis intelligere faciemus. In Gestis rectius, *hi.*

(444) *Gesta, Antiocheno.*

(445) Sic, et in cod. Vatic. In cod. Valicell. *savivimus*, in Gestis, *saisivimus*.

(446) *Gesta, recturæ.*

(447) *Gesta, Antiochiz*, et mox *directuram prodrichturam* legunt et infra verbum *religionis* omittunt.

(448) *Gest. et venerabili Antiocheno patriarcha.*

(449) *Gesta, litteras suas cum sententia.*

(450) Hæc in Gestis desunt. Rursus hic Raynaldus.

(451) « Quæ sequuntur, addita sunt ex Annali bus Odorici Raynaldi. » *BALUZ. in not. ad. marg. Gest.* pag. 75, col. 1. Nos, eadem ad fidem Apographi Conti exhibenbus.

(452) *Rayn. Petrum*, *Hic et infra et mox J.* omittit.

« diæcesi sua (435) a cardinale interdictionis sen-
 « tentia, censuere patres nostri, illam non teneri
 « (454) nec observari (455) sententiam, dicentes :
 « Qui de mamillis matris nostræ primo lac dulce
 « et suave sugere sperabamus, nunc autem fel
 « amarum et acetum potamus; sperabamus imbre
 « salutifero irrigari, non a grandinosis procellis
 « tempestari; qui vero nimium emungit, ut bene
 « scitis, elicit sanguinem. Quæcum ad notitiam do-
 « mini S. (456) cardinalis et legati, devenisset, mo-
 « leste tulit; et, habito consilio cum domino P.
 « collegato suo, ad se accedente, quia instantis-
 « sime ad audientiam vestram appellabamus, pro-
 « cellam in auram, consilio domini S. cardinalis,
 « convertere studuerunt. Sicque factum est, ut, ex
 « mandato dominorum cardinalium, illustris regis
 « Hierusalem (457) et Cypri, omniumque nobilium
 « perigrinorum, mense Septembribus, ad partes Acon,
 « pro reformatione pacis inter nos et Antiochenos
 « et Templarios, nuntium nostrorum, nobilem Con-
 « stantium de Camardesio (458), dilectum consan-
 « guineum nostrum delegavimus, et, mediante sa-
 « pientia et discretione domini, S. cardinalis, juris
 « et æquitatis amatoris, pax reformata est inter nos
 « et Templarios, sicut per litteras ipsius intelligere
 « poteritis. Nos vero, nunquam a mandatis sanctæ
 « Romanæ Ecclesiæ recessimus, nec recedemus vita
 « comite, quanquam dominus P. cardinalis ab ea
 « nos eliminari laboret nos igitur, qui, Dei et ve-
 « stri gratia, tempore pontificatus vestri, nova su-
 « mus planta vestra facti, cupientes ad honorem
 « Dei et sanctæ Romanæ Ecclesiæ fructus odori-
 « feros et suaves producere, ad pedes sanctitatis
 « vestræ recurrimus; flexis genibus rogantes et de-
 « precantes, ut in judicio domini P. cardinalis et
 « legati, quem suspectum, imo apertum adversa-
 « rium habemus, causam nepotis nostri non com-
 « mittatis (459), » et quod nullam super nos, et
 terram nostram habitantes, cujuscunque conditionis
 existant, ex injuncta sibi legatione potestatem de-
 cætero habeat, et ut Templariis per apostolica scrip-
 ta mandando præcipiat, ne de facto Antiocheno
 justitiæ et dicitur (460) nepotis nostri sint adver-
 sarii, sicuti non sunt Hospitalarii, nec alii viri reli-
 giosi, et causam nepotis nostri, de qua sèpius do-
 minationi vestræ scripsimus, non suspectis judici-
 bus, sed talibus personis committatis, qui a recto
 tramite non declinent, sed aqua lance, auditis utris-

A que partibus, sine personarum exceptione, justum
 judicium faciant, quatenus exinde sanctæ Romanæ
 Ecclesiæ ad ædificationem, non extirpationem no-
 vellæ plantæ vestræ, sentiamus provenisse, et, per
 auxilli vestri gratiam, delectabiles exitus matutino
 et vespero gaudeat se planta vestra reperiisse.]
 CXX (461).

LITTERA MISSA PER CATHOLICUM ARMENORUM, AD INNO-
CENTIUM PAPAM TERTIUM.

De eodem arguento, et super quibusdam aliis
 [Reverendissimo in Christo Patri et domino IN-
 NOCENTIO, Dei gratia summo pontifici et universalis
 papæ, JOANNES, per eamdem humilis Armenorum
 Catholicus, sanctitati suæ (462) devotus et obe-
 diens, cum debita obedientia et reverentia, plena
 salutis gaudia.

B Ex ineffabili providentia Domini nostri, a quo
 bonum omne procedit, Armenica Ecclesia, pri-
 matum et magisterium sanctæ Romanæ Ecclesiæ a
 Deo sibi concessum recognoscens, filia ipsius facta
 est devotissima, et nos, ipsius (463), licet indigni,
 minister (464), accedente D. P. tituli Sancti Mar-
 celli presbytero cardinale, legato vestro, ex injuncta
 sibi legatione ad partes Catholicatus nostri (465),
 illi, ob vestri reverentiam, cum clero et grege a Deo
 nobis commisso obviantes, quanta potuimus hono-
 rificentia illum suscepimus, et, mutuis communi-
 cantes aspectibus et colloquiis, per manus ipsius
 sanctæ Romanæ Ecclesiæ et vobis, secundum litte-
 rarum vestrarum tenorem, obedientiam et reveren-
 tiam exhibuimus; atque palleum a beatitudine vestra
 C delegatum, solemnitate celebri ac cum omni humili-
 tate suscientes, promisimus, in ordine nostro,
 singulis quinque annis, per nuntios nostros sanctam
 Romanam Ecclesiam, tanquam matrem et ma-
 gistrum omnium Ecclesiarum, visitare, et in con-
 ciliis cismarinis interesse, et quod in eisdem ecclæ-
 siastica celebrari, nobis absentibus, vel nuntio
 nostro, consilia non deberent, ab utraque parte
 statutum est. Institutiones S. Romanæ Ecclesiæ in
 parte suscepimus, et in parte, propter absentiam
 suffraganeorum nostrorum longe lateque diffusam,
 inducantes, et, quia non sine magna personarum
 deliberatione hoc fieri poterat, convenientibus præ-
 latis nostris, vel majori parte prælatorum (466), in
 uno tempore constituto, ipsorum consensu, ne in
 Ecclesia scandalum oriretur, institutiones vestras,
 in quibus concordaremur, suscipere proposuimus.]
 D

(453) Sic, et apud Raynald. Baluzius legend. in diæcesim suam.

(454) Rayn. tenere.

(455) Sic, et apud Raynald. verum ait in not. marginalib. addendum esse, debere.

(456) Rayn. omittit hic et infra.

(457) Rayn. omittit.

(458) Rayn. de Camardesio.

(459) Hactenus Raynaldus.

(460) In Gest. directuræ; in cod. Vallicel. astri-
ctione.

(461) Epistolæ hujus pars exhibetur in Gestis

Innocentii, § cxvii. Quæ illic leguntur, hic unicus inciusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

(462) In Gest. vestræ, et infra ejus legunt pro ipsius.

(463) Gesta omittunt.

(464) Gesta, ministri ejus, et mox domino Petro legunt.

(465) Gesta hic add. ubi, et infra legunt ampliæ bus pro aspectibus.

(466) Gesta legunt ipsorum, et mox ab assensu, pro consensu.

Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 32.

Hæc infra (467). Ante adventum autem domini P. cardinalis, orta est discordia inter dilectum nostrum L. illumrem regem Armeniæ et Templarios, sicut per litteras ipsas intelligere poteritis. Ad eujus pacis reformationem ipsum legatum bona fide vacare credebamus, quem postea perceperimus, ex vera quorumdam relatione, Templariis esse confederatum. Cum autem de dicta pace nihil profici posset, prædictus P. cardinalis, auctoritate sua, nobis absentibus, Antiochiæ concilium celebravit, et excommunicationis sententiam, contra statuta in susceptione pallei ex utraque parte ordinata, per totam diœcesim nostram promulgavit, ac super eadem sententia litteras nobis destinavit, quas cum perlegi studiose faceremus, ipsarum tenorem omni amaritudine conditum intelligentes, ultra quam credi potest, moleste tulimus, tum propter bonam spem et fiduciam quam de patrocinio vestro habebamus, tum propter priora exempla, quæ ad nostri informationem procedere confidebamus. Communicato itaque consilio diu cum fratribus nostris, archiepiscopis, episcopis et aliis viris religiosis astantibus, non modicum mirati sumus de tanta exasperatione, sine assensu nostro in Armeniacam Ecclesiam illata, fratribus nostris una voce dicentibus: Qui de mamilliis matris nostræ primum lac dulce et suave sugere credebamus, fel et acetum amarum potamus; confidebamus materna pietate de bono in melius proficiendo in doctrina apostolica informari, et imbre salutifero irrigari, non grandinosis procellis tempestari. Et sic consenteaneum esse rationi capitulo nostro venerabili visum est, ipsam sententiam, sine consensu nostro in diœcesi nostra latam, non debere promulgari nec observari, donec ad notitiam vestram per litteras nostras et nuntios devenisset, fraude etiam confederationis comperta inter ipsum legatum et Templarios. Tandem, mediante sapientia et discretione domini S. tituli Sanctæ Praxedis presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, mense Septembbris Acon pax reformata est inter dilectum filium, regem Christianissimum et templarios, sicut per litteras regias intelligere poteritis. In his reverendæ paternitatib; vestræ cum omni devotione supplicamus ne brachium præsumptuosæ audaciæ Templariis largiamenti in novæ plantæ vestræ perniciem. Clerici vestri, divina inspirante gratia, facti sumus ethonori vestro et S. Romanæ Ecclesiæ, speciosæ matris nostræ, invigilare et insudare totis viribus teneatur. Eapropter, paternitatib; vestræ reverendæ consulimus, ut relationem Templariorum in bonum militis et inter illustrem regem Armeniæ, dilectum

(467) Sic diserte legitur in apographo Conti. Vide notam ad epistolam proximo superiorem 119.

(468) Epistola hæc reperitur, sed valde mutila, inter Decretales, lib. v, tit. 6, *De Judæis, Saracenis, et eorum servis*, cap. 3; ideoque hic uncis inclusa exhibetur; variae lectiones dantur.

Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 57.

(469) Vide epistolam libri tertii 45, not.

A in Christo filium vestrum et Templarios, pacem et concordiam et amicitias semperternas seminare studatis; nam nimium timendum est, ne, quod absit! exortis inter eos discordiis, reliquæ Christianitatis discrimen aliquod incurvant, et vos navi periclitanti ante submersionem manum consilii et auxilii sic porrigitatis, ut ad portum salutis, mediante sollicitudine vertra, pervenire valeat. [Ad omnia igitur mandata vestra promovenda nos fideles et devotos inveneritis executores.]

CXXI (468).

..... ARCHIEPISCOPO SENONENSI (468), ET..... PARISIENSI EPISCOPO (470).

Ut Judæorum insolentiam compescant.

(Id. Julii.)

B [Et si Judæos, quos propria culpa submisit perpetuae servituti, Cum Dominum crucifixerint, quem sui prophetæ prædixerant ad redemptionem Israel in carne venturum (471), pietas Christiana receptet et sustineat cohabitatem illorum, quos etiam propter eorum perfidium, Saraceni, qui fidem Catholicam persequuntur, nec credunt iu crucifixum ahillis, suslinere non possunt, sed polius a suis finibus expulerunt, in nos vehementius exclamante, eo quod sustineantur a nobis, qui ab ipsis crucis patibulo condemnatum Redemptorem nostrum veraciter confitemur, ingrati tamen nobis existere non deberent, ut rependerent Christianis de gratia contumeliam, et de familiaritate contemptum, qui, tanquam in nostram misericorditer familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendunt, quam, juxta vulgare proverbium, mus in pera, serpens in gremio et ignis in sinu, suis consueverunt hospitibus exhibere. Accepimus autem, quod Judæi, quos gratia principum in suis terris admisit, adeo facti sunt insolentes; ut illos committant excessus in contumeliam fidei Christianæ, quos non tantum dicere, sed etiam nefandum cogitare. Faciunt enim Christianas filiorum suorum nutrices (462), cum in die Resurrectionis Dominicæ illas recipere corpus et sanguinem Jesu Christi contingit, per triduum; antequam eos lactent, lac effundere in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia et inaudita committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne divinam indignationem incurrrant, cum eos perpetrare patiuntur impune quæfidei nostræ confusionem inducunt. Rogavimus igitur charissimum filium nostrum in Christo, Philippum, regem Francorum illustrem (473); mandavimus etiam nobilibus viris... duci Burgundia, et... comiliisæ Trecensi, ut latiter reprimant Judæorum excessus, ne cervicem perpetuæ servitutis jugo submissam præsumant erigere contra reverentiam

(470) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(471) Hæc omittunt Decretal., ut mox verba Italico charactere distincta; infra pro rependerent legunt reddant.

(472) Decret. add. et, quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare, et mox faciunt post effundere intersetunt.

(475) Vide epistolam libri septimi 1° 6.

fidei Christianæ, inhibentes (474) *districtius, ne de cætero nutrices, vel servientes habeant Christianos* (475), *ne filii liberæ filii famulenteur ancillæ, sed, tanquam servi a Domino reprobati, in cuius mortem nequierer conjurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos et illos servos effecit; quia, cum jam incæperint rodere more muris et pungere sicut serpens, verendum est ne ignis receptatus in sinu corrosa consumat. Quocirra, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, prædictum regam et alios ad hanc partem nostra ita diligenter monere ac efficaciter inducere procuretis, quod Judæi perfidi de cætero nullatenus insolecant sed sub timore servili prætendant semper verecundiam culpæ suæ, ac reverantur honorem fidei Christianæ. Si vero Judæi nutrices et servientes non dimiserint Christianos, vos auctoritate nostra suffulti, sub excommunicationis pena inhibeatis districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod au-deant exercere.]*

Datum Idibus Julii.

CXXII.

INSTRUMENTUM.

Quo Guillelmus, Marchio, filius marchionis Pelavicini, spondet se paritum mandatis papæ.

(ii Kal. Aprilis.)

In nomine Domini. Millesimo ducentesimo quinto xi Kalendas Aprilis, indictione octava, in præsentia inferiorum testium, dominus Guillelmus, marchio, filius marchionis Pelavicini, juravit ad sancta Dei evangelia stare manutatis Ecclesiæ Romanæ et domini papæ, nominatim pro offensione quam fecerat Romanæ Ecclesiæ, domino coran Egidio, Mutinensi episcopo (476), et coram domino Radulfo, Reginensi archidiacono, cui vicem suam Reginensis episcopus (477) commiscerat, qui erant delegati a domino papa ad ipsum recipiendum, et ipsi, eum verberando et ecclesiæ intromittendo, statim absolverunt eum, et postea præceperunt ei ex debito jure, quod de cætero non impertiret neque exponilaret nuntium Romanæ Curiae, nec violentas manus injiceret in aliquem clericum, vel conversum, vel ecclesiasticam personam, nisi se defendendo, vel nisi inveniret aliquem cum propria uxore turpiter commorando. Actum sub porticu domus Ecclesiæ Sancti Jacobi de Casa Dei faciliter. Ibi vero tunc D rogati fuere dominus Guidottus, abbas monasterii Sancti Joannis de Parma; dominus Prosper, abbas de Regio; dominus Radulfus, ejus monachus; dominus Albertus, monachus Sancti Joannis; dominus Bernardus capellanus episcopi de Regio; dominus Andreas de Casa-Dei; Marcellus de Curviaco; Raymundus Caput de Lupi; Gerardus Armenellus, et Joannes Confalonierius, qui ambo sunt de Placentia; Gerardus de Sancto Marco; Hugo Punse Collus, serviens abbatis de Sancto Joanne; Odolinus; Nicolaus; et alii plures, qui ad hoc fuere rogati testes. Ego, Bernardus Laurentiorum, notarius Sacri Palatii, interfui, et hanc chartam rogatus scripsi.

CXXIII.

INSTRUMENTUM.

Quo idem marchio, ad obtainendam absolitionem, arcem Landusium episcopo Mutinensi tradit in jus proprietarium, et de eadem investituram accipit.

(xi Kal. Aprilis.)

B In nomine Domini. Millesimo ducentesimo quinto xi Kalendas Aprilis, indictione octava, in præsentia inferiorum testium, dominus Guillelmus, marchio, filius marchionis Pelavicini, donavit et tradidit quamdam arcam, quæ vocatur Landasia, jure proprietario domino Egidio, Mutinensi episcopo et domino Radulfo, Reginensi archidiacono, cui Reginensis episcopus vices suas super absolutione anathematis impertienda dicto Guillelmo commiserat, nomine Romanæ Ecclesiæ et domini papæ; qui, scilicet Egidius, Mutinensis episcopus et Radulfus, Reginensis archidiaconus, vice et nomine domini papæ, incontinenti investivere dictum Guillelmmum de præfata arce per feudum honorifice. Ibidem vero dictus Guillelmus juravit fidelitatem Romæ Ecclesiæ et domino papæ, contra omnes homines, salva tamen fidelitate suorum anteriorum dominorum. Actum sub porticu domus ecclesiæ Sancti Jacobi de Casa-Dei feliciter. Ibi vero testes rogati fuerunt, dominus Guidottus, abbas monasterii Sancti Joannis de Parma; dominus Prosper, abbas de Regio; dominus Radulfus, ejus monachus; dominus Albertus, monachus Sancti Joannis; dominus Bernardus capellanus episcopi de Regio; dominus Andreas de Casa-Dei; Marcellus de Curviaco; Raymundus Caput de Lupi; Gerardus Armenellus, et Joannes Confalonierius, qui ambo sunt de Placentia; Gerardus de Sancto Marco; Hugo Punse Collus, serviens abbatis de Sancto Joanne; Odolinus; Nicolaus; et alii plures, qui ad hoc fuere rogati testes. Ego, Bernardus Laurentiorum, notarius Sacri Palatii, interfui, et hanc chartam rogatus scripsi.

CXXIV.

MUTINENSI (477), ET REGINENSI EPISCOPIS.

Quod ipsi in absolvendo Willelmo Pelavicini fecerant, ratum esse jubet (478),
(xiii Kal. Augusti).

Quam graviter nobilis vir, Willelmus, filius Pela-

(474) Decral., *inhibemus ergo, loco Royuvimus... inhibentes, et infra om. que cursivo charactere distinximus.*

(475) A Philippo Augusto Galliæ finibus pulsi sunt Judæi, quod servos et ancillas, quod domi habebant, a recta religione ad Judaicam superstitionem avocarent. Rigord. in Vit. Philipp. Vide etiam *Guil. Briton. I. Philiipp.*

(476) Vide epistolam lili terrii xxxii, not.

(477) Petrus, ad Reginensem sedem promotus anno 1187, postremam diem obiit anno 1212. UGHEL. Ital. sacr. tom. II, col. 303.

(477*) Vide notas ad epistolam hujusce libri o-tavi 122.

(478) Vide epistolam proximo superiorem 1:5.

vicini, non tam Romanam Ecclesiam, quam divinam A offendit majestatem, spoliando dilectum, filium, P. (478^a) nunc tituli Sancti Marcelli presbyterum, tunc Sanctæ Mariæ in via Lata diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, ad præsentiam bonæ memorie Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, de Polonia redeuntem, vestra fraternitas non ignorat, cum non solum per Lombardiam, verum etiam per alias mundi partessit publice divulgatum. Unde, nos, qui, antequam idem cardinalis ad sedem apostolicam pervenisset, præfato prædecessore nostro defuncto in apostolatus officio fuimus substituti, de tanta offensa valde commoti, ecclesiastica districtio- nis rigorem non solum in auctorem tanti facinoris verum etiam in complices ejus curavimus exercere, ita, quod de universis ablatis tam ipsi quam suis fuit integre satisfactum. Quia vero majorem reputavimus injuriam quam jacturam, non protinus dictum Willelmum duximus absolvendum, sed tandem eum jussimus tanquam excommunicatum ab omnibus arctius evitari et terram ejus sub ecclesiastico interdicto concludi, donec congrue satisfaceret de injuriis irrogatis, qui, tandem divina inspiratione compunctus, suum humiliiter recognovit excessum plenamque satisfactionem promittens, absolutionis gratiam imploravit. Nos igitur, ejus exemplo, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, per vos secundum formam Ecclesiæ mandavimus ipsum et terram ejus absolviri. Tu vero, frater Mutinensis episcope, per teipsum, et tu, frater Reginensis, per archidiaconum tuum recepto a præfato nobilitamento, quod nostris per omnia staret mandatis, super offensa prædicta ipsum secundum formam Ecclesiæ absolvistis, injungentes eidem ex debito juramenti, quod de cætero nuntios Ecclesiæ Romanæ nec caperet, nec spoliaret, nec etiam impeditret: qui, mandatum reverenter suscipiens, statim donavit et tradidit in manibus vestris, ad opus et utilitatem apostolicæ sedis, jure proprietario, quamdam suam arcem, quæ Landasia nuncupatur, quam vos eidem nomine nostro concessistis in feudum, juramentum fidelitatis recipientes ab ipso, si- cut vassallus domino facere consuevit. Licet autem concedendi roccam illam in feudum nullam a nobis reperitis potestatem, quia tamen obsequium præfati nobilis et hæredum suorum, nobis et Ecclesiæ Romanæ potest esse multipliciter fructuosum, nos, quod bona intentione fecistis, ratum habemus, per apostolica vobis scripta meudantes, quatenus sumdem nobilem moneatis, ut de cætero per seipsum et suos ad honorem et profectum apostolicæ sedis prudenter et potenter intendat.

Datum, xiiij. Kal. Augusti.

—

(478^a) De isto jam actum est sèpius.

(479) Epistolam hanc laudare videtur Raynaldus, u. annum 1205, § 12: sed ejusdem revera partem exhibet ibid. § 28 et 29. Quæ illic leguntur, hic un-

CXXV (479).

N (Deest inscriptio.)

Ut Philippum regem Franciæ ad subveniendum terræ sanctæ inducunt.

Inter occupationes diversas, et utinam non adversas, quas præter solitum, imo plus solito sustinemus, illa vos angit amplius et conturbat, quæ nos ad terræ sanctæ succursum excitat et invitat. Licet enim pro ipsa sit a multis multipliciter laboratum, ad illum tamen necessitatis articulum, peccatis exigentibus, jam devenit, ut, nisi ei quanto citius succurratur, omnis omnino spes pereat non solum de recuperatione partis amissæ, verum etiam defensione retenta (480). [Inopinata namque captione Constantinopolitanae urbis audita, tam peregrini qui erant in Hierosolymitana provincia, quam indigenæ qui habitabant in ipsa, ad Constantinopolitanas partes subito transierunt; ita, quod ipsa Hierosolymitana provincia remansit viris et viribus pene penitus destituta, quinetiam opibus et operariis vacuata; quodque periculosius reputatur, cum Hierosolymitanus patriarcha decesserit, nostri recessere legati, et, filio regis defuncto, qui successurus erat in regnum, rex quoque diem clausit extremum, nec est in ea qui spiritualiter vel temporaliter præsit ac prospicit. Ad cumulum autem majoris timoris et doloris accedit, quod inter comitem Tripolitanum et regem Armeniae, qui pro Antiocheno principatu contendunt, tanta viget discordia, tantaque geritur guerra, ut ille pugillus hominum, qui remansit in terra, quasi totus sit divisus ad pugnam. Nam Templarii sovent comitem et Hospitalarii favent regi. Antiochenus populus sequitur viam comitis et patriarcha prosequitur partem regis. Filius autem Saladini, qui est soldanus Aleppiæ, Tripolitanum adjuvare videtur, sed eumdem impugnat dominus Denezin. Saphidinus vero, qui dominatur in Damasco, Babylonie et Ægypto, postquam Constantinopolitanae urbis captiōnem audivit, adeo cum omnibus Saracenis indoluit, ut maluissent Hierusalem occupatam esse a Christianis, quam Constantinopolim a Latinis. Statimque inita tregua cum omnibus inimicis, ipse met personaliter longe lateque discurrir, ut contra Christianos confederet universos. Rex quoque Blachorum et Bulgarorum, cum Cumanis, Turcis et Græcis, adversus Latinos pugnantes, Domino permittente, vicerunt, majoribus in bello peremptis. Unde, cum multitudine signatorum redire vellet ad propria, dilectus filius, P. tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, de qua valde dolemus, ut ipsam multitudinem ad Constantinopolitani defensionem imperii retineret, a voto crucis absolvit, plenam eis peccatorum remissionem indulgens, qui per annum facerentib[us] moram. Quare, cum nullus omnino succursus exspectetur ad præsens in Hierosolymitanam provinciam profecturus, supramōcis inclusa sunt.

(480) Quæ sequuntur, prout indicat Raynaldus, loc. cit. in epistolo proximo sequenti repetuntur.

dum timemus, ne Saraceni ad occupandum residuum terræ sanctæ fortius animentur, ut, ipsa penitus occupata, tollatur Christicolis occasio transfretandi, sicque Constantinopolitanum imperium recuperetur a Græcis, quod utrique vehementer affectant. Cum igitur in tanto necessitatis articulo non sit nobis aliquatenus dormiendum, profecto nec sollicitudinem cordis, nec laborem corporis recusamus, dummodo terræ sanctæ subvenire possimus. Unde, cum a charissimo in Christo filio nostro, Philippo, illustri rege Francorum, præcipuum super hoc subsidium exspectetur, quem ob hoc Deus adeo magnificavit et exaltavit inter universos principes Christianos, ut regi regum in hac summa necessitate principaliiter ipse succurrat, *fraternitatē vestræ* (481) per apostolicas scriptas *mandamus* atque præcipimus, quatenus ad ejusdem regis præsentiam accedentes exponatis ei fideliter omnia supra scripta, et inducatis diligenter eumdem, ut ad subsidium terræ sanctæ prudenter ac potenter intendat, requirentes ex parte nostra, ut super hoc nobis impendat consilium et favorem, et quod inveneretis, nobis quanto citius intimetis.

CXXXVI (482).

PETRO, TITULI SANCTI MARCELLI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, PRESBYTERO CARDINALI.

Reprehendit legatum, deseruisse terram sanctam, etc.
(vi Id. Julii.)

[Auditio jam pridem, quod tu et dilectus filius noster (483), tituli Sanctæ Praxedis presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, relicta in multæ necessitatis articulo (484) Hierosolymitanæ provinciæ, Constantinopolim navigio veneratis, mirati sumus non modicum et turbati, *ejusdem terra* imminentem periculum formidantes. Et « (485) ecce, quod verebamur accidit, et quod timuimus jam evenit. Nam, præter id, quod, bona memoriæ patriarcha Hierosolymitano tunc temporis viam universæ carnis ingresso, Ecclesia Hierosolymitana vacabat, et ex guerra, quæ tunc inter charissimum in Christo filium nostrum, regem Armeniæ illustrem et Tripolitanum comitem, super principatum Antiocheno vertitur, inter Christianos æmulatio quedam erat, postmodum, ex inclytæ recordationis A. regis Hierosolymitani, et filii ejus, obitu im proviso, regnum Hierosolymitanum pene penitus

A « est omni regimine destitutum (486). » Et, quia vos qui ibidem majus debueratis expectare subsidium, et ad succurrentum eidem terræ, tam exemplo quam verbo alios incitare, pro vestre voluntatis arbitrio exinde in Græciam navigastis, et non solum peregrini, sed etiam indigenæ terræ, vestris vestigiis inharentes, Constantinopolim devenerunt, venerabili fratre nostro, archiepiscopo Tyrensi, vos pariter subsecuto; remansit ergo terra illa, recentibus vobis, viris et viribus destituta, et facta sunt novissima ejus, occasione *vestra* (487), pejora prioribus, cum omnes amici ejus illam vobiscum reliquerint, nec sit qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Unde, facti videntur hostes ejus in capite, si fœdus treugarum voluerint violare, quod etiam a quibusdam dicitur, rege ac filio ejus expirantibus, expirasse. Turbamur igitur inter nos ipsos non modicum, et contra vos merito commovemur, quod in hoc consilium devenistis, ut simul relinquatis *terram illam* quam Dominus sua præsentia consecravit, et in qua nostræ redemptio mysterium rex noster ante sæcula novissimis temporibus est mirabiliter operatus. Quamvis sane venerabilis frater noster... quondam episcopus Vercellensis, in patriarcham Hierosolymitanum fuerit postulatus, et nos, postulationem approbantes ejusdem, jam ei pallium duxerimus concedendum, propter occupationes tamen multiplices non tam cito forsitan poterit transfretare. Debueratis ergo causam vestre legationis attendere, ac sollicite cogitare, quod non ad capiendum Constantinopolitanum imperium, sed defendendas reliquias terræ sanctæ, ac perdita, si daret Dominus, restauranda, vos duxerimus delegandos, mittentes vos non ad capescendas divitias temporales, sed promerendas æternas, cum nos, et fratres nostri, in expensis vobis providerimus competenter. Auditio autem nuper, et per tuas litteras intellecto, quod universos crucesignatos, qui in defensione Constantinopoleos a præcedenti Martio usque ad proximum morarentur, a voto peregrinationis et onero crucis absolveras, contra te non potuimus non moveri, cum nec debueris nec potueris talia ullen tenus attentare, quicunque tibi contra (488) suggererent, et quoconque modo seducerent mentem tuam. Cum enim (489) ad hoc specialiter et principaliter assumpserint signum crucis, et hoc

D

ex Raynaldo, etiam ex codice mss. Vallicellano sæpius jam laudato, ad majorem diligentiam, ad marginem notavimus.

(483) In Gestis add. *Soffredus*.

(484) Sic, et in Gest. codice Pod. cit. a Buluzio in marg. *pericolo*; infra Gesta legunt *eidem* pro ejusdem.

(485) Hæc apud. Raynald.

(486) Huc usque Raynald.

(487) Gesta legunt *horum*, et iufra *eum pro terram illam*.

(488) In codice Vallicellano, *italia*.

(489) Gest. add. *illi*.

(481) Apud Baynaldum, *fraternitatem vestram et mox, monemus pro mandamus* et hic desinit.

(482) Epistola hæc inserta est, sed mutila, in Gestis Innocentii, xcvi. Ejusdem fragmenta, tam ex Gestis, quam ex Regesto Vaticano, exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 12 et 13. Integrum, numerisque omnibus absolutam edimus, fidem apographi Conti, nec non apographi alterius, quod ex cod. msº. Bibliothecæ Vaticanæ, jam citato, in quo continetur Formularium Berardi de Napoli, exscribi curavimus. Quæ in Gestis leguntur, hic uncis inclusa exhibentur; quæ apud Raynaldum, duplice ad initium cuju quolineæ virgula in margine apposita distinguuntur.

Varias lectiones, etsi levioris momenti, ex Gestis,

presertim voverint Domino Deo suo, ut in terræ sanctæ subsidium transfretarent, et, a via postmodum errantes, in nimium temporalia commoda usque hodie sint seuti, utrum tibi licuerit immutare taliter, imo pervertere potius volum tam solemne ac pium, tibi relinquimus discernendum. » (490) Ecce etenim, quod cum mero referimus et rubore, unde videbamur hactenus prosecuisse, deficimus et angustiamur unde credebamus potissimum dilatari. Quomodo enim Græcorum Ecclesia, quantumcumque afflictionis et persecutionibus affligatur, ad unitatem ecclesiasticam et devotionem sedis apostolicæ reverletur, quæ in Latinis non nisi perditionis exemplum et opera tenebrarum aspergit, ut jam merito illos abhorreat plus quam canes? Illi etenim, qui non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere credebantur, gladios, quos exercere debuerant in paganos, Christianorum sanguine cruentantes, nec religioni nec ætati nec sexui pepercérunt, incestus, adulteria et fornicationes in oculis hominum exercentes, et tam matronas quam virgines etiā (491) Deo dicatas, exponentes spurciis garsionum (492). Nec sufficit eisdem imperiales divitias exhaustire ac dirumpere spolia principum ac minorum, nisi ad thesauros Ecclesiarum, et, quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderent, manus suas, tabulas argenteas etiam de altaris rapientes, et inter se confringentes in frusta, violantes sacra-ria, cruces et reliquias asportantes (493). » Præterea, cum latere non possit quod inter tot millia hominum est præsumptum, nunquid Saraceni, qui, capta Constantinopolitana urbe, nimio fuerant timore percusi, ex quo intellexerint quod crucisignati post annum sint ad propria reddituri, et jam in eos ultio divina deserviat, quæ iniquitates ipsorum jam incipit flagellare, animos non resument, et pauculas oves, quas velut in deserto luporum moribus reliquistis, nisi sola eis Dei dextera restiterit, non vorabunt (494)? Nos quoque, qua fronte de cætero populos Occidentis ad terræ sanctæ subsidium et præsidium imperii Constantinopolitani poterimus invitare; quibus, etsi non ob propriam culpam, tamen propter factum tuum, aliqui imputabant forsan, quod crucesignati, relicto peregrinationis proposito, absoluti, ad propria revertuntur, et, qui

(490) Iterum Raynaldus.

(491) Sic et apud Raynaldum; in Gestis, et.

(492) Sic, et in Gestis; Cod. Vallicel. garzonum; apud Raynald. gartionum.

(493) Hactenus Raynald.

(494) Cod. Vallicel. devorabunt.

(495) Rurus Raynaldus.

(496) Huc usque Gesta Innocentii.

(497) Quæ sequuntur, duplo ad initium cuiusque lineæ virgula ad marginem apposita distincta, addita esse ex Regesto, ubi exture scribit Raynaldus, ad an. 1205, § 13, ait Baluzius, not. ad marg. Gest. n° 95, pag. 59, col. 2.

(498) Hactenus Raynaldus.

(499) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum (1202), §. 55.

A prædictum imperium spoliabant, illo immunito relicto, referti spoliis terga vertant? » (495) Non sit ergo in ore tuo verbum Domini alligatum, nec sistet quam canis mutus non valens latrare; sed hæc loquere publice, ac coram omnibus protestare, ut tanto te amplius pro Deo et propter Denum objurgantem inveniant, quanto magis te invenerunt hactenus negligenter (496.)] (497) Super absolutione autem populi Venetorum, contra formam ecclesiasticam perperam acceptatam, non arguimus te ad præsens, cum per alias litteras, super hoc ad te speciales liter destinatas, te duxerimus arguendum (498).» His quoque, quæ circa negotium patriarchæ Antiocheni et abbatis sancti P. referti egisse, nunc supersedera decrevimus, ne nimis exaggerare singula videamur. Cæterum, cum ad pieces Constantinopolitani imperatoris illustris, dilecto filio, B. tituli Sanctæ Susanna presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, in Græciam onus legationis duxerimus injungendum, qui jam in Apuliam est profectus, et prædictus cardinalis Sanctæ Præxodie, sicut accepimus, iter arripuerit redeundi, discretioni tuae per apostolica scripta distriote præcipiendo mandamus, quatenus, omni occasione cessante, in terram sanctam, postpositis cæteris, revertaris, ibique prædicti patriarchæ saltem præstoleris adventum, acturus interim quæ ipsius terræ necessitatibus debeant expedire.

Datum iv Idus Julii.

CXXVII (499).

A. ILLUSTRI REGI HUNGARIAE.

C Ut ea, quæ G. clericò episcopi Portuensis, ablata fuerant, ipsi restituere faciat.

(vi Kal. Augusti.)

Providendum est regiæ potestati, ut euntes et redeuntes per terram suam, valeant securè transire, ne regnum videatur carere rectiore, si subdit ad res alienas extendant manus suas. Accepimus autem, dilecto filio, G. clericò venerabilis fratris nostri, P. (509) Portuensis episcopi, conquerente, quod Georgius, frater Savin. Rodominus et Gojan. ei, de ultramarinis partibus redeunti, quinque baldachinos, duo examinata (501), unum rubeum, et alterum jalinum (502), et aliud examitum auro contextum, duo pallia, quinque carpetas (503), tres ampullas balsami parvas, tres sacculos de ligno

D

(500) Vide epistolam libri quinti 69, not.

(501) De examitis jam dictum est supra.

(502) Pro hyanlum, coloris vitri, οὐλινος.

(503) Forsitan legendum Carpeltas. Carpettæ, vulgo Carpelta, inquit Hoffmannus, in Lexico. Sic mulieres tunicae vocantur hodieque in Venetiis, quas Chiridotas dalmatarum vocat Capitolinus, in Pertinace, cap. 8. Καρπατοι Græcis, ut alias notatum, quod καρπη manus obvelabant. Vide Octavium Ferrarium, De re vestiar. lib. III, cap. 9.

Aliter etiam potest intelligi. Academicis enim Cruscanis, Carpeta, est un apparatus di tavola vite, composto al materie grosse di lana, e di pezze di diversi colori. Carpetus idem, reperitur eadem, ut videtur, notione, apud Rymer. tom. II, pag. 378, col. 1. Illic enim agitur de suppellectili Collectoris

aloes, quinquaginta et tres buccararios (504), quin-
quaginta et duos cameratos (505), chirothecas,
marsupia et margaritas, grammata, pannos sara-
cenicos, et unum scrinium, ubi erant reliquiæ et
crux aurea, in qua erat de ligno Domini, duodecim
vasa eburnea, duo texta Evangelii de argento, in
quibus erant reliquiæ, viginti et quinque annulos,
quorum unus magnum hyacinthum habebat, quin-
gentos mazamutinos (506), et alios pannos, et libros
per violentiam abstulerunt. Cum igitur idem male-
factores sub tuo dominio morari dicuntur, sereni-
tatem regiam monemus attentius et hortamur, qua-
tenus dictos malefactores, ut ablata cum integritate
restituant, et de illatis damnis satisfaciant compe-
tenter, tradita tibi potestate compellas. Restituta
vero tandem juheas apud diocesanum episcopum
custodiri, donec per fidem nuntium una cum præ-
dicto clero facias nobis illa deferri.

Datum vi Kalendas Augusti.

*Scriptum est super hoc.... Colocensi archiepi-
scopo.*

Item... Spalatensi archiepiscopo.

Item... Quinquecclesiensi episcopi.

CXXVIII.

ABBATI ET CONVENTU', ALBARENSIBUS.

*Electionem Andræz, præpositi S. Nicolai de Corneto,
in abbatem S. Augustini de Monte-Albo, confirmare
etis præcipit.*

Querelam ex parte vestra recipimus, continentem,
quod monachi Sancti Augustini de Monte-Albo dile-
ctum filium, Andræam, præpositum Sancti Nicolai
de Corneto, sine tuo, fili abbas, consilio et consensu,
contra tenorem privilegii ab apostolica sede vobis
indulti, et consuetudinem hactenus approbatam, in
abbatem sibi eligere presumperunt; unde, postu-
labatis a nobis humiliter et devote, ut electionem
hujusmodi dignaremur in irritum revocare, neve de
cetero posset in eodem monasterio simile attentari,
auctoritate apostolica interdici, et eum, qui pro
tempore fuerit electus, ad præstandam obedientiam
abbati Albarensi canonica censura compelli, asse-
rentes, tam confirmationem electi, quam correctio-

Romani pontificis, iter habentis in Anglia.

(504) *Buccararios*, sic diserte legitur in apogra-
pho. Vos incognita tum Cangio, tum Carpeuterio;
forsa genus quoddam vestiarii, vel oris integu-
menti.

(505) Non potius *camelaucos*? *Camelaucus*, enim,
vel *calamancus*, vel *camelaicum*, vel *etiam cala-
maicum*, Græcis recentioribus καμελάυχον, capitis
integumentum, et pilei genus ex camelorum pilis
confectum, unde nomen, ut auctor est Cedrenus,
tom. I, pag. 159: Εστι δὲ καὶ ἔτερα κατασκευὴ σπu-
ριδός ἀντὶ πίλου τῇ καφαλῇ τιθεμένη. Καλεῖται δὲ ππρ'
Ιταλοῖς καμελά, οὐ καὶ καμελάνχα. Ubi Jacobus
Cœsar, (*Postler. not. ad Cedren. pag. 41, ad calc. t. II.*)
Καμηλάνχα scribunt moderni, et pileolos ex came-
lorum pilis confectos, summo tantum vertici haren-
tes, καὶ πρὸς αὐλέντα, ad cervicem defluentes, ita vo-
cant. »

Suidas vero aliter (tom. II, pag. 236, Καμηλάνχιον).
Καμηλάνχιον Ῥωμαῖων ἡ λέξις. Πηθείη δὲ ἀν καὶ Ἐλ-
ληνιστὶ πάρα τὸ καῦμα ἐλαύνειν.

Καμηλάνχιον. Ρωμ. Latina, potest tamen hoc vocabu-

A nem monasterii ad Albarensem abbatem ex induito
sedis apostolicæ pertinere. Cum autem monachi
Sancti Augustini prædicta negarent, nos examinationem
negotii Tuscanensi (507) episcopo duximus
committendam, qui, testibue utrinque receptis.
allegationibus prudenter auditis, et privilegiis dili-
genter inspectis, causam ipsam ad nostrum remisit
examen sufficienter instructam. Nos igitur, causa
meritis subtilli examinatione discussis, intelleximus
evidenter, dispositionem monasterii a sapienti a
bonæ memorie Innocentio papa II, sub eo tenore
Albarensi abbati fuisse commissam, ut, salvo jure
apostolicæ sedis, religionem in eodem monasterio
conservaret, et ad spiritualium et temporalium in-
tenderet incrementum. Per testes autem emperi-
mus esse manifeste probatum quod a quadraginta
annis, de consensu Albarensis abbatis, in eodem
monasterio sunt quinque abbates electi, qui ab
eodem sunt confirmati, eique regularem obedien-
tiā promiserunt, quamvis nissa sit pars adversa
probare, quod post contradictionem et appellatio-
nem hæc fuerint usurpata. Privilegia quoque nobis
exhibuit, quibus astrarere intendebat, electionem
abbatis ad monachos Sancti Augustini libere per-
tinere. Cum igitur præsumptum Sancti Augustini con-
nobium ad jus et proprietatem B. Petri pertinet,
nihilque vobis vindicare possitis in eo, nisi quod
est vobis in ipso ab apostolica sede commissum,
sententialiter definitus, ut monachi præfati cœno-
bii regulariter sibi possint abbatem eligere, requi-
sito consilio Albarensis abbatis, qui tamen repro-
bare non possit idoneum, sed electum canonice
debeat confirmare, corrigens in eodem monasterio
quæ corrigenda cognoverit, et statuens quæ viderit
statuenda, sic tamen, ut abbatem: sine speciali man-
dato Romani pontificis deponere non præsumat.
Electus autem et confirmatus ei vice nostra re-
gularem obedientiam repromittat, cum in eo zul-
lam, nisi commissam sibi a Romano pontifice,
habeat potestatem. Electionem vero, de prænomi-
nato præposito factam, non oportuit irritari, cum
lum deduci a Græco καῦμα ἐλαύνειν, quod æstum pro-
pulsare significat.

Camelaucus, idem, est vestimentum papæ. An-
astasius, (in *Constantino PP.*) « Apostolicus pontifex
cum camelaucio, ut solitus est Romæ procedere, et
palatio egressus, etc. » Vignolius (*not. ad Libr.
Pontific. tom. II° pag. 8*) in codice Vaticano legi
caumelugo monet. Qui plura velit, adeat Cangium,
Glossar. tom. II, col. 73; etsi veri summi diligentia
aliquid defuisse, prout ex hac nostra notula patet,
dici possit.

(506) De mazamutinis, vel masmodinis, jam eg-
mus supra.

(507) Num etiam Viterbiensi? Tuscanensem enim
episcopatum cum Viterbiensi, temporibus Celestini
papæ III, unitum fuisse notum ast. Vide UCELL.
Ital. sacr. tom. I, part. sign. cod. 306. Tuscanensi
vero cum Viterbiensi unitæ Sedi, hoc in quo nunc
versamur anno, præter Raynerius II, de quo
jam egimus supra. Vide Epistolam libri quinti 93,
not.

ipso, consentientibus monachis, electioni renun-
tiaverit de se factæ prius quam ad nostram præ-
sentiam accessissent. Nulli ergo nostræ defini-
tioni, etc.

Datum.

CXXIX (508).

CALOJOANNI, REGI BULGARORUM ET BLACHORUM.

*Ut faciat pacem cum Latinis, et libret imperatorem
Constantinopolitanum quem tenet captivum.*

[Ex illa gratia speciali, qua te gloriſcamus
inter omnes principes Christianos, usque adeo te
diligimus, ut ad tuum commodum et honorem
efficaciter aspiremus, pro certo sperantes, quod
tu, in devotione sacrosancte Romanæ Ecclesie,
matris tuæ, proficere debeas incessanter, per cuius
merita gloriosum acquisivisti triumphum adversus
eos qui te nitebantur graviter molestare (509).
Cum igitur regium diadema et militare vexil-
lum a nobis per legatum apostolicæ sedis acce-
peris, ut regnum tuum beati Petri sit speciale,
providere volumus diligenter, ut, ab hostium
undique liberatus incursibus, tranquilla pace
laeteris. Noveris ergo, fili charissime, quod in-
gens exercitus de occidentalibus partibus est
in Græciam profecturus, præter illum qui nuper
accessit. Unde, tibi, et terræ tuæ debes sum-
mopere providere, ut, dum potes, pacem in eas
cum Latinis; ne, si forte ipsi ex una parte, et
Hungari ex altera, te studuerint impugnare, non
facile possis resistere conatibus utrorumque.
Quocirca, serenitati tuæ suggerimus et consu-
limus recta fide, quatenus, cum Balduinum, Con-
stantinopolitanum imperatorem, dicaris tenere
captivum, ita tibi provideas, ut per liberationem
ipsius veram et firmam pacem facias cum Latinis
ut ab impugnatione tua et terræ tuæ penitus
conquiescant. Nos enim, Henrico, fratri ejusdem
imperatoris, qui Constantinopoli præst exercitui
Latinorum, per apostolica scripta mandamus, ut
ad pacem tuam pro liberatione ipsius impe-
ratoris Latinos inclinet, et a tua molestatione
cesset omnino. Inspiret itaque tibi Deus, ut
nostris monitis et consiliis acquiescas, quatenus
regnum tuum, quod beato Petro et Ecclesiæ
Romanae devotissime dedicasti, ab omni pertur-
batione servetur illæsum, ad quod diligens stu-
dium impendere cupimus et operam efficacem.]
Scriptum est..... Trinovitan. archiepiscopo,

(508) Epistola hæc inserta est in Gestis, § cvii, ubi tamen quædam desunt in fine. Ideoque hic uncis inclusa exhibetur. Eamdem, sed mutilam, exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 21. Quæ apud ipsum leguntur, hic duplice ad initium coiunctæ lineæ in margine virgula distincta sunt.

(509) Hæc apud Raynald.

(510) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 30.

(511) Epistola hæc legitur, sed mutila, in Gestis, § 105. Ejusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 17 et seqq.

A • Bulgarorum et Blachorum Primi, ut eum ad hoc
• diligenter moneat et inducat. •

CXXX (510)

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS AD SUCCURSUM TERRÆ
SANCTÆ VOLENTIBUS CONSTANTINOPOLIM PROFICISCI.

*Ut pontificem de ipsorum proposito certiorum red-
dant.*

(xvii Kal. Septemb.)

Cum per Constantinopolian detentionem imperii,
quod divino judicio sibi subjugavere Latini, pro
certo speretur Hierosolymitana provincia liberanda
de manibus paganorum, quicunque pro reverentia
Jesu Christi pie suspirat liberationem illius, ad
istius quoque detentionem debet efficaciter aspirare.
Licet ergo per generali litteras nuper universis
Christi fidelibus injunxerimus in remissionem om-
nium peccatorum, ut, Constantinopolim acceden-
tes, ad terræ sanctæ subeidiū laborarent, ne ta-
men labor eorum inutilis sit et cassus, si venientes
non possint passagiū invenire, vel exspectando
diutius necessarias consumere cogantur expensas,
universitati vestre per apostolica scripta mandamus
quatenus, certo termino constituto, infra quem vos
ad iter congrue præparetis, nuntios ad nos idoneos
præmittatis, qui uos de vestro reddant pro-
posito certiores, ut viam vobis compendiosam par-
ter et securam facianus per Apuliam præparari,
eantque nuntii vestri cum litteris nostris Brundu-
sium ad navigium conducendum, quatenus, om-
nibus rite dispositis, cum benedictione nostra pos-
sitis sine impedimento transire.

B Datum xvii Kal. Septembbris.

CXXXI (511).

LITTERÆ HENRICI, FRATRIS IMPERATORIS.

*Significat ei quod Balduinus imperator captus fuit
a Bulgariis, ac nuntios misit.*

(In palatio Blackeronæ, anno Domini 1205, Nonis
Junii)

[Sanctissimo Patri ac domino INNOCENTIO, Dei
gratia summo pontifici, H. (512) frater imperato-
ris Constantinopolitanus, et moderator imperii, cum
debita reverentia, humili et devoto (513) pedum
osculo (514). Cum universum Christiani exercitus
progressum, et laborum peregrinationis nostræ
seriem, paternitati vestre per multiplices litteras
et nuntios frater meus et dominus imperator, usque
ad Martium elapsum novissime, satis lucide signi-
ficaverit, eventus nostros, extunc prioribus multum
dissimiles, imo, peccatis nostris exigentibus, nimis

D Integræ, continuata serie expressum, num-
rique omnibus absolutam edimus, ad fidem Apo-
graphi Conti. Quæ in Gestis reperiuntur, hic
uncis inclusa sunt; quæ apud Raynaldum, du-
plici ad initium cujusque lineæ in margine vir-
gula distinximus; varias etiam lectiones, ex Gestis,
Raynaldo, et Codd. mss. tum regio, citato a Balu-
zio, tum Vallicellano, ad majorem diligentiam, no-
tavimus.

(512) In Gestis, Henricus.

(513) In Gestis et apud Raynaldum, devota.

(514) Ibid. oscula.

miserabiles, vobis, tanquam Patri et domino, dignum duxi propalare. Contigit igitur, Græcos, qui, ex innata malitia et perfidia consueta, post omne genus securitatis et cauclonis, proditioni se semper pronos exhibent, statim post dimissionem nuntiorum ad vos ultimo directorum, proditionem, quam pridem mente conceperunt, rebellione contra nos facta, delegere manifeste. Quo comperto, frater meus et dominus imperator, opportune paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones et marchias pro magna parte dispersis, contra caput rebelliorum, Andronopolim videlicet, quæ civitas est Græciae munitissima, et, montibus tantum interpositis, Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens, urbem regiam egressus est. Eramus enim tunc temporis sic divisi: marchio Montisferrati ultra Thessalonicam erat cum multis; ego, ex altera parte Brachii Sancti Georgii eram apud *Andromiticum* (515) cum non paucis; Paganus de Aurolia, et P. de Braccel. versus Nicæam, ex eadem parte *Brachii* (516); R. (517) de Tric. apud Philippopolim cum pluribus; et alii alibi per loca et munitiones dispersi. Porro, auditio a Joannitio, Blachorum domino, quod Latini in tanta virorum paucitate civitatem prædictam obsedit, quem etiam Græci in auxilium suum, occulte tamen, ut magis lœderent, evocarent, irruit subito Blachus ille Joannitius in nostros cum multitudine Barbarorum *innumera* (518), Blachis videlicet, Commannis et aliis, quibus etiam nimis improvise obviam exequuntibus nostris, et remotius quam oportaret instantibus, per « inimicorum insidias tandem vallatis undique C « (proh dolor!) dominus meus, imperator, comes Lod. Stephanus de Pertico, et quidam alii barones et milites, quod non sine sanguinarum lacrymarum effusione referre valeo, tanta obruti multitudine, non sine damno tamen illorum, ab inimicis *intercepti* (519) sunt. Nescimus revera, qui capti fuerint, qui occisi. Accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis et fama veridica, quod dominus meus, imperator, teneatur et vivus, qui ab eodem Joannitio, satia, ut asserunt (520), pro tempore honorabiliter pro curatur, cum quibusdam aliis, quos tamen adhuc expresse nescimus nominare. Sciatis autem, quod, ab ea die qua Græcorum fines ingressi fuimus, usque ad diem infelicitis illius congressus, D quatacunque nobis et nostris occureret multitudine, licet aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper et Victoria recesser-

(515) Sic, in Gestis et apud Raynaldum; in codice reg. cit. a Baluzio, in margine, *Mandromiticum*.

(516) In Gestis, et apud Raynaldum deest.

(517) Gest. Rayn. E.

(518) Sic, et apud Raynaldum; in Gestis deest.

(519) Cod. Vallicel. *Interempti*.

(520) Sic et apud Raynald. In Gestis *asseritur*.

(521) In Gestis *Rodestock*; apud Raynald. *Rodestock*.

A « runt. Inestimabilem vero jacturam, quam tunc nobis dolemus et plangimus accidisse, ex inconsulta nostrorum audacia, et peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaque, qui elapsa a prælio, manus inimicorum evaserunt, consilio abbreviato cum his qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio damno ab obsidione recesserunt. Quibus tendentibus ad urbem regiam, et iam inopinabiliter desolatis, tantam Dominus subito dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul, quotquot dispersi fuerant, tanquam convocati a Domino, apud civitatem quamdam, que dicitur *Rodestock* (521), convenirent. Marchio tamen, *felciter* (522) et victoriouse in suis marchiis, per R. (523) de Tric. in suis partibus per Dei gratiam incolumis morabantur et indemnis. Inspectis igitur nostrorum viribus urbus et castella extunc munire coepimus, quæ contra Græcorum rebellionem tenere posse videbantur, et inter agendum Constantinopolim usque profecti sumus. Licet itaque in personis amissis infortium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in Domino, et *audenter* (524) confidimus, quod inimicorum nostrorum insidias et assultos diutius, volente Domino sustinere poterimus, et etiam de longinquo subventionem et auxilium expectare. Ecce tamen, quod verebamur, hoc accidit, et quod fama canebat publica, quoque per litteras ipsius Blachii, confederationem ipsius cum Turcis et cæteris crucis Christi inimicis continentibus, edocti fuimus, quas etiam a nobis cum nuntiis ipsius interceptas, apostolatu vestro in utraque lingua transmisimus (525), » licet gravius expectato vulnus *incurrimus et ruinam* (526); cuius susceptionem vobis incumbere, tanquam patri, causæ nostræ (527) patrono et domino, nemo est qui ambigat, præsertim, cum ob Ecclesiæ tantum unitatem reformatam, et terræ sanctæ subventionem laboremus, quorum unum *eatenus* (528) pendet ex alteri, sicut communis omnium Christianorum in Oriente degentium, et præcipue venerabilium fratrum militia Templi et Hospitalis utriusque, qui nobiscum sunt, clamat assertio, ut non solum ipsius liberationem hujus operetur redintegratio, verum etiam omnia paganorum, et crucis Christi inimicorum, confusionem omnimodam apertissime procurare videatur, sicut *econtra* (529) ejus disturbatio, quam Deus (530) avertat, non solum recuperandi partem amissam terræ sanctæ spem auferret, imo illam quæ in præsenzi Christiano cultui de-

(522) In Gestis, *fideliter*.

(523) In Gestis, E. apud Raynald. E.

(524) Gest. *audacter*.

(525) Huo usque Raynaldus.

(526) In Gestis, *incurritur et ruina*.

(527) Gest. *omnium et nostro*.

(528) Gest. *hactenus*.

(529) Cad. Vallicel. *certa etiam*.

(530) Gest. *quod Dominus*.

dita est, procul dubio spem præriperet detinendi. Attendentes igitur, sicut a principio, imperfectum nostrum ad tam ardui propositi celoitudinem minus sufficere, ad vos, tanquam summum et præcipuum, imo unicum spei nostræ refugium et fundamentum, qui solus præ filiis hominum, et principibus et regibus, in quantilibet potestate constitutus, nobis potestis succurrere, supplici et devota intentione et mente consurgimus, ad pedes paternitatis vestræ prona humilitate prostrati, et quanta possumus precum instantia cum lacrymis implorantes, qualiter natus filiis vestris, in tam arcto constitutis, et, præ cunctis viventibus, consilio et auxilio vestro indigentibus, consuetum pietatis impendere non differatis affectum; quod tanto securius a paternitatis vestræ dulcedine postulamus, quanto, præter peregrinationis nostræ votum solemne, pro Ecclesia Romana corpora nostra et vitas impendimus, in quo, præter communem omnium Christianorum quemadmodum sollicitudinem, et nos paternitati vestræ, et vos nobis, tanquam militibus vestris, ei Ecclesiam Romanam stipendiariis, districte novimus obligatos. (531).] «Legatos igitur cum auctoritate apostolica a Latere vestro in Italem, Franciam et Alamaniam et alias Occidentalium regiones dimitti petimus, qui integrum indulgentiæ plenitudinem in auxilium nostrum et subventionem ad nos propter predicta venturis deferant, quæ a sede vestra apostolica indulta est per annum integrum in servitio crucifixi in terra Syria moraturis. Quoniam autem, quæ paternitati vestræ significare cupimus longum est scriptis inserere, nuntios nostros et fideles, præcipue venerabilem patrem nostrum, N. Suessionensem episcopum, qui tam fideliter, quam constanter pro terræ sanctæ subventione et negotio Romanæ Ecclesie laboravit, et adhuc, tanquam fidelis et prudens talenti sibi commissi dispensator, sicut vos ipsi cernitis, laborare non desinit, cuius absentia plurimum nobis esset damosa, nisi cogens rei necessitas et ipsa negotii arduitas nos ejus præseutia ad temporis carere compellerent, et nobiles viros, M. (532) de Mailli, et Joannem Bliaut, paternitatem vestram transmitto, rogans et cupiens, ut eis in his quæ de facto isto apostolatui vestro sugges-

(531) Huc usque Gestæ; cælera apud Raynaldum.

(532) Apud Raynald. deest.

(533) Apud Raynald. deest.

(534) Epistolam hanc exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 22.

(535) Epistola hæc legitur in Gestis, § xciii; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

Fjusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1205, § 7. Quæ apud ipsum leguntur, hic duplice ad initium cujusque lineæ in margine virgula distincta sunt; variæ etiam lectiones ex diversis codd. mss. æque ac in epistola hujuscemlibri octavi 131, ad marginem appositiæ.

(536) In Gestis deest.

(537) Locus corruptus: nec suppeditant codices genuinam lectionem.

A «serint, fidem indubitatam adhibere velitis et firmam et consilium vestrum et auxilium, sicut Ecclesiæ tolique Christianitati necnon et domini et fratris mei liberationi, qui se vestrum ubique de votum gerebat et dicebat militem, expedire videlicet, apponatis. Datum in palatio Blackernæ (533), anno Domini 1205, Nonis Junii.»

CXXXII (534).

HENRICO FRATRI CONSTANTINOPOLITANI IMPERATORIS.
Ut pacem stabilias et firmet cum rege Bulgarorum.

[Nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, ad liberationem fratris tuis diligenter intendens, veram et firmam pacem stabilias cum charissimo filio nostro, Caljoanne, rege Bulgarorum et Blanchorum illustri, ut inter Bulgaros et Latinos fidelis et stabilis amicitia de cætero perseveret. Breviter scribimus, quia opus est magis opere quam sermone. Multum enim utrinque poterit esse amicitia fructuosa. Datum, etc.

CXXXIII (535).

MARCHIONI MONTISFERRATI.

U't defendat et tueatur subjugatum Constantinopolitum imperium, donec papa fuerit melius instrutus, an id injuria fuerit factum.

[Quod, inter curas diversas (536) et occupationes mundanas, non solum multiplices sed urgentes, de salute animæ tuæ sollicitus et studiosus existis, prudentiam et devotionem tuam in Domino commendamus. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Frater non redimet, redimet homo, non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ, laborabit in æternum, et vivet in finem (537). Recepimus namque litteras tuas, per dilectum filium, S. (537) tituli Sanctæ Præredis presbyterum cardinalem, nostro apostolatui presentatas, quibus nobis intimare curasti, quod, corde contrito et spiritu sincero (538), ad apostolicæ commonitionis mandatum, spe indulgentiæ generalis inductus, votum crucis solemniter emisisti, et ad id fideliter prosequendum intendisti semper animum incorruptum (540). Quod autem illius adolescentis suscepisti ducatum, qui fatebatur Constantinopolitanum imperium sibi de jure deberi, con-

In Gestis, sic legitur; *Insuper non redimet homo, nec dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ. Laborabit in æternum, et vivet in finem.* In codd. reg. et Pod. citatis a Baluzio, in margine, pag. 56, col. 1 *Frater non redimet, redimet homo, non dabit,* etc. Et sic in codice mss. Vallicellano.

In codice vero Bibliothecæ Vaticanæ, sepius jam laudato, in quo reperitur Formularium Berardi de Napoli: *Frater non redimet homo, non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ,* etc.

(538) In Gestis, *Sæfreduum.*

(539) Sic, et in cod. reg. et Pod. cit. a Baluzio in margin.

(540) In Gestis, *animo incorrupto.*

silium fuit dilecti filii P.(341) tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, nec tam humanum consilium quam necessitas importuna, quod, post Jaderinensis (643) civitatis excidium, ad acquirenda victualia in Romaniam exercitus declinaret. Verum, tu, et alii crucesignati, sicut de necessitate virtutem, intendistis in ipsa principaliter procurare, ut apostolicæ sedi gratum impenderetis *et devotum* (543) obsequium, et exspectatum nibilominus terræ sanctæ succursum, quod ad plenum consummassetis putastis, cum, sine sanguinis effusione regia urbe capta, et occupatore imperii effugato, restitutisque in ipsa simul patre et filio ad fastigium imperatorie dignitatis, fecistis ipsos incoactos (544) sacrosancta apostolicæ sedi, tactis Evangelii, obedientiam exhibere; imperiali nobis scripto transmisso, ad majorem fidei firmatatem, ut quod ore promiserant, opere adimplerent. Cumque vos ad navigandum in Syriam totius viribus pararetis, innata Græcorum malitia, juramentis et pactis penitus violatis, *igne* (545), dolo, et toxicō iter vestrum, non semel tantum, sed sëpe, nequiter impedivit, et ad occupationem urbis regias vos, in ipsorum perniciem renitentes et invitatos attraxit. Quia, sola Dei virtute, mirabiliter triumphata, quidquid ex tunc, quocumque modo vel loco, fecistis, voluntarii vel inviti, communicato cleri vestri (546) consilio, semper habuistis in votis, ut per vos obedientiæ filii rediret ad obedientiam matris suæ, tam debitam quam devotam, et Orientalis Ecclesia, tanquam principale membrum, suo capiti uniretur; quod ut plenus et melius posset fieri, apostolicæ sedis consilium, sine quo perit penitus opera et impensa, suspensi hactenus expectastis, et adhuc continuis desideriis expectatis. Quia vero signum crucis, prout asseris, suscepisti ad delendum tuæ maculas juvenitatis, et quidquid apostaticæ labis a retroactis temporibus singularitas humana contraxerat eliminandum (547), non ut gravius et licentius sub umbra religionis et crucis vexillo peccares (548), ad examinationis nostræ calculum singula referens, in omnibus et per omnia matris te exponens (549) consiliis et mandatis, ita ut, si Romanis statum et tui moram in ea noverimus apostolicæ sedi et terræ promissionis efficaciter expedire, teque per hoc remissionem accipere peccatorum, non abnuis pericula vel labores; alioquin, non habito respectu ad possessiones et honorificentias quas obtines affluenter, illud tibi potius injungamus, per quod abundantius merearis (550) iram supremi judicis declinare: sane, per ea quæ super-

A rius sunt scripta, tacitis videris objectionibus respondisse, quæ contra crucesignatos possunt taliter interqueri. Cum enim vos devoveritis in obsequium crucifixi ad liberandum terram sanctam de manibus paganorum, sub excommunicationis interminatione vobis fuerit inhibitum, ne terras Christianorum invadere vel lèdere tentaretis, nisi forsitan inter vestrū ipsi nequiter impedirent, aut alia juxta et necessaria causa vobis occurreret, propter quam, interveniente nostri legati consilio, aliud agere valeretis, «(551) vos, nullam in Græcos jurisdictionem aut potestatem habentes, a puritate voti vestri temere declinasse videmini, dum non contra Sacracenos, sed contra Christianos arma movistis, non intendentis ad recuperandum Hierusalem, sed Constantinopolim occupandum, terrenas opes cælestibus divitiis præferendo. Ille ludque longe gravius reputatur (552), quod quidam nec religioni, nec statu, nec sexui pepercissent, sed fornicationes, adulteria et incestus in oculis hominum (553) exercentes, non solum matritatas et viduas, sed etiam matronas et virgines, Deoque dicatas, exposuerunt spurciis Garsionum; nec imperiales susfecit divitias exhaustire, aut diripere spolia majorum pariter et minorum, nisi ad ecclesiarum thesauros, et, quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderitis manus vestras, tabulas argenteas de altaribus rapientes, violatisque sacrariis, iconas, cruces et reliquias asportantes, ut Græcorum Ecclesia, quantumcumque persecutionibus affligatur, ad obedientiam apostolicæ sedis redire contemnat, quæ in Latinis non nisi perditionis exempla et opera tenebrarum aspergit, ut jam merito illos abborreat plusquam canes (554). Tu vero, contra justitiam et potestatem indebitam, vel potius usurpatam, apostolicæ sedis legati consilium allegasti, tanquam ex eo vobis licuerit cum præfato adolescente ad restituendum sibi Constantinopolitanum imperium proficisci, quamvis et id potueris allegare, quod, cum vos victualium defectus urgeret, sine quibus non votum poteratis crucis adimplere, licuerit vobis, propter causam adeo necessariam, operas vestras illi locare, qui justam causam prosequitur, qui videbatur, præsertim, cum per hoc intendebat finaliter ad terræ sanctæ succursum et apostolicæ sedis augmentum. Cumque pollicitam vobis et debitam negaverunt illi mercedem, iuramentis et pactis penitus violatis, quin etiam armis, igne, dolo et toxicō vos sëpius attentavérunt, tanquam in arcio positi coacti (555) fuistis,

(541) In Gestis, *Petrum*.

(542) Cod. Vallicell. *Jaderanæ*.

(543) In Gest. desunt.

(544) In Gestis *non coactos*.

(545) Cod. Vallicel. *ingenti*.

(546) Gest. *Döt nostri*.

(547) Sic, et in Cod. Reg. cit. a Baluzio; in Gestis *exterminandum*.

(548) In Gest. add. *et*.

(549) In Gestis, *te nostris exponere*; in Cod. Vallicel, *te nostris exponis*.

(550) Cod. Vallicel. *vidaris*.

(551) Hæc apud Reynaldum.

(552) Quæ sequuntur repetita sunt ab epistola hujusce libri octavi 126.

(553) In Gestis, et apud Reynaldum, *omnium*.

(554) In Huc usque epistola 126.

(555) Sic, et in Gestis, in codd. *vero reg. et Pod.*

« ut contra schismaticos et perjuros, debita vobis
 « injuste negantes, exerceretis debitam ultionem.
 « Divinum enim videtur fuisse judicium, quod qui
 « tandem misericorditer tolerati, et *eliam* (555) non
 « solum ab aliis, sed etiam a nobis studiose com-
 « moniti, noluerunt redire ad Ecclesiam unitatem,
 « nec ullum terrae sanctae subsidium impetrari, per
 « eos qui ad utrumque pariter intendebant, amitt-
 « terent locum et gentem, quatenus, perditis male
 « malis, terra bona bonis agricolis locaretur, qui
 « fructum reddant tempore opportuno (556). Quemadmodum legitur in Dianele propheta : *Est Deus in caelo, qui revelat mysteria, et mutat tempora, et transfert regna* (*Dan. ii*) : *ipse dominatur in regno hominum, et cui voluerit dubit illud* (*Dan. iv*). Vulgaris vero tenet sententia, quod *jura regnum semper violenta fuerunt*. « *Quia vero judicia Dei non nunquam adeo sunt occulta, ut a Propheta dicantur : Abyssus multa* (*Psalm. xxxv*); ita ut et « *Apostolus exclamare cogatur : O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus!* « *quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* (*Rom. xi*.) Nos, de tam profundo judicio nolentes temere judicare, præser-tim, antequam de veritate negotii plenius instruamus, cum et illi potuerint juste puniri propter peccatum quod commiserant in Deum, et vos nihilominus eos injuste punire, propter odium quod exercebatis in proximos, si tamen proximi sunt dicendi qui proximare contemnunt, cum et propter justam illorum poenam, forsitan Deus justam dederit vobis mercedem, juxta quod dixisse legitur in propheta : *Quia servisti mihi in Tyro, dabo tibi Aegyptum; unde Assur virgam sui furoris appellat : illud, omissis dubiis, tibi pro certo duximus respondendum, in uno pariter et eodem, tam terrae sanctae quam apostolicæ sedi necnon animæ tuæ salubriter consulentes, ut sub timore Domini et epevenie terram divino judicio acquisitam teneas et defendas, et tenendam ac defendandam acquisias, populos tibi subditos in justitia regens, sub pace conservans, et religioni conformans, ita ut ecclesiastica bona restituas secundum propriam facultatem pœnitens et satisfaciens de commissis* (557), » cum hujusmodi res vix geri potuerit sine *piaculari* (558) reatu quoniam qui tangit picem, coinqnatur ab ea; solumque geras in voto propositum, ut ad terræ sanctæ succursum, cui te principaliter et spiritualiter devovisti, prudenter et potenter intendas, cum per hanc terram illa de facili recuperanda seperetur. Ad haec, cum, ad exemplar patrum et fratrum tuorum, qui sacrosanctam Romanam Ecclesiam de corde puro, ei conscientia bona, et fide non fleta, nec non apud Raynaldum, *tracti*.

(555) In Gestis, et apud Raynaldum, *toties*.
 (556) Sic, et apud Raynaldum in Gestis, *temporibus opportunitatis*.
 (557) Huc usque Raynaldus.

A revereri semper ac venerari per omnia studuerunt, tu nobis et apostolicæ sedis fidelis et devotus existas; de plenitudine enim (559-60) gratiae te reddimus omnino securum, scripturum pro certo, quod ea cùpimus operari, quoties se nobis obtulerit opportunitas, quæ ad honorem et profectum tuum debeant magnifice redundare. Datum, etc.]

CXXXIV (570).

M... UXORI NOBILIS VIRI, B. MARCHIONIS MONTISFERATI, QUONDAM CONSTANTINOPOLITANÆ IMPERATRICI. Gratulatur quod, Græcorum ritibus abjectis Latinos amplexa esset.

Devotionis tuae litteras paterna benignitate recepimus, per quas apostolatui nostro significare curasti, quod licet ab orthodoxis fueris orta parentibus et Latinis, a teneris tamen annis Ysacio, quondam Constantinopolitano imperatori, matrimonialiter copulata, mores et habitum ad Græcorum tibi formasti convictum, in quibus provecta pariter et adulta, ritus Latinorum longa dissuetudine penitus reliquisti. Succedente vero tempore, et urbe Regia in manus tradita Latinorum, post decessum prædicti imperatoris, spectabili viro, B... marchioni Montisferrati, secundum ritus Latinos voluntarie despousata. in mores tamen tam recenter abhorripsi redire Latinos, Græcas consuetudinis nimis procaciter emulatrix. Postmodum vero, præfati marchionis, charissimi viri tui, piis instanter blandiis delinita, novissime dilectorum filiorum, S... tituli Sanctæ Praxedis presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, et abbatibus Locedien. salubribus monitis, et evidenti ratione frequenter inducta, imo magis divinitus inspirata, cum eodem viro tuo benedictione accepta Latina, suscepioque corpore Christi, Latinis traditionibus consecrato, mente prorsus et corpore, habitu simul et gestu, Latinis te legibus consecrasti. Unde, sacrosanctæ sedis apostolicæ protectioni pariter et custodiæ cum liberis tuis specialiter te committens, nobis humiliter supplicasti. ut, devotionem tuam paterna mansuetudine attendantes, jus tuum et liberorum tñorum loco et tempore faciamus conservari illæsum. Nos ergo, qui genus tuum sincera diligimus in Domino charitate mutationem istam, quam dextera fecit Excelsi gratam habentes, gratiarum ei referimus actiones, qui tibi tam devotum et pium erga personam nostram et Romanam Ecclesiam inspiravit affectum, nobilitati tuae apostolicis litteris intimantes, quod nos, quantum cum honestate poterimus, ad honorem et profectum tuum efficaciter intendemus, devotionem tuam monentes attentius, et in remissionem tibi peccatum injungentes, quatenus in eo quod bene cœpisti laudabiliter perseveres, ut ad id alios verbo pariter et exemplo diligenter inducas.

Datum, etc.

(558) Cod. Vallicel. *piaculi*.

(559-60) Gest. deest.

(570) Epistolam banc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 8.

CXXXV (571)

E. TITULI SANCTÆ SUSANNAE, PRESBYTERO CARDINALI,
APOSTOLICE SEDIS LEGATO (572).

*Ut quadam ordinaciones, in Ecclesia Constantinopoli-
tanana iuxta pactiones factas, confirmat.*

Licet pactiones quæ de rebus ecclesiasticis inter Francos et Venetos factæ fuerunt, non sint de jure servandæ, sicut tamen nos pro servanda concordia inter eos, in electione processimus patriarchæ, sicut in cordinandis ecclesiis pro eadem causa procedas, ut auctoritate nostra licite fiat, quod eorum temeritate fuit illicite constitutum. Cum enim inter hujusmodi pactiones hoc contineatur expressum ut clerici utriusque partis illas ecclesias debeant ordinare, quæ suæ parti contigerint, et quædam ecclesiastica beneficia, de communi assensu totius cleri, sint quibusdam clericis transmontanis ad custodiam assignata, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ea, quæ in parte Francorum assignata, repereris, eisdem clericis, sublato appellationis obstaculo, auctoritate nostra concedas si forte venerabilis frater noster... Constantinopolitanus patriarcha, monitus diligenter, ea illis non duxerit concedanda, quia gratiam quam Venetis facimus in majori, non decet nos Francis in minori negare.

Datum, etc.

CXXXVI.

..... PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO (573).

*Ut Henricum, clericum, in canonicum Ecclesie S.
Sophiae recipi faciat.*

(vii Id. Septembri.)

Cum ad illam ecclesiam, divina faciente gratia, sis promotus, quæ, præsertim temporibus istis, litteratis clericis indiget et honestis fraterbitatem tuam menemus attentius et bortamur, quatenus dilectum filium, magistrum Henricum, latorem præsentium, qui moribus et scientia commendatur, pro reverentia beatæ Petri et nostra, ejusque probitatis intuitu, in canonicum et fratrem ecclesie Sanctæ Sophiae recipias, et assignes in ea illi beneficium præbendale.

Datum vii Idus Septembri.

CXXXVII.

FREDERICO, PRÆPOSITO CLARHOLTensi (574).

*Dispensatio pro defectu natalium, ad suscipendas
dignitates.*

Ad hoc Deus in apostolica sede constituit plenitudinem ecclesiasticæ dignitatis, ut, diligenter inspectis variis circumstantiis personarum et rerum, temporum et locorum, nunc rigorem exerceat, nunc mansuetudinem anteponat, interdum exsequatur

(571) Epist. hanc laudat Reynaldus, ad an. 1205, § 14.

(572) Vide epistolam libri octavi 55.

(573) Vide epistolam libri actavi 19.

(573) Praeclaram Clarholti præposituram nobilium virorum, in diocesi Osnaburgensi consistentem, sub Dynastia Rhedana, erexit anno 1133 illustris Rudoltus de Stenford, loci Toparcha. De istius

A justitiam, interdum gratiam largiatur, prout in diversis causis diverso modo viderit dispensandum. Eapropter, dilecte in Domino fili, ad instantissimam supplicationem charissimi in Christu filii nostri illustrissimi regis O. bonis in Romanum imperatorem electi, nec non consanguineorum tuorum, qui nobis et Ecclesie Romanae devoti sunt plurimum et fideles, obtenu quoque tuæ religionis et honestatis, cum sis sacerdos, in ordine Præmonstratensi præpositus, et a soluto genitus, sicut asseritur, de soluta, de speciali tibi gratia indulgemus, ut non obstante defectu natalium si nominatus fueris ad ecclesiasticas dignitates, libere valeas postulari. Nulla ergo.... nostræ concessionis, etc.

Datum, etc.

CXXXVIII.

.... MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO (575).

*Ut electo Argentinensi (576) consecrationis munus im-
pendat; quod si facere distulerit, committitur ar-
chiepiscopo Senonensi (577).*

(viii Idus Octobris.)

Quantum tibi et ecclesiam tuæ, in negotio dilecti filii... Argentinensis electi, duxerimus (578) defendum. præter consuetudinem apostolica sedis, quæ suffraganeis quorumlibet archiepiscoporum ad se venientibus consecrationis beneficium, sine præjudicio tamen illorum, impedere consuevit, tua discretio non ignorat. Cum enim præfatus electus ad præsentiam nostram accesserit, et sibi consecrationis munus postularet impendi, quod a te non poterat, ut dicebat, aliquatenus obtainere; licet semper postulasset, nos, tuæ volentes fraternitati deferre, ad consecrationem ipsius non duximus procedendum, donec de voluntate tua, et rei serie redderemur per tuas litteras certiores, tibi per nostras litteras promittentes, quod, etsi procederemus ad consecrationem ipsius, honori tamen et juri tuo curaremus sufficientissime providere. Sane, cum tuæ fraternitatis litteras acceperimus, per quas cum consecrandum ad te remitti petebas, cum noluimus in episcopum consecrare, licet idem propter hoc nobis instantissime suplicare, necessitatem omnimodam allegando. Ut igitur eidem electo et Argentinensi ecclesie, quæ diu mansit quasi viduata pastore, per tuæ administrationis officium consulatur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, infra terminum competentem ad talem locum accedens, qui tibi et ipsi securus existat, et ascitis tibi duobus de suffraganeis tuis, vel aliis episcopis, qui secure valeant interesse, quos auctoritate nostra sub testimonio præsentium litte-

præpositoriæ statu, vide *Annal. Præmonstrat.* tom. I. col. 513.

(575) Vide epistolam libri quinti 14, not.

(576) Vide epistolam libri octavi 8, not.

(577) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(588) Vide epistolam libri octavi 90, et quæ ibi adnotata sunt.

rarum, si commoniti noluerint interesse, compellas, A munus consecrationis exhibeas, aut per alios episcopos vice tua facias exhiberi, qui, postquam ei munus consecrationis impenderint, perse, vel nuntium tuum, professionem ab ipso, quam tibi exhibere tenetur, et Ecclesiae Maguntinæ, tuo nomine recipere non omittant. Alioquin, ne, quod absit ex nimia dilatione consecrationis ipsius, Argentinensi Ecclesiæ, et clero et populo totius episcopatus grave dispendium generetur, noveris, nos, venerabili fratri nostro, Senonensi archiepiscopo, per apostolica scripta mandasse, ut eundem electum, postquam de tuo fuerit certificatus defectu, ascitis sibi duobus de suffraganeis suis, auctoritate nostra suffultus, nullius contradictione vel appellatione obstante, non tardet in episcopum consecrare, et ab ipso nomine tuo professionem recipiat, quam suffraganeus Ecclesiae Maguntinæ facere consuevit, injungens eidem ut, quam citius accedendi ad præsentiam tuam habuerit facultatem, ad te personaliter venire non tardet, ut tibi debitam professionem, quam coram illo fecerit, recognoscat.

Datum viii Idus Octobris.

CXXXIX (579).

PRÆPOSITO ET CAPITULO STRICONIENSI.

Archiepiscopum Colocensem ipsis in archiepiscopum perficit (580).

(Romæ, ii Nonas Octobris.)

Bonæ memorie venerabili (581) archiepiscopo vestro viam universæ carnis ingresso, cum in venerabilem fratrem nostrum, Colocensem archiepiscopum, postulandum a nobis contulisset unanimititer vota vestra, et regium super hoc obtinuisse assensum, Suffraganei Strigoniensis Ecclesiæ. Quinquecclesiensis videlicet, Watiensis, Wesprimiensis et Nitriensis episcopi (582), postulationi vestre se opponere curaverunt, asserentes quod, eis contemptis qui habeant ius eligendi vobis, postulatio eadem fuerat attentata, licet nuntii vestri proponerent ex adverso, quod super præficiendo vobis pontifice de gratia multoties suffraganeorum fuerat requisitus assensu, sed ipsi vobis consilium et auxiliuni denegarunt. Nuntii igitur in nostra præsentia constitutis, et proponentibus adversariis quedam alia contra postulationis vestre processum quæ in prioribus litteris nos meminimus plenius expressisse, quia nobis de præpositis non constatat, ita duximus providendum, ut, si, suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestre velleritis instare, usque ad Septuagesimam tunc proximo

A venturam, per procuratores idoneos, ad omnia sufficier instructos, ad sedem apostolicam veniretis, ut statueremus, utraque parte præsente, quod justitia suaderet. Si autem illi a contradictione cessarent, et vos proposito (583) instaretis, mitteretis ad nostram præsentiam personas idoneas infra terminum supradictum, quæ super his quæ opportuna forent nos redderent certiores. Quod si, contradicentibus episcopis memoratis, vos contingeret de jure vestro dissidere, ne laborem et dolorem subiretis incassum, aliam personam idoneam provideretis vobis cuncte in pastorem. Ceterum, cum inclytæ recordationis H. rex Hungaræ, riam fuisse interim universæ carnis ingressus, quidam vestrum, a postulatione (584), quam nobis præsentaveratis B communiter, temere recedentes, aliis persistentibus in eadem, et ad sedem apostolicam appellantibus, prædictum Quinquecclesiensem episcopum (585) in archiepiscopum postularunt, quorum votis nullus suffraganeorum assensit, exceptio duntaxat episcopo Nitriensi. Et licet charissimus in Christo filius noster, A. Hungaræ rex illustris, tunc dux et regni Hungarici, L. nepotis sui regis nomine, cuius tutelam et regni curam ipsi frater ejus commiserat, Gubernator, precum suarum primitias ad nos prædicti Cologensis postulatione transmiserit, postmodum tamen pro Quinquecclesiensi episcopo ad Strigoniensem metropolim transferendo, nobis per litteras suas humiliter supplicavit. Nos ergo, super postulatione ipsa cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, quoniam invenimus eam, post appellationes ad nos legitime interpositus (586), in multa discordia non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigoniensis Ecclesiæ, contra formam mandati nostri, regulari ordine prætermisso, temere celebratam, illam, exigente justitia, non duximus admittendam; sed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis pastorem idoneum, perelectionem canonicam, vel postulationem concordem, requisito suffraganeorum assensu, si esset de antiqua et approbata consuetudine requiriens, infra mensem post susceptionem litterarum nostrarum procedere curaretis; alioquin, extunc ne gregi Dominico decesset diutius cura pastoris, nos ipsi provideremus Ecclesiæ viduate, secundum officium nostri debitum, ex plenitudine apostolicæ potestatis. Verum, antequam ad vos litteræ nostræ pervenirent, innitentes mandato priori, suffraganeos, qui erant in regno præsentes, præter prædictum Quinquecclesiensem, ad concordiam revocastis, ita,

(579) Epistola hæc reperitur, sed admodum multa, inter Decretales, lib. 1, tit. 5. De postulatione prælatorum, cap. 4. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; varie lectiones dantur.

Eadem laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 56.

(580) De argumento epistolæ hujus, vide epistolæ libri septimi 159, 228, et libri octavi 88.

(581) In Decretalibus, Guillel. Mox om. v. f. n., et infra e. r. s. h. o. a

(582) Decretal., et quidam alii, et infra omittunt quæ Italico charactere distinximus.

(583) Hic Decretal. addunt vestro.

(584) Decretal., ad. vestra.

(585) De Quinquecclesiensi episcopo sæpius in Regestis. Vide epistolam hujuscæ libri octavi 98.

(586) Decretal. legunt, igitur postulationem ipsam, quam invenimus, et infra voculam, ac post Ecclesiæ interserunt.

quod Watiensis, Wesprimiensis et Javiensis episcopi pro translatione Colocensis archiepiscopi, salvo jure suo in posterum, cui, propter afflictionem et necessitatem Strigoniensis Ecclesiae, superseedebant ad præsens, nos humiliiter rogaverunt, prædicto Nitriensi scribebente, quod, si non placeret nobis postulationem lactam de Quinquecclesiensi admittere, pro postulatione alterius, sine præjudicio juris sui, nos suppliciter exorabat. Post hæc autem mandato nostro suscepimus, bi qui convenierant in archiepiscopum Colocensem (587), ab ejus postulatione, *sicut fuit propositum coram nobis*, recedere noluerunt, sed innovantes eamdem, quibusdam canoniconum, qui in partem alteram declinabant, reversis ad eos, *eum prædicti regis et suffraganeorum litteris, dilectum filium, A. magistrum Scholarum, M. thesaurarium, A. archidiaconum, et F. et N. canonicos Strigonienses, ad sedem apostolicam destinarunt, super postulatione sua dispensationis gratiam petitos*. Cæteri vero, qui Quinquecclesiensem episcopum postularant, *sicut ex eorum parte fuit propositum coram nobis*, convenientes in unum, cæteros canonicos ad capitulum convocarunt, ad postulationem concordem, vel electionem canoniam, *juxta mandatum apostolicum, infra praefixum sibi terminum procedere cupientes; sed, illis nolentibus convenire, intelligentes penes se tantum remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui jus suum prosequi negligebant, prædictum Quinquecclesiensem episcopum, licet ne id fieret, fuisse ab aliis appellatum*, denuo postularunt. Cum ergo utriusque partis nuntii ad sedem apostolicam pervenissent, ii qui pro Quinquecclesiensi episcopo venerant, proponebant, partem suam *juxta mandatum apostolicum processisse, nec obstare discordiam, vel contradictionem eorum, qui, juxta formam mandati nostri procedere contemnentes, illo recepto, nec elegerant quemquam canonice, nec concorditer postulerant, unde concors debebat eorum postulatio repulari, cum cæteri, tanquam iussionis apostolicæ contemptores, eligendi et postulandi se jure privassent, dum nec postulare nec eligere voluerunt, imo nec etiam ad capitulum convenire*. Ad hæc autem ex adverso poterat responderi, quod illi qui Colocensem archiepiscopum postularant, formam secuti fuerant per nostras litteras sibi datam; quoniam, innitentes postulationi priori, *juxta tenorem priorum litterarum nostrarum concordem fecerant, quæ fuerat prius discors dum suffraganeos ad concordiam revocantur, [nec nocebatur (588) eorum discordia, qui alium postularant, cum prius in postulatione archiepiscopi superadiuti convenissetis pariter universi, et consensum vestrum, adnotatum litteris, et subscriptionibus propriis roboretur, petissetis a nobis per commun-*

A *nes nuntios confirmari, nosque vestram receperimus postulationem dijudicandam, si suffraganei forsitan in contradictione persisterent, vel, si consentirent aut crederent, approbandam. Si enim, postquam postulatio subscriptionibus postulantum roboratur, et præsentatur Romano pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderent, et judicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur.] Poterat quoque addi, quod pars altera mandatum apostolicum non servarat, utpote quæ nec postulationem concordem nec electionem canoniam celebrarat, cum in majori conditione quam prius, non solum canoniconum, sed suffraganeorum etiam, ipso rege adversa parti favente, prædictum Quinquecclesiensem episcopum postulasset. Auditis igitur his et aliis quæ fuerunt hinc inde proposita, et habito super his cum fratribus nostris diligenti tractatu [intelligimus (589), quod, etsi neutra esset postulatio approbanda, juxta tenorem tamen posterioris scripti ad nos de cætero Strigoniensis ecclesiæ provisio pertineret. Quia vero non plenam de personis ipsius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus, salva conscientia, nostra, eidem Ecclesiæ in alia persona, quæ de regno Hungariae originem duceret, congrue providere, nec vellemus ei preflicere alienum, quamvis regularius et honestius videretur, si suffraganeus ad metropolim suam ascenderet (590), quam archiepiscopus a metropoli ad metropolim transferretur, partem tamen elegimus potiorem, et eundem archiepiscopum in quem omnes quorum consensus in electione vel postulatione pastoris requiritur, licet temporibus diversis convenerant, a vinculo quo tenebatur Colocensi ecclesiæ absolventes, ad metropolim Strigoniensem transferimus; et ei licentiam tribuimus transeundi palleum ei ad nomen et usum ejusdem Ecclesiæ transmissuri.] Monemus igitur dislocationem vestram attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, eidem archiepiscopo reverentiam et obedientiam debitam impendentes, salubria monita et mandata ipsius recipiatis humiliiter, et inviolabiliter observetis, ut et ipse paternum vobis exhibere teneatur affectum, si devotionem apud vos inventerit filiale, et nos devotionem vestram commendare merito debeamus.*

Datum Romæ, ii Nonas Octobris.

CXL (591).

CAPITULO COLOCENSI.

Nullum ipsorum juribus, ex translatione archiepiscopi, damnum inferri declarat.

(Romæ, ii Idus Octobris.)

Licet archiepiscopum vestrum ad Strigoniensem metropolim, exigente necessitate, duxerimus transferendum, nolumus tamen, ut per translationem

(587) Decretal., *Colocensi, pro ar. Col.*

(588) Decretal., *obstabat.*

(589) Hic Decretal. add. *itague.*

(590) Decretal., *accederet.*

(591) Epistola in hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 56.

A hujusmodi aliquid ecclesie vestre in jure veldignitate sua præjudicium generetur. Unde, super hoc vobis præsentes litteras in testimonium decrevimus concedendas.

Datum Romæ, ii Idus Octobris.

CXLI (592).

HENRICO ET VITALI COLLISVACONI, CANONICIS
BENEVENTANIS.

Ut quemdam quem sedes apostolica declaravit esse legitimum, ipsi etiam legitimum repulit, et in causa super hereditatem illius vertente procedant iuxta tenorem litterarum apostolicarum.

(Romæ, Idibus Octobris.)

[Ex tenore litterarum vestrarum nobis innotuisse noscalis (593), quod, cum G... vidua hereditatem Roberti, quondam mariti sui, a Landulfo de Granno, et nepotibus suis, cum fructibus inde perceptis, in praesentia vestra qui ex delegatione nostra de causa cognoscetatis eadem, sibi et... pupillo filio suo, restituvi postularet, pars adversa petitionem ejus nitebatur excludere, pro eo quod eumdem Robertum, maritum ipsius viduae, de adulterio genitum asseverabat] proponens, quod dicti Roberti pater, viante uxore legitima, quamdam aliam, Maruciam nomine, superduxit, ex qua præfatum Robertum, maritum ipsius viduae, generavit. Econtra vero, pars viduae respondet, quod, cum præfata Marucia, nesciens quod dicti Roberti pater aliam haberet uxorem, cum ipso in Ecclesiæ facie contraxisset, filius, quem suscepit ex ea, legitimus debebat haberi, cum non debeant illegitimi reputari, qui de adultera conscientia non nascuntur. Cumque diutius super hoc in vestro suisset praesentia litigatum, et nonnullorum prudentium sententia, quorum consilium requisistis, in hoc invicem discordaret, sedem duxistis apostolicam consulendam. Nos igitur, intellectis his et aliis quæ per vestras nobis litteras intimasti, habito cum fratribus nostris diligenter tractatu [intelligentes], quod pater prædicti Roberti in facie Ecclesiæ sæpedictam Maruciam, ignaram penitus quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerat iam uxorem, et, dum ipsa conjux ipsius legitima putaretur, dictum Robertum suscepserat ex eadem, in favorem prolis potius declinamus, memoratum Robertum quoad hoc legitimum reputantes]. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus et vos eum legitimum reputatis, in ceteris juxta tenorem litterarum nostrarum, ratione prævia processuri.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Octobris.

(592) Epistola haec Alteserra diligentiam fugit, nec reperitur in Innocentiana Decretalium collectione ab ipso edita, *Lutei. Parisior. 1661*, in f. Verum, inserta tamen est, sed valde mutata, in Gregoriana earumdem Decretalium collectione, quæ jam ab anno 1585 prodierat *Parisis*, in f. Vide ibid. col. 1543. lib. iv, tit. 17. *Qui filii sint legitimi*, cap. 14, ubi ad H. et R. (in margine, al. H. et P.) canonici Beneventanis directa dicitur. Quæ illic

CXLII (594).

P. EPISCOPO WINTONIENSI (595).

Ut in monasteriis et ecclesiis diocesana lege sibi subjectis corrigat quæ fuerint corrigenda.

(Romæ, vi Kal. Novembbris.)

Providere rectorem oportet, ut solerter invigilet, ne in iis, quæ administrationi ejus incumbunt, se, quod absit! exhibeat negligentem, quoniam male-dictus est homo, qui opus Dei fecerit negligenter. Ut igitur super his, quæ ad sollicitudinem tuam spectant, sollicitius melioris, quanta necessitate tenearis in diocesi tua corrigere, quæ limam correctionis exposcunt, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus, quatenus in monasteriis, et aliis ecclesiis diocesana tibi lege subjectis, auctoritate apostolica corrigas, tam in capite quam in membris, quæ secundum Deum fuerint corrigenda, et consuetudines juri et utilitati contrarias, de prudenter virorum consilio, cures in melius commutare, si forsan his, ad quos immediate pertinet eorum correctio, super his fuerint negligentes, non obstante alicujus appellationis objectu contra Regulare observantiam disciplinæ, sicut in hujusmodi ecclesiasticæ utilitati deserviens, ut disciplinæ proficias regulari.

Datum Romæ, vi Kal. Novembbris.

CXLIII.

EIDEM.

Ut illicite alienata revocare possit.

(Romæ, vi Kal. Novembbris.)

Annuere solet, etc., usque annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut ea, quæ de pertinentibus ad episcopalem mensam, vel alias ad episcopi jurisdictionem spectantibus, tam in feudis quam aliis, a predecessoribus tuis minus licite alienata repereris, nullius contradictione vel appellatione obstanti, legitimate valeas revocare. Nulli ergo...

Datum Romæ, vi Kalendas Novembbris.

CXLIV.

EIDEM.

Ut archidiaconos et decanos, etc., ad suscipiendos ordines compellere possit.

(Romæ, vi Kal. Novembbris.)

Cum sit onus honori annexum, exsequi debet officium, qui beneficium est sortitus. Quocirca, fraternalitati tua per apostolica scripta mandamus, quatenus tam archidiacotos quam decanos, et alios tuæ dioceseos, ad suscipiendos ordines in quibus tenentur Domino deservire, si forsan infra sex menses, a te commoniti, recusaverint ordinari,

leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantrur.

(593) In collectione Gregoriana, *innotuit*, et mox R. pro Robert. hic et infra. In eadem collectione omittuntur quæ Italico charactere distinximus.

(594) Epistolam hanc laudat Reynaldus, ad annum 1205, § 62.

(595) Vide epistolas hujuscemodi libri octavi 4, 5, 104.

juxta Lateranensis concilii sanctiones, appellatione remota, compellas. Alioquin, beneficia eorumdem tibi sit licitum personis aliis, appellatione cessante, conferre, prout est in eodem communiter institutum. Nulli ergo.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CXLV.

EIDEM.

Ut eos qui personatus adipiscuntur, ad instituendos vicarios, qui velint et possint personaliter deservire. cogut.

(Romæ, vi Kal. Novembris.)

Accepimus, quod in diœcesi Wintoniensi sunt quidam, qui, personatus ecclesiarum adepti, ponunt in eis vicarios, qui, cum debeant in personis propriis deservire, servitio ad quod tenentur omnino se substrabunt, et nihilominus beneficium præsumunt percipere vicariæ, licet quandoque aliud ecclasiasticum beneficium sufficiens sint adepti. Hi etiam pro se alios ponunt vicarios, qui a personis primo, et secundo a vicariis, tenues in beneficio ecclasiastico percipiendo dimissi, ecclesiis ipsis non sufficiunt deservire, ubi, propter ordinationem hujusmodi vel potius negotiationem nefariam, bonum eleemosynæ ac hospitalitatis extinguitur, in grave prælati ac ministrorum dispendium, et scandalum laicorum. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus earumdem ecclesiarum personas, ut velineis principales vicarios deservire compellant, vel alios instituant in eisdem, qui velint et possint personaliter deservire, moneas attentius et inducas. Quod si facere forte noluerint tu id, sublato appellationis obstaculo, exequaris. Contradictores, etc. Nulli, etc.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CXLVI (596).

EIDEM.

Ut clericorum excessus corrigat.

(Romæ, vi Kal. Novembris.)

In corrigendis excessibus subditorum, te debos sollicitum exhibere, ne de manu tua sanguis requiratur eorum, quos negligenter toleraveris in peccato, cum valeas cohibere. Accepimus autem, quod quidam clerici Wintoniensis diœceseos usuras aut lucrum turpe sectantur, quidam sunt adulteri, quidam publice tenent focarias, aut alia committunt contra honestatem ordinis clericalis. Quocirca, fraternitatit uæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus hujusmodi clericos delinquentes, auctoritate nostra suffultus, sublato appellationis obstaculo, per distinctionem ecclasiasticam a sua presumptione studeas coercere, convictis, aut in jure confessis, penam canonicam infligendo, et eis etiam, quorum notiorius est excessus, cum probatione non egeant manifesta; provisurus attentius, ne in hujusmodi correctione sis tepidus, quia, ubi tacet qui datus est prædictor, arguenda non arguens, nec corri-

(496) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 62.

(497) Vide epistolam libri septimi 182, not.

A gens corrigenda, culpam approbasse videtur, que crescent datur aliis in exemplum, cum eam pastoris lingua non secat.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CLVII.

EIDEM.

Ut filios sacerdotum amoveat.

(Romæ, vi Kal. Novembris.)

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod multi filii sacerdotum in diœcesi Wintoniensi tenent ecclesias in quibus patrea eorum proximo ministrarunt, dignitati ecclasiasticæ derogantes et canoniciis institutis. Ut igitur per tuæ discretionis industriam et dignitati ecclasiasticæ consulatur, canonica instituta serventur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus personas hujusmodi, quas in diœcesi tua ecclesiarum regimen immediate patribus noveris successisse, ab ecclesiis illis, auctoritate nostra suffultus, sublato appellationis obstaculo, proreus amoveas, et studeas eas de aliis personis idoneis ordinare, ad præsentationem eorum ad quos pertinet ordinare; qui si forte favore illorum, quos ibi præsentaverant, vel ex malitia, vel voluntate propria, personas idoneas, sæpe commoniti noluerint præsentare, tu, nostra fretus auctoritate, secundum Deum, in ecclesiarum ipsarum ordinatione procedas. Contradictores, etc.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CLVIII.

EIDEM.

Ut beneficiorum alternationem impedit.

(Romæ, vi Kal. Novembris.)

Auribus nostris noveris fuisse relatum, quod plures in diœcesi Wintoniensi consistunt, qui, ecclesias adhuc proprias retinentes, cum collegis, vel laicis, in ecclesiis ipsis jus patronatus habentibus, fraudulenter efficiunt, ut filii, vel nepotes, seu nutriti eorum, aut alii quilibet, in ipsis ecclesiis personæ dicantur, et minus libræ piperis, aut cereæ, aut unius bisantii, aut aliam modicam percipient pensionem, etsi dolose personatibus alternatis, primi totum emolumendum dolose sibi provident, dum vixerint, reservari, et alios sibi sub talis pensionis obtentu substituunt morituri. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, de prudenter virorum consilio, enormitates hujusmodi, auctoritate nostra suffultus, studeas resecare. Contradictores, etc. Nullis litteris, etc.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CLIX.

.....LONDONIENSI (597), ET.....WIGORNIENSI (598)

EPISCOPIS, ET DECANO CICESTRENSI (599).

Ut innovata in Ecclesia Wintoniensi ad debilium statum revocent.

(Romæ, vi Kal. Novemb.

Cum ex officio pastorali nobis incumbat diligenter providere, ne jura ecclasiastica patiantur dis-

(598) Vide epistolam libri octavi 33.

(599) Vide epistolam libri octavi 6, not.

peadium, aut in deterius commulcentur, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo manda-mus, quatenus, si qua in episcopatu Wintoniensi, post decessum bona memorie, G. (600) Wintonien-sis episcopi, innovata fuerint, vel etiam immutata in episcopal prejudicium dignitatis, ea nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate nostra suffulti, ad statum debitum reducatis. Con-tradictores nullius, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ, vi Kalendas Novembris.

CL (601).

..... ARCHIEPISCOPO (602), ET..... DECANO (603), ET..... ARCHIDIACONO (604) BITURICENSIBUS.

Ut, si archiepiscopus Burdegalensis cedere noluerit regimini pastorali, ipsi eum amoveant eundem, et injungani capitulo, ut personam aliam idoneam in pastorem eligant.

(Romæ, ii Kal. Novembris.)

Exspectans exspectavit diutius apostolica sedes, si forsitan infructuosa illa ficiuea, videlicet Burde-galensis archiepiscopus (605), produceret grossos suos, qui, tanquam sterilis arbor, foliis et ramis exuberans, in spe fructus suspendit hactenus ani-mum exspectantis. Cum enim olim piæ memorie Clemens papa, prædecessor noster, ejus sterilitatem audierit, quod, tanquam ficus fatua, umbram noxi-vam et ramos inutiles prætenderet super terram, reddens eamdem pene penitus infecundam, quæ in plenam segetem exuberare solebat, eum misericor-diter tunc dimisit, illi purgationem indicens, ut li-gone correctionis humus foderetur profundius circa illam, et apposito confinio stercorum ad radicem, fructiflans redderetur, ad gratiam operationis ho-nestæ de vitiorum abominatione consurgere. Verum cum idem archiepiscopus sibi benignitatem impen-sam attendere debuisse, ut, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, suo tem-pore daret fructum qui exspectabatur ab ipso, jam ex fissione profunda et appositione stercorum circa radicem in ramos et folia per amplius lascivivit, fructus non faciens exspectatos, et terram, latius occupatum obumbratione ramorum, magis reddidit infecundam. Computruit enim tanquam jumentum in stercore suo, et tanquam homo, qui, cum esset positus in honore, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis, ita ut in eo illud propheticum sit impletum : *Si erit sicut populus sic sacerdos* (Isa. xxiv); cum ille, qui spirituali officio fungebatur, haec ageret quæ populus agit indoctus, vel potius se operationibus illis invol-veret, quas omnes, qui timent examinationem extre-mi judicii, perborrescunt. Nos autem, cum sœpe audiuerimus haec de ipso, et tanquam ficiuea non faciens fructum, non solum tribus, sed etiam plu-

(600) Vide epistolam libri octavi 4, not.

(601) Epist. hanc laudat Raynaldus, ad an 1205, § 50.

(602) Vide epistolam libri tertii 43, not.

(603) Vide epistolam libri tertii 43, et libri quinti 132, not.

(604) Vide epistolam libri quinti 34.

Aribus annis fuerit exspectatus, vobis mandavimus ut sollicite inquirere studeretis, utrum ea, quæ ac-cepferamus de iniuriatibus ejus per relationem quamplurium, vera essent. Vos autem, prout tem-poris permisit necessitas, inquisitionem fecistis fieri diligentem, nobisque fideliter intimastis quæ inve-nistis in eo. Cum igitur, ex inquisitione illa, ipsum archiepiscopum invenerimus pontificali officio prorsus inutilem et indignum, utpote qui nollus est odor vitæ in vitam, multis autem felor mortis in mortem, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, nisi archiepiscopus ipse, ad monitionem vestram, verecundiæ suæ parcens, et consulens honestiæ ecclesiastice, infra duos menses post receptionem præsentium, cedere forte noluerit regimini pastorali, ad quod exercendum tandem fuit inutilis et indignus, eum, tanquam arborem steri-lém, securi ad radicem apposita, succidatis a terra quam inutiliter occuparat, ipsum ab administratione Burdegalensis Ecclesiæ, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictionis vel appellationis obtaculo, removentes omnino, et Burdegalensi capitulo injun-gentes, ut sibi aliam personam idoneam per electio-nem canonicanam præficiant in pastorem. Quod si non omnes his exequendis interesse potueritis, tu, fra-ter archiepiscope, cum eorum altero, ea nihilomi-nus exsequaris.

Datum Romæ, ii Kalendas Novembris, anno octavo.

CLI.

EIDEM.

Cindulget ei ut servos suos, et Ecclesiæ suæ clericos, a violenta manuum injectione possit absolvere.

(Romæ, ii Idus Novembris.)

Consideratis circumstantiis temporum et locorum rigor justitiæ debet aliquando mansuetudine tem-pe-rari, ut divini compunctio lenitate olei mitigetur, et peccator in profundum non veniat et contemnat, præsertim cum sine dispendio ecclesiarum exerceri non potest rigore ecclesiastice disciplinæ. Sicut enim ex parte tua fuit propositum coram nobis, servi Ecclesiæ tuæ in clericos manus injiciunt violentas, quos vix posses inducere, ut, etiam cum tuis ex-pensis, ad apostolicam sedem accedant, absolutionis beneficium petituri, ac ecclesiæ tuæ dispendiosum existeret, eorum interim obsequio defraudari. Præ-terea, clerici de familia tua sœpe invicem sibi manus injiciunt violentas, suadente humani generis ini-mico, nec potest tibi constare quis occasionem dede-rit delinquendi. Unde, cum carere ipsorum obsequio tibi grave sit pariter et damnosum, nobis humiliter supplicasti, ut absolvendi servos et clericos tuos li-beram dignaremur tibi concedere facultatem. Nos

D(605) Vide epistolam libri quinti 96, not., 146, 150..... Sed male concordat haec Innocentii epistola cum his quæ de isto præsule leguntur apud auto-res novæ Galliæ Christianæ, ut jam observavimus ad epistolam libri sexti 216, not., de eodem argu-mento.

igitur, de discretione tua plenarie confidentes, auctoritate tibi praesentium indulgemus, quatenus ab ipsis recepta juxta formam Ecclesiae cautione, eos auctoritate nostra suffultus absolvamus, dummodo eorum excessus gravis non appareat et enormis, et injuncto eis quod talibus consuevit injungi, facias eos pro labore itineris compensationem congruam exhibere. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, ii Idus Novembbris, apud Sanctum Petrum.

CLII.

B. (606) ARCHIDIACONO VIENNENSI, SUBDIACONO NOSTRO.
Ipsi in Vivariensem episcopum electo potestatem facit alia beneficia ecclesiastica, praeter archidiaconatum Viennensem retinendi.

(Nonis Novembbris.)

Apostolicæ sedis benignitas, diligenter in subditos suæ oculos circumspectionis intendens, condigne subsidium provisionis extendere consuevit, ad sublevandam necessitatem illorum qui propriæ utilitatem præferunt proximorum. Cum autem ad regimen Vivariensis Ecclesiae sis electus, quæ rerum inopia dicitur laborare, ne pro temporalium defectu bonorum oneri cogaris succumbere, ad quod portandum ejusdem ecclesie necessitas te invitat, auctoritate tibi præsentium duximus concedendum, ut ecclesiasticos redditus universos, quos habes, praeter archidiaconatum Ecclesiae Viennensis, per triennium libere valeas retinere, et a metropolitano tuo recipere ordines altiores. Nulli ergo, etc.

Datum Nonis Novembbris, anno octavo.

CLIII (607).

T. PATRIARCHÆ CONTANTINOPOLITANO (608).
Mandal, ut electum Patracensem consecrare, cumque pallei honore insignire, non differat.

(Romæ, xiii Kal. Decembbris)

[Inter quatuor animalia, quæ, secundum Apocalypsim Joannis, in medio sedis et in circuitu existere describuntur, licet aquila cæteris postponatur (609) ipsa tamen aliis antecellit, quia, cum per hujusmodi sedem Romana Ecclesia designetur, quæ usitato vocabulo sedes apostolica nuncupatur, et per quatuor animalia, videlicet leonem, vitulum, hominem, ac aquilam, intelligantur quatuor patriarchales Ecclesiae, videlicet Hierosolymitana, Antiochena, Alexandria et Constantinopolitana. quæ in medio sedis, tanquam filiæ, continentur in sinu matris, et in circuitu sedis, tanquam famulæ (610) in obsequio Do-

(606) Agitur hic, verisimiliter, de Bernone, seu Brunone, quem episcopum Vivariensem ab anno 1206 usque ad annum saltem 1214, ex instrumentis memorant auctores veteris Galliæ Christianæ, tom. III, pag. 1182, col. 2.

Vide etiam epistolam libri septimi 209, et quæ ibi adnotata sunt.

(607) Epistola hæc inserta est in Gestis Innocentii, § 103, ideoque hic uncis inclusa exhibetur. Varias lectiones ex Gestis, nec non e codice Vallicell. no, sepius jam laudato, dantur.

(608) Vide supra epistolas libri octavi 19 et sqq.

(609) Sic, et in Gestis; in Cod. Vallicell. præpo-

A minx præparantur (341). Licet Constantinopolitana Ecclesia inter cæteras sit ultima tempore, ipsa tamen inter eas est præcipua dignitate, ut, sicut *Constantinopolis dicta* (612) est nova Roma, sic Constantinopolitana Ecclesia secunda sit a Romana, prælata per matris gratiam cæteris sororibus suis privilegio dignitatis, ut, secundum evangelicam veritatem, fierent (613) primi novissimi, et novissimi, primi. Nos ergo, qui per gratiam Redemptoris ipsam Constantinopolitanam Ecclesiam nuper (614) ad obedientiam apostolicæ sedis, tanquam ad sinum reduximus matris suæ, privilegium dignitatis ipsius intendimus integrum conservare, ne inde nascantur injuriæ, imo Jura nascantur; et ideo, licet dilectus filius, nobilis vir, W. (615) Campaniensis, princeps totius Achææ provinciæ, et canonici Sancti Andreæ de Patras, nobis instanter et humiliter postulassent, ut dilectum filium, A. electum Sancti Andreæ de Patras, ad sedem apostolicam accedentes, quem iidem canonici in archiepiscopum ejusdem ecclesie unanimiter elegerunt, eis concedere dignaremur, et quod circa personam illius factum fuerat approbantes, ad eos (616) cum pleno ipsum (617) remitteremus honore, volentes tamen sic eorum petitiones admittere, ut aliis jura sua nequaquam subtrahere videamus, de communis fratrum nostrorum consilio, quod per eosdem canonicos factum est, tanquam minus canonicos procuratum, et ipsi minus canonice fuerint instituti, non duximus approbandum; sed, veritate negotii et statu terræ perjuramenta sociorum ipsius electi effecti fuimus certiores,

B de Patras, nobis instanter et humiliter postulassent, ut dilectum filium, A. electum Sancti Andreæ de Patras, ad sedem apostolicam accedentes, quem iidem canonici in archiepiscopum ejusdem ecclesie unanimiter elegerunt, eis concedere dignaremur, et quod circa personam illius factum fuerat approbantes, ad eos (616) cum pleno ipsum (617) remitteremus honore, volentes tamen sic eorum petitiones admittere, ut aliis jura sua nequaquam subtrahere videamus, de communis fratrum nostrorum consilio, quod per eosdem canonicos factum est, tanquam minus canonicos procuratum, et ipsi minus canonice fuerint instituti, non duximus approbandum; sed, veritate negotii et statu terræ perjuramenta sociorum ipsius electi effecti fuimus certiores,

C de potestate nobis a Domino in beato Petro concessa, ipsum ejusdem ecclesie pastorem constitui- mus et rectorem, administrationem sibi plenariam et (618) tam in spiritualibus quam temporalibus concedentes, et indulgentes insuper ad cautelam, ut a quoque catholico episcopo se facial, cum necesse fuerit, in presbyterum ordinari. Licet autem de plenitudine potestatis quam habemus, Domino disponente, super ecclesias universas, ipsum ad eamdem Ecclesiam consecrationis munere ac honore pallei potuissemus remittere insignitum, quia sic te vocavimus in partem sollicitudinis, quod nobis retinuimus plenitudinem potestatis, nec facimus cuiquam injuriam, cum utimur iure nostro, volentes tamen tibi, cui Ecclesia de Patras dignoscitur esse D subjecta, in tua maxime novitate, deferre, ipsum ad te duximus remittendum, ut, a te vel alio, de man-

natur.

(610) Sic, et in Gest. in cod. Vallicell. sed particulariter.

(611) S.c, et in Gest. in cod. Vallicell. *Domino priu. arante.*

(612) S.c, et in cod. Vallicell. in Gestis, *Constantinopolitana civitas.*

(613) In Gest. sint, et mox igitur pro ergo.

(614) Gest. deest; in cod. Vallicell. *semper.*

(615) In cod. Vallicell. *noster vir Willelmus.*

(616) In cod. Vallicell. *et eum.*

(617) In Gest. et in cod. Vallicell. *deest.*

(618) In Gestis et in cod. Vallicell.

dato tuo, in archiepiscopum consecratus, et pallei *decoratus honore* (619), te, post Romanum pontificem, patrem praecipuum recognoscet, dilecto filio, B. (620) tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali (621), apostolicæ sedis legato, nostris dantes litteris mandatis, ut ea, quæ præmisimus circa personam ipsius, appellatione remota, faciat adimpleri. Quocirca, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum consecrationis munere ac honore pallei non differas insignire, ne propter tuum, quod absit! defectum, ad nos cogitur habere recursum.

Datum Romæ, XIII Kalendas Decembbris.

CLIV (622).

... ROFFENSI (623), ET... LONDONIENSI (624) EPISCOPIS,
ET.... PRIORI SANCTI ALBANI (625) LONDONIENSIS B
DIOCESEOS.

*Commitit eis causam super ecclesia de Faversham
inter abbatem S. Augustini, et archidiaconum,
Cantuarienses, veritatem.*

(Romæ, xi Kal. Decembbris.)

Bonæ memoriaræ, O. de Camera, persona (626) ecclesiæ de Faversham (627), viam universæ carnis ingresso, *dilectus filius.... abbas Sancti Augustini Cantuariensis, ejusdem ecclesiæ, quam ad se assentit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per se ipsum, possessionem ingressus, ad nos plures vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius ecclesiæ præsumeret indebito molestare. Cumque aliquandiu prædictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici, Cantuariensis dioceses, in (628) ipsum abbatem et monachos, infra eamdem ecclesiam, usque ad effusionem sanguinis*

(619) In Gest. et in cod. Vallicell, *honore recepto.*
(620) In Gest. et in cod. Vallicell. *Benedicto.*

(621) Vide epistolam libri octavi 55.

(622) Epistolæ bujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. II, tit. 28. *De appellationibus, recensionibus et relationibus*, cap. 51. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(623) Gualeranno, Rossensi episcopo, anno 1184 defuncto, successor datus fuerat Gilbertus de Glanville, qui, ex archidiacono Lexoviensi, electus est apud Otford, anno 1185, 16 Julii, presbyter ordinatus apud Lametham die 21 Septembbris, consecratus Cantuariæ a Balvino archiepiscopo die 19 eiusdem mensis Post quatuor annos Baldwino versus terrum sanctam iter ineunte « Rossensis episcopus, ab antiquo vicarius archiepiscopi, tam in territorio Cantiarum, quam in Ecclesiis Maneriorum archiepiscopi, curam pastoralē suscepit. » *Diceto Imag. Hist.* pag. 615.

Anno 1195, justitiarius regis a mense Octobri ad Maium sequentem constitutus est. *Wharthon. Angl. sacr. part. I*, pag. 246, not. (I) *ad Edmundi de Hadenham. Annal. Roffen. Eccl.*

Inter hunc et monachos suos lites et contentiones exarserunt ingentes. (De quibus videndum Edmundus de Hadenham apud Wharton. loc. cit.) Certamen longum, quæ mortalia cuncta, more tandem terminavit, nimirum episcopi, qui decessit vicesimo quarto Junii 124, juxta Maitham Paris. juxta etiam Florilegum, et Obituarium Cant. Vide etiam Gorwinum. *De Præsulib. Angl.*, pag. 528.

(624) Vide epistolam libri septimi 182, not.

(625) Monasterii S. Albani prior tunc temporis, erat Raimundus; « vir (ut ait Matthæus Paris. Vt.

A manibus injectis temere violentis, eos de possessione ipsius (629) per violentiam ejecerunt. Nos igitur, audita prædicatorum sævitia laicorum, eisdem abbati et monachis, super tanta ipsis injurya irrogata, paterna volentes sollicitudine providere, venerabili fratri nostro, Eliensi (630) episcopo, et suis conjugibus, dedimus firmiter in mandatis, ut, si res taliter se haberet, laicos ipsos et eorum complices, tandem, appellatione remota, publice nuntiant, et mandarent ab omnibus arctius evitari, donec passis injuriis satisfacerent competenter, et cum suarum testimonio litterarum apostolico se conspectui præsentarent, auctoritate quoque nostra, sub iustificatione anathematis, districtius inhiberent, ne quis in civitatibus, oppidis, villis et aliis locis, ad quæ ipsos contingeret devenire, ipsis præsentibus, præter baptismum parvulorum et pœnitentias morientium, divina celebrare præsumerent, aut cum eis, sub specie cuiuscunque contractus, aliquid permutare. Adjecimus nihilominus in mandato, ut, amoto ab eadem ecclesia quilibet illico detentore, non obstante cujuscunque præcepto, sublatu appellationis obsecro, abbatem et monachos antedictos in eum statum reducerent ac servarent, in quo fuerant ante violentiam attentata. Interim autem, decano loci per inductionem laicorum, qui monachos ejecerant violenter, possessionem ipsius ecclesiæ nanciscente, dilectus filius, archidiaconus Cantuariensis (631), incepit postmodum eamdem ecclesiam possidere et, fructus in propriam utilitatem convertens, adhuc in eadem possessione, sicut dicitur, perseverat. Cum igitur, in præsentia judicum prædicatorum, procurator memorati abbatis restitutionem dictæ Ecclesiæ 23 abbat. S. Albani, (pag. 103) magni consilii, prudentiæ ac religionis, cui Joannes abbas (de quo vide epist. libri sexti 212 not., exteriorum habendas commisit gubernandas... pag. 108) Ejusdem industria et licita acquisitione facta est magna tabula, quæ est ante majus altare Ecclesiæ S. Albani..... Libri nobiles et perutiles scripti sunt, præcipue. *Historia Scholastica* cum allegoriis, liber elegantissimus... pag. 115. Hunc portea, quo non erat major hisce temporibus in ordine S. Benedicti cucullatus, amovit Guillelmus abbas ut solus regnaret, nec aliquod sentiret offendiculum, vel alicujus audiaret contradictionem; sciens, quia si maiorem edomasset, cæteris magis siserent formidantes; ipsumque ad Cellam de Tinemue, solitum monachia exsilium, invitum, immo confusum, destinavit... pag. 116. Et ipsius loco magistrum Walterum Remensem subrogavit. » Quod quidem versus annum 1216 contigisse conjicimus.

(626) Sic vocabant rectores ecclesiarum parochialium in Anglia.
(627) In Decretal. de Fan., et mox om. verba dil. fil.
(628) Decretal. om., ut mox infra... eos.
(629) Decretal. vdd. Ecclesiæ.
(630) Vide epistolam libri quinti 90.
(631) Num erat iste Henricus de Sanford, quem ex archidiacono Cantuariensi ad episcopatum Roffensem evectum fuisse anno 1227, pro comperto habemus? Vide *Frag. de institutione archidiaconatus Cantuariorum. Ex Bibliotheca Cottoniana Tiber. c. 9*, apud Warthon, *Angl. sacr. part. I*, pag. 150, ubi nonnulla reperiuntur, quæ cum has Innocentii epistola conferre operæ pretium erit.

sic cum instantia postulareret, remoto ab ipsa archidiacono supradicto, qui eam illicite detinebat, tot fuerunt hinc et inde exceptiones oppositæ, tot dilatationes concessæ, tot inventa diverticula fugiendi, quod, longissimo spatio a tempore factæ commissionis ei apso, cum causa processum debitum non haberet, abbas et monachi sacerdicii alias a nobis studuerunt litteras impetrare, in quibus nos, eosdem judices increpantes, quod in tantum appellationibus frustratoriis et frivolis exceptionibus detulissent, ut nondum sub eorum examine causa potuerit habere processum, unde abbas et monachi, præter grandes injurias et jacturas graves, nihilominus labores et sumptus fuerant subire coacti, eisdem judicibus districte deditimus in præceptis, ut, omni gratia et timore postpositis, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, partem eis adversam per distinctionem ecclesiasticam cogerent litum protinus contestari, et testes, quos utrilibet pars, tam super principali quam quolibet incidenti, duceret producendos, infra duos menses post litis contestationem, recipere et examinare curarent, ita, quod, si non possent personaliter interesse, id nihilominus exsequerentur per alios, a quibus non liceret aliquatenus appellare; attestacionibus vero receptis, præfigerent partibus terminum competentem, quo sententiam recepturæ nostro se conspectui præsentarent. Accepto igitur posteriori mandato, secundum tenorem ipsius iidem judices negotium maturantes, cum, lite contestata, testes fuissent admissi, demum, attestacionibus publicatis, diem partibus statuerunt quo in nostra præsentia comparerent, super hoc sententiam receptione; attestaciones et acta, et alia etiam, quæ ad causam facere videbantur suis inclusa sigillis, nobis, prout in mandatis habuerant, transmittentes. Dilecto itaque filio... monacho, procuratore abbatis et monachorum Sancti Augustini, statuto termino, ad sedem apostolicam accedente, ac, de mandato nostro, fere per tres menses procuratorem partis alterius expectante, tandem utroque in nostra præsentia constituto, monachus proposuit antedictus, quod, cum abbas et monachi, sicut prædictum est, Ecclesiæ de Faverstam pacifica possessione gauderent, post appellationem ad nos legitime sacerdos interjectam, de ipsa fuerunt violenter ejecti, propter quod postulabat instantius, ut, ab eadem amoto quolibet illicito detenture, cum fructibus tam perceptis quam percipiendis, etiam a dejectionis tempore computandis, possessionem ipsius ecclesie sibi restituere dignaremur. Repetebat etiam expensas quadraginta marcarum et amplius, quas, occasione quarundam exceptionum, quas frivultrarie proposuerat archidiaconi procurator, et ad eas probandas, dilatationes competentes abbaset monachi facere coacti sunt, cum idem archidiaconus,

A seu procurator ejus, exceptiones illas postea non probarit. Cum enim præfatus O. de Camera alieno nomine dictam ecclesiam possideret, utpote qui pro ea abbat et monachis Sancti Augustini certam reddebat annis singulis pensionem, et, cum per plures testes etiam sit probatum, quod, O. medio, sublato de medio usque ad substitutionem O. de Camera, abbas Sancti Augustini habuerit custodiam Ecclesiæ ante dictæ, post mortem prædicti O. de Camera continuatur illa possessio, cum incontinenti post ejus obitum a monachis fuerit apprehensa. Præterea, cum, eodem abbate ipsam ecclesiam possidente, et ante dejectionem et postea, ab ipso fuerit appallatum, appellatione pendente nihil debuit innovari, nec obstare dicebat, quod archidiaconus hoc fecisse B proponitur sui juris gratia conservandi, quia, cum jam esset quæstiō ex hoc mota, et ex parte abbatis fuerit denegatum, ipsum hujusmodi jurisdictionem habere, per negationem res dubia facta fuit; unde, judex esse non poterat, cum jam adversarius factus esset, et ideo, cum præsumperet in propria causa sibi jus dicere, facti sui pati debet merito detrimentum, et rem convenit in statum pristinum revocari. His igitur, et aliis plurimis, ex parte abbatis et monachorum propositis, [procurator archidiaconi memorati (632) propositus ex adverso, quod nec possessio, nec domini ratione, abbas et monachi hanc restitutionem poterant postulare. Cum enim non possederint ecclesiam antedictam, ratione furis custodiz, quæ, defuncta persona Ecclesiæ (633), tantum datur, imo archidiaconi Cantuarienses, qui fuerunt pro tempore, tam de jure communi, quam de generali consuetudine Cantuariensis provinciæ, tam in illa ecclesia quam in aliis universis ejusdem dioceseos, hoc jure fuerint semper usi, sicut fuerat sufficienter probatum, talis restitutio nequaquam monachis competit, nec, utendo jure suo, eis injuriam facere videbatur (634).] Præterea, cum præfatus O. de Camera nomine archidiaconi possideret, utpote qui ei præcurationem unam, et quinque solidos nomine ipsius ecclesiæ annis singulis persolvebat, eodem O. sublato de medio, apud archidiaconum possessio anni dignoscitur remansisse, quæ non perditur, nisi archidiaconus se putaret posse repellere, vel nisi veniens non fuisset admissus, sic ergo monachorum possessio, potius detentio clandestina debet dici, quoniam archidiaconus ipsam possessionem non perdidit, et sic eam monachi non potuerunt habere, cum duo in solidum quidquam possidere non possint. Cum igitur archidiaconus potuerit jure suo possessionem intrare, ac tenentes de facto ejicere, fortius potuit, nullo inibi existente, nec ulla tenet resistente, sibi jus proprium reservare, cum juris executio nullam habere injuriam dignoscatur. Ad hæc, monachi possessionem archidiaconi non pos-

(632) Hanc vocem Decretal. om., ut infra verba nec... quæ.

(633) Decretal. add. archidiacono; mox verbum Cantuarienses om., et infra Cantuar. prov.

(634) Hec Decretal. om., ut mox vocem cum pro possideret legunt possedit eamdem; verbum ipsius non habent et exsolvebat legunt pro persol- vatis.

sunt aliquatenus avocare, etsi non ipsam habuisse constaret; quia, cum eos de possessione nequaquam ejuscerit, nec hoc probatum fuerit, neo in jure confessum, non habent quid objicant extraneo detentori, praesertim, cum, et ipsi auctoritate propria possessionem intraverunt, et, injuriam alii facientes, monasterio jus aliud acquirere nequiviverunt. Appellatio quoque, quam monachi se interposuisse proponunt, penitus nulla fuit, cum non nisi a gravamine presenti, præterito, vel futuro, debeat appellari; archidiaconus vero, nec prius eos gravaverat, nec ipsos post appellationem gravavit, cum rem vacuam, quam custodiendi jus habet, imo quam ex officio custodire tenetur, custodiendam suscipisse noscatur. Denique, appellationis monachorum non fuit ullatenus deferendum, quoniam, etsi ad eos eadem ecclesia pertineret, non debuerunt tamen auctoritate propria ipsius possessionem intrare, praesertim, cum sciverint, vel scire potius debuerint, quod custodia ecclesiarum vacantium ad archidiaconum pertinebat, et, si tunc idem archiaconus praesens esset, eam denegasset eisdem, et sibi, prout ad ejus spectabat officium, tenuisset. Cum ergo clandestina fuerit eorum possessio, non potuerunt vere possessores haberi, cum super possessione nequeat injuria fieri clandestino possessori. Cum igitur haec etalia multa utrinque proposita fuerint coram nobis, visis instrumentis et attestacionibus partium, et allegationibus diligentius, intellectis de communi fratribus nostrorum consilio (635), abbatem et monachos in eum statum, in quo tempore appellationis, ex verisimilibus et probabilibus causis ad nos legitime interpositis, fuisse noscuntur, proprietatis utriuslibet salvo jure, decrevimus reducendos, ac fructus medii temporis censuimus pariter resignandos eisdem. Quocirca, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, in eum statum, in quo tempore appellationis fuisse noscuntur, præfatos abbatem et monachos reducatis, ac faciat eisdem pariter resignari fructus medii temporis universos; contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xi Kalendas Decembbris.

CLV.

... ROFFENSI (636), ET... LONDONIENSI (647) EPISCOPIS, ET... PRIORI SANCTI ALBANI (638) LONDONIENSIS DIOCESEOS.

(635) *Decretal. legunt præmissis igitur diligenter inspectis, predictis; mox parti utrilibet pro utriuslibet et decernimus pro decrevimus; add. perceptos post verbum temporis, et assignandos habent pro resignandos.*

(636) Vide epistolam proximo superiore not.

(637) Ibid. not.

(638) Ibid. not.

(639) Vide epistolam libri quinti 91.

A De eodem argumento ac in epistola superiori, et ut archidiaconum Cantuariensem ad restorationem altaris cuiusdam cogant.

(Romæ, viii Kal. Decembbris.)

Cum olim tibi, frater Londoniensis, et venerabili fratri nostro... Eliensi episcopo (639), et dilecto filio... abbati Sancti Edmundi (649), causam, quæ interdilectum filium... abbatem et monachos Saacti Augustini ex una parte, et... archidiaconum Cantuariensem, ex altera, super quodam altari, quod in Ecclesia de Faversham idem archidiaconus fecerat demoliri, et rebus aliis vertebatur, duxerimus committendam, vos, quia, ut ad defluitivam procedentis sententiam, de partium non processerat voluntate, causam sufficienter instructam ad sedem apostolicam remisistis, partibus certum terminum praefigentes, quo se nostro conspectui presentarent. Eorum igitur procuratoribus in nostra presentia constitutis, et quæ ab ipsis fuere proposita diligenter intellectis, visis etiam attestationibus et aliis documentis quæ nobis destinare curastis, de communisfratrum nostrorum consilio, cum eodem archidiacono, qui, praeter mandatum bona memorias... Cantuariensis archiepiscopi, exempla Veteris Testamenti, ac generalem consuetudinem Ecclesie Anglica, in facti sui excusationem pretendit, mitius agere cupientes, licet monachi in illo celebrassent altari, quod fecit archidiaconus demoliri, post latam in eos excommunicationis sententiam, quia tamen ipsam sententiam appellatio noscitur legitima præcessisse, eumdem archidiaconum ad resarcienda damna, quæ in demolitione altaris, contractione calicis et combustione pannorum dicta Ecclesia de Faversham noscitur pertulisse, decrevimus condemnandum. Quocirca, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus, quatenus archidiaconum sapienter ad restorationem ipsam, si necesse fuerit, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellatis.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalendas Decembbris.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalendas Decembbris.

CLVI.

FLORENTINO EPISCOPO (641).

D Ut canonicos, in causa quæ inter episcopum et capitulum Velliterranos vertebatur, testes recipiat.

(Romæ, v Kal. Decemb.)

Ex litteris tuis fraternalitatis accepimus, quod, cum in causa, quæ inter venerabilem fratrem no-

(640) Vide epistolam libri quinti 90, not.

(641) Florentinam sedem tunc temporis, si fides Ughello, Ital. sacr., I. III, c. 157, tenebat Joannes. a XXXII. Joannes, Velliterrensis canonicus Regularis, cum Lucæ prioris S. Fridiani munere fungetur, ad Ecclesiam Florentinam assumptus est post Petri excessum, an. 1205, ac annos 25 in ea dignitate superstes fuit; decessit autem anno 1230... Presul fuit summæ existimationis, inque explicandis

strum... episcopum (642), ex una parte, et canonicos Volterrano ex altera, vertitur, tibi ab apostolica sede commissa, canonici velint testes producere quosdam ex suis, et hoc eis contradicatur, econtra dubitare videris, utrum canonicos possis in causa recipere testes, eadem. Quia igitur unus solus ex ipsis canonicis institutus est procurator in causa fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus testes, qui sibi ex ipsis canonicis producentur recipere non omittas. processurus in causa, juxta nostrarum continentiam litterarum.

Datum Romæ, v Kal. Decembris.

CLVII (643).

FERARIENSI EPISCOPO (644), ET ABBATI DE COLUMBA, ET ARCHIDIACONO VERONENSI.

Ut certam regulam statuant monasterio de Castanasio. (Romæ, vii Kal. Decembris.)

Cum olim dilecto filio, abbati Sancti Proculi, dederimus in mandatis, ut super statu fratrum et sororum de Castanasio, de quibus aliqua nobis fuerant sinistra suggesta, quibusdam vitam eorum commendantibus ex adverso, inquireret diligentius veritatem, et quod inveniret suis nobis litteris intimaret, ipse, mandati nostri diligens executor, cum quibusdam viris discretis ad locum accessit ubi per biduum commoratus, per famam viciniæ, ac fratum et sororum examinationem, ab eis juramento recepto, de iis quæ negotii qualitas exposcebat, diligentius inquisivit. Reversus quoque Bononiam, a quibusdam, qui a loco illo recesserant, et dicebantur ab aliquibus respxisse retrorsum, sub jurisjrandi religionem studuit elicere veritatem, omniumque depositiones redactas in scriptis, sub sigillo suo per proprium nuntium ad sedem apostolicam destinavit. Verum dilectus filius, Al. sacerdos, qui fratres et sorores apud Castanarium congregarat, post receptas depositiones testium, et nondum ad nostram præsentiam destinatas, ad abbatem accedens, sug-

negotiis singularis prudentiæ, qui inter cætera præclaræ facinora, illud etiam tandem effecit, ut clerus etiam ad antiquam priucamque formam vivendi træduceretur.

Hæc et alia apud Ughellum. Verum, difficultas inest, quam supra attigimus, epistola libri sexti 50, ubi vide quæ adnotavimus.

(642) Ildebrandus de *Pannochieschis*, sive, ut alii volunt, *del Pannochia*, Ugoni, Vol. terrano episcopo, successit anno 1184. Hic, cum ex nobilitate gentis suæ ingentes spiritus gereret, brevi Volaterranum arripuit principatum, declaratusque est a Friderico imperatore sacri imperii princeps anno 1185. In difficilius temporibus dexteritate mirabiliter usus est cum a pontificibus æque ac imperatoribus, omnia quæcumque vel animo destinasset facillime videretur impetrare. Ildebrandum magni nominis magnæque existimationis apud omnes fuisse oportet, quando in Etruria, sive quæ ad pacem, sive quæ ad bellum viderentur spectare, ad ejus fere arbitrium componerentur. Ipsum usque ad annum 1209 vixisse, pa-rumque deinceps superstitem suisce ex monumentis colligitur. UGHEL. Ital. sacr., tom. I, part. sign. col. 353.

(643) Hujus epistolæ fragmenta vulgavit Angel.

A gessit eidem quod quædam ex illis quæ testimoniū perhibuerant contra eum, ut infamaret ipsum et locum, confessa fuerat se perjuram, unde confessionem ipsius scribi nobis humiliiter postulavit, et, cum hoc non potuisset aliquatenus oblinere, cum plerisque de fratribus et sororibus suis nostro se conspectui præsentavit. [(645) Nos ergo, inspectis depositionibus ab abbate receptis, ut veritas plenius eluceret, eos examinevimus per nos ipsos, illosque apud sedem apostolicam aliquandiu fecimus exspectare. Audivimus autem aliquid nobis haclenus inauditum, et non de facili ab aliquo fideli credendum (646), videlicet quod, postquam fratres et sorores ad locum illum accedunt, et, excessus (647) proprios, corde contrito, humiliiter consitentes, eos

B student per penitentiæ opera expiare, arripiuntur corporaliter a dæmonibus et vexantur, et voces profanas et blasphemias emittunt, et torpent ad tempus circa opera pietatis, et cultum intermittunt divinum, sentientes aliquando, sicut aiunt, quamdam formidationem in membris, tanquam mures discurrenter inter carnem et cutim, et intuentes quasdam imagines terribiles et obscuras (648); quodque deterius reputamus, de hujusmodi flagello non dolent, sed gaudent potius, et, vexatos majoris religionis et meriti reputantes, in hujusmodi vexationibus gloriantur. (649) (650).] perverse forsitan intelligentes verbum Apostoli, quo asserit de se ipso: *Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogavi, ut discedere a me, et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur; statimque subjungit: Libenter gloriabor in infirmitibus meis, ut inhabet in me virtus Christi* (Il Cor. XII. [(651) Novimus ex divina paginæ (652) lectione, quod adversarius noster diabolus, qui, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret, non solum adversus incipientes assuescere jugo Domini retia sua tendit, sed interdum

Manrique, *Annal. Cisterc.* tom. III, pag. 454, col. i et sqq. ad annum 1205, cap. 7, § 4 et sqq. ubi de quo monasterio in illa Innocentii epistola agatur, ignorasse videtur. (Vide notas seqq.) Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(644) Vide epistolam libri tertii 39, not.

(645) Hæc apud Manriq.

(646) « Hoc item anno, quod fero revocavit sacerdolum præsens, inauditum eatenus, si credimus Innocentio, summo pontifici, ipsum turbavit nostro que (Cistercienses) exercuit, quorum tandem judicio remissum fuit. Videlicet, etc. » Angel. Manrique, loc. cit. Vide infra.

(647) Apud Manrique, *cujusdam monasterii, qui vitam austriorem profitebantur*, etc.

(648) Hæc Manricus omittit.

(649) « Sic idem pontifex de eventu tunc recenti, tamque stupendo, qui non leviter ipsum conturbavisset. Porro, quid de his sentiat, ut non definiat, privatum tamen profert verbis sequentibus: Novimus, etc. » Angel. Manrique, loc. cit. Vide infra.

(650) Huc usque Manriq.

(651) Iterum Manrique.

(652) Apud Manrique, *scripturaræ*.

etiam manum mittit ad fortia, ut in errorem, si fieri potest, inducat electos, fiduciam habens quod Jordanis influat in os ejus; unde (652) ab ejus insidiis Salomon nos admonet præcavere, cum inquit: *Fili, accedens ad servitatem Dei, præpara cor tuum ad tentationem* (Eccl. ii). Novimus quoque quod filii Israel, Aegypto egressi, affectaverunt Aegypti divitias in deserto, in quo ab Amalechitis fuerunt gravissime impugnati. Novimus quod Job, vir justus et simplex, ac timens Deum, et recedens a malo, tentationes dæmonis non evasit, et quod Satan non solum apostolos expetiit ad cribrandum, sed post baptismum et jejenum, tentavit etiam Jesum Christum. Verum, aliquem, post veram pœnitentiam, operibus deditum pietatis, corporaliter vexatum fuisse non novimus, nec meminimus nos legisse. Legimus siquidem multos, prius obessos a dæmonibus, a Domino liberatos. Novimus contra vexationes hujusmodi certum remedium, exorcismorum videlicet, olei infirmorum et aquæ benedictæ in ecclesia institutum. Quis igitur crederet quod, post amaram contritionem cordis, veram oris confessionem et fructuosam satisfactionem operis, quæ maxime in jejunio et oratione consistit, aliquis a dæmonie corporaliter vexaretur? Cum, econtra, Veritas in Evangelio protestetur, quod hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione et jejunio. Absit hoc a fide catholica! absit ut templum Dei habitaculum sit diaboli, et sacrarium sancti Spiritus sit dæmonis antrum! cum non sit societas lucis ad tebras, neque conventio Christi ad Belial. Fatemur igitur viros sanctos interdum, ut Job, exterius a dæmonibus infestari, sed vexari eos interius tanquam arreptios, diffitemur. Verum est enim testimonium Veritatis, nec de mendacio redargui potest ille qui peccatum non fecit, nec dolus est in ejus ore repertus. Ipse quidem in Evangelio protestatur: *Si quis diligat me, sermonem meum servabil, et Pater meus diligit eum, et ad eum reniemus, et apud eum mansionem faciemus* (Joun. xiv). Qualiter ergo dæmon eum inhabitare præsumeret, in quo Pater et Filius eligerent et facerent mansionem? Figmentum

(653) Manrique, *Vide, et infra et legit pro quoque.*
 (654) Hæc Innocentius: quæ, ut non debeant censeri infallibilia, quia privatum dicta, at negari non potest dicta gravissime; et tanti ponderis rem esse putavit, ut dignum statim crediderit de qua immediate per ipsum inquireretur. Unde, immediate (*imo, initio, vide supra*), in eis ann litteris ait: *Nos igitur, etc. Exspectabatur proditorum judicium in re gravissima de vultu Innocentii, qui, quæ in principio ut doctor tradidisset, definiaret ut pontifex, atque ultinam sententiam pronuntiaret. Verum, cum res utrinque ventilata atque utrinque discussa, non facilem habebet solutionem, nec videbetur urgere definitio, placuit iudicibus causam delegare. Lecti sunt ex Italia duo viri, pietate præcipui doctrinaque, Ferrariensis episcopus, nimis rursum, atque abbas Columbae, atque illis injunctum ab Innocentio. quatenus, etc.* » Angel, *Manrique, loc. cit.*

(655) Hæc Manricus omittit.
 (656) Hactenus Innocentius, in illo casu, ao abbatem Columbae, collegamque, quæ adeo nobis (*ait*

A) igitur, quod dicitur reputamus, nisi forsitan hujusmodi homines eo ipso vexentur, quod in hujusmodi vexationibus gloriantur, vel nisi ex eo quod arctissimam vitam ducunt, effecti maniaci pro vexatione dæmonica, maniacam reputent passionem (654). *Volentes autem eos ad horum, quantum in nobis fuerit, revocare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus* (655), quatenus accedentes ad locum, certam ibi regulam statuatis, approbantes ibidem quod approbandum videritis, et corrigentes quod inveneritis corrigendum, et inter alia specialiter statuentes, ne sorores cum fratribus simul habent, sed seorsum potius commorentur, et ut vexatio talis ccesset, singulis diebus oratio fiat ad Dominum specialis. Hoc quoque statui præcipimus inter eos, ut, si quis de cætero a dæmonie corporaliter vexatus fuerit, aut dixerit se vexari, de loco illo confessum amotus, alibi ad agendam pœnitentiam collocetur. Quod si nec sic curati fuerint vel correcti, hoc nobis per vestras litteras intimetis, ut hujusmodi collegium dividamus (656). Moneatis autem ex parte nostra venerabilem fratrem nostrum..... Bonnonensem episcopum, et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis, ut interim ab eorum molestatione desistat. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

B) Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Decembbris.

CLVIII.

... BASILIENSI EPISCOPO (657), ET... ABBATI DE SALEM (658).

Ut ad monasterium Augiense accedentes, personam idoneam in abbatem eligi procurent (659).

(Non. Decembbris.)

Cum a quibusdam prædecessoribus nostris, Augien. monasterium, quod ad Romanum pontificem nullo pertinet mediante... episcopo Constantiensi, olim fuerit ad certum tempus commissum, necesse est amodo, cum jam effluxerit tempus illud, eidem monasterio in persona idonea provideri. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus

auctor Annalium Cisterciensium) non licuit præterire; sed, an ad similes extendenda sint, aliorum ligno judicio discernendum. » Angel. *Manrique, loc. cit.*

D (657) Post Hugonem II, anno 1172, Basiliensem episcopum Lupoldum, vel Lutoldum, vel Lutolfum, immediate, sed nonnisi anno 1207, memorant autores veteris Gallæ Christianæ, t. II, pag. 354, col. 2, lit. C.

Bucelinus vero, *German. sacr.*, part. I, pag. 57, col. 1, tradit, Henrico ab Horneberg, nonnullis ab Homburg, qui in expeditione in terram sanctam A. C. 1189 obierat, immedieate successisse Leutoldum, dominum de Rottelen, qui obiit A. C. 1213.

(658) *Vide epistolæ libri quinti 99, not. et libri septimi 89.*

(659) Conferenda omnino hæc Innocentii epistola, cum his quæ in *nova Gallia Christiana*, tom. V, col. 915 et 989, nec non apud Bucelinum, *Germ. sacr.* part. II, pag. 10, col. leguntur, de Dietbelmo, episcopo Constantiensi, simul ac abbe monasterii Augiensis. *Vide etiam epistolam libri septimi 39.*

atque præcipimus, quatenus, sicut charam habetis A gratiam divinam et nostram, ad locum ipsum pariter accedentes, ipsius monasterii fratres monere attentius et inducere procuretis, ut gratia sancti Spiritus invocata una vobis cum, talem sibi præficeret studeant in abbatem, qui prodesse magis noverit quam præcessere, et sub cuius regimine ipsum monasterium, auctore Domino, tam in spiritualibus quam temporalibus, valeat prosperari. Quod si forsitan vel nullum, vel minus idoneum, sibi vellent in abbatem præficeret, vos, infra mensem, postquam eos duxeritis commonendos, sublati cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, de persona idonea studeatis eidem monasterio providere; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compe-scendo.

Datum Nonis Decembris.

CLIX.

C. PRESBYTERO CARDINALI (660), ET CLERICIS SANCTI LAURENTII IN LUCINA.

Confirmatur quædam compositio inter ipsos.

(Romæ, vii Idus Decembris.)

Potentibus vobis restitutionem obedientiæ super capitulo, scrutinio et baptismo, quam a Capellaniæ Sanctæ Mariæ de Posterula, Sancti Blasii, et Sancti Cosmæ de Monte Granatorum, asserebatis vobis esse substractam, dilecti filii, G. tituli Sancti Vitalis, presbyter cardinalis (661)... rector Ecclesiæ Sancti Apollinaris, et clericus ejus, ad quorum jurisdictionem prædictas ecclesiæ non est dubium in temporalibus pertinere, se ad detensionem earum vobis opponere curaverent. Lite igitur contestata, cum attestations utrinque receptæ ac publicatae fuissent, ad amicabilem tandem concordiam deve-nistis, ut videlicet restitutio vobis fiat super scrutinio et baptismo, salva quæstione proprietatis, tam super his quam etiam super capitulo, cum non pe-titorio, sed possessorio tantum sit judicio litigatum. Nos igitur, compositionem præscriptam, sicut in præsentia nostra provide facta est, ratam babentes, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, vii Idus Decembris.

CLX.
ABBATI ET CONVENTUI SANCTI PETRI DE CULTURA CENOMANEN.

Pensiones omnes factæ vel promissæ per R. quondam abbatem irritantur.
(Romæ, ii Kal. Dec.)

Si, juxta preceptum Apostoli, alter alterius onera portare tenetur, nos, qui omnium et singulorum curam suscepimus, Domino disponente, illorum tenemur onera relevare, qui per pastoris præsumptuosa audacia menora noscentur dispen-dium incurrisse. Cum igitur, sicut ex tenore litterarum vestrarum accepimus, R. (662) quondam abbas monasterii vestri, qui, suis meritis exigentibus, ab administratione amotus existit abbatum, onore pensionum, quos multis, nomine beneficiorum non vacantium, contra Lateranensis concilii statuta concessit, vestrum monasterium enormiter aggravavit, et multis promiserit ecclesiæ non vacantes, nos, vobis volentes paterna sollicitudine providere, concessions hujusmodi pensionum, et promissiones beneficiorum non vacantium, a præfato R. contra prædicti statuta concilii, attentatas, decernimus irritas et inanes, districtius inhibentes, ne quis vos occasione concessionum et promissio-num hujusmodi præsumat de cæstro molestare. Nulli ergo, nostræ inhibitionis, etc.

Datum Romæ, ii Kalendas Decembris.

CLXI (663)

... SANCTI ALBANI (664) LINCOLNIENSIS, ET... DE RADINGES (665) SARESBERIENSIS DIOCESEON ABBATIBUS, ET... DECANO SANCTI PAULI LONDONIENSIS. Ut testes audiant super causa electi Cantuariensis (666). (iii Id. Decembris.)

Cum dilecti filii, Salomon, Gual. Simon, Rog. et W. monachi Cantuariensis Ecclesiæ, ad sedem apostolicam accessissent, et electionem, quæ de persona dilecti filii,... sub prioris ejusdem ecclesiæ (667), ab eis concorditer fuerat celebrata, sic ut ex decreto fratrum evidenter apparebat, peterent humiliter confirmari, dilectus filius, magister Petrus de Englosam, ex parte suffraganeorum Ecclesiæ Cantuariensis, eorum se petitioni opposuit adversarium, asserens eos in ipsa electiōne taliter processisse, quod non solum confirmari non debebat, sed irrita judicari. Cumque monachi eum re-

D Cluniacensibus traditi. Vide *Monastic. Angl.*, t. I, pag. 417.

Illiujus monasterii abbas, tunc temporis, verisimiliter erat Elias, qui benedictus fuerat anno 1200. Vide *Annal. Eccles. Wigornien.* un. 1200 apud Wharton., *Angl. sacr.*, part. I, pag. 479.

(666) De argumento istius epistolæ consulendus omnino Mathæus Paris., tom. I, pag. 212, ubi alias Innocentii epistolam, hoc ipso, in quo nunc versamur, anno pontificatus ejus 8, vi Id. Decembris datam, exhibet, quam quidem in Regestis frustra requiras.

Vide etiam *Gesia Innocentii*, § 131.

(667) Hunc *Reginaldum* vocat *Matthæus Paris. loc. cit.*

(660) Vide epistolam libri tertii 31, not.

(661) Vide epistolam libri quinti 60, not.

(662) Nullum, qui littera initiali R. designari potuerit, S. Petri de Cultura, Cenomanensis dioce-seos, abbatem exhibet imperfecta monasterii hujus abbatum series, apud autores *veneris Galliæ Christianæ*, tom. IV, præg. 322, col. 1, lit. C, ubi, inter Andream, qui abbas memoratur anno 1152, et Guidonem, anno 1244, dicitur abbatum nomina, sed absque ulla chronologica nota, leguntur.

(663) Vide Raynaldum, ad annum 1205, § 61 et 62; etiæ epistolam hanc peculiariter non laudet.

(664) Vide epistolam libri sexti 214, not.

(665) Agitur hic, verisimiliter, de abbatे mona-sterii Readingensis, olim sanctimonialium, tempo-ribus vero Henrici regis I, anno 1125, monachis

pellere conarentur, pro eo quod procurementis mandatum minime ostendebat, responsum est ab eodem quod in provincia Lombardia apud civitatem Par-mensem, tam litteris de mandato, quam rebus aliis fuerat spoliatus, sed paratus erat præstare idoneam cautionem, quod, quidquid per eum fieret in hac causa, dicta suffraganei ratum haberent et firmum. Licet igitur iidem monachi niterentur ostendere, satisfactionem hujusmodi non esse in hoc articulo admittendam, nos tamen, partium utilitate ac necessitate pensata, cum dubitaretur probabiliter de mandato, eundem magistrum electioni contradictem admisisimus, prius tamen ab ipso mille marcarum cautione recepta, venerabili fratre nostro... Wintoniensi episcopo, et magistro Joanne (668), Sancti Pauli Londoniensis canonico, de licentia nostra se cum ipso ad poenam obligantibus pro eodem, ut quod per eum fieret in hac parte, ipsi suffraganei firmiter observarent. Insistentibus igitur monachis antedictis ad obtainendam confirmationem electionis predictæ, sicut ab universo conventu Cantuariensis Ecclesiæ concorditer fuerat celebrata dictus magister eam multipliciter visus est impugnare, tum quia, post appellationem ad nos legitime interpositam, non tam celebrata fuerat quam presumpta, tum quia suffraganei Cantuariensis Ecclesiæ fuerant in hac electione contempi, cum sine ipsisimo nisi cum ipsis, non possit vel debeat talis elec-tio celebrari; commune justus et consuetudinem antiquam allegans, ac quod monachi usque ad festum Beati Andreae statuerant cum episcopis inducias super electione tractandi, quas, ipsis episcopis inconsultis, non sunt veriti prævenire, petens præterea restitutionem quasi possessionis, qua dicebat suffraganeos sæpedictos in hac parte temere spoliatos. Quamvis igitur ex adverso privilegia prædecessorum nostrorum, et nostrum, aliaque nonnulla documenta fuerint vobis ostensa, multisque, tam de facto quam de jure, rationibus allegatis, desideranter vellemus finem imponere hujusmodi questioni, quæ sine magno dispendio partium non potest diutius prorogari, quia tamen de quibusdam utrinque propositis fieri nobis non poterat plena fides, de communi fratrum nostrorum consilio, interlocuti fuimus in hac parte, ut testes, quos utraque pars duxerit producendos, usque ad Kalendas Maii proximo venturas, ad sedem apostolicam de-

A stinentur, nisi forte quidam eorum valetudinarii sint aut senes, quob ab hujusmodi onere corporis reddit debilitas excusat, de quibus ita duximus ordinandum, ut per vos recipiantur in Anglia, et depositiones eorum, vestris inclusæ sigillis, nobis infra dictum terminum transmittantur. Unde, sape-fatis suffraganis per scripta nostra mandavimus, ut universos testes, quos in hac causa duxerint producendos, nisi valetudinarii sint vel senes, cum instrumentis et rationibus, infra dictum terminum excusatione, appellatione ac dilatione postpositis, ad apostolicam sedem transmittant, providentes, ut, si quos forte prælibata debilitas ad nos accedere prohiberet, ipsos, si volunt, coram vobis producant, ut depositiones ipsorum nobis possint in eodem termino præsentari, significaturi nobis per litteras suas, utrum ratum velint habere quod per antedictum magistrum factum est in hac causa, et, si forte ratum id nolint habere, procuratores idoneos intra dictum terminum ad nos destinare procurent, qui, omni tergiversatione postposita, veniant sic instructi, quod nihil deficit quo ad ipsos, quominus ipsum negotium per nos, auctore Domino, finem debitum sortiatur. Alioquin, cum in exsecutione justitiae non debeat esse personarum acceptio vel delectus, extunc non habentes respectum ad honorem sed ad Deum, sic Cantuariensi Ecclesiæ, anxiante Deo, quantum de jure poterimus provide curabimus, quod optata deinceps poterit tranquillitate gaudere. Quocirca, discretione vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus testes, quos utraque pars coram vobis duxerit producendos diligenter examinare curetis, et depositiones ipsorum, vestris inclusæ sigillis, nobis infra prædictum terminum transmittatis. Testes autem, etc.

Datum apud Sanctum Petrum, iii Idus Decembris.

CLXII (669).

. . . EPISCOPO FLORENTINO (670).

Ut reintegret feendum quibusdam nobilibus qui pro Ecclesia stelerant temporibus schismatis.

(Romæ, ii Idus Decembris.)

[Per tuas nobis litteras proponere procurasti, quod, cum quidam Florentini, nobiles et potentes, prompti ad servitium et devoti, tempore schismatis, bonæ memorie Julium, Florentinum episcopum (671), D in domo sua tenuerint, contra imperatoris suorumque

(668) Vide epistolam libri octavii 106, not.

(669) Reperitur, sed value mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 24, De donationibus, cap. 5. Quæ illuc leguntur, hic uncia inclusa sunt. Quæ Italico charactere distinguntur et varias lectiones non indigitant, desunt in Decretal.

(670) Vide epistolam libri octavi 156, et quæ ibi adnotata sunt, not.

(671) Conferenda omnino ista cum his quæ de Florentinorum episcoporum serie leguntur apud Ughellum, *Ital. sacr.*, tom. III, col. 127.

• XXIX. Julius successor Ambrosio an. 1158. De-hoc Julio dubitat Borghinus, an idem sit cum illo altero Julio, qui post hunc, qui sequitur, Zenobium

sedit: sed, cum horum duorum dignitas incident in schisma inter Alexandrum et Victorem pseudopontificem, dicendum est, unum tantum fuisse Julianum, qui prius favore imperatoris intrusus fuerit, ac post reconciliationem factum, post Zenobium verum episcopum, ab excommunicationem expiatum sederit. Evenit id 1174, in quo i. so anno Zenobius vita functus est, vixitque deinde Julius usque ad annum 1181, nisi forte velimus hoc ipsum asserere de Zenobio. Cum enim Ludovicus Cavitellus in Annalibus Cremonæ schisma illud connumerasset, narrat etiam dinumeratque episcopos ab Alexandre depositos, in quibus episcopus Florentinus fuit, cujus non prodit nomen, ac proinde causam dedit

fautorum insultus, idem episcopus, sedata schismatis tempestate, de mandato *felicitis recordationis* Alexandri papæ, *prædecessoris nostræ*, quatuor modios terræ in feudum concessit eisdem, et, *eo postmodum viam universæ carnis ingresso*, bonæ memorizæ B. successor ipsius, prout moris est, de recto (672) feudo præfatos nobiles investivit. Verum, cum ipsi assignatam sibi terram mensurari fecissent, non nisi duos medios invenerunt, unde, *ub antecessore tuo, ut ipsis feudum integraret* (672), cum instantia postularunt, qui, *licet hoc aliquando promiserit se facturum, effectui tamen minime mancipavit*. Ipsi autem, *ut tu præfatum feudum ipsis adimpleas, assidue postulant et instanter; et tu, aliquantulum dubitans* (674), eo quod non sunt in possessione ipsius, ne de novo illud videaris conferre, *licet tibi fidelitatem curaverint exhibere, et de quatuor modiis fuerint investiti, antequam eorum petitioni duceres annuendum, sedem duxisti apostolicam consulendam*. Nos igitur, attentes, quod Ecclesia in actibus suis fraudem vel dolum non debet aliquem adhibere, *fraternitati tuæ taliter respondemus, quod feudum ipsum secure potes eidem nobilibus* (675) integrare, *cum terra illa nomine quatuor mediorum ipsis fuerit assignata], et jam dictus episcopus quatuor promiserit se daturum.*

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, II Idus Decembris.

CLXIII (676).

,.... LONDINENSI (677), ET ELIENSI (678) EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTI EDMUNDI (679), NORWICENSIS DIOCESEOS.

Ubi in causa quæ inter archidiaconum Cantuariensem ex una, et abbatem monachorumque S. Augustini Cantuariensis ab altera parte, super possessionem custodiarum Ecclesiarum de Midelton. vertebatur, testes audiant.

(Romæ, II Idus Decembris.)

[In nostra præsentia] constitutus dilectus filius,

de utroque dubitandi. Non alia ad posteros de Julio episcopo transfusa est memoria, quam quod Alexander papa III intercessore, monasterio S. Salvii ecclesiam ac parochiam S. Jacobi, consentiente capitulo, attribuit, pluribusque oneribus exemerit, cuius rei gratia adjectum a nobis Historiæ monumentum confectum est, quod Urbanus PP. III, postea ratum firmumque, dato ad Gilbertum abbatem diplomate, esse sauxit. (*Sequuntur diplomata: per D. Gil Ughellus.*)

« XXX. Zenobius episcopus Florentinus reperitur anno 1164, post cuius excessum sive degradationem, iterum Julius ad sedem evictus est, quam obtinuit usque ad annum 1181, ut supra docuimus... Nil aliud in funestis hisce temporibus occurrit, quæ conglobatae undique calamitates schismatis obruebant, quam fere nudum Zenobii episcopi nostri nomen.

« XXXI. Bernardus, episcopus Florentinus creatus est anno 1182, ac vixisse creditur usque ad annum 1189.

« XXXII. Petrus Florentinam Ecclesiam rexit 1189 usque ad 1205, in quo ipso anno decessit, nec præter aliquot concessiones aliquid reperitur de eo. (*Vide epistolam libri sexti 50 et quæ ibi adnotata sunt*)

A magister Walterus, nomine dilecti filii., archidiaconi Cantuariensis (680), a quo procurator ad hoc fuerat destinatus, possessionem custodiarum Ecclesiarum de Midelton (781), quam dilecti filii. . . . abbas et monachi Sancti Augustini Cantuariensis, illicite occuparant, cum fructibus perceptis medio tempore, sibi restitui postulavit, præsertim, cum, tam de communi jure, quam de consuetudine generali Anglicanæ Ecclesiarum, custodia vacantium Ecclesiarum Cantuariensis diocesecos ad archidiaconum ipsum pertineat, ac, duabus personis decedentibus in ecclesia memorata, antequam monachi nunc ultimo ipsam custodiā occupassent, archidiaconus Cantuariensis in eadem ecclesia usus fuerit isto juro, sicut per viginti quinque testes, omni exceptione maiores, in præsentia delegatorum judicium sufficenter probatum esse dicebat quorum depositiones legi audivimus coram nobis. Adjecit insuper, post obitum ultimæ personæ in eadem ecclesia decedentis, possessionem clavium ipsius ecclesiarum eundem archidiaconum habuisse, sicut quatuor sacerdotes, unus diaconus, et unus clericus evidenter testabantur. Unde, cum Ecclesiam de Faversham restitui decrevimus manachis antedictis, pari jure archidiacono debebat restitui ecclesia memorata. Dilectus autem filius O., monachus Sancti Augustini Cantuariensis, proposuit ex adverso, quod, cum dicta Ecclesia de Midelton ad monasterium suum nullo pertineat mediante, et ipsius custodiā hactenus possederit inconcusse, sicut per sedecim testes, omni pariter exceptione maiores, pro parte sua fuerat evidenter probatum utendo jure suo præfato archidiacono injuriam non fecerunt. Per duos quoque monachos fuerat sufficenter ostensum, quod de ipsa et ejus libere disponebat. [Cum igitur hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diversa sed adversa penitus in quibusdam

« XXXIII. Joannes, etc. (de quo vide epistolam hujusce libri octavi 156). »

(672) Decretal. legunt certo.

(673) Decretal. legunt feudum integrari pro u. a. a. t. u. i. f. i.

(674) Decretal. legunt postulantes super quo dubitas, pro postularunt . . . dubitans.

(675) Decretal., poteris pro pot. c. nob.

(676) Epistola hæc reperitur, sed valde mutila, inter Decretales, lib. II, tit. 20. De testibus et attestacionibus cap. 32. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(677) Vide epistolam libri 182, not.

(678) Vide epistolam libri quinti 54.

(679) Vide epistolam libri quinti 90, not.

(680) Vide epistolam hujusce libri octavi 154, not.

(681) Num potius legendum Miletune? « Anno (enim) 1046 Egelricus Bigge dedit Ecclesiarum Cantuariensi Chert, Stouting, et Miletune. . . » Vide Monastic. Anglic. tom. I, pag. 21, col. 2, lin. 45.

Forsitan legendum omnino Middlestone. Vereus annum 814, « Lyschild dedit Middlestone Wilfredo archiepiscopo, et monachis Ecclesiarum Christi Cantuariensi: et postea, scilicet anno 822, Cenulphus, rex

constat testimonia reddidisse, quia etiam ad multitudinem tantum respici non oportet, sed ad testimoniū qualitatem, et ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motum sui animi convenit judicem obfirmare, *discretioni vestræ per apostolica scripta* (682) mandamus, quatenus testes utrinque producti ejusdem honestatis et existimationis existenterint, cum constet, testes monachorum (683) testibus archidiacani numero pauciores, *sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, pro ipso archidiacono sententiam proferatis*. Si vero testes ex parte monachorum producti tanta præminentia fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini præferenda, *contradictione et appellatione pariter non obstante, ab impetione archidiaconi eosdem abbatem et monachos absolvatis.*

Quod si non omnes . . . duo, etc.

Datum Romæ 11 Idus Decembbris.

CLXIV.

..... EPISCOPO (684), ET DECANO (685) LINCOLNIENSIBUS.

Ut cum G. filio Petri, justitiario Angliæ, super voto peregrinationis ad triennum dispensare possint.

(Romæ, xvii Kal. Januarii.)

Significavit nobis dilectus filius, nobilis vir, G. filius Petri, justitiarius Angliæ (686), quod propter guerram, quæ, peccatis exigentibus, periculosisime vertitur inter charissimos filios nostros, Philippum Francorum, et Joannem Anglorum reges illustres, idem rex Angliæ, ac magnates ipsius non permitunt exire de Anglia, cum in hac tempestate valde sit necessarius toti regno, et præfatus rex Franciæ, et barones ejusdem non patientur eum per terras suas undecunque transire, sicutque votum peregrinationis, quod dudum crucis signatus emisit, nunc, his occasionibus impeditus, adimplere non potest. Accedit ad hanc, quod parvulos habet hæredes, potentissimos inimicos habentes, qui eos modis omnibus, quibus possunt, exhaeredare intentur, ita, quod jam occupaverunt magnam partem hæreditatis ipsorum, et quod remanet adhuc illis, in patris corum absentia, de facili poterunt obtinere.

Merciorum, idem nonum confirmavit, ab omni seculari gravitate liberum, et fiscali tributo. • *Ibid.* pag. 19, col. 2, lin. 55.

(682) In Decretal. desunt.

(683) Decretal. add. esse; mox pro tantum legunt loco verborum *sublato...* ipso, et infra omittunt quæ Italico charactere distinguntur.

(684) Jam observavimus, episcopum Lincolnensem, tunc temporis, suis Guillermum Blesensem, qui, ex Lincolnensi præbendario et præcentore, episcopus Lincolnensis anno 1201 electus, anno 1203 consecratus, obiit in vigilia Ascensionis anno 1206. Vide Godwi. *De præsul. Angl.* pag. 288.

(685) Vide epistolam libri quinti 147.

(686) De isto jam egimus supra; vide epist. libri quinti 94, not. Litteras Joannis regis ad papam, quibus supplicat, ne, ante peractum quinquennium, Galfridus, filius Petri, peregrinetur, datas apud Winton, 24 die Novembris, an. 1204, habes apud Rymer. I. I, pag. 44.

PATROL. CCXV.

A nere. Præterea, monasterium monialium, ordinis de Sempingham, in filiorum suorum hæreditate construxit (687), quod secundum legem Anglicanæ provinciæ stare non poterit, si filii sui fuerint eadem hæreditate privati. Promittit insuper idem miles construere xenodochium ad recipiendum pauperes transeuntes in loco plurimum opportuno. Unde, misericorditer sibi petiti indulgeri, ut propter has causas de licentia nostra posset exsecutio nem voti differe, promittens quod interim sexaginta marcas legalium sterlingorum singulis annis in subsidium terræ sanctæ transmittet. Pro eodem quoque nobili, quem propter expertam ipsius prudentiam et virtutem, prænecessarium esse sciunt in hoc tempestatis articulo toti regno, supplicaverunt instanter præfatus rex Angliæ, ac bona memoria Cantuariensis archiepiscopus (688), et venerabilis frater noster...episcopus Eliensis (689), necessitas tam regis et regni, quam etiam filiorum, per suas nobis litteras exponentes. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si præscripta veritate nituntur, auctoritate nostra præfato nobili concedatis, ut de licentia nostra remaneat per tres annos ad regis obsequium ei præsidium filiorum, nisi nos interim, pensatis rerum et temporum circumstantiis, aliud circa eum duxerimus statuendum; ita, quod ipse fideliter exsequatur, quod de xenodochio ad opus pauperum construendo, et pecunia in subsidium terræ sanctæ mittenda, promisit; ipsam vero pecuniam præcipimus apud Londonias in domo templi deponi.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kalendas Januarii.

CLXV.

..... ABBATI VALLIS-UMBROSÆ (690), ET MAGISTRO GUALANDO, SUBDIAONO NOSTRO, CANONICO PISANO (691)

De translatione Fesulanæ sedis in locum idoneum.
(Romæ, xvii Kal. Januarii.)

Cum super translatione Fesulanæ sedis ad locum magis commodum facienda sit multoties laboratum, nos, paci et utilitati, tam ecclesiæ Fesulanæ quam

(687) Agitur hic, verisimiliter, de prioratu Shouldhamensi, in agro Norfolciensi, ordinis de Sempingham (leg. Sempringham, al. S. Gileberti). D Chartam foundationis, a Galfrido, filio Petri, comite, Essexiæ, absque chronologicis notis, sed vivente seduc Richardo rege emissam, exhibent autores *Monastic. Anglic.* tom. II, pag. 820, col. 1, ubi de vita S. Gileberti, et de ejus ordinis institutis fuse disputatione.

(688) Hubertus, quem hoc anno die 13 Julii defunctum iam supra diximus.

(689) Vide epistolam libri quinti 54.

(690) Num erat, tunc temporis, abbas Vallis-Umbrosæ, Benignus ille, cuius editæ fuerunt constitutiones, in Capitulo generali, anno 1223, ut legitur apud Lamium, *Delic. Erudit.* anni 1737, pag. 239?

(691) Ad hunc etiam directam vidimus epistolam libri sexti 109.

Florentinæ civitatis, intendere cupientes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, vocatis episcopo (692), et capitulo Fesulanis, potestate, consulibus et consiliariis Florentinis, habeatis cum ipsis diligentum tractatum; et, si locum idoneum in ipsa diœcessi, ad translationem Fesulanæ sedis utiliter faciendam, cum consensu dictorum episcopi et capituli, et pace prædictorum potestatis, consulum et consiliariorum, volueritis invenire, per vestras nobis litteras intimetis, ut, per vestram relationem instructi, in ipso negotio melius procedere valeamus.

Datum Romæ, xvii Kalendas Januarii.

CLXVI (693).

..... ILLUSTRI REGI ANGLIE-

No moniales S. Trinitatis de Cadomo in jus ad laicos judices vocari patiatur.

(Apud Sanctum Petrum, x Kal Januarii.)

Oblata nobis dilectorum in Christo filiarum . . . abbatissæ (694), et conventus Sanctæ Trinitatis de Cadomo, querimonia patefecit, quod, cum maneria de Osted et de Felested (695), a fundatione sui monasterii, in puram eleemosynam fuerint assecutæ, nobilis vir, comes Albericus, Norwicensis diœceseos, ipsas super eisdem maneriis multipliciter inquietat, et, eadem in perpetuam emphyteusim prædecessoribus suis asserens fuisse concessa, sibi vindicare contendit; super qua etiam concessione nullum exhibet instrumentum. Præterea, ipsas super hoc trahit in causam coram judice sacerdotali, cuius in rebus ecclesiasticis examen subire periculosem asserunt et damnosum. Cum igitur eisdem, propter fragilitatem sexus, in suo jure specialius velimus adesse, serenitatem regiam rogamus, monemus, consulimus et hortamur, quatenus prædictam abbatis et conventum a præfato comite in sacerdotali foro non sustineas conveniri, cum res sint ecclesiasticae, quas ab ipsis fundatione, sicut asserunt, in puram eleemosynam possederunt.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas, Januarii.

CLXVII (696).

HAMELINO (697), ABBATI VINDOCINENSIS MONASTERII, EJUSQUE SUCCESSORIBUS REGULARITER SUBSTITUENDIS, IN PERPETUUM.

Recipit eum sub protectione beati Petri, cum auno censu duodecim solidorum, et enumeraunt bona ad eum spectantia.

(Apud Sanctum Petrum, x Kal. Januarii.)

Quamvis universis Ecclesiis existimamurex apolo (692) Vide epistolas libri septimi 20, not. et 21. (693) Epist. hanc laudat Raynaldus, ad an. 1205, § 61.

(694) Post Mathildem II, defunctam anno 1194. has S. Trinitatis abbatissas memorant auctores Novæ Gallie Christianæ, tom. XI, col. 433.

“ XI. Isabella II, d'Ivetot, obiit 7 Junii.

“ XII. Adela de Tibouville, ex Dynastis de la Rivière de Tibouville, satie fungitur 28 Decembris.

“ XIII. Joanna II, cui primo nominis apice designatae facta donatio mense Septembri 1217, reputatur mens Julio 1223 in Chartulario. »

(695) Alias Hoostede, et Felested; prout legitur

A stolicæ servitutis officio debitores, illarum tamen utilitatì attentius providere nos converit, quas beato Petro, apostolorum principi, non est dubium specialius pertinere. Cum igitur Vindocinense cenobium, cui, dilecte in Domino fili abbas, auctore Deo, præsse dignosceris, ex oblatione illustris memorie Gautredi, Andegavensis comitis et Agnetis, Pictavensis comitissæ, fundatorum: ipsius (698), ad jus et dominium Sanctæ Romanæ Ecclesiae pertinere noscatur, nos, tuis justis postulationibus anuenies, prædictum Vindocinense monasterium, ad exemplar felicis recordationis Alexandri, Gregorii, Urbani, Calixti et Innocentii, prædecessorum nostrorum, sub beati Petri et nostra speciali cura et principali tutela suscipimus, et apostolicæ sedis privilegio communimus; statuentes, ut ordo monasticos, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obseruetur. Præterea, quascunque possessiones ... quas idem monasterium, impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illabata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Georgii in Oleronis insula, cum magna parte ejusdem insulae; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Castro Oleronis; ecclesiam Sancti Nicolai de Oleron; ecclesiam Beatæ Mariæ de Surgeriis; ecclesiam Sancti Sepulcri de Balgentiaco; parochiale ecclesiam Sancti Clementis de Cretone, cum omnibus ecclesiis quæ infra terminos ejusdem parochiæ continentur; ecclesiam de Alderico; ecclesiam de Crisitot; ecclesiam de Treet; ecclesiam de Podio Revelli; ecclesiam Sancti Saturnini, sitam super Ligerim; ecclesiam de Colomberis; ecclesiam de Mazeio; ecclesiam Sancti Petri de Monte Soleti; ecclesiis de Carceri sancti Nicolai, Sancti Vincentii, et Sanctæ Mariæ; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Castell; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Cosma; ecclesiam de Majori; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Brocco; ecclesiam Sancti Petri de Vileris; ecclesiam Sancti Hippolyti et ecclesiam Sancti Germani de Arrectiac, et ecclesiam Sancti Medardi de Civiliaco; donum Gofredi de Vindocino, et Ricerdis, quondam comitissæ, in Chartis Henricis regis I, et Edwardi regis II, quas exhibent auctores Monastic. Anglic. in Appendice, t. II, pag. 958, col. 1 et 2.

(696) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 68. Vide etiam Novum Gallium Christianum, tom. VII, col. 1365, lit. E; et col. 1372, lit. A et B.

(697) Hamelins abbas, monasterium S. Trinitatis de Vindocino rexit ab anno 1202 usque ad 1222 vel 1223. Vide Gall. Christ. loc. cit.

(698) Anno 1032. Vide Gall. Christ. loc. cit. col. 1364, lit. D.

matris ejus; donum magistri Petri, archipresbyteri, in Oleran. insula; quartam partem decimam de Ebriacpoolin; et donum Jubelli de Meduan apud Bellum-Montem, cum aliis possessionibus, pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis et pascuis in bosco et plano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et omnibus aliis libertatibus et immunitatibus suis. Licet autem antecessores nostri ecclesiam Sanctæ Priscæ, in monte Aventino sitam, cum omnibus pertinentiis suis, et cardinali etiam dignitate, prædecessoribus tuis duxerint concedendam, sicut in ipsorum privilegiis perspeximus contineri, quia tamen, post aliqua tempora, per incuriam et neglectum eorum, ipsa ecclesia destructionem et desolationem incurrit, quidam prædecessorum nostrorum eam, diversis temporibus, diversis cardinalibus assignarunt, quos ad titulum ejusdem ecclesiae promoverunt; nos vero, tuo volentes honori deferre, de consueta sedis apostolicæ benignitate concedimus, ut dignitatem, quam antecessores tui ex concessione ipsius ecclesiae sunt adepti, tu, et successores tui, nihilominus habeatis; sandalorum usum, tunicae et dalmaticæ, mitrae et annuli, sicut eis presbyteri cardinales utuntur, vobis in perpetuum auctoritate apostolica confirmantes. Ipsam quoque beatæ Priscæ ecclesiam Vindocinensis monasterii de speciali gratia restituimus, hoc exhibito moderamine, ut, si forte nos, aut successores nostri, presbyteros cardinales ad ejus titulum duxerimus promovendos, pro ea maxime causa, ut super altare beati Pauli apostoli consuetum agant officium sicut a sanctis patribus provida fuit deliberatione statutum; hi, quibus pro tempore curam et administrationem ipsius ecclesiae commiseritis, eisdem cardinalibus debitam impendant obedientiam humilem et devotam, qui videlicet cardinales de preventibus ejusdem ecclesiae percipient quartam partem. Vos autem, de ipsa ecclesia geratis sollicitudinem diligentem, ne per vestram incuriam in desolationem iterum redigatur, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Illud præterea, quod in privilegio ejusdem cœnobii perspeximus contineri, videlicet, quod legatus apostolicæ sedis in eodem loco nihil per se disponere vel corrigerem audeat, neque occasione legationis rectorem ipsius loci, vel fratres, molestare præsumat, sed, si quid forte corrigendum cognoverit, summo pontifici ountiare licebit, ita duximus moderandum, ut et honor debitus exhibeat legato, et libertas ipsius monasterii non lèdatur; videlicet, ut, quoties legatus ad partes illas fuerit destinandus, Vindocinensi cœnobia mandatum perferat speciale, juxta cuius tenorem procedat, in quibus secundum Deum viderit procedendum. Ad concilium autem Vindocinensis abbas, sine mandato Romani pontificis, invitatus accedere non cogatur, nec ecclesias eidem subjectas cœnobio, ubilibet constitutas, quisquam interdicere audeat, nisi pro certis et evidenteribus culpis, et quas locis abbas ejusdem, commo-

A nitus ab episcopis, contempserit emendare. Ipsum autem Vindocinense cœnobiū, et ecclesiam Sancti Salvatoris, juxta muros Andegavis positam, ad idem cœnobiū pertinentem, nulli, sine speciali mandato Romani pontificis, interdicto supponere, vel personas inibi Domino famulantes suspensioni vel excommunicationi subjicere liceat, etiamsi contigerit Carnotensem aut Andegavensem patriam pro quibuslibet culpis ecclesiasticam subire censuram. Quod si quisquam contra eum super aliquibus rebus cansari voluerit, nullatenus ei respondere cogatur, nisi sub examine Romani pontificis, vel judicis ab eo specialiter delegati, cum, juxta legitimas et canonicas sanctiones, actor sequi debeat forum rei. Ad hoc præsenti decreto statuimus, ut Andegavensis, B Pictavensis et Vindocinensis comites omni tempore sint defensores et adjutores ejusdem cœnobii, ad honorem apostolicæ sedis, nec quisquam eorum aliquam exactionem sive consuetudinem ipsius rebus aut personis imponat, nec in eis aliquid sibi, præter solum patrocinium, vindicare præsumat, quod eis ad honorem apostolicæ sedis permisum est exhibere. Prohibemus insuper ne quis, absque conscientia et consensu Romani pontificis, ad quem monasterium prædictum tam in spiritualibus quam in temporalibus pertinet, bona ejus distrahere vel alienare præsumat, præsertim in præjudicium et detrimentum ipsius; quod si damnabili fuerit ausu præsumptum, irritum fore sancimus. Liceat quoque vobis, clericos vel laicos, liberos et absolutos, e saeculo fugientes, ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a quoque malueritis episcopo, dummodo catholicus fuerit, et gratiam et communionem apostolicæ sedis habuerit, sine discessati episcopi contradictione, accipere libere valeatis, etc. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus assumpta fuerint corpora defunctorum. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus inibi quilibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem... D providerint eligendum, non tamen sine trium abbatum testimonio, quos religiosiores in vicinis locis habere contigerit; processus tamen electionis per testimoniales capituli litteras Romano pontifici exponatur, et ab eo confirmatio postuletur. Electus autem, a Carnotensi benedicatur episcopo, vel a quoque maluerit, duntaxat catholicó, communionem apostolicæ sedis habente, qui ei munus benedictionis, sine professionis aut cujuslibet alterius rei exactione, liberaliter ac libenter impendat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prædictum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere... salva

in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, et in ecclesiis non exemptis diœcesanorum episcoporum canonica ratione. Ad indicium autem hujusmodi a sede apostolica libertatis obtentæ, de moneta patriæ vestræ duodecim solidos, nobis, nostrisque successoribus, annis singulis persolveritis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis persona, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, sanctæ Mariæ in Cosmedin, diaconi cardinalis (699), Sanotæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, x Kal. Januarii, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1204 (700), pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno octavo.

CLXVIII (701).

..... EPISCOPO VERCELLENSI (702).

Ut matrimonium inter Opizonom Lancaveclam et Rufunam solvat, pro eo quo l dictus O. furiosus erat.

(Apud Sanctum Petrum, v Kal. Januarii.)

[Dilectus filius, R. miles Alexandrinus (703), proposuit coram nobis, quod Opizoni Lancaveclæ Rufinam, filiam suam (704), matrimonialiter copulavit], ignorans quod Opizo existeret furiosus, unde, humiliiter postulavit a nobis, ut tam eidem quam ipsius filiæ consulere dignaremur, [cum (705) eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore laboraret, morari non possit, et, propter alienationem furoris, legitimus non potuerit intervenire consensus. Quocirca, fraternali tux per apostolica scripta (706) mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate, si rem noveris ita esse, prefatas personas cures, sublato appellationis diffugio, ab invicem separare].

Datum Romæ, apud S. Petrum, v Kal. Januarii.
CLXIX.

..... PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO (707).

Dispensatio visitandi Limina SS. Apostolorum etiam per nuntios.

(Apud Sanctum Petrum, iv Kal. Januarii.)

Ex speciali quam erga te gerimus in Domino charitate, tuis inducimur precibus condescendere, ac saluti tuæ, quantum cum Dño possumus, præcavere. Cum ergo per certa tempora, vel per te vel per nuntium visitare apostolorum Liminatenebris, insinuatione tibi præsentium intimamus, quod nequam tibi ad negligentiam imputabimus, si nuntii, quos decreveris destinandos, propter impedimentum evidens ad nos non potuerint statuto tempore pervenire, cum certa fiducia, quam de tua fraternitate

(699) Vide epistolam libri septimi 27, not.

(700) Sic diserto legitur in Apographo Conti; verum mendose. Legendum omnino 1205.

(701) Epistola hæc reperitur, sed valde mutila, inter Decretales, lib. iv, tit. 1, *De sponsalibus et matrimonii*, cap. 24. Quæ illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lectiones dantur.

(702) Alberto, ex episcopo Vercellensi ad patriarchatum Jerosolimitanum evecto (de quo jam egimus sudra; vide epistolam libri septimi 222), Lotharius Rosarius, Cremonensis, subrogatus est, hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1205. Translatus deinde est Lotharius ad Pisanam Ecclesiam, successitque denique Jerosolimitanæ Ecclesiæ Alberto anteces-

A concepimus, nihil sinistri de tuis nos permittat actibus suspicari.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kalendas Januarii.

CLXX.

EIDEM.

Ut tempus quadriennii legationis suæ, computetur a die qua Ecclesia ipsi commissa cum reperit.

(Apud Sanctum Petrum, iv Kal. Januarii.)

Quoniam de voluntate illius cuius est dirigere gressus hominum transfractio tua est, ultra quam desideraveris, retardata, et scire non possumus quando fuerit voluntas in cœlo, ut profecturo tibi ad terram sanctam, ille, cuius te obsequio devovisti, aperiet vias maris, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut illud quadrienni tempus, in quo legationis officium suscepisti, tunc habeat, Domino faciente, felix initium, cum ecclesia tibi commissa tue reperit exspectationis adventum.

Datum Romæ, apud S. Petrum, iv Kal. Januarii.

CLXXI (708).

EIDEM.

Ut in quaris provincia pallio uti possit.

(Apud Sanctum Petrum, iv Kal. Januarii.)

Licet per certas temporum vices infra ecclesiam tuam usus tibi pallii sit concessus, tuæ tamen probitatis obtentu, de speciali quam erga te gerimus charitate, fraternitati tuæ auctoritate præsentium personaliter indulgemus ut, in quacunque provincia fueris, ad divini nominis gloriam et Jerosolymitanæ sedis honorem, pallio licenter utaris, ita tamen, ut hoc sine scandalo fiat et præjudicio aliorum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kalendas Januarii.

CLXXII (709-10).

FIDEM.

Ut eos qui cum ipso traxerent vellent ab excommunicationis vinculo absolvere possit.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Januarii.)

Præsentium tibi auctoritate concedimus, ut, si qui excommunicati comitatui tuo se injunxerint, habentes desiderium transfracti tecum in subsidium terræ sanctæ, absolvendi eos liberam habeas potestatem, nisi tam gravis et enormis fuerit excessus, ut merito credas eos apostolico conspectui præsentandos.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kalendas Januarii.

sori suo anno 1215. Obiit anno 1227.

(703) Hæc desunt in Decretal., ut mox cor. nob., et verba Opiz. L. R.

(704) Decretal. add. cuidam.

(705) Decretal. add. autem, et infra laborat leguunt pro laboraret.

(706) Hæc desunt in Decretal. ut sequentia curioso charactere distincta.

(707) Vide epistolam libri septimi 222.

(708) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 27.

(709 10) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205 § 27.

CLXXIII (711).

EIDEM.

Pecuniam ipsi destinat.

(Apud Sanctum Petrum, iv Kal. Januarii.)

In laboribus viæ tuæ, quam in illius fiducia incepisti, pro cuius obsequio proficisceris, sinceræ te charitatis affectibus comitantes, quadringentos obulos aupeos, de benedictione beati Petri, in expensarum tuarum necessitatibus convertendos, et viginti quatuor marcas argenti, quæ penes eleemosynarium nostrum in deposito sunt inventæ, juxta providentiam tuam assignandas in subsidium terræ sanctæ, fraternitati tuæ per latorem præsentium destinamus.

Datum iv Kalendas Januarii.

CLXXIV (712).

ELECTO COLONIENSI (712).

Ut quæ prius hubuerat beneficia biennio retinere possit.

(Apud S. Petrum iv Kal Januarii.)

Solet annuere, etc., usque impertiri. Ex parte si quidem tua fuit propositum coram nobis, quod Ecclesia Coloniensis, ad cuius regimen es assumptus, propter bellorum ingruentium tempestates usque adeo gravia damna et rerum jacturam incurrit, quod ad necessitates suas ipsius tibi non sufficiunt facultates. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis preciis inclinati, ut omnes redditus et ecclesiastica beneficia, quæ, priusquam assumptus essem ad hujus oneris dignitatem, habebas, per biennium in tua manu detineas, et proventus eorum in usus tuos et Coloniensis Ecclesiae, sine alicuius contradictione, convertas, devotioni tuæ auctoritate præsentium indulgemus, dummodo facias ipsis ecclesiis, a quibus proventus percipies, congrue serviri.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum ix Kalendas Januarii.

CLXXV (714).

EIDEM.

Ut si eum suffraganei sacris episcopalibus initiare negligant, alios ad id episcopos convocare possit.

(Romæ, x Kal. Januarii.)

Devotionitatem præsentium auctoritate concedimus, ut, si Coloniensis Ecclesiae suffraganei requisiti, vel nequierint, vel noluerint ad te consecrandum venire, tu ab aliis episcopis quibuscumque, dummodo catholici sint, et gratiam apostolicæ sedis obtineant, te facias iu archiepiscopum consecrari, licentia tibi

(711) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ab annum 1205, § 27.

(712) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1205, § 47.

(713) De Brunone IV, *de Sena*, qui, ex Bonnensi præposito, Adolfo ex archiepiscopali Coloniensium sede dejecto, hoc in quo versamur, anno 1205 suffectus, anno 1208 fato functus est, vide Raynaldum, loc. cit et auctores *Novæ Galliæ Christianæ*, tom. iii, col. 685, lit. C.

(714) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum

A præsentium auctoritate concessa, ut tibi, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, munus consecrationis impendant. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Januarii.

CLXXVI.

SCABINIS, ET UNIVERSO POPULO COLONIENSI.

Confirmantur libertates antiquæ.

(Romæ, x Kal. Januarii).

Solet annuere, etc. usque assensu. Libertates et immunitates antiquæ, et rationabiles consuetudines ab imperatoribus, principibus, vel allis legitime vobis et civitati vestre concessas, et bactenus observatas, ratas habemus, et eas auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

B Datum x Kalendas Januarii.

CLXXVII (715).

CAPITULO ET CLERO COLONIENSI.

Confirmatio electi Coloniensis.

..... Nos igitur, veritate negotii comperta, depositionem filius (*nempe Adolphi*), et electionem ieiustus (*Brunonis scilicet*), gratam habentes, utramque auctoritate apostolica confirmamus in virtute Spiritus sancti; sub anathematis poena districtius inhibentes, ne quis huic confirmationi contraire præsumat..... Universitati vestre præcipimus, monentes, quantum præstatum depositum tanquam excommunicatum omnino vitetis, et prænominato electo, tanquam prælato vestro, debitam obedientiam impendatis. Nos igitur, suffraganeis Coloniensis Ecclesiae dedimus in mandatis, ut, cum ab eo fuerint requisiti, manus ejus consecrationis imponant; et, ut nihil ei desit ad pontificalis officii plenitudinem, pallium de corpore beati Petri sumptum, ex consueta apostolicæ sedis gratia, destinamus.

CLXXVIII (716).

UNIVERSIS PRÆLATIS PER ANGLIAM.

Ut Petri denarium, qui cum fide quidem colligebatur in Anglia, sed ministrorum dolo non integer ad Romanum pontificem perveniebat, annis singulis exigendum, sibique sine ulla fraude deferendum current.

CLXXIX.

PETRO, WINTONIENSI EPISCOPO (717).

Ut, inconsulto Romano pontifice, excommunicari non posset.

(Romæ, iv Kal. Januarii).

Cum per manus nostras ordinatus fueris in presbyterum, et in episcopum consecratus, ut non minus nostro quam tuo, imo tuo verius quasi nostro,

1205, § 47.

(715) Epistolæ hujus Apographum, quod ad fidem Apographi Conticum cæteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit.

Fragmentum, quod hic exhibemus, reperitur apud Raynaldum, ad annum 1205, § 47.

(716) Idem nobis de hac epistola ac de proximo superiori fatendum est. Argumentum exhibemus ex Raynaldo, ad annum 1205, § 62.

(717) Vide epistolam libri octavi 104, not.

deferamus honori, auctoritate præsentium inhibemus, ne quis in te suspensionis vel excommunicationis sententiam, inconsulto Romano pontifice, audeat promulgare, si quis forte, quod absit! post hujus inhibitionis notitiam, eo inconsulto proferret, statuimus non servandam; sed nec in subditos tuos quisquam præsumat sententiam promulgare contra canonicas sanctiones, præsertim, ubi tu paratus exstiteris plenam de ipsis justitiam exhibere, cum nemo debeat in alienam messem mittere falcam suam, salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato. Tu vero, diligenter attendas, ne gratiam tibi factaru in alterius convertas injuriam, aut privilegium in abusum, quia privilegium meretur amittere, qui concessa tibi abutitur libertate. Nulli ergo inhibitionis et constitutionis, etc.

Datum Romæ, iv Kalendas Januarii,

A minus rationabiliter jurisdictionem auferre, unde nobis humiliiter supplicavit, ut causam ipsam ad eum, ad quem specialiter pertinet, remitteret dignarremur. Nos igitur, attendentes, quod sic sumus viduis in justitia debitores quod alii in injuriam facere non debemus, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi talis sit causa quæ ad ecclesiasticum judicem pertinere noscatur, eidem supersedere curetis, dummodo per judicem sæcularem suam possit justitiam obtinere; alioquin, non obstante contradictione ipsius, causam ipsam, juxta formam vobis in aliis litteris traditam, ratione prævia, terminetis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Kal. Januarii, anno octavo.

B

CLXXXI.

RAINERIO, THESAURARIO NIMOCENSI (720).

Thesaurarium Ecclesiæ Nimocensis ei confirmat.

(Apud Sanctum Petrum, Idibus Decembris.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Thesauriam Nimocensis Ecclesiæ, tibi a bonæ memorie A. Archiepiscopo Nicosensi (721) collatam, et confirmata m a dilecto filio, S. tituli Sanctæ Praxedis presbytero cardinale, tunc in partibus illis apostolicæ sedis legato, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Decembris.

CLXXXII.

... CANTORI, ET SIGIBERTO, ET M. DE SANCTO QUINTINO, CANONICIS NOVIOMENSIBUS.

Causam inter A. clericum Noviomensem, et A. de Maisnilio militem, vertentem ipsis committit.

(Romæ, ii Kal. Januarii.)

Exhibite nobis dilectorum filiorum. H. Decani (722), et S. de Montemedardi, et D. de Cardolio, canonicorum Noviomensium, litteræ declararunt, episcopo Nicosensi mentio, non semel, ut hic, occurrerens ante annum 1215, quævis præfatam translationem in synodo Lateranensi confirmari potuisse fatendum sit.

D De archiepiscopo Nicosensi, de quo hic agitur, nihil in promptu habemus. Archiepiscopo Nicosiensis directam videbimus epistolam libri noni 141, qua Innocentius PP. III, cum in jus vocat, ut cognoscatur an Constantinopolitano patriarchæ subjici debeat, annon. Ilic autem probabiliter Latinus fuit, primusque hujus ritus in insula Cypro archipræsul, qui obiit ante annum 1211 elapsum, ut observat Le Quien, *Or. Christ.* tom. III, col. 1201. Durandus enim, ecclesiæ Nicosiensis thesaurarius, in archiepiscopum a capitulo ejusdem ecclesiæ eo anno electus est: sed, quia vir quidam nobilis aliquid contra eum scripserat ad Innocentium PP. III, quod ipse electus falso protestabatur, papa commisit patr. archam Jerosolymitanum, qui ea de re diligentius inquireret: si vero deprehenderet insontem, illum faceret consecrari, pallioque, quod illi mittebat, eumdem ornaret. Vide epistolam libri decimi quarti 134, datam die 30 Decembris anni 1211, apud Baluz. tom. II, pag 570.

(722) De Noviomensibus decanis, circa haec in quibus versamus tempora, sic apud auctores *Nova Gallia Christianæ*, tom. IX, col. 1033:

« XV. Hugo de Couci, electus, ex Vassorio, anno

CLXXX.

....ARCHIEPISCOPO (718), ET...., B. CELLERARIO TURONENSIBUS.

Causam inter J... de Meduan. et E... mulierem nobiles vertentem ipsis committit.

(Romæ, iii Kal. Januarii.)

Ex tenore litterarum, nobilis viri, G. Britauia comitis (719), nostris est auribus intimatum quod cum causam, quæ inter nobilem mulierem, E. et nobilem virum, J. de Meduan. super hereditate sua noscitur agitari, vobis, et bonæ memorie G. magistro scholarum beati Martini, commiserimus fide debito terminandam, ipse comes eidem mulieri, cum, tam ipsa quam prædictus J, essent de fore ipsius, mandavit, ut causam ipsam deferret ad ipsum, promittens eidem, quod in curia sua faceret ipsi justitiae plenitudinem exhiberi, vobis nihilominus intimare procurans, quod in curia sua debebat hujusmodi negotium terminari; at vos, et mulier supradicta, ei nequaquam obtemperare volentes, satagitatis in causa procedere, et sibi suam

(718) Vide Epistolam libri quinti lxxi, not.

(719) Agitur hic, versimiliter, de Guidone de Thoarcio, de quo vides Anselm. *Hist. genealog.* 1. III, p. 55.

(720) Alias Nimotiensi. Amathunte, Cypri insula civitate, diruta, quæ Lemissus etiam appellata fuit, Neapolis, vicina urbs, in Lemissum novam assuredxit quæ a diversis scriptoribus diversis nominibus expressa est, Limocum scilicet, Limiconium, Nemonicum, Nimocium Nemosia, ac demum Limiso, vel Lemissus, aut Lemissum. Hac in urbe anno 1298 concilium provinciae habuit Gerardus, archiepiscopus Nicosieensis, cuius Acta leguntur tom. XI. *Conc. Labb.* part. II, col. 2417, E. Annis 1425, et 1557, a Saracenis ingentia sustulit dama.

(721) Stephanus Lusitanus (*Hist. gener. regni Cypri*, cap. 19, fol. 85), scribit Alisiam, uxorem Hugonis I, regis Cypri, duum ipse absens erat, adversus Turcas bellum gerens, legatum mississe cum litteris ad Innocentium III, et synodum Lateranensem, quibus enixa petebat, ut quemadmodum olim, Salamina destruxa, sedes ejus archiepiscopal ad urbem Famagustam translata fuerat, sic quoque ex ea ad urbem Nicosiam transferretur, quod consecuta est. Verum, translationem hanc esse antiquorem, et in ipsis fortassis regni Cypri exordiis, sub Guidone, vel ejus fratre ac successore Amalrico, Hugonis patre, obtentam arguere videtur de archi-

quod, cum A. clericus, causam, quam adversus A. A de Maisnilio militem moverat, a nobis delegari obtinuisse eidem ipsi prefatum militem citaverunt, ad quorum presentiam militis procurator accedens, diem ad componendum cum clero, de ipsius clerici voluntate, obtinuit militi memorato concedi, securum interim transitum eidem clero, ex parte ipsius militis, in eundo et redeundo promittens, Verum, cum inter se componere nullatenus potuisse, quidam familiaris ejusdem militis prefatum clericum, ad dictorum judicium presentiam accedente, ausu sacrilego interfecit. Præsumentes autem dicti judices, hujusmodi facimus de ipsius mandato militis attentatum, eo quod ad præfixam sibi ad litigandum diem non comparuerat coram eis, ipsum, et omnes fautores suos, ac communicantes eisdem, per vicinas fecerunt diæceses excommunicatos publice nuntiari. Ipse vero, post trium mensium spatium a sententia in se lata, presentiam adiens eorumdem, et asserens hujusmodi facinoris se immunem, ac conquerens etiam, quod in eum, non confessum, nec convictum, excommunicationis fuerit sententia promulgata, ipsam instanter petebat sententiam, tanquam minus licitam, relaxari. Ipsi autem, recepta ab eo tam fidejussoria, quam jura-toria cautione, sententiam relaxarunt eamdem, in-jungentes eidem, quod vel in persona propria, vel per nuntium, cum ipsum corporis detineat valetudo, eorum litteras super hoc nostro conspectui præsentaret. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus et purgationem cum quinta manu suorum parium indicatis, quod videlicet illud facinus nec ipse commisit, nec committi mandevit, nec ad illud committendum præstitit auxilium vel favorem, qua exhibita et recepta, ipsum super hoc liberum dimittatis, cum super eo nullus contra ipsum appareat accusator. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, in Kalendas Januarii, anno actavo 1183, memoratur adhuc annis 1187, 1192, 1201 et 1204.

« XVI. Joannes de Buchi transegit anno 1208 cum Hugone, majore de Thycourt, ex Tabulario Ursicampi; præserat adhuc anno 1219. »

Hugonem, decanum a ihuc fuisse anno 1206, ex hac nostra Innocentii PP. III epistola plane evincitur.

(723) Epist. hanc laudat Raynaldus, ad an. 1206, § 34.

(724) Vide epistolam libri septimi 99, not.

(725) Illi nomen erat *Federicus*, (vel *Fridericus*, ex Bucelino, *German. sacr.* part. I, pag. 48). Hic, e nobili potentique familia Wanga ortus, ad Tridentinam sedem promotus est, anno 1205, ex Ughello, *Ital. sacr.* tom. V. col. 514. Tridentinum populum, scriptis salutaribus legibus, ecclesiastico imperio parere coegit, sibique creditam ecclesiam administravit integritate admirabilis. Conditis sumptuosis ædificiis Tridentum exornavit. A Philippo, rege Romanorum, regalia accepit anno 1207. Pro Cæsare Italiam vicarius fuit, cancellariusque Othonis imperatoris IV. Generose autem adeo pietatem coluit, ut sacra Orientis luce sanctissime peragratus sit; indeque ad patriam revertens, Accaron, hoc est Cæsarea, morbo tentatus interiit anno 1217, viii Id. Novembris, ibique apud S. Mariam sepultus

CLXXXIII (724).

PATRIARCHE AQUILECENSIS (724).

Ut Ecclesiam Tridentinum, in pastoris absentia, ad-versus comitem Tyrolensem protegat ac tueatur.

(III Id. Januarii).

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod Ecclesia Tridentina ex pastoris (725) absentia per comitem Tyrolensem et complices ejus miserabiliter aggravatur. Unde humiliter nobis supplicasti, ut super afflictione ipsius respicere dignaremur. Nos igitur, volentes benignitate paterna ejusdem ecclesie indemnitatibus præcavere, fraternitati tuæ præsentiū auctoritate mandamus, quatenus, ipsam eruens de manibus oppressorum, eamdem tandem custodire procures, donec causa, quæ inter episcopum ejusdem ecclesie ac canonicos vertitur, per venerabilem fratrem nostrum... Paduan. episcopum (726), cui eam duximus committendam, fuerit sine debito terminata; ita, quod omnes redditus ipsius Ecclesie, iuxta petitionem ejusdem episcopi, in solutionem converti facias debitorum; contradictores, etc. Nullis litteris, etc.

Datum Romæ, in Idus Januarii.

CLXXXIV (727).

EIDEM (728).

Facultas conjungendi episcopatus Emonensem et Jus-tinopolitanum.

(III Id. Januarii.)

CEx parte tua fuit propositum coram nobis, quod... Enonensis episcopus (739). ad tuam accedens presentiam, tibi humiliiter et confessus quod episcopatum ipsum per simoniacam obtinuit pravitatem, absolvit postulans ab eodem. Tu vero, injuncta illi pœnitentia competenti, eum ad quemdam locum solitarium transmisisti. Verum, cum dictus episcopatus non habeat ultra septem marcarum redditus, est, ubi olim nationi Germanicæ hospitium patebat.

(726) Gerardum Pomedellam; de quo jam egimus: qui quidem ecclesie Patavinæ præfuit ab anno 1169, usque ad annum 1214. Vide epistolam libri septimi 178, not.

(727) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 38.

(728) Vide epistolam libri septimi xcix, not.

D(729) Verisimiliter Oldericus; qui (ex Ughello, *Ital. sacr.* tom. V, col. 222). anno 1194 item composuit inter Bartholdum, marchionem Histriæ, et episcopum Parentinum.

Post Oldericum, Gerardum, sed non nisi anno 1227, ex instrumentis memorat idem Uhellus, *ibid.*

Mittarillus quidem (*Annal. Camaldul.* Tom. IV, pag. 255, ad an. 1214), Ottонem quemdam, Civitem (al. Civitatis novæ, *hoc est* Emoniæ), episcopum agnoscere videtur, qui sententia Volcherii Aquilegensis patriarchæ, pro Folcherio, episcopo Parentino, contra Monasterium S. Michaelis de Lemno, anno Domini 1214, Indictione II, die Sabati quarta die mensis Decembris latè testis subscripsit. Verum, in instrumento ipso, *ibid.* Append. col. 331, Otto, Civitensis Oceanus, non episcopus, diserte dicitur.

et quemlibet ejusdem loci episcopum, tanquam rusticum oporteat commorari, in opprobrium præsumum aliorum, nobis humiliter supplicasti, ut, recepta cessione ipsius episcopi, uniendi episcopatum illum Justinopolitano episcopatu, cui vicinus existit, licentiam concedere dignaremur. Nos igitur, de tua discretione gerentes fiduciam plenioram, ut dictos episcopatus auctoritate apostolica unias (730), sicut videris expedire, liberam tibi concedimus facultatem, ne nomen episcopale vilescat, cum unus sufficiat ad regendum utrumque.

Datum iii Idus Januarii.

CLXXXV.

RIC. DECANO SARISBERIENSI (731).

Dispensatio super defectu natalium, ad obtinenda beneficia.

(xix Kal. Februarii.)

Qui generalem gerit curam de cunctis, propensiore debet deliberatione pensare non solum personam, sed causam eam, qua videlicet, et ex qua dispensare disponit, ne forte sic dispenseat ut dissipet, imo, ne dissipet, et sic dispenseat, ne propter misericordiam veritatem subvertat, usque propter justitiam perimat pietatem-sed illud diligenter attendat, quod Psalmita testatur: quia *misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax complexae sunt se.* (Psal. lxxxiv.) Licet igitur quosdam illegitime genitos fortiter persequantur legitimæ sanctiones, qui tamen constitutiones canonicas cautelam in talibus statuunt observandam, ut illi videlicet de rigore judicij reprobentur, qui partenam incontinentiam imitantur, cum illis autem de benignitatis gratia dispenseatur, qui per virtutem propriam reprobant in se vitium alienum, nos, circa personam tuam, et honestatem morum, et fructum operum, et scientiam litterarum, et famam virtutum pariter attendantes, de quibus a multis et magnis, tam ecclesiarum prælatis, quam aliis viris prudentibus et honestis, laudabile tibi testimonium perhibetur, qui pro te nobis instantissime supplicarunt, super defectu natalium tecum misericorditer dispensamus, ut a Patre misericordiarum misericordiam consequamur, auctoritate præsentium statuentes, ut defectus hujusmodi tibi de cetero circa spirituales actus et ecclesiastica officia non obsistat, non solum in beneficiis et dignitatibus jam obtentis, verum etiam in posterum obtinendis, dummodo, posteriorum oblitus, ad anteriora te semper extendas, ut, spiritu ambitionis excluso, dignitatis te dignum et gratiae reddas gratum. Nulii ergo... nostræ dispensationis, etc.

Datum xix Kalendas Februarii.

(730) Unionem istam, aut omnino non factam fuisse, aut brevidurasse, colligere est ex his quæ de episcopatu Justinopolitano referuntur apud Ughel-lum, *Ital. sacr.* tom. V. cel. 354 et seqq. Ardecarium anno 1187, et Absalom anno 1211, episcopos Justinopolitanos memorat.

(751) Agitur hic de Richardo Poore, qui, episco-

CLXXXVI (732).

ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS SANCTI PETRI.

Observavit statutorum canonicos S. Petri resipientium inculcat.

(Apud Sanctum Petrum, iii Id. Januarii)

Ea, quæ de mandato sedis apostolicæ statuuntur, firma debent et illibata servari, ne cujusquam audacia violentur. Ut igitur institutio, quam, suggestribus nobis, ad ampliandum divini nominis cultum in præsentia nostra fecistis, inviolabiliter observetur, cam auctoritate apostolica et præsentis scripti patrocinio communimus, districte jubentes, ut ipsam, tam vos quam successores vestri, firmiter observetis. Statutum est siquidem, ut de oblationibus quæ proveniunt ex quarta parte ministeriorum beati Petri, quam nos pietatis intuitu vobis duximus concedam, singuli canonici, qui ad matutinas surrexerint, accipiant per manus obedientialium, qui ab hoc fuerint instituti, duos denarios singulis noctibus, unde autem ad missam, et ad vesperum anum. Qui vero ad Sextam non venerint; si fuerint præsentes, subtrahatur eis panis in prandio; et qui ad Nonam non iverint, negetur eis panis in cena, Tertia quippe post matutinalem missam continue decantetur. Si tamen quispiam, jacens in dormitorio, semel in hebdomada propter necessitatem aliquam ad matutinale officium non surrexerit, predicta pena minime teneatur; scilicet tamen se redditum Deo de negligentia rationem. Medicinat etiam per tres dies, et minutus per duos, et balneati per unum, ab hujusmodi pena censemur immunes. Illi autem, qui non intraverint chorum in matutinis, et Vesperis, Sextaque ac Nona, usque ad Gloriam primi psalmi, et usque dum *Kyrie eleison* cantatur ad missam, denarios non percipient prætaxatos. Intrantes igitur, in officio perseverent, et non exeat ante finem, nisi forsitan interim ex necessaria causa cogantur exire, sed quantocius poterunt revertantur, nec sedeant otiosi, sed singuli, prout possunt et sciunt, se diligenter exerceant in cantilena et psalmodia. Quicunque vero, quolibet modo, preterquam in obedientiis de mandato capituli existentes, divinis non interfuerint officiis, sicut superiorius est expressum, denarios careant prælibatis, ne presens statutum variis occasionibus eludiatur. Quod si predictæ oblationes sufficienes non fuerint, de oblationibus Sancti Peregrini, vel aliis, quod defuit suppleatur. Ad mensam autem, omnes, vel major pars simul accedant, simul cum modestia discubentes, simulque surgentes a mensa, intenti lectioni, quæ semper in prandio sine intermissione legatur. (733) Procurantes autem omnes pariter in communis

pus Cicesterensis consecratus anno 1215, Sarisberiæ migravit anno 1217, et inde postea Dunelmum Godwin. *De præsul. Engl. pag. 504.*

(732) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(733) Locus corruptus: sed sic legitur in codice Vaticano 7024.

proventibus signorum, et valerani, et decem libris, quæ de pensionibus assignentur. Cæterum, si pro negotiis propriis aliquos eportuerit exire, sine archipresbyteri vel prioris licetia non recedant, et, si extra ecclesiam disposuerit aliquis ire pedes, absque socio solus non eat. Ex' ea septa vero canonicæ sine capa vel toga nullus appareat, nisi forsitan equitaverit extra urbem, et tunc nibilominus in habitu procedat honesto. In dormitorio vero, postquam candela fuerit accensa, nullus cum clamore loquatur, ne, si clamaverit, dormientes offendat. Si quis autem præsumperit... per subtractionem beneficii puniatur. Nulli ergo... nostræ confirmationis et jussionis, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, III Idus Januarii.

CLXXXVII (734).

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS AD QUOS LITTERÆ ISTAE PERVENERINT.

Quod irritatur electio decani Saresberiensis ob defectum electionis, non ob defectum personæ.

(Romæ, II Kal. Januarii.)

Ad nostram neveritis audientiam pervenisse, quod dilectus filius, Sarisberiensis decanus (735) a quibusdam suis æmulis infamatur, lanquam nobis sit de falsitate suspectus, cum nos eum potius sicut virum litterarum, providum et honestum, prout ex litteris multorum et magnorum accepimus, boni testimonii reputemus. Ut igitur, os iniqua loquentium obstruatur, veritati testimonium perhibemus, quod electionem factam de ipso, non propter suspicionem aliquam falsitatis, vel alicujus criminis notam, sed propter inordinatum processum, duximus irritandum, nec de falsitate pronuntiavimus contra

(734) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206. § 33.

(735) Vide epistolam hujusce libri octavi 185, not.

(736) Epistolam hanc vulgavit Plessæus. *Hist. Melden. Eccles.* inter instrumenta, tom. II, pag. 94, n° cxxii; sed ibi valde mutila, nec non mendis pluribus deformata exhibetur. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt; verba Italico charactere distincta et quæ varias lectiones non indigitant, desunt apud Plessæum.

De argumento vero ipsius epistolæ, consulendus idem Plessæus, *ibid.* tom. I, lib. 1, § 1.—12. pag. 192, 201.

(737) Ex hac Innocentii epistola patet. Guidonem I de Ches, seu de Ripelougue, quem non nisi ab anno 1207, usque ad annum 1228, decanum Suescionensem agnoscautores Novæ Galliæ Christianæ, tom. IX, col. 387, jam ante finem anni 1205 decanatum inissee. Vide epistolæ, libri tertii 41, not.; libri septimi 123.

(738) Meldenses infulas, tunc temporis, gerebat Anselmus, qui sedisse ab anno saltem 1197, usque ad annum 1207, dicitur apud auctores Novæ Galliæ Christianæ, tom. IX, col. 1618. Vide epistolam libri quinti 130, not.

(739) Plessæus om. *id. G.* et mox post monasterii add. *Resdocensis.* Infra pro S. legit Stephanus.

(740) Privilegium illud exhibit Plessæus, *Hist. Meld.* tom. II, pag. 27, instrum. 46. Datum dicitur Pisis, II, Id. ad Januar. indict. XII, anno 1134.

A eum, imo nec de ipsa in pronuntiatione nostra fecimus mentionem.

Datum Romæ, II Kalendas Januarii.

CLXXXVIII (736).

G. DECANO SUSSIONENSI (737)...CANTORI REMENSI, ET SILVANECTENSI SUCCENTORI.

Causam obedientiæ inter episcopum Meldensem, et monasterium Resbacense vertentem ipsis committit.

(Apud S. Petrum, Idib. Januarii.)

Cum dilecti filii, G. capellanus, et procurator venerabilis fratris nostri Meldensis episcopi (738), et Jac. monachus, et procurator monasterii Resbacensis, ad nostram præsentiam accessissent, et nos ipsis in præsencia nostra benignam audientiam dedissemus, [propositus *idem* G. (739)] procurator monasterii, coram nobis, quod, cum ipsum monasterium a prima sui fundatione fuerit exemptum a jurisdictione Meldensis episcopi, et Romanam Ecclesiam nullo respxerit mediante, sicut in privilegio bonæ memorie Innocentii papæ (740), prædecessoris nostri, nobis exhibito, continetur, tempore Brietii (741) ejusdem loci abbatis, bonæ memorie S. Meldensis episcopus (742), ut eidem monasterio suam adimere libertatem, illud per se ipsum et suos cœpit multipliciter molestare. Cumque monachi ejusdem loci per duos vel tres annos ab eodem episcopo gravamina plurima et molestias pertulissent, quia tunc privilegium casu fortuito perditum præmanibus non habebant, coactus est idem abbas cum eo compondere in hunc modum (743): videlicet, quod tandem *eidem* (744) obedientiam exhiberet, donec exemptionis privilegium demonstraret, vel ab alio modo suam ostenderet libertatem, nec hujusmodi obedientia ipsi monasterio præjudicium reperto privilegio genera-

(741) Briktius, *al. Bricius, ex Historia miraculorum S. Agili,* monasterio Resbacensi præter anno 1145. Sedebat adhuc anno 1161, cum Henricus, Campaniæ comes, in compensationem quarumdam reliquiarum quas a Resbacensibus acceperat, (vide Plessæum, *Hist. Meld.* tom. II, pag. 50, instr. 94), auxit eos nonnullis prædiis anno 1164. Sacramento, cum exceptione tamen, se suumque monasterium obligavit Stephano Meldensi episcopo. Comparere dicitur in Acti ad annum usque 1173. Obiit, ex Necrologio, quinto Idus Martii. *Gall. Christ.* tom. VIII, col. 4685.

(742) Parisiis ortus Stephanus, frater erat Gualteri (de Villebeon et capellæ in Bria, quæ capella Gualteri dicebatur). Ludovici VII, et Philippi II regum Cambellani, et patruus Petri Parisiensis, Stephani Noviomensis et Guillelmi Meldensis episcoporum, ac Gualteri junioris cambellani, quibus, ex matre Avelina, Nemorosii nomen gentile fuit. Senonensis primum et Parisiensis canonicus, tum ex cantore Meldensi episcopus creatus, sed sit ab anno saltem 1162, ut ex his quæ hic referuntur evincitur. Petro (*de la Chasire*) deuncto, ad Bituricensem metropolitum translatus fuit, anno 1171. *Gall. Christ.* tom. VIII, col. 1615.

(743) Conferenda omnino quæ hic dicuntur, cum his quæ a Plessæo referuntur. *Hist. Meld.* lib. III, § vi, tom. I, pag. 197, et tom. II, pag. 53, instr. 6, et 8.

(744) Plessæus *eidem.*

ret. Porro, cum postmodum idem privilegium suisset repertum, conventus multoties institutus Joscelino abbati (745), ut satageret illud privilegium innovari et ad pristinam libertatem ipsum monasterium revocaret, sed idem hæc surdis auribus pertransivit. Renuntiantem vero postmodum *ipso Jocelino* (746) regimini abbatiæ (747), cum ejusdem loci conventus dilectum filium, G. communi elegerent consensu (748), *invocata Spiritus sancti gratia*, in abbatem, et eum, pro benedictionis munere obtinendo, supradicto episcopo presentassent, ipse ab illo, ut promitteret ei subjectionem et obedientiam, postulavit. At electus eidem privilegium apostolicæ sedis exhibuit, per quod utebatur astruere, quod ei obedientiam promittere non debebat, petens ab ipso, ut ei, juxta tenorem privilegii, benedictionis gratiam largiretur; cui episcopus supradictus respondit, quod de illo privilegio non curabat, et illud etiam inspicere recusavit. Unde, idem electus pro se ac monasterio, clero ac populo Resbacensibus, et omnibus pertinentibus ad monasterium saepesfatum, ad sedem apostolicam appellavit, festum beati Lucæ proximo præteritum suæ terminum appellationi præfigens; *quam appellationem cleris et populus Resbacenses, ac Dudo, presbyter Sancti Joannis, ratam postmodum habuerunt, procuratorem propter hoc ad nostram præsentiam destinantes*. Procurator vero episcopi proposuit ex adverso quod præfatum monasterium, in *Meldensi diœcesi constitutum*, a tempore fundationis suæ usque nunc, Ecclesia fuit Meldensi subjectum, et ejusdem loci abbates Meldensi episcopo debitum exhibuerunt obedientium et devotam. Verum, cum diebus istis, post cessionem J. tunc ejusdem loci abbatis, præfatum G. monachi elegissent, et idem se Meldensi episcopo, sicut debuit præsentasset, ab ipso munus benedictionis exposcens, dictus episcopus vigiliam Assumptionis beate Marie ipsi termīnum assignavit; ad quam cum venisset ipse electus, vocatis pluribus abbatis de episcopatibus convicinis, episcopus illum recipere honorifice procuravit, et celebrata, cum esset dies Dominica, juxta consuetudinem terræ, processione solemniter ante

(745) « *Joscelinus, ex instrumento monasterii S. Dionysii in Francia, sedebat anno 1188, et rursus comparet in Actis usque ad annum 1200. Abdicavit anno 1205, litium pertæsus, quæ recrudescebant in dies monasterium, suum inter et episcopum Meldensem jurisdictionis ergo.* »

Et hæc quidem apud auctores *Novæ Galliæ Christianæ*, (l. IX, col. 1683), qui ea ultima ex hoc nostra Innocentii PP. III epistola depromperunt. De ii quæ apud ipsos sequuntur, vide infra, not.

(746) *Plessenus episcopo.*

(747) Apud Plessæum legitur; *Renuntiantem vero postmodum episcopo J. regimini abbatiæ. Quæ quidem locum dederunt auctoribus Novæ Galliæ Christianæ*, (loc. cit.) iis quæ jam supra retulimus hæc addendi

« *Per id temporis autem factus est episcopus (Joscelinus,) incertæ sedis, ex bullâ Innocentii PP. III, cujus hæc sunt verba: Renuntiantem vero post-*

A missam, episcopus et electus (749), *cum abbatibus illis, ad majus altare indulis sacris vestibus, accesserunt. Cum autem dictus episcopus, juxta morem terræ, scrutinium, quod in abbatis benedictionibus solet fieri, facere incepisset, et super quibusdam capitulis interrogasset electum, et idem respondisset ad illa capitula: « Volo », sicut in Ordine continetur, interrogavit eumdem, si ei et *Meldensi Ecclesiæ*, suisque successoribus, juxta sanctorum Patrum statuta, obediens vellet esse. At electus, vix bene hujusmodi interrogatione completa, surrexit, et, asserens se ab episcopo agravari, ad sedem apostolicam appellavit, *præfigens appellationi terminum supradictum*. Cæterum, supradictus episcopus humiliiter et mansuete respondit quod non *debebat* (749*) aliquatenus perturbari, sed diceret in quo gravaret eumdem, cum non esset turbationis locus, vel hora, sed deberet Spiritum sanctum potius invocare; cui respondit electus, quod non poterat non turbari, cum obedientiam postularet ab eo, quam exhibere sibi nullatenus tenebatur. Cumque illi episcopus respondisset, quod ab eo non quæreret, nisi quod antecessores ipsius suis prædecessoribus impenderent (750), respondit electus, quod prædecessores suos nolebat in stultitia imitari, sed appellationem interpositam exsequi procuraret, eo quod esset a jurisdictione ipsius prorsus exemptus. Episcopus vero, *de exemptione ipsius se asserens nihil scire*, eidem inhibuit, ne ab alio se faceret benedicti, *ad sedem apostolicam appellando*; electus autem, cum suis, perurbato clero et populo, incontinenti recessit, *episcopo* (750*) cum devotione, qua decuit, missæ solemnia celebrante. Nos igitur, utriusque partis rationibus intellectis, quia per confessionem partis adversæ constitit, eumdem episcopum possessionem obedientiæ habuisse de fratribus nostrorum consilio ipsum restituendum decrevimus (751) ad eamdem. Verum, quia privilegium nobis exhibitum plenarium exprimit libertatem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quantum, memorato episcopo in possessione obedientiæ restituto, nisi, contra libertatem privilegii, infra sex menses, postquam fuerit restitutus, *idem ali-**

modum episcopo J... (id est, Joscelino,) regimini abbatiæ, etc., nisi eo loci amanuensis episcopum pro abbate scriperit imprudens; nam in Necrologio, ubi ejus obitus affligitur xiii Kalendas Novemnulla episcopatus mentio. »

Controversiam dirimit lectio genuina, quam exhibet Apographum nostrum, ad fidem Apographorum Vaticanum et Conti diligenter exscriptum.

(748) De incerto hujus abbatis nomine, vide Plessæum, nec non auctores *Novæ Galliæ Christianæ* loc. cit.

(749) Apud Plessæum, *clerus.*

(749*) *Plessæus, debet.*

(750) Apud Plessæum, *impenderunt; leg impenderant.*

(750*) Apud Plessæum, *episcopus; et mox celebravit pro celebrante.*

(751) *Plessæus, decernimus.*

quid rationabile objecerit et probarit, eidem super A subjectione ipsius monasterii perpetuum silentium, sublato appellationis obstaculo, imponatis, prohibentes districtius, ne idem monasterium super libertate privilegii audeat ulterius molestare. Quod si de partium existiterit voluntate, causam sufficienter instructam ad nostram presentiam remittatis, præfigentes eisdem terminum competentem, quo se nostro censpectui repræsentent sententiam recepturæ. Testes, etc. Nullis litteris obstatibus præter assensum partium, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud S. Petrum, Idibus Januarii, (751°) anno octavo.

CLXXXIX (752).

EPISCOPO BRIXIENSIS (752).

Diversis consultationibus ejus respondet.

(Romæ.)

(753) (Tuæ fraternitatis devotio postulavit per sedem apostolicam edoceri utrum is, qui cum sorore legitimæ conjugis fornicatur cum uxore possit postmodum commorari, et exigere debitum ac solvere requisitus, vel propter hoc debeat matrimonium separari? Nos igitur, inquisitioni tuæ breviter respondemus, quod (754), ut a commissione ejus abstineat propter publicam honestatem, et in continentia maneat, donec vir viam fuerit universæ carnis ingressus, uxor est diligentius commonenda. Quod si forte, commonitioni parere recusans, talis fuerit, ut de lapeu timeatur ipsius, vir ejus poterit et debebit, tamen cum timore Domini, ei debitum solvere conjugale, cum affinitas, post matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis participes non existit.) unde jure suo non debet sine culpa privari, quanquam a quodam prædecessorum nostrorum dicatur in consimili casu suis distinetum, utrum videlicet adulterium vel incestus manifestum fuerit, vel occultum, aliis asserentibus, inter gradum proximum et remotum esse potius distinguendum.

(755) Consulisti præterea, utrum, si aliquis citatus legitimis peremptoriis comparere noluerit, judex lite non contestata, contra ipsum debeat sententiam promulgare ut idem affectus tædio, appellaturus, saltem se judicis censpectui repræsontet? Ad quod (fraternitati) (756) tuæ taliter duximus responden-

(751°) Please add. *pontificatus nostri*.

(752) Diversa epistolæ hujus fragmenta reperiuntur in Decretalibus, diversis in locis. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; quæ Italico charactere distinximus desunt in Decretel. seu varias lectiones indicant.

(752°) Erat ei nomen Joannes, qui Ecclesiæ Brixiensi præfuit ab anno 1198, usque ad annum 1212, quo anno, ipsi graviter senescenti Innocentius PP. III missionem induxit. Vide epistolam libri decimi quinti 140 UGHELL *Ital. sacr.* tom. IV, col. 741.

(753) Vide Decretales. lib. iv, tit. 3, *De eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ vel sponsæ* cap. 10, ubi archipiscopo Strigoniensi directa dicitur.

(754) Decretal. add. *uxor*, et mox *viri* post *ejus*

(755) Ibid. lib. ii. tit. 6, *Ut, lite non contestata,*

dum, quod, si contumaciter reus se curaverit absente, talisque sit causa, quod actor possit in possessione rerum petitarum induci, et in eadem causa custodiæ inducendus; quod, si causa talis existat, quod idem in possessionem nequeat intromitti, ut juri pareat, *is qui se contumaciter absentavit* (757), est per censuram ecclesiasticam compellendus].

(758) Præterea, consulisti, [cum sacerdos continet, quod ad unam præbendam duo clerici, propter nimiam importunitatem potentium, elegantur utrum confirmanda si talis electio, vel potius irritunda? Nos igitur attendentes quod, si duo unam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turonense, quod præbendarum inhibet sectionem, et, si unus illorum ipsam obtineret præbendam, sub exspectatione alius contraria terrenensis statuta concilii remaneret, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris potius est cassanda].

(769) Cæterum, consulisti per apostolicam sedem edoceri, si debitor, proprio motu, non exactus, vel etiam monitus, aliquid propria liberalitate dederit creditori, qui sine pactione aliqua pecuniam suam mutuavit eidem, utrum ad reddendum quod gratis oblatum accepit, debet idem cogi? Ad quod breviter respondemus, quod usura non debet id, quod debitor ita gratis obtulit, reputari, nec est ipse ad restitutionem illius aliquatenus compellendus.

(760) Consuluit insuper nos fraternitas vestra, utrum vir per procuratorem valeat super adulterio conjugem accusare, cum videantur illud tam leges quam canones inhibere? Ad quod (fraternitati tuæ

C) taliter, respondemus, quod si vir accuset uxorem de crimine adulterii coram judice sacerdotali, ad pœnam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, seque ad pœnam strin gere talionis, non per procuratorem, sed per se ipsum præsentem oportet præsentialiter accusare. Si vero vir accusare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico judice, ut ab ejus cohabitatione discedat, quia tunc, etsi forsitan oporteat ipsum inscribere ut designet in scriptis *crimen* (761), locum et tempus, et alia quæ comprehenduntur in legi civili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte, cum etiam in probatione desiceret, intentionis suæ consequeretur effectum: sustineri potest, si necessitas id postulaverit, ut per procuratorem

D) non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam, cap. 3.

(766) Decretal., consultationi, et mox add. *lite non contestata* post verbum *reus*.

(757) Decretal. legunt *contumax* pro i. q. s. c. a.

(758) Ibid. lib. iii, tit. 5, *De præbendis et dignitatibus*, cap. 20.

(759) Quæ sequuntur, od titulum 19 *De usuris*, libri quinti Decretalium, referri debere videntur; verum, in Decretalium collectionibus, tum peculiari Innocentiana, tum generali Gregoriana, frustra requiruntur.

(760) Vide Decretales, lib. i. tit. 38, *De procuratoribus*, cap. 5.

(761) Decretal., *nomen*; infra legunt *consequatur* pro *consequeretur*, et *quanquam* pro *quamvis*.

accusat quoniam hujusmodi accusatio, etsi de crimine fiat, non tamen est criminalis, sed quasi mixta inter civilem et criminalem, *quamvis in praesentia principalium personarum securius procedatur.*)

(782) (Postulasti insuper edoceri, utrum ex solis verbis, et ex quibus matrimonium contrahatur, *cum ab aliquibus dubitetur sacerdotale contrahi solis verbis?* Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri et mulieris consensum sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum experimentia de praesenti; nam surdi et moti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis, et pueri ante annos legitimos per sola verbi non contrahunt, cum intelligentur minime consentire.)

Datum Romæ, etc.

CXC (763).

CLERO, ET POPULO PER FIRMANAM DIOCESIM CONSTITUTIS.

Ut ipsum episcopo electo obedientiam impendant.

Licet pontificalis auctoritas et imperialis potestas diversæ sint dignitates, et officia regni et sacerdotii sint distincta, quia tamen Romanus pontifex illius agit vices in terris, qui est regnum in terris et Dominus dominantium, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, non solum in spiritualibus habet summam, verum etiam in temporalibus magnam ab ipso Domino potestatem. Cum igitur episcopatus Firmanus, tam in spiritualibus quam etiam temporalibus, ad eum nullo pertineat medante, nos, a dilecto filio... Firmano electo (764), canonica purgatione recepta super his quæ sibi fuerant a quibusdam objecta postquam ab ejus impetu penitus destiterunt, electionum illius, quam de persona idonea cognovimus canonice celebratam, auctoritate curavimus apostolica confirmare, ipsumque postmodum per vexillum de regalibus investire. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ei super spiritualibus et temporalibus obedientiam et reverentiam impendatis tam debitam quam devotam.

CXCI (765)

...FIRMANO ELECTO (766) EJUSQUE SUCCESSORIBUS CAVITATE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Immunitates ac privilegia ipsi successoribusque ejus elargitur

Etsi universis ecclesiis, ex injunctæ nobis administrationis officio, teneamur favoris nostri gratiam exhibere, illis tamen, quæ ad nos utroque jure pertinentes oscuntur, eo potius providere volumus et debemus, quo apostolicae sedi amplius sunt subje-

(762) Vide Decretales, lib. iv, tit. 1, *De sponsaliis et matrimonii*, cap. 25.

(763) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 38.

(764) Vide epistolam libri tertii 28, not.

(765) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad an-

A ctæ. Licet igitur Firmana Ecclesia in spiritualibus apostolicæ sedis privilegiis sit munita, volentes tamen eidem super temporalibus etiam Ecclesiam Romanæ præsidium impertiri, auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne quis, præter Ecclesiam Romanæ legatum, in civitate Firmana, vel castellis, videlicet Agello, Capite-Montis, et aliis quæ Firmana Ecclesia juste nunc possidet, aut legitime adipisci poterit in futurum, aut aliis bonis spectantibus ad eamdem, exactiones facere, tenere placitum, vel causas fractare, absque speciali apostolicæ sedis mandato, presumat, sed omnia bona ejus integræ mancant, et quieta consistant, salvo in omnibus jure nostro. Adjicimus etiam, ut omnia quæ de placito, banno, mercato, platea, vel portibus extra civitatem, per episcopatum, vel ceteris regalibus, in civitate Firmana, vel extra, proveniunt, tibi, tuisque successoribus, sine diminutione vel contradictione qualibet persolvantur, salva apostolicæ sedis auctoritate. Nulli ergo omnino hominum episcopatum Firmanum inquietare liceat, aut rapere, vel invadere bona ejus, aut ipsius homines molestare aliquatenas, vel gravare. Si qui autem contra hoc venire præsumperit, aut præsens privilegium in aliquo violare, centum libras auri puri per poena componet, dimidium sacro Lateranensi palatio, reliquum vero tibi, vel successoribus, qui pro tempore fuerint, soluturus.

CXII (757.)

REGIS DANORUM AD PAPAM.

C *Varias contra Waldemarum, Slevensem episcopum, ei proponit querelas, et rogit ut provideat ne a Waldemaro Dania turbetur*

(Reverendo in Christo patri et domino, Innocentio, Dei gratia sacro sanctæ Romanæ sedis summo pontifici... eadem gratia Danorum et Sclavorum rex, dux Juciæ, dominus Nordalbingiæ, filialis devotionis plenitudinem cum affectu. Cum universi quatumcunque per orbem terrarum diffusi Christianæ fidei sectatores, sanctitatis vestræ excellentiam venerari et diligere, non servilis, sed filialis devotionis obsequiis teneantur, illi tamen, si insta paternitatis vestræ meritis voluerint vicissitudine respondere, ad hoc se debent abundantius recognoscere debitores, quos specialis prerogativa

D dilectionis, et evidentioris gratiæ manifestis indicis honoratis. Licet enim ad obediendum et obsequendum sanctitatis vestræ beneplacitis Christianæ professionis generalibus institutis, et gentibus universis communibus teneamur, specialis tamen immensa benignitatis et benevolentiae vestræ, nobis impensa. stimulis urgentioribus excitati, ad perficiendum benevole universa, quæ vestræ discretioni noverimus

num 1205, § 38.

(766) Vide epistolam libri tertii 28, not.

(767) Epistolam hanc integrum vulgavit Raynaldus, ad annum 1206, § 19. Ideoque hic unicus inclusa exhibetur.

complacere. Nos profecto recognoscimus firmius obligatos, quia non solum antecesorum vestrorum, qui antecessores nostros et regnum eorum sinceræ semper charitatis brachii amplexati sunt, vestigiis incidentes, vos constituitis dilectionis, quam ad ipsos habuerant, successores, verum etiam eam studiatis incrementis spe quoque majoribus augere, et ad perficiendum nostrum beneplacitum, et honorem nostrum et regni pariter promovendum, paterna sollicitudine laborare. Susceptis autem pietatis vestra litteris, in quibus nos super liberatione Waldemari episcopi sincero affectu et benevolo monuistis, cum, ut salva dilectionis vestra plenitudine loquamur, plerisque quod petebatur difficile et penitus impossibile videretur, eas gratariter receperimus et benigne, nihil grave, quod vobis facile decreveritis, quantumcunque damnum nobis, vel periculum in persona, vel rebus immineat, arbitrantes, tanta nobis ex præcedentibus meritibus vestris dilectionis integritate et constantia demonstrata, quod certissimi sumus, quia circa utilitatem et profectum nostrum tam diligenti sollicitudine vigletis, quod ad præcavendum in posterum universa damna et incommoda, quæ nobis pene regni nostri universitas minatur, et metuit imminere, tale debeatis adhibere remedium et cautelam, quod nequaquam super iis oporteat dubitare; ideo, ad implendum omne, tametsi arduum videatur, incunctanter, et omni deliberatione postposita, nobis cognoscimus obsequendum, quidquid vestra providentia nobis viderit imperandum.

Nisi enim, projectis posttergum nostrum omnibus excessibus et delictis, quibus in nos deliquit episcopus prælibatus, ad ea oculos nullatenus retorrentes, in Domino et vobis spem nostram et confidentiam poneremus, nos, sicut alii pene cuncti, non solum difficile, sed impossibile crederemus, quod nobis modo urgenti præcipue benevolentia vestra plenitudine facile judicamus. Sane, licet providentiam vestram, pluribus occupatam, inviti longiss sermonibus molestemus, quod tamen ipsum contra nos maxime excitavit, vestra dilectioni breviter revelandum per nuntium arbitramur, ut odium pro dilectione, et pro bono malum, ipsum nobis reddisse evidentius declaretur. Cum enim rex Canutus, avunculus noster, fuisse ab inimicis suis innocenter et immerito interemptus, quædam, de qua adhuc sub judice lis est, utrum eam habuerit concubinam, istum, de quo nobis est mentio, procreavit. Sed, cum de generatione istius tanta esset ambiguitas, quippe, post mortem ejus, cuius filius se affirmat, et de matrimonio illegitimo procreat, utrum eum filium prælibati vellet asserere, sive non, patris nostri arbitrio linqueretur, ipse tamen, divinæ retributionis intuitu, in sañorem partem dubia expnendo, ipsum in genus regale et suam progeniem dignanter suscepit, et non solum in cognatum et con-

A sanguineum, sed quasi in proprium filium adoptavit. Patre autem nostro de medio sublato, cum frater noster, piæ memorie rex Canutus, regni gubernacula suscepisset, a patris piis operibus non declinans, se ejusdem dilectionis, quam pater noster ad hunc habuerat, successorem constituit et heredem, et benevolentiam et dilectionem illi semper exhibuit pleniorum, tantam gratiam, quam a patre nostro suscepserat, augmentando, quod, inter cætera, ad tempus ducatum, qui nobis debebatur, ei, nobis in annis teneris constitutis, concessit, eumque abunde innumeris beneficiis et honoribus ampliavit; sed, unde benevolentiam se credit plenus promereret, inde ipsius indignationem et odium contra se et nos sensit graviter et inexorabiliter excitari. Nam, cum nobis, annis infantiae jam transcursis, ducatus noster et hereditas patris nostri redderetur, cuius ipse, ut supradictum, fuerat ad tempus procurator, dilectionis sincere vicissitudinem, quam ipsi et nobis reddere tenebatur, in rancorem et odium indeficiens commutavit; quod et postmodum (nam, secundum proprium ipsius in die consecrationis sua prognosticum, nihil occultum quod non reveletur, neque absconditum quod non sciatur,) in indiciis nimis evidenter patefecit. Omnia enim beneficiorum, quæ a patre nostro et fratre suscepserat, ut de nobis ipsis sileamus, immemor vel ingratus, præmissum frater nostrum, et nos regno molitus est, quamvis frustra (768), adjuvante divina clementia, removere, et, regis et episcopi minus decenter et juste sibi nominibus maritatis, contra nos pugnaturus, aciem instaurare. Si itaque, brevitatis causa, omnibus aliis prætermisis, quæ contra nos relata et gratia perpetravit, haec ad memoriam revocentur, nisi vestra in omnibus et super omnia benevolentia attendatur, quid de illo boni potest conjici, qui etiam in mortem nostram tam innocenter et immerito non timuit malignari?

Cum igitur, et nos, et nostra, vestra per omnia committimus ordinatio*n*i, procuret vestra providentia, ut, si ipsum, admonitionis vestra intuitu, dimittamus, ita disponatis, ut taliter ad vos perducatur, quod ab inimicis non possit in itinere deprehendi; quia, quamvis opera nostra id cognoscamus nullatenus meruisse, Philippus tamen, dux Sueviæ, inimicis nostris magis se sociat quam amicis, et, qualiter inter nos et regem Franciæ res se habeat vestra magnificètia non convenit revelari; ideoque, si in manus præmissi nostri adversarii deveniret, si possent, per eum nobis et regno nostro molestias irrogarent; et, cum pervenerit, sicut per litteras vestras et nuntios nostros accepimus, eum in aliquo alio loco ubi opportunum cognoveritis, collocetis; quoniam, cum ad dilectionis sinceritatem beneficia, quæ ei prius a fratre nostro et nobis impensa sunt, nequaquam sufficiimus augmentare, timemus quod nullatenus melius modo quam prius possimus ejus

benevolentiam promereri; ideoque, magis ejus absentiam quam præsentiam affectamus, cui formidamus posse sinceri affectus constantia copulari. Quod si, nec ipsum secure ad vos poteritis perducere, nec, sicut dictum est, ei in alio loco, munera providere, cum benevolentia vestra ipsum, ne nobis noceat, permittatis de cætero retinere, tanto clementius nobiscum facientes, quod, fere omnium nobis attinentium consilio prætermisso, a vestro nequaquam consilio et beneplacito volumus declinare. Cætera nuntiis nostris commitimus enarranda.

CXCIII (769).

ILLUSTRI REGI DANIE.

Hortatur eum ad clementiam erga Waldemarum, et rogit, ut seculo conductu valeat deduci ad Hungararum regem, et inde promittit se ejus regni quieti consulturum.

(XII Kal. Februarii.)

[Gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod in serenissimo pectore tuo eam virtutum abundantiam cumulavit, ut inveniatur in eo quod universitas hauriat, nec desit ibidem, quod affectio familiaris assumat. Nos igitur, specialis dilectionis tuae prærogativa gaudentes, tanto securius tibi preces effundimus, quanto ex tuae celsitudinis litteris, nostro nuper apostolatui destinatis, purioris devotionis, quam ad nos habere dignosceris, argumenta tenemus. Sic autem, fili charissime, convenit, ut per bonorum præteriorum memoriam, quæ, tam a nobis quam prædecessoribus nostris, tibi ac progenitoribus tuis sunt affluenter exhibita, te ipsum excites ad majora, nec illa debellatrix virtutum, ingratitudo videlicet, ullum, quod absit! in te locum inveniat, quæ, cum malorum sit provocatrix, et exterminatrix meritorum, quocumque semel se ingredit, vix sine gravi detimento recedit. Ex dictarum namque perpendimus serie litterarum, quod, licet Waldemarus, Slevicensis episcopus, pontificalis officii gravitate, ut in se regnum sacerdotio conveniret, contra claræ memoriæ C. (770) regem Danorum, fratrem tuum, cui juramento fidelitatis tenebatur astrictus, temere conjuravit, omniumque beneficiorum, quæ tam a te quam tuis progenitoribus copiose suscepserat, impudenter oblitus, multa gravia contra honorem regium perpetravit, tu tamen tanquam rex clemens, et princeps catholicus, quique doles, quoties cogeris esse ferus, ob reverentiam summi regis, et salubrem admonitionem apostolicae sedis, quantumcunque idem episcopus te actuum regnum offenderit, quantumcunque etiam id tibi grave, multis etiam impossibile videretur, nobis tamen pro liberatione ipsius exhortantibus et exortibus incessanter, velociter etiam, omni deliberatione postposita, duxisti humiliter obsequendum nihil difficile reputans quod tibi duximus injungens-

(769) Epistolam hanc integrum vulgavit Raynaldus, ad annum 1296; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

A dum, firmam spem et fiduciam obtinens, quod circa utilitatem et profectum tuum tam diligent sollicitudine vigilemus, quod ad præcavendum in posterum damna et incommoda universa, quæ pene universitas regni tui minatur tibi, ac metuit imminere, tale debeamus providere remedium, quod nequam super iis tibi deinceps sit dubitandum.

Nos igitur, plurimum acceptantes devotionis regiae puritatem, ac cupientes tam saluti tuæ, quam tranquillitatí regni tui, diligent sollicitudine providere, de communi fratum nostrorum consilio, dilectum filium, magistrum P... clericum nostrum, virum providum et discretum, ac suæ probitatis et honestatis intuitu nobis et fratribus nostris acceptum, ad tuam duximus præsentiam destinandum, celsitudinem regiam monentes, atque etiam exhortantes in omnino, quatenus, juxta preces et exhortationes nostras, memoratum episcopum absolutum et liberum eidem facias assignari, eidem nihilominus providens in seculo conductu, ut usque ad dilectum in Christo filium nostrum A (771) Hungarorum regem illustrem, ab eodem valeat eidem episcopus sine cujusquam læsione deduci. Nos enim, extunc, auxiliante Deo, curabimus providere, quomodo secure ad nos valeat pervenire. Verum, quia tam longum iter perficere, vel apud nos per longum tempus manere, idem episcopus sine magnis non posset expensis, quas ipsum non credimus habere, de sui episcopatus redditibus tantum ei tribuat ex mandato nostro regia celsitudo quod, ad sedem apostolicam veniens, ac permanens apud ipsam, decenter et honeste se ac suos valeat procurare. Ad hoc, paci ac tranquillitatí tuæ paterna volentes sollicitudine præcavere, dicto magistro dedimus in mandatis, ut, convocationis magnatibus regni tui, tam ecclesiasticis quam mundanis, candelis existinctis, et pulsatis campanis, excommunicationem solemnam auctoritate nostra promulget in eum, vel eos, qui te, vel regnum tuum, propter auxilium vel favorem episcopi memorati, contra mundatum apostolicum, præsumerent molestatæ, recipiens ab eodem episcopo corporale coram omnibus juramentum, quod ipse, nec per se, nec per alium, te, vel regnum tuum (772), vel aliquos de tuo regno, propter hujusmodi causam ausu temerario infestabit quodque fideliter ad apostolicam sedem accedet, ipsius mandatum humiliter recepturus. Super eo vero, quod dilectus filius... et nuntii apud nos multipliciter institerunt, ut in locum prædicti episcopi faceremus dilectum filium... electum, per apostolicæ dispensationis gratiam subrogari, noverit regalis prudentia, quod petitionem hujusmodi non potuimus adimplere, cum sanctorum Petrum canonicæ sanctiones expresse prohibeant, ne quis locum viventis usurpet, antequam idem ab eo

(770) Apud Raynaldum deest.

(771) Apud Raynaldum deest.

(772) Apud Raynaldum deest.

canonica fuerit censura remota. Cum autem idem episcopus ad presentiam nostram pervenerit, quia tunc intelligi poterit sua redditus libertati, nos de his quae pertinuerint ad cautelam, nihil, auctore Domino, super hoc negotio dimittimus. In fine autem, tuam celsitudinem monemus, atque etiam rogamus, quatenus dictum magistrum sic decenter recipias et honeste pertractes ut exinde non immittero tua valeat magnificentia commendari.

Datum, xiii Kalendas Februarii.

CXCIV.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut visitet provinciam Lundensem et corrigenda corrigat.

(xv Kal. Februarii.)

Quia sacculo senescentes, etc., sicut in ea, quae scribitur supra, eodem libro.... archiepiscopo Se-
nonensi (775).

CXCV (774).

EIDEM.

Respondet ipsius consultationi super casu quodam matrimoniali.

(ii Id. Januarii.)

[Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod, cum quedam mulier, diæcesana tua, velum viduitatis coram duobus abbatibus assumpisset, benedictione solemni cum celebratione missæ, ac litania, sicut debuit, accedente, postmodum quidam nobilis, qui sex mensibus ante proponebatur (775), mulierem eamdem, mediantibus internuntiis, per verba de præsenti, arrha etiam interposita, desponsasse.] auditio quod mulier ipsa velum assumpserat, misit ad eam, ut desponsationem factam carnis copula sequeretur. Tu vero, postquam fuit ad tuam audienciam res perlata, inhibere curasti, ne ante discussionem negotii se carnaliter commiserent. Postmodum autem, a muliere ipsa, in tua præsentia constituta, quæsisti, utrum consensisset in illum, et quare ab illo quereret separari? [At illa, se in illum consensisse confessa, dixit quod audiverat, eum esse lepra percussum, et ob hoc ejus fuerat abominata complexus.] Cum autem postmodum per testes idoneos tibi fuerit plenior facta fides, quod, ante susceptionem veli, mutuus intervenerat inter ipsos per verba de præsenti consensus, sedem duxisti apostolicam consulendam, utrum veli susceptio impedit matrimonium inter ipsos? [Nos autem fraternitali (776) tuae taliter respondemus, quod, et si possit non inconsulte videri, quod, ex quo matrimonium inter personas legitimas per verba de præsenti contrahitur, illis viventibus, in nullo possit casu dissolvi, ut, vivente reliquo, alter ad secunda vota transmigret, etiamsi unus fidelium, inter quos est ratum conjugium, fieret hereticus,

(773) Vide epistolam hujuscemodi libri viii 52.

(774) Epistola hæc reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 52, *De conversione conjugatorum*, cap. 14, ubi archiepiscopo Lugdunensi directa dicitur. Quæ illio leguntur, hic uncis inclusa sunt; quæ Italico charactere distinguuntur desunt in Decretal., vel lectorem ad varias lectiones, re-

A et nollet permanere cum altero sine contumelia Creatoris, nisi forte secus fieret ex revelatione divinæ, quæ superat omnem legem, sicut a quibusdam sanctis legitur esse factum; nos tamen, nolentes a prædecessorum nostrorum vestigiis in hoc articulo subito declinare, qui respondere consulti, quod, antejuam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licet (777) alteri coniugum, reliquo etiam inconsulto, ad religionem transire, ita, quod reliquus extunc legitimate poterit alteri copulari; hoc ipsum tibi consulimus observandum in articulo prænotato, quamvis falsa sit causa, propter quam ad susceptionem prædicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa, id ipsum religionis obtentu facere potuisset. Porro, licet prædicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria permanere, quasi propositum castitatis in sæculo servatura, nihilominus consummandum est conjugium jam contractum, nisi te voto constrinxerit (778) ad observantiam regularem, in quo casu compelli potest, ut, relicto sæculo, religionis propositum exsequatur.]

Datum ii Idus Januarii.

CXCVI.

EIDEM.

Confirmat quasdam institutiones ab ipso factas.

(xv Kal. Februarii.)

Benedictus Deus, & quo bona cuncta procedunt, sui, sicut scientiam, sic et zelum tibi dignatus est impertiri, ut, tanquam vir providus et honestus, ad ea dirigas aciem tuæ intentis, quæ sanctam illustrant Ecclesiam, et eam faciunt inter mundi tenebras radiare. In nostra sane præsentia, quarundam institutionum tenor, quas ad propagandum decorum ecclesiasticæ honestatis fecisse dignosceris, existit recitatus, in quibus, juxta diversitatem locorum et morum; multa, sicut speratur, indigenis salubria statuisti. Licet autem ex parte tua nobis fuerit humiliter supplicatum, ut institutiones illas confirmationis apostolicæ dignaremur munimine roborare, ne tamen per confirmationem hujusmodi jus commune statuere videremur, eas non duximus ad cautelam specialiter confirmandas. Verum, quoniam ex instituentis prudentia institutorum præsumimus honestam, volumus et mandamus, ut ea, quæ per te provida sunt deliberatione statuta, facias auctoritate nostra in provincia tua inviolabiliter observari.

Datum, xiv Kalendas Februarii.

vocant.

(775) Decretal legunt proponebat se prius, et infra ipsam pro, eamdem.

(776) Decretal., inquisitioni.

(777) Decretal., licere et infra per pro propter.

(778) Decretal matrimonium et mox astrinxerit pro constrinxerit.

CXCVII.

EIDEM

Ut in civitate quam ad cultum fidei redregerit, episcopum ordinare possit.
(Idibus Januarii.)

Cum, de Christiani nominis injuria vindicanda
juste ac pio cogitans, ex religioso mentis proposito
contra paganos decreveris prolisci, auctoritate tibi
presentium indulgemus, ut in civitate, quam, paganorum
eliminata spurcitia, Christo juvante, poteris
ad cultum fidei christiana redigere, catholicum va-
leas episcopum ordinare. Nulli ergo, etc.

Datum Idibus Januarii.

CXCVIII.

EIDEM.

Ut institutio ab ipso super statu monachorum nigri ordinis facta observetur.
(xv Kal. Februarii.)

Gratum gerimus et acceptum, ac fraternitatem
tuam digna gratiarum prosequimur actione, quod,
sicut vir providus et honestus, ad ea diligentissimam
solitudine aciem tuam considerationis extendis, per
quae valeat in domo Domini sacra religio propagari.
Ex tuarum sane perpendimus serie litterarum,
quod, cum, ex injuncto tibi provisionis officio, ec-
clesias regni Dacie visitares, prospiciens statum
monachorum nigri ordinis in pluribus vacillare,
quod praesertim ex diversarum regionum diversis
consuetudinibus contingebat, ordinem ad unito-
ritatem reducere studiasti. Verum, quoniam sine
capite, quantumlibet tenax disciplina resolvitur, et
gregis sinceritas dissipatur, ad preces prælatorum
ejusdem ordinis, eis deliberatione provida conces-
sisti, ut in certo loco certum sibi rectorem eligerent,
qui utilitati totius ordinis et saluti consuleret, cu-
etiam omnes, tam monachi quam abbates nigri ori-
dinis, universaliter obedirent. Cum igitur universitas
capituli generalis monasteriorum omnium abbatum
Lunden. locum ad convenientem elegerint, et ejus-
dem abbatem cœnobii sibi præficerint in rectorem,
ad communem petitionem ipsorum, quod ab eis super
hoc factum fuerat confirmasti, a nobis humiliter
postulans et devote, ut dignaremur idem apostolico
munimine et devote, ut dignaremur idem apostolico
munimine roborare. Licet autem, tum propter Ec-
clesie honestatem, tum propter supplices preces
tuas, quas ex sincera intentione procedere novimus,
quod provide factum est, in hac parte velimus fir-
miter observari, quia tamen, in talibus institutis
aliqua de novo consueverint emergere, quae suadere

(779) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. 1, tit. 29, *De officio et potestate judicis delegati*, cap. 25; ubi abbati de Bordellis (vid. not. seq.) et priori S. Sepulchri directa dicitur. Quæ Italico chartere
distinguntur varias lectiones indigitant vel desunt
in Decretal.

(780) Sic scriptum videtur in apographo Conti.
Verum, veremur ne legendum sit de *Bordesleja*.
Hic enim agi videtur de abbatे monasterii Borde-
slejensis, Cistercien. ordin. quod quidem in agro
Wigorniensi fundatum est a Mathilde, imperatrice,

A possentaliquid immutandum, volumus et mandamus,
ut institutio memorata usque ad quadriennium in-
violabiliter observetur, infra quod spatium, nisi
apparet aliquid, quod eam suadeat immutandam,
extunc auctoritate apostolica secure poterit confir-
mari.

Datum xv Kalendas Februarii.

CXCIX (779).

..... ABBATI DE BARDESLERA (780), ET..... PRIORI
SANCTI SEPULCHRI, ET..... DECANO WIGORNIENSIS DICE-
CESEOS.

*Ut in causa, (quæ inter R. rectorem ecclesie S. Sal-
dati ab una, et Thomam rectorem capelle S. Joann-
nis de Gloveria ab altera parte, vertebatur) pro-
cedatur, nisi acta fuerit effectus familiaris ju-
dicis.*

Datum vi Kal. Februarii.

[Insinuante dilectu filio R. rectore ecclesie Sancti
Aldati (781), ad audientiam apostolatus nostri per-
venit, quod, cum olim causam, quæ super jure paro-
chiali inter ipsum, et Thomam, rectorem capelle
Sanctæ Joannis de Gloveria, Wigorniensi dice-
ceos (702), vertebatur, venerabili fratri nostro....
Wigorniensi episcopo (783), et conjudicibus ejus, a
nobis obtinuerit delegari, postmodum, licet in eadem
fuerit quæstione processum, tractu temporis, ante-
quam ad (784) definitivæ sententiæ calculum venire-
tur, idem episcopus præfatum R. in suum familiare
admisit, sine quo reliqui duo judices (785), secun-
dum quod in nostris litteris mandabatur, in causa
procedere non valebant, et alter ipsorum (786) of-
ficialis est episcopi supradicti; propter quod adver-
sæ parti poterat suspectus haberi. Unde, cum ex
causa hujusmodi, tam episcopus quam officialis præ-
dictus, utpote quos idem R. in judices postularat,
et ipse familiaris eorum postmodum est effectus, ab
adversa parte possent merito recusari, decisionem
ipsius causæ, vestræ petiit discretioni committi.
Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta
mandamus, quatenus, si ita est, nisi, postquam
familiaris ejus effectus est, litigare consenserit co-
ram illo, in causa ipsa secundum priorum continen-
tiam litterarum, ratione prævia, remoto appellatio-
nis obstatculo, procedere non tardetis. Alioquin, partes
ad priorum judicium reducatis examen.] Quod si
non omnes duo ves'rum, etc.

D Datum, vi Kalendas Februarii.

—

Henrici regis filia, anno 1138. Vid. *Monastic. Anglic.*
tom. I, pag. 803.

(781) Decretal., *Saldati*, et mox nostram, pro
ap. n.

(782) Decretal. *T. pro Thomam.... dices.*

(783) Decretal. *Vigori*. Vide epistolam libri v,
23, not.

(784) Decretal. *ante pro a. a.*

(785) Decretal., *alii confudices*, pro rel. d. jud.

(786) Decretal. *Add. conjudices.*

CC (787).

..... VERCELLENSI EPISCOPO (788), ABBATI DE
TILETO (789), ETC.... PRESBYTERO ALBERTO MAN-
TUANO.

*Qualiter et quomodo procedere debuerint adversus
Novariensem, et Yporiensem episcopos. Agitur
etiam de cessione epi-coporum Astensis et Vero-
nensis.*

(iv Kal. Februarii.)

« (790) [(791) Qualiter et quando] debeat præ-
latus procedere ad inquirendum et puniendum
subditorum excessus, ex auctoritatibus Novi et
Veteris Testamenti colligitur evidenter, ex quibus
super hoc postea processerunt canonice san-
ctiones. Legitur enim in Evangelio, quod villicus
ille, qui dissipatus erat apud dominum suum,
quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo :
Quid hæc audio de te? redde rationem villicationis
tuæ, jam enim non poteris villicare (Luc. xvi). Et
in Genesi, Dominus ait : *Descendam et videobo,*
utrum clamorem qui venit ad me opere comple-
verint (Gen. xviii). Ex quibus auctoritatibus ma-
nifeste probatur, quod non solum cum subditus,
verum etiam cum prælatus excedit, si per cla-
morem et famam ejus excessus ad auressuperioris
pervenerit, non quidem a malevolis et maledicis,
sed a providis et honestis, nec semel tantum, sed
sæpe, quod clamor innuit, et dissipatio mani-
festat, debet coram Ecclesiæ senioribus veritatem
diligentius perscrutari, ut, si rei poposcerit qua-
litas, canonica districtio culpam feriat delin-
quentis, non tamen idem sit actor et judex, sed,
quasi deferente fama, vel denuntiante clamore,
officii sui debitum exsequatur. Licet autem hoc
sit diligenter observandum in subditis, diligentius
tamen observandum est in prælatis, qui quasi
signum sunt positi ad sagittam, et, quia non pos-
sunt omnibus complacere, cuin ex officio tenean-

A tur non solum arguere, sed etiam increpare (792),»
(793) quin etiam interdum suspendero, nonnun-
quam vero ligare, frequenter odium multorum in-
currunt, et insidias patiuntur; et ideo sancti patres
provide statuerunt ut accusatio prælatorum non
facile admittatur, ne, concussis columnis, corruat
ædificium, nisi diligens adhibeat cautela, per
quam non solum falsæ, sed et malignæ crimina-
tionis janua præcludatur. Verum, ita voluerunt pro-
videre prælatis, ne criminarentur injuste, ut tamen
caverent ne delinquerent insolenter, contra utrum-
que morbum invenientes congruam medicinam, ut
videlicet accusatio criminalis, quæ ad diminutionem
capitis, id est ad degradationem intenditur, nisi le-
gitima præcedat inscriptio, nullatenus admittatur;
sed, cum super excessibus suis quisquam fuerit dif-
famatus, ut in tantum jam clamor ascenderit, quod
diutius sine scandalo disseimulari non possit, nec
sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo
ad inquirendum et puniendum ejus excessus, non ex
odii somite, sed ex charitatis procedatur affectu,
quatenus, si gravis fuerit excessus, etsi non degra-
detur ab ordine, ab administratione tamen amo-
veatur omnino, quod est secundum sententiam
evangelicam, a villicatione villicum amoveri, qui
non potest villicationis suæ dignam reddere ratio-
nem. Hunc igitur ordinem, si circa venerabilem fra-
trem nostrum... Novariensem (794) «piscopum, (794)
observasti, intentionem et discretionem vestram in
Domino commendamus. Si vero qualibet occasione
prætermisisti eumdem, ne levi compendio ad grave
dispendium veniatur, adhuc ipsum ordinem tempore
opportuno volumus observari, ne inde nascantur
injuriæ, unde jura nascuntur; et ideo, devotionem
vestram rogamus attentius et monemus, obsecrantem
in Christo Iesu, qui venturus est judicare vivos et
mortuos (795), quatenus, ad conscientiæ vestræ ju-

(787) Epistolæ hujus fragmentum reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 1, *De accusationibus, inquisitionibus et denuntiationibus*, cap. 17, ubi episcopo Vercellensi et abbatu de Tileto directa dicitur. Quæ illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt; variae lec-
tiones dantur.

Diversa ejusdem fragmenta exhibet Ughellus, *Ital. sacr.* tom. IV, col. 532 et 1497 Quæ apud ipsum leguntur, hic duplice ad initium cujusque linea virgula, ad marginem apposita, dietinximus.

(788) Vide epistolam libri octavi 178, not.

(789) Erat is, verisimiliter, Gerardus Sessius, ex Rhegio Lombardie, quem, ex canonico primum Parmensi, postea monacho Cisterciensi, tunc et abate S. Mariæ de Tileto, Aquensis diocesano, Petro episcopo Novariensi (de quo mox), anno 1210 defuncto, ad episcopalem Novariensem sedem ipse evictus est. Vid. UGHEL. *Ital. sacr.* tom. IV, col. 969.

(790) Vide Ughellum, *Ital. sacr.* tom. IV, col. 532.

(791) Hæc apud Ughellum.

(792) Huc usque Ughellus.

(793) Quæ sequuntur, non reperiuntur apud UGHEL-
LUM, loc. cit. in not.

(794) Conferenda hæc omnino cum iis quæ ab Ughello referuntur, *Ital. sacr.* tom. IV, col. 968 et seqq.

• LVI. Petrus, ex Cathedralis canonico, Nova-
riensem emerit ad sedem; cuius electionis me-
minit Innocentius PP. III, in epistola ad episcopum
Laudensem. itemque in altera ad canonicos Nova-
rienses, quæ compendario relata conspicitur in cap.
Causa, de senten. et re judic.

(Vide, apud Baluzium, epist. libri primi 451; in Decretalibus vero, lib. ii, tit. 27, *De sententia et re judicata*, cap. 14.)

Pergit Ughellus, loc. cit.

D « Cæterum Petrus aliquando, pro ecclesiastica
jurisdictione tuenda, a propria exsulavit sede, ut in
suis ad capitulum Novariense Innocentius PP. III
memorat litteris, scriptis anno 1200, quæ stant in
Regesto Vaticano, lib. III, epist. 6. »

(Vide epistolam libri tertii 7.)

Rursus Ughellus, loc. cit.

« Aliquot deinde bona fiduciario jure attribuit
(Petrus) Jacobo aliisque de Momo, anno 1202. Qua-
tuordecim annos Novariensem administravit Ec-
clesiam, fatoque cessit anno 1210. »

(794*) Decretal. add. *inquisitionis ordinem*, et mox
omittunt verba ne... dispendium.

(795) Decretal. pro et ideo... mortuos habent tan-
tum, ideoque mandamus, et mox omittunt vocem
forte.

dicium recurrentes, si forte contra præscriptum ordinem tanquam homines excessistis, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis, ut aliorum corrigatis errores, quoniam apud *districtissimum* (796) judicem in qua *emensi* fueritis, remetietur et vobis; ita videlicet, ut inveniatis occasionem aliquam congruentem, per quam, ne vestra vilescat auctoritas, quanto cautius et prudentius potueritis superseedatis ad præsens, quoniam, ex iis quæ inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero præscriptum ordinem custodistis, *volumus et mandamus*, quatenus, omni gratia et timore postpositis, Deum solum habentes præ oculis, via regia incidentes, sine personarum acceptance, in hoc negotio procedatis, *juxta formam quam vobis in aliis litteris duximus exprimendam*, nec timeatis aliquem hominem contra Deum, sed Deum potius supra omnem hominem metuatis. Formam vero juramenti, quam a clericis Novariensis super inquisitione facienda in hoc negotio receperistis, iu similibus volumus observari ut videlicet jurent clerici, quod super his, quæ sciunt vel credunt (796*) in sua ecclesia reformanda, tam in capite quam in membris, exceptis occultis criminibus) meram et plenam dicant inquisitoribus veritatem.] «(797) De Yporiensia autem episcopo (797*), «vobis rescribendo, mandamus, quatenus eum «ad resignationem episcopatus, cum sit insufficiens «et inutilis, efficacius inducatis, et, si cedere «sponte noluerit, quia probati sunt ejus excessus «super dilapidatione et simonia, vos eum, sublatu «eiuslibet contradictionis et appellationis obsta- «culo, ab administratione Yporiensis ecclesiæ de- «ponatis: facientes eidem ecclesiæ de persona «idonea salubriter provideri, contradictores, si «qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compe- «scentes. (798) Cessionem autem Astensis (799) epi-

(796) *Decretal.*, *districtum...* *mensura mensi*, et mox voculam *et* omittunt, ut infra verba Italico charactere distincta.

(796*) *Decretal.* add. *esse*.

(797) Vide Ughellum, *Ital. sacr.* tom. IV, col. 1497.

(797*) • Bernardus, monachus S. Benedicti, ad banc (Yporiæ, al. Eposedie) sedem non bonis artibus pervenit anno 1204, pauloque post, hoc est anno 1205 (id est 1206), auctoritate Innocentii PP. III, episcopatu multatus est; de quo hæc scribit Innocentius, epist. 4, lib. vi (*lrg. epist. 200 lib. viii*), sui Regesti, Vercellensi episcopo, abbatique de Tiletto, et Alberto presbytero Mantuano, ut eum compellant ad resignationem. De Yporiensi autem, etc... »

(798) Quæ sequuntur, usque ad finem leguntur etiam apud Ughellum, *ibid.* col. 553 et 554.

(799) De isto, hæc apud Ughellum, *Ital. sacr.* t. IV, col. 532.

«Bonifacius, monachus antea S. Benedicti, defuncto Nazario, fit Astensis episcopus. Hic Willelmo marchioni Ceva vendidit Licinium, et S. Michaeliem, anno 1198, et postero investitiv Commune Astense de Masio, Rupe, Insula, et de quarta parte terræ, et de Azano. Anno vero 1202, dedit ecclesiam S. Andreæ de Valseneria canonicis S. Petri de Cuzano. Sed, cum plura alia loca ac jura suæ ecclesie in grave ejus prejudicium alienasset, re ad Innocentium delata, ipse volens nolensve episcopatu cessit. Qua de re certior factus Innocentius, Vercellensi epi-

A «scopi, non solum ratam, sed et gratam habemus, «provisionem tamen, quam ei de bonis Fructua- riensis monasterii, si nobis placeret, facere de- «crevistis, nobis noveritis non placere, tum quia, «sicut accepimus, ex ea idem monasterium grave «nimis incurreret detrimentum, tum quia idem epi- «scopus bona illa destrueret, sicut alia jam destru- «xit, cum sit dilapidator notissimus, et prodigus «dissipator. Sustinemus tamen, pro vitando scru- «dalo propinquorum, qui sunt nobiles et potentes, «ut ei annuas pensiones, non quidem superfluas, «sed solummodo necessarias, in diversis ecclesiis, «sine ipsarum gravamine, assignetis, quatenus, ma- «nens apud aliquod monasterium, cum sit mona- «chus, ad honestæ vita sustentationem expendat. «(800) Ad hæc, noverit vestra devotio, quod Ver- «nensis episcopus saepè nobis pro cedendi licentia «supplicavit (801). Unde, cum ad visitandam Ver- «nensem Ecclesiam accesseritis, si videris expe- «dire, cedendi sibi licentiam auctoritate apostolica «concedatis facientes, eidem ecclesiæ personam «idoneam præfici salubriter in pastorem. Constitu- «tiones vero, quas ad correctionem excessum et «reformationem morum, vos non tam fecisse quam «innovasse cognovimus, approbamus, volentes, ut «eas faciat a clericis laudabiliter observari, præ- «cipientes ex parte nostra prælatis, ut laicis con- «querentibus plenam faciant justitiam exhibere, non «obstantibus appellationibus frustratoriis, quas in «eorum gravamen clerici frequenter opponunt, ne, «pro defectu justitiæ, clerici trahantur a laicis ad «judicium sacerdotiale, quod omnino fieri prohibemus, «et vos, ne fiat, omnimodis satagatis. Cæterum, «adversus haeticorum fallacias sollicitudinem ve- «stram volumus vigilare, monentes et obsecrantes «in Domino, quatenus ad extirpandum de agro

scopo et abbatie de Tilieto, ordinis Cisterciensis sita scri- psit, ex regesto Vaticano: Qualiter et quando, etc.

Vide ad initium hujuscæ epistolæ, not. Pergit Ughellus:

«His acceptis litteris, Gerardus abbas de Tilieto, alter ex Deputatis, congruam portionem ex episco- palibus redditibus monasterio SS. Philipi et Jacobi, ordinis Vallis umbrosæ apud Astam, in quod Boni- facius se receperat, pro illius sustentatione assi- gnauit, librarium sex Astensem in Kalendis Augusti quandiu viveret, persolvendarum. Per quod tempus, nullus illi suspectus fuit; sed in administratorem episcopatus, Rebus, ejusdem ecclesiæ canonicus, constitutus anno 1206; quo Valla, de Castelletta Astensi, ex præposito S. Secundi Astensis in Savo- nensem episcopum deligitur. Cujus obitus sub xviii Kal. Sept. in Necrologio Cathedrali cernitur notatus.

«Guidottus seu Gideetus, defuncto inter mona- chos Bonifacio, substitutus. De eo primo habemus, quod anno 1210, etc.

(800) Huc usque Ughellus, tom. IV, col. 1497. Quæ sequuntur, prout jam diximus nota superiori, reperiuntur apud eumdem, *ibid.* col. 553 et 554.

(801) Conferenda hæc omnino cum lis quæ apud Ughellum referuntur (*Ital. sacr.* tom. V, col. 765). De Adelardo, episcopo Veronensi, et S. R. E. car- dinali, vide epistolam libri tertii 39, not. Ipsum epi- scopatui nullatenus cessisse, ex instrumentis, an 1207, 1209 et 1211, emissis, compertum est.

« Dominico lolium hæreticæ pravitatis prudenter et efficaciter intendatis. »
« Datum, iv Kalendas Februarii. »

CCI (802)

..... WIGORNIENSI EPISCOPO (803).

Quod, excepto die Nativitatis Dominicæ, sufficit sacerdoti unam missam celebrare.

(Romæ, vii Kal. Februarii.)

(Consulisti nos utrum presbyter duas missas in eadem die valeat celebrare? Super quo tibi duximus respondendum (804) quod, excepto die Nativitatis Dominicæ, nisi causa necessitas suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam eolummodo celebrare.)

Datum, vii Kalendas Februarii.

CCII (805).

.... DECANO SANCTI THOMÆ CRISPEJACENSIS (806), SILVANECTENSIS DIOCESEOS ET Gerindo de Grech (807). SUSSIONENSI, ET M. Gir. (al. Gerardo) DE SANCTO DIONYSIO NOVIONENSI, CANONICIS.

Causam, inter episcopum Meldensem et abbatissam Jotrensem verlentem, ipsis committit.

(Romæ, v Kal. Februarii.)

(Olim inter procuratores venerabilis fratri nostri Meldensis episcopi (808), et dilectæ in Christo filie... abbatissæ Jotrensis (809), lice in auditorio nostro legitime contestata, tam super obedientia quam dictus episcopus ab eadem abbatissa conquerebatur sibi esse subtractam in consecratione altarium, dedicatione ecclesiarum, velatione virginum, ordinatione clericorum, exhibitione procriptionum, et pœnitentiis pro majoribus criminibus imponendis aut aliis quæ in monasterio et villa Jotrensis Meldensis episcopus consueverat exercere, quam impedimento fori, super quo abbatissa conquerebatur per ipsum episcopum illatas sibi et monasterio suo graves injuriæ et jacturas, non examinationem hujus negotii, dilectis filiis... Longi-pontis (810), et... Sancti Justi (811) abbatibus, et magistro G. archidiacono Suessionensi, duximus committendam (812) qui, auditis confessionibus, receptis testibus, et allegationibus intellectis, causam ipsam sufficienter instructam, cum quorundam instrumentorum re-

(802) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. iii, tit. 41, *De celebratione missarum, et sacramento Eucharistie, et divinis officiis*, cap. 3.

(803) Vide epistolam libri quinti 23, not.

(804) In Decretal. *respondemus*, loco *consulisti* *respond.*

(805) Epistolam hanc vulgavit Plessæus, *Hist. Meld. Eccl.* tom. II, pag. 96 instrum 215; ideoque hic uncisiuclusa exhibetur variae lectiones dantur.

De argumento, vide epistolam libri quinti 137.

(806) Petrus, decanus S. Thomæ de Crispeno, ab ipso fundationis anno 1182, usque ad annum saltem 1211 in idstrumentis legitur. *Gall. Christ.* tom. IX, col. 1482.

(807) Apud Plessæum, Germundo.

(808) Vide epistolam libri octavi 188, not.

(809) Vide epistolam libri quinti 130, not.

(810) Galcherus, *de Ochies*, Longi-pontis abbas anno saltem 1201, usque ad annum 1217, notus est. *Gall. Christ.* tom. VIII, col. 475.

A scriptis, ad nostram rem miserunt examen, præfigentes partibus terminum, competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentarent. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, postquam de meritiscausæ fuimus sufficienter instructi, de fratribus nostrorum consilio, restitutionem obediens super præscriptis capitulis, salva quæstione proprietatis, adjudicavimus episcopo faciendam, illis duntaxat exceptis, super quibus in clero et populo Villa Jotrensis asserebat obedientiam sibi suisse subtractam, super quibus ab *impetitione* (813) episcopi, quoad judicium possessorium, absolvimus abbatissam, eumdem episcopum nihilominus absolventes super impedimento fori, de quo eum ad restitutionem damnorum: impetierat abbatissa. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, prælibatam sententiam, per oenuram ecclesiasticam, facientes firmiter observari, postquam idem episcopus fuerit restitutus, audiat is quæ super jure proprietatis proposita fuerint coram vobis, et causam, sufficienter examinatam, ad audienciam nostram fideliter remittatis, per nostræ definitionis sententiam terminandam. Si vero præfatus episcopus, infra mensem post factam sibi restitutionem, nollet coram vobis super petitiori responderet, vos, cum de contumacia punientes, abbatissam in possessionem libertatis super præscriptis capitulis reducatis. *Nullis litteris obstantibus præter assensum partium.* etc. (814) Quod si non omnes... deo vostrum, etc.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno octavo.]

CCIII (815).

..... TOLETANO ARCHIEPISCOPO, ET. EPI-SCOPO ZAMORENSI.

Ut Castellæ et Legionensem reges Hierosolymitani hospitalis fratribus quædam oppida possessionesque restituere compellant.

(v Kal. Februarii.)

Ad nostram noveritis audienciam pervenisse, quod, cum, procurante illo qui operibus pacis invidet, inter charissimos in Christo filios nostros. Castellæ, et.... Legionensem reges illustres, belli seditio mota esset, ac multa fuerint hinc inde

D (811) Gervasius, natione Anglus, in Francia enutritus, ex priore S. Justi abbas septimus, cui Philippus, Bellovacensis episcopus, commisit regendum et administrandum Hospitali S. Justi, anno 1203, reperitur anno 1206 in chartis Selincurtis. Arbitrus fuit anno 1207 inter episcopum Bellovacensem et capitulum. Inde abbas Thenolii, Premonstrati, et episcopus Sagiensis. Notatur in Necrologio 19 Februarii. *Gall. Christ.* tom. VIII, col. 809. Vide etiam *Annal. Premonstrat.* tom. I, col. 943.

(812) Commissionem hanc exhibet Plessæus, *Hist. Meld.*, *Eccl.*, tom. II, pag. 95, instrum. 213. ex Tabulario Ecclesie Meldensis. Ibi dicitur, *Dat. Romæ apud S. Petrum, Noni Martii, pontificatus anno octavo.*

(813) Apud Plessæum, *impetitione*.

(824) Apud Pless. add. *Testes autem qui fuerint nominati, etc...*

(815) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 34.

hostiliter attentata,dilecti filii... prior, et fratres A hospitalis Hierosolymitani in Hispania constituti. confidentes in illo qui posuit fines suos pacem, et nihilominus de regnum ipsorum benignitate sperantes, qui, licet bellum moverent ad invicem, paupertatem suam non credebat esse illorum incuribus exponendam, castra sua et villas, in utriusque regni confinio constituta, non premunierunt ut hostes, sed tu hospites repararunt. Rex vero Castellæ, præter fiduciam eorumdem, duo castra hospitalis ejusdem, videlicet Fraxin. et Paradinas, et tres villas, scilicet Taurisellam, Taraucam et Portam, sita in confinio regni sui, eis abstulit violenter, non rememorans, dum hæc ageret, quod periculosisimum sibi erat, invadendo jura servorum suorum, effici hostem Christi, dum contra faciem insurgeret inimici. Licet autem, tu, frater archiepiscope, regem eumdem ad restitutionem eorum de mandato nostro monueris, nondum tamen in hoc acquiescere procuravit, unde prædicti fratres damnum se querunt gravissimum incurrisse. Nos vero, quia saluti regis ipsius non expedit villas castra ipsa contra Deum taliter detinere, ipsum per litteras nostras monendum duximus et hortandum, ut ea conquerentibus, ut tenetur, restituere non postponat. Quocirca, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus quatenus, si rex ipse, quod non credimus, adimplere forte neglexerit quod mandamus, vos, quantumcumque nobis molestum existat eum in aliquo aggravare, quia tamen magis Deo deferre quam homini nos oportet, ipsum ad id, sicut justum fuerit, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellatis; attentius provisuri, ut mandatum apostolicum taliter implere curetis, quod ex defectu vestro prædicti fratres dispendium non incurant, et nos sollicitudinem vestram possimus non immerito commendare, qui non possemus non ferre moleste, si ad hoc exsequendum exhiberetis vos tepidos vel remissos. Quod si non ambo... alter, etc.

Datum v Kalendas Februarii.

(816) Epistolæ hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. v, tit. 33, *De privilegiis et excessibus privilegiatorum*, cap. 17. Quæ illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt; quæ in Decretalibus non leguntur charactere Italico distinguimus.

(817) Adamo, ex monacho Cluniacensi de Charitate, abbati Eveshamensi, defuncto pridie Idus Novembbris anno 1191, successit Rogerus Norreys, quondam Ecclesiæ Christi Cantuariensis monachus, qui, a nullo collegio requisitus vel assumpsitus, per regiam potestatem, ut utrusor, in Eveshamensem promotus est abbatem. Iste abbas monachus crudeliter oppressit, victum et vestitum ab eis pro magna parte subtraxit, redditus eorum et omnes obedientias fere sibi appropriavit, unde, propter suam tyrannidem et exordinationes, a domino Tusculensi episcopo, tunc domini pape in Anglia legato, depositus est et exabbas factus anno Domini 1229, *De abbatib. Evesbam.* ex antiquo codice his. in Bi-

CCIV (816).

..... ABBATI (817), ET FRATRIBUS EVESHAMENSIS COENOBII.

Causam, inter ipsum et episcopum Wigorniensem, super jurisdictione vertentem definit.

[Ex ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniam ex ore Romani pontificis, qui præsides apostolicæ sedi, rectissima debet exire sententia, quæ contra justitiam nulli parcat, sed reddat quod suum est unicuique. Cum igitur inter vos, et venerabilem fratrem nostrum. Wigorniensem episcopum (818), super monasterii vestri subjectione ac libertate controversia verteretur,] et nos eam examinandam commisissemus judicibus delegatis, qui causam eamdem sufficienter instructam ad nostram præsentiam remiserunt, certum partibus terminum præfigentes, quo cum instrumentis et attestationibus nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Partibus igitur in nostra præsentia per procuratores idoneos constitutis, audientiam præbuimus liberam et benignam. Et quidem, (monasterii vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa suis fundatione liberum exstitit et exemptum, ad hoc probandum privilegia prædecessorum nostrorum inducens, duo ridelicet (819) Constantini, unum Innocentii, et alterum Alexandri, nec non indulgentias Clementis et Coelestini, quorum usum continuum a longis retro temporibus per depositiones testium ostendere nitebatur.) In primo siquidem privilegio Constantini continebatur expreßum, quod sanctæ recordationis Egwinus (820), Wigorniensis episcopus, ad apostolicam sedem accedens, visionem quamdam, qua se beata Maria manifestavit eidem, præfato prædecessori nostro reverenter exposuit (821), et tunc temporis Anglorum Kenredus et Offa, cum quibusjam dictus episcopus apostolorum limina visitavit, in loco visionis ostensa, de bonis suis plurima beneficia in præsentia ejusdem prædecessoris nostri regia liberalitate donarunt, quæ ipse auctoritate apostolica confirmavit (822), quatenus in eodem loco mo-

blioth. Deuvesiana, in *Monastic. Anglic.* tom. I, pag. 151, col. 2, lin. 35.

(818) Vide epistolam libri quinti 23, not.

(819) Decretal., unum.

(820) De Egwino, tertio Wigorniensis Ecclesiæ antistite (qui ab anno 693 ad annum 717, sedis dicitur, *Annal. Ecclesiæ Wigorn. apud Wharton. Angl. sacr. part. i. pag. 370*), vide Godwinum, *De Præsul. Angl.* pag. 448.

(821) De hac Egwini visione, a monachis, ut maiorem fundatori et loco suo religionem conciliarent, ineptissime conscientia, disserentem audias Whartolum in notis ad loc. cit.

(822) Dominationem istam, Kenredi, *De gratia regi Merciorum*, et Offæ, *divina permissione* Orientalium Anglorum *gubernatoris*, a Constantino, *Romanæ sedis episcopo*, per hoc signum + sanctæ crucis, confirmata, habes in *Nonast. Anglic.* tom. I, pag. 145. col. t. lin. 48.

nachorum congregatio, secundum beati Benedicti Regulam, quæ minus in illis partibus tunc vigebat, ad divini nominis constitueretur honorem; unde, præfatus pontifex Brithwaldus (823), Britanniarum primati, per apostolica scripta mandavit (824) ut, coadunato concilio, constitueret ovile (825), divinitus ostensum, apostolica auctoritate munitum, et regia liberalitate donatum sibi et successoribus suis, memorato Egwino episcopo assistente, curam animarum ejusdem ecclesiæ, præcipue injungendo ut ab omni pervasorum impulsu et tyrannorum incursu, potestate sibi tradita, defensaret; siquid vero sinistre partis inibi conperitur oriri, ejusdem primatis auribus potius deferretur, quam per alijus occultam sententiam locus sanctus depravaretur injuste. Ipsu ergo locum, quoniam antedicti reges libertate donarunt, et idem prædecessor noster apostolicæ sedis auctoritate donavit, ut nullus cujuscunque ordinis homo, quod ipse constituerat, depravare ac diminuere attentaret. [In secundo vero privilegio ejusdem Constantini papæ perspeximus contineri, quod ipse præfato primati per apostolica scripta mandavit, ut ecclesiæ Dei, per Britanniam constitutas, protegeret et foveret, inter quas eam, quæ nuperrime nunc a venerabili viro, Egwino episcopo, apostolica et regia auctoritate fuerat constituta, ditioni ejus præcipue submittebat, ut eam ab omni adversariorum impugnatione liberam in perpetuum reddere, procuraret, consti-
tuens, ut idem locus sub monarchia propriabatis ab omni tyrannica exactione sit liber, et nullus, cu-
juscunque ordinis, homo aliquid ibi gravamen in-
ferre præsumat. Abbas autem, secundum auctorita-
tem canonicam, vel de ipso monasterio, vel de pa-
rochia Wictiorum, a fratribus eligatur, qui libere ac canonice, sine aliqua exactione, in eadem eccl-
esiæ benedictus, ob reverentiam venerabilis Egwini, qui, episcopali sede dimissa, in eodem monasterio factus est abbas, annulo in celebratione solummodo missarum utatur, primumque locum semper obtineat post præsulem Wictorum. Ex horum ergo privilegiorum capitulis, monasterii vestri procurator nitebatur ostendere quod ipsum monasterium, a prima sui fundatione, ab omni episcopali jurisdic-
tione fuit prorsus exemptum; tum, quia dicitur apostolica tantum et regia auctoritate constructum, unde, non nisi ad apostolicam sedem in spiritualibus, D et regiam coronam in temporalibus, intelligitur per-
tinere, cum summus pontifex non consueverit ali-

(23) Annos fere duos post obitum Theodori, Can-
tuariensis præsulis, qui e vivis excesserat die 19 Septembris anno 698, vacavit sedes, cui tum præfe-
ctus fuit Brithwaldus, sive Berechwaldus, monachus primum Glastoniensi, deinde abbas Regulensis; vir, inquit Beda, scientia Scripturarum imbutus, et ecclesiasticis simul ac monasticalibus disciplinis summe imbutus. Archiepiscoporum nullus sedem Cantuariensem tam diu tenuit. Præfuit nempe sex menses ultra annos 38. Godwinde Præsul. Angl. pag. 43.

(824) Epistolam hanc exhibent auctores Monast.

A quod monasterium ut sua construatur auctoritate mandare, nisi quod in fundo sibi donato fuerit con-
struendum; tum, quia locum ipsum, quem reges donasse, dicuntur regia liberalitate, et ipsedonavit, ut, sicut illi donaverunt eum libertate, quantum ad temporalia, sic et iste, quantum ad spiritualia, intel-
ligatur libertate donasse, cum ad illos utique tem-
poralia, et ad istum spiritualia pertinerent; tum etiam, quia curam animarum ejusdem ecclesiæ præ-
cipue injunxit Britanniarum primati, quam et di-
tioni ejus præcipue dicitur submisso, ut, si quid ibi oriretur sinistri, per ipsius corrigeretur indu-
striam et cautelam, unde, videtur correctionem ipsius loci ei solummodo commississe, sicutque ad alium
minime pertinere; tnm, quia præfatum locum sub
monarchia proprii abbatis manere decrevit, unde,
cum monarchia interpretetur unicus principatus,
videtur, quod abbas ipsius loci solus in eodem loco
principalem obtinet potestatem. Quod autem verba
privilegiorum ipsorum intelligi debeant tali modo,
sequentia privilegia manifestius declarare videtur:
nam, in privilegium felicis memorie Innocentii conti-
netur, ne aliquis episcopus in ipsa abbatia, vel ca-
pellis ipsius, synodus, vel capitulum, ordinationes,
vel missas publicas, nisi invitatus abbe et fra-
tribus ipsius loci, celebrare presumat, et cum abbas
in eodem monasterio fuerit electus, absque omni
exactione, a quoque maluerit episcopo in ipsa
benedicatur ecclesia, dummodo catholicus fuerit, et
gratiam habeat apostolicæ sedis. Idem etiam Inno-
centius, Constantini vestigiis inhærendo, decrevit
ut solummodo penes abbatem ipsius loci, totius do-
mus ecclesiæ, aliorumque locorum ad eamdem
ecclesiam pertinentium, pastoralis cura consistat,
et eorumdem ordinatio in ipsius tantum potestate
permaneat, sicut est hactenus observatum. In privi-
legio vero Alexandri papæ perspicitur contineri, ut
chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium,
ordinationes clericorum qui ad sacros fuerint ordi-
nes promovendi, a quoque maluerint episcopo
communionem et gratiam apostolicæ sedis habente
fratres ipsius loci suscipiat, statuto, ut Wigori-
nienses episcopi aliquid ab eis injuste non exigant
sed in tantum contenti permaneant, quæ antecesso-
res eorum antecessoribus suis constat rationabiliter
impendisse. In fine vero subjungitur: Ut salva sit
apostolicæ sedis auctoritas, nec dicitur: Quod diœce-
sani episcopi canonica sit salva justitia, cum in
monasteriis non exemptis, secundum approbatam

Angl. *ibid.* pag. 144, col. 2, lin. 22, ex autographo,
Saxonico charactere scripto in Bibliotheca Arunde-
liana.

(825) « Commenta de visione B. Mariæ virginis,
circa imaginem suam in ecclesia Eveshamensi col-
locandam, de confirmatione Constantini PP. et lit-
teris ejusdem argumenti, de synodo Londinensi
Brithwaldi (*al. Bertwaldi*) archiepiscopi, et stabilito
in eadem imaginum cultu, si falsa esse probare
contenderem, tempus inutiliter tererem. » WARTHON.
not. ad loc. cit.

Ecclesiæ Romanae consuetudinem, diœcesano episcopo canonica justitia conservetur. In indulgentiis autem bone memorie Clementis et Cœlestini patenter innuitur, quod idem cœnobium ad jurisdictionem beati Petri nullo perlineat mediante, cum hoc in procœmio præmittentes, sic inferant consequenter. Hac itaque ratione inducti, usum chirothecarum et annuli, dalmaticæ, tunicæ, sandaliorum et mitræ tibi duximus concedendum. Per id ergo, quod pastoralis cura totius domus et ecclesiæ penes abbatem solummodo decertur permanere, illud dilucidatur ab Innocentio, quod fuerat a Constantino statutum, ut videlicet idem locus aub monarchia proprii abbatis liber existat; unde, cum pastoralis cura totius domus et ecclesiæ penes abbatem solummodo debet permanere, patet profecto quod episcopus pastoralis ibi curam exercere non debet, cum et abbas illius loei, absque omni exactione, infra suam ecclesiam debeat benedici. Unde, nec professio, nec obedientia debet ab illo requiri. Quia vero quædam ad pastoralis sollicitudinem pertinentia, per se ipsum abbas exercere non potest, ut nihil ei desit quod pertineat ad plenitudinem libertatis, conceditur illi ab Alexandro, ut ecclesiastica sacramenta libere percipiat a quicunque maluerit episcopo, communionem et gratiam apostolicæ sedis habente. Per id autem, quod idem locus asseritur ad jurisdictionem beati Petri solummodo pertinere, sicut inuitur in Indulgentiis Clementis et Cœlestini, videatur illud manifestius declaratum, quod Constantinus papa locum ipsum dicitur libertate donasse, tutelam ejusdem Britanniarum primati, tunquam suo vicario, vel legato, committens [Porro, in privilegio Constantini quiddam contineri perspicitur, per quod idem cœnobium videtur ad jurisdictionem episcopi pertinere, videlicet, quod abbas ejusdem primum locum post *Wictiorum* (826) præsulem semper obtineat; unde, cum locum istum obtinere non possit in generali concilio, neque provinciali, quoniam ubsonum esset, ut abbas primus post illum super alios episcopos resideret, relinquitur ergo, quod locum istum in episcopali synodo intelligatur habere, quare tenetur ad synodum episcopalem accedere, ac per hoc, ipsius statuta recipere ac servare. In privilegio vero Alexandri papæ quiddam aliud continetur per quod diœsesanus episcopus in eodem cœnobia jurisdictionem suam, etsi non omnibus, in quibusdam tamen, retinuisse videtur, cum in illo dicatur, ut Wigornienses episcopi a fratribus ejusdem loci aliquid injuste non exigant, sed iis tantum con-

(826) *Decretal. Wigoriensem.*

(827) Epistolæ hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. II, tit. 26, *De præscriptionibus*, cap. 15, ubi Eliensi et Roffensi episcopis tantummodo directa dicitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; verba Italico charactere distincta desunt in Decretal. vel lectiones varias indicant. Vide notas ad epistolam proximo superiorum 204.

(828) Vide epistolam libri quinti 54.

(829) Vide epistolam libri octavi 154, not.

A tenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse; unde constat quod abbates episcopis aliquas de suis rationibus exhibere tenentur. Nos igitur, his et aliis diligenter auditis, et perspicaciter intellectis, cum a neutra parte *per testes* præscriptio sit probata, de communis fratrum nostrorum consilio sententialiter deslinimus, quod Eveshamense cœnobium liberum est in capite tanquam ab episcopalijurisdictione prorsus exemplum, soli Romano pontifici et Ecclesiæ Romanae subjectum, tutela tamen ipsius Cantuariensi archiepiscopo reservata. In membris autem, videlicet illis, quæ non probantur exempta, diœcesano episcopo ipsum decernimus subiacere, propter quod abbas ad synodum ejus debet accedere, priusquam locum post Wigorniensem episcopum obtinere. Pro ipsis quoque membris, ut diximus, non exemptis, idem abbas tenetur Wigorniensi episcopo exhibere reverentiam, obsequium et honorem, quibus Wigorniensis episcopus, sibi competenter exhibitis, debet remanere contentus.] Quia vero privilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur libertate, volumus et mandamus ut, quanto libiores estis a servitiis sacerdotalibus, tanto vos arcuus mancipetis divinæ per omnia servituti. Declarminus ergo.... nostræ definitionis, etc.

Datum, xv Kalendas Februarii.

CCV (827).

.....ELIENSI (828), ET..... ROFFENSI (829) EPISCOPIS;
(iii Non. Februarii.)

Et magistro B. Londoniensi.

De eodem argumento ac in epistola 204.

[Auditis et intellectis *attestationibus, instrumentis et allegationibus, in causa* (830) quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum.... Wigorniensem episcopum (731), dilectum filium, *Eveshamensem* (332) abbatem (833) super ecclesiis in Valle de *Evesham constitutis*, quas episcopus asserit ad se diœsesana lege spectare, abbas autem eas esse ab ejus jurisdictione prorsus exemplas,) cognovimus evidenter, ecclesiæ illas per privilegia pontificum Romanorum non esse ab episcopalijurisdictione subtractas, nisi forte vallis de Evesham sit ille locus, quem, a duobus regibus, Kenredo videlicet et Oslla, liberalitate donatum, bonæ memorie Constantinus papa libertate donavit (834), sicut in ipsius privilegio continetur. (Verum, tanto tempore probantur per testes ab abbatibus *Eveshamibus* pleno jure possessæ, ut videantur in eis jus episcopale legitime præscripsisse,) nisi forte per tantum

(830) *In Decretal. meritis cause.*

(831) Vide epistolam libri quinti 23, not.

(832) *Decretal. de Hevescham*, hic et infra.

(833) Vide epistolam libri octavi 204, not.

(834) Locum ipsum, revera, non peculiariter nomine designat Constantinus in privilegio jam cit. (*Vid. not. ad Epistol. prox. super*) cum his tantum verbis utatur pontifex: *In loco ostensori visionis plurima de suis beneficiis in praesentia nostra regia liberalitate donat...*

temporis Wigorniensis ecclesia interim vacavisset, A ut, tempore vacationis subducto, præscriptio minime sit completa. Licet autem utrinque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessariam, ut asserit, probationem omisit, nos, attendentes' quod utraque ecclesia fungitur vice minoris, æquitate pensata, utramque restituimus contra reliquam ad probandum rationem omissam, ne alterutra propter hujusmodi negligentiam gravi jactura lœda tur. [Quocirca, *discretioni vestræ per apostolicascrip-ta mandamus* quatenus, inspectis *prædictorum regum* (835), quæ abbas super *prædicta* libertate asserit se habere, si per illa constiterit, quod vallis de Evesham sit ille locus quem præfatus (836) prædecessor noster libertate donavit, absolvatis *Eveshamensem* abbatem ab impietione *Wigorniensis* episcopi super ecclesiis memoratis, et, adjudicantes illas abbati pleno jure subjectas, episcopo super illis *perpetuum silentium imponatis*. Quod si abbas in hac probatione defecerit, audiat probationes super tempore, quo *infra* (837) quadraginta annos sedes episcopalnis vacavit, et, si pertantum temporis vacasse constiterit (838) ut, illo subducto, non sit quadragenaria completa præscriptio, vos, in illis ecclesiis jus episcopale adjudicetis episcopo, et super illo perpetuum silentium imponatis ebbati. Si autem exceptionem hujusmodi episcopus non probaverit, quia tamen interruptionem probavit circa processionem Pentecostalem in villa et ecclesia de Morton, et receptionem ac procurationem archidiacconi, nec non solutionem denariorum sancti Petri in valle de Evesham, circa cognitionem quoque causarum matrimonialium, et capellani suspensionem in prædicta villa de Morton, et interdictum capellarum in præfata villa de Evesham, vos super his ius episcopale adjudicetis eidem, si tamen circa suspensionem et interdictum hujusmodi *infra* quadraginta annos interruptio facta fuit, in cæteris ei silentium imponentes, quas abbas præscripsisse probatur.] Quod si forte noluerint sententiam definitivam a vobis accipere, vos, receptis probationibus prælibatis, eas nobis sub sigillis vestris fideliter destinatis, præfigentes partibus terminum competentem, quo per procuratores idoneos recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent, Testes... nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Si vero non omnes... duo vestrum ea, sublato ap-

D *pellationis obstaculo, exsequantur.*

Datum, iii Nonas Februarii.

CCVI.

EISDEM.

De eodem argumento ac in Epistolis 204 et 205.

(vii Id Februarii.)

Præsentium vobis auctoritate mandamus quate-

(835) *Decretal., privilegiis The. (leg. Ken.) et Of. Regum, et infra præmissa, pro præd.*

(836) *Cælestinus (leg. Constantinus.)*

(837) *Decretal., intra.*

(838) *Wigorniensem sedem nunquam per 40 annos vacavisse constat ex monumentis War-*

A nus, si in causa venerabilis fratris nostri.... Wigorniensis episcopi, et dilecti filii, Eveshamensis abbatis, quam sub certa forma vobis duximus committam, falsi contigerit incidere quæstionem super privilegiis duorum regum Kenredi et Offæ, quæ ponitur idem abbas habere, vos, auctoritate nostra suffulti, de ipsa, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, cognoscentes, eam fine debito terminetis; facientes... nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum, vii Idus Februarii.

CCVII (839).

... ROFFENSI EPISCOPO (840).

Ut perseveret in regimine et cessionem non querat.

(Kal. Februarii.)

B Usque in senectam et senium in officio pastoralis curæ perductus; in tuo certamine didicisti quam laboriosa militia sit vita hominis super terram, quod licet *Bonum certamen certavi* (Il Tim. iv), cum Apostolo possis dicere, ut tamè corona tibi justitiæ de reliquo reponatur, cursum te docet perfecti operis consummare. Quantumlibet enim, senectute gravatus, noctes tibi laboriosas enumeres, et, tanquam fatigatus cervus, umbram quietis.. quantumlibet inter viæ scalores aporiæ (831) patriæ dilectione traharis, et, velut emeritus mercenarius, operis tui finem anxius præstoleris, expedit tibi tamè virtutem in infirmitate persicere, ac te fortius in Domino confortare; sciensque quod apud extraneum desixeris manum tuam, cum tibi commissi gregis animas in tuam animam suscepisti, non sic debes portum tibi quietis appetere, ut navigantes hactenus tecum filios, sine remigis adjutorio, patiaris in hoc mari magno et spatio cum timore naufragii fluctuare, quoniam non sic potes pulchræ Rachelis speciem concupiscere, ut filios quos peperit tibi te deceat abjurare. Sane, si credis illum Domino displicere, cuius fieri dies paucos, et accipi episcopatum ejus ubaltero, sermo Davidicus impetratur, tu, cum plenus dierum sis, officium non debes pontificale refugere, quia forsitan ideo in te Dominus cum annorum numero tesseram fecit crescere meritorum, ut, quod ad erudiendum minus fortasse potest etas imbecillis in verbo, veneranda canities plena meritis suppleat in exemplo. Monemus ergo fraternitatem tuam, et hortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, diligenter attendens, quod adhuc sit populo Dei necessarius, laborem pastoralis regiminis non recuses; jactansque tuum in Domino cogitatum, nihil contra voluntatem Altissimi statuas de te ipso, qui forte diebus tuis ideo dies addidit, quia nondum substituendum tibi pontificem opportuum prævidit, nec thon. et Godwin.

(839) *Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 33.*

(840) *Vide epistolam libri octavi 154 not.,*

(841) *Sic. in cod. Vatic.*

de tua senectute diffidas, quam natura cedente, miraculo petens est ille in generatione multorum secundam reddere, qui ex utero senectutis et sterilitatis, prolem dignatus est, quam juventus negaverat, suscitare. Cum enim hactenus in Ecclesia tibi commissa salubriter ministraris, si, quod absit! alius te cedente, minus utilis assumatur, ad ipsam profecto non parum in ipsa quiete, quam appetis, turbareris, cum, ubi bene tuum exercueras ministerium, non absque dolore cerneret inutilis ministri defectum, fieretque ut tantum in arce speculationis tibi deperisse cognosceres, quantum Ecclesiam per te subtractum esse videres.

Datum, Kalendis Februarii.

CCVIII (842).

.... PRIORI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS.... SYMONI SUCCENTORI SILVANECTENSI, ET MAGISTRO S. DE LANGUET, THEOLOGO PARISIUS COMMORANTI (843). Causam inter abbatissam de Footel, et abbatem Sancti Dionysii in Francia vertentem ipsis commilit.

(iv Non. Februarii.)

Dilectæ in Christo filiæ, abbatissa et sorores de Footel (844), nobis graviter sunt conquestæ, quod, cum in possessione prioratus de Argentolio, de quo inter eas et abbatem (845) se monachos Sancti Dionysii, Parisiensis dicces eos, agitur, inductæ fuerint auctoritate commissionis nostræ causa rei servandæ, monachi eas inde per violentiam ejeerunt, et quoniam a monachis propter hoc legitima cautio data non fuit, licet nos decrevimus eam esse præstandam, veram possessionem prioratus illius sibi concedi petebant, cum fructibus medio tempore jam perceptis. Magister autem Thomas, procurator partis adversæ, dicebat ipsum abbatem eam cautionem super hoc iudicibus præstilisse, qua contenti fuerunt. Unde, cum non fuerit ex parte monialium appellatum, postulabat instanter super petitione hujusmodi monialibus ipsis silentium prorsus imponi. Quia igitur nobis non constat de præmissis, mandamus quatenus, partibus.... quod

(842) Conferenda omnino hæc epistola cum iis quæ ab auctoribus novæ Galliæ Christianæ referuntur, diversis in locis, præsertim tom. VII, instrum, col. 83 et sqq. instrum, 108 et 110.

(843) Nonne legendum esset? ECCLIO, PRIORI S. VICTORIS PARISIENSIS; SIMONI, SUCCENTORI SILVANECTENSI; ET MAGISTRO R. DE ORSON (al. ROBERTO DE CORCHON); CANONICO NOVIOMENSI. Vide instrumentum quod referunt auctores novæ Galliæ Christianæ, tom. VII, col. 508.

(844) Abbatæ B. Mariæ, de Footel, al. de Nemore, seu de Bolcodominarum, quæ Malenoæ nomine assumpit post acquisitum ejus nominis prædium, abbatissa tunc temporis, versimiliter, erat Gdelin I, seu Edelia. quæ innotescit in chartis, ab anno, saltem, 1207, usque ad annum, saltem, 1218, de pia pro sororibus sollicitudine plurimum laudata. Gall. Christ. tom. VII, col. 587.

(846) Henricus I Troon, ex monacho San-Dionysiano, et priore Argentolii, reperiter abbas S. Dionysii jam ab anno 1284, mensibus Junio et Julio... Pepergit anno 1295, cum Odone Parisensi de jure in-

A justum fuit.... facientes, etc. Quod si non omnes duo vestrum, etc.

Datum, etc., iv Non, Februarii.

CCIX (846).

J. SANCTÆ MARIE IN VIA LATÆ DIACONO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO (847).

Regem Angliæ ab inferendis decano Sarisberiensi aliisque injuriis revocare jubet.

(Kal. Februarii.)

Cum charissimo in Christo filio nostro, Joanni, regi Anglorum illustri, apostolicas preces missemus, ut erga dilectum filium, magistrum R. decanum Saresberiensem (848), et alios, tum clericos, tum laicos, qui occasione negotii Wintoniensis Ecclesiam ipsius offensam incurrerant, se clementum et proprium exhiberet, et illos etiam liberaret, si qui detinerentur in vinculis bac de causa, illosque libere redire permetteret, qui propter hoc exsiliū patientur, eis omnibus restitutis, si que illis haec de causa forsitan sunt ablata, idem rex, de quo veberentius admiramur, preces apostolicas non admisit, sed, litteris nostris receptis respondit, quod ipsum decanum et clericos ejus non læserat. De laicis autem nihil ad nos pertinebat omnino, sed si ille qui exsulabat a regno, ipsius curia vellet subire iudicium, sibi placebat. Nos autem eumdem per litteras nostras monendum duximus ethortandum, ut eidem decano qui nobis ob suorum. exigentiam meritorum charus est admodum et acceptus, ac suis, et laicis etiam, qui occasione negotii Ecclesiae Wintoniensis regiam indignationem incurserant, suam penitus remittat offensam, et misericors illis existat, ut a summo iudice. qui in ira sua non obliviscitur misereri, misericordiam consequatur. Quocirca, discretio tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si rex ipse, quod non credimus, secus forte duxerit faciendum, tu, quia ex injuncto nobis incumbit officio ne membra Ecclesiae inclementer tractari sinamus, auctoritate nostra suffultus, nullius contradictione vel appellatione obstante, circa prædictum decanum, et archidiaco-

ecclesiam prioratus de Argentolio, arbitris, Gaufrido Silvanectensi episcopo, Adamo Carolileci abate, et Radulfo Meldensi decano, a sancta sede nominatis (Vide notam initio hujus epistolæ). Obiit anno 1221, Gall. Christ. tom. VII, col. 384.

(846) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 33.

(847) Vide quæ adnotata sunt ad epistolam libri septimi 184, not., quibus adde, si vis, ea quæ de isto A. S. L. habet Matthæus Paris, tom. I, pag. 214, lin. 33:

« Eodem anno (1206), Joannes Ferentinus, apostolicæ sedis legatus, veniens in Angliam, eamque perlustrans, magnam pecunia summam concessit; et tandem apud Radingum in crastino S. Lucæ evangelistæ concilium celebravit. Quo facto, sarcinullus cum magna cautela dispositis et prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens, Angliam a tergo salutavit. »

(848) Vide epistolas libri octavi 185, not. et 187.

num Wintoniensem, et alios, tam clericos quam
laicos, status quo videris statueudum, regem
ipsum a molestatione ipsorum, si necesse fuerit,
qua videris expedire districione compescendo.

Datum Kalendis Februarii.

CCX (849).

.... PRIORI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS, SYMONI SUC-
CENTORI SILVANECTENSI; ET MAGISTRO S. DE LANGUET,
THEOLOGO PARSIUS COMMORANTI.

De eodem argumento ac in epistola 850.

(Kal. Februarii.)

Significaverunt nobis per litteras suas venerabilis frater noster, G. (850). Silvanectensis episcopus, et dilectus filius, J. abbas sancti Victoris (851) Parisiensis, et F. Aurelianensis decanus (852), quod, cum causa quæ vertitur inter abbatem et monachos Sancti Dionysii ex una parte, ac abbatissam et moniales de Footel ex altera, tam super proprietate quam possessione prioratus de Argentolio, sibi a nobis commissa fuisset, et moniales, super causa proprietatis prius litem ingressæ, testes produxissent in illa, postmodum possessionis judicium suspenso petitorio intentarunt, quod eis de jure licere ipsi, de prudentum consilio, per interlocutoriam sententiam declararunt. Unde, eum in causa possessionis quam moniales petebant, ea videlicet ratione, quod illæ quibus ipsæ successerant, inde fuerant violenter ejectæ, testes fuissent ab utraque parte producti, et eo usque processum, ut publicatio fieri jam deberet, petebant moniales prædictæ depositiones testium in causa possessionis tantummodo publicari; sed contradicebant monachi, allegantes quod, sicut causa proprietatis fuerat prius copta, ita debebat accipere prius finem, vel saltem, tam super petitorio quam super possessorio, testes simul publicari debeant. Ipsi vero, auditis hinc inde propositis, cum super hoc vellent interloqui, habito consilio sapientium, monachi adjecterunt quod super causa proprietatis productioni testium renuntiaverant moniales quod, cum pars adversa negaret, et inter partes quasi dubium verteretur, interlocuti fuerunt, quod attestations in possessorio publicarent, et super renuntiatione monialium probationes monachorum audirent; sed ab hac interlocutoria monachi ad nostram audientium appellarent. Ipsi autem diem alteram partibus praæfigentes ut deliberarent an deberent hujusmodi appellationi deferre, convocatis prudentibus, de ipsorum consilio sententiam suam minime reprobantes, parti monachorum audientiam indulserunt, si forte rationem aliquam allegarent ad retractandam prædictam sententiam efficacem, qui tandem post allegationes suas appellationi prius factæ fortiter insistebant. Quia vero vix poterant assessorum Parisius invenire, quin dicerentur esse suspecti, quamvis pars monialium tandem diceret quod,

(849) Vide epistolam libri octavi 208, et quæ ibi adducata sunt.

(850) Vide epistolam libri quinti 145, not.

A quicunque tres insimul evocarent, illum non haberent ullo modo suspectum, ipsi tamen, considerantes arduitatem negotii, hæc nobis intimanda duxerunt, partibus injungentes ut in festo sancti Lucæ evangelistæ, proximo tunc futuro, nostro se conspectui cum hujusmodi litteris præsentarent. Cum autem litteris ipsis, hanc seriem continentibus, præfati abbas Sancti Victoris, et decanus Aurelianensis sua pariter appendissent sigilla, jam dictus Silvanectensis episcopus suum distulit sigillum apponere, pro eo quod monachi Sancti Dionysii querebantur quædam omissa fuisse quæ fuerant apponenda. Unde, partibus revocatis, diem in crastino Sancti Remigii præfixerunt, monachis firmiter asserentibus quod moniales in causa proprietatis tres testium productiones habuerant, et in easdem fuerat jam conclusum, ita, quod in producendis testibus super causa proprietatis eas non erant ulterius audituri, ac super his probationes legitimas offerebant; sed hæc omnia pars adversa negabat. Verum, cum propter hoc tam abbatissa pro parte sua, quam magister Thomas pro parte abbatis et monachorum, circa octavas beati Martini, quæ fuerant pro termino partibus assignatae nostro se conspectui præsentandi, ad nostram præsentiam accessissent, et nos eis in consistorio nostro plenam audiendam dedissemus, idem magister adjecit quod sœpe fuit ex parte abbatis et monachorum a delegatis judicibus postulatum, ut in causa possessionis quartam eis productionem concederent cum solemnitate legali, quam eum eis penitus denegarent contra legitimas sanctiones, ipsi, sentientes se injuste gravari, post interlocutoriam de publicandis testibus in possessorio promulgatam, protinus ad nostram audientiam appellarent, quod ex testimonio quarundam specialium litterarum prædicti Silvanectensis episcopi nitebatur ostendere, inter multa scribentis, quod in additione illa, quæ in revocatione partium primis litteris facta fuit, petebant monachi clausulam illam apponi, scilicet, quod adhuc restabat eis super possessorio judicio quarta productio, solemnitate juris adhibita, et super hoc probationes necessarias offerebant, idemque magister assertionem snam promittebat se legitimis testibus probaturum. Abbatissa vero, relationi trium delegatorum innitens, et quibusdam eorum litteris C continentibus, quod diem tertiam post purificacionem Beatae Mariæ ad publicationem testium assignaverant, super possessione a parte productorum utraque, quod ab eodem magistro fuerat superadditum, asserebat penitus esse falsum. Nos igitur, his et aliis diligenter audis quæ fuerunt hinc inde proposita, de communis fratrum nostrorum consilio, discretioni vestram per apostolica scripta mandamus qualenus, Parisius convenientes in unum, si per legitimas vobis probationes constiterit abbatem et

(851) Vide epistolam libri sexti 168, not.

(852) Vide epistolam libri sexti 9, not.

monachos quartam productionem testium cum iuris solemnitate super possessorio petivisse, seque propter hoc infra decem dies post interlocutoriam sententiam appellasse, nisi forte judices quartam productionem negaverint, pro eo quod voluerint effrenatam multitudinem testium refrenare, vos praefatos abbatem et monachos ad quartam productionem testium admittatis, exhibita solemnitate legali, eos, si in probatione defecerint, in expensas legitimas condemnantes. Et, nisi adeo sit in petitio-
rio jam processum, ut plene possit de proprietate liquere, vos causam possessionis, ad quam de juris beneficio abbatisse et moniales habere recursum primitus, terminetis, in causa proprietatis postmo-
dum legitime processuri; alioquin, questionem terminetis simul utramque. Illos vero quos in eas vel capellanum illarum manus violentas constituerit injecisse, tandem denuntiatis excommunicationis vinculo subjacere, donec inde satisfaciant competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem veniant apostolicam absolvendi. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam, cessante appellatione, cogatis veritati testimonium perhibere. Obtestamur ergo vos, et obsecramus in Christo Iesu, qui venturus est judicare vivos et mortuos, ut, amore carnali et saeculari timore postpositis, via regia procedatis, ita, quod neque ad dexteram, neque ad sinistram aliquatenus declinetis, sed, frivilis exceptionibus et malitiosis oco-
sionibus non obstantibus, omni prorsus appella-
tione cessante, juste quod justum est judicetis, redi-
dituri propter hoc Deo in districto examine ratio-
nem, nullis litteris obstantibus, praeter assensum partium, a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum.... Kalendis Februarii, anno octavo.

CCXI.

FIDELIBUS NOSTRIS ET POPULO RADICOFANENSIBUS.

Facultas eligendi consules.

Apostolice sedis benignitas, qua usque ad na-
tiones extenditur, tanto copiosius exuberare debet
erga domesticos et vassallos, quantum ipsorum cura
et sollicitudo sibi familiarius est annexa, et, cum
a filii suis diligenter appetat potius quam timeri, eo
quod sibi servilis timor non placet, quem charitas
foras mittit, licet a suis aliquando offendatur, si
converti voluerint, parcere vult potius quam ulcisci,
et eligit magis delinquentes corripere in spiritu le-
nitatis, quam ipsos ferire gladio ultionis, ut, sicut
infideles et extraneos ad devotionem suam mansuetudinis sua clementia evocat et adducit, ita quoque
domesticos et fideles in fidelitate sua stabiliat et
confirmet. Quamvis igitur nos hac vice non leviter
offenderitis, et ad iracundiam nos tanto amplius
provocaverit factum vestrum, quanto & vobis, quos
tanquam speciales filios et devotos sincerè dilectio-

(853) Vide epistolam libri quinti 35, not.

A nis brachiis amplexamur, minus credebamus of-
fendi, quia tamen, misericordiam implorantes, ad
mandatum nostrum humiliter accessistis, juramenta,
obsides et fidejussiones pro mille libris super
facto consulum exhibentes, ut in fidelitate nostra
vestra devotio fortius accendatur, vobiscum mitius
agere volumus, et preces vestras, quantum cum
honore nostro possumus, benignius exaudire. Ideo-
que consulum electionem, quandiu nobis placuerit,
vobis duximus concedendam, ita quod ex hoc no-
bis nullum prejudicium generetur; per apostolica
scripta præcipiendo mandantes quatenus nunquam
consules eligere presumatis, absque nostra vel
castellani nostri conuientia et assensu; sed, cum
electionem ipsam celebrandam duxeritis, nostrum
vel castellani nostri requiratis assensum, sed anto-
quam ipsum assensum mereamini obtinere, non
presumant electi consules exercere officium consu-
latus, juraturi rationes et consuetudines nostras se
fideliter conservaturos. Si vero, quod absit! contra
mandatum nostrum facere præsumperitis, perjurii
notam et fidejussionis penam pariter incur-
ratis.

CCXII.

N. DECANO, ET CAPITULO CENOMANENSIBUS.

Causum inter ipsos et capitulum Sancti Petri de Curia,
de interdicto, ab episcopo vel capitulo Cenomanensi
lato, observando definit.

(vi Non. Februarii.)

Cum inter vos ex una parte, et canonicos Sancti Petri de Curia ex altera, super eo quod dicti canonicorum Sancti Petri generale interdictum a venerabili fra-
tre nostro.... episcopo vestro (833), vel vobis, in
civitate Cenomanensi positum, non servabant,
questio verteretur, utraque pars, ut eadem causa
fine posset debito terminari, suum nuntium ad sedem
apostolicam destinavit. Partibus igitur in nostra
præsentia constitutis per procuratores idoneos, au-
dientiam præbuimus liberam et benignam, et qui-
dein ecclesiæ vestre proposuit procurator quod, cum
Cenomanensis ecclesia, suo loco et tempore, pro
eccessibus saecularis potestatis, interdicto velit sup-
ponere civitatem, ecclesia beati Petri de Curia,
tanquam membrum suo capiti non cohærens, cam-
panis pulsatis, apertis januis, divina officia cele-
brare, aliis cessantibus, non omisit. Cum autem ve-
nerabitis frater noster, Oct. Ostiensis episcopus (854),
tunc in partibus illis legationis officio fungetur,
idem, ad ejus præsentiam accedentes, suam ei su-
per hoc querimoniam exponere curaverunt. Qui,
partibus convocatis, et rationibus utriusque diligenter
auditis et cognitis, cum pars ecclesiæ Sancti Petri privilegio sedis apostolice non posset ostendere se muniam, immo ei firmiter constaret quod ex
superbia potius ad hoc, quam ex causa rationabilis,
ducerentur, sententialiter definit, quod, cum in ci-
vitate Cenomanensi positum fuerit interdictum, illud

(854) Vide epistolam libri tertii 41, not.

cadem ecclesia observaret, vinculo quoque excommunicationis ac pœnæ ordinis et beneficii eos supponens qui suæ ducerent sententiæ resistendum. Postmodum vero, cum, propter quosdam excessus secularis potestatis, tota Cenomanensis civitas supponeretur ecclesiastico interdicto, et ipsa canonicis Sancti Petri denuntiatum fuisse ut a divinorum celebratione cessarent, et observarent sicut aliæ ipsius civitatis Ecclesiæ interdictum, ipsi, majorem temeritatem sua audacie adiungentes, cum majori solemnitate suum sunt officium executi, venire contra ipsius legati sententiam non verentes. Procurator vero ipsorum proposuit ex adverso, quod ipsa ecclesia Sancti Petri ab ipsa sui fundatione libera extitit et exempta, et de bonis progenitorum charrissimi in Christo filii nostri, Joannis, Anglorum regis illustris, fundata fuerat, et dotata, firmiter asseverans, et ex hoc suam credens intentionem fundare, quod decanatum et præbendas ipsius ecclesiae idem rex et progenitores sui conferebant, diceciano episcopo inconsulto. Proposuit etiam quod, ex consuetudine tali, hanc eadem ecclesia gavisa fuerat libertate, ethoc multoties idem vester episcopus recognovit, quod vos parochiale potestis interdicere capellatum, qui extra chorum celebrat ecclesiæ antedictæ, allegans ex consuetudine antedicta, quod in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis campanis, alta voce, interdictis tamen et excommunicatis exclusis, divina officia celebrare. Nos igitur, auditis hinc inde propositis, quia ex tali consuetudine si qua foret, dirumperetur nervus ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam, de fratribus nostrorum consilio, penitus duximus irritandam, cum non consuetudo, sed corruptela potius sit censenda, concedentes tamen eidem ecclesiæ Sancti Petri, quod, cum generale in civitate fuerit interdictum, ex benignitate sedis apostolicæ licitum sit eis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce, divina officia celebrare. Nulli ergo... nostræ definitionis et concessionis... si quis autem, etc.

Datum, III Nonas Februarii, anno octavo.

CCXIII.

CANONICIS SANCTI PETRI DE CURIA CENOMANENSIS

De eodem arguento.

(Kal. Februarii.)

Cum causa quæ vertebatur inter vos ex una parte, et dilectos filios, capitulum Sancti Juliani ex altera, super eo quod vos generale interdictum a venerabili fratre nostro... Cenomanensi episcopo (855), vel ab ipso capitulo, in civitate positum, minime servabatis, in nostra foret præsentia ventilata, nos, quia procurator vester ex quadam consuetudine allegabat licitum fuisse vobis in generali etiam interdicto, pulsatis campanis, alta voce, interdictis tamen et excommunicatis exclusis, divina officia celebrare, consuetudinem ipsam, cum ex ea, si qua foret, di-

A rumperetur nervus ecclesiasticæ disciplinæ, de fratribus nostrorum consilio penitus duximus irritandum cum non consuetudo, sed corruptela potius sit censeda, concedentes tamen ecclesiæ vestre quod, cum generale in civitate fuerit interdictum, ex benignitate sedis apostolicæ licitum sit vobis, clausis januis, exclusis communicatis et interdictis, non pulsatis campanis, submissa voce, divina officia celebrare. Quocirca, per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus sententiam ipsam firmiter observetis. Alioquin, noveritis, nos venerabili fratri nostro.... archiepiscopo (856), et dilecto filio.... abbati Majoris monasterii Turonensis, in mandatis dedisse ut eamdem sententiam, sublato eujuslibet appellationis obstaculo, per censorum ecclesiasticam faciant inviolabiliter observari; contradictores, etc.

B Datum.... Kalendis Februarii, anno octavo.

CCXIV. (857).

NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO EJSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS, IN PERPETUUM.

Confirmat ei privilegia et concessiones antiquas.

(Romæ, Idibus Februarii.)

Licet omnibus ligandi et solvendi sit concessa potestas, licet unum præceptum ad omnes, idemque pervenerit prædicandi evangelia omni creature, velut quædam tamen inter eas habita est discrecio dignitatis, et Dominicarum ovium curam, quæ omnibus imminebat, unus singulariter suscepit habendum, dicente ad eum Domino: "et tu, amas me? pasce oves meas (Joan. xxi); qui etiam inter omnes apostolos principatus nomen obtinuit, et, de fratribus confirmatione, singulare a Domino præceptum accepit, ut in hoc securæ posteritati daretur intelligi quoniam, quamvis multos ad regimen Ecclesiæ contingere ordinari, unus tamen solummodo supremæ dignitatis locum fastigiumque teneret, ut unus omnibus et potestate gubernandi, et judicandi honore, præsideret. Unde, et secundum hanc formam, in Ecclesia distinctio servata est dignitatum; et, sicut in humano corpore, pro varietate officiorum, diversa ordinata sunt membra, ita in structura Ecclesiæ, ad diversa ministeria exhibenda, diversæ personæ in diversis sunt ordinibus constitutaæ. Aliis enim ad singularum ecclesiarum, aliis autem ad singularum urbium dispositionem ordinatis ac rerum, constituti

D sunt in singulis provinciis alii, quorum prima inter fratres sententia habeatur, et ad quorum examen subjectarum personarum questiones et negotia referantur. Super omnes autem, Romanus pontifex, tanquam Noe in Arca, primum locum noscitur obtinere, qui, ex collato sibi desuper in apostolorum principe privilegio, de universorum causis judicat et disponit, et per universum orbem Ecclesiæ filio, in Christianæ fidei firmitate non desinit confirmare, talem se curans jugiter exhibere, qui vocem Dominicam videatur audire, quæ dicitur: *Et tu aliquando*

(855) Vide epistolam libri quinti 53, not.

(856) Vide epistolam libri quinti 53, not.

(857) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 26.

conversus, confirma fratres tuos (*Luc. xxii.*). Hoc nimirum, post beatum Petrum, illi apostoli et viri, qui per successiones temporum ad gerendam curam sedis apostolicæ surrexerunt, inde sinenti curaverunt studio adimplere, et per universum orbem, nunc per se, nunc per legatos suos, corrigenda corrigeret, et statuenda statuere summo pere studuerunt. Quorum quoque vestigia subsecutus, felicis memoris Eugenius papa prædecessor noster, de corrigendis his quæ in regno Norvegiae correctionem videbantur exposcere, et verbo ibi fidei seminando, juxta sui officii debitum, sollicitus existit, et quod per se ipsum, universalis Ecclesiam cura obssidente, non potuit, per legatum suum Nicolaum, tunc scilicet Albanensem episcopum, qui postea in Romanum pontificem est assumptus, exsecutioni mandavit. Qui, ad partes illas accedens, sicut a suo patre familiæ accepérat in mandatis, talentum sibi creditum largitus est ad usuram, et, tanquam fidelis servus et prudens multiplicatum indefructum studuit reportare. Intercætera vero quæ ad laudem illic nominis Dei et ministerii sui commendationem implevit, juxta quod prædictus antecessor noster ei præceperat, palleum Joanni, antecessori tuo, tuo induxit, et, ne de cætero provinciæ Norvegiae metropolitanacura possit deesse, commissam gubernationi suæ urbem Nidrosiensem, ejusdem provinciæ perpetuam metropolim ordinavit, et ei Asloensem, Amatripiensem, Bargensem, Stavangriensem, insulas Orcades, insulas Færiæ, Suthraïæ et Islanden. et Grenelandiæ episcopatus, tanquam suæ metropoli, perpetuis temporibus constituit subjacere, et eorum episcopos, sicut metropolitanis suis, tam sibi quam suis successoribus obediens. Ne igitur ad violentiam constitutionis ipsius ulli unquam liceat aspirare, nos, felicis memoris, prædicti Eugenii, et Alexandri, atque Clementis, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum vestigijs inhærentes, eamdem constitutionem auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus; statuentes ut Nidrosiensis civitas supradictarum urbium perpetuis temporibus metropolis habeatur, et eorum episcopi, tam tibi quam tuis successoribus, sicut suo metropolitano, obdiant, et de manu vestrâ consecrationis gratiam sortiantur. Successores autem tui ad Romanum pontificem tantum, percepturi donum consecrationis, accedant, et ei solummodo et Romanæ Ecclesiæ subjecti semper existant. Porro, concessio tibi paleo, pontificalis scilicet plenitudine potestatis, infra Ecclesiam tantum, ad sacra missarum solemnia, per universam provinciam tuam, his solummodo diebus uti fraternalitas tua debet, qui inferius leguntur inscripti; Nativitate Domini, Epiphanta, Cœna Domini, Resurrectione, Ascensione, Pentecoste, in solemnitatibus beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, Natalitio beatorum Petri et Pauli, et Exaltatione sanctæ Crucis, Nativitate beati Joannis Baptiste, festo, beati Joannis Evangelista, commemo-

A ratione omnium sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum vel episcoporum, benedictionibus altarium, ordinationibus presbyterorum, in die consecrationis ecclesiæ tuæ, ac festis sanctæ Trinitatis et sancti Olavi, et anniversario tuae consecrationis die. Studeat ergo tua fraternitas, plenitudine tantæ dignitatis suscepta, ita strenue cuncta peragere, quatenus morum tuorum ornamenta eidem valeant convenire. Sit vita tua subditis exemplum, ut per eam cognoscant quid debeant appetere, quid cogantur vitare. Esto discretione præcipius, cogitatione mundus, actione purus, discretus in silentio, utilis in verbo; cura tibi sit magis prodesse hominibus, quam præesse. Non in te potestatem ordinis, sed æqualitatem oportet pensare conditionis. Stude ne vita doctrinam destituat, ne rursum vitæ doctrina contradicat. Memento quod est ars artium regimen animarum. Super omnia studium tibi sit apostolicae sedis decreta firmiter observare, et tanquam matri et dominæ tuæ, ei humiliter obedire. Ecco, frater in Christo charissime, inter multa alia, hæc sunt pallie hæc sacerdotii, quæ omnia facile, Christo adjuvante, adimplere poteris, si virtutum omnium magistrum, charitatem et humilitatem habueris, et quod foris habere ostenderis, intus habebis. Decernimus ergo, etc., usque in finem.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Comesdin. diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, Idibus Februarii, inductione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1204, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno octavo.

CCXV (858).

EIDEM.

C *Facultas absolvendi excommunicatos pro violentia manuum in clericos injectione.*

(xii Kal. Martii.)

D Annuerit solet, etc., usque inclinati, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut, quia homines de partibus tuis, propter difficultatem et discrimen itineris, pro injectione manuum violenta in clericos, ad nostram præsentiam nequeunt sine multo gravamine accedere absolvendi, licet tibi sit personaliter, vice nostra, recepto primum ab illis juxta formam Ecclesiæ juramento, et injuriam passis congrue satisfacto, a vinculo eos excommunicationis absolvere, dummodo in injectione illa mutilatio vel mors non fuerit subsecuta, seu violenta manus in episcopum vel abbatem injecta, aut alias non fuerit tam enormis, quod merito debeant ad sedem apostolicam destinari. Nulli ergo, etc.

Datum, xii Kalendas Martii.

CCXVI (859).

EIDEM.

E *Ne quis, nisi facta ab eo potestate, in ejus metropoli episcopos consecrare possit.*

(iii Id. Februarii.)

F Annuerit, etc., usque annuentes, auctoritate pre-

G (859). Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 26.

sentium inhibemus, ne quis eos, qui pro tempore fuerint in ecclesiis tibi lege metropolitana subjectis electi, in episcopos consecrare, absque tuo vel successorum tuorum mandato, presumat, nisi forsitan

A Nidrosiensis Ecclesia pastore vacaret, et tunc, mandatum capituli ejusdem ecclesiae requiri volumus et assensem.

Datum, iii Idus Februarii.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER NONUS.

PONNTIFICATUS ANNO IX, CHRISTI 1206.

I (1).

CALARITANO [al. TRALATAN, al. ARELATEN, al. CLARETAN.] EPISCOPO.

Quod non quærat cessionem, et scribuntur ea propter quæ episcopus cogitur renuntiare et cedere episcopatum.

(Kal. Martii.)

[*Nisi cum pridem*] « (2) in officio pastorali ad « divinum servitium accessiti, præparasse te ad « tentationem animum crederemus, ac prævidisse « prudenter, ne quaquam in humana fragilitate con- « sistere, varios angustiarum angores, quos te in « ipso sciebas officio perpessurum, posse absque « magno Dei adjutorio sustinere, formidaremus uti- « que ne parvulos tuos postmodum ad petram alli- « dere neglexisses, eosque tantum in te permiseric « invalescere, ut ipsorum suggestum tibi susce- « pti ministerii cessionem instantiæ vix jam valeas « repugnare. Verum, quoniam, sicut credimus, « cum te scires contra spirituales nequicias pugna- « turum, armaturam Dei, qua posses stare contra « insidias tentatoris, ab Apostolo monitus induisti, « et inexpertus non ignorasti sollicitudinis pasto- « ralis angustias, quas forsan expertus abhorres, « nescimus cur tam instanter susceptum velis re-

(1) Epistole hujus fragmenta reperiuntur in Decretalibus, lib. i, tit. 9, *De renuntiatione*, cap. 10, ubi *episcopo Arelatensi* directa dicitur.

Lacunas sere omnes explevit Pitæbus, ex veteribus codic. Vatic.

Nos, integrum, numerisque omnibus absolutam exhibemus, ad fidem apographi Conti. Quæ in Decretalibus leguntur, hic uncis inclusa sunt; quæ apud Pitæbum in additionibus, duplii ad initium cujusque lineæ in margine virgula dixitoximus, variis etiam lectiones, tam ex Decretalibus ipsis, tum ex additionibus apud Pitæbum, ad majorem diligentiam, notavimus.

B « gimen inutiliter derelinquere, quod suscipiendum « utiliter non deberes usquequaque vitare (3).

[(4) Si enim in hujusmodi cessione frugem tibi sanctioris (5) vitæ promittis, scire te debes non esse sanctificato in utero sanctiore, et ideo non oportere te prædicationis jam susceptæ deserere ministerium, cum ille, cuius ante (6) fieri bajulus recusabat, tandem prædicandum receperit Dei verbum.

Quod si forsan humilitatis causa de culmine quæris pontificali descendere, ac, contra superni nutus arbitrium, datum libi per illud niteris deserere præsalutum (7), eo ipso videris humilitatis erigere (8) male verticem, quo te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem, quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum et per eam locum sublimem fugies, et per obedientiam non dimittes.

Intueri te itaque, venerabilis frater in Christo (9), volumus, quod bæc sunt illa, propter quæ potest cedendi episcopus officio pastorali licentiam postulare conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, irregularitasque personæ.

(2) Quæ sequuntur desunt in Decretalibus. Leguntur in additionibus, edition. Pitæna. tom. II, pag. 32.

(3) Huc usque Pitæus, in add., qui legit irritare pro vitare.

(4) Quæ sequuntur, in Decretalibus.

(5) In Decretal. deest, quæ mox melioris legit pro sancti. et oportet pro oporteret.

(6) Decretal. om. et mox suscepit legunt pro recep.

(7) Hæc desunt in Decretal.

(8) Decretal., eligere.

(9) Desunt in Decretal., ut quæ sequuntur off. past. et infra past. off. et voculam etiam.

Sed, in his omnibus est adhibenda discretio, et observanda cautela.

Propter conscientiam enim criminis, cedendi *pastorali officio* potest licentia postulari, et forsitan non cuiuslibet, sed duntaxat illius, propter quod ipsius officio executio, post peractam *etiam penitentiam*, impeditur. *Cum enim, quacunque hora peccator conversus fuerit, omnium iniquitatum suarum non recordari se Dominus fateatur, et neminem esse sine peccato sacra Scriptura testetur, appareat quod non per cuiuslibet criminis conscientiam quamquam cederet oporteat officio pastorali* (10), cum, si, omnes, quos redarguit conscientia cuiuslibet culpæ, cederent, pauci, vel nulli forsitan, in ipso (11) ministerio remanerent. *In multis enim offendimus omnes, et, si dereximus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, quæ misericorditer illum excusat, qui miserabiliter se accusat* (12).

Debilitas vero *corporis* (13) causa est, propter quam aliquis potest petere ab onore sollicitudinis pastoralis *absolvi* (14), quæ videlicet (15) velex infirmitate, vel ex senectute procedit, nec tamen omnis, sed illa solummodo, per quam impotens redditur ad *exsequendum officium pastorale*. Nam, si pro qualibet corporali debilitate suscepta servitutis officium potest deseriri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari, *senectus gravatus quispiam a cura se non debet omnino pastoralis regiminis excusare, cum cedere, quam moralis maturitas, quæ in senibus solet esse. ipsum in suo suadeat officio permanare,* Pro talibus enim de se dicit Apostolus: *Cum infirmor, tunc fortior sum* (*II Cor. xi*) (16); » *quia nonnunquam infirmitas corporis fortitudinem cordis augmentat.*

Pro defectu quoque scientiæ plerumque potest quis pastoralie officii petere cessionem, quia, cum ipsa circa spiritualem administrationem sit potissimum necessaria, et circa curam temporalium opportuna, præsul, qui commissam sibi debet Ecclesiam regore in utrisque, salubriter ejus regiminis abrenuntiat (17), si scientiam, in qua ipsam regat, ignorat; quoniam, cum subjectos docere habeat quid facere debeant, quid carere, nec bene docebit eos quod nescierit ipse fugere, nec illud quod ignoraverit exercere. » Tu enim, » inquit Dominus, « scientiam repulisti, et ego te repellam, ne sacerdotio mibi fungaris (*Ose. iv*). » Quanquam, etsi desideranda sit eminentia scientia in pastore, in eo tamen sit com-

A petens toleranda, quia, secundum Apostolum: • Scientia inflat, charitas autem sedificat (*I Cor. vii*); et ideo imperfectum scientiæ supplere potest perfectio charitatis.

Propter malitiam quoque (18) plebis cogitur interdum prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeo duræ cervicis existit, et in *rebellione sua ita pertinax invenitur*, ut proflicere nequit apud ipsam, sed, propter ejus duritiam, quo magis proflicere satagit, eo magis justo judicio deficere permittatur, dicente Domino ad prophetam: « Lingua tuam adhærere faciam palato tuo, quia Dominus exasperans est (*Ezech. v*). » Et Apostoli leguntur dixisse Iudeis: Ecce convertimur ad gentes, quia verbi Dei vos fecistis indignos (*Act. xiii*). » Non tamen pro qualibet culpa pastor debet deserere regem suum, ne forte mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, et dimittit oves et fugit (*Joan. x*); sed de superioris licentia tunc demum potest non tam timide fugere, quam provide declinare, cum oves convertuntur in lupos, et qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabiliter contradicunt, cum, etsi tales graviter sint pro crimine puniendi, sint tamen pro tempore utiliter tolerandi, quia sanguinem elicit, qui nimis emungat.

Pro gravi quoque scandalio evitando, cum aliter sedari non potest, licet episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem quam æternam videatur affectare salutem, memor illius quod dicit C Apostolus: Si esca scandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum (*I Cor. viii*), ne fratrem meum scandalizem (19). » Sed, inter scandalum et scandalum est utiliter distinguendum, sicut (sic) Dominus ipse distinxit, cui cum dixissent apostoli: « Scis quia Pharisæi auditio hoc verbo scandalizantur? (*Math. xv*) » respondit: Sinite, cæci sunt, et duces cæcorum (*ibid.*). » Alibi vero dixit: « Qui scandalizaverit unum de pusilliis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola assinaria in collo ejus, et demergatur in profundum (*Math. xviii*). » Nam etsi necesse sit ut scandala veniant, ut tamen illi per quem scandalum renit! (20)

Personæ vero irregularitas, ut si forte sit bigamus, viduæque (21) maritus, est causa propter quam licentiam petere potest alius resignandipontificii dignitatem, Apostolo attestante, qui dicit: « Oportet episcopum esse unius uxoris virum (*I Tim. iii*). » Non tamen propter quamlibet irregu-

sare.

- (16) In uno veteri Cod. additur, et potens.
- (17) Decretal. legunt et renuntiat, et mox om. quoniam... exercere.
- (18) Decretal. aulem, et mox om. et in... inven.
- (19) Hæc Decr. om.
- (20) Desunt in Decr.
- (21) Decretal., vel viduæ, et mox omitt. pont. dign.

(10) Hæc desunt in Decret. apud Pithœum.

(11) Decretal., arguil, et mox forsitan om., et illo legunt pro ipso.

(12) Desunt in Decret. Leguntur vero in add. apud Pith.

(14) Al. *corporalis* et add. *alia*.

(14) Hæc desunt in Decretal.

(15) Desunt in Decretal. ut mox videlicet infra legunt posset pro potest et om. senectute.... excu-

laritatem personæ debet ei, qui regulariter ministrat
veritatem (22), cedendi licentia indulgeri, ut, puta, si de le-
gitimo matrimonio non sit natus; quia, licet irregula-
ritatem hujusmodi non debuerit subticere, si tamen
et culpa latet, et causa, cum eo, qui laudabiliter
suum implevit officium, injuncta sibi pœnitentia
competenti, potest non minus utiliter quam miseri-
corditer dispensari. • Ego eum, inquit Dominus, ze-
lotes, vindicans peccata patris in filios, usque in
tertiam et quartam progeniem (23), in his qui ode-
runt me (*Exod. xx.*), » id est, in illis qui contra me
paternum odium imitantur. Unde patet quod illis,
qui paterna vitia non sequuntur, propriæ possunt
in talibus suffragari virtutes, illo discretionis adhi-
bito moderamine, ut inter nothos et manzeres (24),
naturales et spurios distinguatur.]

(25) « Cum autem plerumque vitia se virtutes esse
« menti minus providæ (26) mentiantur, subtiliter
« advertere te oportet utrum resignandi proposi-
« tum, quod tam ferventer gestare videris (27) in
« pectore, dignum sit Dei odio vel amore. Si enim
« propter causam aliquam præmissarum cedere
« postulare, tam super causa quam super ejus
« effectu pariter doleremus. Sed ne sub improvidæ
« (28) pietatis amictu, ad resignandum detestabilis
« impietas te impellat, considerare te volumus, et
« alias esse causas propter quas male quis petit, et
« pejus appetit officium hujusmodi resignare. Si
« enim ex pusillanimitate fortassis, ut laborem de-
« ponat, vel persecutionem effugiat, aut ex vanitate,
« quod absit! ut plenius vacet otios, seu liberius
« indulgeat voluptalibus, curam vult aliquis dese-
« rere pastoralem, ab ea non meretur absolviri,
« quamvis per hujusmodi vanitatem, tanquam qui
« mortaliter peccat, eas se reddat indignum; sed
« satagere debet ut, vanitate deposita, satisfaciat
« de peccato. Aliam vero cedendi causam omnino
« credimus detestandam, si quis videlicet a pontifi-
« cali velit descendere dignitate, ut gloriam capiat
« humanam, tanquam eligat abjectus esse in domo
« Domini, magis quam habitare in tabernaculis pec-
« catorum, vel ut mundanum non amittat honorem,
« quem per hypocrisie acquisivit, sive quod ejus
« simulatio revelari jam incipit, sive quod fervor
« ipsius ex qualibet causa: tepescit, nec vult videri
« quod malus fuerit, aut quod flat, et ideo sub reli-
« gionis prætextu suam vult contegere pravitatem,
« ut, quasi deserens Martham, amplectetur Mariam,
« et, Liæ fastidiens lippitudinem, Rachelis pulchri-
« tudinem concupiscat. Quid autem, si propterea
« velit cederé quod tempore prosperitatis, arridente

(22) Decretal. legunt ministravit, et mox utpote
pro ut puta.

(23) Decret. generationem.

(24) Sic vocat eum qui ex scorto natus est, inquit
vetus interpres. Vide cardinale. in *Paliotum*, *Lib. de
no his et spuriis*.

(25) Quæ sequuntur desunt in *Decretalibus*; verum
reperiuntur apud Pith. in add.

(26) Hæc apud Pith. desunt.

A « fortuna, visus est laudabiliter ministrasse, quo-
« niā omnia sibi prospere succedebant; sed,
« adversitatis tempore imminentे, veretur ne, si
« quolibet casu sinistra contingent. ipsius negligen-
« tia imputetur. Plane, si propter hoc petit cedere,
« nautæ se potest improviso comparare, qui, cum,
« mari sub tranquillitate jacente, sine multo labore
« navis exercuerit gubernaculum, ipsam, tempestate
« surgente, deserit, et devenire patitur in profun-
« dum. Illam quoque cedendi causam penitus deter-
« statur, si forte cedere velit episcopus, ut alter
« sibi succedat, vel obtentu pretii, vel affectu car-
« nali, vel ut, cum pejor sibi successerit, ipse velut
« optimus extollatur. Illud autem quasi nefas re-
« spuimus et damnamus, quod episcopus, propter
« occupationes mundanas, et sollicitudines aëcu-
« lares, non valeat sine crimine pontificale officium
« exercere, cum multos sanctos Ecclesia veneretur,
« qui spiritualia simul et temporalia ministrarunt.
C « Verumtamen, læva debet esse sub capite, et
« dextera in amplexu. Sed, et illud te volumus
« advertere diligenter, ne forte, per (29) hoc tuæ
« dispositionis propositum, effici velis ex illis de
« quibus dicitur per Prophetam: « Filii Ephrem,
« intendent arcum et mittentes sagittas, conversi
« sunt in die belli (*Psal. LXXVII*); » cum potius pro
« donio Israel murum debeaste opponere ascenden-
« tibus ex adverso; quia, juxta sententiam Veri-
« tatis, non qui incœperit, sed qui perseveraverit,
« salvus erit; cavens attentius ne maculam in gloria
« tua ponas, non solu:n apud homines, sed etiam
« apud Deum, quoniam sub hoc pallio te non pote-
« ris occultare, nedum apud Deum, qui renes rimar-
« tur et corda, sed nec etiam apud homines, qui ex
« verisimilibus conjecturis talia suspicantur. Illud
« que prudenter attendas, quod, juxta sententiam
« Sapientias, sanctus Spiritus disciplinæ effugit fi-
« ctum, et auferet se a cogitationibus quæ sine
« intellectu consistunt. Si vero, pro tuenda Eccle-
« siæ libertate, difficultatis onus incurrire perti-
« mescis, non ideo deserere debes præsulatus hono-
« rem, considerans diligenter ne forte justo judicis
« tenteris ab illo qui malorum est intentator, ut
« probetur utrum satisfacere velis in eo in quo
« forsitan deliquisti. Qui vero contemnit, aut negligit
« satisfacere pro delicto, thesaurizat sibi iram in die
« iræ, cum revelabit Deus abscondita tenebrarum.
D « Ecce quidem admovimus tibi speculum, ut te
« ipsum contempleris in ipso, tuamque conscientiam
« perscrutatus, agnoscas ex qua causa cedendi
« licentiam postules importune. Nos enim (novit

(27) Pith. gestas, et mox affectu pro effectu.

(28) Pith. providæ, et mox detestabilis pro dete-
« stabilis. Infra aut legit pro videt., favorem pro nono-
« rem, illius pro ipsius, poterat pro potest tempore
« necessitatis pro tempesi. surg.

(29) Pithœus hanc vaculam om., et mox suas
add. post sagittas; et attente legit pro attentius, et
infra verbum forsitan non habet.

« Altissimus), ignoramus quare in cedendi propo-
 « sito perseveres, quoniam nec infirmitas corporis,
 « nec longævitatis temporis, nec defectus scientiae,
 « nec malitia plebis, nec irregularitas personæ, te
 « reddit ineptum, neque conscientiam sœvi criminis
 « te fateris habere (30). »

(31) Verum, si propter alias causas cessionem, affectes, non est in hoc (32) postulanti favendum, cum hujusmodi postulatio videatur non esse discrete; quoniam (utid tanquam notissimum omissimus, quod otiositas et voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captivandas), propter laboris angustias, aut persecutionis incursus, non debes deserere sponsam tuam, cui (33) te fide media copulasti, sciens, quod « Beati sunt qui persecutionem patiuntur propter justitiam *Malit. v*), » quoniam, cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

Sed dices, quod « spiritus ubi vult spirat, et nescis unde veniat, aut quo vadat (*Joan. iii*), » et ideo non est qui possit vias illius spiritus perscrutari; qui vero Spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quoniam « ubi Spiritus Dei, ibi libertas (*II Cor. iii*) : » quare, si cedendi licentia tibi ab homine data non fuerit, nihilominus tamen cedes, quia data est tibi cedendi libertas a Deo. Certe, despis, si sic sapis. Nam, quomodo Spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit? Si enim vera sunt quæ præmisimus, imo, quia indubitanter sunt vera, procul dubio contra Spiritum Dei agit, qui aliquid horum (34) contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis.

Porro, si dicas, quod forsitan est alia latens causa, propter quam cedendi voluntas tibi cœlitus inspiratur; et nos siquidem respondemus: Tu, quomodo scis quod talis inspiratio sit cœlestis? Nonne recolis quid ille gloriosus pontifex dixerit, cum cœpisset viribus corporis repente destitui? Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso labore, flat voluntas tua, illius secutus exemplum qui dixerat: « Cupio dissolvi et esse cum Christo (*Philipp. i*), » manere autem in carne necessarium est propter vos.

(35) Quia igitur diversas tibi causas super hac causa distinximus, et, propter quam earum (36) cedere desideres, ignoramus, te ipsum tibi duximus committendum, ut de propriæ mentis tribunal te judicans, videoas, si sic possis resignandi desiderio satisfacere, ut gregis tibi commissi-

A « curam sine culpa valeas declinare. Si enim cedendo proficere appetis tibi soli, profectui tuo sine dubio tantum subtrahis, quantum quod, impendere poteras, aliis non impendis, quia tunc majora tuae animæ lucra conquereres, cum sine tua salute salutem plurium procurares. Potioris est enim meriti, secum Deo quemquam plurimos lucrifacere, quam salutem propriam querere sine illis quorum salus ad ejus curam noscitur pertinere (37). » [(38) Quippe, si, quantocunque virtutum dote resulgeas, et in te non habeas charitatem, nihil comproberis (39) habere, sub quo virtutis praetextu deponeris quæris onus pastoralis sollicitudinis, quod vix potest absque jactura deseriri charitatis? (40) Nulla quidem major poterit esse charitas, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*Joan. xv*). Cum autem propter banc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione, dummodo proficere ipsis possis, etsi non omnibus, tamen multis, ab eorum regimine te convenit excusare, quoniam, si laboris causam prætendis, exemplum te Apostoli sublevabit (*I Cor. xv*), qui suadet tibi labore hujusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus cæteris laborasse, quia, licet non semper sequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum, juxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum (*Sap. x*) (41).

C (42) Sed esto quod multum hactenus laboraveris, et bonum certamen certaveris, cum eodem Apostolo possis dicere: tamen, ut corona tibi justitiae de reliquo reponatur, cursum te decet perfecti operis consummare. Quantumlibet enim in angustiarum doloribus, qui comitantur officium pastorale, noctes tibi laboriosas enumores, et, tanquam fatigatus cervus, umbram quietis affectes, quantumlibet, inter viæ squalores angustians (43), patriæ dilectione traharis, et, velut emeritus mercenarius, operis tui finem anxius præstoleris, expedit tibi tamen virtutem in infirmitate perficere, et pugnam tuam perseverantia coronare; sciensque quod apud extraneum defixeris manum tuam, cum animas tibi commissi gregis in tuam animam suscepisti, non sic debes portum tibi quietis appetere, ut navigantes hactenus tecum filios sine remigis adjutorio patiaris in hoc mari magno et spatio cum timore naufragii fluctuare (44). »

D [(45) Neo putes quod ideo Martha malam partem

(30) Hactenus apud Pith. in add.

(31) Rursus in Decretalibus.

(32) Decretal. add. *tibi*.

(33) In Decretal. add. *defigendo manum apud extraneum, te, etc.* in uno veteri Vaticano, Cod. cit. a Pith. in marg. cui *defungendo manum tuam apud extr. te, etc.*

(34) Decretal. om. horum.

(35) Hæc in decretalibus desunt, reperiuntur apud Pith. in add.

(36) Apud Pith. sub, et infra causam legit pro-

earum.

(37) Huc usque, in add. apud Pith.

(38) Rursus in Decretalibus.

(39) Decret. leg. *quantocunque virtutum flore, et mox, te comprobabis, pro comprobabis.*

(40) Hæc desunt in Decretal.

(41) Hactenus in Decretalibus.

(42) Denuo apud Pith. in add.

(43) Pith. legit *catores et angustias.*

(44) Huc usque Pith. in add.

(45) Rursus in Decretalib.

elegarit, quæ circa plurima satagebat, quia Maria A optimam partem elegit, quæ non auferatur ab ea (*Luc. x.*), quoniam, licet illa sit magis secura, ista tamen est magis fructifera, et licet illa sit magis suavis, ista tamen est magis utilis, cum in secunditate sobolis, lippitudo Liæ Rachelis pulchritudini sit prælala (*Genes. xxix.*). Quamvis simul in unum et contemplativus esse valeat et activus, legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam Dominicum majori cerneret libertate (*Exod. xxiv.*), nunc vero dresendebat in castra, ut cum utilitate majori necessitatibus populi provideret. Quapropter, facilius indulgetur, ut monachus ad præsulatum ascendet, quam præsul ad monachatum descendat (46).]

« (47) Non emus ergo (48) fraternitatem tuam, et « hortamur attentius, per apostolica scripta man- « dantes quatenus, illam vocem Davidicæ impreca- « tionis abhorrens, tibique formidans eam per effe- « ctum operis adeptari, quæ dies impii paucos fieri, « ut episcopatum ejus alter accipiat, imprecatur, » [(49) laborem pastoralis regiminis non recuses, *jactansque tuum in Domino cogitatum, nihil contra voluntatem Altissimi statuas de te ipso, qui cum te suo viderit esse populo necessarium, forsitan grave ferret, cum ipsum a te contingere esse neglectum, ac (50) fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere, qui sibi apud te divertentis previsse cum Martha sollicita ministrare (51).*

« (52) Illud quoque debet fortius in ministrandi proposito stabilire, quia, cum hactenus in ecclesia tibi commisea laudabiliter ministraris, si, quod absit aliis, te cedente, minus utilis assumeretur ad ipsam, profecto non parum in ipsa (53) quiete, quam appetis, turbareris, cum, ubi bene tuum exercueras ministerium, non absque dolore cerneret inutilis ministri defectum, fieretque ut tantum in contemplationis arce tibi deperisse cognosceres, quantum ecclesiæ cui præsides, non sine tua confusione per te subtractum esse vide- « res (54).»

(55) Quia vero, tam per te quam per nuntios et (46) Huc usque in Decretalibus.

(47) Apud Pith. in add.

(48) Apud Pith. desunt, ut modo conjunctionem et.

(49) Denuo in Decretalibus.

(50) Desunt in Decretal., tantummodo ne

(51) Hactenus in Decretal.

(52) Pith. in add.

(53) Pith., ab illa.

(54) Huc usque Pith. in add.

(55) Quæ sequuntur, in Decretal.

(56) Hæc Decretal. omittit.

(57) Hoc verbum om. Decretal, ut infra quæ Italicum characterem distinguntur.

(58) Epistolæ hujus apographum, quod ad fidem apographi Conti cum ceteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; idemque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. — Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 34.

(59) Diversa hujus epistolæ fragmenta reperiuntur in Decretalibus; scilicet lib. iii, tit 41. De celebra- tione missarum, et sacramento Eucharistie, et divinis

litteras tuas, apud nos jam nimis (56) in postulando cedendi licentiam institisti, ecce tibi duximus relinquendum, ut, distinctis tibi (57) causis, propter quas cedere oporteat, vel non cedere, si propter aliquam causam utilem et honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas, quod tamen grave nobis plurimum esse noveris et molestum. Alioquin, cedendi licentiam auctoritate apostolica tibi scias esse penitus interdictam, quoniam, etsi pennas habeas, quibus satagas in solitudinem avolare, ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.] Quod si tua denique te voluntas impulerit ad volatum, volumus et mandamus ut litteras istas in audiencia capituli tui facias recitari.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendas Martii, pontificatus nostri anno nono.

II (58).

ARCHIEPISCOPIS TOLETANO ET COMPOSTELLANO.

Mandat ut controversias, quas Castellanus et Legio- nensis reges de quibusdam oppidis exercebant com- ponere studeant.

III (59).

.....BRACARENSI ARCHIEPISCOPO.

Consultanti respondet quod vigilæ apostolorum jejunantur, et alia dubia certificantur.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Martii.)

[Consilium nostrum] «(60) super quibusdam articulis requisisti utrum videlicet sit in omnibus apostolorum vigilis jejunandum, cum plures assentantur non esse jejunandum in omnibus, sed exceptum? Utrum etiam jejunandum sit in Adventu, cum inde sentiant diversi diversa, quibusdam dictibus, sed paucioribus jejunandum esse tunc temporis: pluribus vero, se ad hoc assentibus non teneri? Utrum, insuper, si festum illorum, quorum vigilias jejunamus, secunda feria celebrari contingat, in praecedenti Sabbato, sint vigilæ faciendæ?» (61) [(62) Nos autem tibi super hoc (63) taliter respondemus, quod apud nos omnes apostolorum vigilæ in observatione jejunii celebrantur (64), præter vigilias sanctorum Philippi et Jacobi, et beati Joannis Evangelistæ, quoniam illorum festivitas,

officiis, cap. 4; et eod. lib. iii, tit. 46, *De observa- tione jejuniorum.* cap. 41. Quæ utroque leguntur, hic uncis inclusa sunt Varias lectiones, tum ex Decretalibus, tum ex additis apud Pithœum, ad majorem diligentem notavimus.

Partem ejusdem epistolæ exhibet Raynaldus, ad annum 1206, § 35.

(60) Hæc habes apud Pithœum in add., qui mox om. videlicet et quidam legit pro plures; post Adventu addit Domini, et infra evenire habet pro celebrazione.

(61) Hactenus Pith. in addit.

(62) In Decretal. nec non apud Raynald.

(63) In Decretal., consultationi tuæ, quæ mox omnium legunt pro ap. n. o., et add. sunt post vigilæ.

(64) Decretal. legunt celebrandæ, et mox apostolorum pro sancti, ipsorum pro illorum; sanctorum quæ vigilæ, pro et s.v.; in praecedenti sunt Sabbato jejunandæ, pro j. f. s. p., et om. verb. tibi... consilium.

intra solemnitatem Paschalem, istius autem, intra Natalem Domini celebratur. Jejunium etiam apud nos in Adventu Domini agitur, et sanctorum vigilia, quorum festivitate oportet secunda feria celebrari, *jejunamus in Sabbato præcedenti*. De festivitate vero beati Bartholomæ apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, *tibi petenti consilium respondeamus quod in hoc tuæ consuetudinem regionis observes.*]

(65) Requisisti utrum in diebus profestis, in quibus ad honorem sancti Spiritus, beatæ Virginis et sanctæ Crucis, missam celebrari contingit, hymnus angelicus, Symbolum ac præfatio propria deheant decantari, & (66) præsertim cum in partibus tuis in « honorem beatæ Mariæ virginis in Sabbatorum « diebus missa solemniter celebretur?» (67) *Ad quod utique* (68) respondeamus quod apud nos, in diebus professis, cum celebrantur missarum solemnia in honorem beatæ Virginis, neque hymnus angelicus, neque Symbolum canitur, licet in missa propria Præfatio decantetur, ut inter commemorationem et solemnitatem differentia ostendatur. Unde *Te Deum laudamus* regularius dimititur quam dicatur in Laudibus matutinis (69). [(70) Cum autem quæsieris quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus tempore illo, quo tantæ famis inedia ingruebat quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti, *tibi breviter* (71) respondeamus quod in articulo illos non creditimus puniendos, quos tantum urgens necessitas (72) excusavit; preces tamen Domino pro illis et cum illis, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere *pro culpa*, ubi minime reperitur, effundas. Item de illis qui in Sabbato, *juxta terrarum consuetudinem aliarum* (83) propter debilitatem quam in se sentiunt carnes sumunt, quod in partibus tui nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab aliis moleste feratur et oriatur inde illis occasio detrahendi, *tale damus tibi responsum*, quod super hoc tuæ consuetudinem regionis facias observari, sic tamen quod debilibus et infirmis propter hoc periculum non emergat.

(74) Præterea, postulasti apostolicum responsum habere (75), de illis qui in Quadragesima vel in aliis jejuniiis solemnibus infirmantur, et petunt sibi esum carnium indulgeri, quorum quidam promittunt propter hoc eleemosynam se facturos quidam, vero,

(65) Vide Decret. lib. iii, tit. 41, cap. 4.

(66) Hæc desunt in Decret. Verum reperiuntur apud Pith. in add.

(67) Rursus in Decret. loc. cit.

(68) Decret. legunt, *inquisitioni tuæ taliter, et mox, cantetur pro canitür, decantetur pro decantetur.*

(69) Haec tenus in Decret. lib. iii, tit 41, cap. 1.

(70) Vide Decret. lib. iii, tit 46, cap. 2.

(71) Decretal. omittunt et mox *tali addunt post in-*

(72) Desunt in Decret., sed leguntur in antiqua compilat.; mox *culpam legunt loco pro culpa*, et addunt *culpa post ubi*.

(73) Hæc Decret. omittunt, ut mox quam... sen-
tiunt, et infra respondeamus legunt pro late...respon-
sum.

A propter necessitatem infirmitatis urgentis, hoc a te sibi quasi ex debito concedi requirunt; super quo tibi duximus respondendum (6), quod, cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes et debes, ut majus in eis periculum evitetur.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Martii (77), pontificatus nostri anno nono.

IV (78).

.....BRACARENSI ARCHIEPISCOPO.

Quod percussio clericorum, in satisfactione injuriaz illatæ altis, secundum morem patriæ, inhibita sit.

(Apud S. Petrum, vii Kal. Martii.)

[Contingit interdum in partibus tuis, et de consuetudine regionis habetur, sicut tua nobis fraternitas intimavit (79), quod clerici, si quem offendant, et satisfacere velint offenso, secundum morem patriæ, quem inter se laici jam observant, corpora sua sponte supponunt triginta, vel decem, seu pluribus, aut paucioribus percussionibus fustium, quas frequenter non coacti suscipiunt, sed volentes, non solum de aliorum clericorum manibus, sed etiam laicorum; unde, nos humiliiter consulebas, utrum hujusmodi percussores in canonem incident sententiae promulgatae (80)? Nos autem, fraternitati tuæ super hoc taliter (81) respondeamus, quod hujusmodi manus injectio, etsi non violenta, tamen injuriosa videtur, cum ille canon non tam in favorem clerici ordinati, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus, et ideo, volumus et mandamus, ut id de castero prohibeas attentari per provinciam Bracarensem. Si quis autem clericus, post prohibitionem hujusmodi, se sponte subjecerit tali pœna, vel laicus in eum talam pœnam iniecserit, excommunicetur ultius, proviso, ut clericus injuriam passo sine injuria clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Kalendas Martii, pontificatus nostri anno nono.

V (82).

..... NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO.

Consultanti respondeatur quod non est verus baptismus nisi per aquam et sacerdotem fiat.

(Apud S. Petrum, Kal. Martii.)

[Non ut apponeres *tibi scientiam, sicut credimus*, sed ut per oraculum verbi nostri tuorum ignorantiam subditorum melius erudires, apostolicum tibi respon-

(74) Hæc etiam apud Raynaldum.

(75) Desunt.

(76) *Respondemus, loco quorum... respondendum.*

(77) Apud Raynaldum, xi Kal. Martii.

(78) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. v, tit 39, *De sententia excommunicationis*, cap. 38. Eadem laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 35.

(79) Hæc desunt in Decretal. ut infra verba vel decem.

(80) Desunt in Decret. verum leguntur apud Pith. in add.

(81) Desest in Decret., ut infra quæ charactere curioso notantur.

(82) Epistola hæc reperitur inter Decretales lib. m.

sum feri (83) postulasti, utrum parvuli sint pro Christiania habendi, quos, in articulo constitutos, propter aquæ penuriam, et absentiam sacerdotis, aliquorum simplicitas in caput ac pectus, et inter scapulas pro baptismo salivæ *consersione* (84) linavit. **Cum igitur** (85) in baptismo duo semper, vide-licet verbum et elementum, necessario requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: *Euntes in mundum universum* (86), baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (*Math. xviii.*); eademque dicit de elemento: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum (*Juan. iii.*); dubitare non debes, illos verum non habere baptismum, in quibus non solum utrumque prædictorum, sed eorum alterum est omissum.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendis Martii, pontificatus nostri anno nono.

VI

..... NIDROSIENSI ARCHIEPISCOPO.

Quod inhibeat sacerdotibus suis arma ferre et incedere habitu laicati.

(Apud S. Petrum, Kal. Martii.)

Nec tu nobis absque mentis amaritudine nuntiasti, nec nos sine compassione paterna intelleximus nuntiatum, quod quidam tuæ diœceseos sacerdotes, Evangelium Christi erubescere non verentes, cultu clericalis habitus, tanquam ignominioso, dimisso, secularis interdum militia arma capiunt, in quibus sanguinem plurimorum effundunt, ac se ad multas vitæ illecebras desolentes, in officiis mundialibus, modestiæ clericalis prorsus obliti, versantur; propter quod a nobis edoceri petisti. quid tibi circa hujusmodi sit agendum et utrum interfectorum ad sedem apostolicam mitti debeant absolvendi? Nos igitur super talium dissolutione dolentes, fraternitati tuæ duximus respondendum, quod, cum pastori accurate sollicitudines sit cavendum, ne per incuriam ejus oves oberrant, sacerdotes hujusmodi, regimini tuæ curæ subjectos, et monere te decet, ne ad talia dilabantur, et elapsos, quantum permiserit tibi Dominus, ab erroribus suis sollicite revocare. Quod si se forsan irrevocabiles exhibnerint, quia ferro sunt resecanda vulnera, quæ tormentorum non recipiunt medicinam, tu, habens præ oculis solum Deum, beneficio debes eos ecclesiastico et officio spoliare. Quod autem interfectorum talium ratione facinorositatis eorum se valeant excusare, quominus absolvendi ad sedem apostolicam veniant, non videtur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendis Martii, pontificatus nostri anno nono.

VII (86*).

..... POTESATI, ET CONSILIO FLORENTINO.

Quod evitent hæreticos et persistant in fide.

(Apud S. Petrum, III Nonas Martii.)

Quidam violenti et impiori, vestram jamdudum civit. 42, *De Baptismo et ejus affectu*, cap. 5, ubi episcopo Morosiensi directa dicitur.
(83) In Decretalibus desunt, verum leguntur apud Pith. in add.
(84) In tert. compil. *aspersione*.

A tatem ingressi, qui vulgariter hæretici nuncupantur, ut per errorem pravidogmatis veritatem impugnant, sacrae Scripturæ sententias, recta dogmata contingenentes, ad intellectum pravum conantur inflectere violenter, contra quos veraciter potest dici: Hæc est pars hominis impii apud Deum, et violentarum hæreditas, quam ab Omnipotente suscipient; etsi multiplicata fuerint filii ejus, erunt in gladio, et ejus non saturabuntur pane nepotes, quia, cum simplices in errore seducant, sibi partem impietatis acquirunt, et de violentia quam exercent sacram pervertendo Scripturam, hæreditatem sibi non sursum in terram viventium, sed deorsum præparant in inferno, illorum quæsquares, qui, ex eo quod ipsorum errori consentiunt, tanquam in illorum prædicationibus generati, multiplicabuntur in gladio, et facti cohæredes illorum, ad inferna descendunt, ubi sententia extremi judicij carnes tanquam gladius manducabit. Cumque, iuxta prophetam, semen justi pane non egeat, nepotes illorum, qui de filiorum errantium prædicatione nascuntur, panie non satiat, quia, dum in pabulo sacri verbi fatuum querunt invenire saporem, a veritatis remanent cognitione jejuni, et prædicamenta doctrinæ, quæ ad seductionem reperire laborant, non valent ad refectionem habere. Cum igitur hujusmodi violenti et impiori vestras et vestrorum animas pravis fallaciis diuilius impugnarint proditorie humilia præponentes, ut eorum, quam docent, nequitia prævaleret, jam per Dei gratiam pro magno parte, sicut accepimus, siluerunt, et eorum pravitas a vobis cognoscitur, ac ipsorum stultitia depravatur. Quis itaque saluæ mentis se spurciis eorum involvat, quæ, etsi quandoque superficie tenus placeant, conscientiam tamen graviter in actione transfigunt? Quid eliam æstimet illa vera quæ hujusmodi stulti loquuntur, qui sententias sacrae Scripturæ pervertunt, et illa scripta profanant, quæ sancti doctores Ecclesiæ docuerunt? Monemus igitur universitatem vestram in Domino et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus, in fide catholica et Ecclesiæ unitate constantes hominum impietatem hujusmodi cautius evitatis, ne illorum gladius acutus in fraude perfodiatur mentes vestras, sed, sicut viri catholici, matrem vestram recognoscentes Ecclesiam, Jesu Christi doctrinæ, qui ejus verus sponsus existit, devotius insistatis, D institutionem, quam contra impios prædictos fecisti, laudabiliter observantes, ut vos eorum hæritas non contigat, cum non fueritis ex eorum prædicatione generati perversa, vestrisque nepotes, in fide catholica fideliter eruditæ, satientur ex parte qui de cœlo descendent, cujus satietas vitam suscitata in æternum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, III Nonas Martii, pontificatus nostri anno nono.

(85) Ibid., *respondemus quod cum.*

(86) Add. *prædicante evangelium omni creaturæ, et;* quæ quidem deesse in omnibus antiquis codicibus Vaticanis monet Pithœus in marg.

(86*) Vide Raynaldum, ad annum 1209, § 42.

VIII (87).

CONSULIBUS ET POPULO PRATENSIBUR.

Ob expulsos e suis finibus haereticos commendatur.
(Apud S. Petrum, iv Nonas Martii.)

In eundum modum, usque docuerunt. Gratias igitur referimus Creatori, vestreque discretionis industria in Domino commendamus, quod hujusmodi violentos et impios a vestris finibus expulstis, inter vos laudabiliter statuentes, ut nullus in terra vestra de cetero habeat consulatum, qui fuerit de fide suspectus. Monemus igitur devotionem vestram in Domino, et hortamur, per apostolica vobis scripta praecipiendo mandantes, quatenus in fide catholica, etc., ut supra usque in finem.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum iv Nonas Martii, pontificatus nostri anno nono.

IX.

..... DECANO DE ETTON, ET..... PRIORI DE AQUA-BELLA (87°), MAURIANENSIS DIOCESEOS.

Quod procedant in causa Maurianensi.
(Apud S. Petrum, v Nonas Martii.)

Constitutus in praesentia nostra dilectus filius, Umbertus, clericus, procurator venerabilis fratris nostri..... Maurianensis episcopi (88), nostris auribus intimavit, quod T. et R. clerici Maurianensis dioceseos, contra dominum suum ad judices, certa ratione suspectos, commissionis litteras impetrarunt, quorum alter est adversarius manifestus, ut pote qui partem episcopatus sui ei auferre molitur; super quo pendet adhuc questio inter eos, adversus alterum etiam justam causam suspicionis asseruit se legitimate probaturum. Ideoque, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus episcopus contra predictos judices coram arbitris, quos hinc inde duxerint eligendos, justam causam suspicionis legitimate comprobari, vos in commissso ipsis negotio, juxta formam eis directam, sublato appellationis obstaculo, mediante justitia, procedatis; alioquin, partes ad eorumdem judicium remittatis examen.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, v Nonas Martii, pontificatus nostri anno nono.

X (88°)

..... MAURIANENSI (89) EPISCOPO.

Ut gageriam quamdam retinere possit.
(Apud S. Petrum, Kal. Martii.)

Insinuatione tibi (90) præsentium declaramus, quod gageria (91), quam de feudo ecclesiæ tuæ apud Argentinam a Nantelmo de Molano (92) dignosceris

(87) Vide Raynaldum, ad annum 1208, § 42.

(87') Vide epistolam libri sexti 186.

(88) Vide ibidem.

(88') Epistola haec legitur inter Decretales, lib. iii, tit. 20, *De feudis*, cap. 1; ubi episcopo Mariensi directa picitur.

(89) Vide epistolam libri sexti 176.

(90) In Decretal. deest.

(91) Gageria, pignus, res oppignerata, interdum sequestro data ad plenam securitatem; Gallice, *gage*. GANG. Glossar. tom. III, col. 779.

(92) Decretal., ab M.

(93) Desunt haec in Deo.

A recepisse, Wifredi fratris ejus accidente consensu (93), a te potest libere retineri, fructibus non computatis in sortem; ita videlicet, ut, quandiu fructus illos percepis in sortem minime computandos, idem Nantelmo a servitio, in quo tibet ecclesiae pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendis Martii, pontificatus nostri anno nono.

XI (94).

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

Quod servos, injicientes manus in clericos, mittat absolvendos ad servum servorum, nisi fecerint, ut se subtrahant obsequio dominorum.

(Apud S. Petrum, Idibus Januarii.)

[Relatum est nobis, quod, cum aliqui servi tuæ provinciæ (95), propter injectionem manuum in clericum violentam, in canonem incident sententiam promulgatae, allegantibus dominis eorumdem, quod carere maucipiis suis nolunt, venire ad sedem apostolicam absolvendi non curant, per occasionem hujusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca, fraternitatì tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ens venire compellas ad sedem apostolicam absolvendos, cum plus sit Deo, quam homini deferendum, nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio dominorum, aut ipsi propter hoc sine sua culpa incurrerint grave damnum (96), et, in utrolibet casu, poteris eos ex indulgentia nostræ permissionis (97) absolvere, cum nimis sint ab apostolica sede remoti, sed, in recompensationem laboris, quem in itinere sustinent, aliam eis satisfactionem injungas, dummodo non sit tam gravis et enormis excessus, ut, propter vitandum scandalum, et tollendum exemplum, hujusmodi servi ad servum servorum Dei venire debeat absolvendi.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno octavo.

XII.

..... ARCHIEPISCOPO TURONENSI (98).

Ut tradat sepulturæ ecclesiastice corpus jureculæ quæ ex ponte præcipitavisse, non sponle, sed caru, fugiens ut se liberaret a manibus eorum qui in honesto fine eam persequeantur.

(Apud S. Petrum, iv Non. Martii.)

Ex parte parentum Nivethæ quondam jureculæ nostris est auribus intimatum, quod, cum in crepusculo noctis nobilis vir... dominus de insula Brucardi, dioceseos Turonensis, eidem jureculæ posuisset insidias, volens illam opprimere, quam

(94) Epistola haec reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 39, *De sententia excommunicationis*, cap. 37; ubi *Lugdunensi archiepiscopo*, al. *Londonensi episcopo*, directa dicitur.

(95) Decret. desunt, ut infra verba *fraternitati... scripta*; vocem Domini addunt post ipsi et incurruunt legunt pro *incurrerint*.

(96) Add. in Decret. *Tunc enim*. Monet Pith. in margine, enim, deesse in vestitior. codd.

(97) Decretal. *provisionis* legunt, et mox *alia* pro aliam et *injungatur* pro *injungas*.

(98) Vide epistolam libri quinti 53.

sollicitaverat s^epe de stupro, et ipsa garsionibus, qui eam rapere nitebantur, super quemdam pontem occurserit tandem ipsa, fugiens manus illorum, in amnem de ponte cecidit, et fuit casu submersa. Ipsa vero extracta de amne, subitaverunt capellani ejusdem loci corpus tradere sepulturæ, et tu etiam requisitus dixisti, responsum super hoc apostolicum requirendum. Quocirca, fraternitati tua, per apostolica scripta mandamus, quatenus, cum illa jumentula non sponte præcipitaverit se de ponte, sed fugiens manus illorum qui eam, sicut superius est expressum, rapere nitebantur, casu ceciderit, corpus ejus tradi facias ecclesiasticæ sepulturæ, præsertim, cum ex honesta causa fugisse noscatur, et qui communicabatur viventi, communicandum sit jam defunctæ.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Nones Martii, pontificatus nostri anno nono.

XIII (99).

..... ARCHIEPISCOPO, ET O. ARCHIDIACONO, JANENSIIS (100).

Quod dotem faciant assignari viro, cui dos potest credi, cum creditum sit corpus uxoris.

(Apud S. Petrum, viii Idus Martii.)

[Per vestras nobis (101) litteras, intimasti, quod, cum magistrum Riccardum, Januensem civem, ad persolvendum octo libras Januensis monetæ Hugoni pauperi, latori præsentium (102), auctoritate nostra coraveritis convenire, quas idem Hugo pro dote uxoris sua requirebat ab eo, idem Riccardus exceptionem opposuit contra ipsum, quod videlicet uxorem suam a se repulerat, et quod tacita veritate super hoc nostras litteras impetrarat (103). quia, cum super eadem dote jam alia vice coram vestra civitatibus consulibus quæstio mota esset, ipsi, juxta consuetudinem terræ (104), pronuntiaverunt, ut, quoniam idem Hugo (105) ad inopiam vergere videbatur dos illa non assignaretur eidem, nisi cautionem idoneam de ipsa non peritura præstaret. Unde, vos, communicato prudentum concilio, præcepistis, ut idem Hugo uxorem suam recipere, et juxta terræ consuetudinem, de solvenda (106) dote caveret, et,

(99) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. iv, tit. 20, *De donationibus inter virum et uxorem, et de dote post divorcium restituenda*, cap. 7.

(100) Vide epistolam libri quinti 123, not.

(101) In Decretal. deest verbum.

(102) Decretal. legunt R. super quadam summa pecunia pro H. paupere, et mox quam pro quas, H. pro Hugo dictus R. pro Riccardus; infra voces videbile, quod, nostras, omittunt.

(103) Pith. leg. impetravit.

(104) Hæc desunt.

(105) Decretal., II.

(106) Decretal. legunt ei, ut de solvenda, et post dote careret add. et uxorem suam recipere præcepistis.

(197) In Decretalibus desunt; verum leguntur apud Pitb. in add.

(108) Decretal. add. ei, et omitt. verba discret... scripta.

(109) Epistolæ hujus apographum, quod ad fidem apographi Conti exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. Vide

A donec id posset facere, dos ipsa reponeretur, si rellet, in secretorio Ecclesiæ Januensis. Quod cum implere non posset, ad instantiam ejus nobis hæc rescribere curavistis (107). Cum ergo satis possit credi mudicium dotis, cui creditum est corpus uxoris, discretioni vestræ per apostolica scripta (108) mandamus quatenus dotem assignari faciat eidem, sub ea quam potest cautione præstare, vel saltem alicui mercatori committi, ut de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonii sustentare, ne, occasione dotis detentæ, uxor a viro dimissa, seu vir, qui dimisit uxorem, adulterii reatum incurrat.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Martii, pontificatus nostri anno nono.

XIV (109).

EPISCOPO BANBERGENSI

B *Catur terminus veniendi ad recipiendam absolutionem.*

XV (110).

Instrumentum, quo Echembertus, Pabembergensis [al. Bombergensis episcopus, promissam domino papæ fidelitatem et obedientiam servalorum chirigrapho obtestatur.

[Ego; Echembertus, Pabembergensis episcopus, per hoc scriptum, sigillo meo munitum, volo fieri manifestum, quod ex illo juramento fidelitatis et obedientiæ, quod in consecratione mea corporaliter præstisti, profiteor me teneri ad obediendum, etiam super negotio Romani imperii, mandatis domini papæ. Unde, sub illo juramento spondeo et promitto, quod super negotio Romani imperii mandatis domini mei papæ Innocentii sine fraude parebo, et cum ab eo vocatus fuero, cessante justo impedimento, ad presentiam ejus accedam. Mandavi præterea Leupoldo, clericu m. eo, et mandatum non revocavi, ut præscripta juret in animam meam].

XVI (113).

..... TURONENSI ARCHIEPISCOPO (113)..... MAGISTRO, ET FRATRIRUS HOSPITALIS SANCTI SPIRITUS IN SAXIA. Adjungitur hospitali eorum fundum de Fonte Moron.

(Apud S. Petrum, viii Idus Martii.)

Solet annuere, etc., usque impertiri. Ad suppli-

Raynaldum, ad annum 1206, § 13.

“Sicut ferociosint Adolphi elatos animos comprescit pontifex, ita Echemberto, Bambergensi episcopo, qui, cum ob defectionem ab Innocentio ecclesiastici censuris jam ante irretitus ac munere interdictus fuisset, demum ad frugem reversus, clericum suum Romam ad apostolicæ sedis improbandam misericordiam miserat, absolutionis beneficium largitur (epist. 14), atque ad fidem servandam animos addidit.

(110) Eokenbertus, sive Erimbertus, Stephani Hungarorum regis frater, filius Bertholdi Moraviae ducis, Ecclesiæ Bambergensi (post Conradum, electum anno 1302, et, sequenti statim ab electione die defunctum), præfuit laudabiliter 32 annis. Bellum gessit contra Bernardum Carinthiæ ducem, cuius ditiones vastans captus est, certis autem pacis conditionibus dimisssus. Obiit anno 1235. BUCELIN. Germam. sac. part. 1, pag. 24.

(111) Epistolæ hæc, seu potius instrumenti forma, legitur apud Raynaldum, ad annum 1206, § 13.

(112) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(113) Vide epistolam libri quinti 53, not.

cationem quidem dilecti filii, nobilis viri, Rogerii Palestensis, fundum Fonte Moron. quem de bonis propriis acquisivit, nobis ab ipso gratis oblatum, in jus et proprietatem apostolicam sedis recipimus, et domum constructam ibidem vestro adjunximus hospitali, auctoritate apostolica statueutes, ut locus ipse de cætero ad domum vestram, quæ de bonis est beati Petri constructa, nullo pertineat mediante. Nulli ergo hanc paginam nostræ constitutionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Martii, pontificatus nostri anno nono.

XVII

..... ABBATI SANCTÆ COLUMBÆ SENONENSIS (114).
Concedit ei facultatem percipiendi decimas ex laboribus terræ parochiarum suarum.

(Apud S. Petrum, vi Idus Martii.)

Ex parte tua fuit postulatum a nobis, ut, cum tibi de parochiarum tuam laboribus, sicut asseris, sit indulxum decimas cum integritate percipere, tibi vellemus misericorditer indulgere, ut de terris quæ infra parochias tua rediguntur noviter ad culturam, de indulgentia nostra exigendi decimas facultatem habereres. Cum igitur, si majus est tibi concessum, videlicet, quod decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum percipias, de novalibus eas exigere satis potes, quia, ubi majus tibi conceditur, minus etiam in hoc casu concessum esse videtur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Martii, pontificatus nostri anno nono.

XVIII (115).

..... POTESTATI, ET CONSILIO FAVENTINO (116).

Quod excludant pauperes de Lugduno et Patureno^s de patria et civitate eorum.

(Apud S. Petrum, vi Idus Martii.)

Jam derident Ecclesiam tempore juniores, quorum patres non dignabatur ponere cum canibus gregis sui, eamque subsannant magistrorum discipuli, qui pervertere studuerunt sententias sacræ Scripturæ, novosque invenire sermones quibus erroris fallacias immiscerent, ut, cum in Ecclesia meritis patres aliorum esse non poterant, saltem erroris novitas videri faceret illos patres, qui, exentes a nobis, quia ex nobis non erant, post se dimisere sequaces, qui, tempore juniores, in pravitatis novitate lætantur, quæ aliquandiu sepulta fuerat et abjecta, canibusque gregis Dominici latratum non dantibus, intrant ipsi, non ut insidias lupi repellant, sed potius ut gregem errare faciant, et dispergant, confingentes mendacia, quibus simplicium corda subvertunt, et venenum erroris propinantes indoctis, in subversionem eorum mollierunt sermones suos super oleum, et ipi sunt jacula, cum blanda quæ suggerunt, animæ mortem importent.. Accepimus

A quidem quod in civitate vestra supersticio hujusmodi hominum perversorum invaluit hactenus, et quotidie invalescit, qui gregem Dominicum nituntur a via veritatis avertere, et ad invium trahere falsitatis. Ne igitur vestra discretio, quam credimus in fide fundatam, irrideri vel decipi possit ab illis, devotionem vestram monemus attentius et horramur, per apostolica vobis scripta, in virtute Spiritus sancti, sub obtestatione divini judicij, districte præcipiendo mandantes, quatenus hujusmodi hæreticos qui vocatur pauperes de Lugduno, vel etiam Patreni, vel alios, cujuscunque sectæ, schismaticos, qui vobis fuerint nominati, vel scripti, a civitate vestra penitus excludatis, et sub perpetuo banno consistant, nec recipiantur de cætero, vel etiam tolerentur in civitate, vel toto ejus districtu manere, nisi ad mandatum Ecclesiae revertantur. Bona vero illorum, non habentium catholicos successores, confiscentur secundum legitimas sanctiones, et etiam publicentur dominusque desiruantur illorum, vel assignentur Ecclesiae, quam ipsi persecuti non verentur. Alioquin, cum zelemus salutem vestram in Domino, et Ecclesiam vestram derideri nolimus, vel vos per hujusmodi pravos homines in errorem adduci, noveritis, nos dilectis filiis....Sancti Proculi, et.... Sancti Stephani abbatis Bononiensibus mandavisse, ut vos ad hoc, si forte, quod non credimus, fueritis negligentes, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Martii, pontificatus nostri anno nono.

C

XIX (117).

..... SANCTI PROCULI ET.... SANCTI SPEPHANI ABBATIBUS BONONIENSIBUS.

Quod hæreticos pauperes dictos per distinctionem ecclesiasticam compeseant.

(Apud S. Peirum vi Idus Martii.)

Jam derident Ecclesiam tempore juniores, etc, in eundem modum usque ad invium trahere falsitatis. Ne igitur dilecti filii.... potestas (118), et consiliarii Faventini, quos credimus in fide fundatos, irrideri vel decipi possint ab illis, ipsos monuimus attentius et hortati sumus, per apostolica eis scripta, in virtute Spiritus sancti, sub obtestatione divini judicij, districte præcipiendo mandantes, quatenus hujusmodi hæreticos, qui vocantur, etc., usque non verentur. Cum ergo salutem ipsorum zelemus in Domino, et Ecclesiam Faventin. derideri nolimus, etc., usque adduci; discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsos ad hoc, etc., usque negligentes, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota compescatis.

Datum Romæ, apud Sanctum petrum, vi Idus Martii, anno nono.

(116) Illis nomen erat Cherardinus Rolandini. (Ex Tradducio, sive ex Cavina Vide etiam Tolosæ chronicon., cap. 12x.)

(117) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(118) Vide ad epist. proximo superiore, not.

(114) Elias, ex monacho Silvæ-Majoris, abbas S. Columbe, presul ab anno 1196, usque ab annum 1217, quod obiit, xi Kal. Octobris. Gull. Christ., tom. XII, col. 150.

(215) Vide Raynaldu, ad annum 1206, § 42.

XX (119).

... FLORENTINO EPISCOPO (129).

Quod inducat et cogat commune Pisanum, ne quædam jura marchionis Massæ quæ tenentur ab Ecclesia, occupet.

(Apud S. Petrum, ii Idus Martii.)

Si, quantum in multis et magnis nos, et prædecesores nostri, civitatem Pisanam curaverimus honore, civitatis ejusdem commune consideret diligenter, si favorem apostolicæ sedis trutina rationis appendat, in quod et quantis ei possit in posterum propensionis utilitatis fructum, et uberioris honoris profectum afferre, profecto Romanam Ecclesiam tanquam piam matrem, teneretur devotione multiplici venerari, et ab ejus omnino læsione cessare, quoniam et filialis sinceritas in operis claritate cognoscitur, et fidei puritas ex devotionis fructibus comprobatur. Sane, ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod prædictum commune, de quo non modica sumus admiratione commoti, dilecto filio, nobili viro, W. marchioni missæ, Calaritano judici, quasdam rationes et jura in Sardinia, quæ ad Romanam spectant Ecclesiam, ejusdem Ecclesiam nomine possidenti, machinantur auferre; quæ siquidem jura quidam Pisani, ejusdem machionis amici, pro ipso emerunt a societatis Calaritanæ hominibus, qui cum eo in recuperatione terræ fuerunt, non modica propter hoc quantitate pecuniae jam soluta. Homines quoque prædictæ societatis ipsam resurgare pecuniam, et ut dicti amici ejus eam recipient, per violentiam coercentes, venditionis instrumentum de ipsis rationibus ab ejusdem societatis hominibus fieri sibi faciunt, non attendentes, quod fides est ab ipsis hominibus præstata ipsius marchionis amicis, et pars pecuniae persoluta, ut videlicet ipsa venditio firmatatem debeat plenariam obtinere, in quo utique facto, et periculum imminet ipsi communi, quod ad volandam fidem præstitam laborare contendit, et quod sedi apostolicæ infert injuriam, dum ad ejus terram manus temerarias extendere non formidat. Cum igitur tam manifestum Ecclesiæ damnum nolimus, sicut nec debemus, clausis oculis pertrausire, fraternitati tuæ districte præcipiendo mandamus, quatenus prædictum commune ut ipsum instrumentum venditionis, tanquam indispendium apostolicæ sedis confectum, omni occasione postposita, revocare non differat, et quæ premissa sunt, in statu pristino reformari permittit

(119) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 35.

(120) Vide epistolam libri octavi 162, et quæ ibi annotata sunt.

(121) Epistolæ hujus apographum, quod ad iudicium apographi Conti cum cæteris exscribi curaveramus e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hict tantummodo exhibere possumus. — Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 36.

« Quamvis Sardinia ad jus Ecclesiæ Romanæ spectaret, ut saepè diximus, extorserat Pisani archiepiscopos sibi Ecclesiæque suæ a Massæ marchione, Calaritano judice, fidei iurandum, quod soli apostolicæ sedi præstandum erat; cumque frequenter Innocentius institisset ut prædictum marchionem

A aut, si jure confidit, sub examine nostro suam justitiam prosecutatur, cum negotium hujusmodi ad nostrum spectet examen, moneas attentius et indicas, et si necesse fuerit, per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, compescas, mandatum apostolicum taliter impleturus, quod nos sollicititudinem tuam possimus merito commendare,

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Idus Martii, pontificatus nostri anno nono.

XXI (121).

ARCHIEPISCOPO PISANO (122).

De eodem argumento

XXII (123).

A. (124) PRÆPOSITO; IN ARCHIEPISCOPUM MAGDEBURGENSEM ELECTO.

B *Confirmatur electio, et præficitur in pastorem.*

(Apud S. Petrum, v Kal. Martii.)

Venientibus nuper ad apostolicam sedem dilectis filiis.... Sancti Sebastiani.... Sanctæ Mariæ, et.... de Mildense præpositis, C. et C. majoris ecclesiæ, et magistro G... Sancti Nicolai, et L... Sancti Petri canonice, et nobili viro, G. castellano Magdeburgensi, et pro te confirmationem et palleum postulantibus, nos ei fratres nostri, diligenter auditis et intellectis, quæ tam verbis quam scriptis proposuerunt sollicite coram nobis, pro certo didicimus, et electionem de factam canonicam existisse, sed post electionem tuam quiddam a te inconsulte commissum, propter quod, si voluissemus procedere secundum juris rigorem, et non magis secundum temperantiam æquitatis, postulationem hujusmodi potuissemus penitus reprobare. Quia vero te per exhibitionem operis speciali bactenus dileximus charitate, sicut tua discretio non ignorat, adhuc devotionem tuam ex benignitate gratuita, quam circa te gerimus, experiri volentes, ne beneficium tibi præstitum amittamus, per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus talem tenobis, tanquam membrum suo capiti conformando, in administratione Magdeburgensis Ecclesiæ studeas exhibere, quod, cum propositum nostrum plene cognoscas, gratias nostræ plenitudinem merearis, sciturus pro certo, quod nos ea intendimus operari, quæ ad tuum commodum et honorem debeant redundere, dummodo reverentiam et obedientiam nobis debitam humiliiter et devote satagas exhibere. Nos autem, dilectis filiis

C capitulo Magdeburgensi nostris damus litteris in sacramenti religione liberaret, nec ille morem gerret, hoc ipso anno imperia minacibus litteris exsequi jussit, vel ut saltem intra mensem, vel ipse, vel alius procuratoris nomine ab ipso missus, apostolicæ sedi se sisteret. »

(122) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(123) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 26.

(124) Versimiliter, Alberto, de quo Bucelinus, German. sacr. part. i, pag. 40:

« XIX Albertus, comes de Kirberge. Sub hoc, ecclesia cathedralie incendio periit. Congressus cum Othono excommunicato, vinctus, consuluit sibi fuga. »

mandatis, ut, memores devotionis antiquæ, quam A Magdeburgensis Ecclesia non solum in prosperis, verum etiam in adversis, erga Romanam Ecclesiam, matrem suam, tanquam filia specialis, noscitur habuisse, in ea firma devotione persistant, inducentes te ad eamdem inviolabiliter observandam.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Martii, pontificatus, nostri anno nono.

XXIII.

.... ABBATI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS (125).... DECANO SUSSIONENSI (126), ET MAGISTRO R. DE CORZON, CANONICO NOVIOMENSI.

Causam electionis episcopi Trecensis (127) ipsis committit.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Aprillis.)

Venientibus nuper ad apostolicam sedem procuratoribus dilectorum filiorum... decani (128)... cantoris Trecensium, pro electionibus quæ asserebantur factæ de ipsis (129.) audientiam in consistorio nostro duximus concedendam, ubi fuit ex parte decani propositum, quod, cum tractatus in ecclesia Trecensi de substituenda deberet pontifice celebrari et propter hoc canonici sèpius convenienter, post multum tractatum hinc inde habitum inter eos, et examinationes etiam voluntatum, major pars canonorum et senior convenit unanimiter in decanum et elegit eumdem, statimque sedem apostolicam appellavit, sicut in decreto eligentium continetur. Ex parte vero cantoris fuit propositum ex adverso, quod ad eligendum episcopum die statuta convenit capitulum, et tunc magister Jobertus appellationem interposuit in hunc modum, ne videlicet fieret electio vel nominatio nisi canonica foret, ei concors, post quam appellationem omnes in dilectum filium... cancellarium Campaniæ, convenerunt, quo eligi reniente, capitulum denovo, die alia electioni statuta, convenit, et, eadem die canonici in capitulo congregatis, habita fuit mentio de cantore, multis, nemino contradicente, dicentibus, quod ad episcopatus regimen bonus esset, nullisque tractantibus de decano. Inter haec itaque, decanus etiam appellavit, ne fieret nominatio, nisi ordine observato, qui debet in talibus observari, cum prima vox nominandi esset ipsis. Deinde, cantor obtulit decano bonos viros quamplures, tam de ipse ecclesia quam de aliis ut unus eorum in episcopum eligeretur ab ipsis quorum nullum assumere voluit, veletiam nominare. Sane, duni lalia tractarentur, jam dictus magister Jobertus ex insperato surrexit, ipsumque decanum impetuose in episcopum nominavit, quo vix finiente sermonem, surrexit.... cellarius Senonensis, et dixit, quod male faciebat ipse magister, qui personam, do qua tractatum non fuerat, in episcopum

(125) Vide epistolam libri sexti 168, not.

(126) Vide epistolam libri octavi 188, not.

(127) Vacabat Trecensium sedes per obitum GARNERI (*de Traismel,*) defuncti Constantinopoli 14 Aprilis 1205. Vide epistolam libri tertii 11, not.

(128) M^{llo} I de Capella, decanus Trecensis inno-

A nominabat, statimque nominavit in Trecensem episcopum personam idoneam et discretam, de qua tractatum fuerat in capitulo, cantorem videlicet, et nullus nominationi contradixit ipsius. Quo facto, cantor ductus est ad altare cum hymno qui solet in electionibus decantari, et, canonicis, qui eum duixerant ac altare, poetmodum ad capitulum cum ipso reversis, decem canonici, præsente decano, innovaverunt consensum in præsumptum cantorem, præsentibus omnibus, et facto non contradicentibus eorumdem et ad sedem apostolicam appellarunt, ne fieret aliquid contra electionem ipsorum, et post haec a capitulo sunt egressi. Præterea, ex cantoris ejusdem objectum fuit contra decanum, quod ait Simoniacus, illiteratus, excommunicatus, et claudus.

Pars vero decani contra personam cantoris noluit quidquam opponere coram nobis, sed hoc sibi petiit reservari, ut, si foret necesse, posset proponere contra eum; in consistorio tamen nostro fuit publice pars ejusdem decani contessa, prædictas appellationes fuisse factas, sicut superius est expressum, et scrutinium fuisse factum cum omnibus, tribus tantum exceptis, qui noluerunt ad scrutinium venire vocati, videlicet Attone et Joanne fratribus, et cantore, sicut decretum jam dictum, pro decano nobis oblatum, evidenter ostendit. Quia igitur nobis non constitut de præmissis, et, secundum Apostolum, manus mei in iusto debet imponi, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, infra quatuor menses post receptionem præsentium, non solum super his in formajudicii verum etiam super aliis quæ vel electos, vel electiones contingunt, inquiratis per vos ipsos de planodiligentissime veritatem, et, si partes consenserint, ad sententiam procedatis, ita, quod, nisi contra prædictum decanum fuerit sufficienter ostensum, quod sit enormiter claudus, vel insufficienter litteratus, aut Simoniaca labe pollitus, electionem confirmetis ipsis, quam constat a pluribus et dignioribus celebratam, dummodo nihil aliud obsistat de canoniciis institutis, excommunicationis objectu nequaquam obstante, cum non possint ei excommunicationem objicere, qui communicabant eidem, nisi forte probaverint se postea didicisse, quod ipse tunc erat excommunicationis vinculo innodatus; si vero probatum fuerit contra ipsum aliquid prædictorum, vos, ipeius electione cassatu, consequenter audiatis quæ pro cantore, vel contra cantorem, proposita fuerint, et, Deum habentes præ oculis, quod canonicum fuerit statutatis. Quod si utraque fuerit electio de jure cassata, vos ex parte nostra Trecense capitulum moneatis prudenter, et efficaciter inducat, ut personam idoneam, quæ tanto congruat oneri et honori, per electionem canonicanam communiter et concordi-

tescit in instrumentis ab anno 1205, usque ad annum 1210. *Gall. Christ. nov.* tom. XII, col. 528.

(129) Conferenda omnino haec Innocentii epistola cum his quæ referuntur ab auctoribus Gallie nove Christianæ, tom. XII, col. 594, de Hervei episcopi Trecensis electione.

ter sibi præficiant in pastorem. Quod si partes con-sentire noluerint, ut per vos sententia proferatur, vos negotium sufficienter instructum ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiæ nostro se conspectui representent; ita, quod, si forsan, exigente justitia, electo fuerit utraque cassanda, plenam accipiant a capitulo qui venerint potestatem, ut juxta consilium nostrum personam idoneam Ecclesie viduatæ præficiant in pastorem, cum nolimus, ut per contentiones hujusmodi gregi Dominicano diutius desit cura pastoris. Quod si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, nihilominus exsequantur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Aprilis, anno nono.

XXIV (130).

ABBATI (131) ET CAPITULO CASTELLIONIS [ad. CON-CURSUM].

Licite in causa necessaria etiam per religiosos ju-tatur.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Aprilis.)

[Etsi Christus præceperit, secundum evangeli-cam veritatem, ut « Sit sermo vester: est, est, et non, non (Wauth. v), » id est, ut affirmatio vel negatio, sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde; qui tamen, hominum excrescente malitia, simplici affirmationi (132), vel negationi vix creditur, ideo prudenter adjunxit: Quod amplius est, a malo est; malo quidem non tam culpæ, quam poena, nec exhibentium, sed exigentium juramentum. Nam incredulitas hujusmodi magis est poena quam culpa, unde non dixit, malum, sed dixit, a malo. Licet enim juramentum prohibuisse Dominus videatur nequam tamen per Creatorem, sed per creaturam jurare prohibuit, ne per hujusmodi juramentum transferretur ad creaturam honorificentia Creatoris. Quare, cum in Evangelio præmississet: « Dico vobis non jurare omnino, » statim subjunxit: « neque per cœlum, quia thronus est Dei; neque per terram, quia scabellum est pedum ipsius; neque per Hierosolymam, quia civitas regis magni; neque per caput tuum, quia non potes unum capillum facere album aut nigrum (ibid.), » et quantum non sit per creaturam jurandum, si tamen juretur per creaturam, servandum est quidem, dummodo sit licitum, quod juratur (133). Jacobus quoque non simpliciter prohibuit juramentum, sed voluntatem jurandi, cum

(130) Epistola hæc reperitur inter Decretales: in antiqua Collectione, lib. ii, tit. 15, *De jurejurando*, cap. 13, pag. 311: in collect. odibus Gregoriana et Innocentiana, lib. ii, titulo 24, *jurefando*, cap. 26. Verbi Italico charactere distincta derunt in Decretalibus uel lectionum varietatem indicant.

(131) Erat, is, verisimiliter, Theodardus, qui successisse dicitur Simoni. Simon autem, anno 1200, ejurata abbatia, alio solum vertere coactus fuit, prout ex Innocentii epistolis, libri primi 301, et libri secundi 38, evincitur. Theodardi successor Hebertus, non nisi anno 1211 in instrumento innotescit. Vid. *Gall. Christ. nov.* tom. XI, col. 639.

A sit: « Ante omnia, fratres mei, nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque per quodcumque aliud juramentum. (Jacob. v), » quoniam adjurandum non debet quemquam spontanea voluntas inducere, quia qui facile jurat, facile perjurat, sed necessitas trahere importuna; et tunc potest sine culpa jurare, dummodo illos tres comites habest juramentum, de quibus propheta sic ait: Et jurabunt, vivit Dominus, in veritate, et iudicio, et justitia, et benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt (134). Alioquin, non dixisset Apostolus: Homines per majorem sui jurant, et omnis controversia eorum ad confirmationem finis est juramentum: in quo patenter ostendit per quem jurandum, cum ait: « Homines per majorem sui jurant (Hebr. vi), » id est per Deum; et cur sit jurandum, ut videlicet omnis controversia finis sit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apocalypsi Joannes « stantem super mare et super terram, levavit manum suam ad cœlum, et juravit per viventem in secula seculorum (Apoc. x). » Christus etiam plus legitur dixisse in Evangelio quam: « Est, est, et non, non (Math. v), » cum sapissime dixerit: « Amen dico vobis (ibid.); » quod ipse, secundum Lucam, exponens, cum præmisisset: « Amen dico vobis, quia propheta nemo acceptus est in patria sua; » consequenter adjunxit: « In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel (Lmc. iv). » Apostolus quoque jurabat, cum diceret: « Testis est mihi Deus (Rom. i); » iterum: « Quotidie morior per gloriam vestram, fratres (I Cor. xv); » qua græca exemplaria manifestissimam esse jurationem ostendunt. Si enim per se malum esset jurare, profecto Dominus non jurasset; cum tamen in Veteri Testamento legatur: « Quia juravit Dominus, et non penitentebat eum (Psal. cix); » et rursum: « Juravit Dominus (Psal. cxxxi) David veritatem (135); » imo et præcepit in Veteri Testamento reddi Domino juramenta. Quædam etsi probinentur, quia per se malum sunt, ut furium, adulterium, et hujusmodi quæ non sunt aliquatenus facienda. Quædam vero prohibentur ex causa, non quia per se mala sint, sed quia, si sicut frequenter et multum, ex his mala sequuntur; ut vinum per se quidem malum non est, et tamen probabet Apostolus, dicens: « Nolite inebriari vino, in quo est luxuria (Ephes. v); » quoniam ex frequenti et immoderata vini potatione luxuria generatur; sic et juramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis; sed tamen

(132) Decretal. legunt assertioni, et mox addunt. a ante malo.

(133) Decretal. add. quia testes Veritate, qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum, et infra juramentum legunt iurum jurandum.

(134) Decretal. legunt quod autem Jacoqu subdit: Neque per cœlum, neque per terram, neque per quodcumque aliud juramentum, jurare velat per quamlibet creaturam, quodcumque sit illud.

(135) Decretal. add. et non frustrabitur eum, et mox Testamento: Reinde Deo juramenta sua, pro testamento reddi Domino juramenta.

prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti et incauta juratione perjurium semper continuit, sicut in Ecclesiastico legitur: « Vir multum jurans, impletabitur iniuriae, et non discedat a domo illius plaga (Eccli. xxiii). » Quemadmodum ergo Paulus propter necessitatem indulget (136) discipulo suo, videlicet Timotheo, ut utatur modico vino propter stomachum et frequentes infirmitates (I Tim. v); sic profecto, cum necessitas exigit, pro re vera, licita et honesta potest secure jurari, quia cassante causa cessat effectus. Licet ergo debeat esse viri perfecti, ut, quantum potest, juramenti vinculum evitentis, volentes tamen indemnitate monasterii vestri paterna sollicitudine providere, ne, propter defectum testium, sui iuri sustineat laesio nem ejus auctoritate, qui dicit in Evangelio: *Si peccavit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum, et, si non audierit; adhibe tecum duos vel tres testes, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum (Math. xviii).* præsentis vero (137) pagina indulgemus, quatenus, vos, et monasterii vestri conversi possitis in causis ejusdem deficienibus aliis testibus, pro ipso perhibere testimonium veritati.] Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incursum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas Aprilis, anno nono.

XXV.

..... PRIORI (138) ET CONVENTUI GLASTONIENSIBUS.
Quod si non esset bene provisum Ecclesiæ eorum,
prosequantur ius suum apud Curiam
(Apud S. Petrum, ii Idus Martii.)

Novit ille qui scrutator est cordium et cognitor secretorum, quod, licet bona memoria C. papa, prædecessor noster, ecclesiam vestram in sedem erexit cathedralem, ipsam Bathoniensi Ecclesiæ uniendo, ut idem esset episcopus utriusque, suamque constitutionem non solum per privilegium, verum etiam per alia multa scripta, curaverit confirmare, quia tamen haec unio asserebatur a vobis esse confusio, conquerentibus eam in grave præjudicium Glastoniensi Ecclesiæ redundare, cum per ipsam dissolveretur religio, eleemosyna fraudaretur, et hospitalitas deperiret, nos, vestris supplicationibus inclinati, ad relevandum ecclesiæ vestre statum intendere cœpimus, quantum decuit, diligenter; et, quoniam absonum videbatur, ut subito prædecessoris nostri evacuaremus in hac parte statutum, cum ei quantum cum Deo possumus deferre velimus, sicut et volumus, quod, quantum cum Deo poterunt nostri nobis deferant successores, unionem

A manente, sic de ceteris disposuimus, quantumcumque bonæ memorie Savarico (139), Bathoniensi episcopo, displiceret, frequenter ob hoc ad sedem apostolicam laboranti, quod status ecclesiæ vestre videbatur in melius elevatus. Unde, post diversos tractatus et deliberationes multiplices, quod perviros providos et honestos auctoritate mandati nostri super hoc exstitit ordinatum, ad petitionem ejusdem episcopi, postquam aliud a nobis non potuit obtinere, apostolico tandem curavimus munimine roborare. Vos autem, post obitum prædicti Bathoniensis episcopi, ad nostram præsentiam recurrentes, humiliiter postulatis, ut, quia tempus advenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestre ruina poterat in statum pristinum relevari, cum et Bathoniensis Ecclesia et Wellensis id ipsum pariter postularet; rex quoque, cum regni magnatibus, et quidam episcopi cum multis abbatibus, deposcerent illud idem unione penitus dissoluta, monasterium vestrum in statum reduceremus antiquam, sub abbatis regimine gubernandum. Nos ergo, diligentius attentes, quod, episcopali sede vacante, non decet super hoc aliquid immutari, cum non sit qui jus episcopi tueatur, præsertim ne plus favisse personæ quam Ecclesiæ videbatur, si, quod ea vivente concessimus, post ejus obitum subito mutaremus, petitionem vestram ex toto, absque damno conscientiæ ac periculo famæ, nequivimus exaudire. Ut autem, solito more, quem et vobis utilem, et nobis honorabilem estis experti, gradatim ab imo procedatur ad summum, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut, cum Bathoniensis Ecclesia de præsule fuerit ordinata, si ostendere volueritis, quod ecclesiæ vestre nondum sit ad detrimentum vel præjudicium evitandum plene prævisum, jus vestrum apud sedem apostolicam præsequendi facultatem liberam habeatis; interim autem, sub cura prioris idem monasterium libere gubernetur. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem, etc.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Idus Martii, anno nono.

XXVI.

(140) SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIAONO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Quod det licentiam priori et conventui Glastoniensibus eligendi abbatem.

(Apud S. Petrum, viii Aprilis.)

Discretioni tuae præsentium auctoritate mandamus, quatenus, cum Bathoniensis ecclesia de præsule fuerit ordinata, si forsitan ille qui præsul fuerit voluerit libere consentire, cum tam Bathoniensis quas Wellensis conventus super hoc nobis persuas-

(136) Decretal. legunt indulsil propter necessitatem.

(137) Decretal. vobis.

(138) Glastoniensis monasterii prior, tunc temporis, erat Thomas. Vid. Adam. de Domersh. *De lite*

inter episcop. Bathon. monach. Glast. apud Wherton, Angl. sacr. part 1, pag. 582. Confer etiam epist. Innocentii libri quinti 90 et 92.

(139) Vide epistolam libri quinti 90. not.

(140) Vide epistolam libri septimi 184.

litteras supplicavit, ut ecclesia Glastoniensis ad statum pristinum reducatur, tu dilecto filio.... priori et conventui Glastoniensibus, licentiam regulariter eligendi sibi abbatem (141), auctoritate nostra suffultus, impendas (142). Quod si predicti prior et monachus contra dominum episcopum duxerint litigandum, utrique patri praefigas terminum competentem, in quo nostro se conspectui representent.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Kalendas Aprilis, anno nono.

XXVII.

..... ABELATENSI ARCHIPISCOPO (143).

Ut delinquentibus praefigat competentem terminum, ad prosecutas appellations, quas solummodo pro persistendo in ipsorum nequitia in elusionem ecclesiastice disciplinae interponunt.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Aprilis.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod, cum, parochianos tuos multipliciter delinquentes a suis volens iniquitatibus revocare, ipsos niteris censura ecclesiastica coercere, personas eorum excommunicationis sententiæ, ac civitatem, et burgum, seu villas supponendo ecclesiastico interdicto, prout delicti atrocitas, et quantitas, seu qualitas, exigunt personarum, iidem, in sua volentes nequitia perjudicare, in vocem appellationis prorumpunt in elusionem ecclesiastice discipline. Quoniam igitur appellationis remedium in subsidium oppressorum, et non in subterfugium malignantium est inventum, ne per hujusmodi insolentiam ecclesiastica disciplina penitus enervetur, fraternitati tuae auctoritate presentium indulgemus, quatenus taliter appellantibus ad appellationem interpositam prosequendam praefigas terminum competentem, et, si eamdem infra illum non fuerint prosecuti, nisi forte fuerint causa rationabili prepediti, extunc justitiam ecclesiasticam, appellatione proposita, prout ordo rationis poposcit, exerceas in eodem ita tamen, quod rigor mansuetudine temperetur. Manifestissima vero crimina, quæ nulla possunt tergiversatione celari, sublatu appellationis praetextu, remanere nolumus incorrecta.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xv Kalendas Aprilis, anno nono.

XXVIII (144).

..... PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO (145).

APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO

Quo confirmet pactionem inter regem Cypri, et comitem H. tunc regni Hierosolymitani dominum.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

Cum de superni dispositione consilii, super po-

(141) Vide epistolam libri quinti 90, not.

(142) Vide Adamum de Domersbam, *De lite inter episcopos Balhon et monachos Glaston.* apud Wharton, *Angl. sacr. part. I.*, pag 583, ubi menachos Glastonienses non nisi anno 1218, ab Honorio PP. III liberam abbatem eligendi facultatem impetravisse dicitur.

(143) Vide epistolam libri septimi 176, not.

A pulos Hierosolymitanæ provinciæ, qui pro peccatis non solum suis, sed forsan alioruin, de manu Domini duplicita receperunt, duplicitis officiis receperis potestatem, ut, in Dei Evangelium segregatus, cum patriarchalis dignitatis honore legationis officio fungereris, profecto tibi noscitur immovere, ut diligenter ea per sollicitudinis tuae studium procurarentur, quæ ad procurationem status ejusdem provinciæ utilia possentesse. Insinuante quidem dilecto filio, nobili viro, G. de Monte-Biliardi, regni Hierosolymitani comestabulo, et charissimi in Christo filii nostri.... Cypri regis illustris, tulore ac bajulo regni sui, nostris est auribus intimatum, quod olim inter clara memoriam H. regem Cypensem, et comitem Henricum, tunc Hierosolymitani regni dominum, super matrimonio filiorum, filiarumque suarum invicem contrahendo, et comitatu Joppensi, quedam pactio provide facta fuit, quæ, juramento binc inde praestito confirmata, in publicum redacta fuit nibilominus instrumentum. Cum igitur, tam idem rex quam etiam dictus bajulus, nostro humiliter apostolatui supplicari, ut pactionem ipsam velut non solum ei, verum etiam toti provinciæ profutaram, auctorata præciperemus apostolica observari, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita de pactione ipsa diligentius veritate, si eam provide inveneris esse factam, et præsertim ad utilitatem spectare, tam publicam quam privatam, ipsam, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censoriam ecclesiasticam inviolabiliter facias observari; contradictores, monitione præmissa, simili districione compescens.

Datum Laterani, iii Kalendas Aprilis, anno nono.

XXIX.

AURELIANENSI EPISCOPO (146).

Ut, inspecta veritate, R. subdiacono solum clericatus officium exercere permittat, quia vim vi repellendo luicum percusseral.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Aprilis.)

In nostra præsentia constitutus, dilectus filius, R. subdiaconus, supplici nobis insinuacione monstravit, quod, cum quidam laicus, qui de morte cūjusdam avunculi sui habetur suspectus, eidem occurreret evaginato cultello, cum non posset, propter impedimentum canonicalis habitus quem gerebat, ejus vitare furorem, ac cerneret sibi mortis periculum imminere, ipsum vim vi repellendo percussit. Quia vero dictus laicus, occasione percussionis hujusmodi, extremum post dies aliquot clausit diem, subdiaconus idem, penitentia ductus, Hierosolymam

(144) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 8.

(145) Vide epistolam libri septimi 222.

(146) Aurelianenses insulas, tunc temporis, adhuc gerebat Hugo I, *de Garlande*, qui, ad episcopatum eventus anno 1198, hoc ipso in quo nunc versamus anno 1206, vitam cum morte commutavit. Ipsius obitus notatur iv Nonas Maii in *Necrologio Curiae-Dei. Gall. Christ. nov. tom. VIII, col. 1457.*

petuit pro sui expiatione peccati, ad demum, ad apostolicam sedem accedens, nobis humiliter supplicavit, ut eum in officio clericali permittere dignaremur cum aliis clericis ministrare. Nos igitur, de misericordia, quem superexaltat iudicio, ejus precibus inclinati, fraternitati tuae presentium signicatione mandamus, quatenus, si praemissis veritas suffragatur, et absque scandalo potest fieri, cum simplex duntaxat clericalius officium inter alios clericos exercere permittas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Aprilis, anno nono.

XXX (147).

..... COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Consultanti responderetur quod idem iudicium est in canonice regularibus sicut in monachis in advectionibus.

(Apud S. Petrum, iv Idus Martii).

[Ex parte tua fuit propositum coram (148) nobis, quod quidam canonici regulares, ut se forte peritos in jure valeant demonstrare, ac extra claustrum materialiam habeant evagandi, non solum in ecclesiasticis verum etiam in forensibus causis, presumunt advocati officium exercere; cumque objiciatur eisdem, quod, iuxta canonicas sanctiones, non debent esse forensis, vel ecclesiastici negotii susceptores, vel executores etiam, nisi forte id monasterii exposcat utilitas, abbe nibilominus imperante, ipsi ad suam proponunt insolentiam (149) excusandam, quod capitulum illud, per quod predicta prohiberi videntur, de monachis, non de canonice regularibus loquitur, de monachis, non de canonice regularibus loquitur manifeste (150).] Unde: nos consulere voluisti, utrum tales sint ad patrocinium admittendi? Ad quod discretioni (151) tue taliter respondemus, quod idem iudicium de canonice regularibus, credimus observandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Martii, anno nono (152).

(147) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. i, tit. 37, *De postulando*, cap. 11.

(148) In Decretal. deest, ut mox verba ut se.... evagandi. Infra objicitur eis. Legunt pro obj. eisd.; verba iuxta cun. s. omittunt, ut mox vocem etiam.

(149) Decretal., insolentiam. Legendum esse insolentiam conjecterat Pithœus.

(150) Hactenus in Decretalibus; quem sequuntur reperiuntur apud Pithœum in add.

(151) Apud Pith. *consultationi*.

(152) Apud Pithœum desunt notæ chronologicas.

(153) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. iii, tit. 39, *De censibus, exactionibus et prorogationibus*, cap. 18.

(154) In Decretal. desunt, ut mox verba cor. nob. infra quid legunt pro qui a., et verba per vos... coacti omittunt.

(155) Vide Vaseum 591: Platinam, in *Lucio III Ranimirius*, rex Hispanorum, ob partam de Saracenis victoriæ ope D. Jacobi, quem in prælio equo albo subvectum, vexillum manu præferentem apparuisse fertur, ex voto insiliuit, ut B. Jacobo et Ecclesiæ Compostellanæ certus quotannis census persolveretur, qui vota dictus, quod ex voto solemni regio institutus esset, de quo Roderic. Tolet. lib. iv

A

XXXI.

EIDEM.

Confirmatur sententia lata in causa vertiente inter Templarios et Ecclesiam Compostellanam.

(Apud S. Petrum, iv Idus.)

Cum a nobis petitur quod justum est ethonestum etc., usque inclinati, sententiam definitivam a venerabilibus fratribus nostris, M. Zamorensi, et G. Salamanca, episcopis, judicibus a sede apostolica delegatis, in causa votorum beati Jacobi, quem inter Ecclesiam Compostellanam, ex una parte, ac Templarios, et Hospitalarios, et Fratres militia Sancti Jacobi ex parte altera, vertebatur, mediante justitia promulgatam, sicut est justa, nec legitima provocatio suspensa, auctoritate apostolica confirmamus.

B Nulli ergo... si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum iv Idus Martii, anno nono.

XXXII (153).

..... ZAMORENSI ET SALAMANTINO EPISCOPIS.

Quod ad solvendum vota Ecclesiæ Compostellanæ mensura antiqua observetur certo modo.

(Apud S. Petrum, x Kal. Aprilis.)

[Ex parte venerabilis fratris nostri (154) Compostellani archiepiscopi, fuit propositum coram nobis, quod, cum ii qui vota beati Jacobi continue persolverunt (155), ad communem mensuram terræ suæ, cum qua videlicet emunt et vendunt, ipsa persolverint hactenus et persolvant, quidam, qui a longis retro temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc per vos apostolicæ sedis auctoritate ad solutionem eorumdem coacti, quamdam mensuram parvissimam et ignotam, (156) nec etiam communibus usibus deputatam exhibent, et ad eamdem vota predicta solvere moluntur. Unde, postularunt (157) a nobis, ut super hoc vos certos reddere, dignaremur utrum ei qui mensuram ignotam exhibent ad solven-

cap. 13. Tunc etiam vota et donaria beato Jacobo persolverunt, et in aliquibus locis, non ex tristitia nec ex necessitate, sed devotione voluntaria adhuc solvunt.

D Et ipse Innocent. noster, lib. ii, ep. 4. 39, quem est de privilegiis Ecclesiæ Compostellanæ: Illumetiam censum, qui vota dicuntur, quem Hispanorum catholici rrges ex singulis boum paribus, a flumine Pisorga usque ad mare Occidentale, et per totam Lusitaniam provinciam, atque etiam in Toletto, et Transserrat annualim resolvendum pro salute totius terræ liberaliter statuerunt, eidem Ecclesiæ confirmamus, et omnimodo interdicimus, ut nulli fas unquam sit cum ipsis Ecclesiæ qualibet occasione subtrahere. Verum, intepescente religione et studio Hispanorum, quidam, cum a longo tempore in solutione hujusmodi census cessassent, quem est species hujus capituli, inquam et ignotam mensuram exhibuere, quem censem solverunt; cum alii, qui hactenus eundem solverant, ipsum persolvissent ad communem terræ mensuram, qua emere et vendere solabant.

(156) Quem sequuntur, Italico charactere distincta, desunt in Decretalibus, verum leguntur apud Pithœum in add.

(157) Apud Pithœum, in add. *postulantis*.

dum (158) vota præscripta (159), sint ad communem suæ terræ mensuram, secundum quod illi qui ea persolverunt continue faciunt, compellendi? Cum ergo non constet ad quam mensuram antecessoreorum præscripta (160) vota persolverint, credimus distinguendum, utrum habitores regionis ipsius, qui ea continue persolverunt, ad unam et eamdem mensuram hujusmodi vota persolvant (161), an ad varias et diversos? Si enim communiter omnes una et eadem mensura in solutione votorum utuntur (162), ad eamdem et illi solvere sunt cogendi. Quod si communis solutio per mensuras et distinguatur varias et diversas, et illi volunt solvere ad minorem, non sunt utique compellendi (163), ut ad majorem persolvant, quoniam, cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benigni sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne, tanquam exactares, nimium videantur lucris temporibus inibiare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kalendas Aprilis anno nono.

XXXIII (164).

AURIENSI EPISCOPO.

Consultanti, quod super ultimis voluntatibus canonorum observetur Lateranense concilium, et in aliis dubiis respondetur.

(Apud S. Petrum, Id. Martii.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod, cum cononicus tui de domibus in Ecclesiæ solo fundatis, et aliis de bonis ipsius Ecclesiæ acquisitis, pro sua velint voluntate disponere ac suis consanguineis in testamento legare, nec tu id velis in patientiæ tolerare, asserens illud esse non solum contra Lateranensis statuta concilii, verum et contra antiquorum sanctiones, affirmant, per consuetudinem antiquis canonibus derogatum, et Lateranense concilium ab aliis episcopis non servari. Unde, qualiter super his procedere debeas, nos consulere voluisti. Nos igitur, fraternitati tuae breviter respondemus, ut super his Lateranensis statuta concilii facias, appellatione remota, firmiter observari. [(165) Quæsiveti præterea, per sedem apostolicam edoceri, ut, cum episcopi ad consecrationes episcoporum ab archiepiscopo suo, vel etiam alio, evocentur, et ipsi metropolitano electum offerant consecrandum, dicentes: Reverende Pater, postulat sancta Mater Ecclesia hunc electum in episcopum consecrari, et interrogante archiepiscopo, si sciant illum esse dignum, respondeant quod illum sciunt et credunt pariter esse dignum, ette in responsione hujusmodi, ne offenderes hominem. Deum existimes offendisse, quandoque præter, quandoque (166), contra conscientiam respondendo, cum electi conversatio aut minus bene tibi cognita, aut penitus sit ignota; qualiter in

A hujusmodi interrogationibus, salva conscientia valens respondere? Ad quod fraternitati tuae taliter duximus respondendum, quod, cum nos aliquem in diaconum vel presbyterum promovemus prior diacorum, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta Mater Ecclesia catholica, hunc subdiaconum vel diaconum, ad onus diaconatus vel presbyteratus assumi, et, nobis interrogantibus, si eum cognovit esse dignum, idem respondet: quod, quantum humana fragilitas nosse sinit, et scit et testificatur, illum ad hujusmodi onus officii esse dignum. Unde, in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam non loquatur, quia non simpliciter se scire illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat existimare.] (167) Hujusmodi ergo responsione secure poteris uti, nisi torte de indignitate tibi constiterit consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscas, metropolitano secreto, priusquam ad hujusmodi scrutinium veniatur, studeas nuntiare, quamvis, ut duximus, nos interrogationem hujusmodi, non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri, faciamus. Postulasti præterea edoceri quibus verbis pontifex. Romanus utatur in eo loco canonis missæ, in quo sacerdos inferior dicit, una cum papa nostro, et antistite nostro, cum idem pro se tunc videatur orare, ac supra se antistitem non habere, ad quod devotioni tuae taliter respondemus, quod nos ibi dicimus, una tecum indigno famulo tuo, ubi verbis prædictis utuntur alii sacerdotes.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Martii, anno nono.

XXXIV.

..... PRIORI (168), ET CONVENTUI CANTUARIENSIBUS.
Quod veniant ad examen audituri, an provisio archiepiscopi eorum, prout protendunt, fuerit mala.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

Noa sufficimus verbis exprimero, aut litteris explicare, in quantum nos et fratres nostri, non solum admirationem, verum etiam turbationem simus induiti super iis quæ circa provisionem Cantuariensis Ecclesiæ, matris vestræ, certa relatione didicimus, per vos, tanquam degeneres filios, improvide perpetrata, ut jam ipsa de vobis dicere possit: *Filios enutrivi et exultavi, ipsi autem spreverunt me (Isa. 1)*, quasi fornicariam diversis amaturibus exponentes. Proh dolor! Ubi est illa religionis honestas, discretionis prudentia, veritatis sinceritas, et virtutis constantia, quæ claris late titulis de vobis solebant hactenus prædicari? Mutatus est color optimus, et

(164) Partem epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, ad annum 1206, § 36. Quæ apud ipsum leguntur, uncis includimus.

(165) Hæc apud Raynaldum.

(166) Apud Raynald. quinq.

(167) Hactenus Raynaldus.

(168) Vide epistolam libri octavi 161.

{158} Apud Pith. solvendu.

{159} Apud Pith. prædicta.

{160} In Decretal. prædicta.

{161} In Decret., persolverint.

{162} In Decret., in primo enim casu.

{163} Decretal. habens tantum in secundo, volentes solvere ad minorem, non sunt cogendi.

aurum in scoriam est conversum. Quin imo, vere-
mur ne simulationis amictu vestram buc usque
palliaveritis pravitatem, quæ nunc est, sciso vela-
mine turpiter denudata. Sane, cum olim dilecti
fili, Salomon, Gual. Simon, Rogerius, et W. mo-
nachi vestri, ad sedem apostolicam accessissent, et
electionem, quam de Persona dilecti filii, R. sub-
prioris Ecclesie vestre, asserebant a vobis concor-
diter celebratam, sicut ex decreto fratrum evidentius
apparebat, peterent humiliter confirmari, dilectus
filius, magister Petrus de Angleshamb, ex parte suf-
fraganeorum Ecclesie Cantuariensis, eorum se pe-
titioni opposuit adversarium, asserens eos in ipse
electione taliter processisse, quod non solum non
confirmari debeat, sed irrita judicari. Cumque pre-
dicti monachi eum repellere conarentur, pro eo quod
procurationis mandatum minime ostendebat, respon-
sum est ab eodem, quod in provincia Lombardia,
apud civitatem Parensem, tam litteris de man-
dato, quam rebus aliis fuerat spoliatus, sed paratus
erat praestare idoneam cautionem, quod quidquid per
eum fieret in hac causa, dicti suffraganei ratum ha-
berent. Licit igitur idem monachi niterentur ostendere
satisfactionem hujusmodi non esse in hoc ar-
ticulo admittendam, nos tamen, partium utilitate ac
necessitate pensata, cum dubitaretur probabilitate de
mandato, eumdem magistrum electioni contradicen-
tem admisisimus, prius tamem ab ipso mille marcarum
cautione recepta, venerabilibus fratribus nostris,
P. Wintoniensi episcopo (169), et magistro Joanne,
Sancti Pauli Londoniensis canonico, de nostra licen-
tia se cum ipso ad pœnam obligantibus pro eodem,
ut quod per eum fieret in hac parte, ipsi suffra-
ganei firmiter observarent. Insistentibus igitur mo-
nachis antedictis ad obtainendum confirmationem
electionis predictæ sicut ab universo ecclesiæ vestre
conventu proponebatur concorditer celebrata, dictus
magister eam multipliciter nixus est impugnare,
tum, quia, post appellationem ad nos legitime in-
terpositam, non tam celebrata fuerat quam pre-
sumpta, tum, quia suffraganei Cantuariensis Ec-
clesie fuerant in hac electione contempti, cum sine
ipsis, imo nisi cum ipsis, non possit vel debit talis
electio celebrari, commune jus et consuetudinem
antiquam allegans, ac etiam, quod vos ueque ad
festum beati Andreæ statueratis inducias cum epi-
scopis super electione tractandi, quas ipsis epis copis
inconsultis non fuisti veriti prevenire. Petebat
præterea restitutionem quasi possessionis, qua di-
cebat suffraganeos sacerdicos in hac parte temere
spoliatos. Quamvis igitur ex adverso privilegia pre-
decessorum nostrorum, et nostra, aliaque nonnulla
documenta fuerint nobis ostensa, multisque, tam de
acto quam de jure, rationibus allegatis, deside-
rauter vellemus finem imponere hujusmodi que-
stioni, quæ sine magno dispendio partium non po-
terat diutius prorogari, quia tamen de quibusdam

A utrinque propositis nequiverat nobis fieri plena
fides de communi fratrum nostrorum consilio, in-
terlocuti suimus in hac parte, ut testes quos ultra-
que pars duceret producendos, usque ad Kalendas
Maii proximo tunc venturas, ad sedem apostolicam
mitterentur, nisi forte quidam eorum essent val-
tudinarii sive senes, quos ab hujusmodi onere debi-
litas redderet corporis excusatos, de quibus ita
duximus ordinatum ut per dilectos filios..... Sancti
Albani Lincolnensi, et... de Radingea Saresbe-
riensis dioceseon abbates, et.... decanum Sancti
Pauli Londonieneis, recipierunt in Anglia, et depo-
sitiones ipsorum, suis inclueæ sigillis, nobis infra
dictum terminum mitterentur. Unde, sæpe lati suffra-
ganeis per scripta nostra mandavimus, ut univer-
sos testes, quos in hac causa ducerent producendos,
B nisi valetudinarii forent vel senes, cum instrumentis
et rationibus, infra dictum terminum, excusationes,
appellatione et dilatione postpositis, ad sedem
apostolicam destinarent, providentes, ut, si quos
forte prælibata debilitas ad nos accedere prohiberet
ipsos, si vellent, coram dictis abbatibus et decano
producerent, ut depositiones ipsorum nobis possent
in eodem termino presentari, significaturi nobis
per litteras suas, utrum ratum vellent habere quod
per antedictum magistrum factum fuerat in hac
causa: et, si forte ratum id nolent, habere, procura-
tores idoneos infra dictum terminum ad nos de-
stinare curarent, qui, omni tergiversatione postpo-
sita, sic instructi veirent, quod nihil desiceret
quoad ipsos, quominus ipsum negotium per nos,
auctore Domino, finem debitum sortiretur; alioquin,
cum in execuzione justitiae non debeat esse perso-
narum acceptio vel delectus, extunc, non habentes
respectum ad hominem, sed ad Deum, sic Ecclesiæ
vestre, quantum possemus de jure providere, auxi-
liante Domino, curaremus, quod optata deinceps
posset tranquilitate gaudere. Cum autem super his
dicti monachi ac magister a nobis litteras accep-
sent, et a sede apostolica recessissent, in Angliam
profecturi, dilecti filii, G. E. H. T. R. L. monachi,
et Magister H. archidiaconus Richemundia, missi
ex parte vestra coram nobis ex insperato venerunt,
asserentes, quod tam a vobis, quam suffraganeis,
renuntiatum fuerat pro bono pacis appellationibus
universis, ac deinde libera et spontanea voluntate in
C venerabilem fratrem nostrum... Norwicensem epi-
scopum (170), universaliter et concorditer conve-
nistis a sede apostolica postulandum; quod tum ex
vestris, tum ex suffraganeorum litteris ostendebant;
unde, nobis et fratribus nostris humiliter supplica-
bant, ut, propter necessitatem urgentem et eviden-
tem utilitatem Cantuariensis Ecclesiæ, postulatio-
nem ipsam admittere dignaremur. Porro, dilectus
filius, W. monachus, qui cum predicto subprio-
remanserat, postulationem hujusmodi asserebant
penitus reprobandam; primo, quia, postquam ele-

ctionis negotium ad nostrum pervenit examen, nihil omnino, de illo, nostro non exspectato judicio, debuit a quocunque disponi, præsertim, cum jam fuerit a nobis super ipso negotio præscripto modo processum; secundo, quia, juxta canonicas sanctiones, non erat assumendus extraneus, quan- diu poterat domesticus ad regimur ipsius Ecclesie idoneus inveniri, unde facultas erat sibi et aliis ren- tendi, si quemquam ingeri cernerent ex adverso; tertio, quia per litteras vestras, quas prædictis subpriori et monachis, apud sedem apostolicam existentibus, direxistis, manifeste notastis, quod ad postulationem hujusmodi faciendam per impressio- nem fuistis inducti, cum timeretis dispendium rerum et periculum personarum. Licet igitur multa fuissent non minus diligentia quam efficaci studio ex adverso responsa, nos tamen, in quorum manibus non debet esse pondus et pondus, quasi statera dolosa, sine personarum acceptione via regia proce- dentes, non declinando ad dexteram vel sinistram, de communi fratrum nostrorum consilio, postula- tionem hujusmodi non propter indignitatem personæ sed propter iniquitatem processus, censuimus re- pellendam, dolentes non modicum, sicut ille novit qui nihil ignorat, super tribulationibus et augustiis, que multe nimis hujus occasione discordie Cantuariensem Ecclesiam invenerunt. Postulatione vero, sicut dictum est, reprobata, statim dilecti filii, magister Honorius, et T... monachus, injunctæ sibi procurations ex parte vestras litteras protule- runt, asserentes vos subpriorum prædictum nequa- quam in archiepiscopum elegisse, sed cum audissem- tis pro certo, quod charissimus in Christo filius noster, J. rex Auglorum illustris, et venerabiles fratres nostri, Cantuariensis Ecclesie suffraganei, nuntios suos ad sedem apostolicam direxissent, ut a nobis ad vos litteras obtinerent pro aliqua certa persona in archiepiscopum assumenda, ex communi deliberatione, bac fuistis usi cautela, ut de tribus quos inter ceteros nominasti, priore videlicet, subpriori, et præcentore, unus in quem plures ex fratribus convenienter, eligeretur, ad sedem apostoli- cam destinandus, ut, si forsitan animum nostrum ad prædictorum regis et suffraganeorum prece admittendas perpenderet inclinatum, ipse se gereret pro electo, datis sibi litteris in modum decreti con- fectis, quibus in hoc casu solummodo uteretur. Cumque in subpriorum plures ex fratribus conven- nissent, ipsum cum decreto, quasi super ejus elec- tione confecto, adhibitis sibi quibusdam fratribus, ad sedem apostolicam direxistis, in virtute obe- dientiæ, sub intermissione anathematis, injun- gentes eisdem, ut nunquam, nisi forsitan in casu prædicto, illo præsumerent uti decreto; ipse vero, ambitionis tenebris excæcatus, aliosque secum damnabili pravitate seducens, pro electo se gessit, cum nunquam fuisset electus; quod, tam per litte-

A ras vestras, quam per testes omni exceptione ma- jores, ostendere promittebant. Monachus vero prædictus affirmans eumdem subpriorum concorditer ac simpliciter, absque omni contradictione, vel conditione, a cunctis electum, ac vos, elevatis propriis manibus coram ligno vivificæ crucis, et corona beati martyris Thomæ, delegatis in capitulo pro- misisse, quod illum in pastorem eligeretis et pa- trem, in quem de tribus prænominalis personis major pars et senior consentiret, nitebatur procura- tionis mandatum multipliciter infirmare; super quo cum fuisset aliquandiu disputatum, interlocuti su- mus, ut, salvis legitimis exceptionibus, universis, quas contra procuratores aut testes, vel etiam dicta testium, pars subprioris vellet opponere, testes pro- ducerentur utrinque; sicque testes hinc inde fuere producti, quamvis ex altera parte quinque, ex altera vero unus, et depositiones conscriptæ. Sed, cum nollent his solis testibus esse contenti, quamvis nos eos ad finem negotii multipliciter ingere- mus, de communi tandem fratrum nostrorum con- cilio, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus usque ad Kalendas Octobris proximo venturas, vos filii, Abel, Joannes de Hale, Eadhmunde, Joseph Giliberte camerarie, Rog. de Tunib., Carole, Honori, Andrea de Insfr- maria, Ricarde de Bendingham, cum sex aliis qui fuerint nomen, nostro vos conspectui personaliter præsentetis, ut, veritate per vos plenius indagata, finem huic causæ, anclore Domino, canonicum im- ponamus, ab universitate capituli plena potestate re- cepta, ut, si forte subprioris intentio, qui se as- serit non pro sua sublimitate, sed pro libertate Cantuariensis Ecclesie laborare, nequiviter præva- lere, personam idoneam præficiatis vobis canonice in pastorem. Ut autem super his nobis veritas pleni- us elucescat, venerabili fratri nostro ... Roffensi episcopo (171), et dilecto filio ... abbati Sancti Au- gustini Cantuariensis, apostolicis damus litteris in mandatis, ut, ad Cantuariensem Ecclesiam personaliter accedentes, inquirant a ceteris sub jurisjurandi religione plenissime veritatem, eamque nobis fideli relatione rescribant. Et, ne propter regis vel suffraganeorum absentiam hujusmodi provisio valeat retardari, scribimus eisdem regi, et suffraganeis, ut et ipsi propter hoc procuratores idoneos ad nosstram non differant præsentiam destinare. Alioquin, cum nolimus diutius, sicut nec velle debe- mus, Cantuariensem Ecclesiam in dispendium rerum et periculum animarum carere pastore, nos ad provisionem ipsius, auctore Domino, procedemus, inobedientes, rebelles et contumaces taliter puni- turi, quod, poena docente, cognoscent quam peri- culosum extiterit in hoc negotio malignari.

Datum Laterani, iii Kalendas Aprilis, anno nono.

(171) Vide epist. libri octovi 154, not.

XXXV.

SUFFRAGANEIS CANTUARIENSIS ECCLESIAE.

Super eodem.

(Laterani, III Kal. Aprilis.)

Qualiter et quantum a nobis in negotio Cantuariensis Ecclesiae sit processum, ex litteris quas priori et conventui destinamus, fraternitas vestra poterit edoceri. Cum autem, propter idem negotium exsequendum, quosdam ex monachis Cantuariensis ad nostram presentiam personaliter evocemus, volentes, quantum cum Deo possumus, vestro juri et honori deferre, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus procuratores idoneos infra terminum illis praefixum ad sedem curetis apostolicam destinare, ne procuratorum defectum, vel vobis, vel Cantuariensi Ecclesiae, dispendium generetur. Alioquin, cum nolimus diutius, sicut nec velle debemus, Cantuariensem Ecclesiam, in dispendium rerum, et periculum animarum, carere patore, nos, ad provisionem ipsius auctore Domino, procedemus.

Datum Laterani, III Kalendas Aprilis, anno nono.

XXXVI.

.... REGI ANGLORUM.

Super eodem.

(Laterani, III Kal. Aprilis.)

Qualiter et quantum a nobis in negotio Cantuariensis Ecclesiae sit processum, ex litteris quas priori et conventui destinamus regalis prudentia plene poterit edoceri. Cum autem, propter idem negotium exsequendum, quosdam ex monachis Cantuariensis ad nostram presentiam personaliter evocemus, volentes, quantum cum Deo possumus, tuo juri et honori deferre, praesentibus tibi litteris intimamus ut procuratorem idoneum infra terminum illis praefixum ad sedem apostolicam satgas destinare, ne, propter procuratoris defectum, vel regiae celsitudini, vel Cantuariensis Ecclesiae, dispendium generetur.

Datum Laterani, III Kalendas Aprilis, anno nono.

XXXVII.

.... EPISCOPO ROFFENSI (172), ET . . . ABBATI SANCTI AUGUSTINI CANTUARIENSIS.

Super eodem.

(Laterani, III Kal. Aprilis.)

Qualiter et quantum a nobis in negotio Cantuariensis Ecclesiae sit processum, ex litteris, quas... priori et conventui destinamus, discretio vestra plene poterit edoceri. Cum autem, propter idem negotium exsequendum, quosdam ex monachis Cantuariensis ad nostram presentiam personaliter evocemus, ut super his nobis veritas plenius elucescat, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ad Cantuariensem Ecclesiam personaliter accedentes, inquiratis a ceteris sub jurisjurandi religione plenissime veritatem, eamque nobis infra

A terminum illis praefixum fidei relatione rescribere procuretis.

Datum Laterani, III Kalendas Aprilis, anno nono.

XXXVIII.

.... SCHOLASTICO HILDESEMENSI, ET CUSTODI, ET SCHOLASTICO MINDEN-IBUS.

Quod cognoscant certo modo de electione abbatus Herisiensis (172).

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Dilecta in Christo filia, R. custos Herisiensis Ecclesiae, olim apostolicam sedem accedens, et asserens se in abbatissam electam, proposuit, quod, Herisiensis Ecclesiae abbatissa defuncta, sorores et canonici ejusdem ecclesiae, ad monitionem diocesani episcopi, qui ad defunctae venerant sepulturam, pro electione facienda in simul considererunt.... scholastico Padeburnensi vocato, ut vota examinaret eorum. Cumque in unius electione dissenserint octo (173) sorores, de decem et septem, quae presentes erant tunc temporis, et omnes canonici qui quatuordecim erant ipsam elegere custodem, advocate, ministerialibus, et toto populo favorem suum praebentibus et assensum. Econtra vero.... prepositissam in abbatissam septem de sororibus nominarunt. Ultraque igitur a parte sua episcopo presentata pro consecrationis munere obtinendo, episcopus partes commonuit ut ad pacem intenderent, et essent super electione concordes, eisque spatium quinque dierum super hoc deliberandi concessit; sexto autem die, cum concordare non possent, partibus injunxit episcopus, ut post alias quinque dies exhibitur super his electionibus rationes se Padeburnensi capitulo præsentarent. Ipsa ergo custode atque prepositissa cum electoribus suis in Padeburnensi capitulo constitutis, prepositissa et septem electrices ejusdem, G. moniale, quae de quodam nigro monasterio fuit, et in abbatissam cuiusdam ecclesiae confirmata, et etiam benedicta, præsentavere tunc primum episcopo se illam elegisse dicentes. Unde, parte altera nimium stupefacta, cum, nescientibus illis, nec etiam requisitis, mutassent, illa quae fecerant, ipsa custos ad preponendam causam suam et etiam defendendam, secundo et tertio ab ipso capitulo concedi sibi petiti advocatum, quem non potuit obtinere. Adversae siquidem parti fuerunt plures advocati concessi, tuncque prepositissa est manifeste confessa quod electioni sua renuntiatal omnino, et in ipsam G. moniale cum septem electribus unanimi conenserat voluntate. Quo custos auditio, et cognito quod episcopus et multi de capitulo, cum essent coneanguinei monialis ejusdem, ad promotionem ejus vellent judicium declinare, postquam super jure Herisiensi, ac sua sibi justitia conservanda, fuit aliquandiu allegatum, ne super electione sua prejudicium pateretur, vocem ad nos appellationis emisit; sed, episcopus, appellata-

D

plures advocati concessi, tuncque prepositissa est manifeste confessa quod electioni sua renuntiatal omnino, et in ipsam G. moniale cum septem electribus unanimi conenserat voluntate. Quo custos auditio, et cognito quod episcopus et multi de capitulo, cum essent coneanguinei monialis ejusdem, ad promotionem ejus vellent judicium declinare, postquam super jure Herisiensi, ac sua sibi justitia conservanda, fuit aliquandiu allegatum, ne super electione sua prejudicium pateretur, vocem ad nos appellationis emisit; sed, episcopus, appellata-

tioni non deferens, pro jam dicta moniali, consanguinea sua, sententiam promulgavit; et eam fecit in abbatiæ possessionem induci. Volpertus autem, clericus, qui venerat partis procurator adversæ, proposuit quod, cum prædicta G. monialis a majori, quoniam ab undecim et seniori parte capituli, scilicet præpositissa, scholastica et decana, et aliis quibusdam sororibus, cassatis tamen prius a jam dicto episcopo duabus frivolis nominationibus, bono zelo fuisse in Herisiensem abbatissam electa et confirmata per ipsum episcopum, memorata custos, eam super hoc molestare præsumens, in eadem ecclesia se volebat intrudere per potentiam laicalem. Ideoque procurator ipse pro eadem petiit moniali, ut confirmationem de ipsa factam observari firmiter faceremus, nocere illi asserens non debere, quod nigra fuerit monialis, et aliæ videlicet Herisienses sorores utantur canonicalibus indumentis, et quod confirmata sit et benedicta alibi abbatissa, cum sit de illius consuetudine regionis, quod nigra moniales assumantur ad hujusmodi abbatias, et quandoque contingat ut canonica mulier nigrarum monialium teneat abbatiam, asserens hoc etiam a bonæ memorie C. papa, prædecessore nostro, sibi fuisse concessum, ut ad abbatiam aliam posset assumi. Custos autem replicabat econtra, quod eadem monialis non debebat assumi, nec poterat ad ipsarum regimen abbatiæ, cum non esset soror ecclesiæ, sed de quodam monasterio nigro venisset, et in abbatisam honorabilioris ecclesiæ confirmata esset et benedicta, a cuius regimine non sine culpa erdebatur expulsa, et consecrationem, quam a prædecessore nostro se dicebat habere, ostendere non valebat. Unde petebat instanter, ut quod erat factum de ipsa, irritum faceremus haberi, præsertim cum in litteris jam dicti episcopi, quasidem procurator in suæ partis defensionem habeat, contineatur expresse ipsum episcopum ad confirmationem electionis illius, post appellationem ad nos interpositam, processisse, ac eadem appellatione legitima videretur, cum consanguinitas, qua per litteras suas idem episcopus ipsam monialem contingere perhibebat, manifestam indicarit suspicionem in eum, præter hoc quod, quandocunque a diœcesano suo gravaretur in aliquo, sibi appellare licet. Nos autem, his et aliis diligenter auditis, quæ tam a procuratore jam dicto fuere proposita, quam custode Heterwardensi, et . . . Hegensi abbatis, et . . . præposito Gusmariensi, mandavimus ut, quidquid factum erat super monialis electione jam dictæ, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante, denuntiarent irritum et inane, et super ipsius electione custodis veritate diligentius inquisita, si electionem ipsius invenirent canonicam, et personam idoneam, eam auctoritate apostolica confirmarent; contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Verum, cum ipsa custos mandatum hujusmodi judicibus præsentaret, quod de præ-

A dicta G. moniali factum fuerat, auctoritate nostra denuntiarunt irritum et inane; et, cum ipsa nollet dimittere abbatiam, ipsi eam excommunicationis sententiæ subjicerunt, et mandarunt eam arctius evitari. Ea vero, cum electricibus suis, post aliquot dies super electione sua per nuntium appellavit; sed ipsi judices, appellationi nullatenus deferentes præsertim, cum ejusselectio de nostro expresso mandato fuerit irritata, et appellatio esset in litteris nostris inhibita, citato Herisiensi conventu, de ipsius electione custodis, prout eis injunctum fuerat, inquirere voluerunt. Cumque ipsius electionem invenirent esse canonicam idoneamque personam, habitu prudentium virorum consilio, electionem confirmantes ipsius, abbatiam Herisiensem eidem auctoritate nostra per definitivam sententiam adjudicare curarunt. Et, licet diœcesanus episcopus appellari, et inhibuerit Herisiensi conventui, ne ipsi tanquam abbatissæ præsumeret obedire, ipsi tamen eam cum omni mansuetudine induxerunt in corporalem abbatæ possessionem ejusdem, a qua per fratrem monialis prædictæ, et fautores ejus, per violentiam est ejecta, et, præter multa mala, quæ sunt ibi acta per illos, ipsum R. coegerunt juramento firmare, ut usque ad festum beati Martini proximo præteritum, Herisiensem Ecclesiam non intraret, nec etiam domo simplici, vel, quod ibi habebat, stipendio uteretur. Tandem vero, cum ipsa R. super his et aliis affligeretur diutius, ad nostram duxit præsentiam recurrentem, eadem G. moniali similiter veniente. Cumque super his prædicta R. proposuerit quæstionem et postulaverit confirmare judicum processum ipsorum; et ut satisficeret ei de damnis et injuriis irrogatis, prædicta G. poposuit ex adverso, quod, cum electa fuerit in Herisiensis Ecclesiæ abbatissam a majori et seniori parte conventus, et ejus electio a diœcesano fuerit confirmata, ipsa custos ad abbatem Conradesburg. et conjudices ejus litteras impetravit. Cumque ipsa G. ad eorum præsentiam citata, veniret, et ostenderet se spoliatam fuisse ipsius occasione custodis, ab ipsis judicibus reportavit sententiam, se illi nullatenus respondere teneri, nisi esset primitus restituta. Ipsa vero custos, ab ipsa sententia vocem, ad nos appellationis emittens, appellationem suam est personaliter prosecuta. Cumque ipsa G. ad hoc tantum procuratorem transmisserit, ut eadem confirmaretur sententia, procurator ipsius, mandati fines excedens, passus est obtinere custodem quod voluit contra ipsam et ad supradictos Judices, quorum unus excommunicationis subjacebat sententiæ, litteras deportavit, prout, in litteris venerabilis fratris nostri . . . Maguntini archiepiscopi, nobis exhibitis continetur, cum quo alter eorum, tertio absente, in omnibus inordinato processit, et, licet ipsa, et capitulum Herisiensis Ecclesiæ, a loco suspecto et aliis gravaminibus appellaverint, ipsi tamen, nihilominus procedentes, eamdem custodem per Albertum, familiarem ipsius, qui, sicut in eisdem litteris memorati archiepiscopi

continetur, excommunicationis erat vinculo innodatus, et B. Plebanum, in corpoream fecerunt possessionem induci. Ad probandum vero, quod jam dictus procurator tale mandatum receperit, ut videlicet appellationem interpositam prosequeretur, testes coram auditore sibi dato produxit, sed contra responsum est, quod, et si testes illi tale mandatum probaverint, per hoc tamen nullatenus est probatum, quin aliud recipisset, et ideo, cum pro sententia presumatur, quod omnia fuerint rite acta, praesertim quæ oum tanta maturitate consiliis a summo fuit pontifice promulgata, manifeste colligitur, quod super principali negotio mandatum receperit generale, sicut eadem custos ad id plenius comprobandum per unum testem ostendit. Vos igitur, his et aliis diligentius intellectis, quæ fuerunt ab utraque parte proposita, praedictam G. monialem, justitia exigente, ab administratione ipsius abbatis sententialiter duximus removendam, discretionis vestrum per apostolica scripta precepiente mandantes, quatenus, ad ipsam ecclesiam personaliter accedentes, abbatis administrationem ejusdem alii personæ idoneæ committatis, cui ad opus ejusdem abbatis fiat hinc inde resignatio subtractorum. Vos autem, interim cognoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est a delegatis judicibus super electione custodis, ut eam, sicut de jure fuerit faciendum, confirmare vel infirmare curetis; ita, quod si pro eo quod unus ex delegatis judicibus, qui eamdem sententiam protulerunt, excommunicationis esset vinculo publicæ innodatus, quando sententia lata fuit sicut per metropolitani litteras perhibetur, aut ex alia justa causa, eamdem sententiam constituerit infirmam, ipsa cassata, de ipsius electione custodis iterum cognoscatis; et, audientes quæ tam in factum quam in personam proposita fuerint et ostensa eam, si fuerit inventa canonica, confirmetis. Alioquin, ea penitus infirmata, detis sororibus facultatem liberam eligendi, et, quam in abbatissam sibi duixerint regulariter eligendam, ejus electionem, sublato appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis, et praedictæ custodi de bonis Ecclesiæ faciat in expensis legitimis provideri, contradictores, si qui fuerint vel rebelles, ut a sua temeritate desistant, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogentes. Testes autem, si qui fuerint nominati, etc. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus, etc. Quod si non omnes, etc. His, etc,

Datum Laterani, iv Kalendas Aprilis, anno nono

XXXIX.

P. EPISCOPO PORTUENSI (174).

Datur facultas testandi.

(Apud S. Petrum, ii Nonas Aprilis.)

Cum provide deliberatione disponas de rebus tuis

(174) Vide epistolam libri quinti 69, not.

(175) Vide epistolam libri quinti 98.

(176) Jobertus, vel Josbertus, vel Jebertus, decanus S. Germani Autissiodorensis, Parisiensis, notus est instrumentis ab anno 1204, usque ad

A condere testamentum, a nobis humiliter postulasti, ut super hoc tibi licentiam concedere dignaremur. Nos igitur, tuo salubri proposito benignum imperitentes assensum, presentium tibi auctoritate concedimus, ut de rebus tuis liberam secundum Deum facultatem habeas disponendi.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Non. Aprilis, anno nono.

XL.

..... ARCHIDIACONO... CANCELLARIO (175), ET... DECANO SANCTI GERMANI AUTISSIODORENSIS (176), PARISIENSIBUS.

Ut ea quæ sententialiter definita fuerant in causa inter Gualterium de Picerel, pro se ipso, et Hugonem de Feverniano, pro decano de Alveoli, super ecclesia de Beavilla, faciant observari.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Aprilis.)

Cum dilecti filii, magister Gualterius de Picerel, pro se ipso, et magister Hugo de Feverniano, pro... decano de Alveoli, super ecclesia de Beavilla invicem litigarent, dilectum filium nostrum, G. Sanctæ Mariæ in Porticudiaconum cardinalem (177), utrique concessimus auditorem, in cuius presentia idem magister proponendo monstravit, quod, cum olim venerabilis frater noster... Hostiensis episcopus (178), legationis officio fungeretur in partibus Gallicanis, et Guillelmum de Montibus insignisset charactere clericali, dilecto filio... archidiacono Carnotensi, mandavit ut Ecclesiam quam in archidiaconatu suo primo vacare contigeret donationi suæ reservare curaret, inhibens ne alicui conferret eamdem, in qua disposuerat eidem Guillelmo nullum habenti beneficium providere. Processu denique temporis, cum in morte O. quandam decani de Alveoli, ecclesia de Beavilla vacasset, idem archidiaconus contra mandatum ejusdem legati tam ipsam, quam decanatum G. fratri suo concessit, qui aliam Ecclesiam in eadem diœcesi noscebatur habere. Quod cum ad praedicti legati notitiam pervenisset, eos ad suam presentiam convocavit, et de prudentium consilio archidiaconi facto cassato, antedictam ecclesiam sic vacantem canonice prefato Guillelmo concessit, sicut in ipsius authenticò continetur. In quo postmodum tam venerabilis frater noster.... episcopus (179), quam dictus archidiaconus Carnotenses, qui patronus erat Ecclesie, præbuerunt assensum, quemadmodum litteræ testantur ipsorum, et sic memoratus Guillelmus ecclesiam ipsam per quatuor fere annos et ultra tenuit, et a decano qui hoc sciebat pariter et videbat nequaquam fuit tractus in causam. Vacante vero quadam præbenda in ecclesia Sancti Mauricii Carnotensis, quæ ipsum magistrum G. contingebat de jure, prænominatus episcopus pia providentia, seu provida pietate, considerans

annum 1207. *Gall. Christ. nov. tom., VII, col. 256.*

(177) Vide epistolam libri octavi 29, not.

(178) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(179) Vide epistolam libri tertii 14, not.

quod præbenda ipsa, cui cura nun erant animarum annexa magis sæpe dicto Guillelmo congrueret, quam eadem ecclesia de Beavilla, quæ pastore assiduo indigebat, ecclesiam ipsam vacantem eidem magistro ad præsentationem dicti archidiaconi nullo contradicente concessit, et præbendam illam præfato clero assignavit. Unde ipse magister bimiliter supplicabat eamdem sibi ecclesiam confirmari, utpote quam canonice sine contradictione, ac etiam ad præsentationem veri patroni se dicebat adeptum, et adversario suo imponi perpetuum silentium super ea. Quod utique dicti decani procurator inficiatus, adjecit quod, cum in obitu C. quondam decani de Alveoli, de Franconville et de Beavilla ecclesiæ vacavissent... Carnotensis archidiaconus, ad quem illarum donatio pertinebat, G. fratri suo ecclesiam de Beavilla concessit, ac eum de mandato dicecessani episcopi de ipsa corporaliter investivit, sicut in litteris tam episcopi, quam etiam archidiaconi continetur. Post hæc autem, Guillelmus de Montibus litteras supradicti legati eidem archidiacono præsentavit, in quibus continebatur, eumdem legatum sibi retinuisse donationem unius ecclesiæ, quam primo contingere in archidiaconatu Carnotensi vacare; et per hoc idem Guillelmus petebat ut vel alteram illarum ecclesiarum sibi conferret, vel donationi legati reservaret eamdem; qui respondit quod neutrum implere poterat, eo quod utramque jam aliis assignarat. Ipse vero Guillelmus, iterato ad eumdem legatum accedens, et falso sugerens ecclesiam de Beavilla vacare, obtinuit apud ipsum quod dictam ecclesiam de facto sibi concessit, et mandavit ut institueretur in ea. Quod compriens idem G. ne quis eum in possessione sua turbaret, sedem apostolicam appellavit, et, personaliter ad apostolicam sedem veniens, causam ipsam obtinuit judicibus delegari, quo postmodum ad propria revertente, præfatus Guillelmus, de justitia sua diffidens juri, si quod per eumdem legatum in jam dicta ecclesia fuerat consecutus, in manu renuntiavit dicti episcopi Carnotensis, et hoc facto, prænomiatus archidiaconus magistrum G. de Picerel eidem episcopo præsentavit, ipsumque, in præjudicium præfati G. absentis, de præscripta fecit ecclesia investiri. Quod intelligens idem G. in sui juris defensionem se pariter et ecclesiam ipsam apostolicas sedis protectioni supposuit, et, a possessione se dejici non permittens, ad nostram audientiam appellavit; adjiciens ut in statu illo, in quo tunc erant, omnia permanerent, et specialiter hac de causa, quia videlicet dictus archidiaconus, de mandato episcopi Carnotensis, jam dictum magistrum in corporalem possessionem ecclesiæ memoratae volebat inducere, ad metropolitani audientiam appellavit; sed idem archidiaconus nihilominus, post præellationem hujusmodi, magistrum ipsum in possessionem ipsius ecclesiæ inducere attentavit.

A Unde, oum ad querelam ipsius G. venerabili fratri nostro.... Senonensi archiepiscopo (180).... subdecano, et.... cantori Carnotensibus, causam commisisset eamdem, prædictus magister citatus abeis, et in eorum præsentia constitutus noluit respondere; sed, statim appellationem ad sedem apostolicam interponens, contumaciter recessit ab eis. Illi vero, nihilominus procedentes, testes contra ipsum legitimos receperunt, per quos fuit evidenter ostensus quod, post appellationem ad Senonensem curiam interpositam, idem magister fuit in corporalem ejusdem ecclesiæ possessionem inductus, sicut in eorumdem judicum litteris legebatur; et sic sæpe fatus magister, custode suo ab ecclesia ipsa depulso, ea fuit rationabiliter spoliatus, qua tandem fuit alterius curæ commissa, qui, non auctoritate dicti magistri, sed nomine memorati decani, celebrabat in ipsa, recipiebatque obventiones ejusdem. Unde, quoniam idem G. taliter se dicebat illam ecclesiam assecutum, petebat scribi judicibus, qui eum a prædicti magistri molestatione indebita tuerentur. Econtra vero dictus magister replicavit in illum, dicens penitus falsum esse quod decanus, ad præsentationem veri patroni, et de mandato episcopi de ipsa fuerit ecclesia investitus, præsertim, cum episcopus in suis litteris fateretur eumdem decanum, nec de cura illius ecclesiæ, nec de ipsa fuisse penitus investitum. Quod autem præfatum Guillelmum, de redditu decani limentem, abrenuntiasse juri suo in manu Carnotensis episcopi pars adversa dicebat, idem magister prorsus esse mendacium astruebat, cum, post redditum ejus, per tres annos et amplius, ipso vidente ac sciente, illam ecclesiam possederit absque lite. Illud vero magister ipse noluit diffiteri, qui, videlicet adversarius, ad Senonensem curiam appellasset, ipso quidem magistro sedem apostolicam provocante, ac inhibente, ne decanus ipsum superjures eo præsumoret molestare. At ipse, nihilominus ad metropolitanum accedens, memoratum fecit citari magistrum, qui, coram eo statuta die comparrens, litem noluit contestari, sed appellatione innovata, recessit. Archiepiscopus vero, nihilominus causam, sicut etiam adversarius fatebatur, post appellationem, judicibus delegavit; unde, dicebat idem magister, quod, tam per allegationes suas, quam etiam per ea quæ proposuerat pars adversa, constabat ipsum fuisse, post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, spoliatum. Ad illud autem, quod adversarius proponebat, post appellationem deoani ad Senonensem archiepiscopum interpositam, idem magister fuerat in ejusdem ecclesiæ possessionem inductus; dicebat idem magister quod, si decanus appellaverat, ne archidiaconus commissam sibi executiæ impleret, hujusmodi appellationi nulla erat, eum ab executore non fuerit appellandum, ubi mandati fines excedere non tentabat. Adjecit insuper quod,

(180) Vide epistolam libri tertii 45, not.

cum idem decanus nullum in ecclesia jus haberet, sui non intererat appellare, sed, si appellare aliquatenus potuisse, quia idem magister appellationem, quam ille ad metropolitanum interposuerat appellationis ad sedem apostolicam interpositae permit objectu, medio tempore non debuit spoliari. Econtra, procurator decani respondit quod, etsi dictus legatus donationi suæ reservari mandaverit primo in archidiaconatu Carnotensi ecclesiam vacaturam, circa predictam tamen ecclesiam facere hoo de jure non potuit, quis talis potestas sibi minime competit, cum presentatio clerici ad illam ecclesiam, non tanquam clericu, sed quasi laico, ratione patronatus, non jure archidiaconatus, eidem archidiacono pertineret; unde, cum inhibitionem ipsius in hoc idem archidiaconus custodire minime teneretur, alium quidem ad eamdem ecclesiam de jure potuit presentare, ac presentatio ejus debet, ex quo de persona idonea facta est, firma censeri. Sed ad hoc præfatus magister insistendo respondit quoniam, etsi verum existeret, quod tamen est falsum omnino, jus videlicet presentandi clericum ad ipsam ecclesiam, non archidiaconalis officii sed temporalis dominii ratione, ad memoratum archidiaconum pertinere, nec in hac parte valuisse prohibitionem legati, tanquam qui non poterat id laico prohibere patrono; ex alia tamen causa, presentationem archidiaconi factam de predicto decano asservit esse irritam et inanem, quia quando præsentavit cumdem, jam erat longe ante suspensus per dilectum filium, P. tituli Sancti Marcelli presbyterum, tum Sanctæ Mariæ in via lata diaconum, cardinalem (181), apostolicæ sedis legatum, et duravit illa suspensio usque post redditum præfati episcopi Hostiensis, ad cuius interventum idem archidiaconus, in nostra præsentia constitutus, meruit vinculo suspensionis absolvit, sicut per ejusdem episcopi litteras comprobatur. Procurator vero decani subjunxit e contra quod, etsi archidiaconus suspensionis vinculo teneretur, poterat tamen ei, tanquam laico, donatio ipsius ecclesiae jure competere patronatus, quo nec per prohibitionem, nec per suspensionem legati potuisse aliqua ratione privari, præsertim cum archidiaconale tantum officium sibi fuerit interdictum. Nos igitur, his et aliis quæ coram eodem auditore fuere proposita, nobisque relata fideliter per eumdem, diligentius intellectis, attendentes quod, etsi præfatus archidiaconus memoratum decanum, tanquam laicus, ad illam ecclesiam presentasset, quia tamen ipse decanus per diœcesanum episcopum admissus non fuit, sed alias, ab eodem archidiacono postmodum præsentatus, a diœcesano sicut episcopo institutus, juxta statutum bonæ memorie Alexandri papæ, prædecessoris nostri, non primus, sed secundus jus est in Ecclesia consecutus eadem; et, si memoria-

A tus archidiaconus, tanquam clericus, præfatum præsentavit decanum, quoniam in eo, tanquam clericus, faciebat, suberat jurisdictioni legati, unde, postquam idem legatus donationem illius ecclesiae sibi decreverat reservandam, ad eam, tanquam clericus, non potuit quempiam præsentare, præsentationem factam de predicto decano ad ecclesiam sæpedictam irritam fuisse decrevimus, et, ea penitus non obstante, concessionem ejusdem ecclesiae, factam magistro Gualterio, pronuntiavimus canonicam extitisse, cassantes nihilominus quod per delegatos a supra dicto Senonensi archiepiscopo, post appellationem ad nos legitime interpositam, exstitit attentatum, et adjudicantes eidem magistro præfatum ecclesiam, cum fructibus medio tempore perceptis, plene ac pacifice possidendum, predicto decano super hoc perpetuum silentium imponendo. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ea, que a nobis sunt sententialiter definita, faciat per distinctionem ecclesiasticam, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, firmiter observari; contradictores, si quos inveneritis, aut rebelles, cessante appellatione, distinctione simili compescentes. Quod si non omnes, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ix Kalendas Aprilis, anno nono.

XLI (182).

...VERCELLensi EPISCOPO... ABBATI DE TILIETO, ET
PRESBYTERO ALBERTO MANTUANO.

C Qualiter et quando prælatus debeat procedere ad puniendos excessus subditorum.

XLII.

...HALBERSTADENSI EPISCOPO (183).

Consultanti respondet quod monachus movens campanam qua corruente interfactus est puer, possit in monasterio ad altiores ordines promoveri.

(Apud S. Petrum, Nonis Aprilis).

D Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus quod quidam monachus, puerum diœceseos, ad deponendam de campanili campanam subserviens, quia lignum casu corruit, ipso movente, in ecclesia sub campanili quemdam oppressit puerulum et occidit. Unde a nobis humiliter postulabas quid tibi esset super hoc faciendum, petens ut cum ipso misericorditer dispensesetur. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si monachus ipse rem necessariam agebat et utilem, et in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum movisse dignoscitur, satis poterit, præsertim in monasterio, ad altiores ordines promoveri.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Aprilis, anno nono.

ad quam lectorem remandamus.

(183) Vide epistolam libri octavi 108, not.

(181) Vide epistolam libri tertii 20, not.

(182) Eadem penitus ac epistola libri octavi 200,

XLIII (184).

....EPISCOPO FLORENTINO (185).

Quod non eximuntur ab obedientia sua subdiaconi Ecclesiae Romanæ qui assecuti sunt beneficium propter quod debeant sibi obedientiam.

(Apud S. Petrum, vi Idus Aprilis.)

[Per tuas nobis litteras (186) intimasti quod, cum aliqui Romanæ Ecclesiae subdiaconi prælaciones in tua diæcesi assequuntur, pro quibus tibi tenentur obedientiam exhibere, si quando, exigente justitia, te contigerit exercere in ipsos ecclesiasticam disciplinam, illi, subdiaconatus privilegium allegantes, ea se asserunt non teneri, ac si per hujusmodi subdiaconatus officium ab obedientia, qua tibi tenentur, ratione obtenti benefici sint exempti. Super quo, postulasti per apostolicæ sedis oraculum edoceri, utrum, propter (187) ordinem subdiaconatus officii a pontifice Romano perceptum, hi tales a debita tibi obedientia subtrahantur? Ad quod tibi breviter respondemus quod, etsi decens sit, ut illis specialiter, quantum convenit, a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas apostolica collatione ipsius ordinis honoravit, per eam tamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absolvuntur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Aprilis, anno nono.

A

XLIV (188).

.... ABBATI (189) ET CONVENTUI PULTARIENSIBUS.

Innovatur eis privilegium antiquum.

(Apud S. Petrum, vi Idus Aprilis.)

Cum Christus sit veritas, nos, qui, licet indigni, locum ejus tenemus in terris, veritati debemus testimonium perhibere, cum ipse de se dixisse legatur: *Ego ad hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati (Joan. xviii.).* Ex litteris siquidem dilectorum filiorum, O. (190) Sancti Sequani, A. (191) Flavinianensis, et H. (192) Castellionis abbatum, et G. Decani Castellionis, accepimus evidenter, quod ipsi in ecclesia vestra privilegium bonæ memorie Joannis papæ, predecessoris nostri, vetustissimi sigilli roboratum munimine invenerint, et illud inspicientes subtiliter, et rescripsi fideliter facientes, rescriptum ipsum, eorumdem sigillis munitum, ad nostram presentiam direxerunt, obnoxie ac humiliter deprecantes ut illud vestram dignaremur ecclesiam, de solita benignitate sedis apostolicae, innovare. Nos igitur, tam vestris quam eorumdem precibus benevolum praestantes assensum, attendentes, quod monasterium ipsum in libro censuali camere nostrae inter cætera monasteri libera et exempta dignoscitur adnotatum, et quod etiam nobis et successoribus nostris in una libra argenti annis singulis teneatur, transcriptum privilegi supra dicti, quod monasterii vestri continet libertatem, ne super hoc possit veritas deperire, ad veritatis notitiam plenioram, de verbo ad verbum

(184) Epistola hæc reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. I, tit. 33, *De majoritate et obedientia*, cap. 7.

(185) Vide epistolam libri octavi 156, not.

(186) Quæ sequuntur, italicico charactere distincta, in Decretalibus desunt, verum leguntur apud Pith. in add.

(187) In Decretal., quis per mox subdiaconatus legit pro subd. off.; infra om. verba cursivo charactere distincta.

(188) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(189) « XVIII. Rainaudus II, (Pultariarum abbas) anno 1203, dicitur frater Petride Raveriis in charta Ungiaci, Reperitur anno 1204, in instrumento Alba-ripæ; et 1199, 1206 ac 1213, in tabulis Claretianis, atque insuper in variis chartis annorum 1216 et 1220. Eiusdem meminit Necrologium 28 Octob. ipsumque esse conjicimus R. abbatem, qui jam ab anno 1197 concessit fratribus Alba-ripæ tenetur (la tenure) Viardi filii Varini de Vaure. » *Gall. Christ. nov.* tom. IV, col. 726.

(190) Olivarius abbas S. Sequani reperitur in Instrumentis ab anno saltem 1205, usque ad annum saltem 1226. Sepultus fuerat in ecclesia S. Sequani juxta gradus altaris. S. Andreae et S. Theobaldi (ex lab. monast. pag. 63), cuius tumulus a terra elevatus extabat adhuc an. 1638. Vid. *Gall. Christ. nov.* tom. IV, col. 698.

(191) A Flaviniacensis. Conferenda hic omnino videntur, ea quæ in Gallia Christiana nova, tom. IV, col. 461 et 462, referuntur, de G. seu Gilberto, et Herveo, al. Arveo, monasterii Flaviniacensis abbatibus.

« XI.. G. antea canonicus regularis, tunc antem Virziliacensis Hostalarius, a novem tantum monachis electus, contra viginti duos, qui alium eleger-

Crant, nibilominus a Coelestino III confirmatur, et, ab episcopo benedictus, in possessionem inducitur; atque revera se gessit pro abbatte usque ad primum saltem pontificatus Innocentii III annum, quo inter ipsum et episcopum Eduensem initam compositionem idem sumus pontifex approbavit, ut liquet ex ipsius Epist. 188, tom. I, pag. 403. Porro, is esse videtur Gilbertus ab Innocentio III postea depositus, quod ejus essent ad damnationem opera manifesta, epit. 90, t. II, p. 50, inscripta episc. Autissiodor. et Trecensi, atque abbatii S. Benigni.

« XLI. Herveus II, vel Arveus, Gilonem de Sinemuro suum procuratorem constituit an. 1214, pro componenda discordia inter ipsum Herveum, et abbatem de Alba-ripa, super pasturis de Chambain. Quo etiam anno, mense Febr. pasciscitur cum Odone duce, ex camera comput. Divion. arcula de donis et donationibus. Idem memoratur in Charta Pontiniaci an. 1212; et in tabulis Ungiaci, 1193, 1221, 1223 et 1228. Fortasse vero is est Herveus, cuius meminit Necrologium Benignianum Kalendis Augusti. Imo is esse videtur A. hoc est Arveus, Ramaldi consanguineus, prior de Sinemuro, et monachus Flaviniacensis, qui, electus a viginti duobus monachis, nibiloque minus a Coelestino rejectus demum ad Innocentii III judicium recurrit, in quo quidem viciisse comprobatur, tum ex dictis superioris, tum ex tempore quo superstes abbatem egit. »

(192) « IX Hugo I (Castellionis abbas) reperitur annis 1203 et 1211 in tabulis Claretianis; 1216 et 1219 in chartis Vallis-caulium; 1218 in charta Quinciaci; 1219 in tabulis abbatarum de Moris et Alba-ripæ; et 1222, mense Jan. in charta Castellionis. Moritur xi Kal. Junii. » *Gall. Christ. nov.* tom. IV, col. 773.

hunc paginæ duximus subscribendum. (193) « Joannes episcopus (194), servus servorum Dei, venerabilis religiosoque abbati (195), qui divino nutu divinaque providentia in monasterio fuerit constitutus, quod a vobis, Gerardo scilicet, clarissimo filio nostro, comiteque illustri (196), nobilissima quæ filia Berta, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et veneratione beatissimorum apostolorum Petri et Pauli, super anueniæ præterfluentis Sequanæ, in agro respiente ad villam, quam ex antiquo Pultarias nominant, in pago Laticensi, in finibus Burgundiae (197) ab initio constructum est, opibusque ditatum, ejusque successoribus in perpetuum, de quo monasterio, cum omnibus jure ad se pertinentibus, pro remedio ac futura retributione animarum vestrarum, hanc sanctam Romanam hæredem fecistis Ecclesiam, illudque per donationis paginam beatissimo Petro, apostolorum principi, contulistiſ (198). Quando ad ea, quæ pontificum sunt monitis provocanda, catholicon corda ita ardentis desiderio, divina præveniente clementia, succenduntur, ut ab eis ultra poscantur tanto alacri et læto animo sunt concedenda, quanto ea ipsa, quæ cupiunt, si nollent facere, peti debeant. Proinde, juxta vestram petitionem, monasterio, in honore Domini nostri Jesu Christi, et beatissimorum apostolorum Petri et Pauli, quod in parochia urbis Lingonice, in loco et regno prænominato a vobis religiosa devotione fundatum est bujusmodi privilegia præsentis nostræ apostolicæ auctoritatis decreto indulgentes concedimus, confirmamus atque statuimus ut nulli regum, nulli antistitum, nulli quacunque prædictorum dignitate, vel cuiquam alio, de his quæ eidem monasterio a vobis nobilissimis filiis nostris, jam donata sunt, vel in futuro a vobis, vel quibuslibet aliis, de proprio fuerint jure col-

(193) Epistola hæc seu potius privilegium, non reperitur inter epistolas Joannis PP. VIII, jam vulgaratas. (Vide *Epistol. suum. Pontific.* tom. III.) Sed conferenda omnino cum aliis ejusdem pontificis epistolis, ad idem monasterium Pultariense spectantibus, ibid. nec non tom. IX *Rer. Gallic. et Franc. script.* pag. 185, et alibi.

(194) « Joannes VIII, Gundii filius, Romanus, S. R. E. diaconus cardinalis, imperatoribus Ludovico II Juniore, Carolo II Calvo, Ludovico III Balbo, et Carolo III Crasso, Augustis, sedit annos x, dies 41; creatus et consecratus xix Kal. Januarii, anni 872 D (id est, juxta nostrum computandi morem, 873, ut ex chronologicis hujuscemodi diplomatis notis mox patchit). Romani, Adriano PP. II mortuo, quærentes illi successorem, concordibus animis et vocibus in Joannem conveniunt, et, more Romano, ex diacono bonum episcopum faciunt. » *Ciacon.*, tom. I, col. 659.

(195) « Saro, al. Hairo, Pultariensi Monasterio primus abbas præfuisse videtur, uti colligitur ex chronicis S. Benigni, *Spieil.*, tom. II, pag. 377. Cujus monasterii et ipse rector fuit aliquandiu sub Berthilone chorepiscopo et abbatte. Jacet in Pultariensi cœnobio. » *Gall. Christ. nov.* tom. IV, col. 724.

(196) « Gerardus de Rossilione, provincie comes, vixit temporibus Caroli Magni, Ludovici Pli et Caroli Calvi, quorum scilicet beneficiis auctum se glo-

« lata, sub cuiuslibet cause occasionisve specie, minuere vel auferre, et sive suis usibus applicare, vel aliis, quasi piis causis, pro sue avaritiæ excusatione, liceat quoque modo concedere, sed cuncta quæ ibi oblata sunt, vel offerri contigerit, tam a vobis quam ab eis qui in eodem loco in officio abbatis, vel conversatione religiosa, succrescent, seu qui pro animæ sue remedium ibidem oblationes suas obtulerint, a præsenti tempore illibata et sine inquietudine volumus, et apostolica auctoritate præcipimus possideri, eorum tamen usibus, pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt, fueritque modis omnibus profutura; ea conditione, ut nullus successorum nostrorum in hac sancta sede, cui, auctore Domino, deservimus, nunquam, vel usquam, quidam de eisdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, ac sub censu concedere, vel retinere per futura tempora patiatur, sed censum tantummodo in testamento traditionis vestre quo ex eodem monasterium hæredem hanc sanctam fecistis matrem Ecclesiam, singularum videlicet librarium argenti, annis singulis, successores nostri accipientes, piam paternitatis suffragium eidem monasterio, abbatis ac monachis sub Regula Sancti Patris Benedicti ibidem degentibus, sollicitudine pastorali vigilanter contra omnes infestantes impendere studeant. Item constituimus ut, obeunte abbate præsenti monasterii, non aliis ibi quacunque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem consenserunt monachorum, secundum timorem Dei et institutionem Regule Sancti Benedicti, elegerit, et hujus apostolicæ sedis pontifex providerit ordinandum, aut suggestione monachorum consenserit ordinatum. Hoc quoque capitulo præsenti subjugimus ut locum avaritiæ secludamus, nullum de regibus, nullum de sacerdotibus, vel riatur in suo testamento. (Vide *Spirileg.* tom. II, pag. 487.) Uxorem duxit Bertham, filiam Pipini Aquitanie ducis I, neptemque Ludovici Pli. Una cum conjugi, non procul a suo castro Rossilionis, Benedictini ordinis, cœnobium Pultariense in honorem SS. Apost. Petri et Pauli condidit, ante annum 868; et in eodem sepulti sunt ambo conjuges cum filio suo Theoderico in cunis mortuo, ille iv Nonas Martii, ex Necrologio S. Mariae et S. Lazari Avallenensis, illa vi Id Novembris (an. 874), ex fragmento Necrologii Pultariensis; et hic denique 5 Octobris, ex epitaphio, quod integrum superest tabule marmoreæ insculptum in basilica Pultariensi. »

Hactenus auctores Galliæ Christianæ novæ tom. IV, col. 724, Verum difficultas inest quam mox indicabimus. Vide not. (201).

(197) Locus est in regno Burgundiae, dœiccescos Lingonensis, in pago Laticensi (gallice *Laussois*), ad Sequanam, duabus circiter a Molismo leuis, nec longe a Muscio, sen. Mussiaco, episcoporum Lingonensium castro.

(198) Vide testamentum predicti Gerardi supra laudatum, not. Veteres ejusdem Gerardi tabule, Pultariarum locum et monasterium Nicolao PP. I, et successoribus ejus subjacentis, habentur in *Gallia Christiana* nova tom. IV, append. col. 132, ch. 8, ex chronicis Vezeliacensi, ubi eas integras legere operæ pretium.

« quemcumque fidelium, per se suppositamve per-
 « sonam, decimus expetere, et de ordinatione ejus-
 « dem abbatis, vel clericorum atque presbytero-
 « rum, vel de largitione chrismatis, aut consecra-
 « tione basilicæ, aut de quacunque commoditate
 « spiritualis, aut temporalis obsequii, sive quibus-
 « cunque causis, ad idem monasterium pertinenti-
 « bus, audere in auro, vel alia qualibet specie
 « commodi, vel exenii loco, quidquam accipere,
 « nequa eundem abbatem, ordinationis suæ causa,
 « dare præsumere, ne hac occasione ea, quæ a
 « fidelibus pie loco offeruntur, aut jam oblata sunt,
 « consumantur, neque episcopus civitatis ipsius
 « parochiæ, nisi ab abate ipsius monasterii invi-
 « tatus, ibidem publicas missas agat, neque statio-
 « nes in cœnobio eodem indicat, ne servorum Dei
 « quies quoquo modo populari conventu valeat per-
 « turbari; neque paratas aut mansionaticos exinde
 « præsumat erigere. Susceptionem autem fidelium
 « et religiosorum, ac beneficentiam, quam jubet
 « Apostolus cunctis exhibendam, pro possibilitate
 « loci et facultatum, non modo ibidem gratis fieri
 « delegamus, verum etiam suademus, sed et modus
 « in numero congregationis adeo conservetur, ut
 « nec pluralitas penuriam, nec paucitas inhabitan-
 « tium destitutionem loci indicere valeat. Hæc
 « igitur omnia, quæ hujus præcepti decretique nostri
 « pagina continet, cunctis post vos succendentibus,
 « qui idem monasterium, a vobis constructum, et
 « sanctæ Romanæ Ecclesiæ traditum, sub usu-
 « fructuario retinentis, vel eis, quorum interesse
 « potuerit, in perpetuum servanda decernimus. Si
 « quis vero sacerdotum, judicum, atque sæcula-
 « rium personarum, hanc constitutionis nostræ
 « paginam agnoscens, contra eam venire tentave-
 « rit, potestatis, honorisve sui dignitate, percussus
 « apostolico anathemate, careat, reumque se di-
 « vino judicio existere de perpetrata iniquitate
 « cognoscat, ac, nisi vel ea, quæ ab illo sunt male
 « ablata, restituerit, vel præsumpta corixerit,
 « vel digna paenitentia illicitata acta defleverit, a
 « sacratissimo corpore Dei Domini ac Redemptoris
 « nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in eterno
 « examine districtæ ultiōni subjaceat. Cunctis au-

(190) Indictio duodecima sedente Joanne PP. VIII. coincidit cum anno 879. Vide *l'Art de vérifier les dates, nouv. édit.* tom. I. pag. 18. Vide etiam Pagi *Critica Historicoo-Chronolog.* tom. III, pag. 723.

(200) Walpertus, episcopus Portuensis, exau-
 torato Formoso successit anno 877, eodemque
 anno reperitur subscriptus. UGHELL. *Ital. sacr.*
 tom. I, col. 452. Vide etiam *Oldoinum, ad Ciacon.*
 tom. I, col. 666.

(201) *Sexti.* Ita legi in codice mss. Archivii Va-
 ticanii testatur annotator, in margine apographi
 Conti, ad cuius apographi fidem hanc epistolam ex-
 scribi enarravimus. Legendum quidem videtur octavo
 Dies enim tertius decimus Kal. Octobris, inductione
 duodecima pontificatus Joannis PP. VIII, coincidit
 cum anno octavo pontificatus ejusdem papæ, utpote
 quem mense Decembri inductione quinta electum
 et consecratum fuisse, unanimi voce asserunt chrono-
 logistæ fere omnes. Vide *Baronium, Annal. tom. X,*

A « tem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini
 « nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ
 « actionis recipiant, et apud districtum judicem
 « præmia aeternæ pacis inveniant. Scriptum per
 « manum Georgii, notarii, regionarii et scriniorii
 « sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Septembbris,
 « in inductione duodecima (199) † Bene valete †.

* Datum tertio decimo Kalendas Octobris, per
 « manum Walperti, humillimi episcopi sanctæ
 « Portuensis Ecclesiæ (200), anno, Deo propitio,
 « pontificatus domini nostri Joannis, summi ponti-
 « ficiis et universalis papæ sexti (201), in sacratissi-
 « sima sede beati Petri apostoli, inductione duode-
 « cima †. »

B Volentes igitur monasterium vestrum debita
 libertate gaudere, districtius inhibemus, ne quis
 vos, aut monasterium vestrum, contra tenorem
 privilegii supra scripti, præsumat indebit mole-
 stare. Si quis autem hoc attentare præsumperit,
 indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Pe-
 tri et Pauli, apostolorum ejus, se noverit incur-
 surum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per ma-
 num Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin, diaconi
 cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii,
 vi Idus Aprilis, inductione ix, Incarnationis Domini-
 nicæ anno 1205, pontificatus vero domini Innocentii
 papæ III anno nono.

XLV (202).

NOBILI VIRO..... MARCHIONI NAMURCENSI, ET UNIVER-
 SIS CHRISTI FIDELIBUS, VOLENTIBUS CUM EODEM AD
 SUCCURSUM TERRÆ SANCTÆ CONSTANTINOPOLIM PRO-
 FICISCI.

Quod vadant Constantinopolim.
 (Apud S. Petrum, iv Idus Aprilis.)

Cum per Constantinopolitani detentionem impe-
 ri, qad divino iudicio sibi subjugavere Latini, pro
 certo speretur Hierosolymitana provincia liberanda
 de manibus paganorum, quicunque pro reverentia
 Jesu Christi pie suspirat ad liberationem illius, ad
 istius quoque detentionem debet efficaciter aspirare.
 Licet ergo per generales litteras nuper universis
 Christi fidelibus injunxerimus in remissionem om-
 nium peccatorum, ut, Constantinopolim accedentes,
 pag. 488, ad an. 872. Pagi, *Critica historicoo-chro-
 nolog.* tom. III, pag. 699. Muratori, *Annal. Ital.*
 tom. V, part. i, pag. 126.

D Notandum vero quod ex chronologicis pontificis
 huic diplomati subjectis notis oritur difficultas que-
 dam, quam supra not. (166) jam indicavimus. Ex mo-
 numentis a Gallie Christianæ novæ auctoribus citatis,
 Gerardum de Rossilione, saltem Bertham ipsius
 conjugem, jam ab anno 874 diem obiisse supremum
 eruitur. Atqui in nostro privilegio, quod non ante
 annum 878, vel etiam fortasse 879, datum fuisse,
 ex repetita *indictionis duodecimæ* nota, certo cer-
 tius evincitur, pontifex de Gerardo, ac uxore ipsius
 Bertha, volut inter vivos adhuc versantibus, loqui-
 tur imo ad ipsos privilegium dirigere videtur. Quo-
 pacto nodus iste solvi possit, videant rei chronolo-
 gicæ ac genealogicæ peritiores.

E (202) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 8.

ad terræ sanctæ subiectum laborarent, volentes tamen vos ad opus hujusmodi pietatis efficacius incitare, cum quidam vestrū ea potissimum ratione ad proficiscendum Constantinopolim induci posse sperentur, ut, vota, quæ circa peregrinationes quascunque, præterquam de visitanda Hierosolymita provincia, emiserunt, in istius necessitatibus itinere compensentur, universitatem vestram monemus attentius et hortamur, ac in remissionem hujusmodi votorum injungimus quatenus pro terra sancte subsidio non tardetis Constantinopolim proficiisci.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Aprilis, anno nono.

XLVI.

.... RRIXINENSI (203) FRISINGENSI (204), ET
TERGESTINO (205) EPISCOPIS.

Quod causam inter ecclesias Salseburgensem et Gurcensem videant, et inducant partes ad concordiam.

(Apud S. Petrum, iii Idus Aprilis.)

Cum pro causa, quæ vertitur inter Salseburensem et Gurcensem Ecclesias, partes essent in nostra praesentia constituta propositum fuit ex parte Gurcensis Ecclesiæ, quod libertas eligendi sibi pontificem competit ei, tam de jure communī, quam antiqua consuetudine, nec non apostolico privilegio. Unde fuit postulatum a vociis, ut faceremus eam pacifica ipsius libertatis possessione gaudere, compellendo partem adversam ab ejus super hoc indebita molestatione cessare. Cumque de communijure constaret quia videlicet ab illis iest specialiter eligendus, quibus principaliter est præficiendus antistes, ad probandam antiquam consuetudinem Salseburgensium archiepiscoporum privilegia sunt producta, qui a tempore bonæ memorie Geboardi (206) archiepiscopi, usque ad penultimum ejusdem sedis

(203) Eberhardo a Truschen, de quo vide epistolam libri quinti 154, in archiepiscopum Salisburensem, ex Brixinensi episcopo, anno 1200 electo, successit Conradus, nobilis de Rodnech Tyrolensis, episcopus Brixinensis; hic Coradus episcopus denuo dedicavit et consecravit templum monasterii Wiltinum. anno 1201.

Idem postea, anno 1204, dedicavit et consecravit monasterium Montis S. Georgii in inferiori Oenivale; item, sacellum in oppido Clusa sub castro Sabionensi, quod vulgo *Hospitalis* appellatur, fundator illius sacelli, anno 1208.

Anno 1514, Imp. Fridericus secundus Augustæ Rhetorū comitū celebravit, quibus inter alios multos principes interfuerunt Conradus Brixinensis, et Fridericus a Wangen Tridentinen, episcopi, et illustris -ominus Albertus, comes Tyrolensis. Ambò etiam prædicti episcopi adfuerunt comitiis Norobergen, per Fridericum secundum, anno 1216, celebratis. Obiit anno 1217, ut habent Annales Patavien. ac præd. Catalogus. *Wigul. Hund. metropol. Salzburg.* tom. I, pag. 446. Vide eliam Bucelinum, *German. sarr. part. I.*, pag. 40.

(204) Otto II. Hic otto, canonicus Magdeburgen. eligitur anno Domini 1184; vir nobilis et largus, comes de Diezzen oriundus, sicut dicitur: Accessit mundus et nobilis Otto secundus, qui dispersa congregat, vir nobilis et largus. Hic habuit tres fratres episcopos, quorum primus, Dictpoldus Patavien.;

A archiepiscopum, Gurcensi Ecclesiæ jus eligendi sibi pastorem per sua privilegia confirmarunt. Felicis quoque memorie Lucii papæ secundi privilegium est ostensum, per quod eidem Ecclesiæ Gurcensi conceditur, ut, defuncto ejus antistite, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia, præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel pars consilii sanioris, secundum Deum et canonicas sanctiones, providerint eligendum. Contra petitionem autem hujusmodi, exceptionem rei judicatae Salseburgensis Ecclesiæ (procurator objecit, profrenis authenticum instrumentum sententiae (207), quam, ex delegatione bonæ memorie Alexandri tertii papæ, Frisingensis episcopus et abbas Sanctæ Crucis super hac causa pro Salseburgensi ecclesiæ contra Gurcensem protulisse dicuntur. Et ex abundanti quidem, non contestando litem, sed quasi corroborando sententiam, exhibuit privilegium Alexandri papæ secundi, et privilegium Henrici imperatoris, quibus nitebatur ostendere, jus eligendi Gurcensem episcopum ad Salseburgensem archiepiscopum pertinere, quod a prædecessoribus nostris Alexandro et Lucio, ac etiam nobis ipsis per privilegii paginam meruit confirmari (208). Cumque predicta sententia in rem transierit judicata, et, tam per legatos quam præsules apostolicæ sedis, fuerit confirmata, jam contra eam nihil poterat attentari. Porro, dictum est ex adverso quod, cum de commissione, quæ asseritur facta prædictis episcopo et abbati, nullo modo constaret, quia nec commissio apparebat, nec per testes, aut alio legitimo modo, facta erat fidē de illa, per solum instrumentum, prædictorum episcopi et abbatis sigillis munitum, probari non poterat sententia esse lata, cum illud instrumentum judicarium non existeret, quia cum constaret prædictos episcopos et abbatem in hac alter, Henricus, præsul Herbipole; tertius, Magnaldus Patavien., et ipse quartus, Frisengen. Adepta ergo pontificatus dignitate, strenue rexit suam Ecclesiæ, murum se pro domo Dei firmiter posuit, et, ut vir prudens et sapiens, pastor pius, suis ovibus benignus, præfuit ann. xxxv. Sedit ann. xxxv. Obiit anno Domini 1220; sepultus in cathedrali ecclesia ante altare S. Matthei. *Wigul. Hund. Metropol. Salzburg.* tom. I, pag. 162.

D (205) De Tergestinis, circa hæc in quibus versamur tempora, episcopis, pauca hæc habet Bucelinus, *German. sacr. part. I.*, pag. 52:

“VII. Woscalus vixit sub annum salutis 4192.
“VIII. Henricus episcopus Tergestinus A. C. 1208.”

(206) Geboardus, al. Gebehardus, anno 1061 factus archiepiscopus Salisburgensis, sedit usque ad annum 1099.

Anno 1070, ab Alexandro PP. II licentiam obtinuit, erigendi episcopatum Gurcensem.

Vide Hansizium, *German. sacr. tom. II.*, pag. 115 et sqq. Vide etiam eundem, *ibid. pag. 935 et 936.*

(207) Sententiam hanc legere est apud Hansizium, *German. sacr. tom. II.*, pag. 301.

(208) De hac Innocentii confirmatione, vide Hansizium, *ibid. pag. 312*, ubi data dicitur, *Laterani*, iii Nonas Februarii, inductione III, anno 1200, pontificatus Innocentii PP. III anno tertio. Vide etiam eundem, *ibid. pag. 481, § 9.*

causa non fuisse judices ordinarios, neque constaret eos fuisse judices delegatos, aut electos a partibus, profecto, eorum testimonio in prejudicium Gurcensis Ecclesiae non erat aliquo modo credendum, nec obesse debebat Romanorum pontificum confirmatio, qui non cum cognitione, sed cum conditione, hujusmodi videbantur sententiam confirmasse, cum non proficiat necessarium ubi deficit principale. Contra privilegium vero Alexandri secundi confessum, Bulla Alexandri tertii falsata erat inserta, sicut diligenter intuentibus, non solum per collationem Bullarum, verum etiam aliis quibusdam evidentibus indicis apparebat. Et, licet pro sententia diceretur quod jam non poterat contra ipsam post viginti annos agi de falso, quia querela falsi secundum legitimas sanctiones annum vicesimum non excedit, dictum est tamen econtra, quod quae ad agendum sunt temporalia, semper sunt ad excipiendum perpetua; et ideo, licet querela falsi post annum vicesimum exspirasset, adhuc tamen exceptio doli mali locum habebat, praesertim cum agi posset ex illa constitutione, quam nos contra falsiarum edidimus pravitatem. Privilegium vero Henrici imperatoris nullum Gurcensi Ecclesiae poterat impedimentum afferre, quia, secundum canonicas sanctiones, laicis, quantumcumque religiosis aut magnis, nulla est disponendi de rebus Ecclesiae attributa facultas. Cumque secundum statuta legitima sententia, quae condemnationem vel absolutionem non continet, nulla sit ipso jure, allegatum est hujusmodi sententiam esse nullam, quae absolutionem vel condemnationem non continet, sicut ex tenore instrumenti colligitur evidenter. Quae, si etiam lata fuisset, contra juris ordinem esset lata, quia, cum Salseburgensis archiepiscopus in illo judicio esset reus, auctore non probante, potuit quidem absolvi, sed jus ei adjudicari non debuit, unde, quod contra leges est actum, per leges dissolvi meretur, praesertim, cum plusadjudicatum fuerit praedicto archiepiscopo, quam fuisset probatum. Non, etsi probatum fuisset quod electio memorati episcopi ad ipsum archiepiscopum pertineret, quod tamen pertineret ad ipsum solum probatum non fuit; unde totumjus eligendi adjudicari non debuit ipsi soli. Propositum est praeterea quod, etsi jus eligendi Gurcerem episcopum ad Salseburgensem archiepiscopum pertineret, ipse tamen, secundum canonicas sanctiones, eligere non deberet extraneum, quandiu in ipsa Ecclesia idoneum inveniret, essetque facultas canonicae ejusdem Ecclesiae renitendi, si quemquam ingeri sibi concernerent ex adverso. Allegatum est etiam pro parte Gurcensis Ecclesiae quod, etsi talis fuisset lata sententia contra ipsam, ei tamen modo non deberet obesse, cum frequenter post illam libertate sua fuerit eligendi, et inter Salseburgensem et Gurcensem Ecclesiam super hoc apud Villacum transactio intercesserit de communi et libera voluntate. Pro parte vero Salseburgensi ecclesiae fuit allegatum econtra, quod praedictus Geboardus, Salseburgensis

A archiepiscopus, de consensu et conniventia tam apostolicæ sedis quam imperatoris celsitudinis, in quadam parte suædiocesis Gurcensem episcopatum creavit, constituens ut Gurcensis episcopus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, Salseburgensis archiepiscopi perpetuus foret vicarius; unde, cum electio vicarii sicut et vicedomini ad eum solummodo de jure pertineat, cuius vicarius efficitur aut etiam vicedominus, profecto Gurcensis episcopus ratione patronatus et vicarius a Salseburgensi est archiepiscopo eligendus. De privilegio vero Alexandri secundi judicandum non erat, tum quia non fuit nobis exhibitum in forma judicii, tum quia per Lucium papam exstitit approbatum, qui se illud inspexisse et approbassem fatetur. Unde, si forsan aliquo casu falsata bulla illi privilegio suisset apposita, presumi deberet id post tempus praedicti Lucii fuisse presumptum. Nec debet obesse, quod Salseburgensis archiepiscopi dicuntur Gurcensi Ecclesiae libertatem eligendi sibi pontificem persua privilegia confirmasse, tum quia privilegiis illis Gurcensis Ecclesia usus non fuit, tum quia praetextu privilegiorum postea repertorum sententia non debet aliquatenus immutari. Licet autem procurator Gurcensis Ecclesiae niteretur rationes praedictas multipliciter infirmare, quia tamen utrius parti credimus expidire, ut hujusmodi controversia per concordiam sopiaatur, ad inveniendam concordiam inducias duxi mus concedendas, praesertim, cum ad probandam sententiam praedictam, Salseburgensis archiepiscopi procurator inducias postularet. Quocirca, fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, partes ad concordiam inducentes, suggestis eidem, ut congruum compositionis modum per se ipsas inveniant et acceptent, vel usque ad festum Sancti Martini proximo venturum nostro se conspectui representent, ita, quod et agendi, et respondendi, et componendi, et transigandi, et recipiendi sententiam plenam habeant potestatem, ut causa ipsa per nos, auctore Domino, finem congruum sortiatur. Verum, ne quid ad instructionem causæ deficiat, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus testes, quos super commissione, transactione ac eligendi usu alterutra pars duxerit producendos, recipiat et examinetis prudenter, eorumque depositiones, sub sigillis vestris inclusas, nobis transmittere procuretis. Testes autem, qui fuerint nominati... nullis litteris obstantibus, si quae apparuerint praeter assensum partium a sede apostolica impearerent. Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, in Idus Aprilis, anno nono.

XLVII.

...EPISCOPO DERTUSENSI.

Quod restituat ecclesiæ de Alchexar episcopo Oscensi.

(Apud S. Petrum, Idibus Aprilis.)

Sub hac forma tibi nostras recolimus litteras destinasse, quod olim piæ recordationis Alexander

papa, prædecessor noster, antecessori tuo per suas dedit litteras in mandatis, sicut in eisdem contineri perspicioit, ut... Oscensi episcopo, Ecclesiæ de Alchezar, per bonæ memorie Eugenium papam, prædecessorum nostrum, adjudicatas eidem, quas idem prædecessortus auctoritate regia contrajustitiæ detinebat, infra duos menses post susceptionem litterarum suarum, qualibet occasione et appellatione cessante, restituere, ac in pace dimittere non tardaret. Ipse vero, mandati apostolici surdus auditor existens, id efficere non curavit, sicut venerabilis fratris nostri, Garsie, Oscensis episcopi, in nostra tunc præsentia constituti, conquestio nobis exposita patefecit. Nos igitur, attendentes quod simus omnibus in sua justitia debitores, volentes unicuique sua jura servare, tibi præcipiendo mandavimus, ut memoratas ecclesiæ cum pertinentiis suis, infra duos menses post susceptionem litterarum nostrarum, præfato episcopo restituere, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, procure, vel usque ad festum purificationis beatæ Mariæ proximo tunc venturum ad præsentiam nostram accederes, super his exhibitorus eidem quod ordo posceret rationis, districtius inhibente, ne, cum tunc possessionem haberet carum, dolo dimitteres possidere, ut super his eidem exhibere justitiam cogi ullatenus non deberes; alioquin, cum dolus patrocinari nemini debeat, te nosceres pœna legitima percellendum. Tu vero, mandatum nostrum obaudiens, sicut ex ejusdem episcopi quæstione accepimus iterata, nec ipsas ecclesiæ eidem restituere, nec per te, aut responsalem idoneum, licet a termino tibi præfixo duo anni et amplius sint elapsi, nostro te curasti conspectui præsentare, asserens, te dictas ecclesiæ auctoritate regia detinere, cui eas, cum necesse fuerit, resignabis. Quia igitur nec possumus, nec debemus conquerentibus justitiam denegare fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus memoratas ecclesiæ, cum pertinentiis suis, infra duos menses post susceptionem præsentium, eidem episcopo restituere, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, non postponas, vel coram venerabilibus fratribus nostris... archiepiscopo Terracensi, et... episcopo Tirason. quibus super hoc dirigimus scripta nostra, eidem exhibeas justitiae complementum. Quod si, legitime citatus ab eis, in ipsorum præsentia præfato episcopo super prædictis ecclesiis non curaveris respondere, ipsis damus nihilominus in præceptis, ut memoratum episcopum in possessionem prædictarum ecclesiarum, amoto ab eis qualibet illico detentare, auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, inducere non omittant, et ipsum in eadem tueantur inductum; contradictores, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Aprilis, anno nono.

A In eundem fere modum... archiepiscopo Terracensi, et... episcopo Tirason. super eodem negotio. Eadem data ut supra.

XLVIII.

... DEEST INSCRIPTIO.

Super eodem

(Datum, Idibus Aprilis.)

Etsi Ecclesiæ Def. ob sponsi reverentiam honore, honori tuo congruat et saluti, sic tamen unidebes assistere, ut in suo jure alium non offendas, nec debes credere illius utilitatibus aliquid desperare, si ea quæ sunt alienata restituantur. Sane, significante venerabili fratre nostro, Oscensi episcopo, ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod, cum venerabili fratri nostro... Dertusensi episcopo, delerimus in mandatis ut ecclesiæ de Alchezar, per bonæ memorie Eugenium papam, prædecessorem nostrum, adjudicatas Oscensi Ecclesiæ, ipsi episcopo restitueret, vel ad presentiam nostram accederet, super his exhibitorus eidem quod ordo posceret rationis, ipse, tuo fretus auxilio et favore, id efficere non curavit. Quocirca, serenitatem tuam rogamus attenius et monemus, in remissionem tibi peccatorum injungentes, quatenus memorato Dertusensi episcopo in præjudicium Oscensis Ecclesiæ non assistas, nec venerabiles fratres nostros... archiepiscopum Terraconi. et... episcopum Tirason. quidus idem negotium duximus committendum, impediens, quominus valeat mandatum apostolicum effectui mancipare, sed eis potius, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, ad id tuum præbeas auxilium et favorem, ut prædicta Oscensis Ecclesia suo jure ulterius non fraudetur, et nos devotionæ regiam possimus in Domino commendare.

Datum Idibus Aprilis, anno nono.

XLIX (209).

... DEEST INSCRIPTIO.

Quod sententiam indericti contra occupatorem Ecclesiæ de Almodevar ab episcopo Oscensi latam facial firmiter observari.

(Apud S. Petrum, Idibus Aprilis.)

Ex parte venerabilis fratris nostri... Oscensis episcopi, fuit propositum corem nobis quod, cum charissimus in Christo filius noster, L. Aragonæ rex illustris, ecclesiæ de Almodavar, ad mensam canoniconum Oscensium pertinentem, fratri suo niteretur tradere, et idem episcopus ob viare curasset regi voluntati, frater ipsius regis in manu fortí accessit ad ecclesiæ supradictam. Sed, quia idem episcopus eum prævenerat, et intraverat ecclesiæ memoratam, idem ex parte regis inhibuit, ne aliquis prædicto episcopo victualia vendere attentaret, ut ecclesiæ ipsam desereret, fame ac siti coactus. Præterea, fractis ortis violenter tam ipsius ecclesiæ quam domorum ejusdem, illos qui cum episcopo erant expulsi in honestate. Episcopus autem, attendens

quod amplius resistere non valeret, ecclesiam ipsam supposuit interdicto; sed ipse, ut iniquitatem iniqutati apponaret, divisa fecit in ea nihilominus celebrari. Quocirca, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam ipsius interdicti, sicut rationabiliter est prolatâ, usque ad satisfactionem idoneam facias, appellatione postposita, firmiter observari; detentores ipsius ecclesiae, nisi curaverint resipiscere, et a divinorum celebratione cessarint, sicut justum fuerit, appellatione remota, canonica pena percellas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Aprilis, anno nono.

L (110)

MAGISTRO, ET FRATRIBUS MILITIAE TEMPLI IN ITALIA CONSTITUTIS.

Quod præceptores militiaæ Tcmpli pro domibus suis agere et defendere possunt: nec obstat eis religio, vel quod iugula sit eorum origo.

(Apud S. Petrum, iv Idus Aprilis.)

[Cum deputati sitis] obsequio Iesu Christi, qui, cum justus sit, justitiam diligit, et æquitatem conspicit vultus ejus, indemnitatibus vestris paternitatem sollicitudine præcavere, ne, pro eo quod operibus pietatis intenditis, lesionem in vestra justitia subeat. [Accepimus plane (211), quod quidam, tam seculares quam ecclesiastici, judices in Italia (211), illos quos habetis in vestris domibus præceptores, in causis ad prosequendam suam justitiam non admittunt, tanquam licitum non sit eis super litigiosis negotiis curam gerere, qui pacificis decreverunt studiis inhærere, illud allegantes in repulsionem ipsorum, quod, eorum ipsis generatio non est nota, qui undecunque locorum venerant, gratia divina vocati, dum laudabiliter exsequuntur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur sua notio nationis. Eapropter, dilecti in Christo filii vestris postulationibus annuentes, ne quis (212) in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo et respondendo, sub hujusmodi occasione, repellat, auctoritate præsentium inhibemus. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Aprilis, anno nono.

LI.

... Deest inscriptio.

Quod absolvat episcopum Tullensem ab excommunicatione (212).

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Maii.)

Cum dilectus filius, Simon, Tullensis archidiaco-

(210) Epistola hæc legitur, sed mutila, inter Decretales, lib II, tit. 1, *De judicis*, cap. 16.

(211) In Decretal. deest.

(211') Desunt in Decretal.

(212) Decretal. habent tantum, *ne quis igitur, et infra omittunt particulam sub.*

(112) Vide epistolam libri octavi 87.

(213) • XXIII. Fredericus II de Brizzi, decanus Tullensis, præcedentis (Frederici I), ac Petri episcopi nepos, a patruo suo, mox ad iter Hierosoly-

A nus, germanus et procurator... Tullensis episcopi, ad sedem apostolicam accessisset, gravem coram nobis proposuit quæstionem, quod, cum idem episcopus dilectum filium, magistrum W. subdiaconum nostrum, super controversia, quæ inter ipsum et dilectum filium, Decanum Tullensem (213), qui, in modum denuntiationis, super dilapidatione ipsum episcopum impetierat, propter quod in eumdem venerabilis frater noster... Remensis archiepiscopus (214) sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, tunc episcopus Prænestinus, apostolice sedis legatus, excommunicationis sententiam, postappellationem ad nos interpositam, promulgarat, emerserat, procuratorem statuerit, et eum duxerit ad sedem apostolicam destinandum, quia quædam negotia emergentia ipsius iter aliquantulum retardarunt, W. et T. presbyteros, dictius episcopus cum litteris procuracionis premisit: sed, quia de fidelitate ipsorum postmodum dubitavit, mandatum procuratorium per suas studuit litteras revocare. Ipsa vero, licet mandati revocatorias litteras receperissent, in negotio tamen ipso nihilominus processerunt, contra quos merito potest presumi, quod ipsi cum adversariis collusissent, cum contrariam sententiam reportassent, et negotium ipsum sub certa forma dilectis filiis, J. archidicono, P. pœnitenti Sancti Victoris Parisiensis, et magistro R. de Corzon, canonicu Noviomensi, delegari a nobis obtinuerit pars ad versa, coram quibus cum idem episcopus, citatus ab eis, comparere curasset, et nolle ratum habere quod per procuratores falsos exsisterit procuratum, ab eis inducias postulavit, deliberaturus an cederet aut insisteret quæstioni; sed, quia dicti judices eas sibi penitus denegarunt, ad sedem apostolicam appellavit, et ab eorum præsentia recessit, appellans. Porro, predicti judices, appellatione contempta, nihilominus processarunt; et, eumdem episcopum a Tullensi Ecclesia per sententiam removentes, et dantes Tullensi capitulo eligendi sibi pontificem liberam facultatem, in ipsum excommunicationis sententiam promulgarunt. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, accepta sufficenter ab eodem episcopo cautione, ipsum ab excommunicationis vinculo, secundum formam Ecclesiæ, sublato appellationis obstaculo, absolventes, tam ipsi quam parti adversæ, octavas Sancti Michaelis proximo venturas terminum per temptorium præfigatis, quo se nostro conspectui perse, vel responsales idoneos, repræsentent, et super quæstione falsi procuratoris, et alii, si qua forsan

mitanum profecturo, diocesens administrationem accepit. Menioratur in litteris Matthæi episcopi an 1200.

« XXV. Theodericus, una cum Theoderico abate S. Leonis, arbiter fuit an. 1316 compositionis initia inter Stephanum S. Maurueti, et Robertus Miræ-Vallis abbates. » *Gall. Christ. nov. t. XIII, col. 1082.*

(214) Vide epistolam libri septimi 116.

apparuerint inquirenda, quod statuendum viderimus, cognita veritate, auctore Domino, statuamus.

Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Maii, anno nono.

LII.

... PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO (215), APOSTOLICE SEDIS LEGATO, ET CANONICIS DOMINICI SEPULCRI. Datur terminus præsentandi se apostolico conspectui super Tyrensi et Patracensi archiepiscopatibus (Apud S. Petrum, xiii Kal. Maii.)

Cum olim inter Antiochenam et Hierosolymitanam ecclesias, super Tyrensi et Patracensi archiepiscopatibus, quætio fuerit diutius agitata, et nos bonæ memorie... prædecessori tuo (25°), frater patriarcha, et vobis, filii canonici, terminum peremptorium duxerimus (216) præfigendum, infra quem nostro curaretis vos conspectui præsentare per sufficienes et idoneos responsales, inter venerabilem fratrem nostrum... Antiochenum patriarcham (217), et prædecessorem tuum, et vos, filii canonici, talis compositio intercessit, ut, jure salvo ecclesiæ utriusque, pax esset diebus eorum, ita tamen, quod, ipsorum altero viam universæ carnis ingresso, superstes suam posset actionem libere intentare. Quia igitur, eodem prædecessore tuo, frater patriarcha, sublato de medio, patriarcha prædictus vult coram nobis super his experiri de jure, quantumcunque Hierosolymitanam Ecclesiam diligamus, et vobis velimus in instanti necessitate deferre, quia tamen Ecclesiæ Antiochenæ in suo jure deesse non possumus, nec debemus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus, a festo beati Lucæ proxime venturo, usque ad tres annos, quos vobis pro peremptorio assignamus, sufficienter instructi, nostro vos conspectui præsentatis per idoneos responsales, Antiochenæ Ecclesiæ super prædictis archiepiscopatibus responsuri. Alioquin, extunc in ipso negotio, prout viderimus procedendum, auctore Domino procedemus.

(215) Vide epistolam libri septimi 222.

(215°) Vide epistolam libri octavi 101.

(216) Vide epistolam libri primi 503, ap. Baluz. tom. I, pag. 290.

(217) Post Aymericum, patriarcham Antiochenum, quem anno 1187 obiisse scribunt Onuphrius Genebrardus et alii, Radulfum II, patriarcham sedem obtinuisse asserunt scriptores iidem, nec non Assemanus in suo *Catalogo Arabico*, cui assentiuntur Bollandistæ *Hist. Chronol. patriarch. Antioch. Julii* tom. IV, pag. 239, col. 1, n° 659, A. Ipsum non ultra annum 1200 sedisse affirmat Le Quien, *Orig. Christ.* tom. III, col. 1157. Petrus, patriarcha Antiochenus, sedebat anno 1201, quo, juxta Sanutum (lib. III, part. II, c. 1), Raymundus comes Tripolitanus, principatum Antiochenum adiit; is enim tunc huic patriarchæ sese obstinat jurejurando. Verum, anno 1208, ex eodem Sanuto (*Ibid.* c. 3.), civitas Antiochenæ ad inductionem patriarchæ principi rebellavit, et expulsi per principem milites Armeni rediere. Comes vero, assumptis armis de castra descendens, communitatem fuisse auxiliarios superans, patriarcham non dubitavit

A Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas Maii, anno nono.

LIII.

PATRIARCHÆ ANTIOCHENO (218).

Relaxetur offesa quam incurrit non visitando limina apostotorum.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

Olim ex parte tua fuit propositum coram nobis, quod, cum beatorum apostolorum Petri et Pauli tenaris singulis quadrienniis per te, vel nuntium proprium, limina visitare, ut id, multiplicibus negotiis occupatus, instante visitationis tempore, omisiisti, non ex malitia vel contemptu, sed oblivione potius, quam occupationum multiplicitas introduxit, Unde, cum super hoc a nobis veniam postulasses, B nos tibi curavimus intimare, quod offensam, quam ex eo te credideras incurrisse, quia id non contigerat ex contemptu, duxeramus de benignitate sedis apostolice relaxare. Verum, dilecti filii, B. et A. nuntii tui, proposuerunt, in nostra præsentia constitutis, quod ad te super hoc nostrum beneplacitum non pervenit; quare, cum instantia postularunt, ut super hoc dignaremur reddere certiorem. Quocirca, præsentium insinuatione cognoscas, nos offensam, quam incurrisse timebas ex hujusmodi negligientia, de apostolice sedis clementia relaxasse. Tu vero, super hoc ita de cætero cautus existat, ne contemptor aut negligens valeas apparere.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, x Kal. Maii, anno nono.

LIV (220).

FERRARIENSI EPISCOPO (220).

Quod, J. promotum usque ad sacerdotium, qui non fuerat baptizatus, quum sit baptizatus, promoveat ad ordines ut sacerdotiam.

(Apud S. Petrum, Id Aprilis.)

[Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius J. lator præsentium lacrymabili nobis insinuatione monstravit (221) quod, cum per singulos ordines usque ad gradum sacerdotii ascendisset, comperit carcere includere, ibique affligendo perimere. Causa hujus odii Raymundi in Petrum patriarcham habeturex primis libri octavi Innocentii epistolis. Incarcerationem Petri patriarchæ moleste tulit Innocentius (*Ibid.* Epistolam libri decimi 214, ap. Baluz. tom. II, pag. 130)]

Petro vivente, instrusum esse aliquem Græcum, quem deponi curavit pontifex, eruitur ex epistolis libri undecimis, et libri decimisexti 11 cap. Baluz. t. II, pag. 142, col. 2, et 755, col. 2. Decessit autem Petrus in carcere ante diem 12 Julii anni 1208 prout patet ex epistola libri undecimi 11 (ap. eumd. *Ibid.* pag. 190). Hunc patriarcham nominatum fuisse Petrum, indicat ipse pontifex epistola libri decimi quinti 18c (ap. eumd. *Ibid.* pag. 685).

(218) Vide epistolam proximo superiori 52, not. (217).

(219) Epistola hæc igitur, sed non integra, inter Decretales, lib. III, tit. 43, *Ds presbytero non baptizato, cap. 3.*

(220) Vide epistolam libri tertii 39, not.

(221) In Decretal., nobis exposuit, et mox omitunt verba pers. o., et pro certo non habent; fuerit legunt pro fuerat.

tandem pro certo, quod non fuerat secundum formam Evangelii baptizatus. Unde, nos eum per venerabilem fratrem nostrum, N. (222) *Tusculanum episcopum* (223), rite fecimus baptizari; et, cum super ordinibus coram nobis fuisset aliquandiu disputatum, quidam in eam declinaverunt sententiam, ut, cum baptismus sit fundamentum sacramentorum, ante susceptionem baptismi non suscipiatur aliud sacramentum, quoniam ubi fundamentum non est, superadmodum non potest. Porro (224), cum quis non solum per sacramentum fidei, sed per fidem etiam sacramenti efficiatur proculdubio membrum Christi, et, qui Christum habet per fidem, etiamsi baptismum non habeat, habetutique fundamentum, praeter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus, superadmodum posse videntur, sicut salutifera opera, sic et quilibet ecclesiastica sacramenta, cum illud non sit generaliter verum neque de novis, neque de veteribus sacramentis, quod baptismus sit fundamentum illorum, quoniam et sacramentum conjugii et sacramentum etiam Eucharistiae non baptizatis recipi potest. Præterea, sacramentum ordinis, non solum pontificalis, sed sacerdotalis, etiam et levitici, ex institutione sua præcessit baptismum, per quod appareat (225), quod ante baptismum hujusmodi ordines possunt rite conferri maxime iis qui baptizati creduntur.] (226) Quid enim, si forsitan, qui baptizatus esse creditur, et non est, in episcopum saltem de facto fuerit consecratus? Brunt ne reordinandi omnes qui ab eo fuerint ordinati; et, cum de pluribus episcopis nesciatur, an renati fuerint aquabaptismatis, cum hoc nec ipsi reminiscantur, nec alii, dubitatibus igitur an tales sint veraciter in episcopos consecrati? Unde, quot et quanta sequantur, non solum absconsa, sed absurdia, silendum est potius quam dicendum. Quia vero in concilio apud Compendium legitur institutum, quod (227) si quis in presbyterum ordinatus deprehenderit se baptizatum non esse, baptizetur et iterum ordinetur. Nos, circa latorem præsentium, in hoc dubitabili casu quod tutius est sequentes, fraternali tute per apostolica scripta mandamus quatenus ipsum per singulos ordines usque ad sacerdotium promovere proores,

(222) Nicolaus de Romanis, Romanus Innocentii PP. III a sacrificiis, ab eodem pontifice, anno 1205, in quarta creatione, episcopus cardinalis Tusculanus electus fuit. Angliam sedis apostolicæ legatus adiit, et ad regnum inter et sacerdotium confirmans pacem operam collocavit suam. Interdicti sententiam, ante sex annos latam, anno salutis 1214 sustulit. Sub Honorio PP. III Angliam iterum petiit, ad promovendum sacrum bellum in Orientem. Legatione quoque functus est in Prussia. Maxima fuit S. Dominico familiaritate conjunctus. Niclaum, pacis et salutis angelum, et hominibus gratum, præque aliis a se dilectis, Honorius nominare consueverat. E vita excessit sub eodem pontifice anno 1219. *Oldoin ad Ciacon. tom. II, col. 22.*

(223) Decretal. add omittunt, et mox fuisset datus pro coram... aliquandiu.

(224) Decretal. add. omnium, et infra potest verbum Porro, intersetunt, e contra videri posset; nam

A et permittas eum in sacerdotio ministrare, quia non intelligitur iteratum quod ambigitur esse factum; nec male de sacramento sentitur, cum illud non religionis contemptus eed articulus necessitatis excludit. Et certe, de illo qui natus de Christianis parentibus, et inter Christianos est fideliter conservatus, tam violenter presumitur quod fuerit baptizatus, nt haec presumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsan argumentis contrarium probetur (228).

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Aprilis, anno nono.

LV.

... ARCHIDIACONO, NET... POENITENTIALI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS ET MAGISTRO R. DE CORZON, CANONICO NOVIOMENSI.

B Ut ab absolutionem episcopi Tullensis, sub certa forma procedat (229).

(Romæ, xvi Kal. Martii [230].)

Cum olim... Tullensis episcopus (231), super quibusdam excessibus delatus fuerit coram nobis, venerabilis fratri nostro... Remensi archiepiscopo (232), tunc episcopo Prenestiuo, in partibus illis apostolicæ sedis legato, et dilecto filio... abbati Sancti Benedicti (233), Metensis dioceseos, sub expressa forma direximus scripta nostra, qui sane legatus eti composuerit inter partes, quia tamen apud eum fuit renovata querela, illum a temporalium administratione suspendit, et postmodum excommunicationi subjicit, pro eo quod suspensionis sententiam non servavit. Præterea, cum quidam accusaturieum ad præsentiam nostram accesserint, alii defensuri, nos, diligenter auditis quæ partes proponere voluerunt, et cognito quod dictus legatus rite processerat contra ipsum, discretioni vestre mandavimus, ut prædictam suspensionis sententiam faceretis auctoritate nostra firmiter observari, procuratorem idoneum statuentes, qui negotia episcopus Tullensis interim ministraret; episcopo tamen in justis et moderatis expensis congrue provisurus, dum causam hujusmodi continget ventilari. Et, quoniam productioni testium a neutra parte renuntiatum extiterat, nos, atesta-

(225) Per quod forsitan videtur Pith. vero in marg. propter quod forsitan videretur.

D (226) Quæ sequuntur, italicico charactere distincta, in Decretalibus, nec non apud Pittheum desunt.

(227) Decretal., constitutum, et mox omittunt verba frat... script.

(228) Decretal. probaretur.

(229) Conferenda haec epistola cum epis. ix, 51.

(230) Legendum forsau Maii.

(231) Vide epistolam libri quinti 13, not.

(232) Vide epistolam libri septimi 116.

(233) Agitur hic verisimiliter de abbatte monasterii S. Benedicti in Vepria (Gallice, *S.-Benoît en Voivre*); de cuius monasterii abbatibus pauca admundum apud auctores Gallie Christianæ novæ, tom. XIII, col. 944.

« VI. Gennus, 1182, 1196.

« VII. Bruno, defunctus 4 Decembris.

« VIII. Stephanus, 1246, 1251. »

tiones receptas vobis clausas remisimas, nihilominus injungentes, quod præsumtum episcopum, secundum formam Ecclesiæ, ab excommunicationis vinculo absolvere curaretis, ac recipere testes, quos utraque pars duceret producendos; vobisque dedimus formam expressam qualiter in antea procedere deberetis, nullis obstantibus litteris præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Cupientes autem, non tam personæ quam Ecclesiæ providere, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eumdem episcopum, juxta prioris commissionis tenorem, ab excommunicationis vinculo absolvatis, et, si nondum usque ad publicationem testium processistas, præfigatis ceteris terminum competentem, infra quem ea, quæ sunt alienata per ipsum de bonis Ecclesiæ, vel distracta, revocet ad proprietatem ipsius, prout est nobis ex parte sua per dilectum filium Simonem, Tullensem archidiaconum, germanum et procuratorem ipsius, firmiter repromissum, et recipi faciat ab eo coram venerabili fratre nostro... Cabilonensi episcopo (234) et dilecto filio... abbate Macerensi (235), apud Lingonas, cum duobus episcopis et tribus abbatis, purgationem canonici, quod post excommunicationis sententiam latam in eum, in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, divina nullatenus officia celebrarit, sed eo forsitan, quod appellationis obtenuit, quam interposuisse se asserit, se tutum esse credebat. Ipsius autem purgatione præscripto modo recepta, ipsum, omni contradictione et appellatione cessantibus, ad spiritualia restituere non tardetis, nobisque, per vestras curetis litteras intimare quod super hoc duxeritis faciendum. Quod si processistas in tantum, ut depositiones sint testium publicatae, universa redigentes in scriptis, totum processum negotii nobis fideliter transmittatis. Quod si non omnes, etc.

(244) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(235) « Guido I de Plamben, idem forte ac Guido, qui sub Artaudo abate prioris officio fungebatur. Ipse vero esse putatur G. abas Maceriarum, qui reperitur an. 1187 in charta Hugonis Burgundie ducis pro Firmitate. Sane, Guido ejusdem Hugonis Hierosolymam proficiens donum excipit anno 1190. Occurrit cum Nicolao, abate Miratori, in charta donationis facta Maceriarum cœnobio. Idem anno 1199 privilegium tuitionis obtinuit ab Innocentio III, quo circiter tempore nominatur in charta Molesiae. Anno 1201, ipse et Mattheilia, soror ejus, Guidoni, cognomino Garos, suo cognato, dederunt quidquid habebant in villa de Plamben. Præserat adhuc 1205 et 1210, quo anno compositionem habuit cum Bertrando de Saudun. » *Gall. Christ. tom IV, coll. 1031.*

(236) Cum epistola hæc in Regesto post epistolas mense Aprili datas collocata reperiatur, legendum videtur potius XVI Kal. Maii.

(237) Epistola hæc legitur, sed mutila, inter Decretales, lib. III, tit. 13, *De rebus ecclesiæ alienatis, vel non, cap. 11, ubi episcopo Mauriensi, et præposito Ulcon, directa diutur.*

(238) Vide epistolam libri sexti 176, not.

(239) *Al. Utiensi; al. in Decretalibus,*

A Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, XVI Kalendas Martii (236), anno nono.

LVI (237).

... EPISCOPO MAURIANENSI (238), ET PRÆPOSITO ULCIENSIS (239), ET... DECANO HELTONENSI, TAURINENSIS ET MAURIANENSIS DIOCESEON.

Quod dimittant feudum Javen Monasterio Clusin (240).

(Laterani, IV Kal. Aprilis)

Ad nostram neveritatem (241) audientiam pervenisse quod, cum Clusin. monasterium depressam esset onere maximo debitorum, dilecti filii... abbas et conventus, ejusdem villam, quæ Javen vulgariter appellatur, necessitate coacti, Benevardo laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quod idem laicus ootoginta libras persolveret, pro quibus eadem villa extiterat obligata, quod idem non distulit effectui mancipare. (242) Verum, quia prædictum (243) monasterium est, sicut dicunt, emoriter in hoc (244) læsum, eo quod (245) de redditibus villa prædictæ (246) conventus diebus singulis unum ferculum, et in festis duodecim tectionum, pisces, vel aliud æquivaleens percipere consuevit, nobis (247) humiliiter supplicarunt, ut feudum prædictum sacerdos ad utilitatem monasterii revocari, præsertim, cum idem laicus primo anno de ipsius fructibus (248) ultra summam receperit prætaxatam, et per multos postmodum annos sumpscerit ejus fructus. *Nos igitur, sic volentes gravaminibus prædicti monasterii provideremus, quod alti non videamus injuriari irrogare* (249), discretioni vestræ (250) per apostolica scripta (251) mandamus, quatenus, inquisita plenius veritate (252), si prædictum monasterium propter hec inveneritis enorme dispendium incurrisse, sæpedictum laicum, ut pecunia, quam pro exoneratione prædicti feudi, seu etiam pro ultilate

Ulcon.

(240) *Clusin.* Sic in Apographo Conti. In Decretalibus Tussien, al. Secussien, al. Cussien. In antiquioribus editionibus Cussin. Legendum omnino, eum Pithœo, Secussien. Hic enim agitur de monasterio de Secussia, ordinis S. Benedicti, diœcesis Taurimensis.

(241) *Decretal., neveris, et mox Tussien.* pro Cluzin. verba dil. fil. omittunt, et quandam legunt pro g. Juven. v. up. Initialem B. tantum habent pro Benevardo. Voces villa et idem omittunt.

(242) Quæ sunt italico charactere distincta, desunt in Decretalib. verum legentur apud Pith. in add.

(243) Apud Pith. præstatum.

(244) Desunt.

(245) in eo quod.

(246) *Prafatæ.*

(247) In Decretalibus, unde.

(248) Ibid., proventibus.

(249) Desunt in Decret.

(250) Desunt, verum leguntur apud Pith. in add.

(251) In Decretal. quoscirca.

(252) Desunt in Decret.; mox dictam legunt pro sæpedictum, et infra omittunt verba charactere Italico distincta.

ipius monasterii, noscitur expendisse, ab eisdem abbate ac conventu recepta, cum sibi fructus percepti *haecenam* sufficere debeant pro labore, predictum feudum eidem monasterio dimittat liberum et quietum, *monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam*, appellatione postposita compellatis. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes... tu, ea frater, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Aprilis, anno nono.

LVII.

ARCHIEPISCOPO (253), ET ARCHIDIACONO, SENONENSIBUS.

Ut moneant episcopum, et canonicos Lingonenses, ad assignandam T. canonice Lingonensi præbendam, quam de mandato papæ G. episcopus quondam Lingonensis eidem assignaverat.

(Apud S. Petrum, XIII Kal. Maii.)

Dilectus filius, T. canonicus Lingonensis, in nostra proposuit presentia constitutus quod, cum de mandato bonæ memorie C. papæ, prædecessoris nostri, G. quondam Lingonensis episcopus (254), quondam præbendam assignarit eidem in Ecclesia Lingonensi, et eadem sibi per predictum prædecessorem nostrum fuerit confirmata, quia capitulum Lingonense ipsum ad eamdem præbendam recipere contemnebat, dilecti filii... Clarevall. (255) et Longivadi (256) abbates, auctoritate predicti prædecessoris nostri, cum nollet aliquatenus a contradictione cessare, ipsum supposuerunt ecclesiastico interdicto. Postmodum autem, ad presentiam nostram accedens, ad dilectos filios... Melundensem (257), et... Quinciacensem (258) abbates, obtinuit scripta nostra, sed, cum per eos suam non potuisset justitiam obtinere, nos, venerabili fratri nostro... Remensi archiepiscopo (259), sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, tum episcopo Prænestino, apostolice sedis legato, sicut asserit, dedimus in mandatis, ut predictam interdicti sententiam, sicut rationabiliter fuerat promulgata, ficeret, appellatione postposita, firmiter observari. Verum, cum idem archiepiscopus negotium prorogaret, et idem, post labores multiplices, fere de promovenda

(253) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(254) Vide epistolam libri quinti 141, not.

(255) Claravallensis abbas, de quo hic agitur, erat tunc temporis Guido, qui præfuit ab anno saltem 119; usque ad annum 1214. *Gall. Christ. nov.*, tom. IV, col. 803.

(256) Arnaudus, Longivadi abbas memoratur in instrumentis ab anno 1195, usque ad annum saltem 1212. *Ibid.*, col. 838.

(257) Quis fuerit Melundensis [*al. Molosmenais*] abbas, ad quem causam de qua hic agitur demandaverat pontifex, pro certo statuere non possumus. Vide *Gall. Christ. nov.*, tom. IV, col. 721.

« X. Willelmus, 1180 et 1181 in chartis S. Michaelis Tornodorensis.

« XI. Golduinus 1204.

« XII. Hugo II, 1208 et 1211, in chartis Tornodorensibus, et adhuc 1220 in instrumento Molismi.»

(258) Idem nobis dicandum est de abbatibus Quinciacensibus. Joannem I, ex instrumentis, ab anno 1196 usque ad 1201 agnoscent Galliæ Christianæ novæ auctores (*ibid.*, col. 831). Mox, Olive-

A ipso negotio desperasset, deficiens in expensis, ad instantiam archiepiscopi memorati, et auctoritate ipsius, talis inter eundem T. ex una parte, et venerabilem fratrem nostrum, R. (260) episcopum, et dilectos filios, canonicos Lingonenses ex altera, compositio intercessit, quod, ipso ab eodem capitulo per manum prædicti archiepiscopi recepto in canonicum et in fratrem, et concesso sibi stallio in choro et participatione qualibet divinorum, idem fructus præbenda alicujus ejusdem Ecclesiae percipere non deberet, nisi loco septimæ vacature. Licet autem memoratum archiepiscopum sincera diligamus in Domino charitate, ipsiusque velimus honori deferre, quia tam in his, quæ contra canonicas sanctiones acceptata noscuntur, ei deferre nec volumus, nec debemus, quod ab eo illicite factum est in hac parte duximus irritandum, quod licitum factum est approbantes. Cum ergo dictum T. in canonicum recipi et in fratrem, canonicis non obviat institutis, et vacaturam exspectare præbendam Lateranensi concilio non sit dubium obviare, nos, illico reprobato, quod est licitum approbantes, quia videtur indignum, ut is, qui receptus est in canonicum, præbenda beneficio defraudetur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos episcopum et canonicos Lingonenses, si verum est quod asseritur, ut eidem præbenda, cum se facultas obtulerit, non differatur assignari, monitione præmissa, per oensuram ecclesiasticam, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellentes, faciatis eidem portiones quotidianas, quæ flunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari; contradictores, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Maii, anno anno.

LVIII.

ABBATI, ET CONVENTUI DE CUPRO (261) CISTERCIENSIS ORDINIS.

Confirmantur quædam bona eis data.

(Apud S. Petrum, II Idus Aprilis.)

Solet annuere, etc., usque assensum. Merram de

rium ab anno 1202, usque ad annum saltem 1215 memorant.

(259) Vide epistolam libri septimi 116.

(260) Robertus II, de Castellione (*de Chastillon*) cognominatus, et, ut asserit chronicus Lingonense, D probabiliter frater Lamberti de Castellione ad Sequanam, militis, avunculus autem Hugonis Tilecastrensis Dynastæ, fuit primum Thesaurarius, et decanus, tum, defuncto Hilduino (de quo vide epistol. libri quinti 141, not.), Lingonensis Ecclesiæ antistes. Pluribus in chartis memoratur anno 1204. Anno autem 1208, cum Milone, Barrosequanensi comite, et magna nobilium armatorum manu, profectus adversus Albigenenses, paulo post de vita migravit. *Gall. Christ. nov.*, tom. IV, col. 595.

(261) Cuprum, insigne Scotiæ monasterium, fundavit Marcolmus rex, quem Virginem Antiqui cognominarunt. De eo Thomas Demsterus in apparatu: *Cuprum in Angusta, ordinis Cisterciensis, fundavit S. Marcolmus IV rex, cognomento Virgo, anno 1160, ab eodem rege Deiparæ dicatum. Ita Demsterus, annum anteponens, quamvis ad 1174 referenda ini-*

Kamberadoni, quam in puram eleemosynam, et terram de Abrec, quam ad perpetuam firmam bonae memoriae. Dumkeldensis episcopus vobis de assensu capituli sui concessit, et venerabilis frater noster R. successor ipsius, postmodum confirmavit; ex dono charissimi in Christo filii nostri, W. regis Scotorum illustris, terras de Calethin et Parthesin; ex dono quondam David Rufi, terram de Kincref, et duos tostos in burgo de Folfar; unam præterea petram cere, quam Robertus de Graham de domo sua in civitate Sancti Andreæ, annis singulis, de suorum hæredum præcipiendam ascessu; et aliam, quam Gaufridus, filius Martini de Perth, pietatis intuitu, vestro monasterio concesserunt, sicut in ipsorum authenticis dicitur contineri, et eas justæ ac pacifice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Idus Aprilis, anno nono.

LIX.

...LYUBICENSI (262)... RACEBERGENSI (263), ET QUERINENSI (264) EPISCOPIS.

Quod presbytero, quo inscio sedente puer infirmus obiit, dent pænitentiam ad cautelam.

(Apud S. Petrum, vi Nonas Maii).

Accedens ad apostolicam sedem, II. sacerdos, lator præsentium, lacrymabili nobis confessione monstravit, quod, cum, ad numerandam cuidam nepti sue pecuniam, quam ei solvere tenebatur, domum intrasset ipsius, superquamdam congeriem vestium, juxta sedem communem positam, sub qua quidam infantulus æger ad dormiendum locutus fuerat, patris custodie commendatus, dictæ neptis sue jussione resedit, non præmonitus ab aliquo de infante. Vix autem adhuc eo sedente, confessim in ater supervenit infantis, illum sub vestibus esse dicens, unde sacerdos ipse attonitus subito de loco exsiliit, quo sedebat. Puer vero, sive mole pannorum, sive morbi violentia suffocatus, sive dicta

tia, ex Rogerio Wedenio, statim tradat. Hector Boetius de eadem abbatia: *Ab eo (scilicet Marcolmo) condita est abbatia (Cupri), divæ Virginis sacra, et amplissimis dotata redditibus. Inhabilabat eam viri religiosi ordinis Cisterciensis, multa piestate celebres.* Et alibi, monasterio Scotiæ numerans: *Duo præterea alia, religione eruditioneque famosa, Averbrot, et Cuprum; hoc Cisterciensis ordinis, illud majoris monasterii Turonensis.* Monachi ex Melrosia transmissi; unde et Cuprum inter filias ejus domus in linea Clarævallis commemoratur. Pertinet ad Sant'Andream diœcensem, in qua cantum florensis taxatam video. Angel. Maurique, *Annal. Cistere.*, tom. II, pag. 406, ad an. 1164, cap. 10, § 3.

(262) Lyubicensi. Sic in Apographo. Verum legendum videtur Lubecensi. Hic enim agi videtur de episcopatu Lubecensi. Lubecensi Ecclesiæ tunc præserat Theodorus, quem, ex præposito Segebergensi, episcopum Lubecensem, post Conradum anno 1183 defunctum, memorat Bucelinus. Theodorum nonnisi anno 1211 obiisse notat idem auctor, *German. sacr.* part. i, pag. 53.

(263) Racebergensi. Legeudum potius videtur

A sessione oppressus, sine signo tamen oppressionis mortuus est inventus. Verum, quia bonarum mentium esse constat, etiam ubi non sunt culps, culpas agnoscere, presbyter idem officium suum exsequi non præsumpsit, donec a sede apostolica misericordiam postularet. Nos igitur, audita confessione ejus et contritione inspecta, licet ex præmissis non cognoverimus eum graviter delinquisse, ad cautelam tamen ei pœnitentiam super his facientes injungi ei duximus concedendum, ut, si ita est, sacerdotale officium, nisi aliud impedimentum occurrat, laudabiliter exequatur, et in cordis humilitate de cetero plenius vacet operibus pietatis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Nonas Maii, anno nono.

LX (265).

SALZBURGENSI ARCHIEPISCOPO (266), ET ABBATI SALZBURGENSIS DIOCESEOS, ET DECANO GURCENSI.

Causam de matrimonio Regis Bohemiæ, usque ad calculum definitivæ sententiae eis committit; mandat ut, cum fuerit sufficienter instructa, ad ejus examen remittant (267).

(Apud S. Petrum, vi Kal. Maii.)

[Ex parte dilecti filii, nebulis viri... Marchionis Misnensis, et sororis ipsius, nostris est auribus intimatum, quod, cum charissimus filius noster... Bohemiæ rex illustris, ipsam... duxisset legitime in uxorem, ac eam decem et octo annis et amplius velut uxorem legitimam pertractasset, filiis et filiabus ex ea susceptis, tandem, suadente humano generis inimico, illam a suo consortio separavit; et venerabilis filius noster, Pragensis episcopus (268) habito quorumdam prælatorum consilio in quadam monasterio, ad petitionem et mandatum ipsius regis, ipsa volente ad eos accedere, ut suas coram eis proponeret rationes, militibus ejusdem regis prohibentibus bis vel ter ingressum eidem, et ex parte illius appellatione ad sedem apostolicam interposita, sententiam inter eos non est veritus promulgare, ac denique ipse rex quamdam aliam...

Ratzenburgensi. Ratzenburgensium episcoporum nominum nudam seriem, absque ulla nota chronologica, exhibet Bucelinus, *ibid.*, pag. 54.

(264) Querinensi. Nonne legendum Sverinensi? Hic enim agi videtur de Sverinensi antistite. Mechelburgensis sedes versus annum 1170 Sverinum translata fuit. Episcopales infulas tunc gerebat Benno, monachus Cisterciensis, quem confirmavit anno 1177 Alexander PP. III Bennoni successit Brunardus, al. Brunwardus, qui præfuit annis 44, si qua Bucelino fides (*German. sacr.*, part. i, pag. 53), obiisque, juxta cumdem, anno 1237.

(265) Epistola hæc integra legitur apud Raynaldum, ad annum 1206, § 24; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(266) Vide epistolam libri quinti 29, not.

(267) A pluribus jam annis tenebat controversia divortii quod anno 1199 fecerat Primislaus, Bohemiæ rex, repudiata Adela seu Abda, Othonis divitis, Marchionis Misniæ, filia, in cuius locum Constantiam Ungaram, Bela tertio genitam, duxerat.

(268) Vide epistolam libri quinti 29.

... videlicet et charissimi in Christo filii nostri... A Hungariæ, superduxit. Super hoc autem, cum i quærimonia devenisset, causam ipsam venerati nostro, Halberstensi episcopo (269). judicibus ejus, duximus committendam, qui odum eamdem causam instructam ad nostram nationem remiserunt. Cum denuo tibi fratri... surgensi, et bonæ memorie Magdeburgensi archiepiscopis, et dilecto filio... præposito no., causam commissemus eamdem, ipsi unum regem propter idem negotium citaverunt, noniam idem rex nuntios eorum, ut asseritur. Non honeste tractari, ipsi non processerunt ambo super causa. Interea vero, præfatus rex coram Domino, sicut dicitur, et magna contra adversitate surgente, reversus ad ipsum, e proponitur: Merito hac patior, quia legitrix uxorem meam sine causa dimisi, et propter lios meos, filiasque confudi; cumque reatum taliter recognosceret, convocatis majoribus suis, nihilominus etiam liberis et ministeria fratris ejusdem uxoris suæ, juravit ipse fecit rari per suos, quod superinductam expelleret.gitimam revocaret; quod postmodum non vit, licet illud per litteras signatas sigillo præconfirmaret. Quamvis igitur ex apostolicæ servis officio simus omnibus in justitia debitores, tamen ita prædictorum marchionis, et soisius justas petitiones admittere, ut præfatus regis Bohemia, ac sororis regis Hungariæ, iam non lèdamus, discretionem vestram mons per apostolica scripta, atque præcipimus, nus, ad diem et locum partibus competenter is coram vobis, quos videritis evocandos in negotio, mediante justitia, usque ad calculum iuræ sententiæ, sublato appellationis obstatu procedatis, et causam sufficienter instructam nostrum remittatis examen, præfigentes partibus num congruentem, quo per procuratores idoneo se conspectui repræsentent, sententiam, re Domino, recepturæ. Testes autem, etc. a litteris, etc. Quod si omnes, etc. Tu, frater episcope, etc.; tum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Kalendas Iunii, anno nono.

LXI (271).

COMITI NIVERNENSI, ET UXORI EJUS.
editur eis, ut illi, qui sciebant ipsos esse conjuncti

(9) Vide epistolam libri octavi 108, not.

(10) Vide epistolam libri quinti 8, not.

(11) Apographum epistolæ hujus, quod ad fidem Raphi Conti cum ceteris exscribi curaveramus, inibus nostris, quo casu nescimus, excidit; que argumentum hictantummodo exhibere possumus.

(12) Epistola hæc integra legitur inter Decreta lib. iii, tit. 31, *De regularibus et transeuntibus religionem*, cap. 18, ubi priori et conventui Dimensi ab ut monet Pithœus in margine, *Dimelinensi, e Molend. al. Dubeolin. al. Dunolien. directa tur.*

o vero notandum: Epistola hæc eamdem est pe-

clos quarto consanguinitatis gradu, et in contractu matrimonii non dixerunt, si accusare voluerint, non audiantur.

LXII (272).

.....PRIORI (273), ET CONVENTUI DUNELMENSIBUS.

Polet religiosus zelo sanctioris vitæ ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia prælati sui, licet non obtenta, etiamsi primum monasterium sit ita privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius transiri non possit (274).

(Romæ, III Kal. Maii.)

[Licet quibusdam monachis et canonicis, nec non Hospitalariis et Templariis a sede apostolica sit indultum, ne, postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit, ipsis invitatis, arctioris etiam religionis obtentu, transire, ut uuisquisque, secundum Apostolum, in ea vocatione permaneat in qua dignoscitur esse vocatus (*I Cor. vii*); quia tamen ubi *Spiritus Dei est, ibi libertas* (*II Cor. iii*), et qui Spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quia lex posita (275) non est justo; ea ratione videtur hoc illius fuisse concessum, ne quis, ex temeritate vel levitate, in jacturam et injuriam sui ordinis, sub praetextu majoris religionis, ad alium ordinem transvolaret, sicut frequenter a multis constat esse præsumptum; non quidem, ut ei transeundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac buritate duxerit postulandam, *quatenus* (276) non ille, sed vere ad frugem melioris vita valeat transmigrare. Talis ergo, postquam a prælato suo transeundi licentiam postulaverit, ex lege privata (277), quæ publicæ legi præjudicat, absolutus, potest libere sanctioris vitæ præpositum adimplere, non obstante paterna indiscreti contradictione prælati, quia privilegium meretur amittere, qui concessa sibi ab ultor potestate, cum etiam Romanus pontifex, qui supremam obtinet in Ecclesia potestatem, archiepiscopis et episcopis cedendi licentiam ex justa causa petentibus, sine difficultate concedat. Quocirca, noverint universi, quibus hujusmodi privilegium est concessum, se ad concedendum transeundi licentiam taliter postulantibus de jure teneri; quia, sicut subditus a prælato cum humilitate ac puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contempnere videatur, sic *profectio* (278) prælatus subdito sine difficultate ac pravitate debet transeundi licentiam indulgere, ne videatur impedire propositum divinitus

D nitue, verbis tantummodo competenter mutatis, ac epistola libri undecimi 178, archiepiscopis Terracensis, Bracarensi et Compostellano directa, apud Baluzium, tom. II, pag. 227.

(253) Vide epist. lib. quinti 129 et 135, not.

(274) Ad argumentum epistolæ hujus, notat Pithœus: *Hoc dicit: et est casu notabilis, et quotidie allegatur.*

(275) Pith. in marg. *imposita*.

(276) Decretal., ut.

(277) Vide Decretales, causa xix, quest. ii, can. 11.

(278) Decretal. omitt.

inspiratum. Si vero probabilitur dubitetur, utrum quis velit ad ordinem arctiorem, an laxiorem, ex charitate, an ex temeritate transire, superioris est judicium requirendum, ne forte angelus Satanæ in lucis angelum se transformet; illa semper regula inviolabiliter observata, ut nullus *episcopus* (289) absque licentia Romani pontificis, præsumat occasione quæcumque deserere præsulatum; quoniam, sicut majus bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur; et in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, et labor quieti. Ad quod utique designandum, unigenitus Dei Filius, Jesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est sed de Lia, nec legitur eum in domum suam Maria exceptisse, sed Martha: unde, quandiu potest episcopus præesse pariter et prodesse, non debet cedendi postulare licentiam, aut etiam obtinere. Cum ergo *dilectus filius* (280), R. monachus vester, ad fratres Cisterciensis ordinis transmigraverit, non ut ordini vestro aliquatenus derogaret (281), sed ut apud eos vitam duceret arctionem, devotioni *vestræ* per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, super eo quod de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta fecisse dignoscitur, eum nullatenus molestetis, quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus.]

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, III Kalendas Maii, anno nono.

LXIII (282).

ARCHIEPISCOPO PISANO (283).

Quod judicem Calaritanum absolvat a juramento.
(Romæ, II Nonas Maii.)

[Si diligenti] (284) meditatione pensasses (285), qui illa tabernaculi archa significet, in qua cum tabulis virga simul et manna sunt, Domino jubente, recondita, nequaquam nos tibi scripsisse dure vel aspere reputares, cum in pectore Romani pontificis, qui universis ecclesiarum prælatis presesse, Deo auctore, dignoscitur, et virga correctionis, et manna debeat esse dulcedinis, ut altero soveat humiles et devotos, reliquo vero (285*) rebelles seriat, et punial delinquentes. Hinc est, quod illius vulneribus sauciati, quem Samaritanus duxit in stabulum, vinum adhibetur et oleum ut nisi commonitionis et exhortationis oleo delinquen-

(279) Desist in Decretal.

(280) Desunt in Decretal.

(281) Decretal., derogaretur, et mox omittunt deviationi...præcip.

(282) Epistola hæc legitur, sed valde mutila, inter Decretoles, lib. II, tit. 11. *De foro compatrienti*, cap. 12, et tit. 26, *De præscriptionibus*, cap. 17. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ lectiones dantur.

Eamdem laudat Raynaldus. ad annum 1206, §36. Conferendæ sunt epistolæ hujuscæ libri doni 20 et 21.

(283) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(284) Quæ sequuntur, Italico charactere distincta, in Decretalibus desunt, verum leguntur apud Pittheum, in add. lib. II, tit. 26.

A tium vulnera soveantur, vinum severitatis ecclesiastica subsequatur. Licet igitur, ex his quæ præmisimus, contemptis nostris moniti et mandatis, quibus fraternitatem tuam frequenter nisi sumus inducere, ut dilectum filium nostrum, W. marchionem Massæ, judicem Calaritanum, a juramento fidelitatis absolveres. quod exhiberi tibi et Ecclesiaz Pisanz fecisti, ut, eo non obstante, nobis et Ecclesiaz Romanaz juraret, non solum asperitate verborum, sed execratione forsitan potuisse in te procedere ecclesiastica disciplina, [cum judicatus Calaritanus ad jus et proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota Sardinia nullo pertinet mediante, nec ex parte tua quidquam fuerit rationabiliter allegatum, quare tibi licuerit (286) prote, vel ecclesia tua, a prædicto marchione fidelitatis recipere juramentum.] (286*) Super eo autem, admiramur plurimum et movemur, quod, cum te reputamus virum providum et discretum, et juxta debitum pontificalis officii, sanctorum Patrum statuta ignota tibi esse non debeant, et juris peritorum copiam habere noscaris (287), [asseruisti, te, usque ad hæc tempora tenuisse et habere pro certo (287*) quod licitum sit cuilibet clero, saltem in temporalibus, renuntiare juri suo, et sibi laicum judicem constituere, præsertim, ubi adversarii voluntas accessit, ac per hoc lacile te innuis minus rationabiliter redargutum, pro eo quod, hujusmodi pacto, tenere (288) juramentum interpositum respondisti, immemor constitutionis illius, qua caveltur pacto privatorum juri publico minime derogari. Cum ergo hoc jus in Melevitano et Carthaginensi conciliis sit specialiter promulgatum (288*), ne clerici clericos, relicto suo pontifice, ad judicis publica pertrahant, alioquin causam perdant, et a communione habeantur extranei, et tam episcopi quam diaconi, seu quilibet clerici, in criminali, seu civili negotio, si direicto ecclesiastico judicio, publicis judiciis purgari voluerint, etiam si pro eis sit lata sententia, suum locum amittant; et hoc in criminali actione; in civili vero, perdant quod evicerint, si locum suum obtinere maluerint; manifeste patet, quod, non solum invit, sed etiam voluntarii pacisci non possunt, ut secularia judicia subeant, cum non sit hoc beneficium personale, cui renuntiari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico publice et generaliter sit indulatum, cui privatorum pacto derogari non potest; neo juramentum licite

D (285) Apud Pith. *penses animo.*

(285*) Pittheus, *et reliquo.*

(286) In Decretal. *tibi non licuit*, et mox om. verbum prædicto.

(286*) Quæ sequuntur, desunt in Decretalibus; verum leguntur apud Pith. in addit. ad locum mox citandum.

(287) Vide Decret. lib. II, t. II, *De foro compatrienti*, cap. 12.

(287*) Hæc in Decretal. desunt, ut mox cuilibet.

(288) Decretal. *tempore*, loco per hoc... tenere.

(288*) Pit. in not. margin. Verba quæ tribuantur hoc loco Nilevitano Concil. habentur in Concil. Tolei. III, c. XIII. Reliqua in Concil. Carthag. III, c. IX.

statuit, quod contra statuta canonica illicitis usus infirmatur. (289) *Super alio* (290) vero aliter respondisti: quod ab eo tempore, assumptus ad praesulatus officium, jura-

uæ sequuntur, in Decretal. desunt, sed apud Pith. in add. tit 28, cap. 47.

pud Pith. eo.

est ap. Pith.

th. add. per.

stantia omnino, quæ hic dicuntur de Villiepiscoo Piseno, et conferenda cum his deinceps retulit Ferdinandus Ugel-sacr. tom. III, col. 459 et sqq.

Ius, Villanius civis, atque archiepiscopus Balduno successit anno 1145.

chiepiscopo Eugenius PP. III, anno 1146, Junii, ab *Incarnatione*, *indictione octava*, hui, per manum Roberli, S. R. E. cancellarii, omnia indulta, quæ olim Innocentii Balduno concesserat, iterata liberalita-avit.

1153, Metropolitanæ Pisarum Ecclesiæ causa Anatasio PP. IV, non modo concessas a soribus prærogativas, verum amplissimam in qua Eugenius PP. III. Villani. Pisani opis, (qui suuora apud Eugenium PP. III ue auctoritate floruit), precibus adductus, uxerat, apostolica auctoritate corroborati loma datum fuit Lateruni, per manum R. E. presbyteri cardinalis et cancellarii, Septembri, indict. I, Dominicæ Incarna- o millesimo contessino quinquagesimo tertio, is vero Anastasii PP. IV anno I.

1154, Raynaldus, Antiochæ princeps, uxor Constantia, Bœmundi junioris filia, et Pisana, Villano archiepiscopo, ejusque emplo, nonnullas ædes Laodiceæ et Antiochæ eximia Pisaronum de ipsis optime merito- ia, concesserat. . . . Raynaldi documen- todem tabulario erutum: *Factum est hoc n Gaufridi, cancellarii nostri, anno ab In- domini millesimo quinquagesimo quarto, secunda. Hujus rei sunt in testes, Garento Galerius de Surda-valle, Gualfridus Con- sis, D. Leonardus, Leo Majopoli dux, Mur- Margath. Arnaldus de Casardum, Robertus valle, Ugo de Volera, Ilentasdus de Lenni, Juvenale. est charta in palatio Antiocheno, decima i Maiti.*

In fere verbis Adrianus PP. IV, Leoni ar- toro, ceterisque S. Mariæ Pisana Ecclesiæ, omnia jura ac privilegia confirmavit: venti, per manum Rolandi, S. R. E. pre- cardinalis et cancellarii, v Id. Junii, indi- cta. *Incarnationis* Dominicæ 1153, pontifi- cando. Diplomaticis originale asservatur in Pisani capituli, ubi alia duo ejusdem pon- sum Leoni aliisque canoniciis demandata le- n quibus Villanus archiepiscopus Pisanus dominatur.

In Adrianus PP. IV ea ipsa indulxit, anno Kalendas Junii, indictione quinta: *Dat. per manum Rolandi, S. R. E. presbyteri et cancellarii.*

1157. Villanus obtinuit ab Almerico, Asca- nite, Balduini secundi Hierosolymitani re- e, tum certa in Joppensi urbe jura, tum in latecampum, ut in eo Pisanicives domos que excitarent, si Leoni patriarchæ ita set . . . In quo etiam, ex eodem Tubula- mento, archiepiscopus solummodo nomi-

A mentum fidelitatis pro sede apostolica ab ipsis ju- dicibus Sardinie (291) recipisti, sciens, te (292) archiepiscopum Villanum (293), prædecessorem tuum, virum magnæ auctoritatis et honestatis, qui

turis, quod ego Americus . . . dono, concedo atque confirmo tibi, domino Villano, Pisarum venerabili archiepiscopo, unaque consulibus eurundem, com- munilcerque omnibus Pisantibus, dimidium hujus juris quod ad me pertinet . . .

“ *Factum est autem hoc anno Incarnationis Deo minice 1157, indictione quinta. Datum in Ascalone per manum Rodulphi, cancellarii, ix Non. Junii.*

“ Anno 1161, Lambertus Grassus, ac Collegæ Pisani consules, pro sua pietate, ac decorande au- gendæque ecclesiæ Metropolitanæ, cui L. Mariæ nomen est, ad perducendam molem, majestatemque eidem ecclesiæ, omnes ecclesiæ ac jura quæ ab imperatoribus, ob insignem in bellis navatam ope- raw, maiores acceperant, q'ibus Pisani Constanti- nopolii potiebantur, conceperunt, non modo ut Bal- duini archiepiscopi piæ recordationis merita deco- rarent, verum etiam ut Villano archipræsuli morem gererent, qui summis ab iis precibus illud ostenderat. Tantæ donationis monumentum, e Tabulario Pisano elicitem, afferimus.

“ *Justum est piis petitionibus . . . et quia nos. præmemorati consules, hæc omnia in perpetuum vol- lumus observari, imitantes etiam voluntatem et scrip- tum domini Balduini piæ recordationis, Pisanz Ec- clesiæ archiepiscopi, et domini Villani, nunc venera- bilis ejusdem Ecclesiæ præsulis . . .*

“ *Acta sunt hæc in veteri capitulo Pisanz Cano- nicæ Sanctæ Mariæ, anno Dominicæ Incarna- tione 1161, quinto decimo Kal. Aprilis, indictione nona.*

“ *Villanum vero archiepiscopum, optimum fuisse pastorem, deque Romana Ecclesia bene meritum constat. Cum enim inter Alexandrum tertium, ac pseudopontificem Victorem schismæ serveret, Vil- lanus imperterritu animo vero pontifici Alexandro adhæsit, atque ob id ab Enobarbo declaratus per- duellis, in insulam Gorgonam voluntario exilio secessit. Populus autem, clerusque Pisanus, qui Enobarbo studebat, ad ejusdem votum postulata- que, Benincasam de Benincasis, canonicum sanctæ Mariæ Majoris Pisana, in vacuam Villani sedem intruserant anno 1167, Victorque pseudopapa in die S. Paschatis inauguavit; de qua re auctor nostri Chronicci :*

“ *Imperator, inquit Fridericus Raynaldum can- cellarium, et Coloniensem archiepiscopum, Pisam misit, qui exercitum facere statuit in publico Pisarum parlamento, in xstale futura, in Siciliam. Apuliam, Calabriam, et contra Romanos, et sic in ipso parlamento juratum est per quemdam dominum imperatoris Capellanum, et per consules Pisarorum. Præterea, ibidem prædicti consules jurarunt papam Pascalem pro Catholicò tenere, et eidem tanquam catholicò obedire, et clericis Pisaniis jurare facere promiserunt. Similiter et archiepiscopum Villanum, quinullo modo ei obedire voluit, promiserunt. Postea quidem, viii Kal. Aprilis, Pisani, volentes obedire præceptis prædictorum imperatoris et papæ Paschalis, Benincasam, canonicum Sanctæ Mariæ Majoris Pisani in archiepiscopum eligerunt, cui ipse papa Sabato sancto sacerdotium dedit, et die Lunæ Pas- chæ honorifice cum suis cardinalibus in archiepisco- sum consecravit.*

“ Cæterum, cum deinde populus clerusque Pisani post Enobarbi profactionem resipiuerint, pro- prio veroque revocato pastore, Benincasam intru- sum deturbarunt de sede. Quibus acceptis. Alexander papa, qui iis temporibus Beneventi versa abatur, sequente epistolam ad Pisanos canonicos scripsit,

in omniis, tam præsentibus quam fu-

longo tempore in curia Romana exstitit cardinalis. ipsiusque (294) plenius novit consuetudines et statuta, et omnes antecessores tuos, qui fuerunt viri ac susceptis insistere. Villanique ab ipsis revocati partibus hærere hortatus est atque, obintrusum Benincasam tandem ejectum, summis laudibus exstulit quem quidem pontifex, ludens in illius nomine, Malincasæ dictione aspersit; in sequentibus enim litteris, quibus licet annus ascriptus non sit, dignissimæ tamen quæ posteritat transfundantur visæ sunt ac ex sanctiori capituli tabulario deceptæ fuerunt,

« Litteras devotionis vestræ.... etc. Rogamus autem universitatem vestram, atque monemus, quatenus, sicut bene cœpit, ad expulsionem Malincasæ, et ad revocationem venerabilis fratris archiepiscopi vestri, modis omnibus laboreatis.... Præterez, cognito ex litteris vestris, quod præfatus archiepiscopus capellanus.... Dat. Benevent. xi Kal. Septembries.

« Ex aliis multis epistolis, ab Alexandro ad Pisani canonicos exaratis, colligitur, Pisana Ecclesiam varias in partes distractam discissamque fuisse; plures tamen Villano Archiepiscopo, pontificiarum Alexandri partium studioso, adhæsisse, insigni arguento sunt epistolaæ Pisani canonicis datæ, in quibus B... canonici, aliique presbyteri pervicaciam scelusque percellit, dirisque desfigit; cum enim reliqua capituli pars in officio constanti fide perstaret, ad schismatici Victoris partes transvolant, easque summa audacia tueri augereque moliebantur, ut ab ejus consuetudine sese subducant, gravissimis litteris Alexander imperat.

« Villanus equidem archiepiscopus. Metropoleosque canonici majori ex parte magnis animis Alexandro studuere; eos enim facile necessitudo olim cum Alexandre, dum illius Ecclesiæ canonicus esset, contracta, permoverat: ex eoque gradu, ille, Eugenii tertii beneficio, ad cardinalitatem dignitatem, ac demum ad summum pontificatum evolarat atque adeo eam ecclesiam singulari benevolentia prosecutus, cum sese offerebat occasio, clientelam illi suam cononicie impertiit.

« Verum, in eodem sanctiore Tabulario aliæ Alexandri litteræ, ad eosdem Pisanos canonicos datæ, repreiuntur, quæ insigne illum amorem quo eosdem complectabatur illustrant, veluti cum singulari animi voluntatem, qua esset perfusus, admisso in canonicum ab ipsis capellano suo accotario a se commendato, significavit; atque in eisdem litteris controversiam, quæ ipsos inter, atque abbatem Sancti Savini, de cadavere Tancredi comitis sepulturæ tradendo versabatur, ad Villanum archiepiscopum retulit.

« Devotionis vestræ litteris consueta benignitate et animi alacritate receptis, quod dilectum filium. G.... de cœtero, causam, quæ inter vos, et abbatem et monachos Sancti Savini, super cadavere comitis Tancredi verlitur, quia eidem monachi factum ipsum longe alter quam vos proponebant, venerabili fratri nostro archiepiscopo vestro, sub certa forma committimus terminandam.... Dat. Verul. v Kal. Maii.

Idem obtinuit ab Alexandro PP. III, anno 1169, septimo Kalendas Februarii, inductione secunda, Dat. Januæ, per manum Hermanni, S. R. E. subdiaconi et notarii.

Anno 1170, Bœmundus, Raymundi principis Antiocheni filius, consentiente Urgolssa consorte sua sacro D. Mariæ Templo, Villano archiepiscopo, populoque Pisano, campum Laodicæ contulit, ut in eo Pisani ædes condenserent, atque etiam Antiochiae simillimam illi donationem in eosdem liberaliter explicuit, quam Raymundus, ipsius pater, Villano archiepiscopo, populoque Pisano, ut supra vidimus, deluderat. Est monumentum:

« Notum sit omnibus homibus, tam presentibus (294) Pitt., ipse quoque, et infra tui pro tuos.

A magna auctoritatis, sic de antiqua consuetudine tenuisse (295) pariter, et fecisse, cum nihil tibi vel ipsi hactenus ab apostolica sede fuisset objec- quam futuris, quod ego Bœmundus, Raymundi prin- cipis filius, Dei gratia princeps Antiochenus, as- sensu et voluntate domine Urgolosæ, uxoris meæ, charissimæ, principissæ, dono et concedo, et jure pe- renni confirmo ecclesiæ Sanctæ Mariæ, et archiepis- copo Pisana civitatem.....

« Datum est autem privilegium istud per manum Bernardi cancellarii. anno principatus mei VII, et ab Incarnat. Domini 1170.

« Nec parum felix Villanus visus, aut humilem honoris apicem assecutus, vidisse duos summos pontifices, qui e sua Ecclesia, tantis virtutibus perpoliti, emersissent ad summum humanæ digni- tatis fastigium. Fuere ii, Eugenius tertius, vicedo- minus, antequam in Cisterciensi familia sese D. Bernardo monastica disciplina excolendum daret; atque Alexander tertius, metropolitanæ ecclesie canonicus, quem levissimis rationibus adductus, Chrysostomus Henriquez in Cisterciensi Menologio, auctorque, qui in vitam Gelasii commentarios edi- dit, monasticam disciplinam sectatum, et in Galliis apud Clarævallem divi Beraardi manibus religiosum habitum suscepisse gratis afflixerunt; quod sane, si veritati consentiret, nunquam ab Alano, Autissio- dorensi episcopo, ejus ævi auctore, qui D. Bernardi gesta litteris transfudit, silentio fuisset involutum, dum omnium episcoporum ac cardinalium, qui ab ipso exculti fuerant, numerum percenseret, atque adeo, ut ille Eugenium tertium egregiis ornat laudi- us, Hugonem, Henricum, Bernardumque cardinales, ab eodem Eugenio ad eam dignitatem evectos, commemorat, Rolandum sane, virum omni laude celebratissimum, qui postea Alexander fuit tertius, nunquam silentio obruisset; quanquam verum sit, Alexandrum D. Bernardo, atque etiam Eugenio, cui in canonicatu collega exstiterat, et ab illo cardinalitia dignitate insignitus, amicitia conjunctissimum vixisse. His cardinalis Baronius, ad- ductis in medium perpetuisti manuscripti Bibliotheca Vaticana verbis, pulcherrimam lucem affundit; dum enim honorum gradus, quos Alexander exer- sus est, recenset, fidem facit Pisani canonicum fuisse, cum ad sacram purpuram fuit evocatus. Hac enim occasione non præteribo eudem Gelasii vita scriptorem, nulla ratione fretum, commentum esse, Villanum hunc, Pisani archiepiscopam, a Lucio secundo ad cardinalatum evectum, tituloque S. Stephani in monte Cœlio ornatum; adducit qui- dem nonnulla Pisana monumenta, sed quæ num existent, omnes lateant, ac quidem Pisaniorum rerum peritissimi ignorant, e qua familia Villanus originem derivarit, quanquam asserant alii, Villani nomen antiquissimæ ac nobilissimæ familie imposi- tum fuisse, quæ, dum Res publica staret primos honorum gradus gessisset, et pro gentilitio scuto, duas turres rubeo colore pietas in arca candida, ac superiorem alteram quoque carentem æream præferebat, an ex ea familia genus propagarit non assero. Illud certe constat, nunquam cardinalitios apices attigisse, cum ab anno 1146 ad 1174 archie- episcopatum Pisani tenuisse reperimus, atque in monumentis innumeris, quæ ad nos transmissa fuere, inscriptus cardinalis, ut mos est in aliis non invenitur; quod sane dignitatis nomen prætermis- sum nunquam fuisse, si sacra purpura archiepisco- patui conjuncta radiasset. Romani pontifices, qui ad eudem Villanum scripsero, nunquam in suis Bullis cardinalem appellaron, quod in Anastasi quarti Bulla, ad Leonem archipresbyterum Pisaniusque canonicus data, videre est. Ut major huius veritati splendor concilietur, iidem quibus Villa- (296) Pitt., te antiquam consuetudinem.

tum. [(296) *Nos autem, his et aliis, quæ dilectus filius, magister Bondinus* (297) *nuntius tuus, proponere voluit, plenius circumspectis, non intelleximus te, vel Ecclesiam Pisanam* (297*) *aliquo jure subnixam, quo valeas a mandati nostri exsecutione rationabiliter excusari* (298), *cum auctoritatem sedis apostolicæ non ostendas, per quam a prædictis judicibus tu, et antecessores tui, fidelitatis exigenteris juramenta, nec præscriptione aliqua muniaris, cum, secundum confessionem tuam, non Ecclesia Pisana, vel tu fueritis in quasi possessione juris exigendi hujusmodi juramentum, quod pro sede apostolica ab ipsis judicibus receptum fuisse fateris, per quod constat, Ecclesiam Romanam semper in quasi possessione fuisse, cum pro ea ministerio tuo, et antecessorum tuorum, exactum fuerit et præstitum juramentum, et is etiam* (299) *possidere dicatur, cuius nomine possideretur. Si vero dicoatur, quod nomine tuo, et antecessorum tuorum, et non nomine nostro, fuerit juramentum exactum, posset inferri, quod juramentum præstitum de conservando jure et honore apostolicæ sedis fuerit violatum; unde, licite retineri non posset, quod contra juramentum hujusmodi fuit scienter obtentum, nec etiam, secundum hoc, præscriptio locum posset habere, cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides et justus titulus exigantur. Quod si etiam* (300) *locum potuisse habere præscriptio, non credimus, te centenarium præscriptionem, quæ sola currit adversus Romanam Ecclesiam, non posse probare].* (301) Verum, quia tibi, quantum cum Domino possumus, deferre proponimus, et intendimus libenter efficere quæ ad tuum, et Ecclesiæ tibi commissæ, redundare debeant commodum et honorem, sperantes quod ex his quæ in tuis litteris expressisti, videlicet quod honores apostolicæ sedis usque ad sanguinis effusionem defensare volebas, ac nil alieni juris velle te usurpare credamus, mandatum nostrum hac vice surdis non debeas auribus pertransire, quanquam per subtractionem legationis Sardiniae, cuius occasione nobis nus vixit temporibus Gerardum reperimus, presbyterum cardinalis tituli S. Stephani in Cœlio monte ab Eugenio tertio creatum, qui alteri Villano, ejusdem tituli cardinali jam a Lucio secundo electo, et post Eugenium salutatum pontificem breviori tempore superstiti, successit. Nec adversatur in suis Regestis B. Gregorius, cum plures simul tituli S. Stephani in monte Cœlio cardinales fuisse tradit, cum dignitatis cardinalitatis munera non ita distincta, suis limitibus circumscripta, titulis discretis, ut Eugenii temporibus, insignita forent; nec enim, post ea tempora, eumdem titulum in duos simul contulisse invenimus. Hæc delibasse oratione, ac perstrinxisse suffecerit, ad rei veritatem indagan-

(296) Decret. ibid.

(297) In Decretal. *igitur, quæ.*

(297*) In Decretal., *tuam, super hoc.*

(298) Hæc desunt in Decretal., et mox Calaritanis legunt pro præd.; infra nec habent pro non, /ueris pro fueritis, per sedem apostolicam, loco pro sede ap. ab.

(299) Decretal. omittunt, ut infra nomine fuerit legunt pro fuit, quia pro nec, et non addunt ante locum posset.

(300) Decret. *stiamsi et omittunt vocem te.*

A *inuria illata dignoscitur, ad hoc te cogere valeremus; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus quatenus prædictum judicem, omni excusatione proposita, a vinculo fidelitatis exhibeat. Alioquin, nisi feceris de necessitate virtutem, cum peccatum idolatriæ sit nolle obedire, et crimen ariolandi nolle acquiescere, te ad id quod mandavimus per exemptionem Sardiniae a tua legationis officio compellemus, et forsitan, licet inviti, manus nostras durius in te curabimus aggravare, quia privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.*

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Nonas Maii, anno nono.

LXIV.

.... DECANO ET CAPITULO STENDALIENSIBUS.

Confirmantur quædam bona.

(Romæ, ii Non. Maii.)

B *Annuere consuevit sedes apostolica piis votis, etc., usque annuentes, de Stendale, de Schinne, de Elvebuio et Rencherslache ecclesius, villam de Garlippe, cum pertinentiis suis, duo talenta in areis, et tria talenta in doino mercatorum ejusdem castri, quinque agrorum jugera extra fossatum, et totidem juxta Rencherslache, areas quasdam pia vobis fidelium liberalitate collatas, molendum de Rokence, villas Rokence, Slantz et Bereche, cum pertinentiis earumdem; quatuor mansos in Schadewachte; duos in Nicwinkele, duos in Bellinke, duos in Elvebuio, duos in Ciple, ac dimidium in Gerbreckeslache, ac tres quadrantes in Reincherslache, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et ecclesiæ vestre per vos auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti, etc. Nulli ergo... si quis autem, etc.*

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Nonas Maii, anno nono.

LXV.

.... EPISCOPO VERCELLensi (302).

D *Quod oblationem per sororem comitis Montisferrati, dain. In rebus sane antiquis ac difficillimis, quibus monumentorum scriptorum lux non effulget, temerariam sententiam ferre, dignitates viris tribuire, quibus nunquam fultere, eorumque genus ex altera, quam quæ ipsis originem dedit, derivare, vel ad nobilitatis, vel scientiæ arcanae ac reconditæ famam, furere est, vaticinari, seque omnium ludibriis propinare. Decessit autem Villanus, haud vulgare variantis fortunæ exemplum, postquam sibi creditam prudentissime rexisset Ecclesiam, anno 1174, iv Non. Augusti, ut notat vetus Kalendarium sancti Zenonis de Pisis. Ad hunc ipsum Villanum Alexander tertius litteras dedit de conventione conjugatorum, cap. 3.*

(301) Reliqua desunt in Decretal. nec non apud Pith. Ibid.

(302) Lotharius Rosarius, Cremonensis, Alberto, ad patriarchatum Hierosolymitanum assumpto, ab Innocentio PP. III subrogatus est anno 1205. Translatus deinde est ad Pisanam Ecclesiam; successitque denique Hierosolymitanæ Ecclesie Alberto antecessori suo anno 1215, interfuitque Lateranensi concilio. Obiit an. 1227.

de castro Montis-Belli, factum monasterio de Rocha, ubi sensum quadraginta librarum instituit Romanæ Ecclesiæ accipiat.

(Romæ, vii Idus Maii.)

Exposita nobis, dilectæ in Christo filiæ, nobilis mulieris A... comitissæ Montisferrati, significatio patefecit quod, cum dilectus filius, nobilis vir B. marchio Montisferrati, frater ejus, ad partes disponeret accedere transmarinae, pro qualuor millibus librarum Papiensium quas ei reddere tenebatur, castrum sibi contulit Montisbelli, sicut apparere dicitur per publicum instrumentum. Cumque dicta mulier in monasterio Sanctæ Mariæ de Rocha vitam proposuerit ducere regularem, prædictum castrum eidem monasterio vult offerre, hac conditione adjecta, quod monasterium redditus percipiat, ac Romano pontifici fidelitates exhibeant homines dicti loci, pro censu nobis et successoribus nostris quinquaginta libræ Papienses annis singulis offerantur. Si vero dilectus filius, nobilis vir W. marchio, nepos ejus, prædictam sibi vellet persolvere pecunia quantitatem, habeat castrum ipsum et monasterium, ad quod prædicta pecunia devolvetur, nobis annuatim censem offerat competentem. Quia igitur, etsi pium videatur dictæ mulieris propositum, a scandalo tamen, quod inde posset facile suboriri, nos convenit abstinere, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, hoc negotium duximus committendum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus, inquisita super his plenus veritate, si absque gravi scandalo marchionis hæc poterunt consummari, oblationem recipias vice nostra, et circa bujusmodi statuas quæ videris statuenda; alioquin, totius negotii seriem nobis tuis litteris studeas intimare, ut, per tuam relationem instruci, qualiter procedendum fuerit, auctore Domino, procedamus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Maii, anno nono.

LXVI (303).

ABBATI CISTERCIENSI (304), P. DE CASTRO-NOVO (305),
FRATRI R. (305*) APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Mandat ne archiepiscopum Narbonensem ob ea crimina de quibus convictus esset, molestia afficiant, cui jam paenitentia agendæ tempus tribuit (306).

(Romæ, vii Idus Maii.)

Ejus exemplo, qui facit angelos suos spiritus et ministros suos ignem urentem, misimus angelos nostros in provinciam Narbonensem, ut ureront spinas et tribulos, quos terra germinat maledicta. Per legatos itaque nostros, in eamdem provinciam destinatos, descendimus ad videndum utrum clamorem qui venit ad nos venerabilis frater noster..... Narbonensis archiepiscopus opere complevisset, qui per viros juratos, inquisitionem plenariam facientes, depositiones corum suis inclusas sigillis nobis fideliter transmisserunt, per quas idem archiepiscopus de

A duobus præcipue, avaritia scilicet et negligentia, culpabilis notabatur, quæ duo inter abusiones duodecim numerantur, cum videlicet est episcopus negligens, et dives avarus, quamvis utraque radix in multos ramos perhibeat esse diffusa. Idem autem archiepiscopus, ad præsentiam nostram accedens, super objectis se multipliciter excusavit, misericordiam tamen postulans et emendationem promittens, ut expiare possit præterita per futura, recolens illud quod Joannes apostolus ait; *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipso seducimus et veritas in nobis non est* (I Joan. i), quoniam in multis offendimus omnes. Nos igitur, attendentes quod ex labore grandis et gravis itineris, maxime pro senectute ac debilitate corporis, multipliciter sit afflicitus, et abbatia Montis Aragonum, quæ pluris ei quam Narbonensis archiepiscopatus asseritur existisse, per nos fuerit spoliatus, disposuimus infundere oleum super vinum, ut in nobis justitiam pariter et misericordiam inveniret, cum in area Tabernaculi manna continetur et virga, sic tamen, ne manna dulcedinis possit efficere dissolutum, quem virga correctionis debet reddere castigatum. Ad parabolam igitur evangelicam de ficiulis plantata in vinea recurrentes, de qua, cum dominus cultori vineæ præcepisset ut illam succideret, ne terram inutiliter occuparet, quia veniens post tres annos non invenit fructum in illa, et ille domino respondisset, ut dimitteret illam per annum, usque dum foderet circa ipsam, et mitteret stercora, et siquidem faceret fructum, alioquin, eam succideret in futurum; adhuc eidem archiepiscopo, circa quem fodimus communando et incepando, et misimus stercora commonendo et exhortando, amplioris temporis spatiū duximus indulgendum ut probemus utrum fructum afferat repromissum; et, si forte fructum non fecerit, securim ad radicem infructuosæ arboris justius apponamus. Eidem ergo districte præcipimus, ut, non pecuniarum sed animarum lucris insistens, illicitis exactionibus et iniquis commerciis non intendat, sed, ad hospitalitatem se diligenter exercens, peregrinis et indigentibus largus sit et benignus, ut satagit visitare provinciam, celebrare concilium, hæreses expugnare, excessus corrigere, ac cætera sperari, quæ requirit officium pastorale, ad quod utiliter exsequendum eum cum gratia nostra remittimus et favore. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ad hæc salubriter exercenda ei consilium et auxilium impendatis, ut, vestro adjutus suffragio, laudabile suæ mentis propositum, quod nobis non sine multis lacrymis reseravit, efficacius exsequatur, eumdem archiepiscopum absque conscientia nostra nullatenus molestantes; sed, si quid forsitan, quod non credimus, contra promissionem suam et

(303) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 27.

(304) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(305-5*) De his jam dictum est sæpius.

(306) Conferendæ sunt epistolæ, libri sexti 81 et 243; libri septimi 65, 76, 77, 70; libri octavi 106.

jussionem nostra præsumpsit operari, nobis fide-
liter intimetis, ut de vultu nostro procedat judicium
æquitatis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus
Maii, anno nono.

LXVII.

..... ABBATI SANCTI RUFI (307), EJUSQUE FRATIBUS
TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM
PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione beati Petri.

(Romæ, ii Nonas Maii.)

Regularem vitam diligentibus apostolicum conve-
nit adesse præsidium, nec cuiuslibet temperatissimis incur-
sus eos a proposito revocet, aut robur, quod absit !
sacrae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Do-
mino filii, vestris justis postulationibus clementer
annuimus, et ecclesiam Beati Rusi, in insula, quæ
dicitur Esparveria, sitam, in qua divino estis obse-
quio mancipati, felicis recordationis Alexandri
papæ, predecessoris nostri, vestigiis inhaerentes,
sub beati Petri et nostra protectione suscipimus,
et presentis scripti privilegio communimus ; in-
primis siquidem statuentes, ut ordo canonicus,
qui secundum Deum et beati Augustini Regulam
in ecclesia vestra institutus esse dignoscitur, per-
petuis in ea temporibus inviolabiliter obseretur.
Præterea, quacunque possessiones, quæcunque
bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et ca-
nonice possidet, vel in futurum, concessione pon-
tificum, largitione regnum principum, oblatione
fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino,
poterit adipisci, firma vobis vestrique successori-
bus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis
duximus exprimenda vocabulis : Locum ipsum, in
quo ecclesia memorata sita est, cum libertate et
quiete ecclesiarum vestrarum, cœmeteriis, prædiis,
terrie, decimis, et aliis ad eamdem ecclesiam perti-
nentibus ; ecclesiam Sanctæ Mariæ intra urbem
Lugdunensem, cum cœmitorio, parochia, decimis
vinearum, et capellis suis, videlicet Sancti Marcelli
supra murum ipsius urbis, Sancti Andreæ de Cor-
tiaco, et Sancti Marcelli; ecclesiam de Condo ipso,
cum sexta decima parte portus Rhodani Lugdunen-
sis; ecclesiam de Busca, cum cœmitorio parochia,
capellis suis, decimis de Giren et de Monloel; ec-
clesiam Ordinatii, cum septem ecclesiis suis, eccl-
esiæ scilicet de Columneo, ecclesiam de Chimillino,
ecclesiam de Corbillino, cum capella de Fouergiis,
ecclesiam de Romaniaco, ecclesiam Sancti Sympho-
riani, ecclesiam Sancti Martini de Vienna, cum
ecclesiis sibi subjectis, ecclesiam Sancti Nicetii de
Monte de Cilizino et de Vernicello, cum appenditiis
suis; ecclesiam eremitarum de Comba, cum appen-
ditisiis suis, ecclesiam Sanctæ Mariæ in insula subtus
Viennam, cum ecclesia de Vilosco et de Losa, et
omnibus aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sancti
Andreas de Costa, cum ecclesia de Flacceriis, cum

A appendiciis suis; ecclesiae de Peludru, cum appen-
ditisiis suis; ecclæsiæ Sancti Martini de Petrau, cum
capellis et appendiciis suis; ecclæsiæ Sanctæ Ma-
riæ de Ammoniaco, cum ecclesiis Sancti Joannis,
Sancti Rustici, Sancti Michaelis et Sancti Dyonisii,
cum earum pertinentiis; ecclæsiæ Sancti Jacobi
in civitate Valentia; ecclæsiæ Sancti Petri Diensis,
cum ecclesiis Sancti Petri de Valledrome et de
Calanco; ecclæsiæ Sanctæ Mariæ de Chaellis cum
appendiciis suis; ecclæsiæ de Tauliniaco, cum ca-
pella et pertinentiis suis; ecclæsiæ de Argentio,
cum pertinentiis suis; ecclæsiæ de Voluento, cum
pertinentiis suis ecclæsiæ de Medullione, cum
ecclæsiis sibi subjectis, de Podio de Verz, de Ro-
cha, et Villa-Franca, cum appendiciis suis; ecclæ-
siæ de Sairrariis, cum capellis de Isone, et Gau-
deisart, et Sancti Sepulcri, cum appendiciis suis;
ecclæsiæ Sancti Andeoli, ubi ut corpus ipsius ja-
cet, cum ecclesiis et pertinentiis suis; ecclæsiæ
videlicet S. Michaelis, ecclæsiæ Sancti Policarpi,
ecclæsiæ de Chalo, et ecclæsiæ Sancti Juliani,
cum pertinentiis suis; et ecclæsiæ Sanctæ Mariæ de
Flactiano; et ecclæsiæ Sancti Nazarii, cum vinea,
decimatione et pertinentiis suis: ecclæsiæ Sancti
Joannis Vallis-Longæ; ecclæsiæ Sanctæ Mariæ de
Albaniaco, cum pertinentiis suis; ecclæsiæ de
Buorzita, Sanctæ Mariæ, et Sancti Stephani, et
ecclæsiæ de Barbairaz, cum pertinentiis earum:
ecclæsiæ Sancti Joannis de Castro novo, cum per-
tinentiis suis; ecclæsiæ de Turre, cum ecclæsiis
Sanctæ Eulaliæ, Sancti Victoris, et Sancti Petri de
Ansuis, cum pertinentiis earum; ecclæsiæ Sancti
Petri de Ventiis, cum ecclæsiæ Sanctæ Ceciliæ, et
appendiciis suis; ecclæsiæ Sancti Vereduni, cum
tota parochia sua et aliis pertinentiis; et ecclæsiæ
Sanctæ Mariæ de Aquariis; ecclæsiæ Sanctæ Mariæ
de Mandolio, cum ecclæsiæ de Juano et earum per-
tinentiis, ecclæsiæ Sancti Saturnini de Armañan-
cis, cum capella ipsius castri, et tertia parte deci-
marum ecclæsiæ de Teilliano; ecclæsiæ Sancti
Martini de Cavairaco, cum capellis suis de medio
campo de Canois, cum pertinentiis suis; ecclæsiæ
Sancti Jacobi de Melgorio, cum pertinentiis suis;
ecclæsiæ de Seta, cum pertinentiis suis; ecclæsiæ
Sancti Petri de Castro-novo, cum pertinentiis suis;
ecclæsiæ Sanctæ Mariæ et Sancti Felicis, cum per-
tinentiis suis; ecclæsiæ Sanctæ Mariæ de Bizan-
duno, cum ecclæsiis suis, Sancti Vicentii, Sanctæ
Mariæ-Nova, Sancti Martini de Capellada, de Saras,
de Sacoaras et de Babis, Sancti Cornelii, Sancti
Silvestri, Sancti Quintini, et ecclæsiæ de Ribellis,
cum omnibus earum pertinentiis suis; ecclæsiæ
Sanctæ Mariæ de Terracia, cum ecclæsiis Sancti
Petri, Sancti Michaelis, Sancti Fructuosi, Sancti
Juliani, Sanctæ Eulaliæ, cum earum pertinentiis:
ecclæsiæ Sancti Rusi extra muros civitatis Ylerdæ,
cum pertinentiis suis; ecclæsiæ Sancti Michaelis

(307) Erat is, Falco quem anno 1204, ex instru-
mentis, memorant Sammarthani, Gall. Christ. vel.

tom. IV, pag. 803, ad quem etiam scripsisse dicunt
Innocentium anno 43, epist. 458.

de Schalada, cum ecclesia Sancti Fructuosi, in eodem loco sita; ecclesiam Sancti Martini de Ponte, cum ecclesia Sanctæ Mariæ in eadem villa sita; ecclesiam Sancti Cypriani de Villamors; ecclesiam de Scalada; ecclesiam de Villamorii; ecclesiam de Robolar; ecclesiam Sancti Petri de Cavafaia, cum ecclesia Sancti Maurici, Sancti Hilarii de Mollerone, capella de Fossa; ecclesiam de Lotorderia; ecclesiam de Lilio; ecclesiam de Brolio; ecclesiam Sancti Sulpitii et de Taluc, ecclesiam Sanctæ Gennuæ, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Maurici de Cesai, cum pertinentiis suis; ecclesiam de Mornaco, cum ecclesiis suis de Matis, de Batia, Sancti Stephani de Colione, Sancti Petri de Galoveda, cum omnibus earum pertinentiis; ecclesiam Sancti Michaelis de Janua extra muros civitatis, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Nicolai in Colle Montis, cum pertinentiis suis ecclesiam de Lovadisio, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Stephani in Campania, extra muros civitatis Papiæ, cum ecclesiis suis, Sanctæ Mariæ in Campo, et Sancti Petri in Silva, cum omnibus earum pertinentiis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Pilia, cum capellis suis; ecclesiam Sancti Symphoriani et Sanctæ Redæ, cum earum pertinentiis; ecclesiam Sancti Petri de Cuchis, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Belloloco cum capella et aliis pertinentiis suis; ecclesiam de Marialdo, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Calonio, cum capella Sancti Jacobi de Albarii, et aliis pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Valleclusa, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ bonarum Vallium, cum pertinentiis suis; ecclesias Sancti Andreae post Rocham, et Sancti Martini de Aviac, cum pertinentiis earum; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Insula, juxta castrum Chiren, cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Mauricii de Uzone, cum parochia de Charnas, et aliis pertinentiis suis; ecclesias de Ciulac, et de Nior, cum pertinentiis earum; nihilominis, venditiones Insulæ Espaveriæ, quæ subitus Valentiam sita est, quam bonæ memoriarum Odo, Valentinus episcopus, vobis et ecclesiæ vestræ, cum assensu et conniventia canonicorum suorum, rationabiliter fecisse dignoscitur, et alias justas acquisitiones vestras, vobis et ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Sane, laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrientiis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere presumat. Nulli quoque episcoporum fas sit, sine Romani pontificis, vel legati ejus, audiencia, vos, vel ecclesiæ vestras, interdictio vel excommunicationi subjicere, aut iudicio prægravare. Cætera quoque omnia, quæ vobis a prædecessoribus nostris, felicis memoriarum Urbano et Alexandro, Romanis pontificibus, concessa, et

A privilegiis confirmata sunt, nos etiam concedimus, et præsentipagina confirmamus. Sepulturam quoque ipsius loci et ecclesiarum vestrarum, quæ cœmeteria noscuntur habere, ad exemplar p̄m recordationis Paschalis papæ, prædecessoris nostri, liberam esse decernimus, ut eorum, qui se illic sepeliri deliberauerint, devotioni et extremæ voluntati, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat, salva justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Liceat præterea vobis, clericos vel laicos e sæculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis jaunis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum vestrorum, post factam in eodem loco professionem, absque abbatis et senioris partis vel majoris capituli permissione, liceat de claustro vestro discedere; discedentem autem, sine communium littararum cautione, nullus audeat retinere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, in vestris ecclesiis indebitas et novas exactiones imponere, possessiones vel bona auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessas sunt usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicae auctoritate, et in prædictis ecclesiis diocesano rum episcoporum servata, secundum præscriptam formam, canonica ratione. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæculariæ persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, polestatis honorisque sui dignitate caret, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniuritate cognoscet, atque a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultiōi subjaceat. Cunctis autem, eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, permanum Joannis, Sanctæ Mariæ in Comesdin. Diaconi cardinalis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, u No-nas Maii, inductione octava, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo sexto, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

LXVIII.

RELENCE DOMINICE GALLURENSI
Militur consobrinus papæ ad matrimonium cum ea
consummandum (308).
 (Romæ, v Idus Maii.)

Laudes et grates referre debes Altissimo, quod

illam in oculis nostris gratiam invenisti, ut dilectum filium, T... consobrinum nostrum, tibi concederemus in sponsum, virum utique nobilitate conspicuum, prudentia circumspetum, fortitudine strenuum, et moribus adornatum. Recepto itaque jumento in animam tuam a dilecto filio... Galteiensis (309) electo, super fædere matrimonii consummando, ipsum in Sardiniam destinamus cum numero personarum, quem idem suggestit electus. Venisset autem cum pluribus, si necessitas postulasset, et de ipsius electi consilio processisset, qui statum terræ plene cognoscit. Ei ergo dedimus firmiter in mandatis, ut te sicut personam suam diligat et defendat, et homines tuos juste ac benigne pertractet, ita quod per ejus industriam et virtutem, nostro accedente patrocinio et favore, tam tibi quam terra tua sperata debeant commoda provenire. Quocirca, nobilitatem tuam monemus attentius, et per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus eumdem consobrinum nostrum honorifice ac devote recipias, et cum eo initiatum conjugium solemniter et jucunde consummes, eique sic studes complacere, quod ab eo sincerissime dilixi debetas et officiosissime honorari; nos quoque, qui, licet indigni, locum Christi tenemus in terra, ad honorem et profectum tuum tanto propensiō studio intendamus; quanto arctiori nobis fueris affinitate conjuncta.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Idus Maii, pontificatus nostri anno nono.

LXIX.

... DECANO (309*), ET...SUBDECANO PICTAVENSIBUS, ET
... DECANO ASIANENSI PICTAVENSIS DIOCESEOS.

Nullus esse declarat litteras quas C. Rufus super præcentibus suis contra capitulum Xanctionense sub reptilia reportaverat.

(Romæ, xii Idus Maii.)

Ex parte dilectorum filiorum, capituli Ecclesiæ Xanctionensis fuit propositum coram nobis, quod, cum magister C. Rufus ipsos super ejusdem loci canonica intenderet molestare, ipsi, eum ad nostram præsentiam appellantes, eidem terminum præfixerunt, quo se partes nostro conspectui præsentarent. At ipse, præveniens terminum, non expectato nuntio eorumdem, gravi quidem in via infirmitate detento, pro se ac quibusdam aliis canonicandis ibidem ad venerabilem fratrem nostrum, Xanthonensem episcopum (310); per falsi suggestionem a nobis duo litterarum paria impetravit, asserens in eisdem ipsos certum numerum canonorum habere, quod dilectus filius, W. subdiaconus, procurator eorum, asseruit esse falsum, nisi quod bonæ memo-

(309) Sic leg. in Apographo.

(309*) Vide epistolam libri quinti 146, not.

(310) Vide epistolam libri quinti 96, not.

(311) Epistola hæc reperitur, sed multa, inter Decretales, lib. iv, tit. 11. *De responsatione impuberum*, cap. 14, ubi episcopo Abbatensi directa dicitur. Sed logi etiam in antiquis editionibus Aberstadon al. Albertaden. al. Albeten. al. Abbataden. nos monet

A rie Lucius papa, prædecessor noster, eisdem indulxit, ne ultra quadraginta recipere aliquos compellatur, per quod tamen pauciores esse minime prohibentur. Suggestit insuper nobis memoratus magister, plures ibidem vacare præbendas, quas invicem canonici partiuntur, quod prædictus inficians procurator, dixit, ipsos ob mortem alicujus nihil recipere plus aut minus, sicut nec claustrales; adjecit insuper saepatus magister, se non nisi modicum ecclesiasticum beneficium obtinere, cum, sicut asserit subdiaconus antedictus, ecclesias duas possideat, de quarum proventibus ejus vicarii sustentantur honeste, ac eidem solvunt annuam pensionem, et in quasdam alia centum solidos percipiat annuatim. Quare, procurator jam dictus nobis humiliiter supplicavit, ut ecclesiæ supradictæ, sicut dicitur, de mandato nostro gravatæ, cum propter guerras invaelescentes ibidem sint ejus redditus non medio oriente diminuti, parcere dignaremur. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, veritate plenius inquisita, si vobis constiterit quod prædictus magister talē suppresserit veritatem, qua expresa non debuissest hujusmodi litteras impetrare, vos ipsos, cum mendax prelator carere debat impetratis, nullius esse valoris, auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, decertatis, maxime, si ejusdem ecclesiæ non suppetant facultates. Testes autem, etc. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes, etc.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vii Idus Maii, anno nono.

LXX (311)

... EPISCOPO HALBERSTADENSI (312).
Consultanti respondet quod primum matrimonium, atio secuto, certo modo tenet et validum est.

(Romæ, vi Idus Maii.)

[Tua nobis exhibitis litteras continebant, quod quidam vir nobilis (32)... filiam suam, circiter duodecim annos habentem, cuidam viro nobili desponsavit, qui subarrhavit eamdem, consensu mutuo accedente], (314) sed, nuptiis aliquantulum prorogatis... pater puellæ viam est universæ carnis ingressus. Eo autem rebus humanis exempto... puellæ avunculus supradictæ, ipsam alteri matrimonio copulavit; et ille, qui prius desponsarat eamdem, cum ipsis matre contraxit. Tuus autem prædecessor, attendens quid cum ea non poterat permanere, cuius filiam legitimate desponsarat, inter eos dirorti sententiam promulgavit. Postmodum autem, mortuo viro secundo, qui supradictam puellam duxerat in uxorem, ipsa se tertio copulavit, illo vivente qui eam primilus

Pithœus, in notis marginalibus. In aliquibus etiam legitur Alberscadem, vel Alberstaten.

(312) Vide epistolam libri octavi 108, not.

(313) In Decretal. hæc desunt, et mox omittunt viro.

(314) Quæ sequuntur, Italico charactere distincta, desunt in Decretalibus; verum leguntur apud Pitb. in add.

desponsarat. Cæterum, tam ipsa quam (315) idem te A duixerunt humiliiter consulendum, utrum licite simul valeant commorari. Tu vero, deliberatione habita, respondisti, quod, sponso primo vivente, alteri non potuit legitime copulari; sed, quia tua ecclesia postulavit, ut super hoc apostolicum sedem consuleres, procedere ulterioris (316) distulisti, nobis humiliiter supplicans, ut super hoc tibi scribere dignaremur. [Quia vero per ea quæ superius sunt expressa (317), nobis non potuit pro certo constare cujus ætatis esset puella, cum primo viro exstitit desponsata, cum dicatur quo i circiter duodecim annos habebat, utrumve prudentia tunc in illa suppleret ætatem, / fraternali tuz taliter respondemus, quod, si puella tunc nubilis erat ætatis, et inter eam et primum virum legitimus intervenit de praesenti consensus, absque dubio inter eos legillum matrimonium est contractum, etsi carnalis commissio non fuerit subsecuta. Si vero puella (318) nubilis ætatis non erat, cum sepe fatus vir desponsavit eamdem, et ætatem in ea prudentia non supplebat, procul dubio, inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamvis ab ipso viro eadem puella fuerit subarrata]. Quocirca, si juxta primum modum matrimonium cum illo contraxit, eo vivente, non potuit rite cum alio fœdus contrahere conjugale. Quod si juxta modum secundum sponsalia solummodo contracta fuerunt, conjugium, quod inter illam et alium exstitit celebratum debet legillum reputari, dummodo aliud canonum non obstat.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Maii, anno nono.

LXXI.

NOBILI VIRO, R. COMITI FUNDAN.

Quod conventionem quam facet cum Terracinensibus gratam habebit.

(Ferentini, iii Kal. Junii.)

Ex parte dilectorum filiorum, virorum nobilium, Jacobi et Deodati Fr. Japan, fuit propositum coram nobis, quod tu eos contra Terracinenses promittis utiliter adjuvare, ita quod eosdem Terracinenses compelles nostris et ipsorum nobilium parere mandatis, dummodo saltem, quem ipsorum patribus et patruis concessisti, tibi renuntient, et in expensarum compensatione concedant piscariam de Vareis, et duas sassones in flumine Ligole constitutas. Quocirca, præsentium insinuatione cognoscas, quod conventionem, quam super his cum prædictis nobilibus faceris, quatenus illos de jure contingunt; ratam habebimus, quantum ad ipsorum pertinet portionem.

Datum Ferentini, iii Kalendas Junii, anno nono.

(315) Apud Pith. in add. vir.

(316) Pithæus omittit.

(317) Desunt, ut mox pro certo, et legunt eidem pro primo, utrumne pro utrumve et verba fraternali . . . taliter omittunt.

(318) Desunt in Decretalibus, nec non apud Pitthæum.

(319) Epistola hæc legitur inter Decretales, lib. ii, tit. 11, *De foro competenti*, cap. 10.

LXXII (319).

. . . VERCELSENSI EPISCOPO (320).

Quod litteras, impetratas super iis quæ concernunt forum sacerdotale, decernat irritas.

(Ferentini, ii Kal. Junii.)

[Licit ex suscepito] (321) servitutis officio simus omnibus in justitia debitoros, sic tamen in jure suo nos quibusdam convenit providere, ne aliis injuriæ facere videamur, et, quod abs illius summatur materia scandali, unde provida debet consideratione sedari. Ex insinuatione sane dilectorum filiorum, consulum et Communis Vercellensium, nos noveris accepisse, quod, cum singulis questionibus, quæ mox fuerint contra eos coram consilibus justitiæ, juxta consuetudinem approbatam, velint cuilibet conquerenti justitiæ plenitudinem exhibere, quidam, ut eorum jurisdiictionem exacuerint, et fatigent eos laboribus et expensis super rebus quæ judicium ecclesiasticum non continent, litteras apostolicas impetrant, et sic, præter jurisdictionem consulum quam enervant, eos cogunt multipliciter laborare. Volentes igitur sic eorum utilitatibus consulere, ne patiamur aliorum justitiæ despōre, fraternali tuz per apostolica scripta [mandamus, quatenus, si quando tales (322) litteras super rebus præcipue, quæ forum sacerdotale requirunt, a sede apostolica contigerit impetrari, eas, sublate appellationis obstaculo, decernas, auctoritate nostra, inutiles et inanes, dummodo dicti consules et commune de se conquerentibus in judicio sacerdotali exhibeant justitiæ complementum. Licit (325) tamen ipis, qui cum eis taliter duxerint contendendum, si se in aliquo senserint prægravari, ad tuam, sicut hactenus est servatum, vel ad nostram, si maluerint audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo, vacante imperio, ad judicem sacerdotalem recurrere nequeunt, qui e superioribus in sua justitia opprimuntur. Si vero consules justitiæ, tanquam merito suspecti, fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur, qui, ei probata fuerit esse justa, ad te, vel ad nos, pro justitia recurratur, sicut superius est expressum.]

Datum Ferentini, ii Kalendas Junii, anno nono.

LXXIII.

CAPITULO SANCTI AREDII.

Quod conferant decanatum ipsius Ecclesie P. clericis.

(Ferentini, vii Id Junii).

Ex injunctio nobis incumbit apostolatus officio, ut, cum eccliarum omnium curam et sollicitudinem gerere tenemur, eis quæ per ministrorum delectum, tam in spiritualibus quam temporalibus, sustinent detrimentum, de personis faciamus idoneis provi-

(320) Vide epistolam libri noni 65, not.

(321) Quæ sequuntur, italicico charactere distincta, desunt in Decretalib. verum leguntur apud Pith. in add.

(322) In Decretal. *a laicis Vercellensibus*; et mox omittunt eas, et irritas legunt pro inutiles; verbum dicti non habent.

(323) Decretal. *Liceat legunt, et mox sub eisdem consilibus, pro cum eis.*

deri, et illis nihilominus per ecclesias consulatur, A qui ascripti militiae clericali, ecclesiis, a quibus obtinuerint beneficia, sciunt et possunt utiliter deservire, ut sicut et ecclesis, in personis, et personis in ecclesiis, vicissitudine mutua consulamus. Sane, ad nostram neveris audientiam pervenisse, quod tandem vacavit in vestra ecclasia decanatus, quod ipsius donatio ad nos est, secundum statutum Lateranensis concilii, devoluta. Nos igitur, volentes eidem ecclesi paterna sollicitudine providere, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus, quatenus, si verum est quod asseritur; dilectum filium, magistrum P. clericum venerabilis fratris nostri..., episcopi Tusculanensis (324), moribus et litterarum scientia commendandum, recipientes in canonicum et in Fratrem, ipsi decanatum praedictum, cum pertinentiis suis et honoris plenitudine, liberaliter assignetis, ut dictus episcopus, qui tanto magis vobis poterit existere fructuosus, quanto in Ecclesia Dei majorem locum noscitur obtinere, ad dilectionem vestram valeat fortius animari; et nos devotionem vestram possimus in Domino commendare. Alioquin, venerabili fratri nostro.... Burdegalensi archiepiscopo (325), per nostras damus litteras in praceptis, ut, sicut eidem injunximus viva voce, vos ad id per censuram ecclasiasticam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, cognita veritate, compellat.

Datum Ferentini, vii Idus Junii, anno nono.

LXXIV.

ILLUSTRI REGI HUNGARIÆ.

Quod, si germanus conjugis suæ fuerit litteraturæ competentiæ et ætatis, ad preces suas ipsum in archiepiscopum Colocensem confirmabit.

(Ferentini, vii Id Junii.)

Coram illo fatemur, ante quem non est tutum mentiri, quod personam tuam de corde puro, et conscientia bona, et fide non sicta diligimus, et ad honorem et profectum tuum, quantum cum Deo possumus, efficaciter aspiramus, volentes, te scire pro certo, quod nullam apud nos patieris repulsam, in quo deberemus alium quemcunque principem exaudire. Verum, et illud te nolumus ignorare, quod ex apostolicæ servitutis officio ad faciendum judicium ita sumus astricti, ut, abeque cauterio conscientiæ ac periculo famæ non possumus divertere ad dextram vel sinistram. Cum non possit abscondi lucerna super candelabrum constituta, illud semper habentes præ oculis, quod de nobis Veritas protestatur: *Vos es/te sal terræ, quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut foras mittatur, et ab hominibus conculceretur (Math. v).* Licet igitur affectuosas nobis preces porrexeris pro dilecto filio... præposito, germano... conjugis tuæ, in archiepiscopum Colocensem electo, ut eum, quem in archiepiscopali officio tibi et regno tuo utiliem ac

(324) Vide epistolam libri noni 54, not.

(325) Vide epistolam libri quinti 98, not.

necessarium fore confidis, munus consecrationis conferre, ac donum pallei transmittere dignaremus, quia tamen Apostolus docet, ut manus cito nemini imponamus videlicet antequam de ipso per examinationem canonicam habeamus certitudinem pleniorum, et nos de ipsius præpositi litteratura et ætate simus incerti, quin etiam probabiliter dubitemus, petitionem regiam in hac parte non statim potuius exsecutioni mandare cum secundum legem divinam, in eo et litteratura sufficiens, et ætas legitima requiratur. Quia tamen, quantum honeste possumus, tuis concurrere desideriis affectamus, facimus ad præsens quod possumus, venerabili fratri nostro... archiepiscopo (326), et dilecto filio, præposite Salzeburgensibus, dando per nostras litteras in mandatis, ut de litteratura et ætate ipsius diligenter inquirant, et quod inveneritis fideli nobis insinuatione rescribant, quatenus, per eorum relationem certiores effecti, securius procedere valeamus, serenitati tuæ præsentibus litteris intimantes, quod, si litteratura non solum eminentia, sed saltem competens in eo fuerit inventa, et ætas non solum perfecta, sed perfectioni saltem propinquâ fuerit in ipso reperita, usque adeo voluntati tuæ, imo necessitatî magis, satisfacere cupimus, quin potius providere, ut, nisi tantus fuerit in ultra quæ defectus, quod non debeat tolerari, temperato rigore cum ipso curabimus dispensare. Alioquin, non nostræ duritiae, sed ipsius insufficientiæ, poterit imputari, cum nervos ecclasiasticae discipline licet aliquando flectere, nunquam tamen rumpere debeamus. *Æquanimiter autem pro necessitate Colocensis Ecclesiæ sustinemus, si tam in spiritualibus quam temporibus interim administret, ita ut hoc in posterum ad consequentiam non trabatur.*

Datum Ferentini, vii Id. Junii, anno nono.

LXXV.

..... STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO, ET..... EPISCOPO AGRiensi.

Quod dispensem in matrimonio contracto inter comitem Palatinum et uxorem suam.

(Ferentini, vii Idus Junii.)

Ex parte dilecti filii, nobilis viri... comitis Palatini Hungariæ, nostro est apostolatui nuntiatum, quod, cum olim nobilem mulierem, quæ ipsum secundo genere affinitatis et gradu secundo contingit, in facie Ecclesiæ, nullo contradicente, sibi matrimonialiter copulasset, ignorans, quod bujusmodi affinitatis necessitudo posset matrimonium impedire, post modum, seniori usus consilio, ne prædictam mulierem in animæ sua dispendium in suo consortio retineret, sedis apostolicæ misericordiam censuit implorandam, ut, ex nostræ dispensationis auctoritate, mulierem retinere valeat memoratam. Quædam præterea nobis fuere suggesta propter quæ dispensationis beneficium solet facilius obtineri: quia scilicet cohabitavere

(326) Vide epistolam libri quinti 29, not.

simul multis annorum curriculis tam elapsis; quod etiam in diebus suis uterque processit, et sobolem ex illa copula suscepserunt, nec possent sine gravissimo scandalo separari, cum nullus contra idem matrimonium apparent accusator. Quia vero nobis non constitut de præmissis, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, eisdem, auctoritate nostra, dispensationis gratiam impendentes, mandetis, ut insimul de cætero libere permaneant et licenter.

Datum Ferentini, vii Idus Junii, anno nono.

LXXVI. (327).

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS ET PRINCIPIBUS PER HUNGARIAM CONSTITUTIS.

Quod proli regis Hungariz faciant sacramentum fidelitatis.

(Ferentini, vii Idus Junii.)

Cum pater et filius interpretatione juris eadem persona singantur, satis probabiliter subinfertur, quia, quos pater retinet in visceribus charitatis, eosdem filius et deligere debeat et sovere. Charissimus siquidem in Christo filius noster... illustris rex Hungarorum, quam circumspecta provisione incepit disponere regnum suum, regnique principes quanta dilectionis exhibitione studeat honorare, vos ipsi eo certius nostis, quo frequentius vobis et vestris munificentie sue subsidia benignius impendit per quod est verisimiliter præsumendum, quod soboles, quæ, divina disponente clementia, subcrecet ex ipso, quoad strenuitatem morum et regendi sollicitudinem, paternam debeat providentiam imitari. Ideoque, universitatem vestram monemus, et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus soboli, quæ regi nascentur eidem, quod, auctore Domino, futurum speratur in proximo, juramentum fidelitatis ad mandatum patris ipsius sine difficultate præstetis. Alioquin, noveritis, nos venerabilibus fratribus nostris... Strigonensi archiepiscopo, etc.... episcopo Waradiensi, in mandatis dedisse, ut vos, cum opus fuerit, ad id, distinctione qua convenit, appellatione remota, compellant.

Datum Ferentini, vii Idus Junii, anno nono.

LXXVII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS, AD QUOS LITTERÆ ISTAE PER VENERINT.

Quod alios Templarios redeentes ab invio ad viam absolvant.

(Ferentini, iii Non Junii.)

Dilectis filiis, fratribus militiæ Templi, nobis significantibus, est relatum, quod, licet quidam, excommunicationis vel interdicti sententiis innodati, ab invio cupiant ad viam veritatis redire, atque eorum collegio aggregari, ut in eorum domibus Del-

A servitio sedulum impendere servitum elaborent, et contra inimicos crucis Christi suam militiam valent exercere, ipsos tamen recipere non attendant, et sic, velut jumenta putrida, hujusmodi delinquentes in suo stercore computrescant. Quocirca, universitati vertræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, cum ab eisdem fueritis requisiti, ab hujusmodi excommunicatis recepta juxta formam Ecclesiæ cautione, ac injuncto ipsis quod de jure fuerit injungendum, eisdem absolutionis beneficium impendatis, et sic permittatis eisdem, liberos et absolutos, e sæculo fugientes, ad prædictorum fratum religionis observantium transmigrare.

Datum Ferentini, iii Nonas Junii, anno nono.

LXXVIII.

..... EPISCOPO (328), ET CLERO PLACENTIN.

Quod paratus est papa recipere sacramentum a consulibus Placentin. pro devotione Ecclesiæ.

(Ferentini, iv Idus Junii.)

B Ex litteris vestris accepimus evidenter, quod consules et consiliarii Placentini, reatum proprium cognoscentes, ad mandatum apostolicæ sedis redire cupiunt humiliter et devote, propter quod gaudemus in eo qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, et crystallum suam sicut frustum panis emittit, dum diurnæ contumacæ malitia congelatos ad refugium matris Ecclesiæ requirendum provocat et inducit. Verum, cum prædicti consules Fulconi Radin. juramento teneantur astricti, ne ad concordiam veniant sine ipso, nec ipse vult eis dare licentiam, neque jurare, nisi tali tenore ut nullum fiat sibi mandatum, vel, si factum fuerit observare minime teneatur, nos rogatis instanter, ut juramentum ipsius hoc modo suscipere digneramur, quo et ipsi aperiatur ostium evadendi, et universa civitas propter unum solum hominem in interitum, non labatur. Profundetur etiam ipsi se scire, quod jurandum, præter formam Ecclesiæ præstitum, non est tale, ut propter hoc ipse posset absolutionis beneficium obtinere. Licet autem nostri propositi non existat cuiquam injungere, maxime sub debito juramenti, nisi quod justum sit et honestum, nolumus tamen formam juramenti mutare, quam reges et principes consueverunt Ecclesiæ in hujusmodi articulo exhibere, ne quando forsitan consequentiam traheretur; et, quia fallere nolumus neque falli, captiosum nolumus recipere juramentum per quod nos, aut alii, circumveniri possemus. Porro, cum juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec per illud alii ad illicitum obligari, insinuatione vobis præsentium respondemus, quod, absque nota et noxa perjurii possunt prædicti consules, illo etiam contradicente, jurare, cum ipse malitiose nolit in hoc suum eis præstare consensum, et nos eos sine ipso parati sumus recipere secundum formam Ecclesiæ consuetam.

Datum Ferentini, iv Idus Junii, anno nono.

(327) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 26.

(328) Vide epistolam libri quinti 75.

LXXIX.

A

B. TURITANO ARCHIEPISCOPO.

Quod inquirat an quinto gradu se contigant H. et filia judicis Arborensis.

(Ferentini, v Idus Junii.)

Ex litteris dilecti filii, nobilis viri W... mar-
chionis Massæ, judicis Calaritani, nos neveris acce-
pisse, quod, cum quamdam filiam suam dilecto
filio, nobili viro Hug. de Basso, judicii Arborensi,
maritali disposuisset fœdere copulare, vulgaris
rumor in partibus illis insonuit, quod dictus Hug.
filiam prædicti judicis linea consanguinitatis con-
tingit, propter quod prænominatus W. tanquam vir
catholicus et Deum timens, ad apostolicum duxit
oraculum recurrentum, ut, qualiter super hoc facio
cum secura conscientia procedere debeat, per no-
stram possit responsionem plenius edoceri; adjiciens
etiam, quod, si matrimonium ipsum pervene-
rit ad effectum, ad magnæ Ecclesiæ Romanæ ac
totius Sardiniae proveniet commodum et profectum
præsertim, cum bonum pacis speretur exinde non
modicum proventurum. Ideoque, fraternitati tuæ
per apostolica scripta mandamus, quatenus, vocatis
ante præsentiam tuam qui propter hoc fuerint evo-
candi, de præmissis inquiras diligentius veritatem et
in quo gradu consanguinitatis se dictæ personæ
contingant, et si tantum bonum ex hac re proventu-
rum credatur, nobis per tuas litteras fideliter inti-
mare procures, ut, per tuam relationem instructi,
securius in ipso negotio, prout expedire viderimus,
procedamus.

Datum Ferentini, v Idus Junii, anno nono.

LXXX.

J. SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIAONO CARDINALI
(329), APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

**Quod inquirat de statu prioratus de (330) Bomin. [al.
de Bodmyn.]**

(Ferentini, iii Id. Junii.)

Prior et canonici Regulares ecclesie Sancti Pe-
trocii de Bomin. nobis humiliter supplicarunt, ut
prioratum eorum, qui Ecclesiæ Romanæ censualis
existit, de benignitate sedis apostolicæ in abbatiam
convertere dignaremur. Quocirca, discretioni tuæ
per apostolica scripta mandamus, quatenus, de statu
prioratus ipsius inquirens diligentius veritatem, si
videris hoc ad honorem Dei sine juris præjudicio
alieni posse fieri, ac ipsi Ecclesiæ expedire, priora-
tum ipsum in abbatiam, appellatione remota, pro-
vehere non omittas.

Datum Ferentini, iii Idus Junii, anno nono.

ANGELE FUNDATRICI ET FRATRIBUS ECCLESIE SANGTÆ
MARIE MONTIS DE GARDIA.

Recipiuntur sub protectione beati Petri.

(Ferentini, iv Id. Junii.)

Justis potentium desideriis, etc. usque inclinati,
ecclesiam ipsam, cum omnibus bonis quæ inpre-
sentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum
justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, sub
beati Petri et nostra protectione suscipimus, et
præsentis scripti patrocinio communimus. Nulliergo
omnino hominum, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, iv Idus Junii, anno nono.

LXXXII (331).

CLERO ET POPULO ALEXANDRINIS.

B De unione Alexandrinæ et Aquensis ecclesiaram.
(Ferentini, vi Idus Junii.)

[Cum beatus Petrus apostolus ab ipso Iesu Chri-
sto acceperit plenitudinem ecclesiasticæ potestatis
dubitari non debet, quin apostolicae sedis antistes.
qui beati Petri successor existit, de rebus ecclesias-
ticis disponendi plenam et liberam habeat facul-
tatem, ipsa sibi Veritate dicente: *Tu es Petrus, et
super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et
portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi
dabo claves regni cœlorum, et quodcumque ligaveris
super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcumque
solveris super terram, erit solutum et in cœlis* (Matth.
xvi). Ex bac ergo suprema potestatis prerogativa
precessit, quod felicis men.oriæ (332) « Alexander

C « papa, prædecessor noster, attendens fervorem
« devotionis et fidei, quam ei Alexandrinus populus
« tempore gravis et grandis necessitatis exhibuit,
« apostolicae sedis auctoritate decrevit, ut, quo-
« niām Alexandrina civitas longe major est et po-
« pulosior quam Aquensis, episcopalis sedes de
« illa, cuius diœcesis et contigua, transferretur ad
« istam. Vos itaque, per honorabiles nuntios, tam
« clericos quam laicos, ad nostram præsentiam de-
« stinatos, suppliciter postulastis, ut, quod idem præ-
« decessor noster provida deliberatione decreverit,
« nos ejus vestigiis inharentes, faceremus exexecutio-
« ni mandari. Volentes autem in tanto negotio cum
« debita maturitate procedere, prius duximus inqui-
« rendum, utrum id absque aliquo gravi scandalo
D « sortiri posset effectum; et, quoniam ex hujusmodi
« translatione non solum Aquensis civitas sed etiam
« Papiensis quæ ipsius defensionem susceperebat,
« scandalizari plurimum videbatur, nos, utriusque
« partis procuratoribus in præsentia nostra consti-
« tutis plenam concessimus audientiam: qui, cum
« super hoc coram nobis cœpissent multipliciter
« altercari, partes nostras interposuimus ad con-

(529) Vide epistolam libri septimi 484.

(330) Vide epistolam libri sexti 115.

(331) Epistola hæc integra legitur apud Ughel-
lum. Ital. sacr. tom. IV. col. 451; ideoque hic uncis
inclusa exhibetur.

Eamdem, sed mutilam, retulit Raynaldus, ad

annm 1206, § 39. Quæ apud ipsum leguntur, hic
duplici ad initium cujusque lineæ in margine virgula
distincta sunt. Vide epistolam libri octavi 53, et
quæ ibi adnotata sunt.

(332) Hæc apud Raynaldum.

« cordiam, statutum prædicti prædecessori's nostri
 « taliter moderantes, ut Alexandrinam et Aquen-
 « sem Ecclesias uniamus, præsenti privilegio sta-
 « tuentes, quatenus unus et idem sit pontifex utrius-
 « que, unam et eamdem pontificalem sedem obti-
 « nens in utraque. Ne autem unio confusionem in-
 « ducat, ad discernendum specialiter inter eas, ita
 « duximus salubriter decernendum, ut negotia et
 « causas quæ ad ecclesiam spectant Aquensem,
 « episcopus agat cum consilio Aquensem clero-
 « rum; quæ autem ad laicos, cum consilio laico-
 « rum, infra civitatem Aquensem, vel ejus diœce-
 « sim, in loco, tam ipsi laicis quam eidem epi-
 « sopo idoneo et seguro; quæ vero pertinent ad
 « Alexandrinam Ecclesiam, cum Alexandrini capi-
 « tuli gerat assensu. Habet autem duplex sigillum, B
 « ab una parte continens imaginem et litteras
 « Aquensis episcopi, ab altera vero Alexandrini.
 « Cumque idem episcopus scriperit de Aquensibus
 « rebus aut personis Aquensibus, scribat se tantum
 « Aquensem; porro, cum scriperit de aliis rebus
 « aliisque personis, si fuerit in Alexandrina diœ-
 « cesi, scribat se tantum Alexandrinum; si vero
 « fuerat in Aquensi diœcesi, scribat se tantum
 « Aquensem, et e converso, ut, cum ejusdem sint
 « dignitatis, neutri per alteram derogent. Chrisma
 « vero uno anno conficiat apud unam Ecclesiam,
 « et alio apud alteram; similiter faciat de baptismō.
 « Majores vero solemnitates æque distribuat inter
 « illas, ut quas uno anno celebraverit apud unam,
 « altero celebret apud alteram; proprias autem
 « solummodo celebret, cuius sunt solummodo spe-
 « ciales. Ordinationes vero clericorum qui pertinent
 « ad Aquensem Ecclesiam, in Aquensi faciat civi-
 « tate, vel ejus diœcesi loco tamen idoneo et
 « seguro. Apud utramque ecclesiam, vel ejus
 « diœcesim, saltem per anni medietatem mo-
 « retur, nisi forte necessitas, quam legem non
 « habet, exigit interdum aliter faciendum.

« Castra vero Aquensis Ecclesiam quæ tenet
 « episcopus, per homines fideles et non suspe-
 « ctos Aquensibus faciat custodiri; et, si forte,
 « quod absit! inter Alexandrinos et Aquenses
 « scandalum oriatur, homines illorum castrorum
 « non juvent Alexandrinos adversus Aquenses,
 « nisi esset causa episcopi specialis. Nolumus
 « enim, ut, propter hanc unionem, altera ecclesia-
 « rum veletiam civitatum, auctoritatem vel potesta-
 « tem, jurisdictionem aut dominationem habeat
 « super reliquam, ne quod ad unitatem provisum
 « est, in contrarium aliquando convertatur. Cum
 « antem episcopus ex hac luce migraverit, præ-
 « dictarum ecclesiarum canonici convenienter apud
 « alteram, de qua inter se poterunt concor-
 « dare, vel apud alium quemlibet locum: et,
 « quem omnis concorditer, aut major et senior
 « pars unius, aut major et senior pars alterius

A « elegerint in episcopum, ejus electio per Mediola-
 « nensem archiepiscopum confirmetur, dummodo
 « nihil obsistat ei de cononicis institutis. Si vero se-
 « cundum hanc formam convenire nequierint, aut
 « eligant electores, qui eis episcopum eligant reci-
 « piendum ab omnibus sic electum, aut ad sedem
 « apostolicam dirigant procuratores idoneos, per
 « quos recipient in episcopum, quem Romanus
 « pontifex eis duxerit concedendum. De primo
 « autom accessu episcopi consecrati ad alterutram
 « prædictarum ecclesiarum, aut etiam civitatum,
 « hoc statuimus observandum, ut, sicut episcopi
 « sibi successerint, ita vices alternent, quatenus,
 « cum unus post consecrationem suam primo rece-
 « ptus fuerit apud unam, reliquus postmodum
 « recipiatur primitus, apud reliquam, invidia penitus
 « relegata, iia duntaxat, ut in iis, quæ in utraque
 « ecclesia debet facere alternatim, incipiat ab
 « Aquensi. Prohibemus ergo, ne quis in utraque
 « prædictarum ecclesiarum de cætero fiat canonicus
 « aut persona, ne propter hoc possit aliqua confusio
 « generari. Privilegia vero, et alia scripta quæ per-
 « tinent ad Aquensem Ecclesiam, in secretario
 « ipsius ecclesiæ reponantur. Licet autem utrius-
 « que patris procuratores, in nostra præsentia con-
 « stituti, præscriptam formam duxerit acceptandam
 « quia tamen privilegium meretur amittere, qui
 « concessa sibi abitur potestate, statuimus, ut,
 « si forsan Aquenses contra statutum istud venire
 « contempserint, nisi, ad commonitionem Romani
 « pontificis, suæ correxerint præsumptionis excess-
 « sum, episcopalis sedes de Aquensi civitate, sicut
 « præfatus prædecessor noster decrevit, in Alexan-
 « drinam transferatur; si vero Alexandrini contra
 « idem statutum excesserint, nisi ad commonitionem
 « Romani pontificis satisfecerint de excessu, præ-
 « scriptæ unionis vinculum dissolvatur (333). »

C D Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum licet
 « banc paginam nostræ constitutionis infringere, vel
 « eius autem temerario contraire, salva semper in omnibus
 « apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futu-
 « rum ecclesiastica sæcularisve persona sciens contra
 « hoc privilegium temere venire tentaverit, secundo
 « tertiove commonitanisi realum suum congrua satis-
 « factione correxerit, potestatis honorisque sui careat
 « dignitate, reamque se divino judicio existere de per-
 « petrata iniuritate cognoscat, et a sacratissimo cor-
 « pore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri
 « Jesu Christi aliena flat, atque in extremo examine
 « districtæ subjaceat ultioni. Cunctis autem illud
 « servabit, sit pax Domini nostri Jesu Christi,
 « quatenus et hic fructum bone actionis percipient,
 « et apud districtum judicem præmia æternæ pacis
 « inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Ferentini, per manum Joannis. Sanctæ
 « Mariæ in Cosmedin. diaconi cardinalis, sanctæ Ro-
 « manæ Ecclesiæ cancellarii, vi Idus Junii, indi-

ctione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

LXXXIII (334).

CLERO ET POPULO AQUENSIBUS.

Super eodem.

(Ferentini, vi Idus Junii.)

Cum beatus Petrus apostolus ab ipso Iesu Christo acceperit plenitudinem ecclesiastice potestatis, dubitari non debet, quin apostolicæ sedis antistes, qui beati Petri successor existit, de rebus ecclesiasticis disponendi plenam habeat et liberam facultatem, ipsa sibi Veritate dicente: *Tu es Petrus, et super hunc petram ædificabo Ecclesiam meam (Matth. xvi), etc. in eundem modum ut supra usque in finem.*

Datum Ferentini, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin. diaconi cardinalis, sanctæ Bonifacii Ecclesiæ concellarii, vi Idus Junii, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1216, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

LXXXIV (335).

PRIORI S. ARDREÆ, EJUS FRATRIBUS.

Recipiuntur sub protectione Beati Petri.

LXXXV.

.... ABBATI (336), ET CAPITULO ECCLESIE DE DINANT.

LEODIENSIS DIOCESEOS.

Quod conferant E. clericò beneficium.

(Ferentini, viii Id. Junii,)

Etsi, iuxta officii nostri debitum, omnibus, qui sunt titulo militiæ clericalis ascripti, paterna nos deceat sollicitudine providere, illorum tamen petitiones facilius volumus ac debemus admittere, qui per vitæ merita apud nos merentur bonorum testimoniis adjuvari. Cum autem dilectus filius, magister David, capellanus noster, partem præbendæ, quam in ecclesia vestra possidebat, in nostris manib[us] libere resignarit, eam dilecto filio, R. clericō, nepoti ejus, quem mores et litteratura commendant, pietatis intuitu duximus conferendam, universitatem vestram monentes attentius, et exhortantes in Domino, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quantum, pro reverentia beati Petri et nostra, dictum R. recipientes in canonicum et in fratrem, beneficium memoratum ei liberaliter conferatis, et, quoniam Turonense concilium sectionem inhibet

(334) Vide Raynaldum, ad annum 1196, § 40.

(335) Epistola bujus Apographum, quod ad finem Apographi Conti cum cæteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. — Vide Raynaldum; ad annum 1466, § 33.

(336) S. Mariæ et S. Perpetui Dionantense collegium, videtur fuisse monasterium; memoratur enim in divisione abbatarum et monasteriorum regni Lotharii, facta an. 870 inter Carolum et Ludovicum Francorum reges. Deinde evasit abbatia secularis tempore Richarri episcopi. Leod. sub annum 934. Capitulum constat duodecim canonis et abbatæ, ad eujus et papæ nominationem alternatim pertinent canoniciatus. *Gall. Christ. nov. tom. III, col. 948.*

A præbendarum, illudei, quantocitius se facultas obtulerit, integrare curetis. Alioquin, venerabili fratri nostro.... Leodiensi episcopo (337), nos dedisse noveritis in mandatis, ut vos ad hoc per censurem ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellere non postponat.

Datum Ferentini, viii Idus Junii, anno nono.

LXXXVI.

..... EPISCOPO (338), ET..... DECANO (339) ET..... CANCELLARIO LONDONIENSIBUS.

Quod non sinant molestari E. mulierem.

(Ferentini, Idibus Junii.)

Ex parte E. mulieris de Bendevillis, fuit propositionem coram nobis, quod, cum esset in annis minoribus constituta, citra regularem professionem et susceptionem habitus, Monialium fuit custodiæ mancipata, sed, cum postmodum viro se matrimonialiter copulasset, de quo filios plurimos jam suscepit, quidam, ipsi matrimonio detrahentes, ex hoc famam ipsius satagunt suggillare. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, si præmissis veritas suffragatur, nisi aliud rationabiliter contra mulierem ipsam objectum fuerit et probatum ipsam, vel sobolem quam suscepit, non sustineatis propter hoc aliquatenus molestari. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcope, etc.

Datum Ferentini, Idibus Junii, anno nono.

LXXXVII.

PRIORI (340), ET CONVENTUI SANCTI PORTIANI CLAROMONTENSIS DIOCESEOS.

Ut Ecclesiam de Bajec. Durando clericò conferre ultius non differant.

(Ferentini, v Idus Junii).

Per nostras vobis litteras recolimus mandavisse, ut ecclesiam de Bajec. quæ dicebatur vacare, Durando, clericō venerabilis fratri nostri, Clermontensis episcopi (341), pro reverentia beati Petri et nostra, cum suis pertinentis conferretis; sed, vos, mandatum nostrum, et monitionem ipsius episcopi, et dilecti filii.. Silvanectensis archidiaconi, quos ei doputavimus monitores, surdisauribus pertransistis, sicut ex eorumdem litterarum tenore intelleximus evidenter, propter quod idem clericus, ne de ipsa in elusione mandati apostolici præsumeretis aliquid

D (337) Vide epistolam libri sexti 215, not.

(338) Vide epistolam libri septimi 182, not.

(339) Vide epistolam libri sexti 84.

(340) « VII. Stephanus (prior S. Portiani), annis 1190 et 1193. Postea illigitur abbas Trenorchiensis.

VIII. Guiscardus de Roaneis, 1208, 1216, etc. postea eligitur abbas Trenorchiensis. »

Hacenus auctores *Galliz Christianæ novæ*, tom. II, col. 373. In imperfecta priorum S. Portiani serie, Stephanum jam ab anno 1202 abbatem Trenorchiensem memorant iidem auctores, tom. IV, col. 970.

Vide epistolam libri quinti 136.

(341) Vide epistolam libri quinti 136, not.

ordinare, nostram audientiam appellavit. Nolentes igitur, quod de ipso misericorditer duximus inchoandum, relinquere imperfectum, per iterata vobis scripta mandamus atque praecepimus, quatenus memoratam ecclesiam dicto clero liberaliter, prout ad vos pertinet, conferatis. Alioquin, dilectis filiis... abbatii Sancti Genesii (342), et... cantori Claromontensi, et... priori Montisferrandi, Claromontensis dioeceseos, dedimus in mandatis, ut, nisi coram eis rationabile aliquid objectum fuerit, et ostensem, propter quod mandatum apostolicum non possit vel non debeat adimpleri, vos ad id per censuram ecclesiasticam, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellere non omissint, reducentes in statum debitum quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam illicite invenerint attentatum.

Datum Ferentini, v Idus Junii, anno nono.

LXXXVIII (343).

...EPISCOPO CLAROMONTENSI (344), ET... ABBATI MAUZIACENSI (345), ET... MAGISTRO SIMONI ARCHIPRESBYTERO DE HERMENCO, CLAROMONTENSIS DIOECSEOS.

Mandat eis, ut quæ sententialiter ab eo definita sunt in causa inter priorem Montis-Ferrandi, procuratorem Hospitaliorum, Claromontensis dioeceseos, faciant observari.

(Ferentini, ii Idus Junii).

« [In nostra praesentia constitutis dilectis filiis (346)... priori ecclesiae Montisferrandi, et B. procuratore Hospitaliorum Claromontensis dioeceseos venerabilem fratrem nostrum, Sabinensem episcopum (347) concessimus auditorem, coram quo (348) idei prior proposuit, quod predicti Hospitalarii parochianos suos admittunt ad ecclesiastica sacramenta, et tunc excommunicatos quam interdictos, et quosdam alios, videlicet Willelmum de Mazerii, Willelmum

(342) Pontius, abbas S. Genesii reperitur in instrumentis ab anno 1194 usque ad annum 1215. *Gall. Christ. nov.* tom. II, col. 317.

(343) Epistola haec reperitur, sed mutila, inter Decretales, lib. III, tit. 28, *De sepulturis*, cap. 10, ubi episcopo Claromontensi et abbati Mauriensi directa dicitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa exhibentur; variae lectiones dantur.

(344) Vide epistolam libri quinti 136, not.

(345) Eustorgius, abbas Mauziacensis, testis ad eam anno 1205, in veteri Charta pro Lebunio. Mox, et immediate, sed non nisi anno 1212, Gerontium de Turre memorant auctores Galliæ Christianæ novæ, i. II, col. 353.

(346) In Decretal. desunt, ut mox initialis B.

(347) Vide epistolam libri tertii 15, not.

(348) Hæc desunt in Decretal.

(349) In Decretalibus, quosdam paræcianos suos, quorum duo erant intra annos legitimos, receperunt ad ecclesiastica sepulturam.

(350) Olim non fuit libera electio sepulture; ibi sepieliendus erat, ubi sacramenta Ecclesiae, id est salutis pabulum in vivis perceperat (vide *Decret. part. II, caus. XIII, quest. VII, Placuit*), quia par-

A Drellurer, Joannem Bondiner, Durant. de Lavor, et duos pueros, filium scilicet Willelmi de Mazerii, et filium Jaanni de Ventador, infra annos legitimos constitutos, receperunt ad ecclesiasticam sepulturam, propter quod Ecclesia eadem damnum sustinuit plusquam quinque milium solidorum. Quare prior idem humiliter supplicabat, ut ipsis Hospitalariis interdicere, ne de cætero taliu in ejus præjudicium attinarent, et ad resarcendum damna, quæ exinde sustinuit, eosdem compellere dignaremur (349). Econtra, prædictus propulsit procurator, quod tam ex privilegio quam indulgentia speciali, licet Hospitalariis omnes passim, præter excommunicatos et interdictos, ad ecclesiasticam recipere sepulturam (350), qui apud illos elegerint sepeliri, fideicomissa quoque (351) ultima voluntate relicta possunt licenter accipere, soluta B tantummodo quarta parochiali Ecclesie, de cuius parochia mortuorum corpora assumuntur, præterquam de equis et armis, quæ indulta sunt ipsis in subsidium terræ sanctæ (352), de quibus quartam deducere non tenentur (353). Cum igitur hæc et alia, quæ coram ipso episcopo fuere proposita, idem nobis fideliter restulisset, auditis et intellectis attestacionibus et allegationibus universis, de consilio fratrum nostrorum talem duximus sententiam proferendam, quod predicti Hospitalarii de cætero non recipiant Parochianos (354) ecclesie supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri, et tunc parochialis ecclesia de oblationibus, lectis et aliis, quæ defunctus pro anima sua in ultima dispositione relinquit, præterquam de equis et armis, recipiat quartam partem, et Hospitalariis residuum habeant, nisi dolo, vel fraude eorum, defunctus inductus fuerit ad dispositionem hujusmodi faciendam, nihilominus ipsis Hospitalariis injungentes, ut de quarta parte quinque milium solidorum priori satisfaciant memorato, cum constet eos a parochianis prioris illos solidos receperisse, nec sit sufficierent ostensem, quod eorum

chiani pro servis Ecclesie habebantur. Postea integrum fuit eligere sepulturam in aliena ecclesia, vel monasterio, dummodo minus religiosus locus non eligeretur. Sed hodiernabil interest minus religiosus sit locus, necne.

(351) Decretal. *fideique commissa*.

(352) Veteris religionis fuit, ut equi et arma pomparam funeris adornarent, ut in funere Pallantis apud Virgilium, *Aeneid. XI. v. 89:*

*Post bellator equus, positis insignibus, Ethon
It lacrymans, guttisque humectat grandibus ora.
Hastam alii galecumque ferunt; nam cætera Turnus
Victor habet...*

De hujusmodi equis et armis, quæ, ex militari disciplina, erant ornamenta pompa funerum, ab Hospitalariis quartam demi religio fuit, in subsidium belli sacri, quod confirmaverat eisdem et Hospitalariis S. Spiritus Innocentius. Vid. epistolam libri 5:7.

(353) Quæ sequuntur, hic Italico charactere distincta, in Decretalib. desunt, verum leguntur apud Pith. in add.

(354) Decretal. omissint et infra parochianis ejus legunt pro par. prior.; pro nec, nisi.

oblati vel *commissi* (355) fuissent. *Eisdem* præterea duximus injungendum, quod nisi probaverint quod *Willemus Gasteralt*, qui fuit interfectus in campis; apud ipsos elegerit sepulturam, universa, quæ ipsius intuitu (356) receperunt, priori restituant memorato; alioquin, quartam partem solummodo restituere teneantur; pro *filio vero Willelmi de Mazeris*, et *filio Joannis de Ventador*, quos constat infra annos legitimos decexisse (357), *eisdem injunximus*, ut (358) quæ sepulturae illorum gratia receperunt, restituant universa. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus quod a nobis est sententialiter definitum, vos, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter observari; contradictores censura simili compescentes. Quod si non omnes, tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Ferentini, ii Idus Junii, anno nono.

LXXXIX.

B. EPISCOPO PAPIENSI (338^a), EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS.

Confirmantur privilegia et statuta ipsius Ecclesie.

(Ferentini, ii Idus Junii.)

Et ipsa justitiae ratio, et apostolicæ sedis depositit benignitas, ut locis et personis, beato Petro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ specialius adhærentibus, et in ejus devotione et obedientia persistentibus, patrocinii et tuitionis nostræ manum abundantius et propensiæ extendere debeamus. Hujus itaque rationis debito provocati, honorem ac dignitatem Papiensis Ecclesiæ, tanquam propriæ et specialis apostolicæ sedis filiæ, volumus conservare. Quocirca, venerabilis in Christo frater, Bernarde episcope, quem sincera in Christo charitate diligimus, tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, ad exemplar prædecessorum nostrorum, felicis memorie Callixti, Innocentii, Eugenii et Anastasii, Romanorum pontificum, prædictam Papiensem Ecclesiam, cui, Deo auctore, præesse dignosceris, præsentis scripti privilegio communimus, et omnem ipsius ecclesiæ dignitatem, per eorumdem Romanorum pontificum privilegia vel authentica scripta concessam, nos quoque auctoritatis nostræ favore nihilominus confirmamus, fraternitati siquidem tua, inter sacra missarum solemnia, palleo uti, et tam tibi quam successoribus tuis, in processione Palmarum et feriæ secundæ post Pascha, equum album udone cooperatum equitare, nec non et crucem inter ambulandum præferre concedimus. Ob majo-

A rem quoque ipsius Papiensis Ecclesiæ dignitatem confirmantes, statuimus, ut in synodalium celebratione conventum, tam tu, quam successores tui, ad sinistrum Romani pontificis latus primum sessionis locum perpetualiter habeatis. In monasteriis autem, aut capellis aliquibus, præter matricem ecclesiam, baptismum generalem fieri penitus prohibemus; in quibus si qua forte præcepta, contra sacros canones elicita, inveniri contigerit, nostris canonice non præjudicent institutis. Clericos, sanctimoniales, viduas urbis vestræ, sine vestra conscientia, nemo præsumat in judicium trahere, aut vim eorum rebus inferre. Nec cœmeteriorum, quæ, intra vel extra, circa civitatem sunt, curam vobis aut potestatem subtrahere quælibet

B persona præsumat, nec ullus unquam, cujuscunque sæcularis dignitatis aut potentiae, homo, quasi sub obtenu hospitalitatis, vel patronatus occasione, in tuo episcopio, aut in dominibus sacerdotum, seu clericorum tuorum, sine tua tuorumque successorum voluntate, audeat applicare. Nec, in rebus mobilibus aut immobilibus, sive personis cujuscunque conditionis ad vestram ecclesiam pertinentibus, invasionem aut violentiam, vobis invitis, fieri, sine legali ratione, permittimus. Præterea, quæcunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia imprimèntiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus et illibata permaneant:

C in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: monasterium Sancti Apollinaris, cum capellis et parochiis suis; monasterium Sancti Petri, quod dicitur Leprosorum, cum capellis et parochiis suis; monasterium Sancti Marini, cum capellis et parochiis suis; monasterium Sancti Gervasii, cum capellis et parochiis suis; monasterium Sancti Pauli et Sancti Jacobi de Vernanola, monasterium Vetus, et monasterium Senatoris, cum capellis et parochiis suis; monasterium Leani, et monasterium Sancti Thomæ, cum capellis et parochiis suis: monasterium Sancti Felicis, cum capellis et parochiis suis. Ipsorum vero monasterium, quæ infra vestras dioceses fines sunt, canonica dispositio, et abbatum qui in eis sunt vel abbatissarum discussio, electio et consecratio, vestro semper arbitrio conservetur. Porro, presbyteros prædictorum monasteriorum, prout ecclesiastica necessitas exegerit, absque alicujus temeraria contradictione, ad tuum volumus venire concilium. Confirmamus etiam vobis

D illum locum Virgilii, Aeneid., lib. xi, v. 142:
De more vetusto

Funereas rapuere faces.

« Est magis moris Romani, ut impuberis noctu efferrentur ad faces, ne funere immaturæ sobolis domus funestaretur. »

(358) Haec om. Decretal.

(358^a) Vide epistolam libri septimi 90, not. Vide etiam Ughellum, Ital. sacr., t. I, p. sign.* col. 32.

A ecclesiam Sanctæ Mariæ de Bethlehem, et hospitale de Cappellis, hospitale de Sancta Justina, hospitale de Tossicaria, hospitale de Galbera, hospitale Guidonis Fabri, hospitale Tidonis, hospitale de Pontiano; in archiepiscopatu Mediolanensi, monasterium Sancti Donati, ab antecessore tuo fundatum in loco, qui Stoicla dicitur, cum capellis et parochiis suis, monasterium Sanctæ Mariæ de Charitate, cum parochia sua, cum capellis et parochiis suis; in Laudensi episcopatu, plebem de Püstino, cum capellis et parochiis suis; in episcopatu Cremonensi, plebem de Pagatione, cum parochia sua; in episcopatu Placentino, plebem de Fontan. cum capellis et parochiis suis, plebem de Rivegozo, cum capellis et parochiis suis; inter episcopatum Astensem, et Aquensem, et Albensem, plebem de Ponte, cum capellis et parochiis suis; in episcopatu Vercellensi, plebem de Peningo, cum parochia sua; versus Alexandriam, plebem Sancti Siri de Sala, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, plebem de Plovera, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, plebem de Bassegnan, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, plebem de Valentia, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, plebem de Astillian. cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, plebem Sancti Salvatoris, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, et plebem de Petra, cum capellis et parochiis suis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prædictam ecclesiastica sacerdotalis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetra iniquitate cognoscat, etc., usque subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, etc., usque in finem æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Ferentini, per manum Joannis, Sanctæ Marie in Cosmedin. diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, ii Idus Junii, inductione octava, Incarnationis Dominicæ 1206. pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

(359) Guillelmus de Turre Mendritii, episcopus Cumanus al. Comensis, Ardizzoni (de quo vide epistolam libri quinti 154), successit anno 1209. Othonis imperatoris IV aliquando indignationem subiit (aide epistolam libri decimi quinti 31). Per viginti annos strenue ac cum laude prudentia Co mensem administravit Ecclesiam; excedensque

B
C
D

XC.
CAPITULO CUMANO.

Quod recipiant B. subdiaconum papæ in canonicum.
(Ferentini, xviii Kal. Julii.)

Jamdudum inobedientes nobis et rebelles effecti, ostendistis vos, sicut non effectus rei, sed defectus operis potius manifestat, mandatorum sedis apostolicæ contemptores, et perversores nihilominus ecclesiasticae disciplinæ. Cum enim olim vobis plures direxerimus scripta nostra, ut dilectum filium, B. subdiaconum nostrum, in canonicum vestrum recipieretis et fratrem, præbenda eidem in ecclesia vestra liberaliter assignata, vos, aures vestras more surdae aspidis obturantes, id efficeri penitus contempstis; et, licet propter hoc extiteritis diu vinculo excommunicationis astricti, nondum tamen vestra potuit rebellio emolliri, quod quam grave nobis et molestum existat, nisi mansuetudo rigorem, et misericordia motum animi temperasset, aliter moustravissimus. Verum, quia memorato subdiacono competenter in Mediolanensi Ecclesia est provisum, ab impetitione ipsius vos penitus absolventes, venerabili fratri nostro... episcopo vestro (359), nostris damus litteris in mandatis, ut excommunicationis sententiam, qua ligati propter hoc diutius extitistis, juxta formam Ecclesiæ, auctoritate nostra relaxet; nihilominus universitatì vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus de præbenda, quam dicto mandaveramus clero assignari, non præsumatis aliquid ordinare, donec super hoc nostræ receperitis beneplacitum voluntatis.

Datum Ferentini, xviii Kal. Julii, anno nono.

XCI (360).

....PAMPILONENSI EPISCOPO, ET P. DE CASTRO NOVO,
ET FRATRI R. MONACHIS MONTIS-FRIGIDI, APOSTOLICÆ
SEDIS LEGATIS.

*Quod audiunt causam in causa matrimoniali, inter
regem Aragonum et M. natam G. de Montepessulano.*

(Ferentini, xv Kal. Julii.)

Transmissa nobis charissimus in Christo filius noster, Petrus, Aragonum rex illustris, insinuatione monstravit, quod, cum dilectam in Christo filiam nostram, nobilem mulierem, M. natam quondam G. de Montepessulano, sibi de facto matrimoniali sedere copulasset, apparuit tandem, quod quondam carnaliter præcognoverat, eamdem nobilem proxima consanguinitatis linea contingentem, quin etiam eadem M. virum habet superstitem, cum quo ante contrarerat, videlicet nobilem virum..... comitem Convenarum; propter quod idem rex, tanquam vir

anno 1226, 24 Octobris, apud S. Mariam de Torelo sepulcrum accepit. UGHELL. Ital. sacr. tom. V, col. 291.

(360) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 34.

Vide etiam apud doctissimum Historiæ Occitanie scriptorem, tom. III, p. 145, cui tamen incognita fuit hæc Innocentii PP. III epistola.

catholicus et Deum timens, cauteriatam conscientiam super hoc gerens, ac metuens ex hoc animæ suæ periculum imminere, ad apostolicæ sedis oraculum duxit quantocius recurrendum. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si talis apparuerit accusator, cuius accusatio de jure sit admittienda, vos, partibus convocatis, audiatis causam, et eam, si partes consenserint, sublatu appellationis obstaculo, fine canonico terminetis. Alioquin, gesta omnia conscribentes, sub testimonio litterarum vestrarum ea nobis fideliter transmittatis, præfigentes partibus terminum competentem, quo per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, justum, auctore Domino, judicium recepturæ. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, xv Kalendas Julii, anno nono.

XCI (361).

AQUENSI CAPITULO.

Confirmantur universæ ecclesiæ ad ipsas pertinentes.
(Ferentini, xvi Kal. Julii.)

Solet annuere sedes apostolica, etc. Cum autem, utilitate ac necessitate pensatis, Aquensem et Alexandrinam Ecclesias duxerimus uniemus, ne quod circa unionem hujusmodi utiliter est provisum, alterutri Ecclesiæ imposterum pariat detrimentum, universas ecclesias, quas Aquensis Ecclesia bona fide et justo titulo hactenus inconcusse possedit, vobis, ac per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti... salva reverentia quam Aquensi et Alexandrino debent episcopo juxta quod ratio postulat unionis. Nulli ergo omnino hominum, etc. Si quis, etc.

Datum Ferentini, xvi Kalendas Julii, anno nono.

XCII (362).

LITTERÆ ARCHIPRESBYTERI MEDIOLANENSIS, ET VICARIO-MITIS.

Qualiter comissa eis super pace facienda inter Alexandrinam et Aquensem civitates exsecuti sint.

(Hæc apud Raynald.)

« [Sanctissimo Patri, et domino, Innocentio, Dei gratia summo pontifici, W. Mediolanensis Ecclesiæ archipresbyter, licet indignus, et Aripandus dictus vicecomes, ejus humilis ac devotus subdiaconus, tam devotam quam debitam in omnibus subjectionem. Placuit beatitudini vestræ, Pater D sanctissime, nobis, servulis vestris, dare in manu datis, ut, ad civitatem Alexandriæ personaliter accedentes, clerum et populum ad pacem et concordiam cum Aquensibus faciendam, nec non ad unionem acceptandam, prudenter admonere, et diligenter inducere studeremus. Verum, quid

(361) Conferendæ sunt epistolæ hujusce libri moni 82 et 83.

(362) Epistola hæc integra legitur apud Ughellum, Ital. sac. tom. IV, col. 444 : ideoque hic unois inclusa exhibetur.

Eamdem, sed mutilam, exhibit Raynaldus, ad annum 1206, § 41. Quæ apud ipsum leguntur, hic du-

A « super his facerimus, et quantum (363) laboraverimus, partes ipsæ, et scripta nostra, per eas e majestati (364) vestræ directa, liquido declarabunt. Quid autem super fidelitatibus et censu exigendis facerimus, audiat sanctitas vestra plenissime veritatem. Convocavimus siquidem potestatem, consules, et consiliarios Alexandriæ, et ostendimus eis, qualiter tenerentur et obligati essent ad censem et fidelitates Romane Ecclesie præstandas, qualiter insuper in signum hominii se dederant in manibus felicie memoriae domini Alexandri, a quo ipsa civitas denominationem accepit. Ostendimus etiam eis, et perlegimus instrumentum publicum, in quo omnia continentur; qui, verbum nostrum non minus alacriter

B « quam devote recipientes et acceptantes, cum omni festinatio præceperunt campanam pulsari, ut multitudo populi conveniret, qui, scientes causam vocationis suæ, cucurrerunt quasi ad vocem jucundam, et vix præ gaudio et exultatione sustinentes verbum sibi proponi, clamaverunt, quasi una voce, cum ingenti lætitia et tripudio maximo: Fiat, fiat voluntas domini nostri ; et sic in omni pace receperimus hominum et fidelitates potestatis, consulum et consiliariorum ac universorum qui ad locum illum convenerant, et inde fecimus fieri publicum instrumentum. Deinde quosdam honestos viros, qui monitores civitatis vocantur, fecimus nuntios nostros, quos jurejurando nobis astrinximus, ut singulas oras, vicos et plateas civitatis circumirent, et fideliter ab universis fidelitatis et censum, secundum instrumenti tenorem, exigerent et recipieren, et quidquid super his facerent, totum per publicam scripturam nobis ostenderent et consignarent ; quæ omnia bene et solemniter facta sunt (365). » Sunt autem qui juraverunt in summa quinque milia octingentis sexaginta sex, sicut in instrumentis vestræ paternitati transmissis continetur, et summa census libratur viginti quinque Papiensium. Et hec omnia per Joannem Tornielum, subdiaconum vestrum, canonicum, Novariensem, et quosdam socios suos, nuntios Alexandrinorum, vestræ paternitati destinamus. Adhæc, neverit vestræ celsitudinis immensa discretionio, quod, per ea quæ vidimus et cognovimus manifeste, credimus et nullatenus dubitamus quod vobis et Ecclesiæ erit ad gloriam et utilitatem maximam, si honori et exaltationi intenderitis Alexandrinorum.]

—

plici ad initium eajusque lineæ in margine virgula distinximus.

Conferendæ sunt epistolæ hujusce libri noni 82, 83, 92.

(363) Apud Ughel. quatenus.

(364) Apud Ughellum. S.

(365) Hactenus Raynaldus.

XCIV (366).

P. POTESTATI ET POPULO ALEXANDRINIS.

Super eodem

(Ferentini, xi Kal.)

[Cum dilectus filius, Joannes Torniellus, subdiaconus noster, et N. vicedominus Aquensis, et nobiles viri, R. Scacavel, et P. Fantinus, nuntii vestri, ad sedem apostolicam accessissent censu debito nobis, et instrumento in quo eorum omnia erant scripta, qui nobis fidelitatem præstiterant, præsentatis, pro vestris et civitatis vestra negotiis promovendie diligenter ac sollicite institerunt, ita, quod nullatenus possunt de negligentia reprehendi, sed eorum diligentia potest merito commendari. Et, licet negotium secundum suam voluntatem non fuerit usquequaque promotum, finem tamen congruum ad honorem et profectum vestrum absque dubio est sortitum, juxta quod ad scandali materiam removendam magis cognovimus expedire. Monemus igitur universitatem vestram, et exhortemur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus in fidelitate ac devotione apostolicæ sedis, sicut laudabiliter incipiatis, ita prudenter persevere curetis, quod gratiam apostolicæ sedis mereamini plenius et favorem, et nos ad ea quæ vestrum respiciant commodum et honorem, merito debeamus impendere operam efficacem. In signum autem gratiæ specialis, mittimus vobis sub insigni beati Petri vexillum, ut ipse vos, tanquam filios speciales, contre hostes mentis et corporis custodiat et defendat.

Datum Ferentini, xi Kal. Julii, anno nono.]

XCV (367).

UNIVERSO CLERO ALEXANDRINO.

Super eodem.

(Ferentini, xi Kal. Julii.)

[Cum Alexandrinam et Aquensem Ecclesias duxerimus unidas, ut utrique sit Ecclesiæ unus pastor, præsentium vobis auctoritate præcipiendo manda mus, quatenus venerabili fratri nostro..... Alexandrino, et Aquensi episcopo, tanquam patri et episcopo animarum vestrarum, de cætero intendentis, ipsi obedientiam et reverentiam exhibeatis debitam et devotam.

Datum Ferentini, xi Kalendas Julii, anno nono.

XCVI (368).

ADOLPHO QUONDAM COLONIensi ARCHIEPISCOPO (369). Quod desinat mala facere et ad Ecclesiam revertatur.

(Ferentini, ix Kal. Julii.)

[Quoties te monitis et consiliis, precibus et præceptis, minis et terroribus inducere curaverimus, ne, conversus in arcum perversum, sine causa nobis illuderes, quos ad favendum illustri regi Othoni per-

(366) Epistola hæc integra legitur apud Ughellum, *Ital. sacr.* tom. IV, col. 445; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 40.

(367) Epistola hæc integra legitur apud Ughellum, *Ital. sacr.* tom. IV, col 453; ideoque hic uncis in-

A litteras et nuntios induxisti, parcens saluti et fama tuae, nondum, si credimus, es oblitus, quamvis, exigentibus culpis tuis, sis in reprobum sensum datus. Sed ecce, justo judicio primus ipse in fo veam incidisti, quam alii præparasti, quia, cum velles prædictum regem dejicere, dejectus es ipse prior, propter notum perjurium, prodictionem vulgar tam, publicam excommunicationem et inobedientiam manifestam. O, si diligenter attendares quod laici de te sentiant, quod clerici de te dicant, quomodo tuam vilificasti personam, sedasti ordinem, officium deturpasti, factus tibi ipsi contrarius et reprobans temetipsum, procul dubio non minus erubesceres de infamia, quam doleas de ja ctura! Condolemus utique tibi, si tamen tu deles, non quidem ad exercendam vindictam, sed ad pœnitentiam peragendam, quoniam inutiliter vindicare te studies, posses autem utiliter pœnitere. Quid eum tibi possunt prodesse homicidia, sacrilegia, furta, incendia, et alia facinora quæ committis? Putasne per illa valeas apud Dominum, aut etiam apud nos indulgentiam promereri? Facta sunt novissima tua pejora prioribus, dum, accumulando peccata peccatis, pressus pondere vitiorum, ad inferni te profunda demergis. Ne putes quod verba ista de cordis amaritudine proferamus, cum, etsi tuam odiamus offer sam, diligamus naturam, memores adhuc illius dilectionis antiquæ, qua te inter fratres et coepiscopos nostros affectuosius amabamus, sed, ex compassionis affectu, novit Dominus, verba ista proferimus, quoniam gemimus et tristamur, dum audimus te de-

C malo vergere semper in pejcs, quia, licet graviter lœdas alios, gravius tamen lœdis te ipsum, et inde deficit amplius, unde magis proficere te confidis. Memorare novissima tua, si forsan a tanto resip scas errore, ad illum per humilem pœnitentiam te convertens, aquo te per contumacem inobedientiam avertisti, quoniam hæc sola tibi semita est relicta, per quam venire poteris salutem. Licet enim redire non possis ad gradum a quo merito decidisti, si tamen sub potenti manu Dei te humiliare curav ris, adhuc te poterit ejus dextera sublevare; sin autem, pravis acquiescendo consiliis, et inquis operibus insistendo, magis ac magis provocaveris ejus iram, procul dubio non effugies manus ejus, quæ te punient graviter in præsenti, et gravius in futuro. Monemus ergo te, frater, cum lacrymis, et exhortemur in Christo Jesu, qui venturus est judicare vivos et mortuos, quatenus, nostris salubribus monitis acquiescens, per pœnitentiæ medicinam de morte resurgas ad vitam, et ad ubera matris Ecclesiæ revertaris, quæ pio miserationis affectu recipit filios delinquentes, quoniam, etsi sacrosanctam clusa exhibetur.

Eamdem laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 40.

(368) Epistola hæc integra legitur apud Raynaldum, ad annum 1206, § 41. Ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(369) Vide epistolam libri tertii 54. not.

Romanam Ecclesiam, matrem tuam, in gravem difficultatem induxeris, de qua per te non posset aliquatenus liberari, quia tamen ille est fundator et fundamentum ipsius qui imperat ventis et mari, dum ipse sit nobis adjutor, non timemus quid faciat nobis homo.

Datum Ferentini, viii Kal. Julii, anno io.

XCVII.

ALBERTO PRÆPOSITO IN ARCHIEPISCOPUM MAGDEBURGENSEM ELECTO (370).

Quod nunquam apostolicum benigne tractet.

(Ferentini, ix Kal. Julii.)

Tempestas imperii, quæ te impulit ad id improvide faciendum, quod promotionem tuam merito potuit impedire, necessario nos retardat, ne adhuc ad tui confirmationem negotii procedamus. Licet autem adversum te fuerimus de jure commoti, dilectus tamen filius, magister G. nuntius tuus, vir utique providus et fidelis, commotionem nostram non destitutus mitigare, ita, quod, temporis opportunitate reperta, ipsum proposuimus consummare negotium, dummodo te nobis, tanquam membrum capiti, studeas confirmare. Quocirca, devotionem tuam monemus attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eundem magistrum, quem nos, suæ probitatis intuitu, sincera diligimus in Domino charitate, benigne recipias, et honeste pertractes, cumque, cum necessitas postulaverit, tanto securius ad presentiam nostram remittas, quanto majorem gratiam in oculis nostris invenit. Ipse quippe tibi plenius intimabit quæ a nobis acceptum secretius intimanda.

Datum Ferentini, ix Kalendas Julii, anno nono.

XCVIII.

B. PAPIENSI EPISCOPO (371)

Committitur dispositione suæ monasterium Sanctæ Mariæ et Sancti Bartholomæi.

(Ferentini, xiii Kal. Julii.)

Apostolica sedes, quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra, consuevit æquo liberamine ponderare merita singulorum, ut valeat unicuique, prout exigunt ratio, respondere. Nos ergo, qui, licet immeriti, huic sanctæ sedi superna gratia præsidemus, fidem et devotionem, quam prædecessorum tuorum inhærens vestigiis, ergo nos et Romanam Ecclesiam habere dignoscemus, attentes, et intuentes nihilominus deformationem et lapsum quorundam monasteriorum tam monialium quam etiam monachorum, in Papiensi existentium civitate, quæ ad Romanam Ecclesiam nullo pertinent mediante, tam tibi quam illis, diverso tamen respectu, disposuimus providere, ut videlicet onus

(370) Vide epistolam hujuscem libri noni 62, not.

(371) Vide epistolam libri septimi 90, not.

(372) Vide epistolas libri tertii 15, not.; libri quinti 14, not. Vide etiam Ughellum, *Ital. sacr. tom. I, col. 185.*

(373) Epistola hæc reperiuntur, sed valde mutila, inter Decretales, lib. iii, tit. 7, *De institutionibus cap. 4* Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa exhib-

A illorum ad tuum referamus honorem, quoniam in ecclesiasticis rebus et honor oneri, et onus est adnexum honori. Quia vera inter hujusmodi monastria duo maxime indigent officio provisoris, videlicet Sanctæ Mariæ foris portam Papiensem, quod est monialium, et Sancti Bartholomæi in Strata, quod est monacharum, nos illa, cum capellis, parochiis et pertinentiis suis, de communione fratrum nostrorum consilio, dispositioni tuae, tam in spiritualibus quam temporalibus, duximus committenda, ut in eis vice nostra corrigas et emendes, instituas et destituas, statuas et decernas, quæ ipsis monasteriis spiritualiter et temporaliter noveris expedire. Ut autem et onus honoris, et honor oneri per te ad tuos transeat successores, præsentium auctoritate concedimus, quatenus lui etiam successores in hoc tibi succedant tam onere quam honore, dummodo circa devotionem apostolicæ sedis, et provisionem monasteriorum ipsorum tales se studeant exhibere, ne privilegium mereantur amittere, si concessa sibi abusus fuerint potestate. Nulli ergo... hanc paginam nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, xiii Kalendas Julii, anno nono.

XCIX.

... SABINENSI EPISCOPO (372).

Reponitur ad eundem statum defendendi iura Ecclesiæ quem habuit prædecessor.

(Ferentini, v Kal. Julii.)

Quoniam propter longam absentiam bonæ memorie Conradi, Sabinensis episcopi, pro eo quod curam pastoralem gessit in Ecclesia Maguntina, et propter eorum incuriam, quibus episcopatus Sabinensis diversis temporibus fuit cura commissa, ejusdem episcopatus sunt iura neglecta, a nobis humiliiter postulasti, ut super hoc tibi dignaremur paterna sollicitudine providere. Nos ergo, tuis precibus annuentes, tam ex providentia pastorali quam ex gratia speciali, de consilio fratrum nostrorum, in eo te statu, quoad defendenda ipsius episcopatus iura reponimus, quem habuit, quando idem Conradus Sabinensis Ecclesiæ præsulatum accepit. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Kalendas Julii, anno nono.

C (373).

P. TITULI SANCTI MARCELLI (374), ET B. TITULI SANCTÆ SUSANNAE (375). PRESBYTERIS CARDINALIBUS, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Quod monent patriarcham Constantinopolitanum, quod non recipiat Venetos in canonicos Sanctæ Sophiæ, sed alios, dummodo boni sint (376).

(Ferentini, xi Kal. Juli.)

[Ad decorum] (577) et commodum tam Ecclesiæ

bentur; variae lectiones appositæ sunt.

Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 2.]

(374) De isto jam dictum sæpius.

(375) Idem.

(376) Vide epistolas diversas libri octavi.

(377) Quæ loquuntur, hic Italico charactere distincta, desunt in Decretalibus; verum leguntur aequo Pith. in add.

Sanctæ Sophiæ, quam aliarum ecclesiarum, quæ sunt A in urbe Constantinopolitana constructæ, non scitur pertinere, ut litterati viri, et morum honestate conspicui de quibuslibet mundi partibus venientes, institui debantur in eisdem. Verum, sicut nostris auribus est suggestum, venerabilis frater noster (377)..... Constantinopolitanus patriarcha, eorum immemor, quæ sibi suggestimus viva voce, ac postmodum per scripta mandavimus, si lamen ad ipsum litteræ nostræ pervernerunt, aliarum nationum clericos spernos, Venetos tantum in ipsa Ecclesiæ, et præcipue in Ecclesia Sanctæ Sophiæ, satagit collocare, non attendens, quod in omni gente qui facit justitiam, acceptus est Deo, neosanctuarium Dei jure convenit hæreditario possideri. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eundem patriarcham monere ac inducere atudeatis (378), ut viros religiosos, honestos et litteratos, undeunque originem duxerint, in prædictis ecclesiis instituera non postponat, et maxime in majori, propentes eadem, quod, si monitis vestris acquiescere non curavit indignum se reddet, ut vos aliarum clericos nationum ad ejus obedientiam compellatis præsertim, cum ipso propter hoc ad nostram duxerint audientiam appellandum, neque (379) dissimulare poteritis quin hoc nostris auribus intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit quod Venetis dicitur promisisse, concilere valeamus.] Si qui vero, clerici per vos, vel alterum vestrum, sunt in prædictis Ecclesiæ instituti, appellatione postposita, faciat eos pacifica possessione gaudere, amicos, sicut justum fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, facientes restitui ad easdem. Quod si non ambo . . . alterum vestrum, etc.

CII.

P. ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

Quod possint coronari reges Aragonum per archiepiscopum Tarracensem.

Cum quanta gloria, etc. Eadem penitus ac epistola libri 92, quam vide (pag. 794), et quæ ibi annotata sunt.

CII (380).

EIDEM.

Quod bona hæreticorum, quæ exterminabit, sint ad unum suum.

(Ferentini, v Idus Junii).

Cum secundum evangelicam veritatem, operarius sua mercede sit dignus, ac alibi scriptum sit, quod bovi trituranter os non debet infrenari, multo amplius convenient dignæ remunerationis præmio confon-

(377) Haec in Decretal. desunt, ut infra quæ charactere Italico distinximus.

(378) Decretal., monachis pro pat. m. a. ind. s.

(379) Decretal., alioquin, pro prop eid. q. s. m. v. a. n. c.; infra nec legunt pro præsertim. . . neque.

(380) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 34.

(381) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 34.

Vide etiam epistolam libri octavi 97.

(382) Notandum, quod Raynaldus, loc. cit. legis. se videtur, de Siuna.

veri, qui, legem zelantes divinam, vulpeculas quæ vineam Domini Sabaoth demoliri conantur, quasi volentes Christianæ fidei observantiam astutis machinationibus abolere, in eorum exterminium efficiaciter laborant, præsertim, cum, eisdem prorsus exclusis, eadem vinea fructificare possit uberior per opera pietatis. Hac itaque consideratione prudenter inducti, auctoritate præsentium tibi duximus concedendum, et universa hæreticorum, sibique faventium, bona mobilia, quæ ad tuas manus devenerint dum eos exterminare studueris zelo fidei orthodoxæ, ad tuum usum libere tibi licet retinere. Bona etiam immobilia, quæ de ipsorum manibus erueris poteris hac de causa, retineas sine præjudicio juris alieni. Nulli ergo . . . nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Idus Junii, anno nono.

CIII (381).

P. DE CASTRO-NOVO, ET R. MONACHIS FONTIS-FRIGIDI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Ut assignent castrum de Scura (382) regi Aragonum, pro hæreticis extirpandis.

(Ferentini, v Id. Junii.)

Charissimus in Christo filius noster, P. Aragonum rex illustris, sua nobis insinuatione monstravit quod castrum de Scura, quod ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinet, in tali loco, inter hæreticos videlicet, est positum et firmatum, quod idem hæretici inde possunt opportunius quam de loco alio coacereri, propter quod idem rex, tanquam zelator legis divinae, humiliter postulavit a nobis, ut, cum guerram contra præfatos hæreticos movere curaverit, de ipso castrocopia fiat sibi ad laudabile propositum peragendum. Nos igitur, piam intentionem ejusdem regis in Domino commendantes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, cum idem rex ad debellandum et extirpandum prædictos hæreticos de partibus illis fuerit præmunitus, castrum ipsum faciat ei, si necessitas exigat, assignari; ita tamen, ut per hoc idem castrum ab apostolica sedis dominio minime subducatur. Quod si non ambo his exsequendis interesse potueritis, alterum vestrum ea nihilominus exequatur.

Datum Ferentini, v Idus Junii, pontificatus nostri anno nono

CIV (383).

....., ANTISSIODORENSI EPISCOPO (384).

Quod decernat super quodam matrimonio O. mulieris.

(Ferentini, v Nonas Julii.)

[Fraternitatis tuæ litteras receperimus, continentes,

(383) Epistola haec legitur, sed mutila, inter Decretales, lib. iv, tit. 15, De frigidis, et maleficiatis, et impotentiis coeundi, cap. 6. Quæ Italico charactere distinguuntur desunt in Decretalibus, vel lectiōnum variolationem indicant.

(384) Conferenda haec Innocentii epistola cum his quæ auctoribus Gallie Christianæ novæ dicuntur de obitu Hugo (de Noyers):

« Anno 1206, Trinitarios canonicos fundavit, et religiosis Fontanetensibus plurima erogavit, cum in

quod *Odeardis* (385) mulier cuidam viro matrimoniialiter nupsit; cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognoscari. Licit autem per... archiprest yterum tuum super hoo fuisse edictus, *volens lumen* (386) super hoc habere certitudinem pleniorum, quasdam matronas suae parochiae, providas et honestas, ad tuam presentiam evocasti, disstricte illis injungens, sub perioulo animarum, ut mulierem ipsam prudenter inspicerent, et perquirent diligenter, utrum idonea esset ad viriles amplexus; quae tandem in fide sua tibi assureruere constanter, quod eadem mulier nunquam poterat esse mater aut conjux, tanquam cui naturale deerat instrumentum. Unde, inter ipsam et virum illum divortium celebrasti, mulierem ipsam inducens, ut ad aliquam se religionem transferret, perpetuam continentiam servatura; *viro vero* (387) licentiam tribuisti ut uxorem duceret in nomine Domini, quia paterficerupiebat. Contigit autem postea quod mulier eadem invenit qui seras hujusmodi reseravat abjiciens continentiam quam promisit, et quae alium virum habuerut, *Willelmo* (388) latore presentium, supernupsit. Pro quibus nobis humiliter supplicasti, utrum eis misericorditer ageremus. Quamvis igitur semiplene nobis expesseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam servaturam, utrum videbile est simplici verbo, an voto solemni, utrumve ad religionem transierit, ut promisit, an contra promissionem (389) in domo remanserit, et qualiter seras illas fecerit reserari, utrum videlicet artifice medici, an coneubitu viri seu alio quolibet modo; nos tamen perspicaciter attentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod, preter divinum miraculum, per opus humanum absque corporali periculo potuit removeri sententiam divorii; per errorem, licet probabilem, novimus esse prolatam, cum pateat ex postfacto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili commiscetur, et ideo inter ipsam mulierem et primum virum dicimus matrimonium exstisse. Quare, inter ipsam et *prædictum Willelum* (390) matrimonium non esse censeamus, eosque præcipimus ab iavice separari; et, si *prædicta mulier* ad Religionem transivit, sicut asseritur promisisse (391), primus vir, qui non cognovit eamdem, cum illa remaneat, cum qua postmodum Ecclesiam auctoritate contraxit. Alioquin, idem vir, dimissa ea, quam postea superduravit, debet

protectione Romana esset, quam variis de Ecclesiis suis rebus susceperebat, maxime ut insignium pontificiorum usum abbati S. Germani adimeret. Sed, intra diem decimum quod ad urbem accesserat, lethali morbo corruptus, decessit apud S. Clementem 29 Septembris 1206, sedis xxiv; in Lateranensi basilica, humatus viii Id. Decembris, celeberrimo funere quod summus pontifex etcardinalium collegium honestaverunt. » *Gall. Christ. nov.* tom. XII, col. 299.

Vid. epistolam libri tertii 20, ubi hugonem, anno 1205 obiisse, errore typographicō, dicitur.

(385) In *Decretal.* o.

(386) In *Decretal.*, *Tu tamen volens.*

(387) In *Decretal.*, *et viro.*

(388) *Decretal.* add. *et*, et mox G. legunt pro et

A ad istam redire, cum qua primo contraxit, nisi se voto mulier ipsa constrinxerit ad continentiam observandam, ut intelligatur per hoc cum *prædicto Willelmo* (362) fornicata fuisse, vel, nisi se fornicario medo alii viro miscuerit, ut primus vir, *prætextu fornicationis quam ipse commisit*, ejus vetit consortium declinare. Nam, si tantum simplici verbo promisit se continentiam servaturam, et postea in conpectu Ecclesiae nupsit memorata *Willelma* (393), quandiu articulus iuste dubitabilis erat, presumi non debet, quod fornicaretur cum illo; sed amodo non debet cum illo aliquatenus remanere. Per hoc autem questionem illam neveris esse solutam, qua queritur, utrum illa quae adeo arcta est, ut nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut alio modo violentia inferatur, nos solummodo levis, sed forte tam gravis, ut ex ea mortis periculum timeatur, ad matrimonium contrahendum beat idonea prohiberi. Similiter illa, quae viro cui nupserat adeo arcta est, ut nunquam ab eo valeat deflorari, si ab eo (394) per judicium Ecclesiae separate, nubat alteri viro, cui arcta non sit, et per frequentem usum secundi, reddatur etiam apta primo, utrum debeat ad illum redire, cum quo prius fadus inierat conjugale. De talibus autem non est facile judicandum, cum finale judicium pendeat ex futuro.] Tu ergo, secundum quod superius est distinctum, facias quod decrevimus, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, firmiter observari.

Datum Ferentini, v Novas Julii, anno nono.

CV.

. PRÆPOSITO ET CAPITULO SANCTI PETRI DE RONAI.

Quod recipiant Walterum clericum in canonicum.

(Ferentini, ii Idus Junii.)

Cum simus, licet, imprimerti, successore illius, qui jussit Dominus pascere ova suas, eis præcipue paterna temerum sollicitudines in sua necessitatibus subvenire, de quorum litteratura et conversatione laudabili ex mera, quam apud sedem apostolicam fecisse noscuntur, sumus certiores effecti. Inde est, quod universitatem vestram monemus attantius et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus pro reverentia beati Petri et nostra dilectum filium, magistrum Walterum, pauperem clericum, qui apud sedem apostolicam diutius

qua... *Willelmo*.

(389) In *Decretalibus*, add. *suum*, Verum, deesse in antiq. exempl. monet Pithœus, in not. marg.

(390) *Decretal.* *eam et prædictum G.*

(391) *Decretal.*, sicut asserit promisisse. Quae quidem deesse in omn. cod. Vatic. legi vero in alia recentior. et in antiq. Compil. monet Pithœus, in not. marg. Mox ea *Decretales* legunt pro illa

(392) *Decretal.*, *præfato Gu.*

(393) *Decretal.*, *Gu.* Infra haec legunt pro hoc, et ea pro illa.

(394) Al. *simili*, ut monet Pith. in not. marg.

(395) *Decretal.* add. *sit*, et mox et post *parata*; intra *cum* pro *illum* legunt.

est laudabiliter conversatus, in fratrem vestrum et canonicum liberaliter admittatis, ut, praeter ipsius obsequium quod vobis utile reputamus, nostram quoque gratiam, si pro eo fuerimus exauditi, consequamini pleniorum.

Datum Ferentini, ii Idus Junii, anno nono.

CVI. (396)

M ABBATISSÆ MONASTERII SANCTORUM INNOCENTII ET ANASTASII IN GANDERSHEIM (397), EJUSQUE SORORIBUS REGULARITER SUBSTITUENDIS.

Recipiuntur sub protectione.

(Ferentini, x Kal. Julii.)

Prudentibus virginibus, quæ sub habitu religiosis, accensis lampadibus, per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam sponso, sedes apostolica debet patrocinium impertiri, ne forte cujuslibet temeritatis incursum aut eas a proposito revocet, aut robur, (quod absit!) sacrae religionis enervet. Eapropter, dilectæ in Domino filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædictum monasterium in Gandersheim, quod ad Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, et in fundo et proprietate Beati Petri noscitur esse constructum in quo divino estis obsequio mancipatæ, ad exemplar felicis recordationis Agapiti et Joannis, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, cum clericis et ministerialibus omnibus ad idem monasterium pertinentibus, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; imprimis siquidem statuentes, ut canonicus ordo, qui hactenus est observatus ibidem, perpetuis temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quaecunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, parante Domino, poterit adispici, firma vobis et vobis succendentibus ac illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo prædictum monasterium situm est, cum civitate, moneta, teloneo et foro, ac omnibus pertinentiis suis infra civitatem; ecclesiam Sanctæ Mariæ, in qua monialium est conventus; ecclesiam Sancti Bonifacii in Brunesthosuse, ubi sunt moniales inclusæ, et præpositus regularis; monasterium de Clusa, ubi sunt monachi nigri, et ecclesiam S. Georgii, quæ omnes juxta civitatem Gandersheim sunt in fundo et proprietate beati Petri constructæ; villicationem in Denghte, cum ecclesiis et omnibus pertinentiis suis; villicationem Hollenstod, cum pertinentiis suis; villicationem Herreshusen, cum omnibus pertinentiis suis; castrum Vanceleve, cum parochia, villicatione, et omnibus pertinentiis suis; Ericæ, Dennestede, cum ecclesiis, villicationibus, et omnibus pertinentiis; villicationem in Gheneldohursen, cum parochia, ecclesiis, et omnibus pertinentiis

A suis; castrum Bruchen, cum ecclesiis, et quingentis regalibus mansis, forestis, omniq[ue] silvaticata utilitate; castrum Dernebruch, villicationem Vochusen, cum ecclesiis et pertinentiis; Alnelincherot, cum ecclesiis, et moneta, et omnibus pertinentiis; Crucht, Calchem, Blithestroph, cum ecclesiis, vineis et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam in Retinerroth; castrum Dalem, cum ecclesiis et omnibus pertinentiis; ecclesiam in Kericherbech, et capellam in Schusen, et decimas, quas in Coloniensi, Halberstadensi, et Hildesemensi diœcesibus possidetis. Sane, novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorque-re præsumat. Nulli quoque, post faciem professionem ibidem, fas sit, absque abbatissæ licentia, de eodem loco discedere nisi arctioris religionis obtentu. Discedentem vero, absque communum litterarum cautione, nullus audeat retinere. Ad hec, novas et indebitas exactiones archiepiscopis, episcopis, decanis, archidiaconibus, aliisque omnibus ecclesiasticis sacerdibusve personis omnino fieri prohibemus. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes canonicorum et capellanorum vestrorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, et cætera ecclesiastica sacramenta, a quoque malueritis Catholico antistite, communionem et gratiam apostolicæ sedis habente, absque pravitate aliqua nobis præcipimus exhiberi. Prohibemus autem, omnem cujuslibet Ecclesiasæ sacerdotem, præter apostolicam sedem, in vestro monasterio habere aliquam ditionem. Auctoritate namque beatorum apostolorum Petri et Pauli jubemus, ut nullus rex, marchio, comes, vel alia sæcularis persona, licentiam habeat ipsum monasterium aliquibus hominibus in beneficium dare, ut profecto, juxta quod subjectum apostolicæ sedi privilegii firmitate consistit, inconcusse datum permaneat; et locis ac rebus, tam his quas moderno tempore habet, vel possidet, quæque futuris temporibus in jure ipsius monasterii divina pietas voluerit adaugere ex donis, oblationibus, decimisque fidelium, absque ullius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbatissa, vel earum aliqua, quæ tibi successerit, nulla ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia, præponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel earum pars consilii sanioris, de ipsius collegio monasterii, si idonea reperiatur ibidem, secundum Dei timorem, providerint eligendam. Libertates quoque et immunitates, a prædecessoribus nostris, Romanis pontificibus, monasterio vestro concessas, nec non et libertates, et exemptiones sæcularium exactiōnū, a regibus et principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti, etc. Decernimus ergo, ut nulli om-

(396) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(397) Vide epistolas libri octavi 43 et 44, et quæ ibi adnotata sunt.

nino hominum liceat, prædictum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, earum pro quarum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura salva sedis apostolicæ auctoritate et in ecclesiis non exemptis diœcésani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sacerularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, etc., usque subjaceat ultioni: Cunctis autem, eidem loco sua jura, etc., usque in finem.

Datum Ferentini, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Comesdiu, diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, x Kalendas Julii, indictione VIII, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Inocentii papæ III anno nono

CVII (398).

.... DE HELWATHESHUSEN, ET... DE HERWETHESHUSEN (399), ABBATIBUS, ET... DECANO PADERBURNENSI.

Declaratur quod in præscriptione centum annorum contra Ecclesiam Romanam tempora schismatum deducuntur.

(Ferentini, xv Kal. Julii.)

[Cum vobis] (400) alii litteris dederimus (401) in mandatis, ut in causa, quæ inter ecclesiam Hildesemensem (402) ex una parte, et ecclesiam de Gandersheim (403) et Ecclesiam Romanam ex altera, dignoscitur agitari, testes ad probandam præscriptionem recipere debeatis, insinuatione præsentium vobis duximus declarandum, quod, postquam præscriptio contra monasterium supradictum et liberatatem ipsius dicitur inchoata, scissura trium schismatum adversus Romanam ecclesiam intervenit. Licet igitur tam legali quam canonica sit definitio statutum, ut contra sacrosanctam Romanam Ecclesiam, quæ gaudet privilegio spatiali, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi valeat vindicare, tempora tamen intercedentium schismatum, quæ secundum

(398) Epistola hæc legitur, sed mutila, inter Decretales, lib. II, tit. 20 *De præscriptionibus*, cap. 14, ubi *Hel. et Gu. abbatis*, directa dicitur.

(399) *De Helwatheshusen, et de Herwetheshusen abbatibus.* Sic legendum visum est in Apographo Conti. In Decretalibus, tantummodo *Hel. et Gu. abbatibus* Pithœus, *De Helevartesnen. et de Hel. Wertensem. abbatibus*, in vet. cod. legi monet, alibique etiam *Helien. et W. abbatibus.* Quæ sint monasteria ad quorum abbates dirigitur hæc epistola, juxta ignorantes nos scire fatemur, ignoscendum forsitan, cum nec de nominibus, nec de scribendi modo, consentiant codices.

(400) Quæ sequuntur, hic Italico charactere distincta, desunt in Decretalibus, verum leguntur apud Pith. in add.

(401) Apud Pith. in add. *deditus*.

(402) Ap. Pith. *Hildensen*.

(403) Ap. Pith. *Gand.*

(404) Epistola hæc legitur, sed mutila, inter Decretales, lib. II, tit. 30, *De confirmatione utili vel inutili,*

A juris ordinem cursum præscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, sed, diligenti consideratione adhibita, de temporum suppuratione deduci.

Datum Ferentini, xv Kalendas Julii, anno nono.

CVIII (404).

EISDEM.

Quod super adjudicatione subjectionis monasterii de Gandersheim Ecclesiæ Hildesemensi procedant certo modo (405).

(Ferentini, xv Kal. Julii.)

[Cum dilecta in Christo filiæ, abbatissa et sorores Ecclesiæ de Gandersheim (406) sua cuperent privilegia renovari, nobis humiliter supplicarunt, ut personis aliquibus scriberemus, quæ privilegia ipsius Ecclesiæ quæ (407) propter viarum discrimina ad nostram præsentiam tule destinar non poterant, inspicterent diligenter, tenorem ipsorum fideliter conscribentes, sigillis eorum signatum, nostro conspectui præsentandum. Verum, nos, earum postulationibus concurrentes (408) quatuor episcopis et abbatibus totidem hoc injunxit exsequendum (409), qui, (410) apostolico mandato parentes, privilegia felicis recordationis Agniti et Joannis (411), prædecessorum nostrorum, sibi præsentata (412) subtiliter inspicerunt, tenorem eorum sub sigillis suis nobis fideliter transmittentes. Venerabilis quoque frater noster, G. Remensis archiepiscopus, tunc episcopus Prænestinus, in partibus illis officium legationis exercens, tenorem privilegiorum ipsorum, sub sigillo proprio, nostro fecit conspectui præsentari. Nos autem, tam legato (413) quam inquisitoribus fidem debitam adhibentes, licet non videremus quare non deberent eadem privilegia innovari, quia tamen C. majoris Ecclesiæ, et J. Sanctæ Crucis canonici Hildesemenses, in nostra præsentia constituti, proponebant, Hildesemensem Ecclesiam in possessione subjectionis ipsius monasterii per centum annos et amplius existisse, privilegia ipsa tunc (414) non duximus innovanda. Verum, ut tam monasterio quam ipsi ecclesiæ suam justitiam servaremus, dilectis filiis... — Pigavien..Corbejen et..de Lapide sancti Michaelis

C cap. 4, ubi decano Paderburnensi directa dicitur.

Notandum, quod eadem est fere ac epistola libri undecimi 84.

(405) Vide epistolam libri octavi 44.

(406) In Decretal. *Garderen.* apud Pith. in marg. al. *Guidion.* al. *Gardenoven.* al. *Gerundus.*

(407) Desunt in Decr. In Decret. add. *distantiam et.*

(408) Hæc desunt in Decr.

(409) Decret. legunt ut ea inspicterent diligenter, et, tenorem ipsorum fideliter transribentes, sub sigillis suis nobis remitterent, duximus injungendum.

(410) Quæ sequuntur, hic Italico charactere distincta, desunt in Decretalib. verum, leguntur apud Pith. in add.

(411) Apud Pith. ad. *Pont.*

(412) *Sua præsentia.*

(413) In Decretalibus add. qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quæ mox ipsis addunt post inquisit., et proposuerunt legunt pro Hildesemensis... propon.

(414) Deest in Decretal.

lis abbatibus (415), deditus in mandatis, ut ad locum idoneum pariter (416) accedentes, citatis qui fuerant evocandi, inquirerent super omnibus diligenter veritatem, et, usque ad definitivam sententiam procedentes, gesta omnia, sub suorum testimonio litterarum conscripta, fideliter ad sedem apostolicam destinarent, praefigentes partibus terminum competentem, quo nostro se conspectui presentarent sententiam recepturæ. Ipsi vero, mandatum apostolicum exequi cupientes, partes ad suam presentiam caverunt; et, cum vellet in causa procedere occasio ne cuiusdam interlocutorizæ quam tulerunt (417), pars Hildesemensis Ecclesiæ ad sedem apostolicam appellavit, propter quod judices ipsi in causa procedere requiverunt (418). Nuper autem, partibus in nostra presentia constitutis, praedicta perii abbatissa, quatenus deberemus privilegia suæ ecclesiæ renovare, præseruum, cum in presentia delegatorum judicium pars Hildesemensis Ecclesiæ nihil ostendare studuerit, vel probare, quad monasterio vel privilegiis ejus in aliquo derogaret (419). Ex adverso vero, fuit sollicito postulatum, ut causam ipsam dicacelis viris committere dignaremur, qui testes recipieren, quos contra privilegia monasterii et ad probandum præscriptionem legitimam inducere proponebant. Nos siquidem, diligentius (420) attentes, quod jura civili provida sit deliberaione statutum ut, quando periculum testimoniū formidatur, ne veritas occultetur, et probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite non contestata, testes valitudinarii, et alii de quibus ex aliqua causa timeatur, ad testimonium admittantur, ejusdem æquitatis similitudine provocati, praedicta privilegia, quasi jam nimia velustate consumpta, cum fuerint non in pergamenos sed papyro conscripta, duximus innovanda; nolentes, quod ex innovatione hujusmodi novum jus monasterio acquiratur, sedul antiquum jus (421), si quod habet, per innovatum privilegium confirmetur. Quia vero prædictum monasterium ad

(415) Decretal. *Unde iudicibus pro verum.... abbatibus.*

(416) Deest in Decretal. et mox his legunt pro omnibus.

(417) Decretal. a quibus tantum pro et usque.... tulerunt.

(418) Desunt in Decretal. et mox iterato legunt pro partibus constitutis.

(419) Hæc om. Decretales, ut mox vocem sollicitate.

(420) Decretal. igitur, et mox fit legit loco prævita fit delib.

(421) Decretal. legunt, sed antiquum et mox innovationem privilegi, et præfatum habent pro prædict.

(422) Decretal. le.

(423) Decretal. om. ut mox atq. præc.

(424) Decretal. cligens... recipi.

(425) Decretal. omittunt.

(426) Decretal. legunt interruptio, et infra episcopo memorato pro eidem, corrumperendo pro corrupcio., imponens pro imponentes, pronunties pro ips. pronunt.

(427) Diversa epistolæ hujus fragmenta leguntur in Decretalibus, lib. ii, tit. 7, *De juramento calumniæ*, cap. 6; et tit. 20, *De testibus et attestacionibus*, cap. 37.

A jus et proprietatem apostolicæ sedis per privilegia prædecessorum nostrorum perlinere monstratur, ne jus Ecclesiæ Romanæ remaneat inde sensum, eamdem abbatisam procuratricem ipsius duximus statuendam, ut, cum adversus Ecclesiæ Romanæ possessiones et jura non nisi centenaria currat præscriptio, ipsa super hoc et aliis vice nostra procuret, quæcoram vobis (422) fuerint in iudicio procuranda. Nolentes igitur, quod de statu ejusdem monasterii diuinus dubitetur, per quod causa ipsa remaneat ulterioris indecisa, discretioni restra: per apostolica scripta (423) mandamus alque præcipimus, quatenus, locum tulum et commodum eligentes, infra sex mensium spatiū post susceptionem præsentium literarum, recipialis (424) testes, quos ad præscriptionem probandum Hildesemensis Ecclesia, vel ad interruptionem ostendendam Ganderen (425) cœnobium duxerit, producendos; et, si legitimam præscriptionem probaverit, ut intendit, nisi probata fuerint præscriptio (426) ex adverso, subjectionem ipsius monasterii adjudicelis eidem, ovm constet ipsum in sua diœcesi constitutum, privilegium, quod ipsi monasterio innovari fecimus, corrumperentes. Alioquin, eidem super hoc perpetuum silentium imponentes, monasterium ipsum pronuntiatis perpetua libertate gaudere, nostro sibi privilegio resignato.] Testes autem, etc. Quid si non ornes... duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, xv Kalendas Julii, anno noz.

CIX (427).

... EPISCOPQ PLACENTINO (428).

Quod in causa inter Ravennenses et Faventinos vertente recipiat certum testimoniū numerum.

(Ferentini, x Kal. Julii.)

((429) Cum causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum (430)... archiepiscopum Ravennensem (431), ac dilectos filios, communia Faventium, (432) super villa Luci et sancti Politi (433), et Castro Aureoli, et eorum districtu, honore et jurisdictione noscitur agilari (434), diversis judicibus

(428) Vide epistolam libri quinti 75, not.

(429) Vide Decret. lib. ii, tit. 20, *de testibus et attestacionibus*, cap. 37.

(430) In Decretal. desunt.

(431) Vide epistolam libri quinti 6, not.

(432) Quæ sequuntur, hic Italico charactere distincta, in Decretal. desunt; verum, leguntur apud Pith. in add.

(433) Apud Pithecum Politi, et mox Areol.

(434) Anno 1203, Albertus archiepiscopus Ravennæ agit contra Faventinos causa Luci et villa S. Politi. Apud Rubeum, lib. vi, pag. 369.

« Anno 1204, terminatio litis inter Albertum, archiepiscopum Ravennæ, et inter communitatem Faventie circa jurisdictionem et dominium Luci, S. Politi, Aureoli et aliorum castrorum quæ possidebant Faventini, et econtra pretendebat archiepiscopus. Exstatu duæ epistolæ Innocentii papæ III ad episcopum Placentinum, quibus ei committitur causa; quæ inseruntur in Decretalibus ad cap. Cum causam, ac testibus et attestacionibus; et ad cap. Licet causam de probationibus. Juxta Tonduc. pag. 235 Sed lis terminata non fuit.

« Apno 1207, tempore Innocentii papæ, imperio vacante, die secundo mensis Decembris, in indictione x, Faventia, in ecclesia S. Petri, Ortaudus, præpositus

fuisset a nobis commissa, quia (435) pereorum aliquos sine debito non potuit (436) terminari (427),] nos, volentes imponere liti finem, venerabili fratri nostro... Feretran. episcopo, et dilecto filio... abbati de Gallata, per nostras tandem litteras deditus in praceptis, ut, non obstantibus commissionibus hactenus imperatis, omniq[ue] occasione ac exceptione cesserantibus, trium mensium spatum partibus assignarent, infra quod universos testes producerent, quos super hac causa ducerent producendos, et diligenter examinatis eidem, attestationibus fidei litter redactis in scriptis, si de partium procederet voluntate, causam ipsam, mediante justitia, terminarent; alioquin, attestations cum instrumentis et aliis rationibus ad nostram presentiam remittentes, præfigerent partibus terminum competentem, quo se nostro conspectui presentarent, sententiam recepiisse. Cum igitur delegati prædicti minime processissent, (438) [nos partibus dedimus in mandatis, ut pro ipsa causa nostro se conspectui presentarent, quarum procuratoribus cum instrumentis dato in nostra presentia constitutis, cum aliquandiu super litis contestatione, receptione quorundam testium, et multis exceptionibus fuisset in nostra presentia disputatum, nos tandem (439) petitionem ipsius archiepiscopi per procuratorem ejus fecimus exhiberi, et ad eam partem alteram respondere, ac interrogationibus et responsionibus redactis, in scriptis, et lita coram nobis plenissime contestata, iuramentum calumniæ fecimus utriusque præstari.] [(440) Quis vero utriusque partinimis existeret onerosum, ut testes producerent eam nobis, fraternali tali tuz, de qua pleuam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, infra tres menses post susceptionem præsentium, recipias, appellatione remota, testes, quos utraque pars, tam per principali negotio, quam in personis testium duxerit producendos, ac eos diligenter ecclesiam Faventinæ. Et Martinus Auliverii compromiserunt in domum Thebaldum sapientem, de lite quæ erat inter eos. Theophilo Faventino notario. Ex chartis Azzuriniis, Sacc. IV.

« Anno 1207, Egidius archiepiscopus Ravennæ, recipit ab Anastasio 700 libras Ravennates expendas in causa cum Faventin, circa nimicum Lucum. S. Politum et Aureolum. Ex Tabut. archiep. Ravennæ, cap. D. 931, 942. » *Monum. Faventin.* apud Mittarellum, Accession. *Vacentin.* col. 463 et sqq.

(435) *Luxinus committendam.*

(436) *Nec potuisset.*

(437) Haec tenus in Decretalibus et apud Pithœum.

(438) Decret. lib. II, tit. 7. *De juramento calumniae,* cap. 6.

(439) Hæc in Decretal. desunt.

(440) Ibid. tit. 20. *De testibus et attestationibus,* cap. 37. Quæ Italico charactere infra distinguuntur desunt in Decretal.

(441) Decr., volumus ut hinc inde, quæ mox cm. ven fr. n. et infra Pompon pro Pomposiano legunt.

(442) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. II, tit. 23. *De presumptionibus,* cap. 14.

(443) Vide epistolam libri quinti 14, not.

(444) De argumento istius epistole, vide epistolas, libri secundi 63 et 99, libri quinti 36, libri sexti 68 et 239.

A examinare procures, et, de singulis circumstantiis prædictis inquirens, de causis videlicet, personis, loco, tempore, auditu, viau, scientia, credulitate, fama et certitudine, cuncta plene ac studiosa conscribas, et ea nobis fideliter sub tuo sigillo transmissas, injungens partibus, ut ad præsentiam nostram veniant sic instructæ, quatenus, attestationibus publicatis, et instrumentis exhibitis, postquam sufficienter fuerit allegatum, justam a nobis sententiam, Ieo auctore, reportent. Testes autem, etc. Quod si forte Faventini, vel alii, eos, quos dictua archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerit producendos, præsumpserint impedire, tu ipsa ab hujusmodi præsumptione cessare, monitione præmissa, per censorum ecclesiasticam, appellatione remota, coappellas. Volentes autem effrepata multitudinem testium refrenari, præcipienda mandamus quatenus (441) hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas, ita videlicet, ut, si Faventini testium depositiones ratas habera voluerit, quem a venerabili fratre nostro... Ferrarensi episcopo et abbate Pomposiano, receptæ fuerint, testes ipsi computentur in numero prælibato; alioquin, cum attestations ipsæ sint clause, eidem testea iterato, si necessa fuerit, producantur.)

Datum Ferentipi, x Kalendas Julii, anno nono.

CX (442).

W. NIVERNENSIS (443) EPISCOPO, ET H. ARCHIDIACONO BURGENSEI.

Causam W. burgensis cuiusdam de Charitate, de hæresi suspectis, ipsis committi (444)
(Ferentini, Kal. Junii.)

[Litteras vestras recepiimus continentes, quod, cum causa, quæ verlebat (445) inter venerabilem fratrem nostrum.... (446) Altissiodorenum episcopum, et quosdam burgenses de Charitate (447), quos idem episcopus de hæresi impetebat, vobis (448) et dilecto filio... (449) abbati Callo-

(445) In Decretal. veritatur, quæ mox om. ven. fr. n. et verba dil. fil.

(446) Vide epistolas, libri tertii 20; et libri noni 104.

(447) Robertus, S. Mariani Altissiodorensis monachus, in *Chronologia, edita Trecis, anno 1808,* a Nicolao Camusato, canonico Trecensi. f. 45; « Anno 1498.... apud vicum qui dicitur Charitas, quidam viri prædilecti, hærevis Populicanæ notabiles cum se absentassent die quo citati fuerant, ut ab bacina famia se purgarent, ab Ecclesia sunt præcisi, et expositi publicè potestati. »

Idem, f. 101 et 102: « Anno Domini 1206, Hugo, Altissiodorensis episcopus, Romam profectus, ibidem obiit.... hæreticos, quæ Bulgares vocant, vehementer studuit insectari; ejusque instantia actum est, ut plerique rebus suis extirparentur, exterminarentur alii, alii cremarentur. »

(448) Soilicet Niverneasi episcopo; vid. epist. Innocentii supra, not. 444 laudatas. Idem Robertus monachus, pag. ead. « Apud urbem quoque Nivernis abbas S. Martini, et decanus majoris Ecclesie, de hoc pestilentissimo errore notati, episcoporum si stitutus concilio Senonis convocato; ibique abbas deponitur, decanus suspenditur, et sic ad apostolicam sedem destinantur. »

(449) *Abbas Callou in Decretalibus, abbati Callo-* lensi; ubi Pithœus in notis: « V. C. Colomensi

vii (450), a sede apostolica delegata fuisse, utraque pars tandem, ut negotii prolixitas posset facilius expediri, vos duos sub certa pena sibi arbitros statuerunt, delegata vobis potestate nihilominus reservata. W. (451) autem, latior praesentum, unus ex illis, quos praefatus episcopus impetrabat, haeresim suam apud Charitatem fuerat publica voce confessus, et de quodam fratre suo similiter recognoverat, quod eodem secum laborabat errore] (452) Qui cum de fide sua coram venerabili fratre nostro.... Bituricensi archiepiscopo, conveniretur, eique purgatio facienda per eundem W. qui vere paenitens et catholicus credebatur, esset indicta (435) ipse W. fratrem suum, quem publice asseruerat esse (454) haeticum, praestito jure, purgavit (455, et sic a praefato episcopo duo contraria proponebatur dixisse; unde ab ipso et perjurus et haeticus censebatur. Econtrario vero idem W. preposuit, quod licet de se publice confessus fuisse, nihil tamen fuerat de fratre confessus, unde bene poterat illum pargasse, maxime cum a duobus capellaniis de Albiniaco (456), qui conscientiam illius neverant (457), audivisset, quod tanquam Catholicum poterat illum secure purgare, quorum (458) litteras postea vobis ostendit, sed episcopus super eo quod de fratre negaverat protinus eum, per se ipsum et unum presbyterum et alium diaconum, coram vobis convicit; unde ipsum relapsum in haeresim appellabat. Vos igitur has in praedicto W. contrarietas notabiles attentes, ipsum cum litteris vestris ad nostram praesentiam transmisistis, bonis ejus interim adnotatis, donec de persona ejus et bonis, quod statuendum furet statuere curaremus; adjicentes, quod cum idem W. apud vos cum quibusdam instaret, ut purgationem reciperebant ipsius, sicut allorum quorundam, vos juramentum ejus, quia (459) siti contrarius videbatur, admittere noluisti, purgatione tamen pro eo per octavam manum (460) bonorum virorum admissa. Quia vero vulpeculae, quae molintur vineam Domini demoliri, sagaci sunt, studio capiendae, nam vulpes

A soveas habent, et volucres caeli nidos. [(461) nos, ex his quae præscripta sunt, sapientum W. (462) suspectum de haesi vehementer habemus, tum quia quod ante dixerat, postea se dixisse negavit, sicut convictus est coram vobis tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, asserendo illum haeticum, vel perjurium postea commisit in Deum, purgando illum de haesi, quorum utrumque reddit illum valde suspectum, quanquam verisimilis videatur, quod eo tempore, quo tanquam vere paenitens ab haesi revertebatur ad fidem, tam grave mendacium non dixisset, praesertim in fratrem, quem ubique tanquam legitimum (463) non asseruisset haeticum, nisi fuisse accensus zelo fidei orthodoxe; unde praesumitur, quod cum postea purgavit illum de haesi, turpiter pejeravit. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo (464) mandamus, quatenus, cum propterea solam suspicionem, quamvis utique vehementem, nolumus illum tam de gravi criminis condemnari tales et tantam securitatem recipientes ab ipso, praeter juratoriam cautionem, quod timore paenae temporalis debeat coerceri, discretam ei paenitentiam injungatis, ex qua valeat apparere, utrum in tenebris ambulet an in luce; utrumve sit vero paenitens, ac si te conversus; et, si eum hoc modo vere Catholicum cognoveritis, non sinatis ipsum indebitate molestari; alioquin eum tanquam haeticum condemnnetis.]

Datum Ferentini, Kalendis Junii, anno nono.

CXI.

...., EPISCOPO (465) ET MAGISTRO GUIDONI, ARCHIDIA CONO LEMOVICENSIBUS ET..... ABBATI BULIENSI (466) LEMOVICENSIS DIOCESEOS.

Causam, inter abbatem conventumque Mauziacenses ab una, et Templarios de Torrela ab altera parte, super decimis terrarum de Sancolt vertentem ipsis commilit.

(Ferentini, Kal. Julii.)

Accidentibus ad praesentiam nostram dilactis fi-

alius Colonensi. al. Colonicensi. Columna ordinis Cisterciensis, dioceseos Bituricensis. » Columnæ monasterium, dioceseos Bituricensis, nobis ignotum esse fatemur. Certe, nec in peculiari tam veterum quam adhuc existentium, in Bituricensi diocesis monasteriorum, apud novæ Galliæ Christianæ autores, tom. II, serie, nec in generali Galliarum abbatiarum apud Sammarthanos, tom. IV, indice, Columnæ nomen nusquam reperitur. Legendum igitur omnino, prout hic exhibemus, Callovii; quod quidem nomen est monasterii Bituricensis dioceseos, Gallice Chalivoy. Monasterii hujus abbas Armandus I, post Bernardum (cujus nomen in chartis legitur ante annum 1168), reperitur in instrumentis ab anno 1220 ad annum 1233. Gall. Christ. nov. tom. II, col. 193.

(450) Decret., Callonensi. et mox. om. verba tau dem... expud.

(451) Decretal. G., quæ om. verba quos praef.... impet. et quodam.

(452) Quæ sequuntur, bic Italico charactere distincta, in Decretalib. desunt; verum, leguntur apud Pith. in add.

(453) Apud Pith. add. tunc.

(454) Deest.

(455) Pith., Catholicum esse firmavit, et mox episcopo legit pro ipso.

(456) Pith. in not. marg. Aubigny, Gallice.

(457) Apud Pith. add. se dicat.

(458) Pith. qui eorum mox voculam se omittit, et infra prolupsu legi pro unde ip. rel., asserebat pro appell. voculam has non habet.

(459) Pith. eo quod.

(460) Pith. manum VIII.

(461) Quæ sequuntur, uncis inclusa, in Decretalibus reperiuntur.

(472) In Decretal. prædictum G., et mox habuimus pro habemus. Sequentia omittunt, sic con. v e. c. v.

(463) Decretal. legunt. tanquam charissimum.

(464) Decretal. om. ut mox utique. Infra recipiat legunt pro recip., injungentes pro injung., verum pro vere.

(465) Vide epistolam libri quinti 78, not.

(466) « Geraldus, abbas Buliensis, anno 1200; cuius meminit Neorologium ix Kal. Novembris.

« VI. Bargodus, seu Bargaudus memoratur in Obi-

liis, magistro Zacharia..... abbatis (467) et conven-
tus Mauriacensium ex una parte, et fratre Petro,
Templariorum de Torreta, procuratoribus ex altera,
dilectum filium, J. subdiaconum et capellatum no-
strum deditum auditorem, coram quo procurator
abbatis et monachorum proposuit, quod, cum deci-
mas terrarum de Sancolt diu possederint in quiete,
antequam ad Templariorum potestatem et domi-
nium pervenissent, et etiam postquam Templarii
terras acquisiere prædictas, dicimas earumdem per
quadraginta annos et amplius pacifice percepissent,
nec eis ipsas decimas subtrahere non verentur, in
aliis eisdem graves injurias irrogantes, et, licet
super his nostras litteras impetrarint, et interdum in
arbitros fuerit compromissum, Templariorum
impediente malitia, ne quiverunt hactenus suam
justitiam obtinere. Ex adverso vero, Templariorum
proposuit procurator, quod, cum privilegiis Roma-
norum pontificum sint muniti, ne de terris, quas
propriis manibus vel sumptibus excolunt, decimas
solvere teneantur, prædicti abbas et monachi ipsos
super hoc indebite molestare non cessant, in aliis
eis injuriosi plurimum existentes. Cumque causam,
qua inter ipsos et præfatos monachos super deci-
mis ipsis vertitur, venerabilibus fratribus nostris....
Bituricensi archiepiscopo (468) et..... episcopo Claro-
motensi (469), duxerimus committendam, dum
coram illis quæstio tractaretur, quidam monachi,
adhibita sibi multitudine armatorum, terras ipso-
rum violenter intrantes, de segetibus eorum pro
suæ voluntatis arbitrio asportarunt, igne residuum
comburentes. His igitur et aliis, qua coram præ-
dicto capellano fuere proposita, plenius intellectis,
quia de ipsis nobis non potuit fieri plena fides, dis-
cretioni vestre per apostolica scripta mandamus.
quatenus, inquisita plenius veritate, si abbas et
monachi sufficienter ostenderint, quod a Templariis
decimas de terris prædictis per quadraginta an-
nos continue percepissent, sine lite, vos ad præsta-
tionem decimaru[m] ipsorum, Templarios, appella-
tione postposita, compellatis. Cum enim tanto
tempore contra induita privilegia decimas solverint,
ipsis renunliasse tacite præsumuntur. Si vero in
probatione defecerint, ab ipsorum imputatione Tem-
plarios absolvatis, ipsis super hoc, appellatione
postposita, perpetuum silentium imponentes. Super
aliis autem audiatis, qua hinc inde duxerint pro-
ponenda; et quod justum fuerit, appellatione post-
posita, facientes quod statueritis per censuram ec-

A clesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc.
Quod si non omnes, etc.

Datum Ferentini, Kalendis Julii, anno nono.

CXII.

HUGONI SANCTI GENCULPI TULLENSIS, ET W. LIBERDU-
NENSIS ECCLESIE ET LAMBERTO LINCIEN. TULLENSIS
DIOCESEOS CANONICIS.

*Causam, inter G. presbyterum ab una, et abbatem
Sancti Leonis Tullensis ab altera parte, super ex-
spoliatione beneficij de Nais vertentem, ipsis com-
mittit.*

(Ferentini, vii Idus Julii.)

Causam, quæ vertitur inter G. presbyterum ex una
parte, et abbatem Sancti Leonis Tullensis (470), et
canonicos suos ex altera, super expoliatione cujus-
dam beneficij Ecclesie de Nais cum pertinentiis
suis, quod a dicti abbatis antecessore idem presby-
ter se canonice proposuit assecutum, vestro, dilecti
filii, Hugo Tullensis, et W. Liberdunensis cano-
nici, commisimus examini terminandam. Ve-
rum, cum eumdem presbyterum in possessionem
ipsius inducere beneficij curassetis, occasione
quarundam falsarum litterarum, quo nostro no-
mine ad Median. monasterii (471), et de Senonia
(472) abbates, et... priorem Belli-Loci dirigi vide-
bantur, a possessione ipsa idem conquerens est
ejectus, juris ordine non serveto. Quia vero litte-
ras illas revocatorias, pro eo quod dicebatur in
eis causam ad nos per appellationem delatam ab
audientia judicum, qui, ex delegatione nostra, de
causa cognoscebat eadem, vobis committimus
terminandam, suspectas habemus, cum potius in
litteris nostris negando quam affirmando dicamus,
ab audientia judicum, qui non ex delegatione
nostra de causa cognoscebat eadem, discretioni
vestre per apostolica scripta præcipiendo manda-
mus, quatenus tam de Bulla litterarum ipsarum,
quam de litteris ipsis inquiratis diligentius veri-
tatem, et, si inveneritis ita esse, vel aliter de per-
petrata vobis constare poterit falsitate, illos, qui
talibus litteris usi fuerint, pena contra falsarios
edicta punientes, quidquid in præjudicium memo-
rati presbyteri minus legitime noveritis atten-
tum, remoto appellationis obstaculo, in irritum
revocetis, in ipsa causa juxta priorum litterarum
continentiam, mediante justitia, processuri. Testes
autem nullis litteris, etc. Quod si non omnes....

D duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, vii Id. Julii, anno nono.

tuario vii Idus Martii; vivebat autem circa annum
1209. » *Gall. Christ. nov. tom. II, col. 632.*

(467) Vide epistolam libri noni 88, not.

(468) Vide epistolam libri tertii 43, not.

(469) Vide epistolam libri quinti 136, not.

(470) » VII. Clemens, abbas S. Leonis Tullensis,
Ecclesia de Manili a Matthæo episcopo donatus fuit
anno 1204. Notatur in Necrologio iv Aprilis.

« VIII. Hervimus reperitur anno 1214 in Charta

Henrici, comitis Barrensis; in Necrologio dicitur
octavus abbas. » *Gall. Christ. nov. i. XIII, col. 1107.*

Vide epistolam libri sexti 212, not.

(471) Simon, abbas Mediani monasterii, reperitur
in instrumentis ab anno 1193, usque ad annum sal-
tem 1206, *Gall. Christ. nov. tom. XIII, col. 1404.*

(472) Henricus I, abbas Senonie, rexit annis vi-
ginti, ab anno 1204 usque ad annum 1225. *Ibid.*
col. 1388.

(475).

..... CENADIENSI EPISCOPO, ET..... ABBATI DE CIKE-DOR. (474).

Quod episcopum Quinquecclesiensem, delatum falso crimine, protegant et defendant (475).

(476) [Cum in juventute sua venerabilis frater noster, O. (477), Quinquecclesiensis episcopus, adeo se maturum, honestum et providum exhibuerit, ut, propter suavem suæ probitatis odorem, ab Ecclesia Romana meruerit ornamento palli decorative, non est de levi credendum, quod, postquam ad senilem pervenerit ætatem, turpiter abjicerit jugum Domini, fetores et fæditates (478) libidinis amplexando; cum labes hujusmodi, quæ nonnunquam in juventute contrahitur, in senectute frequentius expiatur. Quis, præterea, de facili crederet, quod vir prædictus scientia litterarum, propriæ salutis oblitus, ad eam passionis ignominiam sè converteret, ut cum propria nepte abominabilem, perpetraret incestum, cum etiam secundum sententias ethnicorum, naturale fœdus inter tales personas nihil permittat sævi criminis suspicari? Licet igitur illustris memorie rex Hemericus (479) eundem episcopum nobis interdum per nuntios et litteras de tali crimen detulisset, suppliciter postulans et instanter, ut malum hujusmodi perniciosum exemplo (480) de Hungarica Ecclesia tollaremus; quia tamen ejus suggestio, non de charitatis radice, sed ex odio familiæ procedere videbatur, cum ipsum tanquam inimicum persequi non cessaret, sicut est in tota provincia manifestum, noluimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare; sed, ut probaremus spiritus si essent ex Deo bonæ memorie... Geuriensi (484) episcopo, dedimus in mandatis, ut prudenter et caute a coepiscopis indagaret, utrum prædictum (482) episcopum crederent tali labe respersum; qui nobis postmodum rescripserunt, quod eum virum honestæ conversationis esse credebant, personam ipsius multipliciter commendantes (483).]

(473) Diversa epistola hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales; 1º lib. II, tit. 29, *De præsumptionibus*, cap. 13; 2º lib. V, tit. 34, *De purgatione canonica*, cap. 12. Quæ utrobique leguntur, hic uncis inclusa sunt, varia etiam lectiones apposita. Eamdem legere est, sed multilam, in Regesto anni XIII, n° 42, apud Baluzium, tom. II, pag. 415, ubi ex Regesto hujus anni IX repetita dicitur.

(474) In Decretalibus. *Cenadiensi episcopo et abbatu Deciquorū directa legitur*. Pithæus, in notis: «Chionadensis et Cenadiensis meminit taxa vetus beneficiorum. » Pro *Deciquorū* legitur alibi de *Ciquidor*, aut de *Ciquor*. Verum, in Regesto anni VIII, n° 98, de *Stekedor*.

(475) *De argomento hujus epistola*, vide epistolas libri sexti 196, libri septimi 159, 225; libri octavi 88, 98, 139, 140.

(476) Vide *decretales*, lib. II, tit. 23 *De præsumptionibus*, cap. 15.

(477) In Decretal. desunt, ut mox p. s. s. p. o.; infra paitio legunt pro *orn. pall.* et *pervenit* pro *perv.*

(478) Decretal. om.

(479) Decretal., *rex Hungariae*, et infra om. verba

A [Quia vero pater filium, quem diligit, corripit, nos eundem episcopum per nostras litteras corripimus, injungentes eidem ad majorem cautelam (484), ut, ab illius familiaritate cessando, apud Deum et homines (485) taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non posset haberi, sed inimicus homo, rescriptum litterarum illarum subripiens, apud prædictum regem et regni magnates ipsum nequiter publicavit, ut sic idem episcopus deberet amplius infamari, cum videretur esse nobis incredibilis et suspectus; unde, nos, tantam æmulorum nequitiam attendentes, licet pusilli fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen adversus ipsum potuimus commoveri, scientes quod facile dominum (486) sequitur multitudo. Ubi vero idem episcopus ad Strigoniensem metropolim extitit B postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione adversabantur eidem, ut promotionem ipsius factius impeditent, illius criminationis carbones reaccendere sunt moliti; unde quidam procurator ipsius, in nostra præsentia cohabitatus, de consilio quorundam atricorum suorum, qui super hoc bonum quidem zelum habebant, sed non secundum scientiam, cepit a nobis, in præsentia fratrum nostrorum, cum instantia postulare, quatenus eidem episcopo purgationem canonicam faceremus in dicti utsuam innocéntiam demonstraret. Nos autem, postulationem hujusmodi minus providam, imo nimis improvidam reputantes, procuratorem ipsum abea ssepe volūtus revocare, (487) tum quia sepe fatus episcopus non videbatur apud bonos et graves de illo crimen infamatus, cum coepiscopi sui (488) super hoc ex mundo apostolico requisiti, laudabile testimoniū de ipso nobis curaverint perhibere; tum quia talis infamatio videbatur ab inimicis et æmulis processisse, scilicet superius est expressum. Unde cum antea clausa ejus vita commendabilis (489) appareret, et hujusmodi facinus incredibile videretur, non credebamus ei purgationem aliquam (490) indicendam. Ceterum, quia procurator instabat, compulsi fuimus non juris necessitate, sed importunitate petentis, ut interdum, suppliciter, et instanter.

(480) Decretal. legunt *exemplo*, et mox om. e. e. o. f., et verba cum... manif.

(481) Si spiritus esset ex Deo, Auriensi. Pithæus, in not. marg. alias monet, Januensi.

(482) Omittunt Decretal.

D (483) Huc usque in Decretal. lib. II, tit. 23, cap. 15.

Quæ sequuntur, reperiuntur ibid. lib. V. tit. 34, *De purgatione canonica* cap. 12.

(484) *Quinctien.* [al. ut monet Pithæus in not. Quinquecclesiensi] episcopo, per litteras nostras ad majorem cautelam injunxit.

(485) Desunt in Decretal. ut infra Italico charactere distincta.

(486) Decretal., *dictum unius*.

(487) Quæ sequuntur, hic Italico charactere distincta, in Decret. desunt; verum. leguntur apud Pith. in add.

(488) Apud Pith. episcopi.

(489) Idem, laudabilis.

(490) Apud Pith. add. amodo.

per vos ei purgationem canoniam, cum duobus **A** episcopis et tribus (492) abbatibus mandaremus indici, quamvis eidem procuratori fuerimus potestati, quod ex alia quoque causa talis petitio minus provide tunc siebat, quia videlicet Strigoniensis Ecclesiae suffraganei vix eo tempore purgarent eumdem, quia in facto postulationis contradicebant eidem, et suffraganei Colocensis Ecclesiae ipsum minime tunc purgarent; quia inter eum et Colocensem archiepiscopum de Strigoniensi metropoli contentio vertebatur. Unde, cum non sint alii pontifices in Hungaria, merito videbatur quod per episcopos regni sui non posset in illo articulo so purgare. Propterea, non absurde presumitur a quibusdam, quod id non tam pro ipso, quam contra ipsum, petebatur in fraudem, praesertim, cum ipse non mandaverit hoc petendum. Ex litteris autem unius vestrum acceperimus, quod, cum relinquas in expeditione cum rege in Ruteniam processisset, idem episcopus, ad presentiam ejus accedens, unum de coepiscopis secum adduxit, qui eum purgare volebat; et alias de coepiscopis scripsit illi, quod, cum foret ab ea, qua detinebatur, aegritudine liberatus, ad ipsum procederet expurgandum, sed in recipienda purgatione procedere noluit, tum quia collega ejus tunc temporis erat absens, tum quia unus de compurgatoribus era aegrotus, rescribens nobis, si bene recolimus, quod, licet idem episcopus se posset honeste purgare, purgatione tamen minime indigebat, maxime, cum, cessante causa, cessaret effectus. Inde siquidem fuit, quod nos mandatum purgationis cum duzimus iterandum, cum et charissimus in Christo filius noster, A. rex Hungarorum illustris, eum nuper per suas litteras valde nobis reddiderit commendatum, asserens, quod invidiose fuerant contra eum talia excogitata figura. Sed, illud certissime protestamur, quod, si pontifices illi, qui, cum verbum super hoc motum fuisset, personam ipsius, velut excusantes eumdem, nobis multiplicititer commendarunt, cum ab eodem forent episcopi requisiti, nollent ipsum purgare, nobis se redderent, vel de mendacio, vel de odio valde suspectos, possentque de jure motum indignationis apostolicam formidare, praesertim, hi, qui se illum promiserant purgatores; nam de abbatibus nulla est difficultas. Cum ergo nos eumdem episcopum sincera diligamus in Domino charitate, utpote qui eum hactenus in Ecclesia Dei columnam immobilem novimus persistisse, nec cadere posset absque gravi et grandi ruina, majori forsan Ecclesiae, quam personae, discretioni

(491) In Decretalibus desunt, quae sequuntur italicico charactere notata.

(492) Ardizzone II, Camano, et Comensi episcopo, (de quo vide epistolam libri quinti 144), anno 1204 defuncto, successor datus fuerat Guillelmus de Turre Mendritii, qui per viginti annos strenue ac cum laude prudentiae Comensem administravit Ecclesiam. Usq[ue]ll. Ital. sacr. tom. V, col. 291.

(493) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(494) Odo, ex abbate Marcianensi, hoc ipso anno 1206, iuxta autores novae Galliae Christianae, tom.

vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, quantumcumque deceat, vel expediat, ut idem episcopus adhuc satagat se purgare, quamvis per ipsum non stelerit, quominus purgaverit semetipsum, quando purgationem curavit offerre, non ut ratum habet, quod a nuntio suo fuerat procuratum, sed ne mandatum apostolicum contemnere videretur, si tamen videritis contra eum studia concinnari maligna, non sinatis ipsum inquis machinationibus conculari, quia vehementer presumimus ex verisimilibus conjecturis, quod aliqui contra eum invidia torqueantur, dejectionem ipsius exaltationem propriam aestimantes: significatur nobis, cum expedire videritis, de singulis circumstantiis veritatem.

B Datum Ferentini, Nonis Julii, anno nono.

CXIV.

..... CUMANO EPISCOPO (492).

Quod possessiones suas illicite alienatas revocet.

(Ferentini, v Idus Julii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc. usque perducatur effectum. Cum autem, sicut ex parte tua nostro apostolatu est suggestum, quidam praedecessores tui nonnullas possessiones, et redditus commissæ tibi Ecclesiae in enorme ipsius dispendium alienare præsumperint, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut ea quæ ab ipsis male alienata sunt, vel distracta, ad jus et proprietatem ipsius Ecclesiae tibi liceat legitime revocare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis paginam infringere, etc. si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Idus Julii, anno nono.

CXV (493)

ODEONI (494) ABBATI MONASTERII SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Confirmantur bona et statuta dicti monasterii.

(Ferentini, vi Kal. Julii.)

Sicut irrationabilia praedecessorum statuta successoribus convenit moderamine ecclesiasticæ disciplinæ corrigere, ita nihilominus eos decet bene acta firmare. Ex gestis siquidem recolendæ memoria Stephani papæ perpenditur evidenter, quod, cum religiosus et Deo amabilis beatus Vindicianus, Atrebatenium vel Cameracensium episcopus, et Carolomagnus monachus, Pipini frater, beatorum apostolorum Petri et Pauli limina visitarent, ab eodem Romano pontifice postularerunt (495), quatenus

III, col. 386, successor datus fuerat Raimundo abbatu S. Vedasti; cum istius avaritiam abominatus pontifex, Vedastiniisque Asceterii miseratus, indignum eo gradu hominem amoveri præcepisset. Occubuit Odo post annos 22 regiminis, vitæ 64, anno Christi 1228, die S. Calixti papæ.

(495) Locus notatu dignissimus. Vindicianum, Cameracensium et Atrebatenium episcopum, temporibus Stephani papæ limina apostolorum visitasse, et ab eodem pontifice privilegium confirmationis obtinuisse, memorat Innocenlius; idque ex

monasterium beati confessoris Christi Vedasti apostolico privilegio communiret. Contigerat siquidem, quod rex Francorum Theodoricus, qui, pro remedio animæ suæ et antecessorum suorum regum, eidem monasterio Beati Vedasti multa et magna regali munificentia contulerat, prædictum Vindicianum episcopum, una cum episcopis et abbatibus, ad generale Placitum, compendii, in palatio regio, habitum, convocaret, quatenus quæcunque idem rex beato Vedasto regio contulerat munere, prius suo episcopali, deinde apostolico privilegio salagerent communiri. Ipse vero Vindicianus episcopus, petitioni regiae libenter annuens postulata concessit, et scripto sub testibus roboravit, ipsum insuper locum, nobiliacum appellatum, sicut ipse in suo privilegio constiterit, hactenus ad se pertinentem et sibi subjectum, a civitate et episcopio suo sequestravit, juri apostolico mancipandum (496). Hac igitur occasione clementiam apostolicæ memorie prædecessoris nostri, Stephani papæ, adiens (497), quoniam justa et rationabilia postulabat, facile impetravit. Unde et nos, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et prædecessorum nostrorum, felicis memorie Paschalis, Innocentii, Eugenii, Alexandri, Cœlestini ac Stephani memorati, Romanorum pontificum, qui primus monasterium vestrum de manu Sancti Vindiciani episcopi in jus beati Petri assumpsit, vestigiis inherentes, nos quoque prædictum monasterium Sancti Vedasti Atrebatis, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus atque jure, auctoritate apostolica decernentes, ut episcopi deinceps nullam molestiam abbati, vel fratribus ipsius canonibii, inferre præsumant, sed potius, perpetua securitate et quiete gaudentes, tam ipsi, quam ea quæ ad idem monasterium pertinet, absque alicujus gravamine seu perturbatione illibata persistant; statuentes etiam, ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concesione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus et illibata permaneant: in quibus haec propriis duximus vocabulis, exprimenda: Ecclesiam videlicet et villam Haspensem, cum altariis et

A ejusdem ecclesiæ appenditiis, videlicet altare de Moncellis, altare de Alchim, de Mosterellis Curia, altare de Cisennis, duas garbas decimales cum decima de Fossis, altare de Lovennis, altare de Onelios et Donisel, altare de Mulli, altare de Hamoncanoit, altare de Haumala, decimam de Juverre, in Robertum cultura et Wattericula; Teloneum vero de omni negotiacione in Atrebatis civitate facta, et obstagia domorum unusquisque, secundum antiquam consuetudinem vobis exsolvat; in Anzino duo molendina; in Dominicacurte, tria molendina cum vivario; in Mellens, quatuor molendina cum vivario; in Blangi, quatuor molendina cum vivario; in Althiez, quatuor molendina cum vivario; apud Pabulam, unum molendinum cum vivario; in Biarche, duo molendina cum vivario; tria quoque molendina infra muros Atrebatis civitatis, supra fluxum Crisionis; ecclesiam Bercloensem, cum altariis suis, videlicet de Douretin, Billi, Baluin, Provinz, Markelies, Merenies, Serkingehem cum Herberia; ecclesiam de Gorea, cum appendiciis suis; capellam Sancti Mauricii; altaria tria in Morinensi episcopio sita, Lengehem videlicet, et Rombli, et Estrees, cum aliis possessionibus confirmamus; et haec villas cum appendiciis suis, Montes in Papula, Amolicum, Murchim, Servin, Mares, Tilloit, Ransart, Burcure, Moilens, Valles super Summam fluvium, Berni, Puteas aquas, Angicurt, Pons, Campeiolas, Arven, medietatem vineæ in suburbio civitatis Atrebatis; Cambac, et Ecclesiam de Vulfara in Batua, cum appendiciis suis, mediatatem de Rikeburc, et terram juxta mare sitam, quam Willelmus, Belbuniensis advocatus, concedente comite Flandrensi Theodorico, pro commutatione reliquæ medietatis de Rikeburc vobis dedit, et Curtem, quam apud Sentines juxta mare noviter ædificatis, cum appendiciis suis, vobis auctoritate apostolica nibilominus confirmamus. Præterea, omnes terras monasterii vestri, quandiu propriis sumptibus excolitis, eas liberas a Gavelo, secundum antiquam et rationabilem consuetudinem, esse censemus. Sane, de nutritimentis animalium vestrorum nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Decimas quoque, quas a quadraginta retro annis usque nunc pacifice posse disti; vobis auctoritate apostolica confirmamus. Duas quoque ecclesiæ Beati Petri et Beatæ Mariæ, infra castrum

Gestis Stephani papæ evidenter perpendi asserit. Vindicianum episcopales insulas gessisse ab anno saitem 669, nec ultra annum 712 vitam produxisse, certo certius ex monumentis historicis coligitur; vide novam Galliam Christianam, tom. III, col. 7. Verum, ab anno 669 usque 712, nullum, nomine Stephanum, papam reperire est, quem adiisse potuerit Vindicianus. Vide infra notam.

(496) Instrumentum, de quo hic agitur, notum est, sed de ipsius sinceritate valde dubitatur. Vide quæ adnotata sunt in nova diplomatum ad res Francicas spectantium editione, tom. I, pag. 286, n° 112.

(497) Habemus equidem, et Vindiciani epistolam

ad summum pontificem Joannem V, qua ipsum rogat episcopas, ut donationis suæ chartam confirmare dignetur, et ipsius summi pontificis confirmationem obtentu episcopi emissam, duo sane instrumenta sublestæ fidei, quæ legere est etiam loco supra, not.. laudato. In utroque instrumento, summus pontifex ad quem scripsit Nindicianus, Joannes diserte nominatur. Num igitur in hac nostra Innocentii epistola Joannis pro Stephani legendum fore? Verum, nec sic evanesceret omnino omnis difficultas, cum in illis, cujuscunque fidei, instrumentis, et Vindicianus velut absens ad pontificem scribere, et pontifex ipsi velut absenti confirmationis privilegium mittere, videantur.

sitas, in eadem libertate qua et monasterium vestrum esse censemus, et capellas duas in Atrebaten., videlicet Sanctæ Crucis, et Sanctæ Mariæ in Orto, vobis nihilominus confirmamus. Sane, altaria infra scripta de episcopio Atrebateni, vestro monasterio pertinentia, juxta constitutionem prædecessoris nostri, Urbani papæ secundi, et pacificam compositionem Lamberti, quondam Atrebateni episcopi, et Allodii, quondam vestri abbatis, ab omni personatu libera fore decernimus, vobisque possidenda firmamus; quorum videlicet altarium nomina hæc sunt: Salli, Horbais, Leventies, Felchi, Vi, Contheam, Remi, Farbii, Hendecurt, Aoscel, Hadas, Mons, Novavillis, Papule, Basilico, Bomuler, Hammescas, Daugevillis, Guarlus, Fissan, Bairi, Fontanellis, Ateibas, Ballol, Gaurellis, Fuscarias, Bertricurt, Bigartii, Hamblen, Fraisne Novevillule, Iser, Theulut, Mostaines, Imecurt, Bernevillis, et Illes. In eisdem, et aliis parochialibus ecclesiis quas habetis, liceat vobis, secundum decretum bonæ memoriarum Urbani Papæ secundi, sacerdotes eligere, et episcopis, de quorum parochiis Ecclesiæ fuerint, præsentare: qui, si ab illis canonice non poterunt reprobari, curam ab eis suscipiant animarum, ita quidem, quod episcopis de jure parochiali respondeant, vobis autem pro rebus temporalibus debitam subjectionem impendant. Statuimus præterea, et præsentis privilegii pagina prohibemus, ut nullus, qui terras vel possessiones quaslibet a monasterio vestro tenet, aliis ecclesiis, aut locis religiosis, eas possit, sine assensu vestro, in vita vel in morte conferre, sive a vestro dominio quomodolibet alienare præsumat. Vobis autem auctoritate apostolica indulgemus, ut feuda, possessiones et decimas ad monasterium vestrum spectantes, ne ipsi monasterio culpa possint detinentium deperire, nomine pignoris recipiendi facultatem liberam habeatis. Interdicimus quoque ut nullus Atrebateni episcoporum monasterium vestrum, vel castrum monasterii, contra privilegia vobis ab apostolica sede indulta, et contra voluntatem abbatis, præsumat intrare. Obeyente vero te, nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibidem qualibet subceptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beatii Benedicti Regulam, providerint eligendum, qui ab episcopo Atrebateni, si eum gratis, et absque prævitate aliqua, nec non et sine alicuius subjectionis vel oħedicitia exactione et receptione, benedicere voluerit, exinde requisitus, munus benedictionis suscipiat, dummodo Catholicus fuerit, et gratiam habuerit apostolicæ sedis. Alioquin, liceat vobis quemcunque malueritis Catholicum adire antistitem qui electo, nostra fultus auctoritate, benedictionem sine alicuius obedientia, subjectionis vel reverentia exhibitione atque receptione, prompta exhibeat voluntate. Ordinatus autem abbas irreprehensibiliter secundum Regulam sancti Benedicti incedat, et

A incedere faciat subjectos eidem. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prædictum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis pro futura, salva sedis apostolicæ auctoritate, et in supradictis parochialibus ecclesiis diecesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerularis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove communita, etc., usque subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, etc., usque in finem.

B Datum Ferentini, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, vi Kalendas Julii, indictione octava, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

CXVI.

... ABBATI ET CAPITULO SANCTI VEDASTI ATREBATESIS.

Super eodem.

(Ferentini, vi Kal. Julii.)

Cum nobis sit, quanquam immeritis, universarum Ecclesiarum cura et sollicitudo commissa, de his specialiter debemus esse solliciti, in quibus religio melius observatur. Inde est quod, cum multi sacerdotes laici apud vos per se et per alios instent, ut in monasterio vestro procurationem cibi et potus obtineant, sicut unus vestrum habere dignoscitur, nos, gravamen ejusdem monasterii super hoc volentes sollicite removere, ad exemplar felicis memorie Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, auctoritate vobis apostolica inhibemus, ne cui de cætero laico, nisi necessitatem patienti, charitatis obtentu, prædictam procurationem, in detrimentum ecclesiæ vestre, concedere præsumatis. Nihilominus etiam libertates et consuetudines antiquas et rationabiles, ecclesiæ vestre concessas, et hactenus observatas, ratas habemus et firmas, easque perpetuis temporibus integras, illibatasque manere sancimus. Statuimus etiam ut nullus in proprio fundo monasterii vestri, absque consensu et voluntate vestra, ecclesiæ de novo audeat fabricare. Adjicimus quoque ut capellanos, qui in propriis ecclesiis vestris morantur, et servitio illarum insistunt, nemo, nisi manifesta et rationabili causa interveniente, subiiciere valeat interdicto. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis et constitutionis infringere, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc.

Datum Ferentini, vi Kalendas Julii, anno nono.

CXVII.

... PRÆPOSITO ET CAPITULO LENSENTIBUS.

Quod provideant P. clericu de Beneficio.

(Ferentini, Idibus Junii.)

Pietas, quæ promissionem habet vitæ presentis pariter et futuræ, nos admonet vehementer, et exhortatur officium pastorale, ut his, qui ovile Domini per characterem clericalis militiæ sunt ingressi, faciamus in vite necessariis provideri, et eis præcipue, qui noscunt laudabiliter litterarum studii insudasse. Cum igitur dilectus filius, magister P. diu, sicut asserit, laborarit in studio litterarum, nec ullum sit ecclesiasticum beneficium assecutus, universitatem vestram rogandam duximus attentius et inonendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, pro reverentia beati Petri et nostra, eidem in Ecclesia vestra, in qua, sicut dicitur, nullus fuit de mandato nostro receptus, provideatis in beneficio competenti, ut idem, propter defectum temporalium, non cogatur in vituperium nostri ministerii mendicare, ac vos, mandatum apostolicum, sicut convenit, execuzione celeri prosequentes apostolicum possitis favorem et gratiam plenius promereri.

Datum Ferentini, Idibus Junii, anno nono.

CXVIII.

... ABBATI SANCTI BARTHOLONÆI (498), ET GOSBERTO, ET DROGONI DE CORDOLIO, CANONICIS NOVIOMENSIBUS.

Quod faciant S. clericum frui possessione pacifica ecclesiæ de Fraitoi.

(Ferentini, iii Idus Julii.)

Ex litteris dilectorum filiorum.... decani (499), et... cantoris Noviomensi, nos neveritis accepisse, quod, cum pro B. subdiacono, venerabili fratri nostro... Ambianensi episcopo, in ea forma, per quam ab ordinatoribus vel presentatoribus provideri volumus ordinalis, direxerimus scripta nostra, et ad hoc ipsi dati fuerint monitores, idem episcopus requisitus ab eis... priorem et capitulum de Monte-Desiderii ad quorum præsentationem idem clericus fuerat ordinatus, admonuit, ut ei in aliquo beneficio providerent, qui eidem clero promiserunt in vacatu beneficio providere, eidem super hoc litteras munitas sigillo capituli conferentes. Verum, cum postmodum Ecclesia de Fraitoi vacavisset, monitores ipsi de ipsa investierunt clericum memoratum priori et capitulo sub interminatione suspensionis mandantes, ut ipsum clericum ad illam ecclesiam recipere procurarent, quod illi facere penitus contempserunt, propter quod idem clericus nobis humili-

(498) Lambertus II, abbas S. Bartholomæi Noviomensis, notus est in instrumentis ab anno saltem 1202, usque ad annum saltem 1224. *Gall. Christ.* tom. IX, col. 1117.

(499) De decanis Noviomensis, circa hæc in quibus versamur tempora, pauca admodum apud autores novas *Callixt. Christianæ*, ibid. col. 1033.

« XV. Hugo de Couci, electus, ex Vassorio, anno 1183, memoratur adhuc annis 1187, 1192, 1201 et

A liter supplicavit, ut factum monitorum ipsorum dignaremus auctoritate apostolica confirmare. Nos autem, ipsius clericu compatiens laboribus et expensis, facto ipsorum monitorum, cum minus legitime procedere attentarint, nullatenus innitentes, ex benignitate sedis apostolice ipsam ecclesiam, quæ vacare proponitur, eidem volumus assignari. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, ipsum in possessionem ejusdem vacantis ecclesiæ inducentes, faciatis cum pacifica ipsius possessione gaudere, contradictores, si qui fuerint vel rebelles, per censoriam ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

B Datum Ferentini, iii Idus Julii, anno nono.

CXIX (500).

UNIVERSIS ABBATIBUS IN GENERALI CISTERCIENSI CAPITULO CONGRAGATIS.

Quod orent pro eo.

(Ferentini, v Idus Julii.)

Postquam, vocante Domino, ad officium suimus pescatoris assumpti, naviculam nobis creditam duximus supra mare, ut rete nostrum ad capiendos pisces in verbo Domini laxaremus. Verum, hoc mare magnum et spatiosum, sevissimæ tempestatis fragoribus concitatum, tot et tantis adversus eamdem naviculam cœpit fluctibus intumescere, ut non solum impedita sit aliquatenus pescationis industria verum eliam gubernandi naviculam pene defecerit disciplina. Fremunt etenim maris gurgites, et C aquarum colles nunc se undis exagitatis extenuant, nunc vero alluvionum cursibus se reinflant, saevit tota pelagi superficies, et quietis impatiens, nec ad navigandum exhibet se tractabilem, nec habilem ad piscandum. Occultis quoque ventorum spiraculis patefactis, ad quassandum naviculam, quasi coniuncta societate, a quatuor mundi partibus multiplices venti prodeunt, et in circuitu ejus multa inter se contrarietate confligunt. Nutare compellitur ipse malus, crebris eius spiritibus procellarum, ac rudentum regimine, crepitu minante fracturam, quasi scinduntur velorum carbasa, et universa fere torpescunt nautici moderaminis argumenta. Accedit autem ad hujus calamitatis augmentum, quod, cum in præjacentis æquoris vastitate reptilia, quorum nona est numerus, commoren tur, ferales bestiæ inter ipsa discurrunt, quæ, nisi mutuo sese devorent, parum putant esse crudele, quod aliorum mortibus non putant esse crudele, quod aliorum mortibus non indulgent. Præter hæc insuper, et piratarum insidiæ non obdormiunt, qui diversas perambulant

1204.

« XVI. Joannes de Buchi, transegit an. 4208 cum Hugone, majore de Thycouril, ex tabulario Ursi-Campi; præcerat adhuc anno 1219. »

(500) Epistolam hanc vulgavit Angel. Manrique, *Annal. Cisterc.* tom. III, pug. 469, ad annum 1106, cap. 6, § 2.

Eamdem legere est apud Raynaldum, ad annum 1206, § 30.

vias maris, et quos mare marisque belluae, rabiesque ventorum incessanter exigit, ipsi saeviores his omnibus, quotidiana persecutione molestant, ut de Charybdi et Scylla, cæterisque maris periculis taceamus. Quamvis igitur tot essemus difficultibus circumplexi, naviculam tamen ipsam quibuscumque potuimus gubernare curavimus argumentis, ac, interdum in mari hoc reti piscatoris extenso, pisces non modicos concludisimus in eodem quos, cum ad portum educere crederemus, eorum aliqui rete ruperunt, et non solum ipsi protinus in ventrem pelagi sunt relapsi, sed et alios post se compulere relabi. Laborantes denique reficere rete fractum, aquas etiam, quæ naviculam intraverunt, et computruerunt in ipse, conati sumus ejicere ab eadem, neve, præ confusione maris et fluctuum navfragio, possit eam instans procella demergere, oportet nos ipsam in solo Dei nomine per anchoram fidei stabilire. Quæ sint autem hæc, dilectissimi filii, et sub quorum vobis stylo dicantur, prudentiam vestram credimus non latere, si, ad ea subtiliter indaganda, discretas considerationis aciem extendatis. Cum igitur, inter tot et tanta pericula constituti, vestris indigeamus meritis orationibus adjuravi, rogamus et obsecramus vos per viscera misericordie Dei nostri, quatenus nobis, in maris altitudine fluctuantibus, charitatis vestrae suffragium impendatis, et, remis orationum vestrarum piscatorem et naviculam sublevantes, illum, qui mari et ventis imperat, exoretis, ut, per suam misericordiam instantiam super nos illuminans vultum suum, interiorum et exteriorum tempestatem, serenet, compeseat undique ventos et mare circumquaque tranquillet, nosque flaminis sancti Spiritus navigationis nostræ vela pandentes, dextera sancta sua dirigat, et conservet, mittatque nobis Spiritum suum a quatuor ventis cœli, quo gubernatore, quo duce, impleta demum sagina piscibus, scopulus valeamus insidiantium monstrorum effugere, ac inter saevientia procellarum discrimina merces Dominicæ ad portutissimos asportare. De plenitudine vero gratiæ nostræ securi, ad sanctæ religionis cultum latius propagandum ferventius insistatis, et de vinea Domini Sabaoth, vestrae curæ commissa, quæ per ipsius gratiam a mari usque ad mare palmito jam extendit, studeatis eradicare nociva, et utilia plantare curetis, quatenus, bona opinionis odorem, et pia conversationis fructum apud Deum et homines proferentes, de virtute in virtutem accendere mearemini, donec Deum deorum in Sion videatis.

Datum Ferentini, v Idus Julii, anno nono.

—

(501) *S. Gregorii, et monasterii Parisiensis abbatum.* Sic diserte legitur in apographo Conti. Quænam sint monasteria illa de quorum abbatibus hic loquitur pontifex, juxta ignorantes nos scire fatemur. Certe

CXX

CELLERARIO, ET M. ASINO, ET R. CANONICIS SPIRENSIBUS.

Quod sententiam latam super electione quadam per confrates eorum, si justa est, faciant observari.

(Ferentini, ii Idus Julii.)

Cum custodia ecclesiæ Sancti Petri Argentinensis vacante, quatuor ex canonicis ipsius ecclesiæ dilectum filium magistrum B. elegissent concorditer in custodem... præposito, ad quem investitura noscitur pertinere, electionem ipsam admittere recusante, ad nostram fuit audientiam appellatum. Nos autem, quia de negotio non potuit nobis fieri plena fides, causam ipsam H. S. et C. concanonicis vestris duximus committendam, dantes eis nostris litteris in mandatis, ut, partibus convocatis, et revocato statum debitum quidquid post appellationem ad nos legitime interpositam invenirent temere attentatum, audirent hinc inde proposita, et quod canonicum esset, appellatione remota, statuerent, et facerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Partibus igitur in præsentia unius judicium constitutis qui de ipsarum assensu abeque judicibus de ipso negotio cognoscebat, et commissionis nostræ litteris in publico recitatis, magister H. qui se dicto B. adversarium opponebat, ex parte... Sancti Gregorii, et... monasterii Parisiensis abbatum (501), et... præpositi de Lutembach, quasdam ei litteras præsentavit, per quas mandabatur judicibus ut nullatenus in negotio ipso procederent, cum ipsi a nobis litteras alias receperint, quæ auctoritatem priorum penitus revocabant; sicut ex eorum transcripto, quod eius duxerant destinandum, plene poterant edoceri. Verum, cum memoratum rescriptum a stylo cancellariæ nostræ videretur plerimum discrepare, et haberetur multiplici ratione suspectum, ab eodem magistro H. authenticum postulavit, qui non solum ipsius et copiam facere denegavit, sed, contumaciter ab ipsius recedens præsentia, ad eum postmodum redire contempsit, licet solemniter ab eo tertio fuerit evocatus. Demum vero, cum a duobus judicis prædictorum de mandato tertii peremptorium esset partibus assignatum dictus. H. in eorum contempnit præsentia comparere. Ejus igitur contumacia pro præsentia reputata, et recepto (502) ab abbatibus et præposito memoratis cum quæsivissent ab eis si tales ipsis litteras transmisissent, quod causa hujusmodi esset prorsus ipsis incognita, habito prudentiam virorum consilio, electione, quæ de ipso magistro H. non tam celebrata fuerat, quam præsumpta, justitia exigente, cassata, electionem magistri B. tanquam canoniciam confirmarunt, possessionem custodiæ, et curam animarum pertinentem ad ipsam ei auctoritate apostolica

de monasteriis Parisiensis diœcœos hic agi non posso videtur. Forte erratum est ab Amanuensi.

(502) Sic; verum deesse aliquid videtur.

conferentes, executoribus nihilominus sibi datis, A quieum fecerent pacifica ipsius possessione gaudere. Demum, cum abbates et praepositi antedicti instanter ipsum B. ad suam presentiam convocarent ad eos vocatus accessit, et habita copia litterarum, quas adversarius ejus a nobis se dixerat impetrasse, illas in multis comperit esse falsas. Quod cum vellet incontinenti probare, ipsi non solum ei super hoc audientiam denegarunt, sed eum præbendæ suæ stipendio suspendentes, post appellationem ad nos interpositam, contra ipsum in principali negotio processerunt. Porro igitur, magistro B. et C. procuratori magistri H. in nostra presentia constitutis, dilectum filium nostrum, G. (503) Sancti Theodori diaconum cardinalem, concessimus auditorem in cuius presentia cum esset diutius litigatum, oblatæ sunt nobis illæ litteræ, quæ videbantur revocare priores, quas non solum in bulla, quæ, de aliis extracta litteris, illis inserta fuerat, sed aliis multis modis comperimus falsas esse, quas ad certitudinem pleniorum sub bulla nostra vobis mittimus interclusas. Nolentes igitur tanta temeritatis audaciam relinquere impunitam, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus sententiam dictorum confratrum vestrorum, sicut est justa, facientes per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabiliter observari, et contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, ut a sua temeritate desistunt, distinctione simili compellentes, quidquid occasione litterarum ipsarum per dictos abbates et praepositi, vel eorum aliquos factum esse neveritis sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, judicetis iritum et inane, fructus medii temporis, sicut justum fuerit, ipsi B. restitui facientes, tam eos qui usi sunt litteris antedictis, quam eos qui se ipsas a nobis mentiti sunt impetrasse, juxta constitutionem nostram, quam ad falsariorum malitiam confutandam edidimus, remoto appellationis obstaculo, puniatis, mandatum apostolicum taliter impleturi, quod, per effectum operis, odisse comprobemini vitium falsitatis. Quod si non omnes, duo vestrū, etc.

Datum Ferentini, ii Idus Julii, anno nono.

--

(503) G. id est *Gregorium*. Post obitum Matthæi, (de quo vide not. ad epistolam libri tertii 54), Gregorius de Crescentio, nobilis Romanus, ex canonico regulari monasterii Rhenani, seu ex canonico Basilicæ Vaticanae, tituli S. Theodori diaconus cardinalis renuntiatus est: quod quidem hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1206, mense Decembri, in quinta Innocentii creatione, contigisse asserit Ciaconius, cui assentiri videtur et ipse Oldoinus. Verum, ex hac Innocentii epistola, Gregorium fortasse jam ab anno 1205, saltem ante mensem Julium anno 1206, titulo S. Theodori insignitum fuisse, evinatur. De ipsis gestis, incertoque obitus anno, vide Oldoinum, *ad Ciacon.* tom II, col. 26.

(504) Epistolæ hujus apographum, quod ad fidem

CXXI.

..... MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS DE NOVOCASTRO DE DRIENCORT.

Recipiuntur bona eorum sub protectione.

(Ferentini, xvii Kal. Augusti.)

Solet annuere, etc., usque impertinentes assensum, hospitale vestrum eum, personis vestris, et omnibus bonis quæ impræsentiarum rationabiliter possident, aut in futurum justis modis, præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ecclesiam Sancti Nicolai de Menonvalt, et grangium de feudo de Perriers, cum omnibus pertinentiis suis, sicut eas juste ac pacifice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Ferentini, xvii Kalendas Augusti, anno nono.

CXXII (504).

DECANO (505), ET CAPITUTO LAUDUNENSIBUS.

Confirmatio statutorum Ecclesiae Laudunensis.

CXXIII.

..... EPISCOPO LAUDUNENSI (506).

Ut magistro Alberico in Ecclesia Laudunensi præbendas conserat.

(Ferentini, ix Kal. Augusti.)

Si viros scientia præditos litterarum, ac morum honestate conspicuos, ad ecclesias tuo commissas regimini assumere procurares, præter laudem hominum, divinam posses gratiam promereri, quia, sicut Deus honoratur in talibus, sic eorum provisio ei non immerito creditur esse grata. Cetera sane multorum relatione didicimus, quod dilectus filius, magister Albericus, tanta morum honestate præfulget ut ejus exposcant merita merito sibi in ampliori ecclesiastico beneficia provideri. Cum autem olim pro dilecto filio S. apostolicas recepisses litteras et mandatum, ut ei in Ecclesia Laudunensi in præbendali beneficio providere, tu præbendam, quam primo vacare contigit, eidem magistro in elusionem mandati apostolici contulisti, stallum eidem in choro et locum in capitulo faciens assignari, qua cum postea, justitia exigente, fuerit destitutus, in nullo sibi postmodum providere curasti, licet multoties, sicut accepimus, ad hoc obtulari se facultas. Nolentes igitur quod idem magister spe sua taliter

C

apographi Conti cum ceteris exscribi curaveramus, e inanibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus.

(505) Adam, al. Andreas, *de Courlandon*, vir nobilis, natus in vico comitatus Rociaci, Firmensi urbi contermino, decanus Laudunensis memoratur ab anno saltem 1196, usque ad annum 1223. Eum Ingelranus III, Toparcha Cociacensis, in carcerem conjectit, anno circiter 1215, unde ingentes turbæ in Ecclesia Laudunensi excitatae sunt. *Gall. Christ.* tom IX, col. 561. Vide etiam Le LONG, *Histoire ecclésiastique et civile du diocèse de Laon*, pag. 286.

(506) Vide epistolam libri septimi 97, not.

defraudetur, et quod per te factum est circa ipsum illusorium habeatur, fraternitatem tuam monemus attente et bortamur, per apostolica scripta praepi- piendo mandantes quatenus prebendam unam eidem magistro conferas in Ecclesia Laudunensi, ut per eum, qui ad hoc moribus et scientia perhibetur idoneus, tam tua quam ipsius Ecclesiae utilitas pro- curetur, ac nos, si pro eo fuerimus exauditi, fra- ternitati tuae digna gratiarum teneamur obsequi acione; attentius provisurus ut preces nostrae pariter et mandatum debitum sortiantur effectum, quas porridentas duximus solummodo propter Deum.

Datum Ferentini, ix Kalendas Augusti, anno nono.

CXXIV.

..... DECANO (507) ET CAPITULO LAUDUNENSIBUS.
Ut, si exoriantur controversiæ inter capitulum et episcopum super consuetudinibus Ecclesiæ testes pos- sent producere canonicos ipsos.

(Ferentini, xi Kai. Augusti.)

Solet annuere, etc., usque postulationibus inclinati, auctoritate vobis presentiam indulgemus, ut, si quando super consuetudinibus ecclesiæ vestreæ inter vos et episcopum, vel archiepiscopum vestrum, con- troversia mota fuerit, ad illas probandas, fratres vestros, qui sint omni exceptione majores, testes producere valeatis, et quod per eos fuerit sufficienter ostensum inviolabiliter observetur, dummodo con- trarium non existat canonis institutis. Nulli ergo..... nostræ concessionis, etc. Si quis au- tem, etc.

Datum Ferentini, ix Kalendas Augusti, anno nono.

CXXV.

CÆSARAUGUSTANO EPISCOPO.

Quod tollat statutum factum quod, nisi omnes canonici consenserint, nullus possit recipi in canonico, vel intelligatur omnes, id est major pars.

(Ferentini, xi Kai. Augusti.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod canonici ecclesiæ tuae juramento se communiter astrinxerant, ut nullus in canonicum reciperetur ab eis, nisi de communi consensu totius capituli proveniret, unde plerumque contingit, ut, sub hujusmodi juramento praetextu, canonorum aliquis appellationem ad sedem apostolicam interponens, receptionem illius impedit, quem major et sanior par capituli duxerit eligendum. Licet igitur in hujusmodi juramento intellexisse prædicti canonici videantur, ut nullus admitti posset in concanonicum eorumdem, nisi pariter in illum consenserint omnium voluntates; quia tamen id indiscretum et presumptuosum fuisse dignoscitur, nisi, secundum canonicas et legitimas sanctiones, intelligatur a toto fieri quod sit a ma- jori et saniori parte totius, nos, ex debito commissi

(507) Vide epistolam libri noni 122, not.

(508) *Græce YPANIMNITOS, et Latino MISERICORDIA nuncupatur.* Sic diserte legitur in apographo Conti. Nonne potius legendum foret, IPANIMNITOS, pro Græ- cis II' HAMNHTOΣ, vel, uno verbo, YPERYMNITOS,

A nobis officii, tam utilitati ejusdem ecclesiæ, quam ipsorum concanonicorum saluti ac famæ, providere volentes, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi injungas, ut ab hujusmodi juramento auctoritate nostra communiter se absolvant, ut, eo non obstante, debitam firmitatem obtineat, quod a majori et saniori parte rationabiliter fuerit constitutum.

Datum Ferentini, xi Kalendas Augusti, anno nono.

CXXIV.

GUALTERO CLERICO, B. IMPERATORIS CONSTANTINOPOLI- TANI ILLISTRIS, PRÆPOSITO ECCLESIA SANCTÆ MARIE, QUE GRÆCE Ypanimnitos, ET LATINE Misericor- dia (538) NUNCUPATUR.

Confirmatur sibi præpositura.

(Ferentini, x Kai. Augusti.)

B Justis potentium, etc., usque assensu. Præpositura ram Sanctæ Mariæ Ypanimnitos, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, x Kalendas Augusti, anno nono.

CXXVII.

LAMBERTO, PRESVTERO. CAPELLANO B. CONSTANTINO- POLITANI IMPERATORIS ILLISTRIS, PRÆPOSITO SANCTI MICHAELIS CONSTANTINOPOLITANI.

Confirmatur simile.

(Ferentini, x Kai. Augusti.)

C Justis potentium, etc., usque assensu. Præpositura ram ecclesiæ Sancti Michaelis, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, x Kalendas Augusti, anno nono.

CXXVIII.

AB SALONI PRESBYTERO.

Præpositura in ecclesia Beatæ Mariæ de Scota apud Constantinopolim, sicut eam juste possidet et quiete, auctoritate apostolica ei confirmatur.

(Ferentini, x Kai. Augusti.)

D Justis potentium, etc., usque prosequente com- plere. Eapropter, dilecte, etc., usque precibus inclinati, præposituram in ecclesia Beatæ Mariæ de Scota apud Constantinopolim, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis au- tem, etc.

Datum Ferentini, x Kalendas Augusti, anno nono.

CXXIX.

GUALTERO DE CURTRACO.

Confirmatur institutio sua.

(Ferentini, viii Kai. Augusti.)

E Justis potentium, etc., usque prosequente com- pro Græco ΥΠΗΡΥΜΝΗΤΟΣ? Verum, quo pacto cognomina ista Græca, quæ valent idem ac Omnitino cele- branda, vel Super omnia celebranda, Latino Misericordia respondeant, non facile intelligitur.

plerere. Cum igitur dilectus filius. B. (509) tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, in ecclesia Sanctæ Sophiæ Constantiopolitanæ tecanonicum instituerit, nos, tuis precibus benignum præbentes assensum, institutionem ipsam, sicut canonice facta est, ratam habentes auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, viii Kalendas Augusti, anno nono.

CXXX (510).

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Quod non teneatur observare juramentum factum per eum cum Venetis, quod nullum recipist in canonicum Sanctæ Sophiæ, nisi sit Venetus.

(Ferentini, xi Kal. Julii.)

[Ad hoc Deus apostolicæ sedis antistitem, qui plenitudinem habet ecclesiasticæ potestatis, super gentes et regna constituit, ut, juxta verbum propheticum, evellat et destruat, dissipet et disperdat, quæ in agro Dominico, sue culture commisso, inutilia repererit et nociva, juxta quod alibi sibi præcipitur a Domino per prophetam: *Dissolve colligiones impietatis, solve fasciculos deprimentes* (Isa. LVII). Nos igitur, attendentes juramentum illud, quasi prorsus illicitum, non esse servandum, quod a te Venetiis constituto fuit a Venetis violenter extortum, sicut tua nobis insinuatio patefecit, ut videlicet neminem sis facturus canonicum in ecclesia Sanctæ Sophiæ, nisi Venetum natione, vel qui continue per decennium Venetiis habitusset, quodque bona fide modis omnibus, quibus poteris, laboribus, ut semper in ecclesia Sanctæ Sophiæ sit Venetus patriarcha, salvo tamen in omnibus apostolicæ sedis jure, auctoritate, reverentia et honore, licet hæc conditio sic a te fuerit adjecta, ut non sit in scriptis redactæ, præsentium tibi auctoritate mandamus, et in virtute Spiritus sancti districte præcipimus quatenus juramentum illud nequaquam observes, cum sanctuarium Dei non sit hereditario jure alicuius possimendum, sed, in omni gente, qui facit justiam acceptus sit Deo, præcavens diligenter, ne, post hoc apostolicæ sedis præceptum, in præmissis articulis alcunque delinquas (511). Quia, si de cetero solos Venetos in ecclesia Sanctæ Sophiæ canonicos institueris, vel ad hoc impenderis operam qualecumque, ut semper in eadem ecclesia sit Venetus patriarcha, neminem in ipsa (512) ponendo canonicum, nisi juret, quod nunquam aliunde, nisi de Venetis, eliget aut recipiet patriarcham, nulla deinceps ratione super his poteris excusari. Sed, nec illud observes, quod absque juramento diceris promisso, ut neminem archi-

A « episcopum, præter Venetum, in tota facias Romania (515). » Ne vero, prætextu juratorie cautionis, aut cuiuscunque præmissionis obtentu, talia de cetero præsumantur, aut, ei præsumpta sunt, obseruentur, nos, obligationes hujusmodi auctoritate apostolica irritamus, sub interpositione anathematis prohibentes, ne quis eas observare præsumat, tibique præcipimus ut id canonicas Sanctæ Sophie, non solum institutis, sed etiam instituendis, caute denunties, qualenus hoc nefas valeant evitare (514).

« Licet autem plus debueris Deum timere quam homines, ne jurares aliquid propter homines contra Deum, si tamen in illo juramento, per vim et metum extorto, præscriptam adhibuisti cautelam, ut juraveris, salvo in omnibus apostolicæ sedis jure, auctoritate, reverentia et honore, nos tibi, delictum tuum humiliter consitenti, de speciali gratia indulgemus, ut hujusmodi juramentum nullum tibi possit præjudicium generare, dummodo præceptum, quod salubriter tibi fecimus, ad salvandum jus, auctoritatem, reverentiam et honorem apostolicæ sedis, contra cujus statuta ea quæ sunt jurata redundant, fideliter exsequaris (515). » Cæterum, etsi præscripta nobis a tuis nuntiis secreto fuerint intimata (516), neveris tamen pro certo, quod quædam eorum certa relatione prius fuerant nostris auribus palefacta. Nulli ergo omnino hominum.... hanc paginam nostræ cassationis, inhibitionis, constitutionis, præceptionis et concessionis, etc.

Datum Ferentini, xi Kalendas Julii, anno nono.

CXXXI

..... *Deest inscriptione.*

Conceduntur represalia contra bona Placentinorum emulantium.

(Ferentini, vii Kal. Augusti.)

Nisi prava populi Placentini societas, quasi membra carnium ejus qui malis operibus delectatur, sibi mutuo cohæret, et, veluti squammæ Leviathan, quarum una uni conjungitur, et par eas spiraculum non incedit, contra servos Domini sese in unum globum persidiae glomerasset, vel flagello virgæ super ejus sceleris vigilantis attrita, vel saltem, jam postquam in omnem pene terram exivit sonus inquitatis ipsius, publico rubore confusa, colligationes impietatis sue forsitan dissolvisset. Verum, cum frontem sibi fecerit meretricis, et ita propter peccatum suum a Domino sit cor proprium indurare permissa, ut nec lras conscientiae vermen sentiat, nec in conspectu gentium, quibus, cum ante nota fuisset, per sceleris est infamiam facta notior, erubescat, de ipsa quidem posse videtur illud nobis proverbium Sapientis aptari: *si quasi ptisanas stultum in pila de superiente pilo contuleris, stul-*

(589) Vide epistolam libri tertii 54. not.

(510) Epistola hæc legitur in Gestis Innocentii, § 99; ideoque hic uncis iuclusa exhibetur. Patrem ejusdem exhibit Raynaldus, ad annum 1208, § 2. Quæ apud ipsum leguntur, hic duplice ad initium cujusque lineæ virgula in margine apposita distincta sunt.

(511) In Gestis, violes iterumque delinquas.

(512) In Gestis, in ipsa non.

(513) Hactenus Raynald.

(514) Hæc rursus apud Raynaldum.

(515) Huc usque Raynald.

(516) Cod. Vallicellanus, fuerint terminata.

titia ejus non auferetur ab eo (Prov. xxvii). Licet A igitur super ea conqueri valeamus, cum propheta dicentes: *Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jer. L1)*, interfecimus et perdidimus populum istum, et non sunt reversi a viis suis, experiri tamen adhuc volentes, si forte non renuant accipere disciplinam, priusquam Dominus plaga inimici affligat eos, et nos in ipsos manum nostram durius aggravemus, ut qui hactenus quasi leviter bero sunt percussi, non attendentes quod grandinem coruscatio, et gratia verecundiam antecedat, vulnere demum insanabili feriantur, erga eos levioribus adhuc curis duximus insistendum. Quocirca, fraternitati vestre in virtute obedientiae per apostolica scripta districte praepiendo mandamus, quatenus mercimonia, seu qualibet bona, quae de mercatoribus Placentinis in vestrum, seu vestrorum posse devenerint, delinere curetis, et facialis ab aliis detineri, donec populus Placentinus Ecclesiae, matri sue, quam offendit graviter, et offendere non desistit, de damnis et injuriis irrogatis debitam satisfactionem impendat; contradictores, si qui apparuerint, vel rebelles, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita cogentes.

Datum Ferentini, vii Kalendas Augusti, anno nono.

CXXXII (517).

REMENSI ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI, APOSTOLICE SEDIS LEGATO (158), ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Sententiam excommunicationis, quam episcopus Cameracensis in Cameracenses quosdam cives malefactores luterat, observari jubet.

(Ferentini, iii Idus Julii.)

Angustias et ærumnas, quibus universum corpus Ecclesiae, a planta pedis usque ad verticem, miserabiliter concutitur et turbatur, intentissime cogitantes, vehementi dolore cordis afficimur, eo autem molestius, quo specialius illius tenemur imitari vestigia, qui, sicut ipsemet asserit, infirmabatur infirmantibus fratribus, et scandalizatis aliis utebatur. Sane, filii mundi hujus, quos prudentiores filii lucis ipsa Veritas protestatur, jam non sicut vulpes parvulae, sed leones feroce exterminant, et devorant vineam Domini Sabaoth, et sic obsecatum est insipiens cor eorum, ut non ipsos retrahat timor Dei, nec reverentia filialis, quia ejus Ecclesiam cruditate persecutatur hostili, nec satis est furori eorum sæcularia contra justitiam occupare, quinimo ipsam ædificii spiritualis compaginem dissolvere ac destruere temeritate damnabili moluntur. Ut autem ad præsens de reliquiis taceamus, quorum in hoc mari magno et spatio multitudine tantum excrevit, ut, sicut iniquitatum, ita nec iniquorum sit numerus, cives Cameracenses, benignitate, qua eos venerabilis frater noster episco-

B pus eorumdem (519), semper blande rexerat, et mansuete tractaverat, abutentes se in insolentiam contumaciter erexerunt, et novo proditionis genere, non coacti, sed voluntari ab ipsius impudenter obsequiis recedentes, in manus consequentiam se dederunt, et, ut eorum iniquitatibus nihil desit, oppida et alias possessiones Cameracensis Ecclesiae, quas fidelitatis debito manutenere ac defendere tenebantur, armis et incendiis invadentes, ac per violentiam occupantes, eodem episcopo penitus spoliatio, tam pertinaciter quam impudenter detinere præsumunt, propter quæ cum excommunicati fuissent, ut vel sic a morte animæ converterentur ad vitam, ex adipe pravitatis hæretice, in contemptum Dei et universalis Ecclesiae, sacerdotes apostatas, apostolicæ sedis obedientiam publice detestantes, violatis ecclesiis, celebrare fecerunt. Nolentes ergo dissimulare aut negligere hunc excessum, sed ita cupientes eorum insolentiam ferro ultionis abacindere, ut, terrore derivato ad posteros, facinus non redeat in exemplum, fraternitati vestre per apostolica scripta districte praepiendo mandamus, quatenus sententiam, quam idem episcopus in eosdem cives Cameracenses, et alios bonorum suorum raptore, videlicet Willelmum patruum, Willelmum advocationem Aquen, Sibodorum, Nivolum Bailivum, Baldum de Brai, Iterium regium hostiarium, Joannem Piscem, Alelmum Tuebouf, Radulfum Molendinarium, et quoscunque alios, propriis nominibus exprimendos, seu temere communicantes eisdem, et impartientes auxilium, consilium, vel favorem, rationabiliter tulit, vel duxerit proferendam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per omnes diœceses vestras, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis, et candelis accensis, ac in singulis ecclesiis vobis subditie, sententiam renovantes, et denuntiantes ipsos in nundinis specialiter arctius evitandos, faciatis inviolabiliter observari; publicationem etiam personarum et rerum eorumdem ci-vium Cameracensium, de jure communi, vel consuetudine speciali, ab ipso episcopo rationabiliter factam, simul cum prædicta denuntiari sententia modo simili faciatis; mandatum apostolicum taliter exsequentes, quod vestra desidia, vel negligentia, rigor ecclesiastice sententiae nequeat enervari, sed potius vestro studio et sollicitudine diligenti, ad sufficientem damnorum restitutionem et injuriam satisfactionem congruam, compellantur inviti, et, cum dictus episcopus, vel ejus nuntius, securum transitum per partes non babeat Gallicanas, tu, frater archiepiscope, per tuum nuntium nostras litteras facias tuis suffraganeis præsentari.

Datum Ferentini, iii Idus Julii, anno nono.

(517) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 27.

(518) Vide epistolam libri septimi 116.

(519) Vide epistolam libri quinti 19, not.

CXXXIII.

CLEMENTI, PRÆPOSITO SANCTI STEPHANI CONSTANTINO-POLITANI.

Confirmatur præpositura.
(Ferentini, v Kal. Augusti.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque impertientes assensum, præposituram ecclesiae Sancti Stephani Constantinopolitani, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Kalendas Augusti, anno nono.

CXXXIV.

MAGISTRO CLEMENTI, CANONICO SANCTÆ SOPHIAE CONSTATINOPOLITANÆ.

Super simile.
(Ferentini, v Kal. Augusti.)

Justis potentium, etc., usque effectu prosequente completere. Cum igitur dilectus filius noster, P. (529) tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, in ecclesia Sanctæ Sophiae Constantinopolitanæ te canonicum instituerit, nos, tuis precibus benignum præbentes assensum, institutionem ipsam, sicut canonice facta est, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Kalendas Augusti, anno nono.

CXXXV.

BARENSI ARCHIEPISCOPO (521), ET EPISCOPO
SALPensi (522).

Quod causam inter archiepiscopos Tranensem et Acherontinum videant et defendant.

(Ferentini, vi Kal. Augusti.)

Licet illam geramus de venerabili fratre nostro... Tranensi archiepiscopo (527), apostolicæ sedis legato, fiduciam, ut in officio sibi commisso cum discretione ac maturitate procedat, quia tamen..... Acherontinus archiepiscopus (524), tam per se quam per alios, diu multumque de ipso conqueri non cessavit, asserens quod, post appellationem ad nos legitime interpositam, eum injuste ab officio pontificali suspendit, nos, qui ex debito apostolica servitutis sapientibus sumus et insipientibus debitores, tam illi deferre quam isti providere volentes, venerabili fratri nostro..... Trojano episcopo (525) et dilecto filio abbati Terræ-majoris, per apostolica scripta mandavimus, ut vocatis iis quos propter hoc noscerent evocandos, et veritate sollicite inquisita, si constaret ipsis eumdem legatum suspensionis sententiam, post appellationem ad nos

(520) De eo jam dictum est saepius.

(521) Dauferius, demortuo Raynaldo, archiepiscopus Barensis salutatus est anno 1188, et a Clemente PP. III consecratus die 13 Decembbris. Archipræsulis dignitatem ad annos quatuordecim [imo 19] menses duos, et dies quatuordecim sustinuit, obiit die 27 Februarii anno 1207. UGHELL. Ital. sacr.

A legitime interpositam, in prædictum archiepiscopum protulisse, denuntiarent eam penitus non tenere, aut, si forsan ipsum alias suspendisset in iuste prædictam suspensionis sententiam relaxarent, nibil minus inquirentes de iis, quæ contra ipsum archiepiscopum apostolatui nostro suggesta fuerant que prædictus legatus eis plenius explicaret, et, si reperirent innocentem eumdem, ipsum absolverent penitus ab objectis, ac cum canonica pœna percelerent, si culpabilem invenirent. Si vero probari non posset, quod sæpeditus legatus processisset perperam contro ipsum, prelibatam suspensionis sententiam facientes inviolabiliter observari, una cum ipso legato fideliter in inquisitione procederent facienda. Ipsi vero super hoc nobis taliter rescripsierunt, quod prædictio Tranensi archiepiscopo suis litteris mandavere, ut, si contra prædictum Acherontinum archiepiscopum proponere vellet aliqua, per se, vel responsalem sufficientem, ea proponeret coram ipsis; qui respondit eidem, quod nihil habebat contra prædictum archiepiscopum proponendum, sed videri sibi eos asseruit excessisse, in eo quod ei mandaverant, ut sub examine suo contra prædictum archiepiscopum proponeret si qua vellet, cum ipse superiore illis judicem se astrueret, eosque suæ, se vero ipsorum jurisdictioni subjici non debore. Cumque demum ad instantiam suam sibi litterarum nostrarum copia facta esset, idem legatus, illi verbo inhærens, quod prædictæ litteræ continebant, ut videlicet in inquisitione fideliter facienda prædicti episcopus et abbas pariter procederent cum eodem, dicebat eos in nullo articulo posse procedere sine ipso, et sic se tertium judicem in omnibus capitulois astruebat, contra quem prædicti judices responderunt, quod hoc de jure facere non valebat, quia, cum ageretur de illo, quod prædictus Acherontinus archiepiscopus, post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, ab eo se querebatur esse suspensum, ipse in causa sua reus et judex non poterat simul esse; sed, si dictus Acherontinus archiepiscopus probare non posset contra se perperam fuisse processum, in inquisitione facienda procederunt cum eodem. Tandem vero, cum ipsum peremptorie citavissent, et significassent, se, si die locoque statuto, si qua vellet per se vel procuratorem contra nominatum archiepiscopum non proponeret, juxta mandatum apostolicum in ipso negotio processuros, quia legatus idem in suo videbatur negotio claudicare, ac incerta pro certis, eorum animos suspendendo, proponere, veniente statuto die, allegationes Acherontini archiepiscopi, præsentibus nonnullis viris prudentibus, audierunt, testesque recepero juratos, et, diligenter

tom. VII, col. 881.

(522) Erat is, verisimiliter, paganus, de quo brevis memoria anno 1207, in imperfecta Salpensium episcoporum seris, apud Ughellum, ibid. col. 1242.

(523) Vide epistolam libri octavi 118.

(524) Vide epistolam libri sexti 57, not.

(525) Vide epistolam libri septimi 101, not.

examinantes eosdem, dicta ipsorum redegerunt in scriptis, per quæ constitit manifeste, sæpedictum legatum, post appellationem ad sedem apostolicam legitime interpositam, in eumdem archiepiscopum suspensionis sententiam protulisse, ac nihilominus alias ipsum contra justitiam aggravasse; unde ipsi de consilio assessorum pronuntiarunt, illam sententiam non tenere, prædictum archiepiscopum ab ea penitus absolventes, ac per totam fecerunt Acherontinam diocesim nuntiari, ut, si qui forent qui vellent objicere aliquid contra ipsum, sub eorum examine proponere procurarent. Cumque non compareret aliquis contra eum, qui proponere quidquam vellet, memoratus archiepiscopos cum multis compurgatoribus suam innocentiam expurgavit; quem reperientes prædicti judices innocentem, absolverunt sententialiter ab objectis. Prædictus vero legatus quemdam nuntium ad eos, post latam sententiam, destinavit, qui nihil aliud dixit ipsis, nisi quod in vocem appellationis erupit, et illicientiatus abscessit. Econtra, sæpedictus Tranensis archiepiscopus suis nobis litteris intimavit, quod episcopus et abbas prædicti, tertio die Junii, eum per suas litteras citaverunt, ut se coram ipsis apud Fogiam præsentaret, nullo sibi termino assignato, quibus ipse per litteras suas respondit, quod, si de apostolico sibi mandato constaret, paratus erat omnibus obedire, rogans attentius ut, ejusdem mandati copia sibi facta, diem et locum communem et tutum præfigerent, ad quem accedere secure valeret, inserens in litteris suis formam appellationis hujusmodi, ut, si forte in aliquo vellent illi procedere, antequam locum communem et tutum præfigerent, et terminum competentem, ipse ad sedem apostolicam appellabat. Infra octo denique dies, dictus Trojanus episcopus, cui, sicut in suis litteris habebatur, abbas Terræ-majoris commiserat vices suas iterum scripsit ei, nullo sibi loco vel termino assignato, ut videlicet ei per suas litteras intimaret, utrum prædicto Acherontino archiepiscopo objicere vellet aliquid, an renuntiare propositæ quæstioni; super quo legatus ipse respondit quod, etsi alias adversus ipsum nihil haberet, volebat tamen causæ personaliter interesse ad defendendum sententiam, quam in eum justè se asserebat, et nulla prorsus appellatione interposita, protulisse, et ad inquisitionem objectorum eidem, juxta mandatum apostolicum, faciendam. Verum, quia dictum episcopum ab appellationem ipsius archiepiscopi præsenserat esse præcipitem, incontinenti ad ipsum cum litteris nuntium destinavit, humiliter postulans, ut octo sibi saltem die rum spatium indulgeret, quo ad eum pro facto ipso posset procuratores idoneos destinare, appellans, tam per nuntium, quam per litteras, in forma quæ superius est expressa. Cum autem idem episcopus, infra octo illos dies, sine ipsis legati vel procuratorum suorum præsentiæ, se promiserit nullatenus processurum, postmodum, infra spatium illud, antequam procuratores sui pervenire possent ad

A ipsum, duodecimo die mensis Junii, post appellationes toties interpositas, in absentia dicti legati vel procuratorum suorum, corruptus pretio, sicut a multis probabiliter dicitur, eidem archiepiscopo venalem appellationem induxit. Sequenti vero die post appellationis hujusmodi sententiam promulgatam, procuratores ejusdem legati pervenerunt ad ipsum, et a sententia ipsa de superabundanti cautela sedem apostolicam appellaron. Cæterum, cum idem Acherontinus archiep' scopus, occasione illius sententiae, præsumeret tam publice quam solemniter celebrare, quia prædictus legatus illam sententiam reputabat inanem, auctoritate apostolica districte præcipiendo mandavit eidem, ut celebret divina de cætero non auderet, aut se administrationi temporalium immiscere, donec super hoc mandatum apostolicum emanaret, nihilominus per totam Ecclesiam Acherontinam parochiam, tam episcopis quam abbatibus et universo clero, eadem auctoritate districte prohibens, ut ei nullus intenderet, nec in temporalibus, nec, spiritualibus obedire, donec super hoc mandatum a nobis recipierent speciale, ut sic mandato prædicti episcopi obviaret, qui per parochiam totam scripserat, ut ei tam temporalibus quam in spiritualibus responderent. Nos igitur, diligenter auditis quæ nobis hinc inde scripta fuerunt, intelleximus memoratum Tranensem archiepiscopum in hoc perperam processisse, quod in negotio, per commissiōnem aliis factam suæ jurisdictioni subtracto, post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, quam prosequi maluit quam remittere, prænominate archiepiscopo auctoritate legationis inhibuit, ne celebrare divina, vel administrationi temporalium se præsumeret immiscere, neve quisquam de suffraganeis, vel abbatibus, aut clericis sibi subditis, eidem in temporalibus vel spiritualibus responderet. Unde nos inhibitionem hujusmodi juribus carere censemus; dictos autem episcopum et abbatem nihilominus perperam processisse cognovimus, ex eo quod, post appellationem ad nos rationabiliter interpositam, præsertim, cum in litteris commissoriis nullum esse appellationis obstaculum interclusum, ad inquirendum de his quæ, secundum apostolici formam mandatis non debebant inquirere, nisi ab ipso legato sibi fuissent expressa, non sunt veriti prosilire, ipsum unum Acherontinum archiepiscopum ab objectis absolvare præsumperunt, quasi purgatione recepta, cum nihil eis fuisse de indicenda purgatione mandatum, quare, nos, et appellationem et purgationem hujusmodi decernimus irritam et inanem. Quia vero in aliis legatus et delegati discordant, fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, vocatis qui fuerint evocandi, et inquisita diligentissime veritale, si vobis constiterit quod prædictus Tranensis archiepiscopus bis tantum sine peremptorio fuerit edicto citatus, aut quod in ipsis citationibus nulla certa dies ei fuerit assignata, vel quod inducias octo die rum non potuerit obtinere, seu quod appellationi ad

nos interpositæ non fuerit cum debita humilitate delatum, relaxationem suspensionis carere viribus decernatis; in eum statum negotium reducentes, in quo fuit, quando a nobis præscripta commissio emanavit; alioquin, relaxationem suspensionis faciat in suo robore permanere. Ne vero idem negotium, non sine damno rerum et periculo animarum, ulterius protrahatur, volumus et mandamus, quatenus vos, de quorum discretione plenam fiduciam obtinemus, cum idem archiepiscopus, qui captivus dicitur detineri, libertati fuerit restitutus, secundum formam præscriptæ commissionis, appellatione remota, in ipso negotio procedatis, sive in solo inquisitionis articulo, si suspensionis sententiam inneritis rationabiliter relaxandam, sive in toto negotio, si relaxatio suspensionis per vos fuerit irritata, sollicite provisuri, ut, Deum habentes præ oculis, non declinetis ad dexteram vel sinistram, finesque mandati taliter custodire curetis, ne valeatis merito reprehendi, sed potius commendari.

Datum Ferentini, vi Kalendas Augusti, anno nono.

CXXXVI.

FRATRI AUGUSTINO, ECCLESIAE SANTÆ MARIE DE
NORTON. REGULARI CANONICO.

*Quod nomen sibi impositum, non in baptismate, sed
in professione, retineat.*

(Ferentini. iii Kal. Augusti.)

Cum, antequam esses regularem vitam professus, ex impositione baptismatis lenitus fueris appellatus ac demum per factam professionem, te quasi mutant in virum alterum... prior tuus, vocari decreverit Augustinum, nostro humiliter aposlatui supplicasti, ut vel primum tibi dignaremur vocabulum restituere, vel posterius confirmare, quia dubitas, ne post fata per illa suffragia, non juveris, quæ tibi fraterna charitas sub altero nominum prædictorum impendet; super quo devotioni tuae duximus respondendum, quod secure potes nomen tibi tempore professionis impositum retinere, sicut et nos illud indubitanter vocabulum retinemus, quod nobis fuit in suscepto apostolicæ servitutis officio, Domino disponenta, mutatum.

Datum Ferentini, iii Kalendas Augusti, anno nono.

CXXXVII.

... EPISCOPO (526) ... ARCHIPRESBYTERO, ET CAPITULO
PADUANO.

Quod recipient C. clericum in canonicum.

(Ferentini, ii Nonas Angusti.)

Non est incongruum, vel absurdum, si de illo sumus provisione solliciti, per quos ecclesiis, a quibus obtinuerunt beneficia, posse credimus utiliter deserviri, ad hoc prælatorum animos invitantes, ad quod ex officio injuncto sibi tenentur, neo

(526) Vide epistolam libri septimi 178.

(527) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 8.

(528) Vide epistolam libri sexti 431, not.

A in hoc se debent difficiles exhibere, cum nos, eorum volentes honoris deferre, id fieri postulamus per eos quos possemus exsequi per nos ipsos, penes quos potestatis ecclesiasticæ residet plenitudo, ceteris in partem sollicitudinis evocatis. Pro dilecto itaque filio, magistro Bonifacio, litteratura et moribus commendando, universitatem vestram rogandum duximus attentius et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, ipsum pro reverentia beati Petri et nostra in fratrem et canonicum admittentes, præbendale beneficium in ecclesia vestra eidem liberaliter assignetis, ut preces et mandatum nostrum videamini, sicut convenit, execuzione celeri complevisse, ac idem ad obsequium ecclesiae vestre fortius obligetur, nosque devotionem vestram possimus in Domino commendare.

B Datum Ferentini, ii Nonas Augusti, anno nono.

CXXXVIII (527).

... ARCHIEPISCOPO TYRENSI (528).

Quod mittat ad curiam probationes suas super ecclesia Sancti Marci apud Tyrum, quam queruntur Veneti occupatam.

(Ferentini, iii Non. Augusti.)

C Querelam dilecti filii, nobilis viri... ducis Venetorum, recepimus continentem, quod tu eccliam Sancti Marci, cum aliis que habent Veneti apud Tyrum, post appellationem ad nos rationabiliter interpositam, in multis contra justitiam aggravasti. Quocirca, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus per te ipsum ea taliter corrigas et emendes, quod si nulla de te justa remaneat materia conquerendi. Alioquin, venerabili fratri nostro... Hierosolymitano patriarchæ (529) et dilecto filio, P. (530) tituli Sancti Marcelli presbytero cardinali, apostolice sedis legatis, per nostras damus litteras in mandatis, ut, revocato in statum debitum, si quid per te, vel per alium, post appellationem ad nos legitime interpositam, aut alias injuste invenerint attentatum, audiant si quid fuerit questionis, et, si partes consenserint, justitia vel concordia illud, sublato appellationis obstaculo, terminare procient; alioquin, causam instructam, ad nostrum remittant examen, præfigentes partibus

D terminum competentem, quo se nostro conspectui reprobent sententiam recepturæ. Si vero pars Venetorum maluerit coram nobis testes et instrumenta producere, ipsi, lite contestata, nihilominus tuas probationes recipient, ne cogaris nimiis sumptibus et laboribus prægravari. Tu vero, lite pendente, ab ipsorum molestatione indebita conquiescas.

Datum Ferentini, iii Nonas Augusti, anno nono.

(529) Vide epistolam libri septimi 222.

(530) De eo jam dictum saepius.

CXXXIX (531).

NOBILI VIRO... DUCI, ET POPULO VENETORUM.

Reprehenduntur super invasione Jaderin. et hortatur eos quod sint devoti.

(Ferentini, Nonis Augusti)

« [532] Apostolicæ servitutis officium laudabiliter exercemus, si, juxta quod docet Apostolus, « arguimus, obsecramus, et increpamus in omni « patientia et doctrina (533).» Quia (534) ergo pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat, idcirco, dilectos filios, nobiles viros, R. Permar (535) et P. Quir. nuntios vestros, ad sedem apostolicam accedentes, paternò corripiimus affectu, vos in ipsis potius increpantessuper multis et magnis offensis, quas non solum in Deum et Romanam Ecclesiam, verum etiam in populum Christianum et vos (536), ac proximos vestros (537) nequiter commisistis, præsertim in Jadertina civitatis excidio, ubi et vos deviastis, et exerceitum Domini deviare fecistis a dextera in sinistram, impugnantes populos Christianos, cum debuissestis expugnare perfidos Saracenos, repellendo apostolicæ sedis legatum, et excommunicationis sententiam contempnendo, violato crucis voto in injuriam crucifixi. Ut enim de multis iniquis operibus taceamus, quæ apud Constantinopolim perpetratis diripiendo ecclesiaram thesauros, et possessiones ecclesiasticas invadendo, volentes quasi hereditario jure sanctuarium Domini possidere, propter quod etiam pactiones illicitas extorsistis, dicite nobis quando vos tantum damnum restaurare (538) poteritis terræ sanctæ; cum averteritis exercitum Christianum tam grandem, tam nobilem, tam potentem, adducum et congregatum tam magno studio et labore, tam multis sumptibus et expensis, per quem procul dubio sperabatur, quod non solum Hierosolymitana provincia recuperari deberet, verum etiam magna pars regni Babylonici occupari? Sienim sibi potuit Constantinopolim et Græciam subjugare, quanto potius potuissest Alexandriam et Egyptum, eo per hoc eripere terram sanctam de manibus pagorum? Certe, licet gratum sit nobis, quod Constantinopolis rediit ad obedientiam sacrosanctæ Romanae Ecclesie matris sue, gratius tamen nobis fuisse, si Hierusalem redacia esset in potestatem po-

A puli Christiani. Neque putetis quod ideo minime peccaveritis, quod civitas una, vel altera tradita sit vobis, et illis, magis divino iudicio, quam potentatu (539) mundano, quia sepe placet Deo passio flagellati, quando displicet ei *actio flagellantis* (540), sicut evidenter ostenditur auctoritatibus tam Novi quam Veteris Testamenti.« (541) Non ergo nostræ duri- « tia imputetis, sed vestre ascribatis offensæ, quod « preces, quas pro pallo destinando... abbatii San- « cti Felicis, quem vos Jadertinum appellatis ele- « ctum (542), per prædictos nobis nuntios porrexis- « tis, nondum (543) duximus admittendas, quia, « cum ex his, quæ per vos acta sunt contra Jade- « ram, nimis contra vos scandalizatus sit populus « christianus, noluimus propter vos aliquid agere « circa Jadaram, per quod (544) amplius contra nos « scandalizari debere (545) Ecclesia generalis, quod « utique fieret, si ad petitionem vestram, ei paleum « largiendo, absque omnissatisfactione tantam remi- « sissem videtur offensam; cum juxta sententiam « Salomonis, in quo quis peccat, in eo sit punien- « dus; quamvis haec dilatio non tam pena sit, quam « cautela, per quam et nobis et vobis intendimus « prævidere (546).» Licet enim in hac parte non peccaverint Jadertini, quia tamen metropolitica dignitas propter vestrum honorem specialiter fuit illis ab apostolica sede concessa, ut videlicet ecclesia vestra non solo nomine, sed pleno iure patriarchalem dignitatem haberet, cum ei subjecta fieret metropolis Jadertina, magis hoc vestram culpam, quam illorum penam volumus denotare; cum nec novum sit nec absurdum, si quando puniantur subditi pro prælatis, sicut absque propria culpa punitus est populus Israelis, quando David in ipsis enumeratione peccavit. Hoc itaque vobis per nuntios vestros, et per nostras litteras respondemus, ut vos ad satisfactionem Deo, et nobis offerendam, et exhibendam humiliter inclinetis, saltem illorum exemplo, qui licet minus peccaverint, quoniam (547) ad hoc facinus perpetrandum per vos traxi fuerunt, ad satisfaciendum tamen se nobis strinxerunt, quatenus, cum non excusando, sed accusando vestram offensam divinam, et nostram imploraveritis indulgentiam, ad satisfactionem vos congruam exponentes, nos, qui vestram quoad

(531) Epistola hæc integra legitur in Gestis Innocentii, § 104, ideoque hic uncis inclusa exhibetur. Eiusdem fragmenta exhibet Raynaldus, ad annum 1206, § 37 Quæ apud ipsum leguntur, duplice ad initium cuiusque lineæ virgula in margine apposita distincta sunt.

Varias lectiones ex Gestis, nec non e cod. ms. Vallicellano, saepius jam laudato, ad majorem diligentiam, notavimus.

(532) Hæc apud Raynaldum,

(533) Huc usque Raynald.

(534) Cod. Vallicell., quomodo.

(535) In Gestis, Mar.

(536) In Gestis, Nos: recte.

(537) In Gestis, nostros: recte.

D (538) Cod. Vallicell. reparare.

(539) Sic et in cod. Vallicell. in Gestis, potestatu.

(540) Sic et in cod. Vallicell. in Gestis, flagellans.

(541) Rursus Raynaldus.

(542) De isto, apud Ughellum. Ital. sacr. tom. V, col. 1461, nihil, præter hoc quod ex hac Innocentii epistola eruitur. Vide epistolam libri decimi sexti 91.

(543) In Gestis, non.

(544) In Gestis, pro quo.

(545) In Gestis, et apud Raynaldum, possit.

(546) Huc usque Raynald.

(547) In Gestis, cum.

Deum desideramus (548) salutem, et vestrum quoad A homines affectamus honorem, et in his, et in aliis, quæ digne (549) duxeritis postulanda, vos exaudire curemus. Interim autem, correctionem vestram æquanimiter exspectantes, censuram illam suspendimus, quam universorum pene sententia in vos asserit exercendam (550), ut, cum, Domino inspirante, conversi fueritis, non solum remittamus vindictam, verum etiam (551) gratiam impendamus. Nec se quisquam excuset, quod his gerendis corpore non interfuit, si forsitan his gestis etiam corde consensit, quia facientes et approbantes similis culpa condemnat (552). Placeant igitur vobis, dilectissimi filii, verba nostra, licet in cortice aspera, tamen suavia in medulla; quia, sicut ille novit, qui nihil ignorat, de corde puro, et conscientia bona, et fide non facta procedunt; ut, sicut meliora sunt amici verbera, quam oscula inimici, sic vos magis delectet patris correctio quam adulatio peccatoris. Non ergo vos pudeat sub illius humiliari potentia, qui solo nutu potest humiliare superbos, et humiles exaltare, concessam vobis victoram non vestram virtuti, sed divinæ potentiae ascribentes, quæ, licet forsitan occulto, justo tamen judicio, per vos alios voluit flagellare; scientes quod *nihil est magis abominabile, Deo, quam ingratitudinis monstrum et prodigium arrogantiæ quorum* (553) utrumque de cordis tumore procedit. Nobis quoque cum devotione curetis obedientiam, et reverentiam plenariam exhibere, propter illius gloriam (554) et honorem, cuius, licet immeriti et indigni, vicem gerimus, et locum tenemus, ut ipse vos in præsenti protegat et C exaltet, et in futuro glorificet et coronet, qui est Rex regum et Dominus dominantium, Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

Datum Ferentini, Nonis Augusti, anno nono.

CXL (555).

T. (556) CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

Respondetur super quibusdam articulis continentibus statum Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

(Ferentini, iv Non. Augusti.)

«[Inter quatuor] (557) animalia quæ in medios edis, et in (557') ejus circuitu describuntur, facies aquilæ

(548) In Gestis, speramus.

(549) In Gestis, dignius.

(550) Cod. Vallicell. extendendam.

(551) Cod. Vallic. sed, etc.

(552) Cod. Vallic. simili pnaea condemnantur.

(553) In Gestis et in cod. Vallicell. desunt.

(554) In Gestis et in cod. Vallicell. gratiam.

(555) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206. § 6.

Integra legitur in Gestis, § 102; ideoque eam, hic duplice ad initium cujusque lineæ virgula in margine apposita distinximus.

Diversa ejusdem fragmenta logere est in Decretalibus: 1° lib. 1, tit. 22, *De clericis peregrinis*, cap. 11; 2° ibid. tit. 33, *De majoritate et obedientia*, cap. 8; 3° lib. 11, tit. 4, *De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda*, cap. 10; 4° ibid. lib. 111, tit. 36, *De religiosis domibus*, ut episcopo sint subjecta, cap. 5. Quæ in Decretalibus leguntur, hic uncis in-

A « ab Ezechiele desuper ipsorum (558) quatuor me-
moratur, quia inter quatuor patriarchales Ecclesias,
« Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam,
et Constantinopolitanam, quæ per animata supra-
dicta signantur (559), quas apostolica sedes in
« medio habens, quasi filias amplectitur speciales
« (560), cui exdem sunt (561) in circuitu quasi fa-
mulæ obsequentes, ipsa Constantinopolitana, post
« apostolicam sedem, excellentia præminent dignita-
tis, ad cuius exaltationem tanto libentius aspira-
mus, quanto, ipsam tanquam (562) honorabilius
membrum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ arctius
amplexantes, ipsius auxilio temporibus istis cam-
nem amplius noscimus indigere; ac tuas, qui eidem,
« Domino disponente, præesse dignosceris, petitiones
« libentius promovere disponimus, quibus non repu-
gnat honestas, nec aliis præjudicium generatur,
« cum a nobis injuriarum actio non debeat exoriri,
« a quibus jura, tanquam a fonte, ad cæteros deri-
vantur.

« Licet igitur, in quantum cum Deo possumus,
« tuo velimus honori deferre, ac tuas preces effectui
mancipare, [petitionem tamen illam nequivimus
exaudire, qua postulasti a nobis ut donationes
ecclesiæ et beneficiorum, a dilecto filio, P. (562')
tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale, aposto-
licæ sedis legato, factas, te præsente, ac penitus
inconsulto, cum nimiam multitudinem ecclesiæ
contulerit, easque jure perpetuo, absque tuo con-
sensu et capituli majoris Ecclesiæ tradiderit pos-
sidentias, dignaremur auctoritate apostolica irri-
tare, quoniam idem legatus per suas nobis litteras
intimavit, quod quasdam ecclesiæ, postquam a
nobis litteras legationis accepit in Constantinopo-
litano imperio exercendæ, quibusdam ecclesiæ et
locis religiosis Hierosolymitanæ provinciæ con-
tulit, quibus eadem Ecclesiæ ad custodiæ sue-
rant assignatæ, ut vel sic subveniretur *ut cunque*
(563) necessitatibus terræ sanctæ, et (564) quædam
quibusdam allis locis religiosis, quorum nuntii,
ad vocationem charissimi in Christo filii nostri,
B. Constantinopolitani imperatoris illustris, illuc
accesserant, assignavit quasdam clericos, inspecta

clusa sunt.

Varias lectiones, ex Gestis, ex Decretalibus, nec D non e codice ms. Vallicellano jam sæpius laudato, ad majorem diligentiam, notavimus.

(556) Vide epistolam libri octavi 19.

(557) Quæ sequuntur hic Italico charactere dis-
tinguita, in Decretalibus desunt; verum, leguntur
apud Pithœum, in add. ad Decretales, lib. 1, tit. 33,
De majoritate et obedientia, cap. 8.

(557') Apud Pithœum deest vocula in.

(558) Apud Pith. ab Ezechiele, facies aquilæ super
ipsarum.

(559) In Gestis, significantur.

(560) In Gestis, spirituales.

(561) Apud Pith. deest vox sunt.

(562) In Gestis, ipsum.

(562') De isto jam dictum est sæpius.

(563) In Gestis, utrinque.

(564) Cod. Vallic. cum.

« utilitate quæde ipsorum institutione poterat pro-
 « venire, in quibusdam ecclesiis procurans canonici-
 « cos (565) ordinare. Verum (566), quia visum est
 « ei, quod ordinata per ipsum, post recessum ejus,
 « intenderes immutare, præsentibus dilecto filio,
 « B. (567), tituli sanctæ Susannæ presbytero cardi-
 « nale, apostolicæ sedis legato, et multis de clero,
 « ac etiam temetipso, omnia quæ per ipsum fuerant
 « ordinata, sedis apostolicæ protectioni supponens,
 « ne ipsorum aliquid immutares, ad nostram au-
 « dientiam appellavit, atunc instanti passagio usque
 « ad annum suæ terminum appellationi præfigens.
 « Cum igitur rationabilem terminum dictus legatus
 « appellationi præfixerit, quam emisit, qui ex tam
 « (568) rationabili causa, videlicet obedientiæ bonæ,
 « et obsequio terræ sanctæ, usque ad biennium
 « ipsum potuit (569) prorogasse, appellatione pen-
 « dente, juxta canonicas et legitimas sanctiones,
 « sicut tuæ fraternitas non ignorat, in ipsius absen-
 « tia non debuit eorum aliquid immutari, præser-
 « tim, cum præsumi valeant rite facta, donec in
 « contrarium probaretur, et id fieri sine illorum
 « præjudicio non valeret, quibus dictæ Ecclesiæ
 « seu beneficia, auctoritate apostolica sunt collata,
 « cum nec citati fuerint, nec absentes per contuma-
 « ciam, seu convicti, sed penitus indefensi. Si quas
 « vero de ipsis nos duxerimus aliquibus confirman-
 « das, juxta communem formam id noveris facien-
 « dum, videlicet, *sicut ea juste possident et quiete;*
 « super eovero mirari non debes, sicut idem lega-
 « tus asserit, quod ipse, te præsente ac inconsulto,
 « ecclesiæ et beneficia contulit memorata, cum et
 « tu ipse multo majora, ecclesiam videlicet Sanctæ
 « Sophiæ, quæ caput patriarchatus existit, nec non
 « archiepiscopatus, et episcopatus, ipso præsente,
 « et irrequisito penitus, qui vices nostras gerebat

(565) Cod. Vallicell. *Clericos.* In Gestis deest.

(566) In Gestis. *Unde.*

(567) Vide epistolam libri octavi 55.

(568) In Gestis, *eam.*

(569) In Gestis, *potuisse.*

(570) Vide Decretales, lib. I, tit. 33, *De majoritate et obediencia*, cap. 8.

(571) In Decretal. *contra, et mox quas pro il-*

las.

(572) In Decretal. *postulat.*

(573) In Decretalibus. *ordinemus.*

(574) Cod. Vallicelli *simil.*

(575) Veneti Pisani, aliique Latini, commercii causa degentes Constantinopoli, hujusmodi habebant ecclesiæ, quæ patriarchæ jurisdictioni non parebant, quod ritu Latino se gererent. Et vero, recepta a Latinis Constantinopoli per Græcos, cœteris Latinis urbe pulsis, Veneti, Pisani ac Genuenses remansere; sed, quod suspicione non carerent, si in urbe sinerentur, apud Peram urbem, cognomine Galatam, quæ sita est e regione Constantino-poleos, habitatio eis permissa a Palæologo, mercium omnium vectigali remisso: ita ut Veneti et alii non modo suas haberent ecclesiæ, sed etiam suos magistratus, qui eo mittlebantur ut suis præcessent, et quibus qui erat Venetorum bajulus, Pisaniorum consul, Genuensium potestas appellabatur, ut scripsit Gregoras, lib. IV. Similiter et Veneti in singulis civitatibus regni Hierosolymitani ex pacto habe-

A « ibidem, curaveris ordinare. Quamvis ergo tuam
 « propter præmissa petitionem, iuxta tuum deside-
 « rium, nequivimus exaudire, tuo tamen, quantum
 « cum nostra possumus honestate, volentes honori
 « deferre, fraternitati tuae duximus concedendum,
 « ut ii, qui ecclesiæ illas seu beneficia possident,
 « obedientiam tibi debitam exhibeant et devotam,
 « nisi forte aliqua illarum ecclesiarum, ante captio-
 « nem regiæ civitatis, a jurisdictione patriarchæ
 « legitime fuisset exempta.

« (570) Subsequentem vero [petitionem, qua (571)]
 « Ecclesiæ illas tibi subjici postulabas, quæ,
 « priusquam Constantinopolitana civitas caperetur.
 « Constantinopolitano patriarchæ minime responde-
 « bant, duplice ratione non duximus admittendam.
 B « Juris namque ratio postulavit (572), ut in illorum
 « præjudicium, quibus eadem ecclesiæ sunt sub-
 « jectæ, nihil ordinaremus (573) de ipsis, cum neo-
 « citati sint, nec convicti, nec per contumaciam se
 « absentent.] Id etiam modo fieri (574) providentia
 « dissusat, ne Pisani, ac Veneti, aliquique quam-
 « plures, apud Constantinopolim hujusmodi ha-
 « bentes ecclesiæ (575), contra imperium provocata-
 « rentur hoc tempore, qui sunt alliciendi potius
 « blandimentis, donec illud soliditate immobili ro-
 « boretur. Quod si jus tuum contra illos prose-
 « quendum duxeris tempore opportuno, faciemus,
 « auctore Domino, super ipsis justitiæ tibi plenitu-
 « dinem exhiberi

« (576) Super obedientia vero, quam, ut tibi
 « faceremus impendi ab archiepiscopo et episcopis
 « regni Cyperi (577), similiter postulasti, fere idem,
 « quod in præcedenti petitione (578), tibi duximus
 « respondendum, cum et ipsi ante tuam extiterint
 « promotionem exempti, quando (579) videlicet
 « Constantinopolitana Ecclesia erat inobediens et

bant sibi in perpetuum ecclesiæ propriam, pla-
 team et furnum ab omni exactione libera. GUIL.
 Tyr. lib. XII, cap. 25.

(576) Vide Decret. ibid.

(577) Olim Antiochenus patriarcha universo
 Orienti præmerat, et ita Cypro insula, quæ Syriæ
 contributa erat. Sed sensim Cypræ episcopi se sub-
 duxere a potestate Antiocheni, præstolante eis ini-
 quitate temporum, et vicissitudine rerum imperii; unde, synodi Ephesinæ can. 8 a potestate Antio-
 cheni liberi et immunes dicti sunt. Verum, tempo-
 ribus Zenonis, cum reliquæ Barnabæ in Cypro in-
 ventæ essent, et Constantinopolim translatae, hac
 occasione Cypræ episcopi lapsi sunt in ditionem
 C. P. Cedren. In Zenone: Ἐξ οὗ προφάσεως ἔκτος
 γέγονε μητρόπολις ἡ Κύπρος καὶ τοῦ μὴ τελεῖν ὑπὸ^{τοῦ} Αὐτοκείαν, ἀλλ' ὑπὸ Κωνσταντινούπολιν. Ea occa-
 sione Cyprus metropolis facta est ut jam non amplius sub Antiochia conseretur, sed soli Constantinopoli subesset. Perperam ad tempora Anastasii id
 refert Nicephorus, lib. XVI, cap. 37. Sed rursus, cum Ecclesia Constantinopolitana fœda schismatis
 labe secessit ab Ecclesia Romana, facile Cypræ^{episcopi} pristinam in libertatem se vendicarunt:
 et ita se res habebant, quo tempore Thomas Mau-
 rocenus sedem Constantinopolitanam nactus est.

(578) In Decretal. desunt.

(579) In Gestis, cum.

« rebellia, et, in eorum absentia, circa statum ip-
« sorum non debuerimus (580) aliquid immutare
« (581); iustitiam tamen non negabimus tibi, cum
« eam duxeris postulandam.]

« Ex parte tua præterea fuit propositum coram
« nobis, quod quidam episcoporum Romanie, com-
« moniti, tibi obedire contemnunt, qui tamen episco-
« pales redditus percipere non desistunt: quidam
« vero ex eis ab episcopatibus fugiunt, ne valeant
« commoneri, per sex menses, vel amplius suam
« diocesim deserentes: unde: *Nobis humiliter sup-*
« *plicasti* (582), ut, super hoc tibi salubriter con-
« sulentes, qualiter circa illos, et ipsorum dioceses
« procedere debeas, devotioni tuae scribere digna-
« remur. Nos igitur, attendentes quod, propter no-
« vitatem mutationis imperii, et novitatum eventus,
« sit cum maturitate plurima procedendum, frater-
« nitati tuae taliter respondemus, ut illos non semel,
« sed sepe videlicet primo, secundo et tertio citare
« procures, et, si *comparere* (583) noluerint, sed in
« sua duxerint *contumacia* (584) persistendum,
« nisi (586) forte se appellationis clypeo duxerint
« muniendos, quam infra tempus legitimum prose-
« quantur, ipeos per suspensionis et excommunica-
« tionis sententiam ad tuam obdientiam venire
« compellas. Quod si (586) nec sic ipsorum duritia
« poterit emolliri, eos dilectus filius, B. tituli Sanctæ
« Susannæ, presbyter cardinalis, apostolicæ sedis
« legatus, ab episcopatum administratione remo-
« veat, et quibus præsunt ecclesiis, de personis
« idoneis una tecum faciat provideri, sed in eos de-
« gradationis sententiam non promulget, ut cum
« eis misericorditer, si expediatur, facilius (587) agi
« possit. In ecclesiis autem illorum, qui se fraudu-
« lenter absentant, ne ad ipsos citatio valeat per-
« venire, trina citationis edictum facias publicari,
« et, si nec sic curaverint obedire, seu etiam ultra
« sex menses suas deseruerint ecclesiias, ut, juxta
« canonicas sanctiones, eis debeant merito spoliari,
« contra eos quoque, sicut præscriptum est, pro-
« cedatur. Cum vero legatus ad propria remearit,
« tibi, quandiu nobis et successeribus nostris pla-
« cuerit, personaliter duximus concedendum, ut
« contra prædictos rebelles præscripto modo pro-
« cedas tanquam a sede apostolica delegatus.

« Tua insuper fraternitas postulavit ut, cum in
« partibus illis nimia sit episcopatum multitudo,
« illos, cum nimis sint tenues, ad paucitatem redi-
« gere tibi concedere dignaremur. Nos autem ita
« duximus providendum, ut, eum id necessitas vel
« utilitas postulaverit, per prædictum legatum,
« quandiu in partibus illis extiterit, tuo tamen ac-

(580) Cod. Vallicell. *debuerit.*

(581) Cod. Vallicell. *immutari.*

(582) In Gestis, *nos suppliciter exorasti.*

(583) In Gestis, *parere.*

(584) Cod. Vallicell. *pertinacia.*

(585) Cod. Vallicell. *ut si.*

(586) Cod. Vallicell. *Ei si.*

(587) In Gestis, *fiducialius.*

A « cedentes consilio, valeat adimpleri, ita videlicet,
« et episcopatus non uniat, sed illi, quem fecerit ad
« unam ecclesiam ordinari, aliquod tales ecclesias,
« secundum quod (588) viderit expedire, committat,
« quatenus, si forte pro *temporis* (589) necessitate
« de ipsis fuerit aliter ordinatum, quod factum est
« facilius valeat immutari. Legato vero ad propria
« redeunte, tu, si necesse fuerit, auctoritate sedis
« apostolicæ, tanquam delegatus a nobis, facias
« illud idem.

B « Postulasti postmodum per sedem apostolicam
« edoceri, qualiter episcopatus illos debeas ordinare,
« in quibus Græci tantummodo commorantur, et
« illos etiam in quibus permisi sunt Græci pariter
« et Latini, et quos præficerre debeas in eisdem. Ad
« quod fraternitati tua breviter respondemus, quod
« in illis ecclesiis, in quibus sunt solummodo Græci,
« Græcos debes episcopos ordinare, si tales valens
« reperire, qui nobis et fidei devoti et fideles exi-
« stant, et a te consecrationem velint accipere hu-
« militer et devote. In illis vero, in quibus cum La-
« tinis Græci sunt misti, Latinos præficias, et præ-
« feras ipsos Græcis.

C « Cæterum nobis supplicasti, ut de nostra tibi
« permissione liceret, constitutos et constituendos
« in ecclesiasticis dignitatibus, baculis, mitris, an-
« nullis, et sandalis insignire, ac dispensare cum
« illis qui, omissis minoribus, meiores ordines re-
« cipere præsumperunt. Nos igitur, tibi personali-
« ter volentes facere gratiam specialem, auctoritate
« tibi præsentium indulgemus, quatenus illis con-
« cedas insignia supradicta, quibus, secundum mo-
« rem apostolicae sedis, possint honeste concedi, ac
« cum illis super omissione prædictorum ordinum
« minorum auctoritate nostrâ dispenses, quibus lit-
« terarum scientia et morum gravitas suffragantur,
« injuncta prius illis pœnitentia competenti.

D « (590) Consuluit nos insuper fraternitas tua [utrum
« clericos, ad te sine suorum ordinatorum litteris
« venientes, et offerentes præstare corporaliter (591)
« juramentum, quod sint in quovis ecclesiastico-
« rum ordinum constituti, debeas ad superiores
« ordines promovere? Nos igitur (592) inquisitioni
« tuae taliter respondemus quod, nisi de ipsorum
« ordinatione canonica per idonea tibi constituerit
« argumenta, eos nec in illis suscipere, nec ad
« majores debes ordines promovere; præsertim,
« antequam eorum conversatio fuerit compro-
« bata.]

« Edoceri quoque de sacrificiorum et aliorum
« sacramentorum ritu per sedem apostolicam
« postulasti, utrum debeas Græcos *permittere* (593),

(588) In Gestis, *si.*

(589) Cod. Vallicell. *ipsius.*

(590) Vide Decretales, lib. I, tit. 22, *De clericis peregrinis*, cap. 11.

(591) In Decretal. desunt.

(592) In Decretal. desunt.

(593) In Gestis, *admittere.*

« ut ea exerceant more suò, vel compellere ad ritum potius Latinorum. Ad quod fraternitati tuæ breviter respondemus, ut eos tandi in suo ritu sustineas, si per te revocari non possint, donec super hoc apostolica sedes maturiori consilio aliud duxerit statuendum (594).

« [(595) De clericis autem (596), qui ecclesiis vel præbendas sibi concessas, absque (597) justa et necessaria causa, tuo præsertim non accedente consensu, in hac detinent novitate (598), hoc tibi duximus rescribendum (599), quod, postquam congruo tempore fuerint exspectati, nisi ad illas redierint, possint eis juste privari, dummodo justo non sint impedimento retenti.]

« [(600) De monasteriis quoque Græcorum, in sæculares canonicos convertendis, fraternitati tuæ taliter (601) respondemus quod, quandiu (602) per regales viros (603), sive Græcos, sive Latinos, remanere potuerint ordinata, non sint ad sæculares clericos transferenda; sed, si regulares defuerunt, propter eorum defectum, in eis sæculares clerici poterunt ordinari.]

« Præterea, nobis humiliter supplicasti, ut, cum difficile sit tuæ jurisdictioni subjectis pro singulis questionibus ad sedem apostolicam laborare, super appellationibus modum imponere dignaramur. Cum igitur sanctæ memorie (604) Gregorius papa, predecessor noster (605), duxerit statuendum ut, si forte super rebus modicis, quæ infra summam viginti marcarum substitunt, in archiepiscoporum vel episcoporum auditoriis quæstio ventiletur, et altera partium ligantium delusorie putaverit provocandum, ipsi, ejus appellatione contempta, infra fines suorum episcopatum eligere judices, qui careant suspicione, compellant, si tamen ibidem idonei potuerint inveniri, in quorum præsentia jurgium sopiaatur. Nos, attendentes quod nimis dispendiosum esse;

(594) Cod. Vallic. faciendum.

(595) In Decret. deest.

(596) Vide Decretales, lib. III, tit. 4, *De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda*, cap. 10.

(597) In Decretal. sine: Gestis, deserunt.

(598) In Decretal. desunt.

(599) In Decretal. respondendum.

(600) Vide Decretales, lib. III, tit. 36, *De religiosis dominibus, ut episcopo sint subjectæ*, cap. 5.

(601) In Gestis, breviter.

(602) In Decretalibus, add. monasteria,

(603) In Decretal. deest.

(604) In Gestis, recordationis.

((605)) Gregorius VIII, ut est in cap. 47 *De appella*. In 2. collect. Decret.

(606) In Gestis, per apostolica scripta.

(607) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 6.

(608) Vide epistolam libri octavi 181, et quæ ibi adnotata sunt, not, quibus alia quedam hic addere, opera pretium visum est.

Anno 1191, Richardus, Angliæ rex ad bellum sacrum Saracenis, qui Palæstinam denuo ceperant, inferendum cum numerosa classe profectus, in Cyprium cum appulisset, ab insula principe Græco Isaacio Comneno, qui profano iœdere cum Saladino Saraceno junctus erat, male acceptus, hunc brevi facilius negotio ad ordinem rededit, eoque pulso

A « et grave, propter multa maris et terræ discrimina subditos tuos pro singulis querelis apostolicam sedem adire, fraternitati tuæ personaliter (606) indulgemus, quatenus in causis illis, quæ in tuo debent auditorio pertractari, si aliqua partium ad sedem apostolicam provocarit, et res, super qua quæstio vertitur, summam non excesserit praetextam, non obstante appellationis objectu, justitia mediante, procedas, vel partes compellas in aliquos compromittere, qui, appellatione remota, causam audiant, et debito fine decident; illud idem facturus de levioribus causis, præsertim inter personas minores, quæ, cum sint mere spirituales, civilem non continent quæstionem. Venetos autem, habitatores regiæ civitatis ad solvendum decimas personis et ecclesiis Constantino poli existentibus, quibus de jure debent, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas; non obstante consuetudine quam habitatores Venetiarum observant, ut videlicet in morte duntaxat deciment illa quæ acquisierunt in vita, ne, hoc prætextu, Ecclesia Constantinopolitana suo jure frauderetur, si forsitan ii, qui longo tempore Constantinopoli habitarunt, circa finem vitæ suæ Venetias revertantur. Verum, in his et aliis cum discretione auctoritate procedas, impetum et facilitatem evitans, quoniam in bujusmodi saeculis est de tarditate aliqua, quam de velocitate nimia reprehendi. »

Datum Ferentini, iv Nonas Augusti, anno nono.

CXLI (607).

... NICOSIENSI ARCHIEPISCOPO (608).

Quod præsentet se apostolico conspectui.

(Ferentini, Nonis Augusti.)

Cum, secundum Apostolum, sapientibus simus et insipientibus debitores, justas singulorum petitiones recipere nos oportet, ne, contra legem divinam, Cypri regem instituit Guidonem Lusinianum, a quo statim Leucosia, sive Nicosia, quæ olim Ledra, dicebatur, regni facta metropolis; archiepiscopus Latini ritus in ea constitutus fuit. Græci interim ritus archiepiscopus de veteri mœræ amagustæ sedebat, cui episcoli, pauci numero, obnoxii tunc erant, nec plures prorsus quam quatuor, Leucosia scilicet, solia vel solorum, Carpasii et Amathuntis, sive Nimosiae. Ortis vero statim inter utrumque archiepiscopum de jurisdictione juriis, Græcus pontifex Latino morem gerere jussus est, Coelestini pape III præcepto, quod successor illius Innocentius III altera constitutione sanxit, quæ in ejus Regesto, numero 22 extat. Indigne Græci tulerunt Latini præsulis auctoritati subesse, reque ad Alexandrum papam IV relata statutum ab illo est, ut, Germano, qui Græcorum tunc temporis archiepiscopus erat, defuncto nullus in posterum ejusdem generis archiepiscopus alter crearetur, sed Latinus Leucosiae pontifex Græci ritus episcopis jura diceret. Id quod observatum deinceps fuit ad annum usque 1570, quo, Turcarum armis Venetica reipublicæ erupta Cypro, Græci ritus Christiani, quibus insula abundabat, proprium sibi archiepiscopum instituerunt, qui, velut olim αὐτοχέφαλος, sui omnino juris esset, nulli patriarchæ, seu Bysantino, seu Antiocheno, subjectus.

apud nos sit acceptio personarum. Licet autem nec tibi nec venerabili fratri nostro... Constantinopolitano patriarchae, diebus istis expediat ad invicem litigare, sicut eidem patriarchae per nostras litteras intimamus, quia tamen ipse per nuntios suos instituit vehementer, ut super obedientia, quam a te ac suffraganeis tuis sibi deberi contendit, faceremus ei justitiam exhiberi, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, quatenus a proximo festo sancti Michaelis usque ad duos annos, per te, vel responsalem idoneum, apostolico te conspectui repræsentes, si tamen ad te ante annum unum citatio ista pverenerit, ut infra ipsum annum ad exequendum mandatum nostrum sufficienter valeas præparari; sciturus pro certo quod, etsi prædicto patriarchae nolimus in suo jure deesse, tibi tamen in tua volumus adesse justitia, ut tenemur.

Datum Ferentini, Nonis Augusti, anno nono.

CXLII.

T. CONSTANTINOPOLITANO PATRIARCHÆ.

Precipitur observari compositio facta inter eum et moderatorem imperii Constantinopolitani.

(Vide Gesta Innocentii, § 101.)

[Instantia nostra quotidiana, sollicitudo videlicet Ecclesiarum omnium, quæ nobis imminet, Domino disponente, nos admonet et inducoit, ut iis, quæ deliberatione provida pro Ecclesiarum utilitatibus ordinantur, robur apostolicum apponamus, ne tergiversatione malorum, qui Ecclesiarum profectibus invidient et quieti, ea in detrimentum ipsarum valeant revocari. Cum igitur inter te, et clerum tibi commissum ex una parte, et dilectum filium; nobilem virum, Henricum, moderatorem Constantinopolitani imperii, barones, milites et populum ex altera, super recompensatione facienda ecclesiis de possessionibus earumdem, amicabilis compositio intercesserit, nos, necessitatem temporis attentes, compositionem ipsam, sicut sine vi et dolo provide facta est, et ab utraque parte de certa scientia libere ac sponte recepta, præcipimus firmiter observari, dummodo circa possessiones et proventus hujusmodi nulli præjudicium generetur. Ad maiorem autem notitiam, formam compositionis ejusdem, prout continetur in instrumento exinde confecto, de verbo ad verbum huic paginæ duximus inserendam.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi, anno Domini millesimo ducentesimo sexto, mense Martii, indictione nona, Constantinopoli. Hæc est forma concordia facta inter dominum Benedictum, tituli Sanctæ Suzannæ presbyterum cardinalem, apostolice sedis legatum, et dominum Thomam Maurocenum, sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ patriarcham, ex una parte, et dominum Henricum, et barones, et milites et populum ex alia, in conquisitis et acquirendis intra et extra imperium Romanum⁽⁶⁰⁹⁾. Dominus Henricus, de consilio et

A assensu omnium principum, baronum, militum et populi, dat ecclesiis, et promittit se daturum in earumdem recompensationem possessionum, sicut inferius denotatur, extra muros civitatis Constantinopolitanae, quintamdecimam partem omnium possessionum, civitatum, castrorum, casalium⁽⁶¹⁰⁾, camporum vinearum, nemorum, silvarum, pratorum, pomeriorum, hortorum, salinarum, passagiorum, teloneorum terræ et maris piscarium in mari et in aqua dulci, et omnium possessionum, etsi in praesenti scripto non reperiantur in solidum declaratae: his exceptis, quod de terra, quam habent juxta muros nominatae civitatis, a porta aurea usque ad portam Blachernæ, infra murum ipsius et mare, dare quintamdecimam nullatenus tenebuntur: nec etiam de casalibus monetæ, in quorum repensationem casalium dominus Henricus et prædicti, secundum eorumdem casalium valorem, in prima conquistione satisfacere de quintadecima ecclesiis tenebuntur.

B De commercio⁽⁶¹¹⁾, quod infra Constantinopolim vel extra nomine civitatis receperint, quintamdecimam non dabunt. Si in ipsa civitate Constantinopolitana, nomine alterius civitati, aut loci, vel alibi, commercium solvetur quintamdecimam dabunt Ecclesiæ: si vero cum aliqua civitate, vel castro, terra, vel insula, quam dominus Henricus subjugare sibi et imperio non poterit, per annum censem compositum fuerit, quintamdecimam dabunt Ecclesiæ; sed, si feudare, vel donare, vel alienare voluerit, hoc faciat, salva primo ecclesiarum quintadecima parte. Divisiones possessionum inter ecclesiam et prædictos hoc modo fient, quod boni viri, post bullatum præsens instrumentum, infra octo dierum spatium ab utraque parte eligentur, qui jurati bona fide de possessione cujuslibet terræ et aquæ quindecim partes facient, et sortes mittent, si aliter convenire non possint, et supra quam sors ceciderit Ecclesiæ, erit Ecclesiæ. Hæc autem usque ad Pentecostes festum proximum venturum bona fide complebuntur. Clastra quoque omnia, tam infra civitatem quam extra, libera erunt Ecclesiæ, nec in quintadecima computanda. Sede quantitate claustrorum quæstio oriatur, utraque partium eligat virum idoneum, post quæstionem motam infra octo dierum spatium, et illi duo per sacramentum suum tertium eligant, et quod illi tres, vel major pars eorum astricti sacramento, infra viginti dies super hoc bona fide duxerint faciendum stabile permaneat. Si pro ardua necessitate terræ antiqua claustra fuerint incastellanda, incastellentur de assensu domini patriarchæ, vel diocesani episcopi, qui, si cum incastellatoribus concordare nequierint, sicut supra dictum est, de claustris quæstio terminetur, Dabunt etiam decimas Latinorum omnium in perpetuum, videlicet de blado, legumine, et omnibus fructibus terræ et vinearum quas excolent, vel propriis sumptibus excoli facient, et de fructibus arborum

eorum astricti sacramento, infra viginti dies super hoc bona fide duxerint faciendum stabile permaneat. Si pro ardua necessitate terræ antiqua claustra fuerint incastellanda, incastellentur de assensu domini patriarchæ, vel diocesani episcopi, qui, si cum incastellatoribus concordare nequierint, sicut supra dictum est, de claustris quæstio terminetur, Dabunt etiam decimas Latinorum omnium in perpetuum, videlicet de blado, legumine, et omnibus fructibus terræ et vinearum quas excolent, vel propriis sumptibus excoli facient, et de fructibus arborum

(609) Cod. Reg. et Pod. citati a Baluz. in marg. *Romanum.*

{(610) Cod. Reg. ibid. *Casinorum, Casalinorum.*
(611) Baluz. in marg. f. *commercio.*

et hortorum, quod paterfamilias in usus comedendi et munuscotorum bona fide convertet. De nutrimentis animalium, quadrupedum, et de apibus et lanis decimæ solventur, et, si progressu temporis Ecclesia a Græcis decimas per exhortationem et admonitionem acquirere poterit, per eos nullum impedimentum præstabitur. Præterea, clerici et ecclesiæ universæ, et earum possessiones, et manantes in ipsis possessionibus et ecclesiis, et religiosæ personæ, tam Græcorum quam Latinorum, et morautes cum prædictis, et claustra ecclesiarum, ethabitantes in eis, et qui ad Ecclesiam confugerint, liberi erunt ab omni laicali jurisdictione, secundum liberaliorem consuetudinem Franciæ, salva in omnibus auctoritate Ecclesiæ Romanæ, nec non et Constantinopoleos et honore et jure domini patriarchæ et imperatoris et imperii et salvis in omnibus capitulis supradictis. De terris vero, quæ Deo volente, de cætero conquirentur, primo habebit Ecclesia quintam decimam partem, antequam alicui distribuantur. Hæc autem omnia dominus Henricus et barones ipsius bona fide attendent et curabunt, pro posse, effectui debito mancipare. Nulli omnino hominum licet banc paginam concordiæ vel pactio- nis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc. Hanc autem compositionem dominus patriarcha pro se et successoribus suis, et hæc, excepta communia parte Venetorum, se firmiter obser- vatueros promiserunt. Datum Constantinopoli, apud Sanctam Sophiam, XVI Kal. Aprilis, Nulli ergo... hanc paginam nostræ præceptionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, Nonis Augusti, anno nono.

CXLIII (612).

R. EPISCOPO CÆSARAUGUSTANO.

Condemnatur abbas Pinnatensis ad solutionem deci- marum et procreationem sibi faciendam.

(Ferentini, II Non. Augusti.)

[Cum olim] (613) ad aures nostras tuam querimo- niam destinasse, quod te dilectus filius abbas Sancti Joanni Pinnutensis (614), quartis decimarum, quas in ecclesiis de Luna et de Taust. debes percipere multiplicitè defraudaret, dilectis filiis. . . . præpo- sito Jaccen et P . . . Montis Aragonum archidiacono Tirasonensi, causam ipsam duximus committendam, in quorum tua pars presentia postulavit, ut abbas tibi quartam omnium decimarum sine diminutione persolveret, quam consuevisti percipere in ecclesiis antedictis. Contra quod fuit pro abbate responsum, quod, cum ecclesiæ supradictæ ad monasterium pertineant pleno jure, nihil juris in eis tibi poteras vin- dicare. Ex parte autem tua fuit propositum ex ad- verso, quod tam quarta decimæ, quam alia jura

(612) Epistola hujus fragmentum reperitur inter Decretales, lib. III, tit. 39, *De censibus, exactiōibus et procreationibus*, cap. 19. Quæ illuc leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ lectiones appositæ.

(613) Quæ sequuntur, hic Italico charactere di- stincta, leguntur apud Pith. in add.

A episcopalia, pertinebant ad te multiplicitè in ecclesiis memoratis, cum siquidem eadem ecclesiæ in tua sint diœcesi constitutæ, de jure communi tam quartam decimæ quam alia episcopalia vales petere in eisdem. Compositionem quoque, inter ecclesiam tuam et Pinnatense monasterium, mediantibus bonæ memorie B. archiepiscopo Terraconense, et R. comite Barchinonense, initam proponebas, per quam tibi tam cœnam, quam quartam decimæ ac alia episcopalia in ipsis ecclesiis competere fatebaris, ad quod probandum instrumentum authenticum præ- sentas, asserens, quod auctoritate bonæ memorie Alexandri papæ tertii, prædecessoris nostri, eadem exstitit compositione confirmata, sicut in ejusdem authentico perspicitur contineri. Aliam similiter B compositionem, bonæ memorie, G. Pampilonense episcopo, et dilectis filiis, F. de Otieno, et D. monacho Sancti Joannis, mediantibus initam, per quam deberi tibi quartam asseruisti, firmiter inducebas, super ea publicum exhibens instrumentum. Ad tuam quoque intentionem fortius roborandam præscri- ptionem quadragenariam allegasti, asserens, quod etsi alia defensionis adminicula non haberet, longi temporis spatio percipiendi quartam decimæ sæpe- dictæ, jus tibi fuerat acquisitum. Ex parte vero abbatis fuit ad ista responsum, quod ecclesiæ supra- dictæ de jure communi ad Pinnatense monasterium pertinent pleno jure; siquidem illustris memorie Sancius Aragonum rex a sede apostolica indulgen- tiā meruit obtinere, ut, si qua loca in regno suo de novo populari contingeret, vel de Saracenorum manibus liberari, ecclesiæ construendas in ipsis libere concederet cui vellet. Cumque in castrum de Luna, habitatores postmodum induxisset, ecclesiæ de Luna et de Taust ibidem constructas monasterio contulit Pinnatensi, ad quæ probandum instrumentum supradictis confecta donationibus producebat. Petrus quoque bona memoria, Pampilonensis episcopus, in cuius diœcesi prædictæ dicebantur ecclesiæ con- stitutæ, cum decimis, et aliis juribus episcopalibus, concessit easdem monasterio memorato, sicut in ejusdem episcopi authenticò continetur, et ad hoc probandum supradictus abbas testes induxit, quod in Pampilonense diœcesi sunt eadem ecclesiæ con- stitutæ. Proposuit etiam idem abbas, quod bona memoria Garsias, prædecessor tuus, suo monaste- D rio ipsas ecclesiæ cum omni episcopalijure con- cessit, præter consecrationes basilicarum, et quædam alia, quæ in authenticò exinde confecto pleni- nius continentur, propter quæ abbas ipse nihil in prædictis ecclesiis te posse de jure petere responde- bat. Compositionem præterea, tam primam quam secundam, ex tua parte propositam ea ratione pars

(614) Id nomen monasterio ordinis S. Benedicti, in Jacetana diœcesi, de qua meminit Hieronym. Blanca, In Comment. rer. Arragonens. non uno loco et L. Marineus, De reb. Hisp. et Innocent. ipse in cap. Petrus, infra, De homicid.

monasterii proposuit reprobandum, quia per impressionem, et metum principis secularis utraque compositione exstitit violenter extorta, quod per depositiones testium ostendere nitebatur; allegans nihilominus, quod confirmatio super tam illicita compositione obtenta non poterat tibi beneficium defensionis afferre; confirmatione siquidem iusnequam acquiritur, sed acquisitum securius conservatur. Contra præscriptionem quadragenariam, quam tu allegare curasti, pars monasterii respondebat, quoniam hujusmodi præscriptio etiam si probata fuisse, ex eo convincitur sèpius interrupta, quia propter frequentes super illis ecclesiis controversias emergentes infra quadraginta annorum spatia duæ compositiones interpositæ comprobantur. Præterea, cum, secundum canonicas sanctiones, illicite transigentis, vel alienantis tempora debeant de præscriptione deduci, constat præscriptionem quadragenariam minime consummatam, si tempora, quibus postmodum vixit abbas illicite transigens, subducantur. Ad hæc, fuit ex parte tua firmiter replicatum, quoniam prædicta indulgentia, quæ Sancio regi allegatur indulta, nunquam fuit in judicio præsentata, sed, etsi fuisse exhibita, vel de ipsa certissima facta fides, nullum tibi poterat præjudicium generare, cum abbas ipse coram nobis fuerit in jure confessus, quod eadem indulgentia, salvo jure episcopali, fuisse prædicto regi concessa, et hoc ipsum asseruit se coram delegatis judicibus fuisse confessum. Porro, donationem Pampilonensis episcopi tibi præjudicare non posse, tua pars proponebat constanter, cum non sit per testes sufficienter ostensum, quod ecclesiæ supradictæ in ejus sint diœcesi constitutæ. Contra donationem predecessoris tui ex tua fuit parte responsum, quod, cum abbas interrogatus in jure responderit, quod idem predecessor non habuerat potestatem illi spiritualia conferendi, indignum est, ut illius instrumenti occasione commodum consequatur, quod in judicio non erubuit impugnare. Præsertim, cum illud authenticum esse minime constitisset, et maxime, cum, postquam donatio illa proponitur esse facta, monasterium ipsum ecclesiæ tuæ in decimis et aliis episcopalibus juribus pro illis ecclesiis certum sit per multa tempora respondisse, sed et super metu, per quem prænominatae compositiones interpositæ proponuntur, tua pars

(615) In Decretal. *quia nobis fides facta fuit, quod Ecclesiæ de Luna et de Bes.* Pith. in marg. al. *de Luna, de Togst.*

(616) In Decretal. add. *S. Joannis Prilaten.*

(617) Pith. in marg. al. *Platen.*, al. *Prælaten.*, al. *Præmaten.*. omnia legend. *Pinnaten.*

(618-619) In Decretalibus desunt.

(620) In Decretal. *tibi.*

(621) Desunt in Decr. ut mox vox *Pinnatensem*, et infra add. *jurium post episcopalium.*

(622) Deest in Decret., ut infra vox suo.

(623) Non deerat tutior exceptio, quæ siletur hic; nimurum, quod hocce monasterium esset exemplum, cum ecclesiis et villis, ab omni jugo et censu regiæ et episcopalibus potestatis, ex epistola Sancii IV, regis Aragonum, quam II. Blanca exscriptis: *Dignæ re-*

A proponebat abbatem ipsum nullatenus audiendum. Nam, etsi compositionis tempore metum adhibitum fuisse constaret, quia tamen postmodum tam decimæ, quam aliorum jurium episcopalium, spontanea fuit ac libera subsecuta solutio, coactionis obtenu nequeat se idem abbas rationabiliter excusare. His igitur, et aliis, quæ coram prædictis judicibus, et coram nobis fuere proposita, plenus intellectis, [cum nobis facta fuerit plena fides (615), quod ecclesiæ sæpedictæ (616) in tua sint diœcesi constitutæ, non solum per alia, verum etiam per hoc ipsum, quod in instrumentis conpositionum continetur expresse, ut abbas (617)tibi, tam de quarta decimaru, circa quas tantum asserebat violentiam esse factam (618-619), quam de cæteris episcopalibus rationibus, circa quas nullam conquerebatur sibi violentiam irrogatam (620), debeat respondere, de consilio fratrum nostrorum, abbatem *Pinnatensem* (621) ad integrum solutionem quartæ omnium decimaru, nullis factis deductionibus, et ad præstationem procurationum et aliorum episcopalium in prædictis ecclesiis condemnamus. Licit enim, ex forma secundæ compositionis, deductiones essent aliquæ faciendæ, quia tamen compositionem *illam* (622) idem abbas nullatenus approbavit, sed studuit multipliciter impugnare (623), ex ea non debuit beneficium consequi, cui renuntiare tacite videbatur. Absolum erat præterea, ut negaret illam Ecclesiam in tua esse diœcesi constitutam, super quæ instrumentum predecessoris tui ostendebat in jure monasterio *suo* fuisse concessam, per quod jus episcopole patebat expresse.]

Datum Ferentini, ii Nonas Augusti, anno nono.
XLIV.

..... ABBATI ET CONVENTUI SANCTI PONTIANI LUCANI.
Quod J. amotum a monasterio propter delictum non teneantur recipere.

(Ferentini, iv Non. Augusti.)

Per vestras nobis litteras intimatis, quod Joannes, qui quondam, exigentibus culpis suis, a monasterio vestro regulariter est amotus, licet sententiam, contra ipsum de amotione perpetua promulgatam, auctoritate curaverimus apostolica confirmare, nihilominus tamen occasione litterarum nostrarum, quas impetrat tacita veritate, vos et vestrum monasterium inquietat. Volentes itaque fraudulentis

cordationis Sancius rex, avus meus, inter cætera bonæ voluntatis suæ opera, constituit in monasterio S. Joannis Baptiste de Penna congregationem monachorum, qui ut libere Deo servire possent, eis libertatis privilegia dedit. Nam ipsos, successoresque eorum et locum, cum omnibus monasteriis et villis et atodiis, suo juri pertinentibus, facto privilegio secundum privilegium Cluniacensis monasterii, ab omni jugo vel censu regiæ, vel episcopal, vel alicuius ecclesiastice, vel secularis potestatis, auctoritate regati facente et anno Manlio, Aragonensi episcop, etc. (Intellige Jacetanum episcopum diœcesanum, qui dictus est Aragonensis episcopus, quod olim Jacca fuerit regia Aragonum.) Sed id forte non fuit objectum ab abbatे.

versutiis obviare, ac quieti vestre paterna sollicitu- A dinem providere, auctoritate vobis presentium indul- gemus, ut nullus omnino per litteras hactenus impetratas a nobis, vel in posterum impetrandas, harum mentione non habita, vos eidem Joanni super monasterio vestro respondere compellat, sed eidem, ab eo juste depulso, regressum sciat perpetuo interclusum. Nulli ergo... si quis autem, etc.

Datum Ferentini, iv Nonas Augusti, anno nono

CXLV (624).

... ABBATI SANCTI EUGENII, ET... PLEBANO SANCTI PETRI IN PISSIDE, ET BONIFACIO, CANONICO PLEBIS DE MARCULFO, SENNENSIS ET FLORENTINÆ DICE- SEON.

Quod sententiam excommunicationis ab episcopo B Wulterano latam faciunt observari.

[Sua nobis] venerabilis frater noster... Wulteranus episcopus (625), fecit insinuatione monstrari, quod, cum clerici plebis de Petiole jurassent sibi prepositum ad laicorum eligere voluntatem, et electione taliter celebrata sibi presentassent electum, ipse non solum electionem ipsius renuit confirmare, verum etiam tam consules et alios laicos, qui ad hoc impulerant clericos supra dictos, quam ipsos

(624) Fragmentum epistolæ hujus reperitur inter Decretales, lib. i tit. 28 *De officio Vicarii*, cap. 5.

(625) Vide epistolam libri octavi 156, not.

(626) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(627) Vide epistolam libri quinti 160, not.

(628) Vide epistolam libri quinti 69, not.

(629) « Mag. Pandulphus Masca, patria Pisanius, non Lucensis, ut scribit Didacus de Franchis, in vita S. Joannis Gualberti, a Callixto II, Romano pontifice, ordinatus est subdiaconus sacri palatii apostolici, ut ipsem testatur in vita ejusdem Callixti II, his verbis: *Fecit ordinationes in urbe cardinalium et episcoporum quamplures, atque Pandulphum ad subdiaconatum promovit.* A Lucio vero tertio presbyter cardinalis Basilicæ SS. duodecim apostolorum renuntiatus, Coelestini item III jussu, legationis munere functus est Genuæ, ad discordias civiles componentes et pacem cuin Pisaniis procurandam. Legatus quoque ab Innocentio III, cum Bernardo, tituli Eu- doxiæ presbitero cardinali, in Tusciæ missus est, ut fœderat civitatum Etruriæ, quæ inconsulta sede apostolica facta fuerant, irritaret, præsertim, cum ducatus Tusciæ ad jus et dominium Ecclesiæ Romanæ pertineret. Legatione etiam functum esse Pandulphum in Anglia, Godwinus in catalogo episcoporum Norvicensium et Matthæus Westmonasteriensis, volunt, sed errant; nam nostrum Pandulphum cum alio confundunt, qui, ex S. R. F. legato, episcopus deinde renuntiatus est Norvensis. Interfuit creationibus Romanorum pontificum, Urbani scilicet, Clementis, Coelestini, atque Innocentii hujus nominis tertii, et adiut canonisationi S. Joannis Gualberti, fundatoris monachorum Vallis-Umbrosæ.

« Scripsit maximorum pontificum vitas, a sancto Petro apostolorum principe, ad suam etatem, hoc est usque ad Innocentium III, atque barum quasdam partim composit, partim a Damaso, Anastasio et Petro Guillermo excerpserit. Hoc Pandulphi opus, nondum editum, manuque exaratum, existere in Bibliotheca Vaticana numero 226 et 3762, et apud Alexandrum Oberubinum de antiquitate benemerentem, refert Constantinus Cajetanus, abbas S. Ba-

clericos, pro his et aliis, in quibus eidem inobedientes extiterant, excommunicationis vinculo inno- davit, et ad venerabilem frater nostrum... archiepiscopum Pisanum (626), et... Lucanum episcopum (627), destinari obtinuit scripta nostra, ut senten- tiam ipsam, sicut fuerat rationabiliter promulgata ficerent appellatione remota usque ad satisfactionem congruam firmiter observari. Pars autem aduersa, venerabilis fratris nostri, P. Portensuis episcopi (628) vicarii nostri, ad eumdem Lucanum episcopum et dilectum filium, P. tituli Basilicæ duodecim aposto- lorum presbyterum cardinalem (629), litteras impe- travit, qui occasione illarum dictos laicos et clericos absolverunt, contra memoratum Wulteranum epi- scopum sententiam promulgantes, a qua idem epi- scopus, licet ipsam multiplici ratione crediderit esse nullam, ex abundanti tamen nostram audientiam appellavit. [Nos igitur, vicarii litteras aestimantes per subreptionem obtentas, quoniam jurisdictio vicarii, quem Romanus pontifex in urbe *relinquit* (630), non extenditur extra illam] (631), nisi ei spe- cialiter sit concessum, præsertim cum ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam et Fisanam, *discretioni vestre per apo- stolica scripta mandamus, quatenus, quidquid occa- sione litterarum illarum actum est in irritum revo- rontii, in Commentariis ad Gelasii II. vitam. Justo etiam volumine descripsit res a Pisaniis, vel domi forisque, vel pace belloque præclare gestas; quod tamen opus licet multa diligentissime perquisitum in tenebris adhuc latitat. Porro, de Pandulpho, quem Vaticana præsertim Bibliothecæ monumenta claro magistri titulo donant, Gelasii II Romani pontificis familiaris, ac peregrinationis comite individuo, hoc scriptis elogium Guillelmus Eisengrenus in catalogo testium veritatis, sub anno 1184: Pandulphus, Pisanius, sacræ Paginæ doctor. S. R. E. subdiaconus, presbyter cardinalis sanctorum duodecim apostolorum, vir admiratione omnium dignissimus, dicendi artifex, et orator eloquens, historicus celeberrimus, nec ulli theologorum secundus. Inter alia, tum antiquorum, tum recentiorum, monumenta, ejusdem Pandulphi meminere Lucii tertii, Urbani tertii, Clementis tertii et Innocentii tertii diplomata; pluribus etiam ejusdem Innocentii Registrum,*

« Quod autem ad Pandulphi mortis annum spe- cat, longa illum ætate confectum obiisse, id im- pri- mis ostendit, quod jam a Callixto secundo subdiaconi- num ordinatum, utdiximus, eumdem Lucius papal II anno nostræ salutis 1182, presbyterum cardinalem creaverit: ostendunt etiam Innocentii III diplomata D quibus ipse Pandulphus subcripsit anno Dominicæ Incarnationis 1201, data Veronensi Ecclesie S. Ma- riæ de Glarea; post quem annum cum nulla de eodem reperiatur memoria, facile credi potest, illum non longe ubi eodem anno exuisse mortalitatem.» OLDOIN. ad Ciacon. tom. I, col. 1114.

Pandulphum usque ad annum saltem 1206, v Id. Augusti vitam produxisse, ex hac Innocenti epistola evincitur.

(630) In Decretal. *reliquit*, et infra om. verba, *discretioni... scripta.*

(631) Præfecti prætorio Italæ vicarii tres fuero. primus vicarius Urbis, secundus Italæ, tertius Afri- ce. Vicarius Urbis jurisdictionem habuit intra ur- bem et quadragesimum lapidem seu milliare. Cas- siodor. lib. vi, epist. 15, in formula vicarii Urbis: *Intra quadragesimum sanctissimæ urbis jura custodis.*

cantes (632,) prædictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter lata est, facialis usque ad satisfactionem condignam, appellatione postposita, firmiter observari. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc. duo, etc.

Datum Ferentini, v Idus Augusti, anno nono.

CXLVI.

... ARCHIEPISCOPO TURRITANO.

Quod absolvat Ecclesiam de Thergo a solutione census si invenerit immunem.

(Ferentini, v Idus Augusti.)

Dilectus filius, R. tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbyter cardinalis, Casinensis abbas (633), nobis humiliter supplicavit, ut, cum Casinense monasterium ecclesiam Sanctæ Mariæ de Thergo per centum annos et ultra possederit sine lite, nihil unquam nomine census pro ea Ecclesiæ Romanæ persolvens, sicut prælati et subditi omnes, qui fuerunt in ea asseverant constanter, tibi scribere dignaremur, quatenus non exigas censem ab ecclesia memorata. Licet igitur census, et munimenta publica, secundum leges humanas, sint testibus potiora, volentes tamen abbati morem gerere supradicto, fraternitati tua per apostolica scripta mandamus, quatenus audias quæ idem ad excusationem suam duxerit proponendum, et, si, legitime poterit edocere, quod dicta ecclesia ad solutionem census minime teneatur, ipsam ab ejusdem solutione prorsus absolvas; alioquin, ipsam ad solutionem census ejusdem, juxta traditam tibi formam, appellatione remota, compellas.

Datum Ferentini, vi Idus Augusti, anno nono.

CXLVII (634).

ARCHIEPISC. ET EPISC. PER SARDINIAM CONSTITUTIS.
Ut juxta promissum et sacramentum, compellant dominam de Gallura ad matrimonium contrahendum cum consobrino papæ.

CXLVIII.

PATRIARCHÆ (655), ET CAPITULO CONSTANTINOPOLITANO.

Quod recipient C. clericum in canonicum ecclesiæ Sanctæ Sophiæ.

(Ferentini, vii Kal. Septembri.)

Novellæ plantationis initium, quam, per insperata novitatis eventum, Ecclesia Constantinopolitana recepit, magnæ sollicitudinis studio incrementum recipere convenit et processum, ut inchoata feliciter dispositione provida dilatentur, et stabilitatis robore salubriter fulciantur, quod eo facilius poterit prove-

Præter ditionem quam vicarius habuit in urbe, ei paruere decem provinciæ Italæ, Campania, Toscana, Umbria, et aliæ quæ enumerantur in Notitia Occidui imperii. Restitutam per pontifices dignitatem vicarii Urbis, et, præter jurisdictionem quam habuit in urbe eumdem babuisse propriam diœcesim in illo traci, qui jacet inter Capuanam et Pisanam provinciam, nobis indicat Innocentius in hac epistola, ex quo jurisdictione vicarii Urbis non porrigitur extra urbem, nisi specialiter ei concessum esset, præsertim, cum ipse moratur in sua speciali provincia. Joannem, in urbe præfectorum locum tenentem memorat Gregor. III, Dialog. cap. 3: *Joannes quoque, vir magnificus in hac urbe locum præfectorum servans, etc.* A ponti-

Aire, si viris scientia et honestate conspiciui, in Constantinopolitanis ecclesiis collocentur, qui utique non solum honestis monitis, sed etiam sunt munificientiis inducendi, ut ad Constantinopolitanam transeant civitatem, ut, quanto majoribus periculis se exponunt, tanto amplioribus beneficiorum retributionibus honorentur. Cum igitur dilectus filius, P. (636) tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, dilectum filium, magistrum C. familiarem suum, in ecclesia Sanctæ Sophiæ Constantinopolitana canonicum instituerit, nos institutionem ipsius, utpote canonicam, approbantes, discretioni vestre per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus magistrum ipsum quem suæ probitatis intuitu charum habemus admodum et acceptum, qui etiam vobis et ecclesiæ vestre, tam per se quam per cardinalem ipsum, existere poterit plurimum fructuosus, recipientes in ejusdem ecclesiæ canonicum et in fratrem, in corporalem possessionem ipsius eumdem inducere ac inductum defendere, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, nullatenus postponatis. Nolumus autem, quod idem magister ex eo debeat aliquatenus impediri, quod, dicti cardinalis mandatis obediens, cum ejus litteris ad sedem apostolicam laboravit. Sicut enim ipsi studuit hactenus fideliter deservire, sic vobis servire curabit, ut credimus, efficaciter et devote. Volumus etiam, quod eidem clero non obsistat, quod in prædicta ecclesia Sanctæ Sophiæ certum canonicorum numerum tu, frater patriarcha, diceris statuisse, cum id institutioni prædicti cardinalis non debeat derogare. Taliter autem studeatis nostrum adimplere mandatum, quod propter hoc sæpe dictus clericus non cogatur ad nos denuo labore; non enim possemus hoc æquanimiter sustinere, cum ab orientalibus partibus ad apostolicam sedem transitus sit difficultis, et multipliciter impeditus.

Datum Ferentini, vii Kal. Sept. anno nono.

CXLIX.

ABBATI ET CONVENTUI FOSSE-NOVÆ.

Conventio inter eos et populos Piperni confirmatur.

(Ferentini, v Kal. Septembri.)

Cum apostolica sedes ab ipso pacis et unitatis auctore privilegium receperit principatus, nos, qui eidem, licet immerito, præsidemus, ex injuncto nobis officio servitutis astringimur, ea, quæ sunt scibibus etiam restitutam dignitatem præfecti Urbi, et prælectori Urbi Innocentio III, statim post consecrationem, fidem, hominum ligium præstissemus et prælecturæ investituram ab eo recepisse, per traditionem manti, testis ipse Innocentius lib. I, ep. 23.

(632) Decretal. revocetis.

(633) Vide epistolam libri quinti 108, not.

(634) Apographum epistolæ hujus, quod ad fidem apographi Conti cum ceteris exscribi curaveramus e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. — Vide Raynalduum, ad annum 1206, § 36.

(635) Vide epistolam libri octavi 19.

(636) De isto jam dictum est sepius.

concordia terminata, ne in iterate questionis soru-
pulum reducantur, in suo robore confovere. Eapro-
pter, dilecti in Domino filii, etc. usque assensu,
conventionem, inter vos ex una parte, et consules
ac populum Piperni ex altera initam, sicut sine
pravitate provide facta est, et ab utraque parte
sponte recepta et hactenus observata, auctoritate
apostolica confirmamus et praesentis scripti, etc.
Cujus conventionis tenorem, prout in instrumento
publico continetur, praesentibus litteris fecimus
annotari. « Quoniam ea, quæ inter homines fiunt,
« sæpe solent publicis commendari scripturis,
« ideo, ego Robertus Sitinus, sanctæ Romanæ Ec-
« clesiæ judex, mandato domini Guidonis de Babuco,
« domini papæ subdiaconi, publicas et memoriales
« litteras facio, de conventione habita inter consu-
« les ac populum Piperni ex una parte, et mona-
« chos manasterii Fossæ Novæ ex alia, ut, si de ea
« quandoque dubitari contigerit, ipsarum relatione
« veritas demonstretur. Cujus conventionis tenor
« est talis : Monachi de Fossa Nova promiserunt
« fodere ripas fluminis a Stortura usque ad Pilam
« in latitudine, quantum ipsi Pipernenses incœpe-
« runt, in profundum vero usque ad aquam sine
« fraude, et a Pila inferius quadraginta cannas,
« dummodo domini de Sominino bis quadraginta
« cannis impeditum non praestent. Postquam vero
« semel opus factum fuerit, nullo modo monachi ex
« conventione ad reparationem tenebuntur, pro quo
« consules et populus Piperni, juramento corporali-
« ter praestito, promiserunt salvum facere monaste-
« rium de Fossa-Nova, et res ejus, intus et desoris,
« et nullam in personis, seu rebus ipsius, inferent
« violentiam, et statuerint certum bannum in unam
« quamque personam quæ contra fecerit; quod
« bannum auferent consules, et alii boni homines,
« qui ad hoc specialiter jurarierunt, et non reddent.
« Præterea consules, qui pro tempore erunt, jura-
« bunt hoc observare sine fraude et malo ingenio.
« Hoc autem teneantur observare deinceps ad decen-
« nium, et, si, infra hoc decennium, homines de
« Piperno renovabunt juramentum de usu, si inilit
« renovabunt pro monasterio Fossæ Novæ; quod de-
« cennio completo, servabunt et tenebunt juramen-
« tum de usu, et renovabunt pro monasterio Fossæ
« novæ, quemadmodum tenent et observant pro
« ecclesia Sanctæ Mariæ de Piperno, et reliquis
« ecclesiis Piperni, salvis rationibus tam communis
« quam specialium Piperni, necnon monasterii
« Fossæ-Novæ. » Nulli ergo, nostræ confirmationis
etc. Si quis autem, etc.

Datum Ferentini, v Kalendas Septembri, anno
nono.

CL.

CLERO BARCHINONENSI.

Quod sacramentum fidei tam Saraceno quam Judæo
petentibus non negetur.

(Ferentini, vii Kal. Septembri.)

Orta tempestate in hoc mari magno et spatiose,

A et in genere periclitante humano, verus Jonas, Dei Filius, Jesus Christus, in altitudinem ejus veniens, se permisit ab ipsa tempestate demergi, ut nos Deo reconciliaret in suo sanguine, ac in suam imaginem transformaret, innovaretque per lavacrum regenerationis ejusdem sanguine consecratum non excludens conditionem vel sexum, sed, sine personarum acceptione, illud commune instituit sacramentum, per quod in adoptione filiorum Dei ex omni genere poterit assumi. Ex lapidibus namque suscitans filios Abrabæ, ipsos ab Oriente ac Occidente congregat et adducit, dicens aquiloni : Da, et austro : Noli prohibere (*Isa. xlvi*) ut videlicet filios, quos ei gentilitas tribuit, seu adversitas adducit ad fidem, renati fonte baptismatis, quorum aromata defluunt flatu austri, seu etiam bi quibus arridet prosperitas, non prohibeant baptizari, sed, quacunque occasione illi fidei recipient sacramentum, gaudent et lætentur, quia fratres, qui mortui fuerant, revixerunt et perditæ sunt inventi. Nec autem debent lucrum præponere temporale gaudiis angelorum, qui super uno peccatore pœnitentiam agente, magis quam supra nonaginta novem justos, qui pœnitentia non indigent, delectantur, ne forte inhiando terrenis, indignos se reddant cœlestibus, et amittant pro temporalibus sempiterna. Sane, ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod, cum generale baptismum in ecclesia vestra celebratur, quamplures Saraceni, concurrentes ad ipsum, cum instantia postulant baptizari, quorum domini, tam Judæi quam et Christiani, timentes admittere commodum temporale, eos prohibere præsumunt ab Ecclesia premium requirentes pro illis quos regenerat Domino per baptismum, et pignora vobis pro ipsis per violentiam auferentes, auferendo alias gravamina nihilominus et jacturas. Cum igitur Ecclesia quoslibet venientes ad agnitionem fidei, relicto vetustatis errore, recipere debeat et pulsantibus gremium aperire, et austro prohibere non debeat baptizari filios aquilonis, universitati vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus nemini petenti sacramentum fidei denegatis, sed tam Judæos quam Saracenos, illud humiliiter postulantes, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad Redemptoris gloriam baptizetis, Christians, qui præsumpserint impedire, vel ab Ecclesia exigere præmium pro renatis, ab hujusmodi præsumptione cessare, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellentes. Judæis autem, nisi per charissimum in Christo filium nostrum... Aragonum regem illustrem, ab hac nequitia fuerint revocati, Christians, commercia per discretionem ecclesiasticam, appellatione postposita, subtrahatis.

Datum Ferentini, vii Kalendas Septembri, anno
nono.

CLI.

... EPISCOPO PENNENSI (637).

Quod compellat clericos Sancti Sarotini, ut permittant homines crstri Laureti recipere chrisma in ecclesia Sancti Petri de dicto castro.

(Ferentini, viii Id, Septembri.)

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum apud castrum Laureti duæ sint baptismales ecclesiæ, quarum una, videlicet Sancti Petri, sita est infra castrum, altera, scilicet Sancti Petri, sita extra casfrum existit, sexta pars hominum ipsius castri, quæ apud ecclesiam Sancti Serotini baptismum recipere consuevit, sine difficultate nimia nequit accedere pro baptismo ad ecclesiam memoriam, propter quod fuit nobis humiliiter supplicatum, quatenus concedere dignaramur, ut apud ecclesiam Sancti Petri baptismus tantummodo celebretur, in qua homines castri possunt commodius convenire. Nolentes igitur sic eidem ecclesiæ facere gratiam, ut alteri damna gravia infligantur, fraternitati tuis per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita diligentius veritate, clericos illius ecclesiæ diligenter moneas et inducas, ut a sspedicta ecclesia sancti Petri, si fieri potest, idonea recompensatione recepta, homines castri, qui apud eos consueverant baptismum recipere parvulorum, in ecclesia Sancti Petri ad baptismum convenire permittant; alioquin, ipsos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas.

Datum Ferentini, viii Idus Septembri, anno nono.

CLII.

... EPISCOPO ET CAPITULO PAMPILONENSIBUS.

Quod H. clericum recipient in canonicum.

(Ferentini, xiii Kal. Septembri.)

Si ad Deum et sacrosanctar Romanam ecclesiam, matrem vestram, debitum haberetis cum devotione respectum, preces nostras pariter et præcepta reciperetis devotius, et curaretis studiosius adimplere, ubi præsertim vos ad illud inducere nitimur per mandatum, ad quod, si qua sunt in vobis viscera pietatis, propria liberalitas et fraterna compassio inducere vos deberent. In nostra sane præsentia constitutus dilectus filius, Hel. pauper diaconus, supplici nobis insinuatione monstravit, quod, cum pro eo bona memoria G... Pampilonensi episcopo, et vobis, filii canonici, scripserimus jam secundo, ut eum, ob reverentiam beati Petri et nostram, in fratrem vestrum et canonicum recipere curaretis, vos, tam præcepit nostrum, quam monitiones dilectorum filiorum, P. Eximin. archidiaconi Mensal. G. Arnaldi, et M. de Tudela, cano-

A nicorum Pampilonensem, quos eidem clero concessimus monitores, surdis auribus transeuntes, sicut monitorum ipsorum præsentatae nobis litteræ continebant, id efficere contempsistis, licet idem diaconus per dictum prædecessorem tuum, frater episcope ad sacros ordines asserat se promotum, et in ecclesia vestra aliquandiu servierit humiliiter et devote. Volentes igitur ad effectum perduocere quod de ipso diacono misericorditer duximus inchoandum, per apostolica vobis scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus saltem hac vice taliter mandatum apostolicum adimplere curetis, ut idem diaconus assecutum segaudeat quod intendit, et præteritæ inobedientiæ vitium per sequentem valeat obedientiam expiari. Alioquin, vobis erit merito formidandum, ne, priusquam per alium fecerimus adimpleri, in vos taliter ulciscamur, quod experiamini per affectum, quam temerarium fuerit apostolicis jussionibus toties contraire.

B Datum Ferentini, xiii Kalendas Septembri, anno nono.

CLIII.

.... ABBATI SANCTI VICTORIS (638) ARCHIDIACONO ET DECANO SANCTI GERMANI AUTISSIODORENSE (639) PARISIENSIBUS.

Causam inter G. diaconum, et F. de Canduerre, Noviomensis diœceseos, super decima quadam veritatem, ipsis comr' uil (640).

(Ferentini, vii Idus Septembri)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius, G. diaconus, lacrymabili nobis insinuatione monstravit, quod, cum quædam decima, quæ ipsi a venerabili fratre nostro, Th. olim Ambianensi episcopo (641), fuerat assignata, quam F. de Canduerre, Noviomensis diœceseos, postmodum contra justitiam occupavit, illam hæreditario jure ad se asserens pertinere, a dilectis filiis.... abbate Longipontis (642), et W. Normano, Suessionsni canonico, per definitivam sententiam eidem G. adjudicata fuisset, et in ipsum F. quia restituere solebat ablata, et ab ejus molestatione cessare, excommunicationis sententia promulgata, et demum per dilectos filios... decanum (643)... præpositum (644), et archidiaconom Ambianenses, auctoritate nostra tam definitiva quam excommunicationis sententia confirmata fuisset, et executioni mandata, tandem præfatus F. ad venerabilem fratrem nostrum.... Noviomensem episcopum (645) et conjudicess suos, præmissorum tacita veritate nostras litteras impetravit, propter quod supradictus G. ad sedem apostolicam rediens, per octo menses et amplius exspectavit, sed pro parte altera nullus comparuit idoneus responsalis. Nos vero, prædictam definitivam senten-

(637) Vide epistolam libri tertii 10, not.

(638) Vide epistolam libri sexti 168.

(639) Jobertus, vel Josbertus, vel Jebertus, decanus S. Germani Autissiodorensis Parisiensis, reputatur in instrumentis, ab anno 1203 usque ad annum 1207. *Call. Christ.*, tom. VII, col. 256.

(640) Conferenda epistola libri septimi 122.

(641) Vide epistolam libri octavi 45.

(642) Vide epistolam libri septimi 125, not.

(643) Vide ibid. not.

(644) Ibid. not.

(645) Vide epistolam libri quinti 41 not.

tiam, sicut erat justa, ratam habentes, dilectis filiis..... abbati Sancti Auberti (646)..... decano (647), et..... cantori Cameracensis, districte dedimus in præceptis, ut, quia de præmissis, tam per delegatorum, quam prædicti Ambianensis episcopi litteras nobis facta fuerat plena fides, supradictum F. J. patrem et fautores ipsius, ab ejusdem G. indebita molestatione cessare et ablata restituere universa ac illos, ad quos pertinet decimam solvere memoratam, ut ipsam eidem G. sine difficultate persolverent, per excommunicationis sententiam, appellatione postposita, cogere procurarent (648). Qui, cum in nostri executione mandati diligenter procedere curavissent, et sententiam in sepedictum F. de Canduerre, J. patrem ejus et alios, de quibus mandatum habuerant, districte præcepissent servari, ipsis postmodum ex parte dilectorum filiorum, decani (649), et S. et S. canonorum Noviomensem, fuerunt litteræ præsentatæ, quibus cuiusdam rescripti tanquam a nobis obtenti, tenor erat insertus; quod alterius rescripti revocatorum videbatur; cuius rescripti cum authenticum postularent, ut, facta collatione, discernerent ad quos cognitio pertineret, idem decanus et conjudices, authenticæ copiam minime facientes, prædictos F. et J. absolutos præceperunt publice nuntiari, ipsum G. diaconum, ad suum judicium evocantes. Prædicti vero abbas Sancti Auberti et conjudices sui, rescriptum illud, quia stylum et formam solitam non habebat, reputantes manifesta ratione suspectum, cum viris in jure peritia concilium habuerunt, quorum deliberatio consulebat, quod ita libere procedere poterant, ac si nullæ litteræ fuissent posterius impetratae; quod consilium cum prædictis decano et S. canoniciis Noviomensis nuntiassent, mandantes eisdem, ne mandati nostri executionem ulterius impedirent, ipsi nihilominus eos absolutos publice nuntiabant, quos illi dicebant vinculo excommunicationis astricatos, propter quod scandalum pariter et dissensione subortis, ipsius diaconi negotium non potuit consummari; quare coactus est iterum ad nostram præsentiam laborare. Cum igitur litteras illas, per quas memoratus F. et J. pater ejus, conati sunt alias revocare, vehementer habeamus falsitate suspectas, discretioni vestræ per apostolica scripta districte præcipimus, quatenus quidquid earum occasione actum est suspendatis, cogentes illos per distinctionem ecclesiasticam, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ad exhibendum vobis litteras, memoratas, et, eas diligenter intuentes, si poteritis ipsarum deprehendere falsitatem, his, qui usi sunt eis in tantam

A apostolice sedis injuriam, et præfati diaconi lœsi-nem, super ipsa causa perpetuum silentium imponatis. Quod si per vos non potueritis earum deprehendere falsitatem, easdem nobis litteras per fidem nuntium sub sigillorum vestrorum testimonio dirigatis, præfigentes partibus terminum peremptorium, quo, super tota causa sufficienter instructa, nostro se conspectui repræsentent, diffinitivam sententiam receptione. Si vero neo litteras illas exhibere voluerint, neo ad præsentiam nostram venire, vos sententias, pro prædicto clero promulgatas faciatis appellatione remota, sublato cujuslibet contradictionis obstaculo, per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari, nullis litteris obstantibus, si quæ de cetero ad petitionem partis adversæ apparuerint impetratae, vel hactenus post prædictas litteras, quas vehementer habemus de falsitate suspectas, impetratae fuerint, denuntiantes eos auctoritate nostra excommunicationis vinculo innodatos, qui procedere quoquo modo præsumperent occasione talium litterarum, cum nolimus ulterius ex conflictu repugnantium litterarum sedi apostolicae insultari ab his qui, nescientes distinguere inter veritatem et falsitatem, temere nobis hujusmodi contrarietatem ascribunt. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, vii Idus Septembriæ, anno nono.

CLIV.

ABBATI ET FRATRIBUS MONASTERII POSSÆ-NOVÆ.

C Confirmatur compositio facta inter eos et populum Pipernensem (650).

(Ferentini, iii Non. Septembriæ.)

Illa diutina quæstio, quæ inter vos et populum Pipernensem, super querelis variis et diversis diutius agitata est, sicut ex publico instrumento exinde facto perpendimus, ad amicabilem tandem compositionem, Domino cooperante, pervenit. Inter cetera siquidem, quæ in ipsa compositione sunt comprehensa, statutum est ut possessiones, quas nunc in territorio Pipernensi tenetis, de cetero debeatis in omni pace tenere, ita, quod non liceat Pipernenses aliquam vobis super his aliquando litem, vel quæstionem movere, vel gravamen seu molestiam irrogare, et præcipue super terris Droguli, Salconeti vel Turricellæ, aut de territorio Sanctæ Mariæ, vel de affinibus præcepti ejus, sed potius termini, sicut in præsepto continentur, et sunt designati, in omni ab altura Romana juxta vetus ædificium in via Murrelli. Alter terminus est, qui dicitur Petrifictæ in eadem via juxta locum Rocellæ. Cannetum autem majus, quod latus ejusdem possessionis distorninat,

(646) Vide epistolam libri septimi 48, not.

(647) Adam, Cameracensis decanus, notus est in instrumentis, ab anno saltem 1192, usque ad annum saltem 1219. *Gall. Christ. tom. III, col. 70.*

(648) Ex hac Innocentii epistola restituenda est inscriptio epistole libri septimi 122, quæ abbati

S. Auberti, decano et cantori Cameracensis directa fuit; ut ex iis quæ hic dicuntur certo certius evincitur.

(649) Vide epistolam libri noni 418. not.

(650) Vide epistolam libri noni 149.

illud est quod ultra silvam invenitur, et usque ad A
Cannetum illud pertingens possessio, ac deinceps
usque ad terminos qui antiquae præcepto conti-
nentur, sine aliqua vobis remaneat quæstione.
Quam utique compositionem in his et in aliis, sicut
de communi assensu partium facta est, et in instru-
mento publico continetur, ratam habemus et fir-
mam, eamque ad exemplar bonæ memorie Lucii
papæ, prædecessoris nostri, auctoritate apostolica
confirmantes, præsentis scripti patrocinio commu-
nimus. Præterea, de clementia vobis apostolicæ
sedis duximus indulgendum, ut quæcunque persona
aliquam possessionem in territorio Pipernensi tenu-
erit, sive de Cesis silvæ, quæ spectat jus et proprietati-
tem beati Petri, et nostram, sive de quibuslibet aliis
terræ, si eam monasterio vestro donationis vendi-
tionis, commutationis, seu legati titulo juste con-
ferre voluerit, ea persona possessionem ipsam sine
contradictione qualibet conferendi, et vos eam reci-
piendi habeatis liberam facultatem, nec vobis vel
eisdem personæ super hoc molestiam vel gravamen
aliquis inferre præsumat. Nulli ergo... nostræ con-
cessionis et confirmationis infringere, etc. Si quis
autem, etc.

Datum Ferentini, iii Nonas Septembris, anno nono.

CLV.

... VERULANO EPISCOPO (651).

*Ut homines castri Frusinonensis ecclesiæ bona occu-
pantes compescat.*

(Ferentini, iv Kal. Augusti.)

In renovatione locationis, quam de castro fecimus
Frusinonensi, expresse suimus, illis præsentibus
quibus siebat locatio, protestati, quod a gravaminib-
us et abusionibus consuetis volebamus illos circa
clericos et ecclesias omnino cessare. Cum igitur in
eodem castro nihil plus habeant, nisi quantum est
illis ex nostra concessione collatum, auctoritate
præsentium inhibemus, ne contra res et personas
ecclesiasticas manus extendant, in ipsorum præju-
dicium et gravanem; et fraternitatæ tuae præsenti
pagina indulgemus, ut eos, nisi commoniti resipue-
rint, per censuram ecclesiasticam a sua præsum-
ptione compescas. Nulli... paginam nostræ inhibitio-
nis et concessionis infringere, etc. Si quis au-
tem, etc.

Datum Ferentini, iv Kalendas Augusti, anno nono.

(651) Vide epistolam libri quinti 148, not.

(652) Vide epistolam libri octavi 45, not.

(653) Vide epistolam libri tertii 25, not.

(654) Erat is, Ramaldus, de quo, ac ipsius suc-
cessore, Assone, hæc apud autores novæ Galliæ
Christianæ, tom. III, col. 427:

« X. Rainaldus, circa annum 1195, eas silvas,
quas juxta Waurechin possidebat. Balduino Hennia-
ensi abbati, accepto pretio in perpetuum tradidit.
Item. anno 1197, viii Id. Martii, ius, quod habebat
in grangia de Dorlens, Simoni Aquicinctei vendi-
dit pro trecentis libris Parisiensibus, præsente Pe-
tro Atrebateni episcopo ac testibus Gregorio quon-
dam abbate et Desiderio priore. Obiit autem hoc
ipso anno, ex Locrio, non, ut habent Sammarthani,
1199, 30 Augusti.

CLVI.

...CANTORI. EX FULCONI DE SANCTO REMIGIO, ET
MAGISTRO ADÆ, CANONICIS REMENSIBUS.

*Ut H. presbyterum ab episcopo Atrebateni provideri
faciant.*

(Ferentini, ii Idus Septembris.)

B Significavit nobis H. presbyter quod, cum olim
litteras nostras in forma communi ad venerabilem
fratrem nostrum... Atrebatensem episcopum (652),
cujus prædecessor (653) eumdem, ad præsentatio-
nenem bonæ memorie... abbatis de monte Sancti Eli-
gii (654), ordinarat in subdiaconum, impetrasset, et
exsecutorias postmodum ad dilectos filios, S. de
Vallibus, et R. Surdelt, canonicos, et J. decanum
Sancti Petri de Poro Laudunensi, obtinuissest a no-
bis, ipsi, quoniam in eorum præsentia objectum
exstitit assensu a venerabili fratre nostro, Tiburtino
episcopo (655), se fecisset in diaconum et presbyte-
rum ordinari, non tenebatur eidem dictus episcopus
providere, nec volebat etiam quod in sua diœcesi
celebraret, in negotio ipso procedere noluerunt:
quare præfatus H. iterum est coactus ad sedem
apostolicam laborare, postulans ut, ejusdem parcen-
tes laboribus, et expensis, per... successorem præ-
sentatoris ipsius, non obstante objectione prædicti,
faceremus ipsi misericorditer provideri. Cum igitur
provisio pauperum clericorum opus in se continet
pietatis, discretioni vestre per apostolica scripta
mandamus, quatenus, exceptione prædicti nequa-
quam obstante, si aliud canonicum non obsistat,
successorem præfati abbatis, cum ex præsentatione
teneatur ad illud, ut ei juxta formam provideat, que
provideri volumus ab ordinatoribus, seu eorum
præsentatoribus, aut successoribus ordinatis, moni-
tione præmissa, per distinctionem ecclesiasticam,
sublatu appellacionis obstaculo, compellere non
tardetis. Quod si non omnes, etc.

Datum Ferentini, ii Idus Septembris, anno nono.

CLVII (656).

REGI SICILIAE.

*Congaudet de bono incremento suo; et hortatur u-
perseveret in virtute.*

D « XI. Asso, prior Albiniaci, tertio ab urbe Atre-
batenæ lapide, post annos xi regiminis migravit ad
meliorem vitam, 16 Aprilis anno 1208. »

(655) De episcopis Tiburtinis, circa hæc, in qui-
bus versamur, tempora, sic UCELLUS, Ital. sacr.
tom. I, part. sign., col. 217:

« Milo, ejusdem ecclesiæ præsul, Lateranensi
consilio intersuit sub Alex. ndro tertio, anno 1179.
De eo mentio 1183 in Regesto Sublacensi.

« N.... episcopus Tiburtinus, ab Innocentio ter-
tio, summo pontifice litteras accepit, responditque
primæ mulieris voto standum esse, licet postea
filium ex alio se suscepisse sciret. Floruit autem
circa annum 1209. »

(656) Epistole hujus apographum, quod ad fidem
apographi Conti cum ceteris exscribituraveramus,

CLVIII.

ARCHADIO ET UNIVERSIS GAIETANIS, ANTECLÆ, PLATÆ, JACI, CELSI, ET OMNIBUS GAIETANIS ET SARCENIS, PER SICILIAN CONSTITUTIS, VERITATEM, QUÆ DEUS EST, INTELLIGERE ET AMARE.

Commendat eos de fidelitate eorum et constantia erga regem Italiz.

(Ferentini.)

Gaudemus plurimum et sinceritatem vestræ fidei commendamus, quod, licet multifarie multisque modis hactenus tentati fueritis, gratia tamen ejus qui, cum neminem a misericordia sua repellat, misericorditer est operatus in vobis, ut temptationibus vestris succumbere non possetis, ab ea, quam erga charissimum in Christo filium nostrum, F. Siciliæ regem illustrem, dominum vestrum, habetis, fidelitatis constantia minime recessistis. Quoniam igitur prope est ut idem rex, qui per gratiam Dei de die in diem prudentia proficit et aestate, pene jam fessa expectantium pacem ejus desideria recognoscat, sciensque reprobare malum et eligere bonum, unicuique possit pro meritis respondere, universitatem vestram monemus attentius et hortamur, quatenus, attendentes quod bonum incassum agitur, si ante terminum deseratur, et frustra velociter ille currit, qui, priusquam metam attingat, deficit, in puritate vestræ fidei taliter persistatis, quod angustias et labores, quos hactenus pro fidelitate regia pertulisti, Domino permittente, possitis laudabiliter perseverantia coronare, ac predictus rex, qui suorum fidelium in proximo potens erit ad consilium nostrum digne remunerare labores, tanto retributioni vestræ fidelitatis intendat, quanto sibi viderit eam bonitate vestra, nostraque sollicitudine conservatam, qui tam per nos quam per ipsum devotioni vestræ congrua præmiorum intendimus vicissitudine respondere.

Datum Ferentini, etc.

VENERABILI FRATRI... METENSI EPISCOPO (658).

Respondet super diversis interrogationibus et quæsitis.
(Ferentini, v Kal. Septembrie.)

(659) [Debitum (660) officii pontificalis exsolvis, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.]
(657) Epistola hæc reperitur, sed in duas partes divisa inter Decretales;

1º lib. i, tit. 21, *De bigamis ordinandis*, cap. 5.
2º lib. iii, tit. 42, *De baptismo et ejus effectu*, cap. 4. Varie lectiones dantur.

(658) Vide epistolam libri tertii 34, not.

(659) Vide Decretales, libro iii, tit. 42, *De baptismo et ejus effectu*, cap. 4.

(660) Quæ sequuntur, Italico charactere distincta, in Decretalib. desunt; verum leguntur apud Pith. in add.

(661) Apud Pith. *responsione*.

(662) *Decret. desunt*.

(663) In Decretal. add. *Amen*.

(664) Rursus desunt in Decretalibus, leguntur apud Pith. in add.

(665) Apud Pith. add. *etiam*.

(666) *Desest*.

A cum super dubiis juris articulis responso (661) sedis apostolicæ postulas edoceri. Sane, per tuas nobis litteras (662) intimasti, quod quidam Judæus, in mortis articulo constitutus, cum inter Judæos tantum existeret, in aquam se ipsum immersit, dicendo: Ego baptizo me in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti (667). Nunc (664) autem quæris, utrum idem Judæus, in devotione Christianæ fidei perseverans (661) debeat baptizari? Nos autem, fraternitati tuæ taliter (666) respondemus, quod, cum inter baptizantem et baptizatum debeat esse discretio (667), sicut ex verbis Domini colligitur evidenter, dicentis apostolis: (668) *Baptizate omnes gentes in nomine Patris et filii, et Spiritus sancti* (*Matt. xviii*); momoratus Judæus indubitanter est ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod aliis est qui baptizatur et aliis qui baptizat, ad quod etiam designandum, ipse Christus non a se ipso, sed a Joanne voluit baptizari. Quamvis, si talis continuo decessisset, ad patriam protinus evolasset, (669) propter sacramenti fidem, etsi non propter (670) fidei sacramentum. In baptismō quippe illa spiritualis generatio (671) celebatur, de qua Veritas ait: *Oportet vos nasci de nno, quia, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei* (*Joan. i*). Sicut ergo (672) in carnali generatione, qua (675) proles ex viro et semina nascitur, aliis est qui carnaliter gignit et aliis est qui carnaliter gignitur, sic et (674) in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua et spiritu renascitur, aliis debet esse, qui spiritualiter generet, et aliis qui spiritualiter generetur. Sane, cum corpus exterior, sive cum cor interior baptizatur, oportet ut utробique paternitas et filiatione valiant inveniri, quibus baptizans et baptizatus ad invicem referantur.]

C (675 678) [679] Secundus autem tuæ dubitationis articulus continebat, an is, qui mulierem, ab alio viro traductam, sed non cognitam, sibi matrimonialiter copulavit, valeat ad sacerdotium promoveri? Licet autem is, qui relicta ab alio (680) duxit in conjugem, sive cognita fuerit ab illo, sive incognita manserit, videatur duxisse viduam in uxorem utpote

D (687) Sic in Decretalibus; codex vero Barberin. cit. r Pithœo in marg. *distinctio personarum*.
(688) In Decretalibus add. *Ite*; quod deesse in aliquot exempl. vet. monet Pithœus.
(689) Sic, et in Decretalibus; alias *convolasset*, ut monet Pithœus.

(670) Sic, et in Decretal. In recentior. Cod. legi, ita et non propter, sed perperam, monet Pith.
(671) Sic et in Decretalib; alias legi *regeneratio*, monet Pithœus.

(672) Sic, et in Decretal.; alias legi *etiam*, monet Pithœus.
(673) Sic et in Decretal.; alias legi *per quam*, monet Pithœus.

(674) In Decretal. deest.

(675)-678) Vide Decretales, libro i, tit. 21, *De bigamo non ordinandis*, cap. 5.

(679) Quæ sequuntur, Italico charactere distincta, in Decret. desunt, lib. i, tit 21, *De bigamis non ordinandis*; verum leguntur apud Pith. in add.

(680) Apud Pith. ab alio viro reliquit.

eius vir erat mortuus, quando (681) duxit eam- A
dem, sicut et ille bigamus esse videtur, qui, cum
duabus legitime contraxit uxoribus, sive neutram
sive alteram tantum (682) cognoverit, quia vir
exstitit duarum uxorum, nos tamen fraternitati tuae
ila (685) duximus respondendum, quod, cum duo
sint in conjugio, videlicet consensus animorum, et
commisio (684) corporum, quorum alterum signi-
ficat charitatem, quae consistit in Spiritu inter
Deum et justam animam, ad quod pertinet illud
quod dicit Apostolus . Qui adhæret Deo, unus spi-
ritus est cum eo (I Cor. vi), reliquam vero designat
conformitatem, quae consistit in carne inter Chri-
stum, et sanctam (685) Ecclesiam, ad quod pertinet
illud, quod Evangelista testatur : Verbum caro fa-
cium est, et habitat in nobis (Joan. i) : profecto,
conjugium (686) illud, quod non est commissione
corporum consummatum, non pertinet ad illud con-
jugium designandum, quod inter Christum et Ec-
clesiam per incarnationis mysterium est contractum
juxta quod Paulus, exponens illud, quod dixerat
protoplatus : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro
de carne mea, et propter hoc relinquet homo patrem
et matrem, et adhæredit uxori suæ, et erunt duo in
carna una (Gen. ii) ; statim subjungit : Hoc au-
tem dico magnum sacramentum in Christo et in
Ecclesia (Ephe. v), Cum ergo, propter sacramenti
defectum, inhibitum sit, ne bigamus, aut maritus
vidua presumat ad sacros ordines promoveri, quo-
niam neo illa est unica unici, neo iste unus unius ;
profecto, ubi deficit inter hujusmodi conjuges com-
missio corporum, non deest istiusmodi signaculum C
sacramenti. Unde, is, qui mulierem, ab alio viro
traductam, sed minime cognitam, duxerit conju-
gem (687), quia nec ipse, nec illa carnem suam
divisit in plures, propter hoc impediri non debet
qui possit ad sacerdotium promoveri.]

Datum Ferentini, v Kalendas Septembri, anno
nono.

—

(681) Apud Pith. cum.
 (682) Apud Pith. sive alteram sive neutram.
 (683) In Decret. deest.
 (684) Sic et in Decretalib.; alias legi *conjunctio*, D
monet Pith.

(685) In Decret. deest hoc verbum.
 (686) Vide Magistr. Sent. et ibi doctor, lib. iv,
dist. 27.

(687) In Decretal. daxit uxorem.
 (688) Epistola haec reperitur, sed mutila, inter
Decretales, lib. v, tit. 1, *De accusationibus, inqui-*
sitionibus et denuntiationibus, cap. 14. Quæ illic le-
 guntur, hic uncis inclusa exhibentur; variae lectio-
nes dantur.

(689) Al. *Vicentium*, sed perperam. Agitur hic de
episcopo Vicensi. Vicus, et urbs episcopal, suffra-
ganea metropoleos Tarragonensis, olim Ausona
Lucæ Tudensi et aliis.

(690) In Decretal. G et H. canonici Vincen. ad
quæ, sic Pithœus in notis *Vicen.*] Vicensi Visen-

CLX (688).

.... ARCHIEPISCOPO TERRACONENSI ET... ABBATI SANCTÆ
 MARIE DE POPULETO, TERRACONENSIS DIOCESEOS,
 ET... ARCHIDIACONO BARCHINONENSI.
Quod procedant contra episcopum Vicensem (689)
si præcesserit infamia.
 (Ferentini, Kal. Septembri.)

[Cum oporeat, episcopum] secundum Aposto-
 lum, habere bonum testimonium etab iis quisunt
 intus et ab iis qui sunt foris et secundum legem
 divinam, indumentum ipsius de coco bis tincto, et
 byssio retorta debeat esse contextum, si aliquando
 rumor sinister contra episcopum aliquem ad aposto-
 licas auras ascendit, ex sollicitudine officii pasto-
 ralis tenemur descendere, ac videre utrum idem
 clamorem opere consummarit. [Sane venientibus
 ad apostolicam sedem *dilectis filiis*, G. Grossi, et
 G. de MonteRegali (690), et multa gravia (691) et
 enormia contra *venerabilem fratrem nostrum... Vicen.* (692), episcopum, proponentibus coram nobis,
 quia illa non debebamus sub dissimulatione *trans-*
ire (693), vobis *frater archiepiscope et fili archi-*
diacone (694) inquisitionem eorum duximus com-
 mittendam, illius imitantes vestigia, qui, cum habe-
 ret villicum et ille diffamatus fuisset apud eumdem,
 quod dissipasset bona ipsius, cum eo posuit ratio-
 nem (695). Verum, dictus episcopus, antequam ad
 ipsum (696) vestra citatio pervenisset, ad præsentiam
 nostram accedens, proposuit *coram nobis* (697), quod illi, qui enormia illa de ipso nobis suggesterant (698),
 typomalitia potius quam justitiae zeloducti nobis hu-
 jus modi nuntiarunt (699), cum sint ipsius manifestis-
 im inimici (700), et cum ejus hostibus convergentur,
 consanguineosque suos accomplices intendant ad tes-
 tificandum producere contra ipsum qui addenuntian-
 dum seu testificandum adniti non debent aliqua ra-
 tione ut pote juramenti præstili transgressores et alii
 criminibus irretiti. Ne vero per leve compendium ad
 grave dispendium veniatur (701), discretioni ve-
 stræ per apostolica scripta (702) mandamus, quatenus (703) nisi super his, quæ nobis sunt proposita
 contra ipsum, *samam ejus* (704) læsam esse noveri-
 tis, vos ad inquisitionem illorum non subito proce-
 sis.

Nassauus 499. Albig. 51.

(691) In Decretal. desunt.

(692) In Decretal. Vincen.

(695) Sic et in Decretal. al. legi *prætorire*, monet
Piih.

(694) In Decretal. desunt.

(695) In Decretal. desunt.

(696) Sic et in Decretal. ; al. legi *cum*, monet
Pithœus.

(697) In Decretal. desunt.

(698) In Decretal. deest, *Nobis*; et pro *sugges-*

rant. legi etiam *subjecerant*, monet Pithœus.

(699) In Decretal. intimarunt.

(700) In Decretal. cum ipsi ejus sint inimici ma-

nifesti..

(701) In Decretalibus desunt; verum leguntur
apud Pith. in add.

(702) In Decretal. desunt.

(703) In Decretal. quod.

(704) In Decretal. *prædictis samam ipsius.*

datis; quod et (705) si fuerit procedendum, praeditos vel alios, quos ipsius esse constiterit inimicos, nec ad prosecundum inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum episcopum admittatis, sed per viros idoneos super iis, quae nobis suggesta sunt (706), inquiratis sollicite (707) veritatem et si nihil grave probatum fuerit contra ipsum, vos eidem purgationem canonicam indicatis.] Quod si aliquid grave contra ipsum visum vobis fuerit esse probatum, vos inquisitionem fideliter factam ad nostrum referalis examen, ut de vultu nostro prodeat judicium aequitatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nibilominus, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, exsequantur.

Datum Ferentini, Kalendis Septembbris, anno nono.

CLXI (708).

..... POTESTATI, ET POPULO SPOLETANO.

Quod non presumant constituere judices in praedium papie.

(Laterani, XII Kal. Octobris.)

Grave gerimus et molestum, quod vos, sicut multorum veridica relatione didicimus, in contemptum et præjudicium nostrum, tabelliones et judices præsumitis constituere pro vestra arbitrio voluntatis, cum penes vos hujusmodi auctoritas non existat. Quocirca, universitatem vestram monemus, et exhortamus attentius, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes, quatenus ab hujusmodi præsumptione penitus desistavit, quia nos id non possemus in patientia tolerare, scientes, quod nos sententias, quas hujusmodi judices promulgarint, tanquam a non judicibus latae, ei instrumenta, quæ hujusmodi tabelliones confecerint, tanquam a non tabellionibus concocta, decernimus non valere, cum nec illos tabelliones nec istos judices reputemus.

Datum Laterani, XII Kalendas Octobris, anno nono.

CLXII.

B. ARCHIPRESBYTETO PLEBIS DE BRETONORI.

Recipitur sub protectione.

(Laterani, VII Kal. Octobris.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Personam tuam, cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, dante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et

A nostra protectione suscipimus. Specialiter autem possessiones et jura, quæ plebs tua juste ac pacifice possidet, per te ecclesie tuæ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti, etc. Nulli ergo... nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, VII Kalendas Octobris, anno nono.

CLXIII.

..... PRÆPOSITO (709) DECANO (710), ET CAPITULO CONSTANTIENSIBUS

Confirmatur electio Constantiensis episcopi, et administratio electio Constantiensis ipsi conceditur.

(Laterani, II Kal. Octobris.)

B Insinuatione vestrarum accepimus litterarum, quod, bona memoria D. (711) episcopo vestro, nuper sublato de medio, vos de substitutione pontificis tractaturi convenientis in unum, et, invocata Spiritus sancti gratia, dilectum filium, W. de Staufen, concanonicum vestrum, qui ab adolescentia sua fuerat vobiscum laudabiliter conversatus, elegistis vobis unanimiter in pastorem (712). Verum, quia propter metum principis, cuius incursius est Ecclesia Constantiensis exposita, confirmationem electionis ejusdem ausi non estis a venerabili fratre nostro, G. Maguntino archiepiscopo postulare, ne propter confirmationis dilationem ecclesia vestra in spiritualibus et temporalibus incurrire valeat detrimentum, nobis humiliter supplicatis, ut, considerata malitia temporis, electionem ipsam auctoritate apostolica confirmare, ac dicto electo administrationem tam spiritualium quam temporalium committere dignaremur. Nos igitur, necessitatem Constantiensis Ecclesie attendentes, et eidem volentes paterna sollicitudine providere, administrationem tam spiritualium quam temporalium eidem W. duximus committendam, in qua idem se talem studeat exhibere, quod a metropolitano suo confirmationis gratiam, et consecrationis munus consequi mereatur tempore opportuno.

Datum Laterani, II Kalendas Octobris, anno nono.

(705) In Decret. deest.

(706) In Decretal. his quæ gesta sunt.

(707) In Decretalibus, diligentius.

(708) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 88.

(709) Imperfecta nimis præpositorum Constantiensium series, apud novæ Galliæ Christianæ autores, tom. V, col. 928, nullum, circa hæc in quibus versamur tempora, Constantensem præpositum exhibit.

(710) Idem nobis dicendum est de decanis Constantiensibus.

(711) Vide epistolas, libri septimi 79, libri octavi

160, et quæ ibi adnotavimus; quibus adde, si vis, ex hac nostra Innocentii epistola confirmari quæ leguntur apud autores novæ Galliæ Christianæ, tom. V, col. 915, nempe Diethelmum obiisse anno 1206, al. 1205, pridie Id. Januarii, non autem 1209, ut legitur apud Bruschium et Buccelimum.

(712) De isto, pauca hæc apud autores novæ Galliæ Christianæ, tom. V, col. 915:

L. Wernherus, baro de Staufen in Brisgoia, electus circa annum 1206, obiit probatae vita ante annos 1210; sepultus in choro Ecclesie sum. »

CLXIV.

..... ARCHIDIACONO PARISIENSI, ET MAGISTRO R. DE CORZON, CANONICO NOVIOMENSIO.

Causam electionis abbatis Sancti Martini Trecensis, ipsius committit (713).

(Laterani, vi Nones Octobris.)

Post cessionem dilecti filii.... (714) abbatis olim Sancti Martini Trecensis, canonicorum ejusdem ecclesiae votis in electionem divisis, quidam ex ipsis dilectum filium, Manassem, ecclesia Sancti Lupi canonicum elegerunt, aliis in dilectum filium, P. (715) venerabilis fratris nostri . . . Senonensis archiepiscopi (716), capellatum, transferentibus vota sua; propter quod causam ipsam venerabilis fratri nostro. . . Cahilonensi episcopo (717), et dilecto filio. . . abbati Cluniacensi (718), terminandam commisimus sub hac forma, ut, de utriusque electionis juribus et electorum meritis inquirentes, electionem, quam invenirent de persona idonea canonice celebratam, auctoritate apostolica confirmarent. Si vero neutram canonicam invenirent, utraque lectione cassata, do personam idoneam facerent eidem ecclesiae provideri; qui, partes ad suam praesentiam convocantes, ac de causa solemniter cognoscentes, tam super eligentium facta, quam contra personas testes plurimos receperunt, et, cum usque ad publicationem testium processissent. procurator dicti P. capellani, ad sedem apostolicam provocavit. Judices vero, pro eo quod alter eorum, abbas scilicet Cluniacensis, majoribus erat negotiis occupatus, nec causae cognitioni poterat interesse, appellationi bujusmodi de prudentum virorum consilio detulerunt, partibus injungentes, ut cum receptis attestationibus ad nostram praesentiam festinarent, super ipsa causam definitivam a nobis sententiam recepturæ. Actis itaque judicii ab utraque parte receptis, quidam ex canonicis supradictis procuratorem constituerunt V. concanonicum suum, in praesentia episcopi memorati, sicut in ejusdem episcopi litteris perspeximus contineri. Verum, eodem V. in itinere constituto ad sedem apostolicam veniendi, cum interim dictus archiepiscopus Senonensis visitandigratia Nivernensem diocesim peragraret, ad ipsum supradictæ ecclesiae nuntii accesserunt, insinuantes eidem, quod omnes canonici in P. capellatum ipsius, præter paucos, qui, licet non

(713) Conferenda sunt omnino quæ de Lambertio, et Petro I, S. Martini Trecensis abbatibus, leguntur apud autores novæ Galliæ Christianæ, tom. XII, col. 581:

« V. Lambertus Garnero episcopo obedientiam promisit. Litem composuit 1200 inter Sancti Menmii et Cheminonis monasteria. Eodem anno, mense Februario, confirmationem accipit domus Sancti Abrahæ a Theobaldo, Campaniæ comite. Componit 1201 cum monachis Arremarensibus, quibus factæ donationi subscribit 1202. Ejus obitus in necrologio Sancti Lupi notatur vii Kal. Octobris.

« VI. Petrus I præcerat 1207, ex Charta Sancti Stephani. Cum a quibusdam, canonicis Simonie fuisset accusatus, ab ipsorum imputatione eum ab-

A contradicerent, non tamen consentiebant expressè, contulerant vota sua, ipsum archiepiscopum deprecantes, ut ad locum quam citius properaret, ecclesiæ provisurus. Ad quem cum, propter eorum instantiam, accessisset, universi, qui prius consensum suum exprimere recusabant, præter solum Vitalem, qui absens erat, ad aliorum concordiam redeuntes, in supradictum capellatum voluntarie consenserunt, de disensu præterito veniam postulantes. Sicque factum est, quod, ad postulationem omnium, in festo apostolorum Petri et Pauli, apud majorem Ecclesiam Trecensem, idem P. a metropolitano jam dicto munus benedictionis accepit, ac postmodum in ecclesiam Sancti Martinicum omnium tripudio et gaudio generali solemniter introductus, et a dilecto filio. . . decano Trecensi (719), sicut moris est, installatus in ejusdem ecclesiae capitulo, professiones recepit publice singulorum. Dictus autem Vitalis, ad nostram præsentiam veniens, acta nobis judicium præsentavit, sollicite postulans, ut eum dignaremur quam citius expedire. Ipso vero aliquandiu exspectante, dicti P. capellani procurator interim supervenit. Quibus in nostra præsentia constitutis, procurator jam dictus humiliter petiit, quatenus dignaremur quod de dicto capellano per archiepiscopum factum fuerat approbare, ac sepe dictum V. utpote excommunicatum, in nullo penitus audiremus. Asserebat siquidem; quod idem V. L. quondam abbatem Sancti Martini, usque ad effusionem sanguinis verberavit; Joannem quoque, ejusdem ecclesiae sacerdotem, tam gravibus verberibus flagellavit, quod de ipsius vita omnes ejus socii desperabant; quemdam etiam presbyterum ejusdem ecclesiae, nuper a sede apostolica redeuntem, tunisionibus tam duris affecit, ut ejus facies afflita videretur nimium et horrenda; propter quos excessus et alios, super quibus a dicto metropolitano citatus et monitus satisfacere noluit, vel etiam comparere, excommunicationis fuit vinculo innodatus. Ad quod probandum, idem procurator, tam dicti archiepiscopi Senonensis, quam decani Trecensis litteras exhibebat. Ad hæc fuit pro parte jam dicti Vitalis ex adverso responsum, quod hujusmodi excommunicationis objectu non debebat aliquatenus impediri. Ipsi siquidem canonici, eum usque ad hæc tempora non vitantes, tam in officiis quam in judicio

solvit Innocentius III anno 1208, Kal. Septembbris, pontificatus xi: componit 1209 cum Ripatorio. Reperitur 1213 in charta episcopi Trecensis, et anno 1215, mensibus Aprili et Maio, quo a Theobaldo, Cantumerulæ abbatte, accipit donationem, quam confirmat Blanca Campaniæ comissa. Eum adhuc fuisse superstitem annis 1220 et 1222, chartæ capituli S. Petri fidem faciunt. Excessit 20 Octobris. Jacet in Capitulo. »

(714) Vide notam præcedentem.

(715) *Ibid.*

(716) Vide epistolam libri tertii 45, not.

(717) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(718) Vide epistolam libri quinti 36, not.

(719) Vide epistolam libri noni 23, not.

communionem ipsius nullatenus declinarunt: quin imo, cum in praesentia dicti Cabilonensis episcopi procurator existit constitutus, ipsum sine contradictione qualibet admiserunt. Archiepiscopus etiam judicibus vel confratribus ipsum excommunicationi subjectum minime nuntiavit; quare, se admitti debere in judicio, sicut quemlibet alium, proponebat, exceptione hujusmodi non obstante. Contra quod procurator ex parte altera replicabat, quod, si quando idem V. cum concanonicis suis divinis interfuit, hoc ipsis omnino displicuit; sed ipse, licet inhibitus, se divinis officiis, illis dolentibus, ingerebat, sicut ex litteris predicti decani colligitur manifeste; sed nec in judicio communicarunt eidem, quia, licet de numero illorum fuerit, qui electioni capellani se opposuere predicti, non tamen est in judicio facta fides, quod idem V. procurator in illo judicio fuerit sive testis, vel quod alias ei communicaverunt canonici sumpliciti. Adjecit etiam, quod nec illud poterat præjudicium generare, quod idem V. non fuit tanquam excommunicatus exclusus, quando coram predicto episcopo constitutus existit procurator, quoniam hoc in eorum absentia factum fuit. Adjecit quoque quod, si archiepiscopus ipsum in illo judicio non denuntiaverit excommunicationi subjectum, quia nec scivit ipsum in illo judicio litigare, postquam tamen per litteras suo sigillo munitas ipsum excommunicatum denuntiat, tanquam excommunicatus est ab omnibus evitandus. Cum igitur super hoc coram nobis disceptatum fuisset, quia per litteras judicis ordinarii, quibus standum est donec probetur contrarium, nobis constitut, quod sumplicitus V. tunc excommunicatus erat, cum officium procreationis assumpsit, ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum. Verum, quia electionis causa fuerat ad nos per appellationem reducta, et judices delegati attestations et acta judicii nobis transmiserant consignata, licet canonici postea redierint ad concordiam, quia tamen adhuc secundum fidem attestacionum erat de personæ meritis judicandum, nos, quod circa præfatum capellanum postmodum factum existit, exigente justitia, reprobavimus tanquam præpostore attentatum. Quia vero sumplicitus V. propter excommunicationis impedimentum non fuit procurator admissus, et ex parte altera procurator non venerat super causa sufficienter instructus, cum D. etiam in acta judicum non haberet, ipsa non potuit in nostra praesentia terminari. Quocirca, causam eamdem nostro datum examini committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus, vocatis ad praesentiam vestram qui propter hoc fuerint evocandi, et attestationibus, quas sub bulla nostra vobis interclusas transmittimus publicatis, si ea que

A contra personam dicta sunt, rationabiliter fuerint reprobata, et dicti canonici perseverarint in eodem consensu, vos ei, tanquam abbatii suo, faciatis ab omnibus canonicis reverentiam et obedientiam debitam exhiberi, contradictione præfati V. nequam obstante; quem si tot et tantis inveneritis criminibus irretitum, sicut insinuatione multorum nostris est auribus intimatum, eum taliter castigatis, quod ipsius poena ceteris delinquendi materiam interdicat. Quod si ea, quæ sunt circa personam deposita, sufficienter non fuerint reprobata, vos ei super eadem abbatia perpetuum silentium impunitis, facientes eidem ecclesiam de persona idonea canonice provideri; contradictores, si qui apparuerint, vel rebelles, ut a sua temeritate desistant, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellentes. Nullis litteris veritati, etc.

Datum Laterani, vi Nonas Octobris, anno nono

CLXV.

DECANO (720), ET CAPITULO SANCTI MARTINI TURONENSIS.

Ut, magistrum J. de Cangeiaco in canonicum et fratrem recipiant.

(Laterani, iii Nonas Octobris.)

Cum olim venerabili fratri nostro...episcopo (721), et dilecto filio... decano Parisien. (722) dederimus in mandatis, ut resignationem præbendæ, quam in Ecclesia vestra tenuit dilectus filius, magister P. Capuanus, canonicus Scnonensis, auctoritate nostra reciperent, ac donationi nostræ reservarent eamdem. nos, ex quo per litteras eorumdem episcopi et decani fuimus certiores effecti, quod præbendam ipsam idem canonicus in eorum manibus libere resignarat, eam dilecto filio, magistro Joanni de Cangeiaco, clero dilecti filii nostri Rogerii, tituli Sanctæ Anastasiæ presbyteri cardinalis (723) de vestris partibus oriundo, concessimus, eumque de ipsa propriis curavimus manibus investire. Quocirca discretionem vestram monemus attente, et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus, eumdem magistrum recipientes in canonicum et in fratrem, ipsum in corporalem possessionem memoratæ præbendæ inducere non tardetis et faciatis eum, quantum in vobis fuerit, ipsius pacifica possessione gaudere. Alioquin, dilectis filiis... decano (724) cantori (725), et magistro scholarum Aurelianensi (726), dedimus in præceptis, ut vos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant; contradictores distinctione simili compescentes.

Datum Laterani, iii Nonas Octobris, anno nono.

(720) Vide epistolam libri septimi 227, not.

(721) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(722) Vide epistolam libri quinti 38, n. ot.

(723) Vide epistolam libri octavi 31, not.

(724) Vide epistolam libri sexti 9, not.

(725) Vide epistolam libri septimi 227.

(726) Vide epistolam libri quinti 37.

CLXVI (727).

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS LOMBARDIE.
Quod si cives Placentini non desisterint ab oppressoribus Ecclesie et Placentiae preventur sede episcopaliter.

(Laterani, vii Idus Octobris.)

Cum prodierit hactenus, ut ex adipe, civium Placentinorum iniquitas, nec adhuc prodire desistat, alligare quod fractum erat in eis, pastorali diligentia nisi sumus, et reducere quod abjectum. Sed, quoniam in medico non est semper, ut relevetur infirmus, veteri pro ipsis cogimur, ne non sit declinatio mortis eorum, in quorum plaga, pene triennio jam discussa, non invenimus firmamentum. Unde, inconvenienter de ipsis possumus conqueri, cum propheta dicentes: *Curavimus Babylonem, et non est sanata* (*Jer. li*); quia, licet ipsis diligenter adhibuerimus operam medicantis, nondum tamen potuimus eos ad gratiam revocare salutis. Sic enim, instigante illo, qui malorum omnium est inventor, iniquitatum suarum ferragine duruerunt, quod, quamvis multo labore sudatum fuerit, de ipsis tamen rubigo nimia non exivit, propter quod impietas ipsorum exaggerare videtur ille qui dicit: *Frustra confavit conflatorem, malitia eorum non sunt consumptae* (*Jer. vi*). Verum, quia nonnulla vulnera, quae nequeunt incisione curari, sanari fomentis olei consueverunt, et, quos fortium pigmentorum medicina curare non potuit, frequenter pristinam sanitatem tepentis aquae potio revocavit, adamantis quoque durities, quae chalybis incisione non cedit, birci sanguine perfusa mollescit, volentes praedictos cives per patientiam nostram ad penitentiam revocare, lenius usquemodo erga ipsis, quam eorum forsan culpa requereret, duximus procedendum, ne si eorum vulneri adhuc crudo ferrum fuisse adhibitum, non ex corruptione sua, sed ex nostra demum asperitate ad saniem, qua computruit, vulnus ipsum videretur esse perductum, ac nos vox Dominica increpareret, inquiens per prophetam: *Vos cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia* (*Ezech. xxxiv*). Nunc autem, quoniam ex reverentia iniquitates eorum, quibus multiplicatis sanguis videtur sanguinem tetigisse, ne sententiam prophetarum incurramus dicentes: *Maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine* (*Jer. xlviii*; ipsorum sceleris percussuri, vos pariter, in quorum ipsis publica detrimenta grassantur, in eorum ultionem compellimus excitare, cum legislatore dicentes: *Si quis est Domini, jungatur mihi, et ponat vir gladium super femur* (*Exod. xxix*) ad inimicos Domini puniendum. Sed, quanquam successus in eos furor Domini nos succendat, eosque propter iniquitates suas profecto odio persecutus, super his tamen multo compassionis igne perfrigimur (*728*), quod ad illam pene necessitatem suis nos operibus induxerunt, ut, etiamsi velimus eisdem impenitentibus parcere, non possemus, ac impietas videatur super

A impietibus suis pietatem habere. Ne igitur, si diutius ipsorum malitiam, non solum in confusionem eorum, sed etiam in universalis Ecclesie detrimentum, tanquam eis displicere nolentes, duxerimus sustinendam, contra officii nostri debitum veniamus, Apostolo attestante, qui ait: *Si adhuc hominibus placarem Christi servus non essem* (*Gal. 1*); scientes, quod obediro Deo magis quam hominibus nos oportet, quantumcunque nobis insultetur ab ipsis, non disposuimus eos magis quam Dominum honorare, nequaquam timentes hominum maledicta. Nosenim, qui sumus? ut humilibus manusueti viri verbis utamur; non est contra nos murmur, sed potius contra Dominum, pro cuius nomine utinam digni simus contumeliam sustinere! Cum autem nihil sit justius, quam ut in quo quis peccavit, in eo etiam puniatur, et per hoc quod dicti cives in Deum et Ecclesiam commiserunt, non solum episcopalia jura temere invadentes, verum etiam facientes episcopum suum et clericos miserabiliter exsulare, sedis episcopalibus reddiderint se indignos, nolentes eos diutius tali sceleris impunitate gaudere, immo illuc tali castigatione compescere, quod, quibuscumque ipsorum culpa fuit in scandalum, pena sit in exemplum, deliberavimus cum fratribus nostris, et hoc communis consilio duximus statuendum, ut, nisi praedicti cives ad mandatum Ecclesie, infra mensem postquam litteras apostolicas receperint, quas propter hoc eis mittimus, revertantur, super his, pro quibus censuram ecclesiasticam incurrerunt, satisfactionem debitam impensuri, civitas eorum episcopali dignitate privetur, et dioecesis ejus inter vicinos episcopos dividatur, proviso congrue tam episcopo quam clericis civitatis, ei tamen civitas sit dicenda, postquam amiserit dignitatem, ac per hoc temporealem quoque merebitur amittere comitatum. Unde, mittimus ad eos dilectum filium, G. Sancte Mariæ in Porticu diaconum cardinalem (*729*), apostolice sedis legatum, qui monitis et exhortationibus reducat eosdem, si desuper datum fuerit, ad semitam veritatis; alioquin, vobis convocatis in unum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, praedictum statutum solemniter exsequatur. Vos igitur, strenui militia Christi praesules, attendite, et videte, quoniam pro causa publica, non privata, prælium Domini præliamur; in quo tanto fortius vos oportet in adjutorium nostrum exsurgere, quanto per illud non tam specialiter aliquos, quam generaliter universos intendimus defensare. In hac siquidem alea status luditur Ecclesie pene totus. In hac pugna libertas ejus vel dejicitur, vel levatur. Ne putetis, quod, si tantæ pestis initium, ubi natum est, non exsinguitur, se ad eos, qui se putant manere liberos, non extendat; quæ profecto, nisi modo repressa fuerit, multis vicinos, et longe positos occupabit, et, cum ab istis, velut a primogenitis

(727) Vide Raynaddum, ad annum 1206, § 38.

(728) Sic in apogr.

(729) Vide epistolam libri octavi 29, not.

Satanæ, nunc incœperit, nisi contra provisum fu-
erit, veluti cancer serperet, et sensim se ad alios
dilataret. Profecto, si, cum proximus ardet paries,
agi res nostra dicatur, et hoc, quod Ecclesia gene-
ralis in speciali parte concutitur, non sit aliud,
quam, rupto ibi antemurali ejus, ad captivandum
ipsam intus in eadem intretur, pernecessarium
esse dignoscitur, ut illuc ad defendendum eam par-
ter occuratis, ubi ad diruendum munimen ejus
malignitatis aries est admotus. Ecce, fratres, multi
certamen hoc respiciunt et observant, qui, si par-
tem nostram viderunt in ipso succumbere, statim
parati erunt erga vos simile flagitium attentare, ac
vos eis tanto demum difficilius resistere valeretis,
quanto remissius obstitissetis precursoribus eorum-
dem. Scitis quidem, quod principes Assueri, ne ad
mulieres eorum contemnendi perveniret exemplum
reginae contumacia in puniri unanimiter suaserunt,
et custodes agrorum, ne per alluvionem pereant
sata sua, in alienæ terræ limitibus contra impetum
torrentis occurrunt. Sic igitur vos oportet aliena
pericula vestra facere, imo vestris in alienis peri-
culis obviare, ut, si prudenter malis vicinorum ob-
sistatis, per eorum triumphum vos ipsos quasi per
clypeum protegatis. Quocirca, fraternitatem ve-
stram rogamus et exortamur attentius, per apo-
stolica scripta districte præcipiendo mandantes,
quatenus, si lucerna Domini spiraculum hominis,
qua investigat secreta ventris, ad diligentem moni-
tionem memorati legati corda contumacium præ-
dictorum non dignabitur illustrare, sed potius eos
indurari permiserit, tanquam pro magnitudine
culpa divino judicio reprobatos, ita concorditer et
prudenter ad exsequendum præscriptum statutum
eisdem legato assistere procuretis, quod ecclesias-
ticæ disciplinæ severitas nullius præsumptione
valeat enervari; certi, quod, si quis vestrum in hoc
existeret negligens, aut remissus, non aliter mo-
lestæ ferremus, quam si unus ex illis esset, contra
quorum nequitiam severitatem hujusmodi decrevimus
exercendam. Si vero, prædictis civibus, quod
avertat Dominus, obduratis, in præscripti statuti
fuerit exsecutione processum, volumus et manda-
mus, ut venerabilis frater noster... Placentinus
episcopus (730), ad nostram presentiam transmit-
tatur, provisionis apostolicæ gratiam, dante Domino
recepturus. De clericorum vero provisione cum
eodem legato taliter disponatis, ut, sicut adversus
eos, qui se angustiaverunt, in constantia magna
stetere, ita sufficienter et honeste provideatur eis-
dem, qui, etsi coram hominibus incommoda sunt
perpessi, spes tamen eorum esse debet apud Ec-
clesiam immortalis, pro cuius defensione fortis et
immobiles persistierunt.

Datum Laterani, vii Idus Octobris, anno nono.

(730) Vide epistolam libri quinti 75, not.

(731) Vide epistolam libri octavi 178, not.

(732) Vide epistolam libri octavi 200, not.

(733) Vide Raynaldu, ad annum 1206, § 38.

A In eodem modum, Eisdem, per totum, usque ad
amittere comitatum. Unde, multimus ad eos vene-
rabilem fratrem nostrum... Vercellensem epi-co-
pum (731), et dilectum filium... abbatem de Tilli-
ctio (732), et presbyterum Albertum Mantuanum,
etc., usque in finem.

Datum Laterani, vii Idus Octobris.

CLXVII (733).

....POTESTATI, ET CONSULIBUS, ET POPULO PLACENTIN.

SPRITUM CONSILII SANIORIS.

Super eodem.

(Laterani, Nonis Octobris.)

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus, et usque
ad animam ipsius doloris gladius pertransivit, pro
eo quod, cum civitas Placentina consueverit esse
apostolicæ sedi valde devota, nunc mutatus est co-
lor optimus, et aurum in scoriam est conversum,
quoniam adeo exhibet se ingratam, et nulla in ea
videatur devotionis aut gratitudinis remansisse
scintilla, dum, ejus monitis et mandatis omnino con-
temptis, matrem suam Placentinam Ecclesiam ho-
norabile membrum ipsius, hæreticorum seducta fal-
laciis, nititur ancillare volens eam quasi vile man-
cipium redigere sub tributo, ut cæteras civitates
suo exemplo corrumpens, una provocet universas
contra universalis Ecclesiac libertatem, ut dicere
valeat cum propheta : *Filios enutrii et exaltavi, ipsi
autem spreverunt me* (Isa. 1); a cuius utique culpæ
flagitio, sic nec publicæ honestatis justitia, nec ec-
clesiasticæ disciplinæ severitas, nec fidei Christia-
næ religio, nec formido tremendi iudicij vos potuit
bactenus revocare. Utinam exemplum gentilis man-
suetudinis vos induceret, ne severiorem persecutio-
nem a vobis, quam passa fuerit a famosæ crudeli-
tatis tyranno, Ecclesia nostro tempore sustineret!

C Cum enim Pharao, rex Ægypti, Cæteris servituti
subactis sacerdotes suos et possessiones eorum,
non solum in pristina libertate servaverit, sed etiam
alimoniam eis de publico ministrarit, et rex Persidæ
Artaxerxes universis sacerdotibus et levitis, ac dom-
mus Dei ministris vetuerit vectigal, tributum et
annonam imponi, vos quidem metuere propter
Deum, vel saltem propter homines erubescere debe-
retis in Dei famulos immanitatem illius tyrannidis
exercere, quam non excuerunt in ipsis illi, qui
nondum habebant notitiam veritatis. Heu! quis
vos o cives, tam miserabiliter fascinavit, ut, ancil-
lata matre, servos efficeret, et perversitatis exem-
plum cæteris exhiberet, ac apostolicæ gratiæ redde-
ret prosus ingratos, quam civitatem vestram a jugo
Ravennatis Ecclesiac grualito liberavit, adoptans
illam in filiam specialcm? Certe, si possetis hujus-
modi facinus impune perficere, non deberetis tam
perversum exemplum aliis exhibere, quoniam, etiam
grave sit facinus, gravius est exemplum. Quod si

Vide etiam notas ad epistolam superiorum.

Epistolam banc laudat Angelus Manrique, An-
nat. Cistere, tom. III, pag. 467, ad annum 1206,
cap. 4, § 8.

gratia vobis facta beneficium aspernemini, et degen-
erantibus vobis ex filiis in privignos, apostolicæ
sedis gratiam, quæ multis bonis hactenus vos re-
plevit, propter vestram ingratitudinem impropereare
cogamur, propheticō verbo dicentes: Pingues facti
sunt et inorassati, et recalcitravero dilecti, nunquid
remanebit gratia cum ingratia, aut mater filios alienos,
qui mentiti sunt ei sibique male pro bonis et
odium pro dilectione retribuunt, ultra poterit in
adoptionis filios retinere, quin potius, abutentes in-
genua, redigantur inconditionem servilem? ut gra-
tiam, quam non cognoverunt habendo, saltem amittendo
cognoscant, tantoque domum illam se doleant
amisisse, quanto habere ipsam, cum voluerint, sero
non potuerint, pro eo quod eam servare, dum po-
tuerunt, minime voluerunt; ei sic tandem, dantibus
vobis alienis honorem vestrum, et annos vestros
crudeli, cum impleti fuerint extranei juribus vestris
ac vos, labores vestros in aliena domo videntes, in
novissimis gemueritis. Nos quidem, juxta prover-
biū Salomonis in interitu vos redibimus, et sub-
sannantes, cum vobis, quod timebatis, advenerit,
redire fortasse volentes recipere vos nolemus, quos
jampridem diutius vocavimus renuentes, cum Sa-
plente dicturi: *Vocavi, et renuistis; extendi manū
meā, et non fuit qui aspiceret, despexitis omne
consiliū meū, et increpationes meas plenitus negle-
xistis* (Prov. i). Redite igitur, prævaricatores, ad
cor, et nolite vos reddere prorsus indignos propriæ
dignitatis, quia, cum jam exspectaverimus per
triennium, si forte infatuata flūinea fota stercori-
bus non protulerit ex se fructum, profecto non re-
stat nisi securim ponere ad radicem, ne, ramis in-
fructosis extensis, terra circumiacens inutiliter
occupetur. Cum enim nihil sit justius, quam ut in
quo quis peccavit, in eo etiam puniatur, et per hoc
quod in Deum et Ecclesiam commisisti, non solum
episcopalia jura temere invadentes, verum etiam
facientes episcopum vestrum et clericos miserabili-
ter exulare, sedis episcopalē reddideritis vos indi-
gnos, nolentes, vos terti sceleris diutius impunitate
gaudere, imo illud tali castigatione compescere,
quod quibuscumque culpa vestra fuit in scandalum,
poena sit in exemplum, deliberavimus cum fratribus
nostris, et hoc communī consilio decrevimus sta-
tuendum, ut, nisi ad mandatum Ecclesiæ infra men-
sem post susceptionem præsentium revertamini, D
super iis, pro quibus censuram ecclesiasticam in-
currantis, satisfactionem debitam impensuri, civitas
vestra episcopali dignitate privetur, et diœcesis ejus
inter vicinos episcopos dividatur proviso congrue-
tam episcopo quam clericis civitatis, si tamē civitas
sit dicenda, postquam episcopalem amiserit dignita-
tem, ac per hoc temporalem quoque merebitur
amittere comitatum. Ecce tensus arcus, fugiatis
igitur a sagitta quæ non consuevit abire retrorsum
quia sera est pœnitentia post ruinam, siout vicina

A vos possunt exempla docere. Non ergo vos resipi-
cere pudeat ab errore, quoniam in hac pugna longa
magis est vinci, quam vincere gloriosum, quia, sicut
qui vincit vitium, vincitur a virtute, sic profecto
qui virtutem captivat, a vitio captivatur, et est qui-
dem majoris virtutis se ipsum quam extrancum
superare maxime, si crudelitas a pietate vincatur,
Salomone testate: *Melior est patiens viro forti, et
qui dominatur animo, expugnatore urbium* (Prov. xvi).
Mittimus igitur ad vos dilectum filium, G. Sancte
Mariæ in Porticu diaconum cardinalem, apostolicæ
sedis legatum, qui monitis et exhortationibus vos
reducat, si desuper datum fuerit, ad semitam veri-
tatis; alioquin, convocatis episcopis Lombardie,
sublato cujuslibet contradictionis et appellationis
obstaculo, præscriptum statutum solemniter exse-
quantur. Decætero, paterna dulcedine vos monemus
deposcimus et rogamus, ut hoc nobis gratuita sal-
tem liberalitate donetis, sub spe non solum mer-
cidis æternæ vobis a Domino conferendæ, verum
etiam præmii temporalis a sede apostolica conce-
dendi; scituri pro certo, quod non sine multa tri-
stitia et magno dolore processimus ad præscriptam
sententiam proferendam, tanquam qui necessario
compellemus, si permiseritis, nos in hanc necessi-
tatem induci, quandam honorabilem partem a no-
stro corpore separare, ut illius pareamus jussioni,
qui præcipit, quod, si nester nos oculus scandalizat,
eruamus illum, et projiciamus u nobis.

Datum Laterani, Nonis Octobris, anno nono.
CLXVIII (734).

EPISCOPO VERCELLENSI, ABBATI DE TILIO, ET
ALBERTO, PRESBYTERO MANTUANO.
(Laterani, Nonis Octobris).

*In eundem modum.... usque eruamus illum, et
projiciamus a nobis. Quocirca, discretioni vestre
per apostolica scripta præcipiendo mandamus, qua-
tenus, cæteris occupationibus prætermisis, cum
hanc inter omnia negotia Lombardie modo præ-
puam reputemus, ad civitatem Placentinam pariter
accidentes, cives ipsius, quos eicut novit ille qui
nihil ignorat, non interdimus contra justitiam ag-
gravere, modis, quibus poteritis, prudenter et effi-
caciiter inducatis, ut mandatis apostolicis obedient
humiliter et devote, ne præscriptam penam incur-
rent, ignominiosam pariter et dannosam; alioquin,
quia ferro abscidenda sunt vulnera, quæ fomento-
rum non sentiunt medicinam, convocatis episcopis
Lombardie, ad executionem præscripti statuti cum
ea maritutate ac diligentia procedatis, ut, vestra
sollicitudine mediante, debitum sortiatur effectum,
scientes vobis plenam potestatem, sublato cujuslibet
contradictionis et appellationis obstaculo, a no-
bis esse concessam super omnibus quæ necessaria
fuerint ad idem negotium exsequendum. Quod si
non omnes... duo vestrum, etc.*

Datum Laterani, Nonis Octobris, anno nono.

CLXIX (735).

CONSULIBUS PLACENTINIS, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.
Congaudet, quod reducti ad devotionem cessuverint ab offensis Ecclesiæ, et mandatis parent apostolicis.

(Laterani)

Gaudemus in Domino et in potentia virtutis ipsius, quia, sicut ex litteris, quas Romanis mercatoribus direxistis, accepimus, ad mandatum apostolicæ sedis desideratis humiliiter ac devote redire. Nos enim civitatis vestræ, sicut filiæ specialis, paterna desideramus affectione salutem, arte periti medici prudenter utentes, qui, si forte plagam non potest emplastris vel unguentis curare, ferrum aut ignem apponit, non ut perimat, sed ut sanet; et hoc faciens non edit, sed diligit sauciatum, qui, quamvis doleat cum asperitatem patitur medicaminis, gaudet tamen postquam effectum consequitur medicinæ. Gravis quidem erat vestræ præsumptionis excessus quia matrem vestram, Placentinam Ecclesiam, nitebamini ancillare, sed gravius erat ipsius præsumptionis exemplum, quia suo contagio corrupisset una civitas universas, et ideo, priusquam prædicti mercatores intercessuri pro vobis ad nostram præsentiam accessissent, medicinales vobis litteras misseramus, amaras quidem in cortice, sed dulcissima in medulla. Vos ergo, non abnuatis salutarem accipere medicinam, Deo et Ecclesiæ, sicut viri catholici, satisfactionem debitam impendentes, per quam non solum pœnam vitabitis, verum etiam gloriam acquiretis temporalem pariter et æternam scientes, quod nostro dilecto filio, Sanctæ Mariæ in Portico diacono cardinali, apostolicæ sedis legato vel, si forsitan idem legatus interesse non posset, visitatoribus Lombardiaæ dedimus in mandatis, ut secundam formam sibi præfixam finaliter in hac causa procedant.

Datum Laterani.

CLXX.

PRIORI ET CONVENTUI SANCTI VINCENTII ULIBONENSIS.
Compositio quædam facta inter eos et episcopum et capitulum Ulixbonenses confirmatur.

(Laterani, xvii Kal. Novembries.)

Solet annuere, etc., usque impertiri. Sane, sicut ex insinuatione vestra, et ex tenore litterarum dilectorum filiorum, F. prioris, et P. cantoris Alcobatiæ, judicium delegatorum a nobis, accepimus, eum inter vos ex una parte, ac venerabilem fratrem nostrum..... episcopum, et dilectos filios, capitulum Ulixbonense, ex altera, coram ipsis super libertate monasterii, quibusdam ecclesiis, decimis, et quibusdam aliis quæstio verteretur, de vo-

(735) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 38. — Vide etiam notas ad epistolam antepenultimam.

(736) Epistolæ hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. 1, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 31. Quæ illuc leguntur hic unci inclusæ exhibentur: varia lectiones appositaæ sunt.

(737) Vide epistolam libri octavi 156, not.

(738) In Decretalibus, *Cum Ecclesia Vulterana*.

A luntate partium et ipsorum judicum auctoritate, eadem, quæstio amicabili fuit compositione sopita. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc. usque assensu, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta, et hactenus pacifice observata, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xvii Kalendas Novembbris, anno nono.

CLXXI (736).

.....FLORENTINO EPISCOPO (737).

De ordinatione quorundam canonicorum in Ecclesia Vulterana.

(Laterani, xvi Kal. Novembries).

B Ecclesia Vulterana (738) debito canonicorum obsequio longo tempore destituta, venerabilis frater nos ter... Vulteranus episcopus (739), volens ministrorum defectum in eadem ecclesia restaurare, quosdam canonicos elegit et instituit in eadem, quos residentes (740) canonici recipere noluerunt, asserentes quod talis electio fuerat in eorum præjudicium attentata (741). Cumque super hoc suam ad nos ipse (742) episcopus querimoniam destinasset causam ipsam tibi commisimus fine canonico terminandam (743). Partibus autem in tua præsentia constitutis, idem episcopus a te per suum petit responsalem, ut dilectos filios, magistrum Mitidum, Ildebrandum, Plocitum, Tholomæum et Sofredum ab injuria, quam ei super electione canonicorum Vulteranae Ecclesiæ inferunt, prohiberes, et ut ipsum jure electionis uti libere patientur, nec ipsi eligenti vel volenti eligere contradicant, asserens idem episcopus quod jus eligendi canonicos ad ipsum multipliciter pertinebat. Jures quidem communihoc sibi competere proponebat, quia, secundum quod sacrorum canonum statuta declarant, in sua Ecclesia, dispositionem, provisionem et jurisdictionem episcopus plenam habet; nam, etsi subditorum quisquam in suo officio et honore præcedat, episcopus tamen provisor est, et ordinator in cunctis. Proposuit etiam quod exprobata consuetudine canonicorum electio ad ipsum in eadem Ecclesia pertinet, sicut ad prælatos cæteros regionis, qui vel per se, vel cum sociis consueverunt electionem facere clericorum. Sed, etsi dubium esset cuiusmodi consuetudo in talibus servaretur ibidem, ad sedem esset apostolicam recurrentum, cum in aliis Ecclesiis quæ sunt metropolitano subjectæ, hujusmodi dubius ad consuetudinem metropoleos recurratur. Unde cum apud Romanam Ecclesiam solus summus pon-

(739) Ibid. not.

(740) Decretal. om. residentes.

(741) Quæ sequuntur, Italico charactere distincta, in Decretal. desunt; verum, leguntur apud Pith. in add.

(742) Apud Pith. idem.

(743) Vide eamdem epistolam.

tifex eligat cardinales, canonicorum electionem in sua Ecclesia idem episcopus ad se solum proposuit pertinere. Allegabat insuper quod, etsi nullo jure talis ad ipsum pertinuissest electio, propter canonicorum tamen negligentiam, eligendi auctoritas ad ipsum fuerat devoluta. Sacris siquidem constitutionibus est permisum, ut episcopus quilibet pastorali diligentia suorum suppleat negligentiam clericorum. In Lateranensi quoque concilio noecitur esse statutum, ut, cum donatio dignitatis vel beneficii ad capitulum pertinet, si infra sex mensium spatium conferre distulerit, hoc episcopus exequatur. Pro parte vero capituli fuit ex adverso responsum quod de jure communi non ad episcopum, sed ad ipsum capitulum canonicorum electio pertinebat, ad quod probandum quosdam canones allegabant. Verum, cum circa hoc diversa canonum edita sint statuta, videbatur potius ad diversorum locorum consuetudines hujusmodi diversitas referenda, cum canonicorum electio alicubi ad solum spectet episcopum, alibi ad capitulum tantum, et alicubi pariter ad utrosque. Sed, nec consuetudo sedis apostolicæ, quam pro se predictus episcopus introduxit, obesse posse canonici videbatur, quia, licet summus pontifex solus eligat cardinales, in sua tamen Ecclesia cathedrali, Lateranensi videlicet vel Principis apostolorum Basilica, capitulum sibi concanicos eligere consuevit, quamvis et in ipsis, sicut et in aliis Ecclesiis, Romanus pontifex interdum canonicos eligat ex plenitudine potestatis. Ad hoc autem, quod episcopus consequent objicit, quia videlicet propter capituli negligentiam eligendi jus ad ipsum fuerat devolutum, pars capituli respondebat quod, propter neglectum hujusmodi, episcopus eligendi jus sibi non potuit vindicare, nisi canonica monitione premissa, cum in tali casu tempus minime sit determinatum a canone, quod vicem commonitionis suppleat, vel interpellare singatur, praesertim cum electos, a canonicis et episcopo praesentatos, ipse pro sua voluntatis arbitrio noluit confirmare. Cum itaque ordinarii juris sit, ut admonitio debeat prære vindictam, et prætextu negligentiæ, monitione omissa, episcopus pœnam inflixerit, pars eadem proponebat merito improbandum quod ab ipso temere noscitur attentatum. Adjecit et pars capituli, quod Lateranensis statutum concilii sibi locum non vindicat in illis Ecclesiis, in quibus D nequaquam ecclesiastica beneficia sunt distincta, sed in quibus certus est canonicorum numerus et distinctæ præbendæ. Præterea, si, juxta tenorem concilii, deprehenderentur predicti canonicci negligentes, episcopus tamen, qui diuturniori tempore

(744) In Decretal. deest *hoc verbum* et infra *appellat. postpos.*

(745) Decretal. *non videtur, pro tc. j. reg. d. n. i.; infra pro probatm legit approbat. et superdicti pro sæpedicti.*

(746) Hæc om. Decretal., infra *idem* legunt pro memorotus et sæpedictos pro memorialos.

(747) Epistolam hanc laudat Reynaldus, ad annum 1206, § 8.

A fuit negligens, ex hoc jus minime acquisivit, qui propter hoc esset merito puniendus, cum nemo ex eodem facto pœnam debeat et præmium promereri; quin imo, in hoc casu eligendi potestas ad superiorum exstitit merito devoluta, sicut ex conciliis teneore conjicitur manifeste, unde, in alienam messem non debuit mittere falcem suam. Cum autem haec et alia coram te fuissent proposita, et tu tamen deliberare velles super sententia proferenda, quia nimis diversa concilia reperisti, et fere quilibet, cuius in hac parte volebas uti consilio, suspectus alterutri parti ex causis aliquibus habebatur, causam instructam ad nostram præsentiam remisisti, sub tuo sigillo attestations et allegationes partis utriusque transmittens. Nos vero, utriusque partis alterationibus et rationibus diligenter inspectis, de consilio fratrum nostrorum, fraternitati tuae præsentium auctoritate [mandamus, quatenus super primo articulo petitionis episcopi, in quo postulavit a te, ut prænominatos canonicos ab injuria, quam ei super electione canonicorum Vulneranensis Ecclesiæ inferunt, prohiberes, ab impietatione ipsius episcopi (744) sæpedictos canonicos, *appellatione postposita*, absolvere non postponas, quia, *sicut juris regula dicit, non intelligitur* (745) injuriam facere, qui utitur jure suo, cum per testes longe melius sit probatum, quod canonicci sæpedicti hoc jure usi fuerint, antequam episcopus memoratus. In secundo quoque *præscriptæ petitionis* (746) articulo, quo memoratus petebat episcopus, ut dicti canonicci ipsum jure electionis uti libere paterentur, absolvere studias canonicos *memoratos*, maxime, si sit notoriū, quod in Tuscia generalis consuetudo servetur, ut in cathedralibus ecclesiis solum capitulum, irrequiso episcopo, eligendi canonicos habent facultatem. Ne vero eadem Ecclesia remaneat ultrius ministrorum obsequio destituta, memoratis canonicis ex parte nostra præcipias, ut infra quindecim dies personas idoneas, juxta facultates Ecclesiæ, in canonicos eligant, ex quibus tres ad minus sint sacerdotes, præsentantes eos episcopo confirmandos; alioquin, extunc, nostra fretus auctoritate, sublato cujuslibet contradictionis et *appellationis* obstaculo id exequi non postponas,

Datum Laterani, xvi Kalendas Novembbris, anno nono.

CLXXII (747).

P. YPOREDIENSI EPISCOPO (748).

Ut redeat ad Ecclesiam suam et non querat separationem ipsius.

(Laterani, xii Kal. Novembbris)

Litteras tuas recipimus continentas, quod du-

Integra legitur apud Ughellum, *Ital. sacr.* tom. IV, col 1408, sed non nisi mendis quamplurimis deformata.

(748) Ughellus, *loc. sit.*

« Bernardo, Yporiensi episcopo, (*de quo vide supra, quæ annotata sunt ad epistolam libri octav. 200, not. deposito*, Petrus, natione Pedemontanus, monachus ordinis Cisterciensis, et abbas celebris comonibii Firmitatis, Cabilonensis diocesis, vir po-

dum timor et tremor venerunt super te, et contenerunt te tenebrae, ac cum Propheta dixisti : *Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam?* (Psal. lvi.) Ne igitur hujus quasi voti transgressor in conspectu Domini appareres, ecce elongasti fugiens, et manes in solitudine, exspectans eum qui salvum te fecit a pusillo animo et tempestate. In episcopatu autem Yporedensi ob reverentiam pracepti apostolici permanisses, nisi quædam quæ tua saluti videbantur contradicere obviasset, propositum videlicet, sicut superius est expressum, ad rem transeundi, quod mentem tuam non sinebat esse quietam; et quod Yporedensis Ecclesia possessiones quasdam titulo pignoris obtinet, quarum proventus justi tibi minime videbantur. Telonium insuper et pedagium habet, de quorum sustentari redditibus formidabas. Præterea, possessiones ejus sunt pignori obligatae, et in tantum sunt ære alieno gravatae, quod in temporalibus parum aut nihil ibidem posse proficere te sperabas; unde, nobis humiliiter supplicasti quatenus te permittere dignaremur in solitudine, ad quam transisti, cum nostra benedictione ac gratia commorati; ut in libertate spiritus vacare Domino possis, et tua nihilominus peccata deflere. Consequenter autem ex litteris, tam venerabilis fratris nostri . . . Mediolanensis archiepiscopi (749), quam dilectorum filiorum Yporedensis capituli, accepimus evidenter quod, cum electionem de nostro recepisses mandato, ipsamque dictus archiepiscopus confirmasset, abbatia de Firmitate, ad quam fueras evocatus, dimissa (750), tu ad ejusdem Ecclesiae regimen accessisti, et sic inter te ac ipsam conjugium existit spirituale contractum. Verum, postmodum paucis diebus transactis, ignorante capitulo, assumptis pennis sicut columbae fugiens, in solitudine in opere et sermone, a capitulo episcopus fuit electus eodem anno 1205, et confirmatus. Cumque ad Ecclesiam sibi creditam accessisset, post paucos dies quiete et divina contemplatione intentus, illa, absque Romani pontificis venia, relicta, eremum petiit, fugitus in abditis, nondum consecratus. Quod cum accepisset Innocentius tertius, doctissimam eidem scripsit epistolam, qua Patrum canonumque sacrorum auctoritate plenissime docuit, electum aliquando episcopum haud sponsa vinculo absolviet divelli posse, absque Romani pontificis auctoritate, non secus ac si consecrationis munus recipisset. Epistolæ tenor talis est, a regesto Vaticano exscriptus, lib. ix, pag. 116, n° 147.

Yporedensi electo, etc..... litteras tuas recepimus continentes, etc.... » (Notandum, quod apud Ughellum *electo*, hic vero *episcopo*, Innocentii Epistola directa dicitur. Pergit Ughellus :) « Paruit Petrus summi pontificis mandato, et humiliiter collum submittens, ad proprium reversus sponsam, in episcopum consecratur, et, veluti lucidissimum sidus, ecclesiam suam provinciamque irradavit. Iussu Ejusdem Innocentii, una cum Cathone Vercellensi episcopo, Gerardo abbe Tilieti, ordinis sui Cisterciensis, postmodum episcopo Novariensi, et cardinali Albinensi, Albingaunensem Ecclesiam, apostolici visitatoris munus demandatum adimplavit eximie. Pauloque post, hoc est anno 1209, Antiochenus patriarcha in Oriente creatus, cujus mentio est in epistolis Innocentii. Cœnobium Sauoti Georgii de Mon-

A nem evolasti, licet pennæ tuae ita sint astrictæ nebulis præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum. Dubitare sane non debes quod, cum fortius sit spirituale vinculum quam carnale, omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum et Ecclesiam, suo iantum judicio reservaverit dissolvendum, qui dissolutionem carnalis conjugii, quod est inter virum et feminam, suo tantum judicio reservavit, præcipientis, ut quod Deus coniunxit, homo ne separet. Non enim humana, sed divina potius potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem vel dispositionem, aut etiam cessionem, auctoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Jesu Christi, episcopus ab Ecclesia removetur, et ideo tria hæc quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quam institutione divina, soli sunt Romano pontifici reservata. Sicut igitur episcopus consecratus, sine licentia Romani pontificis Ecclesiam deserere non potest sibi commissam, sic tu electus, et etiam confirmatus, preter nostrum assensum Ecclesiam ipsam relinquere nequivisti, cui es matrimonialiter alligatus; cum non debeat in dubium revocari, quin, post electionem et confirmationem canonicam, inter personas eligentium, et electi, spirituale conjugium sit contractum. Unde, cum non majus sit vinculum episcopi ad ecclesiam, quam electi, maxime cum fuerit confirmatus, idem penitus, et non aliud juris obtinet in utroque. Sicut ergo episcoporum, sic et electorum translatio, cessione, vel etiam depositio soli Romano pontifici reservatur; licet quod cautum est de episcopis, olim non fuerit de electis expressum, propter similitudinem manifestam, vel identitatem potius, de qua non potest aliquis subtiliter intuens dubitare, cum idem

B C tana nigra, alias de Jubino, prope Antiochiam, evocatis monachis suis Cisterciensibus e monasterio Firmitatis, ordini tradidit an. 1214. Sequenti vero, cum Lateranensi concilio interesse non posset, vicarium suum, episcopum Antidensem, ad illud misit, excusatius ab Innocentio, cum Christianæ reipublicæ pernecessarius esset in Oriente, in quo tandem meritis cumulatus in fatis concessit an 1217. Ilujus meminit Angelus Manrique, tom. I, *Annales Cisterciencium*, in catalogo abbatum Firmitatis, quem tamen pro abbate ejus cœnobii non agnovit. » (749) Vide epistolam libri tertii 6.

D (750) Locus notatu dignissimus, utpote qui lucem afferat iis quæ de Petro, Firmitatis abbe, referuntur apud auctores novæ *Gallie Christianæ*, tom. IV, col. 1023.

« X. Audio, sive Odo, anno 1203 domum Bartholomæ de Genesto militis excipit, memoratus anno sequenti in charta Gerardii, abbatis S. Petri Cablonensis.

« XI. Petrus. II, an. 1206, concordiam iniit cum Joscerano de Saula, *sorte de Saulx*, coram Roberto episcopo Cablonensi. Omittitur a San-marthanis, cuius loco inducunt eodem anno 1206 Gerardum, et, post eum, Hugonem, mortuum 1217, vi Idus Aprilis, ac sepultum in capitulo. Quin etiam legitur R. abbas Firmitatis an. 1208, apud eosdem San-marthanos, t. IV col. 61; sed hic error typographicus videtur pro qua littera P. vel S. substituenda. Verum in tabulis domesticis neutrius fit mentio. »

judicium de similibus sit habendum. Cum constet igitur ex præmissis, quod per electionem et confirmationem sis allagatus uxori, solutionem non queras, ne, dum forte queris vivere tibi soli, deposita sollicitudine pastorali, cum servo pigro creditum tibi abscondas in terra talentum, qui meruit a domino reprehendi, quia pecuniam domini sui nummulariis non commisit, quam idem veniens ab illis reciperet cum usura; unde, ablato sibi talento, in exteriore tenebras, tanquam servus inutilis, jussus est a domino mitti, qui servis talenta reportantibus duplicata präcipit, ut in ipsius gaudium introirent, promittens ipsos reconstituere supra multa, quia fidèles existeterant supra pauca. In ea ergo vocatione, qua vocatus es, maneas, et Domini tui pecuniam non abscondas, quia *Juxta Salomonis sententiam, qui abscondit frumentum maledicitur in populis* (*Prov. xi*), et illis beatitudine promittitur, qui seminent super aquas. Neque causeris, nos te ad Ecclesiam pauperculam, et parvam diocesim deslinasse, cum intentionis nostræ non fuerit illi per te tantummodo providere, sed toti potius Lombardia, quin imo Ecclesia generali, quam informare poteris tam exemplo vita, quam verbo doctrinæ, cum sis vir pctens in opere ac sermone, retrouens os turturis ad ascellas. Noli ergo negligere gratiam ad quam fuisti vocatus, ne spiritum extinguere videaris, sed potius cum illo gloriose pontifice dicas: « Domine, si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. » Debitum enim charitatis exposcit, ut is, qui Rachelem amplectitur, si non refutet amplexius, quia, licet illa sit pulchra, hæc tamen est utilis propter gratiam filiorum, sibi et aliis commodum afferens et profectum. Licet enim Mariæ sedentis secus pedes domini otium Marthæ satagentis circa plurima ministerio præferatur, non ideo putas quod Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima satagebat, quia Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea, quoniam, licet illa sit magis secura, ista tamen magis fructifera, et, licet illa sit magis suavis, ista tamen magis utilis perhibetur. Quamvis semel in unum et contemplativus esse valeas, et activus, legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam Dei cum majori cerneret libertate, nunc vero descendebat in castra, ut cum utilitate majori necessitatibus populi provideret, nec autem propter hoc debes Ecclesiam illam deserere, cum D qua jam conjugium contraxisti, quod te non speras ibidem, sicut asseris, profectorum, quia plantationi et rigationi tuæ potens est dare Dominus incrementum, et, si forte non usquequaque secundum tuam profeceris voluntatem, non tamen minorem potes expectare mercedem, quia Deus laborem remunerat, non profectum, juxta quod Scriptura testatur: Red-

A det Dominus mercedem laboribus (*Sep. x*), servorum suorum labore, non profectui, præmium reprobans. Unde, Apostolus non se profecisse plus omnibus gloriatur, sed plus omnibus laborasse. Sed ne excusare te debes propter Ecclesiæ paupertatem, quia semper est dives christiana paupertas, illud attendens, quod inquit Psalmista: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus egens pane* (*Psal. xxxvi*). Nonne recolis verbum Dei, dicentis in Evangelio: *Nolite solliciti esse, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis; querite ergo primum regnum Dei, et justitiam Dei, et hæc omnia adjiciuntur vobis.* (*Matth. vi*). Ab inquis autem redditibus, si quos Ecclesia tua percipere consuevit, abstinere poteris, imo debetis, eritque tibi apud Deum et homines gloriosius, sciturus pro certo, quod læva erit tibi sub capite, si dextera fuerit in amplexu. Monemus igitur devotionem tuam, et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta districte präcipiendo mandantes, quatenus, ad prædictam Ecclesiam rediens, sponsam tuam, circa ipsam et populum tibi commissum, curam et sollicitudinem adhibeas diligenter, et talentes tibi credita Domino referas duplicita, et illam jucundam vocem merearis audire: *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui* (*Matth. xxv*); firmiter sperans in Domino Iesu Christo, quod ipse, qui tibi laborando præstabit effectum, ne tuus labor inutilis habeatur, effectum tribuet et profectum.

C Datum Laterani, XII Kalendas Novembrie, anno nono.

CLXXIII (750°)

ZAMORENSI EPISCOPO, etc.

Scribil eis in favorem monasterii de Lorbanu adversus regem Portugallie.

CLXXIV.

PRÆPOSITO NOVARIENSI.

Quod non permittat A. clericum super beneficium molestari, occasione vulneris illati per eum crudam latroni.

(Laterani, II Kal. Novembri.)

Accedens ad præsentiam nostram, A. clericus, humili nobis insinuatione monstravit, quod, cum quidam latro, a consulibus de Castignaga bannitus, in eum fecisset insultum, et dejecisset in terram acriter vulneratum, idem, quasi semivimus jacens in terra, prædictum latronem percussit in crure, cuius occasione vulneris ipse dicitur expirasse, licet post vulnus illatum longo tempore vixerit, et inter eos pax fuerit reformata. Quia igitur dicebatur ille occasione prædicti vulneris nature debitum exsol-

(750°) Epistola bujus apographum, quod ad finem apographi Conti eum cæteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere

possumus. Vide Raynaldum, ad ann. 1206, § 35.

Adde, si vis, quæ referuntur apud Angelum Manrique. *Annal. Cisterc.* tom. III, pag. 467, ad an. 1206, cap. 4, § 9.

visse, venerabili fratri nostro, Tusculano episcopo (751) hoc humiliter est confessus, et recepit injunctam sibi penitentiam ab eodem, nobis humiliter supplicans, ut super beneficio quod in Ecclesia de Castignaga fuerat assecutus, dignaremur cum eo misericorditer dispensare. Quocirca, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si res ita se habet, ipsum super praedicto beneficio non permittas occasione hujuscemodi ab aliquo molestari, sed facias illud abeo in tranquillitate debita, subiato appellationis obstaculo, possideri.

Datum Laterani, ii Kalendas Novemboris, anno nono.

CLXXV (752)

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS, PER POLONIAM CONSTITUTIS.

Quod abbati de Lakene, prædicanti fidem, consilium ei favorem impendat.

(Laterani, vii Kal. Novemboris.)

[Homo, qui (735), cum in honore esset, invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecto conspicere potuisset, sempiternam quoque virtutem et divinitatem ipsius, ita ut inexcusabilis esset, quia minime intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et insipiens obstaculatum cor ejus, mutans gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, quadrupedum et serpentum, creaturem potius quam Creatori eligens desservire. Verum, omnipotens Deus, ne ille periret ex toto, quem inter cæteras creaturem ex-

(751) Nicolaus de Romanis, Romanus, Innocentii PP. III a sacrificiis, ab eodem electus fuit cardinalis episcopus Tusculanus, anno nostræ salutis 1205, pontificatus vii, mense Martio ex Panvinio, vel ex Ciacono mense Decembri, Romæ, in quarta creatione cardinalem. Angliam sedis apostolice legatus adiit; quam iterum sub Honorio PP. III petiti ad promovendum sacrum bellum in Orientem. Legatione quoque functus est in Prussia sub eodem pontifice. Maxime fuit S. Dominico familiaritate conjunctus. Nicolaus hic, quem pacis et salutis angelum, et hominibus gratum, præque aliis a se dilectum Honorius PP. III nominare consueverat, subscripsit pluribus tum Innocentii, tum Honorii litteris; e vita excessit anno 1219. OLDOIN. ad Ciacon. tom. II, col. 22.

Notandum quidem, Panvinio, Nicolaum ad Tusculanam sedem meuse Martio, an. 1205 evectum suis, asserenti, favere videri privilegiorum: quoddam, Alberto, Bugubino episcopo, ad Innocentio PP. III, anno 1205, ii Kal. Maii, concessum, cui subscripsit. Vide infra ad epistolam hujusce libri nonl 86, not.

(752) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 43.

Integralis, sed mendis aliquibus deformata, vulgavit Angelus Mauribus, Annal. Cisterc. tom. III, pag. 463, ad an. 1208, cap. 3, § 1 et sqq. ubi de abbatte Lankeheimensi, non de Lakene, prout hic et apud Raynaldum legitur, agi asserit.

« Circa hoc tempus, cum gentiles Livoniæ Prusiaæ quosdam Cisterci frater, dubium an monasterii Lankenheimiensis, ex his qui prædicatum missi fuerant, tenerent in vinculis, atque areta cu-

A tulerat eminentia dignitas, exsurgens propter miseriā inopum, et gemitum pauperum, per fidem in sanguine ipsius propitiatorem proposuit Jesum Christum ad ostensionem justitiae suæ, propter remissionem præcedentium dilictorum, in sustentatione Dei (754), ut esset ipse justus, et justificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, sine qua nullus potest justificari omnino, cum, testante propheta: *Justus ex fide vivat* (Habac. II). Proposita ergo hac via eundi ad Deum vivum et verum, princeps mundi hujus quorumdam mentes infidelium excœavit, ut illuminatio Evangelii gloriæ Christi in eos non valeat radiare, sed, adhuc infidelitatis tenebris obvoluti, non invocent Dominum, qui prope est omnibus invocantibus eum in veritate, quia omnis quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Sed quoniam, ut ait Apostolus: *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? vel quomodo audient, sive prædicante? et quomodo prædicabunt, nisi mittantur* (Rom. x)? suscitavit Deus spiritum dilecti filii...abbas de Lakene (755), ut ad paganos illos, qui circa vestras regiones existunt, a nobis, qui, licet immerti, ejus locum tenemus in terris, qui discipulis suis ait: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam* (Matth., ix), *postularet transmitti*, quatenus in eos aliquos manipulos colligat, et in vitam æternam congerget sibi fructum. Cum enim ad partes illas pro quibusdam fratribus liberandis, qui ab ipsis paganis tenebantur alligati vinculis, accessisset, et dominus terre illius ipsum re-

C stodia macerarent, unde, non solum ipsi patiebantur, sed fructus etiam verbi, quod alias seminarent, impediabatur, abbas ejusdem cœnobii, vir zelo fervens, illuc transitivit, vinctos fratres, an filios educturus (a) de domo carceris, atque prædicationem alligatam, quod maxime gemebat, expediturus. Porro, cum messem in ea provincia multam, sed paucos operarios comperisset, cumque tyrannum terræ sibi facilem nec nimium obduratum expertus esset, fratribus liberatis, cum jam discederet, cœlitus sibi ostensa visione segetis albescentis, detenus est, atque jussus ad messem præparari: ille, nec sibi, nec suæ visioni fidens, repetit domum. Inde, per omnia paratus ad obediendum, ac suo monasterio valedicens. Innocentium adiavit, eidem operi ministerioque, verum nisi missus, consecrandus. Exstat epistola Innocentii, summi pontificis, ad archiepiscopos et episcopos Poloniæ, hoc anno data, in qua, dum mittit prædicare Evangelium virum ferventem zelo et charitate, apostolum constituit illius gentis; qui et eidem indulget facultatem, ut monachos Cistercienses et alios secum deferat, quos sibi associet in partem sollicitudinis. Litterarum utsimque Bzovius meminit, corruptio abbatis nomine, atque ordine suppresso: nos, ipsas integras correctasque reddemus, pro more nostro: *Archiepiscopis et episcopis Poloniæ*, etc.

« Homo, cum in honore esset, etc. »

(753) Mauriq. omittit qui, et mox verba facta sunt; infra legit sapientiam pro sempiternam.

(754) Hæc Mauricus omittit.

(755) Mauric. de Lankehim; infra verba postul. transm. omittit.

cepisset benigne, ac dimisisset liberos ejus fratres, demonstrans eidem nihilominus beati martyris Alberti sepulcrum, elevatis oculis, vidi quod regio illa alba esse ad messem, sed falcem in eam mittere non est ausus, quoniam a nobis prædicandi non acceperat potestntem; quare, ad apostolicam sedem accedens, nobis humiliter supplicavit, ut ipsum in messem Domini mittere dignaremur. Nos igitur, plium ejus propositum in Domino commendantes, auctoritate sibi præsentium duximus concedendum, ut evangelizet eisdem, et, fungens legatione pro Christo, tanquam Deo exhortante per eum, obsecrat illos pro Christo, ut reconcilientur eidem. Verum, quia messis quidem multa, et operarius unus ad ipsius non sufficit missionem, ipsi auctoritate apostolica indulgemus, ut fratres Cisterciensis ordinis secum assumat, et alios etiam, qui cum eo voluerint accedere ad hoc opus ministerii salutaris, ut cum ipso evangelizent et baptizent illos qui receperint verbum Dei, mortuos quoque sepiant, et missas in locis, in quibus expedire cognoverint, celebrent baptizatis. Liceat etiam niholominus abbatii prædicta pœnitentium confessiones audire, illisque relaxationem aliquam peccaminum indulgere, qui ad ministerium supradictum de corde puro et conscientia bona (756) curaverint auxilium impetriri; possessiones quoque, pia liberalite donatas ad redimendum fideles de manibus pagorum, personis idoneis committere procurandas, quas diminui vel auferri sub (757) anathematis interminatione vetamus. Quocirca, universitatem vestram monemus, et exhortamur attentius, per apostolica scripta mandantes quatenus, ad hoc plium habentes cum devotione respectum, impendatis et consilium et auxilium opportunum.

Datum Laterani,] vii Kalendas Novembbris, anno nono.

CLXXVI.

..... DECANO (758), ET CAPITULO LINCOLNIENSIBUS.
Ut eligant personam dignam in episcopum eorum.
(Laterani, ii Kal. Novembbris.)

Per vestras nobis litteras intimasti, quod nuper bonæ memorie... episcopo vestro (759), rebus humanis exemplo, vos, super Ecclesiæ vestre desolatione turbati, de substitutione pontificis sollicite pertractasti, sed, post tractatus quamplures, et plura consilia quæ per vos ipsos stabilire minime D potuistis, ad sedem duxistis apostolicam recurrendum, a qua subsidium consuevit afflictis et desolatis solatium evenire, nobis humiliter intimantes, quod piæ recordationis, Hug. episcopus vester, tanquam vir providus et discretus, viros litteratura et honestate præclaros, in quibus requiesceret spiritus ejus, quærens summo studio circumquaque, in Ecclesia Lincolniensi quasi columnas electas in domo Domini collocavit, in quibus plus vitæ merita, quam

(756) Mauricus, *pura*.

(757) Mauricus omittit.

(758) Vide opistolam libri quinti 447.

A natalium jura plus personarum strenuitatem, quam originis regularitatem attendit, de quibus aliqui reperiuntur in Ecclesia vestra, vita et scientia commendandi, et, secundum defectum temporis, humano judicio, pontificio non indigni, si de legitimo fuissent matrimonio procreati. Consideratis igitur Ecclesiæ vestræ ac totius dioceseos commodis et incommodis, malletis juxta formam canonicam aliquem de ipsis Ecclesiæ gremio eligere in pastorem, quam aliunde quasi medicando vocare, vel quemquam admittere ex adverso ad magnatum instantiam venientem, et magis velletis habere virum expertum et notam, qui gregi Dominico sciat et velit prodesse, quam aliquem inexpertum, qui vias novas et vobis incognitas forsitan ambularet. Quare, nobis humiliter supplicastis, ut, infirmitati vestre paterno condescendes affectu, dignaremur vobis misericorditer indulgere, quatenus si forte omnium vestrorum, vel majoris et sanioris partis, in aliquem tam alias idoneum vota convenerint, liceat vobis hac vice, nono stante defectu natalium eligere in pastorem. Qui vero, non curastis exprimere quæ sit persona, cum qua cupitis dispensari, et quantus sit in natalibus defectus ipsius, universitati vestre taliter respondemus quod, quandiu de persona legitime nata ordinaria potest electio celebrari, non est extraordinaria postulatio de persona illegitime genita facienda, nisi forsan interdum propter eminentem utilitatem et necessitatem urgentem communis id depositat assensus, de persona duntaxat, cuius non sit nimis enormis defectus, et cui tam meritum vitæ, quam talentum scientiæ suffragetur. Si ergo postulationem duxeritis faciendam, cum ipsa nobis fuerit præsentata, sicut expedire viderimus, procedemus.

Datum Laterani ii Kalendas Novembbris, anno nono.

CLXXVII.

..... ABBATI (760) ET CONVENTUI DE SALEM.
Quod liceat eis molestatoribus eorum mutuum præstare.

(Laterani, ii Non. Novembbris.)

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod, cum vobis, sicut et ceteris fratribus Cisterciensis ordinis, a sede apostolica sit indulatum, ut de terris, quas propriis manibus, aut sumptibus colitis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat, vos, ut quorumdam clericorum ac laicorum possedit malitiam mitigare, privilegio vobis induito uti hactenus omisisti; quare, nobis humiliori supplicasti, ut vobis dignaremur licentium impetriri, ut decimas ipsas, ad vos spectantes, recipere possitis in pignus... nos igitur, vestris utilitatibus prævidentes auctoritate vobis præsentium indulgemus, quatenus, pro retentione decimarum ad vos de jure septantum, liceat vobis molestatoribus vestris, ut

(759) Vide epistolam libri octavi 164, not.

(760) Vide epistolas, libri quinti 99, not., et libri septimi 89.

super iis, vel in perpetuum, vel ad tempus a vestra molestatione desistant, pecuniam mutuo exhibere.

Datum Laterani, ii Nonas Novembris, anno nono.

CLXXVIII.

..... EPISCOPO FERRARIENNI (761).

Quod inducat clerum et populum Trident, ad obedientiam patriarchæ Aquilegensi, cui commissa est administratio Ecclesiæ Tridentinæ propter scandalum eorum (762).

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

Postulavit a nobis venerabilis frater noster.... Tridentinus episcopus (763), ut dignaremur ipsi celendi licentiam indulgere, quasdam causa inducens propter quas eidem non videbatur idoneum pontificale deinceps officium exercere, quia parochiani sui videlicet per se ac per alios intolerabilius cum injuriis et molestiis affligebant, et [quia] tum ratione etatis vergentis in senium, tum occasione laborum quibus fuerat multiplicitate fatigatus nimia erat debilitate confractus, et propter multa homicidia, perjuria et incendia, quæ occasione discordiæ, quam cum suis parochianis habuerat, hinc inde fuerant nequierer perpetrata. Nos autem, ejus precibus inclinati, venerabili fratri nostro. Paduano episcopo (764), deditimus in mandatis, ut, vice nostra ipsius recipiens cessionem, injungeret capitulo Tridentino, ut, convenientes in unum, et sancti Spiritus gratia invocata, personam idoneam canonice sibi eligerent in pastorem. Verum, cum occasione cessionis ipsius inter. decanum et capitulum ex parte una, et dictum episcopum Tridentinum ex altera, questio postmodum veteretur, ad sedem apostolicam idem decanus cum quibusdam sociis suis, et episcopus accesserunt. Decanus autem proposuit, in nostra præsentia constitutus, quod, cum idem episcopus deliberasset ad vitam monasticam convolare, fratres suos convocavit in unum, expōnens eis, quod apud Ecclesiam Sancti Georgii super montem in vita monastica proposuerat Domino militare, quodque procedendi petenda licentia proprium ad nos nuntium destinaset, adjicens, ut, cum iidem canonici super hoc litteras nostras viderent, a juramento fidelitatis, et obedientiæ debito, quo eidem tenebantur astricti, essent penitus absoluti, consulens diligenter eisdem, ne aliquem de Ecclesiæ corpore sibi eligerent in pastorem. Cumque capitolum dissuasione sollicita laboraret episcopum a tali pro-

A positō revocare, idem episcopus dicitur respondisse, quod totus mundus eum a tali proposito revocare non posset etiamsi universum capitulum substitueret episcopum tribueret facultatem, et ad hæc probanda, quæ coram nobis decanus proposuit memoratus, publicum exhibuit instrumentum; adjiciens insuper, quod post hæc idem episcopus ad monasterium transiit supradictum, et ibidem, post votum emissum, solemnem professionem faciens, habitum monachalem assumpsit. Cumque postmodum episcopum nuntius cum cessionis litteris rediisset, idem episcopus carne et sanguine præpeditus, et a suis consanguineis, qui cupiebant bona Tridentinæ Ecclesiæ, quæ erant residua, exaurire, malitiouse fuit inductus imo seductus, ut a proposito quod assumpserat, B resiliret, et sic dolo episcopi cessionis litteræ fuere suppressæ, quamvis earum rescriptum fuerit illis ostensum. Dicti vero decanus et capitulum, attentes episcopum in sua salutis dispendium, et Ecclesiæ detrimentum, propositum, quod assumpserat revocare, tanquam devoti filii, volentes suæ matris incommodis obviare, nostris hoc auribus intimarunt multa damna et gravamina, quæ ipsa Ecclesia per dictum episcopum postmodum sustinuerat, exponentes, propter quod prædicto episcopo Paduano deditimus in præceptis, ut, nisi expeditus episcopus Tridentinus justam et necessariam causam ostenderet, quare cedendi mutaverat voluntatem ipsum, ut cederet, moneret et induceret diligenter, et, si necesse foret, percensuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellere procuraret. Cum autem auctoritate litterarum illarum citati fuisse episcopus et capitulo Tridentin. et statuto termino exhibuissent suam præsentiam coram episcopo Paduano, dictus episcopus Tridentinus quasdam exceptiones opposuit ad judicium declinandum, et, cum super ipsis Paduanus episcopus dubitasset, nos super eis censuit consulendos. Nos autem, exceptiones illas supervacuas judicantes, eidem episcopo deditimus in mandatis, ut, exceptionibus illis tanquam frivolis nequaquam obstantibus, in ipso negotio juxta formam nostri mandati procedere non tardaret. Episcopus autem procuratorem pro se instituens archidiaconum Vicentinum, ad Philippum, ducem Sueviæ, est, profectus, et, ipsi juramento fidelitatis corporaliter præstito, recepit regalia ab eodem, mille marcas

C (761) Vide epistolam libri tertii 39, not.

(762) De argomento istius epistolæ, vide epistolam libri octavi 183, et quæ ibi, per errorem, quam nota sequenti emendabimus, adnotata sunt.

(763) Conferenda omnino hæc epistola, cum iis quæ de Conrado II, episcopo Tridentino, referuntur apud UGHELLUM, Ital. sacr., tom. V, col. 514:

« LXXV. Conradus II, circa annum Domini 1190 fuit Tridentinorum episcopus. Vir præstanti ingenio, amoreque præcipuo erga sibi creditam Ecclesiam, qui cum plura distracta bona cum summa laude prudentiæ in favorem suæ recuperasset Ecclesiæ, humanarum curarum pertensus, missione impetrata, se abdidit claustro apud S. Georgium in Valle Äni anno 1205, ubi sancte pieque decessit.

(764) Vide epistolam libri septimi 178, not.

« LXXVI. Federicus, e nobili potentique familia Wanga, ad hanc sedem promotus est anno 1205, etc. »

Cætera, que de Federico Wanga apud Ughellum referuntur, nos ad epistolam libri octavi 183 (datam III Id. Januarii, anno pontificatus VIII, id est hoc ipso, in quo nunc versamur, anno 1206), not. exhibuimus: ubi, Ughello fidem exhibentes, de isto antistite, utpote jam ab anno 1205 ad Tridentinam sedem evecto, agi existimavimus. Verum, ex hac nostra Innocentii epistola, Federicum, non nisi post finem anni 1206, Tridentinæ insulas gessisse, ac de Conrado, non de Federico, in epistola libri octavi 83 agi, certo certius evincitur.

« LXXVI. Federicus, e nobili potentique familia

ei... uxori ducentas, et centum familiaribus repro-
mittens, ipsieque villam Bulzan s̄æpedictæ Ecclesiæ
pro ipsa pecunia titulo pignoris obligavit sed vassali
Ecclesiæ restiterunt, quominus ducis nuntii villam
possent occupare prædictam. Sane, Paduanus epi-
scopus, capitulo non citato, nec absente per contu-
maciam, lite non contestata et juris ordine præter-
misso, testes productos ab episcopi parte recepit,
nec curavit ulterius in facto procedere, sed octavam
Sancti Michaelis partibus terminum assignavit quo
nostro se conspectui præsentarent. Cæterum, testes
ipsos, qui ad probandas causas fuerant introducti,
propter quas dictus Tridentinus episcopus mutave-
rat voluntatem s̄æpedictus decanus multipliciter
reprobabat. Unus eorum balistarius est et arcator,
alius alcator et baratarius, sicut iidem testes in
serie sui testimonii attestantur. Terius autem de-
prehenditur esse perjurus, quia, cum decano jura-
verit servare credentiam, postmodum consilium sibi
credimus, sicut idem testis asserit, episcopo reser-
vit. Præterea, inter testes ipsos manifesta contrarie-
tas invenitur. Nam, quidam assurerunt quod decano
non revelare credentiam nullo juramento interposito
sed verbo simplici promiserunt; aliis asserentibus
quod solemnitatem spanderunt affidantes (765) super
quadam chartula, et dicentes: « Sic nos Deus adjuvet;
et credentes sic facere juramentum. Unus etiam ex
testibus ipsis, Ro.. nomine, respersus deprehendi-
tur labo Simoniacæ pravitatis. Promissionem siquidem
a decano se asserit recepisse, ut, si cum fratre
suo Bertoldo studeret ne episcopus ad suum rediret
episcopatum, et quod decanusepiscopus fieret, idem
testis medietatem castaldie argenteriæ ab ipso de-
cano recipere, et certam pecuniæ quantitatem. Cum
ergo testes ipsi tam viles, varii et criminosi, sicut
ostensum est superius, arguantur, cum etiam, lite
non contestata, contra juris ordinem sint recepti,
petebat idem decanus, ut haberentur attestations
hujusmodi pro infectis, quia quod contra jus atten-
tatur, carere convenit robore firmitatis. Petebat
nihilominus idem decanus, quod, cum dictus epi-
scopus justam et necessariam causam, juxta mandati
nostræ continentiam, non probarit, quare mutaverit
voluntatem, ipsum ad cedendum compellere digna-
remur, maxime, cum illæ causæ, propter quas ce-
dendi licentiam postularit, non sint diminutæ, sed
potius augmentatae, parochiani siquidem ejusdem
episcopi durius nunc ipsum episcopum, quam hacte-
nus persecuntur. Sed et de homicidiis, perjuriis et
aliis periculis est ad præsens episcopo potius for-
midandum, cum persecutorum saevitia contra ipsum
amplius solito sit succensa. Senectutis quoque im-
pedimentum, quæ una fuit ex causis illis propter
quas cedere volebat episcopus, secundum solitum
cursum naturæ procul dubio est adiunctum. Sicut
enim juvenus, postquam incipit, continue deficit,
sic senectus, ex quo incipit, jugiter augmentatur.

A Allegabat etiam idem decanus, quod, et si propter
causas non esset ad cessionem s̄æpedictus episco-
pus compellendus, propter manifestam tamen
dilapidationem ipsius non deberet ulterius ad ad-
ministrationem episcopatus admitti, cum ex ipsius
episcopi confessione sit liquidem, quod plus quam
in quadraginta millibus libri Veronensis moneta
Ecclesiam suam gravaverit onere debitorum Epis-
copus autem, dicta decani multipliciter impugnan-
do, facti seriem et processum dissimiliter quam
decanus proposuit coram nobis. Asseruit equidem
quod, cum propter causas superius adnotatas mu-
tandivitam propositum conceperet, ad obtinendam
cedendi licentiam ad nos proprium nuntium desti-
navit, verum, ex causis probabilibus et honestis,
quia videlicet sponsam suam videbat iniquis studiis
et turpibus permissionibus profanari, mutavit post-
modum voluntatem. Nam, sicut dicit auctoritas:
« Sapiens toties mutat consilium, quoties pruden-
tius aliquid meditat. » Sed nec illud præjudicare
sibi possedictus episcopus asserebat, quod decanus
induxit, quia videlicet episcopus canonici suis dixit,
ut, cum litteras nostras de licta data viderint, ab
ejus essent obedientia absoluti, Episcopus enim,
qui Ecclesiæ suæ matrimonialiter erat astrictus, et
de se ipso non habebat in hac parte liberam pote-
statem, obedientiæ vinculum, quo sibi subditi lig-
abantur, non potuit relaxare. Per instrumentum quo-
que, quod decanus exhibuit, dicebat episcopus, nil
probari, quia is, qui dicitur illam chartulam conscri-
psisse eo tempore quo facta proponitur, tabellionis
officium non habebat, negans idem episcopus, quod
vel votum emiserit, ut ad religionem transiret, vel
apud monasterium Sancti Georgii professionem fe-
cerit, vel habitum suscepit monachalem, quamvis
ad monasterium illud accesserit gratis quiescendi,
utpote qui tam crebris persecutionibus vexabatur,
et qui apud suam Ecclesiam non poterat pacifice
residere, quo per dicta suorum testium ostende-
bat, in quibus continetur expresse, quod in suis
expensis et habitu consueto erat in monasterio
memorato.

D Asserebat insuper idem episcopus, quod non sua
fraude, vel studio, sed Tridentinorum potius dolo,
litteræ suppressæ fuerant memoratæ, quod inde con-
tabatur ostendere, quia transcriptum litterarum il-
larum ad ipsum de Tridentino fuerat destinatum.
De pleno vero idem episcopus concessit, quod ad
præsentiam Philippi, Sueviæ ducis accessit, ut,
quos non poterat admonitione paterna et ecclesia-
sticæ distinctione compescere, per brachium compri-
meret saeculare, et licet eidem Phillipo promiserit
mille marchæ, tamen aliis nil promisit, quamvis
etiam voluerit, quod supradictam villam Ecclesiam
Philippi nuntii loco pignoris retinerent, donec pe-
cuniæ statutis terminis solveret, non fuit tamen
intentionis ipsius, ut jus et proprietas ejusdem villa-

Ecclesiam deperirent. Ad hoc autem, quod predictus decanus induxit, quia scilicet episcopus Paduanus, lite non contestata, ac juris ordine prætermisso, testes recipit, quos produxit episcopi procurator, episcopus sic respondit quod in illo articulo non erat omnino: odo solemnitas judiciarii ordinis observanda, cum Paduano episcopo non contensiosa, sed quædam plenaria juridictio fuerit demandata. Injunctum siquidem fuit ei, quod super mutatione voluntatis episcopi diligenter inquireret veritatem, non ut inter partes aliquam dirimeret questionem. Unde, lite non contestata et aliis juris solemnitatibus prætermisis, testes in hoc casu recipi potuerunt. Quod postea contra testes fuit objectum, idem episcopus excusabat. Licet enim unus testium dicatur esse balistarius, non est tamen ostensum, quod ex tali officio vel exercitio sanguinem fuderit in casibus non concessis, propter quod non est, tanquam homicidæ, ipsius testimonium repellendum. Quamvis etiam alius testis dixerit, quod ludere consuevit ad aleas, sicut alii baratarii, tamen ex hoc ipso non est judicandus infamis cum multi honorabiles viri ad aleas sæpe ludant, maxime, cum innaturin depositione ipsius testis, quod verba ludicra voluerit tunc dicere, non contra se aliquid confiteri. Testium quoque testem, qui consilium episcopo revelavit, tanquam perjurum, a testimonio non debere repelli, episcopus allegabat; cum enim promisit illud tenere secretum, aut intelligebat, quod honestum sibi aliquod panderetur, aut aliquod dishonestum. Si ad honestum celandum se voluit obligare, rem nefariam, et Simoniacam pactionem suppressimere minime tenebatur. Si vero credebat, quod dishonestum sibi aliquid crederetur, ad quod suppressendum juramento, vel promissione se voluit obligare, juramentum tale reputatur illicitum, per illud ad nihilum se astrinxit, sed consilium illud sine culpa potuit publicare, cum scriptum sit: « In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum. » Sed nec varietas illa debet obesse, quæ inter testes alios denotatur, quia quidam dicunt se promisisse simpliciter non publicare credentiam, et alii dicunt, quod hoc permiserunt solemniter interposito juramento, isti quidem ad concordiam facile reducuntur, nam, quod primi dicunt se promisisse simpliciter, intelligendum est quod ideo dixerint, quia non super reliquias, vel Evangelia, sicut solet fieri, juraverunt. Quod vero alii dicunt se solemniter jurasse, ideo dicunt, quia super quadam charta jurabant. Quæ responsio ex depositionibus testium colligitur manifeste. Quod vero contra Rodulfum testem objicitur de Simoniaca pravitate, non obest, quia per aliorum testium depositiones satis potest de veritate liquere. Rejectis itaque, quæ contra testes et eorum dicta decanus objecit, petebat sæpedictus episcopus, quatenus ei suam restituueremus Ecclesiam, et faceremus ipsum pacifica illius possessione gaudere, as-

A serens sufficierent ostensum, quod ex justis et legitimis causis cedendi mutaverat voluntatem. Adjicit etiam episcopus memoratus quod, et si per testes nihil esset probatum, rationibus tamen ostenditur, quod mutare potuit voluntatem. Nemo enim sani capitatis dixerit quod, cedendi licentiam postulando, ad cedendum fuerit obligatus. Nam, et si capitulum alicujus Ecclesiæ suis nobis litteris intimaret, quod aliquem ex nostris familiaribus vellet eligere in pastorem, si non fuerit ultra processum, et interim mutaverit voluntatem, ut illum recipient in episcopum non sunt aliquatenus compellendi. Si quis etiam promittat alicui mulieri, quod ipsam habere velit in conjugem, si antequam cum ipsa matrimonium contrabat, mutaverit voluntatem, compelli non potest ut illam recipiat in uxorem. Sed, nec per litteras a nobis obtentas dicendus est episcopus ad cedendum astractus, cum per eas, an vellet cedere sibi fuerit optio reservata, quando mandatum est ut episcopus Paduanus ipsius reciperet cessionem. Cum ergo nec illis, nec alis modis se astrinxerit ad cedendum, quandocunque voluit, a tali potuit proposito resilire. Alia quoque ratione hoc idem episcopus ostendere nitebatur. Clerus enim et populus Tridentinum ipsum episcopum communiter revocarunt. Unde, ex hoc constaret, quod non erat de scandalo vel persecutione timendum, nec tanta episcopus erat senectute confractus, quod, persecutione cessante, non sufficeret ad suam Ecclesiam gubernandam: merito, igitur, potuit a cedendi recedere voluntate, quia, cessante causa, cessare debebat effectus. Instanter itaque petebat episcopus, ut ei suam Ecclesiam restituere dignaremur, cum, ad ipsam rediens, nec a clericis, nec a laicis admittatur. Turpe est enim et indecens, ut pater a filiis, pastor ab ovibus, dominus a servis, et prelatus a subditis spoliatur, asserens, quod dilapidationis objectu ejus non debebat restitutio impediri. Explorati siquidem juris est, ut spoliatus, antequam sibi funditus fuerint omnia restituta, non cogatur aliquibus, et maxime suis æmulis et spoliatoribus respondere, quia non habet privilegium quo possit exui, jam nudatus, maxime, cum ipsorum culpa, qui contra ipsum episcopum seditionem minus rationabiliter commoverunt, Ecclesia tanto debito prægravetur. Nimis cum idem episcopus ad regimen ejusdem Ecclesiæ accessisset, et ibidem aliquandiu vixisset in pace, debita, quæ tringitatrium millium librarum limitem excedebant, ad septem millium librarum quantitatem reduxit. Ad hæc fuit ex adverso responsum, quod episcopus restitutionem non poterat postulare, cum a nullo fuerit spoliatus, sed ipso sponte deseruerit sedem suam. Eificacius etiam fuit ad ista responsum, quoniam, cum de mandato nostro, et ejusdem episcopi voluntate, venerabili fratri nostro.. Aquileensi patriarchæ (766), in spiritualibus et temporalibus ejusdem Ecclesiæ fuerit eura commissa,

donec quæstio, quæ inter canonicos et episcopum vertitur, fuerit terminata, episcopus ipse nequit rationabiliter petere, ut ad ipsam Ecclesiam reducatur; sed, si dictus patriarcha impediatur ab aliquibus, quominus libere possit administrare, vel ipse super hoc potest quæstionem deponere, vel nos ipsi, qui eidem curam istam duximus committendam. Nos igitur, his et aliis, quæ hinc inde fuere proposita, diligentius intellectis, de consilio fratrum nostrorum sic decrevimus procedendum, ne vide licet contra præstatos suos succrescat insolentia subditorum, et eos passim spoliare præsumant, ut curam, et administrationem Ecclesie Tridentinæ in temporalibus et spiritualibus juxta mandati nostri tenorem, plene ac libere patriarcha obtineat memoratus, et sæpedicto Tridentino episcopo de preventibus Ecclesie competenter studeat interim prævidere, quodque residuum fuerit, in solutionem converti faciat debitorum. Sententiam vero, super episcopi cessione secretodictatam, interclusam sub bulla nostra fecimus retineri, opportuno tempore publicandam. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus clericos et laicos, tam Ecclesie, quam diœceseos Tridentinæ moneas et inducas. et, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas, ut prædicto patriarchæ plene respondere studeant ac devote.

Datum Laterani, ii Kalendas Novembris, anno nono.

CLXXIX.

..... MAGISTRO ET FRATRIBUS LEPROSORUM DE
VAISLIACO.

Confirmantur omnia bona quæ tenent.
(Laterani, ix Kal. Octobris.)

Justis potentium, etc., usque inclinatis personas vestras, cum omnibus bonis, quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis, et in futurum justis modis. dante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes nihilominus ut nullus a vobis dehortis, seu vestrorum animalium nutrimentis, decimas exigere vel extorquere præsumat. Nulli ergo... hanc paginam nostræ protectionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, ix Kalendas Octobris, anno nono.

CLXXX.

..... MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI
ULTRA MARE.

*Confirmatur donatio Sataliz facta eis per
Venenos.*

(Laterani, ii Kal. Novembri.)

Solet annuere sedes apostolica, etc., usque imperi tiri. Cum igitur charissimus in Christo filius noster,

A B. illustris Constantinopolitanus impersator... dux Venetorum, barones, et milites exercitus Latinorum, vobis et domui vestre Sataliam, cum omnibus pertinentiis suis, in eleemosynam contulerint perpetuo possidendam, et dilectus filius noster, P. (767) tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, donationem ipsam legationis, qua fungebatur, officio confirmarit, nos, donationem eamdem, sicut p[ro]i[us] considerationis intuitu et provide facta est, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Si quis au tem, etc.

Datum Laterani, ii Kalendas Novembris, anno nono.

CLXXXI (768).

..... POTESTATI, CONSULIBUS ET CIVIBUS FERRARIEN SIBUS.

*Quod redeant ad devotionem Ecclesie, et salis faciant
abbi Pomposti de insultu.*

(Laterani, v Idus Novemb.)

C (769) [Quantum fuerit laboratum apud bonæ memoriæ Lucium papam, prædecessorem nostrum existentem Veronæ, ut civitatem vestram a dominio Ecclesie Romanæ transferret in aliam potestatem, vestra, sicut credimus, prudentia non ignorat. Ipse vero, cognoscens hoc nec sibi nec vobis aliquatenus expedire, negavit omnino quod eum multa instantia petebatur, volens vos sub apostolicae sedis dominio perpetuo retinere, quæ de se vere dicere potest: *Jugum meum suave est, et onus meum leve* (Math. xi), cum fideles suos non opprimat tanquam servos, sed soveat tanquam filios, a quibus obsequia non extorquet indebita, sed gratis beneficia elargitur. Vos autem, sicut audivimus, et dolemus, in contemptum ipsius vestras sine causa cervices alieno dominio submisistis, ut de vobis dicere valeat cum Propheta: *Fili[us] alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveteraverunt et claudicaverunt a semitis suis* (Psal. xvii). (770.) Nec hoc præsumptioni vestre sufficit, quin etiam magnam partem Masselacu Sancti (771), quam apostolica sedes monasterio Pomposiano sub annuo censu commisit, per violentiam invasistis, et per injuriam detinetis, cogentes habitatores et cultores ipsius, præstito vobis juramento, promittere quod de cætero vobis solummodo de terra illa respondeant, et ab eisdem fructus et redditus monasterio debitos percepistis. Ad cumulum præterea majoris militiæ, cum armis et fustibus in Pomposianum abbatem fecistis insultum, et tam eum, quam monachos qui erant cum ipso, multis injuriis turpiter lacercessistis. Licet autem simus a vobis, et in his, et in alijs vehementer offensi, quia tamen paternum affectum deponere non valemus etiam erga filios delinquentes, universitatem ve-

D illa respondeant, et ab eisdem fructus et redditus monasterio debitos percepistis. Ad cumulum præterea majoris militiæ, cum armis et fustibus in Pomposianum abbatem fecistis insultum, et tam eum, quam monachos qui erant cum ipso, multis injuriis turpiter lacercessistis. Licet autem simus a vobis, et in his, et in alijs vehementer offensi, quia tamen paternum affectum deponere non valemus etiam erga filios delinquentes, universitatem ve-

(767) De isto jam dictum est sæpius.

(768) Partem epistole hujus exhibet Raynaldus, ad annum 1206, § 38. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(769) Hæc apud Raynaldum.

(770) Hactenus Raynald.

(771) Sic in apogr.

stram rogamus attentius, et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, revertentes ad cor, taliter nobis, et Ecclesiae Romanae, nec non praedictio abbati, et ejus monasterio satisfacere procurelis, quod vos obedientia filios ostendatis, ita ut non oporteat nos post oleum infundere vinum, sed occurro potius in amplexus revertentium filiorum; scientes juramenta, quae contra fidelitatem Ecclesiae decimini praestitisse, tanquam illicitam non esse servanda, secundum illud: « In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum. » Alioquin, ne, juxta sententiam Salomonis, si pepercimus virgine, filios videamus odise, distinctionem canonica in vos curabimus exercere. Inspiret igitur ille vobis, qui neminem vult perire, ut taliter, admittatis paternum consilium, quod divinum propter hoc non incuratis flagellum.

Datum Laterani, v Idus Novembbris, anno nono.

CLXXXII.

..... EPISCOPO (772) ET CAPITULO MORINENSIBUS.

Ut magistrum Ph. in canonicum et fratrem recipiant.

(Laterani, ii Non. Novemb.)

Si de provisione illorum solliciti, quos litterarum nobis scientia recommendat, Ecclesiarum prælatis aliquando pro eis preces apostolicas dirigimus et mandata, officii nostri debitam prosequimur actionem, nec ad hoc aliquos deberemus difficiles invenire, præserimus, cum hoc facere dignoscamus, ob merita personarum, et intuitu pietatis. Cum igitur pro dilecto filio, magistro Ph. præsentium portatore, olim vobis direxerimus scripta nostra, ut ipsum, qui diutius desudavit in scholis, et laudabiliter profecit in eis, in canonicum vestrum recipi retis et fratrem, præbendali sibi beneficio assignato: vos, sicut ex litteris dilecti filii. decani Parisiensis (773), et magistri R. de Corzon, canonici Noviomensis, quos eidem magistro deputavimus monitores, accepimus evidenter, tam mandatum nostrum, quam monitiones ipsorum surdis auribus pertransiit, quare idem coactus est suum ad nos iterare laborem. Ut igitur inobedientiam præcedentem per subsequentem obedientiam celeriter redimatis, universitati vestre iterato mandamus, et districte præcipimus quatenus, memoratum magistrum in canonicum vestrum recipientes et fratrem, præbendale sibi beneficium tam libenter quam liberaliter assignetis. Alioquin, cum nolimus relinquere imperfectum, quod de ipso misericorditer duximus inchoandum, dilecto filio, J. magistro

(772) Lambertus, qui et Lambinus, Rolino patre Burgis oriundus, ex cancellario Remensis, Tarvanensem, seu Morinorum, electus episcopus anno 1191, episcopus insulas gessit usque ad annum 1207, quo naturæ debitum solvit xii Kal. Junii. *Gall. Christ. nov. tom. X, col. 1551.*

(773) Vide epistolam libri quinti 36, not.

(773) *J. magistro scholarum, et magistris, J. de Candelio, et Ph. canonici Noviomensis, directam suissee ex epistola proxime superiori evincitur.*

A scholarum, et magistris J. de Candelio, et Ph. canonici Noviomenoibus, per nostras damus litteras in præceptis, ut, nisi a vobis rationabile aliquid objectum fuerit et probatum, quare non debeat vel non possit mandatum apostolicum adimpleri, ipsi vos ad id, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ecclesiastica distictione compellant.

Datum Laterani, ii Nonas Novembbris, anno nono.

CLXXXIII.

..... *Deest inscriptione (773).*

Super eodem.

(Laterani, ii Non. Novembbris.)

In eundem modum Exsecutoribus, usque iterare laborem. Unde, nos eisdem episcopo et capitulo iterato districte præcipiendo mandamus ut, memoratum magistrum in canonicum suum recipientes et in fratre, præbendale sibi beneficium tam liberaliter quam libenter assigent. Quocirca, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, nisi a prædictis episcopo et capitulo rationabile aliquid objectum fuerit et probatum, quare non debeat vel non possit mandatum apostolicum adimpleri, vos eos ad id, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ecclesiastica distictione cogatis. Quid si non omnes... duo, etc.

Datum Laterani, ii Nonas Novembbris, anno nono.

CLXXXIV.

..... ABBATI SANCTI AUBERTI (774)..... DECANO (774), ET MAGISTRO R. DE BEKEREL, CANONICO (775), CAMERACENSIBUS.

Ut R. Vaisliaci præbendam ab episcopo et capitulo Suessionensi, juxta tenorem litterarum apostolicarum de hoc datarum, assignari faciant.

(Laterani, xiii Kal. Novembbris.)

Olim venerabili fratre nostro.... Suessionensi episcopo (776), in partibus Constantinopolitanis agente, officiales ejus per litteras nostras rogandos duximus et monendos, nihilominus ipsius præcipiendo mandantes, ut dilecto filio, R. Vaisliaci diacono, ecclesiasticum beneficium non habenti, præbendam in Suessionensi Ecclesia, si qua vacaret ibidem, pro reverentia beati Petri et nostra, sine qualibet difficultate conferrent. Alioquin, primo vacaturam donationi nostræ præcepimus reservari, personæ idoneæ conferendam, dilectis filiis.., præposito (777)... decano (778), et capitulo Suessionensibus dantes etiam in præceptis (779), ut ad præbendam, si qua

(774) Vide epistolas libri septimi 48, not. et 172.

(774) Adam, Cameracensis decanus nominatur in chartis ab anno 1192, usque ad annum 1219. *Gall. Christ. nov. tom. III, col. 70.*

(775) Vide epistolam libri septimi 172.

(776) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(777) Vide epistolam libri tertii 41, not.

(778) Vide ibid. not.

(779) Vide ad calcem epistola libri septimi 123.

in eorum Ecclesia tunc vacaret, vel cum primo vacare contigeret, nullum recipere præsumerent in canonicum, nisi cui nos conferandam providere mussemus. Cum autem post modum quædam præbenda vacasset in Ecclesia memorata, præfatus episcopus, interim de sua peregrinatione reversus, ipsam, apostolico præcepto contempto, nepoti suo, de facto, cum de jure nequiverit, pro sua voluntate concessit. Deinde vero, licet Suessionense capitulum nobis scripserit contra clericum antedictum, quod nequam idoneitatis meritis juvabatur ad hujusmodi beneficium obtinendum, dictusque nepos episcopi processu temporis a nobis postulavit instanter, ut præbendam ipsam confirmare sibi auctoritate apostolica dignaremur, nos tamen, reputantes indignum, mandatum apostolicum sic eludi, petitionem ejus in hac parte nullatenus voluimus exaudire. Verum, præfatus clericus, apud sedem apostolicam longo tempore moram trahens, sedulus exspectaverit, si forsan aliquis compareret qui vellet in personam ejus objicere aliquid et probare, propter quod ei de jure beneficium ecclesiasticum negaretur; sed tandem, nullo sibi super hujusmodi adversario comparente, nobis humiliter supplicavit, ut dignaremur eidem misericorditer providere. Nos igitur, attendentes quod, si etiam leve aliquid commisisset, illud quasi videtur per multam cordis amaritudinem expiisse, quam sub pauperimi status incommodis apud sedem apostolicam diutius exspectando hactenus est perppersus, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus, sine dilatione qualibet post susceptionem præsentium, prædictis.... episcopo et capitulo spatio trium mensium assignato, nisi contra clericum ipsum infra idem spatium aliquod canonicum coram vobis ostensem fuerit et probatum, propter quod erga ipsum gratia non debeat apostolica provisionis impleri, vox extunc, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, episcopum, vel qui vicem ejus egereint, si forsan ipsum abesse contigerit, et capitulum memoratum, ut, eumdem Robertum recipientes in canonicum et in fratrem, prænominatam præbendam ei conferant et assignent, vel in æquivalenti sibi provideant aut majori, per censuram ecclesiasticam compellatis, facientes ei sufficienter ab eis in virtus et vestitus necessariis provideri, donec eidem provisum fuerit in altero præmissorum; contradicentes vero, si qui fuerint, vel rebelles, quominus mandatum apostolicum impleatur, districione simili, appellatione postposita, compescatis, præceptum nostrum taliter adimplentes, ut devotio vestra per effectum operis comprobetur et obedientiam vestram debeamus dignis in Domino laudibus commendare; nullis litteris obstantibus, harum tenore tacito, si quæ apparuerint, a sede apostolica impetratae. Quod si non om-

A
B
C
D
E
nes bis exsequendis interesse potueritis, duo vestrum ea nihilominus exequatur.

Datum Laterani, xiii Kalendas Novembris, anno nono.

CLXXXV (780)

R. (781) MONACHO MONTIS-FRIGIDI, APOSTOLICE SEDIS LEGATO.

Ul contra hæreticos insurgentes in provincia Narbonensi prædicatores instituat.

(Laterani, xv Kal. Decembbris.

Excursus sæculi tendentis ad exitum incessanter humanae conditionis miseriam tot errorum laquei irretivit, tot adversionum contagis marulavit, quod multi, despectis Sion finibus, excelsa Samariae descendentes, suos liniant parietes bitumine dogmatum hæreticæ pravitatis, et sub quadam humilitatis specie sui elationem animi palliantes, cujus tumoribus ultra modum interius effunduntur, habitatores Jerusalem non metuant aspernari, et, in se ipso suam adipem concludentes, non vereantur illud incurrire maledictum: *Væ qui despiciunt Sion, et confidunt in monte Samaria, dicentes: Non est nobis pars in David, nec hæreditas in filio Isai (II Par. x); quibus posset Dominus marito communari: Nullam famem in terra, famen: panis, nec sicut aquæ, sed audiendi potius verbum Dei (Amos. xi).* At, quia ipse neminem vult perire, imo in amplexu occurrit revertentium filiorum, opus cœlestis seminis suis adhuc commitit fidelibus dispensandum. Verum, licet in omnem terram intonuerit sermo Dei, cum cœli ejus gloriam enarrarunt, et adhuc per locorum antisites, qui a sede apostolica in partem sollicitudinis sunt vocati, effundatur imber evangelicas veritatis, sic tamen, velut in ortu crescentis Ecclesiæ doctor egregius proficitur: *Oportet hæreses esse, ut qui probati erant fierent manifesti ad pressens (I Cor. xi); plurimi peccatorum pondere de primuntur, et obscuratur insipiens cor eorum, ut ad rectitudinem anfractus non revocent quos sequuntur, nec vocent cum Propheta: Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ (Psal. L); sed, velut domus exasperans et prævaricans legem Christi, ad amaritudinem doctrinæ prosiliant insensatae, pabula cœlestis eloquii contemnentes, et animas simplicium occultis tendiculis captivantæ. Sane, inter cœsteros, sicut nostris est auribus intimatum, tanta in Narbonensi provincia excrevit copia perfidorum, quod, deficiente materiali gladio, spiritualis contemptui habeatur, et obrepat in catholicas propagines corruptio labruscarum, dum ad tuitionem illorum, qui nondum tanquam plumbum in pestilentia pelago sunt demersi, et erectionem eorum, si potest fieri, qui jacent in latibus cœcitatis, nullus ibi murum pro domo Domini se opponat, nec ascendere audeat ex adverso. Licet autem rumor insanæ hujusmodi sicuum fatuarum ad audientiam quorundam*

(780) Epistolam han claudat Raynaldus, ad annum 1206. §42.

(781) De isto jam dictum est sepius.

religiosorum ascenderit, et ipsorum animos ad fontes suæ scientie derivandos foras commoverit contra ipsos, et aquas dividendas cum fervore spiritus in plateis; quia tamen, sine militente, auctoritate propria non sunt ausi assumere officium prædicandi ne cum Dathan et Abiron, quos terra vivos absorbut, acciperent portionem, non est qui causam Domini allegat populo devianti. Qui vero zelus ejus domus nos comedit, qui nobis immeritis concessit et imminentis specula residere, volumusque cum infirmantibus infirmari, et apponere paterna consilia, quibus exhibeat vulneribus medicina, ei curam, quantum in nobis fuerit, suscipiat etiam plaga tumultans, discretioni tuae per apostolica scripta præcipliendo mandamus, quatenus viris probatis, quos ad id videris idoneos exequendum, qui, paupertatem Christi pauperis imitando, in despecto habitu et ardenti spiritu non pertimescant accedere ad despctos, in remissionem studeas injungere peccatorum, ut, ad eosdem haereticos festinantes, per exemplum operis et documentum sermonis eos, concedente Domino, sic revocent ab errore, quod, nisi frontem eorum alterat in impudentia culpa frequens et de his merito possit dici: *Frons mulieris meretricis facta est vobis, et erubescere noluntis (Jer. iii),* spem per illud Evangelii se gaudeant assecutores: *Ne timeas, gressus pusilli, quia Patri meo in te complacuit (Luc. xi),* ac iidem religiosi, assequentes sententiam Salomonis, videlicet: *Qui arguit hominis vias, gratiam habebit magis quam is qui loquitur quae deflectant (Prov. xxiv),* redeundo cum exultatione, de sparso semine manipulos valeant reportare.

Datum Laterani, xv Kalendas Decembbris, anno nono.

CLXXXVI.

... PRIOR ET CAPITULO EUGUBINIS.

Cassata electione, quam fecerunt de episcopo Eugubino, mandatur ut aliam faciant (782).

(Romæ, vi Kal. Decembbris.)

Dilectus filius, R. subdiaconus et capellanus no-

(782) Conferenda omnino haec epistola, cum iis quæ apud Ughellum (*Ital. sacr. tom. I, col. 688*) leguntur.

« XL. Albertus, episcopus Eugubinus anno 1200 electus, qui ex hac luce sublatus est anno 1205; in cuius locum capitulum Raynaldum quendam canonicum postulavit. Verum, cum Innocentius PP. III electionem haud probasset, Villanum evexit ad selem. Exstant de hac re in regesto Vaticano ejusdem pontificis litteræ ad priorem et capitulum Eugubinum, dat. Romæ, vi Kal Decembbris, an IX, epist. 185, fol. 122. »

Et ista quidem epistola eadem est ac illa quam hic exhibemus. Pergit Ughellus:

« Alberto ac successoribus idem Innocentius PP. III sequens indulxit Ughellus:

« Quoties illud a nobis, etc. »

Sequitur privilegii tenor. Verum, illud in Regestis frustra requiras unde depromptum fuerit non monet Ughellus. Sane, ex Regestis non habuit; imo, in notis chronologicis mendum exhibit. Datum dicitur Romæ, apud S. Petrum, per manum Joannis, S. Mariæ in Cosmedin, diaconi cardinalis,

Aster apostolicæ sedis legatus, rector Massanensis, per suas nobis litteras intimavit, quod, bone memoris Alexandro (785), episcopo vestro, viam universæ carnis ingresso, vos, juxta ecclesiam vestram consuetudinem, cum dilectis filiis... abbate Sancti Petri, et.... priore Sancti Secundi, cœpitist de pastoris substitutione tractare. Sed, cum tu fili prior, qui cum predictis abbate ac priore fueras institutus elector electioni interesse non velles, Muricum, concanonicum tuum, instituisti de voluntate coelectorum et totius capitulo electorem. Cumque postmodum, consilio habito, predicto Murico a coelectoribus suis data esset electionem pronuntiandi potestas, ipse R. diaconum, concanonicum vestrum, elegit coram clero populo in pastorem. Vos autem electionem ipsam per quosdam canonicos vestros presentantes legato predicto, cum instantia postulatis, ut ipsam auctoritate, qua fungitur, confirmaret. Ipse vero, in negotio ipso volens cum maturitate procedere, ad Ecclesiam vestram duxit personaliter accedendum, et, ab electoribus ipsis recepto corporaliter juramento, processum negotii examinare studuit diligenter, et dispositiones ipsorum redactas in scriptis sub sigilio suo nobis transmittere procuravit. Non igitur, attestationibus ipsis diligenter inspectis, licet abbas aliquantulum discordet ab aliis, intelleximus evidenter quod, cum abbas et priores predicti vellent de electione tractare, primo dederunt sibi ad invicem pacis osculum, ut ea, quæ simul conferrent, nullus manifestaret sine communī consensu, donec essent omnibus publicata, et postmodum abbas Sancti Petri interrogavit priorem Sancti Secundi, quis ei ad eligendum in episcopum melior mederetur? Cui dictus prior respondit, quia, secundum quod videbatur eisdem, et credebat, secundum quod intellexerat, majori parti clericorum placere, prior Sancti Mariani sibi melior videbatur. Ad hoc autem abbas nihil respondit, sed tacendo visus est consentire, licet quidam eorum dicat, quod respondit hoc sibi bene

S. R. E. cancellarii ii Kalendas Maii, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno 1205, pontificatus vero D. Innocentii PP. III anno ix. Annus autem ix pontificatus Innocentii, nullatenus cum anno 1205 coincidit. Sed forsitan legendum anno VIII.

Rursus Ughellus:

« XLI. Alberto ex mortali vita sublatu, Raynaldus, cathedralis Ecclesiae canonicus, elegitur in episcopum, sed ex certis causis haud confirmatur ab innocentio III, ex epistola ejusdem anno nono.

« XLII. B. Villanus, ex fama sanctitatis, ad Eugubinum sedem evectus est anno nono 1206, etc. »

Et ista quidem apud Ughellum, cui suffragari videtur Mittarellue, (*Annal. Camadul.* tom. IV, pag. 204), ex Bartio, *De episcop. Eugub.* pag. 130.

(783) *Alexandro.* Num legendum potius, ex nota superiori, *Alberto.* Sane, nullum in sua Eugubinorum episcoporum seri *Alexandrum magnocit Ughellus.* Mittarellum quidem de *Alexandro* quodam, cognomine *Sperello*, eodemque Engubino episcopo, aliquid mentionem fecisse meminibus, sed ipsum circa haec, in quibus versamur, tempora non collocat.

placere. Prior vero Sancti Mariani istatus est, his A auditis, sed tamen non respondit. Cæterum, abbas dixit eidem priori: « Inter te ac Muricum, aliquantulum est discordia, sed, si pronuntiationem committere velles eidem, de plano ac sine rumore posset electio celebrari; » cui prior respondit se hoc velle libenter, et rogavit eumdem ut pronuntiationem electionis reciperet loco sui sed quem eligeret non expressit. Postea vero Muricus prædictus intravit capitulum cum coelectoribus suis, et accepit a priore et capitulo potestatem, ut locum sui prioris in electionis pronuntiationem teneret, et, antequam capitulum intravissent, prædictus Muricus coelectores interrogavit eosdem, quid videretur ipsis, si quis Raynaldum pronuntiaret in episcopum eligendo? Prior vero Sancti Secundi respondit eidem, quod, sibi bene placeret, si unum haberet quod ipsi deest, scientiam litterarum, videlicet quam non habeat. Abbas autem respondit, quadragintos solidos se velle dedisse ad hoc, ut eidem, quod non habet haberet. Postmodum autem, venientes ad pulpitum, dictus Muricue, ad clerum et populum præmisso colloquio, coelectoribus suis dixit, utrum eis placeret quod ipse pronuntiaret? Cui prior Sancti Secundi respondit, et dixit, quod de illo, quem dixerat, sibi placebat, et abbas sibi placere respondit. Ille autem prædictum Raynaldum elegit, et pronuntiavit coram clero et populo in pastorem, et, facta pronuntiatione, dixit prior Sancti Secundi quod de illo sibi non dixerat, quem elegit, et tunc prior Sancti Mariani in virtute obedientiae interdixit prædicto Raynaldo, ne reciperet electionem eamdem, nec ipse tunc illam recepit. Postmodum autem quidam minati sunt prædicto priori, pro eo quod ille, ne ipsam electionem reciperet, interdixit, et ad sedem apostolicam appellavit, quibus idem perterritus, eadem die appellationi renuntiavit, et posuit ipsum in sede, ac reverentiam ipsi cum omnibus fratribus studuit exhibere. His igitur intellectis, prædictam electionem, de fratrum nostorum consilio, duximus irritandam universitatì vestram per apostolica scripta mandantes, quatenus, infraquindecim dies post susceptionem præsentium prædicto Murico, qui hujusmodi fraudem commisit, ab electione hac vice prorsus excluso, personam idoneam provideatis vobis per electionem canoniam in pastorem; alioquin, extunc aliquos vestrum D cum potestate omnium ad nostram præsentiam transmittatis, illum in episcopum recepturos, quem nos duxerimus providendum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vi Kalendas Decembris, anno nono.

(784) Epistolæ hujus apographum, quod ad fidem apographi Conti cum cæteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, exedit; ideoque argumentum hic tantummodo exhibere possumus. Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 26.

« Accepto de nata filio istato nuntio, Bambergensi episcopo, reginæ fratri, Romæ iii Kal. Decembris

CLXXXVII (784).

EPISCOPO BAMBERGENSI.

Ut redeat ad regem Ungariz, et exponat gaudium conceptum per papam de susceptione filii.

(Romæ, iii Kal. Decembris.)

CLXXXVIII (785).

SCHOLARIBUS VICENTIÆ COMMORANTIBUS.

Commendat eos de devotione quam habent in constructione cuiusdam ecclesie.

(Apud S. Petrum.)

B Ex hoc non modicum scientia, propter quam scholasticam militiam expetistis, probamini proficisse, quod, in promissione Dominica spem penentes ut omnia vobis adjiciantur, si primum quæsieritis regnum Dei ecclesiam Sancti Viti vestris sumptibus construere incœpistis, in qua non solum vos, sed et alii nomen Domini super se valeant invocare. Quia igitur, ut accepimus, ecclesiam ipsam Camaldulensi monasterio subdidistis, nos, devotionem vestram in Domino commandantes, opus hujusmodi pietatis acceptum gerimus, et ratum habemus; universitatem vestram monentes nihilominus et hortantes quatenus taliter studeatis in devotione proficere, quam erga dictum monasterium concepistis, quod 'Omnipotens, his et aliis bonis operibus, quæ feceritis, provocatus, adaperiat corda vestra, et intelligentias vestras illustreret, ut, scientiæ perfectionem habentes, ad plenam cognitionem illius sapientiæ pertingatis, quæ cum sit una, omnia potest, et permanens in se omnia innovat, ac per nationes in animas sanctas se transfert. Ipsa igitur attingens a fine usque in finem fortiter, et suaviter cuncta disponens, sobrietatem et prudentialiam, justitiam vos doceat ac virtutem, quibus nihil utilius hominibus est in vita.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.

CLXXXIV (786).

NOBILI VIRO, B. MARCHIONI MONTIS FERRATI.

Offertur sibi benevolentia papæ.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembris.)

Venientem ad apostolicam sedem dilectum filium.... cancellarium, et nuntium tuum, virum ultique providum et fiduciem, benigne recedimus, et ea, quæ nobis ex parte tua proposuit, audivimus diligenter, et, in quantum cum Deo et in nostra honestate potuimus, curavimus promovere, sicut et rerum effectus indicat, et ipse tibi referre poterit viva voce. Cum enim devotionem, quam erga nos et sacrosanctam Romanam geris Ecclesiam, certis indiciis simus experti, utpote quam a tuis progenitoribus quasi jure hereditario contraxisti, firmum gerimus in mente propositum ad illa diligenter intendere cum effectu, quæ ad tuum proveniant com-

rescribens (pontifex) injunxit, ut regem adiret, soque nomine gratularetur. »

(785) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42. Vide etiam Mittarellum, *Annal. Camaldul.* tom. IV, pag. 199 et 203.

(786) Partem epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, ad annum 1206, § 7. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

modum et honorem. Secure igitur ad nos recurrere A poteris, in quibus tibi videris expedire, quia, quantum honestas permiserit, preces tuas curabimus, dante Domino, effectui mancipare. [(787) Super his autem, de quibus nos per tuas litteras consulere studiisti, tibi jamdudum curavimus per nostras litteras plenarie respondere; sed, quia forte nondum ad te illæ litteræ pervenerunt, transcriptum ipsarum, de Regestis nostris assumptum, per prædictum nuntium nobilitati tuae duximus transmittendum, ut perpendas ex eis, quid tibi super iis curaverimus respondere. Super facto autem privigni tui ac Thessalonicensis Ecclesiæ, quid dilecto filio, B. tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali (788), apostolicæ sedis legato, scribendum duxerimus, per transcriptum litterarum ipsarum, quod ipsi nuntio tuo concessimus, poteris intueri (789).] Ad hæc autem, nobilitatem tuam monemus, et exhortamur attentius, quatenus in devotione apostolicæ sedis, et nostra, sicut laudabiliter incœpisti, firmiter perseveres; sciturus quod nos ad honorem et commodum tuum, quantum cum Deo, et nostra honestate poterimus, promptos invenies et paratos.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris, anno nono.

CXC (790).

B. TITULI SANCTÆ SUSANNÆ PRESBYTERO CARDINALI (791),
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Super eodem.

(Apud S. Petrum, v Kal. Dec.

Quantum dilectus filius, nobilis vir, B. marchio Montis-ferrati, nobis et apostolicæ sedi devotus et fidelis existat, et ad sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ honorem et exaltationem intendat, tu ipse in receptione tua certis indicis didicisti. Unde nos in iis quæ ad ipsius redundare debeant commodum et honorem, libenter intendimus, et impendimus operam efficacem. Quocirca, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus quatenus ea quæ dictus nobilis super statu Thessalonicensis Ecclesiæ, ac filio quondam imperatoris Ysacii, privigno suo, tibi duxerit proponenda, diligenter audias et exaudias, quantum cum Deo poteris, et sedis apostolicæ honestate, ut devotionem quam hactenus erga sacrosanctam Romanam Ecclesiam habuit, sibi sentiat fructuosam, et in ea ferventius inardescat, factus devotior ex devoto.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris, anno nono.

(787) Hæc apud Raynald.

(788) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(789) Hactenus Raynaldus.

(790) Partem epistole hujus exhibet Raynaldus, ad annum 1206, § 7. Quæ apud ipsum leguntur, hic

CXCI.

... ARCHIEPISCOPO PISANO (792).

Quod intendat super pace tractanda inter certos cives discordantes.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembris.)

Cum Deus, de hoc transiturus mundo ad Patrem, hæreditatem pacis suis legaverit testamento, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (Joan. xiv);* hæc verba in ultimo quasi proponens, ut verbum pacis in cordibus nostris altius figeretur, præbere debemus operam efficacem, quatenus inter discordes pacis vinculum reformetur. Quia igitur inter Vernacium, et Leonum, et quosdam adversarios eorumdem, discordia non modica est exorta, fraternitatem tuam rogamus attentius et monemus B per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, quatenus, quantum cum Deo et honestate poteris, ad pacem inter eos reformandam intendas sollicitudine diligent, ut ex eo pacis auctori valeas complacere, et malum, quod ex discordia nascitur, de medio auferatur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris, anno nono.

CXII.

EPISCOPO SAMARÆ.

Confirmatur sibi concessio de Monte-Sancto.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembris.)

Solet annuere, etc. usque assensu. Concessionem de Monte-Sancto, tibi provide factam a dilecto filio, B. tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali (793), C apostolicæ sedis legato, necessitate temporis instantis perspecta, et dilecti filii, nobilis viri, B. marchionis Montisferati, domini terræ, accende consensu, præcipimus firmiter observari, salvo semper apostolicæ sedis mandato. Nulli ergo, hanc paginam nostræ jussionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris, anno nono.

CXIII.

CLERICIS INSULE NIGRIPONTIS.

Recipiuntur sub protectione.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembris.)

Cum a nobis petitur, etc. usque inclinati, personas vestras et ecclesias, in quibus divinis estis obsequiis mancipati, cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis, Deo propitio, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti, etc. districtius inhibentes, ne quis vos, vel ecclesias vestras presumat indebitate molestare. Nulli ergo... nostræ protectionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris, anno nono.

uncis inclusa sunt.

(791) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(792) Vide epistolam libri tertii 9, not.

(793) Vide epistolam libri tertii 54, not.

CXCIV.

... ATHENIENSI ELECTO (794).

Confirmatur institutio sua.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembris.)

Justis potentium, etc., usque assensu, omnem jurisdictionem, quam Græcus archiepiscopus super Ecclesias et clericos Atheniensis provinciæ rationabiliter habuit, in iis quæ non obviant apostolicis institutis, auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalendas Decembris anno nono.

CXCV (795).

NOBILI VIRO, P. COMITI CELANENSI, MAGISTRO JUSTITIARIO APULÆ ET TERRÆ LABORIS, SPITITUM CONSILII SANIORIS.

Redargitur de obstinatione contra Ecclesiam, et monetur quod redeat ad eam.

(Apud S. Petrum, VIII Idus Decembris.)

Recepimus litteras tuas, quas per dilectum filium, J. abbatem de Avezan. misisti, et, cum te rediisse ad animum crederemus, ut, saltem considerata gratia speciali quam tibi fecimus occasione reconciliationis tuae tibi non solum per notarium nostrum verum etiam per litteras, quas tibi postmodum dulcedine paterna transmisimus, multipliciter ostendendo, dares honorem Domino Deo tuo, et humiliari sub potenti manu ejus non duceres verecundum, gratiam tibi factam minime recognoscens, nequum salutem et honorem tuum querentis consiliis acquieceris, imo ex contemptu ipsorum reatum reatu gravius addidisti, quandoquidem tam modicæ fidei te ostendis, ut apostolicæ fidei dubites te committere, quæ, cum semper in veritate consistat, nefas est credi quod pro te inciperet se falsare. Heu ! quis te, nobilis comes, tam miserabiliter fascinavit ? Quorum te, inquam, sœva consilia tam creduliter suduxerunt ? ut, quasi primus de clara progenie tua degenerans, catholicorum Patrum tuorum vestigia derelinquas quorum aliqui referuntur ob honorem Ecclesiae non solum damna rerum, sed personarum exsilia perlungisse. Tu vero, non absque nota, quod utique nos non credimus, avaritiae, pro rebus temporalibus et

(794) « Coptis Athenis a Bonifacio, marchione Montis-ferrati, recessit Michael Choniates, præsul Græcus, teste Niceta ejusdem cognominis fratre, libro ultimo. Atque hinc contigit, ut ei subrogaretur Berardus, de quo et duobus aliis episcopis Latinis, recens electis, hoc ait Innocentius III, in epist. 34, lib. x, data die 30 Mart. anno 1207 : *Licet a venerabili fratre nostro... patriarcha Constantinopolitano, fuerit confirmatus, non tamen poterat ab eo consecrari, pro eo quod coepiscopos non habebat. Unde oportuit ipsum (Verisiensem)... Atheniensem, etc... Thebanum electos, pro consecrationis munere oblinendo in Syriam destinare.* Tom. II, edit. Baluz. *Epistolar. Innoc. III, pag. 17, col. 1.* Plures ejusdem papæ litteræ ad archiepiscopum Atheniensem, annis 1208, 1209, 1210 et 1212, occurunt apud eumdem Baluzium : in nullis quidem earum, ex-

A caducis, quas profecto tibi diripere non intendimus, sed tuam in eis potius justitiam declarare, nominis tui famam perpetuo labefacere non evitans, honori Ecclesiae te opponis, et, non attendens, quod durum sit tibi contra stimulum calcitrare, illam nobiscum, imo cum Deo luctam inist, in qua, licet scias quod succumbere te oporteat, dimittere tamen renuis dimittere te volentem, et quasi gloriosum reputes aliquorum exemplum, qui, cum diu in excommunicatione persisterint, demum reconciliati fuerunt, expulsus ab ea vagari extra Ecclesiam delectaris. Sed, cum de illorum reconciliatione jam facta sis certus, quomodo es de futura tua conversione sequens, qui, si nolis converti dum potes, fortasse converti non poteris quando voles, quoniam, eti Deus illos quamvis sero misericorditer revocavit, tibi tamen, ut reverti ad ipsum differas, diem erastinum non promisit, quem timere oportet, ne dies ejus sicut fur ita in nocte veniat, et tunc sero incipias penitire, quando converti ad eum, dum poteras, nolueristi ? Proinde, nimis esse infatuata tua prudenter videretur, si, cum tantum adhuc de tua discretione speremus, quod, quanquam melius sit canis vivus leone mortuo, resuscitatus de mortis barathro quo teneris, melior aliquibus, qui videntur vivere, sis futurus, perniciosum exemplum velis ab illis sumere, qui, pro suis excessibus ab Ecclesia separati, diu non erubuerunt in excommunicatione manere. Sed respondeant illi tibi, quos, secundum Scripturam, occisura est aversio parvolorum, et stultorum prosperitas perditura, qui, quoniam statim Dominus in suis non punit flagitiis peccatores, corrupti, et abominabiles in voluntatibus suis facti, juxta Prophetam, consueverunt dicere : *Non est Deus (Psal. xiii)*; quos, inquam, primos forsitan dignos se divina ultio inveniret, si ad eorum perfidiam instruendum, mox ut fiunt, hominum peccata puniret. Qua possis consistere spe securus, quod tandem Dominus tuam conversionem exspectet, quandiu gratia suæ volueris expectationis abutit ? Quippe, si esset ita, procul dubio viderentur mortis inducis iniquitatibus obtineri, ut illud gravius omittamus. Quando, si sub hujus damnabilis spei praetextu penitentiam tuam differs, formidandum est tibi ne peccatum tuum fiat irremissible, cum nec ex im-

cepta epistola 256, lib. xi, data die 13 Februar. anno 1208, quæ est *Berardo Athenensi archiepiscopo*, nomen ejus reperitur. At, hunc esse eumdem Berardum, inde colligimus, quod nunquam innuant, *archiepiscopum*, ad quem diriguntur, fuisse *Berardo* posteriorum, vel recens creatum. Odoricus Raynaldus in Annalibus, ad annum 1223, n° xiii, scribit, Honorius III, Romanum pontificem, *Athenarum archiepiscopo* (qui hic non nominatur), *absolvendi provinciam commississe redeentes ad Ecclesiam piratas, quibus vulgo Capelletis nomen erat*. Nihil imdit quominus archiepiscopum istum adhuc fuisse Berardum existimetus, de quo nos latet, vel quot annos sederit, vel quo anno obierit. » *Le Quien, Or. Christ. Tom. III, col. 839.*

(795) Vide Raynaldum, ad annum 1208, § 42.

potentia, nec ex ignorantia videreris, sed ex malitia peccare, juxta sententiam Veritatis, quæ ait : *Qui peccat in Filium, remittetur ei; qui peccat in Spiritum sanctum, neque in hoc sæculo, neque in futuro remittetur ei* (*Math. xii*). Verum, ut ora iniqua loquentium obstruantur, et apertius ipse cognoscas, quam fideliter et quam devote tibi suggestant, qui ad tuæ salutis excidium aliorum introducunt exemplum, considerare te volumus, ad quem finem devenerit ille olim tyrannus famosæ perfidiæ, Marcualdus, qui cum se contra Deum in superbiam erexisset, claves Ecclesiæ contemnendo, tunc justo Dei judicio effusa sunt ejus viscera, et horribilis necis interitu marcuerunt, cum potius visa fuit ipsius potentia exaltata, ut de ipso dici potuerit : *Vidi impium suprexaltatum et elevatum sicut cedrus Libani, transivi, et ecce non erat* (*Psal. xxxvi*). Venerabilis denique frater noster, G. regni Siciliæ cancellarius, quod non in ejus opprobrium, sed virtutem Domini prædicando referimus, adverte qualiter in pugna, quam iniit contra Deum reperit se prostratum, quamvis, quia, reversus ad cor, ambulare dicitur in puritate nobiscum, ad ipsius honorem et commodum intendamus. Ipse præterea Duibuldus, cuius reconciliatio te forsitan inter cæteros scandalizat, attende qualiter demum, ut dicitur, peccatorum suorum funibus circumplexus, pro eo quia fortasse nobiscum ambulavit in fraudem, et hoc sibi pena peccati fuit, quod, reconciliatus, in perseverantia bono non persistit, pro eo quod diu, cum posset reconciliari, contempnit. Utinam verba ista penetrent ad cor tuum, et jecur tuum salutifero timoris mucrone transfigant, ut te sicut illos hominem esse memineris caducum, instabilem, corruptibilem, et mortalem, qui et possis et debeas de fortunæ instabilitate pavescere, ac de incerto mortis articulo formidare, et non solummodo prædictorum, verum etiam multorum hujusmodi aliorum pericula in tue transducere satagas conversionis exempla, qui, etsi de tali perfidia penam temporalem evaderes, æternam tamen, quod absit! effugere non valeres! Quia igitur nec ex litteris tuis, nec ex relatione notarii seu nuntii prædictorum potuimus intelligere, ut, post litteras a nobis tibi paterna dulcedine destinatas, offerres amplius te facturum, quod paulo ante per tuum notarium intimaras, excepto quod in Casinensem abbatem, in quem antea non consenseras, consensisti, licet gravius erga te procedere potuissemus in multis, nisi paterna nos affectio tibi propitijs reddidisset, quæ plerumque non patitur, ut offensus pater in offendentem filium ulciscatur, noluimus tamen ad ulteriora procedere, sed adhuc te velut filium, cuius salus esset nobis ad gaudium, et confusio ad dolorem, misericorditer exspectare. Ne igitur, si monita et consilia, preces et præcepta nostra diutius obaudieris, pertinaciam tum exaggerare co-

A gamur, cum Propheta dicentes : *Cui loquar, el quem contestabor, ut audiar? ecce incircumcisæ sunt aures ejus, et audire non possunt, ecce verbum Domini sibi factum est in opprobrium, et non suscepit illud* (*Jer. vi*) ; nobilitatem tuam rogamus, et monemus, attentius, de puro corde, conscientia bona, et fide non facta tibi propensijs consulentes, quatenus, in hac parte omne aliorum abficiens, et soli nostro consilio acquiescens, secundum ea, quæ memoratus notarius noster tibi suggestit, non differas ad Ecclesiæ redire mandatum. Alioquin, quantumcunque, sicut in tuis litteris comprehendimus, te dicas præter justitiam aggravatum, quod utique nos ipsi fatemur circa te, scilicet nos in iis præter justitiam processisse, quia tibi forsan, plus quam decuit, deferendo citra justitiam egimus, et intensæ justitiae non fuimus secuti rigorem, non solum secundum ea quæ tibi fuerunt a notario memorato suggesta, verum etiam aliter et multipliciter manum nostram in te aggravare cogemur, quæ profecto abbreviata non est, imo per Dei gratiam sit extensa, quod, nisi conversus egeris penitentiam, tam spiritualiter quam temporaliter ingens super te pondus oppressionis inducit. Elige itaque, charæ fili, si tamen te dignum reddas, ut noster, et Ecclesiæ, imo Dei possis filius appellari, tam salubribus monitis et consiliis acquiescere, in verbo nostro fiduciam plenam ponens, quod, sicut pro tuo duntaxat honore pariter et salute ad tuam reconciliacionem intendimus, ita procul dubio reconciliationem ipsam in salutem tuam et commodum redundare, præstante Domino, faciemus. Nec aestimes, aut spevana ducaris, quod aliquando ad aliud nos valeas inclinare, cum pro nullo nato de muliere, nec etiam pro germano nostro, si eset in articulo in quo es, formam Ecclesiæ deserere disponamus. Ecce, si prudens es, si providus, si discretus, hic prudential tuam et providentiam, ac totam discretionem poteris demonstrare, amplectendo, vel deserendo consilium decipere te nolentis, et servare volentis in verbis tibi propositis omnimodam veritatem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Decembris, anno nono.

CXCVI.

RADULDO (796), ATREBATENSI EPISCOPO.

Inhibet ne quis, inconsulto Romano pontifice, sententiam excommunicationis in ipsum audeat promulgare.

(Romæ, xiv Kal. Januarii.)

Cum per manus nostras ordinatus fueris in presbyterum, et in episcopum consecratus, ut non minus nostro, quam tuo, imo tuo verius quam nostro deferamus honori, auctoritate præsentium inhibemus, ne quis in te suspensionis vel excommunicationis sententiam inconsulto Romano pontifice audeat promulgare, quam si quis forte, quod absit! post hujus inhibitionis notitiam, eo inconsulto, pro-

(79) Vide epistolam libri octavi 45, not.

ferret, statuimus non servandam. Tu ergo diligenter attendas, ne gratiam tibi factam in alterius convertas injuriam, aut privilegium in abusum, quia privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Nulli ergo.... hanc paginam nostræ inhibitionis et constitutionis infringere, etc. Si quis aulem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Januarii, anno nono.

CXCVII (797).

EPISCOPO SUSSIONENSI (797).

Ut ecclesiasticas censuras iis qui hastiludia inierant remittat, ne sacræ expeditioni mora afferretur.

(Romæ, iv Idus Decembris.)

Per tuas nobis litteras intimasti, quod, cum torneamenta, quæ in partibus tuis sunt, peregrinationis tuae propositum crederes plurimum impedire, auctoritate nostra in torneatores excommunicationis sententiam protulisti, propter quod multi milites adeo sunt turbati, ut nec crucem assumunt, nec aliquid conferre volunt subsidium terræ sanctæ. Unde, petiisti a nobis, ut tibi permittere dignaremur ad tempus illam sententiam mitigare. Licet autem intentionis nostra non sit torneamenta permettere, quæ sacris noscuntur institutionibus interdicta, quia tamen quod provisum est ad commendum, tendere videtur ad noxam, præsentium tibi auctoritate concedimus, quatenus sententiam ipsam circa omnes, vel aliquos, prout expedire videris, relaxare procures. Super eo vero, quod a nobis tua fraternitas postulavit, ut nobilem virum. comitem Namurensem, et Ballivos Flandriæ faceremus ecclesiastica censura compelli, ut, juxta mandatum quod dedit olim illustris memorie.... Constantiopolitanus imperator, de preventibus comitatus stipendia militibus et servientibus assignarent in subsidium imperii transmittendis, fraternitatibus taliter respondemus, quod prædicti ratione mandati memorati nobiles et ballivi ad hoc, quod petis, nequeunt de jure compelli, cum mandatoris morte expiraverit etiam quod mandavit, quanquam in locum ejus germanus ipsius sit magnifice sublimatus. Præterea, sicut ex litteris nobilium virorum, Ph. marchionis Namurensis.... comitis de Loz, J. Brugen. Guillelmi Sancii Audomari, S. Gandaven. et G. Insulæ. castellani, A. de Audenarda W. de Sothengien. E.... P., de Prat, S. de Aria, et D quorumdam aliorum accepimus, quod milites torneatores, metu excommunicationis inducti, communione consilio statuerunt, ut quilibet miles torneator, qui terram usque ad valentiam centum librarum habet, marcam unam, et qui habet terram minoris valentiae, dimidiam marcam, usque ad triennium singulis annis exsolvant in subsidium terræ sanctæ, propter quod nobis dicti nobiles supplicarunt, ut

A eorum proposito auctoritatem nostram apponere dignaremur; inde est, quod præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus, salvo statuto Lateranensis concilii, circa hoc disponere aut providere procures, juxta quod secundum Deum videris expeditre.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Decembris, anno nono.

CXCVIII (799).

EPISCOPO SUSSIONENSI (800). G. PRÆPOSITO DUACENSI,
FRATRI IMPERATORIS HENRICI CONSTANTINOPOLITANI,
ET CANTORI PARISIENSI.

Si per terram iter capiant, securum Brundusium usque pollicetur.

(Romæ, iv Idus Decemb.)

B Ad nostram præsentiam accedentes, dilecti filii, Ubertus et W. nuntii vestri, nobis intime curarunt, quod, cum de mandato vestro Januam accessissent, et pro iuveniendo vobis et aliis peregrinis navigio laborasset, commoditates plurimas attenderunt, propter quas vobis expedit per Januam transfretare. Quia igitur super hoc voluntatem nostram requiri studuerunt, et vos etiam per vestras litteras nostrum beneplacitum inquisistis, insinuatione vobis præsentium respondemus, ut, apud Jannuensem civitatem navigium conductentes, in nomine Domini exinde procedatis, cum vix magis compendiosum et securum transitum invenire possitis. Si vero per Januam nequieritis prolicisci, et ad urbem accedere volueritis, ut, a nobis devotione debita benedictione recepta, ad portum Brundusii properetis ibidem, prout melius potueritis, navigium conducturi, nos usque Brundusium securum vobis transitum, dante Domino, concedemus. Volumus nihilominus, et mandamus, ut universos crucesignatos monere ac inducere studeatis, ut ad eumdem vobiscum portum accedant, in societate vestra pariter processuri, ne forsitan exercitus Domini et oves pascuae ejus, occasione qualibet, dividantur. Nos enim, super hoc universis crucesignatis monita nostra dirigimus et mandata.

C Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Decembris, anno nono.

CXCIX (801.)

COMITIBUS, BARONIBUS, MILITIBUS ET UNIVERSIS CRUCESIGNATIS.

Excitat eos ad ferendum Henrico imperatori auxilium.

(Romæ, iii Idus Decembris.)

Ad nostram præsentiam accedentes, dilecti filii, Ubertus et W. vestri, et venerabilis fratris nostri.... Suessionensis episcopi (802), et dilectorum filiorum, G, præpositi Duacensis, fratris charissimi in Christo filii nostri. Constantinopolitani imperatoris

(797) Vide Raynaldum, ad annum 1286, § 8.

(798) Vide epistolam libri tertii 14, not.

(799) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 8.

(800) Vide epistolam libri tertii 14, not.

(801) Partem epistolæ ujus exhibet Raynaldus ad annum 1206, § 8. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(802) Vide epistolam libri tertii 14 not.

illustris, et . . . cantoris Parisiensis, nuntii, nobis insinuare curarunt, etc., ut in epistola 198, usque requisistis, dictis. . . . episcopo, et G. fratri imperatoris praedicti, et. . . . cantori, dedimus in mandatis, ut apud Januensem civitatem, etc., usque concedemus. [Quocirca, nobilitati vestrae praesentium auctoritate districte praecipiendo mandamus, quatenus cum dicto episcopo ad eumdem portum accedere studeatis, transfretaturi pariter cum eodem, ne, quod absit! exercitus Domini occasione qualibet dissolvatur, ipsius episcopi, qui super hoc fideliter et devote laborat, consiliis intendentis. Praeterea, praesentibus vobis litteris innotescat, quod postquam illustris memorie . . . Constantinopolitanus imperator, sub hostili custodia diem clausit extremum, charissimus in Christo filius noster Henricus, germanus ipsius, Constantinopolitanus imperator illustris, ab universo exercitu Latinorum unanimiter et concorditer fuit in apicem imperii sublimatus, et tam contra. . . . Blachum, quam contra alios hostes imperii postmodum sepius triumphavit, qui etiam ante sublimationem suam victoriosus extiterat contra illos, propter quod firmiter sperare debetis, quoniam, ex quo ad partes illas aurum vos salutaris impulerit, etiam qui habitant fines imperii, ad vestrum introitum contremiscent, et facile subjugabitis vobis nationes exteriores ad obsequium crucifixi.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, III Idus Decembris, anno nono.]

CC (803).

EPISCOPO SUSSIONENSI (804).

Indulget, ei ut Ecclesiam Thessalonicensem, retenta Ecclesia Suessionensi, accipere possit.

(Romæ, IV Idus Decembris.)

Significavit nobis dilectus filius, B. tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis (805), apostolicæ sedis legatus, et hoc idem charissimi in Christo filii nostri, Henrici, Constantinopolitani imperatoris illustris, litteræ continebant, quod canonici Thessalonicensis Ecclesiæ, ad instantiam dilecti filii, nobilis viri... marchionis Montisferrati, qui in terra illa obtinet principatum, te in Thessalonicensem archiepiscopum unanimiter et concorditer postularunt, nobis instantissime supplicantes, ut tibi licentiam concedere dignaremur ad regimen Thessalonicensis Ecclesiæ transeundi. Nos igitur, attendentes necessitatem urgentem, et evidentem utilitatem, quæ partibus Romanis per tuam praesentiam poterit provenire, ipsorum supplicationibus duximus annuendum, praesentium tibi auctoritate praecipiendo mandantes, quatenus taliter de te ipso provideas et disponas, ut,

(803) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 8.

(804) Vide epistolam libri tertii 11, not.

(805) Vide epistolam libri tertii 54, not.

(806) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 38.

(807) Anselmus, ex Actis gente notilis Fulignas, ex archidiacono cathedralis suæ patriæ episcopus renuntiatus est anno 1155... Eundem, ob virtutem merita, et consultæ prudentiæ pondera, Nucerinæ prælecit

A cum ad portum veneris gratia transfretandi, si per nos te transitum habere contigerit, aptus sis et paratus nostris in hac parte mandatis et consiliis obedire. Si vero ad talem te portum necesse sit declinare, ut, locorum impediente distantia, nostro te nequeas conspectui praesentare, praesentibus tibi litteris districte praecipimus, quatenus, cum ad partes illas accesseris, super hoc mandatum praedicti legali reverenter suspicias, et observes; sciens praesentis auctoritate rescripti licentiam tibi datam transeundi ad ecclesiam supradictam. Quia vero personam tuam sinceræ dilectionis brachiis amplexamur, hoc tibi ex speciali gratia duximus indulgendum, ut, licet suscipiendo curam Thessalonicensis Ecclesiæ ipsius te verum velimus et proprium esse pastorem, nihilominus tamen de Suessionensi Ecclesia libere tibi disponere liceat, et ejus proprius sis episcopus sicut prius, donec Constantinopolitani status imperii solidetur.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Decembris, anno nono.

CC (806).

POPULO SUTRINO.

Quod non assument extraneum ad regimen civilitis eorum, inconsulto papa.
(Romæ.)

C Receptis a vobis per nuntios nostros corporaliter juramentis, et interposita fidejussione ducentarum librarum Proven. monetæ, pro qua se nobis dilectus filius, nobilis vir Sancti Rainerii de Stephano legitime obligavit, praecipimus vobis sub debito praestiti juramenti, ut, absque licentia et assensu Romani pontificis, vel ejus vicarii, nunquam de cætero assumatis extraneum ad vestrae regimen civitatis, salvis aliis praceptis, si qua super hoc duxerimus facienda. Interdictum autem, cui propter hoc vestram subjiciimus, civitatem, auctoritate praesentium relaxamus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.

CCII.

PRIORI, ET CANONICIS SANCTI PATERNIANI FULIGNAT.

DIOCESEOS.

Adjudicatur eis subjectio ecclesiae Sanctæ Christinæ.
(Romæ, Nonis Decembris.)

E Emergentे dudum inter ecclesiam vestram, et ecclesiam Sanctæ Christinæ, scrupulo quæstionis, cum, pro eo quod nobiles viri, P. de Sancta Christina, et M. et B. et R. quasdam domos et possessiones permulaverant inter se, dicta ecclesia Sanctæ Christinæ in parochianis suis et juribus parochialibus laderetur, clerici ejusdem ecclesiae coram bonæ memorie A. (807) episcopo, Fulignati judice ordinario, super hoc contra vos deposuere querelam.

F Ecclesiae Alexander PP. III, anno 1170, ita, ut simul utrique provinciæ pares vires afferret... Fulignii S. Thomæ dedicatam ecclesiam mirifice fundavit. erexit, Actisque genti patronatus, ut vocant, jura attribuit, quibus illa gens usus est donec Fulignii flourit, hoc est usque ad annum 1592, in quo penitus extincta, illustre tamen alienæ posteriati nomen reliquit... Actuum porro Anselmum importuna mors

Vos autem, occasione hujusmodi provocati, contra dictos clericos super objectione ecclesiarum Sanctæ Christinæ, Sancti Donati, Sancti Silvestri et Sancti Laurentii, et possessionibus earumdem, corame eodem episcopo querimoniam replicasti. Episcopus ipse, de utraque quæstione cognoscens, testes in utraque causa recepit. Verum, interim felicis recordationis Alexander papa, predecessor noster, eidem episcopo suis dedit litteris in mandatis, ne ecclesiam Sanctæ Christinæ præscriptæ permutationis obtentu in suo jure permitteret aliquatenus molestari: quarum litterarum obtentu quæstionem parochianorum episcopus supradictus examinans, eam definitivæ sententiæ calculo terminavit. In subjectionis autem controversia non procedens, depositiones testium, quas in ipsa causa repererat, penes ecclesiam vestram clericos depositus, sigillo proprio communias. Processu vero temporis, causam super prædicta ecclesia Sanctæ Christinæ, ac capellarum, et possessionum pertinentium ad eamdem, pars vestra dilecto filio, magistro R. Spoletano, a nobis obtinuit delegari. Sed postmodum, ad petitionem partis alterius, venerabilem fratrem nostrum... Nucerinum episcopum (808), illi diximus adjungendum, postea, de utriusque partis nuntiorum assensu, dilectum filium... plebanum, telonicae (800) decisioni cause ipsius pariter adjungentes. Cumque dicti judices, in causa ipsa diligentius procedentes, utriusque partis testes solemniter receperissent, et ad finem negotii properarent, pro parte vestra ad nostram fuit audentiam appellatum. Ceterum, cum utriusque partis procuratores propter hoc ad nostram præsentiam accessissent, coram dilecto filio, T. subdiacono, et capellano nostro, quem ipsis dedimus auditorem, fuit pro parte vestra propositum, quod ecclesia Sanctæ Christinæ, cum tribus capellis superiori nominatis, et possessionibus earumdem, ad vestram ecclesiam pertinet pleno jure. Nimimum, cum bonæ memoriarum comes Offredus ipsam fundasset ecclesiam, interalia, quæ assignavit eidem, ecclesiam Sanctæ Christinæ, cum dictis capellis, propria et spontanea voluntate concessit, ad quod probandum, publicum et authenticum procurator vester exhibuit instrumentum. Ad quod fuit ex parte Sanctæ Christinæ responsum, quod, cum laicus de rebus disponendi ecclesiasticis nullam habeat facultatem, prædictus comes, tanquam laicus, ecclesias ipsas conferre non potuit, D adjiciens, quod, cum ecclesia vestra coram delegatis judicibus illo instrumento sua non fuerit, non poterat, nec debebat illud cetero ad suum commendum exhibere. Ex parte vero vestra fuit ex opposito

rapuit 1201, 20 Augusti; ac tanquam incomparabili viro nullum fuisse ausa successorem conferre, ab anno 1202, usque ad 1210, lapsa memoria est quis ad Fulignensis Ecclesiam gubernacula sederit. UGHELL. Ital. sacr. tom. I, col. 748.

(808) In Nucerinam sedem Ugbo successit Anselmo, (de quo vide notam superiore) sublectus ad id oneris circa annum 1196. Defunctus est anno 1218. Id. ibid. col. 1119.

A replicatum, quod, cum donationi prædicti comitis diocesanii episcopi consensus accesserit, amplius etiam, quamvis patronatus Ecclesiae vestre in prædictis ecclesiis acquisivit, et cum in illo judicio probationibus vel allegationibus non fuit ab alterutra parte conclusum, instrumentum ipsum etiam sub examine nostro rite poterat præsentari. Pro eadem quoque parte fuit insuper allegatum, quod, cum ecclesiam sanctæ Christinæ, cum capellis aliis, quæ ad vestram ecclesiam pertinebat, nobilis vir, Munaldus de Ranuzo, cum B. et T., filiis suis, aliquandi tecuisset per violentiam occupatam, postmodum, cum peregrinandi propositum assumpsisset, ipsas cum pertinentiis suis in manu bona memoriarum B. Fulignatis episcopi (809°), pro parte ecclesiae vestre liberaliter resignavit, sicut in instrumento publico continetur, per quod appareat, quod ecclesia vestra, ratione resignationis ipsius, jus sibi valet in illis ecclesiis vindicare. Contra quod pars altera respondebat, quod, cum Laicus, secundum statuta canonum, ecclesias, vel earum bona, donandi, vel alienandi non habeat potestatem, dictus nobilis ecclesiam Sanctæ Christinæ, cum capellis aliis, in manibus memorati episcopi resignando, nullum potuit eidem ecclesiis præjudicium generare; maxime, cum idem nobilis, ut dicta ecclesia Sanctæ Christinæ conventionalis fieret, de conniventia et consensu diocesanii episcopi, prius duxerit statuendum. Contra quod pars vestra respondit, quod dicti laici in injuriam ecclesiae vestre taliter de illa ecclesia disponere nequiverunt, et diocesanus episcopus hujusmodi dispositioni consensum adhibere non potuit, in non modicum vestram Ecclesiae detrimentum. Præterea, pars vestra propositum, quod ex eo manifeste colligitur, ecclesiam Sanctæ Christinæ ad vestram ecclesiam pleno jure spectare; quod, sicut ex depositionibus testium comprobatur, prior ecclesiae vestre consuevit ad ecclesiam Sanctæ Christinæ presbyteros et clericos proprios destinare; qui, divinis celebratis ibidem, ad ecclesiam vestram oblationes, quas illic receperant, deferebant. Ad hæc, pars sanctæ Christinæ respondit, quod, etsi ecclesia vestra in dictis ecclesiis jus aliquod habuisset, quadraginta annorum præscriptione, quibus eadem ecclesiæ plena sunt libertate gavisæ, omne jus constat esse sublatum, cum omne jus et omnis actio quadragenaria præscriptione tollantur. Contra quod pars vestra respondit, quod, si decem et octo anni, quibus schisma duravit, et tres priores schismatici vestram ecclesiam præfuerunt, de præscriptione tollantur, constat,

(809) Sic legitur in apogr. sed forsitan mendose.

(809°) Agitur hic verisimiliter de Benedicto, qui, ex monacho S. Crucis de Avellana, congregationis Columbae, ex ordine S. Benedicti, ad Fulignatam episcopatum assumpitus ante annum 1138, mortuus est anno 1155, cum annis 17 præfuisse cum laude. UGHELL. Ital. sacr., tom. I, col. 744.

quod anni residui ad præscriptionis limitem non accedunt. Sed ad hoc pars sanctæ Christinæ sube-
quenter objicit, quod, licet de præscriptione schis-
matis tempora subducantur, nihilominus tamen quadragenaria præscriptio reperitur, cum quidem
testes manifeste deponant, quod a sexaginta annis
ecclesiæ Sanctæ Christinæ nullum servitium vestræ
ecclesiæ præstitit, sed in plena libertate permansit.
Ad quod fuit pro parte vestra responsum, quod
hujusmodi præscriptio nocere non potest, cum fuerit
civiliter interrupta; sicut enim œconomus Sanctæ
Christinæ fuit publice confessus in jure, jam
sunt sexaginta anni elapsi ex quo super subjectione
ecclesiæ Sanctæ Christinæ inter ipsam et ecclesiam
vestram exstitit litigatum; adjicens insuper, quod
per testes, quos ecclesia Sanctæ Christinæ pro
parte sua produxit, nihil est omnino probatum:
cum ipsis, dicentes, quod ecclesia Sanctæ Christinæ
nullum consuevit ecclesiæ vostræ servitium exhibere,
astruant negativam, et secundum causarum
cursum negantis factum probatio nulla sit, maxime,
cum testes ipsi non factum ostendere, sed de jure
allegare nitantur; asserentes, quod ecclesia Sanctæ
Christinæ nullum servitium præstare alicui, nisi
tantum episcopo, ex debito consuevit. Fuit præterea
ex parte ecclesiæ Sanctæ Christinæ propositum,
quod nulla fides est illis testibus adhibenda, per
quos pars vestra probare contendit, ecclesiam Sanctæ
Christinæ ad se pleno jure spectare, utpote
in qua provisionem consuevit plenariam obtinere.
Nam depositiones testium, ab episcopo Fulignate
conscriptæ, et Ecclesiæ vestræ clericis assignatae
sunt penitus respiciendæ, cum aperte longo tempore
fuerint apud ipsos, et eas tam corrumpere potuerint,
quam mutare. Sed, nec attestations, receptæ
postmodum a judicibus delegatis a nobis, prout
eadem pars dicebat, erant ad probandum aliquid
admittendæ, quia cum pars vestra ante prius pro-
ductorum testium testificata didicerit, eidem se-
cunda productio, iuxta quod dictant legitimæ san-
ctiones, inefficax et inutilis esse debet. Contra quod
pars vestra respondit, quod, cum ipsorum testium
dicta sigillo judicis sint munita, nec in aliqua sui
parte vituperata sint, vel corrupta, adhiberi debet
illis procul dubio plena fides, præsertim, cum
testes producti posterius asseverent, quod, cum
sæpedictus Fulignas episcopus nollet in subjectionis
causa procedere, testium dicta, sub suo sigillo
munita, clericis commiserit memoratis. Attestatio-
nes quoque secundo receptas proponebat vestra
pars approbandas cum pars altera productioni
testium de plano duxerit annuendum. Præterea,
licet attestations ipsæ non essent ad probandum
vetores articulos admittendæ, valerent tamen ad
nova capitula comprobanda. His igitur et aliis, quæ
coram prædicto capellano fuere proposita plenius
intellectis, de consilio fratribus nostrorum, subje-

Actionem ecclesiæ Sanctæ Christinæ ecclesiæ vestræ
adjudicamus, decernentes, ut ei, tanquam propria
capella, perpetuo sit subjecta.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis
Decembris, anno nono.

CCIII (810).

... ARCHIEPISCOPO TOLETANO

*Quod G. presbytero, qui, ex simplicitate, loco cano-
nis missæ, psalmum decantuverat, injugal pœ-
nitentiam salutarem.*

(Romæ, xvii Kal. Januarii.)

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius,
G. presbyter, lacrymabili nobis confessione mon-
stravit, quod, cum ad celebrandum missarum so-
lemnia consiperet se indignum, indutus aliquando
Bsacerdotalibus indumentis, sine calice ac oblata,
loco canonis missæ psalmum, *Miserere mei. Deus*
videlicet, decantavit, quasi missarum officium
exsequendo, quod in partibus illis dicitur *Missa*
sicca. Cum igitur id, ut asserit, ea intentione non
fecerit, ut formam sacramenti mutaret, vel ut hæ-
resim introduceret, sed simplicitate potius quam
malitia, fraternitatì tuæ per apostolica scripta man-
damus, quatenus eidem super hoc injungas pœni-
tentiam competentem, et, ea peracta, si aliud ca-
nonicum non obsistat, eidem de misericordia, quæ
superexaltat judicio, licentiam tribuas celebrandi,
dummodo propter hoc contra ipsum scandalum non
sit in plebe subortum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Ka-
lendas Januarii, anno nono.

CCIV (811).

POTESTATI, CONSULIBUS, ET CONSILIO FAVENTINO.

*Quod pauperes de Lugduno, et alios hæreticos, de-
pellant de finibus corum..*

(Romæ, ii Idus Decembris.)

Dolorum urgentium multitudine, quibus jugiter, ut
parturiens, Ecclesia sancta circumdatur, vociferari
eam, et dicere, ventrem meum doleo, ventrem
meum doleo, cum propheta, compellit. Cum enim
ad huc usque omnis creatura ingemiscat, secundum
Apostolum, et parturiat genitricis Ecclesia sacer-
uter, dolore suorum viscerum conturbatur, quæ
spiritualibus secundata sobolibus acriter discerpuntur,
dum eorum partum nequitia convellit illorum,
de quibus prophetica, voce prædicatur: Secuerunt

Dprægantes Galat ad dilatandum terminum suum.
Truculenta siquidem hæretorum impietas, qui,
mutando in mendacium veritatem, terminos, quos
posuerunt Patres eorum, transferre damnabiliter
non verentur, ut latius opinionis suæ nomen exten-
dat, prægnantes laborat animas interimere, ne fœ-
tus fidei, quem ex amore divino conceperant, ad
partum valeat consummati operis pervenire. Unde
mater Ecclesia, quæ cum Propheta dicere potest,
Filiæ venerunt ad partum, sed non habet vires par-
turiens, et nos ipsi, qui curam tenemur suæfecun-
ditatis habere, quasi secantis perfidiæ mucrone

csnscindimur, dum in suis visceribus hæreticorum scindentium ejus uterum gladio contrectamur. Cum igitur adiectis filiis, civibus Florentinis in exterrimum hujusmodi perfidorum, sicut accepimus, quoddam sit editum provida pietate statutum, per quod intendunt a civitate sua hæreticæ pravitatis eliminare spurcitiam, quæ, sensim velut cancer obrepens, ad suos terminos dilatandos multorum animas suo contagio corrumpebat, credentes nos æmulari charismata meliora per exemplum eorum, tutiorem vobis viam duximus ostendendam, per quam hæreticæ pestilentiae, quæ in civitate vestra nonnullos infecisse refertur, occurrere valeatis. Ea propter, universitatem vestram mouemus attentius, et hortamur, per apostolica scripta maudantes, quatenus statutum ipsum, prout est in favorem catholicæ veritatis inventum, ad hæreticorum perniciem confundendam unanimiter assumentes, humiliatos pauperes de Lugduno, seu quoslibet pravitatis hæreticæ sectatores, secundum ipsum, et aliter, prout vobis fuerit desuper inspiratum, ita satagatis a civitate vestra depellere, quod zelum vos comprobetis Christianæ religionis habere.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Idus Decembris, anno nono.

CCV (812).

PRIORI ET CONVENTUI CANTUARIENSIBUS.

Atsolvum ab impetione suffraganeorum ipsorum, super jure eligendi archiepiscopum.

(Romæ, XIII Kal. Januarii.)

[Majores Ecclesiæ causas ad sedem apostolicam referendas, et canonica tradita auctoritas, et approbata consuetudo declarat, ut, cum ipsa cunctorum fidelium mater sit et magistra, quod ejus fuerit judicio definitum, ab omnibus inviolabiliter observetur. Cum igitur inter vos et venerabiles fratres nostros, Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeos, super jure Cantuariensem archiepiscopum eligendi controversia verteretur, proponentibus illis, quod tum ex jure communi, tum ex antiqua consuetudine, una vobis debarent electionem ipsius archiepiscopi celebrare, vobis autem e contrario respondentibus, quod et de jure communi, et de privilegio speciali, et de antiqua consuetudine Cantuariensem archiepiscopum sine illis eligere debeatis, lice coram nobis per procuratores idoneos super hoc legitime contestata, diligenter audivimus, quæ partes in presentia nostra proponere curaverunt. Illorum siquidem pars et decreta pariter et exempla studuit allegare, quosdam testes producens, et testimoniales litteras exhibens, quibus ostendere nitebatur, quod suffraganei tres metropolitanos elegerant, verumtamen sine vobis, cum per attestaciones et litteras sit probatum, eos et alio loco, et alio tempore, sine vobis electiones hujusmodi celebrasse.

(812) Epistolam hanc laudat Raynaldus, ad annum 1206, § 33.

Aliam pene omnino similem, verbis tantummodo competenter mutatis, ad suffraganeos Ecclesiæ Can-

A Testes autem, ex parte vestra producti legitime probaverunt, quod prior, et conventus Cantuariensis Ecclesiæ, a longis retro temporibus, electiones archiepiscoporum in capitulo suosine suffraganeis usque ad hæc tempora celebrarunt, et easdem obtinuerunt a sede apostolica confirmari, decretis nibilominus et exemplis in assertionem juris vestri multipliciter allegatis, licet autem contingat interdum præter communem regulam diversas consuetudines inveniri, si tamen non solum ad vicinarum ecclesiarum, verum etiam ad vicinorum regnum consuetudinem recurratur; hæc in illis generalis consuetudo absque dubio invenitur, ut metropolitanorum electiones a solis metropolitanæ sedis clericis celebrentur. A nobis etiam, et prædecessoribus nostris per privilegii paginam est statutum, ut, de cedente archiepiscopo vestro, nullus vobis qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem vos communi consilio, vel major pars vestrum consilii sanioris secundum Deum et sacrorum canorum sanctiones providerit eligendum, habentes nunc, et futuris temporibus, liberam pontificis vestri clectionem, apostolicæ protectionis gratia et patrocinio roboratam. Nos igitur, iis et aliis que coram nobis allegata fuerunt, diligenter auditis, et prespicaciter intellectis, quia constitit evidenter, quod suffraganei sine vobis, secundum suam quoque assertionem, eligere non debebant, unde, vobis exclusis, eorum electio non valebat, et electio vestra, sine ipsis etiam celebrata, per sedem apostolicam meruit confirmari, cum necessario alterutra fuerit confirmanda, de communi fratrum nostrorum consilio, vos et successores vestros ab impetitione ac molestatione suffraganeorum Cantuariensis Ecclesiæ, super jure archiepiscopum eligendi, per definitivam sententiam prorsus absolvimus, et eis super hoc silentium imponimus sempiternum, auctoritate apostolica decernentes, ut vos, et successores vestri de cætero libere sine illis archiepiscopum eligatis. Nulli ergo... hanc paginam nostræ definitionis et constitutionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, XIII Kalendas Januarii, anno nono.

CCVI.

..... ILLUSTRI REGI ANGLIE.

Super eodem.

(Romæ.)

Examinata causa, quæ vertebatur inter dilectos filios... priorem et conventum Cantuariensis Ecclesiæ, ac venerabiles fratres nostros, ejusdem Ecclesiæ suffraganeos, super jure Cantuariensem archiepiscopum eligendi, et ea, quæ agebatur inter dilectum filium, sub priorem, et fautores ipsius, ac prædictum priorem, et ejus socios, nec non et eosdem suffraganeos, super electione sub prioris ejusdem, de

tuariensis directam exhibit Matthæus Paris. *Hist. Angl.* tom. I, pag. 214, quem vide.

Vide etiam epistolas hujuscce libri noni, 34, 35, 36 et 37.

communi fratrum nostrorum consilio, exigente justitia, dictos priorem et conventum ab impetitione suffraganeorum Cantuariensis Ecclesiae, super jure Cantuariensem archiepiscopum eligendi, per definitivam sententiam absolventes, electionem subprioris jam dicti, quam post multas appellations, ad sedem apostolicam rationabiliter interpositas, et nunnihil adjectis conditionibus, quae inventa sunt postmodum non extare, non tam celebratam fuisse constitut quam presumptam, irritam decrevimus et inanem. Volentes autem ecclesiae viduatae consulere, monachis illis, qui ab universo capitulo, si praedicti subprioris electionem contingeret irritari, potestatem acceperunt apud sedem apostolicam eligendi pastorem, injunximus, ut, habentes pre oculis solum Deum, personam idoneam per electionem canonica sibi præficerent in pastorem. Ipsi ergo, licet in principio discordaverint, aliquibus eorum venerabilem fratrem nostrum..... Norwicensem episcopum (813), quibusdam vero praedictum nominantibus subpriorem, novissime tamen, post multas deliberationes, dilectum filium nostrum, magistrum Stephanum (814) de Langueton, tituli Sancti Chrysogoni presbyterum cardinalem, virum utique vita, fama, scientia et doctrina pollentem, unaminter convenierunt, cæteris concordantibus in eumdem, elegentes eum a sede apostolica postulandum, et apud dilectos filios.... abbatem Belliloci, et nobilem virum, T. vicecomitem de Staford. et A. militem, nuntios tuos, diligenter instantes, ut super hoc vice tua regium impertirent assensum, qui eum exprimere noluerunt. Nos autem, postulationem ipsius, et quoad formam, et quoad personam, tam canonica quam providam attendentes, eam decrevimus approbandom, responsum ipsius nihilominus approbantes, qui, requisitus ut postulationi præberet assensum, inter cætera sic respondit, quod, cum ipse sui juris non sit, tanquam sub nostra potestate per omnia constitutus, necesse habebat nostræ dispositionis beneplacitum adimplere. Licet autem in electionibus præsulum, quæ apud sedem apostolicam celebrantur, non consueverit secularis principis exspectari consensus, cum nihil ab ea fieri præsumi debeat in præjudicium alicujus, quæ in omni, quod provida maturitate liberat, cuiuslibet consuevit justitiæ præcavere, ne inde nascantur injuria, unde jura nascuntur, non tamen, ex abundanti gratia tuae volentes serenitati deferre, per nostras tibi litteras intimavimus, ut, quoniam praedictis priori et conventui scripseramus, firmiter injungentes, quatenus quibusdam ex monachis suis, ad nostram præsentiam accessuris, plenam eligendi archiepiscopum concederent potestatem, si dicta subprioris electio cassaretur, tua quoque regalis prudentia procura-

(813) Vide epistolam libri quinti 129, not.

(813) Locus notatu dignissimus, utpote qui Ciaconii nec non ipsius Oldoini, errorem corrigendi nobis ansam præbeat. Ciaconius enim, ipseque Oldoinus (tom. II, col. 31), Stephanum ad cardina-

A tores idoneos ad nostram præsentiam destinaret, ne quid in præjudicium juris aut dignitatis ipsius ex quoconque defectu contingeret ordinari. Unde, cum nuntios memoratos, viros utique providos et fideles, ad sedem apostolicam destinaveris ob causam, ut credimus, profecto non aliam, nisi ut vices regias in hac causa supplerent, et ab eis super postulatione praedicta regius fuerit cum omni humilitate ac devotione requisitus assensus, procul dubio non videbatur a te iterum implorandus, nisi ad multam prædictorum nuntiorum instantiam, gratiam super gratiam tibi facere dignaremur, quam in simili casu nulli unquam adhuc meminimus nos fecisse. Cum igitur in universis operibus tuis, et specialiter, immo præcipue, circa ecclesiam memoratam, ob reverentiam illius martyris gloriosi, qui privilegium speciale pro ipsa quasi sanguine suo scripsit, non quæ tua sunt, sed quæ Jesu Christi querere debetas, serenitatem tuam rogamus attentius, et propensius exhortamur, qualenus diligenter attendens, quod ecclesia tanta, quæ quidem et præcipuum apostolicæ sedis membrum esse dignoscitur, et singularior tuæ gemma coronæ, diutius jam permansit, aliquibus malignantibus, postoris solatio viduata, postulationi jam dictæ grataanter impendas, seu potius te declares jam impendisse consensum, ne velle videaris dispositioni contraire supernæ, quæ, post diutinos fletus matris, dissidentium schismata filiorum concordi patris electione præcavit, de tali pro certo celebrata persona, quæ, potens apud Deum et homines in opere ac sermone, illa relucet lampade meritorum, illa morum præminet honestatem, quod, nisi necessitas relevandi minantem ecclesiam memoratæ ruanam, tam solidam apostolicæ sedis columnam transponere nos induceret, haberet utique in quo sibi apostolica sedes plurimum videret. Assumatur igitur, quæsumus, mansuetudo regia spiritum lenitatis, et ita super hoc facilem et benevolam se ostendat, ut quod de tam salubri negotio cœlitus est provisum, debite prosequendo favore, non videatur in hoc, velut fructum ab altero, consentire, sed potius, suam gratiam apponendo, ipsa illud comprobet se fecisse. Non enim in ipsius approbatione personæ ita solam utilitatem Ecclesiae Cantuariensis attendimus, quin in ea consideratus plenarie fuerit honor tuus, utpote qui, de terra tua, et de genere tibi fili deli dicens originem tuam secuturus cum Deo creditur per omnia voluntatem. Proinde, charissime fili, respice, an in hoc tibi grætiam quoad Deum, et famam quoad homines sic conserves, ut qui utramque ilbi clarificasse videris in multis, ita quod et in altera magnifice te incepit Dominus exaltare, ac in reliqua nomen tuum in populis magnum satis et celebre prædicatur, neutram in hoc facto possis offendere.

B latus apicem, non nisi anno 1242, evectum fuisse asserunt. Ex hac vero Innocentii epistola, Stephanum jam ab anno saltem 1286 titulo S. Chrysogoni insignitum fuisse, certo certius evincitur. Vide etiam Gesta Innocentii, § cxxxii.

dere, a quo gloria tua noscitur ex magna parte pendere. Aperi oculos tuos, serenissime princeps, et vide, quod fortasse sine superni nutus arbitrio non est actum, ut eo præcipue tempore te fecerit Deus tuus præter multorum spem in temporalibus prosperari, quo memorata ecclesia viduitatis sua damna ploravit, ut per hujusmodi beneficia te cognosceres admoneri, voluisse cœlestem Regem, te ab occupationibus ipsius Ecclesie fore liberum, cum inveniri te voluit triumphis sœcularibus occupatum. Unde, sollicite debet regalis prudentia providere, quatenus ita Deo in Ecclesia pace retribuat, quod sibi ab eo non ambigit in mundana prosperitate tributum, ut tanto de munere suo felicius in incœpto cursu proficiat, quanto reverentius, quasi pretium, propter hoc libertatem ecclesiasticam ei donat, ne se gratiam ob gratiam tibi factam devotione, quod absit! congrua gratitudinis non compenses, non solum humana lege de illo, quod ob causam dedisse creditur, causa non consecuta repetitio Deo competat, verum etiam exactissime rationem de ingratitudine commissu requirat. Ad hæc ergo, amantissime fili, oculum animi tui solve, ac penetrabili timoris Dei te mucrone transfige, ponensque ante te dictum martyrem, imo te ipsum in sede cordis statuens coram ipso, illum deprecantem te videas, et suam tibi ecclesiam commendantem contremiscas, et paveas, et indignum existimes preces ejus pro mercede sui sanguinis non admittere, cuius specialiter patrocinio non debes ambigere te regnare, quique celebre satis antea, celebrius demum fecit suo martyrio regnum tuum. Putas, impune deserat domum suam malignorum attractari molestiis, qui pro ea sanguinem suum fudit? Putas, bene merentibus in eadem suum subtrahat beneficium, qui pro ejus amore mortis pertulit cruciatum? Numquid ideo sanguis ejus contra persecutores ejus clamare non ereditur, quoniam aliquandiu ipsam persequi quis impius occulto Dei iudicio sustinetur? An, sine sui periculo, ipsius ecclesiæ libertatem ancillare quis poterit, cuius privilegium ipse martyr, suo cruento conscripsit? Profecto, quæ utilitas in sanguine suo erit, si quod ejus pretio fuit emptum, demum fuerit in opprobrium servitutis redactum? Pro Deo igitur, alme princeps, pro ipso martyre, pro nostro demum amore, in serenitate animi preces nostras intendas, et rogantes, ac obsecrantes attentius, quin imo pro munere pretioeo petentes, exaudias, ut postulationem prædictam regio prosequendo favore nos tecum, et tu nobiscum ecclesiæ memoratæ, quæ graviter et sua viduitate in spiritualibus et temporalibus est collapsa, utiliter succurramus, sollicitus infra tres menses post susceptionem præsentium nobis resorbere, ut idem electus cum plenitudine pontificalis officii dictam gubernaturus Ecclesiam regiis conspectibus se valeat præsentare. Alioquin quantumcunque regalem magnificentiam sincræ in Domino charitatis brachiis amplexemur, et ei super hoc de-

A ferre specialiter voluerimus, ut et nobis ipsa deferret, in facto ipso, sicut canonica deposita auctoritas, dante Domino, procedemus, sollicite cavens ne cujusquam pravo seductus consilio in eam te difficultatem inducas, de qua non facile valeas expediri, neve cursum tuæ prosperitatis impedias, qui, disponente Domino, dirigitur ad majora, cum, si prudenter attendas, supra jus tuo sit juri delatum, nec ex iis, quæ acta sunt, vel gerenda, ullum tibi velimus aliquando præjudicium generari, ad hæc serenitati tuæ copiosas gratiarum referimus actiones, pro eo quod, sicut in examinatione prædicti negotii nos et fratres nostri comperimus evidenter, nullam super electione monachis injuriam, aut violentiam irrogasti, quin potius, tanquam benignissimus princeps et Christianissimus rex, circa eos in omni benignitate ac mansuetudine processisti. Unde, in publico consistorio, tuis præsentibus nuntiis, cum aspera increpatione damnavimus quidquid contraria nobis fuerit relatione suggestum, estque satis ad poenam, quod circa illius electionis negotium adversariorum frustatus est omnino conatus. Quare, benignitatem regiam rogamus attentius, et monemus, quatenus, cum in hoc tuo sit desiderio satisfactum, nullam propter hoc eis indignationem ostendas, ut et in principio, et in medio, et in fine tuæ mansuetudinis appareat plenitudo.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, etc.

CCVII.

..... PRIORI, ET CONVENTUI CANTUARIENSI.

De eodem argomento

(Romæ, xii Kal. Januarii.)

Examinata causa, etc., in eundem fere modum, usque nostræ disositionis beneplacitum adimplere. Volentes igitur vobis et ecclesiæ vestræ pacem paterna sollicitudine procurare, prædictum regem apostolicis litteris rogamus attentius, et propensius exhortamur, quatenus, cum in cunctis operibus suis, et specialiter, imo præcipue, circa ecclesiæ memoratam, ob reverentiam illius martyris gloriosi, qui privilegium speciale pro ipsa quasi sanguine suo scripsit, non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi querere debeat, proviso, quod Ecclesia tantæ, quæ quidem et præcipuum apostolicæ sedis membrum esse dignoscitur, etc. fere sicut in alia usque generari. Sperantes igitur, quod, si tempus vestræ visitationis agnoscitis, et, ad Deum in toto corde vestro conversi, ad familiare vobis dicti martyris patrocinium recureritis, ipse vos, piis clamoribus excitatus, exaudiens, et sanguinem suum non in vanum interpellari pro vobis ostendet, universitatem vestram monemus attentius, et hortamur, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus, ex eo saltem apprehendentes, ne quando irascatur Dominus, disciplinam, quod ex contentionibus vestris non solum ecclesiæ vestra quies multipliciter est turbata, verum etiam Ecclesia pene universalis offensa, oujus profecto generali sollicitudini lantum oportuit nos subtrahere, quantum

specialiter expediendis vestris difficultatibus nosde-
cuit deputare, quanquam, occasione litis, inter vos
et suffraganeos memoratos super eligendi jure sub-
ortæ, ingens sit vobis acquisita libertas, omnem
zelum amaritudinis ac rancoris ad invicem depona-
tis, et, ad unitatis concordiam redeuntes, non quæ
vestra sunt, sed quæ Jesu Christi, sentiatis unani-
miter in id ipsum, et in hoc quod de postulatione
prædicta per Jesum Christum a vobis omnibus factum
est, cum ab illis sit provide celebratum, qui potesta-
tem omnium habuerunt, consolidando vestras per
omnia voluntates, corda vestra in humilitate ad Do-
minum elevetis, apud quem in omni oratione et ob-
secratione petitiones vestræ per advocalatum vestrum,
prædictum gloriosum martyrem, innoescant, ac,
in solo Altissimo spem ponentes, qui si vobiscum
fuerit, non timebitis quid faciat vobis homo, ipsum
sine intermissione rogetis, ut per suam magnam
misericordiam factum istud ita faciat nos perficere,
quod ad honorem sancti nominis sui, communem
salutem vestram, et perpetuam Ecclesiæ vestræ pa-
cem valeat provenire; quod utique ab ipso indubita-
tanter obtinere confidimus, si a vobis, in charitate
ac unitate manentibus, orationum suffragiis adjuve-
mur. Videite igitur, ne cujusquam astutia vos sedu-
cat, ne qua diabolica vel humana tentatio vos cor-
rumpat, sed, in unitatis proposito existentes, ple-
nam fiduciam habeatis, quod, imperfectum nostrum
Christi perfectione supplente, hoc, quod cum ipso
incepimus per ipsum ad felicem exitum perducemus.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas Januarii, anno nono.

CCVIII (815).

....ABBATIBUS SANCTI MEVENNI (816), ET DE MONTE-
FORTI (817), ET R. ARCHIDIACONO MACLOVIENSI.

Ut contra schismata et pravas opiniones procedant.
(Romæ, xii Kal. Januarii.)

Ut in pace appareat amaritudo generalis Ecclesiæ
amarissima, sedato bello forinseco tyrannorum, ta-
centibus theologis et theophilis, insurrexerunt
theophanti et theophoni, videlicet hæretici, et
falsi fratres, in eam, qui tanto gravius persecun-
tur, quanto filiores existunt, habentes speciem
pietatis, sed virtutem ejus penitus abnegantes, et
interdum inter filios computantur, quorum pugnan-
tium contra matrem, et laniantum ejus vestem, est
ei amarissima persecutio. Restituta sibi pace ab
extrinsecis inimicis, pacis ergo tempore advenierunt
homines sine pace, ac voluplatum amatores magis
quam Dei, qui penetrant domos, et captivas ducunt
mulierculas oneratas peccatis, que ducuntur variis
desideriis, semper discentes, et nunquam per-
venientes ad scientiam veritatis. Sunt enim homines
mente corrupti, et reprobi circa fidem, a qua disce-

(815) Vide Raynaldum, ad annum 1206, § 42.

(816) De S. Mevenni abbatibus, nihil apud veteris
Gallie Christianæ auctores, tom. IV, pag. 639.

(817) Post Tuallum, anno 1205 defunctum, Guillel-

A dentes spiritibus erroris attendunt dæmoniorum
doctrinis, et in hypocrisi loquentes mendacium, et
cauteriatam habentes conscientiam, damnare sacra-
menta Ecclesiæ non formidant, et illius nituntur
pulchritudinem abolere, quam denigrando aliquan-
tulum solis æstus olim reddidit speciosam. Hi sunt
equidem equus niger, ostensus in Apocalypsi Joanni,
super quem sedens diabolus, bilibrem tritici, et tres
bordei bilibres habentes, Dei videlicet dilectionem
et proximi, et fidem æternæ ac individuæ Trinitatis,
vinum quoque ac oleum, que Samaritanus appo-
suuit vulneribus sauciati, habentes, scilicet austeri-
tatem et mansuetudinem, quos denario uno redemit
idem suo sanguine Jesus Christus, lædere nititur,
ut circa fidem naufragium patientur. Sane, dile-
ctus filius, R. presbyter ecclesiæ de Roton, lacry-
mabili nobis insinuatione monstravit, quod qui-
dam ejus parochiani, et alii Nanneten, et Maclo-
vien, diœceseon, hujusmodi pravitatis infecti ve-
neno, alias latenter inficere moluntur, multa sim-
plicibus proponentes, que obviant fidei Christianæ,
ut illos secum attrahant in errorem, et seductos ha-
beant in gehenna consortes. Porro, cum vicini
eorum ægrotant, ipsi, ad eos sub visitationis specie
accedentes, præveniunt sacerdotes, et exhortantur
eosdem, ut presbyteris absentibus, domui suæ bene
disponant, nec confiteantur eisdem, quia confessio
malis presbyteris facta nou proficit ad salutem, di-
centes, quod gravati pondere peccatorum presby-
teri, aliis nequeunt peccatum conferre medelam,
et sic urit illos luna per noctem. Nuptias etiam de-
testantur, et alia multa proponunt a catholice fidei
puritate penitus aliena, per quæ multorum corda
simplicium pervertuntur, inter quos mugunt, quasi
taurorum concilium inter vaccas, non attendentes,
quod ea est habitudo inter sacerdotem et sacra-
mentum, que inter medicum et medicinam existit. Unde,
sicut langor periti medici vim non impedit medi-
cinæ, sic reatus catholici sacerdotis virtutem non
impedit sacramenti, quamvis vita debeat consonare
doctrinæ, ne forte qui verbo corripitur, corrum-
atur exemplo. Cum igitur, ex injuncto nobis officio,
de regno Dei colligere scandalum teneamus, et, quan-
tum possumus, hujusmodi bestias oppugnare, dis-
cretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et
districte præcipimus, quatenus, cum Phinees, ca-

D tholicæ fidei zelo succensi, eos quos constitit hujus
spiritualis adulterii esse reos, ut abnegata impietate
hujusmodi resipiscant, monitione præmissa, per
censuram ecclesiasticam, sublato cujuslibet contra-
dictionis et appellacionis obstaculo, compellatis.
Quod si nec sic a sua perversitate poterunt revo-
cari, juxta constitutionem, quam ad hæreticorum
confundendam edidimus pravitatem, contra eos pro-
cedere procuretis. Quod si non omnes his exse-

mum I, parochia S. Maugundi natum, Montisfortis
abbatem memorant auctores supra citati, *ibid.*
pag. 661. Addunt tumulatum fuisse anno 1215.

quendis interesse potueritis, duo vestrū ea nibilo- minus exsequantur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum duodecimo Kalendas Januarii, anno nono.

CCIX.

ARCHIEPISCOPO BURDEGALENSI (818), ET ABBATI SILVÆ MAJORIS (819) BURDEGALENSIS DIOCESEOS.

Ut quid canonicum fuerit statuant adversus Hugonem Brunum, qui virginem Deo desponsatam e monasterio Obazinæ extrahere præsumperat, et duxerat in uxorem.

(Romæ, xiii Kal. Januarii.)

Dilectus filius, frater II. Lamara miles, nobis explicare curavit, quod nobilis vir, Hugo Brunus, Pictavensis dioceseos..... virginem, quæ, velo assumpto, et oblato voto servandæ perpetuo castitatis Domino fuerat desponsata, in hujusmodi sponsi non modicam injuriam, qui suæ sponsæ non adhibet corruptelam, de monasterio Obazinæ, ubi cum Deo sacratis degebat virginibus, non expavit extrahere violenter, præsumens eamdem per manus bonæ memoriæ... Caturcensis episcopi (820), ducere in uxorem. Quia vero voventibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle damnabile est, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, inquisita super præmissis diligentius veritate, omni gratia et timore postpositis, quod canonicum fuerit, appellatione postposita, statuat: facientes quod statutum fuerit firmiter observari, nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non ambo... tu, frater archiepiscope, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Januarii, anno nono.

CCX.

.... ABBATI DE Evesham (821), ET... DE WICHILI-CUMB... DE Evesham PRIORIBUS, WIGORNIENSIS DIOCESEOS.

Ut in causa Patronatus Ecclesiæ de Filebi prætextu litterarum falso impletararum non procedant (822).

(Romæ, iii Nonas Januarii.)

Significavit nobis dilectus filius, E. Bil, quod, cum ad ecclesiam de Filebi, in qua jus obtinet patronatus, R. clericum, diocezano episcopo præsentasset, et J. clericus, Norwicensis dioceseos, ipsius, institutionem præsumpsisset minus rationabiliter impedire, nos controversiam ipsam dilectis filiis... de Sibeton, et.... de Langele abbatibus, et... de cano de Broc, Norwicensis dioceseos, sine canonico commisimus terminandam, quorum duo, cum tertius interesse non posset, suamque absentiam ex-

(818) Num erat ille, Guillelmus II de Gebennis? Certe, Heliam de Malmort (de quo jam egimus toties), anno 1206 fato functum fuisse, asserunt autores novæ Galliæ Christianæ, tom. II, col. 820, ex chronicis S. Stephani Lemovicen. Verum, Guillelmum non nisi anno 1207 archiepiscopatum auspicatum fuisse tradunt idem, *ibid.*

(819) De abbatibus Sylvæ Majoris, vide quæ adnotata sunt ad epistolam libri quinti 96, not. Abbas ad quem dirigitur hæc libri noni epistola 209 erat

A cusasset, pro prædicto E. diffinitivam sententiam promulgarunt, memorato J. silentium imponentes. Ac idem, sicut in litteris venerabilis fratris nostri... Eliensis episcopi (822), et dilecti filii.... abbatis Sancti Edmundi (823) perspeximus contineri, elapsi aliquanti temporis spatio, litteras illas coram bone memorizæ... Cantuariensi archiepiscopo (824), cepit arguere falsitatis, instanter, postulans, quod earum auctoritate fuerat attentatum, in irritum revocari, propter quod judices memorati litteras ipsas, quavis a tempore latæ sententiæ superinductis atramenti lineis cancellatas ab ipsis, eidem archiepiscopo, qui super hujusmodi falsitatis cognitione mandatum receperat speciale, per fidem nuntium transmiserunt. Cum autem prædictus J. ipsas in

B ejus proposuisset præsentia esse falsas, et pars aduersa W. de Brom, clericum, ad sui defensionem exhibere curasset, qui se a nobis impetrasse asseruit litteras supradictas. idem archiepiscopus, ab utraque parte super iis, quæ proposuerant, sufficienti cautione recepta, litteras ipsas sub suo, et partium sigillis fideliter interclusas, per Robertum de Marigni, ad hoc electum de unanimi partium voluntate, nostro fecit conspectui præsentari, quas cum nos in stylo, filo, charta, et bulla invenissemus veras omnino, sæpedictio archiepiscopo, et prædictis episcopo et abbatii dedimus in mandatis, ut, denuntiantes ipsas litteras veras esse prædictum E. super juste lata ipsarum litterarum auctoritate sententia non permitteret ab aliquo indebet molestari, quin potius facerent ipsam sententiam, si- cut est justa sublato appellationis obstatculo, firmiter observari, contradictores monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Partibus ergo in eorum præsentia constitutis, cum juxta traditam sibi formam vellent sententiam confirmare, prædictus J. proposuit coram eis, quod illa sententia non tenebat, cum esset contra dicta testium, et post appellationem ad nos interpositam promulgata, nitens eamdem infirmare multiplice ratione. Cumque sæpedictus E. omnibus contradixisset objectis judices ipsi de debita solemnitate adhibita, receperunt testes ab utraque parte productos, quorum depositionibus postmodum publicatis et receptis etiam attestationibus utriusque partis sub sigillis judicum prædictorum, viuis etiam, et intellectis rationibus utriusque terminum assignarunt eisdem, quo se ipsorum conspectui præsentarent, sententiam recepluræ. Aveniente vero termino partibus assignato, prædicti episcopus Eliensis et

procul dudio, Almavinus, quem ex cellerario abbatem, jam ab anno 1206, 22 Maii agnoscunt instrumenta. Mortuus est anno 1221, v. Id. Martii Gall. Christ. tom. II, col. 871.

(820) Vide epistolam libri sexti 97, not.

(821) Vide epistolam libri octavi 204, not.

(822) De argumento hujus epistolæ, vide epistolam libri septimi 34.

(823) De istis jam dictum est sæpius.

(824) Vide epistolam libri quinti 94.

abbas, habito prudentum virorum consilio; cum archiepiscopus viam esset interim universæ carnis ingressus, quia sacerdatus J. in probatione propositorum omnino defecerat, auctoritate nostras suffulti, sententiæ priorum judicium confirmarunt, et, eidem J. silentium imponentes, ipsum condemnarunt in decem marcis parti adversæ, nomine expensarum. Porro, prædictus J. nulla de prædictis habita mentione, super cognitione prædictæ sententiæ, quæ jam fuerat auctoritate sedis apostolicæ confirmata, nostras ad vos, veritate suppressa, litteras reportavit. Verum, predictus E. in nostra præsentia constitutus, proposuit contra ipsum, quod ei non tenebatur auctoritate illarum litterarum aliquatenus respondere, cum in illis de confirmatione sententiæ nulla mentio haberetur, et idem J. excommunicationis sententiæ subjaceret, sed quoniam vos exceptiones ipsius noluitis admittere, idem ad sedem apostolicam appellavit. Cum igitur prædicta sententia auctoritate nostra a prædictis Eliensi episcopo et abate, sicut in ipsorum authentica continetur, fuerit confirmata, et mendax precator carere debat impetratis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus in negotio ipso auctoritate litterarum illarum, quæ veritate tacita sunt obtentæ nullatenus procedatis: revocantes in irritum, appellatione remota, si quid occasione ipsarum, post appellationem ad nos legitime interpositam, in sacerdoti E. præjudicium statuistis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, III Nonas Januarii anno nono.

CCXI.

ABBATI ET CONVENTUI FOSSÆ NOVÆ.

Confirmatur sententia lata pro eis super possessione quædam contra A. Saracenum.

(Romæ, v Idus Januarii.)

Solet annuere, etc., usque assensum, sententiam, quam dilectus filius, R... judex Sitinus, super causa, quæ inter vos ex parte una, et Adinulfum Saracenum, et quosdam alios, super quædam possessione coram ipso vertebarū ex altera, promulgavit, sicut est justa nec legitima appellatione suspensa, et in instrumento publico confecto exinde continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patricinio communimus: cuius instrumenti tenorem de verbo ad verbum præsentibus litteris fecimus annotari. • In nomine Domini. Amen. Quoniam, sicut juris dicta ratio, causarum merita partium assertione panduntur, idem narratione et responsione, ut quia frequenter ac sepe contingit, tum natura causæ, tum hominum malitia faciente, quod ex ipsius rei confessione de actoris intentione non constat, vel, si constet confidendo de

(824*) Sic in Apogt. sed aliquid deesse videatur.

(825) *Vestiariorum.* *Vestiariorum*, idem qui *vestiariorum*, qui vestium vel thesauri curam habet. *Ravenorum Vestiariorum*, cui eiusdem civitatis claves commissæ erant, memoratur in fragmento epistolæ Joannis

A ejus intentione, ipsam tamen exceptionis vigore refellere nititur, de qua quidem e converso actoris confessione non constat; sicque ad fidem judicii faciendam, ipsiusque causæ meritum aperiendum. testes hinc introducuntur, instrumenta in medium proferuntur, ut judex, cuncta discutiendo, ac trutinando quid cuique conveniat, condemnnet, vel absolvat, prout sibi melius, secundum justitiae meritum, quæjus suum unicuique tribuit, visum fuerit expedire; ideo, ego Robertus Sitinus, S. R. E. judex ordinarius, cognitor causæ, quæ vertitur inter Adinulfum Saracenum, agentem nomine suo, et procuratorio nomine idem, mandato Tebaldi, Saraceni, et Transmundi, fratrum ejus, Cynthii, domini Bertrami, Vinfridi, Coccæ et Jordani, Mariæ comitissæ, Possedutæ, Saracenæ, Mariæ Donnæ, et Agnetis, ex una parte, et Landinum, oeconomicum venerabilis monasterii Fossænovæ ex altara, ordinem et processum ipsius studiosius denotare curavi, quatenus ex cognito, qualiter causa ipsa, mediante justitia, personarum acceptancee semota, fine valeat debito terminari, apertius, et quasi oculata possit sive videri. Petit jam dictus Adinulfus, nomine suo, et supradictorum Tebaldi et Transmundi, fratrum ejus, Cynthii, Vinfridi, Coccæ et Jordani, Mariæ comitissæ, Possedutæ, Saracenæ, Mariæ Donnæ, et Agnetis, a Landino, oeconomico venerabilis monasterii Fossænovæ, totam terram quæ clauditur cava-tis, in locum uti dicitur Laurentii, sicut mihi Roberto judici ostensum fuit, cum ædificis ibi positis arboribus fructiferis et infructiferis; possessionem illarum petit sibi restitui secundum jus et sacras constitutiones; cujus petitioni dictus Landinus, tam per se, quam per advocalum suum tale dedit responsum. Dicit enim, monasterium nullam possessionem habere infra dictos fines, quæ illis, vel alicui alii, sed soli monasterio (824*) de jure pertineat. Aserit enim, illas possessiones contineri infra possessionum illarum fines, quæ a Joanne Demetrii, urbis Romæ vestarario (325), Sanctæ Mariæ de Fossanova longissimis et antiquis temporibus donatae fuerunt, et sic possessas esse, et a monasterio ab eo tempore, in omni pace et quiete, et ex concessionibus Romanorum pontificum, a tempore bonæ memorie domini Innocentii papæ secundi, qui venerabile monasterium Fossænovæ, quod Sancti Stephani dicitur, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ de Fossanova, earumque pertinentiis omnibus dederunt atque concederunt ordini Cisterciensi, sicut ex eorum privilegiis et concessionibus ac etiam vivisse asserit testibus posse probare. Ad petitionem itaque et intentionem suam probandam atque fundandam, prædictus Adinulfus quosdam introduxit testes, quorum dicta manu propria diligenter in

PP. VIII. apud Baluzium, *Miscell.* tom. I, pag. 402, col. 2. Occurrunt vestiariorum ecclesiastici, seu qui vestiariorum ecclesiarum curam habebant, apud Ughel-lum, *Ital. sacr.* tom. VII, pag. 610, et alibi. Vide *CANGIUM, Glossar.* tom. VI, col. 1510.

scriptis redegit. Econtra, Landinus, oeconomicus venerabilis monasterii de Fossanova, ad contradicendum iis, quæ a sapientio Adinulfo, agente pro se et pro personis superius denominatis, sunt proposita et introducta ipsiusque intentionem extenuandam atque evacuandam, suamque exceptionem probandum et ampliandam, profert publicum instrumentum, in quo continetur, Joannem Demetri donasse longas et amplas possessiones, et quasi in umbilico continentur. Profert etiam privilegia et concessiones Romanorum pontificum, tempore divæ memorie domini Innocentii pape secundi, usque ad tempora domini Innocentii pape tertii, qui omnes, inter cætera quæ venerabili monasterio Fossanovæ concessisse videntur, specialem faciunt mentionem Sanctæ Mariæ de Fossanova, cum omnibus pertinentiis suis, facta in eis certorum finium demonstratione, infra quos et predictæ possessiones, de quibus quæstio est, contineri satis manifeste videntur. Ostendit etiam publicum instrumentum, in quo continetur, quod Thebaldus de Stephano, ex cuius concessione predictus Adinulfus nomine suo et prænominatorum petere, et agere videtur, renuntiavit domino Petro, reverendo abbatii venerabilis monasterii de Fossanova, omne jus patronatus, si quid habuit in ecclesia Sanctæ Mariæ de Fossanova, et promisit, quod, neque ipse, neque hæredes ejus, aut submissa ab eis persona veniret contra constitutum Innocentii papæ, quiecclesiam Sanctæ Mariæ de Fossanova submisit, et subjugavit, promissa ab eo poena decem librarum denariorum Papien. si contra facerent; pro quo recepit certam mensuram terre sibi, suoque tertio generi, positæ in locum ubi dicitur murus Joannis subtilis. Profert etiam et aliud instrumentum, in quo continetur, quod Transmundus Thebaldus nomine renuntiavit quidquid juris habuit in una cæsa ad Laurentios domino Crescensio, abbati venerabilis monasterii de Fossanova, posita infra præseptum Sanctæ Mariæ de Fossanova. Ad hæc, ad majorem fidem faciendam et causæ meritum dilucidandum, testes introducit, per quos non solum de tricennali seu quadragenaria præsumptione constat fore probatum, verum etiam majoris ævi. Ego itaque Robertus Sitinus, S. R. E. judex ordinarius, cognitor præsentis quæstionis, visis, auditis, et diligenter cognitis et intellectis, quæ ab utraque parte sunt proposita et introducta, cum

A non constet ex dictis testium ab actoris parte introductorum, possessiones dictarum terrarum, ab eis petitæ, ad illos spectare, et ex instrumentis a Landino prolatis, testibus ab eo productis, liquido patet, illas de jure ad monasterium pertinere, absolvò prædictum Landinum oeconomicum venerabilis monasterii de Fossanova a petitione prædicti Adinulfi Saraceni, facta nomine suo, Thebaldi et Transmundi, fratrum ejus, Cinthii, Vinfridi, Coccæ, et Jordani, Mariæ comitissæ Possedutæ Saracevæ, Mariæ Donæ, et Agnetis.

Datum Piperni, anno Domini 1206, indictione X, pontificatus domini Innocentii pape III anno nono mensis Novembbris die tertia.

B Nulli ergo omnino hominum.. . hanc paginam nostræ constitutionis, infringere etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Idus Januarii, anno nono.

C CXII (826).

..... SPOLETANO EPISCOPO (827).

Quod non molestet rectores plebatus S. Fortunati.

(Romæ, iii Idus Januarii.)

[Suam ad nos G. et A. rectores clericorum plebatus Sancti Fortunati, querimoniam transmiserunt, quod, cum tibi essent in quadraginta libras per quoddam arbitrium condemnati, essetque ipsis poena triginta librarum apposita, nisi prætaxatas quadraginta libras tibi (828) solverent in termino constituto, tandem triginta tribus in ipso termino personulis, occasione septem residuarum librarum, a nobis quasdam litteras veritate tacita impetrasti, quibus (829) obtinuisti, eos in prædictis triginta libratis tibi per dilectum filium, Paulum, subdiaconum nostrum delegatum judicem, condemnari. Quia igitur non te decet in tantum pontificalis modestiæ obliuisci, ut, in honestis quæstibus anbelando, desideres cum aliena jactura ditari, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus, prædictarum septem librarum solutione contentus, super poena triginta librarum memoratos rectores molestare de cætero non præsumas (830), sicut perdilectum filium nostrum, G. Sancti Nicolai in carcere Tullian, diabonum cardinalem (831), fuit sententialiter definitum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iii Idus Januarii, anno nono.

(826) Epistola hæc reperitur inter Decretales, lib. v, tit. 37, *De poenis*, cap. 9. Quæ Italico charactere distinguitur desunt in Decretalibus, vel lectionum varietatem designant.

(827) Vide epistolam libri quinti 5, not.

(828) Decretal., ea, loco p. q. l. t., et mox omitunt vocem *ipso*.

(829) In Decretal. per quasdam nostras litteras veritate tacita impetratas. Pith. in marg. monet dictationem nostras deesse in plerisque antiq. codd.

(830) Decretal. legunt de cætero non molestes.

(831) Gerardus Gallus, monachus Cisterciensis, et abbas nonus Pontiniaci, ab Innocentio tertio, in

prima cardinalium creatione, diaconorum numero est ascriptus, et ad ecclesiam Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis est renuntiatus. Claudius Robertus in Christiana, et Petrus Frizonius in Purpurata Gallia, quibus assentitur Aubery, affirmant Gerardum, diaconum cardinalem, ab Innocentio Ecclesiam Prænestinam obtinuisse; sed Ferdinandus Ughellus in serie episcoporum Prænestinorum hunc pretermittit: imo, omnes qui Innocentii ævo Ecclesiam illi præfuerint, ordine expoñendo, hunc tacet licet alium nominet sub Clemente III. Gerardus noster, cum Hugoilio cardinale, Innocentii pontificis nepote, eodem suæ creationis anno,

CCXIII (832).

..... ABBATI (833), ET MONACHIS SANCTI HIPPOLYTI
FAVENTIA.*Quod corpus hæretici faciant extumulare.*
(Romæ, v Idus Jannarii.)

Ex parte venerabilis fratris nostris, Faventini episcopi (834) fuit propositum nobis quod damnabilis memoriam Otto, cuius exitus judicavit, ipsum, dum viveret, pravitatem hæreticam sapuisse, in ecclesie vestrae cœmeterio est sepultus, et, licet idem episcopus, de consilio dilecti filii, G. Sanctæ Mariæ in porticu diaconi cardinalis (835), apostolicæ sedis legati, et aliorum prudentum virorum, nisi exhumare corpus defuncti protinus curaretis, vestram ecclesiam supposuit interdicto, vos tamen neutrum hactenus voluisti adimplere. Quia vero impugnatores hujusmodi fidei orthodoxæ non solum exsecramur, dum vivunt, et, si possumus, cohibemus, ne possint vineam Domini demoliri, sed etiam post mortem ipsorum memoriam condemnamus, ut quos vitæ simulatio Christianæ palliata superficie occultavit, solers catholicorum indagatio perseguatur, saltem ad eorum terrorem, qui morbo simili elaborant, discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, ne fidelium ad filios Belial aliqua participatio possit esse, omni mora postposita, corpus ejusdem extumulare curetis, vel interdictum in monasterio vestro positum observare.

in quadam gravi controversia cognitor seu judex constitutus legitur : de quo præterea nil scriptum inventur. Subscriptis Innocentii litteris, datis Ecclesiæ Lateranensi anno nostræ salutis 1199. Diem clausit extremum anno nostræ salutis 1210, Innocentio tertio Romano pontifice.

(832) Vide Raynaldum, ad annum 1203, § 3.

(833) Illi nomen erat Petrus :

« Anno 1207, Petro abbati, et monachis SS. Hippolyti et Laurentii de Faventia, præcepit Innocentius PP. III, ut hæretici cujusdam, Ottonis votati, corpus, quod ecclesiastica sepultura donatum fuerat in eorum Ecclesia, exhumarent, et extra sanctum locum obtegi curarent. » *Monum. Faventia*, col. 465, B.

(834) De episcopo, qui tunc temporis Faventinas gerebat infulas, valde dissentient inter se historici et monumenta. Ac primum audiamus Ughellum, *Ital. Sacr.*, tom. II, col. 522.

« XXIII. Theodoricus vixit anno 1203.

« XXIV. Hubaldus, episcopus Faventinus, annum vix integrum Faventinam administravit Ecclesiam cam ad archiepiscopatum Ravennatem prouulotus est, post cujus translationem, cum Johannes, cathedralis canonicus, ex compromissu capitulo, Joachimum, ex episcopo Lunensi canonicum regularem Sancti Fridiani Lucensis jam factum, in Faventinum præsulem elegisset, pontifex etiam eniuxi postulatus, hujusmodi electioni est refractus, negans, ex Constantiopolitano concilio, illum, qui episcopalem dignitatem cum monachali, id est pœnitentia statu, commutasset, posse iterum reassumi ad eamdem dignitatem. Quamobrem Ubaldo scripsit, videret iterum atque iterum, ut tanto oneri dignus præficeretur.

« XXV. Rotlandusigitur, translato nuper Ubaldo,

A Alioquin, noveritis nos dilectis filiis... Sancti Proculi, et... Sancti Stephani abbatibus Bononien. In mandatis dedisse, ut vos ad hoc auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compeliera, mediante justitia, non postponant.

Datum Romæ, apud S. Petrum, v Id. Januarii, anno non.

CCXIV.

.... ARCHIEPISCOPO (836), ET.... DECANO, ET CAPITULO,
MAGDEBURCENSIBUS.*Ut O. emancipatum recipient in canonicum.*

(Romæ, vi Idus Januarii.)

B Significavit nobis dilectus filius Otto, nepos nobilis viri... ducis Poloniæ, subdiaconus noster, quod consuetudine nullus in ecclesia vestra, priusquam emancipetur, potest stallum, in choro, et locum in capitulo obtinere. Cum igitur nos ipsum in subdiaconum Ecclesiæ Romanæ duxerimus assumendum, et indecens esset, eum, tanquam non emancipatum, privari prædictis, auctoritate apostolicae sedis duximus emancipandum eumdem. Quodcirca, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, ipsum emancipatum habentes, prædicta ei curetis hilariiter assignare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sexto Idus Januarii, anno nono.

tanquam dignus suffectus est cum esset Cathedralis præpositus, anno 1210. Decessit 1249. »

Hactenus Ughellus; cui si fidem adhibeamus, Ubaldum non nisi anno 1208, vel etiam anno 1209 ad sedem Faventinam evectum fuisse existimandum est; Theodoricum vero vitam usque ad annum 1208 vel 1209 produxisse: Siquidem Ubaldus, qui ei proxime successisse dicitur unum tantummodo annum Ecclesiam Faventinam administravit, Rolandus, vero, translato nuper Ubaldo, anno 1210 suffectus est. Verum, alia prorsus suppetunt monumenta Faventina, col. 464, A. ex Tonduccio, pag. 235.

« Anno 1205, Ubaldus fit episcopus in locum Teuderici, Fraseonis episcopi, qui successerat Bernardo episcopo (de quo vide epistolam libri septimi 90, not.), ad Papiensem Ecclesiam translatu 1198, secundum Campium...»

« Anno 1207, Ubaldi, episcopi Faventini, mentio sit in charta archivi archiep. Ravennæ.

« Anno 1208. Erri de Medicina epistola ad Hubaldum, episcopum Faventinum, continens inventarium bonorum ecclesiarum Buitæ et Pratæ. Meminit etiam Ecclesiæ S. Blasii, quam dicit de jure suo, et non de jure monasterii S. Adalberti in Pereo. Ex Tabui. archiep. Ravennæ, caps. F. 2097, tom. IV, Ann. Cam. in app. col. 274.

« Anno 1208. Hubaldo, episcopo Faventino, electo in archiepiscopum Ravennatem, scribit Innocentius PP. III, ejusque electionem approbat Kul. Junii. Ex Arch. archiep. Ravennæ, caps. M. 5611, et apud Rubeum, pag. 371.

Ecce igitur, ex istis indubitate fidei instrumentis probatur. Ubaldum tres vel etiam quatuor annos Faventinam Ecclesiam rexisse.

(835) Vide epistolam libri octavi 29, not.

(836) Vide epistolam libri noni 22, not.

CCXV (837).

..... DECANO ET CAPITULO MAGDEBURGENSIBUS.
Quod O. nepoti ducis Poloniæ, conferant præposturam.

(Romæ, vi Idus Januarii.)

Ad instar illius cuius funes cecidisse testatur vox prophética in præclaris, pro modulo fragilitatis humanæ illos in ministerium ejus cuius vicem in terris, licet immeriti, gerimus, ducimas assumendos, quos credimus, et litterarum scientia, et morum honestate præclaros, ut ad dexteram sponsi assistat in vestitu deaurato, circumamica varietate, regina, cui nascuntur pro patribus filii in principes statuendi. Sperantes igitur, quod dilectus filius, Otto, nepos nobilis viri.... ducis Poloniæ, cui et vitæ honestas et litterarum scientia suffragatur, de bono in melius proficere debeat, et Ecclesiæ Dei utiliter deservire, ipsum in subdiaconum duximus ordinandum : firmam gerentes fiduciam, quod non minus ecclesiæ, in quibus obtinuerit beneficia, in ipsius persona poterit provideri, quam in ecclesiis fuerit ipsi proximum. Verum, quia bonum semiplenum videtur, quod sine adjectione relinquitur, gratiam super gratiam facere ipsi de apostolicæ sedis benignitate volentes, universitatatem vestram rogandam duximus attentius et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, pro reverentia apostolicæ sedis et nostra, ei præposituram ecclesiæ vestræ, quam venerabilis, frater noster.... archiepiscopus vester (838), ante promotionem suam obtinuisse dignoscitur, liberaliter confertis, mandatum apostolicum taliter exsequentes, ut idem, qui ecclesiæ vestræ poterit existere non modicum fructuosus, ad omnium et singulorum dilectionem fortius obligetur, et nos, qui eundem sincera diligimus in Domino charitate, tanto vobis gratori teneamur vicissitudine respondere, quanto nos neverimus a vobis liberalius exauditos.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sexto Idus Januarii, anno nono.

CCXVI (839).

CNESNENSI ARCHIEPISCOPO.
Ut absolvat ducem Wladislaum.

(Romæ, ii Idus Januarii.)

Præsentium tibi auctoritate concedimus, ut, si nobilis vir.... dux Wladislaus, emollitus timore Domini, obstinatiam suam voluerit emendare, tam, ipsum, quam fautores ejus, qui pro injectione manuum in clericos violenta in canonem latæ sententiæ inciderunt, et a te demum denuntiati fuere, secundum Ecclesiæ formam absolvas, et injungas eis, quod talibus consuevit iungiri.

Datum Romæ, apud sanctum Petrum, ii Idus Januarii, anno nono.

(837) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 11.

(838) Vide epistolam libri noni 22, not.

A

CCXVII (840).

NOBILI VIRO... DUCI WLADISLAO, SPIRITUM CONSILII SANIORIS.

Redarguitur de obstinatione sua et perpetratione malorum; et hortatur ad recipiscendum.

(Romæ, ii Non. Januarii.)

[Interrogamus te, misericordiae fili utinam et non iræ! quæ sit ista fiducia qua confidis, aut qua fortitudine vel consilio disponas altissimo rebellare, qui, cum, exigentibus culpis tuis, ab ipsis facie sis ejectus, consilium forte cogitas, quod non poteris stabilire, ut, ab ipso recedens, locum tibi refugii reperias præter ipsum, qui profecto, si in cœlum ascenderis, illic est, et, si etiam in infernum descenderis, ibi adest? Quæ te, fili hominis, cogitatio apprehendit, ut, prævaricationi prævaricationem apponens, damnabiliter erigere te noa metuas contra Deum, quasilutum contra sigillum cogites, ac factori tuo, quod non fecerit te, insultes? Quæ te, inquam, prava seductio, dux, seduxit, ut temet ipsum ab igenu tibi faceres, quia litorum ducem te debueris exhibere? Nunquid ideo ducem Dominus te constituit, ut in servitutis opprobrium ecclesiasticam deduceret libertatem? Nunquid ideo tibi gladius est ab ipso collatus, ut acueres ipsum in viscera matris tuæ? An idcirco subdidit tibi populos, ut in sucrum ministrorum excidium illorum viribus armareris? Collige sensus tuos et cum ipsi singredere in ipsum, quantaque sit potentia tua, subtilius intuere, metire vires, ac virtutes enumera, et vide si fortitudine tua posses Christi Ecclesiam taliter concilcare, nisi te ipse facultatum illarum copiis extulisset, sine quibus, etsi gereres forsitan in voluntate tyrannidem, nequaquam tamen baberes in te hujusmodi potestatem. Magnum te forte reputas, sed quoad vana mundi magnalia te forte reputare non debes illo potentissimo rege majorem, qui, quoniam super se Dominum non cognovit, justum judicium in bestiale eum habitum immutavit. Nec te fuerit inferior rex Israel Manasses, qui quoniam Dominicam potentiam ignoravit, Dominicana potentia ipsum extremæ captivitati subjecit. Horribilis quidem est tantarum pœnarum memoria, sed, cum similis culpa similem debeat formidare vindictam, multo tibi horribilior, esse debet consideratio culpæ tuæ, qui, quasi superiorum tibi Altissimum non cognoscas, in afflictione, qua Gnesnensem Ecclesiam diceris afflixisse, te Deo Deumque tibi contrarium posuisse videris, faciensque peccati pœnam ipso peccato pejorem, dum contemnis temere disciplinam, quam pro culpa subiisti, culpabilior redderis pœna culpæ, quam fortasse fueris culpa pœna, quoniam et si mortaliter illa venit in ausum, ista quidem venit mortalius in contemptum. Perculerat siquidem aures nostras jam antea detestandæ crudelitatis auditus, quam in prædictam ecclesiam, et viros ecclesiasticos exercere multipliciter dicebaris, sed tandem, viro exi-

(839) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

(840) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

miæ sanctitatis, venerabili fratre nostro... Gnes-
nensi archiepiscopo, ad sedem apostolicam acce-
dente, quanquam de tribulationibus, quibus Eccles-
ia ipsa gemit, intelleximus multa per ipsum, a
viris tamen religiosis et inclytis provinciæ circum-
stantis, plurima sunt nobis de ipsis oppressione
suggesta. Inter quæ, super eo tibi, si tamen et ipse
doles, plurimum condolemus, quod, cum propter
injectionem manuum in clericos violentiam, in qui-
bus, ut debes, Jesum Christum non diceris rever-
eri, prædictus archiepiscopus te denuntiaverit in
canonem latæ sententiæ incidisse, ac etiam præter
id censuram in te canonicam exercuerit, pro eo
quod facultates universas cuiusdam episcopi dece-
dantis a te invasas restituere denegasti, tu, di-
sciplinam ecclesiasticam vilipendens, non solum
noluisti debitam super his satisfactionem im-
pendere, verum etiam in ipsum et ecclesiam suam
jugum servitulis non desinis multipliciter aggra-
vare. Porro, cum, ex consuetudine generali pro-
vinciæ circumstantis, ad locorum episcopos spectet
collatio præbendarum, tu præbendas Gnesensis
ecclesiæ vel ipse conferre moliris, vel aliquibus fa-
cias interdum pro voluntate tua per impressionem
conferri. Sanctorum quoque reliquias, et ipsis ecclesiae
ornamenta, seu quælibet thesaurum ejusdem
prædecessorum tuorum, aut ducum, vel etiam
aliorum fidelium sibi devotione collatum, auctoritate
facis propria custodiri, nec ea sinis per eundem
archiepiscopum et capitulum, secundum consuetu-
dinem ecclesiarum Poloniæ, procurari, non atten-
deus, quod non solum in nova lege ad viros eccle-
siasticos hujusmodi pertinere noscuntur, verum
etiam in veteri per levitas præcepit Dominus vasa
et ornamenta tabernaculi custodiri. Immunitates
insuper Ecclesiæ non revertitus, quemdam captivum
servandum in prædicta ecclesia posuisti, recipiens
circa eum per canonicos adhiberi custodiæ, et de
facultatibus suis eidem necessaria provideri. Cleri-
cos vero, in sacris ordinibus constitutos, in igno-
miniam Jesu Christi carceribus interdum et tor-
mentis affligis, in his et aliis archiepiscopum memo-
ratum, et ecclesiam sibi commissam tam crudeliter
persequendo, ut, si etiam verbo taceat, oppressiones
tuas exilio fateatur. Quia igitur afflictionem eccle-
siæ supradictæ, ac tuum quoque periculum, quod
versatur in ipsa, dissimulare nec volumus, nec de-
bemus, nobilitatem tuam monemus attentius, et
hortamur, et, per salutem tam animæ tuæ quam
corporis obtestantes, per Jesum Christum, in cuius
nomine flectitur omne genu cœlestium, terrestrium,
et etiam infernum, districte tibi præcipimus, qua-
tenus, te sub potenti manu ejus humilians, super iis,
pro quibus censuram ecclesiasticam incurristi, re-
dire ad mandatum Ecclesiæ non postponas, et non
impediens, nec faciens impediri, quominus idem
archiepiscopus, prout ad ipsum de jure pertinet,

A libere conferat præbendas et personatus ecclesiæ
memoratae, ac sanctorum reliquias, ac cætera orna-
menta ipsius ecclesiæ, vel thesaurum, sicut superius
est expressum, per se custodiat et faciat, prout ex-
pedit, per Capitulum custodiri : prorsus ab ipsis
archiepiscopi, et Ecclesiæ, seu virorum ecclesiasti-
corum persecutione desistat, et eos in aliquibus
non offendas quin imo, prædictum archiepiscopum
habens in plena reverentia et honore, te sibi super-
bis, imo Deo ipso, humili satisfactione concilie
in quibus te constat divinam iracundiam provocasse,
Speramus enim, quod, si conversus egeris pœnitentia-
tiam, et eidem archiepiscopo, tanquam patri tuo,
filiali devotione studueris adhærere, sua te merita
promovebunt in multis, utpote super quo, velut
B credimus, ita Deo complacuit, ut pro subditorum
salute non credatur ipsis precibus defuturus, qui
pro lutela ecclesiasticæ libertatis suum specialiter
spiritum suscitavit. Prædia quoque, vel alia, sive
sint ecclesiastica, sive patrimonialia beneficia, qui-
bus dictum archiepiscopum, vel eos, qui sibi ad
defensionem Ecclesiæ astiterunt, proponeris spo-
liasse, cum fructibus inde perceptis eisdem restitu-
re non postponas, et tuos nihilominus subditos a*il*
plenariam restitutionem eorum, quæ illis sunt
ablastra per ipso, tradite, tibi potestate compellas.
Nihilominus etiam monachos de Molchina, quos di-
ceris expulisse, redire ad monasterium suum, et
manere in eo cum debita libertate permittas. Alio-
quin, quantumcunque nobis molestum existat te in
C aliquo molestare, quia tamen deferre Deo magis,
quam homini non oportet, sententiam quam præ-
dictus archiepiscopus tulit in te propter aliqua
præmissorum, vel propter omnia, seu etiam propter
singula, quæ vel hactenus in libertatem ecclesiasti-
cam attentasti, vel, quod absit ! in posterum atten-
taveris, in te, vel illos, qui beneficia sua de manu
tua suscepint, seu te in ipsis præsumperint
persecutione fovere, rationabiliter duxerit promul-
gandam, firmitatem decerminus debitam obtinere,
venerabilibus fratribus nostris... Pragen... Olo-
mucen.... Misnen. et universis Polonien. episcopis,
præcipiendo mandantes, ut eam, sicut rationabiliter
lata fuerit quoties ab eo fuerint requisiti, usque ad
satisfactionem condignam, auctoritate nostra faciant
inviolabiliter observari, singulis dominicis et festis
D diebus, pulsatis campanis, et candelis accensis so-
lemniter innovantes eamdem.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Nonas
Januarii, anno nono.

CCXVIII (841).

UNIVERSIS POLONIENSIBUS EPISCOPIS.

Super eodem.

(Romæ, iv Idus Januarii.)

Perculerat siquidem aures nostras jam antea de-
testandæ crudelitatis auditus, quam nobilis vir...

dux Wladislaus in Gnesnensem Ecclesiam, etc.. in eumdem fere modum, usque in finem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Januarii, anno nono.

CCXIX (842).

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS IN POLONIA CONSTITUTIS.

Ut solvant debitum cencum Romanæ Ecclesiæ.

(Romæ, Nonis Januarii.)

[Si memoriter teneretis Ananiæ Saphiræque supplicium, qui pro culpa fraudati pretii, quod ex agris acceperant, terribili ultiōne puniti, ad pedes apostolorum principis repentina interitu corruerunt in solutione census, quem beato Petro debetis, fraudem vitaretis, ut credimus, adhibere. Ad nostram siquidem audientiam noveritis pervenisse, quod, cum, ex consuetudine regionis, usualis moneta per annum apud vos tertio renovetur, et quæ prius in usu fuerat, demum reddatur vilior, usu alterius succedentes, vos eidem Apostolo censum debitum illo differtis tempore persolvendum, in quo monetæ, quam solvit, vilior usus erit. Licet ergo honorum vestrorum omnipotens non indigeat, quia tamen periculosem est vobis, quod debetis eidem, vel per fraudem imminuere, vel per ingratitudinem retinere universitatem vestram monemus, atque etiam hortamur, et per apostolica scripta præcipimus, mandantes, quatenus censum ipsum sinecujuslibet fraude vitio, more solito porsolvatis. Alioquin, sententiam, quam venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, in ejusdem census vel detentores ingratos, vel temerarios fraudatores rationabiliter duxerit promulgandam, usque ad satisfactionem condignam, firmitatem decernimus debitam obtinere.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Non. Januarii, anno nono.]

CCXX (843).

UNIVERSIS DUCIBUS IN POLONIA CONSTITUTIS.

Ut non impediāt solutiones decimarum.

(Romæ, ii Non. Januarii.)

Si cuiquam ex vobis dixisset Dominus, decimæ ac primitiæ tuæ sunt, quemadmodum eas asserit suas esse, possetis forsitan ipsas earum debitoribus condonare. Cum autem aliena largiri nequaquam esse liberalitas videatur, de nobilitate vestra non possumus non mirari, quod, sicut accepimus, cum interdum vel obsequentium vobis remunerare labores, vel aliquorum devotionem vobis intenditis procurare, ipsos de facto, cum de jure minime valeatis, a solutione decimarum absolvitis, minus forsitan injuriari Deo putantes, quoniam ista sustinet, et in aperto vestram injuriam non repellit. Ne quando igitur vobis Dominus irascatur, et in toto vestro vos puniat, qui suam temere particulam contrectatis, universitatem vestram monemus attentius, et hortamur, per apostolica scripta mandantes, quatenus

(842) Epistolam hanc vulgavit Raynaldus, ad annum 1207, §. 15. Ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

A a temeritate hujusmodi de cætero desistentes, non impediatis, nec faciatis aliquatenus impediri, quominus decimæ suis ecclesiis cum integritate debita persolvantur. Alioquin, sententiam, quam venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, in vos, seu detentores earum, rationabiliter duxerit proferendam, usque ad satisfactionem condignam, etc., ut in alia.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXI.

....DUCIS, ET ALIORUM NOBILIJM POLONIE.

CAPELLANIS.

Ut solvant cathedralica.

(Romæ, ii Non Januarii)

Cum, ex eo quod sacerdotalibus dominis deservitis, prælatis ecclesiasticis debitam subtrahere vos non deceat reverentiam et honorem, præsentium vobis auctoritate mandamus, et districte præcipimus, quatenus archidiaconos vestros, cum parochiam visitando, ad loca vestra pervenerint, honeste recipere studeatis, et, pro cureationem eis debitam exhibentes, cathedralica, quæ debentur archiepiscopo vel episcopis, cum integritate debita persolvatis. Alioquin, sententiam, quam venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, in vos propter hoc rationabiliter duxerit promulgandum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXII. (844.)

UNIVERSIS CLERICIS ECCLESIASTICA BENEFICIA IN POLONIA OBTINENTIBUS.

Ut archiepiscopo Gnesnensi unanimiter assistent.

(Romæ, ii Non. Januarii.)

Cum turpis sit omnis pars, quæ suo non congruat universo, præsentium vobis auctoritate mandamus, et districte præcipimus, quatenus venerabili fratri nostro... Gnesnensi archiepiscopo, qui pro vestra et Ecclesiæ libertate laborat, unanimiter assistatis, eique, sicut charissimi filii, pio patri taliter adhædere curetis, quod, universitatis vestræ suffultus auxiliis, cum adjutorio Dei efficaciter possit occurere imminentibus Ecclesiæ detrimentis. Nos enim eidem dedimus in mandatis, ut quicunque vestrum secus præsumeret attentare, per suspensionem officii beneficijque subtractionem ipsum ad id compellere non postponat.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXIII (845).

UNIVERSIS DUCIBUS IN POLONIA CONSTITUTIS.

(Romæ, ii Non. Januarii.)

Quoniam in Polonia partibus aliquorum, ut accepimus, insolentia nimis in libertatem ecclesiasticam debachatur, qui, sibi electiones præsumulū usurpantes, per clericos, ad quos pertinent, non sinunt

(843) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 15.

(844) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

(845) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

eas canonice celebrari, universitatem vestram monemus attentius, et hortamur, per apostolica scripta sub interminatione anathematis inhibentes, ne in electionibus ipsis quidquam vobis usurpare tentetis indebitae potestatis, sed potius permittatis, easdem a canonicis, sive clericis, ad quos spectant, tam canonice quam libere celebrari, quoslibet vestre jurisdictioni subjectos, qui contra inhibitionem apostolicam quidquam temere presumperint attentare, a temeritate sua potestate vobis tradita compescentes.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXIV.

CAPITULO LANCHIENSIS ECCLESIAE.

Confirmat eis, prout possident, quamdam præbendam.

(Apud S. Petrum ii Non. Januarii.)

Justis potentium, etc., usque assensum, præbendam, quam nobilis vir, Martinus, ex suis redditibus ecclesiæ vestræ fecit, quam etiam venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, cum capituli cui consensu, collatis decimis ampliavit, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis, et per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXV.

EIDEM.

Simile de cantoria.

(Apud S. Petrum, ii Non. Januarii.)

Solet annuere, etc., usque assensum, cantoriam, in ecclesia vestra per venerabilem fratrem nostrum, Gnesnensem archiepiscopum, de capituli sui consensu, et claræ memoriae Mesconis, ducis Gnesnensis, favore provide constitutam, vobis, et per vos ecclesiæ vestræ, etc., ut in alia.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXVI.

CANTORI GNESENsis ECCLESIAE.

Simile de capella.

(Apud S. Petrum, ii Non. Januarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu; capellam, quam bonæ memorie dux Mesco cantoriæ Gnesnensis ecclesiæ, cuius honore fungeris, provida pietate concessit, cum decimis a venerabili fratre nostro.... Gnesnensi archiepiscopo eidem cantoriæ concessis, sicut eam juste possides et quiete, tibi, ac eidem ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

—

(846) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

CCXXVII (846).

..... GNESENsi ARCHIEPISCOPO.

Facit ei potestatem canonicanam censuram in ducem Wladislaum ac fautores ipsius, nisi resipiscat, exercendi.

(Apud S. Petrum, iv Idus Januarii.)

Cum tua pro te loquantur opera testimonium, quod promptam geris in lege Domini voluntatem, ut libertatem ecclesiasticam, pro qua specialiter inter circumpositos tibi præsules Deus creditur tuum spiritum suscitasse, plenius possis, ipso adjuvante, defendere, speciale auctoritatem a nobis dignum duximus te habere. De tua igitur providentia plenam fiduciam obtinentes, auctoritate tibi præsentium conferimus potestatem, ut, nisi nobilis vir... dux Wladislaus, affectu per te paterno commonitus, ab ecclesiæ tuae persecutione cessaverit, et libere te permiserit pontificale in ipsam et ejus subditos officium exercere, tam in eum quam universos fautores ejus, et illos etiam, qui ecclesiæ tuae immunitates, præsertim de quibus est apostolico privilegio communia, temere præsumperint violare, canonicanam tibi liceat, prævia ratione, censuram ac sententiam, quam protuleris in hujusmodi, per quoslibet Poloniensium ecclesiarum episcopos et prælatos facias, si necesse fuerit, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, contemptores, appellatione postposita, ecclesiastica districtio cogendo. Præterea, cum nonnullæ præbenda ac personatus, in præjudicium tuum, seu prædecessorum tuorum, a memorato duce dicantur, ac etiam ejus patre, contra canonum instituta collati, per præsentia tibi scripta concedimus, ut collationem eorum, seu etiam alienationem quorumcunque bonorum, in ecclesiæ memorata jacturam absque consensu capituli tui factam, tibi liceat legitimate revocare, contradictores, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam compescendo. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Januarii, anno nono.

CCXXVIII (847).

UNIVERSIS EPISCOPIS IN POLONIA CONSTITUTIS.

Ut sententiam latam contra episcopum Posnaniensem faciant observari.

(Apud S. Petrum, iv Idus Januarii.)

Ad confusionem... Posnaniensis episcopi, non potest in memoriam redire, quod unus ex duodecim Christum tradidit, et in angelis suis reperit Altissimum pravitatem. Cum enim vir eximiæ sanctitatis, venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, contra filios hujus saeculi pro ecclesiæ securaverit opponere libertate, nominatum episcopum, quem speravit inter filios lucis sibi fideliter adhærere, Christi reperit in ipsis Ecclesia proditorem. In quem demum cum antedictus archiepiscopus, ex gentibus culpis suis, rationabiliter protulerit sen-

(847) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

tentiam interdicti, ac ille, ipsius sententia vilipensa, coram Ecclesia persecutore præcipuo, excommunicato nominatim ab ipso, divina celebrare officia præsumpsisset, propter quod vincule fuit excommunicationis astrictus, licet postmodum, pœnitudine simulata, sicut constitit ex postfacto, fuerit absolutus, denuo tamen et in culpam est relapsus eamdem et in pristinam sententiam revocatus. Nos igitur, attendentes, quod prædictus episcopus tante fortius nervo debet ecclesiastico disciplinae constringi, quanto innocentia lora, quæ in aliis debuerat moderari, damna bilius in se ipso laxavit, universitati vestre mandamus, et districte præcipimus, quatenus sententiam ipsam, et illam, quam idem archiepiscopus in canonice et alios clericos propter excessum similem simili ultione rationabiliter promulgavit, usque ad satisfactionem condignam, etc., ut supra.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Januarii, anno nono.

CCXXIX (848).

..... DUCI CRACOVIENSI.

Recipitur sub protectione.

(Apud S. Petrum, II Non. Januarii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc. [Eapropter, dilecta in Domino fili, sinceritatem devotionis ac fidei, quam erga nos et Romanam Ecclesiam habere dignosceris attendentes, personam tuam, eum ducatu Cracoviensi, et omnibus bonis tuis, quæ juste possides et quiete, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti... auctoritate præsentium districtus inhibentes, ne quis te super eis præsumat indebet molestare. Nulli ergo... nostræ protectionis et inhibitionis, etc. Si quis, etc. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.]

CCXXX (849).

..... ARCHIEPISCOPO GNENENSI.

Ut laicos spoliante clericos compescat.

(Apud S. Petrum, II Nonas Januarii.)

Inter ceteros molestiarum angores, quas in Poloniæ partibus Christi dicitur Ecclesia sustinere, plerique laici viros ecclesiasticos mobilibus et immobilibus rebus, quæ ipsis patrimoniorum ratione contingunt, prætermisso juris ordine, non metuunt spoliare. Quia igitur in clericorum oppressionibus laicorum est insolentiae resistendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus hujusmodi præsumptores, monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, per distinctionem ecclesiasticam a sua temeritate compescas. Præterea, cum populus gentium, licet in tenebris ambularet, sacerdotes suos et levitas in tantum duxerit honosrandos, ut Pharao, rex Ægypti, ceteris servituti subactis, eos non solum in pristina servaverit libertate, sed etiam alimoniam ipsis de publico ministraverit;

(848) Epistolam hanc exhibet Raynaldus, ad annum 1207, § 14.

(849) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

A principes sæculares, qui clericos in Polonia constitutos taliis et aliis exactionibus inquietant, ut ab hujusmodi præsumptione desistant, prudenter mones et diligenter inducas et, si necesse fuerit, canonica censura compellas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Nonas Januarii, anno nono.

CCXXXI.

EPISCOPO PONERANIE.

Ut obediat archiepiscopo Gnesnensi.

(Apud S. Petrum, Nonis Januarii.)

Venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, in nostra proposuit præsentia constitutas, quod tu debitam ei obedientiam exhibere recusas. Quia igitur pati nec volumus, nec debemus, ut dignitas ejusdem archiepiscopi per quemquam temere minuatur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus obedientiam et reverentiam debitam ei impendere non postponas.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Januarii, anno nono.

CCXXXII.

UNIVERSIS EPISCOPIS IN POLONIA CONSTITUTIS.

Ut subveniant dicto archiepiscopo.

(Apud S. Petrum, Nonis Januarii.)

Cum nemo vestrum mercenario suo retributionem posset debitam denegare, profecto de retributione venerabilis fratris nostri... Gnesnensis archiepiscopi, qui non solum ob vestram quietem, sed etiam ob generalem Ecclesiarum Poloniensium libertatem, in multis anxietatibus et periculis laboravit hactenus, et laborat, religiosa vos convenit sollicitudine cogitare. Hinc est igitur, quod universitatem vestram munemus attentius, et hortamur, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus, attendentes, quod in exilio, quod pro communi Ecclesiarum vestiarum libertate subivit, multiplicibus est gravatus expensis, quas utique non ex Ecclesia proprie facultatibus, sed ex patrimonialibus bonis, mutuoque susceptis, dignoscitur percisse (850), ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, taliter ei subvenire procureatis in ipsis, quod in certamine, quod certavit ac certat, vestris possit et militare subsidiis et meritis triumphare.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Januarii, anno nono.

CCXXXIII.

CAPITULO LANCICIENSIS ECCLESIE.

Confirmantur possessiones et bona prout juste tenent.

(Apud S. Petrum, VII Idus Januarii.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Sanctuarios (851), cum villis eorum, quos venerabilis frater noster... Gnesnensis archiepiscopus, de consensu Mesconis et Corradi ducum, canonorumque suorum, ecclesiæ vestre provida pietate concessit,

(850) Forte, pertulisse.

(851) Sanctuarios, id est homines ecclesiarum Tenuentes. Vide GANG. Glossar. tom. VI, col. 121.

quorum videlicet hæc sunt nomina; Ozris, cum filio A Botcheli, Sara, Dalevo, Pirvos, Vogien, Cropicidlo, Rosnat Chotemir, Golei, Targosa, Nedelis, Vencec, et Pet. filii suis, Vogen, Borecli, Brubno, Zelivy, Zetlic, Ziella, Rac, Cantro cum. Rados filio, Sotlec, cum Nicolao et Pet. filii suis, Martin, cum Nezul fratre suo, Vilcost cum Milostrig, filio suo, Neratde cum Gozeslaus, filio suo, Clivis. Nezbil, Zirac, Dommac, et Cotebic nepotes ipsorum, sicut eos juste ac pacifice possidetis, vobis, et per vos Lanciciensi Ecclesiæ auctoritate apostolica confirmatus, et presentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Januarii, anno nono.

CCXXXIV (852).

.....POLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

Quo beneficia ecclesiæ suæ non possint conferri per sæculares.

(Apud S. Petrum, iv Idus Januarii.)

Ideo sumus ad apicem summi pontificatus, Domino disponente, vocati, ut, nostræ sollicitudinibus studio, quæ in ecclesiis Dei fuerint emendanda, in melius reformatur, et quod in eis contra statuta canonum attentatur, falce moderaminis apostolici debeat resecari. Eapropter, venerabilis in Christo frater, ut in ecclesia tibi commissa, quæ recta sunt liberius valeant adimpleri, ad exemplar felicis recordationis Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, præsentium auctoritate districtius inhibemus, ne in ipsa ecclesia, vel in aliis episcopalibus ecclesiis tuæ jurisdictioni commissis, per sæcularem potestatem beneficia ecclesiastica de cætero conferantur, cum talis collatio manifeste sacris obviet institutis. Nulli ergo nostræ inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Idus Jannuarii, anno nono.

(852) Vide Raynaldum, ad annum 1207, 12.

(853) Diversa epistola hujus fragminta reperiuntur in Decretalibus, 1° lib. 1, tit. *De filiis presbyterorum ordinandis*, vcl. non, cap. 15; 2° lib. iii, tit. 1, *De vita et honestate clericum*, cap. 12. Quæ utrobique leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones ad marginem appositæ. Eamdem epistolam laudat Raynaldus, ad annum 120, § 13.

(854) In Decretal. Dei.

(855) Vide Decret. lib. iii, tit. 1, *De vitat et honestate clericorum* cap. 12.

(856) Decretal. legunt aliquibus et omittunt verba *trib. anni et infra quæ... sequuntur.*

(857) His temporibus ludi theatrales solebant fieri in Ecclesiis et ad ludibrium introducebantur monstra larvarum; verum etiam nonnullis in festivitatibus clerici insanie suæ ludibria exercebant, id est personati seu larvati procedebant in ecclesia; quæ consuetudo, seu potius corruptela, damnatur hic, ne per hujusmodi turpititudinem Ecclesiæ coquinetur honestas. Eadem consuetudo jam olim irrepererat in Ecclesia Constantinopolitana, ut clerici larvati luderent in Ecclesia in die Natalis Christi, et Luminarium, amictu monachorum, vel militum, vel variorum animalium specie: quam consuetudinem notat Balsamo in can., 57 synod. vi

CCXXXV (853)

.....GNESNENSI ARCHIEPISCOPO, ET SUFFRA-
GANEIS EJUS.

Ut publice uxoratos non admittant ad ecclesiasticas dignitates.

(Apud S. Petrum, vi Idus Januarii).

[Cum decorum domus Domini (854),] et locum tabernaculi gloriæ suæ diligere vos oporteat, accurate vobis est sollicitudine præcavendum, ne in commissis vobis ecclesiis illa temere præsumantur, quæ vel in eis lampadem religionis extingueret, vel munditiam videantur ministrorum Domini maculare. Ad nostram siquidem noveritis audientiam pervenisse, quod quidam in vestris diocesisibus constituti, publice cum mulieribus contrahentes, ecclesiasticas non verentur suscipere dignates, et nonnullarum ecclesiarum canonici, quorum lumbos, juxta verbum evangelicæ veritatis, deceret esse præcinctos, ac in eorum manibus lucernas bona operationis ardere, usque adeo luxuriæ sordibus putruerunt, quod nec etiam ignominiam suam velint turpidemque velare, quin imo filios, ex infami generatione susceptos, ad ministerium altaris, quo seridunt indignos, indigni secum trahunt, ac si non satis in opprobrium ordinis clericalis eorum incontinentia foret cognita, nisi natorum, in publicum deductorum, loquentiumque testimonium contra ipsos, esset ostensione sedula comprobata. Cumque in ecclesiis, in quibus hujusmodi clerici locum habent, multa enorimenter attententur, dum in eisdem fermentata patrum et filiorum, nepotum etiam, et affinium parentela inordinate ministrat, quia videbilet, amore prædominante carnali, reverentia spiritualis iepuit inter ipsos, unde nequaquam unus quodlibet facere propter alium prætermittit per insolentiam eorumdem (855), interdum ludi fiunt in eisdem (856) ecclesiis theatrales (857), et non solum ad ludibriorum spectacula introducuntur

C in Trullo: Άλλὰ καὶ τινὲς κληρικοὶ κατὰ τίνας ἔρπας, πρὸς διάφορα μετασχηματίζονται προσωπεῖα, καὶ ποτὲ μὲν ξιφύρεις ἐν τῷ μεσονάψ τῆς ἑκκλησίας μετὰ στρατιωτικῶν ἀμφιωτῶν εἰσέρχονται ποτὲ δὲ καὶ ως μοναχοὺς προδεσίουσιν, ή καὶ ως ἄνω τετράποδα. Sed et quidem clerici in quibusdam festivis varias personas suscipiunt et effingunt, et aliquando quidem ense cincti, cum militaribus vestibus in ecclesiæ meditullium ingrediuntur; aliquando vero, ut monachi, progrediuntur, et ut quadrupedia animalia. Eamdem labem Ecclesiæ variis conciliis insectati sunt Latini, et hoc est quod dicitur verola vel cervolo ludere. Synod. Altissiodor. can. 1. Non licet Kalendis Januariis verola aut cervolo facere, vel strenas diabolicas observare, vel ursu ludere. Conc. Nannetens. Nullus presbyterorum, aut turpia joca, vel ursu, vel tornaticibus ante se fieri patiatar Can. Nullus 44 dist. can. Nullus. De consecur. dist. 5. Vetantur etiam clerici turpes ludos ursu vel tornaticibus facere, id est torneamenta, seu ludos equestres et hastiludia, quæ vulgo torneamenta, a Latino barbaro tornare, quo usus est ipse Augustin. lib. i contra litteras Petiliani, cap. 89: Non solum fustes tornare, sed etiam ferrum librare, et fundas circummagere didicere. Ejusdem etatis probrum fuit, quod in diebus solemnibus Pasche et Pentecostes solebat una e meretriculis clericorum reginæ creari, quæ, purpura

in eas montra larvarum, verum etiam in tribus anni festivitatibus, quæ continue Natalem Christi sequuntur diaconi, presbyteri, ac subdiaconi, vicissim (858) insanæ suæ ludibria exercentes, per gesticulationum suarum debacchationes obscenas, in conspectu populi, decus faciunt clericale vilescere, quem potius illo tempore verbi Dei deberet prædicatione mulcere. (859) Quia igitur, ex officio nobis injuncto, zelus domus Dei nos comedit, et opprobria expobrantium ei supea nos cadere dignoscuntur, [fraternitati vestræ per apostolica scripta (860) mandamus (861),] quatenus, ne per hujusmodi turpitudinem Ecclesiæ inquietetur honestas, eos, qui sunt publice uxorati, non admittatis de cætero ad ecclesiasticas dignitates, et admissos repellatis ab eis, quas non possunt sine pravo exemplo et graviscandalio retinere (862). filii quoque (863) canonicorum præbendas in eisdem conferri ecclesiis non sinatis, quarum (864) sunt canonici patres eorum, cum indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Filius æterni Patri pro salute humani generis victimatur (865), (866) prælibatam vero ludibriorum consuetudinem, vel potius corruptelam, curetis ab ecclesiis vestris taliter extirpare,] quod vos divini cultus et sacri comprobetis ordinis zelatores.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Januarii, anno nono.

CCXXXVI (867).

NOBILIBUS VIRIS, DUCIBUS IN POLONIA CONSTITUTIS.
Ut desistant ab occupatione facultatum ecclesiarum vacantium.

(Apud S. Petrum, iv Idus Januarii).

Si, quæcumque super terram habetis, ab eo, qui habitat in cœlis, recognoscitis vos habere, satis quidem reputare debetis indignum, ut per potentiam, quam accepistis ab ipso, in ministris suis injuriam inferatis eidem. Accepimus sane, quod, cum aliquos provinciæ vestræ præsules a præsentis sæculo migrare contingit, vos, qui, sicut eorum præcipui filii, viduatas deberetis ecclesiæ colorem super super ipsarum dolorem apponitis, facultates anti-stitum decedentium invadendo, quæ potius eorum debuerant successoribus conservari. Quia igitur, amicta, et corona redimita in sublimi solio colloca-batur, et circum quam non sine idolatria pertotum diem choreæ ducebantur. Egid. Aureævallis, de gest. Leodiens. cap. 40. *Sacerdoles quippe, cæteraque ecclesiastæ personæ, cum universo populo, in solemnitatibus Paschæ et Pentecostes, cum sanctam devotius aliis diebus ecclesiæ frequentare, et Deo servire tenerentur, aliquam ex concubinis sacerdotum, purpuratam ac diademate reditentem, in eminentiori solio constitutam et cortinis velatam, reginam creabant, et coram ea assistentes in choreis, typanis, et aliis musicalibus instrumentis tota die psallebant, et quasi idolotrae effecti ipsam tanquam idolum colebant.* Ait monstra larvarum, Nannetense concil. locis modo laudatis, larvas dæmonum. Addit Burchard. lib. ii, cap. 161, quas vulgo talamas dicunt, nostri masques. Non prohibentur autem clerici pia spectacula edere, veluti Nativitatis Christi, adorationis magorum, infanticidii Herodiani et passionis Christi

A etsi semper ecclesiis oporteat vos deferre, præser-tim tamen viduitatis tempore vos eas convenient revereri, universitatem vestram monemus et exhortamur attentius ac per eum, qui, pro nostris ini-quitatibus cruce pendens, Ecclesiæ suæ privilegium libertatis proprii sanguinis aspersione conscripti, obtestando vos duximus et rogando, quatenus, ecclesiæ, in vestris finibus constitutas, debita per-mittentes libertate gaudere, in pastorum deceden-tium mobiles ac immobiles facultates nullius æstibus avaritie anheletis, sed eas potius ut est justum, per locorum capitula libere conservari sinati, sub-stituendis canonice pontificibus resignandas. Alio-quin, quantumcunque, etc., sicut in aliis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Januarii, anno nono.

CCXXXVII.

....PRÆPOSITO ET CAPITULO DE HARLEBECHE.

Ut P. clericum recipiant in canonicum.

(Apud S. Petrum, iv Idus Januarii.)

Cum diligenter attendere vos oporteat, quod gratiam, quam a Christi Ecclesia recepistis, aliis non deceat vos negare, ad impendendum illi fraternitatis vestræ favorem, quam vobis apostolici patrocinii pietas repræsentat, difficiles vos ostendere non debetis, sed tanto liberalius eum in gratiam vestra communionis admittere, quanto consideratio vestra conditionis, qui, quod gratis accepistis, gratis dare tenemini, vos ad id debet efficacius provocare. Accedens siquidem ad præsentiam nostram, dilectus filius, magister P. de Sancto Venantio, nobis humiliiter supplicavit, ut, qui de provisione pauperum clericorum cogitare tenemur, pietatis oculos aperire dignaremur in ipsum, et post labores diutinos liberalium studiorum, quibus diutius insudavit, quietem in ecclesia vestra sibi paterna sollicitudine procurare. Nos igitur, attendantes, eumdem magistrum, de cuius moribus et scientia laudabile testi-monium perhibetur a multis, non deceret rogare, potius quam rogari, ut vobis ad ecclesiæ vestra ministerium aggregetur, cui per ea, quæ sibi dicuntur merita suffragari, poterit, dante Æo, multipli-citer existere fructuosus, universitatem vestram rogamus attentius et hortamur, per apostolica quia haec magis prosunt ad pietatem excitandam, quam ad voluptatem, ut ait Gloss. hoc loco, quam sequuntur interpretes passim.

D (858) Omittunt Decretal. et mox exercere præsumunt legunt pro exercentes.

(859) Quæ sunt hic Italico charactere distincta, in Decretalib. desunt; verum, leguntur apud Pith. in add.

(860) In Decretal. desunt.

(861) Huc usque in Decretal. li. iii, tit. 1, cap. 12.

(862) Decretal. om.

(863) Vide Decretal. lib. i, tit. 17, cap. 15.

(864) Al. legi quorum, monet Pith. in marg.

(865) Huc usque in Decretalib. lib. i, tit. 17, cap. 15.

(866) Rursus ibid. lib. iii, tit. 1, cap. 12. Infra Decretal. om. vero et mox taliter.

(867) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 12.

scripta mandantes, quatenus, ipsum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, in fratrem, et canonum admittentes, fraterna charitate tractetis; mandatum apostolicum taliter impleturi, quod Deo gratum, et nobis esse possit acceptum, ac idem magister tanto demum vobis et ecclesiæ vestræ devotior teneatur existere, quanto per vos in ea, post sudeores scholaris militiæ, se gaudebit quietis gratiam liberalis invenisse.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Idus Januarii, anno nono.

CCXXXVIII (868).

..... GNESNENSI ARCHIEPISCOPO.

Si possit ferre signum crucis per provincium suam.

(Apud S. Petrum, ii Idus Januarii.)

[Quoniam non ignoras, quod in cruce Domini nostri Jesu Christi te oporteat gloriari, pie desideras salutare crucis ejus vexillum de conniventia nostra tuæ venerationi permittere, cuius mortificationem jugiter in tuo corpore crederis pro divini nominis amore portare. Nos igitur, attendentes, quod nequam tibi sint armaturæ cœlestis insignia deneganda qui contra fortem armatum in mundi atrio, suffultus auxilio fortioris, certamine incessante, laboras per arma justitiae triumphare, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut salvificæ crucis signum per tuam provinciam ante te facias bejulari, nisi cum apostolicæ sedis legatus in Polonia fuerit constitutus, ut in hoc ei deferas, tanquam a nostro latere destinato. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, secundo Idus Januarii, anno no.]

CCXXXIX (869).

EIDEM.

Ut cogat canonicos S. Alberti et S. Petri ad solutionem census.

CCXL.

..... PRIORI ET FRATRIBUS DE KENING.

Recipiuntur sub protectione beati Petri.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Februarii.)

Congruam officiæ nostri actionem prosequimur, cum viros religiosos charitate debita confovemus, eorumque votis et desideriis benigno favore annuimus, et, ne indebitis agitentur molestiis, ipsis apostolicæ sedis defensionis subsidium impertimus. Eapropter religionis et honestatis vestræ fervorem, fideique constantiam, qua beato Petro et nobis firmitate immobili adhæretis, studiosius attendentes,

(868) Epistolam hanc exhibit Raynaldus, ad annum 1207, § 13, ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(869) Epistolæ hujus Apographum, quod ad fidem apographi Conti cum ceteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hictantummodo exhibere possumus. Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 15.

(870) Epistolæ hujus apographum, quod ad fidem apographi Conti cum ceteris exscribi curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit; ideoque argumentum hictantummodo exhibere possumus. Vide Raynaldum ad annum 1207, § 12. «Cum ingens vero archiepiscopus (Gnesensis) protuenda Ecclesiæ sue libertate æs alienum contraxisset, ne

A ad exemplar felicis memorie Alexandri papæ, prædecessoris nostri, ecclesiam vestram, cum omnibus, quæ impræsentiarum legitime possidet, aut in futurum justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti patrocinio communimus; statuentes, ut nec episcopo vestro, nec ejus officialibus liceat, vobis vel ecclesiis vestris indebitas exactiones imponere, sive injustis gravaminibus vos ulterius fatigare. In parochialibus autem ecclesiis, quas tenetis, liceat vobis clericos eligere, et diocesano episcopo præsentare, quibus, si idonei fuerint, episcopos curam animarum committat, ut illi de spiritualibus vobis autem de temporalibus debeat respondere. Præterea, de Salford, de Ezendum, de Brailes, de Wellesburn, de Herburgbir, et de Stanleia ecclesiæ, refectioni pauperum et susceptioni hospitum, ex indulgentia dicti prædecessoris nostri, communis assensu omnium vestrum, et rationabili providentia deputatas, auctoritate vobis apostolica confirmamus, ita, quod nulli liceat easdem ecclesiæ ab usu et utilitate pauperum et hospitum temeritate qualibet removere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis, concessionis et confirmationis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kal. Februarii, anno nono.

CCXL (870).

ARCHIEPISCOPO GNESNENSI.

Quod si contingat eum præmori, successor ipsius leanatur ad debita sua.

CCXLII.

GARINO (871) ABBATI, ET MONACHIS MONASTERII SANCTI API TULLENSIS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione B. Petri.

(Apud S. Petrum, iii Idus Januarii.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ut et devotionis sinceritas laudaliter entescat et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et predictum monasterium Sancti Apri, in quo divino estis obsequio mancipati, sibi beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes, ut ordo mo-

illius dissolvendi sollicitudo optimi præsulis animum turbaret, rogatus pontifex tribuit, ut, si ante solutionem integrum extremum diem obire contingat, successor persolvendi debiti onere obstructus teneretur. »

(871) Garinus, scu Warinus, vel Warnerius, Ab. Apri Tullensis abbas, memoratur in chartis, ab anno 1595, usque ad annum 1227, quo fundavit prioratum S. Georgii. Factus postea, anno 1228, Tullensis episcopus, non ita multo post ad monasterium redeundi captus desiderio, canonicos exoravit ut suam haberent ratam abdicationem; quo obtento mortuus est 11 Maii 1230, Gall. Christ. tom. XIII, col. 1013 et 1079.

nasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea, quasunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et libata permaneant. In quibus haec propriis duximus vocabulis experimenda: Locum ipsum, in quo prædictum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; vicum Sancti Apri cum proprio banno, vincis, pratis, terris, silvis, farinariis et servitoribus, ac cæteris appendiciis suis; vineas, in Baromonte et in Barian et in Valleris constitutas; quidquid habetis in Bruriaco et in Sapponariis; villam, quæ dicitur Videliac., cum banno et appendiciis suis; Alannum, cum ecclesia, banno et appendiciis suis; Silvinicurtem, cum ecclesia, banno et appendiciis suis; villam Stephani, cum ecclesia, banno et appendiciis suis; Molonis villam, cum ecclesia, banno et appendiciis suis; Sensurias, cum ecclesia, banno, et appendiciis suis; capellam de Bulenevilla; decimas Waldonis curtis, pertinentes ad matricem ecclesiam de Sansures; Martiniac. cum ecclesia; quidquid possidetis in Domno-Bricio; ecclesiam de Hermeto, cum appendiciis suis; quidquid habetis in Adholenis villa; ecclesiam Sancti Germani, cum capella et omnibus appendiciis suis, et quidquid allodii habetis ibidem; Vallerium, cum banno et appendiciis suis: quidquid habetis apud Pont et apud Fens, et apud Roserias; ecclesiam de Vallibus, et quidquid habetis ibidem; medietatem banni do Astons, et quidquid habetis ibidem; Magnonicurtem, cum ecclesia banno, et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Blandenaco, cum capella, et quidquid habetis ibidem; possessions, quas habetis in Regerengis, in Mandria, in Cluseria, et in Artengys, quidquid habetis in Fontonivilla, tam in ecclesia quam alius quæ possidetis ibidem; Columbarium, cum ecclesia, banno et omnibus pertinentiis suis; capellam de Hosgerio; capellam de Girminei et alia quæ possidetis ibidem; capellam de Angisvilla et quidquid habetis ibidem; capellam de Condrecort, cum omnibus pertinentiis suis; cellam de Castineio, cum omnibus pertinentiis suis; cellam de Beaniville, cum omnibus appendiciis suis; cellam de Landecort, eum omnibus appendiciis suis; cellam de Darrileio, cum omnibus appendiciis suis, et tertiam partem decimarum de Vitel, quam acquisistis a Grrardo, præposito de Dawileio; decimas, in eleemosynam eidem cellæ concessreas a Caufrido, domino de Dawileio, quas habebat in Frana et in Franel; Giberti curtem, cum molendino et omnibus appendiciis suis; medietatem campi Spinalis, cum hominibus, terris, memoribus et pratis; vineas et redditus, quas habetis apud Lai; vineas et possessiones, quas in Luccio habetis; quidquid habetis

A in Masnilo; illud quod habetis in molendino de Longort, cum portione illa quam emistis a Malvisin; illud quod habetis a Wacon, et quidquid Erardus, dominus de Sorceio, in eadem villa juris habebat; molendinum de Sauz et Aragia quæ idem Erardus habebat in Malvege, et vobis pro multarum injuria rum recompensatione in eleemosynam est largitus, et quidquid prius habebatis in villa prædicta, cum hominibus, terris, memoribus atque pratis; molendinum super Mosellam, a Roselina et T. filio suo in eleemosynam vobis datum; ex dono magistri Matthæi, molendinum in villa Stephani; sex solidos annui redditus pro vinea, quam habetis in territorio de Firkes; quidquid habetis ex dono Galteri, militis de Vodio, in Anblenivilla, in decimis, terris, nemoribus atque pratis; quidquid habetis in ecclesia Sancti Christophori ab antiquo; terram, quam Carolus miles apud Melonisvillam, laude et assensu.... Tollensis episcopi, et Tirrici, domini de Novovillari, in eleemosynam ecclesiæ vestræ dedit, et nemus, quod Foenor appellatur, ex dono Galteri, militis de Vodio. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis) suppressa voce divina officia celebrare. Prohibemus insuper, ut nullus infra fines parochiæ vestræ, sine assensu diocesani episcopi, et vestro, capellam sive oratorium de novo construere audeat, salvis privilegiis pontificum Romanorum. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi excommunicati, vel forte nominatim sint interdicti, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnimodo hominum liceat, prædictum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamqne se, etc. usque subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, etc., usq[ue] in finem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin, diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, tertio Idus Januarii, inductione IX, Incarnationis Dominicae anno 1208 pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno nono.

CCXLIII (872).

PATR. ARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO (873).

Confirmatur sententia lata contra Venetos intrantes Ecclesiam suam violenter propter iconam capiendum.

(Apud S. Petrum, Idibus Januarii.)

[Ex tenore litterarum tuarum nostris fuit auribus intimatum, quod cum charissimus in Christo filius, H. Constantinopolitanus imperator illustris, quamdam inconam, in qua beatus Lucas evangelista imagine in beatae Virginis propriis manibus dicitur depinxisse, quam ob ipsius Virginis reverentiam tota Grecia veneratur, et quasdam reliquias, quæ erant in capella majoris Palatii, ponendas in ecclesia Sanctæ Sophiæ tibi duxerint conferendas, Venetorum potestates, cum ipsis Venetis ad tuam accedens præsentiam, ipsam inconam a te cum instantia postulavit asserens, eam sibi a præfato imperatore suis promissam. Tu vero, cum cognosceres eos in illa nihil juris habere, ipsius petitioni acquiescere noluisti; sed, cum ille diutius institisset, tale ipsi dedisti responsum, quod illam ei nec dabas, nec confrebas, ironice addens, quod ipsam acciperet, si tunc eam posset in ecclesia reperire. Clausa quippe erat ecclesia, et præfata incona in ea non erat, sed in sacrario sub sera triplici collata. Verum, cum a te obtinere nullatenus potuisset, ut reseraretur ecclesia, in cuius sacrario erat icona prædicta, ab alia ipsius ecclesiæ quendam in ipso per funem fecit demitti, qui, querens per ecclesiam sacerdotiam iconam, et non inveniens, de mandato potestatis prædictæ, unam de magnis ecclesiæ januis per violentiam reseravit. Porro, Veneti, ecclesiam ipsam violenter intrantes, cum locum, ubi erat icona, per queundam Greolum didicissent, sacrarii ostia frangere inceperunt. Quod cum ad tuam notitiam pervenisset, amaritudine plenus, ad alam ecclesiæ accessisti, et, desuper aspiciens sacrilegium perpetratæ, ex parte omnipotentis Dei, sub interdicti et excommunicationis interminatione inhibuisti eisdem, ne, quod male incepérant, præsuinerent consummari. Sed, cum nec sic a perpetratione sacrilegii destituerint.

(872) Epistola hæc integra legitur apud Raynaldum, ad annum 1207, § 19; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(873) Vide epistolam libri octavi 49, not.

(874) Vide epistolam libri octavi 55.

(875) Methone, ex Michaeli Antonio Baudrand, tom. I Geogr., pag. 652, col. 1, urbs est Peloponnesi in ora meridionali Messenæ, quæ nunc Modon dicitur, Sophiano teste, Mutune Turcis, iuxta Leunclavium, etiam nunc locus celebris, et emporium in provincia Belvedere. Arce gaudet munitissima, portuque amplissimo ac tuto, sub dominio Turcarum, a temporibus Bajazetti II, 15 milliaribus distat a Corone in occasum bibernum, 120 a Nauplia, 72 a Tenario promontorio in occasum, et 120 ab urbe Patris in meridiem. Sedes est episcopalnis sub archiepiscopo Patracensi, et aliquot habuit ritus Latini præsules.

Anno 1210, sedebat episcopus quidam Motonensis, sive (Methonensis), cui, et quibusdam aliis episcopis inscribuntur Innocentii III, epistola 24 et 74, lib. III, anno 1210, tom. II, edit. Baluz. Dum autem

A sent, prædictam potestateni, cum omnibus consiliariis et fautoribus suis, candelis accensis, publice ac solemniter vinculo anathematis innodasti. Ipsi vero tamen interdicti quam anathematis sententia vilipensa, ostia sacrarii confregerunt, et, asportantes exinde violenter iconam, eam in ecclesia, quæ græco Pantocrator dicitur, collocaerunt. Tu vero, ad dilectum filium. B. tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalam, apostolica sedis legatum (874), accedens, ipsi rei seriem intimasti, qui eodem die latam a te sententiam confirmavit, ecclesias omnes, quæ sunt in parte sacrilegorum ipsorum, subjiciens interdicto. Unde, nobis humiliiter supplicasti, ut utramque sententiam dignaremur apostolico munmine roborare. Licet igitur nos opinionem illam, qua quidam Græci aestimant, quod spiritus beatæ Mariæ virginis in prædicta imagine requiescat, propter quod ipsam forte plus debito venerantur, tanquam superstitionem minime approbemus et pactiōnem, de partiendis reliquiis et aliis factis initam, tanquam illicitam detestemur; ne taman sacrilegii crimen remaneat incorrectum, utramque sententiam, interdicti et excommunicationis videlicet, siue rationabiliter sunt prolatæ, auctoritate apostolica confirmamus et præcipimus usque ad satisfactionem condignam, appellazione remota, firmiter observari. Nulli ergo... nostræ confirmationis et jussionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Januarii, anno nono.]

CCXLIV.

..... ELECTO, ET CAPITULO NOTHONENSIS ECCLESIE (875).

Recipiuntur sub protectione.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Februarii).

Cum a nobis petitur, etc., usque ascensum, ecclesiam vestram, cum omnibus bonis, quæ in præsentiarium rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis, dante Domino, poterit adipisci, sub beati Petri te nostra protectione suscipimus; specialiter autem quosdam redditus, quos... imperator Con-

episcopus ille, de licentia Innocentii, devotionis ergo, peregrinaretur Compostellam, ad S. Jacobi apostoli visitandas reliquias, nonnulli dicēseson Monthonensis, Coronensis et Amyclensis possessiones ejusdem Methonensis Ecclesiæ occuparnant, D quas idem pontifex restituendas prescribit epistola 44, lib. xv, Atheniensis et Thebano archiepiscopis, et decano de Thebis, data v Idus (id est die 11) Maii, anno 1212. Eadem die ipsi episcopo Motoniensi mandavit, ut canonici, qui non residerent in ipsius ecclesia, subtractione suorum beneficiorum muletarentur. Eodem etiam anno 1212, Innocentius, epistola 55, Jo. episcopo Motoniensi, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum, data xiii Kal. Maii (id est die 19 Aprili). Ecclesiam Motoniensem, ejusque bona sub sedis apostolica protectionem recepit. Ex qua ultima epistola discimus nomen hujus Motoniensis præsulis incipuisse a litteris Jo. ac probabiliter fuisse Joannem. Vide LE QUIEN, Ori. Christ. tom. III, col. 1051.

stantinopolitanus, consueverat in ecclesia memorata suscipere, quos etiam nobilis vir, W. Campanen. nunc princeps Achaeæ, ipsi Ecclesiæ, de assensu, dilecti filii, B. tituli Sanctæ Suzannæ presbyter cardinalis (876), apostolicæ sedis legati, in perpetuum dicitur remisso, sicut ipsos juste, ac pacifice possidetis, vobis, et per vos eidem Ecclesiæ, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo.... nostræ protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Februarii, anno nono.

CCXLV.

EISDEM.

Confirmatur statutum eorum super decimis.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Februarii.)

Solet annuere, etc., usque impertiri. Cum igitur dilectus filius, B. tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis (877), apostolicæ sedis legatus, sicut ex parte vestra fuit propositum coram nobis, duxerit statuendum, ut de terris, hominibus, vineis, hortis, oliveritis, casalibus, decimis, possessionibus et aliis redditibus Ecclesiæ vestræ, tu, fili electe, duas, vos vero, canonici, tres partes percipere debeat, nos, vestris postulationibus gratum tribuentes assensum, statutum ipsum, sicut provide factum est, et a vobis sponte receptum, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Februarii, anno nono.

CCXLVI.

EISDEM.

Quod fructus præbendæ vacantis convertant ad communes usus.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Februarii.)

Justis potentium desideriis, etc., usque postulationibus inclinati, presentibus vobis litteris indulgemus, ut, quandiu præbendam aliquam in Ecclesia vestra vacare contigerit, fructus ipsius in communes usus libere converlati, ita tamen, ut hac occasione ultra legitimum tempus præbenda non vacet. Nulli ergo.... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Februarii, anno nono.

CCXLVII.

.... CAPELLANO ECCLESIE SANCTI NICOLAI MOTHONENSIS EXTRA PORTUM.

Redditus quadraginta perperorum, ei a principe Achaeæ assignatus, auctoritate apostolica confirmatur.

(Apud S. Petrum, xix Kal. Februarii.)

Justis potentium desideriis, etc., usque assensu,

(876) Vide epistolam libri octavi 55.

(877) Vide epistolam libri octavi 55.

(878) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 6.

(879) De istis jam dictum, est sœpius.

A redditum quadraginta perperorum, quod tibi dilectus filius, nobilis vir, Ur. Campanen. princeps Achaeæ, in obitu bonæ memorie nobilis viri, Henrici Rondeith, misericorditer assignavit, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo.... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Februarii, anno nono.

CCLXVIII (878)

PAMPILONENSI EPISCOPO, ET P. DE CASTRO NOVO (879), ET FRATRI RAD. MONACHO FONTIS FRIGIDI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATI.

B Quod secundum prius mandatum procedant in causa super matrimonio regis (880).

(Apud S. Petrum, v Kal. Februarii.)

Dudum nos vobis scripisse (881) recolimus, charissimum in Christo filium nostrum, P. Aragonum regem illustrem, transmissa nobis insinuatione monstrasse, quod, cum dilectam in Christo filiam, nobilem mulierem, M. natam quondam G. Montis, Pesulan, sibi Je facto matrimoniali fœdere copulasset, apparuit tandem, quod quamdam carnaliter præcognoverat, eamdem nobilem proxima consanguinitatis linea contingentem, quin et eadem mulier virum habuit superstitem, cum quo antea contraxerat, videlicet nobilem virum... comitem convenarum, propter quod idem rex, tanquam vir catholicus et Deum timens, cauteriatam conscientiam super hoc gerens, ac metuens ex hoc animæ sua periculum imminere, ad apostolicæ sedis oraculum duxit quantocitius recurrendum. Unde, nos vobis apostolicis deditimus litteris in mandatis, ut, si talis appareret super hoc accusator, cuius accusatio esset admittenda de jure, vos, partibus convocationis, audiretis causam, et eam, si partes assensu præstarent, sublatto appellationis obstaculo, sine curaretis canonico terminare. Alioquin, gesta omnia consribentes, sub testimonio litterarum vestiarum ea nobis fideliter mitteretis, præfixo partibus termino competenti, quo per procuratores idoneos nostro se conspectui præsentarent, justum, auctore Deo, judicium recepturæ, Nuper autem idem rex nobis intimare curavit, quod eadem nobilis consanguinitatis etiam e linea copullatur. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, ad locum partibus competentem quantocius accedentes et Deum habentes præ oculis, tam super duobus præscriptis, quam etiam super consanguinitatis articulis et aliis si qua de jure idem accusator duxerit proponenda, secundum formam prioris mandati, sublatto cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, procedatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

(888) De argumento hujus epistolæ, vide epistolam hujuscemodi libri noni 91, et que ibi adnotata sunt.

(881) Vide ibidem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kalen das Februarii, anno nono.

CCXLIX (882).

ILLUSTRI REGI SICILÆ.

Congaudet quod fuerit liberatus a custodia indignorum, et ad bene agendum hortatur.

(Apud L. Petrum, iv Kal. Februarii.)

Quæc jucunditatis affectus in apostolici cordis armario se transfuderit, per tuæ serenitatis litteras intellecto, quod manus Domini de illorum indignate custodia liberavit, qui, quasi diceret lupa ovi, agnum tuum melius te lactabo, curam a te removerant, quam pia tibi genitrix deputarat, inde poteris existimare, quod, quandiu fuisti sicut Domino placuit, in illo articulo constitutus, cum multarum anxietatum angoribus circa te se sedulo retorquet, nostræ meditationis aspectus, utpote qui, quasi nobis dicere non cessares. In te jactatus sum ex utero matris meæ, vehementissimis nos doloribus tabescere faciebas, quia tibi, quem pietate commoti dicere singebamus, Domine, vim patior, festinato non poteramus auxilio respondere. Nec est siquidem sub admiratione ducendum, quod tua nos ita et contrastavit detentio, et liberatio jucundavit, cum et præter Ballii rationem, quod non tam ex dispositione materna, quam jure regni suscepimus excequendum, tuæ propterea non possimus tutelæ ac defensioni deesse, quia, cum a voce Prophetæ dicentis nobis: Pupillo tu eris adjutor, aures non debeamus avertere, te pupillum in tuo jure tenemur specialius confovere. Hinc est utique, quo pro tua justitia defendenda sepe duximus noctes insomnes, et prandium in cœnam convertimus, ut, vel cogitando soli, vel cum aliis conferendo, pacificandi tibi hereditatem tuam modos utiles invenire possemus. O quoties euntium et redeuntium nuntiorum examina sibi invicem obviarunt, qui per varias orbis partes pacis tuæ procuratrices litteras detulere! Quoties epistolæ, pro tua tuique regni tranquillitate mittendæ, notariorum fatigavere calimos, et scribarum atramenta siccabant! Quoties multitudines, undecunque de mundi partibus venientes, propter occupationes instantes, quibus erga tua communia versabamur, sua doluere, negotia retardata! Quid autem de multis et magnis dicemus expensis, quas pro diversis et variis regni tui necessitatibus studuimus erogare? Sed et fratribus et

(882) Epistolam hanc exhibet Raynaldus, ad annum 1207, § 5; ideoque hic uncis inclusa exhibetur.

(883) Epistolæ hujus 250, nec non sequentis 251, Apographum, quod ad fidem apographi Conti cum ceteris excrescere curaveramus, e manibus nostris, quo casu nescimus, excidit ideoque argumentum tantummodo hic exhibere possumus.

Raynaldus, ad annum 1207, § 6.

“ Præterea, in litterie, quibus regii familiaribus de regis liberatione gratulatur, ait, paulo antequam ipsorum nuntios exceperisset, regis Aragoni legatos pervenisse cum litteris, quæ de sorore ipsius Frederico in matrimonium tradenda narrabant, quod

A consanguineis non pepercimus; quorum celsi fuerit labor plurimus, gaudendum est, quia non nunquam extitit fructuosus. Nunc igitur, cum jam in tua liberatione pene nos Deus fecerit præteriorum omnium obliisci, mulieri evangelicæ comparandos, quæ, cum pepererit filium, pressuræ minime recordatur, nobis non restat aliud quam gaudendum, quia, quamvis ad plenitudinem tuæ pacis deesse aliquid videatur, speramus tamen, quod, si tuum in Domino jactaveris cogitatum, et eorum providis consiliis acquieveris, qui te, post violentorum custodiæ, in suæ sedulitatis obsequium receperunt, ille, per quem reges regnant, et principes principiantur, tuum solium confirmabit, et dabit tibi fortitudinem ac virtutem, per quas possis inimicis obsistere, tuumque populum feliciter gubernare. Monemos ergo serenitatem regiam, et hortamur attenuus, et per apostolica scripta mandamus, quatenus elevato ad Deum corde, quotidiani precibus ab eo confortari corpore ac mente requiras, gaudensque, quod in eorum fidelis custodia es repositus, vel quorum curam tua tibi genitrix deputavit, vel, qui loco eorum, qui ex ipsis decesserant, successerunt, matutis eorum intendendo consilis, moralibus satagas imbuī disciplinis. Nos enim tranquillitati et paci tua sollicitudine intendimus indefessa, regisque serenitatis augmentum spiritualibus vigilamus et temporabilibus auxiliis promovere, sperantes in Domino, quod diligentiam et benevolentiam sedis apostolicæ, matris tuæ, tanquam devotus filius, corde semper et opere recognoscere.

Datum Romæ, apud S. Petrum, iv Kal. Febr. anno nono.

CCL (883).

.... REGIS SICILÆ FAMILIARIBUS
De eodem.

CCLI (884).

ARCHIEPISCOPI ET PRÆLATIS, AC COMITIBUS, PER RE-
GNUM SICILÆ.

Ut obedient et faveant regi Siciliz.

CCLII (885).

EPISCOPO SUSSIONENSI (886).

Ut attenu contra bona ecclesiæ suæ in irritum re-
volet.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Februarii.)

Justis potentium, etc., usque complere. Cum iuri

ab eorum nuntiis etiam accepisset, ac Fredericum plurimum ipsis commendat, quod etiam commendationis officium eidem apud episcopos, comites, optimates cæterosque præstítit (epist. 251): postremo ait Frederici litteras suasque Aragonum regi per ejus nuntios transmisisse, cohortatumque ut cuncta, quæ pro sorore ad sponsum regem traducenda opus forent, diligentissime comparet.

(884) Vide notam ad epistolam proxime superiorem.

(885) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 20.

(886) Vide epistolam libri tertii fit, not.

pro subsidio terræ sanctæ, et Constantinopolitano imperio roborando, ad partes Occidentales accesseris, et labores sustinueris plurimos et expensas, ne ex eo detrimentum incurras, unde debes potius gratiam promereri, præsentium auctoritate statuimus, quatenus, si quid in tuum, vel ecclesiæ Sancti Georgii Constantinopolitani tibi commisæ, super Hospitali, aut rebus aliis ad eamdem ecclesiam pertinentibus, post tuum recessum, fuerit præjudicium attentatum, in irritum revocetur et ad statum debitum reducatur. Nulli ergo... nostræ constitutionis etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quarto Kalendas Februarii, anno nono.

CCLIII.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ (887), APOSTOLICÆ SE-
DIS LEGATO.

Prorogatur terminus veniendi ad curiam Romanam.

(Apud S. Petrum, iii Nones Februarii.)

Ex parte tua fuit nobis humiliiter supplicatum, ut, cum tibi et venerabili fratri nostro... Antiocheno patriarchæ (888), in causa, quæ super Tyren. Ecclesiam inter Hierosolymitanam et Antiochenam Ecclesiam vertitur (889), a festo beati Lucæ proximo præterito usque ad triennium, peremptorium terminum duxerimus præfigendum, de nostra tibi permissione liceret terminum ipsum, quantum cum eodem patriarcha convenire poteris, prorogare, vel saltem usque ad octavam Epiphaniæ prædictum triennium securaram, si de alterius partis processerit voluntate, cum, tempore illo, quo tibi et eidem patriarchæ terminus est præfixus, commode non possitis personaliter, vel per responsales idoneos vos nostro conspectui præsentare. Nos igitur, necessitates, quæ utrique Ecclesiæ impræsentiarum imminent, attendentes, benigne concedimus postulata.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, tertio Nonas Februarii, anno nono.

CCLIV (890).

EIDEM.

Consultanti respondetur super dubiis declarandis.

(Apud S. Petrum, ii Kal. Februarii.)

[Tua fraternitatis *discretio* potulavit per sedem apostolicam edoceri (891), utrum clericos (illos (892), qui ad partes Hierosolymitanas sine litteris commendatiis veniunt, permittere debeas celebrare divina, (893) cum plerique illorum, de quorum canonica ordinatione non constat, statim ut veniunt, præ-

(887) Vide epistolam libri septimi 222.

(888) Vide epistolam libri noni 53.

(889) Vide epistolam libri primi 505 (apud Baluzium, tom. I, pag. 290.)

(890) Epistola hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales : 1° lib. i, tit. 22, *De clericis peregrinis*, cap. 3; 2° lib. v, tit. 9, *De apostatis et reiterantibus baptisma*, cap. 3. Quæ utrobique leguntur, hic uncis inclusa sunt ; variæ lectiones dantur.

(891) In Decretalibus hæc desunt ; verum leguntur apud Pith. in add.

(892) Decretal. om. hanc vocem.

A sumant non expedita licentia celebrare ?] Alii quoque, quos fama publica monachos asserit, vel canonicos regulares, in sæculari habitu incidentes, se sæculares clericos mentiuuntur, de quibus, cum probari non possit, quod vitam sint religiosam professi, responsum apostolicum expetisti, utrum ad partes remitti debeant cismarinæ, ut episcoporum suorum, et abbatum monasteriorum illorum, in quibus dicuntur regularem habitum assumpsisse, litteris docentes non esse monachos, vel canonicos regulares, vel debeant potius in sæculari habitu tolerari ? [Nos autem tuam in Domino sollicitudinem commandantes, fraternalitati tuæ super primo articulo respondemus (894), quod, nisi legitime tibi constiterit, sive per litteras, sive per testes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere (895) tuis plebis celebrare, sed, si forsitan eorum aliqui secreto ex devotione celebrare voluerint, poteris sustinere (896)] [(897). Super secundo vero (898) articulo, inquisitioni tuæ duximus respondendum, quoniam clericici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, quod videlicet habitum abjecerint regularem, non sunt in sæculari habitu tolerandi, sed per distinctionem ecclesiasticam coercendi, donec, deficiente probatione ad infamiam abolendam, purgationem canonicam euravorint exhibere (899).] Quæsivisti præterea, ut, cum domus Templi et Hospitalis, aliaque loca religiosa immunitatem præbeant iis, qui ad ipsa confugiunt facinoribus perpetratis, et hujusmodi occasione refugii homicidia, et alia multa enormia in illis partibus committantur, utrum confugientes pro suis excessibus ad loca prædicta, reservata ipsis integritate membrorum, in publico carcere valeant retrudi, perpetuo pane tribulationis et aqua angustiæ sustentandi. Subsequenter etiam quæsivisti, ut, cum debitores, qui prædictas domos inhabitarunt, tantum in sortem postulent computari, quantum, si locassent easdem ab aliis receperissent, et ob hoc non modicum scandalum generetur, utrum propter hujusmodi scandalum evitandum tolerari valeant ereditores, ne in sortem computent illud, quod debitores ab aliis fuisse sent pro locatione annua consecuti. Nos autem, scientes, te in jure sufficienter instructum, et nequam quid juris sit in prædictis articulis ignorare, super eis inquisitioni tuæ non duximus respondendum, ne forsitan intentioni tuæ nostra fortius responsio contrairet.

(893) Quæ sequuntur, Italios charactere distincta, in Decretal. desunt ; verum, leguntur apud Pith. in add.

(894) In Decretalibus desunt ; verum leguntur apud Pith. in add.

(895) In Decretalibus add, in ; quam vocem in antiquis cod. deesse monet Pilœus, in marg.

(896) Huc usque in Decretal. lib. i, tit. 22.

(897) Vide Decretales, lib. v, tit. 9, cap. 3.

(898) In Decretal. deest vero ; infra legunt quod pro quoniam et qui pro quod.

(899) Hactenus in Decretal. lib. v, tit. 9, cap. 3.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, secundo Kalendas Februarii, anno nono.

CCLV.

..... ELIENSI EPISCOPO (900).

Ut P. subdiaconum absolveat a volo.

(Apud S. Petrum, vii Idus Februarii.)

Ad apostolicam sedem accedens dilectus filius, Henricus de Wiceton, subdiaconus, Lincolniensis diocesis, humili nobis insinuatione monstravit, quod, cum olim, magis ob dilectionem et favorem inclitæ recordationis Riccardi regis patris, cuius tunc clericus existebat, cum idem rex iter peregrinationis arripuit, quam ex alia devotione, suscepit signum crucis, quia propter gravia impedimenta, quæ casualiter emerserunt, votum emissum non est hactenus prosecutus, nunc, senectute præventus, cuius signum facies respersa canum albedine profitetur, factus est, ut asserit, invalidus ad eundem. Unde, quia, si cogeretur impotens in Hierosolymitanam provinciam transfretare, provenire sibi periculum formidabat, et terræ sanctæ subsidium aliquod accedere non credebat, nobis humiliter supplicavit, ut ipsum a labore peregrinationis misericorditer absolvere dignaremur, maxime, cum velit secundum facultates suas in terram sanctam congruum subsidium destinare per terminos competentes, promittens, quod in festo beati Joannis Baptiste proximo venturo viginti et quinque marcas, et consequenter in festo resurrectionis Domini viginti et quinque libras, ac postmodum subsequenter in eodem festo, anno revoluto, viginti et quinque libras sterlingorum, pro terre sanctæ subsidio in Anglia, cui voluerimus, assignabit. Nos igitur, attentes impedimenta præscripta, et volentes parere laboribus senectutis ipsius, cum utilius forsitan Domino suo valeat obsequi Creatori, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictum subdiaconum ab hujusmodi voto, auctoritate nostra suffultus, absolvas, prius tamen ab ipso sufficienti cautione recepta, quod subventionem prædictam pro terra sancta dilecto filio, fratri..... magistro domus Templi Londoniensis, per præscriptos terminos solvere procurabit, injungens eidem, quod de cætero vacet studiosius operibus pietatis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Februarii, anno nono.

CCLVI.

FLORENTINO EPISCOPO (901).

Ut F. diaconum promoteat ad sacros ordines.

(Apud S. Petrum, viii Idus Febr.)

Accedens ad præsentiam nostram dilectus filius, F. diaconus, parochianus tuus, humili nobis insinuatione monstravit, quod, cum a suis emulis diceatur, quod esset filius sacerdos, tu ipsum nec promovere ad presbyteratus ordinem voluisti, nec permisisti ab alio promoveri quanquam vel id, vel

(900) Vide epistolam libri quati 54, not.

(901) Vide epistolam libri octavi 156.

(902) Vide Raynaldum, at annum 1207, § 3.

A aliud probatum non fuerit contra ipsum. Quocirca, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si diaconus ipse publice fuerit hujusmodi nota respersus, et de ipsa legitime tibi constare non poterit, purgatione ab ipso recepta, dummodo aliud canonicum non obsistat, ipsum non differas propter hoc ad sacerdotis officium promovere, quia, licet non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis ad sacros ordines promoveri.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, viii Idus Februarii, anno nono.

CCLVII.

CAPITULO VASTINENSI.

Toleratur quædam ordinatio facta in ecclesia sua per capitulum.

(Apud S. Petrum, vii Idus Februarii.)

Nisi essent viri providi et honesti, tam iij qui ordinationem fecerunt, quam illi circa quos facta est ordinatio in ecclesia vestra super negotio prioratus, ordinacionem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa unum de duabus electis, ut ipse habeat prioratum, hoc ex jurisdictione delegata secundum justitiam videtur esse statutum. Quod autem ordinatum est circa reliquum ut ipse viginti libras de proventibus prioratus percipiat annuatim, hoc secundum providentiam intelligitur esse preceptum ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit compromissum, qui, auctoritatem sibi retinendo commissam, se pro bono pacis et utilitatis hæc ordinasse fatentur. Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus est recepta, possuntque licite prior et capitulum de proventibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex jussione judicium, provisionem hujusmodi exhibere, nos eam hoc habito moderamine toleramus, ut ad præstationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed persona prioris maneat onerata, ne forte vel circa proventus aliqua videatur facta sectio prioratus, ita quod, ipso priore defuncto, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minime teneatur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, septimo Idus Februarii, anno nono.

CCLVIII (902).

R. EPISCOPO (903) ET CLERO VITERBIENSIBUS.

D Ut restituant ea quæ J. amiserat propter defensionem fidei subtracta a Palarenis.

(Apud S. Petrum, Nonis Februarii.)

Lacrymabilem dilecti filii, Joannis Boni recepiimus quæstationem, quod, cum venerabilis frater noster... episcopus (904), et dilectus filius, C. archidiaconus, Urbevetani, vobis auctoritate nostra firmiter dederint in præceptis, ut, nisi.... potestas Viterbiensis, predicio Joanni infra certum terminum ea, quæ in odium fidei catholicæ sibi abstule-

(903) Vide epistolam libri quinti 93, not.

(904) Vide epistolam libri octavi 18, not.

rant Patareni, restitui faceret, quo usque ipsi esset a de predictis plenarie satisfactum, ab officio quolibet ecclesiastico cessare lis, vos, licet ei non fuerit in aliquo satisfactum, præceptum eorum surdis auribus transeuntes, non destitutis divina officia celebrare. Cum igitur, ex injuncto nobis officio, eidem non debeamus desse, qui ob defensionem catholicæ fidei detrimentum hujusmodi dignoscitur incurisse universitati vestræ per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus vel, juxta quod episcopus et archidiaconus supradicti vobis auctoritate nostra mandarunt, a divinorum celebratione cesseretis, vel de vestris exhibeatis prædicto J. recompensationem congruam prædictorum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Nonis Februarii, anno nono.

CCLIX (905).

..... CABELONENSI (906), ET..... CATALAUNENSI (907),
EPISCOPIS, ET..... PRIORI CLAREVALLENSI.

Causam episcopi Tullensis ipsis committit definie-
dam.

(Apud S. Petrum, Kalendis Februarii.)

[In nostra præsentia constitutus venerabilis frater noster.... Tullensis episcopus (908), lacrymabiliter est conquestus, quod, cum olim ad procurandam causam, quæ inter ipsum et bonæ memoriarum... decanum Tullensem (909), super dilapidatione, excommunicatione, perjurio, ac quibusdam aliis (910) vertebar, W. et J. (911) presbyteros, procuratores instituens, ipsos ad sedem apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum, quod eisdem dederat, infra modicum temporis spatium revocavit; sed ipsi, licet mandati revocatorias litteras receperissent, nihilominus, in negotio processerunt et, pro procuratoribus segerentes, cum adversario suo *Joffrido scilicet, archidiacono Tullensi*, judicium sunt ingressi cum eodem, demum ad dilectos filios, G. (912) Parisiensem archidiaconum et magistrum R. de Corzon, canonicum Noviomensem, et R. Sancti Victoris pænitentiarum (913), in ejusdem præjudicium nostras litteras (914) impretrantes (915). Quorum (916) citatio licet eidem episcopo minime fuerit præsentata, cum tamen ad ejus notitiam devenisset, quod eisdem erat causa commissa, quæ inter ipsum et dictos decanum et archidiaconum vertebatur. ad eorum præsentiam properavit. Cumque di-

A ctus spicopoulos, per multam instantiam nostri scripti copiam habuisset, et ejusdem tenorem cum viris prætentibus inspicere diligenter, admirans plurimum, quod supradicti presbyteri, tanquam procuratores hujusmodi litteras impetrarant (917), ad probandum, quod falsi procuratores fuerant, ab ipsis judicibus inducias postulavit, qui (918), exceptionem oppositam inutilem, et supervacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt, propter quod idem episcopus (919) ad appellationis beneficium convclavit, et ab ipsis *judicium præsentia recessit appellans*. Ipsi vero, appellationi minime deferentes, in negotio ipso procedere, (920), ac, lite non contestata et juris ordine prætermisso, testes contra ipsum episcopum recipere præsumpsierunt, et, ipsum a Tullensi Ecclesia per sententiam removendo, præter formam mandati nostri, Tullensi capitulo concesserunt eligendi sibi pontificem liberam facultatem. Cum autem dicti episcopus, et P. archidiaconus, propter hoc ad nestrā nuper præsentiam accessissent, et super ipsorum processu judicium coram nobis aliquandiu litigassent, idem episcopus tredecim testes, quosdam abbates, et monachos nigri et albi ordinis, et quosdam clericos sæculares, induxit, quibus diligenter examinatis, ex ipsorum depositionibus apparuit evidenter, quod, cum supradictus episcopus ad probandam exceptionem præscriptam petiisset inducias, ipsas prætaxati judices negaverunt eidem, et quod, licet idem episcopus propter hoc ad sedem apostolicam provocasset, ipsi tamen in negotio post appellationem ad nos interpositam processerunt. [Nos vero, licet vix fidem potuerimus adhibere, quod sumpediōti judices, utpote viri litterati, providi et honesti, taliter, ut dictum est (921), processissent, maxime cum in sua relatione, quam ad nostram præsentiam transmisere, de hujusmodi exceptione proposita nullam fecerint mentionem, quia tamen episcopus sumpediōtus per viros religiosos pariter et honestos, de quibus non est verisimile, quod, suæ salutis obliti, ac juramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super his, quæ proposita, sunt plena fides; attendentes quod falsi procuratoris exceptio non solum ante sententiam verum postetiam sententiam potest objici *juxta canonicas et legítimas sanctiones* (922), utpote qua probata judicium nullum

D

tent.

(914) Vide eamdem epistolam libri octavi 87.

(915) Decretal. *impetrarunt*. Quæ sequuntur, Italicō characterē distincta in Decretal. desunt, verum, leguntur apud Pith. in add.

(916) Apud Pith. *quoniam*.

(917) Desunt ap. Pithœum.

(918) Decretal., *postulasset, ipsi*.

(919) Desunt. ap. Pithœum.

(920) Pithœus legit sed *tūdīm nihilominus*, et mox *eum pro ips. episc.*

(921) Hæc om. Pithœus, ut mox vocem *sæc. edictus*, et infra *providos* legit pro *pariter*.

(922) Pithœus hæc omittiit, ut mox verba *de cons. fr. nostr.*

(905) Epistolæ hujus fragmenta reperiuntur inter Decretales, lib. 1. tit. 38, *De procuratoribus*; cap. 4. Quæ illic leguntur, hic uncia inclusa sunt. Verbu Italicō characterē distincta desunt in Decretalibus, vel lectionum varietatem designant.

(906) Vide epistolam libri quinti 16, not.

(907) Vide epistolam libri quinti 137, not.

(908) Vide epistolam libri quinti 13, not.

(909) Conferenda sunt omnino quæ adnotavimus ad epistolam libri octavi 87, not.

(910) Add. *criminibus*, quam vocem in omnibus antiquis codd. deesse testatur Pithœus, in marg.

(911) Decretal., T. et G.

(912) Decretal. tantum, *eo ad.*

(913) Decretal. *collegas pro magistrum... possi-*

et nullius momenti controversiae reputantur, *de consilio fratrum nostrorum* processum supradictorum judicium sententia liter duximus irritandum, in eum statum negotium reducentes] in quo erat quando ipsum coram nobis cooperat actitari, ut videlicet idem episcopus, quemadmodum bonae memoriae, G. Remensis archiepiscopus (923), apostolice sedis legatus, decreverat, tanquam de dilapidatione suspectus, ab administratione temporalium sit suspensus, et tanquam de perjurio infamatus ab executione spiritualium maneat interdictus. Unde, ne interim Tullensis Ecclesia sine provisoris officio desoletur, dilectum filium abbatem Sancti Urbani (924), procuratorem statuimus in utrisque. Verum, cum dictus J. archidiaconus, episcopum ipsum super dilapidatione et perjurio impetrerit coram nobis adjiciens, quod idem episcopus post suspensionis sententiam divina presumpsit officia celebrare, ac, lite legitime contestata, idem archidiaconus quosdam testes induxit, quia tamen super articulis ipsis nobis non potuit plene de veritate liquere causam ipsam vestrum duximus examini committendam, et, attestations receptas sub bulla nostra vobis transmittentes inclusas, per apostolica scripta mandamus, quatenus, ad locum competentem, tutum, vel, si locum competentiorum, et tutiorem ne quiveritis invenire, apud Lingonas partibus convocatis, recipiatis testes, quos utraque pars duxerit producendos, et, attestationibus solemniter publicatis, et tanti episcopi quam partis alterius rationibus, et defensionibus intellectis, causam ipsam, si de partium processerit voluntate, appellatione remota fine canonico terminetis, ita quod, si legitime vobis constiterit bona Tullensis Ecclesia per culpam ipsius episcopi alienata fuisse, ab eadem ecclesia ipsum amovere curetis. Alioquin, cum de alienatione jam constet, quamvis idem episcopus culpam refundat in alios, quia tamen super hoc vehementer habitus est suspectus, et graviter infamatus, purgationem ipsi canonicam indicatis.

(923) Anno 1206, cum in Flandriam Guido, (*de quo vide epistolam libri septimi 116, not.*), archiepiscopus Remensis, perrexisset, legationis sua minus impleturus, apud Gandarum, inquit verus Chronicum, *in cœnobio S. Bavonis ex dysenterio obiit* iii Kal. Aug. Capitulum vero Remense, quod sub interdicto posuerat, moriens absolvit; vocavitque sedes metropolitana Theobaldo de Pertico impediente electionem.

(924) Gualterius, S. Urbani Catalaunensis diceseos abbas, occurrit in Tabulis ab anno 1199 ad annum 1221; sed duo videntur fuisse hujus nominis abbates S. Urbani, quorum alter memoratur in Necrologio Dervensi, iii Id. Octobris, alter xviii Kal. Decembris. *Gall. Christ. nov. tom. IX, col. 926.*

(925) Robertus II de Castellione cognominatus, et ut asserit Chronicus Lingonense, probabiliter frater Lamberti de Castellione ad Sequanam militis, avunculus autem Hugonis Tilecastrensis dynastæ, fuit primum thessaurarius, et decanus, tum, defuncto Hilduino (*de quo vide epistolam libri quinti 141, not.*) Lingonensis Ecclesiæ antistes. Pluribus in chartis memoratur ab anno 1204, usque ad annum 1208, quo, cum Milone Barrosequanensi comite, et magna

A Si vero partes non consenserint, ut pervos quæstio terminetur, vos sufficientissime causam instructam ad nostram præsentiam transmittentes, præfigatis partibus terminum competentem, quo se nostro conspectui representent, sententiam recepturæ. Inquiratis præterea diligenter, quanto debitorum onere præfatus episcopus episcopatum Tullensem inveniet obligatum, quantumque per eum de ipso debita fuerit persolutum, et utrum episcopatum ipsum melioraverit in aliis, et in quantis, utrumve alienata velit, et possit sine distractione aliqua restaurare, ut, si forsitan ad nos fuerit facienda relatio super his omnibus, nos reddatis per vestras litteras certiores. Testes autem, qui, super dilapidationis articulo, ab utrilibet parte fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore, subtraxerint per censuram ecclesiasticam, etc. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impletatis. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendas Februarii, anno nono.

CCLX.

..... LINGONENSI (925), ET..... CATALAUNENSI (926),
EPISCOPI, ET..... PRIORI CLAREVALLENSI.

Committit eis causam primiceriatus Tullensis (927).
(Apud S. Petrum, Kalendas Februarii).

C Cum accessissent ad apostolicam sedem, dilecti filii, Sy. archidiaconus Tullensis capitulo procurator, venerabilem fratrem nostrum Hugonem, Hostiensem episcopum (927), eiusdem concessimus auditorem, in cuius præsentia archidiaconus proposuit memoratus, quod, cum olim dilectus filius, magister Wis, subdiaconus noster, H. et F. Tullenses canonici, nostris auribus intimassent, quod primiceriatus et Scholastria in Tullensi Ecclesia tanto tempore vacavissent, ut ad manus nostras illorum personatum esset donatio devoluta, dilectis filiis. . . Altæ Silve (928), et. . . Belli Pratri

nobilium armatorum manu, profectus adversus Albigenses, paulo post de vita migravit. *Gall. Christ. tom. IV, col. 595.*

(926) Vide epistolam libri quinti 137, not.

(27) Conferenda omnino quæ apud autores novæ Galliæ Christianæ leguntur, tom. XIII, col. 1061; « Post mortem Stephani, primicerii Tullensis, (cujus nomen legitur in instrumentis ab anno 1111, usque ad annum 1126), primicerii dignitas extincta est, et capitulo unita a Riquino episcopo, (qui sedit ab anno 1107, usque ad annum 1126, al. 1127). Verumtamen, sub pontificatu Odonis de Vadamonete (qui sedit ab anno 1192 usque ad annum 1197) Theodericus a Lotharingia, filius Matthæi I ducis, ad eam dignitatem se promoveri curavit; Simon etiam, Tullensis archidiaconus, post Theoderici obitum provisiones assecutus est a sede apostolica. Qua de re instituti fuere judices, qui in Simonis gratiam tulere sententiam. At summus pontifex, ad quem a capitulo appellatum est, judicium longe diversum protulit: jussit enim ut ea dignitas restincta maneret. Officium itaque decani, ex eo tempore, prima fuit capituli dignitas. »

D (928) Vide quæ adnotata sunt ad epistolam libri

(929) abbatibus, et.... Columbae monasterii decano dedimus in mandatis, ut super his inquirerent veritatem, et, si personatus illos tanto tempore vacasse constaret, quod, juncta Lateranensis statuta concilii, ad nos ipsorum esset devoluta donatio, ipsi personas idoneas de Tullenai Ecclesia, vel aliunde in ipsis instituerent personatibus vice nostra, et eosdem facerent ab illis, pacifice possideri. Ipsi vero judices, mandatum apostolicum exsequentes, partes ad suam presentiam citaverunt, et die statuta, dictis magistro W. et F. comparentibus coram ipsis Joannes, presbyter, cum Tullensis capituli litteris ipsorum se conspectui presentavit, in quibusidem se capitulum excusabat, quod ad locum, ab eisdem judicibus constitutum, sine rerum et personarum discrimine, propter... ducem Lotharingiæ qui eos diffidaverat, accedere non volebant, et hoc ipsum dictus presbyter proprio volens juramento firmare locum, ad quem Tullenses canonici tute possint accedere, postulavit. Cumque super hoc inter dictos magistrum et presbyterum fuisse aliquandiu littigatum, demum idem presbyter, requisitus præstare juramentum, quod prius obtulerat, recusavit, et, vocem appellationis emittens, litteras capituli præsentavit, in quibus ad appellandum solummodo procurator exstilerat institutus. Verum, judices supradicti, excusationes ab ipso sacerdote propositas et appellationem interposilam frustratorias reputantes de prudentum virorum consilio, receperunt testes, quos dicti magister et F. introducere voluerunt, diem aliam apud Sanctum Aprum sæpedicto capitulo præfigentes, qui cum nec ea die curassent in judicio comparere, judices ipsi, attestationibus solemniter publicatis, cum constitisset eisdem, quod tandem primiceriatus in Tullenai Ecclesia vacavisset, utejus ad nos donatio pertineret, ipsum vice nostra supradicto S. archidiacono contulerunt; quam concessionem idem archidiaconus petiti auctoritate apostolica confirmari. Dictus vero G. capituli procurator, ex adverso respondit, quod hujusmodi concessio, et processus judicum prædictorum, debebant merito retractari, utpote qui post appellationem, ad nos pro diversis gravaminibus legitime interpositam, processerunt, prima siquidem citatione capitulum ipsum edicto peremptorio evocarunt, et, cum postmodum ad eorum presentiam proprium nuntium capitulum destinasset, licet ipsi nuntius, allegando quod ad prefixum locum propter viarum discrimina et insidias capitales capitulum accedere non poterat, vel sufficientes transmittere responsales, sollicite postularet locum tutum partibus assignari, excusationem tamen hujusmodi dicti judices admittere contempserunt, propter quod idem nuntius, sicut

octavi 8, not. ; quibus adde, si vis, quæ leguntur apud autores novæ Fallæ Christianæ, tom. XIII col. 1373 :

Henricus I, abbas Altæ silvæ, an. 1197, in donatione collata monasterio Bongartii; adhuc etiam an. 1200, in donatione collata monasterio de Stult-

A in mandatis receperat, ad appellationis præsidium convolavit. Præterea, dictus procurator adjecit, quod eorumdem judicum processus ex ea causa judicandus erat invalidus, quoniam ad sententia calculum processerunt, lite minime contestata; contra quod fuit ex parte archidiaconi replicatum, quoniam appellationi bujusmodi non fuit aliquatenus deferendum, cum non ex causis legitimis, sed frustratorie duntaxat fuerit appellatum. Cum enim fuisse capitulo citationibus legitimis evocatum, simplicem nuntium, et non responsalem idoneum destinavit, qui, cum excusationem capituli allegasset, et super ea obtulisset proprium juramentum, postmodum illud præstare noluit requisitus. Cum igitur excusatio, ab eodem nuntio proposita, delusoria merito videretur, appellatio, super ea interposita, fuit merito respuenda, maxime, cum idem nuntius litteras capituli præsentarat, in quibus continebatur expresse, quod ad provocandum tantummodo fuerat destinatus. Sed nec illud nocere posse pars eadem respondit, quod, lite non contestata, dicti judices processerunt, cum non causæ cognitionis, sed inquisitio veritatis sollempnè ipsis fuerit demandata, propter quod in inquisitione ipsa non fuerat judicarii ordinis solemnitas observanda. Ad hæc capituli pars respondit, quia, quamvis in quibusdam inquisitionibus omnimoda juris solemnitas non servetur, in inquisitione tamen hujusmodi servari debuit ordo juris, quoniam, cum possessionum et reddituum, olim ad primiceriatum spectantium, quidam sint pacifici possessores, eisdem sine juris ordine nec debebant, nec poterant spoliari. Præterea, et si dicti judices potuerint sine causæ cognitione procedere, solemniter tamen de causa cognoscere potius elegerunt. Tullenses canonicos, tanquam partem, ad suum judicium evocando. Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod rescriptum, ad prædictos judices impetratum, exstitit perfalsi suggestionem obtentum. Cum enim communis consensu et unanimi voluntate canonicorum Tullensium fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset ulterius in Ecclesia memorata, intercanonicos ipsos primiceriatus preventibus et possessionibus distributis, et eadem institutio a bonæ memorie Alex. papa prædecessore nostro, fuerit postmodum confirmata evidenter appareat, quod primiceriatus ipse multo tempore non vacavit sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum. Contra quod pars archidiaconi sic respondit, quod, cum illa dignitas ad publicam et communem Tullensis Ecclesiae honestatem ibidem fuerit instituta, absque sedis apostolice auctoritate in eadem ecclesia non potuit aboleri. Confirmatio quoque, super tam illicita constitutione obtenta, firmare non potuit, quod erat invalidum ipso jure. Præterea, idem ca-

zerborn a Conrado Harburgensi, Idem forte cum H, qui memoratur anno 1225. Gall. Christ, nov. t. XIII col. 1373 »

(929) Rodulphus, 1200 et 1210, quo ab Othono abbate Mauri monasterii aream apud Marsal oblituit.... Ibid. col. 1369.

nonici, post hæc omnia, Terricum archidiaconum in primicerium communiter elegerunt, qui fuit postmodum auctoritate apostolica confirmatus, propter quod non solum confirmationi obtentet tacite renuntiassæ videntur, sed etiam institutionem propriam revocasse. Sed ad hæc pars capituli replicavit, quia quod de ipso T. factum est, eis præjudicare non potest, qui non per electionem canonicam, sed per instrusionem potius sibi primiceriatu officium usurpavit. Nos igitur, his et aliis, quæ coram episcopo memorato partes proponere curaverunt, plenius intellectis, quod a supradictis judicibus factum est, tanquam inordinate præsumptum, de fratre nostrum consilio, irritamus; causam ipsam de utriusque partis assensu vestro examini commitentes. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, inquisita diligentius veritate, si vobis constiterit, Tullenses canonicos, ne ulterius in Tullensi Ecclesia primiceriatu esset officium, communiter statuisse, ac statutum ipsum auctoritate sedis apostolicæ fuisse postmodum confirmatum, vos illud faciat in suo robore permanere, nisi postea dicti canonici contra venerint, aliquem videlicet in primicerium eligendo. Si vero constare nequiverit quod taliter, ut dictum est fuerit constitutum, vel auctoritate apostolica confirmatum, se fuerit sufficienter ostensem, quod idem canonici post confirmationem, vel ante, contra prætaxatum venerint institutum, causam ipsam ad nostram præsentiam remittatis, quæ super his inveneritis, per vestram nobis litteras fideliter intimantes, nullis litteris obstantibus, præter assensum partium a sede apostolica inpetrat. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Kalendas Februarii, anno nono.

CCLXI (930-931).

CAPITULO ET UNIVERSO CLERO MAGDEBURGENSIBUS.

Confirmatur electio facta de archiepiscopo (932).

(Apud S. Petrum, vi Idus Februarii.)

Illa quotidiana instantia, sollicitudo videlicet Ecclesiarum omnium, quæ ministerium cingit apostolicæ servitutis, potissimum non inducit ut ad illarum consolationem intendamus sollicite, ac benigne justa desideria earumdem effectu celeri prosequendo, quæ pastorum sunt solatio destitutæ, ne, pro pastori carentia in spiritualibus et temporalibus sustineant detrimentum, et gressus Dominicus luporum morsibus relinquatur, si non sit, qui noctis vigilias custodiat super eum. Sane, cum venerabilis frater noster, Albertus archiepiscopus vester, tunc electus (933), ad nostram præsentiam accessisset, nos, ecclesiæ Magdeburgensi, quæ non solum in prosperis, verum etiam in adversis, saeculariæ Romanæ Ecclesiæ, matri sue, devota super exstithit, tanquam filiæ speciali, sollicitudine volentes paterna consulere, quia jam pridem, diligenter auditis et

(930-931) Vide Raynaldum, ad annum 1207, §. 14.

A intellectis, quæ dilectifili. . . Sancti Sebastiani.... Sanctæ Mariæ, et . . . de Mildense præpositi, et C. et G. majoris Ecclesie, et magister Germanus, Sancti Nicolai, et Lituifus, Sancti Petri, canonici, Magdeburgenses, tam verbis quam scriptis proposuerant sollicite coram nobis, pro certo dedicimus, electionem de ipso factam canonicam exstitisse, ipsam auctoritate apostolica duximus confirmandam supplentes de plenitudine potestatis, si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidam interfuerunt celebrationis electionis ejusdem, qui ex sola participationi in simplicis excommunicationis laqueum inciderunt, sicut per Rodulfum de Ranis, et Burchardum de Glinde, Magdeburgenses canonicos, fuit propositum coram nobis. Et, quoniam rectis dispositionibus nihil debet moræ vel difficultatis afferre, ne gregi Dominico diu deedit cura pastoris, eumdem die Sabbati Quatuor Temporum ante Nativitatem Dominicam, propriis manibus in presbyterum ordinavimus, et in crastinum curavimus in episcopum consecrare, ipsumque jam palleo insignitum ad vos cum gratia nostra plenitudine remitemus; sperantes in Domino, qui eum ad suum ministerium evocavit, quod per ipsius sollicitam providentiam et sollicitudinem circumpectam, Ecclesia Magdeburgensis in spiritualibus et temporalibus gratum suscipiet incrementum. Universitatem igitur vestram menemus, et exortamur attentius, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus, ipsi, tanquam patri, et archiepiscopo vestro, de cetero intendentes, et exhibentes eidem reverentiam, et obedientiam tam debitam quam devoutam, salubria monita et præcepta ipsius recipiat humiliter, et devote servatis, ut idem, devotionem vestram cognoscens, iis ferventius teatetur insistere, tanquam pastor diligens oves suos, quæ ad vestrum proveniant commodum, et salutem, et ab eo condignam retributionem recipere nihilominus mereamini, qui præfert obedientiam holocaustis. Verura quia idem de mandato nostro illorum præstolatur adventum, qui, siout accepimus, pro statu imperii ad nostram præsentiam sunt venturi, volumus et mandamus, ut tanquam præsenti eidem in ipsis absentia deferatis in omnibus, in quibus noveritis deferendum. Et super ordinatione ecclesiarum vestrarum nihil ante ipsius reditum in ejus præjudicium attendantes, ipsius adventum benigne ac humiliter exspectetis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Idus Februarii, anno nono.

CCLXIII.

. PRÆPOSITO ET CANONICIS SANCTÆ MARIE MAGDEBURGENSIS.

Confirmatur hospitale Sancti Alexii.

(Apud S. Petrum, vi Idus Febr.)

Justis potentium desideriis, etc., usque assensu, hospitale Sancti Alexii, juxta præscriptam ecclesiam

. (932) Vide epistolam libri noni 22.

(933) Vide ibidem.

positum, cum pertinentiis suis, sicut ipsum juste ac pacifice possidetis, ad exemplar felicis memorie Alexandri papæ, prædecessoris nostri, devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat . . . nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sexto Idus Februarii, anno nono.

CCLXIII (934).

EISDEM.

Confirmantur privilegia Romanorum pontificum eis concessa.

(Apud S. Petrum, v Idus Februarii.)

Effectum justa postulantibus indulgere, tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, præsertim, quando potentium voluntates et æquitas adjuvatur, et utilitas comittatur. Ex parte siquidem vestra fuit nobis humiliter supplicatum, ut libertates, immunitates, rationabiles consuetudines, et alia iura ecclesiæ vestræ, quæ quorundam vobis Romanorum pontificum privilegiis sunt indulta, eidem ecclesia auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Felicis siquidem recordationis Innocentius papa, prædecessor noster, instituit, ut in vestra ecclesia ordo canonicus secundum beati Augustini Regulam, et institutionem bone memorie Norberti, Magdeburgensis archiepiscopi, perpetuis temporibus observeatur, et, ut eadem ecclesia tali gaudeat libertate, ut, nullius indebitæ subjectionis onere prægravata, Magdeburgensi duntaxat archiepiscopo respondeat in litteris dicto N. archiepiscopo destinatis, sub iis verbis indulxit: « Statuimus, ut secundum Regulam beati Augustini, et tuam institutionem in ecclesia Beatae Mariæ in Magdeburg. perpetuis temporibus religio conservetur. Ipsam quoque ecclesiam in ea libertate manere decernimus, ut ad neminem, nisi ad te, frater charissime N. et ad tuos successores, Magdeburgenses archiepiscopos, respectum habeat, et nullius indebitæ subjectionis onere prægravetur, sed, tue libertatis fulta privilegio, suo duntaxat archiepiscopo de qualibet causa respondeat. » Præterea, piæ memorie Lucius papa, ejusdem vestigiis inhærendo, concessam eidem ecclesiæ libertatem suo privilegio confirmavit his verbis: « Eam libertatem, quæ a prædecessore nostro, felicis recordationis Innocentio, vobis indulta est, auctoritate apostolica confirmamus, ita ut ad neminem, nisi ad archiepiscopum Magdeburgensem, et suos successores, de ordine, vel de alia qualibet causa respectum habeatis, » insuper, bonæ memorie Cœlestinus papa ecclæsiam ipsam in ea libertate, quam a tempore supradicti N. archiepiscopi, usque tunc habuisse dignoscitur, manere decrevit iis verbis: « Ecclesiam Sanctæ Mariæ Mag-

A deburgensis in ea libertate manere sancimus, in qua a tempore quondam N. archiepiscopi, usque ad præsens dignoscitur exsistisse. » Idem quoque prædecessor noster abbatii et fratribus Præmonstratenibus, ne ecclesiam vestram indebitis exactionibus aggravarent, districte prohibuit sub hac forma: « Nos itaque, sustinere nolentes, ut a quoquam contra prædecessorum nostrorum indulta temere veniatur, auctoritate præsentium vobis districtius inhibemus, ne ab ecclesia Sanctæ Mariæ Magdeburgensis, quam mutua debetis charitate et sinceritate reverenter amplecti, contra id quod a prima sui fundatione per virum reverendissimum N. quondam, Magdeburgensem archiepiscopum, rationabiliter statutum dignoscitur, illam subjectionis obedientiam, vel ab aliis ecclesiis ipsius dioceseos expetatis, quam constat eas vobis, vel antecessoribus vestris, ab ordinis vestri exordio usque ad hæc tempora, nullatenus impendisses sed, quæ pacis sunt et concordia propensius imitantes, vicariæ (955) altercationis stimulum declinens, cum ex ea et animarum jactura proveniat, et fraternalis dilectionis unitas et religionis observantia dilabatur, sed, antiqua visitationis exhortatione, ac fraternalis charitatis dilectione, vos ad invicem in mansuetudinis spiritu, non in tumore vel elatione qualibet visitetis, ut inter vos religionis observantia jugiter convalescat, et discordia stimulus, cum auxilio cœlestis gratiae de medio valeat amputari. » Nosigitur, vestris postulationibus grato concurrentes assensu, indulta vobis et ecclesie vestræ a prædictis Romanis pontificibus approbantes, ea, sicut in ipsorum authenticis contineri perspeximus, et nunc pacifice obtinetis, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus, districtius, inhibentes, ne quis de ordine Præmonstrensi, vel alio, eamdem ecclesiam, vel eos præsumat contra indulta sedis apostolicæ, temere molestare. Decernimus ergo, ut nulli omnimodo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis et inhibitionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, quinto Idus Februarii, anno nono.

CCLXIV.

... PRÆPOSITO (936)... CANTORI (937), ET MAGISTRO SCHOLARUM REMENSIBUS.

D Ut episcopum Tornacensem, ad J. subdiaconum, juxta tenorem mandati apostolici de hoc jam dati prvidendum cogant.

(Apud S. Petrum, iii Non. Januarii.)

Ad petitionem dilecti filii, J. subdiaconi, super provisione ipsius bonæ memorie... Tornacensi episcopo (953), qui cum in subdiaconum ordinavit, secundum generalem formam, apostolicas litteras nos recolimus destinasse. Cumque dilecti filii B. (959)

(934) Vide Raynaldum, ad annum 1207, § 44.

(935) Sic legitur in apogr.

(936) Vide epistolam libri septimi 96, not.

(937) Vide epistolam libri quinti 149

(938) Vide epistolam libri tertii 4. not.

(939) Asso, ex priore Albiniaci, tertio ab urbe Arbatensi lapide, abbas monasterii de Monte S. Eligii. post annos undecim regiminis, migravit ad meliorem

de monte Sancti Eligii, et P. de Marcolo (940) abates, et D. prior de Albiniaco (941), Atrebatensis dicceseos, quos concesseramus eidem subdiacono monitores, ipsum invenissent idoneum, sicut eorum transmissae nobis litteræ continebant, ac idem episcopus, disponente Domino, concessisset in fata præfati monitores ipsius, ad venerabilem fratrem nostrum... Tornacensem episcopum (942), successorem memorati episcopi, recurrentes, ipsum ad providendum ei juxta formam mandati apostolici monere diligentius curaverunt, sed idem episcopus mandata et monitiones eorum surdis auribus pertransivit. Nolentes igitur, quod de provisione pauperum clericorum pro Deo et propter Deum incœpimus, relinquere inexplatum, discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus dilectum episcopum, ut juxta tenorem litterarum nostrarum subdiacono provideat memorato, monere diligentius et inducere procuretis; alioquin, eum ad id, omni contradictione et appellatione cessantibus, districione, qua convenit, compellatis. Quod si non omnes his exequendis interesse potueritis, duo vestrū ea nihilominus exsequantur.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, tertio Novenas Januarii, anno nono.

CCLXV.

LINGONENSI EPISCOPO (943).

Respondet super privilegiis capellæ ducis Divionensis.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Martii.)

Cum capella nobilis viri... ducis Divionensis, gaudere dicatur hujusmodi privilegio, quod nullus archiepiscopus, vel episcopus, in personas canonorum ejusdem capellæ suspensionis, vel excommunicationis, autetiam interdictis ententiam audeat promulgare (944)... decanus Christianitatis, et quidam alii capellæ supradictæ canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii prælibati, in his etiam, quorum jurisdictione ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, quod quantumcumque graviter interdictum excedant, tuæ correctioni recusant et sententie subjacere. Unde, a nobis doceri humiliter postulasti, qualiter tibi sit erga rebelles hujusmodi procedendum. Quocirca, fraternitatit uæ præsentium auctoritate mandamus, quatenus in quantum exempti sunt ejusdem ratione capellæ, apostolicis privilegiis deferas reverenter,

vitam 19 Aprillis anno 1208. Gall. Christ. nov., tom. XIII, col. 428.

(940) Petrus I, natione Anglicus, Arroasiensis canonicus, prius abbas de Dondelville et de Valentenis, Mareolensi Ecclesiæ præter anno 1210, mense Nov. ex tabulario Strumensi; cumque regisset annis 14, posita dignitat: an. 1216 (ex Locrio perperam 1221, ex dicendis et ex jam dictis), ad locum professionis suæ rediit, ubi, paucis annis superstes, senex et phenus dierum in paco quievit. Anno 1203 Mareolensis abbas litteris Radulphi Atrebat, episcopi, a jurisdictione Scabinorum eximitur. Ibid., col. 444.

(941) Illi nomen erat Desiderius. Desiderius enim

A sed, in quantum ratione parochialium ecclesiarum. vel alia, jurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officiui debitum in eosdem libere prosequaris.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Martii, anno nono.

CCLXVI.

...EPISCOPO (945), ET... DECANO (946), ET CAPITULO, LINGONENSIBUS.

Ut Hugonem de Faverniaco in canonicum, et fratrem recipient.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Martii.)

B Scientia literalis et moralis honestas dilecti filii, magistri Hugonis de Faverniaco, quam multorum testimonio nobis notam, procura per ipsum saepius apud nos vestra reddiderunt obsequia notiorem ingratitudinis culpam exaggerare videntur, quam, apostolicum contemnendo mandatum, super ejus provisione seme et iterum vobis factum, non solum in nos, verum etiam in ipsum probamini commisso, cum, sine nostro quoque mandato, solo suæ probitatis intuitu, vel saltem exhibitorum obsequiorum obtentu, nequaquam debueritis eum relinquere beneficiis vestris vacuum, qui se dolet nullum hactenus suis beneficium in Ecclesia consecutum. Cum igitur, ex quo cœpimus pro eodem magistro apud vos interponere partes nostras, sibi desicere non velimus, sed potius circa eum opus incœpiae perficere pietatis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus ipsum, sublato cuiuslibet dilationis et excusationis obstaculo, in fratrem et canonicum admittatis, fructus præbenda quondam H... Motez, concanonici vestri, quos, ipso in certis peregrinationis casibus subjacente, de illius morte vel vita certitudinem non habentes, percipitis in commune, salvo ipsis jure, si eum, dante Domino, redire contigerit, cum integritate omnimoda ipsi magistro liberaliter conferenda; præceptum apostolicum hoc saltem vice taliter impleturi, quod, facientibus vobis de necessitate virtutem, per alium ad id non oporteat vos compelli. Alioquin, dilecto filio... cancellario Carnotensi... thesaurario Sancti Stephani Trecensis, et magistro R. de Corzon, canonico Noviomensi, Parisius commorantibus, dedimus nostris litteris in preceptis, ut, vobis in execuzione mandati nostri cessantibus, ipsi ad hoc, su-

C ex decano S. Petri Insulensis, ac deinde Albiniaci priore, factus fuit abbas modasterii Montis S. Eligii post Assonem, de quo supra, not.

(942) Vide epistolam libri septimi 113, not.

(943) Vide epistolam libri noni 260, not.

(944) Vide epistolam libri septimi 61.

(945) Vide epistolam libri noni 260, not.

(946) Evarodus III (qui et Ebrardus), decanus Lingonensis, memoratur in instrumentis, ab anno saltem 1204, usque ad annum saltem 1207. Anno 1212, Nicolaus decanus, reperitur in charta quondam. In charta, vero, Hugonis episcopi, anno 1221. Ebrardus noster quondam decanus dicitur. Gall. Christ. nov., tom. IV, col. 647.

blato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, vos per censuram ecclesiasticam compellere non postponant.

Datum Romæ, apud Sanctum Petram, xii Kalendas Martii, anno nono.

CCLXVII.

...EPISCOPO (947), ET... ABBATI SANCTI MARTINI (948),
ET... CANTORI, LEMOVICENSESIBUS.

Ut bonorum P. subdiaconi, et notarii papæ. invasores excommunicationi subjiciant.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Martii.)

Si... Solemniacensis abbas (949), et alii, qui, eo, sicut accepimus, machinante, post obitum bonæ memoriae magistri P. subdiaconi et notarii nostri, facultates matris et fratrum suorum temere invaserunt, diligentius attendissent, quantum idem notarius in vita sua, pro laudabili sue fidelitatis obsequio nobis et fratribus nostris charus extiterit et acceptus, quantumve nos, ne videremur eum illis beatis agminibus invidere, ad quæ christianissimo vitæ fine creditur pervenisse, de ipsius transitu doluerimus, profecto, si non ob publicæ justitiam honestatis, pro nostra saltem et apostolicæ sedis reverentia, vitavissent afflictionem afflictis addere, ac in nobis piam defuncti tristitiam charorum suorum querimoniis augmentare. Ne igitur dolores dissimulare videamur eorum, quibusidem notarius non aliud, post Deum, quam apostolicæ sedis refugium dereliquit, præsertim, cum quærela vivorum in hac parte sit quasi causa defuncti, cujus anima contra illos ab nos clamare videtur, qui eum forsitan in suis superstitionibus persequuntur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, ut districte præcipimus, quatenus, sublatu cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, faciat auctoritate nostra excommunicationem publicam et solemnem, per quam denuntietis illos excommunicationis sententiæ subiacere, qui, post mortem memorati magistri, bona matris et fratrum suorum indebet occuparunt, aut occupari fecerent, vel eorum personis temere injurias intulerunt, vel fecerunt inferri, nisi, infra quindecim dies postquam fuerint a vobis admoniti super ipsam plenam quam debitam satisfactionem impenderint, eamdemque sententiam usque ad satisfactionem condignam faciat auctoritate censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari, singulis Dominicis et festivis diebus, pulsatis campanis et candelis accensis, per totam Lemovicensem diœcesim innovari eam solemniter facientes, et, cum

A eos per sollicititudinem vestram in sua velimus justitia conservari, quantoties prænominati magistri mater aut fratres ab illis, quorum judicium ad forum ecclesiasticum pertinere noscetur, in aliquibus se querentur indebito molestari, vos eos auctoritate præsentium ab ipsorum molestatione indebita per censuram ecclesiasticam compescatis; illos vero, quorum causæ ad forum pertinent sæculare, per judices suos ab eorumdem faciatis iusta molestatione compesci. Qui si forsan post commonitionem vestram hoc efficeri recusaverint, vos molestatores hujusmodi a præfaturum molestatione indebita censura simili, remoto appellationis obstaculo, arceatis, cum justitiam miserabilium personarum apostolica sedes exendere teneatur, quæ debet esse ultimum refugium oppressorum; præceptum apostolicum tuliter exequentes, quod non positis de negligentia reprehendi, sed potius de obedientia commendari. Ut autem plenus justitiae provideatur eorum, volumus et mandamus, ut hæc, quam vobis auctoritate præsentium conferimus, jurisdictione, ad vestros etiam successores, si opus fuerit, extendatur, qui, eos in suis justitiis conservando, contra molestatores ipsorum præscripto modo, appellatione remota, procedant. Testes autem, etc. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, si quæ apparuerint a sede apostolica impetratae. Quod si non omnes... duo vestrum, etc...

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xii Kalendas Martii, anno nono.

CCLXVIII.

ALBERTO, MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO (950).
Ut irrite quasdam donationes beneficiorum contra jura factas.

(Apud S. Petrum, Idibus Februarii.)

Ad audientiam nostram, te significante, pervenit, quod L. prædecessor tuus (951), dum esset excommunicationis vinculo innodatus, quamplura ecclesiastica beneficia quibusdam præsumpsit clericis assignare, quæ illi detinere præsumunt, licet ex donatione tali jus in ipsis non fuerint aliquod assecuti, imo potius laqueum excommunicationis incurserint, cum in recipiendo participaverint cum eodem. Nos igitur, attendentes, quod nec ille tunc dare, nec isti jus in eis ex donatione ipius aliquod consequi potuerunt, fraternitati tue auctoritate præsentium indulgemus, quatenus donationes beneficiorum illorum, auctoritate sedis apostolicae, appellatione remota, decernens irritas, et inanæ, beneficia ipsa personis idoneis canonice valeas as-

(947) Vide epistolam libri quinto 78, not.

(948) Bernardus I Gibertus, ex cellario Solemniacensi, ascitus abbas S. Martini, hanc sapienter rexil Ecclesiam per 12 annos, fato functus anno 1214, xvi Kalend. Aprilis; qui expresse inhibuit fieret pompa candelarum in funere suo, præcepitque candelam in feretro suo unicam accendi. *Gall. Christ. nov.*, tom. II, col. 584.

(949) Hugo I de Malomonte de Maumont, re-

censetur in *Actis publicis*, ab anno 1195 ad 1228, quo cessit Ademaro. Anno 1214, societatem precum iniit cum Radulfo, S. Kligr. Noviom. abbate. Vivebat adhuc 1232. *Ibid.*, col. 571.

(950) Vide epistolam libri noni 22, not.

(951) Ludolphus, rustica familia, sed eruditio nobilis, ecclesiastica disciplina promotor, electus fuerat anno 1494. *BUCEL. German. sacr.*, part. I, pag. 40, col. 1.

signare. Nulli ergo..., nostræ concessionis, etc. Si A fuerit, auctore Domino procedamus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Idibus Februarii, anno nono.

CCLXIX.

EIDEM (952)

Confirmatur institutio quorumdam ecclesiarum.

(Romæ, xiv Kal. Martii;)

Justis pelentium, etc., usque complere. Cum igitur, Lut. prædecessor tuus (953), tempore, quo gratiam et communionem apostolicæ sedis habebat ecclesiam Beati Petri Magdeburgensis conventualem provida deliberatione statuerit, tribus mansis in Sedorp, decem libris Magdeburgensis monetæ in villa Wortunæ, uno manso in Walteresdorp, decima in Willebeke, viginti et uno mansis in Pokeriz, viginti quinque mansis in villa Mentiz, ecclesia Sancti Michaelis suburbio Magdeburgensi, ab ipso, et, ab Henrico Angariensi præposito, tribus areis in eadem civitate, Ecclesie liberaliter collatis eidem, nos, tuis precibus inclinati, institutionem ipsam, et donationem possessionem earum, sicut rationabiliter ac provide factæ sunt, ratas habentes, easdem auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiv Kalendas Martii, anno nono.

CCLXX.

...ABBATI DE SICHEN, HALBERSTATENSIS DIOCESEOS...

SCHOLASTICO SANCTI SEBASTIANI, ET MAGISTRO ARNOLDO, PLEBANO SANCTI JOANNIS MAGDEBURGENSIS.

Ut inquirant super excessibus præpositi de Hunoldesbur. et referant.

(Apud S. Petrum, xiii Kal. Martii.)

Super speculam Domini constitutos, cum ea de personis ecclesiasticis nostris auribus referuntur, per quæ nostrum ministerium blasphematur, nos oportet descendre, ac videre, illius exemplo, qui cum villico diffamato posuit rationem, et comperto quod bona dissipasset ipsius, a villicatione removit eumdem. Sane, ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod Albertus, præpositus de Hunoldesbur, et Rodulfus de Ranis, canonici Magdeburgensis Ecclesie, super quibusdam criminibus per totam Magdeburgensem provinciam sunt publice infamati. Volentes igitur, juxta quod speculationis officium postulat, veritatem plenus in dagari, discretioni vestre per apostolicas scriptas præcipiendo mandamus, quatenus, si est ita, inquiratis super excessibus illis, appellatione remota, plenus veritatem, et gratia, odio, et timore postpositis, quæ inventur fideliter consribentes, sub sigillis vestris ad nostram præsentiam transmittatis, ut per vestram relationem instructi, prout procedendum super his

(952) Vide epistolam libri noni 22, not.

(953) Vide ad epistolam proximo superiorem not.

(954) Vide epistolam libri quinti 68, not.

(955) Nullum, circa hec in quibus versaverem tem-

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xiii Kalendas Martii, anno nono.

CCLXXI.

EPISCOPO (954), ET CAPITULO LEMOVICENSESIBUS.

Ut R. de Turribus in canonicum et fratrem recipiant.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Martii.)

De facili perpendere non valemus, utrum preces, quas pro dilecto filio, R. de Turribus, canonico Sancti Arelii, vobis misimus, in ipsum invidiam exercendo, an adversum nos committendo ingratitudinem, repuleritis, cum, in altero, probi viri declinasse consortium, et in reliquo, de nostro nobis in ipso reddere denegando, inobedientiæ videamini commisisse peccatum. Sane, cum vobis dederimus in mandatis, ut ipsum, ob reverentiam Beati Petri et nostram, in canonicum admitteretis et fratrem, vos, nec ad preces nostras debitum habentes cum devotione respectum, nec ejusdem clerici meritum attendentes, qui, sanguinis et virtutum luce conspicuus, dignus est vestro consortio, nisi suo vos forsitan existatis indigni, utpote qui charissimam in Christo filiam nostram, J. Angliæ reginam illustrem, linea consanguinitatis attingere, morumque noscitur honestate pollere, mandatum nostrum efficere noluitis, quanquam personam ejus, utpote vobis notam, reddideritis commendatam, sicut dilecti filii... abbas de Petrosa (955), et... prior S. Joannis de Cola, qui super ejus receptione nostra vos auctoritate monuerant, per suas nobis litteras retulerunt.

Licet igitur ex hoc ipso, quod in personam clerici memorati nequaquam aliquid exceperitis, sed potius commendastis eamdem, ad receptionem ipsius inevitabili cogere vos possemus, volentes tamen per nostram mansuetudinem vestram sibi gratiam procurare, discretioni vestre per iterata scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus hac saltem vice prænominatum clericum in fratrem et canonicum admittatis, ac fraterna curetis affectione tractare; sollicite provisuri, quod præceptum nostrum, faciendo de necessitate virtutem, taliter impleatis, ut ad executionem ipsius per alium non oporteat vos compelli. Alioquin, venerabili fratri nostro... episcopo Xanlonensi (956), et dilectis filiis... thesaurario, et Eliæ de Græcia, canonico Engolismensi, per scripta nostra dedimus in præceptis, ut, nisi rationabilem causam objicere curaveritis et probare, propter quam id non possitis, vel non debeatis implere, ipsi vos ad hoc, sublato cuiuslibet contradictionis et appellacionis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellere non postponant.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xi Kalendas Martii, anno nono.

pora, monasterii B. Mariæ de Petrosa abbatem nominat imperfecta admodum monasterii hujus abbatum series apud auctores Novæ Galliæ, tom. II, col. 1505.

(956) Vide epistolam libri quinti 96, not.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

EPISTOLARUM SIVE REGESTORUM

LIBER DECIMUS.

PONTIFICATUS ANNO X, CHRISTI 1207.

I.

ABBATI EVESHAMENSI.

Remittit A. monachum suum excommunicatum. cum eo super certis dispensandum.

(Apud S. Petrum, ii Kal. Martii.)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius A., monachus, nobis lacrymabiliter explicavit quod cum olim apud monasterium de Chich professionem fecerit regularem, inimico humani generis instigante ab eodem loco licentia non petita recessit, asportans secum quamdam pecunia quantitatem: qui licet propter excessus hujusmodi fuisset excommunicationis vinculo innodatus, ad tuum tamen monasterium veniens, habitam ibidem monachalem assumpsit. Cumque tibi postmodum in secreta confessione quæ præmisimus intimasset, et tu apud dictum abbatem de Chich precibus institisses ut eidem A. beneficium absolutionis impenderet, nec ille annueret postulatis, tu cumdem A. ad monasticam professionem admittens, ipsum fecisti in presbyterum ordinari. Et quamvis tempore procedente inter vos discordie occasione suborta ipsum A. ab execuzione sacerdotalis officii suspendisses, concordia tamen inter vos postea reformata, eumdem A. cum iuis litteris ad sedem apostolicam destinasti ultam absolutionis quam dispensationis beneficium obtineret. Qui de mandato nostro a dilecto filio nostro I. tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbytero cardinali absolutione obtenta, cum ad tecum ejusdem cardinalis litteris rediisset, ipsum antiquæ discordie non oblitus renuisti recipere C

A redeuntem, quinimo eum habitum compulisti depolare monachalem. Nolentes igitur quod idem A. hujus occasionis obtentu materiam habeat ulterius evagandi, ipsum ad tuum monasterium duximus remittendum; per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsum patiaris ibidem in monastico habitu Domino famulari, cum eodem, prout expedire videris, dispensando.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Kal. Martii anno decimo.

II.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI VEDATI ATREBATENSIS.
Confirmatur eis privilegium Alexandri PP. super prohibitione concessionis aliquarum præbendarum quas canonici B. Petri recipiebant.

(Apud S. Petrum, v Kal. Martii.)

B Quanto religiosi viri ad conservationem propositi sui majori secessu indigent et quiete, tanto propensius sacerdotalibus viris est omnis occasio amputanda, qua eorum pacem valeant impedire. Com ergo felicis recordationis Eugenius papa prædecessor noster auctoritate apostolica prohibuerit, ne præbendas illas quas canonicis sacerdotalibus id ecclesia Beati Petri de mensa vestra cousevistis conferre, concederetis alicui, eorum aliquo decedente, sed ad usus fratrum ecclesiae vestre sine aliqua contradictione redirent, ita tamen ut hac occasione præfata ecclesia divinorum nequaquam celebratione careret, et hoc quidem Alexander papa duxerit confirmandum; nos eorum vestigiis inhaerentes idipsum auctoritate apostolica confirmamus, stantientes ut illud futuris temporibus inviolabiliter

observetur. Nulli ergo... nostræ confirmationis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, v Kal. Martii, anno decimo.

III.
EISDEM.

Irritatur quidam processus et confirmantur quæ lam indulgentiæ.

(Apud S. Petrum, iv Kal.)

Cum super processu a dilecto filio... archidiacono et Gualtero Scholare Tornacensibus habito super causa quæ de præbendis ecclesiæ Sancti Petri inter vos et quosdam Atrebatenenses clericos vertebar, coram nobis esset hinc inde diutius disputatum, postulantibus dictis clericis ut sententiam ab eisdem judiciobus promulgatam apostolico dignarum munimine roborare; vobis autem in contrarium respondentibus quod eadem sententia irrita debebat inanisque censeri, ut pole contra indulgentiam felicis recordationis Eugenii papæ prædecessoris nostri, quæ demum per bonæ memoriaræ Alexandrum papam prædecessorem nostrum existit confirmata, perperam lata fuerat, licet prædicti judices indulgentiam ipsam in bulla, charta, et stylo, circumstantias attendentes, multiplici se dixerint habuisse ratione suspectam, nos iis et aliis diligenter auditis et plenius intellectis, quia cognovimus indulgentiam prælibatam nullum falsitatis indicium continere, ac judices supradictos contra ipsam in eodem negotio perperam processisse, processum eorum in irritum duximus revocandum, et præstatam indulgentiam approbantes, ipsam jussimus confirmari. Nulli ergo... nostræ diffinitio- nis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kal. Martii, anno decimo.

IV.

ABBATI SANCTI AUBERTI, CANTORI, ET MAGISTRI R. DE BEKEREL CANONICO CAMERACENSI.

Ut Hugonem subdiaconum ad canonicatum et præbendam Ecclesiæ Brugensis vacantem recipi faciant.

(Apud S. Petrum.)

Dilecti filii... Sancti Frambaldi decanus, et magistri I. poeta et II. de Aurelianis canonici Silvanectenses, per suas nobis litteras intimarunt quod cum bonæ memoriarum... præpositum et dil... fil... decanum et capitulum Brugenses, quibus pro dil. fil. Augone subdiacono direximus scripta nostra, auctoritate apostolica movere ac inducere curavissent ut ipsum juxta mandati nostri tenorem in Ecclesia sua reciperent in canonicum et in fratrem et dictus præpositus præbendam, si qua vacaret ibidem, ei liberaliter assignaret, ipsi pro eo quod nulla præbenda in Ecclesia ipsa vacabat, et de vacatura in nostris litteris mentio non siebat, mandatum apostolicum proreus irritum judicarunt. Verumtamen præpositus idem adjunxit quod si prædictus subdiaconus suæ se super hoc exponeret voluntati, taliter provideret eidem quod de ipso

A justo conqueri non valeret, cui etiam capitulum repromisit quod quandocunque ipsorum præpositus in eorum Ecclesia aliquam præbendam conferret eidem, ipsi stallum in choro et locum in capitulo et alia quæ ad eosdem pertinent liberaliter assignarent. Sed tamen idem præpositus postmodum mandatum apostolicum exequi non curavit. Cæterum subdiaconus memoratus, cum præfato præposito viam universæ carnis ingresso capitulum quemdam ejusdem Ecclesiæ canonicum in præpositum nominassent, ne ipsius præbenda alii conferretur, ad sedem apostolicam appellavit. Nolentes igitur quod de præfato subdiacono misericorditer inchoavimus relinquere inexpletum, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus memoratos decanum et capitulum et præpositum, si quis interim fuerit institutus, ut eum ad præbendam vacantem in Ecclesia eorumdem recipient in canonicum et in fratrem, ipsi stallum in choro et locum in capitulo assignantes, monitione præmissa, per distinctionem ecclesiasticam, sublato cucusunque contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.

V.

NOBILI VIRO B. DUCI SAXONIÆ.

Recipitur ipse cum bonis suis sub protectione apostolicæ sedis.

(Apud S. Petrum, v Mon. Martii.)

Cum juxta canonicas sanctiones non sit contra quempiam procedendum nisi confessus fuerit vel convictus, aut notorius sit ejus excessus, vel ipse contumax appareret, aut publice infamatus; nos qui juris ordinem volumus, sicut convenit, observare, auctoritate præsentium tibi duximus concedendum quod si aliquid adversum te contra præscriptum ordinem a nobis apparuerit impetratum, tibi per illud, tanquam subreptum, nullum præjudicium generetur; personam tuam, cum ille quæ in præsenti rationaliter possides, aut in futurum justis modis præstante Domino poteris adipisci, suscipientes sub protectione apostolicæ sedis, tanquam principem catholicum et devotum. Nulli ergo... nostræ concessionis et protectionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Non. Martii, anno decimo.

V.

SOPHIAE ABBATISSÆ QUINDELINGEBURGENSIS MONASTERII EJUSQUE SORIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULARITER SUBROGANDIS IN PERPETUUM.

Monasterium ipsum Romano pontifici immediate subjectum et quædam alia eisdem conceduntur, solto semper censu annuo unitus libræ argenti.

(Apud S. Petrum, Non. Martii.)

Prudentibus virginibus, quæ sub habitu religio-

nis per opera sanctitatis jurgiter se præparant ire obviam Sponso, præsidium debet apostolicum impertiri, ne forte cuiuslibet temeritatis incursum a eas a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacre religionis infringat. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum Quidelingeburgense monasterium, quod beati Petri juris existit, et ab illustris memoriæ Henrico rege fundatum est, et sub anno censu unius libræ argenti Ecclesiæ Romanæ oblatum, ad exemplar felicis recordationis Agapiti, Joannis, Silvestri, Innocentii, et Lucii prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obseruetur. Præterea quasunque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsenti juste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vobisque succedentibus et illibata permaneant. Innovamus etiam et omnimodis prohibemus ut nulli unquam personæ vel Ecclesiæ, præterquam Romanæ Ecclesiæ, idem monasterium submittatur. Sed nec alicui regum aliqua licentia pateat illud in beneficium dare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbatissa, velearum aliqua quæ tibi successerit, nulla ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel sororum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerint eligendam. Sicut autem præfatum monasterium soli tantum Romano pontifici subjacere statuimus, ita nihilominus de personis tam clericorum quam laicorum seu cæteris rebus ad eumdem locum generaliter pertinentibus, et vestro servito deputatis, præsenti decreto sancimus sicut eorumdem prædecessorum nostrorum sanctione noscitur institutum. Simili quoque modo decernimus ut claustrum Sanctæ Mariæ in monte secundum beati Benedicti Regulam, et claustrum Sancti Quichberti in præfato loco Quidelingeburch, neconon claustrum Sancti Nicolai in Winethusen, secundum Deum et beati Augustini D Regulam ordinentur. Universa insuper quæ sunt ecclesiæ Sancti Michaelis archangeli sitæ in loco qui vocatur Lapis Sancti Michaelis, ex bonis bonæ memorie Burchardi militis, vobis et eidem vestre Ecclesiæ nihilominus confirmamus. Adjacentes etiam, et quicunque Deo ibi servire decreverint, sine proprio communiter et regulariter vivant, et semper sub Quidelingeburgensis monasterii, sicut hactenus, jure ac dispositione consistant. Idipsum quoque de ecclesia Sancti Joannis Baptistæ sita in Quidelingeburch et hospitali domo ad suscipiendos pauperes juxta eam præsenti scripto statuimus.

A Verumtamen ibidem presbyter religiosus et sapiens statuatur qui etiam pauperum curam gerat. Exceptis quoque excommunicatis et interdictis, si quis ibi sepeliri desiderat, nequaquam prohibeat. Justitia nimis matricis Ecclesiæ ac reverentia salva. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Ad indicium autem quod idem monasterium Beati Petri juris existat, unam libram argenti annis singulis, nomine census, nobis nostrisque successoribus persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerularis persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, etc. usque subjaceat ulti. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, qua, etc., usque in finem.

B Datum Romæ aquæ apud Sanctum Petrum, permanentem Joannis Sanctæ Mariæ in Coemidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Non. Martii, inductione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno decimo.

VII.

CAPITULO MAGDEBURGENSI.

Prohibetur eis ne certa jura et bona eorum, aliis quam canonicis vendere vel locare valeant.

(Apud S. Petrum ii Non. Martii.)

Venerabilis frater noster Albertus archiepiscopus vester nobis humiliter supplicavit ut inhibere vobis auctoritate apostolica dignaremur ne quis vestrum curias vel claustrales areas, quæ vendi debent tantummodo canonicis Magdeburgensibus vel locari, personis aliis donare, vendere vel locare præsumat. Nos igitur ejus precibus inclinati, auctoritate vobis præsentium inbibemus ne curias vel areas supradictas aliis quam concanoniciæ vestris præsumatis donare, vendere vel locare; dummodo ipsi justum pretium offerant pro eisdem.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Non. Martii, anno decimo.

VIII.

ALBERTADIENSI ET MERSEBURGENSI EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTI JOANNIS IN MONTE MAGDEBURGENSI.

Quod presbyteros et alios viros idoneos in ipsa Ecclesia in canonicos et fratres recipere non recusent non obstante privilegio quodam eis concesso.

(Laterani, viii Id. Martii.)

Venerabilis frater noster Magdeburgensis archiepiscopus sua nobis insinuatione monstravit quod cum bonæ memorie Benedictus et Joannes papæ

prædecessores nostri canonici Magdeburgensibus A ministrantibus altari majori in quibusdam festivis diebus sandaliorum usum duxerint concedendum, sicut in ipsorum privilegiis continetur, plerique canonicorum illius occasione indulti, aiunt neminem ad illius altaris ministerium debere admitti qui non fuerit cum sandaliis ordinatus, propter quod presbyteros discretos pariter et honestos, qui possent eidem ecclesia utiliter deservire, in fratres et canonicos assumere contradicunt. Cum igitur ex gratia sibi ab apostolica sede collata iidem sumere non debeant materiam malignandi, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus facientes vobis dictum privilegium presentari, et eo diligenter inspecto, si nihil aliud de sandaliis contineatur in ipso nisi quod ministri altaris eis certis diebus utantur, auctoritate nostra Magdeburgensi capitulo injungatis ut propter hoc presbyteros idoneos et alios viros honestos, cum necesse fuerit, in fratres et canonicos recipere non recusent. Alioquin etiam archiepiscopus suus in eodem non celebraret altari, cum non fuerit a nobis in sandaliis ad officium sacerdotale promotus, cum nos neminem cum sandaliis in presbyterum ordinemus; sed utentem sandaliis in episcopum consecramus. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Martii, anno decimo.

IX.

MAGISTRO GERVANDO.

Confirmatur collatio sibi facta cuiusdam præbendæ C Magdeburgensis.

(Laterani, vi Id. Martii.)

Licet causam quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum Albertum archiepiscopum et quosdam canonicos Magdeburgenses super collatione quarundam præbendarum ab eodem archiepiscopo facta, quarum una tibi ab ipso exstitit assignata, venerabilibus fratribus nostris... Merseburgensi et bona memorie... Brandenburgensi et... Havelbergen. episcopis commiserimus sine canonico terminandam, nos tamen devotionem quam erga personam nostram et Romanam Ecclesiam habere dignosceris attendentes, intuitu quoque probitatis et litteraturæ tuæ, ita duximus providendum, ut si ad archiepiscopum ipsum, eo tempore quo dictam præbendam tibi contulit, ipsius donatio pertinebat, quod circate factum est de ipsa præbenda, in sua permaneant firmitate. Quod si ad nos tunc erat ipsius donatio devoluta, de speciali gratia eam tibi duximus conferendam. Cum igitur secundum ultrumlibet modum eam te velimus habere, nos ipsam tibi auctoritate apostolica confirmamus, et presentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ provisionis et confirmationis infringere vel ei ausu, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vi Idus Martii, anno decimo.

X.

CAPITULO MAGDEBURGENSI.

Super eodem, et pro eodem G. scribitur ut eum recipiant et admittant.

(Datum, ut in alia.)

Licet causam quæ inter venerabilem fratrem nostrum Albertum archiepiscopum vestrum et quosdam ex vobis vertitur super collatione quarundam præbendarum ab eodem archiepiscopo facta, etc., in eundem modum usque confirmamus. Quocirca universitati vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus magistrum ipsum juxta Ecclesiam vestrae consuetudinem recipientes in canonicum et in fratrem, eumdem fraterna charitate tractetis.

B

Datum, ut in alia.

XI.

ALBERTO MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO.

Super eodem et pro eodem G.

(Datum, ut in alia.)

Licet causam quæ inter te ac quosdam Magdeburgenses canonicos, etc., in eundem modum usque confirmamus. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eidem stallum in choro et locum in capitulo auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, studeas assignare.

Datum, ut in alia.

XII.

..MERSEBURGENSI EPISCOPO ET.. BRANDEBURGENSI ET... HAVELBURGENSI ELECTIS.

Super eodem.

(Datum, ut in alia.)

Licet causam quæ inter venerabilem fratrem nostrum Albertum archiepiscopum et quosdam canonicos Magdeburgenses vertitur, etc., in eundem modum usque confirmamus. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus memoratum magistrum possessione ipsius præbendæ facientes auctoritate nostra, sublato appellationis impedimento, gaudere, contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, compescatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

D

Datum, ut in alia.

XIII.

ULRICO CLERICIO.

Confirmatur custodia S. Petri in Leodio sibi collata.

(Apud S. Petrum, vi Non Martii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque perducatur effectum. Eapropter dilecte in Domino fili, tuis justis precibus inclinati, custodiam Sancti Petri in Leodio, quam ex concessione venerabilis fratris nostri H. Leodiensis episcopi te asseris assecutum, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus,

et praesentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo nostrae confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Non. Martii, anno decimo.

XIV.

LUCE ABBATI ET CONVENTUI BURGULIENSI.

Datur certus modus vivendi et regendi monasterium ad relationem nonnullorum, quibus correctio existimat emissa.

(Laterani, vti id. Martii.)

Ad evelendum et destruendum, ædificandum pariter et plantandum, enper gentes et regna disponente Domino constituti, iis teamur roburapostolicum impertiri quæ inter viros religiosos, pro resecanda dissolutionis materia et virtutibus coaledis, deliberatione previda statuuntur, ut in odo rem unguenlorum Domini pede currant adolescentulæ inoffensas, et liberius secus pedes Domini sedeant cum Maria. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris precibus inclinati, ea quæ dilecti filii... de Savignie et.. de Claromonte abbates Cisterciensis ordinis, et P· de Butera canonicus Andegavensis, quibus correctionem monasterii vestri duximus committendam, pro informatione religionis et utilitate monasterii vestri vobis consentientibus provide statuerunt, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti privilegio communimus, constitutiones ipsas, prout in eorum authenticò continetur, ad evidentiam pleiorum de verbo ad verbum huic nostræ paginæ inserentes.

« *Statuimus pro bono pacis et amore religionis quod abbas, qui plus debet prodesse quam præesse et discipulos suos magis exemplo quam verbo docere, semper pauset in dormitorio, nisi fuerit infirmus aut minutus, vel aliqua manifesta necessitas exegerit, vel magnum laborem sustinuerit. Nec abbas nec aliquis monachus habeat cooperitorium nisi de agnicolis vel catis vel vulpibus, et cum panno nigro vel albo ordinato. Sæpius comedat in refectorio: et si in camera comederit, comedat cum fratribus sive clericis et laicis. Longas autem vigilias post completorium prohibemus. Nullus monachus comedat in infirmitate sine licentia abbatis vel prioris. Nullus clericus vel laicus comedat nisi in hospitio; exceptis servientibus, qui comedere potuerunt in suis officinis, nisi fuerunt excellentes personæ. Abbas sæpius intersit divinis officiis, et sedeat in claustro causa ædificationis. Non donet redditus vel possessiones, vel aliquid quod a monacho bene et ad utilitatem Ecclesiae ministrari possit, parentibus suis vel aliis. Non sit sumptuosus circa parentes suos vel alios in expensis vel donis. In omnibus negotiis suis vel visitandis obedientiis sit contentus quinque aut sex equitaturis, nisi forte aliquos bonos viros causa concilii vocaverit. Non exigat munera a prioribus pro dono prioratum. Non amoveat aliquem de prioribus vel baliis dum bene fuerit, nisi causa eminentis utilitatis, et hoc*

A faciat cum consilio seniorum. Non sustineat de structorem, sed amoveat, et puniat regulariter, ut cæteri terreantur. Provideat ordinate in omnibus necessariis omnibus fratribus, moderate et honeste, et non tamen superflue, et provideri faciat a prioribus. Redditus et possessiones collatas vel acquisitas tam olim quam in posterum non alienet a locis quibus dabuntur, sine consilio capituli. Non donet pensionem alicui nisi de speciali mandato domini papæ. Non accipiat mutuum ultra viginti quinque libras Andegavensis monetæ sine sigillo et conscientia capituli. Non faciat plegium pro aliquo. Non invadet thesaurorum vel possessiones Ecclesiae nisi cum consilio seniorum et convocatis prioribus exterioribus infra unam dietam manentibus. Nec aliquam institutionem faciat nisi in generali capitulo quod celebratur in festo apostolorum Petri et Pauli. Si qua minora gerenda sunt per annum, consilio seniorum utatur; et quod melius judicaverit, faciat. Nullam obedientiam vel balivam teneat abbas in manu sua, sed quam citius poterit, priorem vel bailivum constituat idoneum, præter hospitium et camerariam, que sibi poterit retinere, si voluerit. Non committantur alicui duo officia vel prioratus, quandiu quilibet monachus eos utiliter administrare poterit; nec donet eos ad vitam vel ad certum terminum, nec donet eos extraneis monachis. Omnes balivas tam in capite quam in membris, quæ per monachos administrari possunt ad honorem et utilitatem Ecclesiae clericis vel laicis secularibus non committat, nec a prioribus committi permittat. Quod vero per monachos administrari non potest, per condonatos idoneos administretur. Omnes tam priores quam claustrales intus et exterius communitatem firmiter teneant in monasterio, in dormitorio, in refectorio. Nec aliquis in refectorio sumat nisi communes cibos. Infirmitaria suos redditus habeat. Infirarius et piscinarius abbatia a capitulo eligantur. De priori abbatia faciat abbas secundum antiquam consuetudinem. Sigillum capituli statuimus et præcipimus ut custodiatur sub tribus clavibus; quarum unam habeat abbas; duo electi in generali capitulo et jurati alias duas custodiant, nec aliquid in eo sigillent nisi de assensu praesentis capituli, et hoc ipsum in sequenti capitulo generali recitetur. Abbas, vel prior abbatia, cum aliquo monacho honesto et discreto ad præceptum abbatis singulis annis omnes semel obedientias visitet; et si quid inveniret corrigendam, corrigat, et quod correxerit, vel corrigendum reliquerit, abbatii et capitulo renuntiet generali. Singulis annis in generali capitulo tam abbas quam balivi et priores reddant rationem de statu et debito officiorum suorum præteriti et praesentis anni, et status et debita in scriptum redigantur; et cum sigillo capituli custodiantur, in capitulo sequentis anni recitanda. Nec abbas nec aliquis de prioribus aliquos redditus vendat vel insidiat nisi ad praesentem annum. Si feodus vel alias redditus quoque modo

acciderit, non detur vel vendatur extraneis, sed a cellario remaneat. Similiter ornamenta sacristæ reddantur, libri armario. Ad accusationem sacerdotalium clericorum vel laicorum monachi non condemnentur, nisi crimen sit notorium. Nec aliquis nisi praesens judicet, vel damnetur, nisi fuerit contumax. Omnes condonati in habitu et in tonsura a secularibus discernantur. Pueri non recipiantur infra quindecim annos. Post quantumdecentum annum per triennium in custodia teneantur. Nullus monachus induatur camisia, sed staminis tantum, nec utatur stivalibus attingentibus ultra genu. »

Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostras confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, vii Id. Martii, anno decimo.

XV.

EPISCOPO ET... DECANO PARISIENSI.

Ut procedant contra quosdam falsarios, pena illos circa falsarios edita puniendo.

(Laterani, V Id. Martii.)

Vesta prudentia nos consuluit utrum ab apostolica sede processerit hujusmodi decretalis allegata nuper in judicio coram vobis, quam de verbo ad verbum nobis in hac forma scripsistis.

« Quisque in suis dubitationibus a nobis sperat C remedium posse conferri, prona nos convenit animositate prestare. Discretionem igitur tuam non immerito commendamus, pro eo quod quæstionibus vanis et inutilibus vis finem imponere, quæ in foro tuo sæpissime cum magna legum altercatione discutuntur, ecclesiastice utilitati consulendo, et subiectorum utilitati providendo. Ex tuarum itaque inquisitione quæstionum nobis innotuit quod quidam, causa coram suo ordinario non mota, vel causa mota, prætermissa appellatione, ad sedem apostolicam accedentes, ad judices alterius provinciæ litteras impetrant. Cum autem rei citati coram judicibus apparent, eorum examen declinare contendunt; quandoque contra adversarios excipientes, quia eos primo non admonuerunt, et auctoritatem sui ordinarii postposuerunt, quandoque quia extra-nei judicis expetere judicium vel pati recusant. Nos autem ab animo tuo dubitationem auferre cupientes, constituimus ut si quis, prætermissa judicis sui auctoritate ad nos accesserit, et litteras impetraverit, nisi ad judicem impotret ordinarium, ei nullum afferat penitus suffragium. Sacra vero leges dicunt, quibus auctoritatem debemus accomodare, quod si quis, preto judice provinciæ ad imperatorem accesserit, nullum debet ei dare responsum, ne in hoc videamur jura subvertore, ad quos potissimum pertinet ea tueri et sovere. De illis autem qui lite pendente litteras impetrant, judicamus eorum impetra-

A tionem illis non debere prodesse, cum privilegium super re litigiosa impetratum non valeat, maxime cum in sacris canonibus cautum inveniatur in medio litis sacras iussiones non impetrari. Si quis autem, dum lis examinatur, pragmaticum typum impetraverit, et prodesse nolumus. De illis autem qui ad judices extraneos litteras impetrant, sancimus juxta legum auctoritatem quod litteræ nullatenus debeant effectum sortiri, nisi illi qui litigant, contra metropolitanum vel præsidem provinciæ causam habuerint; maxime cum judices nostri temporis amorem Dei amori mundi quandoque postponunt, non animadvententes quod occisores corporis non sunt timendi contra homines justitiam impellentes. Illam autem dicimus provinciam quæ juxta Chalcedonense concilium habet metropolitanum, et quæ certis limitibus est divisa, ut Aquitania, Britania, Normannia, et idem sit in similibus judicium. Sane consuluisti utrum illi dandæ sint inducæ deliberationis qui coram judice ordinario eas obtinuit, cum coram judice delegato reus appareret. Ad quod utique respondemus quod cum a nobis ad appellationem rescriptum est, dilationem tribui non licebit, eadem ratione qua in præsentia nostra tribui non solet. Ad hoc quod requiris utrum illi dandæ sint inducæ qui nostrum rescriptum in litteris citatoris inser-tum accepit, dicimus quod cas implorare non debet, juxta Felicis papæ decretum constituentis quod episcopi accusatis per scripta debent significare quid opponatur, ut parati ad responsionem veniant; maxime cum copiam nostri rescripti eorum judice delegato habeat et diligenter possit perspicere ubi de rescripto aliquid fuerit adjectum vel subtrahit. De eo autem quod dubitas, quod interdum titulo donationis, interdum titulo venditionis transferuntur villæ, tum ad laicos, tum ad religiosos, quarum possessione laici jus patronatus sibi vindicant, utrum ad illos transferatur jus patronatus cum universitate, ad hoc tale damus responsum, quod religiosæ personæ in villis acquisitis id vendicare possunt. »

Super quo vobis duximus respondendum quod quanquam in decretali seu potius concretali præmissa contineri aliqua juri consona videantur, quibus temerarius fabricator ipsius sua mendacia coloravit, nos tamen eam, utpote falsam, omnino respuimus et damnamus, discretioni vestre per apostolica scripta mandantes quatenus revocato in statum debitum si quid ejus occasione in favorem utentis ea fuerit attentatum, actores ipsius, si potuerint reperiri, vel illas quos noveritis usos esse scienter eadem pœna contra falsarios edita puniat.

Datum Laterani, v Idus Martii, anno decimo.

XVI.

RELIÆ ABBATI ET CONVENTUI DE RADINGIA CLUNIACENSIS ORDINIS.

Ipsum monasterium et bona eorum suscipiuntur sub protectione, et confirmantur eis privilegia.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Martii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devoteles et humiles filios ex sanctæ pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestias agitantur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus gratum impertientes assensum, monasterium de Radingia, in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis quæ in præsenti rationabiliter possidet aut in futurum justis modis præstante Domino, poterit adipisci, nec non et personas in eo Domino famulantes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ecclesias, capellas, terras, possessiones, et redditus, libertates et immunitates, et omnia alia quæ concessione pontificum, largitione regum vel principum, seu etiam emptione vel donatione ac oblazione fidelium, aut aliis justis modis estis hactenus assecuti, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegia communimus, distictius inhibentes ne quis super privilegiis prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vos aut monasterium vestrum temere molestare presumat. Nulli ergo... nostræ protectionis, confirmationis et inhibitionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kal. Martii, anno decimo.

XVII.

EISDEM.

Indulgetur quod liceat eis bona monasterii alienata revocare.

(Datum, ut in alia.)

Cum ex illorum incuria qui monasterio vestro per tempora præfuerunt, et damnosa taciturnitate couentus, qui plerumque factis eorum contradicere non est ausus, contra ipsius monasterii privilegia nonnulla de bonis ejus alienata dicantur in ipsius grave præjudicium et jacturam, volentes indemnitatibus suis paterna sollicitudine præcavere, præsentium vobis auctoritate concedimus ut quæ sic ab eodem monasterio alienata fore noscuntur, liceat vobis ad ipsum legitime revocare. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

XVIII.

ABBATI DE RADINGIA.

Ut in exterioribus monasterii procurationibus liceat sibi fratres professionis in religione approbalos absque contradictione constiuituere et revocare prout sibi videbitur.

(Laterani, vi Id. Martii.)

Justis potentium desideriis, etc., usque assensu,

A præsentium tibi auctoritate concedimus ut in exterioribus monasterii tui procurationibus liceat tibi, cum consilio capituli vel majoris aut senioris partis ipsius, fratres professionis vestre in religione probatos, industrios ac discretos absque contradictione cuiuslibet, sicut eidem monasterio expedire videris, constituere, ac iterum exigente utilitate, vel urgente necessitate, cum tibi bene placuerit, de simili fratrem consilio revocare, ita sane quod res, possessiones, redditus et proventus monasterii memorati non nisi per manus fratrum, qui tibi et capitulo tuo de sibi commissis, prout debitum est, respondeant, disponantur. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vi Id. Martii, anno decimo.

B

XIX.

MAJORI DECANO PRIORIBUS ET CETERIS CLERICIS COLONIENSIBUS.

Adversis tribulationibus afflicti confortantur et inducuntur ut robustiores et intimidi existant.

(Laterani, iii Id. Martii.)

Licet Coloniensis Ecclesia in favorem suum super negotio imperii nos induxit, non nos ipsam, ac ideo plus nos ei quam ipsa nobis de ipso negotio imputare possimus; quia tamen postmodum fidelem eam invenimus et devotam, hoc ipsum quod in suo proposito constantiam conservavit, ita gratum gesimus et acceptum, ac si sequentia, non de suo, sed

C de nostro potius initio provenissent. Utinam autem nunquam natus homo ille fuisset qui Ecclesiam et civitatem vestram turpitudinem suarum contagione sedavit, eamque pernitosissimis factis suis in multiplice difficultatem induxit! Vere filius Belial, quandoquidem ipse lubricus et versutus fuit, ipse versipellis et perfidus, callida semper arte decipiens, bonis nostris initia fraudulentia suggestit, ut tanto demum facilius malignari posset in ipsis, quanto de opere quod suo confidenses in eo familiaris pejus offendere inimicus, illius imitando versutiam qui frequenter allicit nonnullos ad bonum, ut gravius malum eliciat ex eodem. Quia vero postquam draco illo projectus est, per quem Satan cribrandos vos quasi triticum expetivit, nullatenus vestra fides deficit, quos adversarius impulit, non versavit, ariesque tentationum admotus constantiæ vestre murum non potuit penetrare. Cum igitur tanquam aurum in fornace Dominus suos probet electos, fornacem persecutionis instantis æquanimiter ferre debetis; ut ex ea demum, si aurum estis, purius exeat; ne si decoctionis examen usque ad probationem perfectam aurum vestre fidei non pertulerit, unde clariscari potuerat obscuretur; præsertim cum ante quam fornax haec septuplum succendatur, potens sit Dominus mittere angelum sanctum suum, qui vobiscum in ipsam descendens, flammam ignis ex ea ministros proprios absumptum exutiat, ac ipsam aspersione salvifici roris

D

extinguat. Consolamini ergo, filii dilectissimi, consolamini, et pugnam quam suscitavit adversus vos inveteratus dierum malorum hostis antiquus, fortis animo sustinete, quæ procul dubio non certamen, sed ludus et umbra certaminis vobis esse videbitur, si pugnatorem illum fortissimum attendatis quicum omnes simul amisisset divitias, peremptosque filios audivisset, sub ruina quassata domus unum babuisse sepulcrum, succendentibus eibi malorum nuntiis, ad singulas plagas immobilis ferebatur; adhuc etiam ita graviter in proprio corpore flagellandus, ut pelli sua consumptis carnibus os proprium adhæreret, nec tamen cessaret Dominum labiis benedicere, quæ sibi tantummodo circa dentes fuerant derelicta. Unde profecto vos, quos fidelis Deus tentari nullummodo patietur ultra quam ferre possitis, augere animum ac mentem convenienti ampliare, complendo illud de sapiente præconium:

*Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ.
(HORAT., Od., lib. III, od. 3.)*

Quoniam, et si tribulationes vestras plurimæ videantur Dominus tamen vos de his omnibus liberabit, et præter id quod in præsenti vobis poterit retribuere, multo magis ab eo præmium in futuro poteritis de patientia vestra sperare. Non enim condignæ sunt hujus sæculi passiones ad futuram gloriam quæmin vobis credimus revelandam, in qua procul dubio vobis pro defensione justitiæ inter illos merces æterna reddetur qui persecutionem propter justitiam patiuntur, et cum probati fuerint, coronam vitæ recipient, quam diligentibus se Dominus repromisit. Non enim ergo devotionem vestram et exhortamur attente, per apostolica scripta mandantes, quatenus inter malleum positi et incudem, imminentem pressuram per patientiam eludatis: quia licet, ut naufragi, latrones in littore videamini reperisse, ac juxta prophetarum eloquia, fugientes ursum, extensam dexteram ad parietem mordeti a colubro metuatis, a duobus tamen caudis sumigantium titionum, qui contra vos consilium inierunt, manere impavidos vos oportet. Deus enim, qui decipientem agnoscit, et eum qui decipitur non ignorat, consiliarios fatuos in stultum finem adducet: potensque solvere regum balteum ac præcingere fune renes eorum, super eos qui suis credunt viribus principari despectionem effundet, et illos qui oppressi fuerant relevabit, ac sicut duxit nequam sacerdotem inglorium, ita supplantabit, cum voluerit, optimatem. Proinde patientes estote, ac libenter insipientes, cum sitis ipsi sapientes, seratis: quia per patientiæ clypeum adversitatum instantium ictus frangere, ac per tolerantia murum cuncta poteritis persecutionum jacula superare. Bonum nempe certamen hactenus certavistis. Sed cum nonnisi qui legitime certaverit coronetur, ut de reliquo vobis corona justitiæ reponatur, cursum vos decet perfecti operis consummare, quia nihil prodest in stadio cucurrisse, si ante quam com-

A prehendatur bravum, currere desinatur. Pensetis autem de quanto bono Scarfotis ille ceciderit, qui nequaquam in perseverantia bono stetit, quid Salomon amiserit, qui stabilitatem animi non servavit; in quem casum Saul devenerit, pro eo quod a proposito bono recessit. Et ut familiare magis exemplum in perseverantia vos consolidet, consideratis in quam ruinam principem quondam vestrum varietatis suæ culpa dejicit; eujus attendendo ruinam, de sua faciatie vobis damnatione cautelam, quia scriptum est *Sapiens de alieno vito emendat suum, discendo vitare proprium per periculum alienum*. Ex illa vero arbore parabolam addiscatis quæ sive ad austrum sive an aquilonem ceciderit, ibi erit. Nam quijudicat fines terræ, ubi unumquemque invenerit, ibi eum procul dubio judicabit. In vespera namque laudatur diel serenitas, et in fine status boni operis commendatur, quoniam non est magnum bonum incipere, sed perfectum finire. Multi enim aggrediuntur arduas, sed in via deficiunt. Multi exeunt Babylonem, sed in itinere moriuntur. Perseverantia quippe currentem remunerat, roboraque pugnantem. Hæc est justi talaris tunica, quæ ad pedum extremitatem extenditur. Hæc est hostiæ cauda, quæ cum victima simul osserri jubetur. Hæc est operationis bona calcaneus, quem sapiens a serpente custodit. Hæc est quæ res difficiles ad facilitatem reducit. Hanc ergo curetis et vos taliter custodire ut per eam faciliter illas difficultates vincatis in quas, recedendo ab ipsa, vir instabilis et apostata vos induxit, pro certo sperantes quod adjuvante Domino sie intendimus in temptationibus vestris vobis in proximo subvenire quod ad instar evangeliæ mulieris, quæ cum pepererit filium, præssure non meminit, eum auxilium, quod exspectamus de cœlo, in vobis fuerit revelatum, succendentibus prosperis, adversitatum poteritis omnium oblivisci, nuntios vestros ad propria remissuri quam cito se facultas obtulerit opportuna. Virtutem quoque obedientiæ, quæ victimis antefertur, non solum erga nos, verum etiam erga venerabilem fratrem nostrum Ruđonem archiepiscopum vestrum fortes et intrepidi observetis; a qua si quis forsan apostolando discederet, tanquam reus criminis idolatriæ, cui secundum prophetam inobedientia comparatur, procul dubio puniretur.

Datum Laterani, iii Id Martii, anno decimo.

XX.

... TUORENSI ARCHIEPISCOPO, ETC. . . DE CHALOCEIO, ETC. . . DE ORATORIO ABBATIBUS ORDINIS CISTERCIENSIS ANDEGAVENSIS DIOECESIS.

Ut Hilarius abbatem Burguliensem ad accedendum ad monasterium S. Jovini inducant et compellant pro fructuosa pænitentia sibi injuncta in eo peragenda

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Ex parte dilectorum filiorum. . . abbatis et conuentus Burguliensis fuit propositum coram nobis

quod Hilarius quondam monasterii sui abbas, per diversas discurrens provincias, et conversationis pristinæ flagitia non abborrens, per fautores et complices suos ac quosdam vicinos abbates Turonensis et Andegavensis diœcesum, qui eum dicuntur in suis iniquitatibus confovere, domos et redditus Burguliensis monasterii sibi et suis instanter postulat assignari; ut sic locum et vocem obtinens in monasterio memorato, ejusdem tranquillitatem valeat perturbare. Quod quoniam abbas et conventus praediti sibi concedere denegant, cum ejus malitiam plenaria sint experti, consanguinei, complices, et fautores ipsius earumdem et Pictaviensis diœcesum bona monasterii diripiunt violenter, et quorumdam falsorum debitorum occasione prætentant contumelias monachis inferunt et jacturas, plerisque illorum truncationem membrorum et necem aliis intentantes, propter quod quamplures eorum ad procuranda negotia monasterii non audent accedere, scientes illos nullum facinus abhorrente. In tantam enim vesaniam et audaciam proruperunt quod grangiam monasterii de nocte incendio devastarunt, monasterium ipsum cum adjacente burgo eodem incendio vastaturi, nisi ventus contrarius divina clementia excitatus flamas ignium avertisset. Cum igitur idem Hilarius ab administratione ipsius monasterii a nobis sententialiter exigente justitia sit amotus, et ad paenitentiam peragendam in monasterio Sancti Jovini de Marni eumdem præceperimus commorari, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus memoratum Hilarium, ut in claustro præfati monasterii Sancti Jovini resideat. C et ibidem agat paenitentiam fructuosam, juxta quod eidem duximus injungendum, nec extra ipsum monasterium evagetur, moneatis attentiue et efficaciter inducat. Alioquin ipsum ad id per excommunicationis sententiam, sublato appellationis obstaculo, cogere non tardetis; consanguineos, complices, et fautores ipsius a præfati monasterii et monachorum molestatione indebita et falsorum debitorum exactione, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, sublata appellatione, districte compescentes, et facientes eisdem de dannis et irrogatis injuriis satisfactionem debitam exhiberi. Quod si non omnes, tu, frater archiepiscope, etc.

Datum Laterani, XVI Kal. Aprilis, anno decimo.

XXI.

ABBATI ET CONVENTUI BURGULIENSI.

Mandatur et indulgetur ut concessiones et pensiones per Hilarium quondam eorum abbatem illicite factas revocare possint.

(Datum ut in alia.)

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod Hilarius, quondam abbas monasterii vestri, sua potius quam quæ Jesu Christi sunt querens, ut sibi sacerdotalium favorem acquireret et potentum, multis percipiendas a monasterio vestro concessit annuas pensiones, in ipsius monasterii præjudicium et gra-

A vamen; quas etiam quidam eorum, sacerdotali fretri potentia, non verentur a vobis per violentiam extorquere. Unde nobis humiliter supplicasti ut super hoc indemnitatii monasterii vestri dignaremur misericorditer providere. Nos igitur vestris precibus inclinati, auctoritate vobis presentium indulgemus quatenus concessions pensionum ipsarum ab eodem Hilario illicite factas appellatione remota legitimate revocetis. Nulli ergo.... nostræ concessio-

nis... etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia

XXII.

. . . TURONENSI ARCHIEPISCOPO ET . . . DE ORATORIO
ET . . . DE CHALOCEIO ABBATIBUS ORDINIS CISTERCIENSIS ANDEGAVENSIS DIOCESES.

Ut de debitis per contractum legitimum debitum tempore Hilarii quondam abbatis Burgulien. conquerentibus exhibere faciant justitiae complementum.

(Datum, ut in alia.)

Cum tibi, frater archiepiscope, ac venerabilibus fratribus nostris . . . Pictaviensi et . . . Andegavensi episcopis dederimus in mandatis quatenus per vestras denuntiari diœceses faciatis ut ei quia tempore Hilarii quondam abbatis Burguliensis monasterii debita duxerint ab eodem monasterio requirenda, vestro se conspectui repræsentent, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus faciatis ab abbe ac conventu monasterii memoriati cuilibet super debitum conquerenti, usurcis cœsantibus, justitia plenitudinem exhiberi, eos qui super debitum monasterium ipsum aliter præsumpserint infestare, monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, excommunicationis sententiam supponentes. Quod si non omnes, tu, frater archiepiscope, etc.

Datum, ut in alia.

XXIII.

. . . TURONENSI ARCHIEPISCOPO ET . . . PICTAVENSI ET . . . ANDEGAVENSI EPISCOPIS.

Ut contra incendiatores cuiusdam grangie Hilarii quondam abbatis Burguliensis procedant.

(Laterani, XII Kal. Aprilis.)

Sicut ex parte dilectorum filiorum . . . abbatis et conventus Burguliensis fuit propositum coram nobis, cum quidam filii Belial, complices et fautores D Hilarii ejusdem monasterii quondam abbatis, quādam ipsius grangiam igne apposito concremarint, et monasterium ipsum non desinant contrajustitiam aggravare, ab eodem nihilominus falsa debita exigentes, fraternali vestre per apostolica scripta mandamus quatenus singuli vestrum in diœcessibus suis in omnes illos qui præfatam grangiam combuserunt, vel ad eam comburendam impenderunt auxilium vel favorem, aut obtenui ipsius Hilarii dictum monasterium præsumpserint molestare, vel falsa debita exegerint ab eodem, excommunicationis sententiam, sublato appellationis obstaculo solemniter promulgetis, et faciatis eamdem usque ad

satisfactionem congruam firmiter observari, per dioceses vestras denuntiari nihilominus facientes ut si qui ab eodem monasterio a tempore ipsius Hilarii debita duxerint requirenda, tuo se, frater archiepiscopo, et dilectorum filiorum... de Oratorio et... de Chaloceio abbatum ordinis Cistersciencis Andegavensis diocesis conspectui representent, super eo justitiae plenitudinem recepturi.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis, anno decimo.

XXIV.

... ABBATI ET CONVENTUI BURGULIENSI.

Ut nonnullos monachos dicti monasterii complices Hilarii quondam abbatis dicti monasterii castigent ei ad eorum obedientiam advocent, nec permittant monasterium perturbare.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Significarunt nobis dilecti filii H. et G. monachi vestri quod cum nos Hilarium quondam abbatem monasterii vestri ab administratione ipsius sententialiter duxerimus amovendum, quidam monachi complices ejus in vestro monasterio commorantes tibi, fili abbas, obedientiam et reverentiam debitam denegant exhibere, ac molientes pacem et unitatem monasterii perturbare, tam per se quam per alios falsa debita exigere non venerentur. Cum igitur pax et unitas religioni praebant incrementum, universitatem vestram monemus et exortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus in unitate ac pace firmiter persistatis, monachos ipsos qui super iis vel aliis monasterium ipsum præsumpserint perturbare, auctoritate nostra regulariter castigantes.

Datum Laterani, xiv Kal. Aprilis, anno decimo.

XXV.

... MAJORIS MONASTERII... SANCTI JULIANI, ET... SANCTI FLORENTII ABBATIBUS TURONENSI ET ANDEGAVENSIS DIOCESIS.

Ut Hilarium quondam abbatem Burguliensem ad claustrum sibi assignatum ad pœnitendum revertantur compellant.

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

Cum Hilarius quondam abbas Burguliensis ab administratione ipsius monasterii a nobis sententialiter exigente justitia sit amotus, et ad pœnitentiam peragendam in monasterio Sancti Jovini de Marnis eumdem præceperimus commorari, præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus ipsum extra claustrum prædictum vagantem in camoris monasteriorum vestrorum vel mentis vestris recipere nullatenus præsumatis, ne ipsum in sua videamini malitia confovere, repellentes eumdem, ut sic ad claustrum assignatum sibi ad pœnitentiam revertatur. Alioquin venerabilibus fratribus nostris... Turonensi archiepiscopo, et... episcopo Andegavensi et dilecto filio... abbatii de Oratorio Cisterciencis ordinis Andegavensis diocesis per nostras damus litteras in mandatis ut vos

A ab hujusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

Datum Laterani, xiv Kal. Aprilis, anno decimo.

XXXI.

... TURONENSI ARCHIEPISCOPO, ET... EPISCOPO ANDEGANENSI, ET... ABBATI DE ORATORIO CISTERCIENSIS ORDINIS ANDEGAVENSIS DIOCESIS.

Super eodem, ut supra.

(Datum, ut in alia.)

Cum Hilarius quondam abbas Burguliensis, etc., in eundem modum usque commorari, dilectis filiis ... Majoris-Monasterii, ... Sancti Juliani, et... Sancti Florentii abbatibus Turonensis et Andegavensis diocesum per nostras damus litteras in præceptis ut eumdem extra claustrum prædictum vagantem, etc., in eumdem fere modum usque revertatur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si præfati abbates secus quod non credimus, præsumpserint attentare, vos illos ab hujusmodi præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia.

XXXII.

MATHÆO PREPOSITO ET CANONICIS ECCLESIAE BEATI LAURENTII DE JOVISVILLA TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIIS IN PEPETUUM.

Suscipiatur sub protectione sedis apostolicæ cum omnibus eorum bonis, libertatibus, immunitatibus ac privilegiis.

(Laterani, xi Kal. Aprilis.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri; ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam Ecclesiam Beati Laurentii de Jovisvilla, in qua divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Præterea quascunque possessiones quæcunque bona eadem ecclesia in præsentijuste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis etsisque successoribus et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo memoria ecclesia sita est, cum omnibus pertinentis suis quidquid habetis apud Jovisvillam, ecclesiam de Ova, cum at pendiculis suis, et quidquid in eadem villa habetis. Altaria de Sancto Quintino et de Berveres, cum appendiculis suis; quidquid habetis apud Manied. et Semincuren; quidquid habetis apud Wasseium; quidquid habetis apud Moruncurlem; quidquid habetis apud Charmes; quidquid habetis apud Semonatem; quidquid habetis apud Doniors, et jus quod habetis in præbendis de Saleio. Sepulturam

quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic se peliri deliberauerint, nisi excommunicati vel interdicti fuerint, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Libertates præterea et immunitates Ecclesiæ vestræ concessas, necnon antiquas et rationabiles consuetudines hactenus observatas, ratas habemus, et eas futuris temporibus illibatas permanere censemus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate, et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerularis persona, hanc nostræ constitutio nis paginam scieus, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertioe commonito nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino iudicio existere de perpetrata inquitate cognoscet, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districta subjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellari, xi Kal. Aprilis, indicatione ix. Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo.

XXVIII.

HELIÆ ABBATI DE RADINGIA, EJUSQUE FRATRIBUS TAMPRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Suscipiuntur sub protectione, etc., ut supra, cum quibusdam aliis eleemosynis favore religionis concessis.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Ideo sumus, licet immeriti, divina disponente clementia ad fastigium summi pontificatus assump ti ut pro universarum Ecclesiarum statu pastorali sollicitudine debeamus et cura satagere, ac ipsis apostolicæ sedis patrocinium exhibere; ut tanto in eis Deus amplius veneretur quanto magis fuerint a malignorum infestatione quietæ. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Mariæ de Radingia Cluniacensis ordinis, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus.

Imprimis siquidem statuentes ut ordo monasti-

A cus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observeretur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsenti juate ac canonice possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione regnum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Radingiam, Chelseiam, et Leoministam, cum ecclesiis, capellis, coemeteriis, decimis et oblationibus, cum silvis, agris, pasturis, pratibus, aqua, molendinis, piscariis et omnibus aliis appendicitiis et pertinentiis suis. Tacheam cum omnibus pertinentiis suis, et ecclesiam de Weregava. Witelhie cum omnibus pertinentiis suis. Wiccheburiam cum omnibus pertinentiis suis. Bleiburiam cum omnibus pertinentiis suis. Terram quam habetis in Henreda, cum omnibus pertinentiis suis. Estonam, cum ecclesia ejusdem villa ac omnibus aliis pertinentiis suis. Rockenton, cum ecclesia ejusdem villa ac omnibus aliis pertinentiis suis. Ecclesias de Stanton. de Haneborhe, et de Inglesfelt, cum pertinentiis earum. Dudelesfande cum omnibus pertinentiis suis. Terram quam habetis in Hectun. cum omnibus pertinentiis suis. Terras quoque quæ habetis in Lingeborche, et in Strefelda, quæ fuit Hugonis de Mortuomari, et in Sebrighteswrde, cum omnibus pertinentiis earum. Terras redditus quos habetis in Londoniæ et in Berchamstede, cum omnibus pertinentiis suis. Terram quam adepti estis infra tenimentum de Hou, nomine dotis Ecclesiæ vestræ, cum omnibus pertinentiis suis. Prioratum de Mai cum omnibus pertinentiis suis; et Lindegros in Scotia, cum omnibus pertinentiis suis. Sane novarium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimen tis, nullus a vobis decimas præsumat exigere vel quomodolibet extorquere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clavis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ne ullus in vos vel monasterium vestrum excommunicationis vel interdicti sententias sine manifesta et rationabili causa promulgare seu novis et indebitis exacti onibus vos aggravare præsumat. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes monachorum seu clericorum vestrorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diœcesano episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, gratis et absque ulla pravitate vobis precipimus exhiberi. Ad hæc, auctoritate apostolica prohibemus ne quis infra parochias ecclesiarum vestrarum ecclesiam vel oratorium sine assensu diœcesani episcopi et capituli de Radingia de nova edificare præsumat,

salvis privilegiis pontificum Romanorum. Paci quoque ac tranquillitatē vestrā paterna in posterū sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem opponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates et immunitates a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus monasterio vestro concessas, necnon et libertates et immunitates et exemptiones sacerdotalium exactionum a regibus, principibus, et aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate ac diœsesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiasticae secularisve persona, hanc nostrā constitutionis paginam sciens, contra eam temore venire tentavarit, secundo tertiove commonitatis nisi reatum suum, congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei, etc., usque ultiōni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus etc. usque in finem. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, x Kal. Aprilis, indictione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno decimo.

XXIX.

NOBILI VIRO M. DE ROMANIA.

Diffinitur super restitutione juris patronatus ecclesie Sancti Angeli de Casaperotha.
(Laterani, ix Kal. Aprilis.)

Examinata causa quæ vertitur inter se ac milites Camponicos super ecclesia Sancti Angeli de Casaperotha, auditis confessionibus et attestationibus intellectis, inspectis etiam instrumentis, et allegationibus indagatis, perpendimus evidenter arbitrium quod T. vicedominus Sabinensis dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam juris et compromissi fuisse dicatum. Unde non obstante confirmatione felicis memorie Cœlestini papæ prædecessoris nostri, qui confirmaverat illud sicut provide latum fuerat et ab utraque parte receptum, decrevimus ipsum irritum et inane. Actionem autem quam super jure patronatus ejusdem ecclesie contra præfatos milites intendebas incongruentem cognovimus et ineptam, quia cum testes induxeris ad probandum quod quando præfatus vicedominus eamdem ecclesiam quasi sequester accepit, tu ipsam

A ecclesiam possidebas, profecto nec rei vindicationem intendere nec ipsius restitutionem poteras postulare. Unde intentionem suam in hac parte pronuntiavimus non tenere, absolventes prænomina tos milites ab eadem. Ita tamen quod si congruentem et aptam intendere volueris actionem, responderemus tibi nibilominus teneantur. Nulli ergo... nostra diffinitionis, et etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, anno decimo.

XXX.

POTESTATI ET POPULO FAVENTINENSI.

Inducitur super quæstione quam habent cum Ecclesia Ravennat. conceduntur.

B Cum nuper ex parte vestra dilecti filii M. et Ar. ad sedem apostolicam accessissent pro causa quæ vertitur inter vos et Ecclesiam Ravennatensem, procurator tandem constitutus a syndico vestro, qui domi remansit, contra dicta testium partis adversæ falsi querelam objicit, Sed cum interrogatus fuisset a nobis utrum juramento vellet asserere quod eam non opponere per calumniam propter negotium protrahendum, sed crederet ipsam per legitimos posset testes probari, aut saltem quod syndicus qui præstiterat juramentum calumnia injunxit illi ut hanc opponeret quæstionem, neutrum se juraturum respondit. Undelicet pro eo quod post peremptorium edictum non apparuit coram nobis sufficiens responsalis, secundum rigorem juris poluissemus aliud statuisse, ad instantiam tamen nuntiorum vestrorum, qui super hoc nobis humiliter supplicarunt, inducias usque ad primum Pascha vobis duximus concedendas, ut interim vel ipsum syndicum vel alium responsalem idoneum ad nostram præsentiam transmittatis, qui exceptionem prædictam aut quamlibet aliam competentem legitime possit objicere, ne ulterius ipsum negotium differatur. Alioquin extunc et in expensas quas propter hoc exspectando fecerit pars adversa vos exigente justitia decrevimus condemnandos, et in ipso negotio, quantum de jure poterimus, procedemus.

XXXI.

.... EPISCOPO ET H. ABBATI DE ABERBRUHOT, TH. PRIORI,
RADULPHO ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO LAURENTIO
OFFICIALI SANCTI ANDREÆ.

Committitur ut quæstiones certas super quibusdam de-
cimis valeant terminare
(Laterani, xiii Kal. Aprilis.)

D Cum dilecti filii abbas et canonici de Kambuskinel dilectos filios... abbatem et monachos de Dunfermelin diœsis Sancti Andreæ coram venerabili fratre nostro.. Dublinensi episcopo et dilectis filiis.. de Cupro et.. de Soona abbatibus ejusdem diœsis super quibusdam dicimis ad ecclesiam suam de Egles spectantibus et damnis et injuriis irrogatis auctoritate litterarum nostrarum traxissent in causam, et ipsi eosdem abbatem et canonicos ex delegatione nostra coram dilectis filiis.. priore Sanctæ Crucis et.. decano de Tiningham prædictæ diœsis ac te, fili officialis, super capella de Dunipast et

decimis ad eamdem spectantibus convenissent, utraque pars in vos post allegationes et altercationes multiplices compromisit, ut vos in negotiis ipsis secundum juris ordinem procedentes, controversias ipsas tam super possessione quam proprietate, appellatione postposita, judicio vel concordia finiretis; praestito corporaliter juramento firmantes quod quidquid super iis duo vestrum tecum, frater episcope, si non possetis omnes pariter concordare, ducerent statuendum, ratum haberent et firmiter observarent, nec processum arbitrii dolo vel malitia impedirent.

Vos igitur auditis hinc inde propositis, receptis testibus, et publicatis depositionibus eorumdem quia super quatuor articulis dubitatis, causam instructam ad nostram presentiam transmisistis, super quatuor illis dubitabilibus apostolicæ sedis oraculum implorantes. Ex eo siquidem coram vobis prima quæstio est exorta, quod cum canonici monachos super prædictis decimis convenissent, monachi super quibusdam aliis decimis reconvenire volebant eosdem, licet de eis in vos non fuerit compromissum. Asserebat enim pars monachorum quod secundum legitimas sanctiones is qui coram aliquo convenitur, coram eodem reconvenire valet eumdem. Unde utrum coram arbitrâ reconventioni sit locus postulantis per sedem apostolicam explicari. Secunda vero ex eo dubitatio est exorta, quod eum canonici supradicti post publicationem attestatum ad suam intentionem fundandam exhibere vellet quedam pro ipsis facientia instrumenta, pars monachorum asseruit quod post publicationem attestatum, sicut nec testes produci, sic exhiberi non poterant instrumenta. Unde quæsistis sollicitate utrum post publicationem attestatum instrumenta valeant exhiberi. Ex eo autem scrupulus tertiae dubitationis emersit, quod monachi supradicti excipientes contra canonicos supradictos assuerunt controversiam super præfatis decimis tempore inclytæ recordationis regis David fuisse per concordiam terminatam, super compositione inita instrumentum in medium producentes præfati regi sigillo munatum. Super quod nostrum postulantis respondum, utrum instrumentum illud, testibus sublati de medio, per se sufficere valcat ad probandum propositum, cum hinc inde fuerit allegatum. Super eo autem quarta dubitatio est suborta, quod cum coram vobis de possessione ac proprietate sit actum, pars una proposuit quod utraque quæstio una debebat pronuntiatione sopiri, parte altera proponente super possessione primo debere arbitrium promulgari, et restituzione facta quæstionem debere postmodum proprietatis decidi. Unde cum hinc inde fuerit multipliciter allegatum, postulantis per sedem apostolicam edoceri utrum possessorii ac petitorii quæstio una vel duabus debeat sententia terminari; et si duabus, utrum sententia demandari executioni

A prius debeat super possessorio promulgata quam super petitorio proferatur (1). Nos igitur discretioni vestræ super primo articulo taliter respondemus, quod licet in judicio convenientem reconvenire valeat is qui coram aliquo convenitur, coram arbitrâ tamen reconvenire non potest, cum arbitrii judicare non valeant nisi de iis tantum super quibus in eos existit compromissum (2). Ad secundam autem quæstionem taliter duximus respondendum, quod utralibet pars instrumenta potest etiam post publicationem attestatum usque ad diffinitivæ sententiæ calculum exhibere antequam fuerit in causa conclusum. Super tertio vero capitulo taliter respondemus, quod inquiratis diligentius veritatem. Et si consuetudo illius patriæ obtinet approbata ut instrumentis illius regis fides adhibetur in talibus, vos secure poteritis præsumptum admittit instrumentum; præsertim cum sæpedictus rex tantæ fuerit honestatis quod ipsius instrumenta maximæ auctoritatis sint in partibus Scoticanis (3). Ad quartum autem breviter respondemus, quod cum super possessorio et petitorio simul est actum, utrumque una debet sententia terminari. Sed licet in pronuntiatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas prævalere. Quamvis autem vos causam instructam ad nostram presentiam duxeritis destinandam; quia tamen multa hinc inde per advocationes fuere proposita coram nobis de quibus coram vobis non videbatur autem fuisse, pro eo quod illa esse datoria in illis partibus asserantur, vos ea plenius indagantes, causam ipsam sublati cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo sine debito decidatis, ita quod negotium ipsum ultra duos menses nullatenus prorogetur. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum duabus vel tribus reliquis ea nihilominus exsequaris.

Datum Laterani xii Kal. Aprilis, anno decimo.

XXXII

PRIORIBUS ET FRATRIBUS DE KIRKEHAN, GISEBURNESIS, BREDLINGAM, DE NOVO-BURGO, ET ALIIS EJUSDEM ORDINIS IN EBORACensi DIOECESI CONSTITUTIS.

Commititur potestas reformandi et corrugandi ecclesiæ sibi subjectus.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Verbum est Sapientis quod legitur: *Omnia fac cum consilio, et post factum minime pœnitibus.* Et illud: D Ubi multa consilia, ibi salus (Prov. xi), Dominus autem in Evangelio de se ipso testatur: *Ubi cunq[ue] inquiens, duo vel tres fuerint in nomine meo, et ego in medio sum eorum* (Math. xviii). Sicut post resurrectionem ostendit, dum discipulis de se in via loquentibus se tertium interponens interpretabatur in omnibus Scripturis quæ de ipso erant. Unde cum diei superexcrescente malitia multorum charitas refrigescat, expedit iis præsertim qui vitam professi sunt regularem, ut ad virtutem resecanda et plantandas virtutes tanto consultius et cum majori gravitate

(1) Cap. *Cum dilecti*, De arbitris.

(2) Cap. *Cum dilectus*, De fide instrum.

(3) Cap. *Cum dilecti*. De causa possess. et propriet.

procedant quanto ipse quoque mundi senescens A defectus et humanae conditionis infirmitas huic proposito potius contradicit. Monemus igitur discretionem vestram et hortamur attente, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus vos, filii priores, omnes, si commode fieri potest, vel pro majori parte, annis singulis conveniatis in unum, et de ordinis reformatione tractantes, corrigatissalubri consilio quæ in ecclesiis vestris corrigena videritis, et statutis quæ secundum Deum fuerint statuenda, non obstante appellatione in elusionem regularis interposita disciplinæ, ita ut cum necesse fuerit, ad Ecclesiam in qua videbitur correctio facienda simul duo vel tres vestrum accedant, et correctionis officium laudabiliter exsequantur, cum de ordinis observantia non teneamini priori alterius regularis Ecclesiae respondere.

Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, anno decimo.

XXXIII.

...MONOPOLITANENSI, ... POLIGNIANENSI, ET... CONVER-
SANENSI EPISCOPIS.

*Ut electionem Benedicti episcopi insulæ Kefalonizæ,
si sit idoneus, et canonice facta fuerit valeant
confirmare.*

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

Per suas nobis dilecti filii nobis vir Maio comes, clerus et populus insulæ Kelafoniæ litteras intimarunt quod ejusdem insulæ sede pontificali vacante, dum de præfiendo sibi pastore Latino diligentem habuissent tractatum, omnes unanimi voluntate ac pari consensu Benedictum presbyterum, quem de discretione ac honestate plurimum commendarunt, in episcopum elegerunt; nobis humiliter supplicantes ut cum sedes metropolitana sit viduata pastore, ad quam, etiamsi non vacaret, non possent habere recursum, cum adhuc eadem sedi apostolicæ sit inobediens et rebellis, electionem ipsam dignaremur auctoritate apostolica confirmare. Quocirca fraternitatibus vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eumdem presbyterum facientes vestro consuetui præsentari, de litteratura, vita, natalibus et aliis quæ circa idoneitatem personæ ipsius inquirenda fuerint inquiratis diligentius veritatem; et si eumdem idoneum inveneritis, electionem ipsam auctoritate sedis apostolicæ confirmantes, ipsum vice nostram episcopum consecretis, recipientes ab eo pro nobis et successoribus nostris fidelitatis et D obedientiæ juramentum, quod feceritis nobis fideliter rescriptentes.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis, anno decimo.

XXXIV.

EPISCOPO, .. DECANO ET... ARCHIDIACONO NOVIOMENSIBUS.
*Ul sententiam latam et confirmatam pro Guiburge
paupere vidua habeant executioni demandare.*

(Laterani, ix Kal. Aprilis.)

Accedens ad præsentiam nostram Guiburgis pauper vidua nobis humiliter supplicavit ut diffinitivam sententiam quam pro ipsa super dotalitio suo et rebus aliis contra abbatissam Montis Martyrum Pari-

siensis diœcesis auctoritate nostra tulistis, apostolico dignaremur munimine roborare. Volentes igitur ejusdem vidua simplicitati consulere, que jam sepius propter hoc ad sedem apostolicam laboravit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus sententiam ipsam, sicut est justa, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, faciatis per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari, non obstante appellatione quacunque, si qua forsitan ex parte ipsius abbatissæ ad nostram apparuerit audientiam interjecta, cum eam non fuerit prosecuta. Quia vero præfata mulier, tanquam simplex et juris ignara, meritum causæ suæ nobis explicare nescivit, ne sicut alia vice adversa pars, calumniando simplicitatem ipsius, eam et nunc de precum falsitate causetur, et sic labor multiplicetur eisdem, volumus et mandamus ut si forsan rem esse aliter inveneritis quam per simplicem relationem suam nos fecerit intelligere, inquiratis super iis diligentissime veritatem quæ adversus præfatam proposuerit abbatissam, et habentes præ oculis solum Deum, quod justum fuerit, appellatione postposita, statutis; facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari, præceptum apostolicum taliter impleturi quod pro defectu vestro non cogatur ad nos ulterius replicare querelam. Testes, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... tu, frater, etc.

Datum Laterani, ix Kal. April., anno. decimo.

XXXV.

CLERO ET POPULO VERISIEN.

*C Ut obedientiam et reverentiam impendant magister
Garino in archiepiscopum Varisiensem electo.*

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

Et apostolica sedis auctoritas et Ecclesiæ Constantinopolitanæ necessitas nos induxit ut magistrum Guarin. tunc electum, nunc autem archiepiscopum vestrum, ad nostram præsentiam accedentem ordinare in diaconum et presbyterum, et consecrare in pontificem curaremus, palleum, sibi videlicet pontificalis officii plenitudinem, concedendo. Sic enim Romanus pontifex vocavit alios in partem sollicitudinis ut sibi retinuerit plenitudinem potestatis. Unde canonica tradita auctoritas quod undecunque venientes ad ipsum, tuitionem et consecrationem accipiant ab eodem, quoniam qui utitur jure suo, non intelligitur aliis injuriam irrogare. Idem vero, licet a venerabili fratre nostro . patriarcha Constantinopolitano fuerit confirmatus, non tamen ab eo poterat consecrari, pro eo quod coepiscopos non habeat unde oportuit ipsum... Athenien, et... Theban. electos pro consecrationis munere obtinendo in Syriam destinare. Ipsum igitur iis ex causis ordinatum, consecratum et paleatum a nobis cum gratiæ nostræ favore remittimus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ei reverentiam et obedientiam impendatis tam debitam quam devotam.

Datum Laterani, iii Kal. Aprilis, anno decimo.

In eundem modum patriarchæ Constantinopolitano. Datum, ut in alia.

In eundem modum ocharissimo in Christo filio Henrico imperatori Constantinopolitano illustri. Datum, ut in alia.

XXXVI.

G. VERBIENSI ARCHIEPISCOPO.

Decernitur excommunicationis et suspensionis sententias latas sine rationabili causa non teneri et sententiam quæ post appellationem contigerit jaculari non esse servandam tanquam irritam.

(Datum, ut in aliis.)

Cum per manus nostras ordinatus fueris in diaconum et presbyterum et in episcopum consecratus, ut tam nostro quam tuo deferamus honori, auctoritate presentium inhibemus ne quis in te sine manifesta et rationabili causa suspensionis vel excommunicationis sententiam promulgare presumat, semperque admonitio canonica premitatur, nisi forte talis esset excessus qui ordinem judicarium exigeret non servandum. Si vero te presenseris aggravari, libere tibi liceat sedem apostolicam appellare, ut immensus tibi gravamen evites. Et si post appellationem hujusmodi quisquam in te suspensionis vel excommunicationis sententiam presumpserit jaculari, nos eam decernimus non servandam, tanquam irritam et inanem. Nulli ergo... nostræ inhibitionis, concessionis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in aliis.

XXXVII.

EIDEM.

Indulgentur ut beneficia. quæ in ipsa civitate antequam esse promotus obtinebat. possit retinere.

(Datum, ut supra.)

Cum Constantinopolitanum imperium nondum sit adeo solidatum quin adhuc ex magna parte fluctuet status ejus, indemnitatibus paterna volumus in posterum sollicitudine praecavere, ut quidquid ex futuris eventibus extra civitatem Constantinopolitanam contingat, infra ipsam speciale refugium habeas, ad quod exigente necessitate recurras. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis postulationibus grato concurrentes assensu, concedimus ut beneficia quæ in prænominata civitate, antequam ad onus pastoralis officii fuisses assumptus, canonice fueras assecutus, cum omnimoda integritate retineas, donec nobis et successoribus nostris visum fuerit expedire.

Datum, ut supra.

XXXVIII.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS CRUCESIGNATIS IN ROMA-NIÆ PARTIBUS CONSTITUTIS.

Suadetur ut contra paganos perfidos, terribiles et fortes in Creatoris nostri obsequio assistant.

(Datum, ut supra.)

Cum ad apostolicæ commonitionis aplices, relictis patriis laribus et bonis propriis pro reverentia divini hominis vilipensis, ad partes orientales vobuxeritis transferendos, ut recuperationi terræ san-

A ctæ fortius insistalis, inefficax ad hoc virtus existit humana, nec quidquam per se potest efficere, nisi desuper id sibi fuerit attributum, propter quod ad auctorem rerum omnium in humilitatis spiritu et in anima contrita totis est vobis affectibus recurrendum, ipsum submissis precibus implorantes, ut iter vestrum ad finem dirigat exoptatum, et per presentem laborem fructus vobis præparetur æternus. Quia vero de vobis paterno affectu curam gerimus diligenter, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum nihilominus injungentes, quatenus cum in voluntate divina cuncta sint posita, stabiles et fortes in Creatoris vestri obsequio persistatis, totam spem vestram projicientes in ipsum, quoniam ipse, vobis in ejus timore manentibus, via inimicorum crucis Christi sua virtute in tenebras convertet et lubricum, et præter æternam gloriam omnia vobis ad præsens adversantia in prospera commutabit. Est enim crucis signatorum copiosa multitudo, sicut firmiter speramus, in auxilium vestrum cito ventura, cum quibus ad paganorum perfidiam a Christianorum finibus exsufflandam efficaciter cum Dei auxilio poteritis laborare.

Datum, ut supra.

XXXIX.

A. ILLUSTRI REGI UNGARÆ.

Rescribitur persuadendo quod pro malo non habent si electio facta præpositi Pabenburgensis in archiepiscopum Colocen. germani conjugis suæ, qui in ætate et alias illiteratus existebat, confirmari non possit.

(Laterani, Non. Aprilis.)

C Sicut regali prudentiæ per alias nos meminimus litteras intimasse, illa te charitatis prærogativa diligimus ut nihil tibi negare velimus quod essemus aliquando cuiquam principum concessuri, cum ad honorem et profectum tuum, quantum cum Deo possumus, efficaciter aspiremus. Licet autem affectuosas nobis preces porrexeris pro dilecto filio... Pabenburgensi præposito, germano ..conjugis tuae, in archiepiscopum Colocensem electo, ut ei, quem in archiepiscopali officio tibi et regno tuo tuo utilem fore ac necessarium confidebas, beneficium confirmationis conferre, ac donum pallei transmittere dignaremur; quia tamen Apostolus docet ut manus cito nemini imponamus, videlicet antequam de ipso per examinationem canonicam habeamus certitudinem pleniorem, et nos de ipsius præpositi ætate ac litteratura eramus incerti, venerabili fratri nostro... archiepiscopo et dilecto filio... præposito Salceburgensi dedimus in mandatis ut super iis diligenter inquirerent, et quod invenirent nobis fideliter intimentarent, serenitati tuae litteris apostolicis intimantes quod si litteratura non solum eminentia, sed saltem competens in eo foret inventa, et atas non solum perfecta, sed saltem perfectioni vicina, usque adeo tuæ desiderabamus satisfacere voluntati ut nisi tantus appareret in utraque defectus quod non derberet aliquatenus tolerari, temperato rigore cum

ipso curaremus ex gratia dispensare. Alioquin non nostræ duritiae, sed ipsius posset insufficientie imputari, si tua supplicatio circa ipsum optatum non sortiretur effectum. Præfatus autem Salceburgensis archiepiscopus nuper apostolatui nostro per suas litteras intimavit quod accedens ad fines Ungarie, duobus suffraganeis Colocensis Ecclesie alisque viris idoneis in sua præsentia constitutis, ad examinationem prædicti præpositijuxta formam mandati nostri processit, asserens se reperisse illum textum expedite legentem, ei interpretantem ejusdem verba suo idiomate competenter, et apte præterea de constructione grammatica respondentem, quemdam vero militem ipsius præpositi padagogum juramento corporaliter præstito affirmantem eum indubitanter esse viginti quinque annorum et ultra, et huic quidem ætati staturam sui corporis concordare. Nos ergo, super iis habitocum fratribus nostris diligent tractatu, perpendimus evidenter eum neo in jure canonico nec in divino eloquio vel tenuiter commendatum, et ætatem ipsius non solum non esse perfectam, sed nec etiam perfectioni vicinam. Quæ duo, videlicet ætas legitima et litteratura sufficiens, adeo sunt archiepiscopo necessaria, qui debet esse pater patrum et magistrorum magister, ut justa statutum Lateranensis concilii, si clerici præsumpserint quemquam eligere, non solum in archiepiscopum sed etiam in episcopum, qui patiatur in illis duabus aut alterutro eorum defectum, præter hoc quod irrita et talis electio, ipsi ea vice sint eligendi potestate privati, et per triennium a beneficiorum perceptione suspensi. Unde quod est irritum ipso jure nos non potuimus ratum habere, misericorditer agentes ob tui gratiam et favorem cum capitulo Colocensi quod ei pœnam in prælibato decreto statutam non duximus infligendam. Dolemus autem non modicum quod in hoc regiæ non potuimus satisfacere voluntati, ne si forte declinaremus ad dexteram vel sinistram, esset in manu nostra pondus et pondus, mensura et mensura, quorum utrumque abominabile est apud Deum. Unigenitus enim Dei Filius Jesus Christus, qui ab ipsa conceptione Spiritum sine mensura recepit, usque ad tricesimum annum distulit prædicationis officium exercere, per hoc evidenter ostendens quod ante tricesimum annum nemo sibi debet prædicationis officium usurpare, quod maxime convenit sollicitudini pastorali. Ex eo vero quod legitur quia Jesus erat incipiens quasi annorum triginta notatur quod si eligendus in præsulem sit illi ætati propinquus, dispensari potest cum illo, quando necessitas vel utilitas id exposit, dummodo ei vita et scientia suffragentur, ejus exemplo qui coepit facere ac docere. Nam qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Alioquin, si videlicet secus fiat, non dispensatio sed dissipatio est censenda. Rogamus igitur celestitudinem regiam et monemus quatenus in eo quod juri necessitas fieri non permisit tua serenitas non turbetur, sed potius faciat

A præfatum præpositum theologis et canonicis instrui documentis; ut cum tempore procedente proficerit in scientia litterali, nos ad honorem et profectum ipsius tecum pariter intendamus, quia nec tibi nec illi procul dubio expediret ut contra Deum onus assumeret pastorale; ne forte unde putares proficere, inde magis deficere mereris, nosque tu viles merito reputares, cum intelligeres quod propter regem terrenum non timuissestus offendere regem celestem, qui corpus et animam potest mittere in gehennam.

Datum Laterani, Non. Aprilie, anno decimo.

XL.

ABBATI ET CONVENTUI DE CAMBUSCHINEO DIOC. S. ANDREÆ.

B Decernitur quod propter confirmationem privilegii factam eis ad abbatis et conventus de Ronfermelin petitionem non intendit, jus novum conferre sed collatum conservare.

(Laterani, Non. Aprilis.)

Licet in privilegio quod ad petitionem dil. fil. abbatis et conventus de Domfermelin eis ad exemplum fel. mem. Lucii papæ prædecessoris nostri fecimus innovari quedam contineantur de quibus inter vos et ipsos quæstio noscitur emersisse, nolumus tamen quod ex innovatione hujusmodi privilegii vobis in jure vestro ullum valeat præjudicium generari, quia non intendimus jus novum conferre, sed collatum servare, contra quod nondum potuit a tempore præfati prædecessoris nostri prescribi.

Datum Laterani, Non. April., anno decimo.

XLI.

ILLUSTRI REGI DANORUM.

Regratiaatur super liberatio Slavicen, episcopi; et advocata causa impositorum eidem suadetur ut permittat ipsum episcopum per administratorem suum gaudere de fructibus ipsius episcopatus.

(Laterani, iv Non. Aprilis.)

Qualiter super factocharissimæ in Christo filiæ... germanæ tuæ reginæ Francorum charissimo in Christo filio nostro Ph. illustri regi Francorum suo viro scribamus, nuntii tui fideliter tibi poterunt enarrare. Quod autem venerabilem fratrem nostrum. Slewicen. episcopum prosedis apostolica reverentia liberasti, tuam regalem magnificientiam sinceris prosequimur actionibus gratiarum. Quamvis igitur idem episcopus in nostra præsentia constitutus super iis quæ objecta fuerunt contra ipsum multipliciter se ostendere nisus fuerit inculpabilem, nuntii vero tui nisi sint eumdem culpabilem multipliciter demonstrare, quia tamen in cognitione illorum plene procedere non potuimus, attendentes quod ei tuæ securitati a suspicione quæ incidit sit cavendum, et Slewicensam Ecclesiam omnino non deceat sine regimine pastorali manere, inter dexteram et sinistram via regia incedendo, taliter duximus provvidendum, ut prædictus episcopus circa nos, donec res concordia vel justitia mediante pacificum finem capiat, commoretur, et interim per venerabilem fratrem nostrum.. Lunden. archiepiscopum ecclesiæ

memoratae provideatur in idoneo provisore, qui tam in spiritualibus quam temporalibus providere procuret eamdem, rationem de illius proventibus redditurus, de quibus pecunia quæ ad usum ipsius est episcopi mutuata solvatur, et durante hujus necessitatis articulo competenter ei necessaria ministrentur. Quocirca serenitatem regiam monemus attente et hortamur quatenus ecclesiam ipsam per eumdem archiepiscopum, secundum præmissam deliberationis apostolicæ providentiam, libere disponi permittas, et præfatus episcopo de ipsius proventibus provideri. Ne vero causa diutius quam expedita remaneat in suspenso, aliquos viro providos et fideles hinc ad primo venturum festum Natalis Domini ad sedem apostolicam studeas destinare, potestate sibi commissa ut per eos et eum eis, si desuper datum fuerit, vice tua super negotio ipso tractare concordiam efficaciter valeamus. Alioquin auditis et intellectis quæ per eos adversus eumdem episcopum duxeris proponenda, et illis quæ ipse in sui defensione curaverit respondere, de vultu nostro procedat judicium æquitatis. Præterea nuntii memorati, viri utique providi et fideles, tuæ poterunt serenitati referre quæ a nobis super iis et aliis audierunt.

Datum Laterani, iv Non. April., anno decimo.

XLII.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut I. conjugem suam maritali affectatione tractare valeat suadetur.

(Datum, ut in alia.)

Debitum officii pastoralis, quo secundum Apostolum sapientibus et insipientibus debitores existimus, nos hortatur ut ad ea quæ justa sunt et honesta tuam regalem magnificentiam opportune importunc salutaribus monitis inducamus. Unde licet sœpe mansuetudinem tuam fuerimus exhortati in charissimam in Christo filiam I. reginam conjugem tuam plene in tui gratiam revocares, tuque per Dei gratiam, etsi non ex toto, pro parte tamen monitiones apostolicas auscultaris, quia tamen nondum est ei plene conjugalis gratia restituta, erga te cogimur super hoc sedulioribus instare studiis charitatis. Licet enim apud homines, quos tu latent occulta, te satagas excusare super eo quod eidem reginae effectum non exhibes conjugalem; quia tamen super hoc saltem nullatenus excusare te potes quod ei non facis regalem honorificentiam exhiberi, serenitatem tuam rogamus attente, et propensius exhortamur, per Jesum Christum, qui mediator est legitimus fœderis, obstantes, quatenus cum secundum Apostolum conjugatos non deceat ad invicem defraudari, ne incident in laqueum Satanæ, si fieri unquam potest, prædictam reginam tractare procreas gratia maritali, sanctum Spiritum disciplinas reveritus, qui cum fletum effugiat, metuendum est tibi ne, quod absit! a cogitationibus tuis se auferat, si sine hujusmodi intellectu consistant. Si vero Deum, qui non irridetur, conscientiam testem habeas quod eamdem non possis hujusmodi gratia pertractare, regali saltem

A verecundia perfundaris ut mulierem illustrem, regum neptem, regis germanam, regis conjugem, regis natam, in opprobrium tanti generis et dispendium famæ tuæ quasi captivatam amodo non sustineas despicabiliter detineri, sed potius ei facias honorificantiam impendi regalem; ne si diutius ei manifesta substraxeris, occultis eam defraudare proberis, et intima per exteriora propalans, non solummodo Deum habeas tui judicem, sed et mundum; quorum alterum etsi demum possis pœnitendo placare, alterius tamen murmur, si super hoc perstrepere contra te cœperit, vix poteris cohibere. Licit enim exstiteris Victoriosus in multis, nunquam tamen ita bene viciisti quam si vincas te ipsum, ut non a vitio sed a virtute vincaris: Salomone magnifico rege testante quod melior est sapiens viro forti, et qui dominatur animo expugnatore urbium, Scribimus autem dil. fil... abbati de Sarnai, viro sicut credimus, provido et honesto, ut tuæ regali prudenter litteras nostras exhibeat et exponat; ne forte nunc etiam, sicut olim, tibi per alium minus fideliter exponantur.

B

XLIII.

RELIEN. ET CICESTREN. EPISCOPIS

Ut persuadere habeant justitiarios regni Anglie etiam per cen. ec. ne vota emissâ peregrinantium crucisignalorum impedianter.

(Laterani, viii Id. Aprilis.)

Dilectus filius nobilis vir G. filius Petri justitiarius Anglie nostris dudum auribus intimavit quod propter guerram quæ inter clarissimos in Christo filios nostros Ph. Francorum et I. Anglorum reges illustres periculose tunc temporis vertebatur, idem rex Anglie ac magnates ejus ipsum exire de Anglia minime permittebant, cum esset plurimum in tanta turbatione necessarius toti regno, et præfatus rex Francie ac barones ipsius non patiabantur eum per suas terras undecunque transire; sicque peregrinationis votum, quod olim crucisignatus emiserat, tunc adimplere non poterat, iis occasionibus impeditus. Adjectis insuper quod parvulos habebat heredes potentissimos inimicos habentes, qui eosdem exheredare modis quibus poterant nittebantur: quicum jam occupassent magnam partem hereditatis eorum etiam residuum in patris eorum absentia facile poterant obtinere. Præterea monasterium monialium ordinis de Sempingham in filiorum ipsorum hereditate se asseruit construisse: quod secundum legem Anglicanæ provinciæ stare non poterat, si filii ejus essent eamdem hereditatem privati. Promisit insuper idem miles construere xenodochium ad suscipiendum pauperes transeuntes in loco plurimum opportuno. Unde misericorditer eibi petit indulgeri ut propter has causas de licentia nostra posset executionem voti differre, promittens quod interim sexaginta marcas legalium sterlינגorum annuatim transmitteret in subsidium terræ sanctæ. Pro eodem quoque nobili, quem propter expertam ipsius pra-

C

D

dentiam et virtutem esse pernecessarium noveratis in hujusmodi tempestatis articulo toti regno, præfatus rex Angliæ, ac bo. mem... Cantuarien. archiepiscopus, et tu frater Helien. supplicasti instanter, necessitates tam regis et regni quam etiam filiorum per vestras nobis litteras exponentes. Unde venerabili fratri nostro episcopo, et dil. fil... decano Lincolnien. dedimus in mandatis ut si veritate quæ præmisimus niterentur, auctoritate nostra nobili memorato concederent ut per tres annos de nostra licentia remaneret ad regis obsequium et præsidium filiorum; nisi nos interim, pensatis rerum et temporum circumstantiis, duceremus circa ipsum aliter statuendum; ita videlicet quod ipse fideliter exequi procuraret quod de xenodochio ad opus pauperum construendo et pecunia in terræ sanctæ subsidium transmittenda promisit. Verum, sicut nobis innotuit, idem justitiarius prædictis litteris hactenus non est usus, nec pecuniam repromissam in terræ sanctæ subsidium exsolvere studuit annualim; et cum guerrarum instantia, quæ inter dictos reges excreverat, Domino sit disponente pacata, regi vel regno non est idem justitiarius utilis sicut prius. Cum igitur præter causas jam dictas plures aliæ cessasse dicantur quæ nos videntur ad concedendum præscriptam indulgentiam induxisse, sitque insuper consentaneum rationi ut cessante causa cessare debeat pariter quod urgebat, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus si est ita, saepidetur justitiarium monere ac efficaciter inducere studeatis, ipsum si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes, quatenus votum quod emisisse dignoscitur exequi non postponat. Quod si non ambo, alter vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Id. April., anno decimo.

XLIV.

...ARCHIEPISCOPO, SUBDECANO B. MARTINI ET MAGISTRO SOCRATI CANONICO TURONEN.

Committitur causa matrimonialis l. de Alcia et M. uxoris sue terminanda.

(Datum, ut in alia.)

Ex litteris venerabilis fratris nostri..... episcopi Trecoren. intelleximus evidenter quod cum causam matrimonii, quæ inter nobilem virum l. de Alcia et M. uxorem suam Andegaven. diœcesis vertebatur, ipsi et dilectis filiis... cantori et... archidiacono Trecoren. commisissemus fine canonico terminandam, iidem, utpote remoti, penitus ignorantes ipsam bo. me. B. prædecessori tuo; frater archiepiscopo, vobisque, filii subdecane ac magister W. Socrates, a nobis fuisse primitus delegatum, a præfato nobili, qui aspirabat ad divortium, circumventi, usque ad receptionem testium in negotio processerunt. Verum dictus nobilis diffinitivam sententiam non expectans, quibusdam falsis usus, sicut dicitur, instrumentis, aliam superduxit. Aseruit in super episcopis memoratus mulierem eamdem sub

A potestale prædicti nobilis fuisse delentam, ei coram ipso et conjudicibus suis indefensam penitus extitisse. Requisita tamen ab eisdem in jure utrum contradiceret, nec ne, receptioni et examinationi testium productorum assensum præbuit, sed ignorat quo ducta spiritu id fecisset. Verum tamen secreto postmodum, quia publice non audebat, revelavit eisdem quod a viro suo ut captiva detenta, minis et verbribus ab ipso compulsa, præsito juramento firmavit quod iis quæ contra ipsam proponerentur super matrimonio dissolvendo nullatenus contradicere attarent; quare supersederunt negotio memorato. Cum igitur fraus et dolus nulli debeat patrocinium impertiri, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus si præmissis veritas suffragatur, vos, prædictis litteris nequaquam obstantibus, in causa eadem juxta priorum continentiam litterarum occasione qualibet et excusatione cessantibus, sublato appellationis obstaculo, ratione prævia procedatis, reducentes in statum debitum quidquid occasione litterarum illorum in ejusdem mulieris præjudicium noveritis attentatum.

Datum, ut in alia.

XLV.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

Super declaratione obedientiæ et exceptione parochialium ecclesiarum, ac super sepulturis et nonnullis aliis ad ipsum episcopum pertinentibus.

(Laterani, viii Id. Aprilis.)

Apostolicae sedis oraculo tua petiit fraternitas eloceri si monasterii abbas exempti parochialium ecclesiarum obtentu ad idem monasterium pertinencium, quæ ab episcopali jurisdictione minime sint exemptæ, diœcesano episcopo canonicam præstare obedientiam teneatur. Ad quod tibi duximus respondendum, quod cum juxta canonicas sanctiones in religiosorum ecclesiis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, institui debeant sacerdotes, qui episcopis de plebis cura respondeant, ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem, non utique ab abbate, sed ab hujusmodi sacerdotibus, episcopo convenit pro talibus ecclesiis obedientiam exhiberi (4). Quæsi visti præterea utrum viris religiosis, quibus parochiales ecclesiæ in usus proprios sunt collatæ, decadentibus personis earum liqueat auctoritate propria possessionem earumdem ecclesiarum intrare, an per diœcesanum episcopum in ipsam sint potius inducendi. Ad quod utique respondemus quod nisi eis specialiter sit concessum ut cum vacaverint, per se ipsos ingrediantur easdem profecto in possessionem ipsarum, suo episcopo inconsulto, non est eis licitum introire. Quia vero non nulli viri religiosi ecclesiæ parochiales tenentes episcopo parochiam visitanti procurationem denegant exhibere, in defensionem sui præscriptionem tantummodo allegantes, fraternitatem tuam nolumus ignorare quod cum in talibus præscriptio sibi locum

(4) Vide addit. ad cap. 31, lib vi, De concordia sacerdotii et imperii.

vindicare non possit sicut a nobis alibi rationabi-
liter est ostensum (5), per eam se nequeunt ab ip-
sius præstatione tueri (6). Cæterum cum plerumque
contingat quod episcopi successive locis religiosis
de redditibus qui pertinent ad eosdem, ultra quin-
quagesimam conferant portionem, ita quod inter-
dum usque ad tertiam partem vel quartam, interdum
vero plus minusve hujusmodi redditus minuuntur,
tua fraternitas nos consuluit utrum successoribus
eorumdem ea quæ taliter fuerint ultra quinquagesi-
mam portionem concessa, liceat aliquatenus revo-
care. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter responde-
mus, quod licet sit in canone diffinitum ut si quis
episcoporum in parochia sua monasterium consti-
tuere forte voluerit, et hoc ex rebus Ecclesiæ cui
præsedit ipse ditare, non amplius ibidem quam B
quinquagesimam, Ecclesiæ vero quam monasticis
regulis informare vel pro suis magnificare voluerit
sepulturis, non amplius quam centesimam partem
census Ecclesiæ cui præest debeat elargiri. Quia
tamen in eodem canone consequenter adjungitur ut
hæc temperamenti æquitas observetur quod cui
tribuit, competens subsidium conferat, et cui tollit
damna gravia non infligat; ea quidem cautela ser-
vata, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex iis
duabus remuerationem assumat, hoc semper est
observandum quod episcopus unus vel alias non
solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus
cum gravi ecclesiæ sue detimento conferre, sive
simil et semel id facere velit, sive plures suc-
cessive eidem vel diversis ecclesiis conferendo. Unde C
quod in grave detrimentum sive de possessionibus
sive de preventibus vel ad episcopalem mensam vel
cathedralem ecclesiam pertinentibus in quantilibet
portione constituerit esse collatum, poterit legitime
revocari, nisi præscriptione vel alia exceptione legi-
tima hujusmodi actio excludetur. Nam etsi prima
facie præsumatur quod collatio quinquagesimæ vel D
centesimæ partis grave non inferat detrimentum;
quia temetsi non solum si semel, sed etiam si semel
id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest
interdum esse valde damnum, quod quidem magis
potest ex ostensione ipsius facti quam expressione
aliquius statuti cognosci, nec quinquagesima nec cen-
tesima semel aut successively debet cum gravi damno
conferri. Si vero in tantum abundet episcopus ut
sine damno ecclesiæ sue possit amplius etiam quam E
in quinquagesimam vel centesimam partem necessi-
tati alterius ecclesiæ subvenire, quamvis per se non
debeat excedere summam a canone præfinitam, per
quem incaute largiri voluntibus est occursum, de
superioris tamen auctoritate potest etiam in majori
summa ex ejus copia in opere alterius provideri.
Datum Laterani, viii Id. Aprilis, anno decimo.

—

(5) Cap. Cum non liceat, De præscript.

A

XLVI.

MARCHIONI DE MALASPINA

Inhibetur ne occasione pedagistiante statutum Lateralen-
nen. concilii in terra sua aliquid recipere præsu-
mat nisi quod antea recipiebat.

(Laterani, iv Id. Aprilis.)

Auctoritate præsentium prohibemus ne quis occa-
sione pedagii quod ante statutum Lateralensis con-
cilli super hoc editum in terra tua recipi consuever-
at, te præsumat per censuram ecclesiasticam mole-
stare, nisi forsitan antiquo et approbato pedagio
abutaris. Nulli ergo... nostræ prohibitionis etc. Si
quis autem, etc.

Datum Laterani, iv Idus Aprilis, anno decimo.

XLVII.

...RAVENNAT ARCHIEPISCOPO.

Conceditur ut palleum recipere possit et uti eodem.

(Laterani, xvi Kal. Maii.)

Licet ab antiquo provida fuerit deliberatione sta-
tutum ut electus in Ecclesiæ Ravennatis antistitem
consecrationis munus, vel si consecrandus non fuerit,
palleum ad Romanam accedat Ecclesiam suscep-
tur, necessitatibus tamen ejusdem ecclesiæ tuæque
devotionis obtentu statutum hujusmodi temperando
taliterduximus providendum, ut palleum de corpore
B. Petri sumptum, plenitudo scilicet pontificalis of-
ficii, secundum formam quam sub bulla nostra des-
tinamus expressam, per dilectum filium R. subdia-
conum nostrum tuæ fraternitati tradatur; ita quod
quam cito se facultas obtulerit, infra annum aposto-
lico te conspectui repræsentes, professionem quam
nunc juramento præstiteris ore tunc ibi proprio
editurus. Monemus ergo fraternitatem tuam et
exhortamur attente, per apostolica scripta man-
dantes quatenus speciale gratiam tibi factam,
quam utique ad consequentiam trahi nolumus, re-
cognoscoens, in vocatione qua vocavit te Dominus,
commissæ tibi ecclesiæ te talem studeas exhibere
quod quæ lesa videtur non leviter in utriusque, tua
provisione se gaudeat in temporalibus et spiritua-
libus reparari.

Datum Laterani, xvi Kal. Maii, anno decimo.

XLVIII.

PRIORI ET FRATRIBUS GRANDIMONTENSIBUS.

Ut preces effundere valeant pro anima M. Turonen.
archiepiscopi, ut a paenit., quæ pro suis excessibus
forsitan meruit, valeat liberari.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Etsi fratres charitatis, quæ nunquam exoidit,
sincerus affectus sit ad proximos extendendus, dum
suerint in præsentis peregrinationis exilio consti-
tuti, ex ejusdem tamen dilectionis fonte tunc est
eis uberioribus beneficiis succurrendum cum a cor-
poris vinculis absoluti nec tempus neo locum ha-
bent ut per se valeant ulterius operari. Propter
quod a sanctis Patribus quædam sunt præscripta
remedia quibus defunctorum angustiis consulatur,
eleemosynæ videlicet et jejunia, oblationes ac pre-

(6) Cap. Cum plerumque, De donationib.

ces, quæ illis præcipus prodesse noscuntur qui, dum viverent, meruerunt ut hæc sibi posseut prodesse post mortem. Multis quippe divinæ Scripturæ testimonis comprobatur quod meritis et precibus aliorum salutem mentis et corporis aliqui consequuntur, quorum, inquit, fidem ut vidit, ait Dominus paralytico: *Confide, fili, emittuntur tibi peccata tua;* et consequenter adjecit: *Tolle lectum tuum et vade in domum tuam* (*Math. ix.*). Socrus quoque Simonis, quæ magnis febribus tenebatur, ad preces eorum qui manentes in domo rogaverunt pro ipso meruit liberari. Maria etiam et Martha vitam Lazaro laorymosis precibus impetrarunt. Et ad lacrimas viduæ turba comite supplicantis, ejus filium Dominus suscitavit. Ad hujusmodi vero exhibenda suffragia quamvis fidelis quilibet teneatur juxta illud quod in Ecclesiastico legitur: *Mortuo non prohibeas gratiam, omnes siquidem moriemur* (*Ecli. viii.*), illi tamen ad hoc specialiter astrinxuntur qui a curis sæcularibus expediti, tam sua quam aliorum possunt commodias peccata deflere. Illis quoque convenit per hæc pietatis officia plenius subveniri qui suæ liberationis fiduciam in iis qui adhuc vivunt in corpore posuerunt. Sane bon. mem. Turonensis archiepiscopus, dum appropinquaret ad portas mortis, et esse in ultimo vitæ sue termino constitutus, quasdam litteras fecit scribi, quæ sub sigillo suo fuere nobis a dil. fil. magistro P. de Vico post ejus obitum presentatae, in quibus nobis humiliter supplicabat ut vos nostris litteris moneremus quatenus pro ipso ad Dominum orationes et preces vestras effundere curaretis. Nos igitur in hoc plium ejus devotionis desiderium commendantes, qui apud districtum judicem Ecclesiæ petuit suffraganei adjuvari, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino quatenus pro jam dicto defuncto effundatis coram Domino corda vestra, et pro ipsius anima devotissime supplicetis Altissimo, ut a pœnis quas pro suis forsan excessibus meruit, vestris intercessionibus liberetur, spem firmam habentes ut qui ex fideli devotione supplicationum vestrarum patrocinium imploravit, vestris precibus et beneficium percipiat et juvauem.

Datum Laterani, v Id. April., anno decimo.

XLIX.

EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET UNIVERSIS CERICIS PER ACHAIAM CONSTITUTIS.

Ut archiepiscopo "alracen. ad exsolvenda sua debita charitativis student auxiliis subvenire.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

Etsi quilibet in necessitatibus articulo proximo subvenire, illius tamen necessitates eum convenit liberalius revelare ad cuius reverentiam ex subjectio- nis debito noscitur obligatus. Cum igitur venerabilis frater noster... Patracen. archiepiscopus semel et iterum pro suis et ecclesiæ suæ negotiis ad sedem apostolicam veniendo, præter labores multiplices, jacturas graves sustinuerit et expensas, nec ad exsolvenda sua debita in praesenti ejusdem suffi-

ciant facultates, universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eidem archiepiscopo charitativis studeatis auxiliis subvenire, ut vestre liberalitatis subsidiis a suorum debitorum obligationibus expeditus, vestris commodis expeditius valeat insu- dare,

Datum Laterani, iv Kal. Maii, anno decimo.

L.

ARCHEBISCOPO PATRACENSI.

Ut clericis suæ provincie proventus ecclesiasticos percipere non permittat si in illis personaliter servire contempserint, nisi sibi constiterit eos canonicæ fuisse promotis. et beneficatos in eorum ecclesiis residere compellat.

(Datum, ut in alia.)

B

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quidam clerici in ecclesiis tue provincie proventus ecclesiasticos percipere non verentur, cum in eis residentiam facere negligent et personaliter deseruire. Quocirca praesentium tibi auctoritate manda- mus quatenus clericos memoratos, qui in ecclesiis in quibus ordinati fuerint personaliter deseruire contempserint, proventus ecclesiasticos percipere non permittas, cum hoc tempore multa sit ibidem penuria clericorum.

LI.

EIDEM.

Ut illis qui ad Achaiæ partes accedunt celebrare non permittat.

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

C

Ex tue devotionis insinuatione recepimus quod cum Latini regionem Achaiæ occupassent, quidam episcopi Græci suffraganei tui, timore perterriti, de loci propriis fugientes, suas ecclesiæ reliquerunt; quorum quidam, licet saepius moniti, ad sedes tamen suas redire contemnunt; nonnulli propter guerrarum discrimina per certos nequeunt nuntios commoneri. Unde nobis humiliter supplicasti ut super hoc tibi salubriter consulentes, qualiter circa illos et ipsorum dioceses procedere debebas, tibi scribere dignaremnr. Nos igitur attendes quod propter novitatem mutationis illius terræ et novitatum eventus sit cum maturitate plurima procedendum, devotioni tuæ taliter respondemus, ut illos non semel, sed saepè, videlicet primo, secundo et tertio, citare procureas; et si comparere noluerint sed in sua voluerint contumacia perdurare, nisi forte se appellationis clypeo duxerint muniendos, quam infra tempus legitimum prosequantur, ipsos per suspensionis et excommunicationis sententias ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic ipsorum duritia poterit emolliri, eos dilectus filius B. tit. Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis apostolicæ sedis legatus ab episcopatum adminis- tratione removeat, et quibus præsumt ecclesiis de personis idoneis faciat provideri, sed in eos degra- dationis sententiam non promulget, ut cum eis mi- sericorditer, si expediatur, facilius agi possit. In Ec-

D

clesiis autem eorum qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis edictum facias publicari. Et si nec sic curaverint obedire, seu etiam ultra sex menses suas deseruerint ecclesiæ, ut juxta canonicas sanctiones eis debeat merito spoliari, contra eos quoque sicut præscriptum est procedatur. Postulasti præterea per sedem apostolicam edoceri utrum clericos illos qui ad partes Achaiæ sine commendatitiis litteris veniunt permittere debeas celebrare. Super quo tibi taliter respondemus, quod nisi legitime tibi constituerit, sive per litteras, sive per testes, de illorum ordinatione canonica qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere tuis plebibus celebrare. Sed si forsan eorum aliqui secreto ex devotiene celebrente voluerint, poteris sustinere.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, anno decimo.

LII.

EPISCOPO PATAVIENSI.

Ad suggestionem Aquilegensis patriarchæ, dum ipsi Patavien. Ecclesiæ præsidebat, committiuit, ut de loco insigni, ubi unam cathedralem ecclesiam erigere possit in loco Viennensi.

(Laterani, xviii Kal. Maii.)

Et canonica tradit auctoritas et ratio suggesterit naturalis, ut cum necessitas exigit vel utilitas persuadet, et unus episcopatus dividatur in plures, et plures conjungantur in unum, ne cura pastoris desit alicui vel aliquid desit curæ pastoris. Legimus enim quod cum multi essent minores sacerdotes, quos Chananaeos communiter appellabant, unus autem summus sacerdos, quem nominabant specialiter Arabartum, David prophetarum eximus per Spiritum sanctum intelligens quod unus non sufficeret universis, viginti quatuor summos sacerdos in instituit, sexdecim de Eleazar, et octo de Ithamar: quibus tamen omnibus unum præfecit, quem statuit principem sacerdotum. Singulis autem per sortem vicis suæ divisit hebdomadas; quarum octava provenit Abie, de cuius genere Zacharias pater Joannis Baptiste descendit. Dilectus itaque filius nobilis vir... dux Austriae tam per litteras proprias quam nuntium speciale nostris auribus intimavit quod Pataviensis episcopatus parochialibus adeo limitibus est diffusus quod per unam quantumlibet exercitatem personam absque multorum animarum periculu pastore circa singulas oves in ipso nequeat officium exerceri. Quod utique venerabilis frater noster... Aquilegen. patriarcha, dum Pataviensi ecclesiæ præsideret provide circumspiciens, in votis dicitur habuisse fel. rec. C. papæ prædecessori nostro cum instantia supplicare ut in provincia seu potius provinciæ tam diffusis alium præter se antistitem ordinaret, quibus, ut expertus, agnoverat per unum immediate pastorem spiritualliu sacramenta non posse congrue ministrari. De quibus, inter cæteras partes episcopatus ejusdem, Austria maximum noscitur sustinere defectum: quæ profectio in tantum dicitur a sede cathedrali

A distare ut ad nonnullas ecclesiæ inibi constitutas vix infra dies a cœna Domini perveniat novum chrisma. Consecrationes quoque altarium, confirmationis sacramentum, et ordinationes nihilominus clericorum nonnunquam tempore multo, sœpe vero perpetuo differuntur, nisi per advenas fortassis episopos aliquoties impendantur eisdem. Quodque gravius est, usque adeo, ut asseritur, ibi pestis invalidit hæreticæ pravitatis ut passim in caulas dominicarum ovium lupi rapaces irrumpant, dum per virgam pastoris, quæ quanto pluribus est intenta, tanto minus specialiter super eis prævalet vigilare, truculentarabies eorumdem ab ipsa sedulitatis officio non arcetur. Unde considerans dictus nobilis messem multam per operarios paucos non posse commode procurari, et ideo rogandum dominum ejus esse ut mittat operarios in eamdem, nobis humiliter supplicavit ut, necessitate pariter ei utilitate pensata, in provincia sua, quæ quanto est a tua sede remotior, tanto solatio noscitur alterius præsulis amplius indigere, speciale ordinare pastorem super gregem Dominicum dignaremur, locum congruentem designans in quo decenter constitui possit ecclesia cathedralis, Wiennam videlicet civitatem, quæ post Coloniam una de melioribus Teutonici regni urbibus esse dicitur, amœna flumine, situ prædicta, civibus populosa, in qua dudum episcopalis sedes noscitur extitisse, sed per incursum exteræ nationis, quæ tam illam quam alias multas circumstantes provincias devastavit, primo Lauriacum et inde Pataviam est translata. Ne vero cum enormitu gravamine id petere vel appetere videatur per quod potius onustum allevandum intendit, tertiam partem Austriae sive quartam constituenda diæesis postulavit limitibus deputari, villis et castris cum possessionibus universis ac cæteris temporalibus, præter jus parochiale duntaxat, in eadem particula tibi et Patavien. Ecclesiæ reservatis. Ita profecto quod idem dux cum Wiennensi plebe de bonis suis episcopatum hujusmodi redditibus mille marcharum pro salute animæ suæ suorumque parentum pia devotione dotabit, redditus nihilominus assignando de quibus tricennarius præbendarum iu ea numerus statuatur, quarum cuilibet in extimatione viginti marcharum proventus annus depetur. Nos igitur attendentes quod cum oves spiritualiales non sint negligentius cardinalibus gubernandæ, quando quidem rector illarum custodum plurimorum ipsis adhibet diligentiam cum eas ad uno viderit non posse pro multitudine custodiri, ad Dominici gregis regimen, qui nimis et in tuo multiplicatus ovili, alium, si verum est quod asseritur, oporteat præter te deputari pastorem, qui et suas oves cognoscat, et a suis ovibus cognoscatur, ejus exemplo qui ait: *Cognosco oves meas et cognoscunt me meæ (Joan. x)*, licet non solum secundum statuta canonica, verum etiam nonnulla prædecessorum nostrorum exempla, postulationi præfati ducis videatur merito annuendum, tuæ tamen volentes fra-

ternitati deferre, de superabundanti gratia rem ipsam tibi voluimus intimare, considerato quod etsi non sit necessarium super hoc tuum obtinere consensum, illum tamen requirere sit honestum. Quocirca fraternitatem tuam monemus attente et propensiis exhortamur, per apostolica scripta mandantes quatenus tam salutare propositum benevolo prosequendo favore, lucrumque animæ temporali quæstui preponendo, quantum in te fuerit in hoc affectum adhibeas et effectum, quid de singulis ejus negotiis circumstantiis sentias nobis quantocius rescripturus. Nos enim venerabili fratri nostro..... Salceburgensi archiepiscopo dedimus in mandatis ut memoratum ducem ad peragendum bujusmodi propositum pietatis propensiis exhortetur, et inquisita super iis diligentius veritate, nobis eam sub opportuna celeritate rescribat, determinate significans in qua et quanta parte provinciæ memoratae futuri episcopatus locari cathedra et parochia valeat congruentius assignari; ut sic demum certiores effecti, ad consummationem hujus negotii sicut inspiraverit Dominus procedamus.

Datum Laterani xviii Kal. Maii, anno decimo.

LIII.

...EPISCOPO... PRÆPOSITO SANCTI LUCII ET... SCOLASTICO CURIENSI.

Committitur ut H. pauperi presbytero de Ecclesia de Rapis faciant pacifica possessione gaudere, prout de jure fuerit faciendum.

(Laterani, xiv Kal. Maii.)

Accedens olim ad præsentiam nostram dilectus filius II. pauper presbyter humili nobis insinuatione monstravit quod cum vi et Ha. Constantienses canonici eum super Ecclesia de Rapis, ad quam fuerat legitime præsentatas, contra justitiam molestarent, idem presbyter ad abbatem de Cappella et coniudices ejus super hoc litteras apostolicas impetravit coram quibus cum multa fuissent hinc inde proposita, metu demum adversæ partis ad sententias calculum procedere noluerunt; sicut ipsi per suas nobis litteras intimarunt. Quare presbyter ipse ad nostram audientiam appellavit, festum beatorum Philippi et Jacobi proximo tunc præteritum sus terminum appellationi præfigens. Unde nos vobis dedimus in mandatis ut si constaret memoratum presbyterum nullum habentem ecclesiasticum beneficium ad præfatam ecclesiam fuisse canonice præsentatum, nonobstante institutione alterius, qui alia dicebatur ecclesiastica beneficia possidere, ipsum faceretis de illa sublato appellationis obstaculo investiri. Verum, sicut tu, frater episcope, per tua nobis litteras intimasti, licet ejusdem presbyteri adversarium constitisset alia ecclesiastica beneficia obtinere, quia tamen objectum exstitit quod dictus presbyter litteras prælibati mandati per falsi suggestionem et suppressionem obtinuerat veritatis, eodem adversario sedem apostolicam appellante procedere ad sententiam distulisti. Cum igitur dictus presbyter denuo propter hoc ad præsentiam no-

A stram accedens diu suum exspectaverit adversarium, qui appellationem quam interjecerat non est aliquatenus prosecutus, compatientes ejusdem laboribus et expensis, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus si constiterit præfato presbytero ex præsentatione illa jus in illa fuisse ecclesiam acquisitum nonobstante quod prælibatas litteras ad falsi suggestionem per suppressionem veritatis dicitur impetrasse, cum hanc formam tanquam consonam juri communi falsitatis expressio vel suppressio veritatis nequeat immutare, secundum mandatum earum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo in ipso negotio procedatis, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo; sollicite provisuri ut cum adversarius sepedictus post litteras secundo a nobis per presbyterum eumdem obtentas possessionem ipsius ecclesias occupasse dicatur, si secundum formam mandati nostri presbyterum ipsum de illa contigerit investiri, amoto ab ipsa tam eo quam alio quolibet illicito detentore, faciat dictum presbyterum ipsius pacifica possessione gaudere, in eos qui se temere ducent opponendos canonicam promulgando censuram; præfatum nihilominus adversarium ad debitam restitutionem fructuum subtractorum eidem presbytero faciendam per eamdem censuram appellatione postposita compellentes. Sic autem mandatum apostolicum impleatis quod de cæstro pro defectu vestro prædictum pauperem non oporteat ad sedem apostolicam laborare, vos quoque non possitis de negligentia reprehendi. Depositiones vero testium, quas nobis super ipso negotio transmisistis, veat re discretioni remittimus; ut tam secundum ea quæ super eodem negotio sunt deposita, quam secundum illa quæ legitime deponentur, in causa ipsa canonice procedatis. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes... tu frater episcope, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Maii, anno decimo.

LIV.

POTESTATI ET CONSULIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS ET UNIVERSÆ POPULO TARVISIN.

Persuadentur quod acquiescant et crepat eorum episcopo super corrigendis nefandis et schismaticis erroribus quos tenent contra fidem, et idem episcopus clericorum corrigat excessus.

(Laterani, xi Kal. Maii.)

Gloria nominis vestri longe lateque claresceret, nisi eam sumus hæreticæ pravitatis multipliciter offuscaret, cum secundum Apostolum non solum multum fermenti, sed etiam modicum quidem totam massam corruptit. Utquid igitur, incliti cives, fidem catholicam, per quam renati estis ex aqua et spiritu in baptismo, corrupti permittitis a quibusdam indisciplinatis et indoctis hominibus seductoris et seductis, qui neque sacras Scripturas intellegunt, neque virtutem divinam agnoscunt, sub ovina pelle lupinam rapacitatem velantes, ut propinent incœtis in aureo calice fel draconum? Expurgate

itaque vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi, non in fermento malitiæ et nequitia, sed in azymis sinceritatis et veritatis, attentes a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, præsertim ab impiis Manichæis, qui se Catharos vel Paterenos appellant, quorum insaniam Paulus apostolus in Spiritu sancto prævidit et prædictit esse vitandam, scribens inter cætera Timotheo: *Spiritus inquit, manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere, abstinerere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione a fidelibus et iis qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona et nihil rejectendum quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum Dei et orationem (I Tim. iv).* Ecce quam expresse et manifeste Paulus apostolus, vas electionis et doctor gentium, segregatus in Evangelium Dei, quod ipse ab homine non accepit nec didicit, sed per revelationem scilicet modo Jesu Christi, damnat et improbat vesanum dogma perfidi Manichæi, quod non solum ab orthodoxæ fidei veritate, verum etiam a naturalis rationis iudicio est penitus alienum. Ille quippe cum sequentibus suis dogmatizat corporales cibos non esse creatoros a Deo, sed a diabolo, quem appellat principem tenebrarum, a quo universa corporalia et visibilia dicit esse creata. Iste vero docet cibos a Deo esse creatos, et ideo percipiendos esse a fidelibus cum actionibus gratiarum. Ille prohibet nubere, damnans conjugium, et asserens non esse magis peccatum polluere matrem vel filiam quam extraneam vel ignotam. Iste vero commendat conjugium, asserens illud magnum existere sacramentum in Christo et in Ecclesia, juxta quod protoplastus evigilans prophetavit: *Hoc, inquit, nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhæredit uxori suæ, et erunt duo in carne una (Gen. ii; Ephes v).* Ideoque nubere melius dicit esse quam uri. Cur autem in talibus immoramus, cum inter omnes errores hic sit magis insana, et inter omnes errores hic sit magis horribilis, tanquam qui non solum evangelicam veritatem impugnat, verum etiam philosophicam doctrinam evertit, quæ traditum est unum esse universorum tam visibilium quam invisibilium Conditorem. Fugite itaque, fugite damnabilem et damnatum, quin etiam damnosum et damnantem errorem quatenus interiores inducit ut ad tenebras exteriores perducat; et nolite obtenebrari cum illis qui fatentur se ipsos esse creatoros a principe tenebrarum; sed illuminamini magis cum iis qui se confitentur a Patre luminum esse creatoros, apud quem tenebras non sunt ullæ. Nos enim spondemus pro vobis apud Christum Jesum, qui venturus est judicare vivos et mortuos,

A quod illa est vera fides ei recta, secundum doctrinam apostolicam et propheticam, quam sedes apostolica dogmatizat, cui nos, licet immeriti, præsumus, et in novissimo districti judicii die ante tribunal ipsius super hoc ipsi pro vobis volumus respondere; interpellantes vos ad illud divinæ majestatis tribunal, coram quo tandem astabitis secundum merita accepturi, ut aspernantes et detestantes falsa dogmata hereticæ pravitatis, amplexemini et sectemini veram doctrinam apostolicæ sedis supra firmam petram immobili soliditate fundatam reminiscentes quid olim promiseritis nobis interposito juramento in manu venerabilis fratris nostri... Ferrarensis episcopi, quando communionis gratiam diu vobis subtractam per ejus ministerium paterna vobis restituimus pietate. Quocirca devotionem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus venerabili fratri nostro... episcopo vestro, cui dedimus in præceptis ut districte corrigit clericorum excessus quorum prava vos exempla conturbant creditis et acquiescatis in iis que redolent mores honestos et fidem sapiunt orthodoxæ; non scandalizantes animas vestras in eo quod aliqui aliter vivunt quam doceant: quis siue infirmitas medici vim non impedit medicinæ, sic iniquitas sacerdotis virtutem non evacuat sacramenti (7).

Datum Laterani, xi Kal. Maii, anno decimo.

LV.

EPISCOPO BRIXINENSI, H. AQUILEGENSI PRÆPOSITO ET
S. SCOLASTICO AUGUSTENSI.

C *Bis committitur examinatio testium super electione
pastoris Gurcen. Ecclesie, super qua electione Sal-
sбурgen. Ecclesia jus habere sibi vindicabat.*

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

D Conquesta est nobis Gurcensis Ecclesia quod superlibertale sibi pontificem eligendi Salsburgensis Ecclesia ipsam indebitate molestabat, quam tam de jure communi quam antiquam consuetudine ac privilegio speciali... Gurcensis Ecclesie procurator eidem competere proponebat. Cui cum ex parte altera quedam subjiceretur sententia, quæ super hoc pro Salsburgensi dicebatur Ecclesia promulgata, idem asseruit nullam super hoc sententiam prolatam fuisse. Verum exhibitio nobis quibusdam litteris venerabilis fratris nostri... episcopi Frisingensis et dilecti filii... abbatis Sanctæ Crucis, quæ videbantur latam ab ipsis dictam sententiam continere, idem proposuit subsequenter quod præfati judices nec ordinarii fuerant, nec arbitri communiter electi a partibus, neque constabat quod fuerint delegati, unde quod statuerant robur habere non poterat firmatis, contendens Gurcen. canonicos libere suum pontificem hactenus elegisse quem usum sufficienter se asseruit probaturum. Cumque ipsi esset ex adverso responsum memoratos judices ex delegatione fel. mem. Alexandri papæ III habuisse auctoritatem

(7) Vide Baluzli notas ad Agobardum, pag. 66.

negotium terminandi super usu eligendi et commis-
sione ipsa, venerabilibus fratribus nostris... Frisin-
gen. et... Tergestin. episcopis una tecum, frater
Brixinen. episcopo, receptionem testium quos alte-
utra partium vellet producere duximus committen-
dam. Partibus vero in nostra praesentia constitutis,
et attestationes super illis duobus articulis offeren-
tibus nobis clausas, Gurcensis Ecclesiae procurator
est in judicio protestatus quod non credebat super
hoc sententiam latam fore, sed si esset, per metum
contra eamdem ecclesiam fuerat judicatum. Quem
ad nos secreto vocavimus, et de metu inquisivimus
qualitate. Sed cum nobis talem exprimeret qui pro-
batus partibus adminiculum non afferret, et se nolle
probare alium fateretur, postulans inducias ad me-
tum, quem expisserat, comprobandum, nos parti-
bus consulimus, ad concordiam intendentibus, quod
adventum venerabilis fratris nostri!... Salseburgen.
archiepiscopi exspectarent. Qui cum fuisset diutius
exspectatus, et interim quidam ex Gurcen. canonicis
ad suam ecclesiam accessissent, secum quosdam
testes redeentes duxerunt, per quos alium metum,
scilicet quod compulsi fuerunt per... comitem Palati-
num et fratres germanos ipsius archiepiscopi, qui
tunc erat, contra se Gurcen. canonici confiteri,
dictus probare voluit procurator, tunc demum
confitens sententiam latam fuisse, allegando
proponens quod cum in jure civili habeatur
expressum quia quod vi metusve causa gestum est,
praetor nullo tempore ratum habebit, nec hoc tem-
pore rata debet haberi sententia, quae occasione
metus est lata a judicibus memorialis, nec ratione
longi temporis exceptionem obstare rei judicialae
proposuit quin actio quod metus causa modo valeat
intentari, quia nedum quadraginta annorum spa-
tium, per quod ei, si loco religioso competit,
obstaculum preparatur, sed nec triginta post pro-
latam sententiam est effluxum, quin imo auctoritate
canonis totum est illud judicium renovandum, in
quo pars ex eo quod contra se aliquid confessa
fuisset, contrarium judicium reportavit, in confes-
sione se probaverit violentiam pertulisse, nec non
omnis confessio quae sit ex necessitate fides non
est, et pessimum est de suspicione aut extorta
confessione aliquem judicare. Item certum est
quod sicut exceptio est actionis exclusio, ita repli-
catio est auxilium actionis. Quare cum ea quae sunt
annua ad agendum, perpetua ad excipiendum
dicantur, et replicatio sit quasi exceptionis exclusio,
dum alias duraret actio, nisi obstaret exceptio, per
replicationis suffragium vigorem actio reassumit.
Propter quod non obstante rei judicatae exceptione
dixit se posse, sicut et ante sententiam, et modo
electionem liberam vindicare. Ei quod objectum
fuerat, scilicet non ad unam solummodo probationis
speciem judices animos applicasse, sed ex con-
fessionibus et testibus ei instrumentis quibusdam
contra Gurgen. ecclesiam sententiam protulisse,
respondit quod metus, qui continebat corporis

A cruciatum, in toto judicio intervenit. Porro pars
alia proponere procuravit quod ejus adversarius
audiri penitus non debeat, multiplici ratione:
tum quia confessus fuerat quod metum alium pro-
ponere non volebat, tum quia cum a principio sen-
tentiam prolatam negare, per fraudem postmodum
contrarium est confessus, et fraus et dolus nemini
patrocinium debet ferre. Unde in penam inficia-
tionis sibi debebat actio denegari, sicut per legem
in casu consimili est statutum, tum etiam quia
confessus fuerat post memoratam sententiam
Salseburgensi archiepiscopo Gurcen. canonice in
talibus obedientiam praestitisse, sic suo consensu
sententiam confirmantes, praesumpto per jus civile
quod propter consensum spontaneum subsequentem
in prolatione ipsius sententiae nulla coactio interces-
sit. Adjiciens quod postquam bon. mem. Lucio papae
III Gurcenses de ipsa sententia querimoniam ob-
tulerunt, ab eo fuit eadem confirmata, quodque
Gurcen. canonici sponte per multos annos ipsi sen-
tentia paruerunt. Quae rationes ab adversario hu-
jusmodi responsibus sunt delusae, quod quem-
libet sui licet penitente responsi, si nulla captio ex
ejus penitentia sit actoris. At cum Salseburgensis
Ecclesia in excipiendo vices actoris sustineat, et
nihil credatur utilitatibus ecclesiasticis deperire, si
quae sunt aliena reddantur, potest locus esse peni-
tentiae replicandi ad jus suum integrum conversan-
dum. Praeterea procurator praedictus obtulit sacra-
mentum, quod de novo talis metus in suam deve-
nerit notionem, quare audiri debebat illa consimili
ratione, quod si quisquam tempore contracti ma-
trimonii praetens fuit, nec tunc aliquid proposuit
contra ipsum, sed illud velit processu temporis ac-
cusare, ac fuisse consanguineos contrahentes Jura-
verit postea se scivisse, auditur accusans. Item si
quis petitio intentato, et super eo testibus jam
recepitis, velit actor possessorum intentare, ad
illud reverti per nostram concessa est licentia
decretalem. Verum quia in alieni facti ignorantia
tolerabilis error est, et error facti nemini needum
negotio finito nocet per legitimas sanctiones, prae-
cipue cum Gurcen. certet Ecclesia de damno
vitando et jure suo acquirendo vel potius conser-
vando, ex variationibus hujusmodi non debet peri-
culum sustinere. Nam nonnunquam praetor varian-
tem non repellit, et consilium non aspernatur mu-
tantis. Sic autem tertias ac quartas objectionibus
est responsum, quod non debet Gurcen. Ecclesiae
servitutis confessio prejudicium generare, quia si
de jure communii habere debeat liberum de illo qui
est ei praeficiendus judicium, et contra hujusmodi
libertatem sic servitutem confessio, juris civilis auxi-
lio suffragante, quod vult liberum hominem servum
per confessionem non effici servitutis, non est ipsi
libera electio admenda, adjungens quod post
translationem ad Maguntin. Ecclesiam archiepiscopi
memorati, Gurgen. Ecclesia dicto predecessoris
nostro Lucio papae III, quando potuit reolamare,

super violentia exposuit quæstionem; sed ipse, sicut in privilegio quod super electione, institutione, consecratione Gurgen. episcopi fel. rec. Alexander papa II. dicebatur Salseburgensi Ecclesiæ concessisse, ita et in sententia circumventu, asserens se diligenter examinasse, ac verum illud privilegium invenisse, quod nos falsum repenimus manifeste, eam absentibus Gurcen. canonici confirmavit. Nos igitur iis et aliis intellectis quæ partes coram nobis multipliciter allegarunt, interloquendo concessimus ut procurator Gurcen. Ecclesiæ probandi metum illum facultatem habebat, præstito juramento se illum postea didicisse; sicque testes produxit, quos per dil. fil. n. L. tituli Sanctæ Crucis presbyterum et G. sanctæ Mariæ in Porticu diaconum card. examinari mandavimus et eorum depositiones conscribi. Quia vero sæpedicti archiepiscopi procurator tam super hoc quam super eo quod Gurcen. spontanea voluntate sententia paruerunt, et quod tam metu quam aliis coram bo. me. Lucio papa prædecessore nostro in judicio allegatis idem prædecessor noster per privilegii paginam præfatam sententiam confirmavit, volebat in patria producere testes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus testes quos utralibet pars super præmissis articulis et super transactione quæ post tempus sententiæ dicitur facta fuisse, aut in personas testium duxerit producendos, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, circa festum Omnis Sanctorum in loco seculo partibus recipere procovertis, et attestations redactas in scriptis nobis fideliter transmittalis, extunc præfigentes ipsis partibus terminum competentem, quo receptura sententiam nostro se conspectui reperient; nisi forsitan interim possent ad amicabilem venire concordiam, quam utriusque parti credimus expedire. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratae. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. April; anno decimo.

LXI.

CAPITULO PATRACENSI.

Ut patracen. archiepiscopum in concordia electum tanquam eorum verum archiepiscopum recipient
(Laterani, viii Kal. Maii.)

Cum dilectus filius nobilis vir Guillelmus Campaniensis princeps Achaiæ et vos pariter cum eodem nobis olim instanter supplicaveritis et devote ut venerabilem fratrem nostrum... Patracen. archiepiscopum, tunc unaminiter electum a vobis, et ad sedem apostolicam accedentem, vobis in pastorem concedere dignaremur, nos diligentius indagantes qualiter fuerat in ipsius electione processum, quod per vos factum fuerat, tanquam minus licite procuratum, cum et vos fuissetis minus canonice instituti, non duximus approbandum; sed necessitate pariter et utilitate peneatis, postquam de veri-

A tate negotii et statu terræ per juramenta sociorum ejusdem archiepiscopi tunc electi fuimus certiores effecti, de potestate nostra cum ecclesia vestra pastorem constituimus et rectorem, administrationem ipsi plenariam tam in spiritualibus quam in temporalibus concedentes. Licet autem de plenitude potestatis, quam habemus Domino disponente super ecclesias universas, consecrationis munus potuissemus eidem tunc temporis impendiisse, quia tamen volumus venerabili fratri nostro. patriarchæ Constantinopolitano, cui ecclesia vestra asseritur esse subjecta, in hæc parte deferre, ipsum ad patriarcham remisimus memoratum, ab eodem consecrationis gratiam recepturam. Verum idem archiepiscopus guerrarum et turbationum periculis, quæ vigent in Romanis partibus, impeditus, ejusdem patriarchæ se non potuit conspectui præsentare; sed nec expedire credebat, cum idem patriarcha tunc temporis eum consecrare nequiverit, quia coepiscopos non habebat. Unde Aibenien. et Theban. electos ad suam præsentiam accedentes in Syriam destinavit, consecrationis munus inibi recepturos. Nos igitur eidem paterno compatiens affectu, qui semel et iterum ad sedem apostolicam veniendo, præter labores multiplices, jacturas gravis sustinuit et expensas, ei munus consecrationis impendimus, ipsum cum honore pallei, plenitudine scilicet pontificalis officii insignitum, cum gratiæ nostræ plenitudine remittentes exhibitum præfato patriarchæ obedientiam et reverentiam tam debitam quam devotam, cum ex eo quod a nobis consecrationem accepit, nulli velimus præjudicium generari, ne forte, quod absit! inde injuriam nascatur occasio unde jura nascentur. Verum tamen si super ecclesiæ vestra statu jus vestrum prosequi volueritis, nos, qui, secundum Apostolum, sumus omnibus in justitia debitores, justitiam vobis auctore Deo curabimus exhibere. Quocirca universitati vestra per apostolica scripta mandamus quatenus eidem tanquam vestro archiepiscopo intendatis, ejus salubria monita et præcepta recipienter humiliter et devote.

Datum Laterani, viii Kal. Maii, anno decimo.

LVII.

D . . ARCHIDIACONO ET . . PRÆPOSITO DE SETARA SUB-DIACONO NOSTRO, CANONICO MEDIOLANENSI.

Ut causam quæ inter C. scholarem et Joannem clericum vertitur audiant et fine debito terminent.

(Laterani, v Kal. Maii.)

Dudum bo. me... archidiacono Mediolanem. dedimus in mandatis ut dil. fil. C. scholarem a . . presbitero Sancti Victoria quadraginta Martyrum, qui solus in ipsa ecclesia ministrabat, in qua, sicut scholaris idem asseruit, quondam ministraverunt clericus et sacerdos, in clericum et fratrem ejusdem Ecclesiæ recipi faceret, cujus facultates idem scholaris proposuit nullatenus imminutas. Sed pre-

sbyter memoratus, ipsius archidiaconi examen malitiose declinans, Joannem clericum pro se ad nostram presentiam destinavit, cui et prefato C. venerabilem fratrem nostrum B. Tranen. archiepiscopum apostolice sedis legatum tunc subdiaconum et capellani nostrum dedimus auditorem. Coram quo dictus Joannes asseruit quod nequam sufficiebat duobus clericis facultates ecclesiæ memoræ, adjiciens quod predictus C. non erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficium obtainendum. Unde nos venerabili fratri nostro . . . patriarchæ Hierosolymitano, tunc episcopo Vercellensi, de illorum assensu mandavimus ut si predictus C. legitime coram ipso probaret quod facultates ecclesiæ supradictæ imminutæ non essent, sed duobus sufficerent, et persona ejus esset idonea, presbyterum supradictum ad receptionem ipsius per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelleret, contradictores vel rebiles, si qui forsitan apparerent, a presumptione sua distinctione simili, cessante appellatione, compescens, alioquin perpetuum silentium scholari super hoc imponeret memorato. Testes etiam qui nominarentur eidem, si se gratia, odio vel timore subtraherent, canonica distinctione, cessante appellatione, compelleret perhibere testimonium veritati. Cum autem prefatus scholaris ad probandum quod facultates ecclesiæ imminutæ non essent, sed duobus sufficerent, ad predicti patriarchæ tunc Vercellen. episcopi presentiam multoties accessisset, et idem episcopus testes nominatos ab ipso, quia monitione premissa nolebant veritati testimonium perhibere, interdicto supposuisset, venerabilis frater noster . . . tunc Mediolanensis archiepiscopus interdictum ipsum auctoritate propria relaxavit. Quare supradictus C. jus suum non potuit obtainere. Unde tibi, filii preposito, dedimus postmodum in praecipitis ut inspectis attestationibus jam receptis, quas voluimus ut per censuram ecclesiasticam tibi faceres exhiberi, secundum eas et alias, si quas partes legitime ducerent proferendas, cum nondum essent, quæ receptæ fuerant, publicatae, causam ipsam juxta tenorem precedentium litterarum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ratione prævia terminares. Partibus igitur propter hoc in tua postmodum presentia constitutis, cum dictus C. ad probandum quod facultates ecclesiæ suspetebant, quosdam patronos et parochianos ecclesiæ ad ferendum testimonium nominasset, et ipsi, licet a te sepius moniti, nolent testimonium perhibere, quibusdam se rationibus excusantes, tu eos, nisi usque ad quindecim dies extunc venirent ad testimonium perhibendum, excommunicationis vinculo innodasti, sed ipsi ante præfixum diem ad sedem apostolicam provocarunt, quare non fuit ulterius in causa processum. Videntes igitur ut finis eidem controversiæ imponatur, te, fili archidiacone,

A cognitioni ejusdem cause duximus adjungendum; præsentium vobis auctoritate precipiendo mandantes quatenus laicis supradictis ad cautelam absolutionis beneficium impendatis, et causam ipsam juxta priorum litterarum continentiam, appellatione remota, ratione prævia terminetis, ita ut ex illa clausula, scilicet si persona fuerit idonea, quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cum prima facie præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur. Testes autem quos ultraque pars duxerit nominandos, sive patroni sive etiam parochiani sint ecclesiæ supradictæ, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per distinctionem ecclesiasticam appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere.

B Datum Laterani, v Kal. Maii, anno decimo.

LVIII.

ZAMORENSI, SECCOBIENSI, ET ABULENSI EPISCOPIS.

Ut si magister I. scholasticus Ecclesiæ Palentin. contra episcopum Palentin. calumnioso crimina proponendo contra eum processerit, ab officio ac beneficio suspendatur.

(Laterani, v Id. Maii.)

Cum dilectus filius I. magisters scholarum Ecclesiæ Palentin. olim ad sedem apostolica accessisset, et nobis de venerabili fratre . . . Palentin. episcopo suo excessus varios nuntiasset, venerabili fratri nostro . . . quondam episcopo Legionen. nunc archiepiscopo Compostellan. et dilectis filiis . . . de Vallebona, et . . . de Mataplan. abbatibus diocesis Palentin. examinationem commisimus excessum objectorum. (8) Qui super Simonia duplici, dilapidatione, absolutione incidentium in canonem sententie promulgatae, quodque appellationibus ad nos interpositis deferre contemneret, necnon quod in manibus suis ultra tempus in concilio Lateran. constitutum vacantem tenuerit dignitatem, et quod furtim quoddam subtraxerit instrumentum in quod a jure canonicorum jura episcopalia distinguntur, et quibusdam aliis, inquisita per testes plenius veritate, inquisitionem ipsam cum depositionibus testium nobis fideliter transmiserunt. Cum autem processum negotii et dicta testium examinaverimus diligenter, nec intelligere potuerimus probatum esse sufficienter aliquid de predictis, eumdem episcopum de consilio fratrum nostrorum absolvendum decrevimus ab objectis, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus memoratum magistrum scholarum, doneo canonice suam purgaverit innocentiam, scilicet quod non calumniandi animo ad hujusmodi crimina propoundeda processerit, ab officio et beneficio suspendatis, ut cæteri simili poena perterriti ad infamacionem suorum faciem non prosiliant prelatorum. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Laterani, v Id. Maii anno decimo.

(8) Cap. *Cum dilectus, De accusat.*

LIX.

PRIORISSÆ ET SORORIBUS DE SEXEN. TAM PRÆSENTIBUS
QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PER-
PETUUM.

*Conceduntur privilegia, et confirmantur eis libertates
et immunitates.*

(Laterani, vii Id. Maii.)

Prudentibus virginibus quæ sub habitu religionis accensis lampadibus et., usque clementer annuimus, et monasterium vestrum, in quo divino estis obsequio mancipatæ, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsenti justæ ac canonice possidet, aut in futurum concessione pontificatum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Sexenam, in quo præfatum monasterium situm est. Villam Novam, Senam, Ontinenam, et Urgelletum, cum omnibus pertinentiis eorum. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis personas liberas et absolutas e sæculo fugientes ad conversionem recipere, et eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli sororum vestrarum post factam in vestro monasterio professionem fas sit absque priorissæ sua licencia, nisi auctorioris religionis obtentu, de eo discedere. Discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, etc., usque celebrare. Ad hæc, auctoritate apostolica prohibemus ut nulli liceat in vos vel monasterium vestrum sine manifesta et rationabili causa excommunicatione vel interdicti sententiam promulgare. Præterea institutiones ab R. quondam Oscensi episcopo et.. magistro Hospitalis Emposta et aliis viris religiosis de assensu charissimæ in Christo filiæ nostræ S. illustris reginæ Aragonum in ipso monasterio rationabiliter factas auctoritate apostolica confirmamus. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priorissa, vel earum aliqua quæ tibi successerint, nulla ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi eam sorores communis consensu, vel earum major pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Augustini Regulam providerint eligendam. Si vero contingat sorores monasterii fore in electione priorissæ discordes, magistrum hospitalis Hierosolymitani de Emposta, cuius habitum geritis, ad vestrum monasterium convocabitis; per quem, cum consilio diocesani epi-

A copi, orta inter vos discordia sopiaatur. Statuimus autem ut non liceat Hospitalariis priorissam vel conventum de domo ipsa ejicere, vel aliquam sororum mutare aut statuere in eadem. Sed si contigerit priorissam vel aliquam sororum excedere ita quod per vos emendari non possit, per priorem Empostæ ac diocesanum episcopum in eodem monasterio secundum beati Augustini, quam servatis, Regulam corrigatur. Neo liceat eisdem Hospitalariis contra ea quæ in ipsis Regula monasterii inter vos et ipsos de electione priorissæ provide sunt statuta, quavis temeritate venire. Ecclesia vero in suo statu manente, tricenarius canonistarum numerus non possit minui, sed augeri, si ad plurimum sustentationem facultates ejus contigerit augmentari. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, abbas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate, diocesani episcopi canonica justitia, et magistri Hospitalis Emposta debita reverentia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc., usque subjaceat ulti-
tioni. Cunctis antem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus, etc., usque in finem. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, vii Id. Maii, indict. ix, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo.

LX.

CANONICIS SANCTI MAURITII AUGUSTENSIS TAM PRÆSEN-
TIBUS QUAM FUTURIS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PER-
PETUUM.

*Conceduntur privilegia et indilgentiæ, et confirman-
tur libertates, etc.*

(Laterani, vii, Id. Maii.)

Effectum justa postulantibus indulgere et vigor sequitatis et ordo exigit rationis; præsentia quando voluntatem potentium pietas adjuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfamat ecclesiam, in qua divino estis obsequio mancipati, ad exemplar fel. rec. Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostro protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsenti justæ et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus vocabulis exprimenda. Ecclesiam in Baldesbusen, cum villicali curia et omnibus pertinentiis ejus, pascuis videlicet, pratis, silvis, aquis et earum decursibus. Ecclesiam in Mimmenusben, cum villicali curia et omni jure ejus. Vicum qui dicitur Nanthereshusen. Vicum qui dicitur Gerute. Duas curias in villa quæ dicitur Oberen-hoven. Curiam in villa quæ dicitur Niuzaren. Curiam

in villa quæ dicitur Geggengen. Curiam in villa quæ vocatur Warengerehoven. Ecclesiam et villicalem curiam in villa quæ vocatur Biberin cum molendino uno. Curiam villicalem in villa quæ vocatur Heinricheshoven. In pago ipsius civitatis Augustensis agros hortos curtilia dū molendinum unum. In provincia quæ dicitur Franconia villam quæ nuncupatur Chrowelshain. Ecclesiam et villicalem curiam in villa quæ vocatur Goltpach, cum taberna. Ad hæc, sancimus ut capella quæ Uffenburch vocatur cum, bonis et redditibus quos ibidem habet, et in villa quæ dicitur Egevenburch, usibus fratrum deputata, sine assensu eorum nullus temeritate eorumdem fratrum usibus subtrahatur. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero præposito ecclesiæ vestræ, qui pro tempore fuerit, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum major pars sanioris consilii, secundum Dei timorem præviderint eligendum. In parochialibus autem ecclesiis vestris vocantibus liceat vobis sacerdotes eligere et episcopo præsentare quibus, si idonei inventi fuerint, episcopus animarum curam committat; ut de plenis quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, etc., usque omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularis persona, etc., usque subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque in fidem. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, vii Idus Maii, inductione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno decimo.

LXI.

EPISCOPO AUTISIONORENSI.

De decimis Judæorum, fructibus scholarium et usurariis.

(Laterani, xvii Kal. Junii.)

Tuæ fraternitatis discretio postulavit per sedem apostolicam edoceri qualiter contra Judeos illos procedere debeas qui cum villas, prædia et vineas emerint, decimas ex eidem ecclesiis et personis ecclesiasticis debitas reddere contradicunt, cum per censuram ecclesiasticam compelli nequeant, quam contemnunt. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod terræ princeps est sollicite admonendus ut ipsos ad solutionem earum tradita

(9) Cap. *Tuæ fraternitatis*, De clericis non resid.

A sibi potestate compellat. Quod si forsitan ille id exsequi non curaverit, sub districione anathematis interdicendum est Christianis ne habeant commercia cum eisdem, donec satisficerint de præmissis (9). Quæsivisti præterea ut cum interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum ut in absentia sua fructus percipient præbendarum suarum, accepta licentia se ad villas transferant vel castella in quibus nullum est vel minus competens exercitium studiorum, utrum præpendarum suarum fructus sint talibus conferendi. Ad quod breviter respondemus, eis qui hujusmodi fraudem committunt, cum fraus et dolus nemini debeat patrocinium impertiri, præfalam indulgentiam competere non debere. Cæterum cum in diœcesi (10) tua sint quam plurimi usurarii, de quibus minime dubitatur quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem principum et potentum, qui tuentur eosdem, non appetat aliquis accusator, nec iidem sunt per sententiam condemnati, qualiter procedere valeas contra ipsos, oraculum duxisti sedis apostolicæ requirendum. Nos autem fraternitati tuae taliter respondemus, quod licet contra ipsos non appetat accusator, si tamen aliis argumentis illos esse constituerit usurarios manifestos, in eos penam in Lateranensi concilio contra usurarios editam libere poteris exercere.

Datum Laterani, xvii Kal. Junii, anno decimo.

LXII.

MAIORI DECANO ET PRIORI COLONIENSI.

De beneficiis excommunicationis et interdictis, etc.

(Laterani, Id. Maii.)

Postulatis per sedem apostolicam edoceri quis suffraganeus Coloniensis Ecclesiæ, dum venerabilis frater noster B. archiepiscopus vester in vinculis detinetur, debeat judicare, si forte a clericis suis iidem fuerint ad Coloniensem Ecclesiam appellati, et quid fieri debeat de beneficiois vacantibus, quæ ad donationem noscuntur ejusdem archiepiscopi pertinere. Nos ergo inquisitioni vestræ breviter respondemus, quod per legatorum nostrorum sollicitudinem, quos in Teutoniam destinamus, eundem archiepiscopum restituendum speramus, auctore Domino, libertati; qui tam in iis quam in aliis suum officium exsequetur. Consequenter (11) etiam quæsivisti utrum clerici, qui dum essent excommunicationis vinculo innodati, ecclesiastica beneficia sunt adepti, eadem postquam absolutionis beneficium obtinuerint, liceat valeant retinere; postulantes nihilominus per sedem apostolicam explicari quæ poena corrigi debeat abbates, abbatissæ ac alii ecclesiarum prelati, qui scienter clericis excommunicationi subjectis ecclesiastica beneficia contulerunt. Ad quæ vobis taliter duximus respondentum, quod cum excommunicatis communicari non debeat, clericis excommunicationis vinculo innodatis ecclesiastica beneficia conferri non pos-

(10) Cap. *Cum in diœcesi*, De usuris.

(11) Cap. *Consequenter*, De cler. excom.

sunt, nec illi ea valent licite retinere, nisi forsan cum eis fuerit misericorditer dispensatum, cum ipsa non fuerint canonice assecuti. Illi vero qui scienter ipsa beneficia talibus contulerunt, tandem debent a beneficiorum collatione suspendi donec super hoc veniam consequi mereantur, ut puniantur in eo in quo delinquere præsumpserunt. Quæsivitis præterea qualiter puniri debeant clerici ac monachi nec non etiam moniales ecclesiarum conventionalium qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto præsumpserunt hactenus et adhuc etiam non verentur divina officia celebrare, quamvis propter hoc sicut excommunicationis vinculo innodati (12). Ad quod breviter respondemus quod clerici qui talia præsumpserunt, sunt ecclesiasticis beneficiois spoliandi, monachi vero vel moniales in arcitoribus monasteriis ad peragendam pœnitentiam retrudendi. Insuper postulatis per apostolicæ sedis oraculum explicari quid fieri debeat de clericis illis qui, cum eis a judicibus delegatis fuisset iunctum, cum ipsis absolutionis beneficium præstiterunt, ut se nostro conspectui præsentarent, id exequi tempserunt, et ex eis qui præfato archiepiscopo præstiterunt fidelitatis et obedientiæ juramentum et illud postmodum transgredi non verentes interdicti sententiam non servarunt. Nos igitur ad hec taliter respondemus, quod utrique, tanquam perjuri, pena canonica sunt plectendi.

Datum Laterani, Id. Maii, anno decimo.

LXIII.

PISANENSI ARCHIEPISCOPO.

Committitur ei causa matrimonialis.

(Laterani, xvii Kal. Junii.)

B. nobilis mulieris oblata nobis petitio continebat quod cum jam agens tempora pubertatis ex patris imperio potius quam spontanea voluntate... judici Arborensi fuit matrimonio copulata, et licet ex eo unicam prolem suscepit, ad ipsum tamen diligendum ut virum nec amicorum instantia nec consiliis propinquorum potuit animari. Cumque sic secum voluntaria permâneret, intellexit quod quando acceperat ipsum in virum, aliam sibi matrimonio copulatam haberet. Asserebat etiam idem judex quod quamdam consobrinam hujus cognoverat ante matrimonium cum ipsa contractum, siveque factum est quod ad invicem diverterunt. Quod qualiter fuerit procuratum, alio modo non novit, nisi quod et tunc credit et nunc credit quod rationaliter fuerit et canonice factum. Tandem ad domum paternam reversa, et circa biennium absque ulla querela innupta consistens, publice postmodum et solemniter in facie Ecclesiæ nobili viro Hugoni comiti nupsit; cum quo per annos quatuordecim pacifice commorata, duos suscepit filios ex eodem, quos humiliter petiit auctoritate apostolica pronuntiari legitimos, pro eo quod bona fide in facie Ecclesiæ juncti fuerant vir

A et uxor, et magno tempore absque contradictione aliqua simul fuerant commorati. Quocirca fraternitati tua per apostolica scripta mandamus quatenus, inquisita diligentius veritate, si tibi constiterit quod præfatus judex eo tempore quo cum præfata B. contraxit, aliam haberet uxorem, vel quod ejus consanguineam antea carpaliter cognovisset, vel virum jam obiisse priorem, præfatos virum et uxorem invicem reconciles, et facias eos mutuo semetipso nuptiali honore ac maritali affectione tractare, sed et filios quos taliter suscepserunt legitimos reputari. Quod si de prædictis tribus articulis nihil tibi constiterit, quia tamen sœpedicta mulier præfato viro in conspectu Ecclesiæ solemniter nupsit, et simul quatordecim annis conjuncti tanquam vir et uxor absque ulla contradictione bona fide manserunt, eorum filios nihilominus facias reputari legitimos, et ad jura paterna vocari.

Datum Laterani, xvii Kal. Junii, anno decimo.

LXIV.

CONSULIBUS ET POPULO PLACENTINO.

De conservanda libertate ecclesiastica.

(Laterani,... Maii.)

In arca fœderis cum tabulis testamenti virga continebatur et manna; quoniam in monte rectoris cum scientia legis divinæ virga correctionis et manna ducedinis debet esse, ut rigor mansuetudine temperetur, et mansuetudo rigore. Hoc igitur attendantes, auditis quæ venerabilis frater noster.... episcopus et clerici Placentini, nec non et dilecti filii Ubertus vicecomes, Joannes de Malamina et Petrus de Vilimercato, nuntii vestri, viri providi et fideles, super faciendo vobis mandato coram nobis proponere curaverunt, illis justitiam, istis misericordiam implorantibus, illud taliter duximus temperandum, misericordia se pariter et justitia complectentibus in eodem, neutra deseratur ab altera, sed potius ipsum sit utraque virtute conditum. Proinde levate vestros oculos in directum, et attendite diligenter quorsum devenerit necessaria vestræ prævaricationis offensa; quæ licet gravis extilisse noscatur, divino tamen est forsan consilio procuratum ut per illam erudiantur et qui prope sunt et qui longe contra libertatem ecclesiasticam similia non præsumere, eum facinoris vestri vos viderint salubriter pœnitire. Ecce siquidem multi sunt qui observant exitum hujus rei; quibus quemadmodum facta est culpa vestræ præsumptionis in scandalum, ita profecto fiet disciplina vestræ pœnitudinis in exemplum. Attentandum erat aliquando forsitan ab aliquibus similis luctæ certamen; quod cum a vobis contigerit prætentari, succumbendo salubriter in eodem, cautelam ceteris tribuetis, utiliusque libertatem ecclesiasticam hujusmodi promovebitis exercitio quam fortasse promovere valueritis quiescendo. Unde profecto felicem dicent, qui hoc audierint

(12) Vide Baluzii notas ad concilia Galliæ Narbon., pag. 13.

culpam vestram, si, velut potestis, in causam generalis utilitatis ecclesiasticæ convertere satagatis eamdem. Satis enim ex perpetratione ipsius diffamati mundo fuistis Sed longe magis ejusdem humilis satisfactio nomen vestrum in omnem terram honorificare valebit. Videntes ergo videte qualiter ex offensa, quam perpetrastis, dummodo satisfactione condigna illam studueritis expiare præconium laudis vestræ magnificare possitis et utilitatem ecclesiasticam promovere. Psalmi quippe David, epistolæ Pauli, Evangeliumque Matthæi frequentius inter Scripturas cæteras in Ecclesia recitantur; quorum primus adulter et homicida, secundus vero blasphemus et persecutor, ac tertius publicanus et telonarius, ita reatus suos satisfactione purgarunt ut hæc de ipsis nequaquam ad contumeliam sed ad gloriam memorentur eorum; quorum profecto Scripturas frequentior Ecclesiæ usus habet, ut ex familiari eorum exemplo peccatores ad pœnitentiam convertantur. Vobis quoque talis similitudo continget. Quoniam ubicunque satisfactio vestra in universo mundo dicetur, non sine magna nominis vestri laude suscipient, qui audierint, et de offensa vestra cautelam, et de pœnitentia disciplinam. Quia igitur justitia justi non liberabit eum in quaunque die peccaverit, et impietas impii non nocebit eidem in quaunque die fuerit ab impietate conversus, universitatem vestram rogamus attente et propensiis exhortamur, in remissionem vobis peccatum in injungentes, quatenus verbum Domini cum tremore pensantes per prophetam de gente peccatrice dicens: *Si pœnitentiam egerit gens a malo quod sum loculus adversus eam, agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut sibi facherem. Sed si malum in oculis meis fecerit ut non audiat vocem meam, agam pœnitentiam super bono quod ut ei facherem sum loculus* (Jer. xviii), pœnitentiam vestram prompta satisfactione peragere studeatis; ne, quod absit, hoc quod esse prævalet causa boni, vobis demum occasio mali fiat. Nos enim, si quantum in vobis est efficere eategeritis ut ad laudem divini nominis, ecclesiasticæ libertatis honorem, et salutem vestram, hoc negotium terminetur, cum pietas præmissionem habeat vitæ quæ nunc est pariter et futuræ, præter gratiæ mundanæ favorem, quam exinde merebimini, de hujusmodi opere pietatis coronam vobis pollicemur æternam. Formam vero prædicti mandati venerabilibus fratribus nostris... Vercellensi et.... Iporiensi episcopis et dilectis filiis... abbatii de Tilieto et presbytero Alberto Mantuan, visitatoribus Lombardia sub bulla nostra destinamus inclusam; dantes in mandatis eisdem ut omnes, vel tres, aut duo saltē eorum, in ipso faciendo procedant, illudque faciant per censuram ecclesiasticam, si opus fuerit, firmiter observari.

Datum Laterani... Maii, anno decimo.

—

PATROL. CCXV.

A

LXV.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO NOSTRO KALO JOANNI,
REGI BULGARORUM ILLUSTRI.

Ut pacem et treugam ineat cum imperatore CP. et Latinis.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

Cum superbis Deus resistat, humilibus autem de gratiam juxta quod apostolus Jacobus contestatur, a Domino tibi triumphum concessum non tua virtuti ascribere debuisti, sed potius illorum imputare peccatis qui suis exigentibus meritis ceciderunt, utpote in arcu suo sperantes, et suo salvari gladio confidentes. Verum tu tibi ascribens triumphum et hostibus reportatum, Deo, in cuius sunt manibus

B corda regum, prout debueras, gloriam non dedisti. Quod ex eo satis potuit manifeste perpendi quod cum ad te nostrum curaverimus nuntium destinare, ut cum Latinis apud Constantinopolim commorantibus pacem iuires aut treugas, non solum id facere noluisti, verum etiam ipsum nuntium suscepisti et dimisisti minus honeste quam docuerit regiam dignitatem, quem ob reverentiam apostolicæ sedis et benigne recipere debuisti et honeste tractare, attendens quod missus fuerat evangelizare pacem et prædicare salutem. Licet ergo ex præfata victoria intra te ipsum fueris plus debito exaltatus, quia tamen te sicut charissimum in Christo filium sincera diligimus in Domino charitate, optantes tibi salutem et pacem, dilectum filium..... nuntium

C tuum et litteras quas per eum nobis misisti benigne receperimus, et quæ nobis significasti per eas notavimus diligenter. Intellecto sane quod jandudum nuntios affectaveras ad nostram præsentiam destinare, sed ipsis aditus non patebat, cum per Ungariam transire non audeant, nec per Duratium propter Venetos dominantes ibidem, charissimo in Christo filio... illustri regi Hungariæ per scripta nostra mandamus ut nuntios tuos, quos ad sedem duxeris apostolicam destinandos, per terram suam transire permitiat libere ac secure, id idem dilecto filio nobili viro... venetorum duci mandantes, ut eisdem per Duratium faciat transitum habere securum. Super eo autem quod te in devotione apostolicæ sedis perseverare firmiter asseveras, et, si, necesse foret, caput exponeres pro eadem, excellentiā regiam in Domino commendamus, et gratiarum actiones referimus bonorum omnium largitori, qui hoc propositum tibi misericorditer inspiravit. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum charissimo in Christo filio nostro II. Constantinopolitano imperatore illustri ei aliis Latinis in Romania imperio commorantibus pacem vel treugam ineas et observes. Nos enim de mittendo ad te nuntium nostrum, cum expedire viderimus, curabimus providere, juxta quod nobis fuerit desuper inspiratum.

Datum Laterani, viii Kal Junii, anno decimo.

LXVI.

NOBILI MULIERI... COMITISSÆ BLESSENSI.

Explicantur verba cœfusdatam præbilegii canonorum Carnotensium.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

(13) Cum olim pro canonis Cœnotensi bus quoddam capitulo contra te fuerit allegatum, quod dicebatur in Ecclesiæ stœm præbilegio contineri, ut videlicet nemini licet excommunicatio vel nominatio interdictio pro canoniceis Carnotensisibus absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere, quoniam fuit in questione deductum quæ foret congrua satisfactio, ad intelligendum clausulam ipsam meminimus distinxisse utrum in aliquem esset interdicti vel excommunicationis sententia promulgata pro contumacia tantum; quia videlicet citatus noluit stare juri, vel etiam pro offensa, quia videlicet Iesus noluit maleficium emendare (14); in primo casu credentes congrue satisficeri, ut hujuscmodi relaxaretur sententia, si sufficiens stanti juri cautio præberetur; in secundo vero, si manifesta foret offensa; dicentes nequaquam satisficeri congrue, ut relaxaretur sententia, nisi prius sufficiens exhibetur emenda; et si forsitan esset dubia, sufficere reputantes ad relaxandum eundem, si pavendi mandato competens satisfactio præberetur. Quia vero dum ansam solvimus, modum dicimur ligavisse per hoc quod eisdem canoniceis, velut asseris, proponentibus illam esse manifestam offensam, non quæ judici, non quæ alii, sed quæ sibi manifestat tantummodo videretur, major ex illa dictione, videlicet manifesta, scrupulus questionis emersit tuis humilibus precibus inclinati, offensam illam nos rescribimus intelligere manifestam quæ vel per confessionem vel probationem legitimam nota fuerit aut etiam evidentiæ rei quæ nulla possit tergiversatione celari.

Datum Laterani, viii Kal. Junii, anno decimo.

LXVII.

ARCHIEPISCOPO ET DECANO SENONENSI.

Rescrit in favorem comitis Blesensis.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Junii.)

Quod quærentibus principaliter regnum Dei secundario adjiciantur et alia secundum evangelicam veritatem apostolica sedes attendens universos crucis signatos sub sua speciali defensione recepit, prævida deliberatione constituens ut bona eorum sub ejus et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei protectione consisterent, et donec cognosceretur certissime de reditu vel obitu eorumdem, illibata et integra permanerent. Cum ergo claræ memorie L. Blesensis et Claromontensis comes assumpto crucis signaculo se devoverit obsequio Crucifixi, et in itinere peregrinationis vitam finierit temporalem, volentes nobili mulieri... relicta suæ ac pupillo et procuratoribus necnon officialibus ejus paterna sollicitudine plenius providere, ut etiam ipsi defuncto comiti respondeamus juxta suæ devotionis effectum, ac

(13) Cap. *Cum olim*, De verbis. signif.

A inbecillitatil puerili et fragilitati feminæ consulamus, cum difficile sit ad nos pro singulis habere recursum, vices nostras usque ad annos pubertatis pupilli sui vobis duximus commitendas; discretioni vestre per apostolica scripta mandantes quatenus, cum oppressis quibuslibet liceat ad sedem apostolicam appellare, si quando duxerint appellandum, audiatis auctoritate nostra causas super quibus contra homines ejusdem provinciæ fuerit appellatum, et sublati appellationis obstaculo fine debito decidatis, denuntiantes illas sententias non tenere quæ in comitissam, procuratores, et terras comitis memorati post appellationem ad nos legitime interpositam fuerint promulgatas. Illas autem quæ secus pralatae fuerint, secundum formam Ecclesiæ appellatione postposita relaxetis; et injuncto quod de jure fuerit injungendum, audiatis si quid fuerit questionis, et appellatione remota fine debito decidatis, facientes quod statueris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quod si forsitan alteri partium vestrum jucicum sit suspectum, partes ad eligendos arbitros appellatione postposita compellatis, qui prædicta, sublati appellationis obstaculo, sicut præmisimus, exsequantur; nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non ambo ...tu, frater archiepiscopo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, vi Kal. Junii, anno decimo.

LXVIII.

COSORANENSI EPISCOPO ET ABBATI CISTERCIENSIS APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Commititur eis causa archiepiscopi Narbonensis de certis criminibus accusati.

(Datum, ut in alia.)

Cum geramus in terris, licet immeriti, vicem ejus cui coelestis Pater judicium omnes dedit, ut nec esset nimis rigidum ex potentia, nec ex benignitate valde remissum, sed misericordia pariter et justitia per sapientiam temperatum, ita nos decet de subditis judicare quod utraque virtute nostrum judicium condiamus. Sane cum olim per legatos nostros in Narbonensem provinciam destinatos descenderimus ad videndum utrum clamorem, qui ad nos venerab... archiepiscopus Narbonensis opere complevisset, ipsi per viros juratos inquisitionem plenariam facientes, depositiones eorum suis inclusas sigillis nobis fideliter transmiserant; per quas idem archiepiscopus de duabus præcipue, avaritia scilicet et negligentia, culpabilis notabatur, quæ duo inter abusiones duodecim numerantur, cum videlicet est episcopus negligens, et dives avarus, quamvis utraque radix in multos ramos perhibeat esse diffusa. Idem autem archiepiscopus ad presentiam nostram accedens, super objectis se multiplieiter excusavit, misericordiam tamen postulans, et emendationem

(14) Cap. *Ex parte*, eod. tit.

promittens, ut expiare posset præterita per futura, A
 recolens illud quod Joannes apostolus ait: *Si dixerimus quod peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est, quoniam in multis offendimus omnes* (*I Joan. 1*). Nos igitur attendentes quod ex labore grandis et gravis itineris, maxime præ senectute ac debilitate corporis, esset afflatus, et abbatia Montis Aragonum, quæ pluris ei quam Narbonensis archiepiscopatus, siout dicebatur, extiterat, per vos fuerat spoliatus, disposuimus infundere oleam super vinum, ut in nobis iustitiam pariter et misericordiam inveniret, cum in arca tabernaculi manna contineretur et virga, tamen nemanna dulcedinis posset efficere dissolutum quem virga correctionis debebat reddere castigatum. Ad parabolam igitur evangelicam de fculnea plantata in vinea recurrentes, de qua cum dominus cultori vineæ præcepisset ut illam succideret, ne terram inutiliter occuparet, qui veniens post tres annos non invenit fructum in illa, et ille respondit domino ut demitteret illam per annum usque dum foderet circa ipsam et mitteret stercora, et si quidem faceret fructum, alioquin eam succideret in futurum, adhuc eidem archiepiscopo, circa quem foderamus comminando et increpando, et miseras stercora commonendo et exhortando, amplioris temporis spatium duximus indulgendum, ut probaremus utrum fructum afferret optatum; et si forte fructum non faceret, securim ad radicem infractuosa arboris justius poneremus. Eadem ergo districte præcepimus ut non pecuniarum sed animarum lucris insistens, illicitis exactionibus et inquis commer- C ciis nequaquam intenderet; sed ad hospitalitatem ac pietatem se diligenter exercens, peregrinis et indigentibus se largum et benignum deinceps exhiberet. Studeret insuper visitare provinciam, celebrare concilium, hæreses expugnare, multiplices excessus corrigere, ac cætera operari quæ requirit officium pastorale. Verum quia, sicut accepimus, non solum præterita non correxit, verum etiam pejora prioribus novissima sua fecit, volentes cum ipso procedere utiliter in justitia, circa quem in misericordia noscimur inutiliter processisse, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita diligentius et cognita veritate, si eum vel de præmissis inveneritis incor- D rectum, vel in similibus aut gravioribus delinquisse, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo ab administratione Narbonensis Ecclesiæ ipsum removeatis omnino, facientes eidem cum consilio vestro de persona idonea in pontificem provideri, qui et possit et velit non solum sibi subditis, verum etiam et viciniis, verbo et exemplo proficere, ac præsertim a lupis rapacibus, qui contra caulas Ecclesiæ de latibulis pravitatis hæreticæ suntegressi, gregem Dominicum custodire. Contradictores, si qui fuerint, vel rebelles censura ecclesiastica appellatione postposita compescentes.

Datum, ut in atia.

LXIX.

NOBILI VIRO RAYMUNDO COMITI TOLSAZO, SPIRITUM
 CONSILII SANIORIS.

Ut esset persequi Ecclestam Det.

(Apud S. Petum, iv Kal. Junii.)

Si paristem cordis tui fodere cum propheta possemus, ingrederebatur illud, et monstraremus tibi abominationes pessimas quas in ipso fecisti. Sed quoniam super lapidem dureoisse videtur, facile quidem poterit pulsu salutiferi verbi percuti, sed difficile penetrari, propter quod etsi corripere te satagimus, corrigeremus vix speramus. Proh dolorque corrutum superbia tumefecit, quæ te, vir pestilens, venaria comprehendit, ut pacem cum proximis servare contemnas, et a legibus recedendo divinis, hostibus te catholice veritatis adjungas? Nunquid parum tibi videtur hominibus esse molestum, nisi molestus etiam sis et Deo? Nunquid pro tantis ini-quitatibus a temporalibus misericordiis non expedit tibi formidare flagellis, si leve reputas habitare cum ardoribus sempiternis? Attende, miser, et paveas quod dum insidians proximo bellicam cladem exerces, Deoque injurians hæreticam pestem foves, pro duplice tua prævaricationis offensa duplex etiam in te poterit exasperari vindicta. Vœ tibi, vœ, si non metuas propter hoc duplice contritione juxta Prophetam conteri, et siout diploide penitentiæ confusionem vestiri. Hod utique, si non es et insipiens cor tuum penitus obscuratum, si Deus, quem habere in notitia non probasti, te in sensum reprobum non desisset, attenderes, et saltem formidine penitentia animum a nefando proposito revocares. Considera igitur, insensate, considera. Nonne Deus, qui dominus est mortis et vite, subito potest præcidere dies tuos; ut quem patientia ejus ad penitentiam non adduxit, ira demum tradat tormentis æternis. Sed etsi vita præsens tibi diutius prorogetur, attende quod possis calamitatum incommodis subjacere. Non est aliquid enea caro tua, nec naturæ alterius quam illorum quorum aliqui subito febris invaduntur, percutiuntur lepra, paralytici flunt, arripiuntur demonis, et morbis incurabilibus flagellantur, ut de cæteris infortuniis taceamus, quæ, cum nunquam aliquis suspicatur, solent evenire seculo; quæ nimis etsi neonunquam justis contingant ad experientiam patientie, illis tamen ad initium sedunt posse de quibus vir justus ait: *Vidi eos qui operantur iniuriam, et seminant dolores, ac metunt eos, subite Deo flante perisse* (*Job iv.*) Tu vero cur hujusmodi non recognitas et pavescis quod horribile sit in manus Dei viventis incidere, qui prepter hoc etiam potens est te in bestialem habitum commutare, ut velut irrationali animal cum Babylone rege fias, qui contra Deum data tibi abuteris ratione? Quod si forsitan impenitens corrutum flagella præsentis temporis ab iniuitate non revocant, et thesaurizare tibi non metuisiram in die iræ ac revelationis justi judicii Dei quam excusa-

ionem prætendes, quam pro te allegationem induces, cum, nisi per pœnitentiam prævenias iram extremijudicis, cum iis qui sunt æternis incendiis depuntandi, terribile tonitrum illius es sententia auditurus: *Ille, maledicti, in ignem æternum qui præparatus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv).* Sane quem facis te ipsum, ut charissimo in Christo filio nostro... illustri rege Aragonum cunctisque fere magnatibus circumpositæ regionis ad exhortationem legatorum apostolicae sedis pacis fœdera simul jurantibus, tu solus illa respueris, ut in bellicis simultatibus lucra ponens, quasi corvus cadaveribus vescereris? Non te pudet juramenta quam plurima non servasse quibus universos hæreticos in tuo dominio constitutos proscribere promisisti; quandoquidem in Arelatensem provinciam cum Aragonensibus tuis hostiliavitate crassando, rogatus a venerabili fratre nostro Arausicensi episcopo ut monasteriis parceres, et saltem tempore sancto ac diebus festivis instantibus a terrarum depopulatione cessares, apprehendisti dexteram ejus, et jurasti per eam quod nec tempori sancto nec diebus referres Dominicis, nec a læsione piorum locorum vel ecclesiasticarum desisteres personarum; et jura mentum hujusmodi, quod magis est dicendum perjurium, diligentius ceteris, quæ ob causam honestam feceras, observasti. Impie, crudelis, et dire tyranne, non es confusus in pravitatem hæreticam usque adeo declarare, ut ei qui te corripuit super hæreticorum defensione responderis quod tales hæresiarcham, quendam scilicet hæreticorum episcopum, invenires qui fidem eorum meliorem quem Catholicorum esse probaret? Sed et illud quod, dum esse in obsidione cujusdam castri, fratribus monasterii de Candelio, qui pro indemnitate vinearum suarum rogare te venerant, respondisti, de perfidia te notavit, cum illis ignominiose repulsi, vineas eorum fecisti destrui, et eas quas habebant ibidem hæretici sine læsione servari. Multa quidem alia contra Deum te novimus commisso. Sed in hoc tibi præcipue, si tamen et ipse doleas, condolemus, quia per hoc quod foves hæreticos, suspectus de hæresi vehementer haberis. Interrogamus te igitur, quæ sit ista dementia quæ te cepit, ut sententias nugaces auscultes, et hujusmodi viæ confoveas sectatores? Erisne sapientior cunctis illis qui sequuntur ecclesiasticam unitatem? An omnes qui servaverunt catholicam veritatem, dannati sunt, et qui vanitates ac insanias falsas tenuere, salvati? Ideone plerique prudentes et divites, cum haberent intelligentiam Scripturarum, et rebus sæcularibus abundant, dereliquerunt mundum, et cum hac fide ad eremum transierunt? Ideone non nulli patres orthodoxæ fidei zelatores, pro ea suum sanguinem effudere? Profecto desipis, si sic sapi; et aut ea recipies quæ de talibus inquit ille in Dei Evangelium sagregatus: *In novissimis scitici temporibus quidam a fide discedent, spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum in hypocrism loquentium at-tendentes (I Tim. v); aut ministrum Evangelii re-*

A probando, Evangelii esse adversarius convinceris. Cum igitur propter hoc etiam et pro eo quod Aragonenses familiariter tecum lenens, terram devastas cum ipsis, quod dies quadragesimæ festorum ac temporum, quæ securitate pacis gaudere debuerant, violasti, quod adversariis tuis, qui se justitiæ offerebant, pacemque juraverant justitiam exhibere recusas quod Judæis publica committis officia in contumeliam fidei Christianæ, ac monasterio Sancti Guillermi et aliis Ecclesiis possessiones et ecclesias abstulisti, quod in castellasti ecclesias, de quibus guerram facere non formidus, quod noviter augmentasti pedagia, et venerabilem fratrem nostrum.. Carpentratensem episcopum a sede propria depulisti, prædicti legati excommunicationis in te ac terram tuam interdicti sententias promulgant, nos eas ratas habemus, et secundum dispositionem ipsorum præcipimus usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Licet autem in Deum et Ecclesiam generalem graviter et in te ipsum gravius delinquisse noscaris, quia tam ad rectitudinis semitam revocare tenemur errantes monemus nobilitatem tuam et exhortamur attente, per apostolica tibi scripta sub divini judicii obtestatione præcipiendo mandantes, quatenus super iis ita celerem et condignam satisfactionem impendas quod absolutionis obtinere beneficium merearis. Alioquin cum tantam Ecclesiæ generalis injuriam, imo Dei, nequeamus dimittere impunitam, terram quam nosceris ad Ecclesia Romana tenere tibi faciemus auferri. Et si nec sic vexatio tibi dederit intellectum, universis circumpositis principibus injungemus ut in te velut in hostem Christi et Ecclesiæ persecutorem insurgant, retinendo sibi quascunque terras de tuis poterunt occupare, ne amplius sub tuo inficiantur dominio macula hæreticæ pravitatis. Nec in omnibus iis avertetur furor Domini super te; sed manus ejus adhuc extenta comprimet, et ostendet quod difficile tibi erit fugere a facie iræ sue, quam graviter provocasti.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, iv Kal. Junii, anno decimo.

LXX.

ABBATI ET CONVENTUI GRANDISSILVÆ.
Ut Hugonem Vitalis in ordine sacerdotali permittant libere celebrare.

Dilectus filius Hugo Vitalis lator præsentium ad sedem apostolicam veniens, humili nobis confessione monstravit quod cum esset in acolytatus ordine constitutus, quamdam puellam R. nomine in Ecclesiæ facie duxit uxorem; cumque aliquandiu cohabitasset in simul, et ipse illam carnaliter cognovisset, orta discordia inter eum et fratres jam dictæ puellæ, dimisit eam motu propriæ voluntatis. Qui cum ad eamdem recipiendam nullatenus posset induci, habito super hoc inter eum et amicos puellæ coram venerabili fratre nostro Ruthenensi episcopo diligenti tractatu, dicta puella fuit alii, Vitali nomine copulata; et idem episcopus memoratum Hugonem

us que ad ordinem sacerdotii promovendo, quamdam ecclesiam concessit eidem. Cum autem eumdem Hugonem propter hoc sua conscientia remorderet, et de consilio quorumdam religiosorum Cisterciensis ordinis habitum assumpsisset, tandem tibi, fili abbas praedicta omnia revelavit. Quem cum sollicite monusses ut super hoc saluti suæ animæ provideret, ipse reatum proprium recognoscens, supradictam pueram monuit diligenter ut ad ipsum, relicto adultero, prout tenebatur, redire curaret, quod ipsa facere penitus recusavit. Quod circa mandamus quatenus, si est ita, ex quo monita noluit ad ipsum redire, sed potius cum alio permanere quia jam ipsum non possat repeteret cum effectu, dictum Hugonem in suscepto sacerdotii ordine celebrare libere permittatis.

LXXI.

TURONENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO PARISIENSIS.

Dc regalia Antissiodorensi,

(Laterani, xv Kal. Junii.)

Graviter nos angit zelus et comedit domus Dei, ad cujus sumus licet immeriti, custodiam disponente Domino deputati, cum ab illis affligitur qui eam deberent potius confovere, ac gravatur ab eis per quos deberet ab illis defensari: quibus paterno compatientes affectu, non minus urimur pro eisdem quam pro domo Domini, quam affligunt. Sane quanto charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem Francorum illustrem fervientiori charitate diligimus, tanto majori dolore turbamur quoties ea nobis de ipsis actibus referuntur quæ tamam ejusdem obnubilant apud homines, et conscientiam maleulant apud Deum; dum idem in ejus ecclesiam dicitur deservire, quæ quasi passer nidificare deberet in eo, tanquam in cedro a Domino super Libanum complantata. Ad audientiam namque nostram novriteris pervenisse quod idem rex, auditio quod bonæ memorie Hugo Altissiodorensis episcopus naturæ debitum exsolvisset, statim fecit per servientes suos episcopales res, quas vocat regalia occupari; qui more prædonum debacchantes in eis crudeliter, Ecclesiæ nemora passim fecere succidi, eadem venalia omnibus exponentes (15). Stagna quoque fecerunt dirui in penitus expiscari; et ejusdem Ecclesiæ hominibus captis, ipsos tormentis ad redemptio miserabilem compulerunt; et abducentes animalia universa, frumentum, vinum, fenum, ligna etiam et lapides expolitos quos idem episcopus ad construendam cappellam et alia aedificia præparat ne quiter asportarunt; episcopalibus dominibus supellectili qualibet spoliatis, ita ut in eis, præter tectum et parietes, non fuerit aliquid derelictum; alia damna et gravamina in rebus episcopalibus nihilominus irrogantes. Præterea bona quæ præfatus episcopus Ecclesiæ et pauperibus diversorum locorum sub bonorum virorum testimonio et provida deliberatione legarat, sicut appareat in testamento ipsius sigillorum venerabilis fratris nostri episcopi Eduensis et septem abbatum nec-

A non ejusdem episcopi munimine roborato, idem rex penitus confiscavit, duas præbendas, quæ postmodum vacaverunt, clericis suis assignans pro sua arbitrio voluntatis; licet, sicut seniores ejusdem ecclesiæ asseverant, inclitæ recordationis rex Ludovicus pater ejus et antecessores ipsius hactenus nec præbendas, episcopali sede vacante, contulerint, nec extenderint ad regalia manus suas: sed decanus et archidiaconus ea in suis manibus detinentes, et gerentes administrationem Ecclesiæ memoratae, obventiones et redditus futuro episcopo reservarunt. Verum quia præfatus rex Philipus, adhuc puer, ad suggestionem Gilonis de Torneello, qui tunc consiliarius ejus erat, et ut frater ejus eligeretur in episcopum laborabat, regalia occupavit (super quibus tamen nihil prædictæ Ecclesiæ intulit lessionis, quæ etiam resignavit postmodum liberaliter capitulo postulante, ac dicto fratre Gilonis electo a quam parte capituli, tandem occupata illi quasi electo assignans, quasdam præbendas vacantes suis clericis contulit, quos dictus episcopus post confirmationem electionis suæ, non ratione collationis regiæ, sed ipsius regis devictus precibus, toleravit), idem postea Hierosolymam proficiens, monitus ab episcopo sacerdoto utsuper iis Ecclesiæ suæ satisfactionem congruam exhiberet, quasdam litteras concessit eidem, in quibus continebatur expresse ut nullus de cætero ex parte regis ad regalia manus extendere attentaret donec inter ipsum et capitulum esset plene discussum quis ea, sede vacante, in suis debeat manibus retinere. Sed cum præfato regi hujusmodi litteræ præsentatae fuissent et in ejus præsentia recitatæ, idem eas de manu legentis arripuit, ac resignare postmodum contradixit. Cum autem venerabilis frater noster Altissiodorensis episcopus præfatum regem tam super damnum resarcendis prædictis quam retentis litteris amicabiliter convenisset, et ipsum super eis humiliter exorasset, idem ipsi nullatenus acquievit. Præterea castrum de feudo Altissiodorensis Ecclesiæ, quod Giem. appellatur, cuius dominus eidem Ecclesiæ hominum et familiaritatem exhibere tenebatur, a comite Nivernensi, qui tunc ipsum tenebat, sibi traditum in præjudicium ipsius Ecclesiæ detinere contendit. Nos igitur non minus honori ac saluti suæ quam Ecclesiæ sacerdotes paterna volentes sollicitudine prævidere, venerabilibus fratribus nostris Senonensi archiepiscopo et episcopo Nivernensi dedimus in præceptis ut regem prædictum moneant efficaciter et inducant quatenus super prædictis, omnibus talitursatis faciat episcopo et Ecclesiæ supradictis quod offensam divinæ majestatis evitet, quam propter hoc creditur incuruisse, et apud homines ejus opinio, quæ per prædicta maculata fuerat, relevetur. Licet ergo prædictum regem sicut charissimum in Christo filium diligamus et ejusdem velimus honori deferre, quia tamen homini contra Deum et Ecclesiæ libertatem pro qua, si opus esset, exponere-

(15) Vide Historiam episcopor. Antissiodor., pag.

483 et seq.

mus juxta officii nostri debitum intrepidite nosmetipsos, deferre non possumus aliqua ratione, fraternitati vestre per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus nisi praedictorum archiepiscopi et episcopi monitionibus super præmissis duxerit annuendum, vos inquisita super iis plenius et cognita veritate, quod justum fuerit, sublato cujuslibet appellations et contradictionis obstaculo, statuatis, et faciatis quod statueritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, xv Kal. Junii, anno decimo.
LXXII.

EPISCOPO TERVISINO, ET ALBERTO PRESBYTERO
MANTUANO.

De electione episcopi Tridentini.
(Laterani, ix Kal. Junii.)

Dudum a nobis venerabilis frater noster... Tridentinus episcopus postulavit ut dignaremur ipsi cedendi licentiam indulgere, quasdam causes inducens propter quas ei non videbatur idoneum pontificale deinceps officium exercere, quia videlicet parochiani sui per se ac alias intoleralibus eum injuriis et molestiis affligebant, et quia tum ratione ætatis vergentis in senium, tum occasione laborum quibus fuerat multiplicitate fatigatus, nimis erat debilitate contractus, et propter multa homicidia, perjuria, et incendia, quæ occasione discordiæ quam cum eisdem parochianis habuerat, hinc indefuerant nequiter perpetrata. Nos autem ejus precibus inclinati, venerabili fratri nostro.... Paduano episcopo dedimus in mandatis ut vice nostra recipiens cessionem ipsius, injungeret Tridentino capitulo ut personam idoneam canonice sibi eligerent in pastorem. Verum cum inter decanum et capitulum ex una parte ac dictum episcopum Tridentinum ex altera, occasione cessionis ejusdem episcopi controversia postmodum emersisset, idem decanus cum quibusdam sociis episcopos ad sedem apostolicam accesserunt. Decanus itaque proposuit coram nobis quod cum dictus episcopus deliberasset ad vitam monasticam convolare fratres suos convocavit in unum, exponens eis quod apud ecclesiam Sancti Georgii super montem in vita monastica militare Domino disponebat, quodque procedendi petenda licentia proprium ad nos nuntium destinarat, adjiciens quod cum iidem canonicis super hoc litteras nostras viderent, a juramento fidelitatis et obedientiæ debito, quo eidem tenebantur astricti, essent penitus absoluti. Ad quæ probanda decanus ipse publicum exhibuit instrumentum, proponens insuper quod post hæc idem episcopus ad monasterium transiit supradictum, et ibidem post votum emissum solemnem professionem faciens, habitum monachalem assumpsit. Cumque postmodum episcopi nuntius cum cessionis litteris rediisset, idem episcopus, carne ac sanguine præpeditus cœpit a proposito quod aspernatur resilire. Dicti vero decanus et capitulum attendantes episcopum in salutis sue dispendium

A et detrimentum Ecclesiae assumptum propositum revocare tanquam devoti filii, volentes sue metris obviare jacturis, nostris hoc auribus intimarunt, multa damna et gravamina quæ ipsa Ecclesia per dictum episcopum postmodum sustinerat exprimentes. Propter quod praedicto Paduano episcopo dedimus in præceptis ut nisi memoratus episcopus Tridentinus justam et necessariam causam ostenderet quare cedendi mutaverit voluntatem, ipsum ut cederet moneret et induceret diligenter et si necesse foret, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere procuraret. Cum autem auctoritate litterarum illarum citati fuissent episcopos et capitulum Tridentinum, et statuto termino exhibuerint suam presentiam coram eodem episcopo Paduano, dictus Tridentinus episcopus quasdam exceptiones opposuit ad judicium declinandum: Et eum super ipsis nos consuluerit episcopus Paduanus, nos exceptiones illas supervacuas judicantes, ipsi dedimus in mandatis ut exceptionibus illis tanquam frivolis, nequaquam obstantibus, in ipso negotio juxta nostri formam mandati procedere non tardaret. Sane Paduanus episcopus, capitulo non citato, nec absente per contumaciam, testes ad causas probandas propter quas Tridentinus episcopus mutaverat voluntatem productos ab ipsis parte recepit; quos supradictus decanus multipliciter reprobabat. Unus enim eorum balistarius est et arcator, alius aleator et baratarius; sicut iidem testes in seriem sui testimoniij attestantur. Tertius autem convincitur esse perjurus, quia cum decano juraverit servare credentiam, postmodum consilium sibi creditum, sicut idem testis deposuit, episcopo reseravit. Unus etiam ex testibus R. nomine respersus deprehenditur labore Simoniacæ pravitatis. Inter ipsos quoque testes manifesta contrarietas inventur. Petebat itaque dictus decanus quod cum idem episcopus justam et necessariam causam legitime non probasset quare mutaverat voluntatem, ut ipsum ad cedendum compellere dignaremur; maxime cum illæ cause propter quas cedendi licentiam petiti diminuta non essent, sed potius augmentata. Allegabat etiam decanus jamdictus quod etsi propter illas causas non esset ad cessionem sæpedictius episcopus compellendus, propter manifestam tamen dilapidationem ipsius in episcopatus administratione non debet ulterius sustineri, cum plus quam in quadraginta millibus librarum Veronensis monetæ suam gravasset Ecclesiam onere debitorum, sicut ex ipsis confessione constabat. Episcopus autem dicta decani multipliciter impugnando, facti seriem et processum proposuit dissimiliter quam decanus, asserens quod etsi propter causas superius adnotatas mutandi vitam propositum concepisset, et ad nos destinasset proprium nuntium ad cedendi licentiam obtinendam, ex causa tamen probabili et honesta; quia videlicet sponsam suam videbat iniquis studiis et turpibus promissionibus profanari, mutavit postea

C

D

itatem. Ad hoc etiam quod decanus induxit, scilicet episcopus Paduanus, lite non contento, ac juris ordine prætermisso, teste recepit, opus sic respondit, quod in hoc articulo non omnimoda solemnitas judicarii ordinis observa, cum Paduano episcopo non contentiosa sed iam planaria jurisdictio fuerit demandata. Unde, solemnitatibus prætermisso, testes in hoc casu i potuerunt. Ea quoque que circa testes et in dicta objecta fuerant idem episcopus diversis cōsiderationibus excusavit, adjungens quod etiā sua sia debitorum onere gravabatur, non sibi sed potius subditis poterat imputari, qui contra in seditiōnē minus rationabiliter commovebantur. Nos igitur rationib⁹ et allegationib⁹ utrius partis auditis et plenius intellectis, attendentes, etiam si episcopus causam illam, propter quam i se asserit mutasse propositum, per testes eos sufficienter legitime probavisset, quia tamen eadem causa differe potuit cedendi proposi-
tionem mutare, maxime cum talis causa cesseret no ex quo Ecclesiæ Tridentinæ per nostram nus sollicitudinem provideri, de consilio fratre nostrorum d̄c̄revimus ut idem episcopus sine ibet dilatione cedat, prout a nobis sollicite oscitetur postulasse. Quocirca discretioni vestre apostolica scripta mandamus quatenus capitulum tridentinum attentius maneat ut infra octo post admonitionem vestram personam doneam, omni suspicione careat, cum vestro concilio eligant canonice in pastorem. Quod si facere distulerint, vos auctoritate nostra, sublato sibi contradictionis et appellationis obstaculo, sequi non tardetis. Contradictores, etc.
C tum Laterani, ix Kal. Junii, anno decimo.

LXXII.

WACIENSI EPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Viterbi, v Id. Junii.)

libentius tuis inquisitionibus respondemus levotius sedem apostolicam veneraris. Sane onere curavisti quod cum super decimis crucis, quibus a sede apostolica est indultum novalibus vel illis fundis quos propriis manu vel sumptibus excolunt decimas exsolvore te-
lur, sustineas non medicam lesionem, dubitas n si prædia vel possessiones, a quibus pros consueveras recipere decimales, ipsis in ioynam conferantur, vel per contractum ac-
cidentem emptionis, ex eisdem possessionibus, nisi eorum manibus aut sumptibus non exultis, has solitas exigendo, contra privilegia sedis olicet agere videaris. Unde super hoc certificari scriptum apostolicum postulasti (16-17). Adjali-
ciam questionem, an illorum filii qui Ecclesie servili conditione tenentur, traditi a parentibus in clericali cum suorum conniventia domino-

A rum, ut Deo in ea cuius sunt Ecclesia debeat de- servire, assequentes propterea libertatem, post tem- pus eadem relicta possint ad aliam se transferre. Nos vero in utroque articulo fraternitati tue satis- facere cupientes taliter respondemus, quod cum iudicem cruciferi ex tenore privilegiorum nostrorum decimas de laboribus quos suis manibus aut sum- ptibus excolunt solvere non cogantur, si alii propriis sumptibus eorum excolunt prædia, præstare tenen- tur decimas de laboribus alienis. In alio vero capitu- lo credimus distinguendum, utrum eo tenore fuerint manumissi et oblati ordini clericali, quod ma- numittenti Ecclesiæ, dum vixerint, debent impen- dere famulatum in obsequiis divinorum, et tunc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda, vel manumissi extiterint absolute, siveque libera- tem habeant ad aliam transeundi.

B Datum Viterbi, v Idus Junii, anno decimo.

LXXIV.

ARCHIEPISCOPO TURONENSI ET SUFFRAGANIS EJUS.

De torneamentis, et de subsidio terre sanctæ.

(Viterbi, viii Kal. Julii.)

Olim venerabilis frater mister... episcopus Sue- sionensis persuas nobis litteras intimavit quod cum torneamenta quo fiebant in suis partibus peregrinationis suscepimus propositum erederet plurimum impe- dire, auctoritate nostra in torneatores excommuni- cationis sententiam promulgarat, propter quod multi milites fuerunt adeo conturbati ut nec crucem assumere nec aliquod subсидium vellent terre sanctæ conferre. Unde postulavit a nobis ut sibi per- mittere dignaremur ad tempus illam sententiam mitigare. Licet autem intentionis nostre non esset torneamenta permittere, quæ sacris noscuntur i- stitutionibus interdicta; quia tamen quod provisum erat ad commodum, tendere videbatur ad noxam, eidem episcopoduximus copcedendum ut sententiam ipsam circa omnes vel aliquos relaxere curaret, prout nosceret expedire. Ipso vero in negotio ipso cum debita maturitate procedens, recepta secundum formam Ecclesiæ cautions ab omnibus qui Montis aurei et Laudun. hastiludij interfuerant, præstatam excommunicationis sententiam relaxarit, tam ipsos quam universos qui vel in hospitio vel etiam alias communicarant eisdem nuntiari faciens absoluto, canonis quidem censura de talibus in suo labore perdurante. Quapropter milites absoluti plurimum exultantes, devotione unanimi statuerunt certam quantitatem pecunia singillatim in terra sanctæ subSIDIUM destinare. Nos igitur quod ab eodem epi- scopo provide ac utiliter factum est approbantes, universitati vestre auctoritate presentium manda- mus quatenus milites memoratos, ut quod in hereditatis Christi subSIDIUM promiserunt se devotione laudabili soluturos exsolvant, unusquisque per die- cesim suam moneatis prudenter et efficaciter indu- catus; ipsis ad hoc, si opus fuerit, per districtio-

nem ecclesiasticam compellentes, censuram Late- ranensis concilii circa tales obtinere vigorcm debi- bitum faciendo.

Datum Viterbii, vii Kal. Julii, anno decimo.

LXXV.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Ut reconciliare possit altare S. Jacobi.

(Viterbii, xii Kal. Julii.)

(18) Proposuisti nobis in nostra præsentia con- stitutus quod venientibus ad ecclesiam Beati Jacobi ex diversis regionibus peregrinis, et volentibus aliis ab alteris per contentiones et rixas altaris de nocte custodiam vindicare, homicidia contingunt interdum et aliquando vulnera inferuntur. Propter quod hu- militer postulasti ut alio modo quam per reconse- crationis beneficium dignaremur ipsi ecclesiæ pro- videre. Manente igitur ecclesia et altari, fraterni- tati tuæ insinuatione præsentium innotescat quod ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino et ci- nere benedictam.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii, anno decimo.

LXXVI.

EIDEM.

De procurationibus.

(Viterbii, x Kal. Julii.)

(19) Super eo quod fraternitas tua nos consulere voluit, ut quia tota fere provincia Compostellana de novo est ad jurisdictionem Ecclesiæ tuæ con- versa, qualiter tibi provinciam vel partem provinciæ visitanti obsequi debeat et servire, necnon et in procurationibus providere, te instruere dignaremur, tibi taliter duximus respondendum, quia illud observare tenetur quod in viciniis provinciis obser- vatur.

Datum Viterbii, x Kal. Julii, anno decimo.

LXXVII.

ABBATI SANCTI AUBERTI. ET MAGISTRO R. DE BEKEREL.
ET R. TOREL CANONICIS CAMERACENSIBUS.

De clero qui factus fuerat monachus in infirmitate.

(Viterbii, vi Non. Julii.)

Constitutus in præsencia nostra dilectus filius C. clericus sua nobis insinuatione monstravit quod cum olim pro injuriis quas... præpositus ecclesiæ Sancti Audomari super beneficio suo ejusdem ec- clesiæ irrogabat eidem ad sedem apostolicam pro- vocasset, et ipsum ad prosequendam appellationem suam in itinere constitutum ad sedem apostolicam veniendi apud Trecas contingeret gravi ægritudine occupari, demum ut populi tumultum idem clericus evitaret, se fecit ad monasterium Clarævallense deferri; ubi cum tandem invalescentes morbo fuisse in extasi positus, monachi ejusdem loci eum novi- toriorum habitu induerunt, qui statim ut ad mentem rediit reclamavit nunquam consentiens, et deposito habitu, recedendi licentiam obtinuit ab eisdem. Quare a nobis humiliter postulavit ut ei dignaremur super hoc contra æmulorum suorum astutiam pa-

(18) Cap. *Proposuisti*, De consecr. ecclesiar.

A terna sollicitudine præcavere. Nos igitur petitioni ejus paterno condescendentes affectu, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus, si est ita, prædictum clericum hujus occasionis obtenu non permittatis ab aliquibus molestari, eidem redditus suos, possessiones et res alias cum integritate debita, si quas ea occasione inveneritis temere occu- patas, per censuram ecclesiasticam, sublatio ap- pellationis obstaculo, restituifacientes. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Nulli litteris, etc. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, vi Non. Julii, anno decimo.

LXXVIII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER HISPANIAM ET GUASCONIAM CONSTITUTIS.

De adulterinis insigniis beati Jacobi.

(Viterbii, xiii Kal. Julii.)

Occurrere debet apostolica sedes præsumptionibus malignorum, et eorum excessus pastorali sollicitu- dine cohibere. Sane ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod quidam in Hispania et Guasconia constituti adulterina insignia beati Jacobi, quæ conchæ dicuntur, in animarum suarum peri- culum cudere non verentur. Volentes igitur præ- sumptiones hujusmodi per vestræ discretionis pru- dentiam cohibere, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus au- toritate nostra universis per vestras provincias constitutis sub excommunicationis pœna districtius inhibere curetis ne hujusmodi adulterina insignia, quod in suarum vergit periculum animarum, cudere aliqua temeritate præsumant.

Datum Viterbii, xiii Kal. Julii anno decimo.

LXXIX.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS IN AQUITANIA CONSTITUTIS.

De litteris apostolicis per fraudem obtentis.

(Viterbii, v. Kal. Julii.)

Insinuata nobis per venerabilem fratrem nostrum episcopum Xanthonensem quorundam perversorum iniquitas animum nostrum non potuit non movere; qui nova lucrandi fraude reperta, contra nonnullos in vestris diocesisibus constitutos graves calum- nias per litteras nostras exercent. Quidam enim, ut dicitur, super falsis querelis adversus eos quo- rum personas oderint, vel ambierint facultates, commissionum a nobis litteras impetrantes, in inju- rias jura convertunt, dum illos tandem fatigare com- pellunt sub prætextu justitiæ per easdem donec per injustitiam vel personas ad libitum fatigaverint vel extorserint pretium pro suscitati litigii cessione. De quibus siquidem unus, cum nequivisset quamdam juvenculam conjugatam ad suæ libidinis inclinare consensum, repetens exenia quæ se illi misisse dicebat, eam citari fecit ad causam. Quæ sive de fraude timida, sive per virum ad judices accedere non per- missa, non solum ipsa, verum etiam consanguinea quædam ejus, quæ noluerat esse adulterii mediatrix,

(19) Cap. *Super eo*, De censib.

et quidam alii, excommunicationis sententiam pertulerunt: quorum interim aliqui decedentes sepulturam ecclesiasticam nequiverunt aliquatenus obtinere, quanquam unus judicium a... presbytero, qui conjugatam predictam in mortis articulo constitutam ad penitentiam receperat, certam extorserit pecuniae quantitatem. Præterea quemdam sutorum pro sotularium filo quatuor denarios vix valente citari ad remotos judices procuravit et tandem excommunicationi supponi; qui etiam occasione sumpta quod cujusdam burgensis famulus eidem domini sui domum intrare volenti ostium obseraverat, post non modicum temporis, eodem famulo contrahere volente cum quadam, objecit quod pro injuria sibi facta vinculo eum fecerat excommunicationis astringi; et tandem deceun solidis pro tali contradictione receptis, dicens se judicium auctoritatem habere ipse idem illum absolvit. Alia vero vice, cum fere ducentos homines pro variis questionum figmentis a quodam archipresbytero citari fecisset, demum eumdem archipresbyterum, eo quod negligenter fuisset mandatum apostolicum executus, coram eisdem judicibus impetravit, et ab ejus calumnia non nisi data redemptione quievit. Alius autem similiter a quodam sutor, imponens ei quod suos parando calceos, eorum soleas decurtarat, quindecim solidos extorsit. Qui prefecto cum equum unum a quodam alio conduxisset, in certa pecuniae summa illum satisfacere sibi compulit, eo quod idem equus casualiter in aquam sub ipso corruens, ejus infusione suum pallium madefecit. Sed et alias quidam pro manipulo caulium decem solidos recepit a quodam quem calumniatus fuerat super ipso. Quodque recoli est in lignum, quidam alias quendam juvenem citari fecit ad judices per tres dietas et ultra remotos, eo quod cum ipso ad publicas mulieres accedens, eum noluerit expectare, questus quod ex ejus absentia rerum suarum dispendium incurrisset, cum illud summam unius denarii non excesserit; quem, ex eo quod solus remanserat, dare pro symbolo est compulsus. Quæ nimirum et iis similia tanto licentius ab hujusmodi perpetrantur, quanto quidam judicium damnabilius in iis eis participare dicuntur; qui citatis et loca non tuta quasi ex deliberatione presigunt, et non nunquam eisdem petitionariis chartulas suas tradunt sigillo proprio sigillatas, per quas excommunicandi et absolvendi tales sibi conferunt potestatem. Cum igitur haec, si vera sunt, clausis non debeamus oculis pertransire, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus veritate diligentius inquisita, litteras quas constiterit in hac fraudem per hujusmodi calumniatores obtentas, carere viribus decernatis, et revocato in statum debitum quidquid per eas inveneritis perperam attentatum, illos ad restitutionem eorum quæ tenere per occasionem extorserunt appellata-

A tione remota cogentes, alias eis penam talem infligere procuretis per quam et sua condigno puniatur iniquitas, et cæteri ab exemplo similium arceantur, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datam Viterbii, v Kal. Julii, anno decimo.

LXXX.

Ut M. abbatem ad custodiam Ecclesie Peronensis restituant.

(Viterbii, xii Kal. Julii.)

(20) Cum ad nostram dudum audientiam pervenisset quod in Ecclesia Peronensi dignitas quædam, quæ custodia vulgariter appellatur, contra statuta Lateranensis concilii per duos annos et amplius vacavisset, venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo, tunc archidiacono Parisiensi, et dilecto filio decano Sancti Quintini dedisse recolimus in praceptis ut si res taliter se haberet, cum ad nos ipsius dignitatis esset donatio devoluta, ipsi auctoritate nostra suffulti eam in suam custodiam assumentes, insinuarent nobis per suas litteras veritatem; ut per eas certiores effecti, dignitatem ipsam personæ idoneæ conferremus. Ipsi vero tam decanum et capitulum quam etiam Matthæum abbatem Peronensis Ecclesie, qui custodem etiam ejusdem Ecclesie se gerebat, peremptorie citaverunt. Cumque dictus archiepiscopus, quia die statuta interesse non poterat, per suas se litteras excusasset, supradicti procurator abbatis coram decano comparuit memorato, proponens nostras litteras directas ad illos multiplice ratione suspectas, tum quia salutatione ipsarum prius positum fuerat nomen archidiaconi quam decani, et notule quæ ad assignationem personæ litteras impetrantis solet apponi, non erat a tergo scripta, sed in margine potius litterarum; tum quia S. littera capitalis in hac dictione *salutem* nimis erat in longum a posteriori parte protensa; et quia in eisdem litteris adversarius vel accusator seu etiam deountiator non erat ex nomine designatus, quæ omnia obviare sedis apostolicæ consuetudini proponebat. Idem quoque procurator allegans quod in eodem negotio erat ordine judicario procedendum, dilationem cum instantia postulavit, ut dictus abbas posset eidem causæ personaliter interesse; obstaculum appellationis objiciens, si eidem postulata dilatio negaretur. Dictus vero decanus allegationes predictas, tanquam supervacuas, vilipendens dilatione penitus denegata, in suam curam assumpsit custodiam memoratam, idoneis provisoribus tam in exterioribus quam in interioribus deputatis. Qui ut de veritate negotii nos posset reddere certiores, decanum et quosdam canonicos Peronensis Ecclesie coagit super ipso negotio veritati testimonium perhibere, quorum depositiones inclusas sub sigillo proprio ad nostram præsentiam destinavit.

Nos igitus ejusdem decani processum diligentius recensentes, licet exceptiones quasdam ab abbatis predicti procuratore propositas frivolas reputaverimus et inanem, quia tamen secundum legitimas sanctiones, et non cognitio, sed exsecutio demandetur, oportet tamen de veritate precum inquire, maxime cum illa clausula, videlicet si res ita se habet, litteris nostris esset inserta, processum ejusdem decani, qui prius custodiam in suam curam accepit quam inquireret veritatem, duximus irritandum; discretioni vestra per apostolica scripta mandantes quatenus abbatem ipsum restituatis ad custodiam supradictam, cum constet ipsum contra formam mandati apostolici destitutum, ac deinde secundum ejusdem mandati tenorem procedere procuretis, illud nihilominus attendentes, ut nisi dictus abbas rationabilem causam ostenderit quod in eadem Ecclesia custodiā simul et abbatiam possit habere, vos, eo destinato, in curam vestram, sublato appellationis obstaculo, expedictam custodiā assumatis, custodientes eamdem donec de ipsa mandatum apostolicum impletatis. Illud autem vos nolumus ignorare quod, postquam idem M. fuit abbas effectus, predictam custodiā de jure non potuit obtinere, quia cum ratione abbatis ad ipsum pertineat donatio tam custodia quam aliarum dignitatum ac etiam prebendarum in Ecclesia Peronensi, custodiā ipsius nequaquam recipere potuit a se ipso, cum inter dantem et recipientem debeat esse distinctio personalis; sed nec ab alio, cum jus conferringi alius non haberet.

Datum Viterbii, xii Kal. Julii; anno decimo.

LXXXI.

ROFFENSI EPISCOPO.

Ut Joannem ab officio et beneficio privatum cohabitare uxori suæ compellat.

(Viterbii, v Kal. Julii.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod cum Joannes Iator presentium publice coram te fuisset iure confessus se cum quadam post susceptum sub diaconatus ordinem contraxisse, ac postmodum se fecisse, hujus rei tacita veritate, in diaconum ordinari, licet demum tam de contracto matrimonio quam de diaconatus ordine post suscepto tibi per idoneos testes constiterit, idem tamen quod ante contractum matrimonium factus fuerit subdiaconus probare nequivit. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, predictum J. officio beneficioque privatum cohabitare compellas uxori.

Datum Viterbii, v Kal. Julii, anno decimo.

LXXXII.

EPISCOPO ENGOLESSENSI.

De canoniciis ad presbyteratum promovendis.

(Datum, ut in alijs.)

Ex parte tua fuit propositum nosram nobis quod cum in Engolesensi Ecclesia plures esse canonici consueverint, qui per hebdomadas missarum solemnia celebrabant in ordine vicis suæ, quia duo

A tantum presbyteri, qui sunt ad presens in ipso, onus hac se non posse gerere conqueruntur, quod dudum a sex vel septem non facile portabatur, canonicos inferioris ordinis monachis ut causa splendi defectum hujusmodi se sacerent in presbyteros ordinari, ad quod nullus potuit ipsorum induci. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos canonicos monachos etiendas ut vel qui fuerint idonei, promoveri non differant pro tali necessitate ad officium sacerdotis, vel tecum pariter, prout convenit, aliquos assumant in socios et in fratres, a quibus in officio ipso in predicta ecclesia ministretur. Alioquin, defectum eorum, prout utile fuerit circa hoc, appellatione remota, nostra syndicis auctoritate supplices. Nullis litteris, etc.

B Datum, ut in alijs.

LXXXIII.

REGENSI EPISCOPO, ET ABBATI DE BOSCAUDE.

De causa episcopi Niciensis.

(Datum, ut supra.)

Cum olim quidam religiosi diœcesis Niciensis tenorem querundam litterarum nobis obtulerint intuendum, quibus venerabilis frater noster.. Niciensis episcopussuper quibusdam expensis usus fuerat contra ipsos, conjicentes per illum easdem litteras esse falsas, venerabilibus fratribus nostris Glandecensi et Senecensi episcopis dedimus in mandatis ut occasione ipsarum in negotio non procederent, donec inspectio eidem procederemus in hoc sicut continget expedire. Interim autem Niciensis episcopus, qui tuas usque veras esse putaverat litteras prelibatas, incidens in suspicionem earum, protinus ad dilectum filium fratrem Petrum de Castronovo apostolicę sedis Jegaturu accessit, et exposito quod... clericus, qui eibi familiaris existimat, illas litteras a nobis dixerat impetrasse, quodque penitus earum falsitatis ignarus fuerit usus ipsi, quid tanta malitia nova relatione confusus ageret ab ipso quæsivit. Unde mox ad apostolicam sedem properans, oblatis nobis quibusdam litteris, quibus plerique viri religiosissimum innocentiam excusabant, sponte quidem, sed cum rubore, nobis aperuit quomodo in re ipsa confidenter quia simpliciter ambularit. Licet igitur, juxta constitutionem contra falsarios editam, gravis pena videretur eidem episcopo imminere, quis tamen in eadem constitutione cavitur ut in hujusmodi plus malitia quam negligentia puniatur, attenentes quod, velut afferit, hic nocet alterius non sua culpa sibi, quamquam diligens non existenter circa litteras memoratas quam debuit adhibendō cautelam, illud quoque notaes, quod nec fautor falsitatis existuisse videtur, quam, cum primo fuit suspicatus de ipsa, nostro studuit revelare legato, ac tandem personaliter ad nos veniens, coram nobis spontaneus est confessus, ipsum officio pontificale suspensem ad vos, de quorum discretione confidimus, duximus remittendum, praesentium vobis auctoritate mandantes quatenus postquam ab eo sum

G

D

3 episcopis super hoc purgationem canonicam eritis, ipsum ad idem officium restituere prois, illum quem jamdictas litteras constiterit rasse secundum constitutionem præfamat, latione postposita, punituri. Quod si non ambo, vestrum, etc.
um, ut supra.

LXXXIV.

EPISCOPO ET CAPITULO ELENENSI.

utradictio unius prævaleat adversus publicam utilitatem.

(Viterbi, iv Non. Julii.)

nostram neveritis apud hanciam pervenisse quod modi consuetudo in vestra ecclesia inolevit, si vos pro tractandis ipsius negotiis aliquando nire contingat, licet omnibus canicorum utiq vel negotii alicujus certa deliberatio et iunis, utilis videatur, et revera nitatur consigniori, si tamen displicat uni soli ratione alio suffulto, sed ducto potius motu propriæ tatis, totum illud evanescari asseritur, quantum sit utile vel honestum quod ab aliis singulis robatur. Quia vero haec animi perniciose liberae per consuetudinem verbi dicitur approsacris canonibus penitus inimica, apostolico moderamine coerceri, discretioni vestrae publica scripta præcipiendo mandamus quatenus, cetero nullatenus innitentes, ad communis obseruantiam redeatis.

um Viterbi, iv Nonas Julii, anno decimo.

LXXXV.

CLAROMONTENSI ET NIVERNENSI EPISCOPIS.

ittureis causa episcopi Aniciensis adversus cives suos.

(Viterbi, Non. Julii.)

parte dilectorum filiorum Aniciensem civium s est auribus intimatum quod licet a p[re]te rec. papa prædecessore nostro bono mem[ori].. Aniciensi po fuerit sub offici p[re]ma præceptum ne legi-viduarum matrimonia impediret, aut pro eis ihendis seu decedentium sepulturis pecuniam et contra canonicas sanctiones, vel a suis iis extorqueri aut exigi pateretur, venerabilis noster... successor ipsius non solum hujus postmodum attentavit, verum etiam dictos in iis et aliis molestando, excommunicationis erdicti sententias jaculari præcipitanter in pro voluntate sua sine causa rationabili non dat. Unde nos eidem episcopo sub intermina- anonicæ p[re]m[on]strati dedimus in præceptis ut quæ per vel clericos suos ab eidem civibus contra em sunt extorta restituas et restitui faciens etur, de cetero ab hujusmodi sic abstineat justam de se querelam non oporteat iterari; et quod manum nostram in ipsum gravare deberemus; dictos quoque cives aut eorum s non impedit nec faciat impediri quominus et redeundo causam suam escore ac libere quantur. Nos enim memoratis civibus per

A scripta nostra præcipiendo mandamus ut eidem reverentiam et obedientiam tam debitam quam devotam impendant, laudabilem consuetudinem hactenus observatam ex pia devotione parentum erga sepulturas charorum diligenter observent, ne forsitan ex fermento pravitatis hereticæ illam corrumpere videantur sub pretextu canonicae puritatis. Ideoq[ue] fraternitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ab episcopo et civibus antedictis, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam faciat, appellatione remota, præceptum nostrum inyiolabiliter observari.

Datum Viterbi, Nonis Julii, anno decimo.

LXXXVI.

POTESTATI ET CIVIBUS FLORENTINIS.

Exhortantur ad pacem et concordiam.

(Viterbi, v Id. Julii.)

Si diligenter attenditis quod providus pater aspergunt a filio, sepe vero filium a servo facit, propter offensam utriuslibet vapulare, gaudio quod nuper de Senensem victoria concepitatis non poteritis non miscere timorem, ne scientes atram eos Dominus coram vobis propter vestram humiliari justitiam, an quia per ministerium vestrum illis apponere voluerit disciplinam, cum in uno formidabile videatur quod Assur virga furoris Domini affixerit Dei populum; quanquam in altero securitas colligatur ex eo quod David in funda prostravit Philistæ. Licet autem Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio, qui superbis resistit, humiliibus autem dat gratiam, vobis ia ipsorum conflieti astitisse credatur, triumphi tamen accepti gloriam viribus vestris non debetis ascribere, sed alienis peccatis potius imputare, non excedendo modum in facto, ne forsitan similes videamini cui contra populum furoris avi, secundum prophetam, mandatorum se dicit Dominus ut auferat spolia et dividat prædam, et quasi lutum platearum in conculcatione ponat eundem. Ipse autem non sic arbitrabitur; sed ad conterendum erit cor ejus, et ad internacionem gentium non paucarum. Cum ergo discordia tantæ causa in grande rerum dispendium, grave dampnum corporum, et immane periculum animalium redundare noscatur, et ad nos tanto pertinet specialius revocare discordantes ad pacem quanto differentius præ ceteris hereditatus eundem, quibus eam mediator Dei et hominum Jesus Christus, cuius nos, licet indigni, vicem exercamus in terris, non solum vascendo per angelum nuntiarit *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. ii) dicentem, verum etiam moriendo quasi testamento legavit, cum dixit *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis* (Ioan. xiv), ac resurgendo demum, *Pax vobis* (Ioan. xx) discipulis suis inquietus, per ipsos prædicandum instruxit, ad ipsam, si desuper datum fuerit, paterna sollicitudine vos duximus reducendos. Hinc est igitur quod dilectum filium nostrorum G. Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinalem, quem nota

probitas et experta prudentia specialiter nobis reddunt inter cæteros fratres nostros acceptum, pro reformanda pace inter vos ac Senenses prædictos, et captivis liberandis utrinque, curavimus destinare ; universitatem vestram monentes atten-tius, propensius exhortantes, ac in remissionem vobis peccaminum injungentes quatenus humili-tatem, quæ vos creditur exaltasse, servantes, se-cundum providum exhortationem ipsius in eodem negotio efficaciter procedatis ; s ollcite provistri quod cum tractatus pacis, quem ad exhortationem nuntii nostri, prius quam fuissestis congressi, fecisti, habeatur in scriptis, totum accedere ad superbiā videretur et ab humilitate recedere quod ultra ipsum plus debito pro pace niteremini postulare, possetque non immerito de vobis impleri sententia Veritatis, quoniam qui se humiliat exaltabitur, et qui se exaltat humiliabitur, sacra contestante Scriptura quoniam ante ruinam exaltabitur cor, id est post exaltationem cordis ruina succedit. Et quidem ille vobis erit titulus glorie sempiternæ, si omnipotenti Deo dantes honorem, pro ipsius reverentia, non neccesitate, sed humilitate coacti, ea post victoriam sitis mensura contenti quam ante victoriam approbavit. Nos enim præfato cardinali dedimus in mandatis ut ad ea quæ præmissimus per agenda prudenter insistat et diligenter atten-dat, in partem, si quam repererit contumacem, sublata appellatione, distinctionis ecclesiasticæ promulgando censuram. Mandamus etiam universis episcopis in Tusca constitutis ut sententiam quam idem duxerit proferendam, inviolabiliter faciant obseruari.

Datum Viterbii, v Idus Julii, anno decimo.
LXXXVII.

PRIORI ET CONVENTUI DE KYRCHAN.
De confirmatione privilegiorum
(Datum, *ut in alia.*)

Olim fuitis apostolati nostro conquesti quod venerabilis frater noster Eboracensis archiepiscopus et quidam alii Ecclesiarum prælati, contra privilegia Romanorum pontificum vobis induita, vos, Ecclesias, et clericos vestros injuste suspendere non verentes, alias super ecclesiis et ecclesiasticis beneficiis injurias vobis multiplices inferebant, et prohibebant laicos in iis ad quæ tenebantur vestris Ecclesiis respondere. Unde dilectis filiis... abbati de Torenton, et coniudicibus ejus dedimus in mandatis ut dictum archiepiscopum et alios percensuram ecclesiasticam appellatione remota compelle-rent ab indebita vestri molestatione desistere, ac de damnis et injuriis irrogatis satisfactionem con-gruam exhibere. Ipsi vero, sicut per suas nobis litteras intimarunt, illos propter hoc saepius cita-verunt. Sed idem archiepiscopus per annum integrum peremptorie locis et temporibus competenti-bus citatus ab ipsis, nec per se nec per idoneum responsalem in eorum voluit præsentia comparere;

(21) Similis epistola existat lib. 1, epist. 140.

A quinimo per quasdam litteras ad venerabilem fratrem nostrum Saresberensem episcopum et colle-gas ipsius impetratas a nobis, in quibus de litteris nostris tempore quidem et usu prioribus nulla mentio facta fuit, usque ad octo dietas gravibus laboribus et expensis vos multoties fatigavit. Quapropter prænominati judices vestri, habito pruden-tum consilio, dictis archiepiscopo et episcopo Sa-resberensi ac sosiis suis, ut ab injusta vexatione vestra desisterent, auctoritate apostolica injunxe-runt ; a qua cum idem archiepiscopus desistere nunquam vellet, ipsum a vestra clericorum et Ecclesiarum vestrarum obedientia pro manifesta contumacia suspendere, donec affectus tædio vobis in judicio responderet. Qui demum multis peremp-torie citatus edictis per annum ei temporibus et locis competentibus assignatis, per se vel respon-salem sufficientem in eorum comparere præsentia coutumaciter recusavit. Proinde dicti judices in expensas per injustam ejus vexationem factas et probatas legitime, competentitaxatione præmissa, vobis condemnarunt eumdem. At ille nihilom-i-nus apostolicæ sedis auctoritatem contemnens, jam per tertium et quartum annum a vestra noluit infestatione cessare. Nos igitur quod a judicibus saepedictis factum est approbantes, præsentium vo-bis auctoritate mandamus quatenus si est ita, usque ad satisfactionem idoneam præmissorum vos aut clerici vel Ecclesie vestre prædicto archiepiscopo in nullo penitus intendatis ; et si quam interim in vos aut clericos vel Ecclesias memoratas sen-tentiam promulgaverit, nequaquam observetis eam.

Datum, *ut in alia.*

LXXXVIII.

ABBATI ET CONVENTUI TUTELLENSI.
De numero ejectionum in visitationibus.
(Viterbii, 11 Non. Julii.)

Cum ad quorundam insolentiam reprimendam in Lateranensi consilio provida sit deliberatione statutum ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi et decani certum ejectionum et personarum numerum in Ecclesiarum visitationibus non excedant, quia, sicut audivimus, quidam ex prædictis personis id in Ecclesiis vestris nequaquam obseruant, super eo com-moditatì vestre duximus providendum. Ideoque de-votioni vestre præsentium auctoritate concedimus ut si qua de prænominatis personis numerum ejectionum et personarum in memorato consilio con-stitutum, cum Ecclesias visitarit, in grava-men vestrum exceedere forte præsumperit, et pro illis proculigationem exegerit, liberum sit vobis au-toritate apostolica denegare. Et si propter hoc in Ecclesias vel clericos vestros aliquam sententiam promulgaverit, ipsam auctoritate apostolica decer-nimus non servandam. Nulli ergo... nostræ conces-sionis et diffinitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbii, iv Non. Julii, anno decimo.

LXXXIX.

ANTISIODORENSI ET TRECensi EPISCOPIS, ET ABBATI
SANCTI BENIGNI.

Committitur eis inquisitio adversus abbatem et monachos Viziliacenses.

(Viterbii, xiv Kal. Augusti.)

Eius exemplo qui de mandato Domini fudit parietem, et ingressus vidi abominationes pessimas quas domus Israel faciebat in templo, descendimus per angelos nostros, ut videremus utrum clamorem qui venit ad nos abbas et monachi Virziliacenses opere complevissent; quatenus perditis male malis bonam vineam bonis agricolis locaremus; illum nihilominus imitantes qui cum diffamato, quasi bona domini dissipasset, dixisset: *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, statim adjunxit: Jam enim non poteris villicare (Luc. xvi).* Exposito ergo nobis inquisitionis processu quem circa ipsos per venerabilem fratrem nostrum Senonensem archiepiscopum et dilectum filium magistrum Robertum de Corson canonicum Noviomensem fieri jusseramus, intelleximus contra dictum abbatem fuisse propositum quod cum Virziliacense monasterium in obitu prædecessoris ejus ab omni onere debitorum liberum remansisset, et pervenissent ad istum triginta millia solidorum, præter argentea vasa sexaginta marcharum, idem abbas iis omnibus male pro majori parte consumptis, illud duorum millium ducentarum et viginti librarum debitum oneraratur. Et licet testes id expresse probarent, abbas tamen confessione propria recognovit quod præter vasa sexaginta et unius marcharum, viginti octo millia solidorum de thesauris prædecessoris sui pervenerat ad eundem, et nunc non nisi in mille octingentis libris proventus monasterium tenebatur. Fuit quoque propositum contra eum quod esset incontinentis, et filium ac filiam de bonis Ecclesiæ maritari quos videbatur post suscepsum habitum genuisse, cum quod octennis intrasset monasterium, ejus confessione liqueret. Dicebatur etiam quod interfuit nuptiis, et vestierat puellam sericis indumentis, et quod sederit in convivio nuppiarum, quod Simoniacum habuisset ingressum, et quosdam in fratres receperit et aliquibus prioratus concesserit per Simoniacam pravitatem. Sufficienter quoque quidam testes omni exceptione majores probabant quod contra institutionem bonæ memoriae Octaviani episcopi Ostiensis, tunc apostolicæ sedis legati, factam sub pena excommunicationis, et per nos postmodum confirmatam... fratri suo laico quemdam contulera prioratum. In quo videbatur multipliciter excessisse tum contra honestatem ecclesiasticam, quæ non patitur laicos monachis præsidere; tum contra auctoritatem apostolicæ sedis, cuius violaverat instituta; tum quia caro et sanguis ei ut hoc faceret revelarat. Probatum est insuper contra eum quod esset nimium liberalis, negligens, remissus et mollis. Quod non solum ex testium depositione liquebat, sed et opera ejus perhibant testimonium veritati,

A cum eos sustinuisset in dignitatibus et consiliarios habuisset quorum incontinentia nota erat, et quorum aliqui contra monasticum ordinem habebant propria. Quidam vero quod in ingressu ejus pro ea et cum eo commiserunt Simoniam, proprio juramento monstrabant, licet singuli fuerint in suo testimonio singulares. Quia vero contra priorem, eleemosynarium, decanum, cellarium, tertium priorem de Flavi, de Fleiaco, et de Siverriaco priores et cappellanos abbatis pariter et prioris enormia fuerunt multa proposita et aliqua camprobata, eos a monasterio ipso ejecimus, et per alia monasteria, in quibus ordo monasticus districtius observetur decrevimus devidendos; non ut plures in uno ponantur monasterio, sed singuli potius in singulis collocentur; nec præter auctoritatem apostolicæ sedis de cætero assumantur ad aliquam dignitatem. Volentes quoque indemnitatij ejusdem monasterii providere, tam in eos quam in alios monachos Viziliacenses qui habent proprium excommunicationis sententia promulgavimus, nisi protinus illud ad usus Ecclesiæ resignarint. Licet autem abbas ipse se in quibusdam nisis fuerit excusare, quia tamem ejus excusatio ex aliqua parte in accusationem potius vertebatur, ut pote cum esset excusatio in peccatis, non solum ex provisionis officio verum etiam ex rigore juris processimus contra eum, ipsum ab administratione monasterii et abbatiæ regimine amoventes. Volentes igitur monasterio consulere memorato, discretioni vestræ, de qua fiduciam plenam gerimus, per apostolicæ scriptæ districte præcipiendo mandamus quatenus ad ipsum personaliter accedentes, injungatis auctoritatibz nostra conventui ut infra tres dies personam idoneam per regularem electionem præficiat sibi cum consilio vestro concorditer in abbatem. Alioquin, vos extunc, sive de ipsis gremio monasterii, seu etiam aliunde, virum providum et honestum, non tam in futuro probandum quam in præterito jam probatum, per quem domus et spiritualibus proficiat institutis et temporalibus juvetur augmentis, in abbatem ei præficere procuretis, facientes eidem per censuram ecclesiasticam appellatione remota reverentiam et obedientiam debitam exhiberi. Deinde vero tam abbatem amotum et alios supradictos quam etiam quoscunque de fratribus D autoconversis præfati monasterii repereritis proprietatem habere, ut eam ad opus monasterii sine diminutione resignt moneatis attentius et propensius indicatis, excommunicatos eos qui secus fecerint publice nuntiantes et adhibentes ad coactionem eorum, si necesse fuerit, brachium sæculare; præscriptos priorem et alios nihilominus, sicut a nobis est provide definitum, divisuri per singula monasteria, in quibus ordo monasticus districtius observetur compellendo contradictores auctoritate nostra, si opus fuerit, ad receptionem ipsorum, et eos arctius faciendo vacare regularibus institutis. Ut autem monasterium sæpedictum ab omni macula plenius expiatur, volumus et mandamus ut cum ista ob

celeri diligentia fueritis executi, de statu ejus et personarum iterum diligentissime inquiratis, et habito præ oculis solo Deo, corrigatis quæ secundum ipsum corrigenda videritis, et statuatis quæ fuerint statuenda; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles appellatione remota per ecclesiasticam compescendo censuram. Taliter autem mandatorum nostrorum primitias audire ac exaudire curetis quod in iis tanquam obedientiæ vestræ initio cognoscamus quantum zelus domus Dei vos tangat, et quantæ devotionis affectum circa nos et Romanam Ecclesiam habeatis et sitis in posterum habituri. Quod si non omnes, duo vestrum, etc. Interim autem donec abbas fuerit institutus, curam et administrationem ipsius monasterii dilectis filiis sacristæ et hospitario duximus committendam, ne idem monasterium sine regimine dispergatur. Sigillum vero ac duos annulos, quos recipi fecimus ab abbate prædicto, sub nulla nostra vobis mittimus interclusos, eidem monasterio resignandos.

Datum Viterbii, xiv Kal. Augusti, anno decimo.

XC.

ETIUDIUM.

De depositione Gileberti abbutis Flaviniaccensis.

(Viterbii.)

Licet contra Gilibertum quondam Flaviniacensem abbatem per inquisitionem factam super statu Virziliacensis cœnobii nihil fuerit oppositum vel probatum, ea forsitan ratione quod promonacho Virziliensi minime habebatur; quia tamen ejus sunt ad damnationem opera manifesta, ipsum a præfato cœnobia perpetuo decretimus excludendum, et in districtiori monasterio collocandum ad agendum penitentiam de commissis. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod a nobis decretum est providaratione, per distinctionem ecclesiasticam sublato contradictionis et appellationis obstaculo faciat executioni mandari. Præsentes autem litteras præter morem clausas dirigimus, ut in illis sigillum et annulos et alias quasdam litteras mittamus inclusas. Quod si non omnes, etc.

Datum Viterbii.

XCI.

ARCHIDIACONO ET CAPITULO VENAFRANO.

Confermantur certa jura et sententiae latæ pro ipsis.
(Apud Montem-Fiasconem, vi Kal. Augusti.)

Cum olim inter Venafranam et Yserniensem Ecclesias in præsentia felicis memorie Cœlestini papæ prædecessoris nostri super quibusdam dignitatibus, sede videlicet, sigillo, et chrismate, neconon et festo beati Nicandri, quæstio verteretur, longisque temporibus fuisse ante ventilata, adeo ut jam utraque ipsarum Ecclesiarum ac civitatum sustinuisse propter hoc graves molestias et jacturas, idem prædecessor noster volens finem eidem imponere quæstioni, dilecto filio G. Sancti Adriani diacono cardi-

A nali tunc Beneyentano rectori dedit suis litteris in mandatis ut inter easdem Ecclesias pacem studeret et concordiam reformare, quod si ad hoc induci nequirent, idem Ecclesiae utrique proprium habendi pontificem auctoritate apostolica, remoto cuiuslibet ipsius et episcopi appellationis et contradictionis obstaculo, tribueret facultatem, ita ut liberum esset illi pontifici qui tunc Ecclesiae utrique dignosceretur præesse, apud earum alteram, quam vellet, infra decem dies sibi cedem eligere, ac eam cum sua parochia retinere; altera vero Ecclesia libere alium sibi eligere posset antistitem, qui parochie suæ præserset pariter et profisset. Dedit etiam ei deni auctoritate apostolica facultatem electionem illam canonice ac de persona idonea celebratam appellatione postposita confirmandi, salvo jure in posterum Ecclesie Capuanæ. Si vero neutram eligere vellet episcopus memoratus, ipsi nihilominus illi Ecclesia quæ pastorem sibi alium habere volebat, facultatem tribueret eligendi; injungens eidem ut si dictus episcopus præeligeret Ecclesiam Venafranam, tantum de communibus proventibus civitas ipsa episcopalibus redditibus superaddere procuraret ut exinde posset honorifice sustentari. Præfatus vero cardinalis, post dilations et citationes quam plurimas, habito juris peritorum prudentum consilio, potestatem et auctoritatem vobis contulit eligendi et habendi episcopum et perpetuo successionaliter obtinendi, ut tam civitas quam Ecclesia Venafra sedem habeant perpetuo cathedralem, salva in omnibus justitia metropolitana Ecclesiae Capuanæ. Ita quidem quod tantum de communibus proventibus episcopalibus redditibus superaddaret civitas Venafra quod exinde posset Venafranus episcopus honorifice sustentari. Postmodum autem dicti clerici Venafrai a præfato cardinali accepta licentia sibi eligendi personam idoneam canonice in pastorem, dilectum filium Joannem de Abner concorditer elegerunt; cuius electionem idem prædecessor noster merito reprobavit, quia nondum erat in sacris ordinibus constitutus. Sed vos iterum convenientes in unum, et Spiritus sancti gratia invocata, venerabilem fratrem nostrum R. tunc archidiaconum, nunc episcopum vestrum communiter elegistis. Et cum idem ad ejusdem prædecessoris nostri præsentiam accessisset confirmationis munere impetrando, idem electionem confirmavit eamdem, archipresbytero et capitulo Ecclesie Yserniensis per litteras suas demandans quod cum tam Venafrana quam Yserniensis Ecclesiae ex destituzione postoris incurrisse non modicum detrimentum, præsertim cum per biennium et eo amplius dictæ Ecclesiae fuissent viduatus pastore, et juxta Lateranensis statuta concilii ad ipsum earum ordinatio pertineret, dictum R. concedebat eisdem de fratribus suorum censilio in pastorem, nella mentione habita de sententia cardinalis, injungens eisdem ut ei tanquam electo suo et pastori animarum suarum debitam obedientiam exhiberent, et

ejus salubria monita et mandata reciperent humili-
ter et servarent. Verum idem prædecessor noster
volens ab eisdem ecclesiis auferre materiam quere-
landie eidem electo litteris suis injunxit ut cum esset
in Ecclesia Venefrana, illo uteretur sigillo in quo
tantum vocaretur episcopus Venefratus; quod cum
esset in Ecclesia Yserniensi similiter observaret;
chrisma vero uno anno in Ecclesia Yserniensi con-
ficeret, et alio in Ecclesia Venafrana, quod etiam
de festo Sancti Nicandri præcepit firmiter obser-
vari. Sane cum olim Yserniensis Ecclesiæ nuntii ad
nostram præsentiam accessissent, et humiliiter pos-
tularent ut eorum Ecclesiæ desolatæ paterna di-
gnaremur sollicitudine providere ac finem imponere
questioni, dilectis filiis R. Capuano electo et ma-
gistro Ph. notario nostro tunc Beneventano rectori
dedimus in mandatis quatenus partibus convocatis,
diligenter cause merita examinare curarent, et
usque ad diffinitivam sententiam remoto appella-
tionis obstaculo procedentes, ad nostram audientiam
remitterent ipsam sufficienter instructam, præfigen-
tes præcisum terminum competentem quo se no-
stro conspectui præsentarent. Sed quia idem elec-
tus examinationi causæ non potuit interesse, com-
misit eidem notario vices suas. Qui juxta manda-
tum nostrum procedens, eamdem causam sufficien-
ter instructam ad nostram audientiam remittere
procuravit, festum Nativitatis beatæ Virginis proximo
præteritum præfigens partibus, in quo nostro se
conspectui præsentarent. Partibus igitur in nostra
præsentia constitutis, et rationibus utriusque ple-
nius intellectis, quia manifeste cognovimus manda-
tum superdivisione facienda quibusdam circumven-
tionibus a præfato prædecessore nostro fuisse sub-
reptum, quod ipse postea recognoscens utcumque
studuit revocare, quamquam id facherit parte altera
penitus ignorantia, de consilio fratrum nostrorum
quidquid illius occasione mandati super divisione
fuerat attentatum, decrevimus irritum et inane.
Postmodum autem ut inter ipsas Ecclesiæ pacis
possunt fœdera reformari, operam dedimus effica-
cem, partes cum diligentia commonentes ut inter se
amicabiliter componere procurarent. Quæ nobis me-
diantibus ad tales concordiam devenerunt quod
vos pro bono pacis Yserniensi Ecclesiæ conces-
sistis ut castrum Fosse cœcæ, quod vestra possi-
debat Ecclesia, eadem Yserniensis Ecclesia in per-
petuum obtineret, et castrum Capriæ, super quo
pariter fuerat lis exorta, in perpetuum remaneret
Ecclesia Venafræ; ac castro Sanctis Joannis, de
quo quæstio vertebatur, in vestris manibus seque-
strato, donec de ipso ad cuius parochiam pertineat
plenius cognoscatur, de cætero proprium et specia-
lem episcopum habeat Ecclesia Venafrana, qui sua
sit contentus diœcesi, quam dignoscitur antiquitus
habuisse; Ecclesia Yserniensis diœcesi sua pari-
modo contenta, personam idoneam sibi eligat in
pastorem, quæ ipse Ecclesiæ præesse valeat pariter
et prodesse. Ne igitur quæ in præsentia nostra

A concorditer et amicabiliter sunt statuta in recidivæ
contentionis scrupulum relabantur, compositionem
ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab
utraque parte sponte recepta, auctoritate apostolica
confirmamus, et præsentis scripti pagina communi-
nimus. Decernimus ergo... nostræ confirmationis,
etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Montem Flaconem per manum Joani-
nis Sanctæ Mariæ in Cosmidim diaconi cardinalis,
S. R. E. cancellarii, vi Kal. Augusti, indictione III,
Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus
vero domini Innocentii papæ III anno decimo,

XCI.

R. TITULI SANCTORUM MARCELLINI ET PETRI PRESBY-
TERO CARDINALI, CASINENSI ABBATI.

B Committuntur certe causæ usurarum audiendæ.
(Viterbiæ, ix Kal. Augusti.)

C Ex conquestione venerabilis fratris nostri... epi-
scopi Venafrani ad nostram noveris audientiam per-
venisse quod cum olim Ecclesia Venafrana in magno
esset necessitatibus articulo constituta, dilectus filius
Joannes de Abner, qui tunctemporis electus fuerat
ad eamdem, quamdam terram B. de Duratio civi
Venafrano pro certa quantitate pecunia obligavit.
Et ne idem creditor per canonem contra usurarios
editum posset in posterum conveniri, terram ipsam
recepit ab eo emptionis, cum re vera contra-
ctus usurarius ageretur, quod patet ex eo quod
idem creditor sicut publicum continet instrumentum,
debitori promisit quod quandocunque ipsi
restitueret pecuniam antedictam, terram ipsam ei-
dem restituere procuraret. Licet autem tandem eam-
dem tenuerit taliter obligatam quod ex ipsius fructi-
bus jam percepit ultra sortem, ipsam tamen, in-
strumentum venditionis allegans, in animæ sus-
periculum retinet et restituere contradicit. Quia
vero fraus et dolus alicui patrocinari non debet,
discretioni tuae per apostolica scripta mandamus
quatenus, si res ita se habet, instrumento venditio-
nis confecto in fraudem canonis promulgati contra
usurarios non obstante, predictum civem, ut fructi-
bus computatis in sortem, et recepto si quid sorti
defuerit, terram ipsam restituat conquerenti, per
pœnam in Lateranensi consilio contra usurarios
promulgatam, appellatione remota, constringas. Te-
stes, etc.

D Datum Viterbli, ix Kal. Augusti anno decimo.

XCIII.

DECANO ET CAPITULO SANCTI ANIANI AURELIANENSIS.
Manuntur privilegio adversus litteras apostolicæ
sedis.

(Viterbiæ, xv Kal. Augusti.)

Cum Ecclesia vestra sedis apostolicæ sit filia
specialis, indemnitatibus ejus paterna volentes sol-
licitudine preoccupare, præsentium auctoritate sta-
tuimus ut per litteras apostolicas quæ ad... archi-
episcopum Senonensem vel... Aurelianensem epis-
copum seu alios in eorum dioecibus constitutos su-
per quibusunque negotiis vos aut Ecclesiam ve-

stram quomodolibet contingentibus fuerint impe-
tratae, nullum ejusdem Ecclesiae libertati præjudi-
cium generetur, districtus inhibentes ut nulli
ecclesiasticæ personæ liceat in ecclesiæ aut villas
vestras seu etiam servientes vestros sine manifesta
et rationabili causa excommunicationis sententiam
vel interdicti profere. Vobis quoque sit liberum,
si super iis vel aliis vos senseritis contra justitiam
prægravari, sedem apostolicam appellare. Nulli
ergo nostræ constitutionis et inhibitionis, etc. Si
quis autem, etc.

Datum Viterbiæ, xv Kal. Augusti, anno decimo.

XCIV.

SANCTI GERMANI DE PRATIS ET SANCTÆ GENOVEFÆ ABBA-
TIBUS ET PRIORI SANCTÆ GENOVEFÆ PARISIENSI.

*Ut de malefactoribus ecclesiæ Sancti Aniani exhibeant
justitiæ complementum.*

(Datum, ut in alia.)

Cum Ecclesia Beati Aniani Aurelianensis aposto-
licæ sedis sit filia specialis, indemnitatis ejus pa-
terna sollicitudine præcavere volentes, discretioni
vestræ præsentium auctoritate præcipiendo manda-
mus quatenus de quibuslibet malefactoribus suis
in Senonensi provincia constitutis, quoties ab ipsa
fueritis requisiti, sine malitiosa dilatione iustitiæ
faciat eisdem plenitudinem exhiberi; contradicto-
res, si qui fuerint, vel rebelles per censuram eccle-
siasticam, sublato appellationis diffugio, compescen-
tes, nec relaxaturi sententiam, usque ad satisfac-
tionem condignam, quam propter hoc in quemlibet C
duxeritis proferendam. Quod si non omnes, duo
vestrum, etc. Ut autem plenius quieti provideatur
Ecclesiæ memoratæ, volumus et mandamus ut si
contigerit de vobis humanitus, ad vestros etiam
successores hæc auctoritas extendatur; cum sit
dignum ut ejusdem Ecclesiæ paci specialiter consu-
lamus quæ ad Romanum pontificem nullo pertinens
mediante, non habet, post ipsum, alium protec-
torem.

Datum, ut in alia.

XCV.

W. DECANO ECCLESIÆ SANCTI ANIANI AURELIANENSIS
EIUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTU-
RIS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Viterbiæ, xii Kal. Augusti.)

(22) Cum omnium Ecclesiarum attentam curam
et sollicitudinem ex injuncto nobis a Deo apostolatus
officio gerere debeamus, de illis tamen præcipue nos
oportet esse sollicitos quæ ad jus et proprietatem
sanctæ Romanæ Ecclesiæ specialius pertinere nos-
cuntur, et de apostolicæ sedis protectione ampliori
devotione confidunt, et ne quorumlibet hominum in

(22) Edita ab Huberto in Probat. Histor. S.
Aniani, pag. 121.

(23) Alexandri et Lucii privilegia edita sunt ibid.

A bonis etiam dignitatibus temerariis ausibus fati-
gentur, auctoritatis nostræ suffragio eas convenit
pariter communiri. Ideoque, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus clementer annuimus
et ad exemplar felicis recordationis Alexandri et
Lucii prædecessorum nostrorum Romanorum pon-
tificum præfatam Sancti Aniani ecclesiam, in qua
divino mancipati estis obsequio (23), sub beati Petri
et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti
privilegio communimus, statuentes ut quascunque
possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in
præsenti juste et canonice possidet, aut in futurum
concessione pontificum, largitione regum vel princi-
pum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo
proprio poterit adipisci, firma vobis vestrisque suc-
cessoribus et illibata permaneant, in quibus hæc
propriis duximus vocabulis exprimenda. Villam vi-
delicet de Sentiliaco cum ecclesia, villam de Ruem
cum ecclesia, villam de Tilliaco cum ecclesia, eccl-
esiæ de Chalo, et villam de Artenao a bona memoriæ
A. illustri Francorum regina vobis commutatam
pro villa de Chalo in ea libertate ac immunitate
tenendam in quæbonæ memoriæ L. quondam illætris
Francorum rex, quemadmodum in ejus scripto con-
tinetur authentico, eam noscitur habuisse. Medi-
tatem quoque proventuum tam in minutis decimis
quam in oblationibus et omnibus beneficiis vivorum
et mortuorum in prædicta ecclesia de Chalo, juxta
quod vobis olim concessum est a bona memoriæ
W. tunc Senonensi, postmodum vero Remensi archi-
episcopo, Sanctæ Sabiniæ cardinali, apostolicæ sedis
legato, et in ejus scripto authentico redactum est,
eo tamen tenore quod si plures in eadem villa paro-
chiales ecclesiæ constructæ fuerint, in omnibus
quæ idem surrexerint id juris babeatis quod in
prædicta ecclesia habuisse noscimini et habere. Vil-
lam de Herbiliaco cum ecclesia et omnibus decimis
et pernentiis suis. Ecclesiæ Sancti Aniani ve-
ris, quæ capella vocatur, et ecclesiæ Sancti Ger-
mani infra muros civitatis. Quidquid habetis in villa
de Centollo, et ecclesiæ villæ ejusdem. Quidquid
habetis in villa de Fonteneio, et ecclesiæ ejusdem
villæ, cum decimis et aliis redditibus ad jus vestrum
pertinentibus. Aquam Ligeris a muro veteris civita-
tis usque ad Sanctum Lupum, et molendina omnia
quæ in eadem aqua habetis, cum punctionibus suis
D Quidquid habetis ultra Ligerim, et in Sicalonia (24).
Quidquid habetis in Castinesio. Villam de Berziaco,
cum omnibus pertinentiis suis. Quidquid habetis
apud Oscuras. Quidquid habetis in foresta quæ
Bologna dicitur, et villam de Gasellis. Quidquid per-
tinet ad Majoriam de Jarria, et villam de Seteis.
Molendina quoque quæ in villis vestris de novo
fecisti, et illud quod in loco qui Domitiacum appel-
latur habetiis. In supradictis vero parochialibus ec-
clesiis, scilicet de Sentiliaco, de fluem, de Tiliaco,

pag. 416 et seqq.

(24) La Sologne.

de Fonteneio, de Centolio, de Herbiliaco et de Chalo, quas tenetis, presbyteros eligatis et episcopis praesentetis: quibus, si idonei fuerint, episcopi curam animarum absque venalitate committant, ut de plebis quidem cura eis respondeant, pro rebus vero temporalibus debitas vobis obedientias et consuetam subjectionem exhibeant. In reliquis vero duabus ecclesiis, videlicet Sancti Aniani et Sancti Germani, et ad servitium altaris crucifixi ecclesiae beati Aniani, libere et absque alicujus contradictione et praesentatione, sicut hactenus, ita et deinceps, liceat vobis substituere sacerdotes. Liceat etiam vobis in parochialibus ecclesiis vestris vacantibus, uti consuetum est et ab antiquis hactenus temporibus observatum, sacerdotes ponere ad succursum, qui donec conveneritis in personas idoneas, quem institui debeant in eis, omnipotenti Deo famulentur. Ferias praeterae in duabus solemnitatibus beati Aniani ad luminaria ejusdem ecclesiae concinnandatam a bonae memorie L. illustri rege Francorum, quam a Joanne quondam Aurelianensi episcopo vobis et ecclesiae vestre concessas, et scripti sui munimine roboratas, [25] quemadmodum in eorum scriptis authenticis continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nihilominus praesentis decreto statuimus ut duæ prehendentes ante deputate fuerant officio confrariæ, ac tertia, quam ei provida pietate postmodum addidisti, et annuales canonicorum, quounque modo præbendæ mutentur, officio permaneant confrariæ. Vineas insuper et omnia quæ præfatae confrariæ collata sunt vobis et per vos ipsi confrariæ, prout communi assensu capitulo statutum est et scripto firmatum, apostolicae sedis munimine] roboramus, et constitutionem illam ratam et inconvulsam futuri temporibus decernimus permanere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes canonicorum seu clericorum vestrorum qui ad sacres ordines fuerint promovendi, a diocesanis suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit, et gratiam apostolicae sedis habuerit, et ea gratis et absque pecunia vel exactione aliqua voluerit exhibere. Alioquin, ad quemcunque malueritis antistitem recurratis, qui nostra fultus auctoritate quod postulatur indulget. Praeterea omnes libertates seu etiam immunitates ac regias consuetudines a Francorum regibus vobis et ecclesiae vestre indultas, et scripti sui munimine roboratas, auctoritate apostolica confirmamus, et illibatas perpetuo statuimus permanere. Sancimus quoque et praesentis decreto statuimus ut nulli archiepiscopo seu cuilibet personæ commissam vobis ecclesiam vel vos aut clericos chori vestri, nisi Romano pontifici vel legato ejus, aut etiam de speciali mandato apostolicae sedis, excommunicare seu a divinis officiis interdicere liceat. Visitationem vero vel procurationem nullus ab ecclesia vestra nisi auctoritate ap-

A stolice sedis præsumat exigere, cum ei nullo medio sit subjecta. Prohibemus insuper ut nulli ecclesiasticæ vel cujuscunque ordinis personæ fas sit indebita exactiones ecclesiæ vestris aut capellis vel sacerdotibus earum imponere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, etc., usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate, et in præfatis ecclesiis de Sertiliaco, de Ruem, de Tiliaco, de Fonteneio, de Centolio, de Chalo, et de Herbiliaco diocesanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotaliæ persona, etc., usque subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque in finem.

B Datum Viterbiæ, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin, diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, xii Kal. Augusti, indictione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno decimo.

XCVI.

EPISCOPO MELDENSI.

De subjectione monasterii Resbacensis.

(Viterbiæ, xvii Kal. Julii.)

C Suborta dudum inter te ac monasterium Resbacense super ipsius monasterii subjectione materia questionis, procuratores pratum propter hoc ad sedem apostolicam accesserunt (26). Quibus aliquando litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis adversæ constituit te possessionem obedientiæ in eodem monasterio habuisse, te restituendum decrevimus ad eamdem. Verum quia privilegium felicis memorie Innocentii papæ prædecessoris nostri ex monasterii parte nobis exhibitum libertatem plenariam exprimebat, dilectis filiis magistro G. decano Suessionensi... Remensi cantori, et... successori Silvanectensi dedimus in mandatis ut te in possessionem obedientiæ restituto, nisi post restitucionem tuam infra sex menses contra privilegiū libertatem rationabile aliquid objiceres et probares, super subjectione monasterii supradicti perpetuum tibi silentium, sublato appellationis obstaculo, imponere procurarent; districtius inhibentes ne idem monasterium super libertate privilegii auderes ulterius molestare, quod si de partium existeret voluntate, causam ipsam sufficienter instructam ad nostram præsentiam remittentes, præfigerent ipsi terminum

D competentem, quo se nostro conspectui præsentarent, sententiam receptione. Partibus igitur in ipsorum judicum præsentia postmodum constitutis, cum privilegiū copiam habuisses, illud voluisti arguere falsitatis, eo quod facta collatione bullæ ipsius privilegii ad alias bullas, ipsa, sicuti proponebas, minor et dissimilis aliis videbatur. Auctoritatem quoque rei judicatae ad evanandas vires privilegii allegasti, asserens quod felicis recordationis Alexander papa prædecessor noster, sicut per ipsius litte-

(25) Quæ his notis concluduntur, exciderunt in editione Huberti.

(26) Exstat in chartulario Ecclesiae Meldensis. — Vide infra epist. 108.

ras ostendebas, super hoc contra monasterium sententiam promulgarat. Privilegia insuper Alexan-
dri predicti et bona memoriae Honorii papæ præde-
cessorum nostrorum inducere procurasti; in quibus
expresse dignoscitur esse statutum ut Meldensi epi-
scopo a Resbacensi abbe canonica obedientia
persolvatur. Abbas vero monasterii supradicti pro-
posuit ex adverso quod idem monasterium non
solum auctoritate privilegii prætaxati plena debet
libertate gaudere, verum etiam alia ratione, quia
videlicet sanctus Pharo, Meldensis episcopus, libera-
lissimum ei duxerat privilegium indulgendum, sicut
in ejusdem sancti legenda contineri manifeste dice-
bat; adjiciens idem abbas quia de sententia supra-
dicta, quam tu pro parte tua duxeras allegandam,
usque ad illum diem nullam unquam audierat men-
tionem; sed etsi sententia vera esset, tacite tamen
per compositionem amicabilem subsequentem fue-
rat ab ipsa recessum. Talis enim, ut ipse dicebat,
inter bonæ memoriarum B. Resbacensem abbatem et
Stephanum episcopum Meldensem compositio inter-
cessit, ut idem abbas ea conditione ipsi obedien-
tiam ficeret, ut reperto privilegio libertatis, quod
præ manibus non habebat, idem abbas libertate
gauderet, et ad exhibendam eidem episcopo obe-
dientiam minime teneretur, quam compositionem
et quædam alia, quæ proposuerat idem abbas, se
asseruit probaturum. Die igitur Parisius assignato,
testes abbatis supradicti, decanus et succendor,
quia tertius judex interesse non potuit, receperunt,
et apud Resbacum examinantes eosdem, quosdam
alios senes et valetudinarios receperunt ibidem.
Tandem cum tua pars ad majorem fidem super
Alexandri sententia faciendam litteras quorundam
cardinalium et aliorum judicibus præsentasset, pars
abbatis objecit quod cum semestre tempus in nostris
esset litteris comprehensum, infra quod probandi
quod voluisti habueras facultatem, post tempus illud
elapsum munimenta pro parte tua vel probationes
alias non poteras exhibere, sed cum ibi non esset
aditus probandi præclusus, juramentum recipi
postulabat, quod capitulum Resbacense sub anima-
rum suarum periculo præstari mandabat, videlicet
quod nunquam amplius sententiam viderant quam
tu duxeras exhibendam. Judicibus autem nolentibus
dirimere quæstionem, causam ipsam instructam
cum procuratoribus partium ad nostram præsentiam
transmiserunt; quibus postmodum dilectum filium
nostrum Joannem Sancta Mariæ in vita lata diacono-
num cardinalem dedimus auditorem. Qui cum hæc
et alia proposuissent plenius coram eo, et idem
cardinalis quæ audierat nobis fideliter retulisset,
nos utriusque partis rationibus diligenter inspectis,
quia tuas efficaciores esse cognovimus rationes,
subjectiōnem tibi adjudicavimus monasterii memo-
rati, ut ibidem liberam habeas tanquam dices an-
tus episcopus potestatem; ita tamen ut per hoc nullum
apostolicæ sedi præjudicium generetur quo minus
legitimo tempore, si voluerit, suam justitiā prosec-

A quatur. Nimirum si præfati Innocentii privilegium
Alexandro fuit in judicio præsentatum, et ipse tuh
sententiam contra illud, ipsum intelligitur repro-
basse. Si vero non fuit exhibitum coram eo, præ-
textu privilegii de novo reperti prædicta non debet
sententia retractari.

Datum Viterbii, xvii Kal. Julii, anno decimo.

*In chartulario Ecclesiae Meldensis exstat præterea
epistola Innocentii ad episcopum, decanum, et can-
cellarium Parisiens. pro exsecutione superioris sen-
tentiae, verborum e verbo descripta ex ea quæ data est
ad Episcopum Meldensem, mutatis mutandis. In fine
vero istius hæc adduntur. Quocirca discretioni vestra
per apostolica scripta mandamus quatenus quod
a nobis est sententialiter diffinitum faciatis appella-
tione remota inviolabiliter observari, contradicto-
res, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclæ-
siasticam, appellatione postposita, compescentes.
Quod si non omnes iis exsequendas potueritis inter-
esse, tu ea, frater episcope, cum eorum altero
nihilominus exsequaris.*

Datum ut alia. *Ista vero commissio exstat ex
parte in cap. Suborta, De sentent. et re judic.*

XCVII.

PRIORI ET CONVENTUI MONASTERII SANCTI SALVATORIS
ET SANCTÆ ROTRUDIS, QUOD IN TERVANENSI EST
PAROCHIA CONSTITUTUM.

De electione abbatis.
(Viterbii, v Non. Julii.)

Cum per privilegium felicis recordationis Alexan-
dri papæ prædecessoris nostris, quod nobis præsen-
tatum inspeximus, vestro monasterio sit concessum
ut, obeunte ipsius abbate, nullus ibi qualibet subre-
ptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem
fratres communi consensu vel eorum pars consilii
sanioris secundum Deum et beati Benedicti Regulam
duxerint eligendum, auctoritate præsentium distric-
tius inhibemus ne quis super eadem concessione
temere vos impetrare vel molestare presumat; sed
licet vobis et successoribus vestris secundum ipsam
nunc et amodo, cum Ecclesiam vestram abbate va-
care contigeri, personam idoneam de gremio vestro
vel aliunde per regularem electionem vobis præ-
cere in pastorem, Karrofensi monasterio humiliiter
præsentandum, ut ab ipso confirmationem accipiat,
et reverentiam ei, quam debet, impendat. Nulli
ergo... nostræ inhibitionis et concessionis, etc. si
quis aulem, etc.

Datum Viterbii, v Non. Julii anno decimoc.

CXXVIII.

WIBERTO PRESBYTERO.

*Et confirmatur institutio canonicus et præbende
Sanctæ Sophiæ per legatum sibi facta.*

(Apud Montemflasconem, iv Kal. Augusti.)

Justis potentium, etc., usque completere. Cum igitur
dilectus filius noster B. tituli Sanctæ Susannæ pre-
sbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, te in
Ecclesia Sanctæ Sophiæ canonicum instituerit, nos
tuis precibus inclinati, institutionem ipsam, sicut

canonice facta est, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo... nostrae confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Montemflasconem, iv Kal. Augusti,
anno decimo.

XCIX.

E I D E M .

Concessio præposituræ Sanctæ Anastasis per legatum sibi facta confirmatur.

(Datum, ut in alia.)

Cum a nobis petitur, etc., usque perducatur effectum. Cum igitur dilectus filius noster P. tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, præposituram ecclesiæ Sanctæ Anastasis tibi duxerit concedendam, nos tuis precibus inclinati, concessionem ipsam, sicut canonice facta est, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, et praesentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo... nostra confirmationis, etc. Si quis autem,

Datum, ut in alia.

C.

ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI, ET... ARCHIDIACONO MEDIOLANENSI.

Ut... presbytero ad suam ecclesiam S. Michaelis Vercellensis licentiam tribuant redeundi.

(Apud Montemflasconem, iv Non. Augusti.)

Venerabilis frater noster... Yporiensis episcopus suis nobis litteris intimavit quod cum olim, antequam consecratus fuerit in Yporiensem episcopum, C pennis ad volandum in solitudinem assumpisset, sacerdos quidam, tunc Ecclesiam Sancti Michaelis Vercellensis regebat, secum in eremo desiderans habitare, ad eum cum litteris venerabilis fratris nostri... episcopi Vercellensis accessit, obsecrans humiliter et devote ut eum pro serviente ac famulo ad habitum secum suscipere dignaretur. Cujus supplicationibus inclinatus, ac inductus precibus memorati episcopi Vercellensis, ejus in hac parte desiderio satisfecit. Accidit autem ut dum idem presbyter facere quamdam cappam disponeret, alii qui in eodem loco fuerant congregati, ei ut cucullam facheret susserunt, asserentes quod ad altaris officium esset habilior et expeditior ad scribendum, necnon aptior ad laborem et ad cætera quæ ipsum facere oporteret. Quorum suasionibus acquiescens, cucullam fieri sibi permisit; quam cum idem episcopus vellet secundum consuetudinem benedicere, respondit presbyter memoratus: *Monachus nolo fieri, nec cucullæ nomine cucullam suscipio: nulli voto, nulli ordini, nulli professioni me adhuc alligare intendo. Si manebitis hic, vobiscum ero. Alius in solitudine non manebo.* Post modicum vero tempus, cum idem episcopus de mandato sedis apostolicae ad reginem Yporiensis Ecclesiæ rediisset, præfatus presbyter, cum proposito, ut dicebat, non redeundi ad eremum, secutus est cum, dicens: *A modo in solitudine non teneor rema-*

nere; quia cessante causa, cessare debet effectus. Propter vos accessi ad eremum. Vobis discendentibus, amplius non manebo. Quemcum idem episcopus monere diligentius et inducere procurasset ut vel in solitudine, ad quam venerat, vel si mallet, secum familiariter habitaret, ipse multum hæsitans et vacillans, ad solitudinem rediit; in qua cum aliquandiu permanisset, vicini Ecclesie supradictæ, cui antea præsidebat, quos velut pastor providus verbo nutriterat exemplo, totis affectibus suum sibi restituit postulavere rectorem. Unde factum est ut ad eamdem rediens civitatem, et ibi moram faciens cum præfato episcopo Vercellensi, ad regimen dictæ Ecclesiæ regredi non præsumit absque licentia sedis apostolicae speciali. Nos igitur honestis desideriis vicinorum volentes condescendere, ac utilitati ejusdem Ecclesiæ, quæ sub ipsius regimine tam in spiritualibus quam temporalibus valde dicitur profecisse, paterna cupientes sollicitudine providere, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, eidem presbytero auctoritate nostra licentiam tribuat ad eamdem Ecclesiam redeundi, ut per ejus industrias et conversationem honestam, auctore Domino, temporaliter ac spiritualiter suscipere valeat incrementum. Quod si non ambo...tu, frater archiepiscope, etc.

Datum apud Montemflasconem, iv Non. Augusti,
anno decimo.

CI.

POTESTATI ET POPULO FLORENTINO.

Suadetur ut monitis sedis apostolicae et legati ejusdem acquiescent.

(Apud Montemflasconem, ii Non. Augusti.)

Ex apostolica servitutis officio, quo sumus sapientibus et insipientibus debitores, et ex gratia speciali quam ad civitatem vestram habemus, indemnitatibus vestris tam in spiritualibus quam temporalibus paterna sollicitudine præcavere volentes, per litteras nostras et dilecti filii G. Sanctæ Mariæ in Porticu diaconi cardinalis universitatem vestram diligentius commonere curavimus ut non ex victoria exaltati, sed potius propter Deum et commonitiones nostras, ad pacis tractatum quem, antea quam suis suis congressi, mediante nuntio nostro cum Senensibus habuistis, redirectis humiliiter et devote. Vos autem, suggestore eo qui in filios superbiam dominatur, cui est sollicitudo continua pacis profectibus obviare, nec ad Deum nec ad nos debitum habentes respectum, commonitiones nostras et cardinalis prædicti, quod dolentes dicimus, pertransistis hactenus aure surda, non attendentes quod Mediator Dei et hominum Homo Christus, Jesus, ut hominem (qui ex suggestione diabolica in tantam se superbiam contra Deum exaltarat, quod Deitatis nomen sibi nisus fuerit usurpare juxta suggestionem invisoris pacis: *Eritis sicut dili scientes bonum et malum (Gen. iii)*) reconciliaret Petri, non dubitavit manibus tradi nocentum, et in ara crucis, quasi esca sacri corporis sui,

præfatum apostolam inimicum pacis in oculis suis A cupiens pretiosum sanguinem suum fudit, offerens se Patri hostiam immaculatam in redemptionem animarum nostrarum. Convertimini igitur, filii charissimi, convertimini, non obturantes aures vestras a voce clamoris vicarii ejus, dantes gloriam Deo, et apostolicæ sedi devotionem vestram humiliiter exhibentes; ne si secus, quod obsit egeritis, et non recipientibus verbum pacis recesserit a vobis cardinalis prædictus, in testimonium super vos pulverem pedum suorum excutiat, et sequatur quod consequenter in Evangelio legitur: *Tolerabilius erit Sodomæ et Gomorrhæ quam illi civitati* (*Matth. x.*). Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, obsecranter per upersionem sanguinis Jesu Christi et adventum ejus, in remissionem vobis peccatum injungentes, quatenus humiliemini sub potenti manu Domini, qui superbis resistit et humiliibus gratiam elargitur, et secundum quod vobis per alia scripta mandavimus, monitis et consiliis nostris acquiescatis omnino, quia tunc victores vos verius cognoscetis, cum carnalibus motibus resistentes, in victoria cesseritis soli Deo. cum melior sit sapiens viro fortis, et qui dominatur animo, expugnatore urbium.

Datum apud Montemflasconem, ii Non. Augusti, anno decimo.

CII.

ABBATISSÆ ET CONVENTUI SANCTI CIRIACI IN GERONDOD.

Absolvuntur a solutione census unius marçæ argenti.

(Apud Montemflasconem, iv Non. Augusti.)

Nostro apostolatu est compertum quod inclytæ recordationis Otto imperator per privilegium suum confirmavit monasterio Sancti Ciriaci de Urbe annum census unius marçæ argenti a monasterio vestro solvendum. Constitit præterea nobis per litteras Frederici imperatoris ab eo pro viginti annis census ipsum solutum suis monasterio memorato, Nos autem, ut Ecclesia vestra in sua maneat libertate, paterna volentes sollicitudine providere, consentientibus nuntiis vestris marcam unam censui nostro duximus adaugendam, vos a solutione ipsius census dicto monasterio faciendo penitus absolventes, quia nos dicto monasterio satisfieri faciemus.

Datum apud Montemflasconem, iv Non. Augusti, anno decimo.

CIII.

R. CASINENSI ABBATI.

Dicit se nolle respondere litteris ejus
(Viterbi, v Id. Augusti.)

Recepimus litteras tuas, et quæ continebantur in eis notavimus diligenter. Iis autem super quibus nos consulere voluisti nonduximus respondendum, cum consultatio ipsa questionem contineat Ecclesiam Casinensis, quæ inter te ac homines tuos sub examine judiciali dignoscitur agitari. Unde per judices ipsos honestius nobis potuisset exponi.

Datum Viterbi, v Idus Augusti, anno decimo.

B

B

B

C

D

D

CIV.

CONSULIBUS ET POPULO VITERBIENSI.

Ut Malfitanam puellam super legitimitate sua non permittant ab aliquo molestari.

(Apud Montemflasconem, iii Non. Augusti.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod cum Thol. filius quondam Girardi Manituti, Malfitanam mulierem carnaliter cognovisset, ex ea tandem filia procreata, ipsam duxit postmodum in uxorem. Verum quia puellam ipsam quidam non esse legitimam asseverant, idem T. nobis humiliiter supplicavit ut eidem puellæ paterna super hoc dignaremur sollicitudine providere. Cum igitur secundum canonicas sanctiones favore subsequentis matrimonii proles de naturali prius suscepta concubitu, legitima debeat reputari, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, prædictam puellam super legitimitate sua non permittatis ab aliquibus molestari.

Datum apud Montemflasconem, iii Non. Augusti, anno decimo.

CV.

CONSULIBUS VITERBIENSIBUS.

(Viterbi. ii Id. Augusti.)

Cum res Paterinorum decreverimus publicari, ne quis in fraudem, occasione depositi, eas detinere contendat, præsentium vobis auctoritate concedimus ut apud quoscunque, sive in Viterbio, sive in ejus districtu, res hujusmodi reperitis, liceat vobis illas accipere, ipsarumque rerum detentores, prout expedierit, arbitraria pœna punire. Quod ut liberius exequi valeatis, firmiter inhibemus ne hujus executionis obtentu futuri consules vos presumant ausu temerario molestare. Nulli ergo...nostræ concessionis et inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbi, ii Idus Augusti, anno decimo.

(CVI)

ADELL. ABBATISSÆ SANCTÆ DEI GENITRICIS SEMPERQUE VIRGINIS MARIE ET SANCTI PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS, SANCTIQUE MARTYRI CIRIACI IN GERONDOD, EJUSQUE SORORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS. Confirmantur eis libertates et immunitates, et conceduntur eis nonnulla privilegia.

(Viterbi, v Id. Augusti.)

Pudentibus virginibus, quæ sub habitu religionis, accensis lampadibus, per opera sanctitatis jugiter se præparant obviam Sponso venire, sedes apostolica debet patrocinium impertiri; ne forte cuiuslibet temeritatis incursum aut eas a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacrae religionis infringat. Ea propter, dilecta in Christo filia, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium in Gerondod, quod in fundo beati Petri, quem bonæ memorie G. marchio cum tota proprietate sua Ecclesie Romane obtulit intuitu pietatis, noscitur esse constructum, in quo divino estis obsequio mancipatum, ad exemplar felicis recordationis Joannis et Leonis prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum cum clericis ministerialibus

et omnibus ad idem monasterium pertinentibus sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti privilegio communimus. In primis si quidem statuentes ut ordo canonicus, qui in eodem monasterio secundum Deum institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quasunque possessiones et quæcunque bona idem monasterium in præsentijuste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Foresem ecclesiam, cum capellis. Monasterium in Frose, cum ipsa villa et duabus parochiis positis in eadem. Aslevensem majorem et minorum, cum capella et duabus parochiis. Egelsensem cum capella abbatissæ et tribus aliis ecclesiis. Waledalen. cum capella abbatissæ et parochia. Paddeburnen. cum duabus ecclesiis. Hetteborn. cum parochia. Quatuor villas quæ nominantur Polege, cum ecclesia. Nacterstede. cum ecclesia. Jezere cum ecclesia. Strenze, cum ecclesia. Drogobulen, cum ecclesia Bernezingero. Ethelbelingero cum ecclesia. Behem, Wellebeke. Genezendorp, Bateberge, Benendorp, Analaborc, Hachebornen viginti quinque mansos, in Henrikestorp viginti septem mansos, in Plezze septem mansos, Alkendorp duodecim mansos, in occidentali Hegelen triginta mansos, in Grovingen triginta tres mansos, in Blekendorp trigesima septem mansos cum parochia, in Ammendorp tres mansos, in Hergetstede et in Werstherhusen sedecim mansos, in Remestorp decem et septem mansos et demidium, cum foro, et viginti curtes pertinentes ac forum cum ecclesia, in Wallentborp quatuor mansos, in Mulendorp sex mansos, in Cumelez decem mansos, in Nientorp sex mansos, in Asmerleve viginti duos mansos, cum ecclesia; in Zorcbewist octo mansos, in Storniz viginti duos mansos, in Drosege tredecim mansos, in Chocstede duos mansos, in Sinselva duos mansos, in Wederstede dimidium mansum, in Winnige duos mansos, in Wicsedherothe novem mansos, in Hachemerslephe decem et octo mansos, in Gaterslephe tres mansos, in Welpeslephe tres mansos, in Wedestorp unum mansum, in Daldorp sex mansos, in Remstede unum mansum, in Wipere unum mansum, in Avensleve dues mansos, in Rodolvesbure duos mansos, in Sulthen duos mansos, in Retmersleve viginti mansos, in Mensted duos mansos, in Scolene unum mansum, in Burgewiz duos mansos, in Levez duos mansos, in Lere unum mansum, in Thederzengeroth unum mansum, in Wendelmeresbroche duos mansos, in Mandorp unum mansum, in Cephen duos mansos, in Abberoth unum mansum. Sane novalium vestrum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis, sive de bortis et

A virgultis, et punctionibus vestris, vel de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Ad hæc, novas et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis et aliis Ecclesiarum prælatis in eadem Ecclesia fieri prohibemus. Prædictorum autem prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, prohibemus omnem cuiuslibet Ecclesiæ sacerdotem, præter apostolicam sedem, habere aliquam in vestro monasterio ditacionem. Præterea beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate inhibemus ut nullus rex, dux, marchio, comes, vel alia sæcularis persona licentiam habeat ipsum monasterium aliquibus hominibus in beneficium dare, ut profecto juxta id quod subjectum apostolicæ sedi privilegii firmitate consistit, inconcusse ditatum permaneat, et locis ac rebus, tam iis quas moderno tempore habet vel possidet, quam quæ futuri temporibus in jure ipsius monasterii divina pietas voluerit adaugere ex donis, oblationibus, decimisque fidelium, absque ullius personæ contradictione firmitate perpetua perfruantur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbatissa, vel earum aliqua quæ tibi successerit, nulla ibi qualibet subreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu, velearum pars consilii sanioris, secundum Dei et timorem et canonicas sanctiones providerent eligendam. Libertates quoque et immunitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro concessas et hactenus observatas, ratas habemus, et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Ad hæc, auctoritate apostolica prohibemus ut nullus publicus judex vel quilibet exjudicaria potestate in loca præfati monasterii ad causas audiendas ingredi audeat, vel freda seu tributa et conjectus aliquos, exigendos, aut mansiones vel paratas faciendas, si de jussore tollendos, homines ipsius Ecclesiæ constringendos, teloneum vel palafredos ab ipsis hominibus requirendos, eosdem homines sive litos vel liberos ad mallum convocandi, vel exercendi aliquam potestatem, nisi advocatus quem abbatissa ejusdem loci communis consensu sororum suarum ad hoc duxerit eligendum. Ad indicium autem perceptæ hujus a sede apostolica libertatis duas marcas et dimidiæ puri argenti nobis nostris que successoribus annis singulis persolvatis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfactum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnis integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva apostolicæ sedis auctoritate et diœcesanorum episcoporum canonica justitia in Ecclesiis non exemptis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, etc., usque districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque in finem. Amen.

Datum Vinerbi, per manum Joannis Sanctæ Mariæ,

in Cosmidin diaconi cardinalis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cancellarii, v Idus Augusti, inductione ix, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno decimo.

CYII.

ABBATI MALLEONENSI.

Mandatur ut A. de Scobel ad primam cogat redire uxorem

(Viterbii, xv Kal. Septembris.)

Ex parte tua sicut propositum coram nobis quod cum A. de Scobel mulierem duxerit in uxorem, et cum ea fuerit diutius commoratus, ipsam carnaliter non cognovit. Unde bona memoria W. Pictavensis episcopus, cum ei de frigiditate viri tam per ipsius quam mulieris confessionem plenius constitisset, inter eos divortium celebravit. Verum postmodum alii nupsit mulier supradicta, et præfatus A. duxit aliam in uxorem, quam carnali commissione cognovit. Unde quæsisti per sedem apostolicam explicari utrum dictus vir debeat ad primam redire, vel manere potius cum secunda. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod cum ex post facto appareat fuisse præfatum episcopum circumventum, dictus A. ut ad primam redeat est cogendus.

Datum Viterbii, xv Kal. Septembris, anno decimo.

CVIII.

ABBATI ET MONACHIS RESBACENSIBUS (27).

Confirmatur privilegia eorum et omnes libertates et immunitates.

(Viterbii, xvii Kal. Septembris.)

Licet monasterium vestrum per privilegium felicis recordationis Innocentii papæ prædecessoris nostri plenæ videretur libertatis prærogativa gaudere, emergente tamen postmodum inter memorias Meldensem episcopum et monasterium ipsum super ejusdem subjectione scrupulo quæstionis, beatæ memorie Alexander papa prædecessor noster, ad cuius præsentiam eadem fuerat causa delata, ipsius causæ meritis intellectis, jus episcopale in monasterio vestro Meldensi adjudicavit episcopo. Postea quoque quæstionis ejusdem coram nobis materia suscitata, causam ipsam per dilectos filios Suessiensem decanum, H. cantorem Remensem, et succentorem Silvanectensem examinari fecimus diligenter. Qui cum eamdem causam ad nos remisisserunt sufficienter instructam, nos utriusque partis rationibus intellectis, quia cognovimus efficaciores Meldensis episcopi rationes, subjectionem eidem monasterii vestri adjudicare curavimus, ut liberam ibidem tanquam diœcesanus episcopus habeat potestatem: ita tamen ut per hoc nullum apostolicæ sedi præjudicium generetur quo minus legitimo tempore, si voluerit, suam justitiam prosequatur. Verum quia possessiones et alia bona monasterii memorati per illud privilegium Innocentii eidem sunt monasterio confirmata, nos ipsius prædeces-

A soris nostri vestigiis inhærentes, vobis et per vos ea monasterio vestro sicut eadem justæ ac pacifice possidetis, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus, in quibus hæc propriis nominibus duimus exprimenda: Bur-gum videlicet ipsius monasterii, quod Resbacus dicitur, cum omnibus suis appendiciis, cum ecclesiis et decimis, cum servis et ancillis, cum pratis aut pascuis, cum aqua quæ dicitur Mucra, seu omni piscatione, insulis quoque ac molendinis, necnon et piscatoriis, cum pontibus etiam cunctisque ipsius aquæ transitoriis, et cum omnibus sibi adjacentibus cultis et incultis. Villam Orlei et villam Montbotr. cum earumdem villarum ecclesiis, decimis, servis et ancillis, pratis et pascuis, et cum omnibus eisdem adjacentibus cultis et incultis. Villam quæ Ultiacus dicitur, et villam quæ Septemsortes dicitur, cum earumdem villarum ecclesiis, decimis servis et ancillis cum pratis et pascuis, ei earum appendiciis cultis et incultis. Portum de Fai dimidium. Villam quæ Brigeon dicitur, cum matre ecclesia et decimis ad eam pertinentibus, cum servis et ancillis, cum pratis et pascuis, et aliis circumadjacentibus tam cultis quam incultis. Villam quæ dicitur Montinicu-s, cum ecclesia et decima et sibi circumadjacentibus, pratis, pascuis, terris cultis et incultis. Villam quæ dicitur Capella super Mucram, et villam quæ dicitur Curmajot super eamdem ripam, et villam quæ dicitur Malerei supereamdem ripam, et villam quæ dicitur Teretum super eamdem ripam, cura earumdem villarum ecclesiis, decimis, servis et ancillis, molendinis, pictionibus, pratis, pascuis et omnibus appendiciis cultis et incultis. Villam quæ dicitur Campuscoellus, cum ecclesia, decima, servis, ancillis, pratis, pascuis, et omnibus appendiciis cultis et incultis. Villam quæ appellatur Nemus Sancti Petri dimidiam, cum suis appendiciis cultis et incultis. Villam quæ dicitur Meri cum ecclesia, decima, servis, ancillis, pratis, pascuis, pictionibus, et omnibus suis appendiciis cultis et incultis. Villam quæ Herbitia dicitur, cum ecclesia, decima, servis, ancillis, pratis, pascuis, et sibi adjacentibus cultis et incubis. Villam quæ dicitur Agili mansio cum ecclesia, decima, servis, ancillis, pratis, pascuis, et sibi adjacentibus cultis et incultis. Decimam villæ quæ dicitur Semonnia, cum terra, appendente cum servis et ancillis. terram et dicimam villæ quæ dicitur Sancti Lupi, cum servis et ancillis. Villam quæ dicitur Luqueius super ripam Materni fluminis, cum servis, ancillis, pratis, pascuis, et suis appendiciis cultis et incultis. Supereamdem ripam, possessionem quæ dicitur Porterum, et alteram quæ dicitur Vernolum, et tertiam quæ Capella vocatur cum servis, ancillis, pratis, pascuis, et aliis appen-

(27) Vide supra epist. 96.

diciois cultis et incultis. Circa castrum quod appellatur Brejas, villam que dicitur Brucium, cum ecclesia, decima, servis, ancillis, pratis, pascuis, et aliis appendicibus cultis et incultis. Apud alterum Brucium, terrasticum et oensem, cum servis et ancillis. Juxta castrum quod dicitur Mons-mirellus, villam que dicitur Marcungia, cum servis et ancillis, pratis, pascuis, et aliis appendicibus cultis et incultis. Prohibemus insuper ne praedictæ occasione sententiæ a nobis latæ Meldensis episcopus vos vel monasterium vestrum indebitè aggravet vel molestet; quia privilegium meretur amittere qui missa sibi abutitur potestate. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis etprohibitionis infringere, velei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Viterbiæ, xvii Kal. Septembri anno decimo.

CIX.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS PER SAXONIAM CONSTITUTIS.

De privilegiis monasteri in Gerondod.

(Viterbiæ, viii Kal. Septembri.)

Cum ex injuncto nobis servitutis officio in juro suo providerem universis Ecclesiis teneamur, ad ecclesiam Sancti Ciriaci in Gerondod debitum habentes respectum, ipsius quieti et paci paterna duximus sollicitudine specialitur providendum. Quocirca fraternitatè vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si venerabilis frater noster: episcopus Halverstadeensis, in cuius diœcesi ecclesia ipsa consistit, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, et cætera ecclæsiastica sacramenta a dilectis in Christo filiis abbatissa et sororibus ipsius ecclesiæ requisitus recusaverit exhibere, cum monasterium illud ad Romanam Ecclesiam nullo pertineat mediante, vos auctoritate nostra eisdem gratis et sine pravitate qualibet impendatis. Præterea volumus et mandamus ut si quando de malefactoribus suis parochianis vestris ad vos duxerint querimoniam deferendam, vos eis plenam de ipsis justitiam sublatu appellatio- nis obstaculo faciatis.

Datum Viterbiæ, viii Kal. Septemb. anno decimo.

CX.

CESARAUGUSTANO EPISCOPO.

Declaratur quid per novalis vocabulum intelligatur.

(Viterbiæ, xi Kal. Septembri.)

(28) Quid per novalis vocabulum intelligi debeat a nobis tua fraternitas requisivit. Licet autem quidam dixerint quod novale sit terra præcisa quæ anno cessat, aliis asserentibus quod ex silva quæ ex ar-

A boribus extirpatis ad cultum redigitur, quarun- utraque interpretatio colligitur ex civilibus legibus nos tamen inquisitioni tuae taliter respondemus quod eam credimus antecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum piis locis indulgentiam de novilibus concesserunt, ut novale intellexerint agrum de novo redactum ad cultum, de quo non exstat memoria quod aliquando cultus fuisset. Sed nec de quolibet tali credimus eisdem indulgentium fore concessam, nisi de illo duntaxat enjus decimas religiosus conventus potest absque gravi detimento parochialis ecclesiæ retinere, cum sepe sit talis locus incultus de quo parochialis ecclesia magnos percipit decimaru ratione proventus.

Datum Viterbiæ, xi Kal. Septembri, anno de- cimo.

CXI.

ABBATI CISTERCIENSI ET PETRO DE CASTRONOVO APO- STOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Ad quem pertineat dominum urbis Massiliensis.

(Viterbiæ, xn Kal. Septembri.)

Significante venerabili fratre nostro Arelatensi archiepiscopo cum multis episcopis ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod cum cives Massilienses in sedis pacis convenissent cum eis, gravis ex parte dilecti filii novis viri Hugonis de Baucio querimonia fuit proposita contra eos, videlicet quod B. quondam domino Massilæ, viam universæ carnis ingresso, cum civitas Massiliensis, ad nobilem mulierem B. filiam ejus, jure nosceretur hereditario pertinere, cives ipsi Roncelinum fratrem dicti defuncti, monachum et subdiaconum, in abbatem electum, cum impetu populari de monasterio extra- hentes, lacerato ipsis habitu, consentientem et volentem, in suum et dictæ civitatis dominum non sinc magna divina majestatis offensa et gravi præfatae nobilis præjudicio assumpserunt. Quamobrem dictus Hugo de Baucio, qui sepefatam nobilem duxit legitime in uxorem, prolemque suscepit ex ea, cum nobili viro W. de Baucio principe Arausicensi, germano suo, memoratis episcopis et nobis humiliter supplicavit ut cum ipsis fideles existant ecclesiæ ac devoti, et ad promotionem pacis juxta mandatum nostrum intendant viriliter et potenter, eidem Hugo super adipiscenda hereditate uxoris suæ digna- retur Ecclesia subvenire. Cum igitur occurrere debeat sedes apostolica præsumptionibus malignorum et eorum excessus pastorali sollicitudine cobibere, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus in dictos cives, ut memoratum Roncelinum excommunicatum, apostolatum, et perjurum, a domino suo, quod contra proprium juramentum, in contemptum Dei et fidei Christianæ opprobrium detinet occupatum, prorsus amoveant, et supradictæ nobili hereditatem restituant, ut tenentur, per excommunicationis et interdicti civi-

D D

(28) Cap. *Quid per novalis*, De verb. signif. Vide Reginonem lib. I, c. 44.

tatis et terræ ad ipsius dominium pertinentis sententias, sublato cuiuslibet contradictione et appellationis obstaculo, sicut justum fuerit compellatis. Attentius provisuri ut sententias ipsas facialis in monasterio Sancti Victoris, appellatione remota, inviolabiliter observari.

Datum Viterbii, xii Kal. Septembbris, anno decimo.

CXII.

CUSENTINO ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO MARTURANENSI.
De protectione episcopi Militensis adversus comitem Amfusum.

(Viterbii, viii Kal. Septembbris.)

Sedens iniquitas super talentum plumbi quosdam malitiæ perversitate gravatos tum miserabiliter invitiorum ima depresso ut lætantes cum male fecerint, ac in rebus pessimis exultantes, ex quadam deliquendi consuetudine in tantæ prævaricationis devenere contemptum ut licet per multimodæ transgressionis excessus contra se non immerito provocentiram Dei, ad Ecclesiastamen et ecclesiasticos viros, in reprobum sensum dati, manus extendere non formidant, ipsorum bona præsumptuosis ausibus invadentes et dantes in direptionem et prædam. Credebamus sane quod vexatio dedisset intellectum auditui, et nobiles regni Siciliæ diutinæ tribulationis aculens docuissest per justitiae semitam ambulare. Sed, quod dolentes dicimus, videntur eorum aliqui inter flagellorum malleos duruisse, dum eo minus ab illicitis abstinent quo potius persecutionis acerbitas invalescit. Sicut enim venerabilis frater noster P. Militensis episcopus graviter conquestus est coram nobis, nobilis vir comes Amfusus, Ecclesia Militensi vacante, turrim ipsius, in qua consueverant esse campanæ, fraudulenter invadens, comiti R. fratri suo assignavit eamdem: quitam episcopum ipsum quam Ecclesiam suam intolerabili vexatione fatigans, domos episcopales et canonicorum etiam et clericorum Militensem occupavit, illas ad usum suum et suorum minus honeste quam deceat retinendo. Frumentum insuper, vinum, hordeum, et alia bona tam episcopi quam ecclesiæ capiens, ipsa pro sua voluntatis arbitrio dissipat et consumit, ac homines ejusdem Ecclesiæ indebitis angariis et variis gravaminibus non desinit molestare. Præterea canonicos et clericos Militenses sine causa rationabili sepe capiens, quosdam bonis propriis spoliat, quosdam tandem detinet carcerali custodia: mancipatos donec ipsos ad intolerabilem fere redemptionem adducit. Dictus etiam comes R. cum quoddam castrum de novo construxerit, et homines Ecclesiæ nequiret inducere ut habitarent ibidem, casale de Karna ad eamdem Ecclesiam pertinens dissipavit, eosdem homines de locis propriis expellendo. Idem quoque comes Amfusus, dum turrim prædictam et ecclesiam occupavit, pecuniam, equitatus, frumentum, vinum, hordeum et alia nonnulla violenter accepit, de quibus postmodum nullatenus satisfecit. Et in iis et multis aliis iis comites

A usque adeo persequuntur memoratum episcopum et affligunt ut suam Ecclesiam deserere sit coactus. Cum igitur hæc et alia gravamina, quæ idem episcopus nobis exposuit, nolimus, quia non possumus, sub dissimulatione transire, fraternitati vestre per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus inquisita super præmissis plenius et cognita veritate, prædictos comites moneatis attentius et efficaciter inducatis ut eidem episcopo tam domos episcopales, canonicorum, et clericorum turrim jamdictam, quam alie quæ abstulisse noscuntur, sine difficultate qualibet restituant, ut tenentur, et permittant pacifice possidere, de damnis et injuriis irrogatis satisfacientes competenter eidem. Alioquin, ipsos per totam Calabriam et Siciliam auctoritate nostra denuntiatis excommunicationis vinculo innodatos, et totam terram eorum ecclesiastico suppositam interdicto, facientes tam excommunicationis quam interdicti sententiam, sublato appellationis obstaculo, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Volumus insuper et mandamus ut generaliter indicere studeatis ut ad quamcunque terram interim venerint iidem comites, divina officia eis præsentibus nullatenus celebrantur. Quod si non ambo... alter vestrum, etc.

Datum Viterbii, viii Kal. Septembbris, anno decimo.

CXIII.

LONDONIEN., HELIEN. ET WIGORNien. EPISCOPI.
De causa archiepiscopi Cantuariensis adversus regem Angliae.

(Datum, ut in alia.)

Illi testimonium invocamus qui testis est celo fidelis, quod char. in Christo fil. nostrum I. regem Anglorum illustrem, sincerissima semper charitate dileximus, et usque adeo erga ipsum exuberavit nostræ gratiæ plenitudo, ut plurimi principum in devotione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ non solum minus ferventes existierint, sed quidam facti sint etiam indevoti. Si quando enim in eum vel regnum suum fragor turbationis invaluit, sedes apostolica pia gestans viscera circa eum, potenter ipsum adjuvit et in multorum invidiam a multis angustiis relevavit. Verum, quod dolentes referimus, usque adeo gratiæ nostræ se reddit ingratum ut nequaquam videamur cum beneficis attraxisse, sed in juris provocasse, cum nostris imo Dei dispositionibus se opponens, ea minus sano ductus consilio non formidet incipere quæ in ejus possunt grave periculum redundare. Quæ vero sint illa non credimus exprimenda, cum vobis sint magis nota quam nobis. Verum quamvis devotionem ipsius regis valde nobis necessarium reputemus, non minus tamen, sed forsitan longe amplius extimare potest et debet nostram sibi gratiam opportunam, quemadmodum evidentiis, si bene recolit, jam percepit. Sed ipse immemor omnium, jurisdictionem nostram non solum impedire, verum etiam evacuare conatur; licet nos suam nunquam minuere, sed semper studueri-

mus defensare. Illudque potius deberet attendere quod principes illi qui libertatem Ecclesiasticam impugnando, indebito sibi super ecclesias conatis sunt arripere potestatem, divino iudicio pene penitus defecerunt; qui vero sanctam Ecclesiam in sua libertate fovendo, digno venerantur honore, de bono semper in melius prosperantur. Ceterum ad quem finem ex incœpta possit persecutione venire nequaquam attendit. quia si finem prudenter attenderet, ab incœpto procul dubio declinaret, cum praeter divinam offensam, nisi quantocius resipuerit, gravem sit incursum jacturam; quia durum est ei contra stimulum calcitrare. Absit enim ut in tam iniquo proposito populus Anglicanus, qui vere Christianus existit et zelator fidei orthodoxæ, contra Regem coelestem regem sequatur terrenum, corporalia spiritualibus præferendo, cum non solum clerici sed et laici tantæ discretionis et devotionis existant ut norint et velint distinguere inter illæ quæ reddenda sunt Cæsari et ea quæ reddenda sunt Deo. Cum igitur honori suo pariter et saluti vix credamus hoc tempore posse utilius provideri quam ut Cantuariensis Ecclesia talem pontificem habeat qui fama, scientia ut vita præclarus, ad ea quæ Dei sunt eum documentis provocare valeat et exemplis, ac tota sibi mentis affectione cohærens, sanum ei consilium circa spirituales et temporales utilitates impendat, quoniam hæc in venerabili fratre nostro S. Cantuariensi archiepiscopo, S. R. L. cardinali, novimus convenire (29), licet molestissimum nobis esset eum a nostro latere separare, ut qui quasi nobiscum hactenus universaliter præfuerat Ecclesiæ secundum vocationem de ipso factam Cantuariensi metropoli specialiter præferretur, quia tamen utilitatì ejusdem regis suæque saluti disideramus consulere, ac ipsius profectibus intendimus providere, archiepiscopum ipsum a conventu Cantuariensis Ecclesiæ canonice postulatum pariter et electum nostris manibus consecravimus, et pallio de corpore beati Petri sumpto, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii sibi dato, ad regimen Ecclesiæ sibi commissæ duximus destinandum. Quamvis igitur regem ipsum, ut in testimonio Dei loquamur, sincerissime diligamus, et ipsius honoris desideremus deferre; quia tamen Deo magis quam hominibus deferre nos convenit, et in executionem justitiae non debet esse personarum acceptio vel delectus, fraternalitatem vestram monemus altente et bortamur, per apostolica scripta districte præcipiendo mandantes quatenus diligentius attentes quod juxta sententiam sapientis qui arguunt laudabuntur, et super eos veniet benedictio, induiti virtute spiritus ex alto, et assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, regem ipsum pariter adestis, eumque in spiritu libertatis reverenter ut regem bortemini, et diligenter ut filium inducatis, quatenus animabus salutem, quietem populis, honorem Deo et

A Ecclesiæ providens libertatem sanis consiliis acquiescat, et præfato archiepiscopo, quem, quidquid sinistra de ipso fuerit sibi detractione suggestum, fidelem ei novimns et devotum, dignam reverentiam et debitum honorem impendens, et cognoscens hoc factum non tam ab homine quam a Deo, dispositioni divinae prompto favore consentiat, ut idem archiepiscopus sincera sibidevotione cohærens, circa gem sibi commissum a Domino suum efficaciter valeat officium exercere. Alioqui, omnimundano timore postposito ac remoto cuiuslibet contradictionis et appellationis obsticulo, per totam Angliam generalem interdicti sententiam proferatis, nullum ibi, praeter parvorum baptisma et pénitentias morientium, ecclesiasticum permittentes officium celebrari; quam et vos plenius observetis, et faciatis ab omnibus per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Scituri pro certo quod si qui forsitan, quod non credimus, contumaci spiritu præsumpserint obviare, sic eorum curabimus præsumptionem corrigere quod terrore ad posteros derivato talis non transbit insolentia in exemplum, sed eorum correctio terrere poterit universos. Quod si nec sic vexatio ipsi regi dederit intellectum, quia pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat, manus nostras in eum curabimus aggravare; ut sic demum medicinali manus anatus, in gratiarum nobis actiones assurgat. Illos autem qui caput ejus aleo peccatoris impinguant, soventes ipsum in malo, tanquam adulatores despiciat, et velut corruptores expellat. Nos quoque, qui talium corruptelas non penitus ignoramus, pro meritis sibi curabimus auctore Domino respondere. Tales igitur in hujusmodi executione mandati vos exhibere curetis quod Deum magis quam hominem comprebemini revereri; nec sitis ex illis qui canes muti sunt, non valentes latrare. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

C Datum, ut in alia

CXIV.

JANUENSI ARCHIEPISCOPO.

Committitur causa divorthi adulteri commissi.

(Viterbiæ, Kal. septembrii.)

D (50) Quemadmodum si vir mulier iurasset, quando contraxit cum illa, quod eam semper pro legitima teneret uxore, ipse quidem pro fornicatione quam mulier antea commississet non posset illam dimittere, sed pro fornicatione quam postea perpetraret eam dimittere posset, non obstante hujusmodi juramento quoniam in eo talis esset subintelligenda conditio, si videlicet illa in legem conjugii non peccaret; ita si quis juravit se ducturum aliquam in uxorem, ipse profecto non potest ei fornicationem opponere præcedentem, sed subsequentem ei potest apponere, ut illam non ducat in conjugem; quoniam in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam despensationis non venerit.

(29) Vide Matthæum Paris. ad an. 1207 et 1208.

(50) Cap. Quemadmodum, De jurejur.

Alioquin, si post hujusmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem. quod est prorsus absurdum. Nam si post contratum conjugium vir propter fornicationem licite potest uxorem a sua cohabitatione dimittere, longe fortius anteconjugium celebratum propter eamdem causam sponsus licite potest in suam cohabitatem non admittere sponsam; quia turpius ejicitur quam non admittitur hospes, nonobstante in alterutro casu vinculo juramenti; quod quidem, propter subintelligendam conditionem, est tale ut is qui juravit, ad utrumque sine transgressione se possit habere. Quod si post hujusmodi juramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos aut nasum amitteret, seu quidquam ei turpius eveniret, nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? Profecto nuptiam (51) non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur, quamvis interdum contractum non dirimat quod impedit contrahendum. Illud autem juramentum est procul dubio temerarium, si vir juret uxori quod eam super nullo crimen accusabit, quia si mulier fieret infidelis et nollet cohabitare viro absque contumelia Creatoris, vel ut illum pertraheret ad infidelitatis errorem, vir incunctanter deberet illam impetrare apud judicem suum, ut eam nisi penitus resipisceret, omnino dimitteret secundum canonicas sanctiones. Quod si expresse jurasset quod eam super adulterio non impeteret, essetne servandum hujusmodi juramentum, cum Scriptura testetur quod patronus est turpitudinis qui telater crimen uxoris? Et secundum regulam Evangelii, si primo et secundo correcta resipiscere nollet, dicendum esset Ecclesiae, ut tanquam ethnica et publicana deinde vitaretur, neve per hoc libera preberetur ci peccandi facultas, propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir ei non potest dimittere in ipsum peccanti non solum septies, sed etiam usque septuages septies, secundum evangelicam veritatem? Talius igitur in hoc casu videtur ut propter jurisjurandi religionem vir accusare desistat uxorem ad divorcium celebrandum, quanquam eam denuntiare possit ad paenitentiam peragendam. Pensato itaque hujus responsionis tenore, procedas in causa super qua nos consulere decrevisti.

Datum Viterbiis, Kal. Septembbris, anno decimo.

CXV.

CAPITULO ECCLESIE RAVENNATENSIS.

Ut prorideant archiepiscopo suo quædam pontificalia indumenta.

(Viterbiis.)

Ad tantam, sicut dolentes accepimus, Ecclesia vestra necessitatem devenit ut praeter alias incompatitatem ipsius grandes et graves, pontificalia etiam ornamenta sint pignori obligata, ita quod venerabilis frater noster archiepiscopus vester non habet cum quibus congrue valeat pontificali officium cele-

A brare. Nos igitur ipsius necessitati paterno compatiens affectu, ad ejus indigentiam ex abundantia nostra supplendam fieri jussimus pontificalia indumenta, videlicet tunicam, dalmaticam et planetam de optimo examito rubeo, grammaticis et aurifiliis decenter ornata, et tam ipsa quam amictum, albam, stolam, cingulum et manipulum eidem archiepiscopo et per eum Ecclesia tribuimus Ravenneti, sub anathematis interminatione vetantes ne quisquam ea quomodolibet alienare presumat, sed ad usum archiepiscopi, qui pro tempore fuerit, ex apostolica sedis statuto in jure Ecclesiae Ravennatis semper consistant. Nulli ergo hanc paginam nostræ donationis, prohibitionis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Viterbi.

CXVI.

ARCHEPISCOPO RAVENNATENSI.

De controversia inter Ecclesiam Ravennalem et communie Faventinum.

(Viterbiis, Kal. Septembbris.)

C (32) Licet causam quæ inter te ac Ecclesiam tuam ex una parte et dilectos filios commune Faventie ex altera vertebatur super jurisdictione, honore atque districtu in villa Lucii Sancti Petri et castro Arioli quæ ad tuam Ecclesiam dicebantur dejure spectare, saepè diversis judicibus commiserimus, quia tamen per eorum aliquos non fuit utiliter in negotio ipso processum, partibus demum dedimus in mandatis ut pro ipsa causa nostro se conspectui presentarent,

D Quarum procuratoribus cum instrumentis de ratiō nostro postmodum praesentia constitutis, cum fuisset aliquandiu coram nobis super quibusdam exceptionibus disputatum, iconomus [*i.e.* iconomus] tandem Ecclesie tue proposuit in hunc modum, quod cum omnimoda jurisdictione, honor, atque districtus et alia quædam ad hæc spectantia in praedictis locis ad Ecclesiam pertineant memoratam et in ipsorum quasi possessione plenaria diu fuerit et quieta, commune Faventia ipsam super premisis contra justitiam molestabat, homines praedictorum locorum cogendo in collectis sibi, exercitu, cavalcatis, laboreris, bannis, et placitis, angariis et parangariis respondero, ac domicilia in civitate sibi constituere Faventina. Unde petebat idem Iconomus ut Faventinos ipsos ab hujusmodi perturbatione ac molestatione indebita faceremus auctoritate apostolica cohiberi. Ad cuius postulationem syndico communis Faventia respondentem, ac interrogationibus et responsionibus redactis in scriptis, juramentum calumniæ fecimus utrinque prestari. Verum quia utrique parti erat plurimum onerosum ut testes produceret coram nobis, venerabili fratri nostro Placentino epicopo dedimus in praceptis ut infra tres menses post suspicionem litterarum nostrarum testes, appellatione remota, recipere quos ultraque pars tam super principali negotio quam in

(31) In tertia Collect. ductam.

(32) Cap. *Licet causam, De probationibus.*

onas testium duceret producendos, ita videlicet Trenata testium multitudine refrenata, hinc quadragenarium numerum testium excedere atenus pateretur; ac eosdem prudenter exans, et inquirens de circumstantiis diligenter, stationes ipsas nos sub sigillo suo fideliter immitteret consignatas; injungens partibus ut ad ram venirent presentiam sic instructas; quas attestationibus publicatis, et instrumentis oitis, justam a nobis, auctore Domino, sententia reportarent. Dictus autem episcopus testes numerum in nostris litteris diffinitum ab iure parte recepit. Sicque postmodum utriusque procuratores cum attestationibus consignatis nostram presentiam redierunt. Porro attestatione solem citer publicatis, sydicus Faventiorum osuit se velle in personas testium ex parte altera uectorum quædam objicere ac probare, iconomo etiam asserente id fieri non debere. Super quo fuisset hinc inde aliquandiu altercatum, tandem loquendo decrevimus ipsum super hoc nullus audiendum, cum infra trium mensium spatium nostris litteris comprehensum hujusmodi testes uere non curavit, infra quod tantum pars que testes inducere potuit tam in personas quam super negotio principali. Post haec idem sydicus objecit in testes predictos corrupti falsa dixissent, et ad querelam falsi andam concedi sibi petit facultatem. Unde quia exceptio non solum ante sed etiam post sententia potest opponi secundum legitimas sanctiones, nonnulli crederent Faventiorum partem excusum hujusmodi per exegitatem malitiam ad diendum processum negotii objecisse, quia non nolumus a juris trahite declinare, dilectis magistris C et G. Bononiæ commorantibus per ta nostra præcepimus ut, partibus convocatis, quos super hoc exceptione procurator Faventum duceret producendos, infra mensem reciae examinare curarent, de singulis circumstantiis subtiliter inquirentes et depositiones eorum ter redigentes in scriptis; indulto extunc altero e procuratori Ecclesiæ supradictæ, infra quem, locum, ad reprobationem illorum testium testes icaret coram eis; et eorum dicta fideliter contentes, viginti dierum terminum utrique parti gerent, infra quem cum attestationibus ipsis o se conspectui presentarent, sententiam remane. Partibus itaque comparantibus iterum non nobis, et hujusmodi attestationibus publicatis imus quæcumque proponere voluerunt. Quoniam autem pars Faventiorum testes multos predicatorum locorum a longis retro temporibus exhibuerunt eis servitia in bannis et placitis, collectis, et cavalcatis, et quibusdam aliis ientibus ad districtum, vix tamen ex illis sex modo remanserunt, cum alii multis ibi metu sui testimonii contradicant, et quidam alii sint

A in dicto sui testimonii singulares. Ad reprobandum vero quosdam testium Ecclesiæ tuæ, etsi ex parte Faventiorum quidam sint testes inducti, plures ipsorum potius reprobantur, quia sibi invicem evidentissime contradicunt. Quidam vero alii, pauci numero, quævis non reprobantur expresse, usque adeo tamen male famæ sunt et levis opinionis, sicut per attestations exhibitas est probatum, quod corum dictis nulla vel modica fides est exhibenda. Idem quoque testes Faventorum generaliter repelluntur, quia non probant illud ad quod syndicus eorumdem se probatur astrinxit, videlicet quod corrupti falsa dixissent; quoniam etsi de corruptione videantur aliquid dicere de falsitate tamen penitus nihil dicunt. Per multos autem testes ecclesiæ tuæ B omni exceptione maiores probatum est manifeste ecclesiam tuam villam Lucil, Sancti Petri et castrum Arioli longissime tempore possedisse cum omni honore, districtu, jurisdictione, nominatim expressis universis articulis experimentibus jurisdictionem, honorem atque districtum. Ex præmissis igitur satis evidenter apparet quod ecclesia tua per testes numero plures, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotio et vero proximiiora in suis testimoniiis expresserunt, sufficienter ostendit quod a sexaginta annis citra cum omni jurisdictione, honore, atque districtu loca supradicta possedit. Per quod patet quod etsi commune Faventia a quinquaginta annis citra, sicut eorum videntur testes deponere, aliqua servitus in locis perceperint supradictis, illa procul dubio sine justo titulo percipere inciperunt, cum duo insimul eamdem rem et eodem modo in solidum possidere non possint, maxime cum iidem Faventini justum possessionis titulum non ostendant, et ex privilegiis imperatorum et Romanorum pontificum Ecclesiæ tuæ concessis evidenter colligatur possessionem ipsius Ecclesiæ in predictis locis justam fuisse. Cum ergo constet Faventios ab eo tempore quo se possedisse probare contendunt, minus juste ac sine titulo, aliqua in predictis locis temeritate propria occupasse ac processu temporis per violentiam extorsisse, sicut per multos testes Ecclesiæ, tuæ manifeste probatur, et iconomusejusdem Ecclesiæ petierit coram nobis a vi turbativa seu inquietativa super præmissis commune Faventia prohiberi, nos cognoscentes in hoc casu non sic esse locum interdicto *Uli possidetis*, ut dicere debeamus, *Uli possidetis, ita possideatis*, cum probationes Ecclesiæ longe sint potiores, et ideo sit in interdicto superior, de fratribus nostrorum consilio commune Faventia condemnamus, eidem super jurisdictione, honore atque districtu, et aliis ad hæc generaliter pertinentibus in locis predictis, quoad possessorum judicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, et prohibentes eidem ut neque perse neque per alios super his presumat, Ecclesiam tuam, aut habitatores predicatorum locorum aliquatenus molestare. Nulli ergo:

nostræ definitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbiæ, Kal. Septembris, anno decimo.

CXVII.

POTESTATI ET POPULO PISANO.

Respondetur eis super certis quæstionibus.

(Viterbiæ, iv Id. Septembris).

Accedentes ad apostolicam sedem dilectos filios nobiles viros Gottitredum vicecomitem, Opizum, Cortevecele et Ugonem de Grotta, nuntios vestros viros providos et fideles, illa quia decuit benignitate receperimus, et ea quæ nobis prudenter ex parte vestra proponere curaverunt, nos quoque curavimus intelligere diligenter, grates Altissimo referentes quod progenitorum vestrorum inhærentes vestigiis, a devotione sacre-sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris vestræ non intenditis deviare. Satisfactionem vero B quam nobis tam superfacto Sardiniae quam superfacto Siciliæ idem nuntii obtulerunt, et si non fuerit omnino perfecta, pro tempore tamen duximus acceptandum, cum speremus quod beneplacito nostro pro eos plenius intellecto perfectiorem nobis exhibere velitis, ita ut gratia nostra circa vos neo minui debeat nec turbari. Verum quia tunc coram nobis de archiepiscopatus vestri negotio agebatur, volentes non solum a malo sed etiam ab omni specie mali secundum Apostolum abstinere, nullam ab eis super hujusmodi satisfactione voluimus recipere cautionem, quam et ipsi non de mandato vestro, sed de suo arbitrio promittere se dicebant. Eam vero per nostras vobis litteras intimamus; ut et vos liberalitatis nostræ gratiam acceptantes, tanto plenius nobis satisfacere procuretis quanto propensius a nobis intenditis exaudiri, satagentes super hoc nobis vestrum infra mensem beneplacitum explicare, ut ex eo certius instruamur qualiter circa vos procedere debeamus. Tenor autem oblatæ satisfactionis est talis:

« Nobiles viri Gottfredus vicesomes, Opizus Cortevecele et Ugo de Grotta, nuntii seu messatici Pisanae civitatis, promittunt domino papæ sub pœna quingentiarum librarum Pisanae moneta quod ipsi ita efficient cum potestate Pisana quod ipsa Pisana potestas præcipiet per nuntium vel litteras suas Lamberti, civi Pisano, ut veniat ad apostolicam sedem per se vel responsum idoneum, et se absolute committet mandatis domini papæ super eo quod iudicatum Gallurensse sine licentia sumni pontificis accepit et tenet, et... dominam Gallurensem in uxorem accepit, et super damnis, injuriis et expensis quæ Transmundus domini papæ consobrinus propter hoc negotium est perpresso, vel super præmissis coram ipso domino papa justitiæ plenitudinem exhibebit. Quod si neutrum premissorum infra determinandum tempus dictus Lambertus admonitus facere vellet, ex tunc prædicta potestas de universis bonis quæ idem Lambertus nunc habet aut in posterum habebit in civitate Pisana et districtu suo, faciet sine fraude mandatum domini papæ. In euper ita facient cum præfata potestate quod ipsa potestas pro communitate ipsius civitatis cavebit quod regem Siciliæ non

A offendit. Hæc autem promissio fiet domino papæ ipsis nuntiis hoc tenore, ut postquam sapientia potestas cum consilio civitatis Pisanae constitutetur ipsi domino papæ, per litteras sigillo communis signatas vel publica manu scriptas, de ratum habere prædicta, et ad ea implenda quæ ipsi nuntii summo pontifici promiserunt ac successores suos legitime obligabit, idem nuntii a dicta promissione et a pœna præscripta sint omnino liberi et soluti. »

Datum Viterbiæ, iv, Idus Septembris, anno decimo.

CXVIII.

DECIMAN ET MONTISGEROLD. ABBATIBUS, ET PRÆPOSITO RHOTACENSIS CAMERACENSIS DIOCESES.

Ut cum G. laico et D. muliere uxore in quarto consanguinitatis gradu afftingentibus possint dispensare.

(Viterbiæ, xv Kal. Aprilis.)

Significavit nobis dilectus filius G. laicus de Alendenara quod cum D. mulierem uxorem suam defunctam, quæ... in quarto consanguinitatis gradu contigeret, sibi matrimonialiter copulasset, cum ea est tanto tempore pacifice commoratus quod ex ipso quinque liberos jam suscepit. Verum quia ipsum super hoc sua conscientia reprehendit, et quidam nunc malitiosus super matrimonio ipso eumdem molestare nituntur, nobis humiliter supplicavit ut cum eo misericorditer agere dignaremur, ne ipsorum liberi in paupertatem veniant et contemptum, quod utique fieret si contingeret inter eos divortium celebrari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, injuncta tam viro quam mulieri super hoc penitentia competenti super ipso matrimonio dispensando, non permittatis eosdem indebite ab aliquibus molestari. Quod si nos omnes... duo vestrum, etc.

Datum Viterbiæ, xv Kal. Septembris, anno decimo.

CXIX.

NOBILI MELIERI JULIANÆ DOMINÆ DE PIRUCIS.
Confirmantur donata sibi per imperatorem Constantiopolitanum.

(Viterbiæ, xv Kal. Octobris.)

Solent annuere, etc. usque assensu. Villam de Blaten, quam tibi charissimus in Christo filius noster Henricus Constantinopolitanus imperator illustris liberaliter contulit, sicut eam juste possides et quiete, ad petitionem imperatoris ejusdem auctoritate tibi apostolica confirmamus, et præsentis scripta privilegio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbiæ, xv Kal. Octobris, anno decimo.

CXX.

HENRICO ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATO.
Indulgetur ei ut excommunicari non possit nisi pro excessu enormi.

(Viterbiæ, ii Id. Septembris.)

Cum regendo imperio Romanæ gravis et grandis sollicitudinis tibi pondus immineat, a viri ecclesiastici sublevandus es potius quam gravandus, ne

nimia pressus difficultate succumbas si supra vires tuae temporale pariter et spirituale onus incurras. Quantum autem sit regibus deferendum, maxime fidelibus et devotis, beatus Petrus apostolus docet in Epistola sua, dicens: *Subdili estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi tanquam præcelenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum (I Petr. ii).* Ne igitur venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha te possit amodo indebito aggravare, sicut accepimus te hactenus indebito aggravasse, in hoc magis sibi providentes quam libi, cum minus sit injuriam perpeti quam injuriam perpetrare, auctoritate præsentium inhibemus ne in personam vel terram tuam absque manifesta et rationabili causa censuram ecclesiasticam promulgare præsumat, semperque canonicam admonitionem præmittat; nisi forte talis esset excessus qui ordinem judicarium exigeret non servandum. Si vero te præsenseris aggravari, libere tibi liceat sedem apostolicam appellare, at imminens gravamen evites. Et si post appellationem hujusmodi sententia non præsumperit, nos eam decernimus non servandam, tanquam irritam et inanem, præsertim quandiu coram nobis aut legato vel delegato nostro seu etiam arbitro communiter eligendo paratus fueris juri parere. Nimur in talibus considerari debent tempus et locus, necessitas et utilitas causa nibilominus et persona. Tu vero, fili chariesime, quanto plus indiges divinæ majestatis auxilio, tanto plus semper obsequio divinæ pietatis insistas, et sponsam ejus sanctam Ecclesiam devotius venereris, ut ipsa te suis precibus ad ipsum reddat amplius commendatum. Nulli ergo... nostræ prohibitionis concessionis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbii, ii Idus Septembbris, anno decimo.

CXXI.

MAGISTRO DOMORVM MILITÆ TEMPLI CITRA MARE.

De interdicto servando et legato se. ap. honorando.

(Viterbii, Id. Septembbris).

Fratum ut coepiscoporum nostrorum graves querelæ super gravibus fratrum vestrorum excessibus apostolicis auribus saepius inculcatæ animum nostrum nequeunt non turbare, cum in nostrum et generalis Ecclesiæ scandalum et animarum suarum periculum et ordinis vestræ dispendium attententur; qui apostatantes a Domino, et a puritate sui ordinis recedentes, in superbia sua usque adeo effrenantur ut in faciem Romanæ Ecclesiæ matris suæ, quæ fratres militæ Templi suis beneficiis sovere non desinit, maculum impingero non verentes, audient publice prædicare quod per apostolicæ sedis indulta cujuscunque civitatis interdictæ vel oppidi omnes ecclesiæ successive in eorum jucundo adventu debeant aperiri, et ibidem divina officia celebrari, prout eis nunc in ista, nunc in alia videbitur expedire, non attendentes quod ex præsumptione hujusmodi contemnitur medicinalis pœna medela, imo

A quasi penitus enervatur. Et si ecclesias in locis prædictis habuerint, cum subjecta fuerint interdicto, non verentur solemniter, pulsatis campanis, maxime interdicto durante, aperitis Januis, divina in eis officia quotidie celebrare; signumque Dominicæ crucis gestantes in pectore velut discipuli Jesu Christi, sed non curantes ipsius sequi doctrinam, qui prohibit scandalizari pusillum credentem in ipsum: *Qui scandalizaverit, inquiens, usum de pusillis istis, qui in me credunt, expedile ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris (Matth. xviii),* non solum scandalum pusillorum contemnit, sed etiam Ecclesiæ generalis, et cupiditatis æstibus anhelantes non declinant mendacia, dum utentes doctrinis dæmoniorum, in cuiuscunque tructanni peccore crucifixi signaculum impriment, et cum eis ad prædicandum eunt, onusti pondere peccatorum, jam non curant quasi longam restem addere peccata peccatis, afferentes quod quicunque, duobus vel tribus denariis annuis collatis eisdem, sc in eorum fraternitatem contulerint, carere de juro nequeant ecclesiastica sepultura, etiamsi fuerint interdicti; ac per hoc adulteri, usurarii manifesti, et alii criminosi suppositi ecclesiastico interdicto, ex hujusmodi insolentia in eorum coemeteriis quasi fideles et catholicum tuluntur; et ita ipsi a diabolo captivati, fidelium animas captivare non desinunt, cum eas quas mortuas sciunt, vivificare nituntur Proh dolor! jam non moderate utentes mundo velut religiosi homines propter Deum, sed ut suas implent voluptates religionis imagine utuntur solummodo propter mundum. Etcum debuissent aliis esse odor vitæ in vitam, facti sunt odor mortis in mortem. Et licet per hæc et alia nefanda, quæ idecirco plenius exaggerare subsistimus ne cogamus gravius vindicare, apostolicis privilegiis, quibus tam enorister abutuntur, essent merito spoliandi, cum privilegium mereatur amittere qui permitta sibi abutitur potestato, quia tamen ad profectum vestri ordinis aspiramus, prudentiam tuam monemus et exhortamur attente, per apostolicas scriptas mandante: quantenus, sicut vir honestatis militæ Templi zelator hæc quæ tibi mandavimus, subditis tuis omnibus studeas fideliter ac prudenter exponere, ut per nos stram et tuam exhortationem correcti, a tam eno: ni et pestifera foeditate valeant liberari, et quos divini amoris respectus et nostræ commonitionis auctoritas a malo non revocat, tu severitate coerces ecclesiasticæ disciplinæ. Alioquin, si quid mali ex hoc vobis acciderit in futurum, non nobis sed vobis poteritis merito imputare. Cæterum præcipias universis ut legatos nostros studeant honorare, qui de ipsis graviter conqueruntur.

Datum Viterbii, Idibus Septembbris, anno decimo,

CXXII.

JOANNI REGI ANGLORVM ILLUSTRI.

Ut procuratorem mittat ad sedem apostolicam.

(Viterbii, iii Non. Septembbris.)

Sæpe per nostras litteras te, quem sicut novit

ipse qui scrutaturrenes et corda, sincera diligimus in Domino charitate, recolimus monuisse ut tuæ salutis consolens et honori, charissimæ in Christo filiæ B. quondam Anglorum reginæ illustri super dotalitio suo, medietate mobilium inclyta recordationis Richardi fratri tui, et quibusdam aliis quæ dicta regina sibi competere asserebat, sic satisfacere procurares quod ei nulla de te justa remaneat materia conquerendi, et majestatem complacares divinam, quam propter hoc videbaris graviter offendisse. Quoniam preces et monitiones nostræ te ad satisfaciendum eidem minime induxerunt, sicut ipsius saepius replicata conquestio declaravit, negotium ipsum venerabilibus fratribus nostris Eliensi et Wigorniensi episcopis commisimus audiendum et etiam aliis primitus citro mare. Sed nec sic, præ magnitudine regalis potentia, septennio jam elapo, suam super iis potuit justitiam obtinere, cum nullus impertiturus eidem patrocinium audeat in Angliam transfretare. Cum igitur ex injuncto nobis apostolatus officio viduis et orphanis simus specialiter in justitia debitores, nec velimus deferre homini contra Deum, qui viduam voce prophetica præcipit defensari, magnitudini regiae per apostolica scripta mandamus quatenus usque ad festum Epiphaniæ Domini proximo venturum par procuratorem idoneum te nostro conspectui repræsententes exhibitus prædictæ regina vel procuratori suo super præmissis et aliis, si qua forte adversus te duxerit proponenda, in præsentia nostra quod ordo dictaverit rationis. Alioquin extunc quia ipsi non possumus in suo jure deesse, ne forte contra nos clamet in cœlum et Dominus exaudiat ejus vocem, quantum de jure poterimus, in ipso negotio divina favente clementia procedemus. Nos enim prædictis episcopis nostris damus districte litteris in præceptis ut tibi supradictum terminum assignare peremptorium non postponant.

Datum Viterbiæ, iii Nonas Septembriæ, anno decimo.

CXXIII.

ALTEROCCÆ MULIERI ET MONTANELLO NATO EJUS.

Confirmatur eis sententia latu per legatum sedis apostolicæ.

(Viterbiæ, ii Id. Septembriæ.)

(33) Ranutius de Clera duas habens filias, te videlicet Alteroccam et Adjectam, matrem insuper Cleram, et uxorem nomine Adelasiam, in extremis positus condidit testamentum, tibi scilicet Alteroccæ filiæ puberi, ultra dotem quam antea dederat, quamdam domum et hortum in eodem testamento relinquens, Adjectæ vero impuberi reliquit cætera bona sua, adjiciens ut tu Alteroccæ et soboles quam gestabas in utero, cum eo tempore prægnans esses, Adjectæ succederetis eidem, si absque liberis moreretur. Tutoribus insuper quos dictæ Adjectæ impuberi filiæ dederat idem testator injuxit ut eamdem cum omnibus bonis suis matrimonio copularent. Mortuo testatore, tutores ipsi Adjectam cum omnibus bonis

A suis eidem relictis a patre jure Lombardo cuidam Petro nomine in conjugem tradiderunt, quæ cum per quadriennium cohabitasset eidem, et ex eos filium suscepisset; tandem sine liberis est defuncta, cuius bona maritus ejus superstes aliquando tempore possedit in pace, qui cum alia muliere matrimonium contrahens, et filios suscipiens ex eadem, diem clausit extremum. Postmodum autem inter vos ex parte una et filios ejusdem Petri ac Raynerium tutorem eorum ex altera super bonis prædictis ejusdem Adjectæ suscitata materia quæstionis, cœperunt coram Guezio judice Tuscanensi ad invicem litigare; coram quo vos bona quondam Raynutii patris tui, filia Altarocca, tanquam ex causa fideicommissi vel substitutionis sibi debita petiistis, Raynero supradicto tutori filiorum prædicti Petri ex adverso dicente quod obstabat vobis annalis præscriptio, usucatio pro dote, ac longi temporis silentium diurnum. Allegabat insuper idem tutor quod de bonis illi tam tertia Cleræ prædicti R. testatoris matris, et tertia Adelasiæ uxoris ejusdem, quam etiam quartæ per Trebellianum nomine ipsius Adjectæ, erant ante omnia deducendæ. Dictus vero judex, utriusque partis allegationibus et rationibus diligenter inspectis, supradictum Raynerium nomine pupillorum in restitutionem honorum quondam Raynutii condemnavit; tertia Cleræ primo deducta, quam Ajectæ ac viro suo donaverat, de qua in substitutione quam fecit Raynutius non videtur aliquatenus cogitasse; deducta quoque tertia Adelasiæ, quam ipsa Raynero vendiderat supradicto. Præcepit etiam idem judex de iis rebus illas tertias deducendas de quibus deduci poterant secundum Tuscanensis consuetudinem civitatis. Deduci quoque quartam per Trebellianum idem judex injungit, cum etiam quilibet extraneus restituzione gravatus eam deducere potuisset. Sed utraque pars ab illa sententia provocavit. Postmodum vero dilectus filius.. præfectus Urbis, qui eo tempore de appellationum causis in partibus Tuscæ auctoritate sedis apostolicæ cognoscebat, ad petitionem supradicti Raynerii vos ad suam præsentiam evocavit, in festo Sancti Andreæ tunc proximo futuro vobis terminum peremptorium præficiendo, quo vos conspectui præsentaretis ipsius, sententiam recepturi. Cumque vos coram eo nequaquam comparuissetis termino constituto, bona memoria Bartholomæus judex Viterbiensis de mandato ipsius præfecti contra vos, tanquam in contumaces, sententiam promulgavit hoc modo, sententiam Guezii, in eo quod Raynerium nomine pupillorum absolvit, ratam esse pronuntians; in quibus vero condemnavit eumdem sententiam pronuntiavit injustam, et legitime provocatum; adjiciens ut si tu Alteroccæ in morte patris minus legitima habuisses, computata dote ac aliis bonis patris, condemnabat in supplementum illius Raynerium nomine pupillorum, a qua sententia fuit postmodum appellatum. Cum autem propter hoc vos et pars altera ad nostram præsentiam ve-

(33) Cap. *Ranutius*, De sent et re judic.

nissetis, dilectum filium nostrum G. Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinalem vobis et parti adversæ concessimus auditorem. Coram quo cum pars Raynerii peteret sententiam Bartholomæi judicis confirmari, pars vestra respondit quod licet in festo Sancti Andreæ, sicut prædictum est, a præfecto terminus fuerit, constitutus. nibilominus tamen ad vestrum instantiam in octavam ejusdem Nativitatis idem terminus fuerat prorogatus, sicut per unicum testem vestrum et alterum partis adversæ manifestissime probatur, propter quod dicebatis illam sententiam nullam esse, utpote dilatione pendente prolatam; maxime cum ante diem præfixum citatio facta fuerit per venerabilem fratrem nostrum episcopum Suanessem, ad quem medio tempore nostræ litteræ super ipso negotio fuerant impetratae, sicut per depositiones testium videtur esse probatum. Postquam itaque super iis et aliis coram cardinale prædicto inter vos et partem alteram fuit diutius litigatum, ipse, habito consilio peccitorum, de mandato nostro sententiam supradicti Bartholomæi judicis propter causas prædictas pronuntiavit penitus nullam esse, sententiam vero Guezii judicis, in eo quod dixit tertiam Cleræ ac tertiam Adelasiæ integraliter deducendas, idem cardinalis pronuntiavit injustam et ab ipsa legitime provocatum dissensiens sic illas tertias deducendas, ut legitima portio tibi Alteroccæ debita jure naturæ tibi salva sit in ultraque, ad cuius restitucionem dictum Raynerium condemnavit. In eo vero quod quartam per Trebellianum idem Guezius censuit retinendam, sententiam confirmavit ejusdem, ita videlicet quod fructus de bonis ipsius a tempore litis contestatae percepti computentur in ea, qui si susfecerint ad quartam et fructus ejus a tempore alia deductio nulla fiat, alioquin juxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Ajectæ ipsam in legitima non potuit aggravare, legitimam ipsam, ejus videlicet partis quæ jam dictæ Ajectæ debebatur ab intestato, deducendam censuit et etiam retinendam, ita videlicet quod deductio fiat tantummodo de iis rebus de quibus secundum Tuscanensis consuetudinem civitatis fieri consuevit. In eo vero quod idem Guezius condemnavit Raynerium, nomine pupillorum suorum, ad restitucionem vobis residui faciendam, ipsius sententiam confirmavit. Nos igitur ejusdem cardinalis senteniam exigente justitia promulgatum ratam habentes, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbii, ii Idus Septembbris, anno decimo.

CXXIV.

OTONIENSI EPISCOPO.

Ut presbyter qui digitum sinistræ manus amisit, ministrale possit.

(Viterbii, xiv Kal. Octobris.)

(34) *Venies ad presentiam nostram O. presbyter*

(34) *Vide Reginonem lib. II, c. 410.*

A humilioris insinuatione monstravit quod cum ante domum suam quidam homines invicem rixarentur et ipse casu domum exivisset eamdem, unus de rixantibus, nulla ejusdem presbyteri precedente culpa, irruens in eundem, diabolo instigante, sinistræ manus digitum amputavit eidem. Unde nobis humiliter supplicavit ut exsequendi suum officium ei licentiam concedere dignaremur. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, siestita, presbyteruru ipsum in ordine suo, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, libere ministrare permittas. Quædam enim interdum impediunt promovendum quæ non dejiciunt jam promotum.

Datum Viterbii, xiv. Kal. Octobris, anno decimo.

CXXV.

ARCHIEPISCOPA VARISIENSI, ET EPISCOPO SALIMBRIENSI,
ET DECANO S. MARIE DE BLAKERNA CONSTANTINOPOL.

Ut Reclericum instituant in ecclesia de Kufan,
(Viterbii, xv Kal. Octobris.)

Cum provisio clericorum opus in se continat pietatis, quæ promissionem habet vitæ quæ nunc est pariter et futuræ, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ecclesiam insulæ de Kufan, quæ vacare proponitur, dilecto filio R. clericu charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris, ecclesiasticum beneficium non habenti, auctoritate apostolica, sublato appellationis obstaculo, conferatis, et faciat ipsam ab eo pacifice possideri, contradictores, si quos inveneritis, vel rebelles per censuram canonicam compescendo. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Viterbii, xv Krl. Octobris, anno decimo.

CXXVI.

MORAVIENSI EPISCOPO.

Committitur ei causa monasterii de Melros.

(Datum, ut in alia.

Olim exposita nobis a dilecto filio... abbate et conventu de Melros Cisterciensis ordinis quæstione quod nobilis vir P. comes de Bonbar diœcesis Sancti Andreæ partem eujusdam pasturæ, quam legitime fuerant assecuti, per violentiam occupasset, ipsis in aliis injeriosus existens, venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis... Sancti Andreæ et... Lao-densi diœcesis Sancti Andreæ archidiaconis causam ipsam sub certa forma commisimus terminandam. Citato vero, sicut accepimus, comite saepius ab eisdem judicibus per legitima intervalla, pluribus peremptoriis postmodum inculcatis, nec ultimo peremptorio comparente, licet in ejus notitiam venisset, dicti judices ipsum absentem per contumaciam præsumentes, de virorum prudentum consilio, quia mortis periculum vel membrorum vel ad minus, sanguinis effusio timebatur si causa rei servanda missio in possessionem rerum fieret petitum, pœnam sanctionis legitimæ in formam aliam commutantes, maneria ipsius nobilis supposuerunt

ecclesiastico interdicto, excepto parvolorum baptismo et communione ac pœnitentiam infirmorum. Ceterum eo ad judicium veniente, cautioneque iudicio sisti ab eo recepta, salvis exemptionibus quæ sibi competere poterant, et interdicti sententia relaxata, in eis peremptorio, qui ad omnes exceptiones dilatorias proponendas comiti fuerat assignatus, ex parte ipsius fuit proposita fori exceptio, utcumque vallata triplici ratione; scilicet obtenu personæ, quia laicus; respectu rei, quia erat laicum tenimentum; juris communis beneficio, eo quod actor sequi debeat forum rei. Cum autem iis rationibus objiceretur responsio ex adverso, judices memorati videntes quod hæc omnia nos non latuerunt, cum de ipsis in nostris litteris fecimus mentionem, et generalis consuetudo sit in partibus illis hactenus observata ut clericus laicum in foro possit ecclesiastico convenire, præsertim de rebus in puram eleemosynam piis locis collatis, interlocuti fuerunt exceptionem non esse bujusmodi admittendam. Sane pars comitis, opinione sua conspiciens se frustratum, incœpit personam dicti episcopi recusare, proponens quod cum quamdam ecclesiam capellam diceret alterius Ecclesiæ in qua jus patronatus habebat, et ne quis in ea in ejus institueretur præjudicium sedem apostolicam appellasset, idem episcopus quemdam ab alia præsentatum post appellationem ad nos interpositam instituit in eadem; qui super hoc etiam, eo quod pœnam, etsi fuisset contumax, contra juris formam asseruit commutatam, exhibito tam de jure quam de facto responso, quia credebat eos velle procedere hujusmodi exceptionibus non admissis, ad nostram audientiam appellavit; per quam appellationem quamdam expolationem in modum exceptionis objecit, ut partem aliam repelleret ab agendo; ad quam probandam uno primo et ad habendam instrumentorum copiam de quibus in nostris litteris mentio habebatur, et ea, si posset fieri, reprobanda post alio terminis habitis et receptis, ad utrumque diem monachis venientibus, comes non comparuit, nec pro se misit aliquem respondem, peremptorium alium contempnere non formidans. Processu vero temporis quidam præfati comitis procurator super iis querimoniam nobis exponnens, ad dilectos filios abbatem Sanctæ Crucis et priorem de insula Sanctæ Columbæ et magistrum A. rectorem ecclesiæ de Cretton Dukeldensis et Sancti Andreæ diocesum apostolicas litteras impestravit; in quibus mandavimus quod si ea quæ nobis suggesterat idem comes, narratione veridica niterentur, scilicet quod licet proposuisset coram primis iudicibus litteras nostras veritate fuisse tacita impetratas, proposito etiam quod ipsius iudicium poterat declinare pro eo quod ipse in aliis causis cum contra justitiam aggravaverat, et post appellationem ad nos interpositam eidem injurias non modicas irrogare præsumperat, ac terram suam sine ulla certa vel rationabili causa ecclesiastico supposuerat interdicto, et paratus esset

A probare has causas et alias manifestas ob quas sepedictum episcopum merito recusare poterat ut suspectum, nibilominus tamen dictus episcopus de objectis probationes recusans admittere, interlocutoriam protulerit ut coram eo deberet in ipso negotio respondero, atque ab hoc ex parte comitis ad nostrum extiterit audientiam appellatum, revocato in statum debitum quidquid occasione litterarum ipsarum contra ipsum comitem invenirent perperam allatum, audirent causam, et eam appellatione remota sine debilo terminarent, et facerent quod decernerent per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Quibus R. monachus ejusdem monasterii in litterarum nostrarum audientia contradicens, suam feci ipsiis litteris narrationem apponi. Verum coram secundis iudicibus super iis quæ nobis fuerant nuntiata litigio aliquantulum ventilato, quia eis iudicibus ne propositis aliter constare non poterat, ipsi judices testes super priori processu negotii admittentes et examinantes cum diligentia, et attestacionibus publicatis, dantes licentiam partibus objiciendi et in dicta testium et personas, post objectiones utrinque propositas in dicta et testes, ad nos tantum negotium remiserunt, diem partibus praefigentes Dominicam qua cantatur: *Quasi modo geniti*, quo sufficienter instructæ vel per se vel per procuratores legitimos nostro se conspectui præsentarent. Parte quidem dictorum abbatis et conventus se nobis cum litteris iudicium secundorum et attestacionibus et objectionibus mutuis eodem termino præsentante, ac eisdem dilecto filio nostro G. Sanctæ Mariæ in Porticu diacono cardinale a nobis auditore concesso, cum pars alia nec venerit nec aliquem pro se miserit diutius exspectata, nos volentes partium laboribus parcere ac expensis, visis omnibus scriptis et diligentius intellectis, fraternitatitue per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad ea quæ tam a prioribus quam secundis iudicibus acta sunt non habens respectum, indicans partibus ut infra quindecim dies utraque tibi collegam assignent virum idoneum et honestum, cum quo, appellatione remota, justitia mediante, nec obstante fori exceptione superiorius memorata, in causa procedas, et si utraque vel altera noluerit tibi assignare collegam, tu nibilominus sine utroque vel cum altero tantum mandatum apostolicum exsequaris; idem facturus, si uterque vel alter noluerit interesse.

Datum, ul in alia

CXXVII.

NOBILI VIRO MAIONI COMITI INSULARUM CEPHALONIE AC JACINTI.

Indulgetur ut possit eligere confessorem.

(Viterbiæ, xvii Kal. Octobris.)

Quoniam illius locum, licet immeriti, tenemus in terris qui cum nolit mortem peccatoris, sed potius ut convertatur et vivat, post pœnitentias delinquentium peccata dissimulat correctorum, et tanto pœnitentibus et conversis plenioris sue gratia munus impedit quanto majus gaudium est Deo et angelis

per uno peccatore pœnitentiam agente quam nonaginta novem jutos qui se credunt pœnitentia beneficio non negere, exsultavimus plurimum etati sumus in iis quæ de tua devotione ad m notitiam devenerunt. Sicut enim apostola istro per tuas litteras humiliter intimasti, iactenus quasi piraticam vitam ducens, commiseris in tuæ salutis dispendium et m Creatoris, nunc tamen conditionem tuæ atis agnoscens, veniam postulas de commis- ut tanquam posteriorum oblitus, ad ante- e sollicitus et devotus extendas, offensas itas novæ satagi conversationis studio com- e, ad obsequium Jesu Christi ac subsidium anctæ totis viribus elaborans. Propter quod mo grates referimus quas valemus, qui te isericorditer ex alto respexit, ut et de præ- excessibus doleas, et in operibus meritoris leas exercere, propositum tnum eo amplius in commendantes quo sollicitus ad utiliora as, et tam temetipsum quam terram tuam apostolicæ potestati cum fervore omnimodæ omnis exponis. Ut igitur desiderii tui votum iocori claudatur, nobilitatem tuam rogandam us et monendam, per apostolica tibi scripta ntes quatenus alicui discreto sacerdoti un- peccata tua humili confessione reveles; et ab pœnitentiam recipiens salutarem, juxta posse satisfactionem exequi studeas quam tibi du- iungendam. Nos enim reddentes te de gratia securum, benedictionis nostræ te clypeo inimus, sperantes quod si in assumpto devo- proposito perduraveris, præter cœlestis retris commodum quod acquires, etiam in bonis ralibus non modica suscipes incrementa.

im Viterbii, xvii Kal. Octobris, anno de-

CXXVIII.

ARCHIEPISCOPO PATRACENSI.

Ei ut episcopum Cephaloniæ reducat ad obe- dientiam sedis apostolicæ.

(Viterbii, xiv Kal. Octobris.)

nostram noveris audientiam pervenisse quod uia lacinto, quæ ad dilecti filii nobilis viri is comitis Cephaloniæ pertinet ditionem, qui episcopus Græcus non solum sedi apostolicæ diens et rebellis existit, ejus dispositionibus parere contempnens, verum etiam vitam in multorum scandalum dissolutam. Quo-fraternitati tuæ per apostolica scripta mandauit, si est ita, eumdem episcopum moneas ius et inducas ut sedi apostolicæ omnimodam entiam et reverentiam studeat exhibere, vitam suos in melius commutando, prout gravissimæ pontificalis exposcit. Si vero monitis tuis escere forte contempserit, tu, ipso ab Ecclesiæ cura prorsus amoto, facias eidem Ecclesiæ de una idonea sublatu appellationis obstaculo caue provideri, contradictores vel rebelles per

A censuram ecclesiasticam monitione præmissa compescens.

Datum Viterbii, xiv Kal. Octobris, anno decimo.

CXXIX.

EPISCOPO PLACENTINO.

Ut monasterium de Patramarina cogat ad restitu- tionem certorum bonorum.

(Viterbii, xviii Kal. Octobris.)

Nostro noveris apostolatu intimatum quod cum inter dilectos filios cardinaliem civem Januensem et J. filium quondam Vassall. Sinor. super bonis matris cardinalis ipsius et noverea nibilominus ejusdem J. quæstio emersisset, quia constituit interim quod mater cardinalis predicti monasterio Sancti Michaelis de Petra Martina obtulerat se ac sua, B idem J. bona prædicta plus quam centum libras valentes pro triginta libris Januensibus ab abbate monasterii memorati emptionis sibi titulo acquisivit. Cum igitur sustinere nolimus ut idem monasterium tam enormiter in alienatione prædicta lœdatur, per apostolica tibi scripta mandamus ut abbatem et monachos ejusdem loci moneas attentius et efficaciter inducere non postponas ut ad recuperanda bona prædicta prosequantur in tua præsentia rationem. Alioquin, cum æquius sit et magis consonum rationi ut idem cardinalis potius quam extraneus sæpedicta bona obtineat, quæ matris suæ quondam fuisse noscuntur, volumus et mandamus ut eisdem abbati et monachis firmiter ex parte nostra præcipias ut omne jus et actiones quas ha- bant ad recuperanda bona prædicta, sæpedicto cardinali appellatione remota cedere non postponant, ita videlicet quod monasterium ipsum idem cardinalis servet indemne, ac pro tanto beneficio vas- sallus fiat ejusdem monasterii pariter et defensor, quemadmodum coram nobis ipse promisit.

Datum Viterbii, xviii Kal. Octobris, anno de- cimo.

CXXX.

UNIVERSIS FIDELIBUS NOSTRIS PER PATRIMONIUM BEATI PETRI APOSTOLI CONSTITUTIS.

Qualiter Paterini et eorum fautores puniantur.

(Viterbii, ix Kal. Octobris.)

Ad eliminandam omnino de patrimonio beati Petri hæreticorum spurcitiæ, servanda in perpetuum lege sancimus ut quicunque hæreticus, et maxime Paterenus, in eo fuerit inventus, protinus capiatur et tradatur sœculari curiæ puniendum secundum legitimas sanctiones. Bona vero ipsius omnia publicentur, ita et de ipsis unam partem percipiat qui ceperit illum, alteram curia quæ ipsum punierit, tertia vero deputetur ad constructionem murorum illius terræ ubi fuerit interceptus. Domus autem in qua hæreticus fuerit receptatus funditus destruatur, nec quisquam eam redificare præsumat; sed fiat sordium receptaculum, quæ fuit latibulum perfidorum. Credentes præterea et defensores ac fautores eorum quarta bonorum suorum partes multentur, quæ ad usum reipublicæ depute-

tur. Quod si vel hoc modo puniti, rursus in similem A fuerint culpam prolapsi, de locis suis penitus expellantur, nec unquam revertantur ad illa, nisi de mandato summi pontificis, digna satisfactione praemissa. Proclamationes autem aut appellations hujusmodi personarum minime audiantur; nec quisquam eis in qualibet causa respondere cogatur, sed ipsi cogantur aliis respondere. Judices autem, advocati, et notarii nulli eorum suum impendant officium. Alioquin eodem officio perpetuo sint privati. Clerici vero non exhibeant hujusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hospitalarii ac Templarii et quilibet regulares. Alioquin suo priuventuro officio, ad quod nunquam restituuntur absque indulto sedis apostolica speciali. Quicunque præterea tales, videlicet credentes, fautores, receptatores et defensores haereticorum præsumpserint ecclesiastice tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam anathematis gladio feriantur. Nullus talium admittatur ad testimonium, nec ad aliquod publicum officium vel commune consilium assumatur. Et qui talem elegit, tanquam haereticorum fautor prædicta poena multetur. Statutum istud in capitulari scribatur, ad quod annuatim jurent potestates, consules seu rectores; nec unquam removeatur ex illo, ut semper jurent ipsum statutum se firmiter servaturos. Et quicunque contempserit aut neglexerit illud servare, depositus a regimine, centum librarum poenam incurrat solvendam cuicunque summus pontifex jusserrit assignari. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbiæ ix Kal. Octobris, anno decimo.
CXXXI.

UNIVERSIS TAM CLERICIS QUAM LAICIS IN PATRIMONIO BEATI PETRI APOSTOLI CONSTITUTIS.

Ne quid adversus leges et canones alienteatur.

(Datum, ut in alia.)

Cum ex officii nostri debito teneamur tam clericis quam laicis paterna sollicitudine providere, ne contingat isto aut illos injuriam perpetui vel injuriam perpetrars, constitutiones iniquas contra leges et canones a laicis promulgatas aut etiam promulgandas adversus ecclesias seu viros ecclesiasticos non solum spirituali sed etiam temporali auctoritate damnamus penitus et cassamus, sub debito fidelitatis et interminatione anathematis inhibentes ne constitutiones hujusmodi nequiter observare præsumant. Nos enim quidquid earum occasiones contra ecclesias vel personas ecclesiasticas fuerit attentatum decernimus irritum et inane, non obstante aliquo juramento quod super earum observatione præstitum esse dicatur, cum illud tanquam illicitum, non debeat observari. Judicibus autem et tabellionibus inhibemus ne secundum hujusmodi constitutiones damnatas præsumant officium exercere, si officii sui cupiunt periculum evitare.

Datum, ut in alia

CXXXIII.
UNIVERSIS FIDELIBUS NOSTRIS PER PATRIMONIUM BEATI PETRI APOSTOLI CONSTITUTIS.

Hortantur ad pacem et concordiam, et ut nullus alius offendat.

Datum, ut in alia

Cum juratum sit a comitibus et baronibus, potestatibus et consulibus, pacem et justitiam et securitatem stricte ad mandatum nostrum servare, universitati vestram mandamus quatenus veram pacem servantes, nequam vos invicem offendatis, neque communitas communitatem, neque persona personam, neque communitas offendat personam, exceptis raptoribus et predonibus, et exceptis bannitis et dissidatis; ad quos puniendos rectori apostolici patrimonii, quoties requisti fueritis, impendatis auxilium opportunum. Si vero quisquam offenditur, non statim reoffendat, sed moneat prius ut emendet offensam. Et si superemendatione orta fuerit contradictio, nisi per alium sedari potuerit, ad arbitrium rectoris apostolici patrimonii referatur, Alioquin, dissidatus ab eo tanquam hostis publicus impugnetur. Cum autem orta fuerit inter aliquos controversia, per concordiam vel judicium terminetur; sitque judicium penes eum cui competit jurisdictione, salvis semper appellationibus ad nos vel rectorem apostolici patrimonii legitime factis aut etiam faciendis. Si vero quisquam infra beati Petri patrimonium constitutus modum istum servare contempserit, ab omnibus secundum mandatum rectoris apostolici patrimonii arceatur. Si quis autem auctoritate sua prædam acceperit vel accipi fecerit, seu aliquid furatus fuerit vel furari fecerit, prædam et furium tam ipse, quam ille qui scienter emerit, cum poena dupli restituat. Qui vero furum vel hujusmodi prædam emerit ignoranter, ea restituat absolute, nulla recompensatione sibi præstata vel præstanda; sed emptor adversus venditorem suam habeat actionem. Hæc omnia injungimus sub debito præstiti juramenti comitibus et baronibus, potestatibus et consulibus observanda; ut et ipsi ea fideliter servent, et per districtus suos faciant ab aliis observari. Salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato.

Datum, ut in alia.

CXXXIV.
NIVERNENSIS ET AURELIANENSI EPISCOPIS ET ABBATI CCRÆ DEI CISTERCIENSIS ORDINIS AURELIANENSI DIOCESES.

De Alberico Remensi electo.

(Viterbiæ, Kal. Octobris.)

Illa venerabiles fratre nostros Parisiensem et Atrebatensem episcopos et dilectum filium abbatem de Claromaris credimus honestate pollere ut super ordinatione Itemensis Ecclesie, quam eis duximus committendam, bono zelo processerint; præsertim cum is quem ipsi Ecclesie præfecerunt sit vita, scientia, et fama præclarus. Nos autem ad hoc, Deo teste, summo desiderio aspiramus utin Ecclesia Dei tales ad prælationis officium assumantur qui non

sint mercenarii, sed pastores, plebeissibi commissas A verbo pariter et exemplo docturi. Porro, dilecti filii Theobaldus de Pertico archidiaconus et P. de Stampis canonicus ecclesiæ memoratæ, inter cætera quæ contra prædictorum episcoporum et abbatis processum per suas nobis litteras intimarunt, hoc contra magistrum' Albericum in Remensem archiepiscopum nominatum specialiter expresserunt, quod erat irregularis, indiscretus, et manumissus. Unde, cum irregularis non congrueret officio, indiscretus oneri, et manumissus honori, episcopis qui, ad ejus consecrationem convenerant interdicere curaverunt ne talem presumerent in episcopum consecrare, cum dictus P. interrogantibus ipsis episcopis respondisset quod coram eis hoc die data probaret. Sed præfatus Parisiensis episcopus, qui ad promotionem illius omnimodis intendebat, nemine contra Petrum nisi duntaxat ipso iudice replicante, duos presbyteros convocavit, quorum testimonia contra Petrum absentem et ignorantem super infamia clam recepit, et sic admissus non fuit ad tantam irregularitatem probandam, videlicet quod cum vidua conjugalem copulam contraxisset. Eo igitur inordinate repulso, post appellationem ad sedem apostolicam interpolitatem, fecit illum utcunque in episcopum consecrari. Cæterum episcopi et abbas prædicti suis nobis litteris intimarunt quod in ipso negotio juxta formam mandati apostolici procedentes, præfatum Albericum Parisiensem archidiaconum, virum approbatum testimonii, et apud Deum et homines vita, moribus, et scientiagratiosum, sub attestatione divini judicij sibi facta, de corde puro et conscientia bona et fide non facta, præfecerunt Remensi Ecclesiæ in pastorem, et fecerunt eidem, convocalis suffraganeis, munus consecrationis impendi, quorum assertioni Remense capitulum et suffraganei qui consecrationi ejus interfuerant concordabant, sicut eorum ad nos directæ litteræ protestantur. Quia vero prænominati archidiaconus et canonicus apud nos per iteratas litteras institerunt ut super hoc veritatem faceremus inquire, quantumcumque nobis molestum existat sæpedictam ecclesiam molestari, nolentes tamen tantum sacramenti defectum clausis oculis pertransire, cum impedimentum hujusmodi tolerabile non existat, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquisita et cognita veritate, si præfatum Petrum inveneritis a tali exceptione probanda præscripto modo fuisse repulsum, eo quod inordinate actum est non obstante, denuntietis eidem et archidiacono memorato ut, si voluerint et valuerint, ambo vel alter regulariter probent sub examine vestro irregularitatem objectam; et, si eam infra duos menses probare noluerint aut nequivierint, sive quod in canonica probatione deficiant, sive quod a probatione canonice repellantur, vos dilecto filio R. subdiacono et familiari nostro, per quem pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, destinamus, protinus injungatis ut illud memorato Remensis Ec-

B clesiæ præsuli secundum formam sibi natam' assignet, qui, quamvis non sit nobis incredibilis aut suspectus, si tamen ad declarandam penitus tamam suam se purgare voluerit ante quam pallium suscipiat, approbamus. Si vero, quod absit! sufficienter probaverit irregularitatem objectam, vos illum a regimine Remensis Ecclesiæ penitus amoventes, super ordinatione ipsius, Ecclesiæ procedatis secundum formam præfixarū sæpefatis episcopis et abbatii. Et cum per sollicitudinem vestram in ea idoneus pontifex fuerit ordinatus, faciatis ei præscriptum pallium assignari, ne propter hoc cogatur ulterius laborare. Quod si, receptis probationibus, aliquid dubium vel difficile apparuerit, quod per vos nequeat expediri, totum ad nos fideliter referatis, significantes nobis plenarie veritatem; ut per vestram relationem instructi, tam circa istum quam circa illos auctore Domino procedamus sicut de jure fuerit procedendum. Si vero non omnes his exsequendis... duo vestrum, etc., sublato cuiuslibet contradictionis, et appellatiois et recusationis obstaculo, etc.

Datum Viterbiæ, Kal. Octobris, anno decimo.

CXXXIV.

EISDEM.

Ut pallium eidem Alberico tradatur.

(Datum, ut in alia.)

Cum sine pallio metropolitanus non possit plenitudinem pontificalis officii exercere, gravis quidem, non solum Ecclesiæ, verum etiam toti Remensi provinciæ imminere jactura, si circa ejus antistitem donatio palii nimium differretur. Ne igitur Theobaldus de Pertico archidiaconus et Petrus de Stampis canonicus Ecclesiæ memoratæ per excogitatem malitiæ procurent diffugium vel latibulum ut infra tempus in aliis litteris designatum negotium vobis commissum sortiri non possit effectum, nos malignis adinventionibus obviare volentes, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si prædicti archidiaconus et canonicus sollicite perquisiti non poterunt inveniri, vos elapsò tempore prædicto faciatis præfato præsuli pallium assignari. Salva tamen ad abundantiores caulelam omni canonica ratione, si qua illis competere poterit contra ipsum; cum talis exceptio sit objecta quæ non solum impedit promovendum, sed dejicit jam promotum, quamvis super hoc ipse non sit aliquatenus D infamatus, nec incredibilis, nec suspectus utpote vir multimoda laude præclarus.

Datum, ut in alia.

CXXXV.

EPISCOPO FERNENSI.

De clericis ordinatis ab episcopis non suis.

(Viterbiæ, iv Non, Octobris.)

Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod cum a tua ecclesia relegatus clericis tuæ diœcesis sub pena excommunicationis duxeris inhibendum ne ad sacros ordines absque certis titulis se facerent promoveri, ipsi, tua prohibitione contempta, ceteratim ad alias provincias convolantes, a diversis

episcopis indifferenter se faciunt ordinari. Propter quod humiliter postulasti ut quid de talibus sit agendum, nostris te litteris instruere dignaremur. Nos igitur fraternitati tuae taliter respondemus, quod ordinati et ordinatores eorum, nisi per probabilem ignorantiam excusentur, sunt ab officio suspendendi
Datum Viterbii, iv Nonas Octobris, anno decimo.

CXXXVI.

TERDONENSI EPISCOPO.

Dispensatio pro contrahendo matrimonio in secundo et tertio, causa pacis.

(Viterbii, Kal. Octobris.)

Sicut ex tuarum accepimus serielitterarum, inter quosdam Terdonenses cives, propter homicidium quod quidam ex eis dicitur perpetrasse, grave scandalum est exortum. Verum, ne odium prosiliret ad actum, interficti consanguinei quamdam ipsius neptem nepoti homicidium perpetrantis nisi sunt matrimonialiter copulare, inter eos contractis jam sponsalibus de praesenti. Sed, quia contrahentes prefati secundi generis affinitatis gradu tertio se contingunt, ipsum contrahi matrimonium permettere nolusti. Quocirca fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus cum ex hoc bonum non modicum valeat provenire, ipsos si aliud canonicum non obsistat, inter se contrahere matrimonium ex dispensatione permittas.

Datum Viterbii, Kal. Octobris, anno decimo.

CXXXVII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIBS TAM CLERICIS QUAM LAICIS PER REGNUM UNGARÆ CONSTITUTIS.

Ut legatum sedis apostolicæ honorifice recipiant.

(Viterbii, Non. Octobris.)

Fundamentum et fundator Ecclesiæ Dominus Jesus Christus, postquam splendore suæ divinitatis inflammat testam fragilitatis humanæ, ut drachmam perditam reperiret et prius pastor ad caulas ubi nonaginta novem reliquerat, errabundam ovem propriis bumeris reportaret, usque adeo erga salutem humani generis quotidiana remedia incessanter exhibuit ut si quis a catholica fide non devians hoc velit subtiliter intueri, sicut ipse est totius gratiae plenitudo, sic ad plures circa nostræ conditionis miserias miserationes ejus exuberant, ut in omnibus ipsius perfectio nostrum suppleat imperfectum. Inter cætera sane quibus Christiano populo propter varias plagas criminum quasi semivivo relicto per ipsius prudentiam sunt provisa remedia conveniens antidotum in soliditate sedis apostolicæ ronovavit, eam totius Christianitatis caput constitens et magistrum, a qua, sicut unguentum in capite quod descendit in barbam et ad oram etiam vestimenti, panis intellectus et vitæ ad alias Ecclesiæ cum doctrina procedat fidei et aqua sapientiæ salutaris. Verum, ne inter curas continuas et prægrandes pastor ipsius et rector pro defectu imperfectionis humanæ deficeret, si solus consumendus inani labore ad suam omnia sollicitudinem revo-

A caret, attendens quod messi multæ unus non sufficiat operarius, multos sibi operarios et verbi Dominici cooperatores adjungit, ac per eos exequi cogitur quæ per se non potest personaliter adimplere, ejus instructus exemplo qui et duodecim apostolos et alios sptuaginta duos elegit, et binos ante faciem suam ad prædicandum direxit. Cum igitur necessitas regni Ungariæ illuc exegerit legatum a nostro latere destinari, nos ad exaltationem et commodum tam regis quam regni specialiter et efficaciter intendentes cum ad partes illas non immerito duximus transmittendum quem inter fratres nostros sincera diligimus in Domino charitate dilectum videlicet filium nostrum G. tituli Sancti Vitalis presbyterum cardinalem, virum genere nobilem, litterarum scientia præditum, morum honestate præclarum, discretum et providum, et suis exigentibus meritis nobis et fratribus charum admodum et acceptum, concessa sibi plenaria potestate ut evellet et destruat, edificet et plantet que in regno illo evelienda et destruenda, edificanda cognoverit et platanda. Monemus proinde universitatem vestram attentius et exhortamur in Domino per apostolica scripta præcipiendo, mandantes quatenus præfatum cardinalem tanquam legatum apostolicæ sedis et magnum in Ecclesia Dei locum habentem, imo personam nostram in eo recipientes humiliter et devote, ipsiusque salubribus monitis et præceptis proris mentibus intendentes, quæ inter vos statuenda duxerit, tanquam devotionis filii recipiatis firmiter et servetis; de cuius nimirum circumspectione provida, et providentia circumspecta indubitam fiduciam obtinemus quoniam dirigente Domino gressus ejus, ita regia via curabit incedere quod non declinans ad dexteram vel sinistram, ipsi Deo, nobis quoque, ac vobis pariter merito poterit complacere. Ipsi proinde universi ac singuli reverentiam debitam et devotam obedientiam, impendere satagatis; ne si, quod absit! a quoquam esset aliter attentatum, præter ipsius cardinalis offensum, cuius censuram canonicam, si quam in contumaces aut rebelles duceret promulgandam, faceremus, usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, nostram quoque indignationem incurreret, qui secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti sumus ulcisci.

D Datum Viterbii, Nonis Octobris, anno decimo.

In eundem modum archiepiscopis, episcopis, abbatis et aliis tam clericis quam laicis per Dalmatiam constitutis.

CXXXVIII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET UNIVERSIS TAM CLERICIS QUAM LAICIS PER RUTHENIAM CONSTITUTIS.

Ut legatum apostolicæ sedis honorifice pertractent.

(Datum, ut in alia.)

Licet hactenus elongati fueritis ab uberiori matris vestræ, tanquam filii alieni, nos tamen, qui sumus, in officio pastorali a Deo, licet immeriti, constituti ad dandam scientiam plebi suæ, non

possimus affectus paternos exuere, qui vos sanis exhortationibus et doctrinis studeamus tanquam membra vestro capiti conformare, ut Ephraim convertatur ad Judam, et ad Jerusalem Samaria revertatur. Utinam intelligere velitis sapere ac novissima providere, ut a mentibus vestris omni depulsa caligine, ad viam ab invio redeatis, qui dudum post greges sodalium evagando, vos ejus pertinaciter magisterio subduxistis quem Salvator noster universalis Ecclesiae caput constituit magistrum, inquiens, ad eumdem : *Tu vocaberis Cephas (Joan. i).* Et : *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis (Math. xvi).* Cui cum Dominus oves suas pascendas tertio repetito vocabulo commisisset, manifeste dedit intelligi eum a gregedominico alienum qui etiam in suis successoribus ipsum contempserit habere pastorem. Non enim inter has oves et illas distinxit, sed simpliciter inquit : *Pasce oves meas (Joan. xxi)*, ut omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Cum igitur una sit et indivisa Domini tunica, nec unquam passa sit divorium Sponsa Christi, juxta quod Sponsus in Cantico attestatur : *Una est, inquiens, columba mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ; viderunt eam filii Sion. et beatissimam prædicaverunt reginæ, et concubina laudaverunt eam (Cant. vi)*, necesse est ut quicunque ab huicmodi unitate recesserint, aquis submersi diluvii, partem cum angelo apostata sortiantur. Ut autem ipsius illibata unitas servaretur, unus eidem Dominus, sicut præmisimus, beatum Petrum videlicet, caput constituit et magistrum ; ut quasi Noe arcum, extra quam animalia derelicta in diluvio submerguntur, salvatis cæteris infra ipsam contentis, in uno cubito consummaret, pro cuius fide, ne in sua passione desiceret, specialiter exoravit, eidem præcipiens ut fratres suos conversus aliquando confirmaret. Cum ergo innumeris fere testimoniis Scripturarum, quas voce nec convenit nec expedit ignorare, unitas Ecclesiæ comprobetur, non est mirum, cum simus, licet immerti, successores illius cui jussit Dominus pascere oves suas, si errabundas oves nitimur ad cavales reducere ; ut sicut est unus pastor, sic fiat unum ovile ; si totis viribus laboramus ne quodammodo difforme fiat corpus Ecclesiæ, si partem aliquam ab eo contingere separari. Ut autem ad præsens de reliquis taceamus, cum Græcorum imperium et Ecclesia pene tota ad devotionem apostolicæ sedis redierit, et ejus humiliter mandata suscipiat et obediatur jussioni, nonne absonum esse videtur ut pars toti suo non congruat, et singularitas a suo discrepet universo ? Præterea, quis sit an propter suam rebellionem et inobedientiam dati fuerint in direptionem et prædam, ut saltem daret eis vexatio

A intellectum, et quem in prosperis non cognoverant, recognoscerent in adversis. Quia igitur, charissimi fratres et filii, si digne volumus impositum nobis pastorale officium adimplere, quantum fragilitas humana permittit, vos ad ea debemus inducere per quæ dispendium temporalium et æternorum possitis periculum evitare, dilectum filium nostrum G. tituli Sancti Vitalis presbyterum cardinalem, virum generis nobilem, litterarum scientia prædictum, morum honestate præclarum, discretum et providum, et suis exigentibus meritis nobis et fratribus nostris charum admodum et acceptum, ad partes vestras duximus destinandum, ut filiam reducat ad matrem et membrum ad caput, concessa sibi plenaria potestate ut evellat et destruat, ædificet et plantet quæ in partibus vestris evellenda et destruenda, ædificanda cognoverit et plantanda. Monemus proinde, etc., ut supra usque obtinemus ; quoniam dirigente Domino gressus ejus, inter vos ea curabit statuere per quæ Deo, nobis quoque, ac vobis patriter merito poterit complacere.

Datum, ut in alia.

CXXXIX.

CLERO ET POPULO VITERBIENSI.

Ut Viterbiensis Ecclesia sit deinceps cathedralis.
(Viterbiæ, iv Id. Octobris.)

C (35) Ex privilegio felicis memorie C. papæ prædecessoris nostri cognovimus evidenter quod ipse fidem et devotionem vestram attendens, de communis fratum suorum consilio Viterbiense oppidum honorabili civitatis nomine insignivit, et pontificalis cathedralis dignitate donavit, auctoritate statuens apostolica ut Viterbiensis Ecclesia cum Tuscanensi, Centumcellensi, atque Bledanensi, pontificalem obtineret deinceps dignitatem. Nos autem, qui fidem et devotionem vestram ipsa præsentia corporali certius sumus experti, beneficium principale plenius interpretari volentes, illam Viterbiensi sedi erga Centumcellensem et Bledanensem dioceses honorificentiam confirmamus quam circa ipsas Tuscanensis sedes dignoscitur hactenus habuisse, cui Viterbiensis Ecclesia specialiter est unita, Statu tamen illarum sedium, Centumcellensis videlicet et Bledanensis, in suo jure manente. Nulli ergo.... hanc paginam nostræ interpretationis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Viterbiæ, iv Idus Octobris, anno decimo.

CXL.

CAPITULO UTICENSIS.

Ecclesia de Balneolis adjudicatur Petro Marco.
(Corneti, viii Kal. Novembrii.)

Ex litteris venerabilis fratri nostri archiepiscopi et dilectorum filiorum decani Arelatensi et vestariorum Nemausensis accepimus quod cum olim causam quæ inter dilectum filium magistrum Petrum Marcum scriptorem nostrum et vos superecclesia Sancti

Joannis de Balneolis vertebatur, ipsis duxerimus committendam, iidem partes ad suam presentiam civitarunt, et auditis utriusque partis allegationibus et planius intellectis, testes receperunt productos; et quia ipsi causæ finem imponere noluerunt, eamdem ad nos remiserunt sufficienter instructam, attestations receptas suo sigillo signatas nobis fideliter transmittentes. Nos igitur auditis utriusque partis rationibus, et prædictis attestationibus diligenter inspectis, vos ab impetitione ipsius magistri Petri super dicta Ecclesia presentium auctoritate duximus absolvendos, ipsi super eadem silentium imponentes.

Datum Corneti, viii Kal. Novembris, anno decimo.

CXLI.

UNIVERSIS COMITIBUS ET BARONIBUS PER REGNUM SICILIE CONSTITUTIS.

Ut regi Siciliæ sint adjumento.

(Tuscan., xviii Kal. Novembris.)

Si nec divinam nec regiam metueritis offensam, si nec noxam infidelitatis nec notam infamiae timetis, deberetis saltem aut rerum dispendium aut corporum periculum formidare; ut hoc pavore perculti charissimo in Christo filio nostro Friderico illustri regi Siciliæ in supremo necessitatis articulo constituto debium curaretis et necessarium auxilium impertiri. Certe cum eum alienorum violentia detinebat, qualiscumque vos probabilitas excusat. Sed, cum ipsum suorum custodiat diligentia, quos ei pia genitrix deputavit, nulla vos potest ratio excusare ne opportunum sibi debeatis obsequium exhibere. Ut quid non improvidi prævidetis quod si vel per inimicorum incursus vel insidias proditorum aut perdiderevit vitam aut regnum amiserit, novissima vestra sient pejora prioribus, cum illi procul dubio regnum sint invasuri qui nec personis parcent nec rebus, simul in unum omnibus confiscatis; sicut jam estis experti, utinam non obliiti. Sera quidem erit et inutilis pœnitentia cum calamitas irruerit improvisa. Unde cum adhuc tempus habetis, provideatis vobis ab ira ventura. Ipse quidem rex uester per nuntios et apices suos misericabilem nobis querimoniam deposituit, intimando quod, licet comitibus, baronibus, et civibus regni sui saepe dederint præceptis utsibi necessitates multiplices patienti succurrere festinarent, ipsis, more aspidis surdæ obturantis penitus aures suas ut vocem non exaudiat incantans, in nullo sibi dignati sunt subvenire, singulis quæ sua sunt procurantibus et nullum ad ipsum urbentibus ex fidelitate vel pietate respectum. Unde cum spiritualis et materialis gladius mutuo se debeant adjuvare, juxta quod legitur: *Ecce gladii duo hic* (Luc. xxii), idem rex nobis humiliter supplicavit ut eos qui terrenam non metuunt potestatem per censuram ecclesiasticam cogeremus ad exhibendum sibi subsidium opportunitum. Nos igitur et petitionem et conquestionem ipsius justissimam cognoscere devotionem vestram monemus et exhortamur in Domino, per apostolica

A scripta præcipiendo mandantes quatenus eidem regi, et si non quantum debetis, quantum tamen potestis, festinatum curetis subsidium exhibere in virtutibus, armis navibus, et personis, aliisque sibi multipliciter necessariis, ut vestro et aliorum fidelium suorum suffultus auxilio, imminentibus cladibus finem imponat, et regnum suum in tranquilla prosperitate gubernet. Alioquin, cum et commotionem et comminationem duxerimus præmittendam, in rebelles et contumaces officii nostri debitum exsequemur, gravius forsitan quam extiment super eos oppressionis pondus et percussionis gladium inducentes, cum acutus morbus acuta indigat medicina. Eos autem qui obedire nobis et regi subvenire curaverint grata faciemus remuneratione gaudere.

B Datum Tuscan., xviii Kal. Novembris, anno decimo.

CXLII.

CLERO ET POPULO TUSCANENSI.

De privilegiis episcopi Tuscanensis.

(Corneti, iv Kal. Novembris.)

Justis petentium, etc., usque inclinati. Privilium felicis memoriae Leonis IV papæ prædecessoris nostri Virobono quandam episcopo Tuscanensi concessum, ne vetustate consumptum valeat deprire, præsenti pagina de verbo ad verbum jussimus adnotari, cuius tener est talio:

« Leo episcopus servus servorum Dei, venerabilis fratri Virobono Tuscanensi episcopo ejusque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benivola compassione succurrere, et poscentium animis alacri devotione impertire assensum, ut ex hoc divina nobis remuneratio ascribatur. Ideoque, quia tua fraternitas humiliiter postulavit a nobis quatenus episcopum Sanctæ Tuscanensis Ecclesiæ cum plebis, ecclesiis, capellis, fundis, casalibus, massis, villis, terris, vineis, curtibus, et silvis, vel omnibus quæ sunt in dominio ejusdem episcopii, tibi tuisque successoribus confirmaremus atque corroboraremus in perpetuum, secundum jura prædecessorum tuorum, inclinati precibus tuis, per hujus præcepti seriem præfatum episcopatum Tuscanensem confirmamus atque corroboramus tibi cum omnibus sibi pertinentibus, videlicet in eamdem civitatem que Tuscanæ vocatur in gyro et in circuitu episcopii, sive per totam ipsam civitatem, certe cum domibus, plurimisque casalanis, quemadmodum tue retines potestati, atque ecclesiam Sancti Quiricicum domibus et cellis in circuitu suo, et a foris eamdem civitatem, vineis, terris, fundis, casalibus, motendinis, ubicunque eidem ecclesiæ competunt vel competere possunt. Confirmamus etiam tibi in eadem civitate ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis semperque virginis Mariæ Dominae nostræ, quæ olim caput episcopii existit, et nunc plebs facta est, cum domibus, cellis, vineis, pratis, silvis, atque mercatum usque

in portam ejusdem civitatis, cum omnibus et pertinentibus, videlicet casis et hortis et cum omni sua convenientia. Montem Sancti Hermetis cum dominibus et hortis, ecclesiam Sancti Michaelis archangeli juxta fluvium Masclam cum fundis et casalibus suis, terris, hortis et silvis, cum angaralibus et tributariis suis, ecclesiam Sancte Christinæ, cum silvis, casalibus, pratis et vineis, fundum qui vocatur Casanovula, cum ponticulo et rivo Sancti Pauli; fundum Ancaranulam, vel si quis alii vocabulis nuncupatur, cum omni eorum pertinentia vel adjacentia pariter et duorum fundorum qui vocantur Octiganum, Algorum, cnam omni eorum cum sua convenientia, sicuti transit longe lateque usque ad canam Gundimarii. Ecclesiam Sanctæ Christinæ in Valle, et ecclesiam Sanctæ Restitutæ, quæ sunt juxta fluvium Martam, cum omnibus eorum pertinentiis: imo et fundum qui vocatur Planum de Mola cum terris cultis et incultis, et cum omnibus ei pertinentibus. In fluvio Masclæ aquimulos sex, et in fluvio Marta tres, cum omni convenientia. In fundo qui vocatur Fontana Guadalda hortos quindecim. Montem qui nuncupatur vinea montana, cum plagis et appendiciis suis. Montascinum, Montem tremitum, Solonianum, vallem Ingonis, cum vineis, terris, et omnibus eorum pertinentiis, massaritiis, tributariis, sive angaralibus ibidem residentibus. Fundum Petrellæ, fundum Muratula, vallem de Corneto, fundum qui vocatur Doliolum, fundum Marilian, fundum qui dicitur Mola, vallem quæ dicitur de Nasso, montem Supponis, cum terris, pratis, silvis, vineis, hortis, paludibus, et pantanis, atque perennibus ædificiis parietinis, attignis, adjunctis, adjacentibusque eorum, vel cum omnibus eorum pertinentiis. Vallem de Vico, cum vineis et terris; fundum Sarnanum, cum ecclesia Sanctæ Ruffinæ, et fundum Malvanum, pariterque Cavam scameratam, et Cavam caprilem, cum omnibus eorum pertinentiis. Villam quæ vocatur Peturanum, cum ecclesia Sancti Angeli infra se et terris incensariis quoque ac tributariis ibidem residentibus, vel cum omnibus ejus pertinentiis. Item et plebem Sancti Martini quæ et supra Sutrium, cum vineis, terris silvis, massaritiis et tributariis ibidem commorantibus, vel cum omnibus ejus pertinentiis. Fundum qui dicitur Capecelo, fundum Fuscianum, fundum Landedam, fundum Caiolum, vallem Guidonis longe lateque usque ad ripam, fundum Petella, fundum qui dicitur Cartafago cum vineis, terris, et silvis, sicut extenditur usque ad fluvium Martam, scilicet usque ad vadum Prandonis. Confirmamus etiam tibi tuisque successoribus plebem Sancti Andreæ in Foro, et plebem Sancti Martini in Columnate, et plebem Sancti Herasmi secus littus maris juxta Montem altum, cum dominibus, cellis seu curtibus, fundis et casalibus eorum, quorunque vocabulis nuncupantur famulis et famulabus ibidem residentibus et in tuo servitio et ditione permanentibus, vel cum omnibus ejus pertinentiis; simulque et plebem Sancti Sabastiani in Arenula, cum duobus fundis, videlicet Storatianum et Fabritianum, fundum qui vocatur Cavonis, fundum Ruginorula, fundum Carvaliolum, fundum Corgitellum, fundum Morazzanum, nec non et fundum Formellæ. Omnia vero cum finibus, terminis, limitibusque eorum, terris, campis, pratis, pascuis, silvis, vineis, domibus, curtibus, massaritiis, incensariis, tributariis ibidem residentibus, et cum omnibus eis adjacentibus, vel pertinentibus. In finibus vero maritimæ, territorio Corgnetanensi, fundum qui vocatur Poppe Lupuli inde inde, cum terris cultis et incultis, qui est secus fluvium Martam, et cum omnibus ejus pertinentiis. Item et fundum qui vocatur Poppe Sanctæ Mariæ, cum terris cultis et incultis, plagiis quoque, et appendiciis suis, vel cum omnibus ejus pertinentiis atque Poppe juxta Waldimandiam, et terras Sancti Stephani, cum omni eorum convenientia, fundum qui vocatur Tureranzula cum integritate sua. Plebem Sanctæ Mariæ quæ posita est in Terquinio, cum vineis, terris pratis et cum omnibus suis pertinentiis, in Ancarana fundos quatuor, videlicet montem Vulpium, Buttem et Saccali, cum poppis eorum ex utraque parte fluvii Mariæ, et cum omnibus eorum convenientiis. Fundum qui vocatur Fultona inde inde, cum suis omnibus pertinentiis. Porro confirmamus tibi quoque episopio, infra civitatem quæ nuncupatur Orce videlicet plebem Sancti Petri cum duabus ecclesiis Sancti Joannis et Sancti Angeli, cum curtibus, domibus in eadem civitate et aforis civitatem, terris, vineis, hortis, campis, pretis, silvis, rivis, molen- dinis, aquarumque decursibus, vel cum omnibus sibi pertinentibus, imo et casalem Sancti Petri, et ecclesiam Sancti Sebastiani, cum fundis et casalibus suis et omnibus eorum convenientiis, pariterque ecclesiam Sancti Angeli ad Petram fictam, cum vineis, terris et omni sua convenientia. Simili modo concedimus et confirmamus tibi, charissime frater Virbone, massam quæ nuncupatur Campi, cum ecclesia Sanctæ Mariæ infra se, et fundum qui vocatur Cavi majore et alium qui vocatur minore, cum terris, vineis, massaritis, angarialibus, tributariis, incensariis, et cum omni datione et pere solutione quam tuis antecessoribus soliti sunt persolvere, et cum omnibus ejus pertinentiis.

D

Præterea et inde inde medietatem de massa quæ vocatur Forum Casii, cum vineis, terris, silvis fundis, casalibus, curtibus, domibus, famulis et famulabus et omnibus suis pertinentiis. Parimodo et massam quæ vocatur Mazzanum, inde inde, cum plebe Sancti Stephani, cum vineis, terris seu familiis, et cum sua omni convenientia, atque trium unciarum ex altera medietate supscriptæ massæ foro Cassii, cum famulis et famulabussuis, seu casalibus, silvis, domibus, curtibus, et hortis, vide licet et horum fundorum Massam Lutiam, Cisor-

num, Attevile, Sippizzanum, Casale, Pastorinum, Fraginanum, vallem Petracii, furcule episcopi, Gemulo, Peculiare, Paparanum, Formillum, Carnarum, Calianum, planum de lupo, et aliud plenum, cryptam Moraldi, Cajolum, Restrictum, Vilianellum monachorum, Menorellam, Fonticela, vallem de Puzzu, montem Maurum, cum omnibus eorum adjacentiis vel pertinentiis atque colonis et colonabus ibi residentibus. Curtem Sancti Laurentii, quæ nuncupatur synodochium, Cataassim cum fundis et casalibus suis, vineis quoque, terris servis, ancillis, massaritiis, tributariis, et cum suis omnibus pertinentiis. Infra castrum quod dicitur Viterbum plebem Sancti Laurentii cum ecclesia Sancti Michaelis archangeli, cum domibus, curtibus infra ipsum Castellum et aforis, fundis, casalibus, terris, vineis, ortis, aquimolis, rivis, campis, pratis, silvis et omni eorum pertinentia. Nam vero per praedia ipsius castri Viterbi plebem Sancti Petri in vico Palenzano, cum suis ecclesiis Sanctorum Julii et Valentini. Plebem Sancti Andreæ in campo cum ecclesia Sancti Abundii, ecclesiam Sanctæ Luciæ in Solo cocto. Omnes vero cum fundis et casalibus eorum, terris, vineis, pratis, silvis, domibus, curtibus et hortis, famulis et famulabus ibidem residentibus, massaritiis, tributariis, incensariis, angarialibusque eorum, et cum eorum convenientiis, simulque decem et novem fundorum, videlicet Quinzanum, Cardoni, Polleianum, Latrinulam, Maternum Vallem Folianensem, Antonianum, Lucianum, Silianum, Avenule, Messurianum, Cavoni, Curtem de Folianellis, Cavam de Sonsa, vicum Renai, Occani, Pastrinianum, Stratilianum, vicum Orazanum, cum domibus, curtibus, hortis, fundis, casalibus, vineis terris, campis, pratis, silvis attignis adjunctis adjacentiisque eorum, cum omnibus eorum convenientiis, tributarisi, atgarialibus et incensariis suis. Plebem Sancti Donati qui vocatur (36)...cum fundis et casalibus suis, videlicet Cortonula, Cardoni, montem Averso, Recisam Novellelam, et vallem Reginam, cum omnibus eorum pertinentiis. Plebem Sancti Laurentii in Palmule cum ecclesia Sanctæ Luciæ et Sancti Euticii, cum villis, fundis, casalibus, domibus, curtibus, hortis, olivetis, et fundum qui vocatur Alzanum et Tucinam, cum terris, campis, pratis, pascuis, silvis, famulis, famulabus inibipermanentibus et cum omni jure et ditione eorum. Imo et curtem Sancti Salvatoris quæ stat juxta latum Bulsini in territorio Mantano, cum terris, silvis, vineis, fundis, casalibus, et cum piscatione lacis ipsius: quantum residentes ipsius curtis possunt piscari, sicut tui antecessores obtinerunt. Certissime igitur corroboramus et modis omnibus confirmamus tibi, dilekte et amabilis frater Virbone episcopo, tuisque posteris episcopis tuo in episcopio succedentibus plebem Sancti Petri in vico Pergulata secus suprascriptum lacum, cum omnibus ecclesiis,

A fundis et casalibus suis, videlicet ecclesiam Sanctæ Mariæ in Rumiliano ecclesiam Sanctæ Agnes, ecclesiam Sancti Pancratii in Nucerino, ecclesiam Sancti Andreæ in Campo, ecclesiam Sanctæ Mariæ ubi corpus Beati Flaviani martyris requiescit, cum casale et burgo suo in circuitu et gyro ejus, una cum omni eorum adjacentia vel pertinentiis, videlicet domibus, curtibus, hortis, terris, vineis, fundis casalibus, campis, pratis, pascuis, silvis, castanetis, montibus, collibus, plagiis, planitis, cum incensariis, tributariis, et angarialibus eorum, vel cum omnibus eorum jure pertinentibus. Itemque et fundorum horum, vallem episcopii, montem Flasconis inde inde, vallem Sanctæ Luciæ, vallem Oriani, et Zuzzanum, planum rotundum, cum omnibus eorum adjacentia vel pertinentiis, insuper terris, vineis, quæ rejaceré videntur a capite burgi suprascripta Sanctæ Mariæ usque ad viam Tuscanæ, denique et vicum qui cognominatur Quarantianum inde inde, cum ecclesiis, curtibus, domibus quoque et cryptis, multisquis familiis, et cum omnibus suis pertinentiis. Infra lacum nominatum qui vocatur Bulsinus, insulam que cognominatur Martana, cum monasterio Sancti Stephani, et cum eorum omnibus pertinentiis. Plebem Sancti Andreæ secus fluvium Mart. cum suis ecclesiis Sancti Viti, Sancti Joannis, Sanctique Laurentii, cum casis, curtibus, hortis, vineis, fundis, casalibus, molendinis, piscariis, cannariis; et medietatem de ipso fluvio ad molendinos rigandos in multis locis, una cum colonis et colonabus ibidem residentibus vel omnibus ejus pertinentiis. Simulque et horum fundorum, videlicet Cajolum, Vallicellas, Silvabubla, planum de Fontana, Mergonem, Mettam, Cazzanum, Metianum, planum Sancti Viti, montem Sancti Andreæ, et Catillianum, una cum omnibus eorum adjacentiis vel pertinentiis, terris, campis, pratis, vineis, silvis; casis, curtibus, servis; et ancillis, massaritiis, tributariis ibidem commorantibus. Massam quæ dicitur (37)...cum plebe Sancti Joannis infra se, quæ est supra fluvium Mart. cum vineis, terris, fundis, casalibus, atque angarialibus suis, et incensariis, cum suis convenientiis. Massam quæ vocatur vicum Marianum, cum plebe Sancti Joannis, eorumque fundorum, scilicet Rizzolanum, pratum poppæ Lupuli, Caium flajacum, Finianum, Sclapplanum, pratum longum, et Stonum, D cum domibus, curtibus, terris, hortis, vineis, campis, pratis, silvis, massaritiis et tributariis, velcum omni eorum pertinentia, atqne fundum qui vocatur Aminitum, cum casis, curtibus ecclesiis, domibus terris, vineis, casalibus, et cum omni eorum competentia, una cum famulis et famulabus ibidem residentibus. Fundum qui dicitur campus de Pinis, cum plebe Sancti (38)... juxta lacum, cum terris, vineis, et sua pertinentia. Massam quæ cognominatur Olenzana, cum ecclesiis Sanctæ Mariæ, Sancti Joannis, et Sancti Felicis, cum fundis et casalibus

(36) Hic locus vacuus relictus est in originali.

(37) Hic locus vacuus relictus est in originali.

(38) Hic locus vacuus relictus est in originali.

corum, et cum omni eorum pertinentia, nec non et ecclesiam Sancti Cassiani, cum curte Sancti Ambrosii, qui positus est in Feruleto, cum fundis et casalibus eorum, terris, campis, pratis, vineis, hortis, silvis, colonis, colonabusque ibidem residentibus, et cum omnibus ei pertinentibus. Fundum qui vocatur Septinianum cum omni sua pertinentia. In territorio Custren, fundorum duorum, scilicet Amponianum et Astronianum, cum eorum convenientiis. In sala trium fundorum, Vivovalle, Paternum, et Tulizanum, cum domibus, curtibus, vineis, terris, campis, pratis, pascuis et omnibus eorum pertinentiis, atque plebem Sancti Laurentii quæ nuncupatur Intrintilianum, cum fundis et casalibus et suis omnibus pertinentiis. Massam quæ cognominatur Soranum cum fundis et casalibus suis et omni integritate sua, Confirmamus etiam et corroboramus tibi, amantissime frater, tuum episcopatum Tuscanensem cum terris, omnibus ecclesiis et monasteriis quorum infra subscriptos affines esse videntur, ei in futuro construentur, tam per urbes et castella quam etiam per diversa oppida, massas, burgos et villas, cum districtione omnium ecclesiarum et venerabilium locorum, presbyterorum et monachorum, quatenus per te tueantur et secundum sanctorum Patrum canones defensentur et ordinentur. Incipientibus vero a finibus tui episcopatus, scilicet a mari magno et inde per fluvium Minionem, sicuti recte extenditur in crypta S. Pancratii, et sicuti recte extenditur in pedem Leuprandii, qui est inter territorium Orcianum et Bledanum, et recte pergit ad Cavam Fardengam, et inde transit ad Butten, aqueductus quæ est in strata Beati Petri apostoli, et inde pergit in cacumine montis qui dicitur Folianum, et sicut vadit via per ipsum montem in Civitellis, et venit in Staphile, qui dividit inter Ortem et comitatum Viterbiensem, et sicut venit in locum Plancula et vadit inter territorium Viterbiense et Polimartienense, et deinde pergit usque ad Petram fictam, et inde venit ad Rivum sanguinarium, et pergit ad rivum qui vocatur Arlinus ad Mausileum, et deinde vadit per lacum ad Mausileum quod est in campo Rosano, et deinde venit per ecclesiam Sancti Maximi, et deinde venit in Sanctum Bartholomeum, qui positus est in Marsuano, et deinde venit in Septinianum, et abinde in Musileum Cannum et inde pergit in Canestrasi, et sicuti intrat in Tamone, et ipse Tamo intrat in Armine, et sic currit in mare. Infra quos fines sunt plebes superscriptæ, monasteria, civitates, castella, hereditates, ac territoria diversa, et si quid aliud inter hos fines concluditur quod ad ipsum tuum episcopatum aliquo modo possit pertinere, a presenti quinta inductione tibi tuisque successoribus in perpetuum confirmamus et corroboramus, sancientes apostolica censura sub divini judicii attestacione et anathematis interdicto ut nullus unquam presumat, cujusunque sit dignitatis praeditus potestate, vel etiam quæcunque magna parvaque persona, ex omnibus

A quæ superius leguntur quoquo modo auferre a tuo episcopio aut contrarietatem facere. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu tentaverit iis quæ a nobis ad laudem Dei pro stabilitate jam dicti tui episcopatus statuta sunt refragari aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo iunctum et cum diabolo et ejus atrocissimis pompis atque Judas traditore Domini nostri Iesu Christi æterni incendii suppicio concremandum. At vero qui pio intuitu observator et in omnibus extiterit custodiens hujus nostri apostolici constituti ad cultum Dei recipientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur. Scriptum per manus Ficolai notarii alque regiarii et scrinarii sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, mense Februario, indict. v. Bene valete.

B Datum viii Kal. Martis per manum Leonis primicerii summæ apostolicæ sede, anno Deo proprie pontificatus domini nostri Leonis papæ IV in sacratissima sede beati Petri apostoli sexto, mense et indict. suprascripta v.

Datum Corneti, iv Kal. Novembri, anno decimo.

CXLIII.

CALARITANENSI ARCHIEPISCOPO.

U' latas contra nonnullos sententias faciat publicari.

(Corneli, vi Kal. Novembri.)

C Illis es merito comparandus de quibus inquit propheta: *Cunes muti sunt non volentes latrare* (Isa. lvi), cum grave et grandes subditorum excessus non solum corrigere negligas, sed etiam corrigere prætermittas, sicut ex eo colligitur evidenter quod incestuosam copulam a nobis inhibitam inter filiam marchionis de Massa et Hugonem de Basso conniventibus oculis contrahi permisisti. Sed et illis potes merito comparari de quibus Veritas ait: *Vulpes foveas habent et volucres cæli nidos* (Luc. ix), cum dolositates exerceas sub specie honestatis, sicut in negotio Gallurensi comperimus te fecisse. Putabamus quidem oculum tuum simplicem esse, nullam tenebrarum partem, habentem. Sed, quod dolentes referimus, angelus Satanæ transfiguravit se in angelum lucis, et sub ovina pelle lupina rabies se abscondit. Licet autem sis immemoretingratus dilectionis et gratiæ quam tibi studiuimus exhibere, adhuc tamen experiri volentes utrum in te aliqua devotionis et obedientiæ scintilla remanserit per ap. t. s. dis. præc. m. q. præfatos marchionem et Hug. de Basso diligenter moneas et inducas ut prælibatam incestuosam copulam omnino dissolvant, ac sententiss excommunicationis et interdicti latasuctoritate nostra in dominas et terram Galluris, nec non et Bambertum Pisanum, solemniter innoves et declares, teque usque ad festum Resurrectionis Dominicæ proximo venturum apostolico conspectui representes. Alioquin extunc scias te ab officio pontificali suspensum.

Datum Corneti, vi Kal. Novemb. anno decimo.

XLIV.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarum
PRÆLATIS ET UNIVERSIS CLERICIS IN REGNO ARAGO-
NIÆ CONSTITUTIS.

De libertate electionum episcopaliū
(Corneti, iii Kal. Novembris.)

(39) Solet annuere, etc., usque impertiri. In litteris siquidem char. in C. fil. n. Petri illustris regis Aragonum sic de verbo ad verbum perspeximus contineri. Petrus Dei gratia rex Aragonen. Comes Barbinonens, et dominus Montis pessulani venerabilibus in Christo Terraconen. archiepico et universis episcopis, abbatibus, cæterisque ecclesiarum prælatis et eorum conventibus in regno et dominio nostro constitutis, æternam in Domino salutem.

Regi regum, per quem reges regnant, reverentiam debitam exhibentes, et sponsæ ejus, sanctæ videlicet Ecclesiæ, integrum libertatem conservare volentes, pessimam consuetudinem a nobis hactenus observatam, qua electionem prælatorum sine nostro consilio et assensu procedere non permittebamus, amore Dei et sanctæ Ecclesiæ et pro remedio animæ nostræ et parentum nostrorum relaxamus, vobisque et universis successoribus vastris et conventibus in omni jurisdictione nostra constitutis liberam eligendi facultatem per nos et per omnes successores nostros, assensu regio minime requiso, in perpetuum indulgemus, hoc solum nobis et successoribus nostris reservantes, ut libere et canonice electus in signum regiæ fidelitatis nobis et successoribus nostris debeat præsentari. Nos igitur devotionem regiam in Domino commendantes, et approbantes in hac parte statutum ipsius, illud auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Corneti, iii Kal. Novembr., anno decimo.

XLV.

ABBATI ET CONVENTUI S. MARTINI DE MONTE.

De revocandis alienationibus monasterii.

(Datum, ut in alia.)

Ne causa sententiali calculo diffinita in recidivæ contentionis scrupulum relabatur, judicialis diffinitio atramentali debet calamo exarari. Præsentibus ergo litteris innotescat quod nos auditis et intellectis attestationibus, instrumentis, et allegationibus universis propositis coram nobis in causa quæ vertebatur inter cœconomum vestrum ex parte una et Fortiguerram ac Raynucium filium Poli Guidotti cives Visterbienses ex altera super accasamentis quondam Tornampart. et terris de Risiare ac Sallicis cum molendino ubi facta est gualkeria, sententiam Jacobi et Matthæi judicium Vitterbien. contra monasterium inique prolatam omnino cassamus, et sententiam a ven. f. n. R. civitatis Castellanensis episcopo et P. Ismaelis tunc abbe Sancti Andreæ contra præfatos cives minus provide promul-

A gatam corrigimus in hunc modum, videlicet quod, cum constet monasterium vestrum in venditione prædictarum rerum ultra dimidiam justi pretii fuisse deceptum, præfati cives aut recepto pretio possessiones restituant memoratas, aut suppleant quantum legitimate ostendetur tempore venditionis justo pretio defuisse. Nulli ergo... nostræ diffinitionis, etc... Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

XLVI.

LUNDENSI ARCHIEPISCOPO.

De clero per saltum promoto.
(Tuscan., xiv Kal. Novembris.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod tempore bo. me. prædecessoris tui clericus quidem consilio cu- B jusdam sacerdotis, quem familiarem habebat, ut ad sacros ordines minis acceleraret inductus, cum esset acolytus, subdiaconatus ordine prætermisso, præsumptuose se fecit in diaconum promoveri; qui, postmodum pœnitentia ductus delictum suum cui-dam pesbytero patefecit; a quo fuit eidem injunctum ut in aliquo monasterio sub regulari habitu Domino ministraret; ubi cum per annos aliquot permanis-set, super prædicto excessu quemdam duxit episco-pum iterum consulendum, qui nihil eidem injun-gens delictum hujusmodi tuo judicio reservavit. Tu vero ipse postmodum injunxisti ne in diaconatus officio ministraret, donec quid super hoc esset agen-dum nostræ suscepisset beneplacitum voluntatis, ipsumque iterum in alio monasterio collocans nobis humiliiter supplicasti ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur de tua discretione gerentes fiduciam pleniorum f. t. p. A. sc. m. quatenus, si alias propria sibi merita suffragantur, ipsum susci-perre faciens subdiaconatus ordinem, quem omisit, eidem postmodum auctoritate nostra dispensative licentiam tribuas, in diaconatus officio ministrandi.

Datum Tuscan., xiv Kal. Novemb., anno decimo.

XLVII.

EIDEM.

De electione archiepiscopi Upsalensi.

(Corneti, viii Kal. Novembris.)

Tam per litteras tuas quam char. in C. fil. n. S. Sueth. regis illustris et ven. f. n. suffraganeorum, et dil. fil. capituli Ecclesiæ Upsalen. et aliorum multorum accepimus quod bo. me. archiepiscopo Upsalen. viam universæ carnis ingresso, dicta Ecclæsia, tum propter tuæ peregrinationis absentiam, tum etiam propter insolentiam regionis, diu mansit pastoris officio viduata, sed nunc Spiritus sancti gratia inspirante in quemdam prædicti regis capel-lanum V. nomine virum utique litteraram et orna-tum moribus, et, ut credis, virtutibus decoratum, clerus et populus consensu et petitione unanimi convenerunt. Sed, quia de legitimo non est matrimonio procreatus, ipsum, sicut vir providus et honestus, in eisdem litteris non electum, sed potius

(39) Vide additionem ad lib. viii *De concordia sacerdotii et imp. cap. 10.*

ad episcopale vocatum officium nominasti, humi-
liter supplicans, ut quia, quantum humano con-
stare potest iudicio, persona satis videtur idonea,
et cleri electione, regis consensu, ac populi peti-
tione vocata, cum eo dispensare misericorditer di-
gnaremur, proponens quod nisi expediret Ecclesiæ
memoratæ, ac regem et populum crederes propter
hoc maxime ad favorem Ecclesiæ inducendum, li-
bertatem quoque ipsius per hoc nihilominus con-
servandam, pro eo nullatenus porrigeres preces tuas,
cum nulla Ecclesia sit in mundi partibus constituta
quæ tantum propter insolentiam populij jugo subjace-
at servitutis. Nobis autem cum fratribus nostris super
hoc habentibus diligentem tractatum, multa incerta
et dubia occurserunt, tum quia ignoramus quantum
idem V. defectum in natalibus patiatur, cum multi-
plex super hoc considerationis delectus debeat
adhiberi, tum quia nobis non constat utrum pro-
vincia Upsallen. tantum defectum sustineat a per-
sonis quoad archiepiscopale officium assumendum
alia persona non possit in ea magis idonea inven-
iri. Accedit ad hæc quod, cum in ipsa provincia
presbyteri ex prava consuetudine mulieres sibi non
metuant matrimonialiter copulare, si hujusmodi
consuetudinem intendis de ipsa, sicut accepimus,
extirpare, indecens esset pariter et absurdum ut
ad tantum officium talis assumeretur persona qua
in exemplum deducta, tuum posset propositum im-
pediri. Nos igitur, attentes quod in talibus urgens
necessitas et evidens utilitas dispensationis gratiam
promerentur, honestati ac discretioni tuæ, de qua
plena fiduciam obtinemus, per ap. sc. m. q. cir-
cumstantiis studiose pensatis, Deum habens præ
oculis, auctoritate nostra circa confirmationem
postulationis ipsius et postmodum consecrationem
procedas sicut ad divini nominis gloriam et Chris-
tianæ religionis profectum videris procedendum.
Ad hæc, propter devotionem tuam et necessitatem
Ecclesiæ Upsallensis nec non et remotionem loci,
ne ipsa Ecclesia fatigetur laboribus et expensis,
pallium de beati Petri corpore sumptum plenitu-
dinem videlicet pontificalis officii, tibi transmittim-
us; ut si forte ad dispensandum videris proceden-
dum, illud eidem conferas sub forma quam tibi sub
bulla nostra mittimus interclusam. Alioquin ipsum
ad nos remittere non postponas.

Datum Corneti, VIII Kal. Novembris, anno de-
cimo.

CXLVIII.

P. ARCHIPRESBYTERO ET CANONICIS SANCTI XISTI VIT-
TERBIEN.

Confirmatur quædam concordia.
(Sutrii, XVIII Kal. Decembbris.)

Inter vos et ven. f. n. Raynerium Vitterbien, epi-
scopum suberto scrupulo quæstionis super quarta
decimorum, mortuariorum, procurationibus, obla-
tionibus, synodatico et quibusdam aliis juribus epi-
scopalibus, quæ a vestra Ecclesia idem episcopus
tanquam sibi debita requirebat tandem, post publi-

A cationem testium et exhibitionem instrumentorum,
in talem concordiam nobis mediantibus amicabi-
liter convenistis ut tam vos quam successores vestri
non nisi in quarta decimorum et mortuariorum
eidem episcopo et ejus successoribus teneamini re-
spondere, ab aliis autem præstationibus et servitiis
eadem ecclesia libera sit penitus et immunis, salva
in omnibus obedientia et reverentia quam ei tan-
quam episcopo vestro et successoribus ejus debetis
in spiritualibus exhibere; de iis vero, quæ vobis
oblati vestri de cætere sani donaverint inter vivos,
nullam eidem episcopo vel successoribus suis co-
gamani tribuere portionem. Nos igitur eamdem
concordiam approbante, ipsam auctoritate aposto-
lica confirmanus et p. se. p. co. Nulli ergo...
nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Sutrii, XVIII Kal. Dec. anno decimo.

CXLIX.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Indulgentiæ concessæ pugnantibus adversus Albigen-
ses.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Decembria.)

Inveterata pravitatis hæreticæ corruptela, quæ
succrescit assidue in partibus Tolosanis, fetus
non desinit parere monstruosos, per quos in alios
corruptione propriæ vesanæ derivata, reviviscit
instanter et pullulat detestabilis successio damna-
torum, qui de suæ vanitatis ad inventionibus glo-
riantes, dogmata rectæ fidei aspernantur, et eo
amplius prædicatam sibi veritatem obaudient quo,
dum abyssus abyssum invocat, et nox nocti indicat
C scientiam, confictam sui mendacii falsitatem aliis
liberius suggestentes, sese considerant in suis falsis
assertionibus singulares. Hi nimirum habentes
juxta verbum Apostoli speciem pietatis, virtutem
autem ejus penitus abnegantes, sub religionis ima-
gine, quam se solos habere fatentur, multos in-
cautos dulcedine verborum illiciunt, et reddunt suis
malitiis uniformes. Hos utique in libro Sapientiæ
mulier illa designat quæ ornata meretricio præpa-
rata proclamat: *Intexui funibus lectum meum, ta-
petibus pictis stravi* (Prav. vii). Hæretici siquidem
cœlestium verborum contextu et ornatu eloquentiæ
picturato salubre auditoribus stratum separare pro-
mittunt, in quo a tumultu vitiorum libero corde
quiescant, sed locum potius perditioni construunt

D funibus peccatorum, propter quod dicitur per Pro-
phetam: *Vaccas Betzhaven coluerunt habitatores Sa-
mariz* (Ose. x). Hæretici namque, qui habitare se in
Samaria, id est in mandatorum Dei custodia men-
tiuntur, cum legem Dei non intelligent, sed impu-
gnent, lascivas sectas multiplicis novitatis et er-
roris entridunt. Sed, cum in præsenti vel in futuro
pœnam suæ nequitæ debitam patientur, lugebit
populus super eos. Dominus etenim juxta verbum
propheticum tam domum æstivam quam domum
percutiet biemalem, et domus eburnæ deperibunt
qui tam eos qui, æstantes fervore lasciviæ, volupta-
tibus carnis inserviunt, et qui, ut religiosi ab homi-

nibus habeantur, a' quibusdam vitiis abstinendo macerant carnem suam, quam illos etiam qui politis sermonibus ad deceptionem simplicium falsa confingunt, percutiet Dominus et disperget, faciens eorum memoriam cum sonitu deperire. Licit autem ad corrigendum hoc pessimum genus hominum in tuo regno degentium, qui ad subversionem Christianæ fidei de vanitate convenient in id ipsum, et ad eorumdem multimodæ dolositatis imagines in nihilum redigendas operam dederimus multoties et per multos, ipsi tameu in reprobum sensum dati nec propositas rationes attendunt, nec torrentur comminationibus, nec possunt blanditiis deliniri. Ideoque, cum ferro abscidenda sint vulnera quæ fomentorum non sentiunt medicinam, et qui correctionem ecclesiasticam vilipendunt brachio, sint sacerdotalis potentia comprimendi, auxilium tuum, fili charissime, invocandum duximus ad vindicandum injuriam Jesu Christi et capiendas vulpeculas quæ vineam Domini Sabaoth non cessant in simpli cibis demoliri, serenitatem regiam monentes attenuis et exhortantes in Domino, in remissionem tibi peccatum in jungentes, quatenus ad extirpandos tam degeneres palmites, qui missis radicibus in profundum labruscos generant et non uvas, ad eliminandam quoque spurcitiam tam nocivam accingaris viriliter et potenter, ut et fidei tuae puritas, quam tanquam princeps catholicus servas in mente, strenuis actibus in opere declaretur, et hereticæ perfidiae sectatores potentia tuae virtute contriti ad veritatis notitiam saltem inter afflictiones bellicas reducantur. Quanto enim Dominus Deus tuus in regni tui perturbationibus tibi benignus astitit et dedit exitum gloriosum, terram tuam in tranquillitatis quiete ponendo, tanto inimicis ejus et Ecclesie sua te convenit robustius obviare. Nos enim, ut securius his possis intendere, terram tuam et homines tuos ac eorum bona interim sub B. Petri et nostra protectione suscipimus, et, si quis, quod non credimus, te vel tuos nequier molestatre presumere, tantam injuriam, quam reputaremus sedi apostolicæ principaliter irrogatam, curaremus per canoniam vindicare. Volumus insuper ut ipsorum hereticorum bona omnia publicentur, et tam tibi vel in persona propria laboranti, vel necessarium auxilium impendi, quam hominibus terræ tuae, qui contra perfidos arma suscepserint expugnando, illa valeat remissio peccatorum quam his qui laborant pro terræ sanctæ subsidio duximus indulgendam; cuius necessitatibus te ac illos volumus esse memores, ne contingat illius impedire succursum.

Datum Romæ apud S. Petrum, xv Kal. Decemb. an. decimo.

In eundem fere modum universis comitibus, baronibus et militibus, et universis christi fidelibus in regno Franciæ constitutis. Eadem dat.

In eundem fere modum... Trecem et... Viromandem. et... Blesen. comitissis. Eadem dat.

A *In eundem fere modum... comiti Barren. Eadem dat.*

In eundem fere modum... duci Burgundiz et Nivernen. et... Drocen. comitibus et No. vi. G. de Donpierra. Eadem dat.

CL.

W. EPISCOPO SANCTI ANDREÆ.

De supplenda negligientia patronorum.

(Sutrii, Id. Novembris.)

In nostra præsentia tua proposuit fraternitas conquerendo quod cum quidam monachi et alii viri religiosi quasdam parochiales ecclesias in tua diœcesi teneant ad usus proprios deputatas, et in quibusdam aliis, pro quibus annum censum accipiunt, jus obtineant patronatus, cum easdem ecclesias vacare contingit, capellanos et alios clericos instituendos ibidem tibi, prout de jure tenentur, negligunt præsentare. Unde nobis humiliter supplicasti ut tibi super hoc dignaremur utiliter providere. Quocirca fraternitatitæ auctoritate præsentium indulgemus quatenus, si prædicti religiosi viri, vacantibus ecclesiis quæ prædictis modis ad ipsos pertinere noscuntur, tibi, prout de jure tenentur, capellanos vel clericos infra tempus a canonibus diffinitum malitiose præsentare contempserint, tu eisdem ecclesiis de personis idoneis providendi liberam auct. nostra suffultus sub. cuiuslibet contrad. et app. ob. habeas facultatem, ita tamen ut propter hoc nullum eis præjudicium generetur.

Datum Sutrii, Id. Novembris., anno decimo.

CLI.

EPISCOPÙ PARISIENSI.

Numerus magistrorum theologorum academie Parisiensis definitur.

(Sutrii, xviii Kal. Decembris.)

Sicut expedire credimus ut apud civitatem Parisensem, ad quam pro sacræ paginæ disciplina celebribus recursus habetur, theologorum sit copia magistrorum, qui parvulis potentibus panem frangant, et esurientes animas resiciant pabulo verbi Dei, sic etiam decens est ut ipsorum numerositas refreneretur, ne forsitan propter onerosam multitudinem, quæ nihil habet honesti, vel vilescat eorum officium, vel minus composite impleatur, cum Deus omnia fecerit in numero, pondere, ac mensura. Hac igitur consideratione prudenter inducti, auct. præs. firmiter inhibemus ut Parisius magistrorum theologie numerus octonarium non transcendat, nisi forte multa necessitas vel utilitas hoc exposcat. Nulli ergo... nostræ inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Sutrii. xviii Kalendas Decembris, anno decimo.

CLII.

EIDEM.

Mandata de providendo quomodo in executionem mittenda.

(Datum, ut in alia.)

Solet annuere, etc. usque importiri. Cum igitur

examinationem quorumdam, qui a te vel præd. tuis ad sacros ordines sunt promoti, quibus provideri mandamus in beneficio competenti, nonnunquam aliquibus committamus, auctoritate præsentium firmiter inhibemus ne nisi te vel responsale tuo præsente ad examinationem hujusmodi procedatur, ut contra examinandos tibi proponere liceat quidquid rationabiliter duxeris proponendum, ita quod per examinationem aliter attentatam nullum tibi præjudicium generetur, nisi forsan evocatus legitime in elusionem mandati nostri examinationi hujusmodi per te vel responsalem idoneum neglexeris interesse. Nulli ergo... nostræ inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CLIII.

EIDEM.

Ne monachi singulares sint in monasteriis.

(Datum, ut in alia.)

Cum in Lateranen. concilio statutum ne monachi... fraternitati tuæ, de qua certam fiduciam gerimus per ap. sc. m. q., si quem monachum in aliqua ecclesia diœcesana tibi lege subjecta singulariter inveneris habitare, ipsum mo. præ. per cen. ccc. app. re. compellas ut vel ad suum monasterium redeat, vel aliquem honestum fratrem secum habeat commorantem.

Datum, ut in alia.

CLIV.

EIDEM.

Ut monachos et clericos suæ diœcesis corrigat.

(Datum, ut in alia.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisce quod tam a monachis et aliis viris religiosis quam a clericis sacerdotalibus tuæ diœcesis multa gravia committuntur, quæ, si non fuerint superioris lima correcta, graviorum excessuum materiam ministrabunt. Licet autem ex injuncto tibi præsulatus officio in corrigendis subditorum excessibus jurisdictionem obtineas generalem, ut tamen auctoritate mandati nostri tuæ provisionis officium liberius exequaris fraternitati tuæ, de qua firmam fiduciam gerimus, per ap. sc. m. q. tam circa viros religiosos quam etiam clericos sacerdotes tuæ jurisdictioni subjectos corrigas, app. re., quæ videris corrigenda, statuens ad reformationem ipsorum quod regulare fuerit et honestum.

Datum, ut in alia.

CLV.

EIDEM.

Datur illi potestas reformandi monasteria suæ diœcesis.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Decembris.)

Licet Ecclesiarum omnium cura nobis immineat, pro monasteriorum tamen sicut specialius nos oportet esse sollicitos, ne forsan in ipsis religionis observantia dissolvatur, quam nostris temporibus Domino disponente plantare cupimus et fovere. Sane, sicut nostro est apostolatui reseratum, in mo-

A nasteriis et aliis locis religiosis diœcesana tibi lege subjectis in victu, vestitu, conversatione ac multis aliis gravitas negligitur regularis, et multa gravia committuntur ibidem, quæ cedunt non solum in animarum dispendium, sed etiam scandalum plurimorum. Fratres præterea locorum ipsorum contra suæ professionis propositum retinere propria non formidant. Cum igitur hæc, si vera sint, relinqui non debeant incorrecta, fraternitati tuæ, de qua certam fiduciam obtainemus, per ap. sc. m. q., super his et aliis inquisita plenius veritate corrigas app. re. quæcumque noveris corrigenda, statuens ibidem quod regulare fuerit et honestum.

Datum Romæ apud S. Petrum, xv Kal. Decemb., anno decimo.

B

CLVI.

EIDEM.

De unione monasteriorum Vallis profundæ et de Gyf.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Decembris.)

Ad aures nostras noveris pervenisce quod monasterium Vallis Profundæ intua diœcesi constitutum tanta rerum temporalium egestate gravatur ut sorores ejusdem loci nequeant de bonis ipsius monasterii sustentari, propter quod interdum, instigante humani generis inimico, pro necessariis acquirendi quædam, minus licita imo gravia committere non verentur. Quocirca fraternitati tuæ per ap. sc. m. q., si ita, monasterium ipsum auctoritate nostra suffultus, sublato cujuslibet contrad. et app. ob. monasterio de Gyf tuæ diœcesis, quod pari necessitate C laborat, adjungere studeas et unire.

Datum Romæ apud S. Petrum, xiv Kal. Decemb. anno decimo.

CLVII.

EPISCOPO PICTAVEN.

Ut J. ad subdiaconatus ordinem promoveat.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Decembris.)

Ex insinuatione dil. fil. J. scholaris nos noveris accepisse quod olim materna in ipsius partus multis angustiis fatigata votum vovit Domino quod quæcumque prolem susciperet, eam in sortem Dominicam deputaret, quæ volens postmodum adimplere promissum, eumdem J. fecit imbuī litteralibus documentis et artibus liberalibus erudiri. Verum idem J. a materna non discrepans voluntate, cum D minores ordines fuerit assecutus, a te instanter petit ut eum in subdiaconum promoveres. Tu vero, licet habeat patrimonium de quo potest congrue sustentari, et quidam ejus consanguineus ad ordinationem centum solidos annuos sibi fuerit paratus conferre, siveque honorifice valeat vivere de prædictis, oblatis tamen precibus acquiescere recusasti. Nos autem pium ejus propositum attendentes f. t. p. ap. sc. præc. m. q.: si est ita, dummodo sit idoneus, promovere ipsum ad subdiaconatus ordinem non postponas.

Datum Romæ apud S. Petrum, ix Kal. Decemb., anno decimo.

CLVIII.

CIVIBUS ET UNIVERSO POPULO DERTUSENSI.

Hortatur eos ut Ecclesiam Dertusensem revereantur.
(Apud S. Petrum, iv Kal. Decembris.)

Ad nostram audientiam ven. f. n. G. Dertusen. episcopo significante pervenit quod, cum pro eo quod decimas et primitias ad plenum solvere solebat, olim vos excommunicationis sententiae subiecisset, in contemptum excommunicationis ipsius in cœmterio ecclesiæ præsumpsistis fere centum corpora decedentium sepelire. Postmodum autem super ipsis decimis et primitis justitia mediante pro eodem episcopo sententia promulgata, promisistis vos mandato Ecclesiæ parituros interposito juramento. Verum ab eodem episcopo postmodum absoluti, sicut mandaverat, sepulta corpora extumulare curastis, volentes contemptum pristinum taliter expiare. Sed procedente tempore, aliqui vestrum conversi retrorsum, et devotionem ostensam in odium deducentes, in suarum perniciem animarum, ad suggestionem fratrum hospitalis Hampstæ, apud eosdem, ecclesiæ memoratæ cœmterio derelicto, præsumpsierunt cum interpositione fidei eligere sepulturam; per hoc ipsi ecclesiæ nitentes lœsionem inferre. Tandem quidam ex eis ad conscientiam reducentes, et pœnitentiam volentes agere de commisso, ipsi episcopo sunt confessi hoc ab ipsis fuisse pro suæ damno Ecclesiæ attentatum; sed alii pertinaciter in excoxitata malitia perseverant. Quia vero indignum esse videtur ut Dertusensis Ecclesia mater vestra, quæ animas vestras spiritualibus relicit alimentis, vos non sentiat filios, sed privignos, universitatem vestram rogamus, monemus, et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus nonobstante hujusmodi iuramento, quod ex odio in damnum Dertunensis Ecclesiæ temere præstitis, tam in vita quam morte more solita eamdem Ecclesiam honorantes, ad statum primistinum redeatis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Decembris anno decimo.

CLIX.

UNIVERSIS EPISCOPIS PER ANGLIAM ET WALLIAM CONSTITUTIS.

Hortatur eos ut libertatem ecclesiam tuncantur.
(Apud S. Petrum, xiv Kal. Decembris.)

(40) Quanquam virtus obedientiæ magnas sit propter bona quæ sequuntur ex ipsa, mala tamen quæ de contraria sibi constat inobedientia provenire, quodammodo magnificare videntur eamdem; cum sicut collatio boni malum deterius decolerat, ita plerumque malum bono collatum, aliquid ei laudis adjungat. Inobedientia quippe de paradiſo protoplastum ejecit cui demum Christi obedientia, qui usque ad mortem factus est pro nobis obediens, formam servi accipiendo, subvenit. Denique, Choræ natos, qui Moysi mandatis pertinaciter restiterunt, aperta tellus vivos

A absorsit; filiosque sacerdotis Heli, qui paterna monita contemnendo errorem suum corrigere neglexerunt, Philistæorum gladius interemit. Abrabæ vero Per memet ipsum, inquit Dominus, juravi, quia obedisti vocime tuo unigenito non parcendo, benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum ut stellas cœli, et benedicentur in tuo semine omnes gentes (Gen. xxii). Puella quoque Rebecca, dum in adaquandis camelis humiliiter obedivit, receptis inanibibus et armillis Isaac meruit conjugio copulari. Cœterum ex sermone quem propheta loquitur ad populum contumacem ostenditur quod possit obediendo quisquam vel non obediendo mereri. Si volueritis, inquit, et audieritis me, terra optima comedetis quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocabis, vos gladius devorabit (Isa. 1). Samuel etiam dixisse legitur ad Saulem: Nunquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius ut voce obediatur ipsius? Obedientia enim melior est quam victimæ, et auscultare magis quam adipem arietum immolare, quoniam quasi peccatum eriandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ, acquiescere nolle (I Reg. xv, 22). Ne igitur in vitium inobedientis incidatis, virtutem obedientiæ vos oportet fortiter retinere; qui nedum mandato ad hoc speciali compulsi sed pro debito pastoralis offici voluntarii defenders tenemini ecclesiasticam libertatem, et murum pro domo Domini vos opponere ascendentibus ex adverso; ne, si verbum Domini in ore vestro fuerit alligatum, et tanquam canes mutilatrate non valueritis, seu potius nolueritis, ex illis effici videamini de quibus dicitur per Prophetam: Fili Ephrem intendentes arcam et militantes sagittas suas, conversi sunt in die belli (Psal. LXXVII). Pro justitia quippe pugnare non est vobis aliquatenus formidandum; qui abeat qui persecutionem patiuntur propter justitiam; quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vite. Si qua ergo vobis imminet adversitas propter ipsam, gaudendum est vobis potius quam tristandum, apostolorum exemplo, qui teste Scriptura Gaudentes ibant a conspectu concilii, quoniam digni sunt habiti contumelium pro nomine Jesu pati (Act. v), cum gloriosum sit, non solum episcopo, sed etiam cuiilibet Christiano, si propter causam non turpem, sed in Domino commendabilem affligatur, apostolo Petro testante, qui dicit: Nemo patiatur ut fur; sed si benefacientes et benedicentes molestiam sustinetis, D hoc est gratia apud Deum (I Petr. iv). Ecce pro defensione libertatis ecclesiastice jussio vobis imminet ut vestra obedientia nota fiat, et persecutio forsitan instat, ut patientia vestra proximis innotescat. Si quis itaque timet transgressor offici obedientiam saltem meticulosam impendet; qui vero sperat de ipsa præmium, promeritoriam exhibebit eamdem. Persecutio deinde, si qua fuerit, probationem vobis indubet, ut aliis ad exemplum vestra fortitudo proficiat; et præmium quidem conferet ut quilibet modum afflictionis mensuram retribu-

(40) Vide Matth. Paris. ad an. 1208, et Gesta Innoc. III, cap. 132.

tionis acquirat. Proinde, si causam Christi ex corde A agitis, ipse virtutem et fortitudinem vobis dabit, ut divinum timorem præferentes humano, cœlestem regem magis revere amini quam terrenum, ipsumque cum illis qui sub ejus cubito manu adulatrice pulvillo consuunt non palpetis, et non solum in eo per quod auctoritatem Ecclesie in vacuum evacuare molitur non acquiescatis eidem, verum etiam opportunitas sedulitatis instantia ipsum a tali proposito retrahatis, non dubitantes ad tempus ei pro defensione justitiae displicere, cum secundum Apostolum si placeretis omnibus. Christi famuli non essetis; quoniam hoc pietatis opus vobis ad ejus odium non officiet, sed proficiet ad amorem; qui profecto, si quis vestrum in malo foveret eumdem, et nunc ipsum exinde viliorem haberet, et cum ad cor redierit usus consilio saniori, vos quidem pro consilii puritate charissimos, eos autem quorum prava modo suggestione seducitur habebit exosos; et sic demum medicinali manu sanatus agnoscat quam dissimilibus studiis morbum suæ mentis consilia malignantium aggravaverint et sollicitudinis apostolicæ medicamenta sanarint. Nobis quoque, qui circa ipsum medici vices agimus, ad gratiarum actiones assurget et medicinæ, cuius pridem acerbitatem horruerat, tandem laudabit effectum: recognoscensque quod ipsum sincerissima dilexerimus charitate, fatebitur quod quando castigatur qui diligitur, tunc circa ipsum pietas exercetur. Habet enim amor plagas suas, quæ dulciores sunt cum amarius inferuntur. Quia ergo ad nostram audientiam est perlatum quod aliqui vestrum in facto venerabilis fratris nostri Cantuariensis archiepiscopi S. R. E. cardinalis, in quo non solum Cantuariensis versatur, sed etiam totius Ecclesiæ Anglicanæ libertas, se tepidos exhibere curetis quod per constantiam vestram libertas ecclesiastica defendatur, et cum zelus domus Domini fecerit vos tabescere, charitas ignita per ipsum de persecutoribus ejus vos faciat triumphare: sperantes quod Dominus causæ suaæ finem gloriosum imponet; de quo siquidem omnes qui constanter perseveraverint, pariter lætabuntur. Nos enim, qui pro justitia causæ hujus, si expédiret, certare usque ad mortem nullatenus vitaremus, si qui forsan, quod non credimus, mandatis nostris contumaci spiritu præsumpserint obviare, sic eorum curabimus præsumptionem corrigerem quod terrore ad posteros derivato, talis non transibit insolentia in exemplum, sed eorum correctio terrere poterit universos.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xiv Kal. Decembris, anno decimo.

CLX.
NOBILIBUS VIRIS UNIVERSIS MAGNATIBUS IN ANGLIA CONSTITUTIS.
Commendat eis regem Angliæ, et ut libertatem ecclesiasticam non lèdant.

(Apud S. Petrum.)

B Si charissimo in Christo filio nostro Joanni anglo- rum illustri regi fidem debitam observatis, quam Deo, tam nobis noveritis esse gratum. Cum autem ita vos oporteat terreno regi fideleriter adhaerere ut cœlestem nullatenus offendatis, in hoc debet fidelitatis vestræ sinceritas vigilare ut a proposito quod idem rex contra Deum concepisse videtur, venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum et in eo commissam sibi ecclesiam persequendo (41), fideli cum consilio revocetis, nec permittatis ipsum, quantum in vobis fuerit, consilium abjicere pietatis et in consilio impiorum abire, quorum in una die omnes cogitationes peribunt, consilio Domini, quod in vacuum evacuare conantur, in æternum manente. Sane, cum secundum evangelicam veritatem servire duobus dominis non possitis, procul dubio vobis expedit ut in eo quod præstatu rex Deo contrarium sese ponit, nequaquam foveatis eumdem, sed timorem divinum præponentes humano ipsum cum illis qui sub ejus cubito manu adulatrice pulvillo consuunt non palpetis, nec dubitetis ad tempus ei pro causa justitiae displicere, quoniam hoc pietatis opus vobis ad ejus odium non officiet, sed tandem proficiet ad amorem; qui profecto cum ad cor redierit usus consilio saniori, vos quidem pro consilii puritate charissimos, eos autem, etc., ut in alia usque amarius inferuntur. Quocirca nobilitatem vestram monemus attentius et propensijs exhortamur, per apostolica vobis scripta in remissionem peccatum in jungentes, quatenus apud eumdem regem fidelibus persuasionibus et salubribus consiliis insistatis, ut per viam Roboam minime incedendo, consilia maturiora non spernat, sed eos qui caput ejus oleo peccatoris impinguant foventes ipsum in malo tanquam adulatores despiciat, et velut corruptores expellat, ac recolens quod Oza præ eo quod in arcum, devote quidem, sed indigne, manus extenderat, a Domino sit percussus, ad ecclesiastica jura manum mittere non præsumat; ne qui regnum Baltasar judicio manus scribentis: *Mane, thecet, phares* (*Dan. v*), inopinatius occupari permisit a Persis, ei propter Ecclesiam suam, quam inaniter humiliare disponit, graviter indignetur; sed potius recogitet dona Dei, qui eumdem in conspectu regum sua benignitate magnificans, per Ecclesiæ Romanæ favorem nomen et potentiam suam inter cæteros mundi principes magnifice dilatavit. Vos igitur, quorum fidem atque prudentiam regis et regni necessitates debent efficaciter experiri, sic in articulo mali hujus intentioni præfati regis occurritis fideleriter ac prudenter ut non patiamini vos et

(41) Vide Matth. Paris. ad an. 1207 et 1208.

regnum ejus in illam perturbationem induci a qua, quod absit! de facili nequeat expediri. Nos enim, qui pro justitia causa hujus, si forsitan expediret, certare usque ad mortem nullatenus vitaremus, a defensione libertatis ecclesiastice manum apostolicam retrahere non disponimus; quæ profecto abbreviata non est, imo per Dei gratiam sic extenta quod in quem fuerit ex meritis aggravata spiritualiter et temporaliter, ingens pondus oppressionis inducere valebit in ipsum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CLXI.

LONDONIENSI, ELIENSI, ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

Ut sententiam interdicti ab omnibus faciant observari,
(Apud S. Petrum.)

Ne praetextu libertatis seu etiam privilegii cuiusunque sententiam interdicti quisquam observare recusat, quam pro negotio Cantuariensis Ecclesie per totam Angliam per vestram sollicitudinis providentiam mandavimus, si necesse fuerit, promulgari, fraternitati vestram per iterata scripta mandamus et districte præcipimus quatenus, si secundum apostoli mandati tenorem sententiam ipsam videritis promulgandam, sublato, cuiuslibet contradictionis, appellationis et excusationis diffugio, omnes pariter sacerdotalium et regularium, Hospitaliorum et Templariorum, seu etiam quorumcunque religiosorum ecclesias eadem sententia concludatis. Et, quoniam in prioribus litteris de ecclesiis in Wallia constitutis non fecimus mentionem, volumus et mandamus ut similiter in eas auctoritate præsentium sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo procedatis, cum et ipsæ Cantuariensi metropoli sint subjectæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CLXII.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO URBEVETANO.

Commititur eis causa quædam Viterbiensis.

(Apud S. Petrum, v Kal. Decembbris.)

(42) Cum causa, quæ inter oeconomicum monasterii Sancti Martini de Monte Viterbiensis ex parte una, F. et R. cives Viterbienses ex et altera, super accasementis quondam Tornampartis et terris de Rascone ac Salicis, et molendino ubi facta est galcheria, vertebatur, coram nobis fuisse aliquandiu ventilata, nos, intellectis rationibus utriusque partis et attestacionibus diligenter inspectis, cum constitisset nobis monasterium ipsum in prædictarum rerum venditione ultra dimidium justi pretii fuisse deceptum, sententiando decrevimus ut præfati cives aut recepto pretio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantum constaret legitime venditionis tempore justo pretio desuisse. Cum igitur... abbas et fratres ejusdem loci probare per testes

(42) Vide supra epist. 145.

(42°) Hæc epistola, ideo quia generalis est, nullum titulum habet in regesto, neque in tertia collectione. Sed, quia decretalis quæ istam antecedit in tertia collectione dirigitur episcopo Mutinensi, Raymundus illi quoque inscripsit istam. Data est

A intendant quanti pretii venditionis tempore possessiones fuere prædictæ, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus infra trium mensium spatum recipientes, appellatione remota, testes quos aliter utra partium duxerit producendos, audiatis causam, et eamdem remittentes ad non sufficenter instructam, præfigatis partibus terminum competentem in quo nostro se conspectui repræsentent sententiam recipituræ. Si vero pars monasterii ad hunc probandum articulum eosdem testes produixerit quos ad alium probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuretis, quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, et aliud probare quantitatem valoris.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Kal. Decembbris, anno decimo.

CLXIII.

SILVANECTENSI ET ATREBATESI EPISCOPIS, ET ABBATI LATINIACENSI.

De electione episcopi Meldensis.

(Datum, ut in alia.)

Cum vota Meldensis Ecclesie in duas se divisorint partes, quibusdam eligentibus cantorem Meldensem, aliis autem abbatem Sanctæ Genovæ postulantibus in pastorem, non auditis quæ fuerunt hinc inde proposita, tam electionem cantoris quam postulationem abbatis exigente justitia duximus reprobandum, non propter defectum aut vitium alterutrius personarum, sed propter indiscretum et inordinatum processum contra constitutiones canonicas attentatum. Ne vero Meldensis Ecclesia diutius reuinanciat pastoris solatio destituta, discretioni vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad ipsam Ecclesiam accedentes, convocatis canonici, singulorum scrutemini voluntates, et si vel totum capitulum vel major et senior pars ipsius infra octo dies in personam idoneam, præsertim de ipsa ecclesia, concordaverit, electionem ipsius, sive sit subdiaconus, sive diaconus, sive presbyter, confirmetis. Alioquin ex tua auctoritate nostra suffulti, assignetis et concedatis ipsis in præsulem virum literatum, providum, et honestum; contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non omnes, duo vestrum, sublato appellationis obstaculo, etc.

Datum, ut in alia.

CLXIV.

Ut subdiaconus eligi possit in episcopum (42°).

(43) Amultis multoties an subdiaconus in episcopum eligi valeat hesitatur. Siquidem Urbanus primus papa decretivit ut nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus se traligiose vivens inventus fuerit, eligatur. *Sacro inquit, ordines dicimus diaconatum et presbyteratum. Hos siquidem solos Ecclesia primitura legitur habuisse. Subdiaconos vero, quia et ipsi mini-*

autem occasione electionis episcopi Meldensis, ut colligitur ex epistola 163.

(43) Cap. A nullis ext. de st. et qualit. ordin. Vide addit. ad lib. viii De concord. sacerd. et imp. c. 13.

strant altaribus, opportunitate exigente concedimus, si tamen spectatæ scientiæ ac religionis existant quod ipsum non sine Romani pontificis vel metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur quod Urbanus ad statum Ecclesiæ primitivæ se referens, in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur, instituit ut de subdiacono, nisi causa utilitatis, et tunc etiam de permissione metropolitani vel Romani pontificis, non posset electio celebrari. Verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur, sicut Urbanus papa II, sub his verbis expressit : (44) Erubescant impii et intelligent judicio sancti Spiritus eos qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu. subdiaconatu sunt positi, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate; et iterum : (45) Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere nisi aut virgo aut probatae castitatis, et qui usque ad subdiaconatum unicam et virginem uxorem haberit; et ad similitudinem diaconi et presbyteri subdiaconus continentiam debet observare, sicut est in sexta synodo constitutum, ut si quis eorum qui ad clerum accedunt nuptiali jure mulieri voluerit copulari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat, et beatus Gregorius statuisse legatur ut nullum facere subdiaconum præsumant episcopi nisi qui se caste victurum promiserit, nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam ampulare, statuimus ut subdiaconus libere valeat in episcopum eligi sicut diaconus vel sacerdos.

CLXV.

PARISIENSI EPISCOPO.

De appellationibus ad sedem apostolicam.

(Apud S. Petrum, ii Id. Decembris.)

(46) Sollicitudinem pastoralis officii prudenter exsequeris cum super dubitationibus juris responso sedis apostolicæ postulas edoceri. Sane, sicut ex tua insinuatione recepimus, duobus coram suo episcopo litigantibus, cum alter eorum ad sedem apostolicam appellasset, episcopus interpositæ appellationi non deferens, sed appellantem reputans contumacem, ipsum excommunicationis vinculo in nodavit; qui coram metropolitano suo de episcopo petiti super hoc sibi justitiam exhiberi, asserens quod post appellationem ad nos legitime interposuitam ipsum excommunicaverat et excommunicatum fecerat publice nuntiari, et petens se ad eum statum in quo fuerat appellationis tempore a metropolitano reduci, denuntiari videlicet absolutum, adjiciens etiam quod appellationi non renuntiabat objectæ, sed prosequi volebat eamdem. Unde tua fraternitas requisivit a nobis utrum metropolitanus de bujusmodi conquestione cognoscere valeas, et si repererit illum legitime provocasse, ne eum denuntiare debeat absolutum, et an si episcopus coram archiepiscopo appellaverit, ne is qui excommunicatus ab eo fuerat absolvatur, appellationi sit hujusmodi deferendum

A Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere omnino non valet. sic nec de his quæ post appellationem ipsam fuerint innovata, dummodo de illis cognosci non possit nisi et de appellatione pariter cognoscatur, vel de iis quæ appellationis causam contingere dignoscuntur. In quo casu si metropolitanus ad cognoscendum suas partes interponere forte præsumeret, episcopus utique posset ad appellationis beneficium convolare. Nam ad officium ejus qui de appellatione cogniturus est pertinet prudenter corriger quæ contra ipsam invenerit attentata. Si vero notorium forsitan existeret quod mandatum episcopi indiscretum fuerat vel injustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac B per consequentiam ei liqueat evidenter subditum legitime provocasse, potest archiepiscopus auctoritate metropolitica declarare subditum irrationabiliter exstisse anathematis mucrone percussum. Cum autem excommunicatus qui appellaverat juxta præscriptam formam coram archiepiscopo, deponit contra episcopum quæstionem, ut videlicet de injuria sibi ab episcopo irrogata cognoscatur, metropolitanus ipse ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renuntiare tacite videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur, sicut in proposito casu superius est expressum, non est tanquam adversa petens et sibi contrarius audiendus.

C Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Idus Decembris anno decimo.

CLXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI BERTINI.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Decembris.)

Justi potentium, etc.. usque precibus annuentes, concessionem quam bo. me. Balduinus comes Flandrensis super molendinis Sancti Bertini monasterio vestro fecit, sicut sine juris præjudicio alieni facta est, et in ipsis instrumento noscitur contineri, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem rei evidentiam idem scriptum huic paginæ nostræ de verbo ad verbum duximus inserendum. « Ego Baldwinus Flandrensis et Hanoniæ comes notum esse volo præsentibus et futuris quod cum quorumdam consilio infra castrum Sancti Audomari prope monasterium Sancti Bertini molendina construere proposuisse, quæ, sicut mihi suggestum fuerat, sine alicujus damno vel injuria me facere posse putabam accessit ad me abbas Sancti Bertini, ostendens mihi privilegium Roberti junioris Flandriæ comitis, in quo continebatur quod inter Archas et Broborc et Lodio nulli nisi ecclesiæ Sancti Bertini molendina construere liceret; et hoc dominus Calixtus papa D privilegio quod mihi ostensus est confirmabat, et

(44) Dist. 32, c. 11, *Erubescant.*(45) Dist. ead. c. 12. *Nemo.*

ne aliquis contra hoc venire præsumeret sub intermissione anathematis districte præcipiebat. Quia igitur pro salute animæ meæ iter Hierosolymitanum arriueram, et justitiam potius omnibus quam injuriam alicui facere in' proposito et voluntate habebam, scripto quod super hac re fratres de Claromarisco a me impetrasse dicebantur, ne aliqua imposturum ecclesiæ Sancti Bertini per hoc injuria irrogari possit, per præsens scriptum derogandum esse censeo, et privilegium prædicti Roberti prædecessoris mei, ut fratres ecclesiæ Sancti Bertini pro me et uxore mea semper orare debeant, præsentium auctoritate reconfirmo. Actum anno Domini 1202, VIII Idus Aprilis, »

Nulli ergo ... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, XII Kalend. Decemb. anno decimo.

CLXVII.

ELECTO MORINENSI, ET PRÆPOSITO WATTENENSI, ET DECANO SANCTI AUDOMARI MORINENSIS DIOECESIS.

Confirmatur concordia inita inter monasteria Sancti Bertini et de Claromarisco.

(Apud S. Petrum, Id. Decembbris.)

Ex parte dilectorum filiorum Sancti Bertini et Claromarisci abbatum et conveniuum nostro fuit apostolatui supplicatum ut quamdam compositionem super quodam marisco et querelis in litteris compromissionis expressis inter eos initam et certa pena firmatam apostolico dignaremur munimine roborare. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus compositionem ipsam sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, per censuram ecclesiasticam faciat appellatio remota in violabiliter observari, reducentes in statum debitum quidquid præter formam compromissionis præscriptæ inveneritis illicite attentatum. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes ... tu, fili eleote, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Decembbris anno decimo.

CLXVIII.

PRIORI ET CONVENTUI DUNELMENSI.

Conceduntur eis privilegia.

(Datum, ut in alia.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, quæ omnibus so favorabilem exhibet et benignam, in iis quæ a rationis tramite non discordant illos consuevit suæ defensionis clypeo specialiter communire in quos perversorum calumnia noscitur debacchari. Cum igitur, sicut ex parte vestra fuit propositum coram nobis, archiepiscopi et episcopi in quorum dioecesisibus possessiones habetis, in vos, ecclesiæ, et homines vestros interdum excommunicationis et interdicti sententias proferant pro suæ arbitrio voluntatis, nos tranquillitatí vestre volentes paterna sollicitudine præcavare, auctoritate præsentium in-

(47) Cap. *Tua nos, De simonia.*

A hibemus ne aliquis archiepiscopus vel episcopus in vos vel ecclesias vestras sine manifesta et rationabili causa excommunicationis aut interdicti sententias promulgare præsumat. Nulli ergo ... nostra inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CLXIX.

DELCANO BELNENSI.

Simoniam committit qui bona sua legal Ecclesiæ conditione ut in ea præbendam obtineat.

(Apud S. Petrum, III Non. Decembbris.)

Tua nos duxit discretio consulendos, si quis aliqui ecclesiæ de bonis suis quædam obtulerit petens utia vita sua sibi liccat eadem bona in ipsa ecclesia pro præbenda tenere, an bona recipi debeant sic oblatæ, etidem clericus assumivaleat in canonicum ejusdem ecclesiæ absque vitio Simonis. (47) Nos igitur devotioni tue taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione vel pacto largiatur aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, et ut in canonicum admittatur, hujusmodi oblatio vel recepicio fieri non poterit sine vitio Simonis, cum in talibus omnis pactio ac conventio cessare debeant juxta canonicas sanctiones. Si vero pure ac sine pacto et conditione qualibet offerat aliqui bona sua, rogans humiliiter ut in canonicum admittatur, et ut bona ipsa in vita sua retinere sibi liccat pro præbenda, et clerici ejusdem ecclesiæ pure consentiant, hujusmodi receptio procul dubio fieri poterit absque scrupulo Simoniacæ pravitatis. Licet autem taliter duxerimus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo judicare, si tamen is qui talem donationem facit, ea intentione ducatur ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, et clerici qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam illæ quam isti apud districtum Judicem, qui scrutator est cordium et cognitor secretorum, culpabiles judicantur.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, III Non. Decemb. an. decimo.

C Datum Romæ apud Sanctum Petrum, III Non. Decemb. an. decimo.

CLXX.

EPISCOPO ET DECANO SILVANECTENSI, ET ABBATI DE CHASLIS SILVANECTENSIS DIOECESIS.

De jure abbatis Carrofensis in monasterium Andrenæ

(Apud S. Petrum, VIII Id. Decembbris.)

D (48) Cum per privilegium felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri, quod nobis olim præsentatum inspeximus, dilectis filiis priori et conventui Sancti Salvatoris et Sanctæ Rotrude Andrensis monasterii sit concessum ut ajusdem cœnobii obeunte abbate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres vel eorum pars consilii majoris secundum Deum et beati Benedicti Regulam duxerint eligendum, ad petitionem eorumdem prioris et conventus ipsi super hoc nostras litteras concedentes, curavimus

(48) Vide tom. IX *Spicil. Dacher.* p. 564, 567, 568, 575, et cap. *Cum dilectus, De consuetud.*

districtius inhibere ne quis super eadem conces^t. A litteris veritati et justitiæ præjudic., etc. Quod si sione temere ipsos impetere vel molestare præsumat, sed licet ipsis et successoribus suis nunc et amodo, cum Ecclesiam abbate vacare contigerit, personam idoneam de gremio suo vel aliunde per regularem electionem sibi præficere in pastorem, Karrofensi monasterio humiliter præsentandum, ut ab ipso confirmationem accipiat, et reverentiam ei quam debet impendat. Nuper autem nuntius Karrofensis Ecclesie ad præsentiam nostram accedens sua nobis insinuatione monstravit quod locus in quo Andriensis Ecclesia est fundata, ex quo primo monachos habuit, fuit in eleemosynam concessus Ecclesie Karrofensi, et jus diu exstinctum prioratus, sed tandem ad petitionem illius qui eleemosynam fecerat sustinuit quod fieret abbatia et pleno jure subisset eidem et semper abbatem postularet ac recipere de monasterio memorato. Quæ utique institutio per plures Romanos pontifices exstitit confirmata. Cœterum tempore prædicti Alexandri prædecessoris nostri nulla de prædictis omnibus habita mentione ut personam idoneam regulariter sibi possent præficere in abbatem, ab eo dictum meruerunt privilegium obtinere, nec tamen sunt hactenus illo usi. Nunc autem ad aliam Ecclesiam (49) eorum abbate translato, nisi sunt in fraudem a Karrofensi Ecclesia impetrare ut semel tantum de suis eligerent et electum Ecclesie præsentarent; pro quo non parvam pecuniam tam ipsi abbati quam monachi et novos Ecclesie redditus offerebant. Sed cum eorum petitio nullatenus fuisset admissa, et bonæ mem. Morinensis episcopus sub excommunicationis poena præcepisset eisdem ut infra certos dies eligerent, sicut consueverant, de monasterio Karrofensi, et abbas nostram audientiam appellasset, et posuisse terminum, ne quid circa electionem faciendam de antiqua et approbata consuetudine immutarent, iidem tacitis omnibus supradictis prædictam inhibitionem impearunt a nobis, et antequam impetrassent eamdem nibilominus elegerunt. Præterea nobili viro comiti de Vines (50), in cuius sunt dominio, concesserunt eidem super hoc litteras capituli conferentes, ne de cœtero possent eligere sine ipso, et sic bona Ecclesie donis et oblationibus distrahant et attentant plurima quæ vix poterunt revocari. Quia vero super his nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis ad præsentiam vestram qui fuerint evocandi inquiratis super præmissis omnibus diligentius veritatem, et si de partium processerit voluntate causam ipsam appellione remota sine canonico terminetis. Alioquin quæ inveneritis redigentes in scriptis, eadem nobis sub sigillis vestris inclusa mittere procuretis, præfigentes partibus terminum competentem quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Testes autem, etc. Nullis

A litteris veritati et justitiæ præjudic., etc. Quod si non omnes... tu frater episcopo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, viii Idus Decembris anno decimo.

CLXXI

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

De auctoritate metropolitarorum, et appellatione.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Januarii.)

(51) Licet in corrigendis excessibus juxta canonicas sanctiones appellationis sit diffugium interclusum, et ideo venerabilis frater noster Parisiensis episcopus a nobis acceperit in mandatis ut tam circa monachos et alias viros religiosos quam etiam clericos sacerdtales suæ jurisdictioni subjectos, qui multa gravia committere proponuntur quæ cedunt non solum in animarum dispendium, sed etiam in scandalum plurimorum, inquirat et corrigat appellatione remota quæ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum quod regulare fuerit et honestum, quia tamen intentionis nostra nec fuit nec esse debuit jurisdictioni tue per mandatum hujusmodi derogare, auctoritate præsentium duximus declarandum quod si forsitan in inquisitionibus ab eodem episcopo, non tanquam delegato, sed tanquam ordinario, faciendis aliquis casus emerserit in quo licitum sit ad sedem metropoliticam appellare, prædicti occasione mandati auctoritati tue quo minus ad te tanquam ad metropolitanum appellari valeat nolumus aliquatenus derogari. Tu tamen nec impediás per te ipsum, nec per alios facias impediri, quo minus idem episcopus in corrigendis excessibus subditorum officii sui debitum exsequatur et si forsitan in casu concessio ad te fuerit appellatum in appellationis causa prudenter et juste procedas.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xiv Kal. Januarii anno decimo.

CLXXII.

WIGORNIENSI, HELIENSI ET HEREFORDENSI EPISCOPIS.

*De negotio archiepiscopi Eborac. et episcopi
Licet Dunelmensis.*

(Apud S. Petrum, xv Kal. Januarii.)

A regalis celsitudinis auditorio non est ita lectio divinorum librorum, sicut credimus, aliena quin Herodem regem misisse manum suam, ut affligeret quosdam de Ecclesia, Lucam audierit recitare (52). Cujus utinam detestanda memoria charissimum in Christo filium nostrum Joannem regem Anglorum illustrem commoveat; ut quod religioso iudicio damnare debet in illo, matrio consilio corrigat in se ipso. Pervenit siquidem ad nos clamor, et in plurimas mundi partes non absque regiæ famæ detimento percurrit, quod pravo seductus consilio manus suam in Ecclesiam extenuere non expavit, et venerabilem fratrem nostrum Eboracensem archiepiscopum multipliciter affligendo mobilia et immobilia sua bona diripi ac invadi et a suis exactiones

(49) Id est, ad Ecclesiam Hamensem.

(50) Gines.

(51) Cap. *Licet*, De off. jud. ord.

(52) Vide lib. II, epist. 87.

gravissimas per apparatores fecit tam impios extor-
queri qui et corpora resistantium sibi caperent et
bona nihilominus confiscarent, ac tandem eodem
archiepiscopo cum episcopo Dunelmensi super hoc
flexis sibi genibus supplicante, oblitus regiae man-
suetudinis, deprecationem ipsorum imo veneratio-
nem Creatoris in ipsis despexit. Cum igitur ejus
exemplo nos deceat pro terrae mansuetis arguere
qui servis suis nocere hominem non permisit ac re-
ges corripuit pro eisdem, serenitatem regiam rogan-
dam duximus attentius et monendam ut quae sunt
digna rege recognitis, praesato archiepiscopo ac suis
et Ecclesiis, imo Deo tam plenam quam debitam
satisfactionem faciat exhiberi. Quocirca fraternitati
vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus
quatenus dictum regem, nostras ei litteras præsen-
tantes, quas super hoc destinamus eidem, pruden-
ter moneatis ad id et efficaciter inducatis. Alioquin,
quantumcumque ipsum in Christi visceribus diligam-
mus, regioque velimus honori deferre, quia nos li-
bertati ecclesiasticæ non oportet propter humanum
deesse favorem. quam Dominus noster Jesus Chris-
tus suo sanguine comparavit, volumus et præcipi-
mus ut nisi ad commonitionem vestram adimpleat
quæ premissimus, totam Eboracensem provinciam
supponatis ecclesiastico interdicto, et illud faciat
usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter
observari; contradictores appellatione postposita
per censuram ecclesiasticam compescendo Quod si
non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xv Kal.
Januarii, anno decimo.

CLXXXIII.

I. DE LONGOCAMPO ROTHOMAGENSI ARCHIDIACONO.

Ei infirmo conceduntur procuratores.

(Apud S. Petrum, ii Id. Decembris.)

Cum secundum Apostolum nos oporteat cum in-
firmantibus infirmari, sperans in nostra compassio-
ne tuæ passionis solatium invenire, nobis humiliter
intimasti quod cum gravi debilitate corporis quan-
doque turbatus tractare res tuas minus utiliter con-
sueveris, parentes tui te sub simulatione tutelle oc-
casione infirmitatis hujusmodi tenere aliquoties
præsumperunt, ut bona tua sibi possent liberius
vindicare. Unde cum per quosdam ex parentibus
ipsis alienatio tuorum reddituum fuerit attentata,
licet incoluinitate potiaris ad præsens, metuens la-
men ne quod nonnunquam accidit, iterum valeat
evenire, a nobis suppliciter postulasti ut dilectos
filios de Gresten et de Ardenna abbates et priorem
Sanctæ Barbaræ tibi procuratores concedere digna-
remur. Nos igitur attendentes quod infirmioribus
membris propensioni nos decet studio pietatis ades-
se, prædictos tibi procuratores duximus deputan-
dos auctoritate præsentium districtius inhibentes
ne quis sine ipsorum assensu tenere te audeat vel
bona tua seu redditus tuos quoquo modo damnosos
tractare. Nulli ergo... nostræ inhibitionis, etc. Si
quis autem, etc.

A Datum Romæ apud Sanctum Petrum, i Idus
Decemb. anno decimo.

CLXXIV.

ABBATI ET CONVENTI KARROFENSI.

De confirmatione privilegiorum

(Apud S. Petrum, ii Id. Decembris.)

Solet annuere, etc., usque assensu. Jus quod in
abbatia Hamensi noscimini obtinere, ecclesiam
Sanctæ Christine de Beureria, ecclesiam Sancti
Vedasti de Eka, et capellam Sancti Petri, et jus quod
habetis in decima parochiarum Beureriæ et Eke,
tearas, domos, decimas, homines, redditus, et alia
quæ in eisdem parochiis et apud Gotnay, Vendin,
Sevebenghe, Hersin, Hesdinol, Nod, Wandaricurt,
Werkin, Seins, Belgin, Bruay, Ruth, Pernes, Pert,
Tungri, Pinkeneham, Chokes, Rosheccam, Meter-
nes, Enesim, et Blessy obtinetis, ecclesiam Sancti
Leodegarii Aloanniæ, capellam de Losinghehem, et
decimam nutrimentorum prædictarum villarum
Aloanniæ ac Losinghehem, et terras, prata, redditus
homines, et totam justitiam præfate villa
Aloanniæ, quæ omnia sunt in diœcesibus Atreba-
tensi et Morinensi. In episcopatu Ambianensi villam
Bovereces cum ecclesia, terris, silva, decima, et
omni dominio, jus personatus Ecclesiæ, et tertiam
partem decimæ totius patrochiae de Formeries. In
archiepiscopatu Remensi villam dominicam cum
ecclesia parochiali, capella, decimis, terris, vineis,
dominus, hominibus, redditibus et pratis; ecclesiam
Sanctæ Eufrasii cum terris, decimis, et aliis justi-
tiis vestris quas in ipsa parochia possidetis, deci-
mam de Corlandin, et quæ habetis in villa de Besai-
nes, et quidquid dominii et justitiae, census et red-
ditus in prædictis parochiis et in pertinentiis earum
habetis. In episcopatu Belvacensi villam Fraxineti
cum ecclesia, decima, terris, vineis, hominibus,
redditibus, et aliis pertinentiis suis, ecclesiam et
quartam partem totius villæ ac parochiæ et communi-
nis justitiae atque dominii et omnium eventuum et
torisfactorum de Audencort, omnem terram Renaudi
Bugin, et medietatem terrarum campestrium,
et omnem decimam omnium terrarum quæ sunt de
tenimento dominorum de Audencort, et medietatem
totius terragii tenimenti ejusdem, et quartam par-
tem totius terræ dominii et justitiae de Bellencourt,
sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, vobis et
per vos monasterio vestro auctoritate apostolica
confirmamus et præsentis scripti patrocinio commu-
nimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si
quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Idus
Decemb. anno decimo.

CLXXV.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ EJUSQUE SUCCESSORIBUS,
CANONICE SUSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Januarii.)

Ideo sumus ad universalis Ecclesiæ regimen, li-
cit in insufficientibus meritis, providentia superne

dispositionis assumpti ut circa universum corpus Ecclesiæ aciem debeamus nostræ considerationis extendere et fratribus et coepiscopis nostris, tam iis qui prope sunt quam quilonque, apostolicum suffragium exhibere, ne alicui propter remotionem locorum apostolicæ sedis desit providentia vel tutela. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et ecclesiam Sancti Andreæ, cui auctore Domino præesse dignosceris, ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut quas-cunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsenti juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principuum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus ex primenda vocabulis. In Fife, Kilridmund, cum tota Shire, Derveisin, Ubtredinunesin, insulam Iohlevenoh cum appendiciis suis, Munemel, Terineth, Morcambus, Methkil, Kilecincath, Muccard, Pethgob, cum terris ecclesiarum, Strathtiehten, Rescolpin, Cas, Dulbrudet, Russin, Losse, et juxta Perth Lungportin. In Maret Buhhan, Munemusch, Culsamuel, Elon, cum terris ecclesiarum suarum et omnibus pertinentiis suis. In Laodonia Listune, Egglemanekin, Keldeleth, Raththen, Lessuada, Wedale, Clerkintun, Thiningan cum appendiciis suis, Brocchesmuthe. Possessiones autem et redditus qui sunt in Can et Cunevet ad mensam episcopi deputati, sicut eos in præsenti juste ac canonice possides, tibi et successoribus tuis auctoritate apostolica nihilominus confirmamus. Insuper etiam præsenti pagina tibi duximus indulgendum ut possessiones et bona ecclesiæ tibi commissæ, si qua illicite alienata sunt vel distracta, tibi licet legitimate revocare. Liceat quoque tibi in ecclesia Sancti Andreæ, cum priore vacaverit, eum sine contradictione qualibet instituere, sicut hactenus prædecessores tui et tu ipse fecistis, et ipsius excessus, si quando excesserit, digne corrigere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfata ecclesiæ temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata et integra conserventur corum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi

A aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xii Kal. Januarii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii PP. III, anno decimo.

[CLXXVI.]

PHILIPPO REGI FRANCORUM ILLUSTRI.

De causa divortii

(Apud S. Petrum.)

B Ab eo credimus processisse in cuius manu cor regis existit, et quoconque voluerit vertit illud, quod, sicut per dilectum filium Joannem abbatem Sanctæ Genovæ, virum providum et fidelem, ac etiam per litteras tuas nobis intimare curasti, ad reginam disponis accedere, tentaturus utrum eam cognoscere possis, dummodo per hoc nullum tibi vel causæ tuæ præjudicium generetur, si forsitan eam cognoscere non valueris, duos articulos exprimens, quos nunc explicare non expedit, in quibus tibi assiseris providendum. Oportet utique, fili charissime, quod si volueris maleficium contra congiarium intentare, cum timore Domini ad reginam accedas, et adhuc tenues diligenter ex fide, præmissis orationum, eleemosynarum et sacrificiorum suffragiis, utrum cum ea carne commercium valeas exercere, ut cognoscatur ex hoc an ipsum maleficium sit solutum. Nos enim cupientes te, quantum cum Deo possumus, expedire, præsentibus tibi litteris intimamus quod, si forsitan illi nequaiveris carnaliter commisceri, nullum per hoc tibi vel causæ tuæ volumus præjudicium generari, quamvis in altero illorum duorum articulorum nos utique quoad jus bene tibi providere possimus, in reliquo vero tu tibi melius quoad factum valeas præcavere. Si ergo permissum non fuerit ut cum ipsa regina possisi una caro, et super impedimento maleficii volueris experiri, nos, cum requisiti fuerimus, ad iudicium procedemus, sine quo profecto non prævalles ab hoc vinculo liberari.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

[CLXXVII.]

COLOCENSI ELECTO

Confirmatur electio ejus.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Januarii.)

Quoniam juxta canonicas sanctiones multa non-nunquam electionem impediunt quæ postulationem impedit non debent, cum secundum rigorem juris procedatur in illa, sed in ista favor gratiæ potius requiratur, electionem quam de te dilecti filii Colocenses canonici fecerant, licet pro confirmatione ipsius apud nos precibus multiplicatis institerint, propter defectum tamen ætatis, quem eo tempore amplius sustinebas, exigente justitia non duxi

confirmandam. Quia vero te nuper a nobis humili-
ter postularunt propter urgentem necessitatem et
evidentem utilitatem quæ de tua speratur promo-
tione futura, te, cui et morum honestas et compe-
tens scientia, sicut credimus, suffragatur, Colocensiæ
ecclesiæ concedendum duximus, in pastorem, præ-
dictis canoniciis nostris dantes litteris in præceptis
ut postquam dilectus filius Gregorius tituli Sancti
Vitalis presbyter cardinalis apostolicæ sedis legatus
quod est a nobis dispositum ipsis denuntiaverit ob-
servandum, tibi tanquam pastori suo a nobis con-
cesso et confirmato tam in spiritualibus quam tem-
poralibus obedire procurent. Nevero dispositionem
nostram frustrari contingat, devotioni tuæ per
apostolica scripta mandamus quatenus si forsan
aliquo casu denuntiari nequiviterit quod per prædi-
ctum legatum denuntiari mandamus, tu nihilomi-
nus auctoritate præsentium, tanquam concessus et
confirmatus a nobis, in Colocensiæ provincia pastoris
officium exsequaris.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ix Kal.
Januarii anno decimo.

CLXXVIII.

ABBATI SANCI HILARII, PLEBANO SANCTI PAULI CASTEL-
LANENSIS DIOECESIS, ET MAGISTRO GALLO CANONICO
TERVISINO.

Committitur eis exsecutio cujusdam sententiæ.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Januarii.)

(53) Ex litteris venerabilis fratris nostri patriarchæ Gradensis accepimus quod cum dilectus filius Gradensis primicerius et plebanus Sanctæ Sophiæ de Venetiis, quibus causa quæ inter clericos Sanctæ Justinae ac presbyterum Albertum, super eo quod idem presbyter clericum se ipsis ecclesiæ asserebat, agitari dignoscitur, a nobis fuerat delegata, mandassent eisdem ut memoratos clericos, qui per archipresbyterum Paduanum, ad quem fuerat super eodem negotio quoddam a nobis rescriptum obtenuit, in quo, sicut asseritur, de prioribus litteris mentio non fiebat, denuntiati fuerant excommunicationis sententiæ subjacere, nisi dictum presbyterum in socium reciperent et in fratrem, idem patriarcha denuntiaret anathematis vinculo non ligatos, ipse volens eisdem judicibus in hac parte parere, qui nostra fungebantur auctoritate, maxime cum venerabilis frater noster Castellanensis episcopus ipsis super hoc parendum non duxerit requisitus, clericis Sanctæ Mariæ Formosæ mandatum supradictorum judicium per suas litteras nuntiavit, quas dilectus filius archidiaconus Castellanensis, plebanus ejusdem ecclesiæ, legi publicæ coram populo non permisit. Cumque super hoc paucis diebus elapsis apud Sancti Nicolai monasterium ab eodem patriarcha benigne fuisse idem archidiaconus requisitus, in iram subito concitatus, eumdem patriarcham gravibus verborum injuriis multis præsentibus laceravit. Qui considerans archidiaconum

A ipsum per tantum injuriarum excessum non setan-
tummodo, sed etiam Gradensem ecclesiam, imo nos
ipsos graviter offendisse, tam ipsum archidiaconum
quam prædictam ecclesiam ecclesiastico supposuit
interdicto, eo præcipue ratione quoniam ex antiqua
consuetudine, sicut dicitur, est obtentum ut litteræ
quæ per patriarchatum Gradensem a patriarchis
Gradensibus diriguntur, indifferenter ab omnibus
admittantur. Verum ad instantiam clericorum et
parochianorum ecclesiæ supradictæ, quoad ipsam
ecclesiam patriarcha interdicti sententiam relaxavit,
sub excommunicationis pœna clericis et sibi injun-
gens ne archidiacono participare præsumerent in
divinis. Cum autem patriarcha jam dictus cum præ-
fato episcopo ad monasterium Sanctæ Crucis pro-
celebrandis cujusdam accessisset, et archidiaconus
se vellet divinis officiis immiscere, patriarcha pro-
vitando scandalo secessit in partem, propter quod
archidiaconus ipsum cœpit gravibus verborum in-
juriis aggravare. Idem quoque archidiaconus, licet
a divinis per unius dicis spatium cessavisset, post-
modum tamen celebrare publice non erubuit inter-
dictus. Ad hæc, de sæpedicto episcopo patriarcha
gravem depositum quæstionem, quod cum sibi et
Gradensi ecclesiæ obedientiam teneatur et reveren-
tiam exhibere, quanquam ei mandaverit ut præfa-
tum archidiaconum pro interdicto et clericos Sanctæ
Mariæ pro excommunicationis haberet, et faceret ex-
communicationis et interdicti sententias ab ipso
prolatas per Castellanensem diœcsem in violabiliter
observari, idem episcopus in injuriam patriarchæ
permittens archidiaconum in ecclesia Castellanensi
libere ministrare, clericis suæ diœesis sub fidelita-
tis pœna præcipiendo mandavit ut per ecclesiæ
suas archidiaconum et clericos supradictos nec
interdicti nec excommunicationis sententiæ sub-
jacere publice nuntiarent. Unde idem patriarcha
nobis humiliter supplicavit ut tantam injuriam et
excessum, nec non in ipsum, sed potius contra se-
dem apostolicam tam ab episcopo quam archidi-
acono attentatum castigare taliter curaremus ut
resecaretur in aliis materia similia committendi.
Dictus vero episcopus per suas nobis litteras inti-
mavit quod cum patriarcha denuntiasset clericos
Sanctæ Justinae anathematis vinculo non teneri,
quos idem episcopus prius excommunicatos denun-
tiaverat, de mandato archipresbyteri Paduani a no-
bis, sicut asseritur, judicis delegati occasione hu-
jusmodi inter patriarcham et archidiaconum con-
tentione suborta, patriarcha ex commotione qua-
dam archidiaconum interdixit; quo ad appellationis
beneficium convolante, patriarcha in sæpedictam
ecclesiam interdicti sententiam promulgavit, nec
satisfactionem oblatam ab archidiacono super hoc
recipere voluit nisi archidiaconus ut ipsius pareret
mandatis interposito juramento firmaret. Adjecit
etiam eidem episcopus, quod ipse timens ne pro-

(53) Cap. *Ex litteris*, De offic. jud. delegati.

rumperet ad aliquid patriarcha quod ad ipsius A episcopi vel ecclesiae seu clericorum suorum præjdicium cederet vel gravamen, ad sedem apostolicam appellavit, nobis sollicite supplicando ut patriarcham a sui et ecclie sue ac clericorum et eccliarum sua diœcesis molestatione indebita compescere curaremus. Cum igitur super præmissis et aliis inter utriusque paris procuratores fuisset coram dilecto filio Joanne Sanctorum Cosmæ et Damiani diacono cardinale, quem auditorem dederamus eisdem, aliquandiu litigatum, et ipse nobis quæ audierat fideliter retulisset, quia nobis constare non potuit an per litteras quæ ad Paduanum archipresbyterum impetratae dicuntur, cum nobis ostensæ non fuerint, revocatae fuerint litteræ ad prædictos primicerium et plebanum ostentæ, causam ipsam vestro duximus examini committendam, per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super præmissis plenius veritate, nisi vobis constiterit quod litteræ quæ secundo loco ad prædictum archipresbyterum impetratae dicuntur, de prioribus litteris ad sepedictos primicerium et plebanum obtensis expressam fecerint mentionem, ut per secundas primæ apparet litteræ revocatae, cum primos judices auctoritate litterarum nostrarum jurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerint postmodum patriarchæ quoad executionem sua sententia demandare, ex qua coertionem etiam idem patriarcha recepit, cum hujusmodi demandata jurisdictione delusoria videretur si subdelegatus hujusmodi coertionem aliquam non haberet, interdicti sententiam ab eodem patriarcha in supradictum archidiaconum promulgatam, pro eo quod ipse patriarchæ prædicti executionem impediens, ejus litteras legi publice non permisit, tandem faciat sublatu applicationis obstaculo inviolabiliter observari donec eidem patriarchæ de injuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si vero constiterit primas litteras per secundas legitime revocatas, cum apparet primos judices jurisdictionem nullam penitus habuisse, et ita constet per consequentiam patriarcham ipsum non recepisse jurisdictionem vel coertionem aliquam ab eisdem, prædictam interdicti sententiam ab eodem patriarcha prolatam denuntietis irritam et inanem; nibilominus archidiaconum supradictum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam applicatione remota cogentes ut pro verborum injuriis quas eisdem patriarchæ irrogare præsumpsit, satisfaciat competenter. Testis autem, etc. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xi Kal. Januarii anno decimo.

—

(54) Vide Spondan. ad an. 1198, § 17. Vide appendicem hujus libri, et lib. xi, epist. 69, 104.

CLXXIX.
RECTORI ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI SPIRITUS
IN SAXIA.

Dantur eis indulgentiæ et privilegia.
(Apud S. Petrum, iii Non. Januarii.)

(54) Ad commemorandas nuptias salutares quæ in conversione peccatoris moraliter celebrantur inter spiritum hominis in gratiam Conditoris, ex quibus affectus et actiones tanquam filii ac filiæ generantur, Dominica prima post octavas Epiphaniæ quando illud legitur evangelium quod Jesus cum discipulis suis in Cana Galileæ, ubi Mater ipsius erat, invitatus ad nuptias aquam convertit in vinum, solemnem apud hospitale vestrum instituimus stationem, in quo vox ex institutione nostra divino estis obsequio mancipati, ea potissimum ratione quod in illis nuptiis sex hydriæ secundum purificationem Judæorum fuisse narrantur. Et quidem in hoc hospitali, tanquam in Cana Galileæ, loco videlicet ubi zelus est transmigrandi de vitiis ad virtutes, positæ sunt sex hydriæ, id est sex opera misericordie instituta, quæ sunt pascere esurientem, potare sicutientem, colligere hospitem, vestire nudum, visitare infirmum, in incaceratum adire, ad purificationem utique Judæorum, ut per illa videlicet contentes a vitiis expientur. Istæ vero sex hydriæ usque ad summum impletur quando illa sex opera misericordiæ ad perfectum usque geruntur; et ex aqua fit vinum, cum ex merito eleemosynæ vis accenditur charitatis. Quia vero Jesus cum discipulis suis ad has nuptias in Cana Galileæ, ubi mater ejus erat, legitur invitatus, idcirco rationaliblitter instituimus ut effigies Jesu Christi a beati Petri basilica per ejusdem canonicos ad dictum hospitale, ubi memoria glorioissimæ Matris ejus recolitur infra capsam ex auro et argento et lapidibus pretiosis ad hoc specialiter fabrefactam venerabiliter deportetur, fidelibus populis qui ad has nuptias celebrandas devote convenerint desiderabiliter ostendenda (55). Ut autem nos, qui Domino revelante venerandum alii aperiuimus sacramentum, eo etiam inspirante imitandum alii præbeamus exemplum, concedimus, statuimus et jubemus ut pro mille pauperibus extrinsecus adventantibus et trecentis personis intus degentibus decem et septem libræ usualis monetæ, ut singuli accipient tres denarios, unum pro pane alterum pro vino, aliumque pro carne, ab eleemosynario summi pontificis annuatim vobis in perpetuum tribuantur, et canonici supra dictis, qui præscriptam effigiem Salvatoris processionaliter deportabunt, singulis duodecim nummi et circus unius libræ qui deferatur accensus, de oblationibus confessionis beati Petri præsentur. Quia vero non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei, debet huic stationi Romanus pontifex cum suis cardinalibus interesse,

(55) Ista totidem verbis confirmavit Honorius III, apud Raynald. an. 1223, § 21.

ut et missarum solemnia ibi celebret, et exhortatorum faciat de hac celebritate sermonem, neve fidelis populus famelicus ab his nuptiis revertatur, praeter materialem et doctrinalem, spiritualem quoque sibi cibum impendat, remissionem unius anni de injunctis sibi paenitentiis indulgendo (56). Moneamus igitur et obsecramus successores nostros per Jesum Christum, qui venturus est judicare vivos et mortuos, ut hanc institutionem, quae, ipso teste, de pietatis fonte processit, faciant inviolabiliter observari; sub attestatione divini iudicij prohibentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis, constitutionis et jussionis infringere, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iii Non Januarii, anno decimo.

CLXXX.

NIVERSENSI ET AURELIANENSI EPISCOPIS, ET ABBATI DE CURIA DEI CISTERCIESIS ORDINIS AURELIANENSIS DIOCECIS.

Pœna accusatoris, si in probatione deferit.

(Viterbii, ii Non. Octobris.)

Si consueta temeritas, quæ magis dicenda est corruptela, relinqueretur penitus impunita, tergiversari volentibus libera præberetur audacia malignandi. Ut ergo justus lavet manussuas in sanguine peccatoris, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus nisi Petrus de Stampis Remensis canonicus infra duos menses post denuntiationem sibi a vobis factam irregularitatem illam probaverit qnam contra suum objecit antistitem, vos eum pro tantæ præsumptionis excessu, quem malitiose commisit, præbenda Remensis Ecclesiæ spoliis, et faciat eam idoneæ conferri personæ. Theobaldum vero de Pertico Remensem archidiaconum, qui per eumdem Petrum de arcu suo sagittam emisit, nisi percussum dejecerit, ab eligendi potestate quam habet, non solum in Remensi Ecclesia, verum etiam ubilibet in Remensi provincia, suspendatis, ut cognoscant in pœna quantum excesserunt in culpa.

Datum Viterbii, xi Non. Octob. anno decimo.

CLXXXI.

S. DECANO, ET CAPITULO SENONENSI.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud [S. Petrum, ii Non. Januarii.]

Solet annuere, etc., usque assensu. Antiquas et rationabiles consuetudines, immunitates et libertates vestras, seu etiam concessiones, præsertim a bonæ memorie Guidone Senonensi archiepiscopo provide vobis factas, sicut in ipsius scripto authenticæ continetur, quod de verbo ad verbum inferius jussimus adnotari, et vos ea juste ac pacifice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Illo quippe capitulo, videlicet: *Si aliquid in ordinem suum eyerint, a nobis de paenitentia tuncmodo corrigantur, de communis assensu tam venerabilis fra-*

A tris nostri Petri archiepiscopi vestri quam tuo, fili decane, præcentoris et cellararii et aliorum quorundam ex canoniciis vestris vobis cum pariter in nostra præsentia existentium sic exposito ut archiepiscopus in spiritualibus, vos autem in temporalibus jurisdictionem super eosdem præbyteros habeatis. Est autem tenor ejusdem authentici scripti talis:

« Guido, Dei gratia Senonensis archiepiscopus, omnibus ad quos litteræ præsentes pervenerint in Domino salutem.

« Quoniam quæ in tempore fiunt necesse est transire cum tempore, restat ut quæ memorie conservare volumus, ne oblitione deperant, scripturæ committamus, quatenus eodem internuntio futuris temporibus ad posterorum notitiam possit pervenire. Notum sit igitur præsentibus et futuri quoniam boni et sancti Patres ecclesiarum super filios suos diligenter invigilant, et eisdem sustentandis et alendis necessaria beneficia misericordie et pietatis obtentu copiose impendunt. Quod profecto non solum in Ecclesia nostra sed et in aliis per orbem ecclesiis sancti pontifices attendentes, diversis magnificientiæ suæ beneficiis erga filios suos collatis piam sui memoriam ad posteros transmiserunt. Hujus rei gratia et nos paterno affectu animoque benigno charissimorum filiorum nostrorum Senonensis Ecclesiæ canonicorum preces suscepimus, et quamplures ecclesias quas diversis temporibus beatæ memorie prædecessores nostri eidem conventui contulerunt, et quas tempore nostro ipsi concessimus, ut eas in perpetuum habeant, in pace possideant, quas videlicet ecclesias proprias duximus vocabulis experimendas, Deo auctore concedimus et sigilli nostri auctoritate roboramus. Ecclesiam scilicet de Amorra, ecclesiam de Jolna, ecclesiam de Braio, ecclesiam de Moncellis, ecclesiam de Moisio, ecclesiam de Compiniaco cum capella de Montiniaco, ecclesiam de Euro, ecclesiam de Ponte-Siriaco cum ecclesia Sancti Egidii de Nemore cum appendiciis suis, salvo jure Sancti Joannis Senonensis. Ecclesiam de Sancto Albino cum capella de Melers, ecclesiam de Curia Monunculi, ecclesiam de Sociaco, ecclesiam de Sancto Martino, ecclesiam de Gumerio, ecclesiam de Sancto Hilario infra muros urbis, ecclesiam Sancti Mauriti inter duos pontes, ecclesiam de Frateio cum capella de cantu galli, ecclesiam de Amiliaco, ecclesiam de Daimonte, ecclesias de Brueria cum capella Sancti Victoris, ecclesiam de Borovilla, ecclesiam de Roenvillari et de Nangevilla, ecclesiam de Villerario, ecclesiam de Taloan cum capella Sancti Nicolai de Villanova super Equanam, ecclesiam B. Mariæ ejusdem Villanovæ, ecclesiam de Dimone, ecclesian de Lorriaco, ecclesiam de Allento, ecclesiam de Bosco regis, ecclesiam de Chanquolla, ecclesiam de Castellariis cum capella Sanctæ Getninæ, et cum capella de Escrevis, eccl-

(56) Vide Gesta Innoc. III, cap. 144.

siam de Malleio vicecomitis. Præsentationes etiam A presbyterorum in præfatis ecclesiis capitulo concedimus; qui medietatem beneficiorum vel quantum inter eos rationabiliter compositum fuerit per sacramentum eidem capitulo persolvent et ab omni exactione, collecta, et hospitiis, circadia etiam et synodis, et ab omni submonitione ei justitia tam archidiaconorum quam archipresbyterorum penitus sint immunes. Porro si aliquid in ordinem suum egerint, a nobis de pœnitentia tantummodo corriganter. Concedimus etiam illis in omnibus præfatis ecclesiis, et in illis quæ in posterum illis conferuntur, succursum, quotiescumque contigerit ecclesias vacare. Præterea concedimus eis plenitindinem potestatis faciendi et exercendi justicias in malo-factoribus suis laicis, nisi homines nostri fuerint, et in presbyteris suis, quantum ad ipsos pertinet. Notandum vero quod duas præfatas ecclesias, ecclesiam videlicet de Allento, ecclesiam de Channolla, nomine cuiusdam præbendæ quam in Ecclesia Senonensi constituimus, capitulo concessimus et donavimus, inhibentes ne fructus prædictarum ecclesiarum in alios usus quam illius præbendæ expendantur. Ecclesiam vero de Bosco regis illis donavimus. Ipsi vero ad petitionem nostram associaverunt in minutis partitionibus quatuor canonicos qui debent esse presbyteri, quos constituimus ad altare Beati Petri in Ecclesia Senonensi, ita quod duo illorum tantumdem percipient in minutis partitionibus quæ fuerint in choro quantum unus de majoribus canoniciis. Ecclesiam vero de Castellariis illis donavimus; et ipsi nobis concesserunt quod post obitum nostrum centum solidos Parisienses in die anniversarii nostri singulia annis distribuent, ita quod clerici non canonici tantumdem percipient duo quantum unus de majoribus canoniciis. Actum Senonis in capitulo publice, astantibus ejusdem ecclesiæ personis, Salone decano, Hugone archidiacono, Stephano Thesaurario, Gaufrido præcentore et Vastinensi archidiacono, Haicio cellarario et Pruvinensi archidiacono, Simone Meludunensi archidiacono, Hugone Sianpensi archidiacono, Jacquino, Rogerio, Galterio, Guidone presbyteris et canoniciis, Guidone, Odone, Reynaudo, Garnerio diaconis et canoniciis, Ernando, Gaufrido, Reinaudo, Anselmo, Nicolao, Galterio, Nicolao, Girardo, Manasse, Bartholomæo, D Willelmo subdiaconis et canoniciis. Præterea cum suprannominatis ecclesiis ecclesiam de Varon eis similiter confirmamus. In cuius rei testimonium præsentem paginam scribi fecimus et sigilli nostri auctoritate roborari. Actum anno Verbi incarnati 1187. Data per manus magistri Petri cancellarii nostri. »

Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Non. Januarii anno decimo.

CLXXXII.

TURONENSI ARCHIEPISCOPO.

Ei committitur causa adversus episcopum Petragoricensem.

(Apud S. Petrum, vii Id. Januarii.)

Ad hoc in Ecclesia Dei est, ipso disponente, tua promotio procurata ut opportunus sis nostri ordinis coadjutor, in iis maxime quæ in ea scilicet correctionem exposcunt; circa quod tanto te domus Domini creditus zelo comedisti quod divinum amorem mundano prorsus præferendo favori, nunquam debens in iis quæ tuæ providentia committuntur a via rectitudinis declinare. Olim siquidem gravis clamor ad aures nostras de episcopo Petragoricensi pervenit, quod præter multa gravia et enormia quæ de ipso publice dicebantur, usque adeo erat negligens et inutilis circa officium pastorale ut non solum ad instar infecundæ scilicet terram inutiliter occuparet, verum etiam ex ipsius defectu gregi sibi commisso multiplex periculum immineret, quod ipse fortassis intelligens, per nuntium suum a nobis petit, licentiam resignandi; sed tandem carne spiritum retardante, cedenti sibi facultate concessa, cedere non curavit. Cum autem eo novissima sua pejora prioribus faciente, clamor non desiceret, sed gravius invalesceret contra ipsum, venerabili fratri nostro Bituricensi archiepiscopo et dilecto filio priori Grandimontensi dedimus in præceptis ut eum inducerent ad cedendum; alioquin per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerent ut infra tres menses post susceptiōnem litterarum nostrarum apostolico se conspectui præsentaret. Qui, sicut nobis per suas litteras intimarunt, cum eum ad id diligentius monvissent, ac ipse postelapsum spatium trium mensium monitioni non acquievisset eorum, demum ipsum suspensiois sententia perculerunt. At ille post aliquantum temporis intimavit eisdem quod iter arripuerat ad sedem apostolicam veniendi, sed ita eum in via quartana febris invasit quod sine periculo corporis cœptum iter non poterat consummare; et sic illientiatus ab eis ad Petragoricensem Ecclesiam est reversus; ubi, sicut asseritur, post latam sententiam suspensionis in eum beneficia multa dedit, et de bonis ipsius non pauca distraxit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus universas beneficiorum seu quorumcunque bonorum Ecclesiæ concessiones aut distractiones ab eodem episcopo sic suspenso inveneris esse factas, studeas legitime revocare, illos qui se temere duxerint opponendos remoto appellationis obstacle per ecclesiasticam cobibendo censuram, et inquisita diligentius veritate, si constiterit ipsum, quin potius, ut ita dixerimus, talem a nobis cedendi licentiam postulasse, ne cum uxore Loth videatur retro respicere in salis statuam convertendus, ad cedendum, si commonitus cedere forte noluerit, eum sublatu appellationis impedimento compellas. Quod si de hoc tibi constare nequiverit, cum

de insufficientia et inutilitate sua tibi possit plene liquere, ipsum ab administratione Petragoricensis Ecclesiae appellatione postposita removere pro- cures, et ei facias per electionem canonicam cum consilio tuo de persona idonea in episcopum pro- videri. Contradictores, si qui fuerint, vel rebelles quo minus mandatum apostolicum impleatur, a sua præsumptione appellatione postposita ecclæ- siastica districione compescens.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vii Idus Januarii, anno decimo.

CLXXXIII.

CANONICIS ECCLESIAE SANCTI BARTHOLOMEI MEDIO- LANENSIBUS.

Confirmatur concordia.

(Apud S. Petrum, v Id. Decembris.)

Dilectis filiis D. monasterii Sancti Dionysii syn- dico et Jacobo Ecclesiae vestræ procuratore in no- stra præsentia constitutis, dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalē ipsiſ concessimus anditorem. Coram quo procurator proposuit memoratus quod cum in dicta ecclesia Sancti Dionysii per multum temporis spatium clerici fuerint sacerulares, bona memoria Aribertus Mediolanensis archiepiscopus de ipsa ecclesia monasterium faciens, abbatem ibidem ins- tituit et duodecim numerum monachorum; omni nihilominus jure servato quatuor canonicis, quos in eadem Ecclesia tunc invenit. Licet autem diutius postmodum in eodem loco tam monachi quam sacerulares canonici ministrarint, idem tamen ca- nonici se ad ecclesiam vestram, quam fundaverant in quodam prædio quod a G. medico emerant transferentes, electionem fratrum et rerum ad- ministrationem liberam in eadem ecclesia multis temporibus babuerunt, prædicto monasterio nulla prorsus servitia exhibentes. Verum emergente postea inter vos ex una parte ac abbatem memora- tum Sancti Dionysii super electione canonorum ecclesiae vestræ et quibusdam allis articulis scrupulo quæstionis, bona memoria Philippus Mediolanensis archiepiscopus super eadem causa contræ vos diffinitivam sententiam promulgavit. Propter quod ad sedem apostolicam appellatis. Cumque fuisse ad eadem causa G. quondam Parmensi archidiacono de utriusque partis voluntate commissa, et in eumdem tam à partis vestræ procuratore quam abbatis et syndici monasterii postea compromis- sum, idem archidiaconus causam ipsam per arbitrium terminavit. Verum quia successor ejusdem abbatis contra prædictum arbitrium venire pre- sumpsit, vos ad magistrum Guidottum Decumanorum canonicum nostras litteras impetrastis: qui de causæ meritis certus effectus, predictum arbitrium confirmavit, et abbati Sancti Dionysii ex parte no- stra præcipiens ne contra ipsum arbitrium venire præsumeret, omnino cassavit quidquid contra illud reperit attentatum. Quam sententiam idem abbas humiliter approbando, coram eodem magistro pre-

A misit se velle firmiter observare universa capitula in eodem arbitrio comprehensa. Idem quoque arbitrium per sententiam dilecti filii abbatis Sancti Abundii et archipresbyteri de Grabadone, quibus eadem fuit causa commissa, exstitit, postmodum confirmatum. Unde procurator prædictus petiit ut sententiam ipsam confirmare auctoritate apostolica dignaremur, et facheremus prædictum arbitrium inviolabiliter observari. Præfatus vero syndicus proposuit ex adverso quod cum prædictus Aribertus archiepiscopus memoratum monasterium Sancti Diouysii construxisset, instituit ut inibi ordo mo- nasticus servaretur. Quod O. successor ipsius postea confirmavit. Arnaldus quoque quondam abbas ejusdem loci sæpedictam ecclesiam vestram Sancti Bartholomæi in ipsius monasteri prædio construendo dignoscitur statuisse ut ipsa Ecclesia subjecta esset in omnibus monasterio memorato, et ejusdem dispositio ac provisio ad idem monasterium ple- nariè pertineret. Unde cum quidam abbas ipsius loci auctoritate propria quemdam clericum S. no- mine in vestra ecclesia ordinasset, et idem a quibusdam canonicis ecclesiae vestræ tractus fuisse in causam, eo quod sine ipsorum conniventia fuerat ordinatus, V. quondam Mediolanensis archidiaconus, qui de causa ex delegatione A. tunc Mediolanensis archiepiscopi cognoscebat, dictum S. cle- ricum a vestra impenititione absolvit. Cum autem inter abbatem Sancti Dionysii et vos super elec- tione canonorum ecclesiae vestræ et quibusdam aliis capitulo quæstio moveretur, Philippus quon- dam archiepiscopus Mediolanensis, qui de ipsa controversia cognoscebat, contra vos sententiam protulit super propositis capitulo universis. Verum cum in prædictum Parmensem archidiaconum, cui eadem fuerat causa commissa, fuisse postea minus legitime compromissum, idem archidiaconus contra monasterium iniquum arbitrium promulgavit; quod per dilectos filios priorem de Foncella et Baldoinum canonicum de Brivio, qui auctoritate sedis apostoliæ de ipso negotio cognoscebant, fuit postea reprobatum, cum major pars monachorum monasteri supradicti in ipsorum præsentia præstito juramento firmaverit quod transactio facta per arbitrium supradictum in lœsionem monasterii facta fuit, et quod nec transactionem nec arbitrium approbarant.

Quare dictus syndicus postulavit ut eodem arbitrio reprobato, dignaremur sententiam dicti prioris et sui coniudiciois confirmare. Cum igitur super iis et aliis fuisse coram cardinali prædicto aliquandiu litigatum, et ipse nobis quæ audierat fideliter retulisset, nos utriusque partis rationibus intellectis, et inspectis scriptis authenticis quæ ad probandum hinc inde proposita pars utraque duxerat exhibenda, quia nobis constituit supradictum arbitrium per archidiaconum. Parmensem latum, in quem fuerat compromissum a partibus, in præsentia prædicti magistri Guidotti ab utraque parte pariter approbatum, nos ipsum arbitrium approbantes, illud

auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut si quid contra tenorem ipsius temere fuerit attentatum, careat robore firmitatis. Nulli ergo... nostræ confirmationis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Idus Decemb. anno decimo.

CLXXXIV.

CAPITULO SIGNINO.

Confirmatur electio episcopi.

(Apud S. Petrum.)

Ad nostram praesentiam accedentes dilecti filii archipresbyter et . . . canonici Signini ex parte vestra nobis humiliter applicarunt ut electionem de I. a vobis concorditer celebratam auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Nos igitur electionem ipsam secundum Ecclesie Romanæ consuetudinem examinari diligentius facientes, compierimus quod nec obitus bonæ memorie . . . episcopi vestri nobis fuerat intimatus, nec a nobis, prout fieri debuit, eligendi licentia expetita, et quod etiam adhuc vivente ipso episcopo quosdam præsumpsistis temere nominare qui super electione futuri antistitis scrutarentur omnium voluntates contra canonicas sanctiones, spretis nihilominus quibusdam canonicis vestris apud sedem apostolicam constitutis. Insuper ne ipsorum aliquis posset in eadem ecclesia promoveri, dictis examinatoribus, quibus potestatem eligendi episcopum contulisti, callide fuit mandatum a vobis quod unum de iis qui tunc erant praesentes ad ecclesie vestre regimen evocarent. Unde habitacum fratribus nostris diligenti tractatum, propter rationes predictas electionem ipsam judicavimus irritam et inanem. Verum quia paternum affectum quem ad ecclesiam vestram habemus, offensi etiam deponere non valimus, cum et persona censeatur idonea, et ad eam unanimitas vestri censemus aspiret, ipsum I. vobis, non ex electione vestra, sed auctoritate nostra concessimus in pastorem, mandantes eidem ut assumat ecclesiæ vestre curam, consecrationis munus per nos dante Domino recepturus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CLXXXV.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO SENONENSI.

Ut sinant decanum manere per triennium in studio Parisiensi.

(Apud S. Petrum, ii Id Januarii.)

Quamvis de facili nos flectere non debeat acceptio personarum ad aliqua præter commune debitum concedenda, si tamen meritum alicujus id exigat, tanto facilius ei liberalitatis apostolicæ gratiam elargimur quanto de ipsius conversatione honesta et scientia litterarum evidenteribus conjecturis efficimur certiores. Hinc est quod cum dilectus filius S. decanus vester, litteratura et moribus merito commandandus, disponat per triennium Parisiis commorari, ut infra idem spatium scholas

A in theologica facultate regeudo et aliis et sibi proficiat, et nobis humiliter supplicari quod ibidem commorandi per tantum temporis sibi licentiam præberemus, ejus preces eo libentius duximus admittendas quo specialibus pro eodem penes nos sua merita intercedunt, cum ex hoc etiam ecclesiæ vestre commoda valeant provenire majora. Quocirca universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram dictum spatiū ob hujusmodi causam ad morandum in scholis Parisiis ei liberaliter conœdatis, ipsum interim sacerdotalem recipere ordinem non cogentes; mandatum nostrum taliter audituri quod gratum possimus habere pariter et acceptum.

B Datum Romæ apud sanctum Petrum, ii Idus Januarii, anno decimo.

CLXXXVI.

PATRIARCHÆ JEROSOLYMITANO A. S. L.

Super provisione archidiaconatus Antiocheni facienda idoneæ personæ.

(Apud S. Petrum, v Id. Januarii.)

C Dilecto filio nostro Joanne Sanctæ Mariæ in via Lata diacono cardinale dilectis filiis magistro Joanni et P. nuntio venerabilis fratris nostri patriarchæ Antiocheni auditore concesso, idem magister proposuit coram eo quod cum olim dilectus filius noster Petrus tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis A. S. L. ad partes Syriae pervenisset, intelligens archidiaconatum ultra sex menses in Antiochenia Ecclesia vacavisse, ac per hoc donationem ipsius ad Romanam Ecclesiam devolutam, archidiaconatum ipsum cum omni jure suo eidem magistro legationis auctoritate concessit, factaque sibi canonica investitura de illo, dicto patriarchæ mandavit ut ipsum reciperet et benigne tractaret. Qui se asserens eumdem archidiaconatum cuidam suo concessisse nepoti, quod idem legatus mandaverat non implevit, quanquam etiam super hoc personaliter demum apud Antaradum rogavisset eumdem. Cum autem eidem legato per testes idoneos constitisset quod donationem sua præcesserat patriarchæ, quod etiam nepos ejus multum ab ætate distabat quæ pro talibus a canone diffinitur, factam illi a patriarcha concessionem viribus carcere decernens, quod ipse de præfato magistro fecerat sententiabiliter confirmavit, et a priore Bellimontis ac magistro Milone sibi ad hoc executoribus deputatis, stallum in choro et locum in capitulo assignari præcepit eidem, ipsumque in plenam possessionem dormorum, casalium, terrarum et aliorum ad archidiaconatum pertinentium introduci. Sciens insuper multas præbendas et dignitates simili modo in ecclesia memorata vacasse, donationi suæ reservavit easdem; et quibus unam Rogerio, aliam vero Bartholomæo clericis aassignavit, eos in prædicta ecclesia canonicos statuendo. Cum autem propter varias contumacias quas idem patriarcha circa præmissa commiserat, quasdam sententias protulisset in ipsum, tandem

venerabiles fratres nostri Tripolitanus et Antara-densis episcopi ex parte patriarchæ jam dicti cum litteris de ratibabitio ad ipsius præsentiam acces-serunt, dicentes quod idem patriarcha volebat ut tam archidiaconatus quam dignitates et præbendæ a se vel ab ipso collatae in sua dispositione manerent, ac de ipsis et aliis in prefata Ecclesia secundum suam disponeret voluntatem, quod quidem in prælibatis litteris continebatur expressum. Unde legatus idem prædictas sententias relaxavit, ut eisdem dixit episcopis ut patriarcha de cætero dictum magistrum pro archidiacono, duos vero canonicos constitutos ab ipso pro canonicis Antiochenis haberet, illi qui-dem archidiaconalia, istis vero canonicalis jura omnia exhibendo. Quod idem episcopi patriarcham respondere facturum, ipsius nomine recipientes ad pacis osculum Marinum Nicociensem archidiaconum pro magistro et canonicis antedictis. Præterea supra-dictus legatus Antiochenos canonicos, quos pro eo quod ordinationi suæ contumaciter restituerunt suspensionis primo et postmodum excommunicationis sententia innodarat, per Valaciensem episcopum et collegas ipsius recepta juratoria cautione manda-vit absolvit, ita quod et ante quam impenderent juramentum exprimeretur eisdem, et post absolutio-nem, sub debito mandaretur ipsius ut quod de archidiacono ipso et duabus canonicis memoratis fuerat statutum ab eo, inviolabiliter observarent; quam videlicet formam si dictus episcopus et collegæ ipsius excederent, processum eorum reputaturum se scriptis vacuum et inanem. Unde petebat idem magister ut archidiaconatum jam dictum confirmare dignaremur eidem et ipsum pacifica faceremus illius possessione gaudere, ac fructus ipsius et possessionum suorum a tempore sibi factæ institutionis subtractos, cum restauratione nihilominus expensarum restitui mandaremus eidem, præfatos canonicos, qui contra juramentum suum eumdem noluerunt recipere, pu-nientes. Pro altero vero ex duobus antedictis canonicis, scilicet R. presbytero, cum reliquis in fata concesserit, suppliciter postulavit ut canonicatum cum una præbendarum illarum quæ tunc temporis ultra sex menses in Ecclesia prænominata vocarent confirmaremus eidem, et faceremus ab eo pacifice possideri. Econtra vero nuntius patriarchæ respondit quod cum W. quondam archidiaconus Antiochenus et concanonici ejus duo ita fuissent in mari sublati de medio quod de ipsis usque ad sequens passagium nulla prorus haberi potuit certitudo, noluit præpro-pere patriarcha de archidiaconatu disponere, sed donec de illis effici posset certior exspectare. Trans-acto igitur secundo passagio, in quo legatum assit applicasce, cum per publicam famam ei de prædi-torū periculo constitisset archidiaconatum cuidam suo nepoti concessit, quam ad præsentiam nostram statim mittere disponebat ut propter ætatis defectum de archidiaconatu pariter et de ipso dignaremur misericorditer ordinare. Postmodum vero prædictus legatus per suos ei litteras intimavit quod archi-

A diaconatum eumdem magistro contulerat antedictio. Cui demum ipse rescribens illum se jam antea suo concessisse nepoti, rogavit ut negotio supersedente, eumdem nepotem, qui pedes in itinere jam habebat, ad apostolicam sedem accedere sustineret. Sed ille preces non admisit ipsius; imo tam patriarcham quam capitulum et ecclesiam durius aggravando super facto archidiaconatus, duos nuntios cum præfato magistro destinavit ad ipsos; qui præsentientes illos in suum accessisse gravamen, ne in quoquam procederent, sedem apostolicam appellarent. At illi, appellatione contempta, multipliciter cooperunt capi-tulum in suspensionibus et aliis aggravare. Patriar-cha vero primo per litteras et nuntios speciales, ac postmodum per se ipsum non sine magis laboribus B legatum adivit, devote supplicans ut ab iis, præser-tim post appellationem, desisteret, et causam ad nos sineret devenire. Quod cum non posset aliquatenus obtinere, appellationem innovavit eamdem; coque a sua præsentia recedente, legatus ipsum ab interdicendi et excommunicandi potestate suspendit et in prædictum capitulum excommunicationis fecit sententiam promulgari; quam etiam singulis diebus Dominicis accensis candelis innovari mandavit; et manum aggravans super eos, duos in eorum ecclesia nominavit canonicos, irrequisis ipsis, reclamanti-bus, et invitatis. Quia vero princeps et cives Antio-cheni, qui jam ante contra ecclesiam se erexerant, ex his que in injuriam patriarchæ capitulique sie-bant, occasionem sumpserunt in eos enormius deba-chandi, ita quod possessionibus Ecclesie devastatis, et alio quodam in patriarcham per favorem ejusdem Principis a Syrianis electo, grave periculum sibi cernebat imminere, per quod Antiochia totius Lati-nitatis communionis subtrahiri videbatur, bis duobus malis idem patriarcha perplexus elegit minus incur-rere ut posset gravius evitare, et sic super facto me-morati magistri et aliorum duorum in cardinalis se posuit voluntate; sed præfato magistro postmodum multiplices contumelias et gravamina contra ipsum et capitulum procurante, quasdam litteras a Tripolitano episcopo sibi missas idem patriarcha recepit, in quibus continebatur quod quamplures viri jurati coram ipso episcopo perhibuerant testimonium quod idem magister monachus monasterii Sancti Spiritus de Panormo fuisset. Unde cum super apostasia hujusmodi et aliis quibusdam excessibus patriarcha vocasset cum ut in sua præsentia responderet, ille confusus in semetipso appellando recessit. Prædictis vero duobus stallum assignari precepit, et dixit se in nullo contradictrum eisdem super ordinatione quam de ipsis in Antiochena Ecclesia fecerat cardinalis. Quare suppliciter postulabat a nobis ut super ipsius ecclesia circa præfatum magistrum, quem asserit apostasie nota respersum, et circa præfatum R. qui, ut asserit, est concubinarius manifestus, illitteratus et vilis, qui etiam ad expugnationem Christianorum ante quoddam castrum fecisse dicitur lignea instrumenta, provide respicere dignaremur

Verum idem magister super apostasiæ crimen hoc respondit, quod cum esset medicus abbatie Sancti Spiritus de Panormo, et ad eam consuevisset in suis infirmitatibus declinare, quoniam erat vicina mari et flumini domus ejus, juxta consuetudinem suam ad abbatem eamdem in quadam sua infirmitate divertit. Cumque quadam nocte tante vi ægritudinis laboraret ut quod circa se fieret non sentiret, quidam monachus compatriota ipsius, qui ad custodiæ ejus fuerat derelictus, de convalescentia ejus desperans, et de morte præsumens, suam tunicam cum induit, quid circa cum ageret minime sentientem. Cæterum cum prior accessisset ad eum, et ne idem magister irasceretur monasterio super eo quod factum fuerat postulasset, ipse regulam sibi petit exhiberi, ut legendo cognosceret plenius ei valeret austoritatem Cisterciensis ordinis sustinere. Verum quoniam perfecta regula insufficientem se ad tantæ austoritatis observantiam intellexit, deposita tunica, quam se dixit per decem dies, juxta quod recordari poterat, tenuisse, in ueste in qua intraverat monasterium est egressus. Contra quod exhibit quasdam litteras nuntius patriarchæ nomine prioris et conventus monasterii memorati nostro apostolatu destinatas, in quibus ipsi testimonium perhibebant quod idem magister sicut notorium est pluribus hominibus de Panormo, infirmitate detentus ad eorum se contulit monasterium, habitumque devote suscepit, ac per aliquot dies tenuit, sed ad capitulum non accessit; qui post paululum convalescens, monasterium est egressus, secutus exinde propriam voluntatem. Nos igitur auditis iis et aliis quæ fuerunt utrinque proposita, quia per confessionem ejusdem magistris cognovimus quod ipse per decem dies habitum noviti gessit in monasterio memorato, fraternitatibus per apostolica scripta mandamus quatenus nisi sufficienter ostenderit quod fuerit protestatus se ad priorem statum liberum velle habere regresum, si forsan infra tempus probationis nollet ordinis austoritatem subire, perpetuum ei silentium super ipso archidiaconatu imponere non postponas, cum secundum canonicas sanctiones ad Jaxiorem saltem ordinem accedere teneatur. Quod si de protestatione fecerit tibi idem, cum præsumendum sit pro sententia cardinalis, per quam quod factum fuerat de nepote patriarchæ cessaret, præsentim cum ipse patriarcha quod nepos suus defectum patetur et statim per suas nobis litteras intimarit, reducto eodem magistro in possessionem quam nos citur habuisse, inquiras sollicite veritatem utrum archidiaconatus collatio ad patriarcham tantum pertineat, vel spectet pariter ad canonicos et ad ipsum. Quod si communiter pertinet ad utrosque, ipsique infra sex menses postquam eum innotuit vacavisse concedere neglexerunt, quoniam extunc donatio ejus ad nos fuerat devoluta, quod per cardinalem factum est auctoritate nostro decernens inviolabiliter observari dicto magistro archidiaconatum adjudicessæpe dictum, et facias ab eo possideri, contradictores per

A censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens, audituras postmodum si patriarcha vel alius aliquid proponere voluerit contra eum, et appellatione postposita sine canonico decisurus. Idem quoque te facere volumus et mandamus si tantum ad patriarcham donatio ejus spectat, et Canonicos donationi ejus vel cardinalis constiterit consensisse. Alioquin cum a tempore quo ipsum innotuit vacavisse, post elapsum sex mensium tempus infra quos patriarcha uti suo jure neglexit de communi jure non ad nos sed ad capitulum Antiochenum archidiaconatus collatio fuerit devoluta si capitulum postularit, eidem magistro perpetuum silentium imponere non omittas; non obstante quod ipse quasdam litteras præfati cardinalis ostendit in quibus fatetur se concessisse archidiaconatum eidem propter multiplices rationes, cum per alias litteras cardinalis ejusdem, quæ illas præcedunt, et alias etiam quæ illas sequuntur, ipse cardinalis hanc sua concessionis rationem assignet, quod idem archidiaconatus ultra sex menses vacaverat, unde ad Romanam Ecclesiam ipsius erat donatio devoluta.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Idus Januarii anno decimo.

CLXXXVII.

ARCHIDIACONO ET PRIORI SANCTI STEPHANI DE PONTE FLORENTIN.

Deputantur executores adversus episcopum Lucanum.

(Apud S. Petrum, Non. Januarii.)

C Accedentibus ad præsentiam nostram dilectis filiis monacho monasterii de Ficiculo et..., Lucani episcopi procuratoribus dilectum filium Rogerium tituli Sanctæ Anastasiæ presbyterum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo dicti monasterii procurator proposuit quod cum olim causam quæ inter dilectos filios abbatem et conventum monasterii sui ex una parte ac dictum episcopum ex altera super institutione plebani in plebe de Ficiculo vertebatur, Abbatis Sancte Mariæ ac priori Sancti Laurentii duxerimus committendam, dictus episcopus citatus ab eis, ipsorum adire præsentiam recusavit, super eadem causa ad dilectos filios præpositum Sancti Geminiani et priorem Sanctæ Reparate quasdam a nobis litteras postmodum obtinens nullam facientes de prioribus mentionem. Quare abbas prædictus, coram eis noluit litigare, asserens litteras illas D veritate tacita impetratas, cum mentionem nullam priorum facerent litterarum. Verum utriusque partis procuratores ad nostram præsentiam accedentes causam ipsam dilectis filiis abbati de Sexto et priori Sancti Fridiani obtinuere committi. Sed eorum altero ante litis ingressum morte prævento, sacerdictus episcopus traxit eumdem abbatem ad judicem sæcularem; ad cuius præsentiam pars abbatis accedens, et allegans commissiones apostolicæ sedis et privilegia ecclesiastica libertatis, eidem episcopo inhibuit appellando ne ipsum coram secularijudece compelleret litigare. At episcopus, appellatione contempta, ipsum abbatem per eumdem sibi

fecit judicem condemnari. Propter quod nos venerabili fratri nostro Fesulanensi episcopo et dilecto filio abbati Sanctæ Mariæ de Florentia nostris dedimus litteris in mandatis utjuxta prædictæ commissionis tenorem in ipsa causa, appellatione remota, prævia procederent ratione, super eo quod idem episcopus ad sæculare forum supradictum traxit abbatem quod esset canonicum statuentes et facientes per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Porro judices ipsi, quia dictus episcopus peremptori citatus ab eis noluit comparere, receperunt testes abbatis, et eumdem episcopum in expensis septuaginta librarum, quas abbas fecerat, condemnarunt. Nos vero attentes quod dicti judices ordine judiciario non servato in ipso negotio processerunt, processum illum irritum decernentes dilecto filio archipresbytero et magistro Hugoni canonico Florentinis nostris dedimus litteris in mandatis ut partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, si constaret eisdem quod sæpedictus episcopus abbatem ipsum traxisset ad judicium sæculare, eumdem a pontificali officio suspendentes, revocarent in irritum quidquid per sæcularem judicem contra ipsum abbatem fuerat attentatum, et jamdictum episcopum ecclesiastica districione compellerent ad restitutionem librorum quos sibi fecerat per sæcularem potestatem auferri, et expensarum atque dannorum quas propter hoc abbas incurrerat sæpedictus, audituri postmodum causam et appellatione remota sine debito decisuri. Sane judices ipsi, mandato nostro suscepto, episcopum ipsum legitime citaverunt, assignato sibi termino competenti; quem idem præveniens, quemdam nuntium ad eorum præsentiam destinavit, qui quasdam litteras exceptiones frivolas continentes præsentavit eisdem, inhibens ipsis ne in facto procederent appellando. Ipsi vero, cognito quod non erat appellationi hujusmodi deferendum, eumdem itarum citaverunt; sed ipse ad terminum sibi præfixum nec per se nec per responsalem idoneum comparuit coram eis. Verum quia interim judices ipsi nostrum recepero præceptum at nonobstantibus frivolis exceptionibus quas idem episcopus malitiose dicebatur proponere in dispendium monasterii memorati, in ipso negotio juxta prioris mandati nostri tenorem sublato appellationis obstaculo prævia ratione procederent, eumdem episcopum iterum peremptorie citaverunt. Sed ipse coram eis nec per se termino constituto comparuit nec per idoneum responsalem; imo ad præsentiam nostram accedens, et abbatem nobis afferens suggestisse quod ipse illum super causa spirituali ad judicium traxerat sæculare, quantumcunque ineterit ut transmissas ad eos dignaremur litteras revocare, tandem obtinuit istud solum ad episcopum Florentinum, ut ipse inquisita plenius et cognita veritate, si præfatum episcopum inveniret eumdem abbatem super institutione plebis vel alia spirituali causa ad forum sæculare traxisse, contra eumdem episco-

A pum justa formam in prioribus litteris comprehensam sublato appellationis obstaculo procederent tardaret. Cumque judices supradicti, hujusmodi adhuc commissionis ignari, ut eidem omnem auferrent materiam malignandi, ad instantiam ejusdam Lucani canonici, qui se ipsius nuntium asserebat, viginti septem dierum inducias concessissent, demum episcopus plebanum de Capiano direxit ad eos, sibi litteras nostras, quas dicto episcopo misimus, demonstravit. Cæterum cum articulus ille qui fuerat episcopo commissus eidem, fuisset in ejus præsentia expeditus, et judices ipsi vellens in negotio ipso procedere, accessit ad eos plebanus prædictus, non tamen ad prosecutionem cause sufficenter instructus. Quare ad ipsius malitiam convincendam eidem sex dierum inducias concesserunt. Tunc præfatus episcopus constituto termino præfatum plebanum sufficenter instructam ad eorum præsentiam destinavit. Partibus igitur in eorum præsentia constitutis, sæpedictus abbas asseruit quod præfatus episcopus ipsum in causa civili, pro facto tamen plebis prædictæ, traxit ad judicium sæculare, occasione videlicet ejusdam arbitrii quod jamdudum inter episcopum et abbatem super ipsa plebe fuerat promulgatum; propter quod in quinquaginta libris et amplius a seculari judice fuerat condemnatus. Unde memoratum episcopum juxta mandati nostri tenorem puniri et ad restitutionem dannorum et expensarum quas ob hoc fecerat eumdem compelli cum instantia postulavit. Responsatis vero episcopi quasdam litteras ejusdem porrexit inter ea tera continentas quod ipse coram nobis requisitus responderat quod memoratum abbatem super jure civili ad forum traxerat sæculare, nec super hoc a nobis fuerat reprehensus. Unde dicebat quod non tenebatur super respondere abbatem, et judices procedere non debebant. Præterea asseruit litteras nostras illas consuetudinis veritate tacita impletatas qua in civitate Lucana clerici coram laicis qui treuagli dicuntur in causa civili se consueverunt ad invicem convenire. Afferuit etiam quod nostra intentionis non fuerat ut dictus episcopus puniretur, si super re civili tantum ad sæculare judicium traxisset abbatem. Ex parte vero abbatis exstitit replicatum quod hujusmodi consuetudo erat contra ius canonicum et civile, et post appellationem ad nos rationabiliter interpositam, sicut appareret per publica instrumenta et commissiones a nobis obtentas, dictus episcopus eum in sæculari foro præsumperat convenire. Cum igitur per publicum instrumentum sæpe fatis judicibus constitisset quod abbas tractus fuerat ab ipso episcopo super re civili ad judicium sæculare, et abbas proposuisset quod licet consuetudo prædicta alios tangeret clericos, ipsum tamen tangere non debebat, cum sit exemptus, sicut appareret per privilegia pontificum Romanorum, et ipsi parati essent legitime procedere in negotio supradicto, responsatis episcopique que-

dam frivolas exceptiones proponens ad sedem apostolicam appellavit, et responsonem aliquam non expectans, statim illicientius recessit. Judices vero utriusque mandati tenore diligenter inspecto, et habitu prudentum virorum consilio, non duxerunt appellationi hujusmodi aliquatenus deferendum, sed eundem episcopum pro multiplici eoutumacia manifesta suspenderunt a celebratione missarum, ex parte Dei omnipotentis et nostra præcipientes eidem ne de cætero missam præsumeret celebrare doneo per se vel responsalem idoneum ad præsentiam accederet eorumdem, exhibitus abbati prædicto justitiæ complementum. Et ne de sua fraude commodum reportaret, recepto ab eodem abbate corporaliter jumento quod idem sigillatim et diligenter secundum ipsorum taxationem expensas quas fecit et damna quæ pertulit occasione ipsius episcopi declaravit pro ducentis quinquaginta libris, in possessionem omnium reddituum quos dictus episcopus habet in castello, curto, ac districtu Sanctæ Mariæ in monte eundem abbatem fecerunt induci, archipresbytero et capitulo Lucano mandantes ut eundem episcopum denuntiarent a missarum celebratione suspensus. Licet autem archipresbyter ipse suspensionis sententiam denuntiasset eidem, ipse tamen in festivitate Omnium Sanctorum, sententia ipsa contemplata, publice ac solemniter celebravit. Unde petebat procurator prædictus ut processum judicium prædictorum auctoritate dignaremur apostolica confirmare. Procurator vero episcopi proposuit ex adverso quod cum negotium fuisset episcopo Florentino commissum, et ipse tandem absolutus ab eo, utpote cui patuit per confessionem abbatis quod etiam ipse in spirituali causa non traxerat eum ad judicium secularę, legitime appellarat ab eis qui volebant ipsum a prædicto Florentino episcopo absolutum compellere super hoc iterum litigare. Unde quod factum erat ab ipsis post appellationem ad nos interpositam censeri petebat irritum et inane. Nos igitur iis et aliis quæ coram cardinale prædicto fuerant proposta per relationem ipsius plenius intellectis, episcopi appellationum illegitimum decernentes, processum approbabimus judicium prædictorum, eundem episcopum, qui præsumpsit post denuntiationem sibi factam missarum solemnia celebrare, a sacerdotali et pontificali officio suspendentes. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus latam a nobis sententiam publicantes, faciatis eamdem firmiter observari.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Nonis Janurii, anno decimo.

—

(57) Cum dilecti, De purgat. canon.

(58) In tert. Coll. Hemiso, cod. Colbert. Reviso,

CLXXXVIII.

ABBATI AUGENSI, ET CONRADO DECANO WLE CONSTANTIENSI DIOECESIS, ET MAGISTRO CONRADO SCHOLASTICO CURIENSI.

De presbytero diffamato de adulterio et incestu.

(Apud S. Petrum, iv, Id. Januarii.)

(57) Cum dilectis filiis H. presbytero et G. procuratori O. clericis constitutis in præsentia nostra dillectum filium T. subdiaconum et capellanum nostrum concessissemus auditorem, idem procurator proposuit coram eo quod eum dictus presbyter super incestus crimine fuissest publice infamatus, bona memoria Constantiensis episcopus ordinarius judex eidem purgationem indixit: qui cum se purgare nequisset, ab eodem episcopo fuit in plena synodo suis ecclesiis sententialiter destitutus, quas ipse uihilominus detinuit aliquandiu per violentiam occupatas. Cumque postmodum idem presbyter ejusdam consanguinei sui uxorem abductam in domo publice detineret ad petitionem H. plebani de Herislo (58) et quorundam aliorum clericorum Constantiensis diœcesis dilectis filiis de Scennis et de Ustro (59) decanis ejusdem diœcesis nostras dicimus sub hac forma litteras destinasse, ut videbile sit si prædictus presbyter super crimine adulterii et incestus coram ipsis se purgare non posset, ipsum pœna debita castigarent. Qui iuxta mandati nostre tenorem in negotio procedentes, cum constitisset eisdem quod idem presbyter, pro eo quod in purgatione defecerat, ab episcopo memorato fuerat in synodo condemnatus, ipsum utpote contumacem, prædictis ecclesiis per sententiam privaverunt; maxime cum de incestu et adulterii crimine tanquam de notorio manifesto liqueret eisdem; dilecto filio abbati Sancti Galli, ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat, potestatem liberam concedentes ecclesias ipsas personis alias conferendi; qui eas postea supradicto clero assignavit. Verum idem presbyter ad sedem apostolicam veniens, et falso se asserens prætermisso juris ordine spoliatum, ad abbatem de domo Sancti Petri et suos conjudices alteri parti omnino suspectos nostras litteras reportavit. Qui eidem O. litterarum ipsarum copia denegata, et probationem ipsius super falsitate litterarum admittere recusantes; juris ordine prætermisso post appellationem ad nos legitime interpositam restitutionis sententiā pro eodem presbytero protulerunt, quod se loco tempore probaturum per legitimos testes proponebat. Dictus vero presbyter ex adverso respondit quod licet super præmissis criminibus ab inimicis fuissest æmulis infamatus, et a Constantiensi capitulo propter hoc eidem indicta purgatio, ipsam tamen nullus recipere voluit, licet eam paratus fuerit infra præfixum sibi terminum exhibere, adjiciens quod processus judicium prædictorum debet merito retractari, cum lite non contestata, et

Andeg. Haneso.

(59) Codex Colbert. Wistrori, Andeg. Westori.

post appellationem ad nos interpositam, præsum-
pserint procedere contra eum. Præterea dictus
præsbyter proposuit conquerendo qnod cum a præ-
dicto O. et complicibus suis prædictis ecclesiis suis-
set per violentiam spoliatus, et ad supradictum ab-
batcm de domo Sancti Petri ac conjudices suos
primo, et secundo ad electum Constantiensem res-
titutionis litteris impetratis, per utrosque restitu-
tionis meruerit beneficium obtainere, idem O. eum
non est veritus sæpius spoliare. Unde cum propter
hoc ipse cum complicibus suis excommunicationis
sententia innodatus in sua contumacia perduraret,
prædicto electo et conjudicibus suis dedimus in
præceptis ut auctoritate nostra suffulti districtius
inhiberent ne in locis in quibus iidem excommuni-
cati præsentes existerent divina officia dicerentur,
et eosdem tandem appellatione cessante suspende-
rent a divinis donec sæpedictio presbytero de dam-
nis et injuriis irrogatis satisfacerent competenter,
vel responsuri de tanto contemptu nostro se con-
spectui præsentarent. Sed ipsi ad appellationis dif-
fugium convolantes, contra prohibitionem ipsorum
judicium divina celebrant interdicti, nec ad nostram
præsentiam responsalem transmittere curaverunt.
Licet autem idem præsbyter ab adolendam omnem
infamiam purgationem indictam sibi ab eodem elec-
to, non tanquam delegato, sed ordinario, curaverit
exhibere, sæpedicti tamen æmuli eum non desi-
nunt infamare. Unde nobis humiliter supplicavit ut
ab illorum impetitionibus absolutum faceremus ip-
sum prædictarum ecclesiarum pacifica possessione
gaudere, illos legitime punientes qui excommunicati
et interdicti divina præsumpserunt officia celebrare.

Ad hæc procurator adjecit quod dicta purgatio fuit
ab electo recepta absente parte altera et penitus
ignorante, quod etiam se asseruit probaturum. His
igitur et aliis quæ fuere coram capellano prædicto
proposita plenius intellectis, licet litteræ illæ, quæ
ad prædictos de Scennis et Ustro decanos impe-
tratae dicuntur, vel ipsarum transcriptum ostensum
non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore rela-
tionis ipsorum, quam dictus procurator exhibuit,
si etiam litteræ ipsæ ostensæ fuissent, nobis con-
stitut evidenter judices ipsos prætermisso juris ordi-
ne processisse, tam processum eorum quam con-
cessionem ecclesiarum a prædicto abbate de man-
dato ipsorum factum auctoritate apostolica retrac-
tam, præsertim cum relationis ipsius series
repugnantia contineat et adversa. Dicitur etenim
quod crimen ejusdem præbbyteri usque adeo publi-
cum fuerat et notorium quod nullus inficiationis la-
cous penitus existebat, utpote cuius universus vici-
niæ populus testis erat. Et tamen ibidem præmittitur
quod eidem presbytero terminum peremptorium
præfixerunt, in quo, si posset, super infamia præ-
dictorum criminum canonice se purgaret; cum ni-
mirum si crimen notorium existebat, non erat utique
illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis
sententia promulganda. Restitutionis quoque seuten-

A ti ampro eodem presbytero a diversis judicibus latas
duximus approbandam, præsentum vobis auctoritate
mandantes quatenuseumdem presbyterum in corpo-
rale possessionem prædictorum ecclesiæ sub-
lato cuiuslibet contradictionis et appellationis obsta-
culo inducatis et defendatis inductum; contradic-
tores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam
appellatione postposita compescentes, et facientes
eidem presbytero tam de fructibus medio tempore
perceptis ex ecclesiis memoratis quam de damnis et
injuriis irrogatis satisfaci competitor. Facta vero
restitutione plenaria, si legitimus apparuerit con-
tradictor, qui possit et velit legitime comprobare
quod idem presbyter, pro eo quod in legitime indicia
sibi purgatione defecit, condemnatus fuit a prædicto
episcopo et sæpedictis ecclesiis spoliatus, vos eidem
superecclesiis ipsis perpetuum silentium imponatis,
facientes eisdem per eos ad quos perlinet de perso-
nis idoneis canonice provideri. Si vero nullus appar-
uerit legitimus accusator, et ipsum inveneritis
apud bonos et graves super prædictis criminibus vel
ipsorum altero infamatum, purgationem ei canonici-
cam indicatis, nonobstante quod coram prædicto
electo dicitur se purgasse, cum pendente coram de-
legatis judicio non debuerit ordinarius purgationem
indicere infamato; in qua purgatione si forte dete-
cerit, juxta præmissam formam ipso ab ecclesiæ
prorsus amoto, provideri eisdem canonice faciat. Nullis litteris obstantibus præterassensum partium,
etc. Quod si non omnes, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Idus Ja-
nuarii anno decimo.

CLXXXIX.

EPISCOPO ET CANTORI ET MAGISTRO N. ARCHIDIACONO
TRECENSIBUS.

*De controversia inter decanum et episcopum Altissio-
dorensem.*

(Adud S. Petrum, Id. Januarii),

(70) Dilectis filiis decano Altissiodorensis Ecclesie
ac magistro B. venerabilis fratris nostri Altissiodore-
nensis episcopi procuratore in nostra præsentia
constitutis, idem magister proposuit coram nobis
quod cum dictus episcopus R. presbyterum domus
Dei de Monte-Atrito, in qua provisionem et disposi-
tionem plenariam idem episcopus obtinere dignocci-
tur, detineri facheret vinculis mancipatum pro eo
quod bona quædam ejusdem domus, quæ sfurtive
subtraxerat, restituere detrectabat, propter quod
etiam ab eodem episcopo fuerat excommunicationis
sententia innodatus, et supradictus decanus epis-
copum monuisset ut eidem restitueret vel saltem re-
credere presbyterum memoratum, quem ad jurisdic-
tionem suam spectare firmiter asserebat, idem epis-
copus multiplicem rationem allegans quare se ad
hoc nullatenus teneri dicebat, eumdem presbyterum
restituere vel recredere penitus recusavit, proponens
quod super hoc eidem decano paratus erat in propria
curia, cum decanus ejus vassalus existeret, vel coram
arbitris communiter elegendis, seu otiam coram

metropolitano iustitiam exhibere. Decanus autem hæc omnino recusans cœpit graviter comminari quod tale aliquid ficeret quod episcopo displiceret. Propter quod episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præjudicium attentaret, se ac suos statum Ecclesie ac civitatis suæ protectioni metropolitanis supponens, ad metropolitanæ sedis audienciam provocavit festum Sanctæ Mariæ Magdalena proximo præteritum terminum appellationi præfigens. Verum decanus post modicum canonicis Antissiodorensibus convocatis, interdictum hujusmodi eis contradicentibus promulgavit, ut episcopo in civitate præsente a divinis in Antissiodorensi Ecclesia cessaretur. Postmodum vero cum die appellationi præfixo comparuissent partes coram officiali curia Senonensis, decanus allegans quod appellationi ab episcopo interpositæ ideo non duxerit deferendum quoniam presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, vocem ad nos appellationis emisit. Officialis autem irritum judicans interdictum a decano post appellationem episcopi ad sedem metropoliticam interpositam promulgatam, capitulo Ecclesie Antissiodorensis injunxit ut interdictum illud nullatenus observaret. Cumque postmodum episcopo præsente decanus firmiter inhiberet ne in ecclesia cantaretur, et G. capellatum episcopi cantantem ibidem post appellationem ad nos interpositam vinculo excommunicationis astringens, divinum officium in ecclesia impediret, nec monitus per episcopum sæpius officium perturbare desisteret, episcopus demum ipsum, tanquam contumacem et incorrigibilem excommunicationis mucrone percussit; quem postea venerabilis frater noster Senonensis archiepiscopus devitandum publice nuntiavit. Unde procurator ipse postulavit a nobis ut supradictam interdicti sententiam irritam judicantes, excommunicationis ab episcopo latam sententiam faceremus usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Decanus autem proposuit ex adverso quod cum episcopus R. presbyterum pertinentem adjurisdictionem suam ficeret in vinculis detineri, et ipse tam a clericis quam laicis civitatis suiset graviter increpatus, tanquam negligenter jus ad se pertinens defensare, quia ad servandas Ecclesie consuetudines jumento super hoc præstito tenebatur, perse ipsum episcopum menuit ut presbyterum ipsum restitueret libertati, paratus sufficenter ostendere quod ad jurisdictionem suam idem presbyter pertinebat eumdem episcopum demum faciens per plures alios commoneri ut presbyterum sibi redderet vel recrederet vel saltem poneret in sequestro. Cumque nequisset episcopus ad istorum aliquid inclinari, capitulo convocato decanus, de conniventia ejus, hujusmodi posuit in ecclesia interdictum, ut episcopo in civitate præsente cessaretur in ecclesia penitus a divinis, executionem nibilominus sententiae suspendingendo donec super hoc haberet cum archiepiscopo, qui proximo venturus erat in civitate, tractatum;

(61) Decano.

A per quem sperabat posse concordiam reformari. Cæterum licet postea præsente archiepiscopo episcopum monuisset ut aliquem supradictorum modorum ad liberationem præsbyteri acceptaret, in nullo tamen proficere potuit apud eum; quinimo ad metropolitanæ sedis audienciam episcopus appellavit, appellationi suæ præfigens terminum supradictum. Unde decanus in capitulum rediens canonicis universis injunxit ut interdictum, sicut ab eo positum fuerat, observarent. Die vero appellationi præfixo coram Senonensi officiali decamus episcopi procuratore comparens, et gravamen sibi metuens imminere, ad sedem apostolicam appellavit, *Lætare Jerusalem* appellationi suæ termino constituto, et se ac statum suum et Antissiodorensis Ecclesie protectioni sedis apostolicæ supponendo. Cum autem episcopo præsente post hæc decanus G. clericum ejusdem episcopi, pro eo quod duos clericos violenter ceperat, excommunicatum publice nuntiasset, et mandasset clericis ut a se latam interdicti sententiam observarent, episcopus in ipsum decanum excommunicationis sententiam promulgavit, excommunicatum eum expedito archiepiscopo et capitulo Senonensi nuntiando. Propter quod ipsum archiepiscopus de quorundam consilio nuntiavit publice devitandum; licet quidam canonici Senonenses saniori ducti consilio, non vitaverint communionem ipsius. Ex iis igitur et aliis quæ utrinque fuere proposita coram nobis intelleximus evidenter quod etsi episcopus prudenter et utiliter providisset ut decanus (61) recredidisset presbyterum sæpedictum ad omnem prorsus scandali materiam imputandam, quia tamen idem episcopus, sicut præmissum est, diversos modos expressit secundum quod decano paratus fuit super captione presbyteri iustitiae plenitudinem exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus post hæc non potuit ferre sententiam interdicti. Et ideo de consilio fratrum nostrorum sententiam ipsam ab eo post appellationem legitimam promulgatam irritam decernimus et inanem; illo nequaquam obstante quod decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit coram nobis, quoniam priusquam episcopus appellasset, ipse sententiam tulerat, cuius tamen effectum ad tempus duxerat suspendendum, cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exsequendam; officialis tamen processum, qui post appellationem ad sedem apostolicam interpositam hujusmodi sententiam interdicti decrevit irritam et inanem, et mandavit penitus non servari, temerarium judicantes, cum appellatione, ad nos interposita nihil debuerit innovare. Præterea licet excommunicationis sententia per episcopum promulgata rite lata prima facie videretur, quoniam cum per jamdictum officiale mandatum esse ne servaretur in ecclesia interdictum, et idem decanus ne celebretur in ecclesia prohibendo, divinum videretur officium perturbare, quia tamen post appellationem

ad nos interpositam ex parte decani, cni etiam officialis duxerat deferendum apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen sententiam ipsam, ut post appellationem ad nos legitime interpositam promulgatae, decernimus viribus caruisse, ac ipsum decanum ea non fuisse ligatum. Verum licet archiepiscopus, quorumdam consilio circumventus, post appellationem ad nos emissam, de qua sibi per officialis sui litteras innotuerat, decanum denuntiaverit evitandum, Senonenses tamen canonicos, qui saniori ducti consilio communicarunt eidem, ut appellationi ad nos interpositae magis quam denuntiationi ab archiepiscopo factae deferrent inculpabiles judicamus. Quia vero an ad episcopum vel decanum jurisdictione pertineat presbyteri saepedicti nobis ad plenum constaret non potuit, causam ipsam vestro duximus examini committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus vocatis qui fuerint evocandi, audiatis quæcumque duxerint proponenda, et causam ipsam appellatione remota sine canonico terminetis, facientes, etc. Testes autem, etc. Nullis litteris obstantibus præterassensum partium, etc. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum Romanæ apud Sanctum Petrum iv Idus Januarii anno decimo.

CXC.

NOBILI VIRO COMITI NIVERNENSI.

Adversus Judæos.

(Apud S. Petrum, xvi Kal. Februarii.)

Ut esset Cain vagus et profugus super terram, nec interficeretur a quoquam, tremorem capitis signum Dominus imposuit super eum : Quia (62) Judæi, contra quos clamat vox sanguinis Jesu Christi, etsi occidi non debeant, ne divinæ legis obliviscatur populus Christianus, dispergitamen debent super terram ut vagi, quatenus facies ipsorum ignominia repleatur, et querant nomen Domini Jesu Christi. Blasphematores enim nominis Christiani non debent a Christianis principibus in oppressionem servorum Domini confoveri, sed potius comprimi servitute, qua se dignos merito reddiderunt cum in illum manus injecere sacrilegas qui verum ei conferre venerat libertatem, super eos et filios suos esse ipsius sanguinem conclamantes. Verum, sicut nostris est auribus intimum, quidam principes secularares ad Deum, cui nuda sunt omnia et aperta oculi non habentes, cum turpe si lipsius usuras exigere Judæos recipiunt in villis et oppidis suis, ut eos sibi ministros ad exactionem constituant usurarum qui ecclesias Dei et Christi pauperes affligere non ventur. Cum autem Christiani, qui a Judæis mutuum acceperunt, sortem et amplius ipsis solvunt, præpositi et servientes ipsorum potentum saepè capti pignoribus, et interdum eisdem Christianis carceri mancipatis, ipsos compellunt ad solutionem gra-

A vissimam usurarum. Quare viduæ et pupilli suis hereditatibus spoliantur, et defraudantur ecclesie decimis ac aliis obventionibus consuetis, cum Judæi castella et villas detineant occupata, qui ecclesiarum prælatis de parochiali jure contemnunt penitus respondere. Scandalum quoque per eos in Ecclesia Christi non modicum generatur, quod cum ipsis carnibus animalium, quæ mactant fideles, vesci adhorreat ut immundis. istud obtinent principum ex favore quod mactanda earnifices animalia tradunt illis, qui ea ritu Judaico lanantes, ex ipsis accipiunt quantum volunt, relicto residuo Christianis; iis similia Judæis mulierculis faciemib[us] de lacte quod publice venditur pro parvulis nutriendis. Aliud quoque presumunt non minus istis detestabile Christianis, quod vindemiarum tempore uvas calcat Judæus lineis caligis calceatus, et puriori mero juxta ritum Judæorum extracto, pro beneplacito suo retinent ex eodem, residuum, quasi fœdum ab ipsis, reliquentes fidelibus Christianis : ex quo interdum sanguinis Christi conficitur sacramentum. Insuper testes Christianos, quantumlibet bonos et omni exceptione maiores, tuti favore potentum, contra se penitus non admittunt (65). Sane venerabilis frater noster Altisiodorensis episcopus, ut de sua diœcesi abominatione hujusmodi removeret, habito prudentum virorum consilio, hæc in eadem heri sub anathematis vinculo interdixit, in solemni synodo injungens circumstantibus sacerdotibus quatenus in ecclesiis suis sub excommunicationis pena talia fieri prohiberent. Cui plerique fideles devote parentes elegerunt a premissis abominationibus abstinere. Verum quidam nobiles et potentes ac eorum ministri attendentes ad munera Judæorum, quæ ipsis corda subvertunt, quosdam fidelium, qui propter bonum obedientiæ metum sententiam promulgatae abstinere a talibus decreverunt, terrere minis et contumeliis afflere præsumperunt, quosdam etiam captos, ut se redimerent compellentes, ac nolentes dimittere nisi ad beneplacitum Judæorum ; qui ne per excommunicationis sententiam in personas et interdictum in terras ab hujusmodi compescantur, se tueri nituntur per appellationis obstaculum ad sedem apostolicam interpositum, in clusionem ecclesiasticæ disciplinæ (64). Porro Judæi, si propter hoc in Christianos aliquando excommunicationis vel interdicti promulgetur sententia, gloriantur pro eo quod occasione ipsis in salicibus Babylonis ecclesiastica organa suspenduntur, et defraudantur nihilominus suis preventibus sacerdotes. Tu vero, sicut acceptimus, qui tanquam vir catholicus et servus Jesu Christi ob ipsius reverentiam deberes Judaicis superstitionibus obviare, ne inimici crucis exaltarentur in semetipsis contra famulos crucifixi, principaliter faves eis, et ipsi te in prænominationis excess-

(62) Forte *qaare*.

(63) Vide chronolog. Roberti Atissiodor. fol. 102.

(64) Vide lib. I, epist. 230, et lib. II, epist. 12.

sibus habent præcipuum defensorem. Nonne contra tibi subjectum accenderetur graviter zelus tuus si tuo præberet auxilium inimico? Quanto magis ergo divinam formidare potes offensam, quod favorem præstare non metuis qui unigenitum Dei Filium cruci affigere præsumperunt, et adhuc a blasphemis non quiescunt? Volentes igitur subortum ex hoc in populo scandalum de medio removeri et aboleri tantæ præsumptionis excessum quem in Christum et ejus Ecclesiam diceris commisisse, nobilitatem tuam rogamus, monemus, et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus prædicta taliter corrigas per te ipsum, a similibus de cætero conquiescens, quod zelum orthodoxæ fidei videaris habere, ac nos ad correctionem ipsorum non cogamur apponere manus nostras, qui secundum Apostolum in promptu habemus omnem inobedientiam vindicare, cum ad hoc simus a Domino constituti ut evellamus quæ fuerint evelienda et quæ fuerint plantanda plantemus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xvi Kal. Februarii, anno decimo.

CXCI.

EPISCOPO PICTAVIENSI.

Absolvitur ab objectis contra eum.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Februarii.)

Sicut experimento in te habito didicisti, quod caminus auro vel flagellum grano, id facit persecutio viro justo. Cum enim Brucardus, canonicus Pictaviensis, dudum contra te nobis multa gravia retulisset, nos demum ad denuntiationem ipsius venerabili fratri nostro Nannetenri episcopo et dilecto filio cantori beatae Radegundis Pictaviensis commisimus inquisitionem eorum. Qui secundum mandatum nostrum in negotio procedentes, tam super his quæ fuerunt in nostris litteris comprehensa quam aliis testes quos ille adversum te, vel quos tu in tuam defensionem curasti producere, receperunt, et inquisitionem factam sub sigillis suis nobis fideliter remisere; quam per dilectos filios nostros Gualam Sanctæ Mariæ in Portieu et Joannem Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconos cardinales examinari fecimus diligenter, tam tibi quam eidem Brucardo indulta copia disputandi legitime super ea. Cumque singula nobis per eosdem cardinales fuissent relata, comperimus nihil omnino contra te fuisse probatum, imo per testes adversæ partis te de aliquibus objectorum innocentem ostensem, et ideo sapientia Dei eum qui te masculaverat ostendente mendacem, tanquam aurum quod transit per ignem, post persecutionem hujusmodi clarissimi refulsi. Unde nos, qui nequaquam ad ruinam fratrum et coepiscoporum nostrorum intendimus, sed de ipsorum potius innocentia congaudemus, de communis fratrum nostrorum consilio te absolvimus ab objectis, seu verius declaravimus absolutum et clarificatum per ipsa. Quia vero prius quam idem Brucardus nobis talia suggessisset, super

A eorum aliquibus contra te jam ascenderat frequens clamor, potuissemus utique tibi de iis purgationem indicere secundum canonicas sanctiones. Sed quoniam per hoc quod cum ventum est ad judicium nihil contra te penitus est inventum, tuam præteritam quoque famam clarificasse videris, temperantia duximus hac utendum, ut si secundum eam quam tibi dedimus disciplinam famam tuam laude vita cautoris adjuveris, etiam a purgatione præstandate in posterum absolvamus, alioquin tibi secundum instituta canonica indicamus eamdem. Suspensionis quoque sententiam quam Helias quondam Burdigalensis archiepiscopus in te tulit pro eo quod consecrationi venerabilis fratri nostri Engolismensis episcopi tuam non adhibuisti presentiam ab ipso vocatus, quie constitut nobis per testes idoneos, quos super hoc apud sedem apostolicam produxisti, quod eadem sententia post appellationem ad nos rationabiliter interpositam exstitit promulgata, decernimus irritam et inanem, teque tali sententia non fuisse ligatum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xv Kal. Febr., anno decimo.

CXII.

MARGARITÆ ABBATISSÆ MONASTERII SANCTÆ MARIAE
DE SANSTA COLUMBA DE BLENDEGA, EJSUSQUE SORO-
RIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM
VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Februarii.)

B Religiosam vitam diligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, etc., usque annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Mariæ de Sancta Columba de Blendeka, in quo divino estis mancipatæ obsequio, sub beati Petri et nostra, etc. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsenti justæ et canonice possidet, etc., usque permaneant in quibus haec propriis duximus exprimenda vocalibus. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis: personatum et altare ecclesiæ Sanctæ Columbae de Blendeka, cum obventionibus, decimatione, et aliis pertinentiis suis, capellam de Soieka ad eumdem personatum spectantem, cum decimatione, obventionibus, et aliis pertinentiis suis; de Witeca et de Oudinghesela altaria, cum decimatione et aliis pertinentiis suis, quæ idem monasterium, antequam Cisterciensium fratrum instituta susciperet, possidebat; manturam de Sarto Riccarii, cum loco et aliis pertinentiis suis, duas partes decimæ de Streties juxta montem Kaurel, et decimam lini ejusdem loci, cum mansura et aliis pertinentiis suis; tertiam partem decimæ de Rinc, duas garbas decimæ de

Mortiers terræ tam cultæ quam incultæ, cum duabus mansuris terræ, et duas garbas de Lefolie, partem quoque dedimæ de Wivnegeval, cum duabus garbis unius campi terræ tam cultæ quam incultæ, et tribus mansuris terræ. Donationes præterea cum possessionibus et rebus aliis a bonæ memorie De-siderio (65) Morinensi episcopo vobis et monasterio vestro concessas. Decimas qua tenuerunt W. de Casteller et Henricus de Lefolie in parochia de Altaribus, cum terris et pertinentiis suis. Quidquid in parochiis de Altaribus, de Bosinghere, et de Curs in decimis, terris, et aliis rebus ha-letis. Decimas de Curs, quas Petrus et Gunfridus de Sarto Riccarii vobis in eleemosynam contulerunt. Partem decimæ de Kernenmarsse, decimas de Rech, de Timbrona, et de Lingiacho in eleemosynam vobis concessas. Duas partes decimæ de Li-dringhere, cum dominio, terris, et aliis appendiciis suis. Tertiam partem decimæ de Odinghetum, quam Godefridus laicus in eleemosynam ecclesiæ vestre concessit. Molendinum quoque et terram ad-jacentem atrio Sanctæ Columbae, cum duodecim denariis annuis et pertinentiis suis. Terram etiam eidem atrio adjacentem quæ fuerat Eustachii clerici et participum ejus, cum pertinentiis suis. Molen-dinum quod fuerat Matthæi militis, cum pertinen-tiis suis. Duas raserias tritici, quatuor capones, unam mansuram terræ adjacentem molendino de Bruai, et quinque solidos annuos vobis a Bergensi castellano collatos, quindecim mansuras terræ quæ fuerant Simonis militis de Roden. Comitatum de Witeka, et quidquid ex dono castellani ejusdem in terris tam cultis quam incultis, pratis, mansis, aquis, molendinis, et rebus aliis possidetis. Comita-tum quem habetis in parochia de Blendeka, cum pertinentiis suis, per munus Philippi quondam Flandrensis comitis ecclesiæ vestre concessum. Tri-ginta duas mansuras terræ quæ habetis in parochia de Sancti Audomari Ecclesia. Viginti quinque man-suras et dimidiæ, et decimam partem unius man-suræ nemoris, quas habetis in Reihout. Decem mansuras paludis quas Rainaldus comes Bolonien-sis et Ida uxor ipsius vobis charitable donarunt. Medietatem quoque vallis, cum totius jure dominii, quam Boidinus de Haveskerka vobis donavit, cum pertinentiis suis. Decem raserias bladi Arienses, quas habetis in molendino de Witeka. Quartam partem totius villæ de Wenningeval, excepto ne-more quod dicitur de Fai. Possessiones quas habe-tis in parochia de Altaribus, cum decimis, terris, et rebus aliis monasterio vestro collatis. Unam carru-cam terræ, et terras quas possidetis in parochiis de Bosinghere, ne Sperleke, et de Guminelinghere, et de Farkenberga. Quadraginta duas mansuras nemoris apud Kercamp. Terram quam habetis apud Hassinghere. Redditus quos in Ariensi parochia pos-sidetis. Septem quarterios avenæ quos ex conces-

A sione Huberti de Sancto Audomaro habetis. Quid-
quid in parochiis de Blendeka, de Soieka, de Wer-drika, et Rakinghere in terris tam cultis quam incultis, pratis, mansis, et rebus aliis possidetis. Quidquid etiam in burgo Sancti Audomari et extra in terris, mansis, pratis, paludibus, aquis, vivariis, et aliis rebus habetis. Terram arabilem adjacentem atrio Sancti Michaelis. Terras arabiles et prata in Werdrika. Quidquid possidetis in parochiis de Ka-kinghere et de Soieka. Octo mansuras terræ quas vobis Simon presbyter de Hasebroc intuitu divino concessit. Unam pieam butyri, et terras quas ha-betis in parochia de Brokerka. Quinque solidos an-nuos apud Rubroc. Triginta sex hodos avenæ in parochia de Sudinghesela. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus aut sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis, etc. Liceat quoque vobis mulieres liberas et absolutas e sæculo fugientes, etc. Prohibemus insuper ut nulli sororum ve-strarum post factam in monasterio vestro profes-sionem fas sit, etc. Discedentem vero, etc. Illud districtius inhibentes ne terras seu quodlibet be-neficium Ecclesiæ vestre collatum liceat alicui per-sonaliter dare sive alio modo alienare absque con-sensu totius capituli vel majoris aut sanioris parti ipsius. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Pro consecrationibus vero altarium vel ecclesiarum, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio ecclesiastico sacramento, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis vel alio quolibet modo quid-quam audeat extorquere, sed hæc omnia gratis vo-bis episcopus diœcesanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate vobis quod postulatur impendat. Præterea cum commune interdictum terræ fuerit, liceat vobis nihilominus in monasterio vestro, exclusis excommunicatis et interdictis, divina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitatí vestre paterna in posterum sollici-tidine providere volentes, auctoritate apostolica pro-hibemus ut infra clausuras locorum seu grangiarum vestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere seu violentiam audeat exerce-re. Præterea omnes libertates et immunitates a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus ordini vestro concessas, necnon et libertates et exemptiones sæcularium exactionum a regibus et principi-bus vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo ut nulliominino hominum liceat præfatum monaste-rium temere perturbare aut ejus possessiones au-ferre, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate, et in prædicta capella diœcesani episcopi canonica justi-

tia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis
ve persona, etc. Cunctis autem eidem loco sua jura
servantibus, etc. Amen, amen, amen.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum per manum
Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xi Kal. Februarii, in-
dict. xi, Incarnationis Dominicæ anno 1207, pon-
tificatus vero domini Iunocentii papæ III, anno
decimo.

CXCIII.

ARCHIEPISCOPO ET ABBATI MAJORIS-MONASTERII
TURONENSIS.

*Confirmatur sententia lata pro abbatissa Sanctæ
Mariæ Andegavensis.*

(Apud S. Petrum, iv Kal. Februarii.)

Cum dilecti filii fratres Hospitalis Hierosolymitani
suam ad nos olim querimoniam destinassent quod
dilecta in Christo filia abbatissa Sanctæ Mariæ
Andegavensis eos domo eleemosynaria quam per
donationem illustris memorie Richardi regis An-
glorum fuerant assecuti, et aliquandiu possederant
in quiete, post appellationem ad nos interpositam
spoliare fecisset per potentiam laicalem, et detine-
ret eamdem contra justitiam occupatam, cancella-
rio, archidiacono, et praeposito de Armeliaco Car-
noten. commisimus causam ipsam; quorum pro-
cessum postmodum, quia post appellationem ad nos
rationabiliter interpositam et lite non contestata
processerant, irritantes, eamdem causam de com-
muni assensu partium dilectoris filii abbatii Monaste-
rii-Novi, priori Sanctæ Radegundis, et magistro
G. canonico Pictavensi duximus committendam;
qui causam ipsam diligenter examinantes, eamdem
ad nos remiserunt sufficienter instructam. Memo-
rata itaque abbatissa et Hospitalis procuratore
propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis,
idem proposuit procurator quod per depositiones
testium coram jam dictis judicibus productorum
multa constabat esse probata, per quæ de violentia
ipsis illata manifeste liquebat, propter quod resti-
tutionis beneficium postulabat. Asserebat siquidem
manifeste probatum quod abbatissa prædicta, col-
lecta multitudine laicorum, ad domum memoratam
accessit, petens instanter ut claves ejusdem domus
assignerentur eidem. Et licet fratres Hospitalis
commorantes ibidem vocem ad nos appellationis
emiserint, ne quid in ipsorum injuriam fieret, pro-
tectioni se apostolicæ supponentes, dicta nihilomi-
nus abbatissa secum Andegavensem præpositum ad
domum ipsam adduxit: qui cum firmiter præ-
cisisset eisdem ut abbatissæ claves domus restitu-
rent universas, ipsi juxta mandatum ejus, quem non
modicum verebantur, eas protinus reddiderunt.
Abbatissa vero clavibus receptis ab ipsis, unam
partem earum canonicis et partem aliam suis ser-
vientibus assignavit, eisdem injungens ut fratribus
Hospitalis victualia nullatenus exhiberent nec ab
aliis permetterent exhiberi. Qui cum per triduum
famis inedia graviori afflicti fuissent, ab eodem loco

A recedere sunt coacti. Ideoque cum per multitudi-
nem hominum quam abbatissa secum adduxerat
eisdem fratribus, sicut procurator asseruit, fuerit
timor incussus, et post appellationem ad nos inter-
positam ipsis injuria videatur illata, qui per im-
pressionem domini sacerdotalis claves ipsius domus
restituere ac per subtractionem victualium ab eo-
dem loco recederesunt compulsum, ad domum ipsam
procuratorjamdictus restitui postulabat. Pars autem
abbatisse proposuit in hunc modum, quod cum
bonæ memorie S. senescallus clare memorie Hen-
rici regis Anglorum sæpedictam domum cum ora-
torio in fundo prædicti monasterii Sanctæ Mariæ de
bonis propriis fundavisset, ac de consensu diœce-
sani episcopi ordo canonicorum regularium secun-
dum beati Augustini Regulam fuissest postmodum
institutus ibidem, canonici regulares, quibus fuit
domus ipsa concessa, eam longo tempore pacifice
possederunt. Cæterum sæpedictus Richardus rex, de
Hierosolymitanis partibus rediens, dum in custodia
teneretur, domum ipsam Hospitalariis contulit su-
pradicis; quibus postea venientibus ad eamdem ut
apprehenderent possessionem ipsius, abbatissa cum
suis sororibus contradixit. Verum ipsi tam contra-
dictionem earum quam appellationem ad nos propter
hoc interpositam contemnentes, domum ipsam ni-
hilominus intraverunt, et per violentiam ejecerunt
clericos ministrantes ibidem. Cumque prædictus
rex processu temporis didicisset quod bona ipsius
domus usibus pauperum deputata ibidem Hospitalarii
dissiparent, rex idem injunxit ut Hospitalariis ipsis
exclusis, canonici, qui fuerant exinde violenter eje-
cti, domus ipsius administrationem plenariam obti-
nerent, quam ibidem canonici usque ad hæc tempora
continue tenuerunt. Cum igitur videretur ex iis
constare quod falso se asseruerant ibidem Hospi-
taliarii spoliatos, ipsis erat merito juxta ipsius partis
assertionem restitutio deneganda. Ad ea vero quæ
prædictus procurator objicit in hunc modum eadem
pars abbatissæ respondit, quod etei probatum esset
quod ad domum ipsam cum multitudine hominum
abbatissa venisset, nullatenus tamen ostensum est
quod vel per ipsam vel per eos qui cum ea venerant
aliqua fuerit ipsis fratribus violentia irrogata, vel
etiam quod præpositus, qui ad domum accessit, ali-
quam vim intulerit vel Hospitalariis comminatore
sit locutus. Sed nec contra appellationem ab ipsis
objectam aliquid dignoscitur attentatum, licet eadem
abbatissa claves domus ab ipsis acceperit resigna-
tas. Quanquam enim abbatissa mandaverit ut fratribus
Hospitalis, qui auctoritate propria remanere
volet ibidem, victualia non darentur, idem re-
putare non poterant nec debebant ex hoc injuriam
sibi factam, cum abbatissa minime teneretur eisdem
fratribus, nisi vellet, in victualibus providere. In-
super eadem pars adjecit quod adversus abbatissam
prædictam ipsius domus inepte restitutio petebantur.
Quamvis etenim abbatissa quædam jura sibi vendicet
in eadem, pro eo quod in ea jus obtinet patronatus,

ipsam tamen non ipsa sed canonici possident supra dicti. Unde cum ipsa non possideat, nec dolo desierit possidere, adversus ipsam rite non poterat interdictum restitutorum intentari. Nos igitur iis et aliis quæ tam coram judicibus supradictis quam etiam coram nobis partes proponere curaverunt plenius intellectis, de consilio fratrum nostrorum, abbatissam prædictam ab impetitione prædictorum procuratoris et Hospitaliorum quoad possessoriū, de quo tantummodo actum esse dignoscitur, sententialiter duximus absolvendam. Quocirca disocretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus quod a nobis sententialiter diffinitum faciat per censuram ecclesiasticam [appellatione remota inviolabiliter observari.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xiv Kal. Februarii anno decimo.

CXCIV.

VIENNensi ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO GEBENNENSI, ET
ABBATI DE CASSANIA CISTERCIENSIS [ORDINIS] LUGDUNENSIS DIOCESES.

De archiepiscopo Lugdunensi variis accusationibus impedito.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Februarii.)

In tantum clamor qui jamdudum accedit contra Lugdunensem archiepiscopum invalescit, quod dissimulare ipsum ulterius sine periculo non videmus. Præter alia quippe gravia quæ frequenter et a multis sunt relata de ipso, nuper nostris est auribus intimatum quod monasterium Saviniacense destruxit, et cœnobium de Lirin incendio devastavit, castra quoque Montis Trotarii et de Monte Bloi contra proprium juramentum invasit, et exsilio tradidit ipsorum accolos universos. Lugdunum vero non solum promissa pace, sed et fide quam præstiterat non servata, pro majori parte demolitus est, tum incendio, tum ruinis; ubi plures in ore gladii, et nonnulli aquarum submersionibus perierunt quamvis cives ejusdem se ac sua protectioni apostolicæ supponentes, nostram audientiam appellassent; in quos demum idem archiepiscopus, appellatione contempta, excommunicationis et interdicti sententias non erubuit jaculari. Qui etiam stratam publicam violare ac nova mercatoribus imponere pedagia non desistit. Quia igitur hæc, si vera sunt, conniventibus non debemus oculis pertransire, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si super iis vel aliis contra ipsum legitimus apparuerit accusator, indulta copia defensionis eidem, audiatis quæ contra ipsum proposita fuerint ac pro ipso, et habitu præ oculis solo Deo, via regia incidentes, quod canonicum fuerit statutatis, facientes quad statueritis auctoritate nostra firmiter observari. Quod si nullus accusator prodierit contra ipsum, cum eum super iis fama nobis accuset infamis, veritatem nihilominus sublato appellationis obstaculo diligentissime inquire-

A tis, et eam fideliter conscribentes, sub sigillis vestris nobis destinare curetis, profigentes eidem archiepiscopo terminum competentem quo per se ipsum vel responsalem idoneum nostro se conspectui repreſentet; ut tam ipso quam illis qui processerint contra eum in præsentia nostra præsentibus, et suas, si voluerint, exponentibus plenius rationes, justum auctore Deo judicium proferamus. Dictas autem excommunicationis et interdicti sententias, si post appellationem ad nos legitime interpositam inveneritis esse latae, denuntietis autoritate apostolica nullas esse. Alioquin eis juxta formam Ecclesiæ relaxatis, audiatis si quid fuerit quæstionis, et appellatione remota fine debito decidatis, facientes quod decreveritis, districione qua convenit firmiter observari. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ix Kal. Februarii, anno decimo.

CXCV.

EPISCOPO ET DECANO ET CAPITULO ANTISSIODORENSI.

De regalia Antissiodorensi.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Februarii.)

(66) Justis petentium desideriis, etc. usque complere. Cum igitur charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris quidquid juris habebat in regalibus Ecclesiæ vestræ sede vacante, ipsi Ecclesiæ, divinæ intuitu pietatis concederit, ita quod omnes proventus eorumdem regalium et præbendæ quas interim vacare contigerit, per vos, filii decane ac capitulum, futuro episcopo reserventur, nos vestris precibus benignum præbentes assensum, concessionem ipsam, sicut pietatis studio facta est, et in ejusdem regis authentico plenius continetur, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem evidentiam authenticum ipsum huic nostræ paginæ de verbo ad verbum duximus inserendum.

C « In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Amen. Philippus Dei gratia Francorum rex. Noverint universi præsentes pariter et futuri quod nos intuitu pietatis et ob remedium animæ nostræ et parentum nostrorum damus et concedimus in perpetuum Ecclesiæ Antissiodorensi quidquid juris habebamus in regalibus Antissiodorensibus vacante sede, ita quod decanus et capitulum ejusdem Ecclesiæ custodient regalia sed vacante, et omnes proventus qui exinde procedent, et præbendas, si quas interim vacare contigerit, ad opus futuri episcopi, salvo servitio nostro equitationis, exercitus, et submonitionis, sicut episcopi Antissiodorenses nobis fecerunt. Quod ut perpetuum robur obtineat, sigilli nostri auctoritate et regii nominis charactere inferius adnotato præsentem paginam confirmamus. Actum Parisius anno Domini 1206, regni vero nostri anno vicesimo septimo. Astantibus in palatio nostro quorum no-

mina supposita sunt et signa. Dapisero nullo. Sig-
num Guidonis buticularii. S. Matthei camerarii.
S. Droconis constabularii. Data vacante cancella-
ria per manum fratris Guarini. Nulli ergo omnino
hominum... nostræ confirmationis, etc. Si quis au-
tem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xv Kal. Fe-
bruarii, anno decimo.

CXCVI.

ANTISSIODORENSI EPISCOPO.

De lectoria et scholastria Ecclesie Antissiodorensis.

(Apud S. Petrum, x Kal. Februarii.)

(67) Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod cum archidiaconus tuus duo officia, lectoriam videlicet et scholastriam, in Ecclesia tua potestatem habeat conferendi, quia non reperiuntur qui eadem velint recipere, cum redditus non habeant competentes, idem collationem ipsorum ad juse episcopale devenire consentit, pro eo quod tu Ecclesie utilitatem attendens proposuisti prædictis officiis congruas redditus assignare. Verum quia id sine auctoritate sedis apostolicae robur obtinere non putas, nobis humiliter supplicasti ut collationem prædictorum officiorum tibi et successoribus tuis concedere dignaremur. Nos igitur benigne tuis precibus an-
nuentes, tibi et successoribus tuis auctoritate præ-
sentium indulgemus ut si archidiaconi tui consen-
sus accesserit, prædicta officia personis idoneis libere conferatis, postquam curaveris ad eadem competentes redditus deputare. Nulli ergo omnino hominum... nostræ concessionis, etc. Si quis au-
tem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, x Kal. Fe-
bruarii anno decimo.

CXCVII.

MAGISTRO P. DECANO BERTORII.

*Confirmatur divisio decanatum Thoarcensis et Ber-
torii.*

(Apud S. Petrum, vi Kal. Februarii.)

Cum olim dilectus filius Thoarcensis decanus nostro apostolatui reserarit decanatum suum contra Lateranense concilium divisum fuisse, cuius partem te asseruit possidere, ac super hoc a dilecto filio abbate de Tenallia cantore ac magistro C. natali canonico Xanctonensi examinari mandaverimus veritatem, et iudicem nobis causam ipsam remiserint sufficienter instructam, eam dilecto filio Andreæ subdiacono et Rainaldo acolytho capellanis nostris commisimus audiendum. Coram quibus proposuit pars adversa quod eodem decanatu vacante, venerabilis frater noster Joannes quondam Lugdunensi ar-
chiepiscopus, tunce episcopus Pictaviensis, assensu se-
dis apostolicae minime requisito, nulla exigente utili-
tate vel necessitate urgente, cum in reddendis pro-
curationibus per hoc magis gravetur Ecclesia Thoarcen-
sis, et per unum utriusque decanatu posset satis com-
mode provideri in singulis ecclesiis populotam in
morte quam vita et parvulis exhibentibus sacerdoti-

A bus ecclesiastica sacramenta, non dubitavit ipsius facere sectionem. Ex parte vero tua fuit propositum coram nobis quod cum decanatus prædictus, sicut et alii diœcessis Pictaviensis, quando vocant, noscatur in Pictaviensis episcopi residere potestate et ad eum ipsius donatio pertinere, dictus episcopus causam ul-
ilitatis et necessitatis attendens, sicut per suas nobis litteras intimavit, et ejus amplitudine considerata, et cognoscens quantum populis et ecclesiarum sacer-
dotibus, si unicore solito committeretur personæ, periculum exinde perveniret, cum suo capitulo deliberato consilio, præsertim cum... ejusdem loci archidiacono, aliisque viris prudentibus et discretis illum ex æquo censuit dividendum, et quod Thoarcensi decanatu in parte redacto, tuo subjiceretur decanatu pars subtracta in castro Bertori ab eodem episcopo constituto. Volens igitur quod provide proposuerat cum cautela debita perducere ad effectum, publicavit suum propositum in synodo gene-
rali; et cum dispositio tam salubris, quæ multis in pluribus operabatur salutem, fuisse ab omnibus in ea residentibus commendata, nec alicui præjudicium vel injuriam generaret, personarum et rerum accep-
tione remota, in ipsam actualiter divisionem proce-
dens, decanos singulos in castris instituit memoratis, viros, quantum ad humanum spectabat examen, providos et honestos, qui bujusmodi partibus sibi taliter assignatis contenti, nullam inter se conten-
tionem, sed omnimodam concordiam usque ad suum obitum habuerunt. Idem insuper episcopus, qui legatianis officio in Burdegalensi provincia tunc

B temporis fungebatur, divisionem tam solemniter celebratam publice confirmavit. Sicque usque ad hæc tempora sine reclamatione aliqua res permanuit, facto ipso a suis successoribus approbato. Cæterum auditores præfati a partibus iis et aliis intellectis, de mandato nostro peritorum in jure consilia requi-
rentes, et intelligentes per eorum responsa quod debebat talis divisio confirmari, tum quia facta fuerat cum approbatione totius capituli et synodi generalis, et præcipue loci archidiaconi, ad quem decanatus ipsius erat specialiter jurisdictio devo-
luta, tum quia tolerant ecclesias sub decanatu antiquo quod eas unus commode non poterat gubernare, tum etiam quia longo tempore duraverat in quiete, sicut per testes quamplures et per ipsius episcopi litteras probabatur, qui auctoritate legationis apo-
stolicae ipsam etiam confirmarat, hæc omnia nobis fideliter retulerunt. Nos igitur sæpedicti episcopi, de cuius vita et fide plenam fiduciam obtainemus, testimonio inhærentes, divisionem eamdem, quæ causa facta dignoscitur utilitatis et necessitatis in-
specta, duximus auctoritate apostolica confirman-
dam, te super hoc ab impetitione adversarii absolventes. Nulli ergo omnino hominum... nostræ confor-
mationis et definitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vi Kal. Fe-
bruarii, anno decimo.

(67) Vide gesta episcoporum Antissidior. p. 487.

CXCIII.

DUNKELDENSI ET BRECHINENSI EPISCOPIS, ET ABBATI
DE HELCHOU DIOECESIS SANCTI ANDREÆ.

De confirmatione electionis episcopi Aberdenensis.
(Apud S. Petrum, iv Kal. Februarii.)

Acoedentes ad præsentiam nostram dilecti filii decanu et archidiaconu Aberdenenses cum capituli sui litteris nobis exponere curaverunt quod cum Ecclesia sua proprio eset viduata pastore, dilectum filium Adam clericum, virum utique providum et honestum, unanimiter in suum episcopum elegerunt nescientes eum non esse in sacris ordinibus constitutum. Quo interim ad ordinem subdiaconatus promoto, ipsi perseverantes in priori concensu, cum iterum elegerunt, petentes ut electionem ipsius confirmare auctoritate apostolica dignaremur. Cum igitur ejusdem electi persona multipliciter commendetur, et cum multo favore populi princeps terræ consentiat in eamdem, utpote quæ speratur Ecclesiæ in administratione spiritualium et temporalium profutura, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus examinata electione pariter et electo, si dictus Adam se administrationi episcopali non ingessit, nec eæ fecit, ut obtineret episcopatum, in subdiaconum promoveri, quomodo aliud canonicum non obstat, electionem de ipso factam auctoritate apostolica confirmetis, et faciatis eide in reverentiam et obedientiam debitam exhiberi: contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Nullis litteris veritati, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Kal. Februarii, anno decimo.

CXCIX.

DECANO ET CAPITULO BEATI MAGUTI DE BARRO LINGO-
NENSIS DIOECESIS.

De canonico non residente.
(Apud S. Petrum, v. Kal. Februarii.)

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod R. concanonicus vester a longis retroactis temporibus abiit in Ungariam, et ibidem per viginti annos et amplius commoratus, adeptus est ecclesiasticos redditus abundantes. Unde cum illum non aestimatet ad ecclesiam vestram de cætero reversurum, per sedem postulantis apostolicam edoceri utrum tibi, fili decane, ad quem spectat donatio præbendarum, liceat præbendam illius alicui personæ idoneæ assignare, qui ecclesie vestræ vuleat deservire. Nos igitur rigorem canonum temperantes, istud vobis duximus concedendum, quatenus ad præbendam illius aliquam personam idoneam in vicarium ordinatis, qui fructus ejus percipiat, et ecclesie vestræ impendat debitum famulatum, donec idem redeat requisitus: et si redire noluerit, vel antequam possit requiri decesserit, ei qui vicarius fuerat institutus,

(68) Vide num is sit cuius habemus epistolam in collectione Bongarsii, pag. 1185. Ad cum scribit Innoc. III, lib. xvi, epist. 29.

A si se dignum reddiderit per conversationem honestam, eadem canonice conferatur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Kal. Februarii, anno decimo.

CC.

DECANO ET CAPITULO NIVERNENSI.

De fructibus persolvendis canonico stanti in studio.
(Apud S. Petrum, ii Kal. Februarii.)

Cum, sicut per vestras nobis litteras intimatis, antiqua consuetudo in ecclesia vestra servata sit hactenus et a singulis canoniciis interpositione fidei roborata, ut pueri canonici citra sacros ordines constituti minores partitiones percipient, et medietate majorum proventuum in blado consistentium acdenariis non fraudentur, mandatum nostrum libenter effectui mandassetis quod fecimus ut dilecto filio P. concanonicu vestro, nepoti venerabilis fratris nostri Turritani episcopi, fructus præbendaæ suæ sine diminutione solveretis in scholis, nisi dubitassetis præfatae consuetudini contraire: præsertim cum magister P. de Vico procurator ejusdem pueri, prout dicitur, in anima jurarit ipsius quod eam inviolabiliter observaret. Unde responsum apostolicum postulantis quid faciendum sit vobis e duobus hujusmodi coarctatis. Licet igitur talia contra nos non debeant allegari, cum in hoc vel exprimi vel submittendi debuisset ut salva semper esset apostolice sedis auctoritas quæ, disponente Domino super universas ecclesias et tam res quam personas ecclesiasticas obtineat plenitudinem potestatis, alioquin illud debeat tanquam temerarium reprobari, erimus tamen ad removendum omne dubietatis scrupulum hoc contenti, si tantum prædicto P. præsertim in scholis de communibus proventibus persolveritis quantum perciperet de præbenda.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Kal. Februarii, anno decimo.

CCI.

EPISCOPO GEBENNENSI ET ABBATI BONÆVALLIS VIEN-
NENSIS DIOECESIS.

Scribit in gratiam magistri Oliveri (68).
(Apud S. Petrum, iii Kal. Februarii.)

Cum virtus mutuo sese diligat et aspernari contraria dignoscatur, si meritum virtutis et gratia quo dilectis filius magister Oliverius noscitur præminere, venerabilis frater noster Gratianopolitanus episcopus diligentius notavisset profecto dilexisset illud in eo quod in ipso quemadmodum in episcopo decet esse, nec compulisset eum ob illud ad nostram præsentiam laborare quod contulisse sibi virtus quidem esse videtur, vitium obstulisse; præsertim cum temperanter extra paupertatem et citra divitias volens esse, apud ipsum pro sua maluerit charitate necessario, quod sibi dederat, beneficio manere contentus quam alibi pro virtutibus suis, quæ minime sustinerent eumdem sustinere defectum, amplioribus abundare. Qualiter autem eum super ecclesia

Aspernadi dudum sibi ab eodem concessa, post receptionem litterarum nostrarum, quas eidem magistro de ipsius confirmatione concessimus, aggravaverit, non nos latet; qui verecundia suæ parcentes, exaggerare nolumus quod est gestum, ne quod justum est juste agere compellamur. Unde nos eidem episcopo per scripta nostra districte praepiendo mandavimus ut dictam Ecclesiam cum fructibus inde perceptis memorato magistro sine dilatione resignans, permittat eum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, suæque probatis obtentu ipsam pacifica possidere. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si præfatus episcopus quod mandamus neglexerit adimplere, vos eum ad id, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, qua conuenit distinctione cogatis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iii Kal. Februarii, anno decimo.

CCII.

CUSENTINO ARCHIEPISCOPO.

Consolatoria est.

(Apud S. Petrum, ii Kal. Februarii.)

Legisse te credimus et per experientiam didicisse quod avis ad volatum et homo nascitur ad laborem. Militia enim est vita hominis super terram. Quod cum habeat ex conditione naturæ, nihilominus imminet illud ei ex præcepto dicentis: *Labora sicut bonus miles Christi Jesu* (II Tim. ii). Reddet namque Dominus sanctis suis mercedem, non solum fructuum, sed laborum. Cujus expers non fuit Apostolus qui dicebat: *Plus cæteris laboravi* (I Cor. xv); non dicens: plus cæteris fructum feci. Quia igitur ostendere Dominus tibi cœpit quanta te oporteat pro nomine suo pati, et hostis tuus congregidentem te secum terribilibus oculis est intuitus, ita ut collectatio tibi adversus carnem et sanguinem non sit tantum sed adversus spiritualia nequit in cœlestibus, ad fortia te decet mittere manum tuam, et punctis diebus quibus nunc militas donec veniat immutatio tua, fiducialiter expectare; ne, quod absit! dicentibus tibi tentatoribus tuis: *Incurvare ut transeamus* (Isa li), a statu tuæ rectitudinis inclineris, et cadere incipias ante illos. De quibus oportet te dicere cum effectu: *Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar donec deficiant* (II Reg. xxii). Proinde fraternitatem tuam remonemus attentius et exhortamur in eo qui est in se sperantium fortitudo quatenus in pugna quam contra te per ministros suos universæ terræ maleus incitavit, non deficias, sed proficias, et adversus principes et potestates harum tenebrarum invicta mente resistas. Deus enim fluctuationem in eternum justo non dabit, nec tentari te patietur ultra quam valeas sustinere. Propter quod, si consistant adversus te castra, non timeas; imo sicut de viro constante legitur, si fractus orbis collapsus

A fuerit, impavidum te ruinis perferendum esse confudas; ut tandem cum in hujusmodi bello fortis inventus fueris, et pugna in superaveris serpentis antiqui, is qui calcandi super serpentes et scorpiones tibi contulit potestatem, cum illis quibus dicturus est: *Venite ad me qui laborasti et onerati estis* (Matth. xi), vincenti tibi de ligno vitæ, quod est in paradyso Dei tui, det edere, teque faciat pro laboribus transitoriis requie sempiterna gaudere.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Kal. Februarii, anno decimo.

CCIII.

Deciditur causa monasterii Fossæ-novæ cum communione Piperni.

(Apud S. Petrum, iii Kal. Februarii.)

BIn nomine Domini. Amen. Cum causa quæ vertitur inter monasterium Fossæ-novæ ex una parte et commune Pipern ex altera super silva Morgazani fuisset commissa domino Hugolino episcopo Hostiensi a summo pontifice terminanda, convocatis partibus ante præsentiam suam, libellum monasterii recepit compositum in hunc modum :

« Ego L. cœconomus monasterii Fossæ-novæ pro parte et vice monasterii peto a sanctitate vestra ut ex officio vestro juxta mandatum apostolicum inhibeat Piperner sibus ut non molestent dictum monasterium super silva Morgazani, neque turbent possessionem nostram. Item peto quod de damnis et injuriis illatis monasterio satisfieri faciatis. » Cui libello in hunc modum a Pipernensibus est responsum. « Ego B. procurator Pipernensium, dico silvam, Morgazani in possessione nostra, videlicet avorum, patrum, et nostra semper fuisse; et dico ipsam silvam fuisse confirmata nobis per præceptum domini Honorii papæ et Alexandri et Calixti. Unde si Pipernenses aliquid operati sunt in ea, incidendo, vel pascendo, vel venando, pro suo jure rationabiliter possederunt. Unde dico quia non teneor de injurya vel de aliquo damno, si illatum est. » Itaque cum dominus Hostiensis aliquandiu de causa cognovisset eadem, commisit vices suas archipresbytero Pipernensi et Judici Sitinensi, qui receptis testibus utriusque partis, instrumentis et rationibus diligenter inspectis, causam ad dominum papam remiserunt sufficierent instructam. Dominus autem papa licet consules et populum Pipernensem ad se sæpius evocaret, neque per se neque per sufficientem responsalem coram eo voluerunt aliquatenus comparere. Qui tamen causa ipsa inspectionem locorum et finium exposcebat, mihi (69) Petro de Sasso Dei gratia Sanctæ Prudentianæ tituli pastoris presbytero cardinali, qui tunc in ipsis partibus commorabar, commisit ipsam controversiam dirimendam, dans mibi per litteras mandatis ut Pipernenses ipsos ex abundantia ad meani præsentiam evocarem, ac locis ipsis, de quibus erat quæstio, rationibus, attestationibus et instrumentis utriusque partibus, quæ sub sigillo do-

mini cardinalis sanctorum Cosmæ et Damiani mibi transmittebantur inclusa, diligenter inspectis, non different causam ipsam calculo diffinitive sententiæ terminare. Ego igitur juxta mandatum apostolicum accedens ad locum, fines et loca de quibus quæstio vertebatur, rationes, attestationis et instrumenta utriusque partis ibidem diligenter inspexi; et cum pro penuria juris peritorum non possem commode illuc sententiam ferre, nec ipsos possem ad concordiam aliquatenus revocare, parti utrique, quod se summo pontifici præsentarent, octavam Nativitatis duxi pro termino præfigendam. Venientibus autem domino abbate et quibusdam monachis de Fossa-nova termino constituto, Pipernenses venire modis omnibus contempserunt. Et sic ad instantiam abbatis et monachorum iterum dominus papa mibi associare curavit dominum Guidonem de Capite porci et solum ejus et dominum G. de Tocco; coram quibus abbas Fossæ-novæ proposuit se silvam Morgazani non vi, non clam, non precario possidere; et suam intentionem fundatam esse per plures testes asserbat, qui dicunt quod terram in qua modo est silva Morgazani monasterium colonis dederit ad laborandum, et quod partem frugum et quasdam operas de ipsa terra receperit ab eisdem, et quod monachi Fossæ-novæ silvam in Morgzano postea levaverunt. Item quod per triginta annos usque ad hunc annum pro suo custodierint et defenderint Morgazenum. Item quod a quadraginta annis et etiam quinquaginta quiete et pacifice silvam monasterium possedit eamdem. Ad elendum autem monasterii intentiōnem fuit propositum ex adverso, non monasterium, sed Pipernenses prædictam silvam pacifice possidere. Ad quod probandum quoddam rescriptum bonæ memorie Calixti papæ, renovatum per dominum Alexandrum, facere videbatur: in quo continebatur quod Crescentius de Sonnino terram Morgazani et de Mortecto et omnes alias terras Pipernensium refutavit de quibus Pipernenses in possessione fuerunt sicut expressim hoc elicitor ex rescripto; et sic per hæc verba possessionem probare nitebantur. Testes præterea inducti fuerunt ad probandam possessionem quod Pipernenses silvam monachis commendarunt; et sic monachis, non sibi, sed Pipernensis possederunt. Nam ipso possidet cuius nomine possidetur. Item quod lignis, pascuis et herbis, atque mappalibus usi fuerunt homines de Piperno. D Ad hæc omnia præfatum monasterium replicabat dicens prædictas allegationes sibi in aliquo non obstat. In primis rescripto papæ Calixti taliter respondebat, quod quæstio super qua emanavit rescriptum, non inter monasterium et Pipernenses, sed inter Pipernenses et Crescentium de Sonnino tunc temporis vertebatur. Ergo res inter alios acta aliis nec prodesse poterit nec obesse. Item posito quod inter monasterium et Pipernenses fuisse illa quæstio ventilata, non probatur per hoc possessio. Nam illa clausula quæ in præfato continetur re-

A scripto (*de quibus in possessione fuerunt, etc.*) ad proxime dicta est tantummodo referenda, si rescriptum subtiliter sit inspectum. Recommendationem taliter respondebat, quod per eam possessione non probatur. Nec enim probatur per testes quod silvam recommendaverit universitas Perpinensis, sed simpliciter Pipernenses. Sed posito quod probaretur, non posset aliquatenus hoc obesse; quia, sicut dicunt testes, facta fuit monachis, non conventui vel collegio Fossæ-novæ. Ergo posito quod talem recommendationem monachi recepissent, non poterit per eos præjudicium monasterio generari, ne damno Ecclesiam alterat culpa temeritatis alienæ. Item ad id quod dicunt, quod fuerunt usi pascuis, lignis, etc. taliter monasterium replicabat quod per usum lignorum, etc. possessione non probatur, cum nedum usuariorum, imo et fructuarius, vix a jure civili oblinere potuit ut naturaliter possideret; quia non dicit lex quod naturaliter possideat, sed quod videtur naturaliter possidere. Sed posito quod usus possessionem induceret, non probatur quod esset usi universitas Pipernensis, sicut et superius fuit in recommendatione plenius allegatum; maxime cum alii vicini silva utantur eadem, nec possint dici ideo possidere. Item allegabat pro se monasterium Fossæ-novæ quod sicut cautum est in jure civili, illa ratione potissimum debeat obtinere quod tempore litis contestata non vi, non clam, non precario possidebat. Auditis igitur iis et aliis rationibus et plenius intellectis, auctoritate domini papæ et prædictorum juris peritorum consilio adjudicamus jam dictam silvam Morgazani monasterio Fossæ-novæ pacifice possidendum et Pipernenses ab omni molestia super eadem silva cessare, sententialiter diffinimus, quæstione proprietatis sine utriusque partis præjudicio reservata. Hanc vero sententiam ad majorem cautelam scriptam per manus B. dilecti nostri capellani nostro eigillo fecimus communiri. Anno Dominicæ Incarnationis 1208, mense Januarii x Kal. Februarii, anno decimo pontificatus domini Innocentii III papæ. Nulli ergo omnino hominum... nostra confirmationis, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iii Kal. Februarii, anno decimo.

CCIV.

ANTISSIODORENSI EPISCOPO.

Adversus usurarios burgi de Charitate (69°).

(Apud S. Petrum, iv Id. Januarii.)

Ad audientiam nostram te significantे pervenit quod quidam burgenses de Charitate, licet in ea per totum sere annum vel pro majori parte morentur et contractus exerceant usurarum, in tribus tamen festivitatibus annualibus se ad villas regis vel aliorum principum extra tuam diœcesim transferunt jura parochialia exercentes ibidem, ut sic se parochianos alterius mentientes tuam jurisdictionem eludent, coram te juri parere penitus contemnendo. Quia igitur fraus et dolus nemini debet patrocinium impertiri, ut usurarios supradictos, si res ita se ha-

(69°) Vide supra, epist. 61.

bet, ad exhibendum tibi tanquam patri et pastori suo reverentiam et obedientiam debitum, recipiendo tua salubria monita et præcepta, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam non obstante frustratoriae appellationis objectu compellas, liberam tibi auctoritate præsentium concedimus facultatem. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Idus Januarii, anno decimo.

CCV.

PETRO ABBATI MONASTERII SANCTI MARTINI DE MONTE,
EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS
REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Petrum, Kal. Februarii.)

Licet (70) monasterium vestrum pauperulum fuerit ab initio, in tantam tamen processu temporis paupertatem devenit ut vix in eo tres monachi remansissent, possessionibus ejus vel omnino distractis vel graviter obligatis. Unde in generali Cisterciensi capitulo exstitit dissitum ut a Cisterciensi ordine separari deberet, cum in eo non posset Cisterciensis ordo servari. Nos autem, qui religionem intendimus sovere plantatam, nolentes ab ipso monasterio religionem penitus extirpari, mille libras tribuimus ad possessiones ejusdem monasterii retinendas, mandantes dilectis filiis abbati et fratribus Pontiniacensis cœnobii, quod per Dei gratiam et in spiritualibus et in temporalibus valde floret, ut ecclesiam vestram de nostra concessione in specialem filiam adoptantes, abbatem et conventum ad illam dirigerent reformatam. Quod ipsi grato prosequentes affectu, vos cum quibusdam conversis ad ipsum monasterium tranmisericunt. Verum quia nec si monasterium ipsum sufficere poterat ad conventum sustentandum honestum, ecclesiam Sancti Salvatoris positam juxta Orelem cum omnibus possessionibus et pertinentiis suis vobis et per vos monasterio vestro in perpetuum duximus concedendam, impensuri vobis auctore Domino in aliis necessitatibus vestris auxilium opportunem cum laudabiliter vos proficere cognoverimus, prout cumpimus et speramus. Ipsum itaque monasterium, prædecessorum nostrorum felicis recordationis Eugenii, Alexandri, et Lucii Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinia communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, etc. Præterea quæcunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsenti juste et canonicæ possidet, etc. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo prefatum monasterium situm est cum omnibus per-

A tinentis suis, ecclesiam Sancti Erasmi ad portam Salcide, ecclesiam Sancti Joannis de Petra, ecclesiam Sancti Petri, ecclesiam Sancti Viti, ecclesiam Sancti Peregrini, ecclesiam Sancti Thomæ, ecclesiam Sanctæ Luciæ de castro Viterbiæ, ecclesiam Sancti Clementis, ecclesiam Sancti Joannis de Valle, ecclesiam Leonardii cum hospitali de Resciets. In Petrognano ecclesiam Sancti Andreæ, ecclesiam Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sancti Zenonis, cum corum pertinentiis, ecclesiam Sancti Clementis cum pertinentiis suis. In Vetralla ecclesiam Sanctæ Mariæ de Cajano. Domos quas habetis infra castrum supradicti Petrognani; terras, vineas, hortos, olive, quæ habetis in territorio ejusdem castri. Terras quas habetis apud Sanctum Alexandrum, et ipsam ecclesiam Sancti Alexandri. Campum de Larteso cum valle de Viniola, vineas, terras, silvas et castaneta quæ circa monasterium vestrum habetis. Vineas de Lugnano, cum olive. Terras quas habetis apud Montem Monasterulum. In castro Sancti Victoris ecclesiam Sanctæ Luciæ cum omnibus pertinentiis suis. Prædictam quoque ecclesiam Sancti Salvatoris positam juxta Orelem, cum omnibus possessionibus et pertinentiis suis. Terras cum arboribus et domos quas habetis apud Casam malam. Terras quas habetis apud castrum Canapium. Silvam quam habetis in Valle alta, et quartam partem castri de Salice cum pertinentiis suis. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis, etc. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in monasterio vestro professionem fas sit, etc. Discedentem vero, etc. Quod si qui retinere forte præsumperit, etc., ad exemplar etiam privilegii prædicti Lucii prædecessoris nostri, quod ipsi nobis præsentatum inspeximus, inhibemus ut infra parochias ecclesiarum vestrarum nullus novam ecclesiam vel capellam ad damnum veterem ecclesiarum construere vel edificare præsumat. Salvis tamen privilegiis pontificum Romanorum. Illud districtius inhibentes, ne terras seu quolibet beneficium ecclesiae vestræ collatum liceat alicui personaliter dare sive alio modo alienari absque consensu totius capituli, etc. Si quæ vero donationes vel alienationes D aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus sive conversus sub professione vestræ dominus astrictus sine consensu et licentia abbatis et majoris partis vestri capituli pro aliquo fidejubeat vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra pretium capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere præsumperit, non teneatur conventus propriis aliquateus respondere. Licitum præterea sit vobis in causis propriis, sive civilem civis crimina-

lem contineant quæstionem, fratrem vestrorum testimoniis uti, etc. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus episcopus vel alia quælibet persona ad synodos vel conventus forenses vos ire vel judicio sacerdotali de propria substantia vel possessionibus vestrīs subjacere compellat, nec ac domos vestras causa ordines celebrandi, causas tractandi, vel conventus aliquos publicos convocandi venire præsumat, nec regularem abbatis vestri electionem impedit, aut de instituendo vel removendo eo qui pro tempore fuerit contra statuta Cisterciensis ordinis se aliquatenus intromittat. Pro consecrationibus vero altarium vel ecclesiarum, sive pro oleo sancto, vel quolibet alio ecclesiastico sacramento nullus a vobis, etc. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem gratiam et communionem apostolicæ sedis habentem, etc. Quod si sedes diœcesani episcopi forte vacaverit, ecclesiastica sacramenta a viciniis episcopis accipere libere et absque contradictione possitis, sic tamen ut ex hoc in posterum propriis episcopis nullum præjudicium generetur. Quia vero interdum priorum episcoporum copiam non habetis, si quem episcopum Romanæ sedis, ut diximus, communionem habentem, et de quo plenam notitiam habeatis, per vos transire contigerit, ab eo benedictiones vasorum et vestium, consecrationes altarium, ordinationes monachorum auctoritate apostolicæ sedis recipere valeatis. Porro si episcopi vel alii ecclesiarum rectores in monasterium vestrū vel personas inibi constitutas suspensionis, excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgaverint, sive etiam in mercenarios vestros, pro eo quod decimas non solvitis, sive aliqua occasione eorum quæ ab apostolica benignitate vobis indulta sunt, seu benefactores vestros, pro eo quod aliqua vobis beneficia vel obsequia ex charitate præstiterint, vel ad laborandum adjuverint, in illis diebus in quibus vos laboratis et alii feriantur, eamdem sententiam protulerint, ipsam tanquam contra sedis apostolicæ indulta prolatam duximus irritandam; nec litteræ ullæ firmitatē habeant quas tacito nomine Cisterciensis ordinis et contra tenorem apostolicorum privilegiorum constiterit impetrari. Præterea cum commune interdictum terræ fuerit, liceat vobis nihilominus in vestro monasterio, exclusis excommunicatis et interdictis, divina officia celebrare. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia preponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii senioris secundum Dei timorem et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Electus autem ad Romanum pontificem benedicendus accedit. Paci quoque et tranquilitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ut infra clausuras lo-

(71) Vide supra lib. II, epist. 63, 99, et Raynald. ad an. 1633, § 39.

A corum seu grangiarum vestrarum nullus rapinæ, etc. Præterea omnes libertates et immunitates et predecessoribus nostris Romanis pontificibus ordinis vestro concessas, necnon et libertates et exemptiones sacerdotalium exactionum a regibus et principibus vel aliis fidelibus, etc. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præstatum monasterium temere perturbare, etc. Salva sedis apostolice auctoritate et in prædictis ecclesiis diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis persona, etc. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc. usque in finem.

B Datum Romæ, apud Sanctum Petrum per manus Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S.R.E. cancellarii Kalendis Februarii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificata vero domni Innocentii PP. III, anno decimo.

CCVI.

ANTISSIODORENSI ET TREGENSI EPISCOPIS. Super inquisitione contra nonnullos hæreticos.

(Apud S. Petrum II Id. Januarii.)

C (71) Ex tenore litterarum tuarum, frater Antissiodorensis, accepimus quod licet bonæ memorie predecessor tuus, tanquam pastor providus et discretus, super gregem suum noctis vigilias vigilans, a burgo qui Charitas appellatur eliminare laboraverit hæreticam pravitatem cura et sollicitudine diligenti, nondum tamen Babylon illa plene potuit ab hisusmodi languore curari; sed quamplures utriusque sexus, qui coram præfato predecessor tuo quamlibet hæresim adjurarunt, quasi canes ad vomitum redierunt; quibus non sufficit quod dedurunt perditioni se ipsos, sed ad perditionem secum trahere alios moliuntur, quosdam hæresiarchas, quos (72) consolatores appellant, in vaccas popularum introducentes latenter, qui necent veneno doctrinæ pestiferæ oves tuas. Herveus enim de Lorriaco et Hugo Rapterius et quidam alii, sicut accepisti pro vero, qui tempore predecessoris tui, cum essent hæretici, a villa fugere prædicta, sub mercationis obtentu cum consanguineis suis non adeunt loca suspecta, et per tres aut quatuor menses commorantes ibidem, cum redeunt, sicut dicitur, secum adducunt sani dogmatis perversores. Thomas quoque Morandus, quem propter confessam hæresim tuus excommunicaverat antecessor, postquam ab archidiacono Parisiensi beneficium absolutionis obtinuit per quasdam litteras nostras veritate tacita impetratas, infamiam jam contractam non studuit exhibitione bonorum operum abolere. Unde cum illum, tanquam Æthiopem, mutasse non aestimes pellem suam, in pristinam sententiam postulasti reduci, donec constiterit quod se reddiderit absolutionis beneficio non indignum. Præterea Gaufridus et W. de Monueto, Stephanus Pasturelli, et... relicta W. Senneveri, cum tem-

D (72) Vide Conciliabul. Caramann. ann. 1167, et Reiner. cap. 6 contra Valdenses.

pore dicti prædecessoris tui fuissent super hæresi accusati, ab Antissiodorensi diœcesi recesserunt : qui cum modo redierit, et tu de fide ipsorum velis, prout ad officium tuum pertinet, certus, fieri, in subterfugium malignandi, licet in tua diœcesi suas habeant mansiones, nunc Nivernensis, nunc Bituricensis diœcesis se fatentur. Quare ad prædictos pestiferos et alias de hæretica prævitate suspectos, ne ipsorum arbusta operiant cedros Dei, apostolicæ sedis salcem apponi suppliciter postulasti. Cum igitur prædecessor tuus, tanquam bonus agricola, ad captionem vulpecularum illarum, quæ moliebantur commissam sibi vineam demoliri, sollicite institerit ac prudenter; tu super gregem tuum debes sollicite vigilare, ne lupi rapaces oves tuas rapiant et dispergant, sciens quod quemadmodum in honore, ita eidem in onere successisit. Nos quoque postulationibus tuis benignum præbentes assensum, fraternitati vestræ, de qua fiduciam gerimus pleniorum, per apostolica scripta mandamus quatenus contra præfatas belluas, juxta quod vobis desuper fuerit inspiratum, sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica procedatis, superseminatam zizaniam de agro dominico evelientes, et plantantes orthodoxæ fidei puritatem. Contradictores per censorum ecclesiasticam compescendo.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Idus Januarii, anno decimo.

CCVII.

GREGORIO CAPELLANO ECCLESIAE DE OTHCAPELLA.

Adjudicatur sibi ipsa Ecclesia.

(Laterani, iv Id. Februarii.)

Cum dilectus filius Arnoldus abbas monasterii de Mildeburg super Ecclesiu de Othcapella, quam canonice obtinebas, te intenderet molestare, tu appellationem ad sedem apostolica interponens ad nostram præsentiam accessisti, et apostolicas litteras ad dilectos filios Majoris Ecclesiae et Sanctæ Mariæ ac Sancti Petri præpositos Trajecten. super eadem controversia reportasti : qui examinantes negotium diligenter, et testes recipientes utrinque productos, ad nos sufficienter instructum idem negotium remiserunt. Te vero ac prædicti procuratore abbatis in nostra præsentia constitutis, causam ipsam dilecto filio Andreae subdiacono et capellano nostro commisimus audiendam. Coram quo asserere curavisti quod cum olim ad eamdem ecclesiam a parochianis ipsius, qui quasi possessionem juris patronatus habebant in ea, Gliberto quondam abbati præfati monasterii fueris præsentatus, et sine contradictione cujuslibet institutus, postmodum eodem viam universæ carnis ingresso, successor ejusdem tibi super Ecclesia memorata mouere quæstionem incœpit; sed ab ejus impetione sententialiter absolutus per episcopum Trajectensem ad majorem cantelam per eumdem tum adversarium in prædictæ possessionem ecclesiae corporaliter es inductus. Unde postulabas a nobis ut super ea ipsi tuo adversario silentium

A imponere dignaremur, quam a suis prædecessoribus legitime fueras assecutus. Verum cum præfatus auditor hæc et alia quæ coram eo partes proponere voluerunt nobis fideliter retulisset, et quæ utrinque probata fuerant intimasset, nos tibi adjudicare curavimus ecclesiam sæpedictam, super ea perputum silentium tuo adversario imponentes.

Nulli ergo... nostræ diffinitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, iv Idus Februarii, anno decimo.

CCVIII.

EPISCOPO T. ARCHIDIACONO, ET SCHOLASTICO
TORNACENSI.

Quod inquirant contra episcopum Trajectensem.

(Laterani, vi Id. Februarii.)

B Licet Trajectensis episcopus coram venerabili fratre nostro Hostiensi episcopo et dilecto filio Leone tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinale apostolicæ sedis legatis et magnantibus pluribus, quod non pervenerat ad eumdem excommunicatiois sententia qua ipsum facimus innodari, nec contra sedem apostolicam cum quibusdam clericis conjurationem inierat, se cisis fuerit multipliciter excusare, frustra tamen juxta Salomonis sententiam jacitur rete ante oculos pennatorum. Verum quia idem nobis humiliter supplicavit ut ipsi beneficium absolutionis faceremus impendi, quod humiliiter postulant non debet aliquatenus denegari, discretioni vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus ab eo in publi-

C cum juratoria cautione recepta, quod sine conditione aliqua et tenore parebit apostolicæ sedis mandatis, ipsi absolutionis beneficium impendare procuretis, post hæc monentes eumdem attentius et efficaciter inducentes ut Parent. et P. de Cice. civibus Romanis, Alex. et Accat. mercatoribus Sennibus, vel ipsorum nuntiis, de pecunia quam eisdem tenetur exsolvere, sicut continetur in authenticis instrumentis, satisfacere studeat usuris cessantibus vel componere cum eisdem; et si necesse fuerit, ipsum ad hoc tam per vim juramenti quam per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Vos autem utrum ad eumdem episcopum venerit notitia excommunicationis prolatæ in ipsum, vel quod pervenerit fama publica protestatur, seu etiam celebraverit postquam pervenit ad eum quod vinculo erat excommunicationis astrictus, aut contra sedem apostolicam cum aliquibus conjurarit, per juramenta dilectorum filiorum N. Sancti Pauli, Corr. de Staur. et N. de Ostbruoc abbatum, et R. Sanctæ Mariæ, W. S. Petri, et Otc. Sancti Bonifacii præpositorum, et aliorum, inquiratis diligentissime veritatem, et quæ super iis inveneritis, fideliter redacta in scriptis sub sigillis vestris ad nostram præsentiam transmittatis. Quod si non omnes... tu frater episcope, etc.

Datum Laterani, vii Idus Februarii, anno decimo.

CCIX.

ILLUSTRI REGINÆ MARIE.

Adversis episcopum Sleswicensem.

(Laterani.)

(73) Quanto ferventius viri tui profectum diligis et honorem, tanto propensius ad ea semper agenda debes ipsum inducere quæ Deo ac nobis debeant complacere, ab illis penitus abstinendo quæ divinam et nostram merito provocarent offensam. Ipse vero, sicut catholicus princeps, quasdam nobis nuperrime litteras devotione plenas et discretione non vacuas destinavit, implorans ut postulationem de Walde-maro episcopo Slewicensi a Bremensi capitulo factam admittere digneramur, ipsumque ad Bre-mensem metropolim promovere. Nobis igitur super hoc deliberare volentibus... nuntius dilectorum filiorum præpositi, decani et capulti Hammebur-gensis adveniens eorumdem nobis litteras præsen-tavit, per quas nostro apostolatui nuntiarunt quod cum olim Hammeburgensis ecclesia metropolitica, Bremensis autem episcopali dignitate gauderet, eadem fuerunt Ecclesiæ auctoritates sedis apostolicæ connitæ, ac extunc usque ad hæc tempora Ecclesiæ utriusque canonici Bremensem archiepiscopum priuiter elegerunt. Unde quis nuper præpositus, decanus et capitulum Bremense tam ipsis quam quibusdam religiosis viris, qui electioni de-buerant interesse, penitus inconsultis, memora-tum episcopum in archiepiscopum postularant, a nobis sollicite petierunt ut quod circa postu-lationem eamdem ab illis fuerat in eorum præ-judicium attentatum, in statum debitum re-ducere curaremus. Præterea cum fuisse idem epi-scopus de mandato nostro a (74) carcerali custodia liberatus, et contra ipsum in nostra demum præ-sentia constitutum nuntii. Danorum regis illustris quædam gravia objecissent super quibus ille se in-culpabilem ostendere nitebatur, eidem regni, sciente ac volente præfato episcopo, per scripta nostra mandavimus ut, ne causa remaneret diutius in suspenso, aliquos viros providos et fideles usque ad festum Natalis Domini proximo præteritum ad se-dem apostolicam destinaret, eisdem potestate con-cessa ut per eos et cum eis, si desuper datum esset, concordiam super ipso negotio tractaremus. Alio-quin auditis et intellectis quæ per eos adversus epi-scopum ipsum idem rex duceret proponenda, et il-lis quæ in sui defensionem episcopus allegaret, de-vultu nostro procederet judicium æquitatis. Cumque postmodum propter hoc dilectus filius (75) præpo-situs regis ipsius nuntii, dum tractatus super po-stulationis articulo haberetur, nostro se conspectui præsentasset, memoratus episcopus ipso præsente restitutio-nis beneficium postulavit nobis, asserens

(73) Vide infra epist. 215, lib. xii, epist. 63; lib. xiii, epist. 158; lib. xv, epist. 3, et Arnold. Lubec. lib. vii, c. 12, 43.

(74) Vide Raynald. ad an. 1206, § 19, 22.

(75) Petrus præpositus Roschildensis, infra, lib.

A se per regem tam episcopalibus bonis quam etiam patrimonialibus destitutum. Cui dictus præpositus ex adverso respondit quod non rite poterat resti-tutionis auxilium implorare, cum ipse se duxerit spoliandum, dum clericalem habitum derelinques, (76) regium sibi titulum usurpavit. Insuper lege majestatis, apostasiæ, adulterii, perjurii, dilapida-tionis et conspirationis crimina eidem objiciens, proponebat non solum ei fore restitutio-nis benefi-cium denegandum, sed etiam postulationem de ipso factam penitus respuendam; præsertim cum irregu-laritas existat, ut pote de duplice adulterio procreat-u-s, ejusque dispensatio fuerit olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod es-set spurius, et expresso quod existeret naturalis, cum et paternæ incontinentiæ imitator filios habeat post sacros ordines generatos. Nos autem ad ea que pacis sunt intendentis, petitionem ipsius super re-stitutio-ne tam episcopatus quam patrimonii sibi plenarie facienda in favorem ecclesiastico-libertatis duximus admittendam, concedentes eidem ut si forte nolle se credere dicto regi, per procuratorem idoneum restitutio-nis acciperet corporalem, et ipse interim in quo mallet loco maneret eidem regi merito non suspecto. Qui cum respondisset se velle per procuratorem idoneum restitutio-nis beneficium obtinere, ac de loco in quo mansurus esset interim deliberatorias inducias accepisset, ingratus gratia sibi factæ, fraudulentiter et contumaciter a nobis (77) illicientiatus ausfugit, haud dubium quin, si possit, ut præconceptam malitiam exsequatur. Unde nos ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra excommunicamus et anathematizamus eumdem postulationem de ipso factam, qua omnino reddidit se indignum, penitus repro-bantes. Quocirca serenitatem tuam exhortanda du-ximus et rogandam, consulentes et suggestores fide-liter ac prudenter, quatenus virum tuum diligenter moneas et inducas ut præfato episcopo nullum præ-stet auxilium vel favorem, sed eum tanquam excom-municatum vitet, neque per ipsum aut propter ipsum permittat in Ecclesia Dei scandalum suboriri per quod etiam contra se posset non leve scandu-lum generari, cum nos tantæ malignitatis audaciam in eodem nolimus episcopo sub dissimulatione transire.

Datum Laterani.

CCX.

HERBIPOLENSI ELECTO.

Ut Slewicensem episcopum excommunicatum denuntiæ.

(77) Dilecti filii præpositus, decanus, et capitu-lum Bremense per suas nobis litteras intimarunt quod quondam archiepiscopo suo viam universæ

xi, epist. 10.

(76) Vide Arnold. Lubec. lib. vi, c. 18.

(77) Arnold. Lubec. lib. vii, c. 42.

(77') Vide epist. super,

carnis ingresso, ipsi convenientes in unum, et de A pastoris substitutione tractantes, in Waldemarum episcopum Slevicensem vota sua unanimiter contulerunt, humiliter implorantes ut postulationem de ipso factam admittere dignaremur. Nobis igitur, etc., in eundem fere modum ut supra, usque: Quocirca discretioni tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus personaliter accedens ad principem, diligenter eum ex parte nostra moneas et inducas ut præfato episcopo nullum præstet, etc., sicut supra usque transire. Discretioni tuae districtius injungentes quatenus prænominationum episcopum excommunicatum manifeste denunties, et postulationem ipsius penitus reprobata; mandatum apostolicum taliter impleturus quod devotionem et discretionem tuam debeamus merito commendare.

CCXI.

UTERINÆ VALLIS ET GARNISWIKE ABBATIBUS, SPIRENSIS
ET METENSIS DIOCESISUM.

*Ut sententiam latam pro præposito S. Paulini
Argentin. faciant observari.*

(Laterani, iv Id. Februarii.)

Causam super ecclesia de Walzelinen inter dilectos filios A. præpositum Sancti Paulini et H. canoniam de Asela Argentinensis dicæsis dudum motam dilecto filio E. cantori Metensi et conjudicibus ejus commisimus terminandam, qui, sicut per suas nobis litteras intimarunt, legitime procedentes in ipsa, cognito quod idem præpositus a vero patrone, abbatte videlicet de Horembach, præsentatus fuerat canonice ad ecclesiam memoratam, præsentationem ipsius sententialiter approbare curarunt. Et quia dicæsanus episcopus et archidiaconus loci, ad quos institutio pertinebat, malitiose adversabantur eidem, animarum ei curam in ipsa ecclesia qua fungebantur auctoritate dedere. Cum autem dilectus filius Fredericus procurator antedicti præpositi sententiam judicum præfatorum in præsencia dilecti filii nostri Joannis sanctorum Cosmæ et Damiani diaconi cardinalis, quem ei concessimus auditorem, a nobis peteret confirmari, memoratus canonicus eam dixit viribus carere censendam, tum quoniam examen eorum a quibus prolata fuerat rationabiliter declinaverat, tum etiam quia ne procederent ad sententiam, audienciam nostram legitime appellarat. Nos autem auditis iis et aliis quæ proposita hinc inde fuerunt, quoniam intelleximus contra sententiam ipsam nihil ostensem quod valeret ad reprobationem ipsius; eam exigente justitia duximus approbandam. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus illam auctoritate apostolica faciat inviolabiliter observari, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes.

Datum Laterani, iv Idus Februarii, anno decimo.

(78) Vide t. IV *Ital. sac.*, pag. 1287 et seqq.

CCXII.

UBERTO BOBIENSI EPISCOPO.

De subjectione monasterii S. Columbani.

(Laterani, ix Kal. Martii.)

(78) Tempore felicis recordationis Eugenii papæ prædecessoris nostri inter bonæ memorie O Bobensem episcopum et abbatem et monachos Sancti Columbani super subjectione ipsius monasterii ac multis aliis quæstione suborta, dictus prædecessor noster utriusque partis rationibus et allegationibus diligenter auditis et plenius intellectis, communicato fratrum suorum consilio, monasterium Sancti Columbani suadente justitia dicto prædecessori tuo adjudicare curavit, confirmationem abbatis, benedictionem quoque ac correctionem monasterii regularem, alarium etiam, ecclesiærum seu basilicarum consecrationem, monachorum et clericorum promotionem, tam in capite quam in membris ad ipsum episcopum et successores ejusdem pertinere decernens, oleum etiam et candelas, juxta quod a suis testibus fuerat comprobatum, eidem episcopo suisque successoribus solvi præcepit, videlicet tptnum olei quod in tribus quadragesimis curiæ sue honeste sufficeret, ac per duas partes anni diebus singulis unum brachium candelarum. Processu vero temporis cum abbas et monachi monasterii antedicti late contra eos sententiæ pertinaciter contrairent, venerabilis frater noster patriarcha Hierosolymitanus (79), tunc Bobiensis electus, in præsentia felicis memorie Lucii papæ suam de ipsis proposuit quæstionem; ac tandem in regesto Eugenii papæ reperta sententia memorata, idem papa Lucius abbatem Sancti Columbani et monachos ac successores eorum ad obediendum ipsi electo et successoribus ejus, sicut propriis episcopis, de communis fratrum consilio condemnavit, auctoritate apostolica sententiam antedictam confirmans, sicut in ejus authentico manifesto perspeximus contineri. Præterea quoniam privilegia felicis memorie Anastasii et Adriani pontificum Romanorum Ecclesiæ Bobiensi collata, partim malitiose abrasa fuerant in ipsius Ecclesiæ detrimentum, idem papa Lucius volens indemnitatam ejus in posterum providere, decrevit ut per illas rasuras nullo unquam tempore dicta privilegia reprobentur, quæ omnia postmodum per piæ memorie Urbanum papam prædecessorem nostrum auctoritate fuerunt apostolica confirmata, prout in ejus privilegio plenius continetur. Cum autem in nostræ promotionis primordio ad nostram audienciam pervenisset quod præfatum Sancti Columbani monasterium ad Romanam Ecclesiam nullo mediante spectaverat, ac licet contra ipsum fuerit sententia promulgata, nullum tamen apostolicæ sedi debuerit præjudicium generari, cum res inter alios acta alii præjudicare non possit, venerabili fratri no-

(79) Vide tom. IV *Ital. sac.*, pag. 1295.

stro archiepiscopo Januensi, tunc Bobiensi episco-
po, dedimus in mandatis (80) ut si haberet aliquod
monumentum per quod dictum monasterium ex
concessione sedis apostolicæ suo doceretur epis-
copio fuisse subjectum, illud ad certum terminum
nobis per proprium nuntium mittere non differret.
Ac cum propter hoc ipse ad nostram præsentiam
personaliter accessisset, coram nobis et fratribus
nostris suas curavit proponere rationes, et quæcum-
que super ipso negotio habebat ostendere muni-
menta. Nos igitur attentes devotionem ipsius
et paupertatem etiam Ecclesiae Bobiensis, quæ
licet sic pontificali prædicta dignitate, in redditibus
tamen esse proponit modica et exilis, a prosecu-
tione questionis illius quam super præfato mo-
nasterio movebamus tunc duximus desistendum,
præcipientes ut idem monasterium juxta tenorem
sententia Eugenii papæ exhibere sibi reverentiam
et obedientiam procuraret; ita tamen quod ex gratia
sibi facta a prosecutione questionis præmissæ illo
tempore desistendo, nullum posset sedi apostolicæ
præjudicium generari quo minus, cum vellet, suam
posset prosequi rationem. Procedente vero tempore
C. et B. monachi ejusdem cœnobii ad nostram præ-
sentiam accedentes, nobis ex parte abbatis et
conventus humiliter supplicarunt ut cum dictus
episcopus, cui gratiam illam personaliter duximus
faciendam, esset ad Ecclesiam Januensem translatus,
et tu eos multiplicitate aggravares, jus sedis
apostolicæ super ipso negotio prosequi dignaremur,
cum sententia prælibata in nullo debuerit sedi
apostolicæ præjudicium generare; præsertim cum
eum qui promulgavit eamdem ex offici debito et
juris necessitate super questione de qua cognove-
rat oportuerit judicare, nec res judicata illis obesse
poterat inter quos non exstitit judicatum. Cum
igitur sedes apostolica habita custodire et invasa
recuperare specialiter teneatur, venerabili fratri
nostro episcopo (81) et dilecto filio abbatii (82). Om-
nium Sanctorum Cremon. dedimus in mandatis ut
si constaret eisdem te ipsum monasterium indebet
aggravare, aliquem super eodem negotio procura-
torem idoneum apostolicæ sedi statuerent, et par-
tibus convocatis et auditis hinc inde propositis,
usque ad diffinitivæ sententia calculum appella-
tione postposita procedentes, causam sufficienter
instructam ad præsentiam nostram remitterent, D
præfixo termino partibus competenti quo se nostro
conspectui præsentarent sententiam, dante Domino,
receptione. Memorati ergo episcopus et collega,
sicut per suas nobis litteras (83) intimarunt evi-
denti cognoscentes dictum a te cœnobium super
multis indebet aggravari, cum in negotio juxta
mandati nostri tenorem vellent procedere; tu, ne
procederent, sedem apostolicam appellasti. Sed ipse
appellatione contempta in negotio procedentes,
quemdam monacum cum privilegiis et scriptis aliis

(80) Vide lib. II, epist. 224.

(81) Sicardo.

A quæ ad causam facere videbantur ad nostrum pre-
sentiam transmisserunt. Cumque propter hoc eesset
apud sedem apostolicam constitutus, ac postulares
instanter processum dictorum Cremonensis episco-
pi et collegæ, utpote lite minime contestata et post
appellationem ad nos legitime interpositam atten-
tatum censeri prorsus irritum et inanem, nos utriusque
partis parcere volentes laboribus et expen-
sis, et ne hujusmodi quæstio in recidive contentio-
nis scrupulum relabatur, provida cupientes sollici-
tudine præcavere, dilecto filio O. acolyto et capel-
lano nostro procuratore Romanæ Ecclesiae consti-
tuto, ac coram nobis et fratribus nostris lite solem-
niter contestata, procurator ipse quoddam privi-
legium sub bulla felicis memorie Formosi pape
produxit in medium, quod tanta fuerat vetustas
consumptum ut in eo de monasterio Sancti Colum-
bani nec mentio fieret nec etiam vestigium appar-
eret: ac cum per illud suam vellet intentionem
fundare, cum fundamentum illud penitus nullum
esset, totum quod superædificatum fuerat irritum
apparuit et inane. Unde nos utriusque partis ratio-
nibus et allegationibus plenius intellectis, privile-
giis etiam et sententiis prædecessorum nostrorum
diligenter inspectis, communicato fratrum nostro-
rum consilio, te et Ecclesiam Bobiensem ab impe-
titione procuratoris jamdicti sententialiter duximus
absolvendum, ac sententiam Eugenii papæ pro Bo-
biensi Ecclesia contra ipsum monasterium promul-
galam auctoritate apostolica confirmantes, præci-
pimus et sancimus ut abbates et monachi qui pro
tempore in ipso monasterio fuerint, tibi ac succes-
soribus tuis diœcesana sint lege subjecti, et tam in
spiritualibus quam temporalibus Bobiensi episcopo
tanquam diœcesano suo debeant respondere. Ac et
omnis imposterum auferatur materia jurgiorum, su-
per questione ista cuilibet tibi adversari volenti per-
petuum silentium imponentes, statuimus ut si qua
deinceps reperta fuerint instrumenta quæ pro mo-
nasterio et contra episcopum facere videantur, om-
nino viribus careant, et inutilia reputentur. Decer-
nimus ergo ut nulli... hanc paginam nostre diffi-
cationis, confirmationis, et constitutionis infringe-
re. etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, ix Kal. Martii, anno decimo.

CCXIII.

ABBATI ET MONACHIS SANCTI COLUMBANI.

De eadem causa.

(Laterani, x Kal. Martii.)

Motæ jamdudum inter vos et Bobiensem episco-
pum scrupulum questionis taliter cupientes diri-
mere ne alterutra partium illum valeat ulterius su-
scitare, dilecto filio O. acolytho et capellano nostro
procuratore Romanæ Ecclesiae constituto, ac coram
nobis et fratribus nostris inter procuratorem ipsum
et venerabilem fratrem nostrum Bobiensem episco-
pum lite solemniter contestata, et utriusque partis

(82) Joanni.

(83) Exstant t. IV Ital. sac., pag. 126.

rationibus et allegationibus plenius intellectis, privi-
legiis et sententiis prædecessorum nostrorum
diligenter inspectis, communicato fratum nostro-
rum consilio, episcopum ipsum seu Ecclesiam Bobiensem ab impietatione procuratoris ipsius senten-
tialiter duximus absolvendum, ac sententiam felicis
recordationis Eugenii papæ prædecessoris nostri
pro Bobiensi Ecclesia contra vestrū monasterium
promulgatam auctoritate apostolica confirmantes,
sanciendo præcipimus ut abbas et monachi qui pro
tempore in vestro monasterio fuerint, sibi ac suc-
cessoribus suis diocesana sint lege subjecti, et tam
in temporalibus quam spiritualibus Bobensi epi-
scopo tanquam diocesano suo debeat respondere;
ac ut omnis in posterum auferatur materia jurgiorum,
super quæstione ista cuilibet sibi adversari
volenti perpetuum silentium imponentes statuimus
ut si quæ deinceps reperta fuerint instrumenta quæ
pro monasterio vestro et contra episcopum vel
Ecclesiam Bobensem facere videantur, omnino
viribus careant et inutilia reputentur. Quocirca
universitati vestræ per apostolica scripta præci-
piendo mandamus quatenus quod a nobis est sen-
tentialiter diffinitum recipiatis humiliiter et invio-
labiliter observetis. Alioquin sententiam, quam
dictus episcopus in vos propter hoc canonice du-
xerit promulgandam, ratam habebimus et faciemus
auctore Domino firmiter observari.

Datum Laterani, x Kal. Martii, anno decimo.

CCXIV.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

Ei committitur causa adversus comitem Tripolita-
nūm.

(Laterani, Id. Februarii.)

Quod provocata peccatis nostris cœlestis indi-
gnatio majestatis terram sanctam et locum taber-
naculi gloriæ suæ inimicis crucis exposuit, non est
sub admiratione ducendum, cum tot impietatum
sceleras scelerumque impietas per abusionum flagi-
tia et flagitorumabusus committantur ibidem ab iis
qui nomine sunt non opere Christiani ut etiam illæ
paucæ reliquæ quæ ibi remansisse videntur, mi-
sericordias Dei multas quod consumptæ non sunt
cum propheta valeant admirari, nisi forsitan hoc
ipsum non minus de judicio quam de misericordia
divina procedat quod forte sceleratus ab aliquibus
falsis fidelibus idem adhuc locus incolitur quam
a viris infidelibus occupetur. Omiseram insolentiam
et miseriam insolentem infelicium accolaram! qui
qui quasi non sufficiat quod ab hostibus incessanter
animæ queruntur eorum, deterius hostibus in se sœviunt, et de domesticis simultatibus
exterorum tyrannidi vires jungunt, sanctificata
loca contaminant, et, sicut de talibus veritas
ipsa dixit, invicem tradunt se, invicem habent
odio, et invicem scandalizant, ante oculos quasi

A Jesu pendentis in cruce perpetrant turpia, et ubi
de terra veritas misericorditer orta est, ibi mi-
serabiliter agunt falsa, viciniam dominam diversorii
ab immundis pollui patientur ac etiam ipsi pol-
luunt, et se, prob dolor! metu tanta: irreverentia
non confundunt. Non timent ne suis provocatus
injuriis de vicino præsepio infans vagiat, et de
spurciis eorumdem prope sedens puerpera virgo
pudescat. Licet autem hostilis impietas invadendo
funiculum hæreditatis suæ Christum graviter per-
sequatur, aliqui tamen horum, suos persequendo
ministros, ipsum gravius persequuntur; qui ni-
mirum, ut inimici hominis domestici ejus fiant,
pejus Ecclesiam intus tribulant quam exterius
affligatur. Specialiter autem nobilis vir comes
Tripolitanus, sicut ex quamplurimum litteris et
relatione multorum accepimus (84), in Christum
Domini venerabilem fratrem nostrum patriarcham
Antiochenum dominum suum, cuius est (85),
homo juratus, compater, et filiolus, sacrilegas
manus misit, et ipsum, imo Christum in eo, cum
duobus ejus nepotibus in gravi non metuit custodia
detinere. De dissensionibus autem inter eum-
dem comitem ac Templarios et charissimum in
Christo filium nostrum Leonem illustrem regem
Armeniæ tam ipso quam ipsius nepote subortis.
neon et emulationibus aliis quibus invicem in
partibus illis Christianorum aliqui provocantur,
multa sunt apostolatui nostro relata pro quibus in-
gemiscendo dicentes: *Vt a scandalis terræ sanctæ*
(Math. xviii), tiki ea prout audivimus sigillatim non
C duximus referenda; non quod lacrymis indulgere
nolimus quas ipsorum memoria detorqueret, sed
quia non credimus expedire de iis quæ præsentiora
sunt tibi peregrinos referes rumores. Quia igitur
nos, qui statui seu potius casui terræ sanctæ hac-
tenus vigilanter studuimus, sed nequivimus efficaci-
ter subvenire, multis farie multisque modis reliquiis
ejus servandi mutuo sibi pacem impendendo consili-
um et hostibus resistendi procurando succursum,
quantumcunque de nostris meritis diffidamus, adhuc
tamen de Dei virtute confidimus, existimantes quod
ex præmissis salus ejusdem terræ non ex modica
parte dependeat, super iis quæ sequuntur vices no-
stras tibi duximus committendas. Quocirca fraterni-
tatem tuam monemus attentius et hortamur, per
apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes qua-
tenus diligenter pensatis omnibus circumstantiis,
plenarie intendens ad liberationem præfati patriar-
chæ ac nepotum suorum super satisfactione præ-
standa tam ipsi quam Ecclesiæ, imo Deo, et abso-
lutione prædicti comitis, seu etiam observatione ac
relaxatione sententiarum quælatæ sunt ob hujus-
modi sacrilegium vel ferendæ, ac deinde super ju-
stitia mutuo impendenda inter regem ipsiusque ne-
potem et comitem memoratum atque Templarios,
ac cœteris quæ præmissa contingunt, statuas auto-

(84) Vide infra lib. II, epist. 9, 110.

(85) Vide Raynald ad. ann: 1205, § 37.

ritate nostra suffultus quod saluti et justitiae singulorum ac statui terrae sanctae neveris expedire, et facias quod statueris per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter observari, contradicentes si qui fuerint, vel rebelles per censuram eamdem cessante appellatione compescens.

Datum Laterani, Idibus Februarii, anno decimo.

CCXV.

DOMINO PAPÆ.

Philippus rex Romanorum scribit pro episcopo Slevicensi.

Reverendo in Christo Patri suo sanctissimo domino INNOCENTIO sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici PHILIPPUS Dei gratia Romanorum rex semper augustus salutem et filialis dilectionis affectum.

Cum plene cuilibet constare possit quod ab illo fonte in quo totius spiritualis juris et ecclesiastici plenitudo consistit nihil aliud procedere possit vel abinde derivari nisi quod sanctum sit et quod continet æquitatem, semper hoc inde sperandum est per quod unicuique consulator, conservata tamen huic fonti totius suæ auctoritatis integritate. Cum igitur apud sanctitatem vestram divina ordinatione totius ecclesiastici juris plenitudo consistat, est denique apud prudentiam vestram potestas plena, inspecta secundum varietatem variorum negotiorum necessitate, rigorem districti juris temperare, et quandoque, cum et hæc oportuerit, severitatem discipline secundum ipsius juris ordinem incommutabiliter observare. Cæterum, Pater sanctissime, quamvis nos vehementissime credamus quod ad aures vestras jam devenerit quod Dominus Hartwicus Bremensis Ecclesiæ archiepiscopus, Deo ipsum vocante de medio, jam debita carnis exsolverit, id ipsum tamen et nos vobis duximus significandum. Mortuo itaque jamdicto archiepiscopo, ne ipsa Bremensis Ecclesia suo pastore orbata, diu sic viduata consideraret, cleru ipsius Ecclesiæ cum omnibus iis qui electioni futuri episcopi interesse debuerant ad electionem considererunt; considerata quoque jamdictæ Ecclesiæ necessitate, unanimiter vota sua in dominum Waldemarum Slevicensem episcopum transtulerunt (76). Cum igitur mutatio episcoporum sine speciali licentia hujus sanctæ sedis fieri non debeat, et cum aliquis episcopus ab una Ecclesia ad aliam transire non possit sine vestra concessione. D

sanctitatem vestram omni ea qua possumus affectione rogamus, ut vos principaliter propter Deum, et si quid apud vos potest majestatis nostræ petitio, concedatis præfato Slevensi episcopo ut ipse ad Bremensem Ecclesiam, ad quam postulatus est, de gratia vestra possit transire et concessionem, et ipsum a vobis confirmatum et expeditum de iis omnibus quæ ad vestram pertinent sanctitatem, ipsi Bremensi ecclesiæ remittatis, temperata circa eum misericorditer supradictæ constitutionis disciplina.

A Ad hæc, ad discretionem paternitatis vestra deferre volumus quod jam dicta Bremensis Ecclesia jamdiu multis pressuris et miseriis miserabilitate subjacuit, et cum ipsa quandoque fuissest una de nobilioribus Ecclesiis in imperio constitutis, multis de causis, quas enumerare modo necesse non est, multum ei in rebus et honore deperit, præcipue tamen ex illius archiepiscopi negligenter qui nunc mortuus est, et ex multo defectu ipsius qui in ipso convererat, multum sub eo Bremensis Ecclesia viluit, ita quod, eo etiam adhuc vivente, jamdicta Ecclesia juste posset dici viduata. Moveant hæc igitur vestram sanctitatem, et miseriis ipsius Bremensis Ecclesiæ in hoc paterne consulatis, ut vos ei transmittatis dominum Waldemarum Slevicensem episcopum, qui a sanctitate vestra postulatur. Scire etiam vos volumus quod quantum ad nos et ad jus spectat imperii, et quantum in nobis erit, ad hoc adhibere volumus piam operam et efficacem ut ipsa Bremensis Ecclesia in pristinum statum secundum dignitatem et honorem quem quandoque consuevit habere possit reformari.

CCXVI.

HERVEO TRECENSI EPISCOPO.

Confirmantur privilegia Ecclesiæ Trec. concessa per regem Francorum.

(Laterani, vii Id. Februarii.)

Solet annuere, etc. Ex litterissimis fraternitatibus intellectimus evidenter quod licet inter te acchirissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum regem illustrem occasione quorumdam archidiaconatum et præbendarum, quas quibusdam clericis idem rex, Ecclesia tua vacante, concesserat, emerserit scrupulus questionis, eodem rege firmiter asserente donationes præbendarum ad se, ipsa Ecclesia vacante, spectare, idem tamen rex postmodum jus tuum et libertatem Ecclesiæ recognoscens, regi benignitate concessit ut archidiaconatus, præbenda ac alia beneficia quæ ibidem vacare contigerit, Ecclesia ipsa pastoris officio destituta, donationi substituendi pontificis de cætero reserventur, statuens nihilominus ut de beneficiis quæ nuper sede vacante concesserat, tuam facere voluntatem, libere profitendo se in ipsis nihil juris penitus habuisse. Possessiones insuper et quedam alia tam tibi quam tuis successoribus idem rex auctoritate regia confirmavit; sicut hæc omnia in privilegio præfati regis plenius perspeximus contineri, cuius tenorem de verbo ad verbum præsentibus litteris duximus inserendum:

« In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Amen. PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex.

Noverint universi præsentes pariter et futuri quod charissimus quondam genitor noster Ludovicus Matthæo tunc temporis Trecensi episcopo ejusque successoribus quæ subter annexa sunt in perpetuum concessit et confirmavit, videlicet villam quæ die-

tur Sanctus Leo cum appendiciis suis, et quidquid juris idem episcopus habebat in villa quæ dicitur Avenz, quidquid juris habebat in villa quæ dicitur Laues, quidquid juris habebat in villa quæ dicitur Angularia, et insulam quæ juxta eam sita est in flumine Alba, villam quæ dicitur Aquiscum appendiciis suis, in ea libertate quæ ipsi Trecensi episcopo a dominis de villa Mauri concessa est, videlicet ut cum Trecensem Ecclesiam suo antistite vacare contigerit, domini villæ Mauri vel ministri eorum de rebus episcopi vel suorum hominum jurisdictionis ejusdem villæ nihil accipient, sed usibus et dispositioni ejus qui illic fuerit subrogandus antistes in sua incolumente omnia conserventur. Quidquid etiam idem episcopus habebat in villa quæ dicitur Gumerium, et in villa nuncupata Summus fons, cum jure et libertate quam in eisdem locis habuerunt antecedentes sui. Præterea libertatem sibi et Ecclesiae suæ a bonæ memorie comite Ilugone concessam, scilicet ut qui ab eodem episcopo servientes aliquod publicum officium obtinuerint, ab omni justitia et exactione comitum Trecensium ac suorum ministerialium, quandiu officium ipsum habuerint, liberi sint et immunes. Adjecit etiam bonæ memorie supradictus genitor noster ut domus episcopales et curtes cum omnibus in eis contentis in obitu episcorum illam libertatem obtineant quam comes Henricus ei concessisse et confirmasse dignoscitur. Ad hæc, unum modium frumenti quem idem comes Henricus ei de molendinis quæ sub turre sita sunt pro hominibus apud curtes insulæ habitantibus dedit in vigilia Omnitum Sanctorum annuatim persolvendum, et unum sextarium frumenti in novis molendinis juxta ecclesiam Sancti Quintini pro censu quem debet Paganus de Tuso (87). Furnum quoque in burgo episcopi in ea integritate libertatis quam ei memoratus comes Henricus concessit et scripto suo robavit. Centum etiam solidos quos idem comes Henricus dedit matriculariis ecclesiæ Sancti Petri in teloneo suo Trecensi singulis annis persolvendos. Grangiam quoque villæ Cestinicum appendiciis suis, quæ acquisivit et acquirere posset. Præterea honorem de Meriaco cum casamentis, terris cultis et incultis, flaviis, aquis aquarumve decursibus, pratibus, pascuis et nemoribus, servis et ancillis, sicut antecessores ejus ab ipso genitore nostro et suis antecessoribus habuerunt. Casamenta etiam quæ domini de Triagnello, castrum videlicet de Venesiaco, cum aliis quæ ab Ecclesia Trecensi habent. Casamenta etiam quæ Guido de Domnepetra (88) et Hugo de Planceo hactenus ab Ecclesia Trecensi tenuerunt. Casamenta etiam quæ... Vicecomes Senonensis et Dominus de Chasce-neio apud melendinum Leonis tenent. Casamen-

A tum quod Odo de Avelleio ab Ecclesia Trecensi tenet. Nihilominus etiam casamentum quod vicecomes Sancti Florentini ab Ecclesia Trecensi habet, cum aliis omnibus quæ hactenus Ecclesia Trecensis habuisse dignoscitur. Nos igitur prædicta omnia sicut in privilegio patri nostri continentur confirmamus. Præterea de donatione præbendarum quæ vacarunt in ecclesia Beati Petri Trecencis, vacante sede illa, quia ncn inveniebamus aliquem qui vidisset quod nos eas dedissemus aut quod genitor noster pia recordationis rex Ludovicus ipsas tempore vacantis sedis vacantes dedisset, et quia etiam ex assertione plurium audivimus quod præbendæ, archidiaconatus, et alii beneficia tempore illo vacantia futuro reservarentur episcopo Trecensi ad conferendum quibus vellet, concedimus dilecto nostro Herveo Trecensi episcopo ut ea conferat et donationem illorum habet tam ipse quam successores ejus episcopi Trecenses. Concedimus autem eidem episcopo ut de donationibus quæ super iis fecimus suam faciat voluntatem, utpote qui nihil in hujusmodi donationibus habebamus. Ut autem prædicta omnia perpetuum robur obtineant, sigilli nostri auctoritate et regii nominis charactere inferius annotato præsentem paginam confirmamus. Actum apud Sanctum Germanum in Loia anno Incarnationis Domini 1207 (89) astantibus in palatio nostro quorum nomina supposita sunt et signa. Dapifero nullo S. Guidonis buticularii. S. Matthæi camerarii. S. Droconis Constabularii. Datum vacante cancellaria. Nos igitur devotionem regiam propter hoc in Domino commendantes, et tam concessionem quam constitutionem confirmationem approbantes ipsus, easdem auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc. Datum Laterani, vii Idus Februarii, anno decimo.

CCXVII.

EIDEM

Super eodem.

(Apud S. Petrum, ii Kal. Februarii.)

Justis potentium, etc., usque complere. Cum igitur charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris statuerit ut de beneficiis quæ nuper sede vacante concesserat tuam faceres D voluntatem, libere profitendo se in illis nihil juris penitus habuisse, ac tu postmodum ipsa personis idoneis assignaris, nos tuis precibus inclinati, concessionem ipsam, sicut canonice facta est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis, etc. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, ii Kal. Februarii, anno decimo.

(87) Apud Camuzat., *Tullo.*(88) Camuzat. *Dampetra et Planceyo.*(89) Apud Camuzat., *regnivero nostri an. 28.*

STEPHANI BALUZII ADMONITIO DE SEQUENTIBUS EPISTOLIS.

Quod in superioribus libris factum est, in isto quoque fieri necesse fuit, quia nonnullas epistolas anni decimi reperimus quae in Regesto non habebantur. Quinque igitur omnino sunt epistolæ istius appendicis, quarum duas priores accipimus ex historia Matthæi Parisii, tertiam ex chartulario monasterii Possalensis, quartam ex tomo duodecimo Spicilegii Dacheriani, postremam ex historia Placentina Petri Mariz Campi. Addidimus præterea epistolam ejusdem Innocentii III qua præhendam Ecclesie Carnotensis confirmat hospitali Sanctæ Mariæ in Saxia; quæ licet data sit anno quarto pontificatus ejus, hec tamen refertur, quia alibi opportunior locus non fuit. In epistola enim 179 hujus libri decimi agitur de hospitali Sancti Spiritus in Saxia. Hanc porro epistolam nobis exhibuit vetus chartularium insignis Ecclesie Carnotensis.

CCXVIII.

JOANNI REGIANGLORUM.

Ei mittit munera.

Inter opes terrenas quas mortalis oculus concupiscit et quasi chariora desiderat, aurum obryzum et lapides pretiosos principatum credimus obtinere. Licet autem his et aliis divitiis vestra regalis abundet excellentia, in signum tamen dilectionis et gratiae quatuor annulos aureos cum diversis lapidibus pretiosis tuæ magnitudini destinamus; in quibus te volumus specialiter intelligere formam, numerum, materiam et colorem, ut mysterium potius quam donum attendas. Rotunditas enim æternità significat, quæ initio caret et fine. Habet ergo regalis discretio quod in forma requirat ut de terrenis transeat ad cœlestia, de temporalibus ad æternam procedat. Quaternarius autem, qui numerus est quadratus, constantiam mentis significat; quæ nec deprimi debet in adversis, nec in prosperis elevari. Quod tunc laudabiliter adimplebis cum quatuor virtutibus principalibus fuerit ordinata, videlicet justitia, fortitudine, prudentia, temporantia. Intelligas ergo in primo justitiam, quam exerceas in judiciis, in secundo fortitudinem, quam exhibeas in adversis, in tertio prudentiam, quam observes in dubiis, in quarto temperantiam, quam in prosperis non dimittas. Per aurum vero sapientia designatur, quia sicut aurum preminet metallis universis, sic sapientia donis omnibus antecellit. Propheta teatante: *Requiescat super eum spiritus sapientia* (Isa. xi), etc. Nihil est autem quod regem magis oporteat habere. Unde rex ille pacificus Salomon solam a Domino sapientiam postulavit, ut populum sibi commissum provide sciret gubernare. Porro smaragdi viriditas fidem, sapphiri serenitas spem, granati rubicunditas charitatem, topazii claritas operationem bonam significat, de qua Dominus: *Luceat lux vestra* (Matth. v). Habes igitur in smaragdo quod credas, in sapphiro quod speres, in granato quod diligas, in topazio quod exerceas, ut de virtute in virtutem ascendas, donec Deum deorum viideas in Sion.

CCXIX.

EIDEM.

De negotio archiepiscopi Cantuariensis.

(Laterani...)

(90) Cum super negotio Cantuariensis Ecclesiæ nos D ad nos idoneos destinares, ad te minime pervene-

(90) Vide gesta Innoc. III., c. 131.

A tibi scripserimus humiliter, diligenter, benigne, exhortando ac rogando, tu nobis, ut salva pacem tua loquar, rescriptsisti quasi comminando et exprobrando, contumaciter et proterve. Et cum nos tibi supra jus deferre curemus, tu nobis secundum jus deferre non curas, minus quam decet attendens quod si tua nobis devotio plurimum est necessaria, nostra tamen tibi non parum est opportuna; cumque nos in talibus tantum honorem nulli principum detulerimus quantum tibi, tu nostro tantum derogare attendis honori quantum in simili casu nullu princeps derogare præsumpsit, quasdam frivolas occasiones prætendens quibus asseris quod electioni de dilecto filio magistro Stephano tituli Sancti Chrysogoni presbytero cardinali a monachis Cantuariensis celebratæ non potes præstare consensum; quia videlicet inter tuos est conversatus inimicos, et persona ejus est tibi prorsus ignota. Porro, iuxta proverbium Salomonis, frustra jacitur rete ante oculos pennatorum, cum intelligamus illud ei non esse imputandum ad culpam, sed ad gloriam potius ascribendum, quod Parisius diu vacans liberalibus studiis in tantum profecit ut meruerit esse doctor, non solum in liberalibus facultatibus, verum et in theologicis disciplinis; ac sic per hoc cuna vita concordare doctrinæ, dignus est habitus præbendam obtainere Parisiensem. Unde mirabile gerimus si vir tanti nominis, de tuo regno ducens originem, tibi potuit esse saltem quoad famam ignotus, præsentim cum ter scripsisses illi, postquam a nobis exstitit in cardinalem promotus, quod licet disposueris eum ad tuæ familiaritatis obsequium evocare, gaudebas tamen quod ad majus erat officium sublimatus. Sed illud potius te attendere decuisset, quod in terra tua natus est, de parentibus tibi fidelibus ac devotis, quodque in Ecclesia Eboracensi fuerat præbendatus, quæ longe major et dignior quam Parisiensis existit. Unde non solum ratione carnis et sanguinis, verum etiam obtenu ecclesiastici beneficio es officii, te ac regnum tuum affectu sincero diligere comprobatur. Nuntii vero tui causam nobis aliam expresserunt quare non præstisti ejus electioni consensum, quia videlicet nunquam fuerat requisitus ab illis qui cum a te deuerant postulare, asserentes quod litteræ illæ quibus mandavimus ut super hoc negotio procuratores

runt, et monachi Cantuarienses, quamvis pro aliis negotiis ad tuam præsentiam accessissent, pro postulando tamen consensu nec litteras nec nuntios direxerunt. Unde iidem nuntii cum multa instantia nobis supplicarunt quatenus ex quo nobis complacuit hanc tibi honorificentiam reservare ut monachi Cantuarienses regium postularent assensum, quoniam hoc factum non erat, dilationem congruam concedere dignaremur infra quam posset id fieri, ne juri tuo contingeret derogari; contra personam electi quiddam ad ultimum proponentes quod cum manifeste falsum sit, ostium oris claudere debuissent; præsertim cum si verum esset, promotionem ejus jam impedire non posset. Licet autem super electionibus apud sedem apostolicam celebratis non consueverit assensus principum expectari, duo tamen monachi fuerunt specialiter deputati ut ad te pro requirenda assensu venirent; qui apud Ydvoriam (91) fuerunt retenti, injunctum sibi mandatum exequi non valerent, et præfatae litteræ de procuratoribus ad nostram præsentiam destinandis tuis fuerunt nuntiis assignatae, ut eas tibi fideliter præsentarent. Nos quoque, qui super eamdem Ecclesiæ Cantuariensem plenitudinem potestatis habemus, regium super hoc dignati sumus implorare favorem; et cursor noster qui apostolicas tibi litteras præsentavit, litteras quoque prioris ac monachorum, qui ex mandato totius capituli Cantuariensis celebraverant electionem memoratam, super assensu petendo regie sublimitati porrexit. Ideoque non vidimus oportere denuo post hæc omnia regium postulare consensum, sed illud disposuimus, non declinantes ad dexteram vel ad sinistram, quod sanctorum. Patrum canoniceæ sanctiones statuunt faciendum, ut videlicet nihil moræ vel difficultatis rectis dispositionibus afferatur, ne gregi Dominico diu desit cura pastoralis. Quocirca nil discretioni tuae vel regali prudentiæ suggestur a quoquam quo aliquatenus valeat a consummatione hujus officii revocari, quoniam cum absque vi et dolo canonica sit electio de persona idonea concorditer celebrata, sine damno famæ et periculo conscientiæ differre non possemus. Tu ergo, fili charissime, cuius honori supra jus deferre curavimus, secundum jus nostro studeas honori deferre, ut gratiam dñvinam et nostram uberioris merearis; ne forte, si secus egeris, in eam te difficultatem inducas de qua non facile valeas expediri, cum tandem oporteat eum vincere cui flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, et infernorum, cuius nos vices in terris, licet imberiti, exercemus. Ne igitur eorum consiliis acquiescas qui tuam semper turbationem desiderant ut melius possint in aqua turbida piscari, sed nostro beneplacito te committas, quod utique tibi cedet ad laudem, gloriam et honorem. Quia non esset tibi tutum in hac causa Deo et Ecclesiæ repugnare pro qua beatus martyr et pontifex gloriosus Thomas sanguinem

A suum recenter effudit, præsertim ex quo pater et frater tuus claræ memorie tunc reges Anglorum in manibus legatorum apostolicæ sedis illam pravem consuetudinem abjurarunt. Nos autem, si nobis humiliter acquieveris, suffcienter tibi et tuis providere curabimus, ne super hoc valeat vobis aliquod præjudicium generari.

Datum Lateran..., pontificatus nostri anno decimo.

CCXX.

ABBATI ET CONVENTUI FOSSATENSI.

Confirmatur quædam concessio.

(Apud S. Petrum, viii Id. Januarii.)

B Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis potentium precibus favorem benivolum imperfiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, redditus quos bonæ memorie Isembardus abbas de assensu vestro, fili conventus, ad augmentum luminarium sacrissæ monasterii vestri apud Longumvillare concessit, sicut eadem ipsos juste possidet et quiete, ipsi auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Rome apud Sanctum Petrum, viii Idus Januarii, anno decimo.

CCXXI.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO, ET PRÆPOSITO ATREBATESXI.

De minuendo seminarum numero in domo canonico-rum.

(Apud S. Petrum, v Kal. Februarii.)

Dilecti filii abbas et conventus de Cisonio nostris auribus intimarunt quod quædam domus eorum, quæ dicitur *Bel-Reaire*, præter canonicos et fratres tanta est onerata multitudine seminarum, quas recipere ad instantias et importunitates principum compelluntur, ut ad necessariam sustentationem eorum nequaquam domus ejusdem sufficient facultates. Propter quod indulgeri sibi suppliciter petierunt quod de cætero non recipient ibi aliquam mulierem, ne, quod absit! suadente humani generis inimico, per ipsas detur occasio delinquendi. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita diligentius et cognita veritate statuatis inde quod utilitati Ecclesiæ ac saluti servientium in eadem noveritis expedire, contradictores, etc. Quod si non omnes... tu, frater episcope, cum eorum altero ea nibilominus exsequaris.

Datum Romæ apud Sanctorum Petrum, v Kal. Februarii, anno decimo.

(91) Devoriam.

CCXXII.

PRÆPOSITO ET CAPITULO PLACENTINO.

Conſirmantur mandata facta Placentinis.

(Apud Montemflasconem, v Kal. Augusti.)

Ne super mandato quod pro vobis olim fecimus Placentinis aliqua possit in posterum dubietas exoriri, illud de verbo ad verbum vobis duximus subscriendum :

« Consulibus et civibus Placentinis.

« Hoc est præceptum quod vobis injungimus sub debito prestiti juramenti. Ut de cætero contra tenorem Lateranensis concilii non gravetis episcopum vel clerum Placentinum exactionibus vel collectis, et restituatis omnes fructus extantes quos eis abstulisti vel fecisti auferri. Super aliis autem rebus ablatis condescendimus vobis hoc modo, si tamen B hanc gratiam velitis gratam habere, ut ad præsens tria millia librarum illis reddatis, et pro residuo, sicut offeritis, communia obligetis eisdem, ita ut vos nomine ipsorum faciatis proventus eorum fideliter colligi et eis integre assignari donec ipsis plene fuerit satisfactum. Si vero modum istum accepere non vultis, quia non dimittitur peccatum nisi restituatur abbatum, cum dubium non existat quin possitis, si velitis, sive mutuo sive alio modo pecuniam invenire, sub eadem districione præcipimus ut summam pecuniam pro rebus abbatis secundum extimationem factam infra sex menses integre per solvatis; possessiones vero quas habebant Ecclesiæ Placentinæ in eum statum reducere procuretis in quo fuerunt tempore violentiæ irrogatæ; neque contra istud præceptum vi vel dolo aliquid aliquando attinetis. Alioquin præter notam et noxam perjurii vos in priorem sententiam reducamini, et procedatur in vos secundum formam posterioris mandati ad visitatores directi, cujus continentia fuit talis :

« Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et usque ad animam ipsius doloris gladius pertransivit pro eo quod cum civitas Placentina consueverit esse apostolicæ sedi valde devota, nunc mutatus est color optimus, et aurum in scoriam est conversum, quoniam adeo exhibet se ingratam ut nulla in ea videatur devotionis aut gratitudinis remansisse scintilla, dum ejus monitis et mandatis omnino contemptis, matrem suam Placentinam Ecclesiam, honorabile membrum ipsius, hæreticorum seducta fallaciis nititur ancillare, volens eam quasi vile mancipium redigere sub tributo, ut cæteras civitates suo exemplo corrumpens una provocet universas contra universalis Ecclesiæ libertatem; ut dicere valeamus cum Propheta : *Filios enutriui et exaltavi, ipsi autem spreverunt me* (Isa. 1). A cuius utique culpe flagitio si nec publicæ honestatis justitia, nec ecclesiasticæ disciplinæ severitas, nec fidei Christianæ religio, nec formido tremendi judicij vos potuit hactenus revocare, utinam exemplum gentilis mansuetudinis vos induceret, ne sæviorem persecutionem a vobis quam passa fuerit a famosæ

A credulitatis tyranno, Ecclesia nostro tempore sustineret. Cum enim Parao rex Ægypti, cæteris servituti subactis, sacerdotes suos et possessiones eorum non solum in pristina libertate servaverit, sed etiam alimoniam eis de publico ministrarit, et rex Persidæ Artaxerxes universis sacerdotibus et levitatis ac domus Dei ministris vetuerit vectigal, tributum, et annonam imponi, vos quidem metuere propter Deum vel saltem propter homines erubescere debeberetis in Dei famulos immanitatem illiustryrannidis exercere quam non exerceuerunt in ipsis illi qui nondum habebant notitiam veritatis. Heu! qui vos, o cives, tam miserabiliter fascinavit ut ancillata matre servos efficeret et perversitatibus exemplum cæteris exhiberet, ac apostolicæ gratiæ redideret prorsus ingratos, quæ civitatem vestram a jugo Ravennatis Ecclesiæ gratuito liberavit, adoptans illam in filiam specialem? Certe etsi possetis hujusmodi facinus impune perficere, non deberetis tam perversum exemplum aliis exhibere, quoniam, etsi grave sit facinus, gravius est exemplum. Quod si gratiæ vobis factæ beneficium aspernemini, et degenerantibus vobis ex filiis in privignos, apostolicæ sedis gratiam, quæ multis bonis hactenus vos replevit, propter vestram ingratitudinem improbarere cogamur prophetico verbo dicentes : *Pingues facti sunt et incrassati, et recalcitravere dilecti.* Nunquid remanebit gratia cum ingratis, aut mater filios alienos, qui mentiti sunt ni, sibique mala pro bonis et odium pro dilectione retribuunt, ultra poterit in adoptionis filios retinere, quin potius abtenties ingenua, redigantur in conditionem servilem, ut gratiam quam non cognoverunt habendo, saltem amittendo cognoscant, tantoque demum illam se doleant amisisse quanto habere ipsam, cum voluerat serio, non poterunt, pro eo quod eam servare, dum potuere, minime voluerunt, et sic tandem danib[us] vobis alienis honorem vestrum et annos vestros crudeli, cum impleti fuerint extranei viribus vestris, ac vos labores vestros in aliena domo videntes in novissimis gemueritis, nos quidem, juxta proverbium Salomonis, in interitu vestro redebimus, et subsannantes, cum vobis quod timebatis advenerit, redire fortasse volentes recipere vos nollemus, quos jam pridem diutius vocavimus renuentes, cum sapiente dicturi : *Vocavi, et renuisti. Extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret. Eespexistis omne consilium meum, increpationes meas penitus neglexistis* (Prov. 1). Redite ergo, prævaricatores ad cor, et nolite vos reddere prorsus indignos propriæ dignitatis, quia cum exspectaverimus per triennium, si forte infatuata fculnea fota stercoribus non protulerit ex se fructum, profecto non restat nisi securim ponere ad radicem, ne ramis in fructuosis extensis terra circumjacens inutiliter occupetur. Cum enim nihil sit justius quam ut in quo quis peccavit, in eo etiam puniatur, et per hoc quod in Deum et Ecclesiam commisistis, non solum episcopalia jura temere invadentes, verum etiam facientes epi-

scopum vestrum et clericos miserabiliter exsulare, sedis episcopalis reddideritis vos indignos, nolentes vos tanti sceleris diutius impunitate gaudere, imo illud tali castigatione compescere quod quibusunque culpa vestra fuit scandalum, pœna sit in exemplum, deliberavimus cum fratribus nostris et hoc communi consilio duximus statuendum ut nisi ad mandatum Ecclesiæ infra mensem post susceptiōnem præsentium revertamini, super his pro quibus censuram ecclesiasticam incurristis satisfactionem debitam impensuri, civitas vestra episcopali dignitate privetur, et diœcesis ejus inter vicinos episcopos dividatur, proviso congrue tam episcopo quam clericis civitatis, si tamen civitas dicenda sit postquam episcopalem amiserit dignitatem, ac per hoc temporalem quoque merebitur amittere comitatum. Ecce tensus est arcus. Fugiatis igitur a sagitta quæ non consuevit abire retrorsum, quia sera est pœnitentia post ruinam, sicut vicina vos possunt exempla docere. Non ergo vos resipiscere pudeat ab errore, quoniam in hac pugna longe magis est vinci quam vincere gloriosum, quia sicut qui vincit vitium, vincitur a virtute, sic profecto qui virtutem captivat, a vitio captivatur. Et est quidem majoris virtutis se ipsum quam extraneum superare, maxime si crudelitas a pietate vincatur, Salomone testante: *Melior patiens viro forti, et qui dominatur animo suo, expugnatorem urbium* (*Prov. xvi*), Mittimus igitur ad vos venerabilem fratrem nostrum, Vercellensem episcopum et dilectos filios abbatem de Tilieto et Albertum presbyterum Mantuanum, qui monitis et exhortationibus vos inducant, si desuper datum fuerit, ad semitam veritatis, alioquin convocatis episcopis Lombardiæ, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, præscriptum statutum solemniter exsequantur. De cætero paterna dilectione vos monemus, depositimus, et rogamus ut hoc nobis gratuita saltem liberalitate donetis, sub spe non solum mercedis æternæ vobis a Domino conferendæ, verum etiam præmii temporalis a sede apostolica concedendi, scituri pro certo quod non sine multa tristitia et magno dolore processimus ad præscriptam sententiam proferendam, tanquam qui necessario compellimur, si permiseritis vos in hanc necessitatem induci, quamdam honorabilem partem a nostro corpore separare ut illius pareamus iussumi qui præcipit quod si noster oculos nos scandalizat, eruamus illum, et projiciamus a nobis. Datum Laterani, Nonis Octobris, pontificatus nostri anno nono. • Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cæteris occupationibus prætermisisse, cum hanc inter omnia negotia Lombardiæ modo præcipuum reputemus, ad civitatem Placentinam pariter accedentes, cives ipsius, quos, sicut novit ille qui nihil ignorat, non intendinis contra justitiam aggravare, modis quibus poteritis prudenter et efficaciter in-

A ducatis ut mandatis apostolicis obedient humiliter et devote, ne præscriptam pœnam incurvant ignominiosam pariter et damnosam. Alioquin, quia ferro abscondenda sunt vulnera quæ fomentorum non sentiunt medicinam, convocatis episcopis Lombardiæ, ad executionem præscripti statuti cum ea maturitate ac diligentia procedatis ut vestra sollicitudine mediante debitum sortiatur effectum; scientes vobis plenam potestatem, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, a nobis esse concessam super omnibus quæ necessaria fuerint ad idem negotium exsequendum. Quod si non omnes iis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

B Datum apud Montemflasconem, v Kal. Augusti anno decimo.

CCXXXIII.

DECANO ET CAPITULO CARNOTENSI.

De præhenda hospitalis Sanctæ Mariæ in Saxia.

(Anagniæ, iii Id. Novembri.)

C (92) In nostra præsentia constitutus venerabilis frater noster episcopus Carnotensis pro animabus tam sua quam prædecessorum suorum et successorum suorum hospitali Sanctæ Mariæ in Saxia de voluntate nostra præbendam in Ecclesia Carnotensi ad opus infirmorum et pauperum pia liberalitate concessit, et nos concessionem ipsius nomine Hospitalis ejusdem recepimus et auctoritate ouravimus apostolica roborare, decernentes irritum et inane si quid de præbenda vel nunc vacante vel in præximo vacatura contra hoc, quod non credimus, fuerit attentatum. Ne autem ex hoc ecclesia vestra solito servitio defraudetur, pastorali volentes sollicitudine providere, volumus et præsentium auctoritate concedimus ut juxta dispositionem ipsius episcopi aliquis statuatur qui pro ea deserviat et in ea Ecclesia Carnotensi tertiam partem preventuum eisdem præbendæ in integrum percepturus, duabus reliquis Hospitali supradicto annis singulis in integrum persolvendis. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus et præcipimus quatenus quod ab eodem episcopo factum est intuitu pietatis et a nobis auctoritate apostolica confirmatum gratum habeatus et ratum et inviolabiliter observetis, vestrumque concensum per patentes nobis curetis litteras intimare. Alioquin noveritis nos eidem et venerabili fratri nostro Aurelianensi episcopis et dilecto filio abbati Vindocinensi mandasse ut vos ad ea monitione præmissa percensuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum Anagniæ, iii Idus Novembri, anno quarto.

—

CCXXIV.

PRIORI PRIORATUS SANCTI SEPULCRI DE SAMBLERIIS EJUS
QUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS
REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Ad hoc universalis Ecclesiæ cura nobis a provi-
sore omnium bonorum Deo commissa est ut religiosas
deligamus personas et beneplacentes Deo religiones
studeamus modis omnibus propagare. Eapropter,
dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus
clementer annuimus, et Sancti Sepulcri ecclesiam, in
qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar
felicis recordationis Innocentii et Alexandri præde-
cessorum nostrorum Romanorum pontificum sub B
beati Petri et nostra protectione suscipimus et
præsentis scripti privilegio communimus, statuen-
tes ut quascunque possessiones, quæcunque bona
idem monasterium in præsentiarum justæ et canonice
possidet, aut in futurum concessione pontificum,
largitione regum vel principum, oblatione fidelium,
seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci,
firma vobis vestrisque successoribus et illibata per-
maneant, in quibus hæc propriis duximus vocabulis
exprimenda. Villam Sancti Sepulchri cum ecclesiis
et omnibus decimis et justitiis cæterisque ad eam
pertinentibus, annuales præbendas, sicut per litteras
Trecensis episcopi et capituli in ecclesia Sancti
Petri Trecensis vobis concessæ sunt, ecclesiam de
Monte Suzanno, capellam de Gued, capellam de
Abbatia Molendinum de Gued, et quidquid habetis
in territorio ejusdem villæ, tertiam partem oblatio-
num in ecclesia de Bulliaco, videlicet in natale Do-
mini, in Pascha, in festivitate Sancti Laurentii, et
decimam in quarto anno, domum de Bulliaco cum
vineis et appendiciis suis, et vineas de Lanis, eccl-
esiæ de Viaspero, de Sancto Victore de Bonavicina,
ecclesiæ de Albiniaco, et decinam in tertio anno, et
minutam decimam. Ecclesiæ montis Hugonis et
terræ ad eam pertinentes, et minutam decimam, et
medietatem majoris, et censum atrii, et domum
hospitalem cum appendiciis. In ecclesia Sancti Leonis
tertiam partem oblationum in Natale, in Epiphania,
in Purificatione Beate Mariæ, in Pascha, in Pente-
coste, in festivitate Sancti Leonis et Omnis San-
ctorum, de oblationibus eorum qui peras accipiunt;
similiter sepulturas, censum atrii, medietatem ma-
joris et minutam decimam. Decimam de Redelor, ec-
clesiam de Bellevilla, et eamdem villam cum perti-
nentiis suis, et minutam deciman; et decimam totius
agriculture vestre. Ecclesiæ de Mergi, et deci-
mam minutam ejusdem villæ, et majorem in tertio
anno, et quidquid apud eamdem villam habetis.
Ecclesiæ de Troanno cum omnibus decimis, et
tertiam partem in molendino de Mediavilla, et cen-
sum et justitiam ejusdem molendini, et quidquid
apud ipsam villam habetis. In Ecclesia de Human
duas partes oblationum in natale Domini, in Pascha,

A in festo Omnis Sanctorum, et minutam decimam.
Ecclesiam de Villeta et censum atrii cum omnibus
decimis. Denam sœnicis in grangia de Vulperia, sex
sextaria bladi. Minutam de Vilermis, et medietatem
majoris. Sceleriis quartam partem majoris decime
et minutæ, et censum atrii. In Fontanis quartam
partem totius decimæ. Capellam Galonis, et justitiam
ejusdem, cum omnibus decimis et pertinentiis suis.
Trecis aream domus Sancti Arraldi omnino liberam,
et omnem hæreditatem quam idem Arraldus cum
servis et ancillis cœnobio Sancti Sepulchri contulit
liberam omnibus exclusis hæredibus et sine ulla re-
tentione, sicut in instrumento bona memoriae Phi-
lli qui quondam Trecensis episcopi legitime contine-
tur. Trecis domum Theobaldi archidiaconi, et aliam
domum quam in foro habetis, decimam reddituum
duarum nundinarum quæ sunt Trecis in festo Sancti
Joannis et in festo Sancti Remigii, et decimam vi-
clausi comitis Trecensis, et quatuor libras donario-
rum in Trecensi moneta in unoquoque anno, que
dedit vobis Hugo Trecensis comes. Villam de Fon-
tanis et justitiam ejuscum pertinentiis suis. Domum
Droti cum pertinentiis suis; et quidquid habetis
apud alium Drotum et apud Villare. Quidquid ha-
betis apud Sosiacum et Lintella in terris cultis sive
incultis, et apud Sezanniam, et decimam vinearum
vestrarum de Bulliaco et Lanis. Quidquid juste ac-
quirers poteritis dono vel emptione de casamento
Trecensis comitis, de casamento Gausfredi de Bulle-
pot et uxoris suæ Alaidis. Salvamentum de Fracta-
ripa, et quidquid apud eamdem villam habetis. Sal-
vamentum de Calciniaco, de Mergiaco, de Chauchi-
niaco, de Fontenis, de Sancto Sepulcro. Usuaria in
omnibus memoribus comitis Brenensis ad omnia
necessaria, a Bernardo comite Brenensis vobis con-
cessa. Pasturas Guidonis de Pedaniis in Expensario
ad omnia necessaria, et molendina de Epiniaco.
Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut
sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum
animalium, nullus a vobis decimas exigere velet or-
quere præsumat. Prohibemus itaque ut nullus terras
vel possessiones quas a vestro tenei monasterio alii
ecclesiæ vel monasteriis in vita seu in morte con-
ferre vel ab ipso alienare absque licentia vel assensu
vestro præsumat. In parochialibus vero Ecclesiæ
quæ tenetis liceat vobis sacerdotes eligere et episcopo
præsentare, quibus, si idonei inventi fuerint, epi-
scopus animarum curam committet, ut de plebis
quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus
debeat respondere. Sepulturam quoque ipsius loci
liberam esse decernimus; ut eorum devotioni et
extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberauerint,
nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus
obsistat. Salva justitia illarum ecclesiarum a quibus
mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo
ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaste-
rium temere perturbare, aut ejus possessiones aufere
vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexa-
tionibus fatigare, sed illibata omnia et integra conser-

ventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, Salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiasticae secularis persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio communita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se judicio divino existere de perpetrata iniustitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus et hic fructum bonae actionis percipient, et apud districtum judicem premia eternae pacis inveniant. Amen,

Ego Innocentius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Joannes Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Joannes Sabinensis episcopus subscripsi.

Ego Nicolaus Tusculanensis episcopus subscripsi.

Ego Guido Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego Hugo Linus Ostiensis episcopus subscripsi.

Ego Joannes tituli Sancti Stephani in Cœlio monte presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Cynthus tituli Sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Soffredus tituli Sanctæ Praxedis presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Cencius tituli Sanctorum Joannis et Pauli presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli Sancti Vitalis presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis subscripsi,

Ego Leo tituli Sanctæ Crucis presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Rogerius tituli Sanctæ Anastasiæ presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Petrus Sanctæ Pudentianæ tituli pastoris presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Stephanus tituli Sancti Chrysogoni presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli Sancti Georgii ad velum aureum diaconus card. subscripsi.

Ego Guido tituli Sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardin. subscripsi.

Ego Guala tituli Sanctæ Mariæ in porticu diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius tituli Sancti Theodori diaconus cardinalis subscripsi,

Ego Octavianus tituli Sanctorum Sergii et Bacchi diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Joannes tituli Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis subscripsi.

Datum Laterani permanum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vi Kalend. Aprilis, indictione ix, Incarnationis Do-

A minicæ anno 1297, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno decimo.

CCXXV.

MAGISTRO ET FRATRIBUS DE PEREIRO.

De confirmatione possessionum.

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

Solet annuere sedes apostolica piis votis et honestis petentium precibus favorem benevolum imperfiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, decimas ecclesiæ et possessiones quas per quadraginta annos et amplius quiete et pacifice posseditis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, inhibentes districtius ne quis vos super his indebitate molestare presumat. Nulli ergo . . . inhibitionis, etc., usque incursum

Datum Laterani, ii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno decimo.

CCXXVI.

CONSULIBUS ET POPULO MONTISPESSULANI.

Confirmat quandam compositionem.

(Laterani, i Id. Aprilis.)

Cum illius locum, licet immeriti, teneamus in terris qui discordias detestatur, ne in iis quæ pro bono pacis facta noscuntur quæstionis scrupulus vel fomes discordiæ valeat suboriri, apostolica debet circumspectio providere. Eapropter, dilecti filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem inter vos et charissimum filium nostrum regem Aragonensem per venerabilem fratrem nostrum Magalonensem episcopum super controversiis, guerris et dissensionibus rationabiliter initam, quia sine pravitate facta est et ab utraque parte sponte recepta interposito juramento, ut in vestris et ejusdem regis authenticis litteris plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se novet incursum.

Datum Laterani, Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno decimo.

CCXXVII.

ABBATI ET CONVENTUI CLUNIACENSI.

Confirmat quandam donationem.

(Laterani, xvii Kal. Junii.)

Authenticum felicis memorie Clementis papæ prædecessoris nostri recepimus in hæc verba: *Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere assensum et vota quæ a rationis tramite non discordant effectus prosequente complere.* Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, capellam quam in Tuscanensi civitate de concessione venerabilis fratris nostri Joannis Tuscanensis episcopi canonice adepti estis, sicut eam juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et

præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se neverit incursum. Nos igitur præsentium vobis auctoritate concedimus ut eodem authentico utamini libere ac licenter.

Datum Laterani, xvii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo.

CCXXVIII.

ABBATI CLUNIACENSI.

De correctione monachorum.

(Laterani, xvii Kal. Junii.)

Authenticum bonæ memorie Alexandri papæ prædecessoris nostri in hunc modum nobis accepimus præsentatum. Relatum est auribus nostris quod quidam monachorum tuorum querentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, prioratus et obedientias sibi creditas detinere interdum le renuente contendunt, et

A monasticæ professionis oblieti, causa vitandæ correctionis contra constitutionem nostram in vocem appellationis erupunt. Unde quoniam non ad hoc suæ appellationis remedium institutum ut per eam regula monastica dissolvatur, præsentibus tibi litteris indulgemus monachos tuos, sublato appellationis obstaculo, secundum Regulam beati Benedicti et institutiones monasterii tui corrigeremus ac prioribus et aliis obedientiis, cum causa exegerit, appellatione postposita removere. Nos igitur tuis precibus inclinati, devotioni tue præsentium auctoritate concedimus quatenus eodem authentico libere ac licenter utaris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contrarie. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se neverit incursum.

B Datum Laterani, xvii Kal. Junii, pontificatus nostri anno decimo.

INNOCENTII III ROMANI PONTIFICIS REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER UNDECIMUS.

PONTIFICATUS ANNO XI, CHRISTI 1208.

I.

NOBILI VIRO LIUBULDО DUCI AUSTRIÆ
De succursu terræ sanctæ.

(Laterani, vi Kal. Martii.)

Experimento didicimus quod verborum non fueris oblivious auditor quæ volentibus ire post Dominum in Evangelio proponuntur, cum religiosa mente recognitans quid retribuas Domino pro omnibus quæ retribuit ipse tibi, Christum, qui est usque ad mortem, mortem autem crucis, obedientis pro te factus, humiliter imitari disponis, et pro ejus amore charam conjugem, dulcem prolem, delectabilem patriam, amabilem parentelam, divitias copiosas, ac mundanos relicturus honores, ut demum te ipsum cum carnalibus desideriis abnegando, liberius se quaris eumdem, desideras, ut accepimus, tollere crucem tuam, et illuc ubi tua salus in cruce pependit ardenti succingeris desideria festinare, ut in crucis victoriosæ vexillo te contra perfidorum conatus opponas, qui de crucis haereditate in parte

C jam expulisse videntur et in toto nuntiuntur expellere crucifixum. Vere pium est hoc propositum et tibi cœlitus inspiratum. Intendis enim suscipiendo crucem reddere vicem Christo, qui tuos languores in ipsa pertulit, doloresque portavit. Verum licet sit devotio satis magna, multum est tamen vicissitudo dissimilis, quia præter gratiæ differentiam quæ videtur consistere in alterutro, si quod Dominus Redemptor pro servo redempto pertulit, demum servus redemptus perferat pro Domino Redemptore, inter crucis Christi patibulum et crucis tuæ signaculum valde refert; cum etsi crucis una sit gloria, dispar tamen sit in te ac Domino ejus pœna. Tu enim crucem mollem suscipes et suavem, ille asperam subivit et duram: tu eam in vestis deferes superficie, ille in carnis pertulit veritate; tu ipsam assues tibi lineis filis aut sericis, ille in ea confixus est ferreis clavis et duris. Licet igitur, quantumcunque magnis et duris ob spem æternæ retributionis exponere te disponas, ad futuram gloriam quæ

revelabitur in te condignæ non sint hujusmodi passiones; considerata tamen sinceritate tuæ devotionis, et urgentissima terræ sanctæ necessitate perspecta. tuum propositum in Domino commendamus, nobilitatem tuam in ipso Domino Jesu Christo rogantes et exhortantes attentius quatenus secundum spiritum suum bonum, quem ipse tibi noscitur infusisse, procedens ad ejusdem terræ succursum, in divinum obsequium, quid crastina paritura sit dies ignorans, te celeriter et prudenter accingas, et taliter, ipso condjuvante, Dei servitium proseparis, defensioni terræ prædictæ studiosus intendendo, quæ tuo et aliorum fidelium adjutorio, quasi positæ in necessitate suprema, valde noscitur indigere, quod nec Deus tibi hoc propositum videatur in vacuum inspirare, nec tu pro eo mundi gloriam quasi omnem, qua præstabilis esse nosceris, reliquise videaris in vanum, sed secundum effectum hujusmodi pietatis consequatur in te plenæ perfectionis effectus. Nos enim juxta petitionem tuam vivisca crucis signum per dilectum filium Nicolaum priorem Sancti Joannis Carthusiensis ordinis tibi mittimus imponendum, indulgentiam quam petisti cum conservatoriis quoque litteris nihilominus destinantes.

Datum Laterani, vi Kal. Martii, anno undecimo.

II.

EIDEM.

Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Datum, ut in alia.)

Quod non immemor Dominicæ passiopis et tuæ redemptionis effectus vexillum salutifera crucis assumere ac illi disponis pro defensione Hierosolymitanæ provinciæ militare qui reddidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in suavitatis odorem, devotionem tuam in Domino commendamus. Ut igitur te in pio proposito foveamus, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo statuimus ut tam persona quam omnia bona tua pariter et familia, ex quo crucem acceperis, sub apostolicæ sedis et nostra necnon archiepiscoporum et aliorum prælatorum Ecclesiæ Dei, in quorum diœcesibus ipsa permanent, protectione consistant, et donec de tuo reditu vel obitu certissime cognoscatur, integra maneat et quieta. Nulli ergo . . . nostræ constitutionis, etc. Si quis, etc.

Datum, ut in alia.

III.

ABBATI ET CONVENTUI PRÆMONSTRATENSI.

Abbates tenentur congregationum suarum negotia procurare.

(1) Edoceri a nobis per vestras litteras postulatis utrum per litteras ad abbates vestris ordinis nulla mentione habita de suis conventibus, imperatas, teneantur abbates ipsi super causis quæ ad

(1) Cap. *Edoceri*, De rescriptis.

A conventus pertinent et eosdem de ipsis querelantibus respondere, ac licet appellatio sit inhibita, per appellationis objectum possint, ne respondeant, se tueri. Super quo vobis duximus respondendum quod iisdem abbates, nisi alia causa rationabilis suffragetur, per appellationem se tueri non possunt quo minus debeant auctoritate litterarum hujusmodi legitime respondere, eum ex officio suo teneantur abbates congregationum suarum negotia procurare, nisi forte abbas et conventus negotia essent omnino discreta.

Datum Laterani, iv Kal. Martii, anno undecimo.

IV.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

B *Ut sororem suam regi Siciliæ in uxorem mittat.*
(Laterani.)

(2) Ex speciali dilectionis effectu quo personam tuam et regnum Aragonense diligimus, provocamur ut non solum ad ea quæ tibi utilia sunt et illi tuam magnificentiam exhorteatur, verum etiam arguamus eamdem, si circa ipsa sollicitudinem non adhibet quam oportet, cum tibi pater simus in illo qui filium quem diligit corrigit et castigat. Tua quidem regalis serenitas non ignorat qualiter super negotio matrimonii inter tuam sororem et charissimum in Christo filium nostrum Fredericum illustrem regem Siciliæ consummandi, de quo jamdudum a sua fuerat habitus genitrix tractatus, aliquando tecum fuerimus viva voce locuti, ac sæpe per nostras te litteras exhortati. Sed licet in succursum ipsius duas gaicas noviter destinaris, de quo regalem prudentialiam plurimum in Domino commendamus, confirmationem tamen ejusdem facti, ex parte præfati regis non sine studio nostræ sollicitudinis acceptati, quantum a te dependet, plusquam oportuerit et decuerit distulisti. In quo profecto, cum pridem illud non modicum visus fueris appetisse, moram ingreræ non deberes; cum præter id quod ex tali dilectione prægrandis utilitatis compendium impeditur de te posset insultando referri: *Ecce homo qui cepit, et non potuit consummare* (Luc. xiv).

Cæterum ut cum tuo pariter et pro tua loquamur honore, quæ pigrilia jam te delinet, quæ segnities perfectionem tibi negotii tam perutilis dissuadet, ut passim opportunitatis hodiernæ rem crastines, et processum copulæ tam felicis usque future? Porro non est pro quo nuptiis tam magnificis ulterius tuam deceat supersedere sororem. Præcelsus enim est sponsus ejus, et titulum regis habens ex utero matris suæ. Non claudicat generis sui nobilitas; sed utroque pede firmiter subnixa procedens, descendenter a progenie in progeniem sui sanguinis magnitudinem per virtutum amplificat majestatem filius quidem et nepos imperatorum, patris non solummodo, sed et avi; de matre proditus est Augusta, quæ nimirum et ipsa regina Siciliæ, regis

(2) Vide Suritam ad an. 1208.

aliquando soror fuit, regis amita, regis nata, et præterea neptis ejus qui glorus opere rex quam nomine, de duobus diversis et adversis Augustis ac Venetis aliisque gentibus una die refertur in diversis mundi partibus mariet arida magnificè triumphasse. Horum quidem natalium tuæ germanæ sponsus claritate conspicuus, (sicut de sibi paribus scriptum est: *Cæsaribus virtus contigit ante diem*) de janua pubertatis passus velociori annos discretionis ingreditur, et ætatem anticipando virtutibus feliciter regnandi primitias mirabiliter exorditur. Denique regnum suum dives et nobile inter cætera regna mundi umbilicus et portus est aliorum; de quo et per quod tanto tibi majora poterunt commoda provenire quanto magis tuo regno contiguitate maris est proximum, et a nobis, utpote peculiare beati Petri, speciali prærogativa dilectum. Cum igitur venerabilis frater noster Mazariensis episcopus, vir utique providus ac fidelis, et pensatis singulis qualitatibus ad negotium hoc idoneus, ad suggestionem nuntiorum tuorum ac tuam pro jamdicta tua sorore transducendamittatur, celsitudinem regiam monemus attentius et propensius exhortamur quater usque cum apparatu decenti et honorifice comitatu, quo et ipsa, prout convenit tantæ sponsæ, circumornata procedat, et sponsus ejus solatum opportunæ subventionis accipiat, mittere non postponas, expensas quas negotium tanti profectus et honoris exposcit, aliquo modo non evitans, cum Deo, sicut confidimus, prosperante tibi possint in decuplum restaurari.

Datum Laterani.

V

(Laterani.)

In eundem fere modum illustri reginæ Aragonum usque in finem. Quocirca serenitatem tuam monemus attentius et propensius exhortamur quatenus dictum regem ad id prudenter et diligenter inducas, attendens quod si personaliter accederes cum eadem, præter id quod affectu materno de tam felici generi filiæque lætareris amplexu, utiliter valde posses et regem et regnum per tuam prudentiam moderari.

Datum Laterani.

VI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI JOANNIS MORIENSIS.

Ut liceat eis habere molendinum.

(Laterani, v Kal. Martii.)

Præsentium vobis auctoritate concedimus quatenus secundum ordinis vestri regulam vobis liceat infra fines vestros molendinum habere, nonobstante quod episcopus et canonici Morinenses, ut dicitur causa questus in suis molere molendinis completere vos nituntur. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, v Kal. Martii, anno undecimo.

VII.

NOBILI VIRO DEMETRIO ARBANENSI PRINCIPI.

Ei archidiaconus Durachii commendatur.

(Laterani, iii Kal. Martii.)

Devotionem et reverentiam quam erga sacrosan-

A ctam Romanam Ecclesiam habere dignosceris in Domino commendantes, gratias referimus bonorum omnium largituri quod tibet tuis in Græcos minus catholicæ sentientes degenibus fidem rectam misericorditer inspiravit, ut recognoscens beato Petro a Domino esse dictum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferiæ prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cælorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlo et quodcumque solveris super terram erit, solutum et in cœlo* (*Math. xvi*), et iterum circa passionem ipsius: *Simon, ego pro te rogavi ut non defat fides tuo, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (*Luc. xxii*). rursumque post resurrectionem suam trino repetito vocabulo eidem dixisse: *Si diligis me, pasce oves meas* (*Joan. xxi*), per litteras tuas quas benignitate paterna suscepimus, postulares ut a latere nostro legatum, qui te actuos erudit in fidei puritate, mittere dignaremur Nos ergo proponimus ut ad partes illas legatum qui pascat, confirmet, et corrigat qui corrigenda invenierit, transmittamus, dilectum filium Nicolaum archidiaconum Latinorum Durachii, per nostras dantes litteras in mandatis ut ipse interim ad Arbanam accedat, et te ac tuos una cum venerabili fratre nostro Paulo Arbanensi episcopo instruat et confirmet in iis quæ viderit expedire; ut cum legatus advenierit, vos ex parte inveniat eruditos. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus prædictum archidiaconum suscipiens honorifice ac honeste pertractans, ejus salubria monita et præcepta devote recipias et observes; ut ex hoc cumulus tibi æternæ retributionis accrescat, et nos devotionem tuam possimus merito commendare.

C Datum Laterani, iii Kal. Martii, anno undecimo.

VIII.

UNIVERSITATIS CLERICIS ABBATILÆ FARFENSIS IN SABINENSI DIOCESES CONSTITUTIS.

De libertate monasterii Farfensis.

(Laterani, v Non. Martii.)

Cum inter venerabilem fratrem nostrum Joannem Sabinensem episcopum et dilectos filios abbatem et conventum Farfensem controversia verteretur, eodem episcopo jure episcopale petente tam in monasterio. Farfensi quam in ejus ecclesiis in sua dioecesi constitutis, sex duntaxat exceptis, in quibus idem abbas et monachi ei jus episcopale minime denegabant, ipsi se contrario respondentibus quod ipsorum monasterium tam in capite quam in aliis ejus membris erat prorsus exemptum et nulli nisi apostolica sedi subjectum, nos visis, auditis et intellectis attentionibus, instrumentis, et allegationibus utrinque productis, de consilio fratrum nostrorum eos et successores ipsorum absolvimus in perpetuum ab impietione quam contra ipsos idem episcopus super sui monasterii subjectione movebat, decernentes ipsum monasterium ac cuiuslibet præterquam Romani

pontificis jurisdictione liberum esse penitus et exceptum, et super hoc eidem episcopo perpetuum silentium duximus imponendum. Super ecclesiis autem eorum, sex illis exceptis, in Sabinensi diocesi constitutis hoc exigente justitia sententialiter diffinivimus, ut in præstatione decimarum, oblationum et mortuariorum, necnon ordinatione clericorum, et dedicatione basilicarum, Sabinensi episcopo nullatenus tensantur; quoniam super iis cognovimus eas per privilegia prædecessorum nostrorum penitus absolutas. Unde super iis ei silentium imponentes, eos ab ipsius impetione decrevimus absolutos. In cæteris atem quæ ad jus episcopale pertinere noscuntur ipsas ecclesiæ ei et successoribus ejus decrevimus in perpetuum esse subjectas, et super iis eidem episcopo dictum abbatem et monachos sententialiter condemnamus; hoc ad majorem cautelam expresso, ut ipsi in eisdem ecclesiis liberae eligendi sacerdotes et alios clericos habeant potestatem. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad locum ad quem idem episcopus vos duxerit evocandos sine difficultate qualibet accedatis, audituri et recepturi mandatum ipsius juxta tenorem sententiae promulgatae. Alioquin sententiam quam ipse propter hoc in vos rationabiliter duxerit promulgandam, firmiter observetis.

Datum Laterani, v Non. Martii, anno undecimo.

IX.

PATRIARCHÆ HIEROSALYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ne Græcos in eorum rebellione manuteneat.

(Laterani, iv Non. Martii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod de assensu et voluntate nobilis viri comitis Tripolitani et quorumdam civium Antiochenorum populus et quædam pars clericorum Græcorum, Dei timore postposito(3) in Antiochena provincia patriarcham Græcum intrudere præsumperunt, cui clerci Græci, qui venerabili fratri nostro Antiocheno patriarchæ fidelitatis exhibuerant juramenta dignitatibus et beneficiis de manu ejus receptis, contra proprium juramentum temere adhærentes, patriarchæ præfati observare renunt interdictum, et latinos excommunicationi et interdicto suppositos recipiunt ad divina. Quia igitur tantæ præsumptionis audaciam transire conniventibus oculis nec possumus nec debemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si res ita se habet, memoratum intrusum omnino deponas, et a tota provincia facias removeri et contradictores per censoriam ecclesiasticam sublatu appellatiois impedimento compescens, eidem comiti necnon majori et consilibus Antiochenis sub pœna excommunicatiois inhibeas ne dictum intrusum aut Clericos Græcos in tali rebellione temere manuteneret præsumant.

Datum Laterani, iv Non. Martii, anno undecimo.

(3) Vide lib. x, epist. 214.

(4) Vide lib. x, epist. 209.

A-

X.
ILLUSTRI REGI DANORUM.
De electione archiepiscopi Bremensis.
(Laterani.)

Si Deus scientiarum Dominus præscientie nobis spiritum infudisset, ab homine iniquo et doloso providentius nobis cavissimus et tibi (4); qui licet forsitan de lacu calamitatis in quem considerat apostolico liberari præsidio minime meruisset consilio tamen Dei sapienter omnia disponentis per sollicitudinem nostram erutus est ab ipso, ut eo demum ingrato gratiæ sibi factæ, quod facile contra eum non poterat exerceri pro dubiis, liberius fieret pro flagitiis manifestis. Nuper quidem Bremensis et Hammeburgensis Ecclesiarum procuratoribus, super eo quod Waldemarus episcopus a Bremensi capitulo canonice Hammeburgensibus inconsultis in suum fuerat archiepiscopum postulatus, ad nostram præsentiam destinatis, dilectus filius Petrus præpositus Roskildensis, vir utique providus ac fidelis, a regia supervenit serenitate transmissus (5). Qui episcopo ipso in nostra præsentia proponente quod per te bonis tam episcopalibus quam etiam patrimonialibus fuerat destinatus, de quibus restituimus postulabat a nobis prudenter ex adverso respondit quod non rite poterat restitutionis auxilium implorare, cum ipse se duxerit spoliaudum habitum clericalem derelinquens, regium sibi titulum usurpatum. Insuper læsa majestatis, apostasiæ, adulterii, perjurii, dilapidationis et conspirationis crimina eidem objiciens, proponebat, non solum ei fore restitutionis beneficium denegandum, sed etiam postulationem de ipso factam penitus respuendam; præsertim cum irregularis existat, utpote de duplice adulterio procreatus, ejusque dispensatio fuerit olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod esset spurius, et expresso quod existeret naturalis; cum et paternæ incontinentiæ imitator filios habeat post sacros ordines generatos. Nos igitur iis et aliis diligenter auditis quæ in auditorio nostro fuere solemniter allegata, licet supplicationibus nobis factis super postulatione prædicta inclinassemus forsitan benignius aures nostras, si cum apostolicæ sedis honore, salute animæ nostræ, utilitate Bremensis Ecclesiæ, necnon absque tuo tuique regni dispendio fieri potuisset, maxime cum per hoc a multis nos crederemus inquietationibus expideri, postulationem tamen ipsam de consilio fratrum nostrorum, rebus sic se habentibus, non duximus admittendam, cum et episcopi petitio, per quam sibi episcopatum restitui cupiebat, postulatione de ipso factæ ut ad aliam transferetur Ecclesiam contraria videretur. Nuntiis autem Bremensis sic duximus responde ndum, ut quoniam hujus negotii pendebat eventus, et ignorabatur an in brevi posset idem negotium expediri, suæ curarent Ecclesiæ prævidere. Verum ad ea quæ pacis sunt intendentess.

B-

C-

D

postulationem de ipso factam penitus respuendam; præsertim cum irregularis existat, utpote de duplice adulterio procreatus, ejusque dispensatio fuerit olim ab apostolica sede per subreptionem obtenta, suppresso quod esset spurius, et expresso quod existeret naturalis; cum et paternæ incontinentiæ imitator filios habeat post sacros ordines generatos. Nos igitur iis et aliis diligenter auditis quæ in auditorio nostro fuere solemniter allegata, licet supplicationibus nobis factis super postulatione prædicta inclinassemus forsitan benignius aures nostras, si cum apostolicæ sedis honore, salute animæ nostræ, utilitate Bremensis Ecclesiæ, necnon absque tuo tuique regni dispendio fieri potuisset, maxime cum per hoc a multis nos crederemus inquietationibus expideri, postulationem tamen ipsam de consilio fratrum nostrorum, rebus sic se habentibus, non duximus admittendam, cum et episcopi petitio, per quam sibi episcopatum restitui cupiebat, postulatione de ipso factæ ut ad aliam transferetur Ecclesiam contraria videretur. Nuntiis autem Bremensis sic duximus responde ndum, ut quoniam hujus negotii pendebat eventus, et ignorabatur an in brevi posset idem negotium expediri, suæ curarent Ecclesiæ prævidere. Verum ad ea quæ pacis sunt intendentess.

(5) Vide Arnold. Lubec. lib. vii, c. 12.

petitionem ipsius super restitutione tam episcopatus quam patrimonii sibi pleharie facienda in favorem ecclesiastice libertatis duximus admittendam, concedentes eidem ut si forte se nollet regiae sublimitati committere, per procuratorem idoneum restitutionem acciperet corporalem, et ipse interim in quo mallet loco maneret tibi merito non suspecto. Qui cum respondisset se velle per procuratorem idoneum restitutionis beneficium obtinere, ac do loco in quo mansurus esset interim deliberatorias inducias accepisset, ingratus demum gratia sibi facta, fraudulentiter et contumaciter a nobis illicientiatus aufugit. Unde nos ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et spiritus sancti auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra, excommunicamus et anathematizamus eumdem, postulationem de ipso factam, qua omnino reddidit se indignum, penitus reprobantes. Quam profecto sententiam per quamplures archiepiscopos et episcopos, prout tam nos quam idem nuntius tuus expedire cognovit, mandavimus solemniter publicari. Principem (6) quoque de cuius favore forsitan idem Waldemarus frustra confudit auctoritate litterarum nostrarum moneri fecimus et induci ut ei nullum praestet auxilium vel favorem, sed ipsum tanquam excommunicatum evitet, neque per ipsum aut propter ipsum permittat in Ecclesia Dei scandalum suboriri, per quod etiam contra se posset non leve scandalum generari, cum nos tantæ malignitatis audaciam in eodem nolimus episcopo sub dissimulatione transire. Bremensi vero capitulo dedimus in praceptis ut convocatis in unum qui ad electionem fuerint advocandi, post commonitionem venerabilis fratris nostri Madeburgensis archiepiscopi eis factam, cui super hoc dirigimus scripta nostra, personam idoneam infra mensem præficiant sibi per electionem canonica in pastorem. Alioquin archiepiscopo ipsi mandavimus ut auctoritate nostra suffultus, cum consilio religiosorum et prudentum virorum, talem eis extunc in pontificem personam assignet quæ tanto congruat oneri et honori; si qui forsan, quod non credimus, de clero seu populo præsumpserint se opponere aut dicto Waldemaro favere, temeritatem eorum per censuram ecclesiasticam appellatione postposita conpescendo. Præterea tantæ nequitiaæ magnitudinem odio persecundo perfecto, regiaeque volendo plenus D providere quieti, cogitavimus infra nos, et cum fratribus nostris demum tractatum habuimus diligenter, si foret ad depositionem ejusdem episcopi procedendum. Super quo tandem consilio matuori providimus quod ipsius calcaneum observantes, adhuc aliquantulum præstolemur; ut si forte quidpiam contra te vel etiam regnum tuum, imo contra nos, seu verius contra se in eorum alterutro tentaverit machinari, licet conatus ipsius diuino præsidio nostraque sollicitudine ac tuo studio resistentibus in nullo valeat prævalere, per quod utique non solum ista sed majori sed red-

A deret pena dignam, ad confusionem ipsius eo liberi quo justius procedamus; quanquam et hoc providerimus ad cautelam, ne in barathrum desperationis submersus liberius et efficacius in principio malignetur, qui si fuerit in primo conatu delusus, velut anguis conciso capite sua malignitatis virus uterius effundere non valebit. Quodcirca regalem magnificentiam monemus attentius et propensius exhortamur quatenus divinae congratulando justitiae, quæ te quodam modo justificasse videtur ab illo ea quæ hactenus facta sunt debita prosequens gratitudine, sic futurorum eventum longanimi patientia præstoleris ut tamen prudenti conamine diligenter occursas incurribus malignorum; ne quid deficiat ad cautelam, regium nobis interim beneplacitum rescripturus, ut eo demum plenius intellecto, sicut procedendum fuerit procedamus. Nos enim tam in iis quam in aliis, quantum cum Deo et nostra possumus honestate, quæ ad pacem tuam proveniant et honorem intendimus efficaciter promovere. Super quo jamdictus præpositus nostram tibi referre valebit expressius voluntatem. Qui siquidem in prudentia illa de fide nostra tibi referre poterit qua tua nobis ipse portavit propter quod non immerito ipsum duximus tuæ celitudini commandandum.

Datum Laterani.

XI.

ARCHIEPISCOPO TURONENSI, ET PARISIENSI ET NIVERNENSI EPISCOPIS.

C Ne debita aut usuræ per biennium exigantur a crucisignatis.

(Laterani.)

Inter cætera quæ proficiant ad abolendam de Provinciae partibus hereticam pravitatem relatum est nobis hoc specialiter expedire, ut debitores qui alieno ære tenentur, a creditoribus suis cessantibus interim expectentur usuris quandiu ibi pro negotio fidei laborabunt, et clericis pro eodem volentibus laborare negotio concedatur suos redditus per biennium obligare. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus auctoritate nostra suffulti super hujusmodi statuis et faciat firmiter observari quod secundum Deum in tanta necessitate noveritis Ecclesiæ sua negotio expedire.

Datum Laterani.

XII.

HENRICO ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Ut non impediatur legata facta ecclesiis.

(Laterani, iv Id. Martii.)

Cum a catholicis imperatoribus fuerit constitutum sicut legales edocent sanctiones, ut quilibet ecclesiis et piis locis legare libere valeat bona sua, serenitatem tuam rogamus attentius et monemus et exhortamur in Domino quatenus si milites vel alii possessiones suas ecclesiis legare voluerint, nullatenus impediatis, vel te ipsum opponas, sed ea saltē cum

(6) Id est, Philippum ducem Sueviæ, ut patet ex epist. 215 lib. 10.

onere suo ipsis legari permittas libere ac quiete. Quod si forsitan aliquis de possessionibus quæ fuerunt ecclesiarum ipsis legarit ecclesiis positus in extremis, quia idem non sua dimittere sed potius restituere videtur ablata, auctoritate presentium districtus inhibemus ne id præsumas per te vel alios impedire. Alioquin venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Varisiensi et episcopo Panidensi nostris damus litteris in præceptis ut contradicentes quoslibet per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis impedimento compescant.

Datum Laterani, iv Idus Martii, anno undecimo.

XIII.

ARCHIEPISCOPO VARISIENSI ET EPISCOPO PANIDENSI.

Exsecutoria super eodem.

(Datum, *ut in alia.*)

Cum a catholicis imperatoribus fuerit constitutum, etc., *in eundem fere modum usque* impedire. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quoslibet qui apostolica sedis inhibitione contempta id*impedire* præsumperint, per censuram ecclesiasticam, sublato cujuslibet contradictionis ecclesiasticam obstaculo, a præsumptione hujusmodi compescatis.

Datum, *ut in alia.*

XIV.

POTESTATI ET POPULO VENETORUM CONSTANTINOPOLIM
COMMORANTIBUS.

De eadem re.

Cum a catholicis imperatoribus fuerit constitutum, *usque* impedire. Alioquin dilectis filiis decano, cantori, et thesaurario Sanctæ Sophiæ Constantinopolitanis nostris damus litteris in præceptis ut contradicentes quoslibet, etc., *ut in alia.*

In eundem modum eisdem.

XV.

NOBILIRU'S VIRIS BARNOIBUS APUD CONSTANTINOPOLIM
COMMORANTIBUS.

De eadem re.

(Datum, *ut supra.*)

Cum a catholicis imperatoribus, etc., *ut supra usque* impeditis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Varisiensi archiepiscopo et Salombreæ et Kallipolis episcopis nostris damus litteris in præceptis ut contradicentes, etc., *ut in alia.*

In eundem modum eisdem, ut supra. Quod si non omnes, duo vestrum, etc.

Datum *ut supra.*

XVI.

VARIENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO KALLIPO-
LIENSI

*Committitur eis causa inter patriarcham et imp.
Const.*

(Datum, *ut in alia.*)

Significavit nobis venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha quod claræ memorie Balduinus Constantinopolitanus imperator triginta præposituras infra urbem Constantinopolitana in

A melioribus Ecclesiis quæ contigerant in sortem Francorum suæ donationi retinuit, instituens in eis præpositos et decanos; cui charissimus in Christo filius noster Henricus succedens, easdem in animæ suæ periculum ordinare præsumit. Unde nobis humiliter supplicavit ut easdem suæ faceremus ordinationi dimitti liberas et quietas, maxime cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susanna prosbyter cardinalis, tunc apostolicae sedis legatus, ex ipsis triginta viginti tres adjudicaverit sibi, septem nec adjudicatis nec cassatis in nostræ relictis arbitrio potestatis, et nos tempore ordinationis ejusdem nullam Ecclesiam exceperimus, immo sibi curam Constantinopolitanæ Ecclesiæ commiserimus generalem, nec ipse deliquit in aliquo quare Ecclesia sibi commissa privari debeat jure suo. Verum quia imperator predictus præpositorum ipsarum collationem confirmari sibi per sedem apostolicam postulavit, cum se fateatur habere non minus juris in illis quam multi reges in quibusdam præpositoris regnum suorum ex approbata consuetudine habere noscuntur, et ipsorum petitiones sunt ad invicem repugnantes, fraternali vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus atdiatis hinc inde proposita, et usque ad calculum diffinitivæ sententiae, sublato appellationis obstaculo, procedentes causan sufficienter instructam ad nostram præsentiam remittatis, assignantes partibus terminum competentem quo per procuratores idoneos se nostro conspectui representent sententiam recepturæ.

B Datum, *ut in alia*

XVII.

KALLIPOLIENSI ET PANIDENSI EPISCOPIS, ET DECANO
SANTÆ SOPHÆ CONSTANTINOPOLIM.

*Eis committitur causa patriarcharum Constant., et
Gradensis.*

(Datum, *ut in alia.*)

Ex conquestione venerabilis fratris nostri patriarchæ Constantinopolitani nostris fuit auribus intimatum quod cum eidem duxerimus concedendum ut Venetos habitatores regie civitatis per censuram ecclesiasticam appellatione remota compelleret ad solvendum decimas personis et ecclesiis quibus de jure debentur, nonobstante consuetudine Venetorum, qui tantum in morte decimant bona sua, vicarius venerabilis fratris nostri patriarchæ

D Gradensis burgenses Venetos habitatores civitatis ejusdem, sive maneat in quinque parochiis ejusdem patriarchæ Gradensis, sive se transferat ad parochias sibi subjectas, seu ad parochias Pisanorum, necnon etiam ad parochias illorum qui Constantinopolitano non sunt subditi patriarchæ, ecclesiastica distinctione compellit ut decimas sibi solvant, non permittens eisdem alibi nubentium benedictiones recipere quam in ecclesiis patriarchæ Gradensis, licet in illarum ecclesiarum parochiis non morentur; in quos etiam excommunicationis præsumit interdum propter hoc sententiam promulgare. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discre-

tioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, audiatis causam, et applicatione remota fine cononicō terminetis, facientes, etc. Quod si non omnes, duo vestrūm, etc.

Datum, ut in alia

XVIII.

ARCHIEPISCOPO VARISIENSI ET EPISCOPO PANIDENSI.

Ut sententias patriarchæ Constantinop. faciant observari.

(Datum, ut in alia.)

Significavit nobis venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha quod prælati Ecclesiarum eidem non subjectarum commorantes in parochiis sibi subjectis excommunicato ab ipso et interdicto suppositos nominatim interdum recipiunt ad divina; propter quod dissolvitur nervus ecclesiastice disciplinæ. Unde ipsis dedimus in præceptis ut parochianos Ecclesiarum quæ ipsi subjectæ sunt patriarchæ, cum ab eo excommunicati fuerint vel interdicto suppositi, nullatenus recipere ad divina, vel eis sacramenta Ecclesiastica exhibere præsumant. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si prælati prædictarum Ecclesiarum de cætero id præsumpserint attentare, vos eos a præsumptione hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis.

Datum, ut in alia.

XIX.

PRÆLATIS ECCLESIARUM PATRIARCHÆ NON SUBJECTARUM CONSTANTINOPOLIM.

De eadem re

(Datum, ut in alia.)

Significavit nobis venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha quod vos interdum commorantes in parochiis sibi subjectis excommunicatos ab ipso et interdicto suppositos nominatim recipitis ac divina; propter quod dissolvitur nervus ecclesiastice disciplinæ. Quocirca præsentium vobis auctoritate mandamus atque præcipimus quatenus parochianos Ecclesiarum quæ ipsi subjectæ sunt patriarchæ, cum ab excommunicati fuerint vel interdicto suppositi, recipere ad divina vel eis sacramenta ecclesiastica exhibere nullatenus præsummati. Alioquin venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Varisiensi et episcopo Panidensi nostris damus litteris in mandatis ut vos a præsumptione hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

Datum, ut in alia.

XX.

De eadem re.

UNIVERSO CLERO ECCLESIARUM A PATRIARCHALI JURIDICIONE NON EXEMPTARUM IN CONSTANTINOPOLITANA DIOCESEI COMMORANTI.

(Laterani, Non. Martii.)

Divinæ ordinationi videtur resistere qui potestati resistit, cum potestas quælibet sit a Deo, a quo sunt

A omnia ordinata. Non ergo debet aliquis erubescere prælato sibi a Deo aliiquid dum forte dato humiliter obedire, cum Dei Filius Jesus Christus, ut Patri fieret obediens, in altitudinem venerit hujus maris, et se ab ipsis permiserit tempestate demergi; ne si secus præsumpserit, in illius transferatur imaginem qui solium suum ab aquilone voluit collocare. Cum igitur venerabilis frater noster Constantinopolitanus patriarcha vobis disponente Domino sit prælatus, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ei tanquam patri et episcopo animarum vestrarum humiliter intendentis, impendatis sibi canoniam obedientiam et honorem, scituri quod si secus præsumpseritis attentare, nos id clausis non poterimus oculis pertransire.

Datum Laterani, Nonis Martii, an. undecimo.

XXI.

CHARISSIMO IN CRISTO FILIO ILLUSTRI CONSTANTINO-POLITANO IMPERATORI, ET NOBILIBUS VIRIS... NIBUS VENETIS ET UNIVERSO POPULO CONSTANTINOPOLIM COMMORANTIBUS.

Ut consilium et auxilium patriarchæ Constantinop. impendant.

(Datum, ut in alia.)

Cum vestræ utilitati expediatis et honori ut Græci tam clericis quam laici ad sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ac venerabilis fratris nostri patriarchæ Constantinopolitanus obedientiam redeant cumque patrem habeant et pastorem, universitatem vestram

Crogamus attentius et monemus, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus super hoc patriarchæ prædicto consilium et auxilium impendatis, sententiam quam in Græccs rebelles propter hoc rationabiliter tulerit firmiter observantes; ut devotio vestra claret in affectu, et oberrantes ovicula redeant ad pastorem.

Datum, ut in alia.

XXII.

PRIORI PISANORUM.

Ei interdicitur chrismatio puerorum.

(Datum, ut in alia.)

D Ad audientiam nostram venerabili fratre nostro patriarcha Constantinopoli signante pervenit quod eo et aliis episcopis præsentibus pueros præsumis unctione sacri chrismatis confirmare; quod etsi dicas aliquando tibi fuisse ab apostolica sede concessum, nos tamen tibi ne illud faceres curavimus inhibere. Cum igitur hujusmodi confirmatio puerorum ad episcopos tantum pertinere noscatur, auctoritate tibi præsentium districtius inhibemus ne de cætero pueros aliquatenus confirmare præsumas. Alioquin sententiam quam in te propter hoc patriarcha prædictus rationabiliter promulgarit ratam habebimus, et faciemus eamdem auctore Domino firmiter observari.

Datum, ut in alia.

XXIII.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.
De consecratione episcoporum Græcorum.
 (Laterani, viii Id. Martii.)

(7) Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod quidam episcopi Græci ad tuam obedientiam redeuntes, fidelitatis p̄stiterunt tibi corporaliter juramentum, nobisque obedientiam promiserunt, sed inungi renuunt juxta consuetudinem Latinorum. Unde quid super iis agere debeas postulasti per sedem apostolicam edoceri. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondemus, quod si ii qui jam consecrati sunt induci nequeunt ut recipient unctionem, id in hac novitate sub dissimulatione poteris pertransire. Consecrandos vero nullatenus consecres, nisi more Latino voluerint consecrari, eum nos ipsi Græcos nonnisi juxta nostrum consuetudinem consecremus.

Datum Laterani, viii Idus Martii, anno undecimo.

XXIV.

EPISCOPO KALLIPOLIENSI, ET DECANO SANCTÆ SOPHIE, ET PRÆPOSITO SANCTORUM APOSTOLORUM CONSTANTINOPOLIM.

De decimis solvendis.
 (Datum, ut in alia.)

Sua nobis venerabilis frater noster Constantino-politanus patriarcha insinuatione monstravit quod Pisani, Lombardi, Longobardi, Amalfitani, Dani, Angli, et quædam aliae nationes apud Constantinopolim commorantes in parochiis sibi subjectis, ipsi et ecclesiis a quibus ecclesiastica percipiunt sacramenta decimas solvere contradicunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratos Pisanos et alios manentes in parochiis eidem patriarchæ subjectis, ut ipsi et ecclesiis a quibus percipiunt spiritualia decimas cum debita integritate persolvant, in omnione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes... tu frater episcope, etc.

Datum, ut in alia.

XXV.

PATRIARCHÆ GRADENSI ET SUFFRAGANEIS EJUS.
De excommunicatis vitandis.
 (Datum, ut in alia.)

Significavit nobis venerabilis frater noster patriar-cha Constantinopolitanus quod cum ipse quosdam Venetorum Constantinopolim commorantes interdum pro excessibus suis, et interdum quia sibi contumaces et rebelles existunt, vinculo excommuni-cationis innodet, quosdamque subjiciati interdicto, ipsi Venetas remeantes se pro excommunicatis vel interdictis non gerunt, nec illos curant aliqui evitare, sed passim recipiunt ad divina. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eos quos idem patriarcha rationabiliter excommunicat vel interdicto supponit, cum id vo-

(7) Vide cap. *Ex parte, De temporib. ordine, in tert. collect.*

A bis per litteras ipsius constiterit, tanquam excom-municatos arctius evitatis, et faciatis a vestris sub-ditis evitari, et interdictis negari ecclesiastica sa-cramenta.

Datum, ut in alia.

XXVI.

NARBONENSI, ARELATENSI, EBREDUNENSI, AQUENSI, ET VIENNENSI ARCHIEPISCOPIS, EORUMQUE SUFFRAGANEIS.

De cæde Petri de Castronovo.
 (Laterani.)

Ne nos ejus tangeret increpatio qui per hominis pigri agrum et vineam viri stulti pertransiens, quod totam urticæ repleverint exprobravit, primo quasi mane nostræ promotionis, ac deinde per ordinem evangelicæ vicis exivimus, ut in dominicam B vineam nostræ culturæ commissam operarios mitte-remus. Attendentes ergo jaundudum quod in Provin-cia nimis creverant plantaria vitiorum, ne spuria vitulamina radices mitterent altiores, viros illuc idoneos destinavimus, qui de vinea Domini Sabaoth avellerent inutilia et utilia propagarent, capientes vulpeculas quæ moluntur ipsam vineam demoliri. Ipsi vero profecti repererunt ibi, secundum Apostoli verbum, homines pestilentes, qui doctrinam sanam minime sustinebant, sed ad sua potius desideria magistros coacervabant erroris. Propter quod nuntios veritatis suis esse contrarios operibus arbitrati, usque adeo sacerdos in illos ut ipsos procul dubio videatur prænuntia Salvatoris conquestio tetigisse dicentis : *Ecce ego mittō ad vos sapientes et scribas, et ex eis occidetis, etc.* (Matth. xxiii). Sane rem audi-
 C vimus detestabilem et in communem lectum generalis Ecclesiæ deducendam, quod cum sanctæ memorie frater Petrus de Castronovo, monachus et sacerdos, vir inter viros utique virtuosos vita, scientia et fama præclarus, ad evangelizandum pa-cem et atruendam fidem in eamdem provinciam a nobis cum aliis destinatus, in commisso sibi ministerio laudabiliter profecisset et proficeret non ces-saret (8), quippe qui plene in schola Christi didice-rat quod doceret, et eum qui secundum doctrinam est fidem obtinendo sermonem, in sana poterat ex-hortari doctrina et contradicentes convincere, para-tus semper omni poscenti reddere rationem, utpote vir in fide catholicus, in lege peritus, et in sermone facundus, concitat adversus eum diabolus mini-strum suum, comitem Tolosanum, qui cum pro multis et magnis excessibus, quos in Ecclesiam comi-
 D miserat et in Deum, saepè censuram ecclesiasticam incurrisset, et saepè, sicut homo versipellis et cal-lidus, lubricus et inconstans, pœnitudine simulata fuerit absolutus, tandem odium continere non præ-valens quod conceperat contra ipsum ex eo quod non erat in ejus ore verbum Domini alligatum ad faciendam vindictam in nationibus et increpationes in populis, ac eo fortius in eodem quo magis pro majoribus erat ipse facinoribus increpandus, tam

(8) Vide Historiam Albigensem, cap. 8.

eum quam collegam ipsius apostolicæ sedis legatos ad villam Sancti Egidii convocavit, promittens super cunctis quibus impletetur capitulo satisfactionem plenariam exhibere. Cum autem convenientibus illis in villa prædicta præfatus comes salutaria monita sibi facta modo velut verax et facilis promitteret se facturum, et modo velut fallax et durus ea prorsus efficerre recusaret, volentibus illis demum ab eadem villa recedere, mortem est publice comminatus, dicens quod quocunque vel per terram diverterent vel per aquam, vigilanter, eorum observaret egressum; et confessim (8*) factis dicta compensis, complices suos ad exquisitas insidias destinavit. Cumque nec ad preces dilecti filii abbatis Sancti Egidii nec instantiam consulum et burgen-sium furoris sui mitigari vesania potuisset, ipsi eos invito comite nimumque dolente cum armata manus præsidio prope ripam Rhodani deduxerunt; ubi nocte quieverunt instantे, quibusdam ejusdem comitis satellitibus ipsis prorsus ignotis hospitantibus cum eisdem, qui, sicut apparuit in effectu, sanguinem inquirebant ipsorum. In crastinum itaque mane facto, et missa celebrata de more, cum innocui Christi milites ad transitum fluminis se parent, unus de prædictis Satanæ satellitibus lanceam suam vibrans, prænominatum Petrum supra Christum petram immobili firmitate fundatum, tante prædictionis incautum, inter costas posterius vulneravit; qui pius in impium respiciens percussorem, et Christi magistri sui cum beato Stephano secutus exemplum, dixit ad ipsum: *Deus tibi dimittat, quia ego dimitto*, pietatis et patientiae tantæ verbum sæpius repetendo. Deinde sic transfixus, acerbitudinem illati vulneris spe cœlestium est oblitus, et instanti suæ pretiosæ mortis articulo cum ministerii sui sociis quæ fidem promoverent et pacem non desinens ordinare; post multas demum orationes in Christo feliciter obdormivit. Qui profecto cum ob fidem et pacem, quibus nulla prorsus est causa laudabilior ad martyrium, sanguinem suum fuderit, claris jam, ut credimus, miraculis coruscasset nisi hoc illorum incredulitas impediret de quorum similibus in Evangelio legitur quod Jesus non faciebat ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum, quia quanquam lingua (9) non fidelibus sed infidelibus sint in signum, salvator tamen præsentatus Herodi, qui teste Luca valde gavisus est viso ipso, pro eo quod signum aliquod videre fieri ab illo sperabat, et facere deditus est si-gnum et reddere interroganti responsum, sciens quod in operatione signorum non credulitatis induc-tio sed vanitatis illum admiratio delectabat. Licet autem illa prava et perversa generatio non sit digna ut tam cito, sicut forsitan ipsa querit, de suo sibi martyre detur signum, expedisse tamen credimus ei ut unus iste pro ipsa, ne tota pereat,

A moreretur, quæ contagio hæreticæ pravitatis infecta per interpellantem occisi sanguinem a suo melius revocetur errore quam vivus eam potuerit revocare. Hoc est enim vetus artificium Jesu Christi, hoc miraculosum ingenium Salvatoris, ut cum in suis victus esse putatur, tunc vincat fortius in eisdem, et ea virtute qua ipse mortem moriendo dextruit, a superatis interdum famulis suis superatores eorum faciat superari. Nisi enim granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solus manet; cum autem mortuum fuerit, plurimum fructum affert. Sperantes igitur quod de morte hujs se-secundissimi grani multus sit fructus in Christi Ecclesia proventurus, cum profecto sit dure culpabilis et culpabiliter durus cujus animam ipsius gladius non pertransiit, neque unquam penitus desperantes quin utilitas tanta debeat in sanguine esse quod suæ sanctæ prædicationis initia circa memoratam provinciam, pro qua ipse in corruptionem descendit, optata Deus tribuat incrementa, fraternalitatem vestram monemus attentius et propensius exhortamur, per Spiritum sanctum in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandantes quatenus verbum pacis et fidei seminatum ab eo vestre prædicationis irriguis coalescere facientes, et ad expugnandam hæreticam pravitatem ac fidem catholicam confirmandam, extirpando vitia et semi-nando virtutes, indefessæ studio sedulitatis instantes, jam dictum Dei famuli occisorem et universos quorum ope vel opera, consilio vel favore tantum facinus perpetravit, receptatores quoque vel defensores ipsius ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus ac nostra excommunicatos et anathematizatos per universas vestras dioceses nuntietis, et omnia loca prorsus ad quæ ipsi vel aliquis eorum devenerint, presentibus eis interdicto faciat ecclesiastico subjacere singulis diebus Dominis et festis, pulsatis campanis, et candelis accensis, donec ad sedem apostolicam accedentes per satisfactionem condignam mereantur absolviri, sententiam hujusmodi solemniter innovantes. Illis autem qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad vindicandum sanguinem justum, qui de terra clamare non cessat ad cœlum, donec ad confundendum sub-versos et subversores de cœlo descendat ad terram Dominus ultionum, viriliter se accinxerint adversus hujusmodi pestilentes, qui simul in unum et pacem et veritatem impugnant, suorum remissionem peccatum a Deo ejusque vicario secure promittatis indultam, ut eis labor hujusmodi ad operis satisfactionem sufficiat super illis offensis pro quibus cordis contritionem et oris confessionem veram obtulerint vero Deo. Hujusmodi siquidem pestilentes non tantum jam nostra diripere, sed nos perimere moliantur; nec solum ad perimendum animas linguæ

B

C

D

(8*) Historia Albigens, *dictis facta*.

(9) Raynaldus reposuit *miracula*. Sed in regesto et in historia Albig. legitur *lingua*, etiam in vet.

acount, verum etiam ad perdendum corpora manus extendunt, perversores animarum effecti et corporum peremptores. Licet autem præfatus comes multis et magnis flagitiis quæ longum esset per singula enarrare jamdulum sit anathematis mucrone percussus, quia tamen certis indiciis mortis sancti viri præsumitur esse reus, non solum ex eo quod publice comminatus est ei mortem et insidias parvit eidem, verum etiam ex eo quod, sicut asseritur, occisorem ipsius in multam familiaritatem admisit et magnis donis remuneravit eumdem, ut de cæteris præsumptionibus taceamus quæ nobis plenius innotescunt, ob hanc quoque causam anathematizatum eum publice nuntietis. Et cum juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones ei qui Deo fidem non servat fides servandas non sit, a communione fidei segregato, utpote qui vitandus est potius quam sovendus, omnes qui dicto comiti fidelitatis seu societatis aut fœderis hujusmodi juramento tenentur astricti, auctoritate apostolica denuntietis ab eo interim absolutos et cuilibet catholico viro licere, salvo jure domini principalis, non solum persequi personam ejusdem, verum etiam occupare ac detinere terram ipsius, illo præsertim obtentu quod ab hæresi per suam prudentiam fortiter expiatur, quæ per illius nequitiam fuit hactenus turpiter maculata; quia dignum est ut manus omnium contra ipsum insurgant cuius manus extitit contra omnes. Quod si nec sic vexatio sibi dederit intellectum, manus nostras in eum curabimus fortius aggravare. Si quando vero satisfactionem promiserit exhibere, procul dubio ipsum hæc pœnitutinis suæ signa præmittere oportet, ut de toto penitus posse suo depellat pravitatis hæreticæ sectatores, et se paci satagat conciliare fraternæ, cum principaliter propter culpam quam in utroque noscitur commisisse, in eum ecclesiastica fuerit prolata censura; quanquam si suas Dominus iniquitates voluerit observare, vix possit congrue satisfacere, non tantummodo pro se ipso, sed pro alia multitudine quam in laqueum damnationis induxit. Quia vero secundum sententiam veritatis timendi non sunt qui corpus occidunt, sed qui potest corpus et animam mittere in gehennam, confidimus et speramus in eo qui ut a fidelibus suis timorem mortis auferret, mortuus die tertia resurrexit, quod præfati hominis Dei mors venerabili fratri nostro Conseranensi episcopo (10) et dilecto filio abbati Cisterciensi apostolicæ sedis legatis aliisque orthodovæ fidei sectatoribus non solum timorem non incutiet, sed accendet amorem; ut ejus exemplo qui vitam æternam temporali morte feliciter est mercatus, animas suas in tam gloriose certamine, si necesse fuerit, pro Christo ponere non formident. Unde consulimus et monemus, preces præceptis et præcepta precibus inculcantes, quatenus legatorem ipsorum salubribus monitis et mandatis efficaciter intendentes, tanquam strenui commilitones assista-

A tis eisdem in omnibus quæ propter hoc vobis duxerint injungenda; scientes quod sententiam quam ipsi, non solum in rebelies, sed etiam in desides, promulgaverint, nos ratam haberi præcipimus et inviolabiliter observari.

Datum Laterani.

XXVII.

De eudem re.

(Laterani.)

In eumdem fere modum archiepiscopo Lugdunensi et suffraganeis ejus, usque præcepta precibus inculcantes, quatenus ad tantum Dei servitium prosequendum consilium impendatis et auxilium opportunum, quæ præmissa sunt subditis vestris tam electricis quam laicis prudenter et efficaciter exponendo, exhortantes eos et in remissionem suorum sibi peccatum in jungentes ut et ipsi suum impendant in tam sancto negotio dignum Domino famulatum.

B Datum Laterani.

XXVIII.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De eadem re.

(Laterani.)

C Si tua regalis serenitas cunctos mundi principes circumspiciat, inveniet se a Deo specialiter inter ceteros exaltata, qui ex gratia sua et ex meritis quæ tam iu quam tui progenitores in ipsius conspectu fecisti, multipliciter nomen tuum est magnificare dignatus, augens tibi gratiam in præsenti et gloriam præparans in futuro, pro eo maxime quod unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam C confundo, odisti semper et repulisti sectas hæreticæ pravitatis. Nuper quidem audivimus rem crudelē et in eommunem luctum generalis Ecclesiæ deducendam, etc. *aque in finem sicut in illa quæ mittitur Narbonensi archiepiscopo et aliis.* Eia igitur, miles Christi, eia Christianissime princeps, moveat religiosissimum pectus tuum universalis Ecclesiæ sanctæ genitū, succendat te ad tantam Dei tui vindicandam injuriam pius zelus. Clamantem ad te justi sanguinis vocem audias, et contra tyrannum hostemque fidei scutum pro Ecclesia protectionis assumas; ut qui pro mundo hactenus laudabiliter militasti, laudabilius milites nunc pro Christo, qui a nequissimis servis graviter impugnatur. Accipe tempus instans faciendi justitiam, ei aures a quærela Ecclesiæ non avertas dicentis tibi: *Exsurge, et judica causam meam (Psal. LXXXI).* Felix quidem tibi et necessaria esse potest tanta perversorum offensa, quæ fecit ut qui creavit te, tuo nunc obsequio velit uti. Quapropter, dilectissime fili, gladium quem ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum a Domino accepisti, gladio nostro junge, ut simul de tam scelestis et inhumanis malefactoribus ulciscamur. Attende per Moysem et Petrum patres videlicet utriusque Testamenti, signatam inter regnum et sacerdotium unitatem, cum alter

regnum sacerdotale prædictum, et reliquus regale sacerdotium appellavit; ad quod signandum rex regum et Dominus dominantium Jesus Christus secundum ordinem Melchisedech sacerdotis et regis de utraque voluit stirpe nasci, sacerdoti alii videlicet et regali. Et princeps apostolorum: *Ecce gladii duo hic* (*Luc. xxii*), id est simul, dicente demum Domino: *Satis est* (*ibid.*), legitur respondisse, ut materiali et spirituali gladiis sibi invicem assistentibus, alter per alterum adjuvetur. Cum igitur post interfectionem præfati justi Ecclesia quæ in partibus illis est absque consolatore in tristitia et mœrore sedente fides evanuisse, perisse pax, hæretica pestis et hostilis rabies invaluisse dicantur, ac nisi potenter in hujus novitate procellæ succurratur eidem, pene penitus videatur ibidem navis Ecclesiæ naufragari, regalis mansuetudinis pietatem monemus attentius et propensiusexhortamur, ac in tanto necessitatibus articulo in virtute Christi confidentes injungimus, et in remissionem peccaminum indulgemus quatenus tantis malis occurere non postponas, et attendens quod usque adeo regium sit officium in regno suo pacis negotium promovere quod regum sapientissimus Salomon in figura Regis æterni fuit pacificus appellatus, ad pacificandum gentes illas in eo qui est Deus pacis et dilectionis intendas, et quibusunque modis revelaverit tibi Deus, hæreticam tamen studias perfidiam abolerere, sectatores ipsius eo quam Saracenos securius pro pejores sunt illis, in manu fortis et extento brachio impugnando. Prænominatum etiam comitem, qui quasi fœdus percussisset cum ea, de morte propria non recogitat, si forte vexatio sibi tribuat intellectum, et impleta ipsius facie ignominia, incipiat requirere nomen Dei, ad satisfaciendum nobis et Ecclesiæ, imo Deo, pondere non desinas inductæ super eum regalis oppressionis urgere, ipsum et fautores ejusdem de castris Domini depellendo, et auferendo terras eorum; in quibus, relegatis hæreticis, catholicos habitatores instituas, qui secundum orthodoxæ tuæ fidei disciplinam in sanctitate et justitia sub tuo felici regimine serviant coram Deo.

Datum Laterani.

XXIX.

NOBILIBUS VIRIS COMITIBUS, BARONIBUS, ET UNIVERSIS POPULIS PER REGNUM FRANCIE CONSTITUTIS.

Super eodem.

(Laterani, vi Id. Martii.)

Rem crudelē audivimus et in communem luctum generalis Ecclesiæ deducendam, etc. *sicut in illa quæ militat regi usque* (*14*): Eia igitur Christi milites, eia strenui militiae Christianæ tirones. Moveat vos generalis Ecclesiæ sanctæ gemitus, succendat vos ad tantam Dei vestri vindicandam injuriam pius zelus. Mementote quod Creator vester vobis non indiguit cum vos fecit; qui quanquam vestro servitio

(11) Exstat in hist. Albigensi. cap. 8.

(12) Hæc addita sunt ex historia Albigens.

A non indigeat, ut quasi per illud minus in agendo quod voluerit fatigetur, et sua omnipotentia minor sit obsequio vestro carens, occasionem tamen in hoc articulo vobis tribuit sibi acceptabiliter serviendi. Cum igitur postinterfectionem, etc. *sicut supra usque*, tantis malis occurere non tardetis, et ad pacificandum gentes illas, etc. *usque inductæ super eum oppressionis urgere, etc. usque relegatis hæreticis* habitatores catholici subrogentur, qui secundum orthodoxæ vestræ fidei disciplinam in sanctitate et justitia serviant coram Deo.

Datum Laterani [*(12) vi Idus Martii, pontificatus nostri anno undecimo.*]

XXX.

B PERSENNAE ET DE PINU ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS.

De induciis ineundis inter reges Franciæ et Angliæ.

C (13) Quam sit necessarium Ecclesiæ sanctæ Dei et cuncto populo Christiano qui in regno Franciæ Angliæque consistit ut utriusque reges pacem et concordiam secum habeant, nec eorum nec vestram credimus prudentiam ignorare, cum præter damna rerum et pericula personarum quæ de mutuis eveniunt simultatibus, animarum salus graviter offendatur, et in plerisque locis, specialiter in Provincia pestis ex hoc hæretica fortius invalescat, quandoquidem illi ad invicem bella gerunt per quorum unitatem pestis eadem et deberet et posset efficacius aboleri. Cum ergo post interfectionem sanctæ memorie fratris Petri de Castronovo in eadem Provincia ita cœperit detestabilis et hostilis rabies ampliari ut post divinæ virtutis potentiam non nisi per eorumdem concordiam reprimenda credatur, discrezioni vestræ per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus dictos reges personaliter adeuntes, ipsos tam auctoritate nostra quam vestra sollicitudine prudenter et efficaciter inducatis ad treugas per biennium saltem invicem ineundas firmiter et servandas; mandatum nostrum taliter impleturi quod sollicitudo vestra claret in effectu, et vos gaudere possitis tot animarum profecisse saluti. Quod si non ambo, etc., alter vestrum, etc.

XXXI.

(Laterani.)

D In eundem fere modum Turonensi archiepiscopo usque in finem. Quocirca fraternitati lue per apostolica scripta mandamus quatenus si treugarum ipsarum fœdus Deo conciliante fuerit reformatum, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo ad observationem ipsius utramque partem, postposito quolibet humano favore compellas.

Datum Daterani.

(13) Vide epist. 31, 33.

XXXII.

ABBATI CISTERCIENSI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De cæde Petri de Castronovo.

(Laterani.)

(14) Recepimus litteras benignitate paterna quas tuas nobis devotio destinavit, et intellecto per eas quod ad opus Dei strenue te accingis in Provinciam prefecturus, ut consoleris Ecclesiam quæ diri vulneris novitate percussa mortem: sanctæ memorie fratris Petri de Castronovo multiplicatis doloribus lamentatur, tuam prudentem constantiam et constantem prudentiam in Domino commodamus, attentes quod cum secundum sententiam veritatis timendi non sint qui corpus occidunt, sed qui potest corpus et animam mittere in gehennam, præfati hominis Dei mors non solum tibi ad divinum servitium exsequendum non incussit timorem, sed amorem ascendit, ut ejusdem exemplo, qui vitam eternam temporali morte feliciter est mercatus, animam tuam in tam glorioso certamine, si necesse fuerit, pro ipse ponere non formides. Monemus ergo devotionem tuum et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad eumdem provinciam proficiens una cum venerabili fratre nostro Conseranensi episcopo, tuo videlicet collegato, negotium generalis Ecclesiæ, prout posse ministraverit vobis Deus, prudenter et constanter satagas promovere. Nos enim in praesenti secundum consilium tuum litteras tibi mittimus quas credidimus necessarias, et in posterum auxilium opportunitum circa quilibet hoc negotium contingentia cum illius adjutorio impendemus qui cum secundum suum promissum fideles suos non sit usque ad consummationem sæculi relicturus, neque nos neque vos sperantes in se super tanto sui servitio derelinquet.

Datum Laterani.

XXXIII.

TURONENSI ARCHIEPISCOPO ET PARISIENSI ET NIVERNENSI EPISCOPIS.

Ut regem et magnates accendant adversus hereticos.
(Laterani.)

(15) Qualiter post interfectionem sanctæ memorie fratris Petri de Castronovo, quam communi luctu cum universalis Ecclesiæ filiis deploramus, heretica pestis in Provincia partibus invaluerit, et turbatio præcis ibidem fuerit ampliata, vestram non creditus prudentiam ignorare. Cum ergo sancta mater Ecclesia contra laniatores suos præsidio filiorum suorum potissimum ibi nunc indigere noscatur, fraternitatem vestram monemus attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus tam charissimum in Christo filium nostrum Philippum illustrem regem Francorum quam universos regni sui nobiles et magnates ad conciliandam pacem in Christo et hereticos expugnandos in provincia supradicta auctoritate no-

Astra suffulti prudenter ei efficaciter inducatis, injungentes hoc eis ex parte nostra in suorum indulgentiam peccatorum, secundum formam quam tu, frater Parisiensis episcope, imperasti; ecclesiarum prelatos nihilominus exhortando ut ad opus tam sanctum et necessarium subsidium opportunum impendant. Taliter autem mandatum apostolicum impletatis quod promptos vos ostendatis orthodoxæ fidei zelatores, et nos diligentiae vestræ studium possimus merito commendare.

Datum Laterani.

XXXIV.

CONSULIBUS SOCIETATIS BEATI EUSEBII VERCELLENSIS.

Commendantur de devotione erga Romanam Ecclesiam.

(Laterani.)

B

Dilectum filium nobilem virum Ambrosium concivem vestrum ad nostram præsentiam accedentem cum gratia speciali recepimus et favore, ac iis quæ tam ipse proposuit viva voce quam etiam præsentatæ nobis per cum vestræ litteræ continebant perspicue intellectis, prudentiam vestram duximus in Domino multipliciter commendandam super devotionis affectu quem erga nos et Romanam Ecclesiam gerere vos ostenditis et zelo nihilominus charitatis quem ad generalem profectum fraternali universitatis habetis. Monemus ergo devotionem vestram et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus in bono proposito persistentes, ad honorem Dei, utilitatem Ecclesiæ, salutem animarum vestrarum, et communem uniuscujusque profectum vos taliter habeatis quod ille qui bonorum est omnium retributor, piis vestris operibus provocatus, gratiam vobis augeat in praesenti et gloriam in futuro, nos quoque, qui quantum cum Deo et nostra possumus honestate vos intendimus honorare, ad dilectionem et profectum vestrum fortius accendamur.

Datum Laterani.

XXXV.

ARCHIEPISCOPO VERISIENSI, ET EPISCOPO SALEMBOURIENSI ET PRÆPOSITO SANCTÆ SOPHIE CONSTANTINOPOLIM.

De Hospitali S. Georgii.
(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Porrecta nobis dilectorum filiorum præpositi et decani Sancti Georgii Constantinopolitani querimonia patefecit quod fratres Hospitalis Hierosolymitani, Dominus de Lamro, et quidam alii Constantinopolitanus super Hospitali Sancti Georgii, quibusdam redditibus, et rebus aliis nobilibus et immobilibus injuriantur eisdem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, audiatis causam et appellatione remota fine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

(14) Vide supra epist. 28 et seqq.

(15) Vide epist. 30.

Datum Laterani, xvi Kal. Aprilis, anno undecimo.

XXXVI.

DECANO, CANTORI, ET THESAURARIO SANCTÆ SOPHIE CONSTANTINOPOLITANI.

Committitur eis quædam causa adversus Templarios.
(Datum, ut in alia.)

Causam quam dilectus filius magister W. clericus, adversest frates militiae templi Constantinopolitani super ecclesia Sanctæ Yomeniæ se habere proponit vobis duximus commitendam, per apostolica scripta mandantes quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit appellatione postposita statuatis, facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum, ut in alia.

XXXVII.

SANCTI PAULI, SANCTI MICHAELIS DE BUCCA DE LEONIS ET SANCTÆ ANASTASIE DECANIS CONSTANTINOPOLITANIS.

Scribitur eis pro M. W. Cocart.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Missus ad præsentiam nostram dilectus filius magister W. Cocart sacerdos ab imperiali magnificientia et universitate cleri Constantinopolim commorantis nobis humiliiter supplicavit ut si forte medio tempore in ecclesia sua Sanctæ Trinitatis et aliis redditibus suis fuerit molestatus a quoquam, indemnitatì suæ consulere dignaremur. Volentes igitur in justitia sibi, prout tenemur, adesse, discretioni vestræ per apostolica scripta mandatus quatenus si quos in Constantinopolitana diœcesi constitutos quidquam interim subtraxisse vel detinere de suis preventibus inveneritis, ad restituendum illud monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota, compellatis eosdem. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis, anno undecimo.

XXXVIII.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO IMPERATORI CONSTANTINOPOLITANO ILLUSTRI

De juramento fidelitatis quod prælati debent imperatori.

(Laterani, vii Kal. Aprilis.)

Illo charitatis affectu imperialem celsitudinem amplexamur ut preces ipsius, quantum cum Deo et nostra possumus honestate, libenti exaudire animo cupiamus. Eapropter, charissime in Christo fili, tuis postulationibus inclinati, serenitati tuæ præsentium auctoritate concedimus ut ab archiepiscopis et episcopis terræ tuæ neconon et ab aliis in imperio constitutis, a quibus sine scandalo recipere ipsam possis, fidelitatem recipere tibi liceat pro regalibus quæ a te habere noscuntur; dum-

A modo talia illa sint pro qualibus ab hujusmodi consuevit aliis principibus sacerdotalibus fidelitas exhiberi. Nulli ergo... nostra concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Aprilis, anno undecimo.

XXXIX.

EIDEM.

Ecclesiaz S. Mariæ de Blakerna et S. Michaelis de Bucca leonis eximuntur a potestate ordinarii.

(Laterani, v Id. Martii.)

Illo charitatis affectu, etc. ut in alia. Sane per tuos nobis nuntios supplicasti ut Sanctæ Mariæ ac Sancti Michaelis ecclesias, quarum altera in imperiali palatio quod appellatur Blakerna, reliqua vero in eo quod dicitur Bucca leonis est sita (16), sub speciali beati Petri et nostra protectione suscipere et a jurisdictione cujuslibet præterquam Romani pontificis eximere dignaremur. Nos igitur supplicationibus tuis grato concurrentes assensu, prænominatas ecclesias sub apostolica sedis et nostra speciali protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Intelligentes quoque per quædam scripta quæ nobis inter petitiones venerabilis fratris nostri patriarchæ Constantinopolitani a procuratoribus suis præsentata fuerunt quod idem hoc debeat æquanimiter sustinere, præsentium auctoritate statuimus ut Ecclesiæ ipsæ nulli alii teneantur in spiritualibus quam sedi apostolicæ respondere. Nulli ergo... nostra protectionis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

C Datum Laterani, v Idus Martii, anno undecimo.

XL.

CAPITULO CRACOVIENSI.

Eis commendat Vincentium ipsorum episcopum.

(Laterani, v Kal. Aprilis.)

Diversis litteris a diversis collegi vestri partibus nobis missis in nostra dudum audientis recitatis, intelleximus tam pereos quam per assertionem illorum qui partem fovebant utramque quod bonæ memorie F. episcopo vestro rebus humanis exemplo, cum cœpistis de successoris electione tractare, quidam vestrum in venerabilem fratrem nostrum G. Plocensem episcopum convenerunt a sede apostolica postulandum, sperantes per industrias et religionem ipsius ecclesie suæ commoda multiplicia proventura. Quidam vero dilectum filium magistrum Vincentium Sudomiriensis Ecclesiæ diœcesis Cracoviensis præpositum, virum utique multimoda laude præclarum, unanimiter elegerunt. Auditis igitur diligenter et cognitis quæ super ipsa diversitate fuerunt utrinque proposita coram nobis, licet ultraque persona idonea censeretur, quia tamen etsi plures in postulatione prædicta visi sint ab initio consensisse, multi demum ex ipsis in electione dicti præpositi consenserunt si forsitan ipsam postulationem contingeret non admitti, et ad jus etiam

(16) Vide infra, epist. 41.

ordinarium plus accedit ut Ecclesiæ de diœcesi propria in pastorem vir provideatur idoneus quam episcopus alii Ecclesiæ alligatus, populationem præfamat non duximus addmittendam, et sic intelligentes electionem prædictam a pluribus de persona idonea canonice celebratam, ipsam de consilio fratrum nostrorum curavimus confirmare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eidem electo in spiritualibus et temporalibus tanquam pastori vestro de cætero respondentes, debitam et devotam obedientiam ac reverentiam sibi exhibere curetis.

Datum Laterani, v Kal. Aprilis, anno undecimo.
XL.

ARCHIEPISCOPO VERISIENSI ET SALEMBOVIENSIS EPISCOPO

ET ELECTO NICOMEDIENSI.

De ecclesiis imperialibus Constantinop.
(Laterani, vi Id. Martini.)

Charissimus in Christo filius noster Contantinopolitanus imperator illustris nostro apostolatu*s*i supplicavit ut ecclesiæ in imperio suo sitas, quæ imperiales dicuntur, et non nisi dyntaxat imperatoribus consueverant Græcorum temporibus respondere, in hac manderamus consistere libertate ut imperatori de temporalibus, nobis autem respondere de spiritualibus teneantur (17). Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui propter hoc fuerint evocandi, veritatem sollicite inquiratis, et eas de prælibatis ecclesiis quas vel a sui fundatione liberas existisse, vel per privilegium apostolicæ sedis exemptas, aut tutas præscriptione legitima inveneritis, in præscripta facientes libertate manere, super aliis quas in statu repereritis libertatis audiat is quærationabiliter proposita fuerint a quoconque, ac nobis sub sigillis vestris fideliter remittatis, præfigentes partibus terminum competentem quo se cum eis nostro conspectui repræsentent. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Martii, anno undecimo.
XLII.

ABBATI ET FRatribus MONASTERII FOSSÆNOVÆ.

De confirmatione privilegiorum.
(Laterani, v Kal. Aprilis.)

Solet annuere, etc., usque assensu, ad exemplar felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri præsentium auctoritate statuimus ut per territorium Pipernense usuaria pascuarum et silvæ habeatis libera et quieta sicut a quadraginta retro annis inconcusse noscimini habuisse, ac ea quæ largitione fidelium vel commutatione aut etiam emptione ab hominibus Pipernensibus tam de peculiaribus rebus suis quam de publicæ silvæ novalibus, quæ ad jus et dominium beati Petri noscitur pertinere, monasterium vestrum in præsenti legitimate possidet aut in futurum justis modis poterit adipisci, vobis et eidem monasterio confirmamus; nihilominus sancientes ut ea quæ prædictis rebus juste vobis

A in posterum conferentur, tanquam habitatores terræ memorati tam jure habitationis quam ex apostolicæ sedis concessione libere possitis recipere ac sine qualibet contradictione tenere. Insuper auctoritate vobis apostolica indulgemus ut silvam vestram de Laureto excolere vobis liceat et dare aliis excelandam secundum terminos quibus in authentico scripto monasterii vestri determinata est et distincta. Nulli ergo... nostræ constitutionis, confirmationis, et concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, v Kal. Aprilis, anno undecimo.
XLIII.

ABBATI SANCTI VICTORIS, ET DECANO PARISIENSI, ET MAGISTRO ROBERTO DE CORZON NOVIOMENSI CANONICO PARISIUS COMMORANTI.

De electione episcopi Morinensis.

(Laterani, iv Non. Aprilis.)

B (48) Cum dilecti filii Henricus, archidiaconus Morinensis, et magister H. Atrebatus, canonicus, Morinensis electi procuratores et Bernardus Morinensis canonicus ad sedem apostolicam accessissent, procuratores ipsi proponere nostra præsentia curaverunt quod Ecclesia Morinensis episcopi solatio destituta, canonici ejusdem ecclesiæ de pastoris substitutione tractantes, in dilectum filium Adam presbyterum, Goscelinum diaconum, Theobaldum subdiaconum, canonicos Morinenses potestatem eligendi episcopum unanimiter contulerunt, juramento interposito promittentes quod illum reciperent in pastorem quem gremio ipsius ecclesiæ ducerent in episcopum eligentum. C Qui postmodum exammatis voluntatibus singulorum, Joannem archidiaconum ejusdem ecclesiæ, virum literarum, providum, et discretum, in episcopum elegerunt, et eadem electione a capitulo communiter approbata, a metropolitano suo pariter petierunt ut electionem confirmaret eamdem. Qui tam electionem ac electi personam diligenter examinans quam etiam super ipsius ætate, de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum, inquiringens sollicite veritatem, per sententiam, declarando electum ipsum minime sustinere in ætate defectum, electionem de ipso factam utpote canonice celebratam solemniter confirmavit. Qui postea regalibus receptionis a rege, ad petitionem ejusdem capituli a venerabili fratre nostro Atrebatusi episcopo de mandato metropolitani prædicti fuit in presbyterum ordinatus, et aliquandiu nullo contradicente liberam et pacificam tam in spiritualibus quam in temporalibus administrationem obtinuit in Ecclesia Morinensi. Unde procuratores ipsi a nobis humiliter petierunt ut his qui post haec omnia invidiæ stimulis agitati, contra factum proprium temere veniendo, adversus electum ipsum materiam discordiæ suscitare præsumunt, silentium imponentes, et memoratam electionem tam concorditer celebratam et confirmatam solemniter

(17) Vide supra, epist. 39.

(18) Cup. cum dilecti, De elect. Vide infra, epist. 225.

approbantes, eidem faceremus electo: munus consecrationis impendi, multorum super hoc non solum abbatum et capitulorum civitatis et diœcesis Morinensis sed etiam aliorum presbyterorum nobis litteris præsentatis, qui super præmissis omnibus testimonium perhibentes, electum ipsum de litteratura, discretione, ac honestate morum reddiderunt apud nos multipliciter commendatum, quinimo et electorum ipsorum super hoc nobis litteras obliuerunt, quibus erat illarum litterarum de verbo ad verbum sicut iidem asserunt electores, tenor insertus, quæ de potestate ipsis tradita juxta præmissam formam confectæ in capitulo fuerant et sigillo capituli sigillatae. Verum supradictus B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex adverso quod cum in supradictos tres sub hac forma jumento præstito fuerit eligendi concessa potestas ut capitulum eum recipere teneretur quem illi tres ab omnibus vel a majori et saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ nominatum eligerent in pastorem, electores ipsi terminos potestatis sibi traditæ non servantes, prædictum archidiaconum eligere præsumperunt, quem pauci de capitulo nominarant. Unde canonici Morinenses postmodum admirantes qualiter archidiaconus electus fuerat memoratus, cum plures essent in Ecclesia dignores, super electionis processu invicem colloquendo cœperunt fere omnes publice profiteri quod nullatenus archidiaconum nominaverant supradictum, et reputantes se in hac parte delusos, quod super hoc factum fuerat, per eundem B. cui suas testimoniales litteras assignarunt, nostro curaverunt apostolatui reserare. Qui coram nobis sollicite postulavit ut eamdem electione cassata, faceremus ipsi ecclesiæ de persona idonea canonice provideri, cum fere omnes canonici Morinenses sint parati, sicut assuerit, prærito juramento firmare quod præfatum archidiaconum nunquam in episcopum nominaran et legitime possit ostendi quod juxta præmissam formam supradictis tribus collata fuerit auctoritas eligendi, ut videlicet de gremio Ecclesiæ illum eligerent in quem omnes vel major et sanior pars capituli consentirent, afferens idem B. se nihilominus probaturum quod sæpedictus electus patitur in æstate defectum. Nos igitur his et aliis quæ fuerunt hinc inde proposita coram nobis diligenter auditis, quia res perniciose esset exemplo si per subreptionis astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis, de consilio fratum nostrorum ita duximus providendum ut præstito a contradictoribus juramento quod ipsi contra præfatum electum malitiose non moveant hujusmodi questionem, prædicti tres electores juramenti vinculo astringantur dicere veritatem quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum archidiaconum convenerunt et si tres simul aut duo saltem ex ipsis jurati dixerint majorem canonorum partem in ipsum archidiaconum convenisse, vos contradictoribus silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio

A insufficiens, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares. Si vero per eorum depositiones constiterit sæpedictum archidiaconum extitisse a paucioribus nominatum, tunc demum sollicite adiatis quidquid utraque pars prosposuerit ac probandum formam secundum quam eligendi potestas præfatis tribus electoribus asseritur fuisse concessa, et si fuerit sufficienter ostensum quod illum de gremio Ecclesiæ secundum formam sibi datum debebant eligere in quem omnes vel major et sanior pars capituli convenienter, vos electionem ipsius archidiaconi omnino cassetis, et faciat Ecclesiæ Morinensi per electionem canonicam de persona idonea in pontificem provideri. Alioquin quod de ipso factum et ratum habentes, contradicentes ab ejus impeditione per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis, præfatum B. præbenda Morinensis Ecclesiæ spoliante, qui et ad hanc pœnam, si forsitan in probatione deficeret, obligavit; non obstante quod super ætatis defectu objectum est contra illum, cum idem canonicushuic objectioni non multum institerit, et super hoc a metropolitano fuerit judicatum; cujus sententia in rem transiit judicatam, cum infra decennium non fuerit legitima provocatione suspensa. Quod si non omnes, etc., duo vestrum.

Datum Laterani, iv Nonis Aprilis, anno undecimo.

XLIV.

ABBATISSE ET CAPITULO DE EDERA.

De certo monialum numero confirmando.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Justis potentium, usque inclinati, octogenarium numerorum monialium seu etiam conversarum, quem propter suadentem utilitatem et necessitatem urgentem de concilio et assensu charissimi in Christo filii nostri Philippi, Francorum regis illustris, et venerabilis fratris nostri Parisiensis episcopi dicessani vestri provide in monasterio vestro statuistis, auctoritate apostolica confirmantes, ipsum præcipimus observari, nisi Domino largiente in tantum ejus excrescerent facultates ut secundum earum augmentum, sororum quoque numerus posset augeri. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, Kal. Aprilis, anno undecimo.

XLV.

HUGONI CANONICO SANCTI GEORGII DE FAYA.

Ei confirmatur præbenda de Faya.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Dilectis filiis B. canonico Sancti Petri Pictavensis et D. procuratoribus G. de Marnaio, et tibi tam pro te quam dilectorum filiorum W. præpositi et aliorum concanonicorum tuorum nomine respondenti pariter et agenti, super præbenda de Faya, quæ fuit olim R. de Poento canonici ejusdem ecclesiæ, violentibus litigare, dilectum filium Andream subdiaconum et capellatum nostrum concessimus audiorum. In ejus igitur præsentia proponere curavisti

quod ex consuetudine usuque longævo juramento interposito roboratis in ecclesia Sancti Georgii de Faya ultra duodecimum numerum canonici non debent institui, nec fieri promissio vel concessio de præbenda aliqua non vacante. Nullus insuper canonicus Fayensis præbendam et aliquam de ecclesiis ad capituli donationem spectantibus potest in simul possidere, sed vacantes aliis chori servitoribus a capitulo conferentur. Et si quando ecclesiarum talium aliquis capellanus in canonicum assumatur, capellaniam vel canonicam compellitur resignare, cum sese ad invicem de consuetudine minime patientur, et singuli qui capellanias recipient corporaliter præsito juramento promittant se in ipsis personaliter servituros. Quibusdam vero in jam dicta ecclesia de Faya Capicerio et canonici ordinatis absente prædicto B, qui licet sit ibidem canonicus, in ipsa tamen nequaquam residentiam faciebat, et ob hoc ab eo canonicos tractis in causam coram dilectis filiis abbate Sancti Jovini de Marnes et decano Thoarcensi Pictavensis diœcesis et magistro P. Barrilier, quondam canonico beatae Radegundis Pictavensis, judicibus a sede apostolica delegatis, cum iisdem canonici salvis ecclesiæ suæ consuetudinibus juramento firmatis et pars alia unius ex ipsis judicibus et R, de Poento et O. de Maulaio et R. Juret militum arbitrium elegissent, ipsi contra consuetudines ecclesiæ memoratæ ac etiam jus commune, præfato G. de Marnaio detinenti unam ex ecclesiis supradictis, nec eam resignare curanti, minus provide contulerunt, primam in illa ecclesia vacaturam sibi quoddam annum assignantes, et Villemo de Grandicampo puerο seconde vacantem nihilominus concedes. Processu temporis auctoritate bonæ memorie Octavianus episcopi Hostiensis, qui tunc in illis partibus legationis officio fungebatur, per venerabilem fratrem nostrum Pictaven. episcopum prædicti G. de Marnaio penitus concessionem cassata, ipse G. de præmisso arbitrio a cassatione hujusmodi non habita mentione, ac in plurimis veritate suppressa, nostras litteras ad Sanctæ Radegundis, de Cella, et Sancti Pauli priores Pictaven, a nobis obiennit destinari ut dictos canonicos sibi præbendam suam integre reddere ac satisfacere de subtractis vel exhibere coram se justitiæ complementum per censuram ecclesiasticam appellatione postposita coarent; sed nominatus G. dolo vel negligentia litteras easdem supprimens, eis fere per triennium non est usus. Cæterum R. canonico Fayensi viam universæ cartis ingrasso, et tunc nostris litteris judicibus præsentatis, et auctoritate litterarum illarum eodem G. vacantem præbendam sibi tribui postulante, licet canonici a judicibus prædictis citati termino constituto in eorum præsentia compararent, et eos ex causis legitimis recusarent, contra litteras exceptiones legitimæ allegantes, utpote per falsi suggestionem et in multis tacita veritate a sede apostolica impetratas, idem tamen obaudientes hæc omnia, post appella-

A tionem ad nos legitime interpositam in canonicos excommunicationis sententiam protulerunt, et illam præbendam quæ rescripti obtenti tempore non vacabat jam dicto G. non sunt veriti assignare, fines apostolicæ jussionis in omnibus excedentes. Cumque dilectis filiis sancti Juliani et de Fontanis abbatibus et subdecano Beati Martini Turonensis dederimus in mandatis quod si dictam excommunicationis sententiam invenirent post appellationem ad nos legitime interpositam fuisse prolatam, ipsam denuntiaront penitus non tenere, alioquin [ab] eis recepta juratoria cautione super iis pro quibus excommunicationis sententia subjacebant, absolutio nis ipsis beneficium impendendo, ac injuncto quod injungi deberet de jure, audirent et debito fine de ciderent si quid emergeret quæstionis, coram abate de Fontanis et subdecano beati Martini Turonensis partibus comparentibus termino præfinito, collega tertio se non posse interesse negotio per certum nunquam excusante, iidem juxta nostrarum litterarum tenorem ea sententia qua dicebantur ligati canonicos absolverunt, sed cum pars alia provocaret et varias proponeret rationes quare canonicos absolvere non deberent, et super revocatione litterarum priorum, abbate Sancti Juliani et eodem subdecano pro tribunal sedentibus inter partes fuerit aliquandiu litigatum, ipsi duo sine alio con judice, qui causæ tractatui adesse nolebat, sicut eis per suas litteras intimarat, ad nos scriptum sigillis propriis roboratum et processum totius negotii continens destinarunt. Pro le insuper asserere studiisti quod post R. præfali decessum ad apostolicam sedem accedens, nostro apostolatui reserasti quod cum de mandato nostro et ejusdem Hostiensis episcopi sedis apostolicæ tunc legati in ea ecclesia, in qua desservieras ab ætate primæva, sex sextaria bladi perciperes annuntium donec competens ecclesiasticum beneficium in præhenda vel alibi per ipsius canonicos obtineres, licet inibi eadem vacaret præbenda, quam fere omnes canonici ecclesiæ memoratæ tibi desiderabant conferre, illam tamen paucis impedientibus assequi non valebas. Unde dilectis filiis A. cancellario, R. archipresbytero et magistro P. Parvo canonico Bituricensi per nostras litteras duximus in jungendum ut nisi a paucioribus et inferioribus rationabiliter esse objectum aliquid vel ostensum propter quod majoris et dignioris partis consensus prævalere non posset, tibi præbendam ipeam auctoritate apostolica appellatione remota conferrent, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Dicti vero judices per quasdam litteras Fayensis capituli perpendentes expressim in te omnium concurrere consensum et vota, capitulo mandaverunt ut facientes de necessitate virtutem, tibi liberaliter præbendam concederent nominatam et stallum in choro ac locum in capitulo assignarent, et si qui receptioni tuæ se ducerent opponendos, coram eis statuto ad hoc termino comparerent mandatum apostolicum audi-

turi. Die quidem præfixa tam te quam G. de Marnaio tuo adversario in eorum præsentia constitutis. et omnibus fere canonicos potentibus ab eisdem ut auctoritate apostolica per se ipsos tuum votum efficaciter adimplerent, et perpenso plenius per quasdam litteras capituli nostro apostolatui destinatas canonicos in consensu pristino de te inter se habito perdurare, quamvis ex parte illa in alio termino cum edicto peremptorio partibus assignato quædam ipsis judicibus litterare monstrarentur, quarum continentia testabatur sæpedictam præbendam ipsi G. de Marnaio primitus fuisse concessam quam tu iter arripiisses ad sedem apostolicam veniendi, quia tamen receptionem de G. factam per præfatum episcopum Pictavensem de mandato episcopi Hosteniensis invenerant irritatam, nec aliquid rationabile contra te fuit oppositum vel in factum objectum, te de memorata prebenda curarunt sententialiter investire, in rebelles, si qui existerent, excommunicationis sententiam proferentes, et per dilectum filium abbatem de Stella Cisterciensis ordinis suam sententiam executioni mandantes, nec appellationi a parte altera interpositæ curantes deferre, quam, cum non sit ab executoribus appellandum nisi modum executionis excedant, decreverunt irritam et inanem. Verum a capitulo in omni plenitudine canoniciatus receptus ad nostram præsentiam accessisti, super appellatione hujusmodi tuo adversario responsurus. Sed cum eam infra annum ipse non fuerit prosecutus, et post annum elapseum... ejus nepos procurator effectus apud sedem apostolicam moraretur, nec contra te aliquid impetraret, jam dictum subdiaconum et capellatum nostrum tibi auditorem tribui postulasti. Qui procurator quasdam litteras sine sui conscientia impetrans auditoris, eas postquam illis contradixeras de bulla præsumpsit extrahere fraudulenter; quas viribus carere decrevimus per quasdam litteras subsequentes. Fuit autem propositum ex adverso quod cum litteras sub forma expressa superiorius prioribus transmiserimus memoratis, et iidem, convocatis partibus, tam ex confessione capicerii et canonico-rum dictorum quam ex quibusdam publicis cognoscerent instrumentis, præfatum G. quædam annua in ecclesia de Faya percipere donec integrum asseretur præbendam, et pendente iudicio præbenda de qua est controversia vacavisset, eam ipsi, antequam tu ad nos accederes, capicerius et major et senior pars capituli liberaliter contulerunt, nullo tunc temporis reclamante, et cum quidam eum postmodum admittere noluissent, in eos ipsi judices monitione præmissa excommunicationis sententiam promulgarunt; qui ad nos post latam sententiam appellantes, super hoc litteras obtinuerunt transmitti ad judices Turonenses, qui prout a te narratum fuerat in ipso negotio processerunt. Nos vero per relationem auditoris præfati super utrinque

(19) Cap. *Tuis quæstionibus*, De præhendis.
(20) Cap. *cod.*, De testib.

A propositis sufficienter instructi, factum judicium Pictavensem, cum fines excessissent mandati irritum judicantes, et Turonensem approbante processum, qui Fayenses canonicos absolverant ab ipsis Pictavensibus excommunicationis sententiâ denotatos, et adjudicationem præbendæ, quam tibi judices Bituricenses fecerunt, ratam habentes et firmam, tam capitulum Fayensis ecclesiæ quam te ab impetione sæpefati G. de Marnaio ex toto du-ximus absolvendum, ipsi G. super iis perpetuum silentium imponentes. Nulli ergo... nostra diffinitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Aprilis, anno undecimo.

XLVI.

BISINTINO ARCHIEPISCOPO.

Respondet ad ejus consulta.

(Laterani, xi Kal. Aprilis)

(19) Tuis quæstionibus respondemus quod clericos in minoribus ordinibus constitutos de patrimonialibus bonis habentes unde possint congrue sustentari, etsi nondum fuerint ecclesiasticum beneficium assecuti, dummodo aliud canonicum non obstat, ad superiores poteris ordines promovere. (20) Monachi vero de suis fratribus ac conversis testes in causis propriis producere absque juramenti exhibitione non possunt, nisi forsitan parte remittatur adversa. Religiosi quoque de terris debentibus decimas, quas emptione vel aliis justis modis acquirunt, non possunt eas, nisi privilegiati super hoc fuerint, retinere. Judicium autem aquæ ferventis non solum in matrimonialibus, verum etiam aliis ecclesiasticis causis recipi canonicas et sanctionibus interdictum.

Datum Laterani, xi Kal. April. anno undecimo.

XLVII.

NOBILI VIRO THEODORO LASCARO.

Inducitur ad pacem ineundam cum imperatore Constantinopolitano.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Ut litterarum tuarum prolixitas ad compendium reducatur, eam sub certis capitulis duximus restrin-gendam. In primis siquidem Latinos apud Constantinopolim commorantes de apostasiæ crimine reprehendis, qua cum Dominicæ crucis assumpto signaculo, ad terræ sanctæ succursum simulaverint properare contra barbaras nationes, iidem conversi retrorsum in Christianos suos gladios converterunt, (21) Constantinopolitanam urbem et Constantinopolitanum imperium impugnantes proditionem et sacrilegium eisdem impingens, pro eo quod regia urbe raptæ, sacrosantæ ecclesiæ minime pepererunt, Christicolis interfectis, defloratis virginibus, et pollutis etiam conjugatis. Perjurii quoque reos ipsos multipliciter asseveras, cum treugas quas tecum inierant plures præsumpserint violare, qui

(21) Vide gesta Innoc. III, cap. 95, pag. 50, col. 4.

relicta excellentiori via quam docet Apostolus, videlicet charitate, tecum concordiam et amicitiam nolunt inire perpetuam, sed treugas ad terminum iterum inierunt, licet Dominus non ad tempus sed perpetuo haberi præcipiat charitatem. Unde nobis humiliiter supplicasti ut eos tecum perpetua pacis fœdera faceremus inire, cum imperante Domino dilecto semper debeat inter Christianos vigere, legatum a nostro latere destinantes qui inter te ac ipsos pacem stabiliat et componat, ut nec tu ne ipso terminum quem Deus inter te ac ipsos disponebat, mare videlicet, transire præsumant, sed hujusmodi termino sint contenti, promittens te una cum eis contra Ismaelitas viriliter pugnaturum; alioquin cum alienigenis et paganis, quamvis invitus, pactum tamen inies contra eos, et associaberis Blachis, cum pacem quæsieris et illam non valeas invenire. Nos autem memoratos non excusamus Latinos, quos super excessibus suis multoties redarguimus, sed excusationes eorum præsenti tibi pagina duximus declarandas. Dicunt enim quod illius adolescentis suscepto ducatu qui fatebatur Constantinopolitanum imperium sibi de jure deberi, necessitas eos compulit importuna ut in Romaniam ad acquirenda virtutalia declinarent, et facientes de necessitate virtutem, intenderunt in ipsa principali procurare quatenus apostolicæ sedi gratum præstarent obsequium et expectatum succursum nihilominus terræ sanctæ; quod ad plenum consummasse putarunt, cum sine sanguinis effusione regia urbe capta, et accusatore imperii effugato, restitutisque in ipsa patre simul ac filio, Isachio videlicet et Alexio, ad fastigium imperiorum dignitatis, fecerunt ipsos non coactos sacrosanctæ apostolicæ sedi tactis evangeliis obedientiam reppræmittere, imperiali nobis scripto transmiso ad magorem fidei firmitatem, ut quod ore promiserant opere adimplerent. Cumque se ad navigandum in Syriam totis viribus præpararent, innata ipsorum malitia juramentis et pactis penitus violatis, igne, dolo et toxico iter eorum non semel tantum sed sæpe nequierer impedivit, et ad occupationem urbis regiæ ipsos in eorum perditionem (22) renitentes et invitox attraxit, qua sola Dei virtute mirabiliter triumphata; quidquid extunc quocunque modo vel loco fecerint voluntarii vel inviti, semper habuerunt in votis ut incbedientiæ filios reducerent ad obedientiam matris sua tam debitam quam devoutam, et per imperium Romanum opportunius et facilius succurrerent terræ sanctæ. Licet autem ipsi omnino iuculpabilis non existant, per eos tamen Græcos justo Dei judicio credimus fuisse punitos, qui tunicam inconsutilem Jesu Christi scinderesunt moliti. Cum enim judicia Dei adeo sint occulta quod abyssus multa propheticæ voce dicuntur, sæpe contingit ut ipsius occulto-judicio, semper tamen justissimo, mali malorum ministerio puniantur,

A juxta quod alt ipse Dominus per prophetam: *Assur virga furoris mei, et baculus ipse in manu eorum, indignatio mea (Isa x).* Unde ad Nabuchodonosor dixit: *Quia servisti, mihi in Tyro, dabo tibi Ægyptum (Ezech. xxix).* Juste siquidem in diluvio perierunt qui esse cum Noe moluerunt in arca, et famis inediā sunt perpessi qui beatum Petrum apostolorum principem, cui pascendas commisit Dominus oves suas, noluerunt recipere in pastorem, post greges sodalium evagando, nolentes ad unitatem redire sæpius a prædecessoribus nostris et nobis etiam commoniti diligenter, nec voluerunt unquam terræ sanctæ subsidium impertiri, cui tum vicinitate locorum, tum abundantia divitiarum, plenius et perfectius succurrere potuerunt. Unde non immerito per eos qui ad utrumque pariter intendebant locum perdiderunt et gentem; ut perditis male malis, ipsa terra talibus locaretur agricolis qui fructum reddant tempore opportuno. Cæterum quia, quemadmodum legitur in Daniele propheta, est Deus in cœlo qui revelat mysteria, mutat tempora, et transfert regna, qui dominatur in regno hominum, et cui voluerit dabit illud, Constantinopolitanum imperium transtulit ad eosdem, nobilitati tue consulum ut in conspectu charissimi in Christo filii nostri Henrici Constantinopolitani imperatoris illustris humilie temetipsum eique servias honorem debitum impendendo. Jeremiæ sequentes exemplum, quem Israelitico populo legimus consilium tribuisse ut Nabuchodonosor regi servirent et viverent sub eodem. Si enim propheta consuluit ut fidelis populus infideli regi serviret, quanto magis consulendum est tibi ut servias imperatori præfato, cui Altissimus dedit imperium cum catholicus princeps et fidelis existat, ut sub ejus vivens imperio pacem obtineas exoptatam. Super eo vero quod illos charitatem asseris non habere, pro eo quod tecum treugas ad terminum inierunt, nolentes easdem in perpetuum stabilire, cum dilectio termino non claudatur, tibi breviter respondemus quod charitas et potest et debet etiam sine treugis haberi, cum non solum ad amicos sed etiam, ad inimicos sit ipsa charitas extendenda, dicente Domino. *Diligite inimicos vestros, benefacite illis qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumnianibus vobis (Math. v);* quæ profecto per treugas non tollitur, sed fovetur, et ad perfectionem ipsius via facilior præparatur. Tu vero dispositioni divinae consentiens, quæ idem est imperator ad imperium sublimatus, ei debitum impendas obsequium et honorem, et nobis, qui, licet indigni, locum beati Petri tenemus, devotionem et reverentiam cum omnibus qui sunt tecum satanas exhibere; quia nos per legatum quem ad partes illas intendimus destinare, imperatorem eundem faciemus sollicite commoneri ut tecum in spiritu ambulet lenitatis. Cum autem ipsum legatum ad

(22) *Perditionem aut perniciem.*

parte illas noveris pervenisse, tuos ad eum nuntios destinabis, ut idem inter te ac imperatorem predictum ea quae pacis sunt et salutis ordinare procuret.

Datum Laterani, xvi Kal. April. anno undecimo.

XLVIII.

ALUFO CANONICO SANCTÆ ANASTASIAE.

Ei confirmatur præbenda.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Solet annuere, etc. usque assensum, præbendam quam in ecclesia Sanctæ Anastasis te proponis legitime assecutum, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani v Idus April. anno undecimo.

XLIX.

DECANO SANCTÆ MARIE DE BLAKERNA, ET CANTORI SANCTORUM QUADRAGINTA, ET MAGISTRO G. CANONICO SANCTI PAULI CONSTANTINOPOLITANIS.

Scribitur pro eodem Aluso.

(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Gravem nobis dilectus filius Alufus canonicus Sanctæ Anastasis Constantinopolitanus obtulit quaestione, quod D. concanonicus suus et quidam alii Constantinopolitani manus injecerunt in eum, Dei timore postposito, temere violentas. Quia igitur hujusmodi violentiarum manuum injectores non est dubium incidisse in canonem sententiam promulgatae, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si est ita, præsumptores eosdem tandem, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis, anno undecimo.

L.

CANTORI SANCTORUM QUADRAGINTA, ET MAGISTRO G. SANCTIS PAULI, ET ARN. SANCTÆ MARIE DE CINTURA CANONICIS CONSTANTINOPOLITANIS.

Pro eodem.

(Laterani, Id. Aprilis.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius Alufus Sanctæ Anastasis canonicus sua nobis insinuatione monstravit quod cum decanus Sanctæ Mariæ de Blakerna et canonici Sanctæ Anastasis Constantinopolitanus, pro quibus ad sedem apostolicam laboravit, ei præbendæ suæ fructus et alia de jure ad ipsum spectantia in sui absentia promiserint exhibere, ipsa detinent et reddere contradicunt. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus dictos decanum et canonicos ut fructus illos et alia eidem exhibeant, ut tenentur, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Ibidus Aprilis, anno undecimo.

A

LI.

PRÆPOSITO ET CAPITULO DE BLAKERNA.

Pro Arnulfo canonico de Blakerna.

(Datum, ut in alia.)

Constitutus in presentia nostra dilectus filius Arnulfus ecclesie vestre canonicus nobis humiliter supplicavit ut ei, qui ad sedem apostolicam veniendo, pro negotiis vestris et totius cleri Constantinopolitanus expediendis plurimum laboravit, pro preventibus ejusdem ecclesiæ perceptis a vobis, quo ipse, si praesens fuisset in vestra ecclesia, percipisset, satisficeri faceremus eidem. Cum igitur idem A. inde dispendium peti non debeat unde præmium dignoscitur meruisse, universitatem vestram rogandum duximus et monendam, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eidem canonico de preventibus sibi subtractis, donec pro communibus negotiis absens, fuit, taliter providere cureatis quod ipse propter hoc vobis et ecclesiæ vestre magis obnoxius teneatur, et nos debeamus devotionem vestram exinde non immerito commendare.

B

Datum, ut in alia.

LII.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO HENRICO ILLUSTRI CONSTAN-

TINOPOLITANO IMPERATORI.

Indicitur ut bona ecclesiæ S. Anastasis ablata restituat.

(Laterani, xvi. Kal. Maii.)

Ad audientiam nostram dilecto filio nostro Aluso canonico ecclesie Sanctæ Anastasis Constantinopolitanæ significantem pervenit quod eadem ecclesia, quæ antequam Constantinopolitana civitas capertur post majorem ecclesiam locum præcipuum obtinebat, gravatur maxime paupertate, bonis ipsis distractis multipliciter et consumptis. Insuper inclyta recordationis Baduinus imperator germanus tuus, cuius successor existis, casalia cum pertinetiis suis, possessiones, et res alias quæ a ecclesiam pertinebant prædictam contra justitiam occupavit et detinuit occupata, quæ in anima ter periculum reddere contradictis. Quia vero quanto magis gressus tui a Domino prosperantur, tanto minus esse debes ecclesiis onerosus, serenitatem tuam rogamus et monemus attentius quatenus si est ita, bona eadem Ecclesiæ ipsi ob reverentiam apostolicae sedis et nostram restituens, ab ejus super hoc molestatione indebita conquiescas.

Datum Laterani, xvi Kal. Maii, anno undecimo.

LIII.

CANTORI DE BLAKERNA, PRÆPOSITO SANCTI SEPULCHRI ET MAGISTRO P. CANONICO SANCTI PAULI CONSTANTINOPOLITANI.

Eis committitur causa T. cappellani de Bucca leonis.

(Laterani, xv Kal. Maii.)

Insinuantibus T. capellano ecclesiæ de Bucca Leonis et quibusdam aliis clericis Constantinopolitanis nos noveritis accepisse quod H. de Atrebatis et quidam alii clerici Constantinopolitanus proventes quarundam rerum quæ in sortem clericorum ipso-

rum cessisse noscuntur percipiunt et devidunt pro sue arbitrio voluntatis, illis qui super hoc deberent de jure requiri penitus inconsultis, et eisdem, licet saepius requisiti, debitam nolunt reddere portionem. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerunt evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellations postposita statutatis, facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Maii, anno undecimo.

LIV.

**ELECTO NICOMEDIENSI, ET PRÆPOSITO SANCTI SEPULCRI
ET PRINCI PISANORUM CONSTANTINOPOLITANIS.**

Commititur eis causa super quadam mula.

(Datum, ut in alia.)

Innotuit nobis, conquerentibus dilectis filiis, A. et D. clericis apud Constantinopolim constitutis, quod decanus Sanctæ Sophiæ ac quidam alii Constantinopolitani quamdam mulam et res alias pertinentes ad ipsos contra justitiam detinent et reddere contradicunt, super Blaco et rebus alii injuriantes eidem. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellations postposita statutatis, facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes... duo, etc.

Datum, ut in alia.

LV.

**SANCTÆ SOPHIELÆ ET SANCTÆ ANASTASII DECANIS, ET
CANTORI DE BLAKERNA.**

Eis committitur causa Arnulfi canonici de Blakerna,
(Datum, ut in alia.)

Conquesti sunt nobis dilecti filii Arnulfus canonicus de Blakerna et alii clerici apud Constantinopolim constituti quod venerabilis frater noster Salimbriensis eis super quibusdam terris, vineis, pratis et rebus aliis damna gravia et injurias inferre non cessat. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis audiatis causam, et appellations remota, sine debito terminetis, facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut in alia.

LVI.

DILECTO FILIO MELDENSI ELECTO.

*Ut impendat benedictionem V. abbatissæ Jotrensi.
(Laterani, xiii Kal. Maii.)*

(23) Dilecta in Christo filia moniales Jotrensis monasterii humili nobis insinuatione monstrarunt quod idem coenobium propter dilationem benedictionis electæ ipsius tam in spiritualibus quam temporalibus non modica sustinuit detimenta. Volentes igitur eidem paterna sollicitudine providere, discretioni tuae per apostolica scripta mandamus quatenus infra quindecim dies postquam fueris consecratus, salvo tempore sententiae quædudum in-

A ter bone memorie predecessorum tuum et A. quondam abbatissam Jotrensem a nobis lata est et nondum executioni mandata, et omni quod utrique competit parti jure, ipsi electæ munus benedictionis impendere non omittas. Alioquin neveris nos venerabili fratri nostro Trecensi episcopo in mandatis dedisse ut extunc, salvis prædictis omnibus, auctoritate nostra eamdem appellazione remota sine dilatione benedicere non postponat.

Datum Laterani, xiii Kal. Maii, anno undecimo.

LVII.

(Datum, ut in alia.)

In eundem modum Trecensi episcopo usque non omittat. Ideoque fraternitatì tuae per apostolica scripta mandamus quatenus si dictus electus mandatum nostrum infra prædictum terminum non implerit, tu extunc, salvis prædictis omnibus, auctoritate nostra eamdem electam appellazione remota sine dilatione benedicere non postponas.

Datum, ut in alia.

LVIII.

**DECANO ET CANTORI DE BLAKERNA, ET MAGISTRO P.
DE MONTINIACO CANONICO SANCTI PAULI CONSTAN-
TINOP.**

Committitur eis quædam causa Const.

(Laterani, xvii Kal. Maii.)

Sicut dilectus filius Ernulfus canonicus Sanctæ Mariæ de Cinctura Constantinopoli sua nobis conquestione monstravit, cantor ipsius ecclesiæ ac quidam alii concanonici sui portas ejusdem ecclesiæ et res alias per violentiam rapere præsumperunt in ejusdem canonici et Ecclesiæ præjudicium ac scandalum plurimorum. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis qui propter hoc fuerint evocandi, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit appellations postposita statutatis, facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xxii Kal. Maii, anno undecimo.

LIX.

**CANTORI SANCTÆ MARIE DE BLAKERNA ET MAGISTRO
SANCTI PAULI ET T. SANCTI GEORGII CONSTANTI-
NOPOLITANIS CANONICIS.**

Super causa consimili.

(Datum, ut in alia.)

D Dilecti filii decanus et capitulum ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Cinctura transmissa nobis conquestione monstrarunt quod Brino balistarius et quidam alii Constantinopolitani super quadam domo ecclesiæ supradictæ in eleemosyna tibi concessa et rebus allis graves eis et injuriosi existunt. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod justam fuerit, etc., facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes duos, etc.

Datum, ut in alia.

X.

SANCTI ANASTASII, ET SANCTI PAULI DECANIS ET
MAGISTRO G. CANONICO SANCTI PAULI CONSTANTI-
NOPOL.

*Committitur eis quædam causa capituli de Bla-
kerna.*

(Datum, ut in alia.)

Querelam dilectorum filiorum decani et capituli de Blakerna recepimus continentem quod fratres hospitalis (24) de Bolonia et quidam alii Constantinopolitanæ diœcesis super quodam molendino, quadam summa pecunia, et rebus aliis injuriantur eisdem. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, et auditis hinc inde propositis, quod justum fuerit usuris cessantibus, etc., facientes, etc. Testes autem, etc. Quod si non omnes.... duo, etc.

Datum, ut in alia.

LXI.

EUDONI PRIORI ET CANONICIS DOMUS ELEEMOSYNARIE
SANCTI JOANNIS ANDEGAVENSIS TAM PRÆSENTIBUS
QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN
PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xviii Kal. Maii.)

Licet locis religiosis diligentiam teneamur paternam impendere, ea tamen loca debemus habere specialius commendata in quibus hospitalitatis et alia pietatis opera studiosius exercentur. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam hospitalem domum Sancti Joannis Andegavensis, in qua divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibi dem temporibus inviolabiliter observatur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem domus in præsenti juste et canonice possidet, etc., usque illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfata domus sita est cum omnibus pertinentiis suis, capellam Sancti Stephani de domo pauperum, et capellam Sancti Jacobi de Theson cum ponte et omnibus pertinentiis suis, exclusam Andegavensem cum malendinis, piscuratis et omnibus pertinentiis suis, nemus de Deserta cum pertinentiis suis, domos vestras quæ sunt supra pontem Andegavensem et de utraque folia cum augmentatione nundinarum, et medictatem dicti pontis Andegavensis cum pertinentiis suis, justitium et tenimenta quæ habetis in feudo regis et aliis dominicis feudis. Tenimenta quæ habetis in Verreriis, in Cherneia, in feudo de Sance, in Pyreio, in Jun-

A cheris, Jurleta, Morino, Corrourio, Telleia, in feudis de Fougere de Rameforti, et Oliverii Andefrei, et Agnetis de Chastellione. Redditi quos habetis in Chantoceio, Segreio, Salmurio, Castronovo, et ea quæ habetis in Agrifame, in feudo Falconiorum, et in Loicaneria. Villam quæ dicitur Fontana Borrel, cum omnibus pertinentiis suis. Curatram molendini vestri de fontibus per terram Boccardi de Marolio. Massuram integrum de Cuelcio cum hominibus et aliis pertinentiis suis. Redditi trium solidorum apud Syrenas. Villam de Rocheti, cum hominibus ei aliis pertinentiis suis. Tenimenta quæ habetis in feudis de Foldonio et de Brein. Calefagium vestrum de Valcia, et pasnagia de Mounes, et ea quæ habetis in Avalo et in Floreio. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Constituimus etiam ut episcopus vel officiales ipsius a præscripta domo nil requirant præter ea quæ de jure sibi episcopali debentur, nec ministri aut fratres ipsius absque manifesta et rationabili causa excommunicationi vel suspensioni ab aliquo supponantur. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatam domum tenere perturbare aut ejus possessiones auferre, etc. Salva sedis apostolicae auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularis persona, etc. Cunctis autem eidem loco sur jura servantibus, etc., usque in finem Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xviii Kal. Maii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1206, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

LXII.

EPISCOPO ATREBATENSI.

*Eum instruit quomodo se gerere debeat erga usur-
rios et presbyterum in heresim relapsum.*

(Laterani, xiii Kal. Maii.)

Cum juxta canonicas sanctiones ubi multorum strages est, severitati eit aliquid subtrahendum, in usurarios, qui tantum in civitate ac diocesi tua excrevisse dicuntur quod si censura in Lateranensi concilio prodita contra tales proferretur in omnes, omnino claudi ecclesias præ multitudine oportet, cum ea poteris cautela procedere ut universos simul non insolvas, sed tuum incipias ab aliquibus officium exercere, illius instructus exemplo contra quem cum accipientes denarium murmurent, non omnibus sed uni eorum dixisse refertur: *Amic, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario corre-
nistri mecum?* etc. (Math. xx.) Presbyterum vero in

(24) Hic locus vacuus relictus est in originali.

A custodia sibi facias deputata manere qui quondam, ut asseris, de canonico regulari monachus Cisterciensis effectus, ac deinde ad ordinem nigrum rediens, et demum ad saecularia devolutus, propter haeresim quam publice praedicabat a tua fuit predecessor per septem annos in custodia carcerali detentus, a qua tandem te sibi compatiente retractus, retrusus est postmodum in eamdem, quoniam sicut prius haereses seminabat.

Datum Laterani, xii Kal. Maii, anno undecimo.

LXIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI CALIXTI CISONIENSIS.

Ut eis liceat decimas et terras pignori obligare.

(Laterani, xii Kal. Maii.)

Cum, siout asseritis, quidam laici quasdam habent monasterii vestri decimas et terras in feudum, presentium vobis auctoritate concedimus ut ipsas terras et decimas liceat vobis in pignus accipere ac in sortem quod de fructibus percipientis earum minime computare, dummodo super obsequio quod ratione feudi tenentur impendere non graventur.

Datum Laterani, xii Kal. Maii, anno undecimo.

LXIV.

R. TROBELLIO CANONICO SANCTI URSINI BITURICENSESIS.

Dispensatur secum ut beneficium teneat, quamvis fuerit iudex duelli.

Solet annuere, etc. Licet autem a majori et seniori parte capituli Sancti Ursini Bituricensis electus fueris in priorem, quia tamen dilectus filius cantor Bituricensis Ecclesiae, qui electus fuerat a quibusdam, in judicio tibi objiciens quod unus de judicantibus quoddam duellam existiteras de quo sanguinis effusio fuerat subsecuta, id per duos testes sufficienter probavit, non tam propter culpe tuæ vitium quam ut deinceps ab aliis evitetur pernicisum exemplum, quod electionem hujusmodi de te factum fuisse dignoscitur de fratum nostrorum consilio duximus irritandum. Verum quoniam hujusmodi duellorum judicia juxta pravum quarumdam consuetudinem regionem non solum a laicis seu clericis in minoribus ordinibus constitutis, sed etiam a majoribus ecclesiarum prelatis consueverunt, prout multorum assertione didicimus, exerceri, attendentes quod praedictum duelli judicium non in accusationis forma sed in modum tantum tibi fuit exceptionis objectum tuis supplicationibus inclinati auctoritate presentium tibi duximus indulgendum ut hoc penitus non obstante ad quamlibet eligi valeas dignitatem, dummodo aliud canonicum non obstat, maxime cum ex illo duello non sit mutilatio vel occisio subsecuta.

Datum.

B Ex litteris regiae serenitatis accepimus quod volens tuis servientibus, qui in regio servitio senuerunt, misericorditer providere, domum quamdam Parisius de bonis tuis et servientum ipsorum edificare disponis, in qua ipsis vite necessaria ministrentur, nobis humiliter supplicans et devote ut ipsam in jus et proprietatem beati Petri recipere dignaremur, eamdem ab episcopali jure penitus eximendo. Cum igitur magis conveniat ut ipsa domus a sui fundatione sit libera quam post fundationem ab episcopali debito eximatur, venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio archidiacono Noviomensi nostris damus litteris in mandatis ut fundum in quo domum ipsam intendis construere oblatum beato Petro recipiat vice nostra, ut sic in fundo Romanæ Ecclesiae domus ipsa cum capella et cœmeterio ad opus duntaxat hujusmodi servientum de licentia nostra libera construatur; ita tamen ut nec diocesani episcopi nec vinarum ecclesiarum per hoc justitia minuatur; quia sic intendimus tibi facere gratiam ut illis injuria minime inferamus.

Datum, ut in alia.

LXVI.

CIVIBUS SORANIS.

Confirmantur eis rationabiles eorum consuetudines.

(Laterani.)

Ad ubera sacrosanctæ Romanæ Ecclesiae matris vestræ tanquam devoti filii recurrentes, ipsius vos docet dulci late nutritri; ut qui hactenus, novercante fortuna, onus portasti indebita servitutis, nunc, opitulante gratia, novamen inveniatis solita libertatis. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, rationabiles libertates, bonos usus, et consuetudines approbatas, quas a tempore illustris regis Rogerii usque ad obitum Willelmi, regnum Siciliæ, habuistis, vobis paterna benignitate concedimus et auctoritate apostolica confirmamus, ut illis licenter utamini fidem nobis integrum observando. Nulli ergo...hanc paginam nostræ concessionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani.

In eundem modum clericis, militibus, et universis hominibus Roccaæ Arcis.

Datum Laterani.

In eundem modum universis hominibus de Pescio solido.

Datum Laterani.

LXV.

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut domum edificare posit Parisius pro suorum officialium servitio.

(Datum, ut in alia.)

LXVII.

CONSULIBUS ET UNIEXRIS MILITIBUS ET HOMINIBUS TAM CIVITATIS QUAM BURGI ARELATENSIS, ET NOBILIBUS VIRIS V. DE BAUCIO ET ALIIS DOMINIS BURGI ARELATENSIS.

Ut consueta servitia impendant Ecclesiæ Arelatensi.

(Laterani, vi Non. Maii.)

Si quam suave sit jugum et leve onus Ecclesiæ nosceretis, non quereretis utique vos ab ejus ingenua subjectione substrahere ac jugo servitutis extraneæ libera colla dare. Accepimus siquidem, venerabili fratre nostro Arelatensi archiepiscopo intimante, quod cum Arelatensi Ecclesiæ singulariter fidelitate ac dominio essetis astricti, occasione jura-menti quod nobili viro comiti Provinciæ præstistis, graviter lœsistis eamdem, Salvariam, Vermellariam, et quedam alia in Arelatensi civitate concedentes eidem in non modicum ejus præjudicium et gravamen, et alias ad certa vos ei servitia obligantes quæ sine factura juris ipsius ecclesiæ, quæ vestra est domina principalis, illi exsolvere non potestis. Cum igitur jaramentum non sit ad vinculum ini-quitatis inventum, universitatem vestram monemus attentus et hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus juramento bujusmodi non obstante, quod, in quantum per illud ecclesiastica libertas offenditur, non est, ut illicitum, observandum, quidquid super iis in damnum Arelatensis Ecclesiæ fuerit attentatum inutile reputantes, præfato archiepiscopo et ecclesiæ suæ debita et consueta servitia impendatis, jura quæ in vobis et civitate vestra obtinet ad alium injuste transferre nullatus præsumentes.

Datum Laterani, vi Non. Maii, anno undecimo.

LXVIII.

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO.

Confirmatur ei privilegium de non solvendis procurati-nibus legatorum.

(Data eadem.)

Licet per apostolicum privilegium sit indulatum ut nulli prorsus legato, nisi ei tantum qui de Romani pontificis latere fuerit destinatus, Arelatensis pro-vincia sit subjecta, quia tamen ad eliminandam hæreticam pravitatem et rabiem sedandam hostilem ad partes illas legatos necessario destinavimus, quibus te volumus prudenter assistere ac liberaliter providere, auctoritate tibi præsentium præcavemus ut per obsequia propter necessitatem bujusmodi prædictis legatis impensa nullum tibi vel ecclesiæ tuæ præjudicium generetur.

Data eadem.

LXIX.

ABBATI SANCTI MICHAELIS CISTERCIENSIS ORDINIS.

De hospitalis Spiritus in diæcesi Halberstadensi.

(Laterani, ii Kal. Maii.)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius no-bilis vir comes de Blancoburgo devota nobis insi-

(25) Vide lib. x, epist. 179.

A nuatione monstravit quod ferventi voluntate desi-derat ut juxta monasterium tuum de bonis suis in honore sancti Spiritus construatur ad opus infirmorum et pauperum hospitale, decem et octo mansos optimæ terræ in Elikestorp, decimam insuper ejusdem loci, quam ibidem a venerabili fratre nostro Halberstadensi episcopo tenere dignoscitur, si fieri potest, cum episcopi ejusdem assensu vel extima-tione pro ipsa, centum marchas argenti ad struc-turam hospitalis ipsius nobis humiliiter offerendo postulans nihilominus ut hospitale ipsum non suo sed nostro nomine construi faceremus. Nos igitur ejus pium propositum in Domino commendantes, ad jus et potestatem Romanæ Ecclesiæ ac utilita-tem sancti Spiritus in Saxia (25), cui duæ marce puri argentinomine census, quem comes constituit memoratus, annis singulis persolventur, receperimus donum ejus. Ut autem comitis ejusdem intentio per tuam sollicititudinem debitum consequatur effec-tum, in hac parte committendas tibi duximus vices nostras, devotioni tue præsentium auctoritate mandan tes quatenus prædictorum omnium nostro no-mine possessionem apprehendere studeas corpora-lem, et in prædicto loco ad opus tantummodo infir-morum et pauperum construifacias hospitale, Cum autem constructum fuerit et congrue ordinatum, universa nobis per tuas litteras fideliter intimare procures; ut de loco ipso prout expedire viderimus disponentes, eumdem nostris privilegiis muniamus

Datum Laterani, ii Kal. Maii, anno undecimo.

LXX.

ARCHIEPISCOPO TURONENSI.

Committitur ei accusatio adulterii.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

(26) Intelleximus tam per litteras venerabilis fra-tris nostri Pictavensis episcopi quam per ea que coram dilecto filio Andrea subdiacono et capellano nostro, super hoc auditore concesso, proposita pro partibus extiterunt quod cum S. laicus Elizabeth uxorem suam a maritali consortio sine causa ratio-nabilide depulisset, idem episcopus diæcesanus eorum audiens mulierem eamdem cum quodam adultero fornicari, eam et illum vinculo excommunicationis astrinxit. Quæ tandem eum qui dicebatur ejus ad-ulter abjurans, absolutione recepta coram episcopo memorato, prædictum virum sibi restitui postulavit At ille bujusmodi ei objiciens adulterium, de quo prolem genuisse dicebat eamdem, et quod ab ipso non expulsa sed spontanea recesset, restitutio-nem sui proposuit ei esse minime faciendam, quod mulier memorata prorsus insicias, replicabat in ipsum quod fuerat fornicatus, et de fornicatione so-bolem procrearat, propter quod tali exceptione uti non poterat contra ipsam. Cum autem utrique parti probandi haec facultate concessa, præfata mulier per quosdam testes ejusdem viri adulterium proba-visset, quos vir ipse dicebat tanquam minus idoneos

(26) Cap. Intelleximus, De adulter.

reprobando, tandem ab eo fuit ad nostram audienciam appellatum. Quocirca fraternitatis tuae per apostolica scripta mandamus quatenus nisi constituerit vel per evidentiam rei, vel per confessionem legitimam mulieris, quod taliter adulterata fuisset, adulterii etiam quod vir dicitur commisisse probatione cessante, ipsum recipere compellas eamdem. Quod si praedicto modo de mulieris fornicatione constituerit, nisi testes, per quos viri adulterium est probatum fuerint legitime reprobati, cum matrimonij jus in utroque consistat, et paria delicta mutua compensatione tollantur, nihilominus eum cogas ut eam recipiat et maritali affectione perractet. Alioquin, mulieri praedictae silentium imponere non postponas.

Datum Laterani, vi Kal. Maii, anno undecimo.

LXXI.

CANONICIS ALTARIS BEATORUM APOSTOLORUM PETRI ET PAULI SENONENSIS.

Confirmatur collatio eis facta cuiusdam Ecclesiae.

(Laterani, vi Non. Maii.)

Annuere consuevit, etc., usque impetriri. Cum igitur ad divini cultus augmentum bonae memorie G. [Guillelmus] archiepiscopus Senonensis redditus certos altaris cuius estis obsequio deputati ad sustentationem ministrorum ejusdem in quibusdam ecclesiis assignarit, et capitulum Senonense sibi concesserit ut in partitionibus ipsis participarent de cætero quemadmodum canonici servientes altari beati Stephani facere dignoscuntur, et idem archiepiscopus in recompensatione partitionum illarum ecclesiam de Bosco regis dicto capitulo donarit perpetuo possidendam, nos vestris justis precibus inclinati predictos redditus et parlem quam habetis in partitionibus memoratis, sicut ea omnia juste ac pacifice possidetis, et in ejusdem archiepiscopiliteris plenus continetur, vobis et per vos altari praedicto auctoritate apostolica concordimus et presentis scripti patronicio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, vi Non. Maii, anno undecimo.

LXXII.

CANTORI ET CAPITULO BEATÆ MARIE MEDUNTENSIS.

De confirmatione privilegiorum.

(Datum ut in alia.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensum, ecclesiam vestram et personas inibi Domino servientes, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ in praesenti rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, auctoritate apostolica inhibentes ne diccesanus episcopus, archidiaconus vel alias a vobis procurementem indebitam et insolitam extorquere presumat, nec in aliquem vestrum sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel suspensionis sententiam promulgare. Nulli ergo... nostræ

(27) Cap. *Cum venerabilis, De consuetudine.*

(28) Legendum, iisdem existentibus. Verum men-

A protectionis et inhibitionis, etc. Si quis autem, etc. Datum, ut in alia.

LXXIII.

CONVENTUI CORBEIENSIS MONASTERII.

Ratificantur quæ facta sunt per legatos S. A.

(Laterani, v Non. Maii.)

(27) Cum venerabilis frater noster episcopus Ostiensis et dilectus filius Leo tituli Sanctæ Crucis presbyter cardinalis olim in partibus Alemanniæ legationis officio fungentur, invenerunt dilectum filium abbatem de monasterio Herwodeldensi, quod ad Romanam Ecclesiam nullo mediante noscitur pertinere, ad monasterium Corbeicense, quod etiam est Romanæ Ecclesie speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deserendi vel confirmatione

B a nobis vel ab ipsis etiam, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita nec petita. Cumque Northusium advenisset regalia recepturus, iisdem (28) existentes ibidem, ut contemptus ejus manifestior appareret, ad eos acceders non curavit,

C se mandatorum ipsorum exhibens modis omnibus contemptorem. Propter quod dicti legati venerabili fratri nostro Paddeburnensi episcopo dererunt firmiter in mandatis ut eundem ad suam præsentiam evocaret, et praedictis omnibus diligenter expositis coram eo, ipsum ob omni officio et beneficio suspendere non differret donec nostro vel illorum se conspectui præsentaret, de contemptu veniam petiturus. Cæterum cum suum nuntium ad eorundem præsentiam destinaret (29), se super praedictis omnibus per eundem excusans illius terræ allegavit consuetudinem generalem, asserens quod pro electionis confirmatione vel obtinenda etiam benedictione vel licentia de uo ad aliud monasterium transeundi summus pontifex vel ejus legati non erant aliquatenus requirendi, cum in illis partibus consuetudo talis hactenus sit servata. Iisdem vero legati, precibus multorum inducti tam ecclesiasticorum quam secularium principum, qui eosdem pro ipse instantissime rogaverunt, praedictam sententiam relaxerant, præfato episcopo Paddeburnensi mandantes ut memorato abbatii injungere non differret ut usque ad Dominicam qua cantatur: *Lætare Jerusalem*, proximo præteritam nuntios ad sedem apostolicam destinareret, mandatum nostrum tam super hoc quam aliis

D eisdem mediantibus nuntiis recepturus; quod si facere forte negligeret, extunc ipsum in pristinam sententiam reducere non differret, et eam faceret firmiter observari. Postmodum autem cum suos ad sedem apostolicam nuntios destinasset, iisdem volentes cum multipliciter excusare, ad defensionem ipsius praedictam consuetudinem allegarunt. Cum igitur haec non tam consuetudo quam corruptela merito sit censenda, quæ profecto sacris est canonicis inimica, ipsam de cætero servari nolentes, eisdem legis dedimus in mandatis ut a praedictis

dum exstat in regesto et in authentico Corbeensi.

(29) In authentico, direxisset.

nuntiis, Her. videlicet præposito et C. canonico ecclesiæ novæ qui plenam tam abbatis quam Corbeiensis conventus procurationem habebant, sicut nobis constituit per publicum instrumentum, vice nostra obedientiam reciperen manualem, facta renuntiatione consuetudinis antedictæ. Qui tam in consuetudinis ipsius renuntiatione quam in obedientia exhibenda nostrum adimplentes mandatum, litteras super hoc suis signatas sigillis apud nos dimittere procurarunt. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quod factum est per nuntios antedictos ratum habentes, de cætero hujusmodi pravam consuetudinem nullatenus observetis.

Datum Laterani, v Nonas Maii, anno undecimo.

LXXIV.

ABBATI ET CONVENTUI CORBEIENSI.

Conceduntur eis quædam privilegia.

(Laterani, ii Kal. Maii.)

Quanto Corbeiensem Ecclesiam nobis et Ecclesiam Romanæ devotio rem sumus experti, tanto rationabiles petitiones pertinentes ad ipsam inducimur specialius exaudire. Cum ergo monasterium vestrum ab omni jurisdictione cuiuslibet episcopi præterquam somni pontificis sit exemptum, præsentiam vobis auctoritate concedimus ut ordines monachorum vestrorum et consecrationes altarium seu basilicarum quæ fuerint infra eisdem monasterii ambitum constituta, ne non chrisma et oleum sanctum, ac cætera Ecclesia sacramenta recipere vobis licet a quocunque catholico episcopo malueritis gratiam apostolice sedis habente. Nulli ergo... nostræ concessionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Maii, anno undecimo.

LXXV.

CORBEIENSI ABBATI

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Quanto Corbeiensem Ecclesiam, etc., ut in alia, usque exaudire. Quapropter devotioni tue præsentium auctoritate concedimus ut officiales monasterii tui, qui fratrum præbendam contra justitiam detinuerint, canonica tibi liceat districtione compellere ad justitiam, sicut debent, super hoc sub tuo examine faciendam, districtius inhibentes ne prædicti officiales per laicalis sententiae injustitiam in usus suos stipendia monachis deputata convertere quavis temeritate præsumant. Nulli ergo... nostræ concessionis et inhibitionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

LXXVI.

PATRIARCHIÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Redarguitur de multis excessibus.

(Laterani, vii Kal. Maii.)

Contra pessimam pestem adversus universalem Ecclesiam Constantinopoli nuper exotam tanto se-

A verius nos oportet apostolicam exercere censuram quanto perniciosius in veterata corrumperet et altius cresceret radicata. Non igitur in tui derogationem honoris, quem, quantum cum Deo possumus, illas cupimus conservare, sed in destructionem petitis ipsius, quam diligent studio intendimus abolere, ad ea quæ subscripta sunt nos cum debita noveris processisse cautela (30). Sane cum olim tua nobis fuisse electio præsentata, nos sollicite attendentes quod ab iis attentata fuerat qui jus non habuerant eligendi, utpote quia nulli tunc temporis in canonicos Sanctæ Sophiae canonice fuerant instituti, eam de consilio fratrum nostrorum in publico consistorio publice duximus irritandam, imo verius irritam denuntiavimus extitisse. Postmodum vero de gremio sedis apostolicæ Constantinopolitanæ volentes Ecclesiæ providere, cum subdiaconus noster esset, nec peccasses in electione priori, tanquam qui fueras inscius et absens electus, si tamen talis nominatio electio possit dici, te ad eamdem ecclesiam eligentes, cujus provisio tunc ad nos tantummodo pertinebat, in diaconum primo, ac postmodum in presbyterum ordinare curavimus, et tandem ministerio nostro in episcopum consecratum honore pallii decorare. Licet autem sic ordinatus, consecratus, et palliatus a nobis Constantinopolim accessisses super toto processu negotii nostras litteras tecum ferens, per quas mandabatur universo clero apud Constantinopolim constituto ut exhiberent tibi obedientiam tam debitam quam devotam, clerici tamen de parte peregrinorum id facere recusarunt, firmiter asserentes quod a nobis haec omnia per suppressionem extorseras veritatis. Cumque tam per te quam per dilectum filium nostrum Petrum tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, ipsos ad exhibendum tibi obedientiam monuissest, ipsi, ne ad id aliquatenus cogerentur, ad sedem apostolicam appellarent; quorum appellationi etsi prædictus detulerit cardinalis, non tam propter formam canonicanam quam qui primo interponebatur in Ecclesia Constantinopolitana, quæ nuper fuerat ad devotionem Ecclesiæ Romanæ reversa, tu tamen eidem non deferens, in clericos ipsos, ut asserunt, excommunicationis sententiam protulisti, et cum legatus communicaret eisdem, velut post appellationem cui ipse detulerat non legatis, tu eos arctius evitas. Cæterum cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, Constantinopolim advenisset ut pacem inter vos, ad quam evangelizandam missus fuerat, reformaret, pro concordia interposuit partes suas, et sic apud partes efficaciter laboravit quod in eum fuit ab eis pariter compromissum, et sub causæ periculo promittente, illis autem juremento firmantibus quod quidquid inter vos per concordiam, arbitrium vel judicium ordinaret, inviola-

B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

(30) Vide Gesta Innoc. III, cap. 96 et 98.

biliter servaretis. Volens igitur cardinalis more boni judicis lites minuere, non augere, tibi præhabita deliberatione præcepit ut clericos ipsos in ecclesiis in quibus erant, pro institutis haberet; et ipsis injunxit ut tibi tanquam patriarchæ suo reverentiam et obedientiam debitam exhiberent, ordinatione Sanctæ Sophiæ, super qua in eum similiter fuerat compromissum, sicut clerici asserebant, ad tempus ex necessaria causa dilata, super qua tamen hoc tunc tibi sub periculo causæ mandavit, ut quod ipse postmodum statueret super ea, humiliiter receiveres et servares. Et licet iidem clerici, tanquam obedientiæ filii, mandatum cardinalis sine dilatione qualibet fuerint executi, tu tamen tuae promissionis oblitus, cum legatus quosdam instituisset canonicos in ecclesia Sanctæ Sophiæ, tibique districtius præcepisset ut tam eos quam illos quos prædictus cardinalis Sancti Marcelli instituerat in eadem sine contradictione reciperes et præbendas pacifice faceres possidere, id efficere noluisti, propter quod ipsi tibi, qui per inobedientiæ vitium causæ tuae incurrieras detrimentum, obedientiam subtrahentes, ad sedem apostolicam appellarent, festum Nativitatis Dominicæ proximo præteritum appellationi sua terminum præfigentes, ad quem tu' etiam postmodum appellasti. Procuratoribus igitur utriusque partis in nostra præsentiâ constitutis, et in publico consistorio audientia eisdem indulta, ex parte clericorum ipsorum fuit propositum coram nobis quod post appellationem ipsorum et ecclesiam Sanctæ Sophiæ thesauro usque ad summam centum milium marcharum et eorum ecclesiæ bonis pluribus spoliatas; quæ universa restitui cum instantia postulabant. Præterea cum prædictus cardinalis Sanctæ Susannæ de communibus proventibus debuerit procurari, et in procurations ipsius per manum imperatoris, qui vobis communiter tenebatur, mille et ducenta hyperpera fuerint erogata, de quibus ad te trecenta ratione quartæ spectabant, tu ab imperatore et ab aliis recepisti non solummodo integræ partem tuam, sed de parte ipsorum alia trecenta hyperpera extorsisti; sioque a procuratoribus tuis sexcenta hyperpera repetebant. Addebat etiam quod non tantum super ordinatione Sanctæ Sophiæ inobediens fueras prædictis cardinalibus et legatis, imo verius nobis ipsis, in tantum quod ne obedias aut valeas obedere juramento te in perpetuum obligaras (31). Sane ante occupationem regiæ civitatis Veneti cum Francis et ecclesiarum spolia et possessiones ecclesiasticas dividere conjurarunt, jurantes hoc etiam quod si Franci haberent imperium, patriarchatum Veneti obtinerent, et si patriarchatus forsitan deveniret ad Francos, imperium in partem cederet Venetorum. Unde Veneti ad servandæ hujus iniquitatis vinculum in posterum sibi providere volentes et hereditate sanctuarium Domini possidere, a te, cum a præsentiâ nostra recederes, exegerunt et re-

A ceperunt hujusmodi juramentum, ne videlicet in canonicum Sanctæ Sophiæ quemquam admitteret qui non esset Venetus natione vel apud Venetas per decennium commoratus (52), omnesque canonicos in receptione sua jurare compelleret quod in canonicum nullum recipieren qui non præstaret simile juramentum et quod non eligerent nisi de Veneti patriarcham. Hoc quoque te bona fide promissee dicebant, quod studium et operam diligentem impenderes et quantum in te foret efficaciter laborares, ut in tota Romania nec episcopus nec archiepiscopus nisi Venetus crearetur. Licet autem id in partibus Constantinopolitanis sit notum et Venetiæ notissimum, ut dicebant, et apud nos jam pridem fama vulgatum infami, denuntiando tamen hoc se dixerunt congruo tempore probatueros. Quantum autem in hoc peccaveris, si est ita, si diligenter attenderis, evidenter advertes. Cum enim tanquam sponsus de thalamo matris egrediens ad prædignissimæ filiæ suæ festinares amplexus, non debueras sterilitatis ei procurare venena, sed fecunditatis potius querere medicinam. Sane ut pater multarum gentium fieres, a patre patrum tam viva voce quam litteris datum tibi fuerat in mandatis ut de omni populo et natione sponsæ tuae filios suscittares, nec acquiesceres tantum carni et sanguini sed id faceres quod ejus tibi vicarius revelarat cui de omni gente qui facit justitiam est acceptus. Hoc fuerat quasi primum mandatum illius qui te creaverat patriarcham; et quia in hoc quasi primo tuam voluit obedientiam experiri, præcipue fuerat observandum. Tu vero non solummodo non servasti mandatum, sed, si dictis veritas suffragatur, ut illud servare de cætero non valeres, juramentum ad iniqutatis vinculum præstitisti. Ecce quales fructus ex nova planta colligimus. Ecce quod exemplum ex factotu in divinæ majestatis offensam, injuriam apostolicæ sedis, ecclesiasticæ libertatis dispendium, et opprobrium Ecclesiæ generalis ad reges et populos derivatur. Conjurent ergo Romani, si hoc sub dissimulatione transimus, ne quis ad summi pontificatus officium vel consortium cardinalium, nisi Romanus fuerit, assumatur, nosque polliceri compellant ut per totum orbem nonnisi Romanos patriarchas, metropolitanos et episcopos statuamus. Verum dices forsitan te ad id violenter attractum. Sed non fuit tanta violentia quod caderet debuerit in constantem. Et quidem in tali casu potius erat mortem incurrire quam tanto malo tantum virum in totius Ecclesiæ scandalum consentire, potius animam ponere quam alligare fasciculos totam Ecclesiæ deprimentes. Cæterum a procuratoribus tuis fuit propositum ex adverso quod mandatum præfati legati super ordinatione Sanctæ Sophiæ non potueras aut debueras executioni mandare, cum super hoc canonici ejusdem ecclesiæ ad sedem apostolicam appellasset, nec id posset sine multo Veneto-

B

C

D

(31) Vide Gesta Innoc. III, cap. 92 et 97.

(32) Ibid., c. 99.

rum scandalo adimpleri. Præterea cum mandatum eidem legato fuisset ut si ecclesiam supradictam ordinare negligeres vel differres, ipse procederet ad ordinationem ipsius, et tu jam in ea juxta proprias facultates competentem canonicorum numerum statuisses, auctoritate mandati nostri nulos instituere potuerat in eadem. Super thesauro autem Sanctæ Sophiæ dicebant quod pro communi tam Ecclesiæ quam terræ necessitate manum extenderas ad eumdem; de quo tria millia marcharum imperatori, duo millia Venetis concesseras mutuo, et de quatuor millibus possessiones ad usus ecclesiæ comparatas, idem facturus de reliquo cum obtulerit se facultas. Et licet procuratores ipsi quod de juramento præpositum fuerat penitus denegarent, nos tamen audivimus a quibusdam quod cum Veneti te ad præstandum illud vehementer arctarent, et negato tibi passagio, civitatis etiam prohiberent egressum, nec vitare posses instantiam creditorum, quibus juramento præstito tenebaris, nonnisi cum adjectione hujus clausulæ juravisti, *salvo in omnibus apostolicæ sedis jure, auctoritate, reverentia et honore*, quod Veneti tamen in instrumento super hoc confecto non permiserunt apponi. Quia ergo, sicut nobis a Domino dicitur per prophetam, solvere debemus colligationes impietatis, solvere fasciculos deprimentes, omnes pactiones, constitutiones et conjurationes de rebus ecclesiasticis in ecclesiarum dispendium a prædictis laicis attentatas vel imposterum attentandas omnino cassamus, et sub interminatione anathematis præcipimus non servari. Ad hæc præsentium tibi auctoritate mandamus et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus si spontaneus recognoveris te juramentum hujusmodi præstitisse, infra duos menses post susceptionem præsentium tam clero Constantinopolitano quam archiepiscopis et episcopis, quos præsentes habere poteris, convocatis, publice juramentum illud abjures, et quod ipsum non serves imposterum prætes similiter publice juramentum, canonicos Sanctæ Sophiæ ad abjurandum hujusmodi juramentum quod fecisse dicuntur, et jurandum quod illud de cætero non observent, per suspensionem officii et beneficiorum appellations remota compellens, canonicos quoque in ecclesia Sanctæ Sophiæ a prædictis cardinalibus canonice institutos usque ad eundem terminum recipias in eadem, et canonias suas facias pacifice possidere, clericos et laicos resistentes tam nostra quam tua fretus auctoritate per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Quod si forsitan aliquo prædictorum, quod tamen non credimus, negligens fueris vel remissus, extunc ab officio et beneficio noveris te suspensum, nosque venerabilibus fratribus nostris Vericensi archiepiscopo et episcopo Panidensi et dilecto filio cantori Sancti Pauli Constantinopolitani districtius mandavissemus ut suspensionem tuam non differant publicare, ac in cæteris mandatum apostolicum exsequantur. Cæterum si negaveris te præstitisse hujusmodi jura-

A tum, quia quod de ipso propositum est non possumus sub dissimulatione transire, legato quem Constantinopolim in proximo destinare proponimus dabimus in mandatis ut ultriusque partis rationes et probationes audiat diligenter, et causam plene instructam ad nos remittere non postponat, quod si clerici memorati in probatione defecerint, et tu nihil volueris considerari, quia super hoc non modicum infamaris, canonicam tibi purgationem indicat, et sive in purgatione defeceris, sive potueris te purgare, hec nobis per litteras suas fideliter exponere non omissis; ut super omnibus post ejus relationem instructi, prout procedendum fuerit procedamus. Super sexcentis autem hyperperis venerabili fratri nostro episcopo Salimbriensi et dilecto filio electo Heracliensi et cantori Sanctæ Sophiæ causam committimus sub hac forma, ut te ad refundendam hyperperam quæ vel de procuratione cardinalium te subtraxisse vel de parte clericorum occupasse constituerit, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis impedimento justitia mediante compellant. Cæterum licet ex eo quod sub periculo cause tuæ cum clericis ipsis compromiseras in legatum, et mandatum ejus postmodum non servasti, per tuam inobedientiam eorum tibi videaris obedientiam subtraxisse, cum super obedientia quæstio verteretur, volentes tamen tibi gratiam exhibere, clericis ipsis injunximus ut usque ad prædictum terminum obedientiam tibi exhibeant debitam et devotam, eam tibi, si obedientiæ filius fueris, extunc etiam impensuri, et subtracturi eamdem, si forsitan inobedientiæ fueris et rebellis, utpote ab officio et beneficio apostolicæ sedis auctoritate suspenso. Ab impietione vero clericorum Sanctæ Anastasis super columnis marmoreis quas de ipsorum ecclesia ad ecclesiam Sanctæ Sophiæ transtulisse diceris ad ornatum altaris, te reddimus absolutum. Super eo vero, quod ecclesiam Sanctæ Sophiæ multis millibus marcharum diceris spoliassesse, si res ita se habet, taliter per te ipsum corrigas quod fecisti quod juxta de te non remaneat materia conquerendi, provisurus attentius ne de cætero manus ad hujusmodi thesaurum extendas, nisi sorte tanta tibi necessitas immineret ut desipientibus necessariis aliunde, aliquid inde, moderate tamen, te accipere offereret; quia quam detestabile ac damnabile in præstatim ecclesiarum crimen dilapidationis existat, tuam non credimus prudentiam ignorare.

Datum Laterani, viii Cal. Maii, anno undecimo.

LXXVII.

EPISCOPO VERICENSI ET EPISCOPO PANIDENSI, ET CANTORI SANCTI PAULI CONSTANTINOPOLITANI.

De eodem argumento.

(Datum, ut in alia.

Procuratoribus venerabilis fratris nostri patris Constantiniopolitani et dilectorum filiorum clericorum de parte peregrinorum Constantinopoli commorantium in nostra præsentia constitutis, et in publico consistorio audientia eisdem indulta, et

parte clericorum ipsorum fuit propositum coram nobis quod ante occupationem regiae civitatis Veneti cum Francis ecclesiarum spolia et possessiones ecclesiasticas dividere conjurarunt, jurantes hoc etiam quod si Franci haberent imperium, patriarchatum Venetio obtinerent, et si patriarchatus forsitan deveniret ad Francos, imperium in partem cederet Venetorum. Unde Veneti ad servandum hujus iniquitatis vinculum imposterum sibi providere volentes et hereditate sanctuarium Domini possidere, a patriarcha, cum a presentia nostra recaderet exegerunt et receperunt hujusmodi juramentum, ne videlicet in canonicum Sanctae Sophie quemquam admitteret qui non esset Venetus natione vel apud Venetias per deceannum commoratus, omnesque canonicos in receptione sua jurare compellerebat quod in canonicum nullum reciperent qui non praestaret simile juramentum, et quod non eligerent nisi de Venetis patriarcham. Hoc quoque ipsum bona fide promississe dicebant, quod studium et operam diligentem impenderet et quantum in se foret efficaciter laboraret ut in tota Romania nec episcopus nec archiepiscopus nisi Venetus crearetur. Licet autem id in partibus Constantiaopolitanis sit notum et Venetiis notissimum, ut dicebant, et apud nos jam pridem fama vulgatum infami, denunciando tamen hoc se dixerunt congruo tempore probaturos. Præterea cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, Constantinopolim advenisset ut pacem inter ipsos, ad quam evangelizandam missus fuerat, reformaret, pro concordia interposuit partes suas, et sic apud partes efficaciter laboravit, quod in eum fuit ab eis pariter compromissum, dicto patriarcha sub causæ periculo promittente, illis autem juramento firmantibus quod quidquid inter ipsos per concordiam, arbitrium vel judicium ordinaret, inviolabiliter observarent. Volens igitur cardinalis more boni judicis lites minuere, non augere, ipsi patriarchæ præhabita deliberatione præcepit ut clericos ipsos in ecclesiis in quibus erant pro institutis haberet, et ipsis injunxit ut ei tanquam patriarchæ suo reverentiam et obedientiam debitam exhiberent, ordinatione Sanctæ Sophie, super qua, sicut clerici asserebant, in eum similiter fuerat compromissum, ad tempus ex necessaria causa dilata, super qua tam tamen hoc tunc patriarchæ sub periculo causæ mandavit, ut quod ipse postmodum statueret super ea humiliter reciperet et servaret. Et licet iidem clerici, tanquam obedientia filii, mandatum cardinalis sine dilatione qualibet fuerint executi, patriarcha tamen sua promissionis oblitus, cum legatus quosdam instituisset canonicos in ecclesia Sanctæ Sophie, eique districtius præcepisset ut tam eos quam illos quos dilectus filius noster Petrus tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ

A sedis legatus, instituerat in eadem, sine contradictione recipere et præbendas pacifice faceret possidere, id efficere non curavit, propter quod ei, qui per inobedientiæ vitium causæ suæ incurrerat detrimentum, obedientiam subtrahentes, ad sedem apostolicam appellariunt, festum Nativitatis Dominicæ proximo præteritum appellationi suæ terminum præfigentes; ad quem patriarcha etiam postmodum appellavit. Cæterum a procuratoribus patriarchæ fuit propositum ex adverso quod mandatum præfati legati super ordinatione Sanctæ Sophie non potuerat aut debuerat exsecutioni mandari, cum super hoc canonice ejusdem ecclesiæ ad sedem apostolicam appellassent, nec id posset sine multo Venetorum scandalo adimpleri. Præterea cum mandatum eidem legato fuisset ut si patriarcha ecclesiam supradictam ordinare negligenter vel differret, ipse procederet ad ordinationem ipsius, et patriarcha jam in ea juxta proprias facultates competentem canonorum numerum statusset, auctoritate mandati nostri nullos instituere poterat in eadem. Licet autem procuratores ipsi quod de juramento propositum fuerat penitus denegarent, nos tamen audivimus a quibusdam quod cum Veneti patriarcham ad præstandum illud vehementer arctarent, et negato sibi passagio, civitatis etiam prohiberent egressum, nec vitare posset instantiam creditorum, quibus juramento præstito tenebatur, non nisi cum hujus clausulæ adjectione juravit (33), *salvo in omnibus apostolicæ sedis jure, auctoritate, reverentia et honore*, quod Veneti tamen in instrumento super hoc confecto non permiserunt apponi. Quia ergo, sicut nobis a Domino dicitur per prophetam, solvere debemus colligationes impietas, solvere fasciculos deprimentes, omnes pactiones, constitutiones, et coniurationes de rebus ecclesiasticis in ecclesiarum dispendum a prædictis laicis attentatas vel in posterum attentandas omnino cassamus, et sub intermissione anathematis præcipimus non servari. Ad hæc eidem patriarchæ in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus ut si spontaneus recognoverit se juramentum hujusmodi præstisset, infra duos menses post susceptionem litterarum tam clero Constantinopolitano quam archiepiscopis et episcopis quos præsentes habere poterit convocatis, publice juramentum illud abjuret, et quod ipsum non servet imposterum præstet similiter publice juramentum, canonicos Sanctæ Sophie ad abjurandum hujuscemodi juramentum quod fecisse dicuntur, et jurandum quod illud de cætero non observerent, per suspensionem officii et beneficii appellatione remota compellens, canonicos quoque in ecclesia Sanctæ Sophie a prædictis cardinalibus canonice institutos usque ad eundem terminum recipiat in eadem et canonias suas faciat pacifice possidere, clericos et laicos resistentes tam nostra quam sua fretus auctoritate percensuram ecclesia-

(33) Vide Gesta Innoc. III, cap. 99, et lib. II, epist. 119, 166.

sticam appellatione postposita compescendo; quod si forsitan in aliquo prædictorum, quod tamen non credimus, negligens fuerit vel remissus, extunc ab officio et beneficio noverit se suspensum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eo in execuzione mandati nostri cessante, suspensionem ipsius publicare ac in cæteris exequi mandatum apostolicum procuretis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam coercentes. Quod si non omnes, etc., duo, etc.

Datum, ut in alia.

LXXVIII

EPISCOPO SALIMBRIENSI, ET ELECTO HERACLIENSI, ET CANTORI SANCTÆ SOPHIE CONSTANTINOPOLITANÆ.
Ut patriarcha compellatur ad refundenda hyperpera.

(Laterani, xv Kal. Maii.)

Dilectus filius W. præpositus Sanctæ Trinitatis, Drogo cantor Sanctorum Quadraginta, et Arnulfus canonicus Sanctæ Mariae de Zona, procuratores clericorum de parte peregrinorum apud Constantino-polim commorantium, in nostra proposuerunt præsentia constituti quod cum dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, de communibus proventibus debuerit procurari et in procurationes ipsius per manum charissimi in Christo filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris, qui eisdem clericis et venerabilis fratri nostro patriarchæ Constantinopolitano communiter tenebatur, mille et ducenta hyperpera fuerint erogata, de quibus ad patriarcham trecenta ratione quartæ spectabant, patriarcha prædictus ab imperatore et ab aliis recepit, non solummodo integre partem suam, sed de parte ipsorum præsumpsit alia trecenta hyperpera extorquere; sicque a procuratoribus suis sexcenta hyperpera dicti clericis repetebant, de quibus omnibus procuratores dicebant se penitus nihil scire. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictum patriarcham ad refundenda hyperpera quæ vel de procuratione cardinalis eum subtraxisse vel de parte clericorum occupasse constiterit per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo mediante justitia compellatis. Quod si non omnes. etc. duo, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Maii, anno undecimo.

LXXIX.

CLERICIS DE PARTE PÆREGRINORVM APUD CONSTANTINO-POLIM COMMORANTIBVS.

De obedientia præstanda patriarchæ.
(Laterani, viii Kal. Maii.)

Licet venerabilis frater noster patriarcha Constantinopolitanus, ex eo quod sub periculo causæ in dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, compromisit vobiscum et mandatum ejus postmodum non servavit, per suam inobedientiam vestram sibi videatur obedientiam subtraxisse,

A cum super obedientia quæstio verteretur, volentes tamen eigratiam exhibere, præsentium vobis auctoritate injungimus quod usque ad duos menses, quod utique sp̄tium sibi ad exsequendum mandatum nostrum duximus concedendum, obedientiam eidem exhibeatis debitam et devoutam, eam, si obedientiæ filius fuerit, sibi extunc etiam impensuri, et subtracturi eamdem si forsitan inobediens fuerit et rebellis, utpote ab officio et beneficio auctoritate sedis apostolicæ suspenso.

Datum Laterani, viii Kal. Maii, anno undecimo.

LXXX.

POTESTATI, CONSILIARIIS ET POPULO PISANIS.

Ut cessent ab omni læsione regni Sicilie.

(Laterani, v Id. Maii)

C Nec mater filiorum sui uteri obliisci, nec pater offensus etiam non diligere filios suos potest. Licet igitur in facto Sardinie ac Siciliæ nos graviter offenderitis, quia tamen paterna viscera circa vos exuere non valemus, et dilecti filii comes Tedicus, Hug. Sigerii, Bandinus et Hug. Grotti nuntii vestri, viri utique providi et fideles, in eo quod ad vos pertinet, superfacto Sardiniae nobis satisfacere promiserunt, sicut in confecto exinde instrumento publico continetur, de facto regni Sicilie nihilominus pollicentes quod nostrum beneplacitum impleatis, devotionem vestram plurimum acceptantes, de nostra gratia reddimus vos securos, et ad gratiæ plenioris indicium, dignitates, immunitates, et libertates quas Pisana Ecclesia temporibus prædecessorum venerabilis fratris nostri Lotharii archiepiscopi vestri noscitur habuisse duximus innovandas, et ut idem archiepiscopus, qui eis successit in ipsis regimine possit liberius illis uti, privilegia, confirmationes, et indulgentias universas eidem Ecclesiæ seu prædecessoribus dicti archiepiscopi a prædecessoribus nostris vel a nobis ipsis concessas ipsi et eidem Ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, dantes in mandatis eidem ut L. concivem vestrum a vinculo excommunicationis absolvat, ita quod uxor et socrus ejus ac terra nihilominus earumdem in ea qua manent sententia perseverent donec ab eis nobis fuerit satisfactum. Monemus igitur universitatem vestram attentius et hortamur quatenus in devotione apostolicæ sedis et nostra taliter persistatis, quod diligendi vos et promptius honorandi animum nobis augere possitis, ac interim ab omni prorsus regni Sicilie læsione cessantes, viros ad nos idoneos destinatis qui super indemnitate ipsius regnum congruam nobis cautionem impendant, ita quod nec per commune nec per speciale in posterum offendatur a vobis, et satisfactionem exhibeant super facto Sardiniae repromissam. Nos enim plenam justitiam exhibemus, si quis vestrum adversus regnum ipsum quidquam habuerit quæstionis.

Datum Laterani, v Idus Maii, anno undecimo.

LXXXI.

PIANO ARCHIEPISCOPO.

De confirmatione privilegiorum.
(Datum, ut in alia)

Grata civitatis Ecclesiaeque Pisanæ servitia jamdudum apostolicæ sedi exhibita meruerunt quod eas privilegiis multis et magnis studuit decorare. Nos ergo, qui devotis eidem sedi beneficia minuere non intendimus, sed augere, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, dignitates, immunitates, et libertates quas Ecclesia tua temporibus prædecessorum tuorum noscitur habuisse, duximus innovandas, et ut tu, qui eis in ipsius regimine successisti, possis liberius illis uti, privilegia, confirmationes, et indulgentias universas eidem Ecclesiæ seu prædecessoribus tuis a prædecessoribus nostris vel a nobis ipsi concessas tibi ac per se ipsi Ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

LXXXII.

PRÆPOSITO, DECANO, CANTORI ET CAPITULO MAJORIS
ECCLESIAE AC UNIVERSO CLERO MAGUNTINO.*Ut mandata sedis apostolicæ humiliter recipient.*
(Laterani. Id. Maii.)

Ex litteris vestris accepimus quod et si ad tempus excommunicatis communicandum duxeritis, ad id faciendum non studii vestri voluntas, sed vera et non simulata necessitas vos induxit; quia tanta hostilitatis furor in vestris partibus inolevit quod, ut de aliis taceretis, civitatis vestre muros salvis personis exire nullatenus poteratis, nec nuntios qui apud nos excusationem vestram proponerent destinare. Ac licet super innocentia vestra validas et sufficietes possetis inducere rationes, benignitatem tamen nostræ quam diputationi potius innitentes, de mandato venerabilis fratribus nostri Ilogulini Ostiensis episcopi et dilecti filii Leonis tituli Sanctæ Crucis presbyteri cardinalis sedis apostolicæ legatorum a dilecto filio abate de Eberboch absolute solutionis beneficium recepitistis; qui juxta mandatum ipsorum sub debito juramenti quod præstiteratis eidem vobis dedit firmiter in mandatis ut duos ex vobis, et tales quibus fidem possemus merito adhibere, infra Dominicam qua cantatur; *Lætare, Jerusalèm,* si sedem apostolicam mitteretis mandatum apostolicum recepturos. Cumque dilectus filius Fredericus scholasticus Sancti Victoris et Cunemannus canonicus ecclesie Tancti Stephani nuntii vestri ad nos ex parte vestra cum ipsis litteris accessissent, nobis humiliter supplicarunt ut nobiscum misericorditer agere dignaremur. Nos igitur committentes vos legatis eisdem, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus mandatum quod ab ipsis legatis vel a nobis per litteras nostras fuerit vobis injunctum recipiatis humiliter et servetis.

Datum Laterani, Idus Maii, anno undecimo.

(34) Vide cap. *Cum dilecta. De confirm. ut vel inutili.*

A

LXXXIII.

DILECTO FILIO JOANNI SANCTÆ MARIE IN COSMIDIN DIA-
CONO CARDINALI, S.S.E. CANCELLARIO.*De quadam walkeria.*
(Datum, etc.)

Gum quandam walkeriam in fundo Sanctæ Mariæ in Cosmidin ad cardinalem ipsius ecclesiæ pertinentem sumptibus tuis construxeris, nobis humiliter supplicasti ut de ipsa walkeria taliter disponere dignaremur, videlicet quod postquam ex ejusdem preventibus debitum Ecclesiæ fuerit persolutum, medietas preventum provenientium ex eadem ad Ecclesiæ devolvatur, de reliqua medietate fiant duas partes, quarum unam habeat cardinalis qui pro tempore fuerit, et reliquam hospitale per ipsius cardinalis providentiam et consilium dispensandam. Nos igitur tuis precibus inclinati, sicut premissum est statuimus et præcipimus in violabiliter observari. Nulli ergo... nostræ constitutionis et præceptio-
nis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, etc.

LXXXIV.

ABBATISSÆ ET CONVENTUI SANCTORUM ANASTASII ET
INNOCENTII IN GANDERSEM.*De confirmatione libertatis ejusdem monasterii*
(Laterani, v Id. Maii.)

(34) Cupientes olim monasterii vestri privilegia re-
novari, nobis humiliter supplicatis ut personis ali-
quibus scriberemus, quæ privilegia Ecclesiæ
vestre, quæ propter viarum discrimina tute non
poterant ad nostram destinari præsentiam, inspec-
tent diligenter et conscriberent fideliter tenorem
ipsorum sub sigillis propriis consignatum nostro
conspicui præsentandum. Unde nos vestris suppli-
cationibus inclinati, quatuor episcopis et totidem
abbatibus hoc injunximus exequendum. Qui man-
dato nostro parentes, felicis recordationis Agapiti
et Joannis prædecessorum nostrorum privilegiis præ-
sentatis sibi diligenter inspectis, eorumdem tenorem
ad nos sub sigillis suis fideliter transmiserunt. Præ-
terea bona memorie Guillelmus Remensis archiepi-
scopus, tunc episcopus Prænestinus, apostolicæ sedis
legatus, tenorem privilegiorum ipsorum sub sigillo
suo ad nostram præsentiam destinavit. Et siquidem,
licet tam legato quam inquisitoribus supradictis in
haec parte fides debuerit non immerito adhiberi, nec
tunc aliiquid appareret propter quod eadem non de-
berent privilegia renovari, quia tamen C. majoris
Ecclesiæ ac I. Sanctæ Crucis Hildemensis canonici
in nostra constituti præsentia proponebant Hildese-
mensem Ecclesiam in quasi possessione subjectionis
ejusdem monasterii per centum annos et amplius
exstitisse, privilegia ipsa tunc nonduximus innovanda;
sed ut tam monasterio quam Ecclesiæ me-
moratæ suam justitiam servaremus, dilectis filiis
Pigaviensi, Corbiensi, et de Lapide Sancti Michaelis
abbatibus dedimus in mandatis ut ad locum idoneum
pariter accedentes, partibus convocatis inquirent

super præmissis omnibus diligentius veritatem, et usque ad diffinitivam sententiam in eodem negotio procedentes, gesta omnia conscripta fideliter sub suarum testimonio litterarum ad sedem apostolicam destinarent, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Qui etsi mandatum nostrum exsequi cupientes, partibus in ipsorum præsentia constitutis, festinarent in causa procedere. quia tamen eujusdam occasione interlocutoriæ quam tulerunt, pars Hildesemensis Ecclesiæ vocem ad nos appellationis emisit, prædicta causa processum habere non potuit coram eis. Partibus itaque propter hoc postea comparentibus coram nobis, tu, filia abbatissa, humiliter petivisti ut præfata deberemus privilegia renovare, pressertim cum in præsentia prædictorum judicium Hildesemensis Ecclesia nihil ostenderet vel probaret quod monasterio vel ipsius privilegiis in aliquo derogaret. Ex adverso vero petebatur instanter ut eamdem causam discretis viris committere dignermur, per quos testes reciperentur quos contra privilegia monasterii, ad probandam videlicet præscriptionem legitimam, Hildesemensis Ecclesia producere intendebat. Nos autem diligentius attentes quod jure civili sit provida deliberatione statutum ut quando periculum testium formidatur, ne veritas occultetur, et probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarii et alii de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittuntur, ejusdem æquitatis similitudine provocati, prædicta privilegia jam quasi nimia vetustate consumpta, cum fuerint non in pergameno sed papyro conscripta, duximus innovanda, ita quod ex innovatione hujusmodi novum jus minime acquireretur monasterio memorato, sed antiquum jus, si quod habebat, conservaretur tutius per privilegium innovatum. Cæterum quia dictum monasterium ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ spectare per prædecessorum nostrorum privilegia monstrabantur, ne jus apostolicæ sedis permaneret forsitan indefensum, te, filia abbatissa, procuratricem ipsius duximus statuendam; ut cum adversus Ecclesiæ Romanæ possessiones et jura non niscentaria currat præscriptio (35), ipsa coram de Hermarhusino et de Hersethusen abbatibus et decano Palburnensi, quibus causam tunc commisimus, procurares super hoc et aliis vice nostra quæ coram ipsis essent in judicio procuranda. Ne vero contingaret de ipsius statu diutius dubitari vel remanere prædictam causam ulterius indecisam, eisdem judicibus dedimus in præceptis ut locum tutum et commodum eligentes infra sex menses post litterarum nostrarum susceptionem testes reciperent quos ad præscriptionem probandam Hildesemensis Ecclesia, vel ad interruptionem etiam ostendendam pars vestra duceret

A produceudos, et si præscriptionem legitimam Hildesemensis Ecclesia comprobaret, nisi probata esse interruptio ex adverso, subjectionem ipsius monasterii adjudicarent eidem, cum constaret ipsum in sua diœcesi constitutum, privilegium quod ipsi monasterio innovari facimus corruptentes; alioquin eidem super hoc perpetuum silentium imponentes, monasterium vestrum pronuntiarent perpetua libertate gaudere, nostro sibi privilegio resignato, Eisdem quoque judicibus per alias nostras litteras duximus declarandum quod postquam contra monasterium sæpedictum et libertatem ejus asserebatur præscriptio inchoata, tria schismata aduersus Romanam Ecclesiam intervenisse noscuntur. Unde licet tam legali quam canonica sit diffinitione statutum ut contra sacrosanctam Romanam Ecclesiam, quæ gaudet privilegio speciali, non nisi centum (36) annorum præscriptio locum sibi valeat vindicare, tempora tamen intercedentium schismatum, quæ secundum juris ordinem cursum præscriptionis impedient, nolebamus aliquatenus computari, sed diligenti consideratione adhibita, de temporum consideratione subduci. Coram quibus judicibus pars Hildesemensis Ecclesiæ authentica privilegia vestri monasterii exhiberi in judicio et eorum copiam sibi fieri postulavit, ut per inspectionem eorum arguerent quod contra ipsa possset rationabiliter allegari. Ad quod tu, filia abbatissa, taliter respondisti, quod hoc supervacuo petebatur, nec super hoc pars adversa debebat audiri. Nam cum tu, abbatissa, intentionem tuam fundasses olim per eadem privilegia coram nobis, pars adversa nihil penitus objiciens contraria, ad elidendam intentionem tuam præscriptionem sollemmodo allegavit, ad eamdem probandam postulatis induciis et obtentis. Contra quod pars Hildesemensis Ecclesiæ replicavit quod ad hoc saltem erant merito privilegia exhibenda ut si forsitan tu contrarium sententiam reportares, cum innovato a nobis privilegio a te abbatissa judicibus ipsis exhibito, quodjuxtam datum nostrum in prænominate causa corrupti debebat, etiam antiqua privilegia scinderentur. Cumque coram ipsis judicibus, qui testibus utriusque partis receptis, et eorum depositionibus solemniter publicatis, de causæ meritis certiores effecti super controversiæ decisione tractabant, tu et pars adversa super privilegiorum exhibitione non desineretis ad invicem litigare, causam ipsam cum attestacionibus et allegationibus ad nos remisere sufficienter instructam. Partibus itaque propter hoc nuper in nostra præsentia constitutis, licet coram judicibus supradictis renuntiatum fuerit allegationibus et conclusum, ex abundanti tamen audivimus quæcumque fuerunt ex utraque parte proposita. Et licet super privilegiorum exhibitione ac quibusdam aliis litigatum fuisset aliquandiu coram nobis, quia tamen liquido constitut quod nos dudum eadem

(35) Vide cap. *Cum vobis*. De præscriptionibus.

(36) Vide Novel. 131, Justin. et capp. 13, 14, 15. De præscrip.

privilegia praesentata nobis in iudicio diligenter inspicientes et examinantes prudenter, sententialiter approbabimus utraque parte praesente, petitionem magistri Hugonis canonici et procuratoris ejusdem Ecclesiae decrevimus reprobandum. Investigantibus autem nobis sollicite an prescriptio legitima, scilicet centenaria, probata esset procurator ipse fuit de plano confessus quod aliter probata non erat nisi per testes quosdam qui dixerant testimonium de auditu, adjiciens nihilominus in hoc casu testimonium de auditu merito admittendum, cum vix posset aliquis inveniri qui haberet memoriam temporis tam longevi. Sed et illud reprehendimus manifeste, quod non sufficeret Hildesemensem Ecclesiam prescriptionem centenariam probavisse; quia cum secum juris ordinem et formam mandati nostri debuerint schismatum tempora de computatione subduci, et constet insuper quod in Romana Ecclesia schismata fere per sexaginta quatuor annos diversis vicibus infra centum annorum limitem duraverunt non solummodo de prescriptione centum annorum, sed etiam centum sexaginta quatuor constare debuit ut intelligeretur prescriptio centenaria consummata. Nos igitur allegationem praedictam, ut scilicet testimonium de auditu in hoc casu admitti deberet, frivolam reputantes, cum in hujusmodi casu hoc minime permittatur a jure, maxime cum illud inconveniens sequeretur, ut duo potens contradictorie opposita comprobari, quia nobis constitutus evidenter monasterium vestrum, sicut praemissum est ad Romanam Ecclesiam pertinere, ac Hildesemensem Ecclesiam centum annorum prescriptionem, quam obijerant, non probasse, de consilio fratrum nostrorum te, filia abbatissa, nomine Romanæ Ecclesie, cuius fueras procuratrix, ab impetitione Ecclesie Hildesemensis absolvimus, statuentes ut monasterium vestrum ea de cetero gaudeat libertate quæ in innovato a nobis privilegio invenitur expressa. Nulli ergo... nostræ definitionis et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, v Idus Maii, anno undecimo.

LXXXV.

**ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS, ABBATIBUS, ET ALIIS
PRÆLATIS ECCLESiarum IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS.**

*Commendat eis Gualam cardinalem et tegatum.
(Anagnæ, iv Kal. Junii.)*

Tetendisse Dominus arcum suum in internecionem populi sui quemadmodum inimicus et quasi hostis dexteram suam firmavisce videtur ut plaga inimici percuteret terram sanctam, cuius contratio magna est sicut mare, nec invenitur qui medeat eisdem. Bibit enim calicem iræ Dei profundum et latum, et amaritudine vehementi repleta, non babet ex omnibus charis suis qui sibi consolationem impendat. Clamat autem ad Dominum, nec exaudit; vociferatur ad eum vim patiens, et non salvat quia destruxit eam et non pepercit, inimicum super ipsa lætificans, et cornu hostium

A suorum exaltans. Quis jam ergo Christi sanguine pretioso Redemptori existere non videatur ingratus si locum suæ redēptionis tanta videns calamitate contritum, toto sibi non competitur affectu? Cujus, inquam, saxo viscera duriora miseratione tantæ miserie non frangantur? Quis in tanta contumelia Cruxifixi tanto zelo debeat non succendi ut ad ejus injuriam repellendam ibi se pretiosæ morti, si oporteat, non evitet exponere ubi dignatus est ille pro ipso crucem ignominiosam subire; quandoquidem loca Christi nativitate sanctificata pollui conspicit spurciis paganorum, et ante oculos quasi Jesu pendens in Cruce blasphemantes perfidos insultare: *Si Filius Dei es, nunc de Cruce descendas, et salva te ipsum* (*Matth. xxvi*), quem in tuis iterum crucifigimus et in tuo, viciniam Dominicæ diversori minime reverentes, nec trepidantes ne suis iniuriis lassitus de vicino præsepio infans vagiat, ac de putridis immunditis eorumdem prope sedens puerpera virgo pudescat. Hujus itaque nos doloris immensitate percussi, hujus indignitate prægrandis iniuriæ provocati, multifarie multisque modis, diligenter quidem quanquam non efficaciter, hactenus ad liberationem sanctæ Christi hereditatis intendimus, et quantum nobis Altissimus ministraverit intendere non cessantes, cum ex apostolicæ provisionis officio nobis ad præsens incumbat legatum in regnum Francie de nostro latere destinare, inter cetera quæ suo ministerio sunt gerenda, negotium crucis specialiter ei commisimus promovendum.

Cum igitur idem regnum inter alia regna mundi fuerit semper et sit nobis et apostolicæ sedi devotum ac speciali prærogativa dilectum, ut affectum sinceræ dilectionis quem gerimus circa ipsum in persona legati evidentius monstraremus, talem de consilio fratrum nostrorum illuc duximus delegandum quem inter ceteros fratres nostros speciali charitate diligimus et familiari benevolentia suis exigentibus meritis amplexamur, dilectum videlicet filium nostrum Gualam Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinalem, virum utique vita, fama, scientiaque præclarum, concessa sibi plenaria protestate ut evellat et destruat, ædificet et plantet quæ in Ecclesia Dei evellenda et destruanda, ædificanda cognoverit et plantanda. Proinde universitatem vestram monemus attente et exhortamus in

D Domino per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus præfatum cardinalem tanquam legatum apostolicæ sedis et magnum in Ecclesia Dei locum habentem, imo personam nostram in eo recipientes humiliter et devote, ipsiusque salutaribus munitis et præceptis tam super Orientalis Ecclesie subventione quam super alii quæ vice nostra duxerit dispensanda pronis mentibus intendentibus, mandata pariter et statuta ipsius tanquam devotionis filii recipiatis firmiter et servetis; de cuius nimirum circumpectione provida et providentia circumspecta indubitanter fiduciam obtinemus quoniam dirigente Domino gressus ejus, ita regia via curabit incedere

quod, sicut et viva voce dedimus in mandatis, non declinabit ad dexteram vel sinistram. Ipsi proinde universi et singuli reverentiam debitam et devotam obedientiam impendere satagatis; ne si, quod absit a quoquam esset aliter attentatum, praeter ipsius cardinalis offensam cuius sententiam, si quam in contumaces aut rebelles exigentibus meritis duceret promulgandam, facheremus usque ad condignam satisfactionem inviolabiliter observari, nostram quoque indignationem incurreret, qui secundum Apostolum omnem inobedientiam parati sumus ulcisci.

Datum Anagniæ, iv Kal. Junii, anno undecima.

LXXXVI.

GUALE SANCTÆ MARÍÆ IN PORTICU DIACONO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Committitur ei causa divorții Philippi regis.

(Datum, ut in alia.)

Plenam gerentes de tua discretione fiduciam, causam quæ vertitur inter charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem in charissimam in Christo filiam nostram Ingeburgem reginam Francorum illustres super malificio quo idem rex assertur impeditus, tuæ duximus experientie committantem, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus provisa eidem reginæ plenaria libertate, causam ipsam appellatione remota diligenter examines, et si de partium processerit voluntate canonicæ fine decidas; alioquin ipsam sufficienter instructam ad nostrum remittas examen, præfigens partibus terminum competentem quo recepturæ sententiam per idoneos responsales nostro se conspectui reppresentent.

Datum, ut in alia.

LXXXVII.

LONDONIENSI ET ROFFENSI EPISCOPIS, ET DECANO LINCOLNIENSI.

De interdicto provinciæ Eboracensis servando.

(Anagniæ, vi Kal. Junii.)

Inter cæteras angustias et pressuras quibus peccatis exigentibus Ecclesia subjacet Anglicana, gravem venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi nuper accepimus quæstionem, quod cum charissimus in Christo filius noster Joannes rex Anglorum illustris ab ecclesiis et eleemosynis Eboracensis provinciæ tertiam decimam disposuisset recipere, idem archiepiscopus hoc præsentiens, protuenda ecclesiastica libertate sedem apostolicam appellavit, se ac sua et universos ejusdem provinciæ clericos sedis apostolicæ protectioni supponens. Verum rex ipse a proposito quod præconceperat non recedens, non solum de dominio ipsius et ab ipso tenentibus, sed etiam a religiosis et plerisque clericis Eboracensis provinciæ tertiam decimam suorum proventuum contra ecclesiasticam libertatem recepit. Ad hæc, cum idem archiepiscopus, hu-

A jusmodi mala ferre non prævalens, de Anglicani partibus recessisset ad nostram præsentiam accessurus, idem rex ipsum ac suos temporalibus mobilibus et immobilibus spoliavit (37), ac jurisdictiones ejusdem circa spiritualia multipliciter juxta sue beneplacitum voluntalis impediens, possessiones ejus et nemora in grave præjudicium Eboracensi Ecclesiæ fecit distrahi, in pluribus alii sibi et suis injuriosus existens admodum et molestus. Quia igitur tantam Dei et Ecclesiæ sue injuriam, non tantum propter dispendium temporalium quantum propter periculum animarum, nequaquam nos convenit conniventibus oculis pertransire, licet super haec venerabilibus fratribus nostris Eliensi, Wigorniensi et Herefordensi episcopis apostolicas litteras duximus destinandas, nihilominus tamen vobis precipiendo mandamus quatenus, omni mundano timore postposito, dictum regem monere attentius et inducere quantocius studeatis ut suæ saluti consilens et honori, tam ipsi archiepiscopo quam ecclesiis et aliis ad eum spectantibus infra trium mensium spatium postquam fuerit a vobis commonitus ablate restituat universa, et de damnis et injuriis satisfaciat competenter. Alioquin, cum Deo magis oporteat nos deferre quam homini, præfatum regem ad hoc per interdictum totius Eboracensis provinciæ, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis, non permittentes is ipsa aliquod divinum officium præter parvolorum baptismata et pœnitentias morientium celebrari, et facientes illud usque ad satisfactionem condignam auctoritate nostra inviolabiliter observari. Si vero rex ipse contra eumdem archiepiscopum aliqui duxerit proponenda, restitutione plenaria prius facta, audiat hinc inde proposita; et si mota quæstio ecclesiasticum forum exposcat, eam diligenter examinare curetis, ac instructam plenius ad nostram præsentiam remittentes, præfigatis partibus terminum competentem quo per idoneos responsales nostro se conspectui reppresentent, per nos dante Domino justitiam receptionem. Verum si quæstio talis fuerit quod mere ad forum pertineat sæculare, idem archiepiscopus eam sub suo judice tractari sustineat et decidi. Provideatis autem attentius et appellatione remota sub pena consimili districtius inhebere curetis ut quandiu quæstio D mota duraverit, nihil in ipsius archiepiscopi et suorum præjudicium innovetur, sed redeundi in Angliam et morandi plenam et liberam habeant facultatem. Testes autem qui nominati fuerint, ei se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica imputatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Anagniæ, vi Kal. Junii, anno undecimo.

(37) Vide supra lib. x, epist. 172.

LXXXVIII.

MAJORIS ECCLESIE ET SANCTI GEREONIS DECANIS, ET
PRÆPOSITO SANCTORUM APOSTOLORUM COLONIEN.
Committitur eis quædam causa archiepiscopi Coloniensis.

(Laterani, iii Id. Maii.)

(38) Postquam Adulphus quondam Coloniensis archiepiscopus in presentia legatorum nostrorum juravit nostris pareremandalis super iis pro quibus fuerat excommunicatione notatus, ad presentiam nostram absolutus accessit, et gravem querelam [exposuit coram nobis quod venerabiles fratres nostri archiepiscopus Maguntinus et Cameracensis episcopus ac dilectus filius magister Henricus scholasticus Sancti Gereonis inique processerant ad depositionem ipsius, tum quia mandati nostri fines excesserant, tum quia juris ordinem non servarant, adjiciens eos sibi fuisse manifeste suspectos, et litteras quarum occasione processerant per expressionem falsitatis et veritatis suppressionem obtentas. Unde petebat ut dignaremur eorum revocare processum ipsumque in eum statum reducere in quo fuerat antequam esset in eum hujusmodi sententia promulgata, offerens se præscripta omnia probaturum. Ipsi vero in nostra presentia constituti processum suum multipliciter excusantes, asseruerunt hæc omnia penitus esse falsa. Venerabilis autem frater noster Bruno Coloniensis archiepiscopus; contra quem ipsius Adulphi petitio dirigi videbatur, non contestando item, neo ingrediendo judicium, elidens petitionem ipsius, quodam oppido quod dicitur Nuxia se per eum asservit spoliatum, quod per violentiam detinebat. Une cum spoliatus spoliatori non debeat secundum canonicas sanctiones in judicio respondere, dicebat eumdem Adulphum audiendum non esse nisi prædictum sibi esset oppidum restitutum. Nos igitur auditis iis et aliis quæ fuere proposta coram nobis, de communi fratrum nostrorum consilio ita duximus providendum, ut quoniam aestatis imminente fervore propter acris intemperiem neutri securum erat in urbe meram protrahere longorem, ne interim propter hoc pacis negotium, quod tractatur circa imperium, turbaretur, Adventum Domini proximo futurum peremptorium terminum utrique præfiximus, in quo per se vel procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent, ut tam super spoliatione quam aliis super quibus curaverint D prosequi causam tuam, auctore Domino procedamus sicut fuerit procedendum, prædictus autem Bruno archiepiscopus jurisdictionem archiepiscopalem in omnibus exsequatur, et universi tam clericis quam cives, ministeriales, barones, et nobiles, seu qui libet ordinis cuiuscunq; in Coloniensi provincia constituti ei respondeant super cunctis in quibus teneri archiepiscopo dignoscuntur. Memoratum vero Adulphum castris illis non providimus interim spoliandum quæ ante archiepiscopi sæpedicti captivi-

(38) Vide Raynald. ad ann. 1206. § 11.

(39) Vide supra lib. x, epist. 219.

A tatem noscitur tenuisse, inhibentes eidem ne præsumatur Brunonem archiepiscopum, ecclesias, vel civitatem Coloniensem vel ministeriales beati Petri per se vel per alium molestare præsumat, sed et temporalia universa quæ idem archiepiscopus obtinet sibi et suis in pace dimittat. Universa vero quæ de beneficiis ecclesiasticis ab excommunicationis suæ tempore attentavit in irritum revocamus, hoc pronuntiantes nihilominus ad cautelam, quod etsi delegati prædicti ad depositionem ipsius minus legitime processissent, quod ipsi tamen inordinate fecissent nos possemus facere ordinate. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quod a nobis taliter est provisum faciat auctoritate nostra sine refutatione qualibet firmiter observari, contradictores per censuram ecclasiasticam appellatione postposita compescentes. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Idus Maii, anno undecimo.

LXXXIX.

JOANNI REGI ANGLORUM ILLUSTRI.

De negotio Cantuariensi.

(Anagniæ, vi Kal. Junii).

(39) Si diligenter attendas quod is qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, semetipsum exhibavit, formam servi accipiens, factus obediens Deo Patri usque ad mortem crucis, profecto non injuriosum sed gliosum potius reputabis coram suo sibi humiliari vicario, qui est Rex regum et Dominus dominantium, per quem etiam reges regnant et principes principiantur, cui servire nihil est aliud quam regnare. Hoc utique tantum tui Redemptoris exemplum regium debet animum inclinare ut in quo te pro Dei reverentia coram nobis humiliare coepisti, aliud non retineas quod humilitatis hujusmodi plenum posset meritum impedire, nec ad humiliandum te sub potentissima manu Dei contrariis affectibus capiaris, sed regis more prudentis animo dominatus, totam ad illud inflectas arbitrii libertatem, sententiam Salomonis regum sapientissimi considerando dicentis: *Melior est patiens viro forti, et expugnatore urbium quis animo dominatur* (Prov. xvi). Ingredere igitur, fili dilectissime, ad cor tuum, et urbem hostium in ipso contra te aggredere communitat. Admove circa ipsam divini timoris arietem, salutifero cujus impulsu adversus te in teipso consistentia castra confringas; ut remotis hostilium machinarum obstaculis, contrariam tibi arcem prorsus expugnes, ac demum in hac interiori pugna idem ipse victus et vicer, tyranno penitus inde fugato, mentis tuae pacifices civitatem, in qua residens et præsidens sicut rex, circa negotium de quo agimus effectum carnis sub dominio redigas rationis. Gaudemus autem in Domino et in potentia virtutis ipsius quod hoc salutiferæ pugnæ modovim tibi tecum confligendo fecisse videris (40), et circa negotium Cantuariensis Ec-

(40) Vide lib. xi, epist. 220.

clesiae, in quo forte plus debito tuo duximus deferendum honori, non quidem ut consuetudinem approbaremus iniquam, sed ne juri tuo videremur aliquatenus derogare, majori jam ex parte ab inconsulto proposito et improviso consilio recessisti (41) per dilectum filium abbatem Belliloci, per quem apostolatui nostro scripsisti ut ea quae nobis ex tua parte proponeret crederemus, liberalite offerendo quod licet in ipso negotio te reputes multiplicitate aggravatur, ob devotionem tamen et reverentiam quam erga Romanam Ecclesiam nostramque personam asseris te habere, paratus es venerabilem fratrem nostrum Stephanum Cantuariensem archiepiscopum S. R. E. cardinalem sicut archiepiscopum Cantuariensem recipere et tractare, praestita securitate tam sibi quam suis quae ad hoc visa fuerit opportuna, et restitutionem plenariam ablatorum promittens personis pariter et ecclesiis faciendam. Monachos quoque Cantuarienses permittes ad ecclesiam suam redire ac manere securos, quanquam hoc tibi grave plurimum videatur ex eo quod in ipso negotio contra te credis eosdem proditorie machinatos. Regalia vero per eundem abbatem in nostris manibus posuisti, ut nos ea pro nostro beneplacito conferamus. Qui nimurum interrogatus cur non eadem ipse conferres, sed potius nobis traderes conferenda, respondit quod nondum animus tuus potuerat inclinari ut familiarem eidem archiepiscopo gratiam exhiberes. Nos igitur iis auditis, de consilio fratrum nostrorum hoc modo circa praefata regalia duximus procedendum, ut et recipieremus ea sine prejudicio juris tam ecclesiastici quam regalis, et archiepiscopo memorato tribui mandaremus, si forsan ad hoc induci nequiveris ut ea sibi conferas per te ipsum, ita quod ipse tibi pro ipsis quemadmodum suis praedecessores tuis progenitoribus teneatur venerabilibus fratribus nostris Londoniensi Eliensi et Wigorniensi episcopis per nostras dantes litteras in mandatis ut nisi requisitus ab ipsis ea sibi volueris ipse conferre, ipsi proviso prudenter ne quid deceptionis contra libertatem ecclesiasticam interveniat, prælibata regalia praescripto modo recipient, dictoque archiepiscopo conferant vice nostra, et iis quae superius sunt expressa rite peractis, sententiam interdicti relaxent, faciendo praefatum archiepiscopum, sicut expedit, ad Cantuariensem Ecclesiam proficisci; quem profecto monemus et per nostras litteras exhortamur ut suam ponens principaliter spem in Domino, circa te talem se satagat exhibere quod ad profectum Ecclesiae sibi commissæ melius promovendum familiaritatis et gratiae tuae possit sibi comparare favorem. Speramus enim in eo in cuius manu cor regis existit, et quocunque voluerit vertet illud, quod sicut in hoc negotio consilium tuum in parte dirigere jam incœpit, ita ipsum finali quoque prosequetur effectu; ut ad curam suscepti regiminis efficaciter exequendam ei non solum impedimentum non inferas, sed adjumentum

(41) Vide epist. seq. et Gesta Innoc. III, cap. 132.

A impendas. Licet igitur in promissis tuam devotionem plurimum acceptemus, attentes tamen non tam nobis quam tibi existere honorificum ut per te ipsa regalia conferantur, serenitatem regiam rogamus attentius et propensius exhortamur, in remissionem tibi peccatum injungentes quatenus hoc nobis liberaliter concedas in donum ut per te ipsum memorato archiepiscopo praefata regalia largiendo, debitam ab eo fidelitate recipias, nostris in hoc potissimum consiliis acquiescens magnificentiae tuae absque dubio profuturis. Jam ergo de mansuetudine regali securi, et de ipsius archiepiscopi providentia non incerti, ipsum et Cantuariensem Ecclesiam summo Deo et in ipso tibi fiducialiter commendamus sperantes et pro certo tenentes quod erga te se talem exhibere curabit, quod tuam sibi ex merito comparabit gratiam et favorem, ac in rerum experimento cognosces quam fideliter et veraciter apud te institerimus pro eodem.

Datum Anagnie, vi Kal. Junii, anno undecimo.

XC.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI.

De eodem arguento.

(Datum, ut in alia.)

(42) Charissimus in Christo filius noster Joannes rex Anglorum illustris nuper nobis per dilectum filium abbatem Belliloci litteras bujusmodi destinavit, ut quae nobis ex parte sua proponeret crederemus. Ipse vero poposuit quod licet se in negotio Cantuariensis Ecclesiae reputaret multipliciter aggravatum, ob devotionem, tamen et reverentiam quam erga Romanam Ecclesiam nostramque personam asserit se habere, paratus est sicut Cantuariensem archiepiscopum te recipere ac tractare, praestita securitate tam tibi quam tuis quae ad hoc visa fuerit opportuna, restitutionem plenariam ablatorum promittens personis pariter et ecclesiis faciendam, monachos quoque Cantuarienses permittet ad ecclesiam suam redire ac manuere securos, quanquam hoc sibi grave plurimum videatur ex eo quod in ipso negotio contra se credit eosdem proditorie machinatos. Regalia vero in manu nostra posuit per eundem abbatem, ut nos ea pro nostro beneplacito conferamus. Interrogatus autem cur non idem ipsa conferret, sed potius nobis traderet conferenda respondit quod nondum animus eius potuerat inclinari ut familiarem tibi gratiam exhiberet. Nos igitur iis auditis, de consilio fratrum nostrorum hoc modo circa praefata regalia duximus procedendum, ut et recipieremus ea sine prejudicio juris tam ecclesiastici quam regalis, et tibi etiam tribui mandaremus, ita quod sibi pro ipsis quemadmodum lui praedecessores suis progenitoribus tenearis. Unde venerabilibus fratribus nostris Londoniensi, Eliensi, et Wigorniensi episcopis per nostras damus litteras in mandatis ut, proviso prudenter ne quid deceptionis contra libertatem ecclesiasticam interveniat, prælibata regalia praescripto modo recipient, libique conferant vice

(42) Vide epist. 89, et Gesta Innoc. III, cap. 132,

nostra, si forsan idem rex, cui super hoc affectuo-sissime scribimus, induci nequiverit ut ipse conferat ea tibi, et his quæ superius sunt expressa rite peractis, sententiam interdicti relaxent, faciendo te, sicut expedit, ad Cantuariensem Ecclesiam proficisci. Monemus ergo fraternitatem tuam et exhortamur attentius, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus tuam ponens principaliter spem in Domino, circa præsumptum regem talem te satagas exhibere quod ad profectum Ecclesiæ tibi commissæ melius promovendum sanctorum illarum et gratias suæ possis tibi comparare favorem. Speramus enim in eo in cujus manu cor regis existit, et quo cunque voluerit vertet illud, quod sicut in hoc negotio consilium ejus in parte dirigere jam incœpit, ita ipsum finali quoque prosequetur effectu, ut ad curam suscepti regiminis efficiter exsequendam tibi non solum impedimentum non inferat, sed adjumentum impendat.

Datum, *ut in alia.*

XCI.

LONDONIENSI, ELIENSI, ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

De eodem argomento.

(Datum, *ut in alia.*)

Fraternitati vestre præsentium auctoritate mandamus quatenus mandatum quod super negotio Cantuariensis Ecclesiæ per alias litteras nunc ultimo vobis facimus diligenter per omnia observantes, cum universa quæ continentur sub ipso fuerint rite peracta, si forte super aliquo quidquam quæstionis emerserit, a charissimo in Christo filio nostro Joanne rege Anglorum illustri idonea cautione recepta quod nostro consilio et mandato pareat super eo, interdicti sententiam nihilominus relaxetis.

Datum, *ut in alia.*

XCII.

NICOLAO ABBATI MONASTERII SANCTÆ CRUCIS QUOD DICITUR DE SAXOVIVO.

De confirmatione privilegiorum.

(Anagniæ, III Kal. Junii.)

(43) In privilegia felicis memoria Paschalis papæ secundi de verbo ad verbum sic perspeximus contineri:

« PASCHALIS, episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Alberto abbatii monasterii Sanctæ Crucis quod dicitur de Saxovivo ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Divinis præceptis et apostolicis monitis informamur ut pro Ecclesiarum omnium statu impigro vigilemus effectu. Eapropter ecclesiam Sancti Apolenaris juxta Sambrum fluvium tuæ tuorumque successorum sollicitudini regendam disponendamque committimus. Quam videlicet ecclesiam Mevanius judex in juris proprii fundo constituens, beato Petro sanctæque ejus Romanæ Ecclesiæ obtulisse memoratur; ubi etiam seipsum sacerularibus curis exutum ordini monastico mancipavit, in quo nimirum loco jamdu-

A dum disciplinæ dissolutio contigit. Ad reformatum igitur ordinis monastici disciplinam, supradictam beati Apolenaris ecclesiam tibi tuisque successoribus committentes, monasterio vestro, quod per Dei gratiam disciplina dicitur ac religione pollere, tanquam membrum capiti in perpetuum conunimus, statuentes ut univesa ad supradictam ecclesiam pertinentia in vestra semper dispositione permaneant, nec nulli deinceps personæ liceat aut ipsam ecclesiam aut prædia vel bona quælibet ad eam pertinentia quibuslibet in locis sita a monasterii vestri possessione subtrahere; sed sic in perpetuum conservetur sicut in præsentis decreti pagina officii nostri sancit auctoritas. Si quis autem, quod absit! ausu temerario huic nostro decreto contraire tentaverit, honoris et officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, Sane pro eadem ecclesiæ censum denariorum quatuor quotannis Lateranensi palatio persolvetis. Datum Laterani, per manum Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii XVI Kal. Aprilis, indict. IX, Incarnationis Dominicæ anno 1116, pontificatus autem domini Paschalis II papæ anno septimo decimo. Nos igitur ipsius prædecessoris nostris vestigiis inherentes, ut ejus constitutio debitum consequatur effectum, eamdem constitutionem præsenti pagina innovamus, statuentes ut nulli omnino hominum... nostræ confirmationis et innovationis, etc. Si quis autem, etc.

B Datum Anagniæ, III Kalendas Junii, anno undecimo.

XCIII.

NOBILIBUS VIRIS RINGRAVIO ET UBERTO SUNNEM-BURCH.

Temporalia archiepiscopatus Maguntinensis eis committuntur.

(Anagniæ, III Non. Junii.)

Quanto venerabilem fratrem nostrum Maguntinensem archiepiscopum sinceriori diligimus in Domino charitate, tanto circa suas iustitias conservandas abundantiorem ei favorem nos convenit imperfiri. Cum igitur ipse de fide ac prudentia vestra confidens, negotia sua vobis commiserit procuranda, nobilitatem vestram monemus attentius et hortamur quatenus universa jura temporalia Maguntinensi archiepiscopo competantia, illis nunc unataxat exceptis quæ ad regalia pertinere noscuntur, ad opus et mandatum ipsius taliter procuretis quod de fidieli et prudente possitis sollicitudine commendari. Nos enim principibus, commitibus, baronibus, ministerialibus, et aliis in Maguntinensi diocesi constitutis, apud quos idem archiepiscopus hujusmodi habet jura, direximus scripta nostra ut super ipsis vobis, prout tenentur, respondeant vice sua.

Datum Anagniæ, III Non. Junii, anno undecimo.

(43) Vide lib. XIII, epist. 207.

XCIV.

ABBATIBUS, PRÆPOSITIS, ET UNIVERSO CLERO ET PO-
PULO MAGUNTINENSI.

De eodem argumento.
(Datum, ut in alia.)

Quanto venerabilem fratrem nostrum Maguntinensem archiepiscopum, etc., usque impetrari. Nonemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, per apostolica scripta mandantes quatenus his quibus ipse jura tam spiritualia quam temporalia Maguntinensi archiepiscopo competentia, illis nunc duntaxat exceptis quæ ad regalia pertinere noscuntur, procuranda commi serit vice sua, cures, prout tenemini, respondere de ipsis. Alioquin; venerabili fratri nostro archiepiscopo Treverensi et dilectis filiis abbati de Remestorf Treverensis diœcesis et archidiacono Treverensi dedimus in mandatis ut vos ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

Datum, ut in alia.

XCV.

ABBATIBUS, PRÆPOSITIS ET UNIVERSO CLERO, COMITI-
BUS, BARONIBUS, MINISTERIALIBUS ET ALIIS IN
MAGUNTINENSI DIOCESSI CONSTITUTIS.

Super eadem materia.
(Data eadem.)

Quanto venerabilem fratrem nostrum Maguntinensem archiepiscopum, etc., usque impetrari. Nonemus ergo universitatem vestram et exhortamur attentius, per apostolica scripta mandantes quatenus his quibus ipse jura, etc., usque de ipsis. Alioquin, venerabili fratri nostro archiepiscopo Treverensi, etc., ut supra usque ad finem.

Data eadem.

XCVI.

PRÆPOSITO, DECANO ET CAPITULO SUSSIONENSI.

*Ut Robertum Vaisliaci permittant gaudere præbenda
Sussionensi.*

(Laterani, VIII Id. Maii.)

Olim bonæ memoriae Sussionensi episcopo in partibus Constantinopolitanis agente, officiales ipsius per litteras nostras rogando duximus et monendos, nihilominus ipsis præcipiendo mandantes ut dilecto filio Roberto Vaisliaci diacono ecclesiasticum beneficium non habenti præbendam in Sussionensi Ecclesia, si qua vacaret ibidem, pro reverentia beati Petri et nostra sine qualibet difficultate conferrent; alioquin, primo vacaturam donationi nostræ præcepimus reservari personæ idoneæ conferendam, vobis dantes etiam in præceptis ut ad præbendam, si qua in vestra ecclesia tum vacaret, vel quam primo vacare contingeret, nullum recipere præsumeretis in canonicum nisi cui nos conferendam providemus eamdem. Cum autem postmodum quædam in ecclesia ipsa vacasset præbenda, præfatus episcopus interim de sua peregrinatione reversus, ipsam apostolico præcepto contempto, nepoti suo de facto, cum de jure nequiverit, pro sua voluntate concessit. Deinde vero, licet vos nobis scripseritis contra cle-

A ricum antedictum, quod nequaquam indoneitatis meritis juraretur ad hujusmodi beneficium obtinendum dictusque nepos episcopi processu temporis a nobis postularit instanter ut præbendam ipsam confirmare ipsi auctoritate apostolica dignaremur, non tamen reputantes indignum mandatum apostolicum sic eludi, petitionem ejus in hac parte nullatenus volumus exaudire. Verum præfatus clericus apud sedem apostolicam longo tempore moram trahens sedulus exspectavit si forsitan aliquis compareret qui vellet in personam ejus aliquid objicere ac probare propter quod ei de jure beneficium ecclesiasticum negaretur, sed tandem nullo sibi super hujusmodi adversario comparente, nobis humiliter supplicavit ut dignaremur eidem misericorditer providere. Nos igitur ejus petitionibus inclinati, dilectis filiis abbati Sancti Auberti, decano et magistro R. de Bekerel canonico Cameracensi districte dedimus in præceptis ut sine dilatione qualibet post susceptionem mandati nostri prædicto episcopo et vobis spatio trium mensium assignato, nisi infra idem spatiū aliquod canonicum coram eis ostensum foret pariter et probatum propter quod erga ipsum gratia non deberet apostolice provisionis impleri, extunc iidem, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ipsum episcopum vel qui gereret vicem ejus, si forsitan ipsum abesse contineret, et vos etiam ut eundem R. recipientes in canonicum et in fratrem, ei prænominatam præbendam curaretis conferre vel in æquivalenti sibi aut majori sine difficultate qualibet providere, per censuram ecclesiasticam compellere non different, facientes ei sufficienter ab ipsis in virtus et vestitus necessariis provideri donec provisum esset eidem in altero præmissorum, contradictores et rebelles distinctione simili appellatione postpositu compescendo. Ceterum excutores prædicti, sicut ex litteris ipsorum accepimus, partes ad suam præsentiam evocarunt, et cum vobis nostræ litteræ fuissent exhibita, nihil objecisti in personam prædicti R. infra spatiū nostris litteris denotatum, propter quod ipsum ab imputatione vestra denuntiaverunt penitus abolutum. Sed thesaurarius ejusdem ecclesiæ, qui tunc vices agebat episcopi memorati, aliqua in personam ipsius objecit, et testes produxit ad ea quæ objecerat confirmanda. Sed postquam ipsos diligenter examinare curarunt, nil sufficiens in eorum testimonio invenierunt per quod idem indignus apostolice provisionis gratia videretur. Id ergo in publicum per sententiam proferentes, thesaurario prædicto auctoritate nostra dederunt firmiter in mandatis ut eidem R. in præbenda Sussionensi vel æquivalenti aut majori juxta mandati nostri continentiam provideret; qui ad hoc se paratum proponens, præbendam in Roiensi Ecclesia ipsi obtulit coram eis; quam cum dictus clericus refutaret, asserens quod Sussionensi præbendæ dignitate non erat nec valentia æquipollens, adjecti quæd de primo vacatura in

Ecclesia Roiensi alias clericus auctoritate nostra canonicari debebat. Sed ad utrumque thesaurarius respondit se legitime probaturum præbendæ Suessionensi æquipollere in vallentia Roiensem præbendum, et si in probatione deficeret, æquivalentem vel majorem ei in Suessionensi Ecclesia vel alibi assignaret, et si præbendam Roiensem acciperet, eum faceret pacifica ipsius possessione gaudere, Cumque idem R. postularet instanter ut de receptione ipsius ad Suessionensem præbendam nobis scribere procurarent, noluerunt facere quod petebat, eo quod thesaurarius ad nostri executionem mandati se paratum firmiter assebat. Sed altercationibus inter eos exortis de valentia præbendarum, præfatus R. se ac sui processum negotio ad sedem apostolicam postulavit remitti. Quod cum parti alteri placuisset, negotium ad nostram præsentiam remiserunt. Partibus itaque in nostra præsentia constitutis, et volentibus ad invicem litigare dilectum filium nostrum Galam, Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinalem, eis concessimus auditorem; in cuius præsentia cum aliquandiu litigassent, idem cardinalis nobis fideliter retulit quæ fuerunt proposta coram eo. Nos igitur attentes dictam præbendam, quam donationi nostræ mandavimus reservari, in elusionem mandati apostolici dicto clero assignatam fuisse, quidquid de ea factum est auctoritate apostolica irritantes, eamdem præbendam adjudicavimus R. diacono memorato, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus eumdem R. recipientes in canonicum et in fratrem, præbendam eamdem permittatis ipsum pacifice possidere. Nos enim dilectis filiis decano, succentori, et Miloni de Lagereio canonico Remensi nostris damus litteris firmiter in præceptis ut contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescant.

Datum Laterani, viii Idus Maii, anno undecimo.

XCVII.

De eadem re.

In eundem fere modum scriptum est electo usque eidem capitulo per scripta nostra districte præcipiendo mandantes ut eumdem R. recipiens in canonicum et in fratrem, præbendam ipsam permittat eum pacifice possidere. Nos enim dilectis filiis decano, succentori, et Miloni de Lagereio canonico Rem., etc.: ut in alia. Datum.

XCVIII.

De eadem re.

(Laterani, vii Id Maii.)

In eundem fere modum scriptum est eisdem usque districte præcipiendo mandantes ut eumdem R. recipientes in canonicum et in fratrem, præbendarum ipsam, quam per dilectum filium Suessionensem electum ei præcipimus assigari, permittant eum-

A dem R. pacifice possidere. Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus quatenus contradictores et rebelles, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non omnes, etc. Duo vestrū, etc.

Datum Laterani, vii Idus Maii, anno undecimo.

XCIX.

DECANO ET CANONICIS GURCENSIBUS.

De electione episcopi Gurcensis.

(Anagniæ, Non. Junii.)

B Turbulentissimam quæstionem et plurimum intricatam super electione prontificis in vestra Ecclesia facienda, inter vos et Salzburgensem Ecclesiam temporibus bonæ memorie Alexandri (44) et Lucii prædecessorum nostrorum non sine magnis expensis et gravibus laboribus agitatam, nostris quoque temporibus contigit suscitari, parte vestra firmiter assertente quod libertas eligendi vobis pontificem ad vos tam de jure communi quam antiqua consuetudine ac speciali privilegio competebat. Unde procurator vester postulavit a nobis ut faceremus vos pacifica libertatis ipsius possessione gaudere, partem alteram compellendo a vestra super hoc indebita molestatione cessare. Cui cum ex altera parte quædam objiceretur sententia quæ super hoc pro Salzburgensi dicebatur Ecclesia promulgata, idem procurator asseruit nullam penitus super hoc sententiam fuisse prolatam. Verum exhibitis nobis quibusdam litteris bonæ memorie Friginsensis episcopi et abbatis Sanctæ Crucis, quæ videbantur latam ab ipsis dictam sententiam continere, idem proposuit subsequenter quod cum dicti episcopus stabbas non fuerint ordinarii judices, nec constaret quod fuerint arbitri communiter electi a partibus, vel judices a sede apostolica delegati, quod statuerant robur habere non poterat firmitatis, contendens vos hactenus libere vobis pontificem elegisse, quem usum sufficienter se asservit probaturum. Cumque fuisse ei ex adverso responsum prædictos judices ex delegatione jam dicti Alexandri papæ tertii prædecessoris nostri habuisse auctoritatem negotium terminandi, super eligendi usu et commissione ipsa venerabilibus fratribus nostris Brixinensi, Friginsensi, et Tergestino episcopis receptionem D testium quos alterutra partium vellet producere duximus committendam. Partibus autem postea in nostra præsentia constitutis et attestaciones super illis duobus articulis offerentibus nobis clausas, procurator vester fuit in judicis protestatus quod non credebat super hoc sententiam latam fuisse, et si forte fuisse lata, per metum utique fuerat contra vestram ecclesiam judicatum; quem ad nos secreto vocavimus, et de metus inquisivimus qualitate. Sed cum nobis metum hujusmodi expressis et qui sufficienter probatus minime videbatur auferre

(44) Vide Aventin. lib. vii sub initium.

adminiculum parti vestræ, ac se nolle probare alium fateretur, postulans inducias ad metum quem expresserat comprobandum, nos ad concordiam intententes tam sibi quam procuratori partis alterius consuluimus ut adventum venerabilis fratris nostri Salzburgensis archiepiscopi expectarent, qui venturus tunc temporis ad sedem apostolicam sperabatur. Qui cum nequaquam venisset diutius exspectatus, et quidam ex vobis interim ad vestram ecclesiam accessissent, secum quosdam testes redeuntes duxerunt per quos alium metum, scilicet quod per comitem Palatinum et germanos Salzburgensis archiepiscopi qui tunc erat compulsi fuerant contra se Gurcenses canonici confiteri, praedictus probare voluit procurator, tunc demum consitens sententiam latam fuisse, proponens quod cum in jure civili habeatur expressum quia quod vi metusve causa gestum est prætor nullo tempore ratum habent, nec illo tempore rata debebat haberri sententia quæ occasione metus lata fuerat a judicibus memoratis, ad hoc idem probandum quasdam alias rationes inducens. Idem præterea procurator obtulit juramentum quod de novo in suam notitiam devenerat talis metus. (45) Quare audiri debebat illa consimili ratione, quod si quisquam tempore contracti matrimonii præsens fuit, nec tunc aliquid proposuit contra ipsum, et illud velit processu temporis accusare, ac consanguinitatem inter contrahentes existere juraverit se postea didicisse, auditur accusans. Item ex variatione hujusmodi proponebat vestram Ecclesiam non debere periculum sustinere; quia nonnunquam prætor variantem admittit, nec mutantis consilium aspernatur. Ad hæc proposuit pars adversa quod bona memoria G. (46) Salzburgensis archiepiscopus de convenientia et consensu tam apostolicæ sedis quam imperiorum celsitudinis in quadam parte sue diœcesis Gurensem episcopatum creavit, constitutens ut Guroensis (47) episcopus tam in spirituilibus quam etiam temporalibus Salzburgensis archiepiscopi perpetuus foret vicarius. Unde cum electio vicarii, sicut et vicedomini, ad eum solummodo de jure pertineat cuius vicarius efficitur aut etiam vicedominus, profecto Guroensem episcopum asserebat ratione patronatus et vicariæ a Salzburgensi fore archiepiscopo eligendum, adjiciens quod procurator ipse audiri aliquatenus non debebat multiplici ratione, tum quia confessus fuerat quod metum alium proponere non volebat, tum quia cum a principio latam sententiam negavisset, per fraudem postmodum contrarium est confessus, tum etiam quia confessus fuerat vos Salzburgensi archiepiscopo in talibus obedientiam præstissime post sententiam memoratam; per quæ præsumebatur vos eadem sententiam approbare. Proposuit insuper quod postquam vos præfato Lucio III, prædecessori nostro de ipsa sententia querimoniam obtu-

(45) Cap. A nobis, Qui matrim. acc. poss.

(46) Gebhardus. Vide t. I, Metrop. Salisburg.

A listis, ab eo fuit eadem sententia confirmata, quoque vos sponte per multos annos sententiæ parvistis eidem. Quas rationes pars vestra responsibus diversis elidens adjunxit quod post translationem archiepiscopi memorati ad Ecclesiam Maguntinam ecclesia vestra supradicto predecessori nostro Lucio papa, quando potuit reclamare, super violentia exposuit quæstionem; sed ipse, sicut in privilegio quod super electione, institutione, ac consecratione Gurcensis episcopi felicis recordationis Alexander papa II, dicebatur Srlzburgensi Ecclesiæ concessisse, ita et in sententia circumventus, asserens se diligenter examinasse, ac verum illud privilegium invenisse quod nos falsum vel falsatum reperimus manifeste, eam vobis absentibus confirmavit. Nos autem iis et aliis intellectis quæ coram nobis partes multiplicitate allegarunt, interloquendo concessimus ut procurator vester probandi metum illum facultem haberet, præstito juramento se illum postea didicisse; sicque testes produxit quos per dilectos filios nostros Leonem tituli Sanctæ Crucis presbyterum et Gualam Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinales examinari mandavimus, et eorum depositiones conscribi. Cæterum quia prædicti archiepiscopi procurator tam super hoc quam super eo quod vos assuerit spontanea voluntate sententia paruisse, necnon etiam quod tam metu quam aliis coram sapientio Lucio papa in judicio allegatis idem prædecessor noster per privilegii paginam præfata sententiam confirmavit, testes in vestris partibus producere intendebat, præfato episcopo Brixensi et Aquileensi preposito et scholastico Augustensi dedimus in mandatis ut testes quos utralibet pars super præmissis articulis et super transactione quæ post tempus sententiæ dicebatur facta fuisse aut in personas testium duceret producendos recipere procurarent et attestations redactas in scriptis nobis similiter transmittentes, præfigerent tam vobis quam parti adversæ terminum competentem quo vos nostro repræsentaretis conspectui sententiam recepturi, nisi forsitan interim ad amicabilem concordiam venire possetis, quam utrique parti credebamus plurimum expedire. Qui juxta mandati tenorem recipientes testes utrinque productos, cum inclinare vos ad compositionem amicabilem nequivissent, procuratores vestros et partis adversæ cum attestacionibus et scriptis authenticis sub sigillis propriis fideliter consignatis ad nostram præsentiam remiserunt. Quibus postmodum in nostra præsentia constitutis, nos universis attestacionibus publicatis, et tam eis quam scriptis authenticis utriusque partis diligenter inspectis, et intellectis attente quæcunque procuratores ipi proponere curaverunt, apud eosdem pro amicabili concordia, ad quam ab ipso litis exordio vos et partem alteram induxisse dignoscimur, institutimus diligenter. Quibus nostris acquiescentibus pag. 78.

(47) Vide Gesta Innoc. III, cap. 130.

monitis, præpositus ecclesiæ vestræ ac magister G. vestras exhibuerunt litteras coram nobis; per quas constabat eosdem a vobis recepisse mandatum, non solum agendi et respondendi, sed etiam componendi. Magister quoque Marcwaldus et R. Salzburgensis archiepiscopi procuratores, etsi litteras archiepiscopi non exhibuerint per quas probarent se supra concordia facienda recipisse mandatum, in consistorio tamen publice juraverunt quod super hoc mandatum ab archiepiscopo memorato receperant juxta formam sibi ab archiepiscopo eodem expressam nobisque insinuatam ab ipsis, et quod præfatus archiepiscopus mandatum ipsum, eis scientibus, ab eis nullatenus revocarat, quodque ipsi darent fideliter operam efficacem ut compositionem faciendam a nobis idem archiepiscopus observaret. Nos igitur postmodum deliberato cum fratribus nostris consilio, attentes tam vobis quam adversæ parti multipliciter expedire controversiam ipsam concordia potius quam judicio terminari, compositionem hujusmodi de partium conniventia inter vos duximus faciendam, ut episcopo vestro defuncto, Salzburgensis archiepiscopus vocatus a vobis ad ecclesiam Gurensem accedat, et tres personas, unam videlicet de gremio ejusdem ecclesiæ, quam utiliorem bona fide crediderit tam ad regimen præsulatus quam etiam officium vicariæ ac duas extraneas, vobis denominare procuret, vos vero scorsum super denominatis vobis personis diligenter deliberatione tractetis, et vobis tandem ac eodem archiepiscopo in capitulo residentibus, is ex denominatis personis ab archiepiscopo primum in episcopum et vicarium et consequenter a vobis in episcopum eligatur in quem omnes vel saltem major pars vestrum penitus consensissent, ac postmodum electione ipsa per decanum vel præpositum seu quemlibet alium ecclesiæ vestræ canonicum ad hoc a capitulo deputatum solemniter publicata, electum ipsum Salzburgensi archiepiscopo, utpote metropolitano vestro, præsentare curetis, ab eodem confirmationis beneficium recepturum, cui metropolitanus ipse sine difficultate qualibet tam confirmationis quam consecrationis munus grater impendat. Ne vero cujusquam machinationis astucia circa hoc aliquid in Ecclesiæ vestræ dispendium attentetur, auctoritate omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus sancti, ex parte quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra, excommunicationis sententiam interponimus, quam Salzburgensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, incurrat si quando de gremio ecclesiæ vestræ quemquam denominare præsumperit nisi quem ad præsulatus regimen et officium vicariæ utiliorem æstimaverit bona fide. Quam compositionem æstimaverit bona fide. Quam compositionem procuratores ipsi pariter approbantes, eamdem humiliter receperunt. Nos

(48) Cap. Tua fraternitas. De adulteris.

PATROL CCXV.

A etiam ad postulationem eorum compositionem eamdem juxta præscriptam formam a nobis, et ab ipsis procuratoribus, sicut præmissum est, approbatam, auctoritate apostolica confirmamus, statuentes ut nec sententia nec privilegium aut quodlibet aliud instrumentum huic compositioni unquam obstat, quin etiam quantum ad hoc penitus sint invalida, ut ipsa compositio sine quovis obstaculo robur oblineat perpetuæ firmitatis. Nulli ergo... nostræ compositionis, confirmationis, et constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Anagniæ, Nonis Junii, anno undecimo.

In eumdem modum scriptum est Salzburgensi archiepiscopo.

C.

EPISCOPO AMBIANENSI.

De supplenda negligentia patronorum.

(Anagniæ, Id. Junii.)

Oblatæ nobis tuæ fraternitatis litteræ continebant quod cum interdum quidam qui jus patronatus in quibusdam ecclesiis tuæ diœcesis obtinent, auctoritate nostra mereantur excommunicationis vinculo innodari, easdem ecclesiæ multo tempore vacare contingit, patronis ipsis propter excommunicationis impedimentum potestatem non habentibus præsentandi. Unde quæsivisti a nobis an post sex menses in tali casu tibi liceat easdem ecclesiæ personis idoneis assignare. Quocirca fraternitati tuæ præsentium insinuatione mandamus quatenus patronos ipsos moneas efficaciter et inducas ut pro iis satisfacere studeant pro quibus dignoscuntur excommunicatione notati, ut sic beneficio absolutionis obtento, personas idoneas ad prædictas ecclesiæ valeant præsentare. Si vero tuis monitis obedire contempserint, post sex menses a tempore vacationis, appellatione remota, personis idoneis ecclesiæ memoratas assignes, ita quod ex hoc patronis ipsis nulum in posterum præjudicium generetur.

Datum Anagniæ, Idibus Junii, anno undecimo.

CI.

EIDEM.

Non debet separari matrimonium quando ambo conjuges sunt adulteri.

(Datum, ut in alia.)

D (48) Tua fraternitas requisivit a nobis utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifeste, an uxore agente pœnitentiam de commisso et veniam humiliiter postulante, vir cogi debeat ut eamdem maritali affectione pertraclet. Super quo tibi taliter respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtenuit suæ uxoris nequit consortium declinare.

Datum, ut in alia.

CII.

NIVERNENSI ET AURELIANENSI EPISCOPIS, ET ABBATI
CURIAE DEI CISTERCIENSIS ORDINIS.
Ut pallium assignaret archiepiscopo Remensi.
(Anagniæ, III Non. Junii.)

Circa venerabilem fratrem nostrum Albericum Remensem archiepiscopum videmus et gaudemus impletum quod legimus et recolimus in Psalmo prædictum: *Considerat peccator justum et querit perdere eum; Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus; nec damnabilis ipsum cum judicabitur illi (Psal. xxxvi).* Sane cum olim venerabiles fratres nostri Parisiensis et Atrebatis episcopi ac dilectus filius abbas de Clarimarisco eundem Albericum, tunc Parisiensem archidiaconum, virum utique vita, fama, scientiaque præclarum, secundum formam mandati quod a nobis acceperant præficiens Remensi Ecclesiæ in pastorem, Theobaldus de Pertico archidiaconus et Petrus de Stampis canonicus Ecclesiæ memoratae se ipsis temere opposentes, inter cetera quæ nobis per suas litteras contra ipsorum intimavere processum, hæc adversus præfatum archiepiscopum specialiter expresserunt, quod videlicet esset irregularis, indiscretus, et manumissus. Quapropter episcopis interdixerant qui convenerant ad consecrationem ipsius, ne tales in episcopum consecrarent, cum idem Petrus probaturum hoc die data se promitteret coram eis. Sed præfatus Parisiensis episcopus, qui ad promotionem illius omnimodis intendebat, nomine contra Petrum nisi duntaxat ipso eodem judee replicante, duos presbyteros convocavit, quorum testimonia contra ipsum absentem et ignorantem super infamia clam recepit, et sic admissus non fuit ad irregularitatem probandam, videlicet quod cum vidua conjugalem copulam contraxisset, eoque taliter a probatione repulso, post appellacionem ad sedem apostolicam interpositam illum utcunque fecit in episcopum consecrari. Unde nos tantum sacramenti defectum clausis nolentes oculis pertransire, maxime quia præfati archidiaconus et canonicus super hoc apud nos per iteratas litteras institerunt, vobis dedimus in præceptis ut inquisita et cognita veritate, si memoratum Petrum inventeritis a tali exceptione probanda præscripto modo fuisse repulsum, non obstante quod actum inordinate fuisse, denuntiareis eidem Petro et archidiacono supradicto ut si vellent et possent, ambo vel alter irregularitatem objectam regulariter sub examine vestro probarent, et si probare infra duos menses nollent aut nequirent eamdem, sive quod in canonica probatione deficerent, seu etiam quod contingeret ipso canonice a probatione repelliri, dilecto filio Raynero subdiacono et familiari nostro protinus injungere curaretis ut pallium secundum formam sibi datam memorato archiepiscopo consignaret, quod si sufficienter probarent irregularitatem objectam, a regimine Remensis Ecclesiæ penitus amoveretis eundem. Cumque die ad hoc

A statuta partes in vestra præsentia convenissent, et post altercationes non modicas inter eos super modo procedendi subortas, tandem nostro acceptato rescripto secundum formam ipsius petisset in negotio memorato procedi, vos ad inquisitionem super modo repulsionis prædicti canonici legitime procedentes, receptis testibus hinc inde productis, et attestationibus publicatis, ac disputato sufficienter a partibus super eis, quia sola sententia jam testante perpendistis ad relationem nostro apostolatui faciendam partium animos inclinatos, causam ipsam instructam cum depositionibus testium et testimonialibus quoque litteris nobis remittere procurastis. Nos autem negotio ipso diligenter examinato comperimus nequaquam esse probatum

B quod dictus Petrus præscripto modo fuisse ab irregularitatis probatione repulsus, imo per testes omni exceptione majores ostensum quod cum die quo præfatus Albericus in Remensem archiepiscopum exstitit nominatus, memorati Theobaldus et Petrus insufficientiam contra ipsum, et in crastinum idem Petrus aduersus eundem irregularitatem et insufficientiam objecisset, ac utробique se promisisset eas incontinenti probare, delegatis volentibus admittere probationes oblatas, ipse se uquequa tergiversando substraxit. Unde ille ejus versutiam attendentes, diem ad impendendam consecrationem archiepiscopo memorato ferme post hebdomadas tres futuram publice præfixerunt. Et cum interim dictus Petrus super hoc eos minime requisisset, demum processum eorum attentata quasi fraude præservans, Sabbato diem Dominicam præcedente qua erat idem archiepiscopus consecrandus se ipsorum conspectui presentavit, et postulavit instanter, appellationem ad nos nihil minus interponens, ne ad consecrationem procederent, sed super irregularitate prædicta probationes reciperent quas dicebat se in continenti exhibere paratum. Unde judices de re ipsa matuiore consilio deliberare volentes præceperunt eidem ut in crastinum summo mane in eorum præsentia compareret. Quod tandem efficiens, irregularitatem objectam simili modo sicut et ante promisit se in continenti probare. Cui cum dicti judices probandi hæc, sicut petebat, copiam indulsisserint, ille variavit protinus verbum suum, postulans ad testes inveniendos inducias sibi dari. Deinde præfatus archidiaconus requisitus si vellet testes super irregularitate producere, respondit quod ipse de irregularitate nihil proponere volebat omnino; super insufficientia vero probationes aliquas non exhibuit, nec exhibitorum se dixit. Unde patet quod cum idem Theobaldus et Petrus omnia hæc suppresserint, et super repulsione id expresserint tantum nobis, quod videlicet ipse Petrus eo modo qui superioris est expressus inordinate fuerat ab objectorum probatione repulsus, de quo nihil penitus probaverunt, rescriptum apostolicum per suppressionem veritatis et falsitatis expressionem

existit impetratum, cum sit etiam sufficienter ostensum quod presbyteri ad infamiam præfati Petri probandam, non duo tantum, sed quatuor, nec ab episcopo Parisiensi, sed a Milone de Nantolio, fuere producti, nec ob hanc causam, id est propter infamiam, sed ob aliam, id est propter tergiversationem, eum non solus Parisiensis, sed et conjudices repulerunt; quem, etsi propter hanc causam minus canonice repulissent, non tamen jam admitti deberet ad irregularitatem probandam, cum aliam repulsionis causam se promiserit probaturum, in cuius probatione omnino defecit. Cum igitur juxta formam nostri manda*ti*, quam pars acceptavit utraque, ac secundum ipsam postulavit in causa procedi, debuissest probari quod præfatus Parisiensis episcopus, qui ad promotionem illius omnimodis intendebat, nemine contra Petrum nisi duntaxat ipso eodem judice replicante, duos presbyteros convocarit, quorum testimonia contra ipsum absentem et ignorantem super infamia clam recepit, et sic admissus non fuerit ad irregularitatem probandam, videlicet quod cum vidua conjugalem copulam contraxisset, ut tandem hoc probato valeret ad irregularitatem probandam admitti, quoniam aliis quæ sunt præscripta probatis, de hoc nihil penitus est ostensum, de consilio fratrum nostrorum, ab impietione prædictorum archidiaconi et canonici sententialiter absolvimus archiepiscopum memoratum; maxime cum idem canonicus multipliciter vacillaverit et variaverit coram nobis, quin etiam ex sua confessione sit de calumnia manifeste convictus, ex eo quod coram nobis confessus est se irregularitatem quam objecerat a principio postmodum didicisse, sicutque quod nesciebat objecisse adversus archiepiscopum sæpedictum. Ne vero temeraria ejus præsumptio et præsumptuosa temeritas remaneat impunita qui præsumpsit ponere os in celum, cum lingua ejus transeat super terram, ut juxta quod legitur, justus lavet manus suas in sanguine peccatoris, sæpedictum Petrum ab omni officio et beneficio clericali suspendimus, donec apud vos et eumdem archiepiscopum reatus sui veniam consequatur. Ipsum autem de infamia non notamus, in cuius probatione dignoscitur minus ordinate processum; cum etiamsi legitimate probata fuisse, non directe fuerit contra eum, sed in modum exceptionis, objecta. Licet autem archidiaconum sæpedictum sincera diligamus in Domino charitate, quia tamen pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus moneatis eumdem ut apud ipsum archiepiscopum infra mensem indulgentiam flagitet humilietur et devote super eo quod de arcu suo per alienam manum in ipsum sagittam emisit. Alioquin interdicatis ei per totam Remensem provinciam contradicendi vocem in electiobus prælatorum, donec humiliaverit semetipsum ad indulgentiam postulandam. Ceterum licet dictus

A archiepiscopus nobis nequaquam sit incredibilis vel suspectus, et sicut per regis ac suffraganorum omnium testimonia necnon abbatum et capitulorum Remensis provinciæ aliorumque multorum accepimus, propter illius irregularitatis objectum non in minimo ejus sit opinio aggravata, quia tamen ipse purgationem spontaneam ad clarificandum propriam innocentiam obtulit per se ipsum, si eam voluerit exhibere, cum quota manu episcoporum vel abbatum seu etiam sacerdotum ipse maluerit, et infra mensem ad ipsam recipiendam publice designatum recipere procuretis, ad Remensem Ecclesiam, ubi compugnatores commodius habebuntur, gratia recipiendæ purgationis personaliter accedentes. Præfacto autem subdiacono nostro nibilominus injungatis ut pallium de corpore beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, dicto archiepiscopo secundum formam sibi a nobis expressam assignet. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo ea nihilominus exsequantur.

B Datum Agnaniæ, III Nonas Junii, anno undecimo.

CII (bis).

ELIENSI ET LONDONIENSI EPISCOPIS.

Consolatoria.

(Agnaniæ. xviii Kal. Junii.)

C (49) Licet ex litteris quas vobis super negotio Cantuariensis Ecclesiæ per dilectum filium abbatem Belliloci et magistrum Simonem nuperrime destinavimus, fraternitati vestrae jam innotuisse credamus quid sit oblatum a rege, quidve mandatum a nobis, ad majorem tamen cautelam transcriptum illarum quas ipsi regi direximus mittimus vobis præsentibus interclusum, monentes et obsecrantes in Domino quatenus sicut fuitis in ligando prudentes, ita sitis in absolvendo discreti, sub ea temperantia post vinum oleum infundentes ut plaga livens et tumens debeat perfecte curari. Cum autem super contumelia et injurya quas propter obedientiam et justitiam sustinetis, illorum vos imitari credamus exemplum qui, juxta quod legitur, ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pronomine Jesu contumeliam pati, præ oculis semper habentes quod obedientia melior est quam victimæ, majusque sit auscultare quam adipem arietum offerre, ac beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vita quam repromisit Deus diligentibus se, vos quidem non consolatione, quæ noscitur esse mœrentibus necessaria, sed exhortatione, quæ solet esse pugnantibus opportuna, credimus indigere; quanquam hoc ipsum et ad consolationem et ad exhortationem vobis sufficiat colligentibus multa de paucis, illis merito comparandis qui pleni erant oculis intus et foris. Ad perseverantium ergo vos potius exhortantes, quæ, cum cæteræ virtutes currant in stadio, sola tandem accipit bravium, Do-

(49) Vide gesta Innoc. III, cap. 132.

mino protestante quod qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erii, scientes quod infirmitas ista non est ad mortem, sed ut Ecclesia Dei glorificetur per illam. Vestris denique consultationibus respondemus (50), quod cum occasione interdicti novum chrisma in cœna Domini nequierit consecrari, veteri est utendum in baptismate parvolorum, et si necessitas postulaverit, ipsi chrismati, ne deficiat est oleum commiscendum permanum pontificis aut etiam sacerdotis. Quamvis autem viaticum pertinere videatur ad pœnitentias morientium, si tamen haberi non possit, illud in hoc casu quod legitur credimus obtainere: *Crede, et manducasti*: cum sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, ipsaque necessitas sperretur in proximo defutura (51). Si tamen viris religiosis ab initio licuisset juxta suorum privilegiorum tenorem, exclusis excommunicatis et interdictis, clausis januis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare, nec nobis fuisse molestum, nec absonum exstisset; possetque per illud tam in hoc quam in aliis congruum remedium adhiberi, præsertim ut per oblationem hostiæ salutaris divina placaretur in hac necessitate majestas.

Datum Anagniæ, xviii Kal. Julii, anno undecimo.

CIII.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO LEGIONENSI.

De presbytero cui virilia abscissa fuerant per vim.

(Anagniæ, vii Id. Junii.)

Dilectus filius G, presbyter in nostra proposuit præsentia constitutus quod cum olim ipsum adhuc diaconum M. miles Legionensis diæcessis, dolum et fraudem sub liberalitatis specie pallians, ad suum convivium invitasset, ex eo quod falso quamdam ipsius militis concubinam dicebatur carnaliter cognovisse, miles ipse quod gerebat in pectore detegens simultatem, eidem diacono abscidere virilia non expavit. Cum autem id ad principis terræ audentiam pervenisset, ac dictus diaconus fere mortuus pataretur, idem princeps zelo vindictæ accusus, militem et concubinam ipsius fecit incendio concremari. Postmodum vero præfatus diaconus de vulnere convalescens, hoc tacito procuravit se in presbyterum promoveri: qui ad apostolicam sedem accedens, nobis humiliiter studuit supplicare ut secum super hoc misericorditer agere dignaremur. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus si vobis constiterit presbyterum æpedictum ab imposito sibi crimine fornicationis immunem et in illa quam exercuit princeps vindicta inculpabilem penitus exstisset, in suscepto ministrare ordine permittentes eumdem, ipsi super hoc eo prætextu nullam injuriam irrogetis, indicentes ipsi purgationem canonicanam, si forte super iis fuerit infamatus.

Datum Anagniæ, viii Idus Junii, anno undecimo.

(50) Vide cop. 19, De sent. excom. in 6.

(41) Vide infra epist. 258.

A

FRATRIBUS HOSPITALIUM SANCTI SPIRITUS APUD URBEM ET MONTEMPESSLANUM DOMINO FAMULANTIBUS.

Ut caput ordinis S. Spiritus sit in urbe Roma.

(Anagniæ, vi Id. Junii.)

Defuncto Romæ felicis memoriæ Guidone, qui vestrorum Hospitalium primus exstitit institutor et rector, cum quidam ex fratribus vestris a Montepessulanum directi (52), et alii venientes ab Urbe pro substitutione rectoris, in nostra essent præsentia constituti, de ipsorum consilio et assensu, quia videbatur plurimum expedire, statuimus ut caput et magisterium ordinis vestri perpetuo perseveret in Urbe apud hospitale Sancti Spiritus in Saxia, ita quod rector ipsius præsit universis fratribus ordinis vestrum præsentibus quam futuris, omnesque sibi teneantur impendere obedientiam et reverentiam regularem, cum autem hospitalis quod est apud MontempeSSLanum rector fuerit eligendus, de consilio et assensu rectoris hospitalis quod est apud Urbem, regulariter eligatur. Unde nos secundum formam constitutionis hujusmodi eligimus dilectum filium fratrem P. de Granerio in summum rectorem hospitalis Sancti Spiritus in Saxia, firmiter injungentes ut de ipsius consilio et assensu in hospitali Sancti Spiritus apud MontempeSSLanum rector idoneus eligatur. Quocirca universitatem vestram per apostolica scripta monemus quatenus quod a nobis est salubriter institutum, a vobis et successoribus vestris et nunc et semper inviolabiliter observetur, ceteris in suo robore permanentibus quæ in privilegio utriusque hospitali a nobis indulto continentur expresse. Nulli ergo... nostræ constitutionis exceptionis. etc. Si quis autem, etc.

Datum Anagniæ, vi Idus Junii, anno undecimo.

C

CV.
ARCHIEPISCOPO RAGUSINO ET ARCHIDIACONO TRAGURIENSI.

Irritatur sententia lata contra Templarios.

(Anagniæ, iii Id. Junii.)

Significarunt nobis fratres militiæ Templi de Uratia [Croatia] quod cum ad venerabilem fratrem nostrum episcopum Tinniensem contra Nonensem episcopum nostras litteras impetrassent, idem Nonensis episcopus amicabiliter super iis de quibus inter ipsos quæstio vertebatur composuit cum eisdem, sed præfatus Tinniensis episcopus ex litteris nostris occasione suscepta præfatum Nonensem episcopum contra quem rancorem conceperat, eisdem fratribus nescientibus, excommunicationis vinculo innodavit, ductus arbitrio propriæ voluntatis, non judicio rationis. Quocirca discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius veritate, si rem inveneritis ita esse, præfa-

(52) Vide infra epist. 169.

tam excommunicationem denuntiatis irritam et inanem. Nullis litteris, etc.

Datum Anagniæ, iii Idus Junii, anno undecimo.

CVI.

YPORIENSI EPISCOPO.

Ut consentiat translationi suæ ad Ecclesiam Thessalonicensem.

(Apud S. Germanum, v Kal. Julii.)

Cum Thessalonicensis metropolis, quæ in regno Græcorum quasi præcipua post Constantinopolitam sedem habetur (53), pastoris sit regimine destituta, nos ei volentes paterna sollicitudine providere, personam tuam, quam multiplici dote virtutum reputamus idoneam, ejus regimini duximus deputandam, terræ potestatis accidente consensu, quin etiam desiderio concurrente. Credentes igitur, imo pro certo tenentes quod tuum jactans in Domino cogitatum, a quo gressus hominis diriguntur, illud debeas respondere, *Domine, si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fraternitatem tuam rogandam duximus et monendam, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, in remissionem peccatum injungendo, quatenus divinas vocationes consentiens, onus istud pro Deo reverenter assumas, et novellæ plantationi, quæ si tuo fuerit exculta labore, fructum speratur multimodum productura, manum irrigationis apponas, ut ille tribuat incrementum qui tuum ministerium in hac parte requirit. Dispositis itaque quæ ad hoc cognoveris necessaria, nostro te conspectui repræsentes, recepturus a nobis consilium et auxilium opportum.*

Datum apud Sanctum Germanum, v Kal. Julii, anno undecimo.

CVII.

CAPITULO GERUNTINENSI.

De electione episcopi

(Apud S. Germanum, vi Id. Julii).

(54) Dilectus filius magister Guillelmus concanicus vester olim apostolatui nostro suggessit quod bonæ memorie episcopo vestro viam universæ carnis ingresso, major et senior pars vestri convenerat in eumdem et ipsum eligere in episcopum proponebat sed impediens nobili viro comite Cuntronensi non sive electio celebrata. Postmodum autem idem comes de ipso episcopatu Madium capellatum suum investiens, vobis injuxit ut vel a terra recederetis ipsius, vel eligeretis eumdem Madium in pastorem. Quod cum venerabilis frater noster archiepiscopus Sanctæ Seve: in tunc electus audisset, prædictum Guillelmum ad suam præsentiam accersivit, et asserens quod propter negligentiam vestram ad ipsum erat eligendi auctoritas devoluta, ipsum induxit ut electioni de se faciendas præberet assensum. Qui suis monitis acquiescens, electus exstitit ab eodem, suffraganeorum ejus interve-

(53) Factus est postea patriarcha Antiochenus. Vide infra lib. XII, epist. 8, 38, 39.

A veniente conniventia et consensu. Verum postquam hoc innotuit comiti supradicto, vos ad suam præsentiam convocatos tandem fecit in custodia detineri donec præfatum Madium communiter elegistis.

Qui accedens ad præsentiam dilecti filii nostri Gerardi Sancti Adriani diaconi cardinali apostolicæ sedis legati, beneficium obtinuit confirmationis ab ipso. Sed memoratus Guillelmus postmodum ad eumdem cardinalem profectus, ne illum ficeret consecrari nostram audientiam appellavit, et tandem in nostra proposuit præsentia constitutus quo idem Madius prodiderat quoddam castrum, et mediante pecunia investituram episcopatus de manu receperat laicali, ac etiam ante confirmationem obtentam multa bona Ecclesiæ dilapidando vastarat. Unde

B nos venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Cusentino et Bisinianensi et Geneocastrensi episcopis dedimus in mandatis ut vos et alios quos contingere nominari compellerent super iis omnibus dicere veritatem, et si de prædicto Madio invenient electionem irregulariter celebratam, denuntiarent eam irritam et inanem ipsum ad restitucionem rerum Ecclesiæ mediante justitia compellentes ac postmodum inquisita circa electionem præfati Guillelmi sollicite veritate, quod justum esset statuerent appellatione remota. Qui, sicut in eorum litteris perspeximus contineri, cum semel ac secundo ac tertio peremptorio tam prænominatum Madius quam et vos, necnon etiam abbates Ecclesiæ Geruntinæ ad suam præsentiam citavissent, dictus

C Madius per menses quatuor exspectatus nec accessit ad ipsos, nec vos permisit accedere, vel abbates. Cum autem propter suspicionem dilapidationis ab episcopaliū administratione suspendissent eumdem, et ipse nihilominus administrare præsumeret, excommunicationis in eum sententiam protulerunt; qua ille contumaciter vilipensa non destitit celebrare. Unde cum eis per dicta juratorum testium constitisset quod idem Madius investituram episcopatus de manus suscepérat laicali, et perjurium incurrit, ac priditionem et homicidia necnon etiam Simoniam multiplicitate perpetrarat, quod etiam electio ejus extorta fuerat, et consecratio, non solum post appellationem, verum etiam alias contra canones attentata, demum habito prudentum consilio quod factum de ipso fuerat sententialiter cassaverunt. Nos igitur iis et aliis quæ super ipso negotio nobis fuerunt exposita diligenter auditis, attendentes quod canon Lateranensis concilii contra negligentes editus ad archiepiscopatus vel episcopatus non solet extendi, sed ad personatus alios et minora (55) ecclesiastica beneficia coarctari, electionem præfati Guillelmi qui ab archiepiscopo et suffraganeis ejus fuit, ad quos electio non spectabat, electus, non reatu personæ, sed justitia cassavimus exigente. Dictum quoque Madium, qui per inquisitio-

(54) Cap. *Dilectus*, De concess. præbenda.

(55) Cod. Andegav., *aliaque minora*.

nem a præfatis delegatis de ipso factam inventus est multis criminibus præpeditus, et latam in se suspensionis et excommunicationis sententiam non servavit, imo administravit suspensus et et excommunicatus non erubuit celebrare, sicut ex relatione judicum plene constitit, a Geruntinensi prorsus Ecclesia censuimus removendum. Nolentes igitur quod dominico gregi diutius desit cura pastoris, discretioni vestra per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus infra mensem post suscepitionem præsentium curetis ecclesiae vestrae de persona idonea per electionem canonicam in episcopum providere. Alioquin præfatis archiepiscopo et episcopis nos dedisse noveritis in mandatis ut extunc auctoritate nostra suffultis idoneum vobis pastorem assignent, contradictiones per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum apud Sanctum Germanum, vi Idus Julii, anno undecimo.

In eundem fere modum scriptum est Gregorio Saneti Theodori diacono cardinali. Initium epistolæ: Ex litteris bonæ memoriarum. Ita nos docet vetus exemplar Andegavense tertiaz collectionis decretalium.

CVIII.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

*Ei legatio prorogatur in quadriennum.
(Apud S. Germanum, vii Id. Julii.)*

Cum exitus quadriennii videatur instare per quod tibi commisimus in Hierosolymitana provincia legationis officium exercendum, et neque circa te nostra gratia neque circa nos tua devotio refrigerabit, quinimo necessitas terræ sanctæ, propter quam hujusmodi tibi fuit indulta legatio non cessarit, legationem ipsam tibi duximus in aliud quadriennum committendam, fraternitatem tuam rogantes attentius et monentes ac per apostolica tibi scripta mandantes quatenus auctoritate præsentium commissarum tibi sollicitudinis ministerium per præfinitum tempus, exerceas laudabiliter et prudenter.

Datum apud Sanctum Germanum, vii Idus Julii, anno undecimo.

CIX.

EIDEM ET DILECTIS FILIIS MILITIAE TEMPLI ET HOSPITALIS HIEROSOLYMITANI MAGISTRIS.

*Monentur ut invigilant custodiaz terræ sanctæ.
(Apud S. Germanum, vi Id. Julii.)*

Super miseria terræ sanctæ per diem ac noctem quasi torrentem lacrymas deducentes, subventionem ipsius quomodocunque ac etiam undecunque possumus, nec destitimus hactenus nec etiam adhuc desistimus procurare, ita quod ad nostre sedulitatis hortatum plurimus Christianorum exercitus in Alamania cum nobili viro duce Austriae ac in Francia cum comite Augi aliisque magnatibus ad ejusdem auxilium præparatur, et in Theutonia generalis sit pro sua subventione collecta de universali

A assensu principum constituta et nostræ auctoritatæ munimine roborata. Quia igitur pro ipsius terra detentione pecuniam vobis esse credimus necessariam quæsentium vobis auctoritate mandamus quatenus eleemosynam Cisterciensis ordinis et quadragesimam de mandato nostro a venerabili fratre nostro Parisiensi episcopo destinatam, depositam apud Templum, accipere ac tam ipsam quam milles libras Provenientes (56), quas nuper in subsidio terræ sanctæ de beati Petri eleemosyna destinavimus, expendere procuretis prout terra sanctæ recessitati et utilitati noveritis expedire. Apud nos autem sunt quædam aliae fideliū eleemosynæ, quæ vobis opportunitate mittemus inventa, circa subventionem ejusdem terra sine intermissione quæbet diligentem et utinam efficacem operam impensuri. Rogamus autem discretionem vestram preponsius et hortamur quatenus ad gubernandum hereditatis Christi reliquias prudenter et constanter per eos et alios quos habetis auxiliarios intendatis, non solum in finibus vestris, verum etiam in Antiochia et in Tripoli, donec præduce Deo preparata jam et in proximo præparanda militia vobis Christiana succurrat. Nos autem propter hoc specialiter intendimus incessanter ad pacem, non solum in imperio, verum etiam et in regnis, ubi cuncte desuper datum fuerit, reformatam, et tanto copiosius exinde terra sanctæ subsidium procuretur quanto cessantibus domesticis similitibus, ad id intendere poterunt efficacius iuste quægit injuria crucifixi.

Datum apud Sanctum Germanum, vi Idus Julii, anno undecimo.

CX.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANO APOSTOLICÆ SEDIS
LEGATO.

*De electione patriarchæ Antiocheni.
(Apud S. Germanum, iv Id. Julii.)*

(57) Quasi non sufficerent Antiochenæ provincie impietatum scelera scelerumque impietas quibus graviter iram Domini provocavit, apposuit Tripolitanus comes mittere manum suam in christum Domini, pia memorie patriarcham Antiochenum patrem ac dominum suum carceri mancipando, in quo tandem miserabiliter expiravit. O nobilis Antiochia, urbs perfectæ decoris, et terra quasi gaudium universæ, quam graviter esse cerneris per tam grave ignobilitate flagitium, quam turpiter per tam turpe facinus offuscata! Cui comparabimur, vel cui tuam possumus miseriam adæquare? Omnis enim calumnia in medio tui est: quæcistera facit frigidam aquam suam, ita militiam tuam frigidam reddidisti. Præterea cum comparatione prævaricationis tuæ sororum tuarum justificasse animas videaris, velut inimicus tetendit Dominus arcum suum, suamque firmavit dexteram quasi hostis ut nisi per pœnitentia dignos fructus a fa-

(56) Vide infra lib. XII, epist. 28.

(57) Vide supra lib. X, epist. 214.

cie arcus fugias, plaga inimici te feriat et percutiat castigatione crudeli, fiatque sicut mare contritio tua magna, et egrediatur ut ignis super te indignatio Domini ac succendat, tuque demum [dum] qui possit extinguere non invenias, profundum et latum bibas calicem iræ Dei. Super quibus omnibus, post illud quod speramus e celo, ad cuius nos auxilium convertemus nisi, dilectissime ac desiderantissime frater, ad tuum; qui, etsi pari nobiscum affectu super tanta calamitate complores, fortasse tamen merito potiori ocurrere sibi potes? (58) Quia igitur propter varias circumstantias per præsentiam tuam melius posse credimus Antiochenæ Ecclesiæ subveniri quam a nobis absentibus valeat designari, committendastibi duximus super hoc plenarie vi-ces nostras fraternitatì tua per apostolica scripta mandantes quatenus canonicisejusdem Ecclesiæ, si quos excommunicatos inveneris, juxta formam Ecclesiæ absolutis, commoneas et inducas illos ad quos patriarchæ Antiocheni spectat electio ut infra tempus quod eis duxeris præfigendum personam idoneam de provincia ipsa vel alia citra mare vel ultra per electionem canonicam cum consilio tuo sibi præficiant in pastorem. Alioquin extunc habito præ oculis solo Deo, talem eis undecunque in pastorem assignes qui tanto congruat oneri et honori, obedientiam et reverentiam debitam ei faciens exhiberi, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles per censuram ecclesiasticam sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compescendo Circa decanum autem ecclesiæ memoratae, qui multipliciter dicitur malignatus in eam, licet a multis contrarium asseratur, inquisita super eis et cognita veritate statua appellazione remota quod secundum Deum et utilitatem ipsius ecclesiæ videris statuendum. Præfatum vero comitem qui tantum sacrilegium perpetravit, tanquam excommunicatum anathematizatum, et maledictum, tandiu facias articulus evitari donec per satisfactionem condignam, si tamen ei de tanto scelere satisfacere digne detur, absolutionis beneficium mereatur. Denique, ne quid de contingentibus omittamus, iam super eis quam etiam super omnibus quæ negotium hoc contingunt plenam tibi conferimus potestatem, ut vice nostra de universis statuas et de singulis appellatione postposita quod videris expedire.

Datum apud Sanctum Germanum, iv Idus Julii. anno undecimo.

CXI.

RICHARDI ABBATI ET CONVENTU SANCTE MARIE DE BOLONIA SUPRA MARE TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Germanum, vi Id Julii.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri; ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, et utilitas postulata vires indubitanter

A assumat. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et præfatam ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis et Virginis Mariæ Boloniensi super mare, in qua divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Honorii prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus. Imprimis quidem statuentes ut ordo canonicus qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetui ibidem temporibus inviolabiliiter observetur. Præterea quasconque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impresentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum conces-sione pontificum, etc., usque illibata permaneant, in quibus hæc propriis, etc. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis, terris, vineis, pratis, pascui et pasturis, silvis, aquis molendinis, punctionibus, ecclesiis, villis, domibus, hospitibus, comitatibus, familiis, advocacionibus, cunctisque suis mobilibus vel immobilibus, cultis vel incultis. Totam parochiam civitatis Boloniæ, ac parochiala jura, et quæ continentur in subditis. Infra muros ejusdem civitatis Ecclesiam Sancti Joannis Baptista. Extra muros ecclesiam Sancti Martini cum decimis et appendiciis suis. Et in eadem parochia capellam leprosorum, capellam Sancti Petri de Nienburg, capellam Sancti Nicolai de Nienburg extra muros, et capellam hospitalis Sanctæ Catherinæ infra muros in usus vobis proprios deputatam. Infra muros ejusdem civitatis duas mansuras Carleti, mansuram Ardulfi panetarli, mansuram Petri de Rue; mansuram unam Eustachii de Pernes, mansuram Alleminii, mansuram Willelmi camerarli, tres mansuras Ingelranni decani, mansuras parvulas, mansuram Lamberti Sicci, mansuram Rogeri Lipardi, mansuram Ermescendis, mansuram Bernardi clericis, mansuram Ostonis, mansuram Balduini filii Azonis, mansuram Balduini Mundolfi, mansuram Clarembaldi de Indreham, mansuram Godeberti, mansuram Guarini de Felnes, mansuram Leivardis, quatuor mansuras Gozelini de Odra, mansuram Flamerici, mansuram Oberti, mansuram Olrici, mansuram Gumburgis, mansuram Guarneri, mansuram Frononis, mansuram Oberti sacerdotis. In vico Fori mansuram Martini. Ad posternam quatuor mansuras. In Nienburgo omnes mansuras quæ sunt in sabulo quod dicitur Sanctæ Mariæ. In Arkeston terram Radulfi Bevarag, et mansuram Elemberti, et mansuram Rayneri, mansuram Erembergæ, mansuram Alulfi, mansuram Soimani, mansuram Soimeri, mansuram Theobaldi, et mansuram Erkenfridi. Altare de Hissinghem, altare de Condeta, altare de Bandingetune, altare de Gestingebehem cum deciminis suis, altare de Curs, altare de Belebrone altare de Alingetuna, altare de Wirla cum decimis et appendiciis suis, altare de

(58) Vide lib. XII. epist. 8.

Hesding, altare de Nieles, altare de Nameringehem, A capellam de Colesbere, altare de Ingehem cum tota decima et duabus carrucis terre in eadem villa, et capellam de Halketa, et curtem de Avions cum decimis et appendiciis suis, hospites et redditus in castello de Lens decimam de Telingetum, decimam Guastinæ, decimam cappellæ, decimam de Godingetuna, decimam de Aquingehem, decimam de Timbron. In decima de Altafontaina quinque polkinos avenæ. In decima de Issinge hem septem polkinos frumenti quos dedit ecclesiæ vestræ quondam Girardus de Buxin, et decimam de Huppen. In Licernes et in Frenchospites et terram. In Cormonte hospites et terram. In Camier hospites et terram cum parte molendini. In Dalmis terram, in Nieles terram, in Flemis terram, in Novo Castello terras et redditus, in Vacaria terram, in Froingehem terram et hospites, et terram, in Letingehem hospites et terram in Walbingehem et Tegata terras, in Hermarenges et Isicaterras et pratum, in Cahem et in Helkeningesterras et redditus, in Hockingehem Issinge hem terras et redditus, in Badinteguna terram, in Tornes terram, in Makingehem et in Celles hospites et terram, in Bellomonte terram et hospites, in Bovemberg terram et hospites, in Deningehem et Wicardenges terram, ethospites, in Odra et Telingetuna terram et hospites, in Fain gehem terram, in Ouringe hem et Poteria terram et hospites, in Westrehoua terram et hospites, in Ostrehen terram et redditus, in Bokendale terram, in Stalis et Odressele terras et hospites, in Squifein et Hungrevelt terras et redditus, in Tudingetuna terras et redditus, in Wadingetuna terras, in Hodinge hem terras et redditus, in Goningesele terram et redditus, in Seiles terram redditus, in Lokingehem terram, in Raventum terras et redditus, in Ambletue redditus, in Basingehem terras et redditus, in Ostova redditus, in Wincela redditus, in Pernes redditus, in Yweslo terram, in Helingetuna terram, in Buærdes partem decimæ, in Felnis terram, in Hardentuna terram, in Markisa terram redditus, in Wisisfra terram et redditus, in Holesfort terras et redditus, in Hesdin terras et redditus, in Hecht pratum in Wahinge hem octo polkinos frumenti ad, mensuram de Gines, in Pitesfelt terras et redditus, in Fogenhove terras et redditus, et in Manenge hem terras in redditus, in Honingetuna terras et redditus, in Wimulge terras et redditus, in Lesingehem terras et redditus, et in Humeris terram et nemus. Terras etiam et mansuras ex dono comitis Eustachii ecclesiæ vestræ collatas, et medietatem tertiam partis decimæ de Hissingehem, et sextam partem ejusdem remanentis, et in Telingetuna quatordecim polkinos avenæ et duos solidos et duos denarios, et in Fogenhove quatuor solidos et duodecim denarios quos habetis ab Ecclesia Andernenensi, et subterias quas habetis in navibus piscantium vobis et ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus etiam ut in parochiis vestris nullus capellam refragante voluntate vestra ædificare præsumat. Salvis privilegiis Roma-

A norum pontificum. Nullusque presbyter sive clericus in ecclesiis vel capellis vestris sine vestro assensu in libera voluntate per se vel per vim alterius licentiam habeat permanendi aut aliquod sibi officium assumendi. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animaliis nutrimenti nullus, etc. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes, etc. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, etc. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati, etc. Salva tamen canonica justitia illarum ecclesiæ a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeyente vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullis ibi, etc. In parochialibus vero ecclesiis quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diœcesano episcopo præsentare; quibus si idonei fuerint episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis vero de temporalibus debeat respondere. Statuimus etiam ut nemini liceat ecclesiæ vestræ novas et indebitas exactiones imponere, aut in vos vel ecclesiæ vestram seu clericos vestro sine manifesta et rationabili causa excommunicationis vel interdicti sententiam promulgare. Libertates quoque et immunitates antiquæ et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ concessas et hactenus observatas ratas habemus et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiæ temere perturbare aut ejus possessiones auferre, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diœcensi episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularis persona, etc., usque ultimi subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque in finem. Amen.

Datum apud Sanctum Germanum per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, vi Idus Julii, indict. xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CXII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO ATHENIENSI.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Germanum, vi Id Julii.)

Solet annuere, etc., usque consensu, personas et ecclesiæ vestras, cum omnibus bonis quæ in presentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis dante Domino poteritis adipiscis, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et ea vobis ac per vos ecclesiæ vestris, sicut ipsa justæ ac pacifice possidetis, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus Nulli ergo . . nostræ protectionis et confirmatio nis, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Sanctum Germanum, vi Idus Julii, anno undecimo.

CXIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO ATHENIENSI.

Ut Ecclesia Atheniensis ordinetur secundum consuetudines Ecclesiae Parisiensis.

(Apud S. Germanum, ii Id. Julii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, cui disponente Domino praesidemus, eo efficacius exaudire suos subditos consuevit, quo devotius suffragium ab ipsa requirunt. Quia igitur a nobis cum reverentia debita postulastis ut vestram ecclesiam dignaremur secundum institutiones Parisiensis Ecclesiae ordinare, ac ejus consuetudines faceremus in ipsa firmiter observari, vobis portiones legitimas possessionum suarum, redditum et proventum assignantes, certo canonicorum numero, quem dilectus filius noster Benedictus tituli Sanctae Susannae presbyter cardinalis tunc apostolicæ sedis legatus ibidem instituit, in suo robore remanente, nos postulationi vestre grato concurrentes assensu, universitati vestre concedimus quatenus, si fieri potest absque detimento ipsius ecclesie ac justo scandalo cleri et populi ac terræ illius principis, eam secundum consuetudinem Parisiensis Ecclesiae libere ordinem.

Datum apud Sanctum Germanum, ii Idus Julii, anno undecimo.

CXIV.

DIMICENSIS EPISCOPO.

Episcopatus Calidonensis ei commendatur.

(Datum, ut in alia.)

Ex eo te sedi apostolicæ reverantiam debitam perpendimus exhibere, quod præter ipsius consilium et mandatum tibi jurisdictionem indebitam non usurpas, sed in his potius requiris gratiam ab eadem ad quæ quadam necessitate iudiceris requirenda. Sane in nostra proposuisti præsentia constitutus quod cum ad Dimicensis Ecclesiae regimen perelectionem canonica evocatus, quæ fuit per venerabilem fratem nostrum Larissenum archiepiscopum postmodum confirmata, non possis de ipsius redditibus sustentari, nobilis vir A. comestabulus regni Thessalonicensis, princeps illius terræ, tuæ compatiens paupertati, episcopatum Calidonensem tuo contiguum tibi voluit assignare; cujus concessioni acquiescere minime voluisti nisi de nostra licentia speciali, sed nostram super eo misericordiam postulasti. Nos autem cum fratribus nostris deliberato consilio tibi duximus concedendum, quatenus Dimicense episcopatum tanquam tuum possidens, si fieri potest absque detimento ecclesie utriusque ac sine justo scandalo cleri et populi et terræ illius principis, tandem episcopatum Calidonensem teneas et habeas commendatum, donec per apostolicam sedem aut ejus legatum aliud contigerit ordinari, sic tamen ut ejus curam utiliter administres.

Datum, ut in alia.

CXV.

CITRIENSI ELECTO.

Episcopatus Platamonensis ei commendatur.

(Eadem data.)

Ex eo te sedi apostolicæ reverantiam, etc., ut in

A alia, usque constitutus, quod cum ad Ecclesie Cittensis regimen per electionem canonican evocatus, quæ fuit per dilectum filium nostrum Benedictum tituli Sanctæ Susannæ presbyterum cardinalem tunc apostolicæ sedis legatum postmodum confirmata, non possis de ipsius redditibus sustentari, nobilis vir Rolandus Piscius, princeps illius terræ, tuæ compatiens paupertati, episcopatum Platanonensem contiguum tuo tibi voluit assignare, cujus concessio ni, etc., ut in alia, usque in finem. Eadem data.

CXVI.

NOBILIBUS VIRIS DOMINIS THEBARUM.

Ut persolvaut decimas Ecclesiae Thebanæ.

(Datum, ut in alia.)

B Nobilitatem vestram rogandam duximus et monendam per apostolica vobis scripta mandantes quatenus ab Ecclesia Thebana et clericis archiepiscopatus ejusdem non præsumentes crusticam vel aliquid contra justitiam extorquere, ab indebitis eorum exactionibus de cætero taliter desistati, quod nullam de vobis justam habeant materiam conquerendi, vobis nihilominus injungentes ut decimas quas quilibet Christianus tenetur de jure solvere, cum Dominus ipse præceperit in horrea sua decimationes inferri, persolvatis Ecclesie memoratæ, ac ei, prout tenemini, faciatis persolvi tam a Græcis vobis subditis quam Latinis.

Datum, ut in alia.

CXVII.

NOBILIBUS VIRIS DOMINIS NIGRIPONTIS.

De eadem re.

C Nobilitatem vestram, etc., ut in alia, usque mandantes quatenus ab Abinonensi Ecclesia et clericis episcopatus ejusdem non præsumentes, etc., usque in finem.

Datum.

CXVIII.

NOBILIBUS VIRIS DOMINIS FERMOPILENSIBUS ET DOMINIS THEBARUM.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Nobilitatem vestram, etc., ut in aliis, usque mandantes quatenus decimas ab Ecclesia Fermopilensi et clericis episcopatus ejusdem non præsumentes, ut in aliis, usque in finem.

Datum, ut supra.

CXIX.

NOBILI VIRO ROLANDO PISSA.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Nobilitatem tuam, etc., usque mandantes quatenus ab ecclesia Platamonensi et clericis episcopatus ejusdem non præsumens, etc.

Datum, ut supra.

CXX.

NOBILI VIRO COMESTABULO THESSALONICENSE.

Ut dignitates et possessiones Ecclesie Dimicensi restituat.

(Data eadem.)

Nobilitatem tuam, etc., usque mandantes quatenus

papates et possessiones ecclesiasticas, tam a te quam illis qui tuus sunt jurisdictioni subjecti detentas, cum fructibus inde perceptis restituens et restitui faciens, sicut justum fuerit, ecclesie Dimicensi, ab ipsa ecclesia et venerabili fratre nostro episcopo et clericis episcopatus ejusdem non presumas crusticam vel aliquid contra justitiam extorquere, sed ab indebitis ejus exactionibus sic desistas, quod nullam de te justam habeant materiam conquerendi, tibi nihilominus injungentes ut decimas, etc., *ut supra*.

Datum eadem.

CXXI.

NOBILI VIRO O. DE ROCCA, DUCI ATHENARUM.

De solutione decimarum.

(Data eadem.)

Nobilitatem tuam, etc., susquamandantes quatenus ab Atheniensi Ecclesia et clericis archiepiscopatus ejusdem non presumentes, etc., *ut in superioribus*

Datum eadem.

CXXII.

LARISSIENSI ARCHIEPISCOPO.

De confirmatione privilegiorum.

(Apud S. Germanum, vi Id. Julii.)

Solet annuere, etc., usque assensu, possessiones qua ecclesia tua olim possedit et adhuc juste possidet et quiete, tibi et per te ipsi ecclesie auctorite apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostrae confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Sanctum Germanum, vi Idus Julii C anno undecimo.

CXXIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI SANSONIS CONSTANTINOPOLITANI.

De confirmatione privilegiorum.

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu, personas vestras et hospitale Sancti Sansoni, in quo divino estis obsequiomancipati, cum omnibus quæimpressentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum Deo propitio justis modis poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. Institutiones quoque quas dilectus filius Benedictus tituli Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis tunc apostolicæ sedis legatus ibidem fecisse dignoscitur, sicut rationabiliter factæ sunt et in ejusdem authentico plenius continentur, ratis habentes, ipsas præcipimus firmiter observati. Nulli ergo... nostræ protectionis et iusionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum *ut in alia.*

CXXIV.

ABBATI ET CONVENTUI FOSSÆ NOVÆ.

Dedicatione altaris.

(Apud monasterium Casinense, xii Kal. Augusti.)

Si olim in veteri testamento altaris consecratio

(59 Chron. Fossæ Novæ ad ann. 1208: *Feria quarta, clarente die D., papa dedicavit altare majus Ecclesie novæ.*

A celebris habebatur, quanto magis nunc in novo debet solemnis haberi, cum non minus inter illud istud quam inter lucem et umbram distet altare. In illo sane carnales et irrationales hostiae macabantur, in isto vero illud unicum et vivificum holocaustum semper offeretur quod pro redemptione humanæ generis semel in ara crucis exstitit victimatum, videlicet unigenitus Dei Filius Iesu Christus, idem ipse sacrificium et sacerdos, qui et pretium se dedit in cruce, ut moriens fideles suos a morte redimeret, et cibum se tribuit in altari, ut vivens fideles eius alat ad vitam, incorporans sibi ejus edentes, et per hoc quod accepit ipse de nostro, et accipimus ipsi de suo, in unum corpus caput et membra in solubiliter uniamur, ipso rogante ut omnes in ipso

B sicut in Patre ac Pater in ipso sint unum. Cum ergo magnum et arduum sit sacramentum altaris, utique longe majus quam nos possimus ordiri, ad consecrandum in monasterio vestro novum altare quod in nova basilica erexitis a vobis cum multa supplicationis instantia multoties invitati, ad monasterium ipsum descendimus, imo verius ascendimus ad montem Bethel, in quo degunt filii prophetarum, utinam illo igne cœlitus inflammati qui secundum præceptum Dominicum semper in altari debet ardere, ipsumque sacrosanctum altare cum honorabili cœtu episcoporum et cardinalium (59): assistente fidelium multitudine copiosa, xiv Kal. Iulij solemniter propriis manibus consecravimus, hanc expertentes et exspectantes a Christo mercedem, ut quoties super illud in mysterio salutari mortis ejus memoria frequentabitur, ipse sit nostri memor in bonum; ut per suæ mortis virtutem et a morte gehennæ nos eripiatis in futuro, illorum piis precibus exoratus qui pro salute vivorum ac defunctorum super ipsum altare holocaustum ei offerent medullatum. Ut igitur ipsius altaris consecratio veneranda singulis annis devotius celebretur, universis qui ad celebritatem consecrationis ipsius infra quindecim dies devote convenerint, de injunctis sibi penitentiis pro peccatis indulgentiam unius anni concedimus, de illius pietate confisi questremissio peccatorum. Licet autem monasterium vestrum juris et proprietatis sit sedis apostolicæ speciale quia tamen ex hoc juris et proprietatis ipsius quasi specialius est effectum, nos illud sub speciali cura et principali tutela beati Petri suscipimus cum omnibus rebus quas impræsentiarum justo titulo possidet aut in futurum justis modis poterit adipisci, ut secundum privilegia prædecessorum nostrorum ac nostra semper eas sine contradictione possideat, gaudens ubique privilegiis et indulgentiis universitatem generalibus quam etiam specialibus a sede apostolica impetratis. Cunctos igitur ipsius jure servantes apostolica benedictio prosequatur, eosque divina majestas et justificet ia præsenti et glorificet in futuro. Turbatores autem ipsius, nisi com-

moniti resipuerint, reos se divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscant et munere apostolicæ benedictionis immunes, scientes quod ideo sub altare reliquæ martyrum reconduntur ut ibi contra persecutores ipsius loci vindicta justi sanguinis posuletur ubi sanguisjustus commemoratur effusus, juxta quod legitur: *Vidi sub altare Dei animas occisorum propter verbum Dei et propter testimonium quod habebant, et clamabant dicentes: Usquequo, Domine (sanctus et verus), non judicas et vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant super terram.* (Apoc. vi). Omnibus autem eidem loco sua jura servantibus consolatio sancti Spiritus tribuatur hic et in ævum. Amen.

Datum apud monasterium Casinense, xii Kal. Augusti, anno undecimo.

CXXV.

RAYNALDO CAPUANO ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum

(Apud S. Germanum, x Kal. Augst.)

Cum ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio, quo cunctis Christi fidelibus ex superni dispositione arbitrii præeminemus, singulorum paci et tranquillitati debeamus intendere, præsertim pro illorum quiete oportet nos esse sollicitos qui pastorali dignitate sunt prædicti et ad officium pontificale promoti. Nisi enim nos eorum utilitatibus intendentis ipsorum dignitates et jura, in quantum Deo permittente possimus, integra conservemus, et auctoritate apostolica eos ab iniquorum hominum incurribus defendamus, de illorum salute non poterunt esse solliciti qui sibi ad regendum Domino sunt disponente commissi. Hujus itaque rei consideratione, venerabilis in Christo frater archiepiscopi, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et præfamat ecclesiam, cui Deo auctore præesse dighosceris, ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus (60), statuentes ut quacunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, etc., usque permaneant, in quibus hæc propriis duimus exprimenda vocabulis: Episcopatum Aquinatem, episcopatum Venafranum, episcopatum Ysernensem, episcopatum Theanensem, episcopatum Suessanum, episcopatum Calinensem, episcopatum Calvensem, episcopatum Cajatiensem, et episcopatum Casertanum. In Capua abbatiam Sanctæ Mariæ Majoris, ecclesiam Domini Salvatoris, ecclesiam Sancti Joannis ad Curtem, ecclesiam Sancti Michaelis, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Arcu, ecclesiam Sanctorum Apostolorum, ecclesiam Sancti Jacobi in Castello. In diecesi Ecclesiæ Theanensis, ecclesiam Sancti Erasini, ecclesiam Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sanctæ Helenæ et ecclesiam Sancti Nicolai quæ sunt

A in territorio Scarpati, in loco Bairan, ecclesiam Sancti Heliæ, et ecclesiam Sancti Martini. In Fontana de Corrigiis ecclesiam Sanctæ Mariæ. In diecesi Ecclesiæ Suessanæ ecclesiam Sanctæ Luciæ de loco Sorbelli. In diecesi Ecclesiæ Calinensis, in Rocca montis Draconis, ecclesiam Sancti Ruffini, et ecclesiam Sancti Marci. In territorio Calinensi ecclesiam Sancti Pancratii. In diecesi ecclesiæ Calvensis, ecclesiam Sancti Andreæ ad Cementa, ecclesiam Sancti Germani ad Palera, ecclesiam Sancti Tamari de Monte, ecclesiam Sancti Pauli de Cormello, ecclesiam Sancti Petri de Borleiano, ecclesiam Sancti Simachi, ecclesiam Sancti Erasmi de Moscardino, ecclesiam Omnim Sanctorum de loco Sanguinari. Ad Sclavos ecclesiam Sancti Michaelis, ecclesiam Sancti Petri, ecclesiam Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sancti Nazarii, ecclesiam Sancti Angeli de Jano, et ecclesiam Sanctæ Mariæ. In loco Camillani, ecclesiam Sancti Angeli, ecclesiam Sanctæ Mariæ, et ecclesiam Sancti Nicolai. In diecesi Caatiensi, ecclesiam Sancti Angeli de Melanico, et ecclesiam Sancti Petri ad Bagnatori. In diecesi ecclesiæ Casertanensis, ecclesiam Sancti Viti de Hercule, ecclesiam Sancti Nazarii in campo Buzariensi, ecclesiam Sancti Petri ad Boffoli, ecclesiam Sancti Secundini, et ecclesiam Sancti Felicis. In territorio Mutronensi, ecclesiam Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sancti Felicis, ecclesiam Sancti Petri, et ecclesiam Sancti Stephani. Juxta ipsam diecesim, ecclesiam Sanctæ Eusemiæ, ecclesiam Sancti Joannis ad Gajanum, ecclesiam Sanctæ Mariæ ad Lupinum, ecclesiam Sancti Felicis, ecclesiam Sancti Prisci. In loco Casspuli, ecclesiam Sancti Nicolai, ecclesiam Sancti Arpii, ecclesiam Sancti Petri de Sarsana. In loco Marzanesi, ecclesiam Sancti Angeli et ecclesiam Sancti Martini. In loco Campurici, ecclesiam Sancti Cæsarii, ecclesiam Sancti Præcopii, et ecclesiam Sancte Benere. In loco Airolis, ecclesiam Sanctæ Julianæ et ecclesiam Sancti Nicolai ad Ravalulas. In territorio Castelli ad mare, ecclesiam Sancti Adjutoris, ecclesiam Sancti Marcelli, et ecclesiam Sancti Blasii, ecclesiam Sancti Stephani, et aliam ecclesiam Sancti Blasii, ecclesiam Sancti Joannis, ecclesiam Sancti Nicolai, ecclesiam Sanctæ Catherine, ecclesiam Sanctæ Crucis. In loco Cancelli, ecclesiam Sancti Angeli, et ecclesiam Omnim Sanctorum, ecclesiam Sancti Joannis, et ecclesiam Sancti Apollinaris de Patresano, ecclesiam Sancti Georgii, ecclesiam Sancti Joannis de Turre, ecclesiam Sancti Viti, ecclesiam Sancti Petri, ecclesiam Sancti Nicolai, ecclesiam Sancti Marci, ecclesiam Sancti Castrensis, ecclesiam Sancti Martini de Rossellis, ecclesiam Sancti Flaviani, ecclesiam Sanctæ Barbaræ, ecclesiam Sanctæ Julianæ, ecclesiam Sancti Andreæ. In loco Arnonæ, ecclesiam Sanctæ Mariæ, et ecclesiam Sancti Blasii, ecclesiam Sancti Pauli, ecclesiam Sancti Erasmi de Cazolis. In loco

B

C

D

Grazanese ecclesiam Sancti Joannis, ecclesiam Sancte Mariæ, et ecclesiam Sancti Maximiliani, et eoclesiam Sancti Nicolai. Præterea Judecam decimam et redditum ducentarum librarum ceræ de bajulatione regali. Proventum Castelli ad mare, feudum Panduli compalatii, alveum fluminis a molendino Ricardi de Citro et Roberti de Rocca usque ad potem, sicut ea omnia juste ac pacifice possides, tibi et per et ecclesiæ tuæ auctoritate apostolica confirmamus. Diffinitivam quoque (61) sententiam ab eodem prædecessore nostro super causa quæ inter bonæ memorie Alfanum prædecessorem tuum et abbatissam monasterii Sanctæ Mariæ Capuanensis super subjectione ac libertate ipsius monasterii vertebatur exigente justitia promulgatam, sicut in ejus authentico plenius continetur, auctoritate apostolica duximus confirmandam. Pallium quoque, videlicet plenitudem pontificalis officii, tuæ frumentique infra tuam ecclesiam ut memineris in diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognoscis, ternitati apostolicæ sedis liberalitate largimur quo videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania Ypantii, Dominica in Ramis palmarum, Cena Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecosten, tribus festivitatibus Sanctæ Mariæ, natale Sancti Joannis Baptiste, solemnitate Omnis Apostolorum, commemoratione Omnis Sanctorum, dedicationibus Ecclesiarum, ecclesiæ tuæ principalibus festivitatibus, consecrationibus episcoporum, et ordinationibus clericorum et anniversario tuæ consecrationis die. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, etc., usque omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularis persona, etc., usque subjaceat ultiōni. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus, etc., usque in finem. Amen.

Datum apud Sanctum Germanum per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, x Kal. Augusti, inductione xi, Incarnatione Dominicæ anno 1208 pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno undecimo.

CXXVI.

RAYNALDO CAPUANO ARCHIEPISCOPO.

Confirmatur sententia lata per Alexandrum III.

(Apud S. Germanum. xii Kal. Augst.)

Solet annuere sedes apostolica, etc., usque inclinati, diffinitivam sententiam a felicis recordationis Alexandro papa prædecessore nostro super causa quæ inter bonæ memorie prædecessorem tuum et abbatissam monasterii Sanctæ Mariæ Capuanensis supersubjectione ac libertate ipsius monasterii vertebatur exigente justitia promulgavit, sicut in ejus authentico plenius continetur, auctoritate apostolica

A confirmamus; cujus tenorem de verbo ad verbum præsentibus litteris fecimus adnotari.

« ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri ALFANO Capuano archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

« Officii nostri debito et auctoritate compellimus ut controversias que ad apostolicæ sedis perseruntur examen exacta diligentia et studio debeamus audire; et quæ apud eam decisa fuerint et fine congruo terminata, ne in scrupulum recidivæ contentionis valeant devenire, apostolicis scriptis convenit adnotari. Ad hoc enim ecclesiarum omnium matrem atque magistram sacrosanctam Romanam Ecclesiam providentia divina constituit ut implicitas et graves quæstiones explicare debeat, et quæ dubietate aliqua detinentur, judicii sui examine servato rigore justitiae diffinire. Cum tu siquidem et dilecta in Christo filia nostra Math., abbatissa Sanctæ Mariæ Capuanensis, pro causa quæ inter te et eam vertebatur super subjectione quam in eodem monasterio requirebas, et libertate pariter in qua eadem abbatissa proclamabat, in nostra essetis præsentia constituti, jam dicta abbatissa privilegia principum et trium prædecessorum nostrorum, Zchariae videlicet, Leonis, et Adriani Romanorum pontificum, coram nobis in medium protulit. Tu vero contra proposuisti quod cum infra fines tuæ diœcesis, imo juxta muras tuæ civitatis idem sit monasterium fundatum, jure communia ad ecclesiam tuam debeat pertinere, et super hoc multorum te canonum auctoritate fretum dixisti quibus expresse monstratur quod monasteria et ecclesiæ ad episcopos pertinent in quorum territorio fundata nonsuntur. Allegasti etiam quod a sexaginta annis retro ecclesia tua et ii qui te in archiepiscopatus dignitate præcesserunt possessionem ejusdem monasterii, benedictiones abbatissarum et monialium, et celebrationes missarum publicarum, obedientiam et fidelitatem, ac suspensionem clericorum ejusdem monasterii habuissent. Quatuor quoque testes nihilominus produxisti, tres quorum jurati deposuerunt quod Atta abbatissa, cum vacante Ecclesia Capuana a Roberto quondam Suessano episcopo ejusdem Ecclesiæ suffraganeo benedicta fuisset, ad suggestionem canonorum Capuanæ Ecclesiæ ab eodem episcopo requisita de obedientia et fidelitate ipsi Ecclesiæ exhibenda, tam ecclesiæ quam archiepiscopo, cum foret substitutus, obedientiam et fidelitatem juravit. Adjecisti insuper quod quædam moniale, quam ejecerat, ad tuam commonitionem et mandatum recepit, et ei in quadam monasterii sui cella de Teano providit. Præterea ipsius monasterii clerici a te et prædecessore tuo de fidelitate requisiti, eam vobis exhibuerunt. Sane cum super iis fuisset hinc inde diutius litigatum, privilegii principum, quantum ad libertatis donationem et monasterii exemptionem, quia nec illi nec alii laici

D D ipsi Ecclesiæ exhibenda, tam ecclesiæ quam archiepiscopo, cum foret substitutus, obedientiam et fidelitatem juravit. Adjecisti insuper quod quædam moniale, quam ejecerat, ad tuam commonitionem et mandatum recepit, et ei in quadam monasterii sui cella de Teano providit. Præterea ipsius monasterii clerici a te et prædecessore tuo de fidelitate requisiti, eam vobis exhibuerunt. Sane cum super iis fuisset hinc inde diutius litigatum, privilegii principum, quantum ad libertatis donationem et monasterii exemptionem, quia nec illi nec alii laici

(61) Exstat in epist. seq.

hujusmodi possunt ecclesiis libertatem donare, nul- A latenus, sicut dignum est innitentes, privilegium Z- charia propter stylum dictaminis et corruptionem grammaticæ artis et propter Simoniacum contra- cillum quem continebat, videlicet quod ecclesiam venditam, quod de tam sancto viro nefas est cre- dere, confirmasset, et propter pergamenum etiam, quod vix centum videbatur esse annorum, cum quadringentorum annorum, prout in chronicis ha- betur, spatium pecurrit quod idem Zacharias decessit, privilegium autem Leonis propter vitium et corruptionem grammaticæ artis, de quo tam litterato et prudenti viro absurdum est existimare quod tam idiotas scriptores habuerit, et propter bullam, quæ a bullis ejusdem Leonis, quæ coram nobis productæ fuerunt, omnino comparebat dissi- milis ei diversa, cum lila inter se comparerent per omnia similes, suspecta et fide non digna judicavimus. Porro privilegium bonæ memoriarum Adriani papæ nullam prælibato monasterio absolute liber- tatem conferebat, sed cum conditione, sicut habue- rat antiquitus, confirmabat. Cæterum licet multi- tudo testium qui ex parte abbatissæ producti fue- rant constanter asseverarent præscriptum monaste- rium semper fuisse liberum et nulli nisi Ecclesiæ Romanae et principi Capuano subjectum, interrogati tamen si certa signa subjectionis Romanæ Ecclesiæ scirent, se id nescire asseruerunt. Testati sunt quoque se non vidisse quod abbatissæ obedientiam prædecessoribus tuis promiserint aut fidelitatem ju- raverint. Profitebantur tamen quod eas viderint ab eisdem tuis prædecessoribus benedici. Nos igitur cognoscentes tam ex iis quæ ex parte tua allegata sunt quam ex attestatione partium alterius partis quod antecessores tui abbatissas et moniales sæpe- dicti monasterii benedixerint, missas ibi publicas celebraverint, et prædictæ Attæ obedientiam et fidelitatem receperint, et quomodo etiam clerici illius monasterii eis obedientiam exhibuerint et fi- delitatem juraverint, attendentes quoque cautum esse canonibus quod omnis Ecclesia episcopo in cuius episcopatu consurgit subesse debeat, te a pe- titione memorata abbatissæ super libertate quam sibi aduersus te vindicare nitebatur de communi fratum nostrorum consilio absolvimus, et tam tibi quam ecclesiæ tuæ idem monasterium adjudicavi- mus et perpetuo subesse decrevimus. Ut autem hæc nostræ dissensionis sententia rata firma permaneat, et perpetuis temporibus inviolabiliter obser- vetur, eam auctoritate apostolica roboramus et præsentis scripti patrocinio communimus, statuen- tes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ dissensionis infringere; vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem, » etc.

Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum apud Sanctum Germanum, xii Kal. Au- gusti, anno undecimo.

CXXVII.
PRIORI ET CLERICIS SANCTORUM JOANNIS ET PAULI
TUDERTINENSIS.

Ecclesia S. Hilarii eis adjudicatur.
(Datum, ut in alia.)

Cum inter vos ex parte una, et dilectum filium abbatem Sancti Petri de Monte Spoletanæ diecesis ex altera, coram venerabili fratre nostro episcopo Tudertine et dilectis filiis priore et I. canonico Sancti Gregorii Spoletanensis a nobis judicibus de- legatis super Ecclesia Sancti Hilarii Tudertinensis quæstio verteretur, ex parte tua, fili prior, fuit pro- positum coram eis tertiam partem ipsius ecclesiæ B Sancti Hilarii tam in possessionibus et oblationibus quam in cellis etiam de jure ad suam ecclesiam pertinere. Cæterum ex parte ipsius abbatis fuit propositum ex adverso ipsam ecclesiam Sancti Hilarii pertinere ad ipsum cum possessionibus et omnibus quæ habebat. Super quibus cum testes ex utraque parte producti, recepti, et examinati fuissent, iudicis attestationes ipsorum cum propriis sigillis signatas cum quibusdam alijs authenticis scriptis nobis mittere curaverunt, præfigentes partibus terminum competentem, in quo cum ipsis nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Cumque partes essent in nostra præsentia constitutæ, dilectum filium A. subdiaco- num et capellatum nostrum eis concessimus audi- torem; coram quo attestationibus, sicut decuit, pu- blicatis, fuit super ipsis aliquandiu disputatum, qui nobis retulit diligenter quæ proposita fuerant coram eo. Sane cum pars tua, fili prior, per suos testes niteretur probare in prænominata ecclesia Sancti Hilarii jus patronatus habere ac ipsam ec- clesiam pro tertia parte a quadraginta annis et amplius in oblationibus et mortuariis aliisque pro- ventibus Pacifice tenuisse, necnon ad se pertinere pro præfata terra clericos ordinare in ecclesia me- morata, hoc solum invenimus sufficienter esse probatum, quod a quadraginta annis et amplius tertiam partem oblationum ecclesiæ Sancti Hilarii ecclesia Sanctorum Joannis et Pauli recepit, et ipsam clericis institutis per abbatem de Monte ac clericis Sanctorum Joannis et Pauli commisit ali- quando colligendam. Nos igitur quæ proposita sunt diligentius attendentes, ecclesiæ Sanctorum Joanni- et Pauli tertiam partem oblationum in ecclesia Sancti Hilarii adjudicare curavimus, auctoritate præsentium decernentes ut sibi liceat, sive institutis in eadem ecclesia per abbatem, sive Sanctorum Joannis et Pauli clericis, sicut probatum est et hactenus consuetum, partem ipsam committere col- ligendam, super aliis perpetuum tibi silentium im- ponentes. Nulli ergo... nostræ constitutionis, etc. Si quis autem, etc.

Datum, ut in alia.

CXXVIII.

STEPHANO NEPOTI NOSTRO.

Ei adjudicatur præbenda Bajocensis.

(Apud S. Germanum, Non. Juli.)

Dilectis filiis P. clero nuntio tuo et R. Joannis de Waureio clericu procuratore in nostra præsentia constitutis, idem nuntius graviter est conquestus quod cum in Bajocensi Ecclesiæ sibi fuerit præbenda collata quam venerabilis frater noster Bajocensis episcopus ante promotionem suam obtinuisse dignoscitus, ejusdem præbendæ liberam dispositionem habere non poteras nec ecclesiæ et res alias pertinentes ad ipsam pacifice possidere, dicto I. falso asserente se in ipsa præbenda vicarium perpetuum constitutum, et te hujusmodi occasionis obtenu multipliciter molestante. Unde petit supradictum I. a sui molestatione compesci. Procurator vero prædictus ex adverso proponens eumdem I. olim in eadem præbenda perpetuum vicarium institutum, nec pro ea nisi ad annuam pensionem triginta quatuor librarum Turonensis monetæ teneri, nobis humiliter supplicavit ut liberam ejusdem præbendæ provisionem ac rerum pertinentium ad eamdem dictum I. faceremus habere, sicut hactenus consuevit, non permittentes eumdem ab aliquibus super hoc indebit molestari. Ad fundandum autem intentionem suam et defensionem ejusdem I. transcripta quarumdem litterarum exhibuit, quibus tantummodo se asseruit uti velfe, quarum authentica penes dictum I. esse dicebat. Porro in uno transcriptorum ipsorum perspeximus contineri bonæ memorie Constantiensem episcopum ad præsentationem H. quondam canonici Bajocensis eidem I. ecclesiam de Waureio cum pertinentiis suis in perpetuam eleemosynam concessisse, ita videlicet quod idem I. duodecim libras Andegavenses prædicto H. solveret annuatim. Ad quod tua pars ita respondit, quod, etsi transcriptis hujusmodi fides nequam esset habenda, per illud tamen transcriptum idem I. prædictæ præbendæ vicarius nullatenus eesse probatur, sed potius quamdam ecclesiam sub anno censu in eleemosynam recepisse. Verum ejusdem eleemosynæ liberalitas ab ipso episcopo ad præsentationem ejusdem H. sibi factæ ultra tempus vitæ ipsius H. in præjudicium substituendi canonici non potuit prorogari, maxime cum consensus episcopi et capituli Bajocensis, ad quos ea res principaliter pertinebat, accessisse nullatenus allegetus. In transcripto vero litterarum felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri, quod idem obtulit procurator, continebatur expresse quod ad petitionem ejusdem I. qui se in jamdicta Ecclesia proposuit perpetuum vicarium institutum ac pensionem ejusdem longe magis adauclam quam fuisse tempore Lateranensis concilii celebrati, dictus prædecessor noster memorato episcopo Constantiensi mandavit ut pensionem ipsam ad eum statum appellatione remota reduceret quo tempore celebrati concilii fuisse constaret. Qui

A ejusdem auctoritate mandati pensionem ipsius ecclesiæ, tanquam adauclam, ad quatuor libras et decem solidos Andegavensis monetæ sententialiter reducere procuravit, sicut ex transcripto litterarum ipsius argui poterat evidenter, cuius sententiam, si ut rationabiliter erat lata, memoratus prædecessor noster asseritur confirmasse. Ad quod probandum quoddam rescriptum dictus exhibit procurator. Ad hæc autem fuit a tua parte responsum quod cum in prænotato transcripto Constantiensi episcopatum mode exprimeretur eumdem I. dictam Ecclesiam in eleemosynam recepisse, non utique vicarium constitutum, manifeste constare dicebat supradictas litteras prædecessoris nostri, in quibus asseruit et perpetuum vicarium constitutum et ejusdem ecclesiæ pensionem adauclam, per falsitatis suggestionem obtentas, unde nec ex ipsis nec ex sententia Constantiensi episcopi, qui earum auctoritate processit, nec ex etiam confirmatione apostolica subsequuta debebat idem I. aliquid communum reportare, præsertim cum tam beneficio litterarum illarum quam sententiæ predicti episcopi renuntiassse penitus videretur cum eamdem ecclesiam postmodum ad firmam recepit sub longe majori annua pensione, sicut aperte colligitur ex transcripto inferius adnotato. Transcriptum enim litterarum bona recordationis episcopi, decani, et capituli Bajocensis præsentavit, per quod causam suam idem procurator potissimum defendere nitebatur, in quo continentur expresse quod magister R. de Ablegiis (62) tunc canonicus, nunc episcopus Bajocensis de ipsorum consensu præbendum suum de Wareto cum pertinentiis suis, tam ecclesiæ quam hominibus, et dominicis ecclesiarum, et aliis, sub annua firma triginta quatuor librarum Andegavensium eidem I. concesserat perpetuo retinendam; quam concessionem post promotionem suam idem episcopus innovavit, et eamdem Constantiensi episcopus dignoscitur approbasse, sicut per transcripta litterarum ipsorum videbatur liquido comprobari. Verum ad hoc pars tua respondit quod per transcriptum præmissum episcopi et capituli Bajocensis dictus I. non vicarius sed firmarius potius seu pensionarius probabatur. Unde cum hujusmodi firma de jure vel consuetudine diutius durare nequiverit nisi donec is qui dedit ad firmam jus haberit in præbenda, constare dicebat quod postquam D idem magister R. assumptus exstitit in episcopum, ipsa fuit utique firma finita, quia licet idem magister, cum præbendam dedit ad firmam, eam concesserit perpetuo possidendam, intelligendum tamen est quod tamdiu esset eadem concessio duratura donec ipse præbenda jus aliquod obtineret, ut illud secundum sanum intellectum ad suum perpetuum referatur. Sed nec per consensum episcopi et capituli idem I. jus aliquod retinere potuit in præbenda postquam ipsam habere desiit qui eam dedit ad firmam, quia cum consensus ipse accederet facta canonici, dictus I. non potuit diutius

(62) Vide cap. *Auditio*, De elect.

commodum ex ipso censenu perspicere quam concessio a canonico facta duraret; præcipue cum episcopus et capitulum nequierint in tam enormous substituendi canonici læsionem suum accommodare consensum, nec sub annua firma triginta quatuor librarum idem I. præbendam ipsam perpetuo retinere, quæ centum viginti libras valere proponitur annuatim; cum et hoc, non solum in damnum, sed etiam opprobrium redundaret Ecclesiæ, ut canonicus modica pensione præbendæ suæ contentus existeret, et idem I. de ipsis proventibus abundaret; qui, quantum ad regularitatem et vitam, qualis perhibetur existere subticemus. Proposuit pars tua insuper concessionem factam ab eodem Bajocensi episcopo nullam esse, cum eo tempore facta fuerit quando ad eum minime pertinebat. Unde per consequentiam approbatio Constantiensis episcopi nullum tibi potuit præjudicium generare. Nos igitur iis et alii quæ nuntiis et procurator prædicti proponere curaverunt plenius intellectis, habito consilio cum fratribus nostris eumdem I. ad restitutionem ecclesiarum Sanctæ Trinitatis de Waureio, Sanctæ Mariæ de Ver, et S. Petri de Manilhamant' cum pertinentiis earumdem et aliarum rerum ad præbendam de Waureio spectantium duximus condemnandum, tam super vicaria quam super firma, quæ jam procul dubio noscitur esse finita, ei perpetuum silentium imponentes, decernendo ut tu tam de ipsis ecclesiis quam de aliis ad tuam prebendam spectantibus libere de cætero absque cujuslibet contradictione disponas. Nulli ergo... nostræ definitionis, etc. Si quis au tem, etc.

Datum apud Sanctum Germanum, Nonis Julii. anno undecimo.

CXXIX.

DILECTIS FILIIS MAJORI ET WILLELMO ARCHIDIACONIS,
ET PRIORI SANCTI VICTORIS PARISIENSIS.

De præbenda S. Martini Turon. adjudicata M. Wil lelmo.

(Sorœ, viii Id Augusti.)

Inducti duum laudabili testimonio quod dilecto filio magistro Willelmo latori præsentium de moribus et scientia reddebatur, suæque necessitati paterno condescendentibus affectu, cum ecclesiasticum beneficium, quo utique dignus erat, ad inopis vita solatium non haberet, capitulo Beati Martini Turonensis dedimus in mandatis ut eum reciperent in canonicum et in fratrem. Cumque dilectus filius Windocinensis abbas et commonitorum ipsius eos ad id sollicite monuissent sicut ipsis per suas nobis litteras retulerunt, respondere quidem distulerunt imprimis occasionem absentie decani sui et thesaurari prætendentes; quibus demum in ipsius receptione magistri assensum suum per suas litteras impendentibus, illi finaliter responderunt quod licet personam ejus notam haberent, utpote qui diu fuerat apud eos laudabiliter conversatus, eisque, sicut vir discretus et prudens, esse poterat necessarius, quia tamen quosdam alios ex promissione recipere tene-

A bantur, et Ecclesiæ suæ facultates minime suppeditabant, commode tunc non poterant mandatum apostolicum adimplere. Unde nos iteratis humilitatis suæ supplicationibus inclinati, dilectis filiis abbati Sanctæ Genevoë ac coexecuttoribus ejus per scripta nostra præcepimus ut præfatum capitulum, nisi rationabilem causam objiceret et probaret propter quam non deberet hoc vel non posset impleri, præsertim cum idem magister de morum ac litterarum sufficientia commendaretur ab eo, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo per censuram ecclesiasticam coercent, quod ipsum in fratrem reciperet et canonicum, et stallum in choro et locum in capitulo assignaret eidem. Qui, sicut per suas nobis litteras intimarunt, rite in ipas negotio procedentes licet pars capituli nonnullas exceptiones frivolas prætendisset, et quidam pro parte ipsa coram uno prædictorum executoriali frustratorie ad nostram audientiam appellaverint ante diem quæ partibus extiterat assignata, quia demum nihil fuit contra præfatum magistrum ostensus propter quod mandatum deberet apostolicum impediri, etiam per confessionem partim quam depositiones testium plene constitit plures canonicos illius ecclesiæ postquam ordinata ultimo fuerat, discessisse, in quorum locis nondum erant aliqui substituti, ad audiendum sententiam peremptoriū terminum partibus præfixerunt. Quia vero prædictum capitulum peremptorie sepe citatum contumaciter se subtraxit, duo executoriali ipsorum, tertio legitime excusato, sententialiter decreverunt ut non obstantibus illis quæ objecta fuerant a capitulo, dictus magister in fratrem reciperetur et canonicum ecclesiæ memoratæ atque stallum in choro et in capitulo locus assignaretur eidem, capitulo ipsi firmiter injungentes ut hoc effectui demandaret. Quod quia contumaciter adimplere contempsit, suspensionis primam, ac demum, quia post suspensionem nihilominus celebravit, excommunicationis in ipsum sententiam protulerunt; et sic tandem quidam de capitulo ipso redeuntes ad cor, præfatum magistrum juxta prescriptam sententiam receperunt aliis in sua non metuentibus contumacia perdurare. Nuper autem cum idem magister in nostra præsentia constitutus processum executoriali suorum peteret confirmari, tam ipsum quam dilectum filium A. canonicum ecclesiæ supradictæ, qui pro negotiis ejus ad apostolicam sedem procurator accesserat, mandavimus per dilectum filium Tullium subdiaconum et capellacum nostrum audiri. In cuius præsentia cum canonicus ipse penitus recusasset aliquid proponere vel agere contra eum, demum ipsum ad pacis osculum in fratrem et canonicum de mandato nostro recepit. Cum igitur quædam litteræ contra prædictorum executoriali processum per quemdam nuntium ecclesiæ memoratæ, cuius petitionem pluries super hoc dicimus repulisse, nomine ipsius capituli veritate suppressa dicantur a nobis et expressa falsitate subreptæ, videlicet in hunc modum, quod cum

inter ipsos ex parte una et præsumptum magistrum ex altera coram dicto abbate ac conjudicibus suis super receptione ipsius in eorum Ecclesia quæstio vertetur, iidem judices in negotio ipso perperam procedentes, post appellationem ad nos legitime interpositam iniquam retulerunt sententiam contra ipsos volentes ejusdem magistri laboribus et expensis finem imponere discretioni vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus aublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, revocato in statum debitum si quid per hujusmodi litteras inveneritis immutatum, dictas sententias, diffinitivam videlicet, ut est justa, et suspensionis et excommunicationis, sicut rationabiliter sunt prolatæ, faciatis usque ad satisfactionem condignam per censuram ecclesiasticam inviolabilius observari, sollicite provisuri ne per defectum vestrum multiplicetur memorato magistro necessitas ulterius propter hoc ad sedem apostolicam laborandi; qui occasione laboris hujusmodi attenuatus est graviter, non solum in rebus, verum etiam in persona. Nullis litteris veritati etc. Quod si non omnes... duo vestrum, etc.

Datum Sorœ, viii Idus Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXX

COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET CÆTERIS REGNI FIDELIBUS IN APULIA CONSTITUTIS.

Super adjutorio præstundo regi Siciliæ.

(63) Affectum dilectionis et gratiæ quem habemus ad regem et regnum Siciliæ licet in multis multoties ostenderimus, nunc tamen evidenter et expressius per effectum operis demonstramus, cum propter necessitatem urgentem in regnum personaliter descenderimus, cæteris mundi negotiis ex magna parte postpositis propter hoc unum, ut in ipso videlicet pacem et justitiam reformemus. Bonum ergo per Dei gratiam initium assecuti, progressum intendimus facere meliorem, ut finis optimus subsequatur. Quocirca devotionem vestram monemus exhortamur in domino, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus sicut divinam et apostolicam ac regiam gratiam charam habetis, ordinationem quam fecimus super regis adjutorio et succursu, defensione ac pace regni, ad exemplar aliorum comitum et baronum ac etiam civitatum recipiatis hilariter et efficaciter observetis, prout ipsa ordinatio in capitulari continetur expressa bulla nostra munita, magistris Capitanis humiliiter intendentis qui ad excusationem ipsius de mandato nostro fuerint constituti; ne si forte, quod absit! quisquam præsumeret refragari, pœnam in ipsa ordinatione statutam incurrat, et nos manus nostras in eum spiritualiter ac temporaliter aggravemus. Quia vero propter fervorem etatis ad præsens non possumus personaliter descendere in Apuliam, vices nostras super iis committimus exsequendas dilecto

A filio nostro Gregorio Theodori diacono cardinali apostolicæ sedis legato, cui dilectum filium u. acolythum nostrum a latere nostro transmissus duximus adjungendum.

CXXXI.

GREGORIO SANCTI THEODORI DIACONO CARDINALI APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO, ET O. ACOLYTHO NOSTRO.

De eadem re.

Quia propter fervorem etatis non possumus ut præsens descendere in Apuliam, vices nostras vobis duximus committendas, ut ordinationem quam fecimus super succursu et adjutorio regis et defensione ac pace regni proponatis comitibus, baronibus atque civibus per Apuliam constitutis, et inducatis eosdem ut ad exempla eorum qui ordinationem ipsam apud Sanctum Germanum in nostra præsentia juraverunt, jurent et ipsi se fideliciter servaturos, duos et ipesis, quos magis idoneos provideritis, magistro Capitanos statuentes. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus id prædenter et efficaciter exsequi procuretis.

In nomine Domini. Amen. Ordinationem quam de minus Innocentius papa fecerit super succursu et adjutorio domini regis, et super pace ac defensione regis ego... bona fide servabo, et pro posse meo faciam alios observare. Sic me Deus adjuvet, et haec sancta Di Evangelia.

CXXXII.

(64) Hæc est ordinatio quam facimus super succursu et adjutorio regis et super pace ac defensione regni Siciliæ. Videlicet ut nobiles viri P. Celanensis et R. Fundanus comites sint magistri Capitanei, quibus super iis in Apulia omnes intendant. Qui cunque ordinationem istam receperint, ad invicem sibi pacem observent. Et si quisquam ab alio fuerit offensus, non statim reoffendat eumdem; sed apud prædictos comites querelam deponat, qui eam secundum rationem et consuetudinem regni faciant emendari. Qui autem ordinationem istam recipere noluerit aut servare, tanquam hostis publicus habebatur, et a cæteris impugnetur. Ducenti milites dirigantur in succursum et adjutorium regis usque ad Kalendas Septembres, moraturi per manum in expensis eorum a quibus fuerint destinati. Distribuantur autem secundum extimatorum arbitrium

D quos ad hoc specialiter deputabimus, pensatis debitis servitiis et propriis facultibus comitum et baronum ac etiam civitatum; proviso etiam ut ad opus eorum victualia dirigantur. Civitates autem comites et barones assignet in propriis expensis certum numerum bellarorum ad mandatum comitum prædictorum, si quando guerra contra quemquam propter hoc fuerit exercenda. In omnibus autem reservamus nobis plenarium potestatem addendi et minuendi, mutandi et declarandi, prout viderimus expedire.

(63) Vide Gesta Innoc. III. cap. 40.

(64) Vide Gesta Innoc. III. cap. 40.

CXXXIII.

COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS, CETERISQUE REGNI FIDELIBUS A SALERNO USQUE CEPERANUM DE MARI CONSTITUTIS AD MARE.

De eadem re.

Universitati vestrae praesentium auctoritate mandamus atque præcipimus quatenus nobilibus viris P. Celanensi et R. Fundano comitibus, quos super succursu et adjutorio regis et pace ac defensione regni magistros Capitanos constituimus, per omnia intendatis, ut ordinatio nostra per eos ad salutem et quietem regis ac regni debitum consequatur effectum, statutis et mandatis ipsorum comitum sine qualibet contradictione parentes, tam de militibus ad succursum regis in Siciliam destinandis, quam etiam de militibus exhibendis contra illos qui præsumserent infringere pacem regni, secundum estimationem illorum qui de concessione nostra milites ipsos distribuent ad mandatum comitum prædictorum. Latorem vero praesentium dilectum filium W. scriptorem nostrum specialiter destinamus, ut ad exemplar eorum qui super ordinatione servanda juramentum in nostra praesentia præstiterunt, simile ab aliis recipiat juramentum.

CXXXIV.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

De matrimonio Frederici regis Siciliæ.

(Sorœ, vi Id. Augusti.)

(65) Ut charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris charissimam in Christo filiam nostram Constantiam sororem tuam, quondam reginam Hungariæ, ducat in conjugem, apostolicum impertimur assensum, et quod statutum est et concessum de duobus dodariis, donationibus videlicet propter nuptias, approbamus. De tertio vero, quod est arbitrio nostro commissum, hoc tuæ serenitati mandamus, quod media via duximus incedendum, ita videlicet ut secundum tenorem conventionum ceteris adimplitis, illud super hoc exspectetur impletum quod nostra decreverit providentia, ipsi profecto negotio sine majoris expressionis indicio profutura. Quocirca tuam regalem prudentiam fideliter exhortamur sollicite commonentes quatenus moras ulterius non innectens, ad consummationem hujus negotii studiose procedas; quia longe majus quam hactenus tibi ostium est apertum.

Datum Sorœ, vi Idus Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXXV.

NOBILIBUS VIRIS RECTORIBUS, CONSULIBUS, CASTELLANIS, CIVIBUS, ALIISQUE FIDELIBUS NOSTRIS PER CAMPANIAM CONSTITUTIS.

De moneta recipienda per totam Campaniam,
(Sorœ, Non. Augusti.)

Cum ex paucitate denariorum de Flore ac ponderatione ipsorum multa impedimenta proveniant, communi super hoc utilitati providere volentes,

(65) Vide supra epist. 4.

(66) Vide t. I. Ital. sac. pag. 725, et in append., pag. 483.

A universitati vestrae praesentium auctoritate mandamus atque præcipimus quatenus passim de cætero tam in magnis commerciis quam in parvis nostram recipiatis monetam, quæ vulgo dicitur de Senatu, et per totam Campaniam recipi faciatis, inhibentes distinctius ut denarii de Flore amodo non ponderentur ab aliquo, nec pro mercimoniis exigantur. Si quis autem eos exigere vel ponderare præsumperit, quadraginta solidos curie nostræ pro poena persolvat. Quicunque vero debet denarios censuales, pro duodecim de Flore reddat sedecim de Senatu.

Datum Sorœ, Nonis Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXXVI.

EPISCOPO AVERSANO.

Mandatum de prima præbenda vacatura.

(Apud S. Gormanum, viii Kal. Augusti.)

B Cum in ecclesia tua beneficium non vacaret ad præsens quod dilecto filio S. acolytho nostro posses conferre, pollicitus es eidem quod primum in eadem ecclesia vacans beneficium assignare volebas; quod cum ad nostram notitiam pervenisset, fecimus tibi proponi ut præbendale beneficium primum in tua ecclesia vacaturum reservares donationi nostræ, personam idoneam conferendum, quod tu liberaliter acceptasti. Quocirca fraterniati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus primum præbendale beneficium quod in tua vacabit ecclesia donationi nostræ studeas reservare.

Datum apud Sanctum Germanum, viii Kalend. Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXXVII.

ABBATI ET CLERICIS SANCTÆ MARÍÆ DE FLUMINE DE CECCANO.

De confirmatione privilegiorum.

(Sorœ, xiv Kal. Septembbris.)

C (69) Justis potentium desideriis, etc., usque inclinati, personas vestras et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Flumine, in qua divino estis obsequio mancipati, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, etc., usque suscipimus. Specialiter autem Sancti Stephani et Sancti Quirici ecclesias cum omnibus tenimentis et pertinentiis suis, forestam juxta ecclesiam Sancti Stephani, et de capite pontis de Prato et de Gineis, molendina, vineas juxta ecclesiam ipsam, et aliam quam emistis in loco qui appellatur Marana, redditus, decimus, oblationes, homines, hortos et possessiones alias ad vestram ecclesiam pertinentes, sicut eas justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos ci-dem ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Libertates quoque et immunitates, necnon exemptiones secularium exactionum a dilecto filio nobili viro Joanne de Ceccano tam pie quam provide vobis et ecclesiæ vestreæ concessas, sicut in ejusdem nobilis authenticis perspeximus contineri, ratas habemus, et eas

perpetuis temporibus illibatas decernimus permanere. Cujus tenorem de verbo ad verbum praesenti paginæ duximus inserendum.

« In nomine Domini. Anno Dominicæ Incarnationis 1195, pontificatus domini Cœlestini tertii papæ anno sexto, inductione xiv, mense Julii, die vigesimo quarto. Hac die ego Joannes de Ceccano in præsentia domini Jordani cardinalis Sanctæ Pudentiane charissimi patrui mei et venerabilium episcoporum Berardi Ferentinatis, et Petri Sigini, et Joannis Anagnini, et Taddæi Alatriti, et Oddonis Verulani, et Thedelegarii Terracinensis, et multorum hominum totius Campaniæ et Maritinae tam clericorum quam etiam laicorum, inductus amore divino, et pro redemptione animæ meæ atque meorum parentum præteriorum, præsentium, et futurorum, concedo ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Flumine et domino Landulpho dilecto abbati ejusdem ecclesiæ et universæ familie ejus, tam clericis quam etiam laicis præsentibus et futuris, plenam et perpetuam libertatem, abrenuntiando datæ, malo usui, et omnibus exactionibus. Et si quis pro quoquaque criminis commisso ad ecclesiam istam confugerit, nec ego nec successores mei per me vel per ministros meos ei, dum ibidem fuerit, violentiam aliquam nec injuriam inferemus, nisi in mortem meam, meorum heredum, vel in proditionem castrorum meorum, vel in combustionem ipsorum castrorum fuerit machinalis. De ordinatione clericorum et destitutione me nullatenus intromittam. Si vero clericus aut laicus ejusdem ecclesiæ in aliquando offendit, abbas cum clericis in eorum capitulo cogent ipsum ad iustitiam exhibendam. Salvo jure patronatus. De consilio igitur communii domini Jordani cardinalis et omnium episcoporum et consensu domini Joannis de Ceccano institutum est ut quicunque contra hanc concessionem fecerit, vinculo anathematis innodetur, et partem cum Dathan et Abiron habeat. Ad majorem itaque cautelam, ne quod factum est diuturnitatetemoris in obliyonem veniat, presbytero Benedicto dilecto notario nostro id scribere mandavimus, et chartam ipsam fecimus sigilli nostri munimine insigniri.» Nulli ergo... nostra protectionis et confirmationis, etc. Si quis autem, etc.

Datum Soræ, xvii Kal. Septembbris, pontificatus nostri an. undecimo.

CXXXVIII.

TRECENSI EPISCOPO.

(Soræ, xvii Kal. Septembbris.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis depositionibus testium qui de mandato nostro in causa quæ inter dilectum filium P. electum ex parte una, et V. la. lo. et A., canonicos ecclesie Sancti Martini Trecensis ex altera vertebatur, fuere recepti, de fratribus nostrorum consilio eumdem electum ab imputatione ipsorum duximus absolvendum, fraternitati tue per apostolica scripta mandantes quate-

A nus electo prefato ut super labe Simoniacæ prævitalis, quæ illi objecta extiterat, cum tertia manus ordinis se canonice purget, indicas, et eidem purgato facias a canoniciis omnibus obedientiam et reverentiam debitam exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Canonicos vero prefatos, quos fuisse constat contra eumdem electum multipliciter malignatos, sicut etiam quidam eorum sponte confessi sunt eoram nobis, ab invicem dividere, et ad agendum pœnitentiam in aliis monasteriis ponas eos, singulos in singulis collocando; ut ecclesia memorata, quæ per insolentiam eorumdem graviter est afflita, valeat respirare.

Datum Soræ, xvii Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXXIX.

JOANNI DE CARBONE AC BENEDICTO FRATRIBUS.

Confirmatur permutatio facta inter eos et monasterium Casinense.

(Soræ, u Id. Augusti.)

Justis potentium desideriis, etc., usque completere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis precibus inclinati, permutationem inter dilectos filios Roffridum tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbyterum cardinaliem abbatem et conventum Casinensem ex parte una et vos ex altera super quibusdam hominibus quos charissimus in Christo filius noster Fredericus Siciliæ rex illustris tibi, fili Johannes, et heredibus tuis in castro Plumbarolæ concesserat, pro quibus in territorio dicti castri prefati abbas et monachi vobis quamdam startiam concesserunt, rationabiliter factam, sicut sine pravitate provide facta est ab utraque parte sponte recepta, et in instrumento exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocilio communimus. Ad majorem autem evidentiam instrumentum ipsum de verbo ad verbum nostræ paginæ duximus inserendum.

« In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno Incarnationis ejus 1208, et undecimo anno regni domini nostri Frederici gloriosissimi regis, mense Julii, octavo decimo die ejusdem mensis, Indictione xi. Profitemur nos Roffridus Dei gratia cardinalis Casinensis abbas recepisse in mandatis a supradicto domino nostro Frederico Dei gratia illustrissimo rege ut homines et redditus quos regia curia dominus tenuerat in castro nostro Plumbarolæ, quos videbet ex concessione ejusdem curie Joannes de Arius aliquando tenuit, casamatam scilicet diaconi Joannis Guinisi cum familia sua, casamatam Joannis Petri Guinisi, casamatam Leonardi Guinisi, casamatam Roffridi Joannis Boni, casamatam Riccadi Joannis Senni, casamatam Benedicti de Taddæo, casamatam Joanni de Litto, casamatam Vigoritæ de Roffrido; assigneremus tibi Joanni de Carbone filio Riccardi Benedicti de Falco. Verum quia nobis durum videbatur eos tibi assignare, eo quod totum castrum Plumbarolæ in dominium nostrum tenebamus, et ad jacta-

D re ut homines et redditus quos regia curia dominus tenuerat in castro nostro Plumbarolæ, quos videbet ex concessione ejusdem curie Joannes de Arius aliquando tenuit, casamatam scilicet diaconi Joannis Guinisi cum familia sua, casamatam Joannis Petri Guinisi, casamatam Leonardi Guinisi, casamatam Roffridi Joannis Boni, casamatam Riccadi Joannis Senni, casamatam Benedicti de Taddæo, casamatam Joanni de Litto, casamatam Vigoritæ de Roffrido; assigneremus tibi Joanni de Carbone filio Riccardi Benedicti de Falco. Verum quia nobis durum videbatur eos tibi assignare, eo quod totum castrum Plumbarolæ in dominium nostrum tenebamus, et ad jacta-

ram monasterii nostri redundare videbatur si aliquos ex ipsis hominibus alicui concederemus, tu litteras supradicti domini nostri regis deprecatorias domino nostro papae Innocentio detulisti: ut idem dominus papa nobis injungeret et quatenus ipsum mandatum regium nos ficeret adimplere. Nos ergo de mandato supradicti domini papae et domini regis, de consensu fratrum nostrorum nobiscum habendo magistrum Berengerium judicem et advocatum Casinensem de voluntate tua qui supra Joannes ex causa permutationis per hanc chartam libellariam concedimus vobis Joanni et Benedicto fratribus, filiis videlicet supradicti Riccardi, startiam nostram quam habemus in territorio supradicti castri Plumbarolæ; et habet hos fines: A prima parte viam publicam, a secunda parte terram hæredum Guttefridi, et terram Petri de Ruben, et terram Petri de Juliano, et terram hæredum Donati. A tertia parte viam publicam. A quarta parte terram Petri filii supradicti magistri Berengerii. His finibus istam startiam cum omnibus ibi habitis inferius et superius et cum via sua intrandi etexeundi vobis Joanni et Benedicto ex causa permutationis libellario jure concedimus ad potestatem vestram et hæredum vestrorum, ad habendum et possidendum et faciendum inde omnia quæ nobis pluerint usque in annos viginti et novem; ita ut omni anno in festo Sancti Benedicti reddatis inde monasterio Casinensi nomine census tarenos Amalfiæ octo. Completis vero annis viginti et novem nos vel nostri successores aut pars nostri monasterii vobis vel hæredibus vestris renovat debeamus hunc libellum pro uncia auri una. Et ex hac permutatione recepimus a te qui supra Joannes omnes supradictos homines et redditus a supradicta regia curia tibi concessos, quos longe utiliores monasterio nostro esse cognoscimus quam supradicta startia quam vobis concessimus. Unde obligamus nos et posteros nostros et partem nostri monasterii vobis et hæredibus vestris supradictam startiam defendere et antestare anno et usque ad supradictum tempus ab omnibus hominibus omnibusque partibus. Si autem non defenderimus vobis et non compleverimus omnia supradicta, vel si hanc permutationem quocunque ingenio infringere vel hanc chartam in quavis parte refutare tentaverimus, pœnam dupli quantum supradicti homines et redditus quos a te qui supra Joannes recepimus valent, nos et posteros nostros et partem nostri monasterii vobis vestrisque hæredibus componere obligamus, et insuper hoc scriptum firmum permaneat usque ad supradictum tempus. Et taliter nos Roffridus Dei gratia cardinalis et Casinensis abbas de consensu fratrum nostrorum nobiscum habendo supradictum judicem et advocatum Casinensem qualiter nobis congruum fuit fecimus, et tibi Nicolao nostro et civitatis Sancti Germani publico notario hunc chartam scribere jussimus. Actum in supradicto monasterio Casinensi. Ego qui supra Roffridus Dei gra-

tia cardinalis et Casinensis abbas. Ego frater Petrus comes Casinensis decanus. Ego frater Vitalis sacerdos et monachus. Ego frater Senioretus sacerdos et monachus. Ego frater Petrus sacerdos et monachus. Ego frater Philippus Sorœ sacerdos et monachus. Ego frater Lando Casinensis hospitalarius. Ego frater Joannes Casinensis vestiararius. Ego frater Maurus sacerdos et monachus. Ego frater Rogerus sacerdos et monachus. Ego frater Thomas sacerdos et monachus. Ego frater Clemens sacerdos et monachus. Ego frater Girardus sacerdos et monachus. Ego frater Joannes P. sacerdos et monachus. Ego frater Adenulfus diaconus et monachus. Ego frater Lando diaconus et monachus. Ego frater Otto diaconus et monachus. Ego frater Joannes diaconus et monachus. Ego frater Alexander diaconus et monachus. Ego frater Roffridus diaconus et monachus. Ego frater Robertus diaconus et monachus. Ego frater Joannes diaconus et monachus. Ego frater Jeremias diaconus et monachus. Ego frater Philippus diaconus et monachus. Ego frater Simon subdiaconus et monachus. »

Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc:

Datum Sorœ, II Iulius Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXL.

MAGISTRO MILITIAE SANCTI JACOBI.

Respondet ad ejus consulta.

(Sorœ, Kal. Septembris.)

C Ex parte tua fuit propositum coram nobis quod quidam miles, ut idem asserit, infirmitate detenus, apud fratres Grandimontenses professionem fecit tantummodo, sed habitum noncepit; quem cum restitutus postmodum sanitati humiliter postulasset, fratres præfati, nisi pretium hæreditatis sue secum afferret, sibi concedere noluerunt, nec etiam dare licentiam ad religionem aliam transeundi. Porro miles prædictus ad quamdam domum militiae Sancti Jacobi veniens, ibidem facta professione suscepit habitum regularem, fratribus domus ejusdem ignaris penitus præmissorum. Unde postulabas per sedem apostolicam edoceri utrum ipsius militis assertioni simplici sit credendum ut a præfata domo recedat vel in eamdem debeat remunere in qua ipsum non est dubium facta professione habitum suscepisse. Nos igitur inquisitioni tuae taliter respondeamus quod cum Grandimontensis ordinis regula longe arctior sit quam vestra, ei ad illam maxime redire volenti non est difficultas aliquatenus inge renda. Tua nos præterea devotio requisivit, cum plures fratres militiae Sancti Jacobi a prædecessoribus tuis accepta licentia, quæ secundum institutionem ordinis non debet potentibus denegari, in expensis domus tibi commissæ extra ipsam vitam elegerint arciorem, utrum eos, cum eidem domui videris expedire, ad collegium valeas revocare, ita quod inter fratres vitam quam elegerant arciorem agunt, ad melioris conversationis exemplum. Ad

hoc tibi breviter respondemus. quod cum nemomittens manum ad aratum et respiciens retro aptus sit regno Dei, non est quisquam talium reducendus ad locum quem propter regnum Dei provida deliberatione reliquit, nisi causa necessitatis urgentis aut evidentis utilitatis alicui specialiter ex dispensatione sedis apostolicæ concedatur.

Datum Sorœ, Kal. Septembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLI.

LONDONIENSI, ELIENSI, ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

De causa Ecclesiæ Cantuariensis.

(Sorœ, xi Kal. Septembris.)

(67) Abeit a nobis ut illis merito comparemur quibus improperat Psalmista dicendo : *Filli Ephrem intendent arcum et mittentes sagittas in die prælii sunt conversi (Psal. LXXVII)*; ne forte quod summus Pastor averiat! etiam mercenario comparemur, qui secundum parabolam evangelicam videt lupum venientem et dimittit oves et fugit: cum potius patrati simus pro domo Domini nos murui opponere ascendentibus ex adverso et animam nostram dare pro ovibus nostris, si necessitas postularet. Licet igitur affectemus inter regnum et sacerdotium pacem plenissimam in Anglia reformari, quantum in nobis est pacem cum omnibus hominibus habere volentes, frustra tamen quivis hominum machinatur vel alienis suggerere vel propriis persuadere commentis quod nos occasione quacunque contra libertatem ecclesiasticam declinare velimus ad dexteram vel sinistram, cum hujus causa certaminis hunc absque dubio tendat ad finem ut Ecclesia Dei, quæ ancillata jacebat, liberata resurgat. Quocirca fraternitatis vestræ prudentiam insinuatione præsentium reddimus circumspectam, ut a vanis suggestionibus penitus avertentes auditum, quæ profecto immisiones sunt per angelos malos, secundum tenorem et formam mandatorum nostrorum, omni sinistra interpretatione cessante, fideliter procedatis, ita videlicet ut sententiam interdicti nec prius nec aliter relaxetis quam charissimus in Christo filius noster Joannes rex Anglorum illustris venerabilem fratrem nostrum Stephanum Cantuariensem archiepiscopum S. R. E. cardinalem tanquam archiepiscopum Cantuariensem recipiat et pertractet, præstata securitate tam sibi quam suis quæ ad hoc secundum vestræ discretionis arbitrium visa fuerit opportuna, et restitutionem plenariam exhibeat ablatorum tam eidem archiepiscopo quam monachis Cantuariensis Ecclesiæ necnon aliis Ecclesiis et personis; ipsosque monachos ad ecclesiam suam redire permittat ac manere securos, et regalia universa vel per se ipsum eidem archiepiscopo conferat et assignet, vel, si maluerit, vos vice nostra illa conferatis et assignetis eidem; ita quod ipse sibi pro illis quemadmodum ejus prædecessores suis progenitoribus teneatur, proviso prudenter ne

A quid deceptionis ex hoc super articulis quibuscumque contra ecclesiasticam interveniat libertatem, iisque rite peractis, relaxetis sententiam interdicti, faciendo præfatum archiepiscopum, sicut expedit ad Cantuoriensem Ecclesiam proficisci. Si vero circa horum aliquid, de quo merito valeat dubitari, quidquam emergetur quæstionis vos recepta parius ab ipso rege idonea cautione quod *nostro consilio et mandato pareat super eo, interdicti sententiam nihilominus relaxetis*. Testes qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint quomodo testimonium perhibeant veritati, ad hoc per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogentes: quatenus inquisita et cognita veritate, si quid super ablatarum restitutione, recompensatione dannorum et satisfactione injuriarum propter quæstionem subortam remanserit imperfectum, per consilium et mandatum apostolicum compleatur. Hic est tenor mandatorum nostrorum juxta prudentem et simplicem intellectum, quem et in litteris nostris evidenter expressimus, et dilecto filio abbati Belliloci prefati regis nuntio exposuimus diligenter. Unde nos solum indignum, sed et impium reputamus, si quis ausu sacrilego dixerit aut crediderit quod nos intentionem nostram uno modo uni et altero modo alteri exposuimus, seductorie variando, cum apostolica sedes per Dei gratiam et sententiam prudentiam et simplicitatem habeat columbinam. Cæterum nostris neveritis auribus imitatum quod cum omnes monachi ordinis Cisterciensis in Anglia cœpissent pariter observare sententiam interdicti, paucis diebus elapsis quidam auctoritate propria celebrarunt, alii longo post tempore ad mandatum (68). Cisterciensis abbatis celebrare coeperunt, nonnulli vero adhuc interdictum observant. Porro si, quemadmodum vobis per alias litteras meminimus respondisse, viris religiosis ab initio licuissest juxtasuorum privilegiorum tenorem, exclusis excommunicatis et interdictis, clausis jaunis, non pulsatis campanis, suppressa voce divina officia celebrare, nec nobis fuisset molestum, nec absone exstitisset. Verumtamen si ex hoc debilitatur sententia vel negotium enervatur, quacunque occasione quidam ad celebrandum processerint, sive propter illud capitulum quod est eis ab apostolica sede concessum, ut videlicet nullæ litteræ habeant firmitatem quæ tacito nomine Cisterciensis ordinis contra tenorem apostolicorum privilegiorem fuerint impetratae, sive propter præmissum responsum, quod forsitan eos aliquo revelante pervenit, vos auctoritate nostra suffulti fiducialiter statutatis quod ipsi negotio videritis expedire, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, firmiter observari. Ad hanc, præfatum regem monachis prudenter et efficaciter inducatis ut ea quæ per dictum abbatem Belliloci ex parte sua promissa sunt et oblata, sicut superius sunt expressa, sine

(67) Vide Gesta Innoc. III, cap. 131, 132.

(68) Vide infra epist. 213, 258, 259.

mora et difficultate qualibet exequatur; quia procul dubio sua conuenit utilitati pariter et saluti ut reputetur ab omnibus favarem et gratiam apostolicam sedis plenius obtinere; neque nos dissimulare possemus quin manus nostras aggravaremus in illum, si forte cor ejus persisteret induratum ut Deo et Ecclesiae satisfacere non curaret.

Datum Sorœ, xi Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLII.

MELDENSI EPISCOPO ET ARCHIDIACONO PARISIENSI.
Ut infames et criminosi non habcant præbendas in Ecclesia Carnotensi.

(Sorœ, xvii Kal. Octobris.)

Dilecti filii P. præpositus, S. G. et H. ac quidam alii canonici Carnotenses olim nobis denuntiando monstrarunt quod antiqua et approbata consuetudo in Ecclesia obtinuit Carnotensi, ad cuius observationem episcopus loci juremento tenetur, ut vacante præbenda ipse personam idoneam eligat ad eamdem, et decano, cantori, subdecano et succentori præsentet electam, ad quos pertinere non ambigitur præsentatam vel approbare pro merito vel etiam reprobare; quam utique approbatam decanus capituli nomine in capitulo repræsentat episcopo, ut ipse illam investiat de præbenda. Cum igitur venerabilis frater noster episcopus Carnotensis nuper quemdam camerarium suum, R. videlicet de Salneriis, elegisset ad ecclesiæ memoratæ præbendam, et ipsum dilectis filiis decano, cantori, subdecano et succentori ejusdem ecclesiæ secundum prælibatam consuetudinem præsentasset, idem decanus habens, pro certo illum multiplici fore respersum infamia. utpote reum furti, sacrilegii et usuræ ac testamento rum ruptorum que in ultima voluntate a decedentibus condebantur, ut legata in piis causas suis et aliis usibus applicaret, ipsum recipere recusavit, excipiens contra eum et apostolicam sedem appellans, et se offerens legitimate probaturum dictum camerarium publica super iis infamia laborare. Super quo denuntiatores prædicti inquisitionem fieri petiere. Nos autem dilectis filiis abbati de Sarnao et priori Sanctis Victoris et decano Sancti Germani Antisiodorensis Parisiensis nostris dedimus litteris in mandatis ut inquisita super iis diligentius et cognita veritate, quod canonicum esset appellatione remota statuerent, et facerent quod super iis ducerent statuendum per consuram ecclesiasticam firmiter observari. Qui sicut ex litteris eorum accepimus, juxta mandatum nostrum in negotio procedentes, Carnotum ad diem præfixum partibus accesserunt; ubi facta inquisitione juxta mandatum apostolicum diligenti, dictum camerarium non solum publica laborantem infamia, verum etiam irretitum prænominatis criminibus invenerunt, et reversi Parisius, præhabito ibidem bono-

A rum et prudentum virorum consilio, silentium imposuerunt eidem super præbenda Carnotensis Ecclesiæ quam petebat, ipsum ab omni officio et beneficio ecclesiastico suspendentes, et ad restitutionem eorum [condemnantes] quos variis rapinis, videlicet usuris, venditione matrimoniorum, ruptione testamentorum nequiter spoliarat, in manibus nostris beneficia ejusdem ecclesiastica retinentes. Licet autem dictus camerarius ad nostram præsentiam accessisset, et postulasset, a nobis sibi super sententia dictorum judicum provideri, quia tamen nondum ad nos pervenerat relatio judicum eorumdem, a nobis nihil potuit obtainere. Cum itaque tam per litteras judicum eorumdem quam per attestationes receiptas ab ipsis, quas nobis suis sigillis signatas mittere studuerunt, constiterit evidenter dictum camerarium præscriptis esse criminibus irretitum, quod per eosdem factum est approbamus, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus non obstantibus aliis litteris quas falso se asserit super eodem negotio impretrasse, cum eadem littera minime se contingant, neo super eodem sint negotio impetratae, cum in illis de quibusdam criminibus in modum exceptio nis, in istis autem in modum inquisitionis super criminibus agi mandetur, sicut ex disputatione coram nobis habita diligentí constitut manifeste, quod factum est per judices memoratos facietis per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, firmiter observari. Ut autem ceteri qui audierint addiscant a similibus cautius abstinere, Carnotensi episcopo ex parte nostra firmiter injungatis ut de cetero personas hujusmodi a sua penitus familiaritate repellat; quia cum talis ipsi possint ascribi, verendum erit ei pariter et timendum ne, cum divina et nostra patientia sit abusus, pœna sibi gravior infligatur.

Datum Sorœ, xvii Kal. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLIII.

EPISCOPO ET CLERICIS NARNIENSIBUS.
Ut observent interdictum latum in civitatem.

(Sorœ.)

(69) Cum Narnienses ita sint in reprobum sensum dati ut in profundum vitiiorum jam prolapsi contemnant, nos, qui ex injuncto nobis officio singulorum tenemur errata corriger, insolentiam eorum non valentes ulterius sustinere, civitatem ipsorum strictissimo subiectimus interdicto, ita quod nullum ibi divinum officium, nullum penitus celebretur ecclesiasticum sacramentum, præter, duntaxat in extremis articulis, pœnitentias morientium et baptismata parvulorum. Sepulturam vero penitus interdicimus, ita quod si quis aliquem eorum apud ecclesiam in Christiano præsumperet cœmetherio tumulare, vinculo se sciat excommunicationis astriatum. Merimonia quicquam ipsis fieri a quo-

cunque vetamus; et qui contra prohibitionem apostolicam in iis eis communicare tentaverit, excommunicationis se noverit laqueo innodandum, alias temporaliter puniendus a nobis, si quis hujusmodi temporalis nostrae jurisdictionis existit. Ne igitur vos eorum consortio maculemini, cum is qui tetigerit picem inquinetur ab ea, universitati vestrae praesentium auctoritate mandamus et in virtute obedientiae districte praeципimus quatenus sceleratum civitatem pariter exeentes, per circumposita loca, ubi commodius et honestius potueritis, maneat, denuntiantes eisdem quod nisi a sua contumacia resipuerint, cum se ac civitatem suam episcopalim reddiderint dignitatis indignos, si tamen civitas dici poterit quae peccato suo civitatis honore privabitur, pontificalem eis cathedralm auferemus, parochiam ejus per vicinas dioceses divisuri; sic tamen quod tibi, frater episcope, quem obedientem novimus et devotum, recompensationem congruam impendemus; alias, dante Domino, canticos latem eorum spiritualiter et temporaliter adeo compresur quod per ingens pondus oppressionis in ipsis inductum agnoscent quam gravis sit manus Ecclesiae super eos qui Deum et ipsam indurato corde contemnunt. Quocirca devotioni vestrae praecipimus quatenus quae premissa sunt inviolabiliter observetis, et faciatis ab aliis observari, ne, si secus egeritis, quod non credimus, in pœnam vestram eorum culpa redundet; denuntiantes illos diffidatos a nobis, et universis nostris fidelibus injungentus ut eos tanquam diffidatos impugnet.

Datum Sorœ, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLIV.

WINDOCINENSI CARNOTENSIS DIOECESIS ET SANCTI JULIANI TURONENSIS ABBATIBUS, ET PRIORI MAJORIS MONASTERII TURONENSIS.

Super correctione Burguliensis monasterii.

(Sorœ, xii Kal. Octobris.)

Tenorem litterarum quae vobis ex parte nostra dicuntur super correctione Burguliensis monasterii presentatae in litteris citatotis inspeximus comprehensum quas dilectis filiis Lucæ abbati et conventui ejusdem monasterii direxistis. Verum si quem vos habere deceret discretionis spiritum haberetis, ex eo saltem credere potuistis easdem litteras de conscientia nostra minime processisse quod nos tam inconstantes et mobiles reputare nullatenus debuistis, ut qui paulo ante non sine sollicitudine diligenter per delegatos a nobis monasterium ipsum salubriter corrigi feceramus, recenter voluerimus quae fuerant bene acta perverte ac redivivam in eo religionis monasticæ disciplinam recidivæ correctionis occasione vexare. Sed et illud vobis intelligentiam dare potuit quod præfatae litteræ nequaquam de nostra conscientia manaverunt, quia cum monasterium ipsum, non solum publico sui nomine, verum etiam

(70) Vide supra lib. x, epist. 14.

(71) Vide l. IV Gall. Christ. p. 206.

A per sui negotia multiplicita, quæ nos frequenter instantia nostræ sollicitudinis ocuparunt, notarium nobis existat, verisimil non appareat quod ejus monachos de Burguol, sicut in eisdem litteris continetur, Gallico idiomate scripsisset, quos sermone Latino Burgulienses consuevimus appellare. In quo procul dubio deprehenditur quod si litteræ ipsæ quomodocumque a nostro auditorio processerunt, fraudulenter fuit, ut insuetum, Gallicum nomen positum, ne per Latinum, ut assuetum, monasterium ipsum fuisset redditum nobis notum. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si nondum per illas litteras precessistis, procedere per eas nullatenus præsumatis, et si quid occasione ipsarum forsitan attentastis, illud sublatu cuiuslibet contradictionis, appellationis obstaculo penitus revocetis, solliciti provisuri ut consideratis omnibus quæ circa litteras ipsas consideranda videritis, si falsitatem ipsarum per vos ipsos potueritis deprehendere, tam imputatores ipsarum quam eos qui scienter fuerint ut eis secundum pœnam contra falsarios editam applicatione, postposita puniatis. Quod si per vos earum nequiveritis deprehendere falsitatem, ipsas nobis vestris litteris interclusas dirigere non tardetis; proviso quod mandatum nostrum taliter executioni mandetis ne per alium illud oporteat adimpleri. Alioquin de Claromonte, de Chaloceio, et de Buxera abbatibus Cisterciensis ordinis, Cenomannensis et Andegavensis diocesum dedimus in præceptis ut vobis in ejusdem executione mandati cessantibus, ipsi applicatione remota illud post mensem execuptione non postponant. Quod si non omnes, duo vestrum, etc...

Datum Sorœ, xii Kal. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLV.

LUCÆ ABBATI MONASTERII BURGULIENSIS EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS RECOLAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM(70).

De confirmatione privilegiorum.

(Sorœ, xi Kal. Octobris.)

(71) Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cuiuslibet te meritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacrae religionis infringat. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Petri Burguliensis, in quo divino mancipali estis obsequio, ad exemplar felicis, recordationis Silvestri papæ (72) prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione, suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. In primis si quidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus, etc. Præterea quascunque possessiones,

(72) Vide ibid. pag. 202.

etc., idem monasterium in præsentiarum juste ac rationabiliter possidet, etc, usque permaneant, in quibus hæc propriis, etc. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus possessionibus et pertinentiis suis. Curtim Burguliensem cum ecclesia Sancti Germani et ecclesia Sancti Nicolai ac omnibus utilitatibus ad ipsam curtim et ecclesias pertinentibus. Ecclesiam quoque Chocacum super fluvium Ligeris cum portu et quidquid ad ipsam pertinet. In pago autem Turonico quartas tres ex beneficio Carbonis militis Item ex supradicto milite quartas quatuor de curti Suliaciense. Item medietatem curtis de Cassanias, cum medietate ecclesie Sanctæ Mariæ omnibusque utilitatibus ad medietatem pertinentibus. Item ecclesiam Sancti Hilarii, cum medietate de curtis Vosalia omnibusque utilitatibus suis. Item emptiones quasdam, id est, villam de Cruolio cum iis quæ ad ipsam pertinent. Item ecclesiam Sancti Dionysii in curti Galnaica, et quidquid ad ipsam ecclesiam vel altare pertinet. Item villas iis nominibus nuncupatas, hoc est Boorias, Canavas, Laliacum, et quidquid ad ipsas aspicit. Ecclesiam quoque in honore Sancti Hilarii, cum curti Fusciacensi et iis quæ ad ipsam pertinent. Item ecclesiam in honore Sanctæ Mariæ in Bellomonte constitutam, cum decimis et utilitatibus suis. Vineas etiam, prata et domos, ubiquecumque adjacent, in circuitu castri Fontaneti, quassilicet monasterio Sancti Petri Burguliensis bonæ memorie Emma (73) Comitissa Pictaveneis fundatrix ejusdem pia liberalitate donavit. Item ecclesiam in honore Sancti Stephani cum villa tota quæ dicitur Lotias. Villam quoque Cassaniam integerrime. Ecclesiam quoque Sancti Christofori cum tota villa ac feria, cum vicaria et theloneo integerrime, absque alicujus personæ dominatione. Villam quoque vocatam ad Brolium Aldefredi. Ecclesiam etiam de Oziaco cum tota villa. Item has villas, videlicet Podium Caninum, vel regia Lemovicinaria, podium Letardi de Donnavineda, Mansum Ledramniet Aloda, et juxta Cassanum viilam supradictam. Ecclesiam in honore Sancti Martini cum tota villa quæ vocatur Villaris. Item villas duas, videlicet Drogiacum et Turtum. Item quartas quatuor in villa de Odriaco. In Alniensi pago duas ecclesias, unam in honore Sancti Petri, et alteram Sancti Nazarii, sitas ad Ingolinas supra littus maris. Item præbendam Sancti Martini ex regali abbatia quemadmodum accipiunt qui intus serviunt. Præbendam quoque Sancti Martini Condatensis vici, cum ecclesiis, domibus et pratis ad ipsam pertinentibus. In pago autem Ebroicensi curtum quæ vocatur Coldra, et villam quæ dicitur Francavilla, cum ecclesiis et omnibus pertinentiis suis, et tertiam partem de Longavilla super fluvium Se-canæ. Prioratum Sancti Christofori de Castroforti, cum ecclesiis parochialibus et aliis pertinentiis suis. Prioretum Sancti Saturnini de Cabrosia cum paro-

chialibus ecclesiis et aliis pertinentiis suis. Prioratum Sancti Martini de Palatiolo, prioratum Sancti Petri de Limos, prioratum Sanctæ Mariæ de Plaisiaco, et prioratum Sancti Andreæ de Niella, cum ecclesiis parochialibus et aliis pertinentiis suis. Prioratus etiam de Consannivilla, de Espelteriolis, de Bancort, de Turtiniaco, de Niolio, de Sancto Leodegario, de Sancto Andrea de castro Mirebelli, de Sancto Porcario infra civitatem Pictavensem, de Sancto Hilario, de Gorgeio de Raiatia, de Faya, Sanctæ Mariæ de Perusia, Sanctæ Mariæ de Belloloco in civitate Engolismensi, de Gratia, de Trau, de Coz, de Someraco, Sancti Melanii de castro Cainonis, de Sancto Michaeli; de Ingrandia, de Darvalle, de Essartis, de Escol, de Bremio, et de insula Ulgerii, cum ecclesiis parochialibus et aliis pertinentiis suis. Parochiale ecclesiam Sanctæ crucis Turonensis, parochiale ecclesiam de Varenne, parochiale ecclesiam de Secundiaco, et parochiale ecclesiam de Olea, cum redditibus quos debet percipere ab eisdem. Curtim de Plessiaco, curtim de Callonia, curtim de Millevrello, curtim de Brollis, curtim de Roca-Monachi, et curtim de Bucello cum parochiali ecclesia et aliis pertinentiis suis. Anctoritate quoque præsentium inhibemus ne cujusquam civitatis episcopus concilium in eodem monasterio absque consensu et voluntate abbatis ac monachorum ejusdem loci celebrare præsumat, quemadmodum est de consensu Raynaldi tunc Andegavensis episcopi ab eodem nostro prædecessore statutum. Ecclesia vero monasterii vestri, in quibuscumque territoriis site fuerint, absque aliquius episcopi seu archidiaconi necnon et alterius personæ inquietudine, excepto synodali vel quæ vulgo circada vel parata dicitur, redditione consistat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, etc., usque beati Benedicti Regulam providerint elendum. Cum autem generale interdictum terre fuerit, etc., usque celebrare. Paci quoque ac tranquillitati vestræ, etc., usque audeat exercere. Præterea præsentium auctoritate vetamus ut de novalibus vestris, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de vestrorum animalium nutrimentis nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat etiam vobis clericos vel laicos liberos, etc., usque retinere. Chrisma vero, oleum sanctum, etc., usque aliqua exhibere. Alioquin liceat vobis, etc., usque quod postulatur impendat. Ad hæc, novas et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis seu decanis, aliisque omnibus ecclesiasticis secularibusque personis omnino fieri prohibemus. Sepulturam quoque, etc., usque corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit prefatum monasterium, etc., ueque usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotali persona, etc.,

usque ultiōi subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque p̄m̄ia ēternā pacis inveniant.

Datum Sorœ per manum Joannis Sancte Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xi Kal. Octob., indictione xii, Incarnationis Domini anno 1308, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno undecimo.

CXLVI.

RECTORIBUS ROMANÆ FRATERNITATIS.

Respondeatur ad eorum consulta.

(Sorœ, x Kal. Octobris.)

De homine qui ab adolescentia sua bellica castra secutus, mulierem, quæ successively fuerat concubina duorum, sibi matrimonio copulavit, susceptaque prole de ipsa, defuncta demum eadem habitum religionis assumpsit, hoc vobis duximus respondendum, quod, sicut vos ignorare non decet, nequaquam debet ad sacros ordines promoveri; qui si fuerit forte promotus, in suscepso sic ordine sustineri non debet; maxime si sibi quoque ordinatori super irregularitate hujusmodi denuntiatio facta fuerit, eaque contempta extiterit ordinatus. Is autem qui de magis arcta religione transit ad minus aretam, non est sustinendus in illa, nisi forte propter debilitatem aut infirmitatem seu aliam causam rationabilem ab eo dispensatum cum ipso fuerit qui potuit dispensare. Ceterum hujusmodi quæstiunculas leves reputavimus, imo nullas, et de quibus nec consulere Patres urbis nec patrem orbis consuli opus erat, cum a canone diffinita difficultatem aliquam confinere minime dignoscantur. Sed facilibus difficultem addidistis, incipientes a minimis, et ad maximam pertingentes; quas profecto cum diligenter evolvimus, quasi de rota quæ ad flingendum urceum volveretur exiret amphora, quæstionem vestram aggravatam sentimus (74). Quæsivisti enim a nobis quid de incauto presbytero videatur, qui se sciens in mortali crimine constitutum, missarum solemnia, quæ non potest propter necessitatem quælibet intermittere, pro sui facinoris conscientia dubitat celebrare, arctatusque graviter e duobus, dum divinum exequi ministerium (75) metuit, ne populum illud expectantem offendat, et corpus Christi confidere perborrescit, ne sumens ipsum indigne, judicium sibi manducet et bibat, peractis ceteris circumstantiis miseam celebrare se flingit, et suppressis verbis quibus consti-
tuitur corpus Christi, panem et vinum tantummodo purum sumit ita credens per id quod prætendit populo satisfacere, ut per hoc quod intendit Deum non debet provocare. Cum ergo falsa sint abjicienda remedia quæ sunt veris periculis graviora, licetis qui prosuicriminis conscientia reputat se indignum, ab hujusmodi sacramento reverenter debeat abstinere, ac ideo peccet graviter si se ingerit irreverenter ad illud, quamvis tamen procul dubio videtur offendere qui sic fraudulenter illud præsumpsert si-

(74) Cap. *De homine, De celebr. miss.*(75) In tertia Collect. *mysterium.*(76) Cap. *Cum olim. De arbitris.*

A mulare, cum ille culpam vitando dum facit, in solius misericordis Domini manum incidat, iuste vero culpam faciendo dum vitat, non solum Deo, cui non veretur illudere, sed et populo quem decipit, se astringat.

Datum Sorœ, x Kal. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLVII.

RECTORI ET FRATRIBUS HOSPITALIS SANCTI BARTHOLOMEI.

IN SILICE LUCANENSI.

Definitur quæstio de electione rectoris ejusdem hospitalis.

(Sorœ, iv Non. Augusti.)

(76) Cum olim super eligendis in hospitali vestro rectore ac fratribus inter vos et dilectum filium priorem ecclesie Sancti Bartholomai Lucani coram priore Sancti Fridiani et primicerio Sancti Martini Lucanensis a sede apostolica judicibus delegatis quæstio verteretur, et utraque pars in eosdem judices compromittens, ipsorum arbitrium se promiserit servaturum, ac ipsi judices certum duxerint arbitrium proferendum, super prolatu arbitrio utrinque dubitatio est exorta, quam petiistis per sedem apostolicam declarari. Nos igitur, publico instrumento arbitrium continentis diligenter inspectio, cognovimus quod secundum formam arbitrii prior Sancti Bartholomai Lucani tenetur habere consilium cum familia hospitalis ejusdem et tractare cum eade inveniendo rectore, sive concorde sive discordet familia cum ipso priore, idem senior eligere debet in utroque casu rectorem. Propter quod discimus quod nisi prior super inveniendo rectore tractaverit cum familia hospitalis et ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectorem et sialio modo rectorem elegerit, ejus electio haberi debet irrita et inanis. Verum (77) habita cum familia consilio et tractatu de inveniendo rectore, ipse prior liberè potest rectorem eligere, duntaxat idoneum, sive concordet sive discordet cum ipso familia super inventione rectoris. Ne vero familia concordante in personam idoneam prior ab ipsa malitiosa discordet, sub obtestatione divini judicij districte præcipimus ut prior malitiosa non respual personam idoneam in quam familia concordaverit, sed eam cum ipsius consilio et tractatu eligat in rectorem; ita quod si contra hoc districtum preceptum ausu processerit temerario, postquam id apud superiorum fuerit sufficienter ostensum, et ejus cassetur electio, et ipse canonice puniatur. Licet autem secundum formam arbitrii fratres qui recipiendi sunt in hoc hospitali recipi debeant per manus predicti prioris, ei obedientiam promittendo, ne tamen idem prior malitiosa recuset recipere fratres, ut defunctis presentibus et in locum eorum nullis aliis substitutis ipsum hospitale liberius pro sua ordinet voluntate, sub præmissa districtione ju-

(77) In tert. Collect. *Unde.* At vv. cc. habent Verum, ut hic.

bemus ne defectum fratrum prior malitiose procura-
ret, sed cum consensu rectoris et familiæ hospitalis
fratres sine difficultate recipiat, quæ docunque ne-
cessitas postulaverit; ita quod si hanc contempserit
jussionem, postquam de tali fuerit præsumptione
convictus, præter pœnam canonicam quam sibi me-
retur infligi, per rectorem et familiam ea vice fratres
in hospitali qui necessarii fuerint ordinentur ipso
penitus inconsulto.

Datum Sorœ, iv Non. Augusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CXLVIII.

ABBATI ET CONVENTUI DE COLDRIZ PRÆMONSTRATENSIS ORDINIS.

De confirmatione privilegiorum.
(Sorœ, vii Kal. Septembbris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus grato concurrentes assensu, personas vestras et locum in quo divino estis obsequio mancipati, cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis Deo propitio poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem locum de Neubon cum Capella, ecclesiam de Acastre, partem proventuum ecclesie de Cuventona, pasturam Destwissel, et terram et pasturam de Chautim, sicut ea omnia juste ac pacifice possedis, vobis et per vos domui vestre auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc. Si quis autem hoc, etc., usque incursurum.

Datum Sorœ, vii Kal. Septembbris, etc., ut in alia.
CXLIX.

CAPITULO TURONENSI.

(Ferentini, iv Non. Octobris.)

Diligenter auditis et perspicaciter intellectis omnibus quæ coram nobis a partibus proposita et allegata fuerunt super duabus electionibus in vestra Ecclesia celebratis, quia per ea nobis constituit evidenter quod pars illa quæ dilectum filium (78) can-
torem Parisiensem elegiterat tam auctoritate quam numero longe minor, et eum extra capitulum pluribus ex fratribus inconsultis legitima provocatione contempta eligere non expavit, nos exigente justitia electionem de ipso factam duximus irritandam. Quia vero pars altera, quæ dilectum filium (79) decanum vestrum elegit, auctoritate longe major erat et numero, quamvis eum post quatuor appellations elegerit, quia tamen ex eis duas non fuerunt legitimæ, unde illis non fuerat referendum, et contra reliquas duas nihil existit attentatum, cum ejus persona multorum testimonio nobis fuerit multipliciter commendata, et contra eam nihil omnino fuerit ab adversa parte probatum, nos de communi fratrum nostrorum consilio electionem de ipso factam aucto-

A ritate curavimus apostolica confirmare (80). Quocirca devotioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ei de cætero tanquam pastori vestro curelis obcdientiam et reverentiam exhibere tam debitam quam devotam.

Datum Ferentini, iv Nonas Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CL.

SEQUENSE PISTOLA CARET INSCRIPTIONE IN VETERI CODICE.

De electione abbatissæ de Mantignano.
(Sorœ.)

B Per originales litteras nostras, quas dilectis filiis abbati de Plana de Septimo et priori Camaldulensi super factu electionis monialium Sanctæ Mariæ de Mantignano Florentinæ diœcesis miseramus, nobis constituit evidenter quod ultima earum clausula ne-
quiter rasa fuit, et eadem litteræ ipsiis judicibus tales fuerunt exhibita, sicut ex litteris eorumdem, in quibus tenor continebatur ipsarum cognovimus manifeste; quarum occasione dicti judices procedere præsumperunt. Quia vero id non est a nobis clausis oculis transendum, discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus quidquid factum est occasione litterarum illarum penitus irritantes [irritetis], et quem falsasse novitatis litteras supradictas, tanquam falsarium sublati appellationis obstaculo puniatis. Cæterum quia per privilegium felicis memorie Cœlestini papæ prædecessoris nostri, quod nos ipsi perspeximus, libertas ipsius monasterii declaratur, volumus et mandamus quatenus, nisi venerabilis frater noster episcopus Florentinus infra duos menses in præsentia vestra ostenderit et probarit quare dictum monasterium eadem uti non valeat libertate, perpetuum ei super hoc silentium imponatis, examinantes postmodum electionem ipsarum monialium et electam, et si eam inveneritis de persona idonea canonice celebratam, ipsam auctoritate nostra sublati appellationis obstaculo confirmetis.

Datum Sorœ, pontificatus nostri anno undecimo.

CLI.

BARTHOLOMEO CARDICENSII EPISCOPO.

Recipitur sub protectione apostolicæ sedis.

(Ferentini, iii Non. Octobris.)

D (81) Justis potentium desideriis, etc., usque compiere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis et venerabilis fratris nostri Lurissiensis archiepiscopi super hoc apostolatui nostro porrectis precibus inclinati, auctoritate præsentium inbibemus ne quis super beneficio Cardicensi et Valestino, quod idem archiepiscopus provida tibi liberalitate concessit, temere te molestare præsumat. Nulli ergo omnino hominum... paginam nostræ inbibitionis infringere, etc., usque contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Ferentini, iii Nonas Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

(78) Robertum de Vitreio.

(79) Joannem de Faya.

(80) Vide t. I Gall. Christ., pag. 774.

(81) Vide lib xvi, epist. 115.

CLII.

PATRACIENSI ET THEBANO ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO
FERMOPILENSI.

Ut dominam Thessalonicæ admoncant sui officii.

(Ferentini, iv Non. Octobris.)

Quanto dilectam in Christo filiam nobilem mulierem relictam marchionis Montisferrati dominam Thessalonicæ sinceriori diligimus in Domino charitate, tanto eam propensiori studio ducimus admonendam ut hoc modicum corruptibilis vitæ tempus cum ea satagat innocentia puritate decurrere quod ad æternæ beatitudinis mereatur gaudium pervenire. Proinde, licet eam deceat esse circa quæque opera pietatis intentam, specialiter erga ecclesiastas et viros ecclesiasticos eadem convenit religiosam devotionem habere, ut eos imo illum revereatur in ipsis qui se vult in suis honorari ministris, et sine cuius offensa nequaquam illi possunt offendii. Ad nostram siquidem audientiam noveritis pervenisse quod prædicta nobilis venerabili fratri nostro archiepiscopo Larissensi et suffraganeis ejus molesta in pluribus, non solum abbates et abbatias necnon et presbyteros de Larissa pariter et Larimorond pertinentes ad ipsos in præjudicium eorum detinet, verum etiam Græcis episcopis contra ipsos, (quod, si verum est, grave gerimus et indignum), ne nobis obedient, favorem suum impendere non formidat. Cum igitur hæc nec ab ipsa nobili sine animæ detrimento præsumi, nec a nobis sine dispendio possint libertatis ecclesiasticae tolerari, eidem relicta per scripta nostra dedimus in præceptis ut abbates cum abbatissis et presbyteros supradictos memorato archiepiscopo et suffraganeis suis libere restituere non postponat nec attentet eos molestare de cætero super ipsis, ab injuria quam ei super præfatis episcopis imo nobis dicitur intulisse taliter desistendo quod super hoc manum nostram apponere non cogamur. Alioquin, quantumcunque ipsi deferre velimus, quia tamen contra Deum non est homini deferendum, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus præfatam nobilem moneatis prudenter et inducere procuretis ut mandatum nostrum adimplere procuret. Alioquin ipsam ad id per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota cogatis. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, iv Non. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

Scriptum est eidem nobili super hoc.

CLIII.

LARISSIENSI ET ATHENIENSI ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPO SITHONIENSI.

De decimis et primitiis Ecclesiæ Thebanæ.

(Ferentini, vi Id. Octobris.)

Exposita nobis venerabilis fratris nostri Thebani archiepiscopi conquestio patefecit quod Hospitalari in sua provincia consistentes tam dominos Thebanos quam populum undique constitutum pravis suggestionibus dehortantur quo minus decimas et

A primitias Ecclesiæ Thebanæ ac aliis quibus debent exsolvant, ipsi eas contra justitiam usurpare nitentes, cumque Thebana Ecclesia non habeat in redditibus nisi nongentos duntaxat hyperperos, prædicti Thebani domini septingentos de ipsis exactionis nomine quæ crostica dicitur annuatim extorquent. Unde fit quod nonnisi ducenti tantum hyperperi restant archiepiscopo memorato pro se ac suis clericis totius anni spatio sustentandis. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dictos Hospitalarios et Thebanos ut ab ipsis archiepiscopi super iis indebito gravamine conquescent moneatis prudenter et efficaciter inducatis. Alioquin ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota mediante justitia compellere procuretis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, vi Idus Octobr., etc., *ut supra.*

CLIV.

ATHENIENSI ET THEBANO ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO CASTORIENSI.

Scribitur pro clero de Larse.

(Ferentini, iv Non. Octobris.)

Cum dilectus filius nobilis vir Guillelmus de Larse diœcesis Larissensis regulam evangelicam exceedere sine animæ detimento non possit, quæ Cæsari quæ sunt Cæsaris et quæ Dei sunt præcipit Deo reddi, eidem nobili per scripta nostra deditus in mandatis ut abbates et abbatias, presbyteros et viros ecclesiasticos de Larse molestare de cætero, sicut feciose dicitur hactenus, non præsumat, sed debito sibi censu contentus, quem reddidisse dicuntur, in plena permittat eos quiete ac libertate manere. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si præfatus nobilis mandatum apostolicum non curaverit adimplere, vos eum ad id per censuram ecclesiasticam, ricut justum fuerit appellatione postposita compilatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Ferentini, iv Non. Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

Scriptum est eidem nobili super hoc.

CLV.

LARISSIENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut ritum Latinorum observet in consecrationibus.
(Ferentini, iv Non. Octobris.)

Super episcoporum consecrationibus et abbatum ac monialium Græcorum benedictionibus, de quibus a nobis certificari petisti, hoc tuæ fraternitati duximus respondendum, ut quos consecratos vel benedictos inveneris, in suo statu dimittas, eis autem qui consecrandi vel benedicendi fuerint consecrationis et benedictionis munus secundum ritum Latinorum impendas, monachabus et monachis normam vitæ secundum regulam approbatam quam professi fuerint injungendo.

Datum Ferentini, iv Non. Octobris, etc., *ut supra.*

CLVI.

ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPIS ET DILECTIS FILIS ABBATIBUS PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS
PER REGNUM FRANCIE CONSTITUTIS.

Crucesignati suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Ferentini, v Id. Octobris.)

Cum pro Ecclesiæ libertate pugnantes Ecclesiæ debeat patrocinio confoveri, auctoritate apostolica constituimus ut dilecti filii ad obsequium Christi signati contra provinciales hæreticos vel signandi, ex quo vivificæ crucis signum ad expugnandum ipsos hæreticos secundum ordinationem legatorum nostrorum in pectoribus suis suscepint, tam cum personis quam terris, possessionibus et hominibus, necnon et cæteris bonis suis sub apostolica sedis et nostra protectione consistant, et donec de ipsorum reditu vel obitu certissima cognoscatur, ea omnia in suo statu libera permaneant et quieta. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si quis vestrarum diœcesum predicta bona ipsorum interim perturbare tentaverit, cum a procuratoribus, officialibus, vel nuntiis eorum fueritis requisiti, injuriatores seu perturbatores eorum per censuram canonicam appellatione postposita compescatis.

Datum Ferentini, v Idus Octobris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLVII.

UNIVERSIS CLERICIS AD OSEQUIUM CHRISTI SIGNATIS
CONTRA PROVINCIALES HERETICOS VEL SIGNANDIS.

De eadem re.

Cum orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandam hæreticam pravitatem decreveritis proflicisci, praesentium vobis auctoritate concedimus quatenus redditus vestros pro pietatis hujus opere adimplendo liceat vobis pignori per biennium obligare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc., usque contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursum.

Datum Ferentini, viii Idus Octobr., pontificatus nostri anno undecimo.

CLVIII.

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPIS ET DILECTIS FILIS ALIIS
ECCLESiarum PRÆLATIS IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Ferentini, vii Id. Octobris.)

Ut contra crudelissimos hostes suos Ecclesia sancta Dei terribilis quasi castrorum acies ordinata procedat ad exterminandum pravitatis hæreticæ secatores, quæ serpens ut cancer Provinciam pene totam infecit, præsidia militiæ Christianæ de circumpositis regionibus duximus convocanda, venerabilibus fratribus nostris Consoraniensi et Regensi episcopis necnon et dilecto filio Cisterciensi abbe apostolicæ sedis legatis deputatis ipsis in duces ut

A defensuri sanctæ Trinitatis honorem, sub trino triumpheut regimine magistrorum. Quapropter universitatem vestram rogandam duximus et monendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus apud subditos vestros studio sedula prædicationis et exhortationis instetis ut ad opus tam sanctum tam per se quam per sua obsequium Deo devotum et auxilium Ecclesiæ opportunum impendant, scientes remissionem peccaminum a Deo ejusque vicario universis indultam qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad opus se accinxerint hujusmodi pietatis, ut eis labor tam sanctus ad operis satisfactionem sufficiat super illis offensis pro quibus cordis contritionem et oris confessionem veram obtulerint vero Deo. Cum autem pro fraterna defensione pugnantes a fraternis deceat injuriis expediri, volumus et mandamus ut si qui nobilium clericorum seu etiam laicorum contra pestilentes bujusmodi procedentium ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum in vestris diœcesibus constitutos, cum ab ipsis fueritis requisiti, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis ut eos a juramento penitus absolventes, ab usurarum ulterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum ipsos ad solutionem coegeret usurarum, ipsum ad restituendum easdem, postquam fuerint persolutæ, simili censura sublato appellationis obstaculo coactetis, creditores talium diligentius quam poteritis inducentes quatenus terminos ad solutionem debitorum præfixos, donec illi labori vacaverint hujusmodi pietatis elongent; ut sic demum retributionis eorum gaudent participio quorum certamen tali promovent adjumento. Præterea cum non videatur absurdum ut qui publicam causam gerunt, publicis stipendiis sustententur, universos tam clericos quam laicos in terra nobilium virorum duci Burgundie et Nivernensis et Sancti Pauli comitum necnon etiam aliorum qui ad tam gloriosum certamen signati fuerint constitutos monachis prudenter et efficaciter inducatis ut quemadmodum venerabiles fratres nostri archiepiscopus Senonensis et suffraganei ejus fecisse noscuntur, de cunctis proventibus suis unius anni ad tam sanctum et sumptuosum opus implendum portionem eis decimam largiantur, deputatis aliquibus viris providis ac fidelibus ad eleemosynam hujusmodi colligendam D qui collectam assignent sicut prædicti legati duxerint disponendum.

Datum Ferentini, vii Idus Octobr., pontificatus nostri anno undecimo.

CLIX

PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut Judæi remittant usuras crucesignatis.

(Ferentini, vii Id. Octobris.)

Ut contra crudelissimos hostes suos Ecclesia sancta Dei, etc., ut in alia, usque: Quapropter serenatem regiam rogandam duximus et monendam, in remissionem sibi peccaminum in jungentes quatenus

cum a prædictis legatis fueris requisitus, consilium A ad hoc et auxilium opportunum impendas, populos tibi subditos inducendo ut ad opus tamen sanctum tam per se quam per sua obsequium Deo devotum et subsidium Ecclesiæ necessarium exhibere procurent, scientes remissionem peccatum, etc., usque obtulerint vero Deo. Quia igitur apud eos districtio forte poterit proficere temporalis a quibus super hoc spiritualis inductio non admittitur, tuam regalem mansuetudinem in Domino deprecamur quatenus Judæos sub tuo dominio constitutos inducas regia que potestate compellas ut debitoribus suis in hujusmodi Dei obsequium profecturis omnino relaxent usuras, et terminos ad exsolendum sortem præstos, si fieri potest, prorogent competenter; ut præter subventiones alias quas Ecclesiæ in tam sancto negotio ministraveris, ex hoc quoque merces tibi æternæ retributionis accrescat.

Datum Ferentini, vii Idus Octobr.. pontificatus nostri anno undecimo.

CLX.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO

Datur sibi licentia residendi apud Ferchikam.
(Ferentini, in Id. Octobris.)

Supplicavisti nobis at cum in sede tua propter hostium circumstantiam sine damno rerum et propriæ timore personæ residere non possis, residendi apud Ferchikam largiri tibi licentiam dignaremur, quividelicet locus diocesana sibi est lege subjectus, et in eo dudum sedes archiepiscopalis noscitur existisse; maxime cum loci comestabulus, si hoc fiat, locum ipsum intendat beneficium ampliare. Quocirca C fraternitati tuæ per apostolicæ scripta mandamus quatenus ob neccesitatem hujusmodi residentiam tuam in loco facias memorato, ita tamen ut per hoc priori loco archiepiscopalæ dignitas minime auseatur.

Datum Ferentini, iii Idus Octobr., pontificatus nostri anno undecimo.

CLXI.

MAGISTRO AIMERO CANONICO SANCTI ANDREÆ PICTAVENSIS.

Respondeatur ad ejus consulta.
(Ferentini, xv Kal. Novembbris.)

Super litteris quæ ab aliquibus ex malitia, et a nonnullis ex ignorantia, tacita veritate vel falsitate suggesta impetrantur a nobis, diversos intelleximus diversa sentire, aliis asserentibus eos debere prorsus carere omni commodo litterarum, cum mendax prelator carere debeat impetratis, aliis vero dicentibus quod, etsi forma carere debeant in litteris nostris expressa, nihilominus tamen juxta rigorem juris sit a delegato judice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos qui per fraudem vel malitiam et illos qui per simplicitatem vel ignorantiam a nobis litteras impetrant, hujusmodi credimus discretionem habendam, ut ii qui priori modo falsitatem exprimunt vel suppressunt veritatem, in suæ perversitatis poenam nullum ex litteris commodum consequantur

A ita videlicet quod delegatus, postquam sibi super hoc fuerit facta fides, nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo litteras impetrant dicimus distinguendum quæ falsitas egesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa. Nam si talis expressa sit falsitas vel veritas occultata quæ, quamvis, fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus saltem in forma communis litteras dedissemus, delegatus non sequens formam in litteris ipsis appositam secunduru ordinem juris in causa procedat. Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem vel suppressionem etiam veritatis litteræ fuerint impetratae qua tacita vel expressa nos nullas prorsus litteras dedissemus, a delegato non est aliquatenus procedendum, nisi forsitan eatenus ut partibus ad suam præsentiam evocatis, de precum qualitate cognoscat; ut sic in utroque casu eadem ratio quæ delegantem inoveret, moveat etiam delegatum, et ubi delegans suas litteras denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

Datum Ferentini, xv Kal. Novembr., pontificatus nostri anno undecimo.

CLXII.

WILLEMDO DOIARD CANONICO THEBANO.

Confirmatur sibi præbenda Thebana.
(Ferentini, xiii Kal. Novembbris.)

Solet annuere sedes apostolica, etc., usque imperfiri. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis postulationibus grato concurrentes assensu, præbendam quam in Ecclesia Thebana es canonice assecutus, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostræ confirmationis, etc. Si quis autem hoc etc., usque noverit incursum.

Datum Ferentini, xiii Kal. Novembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXIII.

GUALTERIO CATHANIENSI EPISCOPO, REGNI SICILIÆ CELLARIO.

Ut archiepiscopo Montis-regalis impendat reverentiam et honorem.

(Ferentini, xiii Kal. Novembbris.)

Humilitatem tuam et venerabilis fratris nostri archiepiscopi Montis-regalis commendamus in Domino charitatem, per quam videlicet non quæ sua sed quæ Iesu Christi sunt querrens, non est exaltatum cor suum ex eo quod humiliari te non refugis coram eo, obedientiam sibi et reverentiam, sicut per suas litteras intelleximus, offerendo, quæ Montano archiepiscopo Cathaniensis Ecclesiæ ratione debetur. Cum igitur regiis negotiis ac servitiis familiaritate necessaria et familiari necessitudine sis implexus, ac ideo sit necesse ab omnib[us] tibi suspicione caveri, eidem archiepiscopo per nostras dedimus litteras in mandatis ut tuæ regiæque commoditat[i] ac nostris precibus condescendens, tibi super iuramento sibi debito impendendo necessitate deferat exigente. Quocirca fraternitatem tuam monemus at-

tentius et hortamur, per apostolica tibi scripta A mandantes quatenus gratiae quam tibi fecerit non ingratus, ipsum habeas in ea reverentia et honore in qua cum fores juramento praestito habiturus, exhibitis ei, si voluerit, ad majorem cautelam litteris tuis, in quibus spondeas et promittas quod et ad mandatum nostrum tempore opportuno, si necesse fuerit, fidelitatem sibi debitam exhibebis, et interim ei obedientiam et reverentiam, ac si fidelitatem præstisses, impendes; sollicite providendo ut degratiæ nostræ favore securus talem erga nos et Romanam Ecclesiam satagas te habere quod qui tecum in veritate procedimus, eo quod et te ambulare jam scimus in veritate nobiscum, ad honorem et incrementum tuum, ad quod ferventer intendimus, ferventius accedi possimus, cum illius in hac parte noverimus vestigia imitari qui dicit: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos* (Zach. 1).

Datum Ferentini, xiiii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

Scriptum est super hoc archiepiscopo Montis-regalis.

CLXIV.

BARTHOLOMÆ DE CEPERANO.

Confirmatur quædam sententia lata pro ipso.

(Ferentini, x Kal. Septembrii,)

Cum dilectus filius Orandinus de Pontecourvo miles coram dilecto filio Jacobo subdiacono et capellano nostro, quem tibi et ei dedimus auditorem proposuisset te suum esse vassallum, teque ratione querumdam molendinorum, domorum, viuarum et quarumdam aliarum possessionum ad se spectantium, ut dicebat, quæ apud Ceperanum habere dignosceris, teneri sibi cum unico equo servire, te quæ præmissimus omnino negante, post præstitum ab ultraque parte calumnia juramentum ad præmissa probandum, idem Orandinus quosdam testes produxit, quibus postmodum publicatis, cum subdiaconus memoratus tam dicta testium quam ea quæ utrinque fuere proposita coram eo nobis fideliter intimasset, nos eidem injunximus ut de consilio dileci filii Pelagiæ Sanctæ Luciæ ad septa solis diaconi cardinalis sententiam promulgaret. Qui cognoscens prædictum Orandinum intentionem suam minime funduisse, cum auctore non probante reus, et si nihil præstiterit, debeat obtinere juxta legitimas sanctiones, ad impetitione ipsius de consilio cardinalis ejusdem sententialiter te absolvit, semper præmissis omnibus ei perpetuum silentium imponendo. Nos igitur ejus sententiam ratam habentes, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Ferentini, x Kal. Septembrii, pontificatus nostri anno undecimo

(82) Cap. *Ex parte, De feudis.*

CLXV.
MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI.

De feudis alienandis vel non.

(Ferentini, x Kal. Novembris.)

(82) Ex parte tua nostro est apostolatui reseratum quod sæpius dubitasti utrum cum contingit tuum vassallum decadere et ad te feendum ipsius redire, feendum ejus alii liceat tibi dare, cum juramento tenearis astrictus non infeudare de novo, Romano pontifice inconsulto. Ad hæc, si vassallum tuum feendum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum consortem ejusdem feudi de ipso valeas investire. Alia quoque tua dubitatio conlinebat utrum cum feendum alienatum repereris quod per te facile recuperare non potes, possis alii cui laico in feendum illud concedere, quiet illud recuperet et in feendum per Ecclesiam recognoscatur. Nos igitur super iudea mente tua scrupulum volentes dubitationis auferre, præsentium tibi significatione mandamus quatenus si quando præfati casus emerint, in primo feendum decadentis libere, si videri expedire, concedas, ac in secundo filium vel consanguineum alienantis investiens, in tertio feendum alienatum ei poteris licenter concedere per quem ipsum Ecclesia valeat rehabet.

Datum Ferentini, x Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI VINCENTII.

Eis decimæ adjudicantur.

(Ferentini, xi Kal. Novembris.)

Cum inter vos et venerabilem fratrem nostrum Ricc. episcopum Treventinum coram dilecto filio nostro Pelagio Sanctæ Lucia ad septa solis diacono cardinale, cui vos commisimus audiendos, controversia verteretur, ipso episcopo proponente quod decimæ possessionum quæ sunt circa Rivum obscurum ac Sangrum versus monasterium vestrum, ac per habitatores castrorum Rivi obscuri et Alfedena coluntur, ad ipsum de jure spectabant, et quod in castris ipsis, utpote in sua diœcesi constitutis, per vos chrisma minime conferri debebat, vobis autem econtrario respondentibus quod, etsi præfatæ decimæ ad eundem episcopum nequaquam alio jure spectarent, tui tamen præscriptione quadrageneria, quam obligasti vox probaturos, eratis, nos auditis et intellectis rationibus et attestationibus utriusque partis coram præfato cardinali productis et nobis relatis fideliter per eundem, ab impetitione ipsius episcopi super decimis prælibatis iustitia vos absolvimus exigente, imponentes ei silentium super ipsis, collationem vero chrysatis in prædictis castris adjudicavimus episcopo memorato Nulli ergo.....hanc paginam nostræ dismissionis infringere, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Ferentini, xii Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecime.

CLXVII.

LUCANO EPISCOPO.

Confirmantur privilegia monasterii de Fichecho.

(Ferentini, 11 Kal. Novembris.)

(83) Dum olim, frater episcope, cum dilectis filiis abbatे ac monachis Sancti Salvatoris de Fichecho super plebe de Salamazano et adjacentibus capellis ipsius in nostra praesentia litigando, institutionem clericorum in eis et alia ad jus episcopale spectantia vindicares, ad fundam intentionem tuam jus commune principaliter allegabas, cujuſ auctoritate dicebas universa spiritualia in predictis locis, quæ sunt in tua diœcesi constituta, ad te tanquam ad diœcesanum episcopum pertinere. Arbitrium præterea super hoc promulgatum a bona memoria Pistoriensi episcopo et archipresbytero ac primicerio Lucanis a partibus electis allegans, quod ab utraque parte fuerat communiter approbatum, in quo continentur expresse ut postquam in eadem plebe conversus quisquam in plebanum electus fuerit ab abbatе, Lucano episcopo præsentetur, ab ipso confirmationis gratiam recepturus, et promisurus eidem cum suis presbyteris sub hac forma obedientiam manualem ut ad synodum, capitulum, et etiam litanias ad ecclesiam Sancti Martini cum populo suo vadat, et episcopo in annua procura-
tione ac de quarta respondeat decimaram, et cum necesse fuerit, ei subministret auxilium, et servet ejus sententiam interdicti latam in populum Ficheclensem, etsi plebanus vel presbyteri sui Lucanam Ecclesiam forsitan offendenter in iis quæ in arbitrio continentur, et abbas semel et bis requisitus infra viginti dies offensam non faceret emendari, liceret Lucano episcopo pro illa culpa eos tanquam suos presbyteros judicare. Ad elidendam autem intentionem tuam abbas prædictus felicis recordationis Gregorii septimi papæ prædecessoris nostri privilegium exhibebat, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præcessisse, per quod tam Ficheclense monasterium quam plebs et capellæ prædictæ videbantur libertate donatae. In ipso siquidem continentur quod jam dictus prædecessor noster Ecclesia de Salamazano cum capellis adjacentibus monasterio memorato concessis instituit ne quis archiepiscopus vel episcopus locum ipsum seu plebem et capellas prædictas molestare audeat, vel presbyteros ab abbatе qui pro tempore fuerit inibi constitutos excommunicare vel etiam judicare, sed sub tutela et immunitate ac judicio Romani pontificis consistentes omnipotenti Deo secure deservire procurent. Aliorum quoque Romanorum pontificum, Urbanii scilicet, Paschalis, Calixti, Eugenii, Anastasii, Adriani, Alexandri, et Lucii dictus abbas privilegiis utebatur post arbitrium promulgatum obtentis qui libertatis sibi privilegia concedere videbantur. Sic enim in singulorum privilegiis inter cætera reperitur: *Sancimus etiam ut nec episcopo nec archi-*

A episcopo cuiquam aut eorum ministris liceat locum ipsum, scilicet monasterium Ficheclense, vel ejus monachos aut adjacentes ecclesias de Salamazano eum capellis suis vel presbyteros ab abbate constitutos ibidem præter Romani pontificis conscientiam excommunicare aut supponere interdictio. Proposuit præterea dictus abbas quod, etsi prædicta ad se de communi jure spectarent, super iis tamen tam ipsum quam monasterium suum legitima constabat præscriptione munitum. Per testes quoque suos et partis tuæ, qui coram dilecto filio priore Sancti Fridiani Lucani de mandato nostro fuerant utrinque producti, dicebat esse probatum quod super præmissis omnibus monasterium suum per quadraginta annos et amplius pacifica fuerat possessione gavism, allegans in super per arbitrium sumpeditum nullum potuisse monasterio præjudicium generari, tum quia major et senior pars capituli ejusdem loci nullatenus compromissioni memoratae consenserat, tum etiam quia Romanae sedis auctoritas, ad quam monasterium et ecclesiæ pertinebant, accessisse minime probabatur. Ad hæc autem ex parte tua existit sic responsum, quod privilegio Gregorii papæ, utpote manifeste suspecto, fides adhibenda non erat. Nam in ea sui parte inveniebatur abrasum in qua vis quæstionis existit, ubi videlicet fit mentio de capellis. Sed neo per alia privilegia proponebas eumdem abbatem aliquod debere comnodum reportare, cum illa viderentur per subreptionem obtenta, cum de prædicto arbitrio a partibus approbat, quod in rei judicata auctoritatem transierat, nullam faciat mentionem. Adjiciens insuper te non posse præscriptionis objectu ab adversa parte repellere; quia licet quidam testes deponant se a quadraginta annorum tempore recordari, et adjiciant se vidiisse monasterium super iis quæ ad jus episcopale spectant in predictis locis libertate gavism, per depositiones tamen hujusmodi de quadraginta annorum possessione continua non sit fides; cum hæc duo concurrere satis possint, ut testes a quadraginta annorum tempore recordentur, et a decennio citra duntaxat monasterium ipsum in possessione viderint prædictorum. Sed hoc frivolum pars altera reputando respondit quod, etsi testes aliqui verbis dubiis sic utantur, plures tamen testes sunt qui aperte testantur se a quadraginta annis et ultra monasterium memoratum in continua prædictorum omnium possessione vidiisse. Contra quod pars tua proposuit replicando quia licet de quadraginta annorum præscriptione constaret, tempus tamen (84) schismatis quod in Lucana Ecclesia intervenisse per testes erat ostensum debebat merito de computatione subduci. Econtra parte altera respondentis quod licet de schismate quod intercesserat fuerit facta fides cum quanto tempore duraverit minime sit ostensum, et potuerit modico tempore duravisse propter hoc tamen præscriptionis objectio non po-

(83) Cap. *Cum olim*, De præscript.

(84) Vide supra epist. 84.

terat efficaciter impediri, præcipue cum per plures testes quadraginta quinque annorum præscriptio sit probata. Nos igitur iis et aliis quæ coram nobis utrinque fuere proposita perspicaciter intellectis, quia prædictus abbas sufficienter ostendit monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, et ordinationibus plebani et clericorum, baptismo, pœnitentia in levioribus culpis, sepultura, decimorum perceptione, ac divinis officiis celebrandis tam in plebe quam capellis etiam supradictis, in excommunicando quoque, interdicendo, et etiam absolvendo, legitima præscriptione munitum, abbatem ipsum ab impetitione tua super jam dictis articulis de consilio fratrum nostrorum duximus absolucionem super illis tibi perpetuum silentium imponendo, super aliis omnibus quæ ad jus episcopale spectare noscuntur juxta tenorem arbitrii eudem abbatem quoad plebem et capellas prædictas sententialiter condemnantes. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc. usque incursum.

Datum Ferentini, II Kal. Novemb. pontificatus nostri anno undecimo.

CLXVIII.

ABBATI ET MONACHIS TANCTI SALVALORIS DE FICHECO.

De eadem re.

(Ferentini.)

Cum venerabilis frater noster Lucanus episcopus super plebe de Salmazano et adjacentibus capillis ipsius vobiscum in nostra dudum præsentia litigando institutionem clericorum in eis et alia ad jus episcopale spectantia sibi intenderet vindicare, ad fundam intentiōnam suam jus commune principaliter allegabat, etc., in eudem fere modum, usque: Ad elidendam autem intentionem episcopi sic fundatam, tu fili abbas, etc., in eudem fere modum ut supra, usque in finem.

Datum Ferentini, etc., ut in alia.

CLXIX.

GERARDO FUNDATORI CAPELLE IN SUBURBIO WIENNÆ AD HONOREM SANCTI SPIRITUS ET BEATI ANTONII CONSTITUÆ.

Suscipitur sub protectione apostolicæ sedis.

(Ferentini, xi Kal. Novembris.)

Dilectus filius nobilis vir dux Austræ per suas nobis litteras intimavit quod cum de suo consilio et consensu capellam in suburbio Wiennæ ad honorem sancti Spiritus ac beati Antonii construxisses, et ad opus pauperum cum decem et novem areis tuis ibidem adjacentibus eam pio dotavisse amore, sentiens odoris fragrantiam quæ per Dei gratiam de religione hospitalis nostri Sancti Spiritus (85) in Saxia procedit, illam ei committere decrevisti, censem unius marçæ argenti sibi annualiter reddituram. Nos igitur tuis et ejusdem ducis precibus

A inclinati, capellam ipsam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum dante Domino justis modis poterit adipisci, neonon etiam et personas consistentes in ipsa sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, eamque sub prætaxato censu hospitali prædicto Sancti Spiritus applicamus, præsentium auctoritate mandantes quatenus, sicut hactenus, sub tua interim gubernatione consistat, donec magister hospitalis jam dicti per se vel suum nuntium eam visitans, secundum Deum et suam Regulam de ipsius utilitate disponat. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Ferentini, xi Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXX.

ARCHIEPISCOPO BENEVENTANO.

De donatione cuiusdam ecclesie.

(Ferentini.)

Bonæ memorie, etc., usque investire. Cæterum licet transmissæ nobis tuæ litteræ continerent quod ecclesia memorata ad donationem Ecclesie Beneventanae pertineat, quamvis per felicis memorie Alexandrum papam prædecessorem nostrum prædicto collata fuerit cardinali, quia tamen a nonnullis accepimus quod ipsius collatio specialiter spectat ad Romanum pontificem, ac Romanam Ecclesiæ in hac possessione reperimus, eamdem ecclesiæ de manu nostra duximus conferendam, nolentes ex donatione hujusmodi ullum Ecclesie Beneventanae præjudicium generari, si volueris vel potueris forsitan ostendere quod eadem ad donationem tuam debeat pertinere.

Datum Ferentini.

CLXXI.

LARISSENO ET THEBANO ARCHIEPISCOPIS.

Ut inquirant de postulato ad Ecclesiam Thessalonicensem.

(Ferentini, Kal. Novembris.)

(86) Dilecti filii canonici Sanctæ Sophiæ Thessalonicensis suas nobis litteras direxerunt, per quas una cum dilecta in Christo filia nobili muliere relicta marchionis Montisferrati neonon et dilectis filiis nobilibus viris comite de Blanderada Bajulo et aliis Thessalonicensis regni baronibus, qui super hoc ipso sua nobis scripta misere, multiplices Ecclesiæ Thessalonicensis ac regni necessitates et angustias exponentes, nostro humiliter apostolatui supplicarunt ut Postulationem quam iidem canonici, prædictorum accedente favore, de venerabili fratre nostro archiepiscopo Verissensi fecerunt admittere dignaremur, cum per ipsius circumspectam prudentiam et circumspectionem prudentem singulatiter quasi sperent, non solum Ecclesie, sed et regni posse necessitatibus provideri. Quia igitur nobis plene non potuit de ipsa postulatione constare, cum juxta morem Ecclesie Romanæ canonibus concor-

(85) Vide gesta Innoc. III, cap. 144.

(86) Vide lib. xiii, epist. 13.

dantem postulationes hujusmodi, sicut electiones, A regularem examinationem depositant, eo quod in postulationibus plura sunt quam in electionibus attendenda, fraternitati vestrae per apostolica scripta madamus, atque præcipimus quatenus inquisita diligenter et cognita veritate, si postulationem ipsam ab iis qui eam celebrare possunt et debent inveneritis canonice celebratam, et præfatum archiepiscopum, sicut a quibusdam nobis fuerat intitulatum, administrationi Thessalonicensis Ecclesiae se minime ingessisse, propter multam necessitatem vice nostra postulationem admittatis eamdem, et absolventes eum a vinculo quo Verissiensi Ecclesiae tenebatur, injungatis eidem ut palleum quod sub nomine ipsius Ecclesiae Verissiensis accepit nobis remittere non postponat, aliud, dante Domino, prout convenit, ad nomen Thessalonicensis Ecclesiae recepturus. Quod si vel postulationem minus canonice celebratam vel illum administrationi se constiterit ingessisse, auctoritate nostra districte inhibere sibi curetis ne prioris Ecclesiae mediocritate despecta, Thessalonensi tanquam celebriori quoquo modo ingerere se præsumat, sed in ea vocatione qua vocatus est permanens Ecclesiam quem prius ei commissa fuerat studeat gubernare, considerans quod in hoc multam gratiam sibi facimus, maxime si sic præfata administrationi repertus fuerit irrepsisse, cum secundum canonicas sanctiones si qui supra mensuram sui juris affectans augeri, priori cathedra derelicta sine conniventia Romani pontificis, cui soli est auctoritas reservata translationes præsulum concedendi, ad aliam se transtulerit, et prima carere debeat, quam per superbiam sprevit, et a secunda repellit, quam per avaritiam concupivit (87). Ne vero prædicta Thessalonicensis Ecclesia diutius maneat pastorali regimine destituta, illos ad quos pertinet ipsius electio moneatis ut absque mora personam idoneam per electionem canonicam sibi præficiant in pastorem. Si autem propter personarum defectum, quo non solum ipsam Ecclesiam sed et totam provinciam credimus labiliter, personam idoneam non potuerint ad ejus regimen invenire, vos id nobis per vestras litteras intimetis. Qui, si canonici memorati cum favore præfata nobilis et aliorum quos supra nominavimus desiderio per litteras suas nobis duxerint destinandas expresso proposcerint, eis auctore Domino dignum pontificem de nostris manibus consecratum et decoratum pallo, insigni videlicet plenitudinis pontificalis officii, curabimus destinare, qui et sciet et poterit cum sapientiæ divinæ potentia commissam sibi Ecclesiam spiritualiter et temporaliter gubernare.

Datum Ferentini Kal. Novembris, pontificatus nostri anno undecimo.

(87) Leo I, epist. 84, et apud Gratian, 7, q. 1, c. 31, *Si quis episcopus.*

CLXXII.

DILECLO IN CHRISTO FILIO PONTIO ABBATI MONASTERII SANCTI ÆGIDIÆ EJUSQUE SUCCESSORIBUS REGULARITER SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, II Id. Novembris.)

Quamvis ecclesiæ omnium cura nobis et solicitude immineat, illis tamem locis atque personis quæbeato Petro et sanctæ Romana Ecclesiæ specialiter adhærere et in ejus fidelitate atque obedientia devotius permanere noscuntur attentiori cura providere nos convenient. Ut autem pro beati Ægidii monasterio, cui Deo auctore præses dignosceris, diligent sollicitudine vigilemus tanto amplior nobis necessitas est injuncta quanto idem locus ab exordio suæ fundationis adjus et dominium eusdem apostolorum principis specialiter dignoscitur pertinere. Tuis itaque, dilecte in Domino fili Ponti abbas, justis postulationibus benignum impertientes assensum, ad exemplar prædecessorum nostrorum sanctæ recordationis Innocentii, Eugenii, et Adriani quarti Romanorum pontificum, omnem libertatem seu immunitatem vobis ac vestro cœnobio per antecessorum nostrorum privilegia contributam præsentis privilegii pagina roboramus, statuentes ut nulli omnino archiepiscopo vel episcopo liceat super idem cœnobium vel abbatem sive monachos ibidem Domino servientes manum excommunicationis aut interdictionis extendere, sed tam vos quam monasterium cum villa quieti semper ac liberi ab omni episcopalí exactione vel gravamine per omnipotentis Dei gratiam maneat. Monachos vero et presbyteros seu clericos qui in vestris obedientiis commorantur, pro delictis suis a quibuslibet laicis capi, verberari, aut ad redemptionem cogi penitus prohibemus. Præterea statuimus ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Abbatias videlicet Sancti Ægidii (88) de ungaria et Sancti Eusebii de Provincia, ecclesias Sancti Ægidii de Accio, ecclesiam Sancti Ægidii de Duno, ecclesiam Sancti Ægidii de Supervia cum villa, ecclesiam Sancti Eusebii de Longobardia, ecclesiam Sancti Baudili de Hispania, ecclesiam Sanctæ Eulalij de Barbasla, ecclesiam de Revinas cum s'ra villa, ecclesiam de Boccona cum villa, ecclesiam Sancti Andreæ de Lucapello, ecclesiam Sancti Ægidii de Tolmone, ecclesiam Sancti Ægidii de Creissaco, ecclesiam Sancti Hippolyti de Melseo cum villa, ecclesiam Sancti Lupi, ecclesiam Sancta Mariæ de Fraixeneto, ecclesiam Sancti Joannis de Gardonencia cum villa, ecclesiam Sancte Crucis de Molazano, ecclesiam Sancti Martini de

(88) Vide lib. II Miscellaneor. nostror. pag. 183.

Cerbario cum sua capella, ecclesiam Sancti Stephani de Corconna, ecclesiam Sancti Amantii cum villa ecclesiam Sancti Martini de Orianegues, ecclesiam Sancti Martini de Cinciano, ecclesiam Sancti Andreæ de Berniz cum cappella sua, ecclesiam Sancti Saturnini de Seura cum ipsa villa, villam de Bionz, ecclesiam Sanctæ Ceciliæ de Stagello cum ipsa villa, ecclesiam Sancti Felicis de Aspirano cum ipsa villa, ecclesiam Sanctæ Columbæ cum media villa, ecclesiam Sancti Andreæ de campo Mariniano ecclesiam Sanctæ Mariæ de Saturanicis, ecclesiam Sancti Ægidii de Missiniaco, ecclesiam Sancti Stephani de Castlar cum capella, ecclesiam Sancti Petri de Prevencheriis cum villa et ecclesiis suis, ecclesiam Sancti Andeoli de Robiaco cum capella et villa, ecclesiam Sancti Victorini, ecclesiam Sancti Andreæ, ecclesiam Sancti Petri de Vannis cum ipsa villa, ecclesiam Sancte Mariæ de Monte alto cum capella de villa, ecclesiam Sancti Baudilii de Some-
rio cum capella, ecclesiam Sancti Servii ultra Rhodanum cum villa, ecclesiam Sancti Petri et Sancti Michaelis juxta castrum Rossilianis, ecclesiam Sancti Privati cum villa, ecclesiam Sancti Stephani de Mennerba cum capellis et villa, ecclesiam Sancti Christofori de Vacheriis cum capella et villa, ecclesiam Sancti Joannis de Albenatis cum villa et parochiali ecclesia Sanctæ Mariæ, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Redosc cum villa, ecclesiam Sanctæ Columbæ de Capingo, ecclesiam Sancti Ægidii de Palernis, ecclesiam Sancti Maximi de Medenis, ecclesiam Sancti Petri de Inter-montes cum ipsa villa, ecclesiam Sancti Petri de Trincatallis, ecclesiam Sancti Joannis de Meiano, ecclesiam Sancti Sebastiani de Montepesato ecclesiam Sancti Petri de Launiaco, ecclesiam Sancti Salvatoris de Caisanigis, ecclesiam Sancti Eugenii de Orbesat cum capella, ecclesiam Sancti Genesii de Mediogoz, ecclesiam de Acione, ecclesiam de Malbos cum sua capella, ecclesiam de Rocca ecclesiam de Camponaz, ecclesiam de Lardario, cum ecclesiis et omnibus earum pertinentiis, castrum de Montfort, castrum de Lennatio, et quinque modiatis terræ ac quatuor candelas quotidianas quæ quondam de Berjaco monasterio Sancti Ægidii testamento reliquit. Transactiones præterea quæ inter vos et Joannem Nemausensem atque Raimundum Uzeticensem episcopos de ecclesiarum quartonibus factæ sunt, et authenticæ scripto firmatæ, vobis nihilominus confirmamus. Ilud autem auctoritate apostolica prohibemus, ut nullus abbas vel monachus thesaurum honores vel possessiones præfati monasterii seu cellarum ad ipsum pertinentium, quæ aut modo habentur, aut in futurum largiente Domino acquirentur, alienare, distrahere, impignorare, vel infendum, censum, seu beneficium alicui mili dare præsumat, nisi forte pro redemptione videlicet captivorum, pro communi et graviori famis inopia, et pro emptione seu pro redemptione possessionum. Id ipsum autem si contigerit, totius flat communi de-

A liberatione capituli : ut nihil dolo vel subreptione aliqua, sed prædictarum necessitatum instantia committatur. Abbas vero vel monachus qui hoc attentaverit, abbas siquidem abbatiæ regimine caret et excommunicationis sententia percellatur, monachus autem a monasterio penitus et ab ejus honoribus excludatur et ejusdem excommunicationis sententia teneatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit. Prohibemus etiam ut infra villam Sancti Ægidii et circa eamdem villam usque ad unam leugam nulli Hospitaliorum seu militum Templi vel cuiilibet alii personæ absque abbatis et capituli consensu liceat religiosam domum, ecclesiam, oratorium, seu munitione construere, cœmeterium habere, divina officia populo celebrare B cum villa ipsa cessaverit, signa pulsare, oblationes a populo in missarum celebratione suscipere, baptizare, et parochianos vestros ad officia divina suscipere. Obeunte vero ejusdem vestri loci abbate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres ipsius monasterii communis assensu vel pars consilii senioris secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum, Electus autem ad Romanum pontificem benedicendus accedat. Sane illam Tolosani comitis nobilis memoriam Reimundi abdicationem auctoritate sedis apostolica confirmamus. Siquidem comes ipse honores omnes ad beatum Ægidium pertinentes tam in valle Flaviana quam in extrinsecis, quidquid juste vel injuste videbatur tenere, omnes rectas sive pravas consuetudines quas ipsius antecessores aut ipse habuerant, ob honorem Dei et beati Ægidii reverentiam apud Nemausense (89) concilium, in manu prædecessoris nostri beatae memorie Urbani papæ jurans, Odiloni abbati et ejus fratribus noscitur reliquisse, et se atque universo successores suos, si forte hoc donum irritum facere pertinent, quod ad se erat, damnatione ac maledictione mulctavit, atque a præfato antecessore nostro excommunicationis inde sententiam in concilio dari fecit. Quia vero præfatus Adrianus papa prædecessor noster devotioni præfati comitis annuens apostolica auctoritate constituit neminem successorum ejus aliquid de iisquam a prædicto comite Raimundo præfato monasterio Sancti Ægidii relicta sunt ulla posse temporis longævitatem præscribere, ut maledictionem et damnationem evadat a præfato comite constitutam, quod ab eo provide factum est auctoritate apostolica confirmamus. Ad hæc adjicientes pro ampliori beati Ægidii veneratione statuimus ut infra terminos a nostris prædecessoribus constitutos nemo prorsus aut super ipsam Ægidii villam prædationem vel assaultum facere aut graviorem personæ cuiilibet inferre audeat læsionem. Nulli ergo omnino hominum licet præfatum monasterium temere perturbare aut ejus possessiones auferre; vel ablatas retinere, vel minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur D

(89) Vide tom. X Concil. pag. 610.

eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesanorum episcoporum in supradictis capillis canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio commonita nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniustitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examinedistricte ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, n Idus Novemb., indictione XII, Incarnationis Dominicæ anno 1208 pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CLXXIII.

LUNDENSI ARCHIEPICOPO.

De electione episcopi Slevicensis.

(Ferentini, n Non. Novembbris.)

(90) Cum diabolus misisset in cor episcopo Waldemaro ut pedem in vestigio Iudei ponens a presentia nostra fraudulenter abscederet, et nos, qui eum de durissimo carcere liberatum in apostolicæ sedis gremio, vere ut serpentem in sinu, familiaris gratie dulcedine soveramus, in amaritudinem induceret vehementem, ob enormes et multipli- cies ejus excessus processimus contra ipsum, non solum in eum, sed et in fautores ejusdem ecclesiasticam promulgando censuram; quoniammodum veneribili fratri nostro Magdeburgensi archiepiscopo per nostras meminimus litteras intimas. Ipse vero in reprobam sensum datum, proverbium Salomonis implendo dicentis: *Si quasi plisanae stultum in pila pilo desuper feriente contuderis, stultitia ejus non auferetur ab ipso* (Prov. xxvii), renuit accipere disciplinam; quin potius iniuriam super iniuriam apponens, dolo pariter et perjario, quæ commiserat fugiendo latenter a nobis, centrum clavium et canonum transgressorum adjunxit, administrationi Bremensis Ecclesie se nequiter ingendo, nesciens, vel si scivit, modicum hoc apprehens, quod secundum canonicas sanctiones nullus episcopus de una sede transire possit ad aliam sine Romani pontificis licentia speciali, cui soli est auctoritas reservata translationes hujusmodi concedendi. Propter quod, si castæ quoque culpæ cessarent, hac sola non tantum Bremensi, verum etiam Slevicensi Ecclesia se reddidisset indignum; cum secundum instituta canonica is qui priori cathedra derelicta sine Romani pontificis conniventia præ-

A sumpsert ad aliam se transferre (91), et primi carere debeat, quam per superbiam sprevit, et repellere nihilominus a secunda, quam per avaritiam conceupivit. Quia igitur in tot abusionum enormitatibus et enormitatum abusionibus virum apostolam et inutilem, rebellem et contumacem, diutius non debemus nec possumus sustinere, dicto archiepiscopo et venerabilibus fratribus suis ac Bremensis Ecclesiae suffraganeis, neon et Osnaberensi et Monasteriensi episcopis districtæ præcepimus ut præfato Waldemaro firmiter ex parte nostra injungant ut omni excusatione ac dilatione cessante infra mensem post commonitionem eorum iterari pripat ad sedem apostolicam accedendi, super excessibus suie veniam humiliter petiturus; alioquin

B ex tunc sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo depositum et degradatum auctoritate nostra ac omni ecclesiastico beneficio et officio denuntiare procurent eundem, et faciant ab omnibus tanquam anathematizatum usque ad satisfactionem condignam arctius evitari, si tamen de tot et tantis perversitatibus digne satisfacere sibi detur, inhibentes nihilominus universis ne quis ei communicare vel favere præsumat, ita quod si quivenire tentaverint in contrarium, iicos hujusmodi excommunicationi subiecto et a Bremensi Ecclesia beneficium obtinentes, eo in perpetuum spoliatos, clericos autem omni ecclesiastico beneficio et officio destitutos auctoritate nostra denuntiare procurent; civitatem vero seu castrum aut hominum quodcumque communae, si contra inhibitionem hujusmodi dicto Waldemaro præsumperit adhaerere, districtissime interdicto supponant, ita quod preter penitentias morientium et baptismata parvolorum nullum ibi divinum officium nullumque celebretur ecclesiasticum sacramentum; quod si quis clericus ausus fuerit violare, ab omni ecclesiastico beneficio et officio deponant eundem; si qui vero super re tam illicita juramentum ei aliquod præstiterunt, denuntietur ab illis ad observationem illius penitus non teneri. Quia vero in memorata Bremensi Ecclesia electionem accompimus in discordia esse factam, dictis archiepiscopo et episcopis dedimus in mandatis ut tam his qui pro electione ipsa quam illis qui fuerint contra eam apostolica auctoritate injungant quatenus infra mensem post commonitionem eorum per se vel idoneos responsales vicem et potestatem aliorum habentes iter arripiunt ad nostram præsentiam veniendi; ut præmissa examinatione canonica, si prædicta electio confirmando fuerit, ejus confirmationem obtineant, sin autem, cum consilio nostro ecclesiæ suæ de persona idonea provideant in pastorem. Quod si forsitan qui se contra præstatam electionem opponunt vel ad nos accedere, sicut prædictimus non curaverint infra mensem, vel jam dicto Waldemaro favere tentavorint, denuntient eos ex tunc in electionis negotio partes aliquas non ha-

(90) Vide infra lib. XIII, epist. 173.

(91) Vide supra epist. 174.

bere, sollicite provisuri ut hæc omnia tam prompte quam efficaciter exsequantur quæ in virtute Spiritus sancti sub obedientiæ debito illis injungimus, exequenda, districte præcipientes ut si forsitan, quod non credimus, quivis eorum mundatum apostolicum non perficerit, responsales idoneos infra mensem alium ad præsentiam nostram dirigat, satisfactorius de contemptu per ipsos : qui et si hoc duxerit negligendum, rebellionem et contumaciam suam digna curabimus dante Deo castigatione punire. Hoc autem mandatum ita præcepimus ipsos universos implere ut illud sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo non solum simul omnes, sed etiam per se singuli exsequantur. Quocirca fraternitatì tuae per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus cum ab ipsis vel eorum aliquibus tibi fuerit intimatum. Slewicensi Ecclesiæ sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo per electionem canonicam provideri facias in pastorem.

Datum Ferentini ii Non. Novembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXIV.

WASTINANO LINCOPENSI, ET SCARENSI EPISCOPIS.
Ut Ericum invasorem regni Succiz compescant.
(Laterani, Id. Novembbris.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse qualiter prædecessores Erici, qui in regnum Sueciæ se violenter intrusit, illustris recordationis S. Sueciæ regis morte per quemdam ipsius camerarium procurata, filium ejus postmodum de unanimis populi voluntate promotum non modicum de ipsis, quos suorum oblitus scelerum misericorditer receperat, confidentem, violatis fide ac juramento quibus ei obligati fuerant, occiderunt. Tandem vero post interitum patris dicti Erici, qui præfatis regibus taliter interemptis regni gubernacula per violentiam cccuparat, charissimus in Christo filius noster S. Sueciæ rex illustris, qui ad charissimum in Christo filium nostrum regem Donarum illustrem contingentem cumdem proxima consanguinitatis linea se contulerat, ad regni regimen estassumptus, qui super ipsius invasoris regni sui filiis, quos videbat puberes et omni auxilio destitutos, misericordi compassionem commotus, sibi eos in filios injurarum suarum immemor adoptavit, tanto eos favens affectu quo, in multa familiaritate delectatus eorum, a presentia sua non sustineret absentem. Tanto itaque operi pietatis invidens humanigenesis inimicus, seminatis inter ipsos è regem zizaniis per quosdam suæ nequitiae sectatores, eos ad machinandum in mortem regiam concitatavit; quorum tandem tribus post detectum scelus eorum in prætio quod adversus regem moverant interemptis, dictus Ericus, qui congregata post tempora multitudine regni fines violenter intrara, occurrens sibi cum suis, eodem rege fugato, regnum obtinuit, se rege

A præfato ad dictum regem Daciæ, comite venerabilifatre nostro Upsalensi archiepiscopo, conferente. Cum igitur tum propter ecclesiarum destructionem et oppressionem etiam viduarum, tum quia dictus rex sub Ecclesiæ Romanæ ac nostra protectione consistens, regno suo asseritur contra justitiam destitutus hæc non sint a nobis clausis oculis omittenda, præsertim cum alium non inveniat ad quem pro justitia obtainenda recurrat, fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, dictum Ericum ut cum præfato rege componat, et regnum ipsum eidem, prout ad ipsum pertinet, dimittat in pace, monere diligentius et inducere procuretis. Alioquin eum ad hoc per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota cogatis; illud specialiter procurantes, ut præfato archiepiscopo satisfiat. Quod si non omnes, etc., duo vestrum etc.

B Datum Laterani. Idibus Novembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXV.

ARCHIEPISCOPO MEDIOLANENSI S.R.C. CARDINALI, ET YPO-
RIENSI EPISCOPO ET DILECTO FILIO ABBATI DE TILIETO.

C *Adversus civitatem Placentinam.*
(Laterani, v Kal. Decembbris.)

(92) Inter multiplices angustias et pressuras quibus in hoc mundi vespero sancta mater Ecclesia vehementer affligitur et vexatur, illud vehementius nos affigit et vexat quod ii qui tanquam filii, uberibus consolationis ejus repellunt, ei non solum in angustiis non subveniunt, sed dolorem vulneribus ejus addunt, et ab illis contempta quos materno nutrit affectu, vix jam invenit qui misereatur ipsius ex omnibus charis ejus, sed amici ejus sperverunt eam, et ei facti sunt inimici; sicut, quod dolentes recolimus, in episcopo Placentino et clero suo recenti et familiari docemur exemplo. Cum enim olim consules et consiliarii Placentini cum concubibus suis, malignis seducti fallaciis, spretis quoque apostolicae sedis monitis et mandatis molirentur matrem suam Placentinam Ecclesiam ancillare, sique seipsos in servitatem redigere, cum sequantur filii conditionem maternam juxta legitimas sanctiones, nec metuerent propter Deum nec propter homines erubescerent immanitatem illius tyrannidis exercera quam non exercuerint in sacerdotes et levitas illius temporis etiam Pharaon rex Egypti et rex Persidæ Artaxerxes, qui non solum eis non imposuerunt onera, sed fecerunt alimenta de publico ministrati, præfati episcopus et clerici ipsius eligentes potius exsulare quam videre mala sua pariter et sanctorum, exeuntes de civitate, pulverem de pedibus suis in testimonium excusserunt, et per totam provinciam misericiliter sunt dispersi. Sed laici suas indurantes facies supra petram, et non solum ad eorum mobilia manus extendentis sacrilegas, sed per ini-

(92) Vide lib. x, epist. 222.

quitatis ministros universos proventus ecclesiasticos colligentes, pauperum substantias in usus illicitos converterunt. Quare in consules, consiliarios, et alias principales hujus iniquitatis actores excommunicationis sententiam promulgavimus, et civitatem totam subjecimus ecclesiastico interdicto. Illorum vero calamitatibus et pressuris paterno compatiens affectu, et episcopo de nostris proventibus congruos fecimus redditus assignari, et ab universis clericis Lombardiae tam ei quam clericis Placentinis honestissime provideri, ita ut plerisque melius esset in alienis dominibus quam in suis, et exilium possent quasi pro patria reputare. Cumque memorati civis in sua tenui duritia perdurassent quod nos communicato fratrum nostrorum consilio decreverimus statuendum utrius ad mandatum Ecclesiae infra mensem post suspicionem litterarum nostrarum redirent super iis pro quibus ecclesiasticam censuram incurserant satisfactionem debitam impensuri, episcopali dignitate ipsorum civitas privaretur, ac diocesis ejus inter vicinos dividetur episcopos, ei bona mercatorum suorum, ubique inveniri possent, praecipiter detineri, tandem quia vel dedit eis vexatio intellectum, vel eorum corda splendor divinis gratiae illustravit, in manibus delegatorum nostrorum praestiterunt parendi nobis super iis omnibus corporaliter juramentum, et sic excommunicationis et interdicti sententia meruerunt absolviri. Qui tandem dilectos filios nobiles viros Ub. vicecomitem et... ad sedem apostolicam destinarunt; per quos gratauerunt et humiliter obtulerunt episcopo et quibusdam clericis Placentinis in nostra praesentia constitutis se obligatus eisdem universae civitatis communia tenui detinenda donec de ipsorum proventibus recompensationem reciperent oblatorum, cum pecuniam non haberent quam pro ipsa possent recompensatione praestare. Sed episcopo et clericis hoc minime acceptantibus, dictis consulibus et civibus sub debito praestiti juramenti praecipimus ut de cetero contra tenorem Lateranensis concilii non gravarent episcopum vel clerum Placentinum exactionibus vel collectis; ac restituerent omnes fructus existentes quos eis abstulerant vel fecerant a quoquam auferri. Super aliis autem rebus ablatis condescendentes eisdem, praecipimus ut tunc tria millia librarum illis redderent, et pro residuo, sicut obtulerant, eis communia obligarent donec ipsis esset plenarie satisfactum. Si vero modum istum minime acceptarent, eis sub eadem districione praecipimus ut summam pecuniae pro rebus ablatis secundum estimationem factam infra sex menses cum integritate persolverent, et possessiones quas habebant Ecclesiae Placentinæ in eum statum reducere procurarent in quo fuerant tempore violentiæ irrogatae, neque contra præceptum hujusmodi vi vel dolo aliquid aliquando attentarent. Alioquin, præter notam et noxam perjurii, eos statuimus in priorem reduci sententiam, et in ipsis juxta prælibatam formam

A procedi, restituzione igitur novem millium librarum tum in pecunia, tum in aliis mobilibus a cibis plene facta, episcopus cum clero suo motu proprio, vel forsitan alieno suasu, tanquam prodigi dispensator, suis civibus restituit vel potius largitus est universa, eis existens nimium liberalis qui contra eum valde fuerant insolentes. In quo, prete alias circumstantias, in hoc eum constat graviter excessisse, quia cum a te, frater Yporiensis episcope, consilium habuisset ut ante restitucionem hujusmodi apostolicam sedem consuleret, ac responderit ipse tibi quod id a nobis sibi prohiberi credebat, in gravem apostolicæ sedis contemptum thesaurum ecclesiasticum in casu a canonibus non concesso ipse cum clero suo distraxit vel potius dissipavit enormiter, illuvilico merito comparandus qui cum dissipasset domini sui bona, et non posset de ipsis reddere rationem, a sua exstitit vilificatione remota. Enormiter quoque totam scandalizavit provinciam, et exemplum perniciosum transmisit ad posteros, ac simul in unum et ipse perdidit et ab aliis perdi fecit operam et impensam. Cum igitur ratione multorum ad aures nostras haec iniquitas pervenisset, volentes scire utrum episcopus cum clero suo clamorem qui ad nos venerat opere complevisset, vobis, fratres archiepiscope et episcope Yporiensis, et venerabili fratri nostro Papiensi episcopo dedimus in mandatis ut super iis inquireret plenus veritatem, et eam nobis describere fideliter curaremus. Vobis igitur cum eodem episcopo apud Placentiam consitutis, per juramentum episcopi et multorum aliorum certissime cognovistis quod inter clerum et laicos nullum prorsus collodium intercessit, licet episcopus cum suis fautoribus praedicta, sicut præmissimus, restituerit vel donaverit universa. Quamvis ergo secundum juris rigorem potuissemus præfatum episcopum ab omni officio ecclesiastico in perpetuum degradare, ut quibuscumque culpa fuit in scandalum, pena fieret in exemplum, memores tamen verbi quod in litteris nostris civibus expressimus Placentinis, monendo et obsecrando, ut quod petebatur ab eis, nobis gratuita liberalitate donarent, sub spe non solum mercedis aeternæ ipsis a Domino conferendæ, verum etiam præmii temporalis a sede apostolica concedendi, de quo, sicut accepimus, ipsi spem et fiduciam non modicam conceperunt, rigorem ita duximus temperandum, ut episcopus et alii ecclesiarum prelati hujus iniquitatis auctores suspensi sint ab omni officio prælaturæ, et tam ipsis episcopi quam aliorum beneficia clericorum, qui pecuniam vel pignora reddiderunt, induas partes devidantur aequales; quarum una sibi pro sustentatione retenta, illis altera tribuantur a quibus exsilii tempore subsidia receperunt; et cum persecutoribus suis liberales extiterint, beneficioribus suis sint munifici vel inviti. Freditum vero Sancti Antonini canonicum et prefati episcopi capellatum, quem super iis apud ipsum episcopum didicimus multipliciter excessisse, ab officio ecclæ-

siastico præcipimus manere suspensum. Præfatos autem cives, quos constat non solum per juramentum quod unus præstilis in animas aliorum, verum etiam per juramenta tam episcopi quam aliorum clericorum qui super hoc deposuere jurati, nullum adhibuisse dolum vel fraudem, imo nec promissio nem nec spem sibi datam fuisse de restitutione pecuniae vel pignorum facienda, super ablitorum restitutione, quam injunximus eis ut clericis et ecclesiis exhiberent, credimus liberatos; salvo jure, si quod ecclesias competit, ad repetendum thesaurum male distractum; eoque similiter salvo, ut nisi episcopus et cleris humiliter portent impositam sibi pro meritis disciplinam, aut si forsan ipsi cives minus gratam haberent gratiam sibi factam, vel scandalum non cessaret, nervum, rigor, quem non dissolvimus, sed infleximus, extendere valeamus. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus que a nobis sunt super iis provida deliberatione statuta faciat sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari, episcopum et clerum, si necesse fuerit, compellentes ut interposito juramento medietatem suorum proventuum ob causam prædictam juxta providentiam vestram distribuendam assignent. Vos autem auctoritate nostra suffulti defectum eorum super iis a quibus suspensi sunt sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo supplicatis. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, x Kal. Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXVI.

EPISCOPO BAJOCENSI.

Respondetur ad ejus consulta.

(Laterani, x Kal. Decembris.)

(93) Cum in jure peritus existas, et copiam habeas peritorum, non possumus non mirari quod super quibusdam juris articulis nos consulere voluisti qui nihil aut modicum dubitationis continere noscuntur. Primus siquidem tuae consultationis articulus continebat quod cuiusdam ecclesiæ decano defuncto, ejusdem loci capitulum sub hac forma in septem ex ipsis canonice compromisit, ut illum quem ex se vel ex aliis de gremio ipsius ecclesiæ omnes pariter vel major eorum pars duceret nominandum, idem capitulum recipere in decanum. Unde cum unus ex illis septem a tribus eorum, et alias, qui non erat de numero eorum; (94) in decanum fuerint nominati, a nobis tua fraternitas requisivit uter eorum assumi debeat a capitulo in decanum. Super quo tibi taliter respondemus, quod is qui, de numero septem a tribus eorum dignoscitur nominatus, juxta compromissi tenorem debet in decanum assumi, dummodo electioni de se factæ consentiat et aliquid canonicum non obsistat (95).

(93) Cap. *Cum in jure, De elect.*

(94) In tert. Collect. additur, *a tribus aliis, etiam*

A Præterea quæsivisti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: *Auctoritate qua fungor injungo ut tales denuntias excommunicationis sententia subjaceret*, ac tibi super mandato apostolico hæsitanti ab aliquo non sit fides, an mandatum hujusmodi exsequi tenearis. Super quo hujusmodi tibi damus responsum, quod nisi de mando sedis apostolice certus exstiteris, exsequi non cogoris quod mandatur. Contigit insuper quod cum quidam post appellationem ad nos legitime interpositam fuerit excommunicatione notatus, et super absolutione sua per nuntium ad certos judices nostras litteras impetravit, postquam litteræ fuerunt obtentæ, sed priusquam fuissent judicibus præsentata, pro alia causa fuit vinculo excommunicationis astrictus.

B Unde responso nostro postulas edoceri an iidem judices cognoscere valeant de anathematis sententia secundo loco prolata. Super quo fraternitati tuæ duximus respondendum quod jurisdictione judicium eorumdem ad cognoscendum de predicta sententia extendi non debet, cum eo tempore quo ad eos litteræ nostræ obtentæ fuerunt, eadem sententia minime lata fuerit, nec de ipsa etiam cogitatum.

Datum Laterani, x Kal. Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXVII.

FLORENTEM EPISCOPO, ET ABBATI SAXIVIVI, ET PRIORI CAMALDULENSI.

Eis committitur visitatio monasteriorum Tusciae.
(Laterani, vii Kal. Decembris.)

C Cum ex apostolicæ servitutis officio in vinea Domini Sabaoth, cuius custodia disponente Domino nobis dignoscitur esse commissa, extirpare nociva et plantare utilia teneamur, nec hoc possimus implore ubilibet per nos ipsos, ad hujus sollicitudinis ministerium illos advocamus interdum quos ad hoc idoneos reputamus. Cum igitur inter ceteros prelatos Tuscia geramus de vobis fiduciam pleniorum, super omnibus monasteriis tam in Tuscia usque Viterbiæ et Reate quam etiam in Marchia constitutis committendas vobis duximus vices nostras. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus omnes pariter vel duo saltæ ex vobis, si quando quisquam vestrum nequiverit interesse, cum sociorum et evictionum numero moderato eadem monasteria visitantes, corrigatis appellatione remota quæ fuerint corrigenda, statuentes in eis quæ saluti et honestati videritis expedit. Illam autem maturitatem et temperantiam in exequendo visitationis officium observetis ut ii ad quos vos declinare contigerit non minus in vestro recessu gaudeant quam accessu.

Datum Laterani, vii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

in codicibus ms. Colbertino et Andegavensi.

(95) Cap. *Cum in jure, De off. jud. deleg.*

CLXXVIII.

TERRACONENSI, BRACARENSI, ET COMPOSTELLANO
ARCHEBISCOPI.

*Non licere fratribus S. Joannis Hierosolym. transire
ad Cisterciensis.*

(Laterani, vi Kal. Decembris.)

(96) Licet quibusdam monachis et canonicis nec non Hospitalariis et Templariis a sede apostolica sit indultum ne postquam aliquis profesus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis invitis arctioris etiam religionis obtentu transire, ut unusquisque secundum Apostolum in ea vocatione permaneat in qua dignoscitur esse vocatus, quia tamen ubi Spiritus Dei est, ibi libertas, et qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quia lex posita non est justo, ea ratione videtur hoc illis suis concessum ne quis ex temeritate vel levitate in jacturam et in ruinam sui ordinis sub praetextu majoris religionis ad alium ordinem transevolaret, sicut frequenter a multis constat esse presumptum, non quidem ut ei transeundi licentia denegetur qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandum, quatenus non sicut, sed vere, ad frugem melioris vite valeat transmigrare. Talis ergo postquam a praetato suo transeundi licentiam postulaverit, ex lege privata, quae publicæ lege præjudicat, absolutus, libere potest sanctioris vite propositum adimplere, nonobstante proterea indiscreti contradictione praetati, qui privilegium meretur amittere cum concessa sibi abutitur potestate; cum et Romanus pontifex, qui supremam obtinet in Ecclesia potestatem, archiepiscopis et episcopis cedendi licentiam ex juxta causa pelentibus sine difficultate concedat. Quocirca neverint universi quibus hujusmodi privilegium est concessum se ad concedendum transeundi licentiam taliter postulantibus de jure teneri, quia sicut subditus a praetato cum humilitate ac puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contempnere videatur, sic profecto praetatus subdito sine difficultate ac pravitate debet (97) transeundi licentiam indulgere, ne videatur propositum impedire divinitus inspiratum. Si vero probabiliter dubitetur utrum quis velit ad ordinem arctiorem an laxiorem ex charitate an ex temeritate transire, superioris est judicium requirendum, ne forte angelus Satanæ in lucis angelum se transformet; illa semper regula inviolabiliter observata, ut nullus absque licentia Romani pontificis presumat occasione quacunque deserere praesulatum, quoniam sicut magis bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur; et in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, et labor quieti. Ad quod utique designandum unigenitus Dei Filius Jesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est, sed de Lia; nec legitur eum

(96) Cap. *Licet*, De regularib.

(97) In tert. Coll. additur, *qualibet*. Sed haec vox

A in domum suam Maria excepsisse, sed Martha, ^{cum} quandiu putet episcopus præesse pariter et presesse, non debet cedendi postulare licentiam ac etiam obtainere. Sane dilecti filii fratres Hospitalis Hierosolymitani in partibus Hispanæ constituti gravi nobis conquestione monstrarunt quod quidam fratres eorum, qui administrationem et magistrum habuerant in dominibus Hospitalis, et alii ejusdem ordinis, cum mandatum aliquod recipiunt a magistris quod sibi non placeat aut durum etiam videatur, se ad ordinem Cisterciensem transferunt, et sic domus Hospitalis bonis suis multoties spoliatur. Quia vero eorumdem fratrum gravamen clausum non possumus oculis pertransire, dilecti filii universis abbatis Cisterciensis ordinis in Hispania constitutis nostris litteris dedimus in præceptis ^u quæ præmissa sunt diligenti meditatione pensantes, procurent eadem firmiter observare, provisuri attentius ut quod sibi fieri nolunt, minime faciant fratibus antedictis. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si dicti abbates mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos memoratos fratres contra præmissorum tenorem non permittatis aliquatenus molestari, quinimoto tam recedentes fratres quam illos qui eodem contra præmissam formam recipere fore præsumperint, ut ab hujusmodi præsumptione desistant per censorum ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Decembris, anno undecimo.

CLXXIX.

ARCHIEPISCOPO NEOPATRENSI, ET EPISCOPO DAVALIENSIS,
ET ABBATI SANCTI LUCE NIGRIPONTENSIS DIOECESIS.

Scribitur pro Theodoro episcopo Nigripotensi.

(Laterani, vi Id. Decembris.)

Sua nobis venerabilis frater noster Theodorus episcopus Nigripontis fecit conquestione monstrari quod licet coram dilecto filio Benedicto tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali tunc apostolica sedis legato sacrosancta Romana Ecclesia canoniam obedientiam promiserit exhibere præstito jamento, et idem legatus episcopatum ipsum auctoritate qua fungebatur confirmavit eidem, archiepiscopus tamen Atheniensis metropolitanus ipsius, occasione assumpta ex eo quod idem inungi solebat juxta consuetudinem Latinorum (98), præsertim cum idem archiepiscopus mandatum super hoc non haberet apostolicum speciale, ipsum pro sua voluntatis arbitrio præsumpsit destituere, Juris ordine prætermisso, et alium in episcopum loci ejusdem eligi fecit in ejus præjudicium et gravamen. Cum igitur dictus episcopus tam nobis quam ipsi archiepiscopo paratus sit, sicut asserit, canoniam obedientiam exhibere, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, ipsum

non exstat in cod. Andegav.

(98) Vide gesta Innoc. III, cap. 75.

ad episcopatum prædictum mediante justitia sublato cujuslibet appellationis obstaculo restitui faciat, nec permittatis eundem super eo indebito molestari contradicentes per censuram ecclesiasticam compescentes. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum ea, etc.

Datum Laterani, vi Idus Decembr., pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXX.

LITTERÆ PHILIPPI REGIS FRANCORUM AD DOMINUM PAPAM.

De causa divorcii.

Sanctissimo Patri et domino clarissimo Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ et universalis Ecclesie summo pontifici Philippus eadem gratia Francorum rex salutem et tam debitam quam devotam in omnibus reverentiam.

Paternitati vestre, de qua plene confidimus, preces affectuosas ex toto cordis affectu porrigitur quatenus viro venerabilis domino Gualæ legato vestro, qui est in terra nostra, detis potestatem separandi matrimonium nostrum appellatione remota, sive per affinitatem, sive per maleficium, sive intrando religionem, sive alio quoque modo rationabili per quem solet separari matrimonium tempore vestro et temporibus antecessorum vestrorum, et leviores dispensationem quam poteritis erga nos, si placet, faciatis. Super iis autem et super aliis fidelis et familiari clero nostro Guidoni de Athelis latori presentium ex parte nostra indubitanter creditis.

CLXXXI.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO PHILIPPO ILLUSTRI REGI FRANCORUM:

Responsoria epistolaris superioris.

(Laterani, vii Id. Decembbris.)

Super causa conjugii alias tibi litteras satis prolixas dirigimus, quæ pro majori parte utriusque partis continent rationes, hac præsertim ex causa, ut illis inspectis deliberes cum viris prudentibus, qui non minus respiciant ad justitiam quam personam, utrum expedit tibi super ipsa causas ubire judicium, quod exerceri quidem oportet sine omni acceptione personæ. Nos autem, qui et tuam secundum animam desideramus salutem, et tuum secundum corpus zelamus honorem, hoc tuum regali prudentiæ recta fide consulimus et suggerimus intentione sincera, quatenus non solum inclines animum, sed etiam cogas ipsum tanquam rex fortis et prudens, qui tuo quoque debes animo dominari, ad exhibendum charissimam in Christo filiem nostram Ingeburgi reginam Francorum uxori tuæ conjugalem affectum, quod quidem si feceris, nos apud Deum tibi volumus esse sponsores quoniam et in presenti et in futuro ipse tibi mercedem retribuet supra meritam insperatam.

Datum Laterani, vii Idus Decembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

(99) Vide infra lib. xv, epist. 104, 105.

(100) Cap. *Verum*, De convers. conjugator.

CLXXXII.

BIDEM.

Super eadem materia.

(Laterani, v Id. Decembbris.)

(99) Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius Guido nuntius tuus regias nobis litteras praesentavit, petens ex parte tua suppliciter viva voce ut charissima in Christo filia Ingeburgi regina Francorum uxore tua sponte ad religionis propositum transeunte ac publice confitente in loco seculo, sicut legatus noster statuerit, teque jurante quod eam carnaliter non cognoveris, licet tibi aliam ducere in uxorem; quia, siout felicis memorie Alexander papa prædecessor noster respondit (100), licet in Evangelio Dominus dixerit non licere viro uxorem suam nisi ob causam fornicationis dimittere, intelligendum est tamen secum sacri expositionem eloquii de iis quorum matrimonium est cardinali copula consummatum, sine qua matrimonium consumari non potest; et ideo si non est a viro suo cognita mulier, licitum ei est ad religionem transire (101), siout idem alibi dicitur, quod post legitimum de præsenti consensum licitum est alteri conjugum eligere monasterium, etiam altero repugnante, quomadmodum quidam sancti de nuptiis vocati fuerunt, dommodo carnalis commissio non fuerit subsecuta, et alteri remanenti, si communis continentiam servare noluerit, licitum esse videtur ut ad secunde possit vota transire; quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest transire unus ad Deum et alter in seculo remanere.

Cum igitur hanc solam causam assignet, quod si mulier per commissio carnale non est effecta una caro cum viro, eo etiam repugnante ad religionem valeat transmigrare, nullam aliam circumstantiam allegando, patet profecto quod existente causa, subsequi potest effectus, præsertim cum si sicut ut commissio sexum designat unionem inter verbum et humanam naturam, quia Verbum caro factum est et habitavit in nobis, sic animorum consensus significat charitatem inter Deum et justam animam, quoniam qui adhaeret Deo, unus spiritus est cum eo; et ideo sicut vinculum unionis inter Verbum et humanam naturam separari non potest, sic vinculum conjugale inter virum et uxorem eis viventibus non potest dissolvi postquam per commissio sexum effecti sunt una caro; sed sicut glutinum charitatis inter Deum et animam sepe dissolvitur, ita conjugalis potest connexio separari quando solus inter conjuges consensus existit animorum, propter illud quod inquit Apostolus, protoplasti verbum exponens dicentis, *Eruunt duo in carne una: Hoc autem dico magnum sacramentum in Christo et in Ecclesia (Ephes. v).* Porro cum veritas ipsa, quæ Deus est, non per apostolum vel prophetam, sed per se ipsam in Evangelico suo dicat: *Quod Deus coniunxit homo non separat (Matth. xix); et:*

(101) Cap. *Ex publico*, sed. tit.

Vir non dimittas nisi propter causam fornicationis uxorem (*I Cor. vii*), non est a nobis extendenda licentia ut causa religionis vir ab uxore vel uxor a viro discedat, nisi quantum exempla sanctorum et Patrum statuta declarant, ne humana præsumptio constitutionem divinam transgredi videatur. Profecto legimus quosdam sanctos ex ipsis nuptiis ad eremi solitudinem et peregrinationis pauperiem evolasse; quorum exemplo forte commoniti quidam prædecessores nostri dixerunt quod *desponsatam pueram non licet parentibus alii viro tradere, monasterium tamen eligere sibi licet, et decreta legalia desponsatam si converti voluerit, nulla censuerunt damno multari* (102), quamvis exempla paucorum communem legem non faciant, præsertim illorum qui creduntur ab inspiratione divina fecisse, cum de nuptiis vocati legantur; quoniam, ut inquit Apostolus: *Ubi Spiritus Dei est, ibi libertas* (*II Cor. iii*), et qui Spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege. Præfata vero decreta non de conjugibus sed de sponsis quidam intelligi voluerunt, sicut ipsorum verba demonstrant, quæ non conjugatam sed desponsatam appellant. Sed nec ex prædictis decretis vel exemplis colligitur quod alterutris conjugum, si tales etiam conjuges reputentur, ad religionis propositum transeuntibus, reliqui ad copulam transierint conjugalem, nisi quod præfatus Alexander Papa legitur (103) cuidam episcopo de quadam muliere mandasse quod si vir ejus eam carnaliter non cognoverat, et ipsa vellet ad religionem transire, sufficientem ab ea cautionem reciparet, ut vel ad religionem transiret, vel ad virum suum infra duorum mensium spatium accederet procuraret. Verum utrum intentio tua, fili charissime, infra hos limites concludatur quos exempla sanctorum vel Patrum decreta præfigunt, diligenter oportet adverteri; ne si fuerit in hoc casu, quod Deus avertat, erratum, nobis ac tibi grande periculum et grave scandalum oriatur. Manifestum est enim quod ad prædictam reginam conjugem tuam aliquoties accessisti ut carnaliter eam cognosceres, diligentem ad hoc operam impendendo: cui licet te asseras non potuisse carnaliter commisceri, fortasse tamen in ipso tali commercio aliquid circa eam extraordinarie peregesti. Nunc autem etsi necessaria sibi facias congrue ministrari, quantum ad victimum pertinet et vestitum, ipsam tamen in arcta facis custodia detineri, ut de suis neminem secum habeat marem aut feminam, nec etiam ipsa palatium in quo lenetur possit exire, neque quisquam ad eam sine tuo speciali mandato infra ipsum palatium possit intrare; quam hoc modo detentam multis formes induc fecisti per inductores utique multiformes, multis et magnis promissis muneribus, ned dicamus comminationibus intentatis, ut habitum religionis assumat et se dicat a te cognitam non fuisse, ut sic aliam tibi copulere possis uxorem; quamvis ipsa legatis

(102) 27, q. 2, o. 27, 28.

(103) Cap. *Ex publico*, De conv. conjug.

A nostris confessis fuerit in judicio quod tu eam carnaliter per comminationem sexuum cognovisti, et hoc ipsum nobis multoties intimaverit, quasdam nobis ante triennium patentes litteras suo sigillo munitas in testimonium destinando, in quibus constantissime profitetur quod tu eam carnaliter cognovisti, et si forte contrarium confiteretur aliquando, nunquam contrariæ confessioni credamus, quia confessionem hujusmodi extorqueret ab ea vel metus pœnae vel studium evadendi, sicut in simili casu Teberga regina legitur contra Lotharium regem olim sancta memorie Nicolao papæ prædecessori nostro scripsisse. Ex præmissis vero decretis vel exemplis propositis haberi non potest quod ii qui causa religionis suas deseruerunt uxores, ad illas intraverint. Tu autem ad prædictam conjugem tuam non solum intrasti, sed ut carnaliter ipsam cognosceres diligentem operam impendisti. Nullus illorum uxorem induxit ut ad religionem transiret, quatenus ipse ad aliud conjugium transvolaret. Tu vero non solum ad hoc præfatam induxisti reginam, verum etiam multis promissionibus provocasti; quinimo iuramentum ab illa ut hoc ageret accepisti, mille libras annui redditus pollicendo. Nullus illorum vel modico tempore in custodia coarctavit uxorem. Tu autem per octo jam annos præfatam reginam in arcta fecisti custodia detineri. Quinimo cum illi legantur transisse de nuptiis, vel alii transire voluerint antequam ad nuptias pervenissent, hæc post sextum decimum annum a contracto conjugio transire monetur, utinam non cogatur: A nullo illorum uxori conjugale debitum postulavit. A te vero memorata regina frequenter exegit, sed illud ei reddere dengasti. Nullius illorum uxori se cognitam dixit ab ipso. Sæpe fata vero regina constanter asseruit, etiam in judicio, quod tu eam carnaliter cognovisti. Unde si nuncontrarium fateretur, non essete ejus simplici verbo credendum, cum et de his qui causa frigiditatis affirmant se non potuisse ad invicem commisceri beatus Gregorius papa (104) statuerit ut eorum uterque septima manu propinquorum tactis sacrosauctis reliquias dicat jurejurando quod nunquam permistione carnis conjuncti una caro effecti fuissent. Quanto magis ergo illa præstare debet simile iuramentum quæ nimio tædio videtur affecta ut non dicamus, correpta timore, seducta consiliis, vel illecta præmissis. Vides ergo, fili charissime, quod circa præfatam reginam longe amplius processisti quam secundum exempla proposita vel præmissa decreta fuerit processum ab aliquo qui causa religionis suam deseruerit uxorem, vel cuius uxor ob causam eamdem reliquerit suum virum. Nec putes quod ista dicamus quasi circa te nimium velimus exercere rigorem, cum ex comparatione similis facti possis advertere nos erga te magnæ benignitatis gratiam impendisse. Tempore quippe præfati prædecessoris nostri Nicolai papæ memo-

(104) Vide cap. *Laudabilem*, De frigid. et malefic.

ratus Lotharius rex, non minimus, sed maximus inter reges, Thebergam uxorem suam propria temeritate dimisit, et superduxit Gualdradam, faciens illam in arcta custodia detineri et istam regali honore tractari. Cumque præfato prædecessori nostro suam illa querelam deponeret, inter cætera libellum appellatorum destinavit, in quo non quidem adhuc confessam, sed cogi se ut contra se falsum diceret crimen innotuit, subjungens quod si amplius foret compulsa, sciretur, quod non veritate, sed timore mortis, et evadendi studio, quia non posset aliter, diceret quod rex vellet. Ex iis potes et debes advertere quantum tuæ magnificenœ curaverimus et in verbis et in factis deferre. Prædictus enim prædecessor superinductum Gualdradam pellicem Lotharii appellabat; nos autem superinductam a te nunquam appellavimus tuam pellicem, sed nobilem mulierem. Ille præfatum Lotharium non appellabat simpliciter regem, sed si rex veraciter dici posset qui nullo salubri regimine appetitus corporis refreshabat. Nos autem te non solum regem simpliciter appellavimus, sed catholicissimum principem et christianissimum regem. Ille duos archiepiscopos, Coloniensem videlicet et Treverensem, depositus pro eo quod injustam sententiam in causa conjugii protulerunt. Nos autem nec unum archiepiscopum deposuimus. Remensem videlicet, avunculum tuum, qui sententiam divortii seu potius ludibrii famulam promulgavit. Ille Lotharium regem et superinductam Gualdradam excommunicationis mucrone percussit. Nos autem, etsi protulerimus sententiam interdicti, non quidem in totum regnum, sed in partem aliquam regni tui, non tamen te vel superinductam excommunicationi subjecimus, sed nec illi vel tibi officia divina substraximus vel ecclesiastica subduximus sacramenta. Licet etiam te særissime monuerimus ut præfatam conjugem tuam debitè restitueres libertati et regali faceres honoriscentia pectractari, nondum tamen ad hoc apostolica te compulimus potestate; sed nec ad redditum ei debitum conjugale særissime postulanti adhuc ecclesiastica censura compulimus, multoties commonitorum diligenter. Putasne, magnifice rex, quod, etsi præfatus prædecessor noster præstantior nobis fuerit merito et scientia, nos eo simus officio et potestate minores, ut quod ille justitiae zelo succensus erga tantum regem egisse dignoscitur, nos erga te pari zelo succensi agere non possimus, vel amodo minus juste agere valeamus quod hactenus forte plus justo distulimus exercere? Ut autem cognoscas affectum dilectionis et gratiae quam erga te gerimus, ecce temperato rigore mandamus dilecto filio Gualæ Sanctæ Mariae in porticu diacono cardinali apostolicæ sedis legato quatenus, quemadmodum per regias litteras postulasti, ut tuis verbis ulamur, appellatione remota procedat super negotio matrimonii, sive de affinitate, sive de maleficio (105), sive de re-

A ligionis proposito, sive alio quocunque modo rationabili per quem solent matrimonia separari, causa fuerit proposita coram eo; ita videlicet ut licet hujusmodi variatio sit suspecta, modo de affinitate, modo de maleficio, modo de religione proponere, seu quolibet alia indistincte ad conjugium dirimentum, si tamen ad quæstionem affinitatis volueris habere recursum, formam observet quam super eodem articulo aliis legatis duximus præsigendam; si vero causam volueris prosequi maleficii, formam sequatur sibi præfixam. Quod si de proposito fuerit religionis agendum, idem legatus et præscripta prudenter attendat et proponenda consideret diligenter: ac demum si de partium processerit voluntate, causam in quolibet casu canonico sine decidat, vel ipsam, sufficienter instructam ad nostrum remittat examen, præfigens artibus terminum competentem quo per responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent justam auctore Deo sententiam recepturæ: illo semper in omnibus observato, ut præfatæ reginæ omnimoda provideatur libertas, quemadmodum in simili casu jamdiq;us prædecessor noster Nicolaus constituit ita dicens: *Sive de conjugii fædere, sive de adulterii criminis sit iudicium agilandum, nulla putitur ratio Tebergam cum Lothario inire posse certamen, nisi prius ad tempus suæ redditia fuerit potestati, et consanguineis prius libere sociata. Inter quæ locus est etiam providendus in quo nulla vis multitudinis formideatur, nesit difficile testes producere vel cæteras personas quæ tam a sanctis canonibus quam a venerandis Romanis legibus in hujusmodi controversiis requiruntur* (106). Ecce, fili charissime, non de corde nostro nova verba confingimus, sed de jure canonico authentica producimus instituta, sicut viri prudentes te potuerunt plenius edocere. Quocirca regalem prudentiam rogamus attentius et monemos quatenus et quid liceat et quid deceat et quid etiam expediat in hoc agi negotio solerter attendas, ab illis avertens auditum qui caput tuum oleo peccatoris impinguant: quoniam, ut divinis verbis utamur, qui beatum tedicunt, ipsi te decipiunt, illud tibi sub obtenu divini judicii protonum remedio peccatorum in virtute Spiritus sancti mandantes, quatenus præfatam reginam in nullo permittas offendì vel ad aliquid invitam compelli, sed eam et debita facias libertate potiri et regali honoriscentia, pertractari; ne si secus feceris, quod non credimus, indignationem divinam et apostolicam merearis, et præter grandem offensam, gravem quoque pœnam incurras, tuaque novissima primis et mediis hujus peccati merito non concordent.

B

C

D

Datum Laterani, v Idus Decembri, pontificatus nostri anno undecimo.

(105) Vide supra epist. 180.

(106) 33. q. 2. cap. *Sive.*

CLXXXIII.

DILECTO FILIO GUALE SANTÆ MARIE IN PORTICU DIA-
CONO CARDINALI, APOSTOLIGE SEDIS LEGATO.

*Super eodem.
(Laterani.)*

Super causa conjugii charissimo in Christo filio nostro Philippo regi Francorum illustri scribimus in hunc modum : *Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius Guido nuntius tuus, etc., ut in alia usque in finem.* Ideoque discretioni tuae, sli legate, per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus secundum formam præscriptam prævia ratione procedas.

Datum Laterani, etc.

CLXXXIV.

MAGUNTINO ET MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPIS.

*De matrimonio regis Boemæ.
(Laterani, iii Id. Decembris.)*

Olim per litteras a venerabili fratre nostro Avelbergensi episcopo et dilecto filio abbe in Sichem nobis destinatas accepimus quod cum O. (407) illum regem Boemæ super causa matrimonii quæ vertitur inter ipsum et nobilem mulierem A. sororem marchionis Misnensis auctoritate tam nostra quam legatorum nostrorum peremptorie citavissent, parte mulieris ipsius in eoram præsentia comparente, idem rex contumaciter se subtraxit. Cum autem ab ejusdem mulieris fuisse parte propositum quod memoratus rex B. presbyterum, quem præfati judices cum litteris citatoris miserant ad eumdem, capi fecerat et arcæ custodiæ mancipari, ac iidem judicis post peremptoriam diem biduo exspectassent si forsitan aliquis pro præfato rege in eorum præsentia compareret, quia demum jam die tercia probato per testes idoneos quod pervenerant litteræ citationis ad ipsum, suam manifeste contumaciam cognoverunt, excommunicationis in eum sententiam protulere. Cum igitur dictus rex diceretur recusasse prædictos judices ut suspectos, venerabili fratri nostro Hostiensi episcopo et dilecto filio Leoni tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali, quibus tunc fuerat pro causis imperii ac Ecclesiæ ad partes illas officium legationis injunctum, dedimus in mandatis quatenus juratoria cautione ab ipso rege recepta quod juri pareret, beneficium impenderent absolutionis eidem, et inquirerent, si tamen possent ad hoc intendere, perse ipsos, vel facerent per aliquos idoneos viros inquire utrum prædicti judices ab ipso possent rationabiliter recusari : quod si forent rationabiliter recusati, audirent causam vel facerent audiiri appellatione remota, ita quod cum esset usque ad sententiam in ipsa processum, nobis remitteretur instructa, præfixo partibus termino competente quo se per procuratores idoneos nostro conspectui præsentarent justam auctore Deo sententiam receperint ; alioquin partes ad priorum judicium remitterent examen. Verum quoniam ipsi legati, pro-

A pter miserabilem illum eventum qui rerum statum inopinata morte principis immutavit, de arreptationis itinere recedentes, iis intendere nequiverrunt, fraternitat̄ vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus absoluto, præfato rege secundum formam præscriptam, inquiratis sollicite per vos ipsos utrum judices antedicti possint ab eo rationabiliter recusari, et in cæteris mandatum apostolicum, quod prædictis suis legatis injunctum, sublate oujuslibet contradictionis et appellantiois obstatu exequi procuratis.

Datum Laterani, iii Idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXV.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER LOMBARDIAM ET MAR-

CHIAM CONSTITUTIS.

*De succurreu terræ sanctæ.
(Laterani, iv Id. Decembris.)*

Utinam Dominus et nobis efficacem sermonem et vobis ac aliis perfectum largiretur auditum : ut quod de cœlestia regis obsequio suademus, saltem per parabolam inducamini regis temporalis implere, qui cum servorum suorum culpa regnum proprium amississet, ad recuperationem ipsius auxilium sepe flagitavit eorum ; quibus ei non solum illud impendere contumaciter recusantibus, quinimo manus suas convertentibus hostiliter in se ipsos, ipse dominum propria recuperavit potentia regnum suum. Num igitur quis ex vobis tam misericors est vel demens qui si vice regis hujusmodi fungeretur, accepto tempore justitiam judicandi servos tales, tanquam regios proditores et perfidos infideles, exilio vel incidio, suspendio, sive forsitan alio duriori suppicio non puniret, ut malis male perditis, in eorum bona fideles alios subrogaret ? Porro si sic rex faceret temporalis, qui solum in corpore potestatem haberet, quanto magis Dominus Jesus Christus rex regum et Dominus dominantium, quiet corpus et animam nobis contulit, et utrumque potens est mittere in gehennam ingratitudinis vitio et velut infidelitatis criminis suos servos poterit condemnare, sive de terra quam prelio sanguinis comparavit, ob culpam profecto non suam, sed ipsorum, ejecto, ac illam recuperandam neglexerint subvenire. Ecce ipse de sua hereditate pro nostraris iniquitatibus pulsus exsulat, ecce ad suam subventionem auxilium nostrum quasi ex hereditatu implorat, nec est qui vel foveat exsulem vel adjuvet implorantem. Expansis in cruce brachiis iteratam quasi crucifigentium se nobis insinuat contumeliam, et pene penitus nullus est qui ad ejus debita moveatur devotione vindictam. Transfigitur lancea latus ejus, manus et pedes clavis crudelibus configuntur, et nemini fere pectus compassio crudelitatis tantæ transverberat ut mortem sibi retributurus, quam tribuit illi pro ipso, in adjutorium ejus exsurgat. Aggravata sunt enim corda omnium et eo jam fere spiritum emitte voce magna, qua-

(407) *Othokarum.* Vide supra lib. II, epist. 188, etc, cap. *Constitutis*, De testib.

clamat, nequeunt excitari. O quam omnes sine pietate sunt facti et in crudeles universi mntati, quandoquidem puerpera virgo de paupere præsepli diversorio cum puer vagiente depellitur, et a nullo sibi debito humanitatis studio subvenitur! Væ genti petatrici, vñ populo pleno peccatis! Vere animi dures, et ærea tua frons, ac hærvus ferreus cervix tua. Dominus qui fecit, et non solum tibi tribuit id quod habes; sed etiam et quod es, cœditur et conspuitur, blasphematur et flagellatur, quin potius jam cunctis ludibriis et suppliciis, quæ sustinuit corporaliter, spiritualiter innovalis, non solum ad crucem usque deducitur, imo ipsa sibi etiam crux auferitur, in hoc rabie modernorum crucifixorum veterum tyrannidem excedente quod cum illi nihil in cruce dimisissent eidem, isti nec crucem; et tu tantam tuis dissimulas ignominiam Creatoris. Heu servos ingratos! heu famulos indevotos, qui cum celi ac terræ Dominus ad recuperandum proprium patrimonium, non suis, sed eorum culpis amissum, adjutorium implorat ipsorum, non solum illud impendere damnabiliter sibi renuunt, verum etiam in se ipsos hostiliter arma convertunt! Proh dolor! quis furor est, et quæ licentia tanta ferri domesticorum cruentum per civilia bella condere, ac perfidas et perferas nationes de Christi sinere patrimonio triumphare! Nunquid abbreviata et parvula facta est manus ejus, ut possit redimere, aut non est virtus ad liberandum in ipso? Nonne ipse, qui malefaceret in sua increpatione desertum, indueret cœlos tenebris, et saccum poneret operimentum eorum, funiculum hæreditatis suæ in solo posset oris sui verbo salvare? Deus siquidem sempiternus Dominus, qui terminos terræ creavit, qui dat lapso virtutem, et iis qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat, non deficiet nec etiam laborabit quin orientalem provinciam quando voluerit et sicut voluerit de manibus eruat impiorum; sed in occupatione ac detentione ipsius peccata nostra sic forsitan punienda prævidit ut poena ipsa impenitentibus majorem verteretur in culpam et penitentibus proficeret ad coronam; ut unde contumacium aggravaret excessus, inde remitteret humiliantium se reatus. Sciens etenim quod diligentibus se omnia cooperantur in bonum, non ut scientiam sibi per experientiam compararet, cum universa noverit et præviderit ab aeterno, sed ut nos de virtute vel infirmitate nostra redderet certiores, et daret intelligi plenus qui sunt ejus, salutifera crucis signum, in quo ipse salus nostra perpendit, et terram nativitatis sum quæ proprio sanguine consecravit, capi ab inimicis fidei Christianæ permisit, si quem forsan tangeret ejus injuria, si quem zelus divinæ legis accenderet, et ad vindicandam crucis injuriæ excitaret. Dormiebant etenim somnum suum omnes viri divitiarum, dormiebant, et in suis voluntatibus ac voluptatibus dormitabant, cum factus est repente de cœlo sonus de inopinato Christi hæreditatis excidio, non solum excitans dormientes, sed universos Christianorum

A fines concutiens; ut quia nullus de Dei potentia dubitabat, id singuli suis criminibus imputarent, et sic saltem reverterentur ad Dominum, et de suis penitentier excessibus qui prius in cordibus suis dixerant: *Non est Deus (Psal. xiii).* Cum igitur Dominus in hoc forsan occasionem nobis voluerit prestare salutis, imo salvationis causam præbere, universitatem vestram monemus attentius et exhortamur in Domino, ac in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus, ante oculos cordis habentes exsilium crucifixi, qui potentes sunt prælium Domini præliari, et crucem et arma capessant; qui vero non sunt habiles ad pugnandum, in expensis suis secundum proprias facultates aliquos dirigant bellatores, nec sit qui se ab hujusmodi obsequio subventionis excuset quin aliquid saltem modicum vel unum nummum imperiale propter hoc devote ac libenter impendat, cum ad mercandum regnum colorum interdum calix sufficiat aquæ frigidæ, ac pauper mulier in gazophylacium duo minuta mittendo laudetur plus œternis obtulisse. Proinde, charissimi filii, dum communis instat necessitas, similitates domesticas deponatis, et operam quam essetis bellis aut guerris mutuis impensuri, in terræ sanctæ vos juvet auxilium exercere, quæ pro peccatis nostris viris et viribus, operatoribus et opibus destituta in tanta necessitate consistit in quanta proressus ab initio suæ visitationis nequaquam nescitur extitisse. Ut autem de vestra jam quasi retributione securi labore tam sanctum confidentius assumatis, de Dei omnipotentis misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi atque solvendi contulit potestate, omnibus qui laborem hujus itineris in propriis personis subierint et expensis plenam peccatorum suorum, de quibus cordis et oris egerint penitentiam, veniam indulgemus, et in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis juxta qualitatem et facultatem suam viros idoneos destinarent illuc per annum moraturos ad minus, et illis similiter qui licet in alienis expensis in propriis tamen personis, assumptæ peregrinationis laborem, impleverint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus esse particeps juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum et bona, ex quo crucem suscepient, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, necnon et sub archiepiscoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei consistere defensione jubemus, stantentes ut donec de ipsorum obitu vel redditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistent. Quod si quisquam contra præsumperit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras juramento tenentur astricti,

crediteores eorum per Ecclesiarum prælatos, ut remittant eis præstatum juramentum, et ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus districione compelli. Quod si quisquam creditorum ad solutionem eos coegerit usurarum, ipsum ad restitutionem earum simili cogitatione mandamus. Concedimus etiam venerabilibus fratribus nostris Cremonensi et Yporiensi episcopis et dilecto filio abbatii de Tilieto, quibus specialiter auctoritatem tradidimus inducendi vos ad opus hujusmodi pietatis, necon alii archiepiscopis et episcopis in quorum diœcesibus permanetis, ut circa eos qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum et rerum quantitate pensatis, et considerato nihilominus devotionis affectu, opus injunctæ penitentiae commutare possint in opus eleemosynæ facienda.

Datum Laterani, iv Idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXVI.

ARCHIEPISCOPI ET EPISCOPI ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS PER LOMBARDIAM ET MARCHIAM CONSTITUTIS.

De eadem re.

(Datum, ut in alia.)

Utinam Dominus et nobis efficacem sermonem, etc., in eundem fere modum usque in finem. Quocirca universitatem vestram monemus attentius et hortamur, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus apud populos vobis subditos studio sedulæ prædicationis et exhortationis instetis ut juxta nostram et prædictorum episcoporum et abbatis exhortationem memoratæ terræ sanctæ succurrant, constitutionem et mandatum nostrum in cæteris quæ superius sunt expressa sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo efficaciter exsequentes, quadragesimam quoque partem ecclesiasticorum reddituum proventuumque vestrorum et aliorum nihilominus clericorum, necnon et alias fidelium eleemosynas, quas dudum ad subventionem ipsius terræ mandavimus congregari, si quidem collectæ sunt, assignari prædictis episcopis et abbatii quantocius faciat, in ejusdem terræ subsidium juxta suæ discretionis arbitrium transmittendas. Alioquin eas colligi diligenter, et ipsis faciat fideliter assignari.

Datum, ut in alia.

CLXXXVII.

EPISCOPO YPORIENSI ET ABBATI DE TILIETO VISITATORIBUS LOMBARDIAE.

De episcopo Albiganensi removendo.
(Laterani, ii Id. Decembris.)

Ex litteris vestris accipimus quod cum ad Albiganensem Ecclesiam una cum venerabili fratre nostro Pisano archiepiscopo, tunc episcopo Vercellensi, accessissetis (108), visitationis officium impleturi, Albiganensis episcopus inter cætera quæ proposita fuerant contra ipsum, hoc vobis ore proprio est

(108) Cap. *Ex litteris*. De excess. Prælator. Vide infra lib. XIII, epist. 134.

A confessus quod cum quidam in villa quadam ad ipsius jurisdictionem spectante infamaretur, de furto, et idem illud inficiaretur omnino, offerens quod candardis ferri judicio se purgaret, adjiciendo ut suspendio puniretur si deficeret in eodem, dictus episcopus a judice requisivit quid super hoc videatur eidem, et cum judex respondisset ut fieret sicut fur ipsem dixerat; ferrum candens in ipsius episcopi præsentia est allatum; quod cum accepisset fur ille, combustus est. Unde judex expavesfactus, quid sibi super hoc videretur consuluit episcopum memoratum; qui respondit quod si fur idem sic evaderet, malum esset; quanquam per litteras quas idem episcopus nobis modo direxit affirmet, se talibus verbis usum fuisse: *Auditis quantus est clamor populi, omnes dicunt quod malum est si evaserit impunitus*, et sic episcopus et judex villam ipsam cum multitudine sunt egressi; in quorum præsentia fur prædictus auctoritate ipsius episcopi est suspensus, propter quod ipsum cum litteris vestris ad eudem apostolicam destinastis. Sed idem in nostra præsentia constitutus nihil unquam super iis proposuit coram nobis; nec litteras vestras vidimus, licet idem se nobis illas asserat præsentasse; quinimo statim cum dictus archiepiscopus ad apostolicam sedem accessit, qui nobis hujus rei seriem plenarie indicavit, idem episcopus a nostra discussit præsentia, et perquisitus non potuit inveniri. Nos autem super iis cum fratribus nostris deliberavimus diligenter, et quia idem episcopus, non solum in judicio candardis ferri, verum etiam in furis sus-

Cpendio graviter noscitur deliquisse, cum his non tantum auctoritatem præstiterit, verum etiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus ut episcopatu cedat moneatis eundem. Alioquin ipsum auctoritate apostolica ab Albiganensi Ecclesia sublato appellationis obstaculo amoventes, faciat eidem per electionem canonicam de persona idonea provideri, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes.

Datum Laterani, ii Idib. Decemb., pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXVIII.

PRIORI OSSENSI ET SUPERIORI SANCTÆ FREDESVIDÆ.

Scribitur pro abbe de Bello.
(Laterani, ii Id. Decembris.)

(109) Ex tenore litterarum vestrarum intelleximus evidenter quod cum causam quæ inter I. clericum ex parte una et abbatem et conventum de Bello ex altera super redditu decem marcharum vel quindecim quas idem exigebat ab ipsis, eo videlicet quod eidem, quam cito se facultas offerret, in tantum se promiserant adimplere, noscitur agitari, vobis suam curaverant adimplere, noscitur agitari, vobis

(109) Cap. *Ex tenore*, De concess. præb.

dureximus committendam, dictus clericus post litis contestationem chartam quamdam monachorum ipsorum continentem expresse quod ei primam Ecclesiam ad suam donationem spectantem valentem decem marchas vel quindecim assignare promiserant exhibuit coram vobis, nihilominus per idoneos testes probans ipso post promissionem hujusmodi, licet potuerint, nolle sibi, quamquam super hoc admoniti fuerint providisse, quare dictos abbatem et monachos ad assignandum sibi redditum decem marcharum ad minus cogi cum instantia postulabat. Ad haec autem fuit ex adverso responsum quod ratione promissionis hujusmodi, utpote factæ contra concilii Lateranensis statuta, quæ probari per chartam exhibitam videbatur, eos non poterat convenire, præsertim cum non de aliqua Ecclesia, sed de promissione tantum in litteris nostris mentio haberetur. Cum igitur aliis ipsos posse conveniri asserentibus, aliis vero contrarium sentientibus super hoc fuisse binc inde coram vobis diutius disputatum, vos quid juris sit in hoc articulo dubitantes, in negotio ipso ulterius procedere noluistis donec super hoc recipere nosræ beneplacitum voluntatis, nobis humiliiter supplicantes ut quid sit in hac parte agendum vos dignaremur per nostras litteras reddere certiores. Nos igitur attendentes quod promissio prædicta non tenet, utpote contra statuta præfati concilii attentata, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, memorato clero super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem et monachos absolvatis.

Datum Laterani, ii idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

CLXXXIX.

NEOPATRENSI ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO DAVALIENSI,
ET DILECTO FILIO ELECTO NAZORESCENSI.

De obedientia quam episcopi debent suis metropolitanis.

(Laterani, vi Id. Decembris.)

Venerabilis fratrernoster Larissiensis archiepiscopus sua nobis conquestione monstravit quod venerabilis frater noster Dimitriacensis episcopus suffraganeus Larissiensis Ecclesie, fultus potentia laicali, eidem denegat obedientiam et reverentiam debitam exhibere. Quodcirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatum episcopum ut debitam obedientiam et honorem exhibeat archiepiscopo memorato monere diligentius et inducere procuretis, eum ad hoc, si necesse fuerit, districione qua convenit appetillatione remota cogentes. Nullis litteris veritati et iustitia præjudicantibus, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

A

CXC.
ELECTO NAZORESCENSI.
Suscipitur sub protectione apostolice sedis.

(Laterani, v Id. Decembris.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, Nazorescensem Ecclesiam cum omnibus quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, etc., usque communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis infringere vel ei, etc. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, v Idus Decembris, pontificatus nostri anno undecimo.

B

CXCI.
EPISCOPO DAVALIENSI.
De eodem argumento.
(Datum, ut in alia.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater, etc., usque assensu, Davaliensem Ecclesiam cum omnibus quæ impræsentiarum rationabiliter possidet, etc., usque communimus. Decernimus ergo...hanc paginam nostræ protectionis infringere, etc., usque incursurum.

Datum, ut in alia per totum.

CXII.

EPISCOPO ET ARCHIDIACONO CREMONENSIBUS.
De electione abbatis de Cornu.
(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Cum venerabilis frater noster Yporiensis episcopus et dilectus filius Albertus presbyter Mantuanus ad monasterium Sancti Stephani de Cornu ob visitationis et correctionis officium accessissent, statutis in eo plurimis quæ regulari congruunt honestati, quia P. tunc abbas ejusdem monasterii super lapsu carnis, crimine Simoniæ, ac multis aliis graviter fuerat infamatus, cum ipsi juxta officii sui debitum super iis vellent inquirere veritatem, idem abbas eis humiliiter supplicavit ut secundum formam juris procederent circa ipsum, cum notoria res non esset, nec vexaret eum fama publica vel privata, nec etiam contra eum accusator aliquis appareret. Cumque ipsi supplications vel potius exceptions hujusmodi tanquam frivolas non admitterent, dictus abbas sedem apostolicam appellavit. Sed iidem applicatione hujusmodi, velut frustratoria, non admissa, a priore ac multis monachis ipsius cœnobii, qui super hoc deposuere jurati, de præmissis inquisierunt plenius veritatem. Interim autem cum de prædictis visitatoribus abbas ipse in auditorio nostro gravem fecisset conquestiōnem deponi, venerabili fratri nostro Uberto Mediolanensi archiepiscopo S. R. E. cardinali dedimus in mandatis ut inquireret ab episcopo et presbytero memoratis qua de causa inducti fuerint ad inquisitionem hujusmodi faciendam et nisi aliam rationabilem causam ostenderent, ne procederent ad inquisitionem prædictam auctoritate ip-

sia apostolica prohiberet, in statum debitum revocato si quid post appellationem ad nos rationabiliter interpositam in ipsius abbatis præjudicium attentassent; alioquin canonicum haberent eadem inquisitione processum. Cum igitur de ipsorum processu tam per litteras eorumdem quam per relationem episcopi memorati nobis plenius constitisset, dictum abbatem ab eadem abbatiali ex gente justitia duximus removendum, discretioni vestrae per apostolica scripta mandantes quatenus et quod a nobis est super hoc provida deliberatione statutum facialis per censuram ecclesiasticam sublato contradictionis et appellationis obstaculo firmiter observari, ac priori et fratribus ipsius monasterii auctoritate apostolica injungatis ut personam idoneam per electionem canoniam sibi præficiant in abbatem. Ipsum quoquo depositum ad restitendum privilegia monasterii et alia quæ sua fuerant custodiæ per censuram eamdem sublato appellationis obstaculo compellatis; contradicentes, si qui fuerint, vel rebelles distinctione simili compescentes.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CXIII.

SICIBALDO ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARCE DE ROSEVELDE, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum

(Laterani, v Id Decembris.)

Quoties illud a nobis petitur quod religioni et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libeni concedere et potentium desideris congruum impertiri suffragium. Bapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et præfatum monasterium Sanctæ Mariæ de Rosevelde, in quo divino mancipati estis obsequio, quod ad jus et proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinere dignoscitur, ad exemplar felicis memorie prædecessorum nostrorum Adriani et Alexandri Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possesiones, quæcunque bona idem monasterium impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regnum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus experimenda vocibus locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum pertinentiis suis, decimam de Lu, quam bonæ memorie Albero Hamburgensis Ecclesiæ archiepiscopus ex conniventia totius cleri et populi eidem monasterio vestro in concambium dedit decimam de Roselvede, quæ item in concambium præsilva quæ dicitur Frankenholz vobis data est, curiam

A quæ dicitur Coninghof cum omnibus pertinentiis suis, officium Elikeri cum omnibus attinentiis suis, vetus officium cum pertinentiis suis, duodecim mansos juxta Albium cum pertinentiis suis, et Sclavia villam quæ Lanchua dicitur, et possessio nes quæ jacent juxta Lu, bona quæ bona memoria Ermengardis marchionissa Ecclesiæ vestræ contulit in Tumarisco, curiam scilicet Crimpestede cum omnibus suis pertinentiis, curiam Fragistede cum pertinentiis suis, totam terram quæ dicitur Busa cum pertinentiis suis, officium Oddonis cum pertinentiis suis, officium Hermanni et Wiberti cum omnibus pertinentiis suis, officium Siberti cum pertinentiis suis, officium Hesingi cum pertinentiis suis. Cum autem generale interdictum terra fuerit, etc., usque celebrare. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes monachorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocesano, suscipiunt episcopo, etc., usque voluerit exhibere. Alioquin ad quemcunque malueritis antistitem recurratis, qui apostolica fultus auctoritate quæ postulantur indulget. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abate, etc., usque secundum Deum et beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Quod si forte, quod absit! in suo collegio invenire nequivirint qui huic regimini idoneus habeatur licet eidem de quoquaque maluerint loco sui ordinis et sue professionis assumere. Prohibemus insuper ut nullus abbatum Roseveldensis monasterii bona infundare, fvel vendere, seu alio quolibet titulo alienare sine assensu majoris et senioris partis capituli vestri præsumat. Præterea decernimus, sicut prædicti antecessores nostri **Adrianus** et Alexander Romani pontifices decrevisse noscuntur, ne alicui archiepiscopo vel episcopo seu alii ecclesiastice sæcularique personæ aliqua disponere vel ordinare aut exactions vel paratas recipere sine consensu et voluntate fratrum ibi Deo servientium licet, sed tantum Romano pontifici ad obedendum vel serviendum teneatur. Ad hæc statuentes sancimus ut nullus unquam monasterii vestri advocatus esse præsumat nisi quem fratres communis consensu præviderint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci, etc., usque nullus obeit. Salva tamen justitia illarum ecclesiistarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate. Ad indicium autem præceptæ hujus et Romana Ecclesia libertatis, secundum quod Udo marchio cum fratre suo Rodulfo et matre Odda, in quorum patrimonio monasterium ipsum situm est, instituisse dignoscitur, per annos singulos bizantium unum nobis nostrisque successoribus persolvetus. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant.

B C D

alienare sine assensu majoris et senioris partis capituli vestri præsumat. Præterea decernimus, sicut prædicti antecessores nostri **Adrianus** et Alexander Romani pontifices decrevisse noscuntur, ne alicui archiepiscopo vel episcopo seu alii ecclesiastice sæcularique personæ aliqua disponere vel ordinare aut exactions vel paratas recipere sine consensu et voluntate fratrum ibi Deo servientium licet, sed tantum Romano pontifici ad obedendum vel serviendum teneatur. Ad hæc statuentes sancimus ut nullus unquam monasterii vestri advocatus esse præsumat nisi quem fratres communis consensu præviderint eligendum. Sepulturam quoque ipsius loci, etc., usque nullus obeit. Salva tamen justitia illarum ecclesiistarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum fas sit præfatum monasterium, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicae auctoritate. Ad indicium autem præceptæ hujus et Romana Ecclesia libertatis, secundum quod Udo marchio cum fratre suo Rodulfo et matre Odda, in quorum patrimonio monasterium ipsum situm est, instituisse dignoscitur, per annos singulos bizantium unum nobis nostrisque successoribus persolvetus. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem eidem loco, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Ma-

riæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, v Idus Decembris, inductione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CXCIV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI VEDASTI ATREBATENSIS.
De libertate ejusdem monasterii.

(Laterani, xv Kal. Januarii.)

Ex privilegio felicis memorie Alexandri papæ prædecessoris nostri, quod monasterio vestro concessit, et nos ad exemplar ipsius duximus innovandum, evidenter appetet monasterium ipsum nullo medio ad Romanam Ecclesiam pertinere. Licit autem dilectus filius... Atrebatensis canonicus nuntius venerabilis fratris nostri Atrebatensis episcopi nuper in nostra præsentia constitutus firmiter ruerit quod tempore bonæ memorie Urbani papæ prædecessoris nostri super hoc inter ipsius episcopi et tuum, fili abbas, prædecessores exstitit litigatum, quia tamen privilegium libertatis appetet, et de ipsius episcopi jure non constat, eidem episcopo per nostras litteras duximus inhibendum ne contra tenorem ipsius privilegii vos tam in personis quam rebus ad ipsum monasterium pertinentibus molestare præsumat; sed in idem episcopus de jure confidit, causam suam ordine judiciario prosequatur. Alioquin sententiam, si sententia dici debet, quam in vos episcopus ipse proferret, decernimus non servandam, tanquam a non suo iudice promulgatam.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CXCV.

PRIORI ET FRATRIBUS ANDRENSIBUS.

Ut rehabere lassant possessiones pignori obligatas.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

(110) Ex parte vestra fuit propositum coram nobis quod nonnulla ad feudum vestri monasterii pertinentia obligata potentibus ab infodatis in pignus, facta sunt, non quidem de jure, sed tantum de facto, ab eodem monasterio usuris excrescientibus aliena. Unde nobis humiliter supplicasti ut terras, redditus, et alia quæ predicto modo ad monasterium vestrum spectant, vobis, ne omnino alienari contingant, in pignus recipere de nostra permissione liceret, ita videlicet quod recepti fructus vobis computari non debeant pro usuris. Volentes autem monasterii vestri indemnitatibus paterna sollicitudine præcavere, annuimus postulatis. Nulli ergo omnino hominum licet haec paginam nostræ permissionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, etc., usque in finem.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

(110) Vide tom. IX Spicilegii Dacheriani, pag. 382.

(111) Vide lib. xii, epist. 17, 66, et seqq. lib. xiii, epist. 77, 73.

CXCVI.

ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS TERRAGONENSIS
ECCLESIE.

De negotio Durandi de Osca et sociorum ejus.

(Laterani, xv Kal. Januarii.)

(111) Ejus exemplo qui non est Deus dissensionis, sed pacis, volens omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, venientes ad apostolicam sedem dilectos filios Durandum de Osca et socios ejus paterna benignitate suscepimus, et ea quæ nobis tam pro se quam pro fratribus suis exponere curaverunt pleno concepimus intellectu. Ex iis ergo quæ nobis de articulis fidei et sacramentis Ecclesie diligenter examinati dixerunt cognovimus eos fidem sapere orthodoxyam et Catholicam astruere veritatem. Ad majorem tamen expressionem appositis evangeliis, et scripto confessionis eorum imposito super illa, recepimus ab eis hujusmodi juramentum: *Ego, inquit, Durandus de Osca inter manus tuas consecratus, summe pontifex domine Innocenti, Deum invoco testem in animam meam quod ita simpliciter et veraciter credo sicut in hoc scripto per omnia continetur, et contrarium nunquam credam, sed contrarium credentibus pro posse resistam. Tibi vero tanquam beati Petri apostoli successori et archiepiscopis et episcopis altissime prælatis in quorum diaconibus vel parochiis commorabor obedientiam et reverentiam exhibebot tam debitam quam devolam. Scriptum autem confessionis est tale.*

« Pateat omnibus fidelibus quod ego Durandus de Osca I. et E. et B. et omnes fratres nostri corde credimus, fide intelligimus, ore confitemur, et simplicibus verbis affirmamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum tres personas esse, unum Deum, totamque Trinitatem coessentialm et consubstantialem et coeteralem et omnipotentem, et singulas quasque in Trinitate personas plenum Deum; sicut in *Credo in Deum*, et in *Credo in unum Deum*, et in *Quicunque vult* continetur. Patrem quoque et Filium et Spiritum sanctum unum Deum, de quo nobis sermo, esse creatorem, factorem, gubernatorem et disponentem omnium corporalium et spiritualium, visibilium et invisibilium, corde credimus et ore confitemur. Novi et Veteris Testamenti unum eundemque auctorem credimus esse Deum, qui in Trinitate, ut dictum est, permanens de nihilo cuncta creavit, Joannemque Baptizatam ab ipso missum esse sanctum et justum et in utero matris sue Spiritu sancto repletum. Incarnationem divinitatis non in Patre nec in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantum, corde credimus et ore confitemur; ut qui erat in divinitate Dei Patri Filius, Deus verus ex Patre, esset in humanitate hominis Filius, homo verus ex matre, veram carnem habens ex visceribus matris

et uniam humanam rationabilem, simul utriusque naturæ, id est Deus et homo, una persona, una Filius, unus Christus, unus Deus cum Patre et Spiritu sancto, omnium auctor et rector, natus ex Virgine Maria vera carnis nativitate, manducavit et bibit, dormivit et fatigatus ex itinere quievit, passus vera carnis suæ passione, mortuus vera corporis sui morte, et resurrexit vera carnis sua resurrectione et vera animæ ad corpus resumptione; in qua post quam manducavit et bibit, ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris, et in eadem venturus est judicare vivos et mortuos. Corde credimus et ore contemur unam Ecclesiam, non hæreticorum, sed sanctam Romanam catholicam et apostolicam, extra quam neminem salvari credimus. Sacraenta quoque quæ in ea celebrantur inestimabili atque invisibili virtute Spiritus sancti cooperante, licet a peccatore sacerdote ministrantur, dum Ecclesia eum recipit, in nullo reprobamus, nec ecclesiasticis officiis vel benedictionibus ab eo celebratis detrahimus, sed benivolo animo tanquam a justissimo amplectimur; quia non nocet malitia episcopi vel presbyteri neque ad baptismum infantis, neque ad eucharistiam consecrandam, nec ad cætera ecclesiastica officia subditis celebrata. Approbamus ergo baptismum infantium; qui se defuncti fuerint post baptismum antequam peccata committant, fatemur eos salvari et credimus; et in baptimate omnia peccata, tam illud originale peccatum contractum, quam illa quæ voluntarie commissa sunt, dimitti credimus. Confirmationem ab episcopo factam, id est impositionem manuum, sanctam et venerande accipiendam esse censemus. Sacrificium (112), id est panem et vinum, post consecrationem esse verum corpus et verum sanguinem Domini nostri Jesu Christi firmiter et indubitanter corde puro credimus et simpliciter verbis fidelibus affirmamus; in quo nihil a bono majus, nec a malo minus perfici credimus sacerdote; quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris et in virtute Spiritus sancti. Unde firmiter credimus et confitemur quod quatumcunque quilibet honestus religiosus sanctus et prudens sit, non potest nec debet eucharistiam consecrare nec altaris sacrificium confidere nisi sit presbyter a visibili et tangibili episcopo regulariter ordinatus. Ad quod officium tria sunt, ut credimus, necessaria, scilicet certa persona, idem presbyter ab episcopo, ut prædictimus, ad illud proprie officium constitutus, et illa solemnia verba quæ a sanctis Patribus in canone sunt expressa, et fidelis intentio proferentis. Ideoque firmiter credimus et fatemur quod quicunque sine præcedenti ordinatione episcopalii, ut prædictimus, credit et contendit se posse sacrificium eucharistiae facere, hæreticus est et perditionis chore et suorum complicum est particeps atque consors et ab omni sancta Romana Ecclesia segregandus. Pecca-

(112) In lib. XIII, dñst 78, scriptum est: *In sacrificio eucharistiae, quæ ante consecrationem erant*

A toribus vere pœnitentibus veniam concedi a Deo credimus, et eis libertissime communicamus. Uncionem infirmorum cum oleo consecratu veneramur. Conjugia carnalia esse contrahenda secundum Apostolum non negamus, ordinarie vero contracta disjungere omnino prohibemus. Hominem quoque cum sua conjugi salvari credimus et fatemur; nec etiam secunda vel ulteriora matrimonia condemnamus. Carnium perceptionem minime culpamus. Non condemnamus juramentum, imo credimus puro corde quod cum veritate et iudicio et justitia licitum sit jurare. [(113) De potestate sæculari asserimus quod sine peccato mortali potest iudicium sanguinis exercere, dummodo ad inferendam vindictam, non odio, sed iudicio, non incaute sed consulte procedat.] Prædicationem necessariam valde et laudabilem esse credimus; tamen ex auctoritate vel licentia summi pontificis vel prælatorum permissione illam credimus exercendam. In omnibus vero locis ubi manifesti hæretici manent, et Deum et fidem sanctæ Romanae Ecclesie abdicant et blasphemant, credimus quod disputando et exhortando modis omnibus secundum Deum debeamus illos confundere et eis verbo Dominico, veluti Christi et Ecclesiae adversariis, fronte usque ad mortem libera contraire. Ordines vero ecclesiasticos et omne quod in sancta Romana Ecclesia sancitum legitur aut canitur humiliter collaudamus et fideliter veneramur. Diabolum, non per conditionem, sed per arbitrium, malum esse factum credimus. Corde credimus et ore confitemur hujus carnis quam gestamus et non alterius resurrectionem. Judicium quoque per Jesum Christum esse futurum, et singulos pro iis quæ in hac carne gesserunt recepturos vel poenas vel præmia firmiter credimus et affirmamus. Eleemosynas, sacrificium, cæteraque beneficia fidelibus posse prodessere defunctis credimus. Remanentes in sæculo et suas possidentes eleemosynas et cætera ex rebus suis agentes, præcepta Domini servantes salvari fatemur et credimus. Decimas, primitias et oblationes ex præcepto Domini credimus clericis persolvandas. » Quia vero non solum fides recta, sed bona etiam operatio exigitur ad salutem, quoniam sicut sine fide impossibile est placere Deo, ita fides sine operibus mortua est, propositum quoque conversationis eorum præsenti paginæ duximus adnotandum; cuius tenor est talis:

« Ad honorem Dei et ejus Ecclesie Catholicæ, et ad salutem animarum nostrarum, fidem Catholicam per omnia et in omnibus integrum et inviolatam corde credere et ore proposuimus confiteri sub magisterio et regimine Romani pontificis permanendo. Sæculo abrenuntiavimus, et quæ habebamus, velut a Domino consultum est, pauperibus erogavimus, et pauperes esse decrevimus; ita quod de crastino solliciti esse non curamus, nec aurum nec argentum

panis et vinum, post cons.

(113) Hæc addita sunt ex libro XIII.

vet aliquod tale præter victum et vestitum quotidiano A num a quoquam accepturi sumus. Consilia evangelica velut præcepta servare proposuimus, orationi juxta horas canonicas septies insistentes, dicens quindecies *Pater noster*, insuper *Credo in Deum, et Miserere mei, Deus, et orationes alias*. Cum autem ex magna parte clerici simus et pene omnes litterati, lectioni, exhortationi, doctrinæ et disputationi contra omnes errorum sectas decrevimus desudare. Disputationes tamen a doctioribus fratribus in fide catholica comprobatis et instructis in lege Domini dispensentur, ut adversarii catholicae et apostolicæ fidei confundantur. Per honestiores autem et instructiores in lege Domini et in sanctorum Patrum sententiis verbum Domini consuimus proponendum (114) in schola nostra fratribus et amicis cum prælatorum vero licentia et veneratione debita, per idoneos et instructos in sacra pagina fratres, qui potentes sint in sana doctrina arguere gentem errantem et ad finem modis omnibus trahere et in gremio sanctæ Romanæ Ecclesiæ revocare. Virginitatem et castimoniam continuam inviolabiliter conservando, duas quadragesimas et jejunia secundum ecclesiasticam regulam instituta annis singulis facere proposuimus. Religiosum et modestum habitum ferre decrevimus, quem consuevimus deportare, calceamentis desuper apertis ita speciali signo compositis et variatis ut aperte et lucido cognoscamus nos esse, sicut corde, sic et corpore, a Lugdunensis et nunc et in perpetuum segregatos, nisi reconcilientur catholicæ unitati. Ecclesiastica sacramenta suscipiemus ab episcopis et sacerdotibus in quorum diœcesibus vel parochiis commorabimur. et eis obedientiam et reverentiam debitam impendemus. Si qui vero saecularium in nostro voluerint concilio permanere, consulimus ut exceptis idoneis ad exhortandum et contra hereticos disputandum, cæteri in domibus religiose et ordinate vivendo permaneant, res suas in iustitia et misericordia dispensando, manibus laborando, decimas, primitias, et oblationes Ecclesia debitas persolvendo. »

Nos igitur habito fratrum nostrorum consilio per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, recepto a cæteris fratribus simili juramento, reconciliemus eos ecclesiasticæ unitati, et denuntietis ipsos vere catholicos ac recte fideles, in præscriptis et aliis eos secundum Deum ab omni scando et infamia servantes immunes, et in litteris testimonialibus et aliis adminiculis ipsos propter Deum misericorditer adjuvetis.

Datum Laterani, xv Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CXCVII.

DURANDO DE OSCA EJUSQUE FRATRIBUS, QUI PAUPERES CATHOLICI NUNCUPANTUR, IN FIDE CATHOLICA PERMANENTIBUS.

Super eodem.

(Laterani.)

Ne quis de cætero conversationis vestrae propositum calumnietur injuste, maxime circa illos qui secundum formam quam in aliis litteris nostris expressimus reconciliati fuerint ecclesiasticæ unitati, nos illud auctoritatis nostræ munimine approbando, præsenti pagina duximus adnotandum. Quod quidem est tale :

B Ad honorem Dei ei ejus Ecclesia catholica et ad salutem animarum nostrarum, etc., ut in alia usque persolvendo.

Datum Laterani, etc., ut in alia.

CXCVIII.

DURANDO DE OSCA ET EJUS FRATRIBUS IN FIDE CATHOLICA PERMANENTIBUS.

Ne teneantur ad bellum procedere cont. a Christianos.

(Laterani, xv Kal. Januarii.)

Postulastis a nobis utiis qui remanente in sæculo, ad honorem Dei et salutem animarum suarum in vestro proponunt consilio permanere, concedere dignaremus ne contra Christianos cogantur ad bellum procedere vel pro rebus saecularibus, veluti pro petendo communis, juramentum præstare. Nos autem prædicta concedimus quantum aliorum præjudicio et scandalis possent salubriter observari, maxime cum permissione saecularium dominorum.

C Datum Laterani, xv Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CXCIX.

PRIORI ET FRATRIBUS ANDRENSIS MONASTERII.

De capellis non construendis intra terminos monasterii.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

D (115) Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque perducatur effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, ne quis infra parochiarum vestrarum terminos oratoria seu xenodochia construere contra vestram et diœcesani episcopivoluntatem præsumat, salvis privilegiis pontificum Romanorum, auctoritate præsentium inhibemus. Nulli ergo, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii pontificatus nostri anno undecimo.

(113) In libro XIII, legitur: *Proponendum fratribus et amicis, cum prælatorum conscientia et assensu; ita quod ab eis propter hac nec ecclesiarum frequen-*

tatio nec clericorum prædicatio postponentur, virgin.
(115) Vide t. IX Spicilegii Dacher. pag. 581.

CC.

HENRICO PRIORI MONASTERII ANDRENSIS EJUSQUE FRA-
TRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FATURIS REGULAREM
VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum
(Laterani, XII Kal. Januarii.)

(116) Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium; ne forte cujuslibet temeritatis incursum aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Erapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Salvatoris et Sanctæ Rotrudis virginis, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar felicis memorie Paschalis papæ II, prædecessoris nostri sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in eodem monasterio, etc., usque observetur. Præterea quæcunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus illibata permaneant in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, altare villæ Andrensis, capellam Sanctæ Mariæ infra oppidum Gignes, altare de Bredenarda, altare de Lullingahem, altare de Fernes, et altare de Elingahem, cum omnibus decimis et pertinentiis eorum, et universa quæ bonæ memorie Balduinus comes Gisnensis cum uxore sua Adela et Manasses ejus filius vel barones eorum eidem monasterio contulerunt, videlicet pasturam omnem circa ipsum locum Andernes, et commoditatem aquæ, paludis et cespitum, terram de Hantenghem cum bosco, villanis et omnibus redditibus suis, in villa Gignes stagnum et sedem molendini, terram de Suavatas et manerium cum villanis suis et commoditate aquæ et tertia parte decimæ, terram de Campagnes et tertiam partem decimæ, terram et comitatum de Bredenarda cum manerio ibidem sito et eleemosyna a nobili viro A. Gisnensi comite vobis intuitu pietatis collata, terram, villanos, boscum, stagnum, et molendinum quæ Garinus de Filnes et mater ejus Ecclesiæ vestræ pietatis intuitu concesserunt, altare in villa Brocredes cum omnibus decimis et pertinentiis suis, duas portiones reddituum altaris de Terdinghaem, in parochia de Pithen manerium cum terra et comitatu, in monte qui dicitur Mas terram, manerium cum bosco, pastura et comitatu, in parochia de Spelleka duas partes

(116) Vide t. IX Spicil. Dacher. pag. 578.

(117) Vide t. IX Spicilegi Dachoriani pag. 498

(118) Vide ibid. pag. 488 et seqq. 534.

A totius decimæ (117), in villa Elcekom decimam a bonæ memorie Petro abbate vestro acquisitam, in territorio de Merch redditus quos a Gualtero Blundo et Thoderico clero et Herberto Folin milite noviter acquisistis, in villa quæ dicitur Sancti Audomari Ecclesia terram in eleemosynam vobis collatam, in villa Craierwic unam marcam super terram Balduini quondam fratris vestri vobis assignatam, in villa Landertun decimam quam habetis ex dono nobilis viri (118) Ingelramni de Fiennes, in villa Brudinghem tertiam partem totius decimæ, id villa Buxin decimam quondam Danielis, terram et redditus quos noviter requisistis, foragium quoque de vinis quæ ad vestros usus emitis per totum castrum Sancti Audomari a bonæ memorie (119) Willemo castellano vobis concessum et suo scripto nihilominus confirmatum, in villis Iorni, Audenhem, Foxole, Landortim, Westeboc, et Antingherem, terras, societas et decimas ab antiquis temporibus a vobis possessas, redditus et precurrationes quos super quodam nemore debet vobis annuatim Ecclesia de Wasto, duas marcas quas super quodam manerio vobis abbatia de Belloloco solvere annuatim tenet, in villa de Hames terram, villanos et redditus ab antiquo a vobis possessos, in villa Balinghen ex dono antiquorum nobilium tertiam partem totius pasturis, et paludibus, et eleemosynas in eadem villæ in terris, villanis, comitatu, stagno, molendino, villa vobis concessas a nobilibus viris Hugone et simone fratre suo, Radulfo Baillo et participibus ejus, in villa Hochtinghem universos mansionarios quos habetis, cum redditibus et comitatu et paludibus ad usus vestros a bonæ memorie Balduino comiti monasterii vestri fundatore concessis, in villa Fernes terras cum comitatu, villanos et redditus ab antiquo a vobis possessos, in villa Odersele redditus a Guidone de Vlesoge quondam fratre vestro vobis concessos, decimam quoque de monte de Fiennes, decimam de Dolo, decimam de Dirlirgetum, et substitutionum capellani ad oratorium ejusdem vici, vavassores quoque a vobis feodatos, et tam ad placitandum pro vobis quam ad equitandum vobiscum ab antiquis temporibus attulatos, et forum Ecclesiæ vestræ cum omnibus justis et approbatis consuetudinibus, sicut eas juste haec tenus et pacifice possedistis. Sepulturam vero ejusdem loci omnino liberam esse sancimus, ut tam supradictorum comitum progenies quam barones omnes, qui Pares castelli vocantur, sepeliantur (120) ibidem. Cæterorum quoque qui illic sepeliri deliberaverint devotioni et extreme voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet præfatum monasterium temere perturbare aut

(119) Vide ibid. pag. 486, 527.

(120) In chronicô Andrensi additur: *juxta rotas deliberaionem suam,*

ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocesani episcopi canonica justitia et debita reverentia monasterii Kurroffensis. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem, etc., usque præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xii Kal. Januarii, indict. xi, Incarnationis Dominice anno 120, pontificatus vero Domini innocentii papæ III, anno undecimo.

CC1.

ABBATI ET CONVENTUI KAROSENTIBUS,

De confirmatione prigilegiorum.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetâ pietatis officio propensijs diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris precibus inclinati, de Bovesrezia, de Alneto, et de Formeria ecclesias, cum justitiis et pertinentiis suis quæ rationabiliter vos proponitis assecutos, sicut et a justæ ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii pontificatus nostri anno undecimo.

CCII.

Ne quid pro benedictione exigeant ab abbe Andrensi.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

Congruam offici nostri actionem prosequimur cum viros religiosos charitate debita confoveremus eorumque votis et desideriis apostolicæ favore benignitatis annuimus, et ne indebitis agitentur molestiis, ipsius apostolicæ sedis defensionis subсидium impertimur. Volentes igitur Andrense cœnobio paterna sollicitudine providere, auctoritate vobis præsentium inhibemus ne de cætero pro benedictione abbatis ipsius palefredum, pastum vel cappam præsumatis sericam extorquere.

Datum Laterani, x Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCIII.

Ut Walterum admittant ad præbendum.

(Laterani, xiii Kal. Januarii.)

Cum ad nostram dudum audiendum parvaniasset quod Ferricus de Dompnepatra, qui tenebat in eccl-

sia vestra præbendam, ad militiam se transtulerat laicalem cum quadam in Apulia publice contra bendo et venerabilis frater noster Beneventanus archiepiscopus, cui mandavimus ut super hoc inquireret veritatem, persuas nobis litteras respondisset quod id notorium in partibus illis erat, demum eidem Ferrico per nostra scripta præcipimus ut infra mensem nostro se conspectui presentaret, si forsan ad excusationem suam ostendere rationabile quidquam posset. Ipse vero cum testimonialibus quoque litteris venerabilis fratris nostri episcopi Bivinensis, per quem eum super hoc mandavimus admoneri, per suas nobis litteras respondendo confessus et quod cum olim circa octavum annum statis suæ pater suus clericali militia tradidisset eumdem, duodecimo tandem anno transacto resilivit ab ea, et ad arma sacerdotalia se exercens, denique cum claræ memorie Waltero Brenensi comite Apuliam introivit et hactenus ibi mansit, fructibus jam dictæ præbenda quisbusdam creditoribus obligatis, quam recognoscere se dicebat contra conscientiam tenuisse, acideo debitum quod super eadem præbenda contraxerat extenuatum penitus esse dicens, eam in nostris manibus resignavit. Nos igitur idoneæ personæ in ipsa provideri volentes, eam dilecto filio magistro Waltero, viro provido et honesto, de vestris partibus oriundo, duximus concedendam, universitatì vestre per apostolica scripta præcipiendo mandates quatenus ipsum per procuratorem suum in corporalem possessionem ipsius inducere ac in fratrem et canonicum recipere procuretis, stallum chori et locum capituli sibi nihilominus assignandom mandatum apostolicum taliter impleturi quod gerere possimus acceptum. Alioquin dilectis filiis decano, cantori et G. Pedilipi canonico Remensi dedimus id mandatis, ut vos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant.

Datum Laterani, xiii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

Scriptum est illis super hoc.

CCIV.

LONGIPONTIS ET IGNACENSIS ABBATIBUS, ET PRIORI IGNIA-
CENSI SUSSIONENSIS DIOECESIS.

Ut subdiaconus ad uxorem suam redeat.

(Laterani, iii Kal. Januarii.)

Ex litteris dilectorum filiorum decani, cantoris, et G. canonici Remensi intelleximus evidenter quod cum Isabel mulier adversus R. virum suum Laudensis diœcesis, qui non curabat eidem necessaria ministrare nec maritali ipsi debitum exhibere, nostras impetrasse ad eos litteras continentis quod si res taliter se haberet, dictum R. ut tanquam uxorem suam exhiberet eamdem et maritali affectione tractaret, censura ecclesiastica, sublati appellationis obstaculo, coercent, ipsi partes legitime citaverunt. Quibus in eorum præsentia constitutis, præfata mulier intentionem suam fundare voluit coram eis, asserens dictum R. cum ipsa legitime matrimonium contraxisse, nec sibi velle in necessariis providere

vel debitum reddere conjugale. Cum autem, dicto hæc inficiante omnino, testes producti essent pariter et recepti, judices super hoc sententiare nolentes, depositiones ipsorum et ea quæ hinc inde fuere proposita coram eis, sub sigillis suis nobis fideliter transmiserunt. Nos igitur, visis et intellectis depositionibus testium productorum, quia per dicta eorum de matrimonio nobis constitutæ evidenter, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus memoratum R. nonobstante quod post contractum matrimonium se fecit in subdiaconum promoveri, ad recipiendam uxorem suam et eam maritali affectione transtandam monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, tc.

Datum Laterani, iii Kal. Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCV.

DECANO SARISBERIENSI PARSIUS COMMORANTI, A. ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO P. PEVEREL CANONICO PARISIENSI.

De electione abbatis Andrensis.

(Laterani, iii Non. Januarii).

(121) Cum dilecti filii Willelmus Andrensis Ecclesiæ monachus, qui pro electo ejusdem Ecclesiæ se gerebat, et Gaufridus Daubius monachus ac procurator monasterii Karroffensis super jure eligendi abbatem in Andrensi monasterio et ejusdem Willelmi electione invicem in nostra præsentia litigarent, idem Willelmus electionem suam a fratribus Andrenibus concorditer celebratam auctoritate petiti apostolica confirmari, asserens tam de jure communi quam privilegio speciali eis a felicis recordationis Alexandro papa prædecessore nostro, et a nobis postmodum (122) confirmato, liberam eligendi auctoritatcm ad eosdem fratres tantummodo pertinere. Nam de jure communi omnis congregatio monachorum eligere sibi debet abbatem, et in ejusdem Alexandri privilegio continetur ut (223), obeunte monasterii Andrensis abbate nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres vel eorum pars consilii senioris secundum Deum et Beati Benedicti Regulam duxerint eligendum. A nobis quoque prædictis fratribus dignoscitur esse concessum ut licitum sit eisdem, cum Ecclesiam suam abbate vacare contigerit, personam idoneam de gremio ejusdem Ecclesiæ vel aliunde per regularem electionem sibi præscire in pastorem Karroffensi monasterio præsentandam, ut ab ipso confirmationem accipiat, et reverentiam ei quam debet impendat. Dictus vero Gaufridus procurator proposuit ex adverso quod, cum olim ad petitionem comitis Balduini, uxoris et filiorum ejus, Andrensis

A Ecclesiæ patronorum a bonæ memorie (124) Gérardo Morinensi episcopo fuerit constitutum quod si præstatns locus divino munere adeo pullularet ut prior aut abbas constitueretur ibidem, lectio ejus penes fratres ejusdem loci et capitulum Karroffense penderet, et hujusmodi obtentu statuti sic fuerit longe retroactis temporibus observatum ut, monasterio Andrensi vacante, Andrenses fratres in Karroffensi capitulo aliquem de gremio monasterii Karroffensis sibi elegerint in abbatem : electio prædicti Willelmi tam contra statuti tenorem quam etiam contra consuetudinem approbatam, quæ optima est legum interpres, minus canonice attentata, merito cassari debebat, et mandari fratribus antedictis at juxta quod hactenus est obtentum procederent ad electionem abbatis, adjiciens quod, per privilegium supradicti prædecessoris nostri nec etiam confirmationem nostram, præjudicari poterat monasterio Karroffensi cum nulla penitus de prædicto statuto et approbata consuetudine habita mentione fuerint per subreptionem obtenta. Proposuit insuper idem G. quod ex alia quoque causa dicta electio cassari debebat, quia videlicet ab interdictis et de interdicto fuerat celebrata. Cum enim bonæ memorie Lambertus Morinensis episcopus supradictis fratribus dederit in præceptis, prout in ejus patentibus (125) litteris perspeximus contineri, ut ad Karroffensem Ecclesiam, de cuius gremio eligere debebant abbatem, infra octo dierum spatium accedentes, ibidem eligerent, utdebebant, quod si non facerent, scirent se ab omni officio et beneficio et ecclesiarum ingressu fore suspensos: ipsi mandato episcopi vilipenso, iusfra præfixum tempus, prout debebant, eligere contempserunt. Unde cum post elapsum terminum suspensionis sententia cooperintesse ligati, electio post hæc ab ipsis præsumpta debebat irrita judicari. Ad hoc autem fuit ex adverso responsum quod cum prædicto modo eligere Andrenses monachi minime tenerentur, episcopo sine cause cognitione hoc præcise mandanti non tenebantur obedire; ac ideo prædicta sententia interdicti eos ligare non potuit, utpote minus rationabiliter promulgata; maxime cum infra terminum ab episcopo constitutum ad Karroffense monasterium accedentes, licentiam petierint de suo monasterio eligendi, licet eam ne quiverint obtainere. Contra quod pars altera replicavit quod etsi fuisset forsitan dicta sententia minus justa, humiliiter tamen parere tenebantur eidem, cum fuisset a diecesano episcopo promulgata. His igitur et aliis quæ coram nobis ntrinque fuere propositu perspicaciter intellectis, quia nobis constituit electionem ipsam a suspensiis et de suspensiō etiam celebratam, ipsam de consilio fratrum nostrorum justitia cassavimus exigente. Excommunicationis autem et suspensionis in ipsum Willelmum et alios mon-

(121) Cap. *Cum dilectus*, De consuetud. Vide t. IX Spicileg. Dacheriani, pag. 578.

(122) Supra lib. x. epist. 97.

(123) T. IX. Spicil. pag. 461.

(124) Ibid., p. 344.

(125) Ibid., pag. 559.

chos Andreenses et interdicti sententias in eorum Ecclesias a venerabili fratre nostro (126) Silvane-ctensi episcopo et conjudicibus ejus post appellatio-nem ad nos interpositam promulgatas ad cautelam duximus relaxandas. Cæterum cum supradictum statutum, videlicet quod penes fratres ejusdem loci et capitulum Karroffense pendaat abbatia electio, ita sane possit intelligi quod per illud nec juri com-muni nec apostolico privilegio derogetur, ut videlicet ad sæpedictos fratres electio speciet abbatis, et ad Karroffense capitulum confirmatio, devotioni ve-stræ præsentium auctoritate mandamus quatenus auditis hinc inde propositis, si ex parte Karroffensis cœnobii talis fuerit consuetudo probata quæ juri communi præjudicet in hac parte (127), vos secun-dum illam consuetudinem decernatis electionem Andreensis abbatis de cætero faciendam. Quod si talis consuetudo probata non fuerit, per quam in hoc casu præjudicetur juri communi, vos Andren-sibus monachis jus eligendi abbatem sublato ap-pellationis obstaculo adjudicare curetis, ut sic de cætero liberam habeant facultatem vel de gremio Ecclesiæ suæ vel etiam aliunde per electionem ca-nonica eligendi personam idoneam in abbatem præsentandam Karroffensi capitulo, ut ab eo, si canonica fuerit electio, confirmetur. Porro si partes maluerint ut nobis sententia reservetur, vos ca-uam instructam ad nostrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem quo nostro se conspectui repræsentent recepturæ Deo dante judicium æquitatis. Testes autem qui fue-rint nominati, etc., usque perhibere. Nullis litteris obstantibus si quæ apparuerint a sede apostolica præter assensum partium impetratæ. Quod si non omnes, etc., duo vestrum.

Datum Laterani, III Nonas Januarii anno undeci-mo.

CCVI.

WLTERRANO EPISCOPO.

Committitur ei quædam causa matrimonialis.

(Laterani, III Id. Januarii.)

(128) Ex parte M. mulieris fuit propositum coram nobis quod cum eam adhuc infra pubertatis tempora constitutam quidam patruus suus... filio... Senensis civis nondum septem annorum voluerit in matrimonio copulare, ac eadem traducta fuerit in domum civis ejusdem, ipsa ex quo ad nubiles annos perve-nit, ratum nolens habere quod a dicto patruo suo circa hoc fuerat procuratum, a venerabili fratre nostro Senensi episcopo nubendi alii licentiam pos-tulavit. Cumque partes idem episcopus citavisset, et præfata M. per procuratorem idoneum in ju-dicio compareret quærens possessiones et res alias sibi restitui dotis nomine pro se data, et para altera restitutionem peteret mulieris ejus-dem, asserens eam non posse per alium causam agere, sed debere ipsius tractatui personaliter in-

(126) T. IX Spicil., pag. 564, 567.

(127) Vide infra, lib. XIV, epist. 19.

A toresse, præfatus episcopus dubitans quid super iis statuere posset de jure, prout nobis suis litteris intimavit, processu negotii supersedit. Quia igitur non credimus ambigendum quin ipsa mulier, quamvis minor esse dicatur, et causam possit matrimonii per procuratorem tractare, ac pars alia restitui nequaquam debeat, quæ nullo juris seu possessionis est commodo destituta cum per solam traductionem prædictam, quam non præcesserunt sponsalia vel consensus legitimus nec fuerunt etiam subsecuta, nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractum, ut finis litibus imponatur, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, si est ita, nonobstantibus exceptionibus supradictis, partibus convocatis, au-dias quæ hinc inde duxerint proponenda, et quod canonicum fuerit appellatione remota decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Nullis litteris veritati et justitiæ præjudicantibus a sede apostolica im-petratis.

B Datum Laterani, III Idus Januarii pontificatus nostri anno undecimo.

CCVII.

LITTERÆ HENRICI CONSTANTINOPOLITANI IMPERATORIS
AD DOMINUM PAPAM.

De debellatione Voullæ apud Philippopolim.

(In expeditione Pamphil. Septembri.)

C Sanctissimo Patri ac domino INNCCENTIO Dei gratia summo et universalı pontifici, HENRICUS eadem gratia fidelissimus in Christo imperator, a Deo coronatus, Romanæ moderator, et semper Augustus, salutem et tam promptam quam debita in omnibus obedientiam.

D Non hominum sed Dei omnipotentis potissimum fuit, et præcipue meritis et intercessionibus beatissimi Petri et Ecclesiæ Romanae non nostris meritis hoc evenit, ut imperium Rome-nie nostro potentatui subjaceret. Cum enim miraculose factum fuerit ut ad honorem beati Petri Constantinopolis caperetur, miraculosius his die-bus, beatissimo Petro dimicante pro nobis, Chri-stus operatus est in nobis, cuius auxilio, vigilia ipsius Petri festi quod vocatur ad Vincula, ini-quissimum persecutorem Ecclesiæ Dei Voullam apud Philippopolim debellavimus, eumque, infi-nita strage facta suorum, de campo fugavimus; et ut gaudentis nobiscum in Domino, quindecim dietas terre imperio nostro de suo acquisitas ha-bemus. Status noster melioratus est, et de die in diem suscepit incrementum; nec nobis ascribi-mus, sed potius Deo et vobis, et fidei quæ in Ecclesia Romana subsistit. Noverit sanctitas ves-tra quod sani sumus et incolumes, quod liben-tissime audiremus de vobis, et quod pro fide Ecclesiæ beatissimi apostolorum Principis, cuius

(128) Cap. Ex parte De restitut. spoliator.

vicem geritis, subire martyrium non timemus; cui quidquid facimus, quidquid acquirimus, pro nomine ipsius et in ipso est et erit. Grates infinitas vobis referimus de honore a vobis exhibito G. famulo nostro, et de negotiis nostris a vobis obtentis. Litteras vestras gratanter suscepimus et devote. Rogamus omnimodis Deum ut vos, quem ad honorem suum et Ecclesiam ipsius erexit pastorem, in sua constitutam sede sanos et incolumes diutius permane, et conservet nobis vos, famulum suum; vosque, cuius preces efficacissime sunt apud Deum, rogate pro nobis ut ipse nobis pro ipso dimicantibus opem conferat salutarem et vitam diutinam et victoriam nobis donet. Volumus ut Ecclesia Romana nos habeat mandatorum executores suorum; quia nos non sumus ejus domini, sed ministri. Pater sancte, valeat sanctitas vestra, subveniendo nobis in nostris petitionibus, quae pro nobis et pro terra nostra mittentur ad vos. Hucusque pia mansuetudo vestra nostras preces et petitiones benigne recepit, et quod bono inchoata est principio, placido consequatur effectu; quia nisi patrocinio vestro terra et imperium nostrum totius Romanie regatur, non est dubium quin succumbat; sed si vestrum auxilium habuerimus, cedet nobis adversitas præliorum. Nihil enim possumus sine vobis. Videte ergo ut quod bene cœpistis in Domino, opere compleatis.

Datum in expeditione nostra Pamphil., mense Septembri, indictione XII, imperii nostri anno tertio.

CCVIII.

CHARISSIMO IN CHRISTO FILIO FREDERICO ILLUSTRI
REGI SICILIE.

Suadetur ne jurisdictionem spiritualem sibi vindicet.

(Laterani, v Id. Januarii.)

Ex tenore litterarum tuarum nostris est auribus intimatum quod Panormitana Ecclesia viduata pastore, capitulum ejusdem Ecclesiae tibi multoties supplicarunt ut eis præberes licentiam pontificem eligendi, quibus cum tandem benignum præbuires assensum, mandans eisdem ut invocata Spiritus sancti gratia in personam idoneam convenientem, cantor, succendor, et quidam alias a reliquis recentes tuis iussionibus restiterunt, ejus concano-nicis inhibentes ne ad nominationm procederent, ad sedem apostolicam appellando. Super quo tu vehementer commotus, dispositi scriter in personas eorum injuriam hujusmodi vindicare, sed pro reverentia nostra et ordinis clericalis motu animi temperato, solum eis exsilium indixisti, ut de cætero in regno tuo malignandi materiam non haberent, quod ob hoc nobis significare curasti, ne persuaderi nobis posset aliud ab eisdem. Nos igitur iis auditis mirati fuimus non modicum et commoti

(129) Vide Baron. ad an. 1097.

A graviter contra eos qui haec tibi persuadere, fili charissime, præsumperant, cognoscentes profecto quod prava sint latera tua, quæ tibi hujusmodi persuadent. Unde nimis timemus ne persuasiozibus eorumdem inductus, imo seductus potius, imitari velis vestigia crudelium tyrannorum, qui de terra viventium, suis iniquitatibus exigentibus, sunt abscessi et nunc forte acrius cruciantur, cum non tua sorte contentus, nostram præsumpseris usurpare, jurisdictionem in clericos exercendo. Temporalibus enim debueras esse contentus, que tamen habes a nobis, et non ad spiritualia, quæ ad nos pertinent, extendere manus tuas. Nescis quod cum Oza arcum foderis temere tetigisset, a Domino correptus interierit, et Ozias rex, dum adolere vellet incensum, leprosa macula est respersus? Considerare quippe debueras et timere ne forte propter delicta prædecessorum tuorum, qui quædam spiritualia sibi præsumpserant usurpare, haec supervenerit tribulatio qua oppressum est hactenus et adhuc premitur et quatitur regnum tuum, et humiliari nihilominus in conspectu Altissimi, ut placatus converteret procellam in auram, et cessaret quassatio comprimens et conturbans. Certe si melius notavisses haec et ea quæ regnis cæteris evenerunt in quibus iis similia fuerant attentata, timuisses utique manum in clericos extendere ultiōnis, pro eo quod ad sedem apostolicam jappellarunt, nec a regno proscriptisses eodem, cum et si te gravissime offendissent, nobis vindicta fuisset potius reservanda; quia secundum Apostolum servus suo domino stat aut cadit, nec ad te judicare servum pertinet alienum. Verum fortassis ex eo te putas offendisse quod in quodam (129) privilegio prædecessoribus tuis concesso, imo ab initio magis extorto, de appellationibus continetur, quasi appellando præfati clerici venerint contra illud. Sed si diligentius attendisses quid actum fuerit super iis temporē claræ memorie imperatricis Constantiæ, tunc reginæ Siciliæ, nostris tue, ne aquaquam id ad animum revocasses. Cum enim eadem venerabilem fratrem nostrum Neapolitanum archiepiscopum et dilectos filios Ham. archidiacorum Cataniæ, magistrum Thomam de Gaieta justitiarum, et Nicolaum judicem Vigiliensem pro innovando prædicto privilegio et concedendo ac confirmingando ei ac tibi regno ad nostram præsentiam destinasset, et illi pro iis multipliciter instittissent, non potuerunt a nobis aliquatenus obtainere ut illud vellemus privilegium innovare, propter quatuor capitula quæ continebantur in eo (130), videlicet de conciliis, legationibus, appellationibus et electionibus prælatorum. Tandem vero duo illorum ad prædictæ matris tue præsentiam redeentes, reliquis apud sedem apostolicam remanentibus, exposuerunt eidem super iis nostræ beneplacitum voluntatis; cui cum eadem, sicut religiosa persona, acquiescere studuisse, fidem ad sedem aposto-

(130) Vide epistolam Willelmi regis ad Adrianum IV, apud Rocchum Pirrum.

licam iterum accesserunt, et obtinuerunt a nobis illud privilegium innovari et confirmari ei et tibi regnum, tribus capitulis de appellationibus, legationibus et conciliis a privilegio prorsus amotis, et quarto, de electionibus scilicet, moderato (131). Quid autem super electionibus inter nos ac praesatam matrem tuam fuerit ordinatum, cedula quam tibi praesentibus militibus interclusam te poterit plenius edocere. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur attentius quatenus divinam considerationem intuitu de cetero non attentes tibi jurisdictionem in spiritualibus vindicare, ne contra te ac regnum tuum divinam propter hoc provokes maiestatem; sed in devotione sacrosanctae Rothanae Ecclesiae matris tuae firmiter perseverans, eidem reverentiam debitas exhibeas et honorem, quem, sicut pia mater, in iis et aliis necessitatibus ac utilitatibus tuae diligenter sollicitudine providebit, et praefatos clericos revoces et permittas in terra tua pacifice commorari et sua beneficia libere possidere, dimittens omnino rancorem quem contra eos propter appellationem ab ipsis ad nos interpositam concepisti; sciturus pro certo quod nos constitutum de electionibus inter nos et saepedictam imperatricem matrem tuam habitum per totum regnum faciemus solemniter publicari, ut secundum illud electiones de cetero celebrentur. Caveant autem illi qui te perversis consilia non metuunt fascinare ne super hoc de cetero malignantur, quia divinam et nostram non effugient ultiōne; cum tolerabilius sit ut humana vindicta percutiat perversores quam ira divina in te ac regnum tuum, propter eorum iniquitates, deserviat, si remanserint incorrectae.

Datum Laterani, v Idus Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCIX.

PRIORI SANCTI THOMÆ MARTYRIS ACONENSIS ET SANCTI GEORGII DE SISTO EJUSQUE FRATRIBUS.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iv Id. Januarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus grato concurrentes assensu, loca ipsa in quibus divino estis obsequio mancipati et personas vestras cum omnibus bonis quae in presentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis dante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem Sanctæ Mariæ, Sancti Petri et Sancti Nicolai de Campo Anglorum ecclesiæ, et hospitale Sancti Thomæ, ad possessiones alias, sicut eas juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos ipsis ecclesiis vestris auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio com-

munimus. Quod autem predecessori tuo, fili prior, et successoribus suis felicis recordationis Alexander papa predecessor noster quotidianum usum annuli, virgæ pastoralis, et mitrae in præcipuis festivitatibus de sedis apostolicae benignitate concessit, nos ratum habemus, ejus vestigiis inherentes. Ad indicium autem hujus a sede apostolica percepta protectionis ac liberalitatis duos sarracenos nobis nostrisque successoribus annuis singulis persolvere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum licet hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iv Idus Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCX.

PRIORI ET FRATRIBUS DE TINEMVAHE

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iii Non. Januarii.)

Justis petentium desideriis dignum est facilem nos præbere assensum, et vota quæ a rationis trahite non discordant effectu prosequente complero. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, possessiones vobis pia fideliam liberalitate collatas, libertates etiam et alia bona a clara memorie rege Ricardo et charissimo in Christo filio nostro (132) Joanne rege Anglorum illustri Ecclesiae vestre concessa, sicut ea juste ac pacifice possidetis, et in eorumdem authenticis plenius continentur, necnon ecclesiæ et pensiones earum eidem Ecclesiae per metropolitanæ et diocesanæ episcopi litteras confirmatas, libertates quoque ac immunitates monasterio Sancti Albani pro suis cellis concessas, vobis et per vos Ecclesiae vestre, cum sit cella monasterii memorati, auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Num ergo...hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc., usque incursurum.

Datum Laterani, iii Nonas Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXI

LONDONIENSI, ELIENSI ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

De negotio Cantuariensi.

(Laterani, ii Id. Januarii.)

(133) Super negotio Cantuariensis Ecclesiae charissimo in Christo filio nostro illustri regi Anglorum scribimus in hunc modum. « Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et vehementi morore turbati quod cum ex illa specialis dilectionis prerogativa qua te sedes apostolica diligebat inter ceteros principes speravimus ut versa vice rependeres ei reverentiam et honorem, odium ei pro dilectione retribuis, et quasi conjuraveris in te ipsum, tuo

(131) Vide lib. i, epist. 410, 411, 412.

(132) Vide Monasticon Anglic. t. I, pag. 335.

(133) Vide gesta Innoc. III, cap. 131.

non parcis honori, ut nostro valcas derogare, quinimo, tuam et famam negligens et salutem, in præjudicium utriusque temere contra nostram et Ecclesiæ, imo Dei dispositionem erigeris, non atten-dens quod in vacuum eam evacuare moliris, cum extentam manum Altissimi nemo possit averttere quodque fuerit ab ipso decretum nullus valeat immutare. Sane quantum et qualiter super negotio Cantuariensi Ecclesiæ tuæ regali celsitudini detulerimus, etsi tu forsan hoc non recolas ut ingratus, de memoria tamen universalis Ecclesiæ facile non poterit aboleri, quæ bonitate malitiam non vincente, nostram circa te nimiam patientiam admiratur. Heu! quæ, charissime filii, duritia tuum obturavit auditum, ut salutaria monita tibi a nobis toties inculcata non caperes? Quæ duritia tuum absorbit intellectum, ut discreta consilia tibi a nobis sug-gesta sèpius non servares? Jam sic induratus esse conspicteris quod in immensum crescentem vulneris tui plagam non sentias. Ita fascinatus esse vi-deris quod nec medicaminis opem nec operam me-dicantis admittas, ut quasi de te possimus conqueri cum Propheta dicendo: *Cui loquemur, et quem contestabimur amplius? Incircumcisæ sunt aures ejus et audire non possunt* (Jer. vi). Piget te verbi quod pro tua tibi salute sugeritur, tædet te boni quod pro tua tibi honorificentia suadetur, dum neq; animæ tuæ detrimenti te miseret, nec famæ quoque, ne infamia dixerimus, mundatæ [f. mandare] te pudet. Unde tanto magis te super tanta duritia miseramur quanto in crudelem ipse tibi mutatus, misereri tui hactenus miserabilius refugisti. Licet autem pa-terna charitas, ex qua ista tibi suggerimus, tibi sit forsitan odiosa, circa te tamen prudentis et amantis medici vices agimus, qui quandoque infirmum invitum et improvide reluctantem salubriter secat et urit. Ideoque si morbum tuum, quod absit! invenierimus induratum, violentiori nos coges insistere medicinæ, juxta quod necessaria cura depositet; cu-jus asperitatem etsi forsan in præsenti refugias, sanitatem tamen recepta, ipsius collaudabis effectum, ac peritum quoque medicum benedices. Ut autem adhuc lenitatis apponamus unguentum, si forsan ipso mollitus asperiora molimina non exspectes, serenitatem regiam rogamus attentius et monemus, per eum qui venturus est judicare vivos et mortuos obtestantes quatenus, usus consilio saniori, a tanto revoceris errore, saltem in ipso negotio procedendo juxta continentiam litterarum quas dilectus filius abbas Belliloci a nobis tuo dudum nomine impetravit; quia procul dubio, præter culpam priorem, hoc ad culpam alteram tibi poterit imputari, si ab eo recedere videaris quod sub tuarum litterarum testi-monio tam expresso cum tanta fuerit instantia po-stulatum, per quas videlicet litteras nobis humiliiter supplicabas ut quidquid idem abbas de negotio ipso tuo nomine nobis diceret firmiter crederemus. Pro-

A pter quod debueras sine difficultate qualibet adim-plere quod per suam fuit sollicitudinem impetratum; præsertim cum hoc demum visus fueris ac-ceptare, quandoquidem propter illud a te prius diligenter auditum et examinatum prudenter, dele-gatos nostros ad præsertiam tuam postea quasi pro compleemento negotii venire fecisti. Quapropter, fili charissime, ne sis durus, et negotio ipsi difficul-tatem de cætero nullam ingeras; ne te, quod absit! in illam difficultatem inducas de qua facile non valeas expediri. Alloquin, quantumcunque personam tuam sincere in Domino diligamus, et canonicam disciplinam indignanter sis forsitan recepturus, quia tamen cum is qui diligiter castigatur, tunc circa cum pietas exercetur, eo quod amor habet plagas suas, quæ dulciores sunt cum amarius infe-runtur, nisi usque ad tres menses post susceptio-nem aut recusationem præsentium quæ præmisimus adimpleveris, extunc ex parte Dei omnipotentis Pa-tris et Filii et Spiritus sancti et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus, quorum, licet indigni, aucto-ritatem habemus, te anathematizatum decernimus et a fideliū communione præcisum, venerabilibus fratribus nostris Londoniensi (134), Eliensi, et Wi-gorniensi episcopi dantes firmiter in præceptis ut sententiam ipsam, appellationem remota, non differant publicare, facientes eamdem singulis Dominicis et festis diebus, pulsatis campanis et candelis accen-sis, usque ad satisfactionem condignam solemniter innovari; quam etiam et non ipsi solemniter ore proprio publicabimus, ut sic certius et validius pena ejus in omnem Ecclesiam innotescat, cuius culpa generalem noscitur Ecclesiam offendisse: adhuc cum Altissimi adjutorio contra te multipliciter proces-suri, si nec sic tuum corrigere festinariis errorem. Ecce tensus est arcus. Fuge ergo, fili charissime, a sagitta quæ non consuevit abire retrorsum, ne sauciatus ab illa ita graviter infirmeris ut non solum non possis ad meliora proficere, verum etiam vix valeas ad priora redire, cuius utique plaga sine deformi non poterit cicatrice sanari. »

D Quocirca fraternitatì vestræ per apostolica scripta mandamus firmiterque præcipimus quatenus sidic-tus rex a quæ præmissa sunt infra tempus non imple-verit prænotatum, vox extunc in ipso negotio juxta præscriptam formam, sublatu cujuslibet contradic-tionis et appellationis obstaculo, procedere non tarde-tis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ii Idus Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXII.

PRIORI ET COVENTRENSI.

De electione episcopi Coventrensis.

(Laterani, Id. Januarii.)

Cum certa sint tempora constituta ultra quæ non debent Ecclesiæ pastoribus destitutæ vacare, cha-

(134) Vide Matth. Paris, ad an. 1208.

rissimus in Christo filius noster illustris rex Angliae, quod dolentes dicimus, prævaricationi prævaricationem addendo, facit, prout dicitur, ordinationem earum in regno suo vacantium ultra quam liceat prorogari, ut sic forsan earumdem proventus sibi possit, occasionaliter vindicare quoadusque de personis quæ sibi placeant ordinentur, sperans majorem a nobis gratiam, ut videtur, multiplicatis excessibus extorquere: cum potius contra quemlibet, quantumcunque nobis sit charus, injurias Ecclesiae Dei tam perseveranter prosequi disponamus, ut nulla supplicatione seu rebellione, donec ipse a persecutione desistat vel in ea defecerit, convertamur. Unde nos eumdem regem nostris litteris monemus attentius et hortamur ut non impedit ne per suos impediri permittat quominus tam cathedrales quam regulares Ecclesiae sic vacantes personas idoneas per electionem liberam et canonicam sibi præstiant in pastores. Quocirca universitatibus vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus convenientes in unum, invocata gratia sancti Spiritus, personam idoneam quæ tanto congruat oneri et honori, per electionem canonicam in pastorem vobis præficere studeatis. Alioquin, nos vobis cum divino consilio et auxilio, secundum officii nostri debitum, tales curabimus in pastorem præficere, qui vobis præesse valeat et prodesse, pro nulla injustitia violentia prosecutioni justitiae defuturi, et inobedientiam vestram digna poena curabimus auctore Domino castigare.

Datum Laterani, Idibus Januarii, etc., *ut in alia.*

In eumdem modum scriptum est priori et conventui Dunelmensi.

In eumdem modum decano et capitulo Cicesensi.

CCXII.

De eodem arguento.

In eumdem modum capitulo Eoniensi. Cum certa sint tempora constituta, etc., usque convertamur. Quia igitur quantumcunque regem ipsum in Domino diligamus et suo velimus honori deferre, pro rege terreno coelestem regem offendere non debemus, eumdem nostris litteris monemus attentius et hortamur, etc., *ut in alia usque in finem.*

In eumdem modum decano et capitulo Lincolinensi, ut in præcedenti usque in finem.

Datum, *ut in alia.*

CCXIV.

LONDNIENSI, ELIENSI, ET WIGORNIENSI EPISCOPIS.

De licentia celebrandi tempore interdicti.

(Laterani.)

(135) Ad petitum venerabilis fratris nostri Stephani Cantuariensis archiepiscopi S. R. E. cardinalis

A discretioni vestre committimus qualenus non obstante interdicti sententia quam tulistis, conventionibus ecclesiis que ipsum patienter ac humiliter et continue ab initio servaverunt licentiam concedatis pro conficienda eucharistia semel ac secreto in bethomada celebrandi divina, ut virtus divinissimi sacramenti finem impetrat huic negotio salutarem. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, Laterani, etc., *ut supra in alia.*

CCXV.

RISDEM.

Non esse communicandum cum excommunicatis.

(Laterani, ii Id. Januarii.)

B Grave gerimus et indignum quod cum F. de Cantalu et R. de Cormeill. pro negotio Cantuariensis Ecclesiae justitia exigente sint vinculo excommunicationis astrieti, quidam tam clericorum quam laicorum maiores pariter et minores passim et scienter eis communicare presumunt. Nolentes igitur ut per hujusmodi præsumptores dissolvatur nervus ecclesiasticae disciplinae, fraternitati vestre per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus inquiratis super hoc, appellatione remota, sollicite veritatem, et eam nobis fideliter rescribat; ut per vestram relationem certiores effecti, contra tantam insolentiam auctore Domino procedamus sicut fuerit procedendum. Testes autem qui fuerint nominati, etc., usque perhibere. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

C Datum Laterani, ii Idus Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXVI.

STEPHANO CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO S. R. E. CARDINALI.

De eadem re.

(Datum, *ut supra in alia.*)

D Ex paterne benignitatis affectu quem erga salutem gerimus singulorum occasionem indurandi nulli volentes, sed causam potius pernitendi præstare, fraternitati tuae præsentium auctoritate concedimus quatenus F. de Cantalu et R. de Cormeill. qui nominatim excommunicati fuerunt eo quod ad Ecclesiam tuam manus sacrilegas extendere, beneficium absolutis impendas cum illud duxerint humiliiter implorandum, dispensando cum ipsis, si expedire cognoceris, de labore quem essent veniendo pro absolutione petenda ad sedem apostolicam subituri, maxime si spes fuerit quod per absolutionem eorum pax debeat efficacius provenire.

Datum, *ut supra in alia.*

CCXVII.

EIDEM.

*De licentia celebrandi tempore interdicti.**(Datum, ut supra.)*

Fraternitati tuae præsentium auctoritate concedimus quatenus, non obstante interdicto pro Ecclesia tua lato, si pro Ecclesia tua pace ad præsentiam charissimi in Christo filii nostri illustris regis Anglie te contigerit utiliter accersiri, permittere tibi liceat ut in locis ad quæ in tuo transitu declinaveris celebrentur tibi ac venerabilibus fratribus nostris Londoniensi, Eliensi et Wigornensi coepiscopis tuis et familiæ tuae suppressa voce divina.

Datum, ut supra.

CCXVIII.

WINTONIENSI EPISCOPO.

Ute a implet quæ supra nominati episcopi ei injun-
*xerint.**(Laterani, Id. Januarii.)*

Fraternitati tuae præsentium auctoritate mandamus et in virtute obedientiae sub obtentu gratiæ nostræ districte præcipimus quatenus ea quæ venerabiles fratres nostri Londoniensis, Eliensis, et Wigorniensis episcopi vel eorum duo super Ecclesiæ Cantuariensis negotio tibi duxerint injungenda, omni occasione, difficultate, seu dilatatione postposita implere procures. Alioquin illud in caput tuum gravissime redundaret.

Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXIX.

HERVEO EPISCOPO TRECENSIS EJUSQUE SUCCESSORIBUS
CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.*De confirmatione privilegiorum.**(Laterani, xv Kal. Februarii.)*

Cum honestas tua, frater episcope, ac devotio mereantur ut apud nos in tuis debeas petitionibus exaudiri, tanto tibi libentius in iis quæ secundum Deum duxeris requirenda deferimus quanto gratiam apostolicæ sedis comparasset tibi nosceris pleniorum. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar felicis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri Trecensem Ecclesiam, cui auctore Deo præesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones quæcumque bona eadem Ecclesia in præsentiarum justæ canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regum vel principum, oblazione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Ecclesiam de Sancto Leone et ipsam villam cum appendiciis et pertinentiis earum, ecclesiam de Aquis et villam cum appendiciis et pertinentiis suis, decimam de Barbereio, decimam capellæ Sancti Lucæ tam in annonæ quam in vino, ecclesiam de Cafisto,

A ecclesiam de Villagruis, ecclesiam de Nigella, ecclesiam de Monte Potorii, ecclesiam de Monte Gevoldi, ecclesiam de Larbusia, ecclesiam de Pontibus, ecclesiam de Nogento, ecclesiam Sancti Petri et Sancti Martini de Bocenaio, ecclesiam de Avanz, ecclesiam de Mariniaconi, ecclesiam de Castris, ecclesiam Sancti Saviniani, ecclesiam de Saveris, ecclesiam Sanctæ Mauræ, ecclesiam de Corlavelleio, ecclesiam de Verreriis, ecclesiam de Lusineio, ecclesiam de Bulliaco, ecclesiam de Villamauri, ecclesiam Sancti Medardi, ecclesiam de Bretteniaconi, ecclesiam de Fols, ecclesiam de Barbona, ecclesiam de Esterniaconi, ecclesiam de Campo Guidonis, ecclesiam de Bussejaci, ecclesiam de Curia Givoldi, ecclesiam de Tombis, ecclesiam de Sancto Justo, B ecclesiam de Sancto Ferreolo, ecclesiam de Arcei, ecclesiam Troci de Sancto Basolo, ecclesiam Sancti Ulfi, ecclesiam de Salona, ecclesiam de Calderiaci, ecclesiam de Allebauderiis, ecclesiam de Viaspero cum capella Bonævicinæ, ecclesiam de Grandivilla, ecclesiam de Herbita ecclesiam de Villeriis, ecclesiam de Semonia cum capella Campi Grillonis, ecclesiam de Ulmis, ecclesiam de Estraellis, ecclesiam de Boleglio, ecclesiam de Sumtnovere, ecclesiam de Septem fontibus, ecclesiam de Puellari monasterio, ecclesiam de Poenz, ecclesiam de Nucerio ecclesiam de Dienvilla ecclesiam de Crespeio, ecclesiam de Sublenis, ecclesiam de Pigneio, ecclesiam de Hispania, ecclesiam de Loves, ecclesiam de Sumpsejio, ecclesiam de Sancta Susanna, ecclesiam de Pipere, ecclesiam de Quasconia, ecclesiam de Marcilliaco, ecclesiam de Summofonte. Præterea canonicales ecclesias ad jus Trecensis Ecclesiæ pertinentes, scilicet ecclesiam sancti Nicolai de Sezanna, ecclesiam Sancti Remigii de Pleiotro, ecclesiam Sancti Blacherii de Breccis, ecclesiam Sancti Nicolai de Pugeio, ecclesiam Sancti Laurentii de Planceio, ecclesiam quoque Sancti Stephani prope civitatem Trecensem, cuius curam decani ejusdem loci de manibus tuis debent suscipere, cum omni obedientia et subjectione quam tibi tuisque successoribus idem decani cum hominibus tenentur exhibitione persolvere, auctoritate apostolica confirmamus. Ad instar præterea bone memoris Eugenii papæ prædecessoris nostri abbatiam Sancti Lupi, abbatiam Sancti Petri de Cella, abbatiam Sancti Martini, abbatiam Sancti Petri Aremarensis, abbatiam Sancti Petri de Nigella, abbatiam quæ vulgo dicitur Oia, abbatiam Sancti Sereni de Cantnmerula, abbatiam Sanctæ Mariæ de Arripatorio, abbatiam Sanctæ Mariæ de Bullencurt, abbatiam Sanctæ Mariæ de Recluso, abbatiam de Belloloco, abbatiam de Capella, abbatiam de Bassofonte, abbatiam Sanctæ Mariæ quæ sita est in suburbio Trecassino, abbatiam quæ vocatur Paracletus, decimam de Molceio, decimam de Marineio, decimam de Jardourio, decimam de Summofonte, decimam de Avantz, decimam de Villa Arduini, decimam de Sancto Leone, decimam de Martileio,

decimam de Bretenais decimam de Sancto Victore, decimam de Claellis, decimam de Novico, decimam de Fontebetun, et decimam de Busseris, tibi et ecclesiæ tuae auctoritate apostolica confirmamus. Ad hæc, cum de prudentum et religiosorum virorum consilio bona memoria Matthæus prædecessor tuus statuisse dicitur ut in Trecensi Ecclesia septem canocorum ad minus præsbyteri et septem diacones, præter archidiaconos, sint assidui, quibus de cedentibus nulli debeant subrogari nisi presbyteri vel diaconi aut etiam alii in talibus ordinibus constitui quod propinquioribus Quatuor Temporibus quæ occurunt ad illos ordines assumantur, promissione ac professione nihilominus præstata de assiduitate in prædicta Ecclesia facienda, idem Alexander prædecessor noster ejusdem episcopi petitionibus benigne, prout decuit, annuendo, constitutionem ipsam ratam habens et firmam, eamdem perpetuis temporibus illibatam manere decrevit, adjiciens quod si eis inferiorum ordinum clerici fuerint substitui, et commoniti primis Quatuor Temporibus illos ordines nou reciperent, liceret dicto episcopo et successoribus suis illis loca sua et fructus interdicere præbendarum, et si nec sic in subsequentibus Quatuor Temporibus ordines illos recipere procurarent, eis prorsus amotis alias subrogandi liberam haberet auctoritatè apostolica facultatem. Præterea de ipsius episcopi conscientia et voluntate idem prædecessor noster instituit ut si qui canonici Trecensis Ecclesiæ a judeum episcopi vel successorum suorum auteliam in ejusdem Ecclesiæ servitio forsan existerent, vel cum licentia jam dicti episcopi et capituli vacarent scholasticis disciplinis, aut essent infirmitate detenti, suarum nihilominus integros fructus perciperent præbendarum alii vero canonici, qui Ecclesiæ assidue non servirent, viginti tantummodo solidos perciperent annuatim. Insuper idem Alexander prædecessor noster adjectit ut tam a præfato episcopo quam a successoribus suis in prædicta Ecclesia, cum decans careret, in decanum prebyter canonicus statuatur, aut etiam diaconus, qui primis Quatuor Temporibus quæ occurserint in presbyterum ordinetur, et si commonitus in eisdem Quatuor Temporibus ordinem presbyterii suscipere forte neglexerit, fas præfato episcopo et suis successoribus esset illi auctoritatem et potestatem ipsius officii et sedem in choro et capitulo interdicere, ac si nec sic in subsequentibus Quatuor Temporibus ordinem presbyteratus susciperet, eo amoto libere aliud subrogaret. Nos igitur ejusdem prædecessoris nostri vestigis inhærentes, quæ ab ipso super præmissis articulis approbata vel saluta sunt approbando, eadem auctoritate apostolica confirmamus. Ad hæc, ad instar ejusdem Alexandri prædecessoris nostri sancimus ut nec tibi neque tuis successoribus licent præscriptas parochiales ecclesiæ de mensam epi-

A scopi specialiter pertinentes a mensa vestra sine auctoritate Romani pontificis aliquatenus alienare. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel abbatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profulura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisqæ sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniuritate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmium æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani, per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin Diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, xv Kal. Februarii, indictione XII, Incarnationis Dominiæ anno 1209 pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CCXX.

ILLUSTRI REGI HUNGARIAE.

O De negotio episcopi Bamberg. et archiepiscopi Colocensis.

(Lateruni, xii Kal. Februarii.)

(136) Licet Babenbergeris episcopus se nobis multipliciter exhibuerit in devotum, ad regium tamen honorem et ecclesiasticam honestatem congruum respectum habentes, negotium suum sub hac forma legatis nostris duximus committendum ut si super nece clarae memorie Philippi ducis Sueviæ, accusatore contra eum legitimo comparente, culpabilis eorum eis fuerit comprobatus, eum ab omni officio et beneficio ecclesiastico, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis impedimento deponant, alioquin indicantei purgationem canonicanam; in qua si forte defecerit, eadem ipsum censura condement; quod si legitime se purgaverit, denuntient eum super objecto crimine penitus innocentem; ante omnia providentes, ut si quid contra eum vel ejus Ecclesiam est perperam attentatum, in statum debitum revocetur. Concedimus autem ut si maluerit coram nobis prosequi causam suam, ad apostolicam sedem accedat, et ibi eam illo quo decet ordine prosequatur. Utrumlibet autem tam nobis quam ipsis legatis non differat intimare, ut sine dubitatione sciatur ubi sit judicium actitandum. Præterea de tua regali prudentia valde conquerimur tibi ipsi, qui de Colocensi electo per instantiam ni-

(136) Vide Infra lib. XII, epist. 118 et seqq., et regestum de negotio imp. epist. 182.

miam nos graviter circumvenisse videris, detrahentibus nobis multis, sicut et habere videntur materia detrahendi, quod illum præfecimus in magistrorum magistrum qui nondum discipulorum discipulus esse norat, cum eum in episcoporum episcopum concesserimus promovendum, qui scientia pontificali officio congruente asseritur ex majori parte carere, in tantum ut cura commissæ sibi Ecclesiæ derelicta, quæ quasi gravius vivo pastore videtur quam mortuo destituta, Vincentiam se transtulerit, ibique circa prima rudimenta versetur, non præcavens imperitiam suam, quam caute domi studio potuisse utcunque redimere, foris indecenter vagando turpiter publicare. Quapropter ei per nostras dedimus litteras in præceptis ut, omni dilatione postposita, continuo ad Colocensem Ecclesiæ revertatur, et aliquos viros peritos familiariter secum habens, proficere in scientia sub ipsorum satagat disciplina, sollicite providendo ut litteraturæ defectum ita studeat prærogativa morum et conversationis honestæ redimere quod nos, uno per alterum compensato, possimus eum aliquatenus tollerare. Alioquin, ejus exemplo qui dicit: *Penitentia fecisse hominem* (Gen. vi), cogitare de ipso aliter oportebit; ut quod circumventi construximus, circumspecti demum favente Domino destruamus. Quodcirca serenitatem regiam monemus attentius et hortamur quatenus ipsum ad hoc ita diligenter inducas, ne, si secus egerit, quem allevare tanto-pere studiisti, dejecisse potius le contingat.

Datum Laterani, xii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CXXI.

ILLUSTRI REGI ANGLIE.

De negotio Cantuariensi.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(137) More pii patris, qui filium offendentem offensus etiam odisse non potest, et quandoque de malo ejus gravius quam ipse turbatur, indurato tibi non possumus indurari; sed paterna pietate moliti, te tantopere in tua damna molitum omni ope vel opera qua valemus satagimus emolire, ut te a tuo damnabili et damnoso proposito revocemus, tristes plurimum si quod veremur contingere te incurere, sed majoris causam tristitia reputantes quia noluisses illud, cum posses præmunitus toties et præmonitus, evitare. Fortuitum namque malum doloris habet qualemque remedium. Quod autem spontaneus quis incurrit, durius post se ingerit dolendi tormentum. Tu vero, fili charissime præcave diligenter ne volens et sciens illi periculo te subjicias a quo te cupimus tanto studio præserve, quodque demum tanto tibi majorem incuteret pœnam quanto minus provide rejecisses ostensam tibi de illo vitando cautelam. Illud autem regalem prudentiam nolumus ignorare, quod multa nobis de præsentis negotii circumstantiis innotescunt quæ a

A tua notitia per illorum versutias abcedentur qui tibi nolunt ostendere vulnus tuum, nescientes vinces increpatiōnis infundere, scientes autem adulatiois oleum illinere; utinamque callide non procurent ut semper in angustia perseveres, quatenus in angustia constitutus semper illos habeas chariores. Quapropter nos, qui et prudenter illud aspicimus et enarrare salubriter affectamus, consilia monitis montataque consiliis inculcantes, blanditiis minas et minis blanditiias interserimus, vice periti medici medicinalis artis auxilia variando, qui ferum adhibet ubi fomenta non prorsunt, et potionē tepentis aque languores emendat qui medicinæ violentiam non senserunt; quoniam, etsi velut adamans duru essemus, deberet utique te artificii tanti sedulitas emollire, cum ille tametsi cedere ferro nescias, hircini sanguinis infusione mollescat. Vide quoque ne cursum tuæ prosperitatis impediās, quia nobiscum pacem habere non posset quicunque vellet in hoc errore fovere. Jam igitur apud te quasi ultimis remediis insistentes, quæ ultra tibi adhibere possimus remedia non habemus, et inter repugnantes sibi sanare volentis et sanari nolentis affectus, donec spes hujusmodi curæ foret, mallemus levibus et suavibus quam duris et asperis te curare: cum illa nullam deserant post se saniem, ista vero deformen soleant relinquere cicatricem. Ne itaque nos et te in majorem necessitatem inducas, esse familiariter petimus, ecce dulciter admonemus, ecce paternè consulimus, ecce benigne rogamus, sub obtentu divini judicij in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus super Ecclesiæ Caucauriensis negotio nobis et Ecclesiæ, immo Deo, sine ulteriori mora satisfacere non postponas, pro illa dilectione sincera qua te inter cœteros principes et dileximus et diligimus, hoc saltem nobis concedens in donum, qui spem utique habebamus, nec desperamus adhuc quod si petissemus majora, negare nullatenus debuisses (138); præsertim cum, sicut alia tibi vice curavimus intimare, licet supra jus tuo fueri juri delatum, ex iis autem quæ acta fuerant vel gerenda nullum tibi voluerimus aliquando præjudicium generari. Eligas ergo, filii charissime, tam dulcibus monitis et consiliis salutaribus acquiecere, non autem adulantium perversitatibus et perversorum adulatioibus assentire; quoniam, ut utamur verbo D divino. *Qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt* (Isa. iii).

Alioquin, cœlum et terram contra te in testimonium invocamus quod ex pertinacia tua non ex nostra se veritate continget, si manum apostolicam in te patris aggravari, quam hactenus vix potuimus, sed de cœtero nunquam poterimus continere. Quæremus diligenter ab illis qui caput tuum oleo pectoris impinguant ad quem finem valeas ex hac pugna venire. Non audebunt profecto aliud respondere nisi quod non poteris vincere nisi victus, sed gloriior erit tibi Victoria cum de victo fueris Victor

(137) Vide supra epist. 210.

(138) Vide supra epist. 89, et lib. x, epist. 219.

effectus; quia tunc vinces procul dubio cum vinceris, nec ab homine, sed a Deo, a quo gloriosum est homini vinci, ut semper det homo Deo gloriam et honorem. Unde nemo te vana suggestione seducat, quod nisi tu cesseris nobis, nos in hac pugna quovis tibi modo cedamus, qui facilius possemus occidi quam vinci.

Datum Laterani, x Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXII.

GIRARDO ECCLESIE THEBANÆ THESAURARIO.
Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Sorœ, vi Kal. Septembbris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Ea propter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, etc., usque protectione suscipimus. Specialiter autem thesaurariam Ecclesie Thebanæ, sicut eam juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc., usque incursurum.

Datum Sorœ, vi Kal. Septembbris, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXIII.

JOANNI REGI ANGLORUM ILLUSTRI.
Ubi bona B, Anglorum reginae restituat.
(Laterani, xii Kal. Februarii).

Quantum celsitudini regiae in negotio charissimæ in Christo filiæ Berengariæ, quondam Anglorum reginæ illustris, hactenus detulerimus (139), si melius notavisses, forsitan et tu nobis, imo ei cuius vicem licet immeriti, gerimus, ad quem ascendunt a maxilla descendentes ab oculo lacrymæ viduarum, quas etiam exaudire, cum ad eum vooferaverint, se Altissimus pollicetur, curasses in hac parte deferre, ac tandem vincens salubriter temet ipsum, preces et monita nostra tibi super hoc plus quam octies replicata effectui mancipasses, nec coegisses præfatam reginam toties fatigari laboribus et expensis, quam ex strenuitate regali, nobis non exhortantibus, honorare debueras et ab aliis viribus defensare, considerato perspicue quod id ad tuum honorem cederet et salutem. Ecce jam octo annis et amplius apud te propter hoc precibus et monitionibus insistentes expectavimus patienter si quo modo tuae saluti consulens et honori, eidem reginæ super dotalitio suo, medietate mobilium inclytæ recordationis regis Ricardi fratribus tui, et quibusdam aliis quæ sibi competere asserit, satisfacere procurares deferendo Deo nobis, qui forte plus debito tibi detulimus in hac parte. Sed nec sic adhuc potuimus proficere, sicut effectus indicat, et sæpedictæ reginæ querela nostris auribus toties inculcata, cum non ei satisfacere non

A curaveris verum etiam nec coram judicibus illis quibus negotium ipsum dignoscimur pluries commisso volueris justitiam exhibere, qui non tantum cavere debueras ne a te injuriarum actio nascetur, sed etiam cohibere quoslibet tuæ ditioni subjectos no injuriam cuiquam facerent, cum ab malefactorum vindictam, laudem vero honorum gladium suscepere bajulandum. Certe non minus serenitali regiæ quam ipsi reginæ, imo longe amplius expeditset nostris super hoc acquievisse monitis et consiliis, per quæ divinam placare potueras majestatem, quam propter injuriam sæpedictæ reginæ illatam videris graviter offendisse, ac etiam laudem in conspectu hominum promereret; quia, et si ei super damnum esset rerum temporalium satisfactum, tibi damnum innocentia resarcisses, quod non est dubium esse majus. Verumtamen si te forsitan existimes eidem in aliquo non teneri, coram nobis, qui personam hominis in iudicio non accipimus, sed iustum iudicium, prout ille nobis inspirare dignatur qui omne iudicium dedit Filio, judicamus, saltem ipsi debueras justitiam exhibere, ac non uti potentia magnitudine contra illam, sciens quod potentior est te ille qui facit misericordiam et iudicium omnibus injuriarum patientibus et in regno hominum dominatur. At tu hac prout convenit non attendens nec satisfacere illi nec subire super prædictis iudicium cum eadem hactenus voluistis. Cum enim post octo annos elapsos, per quos regiæ serenitati detulimus, nolentes ulterius deferre homini contra Deum qui viduam voce prophetica præcipit defensari, tibi dederimus in mandatis ut usque ad festum Nativitatis beatæ Mariæ proximo præteritum per procuratorem idoneum te nostro conspectui præsentares, exhibitus sæpefata reginæ vel procuratori ejusdem super præmissis et aliis, si qua forte adversus te duceret proponenda, quod ordo posceret rationis. tu id efficere penitus contempsisti, licet dilectus filius prior Wigorniensis de mandato venerabilis fratris nostri Wigorniensis episcopi, exhibitis tibi litteris nostris, præfatum terminum ex parte nostra tuae magnitudini peremptorium assignarit, sicut venerabiles fratres nostri Eliensis et præfatus Wigorniensis episcopi, quibus super hoc direximus scripta nostra, per suas nobis litteras intimarunt; procuratore ipsius reginæ ad prædictum terminum ad sedem apostolicam accedente, ac per qualuor menses et amplius exspectante. Quia igitur contra salutem nostram et tuam tibi deferre ulterius nec volumus nec debemus serenitatem regiam monimus et exhortamur attentius, in virtute Spiritus sancti firmiter injungentes quatenus usque ad sex mensos post susceptionem præsentium aut præfata reginæ satisfacias congrue de prædictis, aut componas, si fieri possit, amicabiliter cum eadem, vel per sufficiemt et idoneum responsalem te nostro conspectui representantes, exhibitus eidem vel procurator

(139) Vide lib. xiii, epist. 74.

suo super iis et aliis quæ adversus te duxerit proponenda justitiæ complementem. Alioquin, extunc in Sumersetsire manerium de Yvecestre et manerium de Meretoc cum pertinentiis eorumdem, et totam Rotelandam cum pertinentiis ejus, et manerium de Keten cum tota Soka, et Brudcerost, et Nortulham, cum pertinentiis eorumdem, et in Barchesire manerium de Lamburn. cum pertinentiis ejus, et in Wiltescire, Westburi, Wilton et Malmesburi, cum pertinentiis eorumdem, et in Sudsex villam Arundellæ cum honore ac pertinentiis suis et civitatem Cicstriae cum ipsius pertinentiis, et in Oxonefordescire villam de Stanton, cum pertinentiis ejus, et in Nordhantonsire Rokingham cum pertinentiis ejus, et villam de Nordhanton. in Devenescire manerium de Keinton et Leston cum pertinentiis suis ac manerium de Alrichescote, cum villa de Sloncumbis, et Quenewke cum pertinentiis suis, et civitatem Exoniæ, et in Sudhamtonscire manerium de Wlintonia cum pertinentiis suis, et in Heresfordescire Berchamested, cum toto honore ac pertinentiis ejus ac in Essex. villam de Waltham cum pertinentiis ejus, et in London. Eya reginæ et in Lincolnire Grahan cum pertinentiis suis, et viliam de Stamford cum pertinentiis ejus, ac in Glowescestrescire honorem de Berkeleia ac pertinentias ejus cum omnibus aliis maneris, villis, et castris quæ ad dotalitium præfatæ reginæ spectare noscuntur, necnon domania, manseria tua in prædictis comitatibus constituta, de quibus sæpetime regina lanam debet habere, licet omnia prædicta ex alia causa supposita sint sententiæ interdicti, propter hoc pari sententia specialiter decernimus alligata, ut in iis omnibus nequaquam interdicti sententia relaxetur donec super hoc satisfaceris competenter, dantes districte venerabilibus fratribus nostris Lossensi et Saresberiensi episcopi nihilominus in præceptis ut ipsi, humana gratia et mundo timore postpositis, præfata sententiam publicent et faciant, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, auctoritate nostra firmiter observari. Quod si nec sic tua poterit durities emolliri, in te manus nostras fortius curabimus aggravare; sciturus quod, quantumcunque te sicut charissimum in Christo filium diligamus quia tamen in tuæ salutis dispendium tibi ulterius non credimus deferendum, nulla omittemus penitus ratione quin nostrum officium exsequamur donec ad cor rediens super hoc apostolicæ sedi te offeras paritum.

Datum Laterani, xii Kal Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXIV.

ROFFENSI ET SAESBERIENSIS EPISCOPIS

De eadem re.

(Laterrani.)

Si charissimus in Christo filius noster Joannes

(140) Vide infra lib. xvi, epist. 72, 73.

A rex Anglorum illustris melius notavisset quantum celsitudini regiæ hactenus detulerimus in negotio charissimæ in Christo filiæ Berengariae quondam Anglorum reginæ illustris, forsitan et ipse nobis, imo ei cuius viem licet immeriti gerimus, etc., *in eumdem modum ut in alia usque observare*, præfato regi litteras nostras, quas propter hoc eidem dirigimus, exhibentes. Qualiter autem in *executione* præcepti apostolici processeritis, nobis per litteras vestras curetis fideliter intimare, præceptum nostrum taliter impleturi quod non possitis de negligentia reprehendi, sed de obedientia potius commendari. Quod si non ambo iis exsequendis, etc., alter vostrum ea nihilominus exequatur.

Datum Lateranni, etc., *ut in alia*

CCXXV.

PRÆPOSIO ET CAPITULO BRIVATENSI.

De exemptione eorum.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

(140) Cum dilecti filii S. Ecclesie vestræ ac D. venerabilis fratris nostri Claromontensis episcopi procuratores ad sedem apostolicam accessissent, et nos eis benignam audientiam dedicassemus procuratore judicem episcopi proposuit coram nobis quod cum Ecclesia vestra in ipsis episcopi sit diœcesi constituta et ob hoc deberetis eidem tanquam diœcesano vestro in spiritualibus respondere, vos ipsi jura episcopalia penitus subtrahentes, in Ecclesiis aliis ejusdem diœcessis, quas ad vos petinere proponitis, non permittitis ipsum jurisdictionem debitam exercere, præcurationem quam idem et prædecessores ipsius ab ipsis Ecclesiis aliquando habuerunt sibi pro *vestra* voluntatis arbitrio subtrahendo. Verum procurator Ecclesiæ vestræ proposuit ex adverso quod cum eadem a jurisdictione cujuslibet præterquam Romani pontificis penitus sit exempta, sicut per privilegium pia recordationis Calixti papæ prædecessoris nostri evidenter appetit, non tenebaminus ei nec pro capite nec pro membris quæ ad vos pertinent pleno jure in aliquo respondere. Porro pars altera replicavit quod idem privilegium formam privilegiū non videtur habere, cum verbum exemptionis non continetur in eo, sed inhibitionis tantum inventatur insertum, proponens illud nequaquam suspicione carcere, cum stylo cancellariæ nostræ non sapiat, et subscriptionibus cardinalium non appareat communium, propter quod idem debere carcere viribus proponebat, et nullam esse per ipsum præstitam libertatem, attamen etsi aliquas vires obtineat, licet capiti per illud utcunq; tributar libertas, membra tamen ab episcopali non eximit potestate, cum de libertate membrorum nullam expressam faciat mentionem. Unde asserebat eadem memorato episcopo esse debere diœcesani lega subjecta, sicuti Ecclesiæ illæ suis absunt episcopis quæ ad quædam monasteria pertinent quæ sedem apostolicam nullo respiciunt mediante. Ad quod

fuit ex parte vestra responsum quod libertas per præfatum privilegium Ecclesiæ vestræ concessa non solum ad caput debet referri, verum etiam ad membra ipsius extendi; quia illud quod continetur in eo, *Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium et ecclesiarum et ordinationes claricorum qui ad sacros ordines fuerunt promovendi, a quocumque malueritis catholico suscipietis episcopo.* ad minores est ecclesias referendum, sum in majori ecclesia baptismus minime celebretur, ratione cuius christma et oleum sanctum sunt potissime opportuna, et ad consecrationes altarium met subditarum ecclesiarum et ordinationes etiam clericorum tam membrorum quam capitii semper consueveritis vicinose episcopos convocare. Unde si quantum ad ista, quæ sine ministerio episcopi fieri non possunt, minores ecclesiae sunt exemptæ, multo fortius quantum ad alia intelligi debent libertate gaudere quæ sine officio episcopi possunt expediri, cum induluisse videatur minora qui majora concessit. Adjecit insuper procurator prædictus quod si non sufficiente supradicta, tanto tempore usq[ue] fuerat Ecclesia vestra tam in capite quam in membris hujusmodi libertate quod legitima esset super ea contra prædictum episcopum præscriptionem unita. Nam ad sequendum prædicta quæ, sicut supra dictum est, non possunt nisi per episcopum expedire, semper quos voluit episcopos convocavit. Alia vero, utpote clericorum institutiones et destitutions eorum, tam clericorum, quam laicorum coactiones et decisiones causarum tam criminalium quam civilium, semper exercuit per se ipsam. Sacrista etiam et hebdomadarii Ecclesiæ vestræ sacerdotes et clericos subditarum ecclesiarum ad synodum evocant bis in anno, et eis synodalia dant præcepta, et corrigunt tam in clericis quam in laicis quæ inveniunt corrienda. Præterea minores Ecclesiæ adeo sunt annexæ majori quod sunt de corpore præbendarum et etiam dignitatum ejusdem, quæ in villa Brivatensi oblationes et decimas recipit, injungit penitentias, et recipit ad sepulturam defunctos; licet sint ibi aliæ quædam ecclesiæ quæ ab ipsa omnino dependent, propter multitudinem populi, ad succursum. Cæterum cum Claromontensis episcopus terram supponit ecclesiastico interdicto, in Ecclesia vestra et in membris ipsius divina officia celebrantur, nec unquam in officiis ecclesiasticis Claromontensis Ecclesiæ consuetudinem imitantur. Nos igitur iis et aliis quæ coram nobis fuere proposita plene auditis ac perspicuiciter intellectis, quia præfatum privilegium in duobus locis plenariam Ecclesiæ vestræ continere perspeximus libertatem, de fratribus nostrorum consilio ipsam in capite liberam omnino esse decrevimus, ut nulli unquam in spirituibus teneatur præterquam Romano pontifici respondere. Membra vero ipsius adjudicavimus episcopo memorato fore lege diœcesana subjecta, illis

A duntaxat exceptis super quibus vos pronare poteritis legitima præscriptione munitos. Quia vero præfatum meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate, nisi libertate vobis concessa curaveritis bene uti, ut ex ea propter absentiam corcriptoris non capletis licentiam delinquendi, sed potius propter gratiam largitoris benefaciendi materiam assumatis, illo vos præfatio noveritis esse privandos; præsertim cum a nullo prædecessorum nostrorum fuerit innovatum. Nulli ergo... hanc paginam nostræ definitionis infringere, etc., usque in finem.

Datum Laterani, v Kal Februarii pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXVI,

B ABBATI SANCTÆ GENOVEÆ, ET ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO P. PEVEREL CANONICO PARISIENSI.

De electione episcopi Moricensis.

(Laterani, iv Kal. Februarii.)

C (141) De prudentia dilectorum filiorum abbatis Sancti Victoris, decani, et magistri Roberti de Corzon canonici Parisiensis non possumus non mirari, quod cum super negotio dilecti filii Moricensis electi per litteras nostras certa forma fuerit illi expressa per omnia consona rationi, eam ipsi pro sua voluntatis arbitrio excesserunt. Eam cum fuerit ipsis inunctum ut illos tres electores, in quos canonicis Morinenses potestatem episcopum eligendi contulerant, astringerent vinculo juramenti dicere veritatem quod ex canonicis, examinationis tempore, in præfatum convenerunt electum, et si tres simul aut duo saltem ex ipsis jurati dicerent quod canonico-rum major pars convenerat in eundem, idem contradictoribus silentium imponere non different, et si per eorum dispositiones constaret dictum electum existisse a paucioribus nominatum, tunc eundem diligenter audirent quidquid utraque pars proponeret ad probandam formam secundum quam eligendi præfatis tribus electoribus potestas assiritor fuisse concessa, et si foret sufficienter ostensum quod de gremio Ecclesiæ secundum formam sibi datam deberent eligere in quem omnes vel major et senior pars capituli conveniret, ipsi electionem ejus omnino cassarent; alioquin, quod de ipso factum estratum habentes, contradictores per censuram ecclesiasticam ab ejus imputatione compescerent appellatione, remota: ipsi, sicut ex litteris eorum accepimus, illos tres electores ad suam præsentiam evocarunt, et primo duobus eorum et tertio postmodum in ipsorum præsentia constitutis, ab eis sub jurejurando fideliter et sollicite de numero canonicorum Moricensium qui dicebantur electum nominasse prædictum studuerunt inquirere veritatem. Sed quia ipsi videbantur quandoque loqui eundem ex cogitatione sermonem, quandoque etiam vacillantes, ipsum multimodis variabant, in tantum ut quanto examinabantur fidelius, tanto minus fidei afferebant idem

D remota: ipsi, sicut ex litteris eorum accepimus, illos tres electores ad suam præsentiam evocarunt, et primo duobus eorum et tertio postmodum in ipsorum præsentia constitutis, ab eis sub jurejurando fideliter et sollicite de numero canonicorum Moricensium qui dicebantur electum nominasse prædictum studuerunt inquirere veritatem. Sed quia ipsi videbantur quandoque loqui eundem ex cogitatione sermonem, quandoque etiam vacillantes, ipsum multimodis variabant, in tantum ut quanto examinabantur fidelius, tanto minus fidei afferebant idem

interloquendo dixerunt ad alium esse articulum procedendum, forma mandati nostri penitus præmissa, propter quod pars dicti electi seniens se gravari, ad nostram audientiam appellavit, ex parte nostra firmiter inhibens judicibus; memoratis ne ulterius in negotio ipso procedere attentarent. At ipsi appellationi ejusdem minime deferentes, in ipso negotio procedere decreverunt. Ex præmissis autem evidenter appetit nos in ipsa commissione tres articulos distinxisse, utrum videlicet per depositiones trium electorum vel saltem duorum ex ipsis plures ex canonicis præfatum electum concordasse claresceret, an pauciores ex ipsis in eundem convenisse constaret, vel neutrum per attestaciones hujusmodi probaretur, et in duobus quidem articulis, scilicet primo et ultimo, electionem ipsius ratam B haberent, contradictoribus ejus perpetuum silentium imponendo, in unico vero, videlicet medio, ipsis electionem cassarent, dummodo constaret quod sub hac forma fuisse tribus electoribus potestas eligendi concessa, ut videlicet illum de gremio Ecclesiæ Morinensis eligerent in quem major et senior pars capituli concordaret. Porro, sicut ex depositionum transcriptis, quæ nobis tam sub sigillo dilecti filii Gualæ Sanctæ Mariæ in porticu diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, quam venerabilis fratræ nostri Silvanectensis episcopi et plurium aliorum nobis transmissa fuero, comperimus, major pars canonorum Morinensium qui examinationis tempore aderant, in præfatum convenient electum. Et ideo delegati prædicti, sive depositionibus testium fidem præbere, sive fidem adimere voluissent, profecto secundum formam præscriptam electionem ipsius debuissent ratam habere, cum non probato quod minor pars convenisset in illum, inutiliter etiam probaretur quod secundum formam sibi datam tres electores illum debuisse eligere in quem major pars capituli conveniret. Quocirca præfata Morinensis Ecclesiæ ulterius aggravetur laboribus et expensis, et tam in spiritualibus quam in temporalibus ingens detrimentum incurrat, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, ad majorem cautelam originales testium depositiones faciat vobis a præfatis judicibus exhiberi, et transcripta quæ vobis sub bullia nostra dirigimus cum originalibus conferentes, si hæc illis inveneritis concordare, quidquid post appellationem a præfato electo ad sedem apostolicam interpositam contra eum inveneritis attentatum, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, decernatis irritum et inane, quodquo de ipso fatum est solemniter confirmantes, contradictoribus ejus perpetuum silentium imponatis, et denuntietis archiepiscopo suo ut ipsum non differat in episcopum consecrare, illum præbenda Morinensis Ecclesiæ spoliante qui se spontaneus ad hanc pœnam, si forsitan in probatione disiceret, obligavit. Quod si forsitan ipsi delegati vobis intra decem dies postquam fuerint requisiti attestaciones noluerint vel nequierint exhibere,

A vos nihilominus fidem adhibentes rescriptis, maxime cum secundum tenorem litterarum quas ipsi nobis miserunt intentionem suam non fundaverit pars adversa, juxta præscriptam formam in ipso negotio procedatis, similiter processuri si forsitan, quod non credimus, originalia discordaverint aliquatenus a rescriptis, dummodo non sit per illa probatum quod minor pars in præfati electi nominatione conveniret: quia, secundum legitimas sanctiones, auctore non probante, is qui convenitur, etsi nihil præsterit, debet absolviri. Quod si non omnes, etc., duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani iv Kal. Februarii pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXVII.

EISDEM.

De eadem re.

(Laterani, iii Kal. Februarii

Ne pastoralis provisio diu desit Ecclesiæ Morinensi, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, si adversarii dilecti filii Morinensis electi nequierint infra spatium triginta dierum intra provinciam vel in vicinis partibus inveniri vos citationis edicto ad eorum domicilium manifeste transmisso, nihilominus procedatis secundum formam quam in aliis litteris vobis duximus exprimendam, cum jam in ipse negotio usque ad publicationem testium sit processum.

Datum Laterani, iii Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXVIII.

EPISCOPO, ET SANCTI PETRI ET DE SECURETO ABBATIBUS ANICIENSIBUS.

Eis committitur causa canoncor. Brivatensem.

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Licet ex injuncto nobis apostolatus officio omnibus paterna sollicitudine teneamur adesse, illis tamen debemus specialiter apostolicum præsidium imperari qui apostolicam sedem nullo respiciunt mediante. Cum igitur dilecti filii canonici Brivatensis Ecclesiæ, quæ ad nos nullo medio noscitur pertinere, frequenter et a multis injurias, damna sustineant et rapinas, cum diœcestanum non habeant ad quem possint recurrere quoties indebitè aggravantur, nos ad supplicationem eorum ipsis duximus providendum. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, quoties ab eisdem fueritis requisiti, de malefactoribus suis in Claromontensi, Aniciensi et Mimatensi diœcesibus constitutis faciat eis auctoritate nostra, sublatu cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaci lo, justitiae plenitudinem exhiberi, eosdem ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo. Quod si non omnes, ... tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kalend. Februarii, ut supra.

CCXXIX.

ILLUSTRI REGI FRANCIE.

Inducitur ad expugnationem hæreticorum provinciam.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Religiosa fides et fidelis religio, quæ in te a progenie in progeniem derivata Christianissimis tuis patribus Christianissimum principem te substituit, nos inducit ut negotium Ecclesie Dei, cum expedit, providentia tua confidentissime committamus. Cum ergo sit provide cogitatum ut iis qui orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandum provinciales hæreticos se accingunt unus in capitaneum deputetur sub cuius unius consilio unanimiter universi procedant, serenitatem regiam rogamus attentius et monemus, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus eis vel eorum aliquibus, prout expedit, convocatis, aliquem virum strenuum, providum, ac fidem eis auctoritate regia præfiscere non postponas, qui prælium Domini præliaentes sub divino præsidio tuoque vexillo conducat: hanc pii operis providentiam ita prudenter et hilariter impleturus quod dum omnes ad agonem sanctæ pugnæ succinxeris, in omnium quasi manibus ipse quoque bellari bellum Domini comproberis, ac retributionis eorum efficias te participem quorum certaminis te taliter exhibueris adjutorem; ante omnia et in omnibus sollicite providendo ut in tanto Dei servitio illam servent et unitatis concordiam et concordia unitatem quod per astutiam Satanæ, qui operibus pacis invidet, nulla discordia inter ipsos, nulla possit emulatio suboriri, ita strenue, ita caute in hoc negotium cum tuo subsidio et consilio processurus quod illud possint feliciter et salubriter consummare; ne, si secus accideret, quod divinitus avertatur, in quo proficere poterat Ecclesie causa desiceret, et hæretica pestis unde potuerat aboleri deterius inoleret.

Datum Laterani, iii Non. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXX.

UNIVERSIS FIDELIBUS IN OBSEQUIUM CHRISTI CONTRA PROVINCIALES HÆRETICOS CERTATURIS.

De eodem arguento.

(Datum, ut supra)

Benedicti vos in Domino qui fecit cœlum et terram; quoniam cum committeret draco bellum et Ecclesiam sanctam Dei machinarum suarum molmine conquassaret, apprehendistis arma et scutum, et in ejus adjutorium surrexistis. Quia igitur omnis qui in agone contendit abstinet se ab omnibus ut unum certaminis sui cursum eo melius quo liberius valeat consummare, universitatem vestram rogamus attentius et monemus, per apostolica scripta in remissionem vobis peccatum injungentes, quatenus tam arduum et tam sanctum Dei obsequium aggressuri, postpositis omnibus que hunc vestrum sanctum agone impedire valerent, ante omnia et in omnibus caveatis ut illam servetis et unitatis concordiam, etc., sicut supra usque in finem. Eia igitur, po-

A tentissimi Christi milites, eia strenuissimi militis Christianæ tirones. Opponite vos Antichristi præambulis, et pugnate cum serpentis antiqui ministris. Pugnatis fortassis hactenus pro gloria transitoria, pugnate jam pro gloria sempiterna. Pugnatis pro corpore, pugnate pro anima. Pugnatis pro mundo, pugnate pro Deo. Non enim pro præmio qualicunque ad tantum Deiservitum vos hortamur, sed pro regno coelesti, quod ob hoc confidentissime pollicemur.

Datum, ut supra.

CCXXXI.

UNIVERSIS FIDELIBUS AD OBSEQUIUM CHRISTI SIGNATIS CONTRA PROVINCIALES HÆRETICOS VEL SIGNANDIS TAM IN REGNO QUAM EXTRÆ REGNUM FRANCIE CONSTITUTIS.

Suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis.

(Datum, ut in alia.)

Cum orthodoxæ fidei zelo succensi ad expugnandum hæreticam pravitatem decreveritis proficisci, auctoritate apostolica constituimus ut ex quo vivificæ crucis signum ad expugnandum hæreticos secundum ordinatem legatorum nostrorum in vestris pectoribus suscepitis, cum personis, terris, possessionibus, hominibus, ac ceteris bonis vestris sub protectione sedis apostolicæ maneatis, et donec de vestro reditu vel obitu certissime cognoscatur, ea omnia in suo statu libera maneant et quieta consistant. Nulli ergo... nostræ constitutionis, etc., usque in finem.

Datum, ut in alia.

CCXXXII.

REGENSI ET CONSORANENSI EPISCOPIS, ET ABBATI CISTERCIENSI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

De negotio comitatus Melgoriensis.

Licet nobis jamdudum comes Tolosanus per suos nuntios supplicaverit ut super comitatu Melgoriensi, qui beati Petri juris et proprietatis existit, fidelitatem ab eo recipere dignaremur, ne tamen ipsum hoc modo quasi confirmare videremur eidem, processus suas non duximus admittendas, considerantes hoc ipsum quod tu, fili abbas, per tuas nobis litteras suggestisti, ut videlicet si fortassis in incœpta malitia pertinaciter perduraret, ipso demum eo juxta meritum spoliato, statueremus de ipso quod Ecclesie negotio expediret. Quia vero a nobis est sollicite requisitum qualiter procedendum sit circa

D comitatum eumdem fæli exercitui signatorum, id vobis providimus suadendum, quatenus ad Apostoli dicentis: *Cum essem astutus, dolo vos cepi (II Cor. xii), magisterium recurrentes, cum talis dolus prudentia potius sit dicendus, deliberato cum eorumdem signatorum prudentioribus opportunè consilio, divisos ab Ecclesiæ unitate divisim capere studeatis, dummodo videritis quod ex hoc idem comes vel aliis minus assistere vel per se ipsum minus debeat insanire, non statim incipiat ab ipso, sed eo primitus arte prudentis dissimulationis eluso, ad extirpandos alios hæreticos transeat; nisi squamis Leviathan sese conjungentibus una vi*

fueritis simul omnes aggressi, tanto demum hujus modi satellites Antichristi difficilius possint conteri quanto pertinacius ipsos in unum conjunctionis vinculum contingere glomerari. Sic enim et illi facilius sterni poterunt remissius adjuti per istum ac iuste illorum interim visa strage ad cor fortasse redibit, vel si perseveraverit in malitia, tandem contra ipsum et solum et destitutum levius procedatur. Haec ergo vobis suggerimus ad cautelam. Vos autem, qui rerum circumstantias eo plenius quo praesentius agnoscetis, sic vel aliter circa singula procedatis quemadmodum tam vobis quam aliis quorum fuerit utendum consilio de cœlo fuerit revelatum, circa præfati comitis negotium processuri prudenti deliberatione præmissa, prout ad honorem Dei et utilitatem Ecclesiae videritis expedire.

CCXXXIII.

EISDEM.

De negotio fidei.

Super negotio signatorum et hereticorum excidio litteras vobis destinamus ad præsens quales novimus expedire. Monemus ergo discretionem vestram et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, prout opus fuerit ipsis utentes, prudenter atque constanter circa singula procedatis, ante omnia et in omnibus caute ac sollicite providendo ut illam servent, etc., *sicut in prima.*

CCXXXIV.

EISDEM.

Ut absolvant Guidonem comitem Alvernensem.

(Laterani.)

(442) Licet nobilis vir Guido comes Alverniensis circa captionem venerabilis fratri nostri Claramontensis episcopi, germani sui, graviter excessisse noscatur, quia tamen nulli veraciter penitenti debet venia denegari, pro eisdem episcopi, qui super hoc nostro apostolatui supplicavit, inducti, et zelo utilitatis ecclesiastice provocati, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus si hoc Ecclesiae noveritis expedire, cuius negotium multipliciter posse per eum dicitur adversus hereticos promoveri, prefato comiti secundum formam ecclesiasticam absolutionis beneficium impendatis, te injungatis eidem quod talibus consuevit injungi.

Datum Lateran., etc., *ut in prima.*

CCXXXV.

*CISTERCIENSI ABBATI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.**Arguitur de pravis suspicionibus.*(Datum, *ut supra.*)

Licet æquanimiter tulissemus si venerabilis frater noster Londoniensis episcopus et coexecutores ipsius Cisterciensis ordinis monasteria non sic arcta interdicto ab initio conclusissent quo minus pos-

A sent secundum indulta eis apostolica privilegia celebraro, quia tamen et ipsi benefacere arbitramonasteria ipsa interdicto hujusmodi constrinxerunt (443), et illa cœperunt ipsum humiliter observare, sine gravis presumptionis offensa nequaquam illud postea violarunt. Cæterum laudamus te, sed in hoc laudare non possumus quod consultus consulentibus respondisti ut nisi rescripti nostri copia eis fieret, vel si forsitan illud obtentum per subreptionis vitium appareret, per appellationis objectum se a præfatis executorialibus tuerentur; cum, etsi secundum juris rigorem per hujusmodi subtilitatis astutiam potueritis respondere, de tanti tamen nominis ac meriti pontificibus nunquam debueris suspicari quod vel auctoritatem quam non dedimus eisdem sibi temere arrogassent, vel eamdem datam ad aliud malitiose intorsisset; præsertim cum aliorum animos ex proprio metientem note decuerit contra illos in scrupulum hujusmodi suspicionis incidere, qui si contra te in similem incidissent, reputasses forsitan eos conscientiam scrupulosam habere. Attendentes itaque nec utile nec honestum existere ut aliter in ipso negotio, circa hunc præsertim articulum, disponamus quam ipsis executores providerint disponendum, rescriptum illud de quo fecimus superius mentionem a nobis de certa processisse scientia declaramus, id volentes in hoc firmiter observari quod illi pensatis negotii circumstantiis provida deliberatione mandaverint observandum.

Datum, *ut supra.*

CCXXXVI.

BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPO.

De præbenda Santonensi conferenda Fulch.

(Laterani, Non. Februarii.)

Licet super omnium clericorum provisione nos debeat esse sollicitos, pro illis tamen nos coavenit sollicitudinem gerere speciale pro quibus apud nos et morum honestas et litteraturæ gratia interpellat. Hiac est quod cum dilectus filius nobilis vir Calo dominus de Ponte præbendam quam in Xantonensi Ecclesia obtinebat, per suas nobis litteras duxerit resignandam, et dilectus filius magister Fulch. de Xantonensi diœcesi oriundus de vita pariter et scientia nobis fuerit multorum testimonii commendatus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ad cautelam ab eodem milite præbenda resignatione recepta, eamdem auctoritate nostra memorato magistro, sublatto appellationis obstaculo, conferas et assignes, faciens ipsum ejusdem præbendæ pacifica possessione gaudere, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo.

Datum Laterani, Nonis Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

(442) Vide supra lib. I, epist. 498.

(443) Vide supra epist. 243, et infra epist. 259, 260

CCXXXVII.

A

ABBATI SANCTI AUBERTI ET DECANO ET MAGISTRO R. DE
BEKEREL CANONICO CAMERACENSI.

Ut Egidium admittant ad presbyteratum.

(Laterani, Non. Februarii).

Cum olim abbatii et conventui Sancti Michaelis, qui dicebantur Egid. sacerdotem ad presbyteratus ordinem presentasse, scriptis enim in forma communis pro ipso, dilecti filii cantor Sancti Quintini suique commonitores, postquam constituit eis de idoneitate personae, super representatione ipsius testes recipere curaverunt, nobisque miserunt depositiones eorum. Licet igitur per eas in auditorio nostro lectas visum non fuerit usquequaque plene probatum quod idem presbyter presentatus ab abbatie memorato fuisse, quia tamen in hoc semiplena probatio plena debet pietate juvari, cum pia beneficia non semper rigida jura requirant, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus dicto abbatem et conventum ut praefato presbtero juxta formam prioris mandati provideant monere ac inducere procuretis, ipsos ad hoc, si opus fuerit, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam compellentes. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Non. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXXVIII.

ATHENIENSIS ARCHIEPISCOPO

Suscipitur sub protectione sedis apostolicae.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

(144) Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam et Atheniensem Ecclesiam, cui Deo auctore praesesse dignosceris, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis que in presentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis praestante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostra protectionis, etc., usque incursum.

Datum Laterani, v Kal. Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXXXIX.

HUGONI CANONICO THEBANO.

Confirmatur sibi ecclesia de Kalenda.

(Laterani, x Kal. Februarii).

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, etc., ut in alias usque suscipimus, specialiter autem ecclesiam de Kalenda, sicut eam juate possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... protectionis et confirmationis, etc., usque in finem.

Datum, ut in alia.

(144) Vide infra epist. 256.

CCXL.

ROBERTO DE SUCIACO CANONICO ATHENIENSIS.

Confirmatur ei praebenda Atheniensis.

(Laterani, x Kal. Februarii).

Cum a nobis petitur, etc., ut in alia usque suscipimus, specialiter autem praebendam quam in Atheniensi Ecclesia es canonice assecutus, etc., ut in alia usque in finem.

Datum, ut supra.

CCXLI.

MAGISTRO GUILLELMO CANONICO THEBANO.

De eodem arguento.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

B Cum a nobis petitur, etc., ut in alia usque suscipimus, specialiter autem ecclesiam Sancti Joannis de Araquio, sicut eam juste possides et quiete, etc., usque in finem.

Datum, ut in prima.

CCXLII.

HUGONI CANONICO THEBANO

De eodem arguento.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., ut in alia usque suscipimus, specialiter autem praebendam quam in Thebana Ecclesia es canonice assecutus, sicut eam juste possides, etc., ut in alia usque in finem.

Datum Laterani, etc., ut supra.

CCXLIII.

MAGISTRO RANDULPHO DECANO DAVALIENSIS.

Confirmatur ei decanatus Ecclesiae Davaliensis.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecte in Domino fili, etc., usque suscipimus, specialiter autem decanatum Davaliensis Ecclesiae, sicut illum juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo... nostra protectionis et confirm., etc. usque in finem.

Datum, ut supra.

CCXLIV.

ARCHIEPISCOPO LARISSENO, ET DILECTIS FILIIS CITRIENSI
ET NAZORESCENSI ELECTIS.

Scribitur eis pro archiepiscopo Atheniensi.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

D Ad nostram neveritis audientiam pervenisse quod venerabilis frater noster Atheniensis archiepiscopus, timore ductus, nobili viro Oltoni de Rocca domino Athenarum, qui uxoratus est, quemdam personatum Atheniensis Ecclesiae, qui thessauraria vulgariter appellatur, conferre praesumpsit in enormem ipsius Ecclesiae lesionem. Volentes igitur indemnitate ejusdem Ecclesiae paterna sollicitudine providere, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super premissis diligentius veritate, quod per dictum archiepiscopum super hoc in prejudicium ipsius Ecclesiae invenieritis attentatum, sublato appellationis obstaculo, in statum debitum revocetis. Nullis litteris veritati

et justitiæ, etc. Quod si non omnes... tu ea, frater A
archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, x Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCXLV.

NOBILIBUS VIRIS BALMOTHESALONICENSIS COMESTABULO,
OTTONI DE ROCCA DOMINO ATHENARUM... MARCHIONI,
... DOMIVO NIGRIPONTIS, T. DE OSTREMUNGOUT, ET
ALIIS PRINCIPIBUS ROMANÆ.

De dicimis solvendis.

(Laterani, ix Kal. Februarii.

Quanto personas vestras sinceriori diligimus in
Domino charitate, tanto majori dolore turbamur
cum ea nobis de vestris actibus referuntur quæ fa-
mam vestram obnubilant apud homines et conscienciam
maculant apud Deum. Cum igitur, sicut vene-
rabilis fratres nostri Atheniensis archiepiscopus,
episcopus Fermopilensis [Thermopyl.], et dilectus
filius Nazorescensis electus in nostra præsentia
constituti pro se ac aliis ecclesiarum Romanæ
prælatis nostris auribus intimarunt, ecclesias et
abbatias, personatus et redditus detineatis ecclesiasticos
in salutis vestrae dispendium occupatos,
devotionem vestram rogamus attenuius et monemus,
per apostolica vobis scripta mandantes quatenus
predicta omnia ecclesiis quibus debentur liberaliter
resignantes, decimas eis integre persolvatis, sa-
cientes subditos vestros, Græcos videlicet et Latini-
nos, prælatis suis obedientiam et reverentiam ex-
hibere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris
Thessalonicensi et Larissensi archiepiscopis et epi-
scopo Davaliensi nostris damus litteris in mandatis
ut vos ad id monitione præmissa per censuram
ecclesiasticam appellatione remota justitia median-
te compellant.

Datum Laterani, ix Kal. Februarii, anno unde-
cimo.

Scriptum est ipsis super hoc.

CCXLVI.

ATHENIENSI ARCHIEPISCOPO.

De residentia canonicorum.

(Laterani, ut supra.)

Proposuisti nobis in nostra præsentia constitutus
quod quidam Ecclesia tuæ canonici nolunt Athene-
niensi ecclesiæ, prout tenentur, personaliter de-
servire. Quare dicta ecclesia divinis officiis pluri-
mum defraudatur. Ne igitur dicti canonici ex hoc
commodum valeant reportare ac dicta ecclesia de-
bito servitio defraudetur, præsentium tibi auctori-
tate concedimus ut ipsos per censuram ecclesiasti-
cam, appellatione remota, tibi compellere liceat ad
debitam in ipsa ecclesia residentiam faciendam.

Datum Laterani, etc., ut supra.

CCXLVII.

NAZORESCENSI ELECTO.

Super eodem.

(Laterani, viii Kel. Februarii.)

Proposuisti nobis in nostra præsentia constitutus
quod quidam ecclesiæ Nazorescensis canonici no-
lunt eidem ecclesiæ, prout tenentur, personaliter
deservire, etc., ut in alia.

Datum Læterani, viii Kal. Februarii, anno unde-
cimo.

CCXLVIII.

HELIENSI EPISCOPO.

De præcentore Ecclesiz London.

(Laterani, ii Non. Februarii

B (145) Cum olim venerabilis frater noster Londoniensi episcopus nostris auribus intimasset quod in sua ecclesia proposuerat statuere præcentorem, cer-
tum redditum assignatus eidem sine lessione cujus-
quam, nosejus precibus inclinati licentiam ei con-
cessimus præcentorem bujusmodi ordinandi, dum-
modo in conferendis sibi redditibus nulli præjudi-
cium inferretur, nihilominus statuentes ut præcen-
tor taliter institutus in sessionibus, processionibus,
et aliis illam haberet in Londoniensi Ecclesia digni-
tatem quam habent alii præcentores in aliis eccl-
esiis Anglicanis. Postmodum autem nostris fuit au-
ribus intimatum quod licet idem episcopus dilectum
filium B. in eadem instituisset ecclesia præcento-
rem, quod tamen a nobis fuerat de prælibata di-
gnitate statutum biennio jam elapo exsequi non

C curarat. Quapropter tibi dedimus in mandatis ul-
illud sublatu cujuslibet contradictionis et appellatio-
nis obstaculo exsequi non postponeres, contra-
dictores per censuram ecclesiasticam compescendo.
Noviter vero dilecti filii decanus et quidam alii per-
sonatus habentes in ecclesia memorata suam nobis
transmisere querelam quod cum per Anglicanas eccl-
esiæ consuetudines sint diversæ, ac quidam canto-
rum minorem, quidam vero majorem habeant di-
gnitatem, nec possint dignitates eorum, cum sint
vel variae vel repugnantes, convenire simul in unam,
is qui noviter est institutus in Ecclesia Londoniensi
præcentor, non contentus eo quod habere potest
sine præjudicio aliorum, occasione litterarum no-
strarum quasdam ipsius decani et aliarum perso-
narum ejusdem ecclesiæ dignitates sibi nititur in
eorum præjudicium arrogare. Quocirca fraternitati
tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus
si secundum diversas locorum consuetudines diver-
sos habere noveris præcentores in Anglicanis ec-
clesiis dignitates, jam dictum præcentorem illam
habere facias in Londoniensi Ecclesia dignitatem
eaque, appellatione remota, permanere contentum
quam rationabilibus et approbatis consuetudinibus
ejus salvus sine alieno præjudicio poterit obtinere.

Datum Laterani, ii Non. Februarii, pontificatus
nostris anno undecimo.

CCXLIX.

HUBALDO EPISCOPO IN ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM
ELECTO.

*Ut faventinæ ecclesiæ episcopum eligit faciat.
(Laterani, iv Id. Februrarii.)*

(146) Post translationem tuam ad Ecclesiam Ravennatem cum dilecti filii præpositus, canonici, abbatæ et primicerii Faventini totusque civitatis clerus, sicut per litteras eorumdem accepimus, in dilectum filium I. presbyterum canonicum. Faventinum liberam eligendi auctoritatem unanimitate contulissent ipse sancti Spiritus gratia invocata dilectum filium Joachim Sancti Fridiani Lucani canonicum, olim episcopum Serzenalem, in Faventinum episcopum postulandum elegit; per cuius sollicitudinem circumspectam, qui primo canonicus et postea præpositus in Faventia Ecclesia fuit laudabiliter conversatus, multiplicia sperantur eidem ecclesiæ commoda proventura. Porro a dilecto filio Sancti Fridiani priore super hoc requisito et obtento consensu, præpositus et alii supradicti postulationem eamdem approbari a nobis humiliiter petierunt (147). Verum postulationi hujusmodi videbatur conciliu Constantiopolitanum capitulum prima facie obviare, in quo statutum esse dignoscitur ut quicunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam in pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulterius ad pontificatum resurgat. Unde contra dictum concilium, cum sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor evangelia catholica Ecclesia veneratur, nullatenus videbatur eadem postulatio admittenda. Cæterum speciales quidam casus inveniuntur in quibus, prædicto concilio non obstante, is qui vitam monachalem elegit, liceat rursum potest ad episcopatum assumi. Si enim quisquam, persecutionis rabie senviente vel præpediente in auctoritate corporis, cum proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat, persecutionis vel ægritudinis impedimento cessante, ad episcopatium resurgere poterit dignitatem. Item, si quis propter litteraturæ defectum, ne tanquam cæcus præbeat cæco ducatum, locum regiminis auctoritate apostolica deserrando ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis scientiæ receptorit margaritam, poterit procul dubio denuo vocatus a Domino cathedralm reascendere pastoralem. Rursus si quis cupit dilate parentum, eo tamen penitus ignorante, fuerit episcopatum adeptus, et hoc comperto, episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens, observantiam elegerit regularem, etsi ad eumdem episcopatum redire postmodum nequeat juxta canonicas sanctiones, ad aliud tamen liceat poterit reassumi. Quanquam autem in iis et consimilibus casibus iis qui episcopatu dimisso vitam monasticam eligit resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in hujusmodi casibus contra præscri-

(146) Cap. Post. translat., De renuntiat. Vide infra epist. 278.

A ptum intelligitur concilium attentari; quod in eo loquitur casu, cum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam pœnitentiæ causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum, cum quis pro crimen de quo convictus fuerit vel confessus ab episcopali dignitate depositus, in monasterio existit ad pœnitentiam agendum inclusus, vel cum aliquis propter grave criminem, pro qua episcopatum retinens pœnitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenda licentia, vitam monachalem elegit, aliis assentibusc intelligendum esse præscriptum capitulum ut per resurgere nequeat, id est repeteret quasi debitum quod tali modo dimisit, quanquam eligi possit, præsertim si locum tantum et non ordinem resignavit. Cum ergo nobis plene constare nequiverit ob quam causam prædictus Joachim olim episcopati cesserit, cum in nostris litteris super hoc transmissis eidem hoc solummodo exprimatur quod nos litteris super sua resignatione receptis ejus propositum in Domino commendantes quod temporali honori salutem animæ proponebat, eumdem absolvimus ab onere sollicitudinis pastoralis quanquam per quemdam Sancti Fridiani canonicum nobis nuperrime sit suggestum quod idcirco dictus Joachim cedenti licentiam postulabat quoniam ad notitiam ejus per venerat quod quidem parentes ipsius ut eligeretur in episcopum quædam dederant, licet pauca, fraternitatì tuae præsentium auctoritate mandamus quatenus inquisita super iis diligentissime veritate, si tibi constiterit quod propter aliquam ex præmissis causis seu consimilibus idem Joachim episcopati cesserit memorato, tu auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, dummodo necessitas et utilitas id exposcat, licentiam ei tribuas accedendi ad regimen Ecclesiæ Faventia; maxime si veritate subnititur quod tam præfati præpositus et canonici Faventia quam prior et capitulum Sancti Fridiani nobis suis litteris expresserunt, quod videlicet dictus Joachim loco tantummodo cesserit, et non ordini vel etiam dignitati. Tunc enim esset vehementissime præsumendum quod non propter crimen ab eo commissum causa pœnitentiæ peragendæ ad vitam migraverit regularem; præserimus cum apostolica sedes post cessionem multo minus quam ante permisisset eidem tali crimen irretito in pontificali ordine ministrare. Alioquin, cum durum nimis existeret contra tam solemne concilium hujusmodi postulationem admittere, præposito et canonici memoratis injungas ut aliam personam idoneam sibi eligant in pastorem.

Datum Laterani, iv Idus Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

(147) Vide lib. v De conc. sac. et imp., cap. 21, § 12.

CCL.

ABBATI ET CANONICIS DOMINICI TEMPLI.

*Suscipiuntur sub protectione apostolica sedis.
(Laterani, xi Kal. Februarii.)*

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetate pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos, tanquam pia mater, suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga beatum Petrum et nos ipsos habere noscimini attentes, personas vestras cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum justis modis præstante Domino poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem Sancti Nicolai de Varvar Constantinopoli, Sanctæ Trinitatis Atheniensis, Sancti Nicolai Thebani, Sancti Nicolai de Nigroponte, et Sanctæ Mariæ de Clusurio diœcesis Fermopolensis ecclesias cum omnibus possessionibus et pertinentiis earumdem, necnon et præbendam Atheniensem, sicut eas juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo . . . hanc paginam nostræ protectionis et confirmationis infringere, etc. usque incursum.

Datum Laterani, xi Kal. Februarii, anno undecimo.

CCLI.

ABRATI ET CONVENTUI MOLISMENSI.

*De visitatione monasterii Molismensis.
(Laterani, vi Id. Februarli.)*

Cum olim ad nostram audientiam pervenisset quod monasterium Molismense graviter esset in temporalibus spiritualibusque collapsum, dilecto filio abbati Cisterciensi dedimus in mendatis ut ad ipsum cum ea diligentia qua solebat suas filias visitare annuatim accedens, corrigeret tam in capite quam in membris quæ corrígenda regulariter inveniret et statueret statuenda. Postmodum autem plerique viri religiosis per suas nobis litteras intimarunt quod abbatte ipso præfatum monasterium visitante, repertum fuit in bono spiritualium et temporalium statu manere, ac sicut tu, fili abbas, per evidenter exposueras rationem, debitum viginti duorum millium librarum, quo cum suscepisti administrationem ipsius illud inveneras oneratum, per factam solutionem extenuaras in tantum quod nisi mille quingenta librae remanserant exsolvenda reductis etiam ad monasterium ipsum possessionibus multis et magnis quæ sub fenore fuerant obligatae, mille septingentis librulis exceptis quas in monasterio reparando constiterat te per testes idoneos expendisse. Unde pro monasterio ipso nobis fuit humiliiter supplicatum ut cum ex visitatione prædicta, quæ dicebatur per æmulos monasterii fuisse subrepta, eidem monasterio utilitas aliqua non pervenerit, neque proventura etiam credoretur,

A quin potius jam fuisset inutiliter in expensis ejus occasione gravatum, maxime quia timebatur ne prætextu visitationis ipsius jus correctionis perpetuae usurparetur in eo, revocare dignaremur eodem. Nos ergo, siue fueramus ante tristati cum de lapsu ipsius monasterii nobis exstitit nuntiatum, ita postea de boni status ipsius relatione gavisi, attendendo quod præfatus abbas ad exsequendum commissæ sibi legationis officium de mandato nostro contra hæreticos proficiscebatur in provinciam Narbonensem, quo minus poterat monasterii sapienti negotium procurare, venerabili fratri nostro Trecensi episcopo et collegis ipsius dedimus in præceptis ut cum idem abbas nihil nobis de hujusmodi nuntiasset, nonobstantibus litteris obtentis ad ipsum, super præmissis inquirerent diligentius veritatem, et inquisitam nobis fideliter describere procurarent, ut per eos certiores effecti procederemus in facto sicut nobis Dominus inspiraret. Ipsi vero in inquisitionem eorum sollicite procedentes ad præsentiam nostram inquisita remittere curaverunt; per quæ videtur ostensum quod idem monasterium per laudabilem regiminiis tui curam spiritualiter et temporaliter prosecut in multis, cum, sicut et assertum a pluribus et a nemine contradictum, contractorum antea debitorum numerosa solutio et obligatarum possessionum redemptio studiosa, muralis quoque reparatio fabricæ, ac moralis reformatio disciplinæ, te, fili abbas domui tuæ bene præpositum fateantur. Super quo sollicitudinis tuæ prudentiam plurimum in Domino

C commendantes, monemus attentius et hortamur quatenus sequentia continuando prioribus, in incerto bono non deficias, sed proficias, ac more navis contra iustum fluminis ascendentis, quæ uno in loco nequaquam stare permittitur, quoniam ad inferiora relabitur nisi ad superiora conetur, posteriorum oblitus ad anteriora cum Apostolo te extendas, et incepturn opus studio satagas incessante perficere; ne, quod absit hoc ipsum quod operatus es inoidens possit remissio vacuare. Ut autem eo melius quo liberius utilitates valeas dicti monasterii promovere, quod per Dei gratiam et diligentiam tuam in eo asseritur esse etatu quod visitatoris extrinseci sollicitudine non indigeat, a prædicto visitationis mandato auctoritas præsentium vos reddimus absolutos, præsertim cum idem ex injuncto sibi legationis officio contra provinciales hæreticos Ecclesia negotiis occupatus, si etiam expediret, minus posset circa ista versari, et caveri quaque sicut petis oporteat ne prætextu visitationis ipsius jus correctionis perpetuae in monasterio ipso valeat usurpari. Tu ergo, fili abbas, ita vigila circa ipsum ut alienam non oporteat ibi vigiliam adhiberi; ne si secus faceres, aliter nos de ipso compelleres cogitare.

Datum Laterani, ii Idus Februarii, pontificatus nostri anna undecimo.

CCLIII.

LARISSENO ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO DAVALIENSI,
ET CIRRIENSI ELECTO.

De residentia canonorum in loco tuto.

(Laterani, viii Id. Februarii.)

Venerabilis fratris nostris episcopi et dilectorum filiorum capituli Cermopilensis [Thermonpol.] nobis exposita significatio patefecit quod destructa quondam Cermopilensi civitate per guerrarum incursus,» episcopus et canonici qui tunc erant, in loco quem Bondoniciam vocant incolæ secus mare quoddam oratorium, ut divinum in eo celebrarent officium, construxerunt; quem locum adeo piratis et aliis malefactoribus pervium asseverant quod plerique superveniant canonicis ibidem volentibus celebrare, quorum timore iidem canonici, vestibus et aliis ecclesiasticis ornamenti abjectis, relictoque Dei servitio, fugam petunt, personarum periculum metuentes, cum quidam episcopus, tertius a præfato episcopo qui nunc præest, ab hujusmodi malefactoribus in eodem loco crudeliter fuerit interemptus. Unde a nobis humiliter postularunt ut indemnitate Ecclesiae ac securitati earum misericorditer providentes, eis concedere dignaremur ut in abbacia qua Communio vulgariter appellatur in proprio Cermopilensis Ecclesiae fundo sita valeant commorari. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super iis diligentius veritate, si necessitas hoc exposcit, ipsis sine præjudicio monachorum in dicto monasterio commorandi, donec alias provideatur eisdem, auctoritate nostra, sublatâ appellationis obstaculo, licentiam tribuat, contradicentes per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Nullis litteris veritati et justitiae præjudicantibus a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Idus Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLIII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI MAURI ANDEGAVENSIS.

Ecclesia Sancti Petri de Culturis adjudicatur.

(Laterani, iii Id. Februarii.)

Cum causam quæ super jure patronatus Ecclesiae Sancta Petri de Culturis inter vos et Andegavensem Ecclesiam vertebatur dilectis filiis decano Sancti Petri et de Cella et Sanctæ Radegundis prioribus Pictavensibus commiserimus decadendam, ipsi utriusque partis receptis testibus, instrumentis et aliis rationibus intellectis, usque ad diffinitivam sententiam servato juris ordine procedentes, ad nos causam eamdem remieerunt instructam, partibus terminum præfigentes quo cum attestacionibus ipsis et alii instrumentis nostro se conspectui præsentarent sententiam recepturæ. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, inspectionem instrumentorum et testium depositiones dilectis filiis Joanni Sanctorum Cosmæ et Damiani et Pelagio Sanctæ Luciæ ad septa solis diaconis cardinalibus duximus com-

A mittendam: qui cum omnia inspexissent diligenter et nobis fideliter retulissent, jus patronatus ipsius ecclesiae Sancti Petri de Culturis adjudicavimus monasterio Sancti Mauri, Andegavensi Ecclesiae super hoc perpetuum silentium imponentes. Nulli ergo... hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc. usque incursum.

Datum Laterani, iii Idus Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLIV.

EPISCOPO ET CAPITULO LEXOVIENSIBUS.

De thesauraria et præbenta Lexoviensi reservatis a papa.

(Laterani, ii Id. Februarii.)

B Cum thesaurariam pariter et præbendam quas bonæ memorie Joannes subdiaconus noster in ecclesia vestra tenuit donationi nostræ dudum reser-vassemus personæ idoneæ conferendas, te, frater episcope, per nostras litteras et monuimus et roga-vimus ut in hoc ita gratuitum imperlireris assensum et tuam nobis quantocius super eo rescriberes vol-untatem quod ipsarum demum collatio tuæ libera-litati non minus quam nostræ posset gratiæ im-puntari; quarum profecto collationem sic in nostra retinuisse nos intimavimus potestate ut donec tuum ad nos responsum et nostrum tandem ad te recur-reret beneplacitum, super eis nihil ab alio de ipsis attentari liceret, et si quid interim attentari con-tingeret, irritum decrevimus et inane. Vos autem nobis per vestras litteras respondistis quod cum de ipsis Joannis obitu vobis certissime constitua-set, decimo die antequam vel per nuntium vel per litteras super iis quidquam vobis de nostra inno-tesceret voluntate, thesaurariam dilecto filio ma-gistro Willelmo Arundel, cui multiplex morum asseritis et litterarum ineritum suffragari, præben-dam vero in duas portiones divisam duobus viris idoneis, vita commendabilibus et scientia, de com-muni dederatis consensu, ut in duabus ecclesiis quæ ad jam dictam pertinebant præbendam ple-nius et sufficientius ministrari valeret, ac utrique oneris parte detracta, animarum cura posset ab eis et sustineri facillius et diligentius exerceri. Unde nobis humiliter supplicasti ut si vel erratum esset in hujusmodi ordinatione corrigerem, vel si foret recte processum, illud apostolico dignaremur mu-nimine roborare. Licet igitur, si præhabita unde-cunque prælibati nostri notitia constitui vel vos ad conserendum vel illi ad recipiendum prædicta be-neficia processissent, non solum id quod esset taliter attentatum deberet in irritum revocari, verum etiam vos et illi graviter deberetis de contemptu puniri. Quia tamen, si res ita se habet quemadmo-dum per vestras litteras expressisti, de contemptu excusabiles appareris, discretioni vestra commit-timus intuendum quatenus si considerato constituto prædicto, quod sic actum est cognoveritis de jure posse valere, ii quibus ipsa beneficia contulisti, non solum ex permissione, verum etiam ex conce-

D

sione nostra ipsa retineant confidenter; si vero quod taliter factum est ne jure stare non potest, ne justitiam simul et conscientiam offendatis, eo in statum quem per nostrum statutum expressimus revocato, id nobis quantocius per vestras litteras intimetis, ut de ipsis juxta quod nobis Dominus inspiraverit ordinemus.

Datum Laterani, ii Idus Februarii, pontificatus nostri an. undecimo.

CCLV.

ATREBATESI EPISCOPO, ET DE DUNIS ET URSICAMPI
ABBATIBUS MORINENSIS NOVIOMENSIS DIOCESEM.

De collatione præbendarum Ariensium.

(Laterani, xiv Kal. Martii.)

(148) Dilecto filio G. Ariense præposito nobis innotuit exponente quod cum causam quæ inter ipsum et nobilem mulierem comitissam Flandrensam super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitatur vobis, frater episcope ac fili abbas de Dunis, necnon et dilecto filio Atrebatesi decano duxerimus committendam, idem præpositus citra litis contestationem proposuit coram vobis quod testimonium ipsius decani necessarium sibi erat in causa prædicta, cum de jure suo non nisi per ipsum et alium unicum tantum testem facere fidem posset. Unde postulavit instanter ut vel vos duos in causa illo procederetis excluso, vel supersederetis negotio quoadusque nos loco ejus alium substitui mandaremus. Vos autem petitionem ejus in hoc admittere recusastis; quinimo post appellationem quam ad nos ipse propter hoc et alia interposuit, a præbendarum ipsarum donatione suspendistis eumdem. Ne igitur ob hujusmodi testis defectum præpositi memorati justitia valeat deperire, te, fili abbas Ursicampi, loco prænominati decani duximus subrogandum; per apostolica scripta mandantes quatenus si præmissis veritas suffragatur, prælibata suspensione præpositi coluxata, in causa ipsa juxta prioris mandati tenorem ratione prævia procedatis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Martii, anno undecimo.

CCLVI.

BERARDO ATHENIENSI ARCHIEPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSIONIBUS CANONICE, SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum
(Laterani, Id. Februarii.)

(149) Antiquam Atheniensis gloriam civitatis innovatio gratia non putitur antiquari, quæ, quasi modernæ religionis figura in prima ejus fundatione præluserit, cultum quem tribus distincta partibus tribus falsis numinibus impendebat, sub tribus demum personis erga veram et individuam Trinitatem convertit, studioque mundanæ scientiarum in divinæ sapientiæ desiderium immutato, arcem famosissimæ Palladis in sedem humiliavit gloriose simæ genitricis veri Dei nunc assecuta notitiam

(148) Cap. *Dilecto, De testibus.*

A quæ dudum ignoto extruxerat Deo aram. Civitas quidem ipsa præclarí nominis ac perfecti decoris philosophicam prius artem erudiens, et in apostolica fide postmodum erudita, dum et poetas litteris imbuit et prophetas demum ex litteris intellexit, dicta est mater artium et vocata civitas litterarum. Hanc autem, si velimus interpretans in interpretatum convertere, Cariathsepher possumus appellare; quam quia Othoniel imperio Calep subdidit, filius ejus Axa data in conjugem illi fuit. Subdita ergo Deo, venerabilis in Christo frater archiepiscopus, hac egregia civitate, ut ipsam in ejus subjectione conserve, sponsam in ea tibi spirituali conjugio copulasti, quam instar Axæ veluti a te monitam intellectimus suspirando deposcere ut arenitia sua apostolicæ benedictionis irriguis perfundere dignaramur. Nos igitur non incongruum reputantes munus illuo apostolici patrocinii litteratorie destinare, unde copiam scientiæ litteralis in orbem pene totum novimus effluxisse, justis postulationibus clementer annuimus, et Atheniensem ecclesiam, cui favente Deo, præsesse dignosceris, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus ac præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quacunque possessiones, quacunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessionem pontificum, largitione regnum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus vocabulis exprimenda: Casalia, Procoenico, Vertipos, Triclini, Platan, Felin, Curionaster, Cassas, Menidi, Duchelos, Calixtes, Perseconar, Catraperset, Clazazundas, Chandebride, Alianastasis, Pothamo, Pirgo, Hu, Maretom, Oargite, Largedeo, Lalaconite, Vatia, Literne, Mortar. Episcopatus quoque inferius adnotatos ecclesias tuas ab antiquis temporibus metropolitico jure subjectos tibi tuisque successoribus nihilominus confirmamus, videlicet episcopatum Ægripontis, Cermopilensem, Davaliensem, Abelonensem, Zorconensem, Caristiensem, Coroniacensem, Andrensem, Megarensem, Squirensem et Cheensem. In Caristiensi episcopatu duo casalia, Lesboveries, Lepesin, Leperistere, Lamarogna, Locarimera, Lomoni, Iochichemi, Lopoistille, Cundegrat, Lapisto, Vineas Conizari, Muscarel, Catachephalar, Agiafronesis. Quadringentas palicas et ducentos papates commorantes Athenis, et centum palicas in Thebis, et centum in Nigroponte. Molendina ecclesiæ, hortos et balnea, et macella de Nigroponte et Athenarum, et flumina unde rigantur horti. Abbatias Sancti Siriani, Sancti Michaelis, Sancti Joannis et Sancti Nicolai. Monasteria Beati Nicolai de Catapercia, Beati Nicolai de Columnis, et Sanctæ Mariæ de Blakernis. Monasteria Cinolitarum, Sancti Pro-

(149) Vide supra epist. 237, 243, 245.

thasii, Sanctæ Trinitatis, Sancti Georgii, Sancti Dionysii Areopagitæ, Sancti Theodori, Sanctorum Cosmæ et Damiani, Beati Nicolai de Ducheleo, Beati Nicolai de Menide, Beati Phillipi, Sancti Lucæ, Sancti Georgii de Insula, monasterium Copreæ et Sancti Blasii. Usus quoque pallei ad pontificalis officii plenitudinem tuæ fraternitati apostolicae sedis liberalitate concedimus, quo utique infra tuam ecclesiam ad missarum solemnia uti memineris eis diebus quibus prædecessores tuos usos fuisse cognocis, videlicet in Nativitate Domini, festivitate protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, hypapanti, Dominica in Ramis palmarum, cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, natale beati Joannis Baptistæ, solemnitate omnium apostolorum, commemoratione Omníum Sanctorum, dedicationibus ecclesiærū, ecclesiae tuæ principalibus festivitatibus, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum et anniversario tuae consecrationis die. Cœmeteria insuper ecclesiærū tuæ diœcesis et ecclesiastica beneficia nullus hæreditario jure possideat. Quod si quis hoo facere contenterit, censura canonica compescatur (150). Porro quia quidam monachorumjus suum episcopis auferre contendunt auctoritate apostolica prohibemus ne monachi in diœcesi Athenensi capellanas teneant sacerdotis, seu capellani beneficium aut officium sine auctoritate pontificali usurpent, sed presbyteris capellanis integre conserventur quæcunque ad jus capellanis pertinere noscuntur. Statuimus præterea ut nullus cuiusquam ordinis clericus ecclesias in vita sua tantum sibi commissas ad jus archiepiscopi pertinentes sine conscientia vel consensu tuo vel successorum tuorum faciat censuales aut in cuiusquam transferat potestatem; et si factum fuerit, irritum habeatur. Sed nec monachi aut canonici, seu quilibet alii clerici in ecclesiis ad tuam diœcesim pertinentibus sine auctoritate tua instituere vel removere audeant capellanos, nisi forte pontificum Romanorum privilegio vel antiqua et rationabili consuetudine muniantur. Præterea quod a te communi sensu capituli vel majoris partis sanioris consilii in tua diœcesi canonice fuerit institutum, ratum et firmum volumus permanere. Prohibemus autem ne presbyteri vel alii capellani ecclesiærū ad ecclesias tuæ jus pertinentium possessiones earum absque consensu tuo, salvistamen canonicos in institutionibus, distrahere, vendere vel obligare, seu alio quolibet modo alienare præsumant. Quod si factum fuerit, irritum habeatur. Apostolica insuper auctoritate vetamus ne interdictos vel excommunicatos tuos ad officium vel communionem ecclesiasticam sine conscientia et consensu tuo quisquam admittat, aut contra sententiam tuam canonice et promulgatam aliquis venire præsumat, nisi forte periculum mortis

(150) Imitatum ex Urbano II, 16 q. 2, cap. 6,
Sane quia.

A immineat, ut dum præsentiam tuam habere nequivent, per alium secundum formam ecclesiæ satisfactione præmissa oporteat ligatum absolví. Ad hæc, omnes libertates et immunitates, dignitates quoque ac rationabiles et approbatas consuetudines ecclesiæ tuæ, necnon et exemptiones sacerdotalium exactionum a regibus seu principibus aut aliis fidellibus rationabiliter tibi et ecclesiæ tuæ ac clericis ejus indultas auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus. Decernimus ergo ut nilli omnino hominum licet Athenensem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione a sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salvis semper in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, reverentia et mandato. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sacerdotalis persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertio communita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorique sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

C Datum Laterani per manum Joannis Sancte Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis, S. R. E. cancellarii, Idibus Februarii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208, pontificatus vero domni Innocentii papæ III anno undecimo.

CCLVII.

PARISIENSI EPISCOPO.

De clero falso.

(Laterani, xiv Kal. Martii.)

D (151) Novimus expedire ut verbum illud quod et in antiquis canonibus et in nostro quoque (152) decreto contra falsarios edito continetur, ut videlicet clericus per judicem ecclesiasticum degradatus sacerdali tradatur curiæ puniendus, apertius exponamus; cum et quidam prædecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, et quorumdam est opinio a pluribus approbata, ut clericus qui propter hoc vel aliu grave flagitium non solum damnable, sed damnosum fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali, sacerdali foro per consequentiam applicetur, cum ab ecclesiastico fuerit foro projectus; cuius utique degradatio celebranda eo sacerdiali potestate præsente, ac prænuntiadum est ei, cum fuerit celebranda, ut in suum forum accipiat degradatum, et sic intelligitur tradi curiæ sacerdotali.

(151) Cap. *Novimus*, De verbis significat.

(152) Cap. *Ad falsarios*, De falsariis.

culari; pro quo tamen Ecclesia debet efficaciter intercedere ut citra mortis periculum citra eum sententiam moderetur. Pro illo vero falsario scelesto, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendum pœnitentiam ipsum includas, pane doloris et aqua angustiae sustentandum, ut commissa defleat et flenda ulterius non committat.

Datum Laterani, xiv Kal. Martii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLVIII.

AVRIENSI EPISCOPO.

De jure patronatus.

(Laterani, ii Id. Februarii.)

(155) Postulasti per sedem apostolicam edoceri ut cum rectores parochialium ecclesiarum quandoque quosdam præsentent ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, utrum electio talium ad ipsos rectores pertineat vel etiam ad patronos, et si in iis patronorum non est requirendus assensus, utrum jus illis salvum remaneat eligendi, ut cum ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulati hujusmodi non sint aliis præferendi. Ad quod fraternitatibus breviter respondemus, quod per intitulationem hujusmodi nullum patronis præjudicium generatur quin possint alios ad ipsas ecclesias, cum vacaverint, præsentare, nisi de patronorum processerit aësensu.

Datum Laterani, ii Idus Februarii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCIX.

UNIVERSIS EPISCOPIS PER ANGLIAM CONSTITUTIS.

Commissione adversus eos qui non servarunt interdictum.

(Laterani, ix Kal. Martii.)

(154) Cum Cisterciensis ordinis monasteria per Angliam constituta interdictum ecclesiasticum pro negotio Cantuariensis ecclesiae auctoritate nostra generaliter promulgatum incœpissent arete servare, postmodum quædam eorum, sicut accepimus, appellationis prætextu quam occasione privilegiorum suorum interposuisse dicuntur, ipsum non solum quoad eorumdem privilegiorem inducta temera violarunt, verum etiam in campanis sonantibus ac boantibus cantilenis, apertis januis, et ad communionem alii invitatis, solemnius præsumpsérunt solito celebrare. Licet igitur tantam præsumptionis audaciam de viris religiosis credere vix possimus, quia tamen, si verum est quod asseritur, non sine gravi jactura libertatis ecclesiastice debilitari posset per illud nervus canonicae disciplinae, universitati vestre per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus super hoc inquiratis diligentissime veritatem, et abbates sive priores monasteriorum illorum quæ taliter inveneritis celebrare suspensos ad præsentiam nostram ad satis-

A faciendum de tanto contemptu, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, per censem ecclesiasticam accedere compellatis, monasteria cogentes ipsa simili censura ut secundum mandatum venerabilium fratrum nostrorum Londoniensis episcopi (155) et coexecutorum suorum inviolabilitate prælibatum interdictum observent, nonobstante quolibet privilegio, cum nec possit mandato apostolice auctoritatis obstat, qua semper salva bujusmodi privilegia conceduntur. Quod si non omnes... singuli vestrum ea nihilominus exsequantur, etc.

Datum Laterani, ix Kalend. Martii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLX.

ABBATI CISTERCIENSI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De eadem re.

(Laterani, ix Kal. Martii.)

(156) Grave gerimus et indignum quod cum monasteria tui ordinis per Angliam constituta interdictum ecclesiasticum, etc. ut in alia usque canonicae disciplinae, venerabilibus fratribus nostris episcopis per Angliam constitutis districte dedimus in praæceptis ut super hoc inquirant diligentissime veritatem, et abbates sive priores monasteriorum illorum, quæ taliter invenerint celebrazze, suspensos, etc. usque per censem ecclesiasticam venire compellant, monasteria ipsa simili censura cogentes ut secundum mandatum venerabilium fratrum nostrorum Londoniensis episcopi et coexecutorum suorum, etc. ut in alia usque conceduntur. Quia vero tanto reputamus indignius hoc a Cisterciensi ordine sustinere quanto minus apostolica sedes et nos meruimus apud illum ut pro gratia nobis injuriam et contemptum rependeret pro honore, propter quod, nisi rationabilem animi nostri motum ille zelus ferventissimæ charitatis quam circa te aliosque religiosos ejusdem ordinis gerimus temperaret, hujusmodi temeritatis actores graviori curavissemus animadversione punire, discretionem tuam monemus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus super eo dolens et mœrens quod ex tuo videtur hortatu tantus provenisse contemptus, quandoquidem, sicut ipse nobis pertuas dudum litteras intimasti, et nos per nostras super hoc familiari ratiocinatione jurgavimus, appellandi causas et auctoriam celebrandi consultus consulentibus suggesti, eum de mandato quod superius est expressum accipias intellectum ut sic alios tui ordinis a simili culpa preserves ne penam similem seu forsitan gravierem illa quæ nunc istis infligitur ad ipsos contingat extendi; quia profecto si secus, quod non credimus, attentares, caput et membra juxta quod hoc vel illa peccassent, castigatione debita puniremus.

Datum Laterani, Kal. Martii, pontificatus nostri anno undecimo.

(153) Cap. *Postulasti*, De jure patron.

(154) Vide Matth. Paris ad an. 1209, et supra epist. 102, 214.

(155) Vide supra epist. 141, 214, et infra lib. xii, epist. 9.

(156) Vide epist. super.

CCLXI.

MELDENSI ELECTO, ET ABBATI SANCTÆ GENOVEFÆ, ET
GUILLELMO ARCHIDIACONO PARISIENSI.

De electione episcopi Firdunensis.

(Laterani, x Kal. Martii.)

Dilectus filius magister Herbertus Virdunensis canonicus in nostra proposuit præsentia constitutus quod necato dudum in armis episcopo Virdunensi, decanus et capitulo Virdunensis Ecclesiæ foraneorum ei quorundam residentium quoque fratum, qui studiorum vel aliis necessariis causis aberant, captantes, ut videbatur, absentiam, octavum diem sepulturæ pontificis interempti ad eligendum sibi pastorem præpropereratuerunt: in quo videlicet die idem magister easu non vocatus interfuit; eoque cum aliis ingresso capitulum, decanus primo verbo ad electionem spectante dixit se ac alios in primicerium consensisse, continuoque in aure archidiaconi secreto susurrans sermonem iteravit consimilem, quibusdam subjungendo dicentibus id quod ille dixerat verum esse. Cumque protinus primicerium ipsum pro persolvendis debitibus prædecessoris sui rogare cœpissent, magister memoratus admirans si adeo processum fuisse ab eis, inquit decano non esse ita præcipitanter sed cum diligenti deliberatione ante nominationem super electione tractandum, cancellario respondentे quod de ipso jam antea pertractabant. Ad hæc igitur ipse magister facti novitate permotus surrexit, et accedens proprius, auctoritate cœpit apostolica prohibere ne quid contra canoniam formam fieret, appellare intendens et appellationis causas nihilominus assignare. Plurimi autem auditio quod auctoritatem apostolicam nominasset, consurgentes circumdederunt eumdem, et conclamantes improbe cum clamante, loquentis internpare sermonem, volentemque intermissa verba resumere, confusi clamores fremitu prohibebant audiri, ac demum jurgatum graviter ut taceret, et superpellicio tractum fortiter, ad sedem propriam redire fecerunt. Qui tandem viso quod primicerius idem surgens pavimento procubuit, quasi electionis suas gratias redditurus, iterum proclamavit in continentis se offerens paratum ostendere quare idem primicerius eligi non deberet, appellans ad nos, et proximo tunc futuras octavas Omniminum Sanctorum terminum appellationi prosequenda præfigens. At illi eum, sicut et prius, clamore vincentes, primicerium ipsum in episcopali cathedra nihilominus posuerunt. Quod cum ad notitiam quatuor concanonicorum qui studebant Parisiis pervenisset, tres eorum præfato adhæsero magistro; quorum duo ad Virdunensem Ecclesiam redeentes, pro se ac tertio contradicere curaverunt; qui etiam acceptis litteris ejusdem tertii concanonici ac predicti magistri factum continentibus et inhibentibus cum appellationis objectu ne talis confirmaretur electus, ad Treverensem archiepiscopum accessere; in cuius præsentia cum confirmationem electionis hujusmodi studuisserent prudenter et fideliter impedire, multorum demum

A devicti precibus in illam consensisse dicuntur, quam postea cum ipsis et sex aliis sœpe dictus, magister coram eodem archiepiscopo constitutus, una cum eis pariter interdixerit ne ad consecrationem procederet impendendam, super quinque articulis ad nostram audientiam appellando, quatuor in factum et uno in personam expressis, primo videlicet quod ad faciendam electionem absentes legitimon fuere vocati, secundo quod super ipsius tractatu deliberatio debita non processit, tertio quod eidem magistro audientia cum debita tranquillitate fuerat denegata, quarto quod post appellationem ad nos legitime interpositam processum fuerat in negotio, quinto autem quod litteraræ defectum dicebant eumdem primicerium sustinere, asserentes insuper electionem ipsius ex multis aliis fuisse suspectam. Super quibus omnibus licet idem magister cum sociis suis et rationes et canones allegasset, actam præsentatoribusquam consecratoribus necnon etiam consecrando appellationem innovando pluries inhibuerit ne ab consecrationem procedere attentarent, illi tamen nihilominus processerunt. Unde cum sociis suis supplicabat humiliiter ut quod sic illicite factum fuerat in irritum revocantes, eos quoque per quos fuerat attentatum debita dignaremur pœna punire, ac præcipere nihilominus de aliis quæ duxerint proponenda veritatem inquire. Cæterum dilectus filius R. procurator partis adversæ proposuit econtrario quod cum decanus et canonici Virdunenses a civibus suis essent de civitate propria pro Ecclesiæ libertate depulsi, omnisque ipsorum substantia devorata, mortuodemum episcopo memorato tutum convenerunt in locum, et non solum seditiones civiles, verum etiam hostilia bella pensantes, ut in utrisque sibi salubriter in pastoris substitutione consulerent, inducias a civibus petere decreverunt, quatenus ad eligendum sibi pontificem in suum possent capitulum convenire. Cumque breves eis inducere concessæ fuerint difficulter ad illis, diem electioni facienda unanimiter præfixerunt, infra quem vocatis omnibus concanonicis qui vel debuerunt vocari vel vocari commode potuere, de persona eligenda in choro et capitulo deliberarunt ac sollicite tractaverunt. Præfixa itaque die convenientibus universis qui vocati venire voluerunt in unum, decanus, qui medio tempore diligentiam maximam adhibuerat in perscrutandis voluntatibus et intentionibus singulorum, de communi assensu ad petitionem totius capitulo præfatum primicerium, virum integræ famæ, nobilem ac facundum, in temporalibus providum, et in spiritualibus sufficienter instructum, eo modo quo deo uicit nominavit et in pastorem elegit, consentientibus universis qui aderant, predicto magistro duntaxat excepto, qui non erat de residentibus in Ecclesia, sed foraneus, nes aliquam rationabilem causam sui dissensus ostendit. Cumque prænominato archiepiscopo electionem ipsius confirmandam præsentassent ex more, die demum confirmationis ipsius contradixerunt quidam; sed postmodum con-

sentientes in ipsum, simul cum aliis petierunt ut idem archiepiscopus electionem confirmaret predictam et diem consecrationis praefigeret impendendae. Quapropter archiepiscopus de prudentum consilio electionem confirmavit eandem, et diem consecrationi praefixit, in qua denique sedepictus magister et quidam alii qui prius in electionem consenserant, ac duo alii qui conquerebantur se non fuisse vocatos, consecrationem impedire moliti sunt, rationes quasdam, diligenter quidem, sed non efficaciter proponendo, quibus demum archiepiscopus ipse pro frivolis reputatis, de concilio episcoporum, abbatum, et jurispritorum præfatum electum in episcopum consecravit ipsomagistro cum suis a presentia ejus contumaciter recedente. Unde procurator jam dictus suppliciter postulabat ut quod circa electionem et consecrationem memorati episcopi nitebatur astruere canonice factum esse, ratum dignaremur habere; præsertim cum, etsi non eminentis litteraturæ, competentis tamen esse asseveraret eumdem, et Ecclesiam Vir-dunensem in multis jam sub ejus regimine proficisse. Quia igitur nobis non constituit de premissis, discretioni vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus quatenus habentes præ oculis solum Deum, vocatis qui fuerint evocandi, inquiratis super iis diligentissime veritatem, et usque ad calculum diffinitivæ sententiaæ, sublato appellationis obstaculo, procedentes, causam suffcienter instrutam nobis remittere procuretis, præfigentes partibus terminum competentem quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent; ita quod si dictus episcopus maluerit ad presentiam nostram in propria persona venire, super litteraturæ duntaxat articulo, cum per examinationem præsentem satis nobis valeat de ipsa liquere, minime procedatis. Alioquin de ipsa diligenter examinantes eumdem, quod inveneritis simili modo ad nostram præsentiam transmittatis. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione cogatis veritati testimonium perhibere. Quod si non omnes iis exequendas, etc. duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, x Kal. Martii, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLXII.

CYNTHIO RITULI SANCTI LAURENTII IN LUCINA PRESBYTERO D CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Respondet ad ejus consulta.

(157) Officii cui laudabilem exsequaris actionem cum super illis de quibus dubitas per nos postulas edoceri. Sane nobis tuis litteris intimasti quod cum monasterium quoddam possessicibus convenienter ditatum, sed positum in medio nationis pravae et perverse postore careret, monachi de electione abbatis tractantes necessarium duxerint personam eligere aliquam cujus potentia valeret a persecutoribus

(157) Cap. *Officii*, De elect.

(158) Cap. *Officii*, De testam.

A liberari, cumque non possent sui ordinis idoneam invenire personam, in quemdam virum nobilem eos direxerunt, per quem melius poterat defensari. et consilio quorundam jurispritorum adierunt trem ipsius, humiliter postulantes quod filium suum induceret ut habitum susciperet monachalem, nullam patride ipsius promotione fiduciam tribuentes, et pater ad hoc induxit filium discretum, providum, litteratum, et viginti quinque annorum ætatis; qui monachus est effectus, nulla spe, ut asserit, de sublimatione tributa, sed die in quo monachus est effectus, fuit in abbatem electus: cuius electio fuit per dilectum filium nostrum G. de Lab. subdiaconum nostrum rectorem Messanæ, apostolica sedis legatum, qui in omnibus predictis intersuit, confirmata. Cum autem idem sit paratus purgare se quia nulla fuit ab hoc ambitione inductus, per litteras nostras postulases doceri utrum dictus legatus potuit hujusmodi electionem confirmare vel dispensare ut quod factum est stare possit, et utrum electione rite cassata, iterum valeat eligi in abbatem. Nos autem consultationi tuae taliter respondemus, quod licet ex his quæ in continenti subsecuta sunt ostendatur quod talis taliter eligi non possit in abbatem maxime cum ex eo quod, antequam esset discipulus, voluit esse magister, electionem illam irritam esse decernimus et inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter instructus, si urgens necessitas et evidens utilitas ipsius monasterii postulaverit, purgatione recepta poterit in abbatem assumi. ne monasterium opprimatur incuribus malignorum.

(158) Secunda quæsti, cum quis in testamento relinquit episcopo propriam portionem, et alia multa monasteriis vel ecclesiis aliisque dimittit, utrum episcopus ex illis legitimam possit petere portionem adjiciens an cum aliquis ex testamento in fraudem modicum constituerit mortuarium et alia dimiserit pro anima sua plura, nihilominus possit episcopus exigere portionem de aliis a canone constitutam. Nos autem super iis consultationi tuae taliter respondemus, quod si portionem illam cum conditione legavit episcopo ut esset ea sola contentus, et eam episcopus acceptavit, quia per hoc aliis renuntiasse videtur, de ceteris non poterit exigere portionem. Quod si eam ipsi absolute reliquit, portionem sibi debitam poterit nihilominus de ceteris vindicare. Si vero consterit quod in fraudem modicum constituit mortuarium, ut in ceteris episcopus portione debita fraudaretur, quia fraus et dolus alicui patricinari non debent, episcopus portionem ex illis poterit exigere a canone constitutam, salvis indulgentiis pontificum Romanorum quæ quibusdam regulibus sunt concessæ.

(159) Requisisti de his quæ testator pro anima sua legat in ultima voluntate, qualiter sint inter episcopum et ecclesiæ dividenda. Et quidem regulariter verum est quod episcopus debet de his secundum

(159) Cap. *Requisisti*, Du testam. Vide infra lib. xii, episo. 58.

diversas consuetudines tertiam vel quartam portionem habere. Sed considerandum est diligenter utrum testator leget hoc modo, *Relinquo*, inquit, *istud episcopo*, an : *Relinquo istud ecclesiae*, vel : *Relinquo istud episcopo et ecclesiae*, an : *Relinquo istud episcopo, et reliquo illud ecclesiae*. In primo casu distinguendum est utrum *relinquatur* illud episcopo ab extraneo, an propinquo. Si ab extraneo, generaliter verum est quod prae sumitur esse relictum intuitu Ecclesiae, non personae. Unde cathedralis ecclesia canonica de illo potest petere portionem; quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ipsi ecclesiae relinquatur. Et hoc utique verum est, nisi testator exprimat quod velit illud esse tantum episcopi, non Ecclesiae. In quo casu servanda est dispositio testatoris. Secus autem si exprimat quod velit illud esse tantum Ecclesiae, non episcopi, (160) quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium quod in canonii legitur (161), videlicet quod pontifices quibus ab extraneis aliquid auctum Ecclesia aut sequestratum dimititur auct donatur (quia ille qui donat, pro redemptione animae sua, non pro commodo sacerdotis, probatur offerre), non quasi suum proprium, sed quasi dimissum Ecclesiae, inter facultates Ecclesiae computabunt: quoniam hoc est verum cum testator ita sequestratum legat illud episcopo quod non exprimit utrum velit ad episcopum tantum et non ad Ecclesiam pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo a propinquuo, prae sumitur esse relictum, non intuitu Ecclesiae, sed personae, nisi forte contrarium probaretur; et de isto nihil potest Ecclesia petere in vita ejus. Quod si reliquitur episcopo et ecclesiae, de illo canonica inter ipsos est divisio facienda. Si vero istud episcopo et illud Ecclesiae relinquatur, sive aequalia sive in aequalia sint relictæ, reducenda sunt ad divisionem canonica inter episcopum et ecclesiam cathedralem, nisi ambo velint esse testatoris dispositio contenti; quam propter ultimam voluntatis favorem satis decens est observari ubi neque fraus intervenit neque dolus, nec quisquam nimium defraudatur debita portione. Secus est autem si aliquid legetur episcopo et aliquid capellis vel monasteriis aut aliis piis locis. Nam in hoc casu quod legatur episcopo, ejus est præcipum cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cuilibet alii legaretur, et de iis quæ illis legantur portionem canonica nibilominus obtinebit, quoniam non est tanta communio inter episcopum et capellas vel monasteria seu alia pia loca quanta est inter ipsum et ecclesiam cathe-

(160) Cod. Andeg. *Episcopo relictum.*(161) 12, q. 3, cap. *Pontifices.*

(162) Cap. 9 De penit.

(163) Cap. 24 De sent, et excom.

(164) Haec epistola mutila est in Regesto, ubi duo capita desunt quæ nos reduximus ex antiquis collectionibus decretalium istius nostri pontificis, primum videlicet et tertium. Nam illa ita incipit in Regesto : *Officii, etc.*, Et infra : *Secundo quesisti.*

A dralem, cui est spirituali conjugio copulatus. Unde quæ acquirit episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit. Illud autem est generaliter observandum circa eum qui potest proprium possidere prælationem vel administrationem Ecclesie non habentem, quod si ei aliquid specialiter relinquatur, non solum a propinquuo, verum etiam ab extraneo, intelligitur esse relictum, non intuitu Ecclesiae sed personæ, nisi probatio in contrarium appareret. Et idcirco de illo non episcopus nec Ecclesia potest in via ejus sibi aliquid vindicare. Et hoc intelligitur esse verum cum fraus minime procuratur; quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

(162) Significasti præterea, quamdam mulierem in penitentia fuisse confessam quod timans ne viri possessio devolveretur ad alios, inducta cujusdam B consilio veneficæ mulieris quarundam herbarum quotidie succum potabat, et sic ejus venter intumuit; et inde gravidum se ostendens, tandem sibi partum supposuit alienum, timensque maritum, non vult facinus ipsi detegere, qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur per nostras postulas litteras edoceri utrum ei, hao fraude durante, sit penitentia injungenda, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod sicut mulieri quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est penitentia denegandu, ita nec illi debet penitentia denegari, maxime si per alios intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi, sed competens satisfactio per discretum sacerdotem ei debet injungi. C: Et infra: Postremo (165) quæsisti utrum is qui propter plures excessus a pluribus prælatis jus in ipsum habentibus excommunicationis est vinculo innodatus, et uni prælatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absolvens de quo satisfacere vult eidem, et cum de alio non satisficerit, alii absolutus valeat nuntiari. Quia vero super hoc inter scholasticos diversæ sunt sententiæ diver sorum, nos ad præsens nulli prejudicare volentes, id solummodo tibi super hoc articulo respondemus, quod supprimenti veritatem absolutio subrepta non prodest, et veritatem intelligens, solutionem hujusmodi exhibere non debet (164).

CCLXIII.

ARCHIEPISCOPO ET MAGISTRO GERNANDO CANONICO
MAGDEBURGENSIBUS

De electione abbatis Herisiensis.

(165) Cum dilecta in Christo filia R. custos Herisiensis ecclesiae ac Volpertus clericus procurator G.

Deinde post vocem concessæ, in qua desinit secundum capitalum, legitur. Et infra: et statim scribitur: *Significasti præterea quamdam mulierem.* Nos voces illas, Et infra, sustulimus, et capita quæ deerant reposuimus. Superest capitulum quintum, cuius loco in Regesto positum est. Et infra, verum reperire illud non potuimus in libris Decretalium.

(165) Cap. *Cum dilecta. De rescriptis.*

monialis olim ad sedem apostolicam accessissent, et super electionibus celebratis de custode ac moniale jam dictis litigassent aliquandiu coram nobis, nos lis diligenter auditis quæ tam a procuratore ipso fuere proposita quam custode, Helerwardensi et Hergensi abbatibus ac preposito Geismariensi dedimus in mandatis ut quidquid factum fuerat super monialis elections jam dictæ, auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante, denuntiarent irritum et inane, ac super ipsius electione custodis veritate diligentius inquisita, si electionem ipsius cunonicam et personam idoneam invenirent, ipsam auctoritate apostolica confirmarent, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Verum cum ipsa custos mandatum hujusmodi judicibus presentasset, quod de prefata moniali factum fuerat denuntiaverent irritum et inane. Quæ cum nollet dimittere abbatiam, judices ipsi excommunicationis eam vinculo innondantes, mandaverunt eamdem actius evitari; sed ipsa cum electricibus suis post aliquot dies super electione sua per nuntium appellavit. Judices autem appellationi nullatenus deferentes, praesertim cum de nostro expresso mandato fuissest ejus electio irritata et appellatio esset in litteris nostris inhibita, citato Herisiensi conventu, de ipsius electione custodis, prout ipsis injunctum fuerat, inquirere studuerunt. Cumque ipsius electionem invenissent canonicanam idoneamque personam, habito prudentum consilio electionem confirmantes ipsius, abbatiam Herisiensem auctoritate nostra per diffinitivam sententiam adjudicaverunt eidem. Et licet diocesanus episcopus appellari et inhibuerit Herisiensi conventui ne illi tanquam abbatissæ presumerent obedire, ipsi tamen eam in corporalem ejusdem abbatis possessionem cum omni mansuetudine induxerunt, a qua per.. fratrem monialis predictæ ac fautores ipsius per violentiam est ejecta, et præter alia mala quæ ibidem fuere nequiter perpetrata per illos, dictam R. coegerunt sacramento firmare ut usque ad festum Beati Martini tunc proxime futurum Herisiensem Ecclesiam non intraret nec etiam domo simplici vel quod ibidem obtinebat stipendio ulteretur. Porro cum dicta R. super iis et aliis graviter vexaretur, ad nostram duxit præsentiam recurrentem, memorata G. moniali similiter veniente. Cumque super iis ipsa R. proposuerit quæstionem, et postulaverit confirmari processum judicum predictorum et ut satisficeret sibi de damnis et injuriis irrogatis, dicta G. proposuit ex adverso quod cum electa fuerit in Herisiensis Ecclesie abbatissam a majori et seniori parte conventus, et ejus electio per diocesanum fuerit episcopum confirmata ipsa custos ad abbatem de Conradesburch et ejus conjudices litteras impetravit. Ad quorum præsentiam cum ipsa G. citata veniret et ostenderet se spoliatam fuisse ipsius occasione custodis, sententiam ab ipsis judicibus reputavit se illi nullatenus respondere teneri nisi foret primitus restituta, sed

A ipsa custos ab eadem sententia provocando, appellationem suam est personaliter prosecuta. Cæterum cum ipsa G. ad hoc tautum procuratorem transmisserit ut eadem confirmaretur sententia, procurator ipsius mandati fines excedens passus est obtinere custodem quod voluit contra ipsam, et ad supradictos judices litteras reportavit; quorum unus excommunicationis sententiæ subjacebat, prout littere venerabilis fratris nostri Maguntinensis archiepiscopi nobis exhibitiæ continebant: cum quo alter eorum, absente tertio, in omnibus inordinate processit, et licet tam ipsa quam Herisiense capitulum pro diversis gravaminibus appellariint, ipsi tamen nihilominus procedentes, eamdem custodem per Albertum familiarem ipsius, qui, sicut ex eisdem litteris memorati archiepiscopi probabatur, vinculo erat excommunicatis astrictus, et B. plebanum in corporalem fecerunt possessionem induci. Ad probandum vero quod procurator jam dictus mandatum tale receperit, ut videlicet appellationem interpositam prosequi procuraret, testes coram auditore eibi dato produxit. Sed econtra responsum est quod etsi testes illi mandatum tale probassent, per hoc tamen nullatenus est ostensum quin aliud recepisset, et ideo cum esset pro sententia præsumendum, præsertim cum fuissest a nobis cum maturitate consilii promulgata, manifeste intelligi poterat quod super principali negotio procurator prædictus mandatum receperat generale; sicut eadem custos per testem unicum, quem produxit, plenius ostendebat. Nos autem iis et aliis intellectis quæ fuerunt ab unaque parte proposita, præfatam G. moniale ab administratione ipsius abbatis sententialiter duximus removendam, dilectis filiis scholastico Hildesemensi, custodi et scholastico Mindensibus dantes nostris litteris in præceptis ut ad ipsam Ecclesiam personaliter accedentes, abbatissæ administrationem ejusdem alii personæ idoneæ committere procurarent, cui ad opus Ecclesiæ fieret hinc inde resignatio subtractorum, ipsi vero interim de confirmationis sententia, quæ super electione custodis lata erat a delegatis judicibus, cognoscentes, sicut justum esset, confirmarent vel infirmarent eamdem; ita videlicet quod si pro eo quod unus ex judicibus delegatus, qui eamdem sententiam tulerat, excommunicationis esset vinculo publice innotatus quando sententialata fuit, sicut per metropolitani litteras monstrabatur, aut ex alia causa ipsam constaret sententiam infirmam, ea cassata, cognoscerent iterum de ipsius electione custodis, et quæ in factum fuissent proposita vel personam plenius audientes, ipsam, si fuissest inventa canonica, confirmarent; alioquin ea penitus infirmata, darent sororibus facultatem liberam allegandi, et quam in abbatissam sibi ducerent reguliter eligendam ejus electionem sublatu appellacionis obstaculo confirmarent, ac prefatae custodi de bonis Ecclesiæ facerent in expensis legitimis provideri; contradictores nihilominus vel rebelles ut a sua temeritate desisterent per censuram ecclesiasticam

appellatione remota cogentes. Testes etiam qui nominati essent, si se gratia, odio, vel timore subtraherent, per distinctionem eamdem cessante appellatione cogerent veritati testimonium perhibere. Ipsi vero judices tam custodem ipsam quam conventum Herisiensis Ecclesiae ad suam presentiam evocantes, dilationis eis terminum indulserunt; sed dilatione pendente, praeposita Herisiensis cum complicibus suis abbati de Reinvehusen, praeposito de Nova Ecclesia, et plebano de Eschenhuscim nostras litteras presentavit, in quibus eisdem judicibus mandabatur ut supradicta custos quadam ipsius ecclesiae ornamenti, custodiæ quoque proventus ad usum ecclesiae pertinentes, et redditus de Meinchsern, qui debebant sororum necessitatibus ministrari ac quædam alia de præbendis earum, quæ per quosdam prædones malitiose substraxerat et ipsa pro suæ voluntatis arbitrio detinebat, per censuram ecclesiasticam appellatione remota justitia mediante restituere cogebatur; quarum auctoritate custos ipsa citata, cum statuto sibi die non posset coram judicibus comparere, ipsi post appellationem a Lamberto clero interpositam pro parte custodis ejusdem, ipsam excommunicationis sententiam protulerunt. Et licet eodem die procurator ipsius comparuerit coram eis, et eadem excommunicationis sententiam, utpote minus rationabiliter latam, peteret relaxari, cum in nullo penitus audiretur, appellationem a prædicto Lamberto clero interpositam ratam habuit, et recessit. Ipsi vero appellationi minime deferentes receperunt testes a præpositæ ac complicum ejus parte productos, et eorum depositionibus in ipsius custodis absentia publicatis, ipsam cum complicibus suis ad restitutionem centum quinquaginta marcarum et de furto ac sacrilegio nihilominus condemnarunt, excommunicationis sententiæ supponentes easdem. Postmodum autem cum procurator custodis ipsius prædicatorum scolastici Mindensis et coniudicum suorum conspectui se statuto termino presentasset pro eadem custode in judicio processurus, iudices asserentes quod cum præfata custos excommunicata esset a judicibus memoratis, sicut ipsa non poterat agere, sic nec ejus debebat procurator audiri, eum ab agendo per sententiam repulerunt. Procurator autem ex adverso respondit quod talis excommunicationis sententia sibi nocere non poterat vel custodi, cum per legitime appellationis obstaculum, quæ sententiam ipsam præcesserat, de jure fuerit impedita. Cumque judices ipsi, allegationem hujusmodi frivolam reputantes, nolent de appellatione cognoscere, procurator jam dictus ad sedem apostolicam appellavit; sed ipsi appellationi deferre nolentes, testes quos pars altera producere voluit ad probandum quod unus ex delegatis judicibus qui sententiam tulerant pro custode tunc excommunicatus erat cum pro ea confirmatio- nis sententia lata fuit, ea occasione sumpta quod quidam ex ipsis testibus a remotis partibus venerant, receperunt. Propter quod quædam sorores

A Herisienses pro se ac prædicta custode ad sedem apostolicam provocarunt. Qui appellationem interpositam contemnentes, G. moniale ab administratione Herisiensis Ecclesiae removerunt, ipsam ejusdem Ecclesiae præpositæ committentes, alias personas idoneas in suum adjutorium recepturæ. Idem quoque judices articulm de resignatione subtractorum intermittentes, qui primo fuerat in mandato nostrarum litterarum insertus, testes super alio articulo reciperunt, quia videlicet ab abate prædicto et coniudicibus suis legitime olim fuerat provocatum, eo quod rescripti nostri copiam partibus facere noluerunt. Qui receptos testes super præmissis articulis postmodum publicantes, confirmationis sententiam pro sapientia custode latam penitus infirmarunt; ac de ipsius electione nihilominus inquirentes, tanquam celebratam minus canonice cassaverunt, concessa sororibus eligendi libera facultate. Quæ convenientes in unum sapientiam G. moniale unanimiter elegerunt; cujus electionem dicti judices confirmantes, abbatiæ possessionem et cathedram solemnitatem assignarunt eidem, supradictam custodem et faütrices ejus excommunicatas publice nuntiando. Subsequenter autem ii qui super articulo prænotato, de resignatione scilicet subtractorum, auditores fuerant a prædictis judicibus deputati, recipientes testes a prædicta præposita ac suarum complicum parte productos, depositiones ipsorum sub sigillis propriis interclusas eisdem judicibus transmiserunt. Verum cum custos ipsa iter arripuisse ad sedem apostolicam veniendi, memorati judices noluerunt dicto testium publicare, ad nostram presentiam eadem sub sigillis suis destinantes inclusa. Nos igitur haec et alia quæ tam custos prædicta quam I. clericus, qui pro eodem negotio venerat contra ipsam, nuper apud sedem apostolicam consti proponere voluerunt et acta judicium ab eisdem nobis exhibita diligenter attendent, deprehendimus manifeste prædictas litteras ad memoratum abbatem de Raineshusen et suos coniudices impetratas per subreptionem obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet de subtractorum resignatione, fuerit præter nostram conscientiam cognitione demandata, qui litteris fuerat insertus prioribus, de quibus in secundis litteris mentio aliqua non fiebat. Et ideo quod ipsarum litterarum occasione dignoscitur attentatum, penitus duximus irritandum. Dictum insuper scholasticum Hildesemensem et coniudices suos invenimus minus provide processisse, quia cum in nostris literis eisdem principaliter mandaretur ut ad prædictam ecclesiam personaliter accedentes, personæ idoneæ administrationem committerent abbatiæ, cui ac opus ejusdem abbatiæ fieret hinc inde resignatio subtractorum, ipsi formam mandati apostolici transponentes, illo capitulo prætermisso, de aliis articulis inordinate plurimum cognoverunt, propter quod processum ipsorum, contra nostri formam rescripti ac juris ordinem attentatum, irritum

decrevimus et inanem, praesentium vobis auctoritate in virtute Spiritus sancti districte præcipiendo mandantes qualens convenientes in' loco competenti et tuto, G.A. et quibusdam aliis ejusdem ecclesiae sororibus, sicut justum fuerit, restitutis, et forma mandati nostri exacta diligentia observata, in negotio ipso juxta tenorem præcedentium litterarum appellatione remotaratione prævia procedatis, ita quod per vestam sollicitudinem circumspetam saltem hac vice negotio tardiu prorogato finis debitus saltem hac vice negotio tardiu prorogato finis debitus imponatur. Quia vero propter causam istam diutius jam protractam Herisiensis ecclesiam graves dignoscitur sustinuisse jacturas, volumus et mandamus ut tu, frater archiepiscope, in expensis propriis cognitioni cause studeas interesse.

CCLXIV.

ARCHIEPISCOPO ET MAJORIS MONASTERII ET SANCTI JULIANI ABBATIBUS TURONENSIBUS.

Committitur eis causa de succentoria Pictaviensi.

(166) Inter dilectos filios Bocardum et Petrum Coeth canonicos Pictavienses super succentoria Pictaviensis ecclesiæ quæstione suborta, eorum utroque firmiter asserente succentoriam ipsam se per Pictaviensem cantorem, ad quem ejus donatio pertinebat, canonice assecutum, prædictus Bocardus propter hoc ad sedem apostolicam veniens, coram dilecto filio nostro Guala, Sanctæ Mariæ in Portico diacono cardinali, quem eibi et procuratori prædicti Petri dedimus auditorem, affirmans sibi succentoriam ipsam canonice fuisse collatam, adjecit quod, etsi cantor eam memorato Petro alias canonico contulisset, donatio tamen ipsa propter indignitatem personæ consequi non debebat effectum, cum idem Petrus esset publicus aleator et usurarius manifestus. Licet autem post altercationes multas, non solum ad hoc, sed etiam ad principale probandum præfatus Bocardus induxit quosdam testes, quia tamen tam ipse quam pars adversa super principali et incidentibus plures testes producere intendebat, dilectis filiis decano et cantori Sanctæ Radegundis Pictaviensis et Toarcensi decano causam ipsam commisimus fine canonico terminandam attestaciones prædictas eis sub bulla nostra transmittentes inclusas. Coram quibus postea partibus constitutis, cum jam dictus Bocardus testes suos recipi postularet, fuit ex adverso responsum quod non erat aliquatenus audiendus, utpote qui per dilectos filios archipresbyterum, magistrum scholaram, et magistrum P. Parvum canonicum Bituricenses, judices delegatos a nobis, sententia erat excommunicationis astrictus pro eo quod ad mandatum eorum (167) Hugonem clericum in canonicum Fayensem admittere recusabat. Cumque postmodum idem Bocardus super absolutione sua litteras eorumdem judicem præsentasset, adversa pars eas cœpit arguere falsitatis, eo quod clausula finalis earum tam in incauti colore quam in litterarum

A forma a scriptura reliqua discordabat, allegans eumdem B. tauquam reum criminis falsitatis ab intentione sua penitus repellendum. Porro post contentiones multiplices et diversas, judices ipsi de voluntate partium testes tam super principali quam incidentibus receperunt. Sed eodem B. postmodum ad nostram audientiam appellante, judices ipsi partes cum attestationibus et actis judicij sigillis propriis consignatis ad nostram præsentiam remiserunt. Partes itaque propter hoc nuper apud sedem apostolicam constitutæ, coram dilecto filio nostro Cynthio tituli Sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali, quem ipsis deputavimus auditorem, aliquandiu litigarunt: qui cum nobis quæ audierat fideleret retulisset, nos uniusque partis attestationibus diligenter inspectis, invenimus evidenter esse probatum eumdem Petrum publicum aleatorem esse ac usurarium manifestum, utpote qui undecim denarios pro duodecim publice mutuarat in ludo. Unde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum proposuerit idem Petrus quod hoc fecerat juxta Gallorum consuetudinem clericorum, secundum quam fere clerici universi mutuant sic frequenter et ludunt, nos tamen, qui ex officiis nostri debito pestes hujusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos, occasione quorum sub quædam curialitatis imagine ad dissolutionis malitiam devenirunt, penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per pravam consuetudinem, quæ dicenda est corruptela potius, palliatur, frivola reputantes, cum in illis magis plectibilis sit offensa per quos ad excusandas excusationes in culpis delinquendi auctoritas usurpatur, quod circa eumdem Petrum de succentoria prædicta factum esse dignoscitur, propter indignitatem ac vilitatem ipsius duximus irritandum, cum personis vilibus et indignis portæ dignitatis patere non debeant juxta legitimas sanctiones. Præterea contra præfatum Bocardum fuit manifeste probatum quod de conscientia judicem prædictorum Bituricensium ultima clausula inserta non fuerat litteris eorumdem, sicut in ipsorum depositionibus exprimitur evidenter. Robertus quoquid diaconus ad hoc probandum testis inductus illud idem depositus et adjecit, quod cum deberet easdem litteras sigillare, illas diligenter inspexit, nec eamdem clausulam appositam tunc invenit. Unde pars altera proponebat quod cum prædictus B. scienter usus fuerit litteris sic falsatis, debebat merito tanquam falsearius omnino repelliri. Verum nos attendentes quod, etsi constaret evidentissime quod dicta clausula litteris illis fuisse apposita præter conscientiam judicem prædictorum, quia tamen nobis fides facta non fuit quod dictus B. illam clausulam apposuerit vel procuraverit ut ab alio poneretur, vel etiam quod scienter usus fuerit litteris sic falsatis, ab hujusmodi falsitatis objectu eumdem duximus absolvendum; maxime cum post-

(166) Cap. *Inter dilectos, De excess. prælator.*

(167) Vide supra epist. 45.

quam hoc sibi objectum fuit, prætermiserit penitus utri eis. Ad hæc, per testes Bocardi super principali negotio productos fuit satis sufficienter ostensum quod quinta feria et, ut loquamur expressius, die Jovis post festivitatem Sancti Michaelis, biennio jam elapo, succentoris sibi concessa fuerat supradicta; sed per confessionem ejusdem apparuit quod idem festum eodem anno die Jovis fuerat celebratum, sique fuit per consequentiam comprobatum quod octavo die post festum ipsum eidem B. dicta donatio facta fuit. Cæterum per sex testes, cantorem scilicet, Oliverium, W. Gerru, R. Agnellum, I. Marinum, P. de Marca, quos supradictus P. ad probandum quod donatio sibi facta præcesserat introduxit, exstilit manifeste probatum quod anteriori tempore sibi fuerat succentoria sæpedicta^a collata, cum Oliverius, W. et I. manifeste dicant quod secunda vel tertia, et cantor quod tertia vel quarta die post dictum festum, et P. quod in hebdomada post idem festum eidem Petro donatio facta fuit. Verum per testes quos Bocardus ad reprobationem testium jam dictorum induxit, Oliverius et Willelmus fuerunt tanquam manifesti fornicarii reprobati. Cantor quoque per multos testes convincitur esse perjurus; quia cum juratus dixerit quod Bocardo succentoriā nunquam dederat supradictam, per multos testes probatum est ex adverso quod ipsis præsentibus cantor investivit eumdem. Insuper R. Agnellus nihil deposuisse dignoscitur super negotio principali, licet pars Petri dicens ipsum "amphibologice suis locutum ostendere nisa fuerit quod idem testis super principali dixerit illud idem quod Oliverius et Willelmus. Duo vero residui, scilicet I. Marinus et P. de Marca, remanserunt qui nequierunt rationabiliter reprobari, quia licet dixerit pars Bocardi quod ipsius P. testimonio fides habenda non erat, quoniam in causa Petri fuerat procurator, quod ex eo nitebatur astruere quia testes ejusdem Bocardi dixerant quod idem I. litteras Petri portaverat, quæsierat testes, et quædam hujusmodi fecerat, quia tamen nobis non constituit quod ejusdem P. fuerit procurator, ejus testimonio fidem censuimus adhibendam. Sed et illud frivolum reputavimus quod proposuit eadem pars Bocardi, videlicet quia cum Petrus de Marca dixerit quod in hebdomada post prædicatum testum sæpedicto Petro donatio facta fuit, innuitur quod donationem ipsius B. quæ octavo die post idem festum facta fuerat, eadem Petri donatio minime præcessisset. Nam cum hebdomada vel septimana nequaquam ultra diem septimum extendatur, appareat quia donatio quæ facta fuerat in hebdomada vel etiam septimana, citeriori utique tempore fuit facta quam illa quæ facta fuit postmodum in octavo. Cum igitur per depositiones saltem duorum testium, qui nullatenus reprobati fuerunt, nobis constiterit evidenter quod concessis Petro facta præcesserit,

A quanquam propter indignitatem ejusdem P. meruerit reprobari, conversionem Bocardo factam irritam decrevimus et inanem. Quia vero cantor, ad quem ipsius succentorie donatio spectare propinatur, ut de ipsius perjurio taceamus, adeo inconstantiter se habuit in hoc facto ut, sicut præmissum est, prima donatione non reprobata secundam facere attenterit, et dignum sit ut in eo quis puniatur in quo visus est deliquisse, in hoc ejus duximus varietatis inconstantiam puniendam ut concedendi succentoriā ipsam hac vice nullam habeat facultatem, præsentium vobis auctoritate mandantes quatenus eamdem auctoritate nostra suffulti sublato appellationis obstaculo personæ idoneæ assignetis, contradictores, etc.

CCLXV.

PARISIENSI ET TRECENSI EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTÆ GEDOVEFÆ PARISIENSIS.

De causa monasterii Vezeliac. contra comitem Antisiodorensem.

(Laterani.)

(168) Cum olim dilecti filii abbas et conventus Virzenses sua nobis conquestione monstrarent quod nobilis vir Petrus comes Antisiodorensis quoddam stagnum, molendinum, et domum in terra eorum construere nitebatur in ipsorum præjudicium et gravamen, venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio thesaurario Nivernensi commisimus causam ipsam; in quorum præsentia partibus constitutis, sicut per litteras eorumdem accepimus, lite super petitionibus Ecclesie contestata, receptis utrinque testibus, et attestacionibus publicatis, cum super dictis testium inter partes fuisse postmodum disputatum, tandem pars comitis proposuit coram eis quod de damnis in memoribus et rebus aliis datis, super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, cum in rescripto nostro nulla de damnis mentio haberetur, adjiciens quod res illæ super quibus quæstio agebatur de feudo erant nobilis viri ducis Burgundie, sicut idem dux in patentibus litteris fatebatur, et ideo super illis ad dominum feudi potius quam ad dictos fuerat judices recurrentum. Ad quod fuit ex adverso responsum, quod si non expresse, tacite tamen de damnis datis in nostris litteris mentio habebatur, cum nomen gravaminis esset litteris ipsis insertum, D propter quod de ipsis cognoscere poterant, saltem tanquam deaccessoriis seu appendiciis negotii principalis. Item cum super omnibus articulis de quibus testes deposuerant lis fuisse solemniter contestata, de ipsis cognoscere ac pronuntiare judices tenebantur. Sed et super exceptione feudi sero nimis, utpote post testium publicationem, objecta, audiendum non esse comitem asserebat. Ad hæc pars comitis replicavit quod etsi super dannis a procuratore lis fuerit contestata, ei tamen ex hoc non poterat præjudicium generari, cum ad hoc procura-

(168) Cap. *Cum olim.* De off. jud. delegati.

tor datus non fuerit, sed ad illam duntaxat causam quæ fuerat in litteris commissionis expressa, super castro videlicet, stagno, et molendino; ad hoc parte altera respondentे quod procuratoris factum [comes] ulterius impugnare non portat, quod usque post publicationem testium minime duxerat revocandum. Judices autem super hinc inde propositis habito consilio discretorum interlocuti sunt quod super damnis a comite ad eos cognitio pertinebat. Quo auditio comes ad appellationis beneficium convolavit. Unde licet ipsum judices evotatum et nec per se nec responsalem idoneum comparentem excommunicationis vinculo astrinxissent, eo tamen in contumacia perdurante, causam eamdem cum attestacionibus fideliter consignatis ad nostram presentiam remiserunt. Porro procuratoribus utriusque partis propter hoo apud sedem apostolicam constitutis, procurator monasterii proposuit coram nobis quod cum villa de Vetenedo Virziliacensi et Sancti Germani Antissiodorensis monasteriis sit communis, ita quod terragium, spanagium, albergariam, censem, tertias, laudas, vendas, et retentionem habeant in eadem, prædictus comes, qui nihil aliud quam duos denarios annuatim a quolibet rustico custodiæ seu salvamenti nomine percipere consuevit, nunc in ipsa jurisdictionem sibi contra justitiam usurpando, ab unoquoque villano quinque solidos extorquet in quodam loco ejusdem villæ post inhibitionem tam sibi quam Hospitalaris factam, qui locum ipsum in censiva monasterii obtinebant, ab eis per commutationem recepto, castrum, stagnum, et molendinum ædificando in ipsorum præjudicium et gravamen, in nemoribus, lapidibus et rebus aliis gravibus damnis datis. Propter quod ædificia supradicta, utpote post inhibitionem et nuntiationem exstructa, idem procurator petiti demoliri, et compelli comitem supradictum a Virziliacensis monasterii super hoc molestatione cessare, superdamnis datis eidem compensationem congruam exhibendo. Procurator vero comitis allegavit quod cum in prædicto loco de Vetenedo suæ jurisdictioni subiecto perpetrarentur sæpiissime homicidia et rapina, ipse volens tot et tantis obviare periculis, quamdam domum in solo quod ab Hospitalariis per commutationem acceperat, ubi domum fortè olim exstissee didicerat, ad transeuntium securitatem construxit, quodam stagno et molendino ad opus custodum ipsius domus ædificatis ibidem. Verum abbas et conventus prædicti falso dicentes se super hoc prægravari, litteras ad prædictos judices impearunt; et cum ipsis in præsentia judicium obtulerit dictus comes quod si qua damna probarent se ob illa ædificia pertulisse, non solum in simplum sed duplum ipsis damna eadem resarciret, ipsi tam hoc verbum quam etiam alias pacis species penitus respuerunt. Cum autem per judices fuerit in eadem causa usque ad testium publicationem processum, quoniam attestacionibus publicatis apparuit eos super multis deposuisse articulis super quibus liscon-

A testata non fuerat, pars comitis allegavit quod predictos super illis cognoscere non valebant. Ut iudicibus se de damnis datis cognoscere ac prænuntiare posse interloquentibus, ad nostram audienciam provocatum. Nos autem auditio illis et aliis quæ procuratores proponere curaverunt, et testamentis uniusque partis diligenter inspecta intelleximus pro monasterio esse probatum in supradicta villa terragium, spanagium, albergariam censem, tertias, laudas, vendas, ac retentiones a predicta monasteria pertinere, ac stagnum et cetera supradicto partim in proprietate Virziliacensis cœnobii, et partim in ipsis et Sancti Germani censiva fuisse constructa. Item quod Hospitalaria, quæ pro predicto loco annum censem monasteriis exsolvebant, ne locum ipsum censivam videlicet monasteriorum, transferrent in comitem, et comiti a censivam ipsam reciperet, prohibitio facta fuit. Præ parte vero comitis videbatur esse probatum quod justitia memoris supra fortalitia est ipsis, et quod absque cuiusquam injuria dictus comes ad albergium hominum ipsius villa potest concedere et mus ipsum, quodque comes ipse justitiam habe in villa, et pro salvamento de qualibet domo villa duos denaries recipere consuevit. Item quod in pratis Hospitaliorum est fortalitia ipsæ fundata et quod quicunque aliquid habet ad censem, illud salvo censu potest vendere qui vult. Rursus quod in eadem villa olim fuerat domus fortis clausa palitis et fossatis. Quia vero super damnis datis antequam lis fuerit contestata nequaquam ad dictos judicem cognitio pertinebat, cum in rescripto nostro nulla de ipsis mentio haberetur, nec ad ipsos poterit jurisdictione prorogari, cum procurator ad illa intelligatur solummodo constitutas quæ in commissionis litteris inveniuntur expressa, et postquam comes publicatis attestacionibus intellexit superdamnis illis fuisse depositum, protinus contradixit, nos eosdem judices protinus pronuntiavimus minus juste interlocutos fuisse ac suspectum comitem, qui ob hoo ad appellationis beneficium convolavit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum. Ceterum quia ex procuratoris ejusdem comitis confessione didicimus post nuntiationem novi operi sibi factam supradicta fortalitia, stagnum, et molendinum ædificasse, præsentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus quatenus utramque partem ad compositionem amicabilem faciendam, quam utrius necessarium credimus, moneatis prudenter et efficaciter inducatis. Quod si formitan infra mensum postquam a vobis fuerint diligenter admoniti vestris acquiescere monitis non curserint, vos auctoritate nostra sublatu cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo sententiam proferatis quam sub bulla nostra vobis mittimus interclusam, frumentis eam per censuram ecclæsiasticam inviolabiliter observari. Quod si non omnes, etc., duo verstrum, etc.

Datum Laterani, anno duodecimo.

CCLXVI:

Testes quomodo recipientur.

(168*) Quoniam frequenter in dubium revocatur a multis an lite non contestata testes recipi valeant, auctoritate praesentium duximus declarandum regulariter verum esse quod lite non contestata non est ad receptionem testium procedendum, nisi forte de morte testium timeatur vel absentia diuturna, in quibus casibus cum civiliter est agendum, ne veritas occultetur, et probationis copia fortuitis casibus subtrahatur, senes et valitudinarii et alii testes de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata sunt procul dubio admittendi: sive pars conventu sit contumax, sive sit absens absque malitia, ut conveniri non possit. Sed si actor non convenirit adversarium infra annum ex quo poterit conveniri, vel saltem receptionem hujusmodi testium non denuntiaverit illi, attestations sic receptae non valeant, ne forte hoc procuret in fraudem ut processu temporis exceptiones legitimae ad repellendum testes vel aliæ locum habere non possint. Porro speciales causæ possunt occurrere in quibus casualiter esset aliud observandum; ut verbi gratia, si super alicujus electione vel copula maritali quæstio moveatur. Tunc etenim, ne propter longam moram in spiritualibus vel temporalibus patiatur Ecclesia læsionem, vel viro seu mulieri fornicationis occasio præbeatur, maxime cum propinquitatis gradus opponitur divina lege prohibitus, in hujusmodi casibus testes sunt merito admittendi, si videlicet contumax apparuerit is in quem fuerit actio dirigenda, sive quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, sive quia malitiosa se ipsum occultat, sive quod impedit ne possit ad eum citatio pervenire. Si vero aliter absens fuerit et agatur de spirituali conjugio inter prælatum et ecclesiam jam contracto, electione maxime confirmata, illud in hoc articulo volumus observari quod super exspectationem talium personarum in sacris est canonibus diffinitum. Quod si forean agatur de spirituali conjugio contrahendo, is qui est in prælatum electus, per spatium sex mensium exspectetur, nisi pensatis negotii circumstantiis per superioris providentiam magis vel minus fuerit exspectandus. Si autem de carnali conjugio sit agendum, tandem alteruter conjugum exspectetur donec de ipius obitu verisimiliter præsumatur; quia cum sine culpa sit absens, ut si captivitate vel ægritudine aut aliojusto impedimento forsitan teneatur, aut etiam ex propria sed non malitiosa voluntate in remotis partibus moram faciat, ut de facili vel in brevi citari non possit, et quidein præjudicari non debet, cum habeat forsitan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam; eo nequaquam obstante quod de lapsu carnis posset opponi quoniam in conjugio multi casus occurront in quibus conjuges sine culpa, sed non sine causa, continere coguntur. Sunt et alii

A casus similiter speciales, quos alibi nos meminimus diximus, in quibus absque litis contestatione legitime possunt testes produci, ut quando excessum inquisitio vel testium publicatio imminet facienda. in aliis vero casibus prudenter est attendendum utrum contumax actione reali vel personali conveniatur. Si reali, mittendus est utique actor in rei petitæ possessionem, ut tædio affectus reus veniat responsurus. Quod si venerit infra annum, judicio sisti præsita cantione, ac exhibita satisfactione congrua expensarum, possessionem recuperet. Qnod si cautionem offerre neglexerit infra annum, actor, post annum verus constituetur possessor, super proprietate duntaxat adversa parti defensione legitime reservata. Quod si super rebus immobilibus quisquam conveniatur, qui eas nomine possidet alieno, debet statim in judicio dominum nominare, certo dierum spatio a judice finiendo, eoque ad ejus notitiam perducendo; ut vel ipse veniens, vel idoneum dirigens responsalem, actoris intentionem excipiat. Si vero post tempus indulatum quod dispositum est noluerit adimplere, tanquam lite quæ ingeneritur ex eo die quo possessor ad judicium vocatus est ad interrumpendam præscriptionem longi temporis contestata, dominum possessionis judex editis legitimis evocabit, et tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summatim examinans, in possessionem ipsarum rerum actorem mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione servata. Si autem personali actione conveniatur, vel mittendus est actor in possessionem mobilium bonorum ipsius vel immobilium, si mobilia forte non habeat, pro modo debiti declarati, vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda; ita videlicet quod alterutra poena, quæ magis timeri debeat, judex a principio sit contentus, ad alteram nihilominus processurus, si hoc meruerit protervitas contumacis; qui veniens infra annum, vel post annum etiam, audietur juxta distinctionem in aliocasu superius adnotatam.

CCLVII.

FERRARIENSI EPISCOPO.

Respondetur ad ejus consulta.

(169) Responso nostro postulas edoceri an cum Ferrarenses cives excommunicationis et interdicti sententiis sint ligati, liceat tibi viros et mulieres semel in hebdomada vel iu mense apud aliquam ecclesiam convocare, quibus prædices verbum Dei, et eodem ad correctionem inducas. Super quo fraternitati tue taliter respondemus, quod sine scrupulo conscientiae hoc facere poteris cum videris expedire, dummodo contra formam iinterdicti nullum eis divinum officium celebretur. Præterea quæsivisti, cum Ferrariensis civitas interdicto sit et excommunicationi supposita, et ideo sint ibidem, præter baptismam parvolorum et penitentiam mo-

(168*) Cap. *Quoniam.* Ut lite non contestata.

(169) Cap. *Responso.* De sent. et excommun.

rientium, universa sacramenta ecclesiastica interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus consignare. Super quo taliter tibi duximus respondendum, quia sicut baptizari possunt pueri, sic et baptizati ad confirmationem in frontibus a te possunt sacro chrismate deliniri.

CCLVIII.

EPISCOPO SANCTI ANDREÆ, ET ABBATI DE BERBORG, T. PRIORI, R. ARCHIDIACONO, ET MAGISTRO, L. OFFICIALI SANCTI ANDRÆÆ.

Cum dilecti filii abbas et canonici de Cambuskin nel abbatem et monachos de Dunfermelin diœcesis Sancti Andreæ coram venerabili fratre nostro Dublinensi episcopo et dilectis filiis de Cupre et de Scona abbatibus diœcesis Sancti Andreæ super quibusdam decimis ad Ecclesiam suam de Eges spectantibus et damnis et injuriis irrogatis auctoritate litterarum nostrarum traxissent in causam, et ipsi eosdem abbatem et canonicos ex delegatione nostra coram dilectis filiis priore Sanctæ crucis et decano de Tinihec ejusdem diœcesis ad te, fili officialis, super capella de Nipast et decimis ad eamdem spectantibus convenientiss, utraque pars, etc. *ut supra lib. x, epist. 31.*

CCLXIX.

Respondet consultationi cuiusdam.

(170) Inquisitioni tuæ breviter respondentes credimus distinguendum utrum alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non possit carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit, an impedimentum hujusmodi non sciat pro certo, sed credit. In primo itaque casu potius debet excommunicationis sententiam humiliter sustinere quam per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo vero casu distinguimus utrum habeat conscientiam hujuscemodi ex credulitate levi et temeraria, an probabili et discreta. Et quidem ad sui pastoris consilium, conscientia levís et temeraria credulitatis explosa, licite potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Verum cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili et discreta, quamvis non evidenti et manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet; ne in alterutro vel contra legem conjugii vel contra iudicium conscientiae committat offensam. Tu ergo secundum responditionem predictam super illo procedas articulo de quo nos consulere voluisti.

CCLXX.

FLORENTINO ET FESULANO EPISCOPIS, ET ARCHIPRESERTO PISTORIENSI.

*Hospitale Sancti Allucis adjudicatur,
Hospitaliis.*

(171) Inter dilectos filios Hospitalarios Sancti Sepulchri de Pisis hospitalis Hierosolymitanie una Parte ac fratres Hospitalis Sancti Allucii quæstione

(170) Cap. Inquisitioni, De sent. excomm.

(171) Cap. Inter dilectos, De donationibus. Vide

A subiota, cum iidem Hospitalarii super possessorio quod semel et iterum, ex causis tamen dissimilibus, intentarunt contrariam sententiam reportassent, demum ad petitorum recurrentes per procuratorem suum coram dilecto filio Andraea subdiacono et cappellano nostro, quem sibi et procuratori partis alterius auditorem concessimus, pronopere curaverunt quod cum B. quondam rector et patres ac patroni ejusdem hospitalis Sancti Allucii habito communis tractatu deliberassent hospitale ipsum Hospitalariis supponere supradictis, commiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas, communiter statuentes ut quod per ipsos super hoc fieret acceptarent. Qui postmodum ad predictos Hospitalarios accedentes, cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum hospitale aliqui mitterentur qui eorum nomine reciperent assignationem ipsius. Cum autem fratrem M. et B. propter hoc illuc transmisissent, iidem in camera predicti rectoris donationem et assignationem hospitalis predicti tam a praefato magistro quam super predictis procuratoribus et aliis ejusdem domus fratribus receperunt. *Et infra:* Procurator autem partis alterius ex adverso respondit quod predicta donatio debebat non immerito retractari, quoniam multis ex fratribus in consultis a predicto rectore ac paucioribus fratribus excommunicatis nibilominus et perjuri ac de re litigiosa et in fraudem Plebani de Piscia, qui super eodem hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata; et haec omnia proponebat sufficienter esse probata per depositiones testium productorum. Ad haec vero parte altera multipliciter respondente, hinc inde fuit aliquandiu deceptum. Nos igitur iis et aliis intellectis quæ coram capellano predicto partes proponere curaverunt, et ipsarum attestationibus diligenter inspectis, attendentes quod fratres et patroni Sancti Alucii pro se, imo potius contra se suam turpitudinem allegabant, videbant perjurium, excommunicationem et fraudem, non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam, et intelligentes donationem ab eis praefatis Hospitalariis factam puram ac simplicem extitisse, quia non deceptoribus, sed deceptis jura subveniunt, unde per ea quæ superius sunt proposita se contra factum proprium legitime defendere non valebant, cum et quedam ex ipsis non fuerint comprobata, de consilio fratrum nostrorum hospitale predictum Sancti Allucii cum pertinentiis suis Hospitalariis Sancti Sepulchri adjudicare curavimus; ita quod per hanc nostræ diffinitionis sententiam diœcesano episcopo et plebano de Piscia nullum præjudicium generetur, cum res inter alios acta non debeat aliis præjudicium generare,

CCLXXI

EPISCOPO PICTAVENSI

Respondet ad ejus consulta.

(172) Licet undique confluentium negotiorum multiplicitas copiosa nostrum animum ad varias etiam cap. *Per tuas. De arbitris.*
(172) Cap. *Licet undique. De offic. jud. deleg.*

curas impellere non desistat, fraternitas tamen tua, quam sincera complectimur in Domino charitate, sollicitudinem ad tempus deponere compulit quam in exequendis aliis ex debito pastoralis officii geremamus, atque tuam dubitationem apostolico certificare responso. Cum igitur a nobis duxeris requirendum si causam aliquam tribus judicibus delegamus, in nostris apponilitteris illam clausulam facientes: *Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur, et unus postquam commiserit cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus merito recusetur, an collega superest suo nomine ac defuncti possit negotium diffinire, inquisitione taliter respondemus, quod si jurisdictione a suo sibi collega delata eo vivente uti non cœpit, quia mandatum hujusmodi re integra morte mandatarii exspiravit, non habet solus officium judicandi.* Si vero ante mortem illius jurisdictione uti cœperit taliter demandata, vices suas et illius poterit adimplere.

CCLXXII.

EPISCOPO ANTISSIODORENSI.

Cum in diœcesi tua, etc. ut supra lib. x, epist. 71.

CCLXXIII.

LEONI TITULI SANCTÆ CRUCIS PRESBYTERO
CARDINALI.*De ordinando abbe S. Quirici.*

(173) Tuam in Domino diligentiam commendantes, quam super monasterio Sancti Quirici reformando dignosceris adhibere, devotioni tuae præsentium auctoritate mandamus quatenus si non potes eidem monasterio de persona idonea melius providere, tu monachum: illum quem in litteris tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status ejusdem loci creditur reformandus, nullum prorsus habens respectum ad petitionem illicitam quam quidam laici faciebant, sed ex tuae duntaxat provisionis officio institutas in abbatem, ita videlicet quod ad sacros ordines non ascendat, cum instantे necessitatibus articulo possit in abbatem assumi etiam si minoribus ordinibus constitutus, et laici memorati non sint consanguinitate vel affinitate conjuncti monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

CCLXXIV.

UNIVERSIS DOCTORIBUS SACRAE PAGINÆ, DECRETORUM,
ET LIBERALIUM ARTIUM PARISIIS COMMORANTIBUS.*Confirmatur quoddam eorum statutum.*

(174) Ex litteris vestrae devotionis accepimus quod cum quidam moderni doctores liberalium artium a majorum suorum vestigiis in tribus præsertim articulis deviarent, habitu videlicet in honesto, in lectiōnum et disputationum ordine non servato, et pio usu in celebrandis exsequiis decedentium clericorum jam quasi penitus negligenter omisso, vos cupientes

A vestrae consulere honestati, octo ex vobis juratos ad hoc unanimiter elegistis, ut super dictis articulis de prudentum virorum consilio bona fide statuerent quod foret expediens et honestum, ad illud impostorum observandum vos juramento interposito communiter astringendo, excepto duntaxat magistro G., qui jurare renuens et formidans fidem jussoriam praese tantum obtulit cautionem. Fuit insuper ad cautelam a vobis fide præstata protinus constitutum ut si quisquam magistrorum adversus alios duceret resistendum, et primo, secundo, tertiove commonitus infra triduum universitati parere contemneret magistrorum, extunc beneficio societatis eorum in magistralibus privaretur. Et quidem hoc ultimum quidam ex vobis simpliciter, quidam vero nisi satisfaceret, et nonnulli nisi per nos se admitti ab aliis obtineret, se intellexisse fatentur. Cum autem supradictus magister G. infra triduum universitati non paruerit requisitus, juxta condictonem vestrum extunc a vobis habitus est exclusus, qui cum satisfactioni condignæ se postmodum obtulisset, in quatuor vestrum juramento interposito compromisit illorum dictum pro bono pacis se gratum et ratum pariter habiturum. Illi vero usi consilio sapientum dictum suum communiter promulgarunt, memorato magistro in virtute juramenti præstiti prohibentes ne deinceps in licitis universitati resisteret magistrorum, et injungentes eidem ut tanti in eo statu persistaret quo tunc erat donec per se vel procuratorem suum se posse ab aliis magistris admitti per sedem apostolicam oblineret, salva in omnibus honestate. Unde nobis humiliter supplicastis ut eumdem magistrum, virum utique providum et honestum, qui tñnquam obedientiæ filius quod sibi prædicti quatuor injunxerunt suscepit humiliter et patienter observat, ex benignitate apostolica faceremus communioni restituimus magistrorum. Nos igitur ex præmissis intelligentes eidem magistro fuisse mandatum ut tanti in eo statu persistaret quo tunc erat donec magistrorum communioni de mandato sedis apostolicæ redderetur, et paratus sit super præmissis satisfactionem congruam exhibere, licet fuerit constitutum ut si quis magistrorum adversus alios duceret resistendum, et primo, secundo, tertiove commonitus infra triduum universitati parere contemneret magistrorum, extunc beneficio societatis eorum in magistralibus privaretur, et ob hoc ipse fuit eorum communione privatus. quia tamen constitutum non fuit ut in perpetuum hujusmodi privatio perduraret, et tam juris canonici quam nostri moris existat ut is qui propter contumaciam communione privatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat, universitati vestrae præsentium auctoritate mandamus quatenus supradictum magistrum statutis vestris humiliter parere curantem ad communionis vestrae consortium in magistralibus admittatis.

D

(173) Cap. *Tuam in Domine, De temp. ordinat.*(174) Cap. *Ex litteris, De jurejur.*

CCLXXV.

Litteras apostolicas non valere ultra annum.

Plerumque contingit quod aliqui contra quosdam super aliquibus rebus nostris litteris impetratis, illis uti multo tempore postponentes, tunc demum eas exhibere procurant cum aliarum litterarum auctoritate ab eisdem contra quos ipsi primitus litteras impetrarunt coeperint conveniri, dicentes posteriores litteras non valere, utpote non facientes de prioribus mentionem. Cum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, praesentium auctoritate statuimus quatenus si quis nostras litteras impretrans, infra annum postquam copiam judicium habuerit, ex malitia vel negligentia postposuerit uti eis, auctoritate posteriorum valeat conveniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

CCLXXVI.

SANCTÆ MARIE IN CAGIA ET VALLIS SECRETÆ ABBATIBUS, ET M. CANONICO REMENSI.

Committitur eis accusatio adversus abbatem S. Dionysii Remensis.

(175) Cum I. et A. canonici Sancti Dionysii Remensis ad nostram dudum praesentiam accessissent, ex parte quorumdam canonicorum ejusdem ecclesiæ nostro apostolatui reserarunt quod abbas eorum super dilapidatione, perjurio, simonia, et quibusdam aliis erat multiplicitate infamatus, et cum super iis et aliis cum procuratore ipsius abbatis apud sedem apostolicam aliquandiu litigassent, non postmodum venerabili fratri nostro Catalaunensi episcopo et dilectis filiis decano Sancti Quintini Noviomensis diœcesis et magistro Simoni de Vallibus canonico Laudunensi dedimus in mandatis ut ad Ecclesiam ipsam pariter accedentes, tam in capite quam in membris appellatione postposita corrigenter corrigenda et statuerent quæ statuenda viderent. Et infra : Unde judices de voluntate partium abbate ipso ad administrationem spiritualium restituto, quibusdam discretis et fidelibus viris curam temporalium commiserunt. Post hæc autem abbatis et canonicorum juramenta recipientes, quosdam eorum examinaverunt eodem die, ad examinandos alios diem alium statuendo; quem gratanter pars utraque recepit. Sed statuto die abbate coram eis minime comparante, abbas Sancti Jacobi Pruviniensis avunculus ejus se cum litteris de rato patentibus presentavit. Quo nequaquam contradicente, in examinatione ipsa judices processerunt; et cum die sequenti parati essent sententiam promulgare, procurator jamdictus litteras exhibuit : coram eis, in quibus continebatur expresse quoniam appellationem quam prima die interposuerat, innovabat. Sed judices attentes quod idem abbas appellationi praedictæ tacite renuntiaverat juramentum praestando et ipsorum judicium subeundo, maxime cum appellationis obstaculum nostris esset litteris inter-

A clusum, et de ipsis ecclesiæ lapsu irreparabili timeretur, habito virorum prudentum consilio, memoratum abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam removerunt, correctione membrorum dilata. quam tunc non poterant expedire; a qua sententia tanquam iniqua procurator praedictus an nostram audientiam appellavit, pro eo quod interlocuti fuerant delegati praedictis ex causis ab appellatione fuisse recessum. Porro praesertim abbas et procurator canonicorum propter hoc nuper ad eadem apostolicam venientes, curam dilecto filio nostro Joanne Sanctæ Mariæ in via Lata diacono cardinali, quem ipsis dedimus auditorem, idem abbas multa proposuit, per quæ dicebat ipsam sententiam merito reprobandam; tum quia litteræ illæ, quarum auctoritate judices processerant, per suppressionem unitatis fuerant imprestatæ, cum canonici per quos fuerunt obtentæ de triplici excommunicationis sententia, quam per eum pro eo quod aleatores erant et tabernas frequenter intrabant et inobedientes existebant eidem: ligati fuerant, non fecerant mentionem; tum quia post appellationem ad nos interpositam in inquisitione ipsa, cum denuntiationem charitativa commonitio minime præcessisset, eo non restituto, et lite non contestata, in negotio ipso processerant; tum etiam quia juramenta conspiratorum recipientes judices contra ipsum, depositionibus minime coram partibus publicatis nec ostensis eidem, ad sententiam procedere præsumperunt. Et infra : Quia vero de conspirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita plenius veritate, si vobis constiterit quod illi conspiratores fuerint quorum constat a judicibus juramenta recepta, et quod hoc ipsum abbas probare voluit coram eis, et quod eorum dicta judices secuti tantummodo, cum per alios eadem probata non essent, sententiam protulerunt, vos appellatione remota irritantes processum eorum, in negotio ipso juxta præscriptam formam in prioribus comprehensam litteris procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse nequiverit comprobari, vel licet de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super iis deposituisse pro quibus idem spic abbates amotus, vel etiam si aliqua deposituerint super iis, ea tamen D per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum judicium sufficienter ostensa, processum ipsorum judicium sublatu appellationis obstatculo confirmatis, quia licet adversus abbatem non debuerint conspiratores admitti, juramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt, ut per ipsorum dicta super aliis fides posset haberi quæ abbatem minime contingebant, præsertim cum tunc probatum non esset eos conspiratores fuisse.

(175) Cap. Cum I. et A., De sentent. et re judic.

CLXXVII.

CAPITULO MESSANENSI.

Conceditur ei ut cohabitetur secundum uxori quam duxit priore vivente.

(176) Veniens ad præsentiam nostram G. laicus lator præsentium humili nobis insinuatione monstravit quod cum olim in civitate Lemovicensi quamdam sibi matrimonialiter copulasset, et per biennium cohabitasse eidem, ab ea demum animi levitate recessit, cumque per sæculum evagando Messanam advenerit, ibidem M. mulierem insciam penitus quod idem G. aliam haberet uxorem sibi solemniter copulavit ex qua duos filios cognoscitur suscepisse. Verum cum eidem in pœnitentia fuisse injunctum ut ad legitimam rediret uxorem, et ipse propter hoc in suam patriam redisset, uxorem suam inveniens carnis debita persolvisse, ad Messanensem

A rediit civitatem, et supradictæ M. tanquam legitimæ cohabitavit uxori. Nunc autem impositam sibi pro priori excessu pœnitentiam agens, humiliiter et devote cohabitandi eidem M. a nobis licentiam postulavit. Licet autem præfatus G. vivente legitima conjugie prædictam M. sibi copulare nequiverit in uxorem, quia tamen uxore defuncta, utpote a lege ipsius solitus, in eamdem M. de novo potuit matrimonialiter consentire, dummodo non præstiterit fidem adulteræ vel machinatus non fuerit in mortem uxoris, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si præmissis veritas suffragatur, eumdem G. ut supradictæ M. affectu adhæreat conjugali, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, licentiam concedatis, non permittentes eumdem super hoc ab aliquibus indebitè molestari.

B

APPENDIX LIBRI UNDECIMI.

CCLXXVIII.

DILECTIS FILIIS FRATRIBUS COENOBII SANCTI PROSPERI SUBSTUS CIVITATEM REGII CONSTITUTIS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, x Kal. Februarii.)

Quoties a nobis petitur quod religione et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere ac petentium desideriis congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Prosperi, quod ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicis recordationis Alexandri et Coelestini prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Imprinissimum quidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscetur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, etc., usque permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus tenimentis et pertinentiis suis et cæmeterio suo. Novem jugera terræ cum capella Sancti Nazarii quam a quadam præposito ejusdem ecclesiæ Sancti Prosperi infra castrum ejusdem civitatis sita per commutationem juste factam abbas qui tunc temporis erat accepit, necnon et omnem terram illam de Corticella vel in circuitu ipsius monasterii quæ ab episcopis vel canonicis vel quibuscumque fidelibus jam dicto monasterio data est. Insuper duodecim

C mansos in Fosseule, quatuor in Palude, quatuor in Campagnola, tres in Quingenta, unum in Curtenova, unum in Gurgo, unum in Fossadunde, quinque in Bagnolo, et capellam Sanctæ Mustiolæ cum suis pertinentiis, unum mansum in Crustulo veteri, unum in vico de Sbregato, unum in magno Casali, et capellam Sancti Silvestri cum dominicatu de eadem villa magni Casalis, tres mansos in regio et ducatu regii, Braidam regis et omnem terram prædicti monasterii circa eamdem civitatem sitam, tres mansos in Rodano, tres in Marmirolo, unum in Aliano, unum in Bibiano, unum in Piano unum in Mulazano, unum in Planzo, unum in castro Oleriani, et curtem de Nasseto cum Lama Praularia et campo, et rivum de Nasseto, quæ a Carolo piissimo rege per præceptum juxta fines designatos regensi Ecclesiæ data esse dignoscitur, et terram quam dedit Rolandus filius Heriberti. In Mutilena quatuor mansos, cum capella, et quamdam partem castri. In Albinea quatuor mansos, et capellam Sanctæ Mariæ in Pisignano, cum oliveto sibi adjacente. In Vergnano duos mansos, et octo mansos quos dedit Ardicio filius Attonis filii Gandulphi, et capellam Sancti Dalmatii in Medule, quam dedit Ubertus comes, cum septem mansis. Capellam Sancti Petri de Canarolo cum omnibus suis pertinentiis. In Spezano unum mansum, unum in Floriano, in monte Baranzonis unum, et quartam partem in capella Sancti Martini in Revere, et quatuor partes in prædicta Revere, duas in ecclesia Sanctæ Mariæ, unam in Sancto Florentino, unam in Sancto Laurentio, duos mansos in Pulianello, et quidquid juris intra Italicum regnum juste possidet seu de jure possidere debet. Sane novalium vestrorum, etc., usque præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel

(176) Cap. *Veniens, De eo qui duxit.*

laicos libros et absolutos a seculo fugientes in monasterio vestro ad conversionem recipere et eos sine contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post factam in eodem monasterio professionem, etc., usque retinere. Obeunte vero te abbate, etc., usque eligendum. Ob reverentiam quoque beati Prosperi confessoris Domini, ad exemplar ejusdem Alexandri papae predecessoris nostri statuimus ut liceat abbat et fratribus ipsius monasterii, quibus idem abbas injunxerit, dummodo sacerdotii fungantur officio, populis undecunque ejusdem sanctissimi confessoris limina visitantibus, vel ipsius terrae incolis ad eamdem Ecclesiam convenientibus, super ipsius sacras reliquias missarum solemnia publice celebrare, dummodo non sint excommunicati vel interdicti, ipsosque reficere pane verbi Dei, et post solemnem et publicam confessionem ab eis factam, remissionem et benedictionem communem super ipsos proferre, orationum vestrarum aliorumque bonorum operum quae in monasterio vestro jugiter sunt eis participationem concedere, prout ipsorum devotio promeretur. Præcipimus quoque ne quis ejusdem civitatis episcopus vel metropolitanus aut quelibet magna parvaque ecclesiastica secularis persona quidquam eorum quae supra taxavimus pervertere audeat, neque quavis occasione inibi missas publicas celebrare aut ordinationem aliquam, quamvis parvissimam, sine voluntate abbatis et fratrum agere, aut excommunicationem contra ipsos facere, vel aliquod officium contradicere, sed neque aliquam potestatem vel jurisdictionem contra ipsum venerabile censibium exercere præsumat, sicut hactenus est obtentum. Sepulturam præterea illius loci liberam esse decernimus, etc., usque mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo ut nulli, etc., usque profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Ad indicium autem hujus a sede apostolica perceptæ libertatis, bisantium unum nobis nostrisque successoribus singulis annis exsolvetis. Si qua igitur in futurum, etc., usque inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii x Kal. Februarii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208 pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CCLXXIX.

CAPITULO RIVINENSI.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Eapropter, dilecti filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, donationes et concessiones casalium, videlicet Sancti Petri in Drugazano, Balnei, Castelluccii, de Sclavis, casalis domni Leonis, casalis Sanctæ Mariæ de Nebula, casalis Sabuceti, et aliorum iurium seu libertatum quas Ro-

A bertus olim Palatinus comes Loretelli Bivinensi fecit Ecclesiæ, cuius privilegio nobis ostento plenius et apertius continetur, inveniente confirmatione dilecti Ecclesiæ filii illustris Sicilie regis Guillelmi primi typerio suo bulla aurea ad æternam rei memoriam communia, et præterea ipsius ecclesiæ capitulo specialiter casale quoddam et territorium Sancti Petri de Matrice per eundem donata comitem filium bendictum ejus speciali privilegio continetur, neconon antiquas consuetudines et jura per eundem obtenta capitulum eo tempore cujus memoria non exstabat, prout apparuit manifeste, ex apostolicæ sedis clementia perpetuam firmitatem habere volentes, auctoritate apostolica confirmamus, continentiam infrascripti privilegi donationes factas capitulo, dimisis aliis suo esse munimine regio roboratoris, de verbo ad verbum præsentis confirmationi nostræ jussimus inserendam :

B (117) ROBERTUS Dei gratia Palatinus comes Loretelli, etc. Quæ prædicta omnia nostra confirmatione præhabita præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum licet dictam ecclesiam et capitulum temere perturbare sive quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra, etc., usque ultioni. Cunctis autem prædictis Ecclesiæ et capitulo sua jura servantibus, etc., usque consequantur.

C Datum Laterani, per manus Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, iii Non. Februarii, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208, pontificatus domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

CCLXXX.

HUBALDO EPISCOPO FAVENTINO.

Transferitur ad Ecclesiam Ravennatem.

(178) Ecclesia Ravennæ suo viduata pastore, suffraganei et capitulum ejusdem ecclesiæ Ravennatis convenientes ad invicem de substitutione pontificis... venerabilibus fratribus nostris Joanne Cerviensi et Alberto Sassinate episcopis, et dilectis filiis presbytero Joanni et Donato canonicis et presbyteris, Voberlo et Martino cantoribus ejusdem ecclesie Bernardo Sancti Apollinaris in Classe, et Ambrosio Sancti Apollinaris in novo abbatibus, et presbytero Joanne, ac Petro diacono primicerii [diaconorum primicerio] eligendi seu postulandi pontificem.....

D præhabita diligentia... te in archiepiscopum postularunt, nobis humiliter supplicantes ut postulationi ipsorum annuere dignaremur. Nos ergo, non solummodo approbantes, verum etiam ratam habentes postulationem [eamdem, te a vinculo quo] tenebaris Ecclesiæ Faventinæ duximus absolvendum, fraternitatibus per apostolica scripta mandantes quatenus ad Ecclesiam Ravennatem accedens, circa regimen ejus insistere studeas salubriter et prudenter. Nos enim suffraganeis ejusdem ecclesiæ et clero et populo Ravennensi per nostras damus litteras in

mandatis ut tibi tanquam pastori suo [impendam] A et exhibeant reverentiam debitam et honorem.

Datum Laterani, Kal. Junii, anno undecimo.

CCLXXXI.

ROFRIDO TITULI SANCTORUM MARCELLINI ET PETRI PRESBYTERO CARDINALI ABBATI ET CONVENTUI CASINENSIS.

De revocandis alienationibus.

(Apud S. Germanum, viii Kal. Augusti.)

Licet ex apostolicæ servitutis officio, quo generaliter summa sapientibus et insipientibus debitores, de universis ecclesiis curam et sollicitudinem gerere teneamus, ad monasterium tamen vestrū eo propensius non convenit aciem nostrā provisionis extendere quo specialibus juris et proprietatis apostolicæ sedis existit, cum non alium supra se quam Romanum habere pontificem dignoscatur. Sane cum ad idem monasterium visitationis gratia venissemus, investigato de statu ejus in interioribus et exterioribus diligenter, ab hospitali, vestiario, sacristia, infirmitorio, et cellario multa minus licite alienata comperimus; de qua subtractione prælibata officia detrimentum multiplex sustinebant. Volentes igitur indemnitatibus monasterii memorati paterna sollicitudine præcavere discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus etiæ districte præcipimus quatenus universa quæ ab officiis ipsis minus licite alienata noscuntur, ad ea curetis in integrum revocare, illorum quibus deputata sunt usibus omnimodis profutura, auctoritate apostolica statuentes ut nec tu, fili abbas, nec tuorum quilibet successorum de his quæ taliter revocabitis, seu illis quæ impræsentiarum præfata officia possident, alienare, distrahere vel concedere præsumatis, salvo semper in omnibus apostolicæ sedis mandato. Ne vero hujusmodi nostra provisio temeritate cujuslibet possit impediri, auctoritate vobis præsentium indulgenus ut tam ea quæ superius sunt expressa quam etiam ex terratica, necnon alia quæ a monasterio vestro in ejus dispendium minus legitimus alienata vel concessa noscuntur, sublato cujuslibet contradictionis et appellatio- nis obstaculo legitimate revoletis ad ipsum. Decimas autem de possessionibus ad ecclesiis vestrarum parochiali jure spectantibus, in quibus jus plenum habebitis, liceat vobis nomine predictarum ecclesiarum exigere, ac recusantes solvere, cum tam ex veteris quam ex novæ legis præcepto decimæ debeat ur ecclesiis, ad solvendum spirituali et temporali distinctione, si opus fuerit, coercere, cum utramque jurisdictionem habeatis in ipsis; ita quod cum clericis qui deserviunt prædicta ecclesiis de hujusmodi decimis rationabiliter componatis, tanquam etsi hactenus eas minime percepissent. Ceterum si tu, filii abbas, per te aliqua de spectantibus ad præscripta officia distraxisti, quæ de levi fortasse non possis sine scandalo vel injustitia revocare, volumus et jubemus ut secundum estimatione eorum, de iis quæ specialiter pertinent ad mensam abbatis officiis tantumdem assignes in usus eorum

libere convertendum donec illa fuerint revocata; firmiter injungentes quatenus hospitalitati et elemosynæ plenius insistatis, et ab inquis et immoderatis exactionibus omnino ccessatis, ut et pauperes Christi de pia subventione lætentur, et homines monasterii de gravamine non tristentur injusto. Prætereas supplicationibus vestris grato condescendentes assensu, redditum duarum librarum argenti quas apostolicæ sedi venerabilis frater noster Turritanus archiepiscopus ab ecclesiâ Sanctæ Mariæ de Teugo exigebat, vobis in vita nostra donamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ jus- sionis, constitutionis, concessionis et donationis in- fringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis asteat hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apo- stolorum ejus se noverit incursum.

Datum apud Sanctum Germanum, viii Kal. Au- gusti, pontificatus nostri anno undecimo.

CCLXXXII.

DILECTIS FILIIS ROFRIDO ABBATI MONASTERII SANCTI BENEDICTI CASINENSIS EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆ- SENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Omnipotenti Deo, cuius melior est misericordia super vitas, gratias agimus copiosas, quoniam glori- osus in sanctis suis atque mirabilis est, et virtutes suas ubique vult ineffabili bonitate demonstrat. Ipse quippe dignationis suæ potentia beatissimum Benedictum Patrem constituit monachorum, ipsum monasticæ legis latorem et operatorem esse disponens, ut merito Casinense monasterium, in quo et sanctissime vixit et gloriosissime obiit, omnibus per occidentem monasteriis dignitatis privilegio antecel- lat. Quoniam igitur dignum est ut tam celebre ac solemne monasterium apostolica sedes specialius amplectatur, monasterium ipsum ad exemplar felicis memoriae Clementis papæ ac prædecessoris nostri sub beati Petri ac nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, imprimis siquidem statuentes ut idem monasterium et omnia quæ ad ipsum pertinent pleno jure, quieta semper et ab omni jugo mortalium libera, sub solius Sanctæ Romanae Ecclesiæ jure ac perpetua defensione consistant. Prætereas quascunque possessiones, quæ cunque bona idem monasterium impræsentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum conces- sione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis prestante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque suc- cessoribus et illibata permaneant, in quibus haec propriis duximus experimenda vocabulis. Imprimis monasterium Domini Salvatoris positum ad pedem Casini montis, monasterium Sanctæ genitricis Dei virginis Mariæ quod vocatur Plumbarola, monaste- rium Sanctæ Mariæ in Cingla, cellam Sancti Bene- dicti in Capua cum cellis et pertinentiis suis, Sancti Angeli ad Formam cum cellis et pertinentiis suis, Sancti Joannis puellarum, Sancti Rufi, Sancti Be-

nedicti Pizoli, Sancti Angeli ad Odaldiscos, Sanctæ Agathæ in Aversa, Sanctæ Cæciliae et Sancti Dimitrii in Neapoli. In civitate Beneventana ecclesiam Sancti Benedicti ad portam Rusini, Sancti Nicolai in civitate nova, Sancti Benedicti in Pantana, Sancti Nicolai in Petrapulecina, Sancti Georgii in Fenuclo, Sancti Joannis in Turleucuso, Sancti Petri in Roflano, Sancti Angeli in Capraria, Sancti Januarii prope Beneventum, Sancti Martini ibidem, Sancti Dionysii in ponte, Sancti Anastasii, Sanctæ Mariæ in Canneto juxta flumen Trinium, Sancti Benedicti et Sancti Laurentii in Salerno, Sancti Liberatoris in Marchia cum omnibus suis pertinentiis, Sancti Benedicti in Marsi, Sanctæ Mariæ in Luco cum pertinentiis suis, Sancti Cosmatis in Civitella, Sancti Angeli in Barcio cum omnibus pertinentiis suis, Sanctæ Mariæ ancillarum Dei in civitate Cosentina, Sancti Petri de Lacu, Sancti Petri de Avellana cum cellis et pertinentiis suis, Sancti Erasmi et Sancti Benedicti et Sanctæ Scholasticæ et Sancti Martini in Cajeta, Sancti Magni in Fundis cum cellis et pertinentiis suis, Sanctæ Agathæ, Sancti Benedicti, et Sancti Stephani in Tarracina, Sancti Petri in Foresta cum cellis et pertinentiis suis, Sancti Eliæ in Ambrisia, Sancti Pauli in Foresta, Sanctæ Mariæ et Sancti Vincentii in Pontecurvo cum cellis et pertinentiis suis, Sancti Benedicti in Bagnarola, Sanctæ Mariæ et Sanctæ Luciæ in Rivo Matricio, Sancti Nicolai et Sancti Petri in Castello, Sancti Joannis in Carrica, Sancti Angeli et Sancti Nicandri et Sancti Thomæ in Troja, Sancti Eustachii in Pantasia, Sancti Benedicti in Alarino, Sancti Benedicti in Pettinari, Sancti Pauli in Campo Martino, Sanctæ Mariæ in Casale piano, Sanctæ Illuminatæ in castello Limosano, Sanctæ Trinitatis et Sancti Georgii in Termole, Sancti Focatis in Lesina cum foce et piscaria, Sancti Benedicti in Asculo, Sancti Eustachii in Petra abundantia, Sancti Eustachii in Vipera, Sanctæ Mariæ in Barrotano, Sanctæ Scholasticæ in Pinnis, Sancti Salvatoris in Tave, Sancti Nicolai juxta flumen Fustinum in Aprutio cum pertinentiis suis, Sancti Joannis ad Scurionem, Sancti Benedicti in Trunto, Sancti Benedicti in Tisino fluvio, Sancti Apollinaris in Firmo qui dicitur ad Oplanis, Sanctæ Mariæ in Arbusta, Sancti Martini in Saline, Sancti Angeli in Marano, et Sanctorum septem Fratrum, et Sancti Laurentii, Sancti Benedicti in Ripaura. In comitatu Aquensi cellam Sancti Gregorii, Sancti Mauriti, Sancti Pauli, Sancti Constantii, Sancti Christophori, Sancti Nicolai, et Sanctæ Mariæ in Albaneto, Sancti Nicolai in Ciconio, Sancti Benedicti in Elya, Sancti Nazarii in comino, Sancti Valentini et Sancti Martini, Sancti Urbani. Sancti Angeli, Sancti Pauli, Sancti Felicis et Sancti Salvatoris, Sancti Angeli in Valle Luce, Sancti Michaelis in Oliveto, Sancti Nicolai in Pica cum capellis suis, Sancti Onufrii et Sanctæ Mariæ de Egypto, Sancti Angeli in Canutio, Sancti Joannis de Plescio, Sanctæ Mariæ in Verule, Sancti Petri in

A Escleta, Sanctæ Luciæ et Sancti Petri in Curuli, et Sancti Nicolai de Francavilla, Sancti Joannis de Plantana, Sancti Silvestri et Sancti Martini et Sanctæ Luciæ in Arpino, Sanctæ Mariæ de castello Zopponis, Sancti Benedicti in colle de Insula, Sanctæ Mariæ in Vanuco, Sancti Nicolai in Turrice, Sancti Juliani in Friselone, Sancti Valentini in Ferentino. In Anagnia Sancti Cæsarii, Sancti Angeli in Algido, Sancti Marci in Cesano, Sanctæ Agathæ in Tusculano; et Sancti Hieronymi, Sancti Benedicti in Albano. In Roma monasterium Sancti Sebastiani quod dicitur Palladium. In Lucano cellam Sancti Georgii, Sancti Saltatoris in Civitella. In ducatu Spoletino, Sancti Germani in Sora, Sancti Benedicti in Peschesana, Sancti Petri in Morinis, Sancti Angeli in Pescocanale, Sancti Petri in Formis, Sancti Angeli in Albe, Sancti Erasmi in Pomperario, Sanctæ Mariæ in cellis. In Venafro, Sancti Benedicti, Sancti Nazarii, Sancti Martini in Issa Furca et curte, Sanctæ Mariæ in Salo, et Sancti Benedicti Piccioli. Ibidem Sancti Benedicti in Cesinia, Sancti Jacobi de Pace, Sancti Benedicti et Sancti Leonis in Suessa, et curtem quæ dicitur Lauriana, et feudum quod fuit Pandulli de Patricia. Sancti Joannis in Currenti, Sancti Benedicti in Trano, Sanctæ Mariæ in Calvo, et Sancti Agapiti in territorio Calvi, Sancti Nazarii in Anglona, Sancti Adjutoris et Sancti Benedicti in Aliphis, Sancti Domini in Telesia, Sancti Martini in Vulturno, Sancti Petri in Sesto. In Amalphi, Sanctæ Crucis et Sancti Nicolai, Sanctæ Crucis in Serina, Sancti Marci in Carpineta, Sanctæ Maria in Calena, Sancti Benedicti in Trano, Sancti Benedicti in Bari, Sancti Petri imperialis in Tarento. In Calabria ecclesiam Sanctæ Anastasiæ, castellum Fellæ et Sancti Nicolai in Sellettano, Sanctæ Mariæ in Tropea, Sanctæ Euphemiae in Marchia, ecclesiam Sancti Martini in pede arcis. Item civitatem que dicitur Sancti Germani positam ad pedem ipsius montis. Pontem curvum, et castellum Sancti Petri quod ab antiquis dictum est castrum Casini. Castellum Sancti Angeli, Pignatarium, Tramum, Plumbarolam, Pedemonte, et villam de Pedemontis. Castellum Sancti Stephani, castellum Sancti Georgii, castellum Sancti Apollinaris, castellum Sancti Ambrosii, castellum Sancti Andreæ vallis frigidæ; castellum novum Fractæ, ecclesiam Sancti Martini, Mirtulam cum ipsa curte quæ dicitur casa Furtiva, Roccam de Vandra cum omnibus pertinentiis suis, Sugium, Turrim a mare juxta flavum Garilianum Sancti Salvatoris qui vocatur Cosuruzzo, Vandram Comitaris, Vandram monasticam, Camimum, Venturam, Torollum, Cervariam, Sanctum Victorem, Sanctum Petrum in fine, Sanctum Eliam, Valtem rotundam, Saranescum, castrum Atini cum omnibus pertinentiis suis, Cardetum, Aquam fundatam, Vitacosum, castrum Citrariæ cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Marini in pede arcis. In Marchia Theatina castellum Sastinianum, montem Albericæ, Mucelatum, Sanctum Quiricum

cum portu Frisani, Sanctam Justam. In comitatu Esculano, castellum quod dicitur Octavum post montem Cimanum, Trivianum et Cavinum. In principatu castellum Ripaeurus, Montembellum, Petram Fracidam. In Comino Vicum album. In territorio Carseolano castellum Auzicula, Piretum, Roccam incameratam, Fossam cæcam, et Capriatam. In Amalphi Fundicum. In territorio Trojano Castellionem de Baruncello, Sanctam Justam, villam Sancti Nicolai quæ dicitur de Gallicianis. In monte Sancti Angeli hospitale. In territorio Capriano gualdum de Liburia. In comitatu Tenensi curtem Sancti Felicis cum ecclesia Sancti Hippolyti. In comitatu Are-tino monasterium Sancti Benedicti. In territorio Pisanae civitatis, Sancti Silvestri et Sancti Benedicti. In crema ecclesiam Sancti Nicolai prope poriam castri Martini in Pesulo. In regno Francorum ecclesiam Sancti Mauri Glannofoliensis cum cellis et pertinentiis suis. In Sardinia insula ecclesiam Sanctæ Mariæ in tergo, Sancti Eliæ in monte, et Sancti Eliæ, cum omnibus earum pertinentiis; ecclesiam Sanctæ Marie de Sabundo, et Sanctæ Mariæ de Storalbo, Sanctæ Mariæ de Tanede, Sancti Petri de Trecingle, Sancti Nicolai et Sanctæ Mariæ in Solio cum pertinentiis earum, Sancti Nicolai de Tella, Sancti Michaelis in Feruzisi, Sancti Georgii in Ricello, Sancti Petri de Symbrano, Sancti Petri in Urzi, Sancti Nicolai de Nugulbi, Sancti Joannis et Sancti Eliæ de Sitim. In Tuscia prope civitatem Castri monasterium Sancti Columbani cum cellis et pertinentiis suis. Præterea Patrum nostrorum beatæ memoriarum Urbani, Calixti, et dicti Clementis Romanorum pontificum vestigia sequentes venerabile cœnobium cæteris per occidentem cœnobiosis præferendum asserimus (179), et tam te quam successores tuos in omni conventu episcoporum seu principum superiorem omnibus abbatibus consedere atque in judicio priorem cæteris vestri ordinis juris sententiam proferre sancimus. Usum quoque compagorum, chirothecarum, tunicæ, dalmaticæ ac mitræ, virgam pastoralem, et quotidianum usum annuli tam tibi, fili abbas, quam successoribus tuis auctoritate apostolica indulgemus. Sane tam in ipso venerabili monasterio quam in cellis ejus cuiuslibet ecclesiæ episcopum vel sacerdotem præter Romanum pontificem ditionem quamlibet aut excommunicandi, aut interdicendi, aut ad synodum provocandi præsumere prohibemus; ita ut nisi ab abate vel priore loci fuerit invitatus, nec missarum solemnia inibi audiat celebrare. Liceatque ipsius monasterii et cellarum ejus fratribus clericos cuiuscunque ordinis vel laicos de quoconque episcopatu a sæculo fugientes et liberos et absolutos ad conversionem venientes absque cuiuslibet contradictione suscipere. Liceat quoque absque cuiuslibet sæculari vel ecclesiastica potestatis inhibitione subjectos monasteriis suis tam monachos quam moniales feminas judicare. Liceat

A etiam fratribus per cellas in civitatibus constitutis ad divina officia quandocumque voluerint signa pul-sare, et januas ecclesiæ aperire, et populum Dei tam in ipsum cœnobium quam et in cellas ejus ad Dei verbum audiendum ingredi, et confitendi pec-cata sua nullus episcopus, excepto pro communi totius civitatis vel parochiæ interdicto, prohibeat. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes monachorum seu clericorum a quoconque malueritis catholico accipietis episcopo. Baptismum vero et oleum infirmorum, visitationes in oppidis vestris aut villis ad vos pertinentibus pleno jure per clericos vestros agetis. Ad perpetuum etiam hospitalium tibi, fili abbas, tuisque successoribus Palladii cellam concedimus, ut de vestra illic congregatione quem volueritis ordinetis; quem si forte Romano pontifici in abbatem promovere placuerit, omnino tamen tanquam vestram congregationis monachum sub vestra decernimus dispositione persistere. Reddi-tum quoque qui ab officialibus nostris apud Ostiam vel Portum de navibus exigi solet navi vestram, si qua venerit, relaxamus. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violen-tia præponatur nisi quem fratres communi con-sensu vel fratrum pars consilii senioris de collegio vestro aut de alieno, si ibidem idoneus repertus non fuerit, secundum Dei timorem et Beati Benedicti Regulam providerint eligendum. Electus autem ad Romanum pontificem consecrandus accedat. Ad hæc tam præsentium quam futurorum avaritiæ ac ne-quitiæ obviantes, omnes omnino seditiones, quas levias dicunt, seu direptiones in cujuscunque morte aut electione fieri auctoritate apostolica interdic-timus. Sepulturam sane loci vestri et monasteriorum vestrorum liberam omnino esse censemus, ut eorum qui illuc sepeliri deliberaverint devotioni et extremæ voluntati, nisi forte excommunicati vel interdicti sint nullus obsistat, salva semper justitia illarum ecclesiærum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Præterea cum vobis tam in capite quam in mem-bris ab apostolica sede sit concessa libera sepultura, Alexandri, Inucentii, et dicti Clementis prædeces-sorum nostrorum vestigiis inhærentes, vobis et ve-stris fratribus tam præsentibus quam futuris duxi-mus indulgendum ut quoties pro corporibus mor-tuorum in processione vos exire contigerit, crucem, incensum et aquam benedictam portandi juxta mo-rem terræ liberam, nullius contradictione vel appelle-tatione obstante, habeatis de nostra licentia facul-tatem. Ad exemplar quoque ipsius patris et prædecessoris nostri Clementis licentiam concedimus tibi ac legitimis successoribus tuis ut si quis ejusdem monasterii vestri et cellarum ejus possessiones aut res violenter abstulerit, postquam ipsorum episcopi a vobis tertio invitatæ justitiam de his facere om-nino noluerint, vos super eosdem raptiores secundo

(179) Vide Præfat. ad lib. II. *Micellaneor. nostrorum.*

tertiove commonitos canoniam excommunicationis sententiam proferatis. Ea vero quæ monasterium vestrum a quadraginta retro annis bona fide noscitur pacifice possedisse vobis et eidem monasterio auctoritate apostolica confirmamus, ita quidem quod super his nullo unquam tempore impediri debeatis vel quomodolibet molestari. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura, salva sedie apostolica auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica seu sacerularis persona hanc nostram constitutionis paginam sciens contra eam venire temere tentaverit, secundo tertiove

A commonitus nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniuitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, ac in extremo examine stricte ultiōne subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud districtum judicem præmia æterna pacis inveniant. Amen.

Datum apud Sanctum Germanum per manum Joannis Sanctæ Mariæ in Cosmidin diaconi cardinalis S. R. E. cancellarii, viii Kalendas Augusti, indictione xi, Incarnationis Dominicæ anno 1208, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno undecimo.

Sequentes quoque epistolas, quamvis datæ non sint anno undecimo, visum est isthic edere, quia pertinent ad causam de qua agitur in epistola 56 istius libri. Eam porro ob causam addidimus etiam epistolas Honorii II et III, et litteras Romani cardinalis de compositione inter episcopum Meldensem et abbatissam Jotrensem; post quas sequuntur rursum aliquot epistolæ Innocentii III, et Alexandri III, de eodem argumento.

I.

PARISIENSI EPISCOPO ET ABBATI LATINIACENSI.

Adversus abbatissam Jotrensem.

(180) Conquerente venerabili fratre nostro Meldensi episcopo nostris est auribus intimatum quod Hugo presbyter Sancti Petri Jotrensis, licet a prædecessore suo curam suscepit animarum et ei tenetur super hoc respondere, monitus ab eo ad præsentiam ejus venire contempserit, et auditio ejus mandato statim in vocem appellationis prorupit, quam, cum sit jam annus elapsus, non fuit per se vel per alium prosecutus. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus eumdem presbyterum ut super hoc ipsi episcopodebitam satisfactionem impendat et deinceps mandatis illius obediat, ut tenetur, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Testes autem qui nominati fuerint, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per distinctionem ecclesiasticam appellatione postposita compellatis veritati testimonium perhibere; nullis litteris veritati et justitiæ præjudicium facientibus, si quæ apparuerint a sede apostolica impetratae. Quod si non ambo iis exequendas potueritis interesse, tu, frater episcope, ea nihilominus exequaris.

Datum Laterani, x Kal. Junii, pontificatus nostri anno quarto.

III.

EISDEM.

Sicut venerabilis frater noster Meldensis episcopus in nostra præsentia constitutus sua nobis conquestione monstravit abbatissa Jotrensis illi obedientiam

quam debet impendere, clerici etiam et homines ejusdem villæ, ipsi velut episcopo suo renuant obdire. Ne igitur, si eorum inobedientia remaneat incorrecta, eis incentivum pariat delinquendi, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus abbatissam, clericos et laicos supradictos, ut super hoc memorato episcopo debitam satisfactionem impendentes, deinceps eidem sicut episcopo suo, prout tenentur, obedientiam exhibeant et honorem, per distinctionem ecclesiasticam sublati appellationis diffugio justitia mediante cogatis. Testes autem, etc.

Datum, ut in alia.

III.

DILECTIS FILIIS LONGIPONTIS SUSSIONENSIS ET SANCTI JUSTI BELVACENSIS DIOECESUM ABBATIBUS, ET MAGISTRO G. ARCHIDIACONO SUSSIONENSI.

(Anagniæ, xi Kal. Januarii.)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius venerabilis fratri nostri Meldensis episcopi procurator D proposuit coram nobis quod cum Jotrense monasterium a sua fundationis tempore fuerit Ecclesiae Meldensi subjectum, ita quod Meldensis episcopus tam in benedictione et obedientia abbatissæ quam consecratione altarium et ecclesiarum, velatione virginum, clericorum ordinatione, procurationibus, penitentiis imponendis pro majoribus criminibus, ac aliis in monasterio ipso et villa Jotrensi episcopalem jurisdictionem consueverit exercere, abbatissa quæ monasterio modo prætest debitam ei obedientiam et reverentiam et procurationes quæ ipsi et prædecessoribus ejus fuerunt exhibite denegans, presbyterum etiam, clericos et laicos villæ Jotrensi

(180) Vide infra epist. 8, ad electum Catalau. et abbatem Trium Fontium.

ab ejus obedientia revocavit. Cumque propter hæc idem episcopus suam ad nos querimoniam destinasset, venerabili fratri nostro, Parisiensi episcopo et dilecto filio abbati Latiniacensi causam commisimus terminandam. Coram quibus cum restitutio-
ni beneficium superabbatissæ obedientia et jurisdi-
ctione quam prædecessores ejus in monasterio et villa Jotrensi exercuerant postulasset, procurator monasterii et hominum villæ prædictæ multa propo-
suit contra eum; que quoniam judices reputarunt frivola, sicut erant, procurator ipse ad nostram audientiam appellavit. Judices vero appellationi frustrariæ nullatenus deferentes, præsertim cum per litteras nostras sublatum fuissest partibus diffu-
gium appellandi, in abbatissam excommunicationis et tam clerum quam populum villæ Jotrensis inter-
dicti sententiam protulerunt, et mandaverunt post modum utramque sententiam per vicinas ecclesias publicari. Sed nec abbatissa se pro excommunicata babuit, nec clerus et populus interdicti sententiam servaverunt. Verum quoniam eos citare cœperunt, aliqui vicinorum per nuntios ad sedem apostolicam destinatos ad venerabilem fratrem nostrum (181) Catalaunensem episcopum tunc electum et dilectum filium abbatem Trium Fontium sub certa forma lit-
teras impetrarunt: qui, licet pars monasterii nullam exceptionum probaverit quas proposuerat coram nobis, prædictam sententiam relaxarunt, certum terminum partibus præfigentes quo se nostro conspectui præsentarent. Petebat igitur procurator episcopi pro episcopo memorato ante omnia beneficium sibi restitutionis impendi, cum non deberet causam ingredi spoliatus, et canonice tam abbatissam quam clericos et laicos Jotrensis villæ puniri, quia latam in se sententiam non servarant. Ceterum procurator partis alterius proposuit ex adverso quod cum monasterium Jotrense plena gaudeat libertate, ac in villa Jotrensi tam spiritualem quam temporealem jurisdictionem habeat abbatissa, siout præde-
cessorum nostrorum privilegia monasterio concessa Jotrensi plenius manifestant, prædictus episcopus non ignoruseorum monasterium et villam Jotrensem per litteras ad prædictos judices impetratas graviter molestavit. Coram quibus per procuratorem pro-
prum parseadem constituta non contestando litem, sed excipiendo potius contra eos, libertatem suam et jussedis apostolicæ allegavit, adjiciens quod cum venerabilis frater noster Hosiensis episcopus, tunc apostolicæ sedis legatus, justitiam nostram et exemptionem monasterii per ipsius privilegia cognovisset, electam a monialibus benedixerat abbatissam, et professionem ab ea pro nobis et Ecclesia Romana repererat et solium etiam juramentum. Verum cum judices delegati eis assessores eorum postulatas ab abbatissa et... inducias ad exhibenda libertatis pri-
vilegia denegasset, procurator earum ad sedem apostolicam appellavit, excipiens contra judices

(181) Vide cap. *Ex parte*, De privileg. infra,
n. viii.

A delegatos quod cum prædictus Parisiensis episcopus adversus dictum filium abbatem Sanctæ Genovefæ movisset similem questionem (182), erat ei de jure suspectus, cum vix credibile videretur quod aliam sententiam promulgaret quam vellet in simili pro se ferri. Præterea cum sine coniudice suo interloqui voluisset, licet pars abbatissæ illum peteret exspectari, ex hoc quod notam subreptionis incurrerat apud ipsas et suum induxerat in suspicione colle-
gam, quem asseruit quidquid vellet ipse facturum, insuper cum de privilegiis apostolicæ sedis nullam facerent mentionem, et per privilegia ipsa suam defenderet monasterium libertatem, non cogebatur ad prædictas litteras respondere. Ceterum judices nec appellationi ad nos interpositæ nec propositis exceptionibus deferentes, excommunicationis in abbatissam et in clerum et populum interdicti senten-
tias protulerunt. Nuntiis ergo Jotrensis Ecclesiæ in nostra præsentia constitutis, nobisque privilegium apostolicum ostendentibus, per quod constabat Jotrense monasterium ad Romanam Ecclesiam speci-
aliter pertinere, quia pro parte altera non compa-
rebat sufficiens responsalis, licet diutius fuerit ex-
spectatus, quamvis nuntius quidam simplex prædicti Parisiensis et conjudicis sui nobis litteras præsen-
tasset, privilegium Ecclesiæ Jotrensi concessum duximus innovandum, ita tamen quod per innovationem ipsius nihil accresceret juris ipsi ultra id quod ei per antecessorum nostrorum privilegia fuerit acquisitum, cum per hoc non novum jus ipsi concedere sed antiquum vellemus potius conservare. Quia vero de prædictis exceptionibus nobis non poterat fieri plena fides, prædictis Catalaunensi episcopo et abbati Trium Fontium dedimus in man-
datis ut si pars Jotrensis Ecclesiæ illis vel aliis probandis instaret circa sententias memoratas, partibus convocatis audirentque proponerentur utrinque; et si constaret sententias ipsa post appella-
tionem ad nos legitime interpositam fuisse prolatas, denuntiarent eas sublato appellationis obstaculo non tenere; quod si alias minus rationabiliter essent late, ipsas exigente justitia revocarent; alioquin, cum propter contumaciam tantum promulgatae fuisse-
sent, tam ab abbatissa quam ab aliis a quibus ex-
gendam viderent juratoriam recipierent cautionem quod super iis ad mandatum apostolicum juri sta-
rent, et sic relaxarent sententias memoratas, ad majo-
rem cartelam facientes id ipsum, si abbatissa fugiens strepitum questionum ab exceptionum suarum pro-
batione cessaret. Ad hec, cum nollemus ut de pri-
vilegiis Romanorum pontificum alii de facilijudica-
rent, eisdem dedimus in mandatis ut si de jure suo vellet Meldensis episcopus experiri, præfigerent partibus terminum competentem quo per se vel procul-
ratores idoneos nostros se conspectui præsentarent. Unde cum abbatissa strepitum judiciorum evitans exceptions probare propositas noluisset, judices

(182) Vide lib. v, epist. 100.

juxta mandatum apostolicum procedentes predictas sententias relaxarunt. Cum ergo propter hoc mandaverimus partes ad nostram presentiam destinari quia iudicari de privilegiis sedis apostolicae per alios nolebamus, et per privilegia non possessio sed proprietas potius demonstretur, procurator monasterii asserebat quod super proprietate venerat tractatus, nec tenebatur super restitutionis articulo respondere. Præterea idem episcopus mercato quodam confirmato Jotrensi monasterio per sedem apostolicam illud temere spoliarat, cum sub pena excommunicationis inhibuit ne quis illud prout solitum fuerat frequentaret, sic quod Jotrensi Ecclesiæ non modica damna intulerat et jacturas. Idem etiam episcopus a quibusdam Jotrensis Ecclesiæ non modica damna intulerat et jacturas. Idem etiam episcopus a quibusdam Jotrensi Ecclesiæ [f, hominibus, quos] non modica, quos absolvere propria temeritate præsumperit, exigit in monasterii præjudicium juramentum quod durante interdicto Jotrum de cætero non redirent. Nos igitur attendentes quod etsi de privilegiis antecessorum nostrorum non mandaverimus, sed quodammodo inhibuerimus per alios iudicari, volentes nobis eorum judicium reservare, quia tamen adjecimus ut si predictus episcopus de jure suo vellet forsitan expetiri, præfigeretur partibus terminus quo se nostro conspectui præsentarent, et non tantum ad proprietatem sed etiam ad possessionem se habeat verbum juris, discretioni vestra per apostolica scripta mandamus quatenus cum listam super episcopi spoliatione quam impedimento fori coram nobis fuerit contestata, quæ super præmissis proposita fuerint audiatis et recipiatis appellatione remota, tam instrumenta quam testes, depositiones publicetis et examinetis legitime ac si partes consenserint, ad sententiam procedatis, Alioquin causam sufficienter instructam ad nos remittere procuretis, statuentes terminum competentem partibus quo recepturæ sententiam per se vel responsales idoneos nostro se conspectui repræsentent. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia odio et timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si non omnes iis exsequendis potueritis interesse, duo vestrū ea nihilominus exequantur.

Datum Anagniæ, xi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

IV.

DILECTIS FILIIS SANCTI THOMÆ CRISPACENSIS SILVANECTENSIS DIOECESIS, GERMENDO CANONICO SUESSIONENSI, ET MAGISTRO GIRARDO DE SANCTO DIONYSIO CANONICO NOVIOMENSI.

Olim inter procuratores venerabilis fratis nostri Meldensis episcopi et dilectæ in Christo filiæ abbatissæ Jotrensis lite in auditorio nostro legitime contestata tam super obedientia quam dictus episcopus ab eadem abbatissa conquerebatur sibi esse sub-

A tractam in consecratione altarium, dedicatione ecclesiarum, velatione virginum, ordinatione clericorum, exhibitione procurationum, et penitentis pro majoribus criminibus imponendis, ac aliis quæ in monasterio et villa Jotrensi Meldensis episcopus consueverat exercere, quam impedimento fori, super quo abbatissa conquerebatur per ipsum episcopum illatas sibi et monasterio suo graves injurias et jacturas, nos examinationem hujus negotii dilectis filiis Longipontis et Sancti Justi abbatis et magistro G. archidiacono Suessionensi duximus committendam. Qui auditis confessionibus, receptis testibus, et allegationibus intellectis, causam ipsam sufficienter instructam cum quorundam instrumentorum rescriptis ad nostrum remiserunt examen, præfigentes partibus terminum competentem quo recepturæ sententiam nostro se conspectui præsentarent. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, postquam de meritis causæ suimus sufficienter instructi, de fratribus nostrorum consilio restitutionem obedientie super præscriptis capitulis, salva quæstione proprietatis, adjudicavimus episcopo faciendam, illis duobus exceptis super quibus in clero et populo villa Jotrensis asserebat obedientiam sibi suis substractam; super quibus ab impetione episcopi quoad judicium possessorum absolvimus abbatissam, eumdem episcopum nihilominus absolventes super impedimento fori de quo eum ad restitutionem dannorum impetrat abratissa. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus prælibatam sententiam per censuram ecclesiasticam facientes firmiter observari, postquam idem episcopus fuerit restitutus, audiatis quæ super jure proprietatis proposita fuerint coram vobis, et causam sufficienter examinatum ad audientiam ternostram fideliter remittatis per nostræ diffinitionis sententiam terminandam. Si vero præfatus episcopus infra mensem post factam sibi restitutionem nollet coram vobis super petitiori respondere, vos eum de contumacia punientes, abbatissam in possessionem libertatis super præscriptis capitulis reducatis. Testes autem qui fuerint nominati, etc. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc., duo vestrum sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo ea nihilominus exequantur.

B Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Kal. Februarii, pontificatus nostri anno octavo.

V.

DILECTIS FILIIS SANCTI JUSTI BELVAGENSIS DIOECESIS ET LONGIPONTIS ABBATIBUS, ET G. ARCHIDIAONO SUESSIONENSI.

Significavit nobis venerabilis frater noster Meldensis episcopus quod cum causam quæ inter ipsum ex una parte et abbatissam, clerum et populum Jotrenses Meldensis diœcesis ex altera, super obedientia, procurationibus et aliis quæ in monasterio ejusdem loci et villa Jotrensi idem episcopus sibi diœcesano jure competere assertabat, sub certa forma vobis duxerimus committen-

dum, vos interlocutoriam protulisti quod dictus episcopus contra clerum et populum per litteras illas agere non valebat. Quare idem episcopus vobis dari in mandatis a nobis humiliter postulabat ut eum tam contra abbatissam quam dictos clerum et populum audientes, in causa praedicta juxta prioris mandati nostri tenorem procedere ratione prævia curaretis. Cumque dilectus filius magister P. procurator cleri et populi Jotrensis se opponeret ex adverso, dilectum filium A. subdiaconum et capellum nostrum ipsis deditimus auditorem. In eoujus præsentia idem magister proponere procuravit quod cum idem episcopus contra abbatissam, clericum et populum Jotrensem litteras apostolicas impetrasset de libertatibus vel privilegiis quæ ipsis a sede apostolica sunt indulta, quarum episcopus ipse non erat ignarus, nulla penitus habita mentione, auctoritate illarum litterarum agere voluit contra eos, et propter contumaciam fecit in ipsos, post appellationem ad nos legitime interpositam, excommunicationis et interdicti sententias promulgari; quas postmodum venerabilis frater noster Catalanensis episcopus et dilectus filius Trium-Fontium abbas auctoritate apostolica relaxantes, partibus certum terminum quo se nostro conspectui præsentarent de mandato sedis apostolice præfixerunt. Cumque procuratores utriusque partis termino constituto fuissent in nostra præsentia constituti, procurator ipsis, episcopi contra abbatissam intendens, nihil penitus contra clericum et populum proponere procuravit. Unde ad suscitandam contra clericum et populum quam semel omiserat quæstionem admitti iterum non debebat. Quia vero de præmissis nobis non potuit fieri plena fides, vobis de communi partium assensu per apostolica scripta mandamus quatenus tam in abbatissam quam clericum et populum Jotrensem juxta commissionis vobis sanctæ tenorem ratione prævia procedatis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Nonis Martii, pontificatus nostri anno octavo.

VI.

Honorii III, epistola de eadem controversia.

HONORIUS episcopus, servus servorum Dei dilectis filiis archidiacono et cantori Sancti Petri et Thesaurario Sancti Stephani Trecensis salutem et apostolicam benedictionem.

Ex parte venerabilis fratris nostri Meldensis episcopi fuit nobis humiliter supplicatum ut cum abbatissa quæ Jotrensi monasterio modo præest, de speciali mandato nostro fuerit benedicta, et præjudicium sibi afferre non debeat quod nos circa hoc fieri fecimus, super jure benedicendi abbatissas in monasterio Jotrensi impostorum eligendas faceremus eidem justitiae plenitudinem exhiberi. Nos igitur ejusdem episcopi postulationibus inclinati, nolentes sibi ex benedictione auctoritate nostra præstata præjudicium generari, discretioni vestrae de utriusque partis procuratorum assensu per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convoca-

tis, audiatis causam et appellatione remota fine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Viterbii, v Idus Martii, pontificatus nostri anno quarto.

VII.

Compositio facta inter episcopum Meldensem et Ecclesiam Jotrensem.

Romanus miseratione divina Sancti Angeli diaconus cardinalis apostolicae sedis legatus omnibus ad quos præsens scriptum pervenerit in Domino salutem et sinceræ dilectionis affectum.

Noverit universitas vestra quod suborta inter venerabilem patrem Petrum episcopum Meldensem ex parte una et dilectos in Christo abbatissam et conventum, clericum et populum Jotrensem ex altera super subjectione ipsius monasterii et eorumdem cleri et populi materia quæstionis, idem episcopus proposuit in jure libellum hujusmodi contra eos :

« Petit Meldensis episcopus ab abbatissa et conventu Jotrensi quod sibi obdiant tanquam suo episcopo in visitationibus faciendis, in corrigendis excessibus, in cognitionibus causarum tam civilium quam spiritualium quam criminalium quarum cognitio ad episcopum diœcesanum pertinet tanquam ad judicem ecclesiasticum, et in decisionibus eorumdem, et in iis quæ ad cognitionem et decisionem pertinent, videlicet in veniendo ad citationes, recipiendo dierum assignationes, et in aliis quæ ad cognitionem et decisionem pertinent, et in observatione mandatorum suorum et statutorum suorum legitimorum, et processionibus faciendis episcopo Meldensi quando post consecrationem suam primo accedit ad ecclesiam earum, et in omnibus aliis ad jus episcopale pertinentibus. Petit etiam quod abbatissa in omnibus prædictis obediens etiam ei promittat, his exceptis in quorum possessione est idem episcopus et quorum possessio fuit ei adjudicata auctoritate domini papæ, videlicet in consecratione altarium, in dedicatione ecclesiarum, velatione virginum, ordinatione clericorum, exhibitione procurationum, et pœnitentiis pro majoribus criminibus injungendis; de quibus ad præsens non agit, cum sit in possessione eorumdem. Petit etiam idem episcopus ut non impedianc ipsum ut de cætero jurisdictione omnimoda quam potest exercere in suis subditis episcopus diœcesanus in clero et populo Jotrensi. Petit a clero Jotrensi episcopus Meldensis quod sibi obdiant tanquam suo episcopo in visitationibus faciendis, in corrigendis excessibus, in cognitionibus causarum tam civilium quam criminalium quarum cognitio ad episcopum diœcesanum tanquam ad judicem ecclesiasticum pertinet, et in decisionibus eorumdem, et in his quæ ad cognitionem et decisionem pertinent, videlicet in veniendo ad citationes, recipiendo dierum assignationes, et in aliis quæ ad cognitionem et decisionem perti-

nent, et ad execucionem eorum faciendam; et in observatione mandatorum et statutorum suorum legitimorum, et in omnibus aliis ad jus episcopale pertinentibus, hoc excepto in cuius possessione est idem episcopus, videlicet in ordinatione eorum. Petit episcopus Meldensis a populo Jotrensi quod sibi obedient tanquam suo episcopo in corrigendis excessibus omnibus quorum correctio ad episcopum diocesanum tanquam ad judicem ecclesiasticum pertinet, in cognitionibus causarum tam civilium quam spiritualium, quam criminalium quarum cognitio ad episcopum diocesanum tanquam ad judicem ecclesiasticum pertinet, et in decisionibus earumdem, et in his quae ad cognitionem et decisionem pertinent earumdem, videlicet in veniendo ad citationes, recipiendo dierum assignationes, et in aliis quae ad cognitionem et decisionem pertinent; et ut sententias excommunicationis et interdicti ab ipso latas in ipsos obseruent, et ut obedient et in omnibus aliis ad jus episcopale pertinentibus. Quidquid autem idem episcopus ab abbatissa et conventu et clero et populo Jotrensi petit, petit salvo jure addendi, minuendi, mutandi.» Iстis autem petitionibus procurator abbatissa et conventus, cleri et populi Jotrensis in hunc modum respondit :

« Dicunt abbatissa et conventus monasterium Jotrense exemptum esse et subesse immediate domino papae in omnibus et proprietatem totius jurisdictionis ecclesiastice in monasterio Jotrensi nullo mediante ad dominum papam pertinere, et usum esse monasterium longissimo tempore hac libertate, sicut probabimus, si necesse fuerit, per privilegia et testes et instrumenta. Et ideo dicunt abbatissa et conventus quod non tenentur obedire episcopo Meldensi in visitationibus faciendis nec in alia repro visitatione facienda, in excessibus corrigendis, in causarum civilium vel spiritualium vel criminalium cognitionibus, nec in decisionibus earumdem; nec tenentur venire ad citationes ipsius nec recipere dierum assignationes, nec mandata vel statuta observare, nec ei processionem facere quando primo accedit post consecrationem suam ad ecclesiam Jotrensem, nec alias ei in aliquibus ad episcopale jus pertinentibus obedire. Item non tenentur ei abbatissa super præmissis vel aliquo præmissorum vel aliqua re in mundo obedientiam re promittere. Quod autem dicit episcopus se ipsum esse in possessione quantum ad pœnitentias pro majoribus criminibus imponendas, negant abbatissa et conventus ipsum esse in possessione. Aliorum vero articulorum in quorum possessione dicit se esse idem episcopus, dicunt ipsum nullum jus habere in proprietate. Dicunt etiam abbatissa et conventus omnimodam justitiam ecclesiasticam et forensem in clero et populo Jotrensi pertinere ad abbatissam. Dicit clerus Jotrensis quod non tenentur obedire episcopo Meldensi in visitationibus faciendis et in corrigendis excessibus et cognitionibus causarum tam civilium, quam spiritualium, quam criminalium, quarum cognitio ad episcopum die-

A cesanum tanquam ad judicem ecclesiasticum dicitur pertinere, nec in decisionibus earumdem, nec venire ad citationes ipsius, nec assignationes dicendum accipere, nec mandata ejus observare, nec ei in aliquo obedire. Dicit populus Jotrensis omnimodam justitiam ecclesiasticam et forensem in populo Jotrensi pertinere ad abbatissam Jotrensem. Et ideo respondet per se idem quod clerus respondet per se, et quod in nullo tenetur obedire Meldensi episcopo. Haec omnia respondet abbatissa et conventus, clerus et populus Jotrensis; salvis privilegiis domini papæ, et salvo jure Ecclesiae Romane et salvo jure addendi, minuendi, corrigendi et mutandi.» Cumque super iis fuisse coram judicibus a sede apostolica delegatis diutius litigatum, tandem utraque pars tam super iis de quibus alt. extiterat quam etiam super omnibus aliis quae quoquo modo poterant ratione proprietatis vel possessionis ad jus episcopale lego diocesana vel jure communi seu alio quocunque jure spectare commiserunt se judicio, diffinitioni, seu ordinationi nostris sub iis formis:

« Omnibus praesentes litteras inspecturis Petrus Dei gratia Meldensis episcopus salutem in Domino.

« Noverit universitas vestra quod cum inter nos ex una parte et abbatissam et conventum, clerum et populum Jotrensem ex altera, super subjectione ipsius monasterii et eorumdem cleri et populi tam ex petitorio judicio quam possessorio quæstio verteretur, quod monasterium cum eisdem clero et populo nobis dicebamus pleno jure subjectum necnon et omni jure subjectionis ad nos et successores nostros tanquam loci diocesanos lege diocesana spectare, et posse in ipso monasterio, clero et populo Jotrensi libere prourationem recipere, visitationem, correctionem, et omnia jura episcopalia exercere quod eadem abbatissa et conventus negantes, ipsum monasterium, clerum et populum Jotrensem asserebant ad jus et proprietatem Ecclesiae Romanae nullo medio pertinere, super præmissis et omnibus aliis quae possent ad jus episcopale spectare de consensu decani et archidiaconorum et capituli nostri commisimus nos judicio, diffinitioni, seu ordinationi venerabilis [Patris] Romani Sancti Angeli diaconi cardinalis apostolice sedis legati, in ipsum tanquam in legatum et judicem consentiendo, promittentes nos judicium, diffinitionem, seu ordinationem ipsius D in perpetuum servare et nullo tempore contravenire renuntiando omnibus judicibus, commissionibus, processibus et actis quae nobis competebant vel competere possent in causa ista. In cuius rei testimonium, ad majorem præmissorum omnium firmitatem, praesentes litteras exinde confectas sigillo nostro duximus roborandas.

« Actum Meldis anno Domini 1225, mense Octobri.

« Omnibus praesentes litteras inspecturis decanus, Briensis et Meldensis archidiaconi, totumque Meldensis Ecclesie [Capitulum] salutem in Domino.

« Noverit universitas vestra nos litteras venerabi-

nostri sigillo sigillatas inspexisse formam hujusmodi continentibus. PETRUS, Dei gratia Meldensis episcopus, etc., ut superius continentur. Nos igitur, praescriptarum litterarum tenore diligenter inspecto, factum dicti episcopi nostri in hac parte approbavimus et ratum habuimus nostrum super premissis omnibus impartientes assensum. In bujus itaque rei evidentiam sigilla nostra praesentibus duximus litteris appendenda. Actum Meldis anno Domini 1225, mense Octobri.] Omnibus praesentes litteras inspecturis abbatissa et conventus, cleris et populus Jotrensis, salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum inter nos ex una parte, et venerabilem Patrem Petrum episcopum Meldensem ex altera, super subjectione nostra tam petitorio judicio quam possessorio quaestio verteretur, cum idem episcopus assereret Jotrense monasterium et nos pleno jure sibi subesse nec non et omni jure successionis ad ipsum et successores ipsius tanquam loci dioecesanos lege dicecesana spectare et posse in ipso monasterio et nobis libere procreationem recipere, visitationem, correctionem et omnia jura episcopalia exercere, quod nos negantes, dictum monasterium Jotrense asserebamus adjus et proprietatem Ecclesiae Romane nullo medio pertinere, super praetuleris et omnibus aliis que possent ad ius episcopale spectare commissimus non judicio, distinctioni, seu ordinationi venerabilis Patris Romani, Sancti Angeli diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, in ipsum tanquam in legatum et judicium consentiendo, promittentes nos judicium, distinctionem seu ordinationem ipsius in perpetuum servare et nullo tempore contravenire, renuntiando omnibus judicibus, commissionibus, processibus et actis que nobis competebant vel competere possent in causa ista. In ejus rei testimonium, ad majorem premissorum omnium firmitatem, praesentes litteras exinde confessas non abbatissa et conventus sigillis nostris duximus roborandas. Nos vero cleris et populus, quia sigillum proprium non habemus, eisdem sigillis abbatissa et conventus fidem volumus omnimodam adhiberi. Actum Meldis anno Domini 1225 mense Octobri.] Nos autem, rationibus utriusque partis diligenter auditis, inspectis Jotrensis monasterii privilegiis, habito etiam super hoc cum viris prudentibus diligent tractatu, pronuntiamus, diffinimus et ordinamus quod abbatissa et conventus monasterii Jotrensis christo, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, benedictiones monialium et ordinationes clericorum qui ad ordines fuerint promovendi a dicto Meldensi episcopo et successoribus suis suscipiant et non ab aliis, siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et ea gratis et sine difficultate voluerit exhibere. Alioquin liceat eis quemcunque voluerint catholicum adire antistitem, qui eis licenter exhibeat postulata. Quando vero episcopum Meldensem a eisdem abbatissa et conventu propter haec exequenda contige-

A rit evocari, dictus episcopus exhibeat honeste, cum nullus teneatur secundum Apostolum, suis stipendiis militare. Ceterum abbatissa a quoconque maluerit episcopo absque professione et promissione cujuslibet obedientiæ libere consecretur. In omnibus autem aliis dictum monasterium Jotrense cum universo clero et populo villæ et parochiæ Jotrensis sibi subjectis pronuntiamus, diffinimus et ordinamus ab omni jure et jurisdictione episcopali et omnimoda subjectione Meldensis Ecclesiae omnino liberum et exemptum, ita quod in eisdem monasterio, clero et populo predictis seu personis aliquibus monasterii, villæ et parochiæ Jotrensis dictus episcopus, Ecclesia Meldensis, seu quæcumque alia Meldensis Ecclesiae persona nec procreationem eidem episcopo aliquando a sede apostolica adjudicatam nec alius quodcunque præter premissa sibi valeat aliquatenus vindicare; salvis duobus modiis quos habet episcopus in granchia de Troci, quæ est Ecclesia Jotrensis, et cera thassaurarii Meldensis. Sane ordinamus quod dicti abbatissa et conventus decem et octo modios bladi decimalis ad mensuram Meldensem, duas partes hibernagii, et tertiam partem avenæ, annuatim episcopo memorato suisque successoribus in perpetuum persolvent apud Malleum infra Purificationem beatæ Mariæ. Et si decima ejusdem villæ ad dicti bladi persolutionem non sufficeret, residuum infra dictum terminum apud Troci solvetur in decima quam ibi habet Ecclesia Jotrensis; ita quod si bladum hujusmodi aliquibus decimis [/. ab aliquibus decimarij] Meldensis dioecesis abbatissa et conventus Jotrensis justo modo poterint adipisci, episcopus contractui suum impertiri teneatur assensum, et ipse bladum taliter acquisitum accipiens, illo solo debeat esse contentus, ita quod tantumdem sibi valeat quantum valebit in locis superioris adnotatis. In decimis sane que sunt de feudo episcopali non tenebitur suum præstare consensum, si ipse vellet eas relinere. In his enim ipse episcopus præferetur. Hanc autem ordinationem partes ratam habuerunt, et expresse consenserunt in ipsam. Nos vero volentes ipsius ordinationis notitiam ad posteros pervenire, ut futuris temporibus inviolabiliiter observetur, præsentem paginam exinde confitam sigillo nostro duximus roborandam. Actum D Meldis, anno Domini 1225, mense Novembri, pontificatus demini Honori papæ III anno decimo.

Romanus, miseratione divina Sancti Angeli diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, omnibus praesentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod nos inter venerabilem Patrem episcopum Meldensem et abbatissam et conventum, clerum et populum Jotrensem ordinationem quamdam deliberatione provida fecimus, eamque in scriptis redactam et a partibus approbatam nostri sigilli duximus munimine roborandam. Verum, antequam protulissetmus eamdem, retinuimus nobis expresse de auctoritate nostra et com-

muni partium assensu liberam potestatem declari et interpretandi si quid in eadem ordinatione repertum fuerit dubium vel obscurum. Actum Parisiis anno Domino 1225, ii Nonas Novembbris.

VIII.

Innocentii III. epistola ad electum Cathalanensem et abbatem Trium Fontium, de qua fit mentio supra ep. 2, ad Paris, episc. et abbatem Latiniac.

(183) Ex parte abbatissæ ac sororum Jotrensis Ecclesiæ nostris fuit auribus intimatum quod venerabilis frater noster Meldensis episcopus (184) commissionis occasione cujusdam ad venerabilem fratrem nostrum Parisiensem episcopum et dilectum filium abbatem de Latinaco a nobis obtentæ, in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privilegiis, quæ illas et earum Ecclesiæ, clerum et populum Jotrensem ad apostolicam sedem nullo mediante spectare declarant, quorum ipse non erat ignorans, eas incepit graviter molestare, obedientiam ab ipsis ac clero et populo villæ Jotrensis, qui secundum privilegia sedis apostolicæ gaudent consimili libertate, subjectionem omnimodam impendendam sibi requires. *Et infra*: Verum, cum judices et assessoræ eorum ipsas valde gravarent, ad appellationis beneficium convolarunt. *Et infra*: Sed judices ipsi appellationi minime deferentes, nec fragilitati sexus compatientes earum, in abbatissam (et conventum) excommunicationis, in clericum et populum villæ Jotrensis interdicti sententias protulerunt. Sane cum nuntii Jotrensis Ecclesiæ prædicta et alia multa in nostra præsentia retulissent, quibus eas et suos contra libertatem eis concessam gravatos dicebant, privilegium nobis apostolicum ostenderunt per quod Ecclesiæ Jotrensem constabat ad Romanam Ecclesiæ specialiter pertinere. Nos autem eos diutius delinquentes propter appellationem prædictam, quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis qui partem defensaret adversam, licet postmodum quidam simplex nuntius super hoc prædictorum Parisiensis episcopi et Latinacensis abbatis litteras præsentasset, privilegium apostolicæ sedis Ecclesiæ Jotrensi concessum duximus innovandum, ita tamen ut per innovationem ipsius eidem Ecclesiæ nihil juris plus accrescat quam per privilegia prædecessorum nostrorum obtinuit, cum per hoc novum ei non concedere, sed antiquum jus conservare velimus.

IX.

Epistola Honorii II de subjectione monasteriorum Resbacensis et Jotrensis.

HONORIUS, episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri BURCARDO, Meldensi episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

(183) Cap. *Ex parte*, De privilegiis.

A In eminenti apostolicæ sedis specula, disponente Domino, constituti, ex injuncto nobis officio fratres nostros episcopos debemus diligere, et Ecclesiæ sibi a Deo commissæ suam debemus justitiam conservare. Proinde, charissime in Christo frater Burcardus, episcopus Meldensis Ecclesiæ, cuius a Deo tibi cura commissa est, salubriter statuimus ut omnes tam clerici quam laici in villa Resbacensi et Jotrensi commorantes Meldensi Ecclesiæ jure parochiali subjaceant, et ea quæ de eis ad jus parochiale pertinent, tibi tuisque successoribus libera et illibata serventur. Decernimus etiam ut abbas Resbacensis et Jotrensis abbatissa canonicam tibi tuisque successoribus obedientiam persolvant. Benedictio quoque eorum, sicut per tuos antecessores hactenus celebrata constituerit, sic per te tuosque successores deinceps exhibeat. Promotiones etiam monachorum ad ecclesiasticos ordines per Meldensem administrantur episcopum, si videlicet gratis eas sine pravitate voluerit exhibere et gratiam apostolicæ sedis habuerit. Si quis autem, quod absit! huic nostro decreto sciens contraire tentaverit, honoris et officii sui periculum patiatur, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Datum Laterani, xvii Kal. Maii.

X.

Epistolam Alexandri III qua confirmat superiores Honorii II litteras.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri STEPHANO Meldensi episcopo ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

C In eminenti apostolicæ sedis specula, etc., ut in alia Honorii usque. Proinde, charissime in Christo frater Stephane Meldensis Ecclesiæ, cuius a Deo tibi cura commissa est, salubriter providentes, ad exemplar sanctæ recordationis Patris et prædecessoris nostri Honorii papæ, statuimus ut omnes tam clerici quam laici in villa Resbacensi et Jotrensi commanentes Meldensi Ecclesiæ jure parochiali subjaceant, etc., ut in alia Honorii usque. Si quis autem contra hanc nostræ constitutionis paginam venire præsumperit, secundo tertiove commonitus nisi temeritatem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, et a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque extremo examine distictæ ultioni subjaceat. Conservantibus autem hæc sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus et hic fructum bonæ actionis percipient, et apud supremum Judicem gaudia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Turonis anno 1163.

(184) Vide supra, col. 1601.

INDEX RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

INNOCENTIUS III ROMANUS PONTIFEX.

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER SEX-TUS. — *Pontificatus anno vi, Christi 1203.*

I. — Joanni priori et fratribus juxta specum beati Benedicti regularem vitam servantibus. — Eis concedit sex monete libras ex anno censu castri Porciani. (vi Kal. Martii.)

II. — Priori de Osene. — De salutari pœnitentia ei imponenda, qui incestum simul et adulterium perpetravit. (vi Kal. Martii.)

III. — Abbatii S. Lupi Trecensis ejusque fratribus. — Recipit eos sub protectione beati Petri eorumque iura ac privilegia confirmat. (x Kal. Martii.)

IV. — Archi-piscopis et episcopis in regno Hungariorum constitutis. — Ut Henrico rege ad bellum sacrum ituro, current fidem a populis Ladislae ejus filio exhiberi. (v Kal. Martii.)

V. — Aureus episcopo. — Transactionem inter eumdem episcopum et archiepiscopum Compostellanum initiam approbat. (xv Kal. Martii.)

VI. — Eadem. — Sententiam ab apostolicis delegatis, de lite inter monasterium Cellæ-Novæ et episcopum Oventensem latam confirmat. (xvi Kal. Martii.)

VII. — H. illustri regi Hungarorum. — Ut promoti ad prænosituras quæ apostolicæ sedi in spiritualibus immediate subeunt, infra annum ad apostolicam sedem accedant. (xi Kal. Martii.)

VIII. — Regi Hungarorum. — Hungarorum regi crucem sumptuoso promittit et curturum ne scandala et lites, eo absente, oriatur. (xi Kal. Martii.)

IX. — Episcopis Cabiloneuri et Silvanectensi, abbatii Trium-Fontium. — Causam electionis Philippi Belvicensis episcopi in archiepiscopum Remensem examinandum ipsi committit. (v Kal. Martii.)

X. — Adelpho Auriensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Recipitur sub protectione sedis apostolicæ. Privilegia et bona confirmantur. (v Kal. Martii.)

XI. — Episcopo et capitulo Hildesemensibus. — Monet et mandat ut Hildesemannum diaconum in canonicum recipient. (vi Kal. Martii.)

XII. — Maximino, clericu. — Indulget ut aliquid ex preventibus ecclesiæ S. Michaelis de Oliveto possit percipere. (v Kal. Martii.)

XIII. — Episcopo Mutinensi. — Mandat ut Cremonenses, ob certas Guastalæ et Luciaræ, de quibus cum monasterio S. Sixti Cremonensi litore moverant, publice excommunicati deuuentient; civitas Cremonensis ecclesiastico interdicto subdatur, et contumaces presbiteri ab officiis et beneficiis amoveantur. (ii Kal. Martii.)

XIV. — Comitis Viromandensi. — Gratiosè requirit ab ea, que jus patronatus habebat, unam præhendam primo vacaturam, quam ex gratia recognoscit, licet de sua potestate disponere possit.

XV. — Polinianensi episcopo. — Mandat ut cognoscat de stipulatione quadam, an sit contra canones. (iv Non. Martii.)

XVI. — Archiepiscopis, episcopis, et ecclesiarum prælati, et universi clericis per Sardiniam constitutis. — Indulget et cogantur extra Sardiniam per litteras apostolicæ sedis respondere, nisi aliter caveatur. (v Id. Martii.)

XVII. — Archiepiscopis et episcopis in Sardinia constitutis. — Jubet ut interfectorum episcopi Plavaensis et aliorum publice excommunicatos deuuentient, nec in Sardinia commorari patiantur. (vi Id. Martii.)

XVIII. — Pisano archiepiscopo et suffraganeis ejus. — Significat se recipisse sub apostolicæ sedis protectione judicem Turritanum. (vi Id. Martii.)

XIX. — Abbatii Dolensi; E. subdiacono papæ, priori de Leproso. — Ut non obstante episcopi Nivernensis morte, præbendam in ecclesia Nivernensi P. nepoti archiepiscopi

Turritani, juxta tenorem mandati apostolici de hoc ad dictum episcopum Nivernensem directi, faciant assi-gnari. (v Id. Martii.)

XX. — Eadem. — De argumento simili, in favorem L. in ecclesia Liniacensi.

XXI. — Abbatii et fratribus S. Mariæ foris portam Faventinis. — Recipiuntur sub protectione: privilegia confirmantur. (v Id. Martii.)

XXII. — Eisdem. — Mandat ut bona monasterii in emphyteusim locata juxta emphyteuseos leges, ad monasterium revertantur. (Kal. Martii.)

XXIII. — Abbatii et monachis S. Germani Auti-iodorensis. — Indulget eis, ut tempore interdicti defunctorum fratres cum certis honoribus sepelire possint. (xix Kal. Aprilis.)

XXIV. — Nobili viro W. Meganippano Serviæ. — Monet ut ad catholicam fidem redeat, et obedientiam ac reverentiam pontificis vice archiepiscopo Colocensi exhibeat. (xi Kal. Aprilis.)

XXV — Colocensi archiepiscopo. — De eodem argumen-to. (xi Kal. Aprilis.)

XXVI. — Priori S. Gregorii Spoletani. — Mandat ut quæ fuerant L. et fratribus ejus, ob furti suspicionem, abliata, eis restituantur.

XXVII. — B. archiepiscopo Turritano. — Committit, ut Turritanus iudex, qui cum pœnitentia signis dece-sit, veritate coguita, absolvatur et ecclesiasticæ sepul-turæ tradatur.

XXVIII. — Nobili viro... judici Turritano. — Ne co-gat laicos et ecclesiasticos provinciæ Turritanae solvere Pisauis quæcumque ab eis postulaveri.

XXIX. — Nobilis viris.... Turritano, Calaritano et.... Arborensi judicibus. — Præcipit ut quæ mandaverit Turritanus archiepiscopus efficerent,....

XXX. — Nobilis viris judicibus Sardiniae. — Ut archiepiscopo Turritano pontificis nomine fidei jura-mentum exhibeant.

XXXI. — Archiepiscopis, episcopis et aliis Ecclesiæ prælati, et nobilis viris judicibus, et aliis in Sardinia constitutis. — Ut cœnum Ecclesiæ Romane personaveant.

XXXII. — Episcopo Parisiensi, abbatii S. Genovesæ eorumque capitulis. — Confirmatio concordia inter ipsos initæ. (vi Kal. Aprilis.)

XXXIII. — Consilibus et populo Jani. — De solu-tione censu. (vii Kal. Aprilis.)

XXXIV. — Decano B. Mariæ Mediæ monasterii, et ar-chidiacoно Bituricensibus. — Mandat ut faciant justi-tiam cuidam clericu super quadam consuetudine in diœcesi Bituricensi, ne cuiquam patrimonium suum vendere lecat, nisi tali qui sit ei propinquior in linea parentale. (vii Kal. Aprilis.)

XXXV. — Abbatii S. Juliani, Majori archidiacoно, Turonensisbus. — Sententiam a J. magistro scholarum Aurelianensis, ad hoc a papa delegato, in causa electionis prioratus Graciacensis latam, auctoritate apostolica confirmat.

XXXVI. — Prænestino episcopo, apostolicæ sedis le-gato. De Capembach, et de Scelde abbatibus, in Colonien-si et Monasteriensi diœcesibus constitutis. — Mandat ut idoneum ad præposituram Ecclesiæ Colonien-sis præfici current. (v Id. Aprilis.)

XXXVII. — Archiepiscopo Bituricensi; priori Exol-densi. — Ut W. Gervasio subdiaconum, præbenda in Xantonensi Ecclesia spoliatum, sub excommunicatio-nis pena restitui faciat. xviii Kal. Februarii.

XXXVIII. — Magistro Præpositino, Magurtino scho-lastro, spiritum consilii senioris. — Huiusmodi et man-dat ut ad bonam frangem redeat, et archiepiscopo Ma-guntino pareat, alias beneficiis ecclesiasticis spoliabi-tur. (iv Id. Aprilis.)

XXXIX. — Canonice et universo clero et populo, laude

- guntina diocesi constitutis, spiritum consilii senioris,** — Mandat ut archiepiscopum Maguntinum recipiant. (v Id. Aprilis.) 44
- XL. — S. archiepiscopo Maguntino.** — Indulget ut irrita decernat quæ in Ecclesia Maguntina Warmaciensis episcopus contra fas peregit. 45
- XLI. — Siffrido archiepiscopo Maguntino.** — Graviter eum monet, ut ad officium suum diligenter inveniat. (v Id. Aprilis.) 45
- XLII. — Lantgravio Thuringie.** — Recipitur sub protectione. (iii Id. Aprilis.) 46
- XLIII. — Abbat et monachis de Becco.** — Confirmat eis S. Albini ecclesiam. (iv Non. Maii.) 46
- XLIV. — Henrico, praeposito Sancti Petri de Maguntia, nepoti nobilis viri..... comitis de Linig.** — Ei confirmat praeposituram Sancti Petri de Maguntia. (v Id. Maii.) 47
- XLV. — Potestatibus, consulibus et consiliariis Lombardie, tam presentibus quam futuris.** — Anathema, et alias canonicas penas eis comminatur, si clericos et ecclesias exactionibus et injuriis vexaverint. (xvi Kal. Maii.) 47
- XLVI. — Archiepiscopo Mediolanensi; episcopis, abbatis, prioribus, praepositis, et aliis Ecclesiarum prelatis in Lombardia constitutis.** — Conqueritur quod consulibus et aliis Lombardie magistratibus, clericos ad onera solvenda competentibus, non obstinerint. 48
- XLVII. — Abbat de Abenton, priori de Henli, et magistro M. canonico de Berlinton, Bangoreuris dioecesos.** — Confirmat sententiam de sponsalibus inter filiam principis Insularum et principem Norwallie. (iii Kal. Maii.) 49
- XLVIII. — P. tituli S. Marcelli presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato.** — Respondet super quibuscum articulis de quibus responsum petierat. (xi Kal. Maii.) 50
- XLIX. — Priori et fratribus ecclesiæ S. Salvatoris de Piller.** — Recipit eos sub protectione, cum anno censu. (xi Kal. Maii.) 50
- L. — Episcopo Florentino, et abbat Vallis-Umbrosæ.** — De translatione ecclesie cathedralis Aretinæ infra ejusdem civitatis, moenia. (x Kal. Maii.) 51
- LI. — Universis Christi fidelibus haec litteras insperatus.** — De penitentiâ eorum qui C. Heribolensem episcopum interfecerunt. (xiv Kal. Maii.) 53
- LII. — Archiepiscopo Messapensi, regio familiari.** — Eum laudat ob ejusdem et Sicilia Marcualdum, et Messanum in fidem apostolicæ sedis et regiam redactam. 54
- LIII. — Eadem.** — Ut juramentum Balti ab universis per Siciliam comitibus, et aliis pontifici præstandum recipiat. 55
- LIV. — Nobilibus viris comitibus, baronibus, civibus et aliis in Siciliâ constitutis.** — Ut juramentum quod Balti dicitur, coram episcopo Messanensi præsent. 55
- LV. — Strigonieus archiepiscopo,** — Ius coronandi reges Hungarorum et alia et confirmat. (iii Nou. Maii) 56
- LVI. — Strigonieus archiepiscopo.** — De regis præposituris. (vii Id. Maii.) 56
- LVII. — Audrem archiepiscopo Acherontino.** ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — Cathedram apud Materam erigit ac Acherontiæ junxit. (Non. Maii.) 57
- LVIII. — Priori S. Fridiani Lucano, et magistro B. Pisano canonico.** — De electo Lucano rejiciendo. (ii Id. Maii.) 57
- LIX. — Eboracensi archiepiscopo.** — Archiepiscopo Ragusino beneficia in episcopatu Carleolensi confirmat. 58
- LX. — W. clero.** — De anno censu. 59
- LXI. — Priori S. Fridiani Lucano, et magistro B. canonico Pisano.** — De oodem argumento ac supra, epistola lxxviii. 59
- LXII. — Episcopo et capitulo Wigorniensi.** — Sanctio de S. Wulfano in sauctorum albo relato. (ii Id. Maii.) 59
- LXIII. — Joanni regi Anglorum illustri.** — Conqueritur, quod nondum archiepiscopum Dublineensem in gratiam receperit; interdicti poenam ei minatur. (xii. Kal. Junii.) 61
- LXIV. — Cantuariensi archiepiscopo, et episcopo Eliensi.** — De eodem. 62
- LXV. — Archiepiscopo Senonensi.** — Ut in ecclesiis sibi subjectis emendet et corrigat quæ emendanda sunt. (xii. Kal. Junii.) 62
- LXVI. — Archiepiscopo Bituricensi, episcopo Antisiodorensi, abbat Pontis Moriquiani.** — Causam Charitatem in hæretica labe suspectorum ipsis commitit. (xi Kal. Junii.) 63
- LXVII. — Abbat et conventui Sancti Pauli.** — Montem Porcium, in agro Tusculano, monasterio S. Pauli extra urbem via Ostiensi, assignat et confirmat. 64
- LXVIII. — Regi Francorum.** — Ut pacem faciat cum rege Anglorum. (vii Kal. Junii.) 64
- LXIX. — Illustri regi Anglorum.** — De eodem negotio. 64
- LXX. — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus et aliis Ecclesiarum prelatis, constitutis in regno Francorum.** — De eodem. 64
- LXXI. — Gualtero, regni Siciliae cancellario.** — Recipit ipsum, in gratiam, et de quatuor cautionibus per ipsum oblati nullam acceptat, nisi ut opera confirmet quod verbo promisit, et quæ faciunt pro jure Romane Ecclesiæ. 65
- LXXII. — Archiepiscopo Bisuntino.** — Ipsi sedent apostolicam super tribus articulis consulenti respondet. (xi Kal. Junii.) 65
- LXXIII. — Rothomagensi archiepiscopo.** — Ut, si rex Angliae non recipiat Sagensem episcopum in gratiam, supponat interdicto totam Normanniam quæ est sue jurisdictionis. (ix Kal. Junii.) 66
- LXXIV. — Eliensi et Wigorniensi episcopis.** — Castata duorum in episopum Menevensem electione, mandat ut ad novam electionem celebrandam canonice Menevenses inducantur. (vii Kal. Junii.) 67
- LXXV. — Carsiæ, Osceusi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.** — Controversiam, quæ inter ipsum et Gombaldum, Herdensem episcopum; super Oscensem et Herdensem Ecclesiarum iuribus vertebatur, auctoritate apostolica ex ipsorum assensu, dirimit. (vi Kal. Junii.) 68
- LXXVI. — Carsiæ, Oscensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.** — Ipsum et ipsius Ecclesiam recipit sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad Ecclesiam Oscensem pertinentia. (vii Kal. Junii.) 69
- LXXVII. — Episcopo Dortsensi.** — Præcipit ut ecclesiæ quasdam episcopo Oscensi restituat. (viii Kal. Junii.) 70
- LXXVIII. — Vercellensi episcopo.** — Sententiam ab episcopo Pergamensi, in causa quæ super ecclesia de Sevitio vertebatur, latam auctoritate apostolica confirmat. (x Kal. Junii.) 70
- LXXIX. — De Weneloc... et de Heuli, prioribus, Herfordensis et Bangorensis dioecesum.** — Causam quæ inter episcopum et electum Bangorenses vertebatur ipsius committit. (iv Kal. Junii.) 71
- LXXX. — Regi Castellæ.** — Ut filiam suam regi Legioensi incestuose copulatam revocet, et mandatis apostolicis parent. (Non. Junii.) 72
- LXXXI. — Archiepiscopo Narbonensi.** — Ut abbatiam seu archiepiscopatum dimittat cum utrique præesse non possit. (ii Kal. Junii.) 73
- LXXXII. — Compostellano archiepiscopo.** — Indulget ei ut possit absolvere laicos judices qui errantes clericos multarant. (viii Id. Junii.) 74
- LXXXIII. — Eadem.** — Facultas absolvendi debiles ætate vel sexu, et infirmos, de violenta manuuum in clericos injectione. (i. Non. Junii.) 75
- LXXXIV. — Petro, Compostellano archiepiscopo.** — Privilegium Ecclesie Compostellanae Colestino papa datum de præscriptione volorum aliquot, que Hispania S. Jacobo sanxerat, firmum reddit. (iii Nou. Junii.) 76
- LXXXV. — Inseburgis, Franciæ regiæ ad papam.** — Miserrimum ejus statum exprimit, et papæ operam atque auctoritatem implorat. 76
- LXXXVI. — Philippo, illustri regi Francorum.** — Scribit ei in favorem Inseburgis regiæ, et alibet Casemarii legatum militi. 77
- LXXXVII. — Præposito... decano, et capitulo Mersenburgensis.** — Archidiaconi Mersenburgensis in episcopum electionem confirmat. (v Non. Maii.) 78
- LXXXVIII. — Sancto Paulo.** — Recipitur monasterium S. Pauli de Urbe sub protectione Romanæ Ecclesiæ, et enumerantur bona ad eum spectantia. (Kal. Junii.) 79
- LXXXIX. — Duvelensi episcopo; decano, et... priori S. Trinitatis Eboracensis.** — Ut testes, in causa quæ super statu ecclesiæ Menevensis vertebatur, audiant. (xiv Kal. Julii.) 79
- XC. — Exoniensi episcopo, et electo Burgensi.** — Ut inquirent adversus episcopum Aetoricensem. (xv Kal. Julii.) 80
- XCI. — Nobili viro.... comiti Dunecano.** — Compositionem inter ipsum et ecclesiam S. Andreæ provide factum confirmat. (xv Kal. Julii.) 80
- XCII. — Episcopo Gerundinensi.** — De uno qui matrem et filiam carnaliter coniugaverat. (xiii Kal. Julii.) 81
- XCIII. — Monachis Montis-Regalis, lati et Calatetrasii castella tenentibus, et complicitibus eorum.** — Ut ipsorum

- archiepiscopo, ab ipsis graviter offenso, satisfactionem
co-dignum exhibeant. (xv Kal. Julii.) 97
- XCV. — Illustri regi Castellæ. — Abbatem et conven-
tu Triaunes ipsi commendat. (xiv Kal. Julii.) 99
- XCV. — (Cantori; preuentariis; Willermo Alboini, sub-
diacono papæ, canonico, Lemovicensibus. — Ut A. Tai-
ner, subdiaconum, in canonicum et fratrem a praeposito
et capitulo S. Juniani, juxta tenorem mandati apostolici
de hoc jam dati, recipi faciant. (xv Kal. Julii.) 99
- XCVI. — Episcopo Eliensi, abbatii de Tarreton; et de-
cano Lincolniensis. — Ut clericis a priore et canoniciis de
Hikerham, in ipsorum Ecclesiis presentatis ab archiepis-
copo Eboracensi admittantur. (xi Kal. Julii.) 100
- XCVII. — Archiepiscopo Bituricensi, episcopo Catur-
censi. — Ut cappellanois et burgeses castri Lemovicensia
corrigantur. (vi Id. Junii.) 101
- XCVIII. — Episcopo, et Willermo Alboini, canonico,
Lemovicensibus. — Causam Ascaliti clerici, decanum et
capitulum S. Areddi molestantis, examinuandam ipsis com-
mittit. (xu Kal. Julii.) 102
- XCVIX. — Litteræ Crucisignatorum ad papam. — De
absolutione facti Jherusalem. 103
- C. — Litteræ marchionis Montisferrati. — Litterarum
pontificis suppressionem excusat. 103
- Cl. — Marchioni Montisferrati, B. Flandriæ, L. Blesen-
si et H. Sancti Pauli comitibus. — Ut in subsidium terræ
sanctæ transfrrent. (An. vi.) 106
- Cil. — Crucisignatis. — Consilium quod papa ipsis
mittit sine bulla. 107
- CIII. — Norwicensi episcopo. — Ut clericos conjugatos
beneficia privare possit. (xii Kal. Julii.) 110
- CIV. — Plebanio, et fratribus Plebis de Calcinaria. —
Causam quæ inter ipsis et capellaniū de Moulesculo, ratio-
ne Ecclesiarum suarum vertebar, dijudicat. (xii Kal.
Julii.) 110
- CV. — S. Roman. Carzoli, cognato nostro, apostolicis
patrimonii rectori in Tuscia. — Munitonis et caetri mon-
tis Flasconis gubernationem ipai committit. (xi Kal. Julii.) 112
- CVI. — Archidiacono..... praeposito, et capitulo
Placentinis. — De interpretatione juramenti clericorum.
(vi Non. Julii.) 112
- CVII. — Guidoni rectori, et fratribus Hospitalis S. Spi-
ritus Magalonensis. — Privilegia quædam confirmat. (Kal.
Julii.) 113
- CVIII. — Archiepiscopi Terraconensi. — Causam ma-
trimonialem dijudicat. (xi Kal. Julii.) 113
- CIX. — Episcopo Colimbriensi. — Litem inter ipsum
et conuentum S. Crucis dirimit. (vi Kal. Julii.) 114
- CX. — Gualduo, subdiacono nostro, et B. Vitali, ca-
nonici Pisani. — Litem quamdam inter privatos super
quibusdam terris dirimit. (v Non. Julii.) 124
- CXI. — J. priori, et clericis S. Gregorii Spoletanis. —
Causam quæ inter ipsis et fratre cujusdam Hospitalis
vertebatur dijudicat. (viii Id. Julii.) 125
- CXII. — Priori S. Fridiani, C. et C. canonice Lucanen-
sibus. — Causam electionis prioris ecclesiæ S. Petri Lu-
canensis dijudicat. (viii Id. Julii.) 127
- CXIII. — Sal-eburgensi archiepiscopo, et suffraganeus
ejus. — Adversus occisores episcopi Herbipolensis, et de
eorum poena. (v Non. Julii.) 128
- CXIV. — O. Herbipolensi preposito; nobili viro G.
burgravio, et eorum consanguineis. — De eodem argu-
mento. (viii Id. Julii.) 130
- CXV. — Priori et conuentui de Bonin. — Recipit eos
sub protectione, et bona ipsorum confirmat. (viii Id. Ju-
lli.) 132
- CXVI. — Palentino, et.... Zamorensi episcopis, et
P. Suevi archidiaconi Astoricensi. — Ut adversus magi-
strum scholorum Astoricensem ecclesiæ, de falsitate sus-
pectum, inquirant. (v Id. Julii.) 133
- CXVII. — Vitello, subdiacono nostro, castellano Laria-
ni. — Ut super ordinatione duorum canonistarum in ec-
clesia S. Mariæ de Neme inquirant. 134
- CXVIII. — I. domus S. Trinitatis Cervi-Frigidi mini-
stro ejusque fratribus. — Recipit eos in protectionem B.
Petri. 134
- CXIX. — Marsicano episcopo. — Causam matrimonial-
em ipsi diu licetudam committit. (ii Id. Julii.) 134
- CXX. — R. cantori; et R. priori de Monte-Leprosoru-
m; J. de Sagio, canonico; Rotb. magneusibus. — Littera-
rae a R. sacerdote de Collevill. fraudulenter obtentas
revocat. (iv. Id. Julii.) 136
- CXXI. — Capitulo Novariensi. — Pacta quædam cano-
nib[us] repugnantibus dissolvit. (xii Kal. Augusti.) 136
- CXXII. — De Lucano electo. — Ipsum ad sedem apo-
stolicam sacerdoti gradum et consecrationis beneficium
suscepturnum vocat. (x. Kal. Augusti.) 137
- CXXIII. — Abbatii S. Bosciani; et de Correto,
Laudensis dicæcesis, et S. Gabrieles Cremonensis
prioribus. — Ut inquirant de electione abbatis S. Petri
de Pado. 139
- CXXIV. Nobili viro J. comiti Tricaricensi. — Ut ter-
ram, quam de manu hostiis Teutonicorum recuperavit,
servat ad dispositionem Romanæ Ecclesie. 139
- CXXV. — Magistro Gualfredo, clero S. Mauricii de
Tardubato. — Suscipit eum in protectionem. (iv Id Ju-
lli.) 140
- CXXVI. — Abbatii et conuentui Villæ Magnæ. — Ne
quis in monasterium eorum ipsi in invitis intrudatur. (viii
Id. Augusti.) 140
- CXXVII. — Eisdem. — Jurisdictionem temporalem in
Villa Magna ipsis confirmat. (viii Id. Augusti.) 140
- CXXVIII. — Abbatii Sublacensi. — De provisione
ecclesiæ de Srazano. (ii Id. Augusti.) 140
- CXXIX. — S. tituli S. Praxedis presbytero cardinali,
apostolicæ sedis legato. — Exhortatur eum ad subeun-
dum patriarchatum Hierosolymitanum quem pro sua
integritate recusabat. (xvii Kal. Septembrii.) 141
- CXXX. — S. tituli S. Praxedis presbytero cardinali. —
Exhortatur eum ad patienter sustinendum labores pro
terra sancta perferendos (iv Id. Augusti.) 145
- CXXXI. — Tyreni electo. — Arguit, quod vix ad ar-
chiepiscopalem sedem electus, inobedientia et præsum-
ptionis vitium non vitaverit. (ii Id. Augusti.) 147
- CXXXII. — Regi Hierusalem et Cyri. — Commendat
ei Ecclesiæ Tyrensem. (ii Id. Augusti.) 148
- CXXXIII. — S. tituli S. Praxedis, et P. tituli S. Mar-
celli, presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis. —
Ut Tyrensis Ecclesiæ jura teneantur. (viii Id. Augu-
sti.) 149
- CXXXIV. — C. episcopo, in archiepiscopum Tyrensem
electo. — Ipsi et Ecclesiæ Tyrensi decimas confirmat.
(xvi Kal. Septembrii.) 149
- CXXXV. — Abbatissæ, ac monialibus S. Mariæ Majoris
de Hierusalem. — Confirmatio bonorum et capellæ cujus-
dam. (xii Kal. Septembrii.) 150
- CXXXVI. — Rectori Hospitalis de Rochelles. — Recepit
eum sub protectione cum ceusu unius oboli aurei. (viii
Kal. Septembrii.) 150
- CXXXVII. — Archiepiscopo et capitulo Cœlestinis. —
Ut abbatii et conuentui de Flore locum Botraum, in con-
cambium ipsorum monasterii, assignent. (Kal. Sept.) 150
- CXXXVIII. — Abbatii et conuentui de Flore. — Ispo-
rum possessiones confirmat. (Kal. Septembrii.) 151
- CXXXIX. — Acheroitino archiepiscopo. — De confir-
matione episcopi Anglovensis, eti pater ejus fuisse in
minoribus constitutus. (Non. Septembrii.) 152
- CXL. — Litteræ Joannis de Casen. ad D. Papam. —
Ratione reddit legationis suæ in regnum Bosniæ, facit
eum certiore de donatione Sibilie, uxoris Prætextati
Constantinopolitani, proponit ut novos episcopatus creet
et ordinet. 153
- CXL. — Instrumentum quo Bosniæ monachi schismati-
ci promittunt servare constitutiones Ecclesiæ Romane.
(ii Kal. Maii.) 153
- CXLII. — Litteræ Calojoannis imperatoris Burgarorum
ad Papam. — Se Romanæ Ecclesiæ submittit. 155
- CXLIII. — B. archiepiscopo de Zagora. — Respondet
precedenti. (iv Id. Septembrii.) 156
- CXLIV. — Calojoanni, domino Bulgarorum. — De eo-
dem argumento. 158
- CXLV. — Judicii Kalarritano. — De matrimonio filiæ
quondam judicis Gallurensis. (xvii Kal. Octobris.) 158
- CXLVI. — Nobili viro judici Turritano. — De eodem
argumento. 158
- CXLVII. — Nobili viro judici Kalarritano. — De jurn-
mento prestante. (xvii Kal. Octobris.) 159
- CXLVIII. — B. archiepiscopo Turritano. — Ut adver-
sus Ecclesiæ suæ debitores procedere possit. (xvii Kal.
Octobris.) 160
- CXLIX. — Comiti Altissiodorensi, spiritum consilii sa-
nioris. — Epistola comminatoria, ut revocet episcopum
Altissiodorensem quem exsulare præcepérat. 160
- CL. — Regi Francorum. — Ut comitem Altissiodoren-
sem inducat ad revocandum episcopum Altissiodoren-
sem, quem exsulare hic comes fecerat. 162
- CCLI. — Archiepiscopo Seuonensi. — Reprehenditeum
acriter, quia contra comitem Altissiodorensem, qui epis-
copum expulerat, non processerat. Mandat procedi. 163
- CLII. — Episcopo Altissiodorensi. — Epistola consola-
toria et catholica. 166
- CLIII. — Abbatii S. Petri de Pado; priori S. Ga-
brieли, et praeposito S. Luciae Cremonensis. — Ut
A. abbatii S. Thomæ Cremonensis cessionem admittere
possit. (xii Kal. Novembrii.) 168
- CLIV. — Archiepiscopo Salzburgensi. — De

- nitentia injungenda ei qui sororem uxoris suæ carnaliter cognoverat. (vii Id. Octobris.) 168
 CLV. — Regi Hungarie. — Hortatur ut Andræ duci, fratri suo, subveniat, ad votum crucis exsequendum. (Non. Novembri.) 169
 CLVI. — Nobili viro A.duci. — Compositam inter eum regemque fratrem concordiam confirmat. (Non. Novembri.) 170
 CLVII. — Eidem. — Ipsum in clientelam admittit. (Non. Novembri.) 170
 CLVIII. — Capitulo Augustensi. — H. Ratiponensis Ecclesiæ vicedominum, ipsis in episcopum concedit. (ii Kal. Novembri.) 171
 CLIX. — Episcopo in archiepiscopum Panormitanum electo, regio familiaris. — Ipsum plurimum commendat, quod inter seculi et regni tumultus, qui tum etiam ferrebat, fidem pontifici regique servasset. 172
 CLX. — De Novo Burgo et de Salem abbatibus. — Ut ducem Sueviæ a foendo Lipuulo in Maguntinam sedem intruso deterant. (vi Kal. Novembri.) 174
 CLXI. — Decao et capitulo Lernorrensibus. — Ut M. abbatem S.Benedicti, in episcopum ab ipsis electum recipiant. (Non. Novembri.) 175
 CLXII. — ... Archiepiscopo Guamensi, et... Duacensi, et.... Ferueusi episcopis. — Ut anathematis sententiam adversus episcopum Watafordensem ferant. (Non. Novembri.) 176
 CLXIII. — Regi Francorum. — Epistola responsiva, quia rex dixerat, quod de jure feudi stare non debebat mandatis apostolicis; et alia multa de pace cum rege Angliæ. (ii Kal. Novembri.) 176
 CLXIV. — Archiepiscopo Senonensi. — Ut publicet sententiam excommunicationis contra inoventes arma in regem Angliæ, etiam contra regem Franciæ. (ii Kal. Novembri.) 181
 CLXV. — Abbatii Casemarii. — Ut se interponat pro pace seu treuge inter reges; sin exequi potuerit, excommunicet. (ii Kal. Novembri.) 181
 CLXVI. — Archiepiscopo Bituricensi, et abbati Casemarii. — Ut de querela regum cognoscant. (ii Kal. Novembri.) 182
 CLXVII. — J.regi Anglorum. — Explicatur causabelli initio per regem Franciæ contra eum, et cum PP. reprehendit quod debebat comparere eoram dicto rege, cum sit eius f'ius homo. (ii Kal. Novembri.) 182
 CLXVIII. — S. Victoria et S. Genovesæ abbatibus. — Reducit in gratiam cruce-ignatum comitem Augi, qui crucem ejecerat ne iret in terram sanctam. (ii Id. Novembri.) 184
 CLXIX. — Archidiacono.... Archipresbytero, et universo capitulo Garganicæ Ecclesiæ. — Recipit eos sub protectione B. Petri. (xvi Kal. Decembri.) 185
 CLXX. — Episcopo Fanensi. — Super inobedientiam ejus, ut a molestando priori S. Stephani Fanensis desistat. (Id. Novembri.) 185
 CLXXI. — Capitulo Januensi. — Episcopi Bobiensis ad archiepiscopatum Januensem translationem admittit. Dispensat cum eo de lege ad apostolicam sedem veniendi, et pallium mitit. (xiv Kal. Decembri.) 188
 CLXXII. — Abbati et conventui de Caraceto. — Factam unionem illius ordinis cum Cisterciensi confirmat. 189
 CLXXIII. — Eidem. — Recipit eos sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. 189
 CLXXIV. — Episcopo Cabilonensi, abbati Cluniaciensi, et priori de Scillo, Carthusiensi ordinis. — Mandat visitari Ecclesiam et terram Matisconenses, enormous vitiis repletas. (x Kal. Decembri.) 189
 CLXXV. — Praeposito S. Stephani de Brolio. — Compromit ei causam quæ iuter Al. de Daverio, et G. presbyterum Mediolanensem, super quedam beneficia, vertebatur. (vii Kal. Decembri.) 190
 CLXXVI. — Episcopo et magistro Alberto de Boges, canonico, Mauriniænibus, et... priori de Aqua Bella Mauriniænensis diœcæsos. — Ut P. subdiacono, præbenda a capitulo Augustensi concedatur. (vii Kal. Decembri.) 191
 CLXXVII. — Priori de Boelton, et J. rectori ecclesiæ de Goillies. — De testibus admittendis in causa matrimoniali. (viii Kal. Decembri.) 192
 CLXXVIII. — Magistro Petro Munion. decano Legiōnensi. — Recipit eum sub protectione. (xii Kal. De embri.) 193
 CLXXIX. — Magistro Petro Munion. archidiacono Compostellano. — Recipit eum sub protectione. (Kal. Decembri.) 193
 CLXXX. — Cœlestino, abbati S. Columbæ de Hay insula, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit eos

- sub protectione Beati Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. (v Id Decembri.) 193
 CLXXXI. — Regi Danorum. — De liberatione Walde-mari episcopi Saleswicensis. (Non. Decembri.) 194
 CLXXXII. — Philippo, illustri regi Fræcorum. — Misericordia epistola super facto uxoris suæ ab eo derelictæ. (v Id. Decembri.) 198
 CLXXXIII. — Lundensi episcopo. — Super pœnis cœ-ricia gravior excedentibus indulgencie. (iv Id. Decembri.) 200
 CLXXXIV. — Archiepiscopis et episcopis Lombardis. — Ut ecclesiam Pergamensem adverus molestantes tueantur et defendant. (xvii Kal. Januarii.) 201
 CLXXXV. — Episcopis, abbatibus, et aliis Ecclesiærum prælati in quorum parochiis monasteriorum Casinense ecclesiæ vel posse-siones alias haberi dignoscitur. — Confirmat privilegium, quo abbas et fratres Casinensis monasterii in rerum monasterii invasores excommunicationis sententiam promulgare possint. (xviii Kal. Januarii.) 204
 CLXXXVI. — Magistro Sym. clericu venerabilis fratris nostri, G. Præuentu episcopi, apostolice sedit legati. — Scholastica Ecclesiæ Maguntiæ ipsi confirmat. (ii Id. Decembri.) 205
 CLXXXVII. — Abbatii Corbeensi. — Privilegia ipsi confirmat. (ii Id. Decembri.) 205
 CLXXXVIII. — Eidem. — Concedit facultatem utendi annulo. (ii Id Decembri.) 205
 CLXXXIX. — Episcopo ; decauo ; et magistro Wiloto, canonico, Pictavicusibus. — Causam electionis episcopi Engolismensis ipsis committit. (iv Id. Decembri.) 206
 CXC. — Archiepiscopo Senonensi. — Tenorem litterarum apostolicarum certis in casibus interpretatur. (xv Kal. Januarii.) 209
 CXCI. — Archiepiscopo, abbati S. Audreæ, et populo Brudusiniæ. — Acribi eis objurgat quod conjuraverint contra comitem Brennensem, et, castellano occiso, præditoris castellum occupaverint. 209
 (XCII. — Archiepiscopia, episcopia, abbatibus, et nobilibus viris, comitibus, baronibus, et civibus constitutis per Apuliam et Terram Laborie. — De eodem argumento 211
 CXCII. — J. quondam Lugdunensi archiepiscopo. — Respondet ad plura postulata, quibus apostolicum te-dem archiepiscopus pulsaverat, illiuque oraculum ex-quisiierat. (xi Kal. Januarii.) 213
 CXCIV. — Regi Anglorum. — Ut observeat concordiam initiam cum uxore fratri sui, prædefuncti regi, super dote sua, quia fere mendicabat. (ii Non. Januarii.) 220
 CXCV. — Priori S. Mariæ Novæ Montis-Pilos. — Ut se pontifici conspectu representet, ad rationes cleri et populi audiendas. (iii Non. Januarii.) 221
 CXCVI. — Quinqueclesiensi episcopo. — Ut famæ suæ attentius consulat. (vi Id. Januarii.) 221
 CXCVII. — Abbatii de Pratea, prioribus Exoldunensi, et Nundriacensi, Bituricensis diœcæsos. — Ut W. de Securo ab episcopo et decano Claromontensis in canonicum et fratrem recipi faciant. (Non. Januarii.) 222
 CXCVIII. — Lundensi archiepiscopo. — Ut criter ad castitatem inducat. (xvi Kal. Januarii.) 223
 CXCIX. — Eidem. — De penitentia clericis falso accusato injungenda. (xvi Kal. Januarii.) 223
 CC. — Decano et capitulo Remensi. — Repulse Joannis Belvacensis episcopi, in archiepiscopum Remensem electione, præcipit ut ad alteram electuorum abeque mora procedant. (iv Id. Januarii.) 224
 CCI. — Nobili viro, duci Austriae. — Confirmatio sententia, quod non teneatur matrimonium contrahere juramento promissum cum filia ducie Bohemiæ quia conditio adimpta non fuerat. (vii Id Januarii.) 225
 CCI. — Archidiacono Vicentino. — Ipsum in archidiaconatu confirmat. (iii Non. Januarii.) 225
 CCII. — Oxomensi,.... Burgensi et.... Zamorensi episcopis. — Accusationem contra episcopum Astoricensem intutentiam ipsis committit. (ii Id. Januarii.) 227
 CCIV. — Abbatii, et conventui S. Albani. — Ut ecclesiam quondam, ad solvenda defuncti possessorie, crus-signati, debita, recipiant. (xviii Kal. Februario.) 228
 CCV. — Magistro Martino, clericu S. Crucis Colimbrensis. — Recipit eum sub protectione. (ix Kal. Februario.) 229
 CCVI. — Nobilibus viris, Manuelli, Jacobo, Odoni, Cen-sio, et Deodato, Frajanis. — Controversias inter ipsis et Terracineuses dirimit. (xiv Kal. Februario.) 229
 CCVII. — Generali, priori Ecclesiæ S. Crucis Colimbrensis, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit eos sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. (id. Januarii.) 229

- CCVIII. — Capitulo Wellensi. — Ut magistrum Rog. Porretanum in canonicum et fratrem recipient. (xviii Kal. Februarii.) 233
- CCIX. — P. titulo S. Marcelli presbytero cardinali, apostolicas sedis legato. — Gaudet quod Cyprum appulerat pro subdio terræ sanctæ, et remittit arbitrio suo utrum debeat communicare cum Venetis excommunicatis. (x Kal. Februarii.) 235
- CCX. — Litteræ Alexii imperatoris Constantinopolitani. — Recognoscit Romanum pontificem caput uiversalis Ecclesiæ, et jurat devotionem. (vii Kal. Septembrii.) 236
- CCXI. — Litteræ crucesignatorum. — Excidium Jaderæ, et imperii, ab Isachii occisi ribus occupati, restitutio Alexii imperatori, qui promittit reverentiam Ecclesiæ Romanæ. 237
- CCXII. — Regis Hungarie ad papam. — Notum ei facit, quod Culinus banus se firmiter obligaverat, quod si de cetero hæreticos defendere in terra sua presumperit, mille marcas argenti, quorum medietatem sedi apostolicæ, alteram vero ejusdem regis fisco, persolvet. 240
- CCXIII. — Prioris monasterii de Claretia, ejusque sororibus tam praesentibus quam futuris, monasticam vitam professis, in perpetuum. — Recipit eas sub protectione (vii Kal. Februarii.) 240
- CCXIV. — Nidrosiensis archiepiscopo, et suffraganeus ejus. — Gaudet papa de morte regis Sueri, qui regnum usurpaverat, et de successione filii, qui eos revocaverat; deum increpat valde archiepiscopum, qui absolverat quos absolvere non poterat. (ix Kal. Februarii.) 241
- CCXV. — Leonensi episcopo. — Ut episcopum Trajectensem ad satisfaciendum creditoribus Ecclesiæ suæ, subexcommunicationis nec non depositionis pena, cogat. (ii Kal. Februarii.) 242
- CCXVI. — Archiepiscopo, decano, et archidiacono Bituricensibus. — Dat eis proviuciam inquirendi in archiepiscopum Burdegensem de quo cerebantur turpiora. (v Kal. Februarii.) 243
- CCXVII. — Abbatibus de Tenalia, et de Madio; cantori Xanctonensi. — Reformationem et ordinacionem monasterii Albaterrensis ipsis committit. (v Kal. Februarii.) 245
- CCXVIII. — Eisdem. — Ut abbatem Albaterrensem ad restituendam B. Albaterrensi canonico ecclesiam S. Jacobi compellant. (v Kal. Februarii.) 248
- CCXIX. — Alatrino episcopo. — De irritando juramento pro satisfactione injuriæ illicite extorto. (iii Non. Februarii.) 249
- CCXX. — Maturanensi episcopo, et de Coratio, et S. Marie de Aquaeformosa abbatis, et thesaurario Maturanensi. — Ut inquirant de permutatione ecclesiae de Botrano, inter abbatem conventumque Florensem et archiepiscopum ecclesiamque Cusentinam. (viii Id. Februarii.) 250
- CCXXI. — Archiepiscopo, et canonice Ebredunensibus. — Ut magistrum P. scriptorem papæ in canonicum et fratrem recipient. (iv Non. Februarii.) 252
- CCXXII. — Archiepiscopo Cusentino. — Ne antiquas Ecclesiæ suæ consuetudines permuteat. (Non. Februarii.) 254
- CCXXIII. — Decano et capitulo Ebreduniensi. — Indulget eis ut si quid contra ipsorum jura in litteris apostolicis impetratum fuerit, irritum censeatur. (viii Id. Februarii.) 254
- CCXXIV. — Eisdem. — Indulgentia similis. (viii Id. Februarii.) 255
- CCXXV. — Abbat de Persenia, H. archidiacono. S. de Bairo, canonico Carnotensi. — Ut pravam consuetudinem in diecesti Ebreduci super parochiales ecclesias abolentur. (viii Id. Februarii.) 255
- CCXXVI. — Abbatibus de Alneto, de Ardena et de Fontaneto. — Mandat eis, ut abbatem et conventum S. Audioeni Rothomagensis a promissionibus beneficiorum contra statuta Laterauensi concilii factis absolvant. (ii Non. Februarii.) 256
- CCXXVII. — Episcopo Gebennensi. — Sententias in causa, qua inter ipsum et abbatem de Siz vertebatur, latas irritat. (vii Id. Februarii.) 257
- CCXXVIII. — Michaeli subdiacono. — Beneficii in ecclesia de Castris, ipsi ab episcopo Magalonensi concessi, possessionem auctoritate apostolica confirmat. (vii Id. Februarii.) 258
- CCXXIX. — Alexio, imperatori Constantinopolitano. — Epistola responsiva. 259
- CCXXX. — Nobilibus viris, B. marchiono Montis Ferrati, et B. Flandriæ, L. Blesensi, et H. S. Pauli, comitibus, et alijs baronibus crucesignatis; spiritum consilii senioris. — Super promissione imperatoris Constantinopolitani.

- tavi, et quod debeat jurare obedientiam et reverentiam Romanæ Ecclesiæ, et patriarcha sumere pallium de corpore S. Petri. 260
- CCXXXI. — Episcopis Suessionensi et Trecensi. — De eodem argumento. 261
- CCXXXII. — Eisdem. — Ut crucesignatos ad penitentiam inducent. 262
- CCXXXIII. — Abbati et conventui de Albamarla. — Priviliegium. 263
- CCXXXIV. — Conventui Sanctæ Euphemie. — Ut Joannem capellanium PP. in abbatem recipiant. (Non. Februarii.) 264
- CCXXXV. — Illustri regi Arragonum. — Legatum in Hispaniam in aliud tempus differt. (xvi Kal. Martii.) 265
- CCXXXVI. — Archiepiscopo Senonensi. Reddit rationes cur alias nimis dure scripsisset, et eum consolatur, (xi Kal. Martii.) 266
- CCXXXVII. — Monachis monasterii Molismensis. — Ne pecuniam mutuo, abeque abbatet et conventus assensu accipiunt. (xi Kal. Martii.) 269
- CCXXXVIII. — Decano et capitulo Ebroicensi. — Quod nulli laico jus patronatus habent in Ecclesiis licet de mas exigere. (vii Id. Februarii.) 269
- CCXXXIX. — Episcopo Antissiodorensi. — Ut ad extirpandam hæreticam pravitatem insurgat. (xi Kal. Martii.) 269
- CCXL. — Gradensi electo. — Reprehendit eum quod differat munus consecrationis, et minatur. (x Kal. Martii.) 270
- CCXLI. — Abbatibus S. Apri et S. Leonis; magistro R. archidiacono, Tullenibus. — Ut apostolicæ sedis legatus, patronis etiam inconsultis, sacerdotia conferre possit. (x Kal. Martii.) 271
- CCXLII. — Episcopo Agathensi; abbat S. Pontii. — Sententiam suspensionis in episcopum Biterrensem a P. de Castronovo et Radulpho, monachis Fontisfridi, apostolicæ sedis legatis, latam, auctoritate apostolica confirmat. (xi Kal. Martii.) 272
- CCXLIII. — Narbonensis archiepiscopo. — Lamentabilis epistola, quod tota ejus provincia sit hæreticis repleta. (iv Kal. Februarii.) 273
- CCXLIV. — Magistro Roberto. — Epistolam decretalem, *Licet Hei*, exponit. 273
- CCXLV. — Abbat de Cancellata, magistro B. canonico Albaterrensi, Petragoricensis diocesos; A. de La Faia, canonico S. Frontonis Petragoricensis. — Ut J. Morelli, clericum, in Ecclesia Englamensi in canonicum et fratrem nominatum, probenda frui current. (vii Id. Februarii.) 276
- LIBER SEPTIMUS. — *Pontificatus anno vii, Christi 1204.*
- I. — Calojoanni Bulgarorum et Blacorum regi, Cejas que posteris. — Priviliegium, quo Leoni, tituli S. rucis presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, conceditur facultas ipsum in regem ungendi et coronandi. (vi Kal. Martii.) 277
- II. — Archiepiscopo Trinovitanus. — Constituit etiam Trinovitanum archiepiscopum primatem totius Bulgariae et Blacæ, mittitque illi privilegium hujusmodi per dictum legatum. 280
- III. — B. archiepiscopo Trinovitanus Bulgariae et Blacorum primatus. — Significat ei, quod episcopum Branduboreum fecit inungi. Mandat ut in posterum tam primam quam metropolitani episcopi et presbyteri ipsius provincie recipient unctionem, etc. 282
- IV. — Instrumentum quo rex Bulgariae et Blacæ imperium suum Ecclesiæ Romanae subjecit. 287
- V. — Litteræ Basiliæ archiepiscopi Trinovitanus. — Scribit quod cum se conferre voluissest ad sedem apostolicam, Durachii impeditus ei fuit transitus; deinde revocatus ab imperatore, mense Septembri, in festo Nativitatis, pallio insignitus fuit. 288
- VI. — Litteræ Calojoannis Innocentio papæ. — De eodem argumento ac in epistola superiori. 290
- VII. — Anastasio archiepiscopo Belesbudiensi. — Mittit ei pallium. 292
- VIII. — Illustri regi Bulgariae et Blacorum. — Significat ei quod mandavit legato ut ipsum inungere et regalis ei concederet. 292
- IX. — Archiepiscopo Trinovitanus, totius Bulgariae et Blacæ primatus, et alijs archiepiscopis, episcopis, clero et populo in Bulgaria et Blacæ constitutis. — Mittit ei pallium. 294
- X. — Forma qua pallium tradi debet archiepiscopis Belesbudiensi et Trinovitano. 294
- XI. — Forma juramenti ab archiepiscopo Trinovitano prestiti. 295

- XII.** — Calojoanni regi Bulgarorum et Blacorum illustris. — Mittit ei vexillum. 295
- XIII.** — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et aliis Ecclesiarum praelatis, et omnibus tam clericis quam laicis, in regno Hungariorum constitutis. — Scribit eis super reductione Bulgarorum, et ut legatum bene tractent. 296
- XIV.** — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et aliis Ecclesiarum praelatis, et universo clero, in Servia province constitutis. — De eodem argumento. 297
- XV.** — Eliensi episcopo, et . . . abbati S. Edmundi. — Ut mercatoribus Romanis super pecunia, ipsis a Rogério de S. Edmundo debita, satisficeri current. (vi Non. Maii.) 298
- XVI.** — Priori et fratribus Hospitalis de Thuregano. — Recipit eos sub protectione cum anno censu unius aurei. (ii Id. Maii.) 300
- XVII.** — Episcopo Olorensi, abbatibus de Piana Silva, et S. Severi. — Ut archiepiscopo Auxitanus, morbo caduco laborauit, coadjutorem assignuit. (ii Id. Martii.) 300
- XVIII.** — Nobili viro. . . duci Venetorum, spiritum consilii savioris. — Ipsum ac Venetos ad resipiscenduim, et ad pœnitentiam agendum, propter facinus quod adversus Jadeam commiserant hortatur. (vi Kal. Martii.) 301
- XIX.** — Priorissæ et monialibus de Ruesperra. — Recipit eas sub protectione. (ii Non. Martii.) 302
- XX.** — Episcopo Fesulano. — Ne obediat consulibus Florentinis, qui dictum episcopatum transferre in civitatem Florentinam ordinaverant, subassente jure patronatus, quod rescindi mandat. (ii Id. Martii.) 303
- XXI.** — Priori S. Fridiani Lucanensis. — De eodem argumento. (Id. Martii.) 304
- XXII.** — Archipresbytero, et G. et R. magistris canonici Lucanensis. — In favorem Noradi, subdiaconi, ne ipsum molestatione vexari sinant. (xv Kal. Aprilis.) 305
- XXIII.** — Consulibus et populo Cameracensibus. — Ut recuperent et conservent possessiounem Romanae Ecclesiæ in castro Cameracensi. (viii Kal. Aprilis.) 305
- XXIV.** — Episcopo et capitulo Lunensis. — Translationem episcopatus Lunensi ad Sarzanam auctoritate apostolica confirmat. (iiii Kal. Aprilis.) 306
- XXV.** — Abbatii S. Stephani, et magistro Lanfranco, canonico Bononiensi. — De sententia, in causa quadam, quæ hic non declaratur, abroganda. (xv Kal. Aprilis.) 307
- XXVI.** — N. — Ut inquiratur super privilegia et indulgentias suspectas. (iiii Kal. Aprilis.) 307
- XXVII.** — Priori S. Stephani Fanensis. — Causam quæ inter ipsum et M. episcopum Fanensem super ecclesia S. Stephani vertebatur, auctoritate apostolica dirimit. (v Kal. Martii.) 308
- XXVIII.** — R. de Geclewerds, G. de Driburg, et magistro T. rectori ecclesiæ de Lilleschæ. — Causam quæ inter abbatem et monachos de Melros et nobilem virum Albamnum vertebatur, dijudicandam ipsis committit. (ii Non. Martii.) 309
- XXIX.** — . . . Cantuariensi archiepiscopo. — Respondet ei super appellationibus. (vi Kal. Aprilis.) 310
- XXX.** — Decano et canonicis S. Crucis de Stampis. — Recipit eos sub protectione. (vi Kal. Aprilis.) 312
- XXXI.** — Archiepiscopo et decano Rothomagensibus. — Ut fratribus Hieronymitani Hospitalis justitiam requiri facere possint. (x Kal. Aprilis.) 313
- XXXII.** — . . . Abbatii de Corona, . . . archidiacono Brioensi; et subdicioni B. Petri, Pictaviensibus. — Ut ad monasterium S. Hilarii de Cella accedentes, illud reformat. (Kal. Martii.) 314
- XXXIII.** — J. priori, et fratribus ecclesiæ S. Stephani Fanensis. — Recipit eos in protectione. (xiii Kal. Aprilis.) 315
- XXXIV.** — . . . Cantuariensi archiepiscopo, episcopo Eliensi et . . . abbati S. Edmundi. — Sententiam in causa ecclesiæ de Filebi latam confirmat. (xvi Kal. Aprilis.) 316
- XXXV.** — . . . Eliensi episcopo; . . . abbati S. Edmundi; et . . . decano Cisterciensi. — Ut inquiratur super privilegia capitulo Eboracensi concessa. (Kal. Aprilis.) 316
- XXXVI.** — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, comitiis, baronibus, et universo clero, et populo in Sicilia et Calabria constitutis. — G. tituli S. Adriani diaconum cardinali, apostolicæ sedis legitum ad eos mittit, illumque eis commendat. (K. Id. Aprilis.) 317
- XXXVII.** — Abbatii et monachis S. Juliani, Hospitalariis cruciferis, et aliis clericis Ariminensis dicere eos. — Ut sententiam excommunicationis aepiscopo Ariminensi in haereticos latam obseruent. (Non. Aprilis.) 319
- XXXVIII.** — Sipontino archiepiscopo. — De quadam muliere, quæ marito impotente alium enperinduxit; primo mortuo, secundus eam recusabat, licet ex ea pro-
- lem haberet: papa mandat fieri non posse. (Kal. Aprilis.) 320
- XXXIX.** — Venture Ariminensi episcopo, ejusque successoriis canonice substituendis, in perpetuum. — Recipit eum in protectione, et bona ipsius Ecclesiae confirmat. (vi Id. Aprilis.) 321
- XL.** — Abbatii et conventui Casæ Dei. — De episcopato in Ecclesia de Montepioso restituendo. 321
- XLI.** — . . . Archiepiscopo Ravennati. — Ut potestatem et consules Mutinenses ecclesiasticam libertatem in civitate Mutinensi violantes compescat (ii Id. Aprilis.) 322
- XLII.** — Archiepiscopis, et episcopis per Franciam constitutis. — De eodem argumento ac in epistola 164, 165. 166. libri VI. 323
- XLIII.** — Petro de Malianu, rectori hospitalis de Pulchicavelli. (Non. Aprilis.) 323
- XLIV.** — Abbatii Casemarii. — Commissio cognitionis causæ inter reges Francorum et Angliae. 329
- XLV.** — . . . Coloniensi; . . . Treverensi, et . . . Senonensi archiepiscopis, et capitulo Remensi et eorum suffraganeis. — Ut sententiam excommunicationis ab episcopo Cameracensi comitem Namurensem aliquo latam observari faciant. (iv Id. Aprilis.) 330
- XLVI.** — Magistro Thomæ de Discé, canonico Vuelensi. — Præbendam ipsi ab archiepisc. Eboracens. collatum auctoritate apostolica confirmat. 332
- XLVII.** — . . . Wadariusi, episcopo et . . . abbati de Peus Verprimensis dicere eos. — Ut inquiratur ab episcopatus in Ecclesiis quibusdam Græcis regni Hungariz sit institueudus. (xvi Kal. Maii.) 332
- XLVIII.** — Abbatii S. Auberti, et S. archidiacono et magistro Ren. canonico, Cameracensibus. — De eodem argumento ac in epistola 45. (vi Id. Maii.) 333
- XLIX.** — Regi Bohemorum illustri. — Conceditur ut possit in litteris rex nominari (xiii Kal. Maii.) 333
- L.** — Archipresbytero et clericis plebis Aretino. — Liter inter ipsos et præpositum canonicosque Aretinos dirimit. (xiii Kal. Maii.) 334
- LI.** — Archiepisco Maguntino. — Adversus Maguntinos, et de metropoli in Bohemia constituta. (xi Kal. Maii.) 336
- LII.** — Regi Bohemorum illustri. — Petitionem ejus de erigenda in Bohemia metropolitana differt, et mandat ut archiepiscopi Maguntini consenatum obtinere curet. (xi Kal. Maii.) 337
- LIII.** — Canonicis, et ministerialibus Maguntinis spiritum consilii savioris. — Multa super rebellione per eos facta adversus Ecclesiam et archiepiscopum. (xi Kal. Maii.) 338
- LIV.** — Illustri regi Bohemorum. — Privilegia ipsi ab imperatoribus concessa, et ab Ottone nuper confirmata auctoritate etiam apostolica confirmat. (xvii Kal. Maii.) 339
- LV.** — . . . Pragensi, et . . . Olomucensi episcopis, et . . . archidiacono de Behin. — Ut si quis Bohemorum regi dannuui aliquod inferre tentaverit, censuris ecclesiasticis compescut. (xi Kal. Maii.) 339
- LVI.** — Strigoniensi archiepiscopo. — De translatione prepositure cujusdam. (viii Kal. Maii.) 340
- LVII.** — Eidem. — Ut coronet filium regia Hungarie cum ipse in terram sanctam ire proposuerit. (viii Kal. Maii.) 340
- LVIII.** — Regi Hungarorum illustri. — Explicat mandatum quod iam emiserat super præposituris regni Hungarie. (viii Kal. Maii.) 340
- LIX.** — Hug. abbati monasterii S. Augustini de Monte Alto, ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. (iv Kal. Maii.) 341
- LX.** — . . . Lincolnensi et . . . Wigorniensi episcopis. — In favorem canonici cujusdam, ne eum ab archiepisc. Eboracens. molestari sinant. (v Id. Maii.) 342
- LXI.** — Decano et capitulo capellæ ducis in Divione. — Ne a quoquam, nisi in duplice casu, excommunicari possint. (vi Id. Maii.) 343
- LXII.** — . . . Archidiacono, . . . archipresbytero, et universo capitulo Garganicæ Ecclesiæ. — Antiquas eorum Ecclesias conueniendis confirmat. (vi Id. Maii.) 343
- LXIII.** — Magistro et fratribus H. spitalis de Bekeng. — Recipit eos sub protectione. (xii Kal. Junii.) 344
- LXIV.** — . . . Episcopo Mautano. — Ut terras comites Mathildis in sua diœcesi consistentes nomine pontificis recipiat. (ii Id. Maii.) 344
- LXV.** — . . . Abbatii et conventu Silvia Majoris. — Recipit eos sub protectione. (xi Kal. Junii.) 344
- LXVI.** — Abbatii de Afflighem, et magistris R. personis Ecclesie de Tenis et Gileberto, canonico Trajectam.

Ut inquirant de W. Trajectensi decano, qui ex regulari vita ad secularrem transierat. I. Maii.) 341

LXVII. — Archiepiscopo Toletano, et.... Burgeni, et.... Zamorensi episcopis. — Præcipit ut B. natam regis Castellæ, quæ a rege Legionensi recesserat, et beneficium absolutionis poscerent, absolvant. (xii Kal. Junii.) 345

LXVIII. — Episcopo, decano et.... præcentori Herfordensis. — Ut inquiratur de causa Joannis, magistri hospitalia Eboracensis. (ii Id. Maii.) 346

LXIX. — Eisdem. — De eodem argumento. (xiii Kal. Junii.) 347

LXX. — Præposito, et canonici S. Geronis in Colonia. — Ut Ricc. scriptori papæ, præbendam juxta, mandatum apostolicum confirmavit. (v Non. Maii.) 348

LXXI. — Abbatu de Werden Coloniensis diecessos, etc.... Runnensi (192), etc.... Sancti Cuniberti præpositi Coloniensis. — Electionem episcopi Monasteriensis examinandum ipsius committit. (v Kal. Junii.) 350

LXXII. — Zamorensi episcopo. — De casu quodam uoio pueri potentia promoveri ad sacros ordines, cum fuerit in causa mortis unius (xii Kal. Junii.) 353

LXXIII. — Capitulo Sanctæ Ceciliae. — Sententiam quæ in causa inter ipos et archipresbyterorum ecclesiarum S. Laurentii Porsicia vertente, in ipsorum favorem late fuet, auctoritate apostolica confirmat. (vi Kal. Junii.) 353

LXXIV. — Electo Gradensi. — Ej istola communitaria quod consecrationem et paxii petitionem distulerat, et propter excessum Venetorum. (Kal. Junii.) 354

LXXV. — Abbatu Cisterciensi et P. et R. monachis Fontis-Frigidi, apostolice sedis legatis. — Ut adversus archiepiscopum Narbonensem, pluribus vitis et accusationibus iussumatum, inquiratur. (v Kal. Junii.) 355

LXXVI. — Abbatu Cisterciensi et monachis Fontis-Frigidi apostolicae sedis legalis. — Ut procedant contra haereticos. (ii Kal. Junii.) 358

LXXVII. — Scriptum est.... Aquensis.... Arelatensi.... Narbonensi archi- pi-copie, et suffraganiis eorum, et abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, et aliis Ecclesiarum prælati in eorum province constitutis. — De eodem argumento ac in epistola superiori. 360

LXXVIII. — Archiepiscopo Narbonensi. — Privatar abbatia Montis Aragoni quæ sibi prins commendata fuerat, utroque incompatibilitatem. (iv Kal. Junii.) 360

LXXIX. — Regi Francorum. — Ut assistat legalis apostolicis contra haereticos. (v Kal. Junii.) 361

LXXX. — Petro de Parisi. — Recipit eum sub protectione B. Petri, cum annuo censu unius bausiti. (Kal. Junii.) 362

LXXXI. Canonici Cusentini. — Ut permutatione eccliesie de Rotrano conesseum præbeant. (ii Nonas Junii.) 363

LXXXII. — Civibus Cusentini. — De eodem argumento. (ii Non. Junii.) 365

LXXXIII. — Potestati et populo Asisinatibus. — De juramento ipsorum standi mandatis sedis apostolice, et alia multa. (viii Id. Junii.) 365

LXXXIV. — Ebredunensi archiepiscopo, et dilecto filio.... abbatu Boscaudensi. — Ut de excessibus episcopi Vicensis diligenter inquirant. (vi Id. Junii.) 366

LXXXV. — Priori de Esebi, et magistro H. de Gilleville canonico Lincolniensi; et magistro A. de Wilua rectori ecclesiæ de Barreswuh. Lincolniensis diecessos. — Ut in causa Agnetis mulierie, quam pater et noveroen in monasterium intruserant invitam, procedatur. (ii Kal. Junii.) 368

LXXXVI. — Priori et monachis Sancti Andreæ de Arce. — Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. (vii Kal. Junii.) 368

LXXXVII. — Priori et monachis de Folkestan. — De argumento simili. (vii Kal. Junii.) 369

LXXXVIII. — Priori et monachis monasterii Sancti Audreæ de Stokes. — De argumento simili. (ii Id. Junii.) 370

LXXXIX. — Abbatu de Salem. — De absolutione episcopi Contantiniens. (xvii Kal. Julii.) 370

XC. — Episcopo et archidiacono Papiensibus. — Super collatione præbendarum quarundam in Ecclesia Arelensi. (xvii Kal. Julii.) 371

XCI. — Abbatu et conventui Casæ Dei. — Terminus peremptorium assignat ad respondendum super factu Montispelosi. (xv Kal. Julii.) 373

XCII. — Archiepiscopo, et.... præposito Sanctæ Mariae de Albario, Janneusibus. — Ut S. saceroram N. de Camilla, matrimonium generi sui accusantem, compescant. (xvii Kal. Julii.) 373

XCIII. — Compostellano, et Toletano archiepiscopis,.... Tironensi, et.... Colimbriensi episcopis. —

Ut natam regis Castellæ inducant ad restituenda regi Legionensi oppida, quæ sive dotis titulo, sive donationis propter nuptias, ab ipso sibi assiguita fuerant. (xii Kal. Julii.) 374

XCV. — Archiepiscopo Compostellano; .. Zamorensi, et.... Palentino episcopis. — Ut regem Legionensem respicentesm absolvant. (xiii Kal. Julii.) 376

XCVI. — Guidoni magistro hospitalis Sauctæ Mariæ in Saxia, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum. — Hospitali Sauctæ Mariæ in Saxia unit cum Montepezzulano Sancti Spiritus, pro salute Romani pontificis et cardinalium; et multa privilegia. (xiv Kal. Julii.) 376

XCVII. — Episcopo, et.... præposito Uicensibus. — Litteras confirmationis super administratione quarundam canoniconum Nemusene. obtentas irritut. (vii Kal. Julii.) 380

XCVIII. — Episcopo, et capitulo Laudunensis. — Ut admittant ad sacerdotalem præbendam personam illam quam Hubaldus subdiaconus, Ecclesie Laudunensis canonicus, duxerit nominandam tempore vacationis, propter potestat. m ipsi ab episcopo datam. (x Kal. Julii.) 381

XCVIII. — Capitulo Vicentiu. — Præpositorum Vicentini Nicolao, subdiacono suo, auctoritate apostolica confert. (vii Kal. Julii.) 382

XCIX. — Patavieni episcopo. — Facultatem ipsi tribuit, cum electus fuisset in Aquilegensem patriarcham, suo arbitrio, vel ad istam metropolim, vel in Patavieni sede remanendi. (vi Id. Julii.) 383

C. — J. episcopo Furconie. — Donationem casalis S. Gusani [n/. Eusau] episcopo Furconiensi, a Bogorio, rege Siciliæ factam, auctoritate apostolica confirmat. Iusserunt donationis instrumentum. (xvii Kal. Julii.) 385

Cl. — Avenionensi, Tricasteriensi. et.... Cavallicensi episcopis. — Ut septuaginta interdicti adversus præpositum et canonicos Sistaricenses, in causa, quæ inter ipsos et fratres Tempil militiæ super oratorium quodam vertebarat, latam firmiter observari faciant. (xi Kal. Julii.) 386

CII. — Nobili viro, Joanni Oddoni, consobrino nostro. — Montorii, alteriusque castri, cui Caenarara nomen, de veteribus laborum judicium consilio, dominum tribuit. (Iusserunt consilium judicium). — (vii Kal. Junii.) 387

CIII. — Nobili mulieri.... filiæ quondam judicis Gallurensis. — Ut super matrimonio contrahendo consilii Turritani archiepiscopi acquiescat. (vi Nou. Julii.) 389

CIV. — Calaritano archiepiscopo. — De eodem argumento. (vi Non. Julii.) 389

CV. — Episcopis et nobilibus viris, liberis in Gallurensi existentibus indicatu. — De eodem argum-ento. 390

CVI. — Nobili viro.... judici Calaritano. — De eodem argumento. (v Nou. Julii.) 390

CVII. — Archiepiscopo Turritano. — Cum Turritanus judex et uxor ejus quarto et quinto consanguinitatis gradu conjuncti essent, et grave aliqui scandulum ex divorcio imineret, præsul in arbitrio causam committit. (vii Non. Julii.) 390

CVIII. — Archiepiscopis, episopis, et aliis Ecclesiarum prælati, per Sardiniam constitutis. — Ipsos archiepiscopos Turritano pro Romano pontifice laboranti ad victimum necessaria suppeditare jubet. (v Non. Julii.) 391

CIX. — Pisano archiepiscopo. — Ut marchio Calaritanus juret fidelitatem Romanæ Ecclesiæ, cum Sardinia sit juris et proprietatis ejusdem Ecclesiæ. (v Non. Julii.) 391

CX. — Archiepiscopo Turritano. — Quod non deferre debeat archiepiscopo Pisano, nisi fuerit in provincia Turritana, licet habeat privilegia a sede apostolica legationis et primatice in Sardinia. (v Non. Julii.) 392

CXI. — Exemptarum Ecclesiarum prelatis in Sardinia constitutis. — Incipiat quod sæculare tribunal audeat. (v Non. Julii.) 392

CXII. — Turritano archiepiscopo. — Facultatem tribuit ei perditos et dissolutos clericos corrigendi. (v Non. Julii.) 393

CXIII. — Nobili viro.... judici Turritano. — Ne se intromittat in litibus clericorum, et ecclesiasticam libertatem impediatur. (v Non. Julii.) 394

CXIV. — Hildesemensi episcopo, et præposito Magdeburgensi. — De absolutione electi Merseburgensis. (Kal. Julii.) 395

CXV. — J. Furconensi episcopo. ejusdem successoribus canonicæ substituendis in perpetuum. — Recipit eum sub protectione, et enumerantur bona ad ipsius Ecclesiæ spectantia. (Kal. Julii.) 396

CXVI. — Capitulo Remensi. — Objicit multa super electione archiepiscopi; et G. cardinalem, episopum Praenestinum, modi ipse consenserit, ipse in archiepiscopum providit. (ii Non. Julii.) 396

CXVII. — N... — Caenam inter G. de Croz archididicem

num Claromontensem ex una, et capitulum Claromontense, Parentiumque, papæ subdiaconum, ab altera parte, super Ecclesiam Claromontensis decanatum, vertentem, ipsi committit. (iv Id. Octobris.) 402

CXVIII. — N.... — Ut priorem et monachos Dunelmenses ad exhibendam episcopo debitam obedientiam iudicant. (xiv Kal. Julii.) 403

CXIX. — Assalito canonico. — Dispensatio pro defectu natalium. (iiii Kal. Augusti) 403

CXX. — N... — De eodem argumento. (vii Kal. Augusti) 406

CXXI. — N.... — De ordinatione presbyterorum, tam Græcorum quam Latinorum, ab episcopis Græcis facta. (iv Non. Augusti) 407

CXXII. — N.... — Sententiam, qua G. diacono, decimo ipsi ab episcopo Ambianensi collata adjudicata fuit, contra J. de Canduetre, Noviomensis diocesis, quia eamdem decimam injure occuparat, latam, auctoritate apostolica confirmat, et mandat ut dictum G. ab omni molestatione tueratur, ablataque ei restituat. (vi Kal. Augusti) 407

CXXIII. — N.... — Roberto Vaisiaceri diacono, omni beneficio ecclesiastico carenti præbendam in Ecclesia Suessiolensi primo vacaturam assignat. (xvii Kal. Septembriis.) 408

CXXIV. — NN.... — Ut Rog. de Bisatiis a civibus Bisini, in rectorem, sed absque violentia, recipi procurent. (Kal. Sept.) 409

CXXV. — NN.... — De eodem argumento ac in epistola 124. (Kal. Sept.) 410

CXXVI. — H. Hungarie regi. — Summopere dolet quod in scilicet Hungarie iniurijs impedit cardinali legato transiit ad Bulgariaum; inquit eum de tali errore emendando, ne in ipsum admittantur cogatur. 410

CXXVII. — L. tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato. — Respondet querelis regi Hungarie. (xviii Kal. Octobris.) 413

CXXVIII. — Illustri regi Hungarie. — De electione abbatis S. Egidii de Hungaria. (xviii Kal. Octobris.) 417

CXXIX. — Illustri regi Siciliæ. — Mittit G. tituli S. Adriani presbyterum cardinalium, ut ea tractet quæ sunt tractanda cum ipso rege et pacem componat. (iv Non. Octobris.) 419

CXXX. — Nobili viro, W. Caparoni, spiritum consilii sanioris. — De eodem argumento ac in epistola superiori. (iv Non. Octobris.) 419

CXXXI. — L. regio protonotario. — De argomento simili. (iv Non. Octobris.) 420

CXXXII. — Lemovicensi episcopo. — Ut magistrum W. Brunater, in canonicum in Ecclesia Engolmeni, recipi faciant. (Non. Octobris.) 421

CXXXIII. — Nobili viro, Riccardo, germano nostro. — Diversas possessiones ipsi confirmat. (vii Id. Octobris.) 422

CXXXIV. — Archiepiscopis et episcopis per Franciam constitutis. — Ipsos a sententiis interdicti ab abbate... Casemarii, in negotio pacis inter reges Anglie et Francie, lata, immunes pronuntiat. (Laterali, vii Id. Augusti.) 423

CXXXV. — G. Sancti Adriani diacono cardinali, apostolicæ sedis legato. — De eodem argumento ac in epistola hujusmodi 129. (iv Non. Octobr.) 425

CXXXVI. — P. episcopo Panormitano electo. — Iepum ad pacem comparandam hortatur. (iii Non. Octobris.) 426

CXXXVII. —, illustri regi Hungarie. — Gratulatur quod legato trauestrum concesserit; hortatur ut eum benigne et honorifice tractet. 427

CXXXVIII. — Archidiacono Papiensi. — Ut in causa quæ inter Guillelmum de Tabiacio et abbatem de Clavat. Mediolanensis diocesis verbatur et ipsi commissa fuerat, procedere possit. (Non. Octobris.) 427

CXXXIX. —, archiepiscopo Brewensi, et suffraganeis eius, abbatis, prioribus, et alius Ecclesiarum prælatis, in Bremensi provicia constitutis. — Ut fideles ad se contra Livonie barbaros crucesignando invitent. (vi Id. Octobris.) 428

CXL. — archiepiscopo Turritano. — Ut Ytchor de Thorum, qui aclytum sibi iguotum interemerat, absolvit faciat (iii Id. Octobris.) 430

CXLI. — Eadem. — Ne debita quæ conversa in uestis ecclesiæ non probantur, solvere teneatur. (ii Id. Octobris.) 430

CXLII. — Poponi, Pataviensi electo. — Plebes S. Agathæ et de Stadeloit episcopali menes deputatos ipsi confirmat. (Id. Octobris.) 431

CXLIII. — Eadem. — Jus patronatus ecclesiæ S. Mariae Pataviensis ipsi confirmat. (d. Octobris.) 431

CXLIV. — Carolo canonico Aquilegensi. — Recipit um sub protectione. (Id. Octobris.) 431

CXLV. — Herluino, Lethglenensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum. — Recipit eum sub protectione. (Id. Octobris.) 432

CXLVI. — Joanni presbytero rectori, et fratribus Hospitalis Rivocenerarii [a. / Kivicenerati.] — Recipit eos in protectionem sub auquo censu. (iiii Kal. Novembriis.) 433

CXLVII. — ... Potestati et populo Januensibus. — Ut predatores munera a Balduino missorum ad restituendum præsum cogant. (ii Non. Novembriis.) 433

CXLVIII. — Matthæo et fratribus monasterii Sanctæ Mariæ de Botrano. — Commutationem locorum Floris et Botrani, inter ipsos ab una, et archiepiscopum capituloque Curense, ab altera parte, factam, auctoritate apostolica confirmat. (Insertum est ipsum communionis instrumentum.) (iiii Kal. Novembriis.) 434

CXLIX. — Matthæo abbati monasterii Sanctæ Marie de Botrano, ejusque fratribus tam præ-eutibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit ipsos sub protectione, et enumeratur bona ad ipsos spectantia. (iiii Non. Novembriis.) 439

CL. — Clericis saeculi Petri in Magalona. — Rescribit eis quoties in Dominiu[m] diem pervigilium inciderit, Sabbato jejunandum, atque pridie S. Matthæi festa die jejunii religionem servandam. (Nonis Novembriis.) 442

CLI. — ... Episcopo Termulano, et... abbati Sancti Joannis in Lamis. — Querelas Fogitanorum aduersus Trojanos et Trojanum episcopum examinandas ipsi committit. (iv Kal. Octobris.) 442

CLII. — Litteræ Balduini imperatoris ad papam. — Significat ei quomodo Constantinopolitanum imperium occupatum sit a Latinis. 447

CLIII. — Balduiu[m], illustri Constantinopolitano imperatori. — Respondet epistolæ superiori. (vii Id. Novembriis.) 454

CLIV. — Episcopis, abbatibus, cæterisque clericis, in exercitu crucis signatorum apud Constantiopolim existentibus. — Gratulatur a Græcia ad Latios traductum esse imperium, et de Græcorum circa fidem errore disserit. (Id. Novembriis.) 455

CLV. — Lundensi archiepiscopo. — Ut census Romanæ Ecclesiae per regnum Dacie et Sueviae colligat. (Id. Novembriis.) 461

CLVI. — Eadem. — Ut villicum, qui presbytero cum uxore sua turpiter agenti basum abcederat ac lingnam læserat, anathemate solvat sub certis conditionibus. (Id. Novembriis.) 461

CLVII. — Eadem. — Facultas reformati Lundensem et Upsallensem Ecclesiæ. (xiii Kal. Decembriis.) 462

CLVIII. — Eadem. — Mittit ei pallium, Upsallensi archiepiscopo, ejus quod incendio perierat loco, tradendum. (xi Kal. Decembriis.) 463

CLIX. — Capitulo Strigoniensi. — Vecat eos ad presentiam suam, ut de postulatione archiepiscopi Colocceus in archiepiscopum Strigoniensem sententiam audiant. (i Kal. Decembriis.) 463

CLX. — M...., priori Sanctæ Mariæ Magdalene de Valleares. — Concedit ei ecclesiam ab Alessandro PP. fabricatam, et sub proprietate B. Petri relictam, sub annuo ceuso duarum librarium ceræ. (viii Kal. Decembriis.) 465

CLXI. — Episcopo, et capitulo Novariensi sib[us]. — Concessio[n]em præbendæ cujundam ab archiepiscopo Mediolanensi factam irritat. (ix Kal. Decembriis.) 465

CLXII. — W. abbati monasterii Montis majoris ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit eos sub protectione, et enumeratur bona ad ipsos spectantia. (iiii Id. Decembriis.) 466

CLXIII. — Parmensi episcopo. — Compositiōnem inter abbatem Sancti Sixti et communitatē Cremonensem initia auctoritate apostolica confirmat. (Insertum est ipsum compositionis instrumentum) (viii Id. Decembriis.) 470

CLXIV. — Episcopis et abbatibus in exercitu Christiano apud Constantiopolim constitutis. — Ut in Ecclesiam a Græcis sacerdotes Latini constituantur, et rectores faciant eligere. (Apud S. Petrum, vii Id. Decembriis.) 471

CLXV. — P. de Castronovo, et Rodulpho, monachis Fons Frigidæ, apostolice sedis legatis. — Omnes sacerdotiorum provisio[n]e, eam ad pontificem devolutam declarat. (viii Id. Decembriis.) 472

CLXVI. — Archiepiscopo Arelatensi. — Ut episcopo Anrasicensi, gravi atque incurabili morbo laboranti, concium et coadjutorem adjungat. (iv Non. Decembriis.) 474

CLXVII. — Universis has litteras inspecturis. — Ne abbatis Urbis, inconsulto papa vel ejus vicario, immobilia vendere, alienare, et in feudum tradere, presumant. (viii Idus Decembriis.) 475

CLXVIII. — Archiepiscopo Cantuariensi, Eliensi, et

Wigorniensi episcopis. — *Commissione causæ restitutionis dolis, per regem Anglorum uxori ejus fratri regis præfunti faciende.* (xvi Kal. Januarii.) 476
CLXIX. — *Episcopo Eusebi.* — *Diversis ejus consultationibus respondet.* (xvii Kal. Januarii.) 478
CLXX. — *Anticensi episcopo.* — *Ut de facto P. cantoris cum muliere quendam inquirat.* (xvii Kal. Januarii.) 484
CLXXI. — *Regi Anglorum.* — *Ut reducat in gratiam Dublineum archiepiscopum, et ei omnia ablatâ restituat, cum cominatione interdicti ubicumque permanescit.* (Id. Decembrii.) 484
CLXXII. — *Decano et capitulo Nigellensibus.* — *Mandat, quod Renelmo et Roberto canonici præbendas omnino integrare non differant.* (Kal. Decembrii.) 486
CLXXIII. — *Mediolanensis archiepiscopo et suffraganeis ejus.* — *Ut Placentinos tanquam excommunicatos faciant evitari.* (xvii Kal. Januarii.) 487
CLXXIV. — *Abbatibus, prioribus et aliis Ecclesiærum præsulis, per Lombardiam constitutis.* — *Ut episcopo Placentino exsultati de censu apostolicæ sedi debito subveniant.* (vii Kal. Januarii.) 488
CLXXV. — *Episcopo Placentino.* — *Indulget, ut dum ab Ecclesia sua exsulat, tam vacantes quam vacaturas præbendas retinere possit.* (vii Kal. Januarii.) 488
CLXXVI. — *Nobili viro Guidoni conviti.* — *Sententiam in causa, qua inter ipsum et electam ac sorores monasterii de Rosan, vertebatur, latam, auctoritate apostolica confirmat.* (xiii Kal. Januarii.) 489
CLXXVII. — *Episcopo Autonensi.* — *Quod clerici vel laici per litteras protectionis a jurisdictione episcopi non subtrahuntur.* (Id. Decembrii.) 489
CLXXVIII. — *Padnano episcopo.* — *Ut monachos egresos ad claustra redire compellat.* (x Kal. Januarii.) 490
CLXXIX. — *Odoni, episcopo Parisieni.* — *De uniuscim præbendis ecclesie de Campellis viginti duas creandi potestatem ipsi facit.* (iiii Kal. Januarii.) 490
CLXXX. — *Priori et monachis de Lenton.* — *Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia.* (viii Id. Januarii.) 491
CLXXXI. — *Eisdem.* — *De eodem argumento.* (vii Id. Januarii.) 492
CLXXXII. — *Lodoniensi episcopo.* — *Dignitatem Ecclesie Londonieus confirmat.* (Id. Decembrii.) 492
CLXXXIII. — *Archipresbytero Eduen... priori S. Symphoriani, Eduensis diocesano et magistro R. de Dencevo, canonico Divisionensi, Lingonensis diocesano.* — *Mandat eis ut sententiam in causa, qua inter abbatem et monachos Clarævalleenses ab una, et monachos S. Benigni Divisionensis ab altera parte vertebatur, latam, observari faciant.* 493
CLXXXIV. — *Abbati monasterii S. Vincentii Cenomanensis.* — *Monasterium S. Vincentii Cenomanensis recipit sub protectione B. Petri, et enumerantur bona ad idem monasterium spectantia.* (Id. Januarii.) 494
CLXXXV. — *Hugoni, S. Petri Cluniacensis.* — *Conformat privilegia quæ enumerantur, una cum ejus pertinentiis.* (Id. Januarii.) 497
CLXXXVI. — *Regi Francorum.* — *Ut compescat incolentiam Judæorum in regno conmorantium, et contra hereticas insurgat.* (xvii Kal. Februarii.) 501
CLXXXVII. — *Episcopo et canonici Feltrensisbus.* — *Statutum de canonicis decem in ipsorum Ecclesia institutis confirmit.* (v Id. Januarii.) 503
CLXXXVIII. — *Eisdem.* — *Privilegia confirmat.* 504
CLXXXIX. — *Illustri regi Armenie.* — *Ut sati faciat de danu per ipsam illatis fratribus militiæ Templo.* (xv Kal. Februarii.) 504
CXC. — *Ricardo, abbatij Compendiensi.* — *Indulget usum mitris et annuli.* (vii Kal. Februarii.) 504
CXCI. — *Priori Camalduensi, et... magistro Gualando canonico Pisano.* — *Super translatione episcopatus Fesulanii.* (xiii Kal. Febr.) 505
CXCII. — *Oliomucensi episcopo.* — *Scribit in favorem P. qui ad sacerdotii ordinem diaconatus gradu prætermisso, promotus fuerit.* (xiiii Kal. Februarii.) 505
CXCIII. — *Cabilouensi episcopo, et... abbatij Cluniacensi.* — *Causam electionis abbatis S. Martini Trecensis examinaudam ipsis committit.* (xiii Kal. Februarii.) 506
CXCIV. — *Magistro Petro, presbytero de S. Columba.* — *Ne mancipia parochie sue Judæis cobabitare sinat.* (xi Kal. Februarii.) 507
CXCV. — *Carnotensi episcopo.* — *Ut fidei commissariis decedentium voluntatem non adimplentibus, ipse adimplat.* (x Kal. Februarii.) 507
CXCVI. — *Pisano archiepiscopo.* — *Causam de plebe Bujauensi ipsi soli dijudicandam committit.* (vii Kal. Februarii.) 508
CXCVII. — *Decano, et capitulo Belvacensiibus.* — *Ne,*

quandiu ipsorum episcopus juri parere voluerit, adversus eum a divinis cesserit. (x Kal. Februarii.) 508
CXCVIII. — *Belvacensi episcopo.* — *Commissione exactiois decimiarum, etiam lanarum, agnorum, fructuum et feni.* (ix Kal. Februarii.) 509
CXCIX. — *Fratribus hospitalis S. Jacobi de Colle Berthani.* — *Recipit eos in protectionem, sub annuo censu unius bisauti.* (vi Kal. Febr.) 509
CC. — *Ferrariensi episcopo.* — *Ut Venetas adat, et de consecrando electo Gradeusi inquirat.* (v Kal. Febr.) 509
CCI. — *Balduni imperatoris ad papam.* — *Pactorum inter eum et Venetos iuritorum confirmationem postulat.* 510
CCII. — *Ducis Venetorum ad papam.* — *Excusat se de excisa Jadera, et de expugnata Constantiopolis rationem dedicit; exinde supplicat ut petitiones quas ei facit per nuntios benigne exandiat.* 511
CCIII. — *Episcopis et abbatibus, caelerisque clericis, apud Constantinopolim existentibus.* — *Lætatur de redditu Ecclesie Constantinopolitanae ab obediencia apostolica sedia, et electionem patriarchæ ab ipsis factam decerpens irritata, eundem auctoritate apostolica eligit.* (xiiii Kal. Februarii.) 512
CCIV. — *B. illustri Constantinopolitano imperatori.* — *De confirmatione patriarchæ Constantinopolitano.* (xii Kal. Februarii.) 517
CCV. — *Istrumentum concordiae inter comites Flandriæ, etc., marchionem Montisferrati, et Venetos.* (Mense Martii.) 517
CCVI. — *Nobili viro... duci Venetorum.* — *Respondet ipsi petenti pactiones inter Francos et Venetos initias confirmat.* (iv Kal. Febr.) 519
CCVII. — *Nobili viro H. duci Venetorum.* — *Ipius absolutionem confirmat.* (iv Kal. Februarii.) 521
CCVIII. — *B. illustri Constantinopolitano imperatori.* — *Pactiones, quoad divisionem possessionem ecclesiasticarum, irritat.* 521
CCIX. — *Capitulo Vivarieus.* — *De cessione facta ab eorum episcopo, et de nova electione facienda.* (xiii Kal. Februarii.) 523
CCX. — *Fratri P. de Castronovo, apostolice sedis legato.* — *De patienter et acriter fungenda legatione.* (vii Kal. Februarii.) 525
CCXI. — *Abbati Cluniacensi.* — *Concedit ei facultatem, ut in abbatiis ad Cluniaense monasterium pertinentibus possit corrigit corrigenda, secundum Deum et S. Benedicti Regulam.* (iv Kal. Februarii.) 526
CCXII. — *Regi Francorum.* — *Super extirpatione hereticorum.* (vii Id. Februarii.) 526
CCXIII. — *Tornacensi episcopo.* — *Hortatur, et facultates tribuit, ut clericorum excessus compescat.* (vii Id. Februarii.) 528
CCXIV. — *Eidem.* — *Facultas dedicationis ecclesiæs impeditudi, tam diebus Dominicis quam privatis.* (vii Id. Februarii.) 528
CLXV. — *N...* — *Committit causam, quæ inter fratres Hospitalis Hierosolymitanu, et abbatissam S. Marie Antegaveus, super domo eleemosynaria vertebatur.* (vi Id. Februarii.) 528
CCXVI. — *Abricensi episcopo, et... de Montemorello, et de Lucerua abbatibus.* — *Causam, quæ inter priorem et cauonicos Sanctæ Barbaræ ab uua, et W. camerarium de Tankavill. Rothomagensis diocesanos ab altera parte, super Mainorio de Mouill. vertebatur, examiuadum ipse committit.* (iv Id. Februarii.) 529
CCXVII. — *Abbati Molismensi.* — *Super litteris confirmationis.* (v Id. Februarii.) 530
CCXVIII. — *Priori ac fratribus Vallis-Caulium.* — *Recipit eos sub protectione B. Petri.* (iv Id. Februarii.) 531
CCXIX. — *Episcopo Aquitani.* — *Litem quamdam, inter R. de Georgio, et R. mulierem de S. Germano, dirimit.* (iiii Id. Februarii.) 532
CCXX. — *Eliensi,.... Norvicensi, et... de S. Asaph, episcopis.* — *Ut cauam matrimonii, inter filiam principis Insularum et principem Norwalliæ, vertentem terminent.* (xiiii Kal. Martii.) 534
CCXXI. — *Priori monasterii B. Mariæ de Charitate, ejusque fratribus.* — *Confirmatio privilegiorum, et enumeratio omnium ad eos pertinentium.* (xvii Kal. Martii.) 537
CCXXII. — *Vercellensi episcopo.* — *Monet et rogat, ut patriarchatum Hierosolymitanum.* (xiii Kal. Martii.) 540
CCXXIII. — *P. tituli S. Marcelli presbytero cardinali apostolicæ sedis legitato.* — *Reprehendit eum, quod una cum S. tituli S. Praxedis presbytero cardinali, reliquerit terram sanctam, et Constantinopolim accesserit.* Mandat

tamen ut, cum in orbe illa esset, omnia illuc ordinet usque ad adventum alter us legit, non omissa, interea cura Hierosolymitanarum rerum. (xii Kal. Martii.) 541

CCXXIV.—Universia Christi filiibus per Lombardiam constituta. — Declarat quod excommunicati a sede apostolica non censeri debent absoluti, si litteræ eis a pontifice diriguntur cum salutationis alioquin. (ix Kal. Mart.) 542

CCXXV.—Placentino, et... Terdonensis episcopis. — Facultas absolvendi Placentinos. (ix Kal. Martii.) 542

CCXXVI.—Litteræ Andreæ gubernatoris Hungariae. — De translatione, archiepiscopi Cologensi ad archiepiscopatum Strigoniensem. 543

CCXXVII.—De curia Dei, et... De eleemosyna abbatis, Aurelianensis et Carniolensis diocesorum, et cantori Aurelianiensi. — Canam, inter W. vicecomitem Beauci, et Eustachium uxorem ejus, vertentem, ipsis committit. (xiii Kal. Martii.) 544

CCXXVIII.—Potestati et populo Anconitano. — Ut intruso Maguntino resistant. 548

CCXXIX.—Ordo coronationis Petri regis Aragonum. (iv Id. Novembr.) 550

CCXXX.—Litteræ Calojoannia, regis Bulgarie ad papam. — Significat ei legati adventum, a quo deinde recepit corouam, et aliqua dona ei mittit. 551

CCXXXI.—Litteræ Basili, Bulgarorum primatis, ad papam. — Significat eis a cardinali legato fuisse sacra unctione munitum. 553

LIBER OCTAVUS. — Pontificatus anno VIII, Christi 1205.

I. — De Lucedio et de Monte Thabor abbatibus, et nobilibus viris, comiti Berthold et G. de Foruwall. — Causam, quæ inter regem Armeniæ et comitem Tripolitanum super Antiochiam principata vertebatur, dijudicandam ipsis committit. (iii Non. Martii.) 555

II. — Regi Armeiorum illustri. — De eodem argu- mento ac in epistola superiori. (iii Non. Martii.) 557

III. — Hetewardensi, et de Hegen, abbatibus, et præposito Gusmariensi, Padeburn, et Maguntio, diocesorum. — Causam electionis abbatissæ Herrisiensis Ecclesiæ di- judicandam ipsi committit. (vi Non. Martii.) 559

IV. — Priori et monachis Wintonieusis monasterii, tam præsentibus quam futuris, in perpetuum. — Recipit eos sub protectione, et enumerantur bona ad ipsos spectantia. (v Non. Martii.) 561

V. — Cantuariensi archiepiscopo, et... Eliensi, et... Londiniensi episcopis. — Ut rex Anglie monachis Wintoniensibus liberam ad episcopi electionem procedendi facultatem permittat. (vii Id. Martii.) 562

VI. — Eliensi episcopo, abbatib, S. Edmundi, et... de- cano Cicerensi. — Ut ar. hiepiuscopio Eboracenientiæ excommunicationis in ipsum, et violentiam in clericos manuum injectionem, latè, absolutionem impendant. (vii Kal. Martii.) 563

VII. — Rothomagensi archiepiscopo, et... Abricensi... Lexoviensi... Constantiensi, et... Saviensi episcopis. — Rescritur, quod, super præstatione fidelitatis per eos regi Franciæ facienda, agat, quod de jure et consuetudine solitum est. (Nou. Martii.) 564

VIII. — Abbatib de Bungar et præposito S. Arbogasti Argentinensis diocesos, et custodi S. Thomæ Argenti- neusis. — Causam super Ecclesia de Westhusen dijudicat. (Id. Martii.) 564

IX. — Regi Aragonum. — Ut desistat a quibusdam mo- lestationibus Ecclesiæ Helenensis. Aduictur multa, qui- bus dignoscitur enim atri-tum esse ad servandam iudeitatem Romanæ Ecclesiæ. (iv Id. Martii.) 568

X. — Remensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali. — Imperat, ut in provinciali concilio archidiaconus, et decanos, ad sacros suscipiendos ordines adiagat. (iii Nonas Martii.) 569

XI. — Eidem. — Ne aliquem abbatem regularem fide- jubere sinat. (Non. Martii) 570

XII. — C... Remensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali. — Facultas corrigit corrigenda, in monasteriis provincie Remensis. (viii Id. Martii.) 570

XIII. — G... Remensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali. — Ut concilii Lateraneusi statuta, quoad vacantes Ecclesiæ et præbendas, sequatur. (viii Id. Martii.) 571

XIV. — G... Demensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali. — Ut alienationes a præfere soribus ejus illicite factas revocare possit. (viii Id. Martii.) 571

XV. — G... Remensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali. — Ut concessiones præcessoribus illicite factas revocare possit. (xii Kal. Aprilis.) 572

XVI. — Pisano archiepiscopo. — Super juramento quodam de usuris non repetendis. (Id. Martii.) 573

XVII. — Episcopo, et dilectis filiis.... cantori, et... ar- chidiacoно Dolensibus. — Ut W. presbytero, cui, præter vulnera inficta, genitalia amputata fuerant, sacerdotale officium exequendi licentiam tribuant, et adversus tale facionis perpetrantes sententiam excommunicationis fe- rant. (v Kal. Aprilis.) 573

XVIII. — Episcopo Urbevelano. — Quod in causa na- tritionum inter Jacobum, militem de Castro Plebis, et J. mulierem, non obstante decretati quadam Alexandri PP. cujus renum hic declarat, procedere possit. (xii Kal. Aprilis.) 573

XIX. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Agit de consecratione patriarchæ Constantinopolitani. (ii Kal. Aprilis.) 574

XX. — Eidem Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Concedit facultatem ab eo vendi a censuri, ob persecutionem clerici, et iungendi imperatorem Constantinopolitani. (iiii Kal. Aprilis.) 576

XXI. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Iat facultatem provehendi ad orationes, et idoneas in ministerio præficiendi. (iii Kal. Aprilis.) 577

XXII. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Ut de consilio prudenter virorum statuere valeat, prout viderit expedire, de bonis Ecclesiæ suæ, quiu recursum super his habeat ad sedem apostolicam. (iii Kal. Aprilis.) 577

XXIII. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Statuit quid sit ageundum in electione patriarcharum Ecclesiæ Constantinopolitanæ. (iiii Kal. Aprilis.) 577

XXIV. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Permittit sacerdotiorum retentionem, et ut possit uti opera clericorum qui secum ad partes illas accessere. (iii Kal. Aprilis.) 578

XXV. — Thomæ, patriarchæ Constantinopolitano. — Ne, ex eo quod ipse poutifex patriarcham elegit, Ecclesiæ Constantinopolitanæjuribus derogetur. (iii Kal. Aprilis.) 578

XXVI. — Gradensi, patriarchæ, et suffraganeis ejus. — Certioreum eum reddit, a se decretum fuisse ne clerici, qui sunt apud patriarcham Constantinopolitanum, sacerdotia amittant. (iii Kal. Aprilis.) 579

XXVII. — Priori, et capitulo Sancti Silvanide Leproso. — Recipit sub protectione beati Petri, et enumera- tur bona ad eum spectantia. (vii Kal. Martii.) 580

XXVIII. — Sancti Juliani, et de Turpiuaci abbatibus, et magistro Bald... canonico beati Martini Turoneusis. — Causam magistri Petri de Vico, super præbenda ipsi in Ecclesia Bituricensi concessa, dediendam ipsis com- mitit. (viii Kal. Aprilis.) 580

XXIX. — Nobili viro, Matthæo de Argent. — Soutien- tiam, in causa quæ inter ipsum et Joann. m de Zita, super terra quadam et molendino vertebatur, a G. tituli S. Ma- riæ in Portico diacono cardinali, latam, confirmat. (v Kal. Aprilis.) 582

XXX. — Spoleto episcopo. — Sententiam adversus ipsum, in causa quæ inter ipsum et syndicum Laterane- sis Ecclesiæ super jure episcopali in Ecclesiæ de Scili- latam, irritat. (v Kal. Aprilis.) 583

XXXI. — Abbatii sanctæ Genovæ, et decano, et... can- cellario Parisiensibus. — Causam inter comitissam Be- seniæ, et capitulum Ecclesiæ Carnotensis, super latre- nis capture vertentem, ipsis committit. (Kal. Aprilis.) 586

XXXII. — Abbatii monasterii sancti Petri Cabilonensis, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris, regu- larum vitam professas in perp-tuum. Recipit eos sub pro- tectione, et enumeratur aut bona ad ipsos spectantia. (in Kal. Aprilis.) 589

XXXIII. — Wigorniensi episcopo, et abbati Cicestrensi, et decano Eboracenisi. — Super ecclesia de Wdehord ne poti episcopi Albanensis assignanda. (ix Kal. Aprilis.) 591

XXXIV. — Eliensi episcopo, et archidiacono de Caute- bruge, et priori de Baroeta Eliensis diocesos. — Causam matrimonialem ipsis committit. (v Id. Aprilis.) 592

XXXV. — Dolensi episcopo, et... de Savigneio, et de Ardene abbatibus. — Causam electionis episcopi Be- jocensis ipsis committit. (x Kal. Maii.) 594

XXXVI. — Duci Andreæ, regni Hungariae gubernatori. — Respondet litteris ipsis, et Ladislauum regem puerum pupillum et nepotem suum, ipsis commendat. (vii Kal. Maii.) 595

XXXVII. — Eidem. — Ut pecuriam quam defunctu rex quibusdam reliquerat, erogandam curet. (vii Kal. Maii.) 596

XXXVIII. — Eidem. — Ut redditus quo regi, regi- que matris ipsius promiserat, percolvat. (vii Kal. Maii.) 596

XXXIX. — Eidem, et universis principibus in regno constitutis eodem. — Ita pueri regis curam eos gerent, ut regias possessiones nulla ratione alienentur.

audeant. (vii Kal. Maii.)

597

XL.—Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, praepositis, ceterisque prelati, atque principibus, clero, et universo populo regni Hungariæ. — Fidei regi servare omnino jubet. (vii Kal. Maii.)

597

XLI.—Colocensi archiepiscopo, et.... episcopo Waradiensi. — Ladislai regis ac regiæ familiæ molestiam exhibentes compescendi provinciam iungit. (v Kal. Maii.)

597

XLI.—Suffraganeis Ecclesiæ Colocensis. — In filio pueri regis permanere imperat. (vii Kal. Maii.)

593

XLII.—M. abbatissimæ, et sororibus de Gandersheim.

— Privilegia ipsius ab Agapito PP. II, et Joanne PP. XIII concessa, renovat et confirmat. (Inseruntur pontificum diplomata.) (vi Non. Maii.)

598

XLIV.—Pigavieus, Corbeiensi, et.... de lapide S. Michaelis abbatibus, Mersenburghensis, Paderburuensis, et Halberstadensis dicæceseon. — Dat eis provinciam inquirendi de subjectione monasterii de Gandersheim Ecclesiæ Hildesemensi. (v Nouas Maii.)

603

XLV. — . . . Atrebateni episcopo, . . . abbat sancti Bertini Morinensis dicæceseo; et S. de Vallibus, canonico Landunensi. — Causam electioni episcopi Ambiauenis examinaudam ipsis committit. (vi Non. Maii.)

605

XLVI. — . . . Colocensi archiepiscopo. — De episcopatu quodam, qui hic dicitur in terra filiorum Belkene, ad devotionem apostolicæ sedis reducendo. (Non. Maii.)

610

XLVII.—Priori et canoniciæ Sancti Petri Turgarcæ. — Ecclesiæ de Tlhebi et de Wetorp [al. de Duthorp], ipsis adjudicat. (ii Kal. Maii.)

614

XLVIII.—W. domino de Guirchia. — Recipit sub protectione beati Petri cum annuo cense unius bisautii. (vii Non. Maii.)

616

XLIX.—Alferadæ mulieri. — Ecclesiæ ab ipsis fundatam sub protectione recipit. (v Id. Maii.)

616

L. — . . . Regi Castellæ. — Ipsum ob Judæos ab Saracenos in honore habitos increpat. (ii Nou. Maii.)

616

Ll.—Archiepiscopo Guesenensi. — Cousulentii an dispensare posset super matrimonio in sexto consanguinitatis gradu per iurantiam contracto, respondet, dissimilari posse. (vi Id. Maii.)

618

LlI.—Archiepiscopo Senonensi. — Indulgetur quod visitat provinciam Seuouensem et corrigit corrigenda. (iv Id. Maii.)

618

LlII.—. . . Terdonensi episcopo, et Bono Joanni, subdiacono nostro, canonico Vercellensi. — Dateis provinciam inquirendi de episcopatu Alexandriano (v Id. Martii.)

619

LIV.—Universis abbatibus, prioribus, et aliis Burgesi ecclesiæ dicæsana lege subjectis. — Ut ad synodus semel in anno accedere non recusat. (ii Non. Maii.)

622

LV.—Constantinopoltano imperatori. — Transmittit ad Græcos B. tituli sancte Susannæ presbyterum cardinali, apostolicæ sedis a latere legatum, illumque imperatori commendat. (Id. Maii.)

622

LVI.—Archiepiscopis, episcopis, et universis prælati, in imperio Constantinopolitano constitutis. — Maudat ut legatum sedis apostolicæ beugine recipiant et honorifice perfractent, ejusque statuta observeant.

624

LVII.—Marchiopi Mountis Ferrati. — Ut Romanam Ecclesiæ diligat et honoret.

624

LVIII.—Litteræ marchionis Montis-Ferrati. — De suo erga Ecclesiam Romanam amore et obsequio, quin oratorem ad papam mittit, et eum de rebus apud Constantiopolitum gratias certiore facit.

624

LIX.—. . . Abbatii et conventui Carœ Dei. — De episcopatu in civitate Mountispoli instituteudo. (xv Kal. Junii.)

624

LX.—Wigorieusi episcopo, et.... abbatii Cicestrensi, et.... decano Eboraciensi. — De eodem argomento ac in epistola hujusce libri octavi 33. (xvi Kal. Junii.)

625

LXI.—. . . Episcopo. . . decano et magistro H. canonico Hildesemensi. — De præbenda in Ecclesia S. Willehaldi Bremen. Danieli clero assignando. (xiv Kal. Junii.)

626

LXII.—B. tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato. — Indulgetur quod, nisi patriarchæ Constantinopolitanus in Ecclesia Lou-taulopolitanæ idoneos viros assumat, ipse viros litteratos et honestos instituit in dicta Ecclesia, prout viderit expedire. (xiii Kal. Junii.)

628

LXIII.—Universo clero, et populo in Christiano exercitu apud Constantinopolim constituto. — Mandat, ut super terræ sanctæ recuperatione imperatori Constantinopolitano tribuant auxilium et consilium.

629

LXIV.—Patriarchæ, et universo clero Constantinopolitan. — Statuit, quod universi prælati conventionalium Ecclesiæ apud Constantinopolim positarum, cum Ec-

clesiam Constantinopolitanam vacare contigerit, in ecclesia S. Sophiae convenienter ad tractandum of electione.

629

LXV.—. . . Magistro et fratribus domus hospitalis Sancti Raiperi. — Ipsorum Hospitali ius et proprietatem B. Petri recipit. (vii Kal. Junii.)

629

LXVI.—. . . Savarico, Bathu-neosi et Gladstoniensi episcopo. — Ordinationem Ecclesiæ Gladstoniensis a judicibus delegatis factam confirmat. (Inseritur ordinatio.) (xvi Kal. Junii.)

630

LXVII.—. . . Episcopo Matisconensi, et.... abbatii de Bulna Bizuotinensis dicæceseo. — Ut P. mouachum, sancti Benigni Divisionensis ministrum, quo administrante Ecclesia ista dilapidata fuerat, ad prælaturam eveni non sicutant. (x. Kal. Junii.)

632

LXVIII.—Archidiaco, et abbatii Sancti Faustini Majoris, Brixienisibus. — Scribit in favorem monialium S. Petri de Ripa Brixien. ne Vitalis Humazolus ipsis super usris molestare possit. (v Kal. Junii.)

633

LXIX.—Archiepiscopo Remensi, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, apostolicae sedis legato, et suffraganeis ejus. — Ut inducat tam clericos quam laicos, ut accedant ad imperatorem Constantinopolitanum pro subsidio terræ suecæ, et ad expugnandos barbaros.

634

LXX.—Universis archiepiscopis, et aliis in Franeia. — Maudat, ut de singulis ordinib[us] viros moribus et scientia commendatos mittant ad partes Græciae, pro firmando inibi fide Christiana. (viii Kal. Junii.)

636

LXXI.—Magistris et scholaribus Parisiensibus. — Ut in Greeciam accedant pro studio reformando unde exordium habuit.

637

LXXII.—Capitulo Suessionensi. — Scribitur quod, cum præœtua episcopi Suessionensi sit in Græcia necessaria pro recuperatione terræ sanctæ, absentiam ejus sustineant humiliter et devote.

638

LXXIII.—Universis abbatibus, prioribus, et aliis, reliquis personis, ad quas litteræ istæ pervenerint. — Ut P. monacho, ab imperatore Constantinopolitan ad sedem apostolicam misso, in victimis provideant.

639

LXXIV.—Archiepiscopo Tusmensi, episcopo Migdeusi et.... Abbati Renanensi. — Ut supra quæstione vertente inter canonicos S. Marie de Luivid et H. de Say militem statuant quod justum fuerint. (vi Kal. Junii.)

639

LXXV.—Guidoni, Remensi archiepiscopo, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, ejusque successoribus canonicæ substituendis, in perpetuum. — Confirmatio privilegiorum ipsius, inter quæ præcipuum illud recensetur, ut solus Francorum reges iungere ac coronare poseit. (Id. Maii.)

640

LXXVI.—Arelatensi archiepiscopo, et.... Vallis Maznei, et.... Sancti Willelmi abbatibus, Agathensiæ et Lovensiæ dicæceseon. — Ut Agathensem episcopum ab Ecclesia removeant, et alium eligant. (viii Kal. Junii.)

642

LXXVII.—. . . Mindensi, et.... Verdensi episcopis, et.... abbatii Verdensi. — Ut archiepiscopo Magdeburgensi beneficium ab olutionis impendat, et de quibusdam aliis referant, et re-cribant. (vii Kal. Junii.)

644

LXXVIII.—. . . Pigavieusi, et.... sancti Egidii de BrunsWicabatibus, Halberstadensis et Mersenburghensis dicæceseon, et... decano Mersenburghensi. — Causam A. clerici, de præbenda in Ecclesia Mersenburghensi olim ab archiepiscopo Remensi, tunc apostolicæ sedis legato, concessam, ipsis committit. (vi Kal. Junii.)

645

LXXIX.—Archiepiscopo Pisano. — Ut absolvat judicem Carolitanum a juramento sibi præstito, injungens ipsi ut non differat Ecclesiæ Romanæ jurare.

647

LXXX.—J. archipresbytero Perusino. — Diceruit ipsum non teneri quidquid a legato a sedis apostolicæ decreto fuerit in Ecclesia Perusina, contra privilegia per apostolicam sedem concessa. (ii Non. Junii.)

647

LXXXI.—. . . Patriarchæ Aquilegrensi. — Mandat, ut per episopum Patavienensem inquiri faciat contra plebani d. Gowew de criminis apostasie accusatum. (ii Non. Junii.)

648

LXXXII.—. . . De Heisterbach, et.... de Rumeraborp abbatibus, et.... decano Bunnensi, Coloniensis dicæceseo. — Maudat ut inquirant si inter duos comites possit pax reformari per matrimonium inter partes, licet in certo affinitatis gradu se attingant. (ii Non. Junii.)

649

LXXXIII.—. . . Patriarchæ Aquilegrensi, et.... abbatii de Novo Castro. — Maudat ut moneant ducem Sueviæ, ut nullum tributum auxiliu episcopo Wormacieus excommunicato. (ii Nonas Junii)

650

LXXXIV.—Eisdem. — Ut ducem Sueviæ, nisi infra tempus resipiscat, sacris interdicant. (ii Non. Junii.)

653

LXXXV.—Universo populo Viterbiensi, spiritum concilii senioris. — Ut insurgent adversus quoddam Palatenses, nec eis præsentent auxilium, con-silium, vel querem:

- LXXXVI. — Clericis Sanctæ Agathæ. — Reducantur ad percipiendum quamdam pensionem annuam in ecclesia S. Salvatoris, et condemnatur presbyter ad solutionem ejusdem pensionis. (i Nou. Junii.) 654
- LXXXVII. — G. . . majori archidiacono, et magistro R. p̄sonitariis S. Victoria Parisiensis, et magistro R. de Corzon, Noviomensi canonico, Parisis commoranti. — Mandat ut episcopum Tullensem absolvant vinculo excommunicationis, et caueam iuter dictum episcopum et archidiacountum Tulleum terminent. (vii Id. Junii.) 659
- LXXXVIII. — Andreæ domino Hungariæ. — Excusationem afferit, cur ei pro postulato Colocensi archiepiscopo in Strigoniensi archiepiscopum morem non gerat, alium quia eligi jubet. (viii Kal. Junii.) 661
- LXXIV. — Priori, et fratribus hospitalis Sanctæ Trinitatis de Vernolio. — Recipit eos sub protectione, cum anno censu unius oboli aurei. (iii Id. Junii.) 662
- XC. — S. Maguntiensi archiepiscopo. — Super consecratione episcopi Argentinensis. (viii Id. Junii.) 662
- XCI. — Consulibus et populo Montis Pessulanii. — Ut noui impedian constructionem oratorii Sancti Spiritus, epistola communatoria. (iii Non. Junii.) 664
- XCII. — P. regi Aragoniæ. — Ipsi et successoribus ejus concedit ut per archiepiscopum Tarracensem apud Cœstraugustam coronentur. (xvi Kal. Julii.) 665
- XCIII. — Eidem. — Pollicetur quod, si obtineat inveniam Majoricarum, institutur in ea seiles episcopalis. 666
- XCIV. — Eidem. — Concedit ei facultatem possidendi licite quidquid de terra hæreticorum poterit acquirere. 666
- XCV. — Archiepiscopis, episcopis et praælatis per terram Aragonem constitutis. — Mandat ut regi in expellendis impiis auxilio consilioque præsto sint. 666
- XCVI. — Fratribus de Calatrava, et de Velez. — Maudat ut regi Aragonie adversus Saracenos opitulentur. (iii Non. Julii.) 666
- XCVII. — ... Cisterciensi abbatii, P. de Castrovo, et magistro R. apostolicæ sedis legati. — Ut concedant regi Aragocum in feudum Castrum Scureæ, (quod est proprietatis beati Petri,) ab hæreticis recuperatum per eumdem regem, cum anno censu ad eorum libitum. (xvi Kal. Julii.) 667
- XCVIII. — Cenadiensi episcopo et abbatii de Stekedor Cisterciensis ordinis. — Ut recipiant purgationem ab episcopo Quiuqueclesiensis super accusatione incestus, (xiiii Kal. Julii.) 667
- XCIX. — S. Bathoniensi et Gladstonensi episcopo. — Coeundit dilatio transfretandi. (vi Kal. Julii.) 668
- C. — B. magistro, et fratribus Sancti Juliani de Perario. tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. — Recipit eos sub protectione beati Petri, sub anno censu unius marapetini. (xvi Kal. Julii.) 668
- Cl. — Universis archiepiscopis et prelatis, in Hierosolymitanâ provincia constitutis. — Ut legatum sedis apostolicæ missum ad regnum Hierosolymitanum recipiant humiliiter ac devote. 669
- Ch. — . . . Patriarchæ Hierosolymitano, apostolicæ sedis legato. — Facultas, ut absolutiovis beneficium impertiri possit universis transfretantibus, quounque modo et a quounque fuerint excommunicati. (iv Kal. Januarii.) 670
- CIII. — Eidem. — Ut clerici cum ipso transfretantes fructus præbendarum ad triennium percipere possint. (iv Kal. Januarii.) 670
- CIV. — Conventui Wintoniensi et abbatibus prioribus, et universo clero Wintoniensi diocesano. — Electionem præceptoris Lincolniensis in episcopum Wintoniensem confirmat. (xi Kal. Julii.) 671
- CV. — . . . Viterbiensi, et . . . Urbevetano episcopis. — Ut aduersus Patarenos permittant sibi auctoritatem exercant. Viterbiæ adeant, electosque consules magistratus submoveant. (xvi Kal. Julii.) 673
- CVI. — Narbonensi archiepiscopo. — Mandat ut se apostolico conpectu sistat, itaque se purget quæ objecta essent. (vi Kal. Julii.) 674
- CVII. — Andreæ duci, gubernatori regni Hungariæ. — Excusationem afferit cur ejus postulatio de Papembergeni episcopatu noui annuat. 675
- CVIII. — . . . Præposito. . . decano et capitulo Ecclesie Halberstadensis, prælatis et universo clero, in Halberstadensi diocesâ constitutis et omnibus fidelibus Halberstadensis Ecclesiæ. — Significat eis quod episcopus Halberstadensis absolutus est a vinculo excommunicationis, et mandat ut ei debitam reverentiam et honorem impendant. (vi Kal. Julii.) 676
- CIX. — Wirzburgensi, et . . . in Husdorp præpositis. et . . . decano Sanctæ Marie in Herfordia Maguntin diocesos. — Ut magistrum Martinum de præbenda, ipse in Ecclesia Mindensi per sedem apostolicam collata, pacifica faciant possessione gaudere. (Id. Junii.) 676
- CX. — . . . Archiepiscopo, et . . . Sancti Remigii, et Sancti Joannis abbatibus Senonensis. — Ut ab H. diacono Senonensi recipient resignationem beneficij cuiusdam, non obstante quod episcopus diocesanus beneficium illud post mortem dicti diaconi promiserat. (v Id. Junii.) 678
- CXI. — . . . Præposito. . . decano, et . . . scholastico Biturion. Coloniensi diocesos. — Ut E. de Hard. monent et inducunt, ac etiam per censorum ecclesiasticam cogant, ut G. mulierem, uxorem suam, recipiat, non obstante juramento illicito per conjugem factu, quod deinceps alter alterum non requirat. (i Kal. Julii.) 678
- CXII. — Senonensi archiepiscopo, et . . . abbati Sancti Mariani, et magistro R. de Corzon. — Ut de accusacione, quam O. dux Burgundiæ, super matrimonio consanguineum cujusdam sua cum comite Niverensi, velut ipsi in quarta consanguinitatis gradu sese contingenter, intendebat, inquirat, et ad sedem apostolicam referant. (iii Non. Julii.) 679
- CXIII. — . . . Regionæ Francorum. — Litteris et legatione incerentem permulcent. (iii Nonas Julii.) 680
- CXIV. — Archiepiscopo Armachano, episcopo Dunense, et . . . abbati de Ines Dunensis diocesos. — Ut H. de Lasci, in iuste bellum moverit aduersus Joannem de Concic, occupata restituat. (Kal. Julii.) 681
- CXV. — R. quondam Tolosano episcopo. — Concedit, ut, licet resignaverit administrationem Ecclesiæ Tolosanæ, valeat, sine prajudicio alterius, episcopale officium exercere. (iii Non Julii.) 682
- CXVI. — Abbati Ci-terciensis, R. et P. monachis Fontis-Frigidi, apostolicæ sedis legati. — Ut Mascaronem a præpositura Tolosana amoveant. (i Non. Julii.) 683
- CXVII. — Bertrando, Agenensis episcopo, eisque successoribus cauonice substituendis in perpetuum. — Recipit illum sub protectione beati Petri, et confirmat prælegia ei a rege Anjoriorum concessa. (ii Kal. Julii.) 684
- CXVIII. — B. Traueusi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato. — Dispensationem cum Bartholomæo, diacono, ignorante utrum inferiores ordines receperisset, confirmat et mandat ut minores ordines eiconferantur ad cautelam. (Non Julii.) 686
- CXIX. — Litteræ Leonis, regis Armenorum ad papam. — Significat papæ, quod pax reformata est inter ipsum ac Templarios et quedam alia. 687
- CXX. — Littera missa per catholicum Armenorum, et Innocentum papam tertium. — De eodem arguento et super quibusdam aliis. 689
- CXXI. — Archiepiscopo Senonensi, et . . . Parisiensi episcopo. — Ut Judeorum insolentiam compescant. (Id. Julii.) 694
- CXXII. — Instrumentum. — Quo Guillelmus marchio, filius marchionis Pelavicii, spondet se paritum mandatis papæ. (ii Kal. Aprilis.) 695
- CXXIII. — Instrumentum. — Quo idem marchio, ad obtinendam absolutionem, arcem Landasiæ episcopo Mutiveusi tradit in jas proprietarium, et de eadem investituram accipit. (xi Kal. Aprilis.) 696
- CXXIV. — Mutinensi, et Reginensi episcopia. — Quod ipsi in absolvendo Wilhelmo Pelavicii fecerant, ratum esse jubet. (xiiii Kal. Augusti.) 696
- CXXV. — N.... (Deest inscriptio). — Ut Philippum regem Franciæ ad subveri ierdum terræ sanctæ iudicauit. 698
- CXXVI. — Petro, tituli Sancti Marcelli apostolicæ sedis legato, presbitero cardinali. — Reprehendit legalum, deseruisse terram saeculam, etc. (vi Id. Julii.) 699
- CXXVII. — A. illustri regi Hungariæ. — Ut ea, quæ G. clericis episcopi Portuensis, ablata fuerant, ipsi restituere faciat. (vi Kal. Augusti.) 702
- CXXVIII. — Abbatii et conventui Albarensibus. — Electionem Andree, præpositi S. Nicolai de Corneto, in abbatem S. Augustini de Moute-Albo, confirmare eis præcipit. 703
- CXXIX. — Calojoanni, regi Bulgarorum et Blachorum. — Ut faciat pacem cum Latvias, et liberet imperatorem Constantiopolitani quem tenet captivum. 705
- CXXX. — Universis Christi fidelibus ad succorsum terræ sanctæ voluntibus Constantiopolim proficiunt. — Ut pontificem de ipsorum proposito certiore reddant. (vii Kal. Septemb.) 706
- CXXXI. — Litteræ Henrici, fratris imperatoris. — Significat ei quod Baluidus imperator captus fuit a Bulgariis, ac natus mittit. (Non. Junii.) 706
- CXXXII. — Henrico fratri Constantinopolitanum imperatore. — Ut pacem stabiliat et firmet cum rege Bulgorum. 710

CXXXIII. — Marchioni Montisferrati. — Ut defendat et tueatur subjugatum Constantinopolitanum imperium, donec papa fnerit melius instructus, an id injuria fuerit factum. 710

CXXXIV. — M... uxori nobilis viri, B marchionis Montisferrati, quondam Constantinopolitanæ imperatrici. — Gratulatur quod, Græcorum ritibus abjectis, Latinos amplexa esset. 714

CXXXV. — B. tituli Sanctæ Susannæ, presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato. — Ut quasdam ordinationes, in Ecclesiæ Constantinopolitanæ juxta pacationes factas, confirmet. 715

CXXXVI. — Patriarchæ Constantinopolitano. — Ut Henricum, clericum, in canonicum Ecclesiæ S. Sophiæ recipi faciat. (vii Id. Septembri.) 715

CXXXVII. — Frederico, proposito Claroltensi. — Diepensatio pro defectu natalium, ad suscipendas dignitates. 715

CXXXVIII. — Maguntino archiepiscopo. — Ut electo Argentinensi consecrationis munus impendat; quod si facere distulerit, committitur archiepiscopo Senonensi. (viii Id. Octobris.) 716

CXXXIX. — Proposito et capitulo Striconiensi. — Archiepiscopum Colocensem ipsis in archiepiscopum præficit. (ii Non. Octobris.) 717

CXL. — Capitulo Colocensi. — Nullum ipsorum iuribus, ex translatione archiepiscopi, damnum inferri declarat. (ii Id. Octobris.) 720

CXLI. — Henrico et Vitali Collisvaconi, canonicis Becketianis. — Ut quendam, quem sedes apostolicæ declaravit esse legitimum, ipsi etiam legitimū reputent, et in causa super hereditatem illius vertente procedant juxta tenorem litterarum apostolicarum. (ii Id. Octobris.) 721

CXLII. — P. episcopo Wintoniensi. — Ut in monasteriis et Ecclesiæ diocesana lege sibi subjectis corrigat quæ fuerint corrigenda. (vi Kal. Novembri.) 722

CXLIII. — Eadem. — Ut illicite alienata revocare possit. (vi Kal. Novembri.) 722

CXLIV. — Eadem. — Ut archidiaconos et decanis, etc., ad suscipiendois ordinis compellere possit. (vi Kal. Novembri.) 722

CXLV. — Eadem. — Ut eos qui personatus adipiscuntur, ad instituendos vicarios, qui velint et possint personaliter deservire, cogat. (vi Kal. Novembri.) 723

CXLVI. — Eadem. — Ut clericorum excessus corrigat. (vi Kal. Novembri.) 723

CXLVII. — Eadem. — Ut filios sacerdotum amoreat, (vii Kal. Novembri.) 724

CXLVIII. — Eadem. — Ut beneficiorum alternationem impediatur. (vi Kal. Novembri.) 724

CXLIX. — Eadem. — Londoniensi, et.... Wigorniensi episcopis, et decano Cicestrensi. — Ut iunovata in Ecclesia Wintoniensi ad debitum statum revocent. (vi Kal. Novembri.) 724

CL. — Archiepiscopo, et.... decano, et.... archidiacono Bituricensi, — Ut, si archiepiscopus Burdigalensis cedere noluerit regimini pastorali, ipri eum amoveant eumdem, et injungant capitulo, ut personam aliam idoneam in pastorem eligant. (ii Kal. Novembri.) 725

CLI. — Eadem. — Indulget ei ut servos suos, et Ecclesiæ suæ clericos, a violenta manuum injectione possit absolvere. (ii Idus Novembri.) 726

CLII. — B. archidiacono Vienensem, subdiacono nostro. — Ipsi Vivariensem episcopum electo potestate facit alia beneficia ecclesiastica, præter archidiaconatum Vienensem, retiendi. (Non. Novembri.) 727

CLIII. — T. patriarchæ Constantinopolitano. — Mandat, ut electum Patracensem consecrare, eumque pallii honore insigire, non differat. (iii Kal. Decembri.) 727

CLIV. — Roffensi, et.... Londoniensi episcopis, et.... priori Sancti Albani Londoniensis dioceseos. — Committit eis causam super ecclesiæ de Faversham inter abbatem S. Augustini, et archidiaconum, Cantuarienses, vertentem. (xi Kal. Decembri.) 729

CLV. — Roffensi, et.... Londoniensi episcopis, et.... priori Sancti Albani Londoniensis dioceseos. — De eodem argumento, et ut archidiaconum Cantuariensem ad restorationem altaris cujusdam cogant. (viii Kal. Decembri.) 734

CLVI. — Florentino episcopo. — Ut canonicos, in causa quæ inter episcopum et capitulum Volterrano vertebatur, testes recipiat. (v Kal. Decembri.) 734

CLVII. — Ferrarioni episcopo, et.... abbatu de Columba, et.... archidiacono Veronensi. — Ut certam regulam statuant monasterio de Castanasio. (vii Kal. Decembri.) 753

CLVIII. — Basiliensi episcopo, et.... abbatu de Salem. — Ut ad monasterium Angiense aceedentes personam

idoneam in abbatem eligi procurent. (Non. Decembri.) 738

CLIX. — C. presbytero cardinali, et clericis Sancti Laurentii in Lucia. — Confirmatur quedam compositione inter ipsos. (vii Id. Decembri.) 739

CLX. — Abbatu ei conventui Sancti Petri de Cultura Conomanem. — Pensiones omnes factæ vel promissæ per R. quondam abbatem irritantur. (ii Kal. Dec.) 740

CLXI. — Sancti Albani Lincolniensis, et.... de Radinges Saresberiensis diocesem abbatis, et.... decano Sanci Pauli Londoniensis. — Ut testes audiant super cause electi Cautuariensis. (iii Id. Decembri.) 740

CLXII. — Episcopo Florentino. — Ut reinte, ret secundum quibusdam in nobilibus qui pro Ecclesia steterunt temporibus schismatis. (ii Id. Decembri.) 742

CLXIII. — Londinensi, et.... Eliensi episcopis, et.... abbatu Sancti Edmundi, Norwicensis diocesos. — Ut in causa quæ inter archidiaconum Cautuariensem ex uero, et abbatem uenachosque S. Augustini Cautuariensis ab altera parte, super possessionem custodiæ Ecclesie de Middleton, vertebar, testes audiant. (ii Id. Decembri.) 743

CLXIV. — Episcopo, et.... decano Lincolniensis. — Ut cum G. filio Petri, justitiario Anglie, super voto peregrinatione ad triennium dispensare possint. (xvii Kal. Januarii.) 745

CLXV. — Abbatu Vallis-Umbrosæ, et magistro Gualandi, subdiacono nostro, canonico Pisano. — De translatione Fusulanæ sedis in locum idoneum. (xvii Kal. Januarii.) 747

CLXVI. — Illustri regi Anglie. — Ne Moniales S. Trinitatis de Cadomo in ius ad laicos judices vocari patiatur. (x Kal. Januarii.) 747

CLXVII. — Hamelino, abbatu Vindocinensis monasterii, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum. — Recipit eum sub protectione beati Petri, cum anno censu duodecim solidorum, et enumerantur bona ad eum spectantia. (x Kal. Januarii.) 747

CLXVIII. — Episcopo Vercelleensi. — Ut matrimonium inter Opizemus Lanciæ, veclani et Rufunam solvat, pro eo quod dictus O. furiosus erat. (v Kal. Januarii.) 751

CLXIX. — Patriarchæ Jerosolymitanæ. — Diepensatio visitandi Limina SS. apostolorum etiam per nuntios. (iv Kal. Januarii.) 751

CLXX. — Eadem. — Ut tempus quadriennii legalitionis sue, computetur a die quo Ecclesia ipsi commissaria eum receperit. (v Kal. Januarii.) 752

CLXXI. — Eadem. — Ut in quavis provincia pallio uti possit. (iv Kal. Januarii.) 752

CLXXII. — Eadem. — Ut eos qui cum ipso trajicere velint ab excommunicationis vinculo absolvere possit. (ii Kal. Januarii.) 752

CLXXIII. — Eadem. — Pecuniam ipsi destinat. (iv Kal. Januarii.) 753

CLXXIV. — Electo Coloniensi. — Ut quæ prius haberat beneficia biennio retinere possit. (iv Kal. Januarii.)

CLXXV. — Eadem. — Ut si eum suffraganei sacris episcopalibus initiare negligant, alios ad id episcopos convocare possit. (x Kal. Januarii.) 753

CLXXVI. — Scabios, et universo populo Coloniensi. — Confirmatur libertates antiquæ. (x Kal. Januarii.) 754

CLXXVII. — Capitulo et clero Coloniensi. — Confirmit. electi Coloniensi. 754

CLXXVIII. — Universis prælatis per Angliam. — Ut Petri de-narium, qui cum fide quidem colligebatur in Anglia, sed ministrorum dolo non integer ad Romanum pontificem pervenieret, annis singulis exigendum exhibe que sine ulla fronde deferendum current. 754

CLXXIX. — Petro, Wintoniensi episcopo. — Ut, in consilio Romano pontifice, excommunicari non possit. (iv Kal. Januarii.) 754

CLXXX. — ... Archiepiscopo, et.... B. cellerario Turonensis. — Causam inter J... de Meluan. et E... mulierem nobiles vertentem ipsis committit. (iii Kal. Januarii.) 755

CLXXXI. — Rainero, thesaurario Nimocensi. — Thesaurariam Ecclesiæ Nimocensis ei confirmat. (Id. Decembri.) 756

CLXXXII. — ... Cantori, et Sigiberto, et M. de Sancto Quintiuo, canonici Noviomensis. — Causam inter A. clericum Noviomensem, et A. de Maisnilio militem, vertentem, ipsis committit. (ii Kal. Januarii.) 756

CLXXXIII. — Patriarchæ Aquilegensi. — Ut Ecclesiam Tridentinam, in pastoris absentia, adversus comitem Tyrolensem protegat ac tueatur. (iii Id. Januarii.) 758

CLXXXIV. — Eadem. — Facultas conjugandi episcopalis Emonensem et Justinopolitanum. (iii Id. Januarii.) 758

- CLXXXV. — Ric. decuno Sarisberiensi. — Dispensatio, super defectu natalium, ad obtinenda beneficia. (ix Kal. Februarii.) 759
- CLXXXVI. — Archipresbytero, et canonicis Sancti Petri. — Observantium statutorum cauonicos S. Petri respicientium inculcat. (iii Id. Januarii.) 760
- CLXXXVII. — Archiepiscopis, epi copis, abbatibus, prioribus, et aliis Ecclesiarum orclatis ad quos litterae istae pervenerint. — Quod irritatur electio decani Sarisberiensis ob defectum electiovis, non ob defectum personæ. (ii Kal. Januarii.) 761
- CLXXXVIII. — G. decano Suessionensi... cantori Remensi, et Sivanecteis successori. — Causam obedientiae inter episcopum Meldensem, et monasterium Resbacense vertentem ipsis committit. (Id. Januarii.) 762
- CLXXXIX. — Episcopo Brixensi. — Diversis consultationibus ejus respondet. 763
- CXC. — Clero et populo per Firmanam diocesiam constitutis. — Ut ipsorum episcopo electo obedientiam impendant. 767
- CXCI. — Firmano electo, ejusque successoribus canonicis substituendis in perpetuum. — Immunitates ac privilegia ipsi successoribusque ejus elargitur. 767
- CXCII. — Regis Danorum ad papam. — Varias contra Waldemarum, Slevensem episcopum, ei proponit querelas, et rogat ut provideat ne a Waldemaro Dania turbetur. 768
- CXCIII. — Illustri regi Daniæ. — Hortaturem ad clementiam erga Waldemarum, et rogat, ut securum conductu valeat deadi ad Hungarorum regem, et deinde promittit se ejus regi quieti consulti rum. (xiiii Kal. Februarii.) 771
- CXCIV. — Lundensi archiepiscopo. — Ut visitet provinciam Lundensem et corrigenda corrigat. (xv Kal. Februarii.) 773
- CXCV. — Eadem. — Respondet ipsius consultationi super causam quoddam matrimoniali. (ii Id. Januarii.) 773
- CXCVI. — Eadem. — Confirmat quasdam institutiones ab ipso factas. (xiv Kal. Februarii.) 774
- CXCVII. — Eadem. — Ut in civitate quam ad cultum fidei redegerit, episcopum ordinare possit. (Id. Januarii.) 775
- CXCVIII. — Eadem. — Ut institutio ab ipso super statu monachorum nigri ordinis facta obseretur. (xv Kal. Februarii.) 775
- CXCIX. — Abbatii de Bardeslara, et.... priori Sancti Sepulcri, et.... decano Wigornieusis dicæsos. — Ut in causa, (quæ inter R. rectorem ecclesie S. Saldati ab una, et Thowam rectorem capelle S. Joannis de Glovernia ab altera parte, vertebar) procedatur, nisi actor fuerit effectus familiaris judicis. (vi Kal. Februarii.) 776
- CC. — Vercellensi episcopo, abbatii de Tileto, etc. presbytero Alberto Mantuano. — Qualiter et quomodo procedere debuerint adversus Novarieensem, et Yporiensem episcopos. Agitur etiam de cessione episcoporum Astensis et Veronensis. (iv Kal. Februarii.) 777
- CCI. — Wigornieusis episcopo. — Quod, excepto die Nativitatis Domini, sufficit sacerdoti unam missam celebrare. (vii Kal. Februarii.) 781
- CCII. — Decano Sancti Thomæ Crispejacensis, Si vancensis dicæsos et Gerindo de Crech. Suessionensi, et M. Gir. de Sancto Dionysio Novioneusi, canonicos. — Causam, inter episcopum Meldensem et abbatissem Jotrensem vertentem, ipsis committit. (v Kal. Februarii.) 781
- CCIII. — Toletano archiepiscopo, et.... episcopo Zamorensi. — Ut Castello et Legionensem reges Hierosolymitani hospitalis fratribus quedam oppida possessiones restituere compellant. (v Kal. Februarii.) 782
- CCIV. — Abbatii, et fratribus Eveshamensi cenobii. — Causam, inter ipsum et epis. opum Wigornieensem, super jurisdictione vertentem definit. (v Kal. Februarii.) 784
- CCV. — Eliensi, et... Rossensi episcopis; et magistro B. Londoniensi. — De eodem argumento. (iii Non. Februarii.) 788
- CCVI. — Eisdem. — De eodem argumento (vii Id. Februarii.) 789
- CCVII. — Rossensi episcopo. — Ut perseveret in regimine et cessionem non querat. (Kal. Februarii.) 790
- CCVIII. — Priori Sancti Victoris Parisiensis... Symoni succentori Silvaectenisi, et magistro S. de Lauguet, theologo Parisius commoranti. — Causam inter abbatissem de Foote, et abbatem Sancti Dionysii in Francia vertentem ipsis committit. (vi Non. Februarii.) 791
- CCIX. — J. sanctæ Mariæ in Via Lata diacono cardinali apostolicæ sedis legato. — Regem Anglie ab inferendis decano Sarisberiensi aliique injuriis revocare jubet. (Kal. Februarii.) 792
- CCX. — Priori Sancti Victoris Parisiensis, Symoni succentori Silvaectenisi, et magistro S. de Lauguet, theologo Parisius commoranti. — De eodem argumento ac in epistola 45 lib. v. (Kal. Februarii.) 793
- CCXI. — Fidelibus nostris et populo Radicofanibus. — Facultas eligendi consules. 793
- CCXII. — N. decaus, et capitulu Cenomanensis. — Causam inter ipsos et capitulum Sancti Petri de Cari, de interdicto, ab epi. copo vel capitulu Cenomanensi lato, observando defuit. (vi Non. Februarii.) 794
- CCXIII. — Cauonicis Sancti Petri de Curia Cenomanensis. — De eodem argumento. (Kal. Februarii.) 795
- CCXIV. — Nidrosiensis archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum. Confirmatae privilegia et concessiones antiquas. (Id. Februarii.) 796
- CCXV. — Eadem. — Facultas absolwendis excommunicatis pro violentia manuum in clericos injectione. (xiiii Kal. Martii.) 797
- CCXVI. — Eadem. — Ne quis, nisi facta ab eo protestate in ejus metropoli episcopos consecrare posse. (iii Id. Februarii.) 798
- LIBER NONUS. — Pontificatus anno ix Christi 1233.
- I. — Calaritano episcopo. — Quod non querat cœsiem, et scribuntur ea propter quæ episcopos cogitare renuntiare, et cedere episcopatum. (Kal. Martii.) 801
- II. — Archiepiscopis Toletano et Compostellano. — Mandat ut controversias, quas Castellanus et Legionensis reges de quibusdam oppidis exercebant, componeantur. 801
- III. — ... Bracarensi archiepiscopo. — Consultanti respondetur quod vigiliæ apostolorum jejuniantur, et alia dubia certificantur. (ix Kal. Martii.) 802
- IV. — ... Bracarensi archiepiscopo. — Quod percussio clericorum, in satisfactione injuriae illatae alii, secundum morem patrum, inhibita sit. (viiii Kal. Martii.) 802
- V. — Nidrosiensis archiepiscopo. — Consultanti respondetur quod non est verus baptismus nisi per aquam et sacerdotem fiat. (Kal. Martii.) 802
- VI. — Nidrosiensis archiepiscopo. — Quod inhibeat sacerdotibus suis arma ferre et incedere habitu laicali. (Kal. Martii.) 803
- VI. — Potestati, et consilio Florentino. — Quod evident hæreticos et persistant in fide. (iii Non. Martii.) 803
- VIII. — Consulibus et populo Pratensis. — Ob expulsos de suis flibus hæreticos commendatur. (iv Non. Martii.) 803
- IX. — ... Decano de Etton, et... priori de Aqua-Bella Mauriaensi dicæsos. — Quod procedant in causa Mauriaensi. (v Non. Martii.) 805
- X. — Mauriaensi episcopo. — Ut gageriam quamdam retinere possit. (Kal. Martii.) 805
- XI. — Lundensi archiepiscopo. — Quod servos injicentes manus in clericos mittat absolwendos ad servum servorum, nisi fecerint, ut se subtrahant obsequio dominorum. (Idib. Januarii.) 806
- XII. — ... Archiepiscopo Turonensi. — Ut tradat repulsa ecclesiastica corpus juveniles quæ ex ponte precipitavit se, non sponte, sed casu, fugiens ut se liberaret a manibus eorum qui in honesto, fine eam persecabantur. (iv Non. Martii.) 806
- XIII. — ... Archiepiscopo, et O archidiacono. Januensis. — Quod dotein faciant assignari viro, cui dos potest credi, cum creditum sit corpus uxoris. (viii Id. Martii.) 807
- XIV. — Episcopo Bambergensi. — Datur terminus veniendi ad recipiendam absolutionem. 808
- XV. — Instrumentum, quo Echembertus, Pabembergenus episcopo, promissam domino papæ fidilitatem et obedientiam servaturn chirographo obtestatur. 808
- XVI. — ... Turoueni archiepiscopo... magistro, et fratribus hospitalis Sancti Spiritus in Saxia. — Adjungitur hospitali eorum fundum de Fonte Moron. (viii Id. Martii.) 808
- XVII. — ... Abbatii Sanctæ Columbae Senonensis. — Concedit ei facultatem percipiendi decimas ex laboribus terræ parochiarum suarum. (vi Id. Martii.) 809
- XVIII. — ... Potestati, et consilio Faventino — Quod excludant pauperes de Lugduno et Patarenos de patria et civitate eorum. (vi Id. Martii.) 809
- XIX. — ... Sancti Proculi, et... Sancti Stephani abbatibus Bononiensis. — Quod hæreticos Pauperes dicitos per distinctionem ecclesiasticam compescant. (vi Id. Martii.) 809
- XX. — Florentino episcopo. — Quod inducat et cogat commune Pisani, ne quoddam jura marchionis Massæ quæ tenetur ab Ecclesia, occupet. (tr Id. Martii.) 810

XXI. — Archiepiscopo Pisano. — De eodem argu-		XLVI. — ... Brixinensi... Frisingensi, et Tergestino
mento. 822		episcopis.—Quod causam inter ecclesias Salsburgensem
XXII. — A. preposito in archiepiscopum Magdeburgen-		et Gurensem videant, et inducent partes ad concordiam.
sem electo. — Confirmatur electio, et praesicitura in pasto-		(ii Idus Aprilis.) 856
rem. (v Kal. Martii.) 822		XLVII. — ... Episcopo Dertusensi. — Quod restitutus
XXIII. — ... Abbatii Sancti Victoris Parisiensis... de-		ecclesias de Alchezar episcopo Oscensi. (Idibus Aprilis.)
cane Suessionensi, et magistro R. de Corzon, canonico		858
Noviomensi. — Causam electionis episcopi Trecensis		XLVIII. — ... Deest inscriptio. — Super eodem. (Idi-
ipso committit. (xiv Kal. Aprilis.) 823		bis Aprilis.) 860
XXIV. — Abbatii et capitulo Castellionis. — Licit in		XLIX. — ... Deest inscriptio. — Quod sententiam in-
causa necessaria etiam per religiosas juratur. (xi Kal.		terdicti contra occupatorem ecclesiae de Almodovar ab
Aprilis.) 825		episcopo Oscensi latam faciat firmiter observari. (Idibus
XXV. — ... Priori et conventui Glastoniensibus. —		Aprilis.) 860
Quod si non esset bene provisum Ecclesie eorum, prose-		L. — Magistro, et fratribus militia Tempri in Italia
quantur jus suum apud Curiam. (ii Id. Martii.) 827		constitutis. — Quod praecoptores militia Tempri pro do-
XXVI. — J. Sancte Mariæ in Via Lata diaconocardiinali,		mibis suis agere et defendere possunt; nec obstat eis
apostolicæ sedis legato. — Quod det licentiam priori et		religio, vel quod ignota sit eorum origo. (iv Idus Aprilis.)
conventui Glastoniensibus eligendi abbatem. (viii Kal.		861
Aprilis.) 828		LI. — ... Deest inscriptio. — Quod absolvat episcopum
XXVII. — ... Arelatensi archiepiscopo. — Ut delin-		Tullenensem ab excommunicatione. (xv Kal. Maii.) 861
quentibus praesigat competentem termidum, ad prose-		LII. — ... Patriarchæ Hierosolymitanæ, apostolicae se-
guendas appellationes, quas saluummodo pro persistendo		dis legato, et canonicæ Dominicæ sepulcri. — Datur ter-
in ipsorum nequitius in elusionem ecclesiasticæ discipli-		rinus praesentandis se apostolico conspectu super Ty-
næ interponunt. (xv Kal. Aprilis.) 829		reni et Patracensi archiepiscopatibus. (xii Kal. Maii.)
XXVIII. — Patriarchæ Hierosolymitanæ apostolicae sedis		863
legato. — Quod confirmet pactionem inter regem Cypri,		LIII. — Patriarchæ Antiocheno. — Relaxatur offensa
et comitem H. tunc regni Hierosolymitanæ dominium.		quam incurrit non visitando limina apostolorum. (x Kal.
(iii Kal. Aprilis.) 829		Maii.) 864
XXIX. — Aureliauensi episcopo. — Ut inspecta veritate,		LIV. — Ferrarensi episcopo. — Quod, J. promotum
R. subdiacono solim clericatus officium exercere permit-		ueque ad sacerdotium, qui non fuerat baptizatus, cum
ta, quia vim vi repellendo laicum percusserat. (ix Kal.		sit baptizatus, promoveat ad ordines et sacerdotium.
Aprilis.) 830		(Id. Aprilis.) 864
XXX. — ... Compostellano archiepiscopo. — Consul-		LV. — ... Archidiacono, et... penitentiarii Sancti Vi-
tanti respondetur quod idem iudicium est in canonicis		ctoris Parisiensis et magistro R. de Corzon, canonico No-
regularibus sicut in monachis in advocationibus. (iv Id.		viomensi. — Ut ad absolutionem episcopi Tullenensis, sub
Martii.) 831		certa forma procedant. (xvi Kal. Martii.) 866
XXXI. — Eidem. — Confirmator sententia lata in causa		LVI. — ... Episcopo Maurianensi, et praepositio Ulicensi,
vertente inter Templarios et Ecclesiam Compostellanam.		et... decano Heltonensis, Taurineus, et Maurianensis
(iv Id. Martii.) 832		diocesano. — Quod dimittant feudum Javen monasterio
XXXII. — ... Zamorensi et Salamantino episcopis. —		Clusio. (vi Kal. Aprilis.) 868
Quod ad solventum vota Ecclesiae Compostellanæ men-		LVII. — Archiepiscopo et archidiacono Senonensis,
sura antiqua obseretur certo modo. (x Kal. Aprilis.) 832		— Ut moneant episcopum, et canonicus Lingonenses,
XXXIII. — Aureiansi episcopo. — Consultanti, quod		ad assignandam T. canonico Lingonensi prebedam,
super ultimis voluntatibus canonicorum observet Latoranense concilium, et in aliis dubiis, respondetur. (Id.		quam de mandato papæ G. episcopus quondam Lingonensi
Martii.) 833		eidem assignaverat. (xiii Kal. Maii.) 869
XXXIV. — ... Priori et conventui Cantuariensis. —		LVIII. — ... Abbati, et conventui de Cupro Cisterciensis
Quod veniant ad examen audituri, an pro visio archiepi-		ordinis. — Confirmantur quedam bona eis data. (ii Idus
scopi eorum, prout pretendunt, fuerit mala. (iii. Kal.		Aprilis.) 870
Aprilis.) 834		LIX. — ... Lyubicensi... Racebergensi, et Querinensi
XXXV. — Suffraganeis Cantuariensis ecclesiae. — Su-		episcopis. — Quod presbytero, quo inscio sedente puer
per eodem. (iii Kal. Aprilis.) 839		infirmus obiit, dent penitentiam ad cautelam. (vi Nonas
XXXVI. — Regi Anglorum. — Super eodem. (iii Kal.		Maii.) 871
Aprilis.) 839		LX. — Salzeburgensi archiepiscopo, et abbati Salzeburgensis
XXXVII. — ... Episcopo Roffensi, et... abbati Sancti		diocesae, et decano Gurensi. — Causam de ma-
Augustini Cantuariensis. — Super eodem. (iii Kal. Aprilis.)		trrimonio regis Bohemiæ, usque ad calculum definitivæ
839		tentientiæ eis committit; mandat ut, cum fuerit sufficien-
XXXVIII. — ... Scolastico Hildesemensi, et... cus-		ter instructa, ad ejus examen remittant. (vi Kal. Maii.)
todi, et scholastico Mindeusibus. — Quod cognoscant		872
certo modo de electione abbatissæ Herisiensis. (iv Kal.		LXI. — Comiti Nivernensi, et uxori ejus. — Conceditur
Aprilis.) 840		eis, ut illi, qui ciebant ipsos esse conjunctos quarto con-
XXXIX. — P. episcopo Portuensi. — Datur facultas		sanguinitatis gracu, et in contractu matrimonii nouo dixer-
testandi. (ii Nonas Aprilis.) 843		nt, si accusare voluerint, non audiatur. 873
XL. — ... Archidiacono... cancellario, et... decano		XLII. — ... Priori et conventui Duhelmensisibus. — Po-
Sancti Germani Autissiodorensis, Parisiensibus. — Ut ea		test religiosus zelo sanctorum vitæ ad religionem transire
qua sententialiter defuita fuerant in causa inter Gualte-		strictiorem, petita prius licentia prælati cui, licet non ob-
rium de Picerel, pro se ipso, et Hugonem de Feverniano,		tenta, etiam si primum monasterium sit ita privilegium
prodecano de Alveoli, an per ecclesia de Beavilla, faciant		quod de illo ad aliud etiam arctius transiri non possit. (ii
observari. (ix Kal. Aprilis.) 844		Kal. Maii.) 874
XLI. — ... Vercellensi episcopo... abbati de Tilieto,		XLIII. — Archiepiscopo Pisano. — Quod judicem Cala-
et presbytero Alberto Mantuano. — Qualiter et quando		ritanum absolvat a juramento. (ii Nonas Maii.) 875
prælatus debeat precedere ad puniendos excessus sub-		XLIV. — ... Decano et capitulo Stendalensisibus. — Con-
ditorum. 848		firmantur quedam bona. (ii Non. Maii.) 882
XLII. — ... Halberstadeusi episcopo. — Consultanti re-		LXV. — ... Episcopo Vercellensi. — Quod obligationem
spondetur quod monachus movens campanam qua corru-		per sororem comitis Montisferrati, de castro Montis-
ente interficetur puer, possit in monasterio ad altiores		Belli factam monasterio de Rocha, ubi censum quadra-
ordines promoveri. (Nouis Aprilis.) 848		giata librarum instituit Romanæ Ecclesiae, accipiat. (vii
XLIII. — ... Episcopo Florentino. — Quod non exi-		Idus Maii.) 882
muntur ab obedientia sua subdiaconi Ecclesiae Roma-		LXVI. — Abbati Cisterciensi, P. de Castro-Novo, fratri
ne qui assecuti sunt beneficium propter quod debeant		R. apostolicæ sedis legatis. — Mandat ne archiepiscopum
sibi obedientia. (vii Idus Aprilis.) 849		Narbonensem in ob ea criminis de quibus convictus esset,
XLIV. — ... Abbati et conventui Pultariensisibus. — In-		molestia afficiant, cui jam penitentia agendæ tempus
novatur eis privilegium antiquum. (vi Idus Aprilis.)		tribuit. vii Idus Maii.) 883
840		LXVII. — ... Abbati Sancti Rufi, eisque fratribus tam
XLV. — Nobili viro... marchioni Namrcensi, et uni-		presentibus quam futuris regularem vitam professis
versis Christi fidelibus, volentibus cum eodem ad suc-		in perpetuum. — Recipiuntur sub protectione beati
cursum terræ sanctæ Constantinopolim proficioci. — Quod		Petri. (ii Nonas Maii.) 885
vadant Constantinopolim. (iv Idus Aprilis.) 854		LXVIII. — Helenæ dominicæ Gallurensi. — Milites
		consobrinus papæ ad matrimonium cum ea concur-

- dum. (v Idus Maii.) 888
 LXIX. —...Decano, et... subdecano Pictaviensibus, et ... decauo Asianensi Pictaviensis dioceſeos. — Nullas esse declarat litteras quas C. Rufus super prætentib⁹ ſuis contra capitulum Xaoncenſe ſubreptitio reportaverat. (vii Idus Maii.) 889
 LXX. —...Episcopo Halberstadeneſi. — Consultanti reponderet quod primum matrimoniu n, alio ſecuto, certo modo tenet et validum eſt. (vi Idus Maii.) 890
 LXXI. — Nobili viro, R. comiti Fundan. — Quod conventionem quam faciet cum Terracinenſibus grata habebit. (iii Kal. Junii.) 891
 LXXII. —... Vercelleui episcopo. — Quod litteras impetratus ſuper iis que concuerant forum ſecularie, decernat irritas. (ii Kal. Junii.) 892
 LXXIII. — Capitulo Sancti Arelii. — Quod conferat decauatum ipsius Ecclesiæ P. clericu. (vii Id. Junii.) 892
 LXXIV. — Illustri regi Hungariæ. — Quod, si germanus coniugis ſue fuerit litteraturæ competentia et statia, ad preces ſuas ipsas in archiepifcopum Colocenſem confirmat. (vii Id. Junii.) 893
 LXXV. —... Strigoniensi archiepifcopo, et... epifcopo Agriensi. — Quod dispensent in matrimonio contracto inter comitem Palatinum et uxorem ſuam. (vii Idus Junii.) 894
 LXXVI. — Archiepifcopis, epifcopis, et aliis ecclesiærum prelatis et principibus per Hungariam constitutis. — Quod proli regis Hungariæ faciant sacramentum fidelitatis. (vii Idus Junii.) 895
 LXXVII. — Archiepifcopis, epifcopis, abbatibus et aliis ecclesiariis prelatis, ad quos litteræ istæ pervenerint. — Quod aliquos Templarios redeentes ab invio ad viam aboleant. (iii Non Junii.) 895
 LXXVIII. —... Epifcopo, et clero Placentin. — Quod paratus eſt papa recipere sacramentum a conculibus Placentin. pro devotione Ecclesiæ. (iv Idus Junii.) 896
 LXXIX. — B. Turritano archiepifcopo. — Quod inquirat an quiuto gradu ſe conſigant H. et filia iudicis Arborenſis. (v Idus Junii.) 897
 LXXX. — J. Sanctæ Mariæ in Via Lata diacono cardinali, apostolice ſedis legato. — Quod inquirat de ſtatu prioratus de Bomin. (iii Id. Junii.) 897
 LXXXI. — Angelæ fundatrici et fratribus ecclesiæ Sanctæ Mariæ Montis de Gardia. — Recipiuntur sub protectione beati Petri. (iv Id. Junii.) 898
 LXXXII. — Clero et populo Alexandrinis. — De unione Alexandrinis et Aquensis ecclesiæ. (vi Idus Junii.) 898
 LXXXIII. — Clero et populo Aquensiſbus. — Super eodem. (vi Idus Junii.) 901
 LXXXIV. — Priori S. Andreæ, et ejus fratribus. — Recipiuntur sub protectione beati Petri. 901
 LXXXV. —... Abbat, et capitulo ecclesiæ de Dinant. Leodiensiſ dieceſeos. — Quod conferant D. clericu beneficium. (vii Id. Junii.) 901
 LXXXVI. —... Epifcopo, et... decano, et... cancellario Loudoniensibus. — Quod non ſinat moleſtari E. mulierem. (Idibus Junii.) 902
 LXXXVII. — Priori, et conuentui Sancti Portiani Claromontensi dieceſeos. — Ut Ecclesiæ de Bajec. Durando clericu conferre ulterius non differant. (v Idus Junii.) 902
 LXXXVIII. —... Epifcopo Claromontensi, et... abbati Mauziacensi, et... magistro Simoni archiprefbytero de Hermenco, Claromontensi dieceſeos. — Mandat eis, ut quiescentialiter ab eo definita ſunt in cauſa inter priorum Montis-Ferrandi, et procuratorem Hospitaliariorum, Claromontensi dieceſeos, faciant obſervari. (ii Idus Junii.) 903
 LXXXIX. — B. epifcopo Papiensi, ejusque ſucceſſoribus canouiceſ ſubſtituenda. — Confirmantur privilegia et ſtatuta ipsius Ecclesiæ. (ii Idus Junii.) 903
 XC. — Capitulo Cumano. — Quod recipiant B. ſubdiaconum papæ in canonicum (xvii Kal. Julii.) 908
 XCI. —... Pamplonensi epifcopo, et P. de Castro-Novo, et fratri R. monachis Montis-Frigidi, apostolice ſedis legitatis. — Quod audiāt causam in cauſa matrimoniali inter regem Aragonum et M. natam G. de Montepessulano. (xv Kal. Julii.) 908
 XCII. — Aquensi capitulo. — Confirmantur universæ ecclesiæ ad ipsos pertinentes. (xvi Kal. Julii.) 909
 XCIII. — Litteræ archiprefbyteri Mediolanensi, et vicecomitis. — Qualiter commissa eis ſuper pace facienda inter Alexandrinam et Aquensem civitates exequiſtint. 909
 XCIV. — P. potestati et populo Alexandrinis. — Super eadem. (xi Kal. Julii.) 911
 XCV. — Universo clero Alexandrino. — Super eodem (xi Kal. Julii.) 911
 XCVI. — Adolpho quondam Colonensi archiepifcopo. — Quod dericit mala facere et ad Ecclesiæ revertatur. (ix Kal. Julii.) 911
 XCVII. — Alberto præpoſito in archiepifcopum Magdeburgensem electo. — Quod nuntium a pontificis benigno tracet. (xi Kal. Julii.) 913
 XCVIII. — B. Papiensi epifcopo. — Committitur diſpositioni ſuam monasterium Sanctæ Mariæ et Sancti Bartholomæi. (xii Kal. Julii.) 913
 XCIX. —... Sabinensi epifcopo. — Reponitur ad eundem ſtatum defendendijura Ecclesiæ quem habuit predecessor. (v Kal. Julii.) 914
 C. — P. tituli Sancti Marcelli, et B. tituli Sancte Sannæ, presbyteris cardinalibus, apostolice ſedis legitatis. — Quod moneat patriacham Constantinopolitanam, quod non recipiat Venetos in canonicos Sanctæ Sophiem. sed alios, dummodo boui ſint. (xi Kal. Julii.) 914
 CI. — P. illustri regi Aragonum. — Quod poſſant eoronari reges Aragonum per archiepifcopum Tarragonensem. 915
 CII. — Eisdem. — Quod bona hæreticorum, quos exterminabit, ſint ad uuum ſuum. (v Idus Junii.) 915
 CIII. — P. de Castro-Novo, et R. monachis Fontis-Frigidi, apostolice ſedis legitatis. — Ut assignent caſtrum de Scura regi Aragonum, pro hæreticis extirpandis. (v Id. Junii.) 916
 CIV. —... Antissiodoreni epifcopo. — Quod decernat ſuper quodam matrimonio O. mulieris. (v Nones Julii.) 916
 CV. —... Præpoſito et capitulo Sancti Petri de Ronais. — Quod recipiant Walterum clericum in canonicum. (ii Idus Junii.) 918
 CVI. — M. abbatis ſe monasterii ſanctorum Innocentii et Anastasii in Gandersheim, ejusque ſororibus regulariter ſubſtituenda. — Recipiuntur ſub protectione (x Kal. Julii.) 919
 CVII. —... Helwatheshuſen, et... de Herwetheshuſen, abbatibus, et... decano Paderbunensi. — Declarat quod in præſcriptione centum annorum contra Ecclesiæ Romanam tempora schismatum deducuntur. (rv Kal. Julii.) 921
 CVIII. — Eisdem. — Quod ſuper adjudicatione ſubjectionis monasterii in Gandersheim Ecclesiæ Hiljese-mensi poſſeant certo modo. (xv Kal. Julii.) 922
 CIX. —... Epifcopo Placentino. — Quod in cauſa inter Ravennatenses et Faventinos vertente recipiat certum teſtium numerum. (x Kal. Julii.) 924
 CX. — W. Nivernensi epifcopo, et H. archidiacono Baturensi. — Causam W. Burgenſtam de Charitate, de hæreſi ſucepti, ipſis committit. (Kal. Junii.) 926
 CXI. —... Epifcopo, et magistro Guidoni, archidiacono Lemovicensibus et... abbati Buliensi, Lemovicensis dieceſeos. — Causam inter abbatem conuentumque Mauziacenses ab una, et Templarios de Torre ab altera parte, ſuper decimis terrarum de Sancoſt vertentem ipſis committit. (Kal. Julii.) 928
 CXII. — Hugoſi Sancti Genculfi Tullensis, et W. Liberdunensi ecclesiæ, et Lamberto Lincien. Tullensis dieceſeos canoniciſ. — Causam inter G. presbyterum ab una, et abbatem Sancti Leonis Tullensis ab altera parte, ſuper expoliacione beneficij da Nais vertentem, ipſis committit. (vii Idus Julii.) 930
 CXIII. —... Cenadiensi epifcopo, et... abbati de Cikedor. — Quod epifcopum Quintine ecclesiæ ſum, datum falſo criuine, protegant et defendant. (Nonis Julii.) 931
 CXIV. —... Cumano epifcopo. — Quod poſſeſſiones ſuas illicite alienatas revocet. (v Idus Julii.) 934
 CXV. — Odoni abbati monasterii Sancti Vedasti Atrebatenſis, ejusque fratribus ſtam praentibus quam futuri regulari vitam poſſeffi in perpetuum. — Confirmantur bona et ſtatuta dicti monasterii. (vi Kal. Julii.) 934
 CXVI. —... Abbat, et capitulo Sancti Vedasti Atrebatenſis. — Super eodem. (vi Kal. Julii.) 938
 CXVII. —... Præpoſito et capitulo Lenseſibus. — Quod provideant P. clericu de beneficio. (Idibus Junii.) 939
 CXVIII. —... Abbati Sancti Bartholomæi, et Goberto, et Drogeni de Cordolio, canoniciſ Noviomensiſbus. — Quod faciant S. clericum frui poſſeſſione pacifica ecclesiæ de Fraitoi. (iii Idus Julii.) 939
 CXIX. — Universis abbatis in generali Cisterciensi capitulo congregatis. — Quod orent pro eo. (v Idus Junii.) 940
 CXX. — Cellerario, et M. Asino, et R. canoniciſ Spireneſibus. — Quod ſententiam latam ſuper electione que

- dam per confratres eorum, si justa est, faciant observari. (ii Idur. Julii.) 942
- CXXI. — Magistro et fratribus hospitalis de Novo-Castro de Driencort. — Recipiuntur bona eorum sub protectione. (xvi Kal. Augusti.) 944
- CXXII. — Decano et capitulo Laudunensibus. — Confirmatio statutorum Ecclesiae Laudunensis. 944
- CXXIII. — ... Episcopo Laudunensi. — Ut magistro Alberico in Ecclesia Laudunensi præbendas conferat. (ix Kal. Augusti.) 944
- CXXIV. — Decano et capitulo Laudunensibus. — Ut, si exoriantur controversiæ inter caputum et episcopum super consuetudinibus Ecclesiae, testes possint producere canonicos ipsos. (xi Kal. Augusti.) 945
- CXXV. — Cæsaraugustano episcopo. — Quod tollat statutum factum quod, nisi omnes canonici consenserint, nullus possit recipi in canonicum, vel intelligatur omnes, id est major pars. (xi Kal. Augusti.) 945
- CXXVI. — Gualtero clero, B. imperatoris Constantinopolitani illustris, præposito ecclesiæ Sanctæ Mariæ, que Graece *Ypanimuitos*, et latine *Micercordia* nuncupatur. — Confirmatur sibi præpositura. (x Kal. Augusti.) 946
- CXXVII. — Lambertus, presbytero, capellano B. Constantinopolitani imperatoris illustris præposito Sancti Michaelis Constantinopolitani. — Confirmatur simile. (x Kal. Augusti.) 946
- CXXVIII. — Absaloni presbytero. — præpositura in ecclesia Beatæ Mariæ de Scota apud Constantinopolim, sicut eam juste possidet et quiete, auctoritate apostolica ei confirmatur. (x Kal. Augusti.) 946
- CXXIX. — Gualtero de Curtraco. — Confirmatur institutio sua. (viii Kal. Augusti.) 946
- CXXX. — Patriarchæ Constantinopolitano. — Quod non teneatur observare juramentum factum per eum cum Venetia, quod nullum recipiet in canonicum Sanctæ Sophiæ, nisi sit Venetus. (xi Kal. Julii.) 947
- CXXXI. — Deest inscriptio. — Conceduntur representali contra bona Placentinorum emulantium (vii Kal. Augusti.) 948
- CXXXII. — Remensi archiepiscopo, Sanctæ Romanæ Ecclesiae cardinali, apostolicæ sedis legato, et suffraganeis ejus. — Sententiam excommunicationis, quam episcopus Cameracensis in Cameracenses quosdam cives malefactores tulerat, observari jubet. (ii Idur. Julii.) 949
- CXXXIII. — Clementi, præposito Sancti Stephani Constantinopolitani. — Confirmatur præpositura. (v Kal. Augusti.) 951
- CXXXIV. — Magistro Clementi, canonico Sanctæ Sophiae Constantinopolitanae. — Super simile. (v Kal. Augusti.) 951
- CXXXV. — Barensi archiepiscopo, et episcopo Salpensi. — Quod causam inter archiepiscopos Tranensem et Achærontinum videant et defendant. (vi Kal. Augusti.) 951
- CXXXVI. — Fratri Augustino ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Norton. regulari canonico. — Quod nomen sibi impunitum, non in baptimate, sed in professione, retineat. (iii Kal. Augusti.) 955
- CXXXVII. — ... Episcopo ... archipresbytero, et capitulo Paduano. — Quod recipient C. clericum in canonicum. (ii Nonas Augusti.) 955
- CXXXVIII. — Archiepiscopo Tyrensi. — Quod mittat ad curiam probationes suas super ecclesia Sancti Martini apud Tyrum, quam queruntur Veneti occupatam. (iii Non. Augusti.) 956
- CXXXIX. — Nobili viro ... duci, et populo Venetorum. — Reprehenduntur super invasione Jadertin, et hortatur eos quod sint devoti. (Nonis Augusti.) 957
- CXL. — T. Constantinopolitano patriarchæ. — Respondetur super quibusdam articulis continentibus statutum Ecclesiae Constantinopolitanae. (iv Non. Augusti.) 957
- CXLI. — ... Nicoriensi archiepiscopo. — Quod presentet se apostolico conspicuti. (Nonis Augusti.) 966
- CXLII. — T. Constantinopolitano patriarchæ. — Præcipitur observari compositione facta inter eum et moderatorem imperii Constantinopolitani. (Nonis Augusti.) 967
- CXLIII. — R. episcopo Cæsaraugustano. — Condemnatur abbas Pinnatensis ad solutionem decimaru[m] et prorationem sibi faciendam. (ii Non. Augusti.) 969
- CXLIV. — ... Abbatu[m] et conventui Sancti Pontiani Lucani. — Quod J. amotum a monasterio propter delictum non teneantur recipere. (iv Non. Augusti.) 972
- CXLV. — ... Abbatu[m] Sancti Eugenii, et ... plebano Sancti Petri in Pisside, et Bonifacio, canonico plebis de Marculfo, Sennensi et Florentina diecese[on]. — Quod sententiam excommunicationis ab episcopo Wulterano latam faciant observari. (v Idur. Augusti.) 973
- CXLVI. — ... Archiepiscopo Turritano. — Quod absolvat Ecclesiam de Thergo a solutione censu, si invenerit immunem. (v Idus Augusti.) 973
- CXLVII. — Archiepiscopis et episcopis per Sardiniam constitutis. — Ut, juxta promissum et sacramentum, compellant dominam de Gallura ad matrimonium contrahendum cum consobrino papæ. 975
- CXLVIII. — Patriarchæ, et capitulo Constantinopolitano. — Quod recipient C. clericum in canonicum ecclesiae Sanctæ Sophie. (vii Kal. Septembri.) 975
- CXLIX. — Abbatu[m] et conventui Fosse-Novæ. — Conventione inter eos et populos Piperni confirmatur. (v Kal. Septembri.) 976
- CL. — Clero Barchinonensi. — Quod sacramentum fidei tam Saraceno quam Judæo petentibus non negetur. (vii Kal. Septembri.) 977
- CLI. — ... Episcopo Pennensi. — Quod compellat clericos Sancti Serotini, ut permittant homines castri Laureti recipere chrisma in ecclesia Sancti Petri de dicto castro. (viii Id. Septembri.) 979
- CLII. — ... Episcopo et capitulo Pampilonensibus. — Quod H. clericum recipiant in canonicum. (xiii Kal. Septembri.) 979
- CLIII. — ... Abbati Sancti Victoris ... archidiacono et ... decano Sancti Germani Autissiodorensis Parisiensibus. — Causam inter G. diaconum, et F. de Canduerre, Noviomensis dieceseos, super decima quadam vertente, ipsis committit. (vii Idus Septembri.) 980
- CLIV. — ... Abbati et fratribus monasterii Fosse-Novæ. — Confirmatur compositio facta inter eos et populum Pernensem. (iii Non. Septembri.) 982
- CLV. — ... Verulano episcopo. — Ut homines castri Frusinonensis ecclesiæ bona occupantes compescat. (iv Kal. Augusti.) 983
- CLVI. — ... Cantori, et Fulconi de Sancto Remigio et magistro Adæ, canonici Remensibus. — Ut H. presbyterum, et episcopo Atrebatenzi provideri faciant. (ii Idus Septembri.) 984
- CLVII. — Regi Siciliæ. — Congaudet de bono incremento suo; et hortatur ut perseveret in virtute. 984
- CLVIII. — Archadio et universis Galetanis, Antelæ, Platanæ, Jaci, Celei, et omnibus Galetanis et Saracenis, per Sicilianum constitutis, veritatem, quam Deus est, intelligere et amare. — Commendat eos de fidelitate eorum et constantia erga regem Siciliæ. 985
- CLIX. — Venerabili fratri... Melensi episcopo. — Respondet super diversis interrogationibus et quæsitis. (v Kal. Septembri.) 985
- CLX. — ... Archiepiscopo Terraconensi et ... abbati Sanctæ Mariæ de Populeto, Terraconensi dieceseo, et ... archidiacono Barcinonensi. — Quod procedant contra episcopum Vicensem, si præcesserit infamia. (Kal. Septembri.) 988
- CLXI. — ... Potestati, et populo Spoletano. — Quod non præsumant constituere judices in præjudicium papæ. (xi Kal. Octobri.) 989
- CLXII. — B. archipresbytero plebis de Bretonori. — Recipitur sub protectione. (vii Kal. Octobri.) 989
- CLXIII. — ... Præposito ... decano, et capitulo Constantiensibus. — Confirmatur electio Constantiensis episcopi, et administratio Ecclesiae Constantiensis ipsi conceditur. (ii Kal. Octobri.) 990
- CLXIV. — ... Archidiacono Parisiensi, et magistro R. de Corzon, canonico Noviomensi. — Causam electionis abbatie Sancti Martini Trecensis, ipsi committit. (vi Non. Octobri.) 991
- CLXV. — Decano, et capitulo Sancti Martini Turonensis. — Ut, magistrum J. de Cangeiacu in canonicum et fratrem recipient. (iii Nonas Octobri.) 994
- CLXVI. — Universis archiepiscopis et episcopis Lombardiæ. — Quod si cives Placentini non destiterint ab oppressionibus Ecclesiae Placentinæ preventur sede episcopali. (vii Idus Octobri.) 995
- CLXVII. — ... Potestati, et consulibus, et populo Placentin. spiritum consilii sanioris. — Super eodem. (Non. Octobri.) 998
- CLXVIII. — Episcopo Vercellensi, abbatu[m] de Tilieto, et Alberto, presbytero Mantuanu. (Nonis Octobri.) 1000
- CLXIX. — Consilibus Placentinis, spiritum consilii sanioris. — Congaudet, quod reducti ad devotionem cessaverint ab offensio[n]e Ecclesiae, et mandatis parent apostolicis. 1001
- CLXX. — Priori et conventui Sancti Vincentii Ulixbonensis. — Compositio quædam facta inter eos et episcopum et capitulum Ulixbonenses confirmatur. (xvii Kal. Novembri.) 1001
- CLXX. — Florentino episcopo. — De ordinatione quorundam canonistarum in Ecclesia Viterbana. (xvi Kal. Novembri.) 1001
- CLXXI. — P. Yporediensi episcopo. — Ut rediat, 1001

- Ecclesiam suam et non querat separationem ipsius. (xii Kal. Novembris.) 1004
CLXXIII. — Zamorensi episcopo, etc. — Scribit eis in favorem monasterii de Lorbanio adversus regem Portugalliae. 1008
CLXXIV. — Praeposito Novariensi. — Quod non permittat A. clericum, super beneficium molestari, occasione vulneris illati per eum cuidam latroni. (ii Kal. Novembris.) 1008
CLXXV. — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus et aliis ecclesiis prælati, per Poloniam constitutis. — Quod abbati de Lakene, prædicanti fidem consilium et favorem impendat. (vii Kal. Novembris.) 1009
CLXXVI. — Decano et capitulo Lincolnensibus. — Ut eligant personam dignam in episcopum eorum. (i Kal. Novembris.) 1011
CLXXVII. — ... Abbatii et conventui de Salem. — Quod liceat eis molestatoribus eorum mutuum præstare. (ii Non. Novembris.) 1012
CLXXVIII. — ... Episcopo Ferrarensi. — Quod inducat clerum et populum Trident. ad obedientiam patriarchæ Aquileiensis, cui commissa est administratio Ecclesie Tridentinæ propter scandalum eorum. (ii Kal. Novembris.) 1013
CLXXIX. — ... Magistro et fratribus Leprosorum de Vaisiaco. — Confirmantur omnia bona quæ tenent. (ix Kal. Octobris.) 1019
CLXXX. — ... Magistro et fratribus militia Templi ultra mare. — Confirmatur donatio Satalia facta eis per Venetos. (ii Kal. Novembris.) 1019
CLXXXI. — ... Potestati, consulibus et civibus Ferrarensibus. — Quod redeat ad devotionem Ecclesie, et satisfaciant abbati Pomposi de insulto. (v Idus Novemb.) 1020
CLXXXII. — ... Episcopo et capitulo Moriensibus. — Ut magistrum Ph. in canonicum et fratrem recipiat. (ii Non. Novembris.) 1021
CLXXXIII. — ... Deest inscriptio. — Super eodem. (ii Non. Novembris.) 1022
CLXXXIV. — ... Abbatii Sancti Auberti ... decano, et magistro R. de Bekerel, canonico, Cameracensis. — Ut R. Vaisiaci præbendam ab episcopo et capitulo Suessione, juxta tenorem litterarum apostolicarum de hoc datarum, assignari faciant. (xiii Kal. Novembris.) 1023
CLXXXV. — R. monacho Montis-Frigidi, apostolicam sedis legato. — Ut contra haereticos insurgentes in provincia Narbonensi prædicatores instituat. (xv Kal. Decembris.) 1024
CLXXXVI. — ... Priori et capitulo Evgubino. — Casata electione, quam fecerunt, de episcopo Evgubino, mandatur ut aliam faciant. (vi Kal. Decembris.) 1025
CLXXXVII. — Episcopo Bamberensi. — Ut redeat ad regem Hungariae, et exponat gaudium conceptum per papam de susceptione filii. (vii Kal. Decembris.) 1028
CLXXXVIII. — Scholaribus Vicentie comorantibus. — Commendat eos de devotione quam habent in constructione cuiusdam ecclesie. 1028
CLXXXIX. — Nobili viro, B. marchioni Montis-Ferrati. — Offertur sibi benevolentia papæ. (v Kal. Decembris.) 1028
CXC. — B. tituli Sanctæ Susannæ presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato. — Super eodem. (v Kal. Dec.) 1029
CXCI. — ... Archiepiscopo Pisano. — Quod intendat super pace tractanda inter certos cives discordantes. (v Kal. Decembris.) 1030
CXCI. — Episcopo Samariæ. — Confirmatur sibi concessio de Monte Sancto. (v Kal. Decembris.) 1030
CXCII. — Clericis insulæ Nigropontis. — Recipiuntur sub proteccione. (v Kal. Decembris.) 1030
CXCIV. — ... Atheniensi electo. — Confirmatur institutione sua. (v Kal. Decembris.) 1031
CXCV. — Nobili viro, P. comiti Celanensi, magistro justitiario Apulia et terræ Liboris, spiritum consilii sanioris. — Redarguitur de obstinatione contra Ecclesiam, et monetur quod redeat eam. (viii Idus Decembris.) 1031
CXCVI. — Radulfo, Atrebateni episcopo. — Iohannes ne qui, inconsulto Romano pontifice, sententiam excommunicationis in ipsum audeat promulgare. (xiv Kal. Januarii.) 1034
CXCVII. — Episcopo Suessionensi. — Ut ecclesiasticas censuras iis qui hastiludia inierant remittat, ne sacrae expeditioni mora afficeretur. (iv Idus Decembris.) 1035
CXCVIII. — Episcopo Suessionensi, G. praeposito Duaceusi, fratri imperatori Henrici Constantiopolitanum, et cauitori Parisieusi. — Si per terram iter capiatur, securum Brandusium usque pollicetur. (iv Idus Decemb.) 1036
CXIX. — Comitibus, baronibus, militibus et universis

- Crucesignatis. — Excitat eos ad ferendum Henrico imperatori auxilium. (iii Idus Decembris.) 1036
CC. — Episcopo Suessionensi. — Indulget ei ut Ecclesiam Thessalonicensem, retenta Ecclesia Suessionensi, accipere possit. (iv Idus Decembris.) 1037
CCI. — Populo Sutriño. — Quod non assumant extraneum ad regimem civitatis eorum, inconsulto papa. 1038
CCII. — Priori, et canonici Sancti Paterniani Fulignat. dieceseos. — Adjudicata eis subiectio ecclesie Sancte Christianæ. (Nouis Decembris.) 1038
CCIII. — ... Archiepiscopo Toletano. — Quod G. presbytero, qui, ex simplicitate, loco canonis missæ, pealimum decentaverat, injungat postinentiam salutarem. (vii Kal. Januarii.) 1042
CCIV. — Potestati, consulibus, et consilio Faventino. — Quod pauperes de Lugduno, et alios haereticos, depellant de finibus eorum. (ii Idus Decembris.) 1042
CCV. — Priori et conventui Cantuariensis. — Absoluuntur ab impietitione suffraganeorum ipsorum, super jure eligendi archiepiscopum. (xiii Kal. Januarii.) 1043
CCVI. — ... Illustri regi Angliae. — Super eodem. 1044
CCVII. — ... Priori, et conventui Cantuariensi. — De eodem argumento. (iiii Kal. Januarii.) 1048
CCVIII. — ... Abbatibus Sancti Mevenni, et de Monteforti, et R. archidiacono Maclovieni. — Ut contra schismata et pravas opiniones procedant. (xii Kal. Januarii.) 1049
CCIX. — Archiepiscopo Burdegalensi, et abbatii Silve Majoris Burdegalensis dieceseos. — Ut quid canonicum fuerit, statuant adversus Hugonem Brunum, qui virginem Deo desponsatam e monasterio Obazine extrahere presumperat, et duxerat in uxorem. (xiii Kal. Januarii.) 1051
CCX. — ... Abbatii de Evesham, et ... de Wichilicumb. — Ut in causa patronatus Ecclesie de Filebi pretestu literarum falso impetratur non procedant. (iii Nonas Januarii.) 1051
CCXI. — Abbatii et conventui Fossæ Novæ. — Conferuntur sententia lata pro eis super possessiones quadam contra A. Saracenum. (v Idus Januarii.) 1053
CCXII. — ... Spoletano episcopo. — Quod non molestat rectores plebatus S. Fortunati. (iii Idus Januarii.) 1056
CCXIII. — ... Abbatii, et monachis Sancti Hippolyti Faventini. — Quod corpus haeretici faciant extumulare. (i Idus Januarii.) 1057
CCXIV. — ... Archiepiscopo, et ... decano, et capitulo Magdeburgensis. — Ut O. emancipatum recipient in canonicum. (vi Idus Januarii.) 1058
CCXV. — ... Ducano et capitulo Magdeburgensis. — Quod O. nepoti ducis Poloniæ conferant præposituram. (vi Idus Januarii.) 1059
CCXVI. — Gnesnensi archiepiscopo. — Ut absolvet ducem Wladislauum. (ii Idus Januarii.) 1059
CCXVII. — Nobili viro ... duci Wladislao, spiritum consilii sanioris. — Redarguitur de obstinatione sua et perpetratione malorum, et hortatur ad resipiscendum. (ii Non. Januarii.) 1060
CCXVIII. — Universis Poloniensis episcopis. — Seper eodem. (iv Idus Januarii.) 1062
CCXIX. — Universis Christi fidelibus in Polonia constitutis. — Ut solvant debitum censum Romanæ Ecclesie. (Nonis Januarii.) 1063
CCXX. — Universis ducibus in Polonia constitutis. — Ut non impedian solutiones decimatarum. (ii Non. Januarii.) 1063
CCXXI. — ... Ducas, et aliorum nobilium Poloniæ cancellarii. — Ut solvant cathedralica. (ii Non. Januarii.) 1064
CCXXII. — Universis clericis ecclesiastica beneficia in Polonia obtinentibus. — Ut archiepiscopo Gnesnensi uniuersim assistent. (ii Non Januarii.) 1064
CCXXIII. — Universis ducibus in Polonia constitutis. — Ut electiones ecclesiasticas per capitula permittant libere celebrari. (ii Non Januarii.) 1064
CCXXIV. — Capitulo Lanciencensis ecclesie. — Confirmat eis, prout possident, quandam præbendam. (ii Non. Januarii.) 1064
CCXXV. — Eisdem. — Simile de Cantoria. (ii Non Januarii.) 1065
CCXXVI. — Cantori Gnesnensis ecclesie. — Simile de capella. (ii Non. Januarii.) 1066
CCXXVII. — ... Gnesnensi archiepiscopo. — Facit e potestate canonicas censuras in ducem Wladislauum et fautores ipsius, nisi resipiscat, exercendi. (iv Id Januarii.) 1066
CCXXVIII. — Universis episcopis in Polonia constitutis

- Ut sententiam latam contra episcopum Posnaniensem faciant observari. (iv Id. Januarii.) 1066
CCXXIX. — ... Duci Cracoviensi. — Recipitur sub protectione. (ii Non. Januarii.) 1067
CCXXX. — ... Archiepiscopo Gnesnensi. — Ut laicos spoliantes clericos compescat. (ii Non. Januarii.) 1067
CCXXXI. — Episcopo Pomeranie. — Ut obediatur archiepiscopo Gnesnensi. (Non. Januarii.) 1068
CCXXXII. — Universis episcopis in Polonia constitutis. — Ut subvenient dicto archiepiscopo. (Non. Januarii.) 1068
CCXXXIII. — Capitulo Lanciciensis ecclesiae. — Confirmatur possessiones et bona prout juste teneat. (vii Id. Januarii.) 1068
CCXXXIV. — ... Poloniensi archiepiscopo. — Quod beneficia ecclesiae sue non possint conferri per secularres. (iv Id. Januarii.) 1069
CCXXXV. — ... Gnesnensi archiepiscopo, et suffraganeis ejus. — Ut publice uxoratos non admittant ad ecclesiasticas dignitates. (vi Id. Januarii.) 1070
CCXXXVI. — Nobilibus viris, ducibus in Polonia constitutis. — Ut desistant ab occupatione facultatum ecclesiarum vacantium. (iv Id. Januarii.) 1071
CCXXXVII. — ... Praeposito et capitulo de Harlebeche. — Ut P. clericum recipient in canonicum. (iv Id. Januarii.) 1072
CCXXXVIII. — ... Gnesnensi archiepiscopo. — Ut possit ferre signum crucis per provinciam suam. (ii Id. Januarii.) 1073
CCXXXIX. — Eisdem. — Ut cogat canonicos S. Alberti et S. Petri ad solutionem census. 1073
CCXL. — ... Priori et fratribus de Kening. — Recipiuntur sub protectione beati Petri. (xvii Kal. Februarii.) 1073
CCXLI. — Archiepiscopo Gnesnensi. — Quod si contingat eum premori, successor ipsius teneatur ad debita sua. 1074
CCXLII. — Garino abbatii, et monachis monasterii Sancti Apri Tulleus. tam presentibus quam futuri regolarem vitam professis, in perpetuum. — Recipiuntur sub protectione B. Petri. (iii Id. Februarii.) 1074
CCXLIII. — Patriarchæ Constantinopolitano. — Confirmatur sententia late contra Venetos intrantes Ecclesiam suam violenter propter Iouam capiendam. (Id. Januarii.) 1077
CCXLIV. — ... Electo, et capitulo Mothonensis ecclesiae. — Recipiuntur sub protectione (xiv Kal. Februarii.)
CCXLV. — Eisdem. — Confirmatur statutum eorum super decimis. (xiv Kal. Februarii.) 1079
CCXLVI. — Eisdem. — Quod fructus prebendæ vacantis convertant ad communes usus. (xiv Kal. Februarii.) 1079
CCXLVII. — ... Capelano ecclesie Sancti Nicolai Mthonensis extra portum. — Reddits quadriginta perfrorum, ei a principe Achæa assignatus, auctoritate apostolica confirmatur. (xiv Kal. Februarii.) 1079
CCXLVIII. — Pampilonensi episcopo, et P. de Castro Novo, et fratri Rad. Monacho Fontis-Frigidi, apostolicæ sedis legatis. — Quod secundum prius mandatum procedant in causa super matrimonio regis. (v Kal. Februarii.) 1080
CCXLIX. — Illustri regi Siciliæ. — Congaudet quod fuerit liberatus a custodia indignorum, et ad bene agendum hortatur. (iv Kal. Februarii.) 1081
CCL. — ... Regis Siciliæ familiaribus. — De eodem. 1082
CCLI. — Archiepiscopis et prelatis, ac comitibus, regnum Siciliæ. — Ut obediant et faveant regi Siciliæ. 1082
CCLII. — Episcopo Suessionensi. — Ut attentata contra bona ecclesie sue in irritum revocet. (iv Kal. Februarii.) 1082
CCLIII. — Hierosolymitano patriarchæ, apostolicæ sedis legato. — Prorogatur terminus veniendi ad curiam Romæ. (iii Non. Februarii.) 1083
CCLIV. — Eisdem. — Consultani responderetur super dubiis declarandis. (ii Kal. Februarii.) 1083
CCLV. — ... Eliensi episcopo. — Ut P. subdiaconum absolutat a voto. (vii Id. Februarii.) 1085
CCLVI. — Florentino episcopo. — Ut F. diaconum promoveat ad sacros ordines. (viii Id. Febr.) 1085
CCLVII. — Capitulo Vastinensi. — Toleratur quædam ordinatio facta in ecclesia sua per capitulum. (vii Id. Februarii.) 1086
CCLVIII. — R. episcopo et clero Viterbiensibus. — Ut restituant ea quæ J. amiserat propter defensionem fidei subtracta a Patrenis. (Non. Februarii.) 1086
CCLIX. — ... Cabilonensi, et... Catalaunensi, episco-
- pis, et... priori Clarevallensi. — Causam episcopi Tulensis ipsis committit definiendam. (Kal. Februario.) 1087
CCLX. — ... Lingonensi, et... Catalaunensi episcopis, et... priori Clarevallensi. — Commitit eis causam primiceriatus Tulensis. (Kal. Februario.) 1090
CCLXI. — Capitulo et universo clero Magdeburgensis. — Confirmatur electio facta de archiepiscopo. (vi Id. Febr.) 1093
CCLXII. — ... Praeposito et canonice Sanctæ Mariæ Magdeburgensis. — Confirmatur hospitale Sancti Alexii. (vi Id. Febr.) 1094
CCLXIII. — Eisdem. — Confirmantur privilegia Romanorum pontificum eis concessa. (v Id. Februario.) 1095
C. LXIV. — ... Praeposito... cantori, et magistro scholarum Remensis. — Ut episcopum Tornacensem, ad J. subdiaconum juxta tenorem mandati apostolici de hoc jam dati, providendum cogant. (iii Non. Januarii.) 1096
CCLXV. — Lingonensi episcopo. — Respondet super privilegiis capellæ ducis Divisionensis. (xv Kal. Martii.) 1097
CCLXVI. — ... Episcopon, et... decano, et capitulo, Lingonensis. — Ut Hugonem de Faverniaco in canonicum et fratrem recipiant. (xii Kal. Martii) 1098
CCLXVII. — ... Episcopo, et... abbatii Sancti Martini, et... cantori, Lemovicensibus. — Ut bonorum P. subdiaconi, et notarii papæ, invasores excommunicationi subjiciant. (xi Kal. Martii.) 1098
CCLXVIII. — Alberto, Magdeburgensi archiepiscopo. — Ut irriter quædam donationes beneficiorum contra jura factas. (Idib. Februario.) 1100
CCLXIX. — Eisdem. — Confirmatur institutio quarundam ecclesiistarum. (xvii Kal. Martii.) 1101
CCLXX. — ... Abbatii de Sichen, Halberstatensis diccesor... scholasticæ Sancti Sebastiani et magistro Arnaldo, plebano Sancti Joonia Magdeburgensis. — Ut inquirant super excessibus præpositi de Hunoldebur, et referant. (xiii Kal. Martii.) 1101
CCLXXI. — Episcopo, et capitulo Lemovicensibus. — Ut R. de Turribus in canonicum et fratrem recipient. (xi Kal. Martii.) 1102
LIBER DECIMUS. — *Pontificatus anno x. Christi* 1207.
I. — Abbatii Eveshamensi. — Remittit A., monachum suum excommunicatum, cum eo super certis dispensandum. (i Kal. Martii.) 1103
II. — Abbatii et conventui Sancti Vedasti Atrebantensis. — Confirmatur eis privilegium Alexandri PP. super prohibitione concessionis aliquarum præbendarum, quas canonici B. Petri recipiebant. (v Kal. Martii.) 1104
III. — Eisdem. — Irritatur quidam processus et confirmantur quædam indulgentiæ. (iv Kal. Martii.) 1105
IV. — Abbatii Sancti Auberti, ... cantori, et magistro R. de Bekerei canonico Cauneracensi. — Ut Hugonem subdiaconum ad canonicatum et præbendam ecclesiæ Brugensis vacantem recipi faciant. 1105
V. — Nobili viro B. duci Saxonie. — Recipitur ipse cum bonis sub protectione apostolica sedis. (v Non. Martii.) 1106
VI. — Sophie abbatissæ Quindelingeburgensis monasterii, ejusque sororibus tam presentibus quam futuris regulariter subrogandis in perpetuum. — Monasterium ipsum Romano pontifici immediate subjectum et quædam alia eidem conceduntur, salvo semper cenuo annuo unius libri argenti. (Non. Martii.) 1106
VII. — Capitulo Magdeburgensi. — Prohibetur eis nec certa jura et bona eorum, alii quam canonici vendere vel locare valeant (ii Non. Martii.) 1108
VIII. — ... Alberste diensi et... Merseburgensi episcopis, et... abbatis Sancti Joannis in Monte Magdeburgensi. Quod presbyteros et alios viros idoneos in ipsa Ecclesia in canonicos et fratres recipere non recusent non obstante privilegio quondam eis concesso. (viii Id. Martii.) 1108
IX. — Magistro Gervando. — Confirmatur collatio sibi facta cujusdam præbendæ Magdeburgensis. (vi Id. Martii.) 1109
X. — Capitulo Magdeburgensi. — Super eodem, et pro eodem G. scribitur ut eum recipient et admittant. 1110
XI. — Alberto Magdeburgensi archiepiscopo. — Super eodem et pro eodem G. 1110
XII. — ... Merseburgensi episcopo et... Brandenburgensi et... Havelburgensi electis. — Super eodem. 1110
XIII. — Ulrico clero. — Confirmatur custodia S. Petri in Leodio sibi collata. (vi Non. Martii.) 1110
XIV. — Luce abbati et conventui Burgulensi. — Datur certus modus vivendi et regendi monasterium ad relationem nonnullorum, quibus correctio exalitat commissa. (vii Id. Martii.) 1111
XV. — ... Episcopo et... decano Parisieni. — Ut proce-

- dant contra quosdam falsarios, poena illos circa falsarios edita punieundi. (v Id. Martii.) 1113
- XVI. — Heliae abbatii et conventui de Radingia Cluniacensis ordinis. — Ipsum monasterium et bona eorum suscipiuntur sub protectione, et confirmantur eis privilegia. (iv Kal. Martii.) 1115
- XVII. — Ei-dem. — Indulgetur quod liceat eis bona monasterii alienata revocare. 1115
- XVIII. — Abbatii de Radingia. — Ut in exterioribus monasteriis procuratiuibus licet sibi fratres professi in religione approbatos absque contradictione constitue-re et revocare prout sibi videtur. (vi Id. Martii.) 1115
- XIX. — Majori decano, prioribus et ceteris clericis Coloniebus. — Adversis tribulationibus afflicti confortantur et inducuntur, ut robustiores et intimidi existant. (iii Id. Martii.) 1116
- XX. — ... Turonensi archiepiscopo et... de Chaloceio et... de Oratorio abbatibus ordinis Cisterciensis Andegavensis diocesis. — Ut Hilarium abbatem Burgulensem ad accedendum ad monasterium S. Jovini inducant et compellant pro fructuosa penitentia sibi injuncta in eo peragenda. (xvi Kal. Aprilis.) 1118
- XXI. — Abbatii et conventui Burgulensi. — Mandatur et indulgetur ut concessiones et pensiones per Hilarium quondam eorum abbatem, illicite factas revo-care possint. 1119
- XXII. — ... Turonensi archiepiscopo et... de Oratorio et... de Chaloceio abbatibus ordinis Cisterciensis Andegavensis diocesis. — Ut de debitis per contrac-tum legitimum debitum tempore Hilarii quondam abba-tis Burgulieni, conquerentibus, exhibere faciant justissimum complementum. 1120
- XXIII. — ... Turonensi archiepiscopo et... Pictaviensi et... Andegavensi episcopis. — Ut contra incen-diatores cuiusdam grangiæ Hilarii quondam abbatis Burgulensis procedant. (xii Kal. Aprilis.) 1120
- XXIV. — ... Abbatii et conventui Burgulensi. — Ut nonnullos monachos dicti monasterii comiles Hilarii quondam abbatis dicti monasterii castigent et ad eorum obedientiam aдвocent, nec permittant monastrium perturbare. (xvi Kal. Aprilis.) 1121
- XXV. — ... Majoris Monasterii. — Sancti Juliani, et... Sancti Florentii abbatibus Turonensis et Andegavensis diocesum. — Ut Hilarium quondam abbatem Burgulensem ad claustrum sibi assignatum ad penitendum reverti compellant. (xiv Kal. Aprilis.) 1121
- XXVI. — ... Turonensi archiepiscopo, et... episcopo Andegavensi, et... abbatii de Oratorio Cisterciensis ordinis Andegavensis diocesis. — Super eodem, ut supra. 1122
- XXVII. — Mathæo preposito et canoniciis ecclesiæ Blati Laurentii de Juvivillatu presentibus quam futuri in perpetuum. — Suscipiuntur sub protectione sedis apostolicae cum omnibus eorum bonis, libertatibus, immunitatibus, ac privilegiis. (xi Kal. Aprilis.) 1122
- XXVIII. — Heliae abbatii de Radingia, ejusque fratribus tam presentibus quam futuri regularem vitam professi in perpetuum. — Suscipiuntur sub protec-tione, etc., ut supra, cum quibusdam alius elemosynis favore religionis concessis. (x Kal. Aprilis.) 1123
- XXIX. — Nobili viro M. de Romania. — Diffinitur super restitutione juris patronatus ecclesiæ Sancti Angeli de Casapero. (ix Kal. Aprilis.) 1123
- XXX. — Potestati et populo Faveintinensi. — Indu-cuntur super questione quam habent cum Ecclesia Ra-vennat, conceduntur. 1126
- XXXI. — Episcopo et H. abbatii de Aberbruhot, Th. priori, Radulpho archidiacono, et magistro Lau-rentio officiali Sancti Andreæ. — Commititur ut ques-tiones certas super quibusdam decimis valeant terminare. (xiii Kal. Aprilis.) 1126
- XXXII. — Prioribus et fratribus de Kirkehan, Gise-burne, et Bredlingam, de Novo-Burgo, et aliis eiusdem ordinis, in Eboracensi diocesi constitutis. — Commit-titur pro eas reformandi et corrigendi Ecclesias sibi subiectas. (xvi Kal. Aprilis.) 1128
- XXXIII. — ... Monopolitanensi.... Polignaniensi, et... Conversanensi episcopis. — Ut electionem Bene-dicti episcopi cuiusdam Kasafonie, sisit Idoneus, et canonice facta fuerit, valeat et confirmare. (x Kal. Aprilis.) 1129
- XXXIV. — Ep. s. opo. decau et... archidiacono No-viomensis. — Ut sententiam latam et confirmatam pro Gniburge paupere vidua habent executioni de-mandant. (ix Kal. Aprilis.) 1129
- XXXV. — Clero et populo Verisien. — Ut obediunt et reverentiam impendant magistro Garino in archie-piscopum Verisien. electo. (iii Kal. Aprilis.) 1130
- XXXVI. — G. Verisieni archiepiscopo. — Decernitur excommunicationis et suspensionis sententias lata-s sine rationabili causa non teneri et sententiam que post appellationem contigerit jaculari non esse ser-vandum tanquam irritam. 1131
- XXXVII. — Eadem. — Indulgetur ut beneficia, que in ipsa civitate antequam esset promotus obtinebat, possit retinere. 1131
- XXXVIII. — Universis Christi fidelibus crucesignatae in Romania partibus constitutis. — Suadetur ut contra paganos periculosos terribiles et fortes in Creatoris nostri obsequio assistant. 1131
- XXXIX. — A. illustri regi Ungarie. — Rescribitur per-suadendo quod pro malo non habeat si electio facta pre-positi Pabenburgesius in archiepiscopatum Colocen-germanici conjugis sue, qui in astate et alias illitteratas existebat, confirmari non possit. (Non. Aprilis.) 1132
- XL. — ... Abbatii et conventui de Cambuschine dio-c. S. Andreæ. — Decernitur quod propter confirmationem privilegi factam eis ad abbatis et couventus de Rou-fermelii petitionem non intendit jus novum conferre, sed colatum conservare. (Non. Aprilis.) 1134
- XLI. — Illustri regi Danorum. — Regratiatur super liberatione Slevicen. episcopi; et ad vocata causa im-positionum eidem suadetur ut permittat ipsum episco-pum per administratorem suum gaudere de fructibus ipsius episcopatus. (v Non. Aprilis.) 1134
- XLII. — Philippo illustri regi Francorum. — Ut I. coniugem suam maritali affectione tractare valeat sua-detar. 1135
- XLIII. — Helien. et... Cicestren. episcopis. — Ut persuaderet habeant justitiarios regni Angliae etiam per cen. ec. ne vota emissâ peregrinantur crucis signato-rum impediatur. (viii Id. Aprilis.) 1136
- XLIV. — ... Archiepiscopo, subdecano B. Martini et magistro Socrati canonico Turoneu. — Commititur causa matrimonialie I. de Alcia et M. uxoris sue ter-minanda. 1137
- XLV. — Episcopo Sancti Andreæ. — Super declar-a-tionem obedientiæ et exceptione parochialium ecclesia-rum, ac super sepulturæ et nouullis aliis ad ipsum episcopum pertinentibus. (viii Id. Aprilis.) 1138
- XLVI. — ... Marchioni de Malaspina. — Inhibetur ne occasione pedagi ante statutum Lateranen. concilii, in terra sua aliquid recipere præsumat nisi quod auta-recipiebat. (iv Id. Aprilis.) 1140
- XLVII. — ... Ravennat. archiepiscopo. — Conceditur ut pallium recipere posset et uti eodem. (xvi Kal. Maii.) 1140
- XLVIII. — Priori et fratribus Grandimontensibus. — Ut precos effundere valeant pro anima M. Turonen. archiepiscopi, ut a pœnis, quas pro suis excessibus forsitan moruit, valeat liberari. (v Id. Aprilis.) 1140
- XLIX. — Episcopis, abbatibus, prioribus et universis clericis per Achiam constitutis. — Ut archiepi-copo Patracen. ad exsolvenda sua debita charitativis stu-diant auxiliis subvenire. (iv Kal. Maii.) 1141
- L. — Archiepiscopo Patracensi. — Ut clericis suæ pro-vincie proventus ecclesiasticis percipere non permittat si in illis personaliter deseruire contineuerint, nisi sibi constiterit eos canonice fuisse promotos, et beneficia-to in eorum ecclesiæ residere compellat. 1142
- LI. — Eadem. — Ut illis qui ad Achiam partes ac-cedunt celebrare non permittat. (xiii Kal. Maii.) 1142
- LII. — Episcopo Pataviensi. — Ad suggestionem Aquilegensis patriarchæ, dum ipsi Patavien. Ecclesie præsidebat, commititur, ut de loco insigni, ubi ouau cathedralium ecclesiam erigere possit in loco Vienueusi. (xviii Kal. Maii.) 1143
- LIII. — Episcopo... praeposito Sancti Lucii et... scholastico Curieusi. — Commititur ut H. pauperi presbytero de Ecclesia de Rapis faciant pacifica pos-sessione gauiero, prout de jure fuerit faciendum. (xix Kal. Maii.) 1143
- LIV. — ... Potestati et consulibus tam presentibus quam futuris et universo populo Tarvi-in. — Persuidentur quod acquiescent et credant eorum episcopo super corrigendis nefandis et schismaticis erroribus quos teneant contra fidem, et idem episcopus clericorum corrigit excessus. (xi Kal. Maii.) 1146
- LV. — Episcopo Brixieni, II. Aquilegeni præposito, et S. scholastico Augustensi. — Eius committitur examina-tio testium super electione pa-toris Gurceu. Ecclesia, super qua electione Sal-eburgen. Ecclesia jus habere sibi vindicabat. (xv Kal. Aprilis.) 1148
- LVI. — Capitulo Patracensi. — Ut Patracen. archie-piscopum in concordia lectu: tanquam eorum verum archiepiscopum recipient. (viii Kal. Maii.) 1151
- LVII. — ... Archidiacono et... præposito de Selara

subdiacono nostro canonico Mediolanensi. — Ut causam quae inter C. scholarem et Joannem clericum vertitur audiunt et fine debito terminent. (v. Kal. Maii.) 1152

LVIII. — Zamorensi, Seccobiensi, et Abulensi episcopis. — Ut si magister I. scholasticus Ecclesie Palentin. contra episcopum Palentiu. calumniose crimina proponendo contra eum processerit, ab officio ac beneficio suspendatur. (v. Id. Maii.) 1154

LIX. — Prioris et sororibus de Sexen. tam praesentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. — Conceduntur privilegia et confirmantur eis libertates et immunitates. (vii Id. Maii.) 1155

LX. — Canonicis Sancti Mauriti Augustensis tam praesentibus quam futuris canonice substituendis in perpetuum. — Conceduntur privilegia et indulgentiae, et confirmantur libertates, etc. (vii. Id. Maii.) 1156

LXI. — Episcopo Autissiodorensi. — De decimis Judgeorum, fructibus scholarium, et usurariis. (xvii Kal. Junii.) 1157

LXII. — Majori decano et priori Coloniensi. — De beneficiis excommunicatis et interdictis, etc. (Id. Maii.) 1158

LXIII. — Pisanensi archiepiscopo. — Committitur ei causa matrimonialis. (xvii Kal. Junii.) 1159

LXIV. — Consulibus et populo Placentino. — De conservanda libertate ecclesiastica. (Maii.) 1160

LXV. — Charissimo in Christo filio nostro Kalo-Joanni regi Bulgarorum illustri. — Ut pacem et treugam ineat cum imperatore CP. et Latinis. (viii Kal. Junii.) 1162

LXVI. — Nobili mulier... comitis Blesensi. — Explicantur verba enjusdam privilegii canonorum Carnotensium. (viii Kal. Junii.) 1163

LXVII. — Archiepiscopo et decano Senonensi. — Rescrift in favorem comitis Blesensis. (iv Kal. Junii.) 1163

LXVIII. — Cosoraneusi episcopo et abbati Cisterciensi apostolicam sedis legatis. — Committitur eis causa archiepiscopi Narbonensis de certis criminibus accusati. 1164

LXIX. — Nobili viro Raymundo comiti Tolosano. spiritum consilii sanioris. — Ut ccesset persecui Ecclesiam Dei. (v. Kal. Junii.) 1166

LXX. — Abbatи et conventui Grandissimae. — Ut Hungarum Vitalis in ordine sacerdotali permittant libere celebrare. 1168

LXXI. — Turonensi archiepiscopo, et episcopo Parisiensi. — De regalia Antissiodorensi. (xv Kal. Junii.) 1169

LXXII. — Episcopo Tervisino, et Alberto presbytero Mantuanо. — De electione episcopi Tridentini. (ix Kal. Junii.) 1171

LXXIII. — Waciensi episcopo. — Respondet ad ejus consulta. (v Id. Julii) 1173

LXXIV. — Archiepiscopo Turonensi et suffraganeis ejus. — De torneamentis, et de subsidio terrae sanctae. (vii Kal. Julii.) 1174

LXXV. — Compostellano archiepiscopo. — Ut reconciliare posat altare S. Jacobi. (xii Kal. Julii.) 1175

LXXVI. — Eidem. — De procurationibus. (x Kal. Julii.) 1175

LXXVII. — Abbatи Sancti Auberti, et magistro R. de Bekerel et R. Torel canonici Cameracensis. — De clero qui factus fuerat monachus infirmitate. (vi Non. Julii.) 1175

LXXVIII. — Archiepiscopis et episcopis per Hispaniam et Guesconiam constitutis. — De adulterinis insigniis beati Jacobi. (xiiii Kal. Julii.) 1176

LXXIX. — Universis archiepiscopis in Aquitania constitutis. — De litteris apostolicis per fraudem obtentis. (v Kal. Julii.) 1176

LXXX. — Episcopo Trecensi et A. Parisiensi archidiacono. — Ut M. abbatem ad custodiam Ecclesiae Peronneis restituant. (xii Kal. Julii.) 1178

LXXXI. — Rossensi episcopo. — Ut Joannem ab officio et beneficio privatum cohabitare uxori sue compellat. — (v. Kal. Julii.) 1179

LXXXII. — Episcopo Engolismensi. — De canonice ad presbyteratum promovendis. 1180

LXXXIII. — Regensi episcopo, et abbatи de Boecando. — De causa episcopi Niciensis. 1180

LXXXIV. — Episcopo et capitulo Elenensi. — Ne contradicione unius praevelet adversus publicam utilitatem. (iv Non. Julii.) 1181

LXXXV. — Claromontensi et Nivernensi episcopis. — Committitur eis causa episcopi Aniciensis adversus cives suos. (Non. Julii.) 1181

LXXXVI. — Protestati et civibus Florentinis. — Exhortantur ad pacem et concordiam. (v. Id. Julii.) 1182

LXXXVII. — Priori et conventui de Kyrchan. — De confirmatione privilegiorum. 1183

LXXXVIII. — Abbatи et conventui Tutellensi. — De numero evectionum in visitationibus. (xi Non. Julii.) 1184

LXXXIX. — Antissiodorensi et Trecensi episcopis, et abbati Sancti Benigui. — Commititur eis inquisitio adversus abbatem et monachos Vezeliacenses. (xiv Kal. Augusti.) 1185

XC. — Eisdem. — De depositione Gileberti abbatis Flaviniacensis. 1187

XCI. — Archidiacono et capitulo Venafrano. — Conmantur certa jura et sententiae latae pro ipsis. (vi Kal. Augusti.) 1187

XCII. — R. tituli sanctorum Marcellini et Petri presbytero cardinali Casinensi abbati. — Committuntur certe cause usurarum audiendi. (ix Kal. Augusti.) 1190

XCIII. — Decano et capitulo Sancti Aniani Aurelianensis. — Muoviuntur privilegio adversus litteras apostolicas sedis. (xv Kal. Augusti.) 1190

XCIV. — Sancti Germani de Pratis et Sancte Genovefa abbatibus et priori Sancte Genovefa Parisensi. — Ut de malefactoribus ecclesiae Sancti Aniani exhibeant justitiae complementum. 1191

XCV. — W. decano ecclesiae Sancti Aniani Aurelianensis ejusque fratribus tam praesentibus quam futuris canonicis substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (xii Kal. Augusti.) 1191

XCVI. — Episcopo Meldensi. — De subjectione monasteriorum Resbaensis. (xvii Kal. Julii.) 1194

XCVII. — Priori et couventui monasterii Sancti Salvatoris et Sancte Rotrudis, quod in Tervauensi est parochia constitutum. — De electione abbatis. (v Non. Julii.) 1196

XCVIII. — Wiberto presbytero. — Ei confirmatur iustitio canoniciatus et praebenda Sancte Sophie per legatum sibi facta. (iv Kal. Augusti.) 1196

XCIX. — Eadem. — Concessio praepositurae Sancte Anastasias per legatum sibi facta confirmatur. 1197

C. — Archiepiscopo S. E. R. cardinali, et... archidiacono Mediolanensi. — Ut ... presbytero ad suam ecclesiam S. Michaelis Vercellensis licentiam tribuant redempti. (iv Non. Augussti.) 1197

Cl. — Potestati et populo Florentino. — Sudetur ut monitis sedis apostolicas et legati ejusdem acquiescant. (ii Non. Augusti) 1198

CII. — Abbatissae et conventui Sancti Ciriaci in Gerondod. — Absolvuntur a solutrice census unius marcas argenti. (iv Non. Augussti.) 1199

CIII. — R. Casinensi abbati. — Dicit se nolle respondere litteris ejus. (v Id. Augusti.) 1199

CIV. — Consulibus et populo Viterbiensi. — Ut Malfitanam puellam super legitimate sua non permittant ab aliquo molestari. (iii Non. Augusti.) 1200

CV. — Consulibus Viterbiensibus. (ii Id. Augusti.) 1200

CVI. — Adelli abbatissae Sancte Dei Geneticis seipsoque Virginis Mariæ et Sancti Petri apostolorum principis Sanctique martyris Ciriaci in Gerondod, ejusque sororibus canonice substituendis. — Confirmantur eis libertates et immunitates, et conceduntur eis nonnulla privilegia. (v. Id. Augusti.) 1200

CVII. — Abbatи Malleonensi. — Mandatur ut A. de Scobol ad priuam cogat redire uxorem. (xiv Kal. Septembrii.) 1203

CVIII. — Abbatи et monachis Resbaciensibus. — Confirmantur privilegia eorum et omnes libertates et immunitates. (xvii Kal. Septembrii.) 1203

CIX. — Universis archiepiscopis et episcopis per Saxoniam constitutis. — De privilegiis monasterii in Gerondod. (viii Kal. Septembrii.) 1205

CX. — Cesaraugustano episcopo. — Declaratur quid per novalis vocabulum intelligatur. (xi Kal. Septembrii.) 1205

CXI. — Abbatи Cisterciensi et Petro de Castro Novo apostolicas sedis legatis. — Ad queum pertineat dominium urbis Massiliensis. (xii Kal. Septembrii.) 1206

CXII. — Cusentino archiepiscopo et episcopo Marturaniensi. — De protectione episcopi Militensis aduersus comitum Amfusum. (viii Kal. Septembrii.) 1207

CXIII. — Londonien. Helien. et Wigornien. episcopis. — De causa archiepiscopi Cantuariensis aduersus regem Anglie. 1208

CXIV. — Januensi archiepiscopo. — Committitur causa divortii adulterii commissi. (Kal. Septembrii.) 1210

CXV. — Capitulo Ecclesiae Ravennatensis. — Ut provideat archiepiscopo suo quedam pontificalia induentia. 1211

CXVI. — Archiepiscopo Ravennatensi. — De controversia inter Ecclesiam Ravennatatem et commune Faverium. (Kal. Septembrii.) 1212

- CXVII. — Potestati et populo Pisano. — Respondeatur eis super certis quæstationibus. (vi Id. Septembris.) 1215
- CXVIII. — Decihan et Montisgerold. abbatibus, et praeposito Rhotnacensi Cameracensis diœcesis. — Ut cum G. laico et D. muliere uxore in quarto consanguinitatis gradu attингentibus possint dispenerare. (v Kal. Septembris.) 1216
- CXIX. — Nobili mulieri Julianæ domino de Pirucis. — Confirmatur donata sibi per imperatorem Constantino politanum. (xv Kal. Octobris.) 1216
- CXX. — Henrico illustri Constantinopolitano imperatori. — Indulgetur ei ut excommunicari non possit, nisi pro excessu enormi. (ii Id. Septembris.) 1216
- CXXI. — Magistro doriorum militie Templi citra mare. — De interdicto servando et legato se. ap. honorando. (Id. Septembris.) 1217
- CXXII. — Joanni regi Anglorum illustri. — Ut procuratorem mittat ad sedem apostolicam. (ii Non. Septembris.) 1218
- CXXIII. — Alterocce mulieri et Montanello nato ejus. — Confirmatur eis sententia lata per legatum sedis apostolicæ. (ii Id. Septembris.) 1219
- CXX. V. — Otoniensi episcopo. — Ut presbyter qui dicitum sinistræ manus awisit, ministrare possit. (xv Kal. Octobris.) 1221
- CXXV. — Archiepiscopo Varisiensi et episcopo Salimbeni, et decano S. Marie de Blakerau Constantinopol. — Ut R. clericum instituant in ecclesia de Kufal. (xv Kal. Octobris.) 1222
- CXXVI. — Moraviensi episcopo. — Committitur ei causa monasterii de Melros. 1222
- CXXVII. — Nobili viro Maioni comiti insularum Cephaloniarum ac Jacinthi. — Indulgetur ut possit eligere confessorem. (xvii Kal. Octobris.) 1224
- CXXVIII. — Archiepiscopo Patracensi. — Scribit ei ut episcopum Cephaloniarum reducat ad obedientiam sedis apostolicæ. (xiv Kal. Octobris.) 1225
- CXXIX. — Episcopo Placentino. — Ut monasterium de Patramaria cogat ad restitutionem certorum bonorum. (xviii Kal. Octobris.) 1226
- CXXX. — Universis fidelibus nostris per patrimonium beati Petri apostoli constitutis. — Qualiter Paterini et eorum fautores punitur. (ix Kal. Octobris.) 1226
- CXXXI. — Universi tam clerici quam laicis in patrimonio beati Petri apostoli constitutis. — Ne quid adversa leges et canones attentetur. 1227
- CXXXII. — Universis fidelibus nostris per patrimonium beati Petri apostoli constitutis. — Hortatur ad pacem et concordiam, et ut nullus alius offendat. 1228
- CXXXIII. — Nivernensi et Aurelianensi episcopis, et abbatis Curie De Cisterciensi ordinis Aurelianensis diœcesis. — De Alberico Remensi electo. (Kal. Octobris) 1228
- CXXXIV. — Eisdem. — Ut pallium eidem Alberico tradatur. 1230
- CXXXV. — Episcopo Fernensi. — De clericis ordinatis ab episcopis non suis. (iv Non. Octobris.) 1230
- CXXXVI. — Terdonensi episcopo. — Dispensatio pro contrahendo matrimonio in secundo et tertio, causa pociæ. (Kal. Octobris.) 1231
- CXXXVII. — Archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et aliis tam clericis quam laicis per regnum Ungarum constitutis. — Ut legatum sedis apostolicæ honorifice recipiant. (Non. Octobris.) 1231
- CXXXVIII. — Archiepiscopis, episcopis, et universis tam clericis quam laicis per Rutheniam constitutis. — Ut legatum apostolicæ sedis honorifice pertractent. 1232
- CXXXIX. — Clero et populo Viterbiensi. — Ut Viterbiæ ecclesia sit deinceps cathedralis. (iv Id. Octobris.) 1234
- CXL. — Capitulo Utensi. — Ecclesia de Balneolis abjudicatur Petro Marco. (viii Kal. Novembris.) 1234
- CXLI. — Universis comitibus et baronibus per regnum Siciliæ constitutis. — Ut regi Siciliæ sint adjumento. (xviii Kal. Novembris.) 1235
- CXLII. — Clero et populo Tuscanensi. — De privilegiis episcopi Tuscanensis. (iv Kal. Novembris.) 1236
- CXLIII. — Calaritanensi archiepiscopo. — Ut lata contra nonvulos sententias faciat publicari. (vi Kal. Novembris.) 1242
- CXLIV. — Archiepiscopis et episcopis et aliis ecclesiis, et universis clericis in regno Aragonie constitutis. — De libertate electionum episcopalium. (iii Kal. Novembris.) 1243
- CXLV. — Abbati et conventui S. Martini de Monte. — De revocandis alienationibus monasterii. 1243
- CXLVI. — Londensi archiepiscopo. — De clero per saltnm promoto. (xvii Kal. Novembris.)
- CXLVII. — Eisdem. — De electione archiepiscopi Lennensis. (viii Kal. Novembris.)
- CXLVIII. — Parchrepsytero et canonici Sancti Viterbiæ. — Confirmatur quædam concordia. (viii Kal. Decembris.)
- CXLIX. — Illustri regi Francorum. — Indulge concessæ pugnatibus adversus Albigenenses. (xv Kal. Decembris.)
- CL. — W. episcopo Sancti Andreæ. — De supplicatione gentium patronorum. (Id. Novembris.)
- CLI. — Episcopo Parisiensi. — Numerus magistrorum theologorum academie Parisiensis definitur. (xvii Decembris.)
- CLII. — Eisdem. — Mandata de providendo quo in executionem mittenda.
- CLIII. — Eisdem. — Ne monachi singulares sint in monasteriis.
- CLIV. — Eisdem. — Ut monachos et clericos suos cesis corrigat.
- CLV. — Eisdem. — Datur illi potestas reformand nasteria suæ diœceseos. (xv Kal. Decembris.)
- CLVI. — Eisdem. — De unione monasteriorum Profundæ et de Gyl. (xiv Kal. Decembris.)
- CLVII. — Episcopo Pictavieni. — Ut I. ad suddiu tus ordinem promoveat. (ix Kal. Decembris.)
- CLVIII. — Civibus et universo populo Dertusen Hortatur eos ut Ecclesia Dertusensem reverante Kal. Decembris.)
- CLIX. — Universis episcopis per Angliam et Willes constitutis. — Hortatur eos ut libertatem ecclie tuteantur. (xv Kal. Decembris.)
- CLX. — Nobilibus viris universis magnatibus in constitutis. — Commendat eis regem Angliae, et ultatem ecclesiasticam non habent.
- CLXI. — Londoniensi, Eliensi, et Wigorniensi epis. — Ut sententiam interdicti ab omnibus facia servari.
- CLXII. — Episcopo et archidiacono Urbevetari committitur eis causa quædam Viterbiensis. (v Kal. Decembris.)
- CLXIII. — Silvanectensi et Atrebateni episco abbati Latiniacensi. — De electione episcopi Meli
- CLXIV. — Ut subdiaconus eligi possit in episcopis.
- CLXV. — Parisiensi episcopo. — De appellatio ad sedem apostolicam. (ii Id. Decembris.)
- CLXVI. — Abbati et conventui Sancti Bertini. confirmatione privilegiorum. (xii Kal. Decembris.)
- CLXVII. — Electo Morinensi, et preposito Watte et decano Sancti Audomari Morinensis diœcesis. — firmatur concordia iusta intermonasteria Sancti Eustachii et de Claromarisco. (Id. Decembris.)
- CLXVIII. — Priori et conventui Dunelmensi. — duntur eis privilegia.
- CLXIX. — Decano Belensi. — Simoniam eum qui bona sua legat ecclie ea conditione ut in eius bendam obtineat. (ii Non. Decembris.)
- CLXX. — Episcopo et decano Silvanectensi, et de Chaslia Silvanectensis diœcesis. — De jure a Caroensis in monasterium Andreense. (viii Id. Decembris.)
- CLXXI. — Archiepiscopo Senonensi. — De auctoritate metropolitanorum, et appellatione. (xv Kal. Januarii.)
- CLXXII. — Wigorniensi, Illeensi et Hesfordensi episcopis. — De negotio archiepiscopi Eboraci, et ep Dunelmensis. (xv Kal. Januarii.)
- CLXXIII. — I. de Longocampo Rothomagensi diacono. — Ei infirmo conceduntur procuratores. (Decembris.)
- CLXXIV. — Abbati et conventui Karrofensi. — De firmatione privilegiorum. (ii Id. Decembris.)
- CLXXV. — Episcopo Sancti Andreæ ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De firmatione privilegiorum. (ii Kal. Januarii.)
- CLXXVI. — Philippo regi Francorum illustri. — causa divortii.
- CLXXVII. — Colocensi electo. — Confirmatur eius. (ii Kal. Januarii.)
- CLXXVIII. — Abbati Sancti Hilarii, plebano Sancti Castellanensis diœcesis, et magistro Gallo canonico visino. — Committur eis executio cujusdam sententiae. (xi Kal. Januarii.)
- CLXXIX. — Rectori et fratribus hospitalis Sancti ritus in Saxia. — Dantur eis indulgentia et privil (ii Non. Januarii.)

- CLXXX.—Nivernensi et Aurelianensi episcopis, et abbatie Curia Dei Cisterciensis ordinis Aureliaenensis diocesis. — Pœna accusatoris, si in probatione defecerit. (ii Non. Octobris.) 1271
 CLXXI. — S. decano, et capitulo Senonensi. — De confirmatione privilegiorum. (ii Non. Januarii.) 1271
 CLXXXII. — Turonensi archiepiscopo. — Et committitur causa adversus episcopum Petragoricensem. (vii Id. Januarii.) 1274
 CLXXXIII. — Canonicis ecclesiae Sancti Bartholomœi Mediolanensis. — Confirmatur concordia. (v Id. Decembris.) 1275
 CLXXXIV. — Capitulo Signino. — Confirmatur electio episcopi. 1277
 CLXXXV. — Archiepiscopo et capitulo Senonensi. — Ut sicut decanum manere per triennium in studio Parisiensi. (ii Id. Januarii.) 1277
 CLXXXVI. — Patriarchæ Jerosolymitano. A. S. L. — Super provisione archidiaconatus Antiocheni facienda idoneas personas. (v Id. Januarii.) 1278
 CLXXXVII. — Archidiacono et priori Sancti Stephani de ponte Florenti. — Deputantur executores adversus episcopum Lucanum. (Non. Januarii.) 1292
 CLXXXVIII. — Abbatii Augensi, et Conrado decauno Wide Constantiensis diocesis, et magistro Conrado scholastico Curensi. — De presbytero diffamato de adulterio et incestu. (v Id. Januarii.) 1286
 CLXXXIX. — Episcopo et cantori et magistro N. archidiacono Trecensibus. — De controveſia inter decanum et episcopum Altissiodorenum. (iv Id. Januarii.) 1288
 CXC. — Nobili viro comiti Nivernensi. — Adversus Judicem. (xvi Kal. Februarii.) 1291
 CXI. — Episcopo Pictaviensi. — Absolvitur ab obiectis contra eum. (xv Kal. Februarii.) 1293
 CXII. — Margaritæ abbatis monasterii Sanctæ Mariæ de Sanctæ Columba de Bleudeka, ejusque sororibus tam præsentibus quam futuri regulari vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (xi Kal. Februarii.) 1294
 CXIII. — Archiepiscopo et abbatii Majoris Monasterii Turonensis. — Confirmatur sententia lata pro abbatissa Sanctæ Mariæ Adegavensia. (xv Kal. Februarii.) 1297
 CXIV. — Viennensi archiepiscopo, et episcopo Gebenneusi, et abbatii de Cassania Cisterciensis ordinis Lugdunensis diocesis. — De archiepiscopo Lugdunensi variis accusationibus impedito. (ix Kal. Februarii.) 1299
 CXV. — Episcopo et decano et capitulo Antissiodoreni. — De regalia Antissiodorensi. (xv Kal. Februarii.) 1300
 CXVI. — Antissiodorensi episcopo. — De lectoria et scholastria Ecclesie Antissiodorensi. (x Kal. Februarii.)
 CXVII. — Magistro P. decano Bertorii. — Confirmatur divisio decanatum Thoarcensis et Bertorii. (vi Kal. Februarii.) 1301
 CXVIII. — Dunkeldensi et Brechinensi episcopis, et abbatii de Kelchou diecesis Sancti Andree. — De confirmatione electionis episcopi Aberdenensis. (v Kal. Februarii.) 1303
 CXIX. — Decano et capitulo Beati Macuti de Barro Lingoneosi diocesis. — De canonico non residente. (v Kal. Februarii.) 1303
 CC. — Decano et capitulo Nivernensi. — De fructibus persolvendis canonicis stanti in studio. (ii Kal. Februarii.) 1304
 CCI. — Episcopo Gebennensi et abbatii Bonavallis Vienensis diecesis. — Scribit in gratiam magistri Olivieri. (ii Kal. Februarii.) 1304
 CII. — Cusentino archiepiscopo. — Consolatoria est. (ii Kal. Februarii.) 1305
 CIII. — Deciditur causa monasterii Fossæ-Novæ cum communis Piperni. (iii Kal. Februarii.) 1306
 CCIV. — Antissiodorensi episcopo. — Adversus usurarios burgi de Charitate. (iv Id. Januarii.) 1308
 CCV. — Petro abbatii monasterii Sancti Martini de Monte. ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regulari vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (Kal. Februarii.) 1309
 CCVI. — Antissiodorensi et Trecensi episcopis. — Super inquisitione contra nonnullos hereticos. (ii Id. Januarii.) 1312
 CCVII. — Gregorio capellano ecclesie de Othcapella. — Adjudicatur sibi ipsa ecclesia. (iv Id. Februarii.) 1313
 CCVIII. — Episcopo T. archidiacono, et scholastico Toronensi. — Quod inquirant contra episcopum Trajectensem. (vii Id. Februarii.) 1314
 CCIX. — Illustri regiæ Mariæ. — Adversus episcopum Silesiensem. 1315

- CCX. — Herbipolensi electo. — Ut Sleswicensem episopum excommunicatum denuntiet. 1316
 CCXI. — Uteri Vallis et Garniswickæ abbatis, Spicensis et M. tensis diocesum. — Ut sententiam latam pro praeposito S. Paulini Argeutin. faciant observari. (iv Id. Februarii.) 1317
 CCXII. — Uberto Robiensi episcopo. — De subjectione monasterii S. Columbani. (ix Kal. Martii.) 1318
 CCXIII. — Abbatii et monachis Sancti Columbani. — De eadem causa. (x Kal. Martii.) 1320
 CCXIV. — Patriarchæ Hierosolymitano apostolicæ sedis legato. — Ei committitur causa adversus comitem Tripolitanum. (Id. Februarii.) 1321
 CCXV. — Domino papæ. — Philippus rex Romanorum scribit pro episcopo Sleswicensi. 1323
 CCXVI. — Herveo Trecensi episcopo. — Confirmatur privilegia ecclesiæ Trec. concessa per regem Francorum. (vii Id. Februarii.) 1324
 CCXVII. — Eadem. — Super eodem. (ii Kal. Februarii.) 1326
 CCXVIII. — Joanni regi Anglorum. — Ei mittit munera. 1327
 CCXIX. — Eadem. — De negotio archiepiscopi Cantuariensis. 1327
 CCXX. — Abbatii et conventui Fossatensi. — Confirmatur quædam concessio. (viii Id. Januarii.) 1330
 CCXXI. — Episcopo, archidiacono, et praepositio Atrebateni. — De minuendo feminuarum numero in domo canonicorum. (v Kal. Februarii.) 1330
 CCXXII. — Praeposito et capitulo Placentino. — Confirmantur mandata facta Placentinis. (v Kal. Augusti.) 1331
 CCXXIII. — Decano et capitulo Carnotensi. — De prebenda hospitalis Sanctæ Mariæ in Saxæ. (ii Id. Novembris.) 1334
 CCXXIV. — Priori prioratus Sancti Sepulcri de Samblie rie ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regulari vitam professis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (vi Kal. Aprilis.) 1335
 CCXXV. — Magistro et fratribus de Pereiro. — De confirmatione possessionum. (ii Kal. Aprilis.) 1338
 CCXXVI. — Consulibus et populo Montispesulani. — Confirmat quædam compositionem. (Id. Aprilis.) 1338
 CCXXVII. — Abbatii et conventui Cluniacensi. — Confirmat quædam donationem. (xvi Kal. Junii.) 1338
 CCXXVIII. — Abbatii Cluniacensi. — De correctione monachorum. (xvii Kal. Junii.) 1339
 LIBER UNDECIMUS. — Pontificatus anno xi, Christi 1208.
 I. — Nobili viro Liuhlido duci Austris. — De succursu terræ sancte. (vi Kal. Martii.) 1339
 II. — Eadem. — Suscipitur sub protectione sedis apostolice. 1341
 III. — Abbatii et conventui Præmonstratensi. — Abbaties tenentur congregationem suarum negotis procurare. (iv Kal. Martii.) 1341
 IV. — Illustri regi Aragonum. — Ut sororem suam regi Siciliæ in uxorem mittat. 1342
 V. — 1343
 VI. — Abbatii et conventui Sancti Joannis Morinensis. — Ut liceat eis habere molendinum. (v Kal. Martii.) 1343
 VII. — Nobili viro Demetrio Arbanensi principi. — Ei archidiaconus Durschii commendatur. (iii Kal. Martii.) 1343
 VIII. — Universis clericis abbaties Farfensis in Sabiniensi diecesi constitutis. — De libertate monasterii Farfensis. (v Nou. Martii.) 1344
 IX. — Patriarchæ Hierosolymitano apostolicæ sedis legato. — Ne Græcos in eorum rebellione manuteneat. (iv Non. Martii.) 1345
 X. — Illustri regi Danorum. — De electione archiepiscopi Bremensis. 1346
 XI. — Archiepiscopo Turonensi, et Parisiensi et Nivernensi episopis. — Ne debita aut usurpe per biennium exigantur a crucisigualis. 1348
 XII. — Henrico illustri Constantinopolitano imperatori. — Ut non impedit legata facta ecclesiis. (iv Id. Martii.) 1348
 XIII. — Archiepiscopo Varisiensi et episcopo Panideni. — Executoria super eodem. 1349
 XIV. — Poteſtati et populo Venetorum Constantinopolim comorantibus. — De eadem re. 1349
 XV. — Nobilibus viris baronibus apud Constantinopolim commorantibus. — De eadem re. 1349
 XVI. — Varisiensi archiepiscopo, et episcopo Kallipoliensi. — Committitur eis causa inter Patriarcham et imperatorem. 1349
 XVII. — Kallipoliensi et Panideni episcopis, et decano Sanctæ Sophie Constantinopolim. — Ei committitur causa

- sa patriarcharum Constant. et Gradensi. 1350
 XVIII. — Archiepiscopo Varisiensi et episcopo Pandens. — Ut sententias patriarchæ Constantinop. faciant observari. 1351
 XIX. — Prælatis ecclesiæ patriarchæ non subjecta-
rum Constantinopolim. — De eadem re. 1351
 XX. — Universo clero ecclesiæ patriarchalij juris-
dictione non exemptarum in Constantinopolitanæ diecesi
commoranti. — De eadem re. (Non. Martii.) 1351
 XXI. — Charissimo in Christo filio illustri constantiopolitano imperatori, et nobilibus viris nibus Venetis et universo populo Constantinopolim commorantibus. — Ut consilium et auxilium patriarchæ Constantinop. in-
pendant. 1352
 XXII. — Priori Pisanorum. — Ei interdictum chrisma-
tio puerorum. 1352
 XXIII. — Patriarchæ Constantinopolitano. — De conse-
cratione episcoporum Graecorum. (viii Id. Martii.) 1353
 XXIV. — Episcopo Kallipoliensi, et decano Sanctæ So-
phie, et præposito Sanctorum Apostolorum Constantinopolim. — De decimis solvendis. 1353
 XXV. — Patriarchæ Gradiensi et suffraganeis ejus. —
De excommunicatis vitauidis. 1353
 XXVI. — Narbovensi, Arelatensi, Ebredunensi, Aquen-
si, et Viennensi archiepiscopis, eorumque suffraganeis. —
De cæde Petri de Gastronovo. 1354
 XXVII. — De eadem re. 1358
 XXVIII. — Philippo illustri regi Francorum. — De
eadem re. 1358
 XXIX. — Nobilibus viris comitibus, baronibus, et uni-
versis populis per regnum Francæ constitutis. — Super
eodem. (vi Id. Martii.) 1359
 XXX. — Perseuissæ et de Piou abbatis Cisterciensis
ordinis. — De inducitis incundis inter reges Francæ et
Angliae. 1360
 XXXI. 1360
 XXXII. — Abbatii Cisterciensi apostolicæ sedis legato.
— de cæde Petri de Castronovo. 1361
 XXXIII. — Turonensi archiepiscopo et Parisiensi et Ni-
vernensi episcopis. — Ut regem et magnates accendant
adversari hæreticos. 1361
 XXXIV. — Consulibus societatis beati Eusebii Vercel-
lensis. — Commandantur de devotione erga Romanam
Ecclesiam. 1362
 XXXV. — Archiepiscopo Verisiensi, et episcopo Sa-
lemibriensi, et præposito Sanctæ Sophie Constantinopolitano.
— De Hospitali S. Georgii. (xvi Kal. Aprilis.) 1362
 XXXVI. — Decano, cantori, et thesaurarii Sanctæ So-
phie Constantinopolitanae. — Committitur eis quedam
causa aduersus Temparios. 1363
 XXXVII. — Sancti Pauli, Sancti Michaelis de Bucca
Leonis et Sanctæ Anastasie de canis Constantinopolitana. —
Scribitur eis pro M. W. Cocart. (vi Kal. Aprilis.) 1363
 XXXVIII. — Charissimo in Christo filio imperatori Con-
stantinopolitano illustri. — De juramento fidelitatis quod
prælati debent imperatori. (vii Kal. Aprilis.) 1363
 XXXIX. — Eiden. — Ecclesiæ S. Mariæ de Blakerna
et S. Michaelis de Bucca Leonis eximuntur a potestate or-
dinarii. (v Id Martii.) 1364
 XL. — Capitulo Cracoviensi. — Eis commendat Vn-
centium ipsorum episcopum. (v Kal. Aprilis.) 1364
 XLI. — Archiepiscopo Verisiensi et Salembriensi epि-
scopo, et electo Nicomedensi. — De ecclesiis imperiali-
bus Constantinop. (vi Id Martii.) 1365
 XLII. — Abbatii et fratribus monasterii Fossæ Novæ.
— De confirmatione privilegiorum. (v Kal. Aprilis.) 1365
 XLIII. — Abbatii Sancti Victoriae, et decano Parisiensi,
et magistro Roberto de Corton Noviomensi canonico Pa-
risius commoranti. — De electione episcopi Morinensi.
(iv Non. Aprilis.) 1366
 XLIV. — Abbatissæ et capitulo de Edera. — De certo
monialium numero confirmando. (Kal. Aprilis.) 1368
 XLV. — Hugoni canonico Sancti Georgii de Faya. — Ei
confirmatur præbenda de Faya. (vi Kal. Aprilis.) 1368
 XLVI. — Byssintoni archiepiscopo. — Respondet ei
ejus consulta. (xi Kal. Aprilis.) 1372
 XLVII. — Nobili viro Theodore Lascaro. — Inducitur
ad pacem ineundam cum imperatore Constantinopolitano.
(xvi Kal. Aprilis.) 1372
 XLVIII. — Alufo canonico Sanctæ Anastasie. — Ei con-
firmatur præbenda. (v Id. Aprilis.) 1375
 XLIX. — Decano Sanctæ Mariæ de Blakerna, et cantori
sanctorum quadragesinta, et magistro G. canonico Sancti
Pauli Constantinopolitani. — Scribitur pro eodem Alufo.
(ii Id. Aprilis.) 1375
 L. — Cantori Sanctorum Quadragesinta, et magistro G.
Sancti Pauli, et Arn. Sanctæ Mariæ de Cintura canonici
Constantinopolitani. — Pro eodem. (Id. Aprilis.) 1375
 LI. — Præposito et capitulo de Blakerna. — Pro Ar-
nulfo canonico de Blakerna. 1375
 LII. — Charissimo in Christo filio Henrico illustri Con-
stantinopolitano imperatori. — Inducitor ut bona ecclesia
S. Avastus abhata restituit. (xvi Kal. Maii.) 1376
 LIII. — Cantori de Blakerna, præposito Sancti Sepoku.
et magistro P. canonico Sancti Pauli Constantinopolitani.
— Eis committitur causa T. capellani de Bucca Leouis. (v
Kal. Maii.) 1376
 LIV. — Electo Nicodemensi, et præposito Sancti Se-
pulcri et priori Pisanorum Constantinopolitanis. — Com-
mittitur eis causa super quadam mula. 1377
 LV. — Sanctæ Sophie et Sanctæ Anastasie decanis, et
cantori de Blakerna. Eis committitur causa Arnulf ci-
nonici de Blakerna. 1377
 LVI. — Dilacto filio Meldensi electo. — Ut impendi
benedictionem A. abbatis lotreus. (xiii Kal. Maii.) 1377
 LVII. 1377
 LVIII. — Deoano et cantori de Blakerna, et magistru
P. de Montiniaco canonico Sancti Pauli Constantinopolis.
— Committitur eis quedam causa Const. (xvii Kal. Maii.) 1378
 LIX. — Cantori Sanctæ Mariæ de Blakerna et mar-
istro G. Sancti Pauli et T. Sancti Georgii Constantinopolita-
ni canonici. — Super causa consimili. 1378
 LX. — Sancti Anastasii, et Sancti Pauli decanis et ma-
gistro G. canonico Sancti Pauli Constantinopol. — Com-
mittitur eis quedam causa capituli de Blakerna 1378
 LXI. — Eudoni priori et canonici domus eleemosynariæ
Sancti Joannis Audegavensis tam præsestitibus quam
futuri regulari vitam professio in perpetuum. — De
confirmatione privilegiorum. (xviii Kal. Maii.) 1379
 LXII. — Episcopo Atrebateusi. — Eum instruit quo-
modo se gere debeat erga usurarios et presbyterum in
hæresim relapeum. (xiii Kal. Maii.) 1380
 LXIII. — Abbatii et conventui Sancti Calixti Cisoniensis.
— Ut eis liceat decimas et terras pignori obligare. (xi
Kal. Maii.) 1381
 LXIV. — R. Troselli canonico Sancti Ursio Bituricensis.
— Dispensatur secum ut beneficium teneat, quamvis
fuerit judex duelli. 1381
 LXV. — Philippo illustri regi Francorum. — Ut domi-
num sedificare possit Parisius pro suorum officialium ser-
vitio. 1382
 LXVI. — Civibus Soranis. — Confirmantur eis ratione-
biles eorum consuetudines 1382
 LXVII. — Consulibus et universis militiibus et homini-
bus tam civitatis quam burgi Arelatensis, et nobilibus
viris V. de Baucio et alii dominis burgi Arelatensis. —
Ut consueta servitia impendant Ecclesia Arelatensi. (v
Non. Maii.) 1383
 LXVIII. — Arelateni archiepiscopo. — Confirmatur ei
privilegium de nou solvendis procurationibus legatorum.
1383
 LXIX. — Abbatii Sancti Michaelis Cisterciensis ordinis.
— De hospitali S. Spiritus in diecesi Halberstadensi. (v
Kal. Maii.) 1383
 LXX. — Archiepiscopo Turonensi. — Committitur ei
accuratio adulterii. (vi Kal. Maii.) 1384
 LXXI. — Canonicus altaris beatorum apostolorum Petri
et Pauli Senonensis. — Confirmatur collatio eis facta cu-
ju-dam ecclesiæ. (vi Non. Maii.) 1385
 LXXII. — Cantori et capitulo Beate Mariæ Meduentis.
— De confirmatione privilegiorum. 1385
 LXXIII. — Conventui Corbeiensis monasterii. — Ratifi-
ficantur que facta sunt per legatos S. A. (v Non Maii.)
1386
 LXXIV. — Abbatii et conventui Corbeensi. — Concep-
duntur eis quedam privilegia. (ii Kal. Maii.) 1387
 LXXV. — Corbeieni abbatii. — De eadem re. 1387
 LXXVI. — Patriarchæ Constantinopolitano. — Redargi-
tur de multis excessibus. (viii Kal. Maii.) 1387
 LXXVII. — Episcopo Vericensi et episcopo Pandensi.
et cantori Sancti Pauli Constantinopolitani. — De eodem
argumento. 1388
 LXXVIII. — Episcopo Salimbrisensi, et electo Heraci-
ensi, et cantori Sanctæ Sophie Constantinopolitane. —
Ut patriarcha compellatur ad refundenda hyperpera. (v
Kal. Maii.) 1388
 LXXIX. — Clericis de Parte Peregrinorum apud Con-
stantinopolim commorantibus. — De obedientia presta-
da patriarchæ. (viii Kal. Maii.) 1388
 LXXX. — Potestati, consiliariis et populo Pisanis. —
Ut cessent ab omni lessione regui Siciliæ. (v Id. Maii.)
1388
 LXXXI. — Pisano archiepiscopo. — De confirmatione
privilegiorum. 1388

LXXXII. — Præposito, decano, cantori et capitulo majoris ecclesiæ ac universo clero Maguntiaco. — Ut mandata sedis apostolicae humiliter recipiant. (Id. Maii.) 1397
 LXXXIII. — Dilecto filio Joanni Sanctæ Mariæ iu Coemidiu diaconi cardinali, S. R. E. cancellario. — De qua iam walkeria. 1398
 LXXXIV. — Abbatissæ et conventui Sanctorum Anastasi et Iuuentutis in Gauderio. — De confirmatione libertatis ejusdem monasterii. (v Id. Maii.) 1398
 LXXXV. — Archiepiscopis et episcopis, abbatibus, et aliis prælatis ecclesiariis in regno Franciæ constitutis. — Commendat eis Cualem cardinali et legatum. (iv Kal. Junii.) 1403
 LXXXVI. — Gualo Sanctæ Mariæ in Portico diacono cardinali, apostolico sedis legato. — Committitur et causa divortii Philippi regis. 1403
 LXXXVII. — Londoniensi et Roffensi episcopis et decano Liocoliensi. — De interdicto provincie Eboracensis servando. (vi Kal. Junii.) 1403
 LXXXVIII. — Majoris ecclesiæ et Sancti Gereonis decanis, et præposito Sanctorum Apostolorum Coloniensis. — Committitur eis quædam causa archiepiscopi Coloniensis. (iii Id. Maii.) 1405
 LXXXIX. — Joanni regi Anglorum illustri. — De negotio Cantuariensi. (vi Kal. Junii.) 1406
 XC. — Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali. — De eodem argumento. 1408
 XCI. — Londoniensi, Eliensi, et Wigorniensi episcopis. — De eodem argumento. 1409
 XCII. — Nicolao abbati monasterii Sanctæ Crucis quod dicitur de Sanovivo. — De confirmatione privilegiorum. (iii Kal. Junii.) 1409
 XCIII. — Nobilibus viris Ringravio et Uberto de Sunnemburch. — Temporalia archiepiscopatus Maguntiensis eis committuntur. (iii Non. Junii.) 1410
 XCIV. — Abbatibus, præpositis, et universo clero et populo Maguntiensi. — De eodem argumento. 1411
 XCV. — Abbatibus, præpositis et universo clero, comitibus, baronibus, ministeriis etiam in Maguntiensi diocesi constitutis. — Super eadem materia. 1411
 XCVI. — Præposito, decano et capitulo Suessionensi. — Ut Robertum Vaisiaci permittant gaudere præbenda Suessionensi. (viii Id. Maii.) 1411
 XCVII. — De eadem re. 1413
 XCVIII. — De eadem re. (vii Id. Maii.) 1413
 XCIX. — Decano et canonicis Gurcensis. — De electione episcopi Gurcensis. (Non. Junii.) 1414
 C. — Episcopo Ambiaeusi. — De supplenda negligenti patronorum. (Id. Junii.) 1418
 CI. — Eadem. — Non detet separari matrimonium quando ambo conjuges sunt adulteri. 1418
 CII. — Niveriensi et Aurelianensi episcopis, et abbatis Curiae Dei Cisterciensi ordinis. — Ut pallium assignent archiepiscopo Remensi. (viii Non. Junii.) 1419
 CII. bis. — Eliensi et Londoniensi episcopis. — Consolatoria. (xviii Kal. Junii.) 1422
 CIII. — Epicopo et archidiacono Legionensi. — De presbytero cui virilia abscissa fuerant per vim. (viii Id. Junii.) 1423
 CIV. — Fratribus hospitalium Sancti Spiritus apud Ursum et Montopesulanum domino famulautibus. — Ut caput ordinis S. Spiritus sit in urbe Roma. (vi Id. Junii.) 1424
 CV. — Archiepiscopo Ragusino et archidiacono Traguriensi. — Irritatur sententia lata contra Templarios. (vii Id. Junii.) 1425
 CVI. — Ypiorensi episcopo. — Ut consentiat translationi suæ ad Ecclesiam Thessalonicensem. (v Kal. Julii.) 1425
 CVII. — Capitulo Gerulineusi. — De electione episcopi. (vi Id. Julii.) 1425
 CVIII. — Patriarchæ Hierosolymitanæ apostolicæ sedis legato. — Ei legatio prorogatur in quadriennium. (vii Id. Julii.) 1427
 CIX. — Eadem et dilecta filii militiae Templi et Hospitalis Hierosolymitani maxistris. — Momentur ut invigilant custodiæ terræ sanctæ. (vi Id. Julii.) 1427
 CX. — Patriarchæ Hierosolymitanæ apostolicæ sedis legato. — De electione patriarchæ Antiocheni. (iv Id. Julii.) 1428
 CXI. — Richardo abbati et conventui Sanctæ Mariæ de Bononia supra mare tam præsentibus quam futuris regnare vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (vii Id. Maii.) 1429
 CXII. — Archiepiscopo et capitulo Athenieusi. — De confirmatione privilegiorum. (vi Id. Julii.) 1432
 CXIII. — Archiepiscopo et capitulo Athenieusi. — Ut Ecclesia Atheniensis ordinetur secundum consuetudinem

Ecclesiæ Parisiensis. (ii Id. Julii.) 1433
 CXIV. — Dimicensi episcopo. — Episcopatus Calidonieus et commendatur. 1433
 CXV. — Citrius electo. — Episcopatus Platamoneensis ei commendatur. 1433
 CXVI. — Nobilibus viris dominis Thebarum. — Ut persolvant dæcimas Ecclesiae Thebanæ. 1434
 CXVII. — Nobilibus viris dominis Nigripontis. — De eadem re. 1434
 CXVIII. — Nobilibus viris dominis Fermopilensibus et domiis Thebarum. — De eadem re. 1434
 CXIX. — Nobili viro Rolando Pissa. — De eadem re. 1434
 CXX. — Nobili viro comestabulo Thessalonensi. — Ut dignitates et possessiones Ecclesiae Dimicessi restituat. 1434
 CXXI. — Nobili viro O. de Rocca, duci Athenarum. — De solutione decimaram. 1435
 CXXII. — Larissensi archiepiscopo. — De confirmatione privilegiorum. (vi Id. Julii.) 1435
 CXXIII. — Magistro et fratribus Hospitalis Sancti Samsonis Constantinopolitani. — De confirmatione privilegiorum. 1435
 CXXIV. — Abbat et conventui Fossæ Novæ. — De dedicatione altaris. (xii Kal. Augusti.) 1435
 CXXV. — Reynaldo Capuano archiepiscopo ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (x Kal. Augusti.) 1437
 CXXVI. — Reynaldo Capuano archiepiscopo. — Confirmatur sententia lata per Alexandrum III. (xi Kal. Augustini.) 1439
 CXXVII. — Priori et clericis Sanctorum Joannis et Pauli Tertineus. — Ecclesia S. Hilarii eis adjudicatur. 1442
 CXXVIII. — Stephano nepoti nostro. — Ei adjudicatur præbenda Bajocensis. (Non. Julii.) 1443
 CXXIX. — Dilectis filiis Majori et Willelmo archidiaconis, et priori Sancti Victoriae Parisiensis. — De præbenda S. Martini Turon. adjudicata M. Willelmo. (viii Id. Aug.) 1445
 CXXX. — Comitibus, baronibus, civibus et ceteris regi fidelibus in Apulia constitutis. — Super adjutorio prestante regi Sicilie. 1447
 CXXXI. — Gregorio Sancti Theodori diacono cardinali, apostolicæ sedis legato, et O. acolytho nostro. — De eadem re. 1448
 CXXXII. — 1448
 CXXXIII. — Comitibus, baronibus, civibus, ceteris que regni fidelibus a Salerno usque Ceperanum de mari constituta ad mare. — De eadem re. 1449
 CXXXIV. — Illustri rei Aragonum. — De matrimonio Frederici regis Siciliæ. (v Id. Aug.) 1449
 CXXXV. — Nobilibus viris rectoribus, consulibus, castellaniis, civibus, alioquin fidelibus nostris per Campaniam constitutis. — De moneta recipienda per totam Campaniam. (Non. Aug.) 1449
 CXXXVI. — Epicopo Aversano. — Mandatum de prima præbenda vacatura. (viii Kal. Septembris.) 1450
 CXXXVII. — Abbat et clericis Sanctæ Mariæ de Flumine de Cuccao. — De confirmatione privilegiorum. (xiv Kal. Septembris.) 1450
 CXXXVIII. — Trecensi epicopo. — Scribitur adversus canonicos S. Martini Trec. (xvii Kal. Septembris.) 1451
 CXXXIX. — Joanni de Carbone ac Benedicto fratribus. — Confirmatur permutatio facta inter eos et monasterium Casinense. (ii Id. Aug.) 1453
 CXL. — Magistro militiæ Sancti Jacobi. — Respondet ad ejus consulta. (Kal. Septembris.) 1454
 CXLI. — Londonieusi, Eliensi, et Wigorniensi episcopis. — De causa Ecclesiæ Cantuariensis. (xi Kal. Septembris.) 1455
 CXLII. — Meldensi episcopo et archidiacono Parisiensi. — Ut infantes et criminosi non habeant præbendas in Ecclesia Carnotensi. (xvii Kal. Octobris.) 1457
 CXLIII. — Epicopo et clericis Narbiensibus. — Ut observent interdictum latum in civitatem. 1458
 CXLIV. — Windociensi Carnotensi diocesis et Sancti Juliani Turonensis abbatis, et priori majoria monasterii Turonensis. — Super correctione Burguliensia monasterii (xii Kal. Octobris.) 1459
 CXLV. — Lucæ abbati monasterii Burguliensis ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (xi Kal. Octobris.) 1460
 CXLVI. — Rectoribus Romanæ fraternitatis. — Respondebunt ad eorum consulta. (x Kal. Octobris.) 1463
 CXLVII. — Rectori et fratribus Hospitalis Sancti Bartholomæi in Silice Lucanensi. — Definitur quæstio de ele-

ctione rectoris ejusdem Hospitalis. (v Non. Augusti.)	1464	CLXXX. — Litteræ Philippi regis Francorum ad dominum papam. — De causa divorci. 1493
XLVII. — Abbat et conventui de Coldriz Præmonstratis ordinis. — De confirmatione privilegiorum. (vii Kal. Septembris.)	1465	CLXXXI. — Charissimo in Christo filio Philippo illustri regi Francorum. — Responsoria epistole superioris. (vii Id. Decembris.) 1493
CXLIX. — Capitulu Turonensi. (v Non. Octobris.)	1465	CLXXXII. — Eadem. — Super eadem materia. (v Id. Decembris.) 1494
CL. — Sequens epistola caret inscriptione in veteri codice. — De electione abbatissæ de Mantignano. 1466		CLXXXIII. — Dilecto filio Gualæ Sanctæ Marie in Portu diaconi cardinali, apostolicæ sedie legato. — Super eodem. 1499
CLI. — Bartholomeo Cardiceus episcopo. — Recipitur sub protectione apostolica se lis. (iii Non. Octobris.)	1466	CLXXXIV. — Maguntino et Magdeburgensi archiepiscopi. — De matrimonio regis Boemæ. (iii Id. Decembris.) 1499
CLII. — Patricieni et Thebano archiepiscopis, et episcopo Fermopilensi. — Ut dominum Thessalonicae admoneant sui offici. (iv Non. Octobris.)	1467	CLXXXV. — Universi Christi fidelibus per Lombardiam et Marchiam constitutis. — De succursu terre sanctæ (iv Id. Decembris.) 1500
CLIII. — Larissensi et Atheniensi archiepiscopis, et episcopo Sithoniensi. — De decimis et primitiis Ecclesie Thebanæ. (vi Id. Octobris.)	1468	CLXXXVI. — Archiepiscopis et episcopis et aliis ecclesiarum prælatis per Lombardiam et Marchiam constitutis. — De eadem re. 1503
CLIV. — Atheniensi et Thebano archiepiscopis, et episcopo Castoriensi. — Scribitur pro clero de Larse. (iv Non. Oct.)	1468	CLXXXVII. — Episcopo Ypiensi et abbati de Tiheto visitatoribus Lombardæ. — De episcopo Albigenne removendo. (ii Id. Decembris.) 1503
CLV. — Larissensi archiepiscopo. — Ut ritum Latino-rum observet in consecrationibus. (v Non. Octobris.)	1468	CLXXXVIII. — Priori Oselei et superiori Sancte Fredeswide. — Scribitur pro abbatte de Bello. (ii Id. Decembris.) 1501
CLVI. — Archiepiscopis, et episcopis, et dilectis filiis abbatibus, prioribus, et aliis ecclesiarum prælatis per regnum Franciæ constitutis. — Cruxesignati suscipiuntur sub protectione apostolicae sedie. (v Id. Octobris.)	1469	CLXXXIX. — Neopatrensi archiepiscopo, et episcopo Davaliensi, et dilecto filio electo Nazorensi. — De obediencia quam episcopi debent suis metropolitanis. (vi Id. Decembris.) 1503
CLVII. — Universis clericis ad obsequium Christi ei-gnatius contra provinciales hereticos vel signaudis. — De eadre re. (viii Id. Octobris.)	1469	CXC. — Electo Nazorensi. — Suscipitur sub protectione apostolicae sedis. (v Id. Decembris.) 1506
CLVIII. — Archiepiscopis et episcopis ex dilectione filiis aliis ecclesiæ runi prælatis in regno Franciæ constitutis. — De eadre re. (viii Id. Octobris.)	1469	CXCI. — Episcopo Davaliensi. — De eodem argumento. 1506
CLIX. — Philipo illustri regi Francorum. — Ut Judæi remittant usuras cruxesignatis. (vii Id. Octobris.)	1470	CXCII. — Episcopo et archidiacono Cremonensis. — De electione abbatis de Cornu. (xvi Kal. Januarii.) 1506
CLX. — Archiepiscopo Larisso. — Datur sibilentia residendi apud Ferchikam. (iii Id. Octobris.)	1471	CXCIII. — Sigibaldo abbati monasterii Sanctæ Marie de Rosevelde, eiusque fratribus tam præsentibus quam futuris regulari vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (v Id. Decembris.) 1507
CLXI. — Magistro Aimero canonico Sancti Andreæ Pictaviensis. — Respondetur ad ejus consulta. (xv Kal. Novembris.)	1471	CXCIV. — Abbat et conventui Sancti Vedasti Atrebatis. — De libertate ejusdem monasterii. (xvi Kal. Januarii.) 1509
CLXII. — Willelmo Doiard canonico Thebano. — Confirmatur sibi præbenda Thebana. (xiiii Kal. Novembris.)	1472	CXCV. — Priori et fratribus Andrensis. — Ut rebaberet valeant possessiones pignori obligatas. (xiiii Kal. Januarii.) 1509
CLXIII. — Gualterio Cathaniensi episcopo, regni Siciliæ cancellario. — Ul archiepiscopo Montis-regalis impen-dat reverentiam et honorem. (xiii Kal. Novembris.)	1472	CXCVI. — Archiepiscopo et suffraganeis Terracouen-sis ecclesiæ. — De negotio Durandi de Oeca et sociorum ejus. (xv Kal. Januarii.) 1510
CLXIV. — Bartholomæo de Ceperano. — Confirmitur quedam sententia lata pro ipso. (ix Kal. Septembris.)	1473	CXCVII. — Durando de Oeca eiusque fratribus, qui pauperes catholici nuncupantur, in fide catholica permanenteribus. — Super eodem. 1516
CLXV. — Mediolanensi archiepiscopo S. R. E. cardinali. — De feidis alienandis vel non. (x Kal. Novembris.)	1474	CXCVIII. — Durando de Oeca et ejus fratribus in fide catholica permanentibus. — Ne teneantur a. i. bellum procedere contra Christianos. (xv Kal. Januarii.) 1516
CLXVI. — Abbat et conventui Sancti Vincenti. — Eis decimæ adjudicantur. (xii Kal. Novembris.)	1474	CXCIX. — Priori et fratribus Andrensis monasterii. — De capellis noui construendis intra terminos monasterii. (xvi Kal. Januarii.) 1514
CLXVII. — Lucano episcopo. — Confirmatio privilegia monasterii de Fichecho. (ii Kal. Novembris.)	1475	CC. — Henrico priori monasterii Andrensis eiusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professi in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (xi Kal. Januarii.) 1515
CLXVIII. — Abbat et monachis Sancti Salvatoris de Fichecho. — De eadre re.	1477	CCI. — Abbat et conventui Karoffensi. — De confirmatione privilegiorum. (xiii Kal. Januarii.) 1517
CLXIX. — Gerardo fundatori capellæ in suburbio Wienie ad honorem Sancti Spiritus et Beati Antonii constitutæ. — Suscipitur sub protectione apostolice eisdem. (i Kal. Novembris.)	1477	CCII. — Episcopo et archidiacono Mori-neusi. — Ne quid pro benedictione exigant ab abbate Andrensi. (x Kal. Januarii.) 1517
CLXX. — Archiepiscopo Beneventano. — De do-na-tione ejusdem ecclesiæ.	1478	CCIII. — Episcopo et capitulo Catalaunensi. — Et Walterum admittant ad præbendam. (xiii Kal. Januarii.) 1517
CLXXI. — Larisso et Thebano archiepiscopis. — Ut inquirant de postulato ad Ecclesiam Thessalonicensem. (Kal. Novembris.)	1478	CCIV. — Longipontis et Igniacensi abbatibus, et priori Igniacensi Suessionensis diocesis. — Ut R. subdiaconus ad uxorem suam redeat. (iiii Kal. Januarii.) 1519
CLXXII. — Dilecto in Christo filio Pontio abbat monasterii Sancti Ezidii eiusque successoribus regulariter substituentis in perpetuum. — De confirmatione pri-privilegiorum. (ii Id. Novembris.)	1480	CCV. — Decano Sarisberiensi Parisiæ comorant. A. archidiacono, et magistro P. Peverel canonico Parisiensi. — De electione abbatis Audrensis. (iii Non. Januarii.) 1519
CLXXIII. — Loudeusi archiepiscopo. — De electione episcopi Siewicensis. (ii Non. Novembris.)	1483	CCVI. — Wiltreno episcopo. — Committitur ei quædam causa matrimonialis. (iii Id. Januarii.) 1521
CLXXIV. — Westiniano Linopeensi, et Scarense episcopis. — Ut Ericum invasorem regni Sueciæ compen-sant. (Id. Novembris.)	1485	CCVII. — Litteræ Henrici Constantinopolitani impe-ratoris ad dominum papam. — De debellatione Vouille apud Philippopolim. (Septembris.) 1522
CLXXV. — Archiepiscopo Mediolanensi S. R. E. cardinali, et Ypiensi episcopo et dilecto filio abbat de Tiheto. — Adversus civitatem Placentiam. (x Kal. Decembris.)	1486	CCVIII. — Charissimo in Christo filio Frederico illustri regi Siciliæ. — Suadetur ne jurisdictionem spirituale sibi vindicet. (v Id. Januarii.) 1523
CLXXVI. — Episcopo Bajocensi. — Respondetur ad ejus consulta. (x Kal. Decembris.)	1489	CCIX. — Priori Sancti Thomæ martyris Aconensis et Sancti Georgii de Sieto eisque fratribus. — De confirmatione privilegiorum. (iv Id. Januarii.) 1525
CLXXVII. — Florentino episcopo, et abbat Saxivivi, et priori Camaldulensi. — Eis committitur visitatio ma-nasteriorum Tusciae. (vi Kal. Decembris.)	1490	CCX. — Priori et fratribus de Tinembave. — De confirmatione privilegiorum. (m Non. Januarii.) 1526
CLXXVIII. — Terracouensi, Bracarensi, et Compostel-lano archiepiscopis. — Non licere fratribus S. Joanni Hierosolym. transire ad Cistercienses. (vi Kal. Decem-brii.)	1491	CCXI. — Londoniensi, Eliensi et Wigorniensi episcopis
CLXXIX. — Archiepiscopo Neopatrensi, et episcopo Davaliensi, et abbat Sancti Luce Nigripotensis diocesi-sis. — Scribitur pro Theodoro episcopo Nigripontensi. (vi Id. Decembris.)	1492	

- pis. — De negotio Cantuariensi. (ii Id. Januarii.) 1526
 CCXII. — Priori et conventui Coventrensi. — De electione episcopi Coventreusis. (Id. Januarii.) 1528
 CCXIII. — De eodem argumento. 1529
 CCXIV. — Londonieusi, Eliensi, et Wigorniensis episcopis. — Delicentia celebrandi tempore interdicti. 1529
 CCXV. — Eideum. — Non esse communicandum cum excommunicatis. (ii Id. Januarii.) 1530
 CCXVI. — Stephano Cantuariensi archiepiscopo S. R. E. cardinali. — De eadem re. 1530
 CCXVII. — Eideum. — De licentia celebrandi tempore interdicti. 1531
 CCXVIII. — Wintoniensi episcopo. — Ut ea impleat quae supra nominati episcopi ei injunxerint. (Id. Januarii.) 1531
 CCXIX. — Herveo episcopo Trecensi ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (xv Kal. Februarii.) 1531
 CCXX. — Illustri regi Hungariae. — De negotio episcopi Bamberg. et archiepiscopi Colocensis. (xi Kal. Februarii.) 1534
 CCXXI. — Illustri regi Angliae. — De negotio Cantuariensi. (x Kal. Februarii.) 1535
 CCXXII. — Girario ecclesiae Thebanæ thesaurario — Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ. (vi Kal. Septembris.) 1537
 CCXXIII. — Joanni regi Anglorum illustri. — Ut bona B. Anglorum regnæ restituat. (xii Kal. Februarii.) 1537
 CCXXIV. — Roffensi et Sarreberensi episcopis. — De eadem re. 1539
 CCXXV. — Praeposito et capitulo Brivatensi. — De exemptione eorum. (v Kal. Februarii.) 1540
 CCXXVI. — Abbatii Sanctæ Genoveſæ, et archidiacono, et magistro P. Peverel canonico Parisiensi. — De electione episcopi Morinensis. (iv Kal. Februarii.) 1542
 CCXXVII. — Eideum. — De eadem re. (iii Kal. Februarii.) 1544
 CCXXVIII. — Episcopo, et Sancti et de Secureto abbatis Auiciensibus. — Eis committitur causa canonica. Brivatensem. (v Kal. Februarii.) 1544
 CCXXIX. — Illustri regi Franciæ. — Inducitur ad expugnationem hæreticorum provincialium. (iii Non. Februarii.) 1545
 CCXXX. — Universis fidelibus in obsequium Christi contra provincialios hæreticos certaturis. — De eodem argumento. 1545
 CCXXXI. — Universis fidelibus ad obsequium Christi signatis contra provinciales hæreticos vel signatis tam in regno quam extra regnum Franciæ constitutis. — Suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis. 1546
 CCXXXII. — Regensi et Consorcanensi episcopis, et abbatii Cisterciensi, apostolicæ sedis legatis. — De negotio comitatus Melgoriensis. 1546
 CCXXXIII. — Eideum. — De negotio fidei. 1547
 CCXXXIV. — Eideum. — Ut absolvant Guidonem comitem Alverneum. 1547
 CCXXXV. — Cisterciensi abbatii, apostolicæ sedis legato. — Arguitur de pravia suspicionibus. 1547
 CCXXXVI. — Burdgateensi archiepiscopo. — De praebenda Santonensi conferenda Fulch. (Non. Februarii.) 1548
 CCXXXVII. — Abbatii Sancti Alberti, et decano et magistro R. de Bek-rel canonico Cameracensi. — Ut Exequium admittant ad presbyteratum. 1549
 CCXXXVIII. — Atheneusi archiepiscopo. — Suscipitur sub protectione sedis apostolicæ. (x Kal. Februarii.) 1549
 CCXXXIX. — Hugoni canonico Thebano. — Confirmatur ibi ecclesia de Kalenda. (x Kal. Februarii.) 1549
 CCXL. — Roberto de Succhio canonico Atheniensi. — Confirmatur ei praebenda Atheniensis. (x Kal. Februarii.) 1550
 CCXLI. — Magistro Guillelmo canonico Thebano. — De eodem argumento. (x Kal. Februarii.) 1550
 CCXLII. — Hugoni canonico Thebano. — De eodem argumento. (x Kal. Februarii.) 1550
 CCXLIII. — Magistro Randolpho decano Davaliensi. Confirmatur ei decanatus Ecclesiae Davaliensis. (x Kal. Februarii.) 1550
 CCXLIV. — Archiepiscopo Lariseno, et dilectis filiis Citriensi et Nazorensi electis. — acribitur eis pro archiepiscopo Atheniensi. (x Kal. Februarii.) 1550
 CCXLV. — Nobilibus viris Balmo Thessalonicensi constabulo, Ottoni de Rocca domino Athenarum,... marchion... domino Nigripontis, T. de Ostremuncout, et alii principibus Romanis. — De decimis solvendis. (ix Kal. Februarii.) 1551
 CCXLVI. — Atheniensi archiepiscopo. — De residentia canonicorum. 1551
 CCXLVII. — Nazoresensi electo. — Super eodem. (viii Kal. Februarii.) 1552
 CCXLVIII. — Belensi episcopo. — De praesentatore Ecclesiæ London. (i Non Februarii.) 1553
 CCXLIX. — Hubaldo episcopo in archiepiscopum Ravennatum electo. — Ut Faventiniæ ecclesiæ episcopum eligi faciat. (iv Id. Februarii.) 1553
 CCL. — Abbatii et canonicis Domini templi. — Suscipiuntur sub protectione apostolicæ sedis. — (xi Kal. Februarii.) 1553
 CCLI. — Abbatii et conventui Molismensi. — De visita monasterii Molimensis. (vi Id. Februarii.) 1555
 CCLII. — Lariseno archiepiscopo, et episcopo Davaliensi, et Citriensi electo. — De residencia canoniconrum in loco tuto. (viii Id. Februarii.) 1557
 CCLIII. — Abbatii et conventui Sancti Mauri Andegavensis. — Ecclesia Sancti Petri de Cultris adjudicatur. (iii Id. Februarii.) 1557
 CCLIV. — Episcopo et capitulo Lexoviensibus. — De thesauraria et praebenda Lexoviensi reservatis a papa. (ii Id. Februarii) 1688
 CCLV. — Atrebateni episcopo, et de Dunis et Ursicampi abbatis Moriuensis et Noviomensis diocesum. — De collatione praebendarum Ariensium. (xiv Kal. Martii.) 1559
 CCLVI. — Berardo Atheniensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. — De confirmatione privilegiorum. (Id. Februarii.) 1559
 CCLVII. — Parisiensi episcopo. — De clericis falsario. (xv Kal. Martii.) 1562
 CCLVIII. — Avriensi episcopo. — De jure patronatus. (ii Id. Februarii.) 1563
 CCLIX. — Universis episcopis per Angliam constitutis. — Commisso adversus eos qui non servarunt interdictum. (ix Kal. Martii.) 1563
 CCLX. — Abbatii Cisterciensi, apostolicæ sedis legato. — De eadem re. (ix Kal. Martii.) 1564
 CCLXI. — Meldensi electo, et abbatii Sanctæ Genoveſæ, et Guillelmo archidiacono Parisiensi. — De electione episcopi Virdunensis. (x Kal. Martii.) 1566
 CCLXII. — Cynthio tituli Sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato. — Respondet ad ejus consulta. 1567
 CCLXIII. — Archiepiscopo et magistro Gernando canonico Magdeburgensis. — De electione abbatissæ Herisensis. 1570
 CCLXIV. — Archiepiscopo et majoribus monasterii et Sancti Juliani abbatis Turonensis. — Committitur eis causa de successorio Pictaviensi. 1575
 CCLXV. — Parisieusi et Trecensi episcopis, et abbatii Sancti Genoveſæ Parisiensi. — De causa monasterii Vezeliac contra comitem Antissiodoreensem. 1576
 CCLXVI. — Testes quomodo recipientur. 1582
 CCLXVII. — Ferrarieusi episcopo. — Respondet ad ejus consulta. 1582
 CCLXVIII. — Episcopo Sancti Andreæ, et abbatii de Berbore, T. priori, R. archidiacono, et magistro L. officiali Sancti Andreæ. 1583
 CCLXIX. — Respondet consultationi cuiusdam. 1583
 CCLXX. — Florentino et Ferialano episcopis et archipresbytero Pistoriensi. — Hospitalite Sancti Aliucii adiudicatur Hospitalariis. 1583
 CCLXXI. — Episcopo Pictaviensi. — Respondet ad ejus consulta. 1584
 CCLXXII. — Episcopo Antissiodorensi. 1585
 CCLXXIII. — Leoni tituli Sanctæ Crucis presbytero cardinali. — De ordiando abbatte S. Quirici. 1585
 CCLXXIV. — Universis doctoribus sacre Paginæ, decretorum, et liberalium artium Parisiis commorantibus. — Confirmatur quoddam eorum statutum. 1585
 CCLXXV. — Litteras apostolicas non valere ultra annum. 1587
 CCLXXVI. — Sanctæ Mariæ in Cagia et Vallis Secretæ abbatibus, et M. canonico Remensi. — Committitur eis accusatio adversus abbatem S. Dionysii Remensis. 1587
 CCLXXVII. — Capitulo Messanensi. — Concediture ei ut cohabitetur secundum uxori quam duxit priore viveente. 1589
APPENDIX LIBRI UNDECIMI.
 CCLXXVIII. — Dilectis filiis fratribus cœnobii Sancti Prosperi subtus civitate in Begii constitutis tam praesentiibus quam futuri regularem vitam professionis perpetuum — De confirmatione privilegiorum. (x Kal. Februarii.) 1589
 CCLXXIX. — Capitulo Bivinensi. — De confirmatione privilegiorum. (iii Non. Februarii.) 1591
 CCLXXX. — Hubaldo episcopo Faventino. — Transfertur ad Ecclesiam Ravennatum.

CCLXXXI. — Roffrido tituli Sanctorum Mercellini et Petri presbytero cardinali abbatii et conuentui Casinensi. — De revocandis alienationibus. (viii Kal. Augusti.) 1593
CCLXXXII. — Dilectis filiis Roffrido, abbatii monasterii Sancti Benedicti Casinensis ejusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. 1594

Sequentes quoque epistolas, quamvis datae non sint anno undecimo, visum est isthinc edere, quia pertinent ad causam de qua agitur in epistola 56 istius libri. Nam porro ob causam addidimus etiam epistolas Honorii II et III, et litteras Romani cardinalis de compositione inter episcopum Meldensem et abbatissam Jotrensem; post quas sequuntur rursum aliquot epistolas Innocentii III et Alexandri III, de eodem argumento.

I. — Parisiensi episcopo et abbatii Latiniacensi. — Adversus abbatissam Jotrensem. 1599
II. — Eisdem. 1599
III. — Dilectis filiis Longipontis Suessionensis et San-

cti Justi Belvaceneis dicæsum abbatibus, et magistro G. archidiacono Suessionensi. (xi Kal. Januarii.) 1600
IV. — Dilectis filiis decano Sancti Thomæ Crispacensis Silvanectensis dicæris, Germendo canonico Suessionensi, et magistro Girardo de Sancto Dionysio canonico Noviomensi. 1603

V. — Dilectis filiis Sancti Justi Belvacensis dicæris, et Longipontis abbatibus, et G. archidiacono Suessionensi. 1604

VI. — Honorii III, epistola de eadem controversia. 1605
VII. — Compositio facta inter episcopum Meldensem et Ecclesiam Jotrensem. 1606

VIII. — Innocentii III, epistola ad electum Cathalnensem et abbatem Trium Fontium, de qua fit mentio supra epist. 2, ad Paris. episc. et abbatem Latiniac. 1607

IX. — Epistola Honori II de subjectione monasteriorum Rehacensis et Jotrensis. 1608

X. — Epistola Alexandri III qua confirmat superiores Honori II litteras. 1609

FINIS TOMI DUCENTESIMI DECIMI QUINTI.

5503-71

5503 ~~Sancti Amphili (Cher).~~ — Ex typis DESTENAY.